CONCILIORVM OMNIVM,

TAM GENERALIVM, quàm Prouincialium,

QVÆ IAM INDE AB APOSTOLORVM TEMPORIBVS,

Hactenus legitime celebrata haberi potuerunt.

Volumen Quintum.

SIXTI V. PONTIFICIS MAXIMI.
Fœlicissimis Auspicijs.

VENETIIS, M D LXXXV.

Apud Dominicum Nicolinum.

INDEX
OMNIVM CONCILIORVM
QVÆ IN HOC QVINTO TOMO
CONTINENTVR.

INDEX
COPIOSISSIMVS
EORVM
QVAE IN HOC QVINTO CONCILIORVM TOMO
scitu digna reperiuntur.

Epitomes ferè vicem explens.

Litera A, primam Columnam, B secundam demonstrat.

B

Bernardi

C

D

Disciplinæ

E

Electio

F

Fidelitas

G

H

I

B Indictio

L

Libri

M

Missa

P

Pragma-

Q

R

S

Sponsa

T

V

Finis Indicis Tomi quinti.

QVINTVS TOMVS CONCILIORVM

SANCTVM LATERANENSE CONCILIVM NOVISSIMVM,

Sub Iulio II. & Leone X. celebratum.

LEo Papa decimus, vniuersis & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs prælatis, ac doctoribus, & scholaribus vniuersitatum quorumcunque studiorum, & alijs fidelibus Christianis, ad quos præsentes peruenerint, Salutem & Apostolicam benedictionem. Cum in moderno Lateranensi Concilio per felicis recordationis Iulium Papam II. prædecessorem nostrum in dicto, & per nos, sacro ipso approbante Concilio, conclusa, multa salubria ad morum correctionem, & subditorum quietem, & animarum salutem, prout expedire visum fuit, per diuersas bullas seu literas Apostolicas statuta fuerint, quæ vberes fructus, Deo dante, in domo Domini allatura fore speramus: & earum bullarum ac aliorum omnium in dicto Concilio gestorum tenorem, illo priùs per dilectum filium nostrum Antonium tituli S. Praxedis presbyterum Cardinalem de mandato nostro cum originalibus literis diligenter examinato, ac de verbo ad verbum in vnum librum redigi, & per dilectum filium Iacobum Mazochium in Ro. Curia librorum impressorem imprimi fecerimus, quia forsan contingeret, de literis ipsis sic impressis dubitari, &, an fides eis in causis agitandis sit adhibenda, hæsitari, illeque per allegantem in forma authentica sub plumbo, si extra Rom. curiam essent producendæ, vel sub vicecancellarij (si in libro cancellariæ) aut camerarij signeto (si in libro cameræ) essent descriptæ, & in dicta curia essent producendæ produci deberent: eapropter pro communi omnium vtilitate, vniuersis & singulis vestrum per Apostolica scripta mandamus, quatenus librum ipsum per dictum Iacobum impressum, & per eundem Antonium Card. summa cum diligentia correctum, reuisum, & bene examinatum, prompto suscipiatis affectu: & studio alacri eo vtamini de cæterò in iudicijs ac scholis, ac si literę ipsę sic impressæ, sub plumbo inibi essent insertæ. Mandantes insupèr, quòd tenori literarum sic impressarum, manu publici notarij ex dicto libro extracto, ac subscriptione & sigillo alicuius Episcopi munito, eadem prorsus fides adhibeatur, tam in iudicio quàm extra illud, quæ adhiberetur ipsis originalibus literis prædictis, si illæ sub plumbo exhibitæ forent vel ostensæ. Quodque in eis contenta inuiolabiliter seruentur, & per vos seruari mandentur, si gratiam nostram charam habetis, & nostram indignationem cupitis euitare. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die xxv. Maij, 1515. Pontificatus nostri anno 9.

ANTONIVS DE MONTE

CARDINALIS S. PRAXEDIS,

Leoni X. Pont. Max. perpetuam felicitatem.

MVlta sunt, pater beatissi. eademque summa & præclara, quibus immensa Dei bonitas augustissimum pontificatum istum tuum à sui principio mirum in modum exornauit atque illustrauit. Est enim magnum ac rarum, (vt reliqua præteream) te, ex vrbe totius Hetruriæ florentissima, ac cæterarum omnium principe, familia vniuersæ non modo Hetruriæ, sed etiam Italiæ atque Europæ clarissima, parentibus nobilitate, virtute, rebus gestis, fortuna, religione, pietate conspicuis ortum duxisse, primum è nationis tuæ mortalibus sanctissimam Petri sedem conscendisse, atque in ætate quidem tam valida & robusta, vt id nullis, aut certè paucissimis post hominum

memoriam contigerit, postquàm tameo io sacro senatu per quatuor ferè lustra inter patres magna cum dignitate, laude, & virtutum tuarum multiplicium experimento versatus fueras. Sed tamen in numero tot gratiarum insignium à Deo acceptarũ, illud mihi præcipuum videtur ac singulare, quòd in tanta peccandi licentia, tam perditis moribus, tam nefaria plurimorum audaciâ, communi atque vnanimi patrum cunctorum voto, suffragio, studio, consensu, ea potissimùm tempestate, quâ sacrum in Laterano Concilium à Iulio secundo indictum haberetur, post iam confirmatum, decretum & publicatum de eliminando ab electione in posterum Rom. Pont. ambitu & simoniaca prauitate, à dicto prędecessore tuo editum, nunquàm satis laudatum, clauum diuini Imperij consequutus, cumque ab ipsa Lateranensis Concilij celebritate, faustè feliciterq; auspicatus fueris. Quid enim sanctitati tuæ magnificentius, quid gloriosius accidere potuit, quàm eo tempore, quo de cuiusque vita reformanda, temperãdis, moderandisq; moribus, ambitione tollenda, schismate pestifero extinguendo, augenda religione, roborando Christianorum statu, conseruanda, amplificãdaq; Ro. Ecclesiæ dignitate maximè agitur, oim oculos, mentes, animos in te vnũ fuisse coniectos: eo inquã tempore vnũ te ab vniuerso senatu, tanto fastigio atq; gradu dignissimũ fuisse iudicatum? Quod sanè admiratura cùm sit omnis ętas; & ad incredibilem sapientiã, vitæ candorẽ, innocentiam, facilitatẽ, cęterasq; pręstantissimas vel animi vel ingenij tui dotes relatura, maximã perẽnis gloriæ tuę partẽ Lateranensi Cõcilio ascribat, necesse est: cùm etiam maiores nostri Martino Quinto prædecessori tuo ad maximam felicitatem ascripserint, q in Constantiensi Cõcilio post schismatis perniciosi extinctionem, in tanta patrum diuersitate & numero electorum, ac nationũ varietate cõcorditer ad summũ pontificatum assumptus fuerit, idemq; memorię mãdauerint. Quare dum tu (illud idem immortale esse cupiens) magnis rationibus motus, omnia in eo gesta sub volumine in lucẽ prodire voluisti, pro tua innata prudentia sciens te non minus ęternitati nominis tui, quàm Reipubli. Christianæ commoditati, ornamento, saluti prospexisse. Ego autem pro summa in S. suam mea obseruãtia & seruitute, illa ipsa in publicum edẽdi onus, mihi à S. tua mandatum, moto suscepi libentius, quòd hac in re viderem eius apiius famam cum communi causa coniunctam. Qua igitur mentis atque animi in istã sacratissimam sedem promptitudine, synceritate, deuotione & constantia, S. eadem tua teste, dum an minoribus agerer; & scintillæ aliquæ futuri schismatis apparerent, in summo rerum ac temporum discrimine indicendum Concilium Iulio Bononiæ tunc constituto suadebam, eadem ipsa, constitutiones promulgatas, conciones habitas, epistolas à Christianis principib⁹ missas. omnia in duodecim sessionibus, ex quibus dictum sacrum Lateranense constat Concilium, gesta, ordinata & correcta, mãdata publica; cætera denique ad Concilium pertinentia, in vnum collegi, & ex originalibus Exemplaribus quàm emendatissimè transscripta, Iacobo Mazochio Romanæ academiæ librario fidelissimo imprimendã tradidi, paucis exceptis, quæ casu amissa, reperiri non potuerũt. Absoluit tandem ille summa cura, solertia, industria frugiferum & salutare opus: meaque sententia dignitatis, authoritatis, maiestatis multo maioris quàm voluminis. Nam aut me amor fallit, aut si vel restitutam fluctuosissimis temporibus Ecclesiæ vniuersalis serenitatẽ, vel perniciosi schismatis extinctionem, vel eligendi Romani pontificis formã, vel vniuersorum ordinum reformationem, vel agendi Concilij normam, aut dubiorum declarationem in arduis materijs, vel in perfidos Christi hostes decretam expeditionẽ, vel demum actus omnes æquo æstimemus animo, non modò recẽtioribus, verumetiam vetustissimis quibusuis Concilijs iure optimo conferemus. Sed ne suspensam importuna fortassis præfatione S. tuam grauioribus occupatam diutiùs detineam, finem scribendi facio: illud tamen vnũ ingenuè affirmans, ad tuam singularem ac propè diuinam sapientiam maximè spectare, quæ pro communi Christianæ Resp. incremento summis laboribus gesta, atque in illustri tandem sunt posita monumento, sancta, inuiolata, incorrupta perpetuò esse valeo, eaque Christianis principibus vniuersis sub authentica forma nota facere. Quod si tu Pont. beatissime cæteris grauissimis negocijs curisque assiduis quandoque miscebis, magnum immensæ felicitati adiunges cumulum, & pontificatum tuum gloriosissimum haud dubiè augustiorem facies. Felicissimè valeat S. tua, quã Deus opt. Max. diu incolumẽ pro sua pietate ad regimen & custodiã Ecclesię suæ sanctę conseruare & custodire dignetur.

SVMMARIVM SIVE RVBRICA

sacri Lateranensis Concilij, quod fuit inchoatum sub Iulio II. Pont. max. die 10. mensis Maij anni 1511. & terminatum die 16. Martij anni 1518. sub Leone x. Pont. Max.

SAcrum Lateranense Conciliũ duodecim habet sessiones: Ante primã narratur, quibus de causis Iulius II. Pont. Max. prorogat Concilium, aliàs per S. suam indictum: Deinde quo ordine & comitatu præfatus Iulius die tertia Maij, anni millesimi quingentesimi duodecimi ingreditur basilicam Lateranensem, qualiter

qualiter Missa solenniter per reuerendiss. in Christo patrē & D.D. Raphaelē epm Ostiensem, Cardinalem S. Georgij, S.R.E. camerarium, sacriq; collegij cardinalium Decanum, cantaturque Euangelium per reuerendiss. in Christo patrem & D.D. Ludouicum S. Mariæ in Cosmedin diaconū cardinalē de Aragonia. Deinde reuerend. in Christo pater & D.D. Alexander S. Eustachij diaconus Cardinalis de Farnesio, nomine pontificis propter suæ S. indispositionem legit schedulam hortatoriam ad huiusmodi Concilium perficiendum. Qua lecta, sanctitas sua declarat primam sessionē inchoari debere die Lunæ decima Maij. Postremò habetur oratio ornatissima per R.P.D. Aegidium Augustinianæ religionis Generalem.

Iste Alexāder postea factꝰ est, Paulꝰ Tertius.

Prima igitur sessio inchoatur die prędicta 10. Maij. Missa celebratur per reuerendiss. in Christo patrem & D.D. Dominicū episcopū Portueñ. S. Marci Card. Grimanum. Sermo ornatus habetur per R.P.D. Bernardum Archiepiscopū Spalateñ. ponuntur nomina & tituli reuerēd. Card. patriarcharū Archiepiscoporū, episcoporū, prælatorū, principū & oratorū, ac aliorum magnificorum virorum. Deinde cantantur Litaniæ: fiunt orationes. Pontifex sumpto themate, Conuenistis in vnum patres &c. hortatur synodum ad Ecclesiæ reformationem, & schismatis extinctionem, pacem inter Christianos principes componendam, & expeditionem contra infideles conficieñ. Deinde incipit hymnū, Veni creator. Quo per capellæ Apostolicæ cantores absoluto, reuerend. D.D. Card. Farnesius legit schedulam, siue bullā indictionis eiusdem sacri Lateraneñ. Concilij.

Tenor bullæ indictionis Cōcilij, sub dat. Romæ 1511. 15. Calen. Augusti, inchoandi die Lunæ 19. mensis Aprilis anni 1512.

Executio dictæ bullæ per tres cursores facta die 25. Iulij anni prædicti 1511.

Tenor alterius bullæ prorogationis dicti Cōcilij, sub dat. Romæ 1512. 15. Calē. Maij, lectæ per eundem reuerend. Cardinalē Farnesium in ipso sacro Laterañ. Concilio, quæ prorogatio est vsq; ad Calend. Maij anni prędicti millesimi quingentesimi duodecimi.

Tenor breuis alterius prorogationis, lecti per suprà nominatum reuerendissimum dominum Cardinalem Farnesium sub dat. 29. Aprilis eiusdem anni 1512. quæ prorogatio est vsq; ad diem tertiā Maij anni supradicti.

Eadem die tertia Maij Conciliū congregatur in quo Missæ celebrari, orationes fieri pro diuino suffragio implorando mandantur: ordines in Concilio seruandi, & decreta statuuntur. Aduocati, procuratores, notarij, custodes, votorum scrutatores eliguntur, locorum assignatores & loca quæque in ordine suo assignanda constituuntur.

Tenor orationis habitæ per reuerend. patrem dominū Bernardum Zane Archiepiscopū Spalateñ. qua prima sessio terminatur.

Secunda sessio incipit die Lunæ decimaseptima Maii anni prædicti millesimi quingentesimi duodecimi: in qua primùm describuntur nomina & tituli reueren. Cardinaliū, patriarcharū, Archiepiscoporum, Episcoporum & aliorum prælatorum, necnon excellentissimorum oratorum diuersorum principum, multorumque illustrium dominorū & magnificorum virorum.

Missa per reuerēdiss. D.D. Thomam tituli S. Martini in montibus presbyterum Cardinalem Strigonieñ. celebratur, habeturque oratio per reuerendum patrem dominum Thomam Caietanum ordinis Prędicatorū generalem.

Dominus Balthasar Tuerdus sanctiss. dñi nostri secretarius, legit mandatum illust. regis Angliæ: & Dominus Thomas Phædra Concilii secretarius, legit mandatum catholici regis Hispaniarum in personam magnifici oratoris domini Hieronymi Vich.

Tenor mandati præfati catholici regis.

Dicuntur orationes, fiunt Litaniæ: reuer. Cardinales præstant obedientiam pontifici, per quem posteà inchoatur hymnus, Veni creator &c. & per cantores finitur.

Reuerendus pater dominus Archiepiscopus Spalateñ. legit bullam sub dat. 16. Calē. Iunij, pōtificatus Iulij anno 9. in qua Pisanū conciliabulum damnatur, omniaque in illo confecta annullantur & irritantur. Lateraň. quoque Concilium & quæcunque in eo, benè gesta esse confirmantur. Dantur vota, & publica fieri instrumenta mandantur.

Per quàm plures reuerend. prælatos exhibentur mandata aliorum prælatorum.

Propter aduentū reuerēd. epi Gurceñ. locum tenentis sereniss. Imperatoris, facta fuit prorogatio tertiæ sessionis Lateraň. Concilij vsque ad tertiam mensis Decembris diem.

Tenor prorogationis prædictæ, & affixio schedulæ per Bartholomæum de Mantua, S. D.N. cursorem,

Tenor orationis habitæ per reuerend. patrem D. Thomam Caietanum ordinis Prædicatorum generalem.

Tertia sessio fit die Lunæ tertia Decembris anni prædicti 1512. in qua describūtur in primis reuerendiss. Cardinales in ordine, & alij prælati ac illust. domini, & cæteri excell. viri, vt suprà.

Missa celebratur per reuerend. D.D. Marcum episcopum Pręnest. Card. Senogallieñ. & dicitur Euangelium, Ego sum pastor &c. p reuerend. D.D. Ludouicum S. Mariæ in Cosmedin cardinalē, de Aragonia cantantur Litanię, orationes, & hymnus, Veni creator &c. & habetur oratio per reuerend. D. Alexium episcopum Melfieñ.

Legitur mandatū serenis. Imperatoris Maximiliani per D. Thomā Phędrā Concilij secretarium, in personam reueren. episcopi Gurceñ.

Gurceñ. sub dat. prima Septembris 1512.

Tenor mãdati supradicti sereniss. Impatoris.

Legitur schedula per præfatũ reuer. epm Gurceñ. in qua auocat nomine eiusdem Imperatoris ois acta in cõciliabulo Pisano, adhæretq; Lateraň. Cõcilio, & nomine pręfati Imperatoris præstat obedientiam pontifici.

Affixio schedulę, & citatio facta p Petrũ Menguar, sanctis. domini nostri cursorem.

Reuerendus pater dñs Petrus Gryphus Eps Forliuieñ. legit bullam tertię sessionis, in qua iterum reprobãtur omnia & singula per Cardinales schismaticos actitata tam in Trãsalpinis quàm Cisalpinis locis, excepto ducatu Britanniæ: reuocantur quoque concessa p sedem Apostolicam in eisdem locis, & fit indictio quartæ sessionis fiendæ decima die Decembris anni prædicti.

Dantur vota, incipitur hymnus, Te Deum laudamus &c. per Pont. & finitur per cantores. Dein pontifex cum reuerend. Cardinalibus, omnique comitiua reuertitur ad palatium Apostolicum.

Tenor orationis habitæ per supranominatum episcopum Melfiteñ.

Quarta sessio inchoatur die Veneris decima Decembris, eo ordine reuerendiss. Cardinalium, & prælatorum, aliorumq; dominorum, quo supradictum est. Missa celebratur per reuerend. D.D. Nicolaum tituli S. Priscę presbyterum cardinalem de Flisco: & Euangeliũ cãtatur per reueren. D.D. Marcũ S. Mariæ in porticu diaconũ Card. de Cornelijs.

Præstatur à prælatis obedientia pontifici, fiuntque solitę cęremoniæ vt suprà. habetur oratio per reuerend. D. Marcellum nobilem Venetũ Apostolicũ protonotariũ: legiturq; mandatũ illust. ducis Venetiarũ per dominũ Thomã Phędrã prędictũ, in personã magnifici D. Frãcisci Foscari oratoris Venetiarum.

Tenor prędicti mãdati illust. ducis Venetiarum, sub dat. decima Aprilis 1512.

Per eundẽ D. Thomã Phędram legũtur literæ clariss. memoriæ Ludouici regis Francię directæ aliàs Fel. Recurd. Pio Papæ secundo, super reuocatione pragmaticæ sanctionis.

Tenor dictarum literarũ sub dat. vigesimaseptima Nouembris 1461.

D. Melchior de Bardessinis habet orationẽ in Cõcilio de reuocãda prædicta pragmatica: & põtifex sacro approbãte Cõcilio, decernit, monitoriũ & citationẽ fiẽdã p huiusmodi reuocatione sub termino 60. dierum.

Tenor monitorij de reuocãda dicta pragmatica, sub dat. 1512.

Reuerendus pater D. Alexander Episcopus Alexandrinus, de mandato pontificis legit bullã, in qua pragmatica reuocatur: & gesta per cõciliabulum Pisanum super eadem, annullantur. Dein quinta sessio indicitur fiẽda die 16. Februarij 1513.

Tenor prędictę bullę sub dat. 1512. quarto Idus Decembris.

Dantur vota, citantur absentes, vt ad Concilium accedant: & quamplures reuerendi episcopi procuratorio nomine exhibẽt mãdata aliorum prælatorum. fiunt instrumẽta, cantatur hymnus, Te Deum laudamus &c. Deinde Pontifex cum reuerẽdiss. Cardinalibus & cęteris pręlatis equitat ad palatiũ apostolicum in Vaticano.

Tenor orationis habitæ in quarta sessione per reuerendum D. Marcellum prædictum.

Quinta sessio celebratur absente sanctiss. D.N. Iulio II. pontifice maximo propter suæ sanctitatis ęgritudinẽ, præsidente reuerend. D.D. Raphaele de Riario epõ Ostieñ. S.R.E. camerario, die 16. Februarij, in qua notãtur nomina & tituli reuerend. Cardinalium, & aliorum prælatorum in ordine, vt suprà.

Reueren. pater dñs Alphõsus patriarcha Antiochenus celebrat Missã. D. Antonius de Piperno capellę apostolicæ diaconus, cantat euangelium: habeturque oratio per reuerendum D.D. Archiepiscopum Sipontinum.

Magnificus dñs Bonus de Frãcischis, orator magnificę cõmunitatis ciuitatis Lucen. exhibet mandatũ suæ cõmunitatis, quod legitur per supradictũ D. Thomam Phędram.

Tenor mãdati prædicti eiusdẽ cõmunitatis Luceñ. sub dat. octaua Februarij 1513.

Per reuerend. patrem D. Scaramuzã Episcopum Cumanum, legitur bulla innouationis & confirmationis constitutionis contra simoniacam prauitatem, in electione Romani pontificis non committendam.

Tenor bullæ constitutionis prædictæ, sub dat. quartodecimo Cal. Martij 1512.

Dantur vota ab omnibus, exceptis quinque. Deinde præfatus reueren. D. Scaramuza episcopus Cumanus legit schedulam, in qua commemorantur acta contra pragmaticam: & indicitur, sextam sessionem inchoari debere die 11. Aprilis. 1513.

Tenor schedulæ prædictæ sub dat. decimoquarto Calend. Martij 1513.

Dãtur vota ab omnibus super dicta schedula. Posteà ex mandato reuerend. pręsidentis citantur absentes ad valuas Cõcilij. accusatur eorum contumacia, fiunt instrumenta.

Producuntur mandata reuerẽd. D. patriarchæ Venetiarum & electi D. Hieronymi Cremoneñ. per reuerendiss. D. D. Dominicum episcopum Portueñ. Cardinalem Grimanum, necnon quam plura alia à diuersis prælatis, procuratorio nomine aliorum prælatorum absentium, qui non possunt interesse huiusmodi Concilio.

Tenor orationis habitæ per reuerendum patrem & D.D. Ioannem Mariam de Monte Archiepiscopũ Sipõtinum, in qua priùs laudatur institutio Conciliorum, & quòd Iulius II. pontifex maximus indixerit cõcilium Lateranense, suadenturq; patres Cõcilij, ad restituendam iustitiã, pacẽ, vnitatem: quæ trid *Hic factus est posteà 1550. Iulius III.*

diuina

diuiua munera, hominum & temporum iniuria deleta videntur.

M.D.XIII. indictione prima, die Lunæ 21. Februarij Fel. Re. Iulius cócedit naturę, Romę apud S. Petrum in palatio Apoſtolico: & de more pontificum exequiæ celebraotur.

Die Veneris quarta Martij, 1513. collegiũ reuerend. Cardinalium ingreditur conclaue poſt celerationẽ Miſſæ de Spiritu ſancto ad altare ſancti Andreæ, in baſilica ſaoctorum Apoſtolorum Petri & Pauli.

Die Veneris vndecima Martij, reuerend. D. D. Ioãnes Cardinalis de' Medicis in cóclaui ab omnibus Cardinalibus, nemine diſcrepãte, ad ſummi apoſtolatus apicem canonicè eligitur, vocaturque Leo decimus, & die Sabbati decimanona menſis prædicti, adſtante collegio reuerendiſſimorum cardinalium & aliorum prælatorum, per reuerend. D. Alexandrum Cardinalem Farneſium coronatur & inthronizatur.

Iſte Farneſi' poſteà fuit Paulus 3.

M.D.XIII. decima Aprilis publicantur literæ prorogationis ſextæ ſeſſionia per Ioan. Dominicum de Fidelibus, ſanctiſſ. domini noſtri curſorem, vſque ad diem 27. eiuſdem menſis anni prædicti.

Die vndecima dicti menſis, Leo x. Pont. Max. aſſociatur ab vniuerſo collegio reuerendiſſ. Cardinalium & aliorum pręlatorum ac tota curia Romana ad baſilicam S. Ioãnis Lateraoi.

Sexta ſeſſio fit die vigeſimaſeptima prędicti menſis Aprilis anni præteriti 1513. in eadem Lateranenſi baſilica, præſidente ſanctiſſ. D. N. Leone decimo, in qua primò ponuntur nomina reuereodiſſ. Cardinaliũ pręlatorum & illuſtrium dominorum ordine quo ſuprà.

Celebratur Miſſa per reuerend. D. D. Frãciſcum epiſcopum Sabineñ. Cardinalẽ Volaterranum. Habeturque oratio per reuereñ. D. Simonem epiſcopũ Mndruſieñ. Cantãtur Litaniæ. Dicitur Euangelium per reuerend. D. Alphonſum diacooũ Cardinalẽ S. Theodori Petrutiũ. Hymnus incipitur, Veni creator. Pontifex ſumpto themate, Paſtoralis officij &c. hortatoriam habet orationem ad contiouandum Concilium, donec fiat vniuerſalis coocordia & pax inter Chriſtianos.

Dominus Thomas Phędra ſecretarius cócilij legit maodatum illuſt. cómunitatis Florentinæ in perſonam magnifici domioi Iacobi Saluiati, poniturq; tenor mandati ſub dat. trigeſima menſis Decembris 1512.

Dñs Marius de Peruſchis Concilij procurator, reproducit monitoriũ executum contra profitentes pragmaticam tenoris prout ſupra, & accuſat eorum contumacias.

Reoerend. pater D. Robertus archiepiſcopus Rheginus, de mãdato ſanctiſ. D. noſtri legit ſchedulã die 27. Aprilis 1513. in qua ſanctitas ſua facit ſaluumconductum venieodi, morandi, conſulendi, redeuodi quibuſcunq; ad Concilium venire volentibus & debentibus, exceptis ſchiſmaticis, & alijs à iure commuoi prohibitis duotaxat. Hortatur etiam principes, vt liberum tranſitum illis cócedãt: prorogatque ſeptimam ſeſſionem fiendam 10. Calend. Iunij proximè futuri. Dantur vota, & fiunt inſtrumenta. Poſteà nonnulli procuratores producunt mandata nomine aliquorum prælatorum ad intereſſendum huiuſmodi Concilio.

Congregatio prælatorum in Lateraneñ. palatio pro rebus Concilij. Electio quoq; vigintiquatuor prælatorum, qui adſint cum reuereod. Cardioalibus in his, quæ pertractanda ſunt coram pontifice.

Affixio & tenor prorogationis literarum ſeptimæ ſeſſionis vſq; ad 5. Calẽ. Iulij 1513.

Die tertia Iunij anni prædicti fit diuiſio prælatorum, deputatorum ad diuerſa negocia obeunda: & eorundem nomina, tituli, & cognomina ſcribuntur.

Tenor orationis factę per reuer. D. Simonem Modruſieñ. epiſcopũ in ſexta ſeſſione.

Septima ſeſſio tenetur die Veneris. 17. Iunij 1513. in qua primùm ooiãtur nomina & tituli reuerẽd. Cardinalium & aliorum pręlatorum &c. per ordinem vt ſuprà.

Celebratur Miſſa voce ſubmiſſa per reue. patrem D. Gabrielem Archiepiſcopũ Dyrrhachieñ. Habetur ſermo per dominum Balthaſarem del Rio Apoſtolicum protonotarium, & reueren. D. Petri Cardinalis Arboreñ. ſecretarium. Litaniæ & orationes dicuntur. Benedicitur per pontificem ſynodus, vt moris eſt. Deinde reuerend. dominus D. Alexander Cardinalis Farneſius cantat Euangelium. Quo finito oratores Poloniæ producunt mandatum ſereniſſ. domini Sigiſmundi, quod per D. Thomam Phædram, aſcenſo ambone legitur.

Tenor mãdati ſupraſcripti regis Polonię, ſub dat. Poznaniæ, 19. Aprilis 1513.

Reuerendus dñs Marinus Carraciolus exhibet mandatum ducis Mediolani, legiturq; per eundem dominum Thomam Phędram.

Tenor mandati ducis prædicti ſub dat. Papiæ, nona Maij 1513.

Reuerendus dominus Alexander Archidiaconus Mantuañ. dat mãdatũ illuſtr. marchioois Mantuæ, quod legitur per ſupradictum domioum Thomam Phędram.

Tenor mãdati ſupradicti marchionis Mãtuæ ſub dat. Mantuæ, duodecima Iunij 1513.

Reuereod. dñs Laurentius de * Medezeldri producit mandatũ illuſ. dñorũ Staniſlai & Ioaonis ducũ Mazouię, & leguntur per eundem dominum Thomam Phædram.

Teoor mãdati ſupradictorũ dñorum ſub dat. Eziechonouu, 28. Februarij 1513.

Idem Thomas legit ſchedulam ſubſcriptã per D. Bernardinum Caruaial, & Fredericum de S. Seuerioo olim Cardinales, ſuper materia abiurationis ſchiſmatis, & vnionis

Ecclesiæ,& confessionis erroris ipsorum, & veniæ petitionis.

Tenor schedulæ lectæ de mādato sanctis. domini nostri per reuerendiss. patrē D.Pompeiom de Colnmna episcopum Rheatinum, in qua octaua sessio vsque ad 16. Calen. Decembris fienda prorogatur.

Tenor alterius schedulæ, in qua prædicta prorogatio octauæ sessionis fiendæ 16. Calend.Decembris extensa,vsque ad diem Veneris 17.Calen.Ianuarij,iterū prorogatur ad diē Lunæ,14.Calen.præfati mensis Ianuarij.

Reuerendus D.Balthasar de Rio protonotarius apostolicus ornatum habet sermonem in Concilio,sumpto themate: Nihil impossibile erit vobis, Matthæi decimoseptimo,& sic septima sessio terminatur.

Octava sessio incipit in Ecclesia Lateraň.die Lunæ prædicti mensis Decembris in præsentia sanctiss. D. N. Leonis & multorum reuerendiss. Cardinalium, patriarcharum,archiepiscoporum,episcoporum, abbatum,Generalium religionum,oratorū,principum & illust.dominorum, aliorumque dignorum virorum.

Missa submissa voce dicitur per reuerend. patrem D. Gabrielem Archiepiscopū Dyrrhachieň.habeturque oratio per D. Io. Baptistam de Gargijs militem Hierosolymitanom: fiunt orationes,cantantur Litaniæ, & hymnus,Veni Sancte spiritus: pręstatur obedientia: fiuntque solitæ cæremonię: Diciturque Euangelium per reuerendiss.D.D.Marcum Cardinalem de Cornelijs.

Reuerendus episcopus Massilieň. & magnificus D.Ludouicus de Solier,oratores regis Christianissimi,dederunt mandatum nomine eiusdem regis, & petierunt prorogari terminum supradictum ad allegandum super pragmaticam.

Obligatio supradictorum oratorum nomine Christianis.regis, de qua fuit rogatus reuerendus D.Petrus Bembus,S.D.N. secretarius cum ratificatione præfati regis, sub dat. vigesima sexta Octobris, 1513. & regni eius 16.

Tenor mandati Christianissimi regis.

Reuerēdus pater D.Marinus Carraciolus orator Ducis Mediolani opponit oratori Christianis.regis,ꝙ nō debeat in mādato inscribi titulus Ducis Mediolani,attento ꝙ dictus rex vsurpauerat ducatum illum &c.

Tenor mandati illust.marchionis Brādeburgensis electoris Imperij,lecti per præfatū D.Thomam Phædram.

Alterius mandati tenor illust. marchionis Montisferrati,lecti pariter per eundem dominum Thomam Phædram.

D.Marius de Peruschis procurator Cōcilij,proponit supplicationem sanctiss. D. N. cōtra regios officiales prouincię Prouinciæ, vsurpantes iurisdictionem & libertatem S. Romanæ Ecclesiæ.

Die Lunæ xix. Decembris, S.D. N. sacro approbante Concilio, mādat decerni monitorium pœnale contra prędictas personas in prædicta supplicatione insertas, spatio triū mensium exequendum per edictum in Auinionensi,Nicieñ, * Vintimiliensi ciuitatibus. * Vigintimilieñ.

Reuerendus pater D.Ioānes Archiepiscopus Gnezneň.regis Polonię orator legit schedulam Pōt.in qua damnatur omnis assertio contraria veritati Christianæ fidei illuminatæ,mandatque publicari in principio studij quarumcunque vniuersitatum, & obseruari quosdam canones per S.suam constitutos.

Dantur vota soper prædictos canones ab omnibus,præterquàm à reuerendis episcopo * Bergomeň.& Generali ord. prædicatorum, qui circa duo respectiuè contradixere. * Pergameň.

Tenor bullæ per reuerendum patrem Io. * Vincentium Archiepiscopum Seneň.lectæ, & per Cōcilium approbatæ,in qua tractatur de pace inter Christianos principes componenda,& Bohemos à fide dissentientes reducendo,ac nona sessione fienda die nona Aprilis 1514. * Vincentiaum.

Alterius bullæ tenor lectæ per reuerend. patrem D.Ioan.Franciscum archiepiscopum Taorineň.super reformatione: & sic octana sessio finitur.

Affiguntur diuersæ schedulæ de mandato S.D.N.per Ioan.An.cursorem in acie Cāpi Floræ,& valuis basilicæ Apostolorum, audientiæ pub.S. Io. Lateraneň. & cancellariæ apostolicæ,monentes quoscunque ad proponendum materias tractandas in Concilio, audiendas per deputatos &c.

Tenor prorogationis nonæ sessionis vsq; ad V.diē Maij proximè futuri anni 1514.pōtificatus verò anno secundo.

Die xxix. Aprilis fit congregatio in palatio Apostolico in Capella maiori,in qua fuerunt S.D.N.& oēs Cardinalis & alij prælati soliti,excepto R.D.D.Bernardo Card.S.crucis,qui ob aduersam corporis valetudinē nō potuit interesse,in qua diuersa à diuersis dictunt,tandē sanctissimus dñs noster mandat dari copiam bullæ,& tempus deliberandi.

Die xxx. Aprilis omnes in congregatione conuenti, sunt concordes super his, quæ proponi debent in nona sessione.

Oratio habetur per D. Baptistam Gargiā Seneň.Equitem Hierosolymitanom, quā dedicat reuerend.D.D.Fabricio Carretto magistro Rhodiorum magno.

Tenor orationis præfatę per eundē equitem, qua octaua sessio clauditur.

Nona sessio celebratur in Ecclesia Laterā. die Veneris quinta mēsis Maij anni 1514.in qua primò ponuntur nomina reuerendiss. Cardi.& aliorum prælatorum ac illust. virorum,prout in alijs posita sunt.

Celebratur Missa de spiritu sancto submissa voce per R. D. Gabrielem Archiepiscopū Dyrrhachieň.

Dyrrhachien. habeturq; oratio per R.P. D. Antonium Puccium. Dicuntur Litaniæ, & orationes conſuetæ fiunt, benediciturq; ſynobus per pontificem, cantatur euangelium per reuerendiſſ. D. D. Ludouicum Card. de Aragonia. Deindè oratores regis Luſitaniæ præſentant mandatum nomine ipſius regis, quod legitur per D. Thomam Phædram ſupradictum.

Tenor mandati ſupradicti ſub dat. duodecimo Calend. Nouembris 1512.

Procurator Fiſci & Concilij accuſat contumaciam prælatorum Gallicorum non venientium ad Concilium. Ex aduerſo epiſcopus Maſſilien̄ſis orator Chriſtianiſſimi regis, excuſat eos inſtrumentis & literis facientibus fidem de eorum legitimo impedimento.

Tenor literarum excuſationis prælatorū Gallicæ nationis, qui renunciant congregationi Piſanæ, & adhærent Concilio Lateranenſi.

Tenor literarum Concilij Sabaudiæ, directarum prælatis Gallicis.

Tenor literarum prælatorum Gallicæ nationis ſummo pontifici directarum, quibus narrant ducem Mediolani Genuæ impediſſe, quare Romam venire non potuerunt, & petunt ſibi veniam dari. Ex aduerſo dominus Hieronymus Moronus orator prædicti ducis Mediolani, excuſat principem ſuum. Poſtremò ſanctiſſ. pontifex abſoluit eoſdem prælatos, & prorogat eis terminum veniendi ad Concilium.

Tenor bullę per R. Epiſcopum Maſſilien. ſuprà ambonem lectæ, qua pontifex hortatur principes Chriſtianos ad pacē inter eos componendam, vt fieri poſſet expeditio contra fidei Chriſtianæ hoſtes: & ordinat nonnullas orationes dici debere inter Miſſarum ſolennia, & alias preces à cunctis Chriſtifidelibus fundendas cum propoſitione indulgentiæ centum dierum pro orthodoxæ fidei exaltatione, & inimicorum eius deſtructione, dat quoque ſaluumconductum omnibus ad Concilium Lateranen̄. venire volentibus, & hortatur cæteros principes, vt tutò pertranſire & redire illos dimittant. ſub dat. 1514. tertio Nonas Maij.

Comprobantur omnia in dicta bulla contenta, ab omnibus in Concilio aſſiſtentibus, nemine diſcrepante.

Tenor bullæ reformationis curiæ, lectæ in ambone per R.P.D. Vincentium Archiepiſcopum Neapolitanum: in qua multa & diuerſa ad reformationem Cardinalium, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & aliorum prælatorum, reliquorumque religioſorum tam in curia Romana quàm extra continentur, ſub dat. 1514. tertio Nonas Maij.

Indictio decimæ ſeſſionis ad Calend. Decembris 1514.

Dantur vota ab omnibus, exceptis nonnullis, quibus pontifex opportunè reſpondit. Incipitur hymnus per S. ſuam. Quo finito per cantores, finitur nona ſeſſio, & omnes in Concilio exiſtentes aſſociant Pont. in Vaticano.

Tenor orationis luculentiſſimæ habitæ per reuerend. D. Antonium Puccium Apoſtolicæ cameræ ſeptemuirum, in nona ſeſſione.

Die 26. Nouembris 1514. S. D.N. de conſilio reuerendiſſ. Cardinalium prorogat decimam ſeſſionem inchoandam 23. Martij anni 1515.

Alia prorogatio 10. ſeſſionis de eorundem reuerendiſſimorum conſilio à die præfata 23. Martij vſque ad diem 4. Maij anni prædicti 1515.

Tenor ſaluiconductus ducis Genuę, quod fuit per curſorem S.D.N. præſentatum oratoribus regis Chriſtianiſſimi ſub dat. 22. Martij 1515. cum recognitione ipſius, & intimatione.

M. D. X V. Die 2. menſis Maij manſit congregatio reuerendiſſimorum Card. & aliorum prælatorum in palatio Apoſtolico, coram quibus in præſentia S. D. N. leguntur ſchedulæ per D. Thomam Phædram, proponendæ in decima ſeſſione: quæ ab omnibus fuerunt votatæ & approbatæ.

DECIMA ſeſſio incipit 4. Maij 1515. in Eccleſia Lateranen̄. & primò inſcribuntur nomina reuerendiſſ. Cardi. Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, principum oratorum, & aliorum dominorum, prout in præpoſitis ſeſſionibus.

Miſſa celebratur per reuerend. Archiepiſcopum Gneznen̄. regis Poloniæ oratorem: & habetur oratio per R. P. D. Stephanum Archiepiſcopum Patracen̄. cantatur euangelium per reuerend. D.D. Card. Farneſiū ſecundum Matthæum, quod incipit, Dixit Ieſus parabolam hanc: Simile eſt regnum cœlorum homini regi &c. fiuntque orationes conſuetæ. Deinde oratores illuſtr. Ducis Sabaudiæ deducunt mandatum nomine prędicti ducis. Quo per D. Thomam Phędram lecto, per ipſosque oratores oſculatis pedibus S.D.N. & pręſtita per eos obedientia exeunt, & clauditur Concilium. Matt. 22.

Tenor bullæ, lectę per R.P.D. Bernardum Epiſcopum Adrien̄. in ambone, in qua tractatur de reformatione Montis pietatis, ſub dat. 1515. 4. Nonas Maij, quæ omnibus placet, præterquàm R. D. Ieremiæ Archiepiſcopo Tranen̄. qui dicit præfatos Montes pietatis plùs eſſe damnoſos, quàm vtiles.

Tenor ſchedulæ, ſiue bullæ lectæ, in ambone per R.P. Bernardum Epiſcopum Taruiſinum, contra exemptos, in qua etiam continentur nonnulla, eccleſiaſticam libertatem & dignitatem epiſcopalem cōcernentia, ſub dat. 1515. 4. Nonas maij: quæ omnibus placent, excepto pręfato Archiepiſcopo Tranen̄.

Alterius

Alterius schedulæ tenor super impressione librorum, lectæ per R. P. D. Franciscum episcopum Nanneten. sub data prędicta, quę placet omnibus, nisi reuerendo P. D. Alexio Episcopo Melfitano.

Alia schedula lecta in ambone per R. P. D. Petrum Episcopum * Castellæ maris, super præfixione termini contra profitentes pragmaticam sanctionem, & super indictione vndecimæ sessionis. * Castelli

Respondet orator regis Christianiss. in excusationem prælatorum Gallicorum, & dat literas nomine Loys de Soliers oratoris eiusdem Christianiss. Respōsio pont. eidem oratori: & vota, quæ ab omnibus dantur, excepto Episcopo Poten. qui non vellet dari terminum profitentibus pragmaticam.

Procurator Concilij accusat contumaciā absentium à Concilio, & Pontifex assentit, & declarat, nisi ad primam comparerent.

Dantur circa decem & octo mandata à diuersis R. prælatis, nomine aliquorum prelatorum Concilio non interessentium: posteà cantato hymno vt suprà, sanctiss. dominus noster equitauit in Vaticano, associantibus cunctis in Concilio existentibus.

Tenor orationis facundissimæ per R. P. D. Stephanum Archiepiscopum Patracen. & Episcopum Torcellan. in Concilio habitæ, cuius thema est: Magnus Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius. Psal. 47.

Tenor mādati illust. ducis Sabaudiæ producti per reuerendiss. Card. S. Praxedis nomine ipsius ducis, sub dat. quarta Maij, 1515.

Tenor instrumenti dati per oratorem regis Franciæ sub dat. 1514. 25. Nouembris, aliàs registrati in actis Concilij, quod de nouo procurator ipsius Concilij petit in eisdem actis registrari.

Pontifex absoluit personas in dicto instrumento descriptas, quatenùs infra quatuor menses ratificent omnia in instrumento contenta.

Instrumenta, ratificationes, & approbationes supradictarum personarum cum necessarijs authenticatis cum alijs diuersis schedulis.

M. D. XVI. die 15. Decembris fit congregatio reuerendiss. Car. & aliorum prælatorū in palatio Apostolico coram S.D.N. pro discutiendis & examinandis schedulis in vndecima sessione legendis. Inscribunturq; nomina in eadem congregatione existentium.

Legitur schedula per D. Andream Piperarium Concilij secretarium de mandato reuerend. Card. qua continentur concordata inter S.D.N. & regem Francorum. Qua perlecta, dantur vota ab omnibus, exceptis nonnullis reuerendis Episcopis.

Alia schedula legitur per eundem D. Andream abrogationis pragmaticæ sanctionis. Item alia super ijs, quę debēt obseruare prędicatores verbi Dei, & super quibus pręstantur vota, nemine discrepante.

Per eundem legitur alia schedula continens priuilegia religiosorum. Dantur vota ab omnibus. Sed Signin. Cumanus, Brumaten. Cervien. Senogallien. Ferētin. Soranus, & Polignianen. Episcopi vellent, quod excluderetur approbatio priuilegiorum. Tenores autem supradictarum schedularum inseruntur in vndecima sessione sequente.

Vndecima sessio inchoatur 19. Decemb. 1516. in qua primò notantur nomina reuerend. D. Card. & aliorum prælatorum, prout in præmissis actum est. Celebratur Missa per R. D. Gabrielem Archiepiscopum Dyrrhachien. cantatur euangelium per reuerendiss. S. Mariæ in Via lata D. Marcum diac. Cardi. Mat. 14. a nalem, quod incipit, Sedente Iesu super mōtem Oliueti. Incipitur hymnus, Veni creator, per S.D.N. & dicuntur orationes consuetæ, quibus peractis, orator Patriarchæ Maronitarum Montis Libani, præsentat & legit mandatum in lingua Chaldæa seu Arabica, quod posteà in lingua Latina interpretatum, legitur à prædicto D. Andrea Pipeario.

Tenor præfati mandati.

Obedientia per dictos oratores Maronitarum, præstatur sanctiss. pontifici, super qua petuntur instrumenta huiusmodi obedientiæ per procuratorem fiscalem.

Tenor schedulæ circa modum prædicandi super ambonem, lectæ à R.P.D. Io. Episcopo Reualien. Oratore marchionis Brandeburgen. sub dat. 1516. 14. Calend. Ianuarij: supra quam dantur vota nemine discrepāte.

Tenor bullę lectę à R.P.D. Episcopo Hernien. quę continet concordata inter pontificem & Christianissimum Francorum regem super pragmatica, cum mandato in eadem bulla inserto, sub dat. supradicta.

Dantur vota super dicta bulla ab omnibus, præterquàm à reuerendis patribus Episcopis, Lucerino, Brumaten. Castellæ maris, Chien. Tecdonen. Asculano, qui in nonnullis respectiuè dissentiunt.

Schedulæ siue tenor super abrogatione pragmaticę sanctionis, lectę per R.P. Episcopum Caualliceñ. sub dat. prædicta, ab omnibus votata.

Reuerend. pater D. Episcopus * Sibinicen. ascenso ambone, legit schedulam super religiosos & eorum priuilegia, sub dat. 1516. 19. Decemb. super qua nonnulli Episcopi in aliquibus respectiuè dissensere. * Sebonicen.

Idem reuerendus Episcopus indicit duodecimam sessionem fiendam 6. nonas Martij 1517. Posteà dantur mandata à diuersis prælatis nomine aliorum prælatorum. Deindè aguntur gratiæ Deo & sanctiss. dominus noster cum omni comitiua reuertitur ad sacrum palatium Apostolicum in Vaticano, & sic vndecima sessio terminatur.

Tenor

Tenor prorogationis 12. sessionis cũ executione per cursores in locis consuetis facta, videlicet à sexto Nonas Martij 1517. vsque ad X V I. Calend. Aprilis eiusdem anni.

Fit congregatio nonnullorum reuerend. Cardinalium & reuereñ. prælatorum coram pontifice in superiori capella palatij Apostolici die 13. Martij 1517. in qua vnusquisque sedet in loco ordinato à reuerendiss. Cardinalibus ibidẽ existentibus, eo quia fuit prius differentia inter oratorem regis catholici & Patriarcham Aquilegieñ. de * antecedentia. Piperarius Concilij secretarius de mandato eorundem reuerend. Cardinalium, legit tres schedulas, quarum prima super extensione Paulinæ non placuit: in alijs duabus, vna de punitione inuadentium domos Cardinaliũ, altera de impositione decimarum ac absolutione Concilij, respectiuè dissenserunt reuerendi Episcopi Salamantiñ. Adrieñ. Budeñ. Imoleñ.

*antecedẽdo.

Duodecima & vltima sessio inchoatur die 16. Martij 1517. in qua primò ponuntur nomina reuerendiss. Cardinalium & aliorum prælatorum, ac illust. dominorum in ordine, prout in supradictis scriptum est.

Missa celebratur per reuerẽd. Card. S. crucis. Fit oratio per reuerendum Episcopum Isernieñ. cantatur euangelium per reuerend. S. Mariæ in porticu Cardinalem, quod incipit: Ascendens Iesus in naviculam: cantantur orationes & Litaniæ, sicut in alijs scriptũ est. Deinde Piperarius prædicti Concilii secretarius, ascenso ambone, legit literas serenissimi Imperatoris ad Pont.

Math. 9.

Tenor literarum prædictarum sub dat. vltima Februarij 1517.

Legitur schedula contra inuadentes domos Cardinalium per reuerend. Episcopum * Militeñ. quæ in aliquibus corrigitur propter diuersitatem opinionum.

Tenor schedulæ prædictæ correctæ, sub dat. decimoseptimo Caleñ. Aprilis, 1516.

Patriarcha Aquilegieñ. legit schedulam impositionis decimarum & absolutionis Concilii. Tenor autem schedulæ sub dat. prædicta.

Dantur vota ab omnibus ferè super eadẽ schedula, exceptis reuerend. Episcopis infrascriptis, qui variè dissentiunt, & procurator fiscalis petit omnium gestorum instrumenta. Deinde reuerendiss. dominus Card. Farnesius alta voce dicens, Domini, Ite in pace, cantato hymno, Te Deũ &c. S.D.N. omnibus comitantibus equitat ad palatium Apostolicum, & sic 12. & vltima sessio finitur, vnaque præsens Concilium soluitur. In nomine Patris & Filii & Spiritussancti, qui nos in pace custodiat. Amen.

Tenor orationis habitæ per reuerendum Episcopum Isernieñ. in fine Concilii.

F I N I S.

A C T A S A C R I
GENERALIS LATERANENSIS
C O N C I L I I.

Ad omnipotentis Dei gloriam, fidei catholicæ exaltationem, schismatis extirpationem, & in nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritussancti, Amẽ.

In his scriptis continentur ordinationes, statuta, constitutiones, decreta & alia acta & gesta in sacrosancto generali Lateraň. Concilio, præsidente sanctissimo in Christo patre & D.N.D. Iulio diuina prouidentia Papa Secundo, recollecta, & in publicam formã redacta per nos protonotarios, notarios & scribas infrascriptos, ad id per eundem sanctissimum dominum nostrum Papam, ipso approbante Concilio, deputatos.

A.D.1512.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi, Amen. Anno à natiuitate eiusdem 1512. Indictione 15. Die verò Lunæ, tertia mensis Maii, qui fuit dies inuentionis S. Crucis, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, D. Iulii diuina prouidentia Papæ II. anno nono, præfatus sanctiss. dominus noster Papa, qui aliàs indixerat Concilium generale in alma vrbe, in Ecclesia Lateraneñ. die Lunæ, 19. mensis Aprilis præteriti inchoandum & celebrandum, & deindè propter certum conflictum habitum apud Rauennam ciuitatem Romandiolæ inter milites suæ sanctitatis & S. Romanę Ecclesię & regis catholici ex vna, & exercitum Ludouici regis Francorum, & prætensos schismaticos adhærentes conciliabulo Pisano seu conuenticulæ satanæ ex alia parte, in quo conflictu fuerunt interfecta multa hominum millia, & inter cæteros dominus de Fusso, magnus magister Capitaneus regis Franciæ, & plures alii diuersi duces & barones & proceres Gallorum & Hispanorum, & capti reuerendiss. D. Ioannes Card. de * Medicis Apostolicæ sedis legatus, & Fabricius Columna, & alii plures, & dicta ciuitas Ecclesiæ miserabiliter à Gallis direpta, inchoationem huiusmodi vsque ad Calend. Maii eiusdem anni prorogauit, & demum ex eadem causa ad supradictum diem Lunæ tertium supradicti mensis Maii

* Medicibus Legatus iste capt⁹, fit posteà Leo decimus.

iterum

iterum prorogauit, pront in literis Apoſto-
licis, quarum tenores infra acta primę ſeſſio-
nis inſeruntur, pleniùs continetur.

Volens idem ſanctiſſimus D.N.D. Iulius
Secundus pontifex maximus inchoare dictũ
Coocilium generale ex pluribus & varijs,
grauiſſimis & vrgentiſſimis cauſis, ſtatũ vni-
uerſalis Eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis, ac per-
nicioſiſſimi ſchiſmatis extinctionem con-
cernentibus, vt in literis indictionis Conci-
lij latiùs continetur, indictum, cùm die prę-
cedenti ex palatio Apoſtolico lectica vectus
ob ſui corporis indiſpoſitionem in pontifi-
cali apparatu & comitiua omnium reueren-
diſſ. dominorum Cardinalium, Patriarcha-
rum, Primatum, Archiepiſcoporum, Epi-
ſcoporum, Protonotariorum, abbatum, &
vniuerſa curia, & cuſtodia militum Rhodia-
norum cruce ſignatorum, & conſuetis cære-
monijs, vt moris eſt, in dictæ baſilicę Latera-
nenſis ædibus diuertiſſet, & hoſpitaſſet &
pernoctaſſet, conſtitutus dicta tertia die de
manè in præfata baſilica Lateranenſi, cele-
brata priùs in maiori altari Miſſa per reue-
rendiſſimum in Chriſto patrem & dominũ,
D. Raphaelem Epiſcopum Oſtienſem, Car-
dinalem Sancti Georgij vulgariter nuncupa-
tum, S.R.E. camerarium, & collegij ſacri
Card. decanum, ac facto ſermone Latino per
reuerendum patrem & magiſtrum fratrem
Ægidium de Viterbio, ſacræ theologiæ pro-
feſſorem ac ordinis Eremitarum ſancti Au-
guſtini Priorem Generalẽ, ac verbi Dei præ-
dicatorem celeberrimum, cuius tenor in fi-
ne præſentis actus & ſolennitatis initij ſacri
Lateranenſis Concilij ponetur. Facta etiam
priùs proceſſione per eundem ſanctiſſimum
D.N. reuerendiſſimos Cardinales. Patriar-
chas, Archiepiſcopos & Epiſcopos ac Abba-
tes, necnon alios viros, qui de iure ſeu con-
ſuetudine ad Concilium Generale venire
conſueuerunt, intrauerunt ornati pluuiali-
bus, planetis, & dalmaticis iuxta ordinis
qualitatem & mitris, locum in medio prædi
ctæ Lateranenſis Eccleſiæ pro celebratione
Concilij huiuſmodi paratum, cum ſuis ſub-
ſellijs, tabellis, clauſuris, altaribus, pontifica-
li cathedra, ornamentis, & ordinibus, quæ in
huiuſmodi ſacrorum Conciliorum celebra-
tionibus ſeruari & fieri cõſueuiſſe reperiun-
tur. In quo cantatis Litanijs & alijs deuotis
orationibus, & hymno, Veni creator ſpiri-
tus &c. de more in principio celebrationis
Conciliorum à ſanctis patribus & S.R.E. le-
gi & decantari ſolitis & conſuetis, capella cã-
Pſal. 68. torum incipiente, Saluum me fac Deus, quo-
niam intrauerunt aquæ vſque ad animam
meam &c. & inuocata Spiritusſancti gratia,
ac exhibita per omnes Cardinales & præla-
tos pręfatos ſanctiſſimo domino noſtro obe
dientia & reuerentia conſueta, in paramentis
ordinatè & conuenienter, cantatoq; Euange-
lio per reuerendiſſimum in Chriſto patrem
dominum Ludouicũ ſanctæ Mariæ in Coſ-
medin diaconum Card. de Aragonia vulga-
riter nuncupatũ, incipiente, Deſignauit Do- Luc. 10. a
minus & alios ſeptuagintaduos &c. Reuerẽ-
diſſi. in Chriſto pater dominus Alexander
ſancti Euſtachii diaconus Card. de Farneſio
vulgariter nuncupatus, ſtans in thalamo
eminenti, vbi dictus dominus noſter Papa
ſedebat, legit ſchedulam tenoris infraſcri-
pti, nomine ſuæ ſanctitatis, propter indi-
ſpoſitionem ſui corporis impediti videlicet.

IN dicto per nos hoc ſacro Lateraṅ. Con-
cilio, de quo, cùm in minoribus eſſemus,
ſępenumerò cogitauimus, & ad ſummi Apo-
ſtolatus apicem vocati: omnino nobis cele-
brandum propoſuimus, dum ante ipſius in-
choationem bella inter Chriſtianos vigentia
ſedare, & oues perditas ad ouile Dominicũ
reducere intendimus, repentè inteſtina hæ-
reſis, inſidiãte ſatana bonorum operum per-
turbatore, domum Dei, quam decet ſanctitu- Pſal. 42.
do, inuaſit. Ne igitur contagioſa peſtis latiùs
ſerperet, & Chriſti gregem nobis commiſ-
ſum ſenſim inficeret, Paſtorali officio iugiter
inuigilantes, vocemq; Eſaiæ animo repeten- Eſa. 16. a
tes: Ini conſilium, coge Concilium: diutiùs
cunctandum fore nõ duximus. conuenimus
itaq; venerabiles fratres, voſque dilecti filij,
hodierna ſolenni die in hac Lateraṅ. baſili-
ca, vt in Spiritu ſancto congregati, viam ve- Rom. 13. d
ritatis eligamus, & abijciẽtes opera tenebra-
rum, induamur arma lucis. Vos igitur hor-
tamur in Domino, vt illum præ oculis habẽ-
tes, qui eſt via veritas & vita, in medium li-
berè conſulatis, Deo magis quàm homini- Ioan. 14. a
bus placere ſtudentes. Speramus enim Do-
mino cooperante in hac ſacra Lateraṅ. ſyno-
do ſentes ac vepres ab agro Domini penitùs
extirpare, deprauatos mores ad meliorẽ fru-
gem redigere, pacem inter Chriſtianos prin-
cipes componere, deniq; expeditionem ad-
uerſus hoſtes fidei inter ſe diſſidentes decer-
nere, vt in hoc vexillo ſalutiferę crucis, quæ
huic ſacro Concilio auſpicatiſſimum dedit
initium, antiqui hoſtis inſidias ſuperare va-
leamus.

Qua lecta, ſanctiſſ. D.N. approbaṅ. ſacro
Concilio, Conciliũ ſacrum Lateraṅ. inchoa-
re decreuit: & declarauit primam ſeſſionem
incipere die decima Maij futura, quæ erat
dies Lunæ proximè ventura.

Iacobus Sadoletus Petro Bembo S.P.D.

HAbes Bembe, orationem Aegidij vi-
terbienſis, quam tãta ope expetiuiſti,
dignam illam quidem propter elegantiam
quæ ab iſs potiſſimum legatur, qui iudicare
aliquid de pręſtantibus ingenijs poſſunt: ſed
& alijs quoq; commendationibus prælucen-
tem, tum quòd magna authoritate Lateraṅ.
principia Concilii auſpicata eſt, quod à Iu-
lio II. Pont. Max. paulo antè inſtitutũ, S. Chri
ſtianæ Reip. optamus fore ſalutare: tum quòd
ab eo viro eſt, quẽ ego & tu ſępè ſoliti ſumus

in ſer-

in sermonibus nostris clarissimum huius seculi, tanquàm obscurascentis, lumen appellare. Et quidem quæ in communibus hominum sensibus posita sunt ea nemo est, qui in Aegidio summa esse non agnoscat. Sumus enim experti pluriès illam huius viri mulcẽtem omnium aures atq; animos eximiã eloquentiam: vernacula quidem lingua Hetruscorum, quæ illi patria est, abundantem: sed ex vberrimis & Græcæ & Latinæ eruditionis fontibus deductam. Magno enim hic studio theologiæ ac philosophiæ altissimis artibus comites literas politiores adiunxit. Ergo illa in sacris concionibus diuina semper & admiranda, flectere arbitrio suo hominũ mentes, refrenare incitatas, languentes accẽdere, vel inflammare potius ad virtutis, iustitiæ, temperantiæ studium, summi Dei venerationem, sanctæ religionis obseruantiam, nouit. Nec verò quicquàm interfuit, illo dicente, inter doctos homines & idiotas: non senex ab adolescente, vir à muliere, Princeps ab infimo homine potuit dignosci: sed omnes pariter vidimus præcipites ferri impetu animos audientium, quôcunque eos oratori impellere libuisset. Tanta vis orationis, tantum flumen lectissimorum verborum, pondus optimarum sententiarum ex eo ferebatur. Ex quo, quod semper euenire cernimus, iam planè intelligimus necessitate euenire, non casu, vt quotiescunq; dicturus est, concursus maximi omnibus ex locis audiendi causa fiant. Sed nos hæc popularia cum multis, illa secretiora cum paucis cognoscimus. Soleo enim mirari te Bembe, vehementerq; probare iudicium tuum, cùm ita dicas: Humanitatem ipsam, & eas artes, quæ humanitatis propriæ & affines sunt, si malo hominũ fato amisse intereant, ab hoc vno homine exprimi & repræsentari posse, nec adumbrata in eo simulacra, sed totam effigiem virtutis agnosci. Quòd verò addis, grandiorem tibi etiam in cubiculo videri Aegidium quàm in pulpito, vbi certè est maximus, facilè tibi assentior. Sed hęc aliàs. Nunc orationem leges, de qua testatum esse apud omnes volo, quicunq; eam in manus sument, redempturos eos non Hectorem, sed Hectoris corpus: qđ ipsum tamen tanti precij est, vt iure optimo rependi auro queat. Certè non aderit calor ille & vis indicendo oratoria, spiritusq; ζώσης (vt aiunt) φωνῆς, quo tantũ potuit Aegidius, vt omnium adstãtium animos primum suauissimè demulserit, deinde ad extremum vehementissimè commouerit. Verùm quid opus hæc ad te scribere, qui amore quidem & beneuolentia erga Aegidium mihi par, iudicio omnibus antecellis? Ego, quod egi, vt elucubratio optimi & religiosissimi viri non lateret in tenebris suppressa, sed in populum exiret, spero me bonis omnibus gratum fecisse: tibi quidem certè scio. Vale.

viuę vocis

ORATIO PRIMA SYNODI Lateranensis, habita per Aegidium Viterbiensem, Augustiniani ordinis Generalem.

NEminem hoc loco non mirari existimo, cum tot in vrbe viri sint grauiter copioseq; dicendi facultate clarissimi, cur ipse vnus, qui cum luminibus his nulla sim ratione comparandus: & pro rostris appareã, & in tanta præsertim re, tantoq; cõsessu, quo spectatius sacratiusq; nihil habet terrarum orbis, audeam verba facere. Dicam sanè aliquid intercessisse, quamobrem ego non virtute vlla alijs præpositus, sed quadam superiorum, tum temporum tum actionũ ratione, & tanquàm à causa ipsa inuitatus videar, qui primus hoc conflictu telum iaciam, & sacrosancti Lateranensis Concilij auspicia capiam. Nam cùm annis ab hinc circiter viginti, quantùm in me fuit, & perexiguæ vires tulere, euangelia populis interpretatus sim, prophetarum vaticinia aperuerim, Ioannis Apocalypsim de successu Ecclesiæ, vniuersæ fermè Italiæ enarrauerim, ac sæpenumerò affirmauerim, eos qui tunc audiebant, ingentes Ecclesiæ & agitationes, & clades visuros, illiusq; emendationem aliquando cõspecturos: nunc par esse visum est, vt qui hæc dixerat ventura, idem venisse testetur: & qui totiès exclamauerat, Videbunt oculi mei salutaria tempora: iam tãdem exclamet, Viderũt oculi mei salutare sanctumq; principium expectatæ instaurationis. Modò adsis orbis instaurator, diuini parentis proles, seruator sospitatorq; mortalium: desq; vim mihi dicendi, oratione commouendi: patribus, non verbis, sed ipsa re, veri, sancti, exacti Concilij celebrandi, extirpandi vitia, virtutes excitãdi, vulpes, quæ ad sanctam demoliendam vineam hac tempestate scatent, capiendi: ac deniq; collapsam religionem, in veterem puritatem, in antiquam lucem, in natiuum splendorem, atq; in suos fontes * reuocari. Dicam itaq; de synodo, & quàm Ecclesiæ commoda semper sit, & quàm nostris temporibus necessaria: præfatus, oraculorum stylum me inuertere non ausurum esse, sed integra (vt legi solent) verba atq; orationes vsurpaturũ: tũ quòd homines per sacra immutari fas est, nõ sacra per homines: tum quòd ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἐστί, simplex sermo veritatis est. Atque à principio partitio illa in mentẽ venit, rerũ alias diuinas esse, cœlestes alias, alias humanas. Diuinæ quippe, quòd sunt motus ac mutationis expertes, emẽdatione nõ egẽt: cœlestes verò atque humanæ, agitationi obnoxiæ, instaurationem desiderant. Nam Luna, cùm ad solis cõmercia venerit, Sol cùm à cancro in brumam descenderit, quasi magno mortaliũ dispendio, damna ab integro reponunt: coguntur q; præscribente natura, lucis iacturam rependere: & quicquid cadẽdo ab-

*reuocandi

do abstulerint, ascendendo mortalibus re-
stituere. Quòd si cœlestia siderum itinera,
quanquam perpetua, immortalia, sempiter-
na redeunt tamen, restituunturq́; : quidnam
tertium hoc faciet rerum genus, vtpotè flu-
xum, caducum, mortale? profectò aut; interi-
tu cito pereat necesse est, aut continua inno-
uatione reficiatur. Quod enim est cibus cor-
poribus, vt viuant: quod genitura generibus,
vt perpetua sint: id præstat humanis animis
sua pro tempore emendatio, cultura, disci-
plina: quamq́ue absque ciborum alimentis
animantia diu viuere, tam humanæ animæ,
tam Ecclesia absque cura synodorum probè
agere non potest. Ac quemadmodùm, si pra-
tis imbres, si hortulis riuos, si agris cultum, si
vineis putationem, si denique viuentibus ali-
menta subduxeris, illa arescent breui, sylue-
sceniq́;, hæc viuere desinent atque emorien-
tur: ita fermè post Constantini tempora, quę
vt sacris rebus multum adiecere splendoris
& ornamenti, ita morum & vitæ seueritatem
non parum eneruârunt, quotiès à synodis
habendis cessatum est, totiès vidimus diuinã
sponsam à sponso derelictam: illudq́; Euan-
gelij factum, quod heri recitabatur: Iam mo-
Ioan. 16. c dicum, & non videbitis me. Vidimus Chri-
stum in nauicula obdormientem: vidimus
ventorum rabiem, hæreticorum furorem in
candida veritatis vela irruentem: vidimus
malas cupiditates, diram auri atque habendi
sitim: vidimus perditam malorũ audaciã ad-
uersus iura, authoritatẽ, maiestatem Ecclesiæ
sæuientẽ: vidimus (inquã) vim, rapinas, adul-
teria, incestus, omnẽ denique scelerũ pestẽ ita
sacra profanaq́; miscere omnia, ita in sanctã
nauiculam impetum facere, vt penè scelerũ
fluctibus illa latus dederit, ac propè mersa &
pessundata sit. Rursus cùm eo monente spi-
ritu, cui hodiè supplicationes decretę sunt,
patres ad synodum confugerũt, quãprimùm
emendauere, composuereque omnia, ventis
turbinibusque imperauere, & quasi in tutis-
simum portum delati, impetũ rationi, iniu-
riam iustitiæ, vitia virtuti, tempestates ac flu-
ctus serenitati, tranquillitatiq́; cedere cõpu-
lerunt, hymnumq́ue cecinerunt sancto spiri-
tui, piscatorum maris, atque aquarum Deo,
Cant. 8. b Aquæ multę non potuerunt extinguere cha-
ritatem: & illud, Iam hyems transijt, imber
Cant. 2. c abiit & recessit, surge amica mea. Iacet enim
sponsa, vt hyeme frondes arborum: surgit,
reuirescitq́; synodorum studio, vt syluæ veris
tempore reuocato sole frondescunt ad Solis
redeuntis radios, & fœcundi spirant zephy-
ri, & læta plantaria germinant ad synodorũ
lumen, & diuini spiritus flant auræ, & emor-
tui Ecclesiæ oculi reuiuiscũt, ac recipiũt lucẽ,
Ioan. 16. c vbi pars altera impletur oraculi: Iterũ mo-
dicum, & videbitis me: quod quidem nihil
aliud sibi vult, nisi ꝙ Sancti spiritus lux, quæ
synodis omissis extinguitur, tanquã excussus
à silice nouus ignis, iterũ accenditur & recu-

peratur in synodis. Ad hęc Paulus Apostolo-
rũ decus, cùm salutis caput ostẽderet, Absque
fide (inquit) Deo placere nullo modo possu- Heb. 11. b
mus: atqui sine synodis stare nõ potest fides:
absq; synodis igitur salui esse non possumus.
Verũ quod ratione dicimus, vt etiam experi-
mento probemus, cogitandum nobis est, tres
esse credendarum rerũ radices, è quibus vni-
uersa Ecclesiæ fides manat. Prima diuinę na-
turæ vnitas est. Altera, eadem in natura parẽ-
tis, sobolis, amoris, felicissima Trinitas, Ter-
tia in Virginis vtero prolis diuinæ cõceptio.
In quibus veluti in altissimis apicibus, ac sã-
ctiss. montibus & reliquę fidei partes nouem,
& pietas vniuersa fundata est. Fundamenta
enim eius in montibus sanctis. Vnitas nempe
mons Dei nuncupatur, ꝙ in vna dũtaxat Dei Psal. 86.
essentia sit atq; natura: & vt vnitatẽ illam non
solitariam, nõ sterilẽ, sed vberrima fœcundi-
tate præditam cogitemus, ideo mons pinguis
adijcitur. Corpus verò in virgine verbo iun-
ctũ, montẽ coagulatũ vocat vates. Hæc ita tri- Psal. 67.
partita illa vinea est, super vertices montium Esa. 5.
sita, quã & futurã cecinere oracula, & pręsen- Hier. 2.
tẽ euãgelica indicauere. Sed iam perierat vi- Mat. 20. & 21.
nea: nã (vt testis est Dauid) illam aper è sylua Psal. 79.
depopulatus erat, illam tumor philosophiæ
vastauerat. Arius primum montem auellere
conatus est, qui vnitatem discerpsit. Sabellius
secundũ, qui personas cõfudit. Photinus ter-
tium, qui partum Virgineũ impura temeri-
tate labefactauit. Tres veluti impijssimi gi-
gantes, qui glorię cupiditate de rerum noua-
rum studio illecti, montes loco mouere ausi
sunt, vt viam sibi facerent ad cęlũ oppugnan-
dum, rescindẽdumque. Et erant iã voti com-
potes: nã quæ ipsi philosophia persuadebãt,
armis ea recipi principes imperabãt. Philo-
sophia nos argumentis vrgebat, arma colla-
tis signis oppugnabant. Illa præstigijs, hæc
vi fidem euertere conabantur. Illa inuertere,
quæ credebantur: hæc eos qui credebãt, per-
dere contendebant: illa in pietatem & ani-
mas, hæc in corpora vitamque sæuiebant.
Quid faceret diuina sponsa iamiam peritu-
ra? Quò se verteret? quò confugeret? Cu-
ius fidem, cuius opem, cuius auxilium im-
ploraret? Exhorrescebat tempestas, naui-
cula mergebatur. Denique (ne multis mo-
rer) nulla effugiendi, nulla euadendi inuen-
ta via est, nisi Nicęna synodus, vbi Syluestro
ad clauum sedenti, & iamiam naufragium
facienti, è cœlo sese ostendens Deus, Modi- Matt. 14.
cæ (inquit) fidei, quare dubitasti? Ac sta-
tim diuinis fulminibus & fidei montes resti-
tuit, & gigantum temeritatem disiecit, vbi
crepta puella experimento didicit, cùm
quicquam sibi aduersi imminere videat,
nullum omnino præsidium ad se vel tuen-
dam firmius, vel liberandam accommoda-
tius, vel vindicandam efficacius habere,
quam synodum, quæ sola fit, vt nullę aquę ec-
clesiæ charitatem extinguant, vtq́ue diuinus
spiritus

spiritus in nostris animis mãsionem efficiat, qui vnicus velut aquarum victor, tempestatumq; potens, teste Mose fertur super aquas. Iam verò quod de fide dixi, quæ vtique nulla esset, si synodi institutio non fuisset: idem fermè de temperantia, iustitia, sapientia, cæterisque virtutibus existimari velim. Omnes enim desidiam pro labore, ocium pro negocio, voluptatem pro solicitudine expetimus. Verum cum animaduertimus quandoq; fore, quod in synodis fit, vt census habeatur, vt morum & vitæ exploretur ratio, vt improbi deprehendantur, iudicentur, plectantur: contrà, probi alliciantur, foueantur, attolantur, incredibiles stimuli appetendæ virtutis inijciuntur, vt homines colligant sese, vt meliora deliberent, vt ad vitia relinquenda, & ad virtutem capessendam accendantur: nihilque non honestum, nihil non magnificum moliantur. Illud, illud synodi discerniculũ fuit, vnde velut ex equo Troiano, tot clarissima ingeniorum lumina emicuere. Illa virtutum approbatio, illa detestatio vitiorum, Basilios, Chrysostomos, Damascenos Græciæ, Hieronymos, Ambrosios, Augustinos, Gregorios Italiæ peperit, qui cum magna similium turba, bone Deus, quos libros, quæ scripta, quæ monumenta, quod doctrinarum, quod disciplinarum, quod diuini vel auri vel argenti genus in Christianũ ærarium nõ congesserunt? Rẽ prætereo (nisi tempus obsisteret) minimè prætereundam de ecclesiarum rectoribus, de pastoribus populorum, in quibus quidem vniuersa rei Christianæ sita est & summa, & salus. Vt enim inferior hic mundus cœli tum motu, tum lumine regitur, ità Christianæ gentes à rectoribus suis velut à cœlestibus pastoribus gubernantur: qui si boni futuri sint, necesse est, vt & lumine disciplinarum fulgẽtes, alios doceant, & motum sanctarum actionũ exercentes, quæ docuerint, ipsi in primis & maximè agendo præeãt. Hæc duo illa sunt, quæ & docuit pastorum princeps Christus, cùm & lucernas ardẽtes gestare ad clarè instituẽdum, & ad sanctè agendum præcinctos esse iussit, simul ipse mirificè exercuit, cùm & lux mundi, & diuini patris sapientia fuerit, & sanctus sanctorum appellatus sit, quòd probos omnes vitæ sanctimonia antecesserit, atque eas ob res: Ego, inquit, sum pastor bonus. Quòd verò ob vtrunque bonum se dixerit, testatur euangelista: qui cœpisse eum scribit tum facere, tum docere. Quin & duodecim illi duces, qui sup omnem terram constituti sunt principes, Spiritus afflati numine completique, ita vtranque cœli vim sunt assecuti, vt etiam cœli appellationem promeruerint, vt vulgatissimũ iactatur oraculum: Cœli enarrant gloriam Dei. Quo monemur, eorum rectorum celebrandam esse gloriam, qui cœli tum lucem sapientiæ, tũ conuersationis sanctimonia imitati consecutiq; sunt. Huius itaque rei, quæ omniũ longè maxima est, quanta cura synodis fuerit, historia memorat. Nam qui præstanti doctrinæ sanctum vitæ institutum adiunxerint, à synodorum patribus ex vniuerso terrarum orbe conquisiti, euecti, exornatique sunt, summa cum eligentium laude, ecclesiarum fructu, commodo, lætitia, plausu populorum. Quid illud omnium grauissimum ac periculosissimũ loquar, quod nemo tempestate nostra non deplorat? iniurias Principum dico, legionum insolentiam, armatorum minas. Quid enim miserius vel audiri, vel cogitari potest, quàm vt cœli terrarumque regina Ecclesia, aut vi seruire, aut manus dare, aut crassantium tela pertimescere cogatur? Quæ quidẽ pestis adeò serpit hoc tẽpore, adeò insurgit, adeò inualescit, vt oĩa illa Ecclesiæ authoritas, atque à Deo tradita libertas, euersa, pfligata, & planè extĩcta esse videatur. Quam ob rem caue, Iuli secunde Pont. maxime, caue, credas vllum mortalium quicquam melius, salubriúsve cogitasse vnquam, q̃ ipse spiritu sancto monente cogitaueris in synodo instituẽda, cuius quidẽ nulli Reges, nulli Principes possũt vel decreta cõtemnere, vel iussa negligere, vel authoritatẽ detrectare. Si qui enim forte Pontificem ipsum per se inermem paruipendere ausi sunt, synodi authoritate, Principumq; & nationũ consensu ac studijs instructũ, metuere ac vereri cõsueuerunt. Nam si synodorum res gestas reperamus, nihil illis potẽtius, nihil maius, nihil minutius esse intelligemus. Synodo nanq; in Ioãnem Hispanum, & Alphõsum Lusitanũ, Rodulphũ Imp. designat Gregorius x. synodo Martinus IIII. in Petrũ Aragonensem animaduertit. Synodo VIII. Bonifacius in Philippũ regẽ decernit. Synodo & olim Gregorius alter, & patrum memoria Eugenius Græcam Ecclesiam Latinæ coniũgit. Synodo in Fredericum Imperatorem agit & IIII. Innocentius, & Gregorius VIII. Quin in hac eadem æde omnium principe, & quæ vincere semper hostes solita est, vinci nunquam; non nisi Synodo, & secundus Innocentius aduersarios deiecit, & tertius Alexander Victorem sociosq; superauit: & tertius Innocentius Othonem imperio submouit, & Martinus V. hostilia tyrannorũ arma dissipauit: & (ne omnia psequar) quicquid laude, quicquid gloria dignum à Melchiadis ætate in Ecclesia gestum est, aut ad hostem arcendum, aut ad rempublicam componendam, id omne de synodis originem sumpsit, & proinde synodis referendum acceptum est. Quid enim aliud sancta synodus est, nisi malorũ metus, proborum spes, errorum eiectio, seges & restitutio virtutum, qua dæmonum fallacia vincitur, sensus illecebræ auferũtur, ratio amissam arcem recipit, terris è cœlo iustitia restituitur? Redit siquidẽ ad mortales Deus. Nã si dixerit,

Gene. 1. a
Luc. 12. d
Ioan. 10. c
Acto. 1. a
Psal. 44.
Psal. 18.
Matt. 18. c

rit, Vbi duo vel tres meo noīe conuenerint,
ad eos venio, interq; eos sum: q̄ro huc libē-
tius se cōferer, quò non duo tātùm vel tres,
Apo. 2. & 3. sed tot Ecclesiæ capita proficiscuntur? Nam
si angelos Ioannes appellat ecclesiarū pasto-
res, quid est quod vel votis petere, vel preci-
bus à Deo consequi non possit tanta simul
Gene. 15. b frequentia Angelorum? Hic Eua ab exilio re-
uocatur, hîc serpentis caput talo premitur
Gen. 16. c puellæ sanctioris: Abraham educitur è Chal
Gene. 13. d dæorum terris, Agar ancilla obtemperat do-
Gene. 28. e minæ: fœdus cum Deo rursus feritur: animo-
rum circuncisio introducitur. Hic scalam
figens Patriarcharum pater, in cælum adi-
Gene. 32. f tum pandit, Deo iungitur in palestræ ludo,
& à videndo Deo accipit nomen. Hîc populi
velut in solitudine fame oppressi, diuinitus
Psal. 77. suppetias impetrant, cæli angelorumque pa-
Num 20. b nem recipiunt, & suauitate vescuntur cæle-
stium epularum. Hic cùm hominum pecto-
for. * saxa Mosis ra tanquam saxea euaserint, Mosis virga per
Matt. 13. cussa, aquarum fontes effundunt: hic thesau-
Matt 13 f rus in agro abditus effoditur, margarita emi
Matt. 23. a tur, lampades accenduntur, semen in bo-
Mar. 4. a nam seritur terram, sinapis granum surgit
in arborem & feraci oleæ oleaster inseritur.
O beata itaque illa tempora, quę synodos su
Matth. 13. d sceperunt: hæc stulta, si non agnouerint: mi-
Rom. 11. c sera, si non admiserint: Et quoniam vetera
synodorū commoda strictim attigimus, nūc
quàm breuissimè nr̄a delibemus. Appello er
go te, Iuli II. Pont. Max. summus ille te appel
lat Deus, qui suam te gerere in terris vicem
voluit, qui è tanto iampridē senatu te vnum
delegit, qui nonum vsque in annum Eccle-
siæ suæ te sponsum defendit, qui & bonā co-
gitando mentem, & magnam agendo facul-
tatem dedit, quantam nulli maiorū vnq̄ prę-
stitit, vt scilicet prædones abigeres, vias pur-
gares, seditiones tolleres, domi tēplū, oīum
quæ vsquam visa sunt, magnificentissimum
excitares: militiæ, (quod nemo antehac po-
tuit) Ecclesiæ arma magnis regibus metuen-
da faceres vt deniq; imperium propagares,
vt Ariminum, Fauentiam, Rauennam, & alia
permulta recuperares. Quæ etsi eripere tibi
hostis potest: quin tū primus Pontificū hæc
omnia gesseris, efficere non potest, Magno-
rum enim principum virtus non ex casu, aut
ex euentu, sed ex consilijs actionibusq; cen-
sendā est. Nunc rebus gestis hæc duo deerāt,
vt synodum vocares, & communi Christia-
norum hosti bellum indiceres: & quæ ab ini
tio semper cogitasti, spopondisti, decreuisti:
iam Deo, iam Christiano gregi, iam tuæ præ-
stes tum pietati, tum fidei. Ac scias, te bonos
omnes in magnam spem erexisse, quippe qui
bellorum & malorum temporum iniuria, ad
hęc differenda coactus quidem fueris: ad ne-
gligēda verò & deserenda nō minis, nō telis,
nō cladibus adduci potueris, quin animam
ea cōstātia firmaueris, vt hi fluctus, hæ aquæ
quanquam multæ, firmam tamē charitatem
tuam extinguere non potuerint. Ille itaque
idem Deus, qui pręter hæc omnia, q̄ ad ani-
mum excitandum enumeraui, immortalia
beneficia, his superioribus annis tum Bono-
niæ, tum Romæ, cùm etiam intra ædes tuas
extinctus habereris, in vitam reuocauit, &
ad hæc maxima opera gerenda reseruauit, vt
& ipse Deus extincto Pontifici manifestissi-
mo miraculo, & pontifex extinctę Ecclesię
sanctissima synodo vitam restitueret, atque
vnà cum reuiuiscente pontifice, etiam Eccle-
sia moribus reuiuisceret. Ille (inquam) De*
petit mādatq;, vt duo illa animo volutes, cu-
res, perages, & (quēadmodùm propheta iu-
bet) destruas, euellas, eruas errores, lusū, vi-
tia: instimas, ędifices, plantes moderationē,
virtutem, sanctimoniam. Ad hęc verò agen- Hier. 1. b
da, cùm alia permulta, tum pręcipuè amissus
exercitus excitare nos debet: quod equidem
putem diuina prouidentia factum, quo ar-
mis Ecclesiæ alieni freti cederemus, vt ad
nostra redeuntes, victores euaderemus. No-
stra autē arma sunt pietas, religio, probitas,
supplicationes, vota, lorica fidei, atque arma Rom. 13. b
lucis, vt Apostoli verbis vtar. Ad quę si syno-
di opera redibimus, vt armis non nostris in- Ephe. 6. c
feriores aliquo hoste fuimus, ita nostris eri-
mus omne hoste superiorès. Veniat (quęso)
in mentem Mosis bellum, quod aduersus
Amalech Regem gessit. Videbis populum
Deo charum, gladijs fidentem, vinci sem- Exod. 17. c
per: contrà, semper vincere precibus suppli-
cantem. Iosue exercitum in pręlium duce-
bat, Aaron sacerdos cum Hur ac Mose mon- Ibid.
tem ascendebant. illi armato corpore fere-
bantur in hostem, hi Deum purgato animo
precabantur: illi ensibus, hi votis agebant: il-
li ferro, hi pietate pugnabāt. Vidimus vtraq;
arma, militię scilicet ac religionis. Sed iam,
quę nostra sint, Deo rem ostendente, cogno-
scamus. Dum Moses (inquit) manus attolle- Ibid.
bat, noster vincebat exercitus: dum manus
remittebat, exercitus inclinabat. Ac (ne casu Ibid.
id factum suspicemur) in calce sermonis il-
lius scribitur, aduersus Amalech, hoc est, in
Ecclesię hostem, Dei manum ac bellum es-
se in generatione & generationem. Quibus
quidem verbis monet Deus, vtranq; gn̄atio-
nem atq; vtranq; Ecclesiā, & Mosis & Chr̄i,
militię armis uinci, pietatis studio uincere;
superari telis decertando, sacra faciendo su-
perare. Freta initio suis armis Ecclesia, Afri-
cam cepit, Europā obtinuit, Asiam occupa-
uit, non ui, non bello, non ferro, sed religio-
nis actionibus, & sanctitatis opinione p uni-
uersum orbem Christiana signa circuntulit.
At ubi sponsa, quę tunc nodiq; vocabatur,
accersebatur, expetebatur in uestitu deaura-
to, aureum paludamentum ardentis spirit*,
ferreis Aiacis insani armis commutauit Im-
periū, duodecim ducū partū sanguine, amī-
sit: Asiam & Hierusalē perdidit, Africā Ae-
gyptumq; relinquere coacta est: Europę, cū

Byzantino

Byzantino Imperio & Græcia, bonam eripi sibi partem vidit. Vox Dei est, dicentis, lassis Mosis manib⁹, votis precibusq; cessantibus, Iosue vinci, vincere Amalech: ita & nos vidimus, cùm religio vota ferro commutauit, toto ferè orbe pulsam, eiectam, explosam Ecclesiam, arcto in immensum Mahumethe: q, nisi ferro relicto, rursum in pietatis sinum ad aras & Dei puluinaria redeamus, crescet indiès magis, subiget Imperio omnia, orbē vniuersum nostræ impietatis vltor impijssimus occupabit. Video, video, nisi vel hoc Concilio, vel alia ratione nostris moribus modum imponamus, nisi nostram humanarum rerum cupiditatem, malorum fontem, cedere diuinarum amori compellamus, actū de rep. esse Christiana, actum de religione, actum de pietate, actum esse de ijs ipsis opibus, quas patres Diuino cultu aucto pepererе, nos contrà, neglecto, amissuri sumus. Hæ enim ita ex extrema paupertie per ueneré ad summum, vt nō ita multò pòst interituræ esse videantur: ac nisi receptui canamus, nisi rationibus nostris consulamus, insul illa ditissima, cuius ad ornanda sacerdotis tempora vsus fuit, vix ad operienda inueniatur. Audite Diuinas voces vndique sonantes, vndique synodum, pacem, sanctam illam expeditionem efflagitantes. Quando enim vita nostra mollior? quando ambitio petulantior? quando cupiditas inflammatior? quādo peccandi licentia impudentior? quando audacia aduersus pietatem loquendi, disputandi, scribendi aut frequentior, aut securior fuit? qñ in populis rerum sacrarum, qñ sacramētorum, quando, & clauiū, & sanctorum preceptorum non modò negligentia, sed & contemptus maior? quando apertiùs religio & fides nostra ludibrio (vel tenui plebeculæ) fuit? quando (prohdolor) schisma in Ecclesia perniciosius? quando bellū periculosius? quando hostis potentior? quando exercitus truculentior? quando obiter monstra, portēta, prodigia tum cœli minitantis, tum terræ expauescentis, aut crebriora, aut horribiliora apparuere? quando (heu fletus me impedit) cædes, quando clades, aut post Brixiana, vel posteà, Rauennate cruentior? quando (inquàm) vllus inter infaustos dies, quam sanctissima illa resurgentis Christi lux, aut luctuosior, aut calamitosior, illuxit? Quę quidem omnia (nisi ferrei simus) quidnam aliud quàm cælitùs missæ voces sunt? Voces nanque Dei, vti Proclus ait, facta sunt, de quo vno aiunt oracula, quòd, dixit, & facta sunt. Et in arcanis Hebræorum legimus, decem dictis, quæ in Genesius leguntur, orbem vniuersum esse conditum. Voces igitur sunt, quæ fieri cernimus, voces monentis Dei ac præcipientis, vt synodum habeas, vt Ecclesiam emendes, vt vtriusque hominis bellum tollas, vt sponsæ tuæ vndique lacessitæ pacem, vtranque restituas, vt gladios

Exo.17.c d.

Gen.1. Psal.32.b 148.a

auertas, vrbis & Italiæ iugulis imminentes, vt nostram frenes viuendi licentiam, Ecclesiæ viscera maioribus vulneribus ferientem. Non enim multi refert, quantum agri possideamus, sed quàm iusti, q̃ pij, quàm diuinarum rerum studiosi simus: vt denique post tot mala, tot incommoda, tot calamitates, principem Christum audias, Petro postérisque synodum ostendentem, vt vnicā omnium malorum medicinam, singularē periclitantis nauiculæ portum, solam reipub. cōfirmandæ rationē: Tu (inquit) Petre aliquādo conuersus, confirma fratres tuos. Audis Petre? audis Paule? Auditis augustissima sēper capita, tutela ac præsidium vrbis Romæ? Auditis, in quem malorum cumulum Ecclesia vestro fundata sanguine, deducta sit? Videtis acies vtrinque profligatas? videtis cędes? videtis clades? videtis campos occisorum aceruis opertos? videtis terrā hoc anno plus cruoris hausisse, quàm pluuiæ minus imbriū bibisse quàm sanguinis? Videtis tantum occubuisse Christiani roboris, quantum fuerat ad fidei hostē debellandum satis? nihil nobis nisi exitium, nihil nisi interitum superesse? Ferte opem, iuuate, succurrite, & quam de Iudæorum & Tyrannorū faucibus eruistis Ecclesiam, nunc domesticis cladibus occumbentem eripite. Orat populus, viri, fœminæque, omnis ætas, omnis sexus, omnis orbis: rogant patres, obsecrat senatus, obtestatur ipse denique supplex pontifex, vt se, vt Ecclesiam, vt vrbem Romam hęc templa, has aras, hæc sacra, hæc vestra ipsorum capita seruetis: ac synodum Lateranensem, hodiè ante ora vestra à Iulio secundo Pontifi. Max. indictā, quod faustum, felix, fortunatumque sit nobis, Ecclesiæ vestræ, totique reipub. Christianæ, in orbis terræ certissimam salutem sancti spiritus numine firmetis: curetisque & pacari Christianos Principes, & in publicum Christi hostem Maumethem, nostrorū Regum arma conuerti, atque his fluctibus, his tempestatibus, his aquis, non modò non extingui Ecclesiæ charitatem, sed almæ crucis meritis, & diuini spiritus ductu, quibus inductim hodiè sacra fiunt, ambulis potiùs ab omnibus conceptis maculis, & in antiquū splendorem munditiamque restitui.

Luc.22.d

DIXI.

¶ Habita fuit oratio in æde Lateranēn. quinto Nonas Maias 1512.

SESSIO I.

Die lunæ decima mēsis Maij, anno, indictione, & pontificatu, de quibus suprà cōgregata fuit sacra & vniuersalis synodus in basilica Lateranēn. præsidente præfato sanctissimo D. N. Iulio, celebrata Missa de spiritusancto per reuerendiss. in Christo patrem D. Dominicum Episcopum Portuen-

Portuensem, Cardinalem Grimanum seu sancti Marci vulgariter nuncupatum, habuᵒ sermu per reuerendum patrem D. Bernardum Archiepiscopum Spalaten̄. Interfuere infrascripti reuerendiss. D. Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, episcopi, Abbates, Magistri Generales ordinū, Oratores principum, & alij Illustrissimi domini, videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Raphael Ostien̄.
Ruerendiss. D. Dominicus Portuensis.
Reuerendiss. D. Iacobus Albanensis.
Reuerendissimus D. Marcus Prænestinus.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Thomas tituli sancti Martini in montibus, Strigoniensis.
Reuerendiss. D. Nicolaus tituli sanctæ Priscæ, de Flisco.
Reuerendiss. D. Robertus tituli sanctæ Anastasiæ, Naneten̄.
Reuerendiss. D. Christophorus tituli sanctę Praxedis, Angelicus.
Reuerendiss. D. Antonius tituli sancti Vitalis, Sipontinen̄.
Reuerendiss. D. Petrus tituli sancti Eusebij, Anconitan̄.
Reuerendiss. D. Achilles tituli sancti Sixiti, Bononien̄.
Reuerendiss. D. Bandinellus tituli sanctæ Sabinæ, de * Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Alexander sancti Eustachij Farnesius.
Reuerendiss. D. Ludouicus sanctæ Mariæ in Cosmedin, de Aragonia.
Reuerendiss. D. Alphonsus sancti Theodori, Senen̄.

PATRIARCHÆ ET ASSIstentes papæ.

Reuerendus pater D. Cesar Alexandrinus.
Reuerend. P. D. Alphonsus Antiochenos.
Reuerend. P. D. Stephanus Patracen̄. & Turcellanensis
Reuerend. P. D. Vincentius Neapolitan̄.
Reuerend. P. D. Franciscus Iadren̄.
Reuerend. P. D. Fædericus Salernitan̄.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhachien̄.
Reuerend. P. D. Orlandus Nazarenus.
Reuerend. P. D. Franciscus Vincentinus.
Reuerend. P. D. Franciscus Suessanus.
Reuerend. P. D. Iulianus Agrigentin̄.
Reuerend. P. D. Ferdinandus Caietanus.
Reuerēd. P. D. Laurentius Asculanus episcopus, Vicecamerarius & gubernator Vrbis.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerendus P. D. Franciscus Consan̄.
Reuerend. P. D. Ioannes Iacobus Baren̄.
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius Senen̄.
Reuerend. P. D. Aldronandinus Nicosien̄.
Reuerend. P. D. Bernardus Spalaten̄.
Reuerend. P. D. Antonius Auinionen̄.
Reuerend. P. D. Hieronymus Antibaren̄.
Rauerend. P. D. Mauricius Tuanien̄.
Reuerend. P. D. Ieremias Tranen̄.
Reuerend. P. D. Andreas * Nuboniasien̄.

EPISCOPI.

Reuerendus P. D Alexius Melphitans.
Reuerend. P. D. Iosue Esculan̄.
Reuerendus P. D. Iacobus Potentin̄.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptista Caualicen̄.
Reuerendus P. Galesius * Belunen̄. *Bellunen̄.
Reuerendus P. D. Albertinus Pisaurien̄.
Reuerendus P. D. Octauianus Viterbien̄.
Reuerendus P. D. Ioānes Antoniᵒ Calinen̄.
Reuerend. P. D. Franciscus Orianus.
Renerend. P. D. Latinos Vestanus.
Reuerēndus P. D. Ioannes Aquilanus.
Reuerendus P. D. Galasius * Sarcinen̄. *Sarsinaten̄.
Reuerendos P. D. Iacobus Signinus. *Sassenaten̄.
Reuerend. P. D. Aliobellus Polen̄.
Reuerendus P. D. Andreas Militen̄.
Reoerendus P. D. Iacobus Paphen̄.
Reuerendus P. D. Simon Ariminen̄.
Reuerendus P. D. Bernardus Taruisinus.
Reuerendus P. D. Ludouicos Tricaricen̄.
Reuerendus P. D. Thomas Ceruien̄.
Reuerendos P. D. Ioānes Baptista * Maranen̄. *Moranen̄.
Reuerendus P. D. Frāciscus Milopotamien̄.
Reuerendus P. D. Raphael * Capitranen̄. *Crapitanensis
Reoerendus P. D. Franciscus Bisignianen̄.
Reuerend. P. D. Matthæus * Vmbriacen̄. *Vmbriaticen̄.
Reuerend. P. D. Ferdinandos Balneoregien̄.
Reuerend. P. D. Petrus * Vrgellen̄. *Algaren̄.
Reuerendus P. D. Benedictus Chien̄.
Reuerend. P. D. Bernardinus Castren̄.
Reuerendus P. D. Petrus Castelli maris.
Reuerendus P. D. Aloisius Interamnen̄.
Reuerendus P. D. Guillelmus Cortonen̄.
Reuerendus P. D. Nicolaus Neocastren̄.
Reuerendus PD. Ioannes Tuden̄.
Reuerendus P. D. Vincentius * Naulen̄. *Launen̄.
Reuerendus P. D. Michael Monopolitan̄. *Noladislanuen̄.
Reuerendus P. D. Dominicus Aquensis.
Reuerend. P. D. Gisbertus Rapollan̄.
Reuerend. P. D. Ioannes Bobien̄.
Rauerend. P. D. Georgius Callen̄.
Reuerend. P. D. Ludouicus * Signen̄. *Sinien̄.
Reuerend. P. D. Iacobus * Marsicanos. *Marsicen̄.
Reuerend. P. D. Lambertus. Venusinus.
Reuerend. P. D. Simon Modrusiensis.
Reuerend. P. D. Ioānes Antonius Anglonen̄.
Reuerend. P. D. Zacharias Terracinensis.
Reuerendus P. D. Ioānes Franciscus Nolan̄.
Rauerend. P. D. Corradus Astunen̄.
Reuerendus P. D. Hieronymus * Insulen̄. *Ilcinen̄.
Reuerendus P. D. Michael * Mordauten̄. *Murçnen̄.
Reuerendus P. D. Ioannes Arianen̄.
Reuerendus P. D. * Hugolinus Licien̄. *Vgolin*
Reuerend. P. D. Dominicus Lucerin̄.
Reuerendus P. D. Hieronymus Aretin̄.

Reue-

Reuerend. P.D.Bernardus Soranus.

Reuerendus P.D.Tranquillus Ferentiñ.

ABBATES.

Reuerendus P. D. Antonius abbas monasterii sancti Galgani ordinis Cistertieñ. Vulteraneñ. diœcesis.

Reuerendus P.D. Floremondus abbas monasterii sancti Gregorii de Vrbe, ordinis sancti Benedicti.

MAGISTRI GENERALES ordinum.

Magister Thomas Generalis ordinis Prædicatorum.

Magister Gemetius Generalis ordinis Minorum.

Magister Aegidius Generalis ordinis Eremitarum sancti Augustini.

Magister Bernardus Generalis ordinis B. Mariç de Monte Carmelo.

SENATOR VRBIS.

Magnificus dominus Pettus de Starcelupis Florentiñ.

ORATORES.

Magnificus Dominus Hieronymus Vich, orator Catholicorum regis & reginæ Hispaniarum.

Magnificus dominus Franciscus Foscarus eques, orator serenissimi & illustrissimi domini Venetorum.

Magnificus dominus Antonius de Strozis, orator Florentinorum.

ILLVSTRISSIMI DOMINI temporales.

Illustriss. dominus Iulius de Vrsinis.

Illustriss. D.Marcus Antonius de Columna.

Illustriss. dominus Nicolaus de Ruuere.

Illustriss. dominus Franciotius de Vrsinis.

Dñs Fabricius de Careto, procurator ordinis S.Ioannis Hierosolymitañ.

Dñs Sixtus de Ruuere prior vrbis, Miles ordinis S.Ioannis Hierosolymitañ.

Dominus Petrus Grimanus, Prior de Vngaria, Miles ordinis S.Ioannis Hierosoly.

¶ Deinde præsentibus supradictis & aliis doctoribus & magistris, cátatisq; litaniis & aliis orationibus cum genuflexionibus, benedictaq; synodo p sanctiss. D.N. iuxta morem & laudabilem consuetudinem in sacris côciliis seruari solitam, & quâ pluribus deuotis orationibus, ac cantato Euangelio per Reuerendiss. dominú Ludouicum S. Mariç in Cosmedin diaconum Cardinalē de Aragonia, quod incipit. Ego sum pastor bonus idem D.N. Iulius papa habuit orationem, sumpto themate: Conuenistis in unum patres, &c. Et allocutus est synodum, exhortás omnes ad meditandum & solerter insistendum super ordinandis, quæ ad Ecclesiæ pacem & statum pertinent, ac schismatis extinctionem, & dictæ Ecclesiæ reformationem ac contra infideles per Christianos principes expeditionē, pacemq; intereos componendam. Facta itaq; exhortatione, magna cũ grauitate & charitate quib⁹ Rom. Pontifex decebat, idem sanctiss. D. noster incepit hymnum, Veni creator spiritus &c. Quo absoluto per cantores, Reuerendiss. D. Alexáder S.Eustachij diaconus Cardinalis, de Farnesio vulgariter nuncupatus, stans in thalamo eminenti iuxta locum, vbi præfatus sanctissimus D.N. sedebat, alta & intelligibili voce legit quandam schedulam, Cuius tenor est talis:

SCHEDVLA PRIMA.

BVLLA INDICTIONIS SACRI GENERALIS Concilii Lateranen.

IVLIVS episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Intēdentes executioni eorum quç anno pręterito & pręsenti pro celebratione generalis concilij, in hac Lateraneñ. basilica tenendi, & proximis diebus inchoati, per nostras intimationis & prorogationis literas denunciari, & peruulgari fecimus, quarum tenor subsequitur, videlicet:

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, martyrum sanguine consecratæ, magistræ fidei, veritatis alumnæ, omniũ errorum expertis, vnicæ & immaculatæ, diuina institutione, sanctorum authoritatibus conciliorum, canonumq; omnium testimonio, ecclesiarũ cunctarũ primatũ tenentis, fideliũ matris, regimini superna dispositione p̄sidētis, circa religionis Christianç puritatē, ipsiusq; vnitatem, pacem & tranquillitatem, quæ in coniunctione membrorum ad vnum caput, Christum videlicet, cuius vices in terris gerimus, principaliter tendit, diuisionē ouilis nobis ex alto commissi, in illoq́ue schisma, per quod Ecclesia scindi & scandalizari, grexq́ue Dominicus nobis creditus turbari quoquo modo possit, quantũ cum Deo possumus prohibentes, ac damna & scandala, quæ exindè euenire possent, eneruantes, ac palmites futuros infructuosos succidere, & quoscunq; aliter quàm per ostiũ ad ouile ingredi cupientes, ac à via Dñi, postq̄ illam semel cognouerant, retrocedentes, ad semitam veritatis reducere, vulpeculasq; ex vinea eiusdem Dñi per ministerium summi apostolatus etiam expellere desiderantes, de opportunæ prouisionis remedio prouidemus, aliaq́ue ordinamus & mandamus, prout cōspicimus in Domino salubriter expedire. Sanè nō sine graui animi nostri mo-

lestia percepimus, quòd quidam S.R. Card. qui nobiscum, dum versus ciuitatem nostra Bononień, pro recuperatione nonnullarum terrarum S.R.E. etiàm vna cum nostra curia personaliter accederemus, pro recuperandis terris huiusmodi venire simulauerāt, ex nostra licentia ab vrbe recedentes, Florentiam diuerterunt, ibiq; se cōtinuerunt, etiam post quàm nos eos per dilectum filium nostrum Franciscū tituli S. Clementis presbyterum Cardinalemrtunc in minoribus constitutū episcopū Concordień. Datarium nostrum, per literas nostras ad nos tunc Bononiæ existentes, vocari feceramus, licèt se venturos obtulissent, nihilominùs satore zizaniæ seminante, per quem morum subuersio in clero & populo frequenter obrepit, tanquàm membra insana sine causa legitima à suo capite recedentes, armis satellitibusq; stipati, immò in seipsis armis assumptis, & pro sacerdotalibus vestibus thoracem induti, & gladijs armati, Papiā se contulerunt. Quò cùm peruenissent, stimulo conscientiæ (vt credimus) agitati, per internuncios perque Regiorum oratorum intercessiones reditum ad nos postulàrunt. & pro desertionis venia supplicârunt, quam benignè obtulimus. Sed ipsi, qui nobis ex officio tanquam consultores assistere, neq; sine licentia nobis & nostræ curiæ veluti corporis mēbra ad esse debuissent, ausi tamen sunt os in cælum & spiritum blasphemiæ, & cum Lucifero sedem ad Aquilonem ponere, altitudinem nubiū transcendere, vt se similes Altissimo constituant, Pontificalem authoritatem nostram sibijpsis asscribere satagentes, conuenientes vt locustæ, acephali, aggressi sunt sine Rom. Pont. authoritate œcumenicum generale atq; vniuersale Conciliū conuocare, locum concilij & tempus indicere, & valuis ecclesiarum ac alijs publicis locis per publica instrumenta etiam falsa, indictionē huiusmodi affigere & publicare, eisdemq; instrumentis falsis publicè atq; impudenter vti quosdam S.R. E. Card. sui propositi socios in eorum pretenso edicto falso declarādo, qui tamen & publicis & priuatis scripturis eorum proprijs manibus scriptis, se illis in huiusmodi proposito neq; verbo neque scripto vnquā iunxisse, seu quomodolibèt consensisse protestati sunt, nosq; ac venerabiles fratres nostros eiusdem S. R. E. Card. ac alios tunc expressos, vocare & requirere, vt per nos vel alios ad huiusmodi eorum concilium accedere vellemus, non formidârūt, asserentes decēnium post vltimum vniuersale concilium, etiam contra constitutionem concilij Constantień. quæ incipit, Frequens, iam dudum effluxisse, & nos illud conuocare neglexisse, maximè cum intauissemus, & vouissemus illud post biennium à creatione nostra tenere, tempusque pro homine interpellare, neq; credendum fore nostra authoritaíe & voluntate Conciliū futurū: & cùm de grauibus criminibus notorijs durantibus, vniuersalē Ecclesiā scandalizantibus in capite agendū foret, ad summum Pontificem concilij congregationē nō attinere, sed secundo loco ad Cardinales, q Pontifici in negligentia nō adhæserunt, cōuocationem concilij spectare. Ac ut huiusmodi eorum conuocationē, & conuenticulū honestare viderentur, eisq; authoritatem adijcere, hoc idem ferè per omnia, per quosdā assertos procuratores charissimorū in Christo filiorū nostrorum Maximiliani Rom. Imperatoris electi, & Ludouici Francorū regis Christianiss. principū, sub eisdē datis, modo & forma, & similibus schedulis, pter tñ. voluntatē & mentē dictorū principū (vt rationabiliter credi debet) fieri & publicari pcurauerunt, & ordinauerunt. Sed hæc vt falsa, ficta, cōmentitiaq; sunt, & nō ex zelo charitatis & religionis, sed odij fomite & inimicitiæ pcedentia, ita omnibus Principibus, necnō Chrifidelibus cupimus nota fieri. Quis eñ tanti erroris particeps est, qui nos de negligentia erga cōuocationē concilij redarguere possit, cùm nihil nobis per vltimos vndecim annos, quibus cardinalatus officio functi sumus, magis cordi fuerit, q̄ celebrari videre generale conciliū, & ecclesiæ Romanæ statum in melius reformari? Quid enim felicis recordationis Alexandro sexto Romanorum Pontifici pdecessori nostro, magis nos odiosos fecit, nisi studium & cura generalis concilij celebrandi? Quid nos terra mariq; iactauit, cùm nobis idem Alexander predecessor esset infensus? Quid totiès alpes transcendere transalpinas, Gallias peragrare per æstus, niues & glacies compulit, nisi q nitebamur, vt à Romano pontifice conciliū indiceretur, conuocaretur, & celebraretur? Nota recensemus, & Principibus Christianis apertissima, immò illis ipsis, qui nos & fratrum nostrorum Collegium criminantur, dudum pleneq; comperta. Quare si anteactæ vitæ ratio apud prudentes de præsenti & futuro vitæ rationem facit, nulla subest ratio cur dicti Cardinales, qui à nobis recesserunt, despetent nos facturos, quod tam longo tempore, tam ardenter, & non sine vitæ discrimine fieri desiderauimus & studuimus. Aperiant oculos cordis, & odij obstacula resecent, & cogitent, qua voce, quibus oculis, qua facie promiserimus (vt dicunt) in nostra ad Pontificatum assumptione, iurauerimus & vouerimus generale celebrare Concilium: quoniam nostræ promissioni interfuerunt. Certè palpabunt, nos non sola voce, non simulatè, sed in cordis simplici veritate id egisse, quod prædicant. Quòd si ea, quæ diximus, attendere nolunt, examinent & inspiciant omne studium in pontificatu nostro circa præmissa. Nònne omnes principes Christianos, qui ad obedientiam ex

mote

more præstandam miserunt oratores, admonuimus de celebrando generali concilio, deque expeditione in perfidos Turcas cóciliariter decernenda, assumenda, & prosequẽda? Nónne primo Pontificatus nostri toto biennio Christianos potentatus pacare studuimus, vt conciliatis animis concilium iniretur? Quid vltrà facere debuimus, aut potuimus ad restituẽdam Ecclesiæ pacẽ, quod omiserimus? Nouit ipse Cardinalis, qui edicti seu indictionis huiusmodi, & contentio-
*clauium rum in ea se aurigam profitetur, & * claui moderatorem prædicat, quid à nobis habuerit in mandatis, cùm ad Romanorum Imperatorem electum per vniuersam Germaniam illum nostrum & sanctæ sedis Apostolicæ legatum misimus: communicet illa fratribus suis, qui cum illo sentire videntur, proferat monita in scriptis illi tradita, certo certius & luce meridiana clarius erit, hãc indictionis desperationem de celebrando à nobis concilio, nedum leuem & inanem, sed falsam, irrationabilem, impossibilemq́; fuisse. Nulla nostra culpa, neq; S.R.E. Cardinalium, dilata est generalis Concilij indictio, conuocatio, & celebratio. Distulit hæc infelicitas temporum, quæ sub eodem. Alexandro prædecessore nostro vexare cœpit. Italiam, & adhuc vexare non cessat, & instans necessitas recuperandi terras & iura eiusdem Romanæ Ecclesiæ. Nam propositum nostrũ semper ad Concilij celebrationem promptissimum atque intentissimum fuit. Quare spiritum diffidentiæ deponant, & ita huiusmodi calumniæ authores, reuersi ad cor, mordere desinant pastorem & patrem animarũ suarum. Desinant etiam calumniari fratres suos eiusdem Romanæ Ecclesiæ Cardinales. Quòd si tam ardẽter illis cordi est, se caput & authores generalis concilij constituere, quid ad hanc rem facto opus sit, priùs discant: reuoluant sanctorum patrum & Romanorum vitas pontificum, & antiquũ morem indicendi & conuocandi & celebrandi Cócilium: traditiones & leges super his editas à patribus, inspiciant: videbunt huiusmodi Concilia à solis Romanis Pontificibus esse indicta, & aliter indicta, rata nó fuisset. Quòd verò attinet ad constitutionem concilij Constantieñ. quę incipit, Frequens huiusmodi, ea ad octuaginta annos seruata non fuit: & si seruata sunt, teste pię memoriæ Eugenio Papa IIII. eius prædecessore nostro, ac sacrorum canonum sanctionibus, ex causis prędictis eam licuit nobis transgredi. & quod fortius est, stante legitimo impedimento, de quo suprà, eam locum non habere, certo certius est. Votum autem & iuramentum quod ex prędictis causis de iure nobis trãsgredi licuisset, transgressi nó sumus: quandoquidem legitimo impedimento detenti, non potuimus obseruare, & quia votum & iuramentum, quantùm ad hanc materiam attinet, in foro conscientiæ versant, de æquitate canonica purgatio morę semper admittitur. Desinant nobis & fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus negligentiam impingere, quæ (vt præmittitur) nulla fuit, & si qua fuisset, ipsis cum Alexandro prædecessore prefato & nobiscum manentibus, multo magis imputari posset. Quòd autem docentes iuxta Prophetá, linguas suas loqui men- Hier. 9. b
dacium, & contra diuinum præceptum aduersus Principem populi sui maledicentes, con- Exod. 22.
fingunt in nos crimina, & ea quidem (vt asseruut) durantia, grauissima, notoria, scandalizantiaq́; vniuersalem Ecclesiam, dicuntq́; propterea negligentibus alijs S.R.E. Cardinalibus, ad eos deuolutam concilij congregandi facultatem, non miramur: quoniá teste Hieronymo, schismatici, cùm dubitant causas suas damnari, in contumelias prosiliunt. Dicant prædicti, nomine tantùm Cardinales, Dathan & Abiron, Acaciumque & Dioscorum repræsentantes, tenebrarum filij, nunquid summo Pontifici spectet & pertineat congregare Concilium, etiá si de sua causa agatur? legãt vltra antiquos gesta Constantieñ. cócilij, in quib⁹ se potissimùm fundant, vt ex eis, tanquàm Iudęi ex proprijs codicibus, confundantur reperient, Ioannem Papam XXIII. de cuius potissimũ causa agebatur, concilium Constantieñ. huiusmodi indixisse. Cùm ergò Concilium prędictum congregare parati sumus, satis constat, dolosas eorum linguas locutas fuisse mendacium. Sed si hęc omnia cessarent, stantibus impedimentis prędictis, in qua negligentia dici possunt esse fratres nostri S.R.E. Cardinales huiusmodi, non requisiti ad Conciliũ congregandum, ita vt ad paucissimos, Ro. Pótifici eorum culpa ambitioneque infensos, schismaticos, ac extra domum Dei positos, potuerit potestas vniuersalis Ecclesię deuolui, immò potiùs ab eis vsurpari. Adijciamus ergò nunc huiusmodi potestatis abusum ostendere, trium mensium & quatuordecim dierum ab eis tempus in suo (vt volunt) edicto seu conuocatione assignatum, & ad ęcumenicum Concilium congregandum, hoc tam breui temporis spatio, poterit nationibus Christianis à Mediolano remotissimis legitimè innotuisse? Poterúntne, si innotuisset in termino, diœcesanas & metropolitanas synodos conuocare celebrare, & perficere? Poterúntne, qui venturi decernerentur, ad tantum iter necessaria conquisiuisse? Poterunt principes, accedere volentes, populis sibi subditis & status sui securitati * bonę consuluisse? Poterunt, quos *benè
mittere decreuerint, procuratores aut oratores plenè informatos mittere? Vix cursor expeditus, trium mensium & semi spatio ire & redire posset sine sarcinis, vndè & quo ipsi graues viros & multa secum impedimẽta trahentes, sine quibus venire non possunt,

putant,

putant,immò decernunt, accedere posse &
oportere. Quare si oihil aliud, iodictionem
Concilij,quam attentarunt,in tempore prę-
fixo accedendi impossibilitas ipsa penitùs
eneruat: Sed possibile fuerit,& aliqua ratio-
ne decretum. hoc ipsum Concilij tempus
loci ratio, indictionem ipsam nullam facit.
Locus concilij, commodus esse debet & tu-
tus. Quis ignorat,(quod dolenter dicimus)
vrbem Pisas prope 14. continuos annos ob-
sessam dutissimè fuisse, & ad eam desolatio-
nem bello redactam,vt ratissimæ domus in-
tegris parietibus in illa consistant, & ferè
nullæ sint, quæ contigoarioouibus & solarijs
muoiantur? Habitarentne ibi S.R.E. Cardi-
nales,Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi,
abbates, principes seculares, vel oratores
eorum, communitatum item nuncij? Habi-
tarentne doctores celeberrimi tam diuini
iuris q̃ humani,ruinosas domos,ciuitatemq́;
penitùs desolatam pro celebrando œcume-
nico concilio? Nunquàm talibus in locis
scriptum est,Concilium generale fuisse cele-
bratum. Reuoluantur omnes Conciliorum
œcumenicorum historiæ: apparebit patrib⁹
nostris sanctis sanè & prudentibus viris,pro
celebrando Concilio ante omnia cordi fuis-
se, eligere ciuitatem amplam, ædificijs accõ
modatam,salubris aeris, fertilis,soli conue-
hendis commeatibus facilem, quæ omnia si
Pisis adesse quispiam affirmauerit, ruinæ ci-
uitatis,ædificiorum rudera,villarum & vi-
nearum euersiones redarguant sic dicẽtem.
Hæc tamen si Pisis essent integra, vt nõ sunt,
nec affirmari possunt sine impudentia: quo-
modò est ad Pisas tutus accessus, vel in ea
mansio, cùm omnis Tuscia arma nunc tra-
ctet,& nos ꝑ pastorali, quod gerim⁹ officio
nil magis premat, quam Florentinos & Se-
nenses,inter quos fremit bellum, ne se armis
inuicem impetant, continere? Fidem de re
hac facere possunt pleriq; Christiani princi
pes, à nobis sæpiùs & instantiùs requisiti,
suam per literas & nuncios authoritatem &
gratiam interponere, si inter se hi populi
pacem habere noluerint, per inducias saltẽ
ab armis abstineant. Igitur cùm,ex præmissis
& alijs etiam notissimis causis, accessus ad
Pisas, vel ibi mansio secura habenda verisi-
militer credi non possit,cùm ciuitas,ipsa de-
solatione, habitationibus pro Concilio non
sit fulta,cùm ager vastitate sit desolatus,cùm
tempus in edicto seu indictione ꝑfixum suf-
ficere non possit, & terminus assignatus ab
illis, tempori, pro generali Concilio cele-
brando dari solito,non respondeat, cùm in-
supèr indicentes nulla sint authoritate suf-
fulti, & si quam habere possent, illa vt de-
cuit & fieri oportuit,immò debuit, non sint
vsi, cùm edictum ipsum seu conuocatio de
falsitate se conuincant: Nos considerantes,
quanta cum difficultate & temporis diutur-
nitate prædecessores nostri præfati in eorũ
Concilij celebratis, priscas hæreses & schis-
mata, etiam aliquando Imperiali maiestate
adiuuante sustulerunt, quodq; illa in totum
extinguere nequiuerunt, cùm eorum aliqua
(quod dolentes referimus) vsque ad hodier-
num diem in sua pertinacia perdurent,quã-
que calamitosa fuerint prælatis & omnibus
Christifidelibus schismatum tempora, su-
pradicta omnia, tanquàm perniciosissima
schismatum atque errorum seminaria, quæ
aliquandiu conniuentibus oculis toleraui-
mus, expectantes eorum ad cor reuersionẽ,
ob Christi charitatem zelumque domus suę
dissimulare vlteriùs non valemus, timentes
nobis improperari illud * Ieremiæ, Non Ezech. 13.
ascendistis ex aduerso, neque opposuistis a
vos murum pro domo Israel. verentes etiã,
ne figmenta erroresque prædicti Christifi-
delium minùs eruditorum mentes aliquo
infidelitatis laqueo inuoluant, apud quo sę-
pè (vt inquit Origenes in Cantica) pulchrio-
ra videntur mẽdaciorum sophismata, quàm
documenta veritatis: & ne error, cui non
resistitur, approbari videat̃, & veritas Deiq́;
causa, & iura indefensa opprimãtur, habita
super his cum venerabilibus fratribus no-
stris eiusdem S.R.E. Cardinalibus matura
deliberatione, de eorundem Cardinalium
consilio & vnanimi consensu, ac de Aposto-
licæ potestatis plenitudine, prædictas indi-
ctionem, conuocationem & publicatiooem
assertas, schismaticæ conuenticulæ, synagogę
satanæ, & Ecclesiæ malignantium, per Da-
than & Abiron authores schismatum, eorũ-
que socios, & alias supradictas procuratorio
nomine dictorum charissimorum filiorum
nr̃orũ Maximiliani, Imperatoris Romano-
rum electi, & Ludouici Frãcorũ regis Chri-
stianissimi, illustrium principũ, factas, indi-
ctas & publicatas, omniaque & singula in eis
& qualibet earum contenta, & indè secuta
quæcunq;, quorũ tenores, acsi de verbo ad
verbum præsentibus insererentur, pro suffi-
cienter expressis & insertis haberi volumus,
tanq̃ à non habentibus facultatem, & ex mi-
nùs legitimis causis, ac incongruis terminis
& loco, nulla, irrita & inania, non legitimè,
ad scindendum & scandalizandum vniuer-
salis Ecclesiæ vnitatem, facta, ne cancerosus
morbus inualescat, reprobamus, reuocam⁹,
cassamus, irritamus & annullamus, reuoca-
taque, irrita, cassa, reprobata, & annullata ha-
beri volumus, ac (prout sunt) nullius roboris
vel momenti fuisse & esse decernimus & de-
claramus. Districtiùs sub excommunicatio-
nis, anathematis & maledictionis æternæ,
ac dignitatum & beneficiorum ecclesiasti-
corum quorumcunque, secularium vel re-
gularium, feudorum, indultorum, priuile-
giorum, concessionum, facultatum & gra-
tiarum priuationum ipso facto, infamiæ, &
alijs in vniuersalem Ecclesiã scandalizãtes,
& schisma in ea discordiãq; suscitãtes, eisq́;
consilium,

consilium,auxilium vel fauotem præstátes,
iam à iure quàm ahâs promulgatis & indi-
ctis pœois inhibemus. Necnon eisdem Car-
dinalibus,qui à nobis recesserũt, (vt præfer-
tur)ac omnibus & singulis cuiuscunque di-
gnitatis, status,gradus, ordinis, qualitatis,
conditionis,præeminentiæ,authoritatis, &
nobilitatis existentibus,& quacunque eccle-
siastica etiam cardinalatus, patriarchali,
*primitiali *prouinciali,archiepiscopali,episcopali,ab-
batiali,seu seculari,regali,reginali, ac etiam
Imperiali,ac alijs dignitatibus & pręeminẽ-
tijs fulgentibus, & quos ab omni vinculo
iuramenti,conuentionis, obligationis & ꝓ-
missionis, per eos forsan factarum, propte-
reà absoluimus & liberamus,ac absolutos &
liberatos fore nunciamus, ne indictionibus,
publicationibns,& conuocationibus prædi-
ctis, omnibusque alijs & singulis, vel eo-
rum aliquo per reprobos, aut alios præfa-
tos, vel eorum aliquem (vt præfertur) fa-
ctis,directè vel indirectè,tacitè vel expressè,
seu quouis quæsito colore adhæreant, acce-
dant,intersint,obediant, assistant, consiliũ,
auxilium vel fauorem præsteot, aut quomo-
*secta dolibet intendant, vt pessima * facta suis er-
roribus confusa tanquàm nebula dissoluan-
tur,etiam inhibemus.Omniaq; & singula,ci
uitates, terras & loca quæcunq; ad quæ per-
uersa Cõcilia, seu potiùs conciliabula,schis-
maticas connenticulas, synagogas ac eccle-
sias maligoantium huiusmodi indicentes, &
eis adhærentes,obedientiam,coosilium, au-
xilinm, vel fanorem aliquẽ (vt præfertur) ꝓ-
stantes, & eornm quemlibet declinare cõti-
gerit: & in quibus Concilia seu cõciliabula,
aut ecclesias malignantium huiusmodi cele-
brari, vel coadunari, & coogregari cõtigerit,
ecclesiastico subijcimus interdicto. Et nihi-
lominùs bonam intentionem nostrá exeqoi
volentes,vt aotiquæ hæreses,quæ in diuersis
Christianorum partibus nondum extinctæ
sunt,& pessimum nouiter pullulans schisma
extinguantur, reformationiq; morũ tam ec-
clesiasticorũ quàm seculariũ persooarũ,quę
deiure vel cõsuetudine,reformationi vel de-
terminationi Cõcilij subijciũtur, bellorũq;
imminentium seditioni cõsulatur,vnicuiq;
quod suum est reddatur, iustitia & pax se in-
Psal. 84. uicem osculentur, Christiq; fideles ĩ pace &
vnitate,io Dei nomine,non ex passionũ pri-
uatarum fomite, quæ(vt ex gestis diuersorũ
conciliorũ apparet) pessimos effectus parere
consueuit,cõgregati,ad faciendũ expeditio-
nem contra infideles iam regnum Sicilię in-
festátes, meliora ac nobiliora loca Christia-
norum occupãtes,præsertum Hierusalẽ ma-
trem nostram antiquam & ex antiqua Chri-
stianorum negligẽtia deperditam,faciliùs &
promptiùs intendãt, IN NOMINE sanctę &
indiuiduæ Trinitatis, patris,& Filij, & spiri-
tussancti, authoritate omnipotentis Dei, ac
beatorum Petri & Pauli Apostolorũ ei⁹,qua
in terris fungimur, de simili eorundẽ fratrũ
consilio & assensu,œcumenicum,vniuersale
ac generale Concilium in alma vrbe nostra
cõmuni omniũ patria, loco aptissimo & tu-
tissimo,apud Lateranum, vbi plurima con-
cilia per antiquos & patres nostros habita
fuerunt & altissimus Petri sedẽ collocari vo-
luit, literatorumq; & peritorum numerus
copiosus habetur, post festum resurrectio-
nis Domini nostri Iesu Christi proximè fu-
turum inchoandum, anno Domini 1512.
die Lunæ,19. mensis Aprilis, quæ erit feria
2. post octauam eiusdem resurrectioois cele
brandum, &, vt sequitur,authore Domino
finiendum,nunciamus,conuocamus, statui-
mus,iodicimus & ordinamus, licèt nos non
lateat, hanc nouem mensium præfixionem
pro sacro concilio generali celebrando, ex
tot longinquis mundi partibus venturis for
tassis nõ sufficere,& de breuitate notari pos-
se ad tantam rem peragendam, præsertim
cùm à sanctis patribus Romanis pontifici-
bus prædecessoribus nostris assignato tem-
pori ad similia generalia Concilia con-
greganda non respondeat, qui nunquam
minùs quàm annum ad huc inchoandũ assi-
gnasse reperiuntur. Sed qnia ad Christianis-
simum regem prædictum, & quosdam alios
principes de inchoãdo generali concilio in
tempore præsentibus inserto, literas dedi-
mus: & insupèr, ne voleotibus nos & venera-
biles fratres nostros eiusdem S.R.E. Cardi-
nales calumniari,ansam daremus,si longius
tempus statuissemus, visum est nobis hunc
terminũ assignare. Insupèr præfatis & alijs
venerabilib⁹ fratribns, patriarchis, archie-
piscopis,ẽpis, monasteriorũ abbatibus & ꝓ-
latis,præsertim sub vinculo iuramẽti ad visi
tãdũ certis tẽporibus limina Apostolorũ Pe-
tri & Pauli,etiam tpe suæ ꝓmotionis adstri-
ctis & obligatis, nõ obstãtibus quibusuis con-
cessionibus,priuilegijs,& indultis,eis, eorũ-
que ecclesijs,monasterijs & bñficijs p dictos
ꝓdecessores nostros aut nos cõcessis,cõfirma
tis & innouatis, q̃ pro expressis habẽtes, ex
certa sciẽtia & plenitudine p̃missis, cassam⁹,
irritam⁹ & annullamus. Omnibusq; alijs ec-
clesiasticis,vel secularib⁹, etiã regib⁹ & prin-
cipibus,cæterisq; ꝑsonis, quæ de iure vel cõ-
suetudine in congregationibus generalium
Conciliorum solent interuenire,cessante le-
gitimo impedimẽto,de quo legitimè docere
teneantur, per se vel alios idoneos nuncios,
procuratores,vel oratores, legitima mãdata
habẽtes,sub excommunicationis, alijsq; de
iure vel cõsuetudine,aut aliâs non accedenti-
bus ad generale conciliũ indictũ pœnis,mã-
damus vt ad ipsum cõciliũ Lateranẽ. acce-
dere, & vsq; ad dicti Cõcilii cõclusionem &
dissolutionẽ per nos vel authoritate nostra
fiendam, in dicta vrbe morari debeant: Nec-
nõ charissimos in Christo nostros & eiusdẽ
Romanæ Ecclesiæ filios Maximilianũ Ro-
manũ.

mañ Imperstorem electum prædictum,cæ-
terosq; Christianorum illust. reges duces,
marchiones. comites & alios nobiles in vir-
tute sanctæ obedientiæ rogamus, hortamur
& monemus , vt opem & operam adhi-
beant efficaces,quòd omnes & singulæ,tam
ecclesiasticæ quam seculares personæ,in eo-
rum regnis,ducatibus & dominijs cõsisteñ.
quæ in generalibus concilijs de iure vel cõ-
suetudine interesse consueuerunt , ad conci-
lium Lateraneñ.huiusmodi, cessante impe-
dimento prædicto, accedant , postpositis
odijs,conciliatis in spiritu sancto, non autẽ
passionibus repleti, veramq; domum Dei
facientes,& his quæ ad Dei laudem,Ecclesię
exaltatione,vnitate & reformationem schis-
matum verò & hæresum totalẽ extirpatio-
nem,fideliumq; prædictorum pacem & sa-
lutem concernunt , charitate muniti inten-
dãt. Et ne ad tantũ laudabile & necessarium
opus accedere debentes, aliquibus de causis
seu figmentis ab accessu ad dictum conci-
lium Lateraneñ. quomodolibèt retrahan-
tur,omnibus & singulis in cõgregationibus
conciliorum generalium adesse solitis,& ad
dictum concilium Lateranense venienti-
bus, eorumq; seruitoribus & familiaribus
cuiuscunq; status,gradus,ordinis, conditio-
nis vel nobilitatis existentibus, ecclesiasticis
& secularibus , pro se & bonis eorum qui-
buscunq;,per ciuitates,terras, & loca terre-
stria maritima dictę Romanę Ecclesiæ subie
cta , ad concilium Lateranense ad vrbem
huiusmodi veniendi,& in ea morandi & li-
berè consistendi , & ab ea quotiẽs videbitur
recedendi,etiam post quatuor menses post
dicti concilij Lateranensis conclusionem &
dissolutionem,liberum , tutum , & securum
saluum conductum, ac plenam & omnimo-
dam securitatem de cõcilio & potestate prę-
missis,damus & cõcedimus, aliosque saluos
cõductus & securitates habere cupientibus
dare pollicemur,eosq; benignè & charitati-
uè tractabimus & suscipiemus. Mandantes
sub indignationis nostræ & alijs arbitrio no
stro infligendi pœnis , omnibus & singulis
gẽtibus nostris armigeris, equestribus & pe-
destribus,ac arcium nostrarum Castellanis,
ciuitatum terrarumq; & locorum dictæ Ro
manæ Ecclesiæ subiectorum Legatis,Guber
natoribus,Rectoribus,Locatenentibus , Po-
testatibus,Officialibus & vasallis,vt,non ob-
stantibus quibusuis constitutionibus, & or-
dinationibus Apostolicis, legibus Imperia-
libus,statutis quoq; & consuetudinibus mu
nicipalibus,etiam iuramento , confirmatio-
ne Apostolica,aut quauis alia firmitate robo
ratis,quæ saluo conductui & securitati prę-
missis in aliquo derogare,seu illos quomo-
dolibet impedire possent,etiã si talia forent,
de quibus specialis,specifica , expressa & in-
diuidua,non autem per generales clausulas
id importantes , mentio seu quæuis alia ex-
pressio habenda foret, *illarum omnium te- * illorum
nores præsentibus,acsi de verbo ad verbum
insererentur,pro expressis habentes , veniẽ-
tes ad Concilium Lateranẽse huiusmodi li-
berè tutè & securè transire , morari & rece-
dere permittant,& permitti faciãt, ne tantũ
*taleq; laudabile & necessarium Concilium for. *tãq;
Lateranẽse distrahatur, & vt ad illud veniẽ-
tes,tute & in pacis trãquillitate viuere , dice-
re & expedire valeant,quæ omnipotẽtis Dei
honorem concernent,totiusq; Ecclesiæ san-
ctæ statum: Decernentes nihilominùs irritũ
& inane,quicquid contra indictionem con-
cilij Lateraneñ.per nos * indictã huiusmo- for. *īdicti
di,seu ad impedimentum, præiudicium aut
dilationem eiusdem, per schismaticam*con
uenticulam & ecclesiam malignãtium prę-
dictas,seu quemuis alium, quauis authorita
te,quouis ingenio aut quæsito colore,scien-
ter vel ignoranter contigerit attentari.Insu-
pèr,vt præmissa omnia & singula ad omniũ,
ad quos spectat,notitiam & cognitionẽ de-
ueniant,omniumque,quæ in pręsentibus li-
teris continentur,certa & indubitata notitia
habeatur,nullusque præmissorum ignoran-
tiam iustè prætendere possit, nec se legitimè
excusare,cùm etiam ad intimandum aliqui-
bus personaliter in præsentibus literis com-
pręhensis,tutus non pateat accessus , literas
prædictas : volumus & decernimus,p̃sentes
literas nostras,per aliquos curiæ nostrę cur-
sores vel notarios publicos, in basilica prin-
cipis Apostolorum & Ecclesia Lateranensi,
hora diuinorum,dum ibi multitudo populi
ad diuina audiendum conuenire & congre-
gari consueuit,publicè ac alta & intelligibili
voce legi & publicari,& dictarum ecclesiarũ
portis siue valuis , & in acie Campifloreę &
Cancellariæ Apostolicæ affigi,& ibidèm per
aliquod tẽporis spatium dimitti debere, vt
ad singulorũ notitiam publicamque notio-
nem deuenire possit: Transumptisque illa-
rum , manu publicorum notariorum factis
vel subscriptis,sigilloq; alicuius prelati mu-
nitis,fidem indubiam adhiberi. Omnesque
& singulos in illis compręhẽsos , & ad quos
pertinet, perindè arctari & constringi ac te-
neri & obligari ad obseruãtiam omnium &
singulorum in eis contentorum,cuiuscunq;
gradus & dignitatis existant ecclesiasticæ vel
mundanæ,post lapsum vnius integri mensis
à data præsentium numerãdi,in omnibus &
per omnia,& perinde acsi personaliter & in
propria p̃sona intimatæ fuissent , & eis per-
sonaliter præsentatæ , præsentiũ tenore de-
cernimus , statuimus declaramus . Nulli er-
go omnino hominum liceat hanc paginam
nostræ reprobationis, reuocationis,cessatio-
nis,irritationis,annullationis,declarationis,
absolutionis, liberationis , inhibitionis , in-
terdicti,nunciationis,conuocationis , statu-
ti , indictionis , ordinationis , concessionis ,
mandati,voluntatis & decreti infringere,vel

ei ausu

ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo undecimo, quintodecimo Kalend. Augusti, Pontificatus nostri anno 8.

Sigismundus
D. de Comitibus.

Ego Iulius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

DOMINUS MIHI ADIUTOR, NON TIMEBO QUID FACIAT MIHI HOMO
S. Petrus, S. Paulus,
Iulius Papa II.

Ego Raphael episcopus Ostien. Card. S. Georgii, Camerarius subscripsi.

Ego Dominicus episcopus Portuen. Card. S. Marci, subscripsi.

Ego Iacobus episcopus Albanen. Card. Arboren. subscripsi.

CARDINALES PRESBYTERI.

Ego Nicolaus Cardinal. tituli sanctæ Priscę, subscripsi.

Ego F. Cardinal. de Claromonte manu propria.

Ego Marcus tituli sanctæ Mariæ Transtiberim, Card. Senogallien.

Ego Robertus tituli sanctæ Anastasiæ præsbyter Card. Nanneten.

Ego Leonardus tituli sanctæ Susannæ presbyter Card. subscripsi.

Ego Christophorus tituli sanctæ Praxedis presbyter Card. subscripsi.

Ego Sixtus tituli sancti Petri ad vincula presbyter Card. Vicecanc. subs.

Ego Christophorus Eboracen. tituli sancti Petri & Mar. presbyter Card. subs.

Ego Antonius tituli sancti Vitalis presbyter Card. subscripsi.

Ego Petrus tituli sancti Eusebij presbyter Card. subscripsi.

Ego Achilles tituli sancti Sixti presbyter Card. Bononien. subscripsi.

Hic postea fit Leo 10. Hic verò Paulus 3. Ego F. tituli sancti Clemetis presbyter Card. subscripsi.

DIACONI CARDINALES

Ego Ioānes sanctæ Marię in Dominica diac. Card. de *Medicis, manu propria subsc.

Ego Alexander sancti Eustachij diac. Card. de Farnasio manu propria subscripsi.

Ego Ludouicus sanctæ Mariæ in Cosmedin diac. Cardin. de Aragonis, manu propria subscripsi.

Ego Marcus sanctæ Mariæ in Porticu diac. Card. *Cornelius, manu propria subsc.

*Cornelius.

Ego B. sancti Hadriani diac. Card. subsc.

Ego Alphonsus S. Theodori diac. Card. Petrucius, subscripsi.

A tergo verò *dictæ Bullæ erant verba executionis & publicationis, & intimationis dictæ bullæ per tres cursores infrascriptos, facta sub hac forma, videlicet:

*dictarū literarū apostolicarū infrascripta verba erant.

Anno à nativitate Domini 1511. indictione decima quarta, die verò Veneris, vigesimaquinta mensis Iulij, Pontificatus S.D.N. Iulij diuina prouidentia Papæ secundi anno octauo, retroscriptæ literæ Apostolicæ conuocationis Concilii generalis, publicatæ & affixæ fuerunt in valuis sancti Iacobi Hispanorum de vrbe, dum celebrabātur diuina, ubi magna multitudo conuenerat tam curialium, quàm Officialium & Romanorum propter festum solenne, quod in eadem Ecclesia celebrabatur. Eadem die in vesperis, dum celebrabantur diuina, publicata & affixa fuit in valuis Principis Apostolorum de vrbe. Die verò sequenti sabbati, retroscriptam bullam in Basilica Principis Apostolorum de vrbe, hora Missæ, dum celebrabantur diuina, & multitudo copiosa assisteret, ego Petrus Mengiuar præfati D.N. Papę cursor, alta & intelligibili voce coram omni populo dictam bullam de verbo ad verbum legi, lectamq; ad valuas dictæ basilicæ affiximus, & per spatium vnius horæ affixam dimisimus. Eadem die dictam bullam publicauimus, & affiximus in valuis Cancellariæ Apostolicæ, & affixam dimisimus durante cancellaria. Eodem die in ecclesia sancti Ioānis in Lateran. hora vesperarum, dum celebrabantur Diuina, ego Petrus Mengiuar S. D. N. Papæ cursor, dictam bullam alta & intelligibili voce legi, lectamque ad valuas dictæ Ecclesiæ affiximus & publicauimus, & per spatium vnius horæ affixam dimisimus. Eadem die retroscriptam bullam publicauimus, & affixam dimisimus per spatium duarum horarum in acie Campiflore, vt moris est. Per nos Honofrium Balestarium, Petrum Mengiuar, & Ioannem Bernardi, præfati domini nostri Papæ cursores. Et ita fidem facimus, & manibus propriis scripsimus, & subscripsimus.

Ita est, Honofrius Balestarii cursor.
Ita est, Petrus Mengiuar cursor.
Ita est, Ioannes Bernardi cursor.

Deinde prælibatus S. D. N. dominus Iulius Papa secundus, prorogauit Concilium generale huiusmodi ad certum alium terminū vt in literis Apostolicis desuper confectis plenius continetur, quarum tenor sequitur, & est talis:

BULLA PRO ROGATIONIS
concilii generalis.

IUlius episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Inscrutabilis diuinæ prouidentiæ altitudo ad hoc nos maximę potestatis desuper plenitudine tradita, super vniuersum gregem Dominicū præsulem constituit, vt ad remouendam atque extirpandum

tirpandū de agro Domini vepres, ex quibus possent Ecclesiæ suæ sanctæ & Christianę reipublicæ dissensiones & scandala prouenire, cura & solicitudine assidua ac peruigili intendamus, & vt ea congruo tempore, & sine alicuius incommodo & periculo expediri valeant, oportunè prouideamus. Nuper siquidem cupientes generale Concilium in alma vrbe nostra apud Lateran. vbi plurima Concilia habita fuerunt, iuxta deliberationem & ordinationem per nos de fratrum nostrorum S.R.E. Card. consilio & assensu factam, die Lunæ decimanona præsentis mensis Aprilis, quæ erit feria 2. post octauam festi resurrectionis Domini nostri Iesu Christi proximè præterit, authore Domino celebrare, vt illa in eo statuerentur & fierent, quæ cederent ad laudem Dei, & Ecclesiæ exaltationē, vnitatē & reformationē, ac schismatū & hęresum totalem extirpationem, fideliumque pacē & salutem, ac bonum publicū Ecclesiæ suæ sanctæ, huiusmodi venerabilibus fratribus nostris Patriarchalis, Archiepiscopis, Episcopis, monasteriorum Abbatibus, & prælatis, omnibusque aliis ecclesiasticis, vel secularibus, etiam Regibus & Principibus, cæterisque personis, quæ de iure vel consuetudine in congregationibus generalium Conciliorum solent interuenire, cessante legitimo impedimēto, de quo legitimè docere tenerentur per se uel alios idoneos nuncios, procuratores, vel Oratores legitima mandata habentes, sub excommunicationis, aliisq; de iure vel consuetudine, aut aliàs, non accedentibus ad generale Concilium indictum infligi solitis pœnis, mandauimus, vt ad ipsum Concilium Lateranen. accedere, & vsq; ad dicti Concilij conclusionem & dissolutionem, per nos vel authoritate nostra faciendam, in dicta vrbe morari deberent. Necnon charissimos in Christo filios nostros & eiusdem Rom. Ecclesiæ filios, Maximilianum in Roman. Imperatorem electum, cæterosq; Christianorum reges, Illustres, Duces, Marchiones, Comites, & alios nobiles in virtute sanctæ obedientiæ rogauimus, hortati fuimus & monuimus, vt opem & operam adhiberent efficaces, quòd omnes & singulæ tam ecclesiasticæ, quàm seculares personæ, in eorum regnis, ducatibus & dominiis consistentes, quæ in generalibus Conciliis de iure vel cōsuetudine interesse consueuerunt, ad Conciliū Lateranen. huiusmodi, cessante impedimento prædicto, accederent, prout in nostris inde cōfectis literis pleniùs cōtinetur, ac locum apud Lateranum pro Cōcilio huiusmodi habendo præparauimus, & pro reformatione prædicta statuenda, puro corde & recta voluntate adimplere proponimus, ac ex literis charissimorum in Christo filiorum nostrorum Ferdinandi Aragoniæ & Siciliæ, ac Henrici Angliæ, & aliorum regum illustrium, aliorumq; Principum nobis constet, Episcopos & alios prælatos regnorū & dominiorum suorum, ad concilium per nos indictū venire, & in itinere esse. Verùm propter conflictum apud ciuitatem nostram Rauennam Romandiolæ prouinciæ nuper habitum, vbi magna hominum strages secuta fuit, cùm non solùm rei militari operamdātes, sed etiā incolæ & habitatores illarū partium ad prędam intenti existant, & propterea etiam prælati & alij ad cōciliū huiusmodi venientes, sine magno incommodo & vitæ discrimine, per ciuitates & loca Romandiolæ, & illis circumuicina transire non valeant, viarumque itinera tuta nō sint, ac proxima dies Lunæ, qua concilium per nos indictum huiusmodi inchoari, ac prælati & cęteri huiusmodi concilio interesse debebant, instare noscatur, ipsique prælati adhuc nō venerūt, &* propterea præmissa remorari aliquandiu cogantur. Nos igitur Archiepiscoporum & episcoporum, ac aliarum personarum ad cōcilium huiusmodi accedentiū, periculis obuiare, & eorum commodo prouidere volentes, habita super his cū pręfatis venerabilibus fratribus nfis matura deliberatione, & ipsorum communi cōsilio & assensu, tēpus cōcilij celebrandi huiusmodi ad hoc, vt Archiepiscopi, Episcopi, & prælati, ac Abbates, & alij ad concilium huiusmodi accedentes, & in itinere existentes, inchoando concilio interesse possint, ad Kalendas Maias proximè futuras authoritate Apostolica tenore præsentium prorogamus, non obstantibus præmissis, ac aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cęterisq; contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominū liceat hāc paginam nostrę volūtatis & prorogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationē omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorū eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo duodecimo, quintodecimo Kalendas Maii, Pontificatus nostri anno nono.

* propter

ALIA PROROGATIO SESSIONIS.

§Successiuè verò idem D. N. Papa ad alium certum terminum concilium prędictum prorogandum duxit, & prorogauit, prout in Breui Apostolico desuper cōfecto pleniùs continetur, cuius quidem tenor ad verbum de verbo sequitur, & est talis:

IVlius Papa secundus, ad futuram rei memoriam Roman. Pontifex Dominici gregis supremā sibi dispositione commissi curam agere studēs, ea, quæ pro vniuersalis Ecclesiæ reformatione, & eiusdem gregis vtilitate,

tate, ac catholicæ fidei & reipublicæ Christianæ exaltatione certo præfixo tēpore fieri ordinauerat, nonnunquàm ad aliud breue tempus, subsistente causa, libenter prorogat & extendit. Nuper siquidem cupiētes generale concilium in alma vrbe nostra apud Lateranū, vbi plurima concilia habita fuernot, iuxta deliberationem & ordinationem per nos de fratrum nostrorum R.S.E. Cardinalium consilio & assensu factam, die Lunę 19. præsentis mensis Aprilis, quę fuit feria secūda, post octauam festi resurrectioois Domini nostri Iesu Christi proximè præteriti, authore Domino celebrare; vt illa in eo statuerentur & fierent, quę cederent ad laudē Dei, & Ecclesiæ exaltationem, vnitatem & reformationem, ac schismatum & hæresum totalem extirpationem, fideliumq; pacem & salutem, ac bonum publicum Ecclesię sanctę, huiusmodi venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, monasteriorum Abbatibus, & prçlatis, omnibusque alijs ecclesiasticis vel secularibus, etiam Regibus & Principibus, cęterisq; personis, quę de iure vel consuetudine in congregationibus generalium conciliorum solent interuenire, cessante legitimo impedimento, de quo legitimè docere tenerentur per se vel alios idoneos nuncios, procuratores vel oratores legitima mandata habentes, sub excommunicationis alijsq; de iure vel consuetudine, aut alias, non accedentibus ad generale concilium indictum infligi solitis pęnis, per quasdā mandauimus, vt ad ipsum concilium Lateranense accedere, ac vsque ad dicti concilii conclusionem & dissolutionē, per nos vel authoritate nostra faciendam, in dicta vrbe morari deberent: Necnon charissimos in Christo filios nostros & eiusdem Romanę Ecclesię filios, Maximilianum in Romanum Imperatorem electū, cęterosque Christianorum reges illustres, Duces, Marchiones, Comites, & alios nobiles in virtute sanctę obedientiæ rogauimus, hortati fuimus, & monuimus, vt opem & operam adhiberent efficaces, quòd omnes & singulę, tam ecclesiasticæ quàm seculares personæ, in eorum regnis, ducatibus & dominijs consistētes, quæ in generalibus concilijs de iure vel consuetudine interesse consueuerunt, ad cōcilium Lateranense huiusmodi, cessante impedimento pręedicto, accederent, ac locum apud Lateranum pro concilio huiusmodi habēdo pręparauerimus, ac pro reformatione pręedicta statuenda puro corde & recta voluntate adimplere pręposuerimus, ac charissimorum in Christo filiorum nostrorum Ferdinandi Aragonum & vtriusque Siciliæ, ac Henrici Angliæ, & aliorum regum illustriū literis intelligeremus, Episcopos & alios prælatos Regnorum & dominiorum suorū, ad Concilium per nos indictum huiusmodi venire, & in itinere esse, ac propter conflictum apud ciuitatem nostram Rauennę Romādiolę prouincię nuper habitum, vbi magna hominum stragea secuta fuit, non solùm rei militari operam dantes, verùm etiam incolæ & habitatores illarum partium ad prędam intenti existerent, & proptereà prælati & alij ad concilium huiusmodi venientes, sine magno incommodo & discrimine transire non valerēt, viarumque itinera tuta non essent, ac dies Lunæ, in qua concilium per nos indictum huiusmodi inchoari, ac prælati & cæteri huiusmodi concilio interesse debebant, instare nosceretur, ipsique prælati tunc nō venissent, & propterea remorari cogerentur: nos habita super his cum præfatis venerabilibus fratribus nostris matura deliberatione, ac de ipsorum communi consilio & assensu, per alias nostras literas tēpus Cōcilij celebrādi huiusmodi, ad hoc, vt Archiepiscopi, Episcopi & prælati, & Abbates, & alij ad concilium huiusmodi accedentes, & in itinere huiusmodi existentes, inchoando concilio interesse possent, ad Kalend. Maij proximè futuras prorogauim⁹, prout in singulis nostris literis plenius continetur. Cùm autem terminus prorogationis huiusmodi instare noscatur, & causæ prorogationis huiusmodi non solùm non cessauerunt, verùm etiam noui incēdij, quod prope vrbem exoriri inceperat, & indiès magis augeri formidabatur, extinctioni summa diligentia operam dare studuerimus: nos itaque habita super his cū præfatis venerabilibus fratribus nostris matura deliberatione, ac de ipsorum consilio & assensu, concilijs celebrandi tempus prorogatum huiusmodi (vt præfertur) ad festum inuentionis sanctæ Crucis, quod erit tertia Maij proximè futuri, authoritate Apostolica tenore pręsentium prorogamus pariter & extendimus. Datum Romę apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die vigesimanona Aprilis 1512. Pōtificatus nostri anno 9.

Postmodùm verò lectis supradictis bullis, idem Reuerendissimus dominus Alexāder prosecutus est eandem schedulam tenoris infrascripti:

Statuto itaque tempore congregati per Dei gratiam, vnà cum venerabilibus fratribus nostris sanctę Romanę Ecclesię Cardinalibus, & nostra curia, pręsignato in loco Lateranensis ipsius basilicę, de sacrę synodi huius consilio, publicę fidelium paci, Catholicę fidei * prorogationi, & reformationi vniuersalis Ecclesię, necnon hęreticę prauitatis nuper exortę extirpationi intendentes, quia non satis in re tam ardua & ponderosa per se consilia humana sufficiunt, nisi diuinum adsit auxilium, ab ipso per orationes & cultum Dei sumentes initium, hoc sacro generali approbante cōcilio statuimus, vt hac ipsa die * speciali ad hoc constituta, celebretur Missa, quēadmodùm ast per Dei gratiam

[Margin: for * propagationi]
[Margin: * specialis]

tiàm celebrata: quam etiã iuſſimus, & in hac & in ſingulis alijs collegiatis, tã ſecularibus quam regularibus vrbis Romæ eccleſijs, ſemel in bebdnmada, videlicet feria 2. ſacrn hnc durante Cõcilio, celebrari. Vtq; feruentiùs eiuſdem ſacri Cõcilij celebrationi fideles aſſiſtant, ampliori ſe gratiæ munere ſentientes refectos, omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, videlicet ſacerdntibus eaſdem Miſſas celebrantibus, pro ſingulis Miſſis annos tres, intereſſentibus verò duos, de iniunctis eis pœnitentijs in Dominn relaxamus in forma Eccleſię cnnſueta. Ad cuius Miſſæ etiã celebrationem hortamur venerabiles fratres noſtros ſanctę Rnmanæ Eccleſię Cardinales, necnnn Patriarachas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & dilectos filios Abbates, cæterosque in ſacerdotali nrdine conſtitutos, vt & ipſi, ad impetrandum Diuinum auxiliũ, cum deuotione ſingulis ſeptimanis prędicta Miſſam celebrent ſemel, quibus celebrantib^9 & celebrationi intereſſentibus ſimiles gratias largimur. Hortamur in Dominn etiam omnes & ſingulos, qui Chriſti nomine cenſentur, vt ad conſequendum inceptę rei proſperum ſucceſſum & optatam cõſummationem diligenter præcibus, orationibus, ieiunijs, eleemoſynis, alijsque pijs operibus velint inſiſtere, vt Deus, noſtra & ipſorum humilitate placatus, dignetur felicem exitum huic ſacræ congregationi cõcedere. Inſupèr quia veterum Conciliorũ & patrum ſanctorum inſtituta nos monent, vt à concernentibus catholicam fidem ſacra incipiamr ſynodus, & ſeruandam eſſe laudabilem conſuetudinem cenſeamus, attendentes, talia propter eorum arduitatem & pondus, diligentiam & ſpatium temporis capax exigere, hortamur omnes & ſingulos literarũ peritiam habentes, quibus huic ſacro generali Cõcilio intereſſe cõtinget; vt diligenter ſecũ & cum alijs illa cogitent atq; tractent, quę eis videbũtur ad hanc rem vtilia & oportuna, & cùm primùm commodè poterunt, illa ad noſtrã huiusque ſacrę ſynodi notitiam referant, vt tẽpore opportuno terminari poſſint, q̃ tenenda vel repudianda pro vtilitate & ipſius Catholicæ fidei incremento videbuntur. Hortamur propterea cõgregatos hîc omnes alioſque ad ſynodum hanc ſacram venturos, vt cogitare diligenter velint, deinde proponere ea, per quæ poſſit etiam cõgregatio Catholicorum ad debitam reformationem & tranquillitatem optatam Deo iuuante perduci. Noſtræq; intentionis & mentis eſt, vt omnes hac cauſa congregati, cùm omnimoda libertate dicere, conſulere, & facere omnia & ſingula quæ ad præmiſſa putauerint pertinere, poſſint & valeant, iuxta aliorum conciliorũ antiquorum conſuetudinem. Vt autẽ notus ſit omnibus modus, qui in ſacræ huius ſynodi proceſſu erit ſeruandus, tã quo ad ea, quæ dicenda terminandaq; erunt, quàm quo ad conſeſſum & geſtum, iuxta tenorem canonis Toletañ. erit hîc norma notata. Tolet. 11. c. 1

In loco benedictionis conſidentes ſacerdotes Domini, nullis debent aut indiſcretis vocibus preſtrepere, aut quibuſlibet tumultibus perturbari, nullis etiã vanis fabulis & riſib^9 agi, & (quod deterius eſt) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere. Si quis enim (vt ait Apoſtolus) religioſum ſe putat, non refrenans linguam ſuam, ſed cor ſuum ſeducens, huius vana eſt religio. Cultũ enim ſuum iuſtitia perdit, quãdo ſilentia iudicij obſtrepentium turba confundit, dicẽte propheta: Erit enim cultus iuſtitiæ, ſilentiũ. Debet ergo, quicquid aut conſidentium conſultationibus agitur, aut à cauſantium parte proponitur, ſic mitiſſima verborum relatione proferri, vt nec contentioſis vocibus audientiam turbent, nec iudicum vigorem de tumultu eneruent. Quicunque ergo in conuentu Concilij hæc quæ præmiſſa ſunt violanda crediderit, & cõtra hæc interdicta aut tumultu, aut contumelijs, vel riſibus Conciliũ conturbauerit, iuxta legis diuinæ edictũ, quo præcipitur, Eijce deriſorem, & exibit cũ eo iurgiũ: cum omni dedecore de cõſeſſione abſtractus, à cõmuni cœtu ſecedat, & trium dierũ excõmunicationis ſententiã perferat. Quoniã verò cõmuniter cõtingere poteſt, q̃ aliqui ex cõſidentibus non erunt in ſedibus debitis collocati, eodem ſacro approbante Concilio decernimus, quòd ea ſeſſione huiuſmodi nulli eccleſiaſticę vel ſeculari perſonę præiudicium generetur. Quia etiam ad proſecutionem huius generalis Concilij, miniſtri & officiales idonei requirũtur, hoc eodem ſacro approbãte Cõcilio, infraſcriptos ſpectatę fidei ſufficienteſq; viros ad ipſa miniſteria deputauimus, videlicet: In primis dilectũ filiũ nobilem virum Conſtantinum Conunatũ Macedonię Ducem, Achaię principem generalem Concilij cuſtodem, cõſeruatores almę vrbis, & officiales Romanos loci ipſius Cõcilij. Milites autẽ Hieroſolymitanos, perſonę noſtræ curã habere volum^9. Item dilectos filios Nicolaum Lipamanum, Franciſcum Spinulã, Alphonſum de Lerma, & Paulũ de * Ceſis notarios noſtros, qui videndi omnes ſcripturas, quæ in eodem concilio fient, curam habeãt ſpecialem, ita quòd cõcorditer & ordinatè fiant, ſicut decens eſt, & omnibus ordinatis in præfato Concilio ſe ſubſcribãt. Necnõ dilectos filios magiſtrum Benedictum Trulleti, Bernardum Sculteti, Bernardinũ de Cõteras, Franciſcum de Atauãtis, prędicti Cõcilij notarios & ſcribas, qui notarij ſupradictis ſubalternent. Item dilectos filios Thomam Phædram bibliothecæ noſtræ pręfectum, & Bartholomęum Salicetum eiuſdem Cõcilij ſecretarios: necnon dilectos filios Iacobum Simonetam cauſarum ſacri palatij auditorem, Hieronymum de Genutijs Apoſtolicę camerę auditorem,

Margin notes: 5. q. 4. In loco; Iaco. 1. d; Eſa. 32. d; Prou. 22. b

Alua-

Aluarottum de Aluarottis literarum Apostolicarum abbreuiatorem ex maiori parco. Manilium Rabbum acolythum capellæ oostræ, scrutatores votorum. Quorum duo ex vna, alij verò, ex altera præfati concilij parte vota scrutentur, & cum ipsis duo ex eisdē notarijs, & duo ex scribis supradictis in votorum scrutatiooe semper debent interesse. Dilectos filios Paulum Plancam, Iustinum de Carosijs fiscalem, Angelum de * Cesis, Ioannem Baptistam de Senis, Melchiorem de Bardasinis aduocatos, Marianū de Cuccinis fiscalem, Thomam Regis, & Bernardum Mocharum procuratores. Locorum autem assignatores, Paridem de Grassis, & Baltassarem Nicolai Viterbieosem, magistros cæremooiarum volumus * loca assignare debentibus in concilio sedere. Si qua verò legenda occurrerint sessione sequenti, venerabilem fratrem Archiepiscopū Spalateñ. ei muneri deputamus.

for. * cæ-
se, & loca

¶ Lecta itaq; schedula huiusmodi, idem Reuereodissimus domious Alexaoder petijt ab omnibus, si placebant eis contenta in schedula, & omnes anoueruot, qoòd sic nemioe discrepante. Deinde infrascripti officiales in suprà dicta schedula contenti, ad pedes præfati sanctissimi domini oostri, tactis sacrosanctis scripturis, præstiteruot corporale iurameotum, & quilibet eorum præstitit, de fideliter exercendo officia eis commissa, videlicet: Reuerendus pater dominus Alphonsus de Lerma, & Paulus de Cesis protonotarij Apostolici de oumero: dominus Aluarottus de Aluarottis, literarum Apostolicarum de maiori parco abbreuiator: Excellentes iuris vtriusque doctores, domioi Paulus de Planca, Iustious de Carosijs, Angelus de Cesis, Ioannes Baptista de Senis, & Melchior de Bardasiois aduocati: dominus Beroardus Mocharus, & Thomas Regis, procuratores: domini Beroardus Sculteti, & Bernardinus de Conteras scribæ: Excellens iuris vtriusque doctor dominus Paulus de Capozuchijs, & nobiles domini Iacobus de * Fragapaoibus, & Petrus de Pauli de Vechis, vrbis almæ conseruatores: & dominus Fabricius de Careto, Sixtus de Ruuere, Petrus Grimanus, Priores & milites ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani. Et deinde idem sanctissimus dominus noster Iulius, commisit reuerēd. domino Raphaeli Episcopo Ostieñ. Cardina. sancti Georgij, S.R.E. camerario, vt reciperet, & iurare faceret officiales absentes in prædicta schedula contentos, præsentibus magistris cæremoniarum &c.

* Fregepanibus

Et hæc fueruot pro prima sessione.

¶ Insupèr idem reuerendissimus dominus Alexander Cardinalis, de mandato præfati domini statuit, & pronunciauit secundam sessiooem fieri debere die Lunæ sequentis hebdomadæ, quæ erit decimaseptima huius mensis, in qua tractabitur de annullatione gestorum in conuenticulo satanæ, & conciliabulo Mediolañ. seu Pisano, super quo cogitare deberent. Super quibus omnibus & singulis magister Thomas Regis procurator, fieri perijt per protoootarios & notarios ad hoc deputatos, publicum & publica, instrumentum & instrumeota.

¶ Tenor verò sermonis & orationis habitę per Reuerēd. P.D. Archiepiscopum Spalateñ. præsente S.D.N. & reliquis patribus concilij in habitu consueto prælatorum, videlicet, cum pluuiali serico & mitra, ascenso ambooe consueto, sequitur & est talis.

THomas Niger canonicus archipresbyter & vicarius Spalateñ. doctissimo & integerrimo M. Marulo nobili Spalateñ. S.

Cùm vrbem Romani sanctorumque reliquias ex voto iouisere statuissem, eo tunc tēporis euocatum ad concilium Lateraneñ. Bernardū Zane archipræsulem oostrū Spalateñ. operæpreciū visum est comitari. Quò cùm longo postliminio tandē peruenissem, peragratis oībus penè sanctorū sacellis, eorumq; sactis reliquijs ex Christianorū instituto adoratis, cōtigit, interfuisse orationi ab eodem Archipræsule oostro luculeotissimè peroratæ corā Max. Pont. Iulio II. cæterisq; patribus ex industria in Lateraneñ. ecclesiæ synodo ad id in prima sessione congregatis. Quā quidem orationem M. Marule, amicorum doctorumq; virorū * rarissime, ad te præcipuè mittere visum est, vt cui tu, in illo tuo præclaro opere de imitatione Cristi, eruditionis atque ingenij laudem tribuisti singularem, dignumq; censuisti, cui ipsum opus præcipuè dedicares, eius nūc oō mioùs cōmeodes erga rempublicam Christianā studium atque curam, cùm perspexeris, qualibus ipse argumentis, quāta animi verborūque cōcitatione totus in eo sit, vt bella inter Christianos prīcipes exorta sedent, vt vnusquisque suis limitibus cōtineatur, vt hæresis schismataq; extirpentur, vt pax reddat Ecclesiæ, ac tandem aduersus communes fideliū persecutores Turcas, cōmunia Christianorum arma sumātur. Talia tu cùm lēgeris, putabis illum non in auditorio ac frequēti consessu celeberrimorum virorū verba facere, sed in acie rotū versari, arma tractare buccina militari coocrepare: tam acer est in dicendo, tam vehemens in exhortando, tam efficax in suadeodo, vt omissa actione, pronunciatiouē vehementiamque verborū Demosthenis Aeschinisq;, sua verba trutinantium, crederes. Quod oequaquàm auderem adstruere, nisi & orationi priùs peroratæ, quā penè demādatæ, ipse interfuissem, & ab oonibus ferè, q interfuere, commēdatissimam cognouissem. Nam & tūc totius penè sacratissimi theatri applausu est excepta, & posteà omnium (qui eā legerunt seu audierunt)

* charissime

rotundo ore celebrata, ac doctissimi cuiusq; sententia commendata. Magisque eius eloquij venustatem vehementiamq; admirantur, qui philosophiæ insuper & theologiæ peritissimū eum esse nō ignorant. Ratū em est, vt quis ad tam ingenuas tantæque difficultatis artes, etiam rhetoricen examussim adiecerit. Illud etiam non in vltimis Archipræsulis nostri laudibus computandum cēseo, vt qui in ecclesia sua metropolitana, in prædicatione annunciationeque diuini verbi, per totā penè Quadragesimam indefesso gradu, ac veluti quodam continuato virtutum pariete, à nullius ordinis religionisq; professure se passus est superari, in orando etiam eisdem professoribus præfecti meritò & debuit, & meruit, cùm prælatorū, nō monachorum, id præcipuè sit muneris. sed quibus mores quoque hominis, sicut nobis, liquidò innotescūt, nihil eo desiderari aiūt, vel quod ad eruditionem, vel quod ad vitā pertineat. Idem te de ipso iampridem sentire non dubito. Eo etiam magis in eo tantas fortunę dotes mirandas censeo, quòd & nobilitate præcipua splendescens, & opibus nō immodicis pollens, in gremio luxuriantis fortinæ molliter educatus, literas non est aspernatus, nec eruditos eruditorumq; cōsuetudinē fastidienter illusit. nā bona mens bonaque fortuna rarēter copulantur. Quotus enim quisque ex globo nobiliū eloquentiæ studet? quotusquisque aut eruditus est, aut eruditionis assertor? econtrariò complusculos videas, (de nobilibus opulentioribusq; loquor) qui vbi occeperint adolescenturire, se totos dedant dedicentq; beluinis voluptatibus, quibus literatorium gymnasium carcer est, doctrina supplicium, qui spretores sunt studiorum, osores studiosorum. At Archipręsul noster in amplissimis (vti prædixi) fortunarum bonis constitutus, pcipuo Veneti senatus genere præfulgēs, stemmata suorum tum summorū Pontificum, tum Cardinalium Patriarcharumque, affatim numerans, à teneris (vt Græci aiunt) vnguiculis ad hanc vsq; ætatē, literarū studia sciēter amplexus est, datq; ingiter operā, & natalium suorum splendor eruditione magis illustretur, quàm genere. Veruntamen, & reuertamur vndè digressi sumus, cùm orationem, quam mittimus, mi Marce, perlegeris, quod intra te fortasse tacitus sentis, etiam verbis scriptisque in publicum secutus dabis: delectabitq; te ab eo plurimùm amari, quem plurimùm laudas: immò qui iam multorū ore celebratur vbique & extollitur, adeò vt nemo sit qui dubitet, ex oratione suasuque suo Pont. Max. Iulium compositis Ecclesiæ rebus, & his quæ per tyrannos erant occupata, reparatis, cōtinuò expeditionem indictūrū in Turcas, omnesque Christianorum principes, qui ad hanc vsque diem dormitauerunt, simul & dormierunt, veluti ex somno Endymionis excitaturum, conuocaturumque ad eā perficiendam, vt qui Christiano nomini tam infensi infestique sunt, ipsius Christi vicarij inuictissimi auspicijs profligentur. Etenim si nemo priorum Pontificum æquè, ac iste, magnas res aut aggressus sit, aut felicissimè gesserit, cur non speremus ipso duce & hoc futurum? Oremus igitur, vt qui Pont. Max. Iulio secundo tantæ gerendæ rei contulit voluntatem, non deneget facultatem. Cæterùm felix Spalatina ciuitas patria nostra, cui Bernardus Zane contigit Archipræsul, qualem & habere iucundissimum est, & habuisse gloriosum. Vale ex Vrbe, quinto idus Maias, 1512.

BERNARDI ZANE VENETI Patricij, Artium doctoris & sacræ Theologiæ magistri, Archipræsulis Spalaten. oratio habita in prima sessione Concilij Lateranen. præsente Iulio secundo Pont. Opt. Max.

Solent hi, qui coram singulis Principibus priuatisque consessibus orationem habent, beatiss. ac sacratiss. Pont. Max. Iuli, loci, temporis & personarum rationem, venerādumq; conspectum in sui excusationem adducere, si minùs concinnè minùsve eleganter verba facerēt, seu in media oratione deficerent. Ego verò qui coram te, hoc est, coram totius orbis principe & vero Christi vicario, in excelsissimo humani generis fastigio posito, coram tot sapientiss. Pont. tot doctiss. prælatis & magistris, tot tantisque principibus, ac (vnico verbo verum fatear) coram toto terrarum orbe sum verba facturus, non dicam (vt fieri solet) quò me vertā, sed quo animo, quibus viribus, quo dicendi genere, qua demum memoria tantum oneris sustinere, ad finemq; perducere valeam, nescio. Ad loci, temporis & personarum rationem, grauitatem, rarissimum augustissimumque conspectum, accedit rei, de qua dicturus sum, magnitudo, amplitudo & dignitas maxima. Non enim vnum dicendi genus sese mihi offert, sed omnia simul: non de vnius personæ dignitate vel statu, non de vnius prouinciæ conseruatione, non de terrarum orbe tantùm, sed de diuinis humanisque rebus, de rerum omnium Principe & moderatore Deo Opt. Max. de eius vicario summo sanctissimoque Pōt. de vtraque Ecclesia militante & triumphante, de eius firmissimis Cardinalibus, de Principibus, de cœlo ac terra denique sum verba facturus. Quæ omnia, sicuti ardua sunt, impossibiliaque videntur vni, quamuis consummatissimo ad pronunciandum ac perorandum, ita me recreat & reficit summa benignitas S. T. sacrat. Pont. q vtpotè humaniss. munificentissimusque non tam oblatum officium, quàm animum, quo offertur, inspicis & perpendis.

pēdis. Suſcepi igitur à S. T. demādatū munus ea mente, eo animo, vt ſi ad optatum finem perducere non valuero, intueatur ſaltē T. beatitudo animi mei promptitudinē, deſiderium, voluntatem. Ignoſcent prætereà omnes hi ſapiētiſſ. patres, ſi ego prę cæteris, ad monus hoc difficillimum ſubeundum, ab eadem T. Beat. ſelectum fuerim, quandoquidem id non inconſultò euenit. S. enim T. nō tam viri doctrinam & eruditionem, qua hi omnes facilè pręſtant, quàm ſumma dignitate, vtpotè metropolica, ſummorumque Pont. affinitate inſignitum, & T. S. ab ineunte pueritia ſummo ſtudio, obſeruātia & deuotione obnoxium prælegit. Verùm quia inſtabile, inſolidum, & caducum eſt fundamētum, quod ſupra firmam petram iactum non fuerit, ideo à diuinis auſpicabimur, nec dimittendo patrem, filiumq; diuinum, *S. S. amborum nexū, ſummiſſa ac reuerenda voce inuocabimus: Veni creator ſpiritus, mentes tuorū viſita, imple ſuperna patris & filij gratia, quæ tu creaſti pectora, Amen. Salomonis verba, initium orationis meæ aptum idoneumque mihi propono, Beatiſſime ac Sacratiſſime Pontifex Maxime, dicens: Ad

2. Par. 6 d hoc facta eſt domus tua, vt reſpicias orationem ſerui tui, & audias preces, quas fundit famulus tuus coram te, & aperias oculos tuos ſuper domum iſtā diebus ac noctibus, ſuper locum, in quo pollicitus es vt inuocaretur nomen tuum, & exaudires orationem, quam ſeruus tuos orat in eo: Exaudi, inquā, orationem meam, immò noſtram, ſumme Deus, æterna veritas, vera charitas, & chara æternitas, vniuerſi mēs: qui, quicquid videmus, & quicquid non videmus, exiſtens, per immenſas mundi partes vniuerſamque naturā commeans, omnibus animantibus vitā præſtas: orbem vniuerſum, quem cōdidiſti, ſumma ac ineffabili prouidentia aſſiduè gubernas, & ita gubernas, vt excellētiori quodammodo nos, hoc eſt, rationalē creatura, q̃ cætera ames & conſerues. Quam quidem amoris & protectionis præſtantiam, ſacratiſſ. Pōt. in tribus potiſſimùm licet intueri: Primò equidem nos propter noſmet, cætera verò non propter ſeipſa, ſed ob rerum naturas & ſpecies cōſeruādas, amat & tuetur. Secundò ita nobis conſulit, vt noſmetipſos nobiſmet cōſulere pmittat. cætera verò ab ipſo ſummo rerum principio regūtur, in fineſq; proprios dirigūtur. Tertiò demū cætera omnia ad nos, nos itē ad ſeipſos decreuit & ordinauit, tāquam ad finem, quietem, perpetuamq; noſtrā felicitatem, quàm

Marc. 1. b & 16. d Ioan. 1. a b baptizatis credētibusq; repromiſit, teſtibus Marco & Ioāne. Baptizatis equidē, ob ſacramentum ab ipſo in Iordane inſtitutum, vt veterum macularum ſordibus ablutis, nouū hominem indueremus in Chriſto Ieſu Dño noſtro, teſtāte Apoſtolo: ſicut per vnius de-

Rom. 5. d lictum in omnes homines in condemnationem, ſic per vnius iuſtitiā in omnes homines in iuſtificationem vitæ: Credentibus verò, vt per duodecim articulorum, decemq; præceptorum, ac ineffabilis incompræhēſibiliſq; Vnitatis & Trinitatis diuinæ fidem, tanquam religionis ſanctiſſimæ fundamentum & veritatis vinculum, ad veram ſempiternamque vitam certiſſimè deduceremur, eodem Apoſtolo conſtantiſſimè aſſeuerāte, fide aptata eſſe ſecula verbo Dei, ſine fide Heb. 11. b impoſſibile eſſe Deo placere. Oportet enim accedentem ad Deum credere quia eſt. Cuius quidem fidei noſtræ præſtantiā, excellētiā, dignitatem & veritatē probare nec poſſum, nec debeo. non equidem poſſum, quia ſupra humanam rationem, vtpotè diuinitùs reuelata, conſiſtit. Non debeo, quia nimìs elatus, nimiſq; mihi de me promittens profectò indicarer, ſi id probare conarer, quod tot doctiſſimi & ſanctiſſimi patres p tot annorū curricula firmiſſimè aſſeuerârūt. quod itē firmiſſimè tenet S. T. pater beatiſſime, tāquam caput & dominus, tenēt & hi ſapientiſſ. patres, Chriſtianiſſimi Reges & Principes, & reſpub. noſtra Veneta, q̃ ſanguine & vita propria, nedum opibus & diuitijs, per octoginta fermè annos cōtra immaniſſimos Turcas fidē ipſam facilè comprobauit, quā demum firmiſſimè tenet magna orbis terrarū pars. Sed duo ſilentio præterire non poſſum, quæ eandem fidem noſtrā ſtabiliunt & muniūt: alterū, tot doctiſſimorū & ſanctiſſimorū patrū cōuerſio, qui inanes fabulas fallaceſque ritus, quibus iam aſſueti & adſtricti tenebantur, non dimiſiſſent, niſi eandem fidē noſtrā certā, indubitatā, & diuinam inſpexiſſent. Et vt cęteros dimittā, ne modum excedat oratio, proponite vobis, patres, Paulū Apoſtolorū Principē electionis vas, humanarū & diuinarū rerū ſcientiſſ. quē Chriſtianā religionē mirificè inſequentem vnica de cœlo vox (vt teſtatur Actuū cap. 9.) ad Chri- Ac. 9. a b c ſtū deduxit. Ipſe quoque teſtatur, ſe vſque ad tertiū cœlū, id eſt, vſq; ad ipſum ineffabilem Trinitatem intuitiuè contemplādam, raptū extitiſſe, vt & ipſius Trinitatis, & oīum indè 2. Co. 12. a pendentium fidē firmiſſimè ſtabiliret. Proponite & vobis Auguſtinū Africanū Tagaſtenſi vrbe oriūdum, qui Chriſtianę religionis oppugnator acerrimus, Ambroſium doctiſſimum Mediolani Antiſtitem intuēs diſputātem, ſacrum baptiſma ſuſcepit è manibus eius, dicentis, Te Deum laudamus: ipſoque Auguſtino reſpondente, Te Dominum confitemur. Quē benè & optimè cōfeſſus eſt in mille & pluribus excellentiſſ. & eminētiſſ. voluminibus, & potiſſimùm in libris Trinitatis, de fide ad Petrum, & Retractationum. Accedit & alterū non minoris efficaciæ argumentum: Poſt Chriſti veri Domini, Dei, mediatoris, reparatoris & redemptoris noſtri natiuitatem, paſſionem, reſurrectionem & aſſcēſionē, vbi priſca illa inania & vaniſ-

* ſpiritū-ſanctum.

sima omnia, responsa & oracula? vbi idolorum templa? vbi vanissimi ritus? vbi sacris initiati vel potiùs prophanis dehonestati sacerdotes? Non hæc omnia iam in visceribus totius humani generis insita & stabilita, nõ (inquã) hæc oĩa tam facilè credere potuissent, nisi firmissimę, constantissimę, ac indubitatissimę veritati, hoc est, orthodoxæ fi-
locus mutilus dei, Catholicæ & Apostolicæ disciplinæ, cuius tu sacratissime Põt. in terris vicarius & caput existis, ac vnà cum sacris cardinalibus, Põtificibus, sacerdotibus, Catholicisq; Principibus ipsam Christi Ecclesiã militantẽ cõstituis. Sicut eñ humanũ corpus ex capite, multisq; mẽbris conficitur ad diuersa naturæ munera obeunda, ita & Ecclesia militans ex te sanctissimo Pont. tãquã capite, cæterisque Christicolis tãquã membris integratur,
Ro. 12. b testãte Apostolo: Sicut in vno corpore multa membra habemus, oĩa autem membra nõ eundem actum habent, ita multi vnum cor-
1 Cor. 12. b pus sumus in Christo. Et alibi; Sicut enim corpus vnũ est, & membra habet multa, ita Christus vnus est, & in vno spiritu oẽs nos in vnum corpus baptizati sumus, siue Iudei, siue Gentiles, siue serui, siue liberi, & omnes in vno spiritu potati sumus. Huius autẽ corporis & Ecclesiæ sub Christi vexillo militãtis potestas, libera amplissimaq; iurisdictio & habenæ, T. S. sacratiss. Põt. sunt demãdatæ, non quidem per internuncios, siue ꝓphetas, seu Apostolos, vel sanctos alios, sed ab ipsa prima veritate Iesu Christo vero Domino & Deo oĩo, dicente Petro, & in eo
Matt. 16. c omnibus summis Pontif. Quodcũque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunq; solueris, erit solutum. Et ite-
Iohã. 21. c rũ: Pasce agnos meos, pasce oues meas. Sed q̃s pastus suauior, quis amabilior, quis decẽtior à tua sanctitate, sacratiss. Pont. in mẽbra & subditos tuos põt ꝓuenire, quàm vnitas in credendo, credulitas in amãdo, amor in amplectendo, amplexus in perficiendo, perfectio in contemplando Catholica, Apostolica, diuina & sanctissima instituta, quibus iurgia remouebuntur, bella sedabuntur, seditiones, ꝓditiones, periuria, sacrilegia, homicidia, vsuræ, luxuriæ, adulteria, cæteraque detestanda humani generis facinora euellẽtur, destruent̃, & in pacem, fidẽ, cõstãtiam, fortitudinem, modestiam, temperantiam, liberalitatem, iustitiam, cæterasq; animi & corporis virtutes cõmutabuntur: Hic est (inquã) pastus ille, qui nos vera Christi mẽbra, nõ subdititia: vigorosa, non inania: recta, nõ obliqua efficiet: qui demum nos de militante deducet ad triumphantem Ecclesiam, quam beatissimi nos tã corpore quàm animis, in beatissima illa & Christi benedicti veri DEI nostri intuitiua visione cõstituemus, vbi felici æternitate, & æterna felicitate perfruemur. Verùm pater Sanctissime, duo sunt, q̃ nos in militãte Ecclesia potissimùm perturbant, & à triumphante retrahunt, & deuiant: alterũ, Dominandi cupiditas, luxuria, & ambitio: alterũ, & id perniciosissimũ, hæresis, infidelitasq;. Vtriq; debet S. tua, debemus & nos oẽs totis viribus, toto mentis affectu occurrere, ne vniuersalis Ecclesiæ status deturpetur, dehonestetur, confundatur. Priori quidem optimè consultum erit, si Cõcilium istud, quo (te præsente, pater beatissime) nihil est maius in terris, decreuerit, imperauerit, sanxerit, vt omnes Principes finibus suis contenti, magis vltrà nõ progrediant̃; vti possident, possideant, castra, oppida, vrbes, regiones, quarum possessionem ipsa temporũ diuturnitas, nullo interim reclamãte, propriã fecit. Quę verò vi, sæuissimis & iniustissimis armis, in oculis maximè tuæ Sanctitatis diripuere, dilaniauere, reddant, restituant. Sic dominandi cupiditas cessabit, sic sanguis innoxius puerorum & innocentum non effundetur. Sic virginum, matronarum pudicarũ, (& proh scelus) etiam Deo dedicatarum honos, pudor, virginitas non corrumpetur, non violabitur, non postergabitur. Sic incendia, rapinæ, & violentiæ cessabunt. Sic denique Christianus Christiano, fidelis fideli, frater fratri nõ succensebit, nõ comminabitur, non insidiabitur. Hæc sunt, beatissime ac sacratissime Pontifex, amplissimi & sapientissimi patres, quæ vobis, celeberrimo augustissimoque consessui vestro supplicant, q̃ à vobis auxilium expostulant, quæ quotidiè sine intermissione ꝓclamant: Succurre pater sanctissime, succurre orthodoxa & Apostolica fides, succurre (inquam) miseris, adiuua pusillanimes, refoue debiles. Detineret me profectò istarum calamitatum prolixior commemoratio, nisi in dicendo mihi modus habendus esset: tũ, ne tanta tua audiendi facilitate viderer abuti, Pater beatissime: tũ, q̃a his maiora potioraq; me expectant & vocant, q̃ paucissimis breuissimisq; absoluam. Officit nobis deinde alterũ, & nos, vniuersalẽq; Ecclesiam magnoperè ꝑturbat hæ̃sis infidelitasq;. Hæ̃sis ab electione dicta, teste diuo Hieronymo, plures inducit ad eligẽdam disciplinam, quam meliorem existimant, Catholicam & Apostolicam dimittẽtes, diuersos errores seminantes, schisma interponẽtes: qđ quàm perniciosum & detestabile reperiatur, authoritate, exẽplis, ac rõne facilè comprobatur. Testis itaq; est Augustinus, inquiens: Non dubito catechumenum Catholicũ, diuina charitate flagrantem, hæretico baptizato anteponere. Testis est & diuus Bernardus, asserẽs, plùs nocere falsum catholicum, quàm si vetus appareat hæreticus. Testis demùm est doctissimus & sanctissimus ꝑdecessor T. S. diuus Leo, dicens: Quid autem iniquius est, quàm impia sapere, & sapiẽtioribus doctioribusq; nõ credere? In hanc autem insipiẽtiam cadunt, qui cùm ad cognoscendam veritatem

ritatem aliquo impediuntur obscuro, nõ ad
propheticas voces, Apostolicas literas, Euã-
gelicas authoritates, sed ad semetipsos re-
currunt, & ideo magistri erroris existunt, qa
veritatis discipuli nõ fuerunt. Perlege Apo-
1.Cor. 11. stolũ ad Corinth. Scissuras esse inter vos nõ
de 1.Cor. 12.d laudo. Et infrà: Deus temperauit corpus, vt
nõ sit schisma in corpore, sed in idipsum p
inuicem solicita sint mẽbra. Et ad Timoth.
1.Ti.6. a Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis
sermonibus Domini nostri Iesu Christi, su-
perbus est, nihil sciens, & languẽs circa quę-
stiones & verborum pugnas. Et infrà: Pro-
2.Ti.2. c phana & vaniloquia deuita. Multùm enim
proficiunt ad impietatẽ, & sermo eorum vt
cancer serpit. Deinceps, Vanas & sine disci-
Ibidem.d plina quęstiones deuita, sciens quia generãt
lites. Secundo loco, exẽpla magis mouentia
sese nobis offerunt. Innocentius itaque ter-
tius Ottoni quarto, à se primitùs coronato,
& de se, deq; Romanis ac vniuersalis Eccle-
sia pessimè merito, Imperiũ abstulit. Hono-
rius item tertius Fredericum secundum, ec-
clesiastica diuinaq; instituta peruertentem,
anathemate notatũ, imperiali dignitate pri-
uauit. Innocentius deinde quartus Frederi-
cũ * tertium, ob eius insidias ac Pontificum
persecutionem, Siciliæ Apuliæq; Regno, ac
Imperio exauthorauit. Bonifacius Octauus
Petro & Iacobo Columneñ. Cardinalatum,
Philippo Gallorum regnum ademit. Ioãnes
demum vigesimus secundus, Ludouicũ Ba-
uarię Ducem, Ecclesiæ rebellem ac schisma-
ticum declarauit, sicuti suæ sanctitatis ori-
ginales plumbatæ literæ ad prædecessorem
meum Spalateñ. Archipræsulem, ac penes
me existentes, apertissimè demonstrat. Plu-
rima alia schismatis ac (qui pœnas luerunt)
schismaticorũ detestabilia exẽpla præterire
me cogit ratio, q̃ tertium sibi locum vẽdica-
uit. Schisma igitur ab aĩorum scissura, quæ
obduratas mẽtes auersosq; animos ab vni-
uersalis Ecclesiæ vnitate seiungit, appellari,
nemo est qui ambigat. Vnitas verò ipsa nos,
hoc est, Christicolas omnes ĩ Apostolica at-
que Catholica Ecclesia, Ecclesiamq; ipsam
Catholicam & Apostolicã in nobis spirituali
quodam dilectionis vinculo vnit, cõiungit,
confirmat. Ipsam autem Ecclesiæ vnitatem
sacri doctores in duobus consistere affirmã-
runt: primò, in membrorum Ecclesiæ, id est,
fidelium adinuicem commixtione: secundò,
in eorundem ordine ad vnum caput, Chri-
sti scilicet vicariũ, S.T. sanctissime Iuli, iuxta
Colos.2.d Apostoli dictum ad Colosseñ. Inflatus sensũ
carnis suæ, & non tenens caput. Indè meritò
infertur, necessarioque cõcluditur, schisma-
ticos illos appellari, qui summo Pont. subesse,
membrisq; Ecclesiæ subiectis cõmunica-
Sap.6. re recusant, renuũt, inficiant. Et qa iure hu-
mano atq; diuino sancitũ est, per ea quenq;
puniri debet, per quę peccat, ideo schismati-
corum peccato duplici duplex pœna debet
infligi: Altera, quia à fidelium communio-
ne se abdicarunt, meritò excõicati, id est, es-
se extra fideliũ consuetudinẽ declarari de-
bent: altera verò, quia Ecclesię capiti, hoc est,
tuæ Sanctitati subdi recusant, omni Aposto-
lico priuilegio & Pontificio priuari prome-
rentur. Quare, sacratiss. Pontifex, sapientiss.
patres, persequimini, euellite, de medio au-
ferte hæreticos ac schismaticos: manifestos,
manifesta, acri & seuerissima punitione:
occultos, solerti, vigilanti ac diligẽtissima in
dagatione, ne eueniat, qđ testatur diuus Hie-
ronymus: (& Deus auertat) Arius in
Alexandria vna scintilla fuit: sed qm̃ statim
oppressus nõ est, eius flãma per totum orbẽ * propagata
* populata est. Resecãdæ deniq; sunt putridę
carnes, & scabiosa ouis à caulis repellẽda, ne
tota domus massa, corpus & pecora ardeãt,
corrũpantur, putrescant, intereãt. Infidelita-
tis postremò tres sũt species, teste diuo Tho-
ma: (& vt eius verbis vtar) Paganorũ, q̃ gra-
uis est: Iudæorũ, q̃ grauior: hæreticorum, quæ
grauissima. Cùm hæreticos pmiserim ac de-
liberauerim, Iudæos dimittam, qui Aposto-
licis & pdecessorum T.S. Gregorij, Alexan-
dri, Clementis & Innocentij decretis in sua
obstinatione viuere pmittũtur, in attestatio-
nem nostræ verissimæ redemptionis, in per-
petuam erroris sui detestationẽ, in exemplũ
deniq; acerrimæ punitionis. Et quia ad id,
quod magis viget, & me, immò oẽs pluri-
mùm mouet, orationis nostrę finis se cõuer-
tit: dimittã plures Barbaras nationes, q̃ sua
ac parentũ suorum culpa, Christum verum
Deum & redẽptorẽ nostrum ignorantes, va-
rios nefandosq; ritus seruãt. Dimittã Oriẽ-
tales ferè oẽs, qui potiùs ferinis q̃ humanis
moribus vitã ducunt: & ad id, qđ ceruicibus
nostris imminet, me conuertã. Sed equidẽ si-
ne maximo dolore, sine singultibus, sine la-
chrymis nec memorari, nec cogitare, nedũ
exprimere valeo immanissimã Turcarũ ra-
biem & potentiã. Hi (vt optimè nouit S.T.
nostis & vos, patres ampliss.) à cẽtũ octogin-
ta fermè annis, hoc est, ab Ottomano primo
vsq; ad * Pacietem præsentem vndecimum for. * Baiazetem
corũ Principem, magnã Asiæ partem, & eã
potiorẽ, occupauere. Deinde Europę nõ mi-
norem, cũ maxima Christiani cruoris effu-
sione, vsurpârũt, dilaniârũt, lacerârunt, duo-
bus Imperijs & duodecim Regnis vsurpa-
tis, & qđ formidabile est, Imperiũ suũ Dal-
matiã & Liburniã vsq; dilatauere, à quo q-
dem loco ad vrbes T.S. Picentinas vnius no-
ctis spatio cõmodissimè possint trãsfretari,
effrenata gẽs, immanissima, Christiano no-
mini inimicissima. Suo enĩ sordidissimo Ma
humeto obsequiũ maximũ se pstare putat,
Christianos insequẽdo, dilaniãdo, occidẽdo.
Et ne recenseã calamitates ab eisdem retro-
actis tẽporib⁹ nobis illatas, vtpotè vobis om-
nibus notas, cõsiderate, Patres, psentes ærũ-
nas Christifidelium, in quos Turcę crudelis-
simè

simè desęuiunt: filios à cõplexu parentum, infantes à matrum vberibus eripiunt, vxores in virorum conspectu violant, virgines è maitum amplexu in hostilem libidinem rapiunt, senes parentes tanquã inutiles in filiorũ oculis trucidãt, iuuenes sicuti boues aratro iũgũt, & terrã vomere vertere cogũt. Sed qd pluribus opus est? Nulla in eis reperitur fœminei sexus reuerentia, nulla puerilis ætatis pietas, nulla senectutis miseratio. Hæc à me, sacratis. Põt. sapientis. patres, non tãquã audita vel lecta, sed certè visa, sunt repetita. Vidi ego oculis pprijs, vidi (inquã) eos vsq; ad suburbia Archipræsulatus mei Spalaneñ. & illius miserrimæ vrbis Spalati, depopulantes oĩa, igni ferroq; deuastantes, & in miserabilẽ captiuitatẽ vtriusque sexus filios S.T. & meos abducentes. Viderunt & hæc in vrbibus suis duodecim suffraganei eiusdẽ S.T. & mei. Adest & locupletissimus testis amplissimus totius Vngariæ primus Archiprçsul Strigonieñ. qui pximis his elapsis diebus, intellecta immanissima eorũdẽ inuasione in nostrates, Dalmatiæ, Illyriæ, Croatiæ, Pãnoniæ, immò totius religionis Christianæ statũ amarissimè deploratus est. Sæpè, pater sanctissime, & sæpius ergo (ô me miserũ & infelicẽ) diuinis officijs assistens, coactus sum cappã indumentaq; Pontificia dimittere, arma sumere, ad vrbis portas percurrere, afflictũ populũ Spalateñ. tua Apostolica benignitate mihi demãdatũ, solari, aĩare, & aduersus sanguinẽ nostrũ sitiẽtes assurgere. Miserere itaq;, Sanctissime pater & domine, filiorum & seruorũ tuorum, affer opem tam dura ferentibus, redime de miserabili seruitute, quos Christus benedictus suo preciosissimo sanguine à perpetua morte liberauit. Misereremini, & vos patres amplissimi, nec vos tutos idcirco existimetis, quia mãsionem fortasse procul à Turcis sortiti estis. Nemo etiã tã remotus est, quin reperiri queat. Si vicinũ, qui ante vos proximus est igni, in periculo dimiseritis, dimissi eritis & vos à vicinis, qui retrò habitant. Tales nos esse oportet in alios, quales illos erga nos cupimus inuenire. Nolite Germani Gallorum auxilia sperare, nisi & vos Vngaris, nec vos Galli Hispanorũ, nisi Germanis opẽ auferatis. Qua eñ mensura mensi eritis, eadẽ remetietur & vobis. Matt. 7.a Nec putet S.T. Pater beatis. vosq; patres amplis. Turcas esse insuperabiles. Vinci possunt, & sæpiùs victi sunt. Multitudinẽ, qua potissimùm vincunt, inermẽ ducunt, cõfisi pernicissimis equis. Adde plurimos eorum, subditos esse Christianos, Christianamq́ue religionem ardenter amplecti, qui anhelanti ore S.T. aduẽtum, auxilium, redemptionem, & è miserabili seruiture liberatoinem expectãt. Scio ego, & certissimè mihi promitto, (modò cæteri Principes non deficiant, prout deficere non debent, si veri sunt Christiani, vt cupiunt appellari) S.T. non deerit, quin tanto imminẽti periculo & præsentaneo morbo occurrat. Noui enim ego, immò totus orbis nouit, sacratis. Põt. animi tui fidem, fortitudinem, sapientiam, liberalitatem, magnitudinem, qua tum in cæteris, tum in Dei Ecclesia Catholica & Apostolica defendenda, augenda & conseruanda semper vsus est. In hoc etiã defensionis genere quàm necessario, scio & certissimè vobis promitto, sapientissimi patres, ꝙ S.S. non maximus labor fidem, non formidolosum periculum fortitudinem, nõ denique expectata (quod absit) egestas, liberalitatem extinguere poterit, quin sanctitas sua humani generis maximam partem fide redimat, fidei inimicos fortitudine expellat, Christi Ecclesiam liberalitate amplificet. Quare pientissime & misericordissime Deus, de excelso sancto tuo angustias nostras aspice. Nosti enim, quòd præter nominis tui gloriam, & Dominici gregis salutem, nil aliud quærit vox nostro. Memento Dñe Iesu Christe, ꝙ diuo Petro & successoribus eius Regni cœlorum claues tradidisti. Eccè adest diui Petri successor Iulius, authoritate non minor, vicarius tuus. Respice ad preces S.S. & nostras, & exaudi nos de excelso solio tuo. Ne memineris iniquitatum nostrarum Psal. 78. antiquarum, citò anticipẽt nos misericordiæ tuæ. Adiuua nos Deus salutaris noster, pter gloriã nominis tui, & propicius esto peccatis nostris propter nomen tuũ. Respice benignis oculis super populum tuum. Da felicem cursum cœptis nostris, vt tandẽ, reformata, aucta & stabilita Ecclesia tua, maie- Psal. 65. stati tuæ laudes gloriosè cantemus, tibi perpetuò seruiamus, & omnis terra, vnà cum vicario tuo, patre & Domino nostro Iulio, summo sanctissimoq; Pont. adoret te, & nomini tuo psallat in secula seculorum. Amen.

SESSIO II.

DIE lunæ, septima supradicti mensis Maij fuit 2. sessio in supradicto loco. In qua fuerunt præsentes infrascripti Reuerendiss. domini Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Magistri Generales ordinum, oratores principum, & alij illust. domini videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendissi. D. Raphael Ostieñ.
Ruerendiss. D. Dominicus Portuensis.
Reuerendiss. D. Iacobus Albanensis.
Reuerendissimus D. Marcus Prænestinus.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Thomas tituli sancti Martini in montibus, Strigoniensis.
Reuerendiss. D. Nicolaus tituli sanctæ Priscæ, de Flisco.
Reuerendiss. D. Robertus tituli sanctæ Anastasiæ, Nanneteñ.

Reue-

Reuerendiss. D. Leonardus tituli sanctæ Susannæ, Agennen.
Reuerendiss. D. Christophorus tituli sanctæ Praxedis, Anglicus.
Reuerendiss. D. Antonius tituli sancti Vitalis, Sipontin.
Reuerendiss. D. Petrus tituli sancti Eusebij, Anconitan.
Reuerendiss. D. Achilles tituli sancti Sixiti, Bononien.
Reuerendiss. D. Bandinellus tituli sanctæ Sabinæ, de*Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Alexander sancti Eustachij, Farnesius.
Reuerendiss. D. Ludouicus sanctæ Mariæ in Cosmedin, de Aragonia.
Reuerendiss. D. Alphonsus sancti Theodori, Senen.

PATRIARCHÆ ET ASSIstentes Papæ.

Reuerendus pater D. Cesar Alexandrinos.
Reuerend. P. D. Alphonsus Antiochenos.
Reuerend. P. D. Stephanus Patracen. & Torcellanensis.
Reuerend. P. D. Vincentius Neapolitan.
Reuerend. P. D. Franciscus Iadren.
Reuerend. P. D. Fredericus Salernitan.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhacien.
Reuerend. P. D. Orlandus Nazarenus.
Reuerend. P. D. Franciscus Vincentinus.
Reuerend. P. D. Franciscus Suessanus.
Reuerend. P. D. Iulianus Cibo Agrigentin.
Reuerend. P. D. Ferdinandus Caietanus.
Reuerēd. P. D. Laurentios Asculanus episcopus, Vicecamerarius & gubernator Vrbis.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerendus P. D. Franciscus Consan.
Reuerend. P. D. Ioannes Iacobus Baten.
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius Senen.
Reuerend. P. D. Aldronandinus Nicosien.
Reuerend. P. D. Bernardus Spalaten.
Reuerend. P. D. Antonius Auinionen.
Reuerend. P. D. Hieronymus Antibaren.
Reuerend. P. D. Mauricius Tuanien.
Reuerend. P. D. Ieremias Tranen.
Reuerend. P. D. Andreas * Nobonia sien.

EPISCOPI.

Reuerendus P. D. Iacobus Potentin.
Reuerend. P. D. Ioānes Baptista Canalliceo.
Reuerendus P. D. Galesius * Belunen.
Reuerendus P. D. Albertinus Pisaurien.
Reuerendus P. D. Octauianus Viterbien.
Reuerendus P. D. Ioānes Antonius Calinen.
Reuerend. P. D. Franciscus Ortanus.
Reuerend. P. D. Latinus Vestanus.
Reuerendus P. D. Ioannes Aquilanus.
Reuerendus P. D. Galasius*Sarcinnaten. * Sarcinen.
Reuerendus P. D. Iacobus * Signinus. * Saffenaten.
Reuerend. P. D. Altobellus Polen.
Reuerendus P. D. Andreas Militen. * Siganen.
Reuerendus P. D. Iacobus Paphen.

Reuerendus P. D. Simon Ariminen.
Reuerendus P. D. Bernardus * Teruisinus. * Taruisinus
Reuerendus P. D. Ludouicus Tricaricen.
Reuerend. P. D. Alexius * Malafiten. * Melfitanus
Reuerendus P. D. Iosue Esculan.
Reuerendus P. D. Thomas Cernien.
Reuerend. P. D. Ioan. Baptista * Maranen. * Moranen.
Reuerendus P. D. Frāciscus Milopotamien.
Reuerendus P. D. Raphael * Capritanen.
Reuerendus P. D. Franciscus Bisignianen.
Reuerend. P. D. Matthæus * Vmbriacen. * Vmbriaticen.
Reuerend. P. D. Ferdinandus Balneoregien.
Reuerend. P. D. Petrus * Vrgellen. * Algaren.
Reuerendus P. D. Benedictus Chien.
Reuerend. P. D. Bernardinus Castren.
Reuerendus P. D. Petrus Castelli maris.
Reuerendus P. D. Aloisius Interamnen.
Reuerendus P. D. Guillelmus Cortonen.
Reuerendus P. D. Nicolaus Neocastreō.
Reuerendus P. D. Ioannes Tuden.
Reuerendus P. D. Vincentius * Naulen. * Noladislauen.
Reuerendus P. D. Michael Monopolitaō.
Reuerendus P. D. Dominicus Aquen.
Reuerend. P. D. Gisbertus Rapollaō.
Reuerend. P. D. Ioannes Bobien.
Reuerend. P. D. Georgius Callen.
Reuerend. P. D. Iacobus Marsicanus.
Reuerend. P. D. Lambertus Venusinus.
Reuerend. P. D. Simon Modrusien.
Reuerēd. P. D. Ioānes Antonius Angloneō.
Reuerend. P. D. Zacharias Terracinen.
Reuerendus P. D. Ioānes Frāciscus Nolan.
Reuerend. P. D. Corradus Astunen.
Reuerendus P. D. Hieronymus*Insulen. * Ilcinen.
Reuerendus P. D. Michael * Mordanien. * Murzanen.
Reuerendus P. D. * Guilhelmus Licieō.

* Guilinus * Hugolinus * Vgolinus Lycien.

Reuerend. P. D. Dominicus Lucirin.
Reuerendus P. D. Hieronymus Aretin.
Reuerend. P. D. Bernardus Soranus.
Reuerendus P. D. Tranquillus Ferentin.
Reuerendus P. D. Carolus Montis regalis.
Reuerend. P. D. Silnester Vuigonien.
Reuerend. P. D. Gaspar sanctæ Iustæ.
Reuerend. P. D. Marcus * Vngentinus. * Ogentinus
Reuerend. P. D. Ferdinandus Scalen.
Reuerend. P. D. Antonius Vrbinaten.
Reuerend. P. D. Raphael Grossetanus.
Reuerend. P. D. Matthæus * Bitecten. * Bictecen.
Reuerend. P. D. Petrus NarnieP.
Reuerend. P. D. Iacobus ciuitatis ducalis.

ABBATES.

Reuerendus P. D. Antonius abbas monasterij sancti Galgani ordinis CistertieP. VulteraneP. diœcesis.
Reuerendus P. Guilhelmus abbas monasterij beatæ Mariæ Britonis.

MAGISTRI GENERALES ordinum.

Magister Thomas Caietanus, Generalis ordinis Prædicatorum.
Magister Demetrius, ordinis Minorum Vicarius.

Magister

Magister Ægidius, Generalis ordinis Eremitarum sancti Augustini.

Magister Bernardus, Vicariua ordinis B. Mariæ de monte Carmelo.

SENATOR VRBIS.

Magnificus dominus Petrus de Stacelupis Florentiñ.

ORATORES.

Magnificus dominus Hieronymus Vich, orator Catholici Regis & Reginæ Gispaniarum.

Magnificus dominus Franciscus Foscarus eques, orator serenissimi ducis & illustrissimi domini Venetorum.

Magnificus dominus Antonius de Stroxis, orator Florentinorum.

ILLVSTR. DOMINI temporales.

Constantinus dux Macedoniæ.

Illustris.D.Fredericus marchio Mautuañ.

Illustris.D.Iulius de Vrsinis.

Dominus Fabricius de Catteto, procurator ordinis S.Ioannis Hierosolimitañ.

Dominus Sixtus de Ruuere Prior vrbis, Miles ordinis S.Ioannis Hierosolymitañ.

Dominus Petrus Grimanus, Prior de Vngaria, Miles ordinis S.Ioã. Hierosolymitañ.

Excellens iuris vtriusque doctor D. Paulus de Capozuchijs, & nobiles domini Iacobus de Fragapanibus, & Petrus Pauli de Vechis, vrbis almæ conseruatores.

¶Celebrata Missa per reuerendis.in Christo patrem dominum Thomam tituli sancti Martini in Montibus, presbyterum Cardinalem, facta oratione p reueren. P.D. Thomam Caietanum ordinis Prædicatorũ priorẽ generalem, ascẽdit ambonem dominus Balthasar Tuerdus, dñi nostri Papæ secretarius, & legit quoddam mandatũ illustr. Henrici regis Angliç de confœderatione cũ eodem sanctis. D.N. Papa. quo perlecto, R.pater D.Thomas Phędrap fectus bibliothecæ sanctissimi domini nostri Papæ, ac Cõcilij secretarius, ascendit ambonem, & legit quoddã mandatum Catholici Ferdinandi regis Aragonum, in personam magnifici domini Hieronymi de Vich, ad interessendum & incorporandũ ac vniendum se concilio Laterañ. cuius tenor talis est:

MANDATVM REGIS Hispaniæ.

Ferdinandus Dei gratia rex Aragonum c li citra & vltra Farũ, Hierusalẽ, Valẽtię, Maioricarũ, Sardinię & Corsicę, comes Barchinoniæ, dux Athenarũ & Neopatriæ, comes Rossilionis & Ceritaniæ, marchio Oristani & Gotiani, necnon administrator & gubernator regnorum Castellę, Legionis, Granatæ &c. pro serenissima & potẽtissima Regina Ioanna filia nostra charissima, cuius personę & bonorum curam gerimus: Vniuersis & singulis pñtiũ seriẽ inspecturis notũ facimus, q licèt nos cùm primùm intelleximus, sanctissimum ac beatissimum dominum nostrum Iulium diuina prouidẽtia Papã secundum, pro defendenda S.R.E. indiuisibili vnitate, schismatũ hæresumque pullulatione secanda, morum vniuersali, reformatione, & sanctissima cõtra infideles & sacrosanctæ fidei Catholicæ hostes * obeũda, cõcilium Lateranen. conuocasse, ꝓposueri- mus, & tota mẽte ac totis viribus nostræ pfatæ Ecclesiæ & summi Pontificis monitionibus facere satis: multo tamen acriùs solicitati sumus, posteaquàm venerabilis & dilectus noster vtriusq; iuris doctor Guillelmus Cacador causarũ sacri palatij auditor, & eiusdẽ sanctitatis capellanus, & nuncius ad hoc specialiter destinatus, ad nos & alios Christianos Principes missus, publicè atque palàm insinuauit dicti sacri Lateranen. concilij cõuocationẽ, & schismatici Pisani continuationem, esse Ecclesiæ vnicæ Rom. scissuram, & nauiculæ Petri fluctuationem, qd in causa tam ardua prouidendum sit: quandoquidem tuitionem & propugnationem Ecclesiæ, licèt requisiti, sponte tamẽ & gratuiter suscepimus, 'ne Dei optimi Max. honorem negligere videremur. Profitemur eñ nos filiũ eiusdem S.R.E. matris nostræ deditissimum, ptoq; eius honore atq; statu animam ponere paratissimum. Cùm igitur præfata sacrosancta Romana Ecclesia innitatur tam sanctum, tam salubre atq; laudabile propositum prosequi atq; perficere, vt * sedes Catholica non modò conseruetur & manuteneatur, sed etiam augeatur, & Mahumetana secta eneruetur, cuius rei nos impulsores atque effectores Deo authore semper extitimus, operæpreciũ arbitramur, vt ea omnia pro portione nos contingente, pparemus, quæ dicto sacro Laterañ. concilio consentanea & opportuna fore videantur. Quapropter fidem, constantiam, sagacitatẽ, atque agibilium experimentum vestri magnifici & dilecti consiliatij Hieronymi de Vich, oratoris nostri in Romana curia oratoria haud paruifacientes, non tamen in præiudicium, nouationem, seu derogationem quarumuis potestatum, per nos vobis hactenus tributarum; sed illis potiùs addendo & accrescendo, eis quidem melioribus, validioribus & efficacioribus via, modo, iure & causa, quibus facere possimus & debemus, facimus, cõstituimus, creamus, deputamus, & solenniter ordinamus, nostrum & dictæ serenissimæ Ioannæ Reginæ filiæ nostræ charissimæ verum, certum, legitimum & indubitatum procuratorem, factorem, negociorũque infrascriptorum gestorum, ac nuncium specialem & generalem, ita quòd specialitas generalitati non deroget, nec econtrà, videlicet vos eundem Hieronymum de Vich oratorem nostrum, licèt absentem tanquam præsentẽ ad interessendũ videlicet, consentiendũ, dissentiendũ, ptestãdum, ac fieri

for. * expeditione

for. *fides

fieri requirẽdũ, pro nobis dictis nominibus, proq́; dicta sereniss. Regina Ioanna filia nr̃a charissima, regnisq́; atq; dominiis & populis ditioni vtriusque nostrũ subiectis, omnia & singula, q̃ præparationi celebrationis dicti sacri Lateranen. concilij opportuna, suffragantia, conducibilia & conuenientia sint, & sine quibus illud commodè celebrari non posset, necnõ dicti schismatici, perniciosi Pisani cõciliabuli impeditiua, refragantia, & ad nullitatem in eo attentatorũ, seu attentandorum tendẽtia, ne illud longiùs procedat, sed tanq̃ iniuria, perperã & iniquè congregatũ, dissoluatur & euanescat, & pniciosissimũ schisma fugetur & tollatur; comparendumq; atq; interessendum, dum tempus affuerit, eisdẽ nominibus in dicto sacro Lateranen. concilio, & in omnibus actis & processu eiusdẽ, ibiq; obedientiam debitã præfato beatissimo dño nostro Papæ totiès, quotiès opportunũ fuerit, præstandũ & recẽsendũ, confitendumq́; atque recognoscendũ, eundẽ dñm Iuliũ Papam secundũ, esse verũ, vnicum, canonicũ & indubitatũ Pontificẽ, & Dominici gregis pastorem: & in eodẽ sacro Lateranen. concilio dicendũ, proponendũ, tractandum, vouendumq́; dictis nominibus & vtrouis eorũ, oĩa & quæcunq; inchoationi, celebrationi, continuationi & conclusioni dicti sacri Lateranen. concilii, & quę in eo proponentur & tractabuntur, vnionique & indiuiduitati dictæ S.R.E. matris nostræ membrorũ eius, necnon morum vniuersali reformationi, & dicti perniciosissimi schismatis nullitati & extinctioni, fideiq́; augmento, sanctissimæ atque Catholicæ ligæ nuper initæ conseruationi & implemento, atq; præfatæ (iamdiu est) à nobis optatæ, inceptæq́; in hostes eiusdem fidei expeditioni necessaria, seu etiã opportuna, & sine quibus ea commodè fieri, seu perfici nequirent. Et quoniam multa eorum uerisimiliter indiès occurrere possunt, quæ nobis ad præsens minimè occurrũt, exprimi & specificari ad validitatem actorum seu agendorum necessaria, & sine quorum expressione fortè de iure non tenerent, de quibus si notitiam informationemq́ oe haberemus, ea oĩa exprimere non omitteremus, prouidere volentes, ne ipsa expressio per nos præsentibus non facta, vllum incommodum tantæ rei ꝓpter loci distantiam pareret, seu causaret, vobis potestatem tribuimus, ea omnia huic nostro mãdato dictis nominibus & vtrouis eorum, de peritorum consilio addendi, exprimendique per quoscunque notarios atque tabelliones, indè per vos requirendos, secundum eorum stylum adiicienda, annotanda, seu extendenda, iuxta occurrentium qualitem, & exigentiam negociorum & rerum, de quibus suprà: quæ omnia & singula per vos (vt præfertur) extendenda & declaranda, illam vim, illudque robur habere volumus, quam haberẽt, si per nos extensa & declarata præsentibus extitissent, & pro omnibus & singulis supradictis quæcunque iuramenta de secreto seruãdo, & alia nomine nostro & in animam nostram præstandi & subeundi, omniaque & quæcunque instrumẽta necessaria & opportuna cum pactis, pactionibus, stipulationibus bonorum nostrorum, & dictæ serenissimæ Reginæ filiæ nostræ charissimæ, obligationibus, renunciationibus, iuramentis, clausulis & cautellis necessariis, vtilibus, seu etiam opportunis faciẽdi & seruandi, seu concedendi generaliter, & omnia alia peragendi, quæ in prædictis & circa prędicta necessaria & vtilia sint, seu etiam oppotuna, etiam si talia forent, quæ mandatum specialius exigerent, quàm præsentibus est insertũ, & sine quibus ea fieri nequirẽt, quæ nos, dictis nominibus faceremus, seu facere possemus, si adessemus. Nos enim supradictis nominibꝰ & vtrouis eorum nomine, in & super prædictis omnibus & singulis, cum suis inciden. dependentibus & emergentibus, annexis & connexis, committimus atque conferimus vobis eidem procuratori, nuncio & oratori nostro plenarias vices nostras, cum omnimoda & indefectura facultate, ratum, gratum, validum atque firmum perpetuò habituri quibus suprà nominibus, totum id, & quicquid & quãtum in prędictis, & circa ea & quodlibet eorũdem procuratum & actum fuerit, siue gestum, & nunquam reuocaturi, sub bonorum & iurium nostrorum & dictæ sereniss. Reginæ Ioannæ filiæ nostræ charissimæ respectiuè omnium hypotheca, & sub omnis iuris & facti renunciatione ad hæc necessaria, pariter & cautela. In quorum fidem & testimonium præsentes fieri iussimus, manu propria subsignatas, sigilloque nostro impendente munitas. Datum Burgis, die 2. mẽsis Decemb. Anno à natiuitate Dñi 1511.

Yo el Rey

Dominus Rex mandauit mihi
Michaeli Perez Dalui acan.

¶Quo perlecto, dictis orationibus & litaniis more solito, præstitaque solita & consueta obedientia per Cardinales & prælatos sanctissimo domino nostro Papæ, & benedicto Concilio, cantatoque Euangelio per reuerendissimum dominum Ludouicum S. Mariæ in Cosmedin diaconum Cardinalem de Aragonia, quod incipit: Attendite à falsis prophetis, idem Sanctissimus dominus noster incepit hymnum, Veni creator &c. Quo finito per cantores, Reuerend. pater dominꝰ Bernardus archiepiscopus Spalaten. ascendit ambonem, & legit quandam schedulam tenoris infrascripti. Matth. 7.

BVLLA SECVNDAE SESSIOnis sacri generalis concilij Lateranensis.

IVlius episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Sacro approbante concilio, cùm inchoatam huius

sacri

sacri Lateranen. concilii celebrationem, ad Dei laudem, vniuersalis Ecclesiæ pacem, fidelium vnionem, schismatis & hæresum euersionem, morum reformationem, ac contra perfidos fidei hostes expeditionẽ, Altissimi dextera assistente prosequi intendamus, vt omnium schismaticorum & pacis hostium, latrantium canum ora obtundantur, vniuersique Christifideles valeant à tam pestifero & venenoso contagio se immaculatos seruare, in hac præsenti secunda sessione in spiritusancto legitimè congregata, indictionis, conuocationis, & publicationis schismaticæ*conuenticulæ, & asserti conciliabuli Pisani, ad scindendum & scandalizandum Ecclesiæ præfatæ vnionem emanatarũ citationum, monitionum, decretorum, absolutionum, sententiarum, actorum, legatorum, creationum, obedientiarum, subtractionum, assertarum censurarum, appositionum, ipsiusque conciliabuli translationi ad Mediolanum vel Vercellen. ciuitates, aut alia loca quæcunque, omniumque & singulorum in dicto conciliabulo gestorum & conclusorum reprobationes, damnationes, reuocationes, cessationes, irritationes & annullationes, per nos habita cum venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus deliberatione matura, & de eorundem fratrum consilio & vnanimi consensu, ac ex certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, per diuersas nostras literas respectiuè, præsertim sub data 15. Kalendas Augusti, pontificatus nostri anno octauo, ac tertio Nonas Decembris, & Idibus Aprilis eiusdem Pontificatus anno nono editas, factas & emanatas, literasque ipsas cum decretis, declarationibus, inhibitionibus, mandatis, hortationibus, monitionibus. interdictorum ecclesiasticorum appositionibus, & aliis sententiis, censuris & pœnis, tam à canonicis sanctionibus q̃ à nobis, maximè i literis indictionis huius sacri vniuersalis concilij, ac omnibus & singulis alijs clausulis in dictis literis cõtẽtis, quarum tenores, acsi de verbo ad verbum præsentibus insererentur, pro expressis haberi volumus, licèt vt firma & valida, nulla alia confirmatione aut approbatione egerẽt, ad abũdantiorem cautelã & veritatis manifestationem, hoc sacro approbante Concilio, confirmamus, approbamus & innouamus, illaq; inuiolabiliter obseruari volumus, statuimus & ordinamus, supplentes omnes & singulos defectus, si qui forsan interuenerint in eisdẽ. Necnon conciliabulum præfatum, illiusque translationem, ac omnia & singula per ipsum conciliabulum, illique assistentes, adhærentes, fautores & consentientes, directè uel indirectè, quomodocunque & qualitercunq; à die indictionis ipsius cõciliabuli, vsque in præsentem diẽ acta facta, & gesta & prolata, ac in posterum gerenda, agenda, facienda & proferenda, etiam si talia sint vel fuerint, de

damnatur Pisanum conciliũ.

quibus specialis, specifica, expressa, ac indiuidua mentio habenda foret, illorum tenores & qualitates etiam pro expressis, habentes, ut alia adulterina, & à veritate deuiantia Concilia, & in eis gesta, à iure sacrisque canonibus damnata & reprobata fuerunt, damnamus & reprobamus, ac prout sunt, nulla, irrita & inania, nulliusque roboris vel momenti fuisse & esse nunciamus, & quatenùs opus sit, cassamus, irritamus & annullamus, ac pro cassis, irritis & annullatis haberi volumus. Et nihilominùs hoc sacrum Cõcilium œcumenicũ iustè, rationabiliter, ac ex veris & legitimis causis, irriteque & rectè indictum celebrari inceptum, omniaque & singula, quę in eo facta & gesta sunt, & decætero fient ac gerentur, iusta, rationabilia, firma & valida fore, ac idem robur, eandemque vim, potestatem, authoritatem & firmitatem habere & obtinere, quæ alia concilia generalia, præsertim Lateranen. à sacris canonibus approbata, habent & obtinent, hoc eodem sacro Concilio approbante, decernimus & declaramus. Insuperque temporũ dispositione, æstiuisq; caloribus instantibus, vt commoditati & valetudini prælatorum consulatur, vltramontanique & trans mare existentes, qui hactenùs ad hoc sacrum Concilium venire nõ potuerunt, expectentur, propterque alias iustas & rationabiles causas præfato sacro Concilio notas, & ab eo approbatas, tertiam sessionem continuationis celebrationis concilii præfati, tertio nonas Nouemb. proximè futuri faciendam, hoc præfato sacro concilio similiter approbante, indicimus. Omnibusq; & singulis prælatis, & alijs in eodem Concilio* tunc existeñ. à Romana curia recedendi, & pro eorum volũtate vbi eis placuerit morandi, dummodò dicta 4. Non. Nouembris in præfato cõcilio Lateranen. (cessante legitimo impedimento, de quo clarè cõstet, sub pœnarum in literis indictionis ipsius Concilii & canonicis sanctionibus cõtra non accedentes ad Concilia indictarum incursu) præsentes existant, licentiam & facultatem, præfato sacro Concilio etiam approbante, cõcedimus & indulgemus. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam nostrę confirmationis, approbationis, innouationis, statuti, ordinationis, suppletionis, dãnationis, reprobationis, nunciationis, cessationis, irritationis, annullationis, voluntatis, decreti, declarationis, indictionis, cõcessionis & indulti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorũ eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ in publica sessione in Lateranen. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1512. sextodecimo kalẽdas Iunij, Pontificatus nostri anno nono.

fo* nunc

¶Post-

¶ Postmodùm idem Reuerend. pater D. Bernardus Archiepiscopus petijt ab omnibus, an placeant paternitatibus suis contenta in schedula. Qui responderunt, & quilibet eorũ respondit, placere contenta in schedula. Super quibus omnibus magister Bernardus Mocharus, procurator Concilij, petijt fieri per protonotarios & notarios ad hoc deputatos, publicum & publica, instrumentum seu instrumenta.

Deinde reuerend. pater dominus Vincentius Carapha Archiepiscopus Neapolitan*, procurator reuerend. P.D. Donati Episcopi *Nifelitani, ad interessendum sacro Cocilio, dedit quoddam mãdatum, subscriptum per dominum Iacobum Andream Parlatum ciuem Neapolitañ. notarium curiæ Archiepiscopalis Neapolitañ. Et venerabilis vir dominus Franciscus Infart, solicitator literarum Apostolicarum, dedit mandatum reuerendi patris domini Petri de Costa Episcopi Portugalẽñ. diœcesis* publicũ notarium, in quo ipse dominus Franciscus principaliter nominatur ad interessendum sacro Concilio. Et reuerend. pater dominus Ioannes Baptista Episcopus Cauallicẽñ. procurator reuerend. P. D. Hieronymi Palauicini Episcopi Alerieñ. dedit mandatum eiusdem, ad interessendum dicto Concilio, subscriptum per dominum Luchinum de Belganderio, & Balanic laicum Marianeñ. publicum notarium, & sigillatum sigillo pręfati Episcopi Alerieñ. Ac reueren. P.D. Gisbertus Episcopus Rapolañ. dedit mandatum procurationis reuerend. P. D. Ioannis Baptistæ Episcopi *Phaneñ. subscriptum per dominum Malatestã Thomasinum publicum notarium, & sigillatum sigillo dicti Episcopi. Et venerabilis vir dominus Petrus Perini, assertus procurator reuerend. P. D. Aymonis Episcopi Lausaneñ. dedit mandatum eiusdem ad interessendum Concilio, subscriptum per dominum Perret, & sigillatum sigillo dicti domini Episcopi. Et reuerendiss. in Christo pater & dominus, D. Achilles tituli sancti Sixti presbyter Cardinal. Bonoñ. vulgariter nuncupatus, dedit mandatum R. D. Ioannis de Sclusa abbatis Præmonstrateñ. vt totius ordinis iudicis superioris & reformatoris generalis, subscriptum per dñm Ioannem Ray canonicum ecclesiæ collegiatæ S. Quintini, de S. Quintino Noniomeñ. diœcesis publicum notariñ.

*Nusquitani

for. *subscriptũ p

*Maraneñ.

¶ Anno à natiuitate Domini 1512. Indictione 15. Pontificatus præfati sanctissimi domini nostri Iulij Papæ Secundi anno nono, die vltima mensis Octobris, per discretũ virum Bartholomæum de Mantua, præfati sanctissimi domini nostri Papæ cursorem, affixæ fuerunt & publicatæ in Basilicarum Principis Apostolorum de vrbe, & S. Ioannis Lateraneñ. valuis seu portis, necnon cancellariæ Apostolicæ, & acie Campifloræ certæ literæ prorogationis tertiæ sessionis propter aduentum reueren. & illust. domini Matthęi electi Gurceñ. serenissimi Maximiliani electi Imperatoris locumteneñ. vsq; ad 3. diem mẽsis Decemb. proximè futuri, prout in eisdẽ literis continetur, quarum tenor sequitur.

PROROGATIO SESSIONIS propter aduentum Gurceñ.

IVlius Episcopus seruus seruorum Dei. Cupientes ingenti desiderio ad omnipotentis Dei gloriam, plurimorumq; optimorum operum perfectionem, aliâs inchoatam sacri Lateraneñ. Concilij celebrationẽ prosequi, in secunda sessione in Spiritusancto legitimè congregata, vt temporum in dispositione, æstiuisq́ne caloribus instantibus, commoditati & valetudini prælatorum opportunè consuleretur, vltramontanisque & trans mare existentes, qui eatenùs ad Concilium huiusmodi venire non poterant, expectarentur: propterq; alias iustas & rationabiles causas dicto Concilio notas, & ab eo approbatas, tertiam sessionem continuationis celebrationis præfatæ, tertio Noñ. Nouemb. proximè futuri faciendam, sub datæ 16. Kalendas Iunij, pontificatus nostri anno nono, indiximus: sperantes tunc Deo duce, ac Christianorum Regum & principũ ope, Italicis & exteris rebus pacatis, prælatos pręfatos suis itineribus cum quiete ad ipsum Concilium venturos, nullumque aliud impedimentum inesse, quo minùs tertia sessio huiusmodi die (vt præfertur) indicta haberi potuisset. Cùm autem satore zizaniæ instigante, & nonnullorum malignitate, qui Christianorum nomen in vanũ recipere non formidant, bella atrocia tam in Italia quam extra eam viguerunt & vigeant: dictique prælati Germani, Hispani, Anglici, Poloni & alij, propter hostium pericula inibi adhuc accedere non potuerint, nuperrimeque venerabilis frater noster Matthęus Episcopus Gurceñ. charissimi in Christo filij nostri Maximiliani Romanorum regis in Imperatorem electi, in tota Italia locum tenẽs generalis, & ad nos orator destinatus, prope vrbem ad illam venturus sit, cum quo multa* grauia importantia & magni ponderis, statum & quietem Ecclesiæ, principum Christianorum & Italiæ concernentia, prælertim de pace inter ipsum Maximilianum regem & dilectum filium Leonardum Lauredanum Venetorum Ducem, quæ nobis cordi est, componenda, agenda sint: ex quorum conclusione vniuersalem pacem, aliaque innumerabilia bona, ex eorum authoritate* intermissione verò grauiora prioribus scandala, damnaque intolerabilia futura: *dilatione indictæ sessionis ad paucos dies, *nedum præiudicium, sed vtilitatem allaturam arbitramur: idcirco vt sine perturbatione aliqua continuationi

* grauis importãtiæ

for. *speramus: for *timemus: for. *nullum

celebrationis tam celeberrimi & necessarij Cōcilij insistere valeamus, prælatisq; & oratoribus Principum ad dictum sacrum Concilium venturis, in itinere existentibus (vt accepimus) aliqua vlterior dilatio concedatur, dictusque venerabilis frater Matthæus episcopus Gurceñ. Cæsareæ maiestatis locum tenens & Orator, circa diem ipsam celebrationis tertiæ sessionis, & fortè ipsa die vel sequenti almā vrbem est ingressurus, & de nostro mādato ob personam, quam gerit & repræsentat, honorificè excipiendus sit, & cum solitis cæremonijs & curiæ Romanæ comitiua associandus, & ad nos deducendus, qui cum omni celeritate desiderare videtur expeditionem negociorum sibi commissorum, vt infra paucos dies ex vrbe recedere possit, habita super his cū venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, expressis, alijsq; iustis & rationabilibus causis vrgentibus, de eorundem Cardinalium consilio vnanimiq; consensu, tertiam sessionem, continuationē, celebrationem Concilij præfati ad tertium Noñ. Decembris, similiter proximè futuri, cęterisque in indictione Concilij & in secūda sessione præfatis contentis, firmis manentibus, prorogamus, & iudicibus, pręmissis, cęterisque contrarijs non obstantibus quibuscunque, prout semper desiderauimus, feliciter incepimus, & Domino adiuuante omnibus perficere intendimus.

¶ Placet, & publicetur.

¶ Anno à natiuitate Domini 1512. Indictione 15. Pōtificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Iulij diuina prouidentia Papæ secundi anno nono, vltima mensis Octobris, præsentes suprascriptæ literæ sanctissimi domini nostri Papæ, prout in eisdem continetur, affixę & publicatę fuerunt in basilicarum Principis Apostolorum de vrbe, & sancti Ioannis Lateraneñ. valuis seu portis, necnon cancellariæ Apostolicæ in acie Campi Floræ, & sic affixas per longum temporis spatiū dimisi, copiam earūdem literarū in locis suprascriptis affixi, & affixam dimisi, per me Bartholomęum de Mantua, sanctissimi domini nostri Papæ cursorem.

REVEREN. IN CHRISTO Patri & domino, domino Thomæ sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli Sancti Martini in Montibus presbytero Car. Strigonień. Procurator ordinis Prædicatorum seruus salutem dicit.

AD 17. Kalendas Iunij, qui dies secundam Concilij sessionem in æde præbuit Lateraneñ. cùm alia habuimus illius solennis & Sacratiss. lucis grata monumenta, tum illud maximum, quòd tu eodem die ac loco Romæ tum primùm diuinas res publicè peregisti, magna quidem apud Deum (vt credimus) ob tuam virtutem gratia, sed non minore apud homines ob virtutis opinionē laude & existimatione. Quanquam enim tuum nomen vbique apud omnes probatum sit ac clarū, Romæ tamen apud bonos & graues clarissimū certè & probatiss. est. Eo itaq; die, quo de rerum summa grauiter constituēdum erat, Conciliumque ipsum, patrum sententia, in aliud tempus differendum, cùm ritè à te & sanctè mysteria sanctiss. celebrata essent, tum pulpitum (vt scis) ascendit meus & totius prędicātium ordinis Generalis magister, vir tum religione & doctrina singulari, tum præstanti excellentia animi atque ingenij. Quod quidem quasi geometricā quandam videtur habuisse rationem: vt ille sui ordinis primus, secundæ sessionis orationem pronunciauerit, tu secundi ordinis in senatu Princeps, primis in hac vrbe mysterijs publicè fueris initiatus. Verùm cùm hæc ipsa oratio diues opimarum sententiarum & luculenta, digna à summo Pont. iudicaretur, quæ in acta referretur, multique illam boni viri quotidiè efflagitarent, operæpretiū fore duxi, si ego qui Prædicatorum ordinis hîc res curo, eandem orationem, priusquàm ab alijs legeretur, tibi potissimùm dedicarem. Feci igitur, & perquàm libenter feci, vt & illa tui nominis inscriptione illustrata, maiore authoritate in publicum prodiret, tantique viri præsidio esset munitior, & meę erga te obseruātiæ ac venerationis magnitudo hoc primo testimonio tibi innotesceret. Sed & aptū visum est, cùm illius diei cæremonias cōiunctim egissetis, vt non separatim in ora hominum perueniretis, quāquàm tua virtus & authoritas multo maioribus & grauioribus rebus celebritatē promerita est. Scimus enim, tuus in vrbem aduentus quantam spem lętitiamq; bonis omnibus attulerit, qui pacem quidem & salutem continuè optant, bellum autem diuturnum & infestum coguntur sustinere. Subit nanq; multos, q virtutes amāt, qui tuo exemplo crudelia bella abhorrent, qui Christianæ fidei infidelibus armis infestissimi sunt, subit illos (puto) fastidium incredibile, cùm videāt huiusce temporis scelera & ruinas. Quis enim nō stomachet, vacare Christianis intestinis dissensionibus, pace totiès attentata, nunquā verò firmata, elapsamq; è manibus fuisse occasionem retinēdæ Aphricæ, Græciæ atq; Asię in libertatē & religionem vindicandæ. Ad quam Christianorum vecordiam, ne fortè putemus Deum dormitare, omitto reliqua, quæ domestica sunt: eccè nuper Turcarum rex senex inualidus, & Imperio & pecunia & exercitibus cessit, pręter omniū opinionē, filio ætate tertio, iuueni ferocissimo, & Christiani sanguinis appetentissimo, qui magno donatiuo conciliatis sibi militum animis, additusque ad fœdus suum Scythicis nationibus, nihil nō ausurus breuì timetur. Iure hoc quidē optimo

Baiazetes is fuit, quem paulopòst Selymus eius filius & success. sor veneno extinxit.

factum

factum est, vt Christiani, qui oblatam occasionem iustitiæ atq; laudis contempserunt, quiq; nuper recuperatam ferè Aphricā, totā iterum canibus illis abripiendam deuotandamq; obijciunt. Instè (inquam) factum est, vt ij quandoque de præsenti suo Imperio trepidare cogātur, qui Imperium Christi nec amplificare student, nec defendere: quin illud potiùs & vitijs oppugnare, & labefactare dissensionibus non verentur. Sed de ijs satis. Melius enim longè tu, quàm ego aut quisquam, hæc nosti & cogitasti, quippe qui à puero acceptas contra Turcas inimicitias, & ab incunabulis susceptam sacrarūl. fidei tutelam & defensionem, adhuc perpetuam retinuisti. Propterea que in hanc vrbem venisti, vt pacatis vniuersis, non solùm ijs partibus, quæ fidei sunt consuleres, sed etiam illis, quæ infidelitatem & discordiam alunt, vehementissimè te opponeres. Sed redeo ad orationē, quæ mihi cùm doctissima videtur esse, tum ita largiter ampla, vt non tantùm quæ præsentis Concilij sunt, sed omnium Conciliorum vim, authoritatem, rationemq; amplexa videatur. Quam cùm tua amplitudo benigno vultu acceperit, existimabimus magnum & illi ornamentum, & nostro ordini vniuerso ex tua beneuolentia accessisse. Vale.

O R A T I O

REVEREN. PATRIS

Fratris Thomæ de Vio Caietani, sacræ Theologiæ profess. ac totius ordinis Prædicatorum Generalis magistri, habita Romæ in secunda sessione Concilij Lateraneñ. 17. Kalendas Iunij, 1512.

CVM animaduertam, IVLII II. Pont. Max. reliquas oēs ecclesiasticę reip. consuetudines actionesq;, singulas esse singulis Ecclesiæ partibus accōmodatas, generales verò synodos vniuersalē Ecclesiā penitùs respicere, eamq; tanquam finem sibi proprium attendere: existimaui me facturum rem & vtilem & omnibus gratam, si hodierno die primùm de Ecclesia ipsa, deinde de synodis huius temporis, illarumque differentia ac diuersitate dicerem. Sed cùm ijs diebus ex hoc loco viri doctissimi, qui hoc oratorio munere magna cum laude perfuncti sunt, de ijs ferè rebus verba grauiter sapienterque fecerint, ego, qui ingenio illis & doctrina inferior sum, quo meis viribus minùs confido, Pater sancte, eo humiliùs atque propensiùs tuam humanitatem & clementiā mihi propiciam esse, & summissè oro, & suppliciter peto. Sed quoniam nihil est, quod homo de semetipso sine auxilio opeq; diuina possit polliceri, ad gloriosam ipsam Virginem Dei matrem primùm conuertam orationem meam. AVE MARIA &c.

In Apoc.

CVm dilectus Christi discipulus & Euāgelista, multa nobis ex prophetica illa mysticaque visione nunciare instituisset, de Deo, de agno, de Dei agniq; gloria, deq; venturis, præteritisq; temporibus ac rebus diuinitùs retulit, atq; is etiam Christianā remp. & Ecclesiam contemplatus, in hunc modum ipse, aut per ipsum potiùs Sanctusspiritus, locutus est: Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cęlo. Magna profectò & diuina, maximaq; insuper, atque omnem humanæ rationis terminum exuperantia Ioannes vidit. Vidi (inquit) ciuitatem, vidi sanctam, vidi Hierusalem, vidi illam, nouam ac de cœlo descendentem. Quæ est ista ciuitas, quam Ioannes vidit? Quę est ista, quā magister discipulo, Christus Apostolo, Spiritussanctus Euangelistæ ac vati figuris & allegorijs reuelauit? Certè ciuitas hæc, Christianæ reipub. vrbs est, quæ non vallo aliquo terreno, non caduco murorum mœniumq; ambitu cincta est, sed multitudine copiaque innumerabili clausa est ac permunita. Quāquam enim huius mundanæ sapientiæ antistites, certo quodā & pręscripto ciuiū numero ciuitates constitui oportere arbitrati sint, nimiamq; & nimis latè diffusam multitudinem submouerint, neq; inter centies centena millia (vt ipsi aiunt) cōmercium fieri posse vllum existimauerint, solùm tamen Christianum genus tanta, tamq; mirabilia Deo optimo maximo, cognationis, necessitudinis, societatisq; copula deuinctum ac coniunctum est, vt in vnitate maximā multitudiné, vnius vrbis ambitu spatium ampliss. in vna deniq; ciuitate totum terrarum orbē complectatur. Nam cùm in cōdenda & constituenda qualibet ciuitate, duo in primis requirātur: Primū, vt partibus suis omnibus ipsa constituatur respub. deinde, vt eę partes inter sese ciuili amicitia quadam & cōsensione cōspirent: licet cognoscere, quomodò priuatis publicisque in rebus, ambabus ijs partibus nostra hæc Christiana ciuitas excellat. Quòd enim ea partes omnes perfectiss. reipub. habeat atque contineat, ea in primis sacra, quæ Sacramenta appellamus, ostendūt, quæ tantæ sunt efficaciæ & virtutis, partim, vt hominum generationes matrimonio propagent: partim, Deo filios baptismate vt gignant, tum, vt genitos communicatione corporis Christi alāt & vegetēt: deinde, diuina chrismatis virtute corroborent: vbi corroborauerint, potestate atq; authoritate ecclesiasticis ordinibus augeant: mox aliquo errore lapsos, confessione restituant, & postremò, humanis culpis abluendis, sancti olei vnctione perungant. Pręter hæc autem diuina & præclara munera, multa habet alia hæc ciuitas cumulatissimè. Habet nanque Apostolos, habet Euangelistas, habet Prophetas, habet Pastores, Doctores, Martyres, habet sermones scientiæ, sermones sapientiæ, genera linguarū, interpre-

Apoc. 21. a

Sacramenta Ecclesiæ.

rationes sermonum, discretionē spirituum,
gratiam sanitatum, fidem, vaticinia, miracula,
& eam cęlum claudendi, rursumque ape-
Matt. 16.e riēdi potestatē, vt quicquid in terris ligaue-
rit, quicquid soluerit denique, id continuò
in cęlo dissolutum vel ligatum sit. Et quan-
quam hæc magna maximaque sint, satis ta-
men nō fuit, tot tantaque Ecclesiam habuis-
se, nisi & Angelorum reuelationes, illumina-
tiones, defensionesque habuisset. Quibus
omnibus, actionis nostræ cōtemplationisq;
studia nō tueri modò ac defendere, sed pro-
pensiùs etiam & augere, & ornare, & perfice-
re conatur. Ciuitas igitur hæc diuina, illis
reipublicæ partibus illustratur, quibus nulla
vnquàm alia vel melioribus vel ornatioti-
bus illustrata est. Quòd autem ciues ipsi ar-
ctiùs in hac, copulatiusq; quàm in ciuili alia
cōmunitate deuinciantur, vel hinc patet ma-
nifestè, quòd ij non iam ciues sunt aut adue-
Ephes. 2.d næ, sed ciues sanctorum, sed domestici Dei,
sed membra Christi, & ita vnius eiusdemque
mystici corporis mēbra, vt alij alijs & mem-
bra sint, & quemadmodùm suot, mutua sese
communicatione ac societate confoueant.
Cùm igitur hæc ciuitas ex perfectissimę rei-
publicæ partibus perfectissimis cōstituatur,
ipsiusq; ciues interiore & cognatiore, quàm
omnes aliæ societates, genere colligentur:
patet certè, hanc vrbem alijs esse digniorem,
perfectiorem, excellentiorem, ipsamq; præ-
stare omnibus honore, decore, & quod ma-
ximum est, humana beatitudine ac felicita-
te. Quanquam enim cuiusuis ciuitatis pro-
prium esse videatur, sufficiēter ex se, beneq;
ac beatè viuere, nulla tamen alia nisi hęc no-
stra, hoc ipsum habere cumulatè ac largiter
potest, sed ne imitari quidem. In alijs namq;
hōis ciuilis amicitiæ & societatis est, optima
inter se hominum coniunctio: in hac verò
nostra, in qua hæredes Dei omnes, cohære-
des autem Christi sunt, ad Deum ipsum, vt
proprium Christiani generis finem, cuncta
referūtur. Hæc cùm ita sint, rectè Christi Ec-
clesia, non tam ciuitas ab Apostolo Christi,
quàm ciuitas sancta à viro sanctissimo com-
memoratur. Id autem, patres, vt nunc vos al-
loquar, mox extrema oratione ad hūc sum-
mum Pontificem caput omniū reuersurus,
id (inquam) patres, qua & ego quoque ratio-
ne demonstrauero, quæso, intelligite. San-
ctitas ipsa, vt à diffinitione incipiamus, vtq;
Dionysio Areopagitæ placet, immaculata,
libera, perfectaque munditia est. Proinde ta-
metsi hoc summis antiquorū nostrorumque
rationibus firmatum sit, in Deo vniuersorū
authore & gubernatore, omnium rerum na-
turas, excellentias, dignitatesque consistere,
Deus tamē ipse præ ijs omnibus propriam
ita sibi vendicat sanctitatem, vt etiam summi
philosophi, Dei substantiam mūditia & san-
ctitate definirent. Nam quum inuisibilia Dei
Rom. 1.b per ea, quæ facta sunt, sempiternam quoque
eius virtutem ac diuinitatem intellectu con-
spicerent, vellentq́ue Dei naturam & volun-
tatem, ac quicquid in Deo est, vnica alijsque
rebus incommunicabili proprietate expri-
mere, non virtutis quidem, non diuinitatis,
aut reliquis tantæ maiestati cōsentaneis no-
minibus vsi sunt, sed munditiæ & sanctitatis
significationibus. Solam enim deitatis sub-
stantiam, à totius potentiæ macula & labe li-
beram remotamq; esse perpēdentes, illamq;
ob id esse dicentes actum purum, eandē cer-
tè ipsam diffinitione hac mundissimam esse
sanctissimamque dixerunt. Nec mirum, si ta-
lis tantaque sanctitas tātum in mētibus ho-
minum & numinis habuit & maiestatis, quā-
doquidem intelligentijs etiam beatis, quas
Angelos dicimus, hymnum carmenque Deo
proprium constituat. Angeli nanque atque
Archangeli, Cherubin quoque & Seraphin, Esa. 6.
repetitis ingeminatisque vocibus, sanctus,
sanctus, sanctus, proclamant. Quo fit, vt Dei
quoque ciuitatem, in qua magnus Dominus
est, deceat sanctitudo. Atq; hanc partem, quę Psal. 92.
paucis demonstrari potest, breuissimè osten-
dam. Omnibus rebus tam natura tum arte
constitutis, hoc principiò attributum inge-
neratumque est, vt cùm aliæ alijs iungendæ
sint, pari mutuaque dispositione ac similitu-
dine conueniant. Hoc ipsæ formæ, secūdum
materiæ recipientis merita distributę, testan-
tur. Hoc ad propria peculiariaque munera
obeunda aptæ, appositæque nostrorum mē-
brorum habitudines, manifestant. Denique
hoc confirmant innatæ materijs ipsis (vt ita
dicam) patientiæ, quibus ipsæ res, hominum
artificio subiectæ, obtemperant. Hęc nanque
omnia & reliqua id genus, siue natura siue
arte componenda sint, nisi primùm amica
inter se consensione conueniant, componi
coniungive non possunt. Cùm igitur sancti-
tas & munditia propria Deo sit, illique con-
ueniat maximè, cumque coniungendas res
ipsas, habiles inter sese ad connectionē esse
oporteat, nemini dubium est, puto, ecclesia-
sticam ciuitatem, quæ Deo coniunctissima
est, puram, mundam, sanctā, immaculatamq;
existere. Veritate etenim prima, qua confir-
matur, ac in qua fundatur, & errorum om-
niū expers pura mēte perseuerat, & dilectio-
ne perpetua, qua ipsa in Christo, & Christus
in ipsa manet, vsq; ad seculi cōsummationē,
ab omni vitiorū sorde & contagione remota
est, atq; ita virtute bonitateq; perficit ac val-
Rom. 8.g latur, vt neq; mors, neq; vita, neq; instantia,
neq; futura, neq; altitudo, neq; profundum,
neq; creatura alia illā possit à Christi amore
separare. Rectè igitur ciuitas hęc nostra, quā-
doquidem omnium cęlestium virtutū pręci-
pua à Deo pollet sanctitate, omnibus ea cę-
teris mūdi dignitatibus, potestatibus, impe-
rijs antecellit. Satis esse arbitror hui' ciuitatis
demonstratā sanctitatē, quę ciuitas, quia san-
cta est, iure optimo à Sanctospiritu nomē illi
impo-

impositum est præclarissimum. Is enim hanc sanctam ciuitatem, Hierusalem appellauit. Quod profectò nomen ob hanc causam adepta est, quòd Hierusalem non modo pacem ipsam, sed ea etiam, quæ pacis sunt, innuere, sanctorũ interpretatione tradatur. Tria igitur in hoc sunt. Nam & hoc Hierusalem atq; pacis optimum est, & id verum huius ciuitatis nomen, & postremò huic ciuitati ita proprium, vt nulli prætereà alteri verè conuenire possit. Optimum certè est. Nam optima res pax est, adeoque magna & diuina, vt vniuersa creatura hãc appetere, & perquàm desiderare videatur. Cùm enim pax ipsa (Augustino teste) tranquillitas ordinis sit, & tranquillitas ordinis tunc fit, cùm seclusis cõtrarijs quibusque ordo conquiescit: constat res omneis, si quidem naturaliter fines suos appetant, & impedientia cũcta submouere cõtendant, pacem appetere, pacisq; & quietis fructus, vt adipiscantur, summa ope laborare. Quod autem Hierusalem pacisq; nomẽ; verum nostræ ciuitatis nomẽ sit, is testis bonus est, qui dixit: Et factus est in pace locus eius, Dei scilicet, q & huiusce vrbis fines pacem posuit: & tantam in ea voluit propagari abundantiam pacis, vt ciues ipsi non modò cum Deo, pacis authore & Principe, non modò inter se omnes pacem haberent, sed singuli etiam pacis tranquillitatisque abundãtia, & intelligendo in veritate, & appetendo in ipsa bonitate cõquiescerent. Ea verò pax, hæc vrbs Hierusalem, hoc sanctissimum Dei hominumque domicilium, non quidem improborum hominum est, qui quomodò non vera bona sectantur, ita nec veram pacem inquirunt: sed illorum est, patres, qui pacifici sunt, qui pacis domum vnanimes inhabitãt, qui pacẽ his qui propè, & his qui longè sunt, annunciant: qui his, ad quos diuertunt, pacem deferunt, & cùm hospitio recepti non sunt, redeuntem ad se pacem ipsi recipiunt. Illorum est hæc sanctissima Hierusalem, quæ ex viuis lapidibus construitur, de qua Dauid loquitur, & cuius portarum seræ ac claustra à Domino confortantur. Hæc est illa Hierusalem, patres, in qua (sicut pauloantè inter diuinas res perfectum est) Rex pacificus pacem relinquit nobis, pacem suam dat nobis: sed non quomodò huius mundi homines dant, ipse dat nobis. Ij enim pacem dant, vt molestia careant. Sed pax ibi vera non est, vbi nec vera concordia est: nec corda hominum coniuncta, sed disiuncta sunt. Ea autem pax, quam Christus dat, & quæ in testamento pacis & in Hierusalem inuenitur, ea est, patres, amoris vinculum, tranquillitas animi, simplicitas cordis, consortium diuinitatis. Quis vnquàm vidit vel audiuit talia? Quid fuit vnquàm tam singulare, tam nouum, tam inusitatum? Pax Christi non modò corda nostra & nostras intelligentias custodit, sed omnem etiam & humanum & Angelicũ sensum

Psal. 75.
Psal. 147.
Esa. 57. d
Matt. 10.
Psal. 121.
Ioan. 14. d
Philip. 4. b

sum exuperat, omnisq; homo sanctus vocatur, qui scriptus, & qui relictus, & qui residuus fuerit in Hierusalẽ. Hanc itaq; præclaram in mutatione mundi rerum nouitatem videns Ioannes, ciuitatem hanc non solùm sanctam, non solùm Hierusalem, sed nouam etiam Hierusalem, Spiritusancto dictante, apppellauit. Noua est enim. Nã qui in throno sedebat, & qui de thesauro suo noua & vetera profert, noua in ea fecit omnia. Fecit nanque, vt neque languesceret aut veterasceret vnquàm, neq; senio conficeretur. Ex quo fit, vt hæc longè sit origine, dignitate, atque authoritate eminentior Hebræorum synagoga, quæ per antiquæ legis vetustatem consumpta, cultũ & notitiam veri olimq; promissi Dei filij, solita pertinacia atque animi obstinatione repudiauit. Nam cùm in synagoga ipsa in hodiernum vsque diem vetus homo sit, vetus lex, vetus fermentum, pristina cõuersatio: in nostra certè hac noua Hierusalem omnia noua sunt, nouum cor, noua lex, nouus homo, noua cõspersio. Quæ enim maior nouitas esse potest, quàm Deum hominem esse, & rursus hominem Deum, eundemq; verum Deum ac hominem clauis cõfixum, spinis coronatum, & innumeris affectam cõtumelijs, nõ alijs ipsum armis quàm cruce, quàm morte, quàm vulneribus infernum vicisse, cęlos ascendisse, ad patris dexteram consedisse, propterque suum nomen ac legem trucidatos, & gloria & honore & felicitate perpetua affecisse? Quid, quòd illius discipuli rudes, pauperes, abiecti, obscuriq, homines, cùm vniuersus ferè terrarum orbis ignorantiæ tenebris inuolueretur, & erroribus, ac superstitionibus, sceleribusque obtemperaret tot atque tantis, vt dæmones omnium gentium dominarẽtur, ac summoperè ab hominibus colerentur: hunc tamẽ ipsum mundum immundum, ij Christi discipuli, ij ex infima plebe viri contra synagogæ pontifices, contra mundi Imperatores, contra humani generis hostes, contra leges, consuetudines, opiniones non armis, non opibus, nõ vi aut ferro vicerunt, sed fide tantùm, spe, & charitate superârunt, purgauerunt, illuminârunt? Tam autem propria est nostræ Ecclesiæ diuina atque sempiterna nouitas hæc, vt nulla hominum ætas fuerit, nulla vnquàm ciuitas aut respublica quæ non ab hac Christiana Ecclesia cuncta acceperit, quæ filiorũ Dei adoptionis perpetuæ existunt. Nam vt à diuo Thoma præclarè scribitur, summum illud Dei beneficium, quod nostri gratiam appellant, & quo Dei filij efficimur, id adeò noui testamenti est, vt à mundi creatione sancti sanctiq; omnes, quatenùs naturę diuinę participes fuerunt, eatenùs sub nouo testamẽto comprehendantur, ad quod veteris omnia sunt referenda. Verùm cùm hoc fieri nequerit, vt excellẽs hæc diuini humaniq; cõsortij nouitas ex terra terrenisque rebus oriretur;

Matt. 13. g
Apoc. 21. b

(quod enim natum eſt ex carne, caro eſt : & quod oatum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt) par certè & coolentaneum rationi fuit, vt de cęlo ciuitas hęc ſancta & noua Hieruſalem deſcenderet. Deſcendit naoq; de cęlo vrbs hæc noua, cuius ſundamenta nec in poetarum figmentis, nec in humaoæ ſapientiæ perſuaſibilibus verbis, neq; in cuiuſuis mortalis, aut creatæ voluntatis appetitu, ſeu opioione iacta ſunt: ſed quæ io mõtibus ſanctis, hoc eſt, in Patriarcharũ figuris, io Prophetarum teſtimonijs, in præconijs apoſtolorum, in ſopplicijs martyrum, in admirãdis Chriſti operibus, & ſanctorum proborumq; hominum purgatiſſimis mentibus, in virtutis denique & ſpiritus oſtenſiooe iocõcuſſa ac firma perſeuerant. Deſcendit autem de cęlo. oon greſſibus corporis, ſed imitatione ac ſimilitudine. Illius nanq; exemplo, quæ in cęlis eſt, reipub. beatiſſimæ, huius, quæ in terris eſt, regimen cõſtituit Deus, vt illud nõ peoes omoes aut multos, ſed peoes voom Chriſti vicariũ & Dominici gregis paſtorem conſiſtat. Nam ſicut in Hieruſalẽ illa, quæ in cęlis eſt, matre noſtra vnus tantùm dominus eſt Ieſus Chriſtus: ita in hac Hieruſalẽ illius filia, quę Chriſti ſanguine irrigata, & matris eſt illuſtrata ſplẽdoribus, vnus tantùm Princeps eſt, vicarius Chriſti & Pont. maximus, cui omnes deſceodeotis Hieruſalem ciues & iocolæ, oon ſolùm vt ſeparatim ſinguli, ſed etiã vt ſimul vniuerſi obedire debẽt: quemadmodùm qui in ſuperna ſunt Hieruſalem ſancti, cùm ſingulatim, tum vniuersè, diuiſimque ac ſimul, omoes vni omnium creatori ſubſunt, parẽt, obtemperãt. Vt verò præclariſſima hęc ſuot. Ad dicet fortè quis: Cùm ijs tẽporibus duæ nobis Eccleſiæ & duæ ſynodi proponantur, vna Romana, Piſana altera, vtrùm ambæ de cęlo deſcenderunt? Alteram enim earum tãtummodò deſcendiſſe neceſſe eſt, ſiquidem Chriſti ſpooſa vna eſt. Sioite me hoc in loco, patres, reſpirare pauliſper: oam quid à vobis in hac re conſtituendum ſit, paucis dicam.

Eccleſiæ 5. conditiones.

Quinq; Chriſti Eccleſiæ conditiones nobis (vti aodiſtis) ſaoctus Euangeliſta propoſuit. Illã enim in primis eſſe ciuitatẽ, deinde ſanctam, Hieruſalem pòſt, tum nouã eſſe, & de cęlo poſtremò deſcendiſſe affirmauit. Illam igitur ſynodum & io terris Eccleſiam militãtem, qoam de cęlo credimus deſcendiſſe, cõſentaneam eſſe præſcriptis conditionibus, & in cęlo triumphaotis Eccleſiæ formulis, proculdobiò reperiemus. Eam verò, quę à ſupernorum imitatione prolapſa in præceps, ab illis deflectit viam, oon vtiq; de cęlo deſceodiſſe, quin potiùs ab inferis aſcendiſſe iudicabimus. Hoc quando ita ſe habet, non deſcendit de cęlo, patres, Piſana noper patrum illorum eccleſia, non deſcẽdit de cęlo iofauſtus vbique & inuiſos cœtus: noo tantum è cęlo facinus, nõ deſcendit, inquam, ſed ruit. Quamobrem? Quia noo obſeruat ea quę cęli ſunt, oon imitatur quæ cęlorum Regni eſſe tradũtur. At quare hoc rurſus? Quia prorſus aliena eſt à reuelatis Apoſtolo conditionibus. Vt autem eas congruo ordioe percurramus, quis veſtrum putabit, patres, illum conuentum, qui vnius taotummodò nationis eſt, ſi tamen vnius eſt, & noo dimidiatæ, vel nullius potiùs gẽtis legitima, coitio, quis putabit illum vniuerſam coegiſſe Synodum eius ciuitatis, ad quam fortitudo gẽtium venit, ad quam multitudo maris conuertitur, ad quam omnes per circuitum orbis terrarum coogregantur, cuius minimus in mille eſt, & paruulus in geotem fortiſſimam? Eſa. 60. d

Tantum enim abeſt, vt eccleſia illa Piſana vera Dei ciuitas ſit, quantum abeſt, vt ſaocta & legitima ſit: tantumque recedit à caodore ſanctitatis, quantum ad errorum ſordes accedit. Accedit autem plùs tanto, quanto magis & Petrum Eccleſiæ, & Papam Coocilio, & ſuo conciliabulo ſummum, verum, certumque Chriſti vicarium ſubijcere conatur. Quod tamẽ nil aliud eſt, mea ſentẽtia, quàm naturæ ipſius rationiſque ordinem peruertere, & filios patri, & membra capiti, paſtorique ipſi ſuarum greges ouium perficere. Sed & illud perſpicuum eſt, Hieruſalem nomen illi eccleſiæ oequaquàm cõuenire, proptereà quòd nec pacem habet, nec ordinis traoquillitatem, quodque tam excellentem, Eccleſiæ ordinem ſubuertere conoititur, vtpotè quæ contra Romanam Eccleſiam rogata armataque bella commouerit, quæque ad quoſcunque diuerterit, non modo pacem illis oõ attulerit, ſed ſpem omnem pacis ſuoditùs euerterit. Quæ ſingulatim omnia commemorarem, niſi intelligerem, nimio etiam plùs, quàm vellem, eſſe manifeſta. Non igitur Piſarum ſyoodus, Synodus Hieruſalem eſt, ſed ciuitas ac turris Babel potiùs, quæ io terra Sennaar confuſionem fecit, & concordiã ædificaotium diſiecit. Gen. 11.

At dicent noonulli: Saltem vna ex multis, & qoarta ex quinque præſcriptis conditionibus Piſano cętui conueniet, nouitas ſcilicet. Quid enim tam nouum & inuſitatum ac mirabile eſt, quàm eſſe, qui coneotur efficere, vt miles duci, filius patri, domino ſeruus impetet, oues paſtori, deoiq; pedes & cętera mẽbra capiti? Fateor equidem & ego quoq; noua hęc eſſe, ſed tñ aliena prorſus ab illa ſempiternæ ſanctiſſimęq; ciuitatis nouitate. Multum enim inter hanc illamque intereſt nouitatem. Nomen vtriſque commuoe eſt, ſed res & ſignificatio diuerſa. Hæc enim Hieruſalem oouitas, à Spirituſancto eſt, & æterna eſt. At illam Piſanam vnica taotùm obedientia & Eccleſiæ pars tũc effecit, cùm ſchiſmatis illius tempore tres ita maximi Pontifices hababãtur, vt oullus eorum aut certus quidem, aut abſq; ambiguitate verus Petri ſucceſſor exiſtimaretur. Hęc itaq; nũc Piſana oouitas, Conſtantię tũc ortũ habuit, & euaouit: Baſileæ repullulauit, & exploſa eſt:

Contra ſynodos Cõſtantieñ. & Baſileeñ.

est: atq; ijs etiam temporibus, si vos viri eritis, interibit, quemadmodùm sub Eugenio 4. summo maximæ huiusce sedis Pontifice repressa est. Neq; enim de cęlo descendit, atq; ob id diuturna non est: neq; vnius principatum amplectitur, qui & in illa triumphante Ecclesia est, & hanc militantem conseruat, quemq; Synodus Pisana amplecti deberet, si è cęlo descendisset, & nunquàm multitudinis regimini (vti facit) inniti. Longè igitur ab hac Christi, Pisarum ecclesia discrepat. Hæc enim fidelium est, illa cauillantiũ: hæc domesticorum Dei, illa aberrantium: hæc Christianorum hominum, illa verò eorum, qui Christi vestem cõscindere, & à mystico Christi corpore mystica Christi membra seiungere non verentur. Habetis, patres, quid de Pisana synodo communiter locutus sum. Hoc enim vniuersi totis deuotisq; animis deprecamur. Assequetur autem hoc, te volente, teq; imperante, si tu ipse, pater sanctę, omnipotentis Dei, cuius vices in terris nõ solum honore dignitatis, sed etiam studio voluntatis gerere debes, si ipsius Dei potentiam, perfectionem, sapiẽtiamq; imitaberis. Atqui vt in primis potẽtiam imiteris, accingere pater sanctæ gladio tuo, tuo (inquam) accingere, binos eorum habes, vnum tibi, reliquisq; huius mundi Principibus communẽ, alterum tibi proprium, atq; ita tuum, vt illũ alius nemo nisi à te habere possit. Hoc itaq;
Psal. 44. gladio tuo, qui ecclesiasticæ potestatis est, accingere potentissime, & accingere super femur tuum, id est, super vniuersas humani generis potestates. Cumque accinctus fueris, tum intende contra errores, contra hæreses, contra dissensiones, denique contra inferni portas, errorum, hæresum & dissensionum authores. Nec intende solùm, sed etiam procede, & regna. Procedere in primis, & prosperè procede, gentes quæ bella volunt, dissipando: tum regna sacerdos & Rex, quę pacis sunt cogitando, inquirendo, persequendo. Is nanq; idem, quem imitari debes, & Rex regum est, pacisq; Princeps & Dominus dominantium, Rexq; pacificus. Hanc autem summam potentiam tuam diuina perfectio comitetur, Perfectio hæc, misericordia est, qua pater ille cęlestis & perfectus solem suũ oriri facit super bonos & malos, pluitq; super
Matt. 5.g iustos ac peccatores. Nam si tanta vbiq; misericordia præstabis, vt non modò amicos, sed inimicos etiam ac hostes ad tui nominis reuerentiam, ad Apostolicæ sedis cultum, ad Christi Ecclesiæ vnitatem, ad huius Concilij manifestam processionem venire cõpellas, rectè, pater sanctæ, Dei perfectionem imitaberis humano more. Nulla enim de virtutibus omnibus, nec admirabilior nec excellentior misericordia est, nulla magis Principi propria, nulla potentiæ summæ cognata magis atq; amica est. Hæc te præ regibus terræ excellentissimum, hæc te vniuersis populis adorandum, Deoque insupèr te & gratum, & amicum, & similimũ reddet. Verùm cùm multos multarum nationum gentiumq; viros clarissimos, p Dei tuamq; misericordiã, ad hanc synodum venturos accessurosq; existimemus, vna se tibi ad hãc rem offert diuina sapientia, quæ à fine ad finem fortiter attingit, & disponit omnia suauiter. Huius nu- Sap. 8.a
per exemplo à fine ad finem tũ attigisti fortiter, pater sanctę, cùm indicto Concilio hoc atq; inchoato, vniuersos ad benè de Christiana republica sperandum excitasti. Disponens autem suauiter, prouidendo sapienter, ne vocati à te, iustè quæri possint, se, vt par erat, in re tanta expectatos non fuisse. Quare postq̃ hodierno die (quod bonum, faustum, felixq; sit) de singulis, quæ ad huiusce sanctissimæ synodi conseruationem & statum spectare videbuntur, constitutum fuerit, tum de ijs quoq; constituatur nationibus, quæ quũ intellexerint Romę & à Romano pontifice Cõcilũ synodumq; haberi, & desiderari se atq; expectari, cunctæ procuIdubiò nobiscũ vnà ad Christianæ religionis disciplinã, ad Apostolicæ authoritatis maiestatem, ad communem fidelis populi salutem, ad labentium rerum restitutionem, ad totius prætereà Ecclesiæ defensionem & rem conuertentur. Sic nanq; hoc sacrosanctum Concilium in cęlũ ascendet, cum Catholica Ecclesia, quam refert, & quam Ioãnes ciuitatem esse sanctam, esse Hierusalem, nouamq; esse, atq; de cœlo descendisse, contemplatus est. Dixi.

SESSIO TERTIA.

In hac sessione reuerendus & illust. dominus Matthæus Episcopus Gurceñ. & Princeps Imperij, dedit mandatum inuictissimi principis Maximiliani electi Imperatoris.

ANno & indictione quibus suprà, Pontificatus præfati sanctissimi domini nostri, Domini IVLII Papæ II. Anno 10. die verò veneris tertia mẽsis Decẽbris, fuit celebrata tertia sessio Concilij generalis in basilica Lateraneñ. pręsente præfato sanctissimo domino nostro. In qua fuerunt præsentes reuerendiss. domini Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Magistri Generales ordinum, Oratores principum, & alij illustr. domini videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendissimus dominus Raphael Ostieñ.
Reuerend. D. Dominicus Portueñ.
Reuerend. D. Iacobus Albaneñ.
Reuerend. D. Franciscus Sabineñ.
Reuerend. D. Marcus Prænestinus.

PRÆ-

PRÆSBYTERI CARDINALES.

Reuerendiss.D.Thomas tituli sancti Martini in montibus,Strigonien.

Reuerend.D.Nicolaus tituli sanctæ Priscæ, de Flisco.

Reuerend.D.Robertus tituli sanctæ Anastasiæ, Nanneten.

Reuerend.D.Leonardus tituli sanctæ Susannæ, Agennen.

Reuerend. D. Christophorus tituli sanctæ Praxedis,Anglicus.

Reuerend.D.Antonius tituli sancti Vitalis, Sipontin.

Reuerend. D. Petrus tituli sancti Eusebij, Anconitan.

Reuerend.D.Achilles tituli sancti Sixti, Bononien.

Reuerend.D. Bandinellus tituli sanctæ Sabinæ,de Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiss.D.Alexander sancti Eustachij, Farnesius.

Reuerendiss.D. Ludouicus sanctæ Mariæ in Cosmedin, de Aragonia.

Reuerendiss.D.Marcus S.Mariæ in Porticu, de Cornelijs.

PATRIARCHAE ET ASSISTENTES PAPÆ.

Reuerendus pater D. Cæsar Alexandrinus.
Reuerend.pater D.Alphonsus Antiochen'.
Reuerend. pater D. Stephanus Patracen. & Torcellan.
Reuerend.pater D.Bernardus Spalaten.
Reuerend. pater D. Vincentius Neapolitan.
Reuerend.pater D. Fredericus Salernitan.
Reuerend. pater D. Gabriel Dyrrhachien.
Reuerend.pater D.Franciscus Iadren.
Reuerend.P. D. Franciscus Vincentinus.
Reuerend. pater D. Iuliauns Agrigentin.
Reuerend.pater D. Franciscus Snellanus.
Reuerend.pater D. Ferdinandus Caietanus.
Reuerend.P.D. Hercules Augusten. Episcopus,& illust.dñi ducis Sabaudiæ orator.
Reuerend. P.D. Laurentius Montis regalis Episcopus,& gubernator Vrbis.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend.pater D. Ieremias Tranen.
Reuerend.pater D.Franciscus Consanus.
Reuerend.pater D.Aldronãdinus Nicosien.
Reuerend.pater D.Rainaldus Ragusin.
Reuerend. pater D.Andreas * Noboniasien.
Reuerend.pater D. Robertus Rheginus.
Reuerend.pater D. Georgius Nazarenus.
Reuerend.pater D. Ioãnes Maria Sipontin.

EPISCOPI.

Reuerend.pater D.Lucas Fulginaten.
Reuerend.pater D.Siluester Vuigornien.
Reuerend.pater D. Iacobus Potennn.
Reuerend.pater D. Andreas Militen.
Reuerend.pater D. Franciscus Spoletan.
Reuerend.pater D. Guillelmus Cortonen.
Reuerend. pater D. Basilius Tudertin.
Reuerend.pater D. Bertrandus Adrien.
Reuerend. pater D. Dominicus Lucerin.
Reuerend. pater D. Alexius Melsitan.
Reuerend.P.D.Ferdinandus Balncoregien.
Reuerend.pater D.Benedictus Chien.
Reuerend. pater D. Petrus * Vrgellen. *Algaren.
Reuerend.pater D.Ioannes Tuden.
Reuerend.pater D.Alexander Alexãdrinus.
Reuerend. pater D. Franciscus Bitignianen.
Reuerend.pater D.Gisbertus Rapollan.
Reuerend.pater D.Simon Modrusien.
Reuerend.pater D.*Corradus Astunen. *Cõradus
Reuerẽd.P.D.Antoni⁹ Iacobus Camerinen.
Reuerẽd.P.D. Bartholomęus Mõtis viridis.
Reuerend.pater D.Lambertus Venusinus.
Reuerẽd.P.D.Ioãnes Antonius Anglionen.
Reuerend.pater D.Ioannes Arianen.
Reuerend.pater D.Baptista Aquinaten.
Reuerend.pater D. Antonius Vrbinaten.
Reuerend.pater D. Hieronymus Aretin.
Reuerend.pater D. Bernardus Soranus.
Reuerend.pater D.Nicolaus * Pergamen. * Bergomen.
Reuerend.pater D.Ioannes Eluen.
Reuerend.pater D. Augustinus Sagonen.
Reuerend.pater D. Ludouicus * Sinien. for. * Signien.
Reuerend.pater D. Hieronymus Asculan.
Reuerend.pater D.Petrus Foroliuien.
Reuerend. pater D.Lucas * Guardien. * Vuardien.
Reuerend.pater D.Andreas Ansaren.
Reuerend.pater Hieronymus * Insulen.
Reuerend.pater D.Latinus Vestanus.
Reuerend. pater D.Andreas Litteren.
Reuerend.pater D.Ludouicus Tricaricen.
Reuerẽd.pater D.Ioãnes Antonius Calinen.
Reuerend.pater D. Hieronymus Nicien.
Reuerend.pater D.Ioannes * Bobien.
Reuerend.P.D.* Bernardinns Policastren.
Reuerend.pater D.Dominicus Imolen.
Reuerend. pater D. Vincentius Belicen.
Reuerend.pater D. Bartholomęus * Agien. for. * Agrien.
Reuerend.pater D. Paulus Lectorien.
Reuerend. pater D. Albertinus Pisaurien.
Reuerend. pater D. Petrus Narnien.
Reuerend.P.D.Ioannes Baptista * Maranen. * Moranen.
Reuerend.pater D.Andreas Alben.
Reuerend.pater D. Scaramuza Cumanus.
Reuerend.pater D.Vincentius * Naulen. *Noladiosanuen.
Reuerend.pater D.Bernardinus Castren.
Reuerend.pater D. Matthæus * Vmbriacen. *Vmbriaticen.
Reuerẽd.P.D.Ioãnes Dominicus Terdonen.
Reuerend.pater D.Hugo * Regien.
Reuerend.pater D.Iacobus Fauentin.
Reuerend.pater D.Galesius * Bellunen.
Reuerend.pater D. Iulianus Vulteran.
Reuerend.pater D.Hieronymus * Bidrien. * Biduanen.
Reuerend.pater D.Marinus Ceneten.
Reuerend.P.D. Ioãnes Baptista Cauallicen. *Budinen
Reuerend.pater D. Octauianus Viterbien.
Reuerend.pater D.Franciscus Ortanus.
Reuerend.pater D.Iacobus ciuitatis ducalis.
Reuerend.pater D.Ioannes Aquilanus.
Reuerend.pater D.Aloisius Parentin.
Reuerend.pater D. Albertus * Valuen. *Viluen.
Reuerend.pater D.Iacobus Paphen.

Reue-

Reuerend. pater D. Simon Ariminen.
Reuerend. pater D. Bernardus Taruisinus.

ABBATES.

Reuerendus P. D. Floremundus, abbas monasterii sancti Gregorii de Vrbe, ordinis sancti Benedicti.
Reuerendus P. D. Guillelmus abbas Monasterij beatæ Mariæ Britoñ.

MAGISTRI GENERALES ordinum.

Magist. Thomas, Gñalis ord. Prædicatorum.
Magister Aegidius, Gñalis ord. Eremitarũ.
Magist. Bernardinus, vicarius Carmelitarũ.
Magister Angelus B. Mariæ Seruorum.

LOCVM TENENS MAXIMIL.

Reuerend. & illust. D. Matthæus Episcopus Gurceñ. sereniss. domini Maximiliani electi Imp.* for.* locũ tenens.

ORATORES ET SENATOR VRBIS.

Illustr. D. Albertus de Carpi, dicti Maximiliani Orator.
Magnificus dominus Petrus de Starcelupis Florentiñ. senator vrbis.
Magnificus D. Hieronym⁹ Vich, orator Catholici regis Hispaniarum.
Magnifici D. Iacobus de Saluiatis, & Matthæus de Strozis, dominij Floreñ. ac Parmeñ. Oratores.

ILLVSTR. DOMINI temporales.

Illust. D. Fredericus Marchio Mantuañ.
Dominus Nicolaus de Ruuere.
Illustr. dominus Iulius de Vrsinis, & alij illust. domini de Vrsinis.

Celebrata Missa per reuerendiss. dominũ Marcum Episcopum Prænestiñ. Card. Senogallieñ. & facta oratione per reuerend. patrẽ dominum Alexiũ Episcopum Melfiteñ. cantatis litanijs & alijs orationibus, & cantato Hymno, Veni creator spiritus, vt moris est, cantatoq; Euangelio per reuerend. dominũ Ludouicum S. Mariæ in Cosmedin diaconũ Card. de Aragonia, quod incipit; Ego sum pastor bonus &c. reuerend. D. Thomas Phædra secretarius Cõcilij ascendit ambonem, & legit quoddam mandatum procurationis sereniss. & inuictissimi Principis Maximiliani electi Imperatoris, datum per supradictũ dñm Matthæum Gurceñ. Episcopũ, locum teneñ. Cuius tenor sequitur, & est talis. Ioan. 10.

MANDATVM MAXIMILIANI.

Maximilianvs diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex, Archidux Austriæ, dux Burgundiæ, Brabantiæ &c. Comes Palatinus Hannoniæ &c. Recognoscimus, & tenore præsentium notum esse volumus vniuersis, cùm in præsenti rerum nos destinamus in Italiam & ad vrbem, venerabilẽ Matthæum Episcopum Gurceñ. Principem, consiliarium, & locum tenentem nostrum generalem in Italia, deuotum ac dilectum, pro quibusdam rebus nostris ibi faciendis: Idcircò nos de eius dexteritate, ingenio, atque rerum gerendarum peritia plurimùm confisi, motu proprio, & ex certa scientia, ac animo deliberato fecimus, cõstituimus, creauimus & ordinauimus, ac tenore præsentiũ facimus, constituimus, creamus, & solenniter ordinamus præfatum Gurceñ. Principẽ, & locumteneñ. nostrum procuratorẽ, actorem, ac negociorum nostrorum gestorem specialem, omni meliori modo, via, iure & forma & ordine, quibus meliùs & validiùs de iure possumus & debemus, ad comparendum pro nobis & nomine nostro in synodo seu Concilio Lateraneñ. superiori, per sanctissimum in Christo patrem & D. Dominũ Ivlivm II. sacrosanctæ Rom. ac vniuersalis Ecclesiæ summum Pontificem dominum nostrum sanctissimum, de consensu sacri reuerendiss. dominorum Card. collegij indicto & denunciato, & illud approbandum & prosequendum, & si & inquantum opus foret, illud ad alium locum & aliud tempus transferendum, etiam ex toto tollendũ, & extinguendum, necnon reuocandum, annullandũ & irritandum, & penitùs delendum omnia & singula ea, quæ per ecclesiam Gallicanam in ciuitate Turonis eodem anno superiori fuerunt acta, conclusa & deliberata, & similiter ad reuocandum omnia & singula mandata & procuratoria, si qua à nobis emanauerunt pro indictione Concilij Pisani, quod nonnulli Cardinales tunc indixerant, & idẽ Concilium Pisanum penitùs tollendum & extinguendum. Dantes & concedentes eidẽ Gurceñ. Principi, locumtenenti & procuratori nostro, plenam & amplam potestatem gerendi & exercendi omnia & singula in præmissis, & circa ea necessaria & opportuna, iuxta dexteritatem suam, prout magis videbitur expedire, necnon ad faciendum omnia alia & singula, quæ verus & legitimus & indubitatus procurator, liberam & generalẽ facultatẽ habens, circa præmissa facere posset, & quę nosmet facere possemus, si præmissis personaliter interessemus, etiam si talia forent, quæ mandatum exigerent magis speciale: ponentes dictum procuratorem nostrum, quo ad præmissa,* totaliter in locum nostrũ. Insuper promittẽtes in verbo nostro Cæsareo, & sub bona fide nostra, nos gratũ & ratum habituros, quicquid per præfatum Principem locumteneñ. & procuratorem nostrum, in præmissis & circa ea cum omnibus suis dependentibus, emergentibus & connexis, actum, dictum, transactum, concordatũ seu conclusum fuerit, & nullo vnquam tempore contrauenire directè vel indirectè, aut quouis exquisito colore vel causa, de iure vel de facto, etiam si de iure possemus. Supplentes præterea omnes & singulos defectus tam iuris quàm facti, qui in præmissis aliquo modo * fataliter

modo poterunt euenire: Promittentes quoque, vt si fortè mandatum istud ad aliqua per supradictum procuratorem nostrũ tractanda & concludenda sufficiens non foret, quod nos omnia & singula huiusmodi tractata, & per supradictum procuratorem nostrum sic conclusa, rata, grata & firma habebimus & obseruabimus, harum testimonio literarum, sigilli nostri appensione roboratarum. Datum in ciuitate nostra Imperiali Colonia, die prima mensis Septembris, Anno Domini 1512. Regnorum nostrorum Romaõ. 27. Hungariæ verò vigesimotertio.

Per Regem.
Ad mãdatum Cæsareæ maiestatis proprium.

¶ Quo perlecto, surrexit præfatus reuerend. & illust. dominus Matthæus, & legit quandam schedulam manu propria scriptã, cuius tenor est talis:

SCEDVLA LECTA PER Gurcensem.

EGo vigore dicti mandati Cæsareę Maiestatis clementiss. & inuictissimi Principis, ad abolendum omne schisma, quod in Ecclesia Dei oriri posset, & etiam pro executione capitulorum conclusorum corã sanctissimo D.N. reuoco quodcunq; mandatum qualitercunque concessum conciliabulo Pisano, & procuratores quoscũq;, qui in dicto conciliabulo interuenerunt, & omnia acta & agenda per illud conciliabulum, quæ declaro irrita & nulla nomine præfatæ Cæsareæ Maiestatis, & adhæreo sacro & canonico Lateranen. Concilio, Ecclesiam vniuersalem repræsentanti, ritè & legitimè congregato. Declaro etiam, maiestatem Cæsaream nunquam dedisse mandatum ad præfatum conciliabulum.

Et declaratione facta, præfatus dominus Matthæus Gurzen. accessit cum ea, qua decuit, reuerentia ad præfatum S. D.N. & deosculatus est pedes eiusdem sanctissimi domini nostri, comitante eum dicto illustri domino Alberto de Carpi, præfatæ Cæsareæ maiestatis Oratore. Quibus peractis, magister Marianus de Cuccinis, procurator fisci & præfati Concilij procurator, petijt à protonotarijs & notarijs Concilij publicum & publica fieri instrumentum & instrumenta de omnibus supradictis &c.

Deinde discretus vir Petrus Mengiuar sanctissimi D.N. cursor, retulit coram præfato S.D.N. se, instante præfato magistro Mariano de Cuccinis procuratore, ad portas ipsius Concilij citasse & monuisse omnes & singulos prælatos, & alios tam Ecclesiasticos quàm seculares, qui in Concilio interesse consueuerunt, vt comparerent ad intendendum sacrosancto Concilio. Responsione facta, idem magister Marianus accusauit eorum contumaciam. Deinde reuerẽd. pater dominus Petrus Gryfus episcopus Foroliuien. ascendit ambonem, & legit quandam schedulam tenoris infrascripti.

BVLLA TERTIAE SESSIONIS sacri Generalis Concilij Lateranensis.

IVLIVS episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Sacro approbante Concilio ad illius, cuius perfecta sunt opera, laudem & gloriam, sacrum Lateranense Concilium prosequentes, in hac tertia sessione Spiritusancto fauente legitimè congregata, quam aliàs tertio Non. Nouemb. proximè præteriti faciendam in secunda sessione indixeramus, & deinde de venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Car. consilio vnanimique assensu, in hodiernum diem tenendam, ex certis tunc expressis & alijs legitimis causis, prorogauimus & indiximus, eodem sacro Concilio prorogationem & indictionem huiusmodi ex causis præfatis sibi notis approbante, post felicem faustamque charissimi in Christo filij nostri Maximiliani Romaõ. Imperatoris electi semper Augusti, huic Sacrosancto Lateranen. Concilio veram adhæsionem & synceram vnionem, omnia & singula per damnationis alumnos Bernardinũ Caruaial, Guillelmum Brizonet, Renatum de Pria, & Fredericum de sancto Seuerino olim Cardin. eorumq; fautores, adhærentes, complices & sequaces, schismaticos, hæreticos, & in suam ac aliorum perniciem debacchantes, vnitatẽ sanctæ matris Ecclesiæ scindere satagentes, in cõciliabulo Pisano, Mediolani, Lugduni, vel alibi, quæcunq; quotcunq;, & qualiacũq; fuerint, etiam decimarum impositiones in vniuerso regno Franciæ per eos factas, quorum tenores & qualitates, acsi præsentibus de verbo ad verbum, nõ autem per clausulas generales insererentur, pro expressis haberi volumus, vsq; in præsentem diem acta, gesta & facta, cõscripta & publicata seu ordinata, & in futurum fortitan gerenda, quan uis sint nulla, irrita & inania, & à nobis, præfato Concilio sacro approbante, damnata & reprobata fuerint, potiori pro cautela damnationi & reprobationi huiusmodi inhærendo, eodem sacro Concilio approbante, damnamus, reprobamus & detestamur, illaque nulla, irrita & inania, nulliusq; roboris, efficaciæ, effectus vel momenti fuisse & esse decernimus & declaramus. Necnon literas nostras, per quas (propter receptiones, fauores, adhærentiam & auxilium, per regẽ Franciæ & nonnullos alios Regni Franciæ prælatos, officiales, nobiles & barones schismaticis & hæreticis in dicti conciliabuli Pisani damnati & reprobati prosecutione notoriè præstita) Regnum Franciæ, & præsertim Lugdunum,

dnnum, ducatu Britanniæ excepto, ſub data videlicet, Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicę milleſimo quingenteſimo duodecimo Idibus Auguſti, Pontificatus noſtri anno nono, de fratrum prædictorum conſilio, Eccleſiaſtico ſubiecimus interdicto nundinasq́; Lugduni fieri ſolitas, in Lugduno extunc deinceps fieri inhibuimus: dictasque nundinas in ciuitate Gebenneñ. facienda tranſtulimus, cum decretis, declarationibus, inhibitionibus, omnibusque & ſingulis in eis contentis clauſulis, ſimiliter ſacro Concilio prædicto de illis plenariam notitiam habente ac approbante, innouamus: Regnumq́ue præfatum, (vt præfertur) illiusque ciuitates, terras, oppida, & loca quæcunq; huiuſmodi interdicto ſubijcimus, ipſas nundinas ex Lugduno in ciuitatem præfatam Gebenneñ. faciendas tranſferimus. Et vt ſacrum hoc Lateraneñ. Concilium ad finem vberrimæ fertilitatis deducatur, aliaq́ue plura & grauia in hoc ſacro Lateraneñ. Concilio tractanda & diſcutienda, veniant ad Dei omnipotentis laudem & Eccleſiæ vniuerſalis exaltationem, quartam ſeſſionem continuationis celebrationis ipſius, quarto Idus præſentis menſis Decembris faciendam, ſacro Concilio præfato omnia approbante, indicimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ proſecutionis, voluntatis, damnationis, reprobationis, deteſtationis, decreti, declarationis, innouationis, interdicti, tranſlationis & indictionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ in publica ſeſſione, in Laterañ. ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1512. tertio Noñ. Decemb. Pontificatus noſtri anno 10.

D. de Comitibus.

¶Qua quidem ſchedula (vt præmittitur) perlecta, idem reuerend. pater Petrus Epiſcopus petijt, an placerent paternitatibus ſuis contenta in dicta ſchedula. Et omnes & ſinguli reſponderunt, placere contenta in dicta ſchedula. Fuit inſupèr indicta quarta ſeſſio quarto idus præſentis menſis. Et hæc fuerunt pro tertia ſeſſione. Super quibus idem magiſter Marianus de Caccinis procurator petijt inſtrumentum & inſtrumenta &c. Et incepto per ſanctiſſimum D.N. glorioſo hymno, Te Deum Laudamus, & capella proſequeñ. & vſque ad finem perducto, ſanctiſſimus D.N. cum Cardin. & alijs prælatis receſſit, & venit ad ſanctum Petrum in palatium Apoſtolicum in Vaticano.

IVLIO HVIVS NOMINIS Secundo Pontifici Max. Alexius Epiſcopus Melfitanus affectiſſ. famulus, S. D.P. perpetuamq́; felicitatem.

NOn me præterit, ſapientiſſ. Pont. parũ pij minusq́ue grati erga Deum animi eſſe, quicquam ex ijs, quæ nobis contingunt, alij cuipiam, quàm illi eiusq́; abſtruſo iudicio tribuere. Propterea quæ fortunam & fatum appellant, aut nulla eſſe, aut ſi qua ſunt, ego quidem illi ſubijci ſentio: tantumq́ue ſideribus tribuo, quantum eſt, quod nihil ex eius potentia detrahere poſſit. Veruntamen & D. Auguſtinum, diuinarum humanarumq́; rerum interpretem eminẽtiſſimũ, cauſas fortuitas non eſſe nullas, ſed latentes aſſerere, & mihi plurima & grauiſſima infortunia ab ipſis ferè ſtatim incunabulis accidiſſe, eoq́ue grauiora, quo præter omnem ſpem opinionemq́; incidêre, ſat ſcio. Quibus illud quoque tanto magìs annumerauerim, quanto nihil ego enixiùs curo, quàm ne quid à me vel dicatur, vel fiat, quod tibi non placeat. Iuſſus itaque à te, vt in tertia tui ſacri apud Lateranum Concilij ſeſſione concionarer, nec ignarus maxima vocis & laterum, & eadem vel minori fortaſſe diſciplinarum inopia laborare, nihil horum, quo rẽ euitarem, cauſatus ſum, temerarium & non minùs ſtolidum arbitratus, quicquam de ijs tuo præcepto opponere, quæ tibi quoq; nota eſſe viderentur. Præterea, quæ poſteà ſuaſere, vt rem iam præparatam & intermiſſam ſententia mutata reſumerem, quòd & hæc ex ipſa oratione facilè percipere poteris, & epiſtolæ ad diem ipſius concionis properandum eſt. Fuit hic tertio Nonas Decembris, cùm ſol longiſſimè à nobis recedens, & nos obliquus reſpiciẽs, dum paruam hemiſphærij noſtri partem ambit, dies breuiſſimos reddit. Cumq́ue ad ea, quæ in ſynodo agenda erant, vix totus ſuffecturus videretur, res vel potiùs neceſſitas ita tulit, vt eodem ante omnia Lateranum tibi è Vaticano eundum eſſet. Per properandi igitur curam magna ex parte ſomno excuſſo, nos ferè antelucanos præſtolandi proſequendiq́ue tuî gratia Vaticanum deduxit: vbi antequàm exires, tanta vis imbris procelloſi inhorruit, vt diuturnam ſerenitatem, quæ nobis ocioſis præceſſerat, iter facturis reſarcire velle ſibi videretur. Exiſti tamen, quæ tua conſtantia eſt, & procella paulisper ceſſante, totum ferè iter pluuioſum perfecimus. Itaque membra, quæ natura tegi non patitur, aqua, vento & anni tempore gelida, cætera veſtibus prælongis & madefactis grauata erant. His maxime impeditos, mulis deſcendentes cœnum excepit, ex cœno ſitibundos, famelicos, feſſos, madidos, implicitos, cœnulentos & ſomnolentos, ædes vaſtiſſima nulla teſtudine, ſed tignis tecta, & crebris tranſennis,

per

per quas magnæ naues transmitti possent, patentissima: eadem multitudinis hominum & murmuris, strepitus ac lamentorum ex incommodis orientium, algorisque plena. Sic affecto misero mihi, & innata (quod dixi) vocis & corporis imbecillitate laboranti, à tot incommodis circumuento, venio, imbre & procella crepitantibus, & murmure, tecto & transennis templi verba intercepturis, concionandum erat. Insupèr suggestum ascendi, sicut eregionè transennarum altissimarum ac latissimarum, sic à te, ad quem labores meos & verba direxeram, longè, iussu quidem tuo, ante inceptam synodum positum, quo magis multitudinis auditui, quàm tuo, cõsuleretur. Omitto, quòd quidam ad suum commodum cuncta trahentes, ita tunc quoque ad reddendum Deo & iustitiæ debitum, se difficiles durosque præstitere, vt sicut te, multosque ex patribus per totam ferè sessionem solicitos, ac suspẽsos tenuere, ita me quoq; in actionis medio *turbabundi viderentur. Super his mitra caput, parùm eius hyberna infula tecti capax, sic angebat, vt magis inepertimè simul omnes in itinere sub imbre ad Lateranum, quàm ego tunc sub illa ad orationis calcem properarem. Sed sicut quondàm toti Græciæ belli, ita tunc mihi huius mali Paris causa erat. His ergo tot simul factum est, quorũ vel vnum suppetijsset, vt nec tu, nec pars maxima sacri senatus & patrum audire me quiuerit. Quamobrem hæc mihi posteà singula memoria repetenti, nec dijudicare queunti quîs minùs fecerim satìs, illisne, quibus ita me affectum & properantem locus audire permisit, an quibus id ex parte vel omnino negauit: expedire visum est, magnis etiam viris id suadentibus & instanter flagitantibus, vt institutum transgrederer, & orationem impressoribus darem, quo & omnibus qui affuerant, hac saltem ratione facerem satìs, & longè pluribus tacendo prodessem, quàm dicendo profueram. Si tamen ea sit, vt quod eius initio maximè optaui, aliquibus conferre possit. Tua beatitudo, si id et cumulus & magnitudo cogitationum ac rerum agendarum permiserit, ita leget, vt omnem fructũ laborum meorum in eo maximè versari existimet, vt à te vno probentur.

for. * turbaturi.

ALEXII EPISCOPI MELFITANI oratio, quam habuit in tertia sessione sacri Lateranensis Concilij, iussu IVLII II. Pont. Max.

MAximè vellem, atque optarem à Dño Iesu Christo, in cuius nomine (vt par est credere) te duce, beatissime pater, hic sacer senatus, præclarus Procesar, insignes regoli, Cæsaris, regum, & aliorum Principum oratores, ornatissimi præsules, & cæteri, qui adsunt humanissimi viri, huc hodiè conuenere, vt eadem synceritate pietateque mentis qua ego erga beatitudinem tuam, vniuersam Ecclesiam, & horum singulos sum verba facturus, omnes præsentes atque absentes, quibus celebrandæ synodi onus incumbit, rem tam salubrem & pernecessariã agendam suscipiant, suo tempore agant, & ad finem perducant. Mihi verò post annos octo & quadraginta, quibus maxima ex parte in hac aulica luce, in sacro tuo, aliorumq; summorum Pontificum, & vestro Patres, mihi iucundo venerandoque conspectu versatus consenui, huius saltem suscepti hodiè muneris labor optatum pariat fructũ, vt sacrosanctæ matri ac alumnæ Ecclesiæ, si non omnino, (neque enim tanti me facio) vel aliqua ex parte conducat. Et quoniam, vbi facto opus est, compertum habeo, parùm verba proficere: & sicut rectam valetudinem non conferri, ita nec res magnas solis verbis confici posse: præcipuè verò ratione, & eius ministris mente ac lingua, nos à cęteris animantibus differre: sed his tantis naturæ bonis ita quosdam abuti, vt raro admodùm vtantur concordia mentis & linguæ, sed plerunque aliud habent in ore, aliud in corde, quæ ferè sola sunt instrumenta consilij: hoc autem morbo vbique, sed pręsertim in synodo, te omnium, quæ ad religionem & præsentem futuramque salutem hominum pertinent, maxima, cũ ingenti discrimine vtriusque salutis laborari: mè denique in tanti morbi, tamque magnæ rei, & imbecillitatis meæ cogitatione penè deficere. Summus ille artifex mentium illustrator & author innocentur, qui & extinctas eas accendit, & accensas inflammat, & ab illis ora dissonare nõ patitur, quique in igneis linguis apparuit, & ora infantium fecit diserta. Veni creator Spiritus, mentes tuorum visita, imple superna gratia, quæ tu creasti pectora. Vtinam tuos, Domine, vtinam nos tuæque gratię capaces nos reddas. Hoc ergo duce, quod ipse concedat, quàm breuiùs mihi fieri poterit, de Concilio deque Ecclesia disserendum est. Et primò aliàs earum primæua figura & origine repetitis, mixtim etiam incremento, maiestate, potestateque ostensis, necnon vtilitate & commodo, quæ eis humano generi proueniunt, ex parte enumeratis, postremò, mutatæ à me sententiæ reddita ratione, dicendi faciam finem. Per hæc enim, etsi pro rei magnitudine paucissima parumque ornata, opitulante illo, qui & publicè ab omnibus, & priuatim à me inuocatus est, siue rationibus, siue exemplis, siue authoritatibus innitendum procedendumque in synodo fuerit, rectè omnia consuli, & cõsulta rectiùs decerni, & decreta rectissimè executioni mandari, quàm facilimè poterũt. Cùm Redemptor & Legifer noster hominem, paruum mundum, collapsum erigere ac instaurare cum suis Patre & Spiritu statuisset,

Acto. 2.

tuisset, nec in opere discedere à prima eius productione, cui etiā totam Trinitatem affuisse, per verbum, FACIAMVS, perspicuū est, cùm in cæteris rebus, quantumuis bonis,
Genes. 1. Marc. 1. multis ac magnis creādis, DIXIT, ET VIDIT, de eo singulariter à Mose proferatur: q̃d & in Iordane amni, per sacri ac salutiferi lauacri institutionem, & in patefacienda, pro capacitate visurorum, gloria sua super montem
Matt. 17. tem Thabor tribus, & non paucioribus, discipulis, qui eum comitabantur, & passim per totam legis traditionem, & demum in corroborandis instruendisque discipulis: per Spiritumsanctum, in eius nomine à Patre missum, plenius declarauit: rediturus ad patrē, & à terrenis ad cęlestia corpore transcensurus, ita duodecim discipulos (&
Ioan. 17. b orando patrem, Fac, inquiens, Pater, vt hi vnum
Ioan. 17. sint, sicut & nos vnū sumus: & eos monēdo,
Ioan. 13. d In hoc, inquiens, scięt omnes, vos meos esse discipulos, si vos mutuò dilexeritis) institutos reliquit, vt capiti, quod in primis suas vices gerere voluit, reliqui vti membra connexi, per iotiès repetitum præceptū mutuæ charitatis & pacis, vnum corpus cōplerent.
Rom. 12. b Et quod vas electionis Paulus ait, Singuli eius membra & aliorū alij, vt vnius corporis partes forēt: quod etiā à duobus & septuaginta pariter ab illo electis, & ab alijs, qui ad fidem vndiq; quotidiè confluebant: Multi-
Acto. 4. f tudinis (inquit Lucas) erat cor vnum & anima vna, & à posteris per traditionē virtutiq; ordinis, & curam eorū, qui illis successere, q̃ dilligentissimè obseruatum fuisse, omnibus, qui historias euoluerint, planissimè cōstat. Et deinde per inauditam & incredibilē constantiam & fortitudinem eorum aliorumq; Martyrum, & victorias de sæuissimis tortoribus partas, religione longè lateq; per totū orbem diffusa, & Ecclesijs pro cōditione locorum & temporū super regiones vel prouincias constitutis, & eisdem præter mandatum exemplumque Principis, naturæ quoque ratione edoctis, res omnes disiunctas per se imbecilliores fieri coniunctas verò, va-
Concordia res paruas crescere, &c. lidiores: singulæ suæ saluti diuturnitatique consulentes, id ipsum sedulò seruare curarunt; dum annis ferè singulis capite citius cum suis membris in locum omnibus tutum & commodum conuenientibus, quæ corripi emendarique oporteret, accuratius pensitata atque discussa, ad incrementum omnia, conseruationemq; religionis, publicam honestatem, bonos mores, animarumque salutem redigebantur. Interdum etiam, cùm res exigeret, sua cuique intra quasi municipalia, pro salute proprij gregis & commodo statuebant. De rebus verò ponderosis & dubijs summum caput, vt communis omnium magister & doctor, consulebatur. Quo fiebat, vt si quando hæresis vel alia res grauis & perniciosi exempli alicubi oriretur, præsertim quæ religionem & publicè leges offenderet, ad illam e vestigiò reprimendam, patres vndique, præcipuè tamen probatissimi, eruditissimi, ac integerrimi quique accersebantur, & ad locum tempusq; aptum, à capite delectum, & ab ipsis approbatū, cōueniebant. Vbi non minùs ardentissima dilectione in Deum, q̃ mutua inter se & erga proximū, quod est vniuersum genus humanum, charitate omnia simul prospiciētes, & singula sedulò scrutantes & ponderantes, vt, quæ ad omnes pertinerent, ab omnibus reciperentur vel eliminarentur, quæ infringenda dijudicassent, pro irritis & inanibus: quæ verò probanda, ꝓ venerandis sanctisq; ab omnibus habebantur: & ita eorum consultis atq; decretis publicè ab orbe vniuerso parebatur, vt vel si plures mundi (sententia Democriti) essent, eorum iussis obtemperaturi viderentur. Hac ratione sacrę synodi malis erant metus, bonis spes, vitijs pœna, virtutibus præmiū, laboribus quies, studijs fomes, incrementū iustitiæ. Hac ratione turbulentissimę, seditiosissimę, ac perniciosissimæ hæreses extinctæ deletæq; fuere, & fide sacrosanctaq; religione enucleata & explicata, earumq; capitibus & articulis stabilitis, mundus, expulsis errorū tenebris, eam aliquandiu totus retinuit, in qua nunc breuis eius angulus luce ambulat veritatis. Hac ratione tot sacri & saluberrimi canones, duces præstantissimi ad benè beateque viuendū, & ad temporaneam comparandū, æternamq; salutem promerēdū, per ipsas synodos sanciti conscriptiq; fuere, quibus non minor fides & authoritas, q̃ ipsis Euangelijs attributa est: & quorum, si quæ à nobis ratio cura ve haberetur, ad has sordes fœditatēq; morum, ad quas per eorū contemptū & conciliorū intermissionē deuenimus, non vtiq; deuentū fuisset. Hac ratione Vrbanus Pont. huius nominis secūdus, synodo habita, totum ferè Occidentē exciuit, & numerosissimæ ac potentissimæ expeditionis illius author factus, Antiochiā & Hierusalē pręclara Ecclesiæ membra, & alias insignes vrbes & Regna cū ingenti gloria recepit. Et post eū, ne amitterentur, Paschalis & Gelasius Pont. supplementis, cōmeatu & pecunia exercitui in Asia subueniri fecere, & Calistus huius nominis secundus, noningētorum patrum, qua nullus ante & post eum frequentior est vsquā, in hoc ipso Lateran. ad idē opus synodū habuit, vbi tu quoq; beatiss. pater, huius & aliorum exemplo, & recto (vt par est credere) animo, hanc edixisti, quod bonum, faustū, felixq; tibi, vniuersę Ecclesię, & nobis omnibus sit, & ad eundem per illos moueris effectum. Hac ratione cùm alij, tū Innocētius hoc nomine tertius, qui etiam Laterani ad hoc ipsum quingentorum paulo minùs patrum concilio interfuit & pſedit, tanta authoritate fuere, vt Imperatorem, & Reges Galliarum, Hispaniarum, & Neapolis ad

idem propemodum cōpolerint. Hac pterea satione Imperatores pedibus nudis, nō breui spatio per niues cursim ante mœnia procumbentes, & alij ad pedes Pontificum inermium certè, ac sola innocentia munitorum prouoluti, eorū veniam precabantur. Macti virtute & verè felices Pontifices, quibus tātum vltrò à summis etiā Principibus venerationis & verecundiæ pendebatur: feliciores Principes, qui in personis hominū tantum Deo timoris cultusq; exhibere non hæsitabant. Felicissimi & hi & illi, qui depositis odijs, sic ad mutuam dilectionem conuertebantur, vt alterorum alteri quàmlibentissimè onera ferrent, quo lex Redēptoris p vtrosq; adimpleretur, quique non ex potentia licentiam, sed contrà ex licentia potentiam pensitabant: nec q sibi placeret, sed quod omnibus expediret: quodq; deceret, non quod liceret prospicientes, anteponebant. Denique qui ex maioribus, non eos, quos & ipsi ante gerendum magistratū & omnes boni vituperarent & reprobarēt, sed quos scirent omni laude commendationeq; dignos, imitandos sibi & superandos pro viribus proponebant. Sed quid ego his sideribus immoror, quæ, quanuis per se micarent, magna ex parte ab alijs lumen mutuata fuere, & nō ad illas fulgentissimas stellas recurro, qui ita perpetuò vixere, ita varijs modis pro fide, proque Ecclesia certauere, ita denique toti Deo dediti, gratiam eius promeruere, vt facilè affirmauerim, multa illum propter eorū merita suāque patientiam sustinere, quæ per suā iustitiā nequaquàm sustinuisset? Quis enim qui eorum facta vel dicta vel scripta scrutari voluerit, non inueniet vel primos illos tres & triginta à Petro Melciadem vsque vno tenore & viuendi summa cū temperantia, & gerendi magistratum summa cum sapientia, & subeundi quæuis pericula pro fide proque Ecclesia summa cum fortitudine, denique migrandi à temporanea vita ad æternā summa cum alacritate & gaudio, ita certasse aduersus Romanū Imperium, & reliquas orbis terrarum nationes & vires, vt nō modò illis inuitis & impugnantibus Ecclesiā, pro qua certabant, suo sanguine solidauerint, dilatauerint & extulerint, sed ita ipsos quoque hostes orbis domitores & armis insuperabiles deuicerint, vt sibi corona victoriæ, cœlique regno per martyrium comparatis, illos illorumque successores Ecclesiæ iugo æternùm subegerint? vel subsequutos à Siluestro ad splendidissimum sidus Gregorium Gordiani, totidem quidē numero, quanuis alio rerum cursu tenoreq; certandi, persequutione Ecclesiæ per Christianos Principes ī fauorem protectionemq; conuersa, ita & præcepta sui Principis seruantes, & exempla maiorum sequentes, dignitati incrementoq; religionis & Ecclesiæ consuluisse, vt ipsi quoque omnes, sicut priores, iure optimo in

Primorū Pontificū virtus ad quid posterioribus cōducat.

diuorum numerum sint relati. Tantum præterea pietate, ingenio, disciplina, moderatione, & omni virtutis genere valuisse, vt cùm ipsi, tum eorū imitatione posteri quoq; immanissima hominum monstra vel potiùs sæuissimas feras, Gotthos, Vandalos, Longobardos, & alios huiusmodi, eorumq; Reges vsque adeò leniuerint, vt ex truculentissimis cicures mansuetosque reddiderint: denique labore, inedia, siti, vigilijs, continentia, studio iustitiæ, & illiciti abstinentia lucri, hanc, quam videmus, amplitudinem & opulentiā nobis comparauisse, per quas delicijs quotidiè magis inuoluimur, & opibus penè insanimus. O felix seculum, quod illos viros nō morbum (vt alios) rebus Ecclesiæ, sed eius morbis & periculis pſentaneum remedium attulisti. O te Ecclesiā tui sponsi gratia plùs q̃ prudentissimā, quę ita tuis primordijs cōsuluisti, vt tales tunc, nō quales posteà multis temporibus experta es, rectores defensoresque haberes. O *solum tunc certè beatissimum, quàm tenerēter te intueor, oscularique gestio, q illos & tulisti, & aluisti, & magna ex parte produxisti. Postremò quis est, qui hoc etiā in cogitatione auctæ vel conseruatę, cùm in Occidente tum in Oriente, Ecclesiæ nō perpenderit, ita vtraque partē patres earū instituisse, vt si quādo fortè īter se dissentirent, acuendi potiùs ingenia studio, & pspiciendi fidei perspicuitatem, q̃ peruertendæ causa veritatis, tunc quoque modestiori quadā æmulatione vtraque abstineret à vitijs, & bonis moribus inhæreret, & ambæ pariter ad religionis conuersationem proficerent? quod *quandò tunc valeret, donec præstari potuit, satis & Roma olim deleta Carthagine, & ab annis aliquot Occidentalis Ecclesia, Orientali collapsa, sicut expertis est, ita mēbra eius, quæ rectè viuūt & sentiūt, non serò pœniteret. Digna profectò res, quę à multis accuratiùs cogitetur, & ante oēs à te, beatissime pater, qui mancā & imperfectam felicitatem tuā putare propterea sæpè visus es, q earū vtriq; pariter totiq; ne orbi, quod tuæ sanctæ sedi datū est, non simul pſideres. Eat nūc quispiā, & Zoroastrē vel Trismegisthū, vel Phoroneum, vel Pisistratum, vel Lycurgum, vel Solonem, vel Numam Pōpilium, vel alios, non dicam cum legifero redemptoreq; nostro, sed vel cum ipsis seruis eius, præsertim quos dixi sex & sexaginta, conferat: quos ille ita partitus est, vt æqua portione & plùs q̃ miranda ratione, & primi confitendæ tuendæq; veritatis pascendarumque ouium curā martyrio, & secundi eadem cura voluntatem martyrij terminarent, & alterutri suo numero annos eius tēporales æquarent, vel alijs Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ luminibus anteponat, qui vltra locem veritatis, vita etiā, moribus, institutis, scriptis & pceptis longissimè illos excelluere, & demum tantum authoritatis & ipsi cōsequuti, & successoribus

*I. terra

Locus obscurus.
*quàm

cessoribus

cessoribus impertiti sunt, vt non pcepto vel imperio, sed omni eorum subiici, omnes felicitatis loco haberent. Multa granuer & copiosè præco Christi egregius, eruditissimus vir Aegidius Viterbien. de ratione conciliorum, deq; accepto detrimento per intermissionem, & vtilitate per frequentationem eorum cōtequenda, disseruit prima oratione, qua hoc sacrum est auspicatus Concilium. Et aliquanto plura Thomas Caietanus, philosophicæ ac Theologicæ rationis vti peritissimus, ita disceptator acerrimus, de triumphante ac militante, deq; Pisana (vt ipse appellat) Ecclesia. Non paucis etiam psul Spalatensis, disciplinarum, quas diai, nō vulgaris professor, sua cum Turcis prælia pro defensione cōmunis tecum gregis initia descripsit, Beatissime pater. Ego quoque perbenignè à te iussus, vt idem onus subirem, & humanissimè monit⁹, ne his mihi præuiis factis lōgissimo cederem interuallo, pro viribus multa de synodis earumq; definitione, appellatione, origine, causis, numero, conatu & fine, multa de prauis sectis siue hæresibus, multa de Apostolis, de Martyribus, & de singulis diuorum ordinibus, de cōparatione bonorū piorumque sacerdotum cum diuinis spiritibus, de Siluestro Pōt. de Constantino principe, de prima synodo & eius 318. patribus, omnibus in diuorum numerū relatis, & de reliquis vniuersalibus synodis singulatim, & alijs memoria dignis, multa distinctè de vniuersa triumphante ac militante Ecclesia, deq; lætifera sibi & alijs turba Pisana, malis consilijs & artibus nixa, & in caput suum more gigantum, conspirationis furijs ac insidijs agitata, & à te q̄ prudētissimè per veri ac legitimi concilij edictionem, confusa & eneruata: vbi de te quoque nō pauca, seruato tamē modo, ne laco natus, & in concilio constitutus, Principi, & meo, & viuo, & præsenti, ac de me benemerito, assentari viderer. Post hæc de pſentis synodi ratione pro cursu nostrarū rerum ac temporum, in quo, cū ad leuamen fortassis aliarum multarum & ingētium Christiani nominis cladium, hoc saltem Deus concesserit, q hæresibus, quæ vt plurimùm causæ Conciliorū fuere, nec publicè nec impunè laboramus, reliquum foret decernere, vt instaurationi ac propagationi religionis in hoc perangusto Europæ angulo per discordias & ignauiam coarctatæ, magna virium parte incumberetur. Sed quoniā tanto operi frustrà insisteremus, nisi priùs Deus iratus nobis placaretur, qui in tanta corruptione morum & bellorum, ac simulatum culpa constitutis placari nō posset, & propterea multis & acriter in mores, & pleraque flagitiorū & scelerū, pcipuè tamē in perniciosam ambitionem, pestiferā omnium rerum venalitatem & luxum intolerabilem, & innumera detestanda quæstus & nefanda libidinis genera, & execrādas lusiones diebus sacratissimis, earumque comites blasphemias non ferendas inuecturus, mala etiā cōsilia mutuas fraudes, & cupiditatē rerum alienarum, ex quibus discordias & bella intestina oriri, fouerìq; constat, & sęuissimas Christianorum inter se trucidationes, ac tanti effusi sanguinis, cuius dimidio minùs ad profligandum cōmunem hostem suppetijsset, causas detestaturus, & idcircò de morum corruptione & culparum inhibitione, de tollendis vndique discordijs, & pace vbiq; inserēda, deque salutifera in cōmunem Christiani nominis hostem expeditione, & eius in præsentiarum occasione nō pauca, postremò te in primis, tuorū verborū nō immemor, & deinde Imperatorem & reges singulatim ac nominatim, & alios principes & populos Christianos, ad illam (quòd sperabā nonnullos eorū affuturos) hortatur⁹: multa (inq̄ de his,) & q̄ ad ea pertinēt, iam literis & memorię mandata, dicenda, & tribus via horis absoluenda paraui. Sed vbi animaduerti, q̄ parū vel Ægidii mei, paucis vel nullis eorū, qui ad Concilium expectabātur, superuenientibus, verba profecerint, vel Thomę: Ecclesia, & si nunc egregiè per te renouata, in meliori spe cōstituta, maximè Cęsare in tuū sanctum fœdus recepto, tunc certè adhuc fluctuāte: vel Spalatēsis, puersè nō in Turcas, sed inter Christianos bellis feruentibus: concidi præ indignatione (fateor) animo, etiam hoc ex parte vel tuæ sorti, p Maiestatis celsitudine & felicitatis immensitate, vel meę, pro exilitatia humilitate, vel vt rectiùs dicam, temporis & hominū peruersitati adscribens, q cū tandiu tamq; vehementer Conciliū inuocarēt & cuperēt, nūc incepiū, etiā vocati & iussi, postponūt: multorū dierū ac noctiū labore vigiliisq; abiectis, valereq; ad tēpus vel ppetuò iussis, ne loco præmii, risum, vt ad tēpus minùs pertinentes, reportarent, q ad absentes nō parua ex parte pertinebat oratio: mutata sententia, his paucis apud te, coram sacro senatu & his patribus agendū putaui, cuius & potestatē supremā, & cōputati cum alijs, numerum 120. explere, & authoritatē & sapiētiam in quacunq; re maximā noui, & voluntatem ad omnia, q̄ in concilio agenda, tractanda, complendaq; sunt, propēsiorem esse par est. Quòd si id minùs ex voto, & tua vel aliorū sententia cesserit, & quod initio pollicitus sum, in repetenda primæua figura vel origine conciliorū & Ecclesiæ, & earum incremēto, maiestate, potestateq; declarandis, vtilitate etiā & cōmodo, quas omnibus cōferunt, recēsendis, deniq; in reddenda mutatæ sentētiæ ratione, parùm fortasse fecerim satis, in primis à tua beatitudine, & deinde à cęteris oībus veniā peto. Et vt in eo meritò desinā, à quo incepi, tu sancte Spiritus adsis, & ita meis faueto votis ac precibus, vt q̄ tibi grata, summo Pontifici, vniuersę Ecclesiæ, &

Locus obscurissimus, quales in hac oratione cōplures.

cum suis Principibus toti generi Christiano, & dignitati Concilij profutura sunt, ipsi Pōtifici & his patribus decernēda inspires. Qui cum patre & filio in vnitate perfecta viuis & regnas in secula seculorū. Amen. Dixi.

SESSIO QVARTA.

ANno à natiuitate Dñi 1512. indictione 15. Pont. S.D.N. Iulij diuina prouidētia Papæ secūdi anno 10. die verò Veneris, 10. supra dicti mensis Decemb. fuit celebrata quarta sessio in Ecclesia Lateranẽ. de vrbe, p̄sente & p̄sidente p̄fato sanctissimo D. N. Iulio i loco cōsueto. Et fuit celebrata Missa Spiritus sancti per reuerendiss. in Christo patrē & dñm, dominū Nicolaū tituli S. Priscæ presbyterum Card. de Flisco vulgariter nuncupatū. Fuerūt p̄sentes infrascripti reuerēdiss. dñi Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, & episcopi, ac abbates, & magistri ordinum, oratores Principum, & alij illust. domini, videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendissimus D. Raphael Ostiẽ. S. Romanæ Ecclesiæ Camerarius.
Reuerendiss. D. Dominicus Portuẽ.
Reuerendiss. D. Iacobus Albanẽ.
Reuerendiss. D. Marcus Prænestinus.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Thomas tituli sancti Martini in montibus, Strigonieñ.
Reuerendiss. D. Nicolaus tituli sanctæ Priscæ, de Flisco.
Reuerendiss. D. Robertus tituli sanctæ Anastasiæ, Nannetẽ.
Reuerendiss. D. Leonardus tituli sanctę Susannæ, Agennẽ.
Reuerendiss. D. Sixtus S. Petri ad Vincula, S.R.E. Vicecancellarius.
Reuerendiss. D. Christophorus tituli sanctæ Praxedis, Anglicus.
Reuerendiss. D. Antonius tituli sancti Vitalis, Sipontiñ.
Reuerendiss. D. Petrus tituli sancti Eusebij, Anconitañ.
Reuerendiss. D. Achilles tituli sancti Sixti, Bononieñ.
Reuerendiss. D. Bandinellus tituli sanctæ Sabinæ, de Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Alexander sancti Eustachij, Farnesius.
Reuerendiss. D. Ludouicus sanctæ Mariæ in Cosmedin, de Aragonia.
Reuerendiss. D. Marcus S. Mariæ in Porticu, de Cornelijs.
Reuerendiss. D. Alphonsus S. Theodori.

PATRIARCHÆ ET ASSIstentes Papæ.

Reuerendus pater D. Cæsar Alexandrinus.
Reuerend. pater D. Alphonsus Antiochen°.
Reuerend. pater D. Bernardus Spalateñ.
Reuerend. pater D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. pater D. Fredericus Salernitañ.
Reuerend. pater D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. pater D. Franciscus Iadreñ.
Reuerend. pater D. Franciscus Vicentinus.
Reuerend. pater D. Iulianus Agrigentiñ.
Reuerend. pater D. Franciscus Suessanus.
Reuerēd. pater. D. Ferdinandus Caietanus.
Reuerēd. pater D. Laurentius Montis regalis episcopus, & gubernator Vrbis.
Reuerēd. pater D. Hercules Augusteñ. episc. & illust. domini ducis Sabaudiæ orator.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. pater D. Iulius Corinthieñ.
Reuerend. pater D. Franciscus Consañ.
Reuerend. pater D. Ioānes Vicentius Seneñ.
Reuerend. pater D. Aldronādinus Nicosieñ.
Reuerend. P. D. Ieremias Trane.
Reuerend. P. D. Rainaldus Ragusiñ.
Reuerend. P. D. Andreas * Nobonitañeñ.
Reuerend. pater D. Petrus Arboreñ.
Reuerend. pater D. Robertus Rhegious.
Reuerend. pater R. Georgius Nazarenos.
Reuerend. pater R. Ioānes Maria Sipontiñ.

EPISCOPI.

Reuerend. P. D. Lucas Fulginateñ.
Reuerend. P. D. Ferdinandus Balneoregieñ.
Reuerend. P. D. Iacobus Potentiñ.
Reuerend. P. D. Hieronymus * Biduaneo. *Budineo
Reuerend. d. D. Andreas Albeñ. *Buduen.
Reuerend. P. D. Bernardus Taruisinus.
Reuerend. P. D. Simon Ariminēñ.
Reuerend. P. D. Iacobus Paphēñ.
Reuerend. P. D. Albertus * Valueñ. * Viluen.
Reuerend. P. D. Aloisius Parentiñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Aquilanus.
Reuerend. P. D. Iacobus ciuitatis ducalis.
Reuerend. P. D. Franciscus Ortanus.
Reuerend. P. D. Octauianus Viterbieñ.
Reuerend. P. D. Bertrandus Adrieñ.
Reuerend. P. D. Albertinus Pitaurieñ.
Reuerend. P. D. Paulus * Lectoreñ. *Iuccorieñ. *Iactoren.
Reuerend. P. D. Marinus Ceneten.
Reuerend. P. D. Galesius * Belluneñ. *Belunen.
Reuerend. P. D. Iacobus Fauentiñ.
Reuerend. P. D. Hieronymus * Insuleñ. * Ilcioen.
Reuerend. P. D. Rominicus Luceriñ.
Reuerend. P. D. Ioānes Baptista Caualliceñ.
Reuerend. P. D. Iulianus Vulterañ.
Reuer. P. D. Ioannes Antonius Anglioneñ.
Reuerend. P. D. Franciscus Bisignianeñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptista * Maraneō. *Moranen.
Reuerend. P. D. Gisbertus Rapollañ.
Reuerend. P. D. Bartholomæus Mōtis viridis.
Reuer. P. D. Antonius Iacobus Camerineñ.
Reuerend. P. D. Simon Modrusieñ.
Reuerend. P. D. Lambertus Venusinus.
Reuerend. P. D. Dominicus Imoleñ.
Reuerend. P. D. Ludouicus * Sinieñ. *Signien.
Reuerend. P. D. Matthæus * Vmbriaceñ. *Vmbraticen.
Reuerend. P. D. Antonius Vrbinateñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Franciscus Nolañ.
Reuerend. P. D. Hieronymus Aretiñ.
Reuerend. P. D. Bernardus Soranus.
Reuerend. P. D. Nicolaus * Pergameñ. *Bergomen.

Reue-

Reuerendus P.D.Ioannes Elneen.
Reuerendus P.D. Alexius Melitan.
Reuerendus P.D.Andreas Milnen.
Reuerendus P.D.Scaramuza Cumanus.
Reuerendus P.D.Alexander Alexandrinus.
Reuerē.P.D.Ioānes Dominicus Terdonen.
Reuerendus P.D.Ioannes Tuden.
Reuerendus P.D.Benedictus Chien.
* Bernardinus Reuerendus P.D.* Bernardus Castren.
* Bernardinus Reuerend.P.D.* Bernardus Policastren.
Reuerendus P.D.Hieronymus Nicien.
Reuerend.P.D.Ioannes Antonius Calinen.
*Noladif. Reuerendus P.D.Vincentius * Naulen.
Ianuen. Reuerendus P.D.Philippus * Adiacen.
* Aiacen. Reuerendus P.D.Hugo * Reginen.
* Regien. Reuerendus P.D.Latinus Veltanus.
Reuerendus P.D.Augustinus Sagonen.
Reuerendus P.D.Petrus Narnien.
Reuerendus P.D.Franciscus Spoletan.
Reuerend.P.D.Antonius Anximan.
Reuerend.P.D.Basilius Tudertin.
Reuerend.P.D.Franciscus * Millopotrinen.
Reuerend.P.D.Corradus Astunen.
Reuerend.P.D.Ferdinandus Scalen.
Reuerendus P.D.Claudius Belicen.
Reuerendus P.D.Guillelmus Cortonen.
Reuerend.P.D.Ludouicus Tricaricen.
Reuerend.P.D.Andreas Ansaren.
Reuerend.P.D.Hieronymus Asculan.
* Bouinē vnardiē. Reuerend.P.D.Ioannes * Bobien.
Reuerend.P.D.Lucas * Guardien.
Reuerend.P.D.Petrus Forolniuen.

ABBATES.

Reuerēdus P.D.Antonius abbas sancti Galgani Vulteran.dioecesis.

Reuerend.P. D. Guillelmus abbas monasterij beatæ Mariæ Brinon.

Reuerē.P.D.Floremūdus, abbas monasterij S.Gregorij de vrbe, ordinis S.Benedicti.

Reuereud.P.D.Georgius Gannen. Mersebur gen.dioecesis.

MAGISTRI GENERA-
les ordinom.

Magister Thomas,Generalis ordinis Prædicatorum.

Magister Aegidius, Generalis ordinis Eremitarum sancti Augustini.

Magist.Bernardinus, vicarius Carmelitarū.

Magister Angelus B.Mariæ Seruorum.

ORATORES ET SE-
nator vrbis.

Illustr.D.Albertus de Carpi, dicti Maximiliani Orator.

Magnificus dominus Petrus de Starcelupis Florentin.senator vrbis.

Magnificus D. Hieronymus Vicb, orator Catholici regis Hispaniarum.

Magnificus D.Iacobus de Saluiatis, & Matthæus de Strozis dnīj Floren.Oratores.

Ac etiam fuerunt præsentes tres Oratores dominorum Heluetiorum.

ILLVSTR. DOMINI
temporales.

Illust.D.Fredericus Marchio Mantuan.
Dominus Nicolaus de Ruuere.
Illustr.dominus Iulius de Vrsinis.
Dominus Octauianus Palauicinus.
Illust.D.Franciottus de Vrsinis.
Dominus Christophorus de Palauicinis.
Dominus Stephanus de Comiribus.

Fuerunt etiam præsentes quàm plures Reuerendi domini protonotarij Apostolici, auditores causarum sacri palatij, & cleri, cam.ac alii magistri in Theologia, & doctores diuersarum professionum, clerici & laici.

Fuit habita oratio per Reuerend.patrem D.Christophorum Marcellum nobilem Venetum, sedis Apostolicæ notarium, & artiū doctorem, cuius tenor in fine præsentis sessionis describitur. Et cantatis orationib° cōsuetis litanijs, & benedicta sacra synodo per Pont.& alijs solitis cōciliorum cæremonijs, præstitaq; ab omnibus prælatis sanctissimo domino nſo consueta obedientia, sanctissimus D.N.incepit hymnum, Veni sancte spiritus, & Reuerendiss. in Christo pater D. Marcus S.Mariæ in Porticu diaconus Card. de Cornelijs vulgariter nuncupatus, legit Euangelium secundum Matthęū, quod incipit, Exijt qui seminat, seminare semē suum. Matt 13. Deinde secretarius magnifici dn̄i Francisci Foscari equitis Oratoris illust.dominij.Venetorum, dedit quoddam mādatū dicti dominij Venetorū, nomine dicti magnifici domini Frācisci, in quo idē domin° Franciscus est cōstitutus, pcurator ad interessendū sacrosancto concilio Lateranen.& idē secretarius excusauit eūdē dn̄m oratorē, qa nō interesse poterat sessioni pp corporis alteratonē. Consequēter idē sanctissimus dominus nr̄ dedit dictū mādatum reuerēd.patri domino Thomæ Phędræ secretario Concilij, mandans eidem, vt illud legeret in ambone. Qui dictus dominus Thomas ascendit ambonē, & legit dictum mandatum tenoris infrascripti alta voce & ab omnibus audienda.

MANDATVM VENRETOVM.

Leonardus* Lauredanus Dei gratia dux Venetiarum &c. Cùm sanctissimus & beatissimus in Christo pater & dominus nr̄ dominus Iulius, digna Dei prouidentia sacrosanctæ Romanæ ac vniuersalis Ecclesiæ Pontifex maximus, diuino afflatus numine, pro suo pastorali officio, (vt verum decet in terris Christi Vicarium) & ad extinguendum hæreses, tollendumq; pessimum exortum schisma, ac reprimendam eorum temerariam audaciā, qui diabolico spiritu inducti, tonicā inconsutilem Domini nostri Iesu Christi discindere & dilacerare conantur, & deniq; pro bono pacis omniū Christianorū celebrare decreuerit, & iam indixerit generale & vniuersale cōciliū in Laterano, nosq; *Lauretanus

inter alios Christianos principes & potētatus eiusmodi sancto operi adesse paterna charitate sit hortatus, sedulam adhibuimus operā, vt status nostri viri Ecclesiastici & seculares, doctrina, religione & moribus præstantes, qui rei conducere possent, sese Romā cōferrent. Et ne vlla in re à summa deuotione, reuerentia, cultu & obseruantia nostra erga sacrosanctam sedem Apostolicā, & eundē Sanctissimum dominum nostrum deesse videamur, cùm personaliter interesse nequeamus, vices nostras demandauimus, & tenore præsentium omni meliori modo, via, iure & forma, quibus magis, meliùs & validiùs de iure vel de facto à nobis fieri potest & debet, demandamus nobili & dilectissimo patricio Veneto Francisco Fosearo equiti, Oratori nostro Romę agenti, vt sacrosancto Concilio Lateraneñ. nostro nomine intersit, assistat, & ea omnia pręstet & peragat, quæ à nobis quoquo modo adhiberi possent, aut incumberent ad honorem, decus, dignitatē, tutelam & cōseruationem, amplitudinemq; & exaltationem personæ eiusdē sanctissimi domini nostri Iulij secūdi summi Pontificis, necnon sanctæ Ro. Ecclesiæ, ac vniuersalis venerādi Lateraneñ. Cōcilij antedicti, cum ampla authoritate, potestate, facultate atque arbitrio, à nobis cum consilij nostris sibi tributis & impertitis, ad omnia & singula in tā pio, religioso & salutari negocio, qualia & quantumcunq; fuerint tractanda, peragenda, promittenda, iureiurando firmāda, pręstanda, executioni mādanda & adimplenda, quæ nobis Venetoque dominio possent cōpetere, vel deberent tā de iure quàm de consuetudine, nō secùs acsi nosipsi cū dominio & senatu nostro coràm personaliter ageremus, faceremus & adimpleremus, promittētes omnia & singula ab eodē oratore nostro, quo suprà nomine, tam verbo q̄ scripto, in præmissis & circa pręmissa pertractanda, cōcludenda & firmāda approbaturos nos esse, rataque & grata in perpetuum habituros. In quorum fidē & testimoniū præsentes literas nostras in hac patenti forma fieri iussimus, & nostri soliti sigilli, quo in similib⁹ vtimur, appensione muniri. Datum in nostro ducali palatio, die 10. Aprilis, Indict. 15. 1512.

Quo perlecto, idem sanctissimus dn̄s noster mandauit eidem domino Thomæ secretario, vt legeret quasdam literas claræ memoriæ Ludouici regis Francorum xj. sigillo eiusdē sigillatas, directas fe. re. Pio papæ secundo, super reuocatione pragmaticæ sanctionis, qui dominus Phædra in eodem ambone legit dictas literas alta & intelligibili voce, cuius tenor talis est:

LITERÆ LVDOVICI REGIS
Franciæ abrogationis Pragmaticæ
sanctionis.

LVdouicus Dei gratia Francorum rex, tibi sanctissimo ac beatissimo patri nostro Pio Papæ secundo obedientiam filialem & plenos deuotionis affectus. Deum solum scientes, cuius prouidentia benè consulitur rebus humanis, meliusque regna & vrbes religione * angi atque defendi, quàm armis & mœnibus, te vicarium Dei viuentis ea veneratione ꝓsequimur, vt sacra præsertim in Ecclesiasticis rebus tua merita, veluti vocem pastoris audire, illisq; parēre prompta mente velimus. Quapropter, beatissime pater, etsi constitutio quædam in Regno nostro, quam pragmaticam vocant, magno prælatorum conuentu, magna temporis deliberatione conclusa fuerit, & iam callum obducens, quietum propè fixerit statum, tu tamen tuis ad nos literis illam à Regno nostro auferri, explodi, abrogarique flagitas. Nobis quoque dilectus, & fidelis cōsiliarius noster Ioannes episcopus Attrebateñ. quem cum potestate Legati de latere ad hoc nostrum Regnum misisti, commemorauit ea, ad quæ per ipsum tibi nostro nomine pollicenda, vouenda, expromittenda, nos anteq̄ Regnū suscepissemus, religionis in se ritus quidam deduxerat. Nos nostra promissa exequi, accedente moderatrice rerum Ecclesiasticarū tua authoritate studemus ac volumus, & id quidem tanto volumus animo propensiori, quanto nobis Regnū Frāciæ florens & bello vacuum tuetur Deus & protegit. Omnibus itaq; victimis potiorem obedientiam intelligentes assensi sumus his, quæ tuo nomine nobis aperta sunt, ipsam scilicet pragmaticā sanctionem, tibi tuæque sedis esse infensam, vtpotè quæ in seditione & schismatis tempore, atque per seditionem, sectionis à tua sede signum, nota sit: & quę, dum tibi, à quo sacrę leges oriuntur & manant, quantamlibet eripit authoritatē, omne ius & omnem legē dissoluit. Illud enim exoritur, quod idē consiliarius in nomine tuæ sanctitatis adstruxit, vt dum per pragmaticam sanctionem ipsam summā in Ecclesia mę sanctitatis authoritas minuitur, dum p̄latis in regno nostro quoddam licentiæ tēplum præstruitur, dum congruens vnitas ad alia Regna cōformitasque tolli videtur, abroganda sit ipsa pragmatica, tollendaq; à Regno nostro, quippe quæ aduersus tuam sedem, omnium Ecclesiarū *matronam, ab inferioribus prælatis lata sit, tanquam vt scriptura loquitur: Quomodò si eleuetur virga contra leuantem se, aut baculus, qui vtiq; lignū est: quicquid, Beatissime pater, licèt pleriq; docti homines confutare niterentur atq; diluere, multaq; nos dehortarentur abrogare sanctionē ipsam, te tamē principem totius Ecclesiæ, Antistitem sacrorum, te Dominici gregis pastorem profitemur & scimus teq; iubentem sequimur, tibi & beatissimi Petri cathedrę consentimus, & *iniungimur. Itaq;, sicut mandasti, pragmaticam ipsam à regno nostro, nostroq; Viennensi delphinatu, & omni ditione nostra

per

for. * matrem
Esaię 10. d

* iangimur.

per præsentes pellim⁹, deijcimus, stirpitusq; abrogamus, & quã qualemve ante pragmaticæ ipsius editionem, circa Ecclesiarum, beneficiorum, aliarumque rerum spiritualium dispositionem, censuram, moderationem in regno nostro, omniq́ue ditione nostra, tui prædecessores Martinus Quiotus & Eugenius Quartus Romani Pontifices habebant & exercebant, talem eandemq; nostro adiutorio beatissimo Petro, tibiq; ipsius successori reddidimus, præstamus & restituim⁹, cũ summo imperio, cum iudicio libero, cum potestate nõ coarctata. Tu enim, cùm scias, quid authoritate diuinitus tibi tradita possis, quas pro regni nostri & Ecclesiarum in eo tranquillitate postulabimus, ooo negliges, res necessarias: poterisq; semper, quod opportunum fuerit, iudicare. Vtere igitur deinceps in regno nostro potestate tua, vt voles, atque illam exerce. Nam vt hominum membra nulla contentione, capite vno, atq; vna mente ducuntur, sic tuis sacris decretis Ecclesiæ prælati in Regno nostro & Delphinatu consonantiam & obedientiam plenam refundent. Quòd si fortè obnitentur aliqui, aut reclamabunt, oos in verbo Regio pollicemur tuæ beatitudini, atque promittimus exequi facere tua mandata, omni appellationis aut oppositionis obstaculo prorsus excluso, eosque, qui tibi contumaces fuerint, pro tuo iussu comprimemus & refrenabimus. Datæ Turonis sub magno sigillo nostro, die 27. mensis Nouemb. Anno Domini 1461. & Regoi nostri primo.

Postmodùm verò excellens doctor dominus Melchior de Bardassinis aduocatus cõcilij, habuit orationem multùm ornatam & luculentam super reprobatione pragmaticæ sanctionis, petens illam reuocari & annullari, ac decerni monitorium contra prælatos, capitula, cõuentus, Principes Franciæ, præsidentes parlamentorum, & alios sua cõmuniter vel diuisim interesse putantes, vt cõparere deberent ad allegandum, quare dicta pragmatica reuocari non debet. Et illud idẽ petijt dominus Marianus de Cuccinis procurator fisci & sacri concilii procurator. Et sanctiss. dominus noster, hoc sacro approbãte cõcilio, decreuit monitorium & citationẽ sub termino 60. dierum tenoris infrascripti.

MONITORIVM CONTRA Pragmaticam & eius assertores.

IVlius Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam, sacro approbante Concilio. Licèt sacrorum canonum instituta, sanctorum patrum & Rom. Pont. prædecessorum nostrorũ, & in generalibus legitimis concilijs pro defensione Ecclesiasticę libertatis, dignitatisq; sedis Apostolicę tuitione, consultissima deliberatione sancita, inuiolabiliter ab omnibus custodiri oporteat, ipsorumque decreta veluti diuina inspiratione edita, immutabilia censeantur, Romanus tamen Põtifex, qui Regis æterni, rerumq; & iurium omnium conditoris locum, licèt imparibus meritis, tenet in terris, cùm huiusmodi decreta, saluberrima & honesta, hominum io calliditate & ambitione vergi conspiciat in abusum, & humanas traditiones Christi legibus anteferri, vt Ecclesiæ indemnitati & libertati opportunè subueniat, & præsumptam curet deponere malitiam peruersorum, eorumq; conatibus occurrat: interdũ cogitur abusiones & humanas traditiones huiusmodi, nullas & inualidas declarare & abrogare, prout temporum & locorum qualitate pensata, id conspicit in Domino salubriter expedire. Dudum siquidẽ displicenter per nos pluriès accepto, per multa temporum spatia per nonnullos prælatos Gallicæ nationis, & nobiles laicos, ac alios illis fauentes, præsertim cuiusdam sanctionis prætextu, quam ipsi Pragmaticã vocant, Apstolicæ sedi, sanctæq; Rom. vniuersalis Ecclesiæ capiti, libertati & authoritati enormiter detractum, canonibusq; præfatis derogatũ fuisse, rem adeò perniciosam in Dei offensam, & Ecclesię prętatæ vilipendium & euidens detrimentũ, ampliùs ferre nequeuntes, cùm sanctio ipsa ab omni ad id potestate carentibus, nullorumq; Ro. Pontificum aut generalium legitimorum conciliorum authoritate facta, sed quodam abusu tantùm io illis partibus introducta & obseruata fuerit, illaque cùm in cõtentis nulla & inualida meritò declarari & abrogari debeat, quã etiam claræ memoriæ Ludouicus II. Francorum rex abrogauit, vt in eius patentibus literis desupèr confectis pleniùs continetur, sacro Lateranẽ. cõcilio approbante in quarta sessione, declarationis & abrogationis per nos faciendarũ, huiusmodi negocium & discussionẽ venerabilium fratrum nostrorum Ro. Ecclesiæ prędatæ Cardinalium, & aliorum prȩlatorũ cõgregationibus in Lateranẽ. sala superiori, quatenùs opus foret, faciendis, relationẽq; discussionis nobis & Lateranẽ. cõcilio p̃fato faciendam cõmisimus, Gallicosq; p̃latos, capitula Ecclesiarum & monasteriorũ, parlamenta & laicos illis fauentes, cuiuscunq; dignitatis, etiam si Regalis existerẽt, sanctione prȩfata abutẽtes seu illam approbãtes, oẽsq; & singulos alios sua cõmuniter vel diuisim interesse putantes, per edictum publicũ, cùm ad partes illas tutus nõ pateret accessus, in Mediolanẽ. Asteñ. & Papieñ. Ecclesiarũ valuis affigendũ, moneri & citari infra certum cõpetentem terminum prȩfigendũ, ad comparendũ corã nobis & concilio p̃fato, causasq; dicendas, quare sanctio prȩfata, illiusq; corruptela & abusio in concernentibus authoritatem, dignitatẽ & vnitatem Ecclesię Ro. prȩfatę & Apostolicę sedis, canonumq; prȩdictorũ & Ecclesiasticę libertatis violationem, nulla & inualida declarari, decerni &

abrogari non deberet: illosq; sic monitos & citatos, arctari & teneri, acsi personaliter moniti & citati fuissent, statuimus & ordinamus, ac quintam sessionem 14. Kalendas Martij, quæ erit quarta feria post primam Dominicã quadragesimę proximè futurę, faciendam, eodem sacro Lateraneñ. concilio approbante, indiximus. Nos igitur, quorum interest, ne indefensæ libertatis Ecclesiasticæ ratio in extremo iudicio à nobis requiri possit, & peruersorum & ambitiosorum ꝓteruia diutiùs conualescat, declarationis, abrogationis & discussionis negocium, monitionis & citationis statutum & decretum huiusmodi debitæ executioni demandare, omnes & singulos Gallicos prælatos, capitula seu conuentus, parlamenta & laicos illis fauentes, cuiuscunque dignitatis, etiam si Regalis extiterunt, sanctione præfata abutentes seu illam approbantes, omnesque alios & singulos sua cõmuniter vel diuisim interesse putantes, vt præfertur, ea certa nostra scientia authoritate Apostolica tenore præsentiũ, primò, secundò, tertiò, & peremptoriè citamus, monemus & requirimus, quatenùs infra sexaginta dierum spatium; à die præsentium in locis supradictis affixionis numerandũ, quorum viginti pro primo, alios viginti pro secũdo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino monitione canonica assignamus, ad cõparendũ coram nobis & cõcilio Lateraneñ. pręfato, causasque dicendas quare sanctio præfata, illiusq; corruptela & abusio in cõcernentibus authoritatem, dignitatem ac vnitatem Ecclesiæ Romanæ & sedis, canonumq ue & Ecclesiasticæ libertatis prædictorum violationem, nulla & inualida declarari, decerni & abrogari non debeat. Quo termino assignato, siue comparére sic moniti & citati curauerint, siue non, ad executionem negocii, decreti, abrogationis & statuti prędictorum, illorumq; & aliorum in præmissis necessariorũ, prout iustum fuerit, eodem sacro Lateraneñ. concilio approbante, procedemus. Et cùm pro citationibus & monitionibus huiusmodi ad partes illas tutus non pateat accessus, ne præfati sic moniti & citati, alijq;, quos præsentes literæ contingunt, valeant de p̃missis ignorantiã allegare, & prætextu ignorãtiæ huiusmodi aliquod velamẽ excusationis assumãt, volumus literas ipsas in valuis prædictis iuxta decretum & statutum huiusmodi affigi, & ipsam affixionem publicari. Decernentes etiã, quòd earundẽ literarũ publicatio sic facta, perindè eosdẽ sic monitos & citatos arctet, acsi literæ ipsæ die affixionis & publicationis huiusmodi, eis personaliter lectæ & insinuatę forẽt, cùm non sit verisimilis coniectura, ꝙ ea, quę tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere: nõ obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis cõtrarijs quibuscunq;, seu si monitis & citatis prædictis, vel quibusuis alijs communiter vel diuisim à dicta sede indultum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbũ de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginã nostræ citationis, monitionis, requisitionis, assignationis, voluntatis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis DEI, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ in publica sessione, in Lateraneñ. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1512.

Deinde exclusis à loco concilii omnibus alijs non habentibus voces diffinitiuas, exceptis oratoribus Principum, & baronibus & pluribus principalibus ordinum, & porta Concilii clausula, sanctissimo domino nostro cum Cardinalibus & aliis prælatis in pluuialibus & casulis & dalmaticis mitratis existentibus, prout est cõsuetum, reuerend. pater dñs Alexander episcopus Alexandrinus, de mandato suæ sanctitatis ascendit ambonem, & legit schedulam seu bullã tenoris infrascripti.

BVLLA SECVNDA SESSIOnis 4. sacri Generalis concilii Lateranensis.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriã, sacro approbante concilio. Saluti gregis nobis desupèr commissi, morum reformationi, defensionique Ecclesiasticæ libertatis, ac fidei Catholicæ tranquillitati & augmẽto, paternis & solicitis studiis intendentes, ad omnipotentis Dei & indiuiduæ Trinitatis laudem & gloriam, sacro hoc approbante concilio, literas nostras à nobis dudum emanatas, eidem concilio notas, per quas Romanæ curię officiales & illorum exactiones generaliter reformauimus, approbauimus & innouauimus, illasque, quas per nonnullos posteà tunc expressos ad fidelium vtilitatem iuxta intentionem nostram declarari mandauimus, per præfatos expressos, & cũ illis alios diuersarum nationum pręlatos, nũc in præfato concilio præsentes deputandos, omnibus, quæ iudicium humanũ peruertere possent, cessantibus, vt iustum & æquum fuerit, particulariter declarari, & declarationes ipsas, in aliis sessionibus nobis in hoc sacro Concilio referendas, & ab eodem Concilio approbandas, vt debitè exequantur, præcipimus & mandamus. Insupèr cùm iam per multa temporum spatia per nõnullos prælatos Gallicæ nationis, & nobiles laicos, ac alios illis fauẽtes, pręsertim cuiusdam sanctionis pretextu, quam ipsi Pragmaticam

vocant,

vocant, Apostolicæ sedi, sanctæq; Romanæ vniuersalis Ecclesiæ capiti, libertati & authoritati enormiter detractum, sacrisq; canonibus derogatum fuerit: nos rem adeò perniciosam in DEI offensam, & Ecclesiæ præfatæ vilipendium & euidens detrimentum, amplius ferre nequeuntes, cùm sanctio ipsa ab omni ad id legitima potestate carentibus, nullorumque summorum Pontificum aut generalium legitimorum conciliorum authoritate facta; sed quodam abusu tantùm in illis partibus introducta & obseruata fuerit, illaque cum in ea contentis nulla & inualida meritò declarari, & abrogari debeat, quam etiam claræ memoriæ Ludouicus xj. Francorum rex abrogauit, vt in eius patentibus literis desuper confectis pleniùs continetur. Declarationis igitur & abrogationis per nos faciendarum, huiusmodi negocium & discussionem venerabilium fratrum nostrorum Ecclesiæ præfatæ Card. & aliorum prælatorum cōgregationibus, quas in Lateranen. sala superiori, quatenùs opus fuerit, facient, relationemq; discussorum in prima aut alijs sessionibus, prout commodè fieri poterit, nobis & sacro Concilio faciendam, eodem sacro concilio approbante, cōmittimus, Gallicosq; prælatos, capitula Ecclesiarum & monasteriorum, parlamenta & laicos illis fauentes, cuiuscunque dignitatis, etiam si regalis existerent, sanctione præfata abutentes seu illam approbantes, oēsq; & singulos alios sua cōmuniter vel diuisim interesse putantes, per edictum publicum, cùm ad partes illas tutus non pateat accessus, in Mediolanen. Asten. & Papien. Ecclesiarum valuis affigendum, moneri & citari infra certum competentem terminum præfigendum, ad comparendum coram nobis & Concilio præfato, causasque dicendum, quare sanctio præfata, illiusq; corruptela & abusio in concernentibus authoritatem, dignitatem, & vnitatem Ecclesiæ Romanæ & Apostolicæ sedis, sacrorumque canonum & Ecclesiasticæ libertatis violatione, nulla & inualida declarari, decerni, & abrogari non debeat: illosque sic monitos & citatos, arctari & teneri, acsi personaliter moniti & citati fuissent, statuimus & decernimus. Vlteriùs omnes & singulas prouisiones, collationes beneficiorum Ecclesiasticorum, confirmationes electionum & postulationum, concessionum gratias, mandata & indulta quæcunque, tam gratiam, quàm iustitiam, seu mixtim concernentia, cuiuscunque tenoris existant, quæ præsentibus pro expressis haberi volumus, per synagogam vel conciliabulum Pisanum, illiusque schismaticos adhærētes, authoritate & dignitatibus omnibus carentes, facta & concessa, quanuis sint nulla & inualida, pro potiori tamen cautela, nulla & irrita, nulliusque roboris uel momenti esse, omnesque & singulos cuiuscunque dignitatis, status, gradus, nobilitatis, ordinis & conditionis existentes, quibus concessa fuerunt, aut quorum commodum, vtilitatem seu honorem quomodolibèt respiciunt, nullos eorum fructus, redditus & prouentus suos facere, vel hactenùs fecisse, sed ad illorum restitutionem, & ipsorum beneficiorum & aliorum præmissorum concessorum dimissionem teneri, & nisi beneficia ipsa & alia eis concessa, infra duos menses à data præsentium computandos, realiter & omnino dimiserint, etiam alijs beneficijs Ecclesiasticis, quæ iusto titulo possident, eo ipso priuatos existere, dicto sacro approbante concilio, decernimus. Fructus quoque, redditus, & prouentus huiusmodi, ac quasuis pecunias decimarum per dictum conciliabulum impositarum, exactos & exigendos, expeditioni contra infideles faciendæ applicamus. Vt autem declaratio reformationis, & nullitatis sanctionis prædictæ, aliaque gerenda maturè exequi, & prælati ad sacrum concilium huiusmodi venturi, quorum aliquos iam iter ad veniendum arripuisse accepimus, comodè venire possint, quintam sessionem 14. Kalend. Martij, quæ erit quarta feria post primam Dominicam Quadragesimæ proximè futuræ faciendam, præfato sacro concilio approbante, indicimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innouationis, præcepti, mandati, commissionis, monitionis, citationis, ordinationis, decreti, applicationis & indictionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis DEI, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ in publica sessione in Lateranen. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ. 1512. quarto idus Decembris, Pontificatus nostri anno decimo.

Ia. Questemberg.

Qua perlecta, idem reuerendus pater dominus Alexander Episcopus petijt à patribus existentibus in Concilio, an placerent reuerend. paternitatibus suis contenta in schedula seu bulla. Et immediatè scrutatores votorum, vnà cum protonotarijs & notarijs iuerunt ad recipiendum vota patrum. Et omnes, post sanctissimum dñm nostrum, qui respondit per verbum, Placet, responderunt, placere eis contenta in schedula.

Postmodū verò de mandato præfati sanctissimi domini nostri, ad instantiam domini Mariani de Cuccinis procuratoris, discreti viri dñi Petrus Mengiuar, & Ioānes Bernardi prǽfati domini nostri cursores, ad portas Concilii alta & intelligibili voce citārunt omnes interesse debētes tam de iure quàm de cōsuetudine Concilio, & vocauerunt eos, vt accederent ad interessendum Concilio, ad cui-

ad euitandum pœnas contentas in iure & bulla indictionis contra non venientes ad concilium. Relatione facta, idem dominus Marianus accusauit cõtumaciam absentiũ, & petijt decerni citationem contra eos, ad videndum se declarari in proxima sessione, & sanctissimus dominus nihil respondit.

* Alexius Deinde reuerend. pater dominus * Alexander Episcopus Melfitañ. procurator reuerend. patris domini Raphaelis Episcopi Malfieñ. ad interessendum concilio, & eum excusando, dedit quoddam mandatum subscriptum per discretum virum Guillelmum de Voys clericum Cenomaneñ. Apostolica authoritate notarium. Et reuerend. dominus Rodericus Ioannis, Abbas beatæ Mariæ de Tauoica Tudeñ. diœcesis, procurator reuerend. patris domini Henrici Episcopi Septeñ.* primus * Aphricanus, dedit mandatum dicti Episcopi subscriptum propria manu & eius proprio sigillo sigillatum.

Postmodùm verò venerabilis uir dominus Ioãnes Roderici de Tapià, portionarius Ecclesiæ Cordubeñ. procurator reuerend. patris dñi Gometij de Toleto Episcopi Placentineñ. dedit quoddam mandatum dicti Episcopi, subscriptum per discretum virum dominum Ferdinandum de Toro clericum Placentinæ diœcesis, publicum Apostolica authoritate notarium, ad interessendum cõcilio, & eundem dominum Episcopum excusandum. Deinde supradictus dominus Marianus procurator cõcilii, petiit de omnibus & singulis actis & gestis in supradicta sessione instrumentum & instrumenta. Et fuit in dicta 5. sessio 14. Kalẽdas Martii proxime futuri. Et hæc fuerunt pro quarta sessione. Qua absoluta, sanctissimus dominus noster volens Deo gratias de gestis reddere, incepit cantare hymnum exultationis, Te Deum laudamus, capella prosequente vsq; ad finem. Quo finito, sua sanctitas, cũ Cardinalibus & prælatis exeuntibus de loco Concilii, equitauit ad palatium sancti Petri in Vaticano.

Hæc fuit vltima sessio in qua interuenit personaliter sanctissimus dñs noster Iulius secundus, qui etiam tunc infirmabatur aliqualiter, adeò ꝙ causante graui ægritudine & crescente, in quinta sessione tanta tẽpore suo, non potuerit personaliter interesse.

CHRISTOPHORI MARCELLI in quarta Lateranensis Concilii sessione habita oratio.

SI quis antè miratus sit, beatissime pater, quòd ad laudatissimum hoc dicendi munus admissus quispiam non satis dignus apparuit, hoc tempore mirandum potiùs esse videtur, quũ me, neq; aliàs hoc genere laudis functum, neq; (de more) candidatum, videat hunc ascendisse locum, hanc prouinciam tanto cum animo suscepisse. Sed profectò non est, cur mirari debeat, si tuam inspiciat pietatem, si meam in te obseruãtiam, tuæq; in me gratiæ conquirẽdæ seruandæq; studium recognoscat. Iussisti tu, Pater sancte, & parui: hoc munere me dignũ efficere voluisti, & contemnere nolui, sed animo libenti suscepi, ad quod alioquin me nulla causa, nullum iudicium, nulla sententia cõpellere potuisset. Idq; vnum me magis inter alia recreat, quòd ea de re dicturus sum, sola cuius amplitudine quæuis facilè splendere potest oratio. Dicendum est enim de officio Principis, quo suã rectè ciuitatem cõponat, regat, instituat. Dicendum (inquam) his temporibus, quibus sanctissima* Christi respublica varia ciuium confusione visa est maximè perturbari, Neq; ita mihi dicẽdum, Pater sancte, vt te moneam quicquam aut doceam, quod vsque modò non egeris: sed ex his quæ dixero, quisque probitatem tuã, vires, ingenium, optimeque administratum Imperium magis ac magis intelligat, ad benè beateq; viuendum animetur, deformitatem abiiciat, consuetudinẽ mutet, tibi optimo maximoque Principi læto inseruiat animo. Quod vtinam (te duce) assequi valeamus, vt maiores laudes, quàm vel quisq; meruerit antè, vel mente concipere possumus, sub tuo tibi cumulatissimè contingant Imperio. Dicam igitur tuis fretus auspiciis, sacratiss. Pont. Si qua vlla in re quod non ambige, sed in multis defecero, sic veniam dabis, vt oẽs sat esse sciant, me tua in primis authoritate suffultũ, in re magna dixisse quicquam, sed lõgè meliùs voluisse. Quum rerũpublicarum ea præstantissima sit, vt philosophi attestãtur omnes, quę ab vnò tantùm Principe & ciuili peritia prædito, & bonis moribus instituto regitur, duas præcipuas eius partes inuenio: quarum altera ad uirtutes & iudicium pertinet, altera ad rerũ agendarum necessitatem, quã Imperatoriam uocant. Si enim Princeps ciuitatem suam benè institutam, ciuesq; in ea ad benè agendum promptos esse voluerit, ipse priùs tanquam speculum, in quo bonarum actionum imagines splenderant, virtutes sequatur, amplectatur & præferat, operæprecium est. Nanq; semper ad Principum mores omnis ciuitas, omnisq; respublica componi solet, in quos omnium vertuntur oculi, alliciuntur animi, suoq; nõ ampliùs, sed eorum arbitrio & cõsuetudine viuunt. Ita enim quum Principi tanquàm præstantissimo chariores fieri, inuicemq; præstare, natiuo quodam instinctu percupiant, illũ pro viribus imitari student, eius vestigia sequi, atq; ita mores imbibere, vt nihil aliud agere, nihil excogitare penit° videãtur. Inde visi sunt ciues pro duce forti fortes maxima subire pericula, mortemque ipsam oppetere indè abstinentes fieri, iusti, modesti, casti, liberales, magnanimi, cæterisq; virtutibus prædìti, & tanquam ab vnico

*Christiana

Monarchiæ imperiũ optimum.

eorum

eorum Sole ſuum quiſq; ſplendorem accipere. Quid de vitijs dicam? Quum natura ſemper ad malum prona, pro ſenſuum voluptatibus, quibus negocium commune habemus cũ feris, ſi malè agendi ciues in Principe amplum & manifeſtum habent exemplum, citiùs ad eius imitationem accedunt, curreunt, aduolant, immò ipſum facilè exuperant. Hinc apertæ tyrannides, in honeſta lucra, corruptiones, rapinę, ambitioues, Dei contemptus, ciuitatum mutatioues, rerum publicarum iacturæ, hinc ſæuitiæ, variaque tormẽtorum genera, ſtupra, inceſtus, ſacrilegia, & mille mortes quotidiè inſpiciũtur. Virtutis autem imitatio, etſi difficilior alijs videatur, quum tamen ad rationis ſtimulos & ignes aduertimus, nulla eſt magis delectabilis, nulla dulcior, nulla ſuauior: qua nõ tantùm opus, (vt in plerisq; alijs) ſed etiam eius authorem ſuſcipimus & laudamus. Ex quo ſapiens illud Antiſthenis, Iſmeniam optimum fuiſſe tibicinem, ſed nequam hominem aſſerentis. Nam ſi probus foret, non eſſet vtique tibicen. Neq; vllus vnquam ingenuus vehemẽter etiam admiratus Iouem, aut Iunonem inſpiciens Phidias, aut Polycletus fieri concupiuit. Atq; ideò virtus in cunctis per ſe amabilis & honorabilis, ſed in Principe velut in maximè ingenuo, præcipuè commendatur, ſine qua nihil probum, nihil ſanctum, nihil egregium fieri, excogitari ve poteſt. Sed quoniam virtutum omnium fons & origo eſt amandi virtus, qua Deũ optimom maximum noſcimus, colimus & veneramur, qua bonitatem eius, pulchritudinem, potentiam, maieſtatem, rerumque omnium ab eo exitũ gradatim, nosquemetipſos aduertimus, conſpicimus, & amamus, præ cæteris eſt in principe collocanda. Hac enim religioſus fiet & optimus, hac optimè ſuam ciuitatem cuſtodiet, Deo & hominibus gratus. Longè nanque meliùs amore, quàm metu ciuitatis imperium continetur. Metus plerunq; odium affert. Id autem publici boni deſpectum & priuati ſtudium parit, ex quo ſeditiones, rixæ, diſcordiæ, & rerum publicarum euerſiones deniq; exoriuntur. At quum ciues à principe ſe amari perſpexerint in ſententiam vnam coibunt oẽs, rem illi gratam facere, inſeruire, muneraq; ſibi impoſita exequi ardentiſſimè procurabunt, &, veluti acibus quibuſdam accenſi, nihil erit tam arduum, tam noxium atq; difficile, quod libenti non expediant animo, quantumuis terribilis præ oculis eorum adſtaret interitus. Tot ſunt hac in re maiorum noſtrorum exempla, qui pro patria, pro virtute, pro gloria, niſi diuino quodam ardore correpti, nunquam occubuiſſent. Tot in ſanctiſſima Chriſti familia Martyrum teſtimonia, qui acerrimos cruciatus, extremaq; vitæ ſupplicia hac amandi virute, tanquam aliarum omniũ radice, perpeſſi ſunt, quòd enumerare non poſſumus. Hæc eſt illa virtus quæ infima ſupremis coniungit, quæ diuina omnia & humans cõplectitur: omnia perficit, omnia firmat, omnia ſubſiſtere facit. Hac mũdus ipſe productus, ſupernę creatæ mentes. Hac totius vniuerſi quàm admirabilis ordo cõcluditur: quę naturæ ſunt, omnia ex immenſa illa obſcuritate & confuſione in lucem ordinemq; redacta, immò & lux ipſa, quã inquiunt è cælo in terrã Prometheum detuliſſe, omnisq; & vitæ & ſapientiæ ſplendor indè proceſſit. Hæc deniq; virtus, immò virtutum omniom parens, eo magis eſt terreno Principe digna, quo Deus ipſe mundũ ſuo iure gubernat. Hanc ſi perfectè calluerit Princeps, tenore vno, velut ab Herculeo lapide, pendentes virtutes alias aſſequetur: ictibus fortunæ reſiſtet: cum ea certabit, & vincet: nihil nimio amore vel odio, nimia lætitia vel dolore, ſpe vel deſiderio proſequetur: ſed optimè ex vtroq; contrario cõpoſitam, & ad medium redactã, in ſeipſo pariet harmoniã. Quã mox in ciuitate diffundet, voluptates abiiciet aſpernabitur opes, omnem ambitum ac inanem gloriam propulſabit; omnia illi ad vota ſuccedent, optimè imperabit, ſuumq; felix augebit, auctumq; perpetuò conſeruabit Imperium. Sed ad Imperatoriam artem, quæ principi magis eſt ꝓpria, iam conuenit vt accedamus. Imperatoriam artem veluti Principi ſummè neceſſariã, ita aliarum omnium præſtantiſſimã credimus. Si enim in hoc diſtat Princeps à ciue, quòd regit & imperat, hic verò regitur & gubernatur, vtriſq; eædem aut dignitate pares artes eſſe non poſſunt. Quæ Principis ergo pręſtantior, quum tam varia tamq; multiplicia in ciuitate ſpectet officia, tot artes, quas liberales & mechanicas vocant, tot magiſtratus, cæremonias, ritus ac humanæ vitæ conſuetudines, quæ à Principis regimine pendent, eſt vtiq; difficilis cognitu, ſed difficilior cõparatu, ideoq; in pauciſſimis ſemper inuenta. Neq; ex omnibus artibus quãdam vnam conflari poſſe cenſendum, quæ conueniat Principi, ſed eam eſſe, qua vir bonus & ſapiens cum ratione rempublicam adminiſtrat ad ſubditorum ſalutem. Quæ verò pro varia temporum expectatione in republica debeat agere princeps, vt paulo altiùs repetamus, ſunt de ferendis legibus, de opibus, de bello & pace, de locorũ & regionum cuſtodia, & de his, quæ ad communem populi conuentum faciunt, pertractare, conſulere, deliberare. Ad quoniam quandoq; non eſt ea Regis prudentia, quæ vniuerſos valeat ſupplere defectus: neq; talis Rex ipſe in ciuitatibus naſcitur, authore Platone, qualis inter apum examina ſtatim à principio cæteras antecellens exoritur: plurium conſilio in ſtatuendis legibus, aliiſq; rebus agendis vtatur neceſſe eſt. Ita nanq; multorum ſententia confirmata magis, & laudabilior, & gratior,

Charitas virtutum fons.

Ars Imperatoria.

gratior, & acceptior cunctis afficitur. Neque inde Principi authoritatis quicquam adimitur, sed eius virtus, probitas, sanctitas, ampliùs elucescit. Ad ferendas autem leges, non ex suo tantùm capite, sed etiam à maioribus traditas, conuenit, vt Princeps accipiat: vtiles admittat, superfluas deleat, superstitiosas abiciat: quæ rectæ rationi consonant, obseruandas instituat. Diuina profectò hæc est legum peritia, & adeò mortalibus necessaria, vt sine ipsa in cœtu viuere, quidve ad publicum vitæ bonum conferat, agnoscere nequeant: vel si noscant, id semper nequaquam velint, aut possint, eo quòd ad priuatam commoditatem natura eos mortalis semper impellit. Atque ideo ars omnis, omnis multitudo, omne officium, magistratus omnis, priuatumque omne & publicum regimen legibus indiget, & domus, & ciuitas, & respublica, & præfecturæ, & exercitus, & cuiusque denique singulorum hominis vita. Sine legibus fluctuant omnia, omnia titubant, & in perturbatione sunt posita. His sublatis æquitas aufertur, iustitia perit, religio tollitur, negligitur ratio, mens offuscatur, vilescit animus, amicitiæ corruunt, odia insurgunt, omnis rectè viuendi modus, omne denique bonum admittitur, & ruit in præceps. Diuina siquidem & humana, cœlestia & terrena, animantia & vitæ carentia, & quæcunque in vniuerso consistunt, legibus indigent, legibus disponuntur: legibus affectiones, vires, habitus, actiones, officia numerantur.

Leges omnibus necessariæ.

Neq; traditas tantùm leges Princeps debet accipere, sed pro temporis mutatione alia condere. Et in primis, quæ ad animum pertinent, ad religionem, ad mores, ad vitæ consuetudinem, ad concordiam, ad animi tranquillitatem, ad benè beateque viuendi rationem inspicere: hinc benè merentibus præmia, fauores, largitiones, beneficia, magistratus: demerentibus mulctas, castigationes, correctiones, exilia, depressiones impendere: eosque tanquam putrida Reipublicæ membra adurere, abscindere, amputare, ne totum corpus inficiant. Quocirca toties frequentissimæ synodi, & œcumenica (ex toto ferè terrarum orbe conuocatis patribus) sunt hinc indè celebrata concilia, sanctissimæ confirmatæ leges, institutiones mutatæ, hæreses abiectę, castigati errores, difficultates solutæ, veritas probata, seditiones extinctæ, cōcordia restituta, una monstrata fides, vna religio, vnus Princeps, qui summam in terris habeat potestatem. Taceo, quæ tanquam Euangelia quatuor venerari debemus. Taceo à Victore Pontifice Alexandrinum conuocatum concilium, à Dionysio Antiochenum, ab Innocentio Lugdunense prius, & recentius à Gregorio quingentorum patrum numero celebratum, vbi Constantinopolitani Patriarchæ & Palæologi Imperatoris præsentia, post tertium decimum Orientalis Ecclesiæ ab Occidentali recessum, vnio restituta fuit, sponteque sua nōnulli ex ferocissimis Scytharum gentibus sacri lauacri felicia insignia suscepere. Sileo, quibus alia Græcorum & aliorum perniciosissima extincta sunt schismata. Prætereo, quę regibus & Principibus silentium, legesque imposuerunt & frena. Ea denique in vniuersum omitto, quibus pro reformanda Ecclesia, pro negligendis deliciis, abiicienda pompa, fastu, luxu, mollitie, omniq; extinguenda libidine, sanctissima instituta sunt edita. Quæ si recensere proponerem animo, nedum vobis in dicendo, patres, sed mihi ipsi in connumerando deficerem. Id vnum præterire non possum, quòd vbi sanctissimum hoc pro nouandis legibus ac sedanda seditione, à te nostro omnium patre IVLIO secundo Pontifice maximo, apud Lateranum fuit conuocatum Concilium, hisque diebus, quibus haberi debebat, de totius Ecclesiæ summa actum esse videbatur, quando audita est cruentissima illa & nunquam satis deplorata Rauennæ clades, quando nudatis ensibus hostes cuiusq; iugulo imminere acerrimi videbantur, quando pręsidium omne, omnis spes subsidii sublata erat, iisdemet (inquam) diebus visi sunt hostes effugere, fusi fugatique, nullum habere, qui eos caperet, Italiæ locum: omnes animi vires & imperium statim restitui. Credo equidem, Pater sancte, quòd Deus optimus maximus per te pacificam Ecclesię restitutionem, ac sæuissimi schismatis extinctionem excupiens, tantum à nobis auertere decreuit incendium. O felix Lateranense Concilium, ô sanctissima concio, cui diuinus cœtus & multitudo respondet in cœlis, vbi vna pietas viget, vnus amor, vna felicitas. Sed longe quidem felicius atque beatius, si quando (te duce) dabitur, ut restituta quiete, restitutis moribus, restitota Ecclesia, in summa animi tranquillitate viuamus. De opibus prętereà, de bello & pace debet agere Princeps, eo quòd, si nullę sint opes, ciuitatem tutari non potest, neq; bellum indicere, neq; pacem seruare, neq; seipsum intra mœnia custodire. Illę nanque sunt opes, sine quibus neque publica neque priuata agitur vita. Quum enim communia nusquam sint omnia, sed quisque arte sua & ingenio viuat, quum domus, familię, agri, prædia, vrbes, oppida, arces, respublicæ, Imperia, totusq; terrarū orbis sit in partes diuisus, & commutatio necessaria, & cunctis habendi & dominādi sit innata libido: opes habeamus oportet, vt hinc bellum, indè pacem, hinc victus, annonam, commeatus, indè munitiones, arma, viros, equos, mœnia, propugnacula, muros, aggeres, valla, tormēta, aliaque instrumenta bellica comparare, erigere, seruare & custodire possimus. Inde

vectigalia,

vectigalia, fisci, ætaria, solutiones, census, pensiones, tributa sunt (vt decet) à Principe instituenda. Bellum verò sic semper agendum, vt nunquam nisi iustum suscipiatur, illiusque tantùm causa, vt scilicet in pace viuamus. Pax enim est animi quies, pax vita, pax humana felicitas. A pace amicitiæ, societates, fœdera, affinitates, cognationes, coniugia, procreationes, liberi, virtus, religio, & rerum publicarum incrementa procedunt. Iustum autem id bellum appellandum existimo, ad quod vel inuiti, vt nosipsos nostrumque defendamus Imperium, trahimur, vel spontè, vt quæ quandoq; nostra fuerint, capiamus, aggrediamur. Publicas enim iniurias, publica detrimenta, vsurpationes iniustas, violenta dominia Princeps æquo animo ferre non debet: sed totis viribus, quæ sua sunt, seruare, arrepta armis recipere, potiusque velle mori, quàm turpiter & cum ignominia viuere. Quid enim deterius viro priuato, nedum Principi, quàm ignauia vel metu torpere, succumbere, & seipsum despicere? Quid pulchrius, quid gloriosius atq; præstantius, quàm pro patria, pro iustitia, pro libertate certare, mortemq; ipsam, si oporteret, oppetere? Quemadmodum tu, pater sancte, in tam iustissimo aduersus potentissimos hostes suscepto bello ita gessisti, vt ardentissimos æstus, acerbissima frigora, noctes insomnes, aduersas valetudines, omnia vitę incommoda, & ferè mortem ipsam non tantùm intrepidè tuleris, sed quasi sponte tua obieris. Vndè priùs, largissima opum effusione ingēti comparato exercitu, & Bononiæ salus apparuit, & pulsis nouissimè ab Italiæ finibus hostibus, omnem gloriam, omnem immortalitatem, quam nullus vnquam Pontifex assequi potuit, tibi meritò vēdicasti. Rhegiumq;, Parmam, Placentiam tuo sacratissimo Imperio subdidisti. Ex quo omnis Italiæ locus, omnis populus, omnis ciuitas, omnis respublica, omnes deniq; priuatim & publicè gaudent, iubilant, exultant. Teq; omnis æui, omnium seculorum, omnium gentium Principem & caput appellant. Sed longè melius in posterum appellabuor, habebuntque, si hac tua felicitate, hoc tandem armis imposito, in pace fint omnia constituta. Quæ verò ad regionum custodiam & communem populi conuentum faciunt, iam temporis angustia præterimus. Quum igitur tantæ reipublicæ vnicus atq; supremus Princeps fueris institutus, beatissime Pontifex, cui summa data potestas, ad diuinum iniunctum imperium, tum est, quemadmodùm oppressam armis erexisti, amplificasti, ita moribus deprauatā Ecclesiam reformare, corrigere, illustrare. In tanta nanque peccandi licentia constituti sumus, vt (paucis quibusdam exceptis) nullus sit, qui virtutibus non officiat omnibus, qui leges neque minimas & quidem obseruet. Omnia improbitas & intemperantia complet & occupat, omnia à recto æquitatis & iustitiæ tramite deuiant, in obliquum tendunt, neque vllus est, qui ad seipsum, ad cor suum, mentemq; respiciat. Quisque cōmoditatem suā priuatamq; vtilitatem prætendit. Ipsa verò respublica, ipsa Ecclesia, derelinquitur, & derelicta conqueritur, & languet, & plorat. Eam nanque, à nonnullis integritatem eius lacerare volentibus, angi vidimus, & mirum in modum cruciari. Quā etiam penitùs lacerassent, nisi tuis viribus obstitisses, inuictissime Pontifex. Videmus multiformem centaurorum satyrorumque choream, qui reipublicæ huius formā quotidiè immutant, alterant, atque perturbant, qui seditiones parant, fouent, enutriunt. Videmus simulatores vndiq;, sophistarumq; sophistas, quos Dominus in Euangelio rapaces lupos appellat, qui ouium vestimentis induti, quibusdam pietatis & religionis prçstigijs mortales cunctos illudunt. In quibus omnis impietas & libido viget, ambitio, liuor, rapacitas, tumor, sæuitia dominatur. Videmus altera ex parte rabidissimos leones & Christiani nominis hostes, qui quotidiè Christianas vites imminuunt, qui terra marique latissimum iactant Imperium. Quos nisi diuino & præpotenti quodam numine adiuti, (vt tu quoque inhias, magnanime Pont.) quandoque oppressuri essemus, die vna profectò videremus passim per campos Italiæ spatiari, igniique omnia ac ferro vastari. Hoc meritò conqueri potest Ecclesia, & tanquam omnium mater, obortis lachrymis exclamare: Filios enutriui, ipsi autem spreuerunt me. Væ mihi miseræ & infelici, ex quo dignitatis culmine iniquorum manibus detracta sum? quo pacto meus mutatus color, offuscatus nitor, cœlestis pulchritudo terrenis sordibus inquinata? His lamentationibus & querimonijs ad tuos sanctissimos deuoluta pedes, in hunc modum opē humiliter implorare videtur: Terras & Maria circuiui, & nullum præter te IVLI Pontifex beatissime, qui me magis diligeret, dignitatemque meam & salutem magis curaret, inneni. Tua sub ditione defensa sum, protecta, mirum in modum aucta. Tuis viribus & authoritate intestini cesserunt hostes, seditiosa turba recessit, à tyrannide liberata Italia. Ad te igitur supplex tanquam ad verum Principem, protectorem, Petrum, & sponsum accedo, quem oro, obsecro & obtestor, si, quæ corporis sunt, & temporanea iura respiciunt, armis curasti; nunc, quæ ad cuiusq; animum pertinent, nō armis, sed sanctissimis legibus cura. Id nanque longè faciliùs agere poteris, quàm quæ hactenus egisti. Cura (inquam) Pater beatissime, vt sponsæ tuæ forma, decorque redeat & pulchritudo. Cura, vt grex tibi commissus, optimis ac spiritalibus alimentis alatur & viuat. Cura, vt valetudo hæc, quæ totum terrarum orbem

Matth. 7.

Esa. 1. a

orbem inuasit,abscedat. Cura, vt fluctuanti nauiculæ,in alto à diris agitatæ ventis, salutis portus illuceat. Cura, ne fruges, cuius es cultor, præ nimia ariditate siccescat. Cura, vt ouile vnum fiat, quod modò est in partes diuisum. Cura denique, vt salutem, quam dedisti nobis,& vitam & spiritum non amittamus. Tu enim Pastor, tu medicus, tu gubernator, tu cultor, tu denique alter Deus in terris. Aduerte igitur, clementissime Pater, si sponsam tibi deditissimam amas, si iustitiam,pietatem, modestiam, aliasque virtutes amplecteris,si velut es optimus ac præstantissimus Princeps, ita Principis artem & officium optimè calles, aduerte (inquam) & prouide, vt hac in tua republica virtutes colantur, foueantur, maximoque sint habitæ precio, vitia expellantur, extinguantur, & tanquàm perniciosissimæ pestes absistant. Aduerte & prouide, vt in ea concordia vigeat, discordia recedat, pax subeat, pax vera, pax sancta, pax communis & perpetuis temporibus duratura, vt iustitiæ osculo & veritatis coniugio confirmata,super vniuersam terram vberrimos cœlestis benignitatis pariat fructus, ne fortè, si secùs fiat, velut ex quibusdam paruis igniculis,maiores & sæuiores indè, immò maximæ & sæuissimæ belli flammæ consurgant. Quos igitur in tuì obsequium admisisti, pientissime Pater, retine,foue,confirma: Quos respuisti, congrega, redige,serua, vt in vera Christi familia verus Christus inhabitet, vna sit mens, vnus animus, vna voluntas. Communes autem & Christiani nominis hostes vexa, turba, confringe Fidelissimos & benemeritos suscipe, amplectere, adiuua, malignos abige, seditiosos propelle, dolosos ac fœdifragos disijce, perde, confunde. Si denuò opus est armis, in eos armis & potentissima vtere: sin autem, sola authoritate procede. Ad hoc enim is tibi à Deo concessus est Principatus, vt totius Christianæ reipublicæ dignitas,salus,vita, libertas, omniaque fortunæ bona, tuæ sapientiæ & potestati sint credita. Ad hoc Lateranense Concilium conuocasti: ad hoc curæ tuæ, solicitudines, labores, & studia fuere semper intenta: ad hoc respiciunt omnium mortalium vota. Hoc expectant omnes, & apertis faucibus operam tuam implorant. Ita nanque optimo virtutum moderamine per te contexta atq; composita huius reipublicæ tela, restituetur tibi hæreditas tua, quam exiens aper de sylua, totiès vorare prætendit.

Redibunt aurea secula, tuoque
flante spiritu effluent aquę,
irroratione tua terra pinguescet.

SESSIO QVINTA.

Hæc notabilis & memoranda propter confirmationem bullæ factæ in materia electionis R.Pont.canonicè faciendæ.

¶Quinta sessio tenta & celebrata, absente domino nostro IVLIO II.Pont.maximo propter ægritudinem,præsidente reuerendiss.in Christo patre domino Raphaele Episcopo Ostień. sanctæ Rom. Ecclesiæ Cam. Card. S.Georgij nuncupato.

Anno à natiuitate Domini 1513. Indictione prima, die verò Mercurij, decima sexta mensis Februarij, fuit celebrata quinta sessio in Ecclesia Lateraň. in loco solito. In qua propter corporis alterationem & aduersam valetudinem S.D.N. IVLII Diuina prouidentia Papæ Secundi, fuit præsidens in præfata sessione reuerendiss. in Christo pater & dominus, domin⁹ Raphael Episcopus Ostień. Cardinalis sancti Georgij vulgariter nuncupatus,S.R.E.camerarius. In qua fuerũt pręsentes infrascripti reuerendiss.domini Cardinales,Patriarchæ,Archiepiscopi, Episcopi, Abbates,Generales Ordinum, & principum Oratores,ac illust.domini, & quãplures alij in diuersis facultatibus doctores & magistri, videlicet reuerendissimi in Christo patres & domini,domini.

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendissimus dominus Raphael Ostień. prædictus præsidens.
Reuerend.D.Dominicus Portueń.
Reuerend.D. Iacobus Albaneń.
Reuerend.D.Marcus Prænestinus.
Reuerend.D.Franciscus Sabineń.

PRÆSBYTERI CARDINALES.

Reuerendiss.D.Thomas tituli sancti Martini in montibus,Strigonień.
Reuerend.D.Nicolaus tituli sanctæ Priscæ, de Flisco.
Reuerend.D.Robertus tituli sanctæ Anastasiæ, Nanneteň.
Reuerend.D.Leonardus tituli sanctæ Susannæ, Agenneń.
Reuerend. D. Christophorus tituli sanctæ Praxedis,Anglicus.
Reuerend.D.Antonius tituli sancti Vitalis, Sipontiň.
Reuerend. D. Petrus tituli sancti Eusebij, Anconitaň.
Reuerend.D.Achilles tituli sancti Sixti, Bononień.
Reuerend.D. Bandinellus tituli sanctæ Sabinæ,de Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiss.D.Alexander sancti Eustachij, Farnesius.
Reuerendiss.D. Ludouicus sanctæ Mariæ in Cosmedin, de Aragonia.
Reuerendiss.D.Marcus S.Mariæ in Porticu, de Cornelijs.

Reueren-

Reuerendiss. D. Sigismundus sanctæ Mariæ nouæ.
Reuerendiss. D. Alphonsus S. Theodori, Seneñ.

PATRIARCHAE.

Reuerendus pater D. Cæsar Alexandrinus.
Reuerend. pater D. Alphonsus Antiochen*.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. pater D. Iulius Corinthieñ.
Reuerend. pater D. Franciscus Consan.
Reuerend. pater D. Aldronddinus Nicosieñ.
Reuerend. pater D. Bernardus Spalareñ.
Reuerend. pater D. Hieronymus Antibareñ.
Reuerend. pater D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. pater D. Franciscus Iadreñ.
Reuerend. pater D. Fredericus Salernitañ.
Reuerend. pater D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. pater D. Ieremias Traneñ.
Reuerend. pater D. Rainaldus Ragusiñ.
Reuerend. pater D. Andreas * Nobontasieñ.
Reuerend. pater D. Petrus Arboreñ.
Reuerend. pater D. Robertus Rheginus.
Reuerend. pater D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. pater D. Ioãnes Maria Sipontiñ.

EPISCOPI.

* Tarnisinus — Reuerend. pater D. Bernardus * Teruisinus.
Reuerend. pater D. Simon Ariminen.
Reuerend. pater D. Iacobus Papheñ.
Reuerend. pater D. Albertus * Valueñ.
Reuerend. pater D. Siluester Vuigornieñ.
Reuerend. pater D. Iacobus ciuitatis ducalis.
Reuerend. pater D. Ioannes Aquilanus.
Reuerend. pater D. Franciscus Vincentinus.
Reuerend. pater D. Octauianus Viterbieñ.
Reuerend. pater D. Franciscus Ortanus.
Reuerend. pater D. Iulianus Agrigentiñ.
Reuerend. P. D. Ioãnes Baptista Caualliceñ.
Reuerend. pater D. Bertrandus Adrieñ.
Reuerend. pater D. Paulus Lectoreñ.
Reuerend. pater D. Marinus Ceneteñ.
* Buduen. — Reuerẽd. pater D. Hieronymus * Bidrianeñ.
* Budineñ * Biduaneñ. — Reuerend. pater D. Iulianus Vulterañ.
Reuerend. pater D. Iacobus Fauentiñ.
Reuerend. pater D. Antonius Vrbinateñ.
Reuerend. pater D. Dominicus Lucerin.
Reuerend. pater D. Vincentius Nauleñ.
Reuerẽd. P. D. Ioãnes Dominicus Terdoneñ.
Reuerend. P. D. Ferdinandus Balneoregieñ.
Reuerend. pater D. Ioannes Tudeñ.
Reuerend. pater D. Franciscus Suessanus.
Reuerend. pater D. Andreas Militeñ.
Reuerend. pater D. Franciscus Bisignianeñ.
Reuerend. P. D. Ioãnes Baptista Brumateñ.
Reuerend. pater D. Petrus Castelli maris.
Reuerend. pater D. Gisbertus Rapollaneñ.
Reuerend. P. D. Ioãnes Franciscus Nolanus.
Reuerend. pater D. Hieronymus Aretiñ.
Reuerend. pater D. Gabriel Calueñ.
* Bergomeñ — Reuerend. pater D. Nicolaus * Pergameñ.
Reuerend. pater D. Ioannes Elneeñ.
* Acerreñ * Acceruen — Reuerend. pater D. Ioannes * Acerrañ.
* Vmbriaceñ. — Reuerend. pater D. Matthæus * Vmbriaceñ.
Reuerend. pater D. Benedictus Chieñ.

Reuerend. pater D. Bernardus Castreñ.
Reuerend. P. D. * Bernardinus Policastreñ.
Reuerend. pater D. Alexãder Alexãdrinus.
Reuerend. pater D. * Galesius Vilueñ.

* Hic legendum vel Albertus Vilueñ vel Galesius Belunensis, si tamen certi quidquam in tanta propriorum hominum confusione haberi potest.

Reuerend. pater D. Ioannes * Bobieñ.
Reuerend. pater D. Baptista Aquinateñ.
Reuerend. pater D. Franciscus Spoletañ.
Reuerend. pater D. Basilius Tudertiñ.
Reuerend. pater D. * Corradus Astuneñ. — * Côradus
Reuerend. pater D. Ioannes Antonius * Angloneñ.
Reuerend. pater D. Ludouicus * Sinieñ. — * Signeñ.
Reuerend. pater D. Simon Modrusieñ.
Reuerend. pater D. Ludouicus Triariceñ.
Reuerend. pater D. Latinus Vestanus.
Reuerend. pater D. Andreas * Litereñ. — * Litereñ
Reuerend. pater D. Philippus * Adriaceñ. — * Adiaceñ
Reuerend. pater D. Lucas Guardieñ. — * Aiaceñ.
Reuerend. pater D. Augustinus Sagoneñ.
Reuerend. pater D. Petrus Narnieñ.
Reuerend. pater D. Petrus Foroliuieñ.
Reuerend. pater D. Hieronymus Asculañ.
Reuerend. pater D. Andreas * Ausareñ. — * Aurereñ
Reuerend. pater D. Zacharias Terracineñ.
Reuerend. pater D. Dominicus Imoleñ.
Reuerend. pater D. Hieronymus * Insuleñ. — * Ilcineñ.
Reuerend. pater D. Scaramuza Cumanus.
Reuerend. pater D. Christophorus * Polignianeñ. — * Polliniañeñ.

ABBATES.

Reuerend. pater D. Basilius Abbas & Generalis Valis vmbrosæ.
Reuerend. pater D. Floremundus sancti Gregorij de vrbe.
Reuerend. pater D. Polydorus sancti Eutychij Spoletañ. diœcesis.
Reuerend. pater D. Antonius sancti Galgani Vulterañ. diœcesis.
Reuerend. pater D. Guilhelmus Abbas monasterii Beatæ Mariæ Britoñ.

MAGISTRI GENERALES ordinum.

Magister Aegidius ordinis Eremitarum sancti Augustini.
Magister Thomas ordinis Prædicatorum.
Magister Bernardinus ordinis Carmelitarum.
Magister Timotheus ordinis Minorum.

ORATORES.

Illust. Dominus Albertus de Carpi, serenissimi Maximiliani Romanorum Regis Orator.
Magnificus dominus Hieronymus Vich, Illust. & Catholici Ferdinandi regis Aragonum, & Castellæ gubernatoris.
Magnificus dominus Franciscus Foscarus Illust. Dominij Venetorum orator.
Nobilis dominus Bonus de Francischis, cõmunitatis Luceñ. orator.

ILLVST. DOMINI TEMporales, & senator vrbis.

Illust. Dominus Fredericus Marchio Mantuan.

Magnificus Domious Iulius Strociatus senator vrbis.

Dominus Hieronymus Benzon, vnus ex vrbis conseruatoribus.

Illust. Dominus Iulius de Vrsinis.

Illud. Dominus Iacobus de Sabellis.

Et alij quam plurimi domini & milites ordinis sancti Ioannis Hierosolymitan.

¶Fuit celebrata Missa Spiritus sancti per reuerend. patrem dominum Alphonsum Patriarcham Antiochenum in altari existente in loco Concilij, quod fuit mutatum propter absentiam Papæ, & versum versus reuerendissimos dominos Cardinales & prælatos Concilij. Et facta oratione per reuerendom patrem dominum Ioannem Mariam Archiepiscopum Sipontin. cuius tenor in fine præsentis sessionis inseretor, reuerendiss. dominus Raphaël Episcopus Ostien. præsidens, accessit ad altare, & ibidem indutus ornameotis pontificalibus, sedens ante altare, habens dorsum ad altare, & faciem versus Concilium, incepit hymnum, Veni creator Spiritus. Et cantatis litanijs & alijs deuotis orationibus consuetis cantari, & cantato euangelio per dominom Antonium de Piperno, diaconum capellæ sanctissimi Domini nostri Papæ, quod est secundum Ioan-
Ioan. 10. nem, & incipit, Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostiom &c. nobilis dominus Bonus de Fraocischis orator communitatis Lucen. dedit mandatum communitatis suæ præsidenti Concilij ad interessendum Concilio. Et statim supradictus reuerendiss. dominus Episcopus Ostiensis, tradidit illud reuerend. patri domino Thomæ Phædræ secretario Concilij. Qui ascendit ambonem, & illud legit tenoris infrascripti.

MANDATVM LVCENSIVM.

CVm sit, quòd beatissimus & sanctissimus dominus nostes Iulius summa Dei prouidentia sacrosanctæ Romanæ, ac vniuersalis Ecclesiæ Pontifex optimus maximus, ad extinguendum hæreses, abolendumq; perniciosum ac detestabile exortum schisma, & pro bono pacis vniuersæ Christianæ Reipublicæ, celebrari iam firma sententia sua decreuerit, indixeritq; generale & vniuersale Concilium in Laterano, nosq; vt alios Christi fideles, ad interueniendum huiusmodi Concilio sua in nos paterna charitate sit hortatus, ideo nos aulani & vexillifer iustitiæ populi & communis Lucen. vtpotè qui vniuersam potestatem & imperium nostræ ciuitatis & populi repræsentamus, iuxta formam statutorum & ordinamentorum nostri communis, cùm persooaliter interesse nequeamus, sicuti nostri præcipui esset officij & desiderij, vices nostras tenore præsentium nostrarum patentium literarum, quas potestatem publici solennis & authentici instrumenti habere volumus, omni meliori modo, via, iure & forma, quibus magis, melius & validius tam de iure, quàm de facto & consuetudine à nobis fieri potest & debet, demandauimus, & demandamus præstantissimo Iur. Vtr. consulto, domino Bono de Francischis, ciui & Oratori nostro dilectissimo Romæ agenti, vt huiusmodi sacrosancto Concilio, nostro & ciuitatis nostræ Lucen. populique vniuersi nomine intersit, & assistat cum reliquis potentatuum Christianorum legatis, qui etiam ibi aderunt, ea omnia & singula præstando & peragendo, quæ à nobis quoquo modo adhiberi & præstari possent, ad honorem, decus, ornamentum, amplitudinem, exaltationem, & conseruationem præfati sanctissimi Domini nostri Papæ Iulij Secundi Pontificis Maximi, necnon S. R. E. ac vniuersalis, ipsius sacrosancti Lateranen. Concilii, cum amplissima authoritate & omnimoda potestate, facultate, balia & arbitrio nobis in hac parte attributis iuxta formam statutorum, decretorũ, & ordinamentorum nostri communis, ad omnia & singula in tam pio & sacrosancto Concilio, qualia & quantumcunq; fuerint tractanda, peragenda, promittenda, iureiurando firmanda, præstanda, adimplenda, perficienda tam de iure, quàm de facto & ex consuetudine, & non secùs acsi nos ipsi coràm personaliter ageremus, faceremus & adimpleremus, promittentes omnia & singula à præfato nostro Oratore nomine quo suprà, tam verbo quàm scripto in præmissis, & circa præmissa tractanda, peragenda, concludenda, & firmanda nos esse approbaturos, ratasque & grata in perpetuum & omni tempore habituros. In quorum quidem omnium & singulorum fidem, robur & testimonium, has nostras præsentes literas in patenti forma tam viuæ vocis oraculo, quàm dato & obtento inter nos partito ad buxulas & pallottas, ac seruatis seruandis, fieri & sigillari iussimus nostri soliti & maioris sigilli dioi Martini impressione. Datum in nostro Lucen. palatio, anno Domini 1513. indictione prima, die verò Octaua mensis Februarii.

Io. nobilis Cancellarius de mãdato scripsi.

¶Quo perlecto, exclusisq; de more aliis non habentibus voces diffinitiuas, exceptis Oratoribus Principum, & Baronibus, & alijs Prioribus prælatis in suis subsellijs existentibus mitratis, clausoque Concilio & portis, reuerendus pater dominus Scaramuza Episcopus Cuman. ascendit ambonem, & legit quandam bullam tenoris sequentis.

BVLLA

BVLLA INNOVATIONIS ET confirmationis constitutionis contra Simoniacam prauitatem, in electione pontificis non committendam.

IVlius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Cōcilio. Si summus rerum opifex, terrarum cœliq; sator, sua ineffabili prouidentia Ro. Pontificem in cathedra præeminentiæ pastoralis Christiano generi præesse voluit, vt sanctam Ro. vniuersalem Ecclesiā synceris corde & opere gubernaret, fideliumq; omnium profectibus solicitis studijs intenderet, decens & salutare reputamus, vt in electione præfati pontificis, in quem, vt puritatis & candoris speculum fideles ipsi intuentur, omnis labes, omnisq; illius suspicio absit, talesq; ad tanti fastigij gradū assumantur, qui ritè & rectè & canonicè ingressi, modo & ordine conuenientibus nauiculæ Petri gubernacula sustineant, talesq; existāt, in tanto dignitatis culmine constituti, qui bonis & rectis solatio, malis autem formidini sint, & eorum exemplo cæteri fideles ad benè operandum instruantur, & ad viam salutis dirigantur, & ea quæ propterea per nos statuta & ordinata fuerunt pro rei magnitudine & grauitate, per sacrum generale Concilium approbentur & innouētur, & approbata & innouata cōiantur, vt eo firmiùs perdurent, & tenaciùs obseruentur, & aduersus diaboli multiplices insidias defendātur, quo fuerint dicta authoritate sæpiùs circunfulta. Dudū siquidem à nobis magnis & vrgentibus causis, magnaq; & matura discussione & deliberatione, cum doctissimis & grauissimis viris etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus præcedentibus & præhabitis, emanârunt literæ tenoris subsequentis.

CONSTITVTIO INSERTA.

IVlius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Cùm tam diuino quàm humano iure in spiritualibus præcipuè detestabiliter Simoniæ sit labes prohibita, & longè magis in electione Romani pontificis vicarij Iesu Christi Domini nostri abominabilis sit, & vniuersali Ecclesię perniciosa: nos, qui regimini eiusdē vniuersalis Ecclesię, meritis licèt imparibus, authore Domino præsidemus, cupientes, quātùm cum Deo possumus, in præmissis pro tantæ rei necessitate ac periculi magnitudine (vt tenemur) in posterum salubriter prouidere, de fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio & vnanimi cōsensu, hac nostra perpetuò valitura constitutione, Apostolica authoritate, & de potestatis nostræ plenitudine statuimus, ordinamus, decernimus & diffinimus, q si (quod Deus pro sua clementia & in omnes bonitate auertat) contigerit, postquàm nos vel successores nostros successiuè ipse Deus ab huiusmodi vniuersalis Ecclesię regimine absoluerit, humani generis inimico procurante, & ambitione vel cupiditate ad hoc inclināte seu impellente, electione Romani Pont. ab eo, quem eligi contigerit, vel ab aliquo, seu aliquibus de cœtu Card. quomodolibèt votum dantibus, per Simoniacam hæresim in dando, promittendo vel recipiēdo pecunias, bona cuiusq; generis, castra, officia vel beneficia, seu promissiones & obligationes, commissam per se vel alium, seu alios quomodocunq; & qualitercunq; etiam in duarum partium, vel omnium Cardinaliū vnanimi concordia quomodolibèt, etiam per viam assumptionis vnanimiter, nemine discrepante, etiam sine scrutinio factę, celebrari vel fieri, non solum huiusmodi electio vel assumptio eo ipso nulla existat, & nullam eidem sic electo vel assumpto administrandi in spiritualibus & temporalibus facultatem tribuat, sed etiam contra dictum sic electum vel assumptum, de Simoniaca labe à quocunque Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, opponi & excipi possit, sicut de vera & indubitata hæresi, ita q à nullo pro Roman. Pontifice habeatur, quinimmò ipse sic electus, à priori suo Cardinalatus & alio quocunq; honore, ecclesijs cathedralibus, etiam metropolitanis & patriarchalibus, monasterijs, dignitatibus, & alijs quibuscunq; beneficijs & pensionibus, quæ tunc obtinebat in titulum vel in commendam, aut aliâs quomodocunque, eo ipso absque alia declaratione priuatus existat: & idem electus, non Apostolicus, sed Apostaticus, & tanquàm Simon magus & hæresiarcha, & ad prædicta omnia & singula perpetuò inhabilis habeatur & sit. Nec huiusmodi Simoniaca electio per subsequentem ipsius inthronizationem, seu temporis cursum, aut etiam omnium Cardinalium adorationem seu obediētiam, vllo vnquàm tempore conualescat. Liceatq; omnibus & singulis Cardinalibus, etiam illis, qui huic Simoniacæ electioni seu assumptioni consenserint, etiam post inthronizationem & adorationem seu obedientiam, ac etiam vniuerso clero, populo Rom. necnon subditis, & sancti Angeli de vrbe, ac quarumuis aliarum Roman. Ecclesiæ arcium præfectis, castellanis, capitaneis, & alijs officialibus, quocunque homagio seu iuramento, vel cautione præstitis non obstante, à talis electi etiam inthronizati obedientia & deuotione, impunè & quandocunque discedere, (ipsis fidei Roman. Ecclesiæ & obedientiæ futuri Roman. Pontifi. canonicè intrantis, nihilominùs adstrictis permanentibus) & eum vt magum, ethnicum, publicanum, & hæresiarcham euitare. Ad cuius quoq; confusionem possint Cardinales, qui præfatæ electioni se opponere voluerint, si præ-

præsumpserit se regimini vniuersalis Ecclesiæ prætextu talis electionis ingerere, auxilium brachij secularis contra eũ implorare. Nec tales ab eius obedientia discedẽtes, tanq̃ tunicæ Dñi scissores, aliquarum propter dictum discessum, pœnarum seu censurarum vltioni subiaceant. Cardinales verò, qui eum sic Simoniacè elegerint, à suis ordinibus & etiam Cardinalatus titulis & honore, ac quibuscunq; Patriarchalibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, & alijs prælaturis, ac dignitatibus & beneficijs, quæ in titulum vel commendam tunc obtinebant, vel in quibus seu ad quæ ius tunc habebant, absq; alia declaratione priuati existant, nisi ab illo penitùs & cũ effectu discesserint, & reliquis Cardinalibus, qui huiusmodi Simoniæ non cõsenserint, infra terminum octo dierũ, postq̃ fuerint ab eis requisiti personaliter, (si fieri poterit, aliâs per edictum publicum) se absq; fictione vel fraude vniuerint & coniunxerint. Et tunc, si præfatis alijs Cardinalibus se vniuerint & coniunxerint, in pristinum statũ, & ad pristinos honores & dignitates, etiã Cardinalatus, ac ecclesias & beneficia, quibus præerant, & quæ obtinebant, reintegrati, rehabilitati, ac restituti & repositi, ab huiusmodi Simoniæ labe, & censuris ac pœnis ecclesiasticis quibuscunque absoluti eo ipso existant. Mediatores verò, proxenetæ, trapezitę tam clerici quàm laici cuiuscunq; dignitatis, qualitatis & ordinis fuerint, etiam Patriarchali, Archiepiscopali, siue Episcopali, vel alia seculari, mundana siue ecclesiastica dignitate prędíti, etiam quorumcunq; Regũ & principum Oratores vel nuncij, huius Simoniacæ electionis participes, sint omnibus suis Ecclesijs, beneficijs, pręlaturis & feudis, ac alijs quibuscunq; honoribus & bonis eo ipso priuati, & ad similia inhabiles, ac etiam actiuè & passiuè intestabiles, & eorum bona ipso facto, ad instar reorum criminum læsæ maiestatis, Fisco Apostolicæ sedis applicentur, deuoluanturq;, si prædicti delinquentes ecclesiastici fuerint, vel aliâs Romanæ Ecclesiæ subditi. Bona verò & feuda taliter delinquentium, non subditorum secularium in partibus existentia, fisco secularis principis, & in cuius territorio bona sita fuerint, ipso facto similiter applicentur. Ita tamen, q̃ si infra tres menses, à die, quo notum fuerit illos Simoniam commisisse, vel participasse, principes dicta bona fisco suo actualiter non applicauerint, ex tunc illa fisco Ecclesię Romanę applicata censeantur, & sint eo ipso, absq; aliqua similiter declaratione. Promissiones quoq; & obligationes, siue sponsiones, propterea quandocunq;, etiam ante tempus dictæ electionis, etiam extra personas Cardinalium per quoscunq; alios quomodocũq; factæ, cum quauis inexcogitabili solennitate & forma, etiã iuratæ, conditionales siue euẽtuales, & in forma excõmissarũ ex quacunq; causa, etiã depositi, mutui, cambij, confessionis de receptis, donationis, arrendamenti vel venditionis, permutationis, vel alterius cuiuscunq; cõtractus, etiam in ampliori forma cameræ Apostolicæ factæ, sint nullę & inualidæ, & ad agendum inefficaces, nullusq; illarum vigore cogi vel constringi possit in iudicio vel extra, liceatq; omnibus ab illis impunè, absq; aliquo metu siue periurij nota recedere. Et insupèr liceat Cardinalibus, qui electioni prædictæ Simoniacæ interfuerint, & à præfato sic electo discesserint, adhibitis secum alijs Cardinalibus, etiã illis, qui huiusmodi Simoniacæ electioni consenserunt, & posteà eisdem Cardinalibus in dicta Simonia non complicibus se vniuerint, si se cum eisdem vnire voluerint, alioquin sine eis, ad alterius nihilominùs pontificia electionem, non expectata alia sententia declaratoria Simoniacæ electionis huiusmodi, eadem tamẽ præsente nostra constitutiona semper in suo robore permanente, liberè aliàs tamen canonicè deuenire, & Concilium etiam generale indicere, & conuocare in loco idoneo, prout eis videbitur expedire, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, & præcipuè fere. Alexandri Papæ 3. quæ incipit, Licèt de euitanda discordia, & aliorum Romanorum pontificum prædecessorũ nostrorum etiam in Concilijs Generalibus editis, cæterisq; contrariis quibuscunq; inhibẽtibus. Postremò omnibus & singulis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui pro tẽpora erunt, & eorum sacro Collegio, ne Apostolica sede vacante, prædictis contrauenire, vel contra præmissa vel aliquod præmissorũ statuere, disponere, ordinare, vel aliquo modo facere seu attentare præsumant quocunque exquisito colore vel causa, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, quam ipso facto incurrant, & à qua non nisi per Rom. Pont. canonicè electum absolui possint, nisi in mortis articulo præcipimus: decernentes exnunc irritum & inane, si secùs super his vel aliquo præmissorũ à quoquàm scienter vel ignoranter, etiam per nos contigerit attentari. Vt autem pręsentis constitutionis, decreti, statuti, ordinationis, ac inhibitionis nostræ huiusmodi tenor ad omnium notitiam deducatur, volumus, præsentes literas nostras in valuis Basilicæ principis Apostolorũ, necnõ cancellariæ, ac in acie Campiflorę affigi, nec aliã earundẽ literarũ publicationis solennitatẽ requiri aut expectari debere, sed huiusmodi affixionẽ pro solenni publicatione & perpetuo robore sufficere. Nulli ergo omnino hominũ liceat, hanc paginã nostrorũ cõstitutionis, ordinationis, statuti, decreti, diffinitionis, applicationis, appropriationis & inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotentis Dei ac beatorũ Petri & Pauli Apostolorum eius,

se no-

se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1505.19. Cal. Febr. pontificatus nostri anno 3.

Quæ literæ deindè, pro ipsarum subsistētia firmiori & notorietate, dum Bononiæ cū nostra curia essemus de mense Octobris, pontificatus nostri anno 7. in consistorio nostro secreto, etiam venerabilibus fratribus nostris sanctæ Ro. ecclesię Card. & aliquibus prælatis nostris domesticis, lectę & publicatę & approbatæ, & demum in quinterno cancellariæ descriptæ & annotatæ, & in audientia contradictarum, ac alijs locis publicis dictæ ciuitatis, & postremò Romæ in locis designatis solenniter publicatæ extiterunt, & eorum exemplaria ad omnes ferè Christianos principes transmissa. Nos insupèr attendentes, quanti ponderis, quantique exitij Christi vicariorum in terris adulterinæ electiones essent, quantumq; detrimenti Christianę religioni afferre possent, præsertim his difficilimis temporibus, quibus diuersimodè vexatur Christiana religio vniuersa, volentes satanæ dolis & insidijs, humanæq́ue pręsumptioni & ambitioni, quantùm nobis permittitur, obuiare, vt literæ prædictę eo magis obseruentur, quo clariùs constiterit, eas matura & salubri deliberatione dicti sacri Concilij approbatas & innouatas, qua statutæ & ordinatæ fuerunt, licèt ad sui subsistentiam & validitatem alia probatione non indigerent, sed ad abundantiorem cautelam, & ad tollendam omnem doli ac malitiæ causam malè cogitantibus, & tam saluberrimæ constitutioni contrauenire satagētibus, vt eo tenaciùs obseruentur, & difficiliùs tollantur, quo tantorum patrum fuerint approbatione munitæ, literas prædictas cum omnibus & singulis statutis, ordinationibus, decretis, diffinitionibus, pœnis, inhibitionibus, alijsq́ue omnibus & singulis clausulis in eis contentis, sacro hoc Lateranen. Concilio approbante, authoritate & potestatis plenitudine præfatis approbamus & innouamus, easq́ue inuiolabiliter & irrefragabiliter obseruari & custodiri mandamus, roburq́ue perpetuę firmitatis obtinere, ac Cardinales, mediatores, oratores, nuncios, & alios in dictis literis cōtentos, ad ipsarum literarum, & omnium & singulorum in eis expressorum obseruationem, sub censuris & pœnis, & alijs in eis cōtentis, iuxta earundem literarum tenorem & formam teneri, & obligatos fore decernimus & declaramus, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quæ in dictis literis volumus non obstare, cæterisq́ue contrarijs quibuscunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat, hāc paginā nostræ approbationis, innouationis, mandati, decreti & declarationis infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum.

Datum Romæ in basilica Lateranen. in sacta sessione, anno Domini 1512. 14. Calen. Martij, pontificatus nostri anno 10.

Bal. Tuerdus.
Ia. Questemberg.

¶ Qua perlecta, idem reuerend. pater petijt, an placerent paternitatibus patrum ibidèm existentium contenta in bulla. Et immediatè scrutatores votorum vnà cum protonotarijs & notarijs receperunt vota. Et omnibus ferè habentibus vocem diffinitiuam, placuerunt simpliciter contenta in bulla, præter infrascriptos quinq;, qui votârunt, & responderūt vt infrà, videlicet. R. D. Ioan. Dominicus Episcopus Terdoneñ. qui noluit dare votum, quia dixit se non esse benè informatum. R. D. Benedicto episc. Chieñ. placuit dispositio schedulę, sed non forma. R. D. Bernardus episcopus Castreñ. dixit, pœnas contentas in supradicta schedula esse modificandas. R. D. Scaramuzæ episcopo Cumano placuit de manifesta Simonia, de occulta non, nisi declaratione priùs facta per generale Concilium. R. D. Alexandro episcopo Alexandrino placuit, quatenùs Simonia sit notoria facti permanētis, vel procederet declaratio generalis Concilij, vel ab omnibus vel duabus partibus Cardinalium opponeretur de Simonia. Successiuè idem reuerend. pater dominus Scaramuza episcopus Cumañ. legit aliam schedulam tenoris infrascripti.

ALIA SCHEDVLA.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio. Inter alia necessaria & fructuosa opera in sacro Laterañ. Concilio, pacis authore fauente, peragenda, in quarta illius sessione literas nostras, per quas Ro. curiæ officiales & illorum exactiones generaliter reformauimus, per nonnullos alios deputatos & deputandos particulariter declarare, & declarationes ipsas in alijs sessionibus nobis in eodem Concilio referre, & ab ipso Concilio approbari præcepimus & mādauimus, necnon negocium & discussionem declarationis, nullitatis, inualiditatis, & abrogationis assertæ sanctionis pragmaticæ in partibus Gallicanis, nulla legitima authoritate, sed contra Ecclesiasticam libertatem, in sanctæ sedes vilipendium, abusu Gallicorum prælatorum, & aliorum laicorum eis fauentium introductæ, venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. cardinalium, & aliorum prælatorum congregationibus, relationemq́ue discussorum in prima aut alijs sessionibus, prout commodè fieri posset, nobis & Concilio præfato faciendam, Cōcilio huiusmodi

appro-

approbante commiſimus, Gallicosque prælatos, capitula eccleſiarum, & monaſteriorũ parlamenta, & laicos illis fauentes, & dicta ſanctione abutentes, omnesque & ſingulos alios in præmiſſis ſua communiter vel diuiſim intereſſe putantes, per edictum publicũ (cùm ad partes illas tutus non pateat acceſſus) in Mediolaneñ. Aſteñ. & Papieñ. eccleſiarum valuis affigendum, moneri, citari infra certum competẽtem terminum præfigẽdum, ad cõparendum coram nobis & dicto Concilio, cauſasq; dicendum, quare ſanctio præſata, illiusq; corruptela & abuſio in cõcernentibus authoritatem Rom. eccleſiæ & ſacrorum canonum, ac Eccleſiaſticæ libertatis violationem, nulla & inualida declarari & abrogari non deberet, ſtatuimus & decreuimus. Cùm autem particularis declaratio officialiũ fieri & referri, citatioque & monitio contra prelatos Gallicos, & alios illis fauẽtes, & ſua intereſſe putãtes, decretæ & executæ, reproduci hactenus non potuerint, & tempus ad comparendum præfixum nondũ lapſum extiterit, nosque notoria aduerſa valetudine impediti, iuxta deſiderium cordis noſtri in ipſo Concilio perſonaliter intereſſe non poſſimus, cupiamusque particularem reformationem, & citatione ac monitione huiuſmodi reproductis, diſcuſſionem abrogationis & declarationis prædictarum, earumq; relationes maturè & accuratè fieri, ac priſtina noſtra valetudine reſtituta, quã pius & miſericors Dominus ſua ſolita clementia concedere nobis dignetur, per nos ipſos debitum Apoſtolicæ ſeruitutis in ipſo Cõcilio exequi, eodem ſacro Concilio approbante, ſextam ſeſſionem tertio idus Aprilis proximè ſequentis faciendam indicimus.

Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam noſtrorum præcepti, mandati, commiſſionis, ſtatuti, decreti & indictionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ in publica ſeſſione in Lateranenſi ſacroſancta Baſilica ſolenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicæ 1512. 14. Calendas Martij, Pontificatus noſtri anno decimo.

Qua perlecta, idem reuerendus pater petijt, an placerent paternitatibus ſuis contenta in ſchedula, & omnes, nemine penitùs diſcrepante, dixerunt, placere contenta in ſchedula.

Poſtmodùm dominus Marianus procurator fiſci & Concilij petijt, & obtinuit à reuerendiſſimo domino præſidente citationem ad portam Concilij, contra abſentes intereſſe debentes ipſi ſacro Concilio. Et deinde facta citatione & relatione, accuſauit contumaciam abſentium, & petijt contra eos declarari pœnas & cenſuras decretas contra non venientes ad ſacrum Concilium: ſuper quibus omnibus petijt inſtrumentum & inſtrumenta.

Deinde reuerẽdiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Dominicus Epiſcopus Portuenſis, Cardinalis Grimanus nũcupatus, procurator reuerendi patris domini Antonij Contareni Patriarchæ Venetiarum, dedit eius mandatum ad excuſandum eundem & nomine eius intereſſendum, ſubſcriptum per dominum Ioannem Franciſcum à puteo publicum notarium, & eius ſigillo ſigillatum. Ac etiam dictus reuerendiſſimus dominus Cardinalis procurator reuerendi patris domini Hieronymi Taruiſini electi Cremonenſis, ad excuſandum eundem electum, ac ad intereſſendum nomine eius ſacro Lateranenſi Concilio, dedit duo mandata ipſius electi publica, & vnum ſubſcriptum per diſcretum virum Iacobum Faſolum de Venetijs, eiuſdem electi ſigillo ſigillatum, & aliud ſubſcriptum tantùm per eundem Iacobum Faſolum publicum notarium. Et reuerendus pater dominus Hieronymus Epiſcopus * Biduanenſis, *Budimẽ. procurator reuerendi patris domini Iacobi de Petrucijs Epiſcopi * Larinenſis, de- *Alarioẽ: dit mandatum ad excuſandum eundem Iacobum epiſcopum, & nomine eius intereſſendum, ſubſcriptum per diſcretum virum Loyſium Granara de Neapoli, publicum Apoſtolica authoritate notarium. Et reuerendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Antonius tituli ſancti Vitalis preſbyter Cardinalis procurator reuerend. patris domini Chriſtophori de Spiritibus electi Cæſenatenſis, ad excuſandum & intereſſendum Concilio dedit eius mandatum, ſubſcriptum per dominum Petrum Paulum Ludouici publicum notarium. Et reuerendus dominus Paris de Graſſis, ſanctiſſimi domini noſtri Papæ magiſter cæremoniarum, procurator reuerend. patris domini * Fi. Rouarella Archiepiſcopi Rauennatenſis, docuit de eius mandato legitimo ad excuſandum & intereſſendum Concilio, ſubſcriptum per dominum Antonium Garulphum Britonenſem, publicum notarium. Ac reuerendus dominus Andreas Sanna canonicus * Vſulenſis, procurator reuerend. *Vſelleẽ. patris domini Ioannis Sannæ epiſcopi * Vſulenſis, docuit de eius mandato ad intereſſendum & excuſandum, & erat ſubſcriptum per dominum Ioannem Ordium publicum notarium. Deinde reuerendus pater dominus Galeſius epiſcopus * Beluneñ. pro- *Bellunẽ. curator reuerendi patris domini Angeli de Ripantibus de Eſio epiſcopi Eſini, dedit eius mandatum, ſubſcriptum per dominum Antonium Franciſcum Ser Angeli de Eſio publicum notarium. Et reuerendus pater dominus Laurentius de Fliſco, epiſcopus Montis regalis, procurator reuerendi pa-

tris

tris domini Bonifacij Ferrier episcopi Iporigien. docuit de eius legitimo mãdato, subscriptum per discretum virum Iacobum de * Peritis de Baergoro publicum notarium. Et etiam dedit mandatum reuerend. patris domini Augustini electi Vercellen. subscriptum per dominum Paulum Petri de Mascis publicum notarium, ad excusandum eosdẽ reuerendos dominos Bonifacium & Augustinum, ac eorum nominibus interessendum sacro Concilio. Successiuè reuerendiss. in Christo pater & dominus, dominus Petrus tit. S. Eusebij presbyter Card. Anconitanos nuncupatus, procurator reuerend. patris domini Cosmæ Pacij Archiepiscopi Florentini, volens docere de eius mandato, dedit legitimum subscriptum per dominum Laorentium Andreæ de Ciubis publicum notarium. Et reuerendus pater D. Vincentius Archiepiscopus Neapolitan. procurator reuerend. patris D. Iuliani episcopi Ruben. ad excusandum & nomine eius interessendum, dedit mandatum eiusdem, subscriptum per discretum virum D. Ioannem Andream Florentin. de Neapoli publicum notarium. Et reuerend. D. Manilius Acolytus sanctiss. domini nostri, procurator reuerend. patris domini Pauli episcopi Argolicen. ad excusandum & interessendum Concilio, dedit mandatum, subscriptum per dominum Cataneum de Lipis publicum notarium. Et reuerend. pater dominus Iacobus episcopus Paphen. procurator reuerend. patris domini Bartholomæi episcopi Montis viridis, ad excusandum & interessendum dedit mandatum, subscriptum per dominum Laurentium Francisci de Bonnicontijs ciuem Romanum, de regione montium publicum notarium. Et demum reuerend. D. Stanislaus de Aualziuo decretorum doctor, canonicus * Noladislanuen. dedit mandatum reuerendi patris D. Vincentij episcopi * Noladislanuen. ad excusandum & interessendum eius nomine in sacro Lateran. Concilio, subscriptum per dominum Matthiam Bernardi de Ossineza publicum notarium clericum Placentinæ diœcesis. Quibus peractis, indicta fuit sessio sexta tertio Aprilis proximè futuri. Et hæc fuerunt pro quinta sessione.

* Naleen.

Finis quintæ sessionis tempore vitæ Iulij secundi expeditæ, eo absente, propter ægritudinem, ex qua quatriduo post obijt.

Hic Ioannes Maria fit postea 1550. Iulius III.

Tenor verò sermonis & orationis, habitæ in dicta sessione per reuerendum patrem dominum Ioannem Mariam de monte Archiepiscopum Sipontin. sequitur & est talis:

In prima orationis parte laudatur institutio Conciliorum, & summus Pontifex Iulius, quòd Lateranense Concilium indixerit. In secunda suadentur patres ad restituendam iustitiam, vnitatem, pacem, quæ tria diuina munera, & hominum & temporum iniuria deleta videbantur.

PRiusquàm in hoc celeberrimo Christiani urbis, conuentu verba facere incipiã, vt ea dicenti mihi, vobisq; audientibus facultas diuinitùs infundatur, qua & ego ad communem Christianæ Reipub. salutem dignitatemque pertinentia facilè recenseam, & vos liberè decernatis, laudabili maiorum nostrorum monente instituto sanctissimi Spiritus, cuius numine salutaris hæc summo studio celebratur Synodus, opem ac præsidium humilimè implorabo.

Tametsi loci huius ornatissimi dignitas, & rei dignissimę (de qua mihi dicendum est) amplitudo, vestrique amplissimi conspectus maiestas, patres sapientissimi, ab hoc demandato dicendi munere me deterrebant, non tamen inuitus, sed læto potiùs hilarique animo maiorum imperio parui, si nihil aliud, hoc certè sperans me assequuturum laudis, quòd indignus non fuerim iudicatus, cuius orationi grauissima vestrum omnium præsentia interesset. Suadebat præterea, & magnoperè confirmabat Iulij Pontificis, vestro ac tantorum virorum erga Rempublicam Christianam singulari & pene incredibili studio, quod præ se quisque ferre visus est mihi, cùm antea semper, tum verò quoties ad hanc sacrosanctam conuentum est Constantinianam ædem. Cunctos enim nostræ religionis ac fidei instaurandæ, confirmandæ, amplificandæ, acerrimo inflammari desiderio perspiciebam; vndè facilè adducebar vt crederem, me de his rebus (quę vniuerso Christianorum cœtui consulerent atque prospicerent) dicentem vos attentè benigneque audituros. Nam quæ maximè ad Christiani generis vtilitatem, dignitatem, authoritatem pertineant, statui quantum tẽporis angustia concesserit, hodierna oratione complecti. Adestote igitur animis, vosq; ipsos mihi æquos benignosque iudices præbete. Ego in id præcipuè incumbam, vt nisi composita rerum varietate, audientium auribus iocunditatem, delectationemque attulero, satietatem quidem ac molestiam, inculta verborum prolixitate minimè sim allaturus.

Cùm autem ad illustrandam & propagandam, nedum conseruandam ac tuendam, nostram fidem religionemque, synodum hoc tempore sapiẽter institutam luce clarius appareat, primùm de saluberrima eius institutione dicemus, vbi singularem pontificis Iu-

lij

lij prudentiam atque incredibilē animi celsitudinem attingi æquo animo patiamini. Quæ deinde pro Christianæ Reipublicæ robore, splendore, amplitudine decernēda potissimùm videntur, quo breuiùs fieri poterit perstringam. Sanctissimæ igitur huius Lateranensis synodi institutionē cùm alia plurima mirificè commendant, summisque in cęlum laudibus extollunt, tum illud in primis, quòd nil nisi ex omni parte perfectum, iustum, optimum, & Christianæ Reipublicæ oportunum maximeq; fructuosum, sapientissimorum patrum, ac præstantium omni virtutum & disciplinarum genere hominum consilio (quorum lectissima huiusce templi subsellia ornari frequētia intuemur) statui decernive posse censetur, quippe quod plurimarum ciuitatum, gentium, nationum periculis atque euentis (vel ab ipsa terrarum orbis origine) compertū & exploratum est. Floruisse in Gręcia Athenienses, viguisse Lacedæmonios, claruisse Corinthios accepimus, quàm diu integerrimorum consilia domi militiæque valuissent. Nihil enim (quod ad mores, ad instituta, ad leges, ad delectum habendum, ad aciem instruendam, ad conserendam pugnam spectaret) nisi exquisitis plurimorum sententijs, ijsdem in ciuitatibus gerebatur. Nec ab re quidem apud Homerum Agamemnō ille plures sibi dari diutissimo ad Troiā bello Nestoris, quàm Achillis similes exoptabat, quorum alteri lacertis & viribus, alteri cōsilijs ac sententijs præstarent. Quid, ꝙ hanc ipsam vrbem, summum Imperij Principatum, non absq; sapientissimorum hominum consilio adeptam, cunctis terrarū gentibus nationibusq; priuatim ac publicè agendi normam legemq; præscripsisse constat? Recolite singulas regum actiones, contemplamini post liberam ciuitatem vniuersa consulum, tribunorum, decemuirorum, aliorumque magistratuū gesta. Euoluite cūcta Cæsarum monumenta. Quidnam aliud, obsecro, nisi prudentium consilia, regnum peperisse, Remp. cōstituisse, Imperiū potentiamq; auxisse comperietis? Sed quid in re Christiano nomini opportuna, seu potiùs necessaria, vbi non de vnius alteriúsve Reipublicæ ac prouinciæ salute, libertate, dignitate; sed de sanctissima Christi fide, de orthodoxa religione, de Christianorum omnium quiete agitur, Græcorum Romanorúmve diutiùs immoramur exemplis, cùm longè melior consultandi ratio, præstantior consilij norma, exactius sapientissimorum hominum iudicium, maiorique diligentia perpensum, vel hoc ipso in loco, vel alibi gētium religionem nostram asseruerit, conseruârit, defenderit, amplificârit? Complectimini cogitatione (si placet) Romanorum pontificum ad nostram hanc tempestatem labores, difficultates, pericula, tot tantarumque rerum discrimina. Quidnam aliud magis præsentaneum ad perferendas multiplices gentilium, hæreticorum, schismaticorum, improborum denique ac perditorum omnium agitationes atque procellas, ad euitandas syrtes & cautes, ad portenta & monstra conculcanda, ijs visum fuisse remedium inuenietis, quàm vt vniuersos patres ad se conuocarent, quorum consilio Apostolicæ ratis cursum in medijs fluctibus dirigerent, remis vndas perfringerent, attollerent vela, ancoras iacerent, clauum tenerent, portum denique ipsum celerrimè aduentarent, lætissimè contingerent, securissimè potirentur? Itaque celebrent alij præclarissimarum rerum à Iulio pontifice gestarum magnitudinem, varietatem, numerum: commendent plurimi admirandam in profanis sacrisque ædificijs magnificentiam, perpetuam plerique omnes felicitatem extollant: ego verò singularem illius prudentiam, incredibilemque animi firmitatem admirari nunquam satis poterò, quòd in summa totius Italiæ consternatione, in perditissima nonnullorum audacia nefariaque ambitione, in extrema potentissimi hostium exercitus immanitate intrepidus, interritus, inconcussusque, (vt tantorum patrum consilio, ne dicam authoritate atque opera, vteretur) saluberrimā synodum (quod nostrorum temporum pontifices in maiori omnium quiete, & Christianorum principum obedientia, minorique hostium formidine aggredi non sunt ausi) Christiano orbi indixerit: indictam, nulla clade, nulla factura deterritus, instituerit: institutam, nulla corporis atque animi molestia, nullo aliter sentiētium suasu abstractus, sic Deo fauente in hunc diem gerit, vt profanam omnem contumaciam abolere, sacrilegam dominandi libidinem cohibere, truculentam rapiendi licentiam refrenare, detestabiles & Christianæ reipublicæ perniciosas ac pestiferas in occupanda sacratissima Petri sede largitiones in perpetuum delere, adolescentes, nedum pullulantes hæreticorum ac schismaticorum segetes radicitùs extirpare: ridiculam denique, impiam, ac nefariam Mahumetis sectam funditùs euertere atque exterminare sibi proponat. Quare fit, vt non sanè obscuriorem illum ex tam præclara synodi institutione laudem omninò reportaturum confidamus, quàm veteres ij maiores eius reportarunt, qui innumeras Arij, Photini, Sabellij, Ebionitarum, Macedonij, Eudoxij, Nestorij, Pelagianorū, Eutychianorum, Dioscori, Theodori, Gregorij, Macarij, Monothelitarum, Acephalorum, ac cæterorum omnium hæreses de medio sustulerunt. Quandoquidem cùm virtutes cæteras, tum vel in primis tria hæc optima ac propè Diuina munera (quæ & temporum & hominum iniuria sunt penè deleta) summā iustitiam, inseparabilem vnitatē, cōmunem inter Christianos pacem, eius restitutum

tutum

tutum iri ſapientia, ac veſtro patres conſilio
non deſperamus. De quibus ſi me (vt cœpi-
ſtis) breuiter diſſerentem benignè attenteq;
audietis, & ego dicẽdo, & vos audiẽdo vber-
rimam (vt puto) frugem colligemus. Eſt igi-
tur iuſtitia prę cęteris inſtauranda, reſtituen-
da, illuſtranda: quippe quæ virtuium omniũ
fons atq; origo, & mortale genus Deo opti-
mo maximo conciliat, & humanam ſocieta-
tem arctiſſimo neceſſitudinis vinculo con-
iungit. Vt enim Deum immortalẽ, authorẽ,
parentem, moderatoremq; noſtrum, à quo
bonorũ omniũ origo & cauſa eſt, à quo nobis
eſſentia, motus, intellectus, contemplatio,
actioq; ue tributa, ſtudioſè colamus, piè vene-
remur, humilimè adoremus, vt eum nobis
propicium faciamus, vt pro cumulatiſſimis
in nos beneficijs memoriam gratiamq; non
diſſimulemus, vt mentem ei ſanam, innocen-
tem animum, vitam probam, voluntatem re-
ctam, caſtam, integram præbeamus, vt reli-
gionem cultumque ſacrorum minimè con-
temnamus, ipſa nos docet monetque iuſtitia.
Ea etiã, cùm natus ſit homo ſociabilis, quip-
pe qui in tãta rerũ naturæ copia, q̃ vſui ſunt,
ſupra cætera animalia inopia laborat, alie-
næq; opis indiget, ac propterea neceſſitate
impellente vt arbitrati quidam ſunt, cœtum
amat & ciuitates colit, ſola facit, vt ipſa ſo-
cietas & coniunctio retineri poſſit. Nã quid
patriæ, parentibus, propinquis, amicis, ciui-
bus, peregrinis, quid itẽ magiſtratibus pro-
fanis ac ſacris, quid principibus debeamus,
quid ſequi, quidve declinare, quid vel com-
mendare vel improbare iure oporteat, nobis
ante oculos proponit. Nempe vt æquitatem,
fidem, beneficentiam, pietatem, ſeueritatem,
integritatemque complectamur: ſuperbiam,
perfidiam, auaritiam, ſæuitiam, laſciuiã, am-
bitionem fugiamus, nos excitat atq; inflam-
mat. Quapropter hanc primùm omnium,
patres, reſtituite virtutẽ: huius luce, quę pe-
nitùs extincta eſt, Chriſtianum orbem illu-
ſtrate: hãc diligendam ijs iubete, qui iudicãt
terras: hanc ſeruandam ſtatuite Chriſtianis
principibus. Enimuerò eam eſſe virtutẽ, quæ
ſua cuiq; diſtribuit, Auguſtinus, Bernardus,
Ambroſius ſanctiſſimarumq; legum autho-
res diffinierunt. Porrò igitur inſpiciendum
eſt, an quiſque, quod ſuum eſt, poſſideat, an
quis alienum occupatum detineat. Sed hoc
loco ſinite me præterire, non dico Italiæ, ve-
rùm (quod longè miſerrimũ eſt) totius Eu-
ropæ calamitates, quæ tantæ ſunt, vt eas co-
gitatione, nedum oratione perſequi, vix ſine
lachrymis queam. Quem enim eſſe dicam
tam obtuſo pectore, corde ſic immani, mo-
ribus tam efferatis, cuius animus tot ſedium
atq; agrorum occupationes, tot vrbium, op-
pidorum, locorumq; omnium euerſiones ac
direptiones, tot furta, tot rapinas, tot ſacri-
legia meminiſſet, non perhorreſcat? Teſtes
eſtis vos miſerrimæ ciuitates, quæ nulla à
vobis patrata culpa, in viſcerib⁹ veſtris atro-
ciſſimos hoſtes pertuliſtis, quę in gremio pa-
rentũ infantes trucidari, matronas innoxias
imbelleſq; ſenes interfici, rapi ſacratiſſimas
virgines, ornatiſſima tẽpla ſpoliari, omniaq;
& flagitiorum & facinorum genera perpe-
trari conſpexiſtis, quibus vel ipſos Turcas
Chriſtiani nominis hoſtes abſtinuiſſe non-
nunquàm audiuimos. Quod ſi (vt nonnulli
prædicant) finxere quõdam Poetæ, poſt Sa-
turni tempora, cùm ſenſiſſent iuſtitiam à re-
bus humanis abeſſe, offenſam vitijs hominũ
receſſiſſe à terra, in cęlumque migraſſe, & ad
Iouis regnum ſe cõtuliſſe, bone Deus, quas
nugas, quas fabellas, quas fallacias, excogi-
taturos eos fuiſſe arbitramur, ſi noſtrorum
temporũ ſcelera, ſi flagitia, ſi facinora, ſi abie-
ctum Chriſtianæ religionis cultum, ſi veſa-
nam dominandi libidinem, ſi nefandam
rapiendi licẽtiam, ſi inauditam in ijs impie-
tatem, ſæuitiam, ambitionem, quos pietatis,
charitatis, integritatiſque exempla eſſe
oportebat, conſpicarentur? Quas ob res ex-
pergiſcimini, patres, vt cœpiſtis, expergiſci-
mini: & quandò non niſi pro reformanda
confirmandaque Chriſtiana Republica in
hunc ipſum locum conueniſtis, ſic eam refor-
mandam confirmandamque vobis proponi-
te, vt iuſtitiam in primis, virtuium reliqua-
rum principem ac reginam, tum inſepara-
bilem Chriſtiano orbi vnitatem, pacemque,
ſummis bonorum omnium votis ac ſtudijs
expetitam, dicente pſalmographo, Iuſtitia Pſal. 84.
& pax oſculatæ ſunt, tandem aliquando
reſtituatis. Neque enim ſeruari iuſtitia fa-
cilè poteſt, niſi & iuſtitiæ vnitas, & vnitati
concordia copuletur. Diligenter idcircò vi-
dendum eſt, patres ampliſſimi, vt eam Chri-
ſtiani retineant vnitatem, quam vniuerſas
multitudines, cunctos cœtus, omnes morta-
lium ſocietates retinere cernimus. Nam ſi
in primis quodcunque libuerit vel regnum,
vel ciuitatem, vel domum quamuis priuatam
inſpiciamus, nihil horum ſtare ac diu per-
manere poſſe, abſque ea, de qua dudum ver-
ba facere aggreſſi ſumus, vnitate, luce clarius
apparebit. Ruat enim illud atque euerta-
tur regnum neceſſe eſt, quod non vniſor-
mi regis ac eorum, qui reguntur, voluntate
gubernatur: exoriantur ac inualeſcant in ea
ciuitate ciuiles diſcordiæ, inteſtina bella,
odia ſempiterna, in qua Reipub. curam ge-
rentium in vnum ſententiæ non conueniũt.
Dilabatur breui ac diſſoluatur res familia-
ris, quamuis magna & ampla, niſi in vnam
patrisfamiliâs domeſticique voluntatem cõ-
currant, id quod Euangelij verba illa locu-
pletiſſimè teſtantur: Omne regnum diuiſum Lucæ 11.c
contra ſe, deſolabitur: & omnis ciuitas, vel
domus diuiſa contra ſe, non ſtabit. Ipſas de-
inde hominum actiones, quarum aliæ bello
ad Rempub. armis tuendam, aliæ pace, mer-
cium ac cęterarum rerũ humano vſui opor-
tunarum

tunarum

tunarum commutatiooe alendam spectant, si nobis proponere ante oculos velimus: nec victoriam parari, nisi vexilla sequendi, seruandi ordines, ad tubæ siguum sese instruendi, conferendi manum, pedem referendi, cæteraque id genus moliendi ac perferendi omnia, vna insit militibus Imperatoribusq; voluntas. Nec nauion vllam, nisi & gubernator, & nautæ inuicem conseotiant, & alius alij in iudicio atque opera nequaquàm aduersetur, ad certum vnquàm peruenire portum comperiemus. Postremò, si oostrū hoc humanum contemplemur corpos, optimam prudentissimamq; rerum artificem naturā, cùm in eo fabricando complures ac diuersas partes ad varia studia & ministeria (vtpotè oculos ad videndum, ad audiendum aures, pedes ad incedendum) formasset, vnā cæteris omnibos præfecisse, cuius citatu ac nutu cunctæ moueantur, seque ad agendum tolerandúmve quippiam in eius ipsius conforment voluntate, perspiciemus. Quæ cùm ità sint, quonam pacto perpetuum Christi regnum vndique telis lacessitam vigere, æternam beatorum Rempublicam diuersis factionibus dissipatum florere, domum Dei sanctissimam sibi diffidentem constare, cœlestem angelorum militiam inter se digladiaotem eminere, salutarem Apostolorum nauim, diuersis remigum & magistri conatibus agitatam, contineri, redemptoris nostri membra scissa, separata, discerpta, ab vnitate distracta, stare ac permanere vel minimo tēporis spatio arbitrabimur? Sūma igitur amplis. patres, vnitate, summa voluntatum animorumque concordia est opus, cum præsertim ea nobis Diuinis & præceptis &
Psal. 67. exemplis tantoperè insinuetur. Omitto id, quod inquit Propheta in Psalmis: Deus habitate facit vnanimes in domo. Subticeo
Exod. 12. a agoū Exodi in figura Christi occisum, atque in vna domo comedi iussum. Prætereo man-
Iosa. 6 datum fuisse Raab, in qua Ecclesia præformabatur, vt parentes, fratres, totamque familiam in domū suam colligeret ad seipsam: transeo verba illa, nostra hac tempestate sæ-
Ioan. 10. f piùs repetita, Vnum sumus ego & pater, & erit vnus grex & vnus pastor: relioquo supplicium de ijs Diuinitùs sumptum, qui sibi
Num. 16. aduersus Aaroo legitimum sacerdotem sacrificandi licentiam arrogauerāt: omnia deniq; Diuina præcepta atq; exempla prætermitto. Quid enim eorum vllum adducam,
Matt. 16. c cùm nihil aliud sacrarum literarum cōtineāt mooimeota, quàm vnum esse Deum, vnum Christum, vnam Ecclesiā, vnam fidem, vnam cathedram, super firmissimā petrā Domini voce fuodatam? Cumque id nos vel maximè vt inquit Augustinus, ad vnitatem cohortari debeat, quòd ex vno duntaxat homine vniuersum gigni voluit humanum genus altissimus, vt quantoperè vnitatem in pluribus diligeret, nobis apertissimè declararet: Hanc igitur primùm omniom indocite. hanc custodite, hanc excolite, compositi in eodem
sensu, vt Paolus apostolus inqoit, & in eadem Phil. 2. a
sententia sustinentes inuicèm in dilectione, Ehpe. 4. a
satagentes seruare vnitatem spiritus in coniunctione pacis. Pax itaq; vnitati coniungenda, aggreganda, copulanda est. Tāta est enim inter vtráque necessitudo ac societas, vt cùm arctissimo & firmissimo collegatæ sint vinculo, dissolui earum vna, quin & altera dissoluatur, ac seruari vna, quin seruetur & altera, nullo modo possit. Quapropter extinctis bellorum flammis, q̄ totum inflammarūt ac incenderunt Christianum orbem, sacrosanctæ Reipublicæ rebus compositis, cum iustitia pariter atq; vnitate excitaoda atque vrgeoda pax est. De qua, cùm latissimus dicendi campus occurrat, nec temporis angustia, nec vestra, patres, cæterorumque præstantium virorum benignitas atque humanitas longiorem expetat orationem, plura nō dicam. Siquidem ea, quæ ad Christiani generis vtilitatem, dignitatem, authoritatem, saluberrima hac synodo decernenda maximè videntur, breuiter accepistis: quę si vos vestris consilijs, vestris (inquam) suffragijs restituenda, seruanda, confirmanda statuitis, non dico sanctissimam hanc vrbem verā Pontificum sedem, sed orbem voiuersum, maximam atq; perpetuā frugem percepturam sperate. Idq; vt summi pontificis votis, ac studijs vestrûm omnium, ac bonorum principum optatis respondeat, supremum cęli numen his precibus obtestabor: Te æterne olympi regnator Christe, cuius ditione atque imperio cuncta cęlestia terrenaque guberoantur, qui tuam à Nerone, Domitiano, Traiano, M. Antonino, & L. Aurelio commodo, Seuero, Maximino, Decio, Valeriano. Aureliano, Diocletiano haud passus es exterminari religionem ac fidem, qui Ecclesiam tuam, tot procellis hæreticorum ac schismaticorum agitatam, in medijs submergi nequaquàm permisisti fluctibus, te (inquam) inuocamus, tuum imploramus nomen, tuam oramus clemētiam. Respice vicariū tuū sanctissimū, & Ecclesiæ tuæ pastorem solertissimum, corpore licèt ægrò, animo tamen firmissimo. Respice vigilantissimum senatum, respice cunctos hos patres, respice nostros principes, respice familiam tuam vniuersam. Vides impia tyrannorum pectora aduersus iustitiam, cernis improbos ac nefarios in leges iuraque insurgentes, spectas habere conuenticulum perditæ factionis ad scindendam ac dirimeodam tunicam tuam inconsutilem, vnitatemque ab Ecclesia tua reijciendam. Perspicis tuorum robore tot intestinis bellis perculso, nostrisque debilitatis ac penè confectis viribus, instaurantem se ad pugnam hostem, parentem se ad victimam nostri sanguinis. Tolle (vt cœpisti) secures, tolle gladios. Sit finis ac terminus bellorum, sit fas, reuiuiscente iustitia, coosernata

uata vnitate, dulcissimos optatæ pacis fructus colligere. Pacē à te Christe experimus, pacem à te clemētissime Deus efflagitamus, Da illam Domine diebus nostris, quia non est alius, qui pugnet pro nobis, nisi tu Domine Deus noster. Aut si bella gerenda sunt, si acies instruendæ, si vulnera perferenda, si id nostrorum exposcunt vitiorum pœnæ, si nostra pianda sunt delicta sanguine, aduersus Turcas nominis tui hostes (quod & sanctissimus Vicarius ipse tuus, & nos omni semper studio cōcupiuimus) bella geramus: pro tua fide, pro religione, pro aris ac focis dimicantes, pœnas nostrorum criminū luamus: tua effundamus causa sanguinem, quo tuo tandem vniuersus inseruiat orbis Imperio, tuam cuncti religionem ac fidem afferāt, agnoscant, profiteantur, vt suo quodammodo iure alacriter ac iucundè canere id possit
psal. 18. ecclesia: In omnem terram propagatum est imperium eorum, & in fines orbis terræ religio eorum. Dixi.

OBITVS IVLII II. PONT. MAX.

¶ Anno à natiuitate Domini. 1513. Indictione prima, die verò Lunæ, 21. mensis Februarij, fe. re. D. Iulius Papa II. sicut altissimo placuit, Romę apud S. Petrū in Palatio Apostolico ab hac luce migrauit, & viā vniuersæ carnis ingressus est, & sic Apostolica sedes vacauit, & fuerunt celebratæ exequiæ eius iuxta ritum & consuetudinem antiquitùs obseruatam.

¶ Die verò Veneris 4. * mensis Martij supradicti anni 1513. reuerēdiss. in Christo patres & domini, Domini sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ Card. in vnum pro electione summi pontificis facienda, post celebrationem Missæ Spiritussancti in basilica principis Apostolorum in altari S. Andreæ, conclaue, quod in Palatio S. Petri in Capella superiori, Capella Sixti vulgariter nuncupata, factū fuerat, intrauerunt, & quilibet eorum intrauit, & clausum fuit conclaue ad celebrandū canonicam legitimamq; electionē Romani futuri Pontificis iuxta canonicas sanctiones. videtur deesse *Nonas.

LEO PAPA DECIMVS *LATERANENSE CONCILIVM.

for. * continuat

IN Dei Omnipotentis nomine, Amen. Sequuntur gesta eiusdem sacri Lateranensis Concilij in Spiritusancto legitimè cōgregati, sub Leone decimo Pōtifice Maximo continuati, & celebrati cum eisdem solennitatibus & cæremonijs & officialibus, in principio dicti Concilij deputatis & nominatis.

Die autem Veneris vndecima supradicti mensis Martij, reuerendissimus in Christo pater & dominus, Dominus Ioannes de Medicibus, sanctæ Mariæ in Dominica sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconus Cardinalis, de Medicibus vulgariter nuncupatus, Romæ in conclaui supradicto, per reuerendissimos Dominos Cardinales sancti Spirit⁹ insufione afflante, nemine discrepante, nulloque contradicente, concorditer & vnanimiter & purè ad summi Apostolatus apicem ritè & legitimè ac canonicè electus & assumptus extitit, necnon Dominus Leo Papa Decimus nuncupatus, atque honorificè (vt decuit) de dicto palatio ad basilicam principis Apostolorum de vrbe ductus, inibiq; ad altare maius eisdem cum cantico, Te Devm laudamus, cum maxima lætitia & solemnitate positus & inthronizatus.

Die verò Sabbati decimanona supradicti mēsis Martij, præfatus sanctissimus in Christo pater & dominus noster, Dominus Leo diuina prouidentia Papa decimus, per reuerendissimos in Christo patres & dominos, Dominos sacrosanctæ R. E. Card. diuino officio Missæ, solennitatibus in talibus fieri solitis in Ecclesia sancti Petri peractis, ante porticum & introitum dictæ basilicæ, videlicet supra scalam marmoream, in qua constructum fuerat quoddam tabernaculum ornatum, siue solium eleuatū pro dicti Domini Leonis Papæ decimi coronatione, agēda per reuerendissimum in Christo patrem & dominum, Dominum Alexādrum sancti Eustachij diaconum cardinalem, de Farnesio vulgariter nuncupatum, in cæterorū dominorum Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorū, Clerique, atque populi præsentia extitit honorificè atque solenniter, vt decuit, & summo pontifici congruit, triplici diademate & corona coronatus & inthronizatus, cum magno totius Curiæ & Romani populi plausu & lætitia.

Anno à Natiuitate Dñi millesimo quingentesimo decimotertio, Indictione prima, die verò Dominica, decima mensis Aprilis, fuerunt publicatæ & affixæ per Ioannem Dominicum de fidelibus, sanctissimi Domini nostri cursorem quædam literæ prorogationis sextæ sessionis tenoris infrascripti.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, Ad sanctæ Romanæ vniuersalis Ecclesiæ regimen, meritis quanquam imparibus, diuina dispositione vocati, inter omnia peragenda, quæ tantæ molis onus requirũt, illud in primis espetendum videtur, vt ijs, quæ ad omnipotentis Dei laudem, Ecclesiæque præfatæ vnitatem & exaltationem, ac fidelium omnium profectum tendunt, omni conatu totisque viribus salubriter intendamus. Cùm itaq; felicis recordationis Iulius Papa Secundus prędecessor noster, vt status Ecclesiæ præfatæ in melius reformaretur, sacrum ac generale Lateraneñ. Conciliũ de venerabilium fratrom nostrorum, tunc suorum, Ecclesiæ præfatæ Cardinalium, de quorum numero tunc eramus, consilio & assensu conuocauerit & indixerit, illudque deinde celebrare inceperit, & in eo plures vsq; ad quintam sessiones, inclusiuè tenuerit, sextamque sessionem tertio Idus præsentis mensis faciendam indixerit, prout in literis seu schedulis dicti Iulij prædecessoris desupèr confectis, pleniùs continetur: nos qui etiam tunc in minoribus constituti, Concilium præfatum celebrari summoperè cupiebamus, & domino Iulio prædecessore (sicut Domino placuit) rebus humanis exempto, illius successores effecti, non minùs corde tenemus dicti Concilij celebrationem, vsq; ad perfectionem causarum, propter quas indictum fuit, continuare & ad finem perducere, conciliumque huiusmodi vsque ad illius debitum finem & complementum, prosequi velle nunciamus. Verùm cùm præfatus Iulius prædecessor, eodem Concilio approbante, negocium & discussionem declarationis, nullitatis & inualiditatis ac abrogationis assertę pragmaticę sanctionis, in partibus Gallicanis quodam abuso introductæ, Apostolicæ sedi, ecclesiasticæ authoritati, & sacris canonibus derogantis, dictis fratribus, & aliorum prælatorum congregationibus, relationemque discussorum in eodem Concilio faciendam commiserit, Gallicosq; prælatos, capitula Ecclesiarũ & monasteriorum, Parlamenta & laicos illis fauentes, cuiuscunque dignitatis etiam Regalis existentes, omnesq; & singulos alios, sua communiter vel diuisim interesse putantes, per edictum publicum, cùm ad partes illas tutus non pateret accessus, in certis locis tunc expressis, moneri & citari infra certum terminum præfigendum, ad comparendum coram Iulio prædecessore & Concilio præfatis, causasq; dicendum, quare sanctio ipsa in concernentibus authoritatem prædictam, & ecclesiasticæ libertatis violationem, nulla & inualida declarari, & abrogari non debere decreuerit: citationeque prædictorum Gallicorum capitulorum, Parlamentorum & laicorum præfatorum, cum termino competenti ad comparendum eis assignato, duodecimo Calendas Martij proximè prçteriti executa fuerit, diesque comparitionis citatorum & monitorum huiusmodi non nisi quatrodecimo Calendas Maij proximè futuri veniat, vt sic citati & moniti, in dicta sexta sessione tenenda cõparére, suasq; rationes allegare possint: cumque etiam dicta die tertio Idus præsentis mensis, solennis processio nostræ assumptionis ad Ecclesiam Lateraŋ. iuxta morem aliorum prædecessorum nostrorum fiet, difficilimumq; esset eadem die sessionem & processionem huiusmodi celebrare, ac ex alijs iustis & rationabilibus causis, nostrum & dictorum fratrum animos mouentibus, de cõsilio & assensu prædictis, sextam sessionem præfatam, quinto Calendas Maij proximè futuri, quæ erit die Mercurij vigesimaseptima præsentis mensis Aprilis, qua causæ huiusmodi cessabunt, ac citati & moniti præfati comparére, & allegationes audiri, vel vera contumacia accusari poterunt, prorogamus, illamq; ipsa die quinto Calendas Mensis huiusmodi faciendam indicimus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginã nostræ prorogationis & indictionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum.

Datum Romę apud sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo decimotertio, quarto Idus Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

P L A C E T.

Executio & publicatio suprascriptarum literarum prorogationis, sequitur & est talis:

¶ Die decima mensis Aprilis præsentes suprascriptæ literæ, affixæ & publicatæ fuerũt in valuis principis Apostolorum de vrbe, in valuis Ecclesiæ sancti Ioannis Lateranensis, in valuis cancellariæ Apostolicæ, ac in acie Campiflorę, vt moris est, per me Ioannem Dominicum de Fidelibus cursorem.

Alia executio & publicatio earundem literarum prorogationis, est talis:

Die verò vndecima mensis Aprilis, affixæ & publicatæ fuerunt in valuis basilicę sancti Ioannis Lateranensis, dum ibidèm gentium multitudo propter accessum sanctissimi Domini nostri, Domini Leonis Papę X. congregata erat, per Ioannem Dominicum de Fidelibus cursorem.

Die verò Lunæ XI. supradicti mẽsis Aprilis post diuinum officium in basilica S. Petri principis Apostolorum peractum, ante horã prandij, sanctiss. in Christo pater & dominus noster, Dominus LEO Diuina prouidentia Papa Decimo diademate Pontificali coronatus solenniter cum maximis mirificisq; triumphis, honestate, reuerentia & honore decentibus, per reuerendissi. in Christo patres

sto patres & dominos, dominos S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos Episcopos, Abbates cũ albis mitris, atq; pluuialibus ornatos, necnon perplures illustres Duces & Barones, nobilesq; Romanos atq; cæterarum nationum homines, de dicta basilica S. Petri ad basilicam S. Ioannis Lateranensis, pro nonnullis cæremonijs ibidem faciendis, laudabiliter associatus extitit.

SEXTA SESSIO, ET PRIMA tempore sanctissimi domini nostri, domini Leonis Papæ X.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi, Amen. Anno à natiuitate eiusdem millesimo quingentesimo decimotertio, Indictione prima, die verò Mercurij, vigesimaseptima mẽsis Aprilis, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, Domini Leonis diuina prouidentia Papæ Decimi, anno primo, sacra & vniuersali synodo in basilica Lateranẽsi cõgregata, fuit celebrata sessio, præsidente præfato sanctissimo domino nostro. Et fuerunt præsentes infrascripti reuerendissimi Domini Cardinales, Patriarchæ, & Archiepiscopi, ac reuerendi patres domini Episcopi, Abbates, & oratores principum, Illustres Domini & alij quàm plures doctores & magistri & equites ac nobiles, in primis reuerendiss. Domini.

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendissimus dominus Raphael Ostien.
Reuerend. D. Dominicus Portuen.
Reuerend. D. Iacobus Albanen.
Reuerend. D. Marcus Prænestinus.
Reuerend. D. Franciscus Sabinen.

PRÆSBYTERI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Thomas tituli sancti Martini in montibus, Strigonien.
Reuerend. D. Franciscus tituli sanctorum Ioannis & Pauli.
Reuerend. D. Nicolaus tituli sanctæ Priscæ, de Flisco.
Reuerend. D. Hadrianus tituli sancti Chrysogoni.
Reuerend. D. Robertus tituli sanctæ Anastasiæ, Nanneten.
Reuerend. D. Leonardus tituli sanctæ Susannæ, Agennen.
Reuerend. D. Carolus tituli S. Cæciliæ.
Reuerend. D. Antonius tituli sancti Vitalis, Sipontin.
Reuerend. D. Matthæus tituli Sanctæ Potentianæ.
Reuerend. D. Petrus tituli sancti Eusebij, Anconitan.
Reuerend. D. Achilles tituli sancti Sixti, Bononien.
Reuerendiss. D. Bandinellus tituli sanctæ Sabinæ, de Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Alexander sancti Eustachij, Farnesius.
Reuerendiss. D. Ludouicus sanctæ Mariæ in Cosmedin, de Aragonia.
Reuerendiss. D. Marcus sanctæ Mariæ in porticu de Coroelijs.
Reuerendiss. D. Sigismundus sanctæ Mariæ nouæ.
Reuerendiss. D. Alphonsus S. Theodori.

PATRIARCHÆ ET ASSISTENTES Papæ.

Reuerendus pater D. Cæsar Alexandrinus.
Reuerend. pater D. Alphonsus Antiochen.
Reuerend. pater D. Franciscus Constanus.
Reuerend. pater D. Ioãnes Vincẽtius Senen.
Reuerend. pater D. Robertus Rheginus.
Reueren. pater D. Fredericus Salernitanus.
Reuerend. pater D. Gabriel Dyrrhachien.
Reuerend. P. D. Ioãnes Baptista Cauallicen.
Reuerend. pater D. Scaramuza Comaous.
Reuerend. pater D. Pompeius Reatinus.
Reuerend. pater D. Ioannes Franciscus Taurinensis.
Reuerend. pater D. Bernardus* Teruisinus Episcopus, & Gubernator vrbis. * Taruisinus.
Reuerend. pater D. Hercules Episcopus Augustensis, orator Sabaudiæ.
Reuerend. pater D. Bertrandus Episcopus Adrien. & orator Ducis Ferrariæ.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. pater D. Stephanus Patracen.
Reuerend. pater D. Iulius Corinthien.
Reuerend. pater D. Aldronãdinus Nicosien.
Reuerend. pater D. Bernardus Spalaten.
Reuerend. pater D. Vincentius Neapolitan.
Reuerend. pater D. Hieremias Trancn.
Reuerend. pater D. Orlandus Auinionen.
Reuerend. pater D. Rainaldus Ragusin.
Reuerend. pater D. Andreas* Noboniasien. *Monembasien.
Reuerend. pater D. Petrus Arboren.
Reuerend. pater D. Gilbertus Surrentin.
Reuerend. pater D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. pater D. Iulianus Florentin.

EPISCOPI.

Reuerend. pater D. Iacobus Pontentin.
Reuerend. pater D.* Genocius Troian. *Iannoci*
Reuerend. pater D. Simon Arirninen.
Reuerend. pater D. Iacobus Paphen.
Reuerend. pater D. Albertus* Valuensis.
Reuerẽd. pater D. Ioãnes Baptista* Maranen. * Moranen.
Reuerend. pater D. Bartholomæus Iustinopolitanus.
Reuerend. pater D. Aloysius Interamnen.
Reuerend. pater D. Ioannes Aquilanus.
Reueren. pater D. Ioannes Petrus Theatin.
Reuerẽd. pater D. Iacobus ciuitatis ducalis.
Reuerend. pater D. Marinus Ceneten.
Reuerend. pater D. Iacobus Fauentinus.
Reuerend. pater D. Hieronymus* Biduanen. *Budinen
Reuerend. pater D. Dominicus Lucerin.

* Seboniceñ. Reuerend. pater D. Ioannes * Siblniceñ.
Reuerend. pater D. Alexius Melphitanus.
Reuerend. pater D. Franciscus Spoletañ.
Reuerend. pater D. Andreas Militeñ.
Reuerẽd. P. D. Ioãnes Dominu. * Terdoneñ.
Reuerend. pater D. Franciscus Suessanus.
Reuerend. pater D. Petrus Vrgelleñ.
Reuerend. pater D. Hugo Rhegiñ.
* Belluneñ. Reuerend. pater D. Galesius * Beluneñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Antonius Calineñ.
Reuerend. pater D. Alexãder Alexandrinus.
Reuerend. pater D. Iulianus Agrigentiñ.
Reuerend. pater D. Bernardious * Polycastreñ.
Reuerend. pater D. Iosue Esculsñ.
* Marcus Reuerend. pater D. * Martius * Vgentinus.
* Ogentinus. Reuerend. pater D. Petrus Narnieñ.
Reuerend. pater Dominus Ioannes Franciscus Spigaceñ.
Reuerend. pater D. Andreas * Litreñ.
Reuerend. pater D. Simon Modrusieñ.
* Lauelleñ Reuerend. pater D. Ioannes Franciscus * Lauellineñ.
* Auellaneñ.
* Insuleñ. Reuerend. pater D. Hieronymus * Ilcineñ.
* Ostuneñ Reuerend. pater D. Conradus * Astuneñ.
* Scabonius. Reuerend. pater D. * Scribonius Imoleñ.
Reuerend. pater D. Iulianus Vulterañ.
Reuerend. pater D. Hugolinus Licieñ.
Reuerend. pater D. Antonius Vrbinateñ.
Reuerend. pater D. Bernardus Soranus.
* Bergomeñ. Reuerend. pater D. Nicolaus * Pergameñ.
Reuerend. pater D. Paris Pisaurieñ.
Reuerend. pater D. Andreas Ansateñ.
* Acerneñ Reuerend. pater D. Ioannes * Acerraneñ.
* Callineñ Reuerend. pater D. Thomas * Calleñ.
* Callaceñ Reuerend. pater D. Albertus Sebasteñ.
* Caiaceñ Reuerend. pater D. Vincentius * Caiacianus.
Reuerend. pater D. Hieronymus Asculañ.
Reuerend. pater D. Iacobus Signeñ.
* Vmbriaticeñ. Reuerend. P. D. Matthæus * Vmbriaceñ.
Reuerend. P. D. Franciscus Bisignianeñ.
Reuerend. P. D. Benedictus Chieñ.
Reuerend. pater D. Latinus Vestanus.
* Trabunieñ. Reuerend. pater Dominus Ioannes * Tribuniensis.
Reuerend. pater Dominus Lodouicus Tricaricensis.
Reuerend. pater Domious Petrus Castellimaris.
Reuerend. pater Dominus Claudius Belicensis.
* Luctorieñ. Reuerend. pater Dominus Paulus * Lectorensis.
* Maceratеñ. Reuerend. pater Dominus Theseus * Racanatensis.
Reuerend. pater D. Ioannes Elneñ.

ABBATES.

Reuerend. pater Dominus Antooius sancti Galgani
Reuerend. pater Dominus Ioannes sancti Sebastiani extra vrbem.

ORATORES.

Illustris Dominus Albertusde Carpi, serenissimi Maximiliani Romanorum Regis Orator.
Magnificus dominus Hieronymos Vich, Illostr. & Catholici Ferdinandi regis Aragonum, & Castellæ guberoatoris Orator.
Magnificus dominus Franciscus Foscarus, Illustr. Dominij Veoetorum Orator.
Reuerendus pater Dominus protonotarius Marinus Charatius, illostr. Domioi Maximiliani ducis Mediolanensis orator.
Dominus Iacobus Saluiati & Franciscus Victorios, dominij Florentinorum Oratores.
Illustr. Dominus Lodouicus Comes Petiliani.

SENATOR VRBIS ET conseruatores.

Illustr. Dominus Iolius Senator vrbis.
Dominus Hieronymus Venzo, & dominos Stephanos Carbon.

Celebrata itaque Missa per reuerendissimum domimum Franciscum Episcopum Sabinensem, Cardinalem Vulteranum, & habita oratione per reuerendum patrem dominum Simonem Episcopum Modrusiensem, cuius tenor in fine præseotis sessionis describitur, cantatisque Litanijs & Euangelio per reuerendissimum domioum Alphonsum sancti Theodori diaconum Cardinalẽ, quod incipit, Cùm esset serò die illa vna sabbatorum, &c. sanctissimus dominos noster Papa incepit hymnum, Veni creator spiritus &c. Qun finito, idem sanctissimus dominus noster habuit orationem, & incipit, Pastoralis officij &c. exhortando patres existentes io Concilio, ad cogitandom ea, quę viderint pro Republica Christiana expedire. Et etism dixit intentionis suæ sanctitatis esse, continuare Cõcilium, donec fiat vniuersalis concordia & pax ioter Christianos. Finita huiosmodi oratione, supradictus magnificus dominus Iacobos Saluiati Orator Florentinorum, pręsentauit mandatum præfato Domino nostro nomine dicti dominij ad interessendom Concilio. Et immediatè idem dominus noster dedit illud reuerend. patri domino Thomæ Phædræ legendum in ambone. Qui ascendit ambooem, & legit tenoris infrascripti.

MANDATVM FLORENTINORVM.

IN Nomine Dei, Amen, Anno Domioi nostri Iesu Christi ab eius salutifera incarnatione 1513. Indictione prima, die verò quarta mensis Aprilis, tempore Pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini, domini Leonis diuina prouidentia Papæ Decimi, cum superioribus mensibus, die videlicet trigesima mensis

Decem-

Decembris, 1513. sacrosancto Concilio Lateranen. per fe. me. Iulium Pontificem maximum indicto & celebrato, interesse atq; adhærere summoperè cuperem, vt veros Christianos decet, mandauimus tribus legatis nostris tunc, ac etiam ad præsens Romę degentibus, Iacobo videlicet Saluiato, Matthæo Strozæ, ac Francisco Victori, nobilibus ciuibus nostris & cuilibet ipsorum in solidum, vt nostro nomine tali muneri atq; officio in tali Concilio interessent, atq; adhærerent, vt de tali mandato per nos facto & celebrato, publicum constat documentum infrascripti tenoris & exempli.

IN Dei nomine, Amen. Anno Domini nostri Iesu Christi ab eius salutifera incarnatione 1513. Indictione prima, die verò trigesima mensis Decembris, tempore Pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini, D. Iulij diuina prouidentia Papæ Secundi:

Psal. 101. Prospexit tandè Deus noster de excelso sancto suo, Dñs de cœlo in terram adspexit. Fluctuante enim Christiana nauicula & periclitante, ne ictibus mergeretur vndarum immanium & pessimarum, dies tandè illuxit, quo ventorum rabie sedata, & placatis posituq; procellis, salutare nauis reperirit portū Christi, qui cùm in terris homo factus versaretur salutem mundo illaturus, nulli rei magis incubuit, nihil prę se tulit vberius, quàm vt pa-

Ioan. 14. d cem procuraret, suis pacē relinqueret. Neq; à nobis postmodùm discessurus quicquam dulcius mandauit discipulis, quàm vt pacem colerent, paci studerent, pacem rebus in omnibus amplexarentur. Neq; id mirum. Quid enim pace sanctius, quid iucundius, quid vel nomine ipso pacis suauius? Hęc enim bonos nutrit, dispersos cogit, noxia quæq; tollit, & salutem perennem non parat modò, sed pręstat. Hac vna re motus sanctissimus ac beatissimus in Christo pater & dominus noster, Dominus Iulius diuina prouidentia Papa Secundus, & Catholicæ Ecclesię Pont. Max. verus & indubitatus Christi vicarius, Petri successor, cùm videret Christianam pacem atq; vnitatem discindi atq; dilacerari, plures in vinea Domini Sabaoth hæreses pullulare, apros de sylua imminere, vineā ipsam iamiam pfanaturos atq; exterminaturos, schisma inter Christianos serpere, mortiferumq; & abominandum, lupos complures ouium pellibus amictos, Dominicum gregem inuadere, occurrendū protinùs imminenti malo, atq; exterminandū tam immane facinus duxit. Ideoq; de consensu sacrosancti reuerendissimorū Cardinalium collegij, Cōcilių superiore anno indixit legitimū sacrosanctū Romæ apud sanctam Lateranensem Ecclesiā, ad quam Christiani omnes conuenirent, ab eo vocati in cōmunem defensionē Christianæ Reipublicæ, & eorum animad uersionem, qui tunicam inconsutilem atq; vnicā Domini nostri Iesu Christi discindere, in

partesq; varias distrahere moliūtur. Cumq; Florentinæ Reipublicæ, inter Christianas primarias Respublicas nō postremæ, ad Cōciliumq; huiusmodi vocatæ, partes suas tueri, neq; communi rei deesse conueniat, obsequendum vonis vocationiq; sanctissimi domini nostri Papę statuit, vt Christianos principes decet. Idcirco cum resp. ipsa coram interesse Lateran. sacrosancto Concilio non possit, communem cæterorum vsum secuta, vicarios suos tali muneri destinandos decreuit. Quapropter nos Priores libertatis, & Vexillifer iustitiæ populi Florentini de Balia, vnà cum Concilio nostro Baliæ, omnibus modis, quibus magis, meliùs & validius potuimus ac possumus, statutorum ac legū nostræ reipublicæ more seruato, facimus, constituimus, creamos & solenniter ordinamus procuratores nostros & nostrę reipublicę, ac vices nostras ac Reipub. ipsius nostrę demādamus nobilibus ciuibus nostris Iacobo Saluiato Ioannis filio, Matthæo Strozæ Laurentij filio, & Francisco Victori Petri filio, oratoribus nostris apud summum Pontificem Romæ degentibus, quibus omnibus simul, & vnicuiq; ipsorum coniunctim & separatim, nostras nostræq; Reip. vices mandauimus atq; mandamus, vt sacrosancto Cōcilio Lateranen. prædicto, nostro nomine intersint, adsistant, adhęreant, præstent & transigant, q̄ à nobis nostraq; Republica præstari, exhiberi ac transigi quoquo modo possint in decus, honorem, dignitatem, amplitudinemq; præfati sacrosancti Concilij Lateranen. & exaltationem eiusdem S. D. N. Iulij II. Pont. Max. & sanctæ Rom. Ecclesiæ Catholicę antedictæ, dantes eisdem Oratoribus nostris, & eorum cuilibet amplissimam authoritatem, potestatem atq; arbitrium ad omnia & singula in prædictis & circa prædicta, videlicet, quę in tam pio, & salutari, ac religioso negocio tractanda, peragenda promittenda, præstanda, & executioni mandanda, atq; adimplenda forent, quæ nos cum præfato nostro Concilio Baliæ ex forma statutorum ac legū Reipub. nostrę quoquo modo facere, tractare, promittere, præstare, ac executioni mandare, atq; adimplere possemus ac possumus, & quæ nos ipsi facere possemus, si pñtes præfato sacrosancto Concilio interessemus, promittentes omnia & singula à præfatis oratoribus nostris vel altero ipsorum, facta, gesta, promissa, præstitaq; in præmissis & circa p̄missa nos approbaturos esse, rataq; & grata in perpetuum habituros, decernētes pręsens nostrum mandatū vires habiturū & duraturū, donec præfati oratores nostri vel ipsorū quilibet, in præfata legatione permanserit apud præfatum S.D. N. Iulium Pont. Maxi. In quorum omnium fidem & testimonium præsens mandatum fieri iussimus & publicari in forma nostræ Reipublicæ consueta. Datum in palatio nostro, die quo suprà.

Ego Antonius olim ser Anastasij, ser Amerigi de Vespuccis, Imperiali authoritate iudex ordinarius, notariusq; publicus & ciuis Florentinus, necnon cancellarius extractus officiorum populi & communis Florentiæ, prædictis omnibus & singulis, dum sic agebantur, interfui: eaque rogatus scribere, scripsi rogatus & publicaui, & in hanc publicam formam redegi, & alijs magis arduis negocijs occupatus, alij mihi fido scribendum commisi. Et quia cum meo originali concordare inueni, ideo in fidem præmissorum me subscripsi, & solito mei signo signaui. Nunc autem eodem Iulio Pontifice Max, ab humanis subtracto, & in legitimum eius locum ac sanctæ sedis Apostolicæ successorē diuina prouidentia suffecto sanctissimo ac beatissimo D. N. D. Leone x. Pontifice Max. vero Christi vicario, ac Petri legitimo successore, qui idem sacrosanctū Lateranense Concilium in Christianę Reipubli. sanctificationem ac decus prosequi & celebrare pro sua diuina clementia destinat, ita nobis significantibus præfatis legatis, pręfati sanctissimi D. nostri nomine non visum est, vt communi Christianorum causæ, tam sanctæ, tam Diuinæ, quātùm in nobis est, desimus: idcirco nostrum singulis atque vniuersis esse volumus, quibus interest, aut quomodolibèt interesse posset, si qua in re per præfati felicis recordatio Iulij Pontificis obitum, eidem mandato nostro subtractum, aut aliqua in parte diminutū quomodolibèt sit, aut esse per quenquam putaretur, id nos omnemque Rempublicam nostram huius instrumenti nostri serie penitùs supplere, instaorare & sufficere. Volumusque eiusmodi mandatum omni dubitatione remota, in suo robore penitùs perstare & remanere, eosdemq; legatos nostros & quemlibet eorum, eadem facultate, authoritate & potestate frui debere & posse, qua frui debebant ac poterant, dum præfatus fel. me. Iulius pontifex maximus in humanis ageret, decernentes præsens nostrum mandatum vires habere ac durare debere, donec præfati oratores nostri vel ipsorum quilibet in præfata legatione permanserit apud præfatum sanctiss. dominum nostrum, dominum Leonem Decimum Pontificem Maximum. In quorū omnium fidem ac testimonium, præsens fieri iussimus instrumētum, eundemq; Antonium Vespuccium secretarium nostrum, notariumq; publicum, de prædictis vnū seu plura, prout opus fuerit, conficere instrumenta. Datum in palatio nostro, die quo suprà.

Ego idem Antonius olim ser Anastasij, ser Amerigi de Vespuccis, Imperiali authoritate iudex ordinarius notariusq; publicus & ciuis Florentinus, necnon cancellarius extractus officiorum populi & communis Florentiæ, prædictis omnibus & singulis dum sic agebātur, interfui: eaq; rogatus scribere, scripsi, rogaui & publicaui, & in hāc publicam formā redegi. Et alijs magis arduis negocijs occupatus, alij mihi fido scribere cōmisi. Et quia cum meo originali concordare inueni, ideo in fidem præmissorum me subscripsi, & solito mei signo signaui.

Deinde dominus Marius de Peruschis procurator Concilij, reproduxit bullam seu monitorium contra profitentes pragmaticā, tenoris prout suprà continetur, dans eius executionem, à tergo videlicet:

Anno à natiuitate Domini 1513. Indictione prima, pōtificatus sanctissimi domini Iulij Diuina prouidentia Papæ Secundi anno decimo, die verò quintadecima mensis Februarij, præsentes retroscriptæ literæ Apostolicæ pręfati sanctissimi domini nostri Papæ, fuerunt affixæ & publicatæ in metropolitana Mediolanensi, & in cathedrali Papiensi die decimasexta, ac cathedrali Astensi die decimaoctaua mensis Februarij, affixæ & publicatę in valuis seu portis, & ibidem per longum temporis spacium dimissæ, vt ab omnibus ibidem stātibus legi & intelligi possent. Deinde copiæ earundem literarum ibidem affixæ, dimissæ fuerunt in signum verę publicationis earundem literarum prædictarum, per me Franciscum Vaca, sanctissimi domini nostri Papæ cursorem, & dictus dominus Marius procurator accusauit eorum contumaciam prælatorum & aliorum interesse debentium sacro Concilio huiusmodi, & non interessentium, petens decerni citationē contra eosdem, & sanctissimus dominus noster nihil respondit. Demum exclusis alijs non habentibus vocem diffinitiuā, exceptis oratoribus & Baronibus ac prælatis, & clausis portis dicti Cōcilij, vt moris est, sanctissimo dño nostro Leone decimo, cum cæteris prælatis, sacris vestibus indutis & mitratis, in suis locis considentibus, Reuerendus pater dominus Robertus Archiepiscopus Rhegin. ascēdit ambonem, & legit schedulam tenoris infrascripti, de mandato dicti sanctissimi domini nostri.

LEo Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriā, sacro approbante Concilio. Superna illius ordinatione, qui cęlestia & terrestra omnipotentis prouidentia moderatur, sanctæ suæ vniuersali Ecclesiæ licèt immeriti præsidentes, inter multiplices curas, quibus assiduè angimur, doctoris gentium salubri sanctissimaque doctrina moniti, ad ea maximè aciem nostræ mentis conuertimus, per quæ in Ecclesia ipsa perpetua vnitas & charitas inuiolata perdurāt, grexque nobis commissus, rectis tramitibus in viam salutis procedat, ac Christicolarum nomen & preciosæ crucis signum, in quo fideles saluati sunt, infidelibus depulsis, dexteræ Dei ascitère, latiùs diffundatur. Sanè postquàm felicis recordationis Iulius Papa Secūdus prædecessor noster, sacrū generale Late-

ranense

ranense Cōciliū, de venerabiliū fratrum nostrorum S.R.E. cardinaliū, de quorū numero tunc eramus, consilio & assensu, laudabiliter, legitimè, & ex rationabilibus causis Spiritu-sancto cooperante, & in eo quinque sessiones tenuerat, sextamq; sessionem tertio Idus præsentis mensis faciendam indixerat, nos dicto prædecessore de medio sublato, extunc expressis & alijs causis nostrum & dictorū fratrum animum mouentibus, sextam sessionē huiusmodi, de eorundem fratrum cōsilio & assensu, vsque in hodiernum prorogauimus. Cùm autem in minoribus cōstitutis semper nobis insitum cordi fuerit, generale Concilium (vtpotè agri Dominici culturam præcipuam) celebrari videndi, nunc ad Apostolatus apicem assumpti, honesto vtique desiderio nostro, debitum ex iniuncto nobis curæ Pastoralis officio accessisse conspicientes, rem hanc ardentiori voto & tota animi alacritate suscepimus. Itaque prorogationem huiusmodi per nos factam, approbante eodem sacro Lateranensi Concilio, approbamus, ac Concilium, vsque ad perfectionem causarum, propter quas indictum extitit, & præsertim, vt inter Principes & potentatus Christianos bellis atrocibus pacatis, hostilibusque armis depositis, vniuersalis & firma pax componi valeat, pro qua indefessa solicitudine, nihil pro tam salubri bono intactum relinquendo, omnes conatus nostros adhibere intendimus, prosequi & fine debito terminare, velle, nostriq; incōmutabilis animi & intentionis fore & esse declaramus, vt ijs, quæ ad Dei laudē, Ecclesięq; præfatę exaltationē, ac Christifideliū concordiam pertinēt, peractis, sancta ac necessaria expeditio contra catholicæ fidei hostes fieri, feliciterque ex illis (altissimo fauente) triumphari possit. Vt autē ad tantum peratile Cōciliū accedere debētes ab accessu huiusmodi quomodolibet non retrahantur, omnibus & singulis, ad celebrationem Concilij præfati per dictum Iulium prædecessorem conuocatis, aut in congregationibus Conciliorum generalium, de iure vel consuetudine interesse debentibus, præsertim Gallicę nationis, & ad dictum Concilium Lateranense venientibus, (schismaticis, & alijs quibuscunque, de iure communi vel speciali, per sententiam seu literas Apostolicas prædecessorum nostrorū, vel sedis Apostolicæ prohibitis, duntaxat exceptis) veniētiumque seruitoribus & familiaribus, cuiuscunque status, gradus, conditionis vel nobilitatis existentibus, ecclesiasticis & secularibus, pro se & eorum bonis quibuscunque, non obstantibus quibusuis censurarum, & pęnarum ecclesiasticarum & seculariū adiectionibus, contra eos, ex quibusuis causis, à iure, vel per sedem præfatam, sub quibusuis verborū formis & clausulis generaliter promulgatis, & quas generaliter incurrerūt, per ciuitates, terras, & loca terrestria & maritima Romanæ Ecclesiæ præfatæ subiecta, ad Cōcilium Lateranense ad vrbem huiusmodi veniendi, & in ea morandi, & liberè consulendi, & ab ea quotiès videbitur recedendi, liberum, tutum, plenum & omnimodum saluumconductum, cum plena, libera, tuta & omnimoda securitate, atque in vera & infallibili fide Pontificia, approbante sacro Concilio præfato, harum serie damus & concedimus. Et nihilominùs omnes & singulos Reges, Principes & potentatus Christianos per literas nostras hortabimur, monebimus & requiremus, vt pro summi Dei & Apostolicę sedis reuerentia, veniētes ad sacrum Lateranense Concilium huiusmodi, directè vel indirectè, quomodolibèt in persona, vel bonis non molestent, seu molestari faciant, sed eos liberè, securè & quietè venire permittant. Cęterùm pro exequenda celebratione ipsius Concilij, septimam sessionem decimo Calendas Iunij proximè futuri faciendam indicamus. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, declarationis, cōtinuationis, prosequutionis, concessionis, monitionis, & requisitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Data Romæ in publica sessione, in Lateranensi sacrosancta basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicæ 1513. quinto Calendas Maij, Pontificatus nostri anno primo.

Die Mercurij vigesimaseptima Aprilis, millesimo quingentesimo tertiodecimo. Lecta per reuerendum dominum Robertum, Archiepiscopum Rhegiń.

Qua perlecta, petijt idem Reuerend. dominus Archiepiscopus, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et omnes responderunt, placere contenta in schedula. Et fuit indicta septima sessio decimo Calen. Iunij. Super quibus omnibus & singulis pręfatus dominus Marius procurator petijt instrumentum & instrumenta.

Demum reuerendus pater dominus Carolus Orpheus sedis Apostolicæ notarius, dedit mandatum reuerendi patris domini Pauli Zanę Episcopi Brixień. & instrumentum excusationis illius. Et reuerend. pater dominus Franciscus Insert, literarum Apostolicarum solicitator, dedit mandatum reuerendi patris domini Georgij episcopi Colimbrień. Et reuerend. pater dominus Bernardus Archiepiscopus Spalateń. dedit mandatum reuerendi patris domini Octauiani episcopi Viterbień. & dominus Iacobus Gerteuuitz dedit mādatum reuerend. patris domini Ioānis Episcopi Misnensis, ad interessendum Concilio huiusmodi.

CON-

CONGREGATIO PRELAtorum io Lateranensi palatio pro rebus Concilij.

ANno à natiuitate Domini 1513. Indictione prima, die verò Veneris decimaquarta mensis Maij, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Leonis Papæ decimi anno primo, post meridiem, in basilica Lateraṅ. in aula qua itur ad sancta sanctorum, vulgariter ouncupata aula Concilij, fuit congregatio prælatorum existeṅ. io vrbe. Et fuerunt præsentes Cardinales Generales ordinum, videlicet:

Reuerendiss. Dominos Raphaele Episcopus Ostiensis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ camerarius, Cardinalis sancti Georgij ouncupatus.

Reuerendiss. Domioos Thomas sancti Martini in montibus, presbyter Cardinalis, Strigoniensis nuncupatus.

Reuerendiss. Dominus Alexander sancti Eustachij diaconos Cardinalis, de Farnesio nuncupatus.

¶ Insupèr fuerant præsentes octuaginta & septem Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi. Fuitque propositum per præfatum reuerendissimum Raphaelem Episcopū Ostieṅ. etiam de mandato sanctissimi domini oostri, quòd difficile foret, pro singulo negocio tractando in Concilio congregare omnes prælatos: ideo sequendo ordinem & modū aliorum Conciliorum, paternitates suæ eligerent aliquos prælatos graues & doctos, qui essent vnà cum reuerēdissimis Cardinalibus ad pertractandum coram sanctissimo domino nostro ea, quæ in sessionibos Conciliaribus essent proponēda. Et ita prælati ibidèm existentes dixerunt fore hooestum & rationi consonum. Et ad electionem prælatorum deputandorum processerunt, mediātibus fabis albis & nigris, seu cum fabis albis & nigris, & ita elegerunt vigintiquatuor prælatos, videlicet.

Reuerendiss. dominum Beroardum Episcopum Terniśiṅ. gubernatorem vrbis.
Archiepiscopum Seueṅ.
Episcopum Terdoneṅ.
* Budinē. Episcopum * Biduaneṅ.
Archiepiscopum Salernitaṅ.
Archiepiscopum Florentiṅ.
Episcopum Cumaṅ.
Archiepiscopum Traneō.
Episcopum Fauentiṅ.
Episcopom Militeṅ.
Episcopum Castelli maris.
Episcopum Signeō.
Episcopom Mordusieṅ.
Episcopum Alexandrinom.
Episcopum Caualliceṅ.
Archiepiscopum Rheginum.
Archiepiscopum Spalateṅ.
Episcopum * Relisiṅ.
Episcopum Iustinopolitaṅ.
Archiepiscopum Nazarenum.
Episcopum * Insuleṅ.
Episcopum Vrbinateṅ. *Ilcineṅ.
Episcopum Anglioneṅ.
Episcopum Taurineṅ.

PROROGATIO Septimæ sessionis.

¶ Deinde die vigesima supradicti mensis Maij, discretus vir dominus Enrardos Duuiuier, præfati sanctissimi domini oostri cursor, retulit se affixisse literas prorogationis septimæ sessionis tenoris iosrascripti:

LEo Episcopus seruus seruorum Dei. Prouidentia sedis Apostolicæ plorimùm circunspecta, oōnunquàm ea, quæ certis tunc suadētibus causis & rationibus, statutis temporibus facere disposuit, ex alijs non minùs ponderādis rationibus & caosis, in aliud tempus io melios commutat & prorogat, proot id in Domino videt salubriter expedire. Cùm itaque in sexta sessione sacri Lateraneṅ. Concilij solenniter celebrata, in qua nos Concilium prosequi & fine debito terminare velle, eodem sacro Concilio approbante nunciauimus, septimam sessionem Concilij præfati decimo Calend. Iuoij proximè futuri faciendam indixerimos, & certis superueoientibus legitimis causis, præsertim quia propter temporis angustiam materiæ in dicta sessione proponendæ prælatis deputatis & alijs generaliter interesse in dicta sessione debentibus, notificari non potueruot: aduentus quoque venerabilis fratris Ioannis Archiepiscopi Gnezneō. Primatis Poloniæ, charissimi in Christo filij oostri Sigismondi Poloniæ regis oratoris, ad præstandum nobis dicti regis nomine obedientiam, & adhærēdum ac se incorporandum oomine totius Polonicæ nationis sacro Lateraneṅ. Cōcilio, ad vrbem de proximo expectatur. qui dictæ septimæ sessioni, quæ vltima erit ante Calen. Octobris proximè venturi, interesse cupit: alijsque causis, nobis & venerabilibus fratribus nostris S. R. Card. ootis, septima sessio decimo Calend. huiusmodi commodè celebrari oon possit, satiusque visum sit, eam ad aliquot paucos dies post decimum Calend. præfatas celebrandam prorogare: Nos vrgētibus rationibus moti, de fratrum prædictorum consilio & vnanimi assensu, septimam sessionem prædictam ad xv. Calen. Iulij, quæ erit vj. feria prorogamus, & ipsam xv. Calen. Iulij, faciendam indicimus. Data Romæ in palatio Apostolico, die xx. mensis Maij, 1513. Pootificatus oostri anno I.

PLACET.

Anno à natiuitate Domini 1513. Indictione prima, die verò tertia mēsis Iunij, sanctissimus

simus dominus noster diuisit supradictos prælatos deputatos per congregationem, vt aliqui eorum tractarent ea, quæ spectant ad pacem vniuersalem componendā inter principes Christianos,& etiam quæ spectant extirpationi schismatis: & alij ad tractandum ea,quæ spectant ad fidē: & super reformatione & abolitione pragmaticæ sanctionis. Et etiam sanctitas sua vltra prælatos deputatos per congregationē,addidit alios, qui interesse deberent congregationibus particularibus faciendis,ac etiam addidit Generales ordinum.Deputati fuerunt tales, & primò.

DEPVTATIO PRO REBVS pacis vniuersalis componendæ inter Principes Christianos, & pro extirpatione schismatis, est de infrascriptis, videlicet:

Reuerendiss.Dominus Vulterañ.
Reuerendiss.Dominus Strigonieñ.
Reuerendiss.D.Surrentinus.
Reuerendiss.Dominus de Flisco.
Reuerendiss.D.sancti Chrysogoni.
Reuerendiss.Dominus de Finario.
Reuerendiss.Dominus de Farnesio.
Reuerendiss.Dominus Mantuañ.

PRAELATI HIS ADIVNgendi, sunt infrascripti electi per vniuersos prælatos Concilij:

Reuerend.Dominus Gubernator Episcopus Teruisinus.
Reuerend.Dominus Terdoneñ.
Reuerend.Dominus Bisigneñ.
Reuerend.Dominus Salernitañ.
Reuerend.Dominus Florentiñ.
Reuerend.Dominus Cumañ.
Reuerend.Dominus Theatiñ.
Reuerend.Dominus Fauentiñ.

ADDITI PER SANCTISSImum Dominum nostrum, de his, qui non interfuerunt congregationi tempore electionis:

Reuerend.Dominus Archiepiscopus Gnezneñ.orator Poloniæ.
Reuerend.Dominus Episcopus Rheatiñ.
Reuerend.Dominus Generalis August. eremitarum.
Reuerend.Dominus Generalis Seruorum.

DEPVTATIO PRO GENERali reformatione Curiæ & officialium est de infrascriptis.

Reuerendissimus Dominus Camerarius.
Reuerendiss.Dominus Senogallieñ.
Reuerendiss.Dominus Agenneñ.
Reuerendiss.Dominus Eboraceñ.
Reuerendiss.Dominus sancti Vitalis.
Reuerendiss.Dominus Seduneñ.
Reuerendiss.D.Aragoneñ.
Reuerendiss.Dominus de Cornelijs.

PRAELATI HIS ADIVNgendi, sunt infrascripti, electi per vniuersos prælatos Concilij.

Reuerendus Dominus Senēñ.
Reuerend.Dominus * Militeñ.
Reuerend.Dominus Castelli maris.
Reuerendus.Dominus Signinus.
Reuerend.Dominus Modrusieñ.
Reuerend.Dominus Alexandrinus.
Reuerend.Dominus Caualliceñ.
Reuerend.Dominus * Rhegiñ.

ADDITI PER SANCTISSImum dominum nostrum de his,qui non interfuerunt congregationi tempore electionis.

Reuerend.D. Dominicus Luceriñ.
Reuerend. Dominus Episcopus Augusteñ. Orator Sabaudiæ.
Reuerend.D.Generalis Carmelitarum.
Reuerend.D.Generalis Camalduleñ.

DEPVTATIO SVPER materia pragmaticæ & rebus fidem tangentibus, est de infrascriptis.

Reuerendiss.Dominus Grimanus.
Reuerendiss.Dominus Arboreñ.
Reuerendiss.Dominus Nanneteñ.
Reuerendiss.Dominus Vicecancellarius.
Reuerendiss.Dominus sancti Eustachij.
Reuerendiss.Dominus Bononieñ.
Reuerendiss.Dominus de Saulis.
Reuerendiss.Dominus de Petrucijs.

PRÆLATI HIS ADIVNgendi, sunt infrascripti electi per vniuersos prælatos Concilij:

Reuerend.Dominus Spalateñ.
Reuerend.Dominus Ragusiñ.
Reuerend.Dominus Iustinopolitañ.
Reuerend.Dominus Nazareth.
Reuerend.Dominus * Ilcineñ. *Insuleñ.
Reuerend.Dominus Vrbinateñ.
Reuerend.Dominus Angloneñ.
Reuerend.Dominus Taurineñ.

ADDITI PER SANCTISSImum dominum nostrum,de his,qui non interfuerunt congregationi tempore electionis:

Reuerend.Dominus * Sibiniceñ. * S.boniceñ.
Reuerend.Dominus Melfitañ.
Reuerendus pater Generalis Prædicatorum.
Reuerend.pater Generalis Minorum.

Ita placet,& deputamus.

¶ Deinde supradicti deputati diuersis vicibus conuenerunt in vnum, tractantes & consulentes in tribus diuersis locis, prout fuerunt deputati, de rebus pacis, fidei, & reformationis, in Palatio tamen Apostolico diuersis Cameris, siue aulis, & locis, vbi steterunt ad plures horas qualibet vice clausi,ad

si, ad discutiendum & examinandum materias proponendas in sacro Lateranensi Concilio & sequentibus sessionibus tenendis & celebrandis. Quæ postmodùm in dictis sessionibus post longam & maturam discussionem expeditæ fuerunt, vt infrà apparebit.

SIMON BEGNIVS EPISCOpus Modrusien. Bernardino de * Frangepanibus, Modrusiæ &c. Comiti, salutem.

*Fragapanibus
*Fregepanibus

CONstitueram omnino, princeps Illustris, orationem hanc non edere, vtpotè quæ silentio potiùs premi, quàm in hominum exire notitiam mereatur: Ne si quid fauoris aut gratiæ (dum recitaretur pauloantè consecuta est, totum id nunc, sua in lucem prodeundi temeritate dispereat, cùm præsertim nullo eruditi laudatoris elogio muniatur, nullósve commendationis titulos præ se ferat. Nosti verò tu, qui non succisiuis modò temporibus, sed inter arma, inter gladios ipsos scribis aliquid semper aut transfers, quantùm referat, audiatur oratio an legatur, & in cuius aurem veniat, à quo probetur. Verùm mea hæc (vt ingenuè fatear) non ostensioni, sed fidei & veritati innititur. Malui enim communes calamitates aperta oratione, nudis verbis & excusso (vt dicitur) sinu denudare, quàm exquisitis verbis aut ementitis locis rem ipsam per se verissimam inumbrare. Cum doctis actum est, quorum animus probè insinuari posset habita oratio. Et qui veritatem dicit, iuxta illud sapientis, non laborat. Nam & miserabiles huiusmodi conciones plus interim efficaciæ obtinent, & magis mouent, si res ipsæ, de quibus agitur, iisdem quibus concluduntur terminis, & eadē illa qua sunt facie, sine cultu, sine affectatis (vt aiunt) cincinnis exhibeantur: Si quid verò nostra hac profecerimus oratione, tu & nostri omnes, immò Ecclesia omnis intelliget. Ego certè nihil dubito, Leonem Pont. nostrum Max. in quo æqua semper fuit bonitati liberalitas, prudentiæ charitas, integritati magnanimitas, & hunc etiam Sacrosanctum Cardinalium senatum, non nos, non nostros tantùm, pro quibus etiam saluator noster humanitatem subijt, & passus est, (haud despiciendam gregis Dominici partem) sed Christianam rempublic. omnem, hancque Apostolicam sedem, hæc templa, has aras, hos penates, hæc sacra, hanc prouinciarum Principem & orbis caput vrbem Romam, seque adeò & salutem propriam cõseruaturos. Vel si nil magis hac industria consecutus ero, id saltem efficaciam, vt officij me mei nullo vnquam tempore pœnitentia subeat, quin & vera prædixerim, & necessarium remedium pro virili implorauerim. Quod (etiam si debito euentu destituatur) & tibi, & nostris, qui animum in re hac expendere statuent, & mihi etiam ipsi fiet satis. Vale.

ORATIO PER SIMONEM Begnium Episcupum Modrusien. in sexta sessione Lateranen. synodi habita.

NEmo vnquā extitit, Pater beatissime, vosq; patres amplissimi, qui sua virtute, suo ingenio nisus nostrum hoc cęlum trāscendere potuerit: quādoquidem comparare tantum arte aut industria nunquam possumus, vt vndè nostra culpa decidimus, nostra eodē virtute resiliam⁹. Quòd si cui datum est aliquando, datum est autem multis, felicitatem illam, quæ cæteras omnes immēsitate ęternitateq; superat, adipisci, veritatis eum pater attraxit. Hæc nanq; vna est ad beatitudinem via, ipsa est principium, ipsa finis. Hanc, qui proprijs viribus confidūt, relinquentes, non fermè secùs, quàm Thaletem illum Asianum decidisse referunt, in errorum damnationisq; foueas prolabuntur. Haud aliter certè à veritate ipsa & diuini iudicij speculo facies suas auerterunt, qui loquentes in dolo verba pacifica, innumeras ferè ecclesiæ calamitates intulerunt. Quarū causa œcumenicum illud primum omnium & innumerabilium bonorum seminarium, apud Nicæam Bithyniæ vrbem, & alia alibi multa Concilia coacta & celebrata esse legimus. Ego verò in hac Lateranensis Concilij cōtinuatione verba facturus, tametsi leue dicendi munus suscepisse me arbitror, quippe qui certus sim, vos & officij vestri memures & dignitatis, tales vos Christianæ religioni exhibituros, quales temporum & rerum (de quibus agendum est) ratio ac magnitudo esse iubet: cum hac tamen præfatione dicam, Patres, vt si quid, quod dicendum à me fuisset, omisero, (tanta est huius prouinciæ difficultas) veniam me ab omnibus impetraturum sperem Vos verò, si (quæ vestræ partes sunt) labenti ecclesiæ non succurreritis, quid spei, quid subsidij reliquum sit, iudicate. Itaque de promissa totiès ecclesiæ reformatione, deque sanctissima contra Turcas expeditione, quàm breuissimè dicturus, à veritate illa opē atq; auxiliū implorabo, quæ loquuturis nobis corā regibus & pręsidibus Spiritussancti facūdiam pollicetur. Tu igitur Domine, qui os hominis fecisti, qui mutum, surdum, vidētem, & cęcum fabricatus os, pone custodiam ori meo & ostium circunstantiæ labijs meis, vt quæ tuo nomine digna sint, quæ Leoni pontifici nostro maximo, hisque patribus ac dominis, & vniuersæ ecclesiæ salutaria fuerint, perstringere valeam. Quando ita constitutum est à natura, vt omnia orta occidant, plurimū certè debemus maioribus nostris,

Exod. 4.
Psal. 140.

qui

qui cùm perpetuò esse non possent, vsque adeò nobis prospexerũt, vt, nisi qui omnem exuit humanitatem, rerum gestarum memoria & præsentem vitam corrigere, & futuram etiam rectè ducere sua sponte vnusquisque possit, ac valeat. Cuius etiam rei gratia statuariam & sculpturæ & picturæ artes sagacissima mortalitas adinuenit, vt qui literarum notitiam non habent, inspectis magnorum virorum imaginibus, ad benè viuendum excitentur: tum etiam, vt maiores natu, præclara illorum gesta à generatione in generationem proferant & promittant. Nobis verò maiorum nostrurum studio atque vigilijs tantoperè consultum est, nobis ex euangelicę legis institutionibus, & CHRISTI legislatoris nostri actionibus, totius vitæ norma ita præscripta est, vt illinc veluti ex archetypo quodam & exemplari, quid fugere, quidve sequi debeat, vnusquisque depromere possit, simulque, qualem se sibi, & qualem alteri exhibere teneatur, apertissimè sciat. Et sicut pro honore, pro potentia, pro imperio, pro republica animarum prodigos & extrema quæque perpessos fuisse nonnullos refert antiquitas: ita nos quoque pro Christiani nominis honore, animas nostras odisse debemus in hoc mundo, pro Christiana fide nihil arduum, nihil terribile expauescentes, pro Christianæ religionis imperio agrum Dominicum excolere, vitia extirpare, virtutes serere debemus. In hac verò Christiana republica corruptelas omnes tãquàm boni ciues explodamus, errata corrigamus, instituta quæ malorum studijs in dissuetudinem abierunt, ad communem bonorum vsum reuocemus, pacem amemus, amicitias celebremus: Et tales denique nos, qui tanquã luminaria in mundo lucere debemus & exhibeamus, vt qui in ecclesia Dei sunt, nostra bona opera, velut è speculo videant, quæ sequantur. Illis verò, qui cogente necessitate auxilium à nobis implorant, charitatis viscera ostendamus, ne si præmissorum rationem nõ habuerimus, lupi & impudici (iuxta Augustini sententiam) iudicemur. Sed dicturus iam de his quæ facere nos oportet, rem altiùs aliquantulum repetam, vt recensitis aliquorum malorum oppressionibus, quanta nos deinceps etiam incommoda maneant, si vestro studio, vestra prudentia illis non occurratur, cognoscatis, inspiciatis, attingatis. Gregorio vndecimo, cui ob restitutam Italię Romanam curiam, plurimùm debemus, Romæ vita functo, Vrbanus sextus legitimè successit. Quòd cùm Cardinales Galli incusarent, Clementem septimum deligunt: idemque illi Cardinales in demortui Clementis locum, Benedictum 13. substituunt. Vrbano Bonifacius eo nomine nonus, Bonifacio Innocentius septimus, Innocentio Gregorius duodecimus succedunt. Abdicatisque deinde in Pisano Concilio, communi omnium cardinalium consensu, Gregorio & Benedicto, quod promissis non stetissent, Alexãder quintus eligitur: In cuius posteà locum Ioãnes vigesimustertius sufficitur. Et ita per quadraginta fermè annos, multis varijsque incommodis afflicta ecclesia, octo legitimos, mixtimque pseudopontifices habuit. Eoque ventum erat, vt cùm velum templi Dei trifariàm scissum, ecclesiam catholicam protegere, ac circunfouere, nequiret, schismaticis ipsis longè lateque debacchandi occasionem præbuit ea pestis, nostris verò in nosipsos, & nostra viscera desæuiendi fomitem subministrauit, non tamen sine suspicione, quòd illorum temporum pontifices, qui bella extinguere, discordias tollere debuissent, suscitarent ea potiùs atque nutrirent. Quibus rebus quasi in præceps itum est. Et nisi Deus optimus maximus lucernam illam de domo Dauid, internecioni nunquàm demandandam promisisset, quid de nobis nunc esset, arbitrari facilè potestis patres amplissimi. Quare, cùm nemo esset, qui languenti ecclesiæ opem ferret, recordatus Deus verbi sui, Augustissimi illius tunc Romanorum & Vngariæ, nunc cãdidissimam animam Sigismundi regis spiritum suscitauit. Qui tanquam prudentissimus Samson, & fortissimus virorum Gedeon temporum magis quàm commoditatis suæ habuit rationem. Sed quid tanto principe dignius? quid omnipotenti Deo gratius? quid, quod vniuersæ ecclesiæ ex vsu magis esset, facere potuisset? Et cùm dignitatis suæ ratio & rerum necessitas ita exposceret, nulla eum itinerum laborúmve difficultas dehortari, aut ab optimo vnquàm proposito deducere valuit: ita vt non priùs conquieuerit, quàm tribus illis, qui de pontificatu contendebant, abdicatis deiectisque, huic sanctæ sedi legitimum pontificem, pacemque plusquàm aurum desiderabilem dederit. Martinus quintus is fuit, vnicum (mea sententia) & præsentaneum tantis malis remedium, ante cuius ad vrbem aduentum, vniuersę ecclesię pax restituta est. Quieuimus tunc aliquandiu, periclitati sumus iterum. rebus enim sic (vt diximus) foris compositis, & Martino vita functo, omnis belli moles in Eugenium recidit. Qui post amissas nonnullas vrbes & oppida, post suscitatum in vrbe tumultum, fuga saluti suæ consuluit. Superuenienteque Basileensis Concilij tempore, cùm tollere illud frustrà tentasset (quantus est censuræ metus, quanta Concilij authoritas) Bononiam primò id transtulit, Basileæ deinde idipsum approbauit? rursum Ferrariam, & demum Florentiam conuocauit. Basileensis tamen conuentus patres, contra sanctissimæ Nicęnę synodi decreta, præter Ro. pont. sententiam & authoritatem, Concilium licèt acephali conuocantes & prosequentes, vt hoc quoque

cætera

cæteris illius cōgregationis malis adnumeraverim) abdicato Eugenio * Amadeum Sabaudiæ Ducem sufficere. Quod tametsi temerè factum, ecclesiæ tamen plurimùm obfuit. Nam & tripliciter scissa tunc est, & longo post tempore ad veram vnitatem reduci vix potuit, renascentibus semper alijs & alijs nouis ac grauissimis bellis, quę tanti boni effectum impediebant, Eugenio tunc & Nicolao posteà Italiam frustrà placare conantibus. Effecit tamen id demum Nicolaus, vbi Amadeus (vt de quo dixi) pontificatu seipsum abdicauit, summa Christianorum omnium lætitia & exultatione. Sed interrupit tantum gaudium Constantinopolis & Peræ expugnatio, in qua Constantinopolitanus Imperator obtruncatus est, & quod reliquum nobis erat. Orientalis roboris ac splendoris, amisimus, amissis anteà dudum Hierosolymis, Antiochia & Alexandria, tribus ecclesiæ Catholicæ munitissimis arcibus. Adnitente deinde Calixti tertij pontificis Legato, compluribusque cruce signatis Taurinum Vngari defenderunt, multis hostium trucidatis. Et capta etiam ingenti preda, quam nostris paulopòst dissensionibus & secordia, cum omni vsura rependimus, amisso Trapezuntis imperio cum tota Pontica regione & * Bossinæ regno cum bona Illyrici parte. Recuperasset hæc omnia Pius secundus, prudentia & charitate in Christianos nulli prędecessorum Pontificum postponendus, si, dum in conuentu Mantuæ celebrato hæc meditatur, omnis ferè Italia intestinis odijs & bellis caruisset: sed tota omninò recuperationis spes intempestiua tanti Pontificis morte sublata fuit. Et ita, nostra causa, tantum bonum nostris (vt diximus) malis impeditum hucusque sæpiùs exitit, serpente magis indiès, & Christianam ditionem occupante vicino iam & potentissimo hoste. Ad nostros redeo, qui diuina ira percitti, post amissam Eubœam, & magnam Grecię atque Epiri partem, maiora bella parare, maiora vdiq; & discordiarum domi militięque semina iacere, accedente ad hoc Boemorum regis perfidi, & in apertam iam hæresim prolabentis, sceleratâque & vrbi vicina opinione. Quæ demum omnia, aut maiori ex parte, Pauli secundi sapientissimi Pontificis suasu & prudẽtia sublata sunt. Carptim hæc attigi patres, vt quæ supra meos annos accidere, reminiscamini: quæ vero mea ętate gesta sunt, neminẽ ex vobis esse arbitror, qui nō, sicut ego & meliùs me, oĩa nôrit. Quis est enim, ad quẽ illius nunq̃ satis deploratę cladis, quam ante hos viginti annos in Illyrico accepimus, fama non peruenerit? Quis est, qui pulcherrimas & ditissimas Orientis atq; Epiri ciuitates, ex corde & oculis Christianorum à Turcis nuper ereptas, non deplorauerit? omitto cōbustas naues, amissas triremes, desideratum sæpiùs nostri nominis robur:

*Amedeum

*Bosnæ

Quis est pręterea, qui Iadrensem agrũ quinquies eodem anno Turcarum rabie vastatũ, & ferro ac flammis desolatum nesciat? Scardona celeberrimi olim cõuentus ciuitas, oppugnata sæpius hoc etiam anno, & quod nuperrimè vidimus, amissis prope eam 4. oppidis, ipsa Dei magis quàm hominum prę[s]idio defensa est. At in ecclesia Modrusien. cui ego, licèt indignus, nunc præsum, continuas excursiones fieri, villas incẽsas, castra expugnata, & intra hos duos menses duos vi capta & diruta, abductaque esse, proh dolor, plusquam duo millia Christianorum, quis est, qui non audierit iam, ingemuerit iam, nisi nos hîc in vrbe, qui cõticemus, obaudimus, dissimulamus? Prætereo reliquam Adriatici maris oram, Dalmatiamque omnem, quæ & assiduis incursionibus vel eo maximè infestatur, quòd quicquid in ea equitum, aut peditum roboris erat, ad Italicos tumultus euocatum est, nisi tamen assiduis Venetorum vigilijs & validissima semper classe defenderemini: tum etiam nisi bellicosi essent Dalmatę, rupto iamdiu eo obice, refractis illis claustris repagulisque, Turcas in Italia coràm vidissetis. Quid de Vngaris dicam, quibus tantus inest pro Christi nomine pugnandi feruor, vt quãtumuis pauci, cum magno Turcarum numero congredi non vereantur? Quid de Polonis, quorum ita spectata est in vniuersos Christi hostes strenuitas, vt ab armis in Turcas, Tartaros, Russos, Valacchos & alios eiuscemodi Barbaros exercendis nunquàm respirẽt? Horum prȩsidio & quibusdam quasi propugnaculis si careretis, experiremini profectò, quid Turcarum rabies, quid immanitas esset. Experiremini certè, quantum sagittis valeant hostes hi, de quibus diximus. Videretis proculdubiò & sentiretis, quã longè volent, quàm acutè perforent, & quã auidè Christianum sanguinem sitiant, qui equinum bibunt. Illud certè satis constat, profligatos sæpiùs à decem annis Vngarorũ exercitus, & intra hos sex menses quinque fortissima eorũ castra à Turcis in Illyrico esse expugnata, & quod illis commune est, vnà cum incolis absumpta. O ferrea Christianorum pectora, ò immites Christianos, qui hæc nõ videant, nõ audiant, non credant. Vnius olim Catonis sententia, & Africanæ ficus pro concione ostẽsę, senatum populumq; Romanum ad delendã Carthaginẽ impulit: nos amissa sæpiùs Asia, Africa, & magna iã Europę portio, continueq; Christianorũ cędes & lachrymæ nil mouent: nos vicinior, potentior, crudelior hostis nihil deterret. Sũt hîc complures ex nostris, qui post amissas paulòantè vxores cũ liberis & fortunis omnibus, ad me miseri cõfugerũt, cõsiliũ & auxiliũ implorãtes. Possem ego quoque vobis hodiè, patres, hoc eodẽ in loco recẽtia & sanguinolenta adhuc istorũ vulnera ostẽdere. Sed quousq; iam patiemini tam vicinum hostem? Quãdiu eum, vt cla-

vt clauos in oculis & lanceas in lateribus, feretis? An expectatis, dum parata & deducta iam ingens classis Rhodũ occupet, aut Italiam depopuletur? Vereor profectò, vereor, & futurum certo certiùs credire, patres, nè breui apud vos cœnent, (nisi prouideatur) qui, cum quibus diximus, iam pransi fuor. Multa reticeo quæ quoniam nostra ætas vidit & passa, (ne alia vulnera recrudescant) nõ recensere satiùs existimo. Voom hoc certè nullo pacto prætermittere possum, longè feliciores illos Italis, cæterisque Christiani orbis nationibus existimandos, qui pro fide contra infideles perfidosque pugnant: pro sanctissima religione, contra fœdissimam sectam sanguinem fundunt: pro Deo optimo maximo contra turpissimum Maumetũ corpora telis obiiciunt, mortem oppetoot. Isti contrà, quid pro paucorum potentia, pro priuatis odijs, pro simultatibus feceriot, dicat Brixia, expoōat Rauenna, referat Hetruria, edisserat calamitates suas cisalpina Gallia, Gallia item transalpina, Flaminia, Liguria. Citetur Liris testis victoriæ, inspiciantur vrbana sepulchra, recenseatur Hispania, interrogetur Britanoia. Quid dicam magis? Perlustretur Europa, audiemus profectò sanguinem clamantem de terra, & voces occisorum dicentium: Vindica Domine, vindica Domine, vindica Domine sanguinem nostrum, qui effusus est. Et quod detestabile omninò dixerim, parùm est, Italicum cruorem Italica manu fundi, nisi exteris etiam gentibus hauriendus præbeatur. Postem ad hæc de perniciosissima illa Hydrunti inuasione, deque continuis oostri ooinois hostium per Tyrrheoum mare excursionibus, (ni temporis angustia cõcluderet) multa dicere. Sed dicemus de his omnibus latiùs, cùm pacatis Italiæ rebus, (hanc enim omnium, quæ nunc vigent, bellorum arcem esse iudico) sanctissimæ expeditionis tempus aduenerit. Nunc verò quod reliquum iam est, vt commodiùs à me dici, & fieri à vobis postmodùm possit, operæprecium existimaui, si de ecclesia catholica aliquid (quãtùm tamẽ temporis breuitate dabitur) in medium adduxero. Illud enim necessarium in primis semper fore duxi, vt fidei nostræ caput, Romana scilicet ecclesia, cõponatur ante omnia instauretur, reformetur. Nam sicut grauissimus est morbus, qui à capite diffunditur: ita optima est valetudo, quæ ab optimo capite, tanquam à saluberrimo fonte, inter cætera membra defluit & corriuatur. Vidimus iam, quæ maiorum nostrorum, quæ nostra ætate acciderint. Et hæc fermè omnia, aut maiorẽ eorum partem, nostra causa, nostris (vt diximus) malis perpessi sumus. Tædet verò, pigetq; fidem, pietatẽ, religionem nostris temporibus ita tepuisse & penè dixerim, contabuisse videri, vt vix earum vlla vestigia sint reliqua. Et io nobis, qoo tempore ecclesia ab

Apoc. 6.

hæreticorum persequntionibus vacua, summa pace & libertate fruitur, taotoperè fidem ac feruorem maiorum nostrorum animis iolitum refrixisse, vt cum Hieremia verè dicere possimus: Egressus est à filia Sion omnis decor eius, innocentiæ scilicet & castitatis Principes eius facti sunt, vt arietes, hostes ingressi sunt sanctuaria eius. Ecclesias polluerunt, virgines eius & iuuenes in captiuitatem abierunt. Sacerdotes & senes spreuerunt Deum. Noo est lex, non est mandatum, iudicia peruertuntur. Hæccine est illa Ierusalem, ciuitas perfecti decoris, & gaudium vniuersi orbis? Hæccine illa filia Sion, sponsa Christi, quæ vna esse debet? Nostri verò (tanquàm mendax illa fœmina, quæ dioidi puerum petebat) diuiserunt eam sępiùs, disciderunt, dilaniauerunt. Hæccine est illa filia Sion soror Christi, quam maiores nostri commendatam sibi pro viribus defenderũt, proprij sanguinis effusione incorruptam conseruauerunt, ieiunijs, lachrymis, orationibus auxerunt? Nos contrà quibus artibus maiorẽ iam eius partem amiserimus, silẽtio inuoluam. Et de nimina ista, quæ supetat adhuc portiooe, nihil dicam, patres. Ponam digitum super os meum, dijudicet seipsum vnusquisque, & quæ assiductus aoimo & pro veritate dixi, æquis auribus accipite, æquo aoimo ferte, & communẽ omoium vtilitatem apertis (vt dicitur) oculis prospicite. Sed ne fleuetis filia Sioo, quia eccè venit Leo de tribu Iuda, radix Dauid, Eccè suscitauit tibi Deus saluatorem, qui saluabit te de manibus vastantium, & populum Dei de manu persequentium liberabit. Te, Leo beatissime, saluatorem expectauimus, te liberatorem venturum sperauimus. Ad te pro acceptis cladibus, pro perperàm gestis gementes, pro malorum fine, & futuræ spe victoriæ læti & hilares clamamus: Impugna impugnantes oos. Apprehende scutum & gladium, & exurge in adiutorium nostrum. Conclude aduersus eos qui nos persequuntur, & tabernaculũ sponsæ tuæ, quod manus impiorum polluerunt, viodica, vt sicut Christiaous populus te solum & verum Pootificem veneratur, ita & Christiani nominis hostes te religiosissimũ metuant, te potentissimum coottemiscant. Da hoc, Pater beatissime, Iulij prædecessoris tui & parentis optimi sanctissimæ memoriæ, da perpetuæ quieti, vt sicut lætatur iam te successore, sicut gaudet, iam te, indictum à se, Concilium prosequi & celebrare, ita & conceptam animo ecclesiæ vniooem, eiusq; reformationem, & sanctissimam cõtra Turcas expeditionem, te omoi desiderio expetere, totis viribus complecti videat & lætetur. Vos verò patres amplissimi, (longeoùè dicam quod sentio) nisi certus essem, maioribus iam auspicijs & felici ductu eius sponsi, qoem DEVS nuper ecclesiæ suæ stabili

Thren. 1. b

3. Reg. 3.

Apoc. 5.

Psal. 34.

H fide

fide iugauit, daturos sedulò operam, vt respublica nostra in his, quibus constituti sumus periculis, vestra cura, vestro studio, uestra prudentia nihil detrimenti capiat, salua sit, liberetur: videret profectò iam nunc videre domos nostras, deseri, nos pro mancipijs duci, trahi, discerpi, & in nos, quali sæpè anteactis temporibus, contumeliarum omnium & scelerum fieri exempla. Vos ego omnes appello, patres, qui ædificati supra fundamentum Apostolorum, sedetis super sedes duodecim iudicantes, illud pro uiribus adnitimini, vt interiores & domesticæ primum discordiæ vastationesque tollantur. Et iuxta legislatoris nostri sententiam, (Math. 16.) portæ inferi, id est, inferiores mundi potestates, aduersus Romanam Ecclesiam, quæ summa est & suprema, non præualeant. Quibus sublatis, tum demum cum apertis hostibus agendū censeo. Serpentem verò sæuissimi schismatis hydram, charitatis igne & pastoralis officij adustione extinguite, exiccate: ne, quæ nunc parua est scintilla, maximū paulopòst incendium suscitet: vnaque sit sponsa Christi, vna amica eius, vna dilecta. Si quid prætereà in hac vniuersi orbis specula vel incontinentium licentia honestati detraxit, vel si temporum malignitas æquitatis ac iustitiæ (quæ humanarum diuinarumq; rerum fundamentum est & conseruatrix) lumen offendit, huius sanctæ synodi iudicio emendetur, quæ charitatis clypeo, potestatis mucrone, misericordiæque ac seueritatis libra bonos foueat, malos cōpescat, & (maiorum more) fortia confirmet, delibilitata instauret, iniusta in æquitatis gyrū reducat; vt non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, quæsiuisse meritò commendetur. Cumque restitutā sibi integritatis suæ speciem ac decorem sancta Romana ecclesia viderit, & filijs suis ipsa glorietur, & nos tantæ parentis gloria indigni minimè comprobemur. Pacem verò non cum hostibus, prout hactenùs factum est, sed cum nostris habeamus. Bellum illis & arma inferamus, cum his beneficijs certemus, & de recuperādis, quę nostra sunt, contendamus. Et cùm ad amorem qui rerum omniū causa est, & ad pacem atq; concordiam nati simus, pacē amplectamur, pacem amemus, pacem celebremus, vt rempublicam nostram Christianam in pristinā maiestatem restituere, eamque qualis esse debet, posteris nostris relinquere possimus. Illis præterea, qui seruitutis iugum apud sæuissimos Turcas iamdiu sustinent, & redemptionis expectationem ferre vlteriùs nequeunt, vel benigni alicuius sideris salutares igniculos ostendamus, ne quod multorum annorum patientia promeruissent, nostra id culpa vel negligentia amittere videatur. Illis deniq;, qui hostium ipsorum faucibus expositi ad quinquagesimum annum, iam abducuntur, diripiuntur, vulnerantur, cædi demū assiduæ & excidio patent, & quorum quasi deuotionis fiducia, in vtranque aurem hucusque dormiuimus, erogemus aliquid, impartiamur aliquid, vt refecti aliquantulùm, viriliter agant, confidant, & sint robusti, ne fortè lupi in eo obice, sublataq; media belli mora, hostilitatis impetus (quod flexis genibus deprecemur) nos quoque in pceps trahat. Mūdemus tamen priùs domos nostras, interiores inquam, q̄ nō fumo, nō puluere, sed malis cogitationib⁹ sordidātur: exteriores quoq; prudēter disponamus. Commodissimè enim reipublicæ rector ac moderator efficitur, qui suorū priùs extiterit. An fortè arbitramini, patres amplissimi, eū ecclesiam Dei benè dispositurum, & diligētem fore de alieno, qui de suo negligens est? qui domum suam dispensare nescit? Et cùm in societatem Iesu Christi vocati simus, non (1. Cor. 1. b) sint in nobis contentiones neque scissuræ, quarum consuetudinem ecclesia Dei habere nō debet, sed vnanimes semper idipsum (1. Cor. 11. b.) omnes intendamus, quod construat & ædificet in Christo Iesu Domino nostro. Ita demum deformata reformabuntur, dubij sperabunt, nutantes confirmabuntur, fides exaltabitur, iustitia vigebit, pietas coletur, religio stabit, hostes propellentur, aurea pax reuocabitur, dicemusque cùm Esaia & cantabimus. Exulta satis filia Siō, quia eccè saluator tuus veniet tibi. (Esaię 62. d; Zach. 9. b) Dixi.

SEPTIMA SESSIO.

IN NOMINE DOMINI, AMEN, Anno à natiuitate Domini 1513. indictione prima, die verò Veneris decima septima mensis Iunij, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Leonis diuina prouidētia Papæ decimi anno primo, fuit celebrata septima sessio cōcilii generalis Lateranen. in ecclesia Lateranen. præsente & præsidente præfato sanctissimo domino nostro papa. Fueruntque præsentes infrascripti Reuerēd. domini Cardinales, patriarchę, archiepiscopi, episcopi & abbates Oratores principum & illustres domini, ac quamplurimi doctores & nobiles, & primò.

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Raphael Ostien.
Reuerendiss. D. Dominicus. Portuen.
Reuerendiss. D. Iacobus Albanen.
Reuerendiss. D. Marcus Præ stinus.
Reuerendiss. D. Franciscus Sabinen.

PRESBITERI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Thomas tituli sancti Martini in montibus, Strigonien.
Reuerendiss. D. Franciscus tituli sanctorum Ioannis & Pauli, Surrentin.
Reuerendiss. D. Nicolaus tituli sanctæ Priscæ, de Flisco.
Reuerendiss. D. Hadrianus tituli S. Chrysogoni.

Reueren-

Reuerendiss.D.Robertus tituli sanctæ Anastasiæ,Nanneteñ.

Reuerendiss.D.Leonardus tituli sanctæ Susannæ,Agenneñ.

Reuerendiss.D.Carolus tituli S.Cæciliæ.

Reuerendiss.D.Christophorus S.Praxedis.

Reuerẽdiss.D.Antonius tituli sancti Vitalis, Sipontiñ.

Reuerendus D.Petrus tituli sancti Eusebij, Anconitañ.

Reuerendiss.D.Achilles tituli sancti Sixti, Bononieñ.

Reuerendiss.dominus Bandinellus tituli sanctæ Sabinæ,de Saulis.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiss.dominus Alexander sancti Eustachij,Farnesius.

Reuerendiss.dominus Luduuicus sanctę Mariæ in Cosmedin,de Aragonia.

Reuerendiss.Dominus Marcus sanctæ Mariæ in porticu,de Cornelijs.

Reuerendiss.Dominus Sigismundus sanctæ Mariæ nouæ.

Reuerẽdiss.D.Alphonsus sancti Theodori.

PATRIARCHÆ ET ASSIstentes Papæ, & Oratores.

Reuerend.pater D.Cæsar Alexandrinus.

Reuerend.pater D.Franciscus Suessanus.

Reuerend.P.D.Ioannes Vincentius Seneñ.

Reuerend.P.D.Iulius Florentiñ.

Reuerend.P.D.Gabriel Dyrrhachieñ.

Reuerend.P.D.Scaramuza Cumanus.

Reuerend.P.D.Pompeius Reatinus.

Reuerẽd.P.D.Ioannes Franciscus Tauriñ.

Reuerendus P.D.Bernardus * Teruisinus episcopus,& Gubernator vrbis.

Reuerend.pater D.Siluester Vuigurniensis Episcopus,orator regis Angliæ.

Reuerẽd.P.D.Ioannes Gnezneñ.archiepiscopus,orator regis Poloniæ.

Reuerendus P.D.Hercules episcopus Augustensis,orator Sabaudiæ.

Reuerend.P.D.Bertrãdus episcop⁹ Adrieñ. & orator Ducis Ferrariæ

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend.P.D.Iulius Corinthieñ.

Reuerend.P.D.Aldronandinus Nicosieñ.

Reuerend.P.D.Bernardus Spalateñ.

Reuerend.P.D.Vincentius Neapolitañ.

Reuerend.P.D.Hieremias Trsneñ.

Reuerẽdus P.D.Ioannes Matthæus sanctæ Seuerinæ.

Reuerend.P.D.Orlandus Auinioneñ.

Reuerend.P.D.Rainaldus Ragusiñ.

* Noboniusieñ. Reuerend.P.D.Andreas * Monembasieñ.

Reuerend.P.D.Petrus Arboreñ.

Reuerend.P.D.Georgius Nazarenus.

Reuerend.P.D.Stephanus Gabriel Bareñ.

EPISCOPI.

Reuerend.P.D.Simon Arimineñ.

Reuerend.P.D.Iacobus Papheñ.

* Vitrieñ. Reuerend.P.D.Albertus * Valuensis.

Reuerẽd.P.D. Bartholome⁹ Iustinopolitañ.

Reuerendus P.D.Raynaldus sancti Angeli de Lombardia.

Reuerend.P.D.Ioannes Aquilanus.

Reuerend.P.D.Ioannes Petrus Theariñ.

Reuerend.P.D.Franciscus Vincentiñ.

Reuerend.P.D.Iacobus Potentiñ.

Reuerend.P.D.Hieronymus * Bidaneñ. * Budineñ.

Reuerend.P.D.Marinus Ceneteñ. * Bodrineñ.

Reuerend.P.D.Iulianus Vulterañ.

Reuerend.P.D.Iacobus Fauentinus.

Reuerendus P.D.Dominicus Luceriñ.

Reuerend.P.D.Andreas * Ansareñ. * Ansaren.

Reuerend.P.D.Ioannes * Sibiniceñ. * Seboniceñ.

Reuerend.P.D.Nicolaus * Bergomeñ. * Pergameñ.

Reuerend.P.D.Paris Pisaurieñ.

Reuerend.P.D.Alexius Melfitañ.

Reuerend.P.D.Iosue Esculanus.

Reuerend.P.D.Vincentius* Othiaceñ. * Oscoñeñ.

Reuerend.P.D.Franciscus Spoletañ.

Reuerend.P.D.Andreas Militeñ. * Octocieñ.

Reuerend.P.D.Ioannes Dñicus Terduneñ. * Othaneñ.

Reuerend.P.D.Franciscus Bisignianñ.

Reuerend.P.D.Petrus Castelli maris.

Reuerend.P.D.Ioannes Baptista * Maraneñ. Moraneñ.

Reuerend.P.D.Bonifacius Iporigieñ.

Reuerend.P.D.Iulianus Agrigentiñ.

Reuerend.P.D.Zacharias Terracineñ.

Reuerend.P.D.Gisbertus Rapollaneñ.

Reuerend.P.D.Hieronymus * Ilciuensis. * Insuleñ.

Reuerend.P.D.Bernardus Soranus.

Reuerend.P.D.Tranquillus * Ferentinus. * Firmanus

Reuerend.P.D.Iacobus Marsicanus.

Reuerend.P.D.Matthæus * Vmbriacensis. * Vmbriaticensis

Reuerend.P.D.Antonius Vrbinatensis.

Reuerendus P.D.Petrus Foroliuiensis.

Reuerendus P.D. * Marius Vgentinus * Marcus Vrgentinus

Reuerend.P.D.Hugulinus Licieñ.

Reuerendus P.D.Albertus Sebastensis. * Ogentinus

Reuerend.P.D.Iacobus Signeñ.

Reuerend.P.D.Marcus Senogalliensis.

Reuerend.P.D.Baptista Aquinatensis.

Reuerend.P.D.Petrus Nainiensis.

Reuerẽd.P.D.Petrus * Vrgellensis. * Algareñ.

Reuerend.P.D.Latinus Vestanus.

Reuerend.P.D.Ioãnes Antonius Anglonen.

Reuerend.P.D.Benedictus * Chiensis.

Reuerend.P.D.Alexander Alexandrinus. * Cimeñ.

Reuerend.P.D.Galesius Belluneñ.

Reuerend.P.D.Andreas * Litereñ. * Littereñ.

Reuerẽd.P.D.Ioãnes Frãciscus * Lauellinus. * Lauaniadis

Reuerendus P.D.Hugo Regiñ.

Reuerend.P.D.Ioannes Antonius Calineñ; * Lauelleñ.

Reuerend.P.D.* Vicarius * Cayaceñ. fortè * Vincentius Caisceñ.

Reuerend.P.D.* Georgius Beliceñ.

Reuerend.P.D.Luduuicus Tricariceñ.

Reuerend.P.D.* Scabonius Imoleñ. * Claudius Belliceñ

Reuerend.P.D.Ioannes * Elneñ. * Scribonius

Reuerend.P.D.Hieronymus Asculañ. * Chieñ.

ABBATES.

Reuerend.P.D.Floremundus abbas sancti Gregorij de vrbe.

Reuerend.P.D.Ioannes Andreas, abbas sancti

cti Sebastiani extra vrbem.

Reuerend. P. D. Hilerius præceptor sancti Spiritus de vrbe.

GENERALES ORDINVM.

Magister Aegidius, Generalis ordinis Eremitarum sancti Augustini.

Magister Angelus Generalis ordinis B. Mariæ Seruorum.

ORATORES.

Illustris dominus Albertus de Capri, orator Maximiliani electi Imperatoris.

Magnificus D. Hieronymus Vich, orator Catholici Ferdinandi Aragonum regis.

Ostrorog. Illustris dominus Stanislatus de* Osterocb, orator regis Poloniæ.

Magnificus Dominus Franciscus Foscarus orator Venetorum.

Reuerend. P. D. Marinus Charatius, orator ducis Mediolaneñ.

Magnifici domini P. de Bōdelmonte, & Iacobus Saluiati, ac Frāciscus Victorius, oratores Ferentinorum.

Reuerendus dñs Alexander archidiaconus Mantuañ. orator marchionus Mantuæ.

ILLVSTR. DOMINI temporales.

Illust. Dominus Iulianus de Medicibus, frater germanus sanctissimi D. N.

Illustr. dominus Camerini.

Magnificus dominus Franciscus Cibo.

Illust. D. Marcus Antonius Columna.

Illust. D. Franciottus de Vrsinis cū eius filios

CONSERVATIORES VRBIS.

Dominus Hieronymus Benzon cum sociis.

Fuit celebrata Missa submissa voce per Reuerend. patrem dñm Gabrielem archiepiscopū Dyrrhachieñ. & habita oratio per D. Balthasarem del Rio clericū Palentiñ. protonotarium Apostolicum, Reuerendiss. domini Cardinalis Albaneñ. secretarium. Cuius tenor in fine præsentis sessionis est insertus. Et cantatis litaniis & aliis deuotis orationibus, & ab eodem sanctissimo D. N. benedicta synodo, prout moris est, Reuerendiss. dominus Alexander S. Eustachii diaconus Cardinalis, de Farnesio vulgariter nuncupatus, cantauit euangelium secundum Lucā, quod

Lucæ 10. incipit: Designauit Dominus & alios 72 discipulos &c. Quo finito oratores Poloniæ supradicti, præsentārunt mādatum Illustriss. domini Sigismundi regis Poloniæ. Et reuerend. pater D. Thomas Phędra ascēdit ambonē, & legit illud tenoris inserti, videlicet

MANDATVM REGIS Poloniæ.

Sigismundus DEI gratia rex Poloniæ, magnus dux Lituaniæ, Russiæque &c. dominus & hæres. Notum facimus vniuersis & singulis harum seriem inspecturis, lecturis seu audituris, quòd posteaquam accepimus dominum olim felicisque recordanobis Iulium II. diuina prouidentia sanctæ Romanæ eccl. vniuersalis Ecclesiæ summum Pontificem, pro defendenda sanctæ Romanæ Ecclesiæ vnitate, & sanctissima contra Catholicæ fidei & crucis Iesu Christi hostes expeditione suscipienda, conciliū generale in Laterano indixisse, memores officii ac debiti nostri, quo eidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ matri nostræ sumus adstricti, pro cuius honore & trāquillo statu omnes vires nostras effundere semper parati sumus, de certa nostra scientia, ac vniuersorum Regni ac dominiorum nostrorum, Principum spiritualium & secularium, procerum, communitatum ac militiarum consilio & coassensu, Reuerendum in Christo patrem dominum Ioannē ecclesiæ metropolitañ. Gnezneñ. archiepiscopum, & Regni nostra primatē, & magnificum Stanislaum de* Ostrorog, equitatē aurarum Paltinatus castellanum, nostros & Regni nostri consiliarios syncere dilectos, quos etiam nuper, pijs paternisque monitis prædicti olim Iulij summi Pontificis, ad infrascripta designatos legauerimus, eosdemq; ad sanctissimum in Christo patrem & dominum, dominum Leonem decimum diuina prouidentia eiusdē sanctæ Romanæ ac vniuersalis ecclesiæ summum Pontificem modernum, & sanctam sedem Apostolicam, ac sacrum Lateraneñ. concilium, si & inquantū cœptam prosequutionem habuerit, oratores designauimus & designamus, & deputamus harum serie literarum, dantes illis plenam & omnimodam potestatem pro nobis, ac regnis, dominiis, principibus spiritualib' & secularibus, proceribus, & populis dinoni nostræ subiectis, coram eadē sanctitate domini nostri, domini Leonis decimi papę moderni comparendi, ibidemq; obedientiam (iuxta maiorum meorum consuetudinem) præfato sanctissimo domino nostro nouo præstandi, & recognoscendi eūdem sanctissimum dominum nostrum Papam, esse uerum, vnicum & indubitatum Pontificem, & Dñici gregis pastorē, & in sacro Lateraneñ. si concilio dicendi, proponendi, atque quæ Regno nostro opportuna sunt, petēdi, agendi, tractandi omnia & singula, quæ ad celebrandum & concludendum ipsum sacrum concilium, & quæ in eodem proponentur & tractabuntur, necnon ad dictæ sanctæ Romanæ ecclesiæ & membrorum eius vnionē, Christianæq; religionis augmentum, atque ad sanctissimam & à nobis desideratam in eius Christianæ religiōis, & Catholicæ fidei hostes expitionēm, & quæ id obedientiam consuetam præstandam fuerint necessaria seu opportuna, etiā si talia forent, quæ mandatum exigerent, magis speciale, quàm præsentibus est insertum: & quæ ipsimet facere mus, seu facere possemus, si præsentes adessemus. Promittentes nos ratum, gratum, validum atq; firmum habituros, quicquid in prædictis & quolibet eorum, perdictos nostros

* Osteroh

ftros oratores actum & gestū fuerit. In quorum fidem & testimonium præsentes scribi, & sigillo nostro sigillari fecimus. Datum Poznaniæ decima mensis Aprilis, anno Domini 1513.

Sigismundus rex scripsit.

Quo perlecto, Reuerendus pater dominus Marinus Caracciolus præsentauit mandatum illustrissimi domini Maximiliani ducis Mediolaneñ. Et idem Phędra legit in am bone tenoris infrascripti, videlicet:

MANDATVM DVCIS Mediolani.

Maximilianus Maria Sfortia, Vicecomes, dux Mediolani &c. Papiæ princeps, Angleriæ comes, ac Genuæ & Cremonæ dominus. Nemini dubiū sit, quòd sacrosancta vniuersalis synodus, in Deo optimo maximo congregata, vniuerso Christiano orbi & gregi Dominico, ac etiam Catholicis principibus, est admodùm proficua & salutaris Nam circa Christianæ religionis in diuisibilem vnitatem, pacem & tranquillitatem versatur, pro vniuersali morum in capite & in membris ecclesiæ reformatione ac Christianæ fidei augmento, & vt vitia extirpentur, corrigantur excessus, & virtutes solidè inserantur. Tendit etiam ad regum & principum inuicèm dissidentium pacificationem & concordiam. Anno superiore fere. Iulius secundus Lateraneñ. concilium instituit, & reformandæ ecclesiæ initium tulit, & normam afferre cœpit, extirpando errores, qui surgere in Christianis populis vel le videbantur. Dehinc vt Pisanum conciliabulum tolleret, & eius perniciosissimi schismatis extirparet authores, ipsos & pcipuos eorum fautores Italia expulit. Quibus expulsis, mihi in primis aditus patuit ad recuperandum paternum & hæreditarium statū Mediolaneñ. Iulio secūdo ex humanis sublato, qui tantorum operum author esse cœperat, illi successor creatus est, in quo nec sapientia maior, nec animi bonitas firmior ad peragendum, quæ inchoata fuerant, desiderari posset. Nup igitur certior factus sum, sanctissimum ac beatissimum dominum nostrum, Dominum Leonem diuina prouidentia decimum, Pontificem maximum in Lateranensi concilio sextā sessionē celebrasse, & principes ac populos omnes monuisse, & statuisse, quę finiendo concilio superfunt, & pacando Christiano orbi necessaria videtur peragere velle. Res profectò admodùm salubris, & quæ nullis vnquàm laudibus satis efferri posset. Hæc autem cùm ab omnibus sint magnifacienda, minimè à me sine graui nota negligi possent. Neq; enim vnq̄ ex eo excidet, occupato parētis mei statu, idipsum q̄ patria procul vixi, serenissimi Cæsaris beneficio *rectū me vixisse, & nisi inter cæteros

*tectum

beatissimi Iulij secūdi arma Gallū hostē pepulissent, frustrà à me per hæc tempora parē ris mei Principatos desiderari potuisset. Collibens igitur atq; omni studio ad Lateranense conciliū accedo. Cui nisi impius atq; ingratus esse velim, deesse nusquā debeo. A sācta nostra matre ecclesia separare me, iniqssimū, esset, psertim cū ad id ipsum, quod sum, Apostolicæ sedis & sanctissimę ligæ, Romaniq; Cæsaris bñficium esse agnoscā ac fatear. Omnibus igit̄ meliori modo, via, iure, forma & causa, q bos meliùs, validiùs & efficaciùs possum, eligo, creo, atq; cōstituo Reuerēd. dñm Mariuū Carazolum Apostolicū ptonotariū, consiliariom & oratorē dilectū meum, verum & certum ac legitimum procuratorem, & mandatarium ac nunciū specialem, vt nomine meo in hoc sacro Concilio, ac Christiana religione & congregatione itersit, assistat, suffragetur, & in omnibus & singulis actis & processibus ea agat, tractet, proponat & concludat, quæ pro sanctæ Romanę ecclesiæ reformatione, & pacandis Christiani orbis turbationibus atque incommodis agi, firmari, & concludi oportere censebitur. Polliceor autē in verbo veri Principis & cum iuramēto, omnia & singula me firma & rata habiturū, quæ per ipsum ad hoc publicum bonum procurata, dicta, acta, gesta aut promissa fuerint. In cuius rei fidem & testimonium præsentes fieri iussi, & non solùm sigilli mei munimine, verùm manus meæ propriæ subscriptione stabiliui. Datum Papiæ die nono Maij, 1513.

Maximilianus.

Quo etiam finito, Reuerendus dominus Alexander archidiaconus Mantuanus, dedit mandatū Illustrissimi marchionis Mantuæ, & dominus Thomas Phædra legit illud tenoris infrascripti, videlicet:

MANDATVM MARCHIONIS Mantuæ.

FRANCISCVS marchio Mantuæ &c. S. R. E. Confaloneriua Sicuti contingit nobis diuino beneficio Ecclesiæ sanctæ Dei sacri corporis esse membrum haud ignobile, sic nobis conuenire intelligimus, præfatę Ecclesię semper inhærere, pro ea & cum ea extrema quæque pati, & more boni militis, gloriosum ipsius vexillum nusquàm deserere. Cùm igitur aliâs factum Lateranense Concilium indixerit sanctæ me. Iulius papa II. dignitatis Ecclesiasticæ studiosissimus, & in primis à nobis semp adorādus. Is nanq; vt erat pientissimus, è tenebris & vmbra mortis gratuita redemptione nobis ereptis, salutem & dulcissimam libertatē restituit: propter quod immortale meritum, opinamur Deum optimum maximum (præcibus nostris exauditis) retribuisse copiosam sibi in cælis mercedem. Quod quidem Concilium beatissimus dominus. Leo Papa decimus, nuper

nuper diuinitùs ad apostolatus apicem euectus (quod nobis faustum felixq; futurũ re ipsa perspeximus) cum maxima populi Christiani frequentia prosequitur, Licèt superioribus diebus speciales oratores Illustr. D. Aloysium * Gonzagam marchionem, & etiã consanguineum nostrũ charissimum, & D. Franciscum Bonatum iuris vtrinsque Doct. ciuem nostrum dilectissimum ad eius beatitudinem venerandam adorandamque miserimus, vt in his etiã, quæ in posterum occurrere possunt, ꝓ virili nostra integerrimè facere satis valeamus, specialem nuncium, procuratorem, & in omnibus & singulis, in amplissima & validissima forma, vices nostras omnimodas gerentem, facere persuademur. Harum propterea serie omni meliori modo eligimus, constituimus, creamus & deputamus nostrum verum, certum, legitimum & indubitatũ procuratorem, & nuncium specialem & generalem, ita quòd specialitas generalitati non deroget, nec cõtrà: & omnimodas vices nostras gerentem, Reuerendum in Christo archidiaconum Mantuañ. D. Alexãdrũ Gablonetam iuris vtriusque doctorem, & oratorem nostrum charissimum. Cuius fidem & nobis inseruiendi voluntatem, multis annis probauimus, & cognouimus, ad (quantùm in nobis est) sacrũ Lateraneñ. concilium per fe. me. sanctissimũ Iulium papam rectè & ritè diuinitùs indictũ & conuocatum, in omnibus & per omnia, prout & quemadmodùm eius beatitudo statuit & ordinauit; laudandum, confirmandũ & venerandum, atque debitis temporibus in omnibus actis processibusque eiusdem sacri Lateraneñ. concilij comparẽdum, in ipsoq; debitam audientiam præfato sanctissimo D. N. Leoni, totiès quoties fuerit opportunum, præstandum, & eundem dominum nostrum verum, vnicum, canonicum & indubitatum Põtificem Dñici gregis pastorẽ esse, quẽ (& si mori oportuerit) nunq̃ negabimus, coositendum, recẽsendũ, & recognoscẽdũ, in ipsoque sacro Lateraneñ. concilio dicendum, proponendum, tractandum, firmandum, reuocandum, damnãdum, laudãdum, vouendumq;, & nostro nomine omnia & quæcunq; celebrationi, continuationi & conclusioni dicti sacri Lateraneñ. cõcilij, & quæ in eodem ꝓponentur, tractabuntur, decidentur, & vnioniq; & indiuiduitati dictæ sanctæ Romanæ ecclesiæ matris nostræ & membrorum, necnon morum vniuersali reformationi, fideiq; augmento necessaria seu etiam opportuna, & sine quibus ea commodè fieri, seu perfici nequirent, etiamsi speciale, singulare, & indiuiduum mandatum exigerent, & maiora essent expressa. Ita quòd ea omnia, quæ nos ipsi, si præsentes essemus, omni validiori modo facere possemus, cum omnibus clausulis, iuramentis & obligationibus necessarijs, & quibus efficaciùs fieri potest, valeat & ipse validissimè celebrare, & nostro nomine perficere, & ad consilium sapientis non solùm præsens nostrum mandatum extendere, sed in omnibus & singulis occurrentibus, maioribus etiam expressis, addere, & cum clausulis & obligationibus, prout expedierit, confirmare: quoniam super prędictis omnibus & singulis, cum annexis, dependentibus, emergentibus, incidentibus & connexis, omni meliori modo & forma, quibus de iure efficaciùs fieri potest, præfato reuerendo domino Alexandro plenariè vices nostras committimus, damus & conferimus, promittentes ratum, gratum, validum atq; firmum, omni in loco & tempore perpetuo habere, quicquid in prædictis & circa prædicta, & quodlibet eorum per præfatum dominum archidiaconum dictum, actum, procuratum, gestúmve fuerit, & in nullo vnquàm contrà facere vel venire aliqua ratione vel causa. Renunciantes omnibus exceptionibus tam iuris quàm facti, & omnia & singula bona nostra tam præsentia quàm futura, cum præmissorum omnium & singulorum obseruantia obligantes. Datum Mantuæ, die 12. Iunij 1513.

Franciscus marchio
Mantuæ manu propria.

Statius Gadius Secretarius mandato suo subscripsit.

¶Quo finito, Reuerend. Laurentius de Medizeldri, orator Illustriss. dñorum Stanislai & Ioannis ducum Mazouiæ, dedit mandatum: & idem Phædra legit illud tenoris infrascripti, videlicet:

MANDATVM DVCVM MAZOVIÆ.

STanislaus & Ioãnes Dei gratia duces Mazouiæ, Russiæque &c. Significamus per p̃sentes nostras literas vniuersis, quibus expedit, quia venerabilem dominũ Laurentiũ de Medizeldri cathedralis Vilneñ. ꝑpositũ, & parochialis in Vitepstro archipresbyterũ ecclesiarum, secretarium regium, oratorem nuncium & procuratorem specialem, ad sacrum generale concilium Lateranense, per modernum S. D. N. Iulium diuina prouidentia Papam secundum, cum sacro Reuerendiss. D. Card. collegio institutum, & ad Kalendas Nouembris translatum, de mẽte nostra benè & plenè informatum, iussis eiusdẽ S. D. N. morem gerentes, deputauimus, designauimus, misimus & constituimus, deputamusq;, designamus, mittimus & constituimus, dantes & concedentes eidem plenam & omnimodam facultatem nomine nostro in eodẽ concilio super statu religionis Christianæ, ac sanctæ Rom. vniuersalisq; Ecclesiæ rebus: etiam ducatus nostri consulendi, agendi, differendi & concludendi, volentes ea omnia, quæ idẽ nomine nostro egerit in eodem sacro conuentu, rata, grata atque firma habere, etiam si talia forent, quæ mandatum exigerent magis speciale. In cuius rei

testimo-

teſtimonium, ſigillum noſtrum præſentibus ſubappendi iuſſimus. Datum in ciuitate noſtra * Eziechonouu, vigeſima Februarij anno Domini 1513.

Quo finito, idem dñs Tomas Phædra legit quandã ſchedulã ſubſcriptam per dominum Bernardinũ de Caruaial, & F. de S. Seuerino, olim ſanctæ Rom. Eccleſiæ Cardinales, ſuper materia abiurationis ſchiſmatis, & vnionis eccleſiæ, cum conuenientibus uerbis & humili erroris cõfeſſione, & veniæ petitione, tenoris infraſcripti, videlicet:

¶Tenor hu' ſchedulæ nõ eſt inſertus, qa cum eſſet in manu dicti Thomę ſecretarii, q poſtmodũ defunct' eſt, nunq̃ potuit repiri.

Qui dñi Bernardinus Caruaial & F. de S. Seuerino, poſtmodùm per S. D. N. ſeruatis ſolennitatibus conſuetis, paucis diebus elapſis, in palatio Apoſtolico priſtinæ dignitati in cõſiſtorio ſecreto ſolenniter poſt ſchiſmatis abiurationem reſtituti fuerunt, cùm veniſſent priùs per aulas palatij Apoſtolici, vbi magna multitudo conuenerat, tanquàm priuati clerici & nõ Cardinales, habitu clericorum ſecularium induti, ſimpliciter coloris violati, & bireto eiuſdem coloris : ante pedes ſanctitatis ſuæ coram ſacro ſenatu genuflexi, & ſchiſma in ſolenni forma, intelligibili voce, iuxta tenorem certæ ſchedulæ, quam in manibus tenebant, factæ: & realiter abiuraſſent, & veniam humiliter erratorum petiſſent, prioribus veſtibus exuti, habitum cum bireto rubeo Cardinalium conſueto induti per magiſtrum cæremoniarum & ad oſculum pedum & oris per S. ſuam admiſſi, & capello rubeo accepto de manu S. ſuæ, & ad oſculum aliorum Cardinalium recepti, & de ſpeciali gratia ad priorem locum reſtituti fuiſſent, iuxta morem prædeceſſorum ſuorum ſeruari ſolitum in ſimilibus, prout latiùs in actis publicis in Canc. Apoſtolica, & apud Secretarios domeſticos Pontificis & Cõcilij, latiùs continetur. Deinde lecta ſchedula prædicta, excluſiſque cęteris de more, non habentibus voces diffinitiuas in Concilio: clauſoque oſtio Concilij, exceptis oratoribus, & baronibus qui remanſerunt, prælatiſque omnibus, poſt ſanctiſſimum in ſuis ſubſellijs cum mitris & veſtibus ſacris conſedentibus de more.

Demum reuerẽdus pater dominus Pompeius de Columna, Epiſcopus Reatiñ. aſcẽdit ambonem, & legit quandam ſchedulam tenoris infraſcripti de mandato ſanctiſſimi domini noſtri Papæ, alta & intelligibili voce, videlicet:

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, ſacro approbante Concilio. Meditatio cordis noſtri aſſidua * ſacri Lateraň. Concilij vigilans &
for * ſacro Lateranẽ. Concilio
intendens, ad ea potiſſimùm vertitur, per q̃ prædeceſſores noſtros Romaň. Pontifices, ꝓ tuitione eccleſiaſticæ libertatis, deformatorumque præſertim in officijs Apoſtolicæ ſedis reformatione, ac Chriſtifidelium pace & tranquillitate, prouidè ſtatui & ordinari incepta, per noſtræ prouiſionis miniſterium, debitum & ſalubrem ſortiantur effectum. Dudum felicis recordationis Iulius Papa ſecũdus prædeceſſor noſter, negociũ & diſcuſſionẽ declarationis, nullitatis & abrogationis aſſertæ ſanctionis pragmaticæ in partib' Gallicanis contra libertatẽ p̃ſatam in dictæ ſedis vilipendiũ, abuſu Gallicorũ p̃latorum & nobiliũ, & aliorum laicorum eis fauentiũ introductæ, venerabilium fratrum noſtrorũ, tunc ſuorum, ſanctę Romanę Eccleſiæ Cardinalium, & aliorum prælatorum congregationibus, relationemq; diſcuſſorũ ſibi & cõcilio præfato faciendam, dicto Cõcilio approbante commiſit, Gallicoſque prælatos, capitula eccleſiarum & monaſteriorum, parlamenta & laicos illis fauentes, & dicta ſanctione abutentes, omneſq; alios & ſingulos in præmiſſis ſua communiter vel diuiſim intereſſe putantes moneri & citari infra certũ competentem terminum præfigendum, ad comparendum coram prædeceſſore & concilio præfatis, cauſaſque dicendum, quare ſanctio præfata, illiusque corruptela & abuſio, in concernentibus authoritatem dictæ eccleſiæ ſacrorum canonum & libertatis p̃fatæ violationem, nulla & inualida declarari & abrogari nõ deberet, ſtatuit & ordinauit, necnon literas ſuas, per quas Romanæ curiæ officiales, & illorum exactiones generaliter reformauerat, per nonnullos deputatos & deputandos, particulariter declarari, & declarationes ipſas ſibi in eodem concilio referri præcepit, prout in literis ſeu ſchedulis dicti Iulij prædeceſſoris deſupèr confectis plenius continetur. Cùm autem dicto Iulio prædeceſſore in humanis agente, diuerſis impedimentis cauſantibus, citatio exequi & reproduci, ac negocium abrogationis diſcuti, ac reformatio huiuſmodi particulariter, vt intentionis ipſius Iulij prædeceſſoris fuerat, fieri non potuerint, ſed ipſo Iulio prędeceſſor rebus humanis exempto, citatio ipſa legitimè exequuta, in proxima præcedenti ſeſſione per procuratorem fiſcalem noſtrum reproducta, ipſorumq; citatorum nõ comparentium contumacia accuſata, & ad vlteriora procedi petitum fuerit, nos licèt totis animi deſiderijs nil magis affectãtes, quam præmiſſas & alias cauſas vtiles & neceſſarias, propter quas dictum concilium indictum extitit, ad debitum finem perducere: tamen, vt maturè & humaniter procederetur, petitioni præfatæ reſponſionem non dedimus, nuncque etiam cum præfato concilio intelligentes, per citatos & monitos huiuſmodi diuerſa impedimenta allegari, quare in termino eis præfixo comparere, defenſioneſq; eorum allegare, & de eorum iure docere nõ potuerunt, vt omnis iuſtæ excuſationis &

querelæ

querelæ materia eis auferatur, tam libero saluoconductu ipsis, & alijs ad concilium huiusmodi venire volentibus, in dicta proxima præcedenti sessione concesso, Cardinalium aliorumque prælatorum, qui pmissa & alias conciliares materias audiant, discutiant, auditaq; & discussa in eodem concilio referat, particulari deputatione p nos facta, etiam vt maiorem nostram & concilij præfati erga eos benignitatem sentiant, eodem sacro concilio approbante, terminum citationis & monitionis huiusmodi præfixum, & vsque ad primam sessionem post Kalendas Nouemb. proximè venturi tenendam prorogauimus: ipsumq; terminum illis nō currere, nisi post primam sessionem prædictā tenendam, nec in aliquo præiudicare decernimus. Et insuper cùm vltra Cardinales iam deputatos, nonnullos prælatos per dictum concilium electos, additis aliquibus ex legitimis causis, qui reformationi prædictæ generali intendere debeant, deputauerimus, sitq; nostra firma intentio & dispositio, vniuersalem reformationem, tanquam vtilem & necessariam ad Dominici agri purgationē & culturam, omnino prosequi & perficere, Domino disponente: sed quia graues querelæ indiès contra officialium Romanæ curiæ abusum & extorsiones, ad nos deferûtur ex diuersis vrbis partibus, dictaque reformatio iam cœpta tempore fe. re. Iulij secundi prædicti prædecessoris nostri fuerit, sacro approbante concilio: ideo ad hoc, vt illa citiùs terminetur, & ea absoluta, ad alias reformationis partes deueniri possit, & querelę prædictæ tollantur, quòd Cardinales & prælati per ipsam reformationem deputati, auditis priùs & intellectis officialibus præfatis, eorumque iuribus examinatis, reformationem prædictam iuxta tenorem literarum dicti Iulij prædecessoris desupèr editarum, & concilij præfati in tertia siue quarta sessione determinationem, ac iuxta primæuas officiorum institutiones seu antiquas consuetudines, vsque ad tempora piæ memoriæ Sixti quarti etiam prædecessoris nostri obseruatas, vel alias, prout eis videbitur, facere, formasque & modos, quos officiales ipsi in exigendis taxis, emolumentis regalibus, & prouentibus quibuscunq; seruare, & à quibus sub pœnis in literis ipsius Iulij prædecessoris desupèr contentis abstinere teneantur, particulariter & distinctè declarare, & decidere, ac reformationem & decisionem per eos faciendas, in proxima futura vel aliis sessionibus, quibus commodè id fieri poterit, referre debeant, vt per dictum sacrum Concilium & nos approbari, & debitæ executioni demandari valeant, & inuiolabiliter obseruentur, eodem sacro concilio approbāte, statuimus & ordinauimus. Cæterùm, quia tam ex debito iniuncti nobis desupèr Apostolicæ seruitutis officij, q̄ vt in imminēti & notorio infidelium periculo, ac effusioni Christiani sanguinis, qui exigentibus nostris culpis frequenter indiès effunditur, occurratur, & dissensiones, quæ inter Christianos Principes vigent, tollātur, cogimur inter reges & principes Christianos totis viribus pacem quærere, cuius componendæ vna ex principalioribus congregationibus concilii præfati causa extitit, vt ipsa sequatur, & inuiolata perduret, & debitæ executioni demandetur, præsertim his temporibus, quibus potentia infidelium & inimicorum fidei creuisse dicitur, concilio præfato approbante ad reges, principes, & potentatus præfatos, legatos & nuncios pacis, vigiles, doctrina, experientia & probitate insignes, pro tractanda & componenda vniuersali pace mittere dispossuimus & decreuimus, vtque arma deponant, Domino auxiliante, quantùm in nobis est, pro viribus laborare & operari, Regumque & Principum & potentatuū huiusmodi oratores, in ipso cōcilio præsentes, pro Apostolicæ sedis reuerentia fideliūmq; vnione requirimus, vt regibus, Principibus, & potentatibus suis respectiuè hæc significent, eosque nostro nomine hortentur, ad ipsos legatos Apostolicos benignè & honorificè tractandum & audiendum, votisque nostris tam iustis & piis per eos illis exponendis satisfaciendum, quod eos facturos credimus, vt quantocitiùs fieri poterit, & absque legitima excusatione per nos mittendi, legationis munus eis impositum sponte suscipere, & susceptum viriliter adimplere possint, ac patre luminum, à quo omne datum optimū est, fauēte, pax ipsa tractari & componi eaq; composita, sancta & necessaria contra infidelium rabiem, Christianum sanguinem sitientium, expeditio fieri valeat, & pro totius Christianitatis securitate & quiete feliciter terminari. Iaco. I. Postremò, quia iam temporis dispositione calores æstiui instant, prælatorum valetudini, & ad concilium præfatum venire volentium commoditati consulentes, aliisque iustis & rationabilibus causis moti, octauam sessionem sextodecimo Calendas Decembris proximè futuri, præfato sacro concilio approbante, indicimus faciendam, prælatisq; omnibus & singulis, & aliis in eodem concilio existentibus, à curia præfata recedendi, & vbi eis placuerit, ad eorum libitum commorandi, ita tamen, quòd nisi dicta die sextodecimo Kalendas Decembris, cessante impedimento legitimo, præsentes fuerint, in literis indictionis ipsius concilii, & canonicis sanctionibus contra non accedentes ad Concilia contentas pœnas incurrant, præfato sacro concilio approbante, licentiam & facultatem concedimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prorogationis, assignationis, deputationis, confirmationis, commissionis, continuationis, reformationis, deliberationis, monitionis,

monitionis, voluntatis & decreti infringere, vel ei ausu temeratio contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romę in publica sessione in sacrosancta Lateranensi basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dñicæ 1513. quintodecimo Kal. Iulij. Pontificatûs nostri anno 1.

Ia. Sadoletus.
Ia. Questemberg.

Qua perlecta, idem episcopus petijt à patribus, an placerent eis contenta in schedula. Et omnes responderunt placere contentu in schedula, excepto reuerendo pater domino Hieremia Archiepiscopo Tranensi, q dixit, non placere dilationem quo ad reformationem, nec etiam quo ad pacem & renocationem pragmaticæ. Et etiam dixit, quòd cum tractatu reuocationis deberet tractari de prouisione facienda super causis contentis in reuocatione. Et hæc fuerunt pro septima sessione. Et fuit in dicta octaua sessio decimo Calendas Decembris. Super quibus omnibus & singulis dominus Marius de Peruschis procurator concilij, petijt instrumentum & instrumenta.

Deinde anno à natiuitate Domini 1513. indictione prima, die verò decimasexta mensis Decemb. Pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Leonis diuina prouidentia Papæ decimi, anno primo, discretus vir Bellauilla eiusdem sanctissimi domini nostri cursor, in valuis basilicæ Principis Apostolorum, & sancti Ioannis Lateraneñ. ac Cancellariæ Apostolicæ, publicauit literas siue schedulam prorogationis octauæ sessionis, cuius tenor talis est:

Leo episcopus seruus seruorum Dei, octauam sessionem sacri, celeberrimique Lateraň. Concilij, in qua terminum in septima sessione præcedente Gallicis prælatis, & eis fauentibus, suaque interesse putantibus citatis & monitis ad dicendum causam, quare sanctio pragmatica, in concernentibus sacrorum canonum & libertatis ecclesiasticæ violationem, nulla & inualida declarari, & abrogari non deberet, præfixum, & quarum citationis & monitionis exequutio reproducta, & ipsorum citatorum & monitorum contumacia accusata fuerat, eisdem citatis & monitis non currere, nisi post primã sessionem, nec in aliquo eis præiudicare decreuimus, ac declarationem & decisionem reformationis officialium, & hæresum extirpationem, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus & prælatis per nos commissa, referendas statuimus & ordinauimus: necnon pro vniuersali pace inter Christianos Principes & potentatus componenda, ad eos legatos & nuncios mittere disposuimus. Regumque, principum, & potentatuum huiusmodi oratores in ipso Cōcilio tunc præsentes, vt regibus, principibus, & potentatibus suis respectiuè id significarent, eosque nostro nomine hortarentur, ad ipsos legatos Apostolicos benignè & honorificè tractandum & audiendum, votisque nostris tam iustis & pijs per eos illis exponendis satisfaciendum, ad 16. Kalend. Decemb. proximè præteritii faciendam per nos indictam, ex certis legitimis causis tunc expressis, ad diem Veneris post proximum festum sanctę Luciæ prorogamus, quæ erit 17. Kalend. Ianuarij, faciendam indiximus: terminumque citatis & monitis præfatis (vt præfertur) præfixum, interim non currere, & in aliquo eis non præiudicare, nisi post octauam sessionem præfatã, decernimus & declaramus. Cũ autem Cardinales & prælati congregationũ, quibus fidei & reformationis officialium, & pacis causę huiusmodi commissę fuerunt, licèt omni studio & diligentia circa illatũ expeditionẽ elaborauerint, quia tamen resolutiones per eos factæ in debitam schedulã adhuc reduci non potuerunt, id infra triduũ factum esse, ac proxima dies Veneris, qua dicta octaua sessio per nos indicta, teneri debeat instare noscatur: Nos igitur ex præmissis & alijs causis super hoc prouidere volentes, de venerabilium fratrum nostrorum cōsilio & vnanimi cōsensu, octauam sessionem & idem Veneris huiusmodi, ad diem Lunæ proximè futurum prorogamus, & octauam sessionem ipsam dicta die Lunæ, quę erit 14. Kalend. Ianuarij, faciendã indicimus, terminũq; citatis & monitis pręfatis (vt pręfert) pręfixum, interim non currere, & in aliquo eis nō præiudicare, nisi post ipsam octauam sessionem, decernimus & declaramus. Datũ Romæ apud sanctum Petrũ anno incarnationis Dominicę 1513. Idibus Decemb. Pontificatus nostri anno primo. Placet.

Deinde die 17. eiusdem mensis fuit congregatio in capella superiori palatij Apostolici omnium trium cõgregationum, super fide, pace & reformatione, in qua reuerendissimi domini Cardinales & pręlati deputati legerũt schedulas tres super fide, pace, & reformatione, quæ in octaua sessione inferuntur, & hoc post multas congregationes priùs factas super huiusmodi consultatione.

Inuictissimo & Augusto Principi Ferdinando Hispaniarum sceptra tenenti, Aragonum, vtriusq; Siciliæ ac Hierusalẽ Regi Catholico, Balthasar del Rio scolasticus Myndonieñ. Apostolicæ sedis protonotarius, post debitã mancipij reuerentiam, felicitatem P.D.

ARistoteles philosophantium princeps, inuictissime Rex, Callisthenem suum auditorem ad magnum Alexandrũ cōdiscipulum mittens, monuisse fertur, vt cum eo, aut quàm rarissimè, aut q̃ iucundissimè loquero-

quereretur, quo apud Regias aures vel silentio tutior, vel sermone esset acceptior. Xenocrates quoq; philosophus alter, qui nobis multa audire, pauca verò loqui licere, & eapropter duas nobis à natura aures, & os vnum insitũ fuisse aiebat, quum maledico quotundam sermoni summo cum silẽtio interesset, intarrogatus, cur solus linguam cohiberet: quia dixisse, me, inquit, aliquando pœnituit, tacuisse nunquã. Graue quidem alterius prę-ceptum, alterius autẽ pręclara sententia fuit. At ego, quum à silentio iocunditatẽ, à iocunditate veritatem sæpiùs procul esse conspexerim, æstimaui tutius mihi fore, amicũ habere Platonem: sed salubrius, dominã & parẽtem veritatem colere: quia quanto magis veritati præsto sum, tanto minùs à rerũ omniũ opificis via & vita secedere videor. Quã ob rem, quũ in dies & in horas fama crebuerit, atrociorem in præsentiarum hostem habere Christianam religionẽ, quàm antehàc fuerimus experti, quem amicis & affinibus consanguineis & fratribus, proprio denique sanguini nõ pepercisse intelleximus. nam & binos ex fratre nepotes, & fratrẽ ipsum (nepotibus priùs strangulatis, vt S.D.N. Leoni, & sacrosancto Cardinalium senatui nudiustertiùs per fide dignas literas denunciatum est) nupertimè occidisse non expauit, Vngariæ Regnum mox inuasurus, cuius iam duo emporia, Regni pręcipua antemuralia, igne vastauit, quo illinc commodior sit illi ad nos aditus. Ego verò tanto repentè lacessitus infelici nuncio, vtriusq; spreto philosophi consilio, licèt alios hac ipsa de re verba fecisse, & parùm aut nihil ad tam sanctum opus animos allexisse cõpererim, vt quemadmodùm duræ cautes assiduo lymphæ tenui delapsu perforantur, ita & inconcussæ audientium mentes (quibus quæ reipublicæ nostræ conducunt, quandoque obaudire mos est) repetita toties viuida verborum vi penetrentur, accendantur, incitentur, efflagitatus à maximè venerando antistite D. Laurentio Puccio Florentino, fe. re. Iulij secundi Pont. Max. & in eius locum suffecti Leonis sanctissimi à datandis, dictandisq; litteris Apostolicis obsequentissimo mancipio, & veræ huius Romanæ curiæ præfulgido sidere, literatorum præsidio, & denique absque adulationis labe, bonitatis integritatisq; cultore optimo, & de Maiestate tua optimè merito: qui dum proximè exacto anno coram vigili pastore Iulio præfato, de Dominica passione ac mortis nostræ morte me concionantem audiret, de hac ipsa sanctissima in Turcas expeditione orationem aliquando habere me coegit, non potui tandem in tanta rei necessitudine rerumque expectatione formidolosus, non paruisse, ac parẽdo carptim nõ tetigisse nonnulla de te, deque aliis Christianis Principibus, quibus Christianæ reipublicæ tutandæ ampliandæque cura est. Inter quos quia eminẽtissimum sidus semper fulsisti, etiam si ad gloriæ tuæ æmulorum perniciẽ, Maiest. tuæ assentari videar, dum vera loquor, loqui non pudet. Nec puduit pariter aperta voce mutire, & in media vrbis & orbis terrarũ, ac vniuersalis Ecclesiæ sacrosancta area propalàm bonos extulisse, de fide catholica benè meritos commendasse, Christiani nominis hostiũ domitores alijs prætulisse, reliquos verò sibi tantùm natos principes, (vt aiebat diuinus ille Plato) silentio præterijsse, clarisque tuis facinoribus intentos ad hanc sanctissimam expeditionem maximè necessariã inuitasse & prouocasse. Accipe igitur Augustiss. Princeps subditi tibi addictissimi, homagijq; tibi debiti lucubratiunculam hanc qualemcunque, quam coram tuo & aliorum Principum solio, te absente, acsi præsentem fuerim intuitus, non intempestiuè habui. Et quia coram tanto consessu ineptias meas vesanè fortassis prodere sum ausus, nunc in lucem edere Maiestati etiam tuæ easdem temerè, reuerenter tamen dicare non sum veritus, sciens in Christi negotio præsentaneo morem tibi gessisse, & votiuè tibi fuisse obsequutum, dum non immeritò ab omnibus rectè sentientibus, Regũ exemplar Christianorum (vt es) & haberis & iudicaris, cuius propterea omnes Dei causam, teque causæ eiusdem causidicum appellãt, tutorem prædicant, & ecclesiasticę colunt libertatis assertorem. Orationi igitur nostræ, quando quid ocij aut curarum vacatio acciderit, Rex sacratissime intende prosperè, pcede & regna, non isthic tãtùm, sed in medio illo orbis terrarũ & Iosaphat vmbilico, ibique, vbi Christus mortem nostram moriẽdo destruxit, vbi & vitam resurgendo reparauit, quò ipsum rursus supremum iudicem venturum speramus, pro acquirẽda tua Hierusalem, pro visendo Caluariæ loco, pro colendo vitæ nostræ sepulchro, pro adorãdo (iam à Regibus fidei nostræ primitijs adorato) præsepio, castrametare, & sacratam precioso sanguine humum deiferam tuis tentorijs fode. Extensis autem in Hierosolymitanis arcibus tuis aquiliferis, alteram altera Hierusalem facilè consequeris. Alteram, inquam, cuius non petra solidata, sed lapis angularis est Christus, qq; in vna crucifixus apparuit, in altera gloriosus manet in secula, comitaberis rex Regem gloriæ, constituet te supra multa longè maiora, qui in pauca te fidelem & Catholicum adinuenit. Et denique, ne prolixiùs vagari videar, quam ipsa rei series exposcit, tu, q inter cæteros sacro chrismate vnctos Reges solus Catholicus (vt non ab re) nuncupatis, fidei Catholicæ ac tuum nomen & ditionem, dum datur occasio, vt solitus es, extende, ampla, dilata, ne (quod Deus auertat) quando diutiùs oppressis Christianis suppetias feramus, suppetijs præsertim nobis opus sit, vicino iam hoste acerrimo perterritus.

De Selymo Turcarũ Tyranno dicit.

territis. Vale, Regum optime, diuque viue Regnorum amœnitate felicissimus. Romæ ex ædibus Reuerend. D. mei Card. Arboreñ. vndecimo Kalend. Iulij, anno Christianæ & salutis 1513. Põtif. domini nostri Leonis Papæ decimi anno primo,

NIHIL IMPOSSIBILE ERIT vobis.

MATTHÆI XVII.

[Matt. 17. c]

ASscensurus ad superos vndè venerant, seruator noster Iesus, Beatissime Pontifex, missurus pariter athletis suis paraclitũ Spiritum, quo totius orbis accolas aggredi, inuadere & expugnare non formidarent: Si habueritis, inquit, fidem, sicut granũ sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis. [Ibidem.] Cui⁹ firma veræ fidei institutoris pollicitatione confisus, tantorum patrum, qui hoc ipso in loco ante me verba fecerunt, quorum ego corrigiam calceamenti nedum soluere, verùm deosculari videar minùs dignus, authoritatem, doctrinam, grauitatem, prægrandes bonarum artium & eloquentiæ torrentes admiratus, nihil de hac omniũ celeberrima per gloriosæ memoriæ Iulium secundum indicta, nihil de alijs, per alios S. tuæ prædecessores celebratis synodis, (quum tot & tanta, tamq; luculenter & copiosè dicta sint) disserendum putaui, nisi vt iam tandem vberrimum aliquem fructum, tanti ouium Christi satagentissimi pastoris, tantarumq; ouium fœcundus consessus, ex hoc sacro Dei ouili, fœcundet pullulet, pariat, & contra immanissimos fidei nostrę hostes, contra Christiani sanguinis sitibundas feras, cõtra patrimoniũ Christi tyranicè occupantes, arma lucis induti, Christianorum arma conuertamus. Et licèt Modrusiensis præsul in proximè habita sessione, & Lucensium primò, Florentiñ. deiin de reipublicæ, postremò serenissimi Polonię Regis oratores insignes in reuerentia tibi & Regis sui & gentilium tuorũ nomine exhibito, de huiusmodi bello suscipiendo multa sapientissimè disseruerint quia tamen paucis tanta complecti nequiuerunt, quin plura alijs recensenda relinquerint, vt eo libentiùs communi Christianorum iacturæ consulatur, quo instantiùs periculum formidandũ est: vtq; ea omnia (& si pluriès repetita) balbus ego & hebes, ac ab omni dicendi genere immunis paucis absoluam, vosq; desidiosi & segnes, iamiam expergiscentes, non ingrata audire, & audita exequi possitis, Gabrielis prece solita Deiparæ nostræ præsidium imploremus: Aue Maria.

NIHIL IMPOSSIBILE erit vobis.

[Math. 17. c] [Nu. 22. d. e]

VErberabat iam tertiò cui insidebat, asinam Balaã beatissime Christiani gregis animarum protomedice: quia quò vellet herus, nollet asina, obuij Angeli expauescẽs gladiũ, iter facere. Aperuit Dominus os asinæ conquerentis, & contra nutum Dei verberãtis Balaæ oculos diuino fulgore lustrauit, vt quod humano capite erat dilecturus in Deũ, asellę verbis à labris Angeli iussa capesseret, iubentem adoraret, eiusq; nutui parẽret. Quid mirum ergo? Quid qui dudũ ante locutus est in igne, in rubo, & nunc in asina, loquatur in me Deus? [Exodi 3. a b] & ab eo quẽ rectum reris tramitem, tibi deuiare consular, labia mea aperiens, & os meum annunciabit laudem suam? [Psal. 50.] Reris profectò (ni fallor) verũ iter proficisci, si iam restituto & aucto B. Petri patrimonio, pacato aliquãto Italię tumultu, cõpositis demum Christianorũ Principũ nonnullis simultatibus, daretur Turcarum rabiem exinde frenatũ iri. Sed vbi periculũ maius intẽditur, vt aiebat i sacro Lugduneñ. Concilio prædecessor tuus Gregorius (vt tu) decimus, ibi proculdubiò plenius esse consulendum censeo. Instat Turcarũ gladius faucibus nostris, & nos eius acumini colla submittim⁹: obrepit, littora, & ad auratos recessus illecebris educati, comprimimur. Depopulatur oppida, vastat agros, grassatur in cõpitis, & nos segnitie marcescim⁹. A proprijs laribus euellimur, extrudimur ad hos, qui extant, sacros penates. Illi igne, ferro, tormentis in vniuersam vndequaq; Christianam rempublicam: nos in nos ipsos sæuientes, illis ad nostrũ interitum opitulamur. Nos vt parua tueamur, amittimus magna. Illi, vt maiora sibi posterisq; suis relinquãt hereditatis monumenta, grandia quæque sua (ne discordia dilabantur) floccifaciunt, & paruipendũt. Ita vt si inuictissimus ille Ferdinandus, Hispaniarũ sceptra feliciter tenens, vitę vmbratilis amator extitisset, tãtum Granatæ regnum, & quasi totam illam Bæthicam prouinciam, in occiduo nostro octingentis fermè annis à Mauritanis occupatam, in veri Dei cultũ ac ditionem suam venire minimè coegisset: vt quod in Oriente aliorũ Principum inertia, orthodoxæ ditioni per infideles abtruncatũ est, idipsum catholicus Princeps Catholicæ fidei & sibi ipsi in Occidente restitueret. Reminiscens diuini verbi, si contra fidei hostes fide & armis dimicandum erat, nihil formidandum, nihil impossibile futurum auspicabatur. Si his igit̃ armis cõtra inermes dimicandũ nobis est, & nihil impossibile erit nobis: aggrediamur nobis debitã prouinciam, amplectamur omnium sanctissimã expiditionem, irruamus in perterritos hostes, iam sectæ suæ (secundũ eorum Prophetiam) finẽ pertimescentes, quæ sexcentis circiter annis post saluiferũ virginis partum incepisse, & secundum astrorum peritos, breui finienda esse perhibetur, in tali asserentes signo initiũ habuisse, vt diu durare posse impossibile sit, aut supra naturam magis, seu ob peccatorum nostrorum demerita. [Nota de duratione regni Turcarũ prophetiam] Quod ab Aliono-

to regis

to regis Armeniæ fratre facilè cōprobatur, dum in Orientia ſcribens hiſtoria, eſſe apod Mahumetanos hoſtes indubiā prophetiam, cuius prætextu ad annum milleſimum quingenteſimum à Chriſti ortu, duraturam eorū ſectam, pro comperto aſſeuerat. In iſto obiter cētum annorum curriculo, quorum iam tertium cum decimo ſupputamus, deleri radicitùs tantam ſuperſtitionem, ſi non negligimus, ſi ocio nō torpemus, aut negocio nō diſſidemus, ambigendum non eſt. Lex enim & prophetæ eorum vſque ad Ioānem* Medicum, qui infecta terrarum orbis membra abſcindet, diruet, & vt leo rugiens deuorabit. (for. Medicem,) quæ omnia licet aliter ſe haberent, quàm futura prænunciamus, vrget tamen neceſſitas, impellit ratio, cogit & hortatur nos ipſa noſtra tam imminuta reſpublica. Nam ante Euboeæ & Aulonis incēdium, dum ſenatus Venetus nobis arx Chriſtiana & propugnaculū extitit, mare illud piratis omibus & graſſatoribus vacuum audiuimus. Redactis tamen in miſeram Turcarum ſeruitutem Euboea &. Aulone, liber eis ad nos patet aditus. Nouit, quæ loquor, ſignifera illa immortalis memoriæ Iulii ſecundi cataphracta quadriremis, ab hoſtibus haud dudum prope Corſicam expilata & direpta. Expertæ ſunt, nec multo pòſt, tres aliæ Catholici regis validiſſimæ triremes, & introcluſi Chriſtiani, ſui nominis hoſtium efferatam ſæuitiem. Quarum vexillis (proh dolor) velud piſces hamieſca, cæteros maria ſulcantes Chriſticolas (ni Deus auertat) deglutinet, diſcerpent, deuorabunt. Senſit quæ recolo, ſe. re. Sixtus quartus, qui tunc* Fernando Parthenopeo regi, ſacri collegii & ſubditorum eccleſiæ communi pecunia adiutus, maximo terreſtri exercitu contracto, inſtructa cum Apoſtolico legato munitiſſima claſſe, ſuppetias miſit. Quia traiecto ex Aulone Hadriatico ſinu, & expoſitis in Apuliam haud exiguit militum copiis, tanto impetu* Idruntem eius regionis (*Hydrūtē) metropolim oppugnare adortus eſt quidā Mahumeti Ottomani dux impiger, ut paucis paulo poſt diebus tranſactis, nemine interim ante ſuppetias Sixti ſuccurrente, illam vi ceperit, omniq́ue crudelitatis genere in ea ſit debacchatus, & Archiepiſcopo Pontificalia paramēta induto, cum clero & ciuibus in eccleſia trucidato, ſacris omnibus profanatis, proſtitutis virginib*, iunioribus cum pueris Byzantium in lugubrem captiuitatem tranſmiſſis, magnā vtriúque Siciliæ iacturā, ſed maximum toti Chriſtiano orbi terrorē incuſſit. Nam ſi pręter ſuppetias ipſas eccleſiæ, diuinum auxilium tunc nobis pręſto nō fuiſſet, quo imperantis Mahumeti mors, & inter filios, diſcordia interuenerat, actū erat de his, quæ extāt, Europæ anguſtiis: quia formidandum nobis eſſet, quòd illud incendiū latius fuerat diffundendum. Sed quos ſuo ipſius precioſo ſanguine mercatus eſt Chriſtus noluit periclitantibus ſuę ſubuentionis penitùs deeſſe ſubſidium. Taceo quot idem Mahometes, viuente nunc Turcarum tyranno lōge mitior & humanior, à noſtris manibus ſuo imperio, ſuo regno ſubdiderit. Nam præter Pontum, Bithyniam, Cappadociam, Paphlagoniam, Ciliciam, Pampyliam, Lyciam, Cariam, Lydiam ac Phrygiam regna, prouincias, vrbes inſignes, totū ferè Helleſpontum * aduſſit. Peram & Mitylenen Ianuenſium colonias diripuit, Peloponeſſum inuaſit, Ipſiſq́ue Achaiæ, Acarnaniæ, Epiri, maioris Macedoniæ Chriſtianis populis nō pepercit. Raxiam pariter & Seruiam prouincias, ac quicquid ab Adrianopoli Sauumq́ue & Danubium amnes interiacet, ſuæ ditioni adſcripſit, & à noſtra abſtulit. Valachi propter timore perculſi, pro maiori parte ad ipſum defecerunt. *Boſnam poſtmodùm, (*Boznam) obrepens velut horrenda tempeſtas, cerbereis faucibus exhauſit vſqueadeò, vt ſenes & infantes, quorum ætati indulgendum: fœminas, quarum ſexui naturæ lege parcendum erat: cæteroſq́ue locorum incolas in plateis concatenatos, ceu beues euiſcerari, mactari, dilacerari canino rictu nefariè iuſſerit. Illinc Sinopem & Trapezundam, vetuſta noſtrorum monumenta maiorum, ſuæ ſeruitati ſubegit. Ipſam denique Byzantium, Conſtantini vrbem Auguſtā ſub fide fœderis quieſcentem (acſi ab infidelibus fides, ab immaniſſimis pietas, à perfidis hoſtibus uita ſperanda eſſet) machinis & tormentis, extemplò & inopinatè oppreſſam vi cepit, eiusq́ue vniuerſa plebe venundata, & in atrociſſimam ſeruitutem ſubacta, expugnauit, diripuit, aduſſit. Et vt nobilitatem omnem penitùs deleret, ac indegenę nobiles, Chriſti milites ingenui, ſub ficta libertatis ſpe fruſtrarentur, ſæuus ille canis eoſdem iam libertate donatos, repentè obtruncari præcepit.

NOSTRA, noſtra (inquam) hęc, non proauorum, tempeſtate accidiſſe cōperimus: & ſi iamiam per charitatis alumnū, maximeq́; reuerendiſſ. Vngariæ Card. quem interea & ſanctiſſime quidem, pro te & ſacroſancta iſta ſede, omnium ſanctiſſimæ legationis officio fungi ſtatuis, imminēs Turcarum Imperatoris procella non retunditur & propulſatur, vereor pater beatiſſime, vereor patres ampliſſimi, ne dum abſentii hinc Vngariæ & Poloniæ calamitati non conſulitur, noſtratum præſentaneā formidemus: immò (quod abſit) deploremus, lamentemur, patiamur. Sed quid in externis (vt ita dicam) enarrandis tēpus conteros? Noſti pater beatiſſime Cocleatium oppidum Valentini littoris, Capritanū caſtrum Arborenſis marchionatus, & alia vtriuſq; Heſperiæ & inſularum maris noſtri maritima loca, quæ noſtri nominis hoſtes, circonuentores & piratæ, propalàm aſſiduè depopulantur. Penſita, oro, quanti te, quanti ſacroſanctam iſtam ſedem, quanti faciant cęteros

teros

teros Christianæ reipublicæ primores inte-
stiois bellis laborantes, qui nostri vsque do-
minij præcordia penetrare non expauescũt?
Quorum contagiosam pestem si per Africæ
fines Ferdinandus noster nõ compescuisset,
irruissent enimuerò in oos,& ceu dudum fe-
cernnt,huic sacræ Lateranensi basilicæ, igne
supposito tunc dilapsæ, nnnc minimè peper-
cissent. Noueront tamen eius potenuæ scin-
* Bitzia tillam Melhila, Autanum, *Busia, Tripolis ci
uitates pet pulchræ, Mazarquibir,& alij por-
tus celeberrimi, quibus rex ipse alter Hanni-
balis annulus, nobis verò oostri & Romani
sanguinis vindex & vltor est. Ladislaum etiã
Vngariæ regem serenissimum, Christianæ
religionis athletam & ducem strenuum (ne
silentio prætereamos) suis tãtùm Regni pri-
matibus comitatom, inoomeram sæpè ho-
stium multitudinem aut profligasse, ant dũ
nostra ambire studebant, sua propria reli-
quisse, tergaqoe & vitam nostrorũ manibus
sæpiùs dedisse, non dubitamus. Emmanuelẽ
pariter Lusitanorum regem, fidei nostræ si-
dus pręclarum, Oriẽtis viscera nostris à Ga-
dibus vsq; ad Auroram & Gaogẽ penetras-
sa, fidei expertes vexillo crucis insigniuisse,
Paganas gentes domoisse, io ditionem nostrã
venire coegisse, nemo nostrûm ambigit. Si-
gismundom prætereà Poloniæ regem, assi-
duum & acerrimum infidelium domitorẽ,
contra Tartaros & alios hostes conuicinos
dimicantem, maximam reportasse victoriã,
perennis memoriæ Iulio Secundo, & sacro-
sancto huic collegio, cuius tu præcipuus Ar-
chidiaconus & colendus collega tunc esisto-
bas, denunciatum est. Quo in conflictu su-
pra 40. hostium millia cæsa fuisse, pro com-
perto habemus. Et si (ô vtinàm) iam datum
esset solam tantorum Principum manum, in
veros hostes conuerti potuisse, credidissem
Psal. 71. profectò de te Leo Max. eorundem Regum
impẽsa illod Prophetici psalmi dictum, Do-
minabitur à mari vsquè ad mare,& à flumi-
ne vsq; ad terminos orbis terrarum: Coram
illo procidẽt Aethiopes, & inimici eius ter-
ram lingent: Et adorabuot eum omnes re-
ges,& omnes gentes seruient ei. Tu verò qui
summi DEI geris vices in terris, qoiq; Chri-
sti tunicam, scissuræ iam proximam, iocon-
sutilem (vt erat) præseruasti, vniuersalisq; ec-
clesiæ Cardinales & Principes (vt olim ma-
Matt. 14. nos Domini, Apostolorum principem à flu-
ctibus, ne mergeretur, erexit) tu quoq; in la-
chrymarum fluctuosa valle, ne dissensionis
turbine obruerẽtur, erexisti, euocasti: ouesq;
ipsas tuas, vocẽ tuam audieotes, pastoris bo-
ni vestigia & verba sequutus, ad te traxisti:
quandoquidem dudum ante oues existens,
Ioan. 12. c prędicebas: Cùm exaltatus fuero, omnia tra-
ham mecum. Traxisti, ioquam, Domine om-
nia ad te, quãdo, quæ aberant ab ouili oues,
iam pastor effectus attrahis, foues, amplexa-
ris, vt villicationis tuæ rationem redditurus,
Dei verba dicas Deo: Quos mihi dedisti, nõ Ioan. 18. b
perdidi ex eis quenquam. Attrahe pariter &
conuoca religionis nostræ seculares Princi-
pes: compone eorum simultates: largiantur
te duce vnius saltem triennii sanctissimas
inducias Deo, quę mediocri amico etiam nõ
efflagitanti darentur, vt rixis tandem parti-
cularibus sedatis, maius & validius copiarũ
corpus efficiamini: quia nullum robur tam
firmum atque solidum, quod diuisum non
debilitetur, non cadat, non dissipetur. Ignis,
in stipites segregatos, extinguitur: domus in
lapides diuisa, corruit: nauis, in tabulas di- Luc. 11. b
scissa, demergitur: omne regnum in seipsum
diuisom, vt aiebat legislator noster, desola-
tur: Christianis etiam principibus inter se
diffidenobus, prolabitur funditùs Christia-
na religio. & denique nihil est, quod concor-
dia oon constet, cadat discordia. Pariat ergo
concordes animos concors fides, & concor-
dibus membris te sanctissimum amplexan-
tibus caput, expergiscere in Dei subsidium,
obliuiscere populum tuum, & domũ patris
tui. Excita Domine potentiam tuam, & veni. Psal. 79.
Succurre miseris explosis Christicolis, qui te
præstolãtur. Consule renatæ labenti religio- Thren. 1. a
ni, quia omnes amici eius spreuerunt eã, &
oon est qui consoletur eã ex omnibos charis
eius. Audi Dñm, qua te de causa in hunc ter-
rarum orbem miserit, & qua delendæ pręser
tim Mahumeticæ sectę tempestate, nues suas
tibi crediderit. Vt consolarer (inquit) omnes Esa. 61. a
lugentes Sion,& ponerẽ consolationẽ lugen-
tibus Sion. Tuo nempe gladio fretus, Cõuer- Hier. 31. c
tam (ait) luctum eorũ in gaudiom, & conso-
labor eos,& lætificabo à dolore. Hac propte-
reà ipsi fide securi, Conuerte (clamitant) lu-
ctum nostrum in gaudiom. nam viæ Sion lu- Thre. 1. b
gent, quia non sunt, qui veniant in eius leua-
men, & ipsa oppressa est amaritudioe. Tria
enim hoc vno nondum exacto anno, vt hanc
consolationis spem iam breuì complendam,
faciliùs crederemos & intueremur, operata
est in te Dei omoipotẽtia maximi, diue Leo:
mirabilẽ primũ, tuam medijs ab hostibus li-
bertatem, noo hominũ, sed Dei manu dona-
tam: Desperatam, alterũ, in proprios lares &
patriæ amplexus reductionẽ & receptionẽ:
Reliquum, quod non ab re, nec nisi (vt ego
ipse vidi, vidi, inquã, immeritus: vidi, & qui Ioan. vlt.
vidit, testimoniũ perhibuit, & scitis patres,
quia verũ est testimonium eius) verè diuina
prooidentia factum censendum est, q̃ te sa-
cerrimus iste senatus, ex tot tãtisq; patribus,
tibi ætate maioribus, meritis & vitæ integri-
tate paribus, iuniorẽ in senẽ, fratrẽ & (vt ita
dixerim) filium io patrẽ, collegam in dñm, in
Petri successorem, in summum sacerdotem,
in Christi vicarium elegerint, assumpserint,
adoraoerint, vt hãc scilicet sanctam prouin-
ciam assumeres, assumptam prosequereris, &
longo saltem temporis interuallo longæuus
perficeres, per fectam pacares, & Christiano

dogmate institueres: ac ceu leo rex quadru-
pedum, tu alter Leo, hominum non alter rex
tantùm, sed regum rex, & orbis terrarum
monarcha effectus, alias oues quas habes,
quę non sunt de hoc ouili, ad tuum ouile re-
Psal. 44. duceres, alliceres, reuocares. Accingere ergo
gladio tuo super femur tuum potentissime.
nam & tu duos gladios habes, spiritalem sci-
licet & temporalem, altero igitur euaginato,
altero in vaginam reposito, in hostes irrue,
quia nihil impossibile erit tibi. Vinces pro-
fectò, quia vicit Leo. Aggredere certamen
2. Tim. 2. a gloriæ, vbi qui legitimè certauerit, corona-
bitur. Dissolue compedibus mancipatos, as-
sere pedicis astrictos, aufer vinctis manicas,
audi nostrorum lugubres vlulatus, excogita
miserandos gemitus. Pensita lachrymarũ &
sanguinis profundos torrentes, perpende fle-
biles singultus. Volue tecum animo, quot
nefandas strages, quot sanguinolentas cæ-
des, quot incendia, quot excidia Christia-
norum, quot Dei nostri templa incensa, di-
ruta, prophanata, & ceu prostibula spurca-
ta existima. Miserere nostræ Christianæ rei-
publ. hanc sacram synodum appellantis, vo-
Iob. 19. c ciferãtisq; Miseremini meî, miseremini meî
saltem vos amici mei. Fer illis opem, discer-
pe ergastula, vendica captiuos, manumitte
concatenatos. Ecce te inuitat rex Propheta:
Psal. 2. Dirumpamus (ait) vincula eorũm, & proij-
ciamus à nobis iugum ipsorum: deduc eos
ad tuum & Domini iugum suaue: quia ca-
Psal. 90. dent (cadent enim) à latere tuo mille, & de-
cem millia à dextris tuis. Et vnũ interea ex-
cogita Pontificum felicissime: Si nunc atro-
cissimę Turcarum siti minimè obsimus, quo
in statu nos, quo in ambiguo posteros no-
stros, ad has Europæ rimas compressos, su-
mus relicturi. Et si nihil impossibile erit no-
bis, contra patrimonium Christi occupãtes,
contra fidei nostræ hostes, contra inimicos
crucis, arma sumamus. Ad quod etiam ele-
Philip. 3. d ctionis vas nos hortatur, dicens: Persequimi-
ni inimicos crucis, quorũ finis interitus est.
Si ergo interitus, audeamus certa Pauli spon-
sione securi. Tuq; beatissime pontifex, quẽ
item sacrosancta hęc synodus appellat, obte-
Psal. 15. statur, & in Prophetæ verbis proclamat, Tu
es qui restitues hæreditatem meam mihi, cu-
ius ductu & auspicio Christiana religio reui-
uiscit, ntere, vt te duce, qui bonitate insignis,
sapientia præcipuus, prouidentia circunspe-
ctus, præpotens armis, authoritate grauis,
consilio & rerum experientia pollens, Chri-
stianæ reipub. primus & caput es, sit vna fi-
des, vnũ baptisma: deniq;, vt es vnus pastor,
sic vnum ouile: vt hac orbis machina sub il-
lius, qui pastor bonus est, bacillo, fide & di-
tione introducta, quam ipse mercedem co-
piosam in cœlis, pro fidei nostræ retribu-
tione spopondit, eam ipsi operibus asse-
quamur.

Dixi.

SESSIO OCTAVA.

IN nomine Domini, Amen. Anno à natiuitate Domini 1513. indictione prima, die verò Lunę, decimanona mensis Decẽb. celebrata fuit octaua sessio Concilij generalis in sacrosancta basilica Lateranen. præsente & præsidente sanctissimo Domino nostro LEONE Papa Decimo. Et fuerunt præsentes infrascripti Reuerendiss. domini Cardinales, Patriarchę, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Generales ordinum, Oratores Principum & Illustriss. domini, ac in sacra pagina, & vtraque censura doctores celeberrimi, videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendissimus dominus Raphael Ostien.
Reuerend. D. Bernardinus Sabinensis.
Reuerend. D. Dominicus Portuen.
Reuerend. D. Franciscus Tiburtinensis.
Reuerend. D. Marcus Prænestinus.

PRÆSBYTERI CARDINALES.

Reuerend. D. Franciscus tituli sanctorum Ioannis & Pauli, Surrentin.
Reuerend. D. Hadrianus tituli sancti Chrysogoni.
Reuerend. D. Nicolaus tituli sanctæ Priscæ, de Flisco.
Reuerend. D. Leonardus tituli sanctæ Susannæ, Agennen.
Reuerend. D. Carolus tituli S. Cæciliæ.
Reuerend. D. Christophorus S. Praxedis.
Reuerend. D. Antonius tituli sancti Vitalis, *Sipontin. (* Papien.)
Reuerend. D. Petrus tituli sancti Eusebij, Anconitan.
Reuerendiss. D. Bandinellus tituli sanctæ Sabinæ, de Saulis.
Reuerend. D. Laurentius tituli sanctorum quatuor Coronatorum.

DIACONI CARDINALES.

Reuerend. D. Fredericus de sancto Seuerino, sancti Angeli.
Reuerendiss. D. Alexander sancti Eustachij, Farnesius.
Reuerendiss. D. Ludouicus sanctæ Mariæ in Cosmedin, de Aragonia.
Reuerendiss. D. Marcus sanctę Ma[illegible] ticu, de Curnelijs.
Reuerend. D. Alphonsus sancti T[illegible]
Reuerend. D. Matthæus S. Ang[illegible]
Reuerend. D. Iulius S. Mariæ [illegible]
Reuerend. D. Innocentius sanctorum Cosmæ & Damiani.

PATRIARCHÆ ET ASSIstentes Papæ & Oratores.

Reuerend. pater D. Bernardus Episcopus Taruisinus, & vrbis Gubernator.
Reuerẽd. P. D. Claudius Massilien. Episcop⁹, Christianissimi Francorũ regis Orator.
Reuerend. pater D. Ioannes Gneznen. Archiepiscopus, Orator regis Poloniæ.

Reuerend.

Reuerend. pater D. Bertrandus Episcopus Adrien. & orator Ducis Ferrariæ.
Reuerend. pater D. Dominicus Episcopus Aquen. Marchionis Mõtisferrati Orator.
Reuerendus pater D. Cæsar Alexandrinus.
Reuerend. pater D. Alphonsus Antiochen*.
Reuerẽd. P. D. Robertus Archiepis. Rhegin.
Reuerend. pater D. Ioãnes Vincentius Senen.
Reuerend. pater D. Gabriel Dyrrhachien.
Reuerend. pater D. Franciscus Consanensis.
Reuerend. pater D. Pompeius Reatin.
Reuerend. pater D. Andreas Militensis.
Reuerend. P. D. Ioãnes Franciscus Taurinen.
Reuerend. P. D. Ioãnes Baptista Cauallicen.
Reuerend. pater D. Iulianus Vulteran.
Reuerend. pater D. Dominicus Lucerin.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. pater D. Iulius Corinthien.
Reuerend. pater D. Aldronãdinus Nicosien.
Reuerend. pater D. Bernardus Spalaten.
Reuerend. pater D. Vincentius Neapolitan.
Reuerend. pater D. Hieremias Tranen.
*Adrien. Reuerend. pater D. Franciscus Iadren.
Reuerend. pater D. Orlandus Antinionen.
*Nobonuasien. Reuerend. pater D. Andreas *Monenbasien.
Reuerend. pater D. Petrus Arboren.
Reuerend. pater D. Georgius Nazarenus.
Reuerẽd. pater D. Stephanus Gabriel Baren.

EPISCOPI.

*Nonarien. Reuerend. pater D. Dionysius Tolonen.
Reuerẽd. pater D. Franciscus Nanneten.
*Nauarren. Reuerend. pater D. Lactantius *Suanen.
*Suauanen. Reuerend. pater D. Iacobus Fauentin.
Reuerend. pater D. Marinus * Ceneten.
*Seniren. Reuerend. P. D. Octauianus Viterbien.
Reuerend. pater D. Iacobus Potentin.
Reuerend. pater D. Franciscus Vincentin.
*Assoren. Reuerend. pater D. Andreas Ansaren.
Reuerend. pater D. Ioannes Aquilanus.
Reuerẽd. P. D. Bartholomæus Instinopol.
*Valuen. Reueren. pater D. Albertus * Viluen.
*Sebonicen. Reuerend. pater D. Ioannes * Sibinicen.
Ianoti Reuerend. pater D. * Hienotius Troianus.
*Marnien. Reuerend. pater D. Petrus * Narnien.
*Sarcinen. Reuerend. pater D. Ioannes * Sarcinaten.
Reuerend. pater D. Ioannes Tuden.
*Sassenaten. Reuerend. pater D. Martinus Zarnen.
Reuerend. P. D. Ioannes Antonius Calinen.
Reuerend. pater D. Hugo Rhegiensis.
*Parentinen Reuerend. pater D. Aloysius * Iporiensis.
Reuerend. pater D. Marinus* Minerniensis.
*Menerumen. Reuerend. pater D. Matthæus * Vmblacen.
*Vmbriacen. Reuerend. pater D. Nicolaus * Pergamen.
Reuerend. pater D. Robertus * Ciuitensis.
*Bergomen. Reuerend. pater D. Iacobus Marsicanus.
Reuerend. P. D. Christophorus Cæsenaten.
*Ciuitaten. Reuerend. pater D. Theseus Racanaten.
*Astunen. Reuerend. pater D. Corradus * Ostanensis.
Insulen. Reuerend. pater D. Hieronymus Ilcinensis.
Reuerend. pater D. Michael Archensis.
*Elnen. Reuerend. pater D. Ioannes * Elicen.
Reuerend. pater D. Lambertus Venusin.
Reuerend. pater D. Antonius Vrbinatensis.

Reuerend. pater D. Andreas Lausanensis.
Reuerend. pater D. Sixtus *Salutiarum. * Sulcitanus. in Sardinia.
Reuerend. pater D. Marcus Senogalliensis.
Reuerend. pater D. Vincentius* Signius.
Reuerend. pater D. Tranquillus * Seratinus. *Signinus
Reuerend. pater D. Baptista * Vmeren. * Ferentinus.
Reuerend. pater D. Petrus Paulus * Exin.
Reuerend. pater D. Nicolaus * Corsulensis. * Vincien. *Veronen.
Reuerend. pater D. Vgulinus Liciensis. * Esinen.
Reuerend. pater D. Hercules Vrbeueranus. * Torcellanus.
Reuerend. pater D. Franciscus Bisignianus.
Reuerend. pater D. Galesius Bellunen.
Reuerend. P. D. Zacharias * Terraquiensis. * Terracinen.
Reuerend. P. D. Ioãnes Antonius Anglonen.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptista * Maranen. * Moranen.
Reuerend. pater D. Alexander Alexãdrinus.
Reuerend. pater D. Gabriel * Calicen. * Caluen.
Reuerend. pater D. Vincentius Asquilacen.
Reuerend. pater D. Iacobus Aquinatensis.
Reuerend. pater D. Alexius Melfitanus.
Reuerend. pater D. Iosue Esculanus.
Reuerendus pater D. Ioannes Dominicus Terdonen.
Reuerend. pater D. Bonifacius Iporien. vel, Epnredien.
Reuerend. pater D. Petrus Castelli maris.
Reuerend. pater D. * Marius * Obientin. * Marcus
Reuerend. pater D. Benedictus Chien. * Vgentinus
Reuerend. pater D. Vincentius Caiacien. * Ogentinus.
Reuerend. pater D. Andreas * Litteren. * Liceren.
Reuerend. pater D. Latinus Vestan.
Reuerend. pater D. Iulianus Agrigentin.
Reuerend. pater D. Ludouicus Tricaricen.
Reuerend. pater D. Hieronymus Asculan.

ABBATES.

Reuerend. pater D. Blasius Generalis Vallis vmbrosæ.
Reuerend. pater D. Petrus Camaldulen.
Reuerend. pater D. Zacharias Sebasten.
Reuerend. pater D. Ioannes S. Sebastiani extra vrbem.
Reuerẽd. P. D. Nicolaus S. Gregorij de vrbe.

GENERALES ORDINVM

Reuerend. pater D. Hilarius præceptor Sanctispiritus.
Reuerend. pater D. Thomas Generalis sancti Dominici.
Reuerend. pater D. Bernardinus S. Frãcisci.
Reuerend. pater D. Aegidius Eremitarum sancti Augustini.
Reuerend. pater D. Angelus sanctæ Mariæ Seruorum.

ORATORES ET ILLVSTR. domini.

Illustr. Dominus Maria Sfortia, & illustr. Dominus Albertus Pius de Carpi, & Antonius Iuba sereniss. Maximiliani electi Imper. oratores.
Magnificus dominus Ludouicus de Solier, Christianissimi Regis Franciæ orator.
Magnificus dominus Hieronymus de Vich, Catholici Regis, Ferdinandi Aragonum orator.

Magnificus dominus Tntus Lupus de lapide Eques,& Benso de Aluenichñ.& Ioannes Benceluil oratores Illust. domini Ioachim Marchionis Brandeburgeñ. electoris Imperij.

Magnificus dominus Petrus Landus, nrator Illust. Dominij Venetorum.

Reuerendus P.D. Marinus Charatius protonotarius Apostolicus, orator illust. domini Maximiliani Sfortiæ Ducis Mediolañ.

Oratores dominij Florentinnrum.

•Galeoct• •Carecto •Pugella Magnifici domini *Galeotus de Carreto, & Franciscus•Pugilla, oratores illust. domini marchionis Montisferrati.

Dominus Franciscus de Guidonn, orator Magistri Rhodi.

Illust. dominus Galeatius Sfortia.

Illust. dominus Ioánes Ludouicus marchio Pallauicinus, ac quamplures Illust. domini,& Magistri sacrarom literarum, & in vtroque iure Doctores celeberrimi.

¶Fuit celebrata Missa submissa voce per Reuerendum patrem dominum Gabrielé Archiepiscopũ Dyrrhachieñ. & habita oratio
•Garge per dominum Ioánem Bap. de*Gargijs militem ordinis S. Ioánis Hiernsolymitañ. quæ in fine præsentis sessionis ponetur. Et cantatis deuotis orationibus ac hymno consueto, Veni creator Spiritus,& litanijs, ac præstita obedientia,& alijs cęremonijs seruari solitis seruatis, Reuerendis. in Christo pater dominus Marcus Car. de Cornelijs, cantauit euãgelium secundũ Matth. quod incipit: Simile
Matt. 13. factum est regnum cęlorum homini patrifamiliâs, qui exijt seminare &c. Et deinde Reuerend. pater dominus Claudius Episcopus Massilieñ.& Magnificus dñs Ludouicus de Solier, oratnres Christianiss. Francorũ regis, dederũt mandatũ ipsius Christianissimi Regis,& iuxta illius tenoré adhęserunt nomine præfati regis sacro Lateraneñ. Cócilio, & reuocauerunt cóciliabulum Pisanum, ac petierunt prorogari terminum ad allegandum de iurib⁹ super pragmatica sanctione. Quo facto, reuerend. P.D. Thomas Phędra, de mãdato sanctissimi domini nostri ascendit ambonem,& legit prędictum mandatum, cuius tenor talis est:

MANDATVM REGIS Francorum.

LVdouicus Dei gratia Francorũ rex, dux Mediolani,& dominus Genuæ, Vniuersis præsentes inspecturis. Fieri volumus manifestum, quòd cùm charissimus consanguineus noster Fredericus tituli S. Angeli, sanctæ Romanæ ecclesiæ diac. Car. de S. Seuerino nuncupatus,& dilecti ac fideles cõsiliarij nostri, magistri, Claudins de Seysello electus Massilieñ.& Ludouicus Forbin dominus de Solerijs, apud sanctissimum dominũ nostrum Papam Leonem decimum in præsentiarum oratores tanquã procuratores nostri, & procuratorio nomine certas promissiones, obligationes & submissiones fecerint præfato sanctissimo domino nostro per instrumentum publicum, manu venerab. viri Petri Bembi præfati sanctissimi domini nostri Papæ secretarij,& notarij Apost. receptum, cuius tenor sequitur & est talis:

IN nomine Domini, Amẽ. Vniuersis præsentes inspecturis fiat manifestum, quòd superioribus annis bo. me. Iulio secũdo Pontifice maximo in humanis agente, subdolæ falsęque suggestiones inimicorũ atque ęmulorum serenissimi & Christianissimi Ludouici Francorum regis, apud eundem Iulium vsque adeò inualuissent, quòd illũ aduersus dictum Regem obsequentissimum filium,& ecclesiæ primogenitũ ex patre, apertũ acerrimumque hostem effecissent. Et licèt idem rex (quantùm fieri potuit) patiẽti animo dicti Pontificis impetum atque iracundiam tolerare statuisset, sperans aliquando fore, vt suæ sanctitati recõciliaretur, nihilominus tamen præter opinionem dicti Regis euenit, quòd multi ecclesiastici, etiam sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales, alijq; doctissimi & præstantissimi viri, in ciuitate Pisana sub nomine Concilij generalis cõuenerint, asserentes firmiter,& pluribus coloratisque rationibus persuadentes, se dicti Concilij cõgregãdi multis de causis legitimam potestatem habere, accedente etiam ad hoc consensu & authoritate serenissimi Romani Imperatoris electi, prætensum Concilium Pisanũ indixerint, dictusque rex ex consilio plurimorum prælatorum,& aliorum doctissimorum virorum ecclesiæ & nationis Gallicanę, dicto prætenso Concilio Pisano adhæserit, prælatosque qui illud legitimè cõgregatum esse arbitrabantur, ad prætensum Cócilium præfatum ire permiserit, illudque in terris, Regno & dominijs ac ditionibus suis continuare passus fuerit, & illius decretis & prouisionib⁹ paruerit,& in Regno & dominijs suis prædictis pareri fecerit, non quidem vt sanctæ sedi Apostolicæ aut sanctæ Rom. ecclesiæ (quod absit) maculam aliquã aut scissurã schismaque inferret, sed prædictis Cõcilijs, suasionibus, adhortationibusq; inductus, præsertim quia causæ proprię, per quas ad id faciendum motus fuit, personam eiusdem Iulij Pont. à quo (vt præfertur) prouocatus fuerat, pręcipuè concernebant. Cumq; postmodùm præfato Iulio Pont. vita functo, & sanctissimo D.N. Leone decimo in eius locum ad summi Apostolatus apicé atq; vniuersalis ecclesiæ regimé assumpto, intellexerit prefatus Rex sanctitatem suam insequendo in hac parte gesta præfati Iulij, dictũ prętensum Concilium Pisanum, tãquam minus legitimum,& à non habentibus potestatem indictum, necnõ omnia in eo gesta damnasse & improbasse,& dictum Concilium Lateraneñ. tanquàm ritè & legitimè indictum, eiusque omnia gesta & decreta approbasse,

fueritque

fueritque postmodùm per suam sanctitatē, etiā per literas in formu Breui, quàm aliàs diuersimodè paternè admonit⁹, vt à dicto prętenso Concilio tanquam minùs ritè, & à nō habentibus potestatem indicto, recederet, & dicto Lateraneñ. tanquam vero, indubitato, vnico, & œcumenico Concilio adhæreret, ipseq; rex solo religionis zelo atq; instinctu adductus, sperans desideratam vniuersalem Christifidelium pacem auspicijs pręfati sanctissimi D.N. Leonis Papæ decimi præsto affuturā, ac propediè (fauente Domino) vnanimi Christianorum principum & populorum consensu, arma in orthodoxæ fidei, cōmunesque hostes conuertenda esse: considerans insupèr, quāti sit in his & cæteris rebus omnibus summi Pōtificis authoritas, quam præsertim vitæ munditia atque innocentia comitatur, quæ sunt in præfato sanctissimo D.N. perspicua, paternis suæ sanctitatis monitis & suasionibus abundè permotus, quippe qui illius authoritati & sententiæ potiùs, quàm alterius cuiusque mortalium, sanctiùs & seueriùs semper stare iudicauit, pˀsertim vbi scandalum ecclesiæ imminet & scissura, pro singulari, quam erga pręfatum sanctissimum D.N. & sanctam sedem Apostolicam gerit deuotionem, vestigia Christianissimorum Franciæ Regum prædecessorum suorum nō solùm imitari, verùm etiā (si fieri potest) anteire cupiens, animaduertēs, pˀsertim ꝙ per mortē præfati Iulij, omnis odij & suspicionis materia est extincta, & quòd nonnulli ex prænominatis Card. necnon Imperator electus, qui dictum prætensum Concilium Pisanum indixerant, iam illi renunciārunt, & dicto Lateranensi adhæserunt: Hinc est, quòd in præsentia præfati sanctissimi D.N. Leonis Papæ decimi, coram nobis notarijs & testibus infrascriptis personaliter constituti Reuerendissi. in Christo dominus Fredericus S. Theodori diaconus Card. de sancto Seuerino vulgariter nuncupatus, necnon Reuerend. in Christo pater dominus Claudius de Seysello electus Massilieñ. ac magnificus & generosus dominus Ludouicus Forbini dominus de Solerijs, præfati Christianissimi Ludouici Francorum Regis procuratores, ad omnia & singula infrascripta peragenda specialiter deputati, constantibus literis patentibus dicti Christianissimi Regis sua manu subscriptis, & sigillo suo sigillatis eiusdē Regis nomine & mādato, cū ea, qua decuit reuerentia atque humilitate à dicto prætenso Pisano Concilio penitùs discesserunt, illique plenariè renunciauerunt, ac purè, liberè & simpliciter sacrosancto Lateraū. Concilio prędicto, tanquam vero, vnico & legitimo, adhæserunt. Et insupèr procuratorio nomine quo suprà promiserunt, quòd præfatus Rex Christianissimus, nullum deinceps fauorem, nullamque assistentiam dicto prætenso Concilio Pisano quo pacto pręstabit, quinimmò quoscunque in ciuitate Lugduni, aut alibi in regno, terris & dominijs suis, sub nomine dicti prętensi Concilij Pisani persistentes, infra vnū mensem proximè futurum abire faciet, & pertinaciter resistentes, cuiuscunque status, gradus, dignitatis aut conditionis fuerint, ecclesiastici, vel secularis, de facto eijciet & expellet, ac pro schismaticis habebit, & contra eos velut tales, ad omne mandatum pręfati sanctissimi D.N. etiam manu armata (si opus fuerit) procedet. Et vlteriùs promiserunt præfati procuratores nomine quo suprà, prænominatum Christianissimum regem facturum & curaturum cum effectu, quòd sex prælati & quatuor doctores seu graduati ex honoratioribus, ex numero eorum qui prædicto prætenso Concilio Pisano interuenerunt, destinabuntur ad eundem sanctissimum D.N. Papam nomine dicti prętensi Cōcilij Pisani, & cum legitimo mādato per illud pro tempore repræsentantes, tam eorum, quàm aliorū omnium, qui dicto Cōcilio adhęserūt nomine facto. Qui pręlati & doctores, seu graduati infra Kalend. Ianuarij ꝓximè futuri corā sua sanctitate personaliter comparebunt, dictoque Concilio Pisano, purè & simpliciter renunciabunt, illudqoe abiurabunt, & veniam atque absolutionē à sua sanctitate humiliter in forma cōuenientē, & suę sanctitati accepta, postulabūt: & vlteriùs dicto Cōcilio Lateraneñ. tāquàm vero, vnico, indubitatoq;, tā suo quàm aliorum adhærentium prædictorum nomine, adhærebunt, & se incorporabunt. Quodque si præmissa facta non fuerint, præfatus Rex nulli eorum, qui dicto prætenso Cōcilio Pisano interfuerunt, aut fauerunt, opem, auxilium, aut fauorem dabit aduersus sanctę sedis Apostolicæ authoritatē, quinimmò præfati sanctissimi D. N. sententias, decreta & censuras contra eos exequi faciet suo posse, etiam manu forti & armata (si opus sit) absq; vlla simulatione vel fraude. Et vlteriùs promiserūt præfati procuratores, quo suprà nomine, quòd quamprimùm cōmodè fieri poterit, venięt aliqui pręlati & insignes viri nomine totius ecclesiæ Gallicanæ cum sufficiēti mandato, qui dicto Concilio Lateraneñ. adhærebunt & assistent, quemadmodùm cęteræ nationes. Quæ omnia & singula pręnominati procuratores promiserunt ratificari facere per præfatum Christianissimum regē in bona & sufficienti forma, cum pręinsertione præsentis instrumēti, de verbo ad verbū, intra 40. dies proximè futuros, sub obligationibus & submissionibus in forma:

Ego Fredericus diaconus Card. S. Angeli de sancto Seuerino, ita promitto.

Ego Claudius electus Massilieñ. manu propria ita promitto.

Ego Ludouicus de * Solerijs, manu propria ita promitto. * Solier

Ego Petrus Bembus, clericus Venetiarũ, sanctissimi D.N.Papæ secretarius, ac publicus Apostolica authoritate notarius, quoniã præmissis omnibus & singulis, dũ sic (vt prædictũ est) in antecubiculo sanctissimi D.N.Papæ, atque in eius præsentia reuerẽdissimorũque dominorũ Antonij tituli S.Vitalis presbyteri Card. Papien. & Petri tituli S. Eusebij presbyteri Car. Anconitañ. & Laurentij Sanctorum quatuor presbyteri Card. de Puccijs, ac Iulij sanctæ Marię in Dominica diaconi Card. de*Medicis, tractarentur & fierent, præsentibus etiam testibus ad id vocatis, Philippo Aldimario, Latino de Banassais, ac Ioãne Lazaro Pulica, & requisitus rogatus interfui, eaque ita fieri vidi & audiui, & hoc ipsum publicum instrumentum alijs impeditus negocijs, alterius manu scriptum confeci, & in hãc publicam formam redegi, signumq́ue meum atque nomẽ in prædictorum fidẽ apposui. Anno Domini 1513. indictione prima, die 6. mensis Octob. Pontificatus eiusdẽ sanctis. Domini nostri anno 1. signatum. ¶ Idem B. Hinc est, ꝙ nos de dictis promissionibus, obligationibus & submissionibus, totoq; tenore dicti instrumenti præsentibus inserti, ad totum informati, ex certa nostra scientia & regia authoritate, omnia & singula in dicto instrumento contenta, harum tenore laudamus, ratificamus & approbamus, illaque obseruare & attendere, in nulloque contrauenire, vel facere aliqua ratione vel causa, promittimus bona fide nostra, & in verbo Regia, ac sub expressa obligatione omnium bonorum nostrorum præsentium & futurorum. In quorum fidẽ pręsentes manu nostra subscriptas iussimus sigilli nostri munimine roborari. Datum Corbeiæ, die 26. mensis Octob. anno Domini 1513. & regni nostri 16.

Hunc Iulium fecerunt postea factũ Clementem VII.

LVdouicus Dei gratia Francorum rex, dux Mediolani, dominus Genuæ, vniuersis præsentes literas inspecturis salutem. Notum facimus, quòd nos confidentes de prudentia, dexteritate, diligẽtia, & fide charissi. & amantiss. consanguinei Frederici Car. de S.Seuerino, protectoris negociorum nostrorum in Ro. curia, & dilectorũ ac fideliũ consiliariorum nostrorum Claudij Episcopi Massilieñ. & domini Ludouici de Solerijs, oratorum per nos destinatorum ad sanctissimum Papã, eosdẽ & quẽlibet eorum ex nostra certa scientia & authoritate regia, fecimus & cõstituimus, ac per pręsentes facimus & cõstituimus nostros veros & indubitatos procuratores, generales & speciales, ita tamẽ ꝙ specialitas generalitati nõ deroget, nec cõtrà: ad petendum nomine nostro & ecclesiæ Gallicanæ, pro qua, quo ad hoc, ꝓmittimus, à sanctissimo domino nostro Papa, & à sacro Concilio Lateranẽsi in sessione, quę proximè celebrabitur, (aut aliàs, prout eis videbitur) terminum & dilationẽ competentem pro dicta ecclesia Gallicana, vt intereà possint congregari, deputari, & mitti aliqui prælati, & aliæ notabiles personæ ad se præsentandum in dicto sacro Lateranẽ. Cõcilio, & ibidẽ super facto pragmaticę sanctionis respondendum, considerato quòd anteà & in præsenti propter bella & dissensiones, quæ sunt in Italia, non fuit, neq; tutum est ijsdem prælatis & alijs personis dictæ ecclesiæ Gallicanę, Romam posse accedere, & quòd dicta ecclesia Gallicana cùm in præsentiæ congregata non sit, ad se cõgregandum propter regni magnitudinem, distantiam diœcesum & habitationũ dictorum prælatorum, necnon propter bella, quæ in limitibus regni nostri geruntur, indiget temporis spatio conuenienti. Et insuper ad requirendum à pręfato sanctissimo D.N. Papa. & à sacro Concilio Lateranẽ. prædicto, tam nostro quam dictę ecclesiæ Gallicanę nomine, pro qua, promittimus, (vt præfertur) ne vllo modo velint ꝓcedere in facto prædictę pragmaticę sanctionis, dicta ecclesia Gallicana, & nostris procuratoribus & deputatis non auditis, & ad petendum & requirendum de præmissis instrumẽtum publicum, loco & tempore profuturum & valiturum, prout iuris fuerit. In quorum fidẽ præsentes literas manu nostra scripsimus, & sigilli nostri iussimus munimine roborari. Datum Corbeiæ, die 26. Octobris, anno salutis 1513. & regni nostri sextodecimo.

Loys.

Per regem Robertet.

¶ Quo finito, Reuerend. pater dominus Marinus Caracciolus protonotarius Apostolicus, orator illust. domini ducis Mediolanẽ. supplicauit sanctissimo D.N. ne permitteret quòd Christianissimus rex Franciæ nominaret se ducem Mediolani in mandato, attẽto, quòd ipse vsurpauerat ducatum Mediolanensem, & dictus dux auxilio sanctæ sedis recuperauerat, aliàs protestabatur &c. Ex aduersò reuereñ. pater dominus Claudius episcopus Massilieñ. dixit illa alio loco & tempore determinari debere. Et tandem Dominus noster respondit, quòd omnia dicta transirent sine præiudicio. Deinde supradicti oratores Illust. marchionis Brandenburgeñ. Electoris Imperij, dederunt mãdatum, & id reuerendus pater dominus Thomas Phędra legit in ambone, cuius tenor talis est:

MANDATVM MARCHIONIS Brandeburgensis.

DEi gratia Ioachim marchio Brandenburgeñ. sacri Romani Imperij archicamerarius, princepsq́ue Elector, Stetinę, Pomeraniæ, Cassuborum & Sclauorum dux, Burgrauius Nurẽberg. ac Rugię, princeps, vniuersis pñtes literas inspecturis, amicabile obsequium, salutem, fauorem, & cõplacendi

cendi animum affectuosum. Ad hoc nós omnipotens Deus in membrum, & * vnum de Catholicæ ecclesiæ columnis, meritis licèt insufficientibus constituit, vt eius mandatis ad extremum parére etiam dinoscamus atq; cupiamos. Cùm igitur fe. re. Iulius Papa Secundus, cuius, & non minùs sanctissimi in Christo patris & domini nostri D. Leonis moderni Pontificis, laudes tacere nequiuimus, sacrum Lateraneñ. Cócilium ad Ecclesiæ sanctę Dei, ad Christianę reipub. augmẽtum, extinctionem hæresis, reformationem morum, ac communem Christicolarum pacem tractandam indixerit: verùm quia pluribus, innumerisq; negocijs prępediti, ac varia propter itineris discrimina, huiusmodi Concilio personaliter ad præsens interesse minimè valemus, propterea præsentibus cõsiliarijs & oratoribus nostris fidelibus nobis dilectis, venerabilibus ac magnificis dominis * Enttelvuolffo de lapide equiti aurato, capitaneoque nostro, Bussont de Aluestent iuris doctori, ac ecclesiæ Magdeburgeñ. canonico, Ioanni Blanckenfelde doctori, Teutonicorumque ordinis Prussiæ in Ro. curia procuratori generali, cõiunctim, & diuisim, melioribus quibus possumus & debemus, modis in mandatis tradidimus atque commisimus, eos etiam constituimus, illisque vt nostris oratoribus in præsentiarum committimus atque mandamus, quatenùs præsenti Lateraneñ. Concilio, sanctè & ritè indicto ac conuocato, nostro nomine (quantum per eos fieri poterit) interesse, in illoque comparendo, actus & processus concelebrare, causas tractare, omniaq; alia agere ac determinare, quæcunq; celebrationi Lateraneñ. Concilij interuenient, proponenturq;: necnon quæ necessaria & opportuna vniuersali reformationi, fideiq; augmento videantur, & si speciale mandatum exegerint, & maiora essent expressis, nosq; ipsi, si præsentes essemus, validiori modo facere possemus, cum omnibus clausulis, iuramentis, & obligationibus necessariis, & quibus efficaciùs fieri potest, valeant. Promittentes ratum, gratum & validum omni in loco & tempore perpetuo habere, quicquid in prædictis & circa prædicta, & quodlibet eorum per pręsentes, nominatosque nostros consiliarios & oratores, actum conclusumque fuerit. In quorum omnium & singulorum fidem & testimoniũ præmissorum, præsentes nostras literas ac constitutionis mandatum, sigilli nostri appensione duximus roborandum, sub anno à natiuitate Domini 1513. penultima die mensis Septembris.

¶Quo perlecto, magnifici domini oratores marchionis Montisferrati superiùs nominati dederunt mãdatum, quod etiam fuit lectum per eundem dominum Thomam Phædram in ambone, cuius tenor talis est:

MANDATVM MARCHIONIS Montisferrati.

GVilielmus marchio Montisferrati, sacri Romani Imperij Princeps, * vicariusque perpetuus. Cùm pro maiorum nostrorum & cuiuslibet Christiani principis more, Reuereñ. in Christo patrem dominum Dominicũm de Schiliuis Episcopũ Aqueñ. ac magnificos dominum * Galeoctum de Carreto, & dominum Franciscum * Pugellani, IV. Doc. consiliarios & oratores nostros, ad sanctissimum D. N. Leonem Papam X. pro obedientia & reuerentia suæ sanctitati præstanda nuper destinauerimus, accepimus septimam Laterani Concilij diuinitùs cõnuocati, vniuersalem repræsentantis ecclesiã, imminere sessionem. Ne igitur ab Dominico ouili, cuius non spernendum membrum sumus, tanquàm vagi aberrare, & incõsutilis vestis Domini & saluatoris nostri Iesu Christi temerarij & improbi laniatores iudicemur, ipsam in primis vniuersalem synodum Lateraneñ. per sanctæ memoriæ Iulium II. in Spiritu sancto legitimè & canonicè congregatam, atq; alias antecedentes sessiones, in quibus de vniuersalis ecclesię & totius reipub. Christianæ bono actum est, approbantes, omnibus melioribus modo, via, iure, forma & causa, quibus meliùs & efficaciùs de iure facere possumus & debemus, vices nostras Reueren. in Christo patri domino Marco tituli sanctę Marię Transtiberim presbytero Card. Senogallieñ. protectori nostro, necnon præfatis Reuerend. Episcopo * Dominico ac Galeocto & Francisco oratoribus nostris, & cuilibet eorum in solidum, tenore præsentium demandamus, quatenùs instanti septimæ sessioni, necnon omnibus & singulis deinceps in præfato sacrosancto Concilio Lateraneñ. faciendis & peragendis nostro nomine assistãt, seu alius eorum assistat, eaq; omnia & singula peragant, seu peragat, quæ per nos ipsos exhiberentur & agerẽtur, si præsentes adessemus, & quæ ad dignitatẽ, amplitudinem & exaltationem personæ sanctissimi domini nostri Leonis Decimi Pontificis Maximi, necnon sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac sacrosancti Lateraneñ. Concilij exhibenda meritò esse conspexerint. Dantes & tribuentes præfato reuerendiss. Domino Marco Card. Senogallieñ. necnon oratoribus nostris præfatis, & cuilibet eorum in solidum, amplam facultatem, authoritatem & * baliam, omnia & singula sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Christianæ religionis bonum & salubrem statum tangentia, in præfato sacrosancto Lateraneñ. Concilio tractanda & peragẽda, approbandi & iureiurãdo (si opus fuerit) firmandi nostro nomine. Promittentes in verbo veri & Catholici principis, omnia & singula ab eodẽ D. Marco Card. Senogallieñ. necnon oratoribus nostris præfatis,

seu

* Galeotũ
* Pugillã,
* Aqueñ.

seu eorum aliquo, nostro quo suprà nomine, tam verbo, quàm scriptis, in pręmissis & circa præmissa peragenda approbaturos, eaque rata & grata in perpetuũ habituros. In quorum fidem & testimonium, præsentes nostras literas fieri, nostriq; sigilli robore communiri iussimus. Datum *Tridini die vndecimo Decemb. 1513.

*Tridini.

Antonius.

¶Quo finito, dominus Marius procurator Concilij, dedit quandam supplicationẽ sanctissimo D.N. tenoris infrascripti, proponens & supplicans, prout in ea. Tenor verò supplicationis talis est:

BEatissime pater, licèt prouincia Prouinciæ, illiusq; clerici in quacunq; dignitate constituti, ac personę seculares semper sedi Apostolicæ non minùs debitam q̃ deuotã obedientiam præstiterint, illiq; paruerint, resq; & personas ecclesiasticas debita libertate & immunitate frui promiserint, & in eadem defendere & manutenere conati fuerint: nihilominùs iniquitatis filij, domini Geruasius de Bellomonte præsidens, Petrus de Braudis, Bertrandus Duranti, Petrus Matthęi, Simon de Trabutijs, Goillelmus de Perrerio, Marcellinus Gturiuand, Elzianus Rostagin, Ioannes *Tornatoris, Antonius de Albis, Stephanus Parisij, necnon reuerend. patres domini Augustinus de Grimaldo Episcopus Grassen̄. ac etiam Episcopus Senecen̄. Franciscus de Senatto, Tossantius Corriolis, consiliarij curiæ Regiæ parlamenti dictæ prouinciæ Prouinciæ, necnon administran̄. iustitiam inter laicos per Christianissimum Francię regem deputati, parlamentum dictę prouinciæ Prouinciæ nuncupatum, Dei timore postposito, relaxatis debitę obedientię habenis, vt tyrannidem plenariè sibi in dicta prouincia vsurparent, omnia mala tentare, authoritatem sedis Apostolicæ nedum paruifacere, sed illam sibi vendicare, non erubescunt. Nam etsi literas à sanctitate vestra, sedeque Apostolica illius authoritate, tam ex gratia, quàm iustitiæ debito decretas, promptam & paratam executionẽ habere deceat, prout in eadem prouincia per anteà semper habuerunt, illi tamen, ne illas quisquam sine eorum licentia in scriptis obtenta, quam annexam appellãt, in eadem prouincia exequatur, sub grauissimis pęnis inhibuerũt. Quin etiam requisiti pluriès illam denegant, sicq; impetrationem literarum Apostolicarũ eodem modo frustrantes, quod profectò nil aliud est, nisi in hãc sanctissimam sedem, superbiam satanæ imitando, ceruicem erigere. Et licèt ipsis in clericos, resque ecclesiasticas nulla penitus competebat iurisdictio, ecclesias tamen per se vel alios, ordinarijs inscijs & irrequisitis, visitant, numerum deseruientium in illis pro libito minuunt, augent, fructus pro cõficta reparatione ecclesiarum ad simplicem requisitionem sub sequestro detineri iubent, eosq; fructus manibus eorundem laicorum deponunt, quosque sub hoc conficto colore vsurpant: causas spirituales & beneficiales, non tantùm super possessorio, sed etiam sub possessorij conficto colore, super titulo audiunt: partesq; quascunq;, etsi Episcopali ac Cardinalatus præfulgeant dignitate, coram eis (cõtra omne ius) per fas & nefas litigare cogunt: & ne ad sedem Apostolicã recursum habeant, prohibent: & contrafacientes, grauissimis pœnis per subtractionem bonorum temporalium afficiunt. Beneficia vacantia, etiam si alijs canonicè collata fuerint, per se vel eorũ nepotes, propinquos & amicos occupant, & occupata detinent, ad manus Regias capiunt, annotant: & quos volunt, in eis intrudũt: nec illis, quibus ius in eis vel ad ea competit, propter eorum authoritatem & tyrannidem, ius suum prosequi licet. Quin etiam contra quascunque personas, quauis etiam Episcopali fulgentes dignitate, inquirunt, citant, coram se personaliter comparére compellunt, procedunt, mulctant & puniũt: computa & rationes quarumcunq; personarum ecclesiasticarum, etiam regularium, pro eorum dignitate per se, seu commissarios laicos, reddere & reliqua præstare coram eisdem laicis cogũt, ordinationesque faciunt & indicunt, super modo & forma psallendi seu cantandi in choro, super habitu & modo incedẽdi: quãtitates & summas pecuniarũ pro dictis cõmissionibus à dictis ecclesiasticis exigunt, & sub colore reparationis ecclesiarum, cõmissarios laicos mandant ad capien̄. fructus beneficiorum, quos multipliciter distrahũt, dilaniant, & in proprios vsus conuertunt. Et qđ nefarijssimum est, in maius ecclesiastici ordinis dignitatisq; Episcopalis dedecus & vilipendium, adstante populi multitudine, per eorum Procuratorem fiscalem, etiam Episcopos coram eis pro tribunali sedentibus, nudato capite stantes, de varijs criminibus accusari, obiurgari, & opprobria prædicare non dubitãt, ita q; omnem ordinariis locorum iurisdictionem, authoritatem & obedientiã subtraxerunt, & dictæ prouinciæ clerum, in teterrimam seruitutem subegerunt, cùm & laicis obedientiam ecclesiasticis personis debitam, quauis dignitate ac honore præditis, subtrahentibus assistant, quin potiùs eos in eorum nefando proposito cõfouent & prosequunt, ipsisque ordinariis, ne in clericos vel laicos sua iurisdictione vtantur, sub amissione temporalitatis & aliis pœnis inhibent, ac damnatam pragmaticam sanctionem in eadem prouincia impudenter introducere, & obseruari facere, aliaq; nefandissima & detestãda, ab omni iure & ratione aliena, facinora indiès peragere & perpetrare, ac eorum damnatas constitutiones, ordinationes, seu statuta & abusiones desup edere & promulgare satagunt, in sedis Apostolicæ notorium

contem-

cõtemptum, in grauissimum totius cleri dictæ prouinciæ detrimentum, populorumq́; scandalum, & aliorum perniciosissimũ exẽplum, sententias, censuras & pęnas, tam à iure communi, q̃ etiam à sacris constitutionibus per Eugenium IIII. & alios Romanos Pontifices sanctitatis vestræ prædecessores, etiam in die cœnæ Domini, quotannis publicatis, editis & promulgatis, damnabiliter incurrendo. Et quoniam, pater beatissime, præmissa sunt perniciosissimi exempli, & adeò publica & notoria, vt nulla possint tergiuersatione celari, nec vllo quouis modo, præsertim hoc sacro Lateraneñ. imminenti Concilio, conniuentibus oculis sub silentio vlteriùs impunita dimitti & tolerari conueniant, igitur ego Marius de Peruschis vestræ sanctitatis & fisci sedis Apostolicæ procurator, ad cuius officiũ etiam in præmissis animaduertere spectat in hoc sacro Lateraneñ. Concilio, ad pedes vestrę sanctitatis humilis & supplex flexis genibus hodiè constitutus, cum debita reuerentia supplico sanctitati vestræ, vt illa hoc sacro Lateraneñ. approbãte Concilio, in præmissis tam publicis & notorijs, & quæ vlteriori probatione non indigent, debitas & cõuenientes prouisiones adhibere dignetur, ac contra prænominatos præsidentes & consiliarios, necnõ dominos Honoratum Laugerij aduocatum, & N. procuratores fiscales dictæ curiæ parlamenti Prouinciæ, clericos & laicos, præsidentes, officiales, & alios forsan in eorum locũ in dicto parlamento deputatos, & deputandos, eorumq́; complices, fautores, adhærentes, etiã maiores, expressos, & in executione nominandos, vt omnes & quascunq; prohibitiones, ordinationes, mandata, decreta, per eos hactenùs quomodolibèt contra libertatem ecclesiasticam & canonicas sanctiones, & ipsorum Pontificum constitutiones, resq́; & personas ecclesiasticas, quouis modo concernentes & concernentia, factas & editas, penitùs cassent, irritent & annullent, irritaq́; & inania declarent, ordinariosq́;, collegia ecclesiastica, & monasteria, ac ecclesiasticas quascunq; personas, sua iurisdictione, immunitate, libertate, ac priuilegiis quibuscunq;, vti & frui permittant, ac res quomodolibèt directè vel indirectè non impediant. Ecclesiasq́;, monasteria, & personas ecclesiasticas ad pristinam possessionem priuilegiorum, iurium, iurisdictionum & bonorum per eos, vel de eorum mandato ad alterius instãtiam occupatorum & ablatorum, cum damnis expensarum & interesse propriis expẽsis ipsorum realiter seintegrent & restituant, & ab eiusdem damnatæ pragmaticę sanctionis introductione & abusu, præmissisq́; omnibus & singulis, & aliis quibuscunq;, etiam hic nõ expressis, criminibus, trãsgressionibus & excessibus, contra libertatem ecclesiasticam, & in vilipendium ac contemptum sedis Apostolicæ tendentibus in futurum, ac actis causæ (si opus fuerit) latiùs exprimendis, decæterò penitùs se retrahere & abstinere, ac de cassatione, reuocatione & declaratione huiusmodi per publica documenta ibidem voce præconia bannita, & publicata coram vestra sanctitate in hoc sacro Concilio legitimè doceant. Et nihilominùs personaliter, & nõ per Procuratorem corã vestra sanctitate in hoc sacro Lateraneñ. Cõcilio, vel alio iudice per eundem deputando, ad se de præmissis excusandum, & iuri stando, sub maioris excõmunicationis, omnibusq́; aliis & singulis cẽsuris & pœnis à iure communi, & sacris constitutionibus prædictis, editis & promulgatis, ac decem millium ducatorum auri pro quolibet, ac omni beneficiorũ ecclesiasticorũ dignitatum ecclesiasticarum, etiã cathedralium, ac inhabilitate ad præmissa & alia obtinenda, & quo ad laicos, sub censuris & pœnis ecclesiasticis & pecuniariis, prędictis ac perpetuę infamię, priuationis feudorum, incapacitatis actuum legitimorũ, ac testamẽti factione, actiuæ & passiuæ inhabilitatis eorum, & cuiuslibet eorũ filiorum, vsq; ad tertiam generationem pœnis, monitorium cõtra eosdem & alios etiam in executione nominandos, sub certo termino per sanctitatẽ vestram statuendo, ac etiam per edictum publicum exequendum & publicandum. Attẽto quòd etiam notoriè constat de non tuto accessu, decernere & concedere dignemini, & in euentum non paritionis, omnes & singulas sententias & censuras & pœnas prædictas, eosdem & quemlibet eorũ incidisse & incurrisse declarare, aggrauare, reaggrauare, ac interdictum ecclesiasticum, etiam in omnibus & singulis ciuitatibus, castris, oppidis & locis, in quibus & ad quæ ipsos vel eorum alterum declinare, stare vel morari contigerit, decernere & apponere, ac apponi mandare, vsq; ad inuocationem brachii secularis inclusiuè, procedere seu declarari, apponi ac procedi, mandare dignemini. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, prænarratorum, & aliorum latiùs in monitorio decerneñ. specificandorum qualitates & circunstantias omninò pro expressis habendo, die Lunæ decimanona Decembris, 1513. Et tunc sanctissimus dominus noster eodem sacro Lateraneñ. Concilio approbãte, monitorium pœnale, etiam ad personaliter compareñ. contra personas in eadẽ schedula annotatas & designatas, sub pœnis & censuris omnibus & singulis in eadem schedula expressis, ac sub termino trium mensiũ, & per edictum in Auinioneñ. Niceeñ. & Vintimilieñ. ciuitatibus exequendum decreuit atq; concessit, & tradi mandauit, Attento quòd idem sanctissimus dominus N. Papa, eodem sacro approbante Concilio, affirmauit sibi notorium constare de cõtentis & expositis in schedula prædicta.

¶Post-

¶ Postmodùm verò exclusis de more, de loco Concilij, omnibus non habentibus voces diffinitiuas, remanentibus in suis subsellijs prælatis post Cardinales mitratis, & sacris vestibus indutis in præsentia sanctissimi D. N. reuerendus pater dominus Ioannes Archiepiscopus Gneznen. orator regis Poloniæ ascendit ambonem, & legit quandam schedulam super fide tenoris infrascripti.

LEo episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam sacro approbante Concilio. Apostolici regiminis solicitudo nos assiduè pulsat, vt medendis animarum languoribus, quarum nos ex alto omnipotens author curam habere voluit, ijs potissimùm qui instanniùs fideles nunc vrgere cernuntur, salutifero olei & vini medi-
Lucæ 10. camine ad instar Samaritani in Euangelio solicitam operam impendamus, ne nobis il-
Hier. 8. g. lud Hieremiæ obijciatur: Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Cum itaque diebus nostris (quod dolenter
Math. 13. referimus) zizaniæ seminator, antiquus humani generis hostis, nonnullos perniciosissimos errores à fidelibus semper explosos, in agro Domini superseminare & augere sit ausus, de natura præsertim animæ rationalis, quòd videlicet mortalis sit, aut vnica in cunctis hominibus, & nonnulli temerè philosophantes, secundum saltem philosophiam verum id esse asseuerent, cōtra huiusmodi pestem opportuna remedia adhibere cupientes, hoc sacro approbante Concilio damnamus & reprobamus omnes asserentes animam intellectiuam mortalem esse, aut vnicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes, cùm illa non solùm verè per se & essentialiter humani corporis forma existat, sicut in canone felicis recordationis Clementis Papæ quinti prædecessoris nostri in generali Viennen. Concilio edito continetur; verùm & immortalis; & pro corporum quibus infunditur, multitudine singulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda sit. Quod manifestè constat ex Euange-
Matt. 10. e lio, cùm Dominus ait: Animam autem occi-
Iohā. 12. d dere non possunt. Et alibi: Qui odit animam suam in hoc mūdo, in vitam æternam custodit eam. Et cùm æterna præmia, & æterna supplicia pro merito vitæ iudicandis repromittit; aliàs incarnatio, & alia Christi mysteria nobis minimè profuissent, nec resurrectio expectanda foret, ac sancti & iusti mise-
1. Cor. 15. rabiliores essent (iuxta Apostolum) cunctis hominibus. Cumque verum verò minimè contradicat, omnem assertionem veritati illuminatæ fidei contrariam, omninò falsam esse diffinimus, & vt aliter dogmatizare non liceat, districtiùs inhibemus: Omnesq; huiusmodi erroris assertionibus inhærentes, veluti dānatissimas hæreses seminantes, per omnia vt detestabiles & abominabiles hæreticos & infideles, Catholicam fidem labefactantes, vitandos & puniendos fore decernimus. Insupèr omnibus & singulis philosophis in vniuersitatibus studiorum generaliū, & alibi publicè legentibus, districtè præcipiendo mandamus, vt cùm philosophorum principia, aut conclusiones, in quibus à recta fide deuiare noscuntur, auditoribus suis legerint, seu explanauerint, quale hoc est de animæ mortalitate aut vnitate, & mūdi æternitate, ac alia huiusmodi, teneantur eisdem veritatem religionis Christianæ omni conatu manifestā facere, & persuadēdo pro posse docere, ac omni studio huiusmodi philosophorum argumēta, cùm omnia solubilia existant, pro viribus excludere atq; resoluere. Et cùm non sufficiat aliquando tribulorum radices præscindere, nisi & ne iterum pullulent, funditùs euellere, ac eorum semina, originalesque causas, vndè facilè oriuntur, remouere: cùm præcipuè humanæ Philosophiæ studia diuturniora, quam Deus secundum
verbum Apostoli euacuauit, & stultam fecit, 1. Cor. 1. e
absque diuinæ sapientiæ cōdimento, & quæ sine reuelatæ veritatis lumine in errorē quādoque magis inducunt, q̃ in veritatis elucidationem: ad tollēdam omnem in præmissis errandi occasionem, hac salutari cōstitutione ordinamus & statuimus, ne quisquā de cæterò in sacris ordinibus cōstitutus, secularis vel regularis, aut aliâs ad illos à iure arctatus in studijs generalibus, vel alibi publicè audiendo, philosophiæ, aut Poesis studijs vltra quinquenniū post grāmaticā ac dialecticam, sine aliquo studio Theologiæ, aut iuris Pōtificij incūbat. Verùm dicto exacto quinquēnio, si illis studijs insudare voluerit, liberū sit ei, dū tñ simul aut seorsùm, aut Theologiæ, aut sacris canonibus operam nauauerit, vt in his sanctis & vtilibus ꝓfessionibus sacerdotes Domini inueniant, vndè infectas philosophiæ & Poesis radices purgare & sanare valeant. Et hos canones per ordinarios locorum vbi generalia studia vigēt, & rectores vniuersitatis eorundem studiorū singulis annis in principio studij, in virtute sanctæ obedientiæ publicari mādamus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis, reprobationis, diffinitionis, inhibitionis, decreti, ordinationis, statuti & mādati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorū eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ in publica sessione, in Lateranen. sacrosancta basilica solēniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1513. quartodecimo Kalendas Ianuarij, Pontificatus nostri anno primo.

¶ Qua perlecta, petijt an placerent patribus suis cōtenta in schedula. Et omnes respondeRūt simpliciter placere, excepto reuerendo patre domino Nicolao episcopo
*Bergomensi, qui dixit, quòd non placebat sibi, * Pergamen.

sibi, quòd Theologi imponerent philosophis disputātibus de veritate intellectus tanquam de materia posita de mēte Aristotelis, quam sibi imponit Auerrois, licèt secūdum veritatem talis opinio est falsa. Et reuerēdus pater dominus Thomas Generalis ordinis Prædicatorum, dixit, quòd non placet secunda pars bullæ, præcipiens philosophis, vt publicè persuadendo doceant veritatem fidei.

Deinde reuerendus pater dominus Ioannes Vincentius Archiepiscopus Seneñ. ascēdit ambonem, & legit quandam schedulam super pacem, tenoris infrascripti.

LEo episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam sacro approbāte Concilio. Ad omnipotentis & indiuiduæ Trinitatis laudem, & gloriam illius, cuius vicem in terris gerimus, & qui pacem &
Iob 25.a concordiam nutrit in sublimibus, pacemque
Ioan. 14. ipsam è mundo discedēs, iure quodam hereditario suis reliquit discipulis, sacrum Lateraneñ. Concilium prosequentes, cùm aliàs inter cætera in septima proxima præcedenti sessione, vt imminenti & notorio infidelium periculo, Christianique sanguinis effusioni, qui exigentibus nostris culpis etiam tunc effundebatur, occurreretur, dissensionesque inter Christianos reges & principes & gentes tollerentur, & inter ipsos totis viribus pacem quærere cogeremur, cuius componendæ vna ex principalioribus congregationibus Concilij præfati causa exiterat, vt pax ipsa sequeretur, inuiolataque perduraret, & debitę executioni demandaretur, his præsertim temporibus, quibus potētiā infidelium mirum in modū creuisse cognoscebatur, eodē sacro Cōcilio approbāte, ad Reges, Principes, potētatusq; prefatos legatos & nūcios pacis, vigiles doctrina ac experientia, probitate insignes pro tractāda & cōponenda vniuersali pace mittere disposuimus & decreuimus, vtque arma deponant, Dño auxiliante (quātum in nobis esset) pro viribus laborare & operari, Regumque, principū, & potentatuum prædictorū Oratores in ipso Concilio tunc præsentes, pro Apostolicæ sedis reuerēcia, fideliumq; vnione requisiuimus, vt Regibus, principibus & potentatibus suis ea significarent, eosque nostro nomine hortarētur ad ipsos legatos Apostolicos benignè & honorificè tractandum & audiendū, votisq; nostris tam iustis & pijs per eos illis exponendis satisfaciendum. Quod eos facturos nobis persuadebamus, vt quanto citiùs fieri posset, per nos mittendi, legationis munus eis impositū alacriter suscipere, susceptumque viriliter implere possēt, ac patre luminū (à quo omne datum optimum est) fauente,
Iacob. 1. pax ipsa tractari atque componi, eaque composita, sancta & necessaria contra infidelium rabiem Christiano sanguine satiari anhelantē, expeditio fieri valeret, & pro totius Christianitatis securitate & quiete feliciter terminari. Nosque postmodùm pro debito pastoralis officij, pacē & vnitatem ipsam cum vniuerso populo Christiano tum maximè eisdē Regibus, principibus & potentatibus ex intimo cordis affectu optātes, ex quorū dissēsione diuturniora & grauiora indiès Christianæ reipublicæ dāna prouenire posse formidabatur, ex eorū authoritate, pace & vnitate eidem reipub. vtiliter & salubriter consultum iri sperabatur, nuncios nostros & literas ad præfatos Reges, principes & potentatus inter se dissidentes, hortandos, requirendos, monendosq; misimus, nihilq; (quātū in nobis fuit) obmisimus tractare ac operari omni nostro conatu, vt semotis quibuscunque dissidijs atque discordijs, vnanimi tandē consensu, gratia, & amore ad vniuersalem pacem, concordiam & vnionem redire vellent, ne vlteriùs per immanissimum Turcarū tyrānum ac infideles alios damna Christianis inferrentur, sed ad reprimendum gentium illarum immanem furorem elatosque conatus accingerentur. Quæ cùm ita sint, nos cūcta ad optatum finem perduci, omni cogitatione, cura, studio ac sedulitate affectantes, & dante Domino confidentes, legatos de latere nostro sanctæ Romanæ ecclesiæ Card. in consistorio nostro secreto de fratrum nostrorum cōsilio per nos postmodùm nominandos, cū authoritate & facultatibus necessarijs & opportunis, tanquàm angelos pacis pro huiusmodi Christianorum pace vniuersali tractanda, componenda, & conducenda, expeditioneq; contra infideles ineūda, eodē sacro Concilio approbante, ad eosdem Reges, pro eorū Regia magnanimitate, & erga Catholicā fidem deuotione, prompto & alacri animo ad vtrunq; sanctissimū opus pacis expeditionisque inducendos, pro vniuersæ reipublicæ Christianæ integra atq; perfecta tutela, defensione & salute mittēdos & destinādos esse decernimus. Prætereà cùm ex diuturna & multiplici hæresi Boemorū plurimùm Deus offendatur, & Christianus populus scandalizetur, quorum etiam ad veræ fidei lumē atque concordiā reducēdorū prouincia, dilecto filio nostro Thomæ tituli sācti Martini in mōtibus presbytero Car. Strigonieñ. ad Hungariam & Bohemiā nostro & Apostolicę Sedis legato, est à nobis bis proximis diebus plenè demādata, eosdē tamen hortamur in Dño, vt vel ad nos & hoc sacrū Lateraneñ. Cōciliū, vel ad eūdē Thomā Car. legatum, qui propinquior illis erit, aliquot ex suis Oratores, cum sufficienti mādato destinare non negligant, ad tractādum de opportuno remedio, quo errores, quib9 diu detinentur, agnoscāt, & ad verum religionis cultum, & sanctę matris ecclesię gremiū Deo duce reducantur. Quibus hoc sacro approbante Concilio veniendi, eundi, standi, quousque premissa tractāda durauerint, & post-

modùm

modùm discedendi & ad propria redeundi, in fide Pōtificia liberum saluum conductū, & fidem publicam tenore præsentium concedimus & elargimur, eorumq; votis, quantùm cum Deo poterimus, annuemus. Vt autem hoc sacrum Lateraneñ. Cōcilium ad finem vberrimę speratęque vtilitatis perducatur, alia nanque plura & grauia in eo tractāda, discutiendaque remaneant, ad omnipotentis Dei laudem & ecclesiæ suæ exaltationem, nonam sessionem continuationis celebrationis ipsius sacri Lateraneñ. Cōcilij, nono Aprilis, 1514. Pōtificatus nostri anno primo, quæ erit 4. feria post Dominicā passionis, sacro Concilio approbante, indicimus. Nulli ergo omninò hominum liceat hāc paginam nostræ constitutionis, concessionis, elargitionis & indictionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ in publica sessione, in Lateraneñ. sacrosancta basilica solēniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1513. quartodecimo Kalendas Ianuarij, Pontificatus nostri anno primo.

¶ Qua perlecta, petijt à patribus, an placerent paternitatibus contenta in schedula. Et omnes vnanimiter responderunt placere.

¶ Demum reuerendus pater dominus Ioannes Frāciscus episcopus Taurineñ. asscendit ambonem, & legit quandam schedulam super reformatione tenoris infrascripti.

LEO episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio. In Apostolici culminis specula Diuinæ gratiæ munere collocati, nil magis esse nostri officij duximus, quā sedulò ac diligenter omnia circunspicere, quæ ad catholici nobis commissi gregis custodiam, incolumitatem, augmentum pertinere possent, & in hoc ipsum oēs industriæ neruos, omnes animi ingenijque vires contulimus. Cùm igitur fe. re. Iulius Papa secundus prędecessor noster, vt erat fidelium cōmodi solicitus, & tutelæ studiosus, tū alijs multis de causis, tum quia frequens circa Rom. curiæ officiales querimonia vrgebat, œcumenicum Lateraneñ. cōcliū indixisset, & deputatis varijs venerabiliū fratrū suorum sanctæ Rom. ecclesię Card. de quorū numero tūc eramus, & pręlatorū insupèr cōgregationibus, qui de querelis ipsis accuratè inquirerēt, & ne curiales interim & alij ad curiā pro gratijs accedentes, nimio expensarum onere fatigarētur, simul vt infamia qua dicti officiales flagrabant, mitigaretur celeri remedio, bullam reformationis edidisset, qua illi officiorum statutis custodiendis sub graui pœna denuò adstringebantur, nec circa excessus specialiter decernere, aut Conciliū absoluere, morte præuētus quiuisset: nos eius nō minùs curę, quàm officij successores, initio statim nostri pontificatus, & continuare synodum, & pacem inter Christianos principes procurare, nec minùs, cùm vniuersalem reformationē perficere nostræ mentis sit, primùm à prędecessore ipso, super officijs prouisa, nouis fulcire subsidijs, & auctis deputationibus exeq non destitimus. Enimuerò nulla vehemētior cura nos angit, q̃ vt tribuli, & sentes ex Dominico agro eruātur, & si quid est, quod eius culturæ officiat, radicitùs euellatur atque extirpetr. Sedula ergo à deputatis relatione habita, & quid à quibus exorbitaretr animaduerso, vt quæque vel à decenti & laudabili more, vel à primæua institutione desciuerāt, ad normam retraximus, & ea in vnam reformationis bullam, sacro approbāte Concilio, super hoc editam, ex ordine congessimus, in eaq; executores, qui ordinata seruari cogerēt, deputauimus: quam ab officialibus ipsis & cæteris vt quenque tanget, sine fraude & inuiolabiliter obseruari, hoc sacro approbāte Concilio mādamus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, à qua, nisi per Ro. Pont. (excepto mortis articulo) absolui non possint, ita vt vltra hāc, & alias pœnas in bulla illa particulariter expressas, cōtrauenięntes officio, in quo deliquerint, ad semestre tēpus sint eo ipso suspēsi: Et si secundò errauerint in eodē officio, quod quantùm in se fuit, coinquinârunt, perpetuò careant. Qui postquā cōstitutione nostra ad frugē reducti erūt, inhibito atque sublato cōmuni damno, ad cæteras reformationis partes procedemus. Et si nobis omnipotens pro sua misericordia cōcesserit, vt pacē inter Christianos principes componamus, non noxijs solùm seminibus extirpandis, sed & propagandis Christi finibus insistemus, ac sanctissimam contra infideles expeditionē, cuius desiderium assiduè nostro cordi inhæret, Deo ipso rei suæ fauēte, eorundem fulti præsidijs, aggrediemur. Nulli ergo omninò hominum liceat hāc paginam nostri mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attētare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum.

Datum Romæ in publica sessione in Lateraneñ. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1415. quartodecimo Cal. Ianuarij, pontificatus nostri anno primo.

P. Bembus.
D. de Comitibus.

Qua perlecta, petijt, an placerēt paternitatibus suis cōtenta in schedula. Et respōderūt omnes placere, exceptis reuerendo patre dño Hieremia Archiepō Traneñ. q dixit, ꝙ nō placebat sibi modus schedulę, & reuerēdo patre dño Iacobo Epō Potentiñ. q dixit ꝙ placet bulla, sed vult, ꝙ videātur, reformationes, & reuerēdo patre dño Bernardo Archiepiscopo

chiepiscopo Spalateñ. qui dixit, quòd placet Bulla mandati, non tamen reformationes, audiantut & publicentur, & reuerendis patribus dominis Alexio Melfitañ. & Paride Pisaurieñ. episcopis, qui dixerunt placere eis, dummodò fiat reformatio generalis. Postremò verò dominus Marius de Peruschis procurator Concilij, accusauit contumaciã nõ comparentium. Et petijt super omnibus fieri instrumentum & instrumenta. Et fuit indicta nona sessio pridiè Idus Aprilis, qui erit quarta feria post dominicã in passione. Et hæc fuerunt pro octaua sessione.

Qua finita, & cantato hymno exultationis per capellam sanctissimi, incipiente, Te Deũ &c. sanctissimus dominus noster cũ vniuersis patribus & curia reuersus est ad palatium, & locus Concilij remansit vacuus.

. Anno à natiuitate Domini nostri Iesu Christi 1514. indictione secunda, die verò decimaquinta mensis Ianuarij, Pontificatus sanctissimi domini nostri domini Leonis Papæ decimi anno primo, de mandato præfati sanctissimi domini nostri, fuerunt affixæ & publicatæ in acie Campiflorę, & Basilicæ principis Apostolorum de vrbe, ac audientiæ publicæ, necnon sancti Ioannis Lateraneñ. & Cancellariæ Apostolicæ diuersæ schedulæ tenoris infrascripti.

¶ De mandato sanctissimi dñi nostri Papæ intimetur omnibus & singulis prælatis, magistris, doctoribus, & alijs religiosis viris, volentibus dare notitiam rerum & materiarũ proponendarum in sacro Lateranñ. Concilio, quæ expedire & conuenire eis videbuntur, vt accedant. recurrantque ad reuerendiss. dominos cardinales tres ex qualibet congregatione trium deputationum antiquiores, qui ad præsens in curia seu vrbe se continent & sunt præsentes, & eis vel eorum alteri iuxta schedularum aliâs impressarum de dictis deputationibus continentiam & tenorem, dictas materias aperiant & illarum notulas seu informationes tradant ad eum finem & effectum, vt illis examinatis & discussis, illæ commemorationes quæ laudabiles ac bonæ videbuntur, in congregationibus & sessionibus futuris dicti sacri Cõcilij proponi possint & approbari, ad Dei omnipotentis laudem, & ecclesiæ suæ sanctæ exaltationem. ¶ Die decimaquinta mensis Ianuarij, 1514. suprascriptę literę affixę & publicatæ fuerunt in acie Campifloræ, ac basilicæ principis Apostolorũ de vrbe, & audientiæ publicæ, necnõ sancti Io. Laterañ. & Cãcellariæ Apostolicę valuis siue portis, dimissis ibidèm earundem suprascriptarum literarum copijs, affixis per me Ioãnem Antoniũ sanctissimi domini nostri Papæ cursorem.

¶ Anno à natiuitate Domini 1514. indictione secũda, die verò 4. mensis Aprilis, Põtificatus sanctissimi domini nostri Leonis Papæ decimi anno secundo, fuit publicata in locis publicis schedula pro rogationis nonę sessionis, vsque ad diem quintã mensis Maij proximè futuri, cuius tenor talis est:

LEo episcopus seruus seruorum Dei, vniuersis & singulis præsentem schedulam inspecturis. Licèt aliâs in octaua proximè præcedenti sessione, vt sacrum Lateraneñ. Concilium, in quo plura & grauia, ad omnipotentis Dei laudem, & Ro. Ecclesiæ exaltationem, tractanda discutiendaque supererãt, ad finem vberrimę speratęque vtilitatis cõmodiùs perducantur, nonã sessione cõtinuationis & celebrationis ipsius sacri Lateraneñ. Cõcilij, eodẽ approbãte cõcilio, ad Nonas p̃sentis mẽsis Aprilis indiximus, tamen cùm dies nonæ sessionis huiusmodi instare noscatur, & ea quę in eadẽ sessione expediẽda & sancienda sunt, p venerabiles, fratres nostros sanctæ Ro. ecclesiæ cardinales, in pluribus congregationibus coram nobis habitis, diligẽter & maturè (vt par est) discussa fuerint hactenùs (vt desiderabamus) alijs prælatis, qui in dicto Concilio votum dare debent, communicari & examinari, ac perfici & absolui nequiuerint, volentes nos (ea qua decet dignitate ac maturitate) in eodem Concilio expediri, nonam sessionẽ prędictam ad tertiam Noñ. Maij proximè futuri, q̃ erit dies quinta dicti mẽsis Maij, 1514. Pont. nostri anno secũdo, de eorundẽ fratrũ nostrorum consilio prorogamus, ipsamque 9. sessionẽ dicta quinta die tenendã ac celebrandã esse omnibus intimamus, pręsentéq; nostram schedulam in valuis basilicæ principis Apostolorũ de vrbe, ac sacrosanctę Lateraneñ. ecclesiæ, affigi & publicari mãdam⁹

Placet, & ita mandamus.

¶ Aanno à natiuitate Domini 1514. indictione schedula, die verò quarta mẽsis Aprilis, pontificatus sanctissimi Domini nostri, domini Leonis diuina prouidentia Papæ decimi anno secũdo, suprascriptæ literæ fuerũt affixæ, & publicatæ in valuis basilicę principis Apostolorũ de vrbe, ac in valuis siue portis Basilicę sancti Ioannis Lateraneñ. per me Franciscum Vaca sanctissimi Domini nostri papæ cursorem.

Ita est, Eurardus*Duuiuer cursorũ magister.

¶ Deinde die vigesimanona suprascripti mensis Aprilis in loci publicis affixæ & publicatæ fuerunt diuersæ schedulæ tenoris infrascripti.

¶ De mandato speciali sanctissimi domini nostri Leonis decimi pontificis maximi, intimatur & mandatur omnibus singulis patriarchis, Archiepiscopis, episcopis, Abbatibus & generalibus, in generali Cõcilio vocem diffinitiuam habẽtibus, in vrbe præsentibus, quatenùs omni exceptione & excusatione remotis, hodiè quæ erit vigesima nona Aprilis, hora decimanona debeãt omnes

personaliter comparere in palatio Apostolico, in capella maiori, vbi tenebitur generalis congregatio omniũ prælatorum pro rebus sacrum Lateraneñ. Concilium concernentibus, coram sua sanctitate, vnà cum reuerendiss. dominis sanctæ Ro. Ecclesiæ cardinalibus, sub pœna excommunicationis, quam contrafacientes incurrant, si non paruerint.

A. Car. S. Vit.

¶ Anno à natiuitate Domini 1514. indictione secunda, die verò vigesimanona supradicti mensis Aprilis, Pontificatus præfati sanctissimi D. N. dñi Leonis, diuina prouidentia papæ decimi anno secundo præsentes literæ fuerunt affixę in basilicæ principis Apostolorũ de vrbe, & cancellariæ Apostolicæ, ac officij literarum cõtradictarum valuis seu portis, & in acie Campifloræ. Et in quolibet loco solito affixę, dimissæ fuerunt p me Eurardũ, * Dooiuier, sanctissimi domini nostri papæ ac Ro. curiæ cursorem. *Duuiuer

Ita est, Io. Diouerit cursor.

¶ Deinde eadem die hora vesperarũ fuit congregatio in loco superiùs nominato. Et fuerunt in dicta congregatione sanctissimus dominus noster, & reuerendissimi domini Card. præsentes in vrbe, excepto reuerendissimo i Christo patre domino Bernardo episcopo Sabineñ. Card. sanctę Crucis, qui non potuit interesse propter corporis alterationem, ac etiam fuerunt pręsentes Patriarchæ, Archiepiscopi & episcopi numero septuaginta & nouẽ, & duo Abbates, & Generales ordinum, habita priùs oratione. Et per præfatum reuerendum patrem dominũ Thomã Phædram de mandato suę sanctitatis, alta & intelligibili voce propositum fuit, an placeret paternitatibus suis, quòd schedula, quæ fuerat eis lecta in alia congregatione particulari, deletis & cancellatis his, quæ concernunt prælatos, proponeretur & publicaretur in proxima nona sessione. Super huiusmodi propositione fuerunt vota particularia, quæ sequuntur: Primò reuerẽdus pater dominus Bernardus episcopus Taruisin. Gubernator vrbis dixit, quòd placebant sibi proposita p dominum Thomam Phædram. Et idem dixit reuerendus pater dominus Cæsar Patriarcha Alexandriñ. Reuerendus pater dominus Ioannes Vincentius Archiepiscopus Seneñ. dixit, quòd daretur copia & tempus liberandi. Et ad idem fuerunt omnes stantes in eodem sedili. Reuerendus pater dominus Alexius episcopus Melfitañ. dixit placere, ꝑ ut Phedra dixit, dummodò decætero detur copia. Et R. dominus Gisbertus episcopus Rapollañ. dixit quòd differantur, quæ concernunt prælatos, & detur tempus deliberãdi. R. D. Franciscus Nãneteñ. dixit, quòd detur copia & tempus, & interim sua sanctitas videat petitiones prælatorum. R. D. Ludouicus Tricariceñ. dixit, quòd detur copia, & tempus saltem deputatũ. R. D. Thomas Comacleñ. dixit, quod differantur ea, quæ concernunt prælatos, & detur copia & tempus. Ad idem fuit R. D. Hieronimus Asculanus. R. D. Pompeius Reatiñ. dixit, quòd deleantur, quæ concernunt prælatos, & circa alia contenta in bulla reseruabat votum ad aliud tẽpus, quando erit meliùs informatus. R. D. Nicolaus* Pergameñ. dixit, quòd ea quæ cõcernunt prælatos, pertractentur per electos, & expediantur simul cum alijs contentis in bulla. Ad idem fuit R. D. Paris Pisaurieñ. R. dominus Ioannes Aquilañ. dixit, ꝙ placebat, ꝓut dixit Phędra. R. D. Maximus Iserrnieñ. dixit quòd placebat, prout dixit Phędra. In reliquis detur copia & tempus. R. D. Ioannes Antonius Angloneñ. dixit, quòd placebat, quòd suspenderentur quę spectant ad episcopos, donec cum alijs petitiones eorũ discutiantur & determinentur in secunda sessione à proxima. R. D. Ioãni Antonio Calineñ. placent contenta in schedola, dummodò concernentia episcopos examinentur, & deinceps detur copia & tempus, vt meliùs consulatur & respondeatur. Similiter R. D. Petro Foroliuieñ. demptis omnibus contẽtis in bolla, quatenùs concernunt episcopos & ecclesias. cætera placent. Et supplicat sanctissimo domino nostro, vt habeat prælatos recommendatos. R. D. Lactantius Suaneñ. dixit, se non audiuisse, nec legisse bullam. Ideo non respondit ad idem. R. D. Ioanni *Tributieñ. & R. D. Ioanni Bobieñ. placuit simpliciter prout in bulla. Et ad idem fuerunt duo sedentes prope eos. R. D. Dominicus Luceriñ. dixit, se obtẽperaturum in omnibus sanctissimo domino nostro, tamen libenter vellet legere bullam, & prudenter deliberare. R. D. Ioanni † Sibiniceñ. placet, ꝙ in omnibus contentis in schedula, & quo ad omnes cuiuscunque ordinis seruetur dispositio iuris communis. R. D. Angelo *Foropopuliensi placet, ꝙ placuit dño nostro. Supplicat tamen, quòd sua sibi tam illicitè & atrociter ablata, restitui faciat. Cæteri verò dixerunt, quòd daretur eis copia & tempus deliberandi. Et tandẽ dominus noster respondit, quòd daretur eis copia & tẽpus deliberandi.

*Bergomeñ.

*Seboniceñ.

*Bretenomeñ.

Et sic die sequenti de manè in eodem loco conuenerũt prælati, & supradictus dominus Thomas Phædra legit eisdem schedulam, & volentibus habere dedit copiam. Et tandem dicti prælati elegerũt infrascriptos prælatos, qui vnà cum reuerendiss. dominis Card. deputandi per sanctissimum D. N. deliberarẽt super schedula proponẽda in nona sessione. Prælati electi fuerunt infrascripti, videlicet reuerendi patres & domini Seneñ. Spalateñ. & Rhegiñ. Archiepiscopi, & reuerendi patres & domini Melfitañ. Reatiñ. Fauentiñ. Luceriñ. & Foroliuieñ. episcopi.

¶ Deinde dicti prælati die sequenti in aula superiori ipsius palatij conuenerunt cum reuerendissimis dominis Cardinalibus, & ibi-

dem

dèm consultârunt, & deliberârunt super ꝓponendis in nona sessione, prout io ea inferuntur, & remanserunt concordes.

¶HVMILIS SERVVLVS IOANnes Baptista Gargia Seneñ. Eques Hierosolymitanus, Illustrissimo Rhodiorum principi Fabricio Carreto, sacræ Hierosolymitanæ religionis magoo Magistro S.P.D.

Religionis nostræ Hierosolymitanę studio atque obseruantia impulsus, princeps illustrissime, non potui iussis tuis, dum admiratus in vrbe ageres, promptissimus non obtemperare. Nobilis item vir Philippus Prouanius, vices nunc * in vrbe gerẽs, adhortatus vehementer est, ad idque ab ipso omne auxilium ac fauor mihi præstitus est, vt onus orandi pro religionis nostræ decore, Lateraneñ. Synodi sessione octaua, adspirante Leone decimo pōtifice maximo, subirem. Quod etsi arduū, ac meis humeris impar esset, qua tamen potui sedulitate ac cura absolui. In quo orandi munere, vt in omnibus nostræ religionis negociis Reuereodiss. cardinalis Iulius Medices, nostri ordinis ingens præsidium, mihi opem fauorem impendit, tanquam is, qui de religione nostra semper esse optimè meritus censeretur, existimaui hos nostros qualescunque labores, tibi esse destinandos, vt de his re omnibus, quæ pro religione nostra in ipsa syoodo, ĩ qua Chřianæ reipublicæ decus ac splendor maximè effulsit, recensuerim, facerẽ certiorem. At hoc vnū ingenuè fateor, si qoando illius loci amplitudinẽ, dignitatemq; animo voluerẽ, atq; onus iniunctū nobis considerarẽ, totus equidem algebã, & cor atq; animus quodã metu perculsus, me ab incepto plurimùm deterrebant. Ac perquã libenter hanc orandi arduã atq; difficilem prouinciam detractassem, nisi fuisset mihi & religioni, & celsitudini tuę morem gerendi incredibilis cupido. Id etiã pręstiti, ne inter cōmilitones viderer prorsus inutilis, qui licèt corpore aliquãdo seruire nequiuerim, at ingenij atque animi opibus, ac quãtulocunq; valui ingenio, religioni uostrę non defui. Gaudeoq; mirū in modū, si quid eiusdem causa facio, nihilq; animo gratius qoàm de religione aliquid mereri. Tuæ etiã præstantiæ esse significandum putaui, quemadmodùm ab ipso summo pontifice cœptum est agi, de vnione ecclesiæ eiusq; reformatione, ac de pace inter Christiaoos principes facienda, & de expeditione aduersus Turcas suscipienda, & ad hæc omnia ab eodem Leone vehementer incumbitur. Quamobrem sperandum ab his plurimùm est, qui duro subsunt Turcarum Imperio, atq; ab illis pariter, qui Turcis finitimi, eorum semper arma formidant, Leone Pontifice maximo annitente, imminutum iri Turcarum Imperium, atque ab eorum immanitate ac barbarie ereptum iri saltem populos, quos septuaginta ab hinc annis suo adiecerunt Imperio. Quòd si in oratione mea tum, vbertatem, atque elegantiam desideres, ingenij mei tenuitati precor ascribas. Non equidem spe questus aut gloriæ ad id muneris obeondum commotus fui, sed vt re (qua aliquid valerem) me oostræ religioni non incommodum, ac prorsus inutilem exhiberẽ, cuius ab ineunte ætate obseruantissimus semper fui. Tuæ quoque præstantiæ ante istã ad principatum euectiooem deditissimus fui, semperque magnoperè colui ac sum veoeratus, qoasi animus pręsagiret, te quandoque hunc tam altum, tamque tuis meritis dignum honorem esse assecuturum. Quanto fuerim de hac tua electione gaudio affectus nullis possim consequi verbis. Et quo id præ me declararem aliqua in re, libentissimè mihi tuo nomine iniunctam suscepi apud Leonem decimum orandi prouinciam: quamque apud illum habui orationem, alteri in Lateraneñ. concilio habitæ subnectendam curaui, ac simul imprimendam, tuæq; celsitudini esse transmittendam aut destinandam censui: quamquàm nos minimè præterit, hanc talem non esse, qualem tuæ singulares diuinæque virtutes merebantur. Priuilegia autem nřa, indulta, constitutionesq; ab alijs pontificibus concessa, benignissimus Leo decimus Pon. Max. humanissimè coofirmauit, atq; magnoperè auxit, ꝑpetuoq; robore muniuit. Superest princeps illustr. vt seruuli tui Io. Baptistæ syncerę mentis atq; animi obsequium, absolutumq; tanto ingenij discrimine susceptum onus solita benignitate suscipias, & q̃ tuę exaltationi gloriosissimæ, à qua semp beneficijs sum innumeris affectus, deditissimus semp extiti, quasi nuoc aucto seruitutis vinculo, sub tuo vt præsidio sim peto, ac vehementissimè precor, tuęq; Illust. D. me totum trado atq; addico. Vale. Romæ Calend. Aprilis. 1513.

for.* tuas

Hunc ferunt posteà Clementẽ septimum fuisse.

ORATIO IOANNIS BAPTISTÆ Gargię Seneñ. Equitis Hierosolymitani, habita apud Leonem X. Pontific. Max. ac Lateraņ. in conciliū sessione octaua, 14. Calend. Ianuarias 1513.

Veni sancte spiritus, omnium tuo amore corda fidelium comple, & in me tuæ virtutis ignem accende, vt tam arduum hodiè inceptum te adspirantę exequi valeam.

CVM P.B. vosq; Christianę religionis fulgentissima sidera, onus orãdi io hoc tã augusto consessu mihi minùs experto fuisset iniūctū, diu mente reuolui, quàm meis id impar viri-

bus foret. Nam tum ingenii imbecillitas, tenuisq; dicendi copia mihi silentium indicere videbantur, tum coram tanto pontifice, ac sacrosancta synodo Lateranen. verba facturus, verebar ne in dicendo obmutescerem. Et id acrius me vexabat, quia idem grauissimis ac maximis Oratoribus & Phylosophis aliquando euenisse copertum habeo. Quod ego animo complectens, huius ornatissimi & sacerrimi loci amplitudinem, maiestatemq; merito expauescebam. Sed cùm planè P.S. tuę serenitas frontis, atq; animi benignitas, singularisque tantorū patrum humanitas me ita recrearet atque reficeret, ut obire munus mihi delegatum non dubitarem, adquod huius etiam præcipui temporis obseruātia me hortabatur: quare audētiori animo hoc tam eminens suggestum, vndè totus ferè terrarum orbis conspicitur, ascēdi. Cōfisus igitur omnipotētis Dei & intemeratæ virginis, diuiq; Ioannis Baptistæ nostri fautoris auxilio, tuaq; P.B. me hortante innata clementia, cùm de Christi militia, tum de sancta synodo breuibus perstringā. De Christi militia in primis dicere, nostrum est institutum, cui ille operā dat, qui magnæ & supernæ militiæ cælestis est cupidus, & Christo semper hærere desiderat quiq; illius diuinæ vocis nō ociosus auditor est. Si quis meus (inquit) minister est, me sequatur: & vbi ego sum, illic & minister me⁹ erit. Christus autē in cęlis est, illuc igitur nos cur sum dirigere decet. Nemo terrenæ consuetudinis, caducęq; dilectionis reminiscatur: nā qui huic Christi militiæ accingitur, non sibi domùm cōstruere, non possessiones cōparare debet. Escas eīn regias habet, & Imperatoris annona fruitur. Mansio aūt in castris est. Vbi si mors Christo bellante contingat, gloriosa est. Vincentes enim dona Regalia, & honores quàm maximos adipiscuntur. Et licet vita in prælus laboriosa sit, in pace tamē splēdida & honorata transigitur. Christi aūt militū arma, nō lorica, nō clypeus, nō gladius, sed pietas, religio, probitas, innocentia, & castitas sunt. Nō cedat armatæ mētis cōstantia terroribus inimicorū. nam nisi quis strenuè pugnauerit, non coronabitur. Nihil autē est nequius, nihil crudelius nostro hoste, qui in cęlo bellum, in terris fraudē & odium inter primo fratres excitauit. Et is in omni nostro opere, sua tēdit retia. Et ne multis vos remorer, omnia mūdi mala, sua sunt prauitate cōmissa. Et cùm mens humana variis huius mūdi illecebris deuicta sit, & laborem fugiat, voluptatem verò sequatur, prauisque resistere desiderijs ęgrè ferat, nos sic Apostolus hortatur: Induite vos armaturam fidei, vt aduersus diaboli insidias stare possitis. Victorem Christū Regē sequamur, qui nos vult victoriæ suæ habere participes. Crux illius, nostra est victoria: cuius patibulū, noster est triumphus. Terra non nobis patria est, sed cælum nos ciues & incolas expectat. Vbi hęc vtinā

Ioan. 15. d.

2. Tim. 2. a

Ephe. 6. b

verba Domini audiamus: Eugè, inquit, serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituā. Eugè, inquam, miles strenue, immitator Domini tui & regis ęterni Comes, dignis & optatis remuneraberis p̄miis. O salutifera & præ omnibus expetenda Christi militia, in qua certa & preciosissima sunt trophæa quibus tot Martyres, ac beati patres celesti Imperio gloriātur, ac perpetua pace quiescunt. Licèt paruulus ex collo pendeat nepos, licèt sparso crine & scissis vestib⁹ vbera mater ostēdat, quibus te nutriuit, licèt in limine pater iaceat, per calcatum perge patrem. Crudelitas ista, pietas est, & siccis oculis ad crucis vexillum euola. Gladium tenet hostis, vt nos perimat. Nec de matris lachrymis est cogitandū, nec propter patrē, Christi militia est deserenda, cui etiā saluatoris causa, vitam debemus. Huic Christi militiæ Leo decimus pontifex maximus, à summo Deo inuictus vexillifer pręfectus fuisti, tibiq; ille ligandi & soluendi potestatem dedit. Tu in specula Domini peruigil fortiter adstās, cuncta in rectum tramitem rediges. Tibi ergo omnium ecclesiarum Præsides, & totius orbis Christiani principes parère affectant. O q̄ diuina & salutifera fuit hæc tua ad summi pontificatus apicem assumptio, à quo pro pacando statu Christiani populi, qui tot sceleribus, rapinis & seditionibus permiscebatur, ad salutiferam huius cœptæ sanctæ synodi curam deuentum est, cui rei quantum nobilissimę tuę familię Medices nomē cōsonum sit, clarè constat. Tu nanq; optimus Pastor, tu salutifer medicus infirmitati Christianæ religionis cælitùs datus es. Tua enim cura, tua tutela, solercia, probitate atq; virtute grex Domini egebat, vt ab imminenti capitali exitio liberaretur, vt pristinæ sanitati, abs te vero eruditissimoq; medico restitueretur. Ad quam rem sola synodus hęc erit veluti quoddam Mithridaticum antidotum. In synodis* quoniam solita plerunq; est mater ecclesia salubria remedia prouidere, si qn̄ nocendi cupiditas, vlciscendi crudelitas implacabilis animus, & feritas rebellandi in populo oriebatur. Nunc impius lucri furor, ac effrenis cupido, iraq; præceps, atq; immanis libido, quę succensas agit mentes, honestatis fines effregerant, & omnis deniq; scelerum labes in mundum irrepserant. Mores verò & instituta maiorum, pro lege tenenda, spreta iacebant; pręuaricatores diuinarum legum, & ecclesiasticarum consuetudinum contemptores, impunè ceruicibus elatis incedebant. Abusus verò & deprauata volontas, ubi semel cœperant, indiès duriores efficiebantur: & animus sceleribus adstrictus, nō facilè ab eis diuelli poterat. Quæ omnia ab hac sanctissima synodo syncero examine pendentur. O saluberrimā medicinā omnibus consulentē, omnia tumētia cōprimētē, omnia tabescētia reficientem, oīa superuacanea resecantē, omniaq;

Math. 25. b

D. Hieronymus in epistola ad Heliodorum.

Math. 16. c.

*quippe

nlaq; deprauata corrigentē: Hāc reges principesq; meditabātur, hanc populi omnes efflagitabāt, hāc senes, iunenes, cunctiq; Christiani cupere videbātur, quibus tacitum Deus desideriū huiusmodi inspirabat. Et his omnibus tu solus P.B. satisfacies, qui huoc tantorum patrum in tui tam fausto ponoficatus initio cœtum hunc in ædem Lateraneñ. coegisti, vbi illa duo Petri & Pauli preciosissima capita reposita venerant, quę hîc totius Christianæ reipob. imperium, tribunal & decus posoerunt. Et cùm ab omnibus synodis Lateraneñ. semper ingens ipsi Ecclesiæ adiumentum & vtilitas pręstita sit, hęc mirum io modū rectè prospiciet, à qua omnis sua salus atq; quies peodet: quæ qoātum synodali auxilio egeret, nullus est qui nesciat. Qua de re P.S. inter ea, quæ abs te pręclarissimè gesta, gerendaque sunt, hāc saoctam synodum rem adeò arduā, & his temporibus opportunam, prosequi persanctè decreuisti. Ab hac enim religiosi vrbaniq; mores īstaurao erūt, & flagitia, quæ dioinum axamen notauerit, coercebuntur, in qua sola animorum syncexitas & religionis amor cuncta pēsabit. Quibus sic gestis, cœlestes iræ futora tēporum felicitate expiatæ videbuntur. Aurea nempe te ætas regnāte incipiet, & iustitia de cęlo lapsa in terras redibit. Tu literarum virtutumque omnium exoptatū præsidiū dioinitùs datus es, à quo cuiq; sua præmia tribnentur. Nunc siderū cœlestis omniū harmonia tibi Christi vicario applaudit, & cunctorum hominū pectora incredibili, de tua summa felicitate, gaudio perfuodnntur, & sub te pastore optimo omois exultat populus, à quo pacem, cōcordiā, & tranquillitatē expectat, quas omnis iā homo optat, cupit, amat, & vult. Et cū

Psal. 84. pacis amica ipsa sit iustitia, & se inuicé osculentur, ea etiā summa in te cōspicitur. Tu igitur pacis donator, & iustitiæ defensor diceris, à quibus immortalitate donaberis. Quid est enim quod principē meliùs pdicet, quàm quotus populus, cōcors senatus, & tota respublica morū honestate insignita? O pacis dulce nomē, à qua tranquilla libertas, mētis serenitas, simplicitas cordis, vinculum amoris, & cōsortium charitatis gignitur. Hæc simultates tollit, bella cōpescit, iras cōprimit, supbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos pacat, cūctisq; est placida: Quamobrē Aotistes Max. vosq; Christianę religionis firmissimæ colomnæ, & militię Christi sommi duces, qui in tanta horum tēporum expectatione in sacerimum hoc tēplum conuenistis, & fluctuāti summi Petri oauiculæ procellis opem tulistis, maxima & perenni lande estis digni, & cœleste stipendiū vobis dabit Deus, si hoc tam salutiferū, saoctūq; Cōcilium sanctę matri Ecclesiæ profuturum, cui libertatis decorē restituet, & suo populo mores viuēdi religiosiùs præcipiet, toto pectore amplectemini, & faciles cœpto operi fauebitis, in quo

vestra erga ipsam ecclesiā booorum pietas filiorū, & Christianæ reip. ciuiom verus amor cōspicietur. Eccè enim nunc tēpus, qoo corporis ocium, mētis ignauia expellēda est. Ecce tempus, quo in armorū cœlestium, terrestriumq; meditatione, cordis synceritas, animi magnitudo, viresq; corporis pro republ. Christiana exercendę sunt. Verùm cùm hæc militia nostra diui Ioannis Baptistæ, assiduis Turcarū incursibus semper foerit obuia, & de ipsis quāplorimas iā victorias, meritosq; triomphos obtinuerit, tum à summis pōtificibus, tū à sanctis Cōcilijs, maximè à cūctis Lateranēsibus miris fauoribus & priuilegijs affici, & varijs stipendijs cōmilitonibus nostris cōcessis, multisq; beneficijs donari meruit, quæ recenseodo oimis plixa foret oratio. Itaq; Pater beatissime, & tu tātorū patrū splendidissime cętus, qui in hoc tēplum cōuocatus fuisti, cui diuus ille Ioānes Bapt. nostri Saluatoris pcursor pręsidet, qui summus patriæ tuæ Florētię, vrbisq; Rhodi & Hierosolymitani ordinis patronus existit, cuiusq; olim nomine vocari non parum lætabaris, quemq; ante alios omnes colere cōsueuisti, toto tibi pectore & imis sensibus hanc suam Rhodiensem religionē, & præstantissimum Rhodiorū principē, qui Christianæ fidei defensor est acerrimus, cū toto populo, & hos sedulò tibi astantes oostros cōmilitooes cōmendamus, vt nō solùm noster ordo in suis priuilegijs & constitutionibus ab hac sancta synodo cōfirmet, sed etiā augeat. Scis enim pr beatissime, & tu Lateranēsis synode, Rhodon insulam ab omnibus laudatā, atque opportunissimā semper ad res gerēdas esse iudicatā. Nā Rhodos nostra adiacet Asiæ, qua maximè Asia in mare ofumexcurrit: hinc in Syriā & in Aegyptū commodissima est nauigatio, hinc in mare Asiaticū, Hellespontum, Propōtida, ac Pōtū cōmodissimè soluitor, & rebus naualibus atq; classicis ea ciuitas semper polluit. Quamobrē Rhodiorū amicitiā semper Romani magnifecerūt, eorumq; ad multa bella vsi sūt opera. Quare arcis ac rei Christianæ propugnaculi curā tibi pontifex maxime oō in postremis esse habendā arbitror, ac dāda est opera, vt quemadmodùm eā Soli fuisse vrbem cōsecratā tradunt, ac nullo die, quaouis oubilo ac pluuio, Solē in ea nō illuxisse: dāda est (inquā) opera, vt ea insula vero Soli, hoc est, Christo semper sit sacra, ac semper verū Solē colat, in eaq; semper illucescat. Tu nos igit fauore & clemētia protegas, quo alacriùs ea pro republica Christiana cōtra infideles regredi valeat, qui rabido & truci animo semper cōtra Rhodiense præsidiū inhiant, & vsq; sub diui Ioānis Baptistæ auxilio copiæ Hierosolymitanæ militiæ, eorūq; crudelibus ausis fortiter resistunt, & feroces aoimos innomeris prælijs cōpescunt. Nā oec principes ofi, nec cōmilitooes certa vitę discrimina subire vnq̄ recusāt, oec recu-

Rhodi insulæ opportunitas.

ſterunt, ne illa Chriſtianæ reipublicæ firma
Rhodiorum propugnacula in Turcarum di
tionē redigerentur. Arx enim illa eſt expul-
trix ſęuiſſimorũ hoſtium, qui ſemper veſtras
vrbes & imperia inuadere, & religionem no-
ſtram funditùs euertere ſtudēt. Et ut iam per
literas præteritis menſibus pater ſanctiſſime
tibi illinc à noſtris ſignificatum fuit, Sulthan
Selyn ſectæ Mahumetanæ immitem tyrannũ
claſſem ingentem parauiſſe, & innumeras co
pias cōtra Chriſtifideles, & Rhodi inſulę mi-
lites & incolas cōtraxiſſe, & tantam tormen-
torum vim, quantam nullus vnquàm, ad id
bellum inſtituiſſe exploratũ habuimus, qui
illinc poſtmodùm ſemotis caſtris aliò, cōtra
orthodoxæ fidei cultores impetum fecerunt,
vbi multas clades & vrbium euerſiões infer-
re conati ſunt. Et nuperrimè cum quieturum
eſſe illũ ſperaremus, per alteras à noſtris ſan-
ctitati tuæ ſignificatum eſt, in eoſdē belli ap-
paratus ingēti ſtudio, ſummaq; celeritate in-
cũbere. Et cùm nihil maiori odio proſequã-
tur, quàm Rhodum, ei multo magis in poſte
sum timendum eſt, cui nunquàm minari de-
ſiſtũt. Neceſſe igitur eſt, vt principibus Chri-
ſtianis accerſitis, & tuis in ſãcta diſperſioni-
bus ſepta collectis, quo vnum ſit ouile, ſicut
vnus eſt paſtor, cui pacificè & quietè præci-
Ioan. 10. pias, vt abs te magnanimo Duce & Vexilliſe-
ro tua animi ſynceritate, mirabili ſapientia,
cęleſtiq; virtute aduerſus hanc infideliũ po-
tentiam bellum ſuſcipiatur. Expergiſcimini
ergo, expergiſcimini tãdem Chriſtiani prin-
cipes, & labanti Eccleſiæ auxilium afferte, &
ſub Leone feliciſſimo paſtore, inuictoq; du-
ce, de bello Turcis inferendo in medium cō-
ſulite, nec vlteriùs patiamini noſtri redem-
ptoris ſepulchrum, & Conſtantinopolim no-
uam Romam ſub Turcarum Imperio deti-
neri, & tantam peſtem atque perniciem ad-
uerſus Chriſtianos populos diutius ſæuire.
Sed religionem veſtram propriùs reſpiciatis,
quã colere & augere, veſtri Imperij & Regni
intereſt. Cuius rei fidiſſimũ vobis Romano-
rum exemplum propono, quorum reipubli-
cæ ſplendor ſemper emicuit, dum religio-
nem præ cunctis rebus obſeruârunt. His
enim non ſolùm ſeruandæ, ſed etiam ampli-
ficandæ religionis ſtudium fuit, quam ſi qs
contempſiſſet, nō immeritas diuinæ vltioni
pœnas dabat. Ne miremini igitur, ſi tot infor
tunia Chriſtianis rebus acciderunt. Rara
enim inter principes Chriſtianos concordia
hactenùs fuit. Qui cùm debuiſſent vnanimes
ſalutiferę cōtra infideles expeditioni cōſule-
ſe, & opē ferre, bella eis gerere magis placuit,
quæ nullos honeſtos, meritosq; triumphos
habitura eſſent, & religionē cōſeruare atque
defendere cōtempſerunt. Deponite nũc, de-
ponite Chriſtiani princeps, hanc tarditatem
atq; ſegnitiem, & ad vindicandã Chriſtianã
rempublicã ab atrociſſimorũ hoſtiũ ſerui-
tute accuratis, & inſulæ Rhodo opem affer-
te, quæ (quod Deus auertat) ſi expugnaretur,
vęh vęh Chriſtianis vrbibus & Imperijs. Prę
ſtate igitur auxiliũ. Nam quid magis vos de-
cet, quàm non ſolùm pecunias atq; vires oēs
pro Chriſti nomine & gloria exponere, ſed
etiã voſmet deuouere, vt vita frui æterna ua-
leatis? Hac eñ cōditione gignimur, ut gene-
rati nos Deo iuſta & debita obſequia prębe-
amus. Viriliter ergo agite probati principes,
currite fortiter curſum hũc feliciſſimũ, & cer
tate bonũ certamē, vt ęterna pmia conſequa-
mini. At *P. C. cui Chriſtianæ religiōis habe- for. *P. B. aut. P. S.
næ traditæ ſunt, hæc te cura, hoc te deſideriũ
tangat, hæc te victoris, hic te triũphus expe-
ctat maximus, q nullo ſeculo aboleri poterit.
Magni eñ & ingenii diuini eſt, magna aggre-
di, atq; ea moliri, q̃ nō minus meriti, q̃ glorię
ſint paritora. Iacet deſolata Aſia, iacet Aphri-
ca, iacet Aegyptus, ac bona Europæ pars de-
ſerta, abiecta ſine lege, ſine moribus, ſine vllo
Chriſtianę religiōis cōſortio. Vbi tot ciuita-
tes, tot populi, tot imperatores, reges, princi-
pes, cultu veræ fidei & armorũ vſu præſtãtiſ-
ſimi, vbi tot celeberrima Chriſti & ſanctorũ
tēpla, in crudeliſſimã iam Turcarũ & Barba-
rorũ ditionē deuenerũt, à qbus acceptas cla-
des, euerſiões, cōtumeliasq;, non eſt huius tē-
poris recēſere, cũ iam omnibus notæ ſint atq;
teſtatæ, & cùm tot iam annos nihil aliud au-
diamus, quàm excidia alia ſup alia Chriſtia-
norum. Quid q Tyrrhenũ mare totiès infe-
ſtârũt? Et quod pudet referre, ad littora vſq;
Romani agri prędatũ venerunt, Sed hæc loca
tam efferata, barbara, ſine fide, ſine Deo tan-
diu in poteſtate infideliũ eſſe, ac non tam ſe-
gi, q̃ deuaſtari paſſi ſũt principes Chriſtiani,
dum quæ ſua ſunt quęrunt, nō quę Ieſu Chri
ſti; dum quiſq; luxui, ſimultatibus, ocio in-
dulget, dum Ro. Pont. totiès acclamantem ra
bidos lupos gregē Dñi inuaſiſſe nō audiunt.
Atqui non tanta eſſet rerum iactura fragiliũ,
niſi cum his innumeræ quoq; animæ fideliũ
deperirent, quæ partim metu, partim labefa-
ctata religione, quaſi plantæ incultæ ſenſim
indies à fide deficiũt. Huc Pōt. Maxime Leo
animũ te decet aduertere, aduerſus horũ ra-
biem, cōpoſita inter Chriſtianos pace, conſur
gere, exercitum in ea loca traijcere, illatas ab
hoſtibus iniurias vlciſci, ad tãtum decus, tan-
tam gloriam ante alios euolare. Crux Chriſti
in aciem pro vexillo prodibit, Dux agiminis
ſui præcedet omnipotēs, inſultabitus vndiq;
eorum capitibus, tanquàm parieti inclinato
& maceriæ depulſæ. Perſequeris & compre-
hēdes illos, & nō cōuerteris donec deficiant.
Sed ſine te Deus miſeri quid ſumus? aut quò
recidunt conatus noſtri? Cogitat iam bonus
paſtor vicarius tuus, cogitat, inquam, in verã
ſanctamq; ſponſæ tuæ vnionē, eiuſq; refor-
mationem incumbere, & populi tui in angu-
lũ redactas ſeruare reliqas, amiſſa recupera-
re, fines eccleſiæ propagare. At ſcriptum eſt, Pſal. 32.
quòd repsobes cogitationes populorum, &
repro-

reprobes consilia principum. Patentes ergo ad vnũ putemus fideles principes, ituros in hostes tuos Christianos omnes, paratam putemus esse classem, instructam aciem, nisi tu Deus * exercitum adiuues, nostris his cogitationibus, his consilijs præsens assistas, adspires, faueas: nisi denique custodieris ciuitatem, frustrà vigilant qui custodiunt eam. Tibi ergo Regi regum & Domino dominantium, preces soli fundēdæ sunt. Ne memineris iniquitatem nostrarum. Exurge, & dissipentur inimici tui, vindica sanguinē iustorum tuorum, qui effusus est. Erue de manu canũ vnicam sponsam tuam, labāti tuæ religioni porrigito dexteram. Leoni Pont. Max. quem ad pascendas oues tuas vnum præ omnibus elegisti, mitte auxilium de sancto tuo, vt pacatis Christianorum animis, in hoc tam sanctum, tam necessarium, tamq; Ecclesiæ tuæ vtile & expediens opus, toto (vt aiunt) pectore incũbere, illud feliciter absoluere te duce valeat, qui viuis & regnas in secula.

* exercituum.

Psal. 126.

SESSIO NONA.

Anno à natiuitate Domini 1514. indictione 2. die verò Veneris, quinta mēsis Maij, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & dñi N. D. Leonis diuina prouidentia Papę decimi Anno 2. fuit celebrata nona sessio Generalis Concilij in ecclesia Lateraneñ. in loco solito manè hora tertiarum. In qua fuit præsens præfatus sanctiss. D. N. D. Leo Papa X. indutus vestibus Pontificalibus, sedens in thalamo consueto. Fuerunt quoque præsentes infrascripti reuerendiss. D. Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & magistri Generales ordinum, & oratores principum, & quamplures illustr. domini, & alij doctores & nobiles in copiosa multitudine.

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiss. dominus Raphael Ostiensis.
Reuerendiss. D. Bernardinus Sabinensis.
Reuerendiss. D. Dominicus Portuensis.
Reuerendiss. D. Iacobus Albanensis.
Reuerendiss. D. Franciscus Tiburtinensis.
Reuerendiss. D. Marcus Prænestinus.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiss. dominus Franciscus tituli sanctorum Ioannis & Pauli, Surrentiñ.
Reuerendiss. Dominus Nicolaus tituli sanctę Priscę, de Flisco.
Reuerendiss. Dominus Hadrianus tituli sancti Chrysogoni.
Reuerendiss. D. Leonardus tituli sanctæ Susannæ, Agennensis.
Reuerendiss. D. Christophorus tituli sanctæ Praxedis.
Reuerendiss. D. Antonius tituli sancti Vitalis,* Siponnñ.

* Papieñ.

Reuerendiss. D. Petrus tituli sancti Eusebij, Anconitañ.
Reuerendiss. D. Bandinellus tituli sanctæ Sabinæ, de Saulis.
Reuerendiss. dominus Laurentius tituli sanctorum quatuor Coronatorum.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiss. dominus Fredericus de sancto Seuerino, sancti Angeli.
Reuerendiss. dominus Hippolytus sanctę Lucię in Silice.
Reuerendiss. dominus Alexander sancti Eustachij, Farnesius.
Reuerendiss. dominus Ludouicus sanctę Mariæ in Cosmedin, de Aragonia.
Reuerendiss. Dominus Marcus sanctæ Mariæ in via lata, de Cornelijs.
Reuerēdiss. D. Alphonsus sancti Theodori.
Reuerendiss. dominus Matthæus sancti Angeli, Gurcensis.
Reuerendiss. dominus Iulius sanctæ Mariæ de Nauicula.
Reuerendiss. dominus Bernardus sanctæ Mariæ in Porticu.
Reuerendiss. dominus Innocentius sanctorũ Cosmę & Damiani.

PATRIARCHÆ ET ASSISTENTES Papæ, & Oratores.

Reuerendus pater D. Alexandrinus Cęsar.
Reuerend. pater D. Alphōsus Antiochenus.
Reuerend. pater D. Ioānes Vincētius Seneñ.
Reuerend. pater D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. pater D. Robertus Rhegiensis.
Reuerend. pater D. Angelus Turritañ.
Reuerend. pater D. Scaramuza Cumañ.
Reuerend. pater D. Pompeius Reatiñ.
Reuerend. pater D. Iulianus Vulterañ.
Reuerend. pater D. Dominicus Luceriñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptista Caualiceñ.
Reuerend. pater D. Andreas Miliiensis.
Reuerend. pater D. Bernardus episcopus Taruisiensis, vrbis Gubernator.
Reuerend. pater D. Petrus Tergestiñ. sereniss. Maximiliani electi Imperatoris Orator.
Reuerēd. pater. D. Claudi' Massilieñ. episcopus, Christianissimi Frācorũ regis Orator.
Reuerend. pater D. Syluester Vuigorniensis episcopus, Orator Illustr. Henrici Regis Angliæ.
Reuerēd. pater D. Ioannes Gnezneñ. Archiepiscopus, Orator illustrissimi Sigismundi Poloniæ Regis.
Reuerendus pater D. Bertrādus Adrieñ. episcopus, illustrissimi domini ducis Ferrarię Orator.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. D. Alexander Alexandrinus.
Reuerend. pater D. Stephanus Patraceñ.
Reuerend. pater D. Iulius Corinthieñ.
Reuerend. pater D. Aldronādinus Nicosieñ.
Reuerend. pater D. Bernardus Spalateñ.
Reuerend. pater. D. Hieronymus Antibareñ.
Reuerend. P. D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. pater D. Franciscus Iadreñ.
Reuerend. P. D. Hieremias Traneñ.

Reuerend.

Reuerend.P.D.Orlandus Auinionen.
Reuerend.P.D.Andreas Monouasien.
* Gilbertus Reuerend.P.D.* Gisbertus Surrentin.
Reuerend.P.D.Georgius Nazarenus.
Reuerend.P.D.Stephanus Gabriel Baren.
Reuerend.P.D.Fabricius Idruntin.

EPISCOPI.

* Iannotius Reuerend.P.D. * Ioannatius Troianus.
Reuerend.P.D.Simon Ariminen.
Reuerend.P.D.Iacobus Paphen.
Reuerend.P.D.Ioannes Aquilanus.
Reuerend.P.D.Franciscus Vincentin.
Reuerend.P.D.Iacobus Potentin.
Reuerend.P.D.Octauianus Viterbien.
* Comaclen. Reuerend.P.D.Thomas * Cumachien.
Reuerend.P.D.Marinus Ceneten.
Reuerend.P.D.Iacobus Fauentinus.
* Sebonicen. Reuerend.P.D.Ioannes Sibinicen.
Reuerend.P.D.Paris Pisaurien.
* Bobien. Reuerend.P.D.Ioannes * Bodinen.
Reuerend.P.D.Alexius Melfitan.
Reuerend.P.D.Iosue Esculanus.
Reuerend.P.D.Ioannes Dnicus Terdonen.
* Vasinus Reuerend.P.D. * Vasinius Placentinus.
Reuerend.P.D.Franciscus Bisignian.
Reuerend.P.D.Ferdinandus Balneoregien.
* Moranen. Reuerend.P.D.Ioannes Baptista Maranen.
Reuerend.P.D.Petrus Castelli maris.
* Vicnen. Reuerend.P.D.Alexander Vrbeuetan.
* Bergomen. Reuerend.P.D.Nicolaus * Pergamen.
Reuerend.P.D.Ioannes Elnen.
Reuerend.P.D.Petrus Foroliuien.
Reuerend.P.D.Lambertus Venusin.
Reuerend.P.D.Faulus Forosempronien.
* Polymarcien. Reuerend.P.D.Christophorus Pollimanen.
Reuerend.P.D.Aloysius Arben.
* Polignian. Reuerend.P.D.Cæsar Insulen.
Reuerend.P.D.Gisbertus Rapollan.
Reuerend.P.D.Ioãnes Antonius Anglonen.
Reuerend.P.D.Augustinus Perusien.
Reuerend.P.D.Ioãnes Baptista Phanen.
* Aceranen. Reuerend.P.D.Ioannes * Aseranen.
Reuerend.P.D.Sixtus * Salueen.
* Salutiarum. Reuerend.P.D.Andreas Ansaren.
* Tribunien. Reuerend.P.D.Augustinus * Tribunen.
Reuerend.P.D.Tryphon * Catarensis.
* Cataren. Reuerend.P.D.Vincentius Signinus.
Reuerend.P.D.Lactantius Suanen.
Reuerend.P.D.Marcus Senogalliensis.
for. * Vincẽtius Caracien. Reuerend.P.D. * Vincius Garacen.
Reuerend.P.D. * Marcus Vrgentin.
for. * Marius Ogẽtinus. Reuerend.P.D.Ioannes Arianensis.
Reuerend.P.D.Hieronymus Nicinensis.
Reuerend.P.D.Hugolinus Lyciensis.
* Rheginen. Reuerend.P.D.Hugo * Rhegiensis.
Reuerend.P.D.Ioannes Antonius Callinen.
Reuerend.P.D.Iacobus Aquinatensis.
Reuerend.P.D.Tranquillus Ferentin.
Reuerend.P.D.Petrus Narniensis.
Reuerend.P.D.Dionysius Tolonensis.
Reuerand.P.D.Benedictus Chiensis.
Reuerend.P.D.Iulianus Agrigentinus.

Reuerend.P.D.Zacharias * Tarachinensis. * Terracinen.
Reuerend.P.D.Baptista Pennensis.
Reuerend.P.D.Ludouicus Tricaricensis.
Reuerend.P.D.Antonius Vrbinatensis.
Reuerend.P.D.Hieronymus Niciensis.
Reuerend.P.D.Hieronymus Asculan.
Reuerend.P.D.Franciscus Nannetansis.
Reuerend.P.D.Angelus * Britonoriensis. * Bretonoren.
Reuerend.P.D.Andreas Litterensis.
Reuerend.P.D.Augustinus Sagonensis. * Foropopulien.
Reuerend.P.D.Dominicus Tabatensis.
Reuerend.P.D.Ricardus * Venafranus. * Racomanus
Reuerend.P.D.Hieronymus Aretinus.
Reuerend.P.D.Nicolaus * Curciolensis. * Torcellanus
Reuerend.P.D.Petrus Paulus * Exinensis. * Torsellanus
Reuerend.P.D.Maximus * Isarniensis. * Esinen.
Reuerend.P.D.Iacobus * Marsichan. * Isernie.
Reuerend.P.D.Theseus Racanatensis. * Marsicanus
Reuerend.P.D.Franciscus * Milopotanen. * Milopotamien.
Reuerend.P.D.Latinus Vestanus.
Reuerend.P.D.Franciscus Spinacensis. * Spigacen.
Reuerend.P.D.Christophorus Cæsenaten.
Reuerend.P.D. Matthæus * Vmbriensis. * Vmbriaticen.
Reuerend.P.D.Matthias Famagustensis.

ABBATES.

Reuerend. P. D. Ioannes S. Sebastiani extra muros vrbis.
Reuerẽd.P.D.Nicolaus S. Gregorij de vrbe.

GENERALES ORDINVM.

Reuerend.P.dominus Petrus Camaldulẽsis.
Reuerend.pater D. Thomas Prædicatorum.
Reuerend. pater dñs Bernardinus Mynorũ.
Reuerendus pater dominus Aegidius Eremitarum sancti Augustini.

ORATORES, SENATOR, Illustr. Domini temporales.

Illustr.Dominus Sfortia Dux Barensis, & serenissimi Maximiliani electi Imperatoris in Italia locumtenens generalis.
Illustr. Dominus Albertus Pius de Carpi, Orator Imperatoris.
Magnificus dominus Iacobus senator vrbis.
Magnificus dñs Ludouicus Solier, Orator Christianissimi regis Franciæ.
Magnificus dñs Hieronymus Vich, Orator catholici regis Hispaniæ.
Magnificus dominus * Tristandus de Acugna, & * Tristannus de Cugna.
Magnificus dominus Didacus Pacheco, & Magnificus dominus Ioãnes de Farra, illust. Regis Portugalliæ oratores.
Magnificus dominus Ioãnes Baduer, orator illust.Dominij Venetorum.
Magnificus dominus Toms Lupus de lapide Eques, & Benso de * Aluenschñ & Ioannes Benceluil Oratores illustr. Domini Ioachim. Marchionis Brandeburgensis electoris Imperij.
Magnificus Petrus Landus illustr. Dominij Venetorum.

Orator

Orator Florentinorum.

Reuerendus pater Dominus Alexander Archidiaconus Mantuanus, illuſtr. Domini Marchionis Mantuani orator.

Magnificus Dominus Franciſcus de Guidono, Orator Magiſtri Rhodi.

Orator Patriarchæ Hieroſolymitañ.

Illoſt. Dñs Ludooicus Comes de Petiliano.

Dñs Antonius de Stunega Prior Caſtellæ, ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitani.

CONSERVATORES VRBIS.

Magnificus dominus Eoangeliſta Magdalenæ. Magnificus dñs Marius de Creſcentijs.

Et alij quamplures domini eccleſiaſtici & ſeculares, Auditores Rotæ, & Cleriei cameræ, ac in dinerſis facultatibus Doctores.

Fuit celebrata Miſſa de ſpiritu ſancto ſubmiſſa voce per reuerend. patrem dominum Gabrielem Archiepiſcopum Dyrrhachieñ. Et habita oratione per reuerend. patrem dominum Antoniom Puccium clericum Cameræ Apoſtolicæ, quæ ponetur in fine ſeſſionis iuxta ſtylum aliarum: Cantatisq; Litanijs ac orationibus conſuetis, & benedicta ſynodo per ſanctiſſimum dominum noſtrum, & cãtato Euangelio ſecundum Ioannem per reuerendiſſimum in Christo patrem dominum Ludouicum ſanctæ Mariç in Coſmedin, Cardinalem Aragoniæ, quod incipit: Si diligitis me &c. ſanctiſſimus dominus noſter incepit hymnum, Veni creator ſpiritus &c. Quo finito, & oratione cantata per præfatum ſanctiſſimum dominum nuſtrũ, ſupradicti oratores illuſtr. regis Portugalliæ, acceſſerunt, ad pedes ſanctitatis ſuæ, & præſentauerunt mãdatum præſati illuſtriſ. regis ad intereſſendũ ſacro cõcilio. Et idem ſanctiſſimus dominus noſter tradidit illud reuerẽdo domino Thomæ Phædræ Secretario concilij. Qui aſſcendit ambonem, & legit illud alta & intelligibili voce. Cuius tenor talis eſt:

MANDATVM REGIS. Portugalliæ.

EMANVEL Dei gratia rex Portugalliæ & Algarbiorum citra vltraq; mare in Africa, Dñs *Guncæ ac Conquiſtæ, nauigationis ac cõmercij Æthiopiæ, Arabiæ, Perſiæ, atque Indiæ, vniuerſis & ſingulis harum ſeriem inſpecturis. Nos tum facimus, quòd confidentes nos plurimùm de fide & induſtria nobilis & inſignis viri Triſtanni de Cugna conſiliarij noſtri fideliſſimi, & dilectorum atque egregiorum iuris doctorum Didaci Pacheci, & Ioannis de Farra noſtræ Curiæ Auditorum, quos ad ſanctam ſedem Apoſtolicã ac ſanctiſſimom dominum noſtrum, Dominum Leonem decimum, diuina prouidentia S.Rom. & vnioerſalis eccleſiæ Pont. Max. cum obedientia oratores deſtinauimus: ipſosq; eriam oratores ac procuratores ad hoc ſacrum Lateranenſe Concilium, quod ſua ſanctitas continuare & proſequi deliberat, deſignamus, deputamus, conſtituimus, dantes illis plenum mandatum & omnimodam poteſtatem pro nobis, & regnis dñijsq; noſtris, in ipſo ſacro Lateranẽſi Concilio dicendi, proponendi, agendi, tractandi omnia & ſingula, quæ ad celebrandũ & concludendum ipſom Conciliũ, tam quo ad ſanctiſſimam & omnib⁹ Chriſtianis optabilem contra Chriſti hoſtes expeditionem, quàm quo ad cætera ad S.R.E. eiusque membrorum vnionem, & Chriſtianæ religionis, fideiq; catholicæ augmẽtum & commodum ſpectantia, neceſſaria, ſeu opportuna fuerint, etiam ſi talia forent, quæ mandatũ exigerent ſpecialius: ac deniq; omnia circa hoc faciẽdi, quæ vobis viderint expedire, & noſipſi præſentes faceremus promittentes nos gratum, ratum, firmum & validũ habituros, quicqd in prædictis & quolibet eorũ per dictos noſtros Oratores actum, factum, & geſtum fuerit, In quorum fidem & teſtimonium pręſentes ſcribi, & ſigillo noſtro communiri fecimus, manuq; nr̃a ſubſcripſimus. Datõ in vrbe noſtra *Vlixbonæ, 12. Calẽdas Nouẽbris, ãno Dñi milleſimo q̃ngẽteſimo duodecimo.

* Guineæ ac conquiſitę nauigatoonis

Deinde dominus Marius de Peruſchiis, fiſci & ſacri Concilij procurator, expoſuit pręfato ſanctiſſimo domino noſtro, quòd licèt aliàs fuerit decretum monitoriũ contra pręlatos Gallicæ nationis, & alios vtẽres quadã pragmatica ſanctione, & fuerit citatio decreta contra eoſdem, vt venirent ad allegandum cauſam, quare dicta pragmatica reoocari nõ debet, & fuerit huiuſmodi monitorium, ſeu citatio legitimà executa, & reproducta, & ſua ſanctitas prorogaoerit aiſdem terminum vſque ad præſentem ſeſſionem, tamen ipſi minimè comparére curârũt, nec curant, tam ad defendẽdum dictam pragmaticam, quàm ad intereſſeodom ſacro Concilio. Quare contumaciam eorom accuſauit, & accuſat, petens procedi contra eos ad declarationem, & decerni proceſſus per affixionem citationum ad valuas Eccleſię Lateranẽſis. Exaduerſò verò reuerẽd. pater dominus Claudius epiſcopus Maſſilienſis, Orator Chriſtianiſſimi Frãcorum regis, allegauit, excuſando dictos pręlatos, dicens eos veniſſe vſque ad montes ſeu Delphinatum, & quia non potuerunt obtinere ſaluom conductum à detentoribus Ducatus Mediolanẽſis & Dominij Ianueñ. ideo oon venerunt. Et pro verificatione dictorum, ꝓduxit vnum inſtrũm, & certas literas miſſiuas tenoris infraſcripti, videlicet inſtrũm.

EXCVSATIO PRÆLATORUM Gallicorum.

VNIVERSIS & ſingulis pręſentes literas iſpecturis, Guilielmus Coſtæ presbyter in decretis Baccalaureus, Prior ſeu commendatarius Prioratus S. Stephani de Valleloiſia Ebreduneñ. diœceſis, & canonicus eccleſiæ collegiatæ S. Saluatoris

Montis

Montis Pessulani diœcesis Magaloneñ. Vicarius in spiritualibus & temporalibus generalis, Reuerend. patres dñi Ludouic° de Mazis, S. sedis Apostolicæ protonotarius, ac præpositi, commendatarij Præpositatus seu cœnobii Vlcieñ. ordinis S. Augustini Taurineñ. diœcesis, Salutem in Domino sempiternam. Notum facimus, q̃ in nostra, notariorumque ac spectabilium & scientificorum doctorum & testium infrascriptorum præsentia existentes, & personaliter constituti coram nobis sedentibus pro tribunali in cœnobio dicti Præpositatus, reueren. in Christo patres ac Domini, Domini.

EPISCOPI.

Ioannes Lexouiensis,
Antonius Engolismeñ.
Franciscus Ambianeñ.
Ioannes Cabiloneñ.
Symphorianus Laudueñ.

MAGISTRI IN THEOLOGIA.

Ioannes Lelamieñ.
Antonius Lescuire.

ARCHIDIACONI,

Ioannes de Fraxino Tolosaneñ.
Guillelmus de Nossai Lexouieñ.

Iurium doctores, Legati, Oratores & procuratores ad sanctiss. in Christo patrem & D. N. D. Leonem Papam 10. & modernum, per nonnullos reuerend. patres, qui in congregatione Pisana interfuerunt, suo & aliorum nomine procuratores decreti & destinati, exposuerunt, q̃ sunt supra LX. dies elapsi, quibus huic loco applicuerũt, & plùs q̃ quatuor menses huic legationi vacarunt. Veruntamẽ cùm primùm huic loco applicuerunt, fuere à Mazerio p̃fati S.D.N. Papæ certiores effecti, q̃ Maximilianus Sfortia Ducatus Mediolanensis, detentor, eidem Mazerio breue Apostolicum sibi offerenti, commeatum & saluum conductum præfatis oratoribus recusare non erubuit. Quod intelligentes præfati oratores, *vísi sunt viam Genuensium tentare, quibus significatum est, illam propter diuisiones, factiones & bella ipsorum Genuensium, ac incursiones vicinorum & cõfœderatorum præfati Maximiliani, minimè tutam esse, nec posse illac proficisci sine suarum discrimine & periculo personarum, tàm ex causis præmissis, q̃ ex insidijs ab hostibus Christianissimi Regis eisdem paratis. Quare præfati oratores de præmissis omnibus eiusdem sanctiss. D.N. Papæ nuncio super hoc specialiter destinato certificauerunt & responsum à sua sanctitate acceperunt per suum Breue, Datum Romę die 17. Februarij, anno Domini 1514. quo cõtinebatur, quòd sanctitas sua de saluo conductu Maximiliani & Octauiani, nobiliũ Mediolani & Genuę detentorum, eis prouideri faceret, * prout ex literis reuerend. patris domini Claudij episcopi, Massilieñ. Christianiss. Ludouici Frãcorum regis oratoris, latiùs certiores redderentur. Insequendo igitur prædictum mandatum Apostolicũ, supra 20. dies hic expectanerunt, nullo saluo conductu à dicto Maximiliano recepto, nullaque dictum saluum cõductum recipiendi spe data. Quapropter præfati oratores, ne mora possit eis quomodolibet imputari, sed vt de eorum obedientia, deq; ipsius Maximiliani contumacia, inobediẽtia & reluctatione, ipsi sanctiss. Dño appareat curârunt suam p̃fatam sanctitatem de omnibus p̃missis iterum certiorare, & vt aperiùs liqueat, non tantùm de eorum debita diligentia, sed etiam de bona, quam erga præfatum S.D.N. & sedem Apostolicam gerunt, voluntate, & talem hactenùs fuisse, vt ab illius vnitate nunq̃ voluerint, minusque in futurum velint vllo pacto discedere, sed illius mãdatis perpetuò obtemperate, neque schismaticos vnquam fuisse, sed vnam Ecclesiam catholicam sub vno pontifice maximo coluisse & obseruasse, quicquid ab inimicis veritatis & Christianissimi regis & regni ex aduersò dictum fuerit. Ipsi, inquam, Oratores non valentes habere optatam præsentiam p̃dicti sanctiss. D.N. (quod dolẽtes ægrè tulerunt) & hoc propter viarum discrimina, & inimicorum Christianissimi regis & regni exaduersò insidias eis paratas, prout ipsis aperriùs cõstitit, tam nomine suo, q̃ procuratorio reuerend. patrum dominorum Gaspardi de Turone Valentinen. & Dien. Claudij de longo vico Matisconen. & Guiscardi Hieropolitanen. titulari, & Lugdunen. suffraganei episcoporũ, ac D. Ioãnis Arzelen Iurium doctoris Lugduni existentium, qui quidem prędicti patres interfuerunt prædictæ congregationi Pisanæ, prout dixerũt, & exposuerunt, tam nomine suo, q̃ aliorum reueren. patrum Archiepiscoporũ, epõrũ, & omniũ & singulorũ cuiuscũq; status, gradus & dignitatis existẽtium ecclesiastici vel tẽporalis, qui in cõgregatione Pisana interfuerũt, eis adhęrentium, & adhærere volentium, sub illa meliori forma, qua potuerũt & debuerunt, obtemperãdo mãdatis Apostolicis & exhortationibus regijs, suos fecerunt & cõstituerunt p̃curatores legitimos & Oratores, prędictos reuerẽ. patres dños ad sanctissimũ dominũ nostrũ Papã specialiter, & exprefsè ad renunciandum cõgregationi Pisanæ iam dissolutæ, & adhærendum concilio Lateraņ. necnon ad petendum absolutionem, quatenùs opùs esset, à p̃fato sanctissimo dño nostro, prout latiùs continetur in dicto procuratorio instrumento, cuius tenor ob sui prolixitatẽ, & breuitatis caosa, hic non fuit insertus, quod tamẽ vidimus & tenuimus. Et publicè corã nobis & p̃dictis notariis & testibus infrascriptis renunciauerunt, & renunciãt dictæ congregationi, 1514. 11. mensis Ianuarii, Indictione 2. & D.N. Leonis Papę 10. anno 1. receptum per magistros Ioannem de Aluerina Lemouiceñ. & Petrum Quesuel Lexouieñ. diœcesis

for. *nisi

*donec

diœcesis notarios Apostolicos. Præfati igitur reuerend. patres, & spectabiles doctores, legati & Oratores corā nobis pro tribunali sedentibus, & notarijs testibusque infrascriptis renunciarunt, & renunciant dictæ congregationi Pisanæ iamdudum dissolutæ, & adhærent, adhærereq; volunt in futurū concilio Lateranēsi, vt optata reformatio Ecclesiæ, & pax vniuersæ Christianæ religionis, necnon prouisio necessaria cōtra immanissimum Turcam & hostes fidei subsequantur. Et si forsan occasione dictæ congregationis Pisanæ & gestorum in ea, aliquas censuras iuris hominis, aut alias quascunq; pœnas de iure, aut de facto incurrerint, præstito priùs debito iuramento de parendo mandatis Ecclesiæ & præfati sanctissimi D.N. Leonis Papæ decimi, cum illa humilitate, qua possunt & debent, vsque ad prostrationem & pedum oscula, absolutionem, qua indigent, sibi dari, & quamcunq; aliam iuris pœnam seu maculam aboleri petierunt, & postulauerunt, prout per tenorem præsentium petunt & postulant, acsi coram sanctitate sua præsentes & personaliter interessent, supplicando sanctitati suæ cum illa deuotione qua valent, vt ipsis præfatis oratoribus & alijs quorum legatione funguntur, & qui in dicta congregatione interfuerunt, consilium, auxilium, opem, fauorem, aut obedientiam præstiterūt, absolutionē pro sua solita clementia concedere dignetur, offerentes se supplices preces Deo effundere, vt regimini sanctissimæ matris Ecclesiæ sua sanctitas feliciter & longæuè præesse valeat. De quibus omnibus & singulis cum quanta maxima instantia potuerunt & valuerunt, rogārunt, vt pro iustificatione eorum præfatæ voluntatis & excusationis, quæuis acta prædicta, inquantùm de iure possumus, vellemus recipere, pro & nomine eiusdem sanctissimi Domini nostri, & sanctæ sedis Apostolicę, & de receptis eis actum publicum concedere, quod quidem actum, prout de iure potuimus & debuimus, recepimus, & per notarios publicos in formam publicam redigi fecimus, & eis tradi concessimus & præcepimus. Datum in dicto cœnobio Vlcienſi, sub sigillo nostri Vicariatus, die decimaseptima mensis Martij, anno à natiuitate Dñi 1514. Indictione secunda, Pontificatus prælibati sanctissimi domini nostri Leonis Papæ decimi Anno primo, præsentibus ad hæc spectabilib* viris dominis ac magistris, Aluano de Varenijs, Stephano Viuer, iurium doctoribus, Albanensis ac Tutellensis diœcesis, ac Deo deuotis religiosis * Orencio de Bardonechia infirmario, & Marcellino Casferri Cocreario, canonicis dicti cœnobii, testibus * vocatis & rogatis.

for. *ad p. missa vocatis.

Et ego Petrus Quesuel presbyter in artibus magister, Lexouiensis diœcesis, publicus Apostolica autharitate notarius, quia prædictæ expositioni, renunciationi, adhæsioni, iuramenti præstationi, & absolutionis petitioni, cæterisq; præmissis omnibus & singulis dum sic (vt supra) scriberentur, agerentur, dicerentur, & fierent, vnà cum Ioanne Iusteri notario publico collega meo, ac prænominatis testibus præsens interfui, eaq; sic fieri & * dicere audiui: ideo hoc præsens publicum instrumētum manu mea scriptū, vnà cum sigilli Vicariatus dicti domini Vicarij appensione subsignaui, in fidem & testimoniū præmissorum requisitus & rogatus. Et approbo in rasura ipsa, si qua indigeat sibi dari, & quamcunq; iuris pœnam, seu maculam aboleri. for. * dici

P. Quesuel.

Et ego Ioannes Iusteri in Delphinatu Taurinensis diœcesis publicus authoritatibus Apostolica, Imperiali & Delphinali notarius, quia prædictis expositioni, renunciationi, adhæsioni, iuramenti præstationi, & absolutionis petitioni, cæterisq; omnibus & singulis, dum sic (vt suprà) scriberētur, agerentur, dicerentur & fierent, vnà cum dicto magistro Petro Quesuel notario publico collega meo, ac prænominatis testibus, eaq; sic fieri vidi & audiui, ideo hoc præsens publicum instrumentum manu dicti domini Petri Quesuel scriptum, fideliter facta debita collatione cum proprio originali vnà cum sigilli Vicariatus dicti domini vicarij appensione subsignaui, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum veritatis requisitus & vocatus, approbo in rasura si qua indigeat sibi dari, & quamcūq; aliam iuris pœnā seu maculā aboleri instare.

Tenor verò literarum concilij Sabaudiæ directarum ad prælatos Gallicanos, est talis: Et primò suprascriptio talis est: Reuerend. patribus & dominis præstantissimis, Dominis Oratoribus Regiæ maiestatis ad vrbem dominis hoñ. Et intus tenor est talis:

Reuereñ. patres & domini hoñ. ex literis, quas scribit nobis Magnificus D. Astensis Gubernator, videbūt D. vestræ, quantū exhottetur aliqualē retardationem vlterioris transitus vestri, donec responsum, quod pro voto facere speratur, breuiter consequatur, prout latiùs in eisdem literis, quas, ne prolixiores simus, eisdem D. vestris mandamus his introclusas, quæ pro earum solitis prudentijs non nisi rectè prouidebunt & agent, prout meliùs consulto eis videbitur. Nos autem si quid pro eis valeamus, ad id paratissimos offerimus animo quàm libenti. Ex Taurino die vigesimasexta Februarij.

Concilium Ducis Sabaudiæ, citra montes Taurinenses residens.

Tenor verò literarum prælatorum Gallicæ nationis, directarum sanctissimo domino nostro, talis est. Et primò in suprascriptione. Sanctissimo domino nostro Leoni Papæ decimo Pontifici maximo. Intus uerò

Sanctissime

Sanctissime pater, cum omni humilitate, reuerentia & honore, vsq; ad pedum oscula procidentes, Beatitudinis vestræ perpetuum incrementum à Deo suppliciter petimus.

SAnctissime pater, ex breui Apostolico, quod ad nos mittere S. V. placuit, intelleximus datam esse operam ab eadem S. V. cũ Maximiliano & Octauiano, Mediolanẽsis &
*Ducatuũ Genuensis * Ducatus detentoribus, vt nobis saluum conductum darent. Vndè gratias agimus, qua valemus humilitate, eidem S. vestræ quæ pro innata clementia non nisi tutò & securè ad se proficisci iubet. At verò, ex quo breue Apostolicũ accepimus, interea, dũ saluum conductum præstolamur, dies viginti effluxere. Cumq; iã ante quadraginta lapsi essent, dum hîc agimus, factum est, vt sexaginta dierum numerum egerimus, quatuor mẽsium interuallo per agros ac diuersoria deducti. Beatissime pater, cùm Maximilianus S. V. massario saluum abnuere conductum nõ veritus: sit cũq; etiã diuturna nos tenuerit expectatione suspẽsos, quo io nos animo sit, q̃ suspecta nobis esse debeat, ꝑfectio nostra, facilè cognoscimus. Oramus itaq; & totis animis obsecramus, vt Maximiliaoi cõtumacia, qui spretis semel & iterũ mãdatis vestris, durum sese ac renitẽtem præbuit, moram nostrã excuset, & prõptã, q̃ in nobis est, volũtatẽ parendi, nequaquàm obscuret. Quam vt V. S. certiùs testatam relinquamus, actum iudiciale mittimus, coram ordinario iudice speciali huius loci legitime (vt voluimus) confectũ, quale potuissemus agere, iuxta procuratoris nostri facultatem in V. S. præsentia Pisanæ congregationi iam dissolutæ nomine & nostro, & quorum causa procedimus, renunciãdo, & adhærendo sacro Lateranẽ. concilio, Apostolicã deniq;, vtcunq; indigemus, humiliter ac deuotè petendo absolutionem.

Sanctissime pater, solitam illam aoimi vestri mansuetudinem obnixiè imploramus, misereatur tantorum laborum atq; impensarum. Dignetur expletos sexaginta dies & ampliùs in deserto hoc & vasta solitudine, pœnitentiæ nostræ loco suscipere, velitque sacri huius temporis & imminentis festi Paschæ ratiooem habere, quo diuinis (vt officii nostri est) vacare commodè valeamus, ne cõmissis nobis gregibus diutina absentia nostra salutis dispendiũ ferat. Beatissime pater, paratos omni tpe ad obsequia V. S. animos offerimus, Diuinã maiestatẽ oraturi, vt felicẽ donet V. S. cursum hîc agere, & in cælis vnà cum omoibus, quos dedit vobis pater, perennem gloriam adipisci. Ex * Vleijs propè Se-
*Vleijs cusiam, die 19. Maii. E. S. V. Humilimæ creaturæ & deuoti oratores & Episcopi,

I. Cabilonẽ.
*I. * E. Lexouiẽ.
F. Ambianẽ.
A. Engolisinẽ.
S. Lauduoẽ.

Exàduersò contra dicta & allegata per præfatum reuerend. patrem D. Claudium Episcopum, magnificus dominus Hieronymus Moron orator Illustriss. Maximiliani Sfortiæ Ducis Mediolaoi, dixit, quòd præfatus Illust. D. Dux non negauerat prælatis Gallicæ nationis, saluum conductum, sed distulerat eis dare causa deliberandi & consulendi, Et auditis hinc indè propositis, tandẽ S. D. N. absoluit cum reincidentia prælatos præfatos à censuris, si quas incurrerant, & prorogauit eisdem termioum vsq; ad proximam sessionem, & interim suspendit censuras, & voluit eos interim non incurrere, sed elapso termino, in pristioas censuras reincidere, & non antè. Postmodùm verò exclusis alijs non habentibus vocem diffinitiuam in Concilio, à loco Concilii, exceptis Oratoribus & Baronibus suprà descriptis, prælatisque omoibus existentibus in uestibus & paramentis sacris in subsellijs mitratis ex oridoe, post reuerendissimos dominos Cardinales in præsentia sanctissimi D. N. Papæ, præfatus reuereod. pater dominus Claudius episcopus Masiliensis ascendit ambonem, & legit quandam schedulam tenoris iofrascripti.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam sacro approbãte Cõcilio. Posteaquàm ad vniuersalis Ecclesiæ curam & regimen, licèt tanto oneri impares, Diuina dispensatione vocati fuimus, ex summo statim Apostolatus apice, tanquã ex vertice montis Sion, ea prospicere ac animo voluere cœpimus, quæ ad salutem, tranquillitatem, ac propagationem ipsius Ecclesiæ pertinere in primis videbantur. Cumq; in hanc rem omnem nostram curam, cogitationem ac studium, more solertis vigilisque pastoris conuerteremus, nihil grauius aut Christianæ Reipublicæ perniciosius, & pio nostro desiderio magis aduersum bellorum effera rabie comperimus: quæ vsq; adeò armis crassata est, vt vastata penè mutuis cladibus Italia, deformatisq;, ac partim euersis, æquatis partim solo ciuitatibus & terris, concussis prouincijs & regnis, in Christianum sanguinem furere ac debacchari non desioant. Nihil itaq; priùs, nihil studiosiùs, aut magis ex aoimo curandũ duximus, quàm ea bella sedare, Ecclesiasticamq; disciplinam pro viribus ac temporum rationẽ componere, vt placato per vitæ emendationem Deo, Dñicum gregem uostræ fidei cõmissum, cõpositis dissidijs in vnum cogere & aggregare, vnanimemq;, ac pacis & concordiæ vinculo tanq̃ firmissimo glutino vnitum, aduersus cõmunes hostes fidei Christianis ceruicibus imminentes, faciliùs adhortari ac concitare possimus. Cuius quidem expeditionis in impios, & crucis Christi implacabiles inimicos, hoc vehemens nostrum desiderium

ita

ita cordi nostro infixum est, vt sacrum Lateranen. Concilium à fe. re. Iulio II. prædecessore nostro indictũ ac inchoatũ, eiusque obitu intermissum, ea præcipuè causa continuare & prosequi decreuerimus, vt in diuersis sessionibus in eodem sacro Concilio per nos habitis omnibus patet, vt Christianis principibus, seu eorum Oratoribus in eo cõcilio congregatis, prælatisq; ex diuersis mundi partibus eò venientibus, pace inter ipsos Christianos principes composita, extirpatisque (vt par est) primò ex Domini agro pestiferis hæresum sentibus, ea quæ ad ipsam expeditionem contra eosdem hostes necessaria ac ad gloriam & exaltationem orthodoxæ fidei, aliarúmve rerum cõsultationem pertinẽt, maturo consilio omniumq; assensu decerni feliciter possent. Ad quod quidem Cõciliũ solenniter indictum, titeque denunciatum, & si multi ex diuersis Europæ partibus præclari & omni scientia præstantes viri cõuenerint, multi etiam legitimè impediti, mãdata in publica forma miserint, non tamen bellorum ac temporum difficultatibus, quibus loca plurima iamdiu hostilibus armis obsessa fuerunt, ea, quam desiderabamus, copia & multitudo conuenire potuit. Nihil est præterea quod nobis asscribi possit, si hactenus (quod forsitan multis necessarium videtur) & nos opportunum præ cæteris putamus, Legatos de latere ad reges & principes pro concordia eorundem principum & pace non misimus. Hac sanè causa id facere destitimus. Principes enim ferè omnes suis ad nos literis ac nuncijs, Legatos mitti, minimè expedire aut necessarium esse, significârunt. Circunspectos nihilominus ac probatę fidei viros nuncios nostros, etiam episcopali dignitate præditos, ad eos ipsos principes grauiora inter se armis ac (quantùm conijci poterat) asperiora bella molientes, vltrò misimus. Quorum præcipuè opera effectum est, vt pactis iam inter quosdam principes inducijs, cęteri eas breui approbaturi esse credantur. Quare legatos, vti proxima sessione decreuimus, vbi opus & expediens fuerit, pro stabili ac perpetua pace inter eos componenda, ac vti anteà proposuimus, mittere non postponemus. Neque interim cum eorundem principum Oratoribus apud nos agentibus, quæ ad rem huiusmodi pertinẽt, agere & meditari, neque ipsos etiam principes per nostros nuncios & literas ad id vrgere & admonere cessabimus. Quinetiã vt nostra pacis cõsilia & iuges cogitatus, omnipotens & misericors Deus promoueat ex alto, ac fidelem plebem æquis ac propicijs magis oculis aspiciat, & pro communi salute ac pace, compescendaque nefariorum Christiani nominis hostium superbia rabie, eius pijs annuat precibus: vniuersis & singulis Primatibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, necnon ecclesiarũ, tam Cathedraliũ quã Collegiatarum, tamq; secularium quam quorũuis ordinũ regulariũ Capitulis, Collegijs, Conuentibus, Plebanis, Decanis, Ecclesiarũ rectoribus, cæterisque animarum curã habentibus, Prædicatoribus, Quæstoribus, ac verbum Dei ad populũ pronunciantibus, authoritate Apostolica iniungimus, & in virtute sanctæ obedientię mãdamus, quatenùs intra Missarum solennia, & dum inter aut extra illa verbũ Dei ad populũ proponetur, ac in eorũ orationibus, quas capitulariter & cõuentualiter, aut aliàs in quibuscunq; congregationibus facient respectiuè, pro pace Christianorũ, & infidelium confusione his collectas habeant speciales, videlicet, Deus à quo sancta desideria: Et, Deus in cuius manu sunt cõmunes potestates, & omnia iura regnorum, respice in auxilium Christianorum. Et nihilominùs suis diœcesanis, & alijs quibuscunque personis vtriusq; sexus, tam ecclesiasticis quam secularibus, quibus ratione prælaturæ & alterius cuiuscunque superioritatis ecclesiasticæ præsidebunt, iniungant, ac in Domino eos hortẽtur, quibus Dei verbum sua aut alterius authoritate proponetur, vt priuatim pro pace (vt præmittitur) Christianorum, & infidelium exterminatione, ad Deũ ipsum ac gloriosissimã eius matrẽ in oratione Dominica & in Angelica salutatione pias preces effundãt. Et insuper quicunque ex supradictis apud principes seculares cuiuscunque gradus, præeminentiæ vel dignitatis existant, aut etiam cõsiliarios, familiares domesticos, & Officiarios eorum, necnon apud ciuitatũ, Oppidorum, vel vniuersitatum, quorumcunque secularium Magistratus, Rectores, Locumtenentes, aut alias vtriusq; sexus personas ecclesiasticas vel seculares, quas ad pacem vniuersalem aut particularem Principes, Potentatus & Christianos populos, necnon ad expeditionem cõtra infideles persuadendam, authoritate & gratia valere putauerint, illos ad huiusmodi pacem & expeditionem hortentur & inducãt. Quos omnes per viscera misericordiæ Dei nostri, & per meritum passionis vnigeniti eius filij Iesu Christi, quam maximo possumus cordis affectu in Domino hortamur, ac pro pastoralis officij, qua fungimur, authoritate monemus, vt depositis priuatis simultatibus, apertisque inimicitijs, ad pacis studia amplectenda, & ad expeditionẽ prædictam decernendam se conuertant. Proptereaque omnibus & singulis prælatis, principibus & personis, tam secularibus quam ecclesiasticis, cuiuscunque status, gradus, dignitatis & præeminentiæ, aut cõditionis existãt, sub interminatione Diuini iudicij districtiùs inhibemus, ne dictæ paci per nos aut nostros, seu sedis Apostolicæ Legatos vel nuncios, & episcopali dignitate præditos (vt pfertur) pro Christianæ Reipub. defensione, & fidelium salute tractanda, aliquod impedimen-

tom directè vel indirectè, palàm aut occultè interponere quoquo modo pſumant. Sed qui in pace conficienda priuatum aut publicum suorum principum, suarúmve ciuitatũ, aut rerumpublicatũ, quorum quarúmve ad eos ratione officij, vel publici alicuius muneris cura spectabit, interesse prętendant, illud quoad modestiùs trãquilliúsve poterũt, prosequentes, pacis nihilominùs partes & studia, quantum in Domino poterũt, amplectantur. Quinetiam ad dictam pacem, & expeditionẽ cõtra dictos Christianæ fidei hostes procurandam, & ab ipso Deo impetrandam, volentes spiritualibus donis Christifideles animare, omnibus verè cõfessis & cõtritis, qui pro ipsa obtinenda pace ac decernenda expeditione, in Missis, Prædicationibus, & alijs Diuinis officijs, aut in Collegialibus, conuentualibus, aliísve publicis aut communibus orationibus deuotè ad Deum preces effundant, aut apud principes, consiliarios, officiarios, rectores, vel alias personas supradictas, quæ ad pacẽ faciendam vel tractandam, & expeditionem in hostes inuictæ Crucis (vt præmittitur) decernendã, aliquam authoritatẽ habere videbuntur, diligentem ac solertẽ operam adhibebunt, quotiès id fecerint. Qui verò priuatim ac parocularitet pro præmissis à Deo cõsequẽdis, deuotas effuderint preces, septiès in die, si totiès id fecerint, aut si minùs, quotiès id fecerint, donec pax vniuersalis, quæ per nos assiduè tractatur, inter principes & populos in pręsentiarum armis dissidentes, confecta sit, & expeditio contra infideles nostris auspicijs decreta, de omnipotentis Dei misericordia, ac de beatorum eius Apostolorum Petri & Pauli authoritate confisi, centum dies de iniunctis eis pœnitentijs relaxamus. Mandantes propterea venerabilibus fratribus Primatibus, Patriarchis, Archiepiscopis & episcopis, ad quos præsentes seu earum exempla sub sigillis authenticis, vel in vrbe, aut alibì fideliter impressa peruenerint, quatenùs illas per suas prouincias & diœceses, quanto citiùs poterunt, faciant publicari, ac debitæ executioni demandari. Cæterùm, quod proposuimus, & toto corde concupiuimus, reformationẽ interim ecclesiasticã, tam Curię nostrę, quam etiam venerabiliũ fratrũ nostrorum S.R.E. Card. & aliorum in vrbe commorantium, & alia complura necessaria, sacro approbante Concilio decreuimus, quæ alijs nostris literis in hac eadem sessione publicandis cõtinebuntur. Et licèt idem Iulius prædecessor noster ad huiusmodi Conciliũ omnes, qui adesse consueuere, conuocauerit, & vt tutè ac securè venire & accedere possent, eis amplum saluum conductum dederit: quia tamen hactenùs ob prædicta forsitã impedimenta complures Prelati, qui venire deberent, adhuc non venerunt, cupiẽtes nos ad grauiora in futura proxima sessione procedere, denuò ipsos ac reges, Duces, Marchiones, Comites, & alios ad Concilia generalia venire aut mittere assuetos, qui hactenùs oratores vel mandata legitima non dederint, in Domino hortamur, ac per eiusdẽ misericordiæ viscera rogamus & monemus, vt quamprimùm poterunt, vel ipsi personaliter accedere, vel speciales & idoneos nuncios cum legitimis mandatis ad hoc sacrum, & Christianæ Reipub. perutile futurum Lateranẽ. Concilium mittere velint. Venerabilibus autem fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, prælatis, præsertim sub vinculo iurisiurandi, ad visitandum certis, statutisq́ue temporibus limina Apostolorum Petri & Pauli, & ad generalia Concilia indicta personaliter accedendum, etiam tempore suæ promotionis adstrictis, quorum non cõparentiũ cõtumacia in diuersis sessionibus per promotorem dicti Concilij sæpiùs accusata extitit, & contra eosdem petitum procedi, & de incursu censurarum & pœnarum protestatũ solenniter reperitur, non obstantibus quibuscunq; priuilegijs, concessionibus & indultis, eorumq; ecclesijs, monasterijs & beneficijs, per dictos prædecessores nostros aut nos concessis, confirmatis & innouatis: quæ habentes pro expressis, ex certa scientia & plenitudine potestatis cassamus, irritamus & annullamus, in virtute sanctæ obedientiæ iniũgimus, ac sub excommunicationis & periurij, alijsque de iure vel consuetudine, & præsertim in literis indictionis & publicationis dicti Concilij Lateranẽ. per ipsum Iulium prædecessorẽ nostrum indictis, aut alijs non accedentibus ad Concilium ritè indictũ pœnis, districtiùs mandamus, vt ad dictum Concilium Lateranẽ. accedere personaliter, & vsquequò conclusum, & authoritate nostra absolutum fuerit, in vrbe morari debeant, nisi aliqua legitima causa impediti fuerint. Et si (vt præfertur) modò fuerint impediti, procuratores suos speciales cum pleno mandato, ad ea quę tractanda, agenda & deliberanda erunt, idoneos mittant. Et vt omnis prorsus excusatio tollatur, néve cuiquam venire debenti prætextus aliquis cuiuscunque impedimenti relinquatur, præter publicam fidem, quam in indictione huius sacri Concilij, omnibus ad id venientibus liquet esse concessam, hoc eodem approbante Cõcilio, omnibus & singulis in congregationibus Conciliorũ generalium adesse solitis, & ad ipsum Lateranẽ. Cõciliũ venientibus, eorumq; domesticis familiaribus, cuiuscunque status, gradus, ordinis & cõditionis, vel nobilitatis existant, ecclesiasticis & secularibus pro se & bonis suis quibuscunque per ciuitates, terras & loca, tã maritima, quàm terrestria, dictæ Ro. Ecclesię subiecta, ad Cõcilium Lateranẽ. ad vrbem veniendi, & in ea liberè commorandi, & pro animi sententia consulendi, & ab ea (quo-

tiès

ties videbitur) recedẽdi, & post quatuor mẽses à dicti Concilij cõclusione & dissolutione liberum, tutum & securum saluum coonductum, ac plenã & omoimodam secoritatẽ autboritate Apostolica tenore pręsentiũ, de cõsilio & potestate p̃dicti, damus & cõcedimus, & impartimur, aliosq; saluos cõductus & securitates habere cupientibus, dare liberè pollicemur. quos oẽs & singulos, benignè & charitatiuè tractabimus & suscipiemus. Mãdãtes oibus & singulis principibus secularibus, quantũcunq; grandi dignitate, etiã Imperiali, Regali, Reginali, Ducali, aut alia quacunq; fulgẽtibus, & ciuitatũ rectoribus, ac cioibus eorũ Rempublicã gubernãtibus & regẽtibus, vi p̃latis, & alijs ad dictũ Coocilium Lateraneñ. venientibus, sub Diuinæ maiestatis & indignatioois nostræ incursu, & pœnis cõtra impedientes Cõciliorum celebratiooẽ, & p̃sertim dicti Lateraneñ. Concilij, in iure, siue literis p̃satę indictionis per prędecessorẽ oostrom cõtentis & appositis, liberam licentiã & facultatẽ, saluumq; conductum veniendi & redeundi, & per eorum domioia, terras & loca, per quæ ipsos transitum facere oporteat, cum eorũ rebus & bonis ac equis, liberum transitum & inooxium coocedant, omoibus prorsus exceptionibus siue excusationibus semotis ac cessantibus. Mandamus insupèr & iniungimus, snb iodigoationis oostræ & alijs arbitrio nostro infligeodis pœnis omnibus & singulis gentibus oostris armigeris, tã pedestribus, quàm equestribus, eorumque Ducibus & ductoribus, ac etiam arcium nostrarum castellanis, ciuitatnmque & locorum dictæ Rom. Ecclesiæ subiectorum legatis, gubernatoribus, rectoribus, locumteneotibus, potestatibus, officialibus & vasallis, vt quibusuis constiutionibus, ordinationibus Apostolicis, legibus Imperialibus, statutisque & coosuetudinibus municipalibus, etiam iuramento & confirmatione Apostolica aut quauis alia firmitate roboratis non obstantibus, quæ saluo cooductui & securitati præmissis in aliqoo derogare, seu illa quoquo modo impedire possent, etiam si talia forent, de quibus specialis & specifica, expressa & indiuidua, non autem per generales clausulas id importãtes mentio, seu qoæuis alia expressio habeoda foret, illorum omniũ tenores p̃sentibus, acsi de verbo ad verbũ insererẽtur, pro expressis habentes, & alijs quibuscunque, cuiuscunq; gradus, status, conditionis, & præeminentiæ fuerint, vt ipsos venientes ad Concilium Lateraneñ. liberè, tutè & securè transire, morari, & recedere permittant, & permitti faciãt, ne tam sanctũ, laudabile ac pernecessarium Concilium, quauis caosa vel prætextu distrahatur, & vt ad illod venientes, turè ac in pacis trãquillitate, libertateq; viuere, dicere & expedire valeant, quæ honotem Dei omnipotẽtis, statumq; totius Ecclesiæ concernãt. Nulli ergo omoinò hominom liceat hãc paginam oostræ iniunctionis, iohibitionis, relaxationis, exhortationis, rogationis, monitionis, cassatioois, irritationis, annullationis, donationis, concessionis, obligationis & mãdati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si qnis autem hoc aneotare præsumpserit, indignaoonẽ omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolotum eius, se nouerit incursurum. Datum Romę in publica sessione in Lateraneñ. sacrosancta basilica solenoiter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1514. 3. Nonas Maij, Põtificatus nostri aono 2. ¶Qua perlecta, perijt à Cõcilio, an placereot paternitatibus suis contenta in schedula. Et omnes, nemioe penitùs discrepante, acquilibet eorum respondit placere contenta in schedula. Deinde reuerẽd. pater dominus Vincentius Archiepiscopus Neapolitanus asscendit ambonẽ, & legit quaodã aliam scbedulam tenoris infrascripti.

BVLLA REFORMATIONIS CVRIÆ.

LEo Episcopua seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam sacrosancto approbante Coocilio. Supernæ dispositionis arbitrio, quo cęlestia pariter & terreoa ioeffabili prouidentia disponũtur, in sublimi B. Petri solio Christi vnigeniti filij gereorem vices in terris Roma. Pont. decet in primis, pro cura & salute Dñici gregis sibi diuinitùs cõmissi, prouidi exercere pastoris officiũ. Quare pro dicti pastoralis officij solicitudinę, cùm ecclesiasticã disciplinã, ac per omoes ferè Christifidelium gradus, benè directeq; viuendi regulam, temporum difficultate ac hominum malitia, licentiaque & impunitate in deterius ita labi, diffluere, aberrareque longiùs à recta via animaduertimus, vt oisi prouida corrigatur emẽdatiooe in varios errores securitate peccãdi quotidiè magis incidere, moxque obortis publicè scandalis, prorumpere sit verendum. Cupientes igitur, quatenùs nobis ex alto permittitur, ea iam oimiùm inualescentia mala corrigere, ac pleraq; in pristinã sacrorum canonũ obseruãtiã reducere, ac in melius iuxta sanctorũ patrũ instituta, dãte Dño reformare, eaq; oia sacro approbante Lateranensi Coocilio, à fe. re. Iulio II. prædecessote nostro, inter alia propterea iocepto, & per nos cõtinuato salubriter moderari: vt ab bis sumamus exordiũ, quæ pro nunc magis expedire videtur, & quæ sæpè per singulas ętates neglecta, magnã Christianæ religioni attulere perniciẽ, & in Ecclesia Dei maxima scãdala pepererũt, à promotionibus scilicet ad Ecclesiasticas dignitates constituimus exordiri. Cùm piæ me. Alexander Papa tertius prædecessor noster etiã in Lateraneñ. Concilio decreuerit, vt ętas, morum grauitas, ac li-

terarũ scientia in personis promouendis in Episcopos & Abbates, diligẽter inquirãtur, nihilq́; magis Dei Ecclesiæ officiat, quàm cũ immeriti assumuntur prȩlati ad regimẽ Ecclesiarũ, propterea in promotionibus prȩlatorum, quarũ à Ro. põtificibus magna ratio haberi debet, eo præsertim, ꝙ de promptis per eos ad Ecclesias seu monasteria, in extremo iudicio rationem Deo reddituri sunt, statuimus & ordinamus, vt deinceps perpetuis futuris temporibus, patriarchalibus, Metropolitañ. ac cathedralibus Ecclesijs, & monasterijs pro tempore vacantibus, de personis (iuxta præfati Alexandri constitutionẽ) ȩtate matura, grauitate morum, literarumq́; scientia præditis, nõ ad alicuius instãtiã, per commendam, & administrationem seu cõseruationẽ, aut alio quouis modo prouideatur, nisi ratione vtilitatis Ecclesiarũ, prudentiæ, nobilitatis, probitatis, experientiæ, atque curialitatis antiquæ cùm cõpetenti literatura, & in* sede Apostolica merito, aliter visum fuerit faciendũ. Idemq́; in electis & postulatis, quorũ electiones & postulationes per sedẽ Apostolicã admitti cõsueuerũt, volumus obseruari. Et si de minoribus ætate 30. annorũ, Ecclesijs aut monasterijs huiusmodi cõtigerit prouideri, non dispensetur cum eisdem, vt Ecclesijs citra 27. ætatis annũ, monasterijs verò citra 22. præesse valeant. Quinimmò vt accuratiùs, diligẽtiusq́; idoneȩ personȩ promoueant́, statuimus, vt Cardinalis, cui electionis, postulationis, aut prouisionis Ecclesiæ seu monasterij relatio committetur, antequàm in sacro consistorio (vt moris est) referat commissionem examinis ac relationis huiusmodi sibi datam, vni cuiuslibet ordinis antiquiori Cardinali in ipso consistorio per seipsum, vel si ea die, qua sibi commissionis onus iniunctum fuerit, consistoriũ non fuerit, per secretarium suum, aut alium quemlibet ex suis domesticis familiaribus notam illam facere debeat, qui tres priores alijs quã primùm sui ordinis Card. eã significare teneãtur, negociũq́; electionis, administrationis, postulationisve aut ꝓmotionis summariè & de plano per seipsum dict⁹ relator examinet, & si qui contradixerint, his vocatis, idoneos, graues & fidedignos testes, & si expediens opúsve fuerit alios ex officio assumere, ꝓcessusq́; & iura eiusmodi relationis, vnà cũ dictis testium die faciendæ relationis secũ ad cõsistoriũ deferre debeat, neque vllo modo referat, si ꝑsens in curia promouẽdus, maiorẽ Card. partẽ anteà nõ adiuerit, vt quæ à referente collega sint Card. auditori, oculata fide, quantũ ad personã promouẽdi attinet, cognoscere possint. Promot⁹ verò, eosdem Cardinales, qui præsentes in curia fuerint, ex antiquo more cõsuetudineq́; laudabili quãprimũ visitare teneat́. Quẽ quidẽ morẽ, laudabilemq́; consuetudinẽ innouamus, ac inuiolabiliter obseruari mandamus. Et quoniã episcopalẽ dignitatẽ tueri illȩsam, & ne improborũ impugnationibus, aut accusãtium calũnijs passim pateat, muniri par est: statuimus, vt nullus Eps aut Abbas, quouis instante ac requirẽte, (nisi sibi copia & facultas legitimȩ defensionis permittatur) etiã si crimina fuerint notoria, diligẽterq́; partibus auditis, causa plenariè probata fuerit, dignitate priuari valeat. Néve aliquis prælatus inuitus, nisi alijs iustis efficacibus rationibus & causis, trãsferatur iuxta formã ac decretũ Cõcilij Cõstantieñ. Et qm̃ ex commẽdis monasteriorũ (vt magistra rerũ experiẽtia sæpiùs docuit) monasteria ipsa, tã in spiritualibus q̃ in tẽporalibus grauiter lȩdũtur, quippe quorum ædificia, partim cõmendatariorũ negligẽtia, partim auaritia vel incuria collabũtur, & indiès Diuinus cultus in his magis diminuitur, passimq́; obloquendi materia personis ꝑsertim secularibus prȩbetur, nõ absque dignitatis Apostolicæ sedis diminutione, à qua commendæ huiusmodi proficiscuntur: vt eorum indemnitati salubriùs consulatur, volumus ac sancimus, vt cùm illa per obitũ Abbatum, qui illi præerant vacauerint, nullo pacto cuiquam possint commendari, nisi pro conseruatione authoritatis Apostolicæ sedis, & ad occurrendum malitijs illam impugnãtium, pro temporum qualitate aliter nobis de fratrum nostrorum consilio visum fuerit expedire. Sed de persona idonea iuxta præscriptam constitutionẽ eis ita prouideatur, vt illis idonei Abbates (prout decet) præfuturi sint. Ea verò monasteria, quæ commendata fuerint, cum per eorum cessum vel decessum, quibus erãt cõmendata, cõmendæ huiusmodi cessauerint, cardinalibus duntaxat ac personis qualificatis & benemeritis commendari possint: ita tamẽ, ꝙ eorum monasteriorum commendatarij, quibus ea decȩterò cõmendata fuerint, cuiuscunque dignitatis, honoris & præminentiæ existant, etiam si Cardinalatus honore & dignitate fungantur, si mensam habuerint separatam, ac seorsum à mẽsa cõuentuali, quartã suæ mensæ partẽ pro instauratione fabricæ, seu pro ornamentis, vestibus ac paramentis emendis, sarciendisque aut pauperũ alimonijs, aut sustentatione, vt maior exiget ac suadebit necessitas, si verò mensa fuerit communis, tertiam omnium fructuum dicti monasterij sibi commendati partem pro supradictis oneribus supportandis & sustentatione monachorum, omnibus alijs deductis oneribus, impartiri teneantur. Ac literæ, quæ super monasteriorum huiusmodi cõmendis expedientur, cum clausula hoc ipsum specificè exprimente debeant expediri. Alioqui si aliter expediãtur, nullius sint roboris vel momenti. Et quoniã Ecclesijs huiusmodi absq́; aliqua fructuum diminutione prouideri decet, vt tam dignitati præsidentium, quam Ecclesiarum & ædificiorũ necessitati consulatur, decernimus pariter

for.* sedẽ Apostolicam

riter

riter ac statuimus, vt super earundem Ecclesiarum fructibus pensiones minimè reseruẽtur, nisi ex resignationis causa, aut etiam alia quæ in secreto nostro consistorio iusta, probabilis & honesta habita fuerit.

Statuimus quoque, vt decętero parochiales Ecclesiæ ac dignitates maiores & principales, aliaque beneficia Ecclesiastica, quorũ fructus, redditus & prouentus, ducentorum ducatorum auri de camera, secundum communem extimationem, valorem annuum non cõstituunt vel attingũt, necnon hospitalia, leprosariæ, xenodochia cuiuscũque valoris, quæ ad pauperum vsum & alimoniã instituta sunt, S.R.E. Card. non commendentur, aut alio quouis titulo conferantur, nisi per obitũ familiarium suorum vacauerint, quæ illis commendari possint, vt illa ad illarum personarum sibi gratarum & idonearũ commodum, infra sex menses dimittere teneantur, quibus etiam quo ad beneficia, ad quæ haberent regressum, præiudicare nõ intendimus. Ordinamus etiam, ne Ecclesiarum ac quorumcunque monasteriorum membra, à suo capite (quod est absurdũ) absq; legitima & rationabili causa disiungantur aut separentur. Vniones perpetuæ præterquam in casibus à iure permissis, vel sine rationabili causa, nequaquam fiant. Dispẽsationes autem ad plura incompassibilia vltra duo, nisi qualificatis iuxta formã iuris communis, nõ concedantur, nisi ex magna & vrgenti causa. Ex personis cuiuscunq; dignitatis, parochiales Ecclesias & earum perpetuas vicarias, ac dignitates maiores & principales, etiam per viam vnionis vel commendæ ad vitam, vltra quatuor obtinentibus, exnũc terminũ duorum annorum præfigimus, vt interim quatuor tãtùm ex eis retentis, reliquas dimittere teneãtur, & beneficia dimittenda huiusmodi resignari valeant in manibus ordinariorũ, ad effectũ, vt de illis prouideatur personis per eos nominandis, quacunque reseruatione etiam generali, etiã ex qualitatibus resignantium personarum resultante non obstante: quo elapso termino, nisi dimiserint, omnia vacare censeantur, ac possint liberè vt vacantia impetrari: talesque prætereà retinentes, pœnas extrauagantis execrabilis recolendæ memoriæ Ioannis Papæ 22. etiam prædecessoris nostri incurrant. Item statuimus, vt speciales reseruationes quorumcunque beneficiorum, ad cuiusuis instantiam minimè concedantur.

DE CARDINALIBVS.

Et cùm S.R.E. Card. cæteros oẽs in ipsa Ecclesia post summũ Pont. honore ac dignitate pręcedant, conueniens ac debitum est, vt vitæ munditia ac virtutum splendore cũctis præfulgeant. Quapropter non modò hortamur eos ac monemus, verumetiã statuimus & ordinamus, vt decætero quilibet Cardinalium pro tẽpore existens, iuxta doctrinam Apostoli, ita sobriè, castè ac piè viuat, vt non solùm à malo, sed ab omni etiã specie mali abstinẽs, coram hominibus luceat, Deumq; in primis operibus honorificet. Sint omnes vigiles, ac Diuinis officijs, Missarumq; celebrationibus intenti, habeantq; capellas suas in loco honesto, prout facere consueuerunt. 2.Tim.4 a 1.Tim.3. d 1.Thes. 5.d Sitque eorum domus, familia, mensa, supellexque, non fastu aut pompa, neq; superfluis rebus, neq; aliquo modo reprehensibilis, ne peccandi, excedendique modum licentia indè nascatur, sed vt æquum est, modestiæ & frugalitatis speculum dici mereantur. Illis itaque sint contenti, quæ sacerdotalem prę se ferant modestiam, ac prælatos & quoscunq; alios insignes viros ad Ro. curiam veniẽtes, benignè honorificeque, tam publicè quam priuatim, tractent, & apud nos & successores nostros, gratiosè liberaliterque eorum negocia commendata suscipiant.

Prætereà ministeriũ indecorum Epõrum, prælatorumq; in domibus nõ habeãt, ne cęteris pręesse instituti, & sacro charactere insigniti, in vilia descendãt ministeria, passimq; pastoralis officij contemptum inducant. Eos itaq; quos vel nunc habent, vel in posterum sunt habituri, honorificè vt fratres ac iuxta eorum status condecentiam tractent.

Cumq; Ro. Pont. cõmuni omnium Christifideliũ patri assistant, personarũ acceptatores vel aduocatos eos fieri, valdè inconueniens est. Propterea statuimus, ne partialitatem suscipiãt aliquã, neq; principũ aut communitatũ, vel quorumcunq; aliorum contra quẽcunq; (nisi quantũ iustitia & ęquitas postulat, eorumq; dignitas & cõditio requirit) ꝓmotores aut defensores fiant, sed à priuata omni passione seiuncti, sedandis & componendis inter quoscunq; litibus omni diligẽtia vacent incumbantq;: principum & quorumcunq; aliorũ, ac præsertim pauperum & religiosorum, iusta negocia pio promoueant affectu, oppressos & iniustè grauatos, iuxta vires suas & officij debitum, adiuuent.

Tituli sui loca, si præsentes in curia fuerint, personaliter: si verò absentes, per vicarium idoneum semel saltem singulis annis visitent: clericos & populos Ecclesiarum titulo suo subiectarum, cum diligentia inquirant, vigilentque circa cultum diuinum, & bona dictarum Ecclesiarum, moresque in primis & vitam clericorum & parochianorum solerter explorent, eosq; omnes & singulos, ad rectè honesteque viuendum paterno moneant affectu.

¶ Pro augmento autem diuini cultus & salute animæ suæ, quilibet Cardinalis vel in vita donet, vel in mortis articulo relinquat suo titulo, quãtum sit satis ad presbyterum vnum commodè ibi sustentandum: vel si Ecclesia indigeat reparatione, vel alia subuentione, tantum illi relinquat vel donet, quantum conscientiæ suæ videbitur.

Et cùm minimè deceat, affines & cōsanguineos, præsertim benemeritos & ope indigentes, negligere, sed illis prouidere iustū & laudabile sit, nō proptereà tamen vel beneficiorum multitudine, vel Ecclesiasticis redditibus ita eos impleri conuenire arbitramur, vt cæteri damnū ex huiusmodi largitionis intēperantia patiantur, & indè scandalum nascatur. Statuimus itaq;, vt Ecclesiarum bona temerè non effundant, sed ea in pijs & sanctis operibus exponant, quorum causa magni & opimi redditus per sanctos patres statuti & ordinati fuerunt.

Volumus etiā, vt ecclesijs eisdē Cardinalibus cōmendatis, etiā si cathedrales, abbatialésve aut prioratus, vel quæcunq; alia beneficia Ecclesiastica fuerint, absq; omni prorsus excusatione procurent, ac omni conatu suo prouideāt debitè inseruiri cathedralib⁹, dignos & idoneos vicarios seu suffraganeos, prout consuetudo fuerit, cū digna & cōpetenti mercede apponentes, reliquis autē sibi cōmendatis Ecclesijs aut monasterijs de iusto clericorum vel capellanorū, seu religiosorum aut monachorum, Deo sufficienter & laudabiliter seruientium numero prouidentes: ædificia quoque, possessiones, & iura quęcunq; in statu conuenienti cōseruent, & diruta instaurēt, sicut ad bonorum prælatorum & commendatariorum officiū spectat.

Statuimus etiam, vt dicti Cardinales circa numerum familiarium, equorumq; suis impensis alendorū, magna vtantur circunspectione ac diligenti prouidētia, ne maiorem numerū, quam sua facultas, cōditióve ac dignitas patiatur, habētes, luxus ac prodigalitatis vitio notari possint: néve rursus auari, sordidiq; habeantur, si in magnis & amplis redditibus, paucissimis victū pbeāt, cùm domus cardinaliū patens hospitiū, portusq; ac refugium proborum & doctorum maximè virorum & pauperū nobiliū, honestarúmque personarum esse debeat. Sint igitur circa modum & numerum tenendi prudentes, ac de familiarium qualitate in primis curiosi, ne ex alienis vitijs turpem sibi contrahāt infamię notam, vulgoq; obloquendi, calumniandiq; iustas præbeant occasiones.

Et cùm maximè prouidendum sit, vt non solùm coram Deo, cui primùm placere debemus, sed etiam corā hominibus opera nostra probentur, vt cæteris exemplo ad imitandum possimus esse, ordinamus vt quilibet Cardinalis se domus ac familię suę optimum rectorem, præfectumq; ostendat esse, tam circa ea, quæ extrinseca omnibus apparent, quàm quæ intùs latent abscondita. Habeat itaq; eorum quisq; sacerdotes & Leuitas honestis vestimentis indutos: attentéq; caueat, ne quis in familia sua quoquo modo beneficiatus, & in sacris ordinibus constitutus, vestes portet versicolores, nec eo habitu vtatur, qui ordini Ecclesiastico parū

2.Cor. 8. d

conueniat. Quare in presbyteratus ordine cōstituti, vestes colorum, quæ clericis à iure non prohibeantur, deferre debeant, vsq; ad talos saltem demissas. Et habentes dignitates in cathedralibus, & canonici etiam dictarum cathedralium, ac primā dignitatem in collegiatis habentes, & cardinalium capellani Missas celebrantes, caputium deferre in publico teneantur, scutiferis verò paulò supra talos concedantur.

Parafrenarij, quia in assiduo sunt motu, ministerióque funguntur laboriosiore, breuioribus ac magis expeditis vestibus vti possint, etiamsi fuerint clerici, dūmodò in presbyteratus ordine non sint constituti: ita tñ, vt ab honestate non discedant, sed ita viuāt, vt mores Ecclesiasticis suis ordinibus non discrepent.

Reliqui verò clerici tēperatè ac modestè oīa faciāt, & tā ipsi clerici beneficiati, quàm in sacris ordinibus cōstituti, comā neq; barbam nō nutriant, neque mulas aut equos cū phaleris, ornamentisque ex velluto aut serico factis habeant, sed eiusmodi rebus ex pāno tantùm aut corio simpliciter vtantur.

Si quis autē familiariū prædictorū cōtrafecerit, aut post tres mēses legitima monitione pcedēte à pręsentiū publicatione, huiusmodi vestes phibitas gestauerit, in excōmunicationem incurrat. Si verò infrà tres alios menses non se correxerit, à perceptione fructuū ex bñficijs, q̄ obtinet, suspēsus intelligatur. Quòd si per alios sex mēses in huiusmodi pertinacia obstinat⁹ perseuerit, legitima similiter monitione pcedēte, beneficijs omnibus, quæcunq; habet, priuatus sit & esse censeat: eaq; sic vacātia, à sede Apostolica liberè impetrari valeant. Quę oīa & singula in nostris & cuiuscunque Ro. Pōt. pro tēpore existentis familiaribus, & similiter in omnibus alijs clericis beneficiatis, vel in sacris ordinibus cōstitutis, ac etiā curialibus, locum habere volumus. Hoc vno tantū excepto, q dicti nostri & Ro. Pōt. familiares, rubri coloris vestimēta gestare possint, pro decentia & consuetudine dignitatis pōtificalis. ¶ Et quā ad Cardinales maximè spectat operū optimorū cura, p viribus laborabūt scire, quę regiones hæresib⁹, erroribusq; ac superstitionibus cōtra verā & orthodoxā fidē infectæ sint, & vbi diuinorū mādatorū Ecclesiastica deficiat disciplina: quiq; Reges ac principes seu populi bellis infestētur, vel infestari timeāt. Hęc & huiusmodi scire, ac nobis & Romani Pōt. p tempore existenti referre operam dabunt, vt opportuna & salutaria talibus malis ac pestibus remedia vigilanti studio excogitari valeant. ¶ Et cùm frequenti ac propè quotidiana experiētia notū sit, prouincijs ac ciuitatibus propter suorū legatorum de latere absentiam multa sępiùs cōtingere mala, variaq; non sine Apostolicæ sedis præiudicio scandala oriri, statuimus & ordinamus, vt nul-

lis Car-

iis Cardinalibus prouincias ac ciuitates legationis titulo obtinentibus, eas per locũ tenentes aut officiales quoscunq; administrare liceat, sed personaliter ipsi pro maiori parte temporis adesse, atq; eas omni vigilantia regere & gubernare teneantur. Et qui nunc titulum legationis obtinent, aut pro tempore obtinebunt, si in Italia, intra tres menses: si extra Italiam, quinq; à die præsentis publicationis ad suas prouincias ire, ac maiorem temporis partem ibi residere teneantur: nisi de nostro & successorum nostrorum mandato, ꝓ aliquibus grauioribus negocijs in Ro. curia retineantur, vel ad alia loca, prout necessitas postulat, mittantur: & tunc in dictis prouincijs ac ciuitatibus vicelegatos, auditores, & locum tenentes cæterosque consuetos officiales, cum debitis prouisionibus ac salarijs habeant. Qui præmissa omnia & singula non seruauerit, emolumentis quibuscunque legationis careat. Quæ quidem propter hoc antiquitùs ordinata & instituta fuerunt, vt oportuna legatorum præsentia populis esset salutaris, non vt ipsi laborum & curarum penitùs expertes, lucro tantùm sub legationis titulo inhiarent. Et cùm Card. officiũ in primis versetur in frequenti Ro. Pont. assistentia & Sedis Apostolicæ negocijs, propterea statuimus, vt omnes Card. in Rom. curia resideant. Et qui sunt absentes, si in Italia, intra sex menses: si extra Italiam, infra annum à die publicationis præsentis constitutionis reuertãtur. Alioqoin fructus beneficiorum & omnium officiorum suorum emolumenta amittant, omnibusq; priuilegijs generaliter & specialiter Cardinalibus concessis, quandiu abfuerint, omninò careant, exceptis tamen illis, quos ratione officij ab Apostolica Sede iniuncti, vel de Ro. Pont. mandato aut licentia, vel iusto metu, aut quauis alia legitima causa impediente, vel ægrotationis abesse cõtingat: priuilegijs, indultis, & immunitatibus, eisdem Cardinalibus concessis, & in bulla nostra sub data coronationis nostræ contentis & expressis, in suo robore nihilominùs permanentibus.

Statuimus insupèr, vt expensæ funebres Cardinalium, cõputatis omnibus, M. D. Floreñ. summam excedere nõ debeant, nisi executorum prouidentia, iustis allegatis causis ac rationibus, plùs exponendum esse duxerit. Exequiæ & castrum doloris, prima & nona die fiant: infra octauam verò, Missæ de more celebrentur.

Pro reuerentia autem Sedis Apostolicæ, vtilitateq; & honore communi pontificis & ipsorum Cardinalium, vt scandalorum, quæ nasci possent, occasio tollatur, maiorq; in sacro senatu libertas votorum fiat, liceatq;, vt par est, Cardinali cuiq; secundum Deum & conscientiam suam, liberè & impunè quodcunq; sentiat, dicere: statuimus, ne quis Cardinaliũ vota in consistorio data, & quęcunq; ibi gesta aut dicta, quæ in odium, aut præiudicium, aut scandalum alicuius redundare possint, scripto aut verbo, vel quouis alio modo reuelet sub pœna periurij & inobedientiæ; & quotiescunq; à nobis & Rom. Pont. pro tempore existeñ. specialiter & expresè vltra præmissa indictum fuerit super aliqua re silentium, si quis cõtrafecerit, vltra dictas pœnas excommunicationem latæ sententiæ incurrat: à qua non possit absolui, nisi à nobis vel præfato Pont. Rom. & cum expressione causæ, prætetquàm in mortis articulo.

REFORMATIONES CVRIÆ ET ALIORVM.

Et cùm omnis ętas ab adolescentia prona sit ad malum, & à teneris assuefieri ad bonũ, magni sit operis & effectus, statuimus & ordinamus, vt magistri scholarium & præceptores, pueros suos siue adolescentes nedum in grammatica & rhetorica, ac cęteris huiusmodi *audire & instruere debeant, verùm etiam docere teneantur ea, quæ ad religionẽ pertinent, vt sunt præcepta diuina, articuli fidei, sacri hymni & psalmi, ac sanctorũ vitæ: diebusque festiuis nihil aliud eos docere possint, quàm in rebus ad religionem & bonos mores pertinẽtibus, eosq; in illis instruere, hortari & cogere, inquantum possint, teneantur, vt nedum ad Missas, sed etiã ad vesperas diuinaq; officia audienda, ad Ecclesias accedant, & similiter ad prædicationes & sermones audiendos impellant, nihilq; contra bonos mores aut quod ad impietatem inducat, eis legere possint. Gen. 6. a for.* erudire

Ad abolẽdam verò execrabilem blasphemiam, quæ in maximum diuini nominis, & sanctorum cõtemptum supra modum inualuit, statuimus & ordinamus, vt quicunque Deo palàm seu publicè maledixerit, contumeliosisq; atq; obscœnis verbis Dominum nostrum IESVM Christũ vel gloriosam Virginem Mariã eius genitricem expresè blasphemauerit, si munus publicũ iurisdictionẽmve gesserit, perdat emolumenta trium mensium pro prima & secũda vice dicti officij: si tertiò deliquerit, illo eoipso priuatus existat. Si clericus vel sacerdos fuerit, eo ipso quòd de delicto huiusmodi fuerit cõuictus, etiam beneficiorum quęcunq; habuerit, fructibus applicandis, vt infra vnius *anni mulctetur: & hoc fit pro prima vice, qua blasphemus ita deliquerit: pro secunda verò si ita deliquerit, & conuictus (vt præfertur) fuerit, si vnicum habuerit beneficium, eo priuetur: si autẽ plura, quod ordinarius maluerit, id amittere cogatur. Quòd si tertiò eius sceleris arguatur & conuincatur, dignitatibus ac beneficijs omnibus quæcunque habuerit, eoipso priuatus existat, ad eaque vlteriùs retinenda inhabilis reddatur, eaque liberè impetrari & conferri possint. Laicus verò blasphemans, si nobilis fuerit, pœna 25. ducatorum mulctetur: & pro secunda vice, L. fa- for.* anni spatium

bricæ

bricæ Basilicę principis Apostolorum de vrbe applicandis: & alijs, vt infrà deducitur: pro tertia verò, nobilitatem perdat. Si verò ignobilis ac plebeius fuerit, in carcerem detrudatur. Quòd si vltra duas vices publicè blasphemans depræhensus fuerit, mitra infami per integram diem ante fores Ecclesiæ principalis mitratus stare cogatur. Si verò pluriès in hoc ipsum peccatū lapsus fuerit, ad perpetuos carceres vel ad triremes damnetur ad iudicis deputati arbitrium. In foro autem conscientiæ nemo blasphemiæ reus, absq; grauissima pęnitentia, seueri confessoris arbitrio iniuncta, possit absolui. Qui verò reliquos sanctos blasphemauerit, arbitrio iudicis rationem personarum habituri, minùs aliquanto puniri volumus. Statuimus etiam, vt seculares iudices, qui contra tales blasphemiæ conuictos nō animaduerterint, eosq; iustis pœnis minimè affecerint, quantum in eis fuerit, quasi eidē sceleri obnoxij, eisdem quoq; pęnis subijciantur. Qui verò in illis inquirendis puniendisq; diligentes & seueri fuerint, pro qualibet vice decem annorum indulgentiam consequantur, & tertiam partem mulctæ pecuniariæ habeant. Quicunq; verò blasphemantem audierint, eum verbis acriter obiurgare teneantur, si citra periculum suum id fieri posse continget, eundemq; deferre, vel notificare apud iudicem Ecclesiasticum, seu secularem intra triduum debeant. Quòd si plures dictum blasphemantem simul audiuerint, singuli eū accusare teneantur, nisi fortè omnes conuenerint, vt vnus pro cūctis tali fungatur officio. Quos omnes in virtute sanctæ obedientiæ hortamur & monemus in Domino, vt pro diuini nominis reuerentia & honore, in suis dominijs ac terris pręmissa omnia seruari & exactissimè exequi mandent ac faciant, vberrimam ab ipso Deo tam boni ac pij operis mercedem habituri, similemq; annorū decē indulgentiam ab Apostolica sede cōsecuturi cum tertia parte mulctę, qua dictus blasphemus plectetur, quotiès tale scelus puniendū curauerint. Quam quidem indulgentiam, & reliquam tertiam mulctæ partem accusatori, blasphemi nomen deferenti, similiter cōcedi & assignari volumus, alijs pœnis contra huiusmodi blasphemos per sacros canones expressis, nihilominus in suo robore manentibus.

Vt clerici præsertim castè, continenterq; iuxta canonum præcepta viuant, statuimus, vt cōtrafacientes acriter secundum canones puniātur. Si quis verò tam laicus, quàm clericus, de crimine, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, conuictus fuerit, pœnis per sacros canones aut ius ciuile respectiuè impositis puniatur. Concubinarii autem, siue laici siue clerici fuerint, eorundem canonum pęnis mulctentur: neq; superiorum tolerantia, seu praua consuetudo, quæ potiùs corruptèla dicenda est, à multitudine peccātiū, aliáve quælibet excusatio eis aliquo modo suffragetur, sed iuxta iuris censuram seuerè puniantur.

Colo. 3.

At bonum verò & quietum regimen ciuitatum, ac locorum omnium Romanæ Ecclesiæ subiectorum constitutiones bonæ memoriæ Ægidij Episcopi Sabinensis olim editas innouamus, easq; inuiolabiliter seruari præcipimus & mandamus.

Et vt nefariæ Simoniæ labes ac pestis non solùm à Ro. curia, sed ex omni etiam Christiana ditione in perpetuum eijciatur, constitutiones per antecessores nostros etiam in sacris Concilijs cōtra huiusmodi Simoniacos editas innouamus, easq; inuiolabiliter seruari præcipimus, ac pœnas in eis contentas, pro expressis & insertis haberi, & delinquētes etiam authoritate nostra affici volumus.

Statuimus quoq; & ordinamus, vt quilibet habens beneficium cum cura vel sine cura, si post sex menses ab obtēto beneficio diuinum officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, beneficiorum suorum fructus suos non faciat pro rata obmissionis recitationis officii & tēporis, sed eos tanquàm iniustè perceptos, in fabricas huiusmodi beneficiorum vel pauperum eleemosynas erogare teneatur. Si verò vltra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione præcedēte, beneficio ipse priuetur, cùm propter officium detur beneficium. Intelligatur autem officiū omittere, quo ad hoc, vt beneficio priuari possit, qui per 15. dies illud bis saltem non dixerit, Deo tamen vltra præmissa de dicta omissione redditurus rationem. Quæ pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis totiès sit quotiès contra facere conuincantur.

Et cùm fructuum Ecclesiarum cathedralium & Metropolitanarum, monasteriorūq; & aliorum quorumcunq; beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio & administratio, ad nos & Rom. Pont. pro tempore existētem, & illos etiam, qui eiusmodi Ecclesias, monasteria & beneficia iure & canonicè obtinent, solùm pertineāt, secularesq; principes, omni etiam diuino iure id prohibente, dictis Ecclesijs, monasterijs, ac beneficiis intromittere se nullatenùs debeant: statuimus & ordinamus, vt fructus, redditus & prouentus Ecclesiarum, monasteriorum ac beneficiorum, per seculares vllos principes, etiam si Imperator, Reges, Reginæve, seu respublicæ vel potentatus fuerint, aut per eorū officiales, seu iudices etiam Ecclesiasticos, vel quascunq; alias personas, publicas vel priuatas, de eorundem Imperatoris, Regum, Reginarúmve ac Principum, rerumq; publicarū, vel potentatuum mandato, sequestrari occupari ve aut modo aliquo detineri, ipsisq; huiusmodi Ecclesias, monasteria ac beneficia obtinentes, sub pretextu fabricæ instauratio-

nisque

nisque sine Ro. Pont. pro tempore existentis expressa licentia, aut eleemosynarũ, seu quouis alio colore aut fuco, impediri non debeant, quo minus de illis vt anteà liberè ac sine impedimento disponere valeant. Et si sequestrati fuerint, occupati ve aut detenti, integrè libereque, ac sine exceptione vel mora, prælatis ad quos de iure legitimeq; spectant, restituantur: de quibus si dissipati nusquam reperiri possint, eorum iusta æstimatione facta, dictis prelatis satisfieri volumus per eos, qui dictas sequestrationes, applicationes, dissipationesq; fecerint, aut fieri mandauerint, sub pœna excommunicationis aut interdicti Ecclesiastici, talium principum terris & dominio eoipso incurrendis. Et vt eorum, ac eisdem subiectorum bona vbicunq; reperta, si moniti parére noluerint, capi & retineri possint. Ipsi verò contrafacientes, tã supradictis pœnis, q̃ priuationis feudorum & priuilegiorum, quæ à nobis & Romana vel alijs Ecclesijs nunc & pro tempore obtinuerint, & aliis contra violatores & oppressores libertatis Ecclesiasticę etiam per extrauagantes & alias constitutiones, etiam incognitas, & forsan in vsu non existentes, impositis, quarum omnium tenores pro expressis & insertis habentes innouamus, ac perpetuũ firmitatis robur habere decernimus & declaramus, ac secundum eas per quoscunq; iudices, etiam sanctæ Ro. Eccle. Card. sublata & adepta eis aliter iudicandi declarandiq; potestate, sentẽtiari, iudicari, & interpretari debere volumus atq; mandamus.

Et cùm à iure, tam diuino quàm humano, laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit, innouamus omnes & singulas constitutiones fe. re. Bonifacij Papæ VIII. etiam prædecessoris nostri, quæ incipit, Felicis. & Clementis V. quæ incipit, Si quis suadente, necnon quascunq; alias Apostolicas sanctiones, in fauorem libertatis Ecclesiasticæ, & contra eius violatores quomodolibèt editas, & pœnis etiam contra talia præsumẽtes, in bulla, quæ legitur in cœna Domini, cõtentis, in suo robore permansuris. Et cùm in Lateranẽ. pariter ac Conciliis Generalibus sub excommunicationis pœna prohibitum fuerit, ne Reges, Principes, Duces, Comites, Barones, respublicæ, & alii potentatus quicũq; regnis, prouinciis, ciuitatibus ac terris quoquo modo præsidentes, collectas, decimas & alia huiusmodi onera, clericis, prælatis & aliis quibuscunq; personis Ecclesiasticis imponant, exigantq;, néve à spontè etiam dantibus & consentientibus eam recipiãt: atque in præmissis auxilium, fauorem, consiliúmve palàm vel occultè præstãtes, in excõicationis latæ sententiæ pœnam eoipso incidant, & ipsæ quoq; respublicæ ac communitates & vniuersitates circa hoc quomodolibèt delinquentes, Ecclesiastico eo ipso subijciantur interdicto: prælati etiam præmissis absq; Ro. Pont. expressa licentia, vltrò cõsentientes, excõicationis & depositionis pęnam ipso facto incurrãt, statuimus & ordinamus, vt decæterò talia præsumentes, etiam si (vt præfertur) qualificati fuerint, vltra supradictas pœnas, quas contrauenienda eo ipso incurrere volumus, innouamus, ꝙ ad oẽs actus legitimos, inhabiles & intestabiles habeant. Et cùm secundum leges ciuiles, & sacrorũm canonum censuras, sortilegia per inuocationem dæmonum, incantationes ac diuinationes, superstitionesq; prohibitæ sint: statuimus, decernimus, & ordinamus, vt clerici, q in pręmissis culpabiles inuenti fuerint, arbitrio superiorum infamia notentur: si verò nõ destiterint, deponantur, atq; in monasterium ad tẽpus arbitrio superioris perfiniendum detrudantur, beneficiisq; & officiis Ecclesiasticis priuentur. Laici verò vtriusq; sexus, excommunicationis & aliis pęnis iuris, tam ciuilis, quàm canonici, subiaceant.

Et omnes ficti Christiani, ac de fide malè sentientes, cuiuscunq; generis aut nationis fuerint, necnon hæretici, seu aliqua hæresis labe polluti, vel Iudaizantes, à Christi fideliũ cœtu penitùs eliminentur, & à quocunq; loco, & præsertim à Rom. curia expellantur, ac debita animaduersione puniãtur, statuimus, vt contra eos diligenti inquisitione vbiq; & in dicta curia maximè, procedatur per iudices per nos deputãdos, & eius criminis reos, & legitimè conuictos, debitis pœnis puniri, relapsos verò, absq; vlla spe veniæ aut remissionis affici volumus. Et cum constitutiones & ordinationes nostræ huiusmodi, quas pro nunc ordinamus, vitam, mores, Ecclesiasticamq; disciplinam concernant, tam officiales nostros, quàm alios, tam in Rom. curia, quàm extra vbique locorum commorantes imitari conuenit, illis ligari, eosq; ad eorum obseruationẽ inuiolabiliter teneri volumus atq; decernimus. Et ne constitutiones ipsæ aliis censuris ac pœnis in cõtrafacientes per antiqua iura & constitutiones impositis, derogare in aliquo videantur, cùm ad augmentum editæ atque excogitatæ fuerint, etiam declaramus, per earum dispositiones ordinationesque, nihil prorsus iuri communi, vel decretis aliorum Ro. Pont. vllatenùs derogatum esse. Quinimmò si qua in eis propter peruersam temporum, aut locorum vel hominum corruptelã, vel abusum, aut quancunq; aliam causam minimè probandam, vigorem suum amiserint, ea ex nunc innouamus, cõfirmamus, & inuiolabiliter obseruari mandamus. Quas nostras consultissimas cõstitutiones, post duos menses ab earũ publicatione, ligare debere, ẽt decernimus & declaramus: districtiùs inhibentes, ne quis eas glosare, vel super eis cõmentaria, interpretationésve facere, absque speciali nostra vel sedis Apostolicæ licentia, præsumat. Si quis autem ausu temerario cõtrauenerit, excom-

muni-

municationis latæ sententiæ pœnam eo ipso incurrat. Nulli ergo omninò hominū liceat hanc paginam nostrorum statuti, sanctionis, reformationis, intentionis, ordinationis, exhortationis, monitionis, præcepti, voluntatis, innouationis, confirmationis, mandati, decreti, declarationis, & inhibitionis infringere, vel eo ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ in publica sessione, in Lateranensi sacrosancta Basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicæ 1514. tertio Nonas Maij, pontificatus nostri anno secundo.

Bulla seu schedula indictionis decimæ sessionis sacrosancti Laterani Concilij, lecta per eundem Reuerend. patrem Dominum Archiepiscopum Neapolitanum in nona sessione.

LEo Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriā, sacro approbante Concilio. Vt hoc sacrum Lateranen. Concilium, ad finem vbertimæ speratæq; vtilitatis perducatur, possintq; dicti prælati & alij vocati cōmodè venire, & personaliter adesse, vt speramus: cumq; alia plura & grauiora in eo tractanda, discutiendaq; remaneant, ad omnipotentis Dei laudem & Ecclesię suę exaltationem, decimam sessionem continuationis celebrationis ipsius sacri Lateranen. Concilij, Cal. Decembris, quæ erit sexta feria post festum S. Andreæ Apostoli, 1514. Pont. nostri anno secundo, sacro Cōcilio approbante, indicimus.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ indictionis, designationis, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotētis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorū eius, se nouerit incursurum. Datum Romę in publica sessione, in Lateranen. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1514. tertio Nonas Maij, Pont. nostri anno secundo.

Qua perlecta, idem Archiepiscopus petijt à sanctissimo domino nostro, & à Reuerend. patribus Concilij, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula, seu bullis per eum recitatis. Et omnes præter infrascriptos, qui votārunt prout infrà, responderunt placere.

Particulares qui votārunt, primò reuerēdus pater dominus Ieremias Archiepiscopus Tranen. qui dixit, non placere ea, quæ deuiant à iure, & etiā, quia prouidetur quo ad multa non necessaria, & generalia omittuntur.

Reuerendus pater dominus Ioannes Staphyleus Episcopus * Sibinicen. dixit placere sibi, quòd in omnibus in schedula cōtentis, quo ad omnes cuiuscunq; ordinis, seruetur dispositio iuris communis.

* Seboni-cēn.

Reuerendus pater Dominus Scaramuza Episcopus Cuman. dixit, placere verba, cessante metu Cardinalium.

Reuerēd. patri domino Gabrieli Archiepiscopo Dyrrhachien. placent omnia, pręter constitutiones Ægidij Card. quas ignorat.

Reuerendo patri Domino Christophoro Polignianen. non placet, quo ad resignationem beneficiorum, sed quo ad cætera sic.

Reuerend. patri dño Michaeli Monnpolitano placent, præter quo ad duo incompatibilia, quia vult, quòd sint qualificati.

Reuerend. patri domino Benedicto Episcopo Chien. placent, præterquàm de incōpatibilibus resignandum quo ad præterita, & de accusandis & repræhendēdis blasphemiis in criminalibus. Locus obscurus.

Deindè sanctissimus dominus noster auditis votis respondit, quòd mutabuntur aliqua verba, sed non mutabitur sententia: & q̄ contenta in eis, suæ sanctitati aliàs placent. Super quibus omnibus & singulis, dominus Marius de Peruschis procurator Concilij, petiit instrumentum & instrumenta.

Quibus absolutis, & incepto hymno per sanctissimum dominum nostrum Leonem, Te Deum laudamus, &c. ad referendum Deo gratias de bonis operibus expletis, prout est de more sacrorum Conciliorum, & capella cantorum respondente vsq; ad finem hymni, fuit dissoluta sessio. Et sanctissimus dominus noster cum reuerend. dominis Cardinalibus & prælatis equitando accesserunt ad palatium S. Petri in Vaticano, associantes sanctissimum dominum nostrum, vt tenentur. Quo ibi dimisso, omnes reuersi sunt ad proprias domos & habitationes ad Dei laudē.

LEONI DECIMO PONT. Max. Antonius Puccius humilimè pedes osculatus, sese commendat.

PAulò post tuam ad summi Apostolatus apicem gratissimam omnibus assumptionem, Beatiss. pater, ad vrbem profectus, quo Septemuiratus munus, à reuerēdissimo patruo meo gratia & munificentia tua in me trāslatum exercerem, nihil sanè magis optaui, quàm aliquam dari occasionem, qua singularem meę erga sanctitatem tuam seruitutis affectum, si non implere, aliquo saltem indicio declarare possem. Qua de re superioribus mensibus Beatitudine tua velut æstuantis desiderij mei præsaga, per difficile mihi orandi in Lateranen. Concilio munus demandante, licèt impar meis illud humeris viderem, more tamen amantium, non quid vires possent ingenii, sed quantum vis auderet amoris, inspiciens, quicquid benignè per te fuit iniunctum, prompta mentis hilaritate suscepi, susceptumq; hodiè in Augu-

stissimo

stissimo Lateranensi templo coram inclyto sanctitatis tuæ conspectu, benigna grataq; eius attentione pro viribus præstiti. Et cùm non ab re fore duxerim, vt quam adstantibus voce protuleram, eam literis tibi vni, à quo omnium salus vnicè pendet, perpetuò dedicarem: Accipe(quæso) meæ in te obseruantiæ ac seruitutis qualecunq; testimoniũ, eo præcipuè animo, vt si quid forte aures, mentemque tuam minùs grauiter vel ornatè dictum offenderit, non temeritati, quam cum tanto periculo minimè attentassem, sed flagranti potiùs amori ascribas,qui (Hieronymo teste) modum non habet,ordinem nescit,mensuram ignorat.Si qua verò non tam ex intima Rhetorices officina, quàm præcipuis hausta Theologis, legentem te oblectauerint,ea obedientiæ merito tribuas,cùm diuinæ misericordiæ munere factum sit, vt quod optaui & volui, aliqua etiam ex parte possem. Reliquum ergo mihi est, dies noctésque clementissimum Deum orare, vt si dicendo expresserim, quæ tu pro pietate in Deum, pro morum disciplina, pacisque cultu in hac ipsa nona sessione sacrosancto approbante Concilio decreuisti, vbiq; ab omnibus Christifidelibus syncerè ac integerrimè obseruentur. Vale.

In sermone de Assumptione Virginis Mariæ.

ORATIO HABITA PER Reuerendum patrem Dominum Antonium Puccium,cameræ Apostolicæ clericum, in nona Sacrosanct. Lateranen. Concilij sessione, tertio Nonas Maij, 1514.

NVllum tempus vnquam fuisse memini, Pont.Max.patres amplissimi,& clarissimi præsules, quo magis animum meum commotum,affectum, inflammatumq; senserim, quàm hodiè totum me apud sanctitatem tuam de vniuerso Ecclesiæ DEI statu verba facturum,commoueri, affici, inflammarique sentio. Licèt enim diuinæ maiestatis tuæ conspectus, rutilanti cuius fulgore imbecilles oculi mei caligãt, tot amplissimorum patrum cõsessus, quorum nemini ingenio vel sapientia plurimarumq; rerum peritia mereor comparari,ipsius deniq; pertractandæ rei magnitudo, quæ omnem ingenij vbertatem, omnem dicendi copiam, omne orationis genus excedit, nõ mediocriter me dicere incipientem terreat: recreat tamen, recreat,ac summoperè animum meum reficit ratio communis boni, quod ex sacrosancti istius consessus consilio atq; decreto vniuersæ Christianæ fidei,Catholicæque Ecclesiæ prouenturum spero, mihique omninò polliceor. Noster nanq; Deus Iesus à morte resurgens,& in altum ascendens, vt cælestia indè dona mortalibus largiretur, si Ecclesiæ sponsæ suæ, à qua corpore discesserat, pro ministerio exercendo,pro gente illuminãda, pro fide consummanda, quosdam concessit Apostolos, Prophetas aliquos, nonnullos Euangelistas,doctores non paucos, pastores verò quàmplurimos, nimirùm ego velut Simeon alter animo & corpore debeo exultare,qui hodiè non virtute propria excitatus, sed obedientiæ ratione compulsus, eò meruerim oraturus accedere, quò pro vniuersa tandem Ecclesia Dei reformanda singulorũ, quos dixi,sacros,piosq; successores ac imitatores,& iam frequentes video conuenisse, & frequentiores propediem conuenturos non dubito. Gaudeo igitur iure optimo, vtque conceptum à me gaudium vberiori plenitudine compleatur, duo dicturo mihi à Beatitudine tua Pont.Max.bona horum amplissimorum patrum venia, concedi flagranter opto,humilimeq; deposco. Primum, vt sacratissimæ Dei sponsæ (præsenti cuius corpori in melius reformando toto animi inhæres affectu) excellentiam, præcipuas deinde reformandi causas,pro mea,quantula sit,dicendi facultate,in medium afferam, quo cõceptam animo tuo reformationem, & à nobis optatam diu,vehementissimeq; speratã, omni studio, labore atque conatu prosequi non desistas. Sed antequàm hæc aggrediar, per Angelicam salutationem à beatiss. Virgine opem suppliciter implorabo.

Ephe. 4.

Luc.2.

Aue Maria gratia plena &c.

CVpientibus nobis,beatiss.Pater, supernæ illius Hierusalem (quam rectè liberam, communemq; omnium matrem sacra testatur pagina) excellentiam,admirabilemque gloriam & dignitatem accuratiùs indagare,tria potissimum consideratione, attentioneque digna in mentem veniunt: Primũ, quòd gratuita dote à sponso prælecta, deinde spirituali & indiuidua copula illi coniuncta, beatissima postremò sobole fœcunda mater effecta est. Vniuerso siquidem humano genere protoparentum nostrorum transgressione vanitati subiecto, eiusque rationabili intellectu peccatorum caligine obscurato, ac diuinorum semitam mandatorum prorsus oblito, impiaque cordis sui desperatione in omnem impudicitiam,turpitudinẽ,immunditiam prolapso, demerso atque defixo, sapientis Dei filius coomnipotenti & coæterno cum patre sapientiæ suæ lumine in beneplacita paternæ voluntatis dispẽsatione perspiciens mortales omnes non per aliũ quàm per seipsum filium ab æterno Deum, sed in extremo tempore hominem factum, inter Deum patrem & homines mediatorem futurum, ipsi paternæ maiestati reconciliari oportere,cæleſtiq; gratia recreari, ac perenni demum cœlorum hæreditate donari, tam insigne misericordiæ ac pietatis & dilectionis erga nos sacrificiũ vel in ipso crucis patibulo offerre non recusauit. Licèt enim vnicam illã sponsam,cui per spiritale & castissimum matrimonium adueniente temporis plenitu-

Galat. 4.d

plenitudine in odorem suauitatis insolubiliter iungendus erat, ita sordidam atq; inopē conspicaretur, vt neq; sordes eius humano more copia rerum delere, neque forma inopiam excusare posset, nimio tamen humanæ salutis ardore flagrans, antequàm è paterno sinu prodiens, mundum ingrederetur, ad patrem ipsum in throno conuersus clamauit:
Psal. 39. Hostiam & oblationem noluisti, Holocausta
Hebr. 10. & pro peccato nō postulasti, Corpus autem adaptasti mihi: tunc dixi, Eccè venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciam voluntatem tuam. Quam, obsecro, voluntatem ad nos veniens Iesus Dei filius facturus erat? Illam nempe, illā, qua prædestinatus adoptionis filios sanctificauit, cùm sanctissimo illo corpore diuinæ suæ naturæ inuisibili Spiritussancti artificio, de purissima Virginis carne aptato, in araq; crucis vltrò pro nobis oblato, de sacratissima ipsius corporis aqua sanguineq; preciosissimo, gratuitam dotem heu nimis charam, nimisq; preciosam, Ecclesiæ sponsæ suę constituit atq; confecit. Quo quidem lauacro, profluuioq; dotali eandē sponsam ab omni labe ita mundauit, omnique scientiæ ac sapientiæ thesauro locupletauit, vt omnium meritò pulcherrima atq; ditissima prædicari deberet, sacro illo testante eloquio: Sicut lilium inter spinas, ita amica mea
Cant. 2. a inter filias. Ac rursus: Multæ filiæ congrega-
Pro. 31. d uerunt sibi diuitias, tu verò supergressa es vniuersas. At per quam reputamus spiritualem copulam, tam sanctum Christi & Ecclesiæ matrimonium consummatum? per eam profectò, theologorum iudicio, qua non solùm duo per mutam coniunctionē caro vna, sed vnum potiùs in carne vna effecti sunt, ca-
Cant. 2. d nente sponsa: Dilectus meus mihi, & ego illi. Id quod sacrum diuinumq; mysterium præclarus ille vniuersarum gentium institutor vas electionis diuinitùs contemplatus, magnum matrimonij sacramentum in Christo & Ecclesia consummatum esse testatus est.
Ephe. 5. g Quippe qui tanta vnitatis vi, tamq; indissolubili amoris nexo mutuò coniuncti sunt, ligati, atq; constricti, vt nō minùs difficilè iudicetur, à latere sponsi consortem eius Ecclesiam segregari, q̄ sit etiam impossibile, Christum Iesum Saluatorem nostrum, aut hominem sine Deo interpretari, aut Deum sine homine intelligere, cùm vtranq; in se naturam plenissimè contineat: nec aliquo modo Christus exprimi possit, quin Deus pariter atq; homo, idemq; mediator Dei & hominum exprimatur. Non est igitur mirum, tale tantumq; matrimonium non modò secundum legem diuortium nullū pati, sed quod omnem naturæ ordinem, modum, consiliū, institutum, atque decretum excedit, nec ipsa quidem temporali sponsi morte dirimi vllo
Matt. 19. a modo potuisse. Siquidē mortales matrimo-
Marc. 10. a nio coniungit Deus, quos licèt homo separare non possit, mors tamen ipsa dirimit atq; dissoluit. In Christi verò Ecclesiæque matrimonio coniungitur ipse Deus, qui vt per se incorruptibilis & immortalis existēs, ita incorruptibile & immortale matrimoniū cum sponsa contrahens & consummans, insolubili eius amplexu atq; consortio post mortē magis quàm in præsenti vita potitus est. Quā sanè mutuam, insolubilemq; cōiunctionem ascendente Iesu ad patrem vehementissimè admirantes Angeli conclamàrunt: Quæ est Cant. 8. b
ista, quæ ascendit * per desertum delicijs af- *de deserto
fluens, innixa super dilectum suum? Sed quid mirum, cœlestem sponsum, speciosum forma præ filijs hominum, perpetua indissolubilique copula cum sponsa sua in terra & in cœlo coniunctum fuisse? cùm mortales omnes vxoribus senio confectis, non alia ferè q̄ prolis susceptæ gratia, diuturno earum consortio delectentur: ipse verò ex virgineo ac fœcundissimo consortis suæ ventre, non quidem arescente vnquàm vel senescente, sed viridi semper atque integro permanente, eam susceperit prolem, quæ numero, decore, gloria cæteras soboles antecellit. Abrahæ nanq; in aliena regione versanti, cui domesticè primo de incarnatione Verbi, Spiritussancti ministerio factę sunt promissiones, cœlitùs dictum est. Multiplicabo semen tuū Gen. 22. c
super numerum arenæ maris & * stellæ cœ- *stellas
li, & in semine tuo benedicentur omnes gentes. Quidnam, obsecro, patres tam ampla de futuro Abrahæ semine promissio innuebat? quid præmonstrabat? quid pollicebatur, nisi q̄ non in pluribus, sed in vno tantum semine, in ipso videlicet Dei hominumq; mediatore Christo, & Dei & hominis filio, Deo pariter atq; homine, mortales omnes diuinę immortalitatis benedictione replēdi erant, cùm per fęcundissimum Ecclesiæ partū, vniuersum terrarum orbē Deo & patri regenerandum, prolapsaq; omnia siue cœlestia siue terrena in integrū restituendū, ac ipsas præcipuè gētes à recta Dei semita alienatas, sanctorum consuetudine destitutas, sine spe ambulātes, absq; timore viuētes, & prorsus sine Deo in mundo hoc temerè vagantes, illuminandum, erigendum, saluandumq; properauit, vt meritò dilectus ille discipulus, attonita visione in admirandum superni Regni lumē absorptus, in diuina illa sua Apocalypsi Apoc. 7. c
cantârit: Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, tribubus & linguis, stantes ante thronum. Qua autem pulchritudine, quo decore, qua venustate redēpti filij, & à superna illa Hierusalem adhuc peregrini, refulserint: quis tātę ingenij perspicacię, tamq; perspicuę vbertatis eloquij vel posset mente concipere, vel oratione auderet attingere? Ij enim per hostiam corporis Christi semel oblatam in ęternum sanctificati, non vltrà carni & sanguini indulgere, prætereuntemq; caduci seculi figuram diligere, ac secundum principem & potesta-

potestatem caliginosi hoius aeris ambularu
curantes, sed omui prorsus abnegata impie-
tate, ad verum, vberem, ac salutarem so-
brietatis, pietatis & institiæ cultum conuersi,
Matt.13.f audire de se meruerunt: Fulgebunt iusti sicut
sol in conspectu Dei. Quippe qui diuinis il-
lustrati fulgoribus, æternæque charitatis ar-
dore succensi, de virtute in virtutem ambu-
lando, in virum perfectum secundũ mensu-
Psal.83. ram plenitudinis ætatis Christi, vnanimi ze-
lo euadere cupiẽtes, magnificati indè & con-
Ephes.4.c summati in opere ministerij, post misetri-
mom carnis suæ habitaculum dissolutũ bea-
tissima demũ digni effecti gloria, illud quo-
que in cælesti regno de se dictum audierunt:
Psal.88. Beatus populus qui scit iubilationem. quo
sanè iubilo ante regium thalamum psallen-
tes & exultantes, æterno cantu clamare non
Apoc.7.c cessant: Benedictio & charitas & sapientia &
gratiarũ actio, honor & virtus & fortitudo
Deo nostro in secula seculorum. Hæc illa est
sponsa, beatissime Pater, de cuius excellentia
ac dignitate in ipsa orationis principio apud
S. tuam pollicitus sum me verba facturum.
Hæc (inquam) sponsa est, quæ omnium ma-
ter Ecclesia dicitur, quam ab æterno cæle-
stis eius sponsus vltronea sanguinis effusio-
ne sibi prouidit: prouisam, lateri suo in-
dissolubiliter copolauit: copulatam, in-
numera, pulcherrima ac felicissima prole
in perpetuum propagauit. Quid igitur o-
neris, quid officij, quid solicitudinis san-
ctitati tuæ incumbat, vt hanc sponsam pro
dignitate regere, extollere, decorareque
possis, etsi non parum ex his, quæ hactenùs
oratione perstrinxi, menti tuæ innotuisse
arbitror, singulis tamen perspectis causis,
quibus ad eiusdem diuinæ sponsæ regimen,
decus atque salutem toto debeas animi stu-
dio inhærere, (quod secundo me præstitu-
rum obtuleram) tanto quidẽ id clariùs inno-
tescet, vt quãtum cæteri ad comparãdos ho-
nores fortunasq; cumulandas, quantum ad
ociosos dies in delicijs cõterendos, quãtum
plerìq; ad humana studia exercenda, volu-
ptatesq; captandas, quãtum ad ipsam animi
corporisq; requiem concedunt tẽporis, tan-
tum tute ipse tibi ad recolendam, persuaden-
dam, ac perficiendam totius Ecclesiæ, Chri-
stianæq; reipub. reformationem, sumendum
impendẽdumq; fore existimabis. Duæ mihi
præcipuè, Beatissime pater, in mentẽ occur-
runt causæ, quarum vna, vt inceptã Ecclesiæ
reformationẽ alacri animo prosequaris, in-
uitat: altera, ni hoc feceris, horrendum in
Christianos omnes diuinę vltionis iudicium
comminatur. Cùm hoc igitur vniuerso ge-
neri hominum fuerit à natura tributum, si
qua in familia laus præcipua vel animi vel
corporis pręclarè floruerit, hanc ferè omnes
illius stirpis cupidissimè æmulari, ea in pri-
mis tibi vni Max. Pont. offertur causa, qua
vberrimum Ecclesiæ Dei fructum sis allatu-
rus, præsens scilicet sacrosanctum œcume-
nicum. Augustumq; Lateraneñ. Concilium,
maximi illius Principis Iulii secundi præde-
cessoris tui prouidentia, opera, solicitudine
inchoatum. Vt enim tu Leo pontifex, diui-
no numine annuente, in regale Romanorũ
Pontificum genus consentientibus omnium
suffragijs adscitus, totum in rebus agendis
eorundem maiorum tuorum consilium, gra-
uitatẽ, sapientiam, prouidentiã, ac iudicium
debeas imitari, illius tamẽ summi Põtificis,
cui egregijs tuis virtutum meritis successi-
sti, clarissimum huius indicti Concilij mu-
nus tanto cordis affectu ardorisque studio
amplecti ac prosequi debes, vt velut alter
Adrianus Nicolai successor, præclari huius
muneris author potiùs, q̃ imitator, à Chri-
stianis omnib[9] iudiceris: cùm præsertim ex
ea hora, qua saluatore Iesu in carne gloriosa
& immortali super omnes cælos, obstupen-
tibus Angelis, ad patris dexterã sublimato,
sacratissimi eius discipuli pro vinea Sabaoth
excolenda in Spiritusancto congregari cœ-
perunt, nihil tam salutare, tamq; magnificũ
& gloriosum in hanc ipsam omnium matrẽ
militantem Ecclesiam profectum esse noue-
rimus, quàm quod ex sacrosancta œcume-
nicorum Conciliorum celebratione, tanquã
ex peculiari spiritussancti aola omnium aro-
matum refertissima, diuinitùs emanauit. In-
dè enim dispersæ Dominicæ oues colligun-
tur, varij languores ac morbi dignoscuntur,
opportuna languentibus remedia adhiben-
tur, veritas totius Christianæ legis rationali
cuiq; menti clariùs innotescit, suauiùs insi-
nuatur, veriùs persuadetur, tenaciùs impri-
mitur. Id quod in Iosue (si quis diligenter Iof. 18. a
attenderit) figuratũ percipiet, dum ait: Con
gregati sunt omnes filii Israel in Silo, & fuit
illis terra subiecta. Propter quod Pont. Max.
si à perenni testataq; maiorum tuorum Ro-
manorum Pontificum multiplici virtute nõ
te degenerem, immò verò laudabilis totius
eorũ vitæ, consuetudinis, virtutis atq; actio-
nis uerum, singularemq; imitatorem, ac ex-
pressorem pręstare magnoperè cupis, iam tui
cõsilij est, tuæ sapientię, hoc unum te decet,
hoc (inquã) à tua potestate debetur, vt præ-
clara tot Ro. pontificum gesta, tu vnus imi-
taturus, indictum iam biennio Concilium,
ad optatum vsq; finem salubriter, honorifi-
ceq; perducas. Id autẽ vt omninò perficias,
suauis quoque illa ac periucunda proximæ
sessionis memoria suadet, monet, hortatur,
impellit, qua inconsutilis Christi tunica in
varias forsan (ni Deus occurrisset) particu-
las discindenda, in pristinum suum incon-
sutilem statum per te vnum Leo X. est resti-
tuta. Tunc enim diuinæ misericordiæ bene-
ficio, inauditæq; mansuetudinis tuæ merito
factum est, vt quorũ ferox anteà Imperium
timebatur, promptã obedientiam tui adspe-
xerint oculi; quorum asperæ comminatio-

nes audiebantur, humiles preces tuæ perceperint aures: quorum truculenta vulnera formidabantur, libentia oſcula tui excepe-
Pſal. 71. rint pedes: quaſi in te vno uero atque legitimo Chriſti & Dei vicario, propheticum illud debuerit rurſus impleri: Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient ei. Quid eſt, obſecro, reliquum, niſi quòd inuiolabili Eccleſiæ vnitate procurata atque compoſita, tu Leo fortiſſime tanquam Dei zelotes, pro domus eius decore atque ſalute, liberiùs cuncta, feruentiùs ſingula, audentiùs vniuerſa proſequaris? Iam nemo reclamat, nullus obſiſtit, omnes ad petram paruulos alliſêre, vtqnæ illis tandem ſalutarem præbeas eſcam, omnes à te expectant. Quid enim flagrantiùs nobiſcum ſimul optare debent, qui modò erant in Eccleſia Dei hoſpites atque aduenæ, quàm vt nunc fiant cum alijs per morum inſtaurationem ſanctorum
EPhe. 2. ciues & domeſtici Dei, ſuperædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum in ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum, vtq; omnes pariter in vno ſpiritu ad ipſum Deum & patrẽ tendentes, incõpræhenſibilem eius maieſtatem & gloriã vno ore celebrare poſſimus? Excitare igitur beatiſſime Pater, excitare in hoc vnum præclariſſimum ac ſaluberrimum Chriſtianæ cenſuræ opus, ipſum amplectere, ipſum ad optatum vſque finem proſequere. Væ enim nobis. Quid autem nobis? Id enim parùm dixiſſe eſt. Væ (inquam) vniuerſis Chriſtifidelibus, ſi iam taram futuri boni occaſionem quod ne quidem cogitandum eſt, fruſtrà labi permiſeris. At dicet fortaſſe quiſpiam: Iam Eccleſia Dei in integrum fidei, ſpei, charitatiſq; vinculum eſt reſtituta. Fateor. Iam vniuerſum illius corpus vni capiti, hoc eſt, tibi ſubditum eſſe conſpicitur. Et hoc ſumma cum alacritate affirmo. Iam omnes vnum Deum, vnam fidem, vnum baptiſma, ipſam denique Eccleſiæ vnitatem, extra cuius gremium quis conſtitutus, veniam cõſequi peccatorum nullo modo poteſt, & corde iuſtè credunt, & ore ſalubriter cõfitentur, nihil horum inficior. Sed quid hæc, obſecro, emolumẽti ſunt allatura, ſi reges, ſi principes Chriſtiani nobiliſſima Eccleſiæ membra, temporali adhuc truculentoque gladio, (heu heu miſeram noſtram nimiſque lachrymabilem tempeſtatem) mutuò vexari, dilaniari, confici, ac miſerrimè trucidari non deſiſtunt? Si vniuerſum orbem qua poſſum mente colluſtro, præcipuè autem Italiam, Germaniam, Galliam, Hiſpaniam, Angliamque potiſſimas eius partes auro, argento, diuitiis, populis, armis, robore, ingenioque refertas animaduerto. Quid vbique gentium proh dolor comperio, quod non vehementi me dolore affligat atque proſternat? Imminẽtes inuicèm hoſtium terrores, inuaſiones, incurſiones, impetus, prælia, direptiones, incendia, clades, ſtragesque Chriſtianorum innumeras. Heu eſurientia principum corda, nondum innoxijs Chriſtianorum viſceribus ſatiata: heu ſitibundam terram, nondum de feruenti Chriſtiani cruoris gurgite tumefactam: heu cæcam demonum rabiem, nondũ innumeris fidelium cladibus expletam. Vſquequò in humanam perniciem anhelatis, æſtuatis, ardetis? Quingentis Chriſtianorũ millibus vigeſimo ab hinc anno, cruento gladio confoſſis atque proſtratis, adhuc eſuritis? adhuc ſititis? adhuc inhiatis? En, Pater Beatiſſime, qui nihil libentiùs facere ab ipſo matris vtero didiciſti, quàm parcere inimicis: & qui tuam victor amari manſuetudinẽ quàm virtutem vincendo formidari maluiſti: parce (obſecro) filijs tuis, non corruptibili emptis auro vel argento, ſed precioſo ac viuifico Chriſti ſanguine è diabolica poteſtate redemptis. Euigila, (quæſo) intende 1. pet. 1. c
enitere in ſaluberrimum componendæ pacis opus, quo perficiendo, dum per Legatos ac nuncios ſedulam imparriris operam, ut arma interim conquieſcant, à Chriſtiano ſanguine temperetur, expetendæ à cunctis induciæ ſtatuantur, omnem tuam authoritatem decretumque interpone. Cùm enim tantis in rebus tam arduisq; negocijs, Principum animos non minùs opinio famę, quàm ratio certa ad alterius vel contemptum, vel metum, vel odium, vel amorem ſoleat commouere, optatam hanc ipſam inter Chriſtianos pacem celerrimè confectum iri ſperandum eſt. Sperandum dixi? immò (vt veriùs loquar) te huiuſmodi peragendæ pacis authore iam caſto, tam pio, tam religioſo conſtantiſſimè affirmandum. Quippe cuius celeberrimum nomen apud Chriſtianos Principes tantæ hucuſq; fuit authoritatis & gratiæ, vt quod tu pro communi omnium quiete, dignitate, ſalute, decreueris, ratum, gratumque omnes proculdubiò ſint habituri. Non ignari, omnem tibi vni in cælo & in terra traditam à Domino poteſtatem, ut non ſpiritalibus tantùm viris, ſed terrenis quoque huius ſeculi poteſtatibus in cauſa communis boni ius dicere non pertimeſcas.

Quod tum demum (vt ad alteram doloris cauſam iam deueniam) feliciſſimè contigerit, ſi hoc potiſſimùm tempore, cùm omnis caro vitam ſuam corrupit, ſimulq; ne omnes Gen. 6. b
declinauerunt à recto, nec eſt qui faciat bo- Pſal. 13 & 52.
num, non eſt vſque ad vnum, ad uniuerſam Chriſtianæ religionis cenſuram, quo cœpiſti ardore procedas. O nos ignaros, ô cæcos, ô noſtrimet prorſus oblitos, qui iucundo temporalis pacis ſolatio perfrui volumus, horrendis æterni belli ſuppliciis cruciandi, qui humanã rabiem ſedari confidimus, iram omnipotentis DEI, ſuum in nos vibrantis gladium, ſubituri. Optas tu, ſumme Pont. immò nihil te magis hoc optare affirmas

pacem

pacem inter Christianos toos à Domino impetrare? Internas oostras uitiorum simultates attende, vt his sedatis, quæ sunt externa, pace suauissima perfruantur. Nam si te ad secularem in primis hominum statum diligeotissimè discutiendum conuerteris, quid in eis existimas offensum iri, nisi impietatem circa diuina fidei nostræ mysteria, quæ aut curiosè perquirunt, aut leuiter derident, ant superbè contemnunt, blasphamiam ac detestationem aduersus Deum horribilem, in sanctosq; abominabilem, detractionem in Pastores sacros impiam atque oefandam, sacrarum ceosurarum contemptum, sacrilegia, rerumque diuinarum occupationem ac surreptiooem, auaritiam in comparãdis fœnore opibus damnatis, vix Hebræis permisso, torpitudinem in quouis obscœnitatis genere inauditã, odium inextinguibile, fumeodæq; pro acceptis iniurijs vindictæ flagrantissimam cupiditatem, vndè frequentes rixę, qootidiana vulnera, homicidiaque crebra proueniunt, extremam denique io quouis flagitio ac facinore perpetrando licentiam? Quæ quidem omnia tanto acerbiori animũ tuum dolore conficient, quanto ea in hominibus diuturniora, grauiora, impudentioraq; esse conspexeris. Quid si in obligationem obseruandæ virtuti & honestati religiosorum gradum mentem intenderis, nonne ibi quàm plurima depræhendes, quæ in maximum animarum fidelium * exẽplum, & ex eo scaodalum, vergere dignoscuntur? Vt enim precipuam illam doloris causam silentio prætercam, inter eosdem ipsos non minùs præcepio quàm nomine fratres, quos partim Conuentuales, partim Obseruantes trito vocabulo nuncupamos, tam magnum chaos interuenisse, vt qui Obseruaotum ordine non censentur, religiosorum numero excludantur, cùm tamen nomen ipsom Conueotuale, modò reliquum vitæ respoodeat, purgatis auribus nil nisi pudicũ, sanctumq; repræsentet: quonam mœrore, quo gemitu, quo singultu reliquum sacrarum religionum statum expressero? Si enim vel temporum malignitate, vel dissimilitudine voluntatum eò deuentom est, vt necessariò in Ecclesia DEI conuentus vnus, vnaque obseruantia sit futura, quod ego maximè deploro: cur, quæso, obseruantia ipsa in plures rursus obseruantias scinditur, diuelliur, ac laceratur? vt dum vno regendo corpori, plura quidem capita, quàm vix membra in ipso corpore sint regenda, præesse cernamus, veluti vnum in plures riuulos deriuatum flumen faciliùs exiccari contingit, ita omnem spiritalem eorum profectum non mediocriter extenuari timendum est, monente

1. Cor. 1. Apostolo Christicnlas omoes, eos præcipuè, qui & habitu, & disciplina in vnum conuenerint, eodem sensu, eademq; scientia abundare, idipsum dicere, nullam inter eos schismatis causam fouere, vnom denique corpus atque vnum spiritum existentes, noam scilicet obedientiam, vnamque charitatem profitentes, ad optatum supernæ vocationis brauium properare debere. Ex quo fit Pater beatissime, vt si hodiè sua diuersis patrum vexillis fideli cuique merere liceat, ne fortè io vanum Propheta cantârit. Adstitit Re- Psal. 44.
gina à dextris eius in vestitu deaurato circundata varietate: illud quidem pro Euangelica disciplioa seruanda omninò expediat, ut cuilibet eorum corpori suum præsit caput, non autem vni capiti plura subinde capita ambitiosè vel monstruosè potiùs adstruantur. Nam si ad monasticum indè ordinem te contuleris, citra primam illam obseruantiæ conuentusq; dissonantiam, ac nonnullas etiam inter Obseruantes ipsos obedientiæ contentiones atque scissuras, ne qua præcipoa ignorantiæ, ambitionis, auaritiæ, ac solicitudinis temporalis labes, intimis eorum præcordijs medullitùs inhæserit, etiam atque etiam animaduertendum, inspiciendumque pro tua sapientia iudicabis. Vt autem de fœmineo, deuotoque sexu, miserabilis cuius status ex conditione uiri, qui caput est mulieris, attendi potest, quæ dicenda se offerunt, ex industria prætetea: iam (obsecro) ad eos, qui in sortẽ Domini vocati, clericalique insigniti charactere, præcipuam animarum curam ac solicitudinem gerunt omnem mentem & cogitationem conijcito. Quid enim indè tegendis ouibus documenti, quid vtilitatis, quid salutis sperari possit, clariùs atque apertiùs conspicaberis. Heu, heu miseros patres, talia ex ore meo de filijs audituros: sed me longè miseriorem, proprijs eadem labijs prolaturum, miserrimos autem eos, qui & vobis audiendi occasionẽ, & mihi dicendi causam suis operibus præbuere. Eò deuenit insignis noster clericorũ ordo, vt contempto acceptabili tempore, tantaque dierum nostrorum neglecta salute, charitatis regnum vsqueadeò destruxerimus, cupiditatis verò tyrannidem auxerimus, vt ne præclaram hanc ipsam militiam oostram coram Diuina maiestate dictis factisque metiamur, & vobis pro vestræ in nos pietatis officio diligentissimè aduertendum, & nobis ex pungenti conscieotiæ stimulo vehementissimè sit timendum. Neque enim modò (vt Augustini utar verbis) mendacium illud est, falsa proferre, sed Episcopum se aut sacerdotem, vel clericum profiteri, & contraria huic ordini operari.

Sacra parumper volumina reuoluere placeat, vetusta patrum scita perscrutari, oẽm deniq; canonum tenorem repetere: nonne clericũ adulatorẽ, impiumq; ꝓximi ꝓditorem, maledicũ, fratrisq; sui peruersum insimulatore, inuidũ, pacisq; alieoæ seditiosum perturbatorẽ, ambitiosum, sacrarũq; digni-

rarum sacrilegum vsurpatorem, adulterum, cæterarumque obscœnitatũ turpissimũ perpetratorem, crudelem per se, iniuriarumque suarum sæuissimum vindicatorem, fœneratorem, turpiumque lucrorum nefandissimũ quęstorem: nónne (inquam) huiusmodi omnes clericos, aut ad sacerdotiũ non promoueri, aut promotos partim ab ordine sacerdotali deponi, partim verò suspẽdi omninò debere, eorũdem sacrorum voluminum, scitorumq; patrũ, ac priscorũ canonum summa authoritate, inuiolabilique decreto didicimus? Quòd si ecclesiæ matris nostræ benignitas, prouidis suis consilijs à tanta priscorom canonum seueritate aliqoantulùm non temperasset, quonàm eiusmodi clerici tempestate nostra confugerent? quò conscium sibi tot scelerum faciem obuoluerent? cuius opem ac misericordiam implorare non formidarent? Nam dum omnibus ecclesiæ gradibus ita discussis, ad vrbem ipsam, quã Babylonem Apostolorum Princeps diuino afflatus spiritu nuncupauit, aciem mentis cõijcio, eiusque incolas pastores, qui quotidiè per vniuersum terrarum orbem animarum saluti præficiuntur, tantorum caosam errorum interrogare, contendo: eccè diuinam illam sponsam Hierusalẽ supernam, non mystici sui corporis splendore fulgentem, aut ipsius sponsi humanitatis fulgore splendentem, sed lugubri indutam veste, totam squalore confectam, lachrymisque perfusam, ad ipsimum suum corpus, quod hac fideliom vnitate repræsentatur, visitandum descendere, nescio quo intuitu videor mihi conspicere, raliaque ad sacratissimna Pontificis pedes sparsis crinibus prouoluram, multo cum gemitu deplorantem audire: Hæccine ego, suauissime sponse, vnica illa dilecta tua atq; formosa, quæ iam clamare possum, Noli me considerare quia fusca sum? Hęccine inclyta illa mea celebrisq; domus, quã penè desertam, ac situ squalentem, à nemine videor frequentari? Hæccine florida illa vinea, quã vt produceret voas expectans, eam spinas tribulosq; produxisse persp icio? Vbi ille, iucundissime sponse, hortus meus irriguus? Vbi lilia mea candentia? Vbi rosæ immarcescibiles? Nónne hæc omnia, gloria Libani cum decore Carmeli à me transeuntе, euanuere? Vbi pascua gregis mei, quæ tãquam arua deserti arefacta perlustro? Vbi pastores gregis, quos præesse potiùs quàm prodesse, dispergere quàm colligere, mactare quàm saluare intelligo? Vbi demum charissimi illi filij, quos genui, quos educaui, quos foui, quos decoraui? Illi autem spreuerunt me, & aduersus me vnam tanquàm paruulam, maternaque verba non habẽtem, cornua crexẽre. Accurre pater, succurre fili, occurre sponse: ego enim te vt Dei vicarium patrem colo, vt hominem filium diligo, vt ecclesię vniuersæ prępositũ sponsum amplector. Miseremini autem, miseremini mei vos quoque amici mei, quia filij dereliquerunt me, & ex charissimis meis non est qui consoletur me. Audistis, patres, matris vestræ singultos, lachrymas conspexistis, vociferationes intellexistis, implorationẽ misericordiæ, pietatisque vestræ animaduertistis. Eià agite, obseruandi Antistites, vos primò nunc appellare iuuat. Omnem (qoæso) cogitationem, vigilantiam, consilium, industriam, operam atq; conatum in hanc ipsam tam necessariam, tamque salubrem morũ reformationem intendite, adhibete, coofigite, ac locate. Quid sobrietatis, quid decoris, q d pudicitiæ, quid hospitalitatis, quid sapientiæ, quid rectitudinis ac iustitiæ de quouis præfacto pastore optatur, speratur, ac prædicatur: totum id in cæteros Christifideles, & vitæ candore, & verbo doctrinæ, diuinæ cooperantis gratiæ largitate transfundite, huius præsertim amplissimi Senatus fauente consilio, authoritate, decreto. Vos enim iã appello, patres amplissimi, vos obtestor, vos imploro, vos (inquam) prouidi totius Christiani orbis moderatores, diuini Christianæ fidei consultores, proprij ac singulares Rom. Pont. electores, dilectissimi sedis Apostolicæ filij, amplum Ro. Ecclesiæ gremium latissimumque omnium bonorũ perfugium, firmissimi deniq; terrarũ cardines, solidissimæque columnæ, quibus vniuersum nostræ fidei ædificium suffultum atque firmatum, in consummationem vsque seculi perdurabit immobile. Tantam (obsecro) vestri ordinis dignitatem perpendite, ne si fortè eam, vestrique gregis salutem singuli neglexeritis, nobilissima cuiusq; vestrũ anima ante horrẽdum Christi tribunal vel inuita cogatur audire: Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum tuorum, & pasce hœdos tuos iuxta tabernacula pastorum. Vt autẽ dignitatem hanc ipsam vestram, & animo cognoscatis & opere comprobetis, quod in humanis studijs, quod in religione quod denique in vniuerso Romano Christianoq; clero, salutari ac necessaria indiget discussione, censura, institurione, pullulantium scilicet hæresum extirpatio, morum disciplina, regularis obedientiæ vnitas, clericalis amictus institutum, sacrorum inititatio, multijuga sacerdotiorom collatio, animarũ cura, pastorum præsentia, diœcesum visitatio, anooa Episcopalium synodorum congregatio, frequens metropolitanorum Conciliorum celebratio, hæc omnia diligentia, consilio, integritateque vestra discutite, castigate, compoоite. Nisi enim hoc ipso Concilij tempore, nisi per vos, nisi sub tanto animarum nostrarum episcopo atq; pastore, & famã nostram, q̃ ferè prorsus amissa est, recuperàrimus, & salutem ipsam, q̃ spe exigua, extremaq; pẽdet, retinuerimus: nihil est ꝓterea quò

Marginal notes: 1.Pet 5.g (beside "flatus spiritu nuncupauit"); Canta. (beside "ego, suauissime sponse"); Esa.5.a (beside "deo frequentari"); Iob 19.c (beside "amplector. Miseremini"); Thre. 1. a (beside "qui consoletur me"); Cant. 1.c (beside "neglexeritis")

quò cõfugere, aut in quo sperare possimus. Verùm vt alacriori tandẽ animo ad hanc ipsam morum institutionẽ suscipiendã singuli conuertamur, recordare (obsecro) Leo sanctissime, recole atque cõsidera, quàm inæstimabili dotis precio nostra superna mater ecclesia sancta vnigenito Dei filio desponsata, quàm insolubili copula cum eo coniuncta, q̃ præclara sobole fœcunda mater effecta sit. Contemplare singulas vniuersasq́ue causas, quæ vt pro eo Ecclesiæ corpore (quod nos sumus) instituendo ac reformando, omnes animi vires intendas, cunctoque industriæ neruos adhibeas, partim alliciunt & inuitãt, partim verò stimulant atque impellunt. Tu quidẽ in celebri & florida ciuitate natus, ex sapiẽtissimis parẽtibus ortus, ac eximiis animi dotibus excellens, & inter eruditissimos homines, liberaliaque studia nutritus, meritoq́ne, nondũ puerilibus annis egressus, Cardinea dignitate ornatus, inter sacra arduaq́; negocia diutissimè versatus: ĩtã præter naturæ bonitatem & rerum experiẽtiam ingenij gloria excelluisti, vt occurrente Romani Pontificis obitu, sic a sensus tuus ad summũ istum Pontificatum celebraretur, quòd veluti cætera in te præclara fama ingenij superabat, ita ingenij famam expectatio tantæ dignitatis, expectationem verò assumptio ipsa mirabiliter superaret, acclamantibus cunctis, à Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris: Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit te. Ne duriorem autem humeris tuis conditionem, quàm ferre possis, hæc omnia imponere videantur: ego ille, qui nihil horum sine magna cura, pietate, ac reuerentia supremæ dignitatis tuæ, sacrosanctiq́ne huius amplissimi ordinis, ac vniuersi Ecclesiastici gradus locutus sum, prædico, clamo, denuncio, & si per viscera Iesu Christi obtestari te semel licet, nunc vtique obtestor: Concitare atque exurge: Sion matrem nostram sponsamq́ue tuam circunda, ipsam complectere, in turribus eius mirabilia Dei enarra, fidelium corda virtute instrue, atque compone. Vrbem primùm, vt iudicium incipiat à domo Domini: indè orbem disciplinæ tuæ censura in pristinum fidei, spei, charitatisq́; cultum restitue. Omnia nanque Christianæ reipub. iussa, singula bonorum perfugia, innocentum præsidia, pœnitentum merita, malorum supplicia, omnis denique temporum præteritorum memoria, ratio præsentium, spes futurorum, vt in tua hodie potestate, in tua sententia, in tuo iudicio sunt posita atque defixa, ita & per te vnum, si partim recuperata, partim verò fuerint conseruata, iam pacatè omnia se inter Christianos habebunt. Iam Deo reconciliati, vnanimi consilio atque ardore in perfidos ac immanes Christiani nominis hostes, bellũ & propulsabimus, & aggrediemur. Iam victricem classem & exercitũ gloriosum Constantinopolim & Hierusalẽ versus, cursu prospero Deo fauente dirigemus, Propheticum illud memorantes & concinẽtes: Introibimus in tabernaculum Dei, adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius. Iam te inuicto nobiscum Leone pugnante, vniuersis iãdem corporis & animæ hostibus debellatis, deuictis, atque consumptis, sub felici faustoq́ne beatitudinis tuæ vexillo, supernam illam Hierusalem introeuntes, ac simul cum sanctis Apostolis, prophetis, euangelistis, doctoribus, atque pastoribus diuinæ hæreditatis effecti participes, ante regium thalamum decantabimus: Regi seculorum immortali & inuisibili soli Deo honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Psal. 117. | Psal. 131. | 1. Tim. 1. d

Disi.

Anno à natiuitate Domini 1514. indictione secunda, die verò vigesimasexta mensis Nouembris, Põtificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno secũdo, præfatus sanctissimus dominus noster ex certis causis vrgentissimis, & præsertim, quia ea quæ in decima sessione determinari debent, non fuerunt adhuc absoluta per reuerendissimos dominos Cardinales & congregationes prælatorum, in quibus ea discutiuntur, ideo de consilio præfatorum reuerendissimorum Cardinalium decimam sessionem ad diem Veneris post festum sancti Benedicti proximè futuri, quæ erit dies vigesimatertia Martij anni sequentis, prorogauit, prout in schedula prorogationis continetur, quæ legitimè affixa, & per cursores executa fuit.

Anno à natiuitate Domini 1515. indictione tertia, die verò vigesimasecunda mensis Martij, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno tertio, discreti viri Franciscus Vacca, & Eurardus Duuiuier, præfati sanctissimi domini nostri cursores, in valuis basilicę principis Apostolorum de vrbe & Lateranen. ecclesiarũ quasdam literas prorogationis affixerũt & publicauerunt, tenoris infrascripti:

Leo &c. Licèt aliàs decimam sessionem cõtinuationis celebrationis sacri Lateranen. concilij, Kalendis Decemb. in vltima nona sessione sacro approbante Concilio, per nos in dictam, ex certis causis tunc expressis ad diem Veneris post festum sancti Benedicti proximè præteriti, quæ erit dies vigesimatertia Martij præsentis mensis, de fratrum nostrorum cõsilio prorogauerimus, & estenderimus, prorogatamque & extensam esse omnibus nunciauerimus: quia tamen ea quæ in dicta decima sessione determinari debent, matura indigent discussione, & per congregationes sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium & prælatorum in quibus ea discutiuntur, non fuerunt adhuc abso-

abſoluta : et propter prorogationem decimæ ſeſſionis huiuſmodi, de ſimili fratrū noſtrorum conſilio, ad IIII. Non. Maij, quæ erit dies quarta mēſis Maij proximè futuri, etiā prorogamus & extendimus, prorogatamque & extenſam etiam omnibus nunciamus.

PLACET.I.

Anno à natiuitate Domini 1515. indictione tertia, die verò vigeſimaſecunda menſis Martij, Pontificatus ſanctiſſimi domini noſtri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno tertio, ſupraſcriptæ literæ fuerunt affixæ & publicatæ in valuis baſilicæ principis Apoſtolorum ſancti Petri de vrbe, ac in valuis eccleſiæ Lateranen. per me Frāciſcum Vacca ſanctiſſimi domini noſtri Papæ curſorem.

Eurardus Duuiuier magiſter curſorum.

Anno à natiuitate Domini 1515. indictione 3. die verò vigeſima ſexta menſis Aprilis, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, Domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno tertio, reuerendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Antonius tituli ſanctę Praxedis preſbyter Cardinalis, de Monte vulgariter nuncupatus, nobis notarijs & ſcribis ſacri concilij quaſdam literas ſalui conductus ducis Ianuen. de mandato præfati ſanctiſſimi Domini noſtri tradidit, mandans nobis, vt eas magnificis oratoribus Chriſtianiſſimi regis Franciæ traderemus, ſeu tradi faceremus, & eiſdem dicere faceremus de mandato præfati ſanctiſſimi Domini, vt eas prælatis Gallicanæ eccleſiæ mitterent, ad effectum, vt volentes & debentes venire ad ſacrum concilium, tutè & ſecurè poſſent venire. Quas quidem literas ſalui conductus nos Bernardus Sculteti, & Bernardinus de Contreras notarij & ſcribæ infraſcripti, per duos teſtes recognoſci fecimus, & eaſdem literas ſic recognitas, cum earum recognitione à tergo venerabili viro magiſtro Eurardo Duuiuier ſanctiſſimi dñi noſtri Papæ magiſtro curſorum dedimus, vt eas ſupradictis magnificis oratoribus Chriſtianiſſimi regis Francię per duos curſores tradi faceret.

Die verò ſabbati vigeſimaoctaua menſis Aprilis eiuſdem anni, diſcreti viri Ioannes Bernardi, & Ioannes Duueti curſores, præfatas literas ſalui conductus ſe magnificis oratoribus Chriſtianiſſimi regis Franciæ præſentaſſe & intimaſſe, ac idem dimiſiſſe, nobis notarijs, prout in ſchedula eorum manibus ſubſcripta, retulerunt.

Tenor autem literarum ſalui conductus, de quo ſuprà fit mentio, talis eſt:

Octauianus de Campofregoſo, Dei gratia Genuen. dux & populi defenſor.

Literis ſanctiſſimi domini noſtri moniti, harum noſtrarū authoritate damus, concedimus, & impartimur tutum, amplum, validum & generalem ſaluum cōductū, omnimodamq; fidentiam, & liberam facultatem quibuſcunq; pręlatis Gallicis & alijs cuiuſuis nationis vocatis à ſummo Pontifice ad ſacrum Lateranen. concilium, necnon eorū ſeruitoribus, equitaturis, bulgijs, valiſijs, bonis & rebus quibuſcunq;, tranſeundo per totum territorium & diſtrictum Genuæ, tam mari quàm terra, ſibiq; per tranſitum morandi, & pro libito diſcedendi, ac redeundi tutè, liberè & impunè, omniquæ impedimento & moleſtia reali & perſonali ceſſante, penitusquæ, remota, non obſtantibus aliquibus guerris, odijs, inimicitijs, controuerſijs & differentijs inter nos & commune Genuen. ex vna parte, & alios quoſcunque (ſint qui velint) ex altera, vertentibus, ſeu quæ in poſterum verti poſſent, damnis, prędijs, iniurijs, & offenſionibus cuiuſq; Genuen. per quęuis illatis, vel inferēdis, repræſalijsque ſeu repræſaliarum literis conceſſis, vel concedendis, nec alijs obſtantijs quibuſcunq;, etiam ſi talia forent, de quibus oporteret mentionem facere ſpecialem, quæ pro ſpecificatis habeantur. Mandantes quibuſcunq; officialibus & ſubditis totius territorij Genuen. tam in mari, quàm in terra, vt has noſtri ſalui conductus literas obſeruent, faciantq; ab omnibus inuiolabiliter obſeruari, ſub pœna indignationis noſtræ. In quorum teſtimonium præſentes fieri iuſſimus regiſtrari, noſtrique ſigilli impreſſione muniri. Datum Genuæ in palatio ducali, die 23. Martij. 1515.

Idem Octauianus.

Simon.

¶Tenor verò recognitionis, talis eſt:

Die Iouis vigeſimaſexta Aprilis 1515. cōſtituti in domo dominorum Bartholomæi & Eduardi Doria mercatorum Ianuen. Roman. curiam ſequen. dominus Eduardus prę fatus, & dominus Thomas* Pecunia ciues & mercatores Ianuen. medio eorum iuramento recognouerunt, & ſe recognoſcere dixerūt manum & perſonam Illuſt. domini ducis Ianuen. Octauiani de Campofregoſo, manum & perſonam Cācellarij & ſigillum eiuſdem ducis in retroſcriptis literis appoſitum &c. Et dixerunt eſſe illorum, quorum inibì eſſe dicuntur. for. * de Cunia

Ita eſt. B. de* Contreras.

Ita eſt. B. Sculteti.

¶Tenor verò intimationis.

Anno à natiuitate Domini 1515. indictione tertia, die verò ſabbati vigeſimaoctaua menſis Aprilis, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno tertio, originales literæ* paſſus præſentatæ & intimatæ ac dimiſſę fuerunt Illuſtriſſimis dominis de Solier, & Noſtromars, oratoribus Chriſtianiſſimi regis Frāciæ, cuius præſens copia extracta & collotionata fuit à ſuo for. * paſſim.

pro-

proprio originali per nos Ioannem Bernardi, & Ioannem Duueti cursores.

Eurardus Duuiuier magister cursorum.

Anno à natiuitate Domini 1515. indictione tertia, die verò secunda mensis Maij, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, dñi Leonis diuina prouidentia Papæ decimi anno tertio, fuit congregatio reuerendissimorum dominorum Cardinalium, & omnium prælatorum existentiam in curia, & interesse volentium in palatio Apostolico in superiori capella. In qua interfuit sanctissimus dominus noster præfatus, & interfuerunt Cardinales numero viginti &
*tres * vnus, & prælati numero *sexaginta & septẽ.
*nonaginta. Et fuerunt lectę per reuerendum patrem dominum Thomam Phædram secretarium Cõcilii schedulæ proponendæ in proxima sessione. Et fuerunt ab omnibus approbatæ. Et post aliqualem & maturam discussionem super aliquibus ex ipsis, tandem votatæ & approbatæ ad Dei omnipotentis laudem, & ecclesiæ exaltationem.

SESSIO DECIMA.

ANNO à natiuitate Dñi 1515. die verò Veneris 4. mẽsis Maij, Indictione tertia, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & Domini nostri, Domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno 3. fuit celebrata decima sessio sacrosancti concilij generalis in Ecclesia Lateraneñ. in loco solito, in qua fuit præfatus sanctissimus Dominus noster, & fuerunt pręsentes infrascripti reuerend. Cardinales, Patriarchę & Archiepiscopi, & Episcopi, ac principum oratores, ac illustres domini & barones, videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendissimus dominus Raphael Ostieñ.
Reuerendiss. D. Bernardinus Sabineñ.
Reuerendiss. D. Dominicus Portueñ.
Reuerendiss. D. Franciscus Tiburtineñ.
Reuerendiss. D. Marcus Pręnestinus.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Franciscus tituli sanctorum Ioannis & Pauli Surrentiñ.
Reuerendiss. D. Nicolaus tituli sanctę Priscę, de Flisco.
Reuerendiss. D. Hadrianus tituli S. Chrysogoni.
Reuerendiss. D. Leonardus tituli sanctæ Susannę, Agenneñ.
Reuerendiss. D. Antonius S. Praxedis.
Reuerendiss. D. Petrus tituli sancti Eusebij, Anconitañ.
Reuerendiss. D. Achilles tituli sancti Sixti.
Reuerendiss. D. Bandinellus tituli sanctę Sabinę, de Saulis.
Reuerendiss. Dominus Laurentius tituli sanctorum quatuor Coronatorum.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Fredericus de sancto Seuerino, sancti Angeli.
Reuerendiss. Dominus Hippolytus sanctę Lucię in Silice.
Reuerendiss. D. Alexander sancti Eustachij, Farnesius.
Reuerẽdiss. D. Ludouic⁹ sanctę Marię in Cosmedin, de Aragonia.
Reuerendiss. Dominus Marcus sanctę Marię in via lata, de Corneliis.
Reuerendiss. D. Alphonsus S. Theodori.
Reuerẽdiss. Iulius S. Marię de Nauicula.
Reuerendiss. Dominus Bernardus sanctę Marię in porticu.
Reuerẽdiss. D. Innocentius sanctorum Cosmę & Damiani.

PATRIARCHÆ ET ASSIstentes Papę Oratores.

Reuerendus pater D. Cęsar. patriarcha Alexandrinus.
Reuerend. P. D. Franciscus Consanus.
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius. Seneñ.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerendus P. D. Robertus Rheginus.
Reuerend. P, D. Bernardus Taruisinus.
Reuerend. P. D. Ioannes Frãciscus Taurineñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptista Caualliceñ.
Reuerend. P. D. Pompeius Reatinus.
Reuerend. P. D. Andreas Militeñ.
Reuerend. P. D. Dominicus Luceriñ.
Reuerend. P. D. Siluester Vuigornieñ. eps orator. Illust. regis Angliæ.
Reuerẽd. P. D. Ioãnes Archiepiscopus Gnezneñ. orator Illustriss. Sigismundi regis Poloniæ.
Reuerend. P. D. Ludouicus episcopus Maurianeñ. orator ducis Sabaudiæ.
Reuerend. P. D. Bertrand⁹ episc. Adrieñ. orator ducis Ferrarię.

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. P. D. Stephanus Patraceñ.
Reuerend. P. D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. P. D. Hieremias Traneñ.
Reuerend. P. D. Orlandus Auinioneñ.
Reuerend. P. D. Andreas * Mononasieñ. *Monembasieñ.
Reuerend. P. D. * Gilbertus Surrentiñ. * Gisbert
Reuerend. P. D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P. D. Stephanus Gabriel Bareñ.
Reuerend. P. D. Andreas Spalateñ.
Reuerend. P. D. Franciscus Torritañ.
Reuerend. P. D. Alexander Vienneñ.
Reuerend. P. D. Anthonius * Athaneñ. Caraneñ.

EPISCOPI.

Reuerend. P. D. Iannotius Troianus.
Reuerend. P. D. Aloysius Patentiñ.
Reuerẽd. P. D. Bartholomæ⁹ Iustinopolitañ.
Reuerend. P. D. Ioannes Aquilañ.
Reuerend. P. D. Iacobus Potentiñ.
Reuerend. P. D. Octauianus Viterbieñ. *Ceneteñ.
Reuerend. P. D. Marinus * Teneteñ.
Reuerend. P. D. Hieronymus * Bondoneñ. * Biduaneñ.

Reuerend.

Reuerend.P.D.Iacobus Fauentin.
*Sibinicen. Reuerend.P.D.Ioannes * Cibinen.
Reuerend.P.D.Patis Pisauren.
*Sebonicen. Reuerend.P.D.Alexius Melitan.
Reuerend.P.D.Siluius Boianen.
*Casiné. Reuerend.P.D.Marinus * Casinen.
Reuerend. P. D. Ioannes Dominicus Terdonen.
*Vasinius Reuerend.P.D. * Vasinus Placentinus.
Reuerend.P.D.Aloysius Interamnen.
*Nannetcn. Reuerend.P.D.Franciscus * Maneten.
*Marius Vgentinus, vel Reuerend.P.D. * Marcus Vrgentin.
Reuerend.P.D.Iustinianus * Antmerinus.
*Ogentinus. Reuerend.P.D.Hugo * Rhegien.
*Amerinus. Reuerend.P.D.Bartholomæus Mōtis viridis.
Reuerend.P.D.Aloysius sancti Marci.
Reuerend.P.D.Benedictus Chien.
*Reginé. Reuerend.P.D.Paulus Forosempronien.
Reuerend.P.D.Christophorus Cæsenaten.
*Moranen. Reuerend.P.D.Ioannes Baptista * Maranen.
Reuerend.P.D.Petrus Castelli Maris.
*Insulen. Reuerend.P.D.Hieronymus * Ilcinen.
Reuerend.P.D.Ioannes Antonius Calinen.
*Aiacen. Reuerend.P.D.Philippus * Adiaten.
Reuerend.P.D.Theseus Racanaten.
*Vmbriaticen. Reuerend.P.D.Matthæus * Vmbriacen.
*Scribonius. Reuerend.P.D. * Scabonius Imolen.
Reuerend.P.D.Gisbertus Rapollan.
*Arianē. Reuerend.P.D.Ioannes * Ariacen.
Reuerend.P.D.Augustinus Perusin.
Reuerend.P.D.Tranquillus Ferentin.
Reuerend.P.D.Ioannes Baptista Veueren.
Reuerend.P.D.Ioannes Frācifcus Vestanus.
Reuerend.P.D.Hercules Vrbeueran.
*Foropopulonien. Reuerend.P.D.Angelus * Britonorien.
Reuerend.P.D.Vincentius Signinus.
Reuerend.P.D.Petrus Paulus Esinen.
Reuerend.P.D.Ioannes Baptista Anlaren.
Reuerend.P.D.Ioannes Baptista Casertan.
*Agrien. Reuerend.P.D.Augustinus * Argien.
*Gaurinus. Reuerend.P.D. * Martinus Nucerinus.
*Vrgellē. Reuerend.P.D.Ioannes * Algeren.
Reuerend.p.D.Iacobus Marsicanus.
*Vigilien. Reuerend.P.D.Natalis * Veglien.
*Comaclen. Reuerend.p.D.Siluius * Comacen.
Reuerend.p.D.Valentinus Pennen.
*Lechlinen. Reuerend.p.D.Thomas * Leglunen.
Reuerend.p.D.Petrus * Sermen.
*Ceruien. Reuerend.p.D.Lactantius Suanen.
*Senogallien. Reuerend.p.D.Marcus * Cenoualien.
Reuerend.p.D.Laurentius * Dalamen.
*Dulcinen. Reuerend.p.D.Sixtus * Salncen.
*Saluné. Reuerend.p.D.Zacharias Terracinen.
Reuerend.p.D.Euangelista * Cathacen.
*Cacharen. Reuerend.p.D.Iulianus Agrigentin.
*Catharinen. Reuerend.p.D.Hieronymus Asculan.

ORATORES.

Illustr. Dominus Albertus de Carpi, serenissimi Maximiliani electi Imperatoris Orator.

Magnificus dominus Ludouicus de Solier, Christianissimi regis Franciæ orator.

Magnificus dns Hieronymus Vich, Catholici regis Hispaniæ orator.

Reuerēd.P.D.Michael Brut,Illust.regis Portugaliæ orator.

Magnificus dns Marinus Georgius, Domini Venetorum orator.

Magnificus dns Marinus Charatius, Illustr. ducis Mediolanen. orator.

Magnificus dns Franciscus Victorius,Domini Florentinorum orator.

Illust.dominus Ioannes Filbertus de Palude, comes de Iaes, & Reuerend. pater Dominus Petrus de Baonia, Illust.domini ducis Sabaudiæ oratores.

SENATOR, CONSERVATORES, Illust. domini temporales.

Magnificus dns Iacobus Senator vrbis.
Illust.D.Prosper de Columna, dux Caniæ.
Illust.D.Marcus Antonius de Columna.
Illustr. D. Ludouicus de Vrsinis, comes Petiliani.
Illust.D.Nicolaus Volschi, miles Polonus.
Illust.D.Laurentius de Satmat.
Illust.D.Mutius de Columna.
Illust.D.Ioannes Franciscus de Columna.
Magnificus D.Euangelista Magdalenæ,conseruator vrbis.
Magnificus D.Marius de Crescentijs, cōseruator vrbis.

Et quàm plures alij nobiles & milites Hierosolymitan. Celebrata Missa per Reuerend. in Christo patrem Ioānem archiepiscopum Gneznen. oratorem regis Poloniæ, & habita oratione per Reuerend. patrem dominum Stephanum archiepiscopum Patracen. quæ iuxta morem infrà ponetur. Et cantato euangelio per Reuerendis. dnm Alexandrum S. Eustachij diaconum Card. secundum Matthæum, quod incipit, dixit Iesus parabolam hanc, simile est regnum cęlorum homini regis &c. Et cantatis orationibus consuetis, & hymno, Veni creator, per pręfatum sanctissimum dominum nostrū præscripti oratores Illust.ducis Sabaudiæ dederunt pręfato sanctissimo domino nostro mandatum præfati Illustr. ducis ad interessendum nomine suo in sacrosancto Lateranen. concilio. Et idem sanctissimus dedit illud reuerendo patri domino Thomæ Phædræ legendū in ambone. Qui ascendens ambonem, legit illud alta & intelligibili voce. Quo perlecto, præfati oratores accesserunt ad pedes sanctitatis suæ, & genibus flexis, osculati sunt beatissimos pedes. Deinde exclusis illis qui de more interesse non debent, & clausis portis concilij, reuerend. pater dominus Bertrādus episcopus Adrien. ascendit ambonem, & legit schedulam super cōfirmatione montis pietatis. Cuius tenor talis est:

LEO episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante concilio. Inter multiplices nostræ solicitudinis curas, illam in primis suscipere pro nostro pastorali officio debemus, vt quæ salu-

salubria & laudabilia, ac catholicæ fidei cõsona, & bonis moribus conformia, nostro tẽpore non solùm enucleentur, verumetiam ad posteros propagentur: & quæ materiam scandali præbere possent, penitùs succidantur, & radicitùs extirpentur, nec pullulare vsquam sinantur, ea in agro Dominico & vinea Domini Sabaoth duntaxat cõseri permittendo, quibus fidelium mentes pasci spiritualiter possint, eradicatis zizanijs & oleastri sterilitate succisa. Sanè cùm olim inter nonnollos dilectos filios sacræ Theologiæ Magistros, ac iuris vtriusque Doctores, cõtrouersiam quãdam non sine populorũ scandalo & murmuratione exortam, & nuper his diebus innouatam esse comperterimos circa pauperum reuelationem, in mutuis eis publica authoritate faciendis, qui Montes Pietatis vulgò appellantur, quiq; in multis Italiæ ciuitatibus ad subueniendum per huiusmodi mutuum pauperum inopiæ, ne vsurarum voragine deglutiantur, à ciuitatum magistratibus & alijs Christifidelibus sunt instituti, atque à sanctis viris diuini verbi præconibus & laodati, & persuasi, ac à nonnullis etiam summis Pontificibus prędecessoribus nostris probati & cõfirmati, sint oe præfati montes à Christiano dogmate dissonantes, vel noo, vtraque parte diuersimodè sentiente atque prædicante. Nonnullis enim magistris & doctoribus dicentibus eos mõtes non esse licitos, in qoibus aliquid vltra sortem pro libra, decurso certo tempore per ministros huius montis ab ipsis pauperibus, quibus mutuom datur, exigitur, & propterea ab vsurarum crimine iniustitiave, seu ab aliqua certi specie mali mundos non euadere, cùm Dominus noster, Luca euangelista attestante, aperto oos præcepto obstrinxerit, ne ex dato mutuo quicquam vltra sortem sperare debeamus. Ea enim propria est vsurarum interpretatio, quando videlicet ex vsu rei, quæ non germinat, nullo labore, nullo sumptu, nullove periculo, lucrum * fœtusq; conquiri studetur. Addebant etiam ijdem magistri & doctores, in his montibus, neque cõmutatiuæ neque distributiuæ iustitiæ fieri satis, cùm tamen iustitiæ terminos contractus huiusmodi excedere non debeant, si debeant approbari: idque prætereà probare nitebantur, quia impensæ pro huiusmodi montium cõseruatione à pluribus (vt aiunt) debitæ, à solis pauperibus, quibus mutuum datur, extorqueantur: pluraque interdum vltra necessarias & moderatas impensas, non absque specie mali ac incentioo delinquendi, quibusdam alijs personis (vt inferre videntur) exhibeantur. Alijs verò pluribus magistris & doctoribus contrà asserentibus, & in multis Italiæ Gymnasijs verbo & scripto conclamantibus pro tanto bono, * tanquàm reipublicæ per necessario, modò ratione mutui nihil petatur, neque speretur: pro

Luc. 6.

* fœnusq;

* tamque

indemnitate tamen eorundem mõtium, Impensarum videlicet ministrorum eorundem ac rerum omnium ad illorum necessariam conseruationem pertinentium, absque mootium huiusmodi lucro, idque moderatum & necessarium ab his, qui ex huiusmodi mutuo commodum suscipiunt, licitè vltra sortem exigi & capi posse non nihil licere, cùm regula Iuris habeat, quòd qui commodũ sentit, onus quoque sentire debeat, præsertim si Apostolica accedat authoritas. Quam quidem sententiam à fe. re. Paulo II. Sixto IIII. Innocentio VIII. Alexandro VI. & Iulio II. Rom. Pontificibus prædecessoribus nostris probatam, à sanctis quoque ac Deo deuotis, & in magna ob sanctitatis opinionem existimatione habitis euangelicæ veritatis prædicatoribus prædicatam esse ostendunt. Nos super hoc (prout nobis est ex alto concessum) opportunè prouidere volentes, alterius quidem partis, iustitiæ zelum, ne vorago aperiretur vsurarum, alterius, pietatis & veritatis amorem, vt pauperibus subueniretur: vtriusque verò partis studium commendantes, cùm hęc ad pacem & tranquillitatem totius reipublicæ Christianæ spectare videãtur, sacro approbante concilio, declaramus & diffinimus, montes pietatis antedictos per respublicas institutos, & authoritate sedis Apostolicæ hactenùs probatos & confirmatos, in qoibus pro eorum impensis & indemnitate aliqoid moderatom ad solas ministrorum impensas, & aliarum rerum ad illorum conseruationem (vt præfertur) pertinentium, pro eorum indemnitate duntaxat, vltra sortem absque lucro eorundem montium recipitur, neque speciem mali præferre, nec peccandi incentiuum præstare, neque vllo pacto improbari, quinimmò meritorium esse, ac laudari & probari debere tale mutuom, & minimè vsurarium putari, liceréque illorum pietatem & misericordiam populis prædicare, etiam cum indulgentijs à sancta sede Apostolica eam ob causam concessis. Ac deinceps alios etiam similes montes cum Apostolicę sedis approbatione erigi posse: multo tamen perfectius, multoq; sanctius fore, si omninò tales montes gratuiti constituerentur, hoc est, si illos erigentes, aliquos census assignarent, quibus si non omni, saltem vel media ex parte huiusmodi montium ministrorum soluantur impensæ, vt ad leuiorem æris soluendi portionem medio hoc pauperes grauari cõtingat, ad quos, cum huiusmodi census assignatione, pro impensarum sopportatione erigendos, Christifideles maioribus indulgentiis inuitandos esse decernimus. Omnes autem religiosos & ecclesiasticas ac seculares personas, qui contra præsentis declarationis & sanctionis formam, decæterò prædicare seu disputare verbo vel scriptis ausi fuerint, excommunicationis latæ sententiæ

rentiæ, pœnam, priuilegio quocunque non obstante, incurrere volumus: non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunq;. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginā nostræ declarationis, diffinitionis, decreti & excommunicationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorū Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Data Romæ in publica sessione, in Lateraneñ. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quintodecimo, quarto Noñ. Maij, pontificatus nostri anno tertio.

Qua perlecta petijt, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et interrogati per scrutatores votorum responderūt placere contenta in schedula excepto reuerendo patre domino Hieremia Archiepiscopo Traneñ. qui dixit, non placere, quia didicit per experientiam, quod præfati montes sunt plùs damnosi quàm vtiles. Deinde reuerendus pater domin⁹ Bernardus episcopus Taruisinus ascendit ambonem, & legit contra exemptos schedulam & alias materias, ecclesiasticam libertatem & dignitatem episcopalem concernentes, cuius tenor talis est:

LEO episcopus seruus seruorū Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante concilio. Regimini vniuersalis Ecclesiæ (disponente Domino), præsidente, iuxta pastoralis officij debitum, libenter intendimus vtilitatibus subditorum, & ad conseruandam libertatem ecclesiasticam & remouenda scandala, ponendam concordiam, & nutriendam quietem inter ecclesiarum prælatos & eorum subditos, eo propensiùs Apostolicę solicitudinis studium adhibemus, quo dissensionem talium fore dispendiosam experimento comprobatur: necnon indulta pariter & priuilegia eisdem subditis in ipsorum prælatorum dispendiū, tam per prædecessores nostros, q̄ sedē apostolicam concessa, ita libenter moderamur, ne exindè scandala procedant, néue ex eis vlli detur materia malignandi, & personæ ecclesiasticæ à bono obedientiæ, necnon diuini perseuerantia seruitij nullatenùs retrahantur. Sanè nuper ad nostrum relatio fide digna perduxit auditum, ꝙ canonici Patriarchalium, Metropolitanarum, & Cathedralium & collegiatarum ecclesiarum & alij clerici seculares plura præsumunt, quæ ipsis infamiam non paruam pariunt, & alijs inferūt læsionem prætextu exemptionis & libertatis à dicta sede obtentæ, ordinariorumque correctiones & ordinationes subterfugiunt, ac eorum forum siue iudicium declinant. Nonnulli etiam impunitatem suorum excessuū per priuilegium exemptionis obtinere sperantes, excessus ipsos committere non verentur, quos, nisi per exemptionem, qua gaudent, crederent se defendi, nullatenùs fuissent commissuri. Hinc itaque accidit, vt propter eorum audaciam, qui prætextu priuilegij emptionis, impunitatem excessuum obtinere confidentes, nonnulla multotiès cōmittant enormia, per quæ plurimum diffamatur ecclesia, & scandala grauia generantur; potissimè autem cùm talia per eos, ad quos horum spectat correctio, incorrecta remaneant, seu illi, ad quos spectat, illa punire negligunt: Nos volentes, ne eo prætextu delicta remaneant impunita, morbo huiusmodi necessariam adhibere medelam, sacro approbante concilio statuimus, vt de cæterò illi, quibus exemptorum correctio & punitio à dicta sede demandata est, circa illam vigilanter intendant, & diligenter officij sibi commissi debitum exequantur. Et quamprimùm eis, exemptos ipsos deliquisse, legitimè constiterit, ità eosdem exemptos delinquentes puniant, ꝙ ijdem exempti metu pœnæ à suis arceantur insolentiis, & alii eorum exemplo perterriti, prosilire ad similia meritò perhorrescant. Et si circa hoc negligentes fuerint, Diœcesani, & alij locorum Ordinarii eosdem, quibus exemptorum correctio huiusmodi competit, personaliter si illorum copia & notitia haberi poterit: alioquin, vel si nullus in partibus exemptorum ipsorum certus iudex fuerit, eos quorū sua to præmissis interesse putauerint, per edictū publicum Cathedralium seu aliarum ecclesiarum locorum, in quibus exemptorum iudices huiusmodi residere, seu nullis eorundem exemptorum iudicibus existentibus, ipsos exemptos deliquisse contigerit, valuis affigendum, moneant, vt ipsi tales exemptos delinquentes & criminosos puniant & castigent infra competentem terminum, monentium ipsorum arbitrio moderandum. Et si ipsi moniti in hoc negligentes fuerint, & id adimplere neglexerint, seu recusauerint, tunc, vt in eo, quo deliquerint, puniantur, cognitione huiusmodi ea vice sint priuati, & se non intromittant vllatenùs de eisdem: sed diœcesani & alii locorum ordinarii huiusmodi, contra tales exemptos delinquētes & criminosos authoritate nostra ad inquisitionem, vel per accusationem sine aliquibus tormētis procedere, & testes per seipsos examinare possint, ac processum ipsum, quem ratione solennitatis iuris, præterquàm ratione citationis omissæ (dummodò delictum aliâs ritè probatum fuerit) nullum allegari vel dici posse prohibeamus, sed per eos habitum, clausum, & eorum sigillo munitum, ad sedis apostolicæ examen, ipsorum exemptorum delinquentium expensis, etiam in ipso processu factis, ad quarum solutionem ordinarii ipsi possint eosdem inquisitos & ac-

cusatos

cusatos compelle, per proptium vel alium nonciom, quanto citiùs destinare procurêt, apud eandem sedem per Romaoum Pontificem vel alium, cui duxerit committendum, diligenter examinandum, & ita culpabiles repertos quòd ad condemnationem vel propter sufficientia indicia, proptet quæ ad torturam pro veritate exquirenda procedi valeat, ad ipsos diœcesanos, seu ordinarios per eos authoritate nostra in causa inquisitionis seu accusationis vlteriùs legitimè procedendum, & causam ipsam, pront iostum fuetit, terminandam remittendum. Nntarij autem dictæ sedis, qoorum officium in ipsis primitioæ ecclesiæ initijs à sc.re. Clemente Papa primo ad saoctorom gesta perquirenda atq; conscribenda noscitur institutum, ad protonotariatos officium assumpti, habitum & *rochetum deserentes, & alij nostri & dictæ sedis officiales, actu sua officia esercentes, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus ab omni ordinariorum iurisdictione sint exempti. Alij verò notarij habitum protonotariatus non deferentes, oisi illum infra trimestre, post præsentium publicationem assumpsertnt, & ipsi ac alij in posterũ assumẽdi, habitum & rochetũ huiusmodi cootinuè non gestanies, atqoe alij nostri & dictæ sedis officiales, officia sua actu non exercẽtes, tam in criminalibus quàm in ciuilibus ratione causæ summam 25. ducatorũ auri de camera non excedentis duntaxat, eorundem diœcesanorum & ordinariorum iurisdictioni subiaceant. Io ciuilibus verò causis summam huiusmodi excedentibus, plena gaudeant exemptione, & a dictorum diœcesanorum & ordinariorum iurisdictione penitùs sint exempti. Dignum quoque & etiam congruum arbitrantes, quòd ex sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium familiaribus illi duntaxat priuilegio exemptionis gaudeaot, qui actu domestici & continui sont commensales, vel ab eisdem cardinalibus ad ipsorum exequenda negocia missi, vel qui recreatinois causa ad tẽpus à Romaoa curia absentes fuerint. Cæteris verò, etiam familiaritaois litteras babentibus, quo mioùs coercitioni diœcesanorum & ordinariorum eorundem subiaceant, familiaritatis huiusmodi priuilegium nullatenùs suffragetur. Et cùm eisdem diœcesanis, vt monasteria monialium sedi Apostolicæ immediatè subiecta, in eorum diœcesibus consistentia, semel in anno visitare possint, per constitutionem in Coocilio Viennensi editam, quæ incipit, Attendentes, plena fuesit data facultas: illam innouamus, ac exemptionibus & priuilegijs qoibuscunque non obstantibus, districtè seruari præcipimus & mandamus. Per pmissa quoque eisdem diœcesanis & ordinarijs, casibus quibus in exemptos à iure iurisdictio concessa est, oullatenùs pręiudiciũ generetur. Exẽptiones autẽ decætero absq; rationabili causa, & quorum interest, minimè citatis, pro tempore concessas, nullius roboris & momenti esse decernimus. Et cùm ecclesiasticus ordo confundatur, si sua vnicuiq; iurisdictio non seroetur, ordinariorum iurisdictioni (quãtùm cum Deo possumus) fauere, ac litibus finem celeriùs imponi, & litigantium immoderatis somptibus & expensis parci satagentes, statnimus & ordinamus, quòd singulæ causæ, tã spirituales, quàm ciuiles & mixtę, ac forũ ecclesiasticum quomodolibèt concernentes, & beneficiales dummodò beneficia ipsa generaliter reseruata non fuerint, & ipsorom singulorum beoeficiorum fructus, redditos & prouentos, 24. ducatorum auri de camera secundùm commnoem extimatiooem valorem annum non excedant, in prima instantia extra Rom. curiã, & in partibus corã ordinarijs locorom dũtaxat cognosci & terminari, ità quòd nulli ante diffinitiuam sententiam liceat appellare, oec appellatio (si fuerit emissa) vllatenùs admitti, nisi ab interlocutoria, quæ vim habeat diffinitiuæ, vel à grauamine minimè concernente negoctũ principale, quod per appellationem à diffioitiua sententia reparari non possit: nisi alter collitigantium aduersarij soi potentiam meritò phorrescens, seu alia probabili & honesta causa, aliter quàm per proprium iuramentũ saltem semiplenè probata, coram ordinario nõ auderet litigate. Eo enim casu causæ ipsę, etiam appellationum, ĩ dicta curia, etiam in prima instantia, committi & cognosci & terminari possint. Alioquio appellationes, & illarum etiam aliarum causarum huiusmodi commissiones in posterum, & quicquid iodè secutum fuerit, oullius sint roboris vel momenti. Iudices aotem & conseruatores à sede Apostolica deputati, si io altero iurium graduati nõ fuerint, assessorem partibus nõ suspectum, ab ipsis partibus vel earum altera requisito, assumere, & secundùm eius relationem iudicare teneantor. Et quia sæpiùs & multiplici relatione percepimus, quãplurimas ecclesias, & illis præsidẽtes episcopos, tam citra quàm vltra montes, vexari io eorũ iurisdictionibus, iuribus & dominija, ac turbari à domicellis, principibus & nobilibus eorundem, qui sub colore iurispatronatus, quod in beneficijs ecclesiasticis habere confingunt, nullo priuilegio Apostolico suffulti, sine ordinariorum collationibus & literis, & absqoe aliquo saltem colorato titulo beneficia oon solùm clericis sed etiam laicis conferre, sacerdotes & clericos delinquentes ad eorum libitum punire, decimas omnium rerum, ad quarum solutionem de iure tenentur, ac Cathedralium, & alia, quæ legis diœcesaoæ & iorisdictionis sunt, & ad ipsos Episcopos duntaxat pertineot, temerè auferre, fraudare, vsurpare, seu vt præmissa fiant, mandasse, ac ipsa & fructus quoscunque, ne à ciuitatibus,

uitatibus, terris & locis eorum extrahantur, prohibere: feuda, possessiones & prædia occupare, & indebitè detinere, seu ad feuda & bona ipsarum ecclesiarum eis concedendum; ac beneficia ecclesiastica personis per eos nominatis conferendum, animis & terroribus ac alijs viis indirectis inducere & compellere, & alia quàmplurima damna, iacturas, & iniurias ecclesiis & earum prælatis, ac clericis pfatis referri, nõ modò permittere, sed etiam expressè mandare psumant. Attendẽtes igitur, quod laicis in clericos & personas ecclesiasticas, ac bona ecclesiastica non est attributa facultas, atq; æquũ & iustum esse, vt in eos iura insurgant, qui illa offendere præsumunt: necnon considerantes, quantum ex his tam nostro & Apostolicæ sedis honori, quàm personarum ecclesiasticarũ quieto & prospero statui, non sine damnanda pernicie derogetur: * accipiẽtes eos, quos ad obseruantiam iustum, virtutum præmia non inducũt, tam adiectarum exaggeratione pœnarum, quàm adiiciendarum de nouo formidine à temerarijs ausibus refrenare, omnes & singulas constitutiones, quæ super decimarum solutione, & contra violatores & raptores ecclesiarum, & incendiarios, agrorum depopulatores, & tam S.R.E. cardinales, quàm venerabiles fratres nostros episcopos, & alias personas ecclesiasticas, seculares & regulares capientes, detinentes, & eorum iurisdictionem & iura quomodolibèt indebitè occupantes; aut eos in eorum iurisdictionis exercitio perturbantes seu molestantes, eos quoque ad conferendum beneficia ecclesiastica personis per eos nominatis, aut aliàs de illis pro eorum libito voluntatis disponendum, & feuda ac bona ecclesiastica in emphyteosim concedendum, aut aliàs vendendum temerè compellentes, necnon statuta contra libertatem ecclesiasticam facientes, & ad præmissa, auxilium, consilium vel fauorem præstantes hactenùs emanârunt, innouamus. Et cùm ea, nedum iuri contraria, sed etiã ecclesiasticæ libertati opprobriosa sint quamplurimùm & aduersa, vt de officio nobis credito dignam Deo possimus reddere rationem, affectibus & monitis paternis Imperatorem, reges, principes, duces, marchiones, comites, barones, & quoscunque alios alterius cuiuscunque nobilitatis, præeminentiæ, potentiæ seu potestatis, excellentiæ vel dignitatis existentes, attentè hortamur in Dño, eisdem in virtute sanctæ obedientiæ mãdantes, vt ipsi constitutiones prædictas obseruent, & faciant à suis etiam subiectis inuiolabiliter obseruari, quacunque consuetudine contraria non obstante, si diuinã offensam & sedis apostolicæ debitam vitare voluerint vltionem. Ac collationes de dictis beneficijs sic factas, nullas & irritas nihilominùs esse decernim⁹: ac illis vtentes, reddantur inhabiles ad alia beneficia ecclesiastica obtinenda, donec cum eis sup hoc p sedẽ prædictam fuerit dispẽsatum. Maturè quoque considerantes, quòd post Christi ad cælos ascensionem, Apostoli per singulas vrbes & diœceses episcopos distribuerunt, sicut sancta Romana ecclesia per orbem constituit, eosdem episcopos in partem solicitudinis vocando, onera gradatim distribuendo per patriarchas, primates, Archiepiscopos & episcopos: ac sacris etiam canonibus fuerit diffinitum, per eos pro morum correctione, & controuersiarum decisione & determinatione, ac mandatorũ Dñi obseruatione, fieri debere cõcilium prouinciale, ac synodum episcopalem, vt deprauata corrigerentur, & illa facere negligẽtes, canonicis pęnis subiacerent: cùm conueniat, nos circa ea quæ rempublicam Christianam concernunt, esse intentos, desiderantes canones ipsos firmiter obseruari, eisdem patriarchis, primatibus, Archiepiscopis & episcopis districtè iniungimus, vt de officio eis commisso dignam Deo possint reddere rationẽ, canones, concilia & synodos, huiusmodi fieri mandantes, quocunque priuilegio non obstante, inuiolabiliter, obseruent, præterquàm quo ad concilium prouinciale, quod decæterò singulis triennijs fieri mandamus, ad illaque etiam exemptos accedere debere decernimus, priuilegio ac consuetudine quacunq; contrarijs non obstantibus. Circa hoc autem negligentes, pęnas in eisdem canonibus contentas se nouerint incursuros. Et constitutione in concilio Viennensi edita, quæ incipe rit, In plerisque, vt Pontificiæ dignitatis honor seruaretur, statutum fuerit, ne ecclesijs Cathedralibus bonis temporalibus, sine quibus spiritualia diu esse non possunt, priuatis, ac clero & populo Christiano carentibus, de aliquibus personis præsertim religiosis prouideretur, constitutionem ipsam innouamus, illamque inuiolabiliter obseruari debere volumus atque mandamus, nisi aliqua iusta causa, in consistorio nostro secreto approbanda aliter duxerimus faciendum. Nos enim quicquid contra præmissa, vel aliquod præmissorum contigerit attentari, irritum decernimus & inane, contraria quacunque cõstitutione vel priuilegio non obstante. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, prohibitionis, præcepti, constitutionis, ordinationis, hortationis, iniunctionis, innouationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attẽtare pręsumpserit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Data Romæ in publica sessione in Lateranẽ. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dñicæ 1515. 4. Nonas Maij, Pontificatus nostri anno tertio.

Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et omnes respon-

responderunt placere, dempto præfato Reuerend. patte domino Hieremia Archiepiscopo Traneñ. qui dixit, non placere inquãtùm schedula dat ordinem, ꝙ episcopi contra exemptos debeant formare processus & mittere ad curiam.

Postmodùm verò reuerendus pater Dñs Franciscus episcopus Nannetensis ascendit ambonem, & legit schedulam super impressione librorum, cuius tenor talis est:

LEo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriã, sacro approbante Concilio. Inter solicitudines nostris humeris incumbentes, perpeti cura reuoluimus, vt errantes in viam veritatis reducere, ipsosque lucrifacere Deo (sua nobis cooperante gratia) valeamus. Hoc est quod profectò desideranter exquirimus, ad id nostræ mentis sedulò destinamus affectum, ac circa illud studiosa diligentia vigilamus. Sanè licèt literarum peritia per librorum lectionẽ possit faciliter obtineri, ac ars imprimendi libros temporibus potissimùm nostris, diuino fauente numine, inuẽta seu aucta & perpolita, plurima mortalibus attulerit commoda, cùm parua impensa copia librorum maxima habeatur, quibus ingenia ad literarum studia percommodè exerceri, & viri eruditi in omni linguarũ genere, præsertim autem Catholici, quibus sanctam Romanã ecclesiam abundare affectamus, facilè euadere possunt, qui etiam infideles sciant & valeant sacris institutis instruere, fideliumq; collegio per doctrinam Christianæ fidei salubriter aggregare: quia tamen multorum querela nostrum & sedis Apostolicæ pulsauit auditum, quòd nonnulli huius artis imprimendi magistri, in diuersis mundi partibus libros, tam Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ & Chaldææ linguarum in Latinum in translatos, quàm alios, Latino ac vulgari sermone editos, errores etiam in fide ac perniciosa dogmata etiam religioni Christianæ contraria, ac contra famam personarum etiam dignitate fulgentium continentes, imprimere ac publicè vendere præsumunt, ex quorũ lectura non solùm legentes non ædificantur, sed in maximos potiùs, tã in fide, quàm in vita & moribus prolabũtur errores, vndè varia sæpè scandala (prout experientia rerum magistra docuit) exorta fuerunt, & maiora indiès exoriri formidantur. Nos itaque ne id, quod ad Dei gloriã & fidei augmentum, ac bonarum artium propagationẽ salubriter est inuentum, in contrarium conuertatur, ac Christifidelium saluti detrimentum pariat, super librorum impressione curam nostram habendam fore duximus, ne decætero cum bonis seminibus spinæ coalescant, vel medicinis venena intermisceãtur. Volentes igitur de oportuno super his remedio prouidere, hoc sacro approbante concilio, vt negocium impressionis librorũ huiusmodi eo prosperetur feliciùs, quo deinceps indago solertior diligẽtiùs & cautiùs adhibeatur, statuimus & ordinamus, quòd decætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, seu aliam quamcunq; scripturam, tam in vrbe nostra, quàm alijs quibusuis ciuitatibus & diœcesibus imprimere seu imprimi facere præsumat, nisi priùs in vrbe per vicarium nostrum & sacri palatij magistrum, in alijs vero ciuitatibus & diœcesibus per episcopum vel alium habentem peritiam scientiæ, libri, seu scripturæ huiusmodi imprimendæ ab eodem episcopo ad id deputandum, ac inquisitorem hæreticæ prauitatis ciuitatis siue diœcesis, in quibus librorum impressio huiusmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manu propria subscriptionem, sub excommunicationis sententia gratis & sine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem secùs præsumpserit, vltra librorum impressorum amissionem, & illorum publicam cõbustionem, ac centum ducatorum fabricæ Principis Apostolorum de vrbe sine spe remissionis solutionem, ac anni continui exercitij impressionis suspensionem, excommunicationis sententia innodatus existat, ac demùm ingrauescente contumacia taliter per episcopum suum vel vicarium nostrum respectiuè per omnia iuris remedia castigetur, quòd alij eius exemplo similia minimè attentare præsumant.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti & ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Data Romæ in publica sessione, in Lateranẽ. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo decimoquinto, quarto Nonas Maij, Pontificatus nostri anno tertio.

¶Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et responderunt omnes placere, excepto reuerendo patre domino Alexio episcopo Melfitano, qui dixit, placere de nouis operibus, non autem de antiquis.

¶ Deinde reuerendus pater dominus Petrus episcopus Castelli maris, ascendit ambonem, & legit schedulam super præfixione termini cõtra profitentes pragmaticam sanctionem, & super indictione vndecimæ sessionis, cuius tenor talis est:

LEo Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam, sacro approbante Concilio. Cùm inter alia in hoc sacro Concilio expedienda, quid super sanctione, per nonnullos prælatos Gallicæ nationis, tam clericos quàm laicos etiam nobiles, ac alios illis fauentes, quam ipsi

ipsi pragmaticam vocant, edita, determinandum & declarandum foret, expedire & declarare summoperè desideraremus, prout etiam felicis recordationis Iulius Papa II. prædecessor noster huius Concilij indictor desiderabat, & prælati & alij clerici ac laici præfati, ad comparendum tam coram præfato Iulio prædecessore, quàm nobis pluriès citati fuerint, & eorum contumacia in dicto Concilio sępiùs allegata, seu accusata extiterit: cumque postmodùm pro parte prælatorum, clericorum, & laicorum etiam nobilium, ac fautorum prædictorum, ad hoc (vt præfertur) legitimè vocatorum, allegatũ fuerit, nullum locum, per quem transeundum esset, vt tutè venire ad comparendum in dicto Concilio possent, habere: nos, ne eo prætextu quoquo modo se excusare possent, à communitate Iannensium, per quorum loca tutè ad Romanam curiam, ad allegãdum ea, quæ in huiusmodi causa pragmaticæ allegare voluerint, venire possint, amplum saluum conductum concedi curauimus, & eisdem assignari. Et ne aliquid ampliùs contra præmissa allegare, & iustam possint prætendere ignorantiam, clericos & laicos etiã nobiles, etiã pręlatos & fautores, clericorumq́; ac secularium collegia, ad eorum contumaciam conuincendam, sacro approbante Cõcilio, de nouo pro vltimo & perẽptorio termino requirimus & monemus, vt ante Kalendas Octobris proximè futuri, omni excusatione & dilatione cessantibus, legitimè comparére debeant, quem terminum & dilationem huiusmodi, ex causis prædictis ad omnes accusationes tollendas, ad dictã diem Kalendas Octobris pro vltima & peremptoria dilatione (vt præfertur) prorogamus, & de nouo concedimus & assignamus. Quo termino elapso, ad vlteriora & terminationem dicti negocij etiam diffinitiua sententia procedetur, eorum contumacia & non comparationè minimè obstãtibus, in prima extunc futura sessione, quam ad hoc & alia quamplura vtilia peragenda, videlicet vndecimam sessionem, quæ erit die quartadecima Decembris post festum beatę Lucię proximè futurum, præfato sacro approbante Concilio, indicimus.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrarum requisitionis monitionis, prorogationis, cõcessionis, assignationis & indictionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attẽtare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datũ Romæ in publica sessione, in Lateraneñ. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingẽtesimo decimoquinto, quarto Nonas Maij, Pontificatus nostri anno tertio.

Qua perlecta, magnificus dominus Ludouicus de Solier, orator Christianissimi regis Franciæ accessit ad pedes sanctitatis suæ, & dixit in excusatione profitẽtium pragmaticam sanctionem, quòd prælati Franciæ fuerunt impediti per inimicos Francorum, non verentes censuras contentas in bulla cœnæ Domini, & ideo sanctitas sua habuit eos aliàs excusatos. Cùm igitur de præsenti eodem impedimento detenti sint, & non audeant venire, quia inter Delphinatum & Lombardiam est periculum, quare pro parte eorum supplicatur sanctitati suæ, vt habeat eos nunc excusatos. Et cùm dabitur eis tutos accessus, offerunt se venire ad Concilium & allegare de iuribus suis. Et idem magnificus orator dedit schedulam tenoris infrascripti:

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO D. N. PAPÆ.

Paret beatissime, nouit optimè sanctitas vestra, & nos Christianissimi regis oratores apud eandem fidem facimus, prælatos ecclesiæ Gallicanæ ad pedes & imperium sanctitatis vestræ, & ad sacrum Concilium venientes, prohibitos fuisse, ac impeditos comminationibus, & detectis insidijs inimicorum regis eiusdem Christianissimi, non verentium censuras & pœnas in bulla Cęnæ Domini compræhensas: & ideo iure ac meritò Beatitudo vestra tunc prælatos illos excusatos habuit. Non enim citatum legimus quenquam teneri se periculis committere maris, latronum, itinerum & inimicorum. Cùm igitur pater beatissime, eodem notorio impedimento perdurante, maximè inter Delphinatum & Liguriam & Lombardiam, prælati ipsi ad hoc sacrum Concilium venire potuerint, non etiam venturi sint, donec liberè liceat & expeditè, supplicatur humiliter pro parte illius Gallicanæ ecclesiæ, quòd & nunc sanctitati vestræ placeat illam, eosdemque prælatos excusatos habere: & ita pro sua prudentia solita prouidere, quòd tutus esse possit accessus ac expeditus ad eandem sanctitatem & sacrum Concilium: tunc etenim & quamprimùm ad sanctitatis vestræ pedes prælati ipsi, aut alij dictæ ecclesiæ nomine venient, immò obtemperaturi eiusdem imperio, & sanctæ sedis Apostolicæ: alioquin per illos non stabit, prout nec stat, quo minùs adueniant. Cæterùm pater Beatissime, pro exoneratione Ludouici de Solerijs, oratoris regis Christianissimi, qui has offert, supplicatur humilimè, vt placeat iubere notarijs omnibus & singulis in præsenti Concilio & sessione assistentibus, quos rogat, quòd de excusatione huiusmodi, declaratione, oblatione, vnà cũ decreto sanctitatis vestræ actum sumant, & indè instrumentum conficiant, eidem oratori

tori expediendum ad ecclesiæ Gallicanæ & aliorum, quorum interesse poterit, vberiorem cautelam.

Eiusdem Sanctitatis vestræ humilimus Seruitor, Christianissimi Francorum regis orator Loys de Soliers.

¶ Præfatus sanctissimus dominus noster respondit præfato oratori, quòd ex prouincia Prouinciæ erat facilis & tutus transitus per Ianuã, & quòd prouideret de saluo conductu Ianuen. & eis mandauerat tradi, & si opus esset, prouideret de meliori & tutiori saluo conductu, & propterea volebat sanctitas sua quòd schedula prædicta staret in suo robore.

¶ Deindè præfatus reuerendus pater dominus Petrus episcopus Castelli Maris petijt, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et responderunt omnes placere, dempto reuerend. domino Iacobo episcopo Potentino, qui dixit non placere, quia detur iste terminus profitentibus pragmaticam, quia contemnunt bullas & mandata Apostolica.

Demùm dominus Marius de Peruschis sacri Concilij procurator, accusauit cõtumaciã non interessentium, in Concilio interesse debentium. Et petijt per sanctitatem suam declarari. Et præfatus dominus noster declarauit, nisi ad primam compareant. Et hæc fuerunt pro decima sessione.

Fuerunt insuper data mandata infrascripta per procuratores infrascriptos, excusando principales suos, videlicet reuerend. pater dominus Ioannes Franciscus de Rouere episcopus Taurinen. dedit mandatum reuerendi patris dñi Ioãnis de Sabaudia episcopi Gebennen. Et venerabilis vir dñs Humbertus Caneti, dedit mandatum reuerendi patris domini Archiepiscopi Tarentinensis. Et dominus * Zudseldus Vardemberch dedit mandatum reuerendi patris domini Ioannis episcopi Hauelbergen. Et reuerendus pater dominus Gisbert⁹ episcopus Rapolañ. dedit mandatum reuerendi patris domini Ioãnis Baptistę episcopi Valueñ. & Sulmoneñ. Et reuerend. pater dominus Ioannes Archiepiscopus Gnezneñ. dedit mandatum reuerẽdi patris D. Fabiani episcopi Narniensis. Et discretus D. Ludouicus Molon clericus Cæsaraugustañ. dedit mandatũ reuerendi patris D. Ludouici episcopi Ampurieñ. Et reuerendus pater dominus Bartholomæus episcopus Iustinopolitanus, dedit mandatum reuerendi patris domini Bernardini episcopi Cluggieñ. Et reuerendus pater dominus Bernardus episcopus Taruiliñ. dedit mandatum reuerendi patris domini Georgij episcopi Noneñ. Et reuerendus pater dominus Ioannes episcopus * Sibiniceñ. dedit mandatum reuerendi patris domini episcopi Fateñ. & domin⁹ Petrus Ray-

* Sebeniceñ.

mũdi, dedit mandatum reuerẽdi patris domini Antonij episcopi * Regieñ. Et reuerendus pater dominus frater Guillelmus de Saluatera, dedit mandatum reuerendi domini Guilelmi episcopi * Gerundeñ. Et dominus * Zutfeldus Vardemberch, dedit mandatum Reuerendi domini Henrici episcopi * Ratheburgeñ. Et reuerendiss. in Christo pater & dominus D. Antonius de monte, tituli sanctæ Praxedis presbyter Cardinalis, dedit quasdam literas missiuas, & quoddam mandatum reuerendi patris domini Iacobi Archiepiscopi Vpsaleñ. ad excusandum eum in sacro Lateraneñ. Concilio, & interesseñ. nomine suo & suæ prouinciæ. Et reuerend. pater dominus Ferdinandus episcopus Scaleñ. dedit mandatum reuerendi patris domini Bernardi episcopi Sorani. Et reuerendissimus in Christo pater & dominus D. Nicolaus tituli sanctæ Priscæ presbyter Cardinalis, de Flisco nuncupatus, dedit mandatum reuerendi patris domini Hieronymi episcopi Torcellañ. Et reuerendus pater dominus Andreas Archiepiscopus Spalateñ. dedit mandatum reuerendi patris domini Antonij episcopi * Calamoueñ. Et reuerendus pater dominus Ioannes Antonius episcopus Calineñ. dedit mandatum reuerendi patris domini Gallesij episcopi * Beluneñ. Et reuerẽdus pater dñs Petrus Paulus episcopus Esinus, dedit mãdatum reuerẽdi patris domini Antõnij Episcopi Auximañ.

* Regeñ.

* Gerundeñ.

* Raseburgeñ.

* Claramonteñ.

* Belluñ.

Quibus perlectis, sanctiss. dominus noster incepit, Te Deum laudamus. Et cantato per capellam cantorum, expletaque decima sessione, præfatus sanctiss. dominus noster equitauit ad palatium associantibus reuerendissimis dominis Cardinalibus, & alijs prælatis & curialibus in copioso numero.

ORATIO R. P. D. STEPHANI Archiepiscopi Patraceñ. & episcopi Torcellañ. habita in Concilio Lateraneñ. coram Leone X. Pontifice Max. in decima sessione dicti Concilij, 4. Maij, 1515.

Magnus Dñs & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri, in mõte sancto eius. Psal. 47.

REm grandem & summè difficilem, ac paruitati meę imparẽ, P. B. ne obedientiæ bonum perderem, hodiè hoc in loco amplissimo, ornatissimoque huius sacrosancti Lateranensis Cõcilij, coram tuo iudicio grauissimo & tantorum patrum iustissimo tractandã suscepi. In qua quasi mei ipsius & senectutis ac aduersæ valetudinis oblitus, zelo tamẽ fidei Catholicę & Apostolicę perfusus, quo anima mea iã diu comesta fuit, in discrimen maximũ, decorem actionis meæ posui, cùm ab hoc genere dicendi per annos plu-

res me abstinnerim. Et hoc quidem, si assumptæ propositioni, in qua de summa omniũ rerum agitur, in tanta angustia temporis in quo breuitati in dicendo satisfaciendum esse censeo altissimo & profundissimo sacramẽto magnæ & vltimæ reformationis, diuinis mysterijs propositi psalmi inuoluto, correspondere non valuero. Nam quis est adstantium speculatorum S. E. etiam summa doctrina (vt par est) repletus, qui in se, & non in
for.*qui Christo viuens, * quo tantæ psalmodiæ fracto alabastro, in quo opus creationis, mysterium reparationis, sacramentum reformationis, & vltimæ consummationis decretum miro secreto continentur, non in litera, sed in Spiritu: non in superficie, sed in medulla: non in sermonum folijs, sed in radice rationis: non in montibus philosophantium Gel-
2.Reg.1.c boe, vbi, propheta dicente, Ceciderunt fortes Israel, sed in montibus sanctis & ęternis, in quibus positum est fundamentum fundamentorum, sancti sanctorum, in odorem tã-
1.Cor.3.c torum vnguentorum suauissimum, de quo Apostolus, Fundamentum aliud nemo potest ponere, prçter id quod positum est, quod est Christus Iesus: dignè possit & valeat mẽtes adstantium patrum tantis vnguentis optimis inungere, tum pro cognitione veritatis boni & mali consilij, tum pro reformatione Ecclesiæ & orbis, ac contra hostes fidei expe-
2.Cor.2.d ditione summè necessaria, vt Christi bonus odor Deo fieri possit? inuenire etiam longa meditatione non valeo. Verùm P.S. in tantorum mysteriorum, quæ latent in litera propositi psalmi, contemplatione quasi ecstatica mente & corde iam positus, profiteor me in dicendo hodiè nihil aliud scire, quàm
1.Cor.1.a Christum & hunc pro nobis cruci affixum. Ideo cum Apostolo libera voce clamabo:
Gal.2.d. Viuo iam, sed nõ ego, viuit verò in me Christus. Non mirum igitur adstantibus accedat, si pro declaratione psalmi Dauid, ipsi Dauid, scilicet Christo, pro secunda sabbati in filijs Core, qui Caluariarum filij in Apostolis interpretantur à custodia serotina (sic enim eius titulus est) humanæ sapientiæ verbis insistere non curabo. Sed quambreuissimè spiritum vitæ in tanti psalmi demonstratione perquiram non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, prout aliàs consueui, sed in ostensione tantùm spiritus & virtutis, præsertim coram te Leone X. Pontifex Max. quem diuina fauente clementia hoc tempore magnæ reformationis, persecutionisque infidelium, canonicè electum existimo, vt sis Leo in sede Petri, non ab re decimus, pro Christi regno, nostro tempore, si volueris, toto orbe terrarum innouando, assumptus: quandoquidem non frustrà in vltimo decalogi positus, Leo X. vocatus fueris. Et ego
Iob.30.d quidẽ iam septuagenarius, cuius cithara versa est in luctũ, & organũ cum Iob in vocẽ flẽtiũ, in oculis meis abiectus, & omnium speculatorum sanctæ Ecclesiæ minimus, in decima quoque tanti Cõcilij sessione, pro mysterijs Regis magni enucleãdis te iubẽte oraturus, nõ frustrà etiã ascenderim. Quapropter vt hæc tam diuina, tam excelsa & sublimia, ac mira, mirandaque, quæ in dicta psalmodia continentur, & ad pręsens humili sermone meo dicenda veniunt, à spiritu Christi, in quo est mihi vita, in dicendo progressu orationis digniùs, largiusque disponantur, ipsa virgo beata, Angelorum domina, fons omnium gratiarum, quæ omnes hæreses interemit, cuius opera, magna reformatio, concordia principum, & vera contra infideles expeditio fieri debet, opem ferre dignetur, quòd talia dignę cum profectu audientium dicenda suo ore, sicut in Apostolis, sua facundia, sicut in doctoribus, & sua gratia, sicut in martyribus, electisque omnibus, ita in nobis pro assumpta breuitate copiosè, tam pro vera tanti Concilij conclusione, quàm pro necessaria & celeri contra hostes fidei nostræ expeditione infundere velit, quòd lumen Christi plùs solito ad gloriam & honorem tanti Concilij in cordibus auditorum accendi valeat. Cuius auxilium desupèr implorantes humiliter prostrati, cãticum nouum pro nouo suffragio cantabimus, dicentes:

Omnium splendor, decus & perenne
Virginum lumen, genitrix superni,
Gloria humani generis Maria
Vnica nostri.
Sola tu virgo dominaris astris,
Sola tu terræ, maris, atque cęli
Lumen, inceptis faueas, rogamus,
Inclyta nostris.
Vt queam sacros referare sensus,
Qui latent chartis nimiùm seueris:
Ingredi & celsæ, duce te, benigna
Mœnia terræ.

Si omnia P.B. quæ pro declaratione propositi psalmi dicenda sese offerunt, perquirere vellem, longa esset oratio. Quandoquidem hæc tam altissima & profundissima psalmodia, non solùm in se opera creationis vniuersi, mysterium reparationis humani generis, pro innouatione seculi prima sabbati, & sacramentum magnę reformationis pro secunda sabbati in magno Lateranen. nostro Concilio demonstrandum, ac decretum vltimæ consummationis vniuersi per finale iudicium miro & ineffabili modo contineat, verùm etiam & mysterium incarnationis verbi DEI pro ciuitate magni Domini in cœlis & in terris ex lapidibus viuis construenda præ se ferre inuenitur, pro qua Rex magnus ab initio & ante secula prę parauerat terram immaculatam, in qua ædificaret sibi domum, de qua gloriosè educeret immaculatam æternam sponsam, matrem iustorum lætantem, & non minùs in

posterum

posterum fidem Catholicam & Apostolicam suam, iuxta decretum Sacrosancti consistorij Trinitatis & vnitatis diuinæ, pro communi salute per orbem vniuersum promulgandam esse statuerit, tam pro intellectuali, quàm pro rationali Ecclesia beatificanda, exaltandaque temporibus præfinitis à patre, in quibus eam toto orbe terrarum per suos principes constituendos super vniuersam terram annunciaret & prædicaret, in qua quidem prædicatione luce meridiana clariùs ostenderent, quòd æternitas CHRISTI, antequàm ex virgine nasceretur, in mysterio præmōstrata ac prædestinata esset, ita quòd mysterium non præiudicaret tempori, nec econtrà, quin ipse ille solus esset, qui ante mundi constitutionem, vsque ad consummationem omnia operaretur, secundùm arcanum suæ diuinæ mentis in cęlis & in terris, tā pro natura angelica, quàm pro humana, donec in Christo Deo omnes vnum fieret, & magnus ipse Dominus tūc in ciuitate Dei, & in mōte sancto eius nimiùm laudabilis inueniretur, tum in gradibus, tum in domibus suis, dum eam carnem, quam ab æterno prædestinauerat, ac pro temporis plenitudine præparauerat, vnione ineffabili, in supposito verbi assumeret de domo Mariæ semper virginis, dicēte propheta: Deus in domibus eius cognoscetur, dum suscipiet eam. De hac ergo ineffabili susceptione, tum pro prima, tum pro secūda sabbati, in quibus & ędificatio & reformatio ciuitatis magni Regis ex monte Sion & lateribus Aquilonis cū exultatione vniuersæ terrę continetur, quàm breuissimè dicemus: Reliqua verò maiora & profundiora mysteria, in tribus alijs orationibus meis, pro tanto Concilio, à die suscepti oneris in dicendo dispositis, legenda relinquā. Et nō minùs breuitatis causa in volumine decē librorum, in quibus ab origine vsque ad consummationem vniuersi, speculum lympidissimum militātis Ecclesiæ instar triumphantis mirificè cōtinetur, S.D.N. dedicato, calamo exarāda reseruabimus. Siquidē & audita modò durissima inter duos infideles reges pugna, & illorum iniquam intētionem contra rempublicam Christianam nostram ex illorum antè malè gestis mecum perpēdens, aliam, quam ad præsens recitamus, breuiorem orationem humiliori stylo non absque causa disposuimus. Verùm P. S. non minùs nunc quàm tunc, quando reges terræ malè conuenerunt in vnum, tam primò cōtra regnum Iudæorum, quàm secūdò Christianorum, vt destruerent fidem vnigeniti à patre super terram, Reges nostri cœli ecclesiæ & terræ, nunc etiam benè conuenerunt in hoc sacrosancto Laterañ. Concilio in vnum, ad reformationem tum ecclesię, tum orbis vniuersi pro gloria regni Christi, & suæ sanctæ Romanæ ecclesię & Apostolicę sedis exaltatione, ac hostium tantæ fidei extirpatione, quæ per veros spirituales venatores de proximo iuxta temporum computationem pro secunda sabbati fieri debet in magna & vltima reformatione, sicut prima sabbati ędificatio fuerat per piscatores, dicente Hieremia pro secunda sabbati, sicut dixerat pro prima de piscatoribus: Et eccè mittam venatores meos, & venabuntur eos de montibus, & de collibus, & speluncis, & de cauernis terræ. Et ideo propheta alio in psalmo dixerat, Veritas iam diu de terra Virginis orta est, & iustitia de cœlo ad eam, pro ædificatione ciuitatis DEI magni, in terram prospexit: quæ non minùs ad præsens pro reformatione, innouatione, dilationeque illius per orbem vniuersum respicit. Et id quoque pro nostro tempore perficere summoperè quęrit, festinatque, ne fiant nostra, in persecutione tum Turcarum, tum Sophi & aliorum impiorum, peiora peioribus, quòd culpa nostra, nostro vtique tempore stante magno Lateranensi Concilio diuinitùs, pro tempore magnæ tribulationis, in ciuitate magni Regis congregato, non fiat in eo, & sit illa vera & magna reformatio, pro qua priores Pontifices hactenùs ideo laborauerunt in vanum. Quòd nostro quoque tempore rex noster magnus Christus in Concilio nostro Lateraneñ. non minùs nimirùm laudabilis pro reformatione inueniretur, quàm anteà fuerat pro ædificatione, quando præstantiùs solito per vniuersi orbis secundam conuersionem & obedientiam sedatis bellis, quæ in orbe Christiano culpa malorum vigent, hostibusque fidei nostræ virtute altissimi superatis, & ad nostram fidem miraculosè etiam conuersis, ac Mahumeti spurcissima secta vnà cum omnibus alijs vbiquè terrarum dextera excelsi extincta, solus rex magnus noster CHRISTVS sedere habeat in monte sancto Apostolicæ sedis eius, de qua scribitur: Et sedes eius sicut sol in conspectu meo semper, & id profectò cum exultatione conuersionis vniuersæ terræ, de qua etiam habetur: Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Et alibi: Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrabit, & in eo parabit vasa mortis. Quandoquidem abyssus, abyssus tanti Sacramenti, abyssum reconciliationis cum DEO, plùs solito imminente durissima persecutione domus Ottomannorum & Sophi, per opera Lateraneñ. Concilij, agente Leone decimo Pont. Max. innocat, vt sit in vrbe Roma, quæ (DEO præuidente) regnante impiorum Ecclesia sub idololatria caput orbis ideo data fuerat, quòd regnante successiuo tempore iustorum Ecclesia sub vera latria multo amplior, gloriosior & præstantior in magnæ ciuitatis reformatione fieret, quàm anteà fuerat. Rectè ergo ille dixerat, Vidi ciuitatem

Psal. 44. Psal. 47. Hier. 16 d Psal. 84. Psal. 88. Psal. 125. Psalm. 7. Psal. 41. Apoc. 21.

ciuitatem ſanctam nouam Hieruſalem de-
ſcendentem de cęlo, à Deo paratam ſicut
ſponſam ornatam viro ſuo. In hac igitur
tali ac tanta ciuitate Dei, ſancta videlicet
Romana Eccleſia, magnus Dominus nimiū
laudabilis etiam inuenitur,& in monte ſan-
cto Apoſtolicæ ſedis eius pro ſecunda ſab-
bati, plùs ſolito exaltari & magnificari iure
æterno reperitur. Et nimiùm quidem lau-
dari dicitur,quoniam quantùm laudari de-
beat,nec angelica,nec humana lingua expri-
Pſal. 146. mi poſſet,præſertim cùm ipſe ſit magn⁹ Do-
minus,& magna virtus eius, & ſapientię eius
nō eſt numerus. Qui quidem pro ſua magni-
tudine,in Cōcilio impiorum laudari nō re-
peritur,quādo in talium ore ſua laus ſorde-
ſcat:non in atrijs Synagogæ Phariſæorum
& hypocritarum,quorum os maledictione
plenum eſt: nec in palatijs Regum & Princi-
pum, quorum manus plenæ ſunt ſanguine
& infidelitate: nec deniquè in Babylone phi-
loſophantium de corde ſuo,ac iuris humani
peritiorum,vbi omnis confuſio contra veri-
tatem ſanctæ Eccleſiæ adducitur. Sed vbi,
dicit quiſpiam,laudabitur? Dicat propheta:
Pſal.47. In ciuitate Dei, in ſancta vtiquè immacula-
ta Eccleſia Dei, & quod fortius & dignius
eſt,in monte ſanctæ Apoſtolicæ ſedis eius.
Eſa,2.a De quo Eſaias: Et erit in nouiſſimis diebus
mons præparatus in domo Domini ſuper
verticem omnium montium, qui eſt pote-
ſtas plenitudinis Chriſti eius in ſede Apo-
ſtolica,per lege immaculatam ſuper omnia
regna mundi ſedens,& confluent ad eum
omnes gentes,& adorabunt eum, & dicent:
Gloria tibi Domine,qui es Deus & homo.
Apo.19.c Dicente etiam Ioanne,Rex regum & Domi-
nus dominantium,per myſterium incarna-
tionis,per opus redemptionis,& gloriam re-
ſurrectionis: In qua omnia innouâſti,& mū-
dum Eccleſię tuę ſuper omnes & omnia exal-
tâſti,& qui eras ante mundi conſtitutionem
per myſterium ſacramenti in vnitate perſo-
næ vnigenitus à patre. Propter quod dixe-
Ioan. 8.d. ras, Antequàm Abraham fieret, ego ſum:
quoniam in Chriſto erat æternitas ab initio
& ante ſecula,& in Abrahā breuitas, in qua
Deus homo factus eſt,vt homo in tali breui-
tate fieret Devs, & in mundi plenitudine
primogenitus virginis matris in terris fie-
ret, qui erat vnigenitus filius Dei in cęlis,
Hier.31.d vel e de quo Hieremias: Nouum faciet Dominus
ſuper terram,fœmina circundabit virum.
Quod, cōmutata forma verborum talium,
Plato ipſe,qui à ſacra Hebræorum vera phi-
loſophia & Dei ſcientia lumen habuerat,di-
xerat,Deum circunrotundum & decurtatū,
Mat. 16.c quando vnigenitus Dei filius factus eſt ho-
mo. Propter quod Petrus Apoſtolus, reue-
lante patre,ei dixerat: Tu es Christvs
filius Dei viui,pro prima ſabbati. In qua ꝓ-
latione fidem Catholicam & Apoſtolicam,
ab æterno patre pro æterno filio ordinatam
ad fundamentum Eccleſiæ,confeſſus eſt. Et
nunc quoque,quod ipſe venturus ſit in ſpiri-
tu pro ſecunda ſabbati ad magnam orbis re-
formationem, non minùs opera ſpiritusſan-
cti & virtute inſinuare reperitur,vt orbis ter-
rarum & vniuerſa quæ cœli ambitu conti-
nentur,ad montem ſanctum Apoſtolicæ ſe-
dis eius in vtroque gladio cum vera obediē- 1.Theſſ.
tia veniant. Et nunc cognoſcat vnuſquiſque 4.a
noſtrûm,ſuum vas poſſidere in Dei magna
ciuitate ad ſanctificationem & honorem per
humilitatem ſcientiæ Dei, & non per ſu-
perbiam humanæ ſcientiæ,ad contumeliam
& errorem,in quo & Auerroiſtæ in ſcientia
diaboli,& Iuriſtæ in ſcientia mundi, & Ma-
humetiſtæ in ſcientia carnis, extollunt ſe ad-
uerſus ſcientiam Dei ac lumen fidei Catho-
licæ. Et idcircò à ſpiritusſancto dicitur:
Super quem requieſcam, niſi ſuper humi- Eſa. 66.
lem & trementem ſermones meos? Si-
quidem & Spiritusſanctus diſciplinæ effugit Sap.1.b
fictum, nec habitat in corpore ſubdito pec-
catis. Hinc etiam ſcribitur: Vani ſunt omnes Sap.13.a
ſenſus hominis, in quibus non ſubeſt ſcien-
tia Dei.

¶ Verùm P.S. ſi hæc talis ac tanta ſcientia
Dei,in noſtro Lateraū. magno Concilo, nūc
mundi & diaboli & carnis ſpreta ſciētia,gra-
to animo iam ſuſcipietur, vera & repentina
reformatio per totam Eccleſiam, orbemq́ue
vniuerſum, glorioſè miraculoſeq́ue abſque
liuore fiet. Et hoc certè,ſi in nouitate vitæ
depoſitis veteribus pannis, cum veris Iebu-
ſæis corde contrito & humiliato, ad pientiſ-
ſimum regem noſtrum Chriſtum accedere
curabimus. In qua humiliatione vera cum
Chriſto rege magno reconciliatio fiet, ſine
qua nec vnionem Principum Chriſtiano-
rum,nec expeditionem contra hoſtem potē-
tiſſimum ſummè neceſſariam obtinere vale-
bimus. Quandoquidem cognita magnitu-
dine ipſius magni Domini,exuere nos opor- Col.3.b
tet veterem hominem cum omnibus malis
actibus ſuis,in quibus ira Dei contra nos
populumq́ue ſuum prouocata iam diu ſuit,
& nouum hominem Chriſtum,in ſanctitate
& veritate induere: alioquin peribimus re-
gnante diluuio maximæ tribulationis in vi-
nea Domini. Siquidem magnus ipſe Domi-
nus vitia, ſcelera & peccata, ac blaſphemias
contra Deum,Virginem & ſanctos turpiſſi-
mas,quæ in Romana & vniuerſali Eccleſia,
ac populo ſuo Chriſtiano, & orbe vniuerſo
perpetrantur, pro ſua iuſtitia ampliùs tole-
rare nōn valeat, ne magnitudo ſua ludibrio
iri vlteriùs in tanta vniuerſi corruptione ha-
beat,quaſi hæc inferiora ipſe, Qui eſt, negle-
xerit: nam & ſua negligere non valet,quoniā
Domini eſt terra & plenitudo eius: & negle- Pſal.23.
cto per ſuos miniſtros in terris regimine
vniuerſi,in quibus,& ſtatus clericorū & reli-
gioſorum ac laicorum,terminos, quos po-
ſuerant ſancti patres,dicente ſcriptura, Ne Pro.22.d
tranſgrediaris

transgrediaris terminos, quos posuerunt patres tui, transgredi non verentur, corrigere, & de medio auferre summopere intendat & quærat. Ideò opera Lateranen. Concilij digne reformanda veniunt, ne pereamus de via iusta. At verò adhuc in nostro seculo, patres optimi, multi sunt legis diuinæ peruersores, qui non modò præmissa fouere, sed & leges veteris mundi in maligno positi, quæ proprio fine carent, contra immaculatam legem Dei ponere satagunt, quando tales potestatem coactiuam Imperij, præferre Romano pontifici: & regnū mortis Principis tenebrarum, regno Christi anteferre: & Imperium puri & mortalis hominis, imperio Dei & immortalis hominis: ac leges maculatas ad animarum perditionem, legi immaculatæ conuertenti animas anteponere conantur. Et ita tales peruersi, & non conuersi & inreligiosi, & non, religiosi totius Christianæ fidei decorum, contra magni-
Ioā. 10. b tudinem magni Domini deturpare non verentur: quasi CHRISTVS bonus pastor animam suam pro ouibus suis, in quibus ædificaret sibi Ecclesiam sine ruga, & macula, in mortem solus non posuerit, & per sanguinem sanctorum, super se lapidem viuum & angularem, talem dilectam non ædificasset. O hypocritarum & perditorum hominum pessimam conditionem, ô inimicorum fidei perditionem, ô ignorantium, pro salute animarum, viam mandatorum DEI. Quis vos ita fascinauit, quòd indè diuino iudicio rei facti estis, quando terminos sanctorum diuinæque scripturæ transgredientes, iura puri hominis, contra veritatem Dei hominis, & magnitudinem æterni Regis, ac contra scientiam DEI extollere adhuc contenditis, & cornua contra sedem Apostolicam erigere per magistros erroris non erubescitis, vndè tot mala religioni Christianæ non minùs, quàm ex alijs malè gestis prouenerant? Sed heu heu, quàm calamitosa erit de proximo talium perditio, & laborantium in DEI scientia & obseruatione mandatorum Dei exaltatio: quoniam de magna Turcarum & infideliū aliorum à tot annis persecutione, iam rex noster Christus ad reformationem vniuersi, sua magnitudine miro modo educet bonū pro secunda sabbati, sicut cùm prima sabbati in maxima persecutione Romanorum, Regnum cœlorum Romanæ Ecclesię in ipsa vrbe adduxerat, vt esset in ea gloria omnibus sanctis eius, qui sanguinem suum fuderant pro firmamento Apostolicæ sedis & sedentibus canonicè in ea, & non minùs in sua
Rom. 13. d instanti reformatione nunc id futurum existimo. Ideo iam hora est, patres optimi, hora (inquam) est, nos de malo somno surgere, & magno Domino vigilare, quoniam ipse est, qui nostro quoque tempore in fremitu suæ magnitudinis propter lacbrymas Magdalenæ & Marthæ, id est, contemplatiuæ, & actiuæ rogantis ecclesiæ, Lazarum quatriduanum & iam diu in lasciuia mundi fœtentem, suscitabit pro sua magnitudine in secūda orbis conuersione demonstranda, in qua status clericorum in Lazaro designatus, præ alijs opera Virginis gloriosæ ad vitam contemplatiuam pro 7. statu Ecclesiæ trahetur. Ioan. 11. f
Et non minùs religiosorum quatuor rotarū status, in filia mortua in domo archisynagogi demonstratus, ad primam vitam, in qua spiritus vitę erat in rotis, miro modo à mortuis reuocabitur: status verò laicorum in filio matris viduæ extra ciuitatem resuscitato præfiguratus, vbique terrarum multo gloriosiùs quàm alia, ad fidei Catholicæ obseruātiam Apostolicæq; doctrinæ quasi reminiscēdo primitias fidei nostræ vocabitur, & pientissimè intra ciuitatē Dei sub matris suę Ro. ecclesię obedientia adducetur, q̄ indè gloriosè toto orbe terrarum vnum ouile & vnus pastor vsq; ad seculi cōsummationem, in magnitudine vtq; ipsius magni Domini fiat. Nam & hāc magnitudinem in cęlo empyreo in primo magno generali Cōcilio intellectualis ecclesiæ pro hominis susceptione, in quo magnus Dominus suo tēpore eleuandus in terra supposito verbi Dei ad vniuersi decorū erat, vt in illo cōstitueret vnam sanctam ecclesiam, electorum omnium matrem & Reginā: si Lucifer, q tanti boni Cōcilij in cęlo diuisionem fecerat, & primam viam mali Concilij inuenerat sua malitia superbiaque cum suis cohęrentibus iuxta legem & cōditionē eis appositam pro signo, in quo ipse habebat signaculum similitudinis Dei, suscipere (vt par erat) per veram obedientiam voluisset, & æterni Sacerdotis magni ante eum geniti, Regnum & Imperium ac Hierarchiam, harmoniam & monarchiæ vniuersorum temperatissimum Principatum, æqua mente in magnitudine creatoris sui & omnium præpondetare quæsiuisset, & se supra se extollere non concupiuisset, à tāta magnitudine Domini, tanquàm primus hęresiarcha sub anathemate perpetuę dānationis, ad ima deiectus, & extra bonorum Angelorum Ecclesiam & bonum Cōcilium factus, nec donis supernaturalibus, in quibus plenus decore erat, spoliatus fuisset. Hanc magnitudinem, si Adam suasione mulieris serpentina lingua deceptæ, in se non concupiuisset, donis gratuitis denudatus, sub maledicto terræ in opere suo, extra paradisum deliciarum eiectus in sudore vultus sui non vixisset. Hanc magnitudinem si Imperatores & Reges, tum Romanorum, tum aliorum, si philosophi, si sapientes in scientia noctis non ignorarent, idola non adorassent, Dei potentiam in agēdis, secundis causis non supposuissent, & primas sex veritates in diuinis Philosophus non negasset: hanc magnitudinem si Principes seculi, si populi & ido-
Marc. 5. e
Luc. 7. c
Ioan. 10. c
Gen. 3. d

& idolorum sacerdotes cognoscere voluissent, idololatriam contra veram latriam per orbem vniuersum non prædicassent: Babylonem omnium confusionum & errorum matrem, contra ciuitatem Dei & istorum ecclesiam non erexissent: nec monarchias septem Luciferi, suorumq; principum & Imperium puri hominis supra regnum & Imperium Christi filij DEI viui, extollere falso titulo non perquisiuissent. Nec minùs sacerdotes & principes synagogæ Iudæorū, si talem magnitudinem Domini suo grato animo suscipere voluissent, nunquàm Dominum gloriæ crucifixissent, nunquàm regno, sacerdotio, & ciuitate Dei priuati fuissent: Nec Imperatores & principes Romani Imperij, qui vbiquè terrarum in sanguinem sanctorum debacchantur, si celsitudinem verè magnitudinis in fide Christi cognoscere voluissent, in qua sui principes & ministri, ac milites non in potentia armorum & seculi fauore, sed in virtute perfecta, in vita immaculata, in signis & miraculis, in scientia Dei & doctrina Christi, in qua dæmones expellebant, idola destruebant, cathedram pestiferæ doctrinæ deijciebant, & cathedram veræ & Apostolicæ doctrinæ sola operatione perfecta exaltabant, nunquàm vsque ad magni Constantini tempora, in quibus ipse Constantinus à diuina gratia afflatus desupèr, cognita æternitate Regis gloriæ & potestate in Regno suæ Ecclesiæ, & se possessorem malæ fidei in mundi Principatu post resurrectionem illius ex mortuis aduertens, sceptrum Imperij orbis & vrbis ac monarchiam vniuersi, vero & proprio domino & omnium creatori victori Deo, & homini in sede sua Romana Siluestro Pontifici Max. in iure primæuo & naturali Christi æterni Sacerdotis secundùm ordinem benedicti patris plenè cessit, & CHRISTVM regem magnum in suo vicario per obedientiam adorauit, aliamque sedem iussu illius & concessione Apostolica quæsiuit, & sub obedientia sedis Apostolicæ in Byzantio erexit, & contra hostes fidei nostræ semper gloriosè pugnauit. Quæ quidem omnia sic diuinitùs gesta, si alij Imperatores cognoscere & suscipere voluissent, nunquàm (inquam) tales Imperatores in sanctorum sanguine tam crudeliter polluti fuissent. Nec minùs etiam post Constantini tempora, si Imperatores, si legum Imperialium cultores & conditores, & nostri etiam temporis illarum professores, talem magnitudinem Regni Christi & saluatoris nostri Iesu, æterni Sacerdotis aduertere voluissent, omnia temporalia & potestatem, tum in diuinis, tum in humanis, spreto iugo Christi, in suis vicarijs ad Imperium trahere non præsumerent. Nec Cæsares electiones Pontificū pro eorum argumento confirmasse assererent. Nec talia malè gesta, diutiùs suo tempore euacuata allegarent. Nec potestatem coactiuam & tyrannicam, iteratò super libram, vnicam & supremam vicarij Christi potestatem & sanctæ Ecclesiæ ponerent. Nec sola spiritualia Pontifici Romano ascriberent, nec verba Christi, dicta sanctorum & sacrorum Conciliorum summorumq; Pontificū decreta, opera Spiritussancti edita, ac sacras sanctiones obliqua interpretatione aberrantes ab vtero sacrarum literarum violassent. Nec denique nostris temporibus, si cardines orbis, si reges tum cœli ecclesiæ, tum terræ, si quatuor rotarum patres & religiosi, si Magistri & Doctores, si Aduocati & Procuratores, si iudices & Romanæ curiæ officiales, ecclesiarumque rectores, tantam magnitudinē magni Domini & inuiolabilis iustitiæ suæ sceptrum, recta, simplici ac pura mente, iuxta legis Dei & regularum diuinum intellectum, suscipere vellent, tot enormia & legi immaculatæ contraria, fracto iugo Christi, sine charitate ac Dei timore, plebem Christi quasi panem deuorantes, non perpetrarent, & terminos, quos posuerunt sancti Patres, non transirent. Quapropter Bernardus ad Eugenium tāquàm ad summum Hierarchicum in cœlo Ecclesiæ virum, in quo erat omnis potestas supra omnes potestates tam cœli quàm terræ, rectè scripserat, Tibi data est omnis potestas, in qua qui totum dicit, nihil excludit. Sed cogita, vtrùm omnia concedere debeas. Quod si non debes, serua modum, vt iustificeris, cùm iudicaris. Et alibi: Vt quid in palatio mo leges Iustinianæ garriunt, & ruæ Christianæ silent? in quibus si tantùm, patres optimi, leges Christi non siluissent, & præsidentes in Dei ecclesia in regimine eis commisso modum in omnibus seruassent, sancta Ecclesia tantorum hæreticorum hæreses & schismata ac impiorum persequutiones nō sustinuisset, nec sceleratam Mahumeti sectam, nec Ottomannorum & Sophi instantem maximam persecutionem subire cogeretur: si tamen Dominus ipse magnus, magnitudinem suam contra potentissimum hostem, sicut sub *Eliseo contra Sennacherib, & Macchabæorum tempore contra Antiochum non ap- posuerit, quòd indè virtus fidei suæ elucescat. Rectè ergo ad nos conuersa mater nostra ecclesia, voce lugubri dicere potest: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me, vt non sit in pace adhuc amaritudo mea amarissima. Siquidem & amara fuit tyrannorum in filijs meis occisio, sed indè fidei meæ amplificatio: & non minùs amarior hæreticorum persecutio, sed Catholicæ fidei exaltatio: verùm & iam diù, sed fortiùs nunc, propter falsam & simulatam hypocritarum irreligionem, facta est mihi amarissima, quando talium causa, spurcissima secta Mahumeti tantùm per orbem creuerit, quę tamen de proximo virtute dexterę excelsi,

Pro. 22. d

Psal. 50.

* Esaia vel Ezechia; legendū.

Esa. 1. a

Esa. 38. d

excelsi, & non humana, extincta erit: vt sit pro septimo statu in vera pace amaritudo amarissima, & pax in terra hominibus bonę
Luc. 2. b voluntatis. Quibus quidem sic stātibus, P. S. talibus iam speculationibus tanti Psalmi postpositis, ad illas tantùm pro conclusione orationis nostræ summè & repentinè necessaria veniamus, in quibus anima mea tũ corde & mente immersa, dolores parturientis Romanæ Ecclesiæ nostræ & vniuersalis, tam vehementer in se suscepit, quòd contremiscunt labia, viscera quatiuntur, oculi lachrymarum flumina desiderant, lingua calculum ignis Christi exoptat, vt circunquaque lingua velociter dicentis diffundere valeat, quanta sit latitudo, submersio & periculum immineotis tribulationis, tum Sophi & impiorum hominum, tum Turcarum, in qua Dominus propter scelera, vitia & peccata, quæ in regibus tum cęli, tum terræ, ac populo Christiano hoc nostro tempore vigent, ad nostri temporis flagellum potentissimos fidei nostræ hostes excitauit, & negligentissimos Principes Christianos pro illius defensione adhuc multis flagellis à somno turpissimo excitare non valuit, quandoquidem
Sap. 1. a in maleuolam animam intrare sapientia diuina nequeat, vt fiāt nostra posteriora peiora prioribus, in quibus ab annis multis populus Christianus Christi sanguine redemptus, ductus est captiuus, incuria & negligentia prælatorum Ecclesiæ & Principum Christianorum, qui quærentes, quæ etiam sua non sunt, quæ Christi sunt, neglexerunt, ac ad præsens fortiùs solito negligunt, quandoquidem bella durissima ab annis 20. inter se exercentes, tantorum bellatorum sanguinem, tum in Italia, tum extra, sine pietate fuderunt, presbyteris, religiosis, nobilibus, honestisq; viris, sanctimonialibus, virginibus, viduis, aliorumque vxoribus, pueris & puellis, tam turpiter abusi fuerunt, quòd nec sexui, nec ætati, nec religioni, nec ecclesiæ, nec sacris rebus pepercerunt, acsi feræ syluarum immanissimæ, & sine ratione fuissent in mẽbrorum Christi conculcatione turpissima sæuientes, & non minùs in extinctione veteranorum militum laborauerunt, in quibus robur exercitus Christianorum contra tantos hostes tutissimum erat. O miserrimam populi Christiani conditionem. O summis lachrymis deplorandam tot animarum perditionem: O miseræ Italię crudelissimam conculcationem, deprędationemque, in quibus latior via, extinctis nostris præsidijs, hostibus fidei nostræ data est. Siquidem tales authores, crudelissimiq; belli nimia propria cupiditate ducti, Reipublicæ Christianæ defensionem distulerunt, & bella inter Christianos exercentes, stragem maximam sanguinis Christiani dederunt: Et ideo vada (quoàd potuerunt) ad occupandum maiora indiès, Turcis & alijs infidelibus aperuerũt. Et eo quidem tempore, in quo si Principes Christiani vniti essent, facilimè, stante talium infidelium durissima strage inter se, dominia Christianorũ occupata recuperare pos-
Esa. 5. c sent. Propterea Dominus per Esaiā conqueritur, dicens: Ideo populus meus ductus est captiuus, quoniam non habuit scientiam, scilicet veræ doctrinæ & immaculatæ vitæ, in qua ecclesiæ pastores, non pastores fuerunt tunc, sed lupi rapaces, prout multis notum est. Veruntamen quāto maior erit nostrę causa persecutio, tanto gloriosior erit per conuersionem omnĩu, in Christo Rege nostro, & non à nobis liberatio. Et hinc fuit, patres optimi, quòd breui tempore quatuor patriarchales ecclesiæ, aliæq; innumerabiles, in quibus Hebræorum & Græcorum Ecclesiæ de titulo Crucis abrasæ opera diaboli fuerunt, ac propter illarum hęreses & rebellionem contra obediētiam sanctę sedis Romanæ, ad manus infidelium deuenerunt. Siquidem & in sede Romana in suo vicario Deus sibi obedientiam incommutabilem reseruauerat, instar illius, quam in ligno paradisi
Gen. 2. d Adæ posuerat, vt imperaret mundo, & soli Deo vnicè seruiret & obediret, & tantā obedientiam à subditis exigeret, quantam ipse Deo præstaret. Idcirco aduersantes obediētiæ ligni sedis Apostolicæ, à Crucis ligno as-
Psal. 95. sumptæ, dicente Propheta: DOMINVS regnabit à ligno, grauissimè durissimeque puniti fuerunt, quòd talium exemplo etiam sedēs in ipsa Apostolica sede animaduerteret, qua censura plectendus veniret, si ipse Deo non obediret: quandoquidem DEVS illum sibi soli iudicandum seruauerat, prout in pontifice Aaron & Petro concipere possumus. Quapropter nostro tempore duo Imperia, tot tantaque regna & Christianorum dominia, ad spurcissimam sectam Mahumeti cum maxima iactura Reipublicæ Christianæ & negotium in eam venerunt, quoniam ab obedientia sedis Apostolicę recesserunt. De quibus valdè timeo, & pertimesco, quoniam obstinationem in malo in rectoribus tum Ecclesiæ, tum residui populi Christiani in orbe terrarum non ignoro, quòd dicente Ezechiele, Dominus tam per
Eze. 34. c flagellum Turcarum siue impiorũ, à pastoribus requiret gregem suum, tempore nubis & caliginis malè præsideotium dispersum, & ab vberibus sanctæ Ecclesiæ euulsum per inobedientiam. O me miserum, quid audio? quid mente concipio ex his? Væh inquā mihi, quia tandiu tacui, vt indè vir pol-
Esa. 6. b lutus labijs essem. Verontamē tacui ô patres, ô domini, ô maiores mei, quia aliquantispēr propheticus ille sermo me retardauit quo
Amos 5. d dicitur: Qui intelligit, taceat, quoniam prauum tempus est, in quo alij supplantant, alij qui in eum, qui cecidit, insiliunt, alij super eum plaudunt: qui autem manum porrigat ex affectione, non est. Et quoniam

charitas

charitas extincta est, admonitiones ex charitate sublatæ sunt, concordiæque etiam nomen ipsum ad præsens ignoratur. O tempora: à summis ad ima facta transgressio: improbitati probitas, inopiæ copia, superbiæ humilitas, auaritiæ charitas cessit. Non mirum igitur, si causis diuersis, vti natura est, diuersi pro temporibus oriuntur effectus. Nam & sancti Apostoli, & illi qui nostram Ecclesiam suo sanguine ædificârunt, cœlestia & bona immortalia, nos verò caduca & mortalia terrena quærimus: illi miracula & virtutes, nos piacula & scelera. Illi summis virtutibus gratiam, nos vitijs iram consecuti fuimus. Sed væ væ gubernacula Christianorum malè flectentibus, qui propria duntaxat curantes, mentium animarumque salutem neglexerunt, gregemq; rapientibus lupis non modò non obuiant, sed vada (quoàd possunt) per desidiam ampliant. Iamiam tempus vindictæ aderit, nisi per veram Lateranēs. Concilij ordinationem, pœnitentiá de commissis & omissis in populo Christiano, te iubente P. S. qui plenitudinem potestatis in te habes, prędicabitur, & vera reformatio tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, vbiq; terrarum tuo decreto diffusa fuerit. Arripe ergo gladium diuinæ potestatis tibi traditum bis acutum, & iube, impera & manda, vt pax vniuersalis & colligatio per decennium inter Christianos ad minùs fiat, & Reges ad id in compedibus magnitudinis magni Regis liga, & nobiles in manicis ferreis cēsurarum constringe, quoniam tibi data est omnis potestas in cœlo & in terra. (Matt. 16.) Vtere ergo illa, vt pacem inter Christianos habeas, & expeditionem contra hostes fidei (vt par est) euestigiò obtineas: quandoquidem hostis noster, tanquam draco sæuissimus, ad nos deuorádos properat & festinat. Et si ante prouisionem nostram ingredietur terrá nostræ promissionis Italiam, quid tibi tunc pater sancte dignitas Pontificalis proderit? quid gemmæ? quid preciosa latera domus? quid dominia & Principatus tui & tuorū? quid sponsæ fidei tuæ commissę ornamenta? quid vasa preciosa, & palatia dignè constructa? Quid Cæsari Maximo nostro Imperij sceptrum, & regni Romani dignitas valebit, si eo viuente & negligente, talis calamitas eueniret? Quid regibus Christianissimo & Catholico, talis denominatio Christianissimi & Catholici operabitur, si de illorum negligentia rei diuino iudicio fient? Quid alijs Regibus Christianis, cæterisq; tum Italiæ, tū externa, dominia, Regna, thesauri maximi, filii, & paratus armorum, si sanctam Ecclesiam Romanam dominam & Reginam, ac omniū matrem prophanari permiserint? Quid vobis, patres, optimi, dignitas maxima Cardinalatus? quid arca plena nummis? quid vasa aurea & argentea? quid lapides preciosi? qd equorum & familiæ ornatus, & domorum cæterarumq; rerū vsus deceptione plenus? Quid deniquè Ecclesiæ sanctæ prælatis dignitas, potestas & diuitiæ? Quid Romanis, alijsque populis, & Romanæ curię officialibus, cæterisq; miseræ Italiæ cultoribus vita & opera ipsorum tunc prodesse poterunt? Dicat à memoria mea calamitosa illa Constantinopolitanæ ciuitatis clades. Probet totius illius Imperij dura sanguinis effusio. Cōfirmet Trapezundæ & omnium populorum Hellespontici maris circunquaque euersio. Clamet Thessalonicarum * Mityleni & Peloponessi occupatio. (for. * Mytilenes.) In mediū afferant Asiæ & Europę ditissimæ deuastatæ prouinciæ. Instruent totius Thessalię, Macedoniæ, Epiri & Illyriæ opulentissimæ sine numero deprædatæ ciuitates, oppida & castra. Exclament tot millia millium populorū totius ferè plagæ Orientis, Meridiei, ac Septentrionis, qui ab annis ducentis, sed turpiùs duriosq; nostris temporibus, ab infidelibus subiugati fuerunt, & iam successiuis tēporibus (quod dolenter dico) à fide nostra diuersi, quorū sanguinē, dicente Ezechiele, in die districti examinis Dominus de manibus illorū, qui tūc in Dei Ecclesia indignè præsidebant, durissimè requiret. (Ezec. 34. c) Declaret tantarum virginum violatio, puerorum vlulatus, mulierum planctus, matrimoniorum diuisio, captiuorum venditio, & aliorum absq; numero occisio. Aperiat, & ante oculos nostros ponat huius matris nostrę, & sponsæ Dei tantarum Ecclesiatū vbiquè fornicatio, & sanctarū religionum dissipatio, & in reliquiis sanctorū conculcatio: quæ quidem omnia in illa misera * Calcidij, seu * Euboię, Croię, Driuasti, Alissij, Scodræ, Motoni, & Coronæ, & aliorū direptione fuerūt, quæ cuncta hæc domus Ottomannorum breui temporis spatio debacchata est. (for. * Chalcidis * Eubocæ) Et deniq; proclamet in auribus nostris crudele ac nefandum Hydrunti excidiū, in quo quàm sæua fuerit Turcarum rabies, nemo nostrûm ignorat. Nam & quo in periculo tunc fuerit & Romana Ecclesia & tota Italia, quòd tertium væ Apocalypsis non sustinuerit, sicut Hierosolymitana primum & Constantinopolitana secundum propter illarum auersionem contra regnum Christi & suæ sanctæ Apostolicę sedis sustinuerunt, (Apoc. 8. d & 18. c) misericordia & miseratio magni Domini ad suorum fidelium preces apertissimè declarauit, quando instante periculo nostro, opportuno tempore Turcarum principem Imperatorem sæuissimum Mahumetum * Soldanum interemit. (* Salthanū) Hæc nos doceant, hæc nobis ad doctrinam fiant, hæc in exemplum accedant, hæc nos excitent, hæc nos cautiores & diligentiores faciant & reddant. Et quæ nobis vsui & ornatui sunt, pro salute nostra & multorum, ac pro liberatione totius reipublicæ nostræ Christianæ nos ipsimet potiùs exponamus, largissimeque effundamus, quàm ad talium pollutas manus vna nobiscum deueniant,

ueniant,

ueniant. Quod vtiq; dignè fiet, P.B. si, quę diximus, opere complete curabimus. Verùm quo id à nobis digniùs, præstátiusq; exequatur; colligite, vos patres, vos domini, vos ecclesiarum Rectores ac Præsides, vds (inquã) etiam Reges & principes Christiani populi, vos iterùm (inquam) qui in sanguinem Christi & sanctorum nimiùm impinguati & dilatati estis, colligite fragmenta Alabastri, cõfractæ in dicendo psalmodiæ ne pereant, & implete cophinos animarum vestrarum, sicut Apostolorum numerus, prima sabbati, pro secunda sabbati orbis cõuersione com-
Marc. 6. f plenda, quasi priora reminiscendo, & poste-
Luc. 9. b tiora præuidendo, iussu Domini duodecim
Ioan. 6. b cophinos, iuxta patres duodecim orbis secũdò cõuertendas impleuerunt; de quibus Pro-
Psal. 21. pheta: Reminiscentur, & conuertentur ad te omnes fines terræ. Quapropter vos cardines orbis, vos principes terræ, docente Rege no-
Psal. 47. stro Dauid, circundate iã digniùs ac præstantiùs solito mõtem Sion speculatricem, videlicet sanctam Apostolicam sedem vestram. Et vos etiam veri Episcopi & sanctę Ecclesię digni prælati, matrem nostram Rom. Ecclesiam, vnicam dominam omnium & Reginã, vero & pio affectu complectimini, & vestra immaculata vita, doctrina, & operatione pfecta fouete eam, orationibus instantes, ieiunia & eleemosynas obseruantes, sacras vigilias adamantes, & distribuite fragmẽta Apostolicæ doctrinæ in domibus eius, scilicet in ec-
*Dauid clesijs illius, in quibus tanquàm Turres *dati estis cum propugnaculis contra hostes fidei, vt enarretis pro progenie altera; quæ ad iugum fidei Catholicæ & Apostolicæ ventura est: qm̃ hic magnus Dñs, nimiùm laudabilis in ciuitate Dei & in monte sancto eius: ipse, & non alius, est Deus Dñs noster, & solus saluator & liberator, qui dignè & gloriosè miraculoseq; cum exultatione vniuersa terræ, ab omni periculo nos liberabit, & in fremitu fortitudinis suæ conculcabit omnes cõtrarias potestates: & ipse, inquã, & non alius, cum gloria & honore nominis sui reget nos in secula seculorum, Amen.

DEO GRATIAS,

Die verò 20. præfati mensis Maij. Reuerẽdissimus in Christo pater & dominus, dominus Antonius tituli sancti Vitalis, nunc verò sanctæ Praxedis presbyter Card. protector Illustr. Caroli Ducis Sabaudiæ, dedit mandatum præfati Illustr. domini. Cuius tenor talis est.

Mandatum Ducis Sabaudiæ.

CArolus Dux Sabaudiæ, Chablaisij, & Augustæ, sacri Romani Imperij princeps vicariosq; perpetuus, Marchio in Italia, princeps Pedemontium, Comes Gebennesij, Baogiaci & Rotundi mõtis, baro Voãdi, *Foncigniaci & Gaij, Niciæq;, Breyssiæ ac Vercellarum &c. Dominus, vniuersis & singulis præsentes patentes literas inspecturis facimus manifestum, q̃ cum quondàm fe. re. Iulius Papa Secundus, sacrũ Lateraneñ. Cõcilium in vrbe Roma celebrandum indixerit, quod sanctissimus dominus noster, dominus Leo diuina prouidentia Papa Decimus, præfato Iulio (sicut Domino placuit) de medio sublato, ad summi Apostolatus apicem diuina fauente clementia assumptus, pro rebus vniuersalis Ecclesiæ ac totius Christianę religionis salubriter dirigẽdis, disponẽdisq; (vt experientia edocet) cum maxima catholicorum principũ, Christianiq; populi frequentia prosequitur: nos igitur tam salubre & laudabile suæ beatitudinis propositum, ac permaximè necessarium opus collaudantes, illisq; pia deuotione & reuerentia assistentes, licèt superioribus proximis diebus speciales Oratores nostros suæ beatitudini, tanq̃ Vicario Christi & Beati Apostolorum principis Petri vero successori, reuerentiam obedientiamq; præstandam destinauerimus, nihilominùs vt sanctis institutis suæ beatitudinis, cuius & sanctæ matris Ecclesiæ membrũ nos esse profitemur, iuxta illustrissimorum progenitorum nostrorum laudabilem consuetudinẽ cõformemur, ex nostra certa sciẽtia, maturaq; deliberatione, citra tamẽ quorumcunq; procuratorũ nostrorum hactenùs per nos constitutorum reuocationem, tenore præsentium facimus, constituimus, & deputamus nostrum verum, legitimum, & indubitatum procuratorem specialem, ita tamen, q̃ specialitas generalitati non deroget, nec econtrà, videlicet Reuerend. in Christo patrem & dominum, dñm Antonium sanctę Rom. Ecclesiæ tituli sancti Vitalis presbyterum Cardinalẽ, nostrum & negociorum nostrorum in Romana curia protectorem, specialiter & expresè ad se nomine nostro in dicto sacrosancto Concilio, illiusq; sessionibus (quatenùs expediat) pręsentãdum, illisq; interessendum, ad dicẽdum, proponendum, tractandum & procurandum, necnon laudãdum & emologandũ omnia & singula, q̃ ad laudem Dei, animarum salutẽ, morum reformationem, vniuersalisq; Ecclesiæ, ac totius religionis Christianæ bonum, pacem quoq; & vnionem Christifidelium concernere videbuntur, & quæ præfatus sanctissimus dñs noster Papa sacro huiusmodi Concilio approbante duxerit reformanda, statuenda & ordinanda, necnon & ad alia faciendum, dicendum, gerendum & exercendum, quæ nos ipsi in præmissis, & circa ea faceremus, diceremus, & proponeremus, & ageremus, si pręsentes personaliter interessemus, etiam si talia forent, quæ mandatum exigerent magis speciale, q̃ præsentibus est expressum. Quæ quidem omnia & singula promittimus bona fide nostra, & in verbo principis perpetuò habere & tenere rata, grata, valida & firma, in nulloq; contrafacere, dicere, opponere vel venire, nec contrauenire volenti aliqualiter

con-

consentire, clàm, palàm, tacitè vel expressè, sub obligatione omnium bonorum nostrorum, præsentium & futurorom, cum renunciationibus & cæteris clausulis solitis & oportunis. In quorum testimonium has duximus concedendas, quas per secretarium nostrum subsignatum fieri iussimus, sigillo cancellariæ nostræ roboratas. Datæ Taurioi, die quatta mensis Maij, 1515.

Carolus.

Primùm præsentibus dominis Illust. Philippo de Sabaudia Comite Gebēneō. R. Ioāne de Sabaudia Episcopo Gebennarū, R. Vrbano de * Myolano Electo Valentineñ. Angelioo de Prouais p̄side patrimoniali, G. dño Salloysonis Barone sancti Germani, Reuerend. domino de Piouana Abbate Nooalesij, Fraoeisco Piouana, Ioanoe de Lucerna, Francisco de Boscho domino Pressiaci magistro hospitij, Iasebro Paserij aduocato Fiscali.

¶Anno à natiuitate Domioi 1515. indictione tertia, die verò vigesimaprima mensis Iunij, pontificatus sanctissimi in CHRISTO patris & domini nostri, domini Leonis diuina prouidentia Papæ Decimi anno tertio, dominus Marius de Peruschis sacri Concilij aut Fisci procurator, petijt quoddā instrumentum, datum coram sanctissimo domino nostro per magnificum dominum Ludouicum de Solerijs, & in libris cameræ Apostolicæ registratum, in actis Concilij de nouo registrari tradens illud facto tenoris infrascripti.

¶In Nomine Domini, Amen. Anno natiuitatis Dominicæ 1515. & die vigesimasecunda mēsis Februarij, pontificatus sanctissimi in Christo patris & Domini nostri, domini Leonis diuina prouidentia Papæ Decimi anno Secundo. Nouerit modernorum præseotia, & futurorum posteritas nō ignoret, quòd magoifici & spectabiles iuriū professores domini Geruasios de Bello monte miles & præsidens, Bertrandus Duraoti dominos de Podiouerio, Simon de Tributijs dominus de sancta Margarita, Gaspar de Perrio, Marcellinus Giuremandi, Bertrandus Rostagui, Antonius de Albis, Claudius Sarente dominus de Souasso Regij consiliarij, in soprema curia insignis Parlamenti Prouinciæ, & item magnifici etiam iurium doctores domini Aymericus de Andrea præsidens computorum, Ioannes Arbaudi, & Michael Guirani Magistri rationales magnæ Regiæ curiæ, & cameræ computorū Aqoeñ. necnon egregii domini Iacobus de Angelo & Franciscus Guarini iurium licentiati, Regii generales procuratores constituti infra Camerā Concilii dictæ supremæ curiæ, certificati (vt dixerūt) de actis, gestis, & promissis per magnificum & spectabilem militem dominum Ludouicum Forbinum dominū de Soleriis, primū in dicta parlamenti curia Regium consiliarium, & apud summū pontificem pro Christianissimo domino nostro Francorum Rege oratorem digoissimū, eorúmve spectabilium dominorum procuratorem, constante de eius procuratoria potestate iostrumento, in notam sumpto, & rogato per me notarium & secretarium Regiū infrascriptum, apud dictum sanctissimum dominum nostrum Papam iuxta potestatē eorum parte illi datā, prout de actis, gestis, atq; promissis iam dictis spectabilibus dominis constitit peractum, seu illius exemplū oupèr eisdem transmissum per Reuerēdum & spectabilem iurium doctorē Dominum Petrum de Brandis Archidiaconom Veneteñ. etiam Regium in dicta curia parlamenti consiliarium Romę existētem. Cuius quidem exempli tenor sequitur.

¶Anno à natiuitate Domini, 1514. indictione secunda, die verò decimaquinta mensis Nouembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Leonis Diuina prouidentia Papæ Decimi anno secundo, cōstitutus personaliter coram prefato sanctissimo domino nostro, ac testium, & mei notarii cameræ Apostolicæ infrascriptorum Romæ in palatio Apostolico, ac in aula seu camera ipsius palatii, præfatus magnificus dominus Ludouicus procurator, & procuratorio nomine præmissorum in eodē procuratorio oominatorum, asserens & notificans eidem sanctissimo domino nostro, q̄ ipsi consiliarii Regii superiùs nominati, voluntariè & scienter non admiserant contenta in dicto monitorio, sed quodammodò in anteà intendebant esse obedientes filii suę sanctitatis, & nihilominùs vigore facultatis sibi in dicto instrumento attributæ, omnes & singulas prohibitiones, mandata & decreta per ipsos consiliarios, ac parlamentum huiusmodi hactenùs contra ecclesiasticam libertatem & canonicas & pontificum sanctiones factas, & facta ac gesta, eis omoibus melioribus modo, via, iore, causa & forma, quibus meliùs potuit, scioit, & debuit, coram ipso sanctissimo domino nostro reuocauit, cassauit & annullauit, ac reuocat, cassat & annullat, & ad pristinum statum omnia reducit, ac eisdem literis monitorialibus expressè (quantùm potuit) obediuit & obtemperauit, & q̄ dicti sui priocipales illis obediēt & obtemperabunt, ac facient & exequentur io futurum in omnibus & per omnia, prout in eisdem literis monitorialibus pleniùs cōtinetur, expressè dixit atque promisit, me notario præsente & stipulante &c. prout etiā ipsi principales sui iam io partibus publicè reuocauerant, cassauerant, & anoollauerant, & alia fecerant (prout io publicis documentis desupèr factis, constantibos) de quibus fidem facit, ac ea mihi ootario infrascripto consignauit inserenda, quorum tenores inferiùs describuntur, Et insupèr eosdem principales

cipales

cipales suos, & eorum quemlibet in solidum virtute dicti mandati & potestatis sibi attributæ quodammodò io anteà ipsi sui principales & eorum quilibet, quantùm in eis vel eo est, omnia & singula contenta in dicto mooitorio adimplebunt, & præmissis omnibus parebunt, & Ecclesiasticam libertatem noo perturbabunt, sed tanquàm catholici & obedientes filij suæ sanctitatis mandatis acqoiescent. Et quòd non contrauenieot in futurum directè vel indirectè alio quouis quæsito colore. Et eorum, & cuiuslibet ipsorum bona quæcunque specialiter & expressè obligant, & pro eis & eorum quolibet de rato & ratihabitione. Ac se acturum & curaturum, quod infra quatuor meoses proximè futuros dicti sui principales, omoia & singula, soprà & infrà scripta ratificabuot & approbabunt. Et quòd omnia & singula in dictis monitorialib⁹ semper & perpetuò obseruabunt & adimplebũt, prout in eisdem literis continetur & præcipitur, solenniter & expressè promisit, me ootario infrascripto tanquàm publica & authẽtica persona, pro sancta Romana ecclesia & omnibus alijs quorum interest, stipulañ. & recipieñ.

¶Quibus sic gestis, præfatus sanctissimus dominus noster more pij patris, motus benignitate & clementia, considerans & attendens, quòd præfati condliarij ad cor reuersi sunt, & quòd sancta sedes Apostolica post lapsom cum homilitate ab ea veniam petentibus & recurrentibus ad eam, non consueuit claodere suę pietatis gremium, etiã ad vniuersas preces ipsius magnifici Domioi Ludouici præfatos consiliario, superiùs nominatos & eorum siogulos authoritate Apostolica, & ex sua solita clemeotia præmissis visis & intellectis, exceptis duntaxat his, qui per secundum monitorium ad comparendum personaliter sont adstricti, à censuris & pœnis etiam inhabilitatis, factionis testamenti, eorumque posteritatem & generationes & descendentes ab eis, absoluendos duxit & absoluit, & facto signo sanctæ Crucis io personam præfati magoifici domini Ludouici eorum procuratoris, benedixit, & interdictum ecclesiasticum præmissorum occasione forsan appositum, peoitùs & omninò relaxauit, eosque & eorum quemlibet rehabilitauit, & ab eis & quolibet eorum omnem infamiæ maculam siue notam penitùs remouit, ac eos & eorum singulos (quatenùs opus sit) ad pristinos honores, gradus, dignitates, beoeficia & officia restituendos duxit, & restituit cum reiocideotia & sine aliqua suspeosione, reuocatione, & præiudicio dictarum literarum monitorialium, & processus perindè, ac si præsens absolutio facta noo fuisset, nisi omnes singuli principales prædicti iofra dictos quatuor menses proximè futuros præmissa omnia & siogula sic (vt præfertur) ratificaueriot & approbauerint.

Ipsi verò spectabiles & magnifici domini parendo mandatis & beneplacitis ipsius saoctissimi domini nostri papæ, quantùm in eis est, & eos tangit, seu tangere poterit in futurum communiter & diuisim omnia & singola per dictum spectabilem dominum de Solerijs, iuxta mandatum sibi datum, acta, gesta, promissa & procurata, & quę in exemplo superinserto continentur, omnibus melioribos modo, via, iore & forma, quibus potuerunt & deboerunt, approbârunt, laudâruot, emologârunt, & ratificâruot, laudãtque, approbant, emologant & ratificant, promittentes emologationem, approbationem & ratificationem huiusmodi, ac omnia alia & singula sopradicta, firma & valida habere, tenere & obseruare, ac nunquàm in aliquo contrafacere, dicere, vel venire, per se vel aliam interpositam personam tacitè vel expressè sub expressa hypotheca & obligatione omoium bonorum supranominatorum spectabilium dominiorum, & cuiuslibet ipsorum, mobilium & immobilium, præsentium & futurorum, ac sub omoi iuris & facti renunciatiooe pariter & cautela. Et ita ad sancta Dei euangelia per eosdem seriatim tacta, vous post alium iorârunt, de quibus præmissis omnibus fieri & expediri iusserunt & voluerunt vnum & plura, publicum & publica, instrumentum & instrumenta, per me notarium & secretarium Regium iofrascriptum. Acta fueruot hæc omoia in ciuitate Aqueñ. vbi suprà, videlicet infra cameram Regij Concilij dictæ curiæ supremæ parlameoti, præseotibus ibidèm nobilibus viris magistri Guillelmo Morini, Ioanne Malhart, & Antonio Malbequi regijs secretarijs & eiusdẽ curiæ Grafferijs, testibus ad præmissa vocatis & assumptis. Et me Ioanne Boycelli ciue Aqueñ. Regio Secretario & notario publico, & comitatibus prouinciæ & Fortulquerin, tertisque illis adiacentibus Regia & aliâs vbique terrarum Apostolica aothoritatibos constituto. Qui præmissis ratificationi, approbationi & emologationi, promissionique & obligationi, & alijs supradictis vnà cum prænominatis testibus præsens fui, eaq; in notã sompsi, legi & publicaui, à qua, seu illius originali extensio, hoc instrumentũ publicum, in hanc publicam formam redactũ aliena manu, mihi fideli virtute gratiæ mihi concessę extrahi feci, & indè collatione facta cum eodem extenso, compertaque conformitate, hìc me sobscribens, signum meum interposui authenticum, in fidem, robur & testimonium omnium præmissorum.

¶Aono prædicto, & die vigesimasexta mensis supradicti Februarij in loco supradicto, videlicet infra cameram Concilij in

præsentia nobilium Stephani de Gennes commentarieñ. palatij, & Ioannis Draconis Villæ exectatum, meique notarij secretarij Regij suprà & infrascripti cōstituti, magnifici & spectabiles iurium professores domini, Petrus Marthæi dominus de Renesto Broffiæ, & Ioannes Touatitis dominus de Canilhaco, etiam Regij in dicta curia consiliarij, certiorati per lecturam præsentis instrumenti, de ratificatione, approbatione & emologatione gestorum & promissorum per suprascriptum magnificum dominum de Solerijs, illam & omnia in huiusmodi instrumento contenta, grata & ratam, rataque & grata habentes, omnibus melioribus modo, via & forma quibus potuerunt & debuerunt, quantum in eis est, & eosdem coniunctim & diuisim tangit, seu tangere potest, ratificārunt, approbarunt & emologārunt, ratificantque, approbant & emologant sub illis, & eisdem promissionibus, obligationibus, renūciationibus, & iuramento suprascriptis, ac si præsentes in præmissis interfuissent. Et hanc ratificationem & approbationem inserunt notari, & describi per me dictum notarium & secretarium, hîc me propria manu subsignātem.

Boycelli.

Vniuersis & singulis has pſentes testimoniales literas inspecturis, visuris & audituris. Nos Guillelmus de Cordoano Iurium licētiatus, sanctæ metropolitañ. Aqueñ. ecclesiæ canonicus, vicariusque generalis in spiritualibus & temporalibus totius Archiepiscopatus Aqueñ. Notū facimus & attestamur, nobilem virum magistrum Ioannem Boycelli ciuem Aqueñ. qui præsens siue præcedens instrumentum ratificationis sumpsit, subscripsit & subsignauit, fore & esse Regium Secretarium, notarium publicum Apostolica & regia authoritatibus notum, virumque boni nominis & famæ, ac laudabilis conuersationis, ad eumq; tanq̃ notarium & publicum & personā publicā, cōmune & publicum haberi recursum & pro tali in tota patria Prouinciæ reputari, suisque instrumētis & actis publicis, manu & signo suis roboratis, in iudicio & extra stari, & fidem indubiam adhiberi. Et vt præscriptio instrumēto fides indubia per quoscunque adhiberi valeat, has præsentes testimoniales literas, per Honoratum Parcatoris notarium, & curiæ Archiepiscopalis Aqueñ. scribam fieri, sigillique eiusdem curiæ cum manus nostræ subscriptione fecimus & iussimus debita appensione communiri. Datæ Aquis die vigesimatertia mensis Februarij, anno à natiuitate Domini 1515. tertiæ indictionis.

G. de Cordoano
vicarius pſatus.

Anno à natiuitate Domini 1515. indictione tertia, die verò octaua mensis Iulij pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno tertio, reuerendiss. in Christo pater & dominus, Dominus Antonius tituli sanctæ Praxedis presbyter Card. de mandato præfati sanctissimi dñi nostri, Dñi Leonis papæ decimi, sibi viuæ vocis oraculo facto, mandauit nobis Bernardo Sculteti, & Bernardino de Cōtreras, notarijs & scribis sacri concilij, vt daremus in publica forma magnifico domino Ludouico de Solerijs, Christianissimi Francorum regis oratori, instrumentum authenticum cuiusdam protestationis per eum factæ in decima sessione, excusando prælatos Gallicanæ nationis, quod quidem instrumentum eidem magnifico oratori fuit traditum tenoris infrascripti.

Vniuersis & singulis præsentis publici instrumenti seriem inspecturis, visuris, lecturis pariter & audituris, notum sit, quòd anno à natiuitate Domini 1515. indictione tertia, die verò veneris quarta mensis Maij, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno tertio, Romæ in Basilica Lateraneñ. fuit celebrata decima sessio sacrosancti generalis concilij Lateraneñ. In qua quidem sessione fuit præfatus sanctissimus dominus noster. Et post multa tractata & acta in præfata sessione, circa finem reuerendus pater dominus Petrus episcopus Castelli mais ascendit ambonem, & legit schedulam tenoris suprascripti.

Leo episcopus seruus seruorum Dei, prout superiùs.

¶Qua perlecta, magnificos dominos Ludouicus de Solerijs orator Christianissimi Regis Franciæ, accessit ad pedes præfati sanctissimi domini nostri, & dixit, excusando prælatos ecclesiæ Gallicanæ profitentes pragmaticam sanctionem, quòd prælati Franciæ fuerunt impediti per inimicos Christianissimi Regis Francorum, non verentes censuras contentas in Bulla Cœnæ Domini, & ideo sanctitas sua habuit aliàs excusatos. Cùm igitur de præsenti eodem impedimento detenti sint, & non audent venire, quia inter Delphinatum & Lombardiam est periculum, quare pro parte eorum supplicatur sanctitati suæ, quòd habeat eos nunc excusatos, & cùm dabitur tutus accessus, offerunt venire ad concilium, & allegare de iuribus suis. Facta itaque prædicta excusatione, idem magnificus orator dedit quandam schedulam. Præfatus sanctissimus dominus noster respondit præfato oratori, quòd ex prouincia Prouinciæ erat facilis & tutus transitus per Ianuam, & quòd prouiderat de saluoconductu Iaueñ. & eis mandaneratt tradi, & si opus esset, prouideret de meliori & tutiori saluocōductu: tamen volebat sanctitas sua, quod schedula supradicta staret in suo robore.

Tenor

Tenor autem schedulæ datæ per oratorē, de qua suprà fit mentio, talis est:

Sanctissimus &c. prout superiùs.

Super quibus omnibus & singulis idem magnificus dominus orator petijt à prothonotarijs, notarijs & scribis concilij instrumentum & instrumenta. Acta fuerunt hæc in præfata basilica Laterañ. in decima sessione sacrosancti Lateraneñ. concilij generalis sub anno, indictione, die, mense, & pontificatu, quibus suprà, præsentibus ibidem reuerendo patre dño Thoma Phędra & Bartholomæo Saliceto secretarijs, & Francisco de Actauantis, & Bñdicto Trocileti, & Aurelio Amerino notarijs & scribis pręfati cōcilij, testibus ad præmissa vocatis specialiter atque rogatis.

Et ego Bernardus Sculteti decretorũ doctor, Decanus Vuarmieñ. publicus Apostolica & Imperiali authoritatib' notarius, & sacri Laterañ. generalis cōcilij scriba deputatus, quia præmissis oībus & singulis, dum sic (vt præmittitur) fierent & agerētur, vnà cum pnominatis testibus, ac infrascripto collega & cōnotario meo pñsens interfui, eaq; omnia & singula sic fieri vidi & audiui, ac in notã sumpsi. Ideo hoc pñsens publicũ instrumentũ manu alterius fideliter scriptum, exindè confeci, subscripsi, publicaui, & in hanc publicã formã redegi, signoq; & nomine meis solitis & consuetis signaui & communiui, rogatus & requisitus, in fidem testimonium omnium & singulorum præmissorum.

Et ego Bernardinus de Cōtreras clericus Burgeñ. Iuris vtriusq; doctor, publicus Apostolica authoritate notarius, ac sacri Laterañ. cõcilij scriba, quia pręmissis omnibus & singulis, dum sic (vt pręmittitur) fierēt & dicerentur, vnà cum prænominatis testibus præsens interfui, ac fieri vidi & audiui, & in notam sumpsi, ex qua pręsens publicum instrumētum manu alterius fideliter scriptũ, subscripsi & publicaui, signoq; & nomine meis solitis signaui, in fidem & testimoniũ omniũ & singulorum præmissorum rogatus & requisitus.

CONGREGATIO GENERALIS pro discussione eorum quæ tractanda sunt in vndecima Sessione.

ANNO à natiuitate Domini 1516. indictione quarta, die verò decimaquinta mensis Decēbris, Pōtificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Leonis diuina prouidentia papæ decimi anno quarto, fuit congregatio generalis Prælatorũ in palatio Apostolico, in superiori capella dicti palatij, pro discutiendis & examinandis schedulis in vndecima sessione legendis. In qua quidem congregatione fuerunt præsentes Reuerendiss. domini.

CARDINALES.

Reuerendiss. D. Dominicus Eps Portueñ.
Reuerendiss. D. Antonius tituli sanctæ Praxedis.
Reuerendiss. D. Petrus sancti Eusebij.
Reuerendiss. D. Laurentius sanctorum quatuor Coronatorum.
Reuerendiss. D. Alexander sancti Eustachij.

ARCHIEPISCOPI, Episcopi & Oratores.

Reuerendus P.D. Ioannes, Reualiensis epus, orator Marchionis Brandenburgeñ.
Reuerend. P.D. Bertrandus eps Adrieñ. orator Ducis Ferrariæ.
Reuerend. P.D. Hieronymus Antibareñ.
Reuerend. P.D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. P.D. Hieremias Traneñ.
Reuerend. P.D. Ioannes * Traneñ. *Ariaueñ
Reuerend. P.D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P.D. Stephanus Gabriel Bareñ.
Reuerendus P.D. Andreas Cornelius * Spoletañ. *Spalateñ
Reuerend. P.D. Ioannes Thebañ.
Reuerend. P.D. Marcus * Mnuobasieñ. *Monēbasieñ.
Reuerend. P.D. Iulianus * Saluriarum. *Sulcitanus
Reuerend. P.D. Hugolinus Lycieñ.
Reuerend. P.D. Alexius Melfitañ.
Reuerend. P.D. Bernardus Taruisiñ.
Reuerend. P.D. Andreas Militeñ.
Reuerend. P.D. Paulus Forosempronieñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Dominicus Terdoneñ.
Reuerend. P.D. Bonifacius Iporegieñ.
Reuerend. P.D. Benedictus Chieñ.
Reuerend. P.D. Petrus Castelli maris.
Reuerend. P.D. Alexander Hieronymus sancti Dominici Insulæ Hispaniarum.
Reuerend. P.D. Scaramuza Cumañ.
Reuerend. P.D. Marius Aquinareñ.
Reuerend. P.D. Simon Arimineñ.
Reuerendus P. D. Iacobus Antonius Sutrinus.
Reuerendus P. D. Ioannes Baptista Casertanus.
Reuerend. P.D. Marchus Senogallieñ.
Reuerend. P.D. Paris Pisaurieñ.
Reuerend. P.D. * Scabonius Imoleñ. *Scribonius
Reuerend. P.D. Bernardus Soranus.
Reuerend. P.D. Petrus * Acceraneñ. *Acereñ.
Reuerend. P. Angelus * Lozaneñ. *Acereñ. *Lausaneñ.
Reuerend. P.D. Baltassar ciuitatis Castellañ.
Reuerend. P.D. Batholomeus Mõtis viridis.
Reuerend. P.D. Tranquillus Ferentinus.
Reuerend. P.D. Thomas Lecbelieñ.
Reuerend. P.D. Valentinus * Parmeñ. *Penneñ.
Reuerend. P.D. Vincentius Arbeñ.
Reuerend. D. Zacharias Sebasteñ.
Reuerend. P.D. Petrus * Lancilinus. *Lauellinus vel Lauelleñ.
Reuerend. P.D. Paulus * Nimosieñ. *Nemauseñ.
Reuerend. P.D. Ioannes Baptista Gaualliceñ.
Reuerend. P.D. Maximus Isernieñ.
Reuerend. P.D. Thomas Saoneñ.
Reuerend. P.D. Petrus Paulus Esiñ. *Limoleñ.

Reuerendus pater D.Ioannes Baptista Auximanus.

Reuerend.P.D.Guarinus Nucerinus.

* Racanateñ Reuerend.P.D.Theseus * Macerateñ.

*Nubieñ. Reuerend.P.D.Augustinus * Nebieñ.

Reuerend.P.D.Iacobus Marsicanus.

Reuerend.P.D.Ioannes Baptista Valueñ.

*Biduaneñ. Reuerend.P.D.Hieronymus * Budueñ.

*Budineñ Reuerend.P.D.Philippus * Primateñ.

* Brumateñ. Reuerend.P.D.Christophorus * Polimaceñ.

Reuerend.P.D.Gisbertus Rapollañ.

*Polignianeñ. Reuerend.P.D.Simon Modrusieñ.

* Vincentinus Reuerend.P.D. Ioannes Baptista * Venceieñ.

* Vinceñ. Reuerend.P.D.Ioannes * Algareñ.

*Veneteñ. Reuerend. pater.D. Christophorus Cæsenatensis.

Vrgelleñ Ac valis Vmbrosæ,& sancti Dominici,sancti Francisci,sancti Augustini, & sanctæ Mariæ Seruorum, ordinum Generales. Quibus omnibus congregatis & sedẽtibus more solito, dominus Andreas Piperarius secretarius Concilij, de mandato præfatorum reuerendiss.Card.legit schedulam continentem concordata per S.D.N.cũ Christianissimo Francorum Rege. Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et omnes responderunt simpliciter placere, exceptis infrascriptis, qui dederunt vota particularia, & primo reuerend.dominus Bertrandus episcopus Adrieñ.dixit placere, præsertim, quia erant concordata cum S.D.N. Reuerendus dominus Hieronymus episcopus Antibareñ. dixit ꝙ placebant: quia credebat, ꝙ prouenie bant à Spiritusancto. Reuerend.dominus Hieremias Traneñ. Archiepiscopus dixit, quòd licèt in illis concordatis lectis in schedula multa essent, q̃ sibi displicerent, quòd sint facta & concordata, tamen postquàm S.D.N.iam fecerat & dederat bullam, & se obligauerat in vim contractus facere approbari per Concilium, non deuiabat à voluntate sanctitatis suæ. Et si placebant ea de causa. Reuerendus Dominus Maximus episcopus Iserniensis dixit placere, qa placuit sanctissimo Domino nostro. Reuerendus Dñs Ioannes Dñicus episcopus Terdonensis, dixit, quatenùs tribuũt iurisdictionem laicis contra Ecclesiasticos, non placere.

* sic

Deindè præfatus Dominus Andreas legit schedulam abrogationis pragmaticæ sanctionis. Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et omnibus vnanimiter & simpliciter placuerunt.

Postmodùm verò fuit per eundem Andream lecta schedula super ijs, quæ debent obseruare prædicatores prædicantes verbum Dei. Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et placuerunt omnibus, excepto reuerẽdo Domino Mario episcopo Aquinatensi, qui sibi placere dixit, quòd prædicatores prædicent, secundùm quod spiritus eis inspirat.

Demũ idẽ Dominus Andreas legit schedulam concernentẽ priuilegiũ religiosorũ. Qua perlecta, petiji, an placerent contenta in schedula paternitatibus suis. Sed propter diuersitatem votorum prælatorum existentium in congregatione circa narratiuam & dispositiuam schedulæ, visum fuit p̃fatis reuerendissimis Cardinalibus, ꝙ schedula aptaretur, & die sequenti fieret alia congregatio in eodem loco, & iterùm legeretur schedula aptata, & deliberaretur per ea.

Die verò decimaquinta supradicti mensis Decembris, fuit congregatio in eadem capella. In qua interfuerunt reuerẽdissimi in Christo patres & domini, Antonius S.Praxedis, Petrus sancti Eusebij, & Laurentius sanctorum Quatuor Coronatorum tituli, S.R.E. presbyteri Card. Prælati verò * quadragintasex, & Generales ordinum, qui in supradicta congregatione interfuerunt. Et fuit lecta per supradictum D. Andream schedula continens priuilegia religiosorum. Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus suis. Et responderunt omnes placere, hoc tamen addito, quod reuerẽd.dominus Vincentius episcopus Signinus dixit, quòd videbatur sibi quòd narratiua, vbi ponebantur illa verba, quòd episcopi fuerunt assumpti à Pontifice, debebat poni, ꝙ fuerunt assumpti à Christo. Et reuerend.dñs Scaramuza episcopus Cumanus dixit, ꝙ placebant ei contenta in schedula, dummodò excluderetur approbatio priuilegiorum. & eiusdem opinionis fuerunt Brumateñ. Ceruieñ. Senogallieñ. Ferenti P. Soranus, & Polignaneñ. Schedulæ verò, de quibus suprà fit mentio, inserũtur in infrascripta vndecima sessione.

SESSIO XI.

IN nomine Dñi, Amẽ. Anno à natiuitate Domini 1516. indictione 4. Die verò decimanona mẽsis Decembris, Pontificatus sanctissimi in Christo, patris, & D.N.D.Leonis Diuina prouidentia Papæ X. Anno quarto, fuit celebrata vndecima sessio in basilica Lateraneñ. de vrbe, in loco consueto, præsente p̃fato sanctiss. Domino nostro. Et fuerunt præsentes infrascripti reuerendissimi Domini Cardinales, Patriarchę, Archiepiscopi, & episcopi: & Abbates, & magistri generales ordinum, oratores principum, & quamplures alij illustr. domini, videlicet:

EPISCOPI CARDINALES

Reuerendiss. dominus Raphael Ostiensis.

Reuerendiss. dominus Bernardus Sabinẽsis.

Reuerendiss. D. dominicus Portueñ.

PRESBYTERI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Franciscus tituli sanctorum Ioannis & Pauli, Surrentiñ.

Reuerendiss. D. Nicolaus tituli sanctæ Priscæ, de Flisco.

Reuerẽdiss. D. Hadrian' tit. S. Chrysogoni.

Reuerendiss. D. Leonardus tituli S. Susannæ, Agenneñ.

Reue-

Reuerendiss. D. Antonius sanctæ Praxedis.
Reuerendiss. D. Bandinellus tituli sanctæ Sabinæ, de Saulis.
Reuerendiss. D. Laurentius tituli sanctorum quatuor Coronatorum.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Alexander S. Eustachij, Farnesius.
Reuerendiss. D. Ludouicus sanctæ Mariæ in Cosmedin, de Aragonia.
Reuerendiss. D. Marcus S. Mariæ in uia lata, de Cornelijs.
Reuerendiss. D. Iulius sanctæ Mariæ de Nauicula.
Reuerendiss. D. Bernardus sanctæ Mariæ in porticu.
Reuerendiss. D. Innocētius sanctorum Cosmæ & Damiani.

PATRIARCHAE, ET ASSISTENtes Papæ, & Oratores.

Reuerend. P. D. Cæsar Alexādrinus.
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius Seneñ.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. P. D. Robertus Reginus.
Reuerend. P. D. Ioānes Baptista Canalliceñ.
Reuerend. P. D. Bernardus Taruisinus.
Reuerend. P. D. Scaramuza Cumanus.
Reuerend. P. D. Dominicus Luteriñ.
Reuerend. P. D. Andreas Militañ.
Reuerend. P. D. Ioannes Reualiensis episcopus, orator Marchionis Brandeburgensis. Electoris Imperij.
Reuerēd. P. D.* Bertrādus episcopus Adrieñ. orator Illust. Ducis Ferrariensis.

ARCHIEPISCOPI ET EPISCOPI.

Reuerend. P. D. Aldronandinus Nicosieñ.
Reuerend. P. D. Hieremias Traneñ.
Reuerend. P. D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P. D. Clemens Cnlosieñ.
Reuerend. P. D. Stephanus Gabriel Bsteñ.
Reuerend. P. D. Andreas Spalateñ.
Reuerend. P. D. Alexander Vienneñ.
Reuerend. P. D. Marcus * Monobasieñ. *Monenbasieñ.
Reuerend. P. D. Ioannes. Thebanus.
Reuerend. P. D. Alexius Melfitanus.
Reuerend. P. D. Angelus Lausaneñ.
Reuerend. P. D. Bonifacius Iporegiensis.
Reuerend. P. D. Benedictus Chienfis.
Reuerend. P. D. Bernardus Soranus.
Reuerēd. P. D. Balthasar ciuitatis Castellañ.
Reuerend. P. D. Blasius Thelesineñ.
Reuerend. P. D. Christophorus Cæsenateñ.
Reuerend. P. D. Christophorus Polignianeñ.
Reuerend. P. D. Franciscus Digneñ.
Reuerend. P. D. Guarinus Nucerinus.
Reuerend. P. D. Gisbertus Rapollanus.
Reuerend. P. D. Galesius * Beluneñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Dñicus Terdoneñ.
Reuerend. P. D. Iacobus Antonius Sutrinus.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptista Casertanus.
Reuerend. P. D. Ioannes Baptista Auzimsñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Vrgelleñ.
Reuerend. P. D. Gabriel Gallneñ.

Reuerend. P. D. Iaunotius Troianus.
Reuerend. P. D. Hieronymus Asculanus.
Reuerend. P. D. Maximus Isernieñ.
Reuerend. P. D. Marius Aquinateñ.
Reuerend. P. D. Marcus Senogallieñ.
Reuerend. P. D. Mathæus S. Leonis.
Reuerend. P. D. Thomas Saoneñ.
Reuerend. P. D. Petrus Ceruieñ.
Reuerend. P. D. Paulus Forosempronieñ.
Reuerend. P. D. Petrus Castelli maris.
Reuerend. P. D. Paulus* Nimosiriñ. *Minoreñ
Reuerend. P. D. Petrus Paulus Esinus.
Reuerend. P. D. Philippus Brumateñ.
Reuerend. P. D. Petrus * Acerneñ. *Acerreñ.
Reuerend. P. D. *Racomanus Venafranus. *Ricardus
Reuerend. P. D. Tranquillus Ferentinus.
Reuerend. P. D. Theseus* Maceranateñ. * Racanateñ.
Reuerend. P. D. Augustinus Perusinus.
Reuerend. P. D. Altobellus Poleñ.
Reuerend. P. D. Augustinus Nobieñ.
Reuerend. P. D. Simon Arimineñ.
Reuerend. P. Iacobus Potentinus.
Reuerend. P. D. Ioannes* Sibiniceñ. * Seboniceñ.
Reuerend. P. D. Patris Pisaurieñ.
Reuerend. P. D. Iulisnns* Salutiarum. * Sulcitanus

ABBATES ET GENERALES Ordinum.

Reuerend. P. dominus Ioannes, sancti Sebastiani extra muros vrbis Abbas.
Generales Vallis Vmbrosæ, sancti Francisci, S. Dominici, & S. Mariæ Seruorum.

ORATORES, ET ILLVST. DOmini temporales.

Illust. dñs Laurentius de * Medicis, nepos p̄fati S. D. N. secūdū carnē, dux Vrbinitatē.
Illustr. dñs Albertus de Carpi, Orator inuictissimi Imperatoris.
Magnificus D. Hieronymus Vich, Orator Catholici regis Hispaniarum.
Magnificus D. Michael de Silua, orator Illustr. regis Portugalliæ.
Et quamplures alij nobiles, & millites Hierosolymitani.

Celebrata Missa per Reuerend. dñm Gabrielem Archiepiscopū Dyrrhachieñ. & cātato per reuerēdiss. in Chro patrem & dñm, Dñm Marcū S. Mariæ in via lata Diaconum Cardinalē Euangelio secundum Matthæum, incipieñ. Sedente Iesu sup montem Olivieti &c. accantato hymno per sanctissimū Dñm nostrum, incipieñ. Veni creator spiritus, ac peractis orationibus consuetis, oratores Patriarchæ Maronitarum Montis Libani, p̄stiterunt obedientiā nomine dicti Patriarchæ sanctiss. dño nostro, & p̄sentauerunt quoddā mandatum in lingua Chaldæa seu Arabica. Et præstita obedientia, vnus dictorum oratorum ascendit ambonem, & legit dictum mādatum in lingua propria. Deindè Reuerend. dñs Andreas secretarius Concilij ascendit ambonem, & legit dictum mandatum interpretatum in lingua Latina. Cuius tenor sequitur, & est talis: Matt. 24.

MANDATVM PATRIARCHÆ Maronitatum.

GRATIAS DEO REVERENTER agimus sub mundissimis pedibus patris nostri sanctissimi Christi vicarij & D. nostri Papę Leonis decimi, q vices beati Petri veritatis pettæ gerit in terris, sedetq; super apostolicam sedem ipsius sanctissimæ benedictionis super nos, Amen. Cogimur io Diuinas laudes erumpere, Deoque, à quo omne bonum, gratiarum actiones indesinenter agere; qui puriffimæ S.V. meoti illabi dignatus est, eam que per inspirationem pulsare, vt nos per sanctum nuncium suum fratrem Ioaonem Franciscum de Potentia visitaret. Is enim fratre Francisco Reatino interprete, & viam salutis oobis ostendit, & sancta documenta reliquit: nempe quomodo sanctum conficiatur chrisma, ex puro videlicet oleo & balsamo, nihilque præter hæc immiscendum, quo etiam tempore aquis salutaribus infantes ablui debeant, & sacro baptismatis fonte renasci: * non siqne quadragesimus postulandus dies, sicuti anteà erroris tenebris iouoluti præstolari consueuimus, sed io octano, vel etiàm antè cum necessitas expostulauerit. qua verò ratione iuxta patrum & sanctæ Rom. Eccl. instituta matrimonia cootrahantur, quæ eadem impediant: ac sacri quonam pacto conferantur ordines, q. bus item verbis in consecratione Dominici corpoeis ac sanguinis vti debeamus, & quòd spiritussanctus à patre procedat & filio, sicuti ab vnico principio & vnica spiratione, & quòd christianus, qui in hac vita sufficientem de suis delictis pœnitentiam oon egit, ea functus ad quendam (Diuina permittente iustitia) ducatur locum, qui purgatorium dicitur, vt ibidem (quousque dignior sit cœlum ascendere) maneat: & quòd semel saltem io anno nostra proprio sacerdoti coofiteamur peccata, sanctissimumque Eucharistiæ sacramentum in Paschate suscipiamus D.N. Iesu Christi, qui in sanctorum Apostolorum Petri & Pauli natali hoc consueuerimus adimplere, & vt semper & in omnibus Apostolicæ sedis ac S.V. eiusque successorũ submittamur mandatis, præsentibus Archiepiscopis, episcopis, oecnon doctoribus nostris cleri & populi maioribus, & claro nos docuit eloquio, & dulciter instruxit. Hæc enim, pater sancte, & nonnulla alia ab eo instituta, nostrarum salutem concernentia animarum, & in Arabico conscripta sermooe oobis relicta, quibus euitantur peccata, moresque reformantur in melius, prompta obedientia acceptamus, & coofitemur, adimplereque speramus. Et ꝓpterea apprimè in Domino exultauimus, & animi nostri immodicā spiritalē conceperũt lætitiam, Deoq; Opt. Max. ac S.V. gratias egimus, fratres hos sanctos ad nos dirigenti, qui salutis iter oobis ostenderunt, & animas nostras in Dño recreârunt. Nos verò cum prelibato fratre Ioanne Francisco quosdam ex nostris ad S.V. destinamus, ea ducti opinione, ut patrũ instituta ac S. R. E. dogmata addiscant & cùm edocti fuerint, ad nos docturi alios postmodùm redeant. Interea non paruo afficimur tædio, quoniam ad deosculandum, adorandumque sanctiss. S.V. pedes accedere prohibemur, & quę mēte gerimus, fixis in terram poplitibus proprio ore exprimere ipsi nequimus. Vt autem affectui nr̃o ac voto vtcunque satisfaciamus, cum præfato S.V. nuncio fratre Ioanne Francisco, oratorē nostrum Acuri Ioseph cum Helia, ac Heliā monacho, ad S.V. destinandum decreuimus, vt nr̃o ac totius cleri, Maronitarumque populi nomine, terram fronte tangens flexisque genibus sanctiss. S.V. & adoret, & deosculetur, ac S. Apostolicæ sedi coram fratribus vestris S.R.E. Cardinalibus, S.V. obediētiam prestet, & fidelitatem iuret, & quòd veraciter S. sedis Apostolicæ & S.V. serui fideles sumus, demisso capite firmiter protestetur, Amē, Amen. Quædā verò alia supradicto fratri nostro Ioanni Francisco reseruauim⁹, * quem vt S.V. enarret, sub Dei attestatione adstrinxim⁹. erit enim velutt noster amabilis frater bōdicti monasterij S. Mariæ de Camibin in monte Libano sancto, ac totius cleri & Maronitarum populi ad pedes S.V. solicitus ꝓcurator. Omnia quidē nostra, & quo modo sub infidelium detestanda seruitute, tanq̄ omni auxilio orbati, iofelicissimā vitā ducimus. proprijs oculis ipse conspexit. Hoc est responsum puritatis nostræ sanctiss. & purissimo patri nostro. Cuius sanctas benedictiones misericors Deus ad nos transmittat, Amen, Amen, Amen. Scripta sunt hæc anno Dominicæ incarnatioois 1515. mensis Februarij die 14.

for.* neq; sit.

*quæ

A Tergo.

¶Præsentabuntur cum Dei gratia in manus sanctiss. D.N. Leonis, qui super sanctam sedem Petri Apostoli residet, pro parte pauperis discipuli sui Petri patriarchæ Maronitarum ex monasterio Camibin in monte Libano serui seruorum Dei.

Quo perlecto, dicti oratores accesserunt ad sanctiss. D. N. & deosculati sunt eius beatissimos pedes, p̄stantes eidem S.D.N. noīe quo suprà debitam obedientiam & reuerentiam. Qua præstita, D. Marius de Peruschis procurator concilij, petijt instrumentum & instrumenta dictæ obedientiæ.

Deinde reuerendus pater dominus Ioannes episcopus Reualieñ. orator Marchionis Brandeburgeñ. electoris imperij, ascēdit ambonem, & legit schedulam dispooentē circa modum prædicandi, cuius tenor talis est:

Leo

LEo episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio. Supernæ maiestatis præsidio, per cuius ineffabilem prouidentiam cœlestia simul & terrena diriguntur, super gregem Dominicum nobis commissum, speculatoris officium (quantùm imbecillitati nostræ conceditur) exercentes, totaque mente nobiscum ipsi reuoluentes, inter alia complura & magna ad nos pertinere, vt munus prædicationis, quòd in ecclesia Dei præcipuum ac pernecessarium, magnique fructus atq; vtilitatis, dummodò rectè & ex syncera charitate erga Deũ & proximũ præceptisque & exemplis sanctorum patrũ, qui hæc profitentes cũ fidei fundatione & propagatione plurimùm ecclesiæ contulerunt, exerceatur: quippe quod redemptor noster primus fecit, & docuit, & eius præcepto & imitatione duodenus ille Apostolorum numerus, quasi totidẽ cœli, Dei veri gloriam enarrantes per orbem terrarum, vniuersum genus humanum, quod sub peccati iugo vetusta seruitute continebatur, sensim ab eorũ tenebris educẽtes, & ad perpetuæ salutis lucem excitantes, verbum ipsum in omnẽ terram & in fines orbis terræ, tum ipsi priùs, tũ deinde sui successores, longè lateque propagauerunt, altissimeque fundârunt, vt qui nunc tantum subeunt onus, meminisse debeant, creberrimeque secum reuoluere, præter authoris ipsius ac fundatoris Iesu Christi pientissimi redemptoris, Petri etiam & Pauli cęterorumq; Apostolorum & Domini discipulorum se vices, quo ad hoc officium, subire ac sustinere. Sanè fidedignorum relatione percepimus, quòd nonnulli prædicatores nostris temporibus (quòd dolenter referimus) non attendentes, se eorum, quos diximus, & insupèr sanctorum Ecclesię Doctorũ, aliorumq; sacram Theologiam profitentium, qui assistendo iugiter Christianis, ac se falsis prophetis rectam fidem subuertere annitentibus opponentes, Ecclesiam militantem illæsam priùs, per se talem eam esse manifestârunt, officium exercere, & non nisi vtilia concurrenti eorum sermonibus populo ad vitiorum extirpationem, virtutum laudem, animarum denique salutẽ fidelium, meditẽda & perficiẽda debere assumere, multa tamen & varia contra institutiones & exempla, quæ diximus, quandoq; etiã scãdalosa populis prædicare, quod mẽtem certè nostram mirum in modũ cõmouit, dum nobiscum ipsi mente voluimus, q illi officij immemores sui, in suis sermonibus non ad vtilitatem audientium, sed ad suam potiùs ostentationem laborantes, vanis quorundam auribus blandiuntur, qui ad hoc iam deuenisse appârent, vt verificetur dictũ apostoli, ad Timotheum ita scribentis: Erit enim tẽpus cùm sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidẽ auditum auertent, ad fabulas autem cõuertentur: quorum falsas & inanes mentes, prædicantes ipsi præfati, non modò in rectam veramq; viam reducere minimè student, sed illas maioribus etiam erroribus implicant, dum sine vlla canonum attestatione vel reuerentia, immò contra ipsas canonicas sanctiones, sacrę scripturæ sensum multifariàm peruertẽtes, temereq; ac perperàm plerunq; interpretantes, contra veritatem prædicare, terroresque ac minas, multaq; mala propediẽm affutura, iamq; ingruentia, nulla prorsus legitima ratione muniti, sed suo duntaxat sensui obsequentes cõminantur, repræsentat, adesseq; asseuerant, plerunque etiam vana quędã & inania, & alia huiusmodi populis ingerere, & (quod enormius est) ab æternitatis lumine, & sancti spiritus admonitione aut infusione, illa se habere asserere audent. Cumq; ij sub confictorum miraculorum mendacijs, varios errores fraudesque disseminant, deniq; populos, quos in Euangelica doctrina sedulò instruere, & in vera fide retinere & conseruare deberent, sermones suos à sensu & præceptis vniuersalis ecclesiæ retrahentes, à sacrisque constitutionibus, quas maximè sequi deberent, deuiãtes, auditores suos amouent ac longè faciunt à salute. Per hæc nanq; & alia huiusmodi simpliciores homines, vt ad deceptionem procliuiores, à via salutis & obedientia Romanę Ecclesiæ deuiantes, in errores varios perfacilè inducuntur. Propterea Gregorius huius muneris pijssimus, & feruore charitatis, incensus, prędicatores vehementer hortatur & monet, vt dicturi ad populũ, prudentes cautique accedant, ne dicendi impetu rapti, verborum erroribus quasi iaculis audientium corda configant, & cùm sapientes fortasse videri desiderant, decepti, speraię virtutis compagem insipientes discindant. Sepæ nanque verborum effectus amittitur cùm loquacitate importuna vel incauta, audientium corda leuigantur. Et sanè in nullo alio rudem ij plebem maiori dãno scandaloq; afficiunt. q̃ cùm vel tacenda prędicant, vel falsa & inutilia docendo, eam in errorẽ inducunt. Quę quoniã huic sacræ religioni Diuinitùs institutæ, vt noua & aliena, omninò contraria esse noscũtur, graui certè accuratoq; sunt examine digna, ne scandalum populo Christiano, & suorũ authorũ ac aliorum animabus interitum pariant. Nos igitur sanctæ Dei ecclesiæ (cui disponente Dño præsidemus, quę quidẽ vna est, & vnũ Deum prædicat, colit, ac vnam fidem firmiter & syncerè cõfitetur, iuxta illud Prohætæ vaticinium, Qui habitare facit vnius moris in domo) vniformitatem, quãtùm cum Deo possumus, posthabitam reducere, & retentam conseruare, quiq; populo verbũ Dei pdicant, tales esse cupientes, vt eorum prædicatione, Dei ecclesia nul-

lum

Psal. 18.

Quo tẽpore publicatum est edictũ hoc, cęperat iã tũ monachus ille, q Germaniam suis præstigijs dementauit, virus suum diffundere, quamquã non certũ an adeò, vt singularis iam tũ Romæ eius notitia esset.

2. Tim. 4.

Psal. 67. a

lum scandalum patiatur, & si qui corrigibiles suoi, ab his, quæ proximis nostrisque tēporibus præsumpserunt, cùm nonnullos eorum præter illa quæ duximus, in prędicationibus non viam amplius Domini io virtute docentes, non Euangelium (vt deberent) explanantes, sed conficta miracula, & noua ac falsa vaticinia, aliaqne leuia & ab anilibus fabulis parùm distantia, magnumque scandalum patiētia, nulla deuotionis & authoritatis, (eiusque improbantis ac repellentis hæc) habita ratione, vastis clamoribus imprimere ac suadere vbique conantes, & ne Pontificali quidem dignitate fulgentibus, & alijs Ecclesiæ prælatis parcentes, quibus potiùs honorem ac reuerentiam exhibere deberēt, sed in eorum personas ac statum audaciter ac temerè inuehi consueuisse, & alia huiusmodi commisisse constat, io futurum abstineant, vt tam periculosum contagiosumque malum, ac mortifera pestis radicitus euellatur, & atefactum ita penitùs deleatur, vt nec memoria eius remaneat: sacro approbante Concilio statnimus & ordinamus, vt nullus tam clericus secularis, quàm cuiuscunque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quiuis alius ad quem facultas prædicandi, tam de iure q̄ de cōsuetudine vel priuilegio aut aliâs pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatur, nisi priùs per superiorē suū respectiuè diligenter examinatus (in qua re conscientiam ipsius superioris onetamus) ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vitæ exemplaritate ad illud aptus & idoneus repiatur, & hic, quôcunque posteà p̄dicaturus accesserit, de huiusmodi examine & idoneitate sua per literas authenticas, seu aliâs sui examinatoris approbatorisq;, episcopis & alijs locorum ordinarijs fidem legitimè faciat. Mandātes omnibus qui hoc onns sustinent, quique in futurum sustinebunt, vt Euangelicam veritatem & sanctam scripturam iuxta declarationem, interpretationem, & * ampliationem doctorum, quos ecclesia vel vsus diuturnus approbauit, legendosque hactenùs recepit, & in posterū recipiet, p̄dicent & explanēt: nec quicquam eius proprio sensui contrarium, aut dissonū adijciant, sed illis semper insistant, quæ ab ipsius sacræ scripturæ verbis, & præfatorū doctorum interpretationibus, ritè & sanè intellectis, non discordant. Tempus quoq; præfixum futurorum malorum, vel antichristi aduentum, aut certum diem iudicij p̄dicare, vel asserere nequaq̄ præsumant, cùm veritas dicat, Non esse vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate: ipsosque qui hactenùs similia asserere ausi sunt, mentitos, ac eorum causa, reliquorum etiam rectè p̄dicantium authoritati nō modicum detractum fuisse constet: inhibentes omnibus & singulis clericis secularibus vel regularibus præfatis, cæterisq; cuiuscunque

for. * explanationem

Act. 1. a

status, gradus, & ordinis existant, qui hoc onus assument, ne decætero in sermonibus suis publicis, alia quæque futura ex literis constanter p̄dicere, nec illa à spiritusancto vel diuina reuelatione se habuisse affirmare, & alienas inanesque diuinationes asseuerādo, aut alio quocunq; modo tractanda assumant, sed ex diuinæ vocis præcepto euangelium omni creaturæ cum vitiorum detestatione, & virtutū cōmendatione enucleent, & declarent, & pacem ac dilectionem mutuam à redemptore nostro tantoperè commendatam, vbiq; sonentes, non scindant vestem inconsutilem Christi, sed ab episcoporum & prælatorum, ac aliorum superiorum, eorūque status scandalosa detractione, quos coram vulgo & laicis non modò incautè, sed etiam intemperanter repræhēdunt & mordent, & ab eis malè gestorum expressis quandoque nominibus aperta & manifesta redargutione abstineant. Denique constitutionem felicis recordationis Clementis papæ V. quæ incipit, Religiosi, quam tenore præsentium innouamus & approbamus, inuiolabiliter ab eis obseruari debere decernimus, vt hac ratione ad vtilitatem populi prædicantes, & cū Domino lucrifacientes, talētum, quod ab illo acceperaut, superlucrari, & eiusdem gratiam & gloriam consequi mereantur. Cæterùm si quibusdā eorum Dominus futura q̄dam in Dei ecclesia inspiratione quapiā reuelauerit, vt per Amos prophetam ipse promittit, & Paulus apostolus p̄dicatorum princeps, Spiritum, inquit, nolite extinguere, prophetias nolite spernere, hos aliorum fabulosorum & mendacium gregi cōnumerari, vel aliter impediri minimè volumus. Extinguit nanq; ipsius gr̄a Spiritus, Ambrosio teste, si incipientibus loqui feruor cōtradictione sopit: & nūc spiritusancto iniuria certè fieri dicit. Et qm̄ res magni momenti est, eò q̄ non de facili credēdum sit omni spiritui, sed sint p̄bandi sp̄us, teste Apostolo, an ex Deo p̄ueniant: volumus, vt lege ordinaria tales allertę inspirationes, anteq̄ publicent, aut populo p̄dicentur, ex nūc Apostolicæ sedis examini reseruatæ intelligant. Quòd si sine moræ periculo id fieri non valeret, aut vrgēs necessitas aliud suaderet, tunc eodem ordine seruato, ordinario loci notificentur, vt illi adhibitis secum tribus, aut quatuor doctis & grauibus viris, & huiusmodi negocio cum eis diligenter examinato, quando id expedire videbunt, (super quo eorum conscientias oneramus) licentiam concedere possint. Si qui autem contra præmissorum aliquod committere quicquam ausi fuerint, vltra pœnas contra tales à iure statutas, excommunicationis etiam sententiam, à qua non nisi à Rom. Pon. præterq̄ in mortis articulo cōstituti, absolui possint, eos incurrere volumus. Et vt eorum exemplo alij attentare similia minimè audeant, eis p̄dicationis etiam

1. Thess. 5. d

1. Ioan. 4. a

etiam officium interdictum esse perpetuò decernimus. Non obstantibus constitutionibus, ordinationibus, ac priuilegijs & indultis, & literis Apostolicis, ordinibus & personis præfatis, etiam in mari magno comprehensis, ac etiã à nobis forsan approbatis, innouatis, vel etiam de nouo concessis, quæ quo ad hoc, nolumus eis in aliquo suffragari.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostri statuti, ordinationis, mãdati, inhibitionis, innouationis, approbationis, decreti & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurũ. Data Romę in publica sessione, i Lateraneñ. sacrosancta basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Domini 1516. 14. calendas Ianuarij, Pontificatus nostri anno 4. *19. Decē- b.

¶ Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et omnibus vnanimiter placuerunt.

¶ Postmodùm verò reuerendus pater D. Maximus episcopus Hernieñ. ascẽdit ambonem, & legit schedulam, In qua continentur concordata cum Christianissimo rege Francorum. Cuius tenor sequitur & est talis;

LEo eps seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbãte Cõcilio. Diuina disponente clemẽtia, per quã reges regnant, & principes imperant, in eminenti Apostolatus specula, & super gentes & regna meritis licèt imparibus cõstituti animo reuoluentes, quod etsi ea, quæ pro salubri & quieto regimine Regnorum, & ad pacem & iustitiam populorum perpetua eorundem Regnorum stabilitate Regibus, præsertim de fide Catholica & de Republica Christiana & Apostolica sede benemeritis, laudabili, & prouida nostra ordinatione cũ venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus concessa, ac ad effectum huiusmodi gesta, statuta, ordinata, decreta, factáve sunt, plenã roboris obtineant firmitatem: illis nihilominus interdum, sacro approbante concilio, nostrę innouationis & approbationis robur adijcimus, vt eo firmiùs illibata perdurent, quo sæpiùs erunt nostra authoritate, ac etiam generalis Concilij præsidio cõmunita, efficacemque operã circa eorundẽ conseruationẽ libenter adhibemus, vt reges & ipsorũ regnorũ personæ, concessionibus, priuilegijs, statutis & ordinationibus huiusmodi in Domino plenè gaudentes, in pacis & tranquillitatis ac amœnitatis dulcedine cõquiescant & in eorũ solita erga eandem sedem deuotione feruentiùs perseuerent. Nuper siquidem, vt Ecclesia sponsa nostra in sancta vnione cõseruaretur, & per Christifideles sacris canonibus à Rom. Pont. & sacris generalibus Concilijs duntaxat editis vteretur, quasdam Constitutiones, quas decætero loco pragmaticæ sanctionis & contentorum in ea, in Regno Franciæ *pro bono pacis & concordiæ, ac illius communi & publica vtilitate, cum charissimo in Christo filio nostro Francisco Francorum rege Christianissimo, dum Bononiæ cum nostra curia essemus, tractatas, & cum eisdem fratribus nostris *diligenter examinatas, & de eorum consilio cum præfato Rege concordatas, & per ipsius regis legitimum procuratorem acceptatas, de eorundem fratrum consilio, & vnanimi consensu statuimus & ordinauimus, prout in nostris literis desupèr confectis pleniùs continetur, quarum tenor sequitur, & est talis:

Prou. 8. b

for.* habērent, p

LEo episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Primitiua illa Ecclesia in angulari petra à Saluatore nostro Iesu Christo fundata, Apostolorum præconijs elata, martyrumque sanguine cõsecrata & aucta, vbi primùm iuuante Domino per orbem terrarum lacertos mouere cœpit, prouidè attendens, quantum oneris humeris impositũ haberet, quot oues pascere, quot custodire, ad quot etiam remotissima loca oculus intendere oporteret, Diuino quodam consilio parochias instituit, diœceses distinxit, episcopos creauit, & metropolitanos præfecit, vt tanquàm membra capiti obsequentia, cuncta secundùm eius voluntatẽ salubriter in Domino, *& tanquàm riuuli à perenni fonte, Romana videlicet ecclesia, deriuãtes, ne angulum quidem Dominici agri irrigatum dimitterent. Vndè sicut alij Rom. Pon. prædecessores nostri suo tempore omni studio curârunt, vt dicta Ecclesia vniretur, & in sancta vnione sine ruga & macula conseruaretur, & omnes vepres ab eadem Ecclesia abolerentur, cui proprium est, Diuina opitulante gratia, virtute colere, & vitia radicitùs extirpare: ita & nos tempore nostro & pręsenti durante Cõcilio, ea facere & curare debemus, quæ vnioni & conseruationi eiusdẽ ecclesię conducere videntur. Eapropter omnes spinas, quæ vnioni huiusmodi obsistunt, & segetem Domini pullulare non sinunt tollere prorsus & extirpare, ac virtutes in vinea Domini inserere satagimus. Sanè inter arcana nostræ mentis reuoluentes, quot tractatus inter piæ me. Pium II. Sixtum IIII. Innocentium VIII. Alexandrum VI. & Iulium II. Rom. Pont. prædecessores nostros, & cla. me. Reges Franciæ Christianiss. super abrogatione certæ constitutionis in dicto regno Franciæ vigentis, quæ pragmatica vocatur, habiti fuerunt, & licèt Pius II. præfatus, nuncijs ad cla. me. Ludouicũ vndecimum Franciæ regẽ Christianiss. destinatis, tantis eidem persuaserit rationibus, vt rex ipse pragmaticam sanctionem huiusmodi, tanquam in seditione & schismatis tempore natam, suis patẽtibus literis abrogauerit, tamẽ huiusmodi abrogatio, nec etiã literę Apostolicę pręfati Sixti super

for.*peragerent, &

ti super

-ti super concordata cum Oratoribus præfa-ti regis Ludouici, ad præfatum Sixtum prædecessorem destinatis habita, expeditæ, per prælatos & personas ecclesiasticas dicti regni receptæ fuerunt, nec ipsi prælati & personæ ecclesiasticæ illis patere, nec monitis Innocentij & Iulij prædictorum aures præbere, sed eidem pragmaticæ constitutioni inhærere voluerunt. Vndè præfatus Iulius prædecessor in præsenti Concilio Lateranen. vniuersalem ecclesiam repræsentante, per eam legitimè indicto, abrogationis pragmaticæ sanctionis huiusmodi negocium, & illius discussionem venerabiliũ fratrũ suorum Card. de quorum numero tunc eramus, & aliorum prælato tum congregationibus, relationemque discussorum sibi & eidem Concilio faciendam commisit, Gallicosque prælatos, capitula ecclesiarum, & monasteriorum conuentus, ac Parlamenta & laicos illis fauentes, cuiuscunque dignitatis, etiam si regalis, existerent, sanctione prædicta vtentes, seu illam approbantes, omnesque & singulos alios sua communiter vel diuisim interesse putantes, per edictum publicum, cùm ad partes illas tutus non pateret accessus, in certis ecclesijs tunc expressis affigendum, moneri & citari infra certum competentem terminum præfigendum, ad comparendum coram eo in Concilio præfato, causasque dicendum, quare sanctio præfata in concernentibus authoritatem, dignitatem, & vnitatem Ecclesiæ Romanæ & Apostolicæ sedis, sacrorumque Canonum & ecclesiasticæ libertatis violationem, nulla & inualida declarari, decerni, & abrogari nõ deberet. Et cùm super his in forma iuris in præfato Concilio Lateranen. procederetur, dictusque Iulius prædecessor (sicut Domino placuit) rebus humanis exemptus, nosque diuina fauente clementia ad summi Apostolatus apicem assumpti fuissemus, & contra prælatos capitula, conuentus & personas huiusmodi ad nonnullos actus processissemus, tandem considerantes pacem esse vinculum charitatis & spiritualem virtutem, qua saluamur, dicente Do-

Ioan. 4. b mino: Qui biberit aquam, quam ego dabo ei bibere, non sitiet in æternum: & quòd in pace consistat salus voiuersorum, Cassiodoro testante, Omni quippe regno desiderabilis debet esset tranquillitas, in qua & populi proficiunt, & vtilitas gentium custoditur: matura deliberatione cognoscimus, non per nuncios aut legatos nostros, sed in præstatione obedientiæ filialis, quam charissimis in Christo filius noster Franciscus Francorum rex Christianissimus personaliter nobis præstitit, hæc cùm maiestate sua coràm discutere, eumque paternis hortati monitis, vt ad laudem Dei & sui honorem, prompto animo libens ac voleos dictæ pragmaticæ sanctioni abrenunciare, & secundum Canones & cõstitutiones sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quemadmodùm cæteri Christiani viuere: mandatis Apostolicis & prouisionibus, quę à sede Apostolica pro tempore emanarēt, parēre & obedire vellet: & cùm ex electionibus, quę in ecclesijs Cathedralibus & metropolitanis ac monasterijs dicti regni, à multis annis citra fiebant, grandia animarũ pericula prouenirent, cùm plerę; per abusum secularis potestatis, nonnullę verò præcedentibus illicitis & Simoniacis pactionibus, alię particulari amore & sanguinis affectione & nõ sine periurij reatu fierent, cùm electores ipsi, etiam si ante electionem per eos faciendam, magis idoneũ, & nõ eum, quem promissione aut datione alicuius rei temporalis, seu prece vel precibus per se vel alium interpositis, electionem procurare didicissent, eligere spontè iurarent, iuramentum huiusmodi non seruarent, sed cõtra propriũ huiusmodi iuramentũ in animæ suæ præiudiciũ venirent, vt nobis notoriè cõstat ex crebris absolutionibus & rehabilitationibus, à nobis & prædecessoribus nostris petitis & obtentis: Idē Franciscus rex nostris paternis monitis, tanquàm verus obedientiæ filius, parere volens, tam bono obedientiæ, in qua magnum meritum verè consistit, quàm pro cõmuni & publica regni sui vtilitate, in locum dictæ pragmaticę sanctionis, & singulorum capitulorum in ea contentorum, constitutiones infrascriptas inuicem tractatas, & cum fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus diligenter examinatas, & de eorum consilio cum præfato rege concordatas, per dilectum filium Rogerium Barnæ regium aduocatum oratorem suum, ad hoc ab eodem Francisco rege ad nos destinatum, habentē ad hoc speciale & sufficiens mandatum, acceptauit, de eorundem fratrum consilio & vnanimi consensu, ex certa nostra sciētia, & potestatis plenitudine statuimus & ordinamus, quòd decętero perpetuis futuris temporibus loco dictæ pragmaticæ constitutionis, ac omnium & singulorum capitulorum in ea contentorum, in dicto regno, Delphinatu & Comitatu Dien. ac Valentinen. infrascriptæ obseruētur constitutiones, videlicet quòd Cathedralibus & Metropolitanis Ecclesijs in Regno, Delphinatu & Comitatu prędictis nunc & pro tempore, etiam si per cessionē in manibus nostris & successorum nostrorum Romañ. Pontificũ canonicè intrantium spontè factā vacātibus, illarum capitula & Canonici, ad electionem seu postulationem inibi futuri prelati, procedere non possint: sed illarũ occurrente huiusmodi vacatione, Rex Franciæ pro tempore existens, vnum grauem magistrum seu licentiatum in Theologia, aut in vtroque seu in altero iurium doctorem aut licentiatum, in vniuersitate famosa & rigore examinis, & in 27. suæ ætatis anno ad minus constitutum, & aliàs idoneũ, infra sex menses à die vacationis Ecclesiarum earundem cõputandos, nobis & successoribus nostris Rom. Pontificibus seu

sedi

sedi prædictæ nominare, & de psona per regem huiusmodi nominata, per nos & successores nostros seu sedem prædictam prouideri: & si contingeret, præfatum regem, personam taliter non qualificatam, ad dictas Ecclesias sic vacantes nominare, per nos & successores seu sedem huiusmodi de persona sic nominata eisdem Ecclesijs minimè prouideri debeat, sed teneatur idẽ rex infra tres alios menses, à die recusationis personæ nominatæ non qualificatæ, solicitatori nominationẽ nõ qualificatam prosequenti, consistorialiter factæ, intimandæ cõputandos, alium supradicto modo qualificatũ nominare: alioquin, vt dispendiosæ Ecclesiarum huiusmodi vacationi celeriter consulatur, Ecclesiæ tunc sic vacãti, per nos & successores nostros, seu sedem huiusmodi de persona (vt præfertur) qualificata, necnon Ecclesijs per obitũ apud sedem prædictam vacantibus semper, nulla dicti Regis præcedente nominatione, liberè prouideri possit: decernentes, electiones cõtra præmissa attentatas, ac prouisiones per nos & successores nostros, seu sedem huiusmodi factas nullas & inualidas existere. Cõsanguineis tñ præfati regis, ac personis sublimibus ex causa rationabili & legitima, in nominatione & Apostolicis literis exprimenda, necnon religiosis mendicantibus reformatis, eminentis scientiæ & excellentis doctrinę, qui iuxta sui ordinis regularia instituta ad gradus huiusmodi assumi nõ possint, sub prohibitione pręmissa minimè cõpræhensis, sed de eorũ personis dictis Ecclesijs pro tẽpore vacantibus, ad dicti regis nominationem per nos & successores nostros, seu sedẽ huiusmodi, liberè prouideri possit. Monasterijs verò, & prioratibus cõuentualibus & verè electiuis, videlicet in quorũ electionibus forma capituli,* Quapropter, seruari & confirmationes electionũ huiusmodi solenniter peti consueuerunt, in regno, Delphinatu & Comitatu, huiusmodi nũc & pro tempore etiam per similem cessionem vacãtibus, illorum Conuentus ad electionem seu postulationem Abbatis seu Prioris, procedere non possint, sed idem rex illorũ occurrẽte huiusmodi vacatione, religiosum eiusdẽ ordinis in ætate 23. annorũ ad minùs constitutum, infra simile tempus sex mensiũ, à die vacationis monasteriorum & prioratum huiusmodi, computandorum, nobis & successoribus nr̃is, aut sedi huiusmodi noĩare, & de persona per regẽ huiusmodi monasterio vacanti noĩata, per nos & successores nr̃os, seu sedẽ huiusmodi, ꝓuideri: Prioratus verò, ꝑsonæ ad illũ per eundẽ regẽ nominatæ, cõferri debeat. Si verò idẽ rex presbyterũ secularẽ, aut religiosum alterius ordinis, aut minorẽ* 23. annorũ vel aliàs inhabilem, nobis aut successoribus nr̃is infrà dictum semestre, seu sedi huiusmodi nominaret, talis nominatus recusari, & nulla tenùs sibi prouideri debeat: sed rex ipse infra trimestre, à die recusationis supradicto modo intimandæ computandos, aliũ modo supradicto qualificatũ, monasterio seu prioratui tunc vacãti nominare, & de persona ad monasterium nominata, illi prouideri: ad prioratum verò nominato, prioratus ipse per nos & successores nostros, seu sedem prædictam conferri debeat. Alioquin dictis nouem mensibus effluxis, nulla, seu de persona minùs idonea, & modo pręmisso non qualificata facta nominatione, ac etiam vacantibus apud sedem prædictam, semper etiam nulla dicti regis expectata nominatione, per nos & successores nr̃os, seu sedem prędictam, monasterijs prouideri: Prioratus verò, personis (vt præfertur) qualificatis duntaxat conferri liberè possint. Electiones autem & illarum confirmationes, necnõ prouisiones, per nos & successores nr̃os, & sedem prædictam contra pręmissa pro tẽpore factas, nullas, irritas & inanes esse decernimus. Per pręmissa tñ non intendimus in aliquo pręiudicare capitulis Ecclesiarum, Conuentibus monasteriorũ & prioratuũ, huiusmodi priuilegia a sede Apostolica proprium eligendi prętatum obtinentium, quo minùs ad electionem episcoporum ac abbatum & Priorum, iuxta priuilegia eis concessa, liberè procedere possint, iuxta formam in eorum priuilegijs contentam, & si in eorum priuilegijs forma aliqua expressa non fuerit, tunc concilij generalis, Quia propter, seruare teneãtur, dummodò de priuilegijs sibi cõcessis huiusmodi, per literas Apostolicas seu alias authenticas scripturas docuerint, omni alia specie probationis eis in hoc adempta. Volumus quoque & ordinamus, quòd in regno, Delphinatu, & Comitatu prędictis, decætero non dentur aliquæ gratiæ expectatiuæ ac speciales vel generales reseruationes ad vacatura beneficia, per nos & sedem prædictam nõ fiant: & si de facto per importunitatem, aut aliàs à nobis & successoribus nostris & sede prædicta emanauerint, illas irritas & inanes esse decernimus. In cathedralibus tñ, Metropolitanis & collegiatis Ecclesijs, in quarum statutis cauetur expressè, quòd nullus ibidem dignitatẽ, personatum, administrationem uel officium obtinere possit, nisi in illis actu Canonicus existat, Canonicos ad effectum duntaxat inibi*obtinendum dignitatẽ, personatum, administrationem vel officium huiusmodi, & non * consequendum primã præbendam vacaturam, creare posse intendimus. Statuimus insupèr, ꝙ ordinarios collator in vnaquaq; Cathedrali ac etiã Metropolitana Ecclesia Canonicatum & prębendã theologalẽ inibi cõsistentẽ, cõferre teneatur vni magistro seu licentiato, aut baccalaoreo formato in Theologia, qui per decenniũ in vniuersitate studij generalis priuilegiata studuerit, ac onus residentiæ, lecturæ & prædicationis actu subire voluerit, quique bis aut semel

For.*Quia propter

for.*q̃ 23.

In Cõcil. Lateran. sub Innocentio 5. cap. 24.

for.*obtinendi *cõsequẽdi

mel ad minùs per singulas hebdomadas, impedimento cessante legitimo, legere debeat, & quotiès ipsum in huiusmodi lectura deficere cõtigerit, ad arbitrium capituli per subtractionem distributionum tonus hebdomadę puniri possit, & si residẽtiam deseruerit, de illis alteri prouideri debeat. Et vt liberiùs studio vacare possit, etiamsi absens fuerit à diuinis, habeatur pro pręsente, ita vt nihil perdat. Præfatique, ordinarij collatores, seu patroni Ecclesiastici quicunque fuerint vltra dictam præbendam theologalem, quam (vt præfertur) qualificato conferre teneantur, tertiam partem omnium dignitatum, personatuum, administrationum & officiorum, cæterorumque beneficiorũ ecclesiasticorum, ad eorum collationem prouisionem, nominationem, pręsentationem seu quamuis aliam dispositionem quomodolibèt spectantium, viris literatis, graduatis, & per vniuersitates nominatis hoc modo, videlicet primo mense post præsentium acceptationem, & earundem publicationem præfati ordinarij collatores, dignitates, personatus, administrationes, & officia ad eorum collationem, prouisionem, noĩationem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem (vt præfertur) spectantia graduatis huiusmodi, qui literas suorum graduum cũ tempore studij debitè insinuauerint, conferre teneantur. Beneficia verò, quæ in duobus sequentibus mensibus vacare contigerit, illa iuxta iuris communis dispositionem personis idoneis liberè conferre, seu personas idoneas ad illa præsentare possint. Beneficia autem, quæ in quarto mense vacare contigerit, viris graduatis per vniuersitatem nominatis, qui gradus & nominationis literas cum tempore studij debitè insinuauerint, conferre seu præsentare teneantur. Beneficia verò, quæ quinto mense & sexto vacare contigerit, simili modo personis idoneis liberè conferre, seu persona ad illa præsentare possint. Beneficia autem quæ septimo mense vacare cõtigerit, graduatis, qui simili modo literas gradus cum tempore studij debitè insinuauerint, conferre teneantur. Beneficia verò, quæ octauo & nono mensibus vacare contigerit, pari modo personis idoneis conferre, seu personas idoneas ad illa pręsentare teneantur. Beneficia autem, quæ mense decimo vacare contigerit, graduatis nominatis, qui gradus & nominationis literas cum tempore studij debitè insinuauerint, per eosdem ordinarios conferri, seu ipsi ad illa præsentari debeant. Beneficia autem quæ vndecimo & duodecimo mensibus vacare cõtigerit, per eosdem ordinarios personis idoneis iuxta iuris communis dispositionem conferri, seu ipsi ad illa præsentari debeant.

Si quis verò cuiuscunq; status, etiã si cardinalatus, patriarchalis, archiepiscopalis, aut pontificalis, vel alterius cuiuslibet dignitatis contra prædictum ordinem, & qualificationes superiùs ordinata, de dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officijs, seu quibusuis alijs beneficijs Ecclesiasticis huiusmodi, aliter quàm modo præmisso disposuerit, dispositiones ipsæ sint in ipso iure nullæ: collationesque & prouisiones, ac dispositiones illorum ad immediatum superiorem deuoluantur, qui eisdem personis modo pręmisso qualificatis prouidere teneatur. Et si contrauenerit, ad alium superiorem deuoluatur prouisio & præsentatio huiusmodi gradatim, donec ad sedem Apostolicam fiat deuolutio. Præterea volumus, q collatores ordinarij & patroni Ecclesiastici præfati, qui dignitates, personatus, administrationes & officia ac beneficia, in mensibus graduatis & nominatis assignatis vacantia, illis graduatis simplicibus aut nominatis illa conferre, aut ad illa eos duntaxat præsentare, teneantur, qui per tempus competens in vniuersitate famosa studuerint. Tempus autem competens, decennium in magistris seu licentiatis aut baccalaureis in theologia. Septennium verò, in doctoribus seu licentiatis in iure canonico, ciuili, aut medicinis: quinquennium autem, in magistris seu licẽtiatis in artibus cum rigore examinis à logicalibus inclusiuè, aut in altiori facultate: Sexennium autem, in baccalaureis simplicibus in theologia: Quinquennium verò, in baccalaureis iuris canonici aut ciuilis, in quibus baccalaureis iuris canonici aut ciuilis, si ex vtroque parente nobiles fuerint, triennium esse decernimus. Pręfatiq; graduati & noĩati, Collatoribus Ordinarijs siue patronis Ecclesiasticis, semel ante vacationem beneficij de literis gradus seu noĩationis, & de præfato tempore studij, per literas parentes vniuersitatis, in qua studuerint, manu scribę & sigillo vniuersitatis signatas, fidem facere teneantur. Cum verò probatio nobilitatis fieri deberet, ad effectum, vt nobiles ipsi gaudere possint beneficio minoris temporis studij, tunc nobilitas ipsa per quatuor testes deponentes in iudicio coram iudice ordinario loci, in quo est natus ille, de cuius nobilitate ex vtroq; parẽte cõstare debet, etiã in partis absentia ꝓbari possit: teneãturq; p̃fati graduati, tam simplices q̃ noĩati, patronis Ecclesiasticis aut Collatorib⁹ ordinarijs, q̃bus gradus aut noĩationis lr̃as huiusmodi insinuare deberẽt, lr̃as suorũ gradus & noĩationis, certificationis studij, & attestationis nobilitatis, duplicatas dare, ac singulis annis, tempore quadragesimę, per se vel procuratorẽ suũ, Collatoribus, nominatorib⁹, seu patronis ecclesiasticis, aut eorũ vicarijs, eorũ noĩa & cognomina insinuare, & eo anno quo præfatã insinuationẽ facere omiserint, beneficiũ in vim gradus aut noĩationis huiusmodi petere nõ possint. Et si collatoribus ordinarijs, aut patronis Ecclesiasticis in mẽsibus deputatis gra-

duatis

duatis simplicibus, aut graduatis oominatis, oon esset graduatus aut nominatus, qui diligẽtias præfatas fecerint, collatio seu præsentatio per collatorẽ seu patronũ Ecclesiasticũ & eisdẽ mensibus facta alteri, q̃ graduato vel nominato, non propter hoc irrita censeatur, si tamen graduatus simplex * aut beneficium post insinuationẽ gradus aut nominationis, in mensibus eis assignatis vacans petierit, & inter suam insinuationẽ & p̃satã requisitionẽ oõ superuenerit qoadragesima, in quàm nomen & cognomen iosinuare debuerit, ad beneficiũ sic vacans, eũ capacẽ, ipsumq; illud consequi posse & debere decernimus.

for.* aut nominatus.

Statuimus quoq; & ordinamus, ꝙ Collatores ordinarij & patroni Ecclesiastici præfati ioter graduatos, qui literas gradus cum tempore studij & attestatiooe nobilitatis debitè insinuauerint, quo ad beneficia in mensibus eis deputatis vacantia, gratificare possint illum ex eis, quẽ voluerint: quo verò ad beneficia in mensibus graduatis nominatis deputatis, aotiquiori nominato conferre, seu antiquiorem nominatum, qui literas nominationis, temporis studii, & attestatioots nobilitatis, debitè insiouauerit, præsentare, seu nominare teneantur, Cõcurrentibus autem nominationibus eiusdem anni, doctores licentiatis, licentiatos baccalaureis, demptis baccalaureis formatis in theologia, quos fauore studij theologici, Licentiaos in iure canonico, cinili, aut medicina, præferendos esse decernimos: Baccalaureos iuris canonici aut cioilis, magistris in artibus præferri volumus. Concurrentibus autem pluribus doctoribus jn diuersis facultaobus, doctorem Theologum, doctori in iure, doctorem in iure canooico, doctori io iure ciuili, doctorem io iure ciuili, doctori in medicina præferendos esse decernimus. Et idẽ in licentiatis & baccalaureis seruari debere volumus. Et si in eisdẽ facultate & gradu concurrerent, ad datam nominationis seu gradus recurrendum esse volumus. Et si in omnibus his concurrerent, tunc collator ordinarius inter eosdem concurrentes gratificare possit. Volumus autẽ, ꝙ nominati literas nominationis ab vniuersitatibus, in quibus studuerint, obtinẽtes, in nominationum literis beneficia per eos possessa, & eorũ verũ valorem exprimere teneãtur: alioquin literæ oominationis huiusmodi, eo ipso oullæ sint & esse censeaotur. Si quis verò ex dictis qualificatis, graduatis simplicibus, aut nominatis, tempore vacationis beneficij in mensibus eis deputatis vacãtis, duas obtineat præbendas in Cathedralibus & Metropolitañ. aut collegiatis, seu dignitatem vel præbendá, vel aliud beneficiũ seu alia beneficia, quorum in simul vel cuius fructus, redditus & proueotus tempore residentiæ & horis diuinis interessendo, ad summam ducentorum florenorum auri de camera ascenderẽt, beneficiũ, in vim gradus seu oominationis huiusmodi, tũc petere seu cõsequi non possit. Et insupèr, ꝙ tam graduati simplices, q̃ nominati, beneficia in mensibus eis assignatis vacantia, petere & cõsequi possint secundum propriæ personæ condecentiam & conformitatem, videlicet seculares secularia, & religiosi regularia beneficia ecclesiastica, ita ꝙ secularis nominatus, beneficia regularia in mẽsibus deputatis vacãtia, p̃textu cuiusuis dispẽsationis Apostolicæ, & ecõtrà religiosus beneficia secularia, petere aut consequi mioimè possint. Quodq; beneficia simpliciter vel ex causa pmutationis in mensibus, graduatis simplicibus & oominatis assignatis vacantia, eis oon sint affecta oec debita, sed ex causa permutatioois cũ permutaotibus duntaxat, simpliciter verò vacanoa beneficia huiusmodi, personis idoneis per ipsns ordinarios liberè conferri possint.

Statuimus quoq;, quòd Parochiales Ecclesiæ in ciuitatibus aut villis muratis existẽtes, non nisi personis modo præmisso qualificatis, aut saltem qui per tres annos in Theologia vel altero iurium studuerint, seu magistris in artibus, qui in aliqna vniuersitate priuilegiata studentes, magisterij gradũ adepti fuerint, conferantur. Monemus autem præfati Regni vniuersitates, sub pœna priuationis omnium & singulorũ priuilegiorũ, à nobis & sede Apostolica obtentorũ, ne collatoribus seu patronis ecclesiasticis habeant aliqoos oominare, oisi eos, qui secundũ p̃fata tempora studuerint, & secundũ dictarũ vniuersitatum statuta ad gradus & non per saltum prouecti fuerint. Quòd si secùs fecerint, vltra nullitatis pœnam, quam in præfatarũ nominationum literis declaramus, vniuersitates ipsas nominandi priuilegio ad tẽpus, secundum culpæ qualitatem, suspendimus.

Si qs aũt graduatorũ, aut nominatorũ in mẽsibus deputatis, à collatoribus ordinarijs aut personis ecclesiasticis, beneficiũ vacãs in vim gradus aut nominationis petierit, & collatorẽ ordinariũ in vim præfati gradus, aut nominationis in processu posuerit, & aliter molestauerit, illũ vltra expensarũ, dãnorũ & interesse condemnationẽ, à fructibus sui gradus & nominationis priuandũ esse decernimus: eodemq; vinculo collatores ordioarios & patronos ecclesiasticos, quibus graduati & nominati debitè (vt suprà) qualificati, suos grad⁹ & nominationis literas insinuauerint, adstringimus, vt beneficia ad eorũ collationem vel præsentationem spectantia, in mensibus graduatorũ simpliciũ & nominatorũ vacantia, stantibus p̄fatis graduatis aut nominatis debitè qualificatis, illa prosequentibus, aliis, q̃ graduatis aut nominatis cõferãt, sub pœna suspensionis potestatis conferendi beneficia in octo mẽsibus, illo anno ad collationẽ eorũ ac præsentationẽ liberã spectantibus. Statuimus quoq; & ordinamus, ꝙ quilibet Ro. Pont. semel duntaxat tempore sui

Pontificatus, literss in forma mandati iuxta formã inferiùs annotatã, & non vltrà date possit hoc modo, videlicet vnũ collatorẽ habentem collationẽ decem beneficiorum, in vno: habentem autem collationem quinquaginta beneficiorũ & vltrà, in duobus beneficijs duntaxat grauare possit, ita tñ, ꝙ in eadẽ Ecclesia Cathedrali vel Collegiata, Collatorẽ vnũ pro tẽpore in duabus præbendis non grauet. Et vt obuietur litibus, quæ occasione literarũ mãdaturũ huiusmodi oriri possent, mandata huiusmodi sub forma, quæ est inferiùs annotata, dari volumus, quam ad perpetuã rei memoriã in Cancellaria Apostolica publicari, & in illius quinterno registrari mandamus, declarantes, prosequẽtes huiusmodi mandata, quo ad beneficia sub illis cõprehensa, ordinariis collatoribus & graduatis simplicibus & nominatis prçferendos esse, nosq; & successores nostros iure præuentionis, dignitates, personatus, administrationes & officia, cæteraq; beneficia ecclesiastica, secularia, & quorumuis ordinũ regularia, quæcunq; & quomodocunq; qualificata, tã in mensibus graduatis, simplicibus & nominatis, quàm ordinarijs collatoribus prçfatis assignatis, vacantia, ac etiam sub dictis mandatis compræhensa, liberè conferre.

Statuimus insuper, ꝙ in prouisionibus, quas personis quibusuis de beneficijs vacãtibus seu certo modo vacaturis, p nos & successores nostros, ac sedem prædictã, ẽt motu proprio, ẽt promotis ad ecclesias cathedrales, & Metropolitañ. ac monasteria, vt obtẽta per eos beneficia retinere possint, fieri cõtigerit, illorũ verus annuus per florenos, aut ducatos auri de camera, aut libras Turoneñ. seu alterius monetæ, valor secũdum communem extimationẽ exprimi debeat: alioquin gratiæ ipsę sint ipso iure nullæ.

Statuimus quoq; & ordinamus, ꝙ in Regno, Delphinatu & Comitatu p̃dictis, oẽs & singulæ causæ, exceptis maioribus in iure expressè denominatis, apud illos iudices in partibus, qui de iure aut consuetudine præscripta, vel priuilegio illarũ cognitionem habẽt, terminari & finiri debeant. Et ne sub vmbra appellationũ q̃ nimiũ & nonnunq̃ friuolè interponi consueuerunt, atq; ẽt in eadẽ instantia ad prorogationẽ litium sæpè multiplicari, iniustis vexationibus materia prçbeatur; volumus, ꝙ si quis offensus, corã suo iudice iustitiæ cõplementum habere non possit, ad immediatum superiorem, etiã ad nos & successores nostros, vel sedem prædictam, omisso medio, nec à grauamine in quacunq; instantia ante diffinitiuã sententiã quomodolibet appelletur: nisi forsitã tale grauamẽ extiterit, quod in diffinitiua reparari nequiret, & eo casu non nisi ad immediatum superiorẽ liceat appellari. Si quis verò immediatè subiectus sedi Apostolicæ, ad eandẽ sedem duxerit appellandũ, causa cõmittatur in partibus per rescriptũ vsq; ad finẽ litis, videlicet vsq; ad tertiam sententiam conformem inclusiuè, si ab illis appellari cõtigerit, nisi propter defectũ denegatæ iustitiæ, aut iustũ metũ: & tunc committi debeat in partibus conuicinis, & cũ causarũ expressione, quę etiã de illis, etiã legitimè aliâs, q̃ per iuramentũ, corã iudicibus à sede Apostolica deputandis, constare debeat. Processus aũt contra p̃missa attentatus, nullos & irritos esse volumus: ac rescripta contra præmissa impetrãtes, in expensis, damnis & interesse cõdemnari debere decernimus atq; declaramus. Sanctę verò Ro. Ecclesię Card. qui pro vniuersali Ecclesia continuè laborant, necnon dictæ sedis officiales, officia sua actu exercẽtes, sub præsenti decreto non intendimus cõpræhendi. Statuimus ẽt & ordinamus, ꝙ iudices causas, q̃ in partibus terminari debent, corã eis pro tẽpore pendentes, sub pœna excõicationis & priuationis beneficiorũ per eos obtẽtorum, eo ipso incurrẽda, infra biennium terminare debeant. Pars verò diffugiẽs, & expeditionẽ ipsius causæ malitiosè impediens, grauissimè per eosdẽ iudices mulctetur, ẽt vsq; ad priuationẽ iuris in huiusmodi processu prçtensi, si eis visum fuerit, super quo eorũ conscientias oneramus. Ab interlocutorijs autẽ secundo, à diffinitiuis verò tertiò duntaxat prouocare licere decernimus. Volumusq; secundã sententiã interlocutoriã conformem, & tertiã diffinitiuã etiã conformẽ, omni mora cessante, executioni debitæ demandari debere, quacunq; appellatione interposita, non obstãte. Statuimus quoq; ꝙ quicunq;, dummodò non sit violentus, sed habens coloratũ titulũ, pacificè & sine lite p̃laturã, dignitatẽ, personatũ, administrationem, vel officiũ, seu quodcunq; beneficiũ ecclesiasticũ triennio proximo hactenùs possidet, vel pro tempore possidebit, in petitorio vel possessorio, à quoquàm etiã ratione iuris nouiter reperti molestari nequeat, præterq̃ prçtextu hostilitatis aut alterius legitimi impedimẽti, de quo protestari, & illud iuxta Conciliũ Vienneñ. intimari debeat. Lis aũt hoc casu quo ad futuras cõtrouersias intelligatur, si ad executionem citationis, iurisq; sui in iudicio exhibitionem, aut terminorũ omnium obseruationem processum fuerit. Monemus etiam ordinarios, vt diligenter inquirant, ne quis sine titulo beneficium possideat: & si quem beneficiũ sine titulo possidere repererint, declarẽt, illi ius nõ cõpetere, cuiusuis temporis detentione nõ obstante, de ipsoq; beneficio possit illi, dummodò nõ sit intrusus, vel violentus, aut aliâs indignus, vel alteri idoneo p̃uideri. Et insupèr statuimus, ꝙ quicũq; clericus cuiuscũq; cõditionis, status, religionis, dignitatis, etiã si Pontificalis, vel alterius p̃eminentiæ fuerit, qui post habitã præsentium notitiã, quã habere prçsumatur post duos menses post earundem prçsentiũ publicationem,

in ecclesijs cathedralibus factam, quam ipsi diœcesani omninò facere teneantur, postq̃ præsentes ad eorum notitiam peruenerint, publicus concubioarius à perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum triũ mensium spatio sit ipso facto suspẽsus, quos suus superior in fabricã vel aliã euidentẽ ecclesiarũ vtilitatẽ, ex quibus hi fructus percipiuntur, cõuertat. Necnon huiusmodi publicũ cõcubinarium, vt primũ talẽ esse nouerit, mox suus superior mooere teneatur, vt infra breuissimum termioum concubinam dimittat, & si illam nõ dimiserit, vel dimissam seu aliã publicè resumpserit, iubemus, vt ipsum omnibus suis beneficijs omoinò priuet. Et nihilomious hi publici concobinarij, vsquequo cũ eis per suos superiores post ipsarũ cõcubinarum dimissionem, manifestamq; vitæ emendationẽ fuerit dispensatũ, ad susceptionẽ quorumcunq; honorũ, dignitatũ, beneficiorum officiorũmve sint inhabiles. Qui si post dispẽsationẽ recidiuo vomitu ad huiusmodi publicũ cõcubinatũ redierint, sine spe alicuius dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles existant. Quodq; si hi, ad quos taliũ correctio pertinet, eos (vt prædictum est) punire neglexerint, eorũ superiores, tam in ipsos de neglectu, q̃ in illos pro concubinatu modis omnibus digna pooitione animaduertant. In Concilijs ẽt prouincialibus & synodalibus aduersus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem à collatione beneficiorũ, vel alia condigna pęna seueriter procedatur. Et si ij, quorũ destitutio ad nos & sedẽ prędictã spectat, per concilia prouincialia, aut suos superiores propter concubinatum publicũ reperiantur priuatiooe digni, statim cũ processu inquisitionis ad nos deferaotur. Eadẽ diligẽtia & inquisitio iu quibuscunq; generalibus capitulis ẽt prouincialibus, quo ad eos seruetur, pœnis alijs contra p̃dictos, & alios non publicos concubioarios à iure statutis, in suo robore permansuris. Publici autẽ intelligendi sunt, noo solũ hi, quorũ coocubinatus per seotentiã aut cõfessionẽ in iure factã, * sed p rei euidẽtiã, q̃ nulla possit tergiuersatione celari, notorius est, sed ẽt, qui mulierẽ de incõtinentia suspectã & diffamatã tenent, & per suũ superiorẽ admoniti, ipsam cũ effectu nõ dimittũt. Quia verò in quibusdã regionibus nonnulli iurisdictionẽ ecclesiasticã habẽtes, pecuniarios quæstus à concubinarijs percipere non erubescunt, patientes eos in tali fœditate sordescere, sub pœoa maledictionis æternæ præcipimus, ne deinceps sub pacto, compositione, aut spe alterius quæstus talia quouis modo tolerent, aut dissimulent: alioquin vltra præmissam oegligeotiæ pœnam, duplum eius, quod propterea acceperint, restituere, & ad pios vsus omniòò conuertere teneantur & compellaotur. Ipsas autem concubinas aut suspectas prælati omnibus modis curent à suis subditis per auxiliũ & brachij secularis inuocationem (si opus fuerit) penitùs arcere, qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos, apud patres suos cohabitare non permittant. Iubemus insupèr, q̧ in prædictis synodis & capitulis præmissa publiceotur, & vt quilibet suos subditos ad ipsarum concubinarum dimissionem moneat, diligenter ioiungimus. Præterea omnibus secularibus viris, etiam si Regali præfulgeãt dignitate, ne vllum qualecunq; inferant impedimentum, quocunq; quæsito colore, prælatis, qui ratione officij sui aduersus subditos suos pro huiusmodi coocubinatu, & alijs casibus sibi à iure permissis procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege diuina prohibitum sit, & sub pœna peccati mortalis necessariò euitandum, monemus omnes laicos tam vxoratos quàm solutos, vt similiter à cõcubinatu abstineant. Nimis enim reprehensibilis est, qui vxorem habet, & ad aliam vxorem seu mulierem accedit. Qui verò solutus est, si continere nolit, iuxta Apostoli cõsiliũ, vxorem ducat. Pro huiusmodi autem diuini obseruantia præcepti hi ad quos pertinet, tam salutaribus monitis, quàm alijs canonicis remediis omoi studio laborẽt. Statuimus insupèr, q̧ ad vitãdum scaodala & multa pericula, subueniendumque conscientiis timoratis, q̧ oemo deioceps à cõicatione alicuius in sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscunq; diuinis, vel extra, prætextu cuiuscunq; senteotię aut censuræ Ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab hoĩe vel à iure gñali promulgatę, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, vel interdictũ ecclesiasticũ obseruare: oisi seotẽtia, prohibitio, suspensio vel cẽsura huiusmodi, fuerit vel cõtra personã, collegiũ, vniuersitatẽ * ecclesiasticã, aut locũ certũ, aut certã, à iudice publicata, & denũciata specialiter & exprefsè, aut si notoriè in excõicationis sententiã cõstiterit incidisse, q̧ nulla possit tergiuersatione celari, aut aliquo iuris suffragio excusari, eum à cõione illius abstinere volumus iuxta canonicas sanctiones. Per hoc tñ huiusmodi excõicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intẽdimus in aliquo releuare, oec eis quomodolibèt suffragari. Et qm̃ ex indiscreta interdictorũ promulgatione multa consueuerunt scãdala euenire, statuimus, q̧ nulla ciuitas, oppidũ, castrũ, villa, aut locus ecclesiastico supponi possit interdicto, nisi ex causa seu culpa ipsorũ locorũ, aut dñi, seu rectoris vel officialium. Propter culpam autẽ seu causam alterius cuiuscunq; priuatæ personæ, huiusmodi loca ioterdici nequaquam possint authoritate quacunque ordinaria vel delegata, nisi talis p̃sona prius fuerit excõmunicata ac denunciata, seu io Ecclesia publicata, aut domini seu rectores vel officiales ipsorum locorũ, authoritate iudicis, requisiti, huiusmodi personã excommunicatam,

Pęna publici concubinarij.

publici cõcubinarij qui sint.

for. * seu

1. Cor. 7. b

for. *, Ecclesiam,

nlcatam, infra biduom iodè cum effectu nõ eiecerint, aut ad satisfaciendum cõpulerint, qua etiam post biduum eiecta, recedente vel satisfaciente, mox diuina resumi possint. Quod etiam in pendentibus locum habere decernimus. Necnon constitutionem de eorundem fratrum nostrorum consilio editã, quam cum irritãti decreto statuimos, decernimos & ordinamus, ꝙ extunc decęterò perpetuis futuris temporibus de cessione regiminis & administrationis ecclesiarũ & monasteriorũ, facta per eos qui Ecclesijs & monasterijs ipsis præerunt, seu illa in administrationem seu cõmendam, aut vt alijs vnita, aut aliâs obtinebãt, seu resignatione aliorum quorumcunq; beneficiorũ Ecclesiasticorum, seu cessione iuris in eis vel ad ea quomodolibèt competentis, aut priuationis vel depositinnis, aut censurarum fulminationẽ, etiam in literis Apnstolicis, à nobis & sede Apostolica etiam motu proprio pro tempore emanaris, quæ in manibus Ro. Pont. factæ dicerentur, contentis, etiam si super illis narrantis fundaretur intentio, constare & apparere deberet per poblica instrumenta, vel documenta authentica: alioqnin tam in iudicio, quàm extra illud, narratiuę & assertionibus huiusmodi in præiudicium tertij minimè stari, nec ex illis alicui prętudiciom afferri debere, nisi de huiusmodi narratiua & assertione etiam in literis Apostolicis facta, altero ex præmissis modis doceretur: innouamus, illamq́ue perpetuis futuris temporibus inoiolabiliter obseruari mandamus. Et qa ad sopradictam concordiam cum præfato Frãcorum rege, ob illius syncerum deuntionem, erga nns & sedem prędictam ostensam, cum ad præstandam nobis reuerentiam & filialem obedientiam, ad ciuitatem nostrã Bonnieñ. personaliter accessit, consentimus, illãq; inuiolabiliter obseruari desideramus, illã veri contractus & obligationis inter nos & sedẽ Apostolicã p̃dictã ex vna, & præfatũ Regẽ & Regnũ suũ ex altera partibus legitimè initi vim & robur obtinere, *ac illi & præsentibus in aliqua sui parte per quascunq; literas & gratias, p nos & successores nostros desupèr cõcedendas, derogari: clausulamq; cũ earuodẽ derogatione præsentiũ latissimè extendenda, ac ꝙ eædẽ præsentes literæ, & earũ tenor pro expressis habeantur in quibusuis supplicationibus pro tempore signatis, appositã nihil penitùs operari: & illius vigore in literis Apostolicis super ipsis supplicationibus conficiendis, quicquam, per quod præsentibus, aut alicui particulæ de contentis in eis derogaretur, seu derogari videret, narrari nõ possit: & sic per quoscunq; iudices & cõmissarios, ẽt causarum dicti palatij Apostolici auditores, & præfatæ Ro. Ecclesię Cardinales, in quibusuis causis super p̃missis vel eorũ aliquo, pro tẽpore motis, iudicari, diffiniri & sententiari debere, sublata eis aliter sententiandi & diffiniẽdi omnimoda facultate & authoritate: necnõ irritũ & inane, quicquid secus soper his vel eorum aliquo à quoquã quauis authoritate etiam per nos & successnres nostros p̃fatos, sciẽter vel ignorãter cõtigerit attẽtari, decernimos. Volumua aũt, ꝙ si præfatus Rex p̃sentes literas, ac omnia & singula in eis contenta, q̃ in prima futura sessione pręsentis Cõcilij Lateraneñ. approbari & cõfirmari facere promisimos, infra sex menses à die approbationis & cõfirmationis cõputandos, non approbauerit & ratificauerit, & ea ppetuis futuris tẽporibus in Regno suo, & omnibus alijs locis & dominija dicti Regni, per omnes prælatos & aliaa ẽt Ecclesiasticas persooas, ac curiaa parlamẽtorũ legi, publicari, intrari & registrari ad instar aliarũ cõstitutionũ Regiarũ, & de acceptatione, lectione, publicatione, iuramẽto & registratione prædictis, infra prædictũ tẽpus per omniũ & singulorũ supradictorũ patẽtes literas aut authẽticas scripturas nobis nõ trãsmiserit, aut nuncio nr̃o apud ipsum Regẽ existẽti, per eũ ad nos destinãdas nõ cõsignauerit, & deinde singulis annis ẽt legi, put aliç ipsius Frãcorũ Regis cõstitutiones & ordinationes, q̃ in viridi sunt obseruantia, obseruari debent, inuiolabiliter obseruari cum effectu nõ fecerit, præsentes literę & indè secuta q̃cunq;, sint cassa & nulla, nulliusq́; roboris vel momẽti. Et cùm omniũ, q̃ in Regno Delphinatu & Comitatu p̃dictis agãtur, notitiã nõ habeamus, cõsuetudines, statuta, seu vsus libertati ecclesiasticę & authoritati sedis Apostolicæ quomodolibèt p̃iudicãtia, si qua in Regno, Delphinatu & Comitatu p̃dictis aliàs q̃ in p̃missis existant, non intendimus nobis & eidẽ sedi in aliquo p̃iudicare, seu illa tacitè vel exp̃ssè qoomodolibet approbare.

for.*nec

¶Et nihilominùs præfato Frãcisco & pro tempore existenti Francorum Regi in virtute sanctæ obedientię mandamus, quatenùs per se vel alium, seu alios in dignitate Ecclesiastica constitutos, præsentes literas ac omnia & singula in eis contenta, qoando & qootiès opus fuerit, publicari, & ea inuiolabiliter obseruari faciant, contradictores, cuiuscunque dignitatis & præeminentiæ fuerint, per censuras ecclesiasticas & pecuniarias pęnas, aliaq́ue iuris & facti qoæuis oportuna remedia, appellatione qualibet omninò postposita, cõpescendo. Non obstantibus omnibus supradictis, aut si aliquibus cõiter vel diuisim ab eadẽ sit sede indultũ, ꝙ interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Forma verò supradicti mandati Apostolici, sequitur & est talis:

Leo Episcopus seruus seruorũ Dei, venerabili fratri Episcopo N. & dilectis filijs, capitulo, singulisq́; canonicis Ecclesiæ N. salutẽ & Apostolicã benedictionem. Vitæ ac mo-

rum

rum honestas, aliaq; laudabilia probitatis & virtutũ merita, super quibus dilectus filius N. apud nos fide digno commendatur testimonio, nos inducũt, vt sibi reddamur ad gratiam liberales. Hinc est, q nos cupiẽtes, vt eidẽ N. iuxta illius, quæ olim per fe. re. Gregorium Papam 9. prædecessorem nostrum ad tunc Episcopum Nouiomeñ. directa extitit, quæ incipit, Mandatũ, & aliarum duarũ illã immediatè sequentiũ decretaliom formas, de canonicatu & præbeñ. aut dignitate, personatu, administratione, vel officio vestræ vel alterius ecclesiæ, aut alio beneficio, cum cura vel sine cura, etiam si Parochialis ecclesia, vel eius perpetua vicaria, aut capella, siue perpetua capellania ad vestram collationem, nominationẽ seu præsentationẽ, & aliã quamcunq; dispositionem prouideri possit: ac volentes præfato N. meritorum suorũ intuitu gratiam facere specialem, ipsumq; N. à quibusuis excommunicationis, suspensionis & interdicti, alijsq; ecclesiasticis sententijs, cẽsuris & pœnis, à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus qoomodolibèt inoodatus existit, ad effectũ præsentiũ duntaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, nec non omnia & singula beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura, quæ pręfatus N. etiam ex quibusuis Apostolicis dispensationibus obtinet & expectat, ac in qoibus & ad quæ ius sibi quomodolibèt competit, quæcunq;, quotcunq;, & qualiacunq; sint, eorumq; fructuum, reddituum & proueñ. veros annuos valores & huiusmodi dispensationum tenores præsentibus pro expressis habentes, motu proprio, non ad ipsius N. vel alicuius alterius pro eo nobis soper hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenùs si vobis pro alio non scripserimos, qui similemandatum aut similem gratiam prosequatur, canonicatum & prębendam aut dignitatem, personatum, administrationem, vel officium vestræ vel alterius ecclesiæ aut aliud beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura, etiã si parochialis Ecclesia, vel eius perpetua vicaria, aut capella vel perpetua capellania fuerit, ad vestrã collationem, prouisionem, præsentationem, nominationem, seu quanuis aliam dispositionem pertinens, etiam si dignitati, personatui, administrationi, vel officio huiusmodi cura immineat animarum, dummodò talis dignitas electiua non existat, cum creatione in canonicum vestræ vel alterius Ecclesiæ, ẽt si in eo statuto & priuilegio expresse caueatur, q nulli de dignitate, personatu, administratione vel officio prouideri nõ possit, nisi cum effectu illius ecclesiæ canonicus existat, canonicatum huiusmodi ecclesiæ cum plenitudine iuris canonici, & non obstañ. de certo canonicorum numero ad effectũ huiusmodi dignitatem, personatum, administrationem, vel officium duntaxat obtineñ. & non aliâs, aothoritate Apostolica, tenore præsentium conferimus, & de illo etiam prouidemos; si quenquã vel quod post mensem, postquàm præsentes literæ vobis præsentatæ fuerint, extra Romanam curiam vacare contigerit, cum plenitudine iuris canonici, ac omnibus iuribus & pertinentijs suis eidem N. conferatis, & de illo aut illa prouideatis, seu ipsum ad illum, illam, vel illud præsentetis aut nominetis, ipsumq; N. in canonicum & in fratrem vestræ vel alterius Ecclesię, ad effectum tantùm obtinendi dignitatem, personatum, administrationem vel officium huiosmodi, recipiatis, stallum sibi in choro, & locum in capitulo cum plenitudine iuris canonici assignetis, inducentes eundem N. vel procuratorem suum eius nomine, in corporalẽ possessionem canonicatus & præbendæ, aut dignitatis, personatus, administrationis, vel officij, seu beneficij huiusmodi, iuriumq; & pertineñ. vniuersorum p̃dictorum, defendẽtesq; inductum, ac facientes N. vel p eo procuratorem prædictum, ad præbendã aut dignitatẽ, personatom, administrationem, vel officium seu beneficium huiusmodi, quodcunq; fuerit, vt moris est, admitti, sibiq; de illius, vel illorum fructibus, redditibus, puentibus, iuribus & obuentionibus vniuersis integrè responderi, nõ obstantibus de certo caoonicorum numero (vt præfert) & alijs cõstitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dictæ vestræ vel alterius Ecclesiæ ioramẽto, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis & cõsuetudinibus contrariis quibuscunq;, aut si vobis ab Apostolica sit sede indultum, q ad receptionẽ vel prouisionẽ alicuius minimè teneamini, qoodq; de canonicatibus & p̃bendis seu dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis vestrę vel alterius ecclesiæ, aut aliis bñficiis ecclesiasticis quibuscunq;, ad vestrã collationẽ, prouisionẽ, præsentationẽ, nominationẽ, seu quanuis aliã dispositionẽ, cõiter vel diuisim pertinentibus, nulli valeat prouideri per literas Apostolicas non faciẽtes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem: & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscũq; tenoris existant, per quã præsentibus nõ expressam, vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratię impediri valeat quomodolibèt vel differri, & de qua cuiusq; toto tenore habẽda sit in nostris literis mẽtio specialis, seu si dictus N. p̃sens nõ fuerit ad præstandũ de obseruãtiis, statutis & cõsuetudinibus vestræ vel alterius Ecclesiæ solitum iuramentum, dummodò in absentia tua per procuratorem idoneum, & cùm ad ecclesiam ipsam accesseris, corporaliter illud præstes. Data &c. ¶ Dilectis filiis N. & N. ac N. officialibus, salutẽ & Apostolicam

stolicam benedictionem. Hodiè cupientes, vt dilecto filio N.clerico N.diœc.iuxta illius, quę olim per fe.re.Gregorium Papam 9.prędecessorem nostrum ad tūc Episcopum Nouiomeñ.directa extitit,quæ incipit, Mandatum,& aliarum duarum illam immediatè sequentium decretalium formas,de canonicatu & præbenda,aut dignitate,personatu, administratione,vel officio ecclesiæ N. aut alio beneficio ecclesiastico cum cura vel sine cura prouideri posset, motu proprio venerabili fratri nostro Episcopo N.& dilectis filijs,capitulo,singulisq; canonicis Ecclesiæ N. per alias nostras literas mandauimus, quatenùs si eis cōiter vel diuisim pro alio non scripsissemus,qui simile mandatum, aut similē gratiam prosequeretur,eidem N.canonicatū & prębendam,aut dignitatem,personatum,administrationem, vel officium, aut beneficiū Ecclesiæ N.aut aliud beneficium Ecclesiasticum,ad eorum collationem,prouisionē,pręsentationem,nominationem seu quāuis aliā dispositionem,cōiter vel diuisim pertinentia,si quequam vel quod post mensem post præsentationem earundē literarum vacare contingeret,cum plenitudine iuris canonici, ac omnibus iuribus & pertinentijs suis, ꝓut ad eos cōiter vel diuisim pertineret, conferrent & assignarent,aut eum ad illa præsentarent,eligerent,nominarēt, seu de illis prouiderent,prout in eisdem literis pleniùs continetur. Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta motu simili mandamus, quatenùs vos vel duo,aut vnus vestrū, per vos, vel alium seu alios, si Eps,capitulum & canonici prædicti canonicatum & præbendam, aut dignitatem,personatum, administrationem vel officium, aut beneficium huiusmodi eidem N.conferre & assignare, ac de illis etiā prouidere recusauerint, seu distulerint, aut negligentes fuerint,canonicatum & prębendam,aut dignitatem,personatum, administrationem, vel officium huiusmodi cum plenitudine iuris canonici, ac omnibus iuribus & pertinentijs supradictis eidem N. cōferre & assignare, necnon eundem N. ad illa (vt moris est) admittere,& in canonicum recipere & in fratrem,stallo sibi in choro & loco in capitulo assignatis; omniaq; & singula alia in dictis literis contenta, alias iuxta earundem continentiam ac formam, in omnibus & p omnia facere & exequi curetis, contradictores (prout iustitia suadebit) ad hoc compescendo; non obstantibus omnibus, q̃ in dictis literis voluimus non obstare. Datum &c. Pro regularibus autem similis forma illis conueniens detur &c. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti,ordinationis,suspēsionis, adstrictionis,declarationis,præcepti, inhibitionis, nominationis,innouationis, consensus, decreti,voluntatis, promissionis & mādati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorū Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctū Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1516. quintodecimo Calendis Septembris, pontificatus nostri anno quarto.

¶ Nos igitur, vt literæ ipsæ, quæ ob id pręcipuè editæ fuerunt, vt in corpore mystico, sancta videlicet Ecclesia, perpetua charitas & pax inuiolata perdurent,& si qua membra dissentiant, eo cōmodè suo reintegrantur corpori,eo magis obseruentur, quo clariùs constiterit,ipsas literas ex matura & salubri deliberatione à nobis,dicto sacro Lateranē. approbāte Concilio,approbatas & innouatas, quæ statutæ & ordinatæ fuerunt, licèt ad earundē literarum subsistentiam & validitatē, alia approbatione non indigerent, ad abundantiorem tamen cautelā, vt eo tenaciùs obseruentur,& difficiliùs tollantur, quo tantorū patrū fuerint maiore approbatione munitæ,literas prædictas cū omnibus & singulis statutis,ordinationibus, decretis, diffinitionibus,pactis,conuentionibus, promissione, voluntate, ac pœnis, inhibitione, alijsque omnibus & singulis clausulis in eis contentis,illa præsertim,qua voluimus, q̃ si præfatus Frācorū Rex supradictas literas, ac omnia & singula in eis contenta,intra sex mēses à data præsentium cōputandos, non approbaret & ratificaret,& ea perpetuis futuris tēporibus in Regno suo & alijs locis & dominijs dicti Regni,per oēs prælatos & alias Ecclesiasticas personas,ac curias parlamentorū acceptari, legi, publicari, iurari & registrari ad instar aliarū constitutionum Regiarū, & de acceptatione,lectione,publicatione,iuramento & registratione prædictis intra prędictum tempus per omnium & singulorū supradictorū patentes literas, aut authenticas scripturas nobis non transmitteret,aut nuncio nostro apud ipsum Regē existēti, per eū ad nos destinandū non consignaret, & deinde singulis annis etiam legi,prout aliæ ipsius Francorū Regis cōstitutiones & ordinationes,quæ in viridi sunt obseruantia, obseruari debent, inuiolabiliter obseruari cum effectu nō fecerit,literæ ipsę & indè secuta,quęcunq; essent,cassa & nulla, nulliusq; roboris vel momenti,sacro Lateranē. Concilio approbante, Apostolica authoritate & potestatis plenitudine approbamus, & innouamus, easq; inuiolabiliter & irrefragabiliter obseruari & custodiri mandamus,roburq; perpetuæ firmitatis in euentum dictarū approbationis & ratificationis,& non aliter, nec alio modo obtinere,omnesq; in dictis literis cōpræhensos,ad ipsarū literarū ac omnium & singulorum in eis expressorum obseruationem,sub censuris & pœnis,ac alijs in eis cōtentis,iuxta earundem literarum tenorem & formam,teneri & obligatos esse decernimus

& decla-

& declaramos, non obstantibus constitotionibus illis, quæ in dictis literis volumus nõ obstare, cæterisq; contrarijs quibuscooque. Nulli ergo omninò hominum liceat hãc paginam nostræ approbationis, inoouationis, mãdati, decreti, declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attẽtare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ in publica sessione, in Lateraoeñ. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1516. quartodecimo Calend. Ianuarij, pontificatus nostri aono quarto.

Visa Ie. Saluius.
Bembus.
A. de Castillo.

¶ Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus suis cõtenta in schedula. Et omnibus placuerunt simpliciter, excepto reuerẽdo patre domino Dominico episcopo Lucerino, qui dixit, ꝙ placebant sibi contenta in bulla, dummodò Galli acceptent bullam reuocationis pragmaticæ sanctionis. Et in eodem voto fuit reuerendus pater dñs Philippus episcopus Brumateñ. & etiam reuerend. dominus Petrus episcopꝰ Castelli maris. Reuerẽdo patri domioo Benedicto Chieñ. placueront omnia, excepto, ꝙ inquãtùm disponit circa resignationes factas in curia, ꝙ requiratur consensus Regis, hoc non placuit. Nec etiam placuit eidẽ Benedicto, ꝙ appellationes non admittantur, sed placeret ei, ꝙ appellationes admitterentur. Reuerẽdo patri domino Ioanni Dominico Terdoneñ. nõ placuit consuetudo parlamẽtorum, ꝙ habeãt Iurisdictionem in personas ecclesiasticas. Et inquantùm suprascripta bulla tribuit iurisdictionem secularibus in personas ecclesiasticas, non placet ei. Reuerendo patri domioo Hieronymo episcopo Asculano placent contenta in schedula, dummodò acceptentur per partes hincindè.

¶ Deinde reuerendus pater dominus Ioãnes Baptista episcopus Caualliceñ. ascendit ambonem, & legit schedulam abrogationis pragmaticæ sanctionis, seu corruptelæ, Cuius tenor sequitur & est talis.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetoam rei memoriam, sacro approbaote Concilio. Pastor æternus gregem
Matt. 28. suum vsque ad consummationem seculi nũquàm deserturus, ita Apostolo teste, obediẽtiam dilexit, vt pro expiando primi parentis
Philip. 2. inobediẽtiæ peccato, seipsum humiliauerit, factus obediens vsque ad mortem migraturus verò ex mundo ad patrem, in soliditate petræ, Petrum eiusque successores vicarios suos instituit, quibus ex libri * Regum
Deut. 17. testimonio ita obedire oecesse est, vt qui non obedierit, morte moriatur. Et vt alibi legitur, in ecclesia esse non potest, qui Romani Pont. cathedram deserit: quoniam Augustino Ggregorioque authoribus, sola obediẽtia est mater custosque omniom virtutum, sola fidei meritum possidẽs: sine qua, quisq; infidelis conuincitur, etiam si fidelis esse videatur. Itaq; nos, eodẽ * Petro docente, soliciti esse debemos, vt quę à Ro. Pont. prædecessoribus nostris, præsertim in sacris Cõcilijs pro obediẽtię huiusmodi, authoritatis, libertatisq; ecclesiasticæ, & sedis Apostolicæ defensione, maturè & ex legitimis causis inchoata sunt, nostris studio, cura & diligentia debitè absolnantur, & ad optatũ finem perducantur: simpliciũ quoq; animæ, quarom etiã rationẽ Deo reddituri sumus, à dolis & laqueis tenebrarũ principis liberentur. Sanè fe. re. Iulius Papa II. prædecessor noster, post indictum ex legitimis tũc expressis causis, de venerabilium fratrum suorum S.R.E. Card. de quorum numero tunc eramus, consilio & assensu, sacrum Lateranñ. Cõcilium, prouidè considerans cum eodẽ sacro Lateraneñ. Cõcilio, Bituriceñ. Regni Francię corruptelam, quam illi pragmaticam sanctionem vocant, cum maximo animarum periculo & scandalo, ac dignitatis sedis Apostolicæ detrimẽto & vilipẽdio, retroactis temporibus viguisse, & adhuc vigere, eiusdẽ pragmaticæ sanctionis negocium, eodem approbante Concilio, discutiendum certis tunc nominatim deputatis cardinalibus & prælatis certę cõgregationis commisit. Et quanquàm sanctio præfata ex multis nullitati notoriè subiaceret, schismaque manifestum foueret & contineret, & propterea citatione aliqua minimè præcedẽte, per se irrita, nolla & inualida declarari potuisset, ex abũdãti tamẽ caotela idem Iulius prædecessor Gallicos prelatos, capitula ecclesiarum & monasteriorum parlamenta, & laicos illis fauentes, & dicta sanctione vtentes, omnesq; & singulos alios io pręmissis sua communiter vel diuisim interesse putantes, per edictum publicum, cùm ad partes illas totus tunc non pateret accessus, in Mediolanẽsis, Asteñ. & Papieñ. ecclesiarũ valuis affigendum, monuit & citauit, vt infra tunc expressum terminum, coram eo & dicto Cõcilio comparerent, causasq; dicerent, quare sanctio pręfata, illimq; corruptela & abusio in concernẽtibus authoritatem Ro. Ecclesię, & sacrorum canonum, ac ecclesiasticæ libertatis violationem, nulla & inualida declarari non deberet. Cumque dicto Iulio prædecessore in humanis agente, diuersis impedimẽtis causantibus, citatio exequi & reproduci, ac negocium abrogationis huiusmodi plenè discuti, vt intentio ipsius Iulij prædecessoris fuerat, nõ potuisset, sed eodem Iulio prædecessore rebus humanis exempto, citatio, ipsa legitimè executa, & per procuratorem fiscalem sacri Concilij promotorem reproducta, ipsorumq; citatorum non comparẽtiũ con-

tumacia

tumacia accusata, & ad vlteriora procedi petitum fuisset: nos, diuina fauente clementia, ad summi Apostolatus apicē assumpti, omnibus ritè pensatis, petitionis prædictæ ex certis causis nullum tunc responsum dedimus. Ac deinde cùm p̄dictos monitos & citatos diuersa impedimenta allegarentur, quare in termino eis (vt præfertur) præfixò comparére non potuissent, vt omnis iustæ excusationis & querelæ occasi eis auferretur, terminum citationis & monitionis huiusmodi p̄fixum, eodem sacro approbāte Concilio, ad alium tūc expressum terminū iamdiu effluxū, in diuersis sessiònibus pluriès prorogauimus. Cùm autē moniti & citati prędicti, sublatis iam omnibus impedimētis, effluxisq́ue omnibus terminis, coram nobis & dicto Concilio nō comparuerint, nec comparére curauerint, ad allegādum causam, quare sanctio prædicta nulla declarari non debeat, ita vt excusationi vltrà locus nō sit, possintq́ue meritò contumaces reputari, prout eos exigente iustitia reputamus: nos maturè attendentes, pragmaticam sanctionē vel potiùs (vt dictum est) corruptelā, schismatis tēpore à non habentibus potestatem, editam, reliquæ Christianæ reipublicæ ecclesiæq́ue sanctæ Dei nulllatenùs conformem, & à clame. Ludouico XI. Frācorum Rege Christianissimo reuocatam, cassatam atq; abolitam, authoritatem, libertatem, ac dignitatē dictæ sedis violare ac diminuere, facultatemq́; Ro. pontificis pro tempore existentis de S. R. E. Card. pro vniuersali ecclesia assiduè laborātium, virorumq́ue doctorum personis, q̄bus abūdat curia, & quorum consilijs sedis apostolicæ & Ro. Pōtificis atq; vniuersalis ecclesiæ authoritas & potestas conseruantur, negociaq; diriguntur, & in prospero statu confouētur, de ecclesijs & monasterijs, eisdemq́; personis de reliquis beneficijs ecclesiasticis iuxta eorum status exigentiam prouidendi, penitùs auferre, prælatis verò ecclesiasticis illarum paruū causam prębere, vt ipsi neruū ecclesiasticæ disciplinæ obedientiæ sanctum frangant & violent, ac contra nos & sedem prædictam eorum matrem cornua erigant, & eis ad præmissa audendum viam aperire, ipsamq́ue notoriè nullatenus subiacere, nulloq́; nisi alicuius tēporis seu potiùs tolerātiæ cuiusdā adminiculo fulciri, & si Ro. Pōt. p̄decessores nostri p̄fati (prout ipsi suo tempore summoperè optare demōstrârūt) corruptelam & abusionē huiusmodi, vel malignitate tēporū, vel aliâs illi p̄uidere, & in totū occurrere nō valentes, suis tēporibus tolerasse visi fuerunt, considerantes tamen ab ipsius Bituricēsis sanctionis editione vix annos septuaginta fluxisse, nullumq́; infra hoc temporis spatiū præter hoc Lateraneñ. Conciliū legitimè fuisse celebratū, in quo cùm (disponente Domino) constituti simus, ab eiusdem improbę sanctionis extirpatione & totali annullatione, sine nostra & tātorū patrū in pręsenti Cōcilio cōgregatorum nota, ac nostræ & dictorum illa vtētium animarum periculo, abstinere seu desistere nō posse, Augustino teste, iudicamus atq; cēsemus. Et sicut pię memoriæ Leo Papa I. prædecessor noster, cuius in hoc libenter, quoad possumus, vestigia imitamur, ea quæ in secunda Ephesina synodo temerè contra iustitiam & catholicam fidem gesta fuerūt, postmodùm in Chalcedoneñ. Concilio mandauit ac fecit, pro dictę fidei firmitate, reuocari: ita & nos à tam nefariæ sanctionis & cōtentorū in ea reuocatione, retrahi aut desistere, salua conscientia ac nostro & ipsius ecclesiæ honore, nō posse aut debere, censemus. Nec illud nos monere debet, q̄ sanctio ipsa & in ea contenta, in Basileensi Cōcilio edita, & ipso Concilio instante, à Bituriceñ. congregatione recepta & acceptata fuerunt, cùm ea omnia post translationē eiusdem Basileeñ. Concilij, per Re. mē. Eugenium Papam quartum, etiam pręcessorem nostrū factam, à Basileeñ. conciliabulo, seu potiùs * conuenticula, quæ præsertim post huiusmodi translationem Cōciliū ampliùs appellari non merebatur, facta extiterint, ac propterea nullum robur habere potuerint: cùm etiam solum Ro. pontificē pro tempore existentem, tāquàm authoritatem super omnia Cōcilia habentem, Conciliorū indicendorum, transferendorum, ac dissoluēdorum plenum ius & potestatem habere, nedum ex sacræ scripturæ testimonio, dictis sanctorum patrum, ac aliorum Romanorum pōtificum etiam pręcessorum nostrorum, sacrorumq́; canonum decretis, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè cōstet: quorum aliqua referre placuit, reliqua verò, vtpotè notoria, silētio pręterire. In Alexādrina enim synodo Athanasio ibidèm existente, Felici Ro. Pont. ab eadem synodo scriptū fuisse legimus, Nicęnā synodum statuisse, nō debere absq; Ro. Pōt. authoritate Cōcilia celebrari. Neq; nos latet, etiam eundem Leonem pontificem Ephesinam secundam synodum ad Chalcedoneñ. trāstulisse. Martinum etiam Papam V. præsidentibus suis in Concilio Seneñ. potestatem transferendi Concilium, nulla cōsensus ipsius Cōcilij mētione habita, dedisse. Ephesinam quoq; primam synodum Cælestino, ac Chalcedoneñ. eidem Leoni, sextam Agathoni, septimam Hadriano, Octauam Nicolao, octauam etiam Cōstantinopolitañ. synodū Hadriano Ro. Pont. prædecessoribus nostris maximā reuerentiā exhibuisse, eorundemq́; pontificum institutionibus & mādatis in sacris Cōcilijs per eos editis & factis, reuerēter & humiliter obtemperasse. Vndè Damasus Papa & cæteri episcopi Romę congregati, scribentes de Concilio Arimineñ. Episcopis in Ilyrico constitutis, pręiudiciū aliquod per numerum Episcoporum Arimini congregato-

Nota de Concilio Basileēs.

Authoritas Rom. Pont. supra Concilia.

gregatorum fieri non potuisse testãtur: quãdoquidem constei, Roma. Pont. cuius ante omnia decebat spectari decretum, talibus non præbuisle consensom: eundemque Leonem pontificem, vniuersis Siciliæ episcopis scribentem, idem voluisse appáret. Consueueruntque antiquorum Cõciliorum patres, pro eorũ, q̃ in suis Cõcilijs gesta fuerũt, corroboratione à Ro. Põt. subscriptionẽ, approbationemq; humiliter petere & obtinere, prout ex Nicęna & Ephesina ac Chalcedoneñ. hoiusmodi & 6. Constaotinopolitañ. & 7. eadẽ Nicęna, & Ro. sub Symmacho synodis habitis, earumq; gestis, necnõ in Aimari libro de synodis manifestè colligitor, quod etiã nouissimè Cõstãrieñ. patres fecisse constat: q̃ laudabilẽ consuetudinẽ si Bituriceñ. & Basileenses secuti fuissent, hoinsmodi molestia proculdubiò careremus. Cupiẽtes quoque hoiusmodi negociũ ad debitũ finẽ perduci, ac tã vigore citationũ hactenùs à nobis & præfato Iulio prædecessore ex abundanti emanatarom, quam aliorũ pręmissorũ, quæ ita notoria sunt, vt nulla valeant excusatione aut tergiuersatione celari, etiã ex oostro pastorali officio procedẽtes, omnesq; & singulos, tam iuris q̃ facti defectus, si qui forsan io præmissis interuenerint, supplentes, ex certa nostra scientia & de Apostolicæ potestatis plenitudine, eodem sacro approbante Concilio, tenore præsentium præfatam pragmaticam sanctionem seu corruptelam, eiusque approbationem quomodolibèt emanatam, omniaq; & singula decreta, capitula, statuta, constitutiones, siue ordinationes in eodem quomodolibèt cõtentas, seu etiã insertas, ao ab alijs priùs editas, necnon consuetudines, stylum, vsus siue potiùs*abusom ex ea in hãc vsq; diem quomodolibèr emanatos seu obseruatos, nullius roboris vel momẽti fuisse & esse decernimus & declaramus. Necnon ad abundantiorẽ cautelã eãdem Bituriceñ. sanctionem siue corruptelam, eiusq; approbationem tacitã vel expressam, vt præfertur, & in ea contenta omnia & singula, etiam inserta quęcunque reuocamus, cassamus, abrogamus, irritamus, annullamus ac dãnamus, & p̱ infectis, reuocatis, cassatis, abrogatis, irritatis, annullatis, & dãnatis haberi volomos, decernimus & declaramus. Et cùm de necessitate salutis existat, oẽs Christifideles Romano Pontifici subesse, prout diuinæ scripturę & sanctorum patrum testimonio edocemur, ac constitutione fe. me. Bonifacij Papæ 7. similiter prædecessoris nostri, quæ incipit, Vnam sanctã, declaratur: pro earundẽ fidelium animarum salute, ac Ro. Pontificis & huius sanctę sedis suprema aothoritate, & ecclesiæ sponsæ soæ vnitare & potestate, constitutionem ipsam, sacro præsenti Concilio approbãte, innooamus & approbamus, sine tamen præiudicio declarationis sanctæ me. Clementis Papæ 5. quæ incipit, Meruit, ãnhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub pœnis & censuris infrà dicendis, omnibus & singulis Christifidelibus, tã laicis quàm clericis secularibus, & quorũuis ordinum etiam mendicantium regularibus, & alijs quibuscunq; personis, cuiuscunq; status, gradus, & conditionis existant, etiam S. R. E. Card. Patriarchis, primatibus, Archiepiscopis, episcopis, & quibusuis alijs, ecclesiastica vel mundana, vel quauis alia dignitate fulgentibus, omnibusq; alijs & singulis prælatis, clericis, capitulis, & cõuentibus secularibus, & ordinum prædictorũ regularibus, etiã monasteriorũ abbatibus, prioribus, ducibus, comitibus, principibus, baronibus, parlamẽtis, officialibus etiã regijs, iudicibus, aduocatis, Notarijs & tabellionibus ecclesiasticis vel secularibus, & q̃busuis alijs personis ecclesiasticis regularibus & secularibus (vt præfertur) quacunque dignitate fulgentibus, in pręfato regno Franciæ, Delphinatu, & vbicunq; prædicta pragmatica directè vel indirectè, tacitè vel expreisè vigeret, quomodolibèr existẽtibus, vel pro tẽpore futuris, ne decęterò pręfata pragmatica sanctione, seu potiùs corruptela, quomodolibèt ex quauis causa, tacitè vel expresè, directè vel indirectè, aut quouis alio q̃lito colore vel ingenio, in quibuscunq; actibus iudicialibus vel extraiudicialib⁹ vti, seu etiã eã allegare, vel secũdũ eã iudicare, aut quosuis actus iudiciales vel extraiudiciales, secũdũ dictæ pragmaticæ tenorẽ vel capitula in ea contenta, per se vel aliũ seu alios nullatenùs facere pręsumãt, aut per alios fieri permittant seu mãdent, nec præfatã pragmaticam sanctiooem, aut in ea contenta capitula seu decreta, vlteriùs in domibus suis, aut alijs locis publicis vel priuatis teneant: quinimmò illã ex quibusuis archiuis etiam regijs, seu capitularib⁹ & locis prædictis, infra sex menses à data præsentiũ cõputãdos, deleant seu deleri faciant, sub maioris excõmunicationis latæ sententiæ, necnõ quo ad ecclesiasticas & regulares personas p̃dictas, omniũ etiã patriarchaliũ, Metropolitanarũ & aliarum Cathedraliũ ecclesiarũ, monasteriorum quoq; & prioratuum, etiam conuentualium, & quarumcunq; dignitatũ aut beneficiorum ecclesiasticorum secularium & quorumuis ordinũ regulariũ priuationis & inhabilitatis ad illa in posterũ obtinenda: qoo verò ad seculares, p̃fatę excommunicationis, necnõ amissionis quorumcunq; feudorum, tã à Romana q̃ alia ecclesia ex quauis causa obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa io posterum obtinẽda, inhabilitatisq; ad omnes & singulos actus legitimos quomodolibèr faciendos, infamesque ac criminis læsæ maiestatis in iure expressis pœnis, eo ipso & absqoe vlteriori declaratione pee omnes & singulos supradictos, si (quod absit) contrafecerint, incurrendis: à quibus vigore cuiuscunq; facultatis, aut clausularum

*abusus

etiam

etiam in confessionalibus quibusuis personis sub quibusuis verborum formis concessis contentarum, nisi à Ro. Pontifice canonicè intraore vel alio ab eo ad id in specie facultatem habente, præterquam in mortis articulo constituti, absolui nequeant. Non obstantibus præmissis, necnon cõstiutionibus & ordinationibus, decretis ac statutis Apostolica, seu quacunqoe alia etiam coociliari authoritate quomodolibèt, etiam ex certa scientia & Apostolicæ potestatis plenitudine editis & emanatis, & sæpiùs innouatis, repetitis, confirmatis & approbatis: quibus illorum omoium & singulorum tenores, acsi de verbo ad verbum ioserentur, ad effectũ præmissorum, pro sufficiẽter expressis & insertis habentes, illis aliâs in suo robore permansuris, scientia, potestate & tenore præmissis, specialiter & expresè derogamus cõtrarijs quibuscunque: Aut si communitatibus, vniuersitatibus, & personis singulis supranomioatis, etiam Cardinalibus, patriarchis, Archiepiscopis, episcopis, marchionibus, & ducibus præfatis, vel quibusuis alijs, communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quòd ioterdici, suspendi vel excõmunicari, aut propterea priuari, & inhabiles reddi non possint, per literas Apostolicas nõ faciẽtes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem: & quibuscunque alijs priuilegijs, indulgentijs & literis Apostolicis, generalib⁹ vel specialibus, quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter oon inserta, effectum earundem impediri valeat quomodolibèt vel differri, & de quibus quorumque tenoribus de verbo ad verbum habeoda sit in nostris literis mentio specialis. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostri supplementi, decreti, declarationis, reuocationis, cassationis, abrogationis, irritationis, annullationis, dãnationis, voluntatis, constitutioois, innouationis, approbationis, inhibitioois, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omoipoteotis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Data Romæ in publica sessione, in Lateranẽsi sacrosancta basilica solenniter celebrata anno incaroationis Dominicæ, 1516. quartodecimo Kalendas Ianuarij, Pootificatus nostri anno quarto.

Visa Ie. Saluius.

F. De sancto Ioanne.

¶ Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et omnibus placuerunt simpliciter, excepto reuerendo domino episcopo Terdonẽ. qui dixit, quòd ooo placebat sibi reuocatio illorum, quæ habuerint origioem à Basileeñ. & Bituriceñ. Concilijs, seu conuenticulis.

¶ Postremò Reuerend. pater dominus Ioannes episcopus * Sibioiceñ. ascendit amboem, & legit schedulam disponentem circa religiosos & eorum priuilegia. Cuius tenor talis est: * Seboniceñ.

LEo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio. Dum intra mentis arcana reuoluimus, & diligenti consideratione pensamus operosa solicitudinis studia, continuosque labores pro diuini nominis gloria, exaltatione Catholicæ fidei, ecclesiæ vnitate seruanda, & institutione ac salute fidelium aoimarum per coepiscopos eorumque superiores, in diuersis orbis partibus ac regimen suarum ecclesiarum à sede Apostolica constitutos, oecnon per fratres diuersorum ordinum, præsertim mendicantium, indefesè & indesinenter impẽsos tanta ex eorum in vinea Domini fructuosis operibus & oportunè ac laudabiliter gestis, cordi oostro prouenit satisfactio, vt ijs quæ ad pacem & quietem inter eos conseruandam conducere cognoscimus, omni studio intendamus. Nouimus enim episcopos ipsos in partem solicitudinis nostræ assumptos fuisse, quorum honor & sublimitas (teste Ambrosio) oullis potest comparationibus adæquari. Religiosos etiam in agro Dominico pro Christianæ religionis defensione & ampliatione complura fecisse, ac vberes fructus protulisse, & in dies singulos proferre, ita vt eorundẽ episcoporum ac religiosorum bonis operibus orthodoxam fidem iocrementa sumpsisse, & per orbem terrarũ vodiq; dilatatã fuisse, fideliũ nullus ignoret. Et sicut ipsi sæpenumerò vigilãtissima & solerti cura schismata in Dei ecclesia extinguere, & ecclesię vnitatem reddere, & vt eidẽ ecclesię pacis trãquillitas daretur, innumeros labores subire ooo dubitârũt: ita quoq; par est, eos inter se, nostris prouisionibus, pacis vinculo ac fraterna charitate & vnitate cõiungi, vt eorũ cõcordi doctrina & mutuis operib⁹ vberiores in ecclesia Dei fructus proueniãt. Sanè cupientes vt iura spiritualia, q̃ ad Dei laudẽ & Christifideliũ animarum salutẽ pertinẽt, & quorum exercitiũ præfatis episcopis & eorũ superioribus io suis diœcesibus, cùm ipsi in partem solicitudinis (vt p̃fertur) assumpti, ac diœceses distinctę, & cuilibet eorũdẽ epõrum assignatæ fuerunt, cõmissum extitit, vt per ipsos episcopos exerceãtur, & ius illa liberè exercendi, quãtùm fieri potest, eis illęsum preseruetur: & si aliqua dictis fratribus mendicantibus in eorũdẽ episcoporũ lęsionẽ per Romañ. pontifices prędecessores nostros & sedẽ Apostolicã cõcessa fuerint, concessiones huiusmodi eisdẽ religiosis factas, io subsequentibus duximus moderãdas, vt ipsi fratres potiùs ab eisdẽ episcopis omni cum charitate foueantur, quam aliquo modo molestentur & inquietẽtur. Vna enim est regulariũ & secularium,

cularíū,prælatorū & ſubditorū , exēptorum
& non exemptorū vniuerſalis eccleſia, extra
quā nullus omoinò ſaluatur: eorumq́; om-
niū vnus dn̄s,vna fides : & propterea decet
eos,qui eiuſdē ſunt corporis , vnius etiā eſſe
volūtatis. Et ſicut fratres nexu iouicē chari-
tatis adſtricti ſunt,ſic nō cōuenit alterum in
alterius ioiuriam ſeu iacturam proſilire, di-
Ioan.15.b cēte Saluatore: Hoc eſt præceptū meū,vt di-
ligatis iouicē, ſicut dilexi vos. Ad cōſeruādā
inter epiſcopos & eorū ſuperiores,ac prǽla-
tos & fratres huiuſmodi mutuā charitatē &
beneuolētiā, diuini quoq; cultus augmentū,
pacemq́; & trāquillitatē vniuerſalis eccleſię
ſtatus,quod ita demùm fieri poſſe cognoſci-
mus,ſi vnicuiq; quantùm fieri poteſt,ſua iu-
riſdictio cōſeruet̃, ſacro approbāte Cōcilio,
ſtatuimus & ordinamus , ꝙ epiſcopi & eorū
ſuperiores & alij prǽlati prǽfati,parochiales
eccleſias ad eoſdē fratres ratione locorū ſuo-
rū legitimè ſpectātes,quo ad ea , quæ ad pa-
rochianorū curā,& ſacramentorū cōſerua-
tionem,adminiſtrationemq́; pertinent , ſine
tñ viſitatorū inſolito grauamine vel impen-
ſa, viſitare,& illarum curā gerentes , & circa
illā delinquētes,ſi religioſi fuerint, iuxta ip-
ſius ordinis regularia inſtituta intra ſepta re-
gularis loci : ſeculares verò presbyteros &
fratres huiuſmodi beneficia obtinētes, libe-
rè tanquàm ſuæ iuriſdictiooi ſubiectos pu-
nire. Ac tā prælati quàm p̄sbyteri ſeculares ,
qui vioculo excommunicationis ligati non
fuerint, Miſſas in eccleſijs domorū eorūdem
deuotiooís cauſa celebrare volētes , celebra-
re poſſint: Ipſique fratres tales celebrare vo-
lentes, libenter recipere debeant. Ac ab eiſdē
prælatis ad proceſſiones ſolennes pro tem-
pore faciendas requiſiti,dummodò eorū lo-
ca ſuburbana vltra vnum milliare à ciuitati-
bus reſpectiuè nō ſint remota,accedere: nec-
non ſuperiores eorundem fratrum fratres ,
quod ad audiendas cōfeſſiones ſubditorum
eorundem prǽlatorū pro tēpore elegerint,
eiſdē prælatis perſonaliter exhibere ac præ-
ſentare,ſi eos ſibi exhiberi & præſentari pe-
tierint: alioquin eorum vicarijs , dummodò
ad prælatos vltra duas dietas accedere non
cogantur,omninò teneātur. Poſſintq; illi per
eoſdem epiſcopos & prǽlatos,ſuper ſufficiēti
literatura & aliqua ſaltem huiuſmodi ſacra-
mēti peritia duntaxat examinari: talibusque
præſentatis admiſſis , vel etiam indebitè re-
cuſatis,cōfitentes conſtitutioni,quæ incipit,
Omnis vtriuſq; ſexus,quo ad confeſſionem ,
duntaxat ſatisfeciſſe cenſeātur, ipſiq́; fratres
etiam forenſium confeſſiones audire valeāt.
Laicos tameo & clericos ſeculares,à ſenten-
tijs ab homine latis , oullatenùs abſoluere
poſſint. Euchariſtiæ verò & extremę vnctio-
nis,aliaque eccleſiaſtica ſacramēta illis, quo-
rum etiam ioſirmorum ac decedentium
confeſſiones audierint , dicētibus proprium
ſacerdotem illa ſibi dare denegaſſe , dare ne-
queant: niſi denegatio ſine legitima cauſa fa-
cta,vicinorum teſtimonio ꝓbata , aut requi-
ſitio corā notario publico facta, doceretur.
Eorundē verò fratrū obſeqnio inſiſtentibus,
ſacramenta huiuſmodi nullatenùs mioiſtra-
re valeant,niſi illorum durante obſequio .
Pacta autē & cōuētiones inter eoſdē fratres
& prælatos atq; curatos pro tēpore inita,va-
leant,niſi per ſubſequutum capitulum pro-
ximum generale vel prouinciale refutata, ac
per eos refutatio huiuſmodi intimata debi-
to tempore fuerint. Parochias autē cum cru-
ce ad leuanda funera eorum,qui apud eccle-
ſias domorum & locorum eoruodem ſuam
elegerint ſepulturam,intrare nō poſſint,niſi
priùs præmonito & requiſito * ac recuſante for. * ac
parochiano presbytero , & tunc ſine eius ac noa
ordinati præiudicio: niſi eiuſdē fratribus ſu-
per hoc aotiqua cōſuetudo,quæ ſit in viridi
obſeruantia & cum pacifica poſſeſſione, ſuf-
fragetur. Volentes quoq; ſepeliri io habitu
eorūdē fratrū io clauſtro noo degētes,ſed io
ꝓprijs domibus habitātes, in eorum vltima
volūtate ſepulturā ſibi liberè eligere poſſint.
Quodq́; fratres ipſi ad ordines ꝓmouēdi , p
ordinarios de grāmatica & ſufficiētia exami-
nari,& dūmodò cōpetenter reſpondeāt, per
eoſdē ordinarios liberè admitti , ac nullate-
nùs io eorum eccleſijs ſeu domibus,aut alijs
eorū locis,ab alio q̃ à diœceſano epiſcopo ,
vel eius vicario,ſuper hoc cum debita reue-
rentia requiſito, * & abſq; rationabili cauſa for. * aee
cōtradicente,vel ea in diœceſi abſente,ad di-
ctos ordines promoueri debeāt. Nec ab alio
epiſcopo cōſecrationē eccleſiæ , vel altaris ,
aut cœmeterij benedictionem petere , ſeu io
eccleſijs per eas pro tempore ædificādis, pri-
muoi lapidē per alienum epiſcopū poni fa-
cere poſſint,niſi vbi ordinati* bis aut ter cū
debitis reuerentia & inſtātia requiſitus, ſine
legitima cauſa id recuſauerit. Et abſq; cura-
torum conſenſu ſponſum & ſponſam bene-
dicere nequeant. Et vt debitus honor matri-
ci eccleſię reddat̃,tam ipſi fratres q̃ alij cleri-
ci ſeculares,etiam ſuper hoc Apoſtolicæ ſe-
dis priuilegio muniti , die ſabbati maioris
hebdomadæ, anteq̃ cāpana Cathedralis vel
matricis eccleſiæ pulſauerit,campanas in ec-
cleſijs ſuis pulſare minimè poſſint. Cōtrafa-
cientes, pœnam cētum ducatorum incurrāt.
Cēſuras autem per eoſdem ordinarios latas
& promulgatas,ac in matrici eccleſia ciuita-
tum,necnon io collegiatis & parochialibus
eccleſijs caſtrorum & oppidorum reſpecti-
uè ſolenniter publicatas, quando ſuper hoc
ab eiſdem ordinarijs requiſiti fuerint,in eccle-
ſijs domorum ſuarum publicare ac ſeruare ;
Et vt animarum vtriuſq; ſexus Chriſtifideliū
ſaluti vberiùs cōſulatur,illos,quorum cōfeſ-
ſiones pro tempore audierint , cuiuſcunque
ſtatus & conditionis fuerint , ad ſoluendum
decimas,ſiue aliā bonorum ſeu fructuū quo-
tā in locis,in quibus decimæ ipſę aut ſimilia
ſolui

solui consueuerunt, etiam sub onere conscientiarum suarũ monere & hortari, ipsisq; etiã illas soluere recusantibus, absolutionem denegare, & super hoc requisiti, id populo etiã publicè prædicare & persuadere teneantur. Conseruatores autem eisdem fratribus pro tẽpore à sede Apostolica deputandi, doctrina & probitate præstantes, & in ecclesiastica dignitate cõstituti esse debeãt: & coram eis p eosdẽ fratres, quibus dati fuerint, vltra duas Diętas à loco suæ solitę habitationis nullus trahi possit, priuilegijs super hoc aliâs eis cõcessis, nullatenùs suffragãtibus. Excõmunicati quoq;, ordinem Mendicantium profiteri volẽtes, vbi de interesse tertij agetur, absolui nõ possint, nisi præuia satisfactione. Procuratores quoq;, & negociorũ gestores, ac operarij eorundem fratrum seruitijs insistẽtes, sententijs excõmunicationis promulgatis illaqueati sint, & esse censeantur, si illis causã dederint, aut dantibus, consilium, auxilium vel fauorẽ præstiterint. Fratres autem & sorores tertij ordinis, necnon Mantellati, Corrigiati, Pizochatę, Chordellati, & alij quocũque nomine nũcupati, in proprijs domibus habitantes, sepulturam, vbi voluerint, eligere valeant: sed die Paschatis tantùm eucharistiam, necnõ extremam vnctionem, cęteraq; ecclesiastica sacramenta, pœnitentiæ sacramento duntaxat excepto, à proprio sacerdote recipere, & ad onera, quæ laicis incumbũt, perferẽda teneantur, ac in foro seculari eorã iudicibus secularibus conueniri possint. Et nec censura vilescat ecclesiastica, & minoris authoritatis interdicti sententia reputetur, ijdem dicti tertij ordinis, ad diuina audiẽda in ecclesijs suorum ordinũ tempore interdicti nullatenùs admittãtur, si causã dederint interdicto, vel causam ipsam nutriant seu foueant, aut dantibus, auxilium, consilium vel fauorem quoquo modo præstiterint. Collegialiter autem viuentes, seu cum claustralib[9] habitantes, ac mulieres virginalem seu cœlibem, aut castam vidualem (expresso voto, & sub dicto habitu) vitam ducẽtes, priuilegijs, quibus fratres ordinis, cuius tertię regulę habitum gestant, gaudere debeant. Omnia etiã singula supradicta, ad reliquos religiosos ordinum quorumcunq; extendi, & per eos etiã seruari debere volumus atq; decernim[9]. Saluis tamẽ in reliquis desupèr non expressis, tã ẽporum quàm fratrum & aliorum religiosorum prędictorum iuribus, quibus p pręmissa in aliquo præiudicare, seu quicquã innouare non intendimus. Non obstantibus cõstitutionibus & ordinationibus Apostolicis ac statutis & consuetudinibus dictorũ ordinum, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis, priuilegijs quoq; & indultis, ac literis Apostolicis, cõtra p̃missa, seu aliquod p̃missorũ eisdẽ ordinibus cõcessis, etiam in mari magno contentis, quibus, etiam si ad illorum derogationem, de eis eorumq; totis tenoribus specialis, specifica, expressa, indiuidua, ac de verbo ad verbũ, non autem per generales clausulas id importãtes, mentio seu quęuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma seruanda esset, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habẽtes, specialiter & expressè derogamus, cæterisq; contrarijs quibuscunq;, decernentes exnunc irritũ & inane, si secùs sup his à quoquã quauis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Eosdem insupèr fratres in virtute sanctæ obedientię monemus, vt eosdẽ episcopos, loco sanctorum Apostolorum subrogatos, pro debita & nostra ac Apostolicæ sedis reuerentia, congruo honore & conuenienti obseruantia venerentur: Ipsos quoq; episcopos hortamur, ac per viscera misericordiæ Dei nostri reqrimus, vt fratres ipsos affectu beneuolo prosequentes, charitatiuè tractent ac benignè foueãt: seq; illis minimè difficiles, ac duros vel morosos, sed potiùs faciles, mites, propicios, piaq; munificentia liberales exhibeant, ac in omnibus prædictis tanq̃ in agro Dominico cooperatores, eorũque laborũ participes prompta benignitate recipiãt, eorumq; iura omni cũ charitate custodiãt atq; defendãt, vt tam episcopi q̃ fratres præfati, quorum opera veluti lucernę ardentes supra mõtem positæ, omnibus Christifidelibus lumen prębere debẽt, ad Dei laudem, fidei Catholicę exaltationem, populorumq; salutem, de virtute in virtutem proficiãt, ac exinde à largissimo bonorum omniũ retributore Domino perennis vitę pręmium consequi mereantur. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, voluntatis, derogationis, decreti, monitionis, exhortationis & requisitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Data Romæ in publica sessione, in Lateranẽ. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ 1516. decimonono Decembris, Pontificatus nostri anno quarto.

Qua perlecta, idem episcopus legit indictionem duodecimę sessionis, videlicet sexto Noñ. Martij proximè futuri. Et petijt, an placerent lecta in dictis schedulis paternitatib[9] suis. Et fuerunt vota infrascripta aliqualiter discrepantia,* alijs cæteris respõdẽtibus per verbum, placet. Nam Reueren. dominus Iacobus episcopus Potentiñ. dixit, q non fuerat vocatus nec informatus; & ea de causa remittit se ad sanctissimum Dominũ nostrũ, à quo bona cuncta procedunt.

Cumanus & Taruisinus dixerunt, q videbatur eis, q esset adimenda illa clausula, saluis &c. & quòd poneretur, approbare, vbi dicit, innouare.

Cauellicensi

Cauellicensi etiam non placuit illa clausula, saluis &c.

Melsitañ.dixit,placere sibi quo ad ea,quę restituuntur ordinarijs, in alio verò sine pręiudicio ordinariorum & successorũ suorum.

* Iporegieñ. vel Iporedieñ.
* Belluneñ.

*Iporiensi placuerunt,sine approbatione priuilegiorum. Et in eodẽ voto fuit * Beluaceñ.

Terdonensi placuerunt,exceptis duobus,videlicet de conseruatoribus, quibus dari deberent assessores, & sine approbatione priuilegiorum, quia vnius inclusio, est alterius exclusio.

Cæsenatensi placuerunt, sine approbatione priuilegiorum.

Brumatensi placuerunt, dummodò tollatur clausula,saluis,aut verbum,innouare, deponatur,& ponatur,approbare.

*Vincentino
* Vicẽtiñ. vel Venetreñ.
* Astoriceñ.
* Vrgelleñ. vel Algoriceñ.

*Vinciensi,Ferẽtino & Senogalliensi placuerunt sine approbatione priuilegiorũ fratrũ. †Allegarieñ placuerũt, pro se,sed pro alijs, quibus est procurator, dicit se nihil velle dicere. Dignensi placuerunt, sine præiudicio ecclesiæ suæ.

¶ Fuerunt insupèr data mandata prælatorum absentium, & primò reuerendus dominus Zutfeldus Vuerdemberg dedit mandatum reuerendi patris domini Henrici episcopi Cornnieñ.Et dominus Petrus de Candia, dedit mandatum reuerendi patris domini Augustini episcopi Grasseñ.

Reuerendus dominus Ioãnes Noendõman, dedit mandatum reuerendi patris domini Theodorici episcopi Lubeceñ.

Reuerendus dominus Benedictus episcopus Chieñ. dedit mandatum reuerendi domini Iacobi episcopi Fauentiñ.

*Lucañ.

Reuerendus dominus Ioannes de*Treda nomine episcopi Caietañ.siue de Lipari, dedit mandatum reuerendi patris domini Petri episcopi*Luceñ.

Reuerendus dominus Hieronymus episcopus Asculañ dedit mandatum reuerendi domini episcopi Ioannis Antonij Calineñ.

Reuerẽdus dominus Alexius episcopus Melsitañ.dedit mandatum reuerendi domini Iuliani Cibo episcopi Ariggentiñ.

* Vrgelleñ.

Reuerendus dominus Ioannes episcopus * Algareñ, dedit mandatum reuerendi domini Guilelmi episcopi Tyrasoneñ.

Reuerendus dominus Petrus episcopus Castelli maris, dedit mandatum reuerendi domini Francisci episcopi Spoletañ.

Reuerendiss. dominus Cardinalis sancti Georgij, dedit mandatum reuerendi domini Alberti Magdeburgeñ. & Moguntiñ. archiepiscopi, ac marchionis Brandeburgen.

Reuerendus dominus Ioãnes Ingenvuinkel, dedit mandatum reuerendi domini Frederici episcopi Traiecteñ.

* Vrgelleñ.

Reuerendus dominus Ioannes episcopus * Algareñ. dedit mandatum reuerendi domini Petri Conceptionis in insula Hispañ.

Reuerendus pater dominus Georgius archiepiscopus Nazarenus, dedit mandatum reuerendi domini episcopi Tribunieñ. & * Marcharieñ.

*Marturaneñ.
*Vuardenberg.

Et dominus Zutfeldus*Noiodeburgeñ. dedit mandatum pro reuerendo domino Ioanne episcopo Hauelbergeñ.

Et dominus.Petrus de Soto, dedit mandatũ reuerendi domini Alfonsi archiepiscopi Cõpostellañ.

Reuerẽdus dominus Alexius episcopus Melsitañ.præfatus,excusauit reuerendum dominum Nicolaum episcopum* Bergomeñ.

*Menardi

Reuerendus dominus Ioannes Pels, dedit mandatum reuerẽdi domini* Meynardi abbatis sancti Adalberti in Egmonda, ordinis sancti Benedicti Traiecteñ.diœcesis.

¶Quibus finitis,cantores inceperunt, Te Deum laudamus. Quo finito, sanctissimus dominus noster, comitantibus reuerendissimis dominis cardinalibus, patriarchis, archiepiscopis & episcopis, & alijs prælatis & nobilibus viris, equitando redijt ad sacrum palatium Apostolicum in Vaticano.

PROROGATIO SESSIONIS duodecimæ.

ANno à natiuitate Domini 1517.indictione quinta,die verò vigesimaseptima mẽsis Februarij, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & Domini nostri, domini Leonis diuina prouidentia Papæ decimi anno 4. præfatus sanctissimus dominus noster de S.R.E.Cardinalium consilio duodecimam sessionem ex certis rationabilibus causis & legitimis prorogandã duxit,& prorogauit, prout in schedula per cursores in basilicæ principis Apostolorum de vrbe, & sancti Ioãnis Lateraneñ. ecclesiarum valuis, ac cancellariæ,& audientiæ Apostolicæ portis àffixa apparuit. Tenor verò schedulæ & executionis earum,sequitur & est talis:

LEO episcopus seruus seruorum Dei, duodecimam sessionem spiritusancto fauente legitimè congregandam,quam aliàs 6.Noñ.Martij proximè futuri faciendam in 11. sessione indixeramus, de venerabilium fratrum nostrorum. S. R. E. Card. consilio, vnanimiq́ue consensu,ex certis rationabilibus & legitimis causis,ad 16.diem dicti mẽsis Martij,quæ erit 16.Kalend.Aprilis,Pontificatus nostri anno quarto,prorogamus pariter & extendimus.Data Ro.apud sanctum Petrum tertio Kalend. Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

Fiat.

¶Tenor exequutionis sequit̃ & est talis:

¶Die 27.Februarij 1517.præsentes literę fuerunt affixæ ad valuas audientiæ per me Michaelem de Billeno cursorem.

¶Anno,mense, die & pontificatu supradictis,præsentes literæ affixæ & publicatæ fuerunt in valuis seu portis basilicæ principis Apostolorum de vrbe,& sancti Ioannis Lateraneñ.ac cancellariæ Apostolicę, necnõ in

acie Campiſloræ per me Michaelem de Billeno curſorem.

ANno à natiuitate Domini 1517. in dictione qointa, die verò decimatertia menſis Marrij, Pontificatus ſãctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri, domini Leonis diuina prouidẽtia papæ decimi anno quarto, fuit congregatio prælatorũ in ſuperinri capella palatij Apoſtolici, in qua interfuerunt infraſcripti reuerẽdiſſimi domini cardinales, & reuerẽdi patres archiepiſcopi & epiſcopi. Et quia fuerat differentia in quadam congregatione priuata inter reuerendum patrem dominũ Petrum epiſcopum Syracuſanum, Catholici Hiſpaniarum regis oratorem ex vna, & reuerendum patrem dominum *Matinum Patriarcham Aquilegieñ. ex alia, ſuper anteſedentia, hoc eſt, quis eorum in priori loco ſedere deberet, ex ordinationem reuereodiſſimorũ dominorum cardinalium infraſcriptorum, in hac congregatione prælati ſederunt non ordine conſueto, ſed vnuſquiſque prout ingrediebatur capellam, ad libitum volũtatis.

*Marium

Reuerẽdiſſimorũ dominorum cardinaliũ nomina ſunt hæc:

CARDINALES.

Reuerendiſſ. D. Antonius ſanctæ Praxedis.
Reuerendiſſ. dominus Petrus ſancti Euſebii, Anconitañ.
Reuerendiſſ. dominus Laurẽtius ſanctorum quatuor Coronatorum.

PATRIARCHAE, ARCHIEPISCOPI, Epiſcopi, & oratores.

Reuerend. P. D. Beroardus eṗs Taruiſinus.
Reuerend. P. D. Dominicus Lucerinus.
Reuerend. P. D. Bertrandus Adrieñ. orator Ducis Ferrariæ.
Reuerend. P. D. Petrus epiſcopus Syracuſanus, orator catholici regis Hiſpaniarum.
Reuerendus P. D. Stephanus Gabriel archiepiſcopus Bareñ.
Reuerend. P. D. Ioãnes Baptiſta Caualliceñ.
Reuerend. P. D. Amadeus Auguſteñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius archiepiſcopus Seneñ.
Reuerend. P. D. Andreas Militenſis.
*Othaceñ uel Othaneñ. — Reuerend. P. D. Vincentius *Octocieñ.
Reuerend. P. D. Altobellus Poleñ.
* Biduaneñ. uel Budineñ. — Reuerend. P. D. Hieronymus *Bodeñ.
Reuerend. P. D. Gabriel archiepiſcopus Dyrrhachieñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Salamnotinus.
Reuerend. P. D. Petrus Ceruieñ.
* Brumateñ. — Reuerend. P. D. Philippus *Brunateñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Reualieñ.
Reuerend. P. D. Maximus Iſernieñ.
Reuerendus P. D. Georgius archiepiſcopus Nazarenus.
Reuerend. P. D. Chriſtophorus Cæſenateñ.
*Veroneñ — Reuerend. P. D. Ioannes Baptiſta *Vincieñ.
* Belluneñ. — Reuerend. P. D. Ioãnes Dñicus Terdoneñ.
Reuerend. P. D. Galeſius *Beluneñ.

Reuerend. P. D. Ioannes Dominicus archiepiſcopus *Traioceñ.

*Tarſeñ vel Tarraconeñ vel Treuereñ vel Tarentinus, vel Strigonieñ vel Tharantaſieñ. uel Turoñ.

Reuerend. P. D. Simon Arimioen.
Reuerend. P. D. Bernardus Soranus.
Reuerẽd. P. D. Iacobus ciuitatis Ducalis.
Reuerend. P. D. Paulus Foroſempronieñ.
Reuerend. P. D. Octauianus Viterbieñ.
Reuerend. P. D. Petrus *Lauelinus. — * Lauellinus
Reuerend. P. D. Gisbertus Rapollanus.
Reuerend. P. D. Simon Andreñ.
Reuerend. P. D. Zacharias Sebaſteñ.
Reuerend. P. D. Auguſtinus *Nebieñ. — *Nubieñ.
Reuerend. P. D. Franciſcus Digneñ.
Reuerend. P. D. Laurentius *Dulcineñ. — * Dulchinen.
Reuerend. P. D. Ludouicus *Sorneñ. — *Sarneñ.
Reuerend. P. D. Valentinus Penneñ.
Reuerend. P. D. Auguſtinus Graſſeñ.
Reuerend. P. D. Archangelus *Auellineñ. — * Abellineñ.
Reuerend. P. D. Baltaſſar ciuitatis Caſtelleñ.
Reuerend. P. D. Angelus *Lanzaneñ. — * Lauſaneñ.
Reuerend. P. D. Simon Modruſieñ.
Reuer. P. D. Marcus Archieṗs Monobaſieñ.
Reuerend. P. D. Camillus Tiburtinus.
Reuerend. P. D. Guarrinus Nucerinus.
Reuerend. P. D. Theſeus *Macerateñ. — * Racanateñ.
Reuerẽd. P. D. Bartholomæus Mõtis viridis.
Reuerend. P. D. Tryphon *Cathareñ. — * Catherineñ. uel Cathareeñ.
Reuerend. P. D. Vincentius Arbeñ.
Reuerend. P. D. Paulus *Minoſieñ. — *Minorẽ. vel Limoleñ.
Reuerend. P. D. Paris Piſaurieñ.
Reuerend. P. D. Scaramuza *Comeñ. — * Nemauſeñ. *Cuman*.
Reuerend. P. D. Petrus Caſtelli maris.
Reuerend. P. D. Petrus *Aceroeñ. — *Acerreñ.
Reuerend. P. D. Baſilius Tudertinus.
Reuerend. P. D. Ioãnes Baptiſta Caſertanus.
Reuerend. P. D. Georgius Caſtreñ.
Reuer. Ioannes archiepiſcopus Coriothieñ.
Reuerend. P. D. *Scribonius Imoleñ. — * Scabonius
Reuerend. P. D. Vincentius Signinus.
Reuerend. P. D. Philippus Philadelphieñ.
Reuerend. P. D. Iulianus *Salutiarum. — * Sulcitanus.
Reuerẽd. P. D. Hieremias archieṗs Traneñ.
Reuerend. P. D. Ioãnes archieṗs Thebanus.
Reuerend. P. D. Marcus Senogallieñ.
Reuerend. P. D. Hippolytus Albeñ.
Necnon ſancti Dominici, ſancti Auguſtini ordinum Generales.

¶De mãdato reuerendiſſimi domini Antonij tituli ſanctę Praxedis presbyter cardinalis, de Monte nuncupati, & aliorum cardinalium ibidem pręſentium ſupranominatorũ, dominus Andreas Piperarius ſecretarius Concilij legit tres ſchedulas, vnam videlicet ſuper confirmatione & extenſione Paulinæ de rebus eccleſiæ non alienandis, aliam verò ſuper punitione inuadentium domos cardinalium, ac aliam ſuper impoſitione decimarum, ac abſolutione ſacri Lateraneñ. Cõcilij.

¶Quibus perlectis petijt, an placerent cõtenta in dictis ſchedulis paternitatibus ſuis. Et ſuper ſchedula Paulina fuerunt diuerſæ

opinio-

opiniones,& variæ altercationes ꝓpter quas visum fuit præfatis reuerendissimis dominis Cardinalibus, quòd dicta schedula omitteretur, & quòd Paulina remaneret in eodem statu, in quo tunc existebat.

¶ Super Schedula impositionis decimarũ, & absolutionis Concilij, fuerunt opiniones infrascriptæ, videlicet:

Salamantino non placuit, quòd clauderetur Concilium, immò fuit opinionis, quòd de nouo vocentur prælati, ex quo non est pax generalis, vt possint securè venire. Quo ad approbationem gestorum, dixit, quòd approbat ea, quæ approbauerat: & quo ad decimas, quòd apponatur clausula in schedula, quòd exigantur postquàm fuerit indictum bellum contra Turcas.

Adriensi placuit, excepto, quòd cupiebat, quòd vbi dicit in schedula, esse relatũ à Cardinalibus & prælatis, nulla remanere indiscussa & inexaminata, placeret, quòd adderentur ista verba, ex deductis seu propositis.

*Badineñ *Biduanẽ

*Budensi non placuit, quòd approbentur omnia hactenùs gesta per Concilium.

Imolensi non placuit, quòd soluatur Cõcilium cum impositione decimarum.

Et sic post varias & diuersas discussiones, fuit absoluta prædicta congregatio.

SESSIO XII.

ANno à natiuitate Domini millesimo quingentesimo docimoseptimo, Indictione quinta, die verò decimasexta mensis Martij, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & Domini nostri, domini Leonis diuina prouidentia Papæ decimi anno quarto, fuit celebrata duodecima & vltima sessio sacrosancti Cõcilij generalis in ecclesia Lateraneñ. in loco solito. In qua fuit præsens præfatus sanctissimus dominus noster. Et fuerũt præsentes infrascripti reuerẽdissimi dñi Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi, necnon Principum oratores, & illustres domini & Barones, & alij quàplurimi Doctores & nobiles, videlicet:

EPISCOPI CARDINALES.

Reuerendiss. dominus Raphael Ostieñ.
Reuerendiss. dominus Bernardinus Sabinẽ.
Reuerendiss. D. Dominicus Portueñ.
Reuerendiss. D. Franciscus Albaneñ.

PRESBYTERI CARDINALES.

*Priscæ

Reuerendiss. D. Nicolaus tituli sanctæ * Luciæ, de Flisco.
Reuerendiss. D. Hadrianus tituli S. Chrysogoni.
Reuerendiss. D. Leonardus tituli sancti Petri ad vincula, Agenneñ.
Reuerendiss. D. Antonius S. Praxedis.
Reuerendiss. D. Petrus tituli sancti Eusebij, Anconitañ.

Reuerendiss. D. Achilles tituli sancti Sixti.
Reuerendiss. D. Bandinellus tituli S. Mariæ in Transtiberim, de Saulis.
Reuerendiss. D. Laurentius tituli sanctorum quatuor Coronatorum.

DIACONI CARDINALES.

Reuerendiss. D. Alexander sancti Eustachij, Farnesius.
Reuerendiss. D. Ludouicus sanctæ Mariæ in Cosmedin, de Aragonia.
Reuerendiss. D. Marcus sanctæ Mariæ in via lata, de Cornelijs.
Reuerendiss. D. Iulius S. Mariȩ de Nauicula.
Reuerendiss. D. Bernardus sanctæ Mariæ in porticu.
Reuerendiss. D. Innocẽtius sanctorum Cosmæ & Damiani.

PATRIARCHÆ, ET ASSISTENtes Papæ, & Oratores.

Reuerend. P. D. Alphonsus Antiocheñ.
Reuerend. P. D. Cæsar Alexandrinus.
Reuerend. P. D. *Marinus Aquileieñ. *Marius
Reuerend. P. D. Ioannes Vincentius Seneñ.
Reuerend. P. D. Latinus Rhegieñ.
Reuerend. P. D. Gabriel Dyrrhachieñ.
Reuerend. P. D. Bernardus Taruisinus.
Reuerend. P. D. Franciscus Salamantiñ.
Reuerend. P. D. Dominicus Luceriñ.
Reuerend. P. D. Vincentius Neapolitañ.
Reuerend. P. D. Ioãnes Baptista Cauallieeñ.
Reuerend. P. D. Andreas Militeñ.
Reuerend. P. D. Amadeus Augusteñ. Gubernator.
Reuerend. P. D. Petrus Episcopus Cæsaraugustañ. orator Regis Hispaniarum.
Reuerend. P. D. Ioannes Reualieñ. eps, orator Marchionis Brandenburgeñ.
Reuerend. P. D. * Beltraudus Adrieñ. orator Ferrariæ. *Bertrandus

ARCHIEPISCOPI.

Reuerend. P. D. Aldronandinus Nicosieñ.
Reuerend. P. D. Hieronymua Antibareñ.
Reuerend. P. D. Hieremias Traneñ.
Reuerend. P. D. Clemens Colosseñ.
Reuerend. P. D. Georgius Nazarenus.
Reuerend. P. D. Stephanus Gabriel Bareñ.
Reuerend. P. D. Andreas Spalateñ.
Reuerend. P. D. Alexander Vienneñ.
Reuerend. P. D. Marcus * Monobasieñ. *Monẽbasieñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Thebanus.

EPISCOPI.

Reuerend. P. D. Altobellus Poleñ.
Reuerend. P. D. Hieronymus* Budeñ. *Budinẽ.
Reuerend. P. D. Simon Arimineñ.
Reuerend. P. D. Iacobus Potentiñ.
Reuerend. P. D. Iacobus ciuitatis ducalis.
Reuerend. P. D. Georgius Castreñ.
Reuerend. P. D. Iulianus * Salutiarum. *Saluciarus
Reuerend. P. D. Vincentius Signinus.
Reuerend. P. D. Theseus * Macerateñ. *Racanateñ.
Reuerend. P. D. Marcus Senogallieñ.
Reuerend. P. D. Hugolinus Lycieñ.
Reuereu. P. D. *Scabonius Imoleñ. *Scribonius

[*Dulchineñ.] Reuerend.P.D.Laurentius Dulcineñ.
Reuerend. P.D.Iannotius Troianus.
Reuerend.P.D.Paulus Forosempronieñ.
Reuerend.P.D.Octauianus Viterbieñ.
Reuerẽd.P.D.Bartholomæus Mõtis viridis.
[*Polignianeñ.] Reuerẽd.P.D.Cbristophorus *Pnlhmaneñ.
[*Belluneñ] Reuerend.P.D.Galesius *Beluneñ.
[*Brumateñ.] Reuerend.P.D.Maximus Isernieñ.
Reuerend.P.D.Philippus*Brunateñ.
Reuerend.P.D.Hieronymus Asculanus.
Reuerend.P.D.Petrus Cernieñ.
[*Digneñ.] Reuerend.P.D.Franciscus*Dignieñ.
[*Nubieñ.] Reuerend. P.D. Aogustinus *Nebieñ.
[*Esinus.] Reuerend. P. D. Petrus Pauls* Exiñ.
Reuerend. P. D. Ioannes Caserrañ.
Reuerend.P.D.Basilius Tudertinus.
Reuerend.P.D. Iacobus Antonius Surrinus.
Reuerend. P.D.Baltasar ciuitatis Castellæ.
[*Lausaneñ.] Reuerend.P.D.Angelus *Lazaneñ.
Reuerend.P.D.Gratianus *Alandri ñ.
[*Alatrinus.] Reuerend.P.D.Simon Andreñ.
Reuerend.P.D.Ioãnes Bapnsta Auximanus.
[*Sulmoneñ.] Reuerẽd.P.D.Ioãnes Baptista *Salmoneñ.
Reuerend.P.D.Hieronymus Aretinus.
Reuerend.P.D.Ludouicus Sarneñ.
[*Lauelleñ.] Reuerend.P.D.Petrus*Laualeñ.
Reuerend.P.D.Zacharias Sebasteñ.
[*Lauellinus.] Reuerend. P.D. Paulus *Nimosieñ.
[*Minoreñ] Reuerend.P.D.Basilius Thelesinus.
[*Limichonieñ. vel Limoleñ.] Reuerend.P.D.Tryphon *Catareñ.
Reuerend.P.D.Vincentius *Octocieñ.
[*Nemauseñ] Reuerend. P.D.Bonifacius *Iporieñ.
Reuerend.P.D.Augustinus Grasleñ.
[*Catherineñ. vel Cathareeñ.] Reuerend.P.D.Benedictus Chieñ.
Reuerend.P.D.Iacobos Marticanus.
Reuerend. P.D. Christopborus Cæsenateñ.
[*Othaiceñ. vel Othaneñ.] Reuerend. P.D.Ioannes Baptista *Vincieñ.
Reuerend.P.D.Ioannes Baptista *Marineñ.
[*Eporedieñ. vel Iporieñ.] Reuerend.P.D.Petrus Castelli maris &*Perspoletañ;
Reuerend.P.D.Marius Aquinateñ.
[*Veroneñ.] Reuerend.P.D.Tranquillus Ferentiñ.
Reuerend.P.D.Augustinus Perusinus.
[*Maraneñ. vel Moraneñ.] Reuerend.P.D.Bernardus Soranus.
Reuerend.P.D.Valentinus Penneñ.
[*Vrgelleñ.] Reuerend.P.D.Matthæus. S.Leonis.
Reuerend.P.D Ioannes*Algareñ.
[*Abellineñ.] Reuerend.P.D.Hippolytus Albeñ.
[*Acarreñ.] Reuerend.P.D.Archangelus *Aulineñ.
[*Marani.] Reuerend.P.D. Petrus* Acerneñ.
Reuerẽd.P.D.Petrus Ioãnis Mõtis*Marini.
Reuerend.P.D.Gisbertus Rapollañ.
Reuerend.P.D.Thomas Saoneñ.

ABBATES, ET GENERALES Ordinum.

Generales ordinum Vallis Vmbrosæ, Carmelitarum, ac Minorum, & S.Dominici.
Abbas S.Sebastiani, Abbas S.Gregorij.

ORATORES, ET SENATOR Vrbis.

Illust. D. Albertus de Carpi, Maximiliani Romanorum Imp. electi Orator.
Magnificus D.Ioãnes Baptista Senator vrbis.
Magnificus D. Hieronymus Vich, Orator Catholici regis Hispaniarum.
Magnificus D.Michael Siluius, orator regis Portugalliæ
Magnificus D.Marcus Minius, orator dominij Venetorum.
Reuerendus P. D. Alexander Archidiaconus Mantuanus, orator Marchionis Mãtuani.
Magnificus D. Virgilius de Poetis, orator Bononieñ.

ILLVST. DOMINI TEMPORALES

Honoratus Dux *Traiecti.
Illust.dominus Franciottus de Vrsinis.

Celebrata Missa per reuerendiss. dominũ Bernardinũ Episcopum Sabineñ. Cardinalem sanctę Crucis, & facta oratione per Reuerendũ patrem dominum Maximum Episcopum Isernieñ. cuius tenor ex more cõsueto ponetur in fine sessionis præsentis, & cãtato Euangelio secundũ Matthæum per Reuerendissimum dominum Bernardum sanctæ Marię in Porticu Diaconum Cardinalem, quod incipit, Ascendens Iesus in nauiculam &c. cantatisq; orationibus & litaniis consuetis, sanctissimus dominus noster incepit hymnum, Veni creator spiritus. Quo finito, dominus Andreas secretarius Concilii ascendit ambonem, & legit quasdam literas serenissimi domini Maximiliani electi Imperatoris, quarum tenor talis est:

BEatissime pater, domine reuerẽdissime, nuncius beatitudinis V. apud nos reddit nobis breue sanctitatis V. in quo nobis significat illustrẽ victoriã Turcarũ Tyrãni aduersus Sultanũ Aegypti dominũ: nosq; toto animo hortatur, rogat, obtestatur, vt sanctã expeditionẽ aduersus tã impiũ Christiani nominis hostẽ sumere velimus, & vnà cũ beatitudine V. illius fauorem cõprimere, & Christianæ reipub. pariter cõsulere. Idq; etiã ex relatione præfati nũcii sui intelleximus, & quo fidei amore, qua pietate optet aĩam suã ꝓ ouib⁹ sibi cõmissis ponere. Quę quidem res gratissima nobis, sed & molestissima fuit. Quippe non potuimus non affictim dolere Christiano nomini inimicissimi tyranni tantam & tam nobilem victoriam: cui, vbi ille, quem optat, finem imposuerit, ac suam sibi potẽtiã firmauerit, in quos potiùs aut libẽtiùs debacchabitur, quàm in miseros Christianos? Miseros eos appellamus, qui quum opibus florẽtissimi sint, viribus & animi magnitudine egregii: quorum virtuti non Asia solũ crederet, sed & si alter terrarũ orbis reperiretur: quasi tamen nullibi locorum diuitiæ extent, nisi inter ipsos Christianos, nullibi ciuitates, sese inuicèm absumũt: perfidos autem Christi hostes, hac & illac victores

ctores impunè vagari permittunt, quin & si Deo placet) de semet triumphũ referre sinũt: Cæterùm quum animo nostro repetimus, q nullus Deus fortis est, prçter Deum nostrum, nullus porrò alius, qui cõminciat gẽtes in fortitudine brachij sui: in eam sententiam deuenimus, vt pro certo habeamus, Turcarum victoriam Christianis salutarem fore. Voluit enim diuina maiestas per hãc cęcas Christianorum aliquorum mentes illuminare, & dormientes excitare, ac ianuam pulsare, tempus

Rom.13. iam esse ex somno surgere. Quæ nobis cogitantibus omnis mœror ille à nobis recedit, & in lætitiam potiùs vertitur. Speramus enim iam propè futurum, cùm externæ & infidæ gentes agnoscent Christum Dominum Deum suum, neque Turcarum tanta victoria nobis formidolusa esse debet. Scimus enim quotiès omnipotens Deus hostibus suis vires dederit, vt suorum scelera ac peccata vlciscere-tur. Nouimus etiã, quotiès voluerit fidos numinis sui cultores parua manu ingentes hostium copias fundere. Sperauerunt in eo pa-

Psal.21. * for. Quasi

tres nostri, sperauerũt, & liberauit eos.* Quasi tam cæcæ aliquorum mentes erunt, quæ tam certis futuri exitij nuncijs nondũ resipiscant, non tamen nobis desperandum erit tali Pontifice, qualem multa secula non tulerunt. Scimus egregias virtutes, inclytas animi dotes beatitudinis V. & nunc cernimus, quo feruore, qua pietate pro commisso sibi grege insudet. Quæ quanquàm nobis gratissima sunt, vnum tamen nobis summæ admirationi fuit, admirationi ne an potiùs mœrori, quòd sanctitas V. optat, vt Deus aures nostras aperiat ad audiendam aliquando veritatis vocem: quasi verò veritati aures hactenùs occluserimus. Atqui ita de nobis respondemus, nos nõ tam profundo somno sopitos in banc vsque horam obdormiuisse, vt hæc demùm Turcarum victoria nos excitaret, sed diu antè præuidimus ea, quæ nunc ante oculos habemus, sanctissimæque memoriæ prędecessores sanctitatis V. q ętate nostra vixerũt, monuimus, rogauimusq́; & per viscera misericordiæ Dei obtestati sumus, vt Christianæ reipub. consulerent. Quorum aliqui nobiscum consenserunt, sed tamen semper reperti sunt, qui tam gloriosæ, & tam Deo acceptæ expeditioni inuiderent, & omni nixu nobis aduersarentur. Quòd si illi ijdem sanctitatis V. prædecessores viuerent, qui ætate nostra fuere, redderent veritatis testimonium, & nobiscum vnà Christianæ reipublicæ tam lugubrem hostium victoriam ingemiscerent, & sponte sua faterentur expeditionem istam non hac tempestate magis, quàm semper necessariam fuisse. Verùm Deo Opt. Max. gratias agimus, quòd maiestas sua nos potissimùm excitare voluit, beatitudine V. eius vicem gerente, & gregem ouium suarum egregiè tutante. Quæ si cœptum iter peregerit, duce virtute sua, nullum discrimen, nulla calamitas Christianæ reipublicæ subeunda, aut pertimescenda est. Nosq́;, quoad vita supererit, nunquàm deseremus tam gloriosam prouinciam, tam necessariam, tam ipsi Deo acceptam: sed opes, vires, sanguinem nostrum etiam ad certum exitium pro Christi fide conferemus. Non laboret in nobis itaque sanctitas V. qui à teneris annis, cùm adhuc, quid esset bella gerere, per ætatem nesciremus, cùm tamen audiremus, esse Turcas, qui Christi religionem negligerent, odissent, persequerẽtur, eos potissimùm cùm primùm licuisset, radicitùs euertere optabamus. Non laboret in nobis, qui vbi adoleuimus, & militarẽ artem didicimus, non eam scite voluimus ad Christianorũ ciuitates occupãdas, sed potiùs ad eas vindicandas è manibus Tyrannorum: non ad fines adimẽdos, sed tuẽdos: nõ ad eorum dedecus, sed ad laudem: non ad perniciem deniqoè, sed ad custodiam: huiusq́; rei testes erant cuncta bella quæ gessimus semper inuiti, semper lacessiti, semper coacti. Et nunc cùm videremus beatitudinem V. tot persuasionibus nos ad pacem & concordiam cohortari, & ita velle, pro bono Christianitatis flecti nos permisimus, & conditiones quascunque suscepimus, ne mora vlla in nobis esset, ne per nos defuisse videretur, quin labanti fidei Christianæ opitularemur: néve vnquàm vox iusti corã Deo super nos clamaret. Neque verò nos cohortetur sanctitas V. qui postquàm Imperij sceptrum suscepimus, ipsi nunquàm destitimus, cum quocunque Pontifice agere, vt sanctam hanc expeditionem susciperet. Scimus enim eam & necessariam, & vtilem, & gloriosam fore. Excitet modo se beatitudo V. & Christi vexillum erigat, & cum reuerendissimis illis patribus iter felicissimè aduersus hostes arripiat: nos comitabimur eam, & opes ac vires nostras omnes conferemus. Neque ætas nostra, quæ iam celeri gradu ad senectutem festinat, nos tantillùm morabitur: quin si mors illa pro Christi nomine optatissima obtigerit, reuiuiscere nos ad æternam gloriam speramus. Sed quid de nobis dicimus? Nemo tam impudens erit, aut tam Christiano nomini inimicus, qui si viderit Dei vicarium cũ reuerẽdissimis Cardinalibus bellum in Turcas mouentem, ac met in expeditionem euntem, non omni renunciata merce, etiam ad certam mortem conuolet. Imbecillis nimirùm sexus, & infirma ætas beatitudinem V. sequetur. Quare nos itidem rogamus sanctitatem V. imploramus, obtestamur, vt prouideat, ne quid detrimenti Christiana respublica capiat. Confirmet opinionem, quam omnes de ea conceperunt, succurrat nutanti reipublicæ Christianæ, liberet è faucibus sæuissimorum luporum oues sibi commissas. Neque expectet, quòd Christiani Principes congregentur, (quippe longum illud esset, & fortasse periculosum) sed sanctitas V. gladio Domini super femur potentissimum cin-

cta, iter auspicatissimum ingrediatur. Quæ quanto magis ab alijs principibus derelicta erit, tanto erit gloriosior, tantoque magis immensa Christianorum multitudo confluet, Deo victimas gratas offerre optantium. Nos verò qui aut vbi sanctitatem V. deseremus, qui vltrò cupimus hanc fragilem & corruptibilem coronam, quam gerimus, cum illa preciosissima & æterna martyrij corona permutare? Neque verò subuereatur beatitudo vestra Turcarum potentiam. Non tot apparatibus, non tanta bellatorum copia indigemus. Ipse nanq; Deus est pro quo certaturi sumus. Ipse docebit manus nostras ad prælium & ponet vt arcum æreum brachia nostra, ipse dabit nobis protectionem salutis suæ, & dextera eius suscipiet nos. Quòd si hæc tam sancto deliberatio in auras euanescat, prout aliæ hactenùs fecerunt, neque alia expeditio fiat, tum summum illum rerum opificem obtestamur, per nos non defuisse, quin vita & sanguine nostro Christianæ reipub. consuleremus: videbuntque gentes, & ipse, cui nihil ignotum est Deus, nos nulla alia pro re magis voquàm elaborasse. Per quem verò decrit, is sciat se rationem ante tribunal Dei redditurum. Cætera intelliget sanctitas V. ab Oratore nostro, cui latiùs scribimus. Datum in oppido nostro Mechliniæ, die vltima mensis Februarij, anno Domini millesimo quingentesimo decimoseptimo. Regnorum nostrorum Romani tricesimosecundo, Hungariæ verò vicesimoseptimo.

Psal. 17.

Maximilianus diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Barbantiæ &c. Comes Palatinus &c.

Maximilianus.

Ad mandatum Cæsareæ Maiestatis proprium

Ia. de Pannissis.

A tergo

Sanctissimo in CHRISTO Patri & domino, Domino Leoni decimo, diuina prouidentia sacrosanctæ Romanæ ac vniuersalis Ecclesiæ summo Pontifici, dño nostro reuerendiss.

Quo finito reuerendus pater dominus Andreas episcopus Militeñ. ascedit ambonem, & legit quandam schedulam contra inuadétes domos Cardinalium. Qua perlecta, petijt an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et reuerendiss. domino Francisco episcopo Albaneñ. non placuit narratiua, inquantùm narrabantur casus particulares. Reuerendiss. dño. Antonio Cardinali S. Praxedis placuit, quoad extensiones canonum Bonifacij & aliorum Rom. Pontificum, disponentes contra contemnentes reuerendiss. dominos Cardinales, & in eorum res & bona manus violentes imponentes, alia verò non placuerunt. Et in eodem voto fuerunt Petrus tituli S. Eusebij, & Hadrianus tituli S. Chrysogoni, & Leonardus S. Petri ad Vincula reuerendo patri domino Amadeo Episcopo Augusteñ. placuit, dummodò extendatur ad prælatos existentes in ecclesijs eorum, quia patiuntur multas insidias. Et in eadem opinione fuerunt Bareñ. Spalateñ. Vienneñ. ac Monouesieñ. Archiepiscopi, necnon Ariminéñ. Potentiñ. & Poleñ. Episcopi. Et propter vota reuerendissimorum dominorum Cardinalium supradictorum, schedula fuit apta, in hunc, qui sequitur, modum.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio. Temerariorum quorundam qui S. R. E. Card. præcipuas Catholicæ ecclesiæ columnas, ea, qua cōuenit, reuerentia obseruare contemnunt, & in eorum res & bona manus violentas ausu sacrilego inijcere non verentur, effrenata libido nos admonet, & inducit, vt ad eorum audaciam, antequàm longiùs prorepat, comprimendam, ea quæ à prædecessoribus nostris in dictorum Card. dignitatis conseruationem prouida sunt consideratione statuta. pro illorum obseruantia firmiore nostræ innouationis munimine roboremus, extendamus & ampliemus, prout temporum qualitas exigit, & tam eminenti in ecclesia Dei dignitate conspicimus in Domino salubriter expedire. Sanè ab aliquibus citrà temporibus damnabilis quidam in Vrbe inoleuit abusus & licentia delinquendi, quo dum Apostolica Sede vacante, per Cardin. in conclaui existentes, de futuri Romani Pontificis electione tractatur, si qua de vno ex eisdem Cardin. quòd in Pontificem sit electus, vox prodeat, etiam non vera, illius domum vulgus armis aggreditur, & super ea diripienda, cum ipsius Cardinalis conclaue nondùm egressi familiaribus eam custodientibus vi contendit: & si etiam effractis foribus, aut pariete effosso, aditus pateat, in prædam omnium bonorū, quæ ibi extant, hostiliter corruit, nisi armatorum præsidio defendatur. Nonnullique quandoque reperiuntur, ita temeraij & audaces, vt alijs etiam temporibus prætextu rixarum, domos Cardinalium hostiliter & cum armis aggredi non vereantur: in eaque moràtes offendere & vulnerare, ex quibus Cardinalatus honori, quibus sacrosancta militans ecclesia tanquam purpureo tota decoratur amictu, non parùm detrahitur, & eorum generatur contemptus, & homicidiorum & aliorum scandalorum occasio exhibetur. Nos igitur huiusmodi temerarios conatus debita volentes animaduersione reprimere, sacro approbante Concilio, fe. re. Honorij tertij & Bonifacij octaui Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, contra aliquem dictæ ecclesiæ Cardin. hostiliter insequentes, & illis præsentia, consilio, aut fauore assistentes, eosve scienter receptantes aut defendétes, & eorum do-

mos

mos & ædes (vt suprà) inuadentes, & eorũ posteros bona, editas cõstitutiones, authoritate Apostolica tenore præsentium innouamus, decernentes eas vbiquè debere perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari. Et nihilominùs constitutiones easdem cum omnibus & singulis in eis contentis censuris & pœnis, ad omnes & singulas, personas cuiuscunque status, conditionis & excellentiæ existentes, qui alicuius dictorum Card. domum tam tempore dicti conclauis, etiam si in Roman. tunc Pontificem sit electus, quàm aliàs quandocunq; & ex quacunque causa armata manu inuadentes, & in ea violenter aut hostiliter aliquid diripientes, aut quenquam ex inibi existentibus vulnerantes, & eorum socios, & qui id fieri mãdauerint, vel factum eius nomine ratum habuerint, ac ipsis inuasoribus consilium in præmissis vel fauorem præstiterint & defenderint, extendimus & ampliamus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationib⁹ Apostolicis, cæterisq; contrarijs quibuscunque. Nulli ergo omninò hominum liceat hãc paginam nostræ innouationis, decreti, extensionis & ampliationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorũ Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Data Romæ in publica sessione, in Lateraneñ. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septimodecimo, Decimoseptimo Kalen. Aprilis, Pontificatus nostri anno quarto.

for. * diripientes.

¶Deinde reuerendus pater dominus* Marinus Patriarcha Aquileieñ. ascendit ambonem, & legit schedulam impositionis decimarum & absolutionis Concilij. Cuius tenor talis est:

* Marius

Leo episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio. Constituti iuxta verbum Prophetæ, meritis licèt imparibus, super gentes & regna, officij nostri debitum decenter exequimur, cùm vniuersi status ecclesiastici ac vniuersalis ecclesiæ, eorumque negociorum reformationem per nos vtiliter factam innouamus, & pro illius inuiolabili obseruatione oportuna remedia adhibere, & ecclesijs Cathedralibus ac etiam metropolitañ. ne diutiùs suis pastoribus careãt, prouidere cogitamus, ac ad illa curis assiduis vigilamus, & operibus intendimus indefessis, per quę Dominicum gregem curæ nostræ commissum, in conspectu diuinæ maiestatis acceptum & obsequentem reddere valeamus. Turcas verò & infideles, alios, tam in Orientalibus q̃ in Meridionalibus partibus consistẽtes, qui veri luminis, veræque salutis iter pertinacissima mentium caligine contemnentes, viuificæ Cruci, in qua Saluator noster mortem vltrò suscipere voluit, vt mortem nostram moriendo destrueret, ac vitã sacratissimæ vitæ suæ ineffabili mysterio repararet, insidiãtes, & hostes Deo odibiles, ac Christianæ religionis psecutores acerrimos sese reddũt, reprimere, ac infestissimi crebrisq; eorũ insultibus, q bus in Christianũ sanguinẽ crudeliter debacchantur, non solùm spiritualibus, verùm etiam temporalibus muniti præsidijs, possimus authore & fauore Domino cõtraire. Sanè cùm Fel. Rec. Iulius Papa secundus prædecessor noster, sacrũ generale Lateraň. Cõcilium, de venerabilium fratrum suorum S.R.E. Cardinalium, de quorũ numero tunc eramus, cõsilio & assensu, laudabiliter, legitimè, & ex rationabilibus causis, spiritusancto cooperante, conuocasset, & in eo quinque sessiones tenuisset, ac sextam sessionem indixisset: nos, quibus etiam in minoribus constitutis infimum cordi desiderium semper fuerat, generale Concilium, vtpotè agri Dominici culturam præcipuam, celebrari videndi dicto Iulio prædecessore humanis rebus exempto, Diuina fauente clementia ad summi Apostolatus apicem assumpti, honesto, vtilique desiderio nostro debitum ex iniuncto nobis curæ pastoralis officio accessisse conspicientes, rem hãc ardentiori voto, & totanimi alacritate suscepimus, ac i dicta sessione illius prorogationem ex tunc expressis & alijs causis nostrum & dictorum fratrum animum mouentibus, de eorundem fratrum consilio & assensu, ad certum tunc expressum tempus per nos factę, approbante eodem sacro Lateraneñ. Concilio, approbauimus, & Concilium ipsum vsque ad perfectionẽ causarum propter quas indictum extiterat, & pręsertim inter Principes & potẽtatus Christianos bellis atrocibus pacatis, hostilibusque armis depositis, vniuersalis & firma pax cõponi valeret, pro qua tanquam pro saluberrimo bono, intactum nihil relinquendo, conatus omnes nostros adhibere intendebamus, prosequi, & fine debito terminare velle, nostrique incommutabilis animi & intentionis fore, & esse declarauimus, vt his, quæ ad Dei laudem ecclesiæque præfate exaltationem, & Christi fidelium concordiam pertinent, absolutis, sancta & pernecessaria expeditio contra Catholicæ fidei hostes fieri, feliciterq; de illis, altissimo fauẽte, triumphari possent: & vt ad tam perutile Concilium accedere debentes, ab accessu huiusmodi nullatenus retrahantur, nullamq; omninò causam prætendere possent, omnibus & singulis ad celebrationem Concilij per Iulium prædecessorem conuocatis, & ad dictum Concilium Lateraň. venientibus, ipsorumque venientium seruitoribus ad Concilium Lateraň. ad vrbem huiusmodi veniẽdi, & in ea liberè cõmorandi saluum conductum, dicto sacro Lateraneñ. approbante Concilio, dedimus

Hier. 1.

dimus & conceſſimus, ac Reges & Principes hortati ſumus, vt pro ſedis Apoſtolicæ reuerentia venientes huiuſmodi nõ moleſtarent, ſed eos liberè venire permitterent: ac ſeptimam ſeſſionẽ indiximus, in qua cùm nihil magis affectaremus, quàm vt cauſæ vtiles & neceſſariæ, propter quas dictum Concilium Lateranñ. indictum fuerat, vt deſiderij noſtri erat, ad finem debitum perducerentur, tres Cardinalium aliorumque prælatorum, qui cauſas huiuſmodi & alias conciliares materias audirẽt & diſcuterent, auditaque & diſcuſſa in eodem Concilio referrent, particulares deputationes fecimus, atque mandauimus: quarũ quidem deputationum vna, pacis vniuerſalis componendæ inter Reges ac Principes Chriſtianos, quæ vna ex principalioribus cõgregationis Concilij præfati cauſa fuerat, & ſchiſmatis extirpationis: Altera, generalis reformationis, etiam curiæ: reliqua verò, diſcuſſionis & abrogationis pragmaticæ ſanctionis, & rerum Orthodoxam fidẽ concernentium, peculiarem curam haberent. Et cùm vnaquæque deputatio, quàm plura vtilia & neceſſaria diligenter examinauerint, & accuratè nobis retulerint, ac per eos diſcuſſa & examinata in alijs quinque ſeſſionibus ſucceſſiuè per nos tentis, ſacro approbante Concilio, per nos fauente Domino abſoluta & terminata fuerint, proculdubiò cognoſcimus, Deum ipſum bonorum datorem pijs noſtris, & non niſi ad commune bonum tendentibus deſiderijs, pro ſua immenſa pietate & miſericordia plurimùm fauiſſe, ac nobis, vt quæ mente noſtra geſſimus, & circa quæ plurimùm laborauimus, videlicet vt Concilium ipſum cauſis, propter quas indictũ fuerat, iuxta votum terminatis, feliciter claudi & abſolui poſſet, conceſſiſſe. Chariſſimus nanque in Chriſto filius noſter Maximilianus in Imperatorem electus, Iulij prædeceſſoris præfati, noſtro verò tempore Cla. Me. Ludouicus Francorum Rex, & cæteri Reges & Principes Chriſtiani ſummo cum omniũ gaudio Lateranñ. Concilio in ſpiritu ſancto legitimè congregato adhæſerunt, ac Piſanum cõciliabulum per quoſdam nullam poteſtatem habentes indictum, & per eundem Iulium prædeceſſorem damnatum, iuxta ipſius Iulij prædeceſſoris ſententiam pro damnato habuerunt, & ſchiſma ex his pullulare cœptum, (quod ſemper dum viguit, quàm plurimas calamitates prælatis alijs Chriſti fidelibus ex diuerſis ſchiſmatũ temporibus & alijs generalibus Concilijs hactenùs celebratis attuliſſe cõſtat) extinctum ac vniuerſalis eccleſiæ pax & vnio ſecuta extitit: necnon tam eccleſiaſticarum quàm ſecularium & aliarum perſonarum mores, quãtùm expedire viſum fuit, reformati: & nonnullæ cauſæ, orthodoxam fidèm concernentes, terminatæ: ac nonnullę alię materię, in dictis tribus deputationibus Cardinalium & prælatorum diligenter examinatæ & diſcuſſæ, in dicto Concilio ſolerti cura expeditæ & terminatæ fuerunt: nobiſque per Cardinales & prælatos deputationum huiuſmodi plurìes relatum fuit, nulla negocia eis diſcutienda, examinandaque remanſiſſe, & à pluribus menſibus citra nulla prorſus de nouo à quoquam ad eos prolata fuiſſe: Epiſcopoſque, in partem ſollicitudinis ad curam gregis Dominici nobiſcũ perferendam vocatos, ac alios prælatos in dicta vrbe præter ſacrorum Conciliorum conſuetudinem, cùm eorũ & eccleſiarum ſuarum incommodo ac damno, diutiùs permanſiſſe. Itaque ex præmiſſis omnibus, quæ per nos & dictas deputationes in ipſo Concilio expediri deſiderabantur ſola Regum & principum pax & animorum concordia reſtare videbatur: pro qua, qualis mens noſtra ſemper fuerit, quantùmve omni ſtudio noſtro circa illã componendam laborauerimus, cunctis literas à nobis emanatas legentibus apertiſſimè conſtare poteſt: nouitque Deus ipſe, qui ſumma eſt omniũ rerum lux & veritas, quot precibus, quámue aſſiduis orationibus ab eo petere & implorare nunquàm deſtiterimus, vt Chriſtianum gregem, cuius cuſtodiam nobis (licèt immeritis) commiſit, mutuo charitatis feruore accenſum, ad firmam ac perpetuam pacem ineundam pro ſua clementia inducere dignaretur. Et nihilominùs tam nuncijs noſtris, quos apud Maximilianum Imperatorem electum ac eoſdem Reges & Principes habemus, quàm literis, eos multis & efficaciſſimis rationibus, præſertim ſi religioni Chriſtianæ & Catholicæ fidei, in graue periculum ac diſcrimen propter tyranni Turcarum potentiam nuper dilatatam & auctam deductæ, vt par eſt, conſulere & prouidere vellent, in Domino, cuius cauſa præcipuè agitur, hortati fuimus, ac ex eorum nunciorum, Regumque & Principum ipſorum literis percepimus, exhortationes noſtras tantæ apud eoſdem Reges & Principes authoritatis & efficaciæ fuiſſe, illorumque corda & animos adeò flexiſſe & cõmouiſſe, vt ferè inter omnes pax tandiu à nobis pro reipublicæ Chriſtianæ vniuerſali bono deſiderata, animo concluſa fuerit, & ſi quid ſupereſt, propediè componendũ (ipſo Deo fauente) ſperetur: quod mente animoque noſtro ſubindè nobis reuoluentibus, exultat cor noſtrum in Domino noſtro Ieſu Chriſto, ipſique ſuper hoc gratias agimus omnium gratiarum largitori, quòd ipſos ad optatam nobis concordiam induxerit: ac per omnes Chriſti fideles ea ſigna lætitiæ, quæ in ſimilibus fieri conſueuerunt, & gratias Deo agendas, ipſumque Deum, vt pax concluſa perduret, rogandum eſſe, cenſemus. Solùm itaque ſupereſt, vt ſancta ac perneceſſaria contra infidelium rabiem, Chriſtianum ſanguinem ſitientium, expeditio capiatur: necnon omnia & ſingula, quæ in vndecim ſeſſionibus partim per nos, partim per Iulium prædeceſſorem

Deputationes quę & quot hui' concilij.

sorem huiusmodi, hactenùs têtis, gesta & facta, potiori pro cautela, approbêtur & innouentur, ac inuiolabiliter obseruari mandentur. Habita igitur super his cum fratribus nostris & alijs prelatis matura deliberatione, sacro approbante Concilio, omnia & singula in dictis vndecim sessionib[9] gesta & facta, ac literas desupèr editas, cũ omnibus in eis cõtentis clausulis, exceptis quibusdam quę certis personis pro vniuersalis ecclesiæ pace & vnione duximus cõcedenda, necnon executorum in illis deputatione apostolica authoritate approbamus & innouamus, illaq; perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari debere decernimus atq; mandamus, & illorum executores ad illa & in eis contêta obseruari faciendum, in Ro. curia gubernatorem almæ vrbis nostræ, & vicarium nostrum pro tempore existêtes, ac camerę Apostolicæ generalem auditorem, qui personas sibi respectiuè subiectas, ad id cogere & coopellere valeât: extra verò eam, omnes & singulos locorum ordinarios deputamus, inhibentes sub excommunicationis latæ sententiæ pœna omnibus & singulis Christi fidelibus, ne in præsenti Concilio gesta & facta sine nostra & dictæ sedis licentia speciali, glossare aut interpretari præsumant. Ac fidei vrgente nos zelo, dictam cõtra infideles expeditionem, per nos & dictum Iulium prædecessorem, dictis causis Cõciliaribus expeditis, totiès in dictis sessionibus propositam & premissam, & cũ Oratoribus Regũ & Principum apud nos existentibus pluries communicatam & discussam, piæ me. Nicolaum Papam V. etiam prædecessorem nostrum, qui post Constantinopolitanæ vrbis calamitosum excidium, ad vindicandas Christi iniurias & infidelium furorẽ reprimendũ, generalem contra eos expeditionem indixit, & quem solerti studio Re. Me. Calixtus tertius, ac Pius secundus Rom. Pontifices etiam prędecessores nostri imitati fuerunt, imitantes, ad triênium proximè futurum cum facultate per nos, vnà cum eisdem fratribus nostris, decimas fructuũ ex ecclesijs & monasterijs, ac alijs beneficijs in vniuerso orbe consistẽtibus, imponendi & exigẽdi ac omnia & singula alia, quæ ad huiusmodi expeditionem necessaria sunt, & q̃ in similibus expeditionibus fieri consueuerunt, faciendi, sacro approbante Concilio, sumendam, faciendam, & prosequendam decernimus. Et vt felicem sortiatur effectum, pias, humiles, ac deuotas ad omnipotentem Deum preces iugiter fundimus, idemq; omnibus vtriusq; sexus Christi fidelibus faciendum mandamus, eosdem Maximilianum in Imperatorem electum, ac Reges, Principes & potentatus Christianos, quorum virtutem Deus excitare eos iubet, hortâtes, ac per viscera misericordię Dei nostri Iesu Christi obsecrantes, perq; tremẽdũ eius iudicium obtestantes, vt ipsi, memores se de ipsa Ecclesia Christi sanguine redempta, & per eos etiã propriæ vitæ non parcendo, tuenda & cõseruanda rationem reddituros esse, omnibus inuicèm posthabitis odijs, mutuisq; dissensionibus ac simultatibus obliuioni perpetuæ demandatis, ad defensionem Christianæ fidei, sicut proprio & necessario eorum incumbit officio, fortiter & potenter exurgant: & in tantæ necessitatis articulo, prout eorum fuerint facultates, prompta auxilia præbere studeant, eosdem nihilominùs paterno affectu monêtes ac requirêtes, vt pro summi Dei & Apostolicę sedis reuerentia, pacem per eos initam saltem dicta expeditione durâte, inuiolabiliter obseruare procurẽt, ne tantum bonum, quod dextera Domini assistente secuturum speramus & optamus, aliqua interueniente discordia & dissensione, valeat impediri. Et ne prælati ac alij ad præsens Concilium, quod ferè quinquennium durauit, laboribus & expensis vlteriùs fatigentur, & vt eorũ ecclesias visitare & consolari possint, ac alijs certis rationabilibus & iustis causis præsens Concilium absoluimus, & cũ benedictione Domini dimittimus, omnibusq; & singulis in eo existentibus ad propria remeandi, sacro eodẽ approbante Concilio, licentiam concedimus. ¶Et vt ad propria, aliquibus spiritualibus muneribus refecti, cumulatiori gaudio remeare possint, illis eorumq́ue familiaribus plenariam omnium peccatorum suorum remissionem & indulgentiam semel in vita, & in mortis articulo elargimur.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innouationis, cõstitutionis, mandati, deputationis, inhibitionis, decreti, monitionis, requisitionis, absolutionis, dimissionis, cõcessionis, & largitionis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autẽ hoc attêtare, præsumpserit, indignationem omnipotêtis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ in publica sessione, in Laterañ. sacrosancta basilica solẽniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septimo decimo, decimoseptimo Kalendas Aprilis, Pôtificatus nostri anno quinto.

Qua perlecta, petijt, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et omnibus placuerũt, exceptis infrascriptis, qui dederunt vota, prout infrà.

Adriensi placent omnia, excepto, q̃ in confirmatione gestorum per Concilium, placeret sibi, quòd ad illa verba, omnia negocia: addantur ista verba, ex propositis: ita quòd sensus sit, quòd omnia negocia ex propositis fuerunt expedita.

Traneosi non placuit clausura Concilij.

Dyrrhachieñ. quo ad decimas placet, quãdo erit incepta expeditio contra Turcas.

Salamantino placet quo ad decimas, quando erit

erit incepta expeditio: ſed quo ad diſſolutionem Concilij, non placuit.

Teruiſieñ.placet, qoòd cõfirmentur ea, quæ ſibi placuerunt in alijs: & qoo ad decimas, quando erit incepta expeditio.

Graſſeñ.Chieñ.Montis viridis, Mootis Marani placent, quo ad decimas, quádo erit iocepta expeditio.

Imolenſi nõ placuit de decimis ſimpliciter. Ceruieñ.*Licieñ. Ferentiñ.Peruſiñ.Sorano, Maceratẽ.& Nubieñ. placent, quo ad decimas, prout Dyrrhachieñ.& alijs, quádo erit incepta expeditio.

*Vrgellẽ Algareñ.placet, quo ad decimas ꝙ obſeruet cõſuetudo antiqua, qñ fuit facta expeditio.

for.*non placet Generali prædicatorũ* placet diſſolutio Cõcilij, in reliqois dixit ſe paratum obedire.

Et ſic collectis votis per ſcrutatores, & facta relatione Sanctiſſimo D. N. venerabilis vir dominus Marius de Peruſchis, Procurator ſacri Concilij, petijt inſtrumentum & inſtrumenta omoium geſtorum.

Demum reuerendiſſimos in Chriſto pater & dominus, dominus Alexãder ſaocti Eoſtachij.S.R.E. diacooos Cardinalis, alta & intelligibili voce cãtauit: Domini, ite io pace & caotores capellæ domini noſtri, io eodem tono reſpooderunt, Deo gratias. Et conſequenter inceperunt canticum, Te Deum laudamus. Qoo fioito, ſãctiſſimus dominus noſter eqoitauit, comitantibus reuerendiſſimis dominis Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiſcopis & Epiſcopis, & quàm ploribus alijs illuſt.dominis, & redijt ad palatium Apoſtolicum.

Maximi Coruini epiſcopi Iſernienſis, oratio in duodecima ſeſſione ſacroſancti Lateraneñ.Concilij dicta 17.Kalendas Aprilis, anno Dñi 1517.

SEDDENTE LEONE X. PONT. MAX. ANNO V.

CVm ab ioeunte ætate, ſanctiſſime pater, ſacri Principes atq; Põtifices, ſtatuiſſem eos, q ob rẽ Apoſtolicam laborem ocio, communeio vtilitatem priuatę gratię pręclarã mortem caducæ vitæ, nõ anteferrent, malè de fide Catholica ſentire, & ab hinc fermè triginta anois io omni meæ vitæ ratione, ꝓ hoius Imperij fide, dignitate & authoritate, omne meum tempus, ſtudium, laborem, atq; ioduſtriam, etiã aduerſus hoſtes & inimicos, caſtè & iotegrè impendiſſem: oihilo ſeciùs, ex quo huius ſanctæ ſedis beoeficio in hoc ſacrum collegium Pootificum cooptatus ſum, non obſcura res eſt, quot labores, pericula, diſcrimina, iacturas, carceres, calamitates, domi foriſque, difficilimis huius ſacri Imperij temporibus, eius iuſſu ſubierim. Ex quibos, optimo cuiq; ſatis datur cernere, quanto cum mei capitis periculo, hanc ſanctam ſedem iuuauerim, quaota cum innocẽtia inſimulantium inuidiam & ementientium calumniam peruicerim, & quanto meo cũ labore viuat mecum ſimul exemplum tum priuatæ, tum publicæ fidei. Nunc quoniam hãc prouinciã in hoc ſacroſaocto Laterañ. Concilio mihi decreuiſtis, facilè intellexi, oeque meorum laborum memoriã apud vos abolẽdam eſſe, oeque veſtram erga me gratiam. Quare vt meo priſtino more, & veſtro obtẽperare iudicio, & huic quoq; prouinciæ fructum afferre videar, ab ipſa Laodiceñ. Concilij ſententia, q̃ Pontificem qoenq; in omni Coocilio de omoi re atq. vtilitate totius Catholicæ eccleſię dicere voluit oportere, breui & compeodioſa dicendi ratione non diſcedam. Itaq; cùm in eo genere omnes ingenij vires aut periclitandæ, aut tanq̃ chordæ iotendendæ ſiot, & veſtræ aures ita caſtæ & religioſæ haberentur, vt ſi quis ſe illis accõmodare velit, nõ ſolùm eleganter, verũ etiam Atticè dicat oportet, omnem meæ orationis aditum, (ſicuti in ſacris fieri conſueuit) diuino numini conſecrare ioſtitui. Quapropter te Deum ſolum Regem, te ſolum Dominum, qui in vna ſubſtantia trium perſonarum, per ſimplicem, ſummam, fontalem & perfectam vnitatem, voos ſupra omne Concilium, & io omni Coocilio, iam præſens, q̃ verus exiſtis, quem propter beneficia Chriſtianæ reipublicæ, optimũ: propter vim atq; potentiam, maximum nominamus, & qui meæ fidei laborumq; meorum teſtis, ingenij atque concilij adiutor, & orationis ac ditioois author ſampee exiſtis, precor & quæſo, vt ex tui diuini eloquij fonte, hodiernæ die mihi caſta & religioſa contingat oratio. Verũ (qood vitio dari ſolet) ne meæ orationis membra, ab ipſo deprecationis capite abhorrere videãtur, dicam breuiter, quàm res tanta dici poteſt, primò de origine & maieſtate Concilij, * dicam de myſterio & beneficio, poſtremò dicam de doctrina atque virtute. In quibus oſtendam potiſſimùm, quantùm Pontifices & ſacerdotes eccleſiæ, & quãtùm Pontificibus & ſacerdotibus debeat Chriſtiana reſpublica. for.*deindè

Cõcilij originem (ſicuti ego accepi) à Deo Opt.Max. initium & formam ſumpſiſſe, ſatis conſtat. Nam cùm in principio cælum & terrã creaſſet, cęlum ipſum in tres Principatus (quos Hierarchias vocant) ioſtituit, ac quemlibet Priocipatum in totidem Angelorum choros diſtinxit. 3.Hierarchiæ Angelorum. Quos cùm ipſe Princeps & parens Deus, vnitas prima, lux pura, diuina & infinita creaſſet, eos deiformes ſpiritus, mentes intellectus & intelligeotiæ capaces, & quaſi oculos eſſe voloit, qui ad Deum ipſum cõuerſi, & ab eo diuioitùs exciti, lucem, eſſentiam, vitam, & omnem perfectionem acciperent, & rurſus ita diuioi & ſancti ignis imaginem præ ſe ferreot, vt primus rincipatus (qui i n cœlo empyreo ſub Trinitatis ſede exiſtit) ſola luce diuinę vnitatis, oullis interiectis ſpiritibus, ſecũdus in

cryſtallino

cryſtallino eodē fulgure, per primum tranſ-
miſſo, extimus verò in ſapphireo urbe, quē
firmamentū vocant, radijs diuinæ maieſta-
ris, ex transfuſione ſecundi, qui ſecundna
*laco ſupremi lumine cōſperſus inluſtraretur,
&inluſtraret: purgaretur, & purgaret: p-
ficeretur, & perficeret. Hic eſt fons diuinæ
lucis, hæc urigo atq; maieſtas cōcilij. Cuius
quidē cōcilij cùm ſedem tum regnum Lu-
cifer (qui vt alij, primæ: vt alij, ſecundæ Hie-
rarchiæ Principatum gerebat) ilicèt adfecta-
ret, cælum Trinitatis ſuperbia inuadere vo-
luit. Vndè ingenti cum exercitu, qui fuit ex
Luc. 10. c omni churu Angelorū, ſubitò tanq̄ fulgur in
terram excuſſus, in monſtrum deformatus,
& in barathrū detruſus fuit. Cuius uccaſu,
diuini concilij regnum inluſtratum, purga-
tum, & perfectum eſt. Sed neque ab re dictū
fuiſſe velim, Luciferum, fulguris in murem,
cecidiſſe. Nam quid aliud ſuperbia eſt, niſi
fulgur, cuius furor quanto magìs ardere vi-
detur incurſu, tantu magìs ſubitu occaſu ex-
tinguitur? Diuino igitur cōcilio io hunc mu
dum illuſtrato, ſtatuit Deus, magnu quoque
myſteriu & beneficiu terrā (hoc eſt, huma-
nū genus, quod terra dicitur) illuſtrate, quæ
primùm venenu cadentium ſpirituum, mux
primi parentis nuxa (quandò ſi Angelus non
cecidiſſet, homo noo peccaſſet) corrupta fue-
rat. Verùm cum omnis cœlorum virtus, ve-
hiculu lucis ad terram transferatur, Aogelo-
rum miniſteriu (qui in extimu ſunt, orbe, &
quibus ſacra myſteria, cęremonię, regna, vr-
bes, murtales curæ ſunt) factum eſt, vt diuini
concilij myſterium & beneficium in terram
tranſueherētur, quibus poſſent animæ cor-
poribus clauſæ, diuini ſpiritus lumioe, vi &
gratia per immurtalis virtutis participatio-
nem (quam cum angelis habere videntur) in
cęlum trahi, quando, qui trahuntur ſpiritu,
ij filij Dei, ſunt, nun autem Luciferi exem-
plo, qui non extolli, ſicuti cęteri Angelurum
chori, qui radijs diuinæ gratiæ illuſtrantur,
ſed aſſcēdere voluit. Demens, & ipſa quoque
ſuperbia demētior, cui tam p̄clarum munus
à Deo collatum fuiſſet, ſi in fide permanſiſ-
ſet. Igitur Deus viuu oraculo elegit ſibi Pon-
tifices & ſacerdotes, Moſen & Aarō, qui in-
ter deſerta loca montis Oreb, gregem paſce-
bant, quorum monuis, ſignis & legibus ab
Ægyptiurū tyrannide liberati ſunt populi,
prumiſſam in terram ducti, cæleſti rore nu-
triti, ſubmerſi tyranni, debellati boſtes, de-
iecta idolurum ſimulacra, deuorati ab ipſis
terrę faucibus ſchiſmatis authures, formati
mortalium mutes, auctus Puntificum & ſa-
cerdutū numerus, conſtituti duces, principa-
tus, conuentus, cullegia, urdines, inſtituta ſa-
cra altaria, ſacrificia, deniq; præpotenti Deo
tabernaculum (quod eſſet vnum in populo,
& vnum in quulibet murtaliū) conditum eſt.
Sed ne ſingulis in figuris meæ narrationis
immorari videat, tacebo ipſius montis loca
circumadiacentia, ſiccitatem umoiū doctri-
narum (in quibus greges dn̄i fruſtrà paſce-
bantur) ſignificare: Tacebo Moſen & Aarun
à Deo Opt. Max. Pontificalis & ſacerdutalis
urdinis ſumpſiſſe uriginē, cuius ordinis do-
ctrina & beneficio, ſpiritu ſancto authure, à
ſeruitute vitiurum liberati pupuli, & viam
rectam ingreſſi, ad promiſſum ſalutis regnū
perducerentur. Tacebo etiam ſublata idulo-
rum ſimulacra, diuerſurum tyrannorū pra-
uos animos, malis artibus imbutos, & varia-
rū diſciplinarū prodigia, & vanitates oſten-
dere, quæ cùm mortalium vitiam & ingenia
captiuare aſſueſcerent, Euangelicę veritatis
eloqui abolerentur. Aggrediar tamen, non
tranſuerſus locis aut tranſlationibus, vt ple-
riq; faciunt hallucinatores, ſed veris ſenten-
tijs, ab ipſu Muſis & Eſdræ ſecretioris do-
ctrinæ ſenſu deprumptis tabernaculi diui-
num & neceſſarium upus. Cuius quidem ſi
quæris ædificium, totū ſpiritus, totū Eccle-
ſia, totū cœlum & Chriſtus eſt. Nam primò, Taberna-
quid ſibi vulunt loca illa in eu ſancta, niſi vt culi vete-
pacem & ſanctitatē ſequamur, ſi Deū ipſum ris myſti-
videre, ſi placidum & fauturem habere vo- ca inter-
lumus? Quid columnæ argenteæ, niſi Pon- pretatio.
tifices & ſacerdotes, qui patientia, fide, iuſti-
tia, pietate, continentia, doctrina & mentis
candore, ſtabiles, firmi, nitidi, & præfulgen-
tes ſint, vt ipſi quoque Dei tabernaculū fieri
poſſint, quo ſancto impleri ſpiritu, diuino
frui eluquio, & alius docere queant, ſi Pun-
tifices, ſi ſacerdotes eſſe volunt? alioqui oun
columnæ, ſed vmbræ nō argenteæ, ſed plum
beæ erunt & obtuſę. Quid candelabrum ſe-
ptem luminibus diſtinctum, niſi ſeptifarium
ſanctiſpiritus lumen? Cuius fulgore Ponti-
ficum & ſacerdutum lumina ita noctes &
dies accenderentur, vt ſemper vigilare, ſem-
per inſidias ſatanæ intueri poſſint. Quurum
lumbi caſtitate p̄cincti ſpe firmi, bonis exē-
plis robuſti, manus charitatis & fidei lucer-
ois accenſas prętenderent. Quid alia? Ipſa
enim menſa Chriſtus eſt, in qua duodecim
panes * propiciatiunis, duodecim ſunt Apo- for.* ppo
ſtoli, qui Ieſu Chriſti virtute atque doctrina ſitionis.
imbuti, panem quotidianum Angelurū, pa-
nem ſalutis noſtræ, panem euchariſtiæ quo
veſcimur, panem deniq; euangelicę doctri-
næ & admirabilis, ac diuini verbi quod au-
diuimus, obtulerūt. Thuribulum, ſanctorū
urationes & murtaliū ſupplicationes, quę p
ura ſanctorum aſſcendunt ad Deum. Quid
illa duo altaria? vnum incenſi, hoc eſt, odor
charitatis & fidei, qui Angelurū miniſteriu
fertur ante tribunal, & ante ipſum ſancti &
puri agni altare diuinum? alterum victima-
rum, in quu continentiæ cultru ſuperbiam
quaſi taurū, arietem quaſi iracundiam, hir-
cum ipſam luxuriam, hœdum vitiorum fœ-
ditatem, & vitulum quaſi ſaginam omnium
vuluptatū cupiditatumque immolare debe-
mus? Arca teſtamenti, in qua ſecundæ legis
tabulę,

tabulæ,hoc eſt,nouum inſtrumentum Euangelicę veritaris,& Ieſu Chriſti myſteria(quæ in arca eccleſiæ, in arca animotum noſtrorũ perpetuò erant permanſura) portendiſſe videtur. Virga Aaron, virga recti, virga regni, virga Pontificum & ſacerdotum, quæ ſancta eſt inſtitutio ſumma dignitas, & iuſta ac ſuprema iuriſdictio, & quæ non vittorum vi, non terreo putris dominatus humore, ſed ſucco ingenito virtutis & dignitatis victitat ſucco, & vigore floreſcit diuinius. Vrna Mannæ auro interclusæ, ſubtilis diuini verbi intellectus, & dulcis ſancti eloquij cibus, qui non aurario in plumbo obliquæ & obtortæ diſſimulationis, ſed ipſo puro in auro fidei ſeruatus, Pōtificum & ſacerdotum miniſterio, peregrinantibus in hoc vitæ curriculo ſenſim exhibetur. Ipſas etiam gemmas, coccum,byſſum, purpuram, hyacinthum, quorum ornatu, ſæpè Angeli coruſcare videntur: nitorem,mũditiam, ſcientiam, charitatem, iuſtitiã, ſpem, fidem, & cæteras virtutes, quas tametſi totius eccleſiæ, tñ Pontificum & ſacerdotum ornatus & indumenta eſſe ſatis conſtat. Vna & altera Cherub, quæ ſupra arcam explicatis alis ſunt poſitæ, ſciẽtiæ, intelligentiæ & ſapientiæ fulgores, ab illa pura,diuina, & infinita luce per tranſennam eccleſiæ,in animos Pontificum & ſacerdotum tranſmiſſos, accendunt. At verò ſancta ſanctorum quæ ſemel duntaxar intrare
[for. * ostẽdant,] fas eſt,cœlum ipſum * oſtendere,vbi in latiſſima & luciſſima regia,quã vigor humanæ mentis penetrare nequit, perpetua in maieſtate atque vnitate cũ patre & ſpiritu ſancto, Ieſus Chriſtus ſuper Seraphim charitatis igne incendit, ſuper Cherubim intelligentię ſplendore fulget, ſuper verò thronum ſedet iudex ſeculorũ. Infelix Iudæa, quæ cùm per tot anno ſediſſet ſuper cathedram Moſis, & ſpiritusſancti ſacrarium ſępè extitiſſet, nõ in Abraham,non in Iſaac,non in Iacob, non in Moſe tabernaculum intellexit: qui cùm per ſanctitatem Deum excoluiſſent, non ex caducis arborum frondibus, ſicuti ſuperſtitioſa & cæca Iudæorũ turba quotannis facere conſueuit, ſed ex virentibus virtutum omnium ramis ita animos formauerunt, vt ſinguli, Dei tabernaculum & ſpiritusſancti ſacrarium fierent. Infelix Græcia,quæ olim humanarum rerum arbitra, atq; omniũ doctrinarum inuẽtrix, & orbis terræ flos ſemper extitit, vſqueadeò ab hinc cẽtum annis pertinaciter illam caſtam & ſanctã Hilarij, Athanaſij, Chryſoſtomi, Cyrilli, Pamphili, Hierothei,Epiphanij, Baſilij, Gregorij, & aliorum ſanctorum patrum doctrinam deſeruit, vt ea deſerta collapſa ſit religio: qua collabente, ita corruit Imperium, vt hodiè non ſolũ ab illo ſancto tabernaculo abhorrere, verùm etiã fidei & doctrinæ ignara videatur. Infeliciáne dicam, an ingrata Chriſtianæ reipublicæ regna atque imperia, quæ nequiſſimorũ ſpirituũ fallacijs, & ſuperbo tyrãnorum dñatu cùm diu captiuata eſſent, ac Ieſu Chriſti myſterio,& Apoſtolorũ,Pontificũ & ſacerdotũ beneficio in tabernaculũ recepta fuiſſent, tãta diſcordiæ, cupiditatis, & luxus infelicitate,tãta bonorum ingratitudine tenentur,vt iure, multò infeliciſſima & ĩgratiſſima dici poſſint? Quid enim ĩ humana natura infelicius, qui miſerius eſſe poteſt illo,quem nimia inſperatæ fortunæ aura euexit, quem nimia diuitiarũ affluentia impleuit,necdum expleuit, & quem omnia felicitatis opinio corripuit? Quid etiam ingratius, quid deteſtabilius, q̃ nulla beneficiorũ memoria, ſicuti noſtra tempeſtate omnibus datur cernere, nullis laborũ & virtutum meritis tangi, aut nulla eos gratia proſequi, qui vt grati viderẽtur, ſub ipſo laborũ faſce defeſſi, ſpoliati, vexati, euerſi,afflicti, & necati ſunt, quorum merita non ſolùm perpetuæ obliuioni tradita,verùm etiã qui viuunt, ab omni honoris aditu aut excluduntur,aut vexantur aſſiduè? Rurſus verò, quid infelicius & ingratius ſimul eſſe videtur, q̃ nullo virtutis p̃mio (in quo humana felicitas collocata eſt) adduci, nullo Iudæorum aut Græcorum exemplo vitam in melius inſtituere, ſuper modũ voluptatum ſedere, animi vigorem pro fide Catholica non accendere, finitimis & ſocijs arma inferre, Orientis Imperium(quod totiès declamatum, acclamatum, & conclamatum eſt) nõ vindicare, tot populorum ſeruitutẽ nõ reſpicere,corruenti tabernaculo eccleſiæ non occurrere, infelicitatis & ingratitudinis pœnam non expaueſcere, deniq; nulla iuſtitia, nulla pietate,nullo Dei metu p̃moueri? Atrox eſt enim, ferum & inhumanum, ita ſuis cupiditatibus incubare, ita ſibi indulgere, ita ſui obliuiſci, ita fortunam non metiri ſuam, vt aliorũ calamitates,labores,iacturas, merita, virtutes, benefacta, aut neglexiſſe, aut toto pectore non excepiſſe videatur. Sed ô ferrea,dedita, & dura tempora, ô cupiditatum cæcã & diuturnam curam, ô miſeram beneficiorum obliuionem,& ô tenacem, noxiam, atq; ſuperbam ingratitudinis naturam, infinitamq́ue duritiem, q́ quanto magìs tuarum cupiditatum venenis indulges, tanto magìs mortalium odia acuis, vitæ labores exaggeras, animi anxitudinem accumulas, pietatis lumen extinguis,atq; vltoris Dei iram, furoremq́ue tibi aſſiduè prouocas. Nunc verò de doctrina atq; virtute, quarum tametſi magnus eſt campus, tamen oĩa in breuiſſimam arcam à me deducenda erunt. Omnis enim quæ à Magis,Chaldæis,Gymnoſophiſtis, Bragmanis, Dryidis, Vatibus, Pythagoricis, & cæteris Philoſophis effluxit ſapientia, tam vana & incerta, q̃ inanis & ſuperſtitioſa ſemp viſa eſt, & ſicuti in prouerbio, ingenita leuitas & erudita vanitas. Docuit diuino eloquio Moſes Dei diſcipulus, cùm primas ve-

teris

teris disciplinæ tabulas confregisset, secun-
das verò digito Dei viui (hoc est, virtute ver-
bi humanati) inscriptas, in quibus Euange-
licæ veritatis mysteria continebantur, in ar-
ca testamenti, quod Christi morte sancitum
est, seruandas duxisset. Docuit Salomon rex,
cùm opulentissimum Dei templum, ad illius
sanctissimi tabernaculi exemplum, pro abro-
gatione veteris ritus & disciplinæ, ac rece-
ptione nouæ & Euangelicæ doctrinæ, à fun-
damentis ædificasset, cuius velũ, in quo san-
cta sanctorum erant, & tanquàm cœlum ab
Mat. 27. alijs partibus discludebantur, in morte Chri
sti scissum est, vt diuina mysteria humano
generi manifesta fierent, & vt per altioris
Euangelij sacramentum atq; eius virtutem,
tum primùm mortalibus viam, ad illam ve-
ram sapientiam & cœleste Regnum, patefa-
Heb. 9. c d ctam esse ostenderet. Postremò docuit Chri-
stus, solus magister & Pontifex futurorũ bo-
norum, cùm templum & tabernaculum non
manu factum, sed maius & perfectius, hoc
est, ipsum cœlum, præ se ferret, cuius semel
non per sanguinem hircorum aut vitulorũ,
sed per proprium cruorem primus introiuit
sancta sanctorum, admirabilem, perfectam,
sanctam atq; diuinam sapientiam & doctri-
nam, vita, virtute & eloquio docuit & osten-
dit, suos Pontifices & sacerdotes in terris cõ-
stituit, diuino igne afflauit, legatos Spiritus-
sancti elegit, columnas ecclesiæ effecit, eccle-
siam eorum humeris imposuit, & pręcones
diuini eloquij esse voluit: atq; sicuti ipse mis-
sus à patre sub legibus fuerat, identidem eos
Luc. 10. a in vniuersum terrarum orbem, tanquàm
agnos inter lupos misit, non vt vanam & va-
cuam Barbarorum, Gręcorum, Latinorúmve
sapientiam docerent, sed vt omni creaturæ
Marc. 16. d Euangelium, Euangelium dico, Euange-
lium prædicarent.

Est igitur Euangelii instrumentum, sola intelligentia, sola disciplina, & sola, vera, casta & sancta sapientia: cuius non mortalis, sed ipse Deus Opt. Max. author, effector, & illustrator existit: ex quo quidẽ Euangelio, omnium doctrinarum, virtutum & rerum diuinarum atq; admirabilium, tanquàm ex Oceano, cùm venæ tum fontes effluxerunt. Quorum sanctos latices, cùm Pontifices & sacerdotes ebibissent, dæmonia & demoniorum ministros (qui per tyrannidem Catholicæ fidei cultoribus aqua & igni interdixerant) eiecerunt: serpẽtes, vitia, schismata, hęreses & hæretistas, atq; eorũ prodigia (quorum venenum terram omnem subuerterat) sustulerunt: Linguis loquuti sunt nouis, cùm Sanctispiritus eloquio pleni, mortales ad pœnitentiam permouerent, ac diuinæ sapientiæ arcana, tot editis voluminibus, nobis aperirent: Mortiferum poculum impunè biberunt, cùm nullis illecebris, nullis cupiditatibus tacti, per medios venenorũ potus, ignes, gladios, aculeos, interitus & mortes, vitam & immortalitatem inuenirent. Denique super ægros manus imposuerunt, cùm ecclesiam, fidem, atq; religionem, ægras, exanimes, & iã collabentes, ad sanitatem, vitam, & in suam sedem restituerent, corporum ægritudines curarent, sordes animorum delerent, ac solo sancto & ineffabili Iesu Christi nomine omnes ad salutem reducerent. Quorum illustres animæ, rebus sanctè & feliciter gestis, ea via, qua Iesus Christus victor & triumphator ad patrem ascendit, semel duntaxat sancta sanctorum ingressę, diuinum templum & tabernaculum tot varijs stellis, tot innumerabilibus luminibus, tot claris sideribus ita ornârunt, vt eorùm fulgoribus assiduè sacrosancta illustretur, purgetur, & perficiatur ecclesia. Quapropter te in primis sanctissimũ patrem, qui Pontificum & sacerdotum omnium Pontifex optimus maximus existis, deinde vos sacros Principes, qui tanquàm viuę leges in senam assiduè consistitis, maximè & quàm maximè decet, cùm pro diuini Concilij Maiestate, tum pro sacrosanctæ ecclesiæ dignitate, quiete & authoritate hunc ordinẽ sacrorum Pontificum & sacerdotum, quos Deus elegit, Iesus Christus instituit, Spiritussanctus firmauit, ac vestra membra, vestros Angelos, quos ad manum haberetis, & quos in vniuersum mitteretis, esse voluit: in sacrosancta Catholica & Apostolica Ecclesia, cuius onus (vt hoc sanctum Imperium latè propagarent) suppositis humeris per tot annos sustinuerunt, labores obiêrunt, insectationes, iniurias, pericula, cruces & cruciatus subiêrunt, ob tot meritorum magnitudinem, ac eorum ipsorum pręcipuam dignitatem, fidem, virtutem, doctrinam, constantiã, patientiam atq; vigiliam, quibus maximè addicti sunt, in ea, quam diuini verbi eloquio à Deo acceperunt, gratia, potestate, & libertate seruare, colere, ornare, honestare: vt & sua sibi reddatur ecclesia, & vt ecclesiæ dignitas, dignitati authoritas, authoritati Christiana Respublica, Christianæ verò reipublicæ, pax, iustitia, pietas, & ipsa Iesu Christi sacra & sancta institutio restituatur.

Dixi.

F I N I S.

¶ Explicit Lateranen. Concilium, extractum à proprio originali, Romæ per Iacobum Mazochium Romanæ Academiæ Bibliopolam, de mandato sanctissimi Domini nostri, Domini Leonis Papæ 10.
Pontificatus sui anno octauo,
25. Mensis Octobris,
1520.

BVLLA APOSTOLICA
LEONIS PAPÆ X.
Contra errores Martini Luteri & ſequacium.

LEo Epiſcopus ſeruus ſeruo-
rum Dei, ad perpetuam rei
Pſal. 73.d memoriam. Exurge Domi-
ne & iudica cauſam tuam,
memor eſto improperiorũ
tuorum, eorum quæ ab in-
ſipientibus fiunt tota die: inclina aurem tuá
ad preces noſtras, quoniam ſurrexerunt vul-
pes quærentes demoliri vineam, cuius tu
Ioan. 51. torcular calcâſti ſolus, & aſſcenſurus ad pa-
trem, eius curam, regimen, & adminiſtratio-
nem Petro tanquàm capiti, & tuo vicario,
eiusq́; ſucceſſoribus inſtar triomphantis ec-
cleſiæ commiſiſti. Exterminare nititur eam
aper de ſylua, & ſingularis ferus depaſcitur
eam. Exurge Petre, & pro paſtorali cura prę-
fata tibi (vt præfertur) dioinitùs demandata,
intende in cauſam S.R.Eccleſiæ, matris om-
a.Pet.2.a niom eccleſiarum, ac fidei magiſtræ: quam
tu, iubente Deo, tuo ſanguine conſecrâſti: cõ-
tra quam, ſicut tu pręmonere dignatus es, in-
ſurgunt magiſtri mendaces, introducentes
ſectas perditionis, ſibi celerem interitum ſu-
perducentes: quorum lingua ignis eſt, in-
quietum malũ, plena veneno mortifero: qui
Iaco.3.b zelum amarum habentes & contentiones in
cordibus ſuis, gloriãtur & mendaces ſunt ad-
uerſus veritatem. Exurge tu quoque quæſu-
mus Paole, qui eam tua doctrina ac pari mar-
tyrio illuminâſti atq; illuſtrâſti. Iam enim ſur
git nouus Porphyrius, quia ſicut ille olim
ſanctos Apoſtolos iniuſtè momordit, ita hic
ſanctos pontifices prædeceſſores noſtros cõ-
tra tuam doctrinam eos oon obſecrãdo, ſed
increpando, mordere, lacerare, ac vbi cauſæ
ſuæ diffidit, ad conuicia accedere oon vere-
tur, more hæreticorum, quorum (vt inqoit
Hieronymus) vltimum præſidiũ eſt, vt cùm
conſpiciant cauſas ſuas damnatum iri, inci-
piaot virus ſerpentis lingua diffundere: &
cùm ſe victos conſpiciant, ad contumelias
1.Cor.11.d proſilire. Nam licèt hæreſes eſſe, ad exercita-
tionem fidelium, tu dixeris oportere, eas ta-
men, ne incrementum accipiant, néve vulpe-
culæ coaleſcant, in ipſo ortu, te intercedente
& adiouãte, extingui neceſſe eſt. Exurgat de-
nique omnis ſanctorum ac reliqua vniuer-
ſalis eccleſia, cuius vera ſacrarum literarum
interpretatione poſthabita, quidam, quorũ
mentem pater mendacij excæcauit, ex veteri
hæreticorum inſtituto, apud ſemetipſos ſa-
pientes, ſcripturas eaſdem aliter quàm Spi-
ritusſanctus flagitet, proprio duntaxat ſen-
ſu, ambitionis, auræque popularis cauſa, te-
ſte Apoſtolo, interpretantur, immò verò tor- 2.Tim.4.
quent & adulterant: ita vt iuxta Hierony- a
mum, iam non ſit Euangelium Chriſti, ſed
hominis, aut quod peius eſt, diaboli.
Exurgat, inquam, præfata Eccleſia ſancta
Dei, & vnà cum beatiſſimis Apoſtolis præ-
fatis, apud Deum omnipotentem interce-
dat, vt purgatis ouium ſuarum erroribus,
eliminatisque à fidelium finibus hæreſibus
vniuerſis, Eccleſiæ ſuæ ſanctæ pacem & vni-
tatem conſeruare dignetur. Dudùm ſiqui-
dem, quod præ animi anguſtia & mœrore
exprimere vix poſſumus, fide dignorum re-
latu ac fama publica referente, ad noſtrum
peruenit auditum: immò verò, proh dolor,
oculis noſtris vidimus ac legimus multos
& varios errores, quoſdam videlicet iam
per concilia ac prædeceſſorum oostrorum
conſtitutiones damnatos, hæreſuo etiam
Græcorum & Bohemicam expreſsè conti-
nentes: alios verò reſpectiuè vel hæreticos,
vel falſos, vel ſcandaloſos, vel piarum au-
rium offenſiuos, vel ſimplicium mentium
ſeductiuos, à falſis fidei cultoribus, qui
per ſuperbam curioſitatem mundi gloriam
cupientes, contra Apoſtoli doctrinam plus
ſapere volunt, quàm oporteat: quorum
garrulitas (vt inquit Hieronymus) ſine
ſcripturarum authoritate non haberet fi-
dem, niſi viderentur peruerſam doctrinam
etiam diuinis teſtimonijs, malè tamen in-
terpretatis, roborare. A quorum oculis
Dei timor receſſit, humani generis hoſte
ſuggerente, nouiter ſuſcitatos, & nuper
apud quoſdam leuiores in inclyta natione
Germanica ſeminatos. Quod eo magis
dolemus ibi eueniſſe, quod eandem natio-
nem & nos, & prædeceſſores noſtri, in vi-
ſceribus ſemper geſſerimus charitatis. Nam
poſt tranſlatum ex Græcis à Romana Eccle-
ſia in eoſdem Germanos imperium, iidem
prædeceſſores noſtri & nos, eioſdem Eccle-
ſiæ aduocatos, defenſoresq́; ex eis ſemper
accepimus, quos quidem Germanos, catho-
licæ veritatis verè germanos, conſtat hære-
ſum acerrimos oppugnatores ſemper fuiſ-
ſe, cuius rei teſtes ſunt laudabiles illæ con-
ſtitutiones Germanorum Imperatorum pro
libertate Eccleſiæ, proq́ue expellendis exter-
minandisq́; ex omni Germania hæreticis,
ſub grauiſſimis pœnis etiã amiſſionis terra-
rũ & dñiorum, contra receptatores vel non
expellen-

expellẽtes olim editę, & à noſtris prædeceſſoribus cõfirmatę: q̃ ſi hodiè ſeruarentur, & nos & ipſi vtiq; hac moleſtia careremus. Teſtis eſt in Concilio Conſtantieñ. Huſſitarum ac Vuicleffiſtarum, necnon Hieronymi Prageñ. damnata ac punita perfidia. Teſtis eſt totiès contra Bohemos Germanorũ ſanguis effuſus. Teſtis denique eſt prædictorum errorum ſeu multorum ex eis per Colonieñ. & Louanieñ. vniuerſitates, vtpotè agri Dñici pijſſimas religioſiſſimasq; cultrices, nõ minùs docta quam vera ac ſancta cõfutatio, reprobatio, & dãnatio. Multa quoque alia allegare poſſemus, quæ, ne hiſtoriã texere videamur, prætermittendà cenſuimus. Pro paſtoralis igitur officij diuina gratia nobis iniũctã cura, quam gerimus, prędictorũ errorum virus peſtiferũ vlterius tolerare ſeu diſſimulare, ſine Chriſtianę religionis nota atq; orthodoxæ fidei iniuria, nullo modo poſſumus. Eorum autem errorum aliquos pręſentibus duximus inſerendos, quorum tenor ſequitur & eſt talis:

Primę Luteri hęreſes. ¶ Hæretica ſententia eſt, ſed vſitata, Sacramenta nouæ legis iuſtificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

In puero poſt baptiſmum negare remanens peccatum, eſt Paulum & Chriſtum ſimul conculcare.

Fomes peccati, etiam ſi nullũ adſit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingreſſu cœli.

Imperfecta charitas morituri, fert ſecum neceſſariò magnum timorem, qui ſe ſolo ſatis eſt facere pœnam Purgatorij, & impedit introitum regni.

Tres eſſe partes pœnitentiæ, contritionẽ, confeſſionem & ſatisfactionem, nõ eſt fundatũ in ſacra ſcriptura, nec in antiquis ſanctis Chriſtianis doctoribus.

Contritio quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, fęditatẽ, amiſſionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquiſitionem, hæc contritio facit hypocritam, immò magis peccatorem.

Veriſſimum eſt prouerbium, & omnium doctrina de contritionibus hucuſquè data præſtantius, de cæterò non facere, ſumma pœnitentia: optima pœnitentia, noua vita.

Nullo modo præſumas confiteri peccata venialia, ſed nec omnia mortalia, quia impoſſibile eſt, vt omnia mortalia cognoſcas. Vndè in primitiua eccleſia ſolum manifeſta mortalia confitebantur.

Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quam quòd miſericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoſcendum.

Peccata nõ ſunt vlli remiſſa, niſi remittẽte ſacerdote, credat ſibi remitti: immò peccatũ maneret, niſi remiſſum crederet: non enim ſufficit remiſſio peccati, & gratiæ donatio, ſed oportet etiam credere eſſe remiſſum.

Nullo modo cõfidas abſolui propter tuã contritionem, ſed propter verbum Chriſti, Quodcunq; ſolueris &c. Hîc, inquam, confide, ſi ſacerdotis obtinueris abſolutionem, & crede fortiter te abſolutum, & abſolutus verè eris, quicquid ſit de contritione.

Si per impoſſibile confeſſus non eſſet cõtritus, aut ſacerdos non feriò, ſed ioco abſolueret, ſi tamen credat ſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus. In ſacramẽto pęnitentiæ ac remiſſione culpæ, nõ plùs facit Papa aut eps, q̃ infimus ſacerdos: immò vbi nõ eſt ſacerdos, ęquè tm̃ qlibet Chriſtianus, ẽt ſi mulier aut puer eſſet. Nullus debet ſacerdoti reſpõdere, ſe eſſe cõtritũ, nec ſacerdos requirere. Magnus eſt error eorũ qui ad ſacramẽta Euchariſtię accedũt, huic innixi, ꝙ ſint cõfeſſi, ꝙ nũ ſint ſibi cõſcij alicuꝰ peccati mortalis; ꝙ pmiſerint orationes ſuas & pparatoria, oẽs illi ad iudiciũ ſibi mãducant & bibũt: ſed ſi credant & confidant ſe gratiã ibi conſecuturos, hęc ſola fides facit eos puros & dignos.

Conſultũ videt̃, ꝙ eccleſia in cõmuni Cõcilio ſtatueret laicos ſub vtraq; ſpecie communicãdos, nec Bohemi cõmunicantes ſub vtraq; ſpecie, ſunt hæretici, ſed ſchiſmatici. Theſauri eccleſiæ, vndè Papa dat indulgentias, non ſunt merita Chriſti & ſanctorum. Indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium, & remiſſiones bonorum operum: & ſunt de numero eorum quæ licent, & non de numero eorum quæ expediunt.

Indulgẽtiæ his qui veraciter eas cõſequũtur, non valẽt ad remiſſionẽ pœnę pro peccatis actualibus debitę apud diuinam iuſtitiam.

Seducuntur credentes indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum ſpiritus vtiles.

Indulgẽtiæ neceſſariæ ſunt ſolùm publicis criminibus, & propriè conceduntur duris ſolummodò & impatientibus.

Sex generibus hominum indulgẽtiæ nec ſunt neceſſariæ, nec vtiles: videlicet mortuis ſeu morituris, infirmis, legitimè impeditis, his qui non commiſerunt crimina, his qui crimina commiſerunt, ſed non publica, his qui meliora operantur. ¶ Excõmunicationes ſunt tantum externæ pœnæ, nec priuant hominem communibus ſpiritualibus eccleſiæ orationibus.

Docendi ſunt Chriſtiani plùs diligere excommunicationem, quàm timere.

Romanus põtifex Petri ſucceſſor, non eſt Chriſti vicarius ſup oẽs totius mundi eccleſias ab ipſo Chriſto in B. Petro inſtitutus.

Verbum Chriſti ad Petrum, Quodcunq; ſolueris ſuper terram &c. extenditur duntaxat ad ligata ab ipſo Petro.

Certum eſt in manu Eccleſiæ aut Papæ prorſus non eſſe, ſtatuere articulos fidei, immò nec leges morũ ſeu bonorum operum.

Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic vel sic sentiret, nec etiam erraret: adhuc non est peccatum aut hæresis, contrarium sentire, præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium vniuersale alterum reprobatum, alterum approbatum.

Via nobis facta est enarrandi authoritatem Conciliorum, & liberè contradicendi eorum gestis, & iudicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quicquid verum videtur, siue probatum fuerit, siue reprobatum à quocunque Concilio.

Aliqui articuli Ioannis Huss condemnati in Concilio Cōstantien. sunt Christianissimi, verissimi, & Euangelici, quos nec vniuersalis ecclesia posset damnare.

In omni opere bono iustus peccat.

Opus bonum optimè factum, est veniale peccatum.

Hæreticos comburi, est contra volūtatem spiritus.

Præliari aduersus Turcas, est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.

Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter propter occultissimum superbię vitium.

Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo: & dum facit quod in se est, peccat mortaliter. Purgatorium non potest probari ex sacra scriptura, quæ sit in canone.

Animæ in Purgatorio non sunt securæ de eorum salute, saltem omnes: nec probatum est vllis aut rationibus aut scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ charitatis.

Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quandiu quęrunt requiem, & horrent pœnas.

Animę ex Purgatorio liberatę suffragijs viuentium, minùs beantur quam si per se satisfecissent.

Prælati ecclesiastici & principes seculares non malefacerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

Qui quidem errores, respectiuè, quā sint pestiferi, quam perniciosi, quam scandalosi, quam piarum & simplicium mentium seductiui, quam denique sint contra omnem charitatem, ac S.R.E. matris omnium fidelium, & magistræ fidei reuerētiā atq; neruū ecclesiasticæ disciplinæ, obedientiam scilicet quę fons est & origo omnium virtutum, sine qua facilè vnusquisque infidelis esse conuincitur, nemo sanę mentis ignorat. Nos igitur in præmissis, vtpotè grauissimis, propensiùs (vt decet) procedere, necnon huiusmodi pesti, morboque canceroso, ne in agro dominico tanquam vepris nociua vlteriùs serpat, viā pcludere cupientes, habita super pdictis erroribus & eorū singulis diligenti trutinatione, discussione, ac districto examine, maturaq; deliberatione, omnibusq; ritè pensatis ac sæpiùs ventilatis cū venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus, ac regularū ordinū Prioribus seu ministris generalibus, pluribusq; alijs sacræ theologię, necnō vtriusq; iuris professoribus siue magistris, & quidē peritissimis: reperimus eosdē errores, respectiuè (vt præfertur) aut articulos nō esse catholicos, nec tanquam tales, esse dogmatizandos, sed contra ecclesiæ catholicę doctrinam siue traditionem, atque *ab ea veram di-
* adeò veram
uinarum scripturarum receptam interpretationem, cuius authoritati ita acquiescendū cēsuit, Augustinus, vt diceret se euangelio nō fuisse crediturū, nisi ecclesię Catholicæ interuenisset authoritas. Nā ex eisdē erroribus, vel eorū aliquo vel aliquibus palàm sequitur, eādē ecclesiā, quæ spiritu sancto regitur, errare & semper errasse. Quod est vtiq; contra illud, quod Christus discipulis suis in ascēsione sua (vt in sancto euāgelio Matthęi
Matt. 28.
legitur) promisit, dicēs: Ego vobiscū sum vsq; ad consummationem seculi. Necnō contra sanctorum patrū determinationes Cōciliorum quoq; & summorū pontificū expressas ordinationes seu canones: quibus non obtēperasse, omnium hæresum & schismatū, teste Cypriano, fomes & causa semper fuit. De eorundem itaq; venerabiliū fratrū nostrorum consilio & assensu, ac omniū & singulorū pdictorū matura deliberatione prædicta, authoritate omnipotētis Dei, & beatorū Apostolorum Petri & Pauli, & nostra, præfatos omnes & singulos articulos seu errores, tanq̄ (vt pmittitur) respectiuè hæreticos: aut scandalosos, aut falsos, aut piarū aurium offensiuos, vel simplicium mētiū seductiuos, & veritati catholicæ obuiantes, dānamus, reprobamus, atque omninò reijcimus, ac pro dānatis, reprobatis & reiectis, ab omnib9 vtriusque sexus Christifidelibus haberi debere, harum serie decernimus & declaramus: inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub maioris excommunicationis latæ sententiæ: necnō quo ad ecclesiasticas & regulares personas, episcopalium omnium etiam patriarchaliū, metropolitanarū, & aliarū cathedraliū ecclesiarū, monasteriorū quoq; & prioratuum etiā cōuentualium, & quarūcunque dignitatū, aut beneficiorū ecclesiasticorum, seculariū aut quorūuis ordinū regularium, priuationis, & inhabilitatis ad illa & alia in posterū obtinenda: quo verò ad conuentus, capitula, seu domos aut pia loca secularium vel regulariū, etiam Mendicantium, necnon vniuersitatis etiam studiorum generalium, quorumcunque priuilegiorum indultorum à sede Apostolica, vel eius legatis, aut aliàs quomodolibèt habitorum vel obtentorum, cuiuscunque tenoris existant: necnon nominis & potestatis studium generale tenendi, legēdi, ac interpretādi quasuis sciētias & facultates, & inhabilitatis ad illa & alia in posterū obtinenda: Prædicationis quoque offi-

tij,ac amissionis studij generalis,& omnium
priuilegiorũ eiusdẽ. Quo verò ad seculares
einsdẽ excõicationis, necnon amissionis cu-
iuscunq; emphyteosis seu quorũcunq; feu-
dorũ tã à Ro.Eccle.quã aliàs quomodolibèt
obtentorũ,ac etiã inhabilitatis ad illa & alia
in posterũ obtinenda. Necnõ quo ad omnes
& singulos superiùs nominatos,inhibitionis
Ecclesiasticę sepulturæ, inhabilitatisque ad
omnes & singulos actus legitimos, infamiæ
ac diffidationis,& criminis lęsę maiestatis,&
hęreticorũ & fautorũ eorũdẽ in iure expres-
sis pœnis,eo ipso & absq; vlteriori declara-
tione per oẽs & singulos supradictos, si(qđ
absit)contrafecerint, incurrendis. A quibus
vigore cuiuscunque facultatis & clausularũ
etiam in cõfessionalibus quibusuis personis,
sub quibusuis verborum formis contẽtarũ,
nisi à Ro.Pont.vel alio ab eo ad id in specię
facultatem habente, præterquam in mortis
articulo constituti,absolui nequeant. Omni-
bus & singulis vtriusq; sexus Christifidelib⁹,
tam laicis quàm clericis,secularibus & quo-
rumuis ordinũ regularibus, & alijs quibus-
cunque personis,cuiuscunque status,gradus
vel cõditionis existant, & quacũq; Ecclesia-
stica vel mondana præfulgeãt dignitate, etiã
S.R.E.cardinalibus,patriarchis,primatibus,
Archiepiscopis,Epis,patriarchaliũ, Metro-
politanarũ, & aliarum cathedralium colle-
giatarũ ac inferiorum Ecclesiarum pręlatis,
clericis,alijsque personis Ecclesiasticis, se-
cularibus & quorumuis ordinum, etiã Mẽ-
dicantiũ regularibus,Abbatibus, prioribus,
vel ministris generalibus vel particularibus,
fratribus seu religiosis, exemptis & non exẽ-
ptis: Studiorũ quoq; vniuersitatibus secula-
ribus & quorũuis ordinũ etiã Mendicãtium
regularibus: necnõ regibus,Imperatoris Ele-
ctoribus,principibus,ducibus,marchionib⁹,
comitibus,baronibus,capitaneis, conducto-
ribus,domicellis,omnibusq; officialibus,iu-
dicibus,notarijs,Ecclesiasticis & secularibus
communitatibus,vniuersitatibus,potentati-
bus,ciuitatibus,castris,terris & locis, eorum
vel earum ciuibus, habitatoribus & incolis,
ac quibusuis alijs personis ecclesiasticis vel
regularibus (vt præfertur) per vniuersũ or-
bem,vbicunque,pręsertim in Alemania exi-
stentibus,vel pro tempore futuris,ne præfa-
tos errores,aut eorũ aliquos, peruersamque
doctrinã huiusmodi asserere, affirmare, de-
fendere, prædicare, aut illi quomodolibèt,
publicè vel occultè,quouis quæsito ingenio
vel colore, tacitè vel expressè fauere præsu-
mãt. Insupèr, quia errores præfati & plures
alij continentur in libellis seu scriptis cuius-
dam Martini Luter,dictos libellos & omnia
dicti Martini scripta seu prædicationes, in
Latino vel quocunq; alio idiomate reperiã-
tur,in quibus dicti errores seu eorum aliqs
continẽtur,similiter dãnamus,reprobamus,
atq; omninò reijcimus,& pro omninò dã-
natis,reprobatis, ac reiectis (vt pfertũr) ha-
beri volumus: mandantes in virtute sanctæ
obedientiæ & sub pœnis prędictis eo ipso
incurrendis, omnibus & singulis vtriusque
sexus Christifidelibus superiùs nominatis;
ne huiusmodi scripta libellos,prędicationes
seu schedulas,vel in eis cõtenta capitula, er-
rores aut articulos supradictos continentia
legere,asserere,prędicare,laudare,imprime-
re,publicare,siue defendere,per se vel alium
seu alios, directè vel indirectè, tacitè vel ex-
pressè,publicè vel occultè, aut in domibus
suis,siue alijs publicis vel priuatis locis tene-
re quoquo modo præsumant: quinimmò
illa statim post harum publicationem vbi-
cunque fuerint, per ordinarios & alios su-
pradictos diligenter quæsita, publicè & so-
lenniter in pręsentia cleri & populi,sub om-
nibus & singulis supradictis pœnis combu-
rant. Quòd verò ad ipsum Martinum at-
tinet,bone Deus,quid prætermisimus, quid
non fecimus,quid paternæ charitatis omisi-
mus,vt eum ab huiusmodi erroribus reuo-
caremus? Postquam enim ipsum citaui-
mus, mitiùs cum eo procedere volentes, il-
lum inuitauimus: atque tam per diuersos
tractatus cum legato nostro habitos, quàm
per literas nostras,hortati fuimus,vt à prędi-
ctis erroribus discederet,aut ad nos, oblato
etiam saluoconductu & pecunia ad iter ne-
cessaria,sine metu seu timore aliquo, quem
perfecta charitas foràs mittere debuit, veni-
ret,ac Saluatoris nostri Apostoliq; Pauli exẽ-
plo,non in occulto,sed palàm & in facie lo-
queretur. Quod si fecisset,pro certo (vt arbi-
tramur)ad cor reuersus,errores suos cogno-
uisset: nec in Ro.curia,quàm tantoperè,vanis
maleuolorum rumorib. plùs quàm opor-
tuit tribuendo,vituperat,tot reperisset erra-
ta: docuissemusque eum luce clariùs,sanctos
Ro.pontifices prædecessores nostros, quos
præter omnem modestiã iniuriosè lacerat,
in suis canonibus seu constitutionibus, quas
mordere nititur,nunquã errasse: quia iuxta
Prophetã,nec in Galaad resina, nec medicus deest. Hier. 8.g
Sed obaudiuit semper, & prædicta ci-
tatione,omnibusque & singulis supradictis
spretis venire contempsit,ac vsque in præ-
sentẽ diẽ cõtumax atq; animo indurato,cen-
suras vltra annũ sustinuit: & quod deterius
est,addẽs mala malis, de citatione huiusmo-
di notitiã habens,in vocẽ temerarię appella-
tionis prorupit,ad futurũ Cõciliũ, cõtra con-
stitutionẽ Pij 2.ac Iulij 2.pdecessorũ nostro-
rũ,qua cauet, taliter appellãtes hæreticorũ
pęna plectẽdos, (Frustrà etiam Concilij au-
xiliũ implorauit,qui illi se nõ credere palàm
profitet) ita vt cõtra ipsum,tanq̃ de fide no-
toriè suspectũ,immò verè hereticũ, absq; vl-
teriori citatione vel mora,ad cõdemnationẽ
& dãnationem eius, tanquam hæretici,ac ad
omniũ & singularũ suprascriptarum pęnarũ
& cẽsurarum seueritatem procedere possi-
mus.

Eze.18. mus. Nihilominus de eorũdem fratrum no-
stroium consilio, omnipotentis Dei imitan-
tes clementiam, qui non vult mortem pecca-
toris, sed magis vt conuertatur & viuat: om-
nium iniuriarum hactenus nobis & Aposto-
licæ sedi illatarũ obliti, omni qua possumus
pietate vti decreuimus, & quantùm in nobis
est, agere, vt proposita mansuetudinis via, ad
cor reuertatur, & à prædictis recedat errori-
bus, vt ipsum tanquàm filium illum prodigũ
Lucæ 15. ad gremiũ Ecclesię reuertentẽ, benignè reci-
piamus. Ipsum igitur Martinũ, & quoscunq;
ei adhærentes, eiusq; receptatores & fauto-
res, per viscera misericordiæ Dei nostri, & p
aspersionem sanguinis Dñi nostri Iesu Chri
sti, quo & per quem humani generis redem-
ptio, & S. matris Ecclesię ędificatio facta est,
ex toto corde hortamur & obsecramus, vt ip
sius Ecclesiæ pacem, vnitatem & veritatem,
Ioan.17. pro qua ipse Saluator tam instanter orauit
ad patrem, turbare desistant, & à prędictis tã
perniciosis erroribus prorsus abstineant: in-
uenturi apud nos, si effectualiter paruerint,
& paruisse per legitima documenta nos cer-
tificauerint, paternæ charitatis affectum, &
apertum mansuetudinis & clementiæ fontẽ.
Inhibentes nihilominùs eidem Martino ex-
nunc, vt interim ab omni prædicatione, seu
prædicationis officio omninò desistat. Alio-
qoin, vt ipsum Martinum, si fortè iustitiæ &
virtutis amor à peccato non retrahat, indul-
gentiæq; spes ad pœnitentiam non reducat,
pœnarum terror coerceat disciplinæ, eundẽ
Martinũ, eiusq; adhærentes, complices, fau-
tores, & receptatores tenore præsentium re-
quirimus & monemus, in virtute sanctę obe
dientiæ & sub prædictis omnibus & singulis
pęnis, eo ipso incurrendis, districtè præcipiẽ-
do mandamus, quatenùs infra 60. dies, quo-
rum 20. pro primo, 20. pro secundo, & reli-
quos 20. dies pro tertio & peremptorio ter-
mino assignamus, ab affixione præsentiũ in
locis infrascriptis, immediatè sequentes nu-
merandos, ipse Martinus, complices, fauto-
res, adhærentes, & receptatores prædicti, à
præfatis erroribus, eorumq; prædicatione
ac publicatione & assertione, defensione
quoq; & librorum seu scripturarum editio-
ne super eisdem, siue eorum aliquo omninò
desistant, librosq; ac scripturas omnes & sin
gulas, pręfatos errores, seu eorũ aliquos quo-
modolibèt cõtinentes, comburant, vel com-
buri faciant. Ipse etiam Martinus errores &
assertiones huiusmodi omninò reuocet, ac
de reuocatione huiusmodi per publica do-
cumenta in forma iuris valida, in manibus
duorum prælatorum consignata, ad nos in-
fra alios similes 60. dies transmittenda, vel
p ipsummet (si ad nos venire voluerit, quod
magis placeret) cum præfato plenissimo sal-
uo conductu, quam exnunc concedimus,
deferenda, nos certiores efficiat, vt de eius
vera obedientia nullus dubitationis scrupu-
lus valeat remanere. Aliàs si (quod absit)
Martinus præfatus, complices, fautores, ad-
hærentes, & receptatores prędicti secùs ege-
rint, seu præmissa omnia & singula infra ter
minum prædictum cum effectu non adim-
pleuerint, Apostoli imitantes doctrinam, qui
hæreticum hominem, post primam & secun-
dam correptionem, vitãdum docuit, exnunc
prout extunc, & econuerso, eundem Marti-
num, complices, adhærentes, fautores, & re-
ceptatores præfatos, & eorũ quemlibet, tanq̃
aridos palmites in Christo non manentes,
sed doctrinam contrariam Catholicæ fidei
inimicam, siue scandalosam, seu damnatã,
in non modicam offensam diuinæ maiesta-
tis, ac vniuersalis Ecclesiæ & fidei Catholicæ
detrimentum & scandalum dogmatizantes
& prædicantes, claues quoque Ecclesiæ vili-
pendentes, notorios & pertinaces hæreticos
eadem authoritate fuisse & esse declarantes,
eosdem vt tales, harum serie condemnamus,
& eos pro talibus haberi ab omnibus vtrius-
que sexus Christifidelibus supradictis volu-
mus & mandamus. Eosq; omnes & singulos
omnibus supradictis & alijs contra tales à
iure inflictis pœnis, præsentiũ tenore subij-
cimus, & eisdem irretitos fuisse & esse decer-
nimus & declaramus. Inhibemus præterea
sub omnibus & singulis præmissis pœnis, eo
ipso incurrendis, omnibus & singulis Chri-
stifidelibus superiùs nominatis, ne scripta,
etiam præfatos errores non continentia, ab
eodem Martino quomodolibèt condita vel
edita, aut condenda vel edenda, seu eorũ ali-
qua, tanquàm ab homine orthodoxæ fidei
inimico, atque ideò vehementer suspecta, &
vt eius memoria omninò deleatur de Chri-
stifidelium consortio, legere, asserere, prædi-
care, laudare, imprimere, publicare siue de-
fendere per se vel alium seu alios, directè vel
indirectè, tacitè vel expressè, publicè vel oc-
cultè, seu in domibus suis siue alijs locis, pu-
blicis vel priuatis, tenere quoquo modo
præsumant: quinimmò illa comburant, vt
præfertur. Monemus insupèr omnes & sin-
gulos Christifideles supradictos, sub eadem
excommunicationis latæ sententiæ pœna, vt
hæreticos prædictos declaratos & condem-
natos, mandatis nostris non obtemperantes,
post lapsum termini supradicti euitent, &
quãntum in eis est, euitari faciant, nec cum
eisdem vel eorum aliquo commercium, aut
aliquam conuersationem, seu communionẽ
habeant, nec eis necessaria ministrent. Ad
maiorem præterea dicti Martini, suorumq;
complicum, fautorum & adhærentium, ac
receptatorum prædictorum, sic post lapsum
termini prædicti declaratorum hæreticorũ
& condemnatorũ confusionem, vniuersis &
singulis vtriusq; sexus Christifidelibus, Pa-
triarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Patriar-
chaliũ, Metropolitanarũ, & aliarũ cathedra-
liũ, collegiatarũ, ac inferiorũ Ecclesiarũ pla-

tis,

tis,capitulis,alijsque personis Ecclesiasticis, secularibus & quorumuis ordinum etiam Mendicantium (præsertim eius congregationis,cuius dictus Martinus est professus,& in qua degere vel morari dicitur) regularib⁹, exemptis & non exemptis,necnon vniuersis & singulis principibus,quacunque Ecclesiastica vel mundana fulgentibus dignitate, Regibus,Imperatoris Electoribus,ducib⁹,marchionibus,comitibus,baronibus,capitaneis, cōductoribus,domicellis, communitatibus, vniuersitatibus, potentatibus, ciuitatibus, terris,castris,& locis,seu eorum habitatoribus,ciuibus & incolis,omnibus alijs & singulis supradictis,per vniuersum orbē, præsertim in eadem Alemania constitutis mandamus,quatenùs sub prædictis omnibus & singulis pœnis,ipsi vel eorum quilibet, præfatum Martinum, complices, adhærentes, receptantes, & fautores personaliter capiāt, & captos ad nostram instantiam retineant, & ad nos mittant; Reportaturi pro tam bono opere, à nobis & sede Apostolica remunerationem præmiumque condignum; vel saltem eos & eorum quemlibet,de metropolitanis,cathedralibus, collegiatis & alijs Ecclesijs,domibus, monasterijs, conuentibus, ciuitatibus,dominijs, vniuersitatibus, communitatibus,castris, terris ac locis respectiuè tam clerici & regulares, quam laici omnes & singuli supradicti omninò expellant. Ciuitates verò,dominia,terras,castra,villas,comitatus,fortalicia,oppida, & loca quæcunq; vbilibèt consistentia eorum & earum respectiuè:metropolitanas,cathedrales, collegiatas & alias Ecclesias,monasteria, prioratus, domus,conuentus, & loca religiosa vel pia cuiuscunque ordinis, vt præfertur, ad quæ præfatum Martinum,vel aliquem ex prædictis declinare contigerit, quādiù ibi permāserint,& triduo post recessum, Ecclesiastico subijcimus interdicto. Et vt præmissa omnibus innotescant,mandamus insupèr vniuersis patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, patriarchalium,metropolitanatū, & aliarū cathedralium ac collegiatarum Ecclesiarum prælatis,capitulis,alijsque personis Ecclesiasticis,secularibus & quorumuis ordinum supradictorum regularibus, fratribus religiosis,monachis,exemptis & non exemptis supradictis, vbilibèt præsertim in Alemania constitutis,quatenùs ipsi vel eorum quilibet sub similibus censuris & pœnis, eo ipso incurrendis,Martinum,omnesque & singulos supradictos, qui elapso termino huiusmodi mandatis,seu monitis nostris nō paruerint, in eorum Ecclesijs,Dominicis & alijs festiuis diebus, dum inibi maior populi multitudo ad diuina conuenerit, declaratos hæreticos & condemnatos publicè nuncient, faciantq; & mandent ab alijs nunciari,& ab omnibus arctiùs euitari.Necnō omnibus Christifidelibus, vt eos euitent, pari modo sub prædictis censuris & pœnis. Et præsentes literas, vel earum transumptum sub forma infià scripta factum,in eorum Ecclesijs,monasterijs,domibus,conuentibus, & alijs locis, legi,publicari,atque affigi faciant. Excommunicamus quoque & anathematizamus omnes & singulos, cuiuscunque status, gradus, conditionis, præeminentiæ, dignitatis,aut excellentiæ fuerint,qui,quo minùs præsentes literæ,vel earum transumpta, copiæ seu exemplaria in suis terris & dominijs legi, affigi & publicari possint, fecerint: vel quoquo modo procurauerint per se vel alium, seu alios, publicè vel occultè, directè vel indirectè,tacitè vel expressè.Postremò, quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca deferri, in quibus necessarium foret: volumus & Apostolica authoritate decernimus, quòd earum transumptis manu publici notarij confectis & subscriptis,vel in alma vrbe impressis,& sigillo alicuius Ecclesiastici prælati munitis,vbique stetur & plena fides adhibeatur,prout originalibus literis staretur & adhiberetur,si forent exhibitæ vel ostensæ. Et ne præfatus Martinus, omnesque alij supradicti,quos præsentes literę quomodolibèt concernunt,ignorantiam earundem literarum, & in eis contentorum omnium & singulorum prætendere valeāt, literas ipsas in basilicæ principis Apostolorum,& cancellariæ Apostolicæ, necnon Cathedralium Ecclesiarum Brandeburgeñ. Misneñ.& Mespergeñ.valuis affigi & publicari debere volumus:decernentes, quòd earundem literarum publicatio sic facta, supradictum Martinum,omnesque alios & singulos prænominatos, quos literæ huiusmodi quomodolibèt concernunt, perindè arctent, acsi literæ ipsæ die affixionis & publicationis huiusmodi,eis personaliter lectę & intimatæ forent: quum non sit verisimile, quòd ea quæ tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, seu si supradictis omnibus & singulis,vel eorū alicui,aut quibusuis alijs à sede Apostolica prædicta,vel ab ea potestatem habētibus,sub quauis forma,etiam confessionali, & cum quibusuis etiā fortissimis clausulis,aut ex quauis causa seu grandi consideratione,indultum vel cōcessum existat, quòd interdici,suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes,de indulto huiusmodi mentionem, eiusdem indulti tenores, causas & formas, perindè acsi de verbo ad verbum insererentur,ita vt omninò tollantur, præsentibus pro expressis habentes. Nulli ergo omninò hominum liceat hāc paginam nostræ damnationis,reprobationis,reiectionis,decreti,declarationis, inhibitionis, vo-

luntatis,

luntatis, mandati, hortationis, obſecrationis, requiſitionis, monitionis, aſſignationis, conceſſionis, condemnationis, ſubiectionis, excommunicationis & anathematizationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnat. Dominicæ 1520. 17. Calend. Iulij, Pontificatus noſtri anno octauo.

Viſa. R. Milaneſius
Albergatus.

BREVE SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI,

D. Adriani diuina prouidentia Papæ Sexti, ad Fredericum Saxoniæ Ducem aduerſus Luterum.

DILECTE fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Satis & plùs quàm ſatis ſuſtinuimus dilecte in Chriſto, ſi fortè DEI pietas tuam animã dignetur inuiſere, ac dare pœnitentiam ad cognoſcendum veritatem, vt reſipiſceres à diaboli laqueis, à quo captiuus detineris. Nouimus te paternè monitum à fe. re. prædeceſſore noſtro, vt à te ſeparares perniciem illam Chriſtianæ religionis Martinum Luterum: & cùm iam toti orbi manifeſtæ eſſent ſceleſtiſſimę machinationes illius, ſperauimus & te ad cor pęnitens reuerſurum.
Eſaiæ 5. a Sed quoniam expectauimus vuas, &
Hier. 6. g eccè quia fruſtrà conflauit conflator, malitię enim tuæ non ſunt conſumptæ: coegit nos miſeratio tuì, coëgit paternus amor, quo te & tibi ſubditos Saxones in Domino ſemper fuimus proſequuti, ſalutaribus & paternis monitis adhuc conuenire, vt vel tandem reſipiſcatis, antequàm planè in vos conueniat,
Ibidèm. quod mox ſubdit Propheta: Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit eos. Et quid dicemus vobis, quàm quod
Gala. 3. a Galatis ſuis Paulus: O inſenſati, quis vos faſcinauit veritati non obedire? Currebatis benè. Interrogate patres veſtros, ac dicent vobis: maiores veſtros, & annunciabũt
Deut. 32. a vobis. Quod ab ea ætate, quo vno eodemque tempore vixere Adrianus Rom. Pont. & Carolus ille Magnus Imperator, Saxonicæ fidei plantatores, ad noſtra vſque & chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli tempora, aui & proaui veſtri, atque adeò Saxones omnes, ſemper habiti eſtis veluti pacis amatores, fidei propugnatores, & per omnia obedientiæ pacifici filij: talesq;, vt non immeritò Gregorius V. natione Saxo, olim Roma. Pont. Saxoniæ Ducem in Rom. Imperatoris
Thre. 4. a conſtituerit electorem. Quomodo ergò tam
citò mutatus eſt color optimus? Cur tam fa- Gala. 1. b
cilè transferimini ab eo, q vos vocauit in gratiam Chriſti, in aliud Euangelium, quod non eſt aliud, niſi ſunt quidam, qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Chriſti? Quis vineam Domini Sabaoth Eſaiæ 5. a
tam pulchrè plantatam eſt demolitus? Certè Pſal. 79. b
exterminauit eam aper de ſylua, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam. Sed væ illud à vobis, à domeſticis & amicis, à cruciatu præcordiorum. Obſecramus te fili dilecte in Chriſto, leua oculos tuos in directum, & vide vbi ſis proſtratus. Conſidera quantam Eccleſiæ Chriſti, tot malis vndique circumuallatæ ac penè oppreſſæ, pro opera qua illi ſubuenire debueras, cladem inſuper intuliſti. Oppugnatur foris ab infeſtiſſimo illo ac potentiſſimo Chriſtiani nominis hoſte. Diſſident intùs principes Reipublic. Chriſtianæ, & in mutuam armati perniciem, cruentiſſimis inter ſe odijs confligantur; & in fraterna viſcera ferrum ſtringunt, vt vix ethnici inter ſe crudeliùs. An hæc ita tibi viſa ſunt non ſatis grauia, niſi contritionem induceres ſuper contritionem, nutriens ac fouens ſerpentem illum in ſinu tuo, qui veneno linguę ſuę Eccleſiam & terras infecit adeò, vt nunc peruenerit gladius etiam vſque ad animam? Quanto autem pluris eſt anima, quàm corpus: tanto grauius eſt prædictis omnibus horrendum illud & plùs quàm tartareum venenum, quo hæreſum ac ſchiſmatum contagione tot myriades animarum interiêrunt, intereuntque. Ita tibi debemus omnes, quòd nunc paſſim ab vnitate matris Eccleſiæ recedatur: Quòd auertatur vulgus indoctum, ac bis mille præſtigiis ac faſcinationibus retrahatur à fide, quam ſuxit ab vbere materno: Quòd baſilicæ ſint ſine plebibus, plebs ſine ſacerdotibus: ſacerdotes ſine debita reuerentia, & ſine Chriſto deniq; Chriſtiani: Quòd ſacramenta fidei, nõ ſacra cenſeantur: Quòd ſanctuarium Chriſti, ſanctum eſſe negetur: quòd dies feſti feſtiuis

fruſtren-

frustrētur solennijs: Quòd moriātur homines in peccatis suis, rapiantur animæ ad tribunal terrificum, nec pœnitentia reconciliati, nec sacra communione muniti: Quòd pulcherrimus ille tabernaculi ordo confusus sit, & pro Christiana pace ac tranquillitate ad rebellionem, ad rapinas, ad cædes, ad incendia, cum magno ac manifesto Christianę reipub. discrimine, veluti classico passim excitati. Pro quibus egregijs tuis in Ecclesiā Christi meritis, quo te præmio, immò quo non supplicio dignum censebimus? At dices fortè, Serpens me decepit. Dignam certè recepisti mercedem, qui illum nutriuisti in sinu tuo. Sed itàne stoltus es ac sine corde, vt in eis maximè rebus, in quibus errare, damnari est: vni homuncioni cooperto peccatis, q̃ tot sanctiss. ab initio patribus, qui in lege Dei meditati sunt die ac nocte: & quàm tot vniuersalibus Concilijs, aduersus quæ impudēs os illud velut sepulcrum patēs, se aperire nō erubescit: sanctæ deniq; & Catholicæ Ecclesiæ, cuius ritum, consuetudinem & decreta, à temporibus Apostolorum ad nos vsq; inuiolabiliter obseruata, vnus iste sacrilega temeritate damnare pręsumit, plùs credere potueris? O cæcam dementiam, ac plùs q̃ Iudaicam cęcitatem. At fortassis hoc tibi imposuit, quòd veterator ille Martinus & eius sequaces, de capitulis scripturarum visi sunt sua confirmare. Et quis tandem hæreticorū ita non fecit? An non hæ sunt veteris serpētis astutiæ, qui hac veluti esca obducto hamo, miseris animabus mille technis & versutijs semper est insidiatus: quique, quo angularem infringeret veræ fidei lapidem, ac Christianam scinderet vnitatem, in scripturarum agrum, suum seminare semen & peruersam scripturarū intelligentiā, iampridèm est aggressus? Cùm itaq; maxima semp pars Ecclesiarum, imperita turba sit, & vix vnus reperiatur aut alter, qui spiritualibus oculis de scripturarū intelligentia dignè valeat iudicare: siquidem librum signatum legimus,
Apoc. 5.b quem solus Leo de tribu Iuda dignatus est aperire, ac soluere signacula eius: quæ tandē est ista diabolica excæcatio, vni carnali homuncioni, semper eructāti crapulam & potum, quàm reliquo orbi vniuerso, quàm tot spiritualibus patribus, quorū voluntas semper fuit in lege Domini, qui vitæ sanctimonia, ostensione spiritus, ac virtute, glorioso deniq; martyrio suam doctrinam cōprobauerunt, in scripturarum intelligentia plùs te fidei habere potuisse? O cæcitatem nouam & inauditam. Vnus apostata tibi potuit persuadere, fefellisse priores vniuersos, errare posteros, & in solum se & quos decepit peruenisse Regnum Dei, peruenisse totas miserationum Dei diuitias, ac gratiam vniuersi-
Hier. 4. e tatis? Et quid non dicimus cum propheta: Heu, heu, heu Domine: ergó ne decepisti populum tuum? Quin potiùs, cur non deuitatis (secundùm Apostolicum præceptum) quæ- 1.Tim.6.a
stionibus ac pugnis verborum, ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones, blasphemię, suspiciones malæ, conflictationes hominū mēte corruptorum, & subuertunt corda audientium, ex operibus suis, iuxta Dominicā designationē, studuistis cognoscere filium prophanum istum, qui ad vos venit primùm Matt.7.
in vestimentis ouium, lupus intrinsecùs rapacissimus? Siquidem non ex folijs, non ex floribus, sed ex fructibus arbor cognoscenda erat. An nō manifesti sunt nequissimi fructus eius? Siquidem sacrilegus hic aduersus Deum, imagines sacras, atq; adeò ipsam crucem Christi sceleratis manibus cōfringere, & pollutis conculcare pedibus nō formidat: contra sacerdotes Dei furore impio temerariè debacchans, non desinit laicos, ad lauandas sibi in eorū sanguine manus, sedulò cōcitare: Ecclesiam Christi parricidalibus armis oppugnans, hoc agit assiduò, vt suffocētur homines in peccatis suis: hoc vnum elaborat, ne diuina misericordia suis sacramētis, quæ peccatorū remedia efficacia esse voluit vulneratos in Ecclesia sua curet. Ita enim ea aut sustulit vniuersa, aut hæreseos suæ pestifero infecit veneno, vt toxicum magis requirat, quàm animarū medicinas. Præcepit suis, ne indignanti Deo quis satisfaciat: ne ieiunijs, orationibus, lamentationibus peccata redimat: ne hostia illa placens Deo, corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi, à sacerdotibus offeratur quotidiè pro peccatis nostris. Vota docet non reddere Domino Deo suo. Et cùm ipse sit apostata, ac professionis suæ desertor, vt plurimos sui faciat similes, sancta illa Deo vasa polluere non veretur, consecratasq; Christo Virgines, & vitā monasticam professas, extrahere à monasterijs suis, & mundo, immò diabolo, quem semel abiurauerunt, reddere. Quod in veteri lege in vmbraticis sacerdotibus Dominus non tulit, quod ethnici in idolorum suorum flaminibus omnes sunt abominati, Christi sacerdotes etiam vilissimis copulat meretricibus. Sanctos patres illos, quorum vita & doctrina illustrauit vniuersum mundum, nō solùm debito honore non prosequitur, sed multò quàm Cain scelestiùs despicit, deridet, contemnit, insectatur. Sacrosanctis omnibus vniuersalibus Cōcilijs impudenti ore palàm contradicit, ac sacrilega lingua detrahit: libertatis specie, licentiosam quandam vitam, nullis constrictam legibus ac verè ferinam, inducere conatur. Vndè & ex lex homo, contemptor ac violator legum omnium, in tantam erupit mētis vesaniam, vt sanctissimorum patrum decreta & Ecclesiasticos canones igne publico concremare non formidârit. Et breuiter Christianam veritatem, omnem rerum ordinem, pulcherrimam deniquè Ecclesiæ faciem, à Christo, ab Apostolis, Apostolicisq; viris ac sanctissimis patri-

bus ab

bus ab initio conſtitutam, vnus hic poſt 10c
centenos annos diſcindere, inuertere, ac de-
formare molitur. Quòd ſi nondùm ſatis etiá
internoſcis, de Chriſtiano magiſterio, an da
Antichriſti ſpiritu iſta proficiſcantur: ſi ita
faſcinauit te præſtigiator ille, vt credere poſ-
ſis vnum hunc perfidiſſimum apoſtatam, vo-
luti alterum Heliſæum habere duplicẽ ſpi-
ritum Heliæ, aut alterum eſſe (quem ſe ia-
ctitat) Danielem, in quo ſit ſpiritus amplior
& intelligentia ſcripturarum maior, quàm
in omnibus olim ſanctiſſimis illis doctiſſi-
miſque viris, quàm in ſacroſancta Eccleſia
Catholica, quid eſt ta vno cæcius? Aut ſi iam
ex fructibus arborem cognoſcens, in errore
2.Cor. 11. perſiſtis tamen, quid te miſerius? Sed eſto:
transfiguratus ſit corá te ſatanas ille in An-
gelum lucis, & quæ manifeſta ſunt opera
carnis ac diabolica, ſpiritus eſſe & CHRI-
STI opera, venenata ſua facundia perſuade-
re potuerit. Nunquid non vbiquè vel hoc
ipſo prodidit, cuiúſná ſpiritus ſit, quòd om-
nis eius ſermo amarus eſt, virulentus, arro-
gans, ac maledicentiſſimus, nuſquàm nõ ſca-
tens conuicijs, blaſphemijs, ac ſcommatibus
plùs quàm venenatis, aduerſus omne Chri-
ſtianæ pietatis, modeſtiæ, manſuetudinis ac
benignitatis officium? Nunquid ita docuit
Paulus, cuius ſe iactitat ſpiritú habere, cùm
nulla eius extet epiſtola, quæ non pacem &
vnitatem, ac alias id genus virtutes redoleat?
Rom. 12.c An non Romanos ſuos hortatur in Domi-
no, vt in charitate fraternitatis ſe diligant,
inuicèm ſectentur quę ſunt pacis, & quę ędi-
1.Co. 14.g ficationis cuſtodiant? Corinthijs an nõ te-
ſtatur, ſe docere in Eccleſijs, Deum, non
diſſenſionis, ſed pacis DEVM eſſe? Et breui-
ter, nunquìd non vbiquè clamat, vbique do-
Galat. 6. cet Euangelica illa tuba, vt dignè ambule-
mus in omni humilitate ac manſuetudine, cũ
Ephe. 4. patientia ſupportantes inuicèm in charita-
te, ſolicìti ſeruare vnitatem ſpiritus in vin-
Col. 3. culo pacis, vtque deponamus omnem iram,
indignationem, malitiam, blaſphemiam, tur-
pem ſermonem? Quo igitur pacto maledi-
centiam, amaritudinem, iram, indignationé,
blaſphemiam, inflationem, iactationem, quę
ita huic peculiaria ſunt, vt illa Paulo, ac illius
diſcipulis vniuerſis, qui mitis eſt ac humilis
corde: non Paulini, nõ Chriſtiani, ſed diabo-
lici ſpiritus eſſe certiſſima indicia, vel cæco
nõ clariſſimè appareat? Ex verbis illius quo-
modò non intellexiſti, Chriſtum in corde
ſuo, an verò Antichriſtũ haberet, ſecundùm
Matt. 3. b 12. c 23. d quod ipſa veritas in Euangelio ait: Proge-
nies viperarum, quomodò poteſtis bona lo-
qui, cùm ſitis mali? De abundantia enim
1. Cor. 5. cordis, os loquitur. Et cùm ſcriptum ſit, q
maledici regnum Dei non poſſidebunt: Itẽ
Matt. 5. cùm in Euãgelio dicat Dominus, Quicunq;
dixerit fratri ſuo Racha, reus erit Concilio:
Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ
incendio: illúmne eſſe Antichriſti Apoſtolú,

cuiquam obſcurum eſſe poterit? Qui nõn
modò ſacerdotes Dei, ſed & principẽ ſacer-
dotum Petri ſucceſſorem, Ieſu Chriſti in
terris vicariũ, iam nefandis, infamibuſque
nominibus, iam inauditis contumelijs, con-
uicijs, ac blaſphemijs, nuſquàm non laceart,
diſcerpit, & inſectatur, vt ea commemorare
pudica refugiat lingua, & audire horreant
aures caſtæ: Qui Apoſtolicam cathedram, in
qua præſedit caput Apoſtolorum Petrus, cui
præfuerunt tot ſancti Pontifices, quá Eccle-
ſiam principalem, vndè ſit exortà vnitas ſa-
cerdotalis, ſanctus ille & glorioſus martyr
Cyprianus nõ dubitat aſſerere, impio ac pe-
ſtilenti ore cathedram peſtilentiæ, Antichri-
ſtianam, diabolicam, & ſi quæ potuit exco-
gitare neſandiora, totiès appallare non ceſ-
ſat: Qui ſcholas Chriſtianas, quæ tã multos
doctiſſimos ſanctiſſimoſq; viros, tam egre-
gias in Eccleſia Dei columnas nobis protu-
lerunt, impudica lingua ſua, lupanaria, So-
domas & Gomorrhas vbiq; vocare non ve-
recundatur: Qui non ſatis habet, omnipo-
tentis Dei ſacerdotes probris omnibus, con-
uicijs, contumelijs, ac blaſphemijs horren-
dis & inauditis, nunquam nõ publicè ac pri-
uatim inſectari, quibuſuis canibus viliores
facere, niſi etiam laicos concitet ad lauandas
ſibi manus in ſanguine ipſorum: Cùm tamẽ
quanto honore haberi velit ſacerdotes ſuos,
maximè autẽ principem ſacerdotum, idem
ipſe Dominus in Deuteronomio teſtatus
eſt, dicens: Si difficile & ambiguum apud te Deut. 17. b
iudicium eſſe proſpexeris inter ſanguinem
& ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram &
non lepram, & iudicum intra portas tuas vi-
deris verba variari, ſurge & aſcende ad lo-
cum, quem elegerit Dominus DEVS tuus,
venieſque ad ſacerdotes Leuitici generis, &
ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæreſq;
ab eis qui indicabunt tibi iudicij veritatem:
& facies quæcunq; dixerint, qui præſunt lo-
co quem elegerit Dominus, & docuerint te
iuxta legem eius, ſequériſq; ſententiam eo-
rum, nec declinabis ad dexteram neque ad
ſiniſtram. Qui autẽ ſuperbierit, nolens obe-
dire ſacerdotis imperio, qui eo tempore mi-
niſtrat Domino Deo tuo, ex decreto iudi-
cis morietur homo ille, & auferas malum de
Iſraal: cunctuſq; populus audiens timebit, vt
nullus deinceps intumeſcat ſuperbia. Et Sa- 1. Reg. 8. b
muel cùm ſpérnaretur à filijs Iſrael, an non
dicit Dominus: Non enim te ſpreuerunt, ſed
me, ne regnem ſuper eos: manifeſtè oſten-
dens, inuiſibilem ſe contemni, cùm viſibilẽ
quis ſpernit ſacerdotem? Quare & Moſes Exo. 16. b
murmuranti, aduerſus ſe populo reſpondit:
Nõ aduerſus me murmuráſtis, ſed aduerſus
Dominum Deum veſtrum. Quòd ſi Leuiti-
cos illos ſacerdotes tanta honoris prærog-
atiua præcellere voluerit Dominus, qui exem-
plari tantùm ac vmbræ deſeruiebant cœle-
ſtium, in vmbratico illo tabernaculo ſacrifi-

ciorum

ciorum officia cōsummantes: quo tandem
Matt. 16. honoris loco eos haberi voluit, quibus tradidit claues regni cęlorum? tantamq; tribuit potestatem, vt quæ ligarent super terram, ligarentur & in cęlis: & quæ soluerent super terram, soluta essent & in cęlis: vtq; quorum ipsi dimitterēt peccata, dimissa forent: quorum retinerent, forent & retenta? Qui non sanguinē hircorum aut vitulorum, sed hostiam viuā, sanctam, immaculatam, corpus & sanguinē Domini nostri Iesu Christi offerunt quotidiè pro peccatis nostris, conficiunt verbo suo ac manibus tractant, & breuiter sacramenta omnia, quibus hominibus vita salusq; tribuitur animarū, suis perficiūt orationibus. Quanto, inquam, honore hos præcellere voluerit Dominus, quis tandem
Luc. 10. dubitabit, quod nec ipse tacuit in Euāgelio, cùm dicit ad eos: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit & eum qui misit me? Et quid cōsequitur? Quòd in eundem Christū blasphemus esset & maledicus, qui sacerdoti Christi blasphemat aut maledicit. An non hoc primum mādatum in retributione, Honora patrem & matrē, vt sis longæuus super
Exod. 20. terram? Qui autē maledicit patri aut matri,
Deut. 5. morte moriatur. Nunquid ad carnales tantùm parentes illud est referendum? Et num minus ad eos qui nos in Christo regenerauerunt, per quos Christiani sumus, qui nobis peccata dimittunt, qui cęlestibus nos pascunt sacramentis? Quid si peccatores sunt & mali sacerdotes? Quid si & parentes? Nūquid ꝓpptereà eos non honorare, aut eis maledicere licebit? Nunquid non & Iudas erat inter eos, quos Dominus misit ante faciem
Luc. 10. suam, & ad quos dicebat: Quicunq; non receperit vos, neq; audierit sermones vestros, exeuntes foràs de domo aut ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amē dico
Matt. 10. vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorū & Gomorrhæorū in die iudicij, quàm illi ciui-
Hebr. 13. c tati. An nō præcepit ita Apostolus, Obedite præpositis vestris, & subiacete eis? Quòd si malis & peccatoribus non sit obendiendū, quibus tādem? Quoniam si dixerimus, pec-
1. Ioan. 1. catum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Quis es, noli discutere pastorē: Noli te iudicem Dei constituere & Christi. An non ita præcepit Dominus in Euangelio, dicens: Super cathedrā Moysi
Matt. 23. sederūt scribę & pharisæi: omnia quæcunq; dixerint vobis, seruate & facite: Si quæ autē fecerint malè, facere nolite: manifestè significans, habere eos dignitatem, tametsi vitæ essent perditæ. Nunquid idē Dominus, cùm posteà tempore passionis alapā accepisset à
Ioan. 18. seruo sacerdotis, dicenti sibi: Sic respondes pontifici? aduersus pontificem quicquam dixit cōtumeliosè? quin magis innocentiam suam asserens & ostendens, Si malè, inquit, locutus sum, exprobra de malo: sin benè, quid me cędis? An non & Paulus, cùm cęde-
retur in Concilio iussu Ananiæ, diceretque Act. 23. a
ad eum, Percuciet te Deus paries dealbate: Et tu sedens iudicas me secundùm legem, & contra legem iubes me percuti: Audiens ab adstātibus, Sic insimulas sacerdotē Dei, maledicendo ipsum, tamē inane nomen & vmbram quādam sacerdotis cogitans, expauit? Nesciebam, inquit, fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principi po-
puli tui nō maledices. Quo magis miramur, Exo. 22. d
quòd ex istis diabolici spiritus operibus, veluti fructibus nequissimis, arborem pessimā nondùm cognouistis. Et quis tandem est ita habes animo, vt non videat quò nunc prorumpant furiosissimi conatus istius, cùm vt quisq; est facinorosissimus, desperatissimus aut ꝑditissimus latro aut homicida, sub istius vexillis ac signis cōueniant? Ecclesiam iam Christi parricidalib9 armis ac sacrilegis manibus non clàm, sed palam oppugnātes, cōsecrata Deo loca, templa & monasteria exurunt & prophanant: Christo dicatas virgines, sacerdotes Christi & monachos crudelissimè persequuntur, Ecclesiarum bona diripiunt: & breuiter, rapinis, latrocinijs, cędibus ac incendijs confundunt vniuersa: excæcante nimirùm eos iusto Dei iudicio, & in insaniam tam manifestam erumpere permittēte, vt neminem iam latére possint scelestissimę machinationes istius. Atq; hi, qui pestifera contagione ipsius infectos sese nūc tandem cognouerunt, schismatico errore deposito, ac hæretico furore deserto, vnitatis ac veritatis domicilium fidei sanitate repetunt. Inter quos, dilecte nobis in Christo Iesu, cùm & te nō ex postremis reuersurum ad salutarem matris sinum sperassemus, quē reuertentem libenter & obuijs excepissemus manibus: bona spe tandem nostra frustrati, videmus supra petram indurauisse te faciem tuam: videmus perniciem illam animarum Luterum sub tuo patrocinio latitantem, suum adhuc virus lōgè lateq; spar-
gere. Sed quoniam adhuc potens est Domi- Matth. 3.
nus Deus etiam de lapidibus istis suscitare filios Abrahę, antequàm egrediatur vt ignis indignatio eius, & succendatur, nec sit qui extinguat: ideò te fili dilecte in Christo obsecramus per viscera nostri redēptoris Domini nostri IESV Christi, per Christianam vnitatem, per patriæ charitatem, per tuam deniquè ipsius tuorumq; salutem, miserere Ecclesię Christi, & tot iam malorum procellis vndique exagitatæ ac penè oppressæ tua maximè culpa, aliquando fer opem: miserere patriæ nostræ, quæ syncerę olim fidei, eximiæ religionis, sanctæ sob iugo Domini ac religiosæ obedientiæ insigni præcellens gloria, perniciem istam religionis Christianæ, ac fidei ac pietatis publicum hostē Martinum, in suis se peperisse ac fouisse visceribus, nunc erubescit. Miserere deniquè tui

ipsius,

ipſius, tuorumq; miſerè ſeductorum Saxo-
num. Quos, niſi reſipiſcatis, & quidem citò,
manet præſens & certa vltio Diuina, quam
Hier. 5. neq; in hoc ſeculo effugietis, neq; in futuro.
Hæc dicit Dominus Deus: Audi popule ſtul-
te, audi princeps qui nō habes cor: qui habe-
tis oculos, & non videtis: aures, & nō auditis:
Me ergo non timebitis, & à facie mea non
dolebitis? nunquid nō audiſtis, quæ fecerim
Ioan. 5. in diebus antiquis? Legite ſcripturas, in qui-
bus putatis vos vitam æternā habere, & in-
uenietis, quàm grauis ſemper fuerit, & quā
terribilis Diuina vindicta in illos qui in po-
pulo Dei ſchiſmata cōcitauerunt. Nunquid
Num. 16. non legiſtis horribilem Diuinam vltionem
aduerſus Dathan & Abiron, quòd multitu-
dinem aduerſus Muſen concitauiſſent, quos
dehiſcens ſub pedibus terra, & aperiens os
ſuum, deglutiuit, & omnia quæ ad eos perti-
nuerunt, ita vt deſcenderent viuentes in in-
fernum? Et aduerſus Core, quem eandem
ob cauſam cum ducentis & quinquaginta
viris cæleſtis flamma deuorauit. Quòd ſi ob
durius imperium fortaſſis, aut quorundam
paſtorum ſeu ignauiam, ſeu malitiam, ſchiſ-
mata excitanda putatis: nunquid non ex li-
4. Reg. 17. bro Regum audiſtis adeò indignatum fuiſſe
Dominum aduerſus decem tribus filiorum
Iſrael, & in omne ſemen eorum, vt dimoue-
rit eos, & tradiderit in direptionem, donec
proijceret eos à facie ſua? Ob quam tandem
culpā, niſi quòd ob durius imperium Salo-
3. Reg. 12. monis, & imprudentius arrogātiusq; reſpō-
ſum Roboam regis Hieruſalē, ſciſſæ fuerūt
à tribu Iuda & Beniamin? Quàm præſens
1. Reg. 15. ſemper fuerit Dominus vindex ſacerdotibus
ſuis, an non Saul ab regio abiectus honore,
2. Par. 26. & Ozias Rex Iuda percuſſus lepra, propterea
quòd quæ ſacerdotum erant, contra ſacer-
dotes Domini ſunt auſi vſurpare, ſufficienti
vobis potuerunt eſſe argumento? Et breui-
ter: An non omnes teſtantur hiſtoriæ, vniuer-
ſos vltrice Dñi manu infelici perijſſe exitu,
qui in Chriſtos Domini ſacrilegas manus
inijcere non formidauerunt? Contrà autem,
felicia omnia & longam illis contigiſſe vitā,
qui Chriſtum in ſacerdotibus ſuis venerati
ſunt? Moueant ergo vos exempla aliorum,
& cogitate quid vobis ſit expectandum, qui
venerabilem Dei chorum, in manus tenta-
tis tradere prophanas. Proinde quod Do-
Num. 16. minus per Muſen præcepit vniuerſo popu-
lo Iſrael, vt ſepararentur à tabernaculis Co-
re, Dathan & Abiron, nec tangerent quic-
quam quod ad eos pertineret, ne inuolue-
rentur in peccatis eorum: hoc & vobis, præ-
cipuè autē tibi dilecte fili, eiuſdem Domini
noſtri authoritate præcipimus & obſecra-
mus & Chriſto Ieſu, vt ſeparemini à Marti-
no Lutero, auferatis à vobis petram illam
ſcandali, neq; tangatis quod illius eſt, ne &
vos diuina vltio inuoluat ſubitò in peccatis
1. Cor. 5. illius. Expurgate quamprimùm fermentum
illud, quod reliquā fidei veſtræ maſſam cor-
rupit, vt ſitis noua conſperſio, nouaq; crea-
tura. Non dedigneris fili dilecte Paulum
imitari, quem ſicut viciſti in Eccleſia DEI
perſecutione, tam grauem animarum per-
niciem ſub tuo nutriens patrocinio: ita re-
uerſus ad cor, effice vt omnes intelligant tuā
conuerſionem: vtq; qui per te ſunt ſcanda-
lizati, in te rurſus glorificent Deum. Maxi-
mè autem hoc præſta quamprimùm, vt im-
purum os illud obſtruatur, vt capuletur bla-
ſphema lingua, quæ contra DEVM ac ſan-
ctos eius loqui non ceſſat, & virus ſuum vn-
diquè ſpargit. Et vt propheticis vos verbis Hier. 6.
admoneamus, ſtate ſuper vias, & videte ac
interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via
bona, & ambulate in ea, & inuenietis refri-
gerium animabus veſtris. State, inquam, &
doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci. Heb. 13.
Interrogate de ſemitis antiqui, quæ ſit via
bona, per quam ambulauerūt patres veſtri,
quam demonſtrauerunt tot myriades mar-
tyrum, docueruntque tot millia cōfeſſorum,
& ambulate in ea. Quod ſi à vobis impetra- Lucæ 15.
uerimus, ſicut & ſyncerè ſperamus, erit
quod gaudeamus cum angelis de peccatore
pœnitentiam agente, & perditam ac rurſus
inuentam ouem humeris noſtris ad ouile
Domini gaudentes reportabimus, paterna-
que pietate quantùm in nobis fuerit, ſtolam
vobis priſtinam reſtituemus. Quòd ſi dixe-
ritis, Non ambulabimus: & paternè ſalubri- Hier. 6.
terque vos monenti reſpondebitis, Non au-
diemus. Ideò audite gentes, dicit Dominus,
& cognoſcite congregationes, quanta ego fa-
ciam eis.
Eccè ego adducam mala ſuper populum
iſtum, fructum cogitationum eius, quia ver-
ba mea non audierunt, & legem meam pro-
iecerunt. Sed & hoc tibi denunciamus in
virtute omnipotentis DEI, & Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti, cuius in terris vicarius ſu-
mus, nec te in præſenti ſeculo hoc laturum
impunè, & in futuro æterni te ignis expe-
ctare incendium. Viuunt vna Pontifex
Adrianus & religioſiſſimus Imperator Ca-
rolus, meus chariſſimus in Chriſto filius &
alumnus. Cuius tu edictum verè Chriſtia-
num aduerſus Lutéranā perfidiam, & quod
talem decebat Imperatorem, non ſine graui
offenſa ac vilipenſione Cæſareæ maieſtatis
violare non timuiſti. Non committemus, vt
quos olim cum Magno Carolo Adrianus
Pontifex in Chriſto genuerunt, nunc Adria-
nus Pōtifex & Imperator Carolus ſub ſchiſ-
matico ac hæretico tyranno, hæreſum ac
ſchiſmatum ſinamus interire contagione.
Quare reuertimini ad cor, & reſipiſcite tu
tuique miſerè ſeducti Saxones, niſi vtrunq;
gladium, Apoſtolicum ſimul & Cæſareum,
olim velitis experiri.

Scripta Romæ anno Do-
mini M. D. XXII.

CON-

CONSTITVTIO
AD REMOVENDOS ABVSVS ET ORDINATIO AD CLERI VITAM REFORMANDAM,

PER REVERENDISS. IN CHRISTO PATREM ET D. D. LAVRENTIVM TITVLI SANCTAE ANASTASIAE,

S. Romanæ Ecclesiæ presbyterum Cardinalem Campegium, & ad Germaniam &c. de latere legatum, nupèr anno Domini M. D. XXIIII. Ratisponæ edita.

LAVRENTIVS miseratione Diuina tituli sanctæ Anastasiæ sanctę Romanæ Ecclesiæ presbyter Cardinalis, per vniuersam Germaniã, ac Hungariæ & Bohemiæ, Poloniæque Regna, & quæcunque alia loca ad quæ nos declinare contigerit, domini nostri papæ & Apostolicæ sedis Legatus, ad perpetuam rei memoriã. Ex legationis officio à sede Apostolica nobis cõmisso obligamur, ut circa statum personarũ Ecclesiasticarum sub finibus nostræ legationis consistentium, in melius reducendum, propensiùs cogitemus, vt quæ in eis à sanctorum patrum decretis & ordinatione deuiare perpendimus, ad debitam reformationis normam dirigentes, eis opem & operã adhibeamus efficaces. Nuper siquidem cùm sanctissimus dominus noster Clemens papa septimus, cùm pro pastorali suo officio, tum pro ea affestione qua inclytam nationem Germanicam paternè prosequitur, intellectis eius fluctuationibus, hæreticorumque impietate indiès crescente: Nos ad vniuersam Germaniam suum & Apostolicæ sedis legatum de latere miserit non aliam ob causam, quàm ut tranquillitati prouinciæ & saluti animarum, quæ periclitantur ob dictam nuper natam impurissimam omnis hæreseos sentinam, consulat. Quod onus, licèt humeris nostris impar, eius tamen præceptis & mandatis obedire, vt tenemur, volentès, freti Christi fauore Seruatoris nostri, cuius negocium agitur, subiuimus: nihil hìc prorsus nostris viribus tribuentes, aut prætereà cupientes, quàm quod ad munus hoc feliciter implendum attineat. Cumque aliquot mensium experientia, multa collapsa & prętet omnem opinionem difficultatibus plena perpenderimus, cum serenissimo Ferdinando Hispaniarum principe, Archiduce Austriæ, Imperiali locum tenente generali, communicatis consiliis, concordi sententia particularem conuentum in ciuitate Ratisponæ conuocare decreuimus: in quo vnà nobiscum interfuerunt præfatus serenissimus principes & archidux, reuerendissimus Matthæus sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sancti Angeli presbyter Cardinalis Archiepiscopus Salizburgensis, ac illustrissimi Guilielmus & Ludouicus Palatini Rheni Duces in superiori & inferiori Bauaria fratres germani, venerabiles in CHRISTO patres Bernardus Episcopus Tridentinus, Ioannes administrator Ecclesię Ratisponensis, Palatinus Rheni Dux Bauariæ, ac nũcii siue oratores omnes cum pleno mandato venerabilium in Christo patrum & illustrissimorum principum Vigandi Episcopi Bambergensis, Georgii Episcopi Spirensis Palatini, Vuilhelmi Episcopi Argentinensis, Christopori Episcopi Augustensis, Hugonis Episcopi Constantiensis, Christophori Episcopi Basileensis Philippi Episcopi Frisingensis, Palatini Rheni Docis Bauariæ, Ernesti administratoris Ecclesię Paraniensis ac Palatini Rheni Ducis superioris & inferioris Bauariæ, & Sebastiani Eipiscopi Brixinensis. Cum quibus pluribus hincindè in discussionem allatis, & præcipuè quibus consilijs, quibusque modis prefatę nationi Germanicę periclitanti consuleretur, paribus sententiis receptum fuit, hanc perditissimam hęresim rudi populo plausibilem, ob libertatem illi falsò persuasam prętextu Euangelicę charitatis, non paruam habuisse occasionem partim à perditis moribus & vita clericorum, partim ob non diutiùs dissimulandum sacrarum sanctionum Ecclesiasticarumque constitutionum abusum, & proinde nõ parùm momenti fore exturpandæ hęreticorum Luteranorum

ranorum & eorum ſequacium ſectæ, vt clerici ad honeſtatem vitę moreſque ſuos illos, quos diuus Paulus exigit & præſcribit, debita ceoſora reducti, abuſuſque laicos malè offendentes, ſublati fuerint. Itaque habitis maturis deliberationibus, & pijs conſilijs præfatorum Ferdioandi principis, cardinalis, ac ducum, & Epiſcoporum, atque nunciorum ſuorum, infraſcriptos ſalutares aliquot tam neceſſariæ reformationis ſacerdotum, presbyterorum, religioſorum & clericorum modos præſcribere, ſtatuere, ſancire, atque edere neceſſarium doximus. Quocirca authoritate Apoſtolica, qoa fungimur in hac parte, ſtatuta & ordinationes per oos (vt præfertur) edita ab omnibus & ſingulis Archiepiſcopis, Epiſcopi, Abbatibus, Præpoſitis, Decanis, Archidiaconis, & alijs perſonis io Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, ac parochialium Eccleſiarum aliorumq́ue beneficiorum Eccleſiaſticorum rectoribus, presbyteris religioſis ac clericis, io vniuerſa Germania reſidentibus, prout eos & eorum quemlibet reſpectiuè tangit, aut tangere poterit io futurum, perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari volumus, decernentes irritum & inane, ſi ſecùs ſuper his à quoquã qoanis aothoritate ſcienter vel ignoranter cootigerit attentari. Et nihilominùs vniuerſis & ſingulis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, ac alijs perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, necnon Metropolitanarum & aliarom cathedralium Eccleſiarom canonicis, ipſorumq́ue Archiepiſcoporum & Epiſcoporum officialibus & vicarijs generalibus per præſentes committimus & mandamus, quateoùs ipſi & eorum quilibet, ſi & poſtquàm pro parte illorum quorum intereſt, aot in futurum intereſſe poterit, fuerint requiſiti, ſtatuta & ordinationes huioſmodi, & horum ſingula, inuiolabiliter obſeruari faciant, contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas & alia iuris remedia compeſcendo inuocato, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis, non obſtante cooſtitutione felicis recordatioois Bonifacij papæ octaui, qua cauetur, ne quiuis extra ſuam ciuitatem & diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis vltra vnã diætam à fine ſuæ diœceſis ad iudicium euocetur. Seu ne iudices à ſede Apoſtolica vel eios authoritate deputati, extra ciuitatem & dœceſim, in quibus deputati fuerint, contra quoſcunque procedere, aut alij, vel alijs vices ſuas committere præſumant. Et in Cōcilio generali de duabus diætis & perſonis, vltra certum nomerum ad iodicium oon vocandis, & alijs conſtitutionibus & ordioationibus Ap oſtolicis, cæteriſq́ue contrarijs quibuſcunque. Verùm quia difficile foret, præſentes literas ad ſingula loca ad quæ expediens fuerit, deferri: volumus & authoritate Apoſtolica decernimus, quòd tranſumptis præſentium literarũ, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ io Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ monitis, ea fides adhibeatur, qoæ eiſdem originalibus, ſi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ, adhiberetur. Et vt hoiuſmodi ſtatuta & ordinationes ad ſingulorum notitiam deducantur, voiuerſis locorom ordinarijs authoritate Apoſtolica præfata in virtute ſanctæ obediētiæ mandamus, quatenùs ſtatuta & ordinationes huiuſmodi per ſe, vel aliũ, ſeu alios in eorum eccleſijs vel ciuitatibus poblicent, ſeu publicari faciant, quæ poſt publicationem ipſam eoſdem quorum intereſt, aut intereſſe poterit, periodè arctent, àc ſi eis perſonaliter intimatæ eſſent, aut intimarentur. Tenor verò ſtatutorum & ordinatioonm prædictarum, ſequitur & eſt talis:

Cùm potiſſimùm anima verbo qood ex ore Dei procedit, viuat: id autem nec paſſim, nec ab omnibus expediat prædicari, admonēte Apoſtolo, qoi inquit: Quomodò enim prædicabont, niſi mittantur? Ideò ſtatuimus & ordinauimos, vt non liceat cuiqoam, etiã religionem profeſſo, ac quomodolibèt exempto Euangelium docere, niſi ab ordinario vel eius vicario, tam moribus quàm doctrina probatos fuerit, facta fide per patentes literas, quæ præter Notarij mercedem gratis prorſus concedantur. Miſſi itaq; atq; probati, Euangelicum negocium tractabunt rectè, ſobriè & purè, loca quæq; recoodita magis & abſtruſa intellectuq; difficilia, non ad nouum & adulterinum ſenſum, ſed iuxta ſanctorum patrum & ab Eccleſia receptorum doctorum, præcipuè Cypriani, Chryſoſtomi, Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini & Gregorij, expooant & interpretentur. 1 Rom. 10 c
Omni etiam ope ſtudeaot, ne pro viris ſomnia & aniles fabulas, pro certis dubia, pro receptis apocrypha, & iamdudũ exploſa, damnataq́oe ab orthodoxa Eccleſia, tradãt vel depromant. Idq́ue omni modeſtia, ne vnquã eos ad conuicia ioiuriaſq́ue delabi cōtingat, locuſq́oe ille cum populi offendiculo dehoneſtetur. Itaq; ordinarius aliqnot excellenti doctrina præditos conſtituat, qui per diœceſim inquiraot, qui ſint ad Euangelicã doctrinã idonei diſſeminandam, quiq; ad impias oouitates & perfidiam aliquam non deflectant, vt remedia adhibeantur, quo populus rectè inſtituatur in Chriſtiana lege: & ab ea deficiens, ne ſecum alios trahat, debitè coerceat: cultus diuinus obſeruetur: peragaturq́; his modis & ritibus, qui per manus ſanctorũ patrũ oobis traditus, & per maiores noſtros obſeruatus eſt in ſacrificio altaris, officijs defunctorum, canonicis horis, cęteriſq́oe dioinis laudibus atque cęremooijs.

Hinc hortamur atq; monemus omoes & ſingulos, qui ſacris initiati ſoot, vt vioant vitam, quã ꝓfeſſio exigit, & Chriſtus requirit, inquiens: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, 2 Matth. 5.

nibus, vt videant opera vestra bona, & glo-
rificent patrem vestrũ qui in cælis est. Cum
1.Tim. 2. c vestim honesto incedant, quem Paulus alibi
præscripsit. Qoapropter singulari cura iotẽ-
dat qoisq; prælatus, ne hi quibus præest, io
sacris ordinibus cõstituti, vestes varij coloris
velot virgatas & fimbriatas deferãt, sed lon-
gis atque talaribus vtantur. Nulla arma in-
duant, nisi itinerantes: barbam & comã noo
nutriant, coronam & tonsuram deferentes,
tum summoperè curantes, ne quem Laico-
rum indecentia vestitus offendant, vt sacris
cannnibus cautum est.

3 Insupèr tabernas poblicas euitẽt, oisi eas
peregrè proficisceotes ingredi oporteat, &
tam inibi q̃ domi & alibi à crapula & ebrie-
tatibus, omniqoe ludo à iote prohibito, bla-
sphemijs, rixis, ac alijs qoibuscunque excessi-
bus & offensionibus penitus abstineãt. Cho-
reas, spectaculaq; & conuiuia publica vitẽt,
ne ob luxum, petulantiumque eotom, nomẽ
Ecclesiasticum malè audiat.

4 Cumque secũdùm Apostolum, Nemo mi
2.Tim. 2. a litans Deo, sese negocijs secularibus impli-
care debeat: Nemini liceat cõtra prouincia-
lia statuta & syoodalia domi suæ tabernam
compotandique locum aperire Laicis: qoo-
niam ooo tarò sequi solent ebrietatem rixę,
cędes, & molta hoc genos scelera, quæ sacer-
dotalem polluunt dignitatem. Pręteretà ne-
gociationibus mercimonijsque more merca
torum abstineant.

5 Sacerdotes * quoq; curati, quiq; vicẽ eo-
*autem rum referunt, subditos io remedijs & alijs
iuribus parochialibus, vltra ea quæ sibi de
iure debentur, oon grauent, vltraqoe deposi-
tionẽ, eos ad peractiones septimi, tricesimi
vel anniuersarij peragi faciendas nõ cogaot,
tum præter oblatiooes festis solennibus fieri
solitas, cùm illa pro arbitrio fieri debeant, ab
inuitis non exigant.

6 De sepultura quoq; ac administratione
sacramentorũ, alijsq; spiritualib⁹ pasci, aut
aliquid ab inoito exigere nemo possit aut de-
beat, & propter eiusmodi à parochianis ne-
glecta, cuiquã nõ liceat aliquod sacramento-
rom denegare: Neq; ꝓpter debita quempiã
ab Ecclesiastica sepultura ꝓhibere. Parochia-
lia tamen iura, quæ vsus recepit, & debentur
altari seruienti, per prædicta nõ abrogemus.

7 Cùm aũt in diœcesibus nõ sit eadem con-
suetudo, & ioter subditos & pastores multa
& varia emergãt dissidia, pastoribus qbusdã
plora exigere ꝓpensis, subditis verò ob pe-
nuriam & egestatẽ reclamãtibus & recusan-
tibus: ordinamus, q̃ qoilibet ordinarius io-
fra sex menses post p̃sentium publicationẽ,
oibus per pẽsis, beneq; & sufficienter exami-
natis super prædictis, certã legem ordinatio-
nemq; vnà cum principũ aut domioorũ se-
cularium cõsilio, quos ista negocia tanguot,
constituat, ne viduæ, pupilli & alij pauperes
nimiùm vltra vires iniustè grauentur, quòd
nos, si neglectum fuerit, si io prouincia ad-
fuerimus, vel successor noster, habita de his
plena informatione, facturos pollicemor,
aut rẽ ipsam sanctissimo domino nostro re-
laturi sumus, qoi huic rei prospiciendę iudi-
ces deputabit.

Conoiuia presbyterorũ, quæ io exeqoijs 8
& frateroitatibus publicè i taberois hucusq;
exhibita sont, prorsus, abrogamus, q̃ plerun
què laicis sint scandalo. si autem conuiuium
vel cõsuetudo, vel locorum distantia exiget,
fiat illud in domo sacerdotis: honesteque, nõ
ad luxum, sed ad necessitatẽ, instruatur. Si-
quidem neq; cõmessationi, oeq; cõpotatiooi
vacandom est sacerdotibus, cùm ne audiant,
Quorum Deus venter est: tum quòd officij Phil. 3. d
eorum est, & sobriè & castè pro peccatis Deo
dona sacrificiaque offerre.

Porrò ne & ipsi videaotur pecuniæ aucu- 9
piom magis, q̃ salotis animarũ studiom am-
plecti, dum laicos grauiora delicta cõfessos
hincindè remittunt noo sioe famæ rerumq;
dispendio: cõstituimus & ordioamus, vt de-
inceps quilibet confessor absoluere possit
laicos cootritos & confessos à quibuscunque
peccatis occultis, quãtumcunq; grauibus &
enormibus, quę ordinarij suæ authoritati re-
seruauerant, exceptis duntaxat homicidis,
hæreticis, & excõmunicatis, ad Episcopum
vel eius vicarium mittẽdis. Quo aũt ad cle-
ricos, nihil, quo ad hoc statutum, intelligatur
innouatom. Pro condooatione autem & re-
missione peccatorum, quam absolutionem
vocant, nihil omninò ab inoito exigaot.

Statuimus quoq; iuxta Apostoli sentẽtiã, 10
q̃ dicit, Nemini citò esse manũ imponẽdam: 1. Tim. 5.
ne cui temerè cura animarum committatur.
Itaq; ꝓbetur priùs per Episcopum vel eius
officialẽ, etiã religionẽ professus. Nec liceat
vlli, vicarium Ecclesiæ & plebis suæ sufficere
illãmve locare, siue emolumentum, quod
absentiæ noĩe recipiet, constituere sine aotho
ritate Epi aut vicarij. Nã cùm os boui tritu-
ranti non sit alligandum, Episcopi vel offi- 1. Cor. 9.
cialis arbitrio eiusmodi emolomenta loca- b.
tionũ & absentiarum moderãda censemus.

Domos quoq;, fundosq́oe dotales benefi- 11
ciorũ collapsos instaurent possessores, quan-
tùm necessitas postulauerit, reparataque in
debita structura cõseruent, & per Archidia-
cooos & Decanos rurales, ac alios ad quos
de iure vel cõsuetudioe spectat, vbi negligẽ-
tes fuerint, per subtractiooem ꝓuentuum
authoritate nostra arctiùs compellantur.

Expressè caueotes, ne cura Ecclesiarum 12
beneficiorumq; coocedatur religionem quã-
cunq; professis, etiam exemptis: quòd si ha-
ctenùs aliqoi admissi vel recepti essent, nisi
de voluotate fauoreq; superioris sui legiti-
misq; causis cõstiterit, extra sua monasteria
degere oequaquàm sibi integrum fore pu-
tent, quando illos sic vagos, per ordinarios
vel vicarios ad superiores suos, per victus de-

negationem aut alia iuris remedia remittendos esse iubemus.

13 Monasteriorum prælati vnitas Ecclesias habētes, prędictos vicarios perpetuos vel ad nutum amouendos, in eisdē Ecclesijs in posterū non constituant, nisi priùs per ordinarios aut eorū vicarios, vt idonei & apti, fuerint admissi. Ecclesiæ tamē suis monasterijs vnitę vsqueadeò propinquæ, q̄ religiosi earundem curā habituri, sub religione in monasterio sub debitaque obedientia stare possent, modò sint habiles & idonei, per huiusmodi religiosos prouideri possint. Id quoq; permittimus de monasterio, quod eā tenue est, vt debitā sustentationē habere nequeat, volentes religiosos & qualitercunq; exemptos, curata beneficia habentes, ordinario loci esse subiectos. Cumque in Ecclesia D E I magis p̄stet, paucos bonos & doctos, q̄ plures indoctos & imperitos habere ministros, id quod ratio nostrorū temporum exigere videtᷣ: idcircò deinceps non initientur sacris ordinibus, nisi viri morum vitæ candore & doctrina præ cæteris spectati, probatiq; per testimonium examinis ritè seruandi.

14 Quòd attinet ad ordinatos in vrbe vel in alia quacunq; aliena diœcesi, sancimus, vt & illi suarū ordinationū literas & titulos ostēdant. Et simili modo ad diuina peragenda priùs nō admittātur, quàm ab Episcopo vel vicario seu officiali fuerint ritè admissi.

15 Prętereà, cùm nihil ęquè conueniat omnibus numeris, ac eos esse mūdos qui vasa Domini portant, & in sacrario operantur, quales sacerdotes constituit ipse Dn̄s, qui quotidiè sacrosancta tractant, & in illis versanᷣ: Igitur volumus, atq; iuxta sanctiones canonicas feliciter à diuis patribus institutas sancimus, vt castè continentesque viuant: Sacerdotes cōcubinarij, incontinenterque vitam agentes, Canonum pœnis in ordinem redigantur, nulla consuetudine eis, nulla conniuentia, immò damnosa prælatorum negligentia, patrocinante.

16 Quo verò ad quęstores, qui vulgò stationarij appellantur, statuimus, ne quis quauis authoritate & literarū occasione, vel ad prędicandum, vel subsidia eleemosynasque colligendas se ingerat, vtcunque se iactet indulgentijs abundare, nisi priùs literæ admissionis & approbationis ordinariorum vel vicariorum ab eo prolatæ fuerint, adstringentes ipsos ordinarios, vt tales admittāt, qui ꝓbæ vitæ testimoniū habeant, & de prædicatione suadum opus erit, rationē reddere possint, eleemosynis piorumque oblationibus non abusuri per luxū ꝓprium, religione iurisiurandi affirmaturi, se nec quotam nec totam colligendi facultatem certa summa pecuniarum pactos esse. Fratribus tamen mendicantibus integras saluasque concessiones, à sede Apostolica factas, relinquimus.

17 Et vt pastor agnoscat vocem ouis, & illa vicissim vocē pastoris audiat, tollaturque omnis vagandi occasio: ordinamus, quòd presbyteri peregrini & ignoti, ad Missarum sacrificium non admittantur: nec vltra mensis spatium in consortio presbyterorum tolerentur, nisi exhibeāt literas admissionis alterius ex Archiepiscopis vel Episcopis, in cuius diœcesim se transtulerint, ac documēta & literas testimoniales sui ordinarij, à cuius diœcesi proximè discesserunt, quibus de eorum ordinibus & honestate constet. Ne aliquis incorrigibilis post ꝑpetratos excessus, impunè ad aliam diœcesim transeundo euadat.

Vt autem Christifidelium Eleemosynæ 18
in vsum, pro quo erogantur, vertantur: non liceat procuratoribus seu vitricis fabricarū, in singulis Ecclesijs quicquam de pecunijs ad fabricam prouenientibus, distribuere, aut in ędificiorū vel alterius rei vsum dispensare sine rectoris scitu, sed ad armaria fabricæ reponantur, vt hactenùs seruatum est, duabus vel tribus clauibus pro loci consuetudine tenendis: quarum vna ipsi rectori seruanda tradatur, obseruato vsu, in clauibus & rationibus reddendis à principibus & superioribus hactenùs recepto.

Statuimus quoque & ordinamus, ne epi- 19
scoporum in Pontificalibus vicarij, in cōsecrandis Ecclesijs & altaribus, quod sacri iubent canones, quicquam omninò exigant, excepta procuratione. Conuenit nanque, vt pro qualitate status ipsorum, Episcopi prospiciant, præstando præcipuè pensiones super fructibus mēsæ Episcopalis à sede Apostolica constitutas, ne aliquid attentare habeant in dedecus Episcopalis dignitatis.

Nec ab re, immò iustis de causis adducti, 20
festorum multitudinem constringendā esse duximus: statuentes & ordinantes, vt decæterò Dominica dies, quæ in gloriam Dominicæ resurrectionis ad nos vsq; à primitiua Ecclesia maximè celebris semper habita est. Dies quoque natiuitatis Christi, sancti Stephani, Ioannis & Innocentium, Circuncisionis, Epiphaniorum, Paschæ cum feria secunda & tertia duntaxàt, Ascensionis, Georgij, Pentecostes cum feria secunda & tertia dūtaxàt, Corporis Christi, & p̄sertim quatuor Beatæ Virginis, Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, & Natiuitatis, Natalitia Apostolorum, Ioānis Baptistæ, Magdalenę, Laurentij, Dedicationis, Michaelis, omnium Sanctorum, Martini, Nicolai, & Catharinæ, & per diœcesim Saltzburgēsem festiuitates sancti Ruperti, sicut hactenùs obseruatæ fuêre, celebres quoque & festi habeantur. In cæteris autem festiuitatibus, quacunque ratione vel institutis vel receptis, & quæ sub præcepto celebrari debeant permittimus, liberumq; cuiq; facimus, vt Missa audita, ad operas suas, quibus suam suorumq; alimoniam quærere cogitur, redire possit: Festis

tamen

tamen Dedicationum & patronorum principalium, nihil derogantes, quo ad eorum celebrationem in Cathedrali sede, ciuitateque ac loco etiam Episcopalis residentiæ duntaxàt.

21 Cumq; in certis locis & diœcesibus inter Pastores & gregem propter nuptiarum celebritatem, quam alij inthronizationẽ, alij solennizationẽ vocare solent, multa & iurgia & scãdala eueniant: declaramus & statuim⁹, quòd matrimonia in cõspectu Ecclesiæ possint solennizari, nullo ab ordinario ad hoc cõsensu petito, aut quispiam re pro ea exposita, exceptis tamen tota quadragesima, vltima hebdomada aduentus, festis Paschæ, Pentecostes & Natiuitatis Dominicæ, cum octauis ac diebus Rogationum. Ieiunia quoque ab Ecclesia instituta, sub debito obediẽtiæ sanctæ Ecclesiæ Catholicæ in posterum indici debent omisso excommunicationis verbo, ne infirmorum conscientiæ offendantur, cùm his temporibus pietas penè omnis iaceat sacerdotibusq; parùm deferatur.

22 Vt igitur extinctus cultus excitetur, populusque nõ fiat indiès negligentior: statuimus, vt propter cædem Clericorum, persona tantùm, non autem locus interdicendus veniat, nisi cętu concursuque populari facinus patratum esset.

23 Inhibemus insupèr, ne in posterum Episcopi Clericis legitimis, ab intestato decedentibus, in patrimonialibus bonis aut industria propria acquisitis, succedere possint aut debeant.

24 Cumque quotidiè ob nouas, immò iam olim damnatas hæreses, apostatarum numerus tam religiosorum, quàm sacerdotum in immensum crescat, quàm plurimis eorum vxores ducẽtibus, vt ergo sacrilegia hæc impunita non remaneant, concedimus quibuscunq; principibus, statibusq; potestatis secularis, eorumq; officialibus facultatem, vt eiusmodi apostatas & sacrilegos capere possint, modò reos ipsos ordinarijs infra tẽpus debitum tradant & assignent, absque aliqua in eos tortura & animaduersione, debitè puniẽdos: quibus enixè mandamus, vt omni posita mora fauoreq;, diligentiùs quàm hactenùs factum fuit, iuxta sacras sanctiones omnino puniant facinorosos, adeò quòd criminis enormitate expostulante, possit Episcopus, seruata forma Capituli primi de hæreticis in Sexto, reum Curiæ seculari relinquere, vel ad perpetui carceris ærumnam damnare. Negligẽtia autẽ ordinariorum ad Apostolicam sedem deducta, Iudices Ecclesiastici ab ea deputabunt, qui constito de ordinariorũ negligentia ad preces principum aliorũq; secularium reos maximè hæreseos meritis pęnis afficient. Quod iam Episcoporum quidã, vt accepimus de beneficiorum pensionibus atque absentijs decimas exigant, cùm in contrarium iuri, longeque præstet, malè inductos vsus delere, quàm iniustatum quid admittere: idcirco decimas eiusmodi vlteriùs exigi soluique interdicimus, vsumque talem qualitercunquè receptum cassantes, cassumque esset censentes.

Item improbamus, & vt absonum pror- 25
sus reijcim⁹, ab Episcopis medios exigi fructus de beneficijs, quæ vnius sustentationi vix sufficiunt, vt sunt quæ non excedunt valorem triginta aureorum Rhenensium, de quibus in Rom. Curia medij fructus non exiguntur. Quod etiã ab ordinarijs obseruandum esse præcipimus, nisi concordatis aliter cautum esset, vel honesta ratione aliquid, sine tamen repræhensibili grauamine, accipiant.

Cæterùm quo maior fiat coniunctio, fir- 26
maque magìs inter prouinciales stabiliatur concordia totius prouincię, antiquum morem synodorum innouantes, statuimus vt singulo triennio post Pascha prouinciale Cõcilium celebretur.

Ad hæc, cùm beneficia propter officia, 27
iuxta patrum sanctiones, dari consueuerint, fieriq; vix possit, vt in tanta præbendatorum caterua non reperiatur, qui officij oblitus horas negligat canonicas: hinc statuentes volumus & ordinamus, vt locorum ordinarij per Archidiaconos & Decanos de huiusmodi sacerdotibus negligentibus sese diligenter edoceant, & secundùm vniuscuiusque negligentiam atque desidiam, fructus perceptos vel in vtilitatẽ Ecclesiæ, vel in vsum pauperum vertant. Quòd si post legitimas monitiones & simul primã correctionem, in eandem negligentiam, quę dissolutę prorsus mẽtis indicium est, quis relabatur, tum beneficio etiam Ecclesiastico priuetur. Collatorique vel patrono de alio idoneo prouidendi aut præsentandi sit potestas.

Sanctionem patrum, qua Ecclesiastica se- 28
pultura priuatur, quisquis nõ confessus, nec Eucharistiæ Paschali tempore communionem sumpserit: inuiolabiliter obseruandam esse statuimus, ac vbi quem contigerit inopinata morte obire inconfessum, sepultura præfata illum carere non volumus, modò ipsius curato constet, vel doceat ille, ipsum secundùm iam dictam sanctionem confessum esse, & simul communicatum, aliudque non obstet canonicum impedimentum.

Ad tollẽdam execrabilem blasphemiam 29
diuini nominis ac diuorum, quos temnere fas non est: statuimus & ordinamus, vt quicunq; clericus vel sacerdos Deo palàm maledixerit conuicijs cõtumelijsq;, atq; adeò obscęnis verbis incesserit Deum & Dominum nostrum Iesum Christum, aut nunquã satìs laudatam matrem eius gloriosam virginem, pari blasphemia lingua impetiuerit, aliosque sanctos blasphemauerit, fructuum vel bonorum priuatione seu alijs pęnis pro qualitate blasphemiæ & delicti plectatur.

Contra Simoniæ labem non discedimus 30

à patrum sanctionibus, iubentes eas sub pœnis in illis contentis obseruari.

31 In sortilegos, diuinaculos, incantatoresq; clericos, quos tam sacræ leges quam patrum decreta execrantur, statuimus & ordinamus vt arbitrio superiorum infamia notentur: si qui moniti non destiterint, ordine amoueantur: inque monasterium ad tempus iuxta arbitrium superiorum relegentur, beneficijs officijsque suis Ecclesiasticis priuati. Cæteri autem pseudochristiani, de fideque parum probè sentientes, citra delectum personarũ, hæretici quoque vel Iudaismum referentes, à sancta congregatione Christianorum procùl arceãtur. Contraque eos diligenti inquisitione procedatur per ordinarios vel eorundem vicarios aut hæreticæ prauitatis inquisitores, vel per iudices à sede Apostolica, vel per nos deputandos, vt non resipiscentes, pœnis puniantur debitis.

32 Prohibemus etiam tam clericis quàm laicis, de sacrosancta fide temerè, præcipuè inter pocula atque conniuia, disceptare: iniungentes sacerdotibus, vt omni modestia vtantur, & peculiariter operam impendant nouo veterique testamento legendo, vt par est, ne per ocia in vitia voluptatesque labantur.

33 Statuimus & ordinamus, vt quilibet Episcopus diligenter prouideat atque in primis id curet, vt vicarij siue perpetui, siue pro nutu positi, competentem viuendi portionem assequantur, ne detur eis ansa suos subditos ob rei familiaris penuriam grauandi. Porrò, quod proximè accedit ad Apostolorum institutionem, moremque primitiuæ Ecclesiæ, hortamur, cùm Prælatos, tum reliquos sacerdotes, vt meminerint pauperum, & eleemosynis studeant alter alterum vincere.

34 Sunt item pleraque alia à summis Pontificibus, sacris concilijs, prouincialibusque & synodalibus constitutionibus prodita, quæ mirè decent & adornant candorem vitæ clericalis. Nec minùs obuiant offendiculis, quæ Christus passim cauenda præcepit, quæ velut sancta teneri & obseruari mandamus, transgressores secundum canones ipsos prædictasque constitutiones puniri volentes.

Inhibentesque propterea omnibus & singulis vicarijs & officialibus, necnon & Archidiaconis & Decanis ruralibus, alijsq; ad quos criminum denunciatio correctioque quomodolibèt spectant, aut quibus id per ordinarios committetur: ne ad excessus transgressionesque alicuius dictarum constitutionum, statutorum & ordinationum nostrarum, ob pecuniam etiàm vltrò oblatam, aut alterius rei gratia conniueant, sed potiùs ad pœnas de iure vel consuetudine debitas, contra delinquentes pro delicti qualitate & officij sui debito procedant. Atque vt ita fiat, quoniam nihil proderit leges condere, nisi sint qui conditis viuant, mentemq; earum exequantur, vtque reflorescat Catholica fides, Ecclesiasticaque dignitas, hæresibus radicitùs extirpatis, suum locum recuperet: idque vix alio medio aptiùs atque commodiùs fieri possit, quàm synodis: Itaque priscũ synodorum morem renouare cupientes statuimus & ordinamus, vt singulis anno saltem synodus diœcesana oportuno tempore à singulis Episcopis celebretur cum potioribus prælatis, Decanis Ruralibus, vtrisque dignis. In quibus per quartas designentur iudices, qui diligenter intendant, si statuta prædicta ac alia per synodos de scitu Episcopi, statuenda, obseruentur: inuocato ad hoc, si opus fuerit, brachio seculari. Mandantes propterea, vt huius nostræ constitutionis ordinationes series, in præfatis synodis tam prouincialibus quàm diœcesanis, in earundem principio diligenter legatur, ne quis in futurum ignorantiam prætexere possit. Datum Ratisponæ à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo vigesimoquarto, Nonis Iulij pontificatus præfati domini nostri papæ Anno primo. 35

Visa. Iul. Flu. Montinus.
D. de Paternina.
G. Pregu.

DECRE-

DECRETA PROVINCIALIS CONCILII SENONENSIS,

CELEBRATI SVB REVERENDISSIMO DOMINO ANTONIO A' PRATO,

TITVLI S. ANASTASIAE PRESBYTERO CARDINALI, Senonensi Archiepiscopo, Galliarum & Germaniæ Primate, necnon Albigiensi Episcopo, Franciæ Cancellario, Anno Domini M. D. XXVIII.

ANtonius miseratione Diuina, tituli sanctæ Anastasiæ, sacrosanctę Romanæ Ecclesiæ presbyter Cardinalis, Archiepiscopus Senonensis, Galliarum & Germanæ Primas, Albigiensis, Episcopus, ac Franciæ Cancellarius, vniuersis præsens hoc scriptum inspecturis, salutem in eo qui est omnium vera salus.

Cùm frequens Conciliorũ celebratio, agri Dominici præcipua sit cultura, quæ vepres, spinas & tribulos hæresum extirpat, excessus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem vberrimæ fertilitatis adducit: Generalia autẽ non facilè possint nuq; soleant adunari, quibus subolescentes errorum fibræ, animaduersionis tempestiuæ sarculo præcidantur: prouidè admodùm à sanctis patribus institutum est, vt metropolitani prouincialia subindè Concilia cõuocarent: quibus, vnà cum suis suffraganeis, irrepentibus animorum morbis & commissæ sibi plebis contagioni, digna cautione mederentur. Quod etsi semper vtiq; fuerit non segniter obseruandum, ea tamen sese nobis obtulit necessitas, vt in tanta curarum nostrarum mole, nulla dilatione negociũ tam sanctum protrahi pateretur. Siquidem cùm grauis & lætifer morbus affligat corpus ac depascit, adhibenda est euestigiò salutaris medicina sine vlla procrastinatione, quæ propulsato morbo, pristinam ægroto sanitatem instauret. Et periculosa tum solet esse mora, cùm per illum languor exitialis inualescit ampliùs, & valentiores sumit vires. Quid igitur factitandum, cum extrema quædam animorum pestis immaniter grassatur in omnes, & lue sua mortifera longè latéque debacchatur? Nónne reiecta omni prorogatione, incunctanter occurrendum est, & maturè iam pestilenti malo remedijs salutaribus & accõmodis, ne si oscitanter idipsum & lentè agatur, interea tabes illa pestifera latiùs proserpat in plures, & diffusiùs propagetur. Tale autem quiddam nostra accidisse ætate circa fidei & morum corruptelã, vel tacentibus linguis, res ipsa planè loquitur: Adesse iam tempora illa periculosa, de quibus ad Timotheum scribit Apostolus, 1. Tim. 3.
ipsa rerum experientia dilucidè comprobat. Tanta enim, Martini Luteri & perditorum quorundam hominum auspicijs, in orthodoxam fidem pestis efferbuit, tam grauis Ecclesiæ procella superioribus hisce diebus incubuit, vt electi (quod est apud Matthęũ) Matt. 24.
propemodùm viderentur in errorem inducti & dirum cõcussæ Petri nauiculæ naufragium intentari. Nempe eò dementiæ proruperunt Ecclesiæ perduelles, in eam venêre perfrictæ frontis impudẽtiam, dũ extinctarum quondàm hæresum cineres exuscitant, dũ hæresiarchas ab omni fidelium theatro quondam explosos, orthodoxis patribus anteponunt, vt sacrosanctam Conciliorum authoritatem respuant, nullum vel apertissimũ scripturæ locum non deprauent, sed corruptum atque adulteratum in suam vtcunquè sententiam detorqueant. Ne serpat itaque latiùs hic cancer, ne quis è commissa nobis plebe, vanæ cuiusdã libertatis prætextu, aut adulterino scripturarum fuco deceptus, tam dirum ac pestilens venenum hauriat: de suffraganeorum nostrorum consilio Decreta promulgari iussimus, quibus exitiale Luteri & cęterorum id genus hęreticorum virus, aliquam ex parte detegatur. Adiectæ sunt & nonnullæ Cõstitutiones, quibus insolescentes nostra tempestate mores & suppullulãtes quidã excessus cõprimãtur. Disciplinę tamẽ ordinem sequuti, à generali primùm decreto susceptum fidei negociũ inchoamus, ad specialia subindè progressuri. Datum Parisijs, Anno Dñi 1528. die verò 20. mẽsis Fabruar.

PRÆFATIO.

SCribens Regius Psaltes de Ecclesia eiusque aduersarijs, & vano atque inani eorum conatu: Psal. 128.
Sępè, inquit, expugnauerunt me à iuuentute mea, dicat nunc Israel: Sępè expugnauerunt me à iuuentute mea: etenim non potuerunt

runt mihi. Quibus sanè verbis indicat, Ecclesiæ vel à primordijs suis hostes non defuisse: qui atrociter quidem illam impugnarũt, sed minimè deuicerũt: hostiliter quoq; exercuerunt, sed non pro sua potuerunt libidine extinguere. Quarè cùm præ posuisset, Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea: mox subiunxit, Etenim non potuerunt mihi, quod idem facilè cognoscet, quisquis veteres hæresiarchas & eorum errores paulùlùm discusserit. Nam à plurimis aduersarijs oppugnatam Ecclesiam fuisse percipiet, sed semper de illis nobiliter triumphâsse. Impugnârunt in primis Ecclesiam in primo suæ iuuentutis flore Simoniani, Nicolaitæ, Gnostici, Carpocratiani, Chiliastæ, Ebionæi, & pleríque alij hæretici, qui falsò arbitrati, vafris suis argutijs & dolis supplantare Ecclesiam, tanq̃ fumus euanuerunt: Ecclesia autem victrix gloriosaq; permansit. Subsequuti sunt deinde alij, Ecclesiam insidiosiùs & occultiùs adorti: qui sacras literas aliquatenùs suscipiẽtes, & nudo earum cortici inhærentes, eius authoritatem non solùm moliti sunt imminuere, verùm etiam prorsus eneruare. Huiusmodi fuerunt, Manichæus, Aerius, Vigilantius. Valdo, Marsilius Patauinus, & Ioannes Vuiclefus. At frustrà id tẽtârunt: quandoquidem solido fundamento innixa, euerti non potuit. Voluit nempe Deus tantam esse Ecclesiæ suæ stabilitatem & potestatem, ut per eum veluti per infallibilem quandam regulam, ad salutem mortales dirigerentur. Nam vt sanctæ scripturæ
Matt. 18. contestantur, nulli ad uitam beatam patet aditus, qui Ecclesiam certè non audiat, aut qui ab eius communione exclusus sit. Nec certè gloriari possunt hæretici, quasi apud illos resideat Ecclesia Catholica. Nam cùm illa sit vniuersalis, omnesq; fideles complectatur, (alioqui Catholica non esset) angulis aut latibulis hæreticorum nequit circunscribi. Huic accedit, quòd in integritate fidei, Ecclesia Catholica eadem semper perseuerat, nec vllis erroribus coinquinatur. At cõtra, nefarijs suis cõuenticulis veluti infamibus prostibulis, fidem hæretici prostituere ac violare satagunt, dum impiè in suis adinuentionibus fornicantur. Præterea, in finem
Matth. 28. vsq; seculi, iuxta Christi pollicitationem, perduratura est Ecclesia catholica, quod nullis adhuc hæreticorum sectis contigit. Quare nõ potest apud hæreticos Catholica Ecclesia residere, licet secùs arbitrati sunt Manichæus, Aerius, Vigilantius, & cæteri prænominati. Quorũ perniciosos errores paulò diffusiùs explicare constituimus, quòd ijdem fimi aut fere similes illis, qui hac tempestate repullulare videntur. Præfatorum
Manichę. itaq; hæresiarcharum primus, fuit non minùs impius, quàm rediculus, Manichęus: qui tollens liberum arbitrium, duplicem in homine statuit naturam: alteram bonam, alteram malam: & bonam quidem à Deo, immò de Dei substantia conditam, asserit & eandem semper benè agere: malam verò à principe tenebrarum, semper malè. Agunt enim iuxta illius sententiam non liberè & voluntariè, sed necessariò & naturaliter: ob idque nihil imputandum putat humanæ voluntati, sed naturis illis, maximè inter se contrarijs. Nec ea in re multùm distat à Manichæo
Luterus. Luterus. Nam cuncta quæ ab homine fiunt, necessariò fieri Luterus credit, nec in hominis situm potestate, vias suas bonas facere aut malas. Aufert etiam ipse, ut Manichęus, liberũ arbitrium, licèt aliàs ab eo dissentiat. Manichæus nanque humanam salutem ponit in operibus bonæ illius naturę. At Luterus sola fide & fiducia in Deum eiusq; promissa, seclusis bonis operibus, homines iustificari arbitratur. Errat Manichæus, errat
Pelagius. & Luterus. Errauit cõsimiliter Pelagius, dũ aliud extremum secutus, ad vitam beatam comparandam, minimè necessariã putat diuinam gratiã: sed ad id sufficere censet liberum arbitrium, si modò adsit diuinæ legis cognitio. Porrò talia deliramenta respuens Ecclesia catholica, hæc tria ad saluté requiri docet: finem bona opera, & diuinam gratiam, neq; absq; his patére homini adulto
Heb. 11. viam salutis. Accedẽtem siquidem ad Deũ, oportet primùm diuinæ gratiæ munere adiutum, credere: deinde bonis operibus intendere: in quibus efficiendis & liberum arbitrium operatur, & gratia: primò tamen & principaliùs, gratia. Quapropter qui hominem benè operari & salutem consequi arbitratur abiq; gratia, aut primatum boni operis libero arbitrio ascribit, non gratiæ, Pelagianus censendus est. Qui verò saluari hominem existimat, neglectis bonis operibus, à libero arbitrio procedentibus, hic Manichæus est & Luteranus. Nam in errorem Manichæi incidit Luterus, dum nimis anxiè & scrupulosè deuitat Pelagiũ. Metuens nanq; liberum arbitrium cum Pelagio nimis efferre, omne bonum opus quod est in homine, Deo tribuit & diuinæ gratiæ, nihil prorsus libero arbitrio. sicq; tollens omninò liberũ arbitrium Luterus, factus est Manichæus, dum refugit esse Pelagianus. Debuerat certè Luterus ex Apostolo nôsse, ita necessariã esse diuinã gratiã ad benè operãdum, vt cũ ea tamen liberum arbitrium, bonum opus
1.Cor. 15. efficiat. Testis siquidẽ est Apostolus, diuinam gratiam in se vacuam non fuisse, cùm abundantiùs (inquit) laboraui, non ego autem, sed gratia Dei mecum. Vndè rectè confitetur, ipsum diuinæ gratiæ, vt & reliquos
2. Cor. 6. fideles, cooperatum fuisse: quos ipse cohortatur, ne in vacuum gratiam Dei recipiant: laborem eorum pronuncians nequaquàm fore vanum, si sic gratia vtantur, vt non frustrà illam videantur suscepisse. Vtrunq; nimirùm alteri connectus, Apostolus, noluit

liberum

liberum arbitrium ocio torpescere cũ Manichæo: & arrogantiam deuitans Pelagij, sic cooperationem tribuit libero arbitrio, vt ex se tñ & citra diuinæ gratiæ munus, sufficere non possit ad salutem. Hæc vtiq; sententia est Ecclesiæ Catholicæ, quã semper Catholici doctores tenuerũt: & in oppositam partem declinantes hæreticos, diuinorum eloquiorum testimonijs confutârunt & damnârunt, quales (præmissum est) fuerunt Pelagius, Manichæus, & hoc tẽpore Manichæi discipulus, Luterus. Atqui Manichæo successit Aerius, dissimili quidem volũtate, sed simili vanitate oppugnans Ecclesiam. Hic nanq; carnalem molitus statuere libertatem solenniter indicta ab Ecclesia nolebat ieiunia seruari, ne legi viderent fideles obnoxij. Arbitrabatur enim, si ieiunia ab Ecclesia cõstituta seruarent, aut sacris eius legibus ac institutis obtemperarent, eos in seruitutem redigendos, Christianis hominibus minùs cõuenientem. Qua in re liquidò ostendit, q̃ ignarus, quamq; in Diuinis scripturis parũ esset exercitatus. Intelligere siquidem debuerat ex apertissimis sacræ scripturæ documentis, q vera libertas Christianorũ, qua fideles Christus liberauit, non libertas est carnis, sed spiritus, per quã mortificatur caro cum suis concupiscentijs, spiritus autem viuificatur. Aduersatur enim prorsus libertati spiritus libertas carnis, vt præclarè sub typo Isaac & Ismael, Saræ & Agar, ad Galatas Apostolus deducit. Volẽs itaq; Deo inspirante Ecclesia hanc spiritualem libertatẽ Christiana pietate dignam statuere, moderata indixit ieiunia, ac rationabilem ciborũ delectum certis temporibus & diebus sapiẽtissimè sanciuit, non hæc (vt volebat insipiens Aerius) arbitrio relinquens filiorum, quorum vt pia mater salutem affectaret & haberet solicitudinẽ. Nouerat enim, sensus humaniq; cordis cogitationes, prona esse ad malum ab adolescentia: nec facilè ex se & suapte voluntate, ad hanc libertatem spiritus peruenire posse. Tanta autem moderatione, tantaq; circunspectione omnia digessit, vt iis qui Christiano animo sunt imbuti, nullus prorsus iustæ querelæ locus relinquat, atq; illa instituens, haudquaq̃ nos rursum in legis Mosaicæ seruitutem obtrudit: quæ iam omninò desiit, sed in libertatẽ asserit filiorum Dei. Vndè cõstat q̃ fallatur Aerius, dum in carnalẽ fideles nititur deijcere libertatem. Quamobrem cum sua Ismaelitica aut Agarena, eaq; carnali atq; impia libertate, nõ heri aut nudiustertius, sed ante annos mille damnatus est, & cum eo satanica eiusmodi libertas funditùs est euersa.

Aerius.

Libertas Christiana

Galat. 4.

Gene. 6.

Quam nihilominùs homines impii, his tẽporibus incassum laborant rursus excitare & erigere: dicẽtes; nequaq̃ Ecclesiæ hoc esse concessum, vt fideles valeat lætiferæ noxæ reddere obnoxios, aut sic ac mortale peccatũ obligare, vt lœtalem noxã præceptorũ ecclesiæ incurrãt transgressores: cùm tamen ex sacris literis, donatã esse à Christo Ecclesiæ eiusmodi authoritatẽ, clare innotescat, qui inter ethnicos eos sanè deputauit, qui pceptis Ecclesiæ non obediunt. Contraria aũt assertio, non catholicorum est, sed hæreticorum: qui hoc vnum preter cætera, suorũ habent errorum fundamẽtum. Hoc amplexãtur Aerius, Iouinianus, Lamperius. Huic adstipulantur Valdenses, Vuiclefistæ, Boemi, ex eo fonte oẽs ferè Luteranæ impietatis blasphemię proficiscuntur. Nec mirum, si tantoperè huiusmodi sententiam probant hæretici, & oppositam reiiciunt: cùm sciant, sicut baculo canes, ita vniuersa suas hæreses Ecclesiæ repelli authoritate, & se, vt putrida membra, ab eius cõsortio resecari. Sic olim reiectus est delirus Manichæus, & cum carnali sua libertate insanus Aerius. Reiectus est & post eos Epicureus Vigilantius, infensus admodùm ecclesiasticæ pudicitiæ, quandoquidẽ immundo spiritu agitatus, in tantam prorupit amentiam, vt cõtinentiam hęresim, pudicitiã dicat libidin⁹ seminariũ. Quare sacrã continentię legẽ non ferens, libidini frena permittit, nullos volens sacris initiari, qui vxores priùs non duxerint: neq; iis credi pudicitiã, qui cęlibes viuant, quasi nihil sit quo hoĩes, diuina gratia adiuti, distẽt à porcis, nihil quo differãt à brutis animantibus, nihil quo à iumentis separentur. Pessimè certè de restituto à Christo humano genere iudicat, q ita censet. Nam qui ita de hoĩbus sentit, homines humana exuit dignitate, & in seruilẽ brutorũ deiicit cõditionem, vt sint tãquàm equus & mulus, quibus non est intellectus. Probanda itaque est Latinæ ecclesię continentia, utpotè quę sanctitate pręfulgeat, libertatemq; pręstet Dñm sine impedimento obsecrandi, necnon profectui ecclesiæ maximè sit accõmoda. Non ab re ergo Ecclesiastica cẽsura repulsa est Vigilantii & assectarum eius assertio impudẽtissima. Sequentes autem Vigilantium Valdenses, homines idotę & literarum expertes, ordinem hierarchium Ecclesię confundunt, perturbant, destruunt: liberum cuique esse asserentes, pręedicare & docere uerbum Dei: nullum sexus aut status discrimen faciẽtes, sacerdotes itidèm & pręsules, cùm primùm lœtaliter deliquerint, omni spoliãt dignitate sacerdotii aut episcopatus: neq; eos tũ posse cõsecrare, aut sacerdotes ordinare asseuerant. Præcepta insupèr Ecclesię paruipẽdunt, q̃ alicuius esse momẽti minimè credunt. Purgatorium etiam inficiantur, neq; orant pro defunctis: omne rursus iuramentum illicitum arbitrantur, simul & iudiciũ, nihil demùm teneri aut agi volunt, quod non fuerit expressum in sanctis scripturis: quę sanè assertio, aliorum multorum basis est & fundamentum errorum, cùm tñ per

Math. 18.

Vigilãtius

Psal. 31.

Valdẽses.

eafdem

& extinctos execrandarū blasphemiarū cineres, studeot ex inferis denuò suscitare? At certe in vanum laborāt, cùm aduersus Christum & Ecclesiam nihil vnquàm feliciter attentetur. Quapropter quantumlibèt tumultuentur, innumeras licèt insipientium huiusmodi cateruas, in animarum & corporum perniciem, ad nefariam impietatem tuendā technis & fraudibus alliciant: quotquot libros ad firmandam execrahilem hanc sectam conscribant, quantunuis nugas & calumnias suas composito fucatoq; sermone satagant adumbrare, quaotunuis denique in Ecclesiæ Catbolicæ conspirent exitium, impii tñ eorum conatus in ventos tandem effluent & vanescent. Zelatur enim Christus zelo magno Ecclesiæ sponsæ suæ integritatem, quç io fidei & charitatis potissimùm syncceritate consistit, nec passuris est aliquando fidem Ecclesiæ iniquis hæreticorum cōiurationihus corrumpi. Eapropter dum eam illi oppugnant, potenti brachio virtutis suæ illos repellit, ac vana eorum molimina frustratur. Et quemadoiodùm facilè solis calore nix dissoluitur, faciliùs longè diuina virtute impiorum consilia vixdum exorta dissipari, & cordis eorum cogitationes dispergi solent. Hoc vtique in Luteranis hodiè videmus impleri, qui quanuis longè ab Ecclesiæ Catholicæ dogmaubus absinr: tñ inter se admodùm dissident, dum alij vnum alij aliud tenendum arbitrantur. Ex eis eoim oōnulli sanctorū imagines deijciunt, alij cōtrà erigunt: quidam humanas disciplinas, vt venenum pietatis reprobant, quas alij, vt apprimè vtiles defendunt: iteratum baptismum ab aliquibus susceptum, alii omninò execrantur. De Eucbaristia insupèr minimè cōueniunt. Nam eorum nonoulli, solùm esse signum corporis & sanguinis Christi io Eucharistia, cōtendunt: alii verò veraciter esse Christi corpus & sanguinem certò profitentur: in hoc tō à veritate dissidētes, quòd substantiā panis & vini cū corpore Christi asserūt remanere. Eò etiam vesaniæ deuenerunt eorū nōnulli, vr Spiritum Dei iactātes se babere, scripturas sacras loce clariores affirment, omnibus sacris interpretibus teiectis, quibus tñ pleiiq; alij refragantur. Sunt & alia noo pauca, de quibus inter se Luterani digladiantur. Hæc autē discrepantia planè indicat, q̄ à veritate sint alieni. Veritas si quidem vbiq; sibi constat, nusquam dissidet. Nō enim Spiritus Dei, spiritus est dissensioois. Cùm itaq; in his quæ ad fidem spectant, tam manifestariè dissideāt: perspicuum est, eos nullatenùs in solidæ veritatis radice stabiliri. Eos enim qui ab vnitate Ecclesiæ dissident, relinquit Deus in manu consilij sui, vt nec sibij plis, nec alijs bæreant. Cōirà verò catholicorum dogmatū incōcussam veritatem, demōstrat vnus & idem consensus: inter quæ oulla vnquā poterit inueniri discordia. Vndè satis exploratū est, illa à Deo proficisci, neque aliquando dissolutum iri, quantunuis ea euertere nitantor, veritatis inimici. At verò Luterana doctrioa, à patre mendacij (qui dissensionis spiritus est) exorta, tandem veluti fœnum exarescet: nempe vsqneadeò pudendos, atq; execrandos illa continet errores, & tam malè sibi cohærentes, vt facilè fugienda appareat & detestanda. Et quia suapte natura talis est eiosmodi doctrina Luteri, serpeotina quadam malitia laborant (quod dolentes referimus) Luterani, orthodoxorū procerum libris eam inserere, quo eorū prætextu faciliùs suscipiat. Hinc impiis tum p̄fationibus, tum annotationibus marginibus adiectis, tum scholiis, tum indicibus: lympidissimos illos fontes catholicæ pietatis, & antiquorum doctorū libros, vituleoto sulfure damnati sui erroris inficere moliūtur: sed non potest aduersus veritaté prçualere falsitas: veritas enim super omnia vincir. Nā cùm Deus veritas sit, & Deum nemo valeat superare, nec ueritas certè poterit aliquando vlla hæreticorū versutia supplantari. Quare non est, quod editorū librorū copia gloriētur Luterani. tam enim potest nafanda scriptorū farrago dānatam impietatem firmare, q̄ stramineç stipulæ fundamentum domos reddere stabilius. Non enim pluris faciunt huiusmodi libros orthodoxi, quàm puluerē quē proijcit ventus à facie terræ: habituri idem iudicium, tā pro dogmatibus quàm libris, quod præcedentes hæresiarchæ, quorum ita sunt scripta perpetuis tenebris sepulta, ut ne eorū vestigia quidem supersint: quapropter frustrà laborant, in scribendis libris suæ perfidiæ, aut suam vesaniam publicis concionibus prodendo. Nec enim stabilientur, sed peribunt, sicut priorum hæreticorum cum suis scriptis desideria, neq; cootra Ecclesiam Dei præualebunt, quæ gloriosa in secula permaoebit, de illis (prout & de cæteris bactenùs hæresiarchis) insignie telatura triumphum.

Luteranorum inter ipsos discordia.

3.Esd. 3.

Psalm. 1.

GENERALE

DECRETVM,

Continens hæresum quæ nunc pullulant, species: earum detestationem, modum iudicandi ac discernendi hæreticos ac relapsos, formam & ordinem procedendi contra eosdem: eorundem etiam acerbas pænas, ac demùm exhortationē ad principes potestatesq; seculares de illis profligandis & exterminandis.

ANtonius miseratione Diuina, tituli sanctæ Anastasiæ, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter cardinalis, Archiepiscopus Senonensis, Galliarū & Germaniæ

maniæ Primâs, Franciæ cancellarius: vniuersis præsentes literas inspecturis, salutẽ in eo qui est omnium vera salus. Inter cũctas pastoralis officij solicitudines, quibus premimur incessanter, illa fortiùs nos angit, vt cũctis hæreticis de finibus Christianorum expulsis, suisque falsis & virulentis scriptis ac pestilentibus doctrinis, penitùs extirpatis: fides catholica, quæ solidæ semper fuit subnixa petræ, integra illibataq; pmaneat: ac populus Christianus, nostræ potissimùm prouinciæ, in fidei synceritate (quolibet obscuritatis semoto velamine) immobilis inuiolatusq; persistat. Sanè prospicientes (quod non sine graui displicentia referimus) insurrexisse nonnullos pseudochristos ac pseudoprophetas, quorum dux & vexillifer est Martinus Luterus, qui à veritate excidentes, nonnullos ac penè infinitos, etiam si fieri
Matt.24. possit, electos (vt est apud Matthæum) ad errores inducunt homines: hauddubiè hæresiarchas fastuosos, seditiosos, Luciferiana superbia ac rabie lupina erectos: ac demùm
2.Tim.4. quales Apostolus ad Timotheum graphicè describit, suisq; pingit coloribus, & adamus-
2.Pet.2. sim exprimit. Qui rursus (vt inquit Petrus) sectas perditas ac damnatas introducunt, libertatem promittentes, cùm ipsi sint serui corruptionis, in maximam certè Reipublicæ Christianæ perniciem & iacturam: ac tãdèm nisi citò occurratur, ruinam & euersionem: vtpotè quos non pudet nouas hæreses effingere, sed etiam satagunt ac student veteres, & iam diu per Ecclesiam sopitas, instaurare. Et inter hęc, primùm de sacramentis Ecclesiæ multa perniciosè dogmatizant: affirmantes, laicos & mulierculas æquè, atq; presbyteros, posse absoluere. Et quod hactenùs fuit inauditum, laicis vt sacerdotib⁹, Eucharistiæ consecrationem permittunt. Inter sacerdotes & plebem, nihil interesse dicunt: sed omnes sacerdotes putant, quicunq; sunt Christiani. In clericis, ĩ sacris ordinibus constitutis, cælibatum non admittunt. Monachis & alijs voto obstrictis, libertatem lasciuiendi indulgent. Quibus relicto velo & abiecta cuculla, ad seculum redeundi facultatem relaxant, & apostasiam permittunt. Romanorum pontificum decreta, decretales epistolas, etiam & Canones conciliares eneruare contendunt. Veteres Ecclesiæ cæremonias, ac receptas tot annis laudabiles consuetudines, ridiculas censent. Et vt ad impietatis cumulum addãt, sacram scripturam figere ac refigere non dubitant, ac relicto sensu patrum orthodoxorum, vellicare, & ad suum sensum reprobum cõtorquere. Conuicijs semper & maledicentijs pleni, & non solùm aceto perfusi, sed vbique venene respsi. Articulos insupèr infinitos (quos non magnoperè attinet referre) disseminãt, aut scandalosos, aut temerarios, aut blasphemos, aut piarum aurium offensiuos. Ac tandèm super exitiali pestilentique dogmatum veneno, pleraq; alia tam fœda ac malè olentia nauseabundi euomunt, vt quasi ex professo habeant, speciem ac decorẽ sanctę matris Ecclesiæ, non habentis maculam neque
rugam, fędare, spurcare, ac cõtaminare. Veriti ergo, ne hoc veneficum virus, in nobis Ephe.5.
credito Dñico agro radices ageret, ac velut cancer cresceret in perniciem aliorum: officij nostri pastoralis esse duximus, vepres huiusmodi nociuas falce authoritatis ecclesiasticæ resecare, & plantulam priusquàm subolesceret, & in plures serpet, radicitùs euellere. Hinc est quòd in hoc nostro prouinciali concilio, quod ad corrigendos excessus
& extirpandas hæreses, iuxta Chalcedonẽ. Ca. quoniam 18. dist.
ac Lateranense concilia, adunatũ est: ad Dei
honorem, fidei orthodoxæ exaltationem, ac Ca. sicut
subditorum nostrorum pacem, augmentũ, nli m. de
& tranquillitatem: duximus habito suffra- acc.
ganeorum nostrorum consensu, ac multorũ Diuini & humani iuris interpretum cõsilio, his tantis periculis salubriter ac celeriter ꝓuidendum: Antiquos scilicet canones (quorum vtiquè custodes & executores constituimur) aut declarantes, aut renouantes, seu ex potestate nobis concessa, interdùm adie-
ctione pęnæ communiẽtes. In primis iuxta Ca. excõmunicamus 1. in principio de hær.
sacrum Lateranẽ Concilium, excommunicamus & anathematizamus omnẽ hæresim, extollentem se aduersus orthodoxam & catholicam ecclesiam. Vniuersos insupèr, qui aliter quàm Romana credit & prædicat ecclesia, credere & pertinaciter asserere attentant: eiusmodi Concilij authoritate, velut hæreticos & pertinaces, & à cõmunione fidelũ separatos declaramus. Ecclesia quippe vniuersa, errare non potest: vtpotè quæ
regitur spiritu veritatis, secum manente in Ioan. 14.
æternũ, & cum qua Christus manet ad vsque
ad consummationem seculi. Quæ etsi diuer- Matt. 18.
sa, & nonnunquàm (quod sæpiùs neoterici hæretici obijciunt) pugnantia proposuerit decreta, nihil tamẽ est in tanta decretorum
multitudine, quod fidei orthodoxæ * ob- * aduersetur.
uersetur. Sed ab vno eodemque spiritu edocta fuit, vt ita pro conditione temporum sta-
tueret, vt visum fuerit conducibilius: Eius- Dicto cap. excõmunicamus, 1. §. credẽtes.
demq; concilij authoritate, credentes, receptatores, defensores, & fautores hæreticorũ, & excõmunicationi subiacere decernimus. Suspectos autem de hæresi & notatos, post vnam aut alteram correptionẽ, decernimus
ab omnibus deuitãdos, scientes (vt dicit Tit.3.
Apostolus) quòd subuersi sunt, & suo planè iudicio condemnati. Ac subinde dum intelligunt se à cõsortio hominum separatos, rubore plerunq; suffusi, ad humilitatis gra-
tiam & reconciliationis affectũ faciliùs in- Dicto cap. excõmunicamus, secũdo.
clinentur. Damnati de hæresi, si ad vnionẽ fidei catholicæ redire voluerint, maneãt de foro Ecclesiæ, & ad agendam perpetuã pœnitentiam in pane doloris & aqua tristitiæ,

per-

perpetuo carceri deputentur. Damnati de
Ca.excõicam°.1. §. dãnati de hære. hæresi, si eã abiurare noluerint: si laici sunt,
statim sunt iudicio seculari relinquendi. Sed
clerici, præsente potestate seculari, sunt à suis
ordinibus degradandi, & pronunciandum
est, vt eos secularis iudex in suum forũ reci-
15.q.7.ca. si quis. piat. Cęterì ùoi quia episcoporũ nomerus per
sacrus canones ad degradationẽ requisitus,
non facilè potest adunari: concedimus, vt cũ
ca.1.de hę re.in 6. sacerdos aut alius in sacris ordinibus consti-
tutus, fuerit pro crimine hæresis degradan-
dus: possit, accersitis Abbatibus alijsq; præ-
latis, solus episcopus degradare. Qui in hæ-
resim semel abiuratã reciderint, ac velut ca-
nes ad vomitũ redierint: tanq̃ palmites ari-
dos in vite non manẽtes, foràs mittẽdos de-
cernimus, & seculari iudicio sine vlla audien-
1. tia relinquendos. Relapsos autẽ in hæresim,
Relapsi quatuor modis cognoscunt iuxta decretũ Alexandri 4. declaramus eos, q
in iudicio hæresim abiurarunt, & pòst com-
mittunt in ipsa, licèt prius crimẽ hæresis nõ
plenè cõtra ipsos probatum fuisset. Insuper
2. eos, qui in vna specie hæresis commiserunt,
aut in vno fidei articulo errauerunt, & pòst
simpliciter vel generaliter hæresim abiurâ-
runt, si ex tunc in aliam speciem hæresis con
mittunt, velut relapsus in hæresim decerni-
3. mus iudicandos. Prætereà, is de cuius lapsu
in hæresim ante abiurationem cõstiterit, vel
nunc constat: si post illam hæreticos dedu-
cat, acceptet, siue associet, vel dona ac mune-
ra eis mittat, seu fauorem eis impendat qui
excusari non possit, meritò debet iudicari
relapsus: cùm illum ex approbati à se erroris
4. consequentia, non sit dubium id fecisse. No-
uissimè, abiurãs in iudicio hæresim, propter
vehementẽ p̃sumptionem si iteratò labitur,
Ca.sup eo. de hære. in 6. licèt non fuisset plenè probata, relapsus dici-
tur. Cæterùm relapsis etsi resipiscentia non
profuerit ad euitationem pœnę temporalis,
tamen cùm Ecclesia nulli claudat gremium
redeunti, non sunt ipsis relapsis, si pœnitue-
rint, & pœnitentiæ signa apparuerint, Pœni-
tentiæ & Eucharistię sacramenta deneganda.
Qui de hæresi depræhensi fuerint sola suspi
cione notabiles, nisi iuxta coosiderationem
suspicionis, qualitatemque personæ, inno-
centiam suam congrua purgatione monstra-
uerint: anathematis gladio feriantur, & vsq;
Ca vergẽtis.de hęr. ad satisfactionem condignam ab omnibus
euitentur. Hęreticorum bona tanquam reo-
rum læsæ maiestatis, si laici sint, fisco secula-
ri applicentur: si verò clerici, Ecclesijs à qui-
bus stipendia receperint. Coofiscationis au-
tem executio nõ fiat per iudicem secularem,
nisi priùs à iudice Ecclesiastico super crimi-
ne sententia pronuncita exiuerit.

Cæterùm quia intelleximus, per nonnul-
la loca prouinciæ nostræ quosdam (qui in
nulla vnquã academia incorporati fuerint,
sed in verba Luteri iurarunt, aut Lutero sunt
nequiores) monopolia illicita facere & oc-
culta conuenticula, necnõ cum laicis sese in
penetralibus domorum recipere, & cũ idio-
tis ac mulierculis cõuersari, de fide catholica
disputare, & nõ secùs q̃ impios Mõtanus cũ
suis Priscilla & Maximilla, simpliciũ animos
eludere & fascinare, inter hæc iactãtes se ha-
bere spiritũ Dñi: Propterea, ne vitia sub spe-
cie virtutũ subintrẽt, p̃cipimus suffraganeis
nostris, vt congregationes huiusmodi oc-
cultas & adeò perniciosas prohibeant, ac
transgressores pœna cõdigna puniant. Deus Ioann. 1.
enim qui est lux vera, & qui illuminat omnẽ
hominem venientem in hunc mũdum, adeò
execratur opera tenebrarũ, vt Apostolos in
vniuersum mundũ p̃dicaturos missurus, p̃- Marc. 16.
ceperit eis apertè: Quod dico vobis in tene- Matt. 10.
bris, dicite in lumine. Rursus etiã intellexi-
mus, nonnullos Martini Luteri libellos per-
niciosos, iampridèm cum suo authore à san-
ctissimis Pontificibus Leone Papa & Adria-
no, necnon Clemente Papa moderno dam-
natos: à nõnullis nihilo seciùs, timore diui-
no & pudore humano prorsus abiectis, ad-
huc euulgati, legi, & circunferri. Propterea
prohibemus sub pœna excommunicationis
latæ sententię, ne qui cuiuscunque conditio-
nis, aut status existant, prædicti Luteri libel-
los, aut qui ab eo & suis sequacibus prodijs-
se asseruntur: deinceps comparent, habeant,
& circũferant: aut in cõcionibus publicis seu
priuatis confabulationibus laudent, appro-
bent, tueãtur, aut euolgent. Porrò cùm secun Eph. 4.
dùm Apostolum alios dedit Dñs Apostolos, Ca. excõicamus. 1. §. quia vero.
alios doctores, alios prophetas: hinc est, q
districtè iuxta sacrum generale Lateranẽ.
cõciliũ prohibemus, ne passim liceat cuiuis,
p̃dicationis officiũ vsurpare: neq; ad prædi-
candũ prodeant, nisi quibus aut à iure, aut à
Papa, aut Ep̃o loci, licentia concedetur. Qũo Rom. 10.
enim prædicabunt, nisi mittantur? Et veritas
ipsa dicit in euangelio: Rogate Dñm messis, Matt. 9.
vt mittat operarios in messem suam. Ioãnes
quoq; Baptista, specialis suæ missioois testi-
moniũ protulit de scriptura, dicens: Ego vox Ioann. 1.
clamãtis in deserto: dirigite viam Dñi, sicut Esaiæ 40.
dixit Esaias propheta. ¶Ordinamus insupèr,
q suffraganei nostri si viderint aliqua loca
esse de hæresi suspecta: per se aut alios ido-
neos quamcitiùs ad illa accedant, & ab illis Dicto ca. §. adijcis.
de vicinia exigant sacramẽtum de prodendis
huiusmodi hæreticis, ac conuenticula illici-
ta facientibus. Quibus etiam districtè p̃cipi- Ca. statuta de hę. in 6
mus, vt ad hæc exequenda diligenter inuigi-
lent, & in negocio huiusmodi hæreticæ pra-
uitatis, summariè & de plano procedãt. Et si
in expurgando huiusmodi fermento fuerint
remissi aut negligentes, intelligant se pœnas
incursuros, quę in sacro generali Lateranẽ.
concilio continentur. Pœnas insupèr refor- Dicto ca. excõmunicamus. 1. §. volumus.
mident, contra inquisitores in officio delin-
quentes, in sacro Viennẽ. coocili promul-
gatas. Cõstitutiones aũt Vrbani V. Clemen- Cap. volẽtes. de hę. in cle.
tis V. & Bonifacij VIII. diligenter obseruent
suffraganei nostri. Obsecramus autem per

viscera misericordiæ Dei nostri Christianissimum regem & principem ac dominum nostrum supremum, vt pro suo singulari zelo, miroque affectu & incredibili deuotione religionis Christianæ, à suis terris & dominijs vniuersos hæreticos confestìm repellat, extermine tque hanc terram & diram luem hęreticorum, quæ indiès magis ac magis pullulat. Res haud dubiè inaudita, cū ab exordio nascentis ecclesiæ vsque ad hæc nouissima tempora, regnum hoc Christianissimum (vt inquit Hieronymus) hęreticorum prodigiosis monstris caruerit. Proindè principes orthodoxi, si Christiano nomini cōsulium esse volunt, si religionis Christianæ ruinā metuunt: necesse est in exterminandis profligandisque hæreticis omnes suos conatus intendant, omnem suam potestatem exerceāt. Periculum alioqni est, ne Petri nauicula operiatur fluctibus, ac demergatur in profundum. nonquam enim sic vndis iactata est Ecclesię nauis, sic ventis validis (id est, vanis doctrinis) impulsa, sic vndique procellis agitata. Indè, quod Christo ī naui dormiēte apud Matthæum Apostoli fecerunt instante naufragio, clamemus necesse est, & dicamus: Domine, salua nos: perimus. Nouissimè ordinamus, ꝙ rectores & consules ciuitatum, juxta sacrum generale Lateraneñ. Concilium corporaliter præstent sacramentum, ꝙ fideliter & efficaciter ecclesiam in huiusmodi negocio hæresis (cùm fuerint requisiti) iuxta suū officium pro viribus adiuuabunt, manusque porrigent adiutrices. Episcopi autem vel inquisitores dum in huiusmodi negocio procedūt, & à secularibus iudicibus forsan excommunicatis subsidia postulant: nullam ex participatione huiusmodi, excommunicationem incurrant. Pręcipimus tandèm singulis suffraganeis nostris, vt hoc nostrum tam salubre, tamque pro conditione temporum necessarium statutum, suis statutis synodalibus adijciant, ac in prima eorum synodo faciant publicari. Datum Parisijs in prima sessione concilij nostri, facta apud fratres Eremitas sancti Augustini, Anno Domini 1527 die tertia Februarij.

Cap. volentes. de hęr. in cle.

Hieronymus.

Matt. 8.
Cap. excommunicam⁹. 1. §. moneātur. de hæreticis.

INDEX DECRETORVM FIDEI.

CÆterùm, quia magis solent sermones particulares moribus esse accommodi, quam vniuersales: iam superest, particularia quędam decreta super renascentibus nōnullis præfatis erroribus, in medium proferre: Quibus tum per sanctas scripturas, tum per sacra concilia, traditionem Ecclesię antiquitatis consensum, tum per inconcussum Ecclesiæ vsum, & certam eiusdem authoritatem eiusmodi elidantur errores. Quorum quidem decretorum index subsequitur.

Indicis decretorum fidei, finis.

DE VNITATE, SANCTITATE & infallibilitate Ecclesiæ.

DECRETVM I.

SAnctum fidem & indissolubile, viri & vxoris vinculum. At verò magnum istud, in Christo & Ecclesia sacramentum: quàm ille tantoperè dilexit, vt seipsum traderet pro ea, quo illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, & exhiberet sibi gloriosam, non habētem maculam neque rugam. Cùm igitur eā sibi in fide desponsauerit, ab eo profectò per infidelitatē, aut vllū circa mores errorē, non est aliquando diuellenda, nec vllo patietur Christus à se diuortio illam separari, cum qua se futorū spopondit vsque ad consummationem seculi. Ea quippe non modò spōsa, sed & domus illa Dei est, quæ colūna est & firmamentū veritatis, firmiter ædificata, benè fundata supra firmam petrā. In quàm licèt descendat pluuia, irruant venti, inūdēt flumina: euerti tamen non poterit, neq; portæ inferi pręualebunt aduersus eam, aut aliquando poterunt illi, qui expugnant illam à iuuentute sua. Non enim dormitabit neq; dormiet, qui custodit eam: Is nimirùm, qui ascendēs in altum, dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios verò Euangelistas, alios pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virū perfectum, in mēsurā ætatis plenitudinis Christi: vt iā non simus paruuli fluctuantes, & circunferamur omni vēto doctrinę, in nequitia hominum, in astutia, ad circumuentionem erroris: sed maneat nobiscum in æternum spiritus

Matth. 19. Ephe. 5.
Oseæ 2.
Matt. 28.
1. Tim. 3.
Matt. 7.
Matth. 16.
Psal. 128.
Psal. 120.
Ephe. 4.
Ioan. 14.

ritus veritatis, & sanctificet nos in veritate.
Ioan.17. Ea in quam, tabernaculum illud Dei cum ho
Apoc.21. minibus, in quo habitabit cum eis, & ipsi po-
pulus eius erunt: & ipse Deus cũ eis, erit eo-
1.Pet.3. rum Deus. Extra quam, non secùs, àc quon-
dàm extra arcam Noe, nemo saluus esse po-
sit, quin iosurgentibus hæresum procellis
Exod.12. obruatur. Ea ipsa, vna est domus, in qua agn⁹
paschalis manducari est iussus, & extra quã
participatio mensæ Domini nequaquã po-
Iosue 6. test haberi. Eadem quoque, vnica est domus
Raab, qua conclusi, euadunt exterminium
vrbis Hiericho, neque ancipitem sentiunt
gladium, in exitium hostium fidei & ecclesię
exertum. Vna igitur sancta & infallibilis ec-
clesia, quæ nec à charitate decidere potest,
nec ab orthodoxa fide deuiare: cuius autho-
Ephe.3. ritatem quin in fide & moribus secutus non
fuerit, quasi Deum abnegauerit, (cui gloria
in ecclesia & Christo Iesu in omnes genera-
tiones) infideli deterior habeatur.

QVOD ECCLESIA NON SIT inuisibilis. Dac. II.

CVm adeò explorata sit ex scripturis tum
vnitas ecclesiæ, tum sanctitas, vt qui se-
cùs ausit affirmare, manifestæ statim impie-
tatis conuincatur: apertissimum autem in
hæreticos argumentum, & quo minore ne-
gocio contundi queant, sit eius authoritas:
cuius definitiones & decreta, propter sui cla
ritatem, non facilè sint cauillis & tergiuersa-
tionibus obnoxia: operæprecium se factu-
ros esse putauerunt, si quam inficiari nõ pos
sunt, dolo tandèm & versutijs eludant. Id
quod tum demùm assequuti fuerint, si pro
sententia Luteranorum, inuisibilis & tota
spiritualis, ac proindè nobis incognita, cre-
datur ecclesia. Nam quis futurus contentio-
nis modus, vbi prouocatur ad iudicem, qui
Matt.18. nec inueniri, nec inuentus, internosci possit?
Atqui (inquit Christus) si te corripientem
frater tuus non audierit, dic ecclesiæ. Quid
autem crassius, aut quid inutilis fingi possit,
si prorsus occulta sit & imperuestigabilis ec-
Acto.20. clesia, cuius maiores natu admonet Apo-
stolus, vniuerso gregi non quidem inuisibi-
li attendere, in quo eos spiritussanctus po-
suerat episcopos ad regendam ecclesiã Dei?
Act.12. Nunquid inuisibilis illa, à qua pro Petro, cũ
carcere teneretur, assidua fiebat oratio, aut
1.Tim.3. in qua Timotheũ cõseruari docet apostolus?
Non igitur fide tantũ & internis charisma-
tibus, sed confessione fidei, & externa ac visi
bili sacramentorũ participatione cõstat, sem
perq; constitit Ecclesia, q̃ ab ipsis incunabu-
lis, communi & pscripta vnius & eiusdẽ fidei
pfessione non caruit. Vnum corpus, inqt
Ephe.4. Paulus, vnus spiritus, vnus Dominus, vna fi-
des. Sed ne ab his inuisibilibus tãtùm pende-
1.Cor.12. re videretur ecclesia: vnũ, adiecit, baptisma.
Etenim in vno spiritu oẽs nos in vnũ corpus
baptizati sumus: siue Iudæi, siue gẽtiles, siue
serui, siue liberi: omnes in vno spiritu potati
sumus. Quisquis igitur tergiuersandi studio
inuisibilem & incertis sedibus errantem di-
xerit ecclesiam: non hæresim tantùm dixisse,
sed hęresum oĩum puteum fodisse iudicetur.

DE AVTHORITATE SACRORVM conciliorum. Dac. III.

ABsurdũ non ab re videri possit, si tan-
to studio veteri synagogæ Deus affu-
it, vt si quid in lege difficile vel ambiguum
occurreret, quod citra controuersiam à iu-
dicibus & legisperitis absolui non posset, de- Deut.17.
signato tamen cœtu non carerent, cuius ar-
bitrio res tota finiretur: Ecclesiam autẽ lon-
gè synagoga potiorem, ità necessarijs desti-
tutam auxilijs, vt prorsus non habeat, cui sub-
orta de fide quæstione: tutò satis inniti pos-
sit. Proindè cùm certa sit & infallibilis eccle-
siæ regula, nec aliquando inuisibilitatis præ-
textu tandèm eludi queat: ea profectò sacris
generalibus cõcilijs authoritas derogari nõ
potest, q̃ proximè vniuersalem repræsentant
Ecclesiam. His enim concilijs si ea decernen-
di quæ ad synceritatem fidei, & extirpatio-
nem hæresum, Ecclesiæ reformationem, &
morum integritatem pertinẽt, potestas adi-
matur: nihil certũ, nihil stabile futurum est,
nihil denique, quo hæreticus ab orthodoxo
possit internosci: cùm ille frequenter tũ im-
pẽdiò loquacior, tum pernicacior, pluribus
(licèt perperàm intellectis) scripturarum te-
stimonijs falsò glorietur. Nec erat, quo ve-
terum quondàm hæreticorum retunderen- Acto.6.&15.
tur insultus, nisi Ecclesiastici proceres apo-
stolorum exemplo cõcilia celebrâssent, qui-
bus sancti spiritus authoritatẽ ferociẽtibus
illis & rerum humanarũ sciẽtia tumentibus,
opponerent. Quo fit, vt si conciliorum au-
thoritati, sub hac temporum calamitate, tan
tillùm depereat: protinùs velut ab inferis su-
scitandæ sint damnatæ hæreses, neq; defutu-
ri sint, qui hinc Arrio, inde Nestorio, cæte-
risque id genus pestibus, palàm subscribere
non formident. Etsi autem nonnihil quoq;
laicorum intersit, quid credendum sit, quid
agendum: id tñ ab Apostolis (quibus succe- Acto.6.
dunt episcopi) legimus obseruatum, vt siue
murmuri Græcorum occurrendũ foret, seu Acto.15.
pacanda super legalibus oborta seditio: non
centurionem, non promiscuam è plebe mul
titudinem accerserent, sed psentẽ sibi spiritũ
sanctum affirmarent: cuius instinctu, quod
iustum esset & æquum, sanciretur. Quòd si
vbi duo vel tres in nomine Domini congre-
gantur, (licèt sibi ipsis relicti, falli possint) Matt.18.
continuò tamen in medio eorum sit Domi-
nus: quanto magis, vbi summus pontifex, cæ
terique primores ecclesiastici conueniunt,
vt hæresibus subindè pullulantibus occur-
rant, & Dominicum agrum subortis expur-
gent zizanijs? Sancta igitur & inuiolabilis
est sacrorum conciliorum vniuersalium au-
thoritas, cui quisquis pertinaciùs restagatur,
hostis fidei iure optimo censeri debet.

QVOD AD ECCLESIAM pertinet determinare, qui libri sint canonici, & qui nõ, & scripturæ sensum interpretari. DEC. IIII.

MAgna profectò fuit, semperque futura est scripturæ sacræ authoritas: in
2. Pet. 1. qua nihil falsum, nihil ociosum esse possit.
2. Tim. 3. Cùm enim non humana voluntate allata sit aliquando prophetia, sed spiritu sancto inspirati, loquuti sint sancti Dei homines: omnis scriptura diuinitùs inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendũ, & ad erudiẽdum in iustitia. At nihilo minùs mutilum est & prorsus inualidum, sumptũ è scripturis argumentum, si pro cuiusuis arbitrio, quod adductum fuerit, sacrum aut prophanum, canonicum aut apocryphum
2. Pet. 3. habeatur, vel quod in canonem admissum receptumq; fuerit, indocti & instabiles deprauent ad suam ipsorum perditionem, ac passim cerdones, ac infimæ plebis homines in eam quam semel imbiberint, sententiam
Tertull. de præsc. hæretic. pertinaciùs detorqueant. Nam quid promouebis, cùm si quid defenderis, negetur ex diuerso, si quid negaueris, defendatur? & tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione: nihil consequeris, nisi bilem de blasphematione. Nullus quidem tam deploratus quondàm surrexit hæreticus, qui non suum errorẽ scriptura tueri conaretur: nulla tam absurda, tam impudens hæresis, quæ non sacris vtcunquè fulciatur eloquijs, sed corruptis, & à genuino sensu deprauatis. Immò verò si quis literæ corticem tantùm, suo fretus ingenio percurrat, si penitissimo a sensus cùm Ecclesiasticis interpretibus non penetret, vix vnquàm confutabitur hæreticorum versutia. Obortis igitur de fide difficultatibus, frustrà sæpè scriptura cõsulitur, nisi Ecclesiæ certa & infallibilis litem dirimat authoritas, quæ canonicum librum ab apocrypho, catholicũ sensum ab hæretico, germa-
Ioan. 14. num ab adulterino discernat. Hac nempe velut internuncia, patrum & sacrorum conciliorum organis, spiritussanctus docet nos
1. Tim. 1. omnia, & suggerit nobis omnia: sine quorũ
Matt. 13. auspicijs, qui scripturæ sacræ sensum habere
Esa. 6. se iactant, non intelligunt quæ loquuntur, neq; de quibus affirmant: sed videntes non vident, & audientes non audiunt. In annumerandis itaq; canonicę scripturæ libris, qui præscriptum ecclesiæ vsum & authoritatem non sequitur, sacrum Carthaginense conci-
Cap. 47. lium tertium, Innocentij & Gelasij decreta, & denique definitum à sanctis patribus librorum catalogum respuit: aut in exponen-
Cant. 1. dis scripturis non pascit hœdos suos iuxta tabernacula pastorum, sed fodit sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas: & spretis orthodoxorũ patrum vestigijs, proprij spiritus iudicium sequutur: is velut schismaticus, & hæresum omnium incentor & fautor, à tanta temeritate reprimatur.

ALIQVA ESSE FIRMITER tenenda, quę non continetur expressè in scriptura sacra: sed à Christo vel Apostolis ipsis, familiari colloquio & quasi per manus ad nos deuenerunt. DEC. 5.

AMpla certè scripturæ latitudo, ingens & incomprænhensibilis profunditas. perniciosum est tamen eo errore laborare, vt nihil admittendum putetur, quod non Dion. ecè scriptura deprompium sit, multa quippe à cl. hier. ca. 2.
Christo ad posteros, per manus Apostolorũ ore ad os & familiari colloquio transfusa sunt: quæ etsi in sacra scriptura expressè cõtineri non videantur, inconcussè tamen tenenda veniũt. Nã ꝙ genua flectamos orãtea ad orientem, sed & sacrosanctæ Eucharistiæ Orig. hom. 5.
percipiendæ ritus, vel eorum quæ dicuntur iug. Nũ.
in baptismo verborum, gestorumq; & ordinum, atq; interrogationum & responsionũ, quis facilè explicet rationem? Et tamen om- Cap. ecclesiasticarũ. 11. distin.
nia hęc, operta licèt & velata, portamus sup humeros, atq; ita implemus, vt à magno põtifice Christo aut primitiuæ Ecclesiæ proceribus tradita. Ad hæc, vbi quæso scriptũ est illud, quod à Christo dictum commemorat Apostolus, Beatius est magis dare, quàm ac- Act. 20.
cipere? Quis scripto redegit ea, quæ per dies à resurrectione quadraginta Dominus cum discipulis de regno Dei disseruit? atque alia Act. 1.
id genus multa, quæ si scribantur per singula, nec ipsum mundum (iuxta Ioannem) ar- Ioan. 21.
bitramur posse capere eos, qui scribẽdi sunt, libros. A quibus nõ longè sunt aliena, Symbolum illud Apostolorum, & quòd sine vnctione non fit confirmationis sacramẽtum, & in superbenedicto Missæ sacrificio aqua vino misceatur, aut fideles viuificæ crucis signo frontem communiant: pluraque id genus, quæ velut ex receptione quadã & quasi per manus, ab Apostolis emanârunt. Hinc 2. Thes. 2.
Paulus non eas tantùm traditiones iubet à Thessalonicensibus obseruari, quas per epistolam, sed etiam quas per sermonem didicissent. Neque prætermisisse putandus est cętera, quæ circa venerandum Eucharistiæ sacramentum Corinthijs sese dispositurum, cùm venisset, vltrò spoponderat. Quorum plurima licèt à Christo fortè non sint instituta, id tamen ratum est, quod dictante spiritu sancto Apostoli tradiderũt, veluti quod Christus ipse tradidit, & in sui commemora 1. Cor. 11.
tionem fieri præcepit. Oportet itaque nos au Cy. in ser.
thuritati patrum, cõsuetudiniq; maiorum de abl. pe
vsque ad tantum tempus per tantam anno- dum.
rum seriem protelatæ, etiam non percepta Cassianus co. 21. c. 12
ratione credere, eamque vt antiquitùs traditam est, iugi obseruantia ac reuerentia custodire. Quam si quis eo prætextu pertinaciùs reijciat, quòd non legitur in scripturis sacris vt hæreticus & schismaticus habeatur.

DE

DE CONSTITVTIONIBVS humanis. Dec. 6.

SI tanta erat synagogæ maiestas, tanta Le-
Deut. 27. uitici sacerdotis authoritas, vt qui super-
bitet, nolens obedire sacerdotis imperio, qui
eo tempore Domino ministrabat, decteto
iudicis moreretur: vt hac animaduersione
anferretur malum de Israel, cunctusque po-
pulus audiens timeret, & nullus deinceps in
tumesceret superbia: qua fronte in eam pro-
rupit hæreticus audacia, vt quicquid scriptu
ra non expressum, à sacrosanctis Concilijs &
summis Ecclesiæ pontificibus statutum sit,
ausu temerario respuat & subsannet? An nō
attendit verba Christi? qui, ne quispiā à præ-
standa scribis & pharisæis obedientia, ob
quantumuis apertam morum impuritatem
Matt. 23. auocaretur: Omnia, inquit, quæcunque di-
xerint vobis, seruate & facite: secundùm au-
tem opera illorum, nolite facere. & ad suos
conuersus, quibus regendam committebat
Lucæ 10. Ecclesiā: Qui vos audiuit, inquit, me audit:
& qui vos spernit, me spernit. Atque id opti-
Ephe. 6. mo quidem iure. Nam cùm filios patribus,
Rom. 13. & subditos potestatibus sublimioribus opor
teat esse morigeros, nō solum propter iram,
sed etiam propter conscientiam: nec in ijs
tantùm quæ iure diuino causa sunt, sed quæ
vel ad familiam, aut ad rempublicam perti-
nent: perfectò qui præsunt Ecclesijs, patres
sunt. Nam si decem millia pædagogorum ha
1. Cor. 4. beatis in Christo, inquit Paulus, sed nō mul-
tos patres. Ego enim (ait) in Christo per Euā-
2. Cor. 10. gelium vos genui. Nec patres tantùm sunt,
& 13. sed & in sibi commissos potestatem accepē-
re, seculari non inferiorem, in ędificationem
quidem, & nō in destructionem. Quę omnia
cùm essent priscis olim patribus persuasissi-
ma, non inueniebatur, qui non vltrò iussa ca-
3. Para. 20. pesseret, cùm synagogæ primores ieiunium
Act. 15. aliquod & dies festos indicerent: vel apostoli
à sanguine, suffocato & idolothytis abstinen-
1. Cor. 11. dum esse. Quin Paulus hominem contentio-
sum, legem illam de velandis mulieribus
non probantem, quòd ea fortè non innite-
retur scripturæ, Ecclesiastica consuetudine
refellendum censuit, quæ contentiones hu-
Heb. 13. iusmodi non admittit. Oportet itaq; præpo-
sitis obedire & subiacere eis, qui peruigilāt,
quasi rationem pro animabus nostris reddi-
turi, qui si quid instituerint, quanuis huius
August. rei certum de scripturis non proferatur exē-
plum, earundem tamen scripturarum etiam
in hac re à nobis tenetur veritas; cùm hoc fa-
cimus quod vniuersæ placuit Ecclesię, quam
Idem. ipsa scripturarum commēdat authoritas. In
omnibus igitur, in quibus nihil certi defini-
uit scriptura, mos populi Dei, & instituta ma
iorum, pro lege habenda sunt: & sicut
preuaricatores diuinarum legum
ita contemptores Ecclesia-
sticarum consuetudi-
num, coercendi.

DE IEIVNIIS ECCLESIASTICIS Dec. 7.

CVm in omnibus Ecclesiasticis constitu-
tionibus, vtilis quædam honestas &
spiritualis profectus incremētum elucescat:
in indicendis tamen ieiunijs insigniter emi-
nuit, quibus nihil aptius retundendæ carnis
petulantiæ potuit institui, cùm id genus dæ-
moniorum (vt ad spiritum, dictum Christi Marc. 9.
referamus) ieiunio tantum & oratione pel-
latur. Nec sanè quippiam, exemplo Mosis, Exod. 34.
promouendæ mentis puritati commodius: Deut. 9.
aut demùm exemplo Niniuitarum, ad impe- Ionæ 3.
trandum, aut iram Dei placandam, efficaci-
us ab ecclesiasticis quondàm præsidibus po-
tuit ordinari. Quæ res Apostolos impulit, 76. di. c. 1.
vt quadragesimale ieiunium sanctificarent,
quo Christifideles, non tam Mosen, aut He-
liam, quàm Christū imitati, totius anni de-
cimam exoluerent. Quę verò à Calixto mar-
tyre in quatuor anni partes discreta sunt ie-
iunia: quarti, quinti, septimi, & decimi men- Zach. 8.
sis legem referunt, ac figuram adimplent. Et De conse.
velut quædam nostri temporis primitiæ, sub di. 3. & 5.
illis quatuor anni partibus offerūtur: ea qui- in pluribus
dem obseruantia, vt duodenarius dierum nu ca.
merus, duodecim mensium numero respon-
deat. Neq; dissimili religione statuta sunt cæ
tera vigiliarum ieiunia, quo puriores sacris
solennitatibus accedamus. Cæterùm quòd
ad ciborum delectum attinet, & si iam olim Act. 10. 15.
exoleuerit vetus illa Mosaicæ legis seruitus, Heb. 10.
quam vmbram futurorum Apostolus ap- Coloss. 2.
pellat, nec iam aliquid commune dicendum
sit, aut immundum: nihil tamen sanctius, ni-
hil vtilius potuit institui, quo pruriens car-
nis lasciuia frenaretur, quàm vt ieiuniorum
& statutis ab ecclesia abstinentiæ diebus, à
carnium esu temperantes, cibis tantùm ari-
dioribus vesceremur. Neq; profectò minor De conse.
esse debet apud nos sacrosanctæ matris Ec- dist. 3. ca.
clesiæ authoritas, quàm apud filios Rechab, ieiunia. &
morituri patris imperiū: qui, ne patris edi- pluribus
ctum violarent, à vino perpetuò abstinue- alijs.
runt. Si quis igitur Ærianorum huiusmodi Hier. 35.
errorem, mille ab hinc annis damnatum, & à
Iouiniano, Vigilantio, Valdēsibus, Vuicleuo,
Hussitis, ac nouissimis istis diebus à Lutero
& sequacibus suscitatum, sequutus: quadra-
gesimale ieiunium, non tam terrena cogita-
tione initiatum, quàm cœlesti maiestate con-
secratum, & cętera Ecclesiastica ieiunia, vel Maxim.
pręscriptas à patribus abstinētias non obser-
uauerit, aut non obseruandas duxerit: sacro-
rum conciliorum authoritate, anathema sit.

DE CAELIBATV SACERDOTVM. Dec. 8.

NON satis esse, visum est Luteranæ fa-
ctionis authoribus, si quis in sordi- Apoc. 22.
bus est, sordescat adhuc: nisi Luciferiana
quadam malitia magnam stellarum partem
secum traherent: & qui iamdudū impudici-
tiæ frena laxassent, multò plurimos in sacris

legos incestus & nefanda prodigiosæ libidinis exempla, secum præcipites agerent. Vt enim qui lasciuia diffluebant, plures haberent sui similes, & coaceruata multitudine suam vtcunquè turpitudinem adumbra-
Leui. 21. tēt, in eam proruperunt audaciam, vt sacerdotes Euangelicos nulla cęlibatus lege teneri velint: sed contra totius Ecclesiæ ritum, & præscriptam ab eius incunabulis consuetudinem, liberas quibuscunque post adeptum sacerdotium affirment nuptias. Leuiticis quidem sacerdotibus licita fuêre con-
1. Para. 24. Amb. in 1. ad Ti. c. 3. iugia, vtpotè qui paucis tantùm diebus sua vice ministrarent, & ex ea tantùm tribu, iore successionis sacerdotio fungerentur. Neque voluit orientalis Ecclesia suos ea seueritate coerceri, vt contractis primùm matrimonijs vti non liceret. At sacerdotio Christi, vtpotè soblimiori & excellentiori, superinductas aliquando fuisse de iure nuptias, exēplo caret: & tanq̄ ab apostolis interdictum, secundo Carthaginensi Concilio prohibe-
Cap. 2. tur. Neque potuit quicquam illo sanctius institui, quó ministri puriores sacris acce-
Di. 32. ca. Si quis. dant altaribus, & iugi penè sacramentorum administrationi reddantur aptiores: quàm neminem nec ab subdiaconatum quidem admitti, qui non sese voto perpetuæ castitatis adstrinxisset. Etenim si lege veteri, ij tan-
1. Reg. 21. tùm sanctis panibus vescebantur, qui ab vxoribus mundi forent: si procùl à suis domi-
82. di. cap. proposuisti. 1. Cor. 7. bus habitabant, quibus sua vice sacrificandum erat, ne coniugum fortè pollnerentur amplexibus: si quibus orandum est, à coniugali commercio sit ad tempus abstinēdum: si deniquè à viduis, quas suis sumptibus Ecclesia quondàm alendas admittebat, continentiæ votum exegerit: iure quidem opti-
1. Tim. 5. mo à summis pontificibuss & sanctis Ecclesiæ concilijs indictum est, vt qui sacris vltrò sese ordinibus manciparent, perpetuo cęlibatus vinculo necterentur. Nam qui sine vxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomo-
1. Cor. 7. dò placeat Deo. Qui antem cum vxore est, solicitus est quæ sunt mundi, qoomodò pla-
Cart. 2. c. 2 Cart. 5 c. 3 Tole. 1. c. 4 ceat vxori, & diuisus est. Degrauat quippe animum, & ad terrena deijcit vsus matrimonij: amor liberorum, auarum & solicitum reddit. Quisquis igitur contra sacrorum conciliorum & patrum decreta, sacerdotes, diaconos aut subdiaconos lege cælibatus non teneri docuerit, aut liberas illis concesserit nuptias: inter hæreticos, omni tergiuersatione reiecta, numeretur.

De votis, & præsertim monasticis.
Decretum IX.

NON absimili sanè versutia, veritatis inuersores declinauerunt in verba mali-
Psal. 140. tiæ, ad excusandas excusationes in peccatis: dū vota perpetua, & in his potissimùm monastica, nō vanitatis tm̄, sed & impietatis accusant; & abiecta pessimo quidem exemplo cuculla, ad sacrilegas se conuertunt nuptias. Quod infandū apostasię genus, hac vna maximè prætexunt ratione, quasi vota einscemodi, libertati Christianæ præiudicium afferant, nec satìs in nostra sit potestate iugis illa perpetuaque castitas. Atque his strophia 2. Pet. 2.
in desideria carnis pelliciunt eos, qui paululùm effugiunt: libertatem eis promittentes, cùm ipsi sint serui corruptionis. At verò nulla maior libertas, quàm cùm repressa carnis tyrannide, corpus in obsequium Christi trahitur: nec tam cōcupiscētia ducimur, quàm spiritu. Nēpe vbi spiritus Domini, ibi liber- 2. Cor. 3.
tas: neque quicquam est, quod non possumus in eo, qui nos consortat Christus: quip Philip 4.
pe qui non patitur nos tentari supra id quod possumus, sed facit cum tentatione prouen- 1. Cor. 10.
tum, vt possimus sustinere. Cuius auxilio fre Matt. 19.
ti, inuenti sunt eunuchi, qui se castrauerunt propter regnom cælorum. Ac proindè certa sit damnatio viduarum, quæ cùm luxuriatæ forent, in Christo volebant nubere, turpi cer 1. Tim 5.
tè transfugio primam fidē irritam facientes, nō quam baptismo, qui nuptiarum fœdera, non respuit: sed iuxta expositionem concilij Carthaginensis, quam ꝑpetuę castitatis pro- 27. q. 1. ca. sicut bonum.
fessione spopondissent. Ab hoc autem perpetuæ castitatis voto qui Christom aliquando dehortantem facit, in eum blasphemat, & Apostolo cōtrarius est: qui palàm nec semel tantùm ad perpetuæ virginitatis obser- 1. Cor. 7.
uantiam instigâsse legitur. Cæterùm cùm Christus apertè suadeat, vt qui vult perfe- Luc. 9.
ctus esse, abneget semetipsum, & tollat crucē suam: vadat & vendat omnia quæ habet, & Math. 19.
det pauperibus, ad perpetuæ perfectò tum obedientiæ, tum paupertatis vota cohorta-
tur. Si quis igitur votum aliquod huiusmo- Num. 30.
di vouerit Domino, etiam si perpetuum fue- Deut. 23.
rit: nō faciet irritum verbum suum, sed Dei- Lucæ 1. Hier. 35.
paræ virginis, Annæ matris Samuelis, & Re- 1. Reg. 1.
chabitarum exemplo, omne quod promiserit, implebit, neq; tardabit reddere, sed quæ semel de labijs suis egressa fuerint, obseruabit, & faciet sicut ꝓmissit Domino: quādo-
quidē ruina est homini, deuotare sanctos, & Pro. 20.
post vota retractare. Quòd si quis secùs fecerit, aut hæretica prauitate corruptus, secùs facere licitum esse docuerit: is velut iuris tū diuini, tum naturalis infractor, nedū sacrosanctis concilijs iniurius, condigna per suos superiores animaduersione plectatur.

QVOD SEPTEM SVNT SACRAmenta, à Christo instituta: & quòd illa conferant gratiam, obicem non ponenti.
Decretum X.

ETsi nihil intentatum reliquit hæreticus, quò Christianam fidē omni parte profligaret: in abrogandis tamen sacramentis, vipereo dente sacra matris Ecclesiæ viscera crudeliter dilaniat. Et quibus aliquādo spiritualibus coaluit incrementis, ea non ingrato

grato

grato tantùm, sed & perfido per nefas ausu
conatur abrūpere. Nec enim satis esse visum
est, si sacramentorum Ecclesiasticorum nu-
mero detraxerit, dum pleraq; ex eis huma-
num & recens inuentum esse dicit, nisi tan-
dē omnibus conferendę gratiæ vim uegaret.

De baptismo.

VErum vt ad singula descēdamus, quàm
efficax sit baptismi sacramentum, pri-
Zach. 53. mùm innotescat. Hoc certè est fons ille pa-
tens domui Dauid & habitantibus Hierusa-
Ezec. 36. lem, in ablutionem peccatoris. Hæc aqua
1. Pet. 3. munda, cuius effusione mūdamur ab omni-
bus inquinamentis & spurcitijs nostris. Hoc
quod nos saluos fecit baptisma, quo denuò
Tit. 3. nascimur. Per hoc lauacrum regenerationis
& renouationis spiritussancti, quem effudit
in nos abundè per Iesum Christum saluato-
rem nostrum, iustificati gratia ipsius, hære-
Ephe. 5. des sumus secundùm spem vitæ æternæ. Hoc
aquæ lauacro mundat Christus ecclesiam in
verbo vitæ, vt eam sibi exhibeat gloriosam,
Galat 3. non habentem maculam neq; rugam. Quot-
Rom. 6. quot enim baptizati sumus in Christo Iesu,
Christum induimus: consepulti enim sumus
cum illo per baptismum in mortem. Cūm
igitur ablutio peccatorum, ab inquinamen-
tis & spurcitijs emundatio, salus, renouatio,
regeneratio spiritussancti, cęteraq; id genus,
infusionem gratiæ palàm insinuent: perspi-
cuum euadit, baptismi sacramentum sua
virtute gratiam conferre.

2. Pet. 2. De sacramento ordinis.

Apoc. 5. POrrò sacramentum ordinis vel hinc faci-
lè colligi potest, quòd etsi omnibus adeò
Rom. 12. commune sit internum illud sacerdotium,
quo exhibemus corpora nostra hostiam san-
ctam, viuentem, Deo placentem, vt priscis
Exod. 19. quoque sub Mosaica lege patribus conueni-
1. Cor. 4. ret: non protinùs tamen quilibet, dispensa-
1. Cor. 3. tor ministeriorum Dei, vel architectus ædifi
2. Cor. 5. cij spiritualis habendus est. Non continuò, si
1. Cor. 12. puer aut mulier baptismum susceperit, lega-
tione ꝑ Christo fungitur, sed diuisiones mi-
nistrationum sunt: deditque Deus quosdam
Ephe. 4. quidem apostolos, quosdam prophetas, alios
euangelistas, alios autem pastores & docto-
res: ad cōsummationem sanctorum, in opus
ministerij, ad ædificationem corporis Chri-
Tit. 1. sti. Atque eius gratia Titum Cretæ reliquit
Apostolus, vt cōstitueret p ciuitates presby-
1. Cor. 12. teros. Nam si totum corpus oculus, vbi audi-
tus? si totum auditus, vbi odoratus? Denique
si omnia essent vnum membrum, nec esset
aliquis qui nō sit sacerdotali ordine insigni-
tus, vbi corpus? aut quid deniquè confusius,
quid perturbatius esse queat? Quosdam ita-
que Christus sacerdotes instituit, quibus sui
corporis potestatem cōmisit? Veri quidem,
dū instituto sui corporis & sanguinis sacra-
Luc. 22. mento: Hoc facite, inquit, in meam comme-
morationē. Mystici verò, dum posteaquàm
Ioan. 20. in discipulos insufflàsset, Accipite, inquit,
spiritum sanctum: quorum remiseritis pec-
cata, remittūtur eis: & quorum retinueritis,
retenta sunt. Quibus palàm euadit, in susce- 1. Tim. 4.
ptione ordinis conferri gratiam. Rectè igi- 2. Tim. 1.
tur Timotheum Paulus admonet, vt non ne- 1. Tim. 5.
gligat gratiam quæ data est ei, cū impositio-
ne manum presbyterij, sed eam resuscitet
potiùs. Quod si pro suî dignitate quis fece-
rit, duplici honore dignus habeatur.

De sacramento Eucharistiæ.

QVis autem viuificum esse neget Eucha-
ristiæ sacramentum, quod tam apertis
testimonijs scripturæ comprobatur? Calix 1. Cor. 10.
enim benedictionis, cui benedicimus, nòn-
ne cōmunicatio sanguinis Christi est? & pa-
nis quem frāgimus, nònne participatio cor-
poris Domini est? hic nēpe calix ille pręcla- Psal. 23.
rus inebrians: hoc frumentum, hoc vinum Psalm. 4.
germinans virgines. Probet itaque seipsum Zacha. 9.
homo, & sic de pane illo edat, & de calice bi- 1. Cor. 11.
bat. Nam qui manducat & bibit indignè, iu-
dicium sibi manducat & bibit, non dijudi- Ioan. 6.
cans corpus Domini. Caro enim mea (inquit
Dominus) verè est cibus, & sanguis meus ve-
rè est potus: qui mādūcat meam carnem &
bibit meum sanguinem, in me manet & ego
in illo. Et rursum: Qui manducat meam car Ibidem.
nem & bibit meum sanguinem, habet vitam
æternam. Quibus hac luce clariùs constat,
hoc sacrosanctum Eucharistiæ sacramentū
non solùm gratiam conferre: sed & alia ple-
raque aduersus hæreticos roborati, quæ de
ipso catholica tradit ecclesia: atq; adeò qui-
dem, vt post tam aperta scripturarum ora-
cula, plura consarcire, superuacuum foret.

De sacramento Confir-
mationis.

NEc obscurius quidem sacramentum Matt. 19.
confirmationis Christus instituit cùm
paruulis manus imponeret. Quod & ab apo Actor. 8.
stolis legimus promulgatum, cùm ad Sama-
ritas miserunt Petrum & Ioānem, à quibus
illi (scilicèt à Philippo diacono anteà baptiza-
ti) per impositionem manum, spiritum san- Acto. 19.
ctum acciperēt. Quod & ex Actis apostolo-
rum apud Ephesios à Pauló, & ex Dionysio,
Clemente & Fabiano pontificibus, à primi-
tiua quódàm ecclesia legimus obseruatum.
Vndè & nunc Impositionis manuum, nunc
Cōfirmationis, appellatum est sacramētum.
Baptismo siquidem regeneramur ad vitam:
post baptismum hoc sacramento confirma-
mur ad pugnā, in baptismo abluimur, post
baptismum hoc sacramēto roboramur: cu-
ius conferendi potestas, episcopis à Christo
cōcessa, donum Dei est: quod asseruit Petrus Actor. 8.
pecunia possideri non posse.

De sacramento pœni-
tentiæ.

POenitentiæ verò tam necessarium est sa-
cramentum, quàm impossibile est baptis
mum iterari. Voluntariè enim peccantibus Heb. 10.
nobis post acceptam notitiam veritatis, iam
non

non relinquitur pro peccatis hostia. Neque
et qui semel tãtùm passus est Christus, sępiùs
1.Pet.3. consepeliri possumus per baptismum. Cùm
Rom.6. igitur in multis offendamus omnes, neque
Iacob.3. sit qui possit dicere, Mundum est cor meũ,
Prouer.20. & purus sum à peccato, necessaria est profe-
S. Hieronymus. ctò secunda post naufragium tabula. In qua
discussa diligenter conscientia, quicquid oc-
currit Dei offensiuum, detestemur. Nam ad
Rom.2. pœnitentiam nos adducit benignitas DEI.
secundùm autem duritiam & impęnitẽs cor,
homo thesaurizat sibi iram, nisi resipiscens
Hier.2. sciat & videat, quàm malum est & amarum,
reliquisse Dominum & non esset timorem
eius apud se. Contrà verò, quæ secundùm
2.Cor.7. Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem
stabilem operatur. Neque enim cor contri-
Psal 50. tum & humiliatum despicit Deus: qui sanat
Psal. 146. contritos corde, & alligat contritiones eo-
Psal.59. rum. sed commouet terram, & conturbat
eá: tum sanat contritiones eius, quia commo
ta est. Nemo igitur tantum de fide sua præ-
Esa.47. sumat, nemo adeò pœnitentiam nouam vi-
tam existimet, & non recogitet annos suos
in amaritudine animæ suæ.

¶ De confessione.

SEd vt vetustissimum illud, ita verissimum:
Prouer.28 Qui abscondit scelera sua, non dirigetur:
qui autem confessus fuerit & reliquerit ea,
misericordiam consequetur. Neque satis fue
rit de peccatis conteri, & ea apud sese Deo
confiteri, nisi sacerdoti quoque sacramenta-
li confessione detegantur. Ea quippe, nec hu-
manum nec recens inuentum esse potest, quę
tot & tantis fulcitur scripturarum oraculis.
Ad hanc enim, præter multas Mosaicæ legis
figuras, propiùs manuduxisse videtur, pri-
Matth. 3. mùm ille Christi præcursor: à quo qui bapti-
zabantur, confitebantur peccata sua. Tum
Ioan.11. Christus ipse, dum suscitatum Lazarum, ab
apostolis solui iubet: & ei quẽ à lepra cura-
uerat, præcipit vt sese sacerdotibus ostendat.
Matth. 8. At tum demùm huiuscemodi confessionem
instituit & pcepit, cùm postquàm in aposto-
Ioan. 20. los insufflasset, Accipite, inquit, spiritum-
sanctum: Quorũ remiseritis peccata, remit-
tuntur eis: & quorum retinueritis, retenta
sunt. Nam quomodò remittet, quæ sibi co-
gnita non fuerint? aut quo pacto eorum iu-
dex esse poterit, quæ prorsus ignota sint?
S. Hiero. in Ecclesiasteo. Oportet itaque, quem antiquus ille serpens
occultè momorderit, abstrusissimum quod-
S. Cyprianus. sermone 5. de lapsis. que vulnus medico detegere, omnem indi-
gestum & virulentum humorem (etsi stoma-
cho mentis altiùs insederit) euomere: pudo-
S.Chryso. super Matth. homilia 5. rem, in satisfactionis partẽ, de singulo quo-
uis errato pati: ne, dum occultis peccatorũ
vinculis sese teneri dissimulat, horrendæ tan-
dèm sub omnium oculis æternæ damnatio-
nis laqueo constringatur. Proindè statim ab
ipsis Ecclesiæ nascentis incunabulis, sacer
iste confitendi ritus, de interioribus, nedùm
de exterioribus tantùm, inoleuit: vt tum ex

Iacobo, tum ex diui Dionysij, Alexandri, Vr- Iacob 5.
bani, & Cypriani scriptis manifestum eua- Dionysius in episto-
dir. Rectè igitur hanc exomologesis legem la ad De-
à Christo institutam, per apostolos ad nos moph.
vsque deductam, & ab vniuersali Ecclesia
inuiolabiliter obseruatam, à cunctis Christi
fidelibus sectandam esse: & contrauenien-
tes, authoritate Concilij Constantiensis &
aliorum cõplurium damnatos declaramus.

¶ De extrema Vnctione.

AD vnctionis autem extremæ sacramẽ- Marc.6.
tum, Christus manuduxisse primùm
videtur, cùm apostoli oleo vngerent multos
infirmos, & sanarentur. Neque enim id suo
sensu, sed præceptoris instituto, fecisse pu-
tandi sunt. Sed ne hic noster vngendi infir-
mos ritus, Christi præceptum, non tamen sa
cramentum, esse videretur: si quis infirma- Iacob.5.
tur (inquit Iacobus) in vobis, inducat pre-
sbyteros Ecclesię, & orent super eũ, vngentes
eum oleo in nomine Domini. & oratio fidei
saluabit infirmum, & alleuiabit eum Domi-
nus: & si in peccatis sit, remittentur ei. Qui-
bus liquidò constat, extremam vnctionem
non ægritudinis tantùm corporalis medica-
mentum esse, sed etiam cæterorum sacramẽ-
torum instar, remissionem peccatorum effi-
caciter operari: ac proindè nec ab Iacobo
quidem fuisse institutum, sed ab eo tantùm, Psal.38.
cui peculiare est, vt gratiam & gloriam con-
ferre possit.

¶ De sacramento Matrimonij.

POstremò matrimonium esse sacramen-
tum, abundè satis, sacrosanctę matris ec-
clesiæ tum vsu, tum authoritate comproba-
tur. Hoc quippe sacramentum, magnum est, Ephe.5.
in Christo quidem & ecclesia, quo sanctifi-
catur vir infidelis per mulierem fidelem, & 1.Cor.7.
mulier infidelis per virum fidelem. Hoc ho-
norabile coniugium, torus immaculatus: in Heb.13.
quo non solùm saluatur mulier per filiorum 1. Tim.2.
generationem, sed fas est vnicuique vas suũ
possidere in sanctificatione & honore: per
quod coniuges benedictionem consequun- 1. The.4.
tur in filijs, nec habet in eos dæmonium po-
testatem, nisi ita coniugium suscipiant, vt Tob.6.
Deum à se & sua mente excutiant, & suæ li-
bidini vacent, sicut equus & mulus, quibus
non est intellectus. Qui negat itaque matri-
monium esse sacramentum, aut denique se-
ptem sacramenta non admittit, inter hæreti-
cos habeatur.

De sacrificio Missæ.

Decretum XI.

QVàm verè à sapiente dictum est, Vir Prouer. 21.
qui errauerit in via doctrinæ, in cœ-
tu gigantum commorabitur. Errauit qui-
dem Luterus in via doctrinæ, cùm quic-
quid agamus, peccatum esse censuit. At Iob 10.
tum demùm irruit quasi gigas, & posuit Psal.72.
in cœlum os suum: cùm, ne quid nostrum
DEO gratum esse fateretur, sacrosanctum
illud

illud Missæ sacrificium abrogari voluit, tan-
topere nobis necessarium, tãtis scripturę te-
Heb. 5. stimonijs robutatum. Nam si omnis põtifex
ex hominibus assumptus, pro hominibus cõ
stituitur in ijs quæ sunt ad Deum, vt offerat
dona & sacrificia pro peccatis: quod tãdem
proprium & peculiare nouæ legis sacrificiũ
à sacerdote offerẽdum esse queat, nisi super-
benedictũ istud corporis & sanguinis Chri-
sti symbolum, quod esu paschalis agni, man-
na, cæterisque propemodùm omnibus Mo-
saicę legis cęremonijs figuratum est? Neque
enim lex esse potest, quæ sacerdotio careat:
quòd si sacerdotium habet, habet & sacrifi-
Heb. 9. cium. Porrò etsi Christus, assiduus pro no-
bis pontifex, non per sanguinem hircorũ aut
vitulorum, sed per proprium sanguinem in-
Psal. 109. troiuit semel in sancta, æterna redemptione
inuenta: negari tamen non potest, sacerdos
in æternum secundùm ordinem Melchise-
dech: ac proindè huius exemplo, sacrificiũ
aliquod obtulisse, quod exteriore panis &
vini forma, veteri illi Melchisedech obla-
Gen. 14. tionis responderet. Erat enim sacerdos Dei
altissimi. quod vtique fecit in suprema cœ-
na illa. Nam accepto pane gratias egit, & fre-
Luc. 22. git, deditque discipulis suis, dicens: Hoc est
corpus meum, quod pro vobis datur, & ab
euangelicis sacerdotibus iugi semper obser-
Ibidem. uantia præcepit iterari. Hoc facite, inquit,
in meam commemorationem. Hoc enim ho
locaustum, hæc victima pro peccato, hæc ho
stia pacifica, hoc iuge sacrificium, hæc mun-
Mala. 1. da (iuxta Missæ nominis hebraici rationem)
oblatio, quam in omni loco Malachias prę-
dixit offerendam, cùm repudiatis legis an-
tiquæ cæremonijs, ab ortu solis vsque ad oc-
casum, magnum esset nomẽ Domini in gen
tibus. Nihil igitur in sacrificijs maius esse
potest, quàm corpus & sanguis Christi, nul-
la potior oblatio. Qua in re, cum vniuersalis
Ecclesiæ ritu, tam apertè consentiunt Igna-
tius, Irenæus, Cyprianus, Athanasius, Chry-
sostomus, ac reliqui posteriores, & concilia
propè innumera: vt qui contrarium sensisse
præsumpserit, manifestam hæreseos labem
incurrat.

¶De satisfactione, purgatorio, & com-
memoratione difunctorum.
Decretum 12.

VNVM illud videmus in primis hacte-
nùs obseruatum ab ijs, qui propagan-
dis hæresibus animum intenderint, vt ea
sibi dicenda putent, quæ maximè placitu-
ra videantur, quo prurientes multitudinis
aures demulceant, & à secretioribus pa-
trum auertant institutis. Hac ratione Maho-
metica quondàm pestis inualuit. Hoc au-
cupio Luterus plures illaqueat, dum simul
cum culpa semper omnem cuiusuis pœnæ
temporalis reatum aboleri contendit. Pur-
gatorium tollit, & quô laicos grauiùs in

clericorum odium exasperet, sacrificia, ob-
lationes, & omnes id genus pro defunctis
orationes, recens esse sacerdotum commen-
tum, impudenter asseuerat. Præuidit enim
versutus artifex, nihil esse quod effreni plebe
culæ possit esse iucundius, quàm si facilima
prorsus in cœlum prædicetur via, si omnis
acerbæ illius purgatoriæ pœnæ decutiatur
metus: si quid habeat, quod aliquo tandèm
prætextu sacerdotibus impingat. Ne igitur
incautus fortè quispiam, vafris huiusmodi
blanditijs pellectus, errorum scopulis illi-
datur: sacro approbante prouinciali conci-
lio, firmiter tenendum decreuimus, culpa
per pœnitentiam abolita, frequenter super-
esse temporalis pœnæ reatum, velut super-
stites quasdam peccati reliquias, quæ per di-
gnos pœnitentiæ fructus veniant expiandæ: Matth. 3.
adeò, vt iniquitate & culpa peccati dimissa, Luc. 3.
peccator adhuc pœnæ temporali sit obno-
xius. Hinc murmuranti aduersus Dominum Num. 14.
Israeliticæ plebi, indè Dauid dimissam pri- 2. Reg. 12.
mùm adulterij noxam scriptura commemo-
rat, pro qua tamen subindè pœna tempora-
lis irrogata est. Superabundans quidem at- 1. Pet. 2.
que exuberans, est Christi satisfactio: cuius Rom. 6.
plenitudinem assequimur, dum sicut semel
tantùm mortuus est, ita semel illi conse-
pelimur per baptismum. Peccata verò quæ
post baptismum commissa fuerunt, pęniten-
tia quidem expiantur, sed quæ morienti
Christo non semper configuret. Cùm autem
huiusmodi pœnæ tẽporalis, aut venialis tan- Matt. 12.
tùm peccati reus, repentè nonnunquàm in-
tereat, de omni verbo etiam ocioso ratiõnẽ Apoc. 21.
redditurus, nec illi pateat aditus in cęlestem
illam Hierusalem, in quã nihil intrat coin-
quinatum: nec item gehẽnæ subiaceat, quip- 2. Cor. 5.
pe qui gratiæ sit particeps, ac pœnæ tempo-
ralis tantùm debitor: fit vt primùm purge-
tur ex ijs quæ gessit in corpore, saluus tan- 1. Cor. 3.
dèm aliquando futurus, sic tamen quasi per
ignem: de sua semper interim salute, ex re-
manentibus in eo fide, spe & charitate, secu- Matt. 12.
rus. Neque enim ex eorum est numero, quo-
rũ blasphemia non remittitur neque in hoc
seculo, neque in futuro, quorum superbia Psal. 73.
ascendit: sed eorum potiùs, quos sub terra
DEO laudem acclamantes, sacer Apocaly- Apoc. 5.
psis liber commemorat. Sancta igitur & sa- 2. Mac. 12.
lubris est cogitatio, pro defunctis exorare,
vt à peccatis soluantur. Nec ab re ab Aposto- Chrysost.
lis traditum, ut in tremendis & viuificis my-
sterijs, agatur commemoratio defunctorũ.
Sciebant enim, illis indè multum continge-
re lucrum, vtilitatem multam. Cùm igitur
tam sanctum Apostolorum institutum, ab
initio nascentis ecclesiæ, ex sacro Dionysio Dionysi
legamus obseruatum, & in Cabilonensi eccle. Hie
ac pluribus subindè Concilijs promulga- ra. cap. 7.
tum: quisquis Catharorum, Armeniorum, De cõsec.
Vuiclefi, Bohemorum, Luteri aut Valden- dist. 2. ca.
sium exemplo, hos errores cum sacro Con- visum.
stan-

ſtantienſi concilio non damnârit, hæreticæ
prauitatis pœnas incurrat.

¶ De veneratione ſanctnrum.
Decretum 13.

Pſal.41. VT abyſſus abyſſum inuocat, & in aliud
ſcelus ex alio labimur: in eam demùm
hæreticus incidit inſaniam, vt qui pijs ani-
mabus quæ purgatorio detinentur, ſuffragia
vinnrum adimit: viciſſim quoque viuos ſan-
ctorum, qui in cęlis ſunt, deſraudet auxilijs:
quaſi vel preces noſtras nnn audiant, vel no-
ſtris calamitatibus non tangantur: quaſi di-
uinæ clementiæ deroget, quòd qui Chriſto
miniſtrauerit, hoc honore dignus habea-
tur, vt pro cæteris intercedat. Sed quàm
ſit primum hnrum non modò veritati, ſed
ſcripturis quoque diſſonum: facilè intelli-
git, qui beatis peruium eſſe non ignorat
omniforme illud diuinitatis ſpeculum, in
quo quicquid eorum interſit, illuceſcat. Et-
Dan.9. ſi neque deſint nnbis Angeli, Gabriele Da-
Tob 12. nielis, Raphaele Tobiæ haudquaquàm ſe-
gniores, qui nnbis ab exnrdio precum no-
ſtrarum aſſideant, vt illis mox offerant, quo-
rum ſuffragium implnramus. Nec pigriùs
Pſal.67. quàm olim, præueniant principes coniun-
cti pſallentibus, è quorum manibus aſſcen-
Apoc.8. dat fumus aromatum de orationibns ſan-
ctorum. Portò qnòd ad ſecundnm atti-
1. Cor.13. net, qui fieri poteſt, vt noſtris non affician-
tur incommodis, quorum nunquàm exci-
dit charitas, quibus tantum gaudium in
Luc.15. cœlo, ſuper vno peccatore pœniteniam
agente? Abraham, cùm hic diuerſaretur, pro
ſalute Sodnmitarum apud Dnminum ſe-
Gene. 18. mel & iterùm, quinimmò & ſæpiùs interpel
lauit, vt pro certo iuſtorum nnmero, qui in-
ter eos reperiretur, toti parceretur ciuitati.
An nunc cùm cęlo glorioſus regnat, vſque-
adeò reſtiguit eius charitas & imminuta
eſt, vt immemor filiorum ſuorum factus, nõ
oret pro ijs, qui in hoc procelloſo mari ad-
huc conſtituti, diris iactantur mundi flucti-
bus? Nec enim à beatorum communinne
Sãctorum cõmunionem in ſymbolo. (quorum alter alterius, membra ſumus) pnſ
ſumus aliquando ſeparari, quin auctiore
nobis charitate cnnſulant, quàm cùm ter-
Rom. 12. rena nobiſcnm conuerſatione tenerentur.
Zacha.1. 2.Mac.15. Hinc Angelus ille Zachariæ, & Hieremias
iamdudum in ſinum Abrahæ receptus, mul
tùm orant pro populo & vniuerſa ſancta ci-
Pſalm.31. uitate, & pro pœnitentis impietate nrabit
omnis ſanctus in tempnre opnrtuno. Nihil
autem diuinæ benignitati vel omnipoten-
tiæ deperit, quæ ſnmma & incomprælienſi-
bili ſapientia, infima quæque per interme-
dia moderatur & regit: neque minùs vnus
eſt mediator DEI & hominum IESVS
1.Tim.2. Chriſtus, ſi iuxta ſacram Aurelianenſis con-
1.Concilij Aurel. ca. 23. alias 29. cilii atque aliorum complurium inſtitutio-
nem, litaniis ad aliquos ſanctorum conuer-
tamur: CHRISTO tamen accepta feran-
tur omnia: per quem, omne id genus inter-
ueniendi munus, cæteraque in humanum De conſe. diſt. 3. ca. rogatiões
genus beneficia, deriuentur. Abſit igitur, vt
tanti ſint apud aliquem, hæreticorum præ-
ſtigiæ, vt cum Manichæis Catharis, Bohe-
mis, & Valdenſibus, beatis illis cœleſtis au- Baſilius.
læ proceribus (ex quibus, nnn ſecùs ac ex
igne ſplendor, odnr ex vnguento, nnſtra
omnium dimanat vtilitas) cultum exhiberi
non ſinat: dicata martyribus templa ſubſan
net, dies ſeſtos inſcribi, & eorum (vt aiunt)
paſſiones palàm in Eccleſia legi, cachinnis
inſectetur. Pluris ſit ſacrorum Conciliorum
authnritas: quibus ſi quis pertinaciùs obſti-
terit, hunc pęnis in hæreticns à iure ſtatutis,
declaramus coercendum.

De veneratinue ſacratum imaginum.
DECRE. XIIII.

SI tam candidè quàm curioſè hæreticus
ea loca perluſtraſſet, quibus ſcriptura
paſſim ab idolnrum & ſimulacrorum cultu
reuocat, neqnaquàm certè tanto ſtrepitu
Chriſtianos ab imaginum hnnore deterre- De cõſec. di.3.c.per latum. Et cap venerabiles.
ret. Neque enim dum catholicus quiſpiam
ſanctam CHRISTI veneratur imagi-
nem, aliquod numen illi ſubeſſe putat, aut
quaſi DEVM colit: ſed ob recnrdatio- Gregorius ad Secũdinum.
nem filii DEI, vt in eius amore recaleſcat,
cuius imaginem videre deſiderat. Et nos
quidem nnn quaſi ante diuinitatem, ante
imaginem proſternimur: ſed illum adnra-
mus, quem per imaginem, aut paſſum, vel
in throuo ſedentem, recordamur. Et dum
per ipſam picturã quaſi per ſcripturam, ad
memoriam filium DEI reducimus: ani-
mum noſtrum de reſurrectione lętificat, aut
de paſſione mulcet, non maiore quidem
idolnlatriæ periculo, quàm cùm in nnmi- Philip.2.
ne IESV omne genu flectitur cęleſtium,
terreſtrium & infernorum. Quem enim
vncula curſum auribus inſinuat, hunc eun-
dem fidelibus oculis imagn ſedulò repręſen
rat. Accedit & ex imaginibus alia non infe-
rior vtilitas, idnneum videlicet, atqne ac-
commodum indoctę plebi rudimentum: vt
cùm ſacratiſſimę virginis Marię, aut ſancti
cuiuſquam imago ſeſe offert, ea velut arche-
typo, ad propoſitę ſanctitatis imitationem
& veram vtcunquè pietatem, rudi quadam
introductione, ſimplex populns animetur.
Et ſepoſita tantiſpèr diſtractinne dnm ad
vnius imaginis contuitum ſe colligit: vno
obtutu ſibi plura propnnit, quàm diuturna
librorum euelutione compręhenderet. Nnn Damaſcenus lib. 4.
ab re igitur apnſtoli viuificam Crucem &
ſacras erexerunt imagines: quę quum ab
initio naſcentis Eccleſię, debita ſemper ab
orthodoxis veneratione cnlerentur, nihil Auguſtinus lib. de viſitatione infirmorum.
illis à ſacroſanctis quatuor vniuerſalibus
Conciliis derogatum eſt. Quin & ab Augu-
ſtino moribundis propnni iubentur, & à Gre
gorio

gorio Magno, tum ad Richaredum, tum ad
Secundinum missæ leguntur. Et insurgenti-
bus tandem imaginum euersoribus, Roma-
ni pontifices, Constantinus, Gregorius secun
dus, & tertius, Paulus primus, Stephanus ter
tius, & Adrianus primus, tanta animi con-
stantia restitêre, vt illi septima tādèm apud
Carolus Magnus. Nicæam synodo, concordi patrum assensu
damnarentur: & Carolus ille cognomento
Magnus, Francorum rex Christianissimus,
Franckfordiensi conuentu, eiusdem erroris
suppresserit insaniam, quam infelicissimus
quidam Felix in Gallias & Germaniam in-
uexerat. Quisquis igitur de Christi vel san-
ctorum imaginibus aliter senserit, is Chri-
sto & sanctis iniurius, cum Valdensibus pe-
stiferant hæreseos labē se nouerit incurrisse.

¶ De libero arbitrio.

Decre. XV.

ETSI nulla penè sit tam aperta catho-
lica veritas, nullus tam manifestus sa-
cræ scripturæ locus, quem non hæretici suis
cauillis & tergiuersationibus eludant: nulla
tamen in re tam impudenter, tantaque rei
Christianæ iactura debacchati sunt, quàm
in exterminando profligandoque libero ar-
bitrio. Nam quid Christifidelibus pernicio-
sius excogitare potuit hostis ille veritatis,
quàm si vel à Pelagio seducti, omnia sine
præsidio gratiæ sibi tumidiùs arrogent, vel
fatiscēti pusilloque animo, cū Vuiclefo, ne-
cessitati fatisq; cōmittnat omnia? Nihil pro-
fectò reliquum erit, tum diuinis legibus,
tum humanis: nullus consilijs aut electioni,
nullus precibus, aut obiurgationi, cæteris-
que id genus, locus: nulla denique institia
futura est, qua quibusdam pœnæ, quibus-
dam constituta sint præmia: si pro Vuiclefi
& Luteranorum sententia, omnia de neces-
sitate eueniant. Prodierat hic error primùm
apud gentiles, sed summo omnium consen-
su mox explosus est: adeò, liberum esse ar-
bitrium, velut euidenti quodam experimen-
Eccl. 15. to cognitum, omnium mentibus sese incul-
car. Cùm igitur reliquerit Deus hominem
in manu consilij sui, apposueritque coram
eo ignem & aquam, bonum & malum: vt ad
quodcunque voluerit, porrigat manum suā:
Eccl. 31. nec ab re beatus ille dicatur, qui potuit trans
gredi, & non est transgressus, & facere mala,
Gen. 4. & non fecit: quòd sub eo sit appetitus eius,
& dominetur illius: ac denique percurrenti
sacram scripturam passim obuium sit, quòd
liberum vtrumuis in partem hominis arbi-
trium asseueret: satis esse visum est sacro
prouinciali concilio, libertatis huiusmodi
vires & metas exponere. Neque enim liberū
arbitrium asserentes, diuinam excludimus
propterea gratiam: quod illi falso totiès im
ponere non verentur, atque hoc fumo credu
lorum oculos perstringere. Sed iuxta sacram
scripturam eò extendimus, vt volūtas huma-
Psal. 58. na misericordiæ præuenientis auxilio sufful

ta, & interiori quodam & occulto secretioris
inspirationis afflatu contacta, sese conuertat
in DEVM, DEO appropinquet, & ad veram Iacob. 4.
illam gratiam se præparet, qua tandèm acce- Zach. 1.
pta sit ad vitam æternam. Neque tamen tan- 1. Reg. 17.
ta gratiæ necessitas libero præiudicat arbi-
trio, cùm illa semper sit in promptu, nec mo Amos. 5.
mentum quidem prætereat, in quo DEVS
non stet ad ostium & pulset: cui si quis ape- Apoc. 3.
ruerit ianuam, intrabit ad illum, & cœnabit
cum illo. Nec deniquè tale sit huiusmodi tra
hentis Dei auxilium, cui resisti non possit.
Quotiès enim Dominus voluit congregare Matt. 23.
filios Hierusalem, sicut gallina congregat
pullos suos sub alas, & noluerunt? Frustrà cer-
tè Stephanus Iudæos, duræ ceruicis & incir- Actor. 7.
cuncisi cordis argueret, qui semper spiritui-
sancto resisterent. frustrà Paulus Thessalon. 1. Thess. 5.
admoneret, spiritum ne extinguerent, si di-
uinis inspirationibus homines ineuitabili-
ter raperentur. Trahit quidem Deus, sed in Cant. 1.
eius odorem currimus: non vi, non vnco ra-
pimur. Prædestinat, eligit, uocat, sed eos
demùm adultos glorificat, qui in fide & cha 2. Pet. 1.
ritate radicati, per bona opera certam suam
vocationem, electionemque fecerint. Et li-
cèt attingat à fine vsque ad finem fortiter, di Sap. 8.
sponit tamen omnia suauiter. Hanc igitur Conc. Cartha. 4. ca. 1.
hæresim, arbitrij libertatem prorsus auferē-
tem, non tam damnamus, quippe quæ iam Sexta synodo Cōstantino.
olim ab ecclesia & sacrosanctis concilijs dā-
nata sit, quàm communi hominum conce- sess. 8.
ptioni & apertis scripturæ testimonijs decla
ramus esse contrariam.

De fide & operibus, merito & gratia.

DECRE. XVI.

FRequens illud est apud imprudentes, &
qui non tam animi moderatione, quàm
impetu feruntur: vt dum ab altero vitiorum
incantè diffugiunt, in alterum prolabantur.
Cuius rei Luterus fidem fecit, qui dum ope-
rum fiduciam omnès insectatur, nihil tan-
dèm operibus reliquum facit: atque ita
vnius fidei patrocinium suscipit, vt solam
agnoscat, opera reijciat & condemnet. Ve-
rùm si rectè perpendantur, quæ pro fide
producit de scripturis, testimonia, reliquas
virtutes non excludunt. Quæ verò contra
opera citat, ea omnia vel ad nimiam in ope-
ribus fiduciā, vel ad legales ceremonias per
tinent. Fide quidem viuimus: & sine hac, im- Abac. 2. Heb. 11.
possibile est placere Deo. Si quis nihilo mi- 1. Cor. 13.
nùs habuerit omnem fidem, ita vt montes
transferat, charitatem autem non habuerit,
nihil est. Fide iustificamur: sed & spe salui fa- Rom. 9.
cti sumus: Et dimissa sunt mariæ Magdale- Rom. 8.
næ peccata multa, quoniam dilexit multùm, Luc. 7.
si quis enim (dicit Dominus) diligit me, ser- Ioan. 14.
monem meum seruabit: & pater meus dili-
get eum, & ad eum veniemus, & mansionem
apud eum faciemus. Nunc igitur manent
Fides, Spes, Charitas, tria hæc maior aūt ho- 1. Cor. 13.
rū est charitas, & in viuificādo iustificandoq;

potior:

potior: quandoquidem fides sine operibus
Iacob. 2. mortua est. Tum demùm vtilis est ad salutẽ,
Galat. 5. cùm per dilectionem operatur. At charitas
1. Cor. 13 non est ociosa, sed per bona opera satagit, vt
2. Pet. 1. certam vocationem nostram electionemq́ue
Rom. 2. faciat. Non enim auditores legis iusti sunt
apud Deum, sed factores legis iustificabũtur.
dum ille reddet vnicuique iuxta opera sua,
1. Cor. 3. dum vnusquisque mercedem accipiet secun
dùm laborem suum. Quãdoquidem omnes
2. Cor. 5. nos manifestari oportet ante tribunal Chri-
sti, vt referat vnusquisque propria corporis,
prout gessit, siue bonũ siue malũ. Vbi eos qui
à sinistris erunt, non solùm increpabit Do-
minus, quia non crediderunt, sed quia mise-
ricordię non vacarunt. Eos autem qui à dex-
tris erunt, commendabit non tã à fide, quàm
Apoc. 14. à bonis operibus: opera enim illorum se-
quuntur illos. Talibus siquidem hostijs pro-
Heb. 13. meretur Deus, facietque tandèm omnis mi-
sericordia locum vnicuique, iuxta meritum
Eccl. 16. operum suorum, non absoluta condignitate
Roma. 8. quidem, (neque enim condignæ sunt passio-
nes huius seculi ad futuram gloriam quæ re-
Matt. 20. uelabitur in nobis) sed gratuita magìs & libe
rali repromissione: qua, conuentione facta
de denario diurno, conduxit operarios in vi-
Iacob. 1. neam suam. qua, inquam, qui suffert tenta-
tionem, cùm probatus fuerit, accipiet coro-
2. Tim. 4. nam vitæ, quam repromisit Deus diligenti-
bus se. & ei qui fidem seruauerit, certauerit
bonum certamen, cursum consummauerit,
Luc. 17. coronam iustitiæ, reddet in illa die iustus il-
le iudex, qui nos, etsi seruos inutiles, sua mi-
Colos. 1. sericordia dignos facit, in partem sortis san-
ctorum. Non iustificat igitur sola fides, sed
magis charitas. nec quæuis opera, peccata
sunt: sed eatenùs adultis ad salutem necessa-
ria, vt meriti quoque rationẽ non respuant.

¶ Decretorum fidei, finis.

¶ Annotationes aliquot errorum, iam olim damnatorũ, & nunc repullulantium paucis constrictæ. 17.

His sanè decretis, possent plura alia adiungi. verùm nimia huiusmodi decretorum multiplicatione, orthodoxos lectores grauare metuentes, haudquaquàm alia in præsentia censemus adijcienda. Quia tamẽ plurimæ aliæ sunt hæreses, quas aut editis libris, aut publicis prædicationibus, aut familiaribus etiam colloquijs minimè erubescunt homines peruersi hodiè promulgare, pestilentibus dogmatibus enitentes inficere populum Christianum: generali quadam definitione tales damnatæ doctrinę assertiones operæprecium est indicare, quo faciliùs visentur. Exploratum nempe est, quòd nõ alia via conuenientiùs hæreticorum calumniæ, hæreses atque impietates cauentur, quàm vbi deteguntur & manifestantur. Tunc enim omnibus facilè constat, quàm vana sunt ac futilia, immò quàm stulta & impia eorum dogmata. At verò vt commodiùs tales errores discernantur, certis subnectuntur indiculis modo sequenti.

¶ Nusquàm legitur Deo cognomen apertè tribui Christo, in apostolorum & euãgelistarũ literis, pręterq̃ in duobus aut tribus locis. Error fauẽs Ario.

Audemus spiritum sanctum appellare, Deum, quod veteres ausi non sunt. Error fauens Macedonio.

Christus suam mortem deplorari non voluit, sed adorari: vt quę sponte pro salute totius mundi suscipiebatur. Non enim deflenda est mors innocentis.

A consortio Ecclesiæ resecatur, quisquis admittit crimen lœtale. Error Ioã. Hus, damnatus in concilio Constantiensi sessione 15.

Ecclesia non constat nisi ex bonis.

Primatus summi pontificis, non est à Christo. Non rectè aut piè ab ecclesia canuntur illæ orationes, Salue regina misericordiæ, Regina cœli, Aue maris stella. Error Ioã. Hus damnatus in concilio cõstãtiẽsi sessiõe 15.

Nouissima pars capituli vltimi euangelij beati Marci, ex apocrypho quopiam euangelio asscripta apparet à lectore studioso.

Indecorum vel ridiculum videtur, quòd idiotæ & mulierculæ psitaci exemplo, psalmos suos & precationem Dominicam latinè murmurant: quum ipsæ quod sonent, non intelligant. Error Bohemorũ.

Baptizati infantes, cùm veniunt ad annos discretionis, sunt re baptizandi.

Infantes non sunt baptizandi

Baptizati paruuli postquã ad pubertatis annos peruenerint, vt in communibus fidèi articulis fuerint instructi: interrogentur, ratùm ne habeant quod susceptores nomine illorum polliciti sunt in baptismo. Id si non approbent, fortassis expediet illos non cogi, sed suo relinqui animo, donec resipiscant: nec ad aliam vocari pœnam, nisi vt ab eucharistia sumenda, reliquisque sacramentis arceantur. Cęterum nec à sacris, nec à cõcionibus excludantur.

Fomes peccati, etiam si nullum adsit actuale peccatum, moratur animam ab ingressu cęli.

Iustus in omni bono opere peccat.

Omne opus bonum, optimè factum, est veniale. Deus obligauit hominem ad impossibile, in nono & decimo præceptis, prohibens non concupiscere: quod qui negat, pessimè facit: & qui hoc falsum esse dicit, plusquam pessimè facit.

Hoc est mortalium mortalissimum, non credere sese damnabili & mortali peccato esse obnoxium coram Deo. Error fauens Vuiclefo,

Modus celebrandi Missam, quo vtitur ecclesia catholica, non est conueniens. Erro Bohemorũ.

Missa debet dici lingua vulgari.

Manifestus est error, Missam applicare seu offerre pro peccatis, pro satisfactionibus, pro defunctis aut quibuscunque necessitatibus suis, aut aliorum. Error Aerianorum & Arthotiratarum.

Non est dubium, vniuersos hodiè sacerdotes & monachos, cum episcopis & omnibus suis maioribus, esse idololatras: in statu Error Donatistarũ, Acitarum & Apostolicorum.

pericu-

periculosissimo agentes, ob Missæ seu Sacramenti ignorantiā, abusionē & irrisionem.

Magna est fides, cognoscere Christū corporaliter esse, vbi sacramētaliter est. Sed maior est, cognoscere eum absolutè vbiquè corporaliter esse.

Nihil conducit ad susceptionem eucharistiæ, se præparare per contritionem, confessionem, satisfactionē, & alia bona opera.

Non licet inducere homines ad pœnitentiam per timorem gehennæ.

Episcopus non potest quod non possit simplex sacerdos.

Ecclesia non potuit illegitimare aliquas personas, sic quòd non possint contrahere matrimonium.

Humana instituta, si obseruas vt humana, nihil te iuuant: sin vt diuina, mendacium committis.

Catharorum error & Valdēsium. Lex euangelica, quo tutiores sint homines à periurio, damnat omne iusiurandum: vt iam fas non sit iurare neque per Deum, neque per cœlum, neque per terram.

Error Vuiclefi damnatus in Concilio Constantiensi sessione 8. Excommunicationes non sunt timendæ, sed optandæ.

Qui venialia peccata docent esse distincta à mortalibus, ad insaniam perditissimè nituntur trahere hominum conscientias.

Opera nihil sunt coram Deo: aut omnia sunt æqualia, quantùm ad meritum attinet.

Error fauēs Iouiniano. Meritum tribuere operibus, propemodùm cum eis est sentire, qui credunt nos ex operibus iustificari posse, de quo errore damnatur Iudæi plurimùm.

Error Begardorū. Illi qui habent charitatem, nullis præceptis humanis sunt subiecti.

Habentes charitatem, non tenentur ieiunare, orare, vigilare, aut alia consimilia bona opera efficere: sed liberum est illis, facere aut omittere huiusmodi bona opera, pro suo beneplacito.

Error Vuiclefi. Indulgentiæ prorsus sunt abijciendæ.

Error fauens Vuiclefo. Fundationes obituū, sunt inuētiones diaboli. Ecclesiastici non debent gaudere priuilegijs & immunitatibus plùs quàm laici.

Error dānatus in Concilio Constantiensi. Non licet ecclesiasticis habere bona immobilia.

Error Catharorū, Valdēsiū, Begardorū, & Hussitarum. Deus non vult pseudoapostolos & hæresiarchas extingui, sed tolerari, si fortè resipiscant, & è zizanijs vertantur in triticum. Quòd si non resipiscant, seruentur suo iudici, cui pœnas dabunt aliquando.

Decimæ sunt puræ eleemosynæ: & possunt parochiani, propter peccata suorum prælatorum, ad libitum suum eas auferre.

Error Vuiclefi. In ecclesia non debent esse varia viuendi genera, quæ religiones appellantur.

Error Vuiclefi, dānatus in Cōcilio Constantiensi sess. octaua. Nulli licet, inuitis parentibus, intrare religionem.

Si proximum voco in ius, si ei dāna procuro: quæ necessariò vocationem illam prætorialem sequuntur, si etiam tanq̄ ethnicum omni sanctorum consortio & participatione totius ecclesiæ, eum priuatum iri obtineo: quomodò non facio iniuriam qui iustitiam peto? quomodò mandatum Dei non soluo, qui sanctam inter me & fratrem dilectionis necessitudinem violo?

Ad principes Christianos exhortatio, vt elaborent pro hæreticis exterminandis. 18.

PLurimos hactenùs errores commemorauimus: sed non illorum sufficit cōmemoratio. Opus namq; est, q̄ Christianissimi principes suppetias ferant, zelo zelantes pro domo Domini exercituū, quæ iuxta Apostolū est Ecclesia. (1. Tim. 3.) Posset haud dubiè Deus, absq; illis, vniuersam hæreticorū cohortē cōterere ac exterminare: nullius enim creaturæ suæ eget ministerio. Vult tamen pro sua benignitate homines sibi cooperari: ampla quoque eos donat mercede, qui ei cooperantur, in ijs præsertim negocijs, quæ ad fidei dinoscūtur spectare integritatē, quemadmodùm multæ indicant historiæ. Laborârūt olim aduersus hæreticos strenuè Christianissimi principes, Constantinus, Valentinianus, Theodosius, Clodoueus, Carolus Magnus, & Ludouicus pater sancti Ludouici, sed nunquid præmio defraudati sunt? minimè certè. Nam apud Deum gratiam inuenerunt, qua nihil in vita est expetibilius, & apud homines immortale sui nominis decus adepti sunt. Contrà verò principes, qui hæreticorum consuetudine abusi & eorum deliniti consortio, impijs erroribus non obstitêre, sed impenderunt subsidiū, irā Dei vindicē sensêre. Diuino siquidē fauore destituti, in graues ærumnas prolapsi sunt, miserabilem vitæ exitum sortiti. Cuius rei (vt alios taceamus) testes sunt, vel locupletissimi, Licinius à Constantino deuictus, Iulianus apostata, Valēs Arianus, Philippicus, Constantinus Quintus, & Leo eius filius, sacrarum imaginū impij euersores. Hi profectò detestandam impietatē consectati, digna suæ perfidiæ reportârunt stipendia. Longū esset, reliquorum principū qui à fidei synceritate deficientes, pestifero hæreticorū contagio infecti sunt, miserias enumerare & calamitates. Longū itidèm esset, eorū felicitatē & gloriā recensere, qui fidei catholicæ *incōcussæ (*incōcussè) adhærentes, hæreticos tanq̄ capitales suæ coronæ hostes, ad internecionē vsq; deleuerūt. Hæc itaq; attendentes, pro nostri officii debito Christianos principes instanter rogamus, & in Dn̄o exhortamur: si suæ saluti consulere, si suæ ditionis iura illibata custodire, si in pace & trāquillitate subditas sibi nationes continere exoptant: potenti brachio fidē catholicā tueantur, ac eius hostes viriliter satagāt debellare. Id aūt haud factu erit difficile, vbi antiqua Christianissimorū principū in hæreticos, eorū libros & fautores edicta instaurabuntur. Quæ si salutari iudiciorū seueritate executioni demandentur, nulla prorsus hæreticorū monumēta, nulli li-

bri, nulla scripta io suis prouiociis reperientur. Malesanæ item cooaiones cessabūt, necnoo & clandestina conuenticula: in qnibus peregrinos cultus à Christiana pietate degenerantes, ioducere solent hæretici. Vsqoe eò effreois insupèr impiorum audacia retnodetur, vt iam orthodoxæ fidei ac Ecclesiæ Catholicæ sacrisq; eius constitutionibus, audeat nemo contraire. Hoc profectò nostrum desiderium, hæc votorum summa, hæc oostri conatus gloria. Hoc est quod tota mente exposcimus, & assiduis precibus à Domino efflagitamus: sperātes, dum strenoè Christianissimi principes hæreticos debellant, & nos pijs laboribus, oe creditæ oobis oues, luporum morsibus trucidentur, prohibituros. Et tum demùm donabit nobis Dominus sua pietate, tantoperè à fidelibus exoptatam atq; expetitam pacem & tranquillitatem in hac vita: & post huius vitæ decursum, cōsummatam felicitatem. At verò quia scimus nō satìs esse, ad hæc obtineoda fideles adhortari, nisi rebelles conuenienti districtione reprimantur, salutari antidoto decreuimus huic negocio ꝓuidere. Authoritate itaq;, qua fungimur, omnes in nostra prouincia constitutos, qui tam impia dogmata ausu temerario asserere, docere, scribere præsumpserior, his scriptis sententia excommunicationis innodamos. Necnon & eos, qui illis aoxiliū, consilium, aut faoorem quouis modo fuerint impartiti. Sub eadem quoque pœna omnibus nobis subditis inhibemus, ne Luteri libros siue Loteranorum quorumcunque retinere prẹsumant, qui ad pestilentem doctrinam promouendam conscripti sunt.

INDEX MATERIARVM,
in seqnentibos morum Decretis contentarum, per capitom ordinem digestus.

culari-

Indicis capitum, decreta morum complectentium, finis.

Concil. Gener. Pars 5.

IN NOMINE DOMINI, Amen. Sequuntur constitutiones editæ in sacro prouinciali Cõcilio Senonẽsi, celebrato Parisiis per Reuerẽdissimum in Christo patrem & dominum, dominum Antonium, miseratione diuina & sanctæ sedis Apostolicæ gratia, tituli sanctæ Anastasiæ sacrosanctæ Romanæ Ecclesię presbyterum Cardinalem, Archiepiscopum Senonensem, Galliarum & Germaniæ primatem, Franciæ cancellarium, & Reuerendos in Christo patres Episcopos, suffraganeos eiusdem Reuerendissimi patris, videlicet Episcopos, Carnotensem, Parisiensem, Meldensem, Antissiodorensem, Trecensem, Niuernensem, & Petrum de Stella, vicarium Episcopi Aurelianensis, per eundem Reuerendissimum admissum, vnà cum clero totius prædictæ prouinciæ, legitimè congregato & euocato, Anno ab incarnatione Domini 1527. die tertia mensis Februarii, qua fuit inchoatum prædictum Concilium & continua prosecutione deductum vsq; ad nonam diem Octobris anni vicesimi octaui supra millesimum & quingentesimum. Qua quidem die, extrema fuit manus supradicto Concilio imposita.

Frequentandas esse preces, & publicas & priuatas in Ecclesiis, pro tranquillo statu Ecclesiæ Catholicæ & regnorum orbis Christiani. Cap. 1.

PAulus gentium Apostolus, cùm Timotheum in primis admonuisset, vt à pseudo Apostolis creditam sibi plebem auocaret, qui volentes esse legis doctores, non intelligebant quæ loquebantur, neque de quibus affirmabant: protinùs ad mores conuersus, Obsecro, inquit, primùm omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, vt tranquillam & quietam vitam agamus in omni pietate, & castitate. Proindè Paulum imitati, de suffraganeorum nostrorum consilio & assensu in primis districtè iniungimus, vt per cathedrales, collegiatas, parochiales & alias quascunque ipsius nostræ prouinciæ Ecclesias, fiant preces tam publicè quàm priuatim, quibus auertatur ira Dei, & de peccatis nostris meritam non sumat vltionem. Nam si precibus locus aliquando affuerit, si qua olim orandi necessitas institit: ea profectò nobis hac nostra tempestate sese offert, qua atroces assiduosque bellorum tumultus, inter Christianos principes exardescere videmus: & nauis Ecclesiæ pluribus schismatum vndis iactata, vanæ doctrinæ ventis fluctuat.

1. Tim. 1.
1. Tim. 2.

Psal. 67. Math. 8.

Orandus igitur benignissimus Deus, vt qui nostris iniquitatibus offensus, hactenùs in puppi dormitâsse videtur, exurgat, & dissipentur inimici eius, imperet mari & ventis, cesletque tempestas: pestilentes hæreses indiès pullulantes tollat, salsa amputet dogmata, dissidentes & exulceratos principum animos conciliet: pacatisque hæresum procellis, fatiscentem Petri nauiculam tuta tandèm statione recipiat. Sanctissimum dominum nostrum Papam, & statum hierarchicum ecclesiæ in perfecta charitate cõtineat: & Christianissimum regem nostrum ac supremum dominum, incolumem nobis seruet, votorumq; compotem efficiat, vt commissus illi populus, Deum vnicum pacis authoré agnoscat, & in agendis illi gratijs totus inhiet & inardescat.

Omnem exactionem indebitam, pro sacramentorum, aliarumq; rerum diuinarum administratione, esse à viris ecclesiasticis summopere deuitandam. Caput II.

SAcro hoc approbante Cõcilio, statuimus & ordinamus, vt omnia syncere, purè & mundè fiant in domo Domini, sine labe labisve suspicione, aut specie mali. Ad quod prælati, ecclesiarum cathedralium & collegiatarum capitula, archidiaconi, abbates, abbatissæ, & aliæ quæcunq; personæ ecclesiasticæ, diligentem gerant curam & studium exercendi, administrandi, & exequendi onus eis à Domino concessum, (ne sanguis subditorum, de manibus eorum requiratur) non quæstus causæ & pecuniæ. Ideo statuimus, inquam, & ordinamus, cõformiter ad sacrorum Conciliorum, sanctorumq; patrum decreta, vt manus suas illibatas, integras & intactas seruent, iuxta iuris communis dispositionem & ordinationem, ab omni exactione abstinentes: non obstantibus quibuscunque iuramentis, statutis & consuetudinibus introductis, & in futurum introducẽdis. Irrationabilem illam consuetudinem iudicantes, qua ad vnam præbendam receptus, suorũ in dicta præbenda prædecessorum non receptorum (à quibus ius non habet, sed à conferente vel instituente) plures receptiones soluere compellatur. Prouideant autem diœcesani, ne ecclesiarum parochialium rectores, matricularij, aut alij quicunque, indebitas exactiones pro sacramentorum, sacramentaliumque ac diuinorum administratione faciant.

Ad vnam receptus præbẽdã, nõ soluat plures receptiones.

Quòd promouendi ad sacros ordines, exhibeant literas testimoniales de sufficientia ætatis, & honestate vitæ suæ. Cap. III.

ED vt deindè de ministris Ecclesiæ prouideamus, ne circa promouendos ad sacros ordines fraus aliqua committatur: sacro approbante prouinciali Cõcilio, de fratrum nostrorum suffraganeorum sententia & consensu statuimus, vt promutionis tempore, ordo qui proximè sequitur, diligẽter obseruetur. Vt quantùm attinet ad ætatem & mores, non priùs promoueant diœcesani suos ad aliquem sacrum ordinem, quàm viderint literas testimoniales presbyteri parochialis, q̃ contineant duorum aut trium testium probatorum, nõ suspectorum, dispositiones iuramento solenni firmatas de sufficiẽtia ætatis promouendi, & de probata & inculpata illius vita. Quo absoluto, inquirant, si promouendus habeat scientiam, à iure ad ordinem suscipiendum requisitam. Neque aliquem ad sacerdotium promoueant, nisi qui (quantùm fragilitas humana patitur) sciat ea quæ continentur in canone, Quæ ipsis. 38. distinctione.

Neminem ad sacrum subdiaconatus ordinẽ esse promouendum, nisi sufficientem exhibeat titulum beneficialem, vel patrimonialem. Caput IIII.

POrrò in graue clericalis ordinis scandalum ac dedecus, videmus haud paucos sacerdotes, nudos ac mendicos. Prohibemus itaq;, ne aliqui ad sacrum subdiaconatus ordinem assumantur, nisi sub titulo beneficij viginti librarum Parisiensium ad minus, vel patrimonij similis valoris. Super quo per vicarios nostros in nostra diœcesi, aut in diœcesi suffraganeorum nostrorum, per eosdem suffraganeos eorúmve vicarios vel officiales, fiat diligens inquisitio per testes, omni exceptione maiores. Si autem titulus patrimonialis ad eum peruenerit ex cessione, aut donatione alterius: similiter inquiratur, an præfatam summam possit redditus rei cessę repręsentare. Deindè super fraude, si qua interuenerit inter cedentem & cessionarium, exigatur sacramentum cedentis ac cessionatij. Iurabit autem cedens, se donâsse sine vlla fictione, aut spe in futurum recuperandi: Cessionarius autem affirmabit, nullum esse inter se & cedentem, pactum de restitutione rerũ cessarum: suæq; intentionis esse, illa retinere, ac quãdiu viuet, illis vti & frui. Prohibemus autem districtè, ne ordinatus ad titulum patrimonialem, eundem vendat, aut alienet sine permissione Episcopi ordinantis, donec beneficium, aut patrimonium prætaxati valoris fuerit assecutus.

Quomodò diœcesani examinare debent petentem literas dimissorias, antequam illas ipsi concedant. Caput. V.

ET quamuis Episcopus originis, beneficii, aut domicilii, non solùm ad ordines promouere, sed etiam literas dimissorias ad ipsos ordines concedere possit: iniungimus tamen suffraganeis nostris, vt si quando literas dimissorias ad sacros ordines indulgere

dulgere voluerint, nc indigni assumantur, obseruent ordinem qui sequitur: videlicet quòd volentes impetrare literas dimissorias, accedant ad diœcesanos: qui super præmissis ætate, literatura, moribus, beneficio seu patrimonio inquirant, seruentque diligenter prædictas solennitates, perindè ac si in propria ordinare vellent. Ac tunc sic examinato concedantur literę dimissoriæ: remittaturq; ita examinatus cum literis ipsis: In quibus etiam declaretur prædicta solennitas sic obseruata, fiatque mentio expressa de beneficio aut patrimonio, vt Episcopus ad quem se conferet ordinandus, eum sine scrupulo promouere & ordinare possit. Quòd si propter infirmitatem aut aliam causam rationabilem, is qui literas dimissorias obtinere cupit, non possit commodè accedere ad suum Episcopum: tunc remittatur super ætate, literatura ac moribus, vt priùs, examinandus ad Episcopum, cui literæ dimissoriæ præsentabuntur, inseraturque in illis literis dimissorijs clausula, Super quo conscientiam tuã oneramus. Prouiso tamen, quòd nunquàm concedantur literæ dimissoriæ, nisi illi qui habuerit beneficium aut patrimonium prætaxati valoris.

¶ Diligentem etiam inquisitionem debere fieri à diœcesanis super ętate, moribus & literatura iam promotorum ad sacerdotium. Capur 6.

SED quantùm attinet ad iam promotos ad sacerdotium, iniungimus suffraganeis nostris, vt super illis diligentem & accuratissimè faciant inquisitionem. Et quos inuenerint promotos ante ętatem legitimam, iuxta iuris dispositionem ab executione ordinum suspẽdant, donec ad ætatem legitimam peruenerint. Et quos vita repræhẽsibiles cognouerint, debitè coerceant: Quos insupèr non esse literaturæ sufficientis depræhenderint, ab executione ordinum suspendant, donec in scientia quæ ordini est requisita, ad plenum fuerint instructi.

Promotos in curia Romana ad sacros ordines, non esse admittendos ad illorum executionem, nisi priùs à diœcesanis fuerint examinati. Caput 7.

RVrsus quia nonnulli, suæ ignorantiæ & incapacitatis & delictorum conscij, fugientes examen suorum Episcoporum, scientes se non esse ab illis promouendos, ad curiam Romanam confugiunt, etiam absq; literis dimissorijs eorundem Episcoporum, & in eadem curia se faciunt promoueri ad omnes sacros ordines, per quosdam asserentes se esse Episcopos, & habere à Romano Pontifice authoritatem ordinandi, de quorum potestate ac commissione non apparet: sintque ordinati huiusmodi, promoti extra tempora, ac interdùm tribus successiuis diebus: Talibus diœcesani non permittant executionem suorum ordinum, nisi visis diligẽter eorundem literis: constito etiam sufficienter de potestate ordinantium, & eorum commissione, eis à Romano pontifice concessa. Ad hæc etiam, quòd rursus examinentur de vita, scientia, ætate, ac inquiratur de beneficio seu patrimonio. Qui si in prædictis aut aliquo præmissorum inuenti fuerint minùs sufficientes, declarentur suspensi ab executione ordinum modo & forma suprà declaratis.

¶ Instituendi ad curam animarum, diligenter antè examinentur à diœcesanis, an sint idonei gerendæ illi prouinciæ. C. VIII.

CÆterùm quia Ecclesiæ Dei nihil magis officit, quàm quòd indigni præficiantur curæ animarum, & ad aliorum assumantur regimen, qui seipsos regere non possunt: diœcesani ergo ad parochiales ecclesias non instituant præsentatos ab ecclesiasticis laicisve patronis, nisi eos priùs diligenter examinauerint: neq; indignos præficiant, aut incapaces admittant. Quòd si qui sint instituti vel prouisi, etiam per sedem Apostolicam, nihilominùs diœcesani eos examinent: & si minùs idonei fuerint inuenti, ad administrationem beneficij non admittantur, sed loco eorum per episcopos instituantur vicarij idonei, quibus congrua portio assignetur. Et tandiu in beneficio administrent, donec sic instituti aut prouisi, literaturam sufficientem assecuti fuerint, aut sint ætatem legitimam adepti.

¶ Ad beneficia ecclesiastica obtinenda, assumantur idonei à diœcesanis, qui suo erga Deum & ecclesiam ritè fungantur officio. Caput IX.

CVmq; graue nimis sit & absurdum, quòd quidam ecclesiarum prælati, cùm possint viros idoneos ad beneficia ecclesiastica promouere, assumere nõ verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec literarum sufficientia suffragatur: carnalitatis sequẽtes affectum, non iudicium rationis: vndè quanta ecclesijs damna proueniant, nemo sanæ mentis ignorat. Nos ergo volẽtes huic morbo mederi, præcipimus omnibus & singulis collatoribus, vt (prætermissis indignis) idoneos assumant, qui Deo & Ecclesijs gratum valeant impendere famulatum. Fiatq; iuxta sacrum Lateranense Concilium, in prouinciali Concilio diligens inquisitio, vt qui post primam & secundam correptionem fuerit repertus culpabilis, à beneficijs conferendis per ipsum prouinciale Concilium suspendatur: instituta in eodẽ Concilio persona prouida & honesta, quæ suspensi suppleat defectum in beneficijs conferendis.

Quotidianas distributiones satis largas & sufficientes, assignari debere ijs, qui diuino officio in ecclesiis celebrando intersunt. Cap. x.

AD nos (quod amariùs dolendum est) peruenit, ꝙ in multis cathedralibus & collegiatis Ecclesijs huius nostræ prouinciæ, nullæ sunt aut vsqueadeò tenues quotidianæ distributiones, vt vix tertiam partem grossorum fructuum ascendant. In quibus hactenùs inualuit consuetudo, ꝙ illarum ecclesiarum canonici absentes, per interessentiā vnius diei grossos fructus totius anni percipiant. Ex quibus vagandi materia oritur, cultus diuinus (quem augeri optamus) diminuitur, officium (propter quod, beneficium ecclesiasticum datur) omittitur, quibusdam clericis admodùm ignaris tenui precio conductis, cura diuini officii committitur: quod vnico contextu, non seruatis interstitijs temporum, ab Ecclesia præfixis, per huiusmodi mercenarios transcurrendo & syncopando celebratur, vt aliundè ex quæstu Missarum vitam sibi mendicent. Nos igitur cupientes prædictis occurrere, & quantùm possumus, aduersus futura cauere: sacro approbante Concilio, huiusmodi cōsuetudines tanquàm ecclesiis nociuas, & cultui diuino detrahentes, cassamus & reuocamus. Hisque non obstantibus statuimus, ꝙ diœcesani in suis diœcesibus dictarum ecclesiarum canonicos, per iuris remedia, etiam suarum præbendarum priuationem, ad suas ecclesias reuocēt: dictosque grossos fructus, pro maiori parte, in quotidianas distributiones conuertant. Et residentes & diuino officio actualiter interessentes, secundùm mensuram laborum, plùs minùsve capiant emolumenti: sub obtestatione diuini iudicij, omnibus præcipientes, vt respectu huiusmodi quotidianarum distributionum, iura antiqua sacrorum Conciliorum & patrum decreta integrè obseruari faciant.

Dānatur irrationabilis consuetudo.

¶Curati resideant in suis ecclesiis, nisi sint legitimè excusati: & populum sibi commissum diligenter instruant documentis fidei & morum. Cap. xi.

REctores ecclesiarum (quorum singularis est electa industria) compellantur per suffraganeos nostros, quoad fieri poterit, ad personalem residentiam: neq; cum illis de non residendo, nisi causa probabili intercedente, dispensetur.

¶Et in ecclesiis parochialibus per singulos dies Dominicos, presbyteri parochiales curati per se, aut vicarios eorum, clara voce & intelligibili ac verbis maternis, annunciēt decem præcepta decalogi & articulos fidei. Et si qui fuerint presbyteri, quibus non suppetat doctrina, aut prædicandi gratia, legant & declarent prædicta die Dominica vnum capitulum Ioannis de Gerson, in opere suo tripartito.

¶De iis, quæ curati suos debent admonere parochianos ad ipsorum salutem. Cap. 12.

ADmoneant frequenter curati suos parochianos, vt intersint Missæ parochiali diebus Dominicis, & festis per hebdomadam occurrentibus. Et vt ad omnia illa, quæ per singulos dies Dominicos in * pronis præcipiuntur, diligenter attendant. Quòd si legitimo cessante impedimento, absq; licentia sui curati, per tres Dominicos neglexerint interesse Missæ parochiali: denuncient statìm promotoribus, vt pro mensura contemptus vel offensæ puniantur.

Hortentur insupèr iidem curati eosdem parochianos suos, vt frequenter peccata sua confiteantur, & sacramentum eucharistiæ percipiant, præsertim in festis solennibus, & tempore infirmitatis, aut pestis, aut vbi instat periculū mortis: seu cùm mare sunt nauigaturi, aut per diuersa loca peregrinaturi. Quos etiam commoneant, ne peregrinentur sine literis testimonialibus Christianitatis eorum: quas iidem curati, per se aut eorum vicarios, si petantur, liberaliter tradant.

Curati diligenter aduertant, si parochiani eorum ad minùs semel in anno, sanctam Ecclesiæ communionem eucharistiamque percipiant: & communicantium nomina, si commodè fieri potest, scripto redigant.

De fundationibus antiquis Ecclesiarum, accuratè obseruandis & complendis. Caput xiii.

VOlumus etiam, ꝙ in singulis parochialibus Ecclesiis non solùm dicatur Missa parochialis Dominicis, sed etiam aliis per hebdomadam diebus diuina officia, secundùm primam fundationem ipsius Ecclesiæ, vel illius augmentationem, celebrentur.

Et ne diuinus cultus (quem omninò augeri desideramus) minuatur, fundatorúmve intentio fraudetur: per diœcesanos compellantur omnes & singuli rectores ecclesiarū parochialium, capellani, aliique beneficiati, leprosariarum aliarumq; domorum administratores, ad ostendendas exhibendasque literas fundationis, institutionis & augmentationis beneficiorum & suorum administrationum: vt omnibus visis, de diuinis officiis iuxta fundatorum intentionem, quod opportunum fuerit, ab eisdem diœcesanis statuatur.

Inhibemus capellas de nouo erigi, construi, etiam omninò dirutas reædificari, sine diœcesanorum licentia & permissione.

De capellis non temere de nouo erigendis.

In

In oratorijs priuatis, ſine diœceſani facultate, non eſſe celebrandum: neque in capellis hoſpitiorum, neglecta eccleſia parochiali. Cap. XIIII.

NOn liceat in oratoris priuatis, quæ in domibus priuatorum interdùm habētur, Miſſas celebrare prætextu diſpēſationis ſedis Apoſtolicę: niſi priùs viſis ab epiſcopis, recognitis & approbatis dictis literis diſpēſationis: tranſgreſſores autem, per ordinarios locorum pœna condigna plectantur.

Sed quia in diuerſorijs, aut hoſpitijs ſunt interdùm capellæ, vbi viatores ac tranſeuntes paſſim celebrari faciunt, neq; curant ad eccleſiam parochialē, vel aliā eccleſiam accedere: præcipimus ſoffraganeis oostris, vt inhibeant ſub pœna ſuſpenſionis à diuinis, omnibus & ſingulis presbyteris ſibi ſubditis, ne in huiuſmodi capellis deinceps celebrare attētent. Quia tamen extranei ſacerdotes à celebratione Miſſæ, aut tranſeuntes ab auditione facilè cohiberi non poſſent: idcircò ijdem ſuffraganei oostri prohibeant ſub pœna excommunicationis vel alia pœna, magiſtris dictorum hoſpitiorum, ſeu diuerſoriorum, quòd non patiantur deinceps in illis capellis celebrari.

Die Dominico non celebrentur Miſſæ in capellis, etiam ex fundatione, niſi poſt completam Miſſam parochialē. Cap. 15.

ITem ne populus diſtrahatur à Miſſa parochiali, & ab auditione mandatorū Dei & eccleſiæ: prohibemus, ne in capellis ab antiquo etiam epiſcoporū authoritate fundatis, aliæ Miſſæ celebrentur, quam illæ, quæ de fundatione extiterint. Et ſi quæ ſint Miſſæ, quæ ex tenore fundationis dici debeant die Dominico, non dicantur, niſi poſt Miſſam parochialem.

Admonemus ioſopèr ſuffraganeos noſtros, vt ex cauſis præmiſſis, & pręſertim hoc tempore, quo videmus multos adduci ad contemptū præceptorum eccleſiæ, & miniſtrorum eiuſdem: non facilè admittant fundationes capellarum, quibus ordinatur celebratio Miſſæ Dominico die, ea potiſſimùm hora, qua populus vniuerſus conuenire debet ad audienda diuina, præceptaque Dei & Eccleſiæ.

De altaribus portatilibus nō facilè cōſecrandis. Et vt magis ac magis tollatur occaſio celebrādi Miſſas in locis ac oratorijs priuatis, iniungitur ſuffraganeis noſtris, vt non ſint faciles ad conſecranda altaria portatilia: ſed tunc demùm ad ea conſecranda accedant, cùm intellexerint, ea eſſe requiſita pro eccleſijs, aut alijs locis, in quibus licitè celebratur. Et per ſuos decanos rurales, alióſve officiarios prouideant, ne prædicta altaria portatilia retineantur in domibus priuatorum.

In eccleſijs nihil inhoneſtum, aut indecens fieri debere, quo diuinum impediatur, aut minùs reuerenter audiatur officium. Cap. 16.

Pſal. 92. Pſal. 75. CVm autem deceat domum Dei ſanctitudo, vt cuius in pace factus eſt locus, eius cultus ſit cum debita veneratione pacificus: ſit itaq; iuxta Gregorij X. Cōciliū generale Lugdunē. ad eccleſiā humilis & deuotus ingreſſus: ſit in ea, quieta cōuerſatio, Deo grata inſpiciētibus placita, quæ cōſiderantes non ſolùm inſtruat, ſed & reficiat. Ceſſent in eccleſijs vniuerſitatū & ſocietatū quarumlibet Concilia, conciones, & publica parlamēta. Ceſſent cōfabulationes quælibet: ceſſent vana, & multo fortiùs fœda & prophana colloquia. Ceſſent poſtremò quæcunque, quæ diuinum poſſunt perturbare officium, aut oculos diuinæ maieſtatis offendere: ne vbi peccatorum eſt venia poſtulanda, ibi peccandi detur occaſio, aut depræhendantur peccata committi. *Mimi nō intrēt Eccleſiā ad pulſandū ſuis inſtrumentis.* Prohibemus idcircò, ne hiſtriones aut mimi intrent eccleſiam, ad pulſandum tympano, cithara, aut alio inſtrumēto muſicali: neque in eccleſia, aut iuxta eccleſiam, ſuis pulſent inſtrumentis. Prohibemus inſupèr, ne fiat deinceps feſtum fatuorum, aut innocentium, neque erigatur decanatus patellæ.

Pſalmodia maturè & cū diſtinctione peragatur: ac muſicus cantus, organorumque modulatio, ad deuotionem excitans, non laſciuiam, in eccleſia exhibeatur. Cap. 17.

ET cùm in eccleſijs Dei pſalmodia cantanda præcipiatur, vt fidelium deuotio excitetur: in hoc nocturnum diurnumq; officium & Miſſarum celebritates, aſſiduè clero ac populo, ſub maturo tenore diſtinctaque gradatione cantentur, vt eadem diſtinctione collibeāt, & maturitate delectent. Propterea præcipimus, vt in eccleſijs ſint muſici cantus diſtincti ac diſcreti, mouentes cor ad deuotionem compunctionemque. Porrò in eccleſijs prætextu muſici cantus, non ſunt audiēdæ publicæ cantilenę, & laſciuię. Neq; enim (inquit Hieronymus) in tragœdiarum modum, guttur & fauces medicamine ſunt leniendæ: ne, dum blanda vox quæritur, congrua vita negligatur. Nam vt cantor miniſter Deum moribus ſtimulat, cùm populum vocibus delectat: ita laſciuus animus dum laſciuioribus delectatur modis, eos ſæpè audiens emollitur & frangitur. Curent ergo ſacerdotes & clerici ſic ſuos cantus inſtituere, vt modeſta honeſtaque pſallendi grauitate, placidaque & grata modulatione, ſic audientium aures deliniant, vt prouocent excitentq; ad deuotionem, compunctionemq;: non ad laſciuiam, cordiſve, aut animi titillationem.

Organorum vſus. Organorum vſum eccleſia à patribus ad cultū ſeruitiumq; diuinū recepit. Nolumus itaque,

itaque, ꝙ organicis inſtrumentis reſonet in eccleſia impudica aut laſciua melodia: ſed ſonus omninò dulcis, qui nihil præter hymnos diuinos & cãtica ſpiritualia repręſentet.

¶ De horis canonicis, diſtinctè, reuerenter & honeſtè in eccleſia decantandis. Cap. 18.

ET vt in maioribus eccleſijs cultus Dei viui ſanctior, iuxta maiorũ traditiones in melius reformetur: ſtatuimus, vt in cathedralibus ac collegiatis & cõuẽtualibus eccleſijs, horis debitis, ſignis congrua pulſatione pręmiſſis, laudes Diuinæ per ſingulas horas, nõ curſim ac feſtinanter, ſed tractatim cum pauſa decenti, pręſertim in medio cuiuſlibet verſiculi pſalmorum, debitam faciẽdo inter ſolenne & feriale officium differentiam, reuerenter ab omnibus perſoluantur.

Horas autem canonicas dicturi, cum tunica talari ac ſuperpellicijs mũdis & cappis, iuxta temporum diuerſitatem, ingrediantur eccleſias: caputia, almutias, vel bireta tenẽtes in capite. Qui cùm in choro fuerint, grauitatem ſeruent, quam locus & officium expoſcunt: non cum alijs confabulantes ſeu colloquentes, aut literas ſeu ſcripturas alias legentes.

De grauitate in choro ſeruanda.

Et cùm pſallendi gratia ibidèm cõueniãt, muta aut clauſa labia tenere non debent: ſed omnes, pręſertim qui maiori funguntur honore, in pſalmis, hymnis & canticis, Deo alacriter modulentur.

Cùm dicitur, Gloria patri & filio & ſpirituiſancto, omnes conſurgant.

Philip. 2.

Cùm nominatur illud nomen glorioſum Ieſu, in quo omne genu flectitur cęleſtium, terreſtriũ & infernorũ, oẽs caput inclinent.

Nemo ibidèm, cùm horę in cõmuni cantantur, legat vel dicat priuatim officium. Nã non ſolùm officiũ quo obnoxius eſt choro, ſubtrahit, ſed & alios pſallentes perturbat.

De officio horarum, non dicendo à quopiam priuatim in choro, cùm illæ cãtantur.

Super his debitè obſeruandis, alijsque ad diuini officij proſecutionem ac chori diſciplinam ſpectantibus, decanus & capitulũ, vel cui onus incũbit, diligenter inuigilet, hincindè, ne quid inordinatè fiat, circunſpiciens.

Horum autem trãſgreſſores, illius horæ, in qua circa prędicta exceſſerint, vel alia maiori, prout tranſgreſſionis grauitas exegerit, plectatur pœna.

¶ De horis canonicis, integrè, maturè & deuotè legendis à viris eccleſiaſticis, ſine aliquo leuitatis aut irreligioſitatis exemplo. Cap. 19.

ADmonemus beneficiatos & alios in ſacris ordinibus cõſtitutos, qui ad horas canonicas tenentur, vt ſi orationes ſuas Deo acceptas fore cupiunt, non in gutture, vel inter dentes ſeu degluttiendo aut ſyncopando dictiones, vel colloquia aut riſus intermiſcendo: ſed ſiue ſoli, ſiue aſſociati, diurnum nocturnumq; officium reuerẽter, verbisq; diſtinctis peragant: ac tali in loco, vndè à deuotione non retrahantur.

Quicunq; in eccleſia beneficiatus, præſertim de maioribus, diuinorum tempore per eccleſiam, vel foris circa eam deambulando, aut cum alijs colloquendo viſus fuerit: non ſolùm illius horæ, ſed totius diei diſtributiones ipſo facto mittat. Et ſi ſemel correptus non deſtiterit, per menſem diſtributionibus careat: & ſi pertinacia exegerit, grauiori pœnę ſubijciatur. Regulares, qui in conuentualibus eccleſijs circa prædicta excellerint, ſuperiorum arbitrio caſtigentur.

¶ De tabula officiariorum, in choro ponenda: & tempore ingreſſus in chorum, cum diuinum celebratur officium. Cap. 20.

COnſtituatur tabula in choro, in qua quid per vnũquẽque ex canonicis vel alijs beneficiatis, in ſingulis horis per hebdomadam aut maiùs tempus, cantandum legendùmve ſit, deſcribitur. Qui autem ſecundùm quod ibi perſcriptum fuerit, facere per ſe vel alium neglexerit: pro qualibet hora, diſtributiones vnius diei amittat.

Qui in matutinis & veſperis, ante Gloria patri primi pſalmi, conſimiliter in alijs horis: in Miſſa, ante finem epiſtolæ vſq; in finẽ, diuino officio nõ interfuerit, (niſi fortè neceſſitate cogente, ac petita ac obtenta licentia, diſcedere oporteat) pro illa hora abſens cenſeatur: ſaluis eccleſiarum conſuetudinibus, ſi quæ fortè circa hæc arctiores exiſtãt. Idem obſeruetur in ijs, qui à principio vſq; ad finẽ, in proceſſionibus, nõ permanſerint. Pro cuius executione deputetur aliquis, onus habens notandi perſonas ſingulas, ſtatuto tempore non conuenientes, iuramento adſtrictus agere fideliter, & nulli parcere.

Præcipimus etiã cõformiter ad ſtatutũ pcedentis Concilij, ꝙ in illis eccleſijs, quibus ſingulis horis certæ diſtributiones ſtatutæ non ſunt, omninò etiam de groſſis fructibus (ſi opus ſit) deputentur: vt iuxta menſuram laboris, plus minùsve quiſque capiat emolumenti. Tollentes prorſus abuſum illum, quo in vna duntaxat hora præſens, totius diei diſtributiones vſurpat. Et illum, quo prępoſiti vel decani & alij officiales, ex hoc ſolo ꝙ officiales ſunt, licèt actualiter pro vtilitate eccleſiæ non abſint, quotidianas diſtributiones percipiunt.

De diſtributionibus, cuiq; ſecũdum menſurã laboris faciendis.

Dãnatur abuſus circa quotidianas diſtributiones.

¶ Canonici, cùm primùm recepti ſunt in conſortium capituli, ſuos fructus integrè recipiant, ſine dilatione aut expectatione per aliquot annos. Cap. 21.

CVm autem (ſecundùm Apoſtolum) is qui altari ſeruit, de altari viuere debet: ſtatuimus ad iuris diſpoſitionẽ, vt omnes & ſinguli canonici Eccleſiarum cathedralium & collegiatarum noſtræ prouinciæ, lucrẽtur & percipiãt poſt eorum receptionem & admiſſionem in fratres, groſſos fructus & alios

1. Cor. 9.

quoſcun-

quoſcunq; ſuarũ præbendarũ, perſonaliter reſidendo & deſeruiẽdo ſuis beneficijs, ęqualiter inter ſe diſtribuendo. Niſi ex fundatione eorundem locorum ſpeciali & legitima, ſufficiẽter probata, pręducti groſſi fructus ꝑ certo tempore alijs eccleſijs aut pijs vſibus, expreſsè pertineant & deputentur. Damnabilem illam conſuetudinem iudicantes, qua in certis eccleſijs pręducti fructus ad certum tempus, in vtilitatẽ cedunt iam receptorum: ſiue qua cauetur, vt ad certũ tempus ſint de nouo recepti, expectantes: veram corruptelam & notoriũ abuſum, tales & ſimiles, declarantes per hoc præſens noſtrum ſtatutũ. Et qm̃ diſpoſitione iuris duo canonici aſſiſtentes epiſcopis, ſeu de familia eorum exiſtentes, ſimiliter & alij priuilegiati, debent gaudere groſſis fructibus ſuarum præbẽdarum: ideo nõ intẽdimus eis præiudicare per hoc præſens ſtatutum, ſed volumus eos illibatos conſeruare in dictis ſuis priuilegijs.

Dãnatur conſuetudo in aliquibus eccleſijs inualeſcens.

Diœceſani ſtatim poſt diſſolutũ præſens Concilium, diligenter viſitabunt breuiaria, miſſalia, antiphonalia, ac ſanctorum Legendas. Et quæ deprę̃hẽderint in illis ſuperflua, aut non ſatis pro eccleſiæ dignitate conuenientia, ipſi continuò tollent & reſecabunt: & quæ viderint eſſe neceſſaria, adijcient.

De viſitãdis per diœceſanos breuiarijs & miſſalib⁹.

De regulari diſciplina, in victu, veſtitu, & moribus, in monaſterijs tam religioſorũ quã monialiũ, exactè obſeruãda. Cap. 12.

Fidedignorum relatio ad noſtrum auditum perduxit, quantùm in multis monaſterijs ſit à primę inſtitutionis puritate receſſum. ſiquidem illorum cœnobitæ ſic vitã monachalem & regularem reiecerunt, vt & moribus & nomine & habitu, religioſi haberi & nominari vereantur. Quòd ſi in præmiſſis gubernaculum diſciplinæ contemnatur, hoc ſolũ reſtare videmus, vt religio naufragetur. Rebus itaq; in deteriora prolabentibus obuiàm ire volentes, ſtatuimus vt abbates abbatiſſę, priores, prioriſſæ, & alij religioſorum ſuperiores, quocunque nomine cenſeantur: ſic ſua monaſteria in cultu diuino, vita & moribus, veſtimentis monachalibus, cibis & potibus reforment, & ſuos religioſos & moniales, ad vitam regularem & monaſticam, ſecundùm inſtitutiones ſuorũ ordinũ & * alias regulares, reducant, ꝙ in eis nihil reperiatur, quod diuinã maieſtatem & ſimplicium animos offendere poſſit. In præmiſſis antẽ, per diœceſanos in ſuis viſitationibus diligens inquiſitio fiat. Et quæ repererint deformata, reforment, & omninò corrigant: quæ ſuper prædictis facta fuerint, ſequenti Concilio referant. Et ne notorium illum abuſum, quo nonnulli regularem apoſtaſiam incurrendo, ſine habitu regulari etiam in publicum incedere non erubeſcũt, ſub diſſimulatione pertranſire videamur: ſtatuimus quòd canonici regulares decæterò ſuper veſte exteriori togam lineam, tam intra quam extra monaſterium, ferre omninò teneãtur. Niſi fortè ſuper huiuſmodi toga non deferenda, priuilegiũ habeãt: quod ſuis diœceſanis exhibere infra duos menſes, à die publicationis cõputandos, habeant. Qui viſo priuilegio, ſuper alio habitu patenter diſtincto à veſtimentis clericorũ ſeculariũ, ordinabũt, vt expedire & iuris eſſe videbitur.

* alias

De toga linea, ſup veſtem a canonicis regularibus ferẽda.

De honeſtate morum in vita & habitu, à clericis ſeruanda, ſine veſtium precioſarum pompa & luxu. Cap. 23.

Omnes clericos, maximè in ſacris cõſtitutos, admonitos eſſe volum⁹: ſe, cùm in ſanctorum loco ſint, neceſſitatẽ benè viuendi, non licentiam peccãdi, eſſe aſſecutos. Idcircò eos hortamur, vt opera ſanctorum exerceant, luceantq; corã hominibus opera eorũ, ſintq; verè illud ſal euãgelicum. In miniſterio vigilantes & ſoliciti, plantent, euellant, diſſipent: & cum ſummo ſtudio ædificent, quæ pietatem reſpiciunt.

Matt. 5.

Hiere. 1.

Inſupèr profeſſionem ſuam probent habitu, ſcilicet vt per decentiam habitus extrinſeci, intrinſecam morum honeſtatẽ oſtẽdant. Veſtitus ergo clericorum, maximè in ſacris conſtitutorum, non ſit expectoratus: ſed à collo deſuper vndique clauſus, à manicis, lateribus, & retrò.

Cùm elationis habeat calũniã, quicquid propter venuſtatẽ, nõ ꝓpter neceſſitatẽ, accipitur: & ne bona eccleſiæ, q̃ pauperũ ſunt, in faſtum & corporis ornatum (qui à ſacrato ordine alienus eſſe debet) conuertantur: inhibemus omnibus & ſingulis eccleſiaſticis noſtræ prouinciæ ne veſtimẽtis exterioribus & ſagis oblongis ſericeis, in publico aut domeſticè vtãtur, ſub pęnis arbitrio diœceſanorũ imponẽdis. Non tamen intẽdimus, eccleſiaſticis ex ſanguine regio, aut ducali ortis, huiuſmodi veſtimentorum ſericeorum delationem prohibere: quos tamen hortamur, vt in veſtimentis decentiam eccleſiaſticam obſeruent.

De veſtibus ſericeis, non deferẽdis à clericis.

Qualis debet eſſe habitus clericorum, & virorum eccleſiaſticorum. Cap. 24.

Veſtes ſint talares, non frõciatæ, aut partitæ: nec nimia amplitudine ſuperfluæ, nec plùs æquo cõſtrictæ in quibus clericalis ordinis honeſtas & modeſtia, non faſtus iactantia, vel elationis vitiũ, deꝑhendatur. Nũ etiã camiſias geſtẽt (quod dicũt) fronciatas.

Non pannoſi ſint clerici, aut in veſtibus laceri. Neq; enim affectatę ſordes, aut exquiſitæ deliciæ, laudem pariunt.

Non caligas partitas, aut ſcacatas aſſumãt, neq; circa genu diſſutas. non lunatis ſeu cornutis, ac nimis feneſtratis, calceis vtãtor. Nõ annullos in digitis deferant: niſi fortè huiuſmodi ſint, quibus id ad decorem ſuarum dignitatum permittatur.

Ipſi

De honestate à clericis seruãda, in crinib⁹ & tõsura.

Ipsi quoq; clerici, in sacris præsertim cõstituti, & eorum commensales, neque comã relaxent, aut barbam nutriant: Sed tonsurã, coronam, seu rasuram habeant, secundùm ordinem suum honestè rasam.

Denique iuxta Concilium Lateraneñ. pãnis rubeis aut viridibus non vtantur. Ab ijs denique abstineant, quæ in eodem Concilio continentur.

De honestate clericorum, obseruanda in incessu, conuersatione cum laicis, in euitatione chorearum & actionis ludorum scenicorum. Cap. 25.

IN incessu quoq; honestatem exhibeant, vt grauitate itineris, mentis maturitatem ostendant. Incompositio enim corporis, risus dissolutus, indecens oculorum vagatio, inæqualitatem indicãt mentis.

In conuersatione autem cum laicis, ità se habeãt, vt neque ex nimia familiaritate, aut conuersatione æquali, reddatur cõtemptus dignitatis: neque ex nimia austeritate, fastu aut pompa superbi, aut plùs æquo elati iudicentur.

Qui ludi à clericis sunt vitãdi.

Neq; in publico ludãt pila, aut alijs ludis, maximè cum laicis. A ludo alearum, alijsq; qui à sorte pendent, abstineant: neq; ludentium fautores, spectatores, aut testes existãt.

Non se admisceant choreis publicis, tripudiationibus, aut saltationibus: Nõ turpes: amatorias, aut lascinas depromant cantilenas, seu cantantibus faueant aut adsint.

Non in scenam velut histriones prodeãt, non comœdias vernaculas agãt: non spectaculum corporis sui faciãt in publico, priuatóve loco.

Quæ, omnia cum omnibus sacerdotibus sunt, indecora, & ordini clericali multũ detrahentia, tum illis præcipuè, quibus animarum cura est commissa.

¶ Incontinentes sacerdotes, & concubinarios clericos, itidem venatores & negocijs secularibus deditos, grauiter esse puniendos. Cap. 26.

INcontinentes sacerdotes, & concubinarios clericos, episcopi ꝑ se vel suos officiales, ad continentiam & ecclesiæ regulam remedijs conuenientibus reuocabunt. Salutares pœnas, iuxta sanctorum patrum decreta, & sacrorum ac generaliũ Cõciliorum canones, in illos (si moniti nõ desistãt) exequẽtur.

Cõtra clericos venatores, vel negocijs secularibus implicitos, si à venandi, negociandíve consuetudine, moniti non desistant, ad pœnam Aurelianeñ. Concilij & alterius Lateraneñ. procedetur.

Quid agendum, quando prioratus religiosorum aut monialium, non habent prouentus sufficientes ad plurium in illis locis educationem. Cap. 27.

ET cùm sacrum Vienneñ. Cõcilium statuerit, vt monachi in suis sibi cõmissis administrationib⁹ vel prioratibus nõ præsumant soli habitare, sed si ꝓuẽtus prioratuũ vel administrationũ huiusmodi fortè non suppetãt, duobus alijs vicinioribus locis, ad eorũ monasteria ꝑtinẽtibus, vel ipsorũ monasteriorũ officijs, aut inter se inuicẽ, prout erit cõmodius, cũ cõsensu & cõsilio abbatũ, per locorum ordinarios vniantur: Nos illud Vienneñ. Concilij tam salubre, tamq; prouidum statutum, obseruari præcipimus.

Ad hoc statuimus, ꝙ moniales cuiuscunq; ordinis existant, morantes in prioratibus, ꝗ non sunt idonei ad confouendam reformationem, & conuentum custodiendum, neque ad id fortè redditus eorũ suppetere possunt: remittantur ad abbatiam seu monasterium, vnde huiusmodi prioratus dependent. Redditus autem prædictorum prioratuum, applicentur abbatiæ vel monasterio, vbi etiam pro mensura augmenti augeatur numerus religiosarum. Ex ordinatione autem episcopi, prouidebitur de seruitio competenti in ꝓdicto prioratu celebrando per presbyterũ secularẽ: cui de consensu religiosarũ, per eũdem episcopum cõgrua portio assignabitur.

Et qm̃ sunt aliqua monasteria sita extra prouinciã nostram, à quibus dependẽt prioratus, infra limites prouinciæ nostræ cõstituti: rogamus diœcesanos locorum, vt religiosas illorum prioratuum aduocẽt ad suas abbatias seu monasteria: offerentes, ꝙ nos & suffraganei nostri etiam curabimus modò consimili, ad abbatias nostrarum diœcesum reuocare religiosas, existẽtes in prioratibus extra prouinciam nostram sitis, quibus insufficientes redditus esse, nobis constiterit.

De reuocatione religiosarum, in aliena diœcesi existentium.

De numero monialium, in monasterijs earum instituendo: perpetuaque ipsarum clausura, vigilanter obseruanda. Cap. 28.

ITem constituimus, vt in monasterijs monialium tot instituantur moniales, quot de facultatibus eorundẽ monasteriorũ (reparationibus ecclesiæ, clausuræ, & aliarũ regularium domorum, necnon & processuum expensis, deductis) cõmodè & sine penuria sustẽtari possint. A quibus pro ingressu, aut receptione, nihil prorsus prętextu consuetudinis, aut quouis alio quęsito colore, exigatur. Si qua tamen vltra eas in huiusmodi monasteriis se recipi petat, id non interdicimos, dummodò congruam secum afferat pensionem, qua cum cęteris religiosis numerarijs alatur. Non tamen in locum numerariatum succedat: sed decedentibus numerarijs, aliæ nouæ & pauperes surrogentur.

Prouideant etiam episcopi, vt illud salubre ac frugiferom decretum, incipiens, Periculoso: in eo præsertim, quod continet de clausura perpetua monialium: seruetur, ac perpetuo custodiatur. Nihil enim magis officit regulari monialiom disciplinæ, spiritualique profectui, quam reseratis claostri septis, portisque pro cuiusque earum nutu patentibus, frequens & licentiosa extra monasterium

De statu regularium. ca. periculoso, in 6.

nasterium euagatio, & tanquam ruptis obicibus, dissoluta ac insolens vltra metas côuētus eruptio. Siquidem exindè dedecorosa enascitur earum cum laicis personis tam viris quàm mulieribus conuersatio: & præter cætera salutis animarum detrimenta, ingēs in præcipiti pendentis earundem castitatis periclitatio.

De visitatione & reformatione diligenti hospitalium, leprosariarum, & similium domorum: facienda per eos, ad quos idipsum legitimè spectat. Cap. 29.

CVm autem ea, quæ ad certum vsum piū sint largitione fidelium destinata, non debeāt in alium vsum conuerti: præcipimus iuxta Concilium Viennen. xenodochia, leprosarias, eleemosynarias, & alia hospitalia quocunq; nomine cēseātur, visitari & reformari per eos, ad quos de iure, statutóve in locorum fundatione apposito, vel ex cōsuetudine pscripta, aut priuilegio sedis Apostolicæ spectat & pertinet. Gubernatio verò, viris prouidis & discretis ac boni testimonij, committatur. Qui instar tutorum & curatorum, præstare iuramenta, ac de locorū ipsorum bonis inuentarium cōficere, & ordinarijs seu locis illis quibus subsunt loca huiusmodi, vel deputandis ab eis, annis singulis de administratione sua teneantur reddere rationem: Volentes, quòd hęc in prouisione seu commissione, quæ fiet de eisdem hospitalibus, exprimantur.

Confratrias non esse de nouo erigendas, nisi ex consensu & approbatione diœcesanorum: antiquarum autem statuta & fundationes, illis, vt visitentur, exhiberi debere. Cap. 30.

CVm ex multiplicatione cōfratriarum, sæpè monopolia oriri cōtingat: & quæ in vsus pios consumenda sunt, in crapulam cōuerti videantur: siquidem dies festos confratriarum, non aliter se cōfratres dignè celebrare putāt, nisi comessationibus & ebrietatibus deseruiant: Sacro approbante Concilio, sub pœna excommunicationis inhibemus: ne aliqui, cuiuscunque status extiterint, confratrias erigere & de nouo instituere, sine episcoporum expresso cōsensu & approbatione, audeant. Antiquas autem, quas per episcopos institutas, aut aliter approbatas fuisse constiterit, toleramus. Omnem baculorum delationem, confratribus & alijs quibuscunque, tā extra quàm intra ecclesiā, necnon conuenticulares comessationes, maximè diebus festis illarum confratriarum, & ex denarijs earundem fiendas seu soluendas, sub prædictis pœnis prohibentes.

Ordinamus insupèr, ꝙ quantùm ad antiquas confratrias attinet, teneantur cōfratres seu procuratores infra sex menses à die publicationis præsentium, afferre diœcesanis eorúmve officialibus aut vicarijs, statuta, si qua habeant: & eosdem diœcesanos instruere de modo & forma, quam in eis seruant: de quantitate redditituum, & in quos conuertant vsus: vt sic iustitia mediante, quod super his opportunum fuerit, statuatur, omniaque ad sobrietatem & modestiam reuocentur. Alioquin, elapsis sex mensibus, ad earum annullationem procedatur.

Eisdem confratribus & alijs, delationem calicum, vasorum sacrorum, & cappatum ecclesiasticarum, prohibemus. Iniungentes de suffraganeorum nostrorum consensu, sacerdonibus & alijs per prouinciam nostram constitutis, ne ipsas deinceps concomitentur, aut illis deseruiāt. Ex nunc autem, iuramenta quæ solent prestari in ingressu, omninò reprobamus & cassamus. Prohibentes, ne deinceps iuramenta super obseruatione statutorum prędictarum confratriarum, aut præstentur, aut exigantur. Et etiam vbi confratriæ erunt permissæ, volumus ꝙ ab inuitis pro egressu nihil exigatur. De calicibus & cappis ecclesiæ nō deferēdis in festo cōfratriarum per laicos.

Cōfratriarum prouisores, procuratores, seu magistri, vel gagiatores ecclesiarum parochialiū, teneātur pręstare iuramēta in initio officij suscepti, coram episcopis aut eorū officialibus, eligantur q; singulis annis, mox reddituri de receptis & solutis rationem. Et pecuniæ quæ superrerunt, applicentur per eos vel in vsum reparationis ecclesiæ, aut curam seu alimoniam pauperum, aut alios pios vsus, prout episcopus arbitratus fuerit.

¶ De excommunicationibus non concedendis, nisi pro ardua & graui causa: neque decernendis pro iniurijs verbalibus, nisi sint admodum atroces. Cap. 31.

INsupèr, ne quis per excommunicationē (quam pro præcipuo mucrone ecclesia habet) à fidelium cōmunione ex leui causa innodetur: sacro approbante Cōcilio prohibemus, quatenùs decæterò nullæ excommunicationes concedantur, nisi pro graui causa: & ea cognita, secundùm formam iuris. Generalesq; monitiones in forma malefactorū, nō decernantur pro iniurijs verbalibus, nisi fortè atrocioribus: quarū distinctio, arbitrio officialiū relinquatur. Quos nihilominùs diligēter & districtè monemus, vt omninò caueāt ab illarum multiplicatione, ne in vilipendium & contemptum deducantur.

¶ Diœcesani per se aut vicarios suos visitent frequenter parochias, in quibus audiunt hæreticos habitare: & ad illorum exterminationē pro viribus elaborēt. Cap. 32.

STatuimus & præcipimus, vt ad tollendas hæreses, quæ magis ac magis (quod dolētes referimus) pullulant, diœcesani iuxta sacrum generale Concilium, aut per se aut archidiaconos seu alias honestas personas, bis in anno, aut sæpiùs, si ita res postulauerit, parochiam,

parochiam, in qua fama fuerit hereticos habitare, circumeant. Et ibi tres aut plures boni testimonij viros, vel etiam vbi opus fuerit, totam viciniam iurare compellant, si quos ibidèm hereticos, vel aliqua occulta conuenticula celebrantes, vel à communi conuersatione fidelium dissidentes, sciuerint: & quos sciuerint, episcopis seu eorum officialibus indicare. Qui verò ex his, iuramenti religionem obstinatione damnabili respuentes, iurare fortè noluerint: hoc ipso tanquam suspecti de hæresi reputentur, & contra eos tanquàm hæreticorum fautores procedatur. Qui autē sic indicati fuerint, nisi se ab obiecto crimine purgauerint, vel si post purgationem, in pristinam lapsi fuerint perfidiā, canonicè puniantur.

¶ Libri de fide & moribus differentes, non imprimantur ampliùs, nec alibi impressi vendantur, sine speciali diœcesanorum authoritate & permissione. Cap. 33.

Quia hæreticorū mos est, non solùm sacram scripturā cōuellere, ac relicto vero sensu, ad suam phantasiam contorquere: sed & sacros libros trāsferre, & in eisdem libris ac sacrorum doctorū, scholia quædam & annotationes marginales, sed deprauatas adijcere, quod eam, quā pollicētur, libertatē ob oculos obtrudāt simpliciū, eosq; fallacibus errorū inuolucris quasi tenaci visco inuoluant, & in errorum labyrinthum conijciāt: Indè est quòd huius sacri Cōcilij authoritate, ac de cōsensu suffraganeorum nostrorū, prohibemus, ne deinceps per prouinciam nostram imprimantur libri sacri aut sanctorum doctorum, qui vel de fide aut moribus ecclesiasticis habeant tractatum, sine nostra suffraganeorumq; nostrorum per suas diœceses speciali authoritate & permisione. Contrà facientes, ipso facto, sententiæ excommunicationis subiaceant.

Et si qui sint tales libri, seu in prouincia seu alibì impressi, prohibemus sub eadē excōmunicationis pœna, prædictos libros vēdi vel publicari, sine nr̄a (vt priùs) suffraganeorúmve nostrorum permissione. Adijciētes sub prædictis pœnis, quòd eisdem libris non adijciātur annotationes marginales quæ heresim sapiant, aut scandalosæ sint, ac piarum aurium offensiuæ.

¶ Libros lingua vernacula compositos, de fide & moribus tractantes, legi vulgò nō debere, nisi à diœcesanis antè visitati sint & approbati. Cap. 34.

Verùm quia intelleximus libros nōnullos scriptos, lingua vernacula, impios & scādalosos, per nostrā prouinciam enchiridij more, à quibusdā circūferri: & à laicis, poeris, ac mulieribus, interdum publicè, aliquādo occultè legi; qui etsi fortè incertos habeant authores, nemini tamen dubiū est, eos ex materia operis, ab hereticis & perditionis magistris prodijsse: de fratrum & coepiscoporum nostrorum consilio & consensu, precipimus sub excōmunicationis pena, omnibus & singulis, cuiuscunq; status, cōditionis aut sexus, vt si quos habuerint libros, fidem aut mores concernentes, à viginti annis citra in vulgari seu latino sermone editos, eosdem ad diœcesanum suum confestim deferant: vt eùm ab eo aut eius vicarijs & commissis visi fuerint sedulò & examinati diligenter, eorūdem librorum vel interdicatur vel permittatur lectio. Quorum quidē librorum, seu iam impressorum, siue posthac imprimēdorum, si lectio permissa fuerit: addatur eisdē libris decretum episcopi, quo significet per se aut alios doctos & approbatos viros, seipsū examinationem diligentē fecisse, ac tūc demùm eorū publicationē permittere. Volumus autem hoc præsens tā vtile tamq; salubre statutum, per singulas parochias prouincie nostræ, ter aut quater in anno publicari.

¶ Non esse admittendos quoscunq; ad exercendum prædicationis ad populum officium, nisi à diœcesanis approbati fuerint & missi. Cap. 35.

Inuidēs semper humanæ saluti zizaniorū sator diabolus, quod in agrū Dominicum per se directè non potest, id nōnunquàm per suos quos possidet cupiditatis igne succēsos exquisitis modis efficere conatur. Siquidem dum nonnulli prædicatores, quæstores, vel falso nonnunquàm simulatæ religionis habitu subintrant, prædicationis officium circumuētis parochialibus presbyteris vsurpāt, nouas doctrinas & sæpenumerò hæreses apud rudem plebeculam disseminant. Et beneuolentiam vulgi captantes, administratoribus tam ecclesiasticis, quàm secularibus detrahunt, subditos suis maioribus rebelles & penitùs inobedientes reddunt: plantare fingentes, destruunt, seditiones excitant, scandala immittunt. Et dum quem venantur, quæstum fuerint assequuti, continuò recedentes, anxias suorum auditorum animas, promissæ sibi salutis spe vacuas, sed & varijs expositas periculis, relinquunt errorū laqueis multiplicibus inuolutas. Nos ergo talibus viam (quantùm cum Deo possumus) præcludere cupientes, precipimus omnibus & singulis suffraganeis nostris, ne vllos (cuiuscunque status, ordinis, vel conditionis existant) prædicatores, quæstores, religiosos seu seculares, extraneos siue diœcesanos, quauis occasione seu causa, ad officium prædicationis in ecclesijs per suas diœceses constitutis permittant, tolerēntve: nisi ab ipsis suffraganeis, eorúmve vicarijs approbati, & ad hoc nominatim missi extiterint. Quomodò enim, secundùm Apostolum, prædicabunt, Rom. 10.

abunt, nisi mittantur? Et veritas ipsa dicit in euangelio: Rogate Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. Proinde suffraganei nostri nullos ad prædicandum mittant, nisi viros ætate maturos moribus graues, & in sacris literis sufficienter eruditos. (Matth. 9.)

Eosdem etiam suffraganeos admonemus, vt si per se aut alios probos ac delectos viros prędicare voluerint, euangelium Christi syncerè populo annuncient & prædicent. Imitentur vestigia Christi, præcipientis apostolicis viris: Prædicate euangelium omni creaturæ. Et iterùm: Docete omnes gentes, seruare quæcunque mandaui vobis. Cessent in sanctis illis concionibus, prophanarum legum minimè necessariarum citationes: poetarumque authoritates supernacaneę, subtilium quæstionum & plerunque futilium inanes allegationes. A ridiculis etiam, histrionicisque sermonibus abstineant. (Quę materia fidelib. prędicáda. Marc 16. Matth. 28.)

¶ Quales esse debeant diuini verbi prædicatores, & quid potissimùm prædicare debeant, & quibus vti sermonibus. Cap. 36.

SInt prædicatores, iuxta Gregoriũ, in verbo discreti: ne vel tacenda proferant, vel dicenda reticeant. Prædicent rursus sacrum euangelium: innitantur interpretationibus sacrorum doctorum. Instruant populum ad obseruationem præceptorum Dei, vt fidem inconcussè teneant: atque omnibus mandatis Dei & Ecclesiæ pareant, nec ab euisdem Ecclesiæ decretis & sanctionibus deuient. (Gregori.)

Sint etiam prædicatorum sermones, casti & examinati, ad amorem Dei populum trahentes. detestentur vitia concionatores verbi diuini, alliciantque auditores ad amplexus virtutum. Habeant pro oculis pro scopo honorẽ Dei & profectum animarum: nihil ad gloriam & ostentationem faciant: non quæstui sint intenti, aut vindictæ appetentes.

Quòd si secùs fecerint, aut si populũ more scurratũ vilissimorũ, dũ ridiculas & aniles fabulas recitant, ad risus cachinnationesque excitauerint: aut (quod deterius est) si prælatis ecclesiæ, principibus, sacerdotibusque detraxerint, ac tandèm populum ab obedientia superiorum retraxerint: eundemque à solutione decimarum ac aliorum, ad quæ iure diuino & positiuo sunt omnes obstricti, abalienauerint: Nos volumus tales, tam ineptos & perniciosos concionatores, ab officio prædicationis suspendi, & à suis superioribus, pro modo & mensura excessus, acriter puniri. Per præsens tamen statutum, non intendimus derogare Clementinæ, Dudùm. (De prohibendis & puniendis ineptis prædicatorib.)

Solos illos mendicantes habere potestatem absoluendi, qui antè per suos prælatus diœcesanis præsentati fuerint, & per eos commissi. Cap. 37.

NOs prætereà cupientes animarum periculis (quantùm cum Deo possumus) consulere, volumus omnes & singulos intelligere, quod illi soli mẽdicantes habent potestatem absoluẽdi, qui primùm per suos prouinciales, custodes, ministros, priores, gardianos, aliosve eorundem mẽdicantium prælatos, electi fuerint tanquàm sufficiẽtes & idonei, vita probati, discreti, modesti, atq; periti: indè suffraganeis nostris, in suis diœcesib. per præfatos mendicantiũ prælatos præsentati, qui ab eisdẽ episcopis ad audiendas confessiones sint cõmissi. Qui sic electi, præsentati, deputati seu cõmissi, iuxta canones conciliares, & Romanorum põtificum decreta, confessiones sibi confiteri volentium liberè audire possunt, imponere pœnitentias salutares, & beneficium absolutionis impẽdere. Declaramus autem, nõ competere mendicantibus sic deputatis & cõmissis, in absoluẽdo ampliorem potestatem, quàm curatis vel parochialibus sacerdotibus est à iure concessa: nisi forsan eis ecclesiarũ prælati, vberiorem in hac parte gratiam, specialiter duxerint faciendam. Gardianos autem, custodes, & alios fratrum mendicantium pręfectos, hortamur in Domino, vt in ecclesiarum suorum conuẽtuum loco ad legendum aptiore, chartã pręsentatorum suorum nomina continentẽ statuant: quatenùs qui volent mendicantibus confiteri, videant priùs si sint de nominatorum & approbatorum numero: aliâs absolutos se non fore intelligant.

Abbates sacramentum confirmationis non conferant, nec calicum cõsecrationem attẽtent, nisi diœcesano antè exhibuerint speciale (si quod habent) super hoc priuilegium. Ca. 38.

QVoniam abbates nõnunquàm attentant munus Confirmationis conferre, idq; vendicant ex consuetudine præscripta ad se pertinere; nos attendentes hanc impositionẽ manum, à Christo primùm institutam & ab apostolis receptam, solis episcopis (qui apostolorum sunt successores) reseruatã, consuetudinem huiusmodi (quæ potiùs corruptela dicenda est) reprobamus. Quòd si qui sint, qui contendant sibi competere hanc facultatem ex priuilegio: volumus quod cùm primùm fuerint requisiti à suffraganeis nostris, de priuilegio fidem facere teneantur. Et idem statuimus obseruandum, quantùm ad illos, qui calicum consecrationem attentant. (Marc. 6. Act. 8.)

Cum quanta reuerentia, grauitate & honestate sacramentum matrimonij est à fidelibus suscipiendum. Cap. 39.

SAnè cùm matrimoniũ à Deo rerum omniũ conditore, in paradiso & in statu innocentiæ institutum fuerit, sitque teste Apostolo sacramentum: proindè cum magna reuerentia ac deuotione suscipiendum, vtpotè in quo (sicut & in reliquis sacramẽtis) gratia conferatur: prohibemus, ne in sponsalibus aut nuptiali benedictione fiãt risus, cachinnatio- (Gen. 2. Ephe. 5.)

nationes, aut alia ridicula verba enuncientur. Quinimmò moneantur affidari, quatenùs ieiuni, contriti, & confessi, ac cum multa reuerentia, ad hoc sacramentum accedant. Illum quoque abusum, qui inualuit in quibusdam partibus, vt benedictio nuptialis & Missa celebrentur statim post mediam noctem, tollimus & amputamus: statuentes quòd talia deinceps non fiant, nisi post ortum solem ac illucescentem diem. Siquidem exemplo pernicioso interdùm compertum est, solennitates huiusmodi nuptiales sic in latebris & occulto factas clandestinis matrimoniis viam aperuisse, & occasionem dedisse contemnendi tàm excellens sacramentum, & lasciuias ac spurcitias quasdam committendi.

Benedictionem nuptialē & Missā, solum in die celebrari debere.

Sed cum ex clandestinis matrimoniis grauia eueniant indiès scandala ac pericula, volumus omnes contrahentes, consulentes, sciēter interessentes, auxiliantes, & adiuuantes, sententiæ excommunicationis ipso facto subiacere.

De clandestinis matrimonijs non attentandis.

Imagines sacræ, præcedente episcopi visitatione in ecclesiis collocentur: neque prætextu noui miraculi erigatur capella, aut altare nouum, nisi episcopus loci de eo negocio antè definierit, quid sit tenendum. Cap. 40.

ET vt nihil sine discretione in ecclesia Dei fiat, expediens & rationabile visum est, propter lasciuas imagines & veritati scripturæ non conuenientes: si in posterū, præcedente episcopo aut commissi eius iudicio & visitatione, imagines in ecclesiis collocētur.

Ex multorū fida relatione didicimus, simplicem populum aliquando leui assertione miraculorum, ad vnum & alterum locum populariter concurrisse, candelas & alia vota obtulisse. Vt igitur credulę simplicitati nobis commissæ plebis consulamus, & nouis impudentibusq; hominum mēte corruptorum ad quæstum occasionibus obuiemus: sacro approbante prouinciali Concilio, districtè prohibemus, ne quis posthac miraculum de nouo factum pretendat: néve intra aut extra ecclesiam, titulum, capellam, aut altare pretextu noui miraculi erigat, aut populi concursum in miraculi gratiam & venerationē recipiat: nisi priùs loci episcopus de negocio, quid sentiendum tenendumq; sit, causa cognita, decreuerit.

Decretorum ad mores spectantium, finis.
Concilij postrema conclusio.

ET quia parùm esset, iura & statuta condere: nisi essent, qui ea tuerentur & executioni demandarent: idcirco volumus, statuimus & ordinamus sub pœnis antè dictis, omnia & singula suprascripta, sic, vt præmittitur, indicto sacro prouinciali cōcilio decreta, statuta & ordinata p omnes suffraganeos, nostros in suis synodis intimari & publicari, illaque in futurum inuiolabiliter obseruari, executionem huiusmodi pœnarum eisdem nostris suffraganeis tenore præsentium committentes. In quorum omnium & singulorū fidem & testimonium, præsentes literas, seu præsens publicum instrumentum, decreta & statuta nostra in se continentes siue continēs exindè fieri, & per notarios publicos subscriptos, dicti prouincialis concilii scribas seu* graffarios, signari & publicari, sigillique nostri iussimus & fecimus appensione communiti. Datum & actum Parisiis, quo ad præmissorum cōclusionem & definitionem, nobis in eodem concilio præsidentibus in domo solitæ habitationis nostræ. Sub anno Domini 1528. indictione secunda, die verò nona mensis Octobris, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Clementis diuina prouidentia papæ septimi anno quinto.

* grapharios.

¶ Actorum & decretorum Prouincialis Concilii Senonensis, inchoati anno 1527. & consummati anno 1528. finis.

CANONES

CANONES CONCILII PROVINCIALIS COLONIENSIS,

Celebrati Anno M.D.XXXVI.

INDEX TITVLORVM PRINCIPALIVM AC Capitulorum Concilij prouincialis Coloniensis, anno 1536. celebrati.

PARS PRIMA.

DE MVNERE EPISCOPALI.

Officium Episcopi, post verbi prædicationem, consistit potissimùm in impositioue manuum, & visitatioue Ecclesiarum.

PARS II.

PARS III.

PARS IIII.

PARS V.

PARS VI.

Omnis

PARS XIIII.

PARS PRIMA.
De munere episcopali.

Officium Episcopi, post verbi prædicationem consistit potissimùm in impositione manuum & visitatione Ecclesiarum.

Episcopi munus in quibus cõsistat.

EPiscopi munus io duobus potissimùm consistit. Primum, in impositiooe manuum, quæ est ordinum ecclesiasticorum collatio, ac institutio ministrorum. Deindè in visitatione diœceseos. Vtrunque beatissimus Apostolus, ad Titũ dilectũ filium, Cretę episcopum scribẽs, complectitur: Huius, inquit, rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt, corrigas, & coostituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. (Tit. 1.) Alterum verò idem Apostolus, cùm à Mileto discessum mutaret, profecturus Hierosolymã, ac certus ꝙ ampliùs haud visurus esset faciem eorum omniũ, per quo transiuit, prædicans regnũ Dei, vocatis illò ad se ab Epheso Ecclesiæ presbyteris, apostolica vehementia inculcat, cùm ait: Attendite vobis & vniuerso gregi, i quo vos spiritus sanctus posuit episcopos, regere Ecclesiam Dei quam acquisiuit sanguine suo. (Acto 20.) Et quoniam scio, inquit, ꝙ intrabũt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parceotes gregi: & ex vobisipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducãt discipulos post se: propterea vigilate. Cui muneri vt ambo illa apostolici ordinis eximia luminaria, nimirùm Petrus ac illius collega Paulus, satisfacerẽt: alter transiuit & inuisit vniuersos, alter perambulauit Syriam & Ciliciam, confirmans ecclesias, præcipiẽs custodire præcepta Apostolorum & seniorum: (Acto 9. Acto. 15.) nimirùm non tantùm verbo, sed & exemplo Episcopos commonẽtes, vt qui speculatores in Dei ecclesia coostituti suot ac appellantur, prouinciæ sibi mandatæ vigilantissimè intendant, fidem, conuersationem, mores & vitam singulorum explorent examinentque, ac prouideant, ne alicubi quis in ea vocatione, ad quam à Deo vocatus est, torpescat.

De impositione manuum, quæ est ordinum ecclesiasticorum collatio, ac institutio ministrorum.

Cap. 1.

IMpositio manuum est ostiũ, per quod intrant qui ecclesiarum gubernaculis admouentur. Proiodè quia eiuscemodi ostium diligenter custoditum non est, factum est vt tanta mala quæ sentimus, agminatìm in Ecclesiã Dei irruperint. Huius ianuæ vigilãtissimi custodes fuerunt apostoli Christi, & quotquot ipsis successerunt apostolici episcopi. In primis verò diuinissimus Paulus, qui dilectissimis discipulis Timotheo ac Tito, eiuscemodi custodię formulã ex professo pręscribit. (1. Tim. 3. Tit. 3.) Porrò Apostoli, cùm esset in locũ Iudę proditoris deligendus duodecimus collega, statuerunt duos ex his viris, qui cũ ipsis congregati fuerunt in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter eos Domious Iesus, probatissimos, electionẽ alterutrius Domino committẽtes. (Acto. 1.) Ad hæc, cùm essent deligeodi primi illi ecclesiæ diacooi: Apostoli, conuocata discipulorum multitudine, dixerũt: Considerate fratres ex vobis viros boni testimonij, plenos spiritu sancto ac sapientia, quos constituamus super hoc opus. (Act. 6.) Atque illi (cùm placuisset hic sermo) coram omni multitudine elegernot Stephanum, virum plenũ fide & spiritu sancto, ac reliquos sex, quos statuerunt ante conspectum

ctum Apoſtolorum: qui dein nō temerè, ſed
orantes, illis impoſuerunt manus. Deniquè
de Barnaba, per Apoſtolos ad Antiochiam
Act 11. deſtinato, refert ſcriptura: Quoniam Apo-
ſtoli miſerunt Barnabam, quòd eſſet vir bo-
nus & plenus ſpiritu ſancto ac fide. Quibus
exemplis edocemur, quanta cura ac delectu
manus impoſitionem fieri oporteat, Beatus
Apoſtolus inter alia Timotheum ſic alloqui-
tur: Commenda, inquit, quæ audiſti à me per
2. Tim. 2. multos teſtes, fidelibus, qui & idonei erunt
1. Tim. 5. alios docere. Et iterum: Manus nemini citò
impoſueris, neque communicaueris peccatis
alienis. A qua regula cùm lōgè lateq; diſceſ-
ſum ſit, affectibus priuatis ſibi omnia vendi-
cantibus, morbus obortus eſt plurimus, atq;
ita radicatus, vt vix ſpes medendi relicta ſit.
Neque tamen in medijs & exulceratiſſimis
morbis, de remedio deſperandum erit, ſed
tanto magìs de pharmaco idoneo cogitādum
prouidendumque.

¶ Ad certum titulum, Eccleſiæ miniſtros ca-
nonicè deligendos ordinandosque.

Cap. 2.

Ex cō. Lateranē. ſub Alex. 3. QVoniam verò primitiuę eccleſię facies,
quòd ad inſtitutionem miniſtrorum
attinet, paulatim immutata fuit: nimirum do
tatis templis, ſacerdotijsque ac certis ſti-
pendiis miniſtrantibus cōſtitutis: viſum ſub-
indè ſanctis Patribus non abſque multa ra-
tione fuit, ne quiſquam ſine certo titulo, qui
illi victum neceſſarium ſuppeditaret, ad ma-
iores, quos & ſacros ordines vocamus, ordi-
naretur: adhibita etiam non leui ſeueritate in
epiſcopos, qui ſecùs facere præſumpſiſſent.
Quæ cùm ſic ſe habeant, reformationem or-
diri hinc fuerit neceſſe. Videndum itaque in
primis eſt, vt collationes eccleſiaſticorum ſa-
cerdotiorum ſeu beneficiorum vt electiones,
præſentationes, & inſtitutiones clericorum
ac miniſtrorū, maximè eorum qui curæ præ-
ficiuntur animarum, quæ ſcientia ſcientiarū
meritò appellanda eſt, ritè ac canonicè fiant:
vtque maximi illi & teterrimi abuſus & vi-
tia, quę in deligēdis perſonis eccleſiaſticis, nō
vulgari cū detrimento Eccleſiæ ſæpenumerò
cōmittuntur, quoad fieri poteſt, tollātur. Qđ
tunc demùm futurū eſt, cùm repulſis ac ſub-
motis indignis, digni tātùm ac idonei admit-
tentur, qui & velint & poſſint officium (pro-
pter quod beneficium datur) gerere & exple-
2. Theſ. 3. re. Scriptum eſt enim: Qui non laborat, non
manducet.

Manum nemini citò imponendam.

Cap. 3.

QVamobrem omnibus, qui præficiendi
eccleſiaſticis muniis miniſtros pote-
1. Tim. 5. ſtatem habent, illa (quam pauloantè retuli-
S. Leo. ca. miramur. 61. diſt. Ex concil. Toleta. mus) Paulina admonitio ſemper ob oculos
verſabitur: Manus citò nemini impoſueris,
neque communicaueris peccatis alienis. Si
enim ad honores mundi, ſine ſuffragio tem-
poris, ſine merito laboris indignum eſt per-
uenire, & notari ambitus ſolent, quos probi-
tatis documēta non adiuuant: quàm diligēs,
& quàm prudens habēda eſt diſpenſatio di-
uinorum munerum & cœleſtium dignitatū?
Certè olim excommunicatione percelleban
tur, qui eccleſiaſtica beneficia cōtuliſſent in-
dignis.

Humani affectus & venalitas in bene-
ficijs eccleſiaſticis execrabiles.

Cap. 4.

NVlla itaque conſanguinitatis ratio, nul Hier. in Nu. Phili. 2.
la propinquitatis contemplatio, face-
re debet hoc, vt populi gubernatio, alij q̄ me
liori tradatur. Ceſſent omnes affectus huma
ni, qui ſua, nō quę Ieſu Chriſti ſunt, quærūt.
Maximè verò ſacerdotiorum ac beneficio-
rū venalitas execranda eſt, quòd qui ſic præ-
ficiunt, ac præficiuntur, inter ementes & vē- Matt. 21.
dentes columbas, quos Dominus flagello Ioan. 2.
de funiculis facto è templo eiecit, ac menſas Marc. 11.
nummulariorum & cathedras vendentium Luc. 19.
columbas euertit, computentur. Si enim is
dignus ſacerdotio creditur, cui non actionis
merita, ſed præmiorū copia ſuffragatur: re-
ſtat, vt nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus,
grauitas, nihil ſibi defendat induſtria: ſed
totum auri prophanus amor obtineat. Et
cùm fides ſimul & vita in ſacerdotib9 & mi-
niſtris eligenda ſit, quæ tandèm vita, & quæ
opera ſacerdotis illius erunt, q honores tāti
ſacramenti per præmiū conuincit obtinere?

¶ Beneficia eccleſiaſtica, priuſquam vacent,
nemini promittenda. Cap. 5.

CVm olim Conciliari inſtitutione vetitū Ex cō. Lateranē.
ſit, ne vlla eccleſiaſtica miniſteria ſeu
beneficia promittant alicui priuſquā vacēt:
tū ne quis mortem proximi, in cuius locū &
beneficiū ſe crediderit ſucceſſurū, deſiderare
videatur: tum quòd turpe ſit, diuinique ple-
num animaduerſione iudicij, ſi locum in Ec-
cleſia Dei futuræ ſucceſſionis expectatio ha-
beat. quam ipſæ etiam ſeculares leges condē
nare curārunt: idque verò quum nūc paſſim
præter omnem perſonarum delectum, deſi-
gnatis ex nomine beneficijs, in quæ ſtipula-
tores ſucceſſuri ſunt, peſſimo exemplo fiat,
tollendus abuſus eſt. Idque non aliter, quàm
ſecūdum canonicam ordinationem, ne quis
ſolicitus ſit, nō tam de officio, quàm de be-
neficio viuentis.

¶ Dignis tantùm beneficia eſſe conferenda.

Cap. 6.

QVi ſacerdotia eccleſiaſtica pleno (vt
aiunt) iure poteſtatem conferendi ha
bent, alium factæ à ſe manuum impoſitionis
diſcuſſorem non expectant. Præcipua ergo il
lis habenda cura eſt, idque maximè in præfi-
ciendis parochis, ne apoſtolici præcepti prę-
uaricatores ac rei fiant. Quis enim non intel-
ligit, quàm graui culpa ſe obſtringit is, qui in Matt. 15.
cauſa eſt, vt cæcus cæco ducatum præſtet, ni- Lucæ 16.
mirùm ambobus in foueam delabentibus? Malac. 1.
Deſpiciunt (inquit Malachias propheta) no-
men

men Domini,qui cęcum,qui claudũ,qui lan
guidum aoimal ad immolandũ offerunt, &
propterea grauiter à Domino increpantur.
Quis verò cęcum animal offert,nisi qni indo
(Hiero. in Malach.) ctũ in docti locũ ordinat: magistrũq; facit,q
vix discipulus esse poterat? Claudũ verò,qui
locra terrena quærentẽ, locat in dignitate,
velnti pedẽ io dioersa ponẽtẽ? Cui potest in-
(3.Reg.18.) ferri illud: Vsquequò claudicatis i duas par
tes? Languidũ deniqoè,qui vitiosum pro reli
gioso habet,qq; tardũ & pigrũ pbat patiẽtẽ.

¶ Idoneos tantùm in prælatos eligen-
dos esse. Cap. 7.

(Ex cõc generã. c. ne p defectu. de electione. Ex cõ. Basileẽ. Hieron. Symma. ad Laurẽ. c. vilissimus. 1. q. 1. Ex con. Basileẽ.) SAcris canonibus saluberrimè cõstitutum
est,vt omoes Cathedrales ecclesiæ, colle-
gia, & cõuentus ad dignitates vacãtes,ex sua
congregatione idoocos eligant prælatos. At-
que eos demũ sacris administrationibus di-
gnos esse existiment, quorũ omnis ætas per
disciplinas ecclesiasticas cucurrisset. Iam vt
primitiuæ ecclesię censura,mitigationẽ reci-
piat discretionis: is saltẽ aliorũ curæ pręficia
tur,cuius comparatione, grex cæteri meritò
dicãtur. Quomodò enim fieri potest, vt non
vilissimus reputet, qui est houore pstãtior,
nisi quoq; scientia & sanctitate pcellat? Atq;
vtinã hîc pẽsitetur,& nautis & nauigio defe-
rẽdis eãdẽ imminere periclitãdi oecessitatẽ.

¶ In eligendo,ætas,mores,literatura &
sacer ordo,spectanda. Cap. 8.

QVapropter electores solicito sint,vt ta-
lem præficiant,qui officio credendo sa
tisfacere possit,virũ ętatis legitimę,moribus
grauem,literatum sciẽtia pditum,atq; in sa-
cris ordinibus constitutũ: scientes,ipsis in re
tam graui vel dolo vel negligenter agẽtibos,
non minorẽ,q̃ malis illis pastoribus ac pręla
tis,qoos ipsi pręfecerant,in districto Dei iu-
dicio imminere pœnam. Neq; enim impunè
peccatur in spiritũ sanctũ, qui in omni ele-
ctione vt author inuocatur. Neque inoltum
(Deut. 5.) permittet Deus, si quis iureiurãdo,quod sub
electionem præstatur,frustrà nomen Domi-
ni vsurpauerit. Vt omittamus pœnas ca-
nonicas,quæ perperàm eligentes maneot.

¶ Electionem syncerum esse oportere.
Cap. 9.

ABsit ergo omnis simoniæ prauitas, om-
nis personarũ respectus. Cessent poten
tiorum preces,quę minis ęquiparantur, om-
nisq; impressio: cesset ambitio, ac dominan-
(Hier. 8. q. 1. ca. licet. & c. Si ergo.) di libido. Ad hæc,procul absint omoes illici-
tæ obligatiooes, quę sub electionẽ aut paulò
pòst,ab eligẽdo vel electo, haud pręter simo-
niæ labem extorquentur. Et procedat de vul
tu Dei opus ipsius,vt s.qui pręstãtior est om-
nibus,qui doctior,qui sanctior, qui in omni
virtute eminentior,hic eligatur.

¶ In confirmatione electionis,quæ ex-
pendenda. Cap. 10.

ELectione facta, Nos & cæteri qui confir
mationis munus impendemus, officio
nostro, Deo volẽte, nõ deerimus, discussuri
s. diligenter & formã electionis,& electi me-
rita,priusqnàm nostras imponamus manus.

¶ Per patronos, idoneos præsentari
oportere. Cap. 11.

PAtroni tum ecclesiastici, tom laici, quos
hac de re diligenter admoneri curabim⁹,
videbunt vt idoneos (qoemadmodùm antè
diximus) Archidiaconis præsentent. Cõper-
tum siquidẽ habemus, q̃ hîc supra modũ pec
cetur. Sũt enim qui tantùm filios ac cõsangui
neos,seu aliter ipsis addictos,citra vllum de
lectum aut discrimen scientiæ,morũ,ac æta-
tis,beneficijs ecclesiasticis admouent. Sunt (Alex. 3. c. ex frequẽ. de instit.)
qui admotis nomen tantùm relinquunt,cen
sum aotem atque ecclesiasticos redditus,sibi
ausu quodam sacrilego (nihil minùs quàm
de ecclesiastico ministerio cogitantes) vsur-
pãt. Quæ omnia,cùm sanctorũ patrũ sãctio-
nibus damnẽtur,moltorumq; malorũ in ec-
clesia Dei causa sint,posthàc nõ cõmitti, sed
sublata penitùs esse, suamque vim canonicis
regulis constare, ex animo cupimus.

Quid incumbat Archidiaconis.
Cap. 12.

ARchidiaconi nostri,ad quorum curam (C. & c. ad hęc de of. Archidia. C. fina. de elec. in 6.)
inter alia pertinet, vt nostro nomine
parochias ordinẽt, ac ministros Ecclesiæ ip-
sis præsentatos ac oblatos inquirãt: sciẽt sui
muneris esse,negligẽtiã patronorũ supplere.
Cùm enim oculi nostri sint,dispicient,ne qs
alioqui indignus,sub alicu⁹ præsentationis
prætextu,irrepat ac admittatur. Nec contẽti
q̧ post edicta ter publicata oosquam compa
reat,qoi præsentationẽ oppngnet: eorũ etiã
qui ipsis pręsentantur,& ad instituendũ offe
runtur,vitã,mores, & eruditionem accuratè
peruestigabuot: ac nisi comperri illi fuerint,
moneri,cui præfici postulantur, pares: fore
nefas putabunt, stultè petentibus assentiri.
Neque existimabunt id temporis,quod huic
examini impendent, perdit: cùm oequaquã
possit collocari meliùs,maximè quòd officiũ
eorũ,hoc ipsum vt fiat,magnoperè requirat.

¶ Aliquot abusus officialium, inter vi-
sitandum corrigendi. Cap. 13.

ET quoniam ad nos quorũdam querela
perlatum est,oõnullos officiales Archi-
diacooorum nostrorum, inuestiturę nomi-
ne plùs æquo ioterdùm petere, quosdam
etiã institutionẽ ipsam petentibus,vel teme-
rè oegare,vel saltem in longum differre tem
pus,quãlibèt legitima sit præsentatio,& ido-
neus is qui præsentatus est: Curæ itaque no
bis erit, inter visitãdum de his diligenter in-
qoirere,& quæ vitiosa comperientur, Archi
episcopali authoritate,commonicato tamen
cum Archidiacoois nostris (vt par est) consi-
lio,quoad eius fieri poterit, corrigere.

¶ Omnes qui de beneficijs dispoount,sui
officij admonendi. Cap. 14.

REferre etiam non parùm existimamus,
omnes qui de sacerdotijs seu beneficijs
ecclesiasticis, qoamcunque disponẽdi pote-
statem

¶ Videndum quo affectu ad ordines accedatur. Cap. 21.

QVo deniquè affectu ac proposito accedant ordinandi, vidẽdum, accuratque inuestigandum est: num videlicet Dei causa tantùm, an potiùs suæ commoditatis gratia ad ordines capellendos adspirent, quærentes
Philip. 2. tes quę sua sunt, non quæ Iesu Christi. Quid enim est sua quęrere, & nõ quę Christi sunt, nisi cùm tales non gratis Deum diligunt, nõ Deum propter Deum quærunt, temporalia commoda sequentes, lucris inhiantes, & ho
An. 8. q. 1. c. sunt in ecclesia. nores ab hominibus expetentes? Quisquis ergo talis est, nõ Dei filius, nec ouili Christi idoneus pastor futurus, sed mercenarius est. Vbiquè Deus hominis intentionem & mentem spectat, quam Christus in Enangelio lu-
Matt. 6. cernam corporis atq; oculum vocat. Qui si simplex fuerit, totum corpus lucidum erit. Sin autem fuerit nequam, totum corpus tenebrosum erit. Quare si lumen (quod in initiando est) tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt?

¶ Quanto temporis spatio, ante maiorum ordinum receptionem, initiandi se præsentare debeant. Item, & quid initiandi tum secum allaturi sint. Cap. 22.

VT autem hic animus Vicarijs nostris in põtificalibus eo exploratior sit, neque enim qualicunque assertioni statim tutò creditur: operæprecium existimamus, vt qui ad sacros (quos vocamus maiores) ordines capessendos adspirant, quatuor temporibus, vt vocant, quæ tempus impertitionis eiuscemodi ordinum proximè pręcedunt. Vicarijs nostris in põtificalibus sese repręsentent, qui eos (quemadmodum diximus) rogabunt, qd eos huc permoueat, an expẽderint, quid in hac vocatione præstare oporteat, an huic vocationi se sentiant posse respondere: & an sperent se, adiutore Deo, continere posse ac velle. Item an affectu carnis huc ducantur, vt videlicet in ocio & suauiter viuant, opesve & honores parent. Admoneantur quoque, vt bene seipsos explorent, excutiantque, ne quum ad capiendos ordines reuersi fuerint, spiritum sanctum fraudent.

Eo ipso etiam tempore ordinandi, testimonium vitæ ac conuersationis secum afferent, vt Vicarij nostri in pontificalibus, cùm ex responsione, tum vita pręcedente colligere possint, an admittendi videantur: Et eum referat, diligentiùs de vitæ testimonio, ante appetens ordinationis tempus, inquirere.

¶ Quale testimonium afferendum. Cap. 23.

QVi ciuitatem aut oppidũ, senatus: quàm verò pagũ aut vicum incolit, indicij eius loci literas sigillatas, quæ gratis dabuntur, secum feret. Quę ne cuipiã vel per inuidentiam, vel alium minùs syncerum, affectũ denegentur, prohibemus: Alioqui adferẽs documentum factæ requisitionis & denegati testimonij, nec tamen incusatus criminis vel defectus, ac idoneus per Vicarios nostros in pontificalibus repertus, nihilo secius admittetur. Qui verò non in oppidis aut pagis in quibus titulum nacti ac ministraturi sunt, sed in longinqua regione moram traxerunt, hi canonicis satisfaciant institutis.

¶ Die Mercurij proxima ante susceptionem ordinum examinandi, qui initientur sacris. Cap. 24.

ET vt hęc oĩa eo accuratius obseruentur, visum nobis est, vt ordinãdi maximè ad sacerdotij gradũ, quod die sabbatino ex more ecclesiastico fieri solet, die Mercurij proximè præcedente, ad nostras ciuitates, vbi Vicarii nostri in põtificalibus ordines ipsos sacros impartient, sese conferant, quò duobus de hinc sequentibus diebus, videlicet Iouis & Veneris, quos eiuscemodi disquisitioni peragẽdę deputamus. Vicariis nostris, ipsisque nostra authoritate in eo munere adiungendis Theologis, se repræsentent, examinationique eorum submittant.

¶ Neminem ab examinatione immunem esse oportere. Cap. 25.

A Qua quidem neminem excipimus, etsi magisterii titulum prætexat, nisi quem publicum sit & vitam integram egisse, & ea quæ ordo impertiendus requirit, facilè callere. Quamobrem nedum clerici, qui seculares appellantur, sed & religiosi, cuiuslibet etiam professionis fuerint, hanc censuram experientur.

¶ Cuius admonendi sint pridiè ordinationis initiandi sacris. Cap. 26.

PRidiè ordinationis admonebit vicarius noster in põtificalibus iterùm omnes qui quò sese quisq; discutiat, ne officio se alliget, cui non possit satisfacere. Neve mentiatur spiritui sancto, aut impœnitenti corde accurat, sed ore confessus, ac spiritu contritus, humiliatusque, post preceptam sacrosanctam Eucharistiam, Deo totus deditus accedat.

¶ In minoribus ordinibus conferendis, qui cura adhibenda. Cap. 27.

QVanquam qui minores vocantur ordines, tam exactam curam non requirãt, suo tamen modo pro gradu & excellentia ordinis, omnium eorum quæ diximus, ratio habenda est. Quid enim indecorũ magis, quàm admoueri infantes, qui non intelligant quid agatur, immò ne capiant quidem, quid Clerici nomen, & reliqua minorum ordinum vocabula significẽt? Quid turpius, quàm quòd plenitùs Analphabeti, ac interdum flagitiosi (qui vt legum ciuilium censuras ac pœnas eludant, sese impudentissimè ingerunt) in maximam ecclesiastici ordinis ignominiam, sacris initiãtur? Qua de re nemo posthàc ordinibus hisce insigniendus est, nisi quem & Hiere. ad
vita commendet, & literaturæ ætatisque sit, Nep.
pro ratione suscipiendi ordinis, sufficientis, ac rectæ synceræque voluntatis. Qui enim in

clerum

clerum alleguntur, rem profitentur minimè ridiculam, nempe se peculiariter in sortem Domini adscitos, quibus posthàc omnia terrena sordeant, ac solus Dominus sors ac pars hæreditatis futurus sit. Cuius quoque priusquã ordinentur, diligenter admoneri debēt.

¶ Ab initiandis nihil exigendum. Cap. 28.

VT aũt ecclesiastici ordines summa syncerítate, omni quæstus suspicione, oĩsq; mali specie q̃ longissimè submota, cõferãtur: nolumus vt ab initiatis quicquã, vel sigilli nomine, à vicarijs nostris in põtificalibus exigatur, sed tãtùm scribis earum literarum (quæ* formatæ appellãtur) vnus albus soluatur. Nã eos sumptus, quos antehàc vicarius noster in diœcesi Coloniẽsi choralium causa facere consueuit, nos deinceps pẽdemus. Nõ dubitam* interìm Suffraganeos nostros: suis vicarijs in pontificalibus ita prouisuros, ne quis iustam querendi causam inueniat.

¶ Literæ dimissoriæ nulli temerè concedendæ. Cap. 29.

PRohibemus quoque, ne officiales nostri literas dimissorias, quæ vulgò licentiatoria ordinandi vocantur, alicui temerè concedant. Illorum enim prætextu, qui suę ruditatis & inscitiæ sibi conscij sunt, nostrorũ Vicariorum in põtificalibus disquisitionem subterfugiunt, ac aliò demigrant; vbi nullus canonicæ traditionis respectus habetur.

¶ Tituli ordinandorum diligenter discutiendi. Cap. 30.

TItuli quoq; ordinandorũ discutiantur. Plerique enim inuenti sunt, qui fictis & emendicatis titulis, ad sacerdotij dignitatem euecti, eàdem turpiter prostituere posteà coacti sunt, vendibiles, quandocunquè dulosi spes refulserit nummi. Quorum numerum,
Hiero ad Rusti. dia. 95. dist. quòd nihil ferè aliud q̃ numerus fuit, imminui plurimùm referret. Inter hos siquidẽ est, qui in plateis mẽdicat infelix clericus, & seruili operi mancipatus, publicã deposcit eleemosynam: qui eo magìs à cũctis despicitur, q̃ miser ac desolatus, iustè putatur ad hanc ignominiã deuenisse. Inter hos est, qui in diuitum ac nobiliũ domibus, scurram aut mimũ aut morionem agit, quẽ ab officio retrahendum, Carthaginense cõcilium decernit.

¶ Peregrini clerici quomodò admittendi. Cap. 31.

Ex Agat. c. 25. de cle. peregr. toto titul. 61. 62. 63. di. PEregrini clerici, Romæ aut alibì ordinati, priusq̃ de ordinatione sua ritè adepta deq; vita, moribus, eruditione ac titulo fidẽ fecerint, ac commendatitias suorum episcoporum, suæq̀ue ordinationis literas exhibuerint, repellantur. Quanta enim per hos (qui euagandi licentia abutuntur) scandala, animarumq; pericula, & in clero & in populo frequẽter eueniant, nemo est qui nõ videat.

¶ Odiosa beneficiorum pluralitas in vna eademq̀ue persona. Cap. 32.

ODiosa semper apud veteres fuit pluriũ sacerdotiorum ambitiosa cupiditas neque semel generalibus Concilijs damnata. Ex Chal.
In Chalcedonensi enim inter alia cautum est, clericũ in duabus ecclesijs conscribi non oportere, quòd difficile videatur, vt vnus vicem duorum sustineat: & absurdum, si promiscuis actibus rerum turbentur officia. Id Ex Tol. c. 6. vnio. 10 q. 3.
verò in primis noxium est, vbi plures parochiæ seu dignitates vni presbytero committuntur, quòd solus per omnes ecclesias, nec officium persoluere, nec rebus earum necessariam curam impendere valeat. Quare tam eos qui de sacerdotiis eiuscemodi disponendi potestatem habent, quàm qui ea cęca cupiditate ducti ambiunt, commonitos volumus, vt suos effectus canonicis institutis submittant. Qui verò dispensatione Apostolica Ex c6. gen. c. de multa. de prę ben. & digni.
aduersus hæc se tueri velint, hi viderint, vt causam dispensationis obtentæ, Deo comprobent. Neque enim sublimes, atque admodùm literas personas suo priuilegio nudamus, modùm illo rectè & secundùm Deum vtantur.

¶ Dispensationes inspiciendæ, vt occurratur abusibus. Cap. 33.

QVàm impudenter plerique diplomatîs ac dispensationibus apud sedem Apostolicam extortis, præter summi pontificis mẽtem (qui & vult & debet potestate sibi cócessa, nõ ad destructionem, sed ad ædificationẽ vti) abutantur, nullus est qui ignoret. 2. Cor. 10.
Non prohibeo (loquit quidam vir pius) dispensare, sed dissipare. Dispẽsatio quidem Ber. ad Eug.
credita est, sed hîc iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Quãquàm 1. Cor. 4.
apud illos maxima culpæ pars resideat, qui vel nulla, vel minùs legitima, vel etiam ficta causa, supplicatoriis precibus inserta, dispensationis rectorium tandèm eliciunt, quos apud Deum, qui renes & corda scrutatur, Psalm. 7.
omnemq̀ue hypocrisim ac fraudem execratur, securos quis dixerit? Nemo tibì (ait idem ille quem iam citauimus) de dispensatione Bern. Ruper. cog.
Apostolica blandiatur, cuius conscientiam diuina sententia tenet alligatã. Sed quia pauci sunt, in quorum conspectu est Deus, plerique verò, qui sacra authoritate pro sua libidine passim abutuntur: fit, vt Lugdunensis Ex cõ. Lu. c. ord. de offi. ord. lib. 6.
concilii, sub Gregorio decimo celebrati, non insalubre decretum, aduersus insolentiam eiuscemodi hominum in vsum reuocare cogamur: quo subnixi, cũctis qui talibus diplomatîs sibi blandiuntur, necessitatem imponemus literas suas nobis exhibendi, visuris, num ritè impetrauerint, ac rectè impetratis vtantur. Et vt quàm maximè robustæ sint dispensationes istæ, curabimus tamen, vt menti canonis ac summi põtificis satisfiat: videlicet, ne animarum cura in his ecclesiis, personatibus, seu dignitatibus, quas sub hoc prętextu occupãt, negligatur, nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur.

¶ In

¶ In resignationibus ac permutationibus beneficiorum, quæ cura adhibenda. Cap. 34.

POstremò, quum nobis haud clam sit, in resignationibus permutationibusq; beneficiorum multa ancipitia periuria cõmitti ab his, qui frequenter subiio, ac non præmediati, aut ipsi, aut per suos ꝓcuratores (id quod eiusdem reatus ac culpę est) iureiurando ante manus impositionem testantur, in huiusmodi resignationibus seu permutationibus nullã simonię labem, aut aliã illicitam interuenisse corruptelam, cùm res crebrò longè secùs habeat, per quod illi grauẽ in se Dei irã proculdubiò prouocãt. Maiori ergo cura diligẽtioriq; e, quàm antehàc fieri consueuit, peruestigatione præuia, hæc iuramenta recipi conuenit.

¶ Præstat pauco esse bonos, quàm multos inutiles sacerdotes. Cap. 35.

Clemens. ET vt cum diuo Clemẽte hoc caput concludamus, Melius est episcopo paucos habere sacerdotes ac ecclesiæ ministros, qui possint dignè opus Dei exercere, quàm multos inutiles, qui onus graue ordinatori adducant.

¶ De visitatione vltimo loco dicendum. Cap. 36.

DE visitatione (quæ est altera muneris nostri episcopalis pars) hîc dicendi locus non fuerit importunus. Expedientius tamẽ erit, hanc partẽ in vltimam harum synodalium institutionum classem reijcere, ꝙ illic tractetur commodiùs, maiori; cum fructu, nimirùm traditis iam atq; expositis regulis, ad quas oporteat velut ad amussim quandam, visitationem redigere, ordiri, atque peragere.

PARS SECVNDA.

¶ De officio priuato ac publico, vitaq; ac moribus Clericorum generatim. Caput primum.

Hier. ad Nepot. QVi exactè volet cognoscere clericorũ officium & vitam, is diuũ Hieronymum ad Nepotianũ, ac cæteros patres nõ minùs eruditione q̃ vitę sanctimonia claros (qui de hac re ex professo iustis voluminibus scripserũt) perlegat. Sat nobis in pręsentiarum erit, carptim quædam delibare, ex quibus Clerici nostri summatim depræhendant, quàm longè lateque à recta semita declinauerint, subindeq; errones ipsi, tam periculosę digressionis commoniti, pedem in viã mandatorum Domini referant. Quod ab illis pientissimus simul ac iustissimus Deus, quum verbo hactenùs adhortans, parùm profecerit, innumeris plagis iustissimè immissis commonens, manifestò requirit. 1.Cor.11.

¶ Vndè clerici appellatio deriuata. Caput 2.

NEminem fugit, vndè clerici appellatio deriuata sit: nempe à κλῆρος, quod sortem sonat. Propterea enim (si diuo Hieronymo credimus) Clerici dicuntur, quia de sorte Domini sunt, vel quia ipse Dominus, sors (id est, pars) eorũ est. Quia ergo vel ipsi pars Domini sunt, vel Dominum partem habẽt, tales se exhibere debent, vt & ipsi possideant Dominũ, & possideãtur à Domino, quô cum propheta confidenter dicant: Dominus pars hæreditatis meæ. Non quidem quòd à sorte Domini laicos secludamus, (omnes enim q̃ Christo per baptismum & fidem concorporati sum⁹, populus acquisitionis eius sumus, de quo propheta dixit: Pars autẽ Domini populus eius, Iacob funiculus hæreditatis eius) sed quod clerici peculiari quadam ratione ministerio Dei & ecclesię dedicati sint. Omnis quidã multitudo sanctorũ erat, attamen Dominus Tribũ Leuiticam suo ministerio peculiariter delegit, quã in terra Israel præter primitias, decimas, partesq; immolatorum, ac reliqua quæ ipsis peculiariter lex dedicauit, nihil proprium possidere, nec habere partẽ inter fratres voluit. Dominus enim ipse est hæreditas eius, quam in hoc elegit ex omnib⁹ tribubus, vt stet & ministret nomini eius. Habet euangelium suam Magdalenã, habet & Martham: & secreuit quosdã Christus, quos dedit Apostolos, quosdam aũt ꝓphetas, alios verò Euangelistas, alios aũt Pastores & doctores, ad cõsummationem sanctorum, in opus ministerij, in ędificationem corporis Christi. Breuiter à condito orbe, & ab ecclesiæ, quæ in Adam cœpit, crepundijs semper vidẽtur ex hominibus assumpti quidam, cõstituti ꝓ hominibus in his quę sunt ad Deum. Semperq; visum est genus humanum à duob⁹ ministris Dei optimè regi, quę sũt sacerdotalis authoritas & regia potestas. Quibus quã diu inter se cõuenit, benè actũ est de repub. Dei quũ secùs, omnia in diuersum repẽte mutata sunt. Ponit ob oculos sermo diuinos pleraq; exempla huc spectãtia, perpetuò memorabilia. Sed quid attinet antiqua repetere, quum nostri temporis exempla nõ minùs insignia, non in aures tantùm, sed in oculos ipsos influant? quę nimis abũdè docent, quantùm malorum in ecclesiam Dei inuexerit, sacra prophanis miscuisse.

Hier. ad Nepot. Psal. 15. Deu. 32. Num. 18. Deu. 18. Luc. 10. 1.Cor. 12. Ephe. 4. Heb. 5. Gela. põtif. ad Anast. Aug.

¶ Clericum suo officio intentum esse oportere. Cap. 3.

OMnis mali seminarium, cupiditas semper fuit. Nam dum nemo sum peragit officium, alienis semper intentus: nempe clericus quæ laici, laicus quæ clerici sunt (vt deteriora sileamus) vsurpat: fit vt ecclesię harmonia diutiùs cõstare nõ possit. Obtestatur Paulus apostolus Timotheum, quin potiùs cõtestatur simul omnes quotquot erant 1.Tim. 5. 2.Tim. 4.

Timotheo ſucceſſuri: Tu, inquiens vigila, in omnibus labora, opus ſac euangeliſtæ, miniſterium tuum imple.

§ Duplex clericorum miniſterium.
Cap. 4.

CLericis, & in primis eccleſiæ presbyteris, duplex miniſterium, diuinis & humanis legibus eſt iniunctum. Alterum, vt in commiſſum ſibi populũ, Deum propicium habere cunctis rationibus enitantur: quod non tantùm ſacrificijs ſolennibus efficitur, ſed etiam precibus, quæ à pio corde profici-
Iac. 5. ſcuntur teſte Iacobo, qui nos ad precandum cohortans: Orate, inquit, pro inuicèm, vt ſaluemini. Multùm enim valet deprecatio iuſti
Matt. 7. aſſidua. Omnibus quidẽ dictum eſt: Petite, & accipietis. His verò, vt ſemper petant, nec pro ſemetipſis tantùm, ſed & pro tota eccleſia Dei, vt vincat populus, q ſub ipſis eſt, ho-
Exo. 17. ſtes illos inuiſibiles, impugnãtes eos qui vo-
Pſal. 105. lunt piè viuere in Chriſto, vt ſtent ſicut Mo-
Heb. 5. ſes leuatis ſemper interioribus animi manibus in cœlum, in confractione, in conſpectu Dominí, ad auertẽdum iram eius, ne diſperdat populum ſuum aſſiduè precantes: deindè vt offerãt dona ac ſacrificia pro peccatis,
Leui. 21. quemadmodùm ſcriptum eſt: Quoniã ſancti erunt Deo ſuo, & non polluent nomen eius. Incenſum enim Domini & panes Dei ſui offerent, & ideò ſancti erunt. Alterum,
Pſal. 18. religionis magiſtri. proindeq; vt in lege Domini meditentur die ac nocte, vt iudicia Domini vera, iuſtificata in ſemetipſa, deſiderabilia ſuper aurum & lapidẽ precioſum multùm, dulciora ſuper mel & fauũ, totis præ-
Ex decre. cordijs amplectãtur, exquirãt, ſcrutenturq;.
d. Clemẽ. Idq; non propria præſumptione aut humano ſenſu, ſed ſpirituſancto dictante, qui ab-
Matt. 11. ſcondit hæc à ſapientibus & prudentibus in
Mal. 2. oculis ſuis & reuelat ea paruulis. Vndè ſcriptum eſt: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirũt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum eſt. Qui in hoc ſecundo munere præſtant, gregi Chriſti paſcendo admouendi ſunt: de quibus ſuo loco dicemus.

§ Biblia à Clericorum manibus nunquàm deponenda.
Cap. 5.

Hieron. HIc ſatis eſt admonuiſſe omnes pariter eccleſiaſticis muntijs conſecratos, ipſis precibus ſupplicationibusque publicis Deo perſoluẽdis mancipati. Quas vt non tantùm ore murmurent, ſed & corde perſolnant, nũquàm à manibus eorum liber Legis (hoc eſt, Biblia) deponatur. Nam vt quę legunt & canunt, diſcant intelligere, tota vita vix ſuffecerit: ſi tamen quid eſt in literis ſacris, quod totum humanus intellectus allequi poſſit, alijs ſubindè diuitiarum fonticulis ex eodem fonte ſemper ſcaturientibus.

§ De horarijs precibus indiès perlegendis, & reformandis Breuiarijs.
Cap. 6.

VEteris ergo inſtituti, quo ſancitum eſt, vt Clerici ſacris initiati, vel ſacerdotijs præſidentes, ſingulis diebus perlegant horarias preces, quas canonicas appellamus, cauſæ multæ & potiſſimùm eæ, quas iam cõmemorauimus, videri ſolent. Hic multo iam ex tempore, pio (vt ſpes eſt) animos deſiderauimus repurgari Breuiaria. Nã cùm olim à ſã- Incon.
ctiſſimis patribus inſtitutum ſit, vt ſolæ ſcri- Aphri.
pturę ſacrę in eccleſia recitarentur, neſcimus qua incuria acciderit, vt in earum locũ ſucceſſerint alia cum his neutiquàm comparanda. Atq; interim hiſtorię ſanctorum, tam incultè ac tam negligenri iudicio conſcriptæ, vt nec authoritatẽ habere videantur, nec grauitatem. Deo itaque authore, deq; cõſilio Capituli noſtri, ac Theologorum, aliorumque piorum virorum, reformationem Breuiariorum meditabimur.

§ Pro cuiuſlibet affectu, non facilè nouandum quid in eccleſiaſtico officio.
Cap. 7.

SVnt in clero zelum quidẽ Dei habentes, Rom. 10.
ſed non ſecundùm ſcientiam, qui priuatis quibuſdam affectibus ducti, vel teſtamẽto vel (vt vocant) fundationibus efficiunt, vt noua feſta præter eccleſiæ authoritatem, ſolenniter ſubindè celebrentur. Quo interim fit, vt preces horariæ, ac reliqua publicè recepta, pro affectu cuiuſlibet facilè nouentur, id quod nobis non ſatis probatur. Neque enim errãrunt patres, à quorum inſtitutis in dicendis precibus vtinàm tam longè diſceſſum nõ fuiſſet. Quòd ſi hîc ſingulorũ affectibus indulgebitur, tandèm antiquus ritus penitùs euaneſcet.

§ Quo affectu horarias preces perſoluere oporteat. Cap. 8.

NOn ſuffecerit antẽ, preces iſtas hora- Ex conc.
rias vtcunquè permurmuraſſe: ſed vt Agathen.
conciliari conſtitutione cautum eſt, presby- cum presbyter.
ter ex intimo affectu, eleuataq; mente in ſo- Ex eodẽ cõc.
lum Deum nocturnum hoc, diurnumq; ſuę general.
ſeruitutis penſum exoluat. Maledictus enim c. dolẽter,
qui facit opus Domini negligenter. Alioquì de celeb.
in precãtes competet: Populus hic labijs me Miſſar.
honorat, cor autẽ eorũ longè eſt à me. Quã Hier. 48.
maximè verò orantem cauere oportebit, ne Eſa. 29.
aliò reſpiciat quàm ad DEVM. Quòd ſi externæ glorię aucupãdę, aut lucri gratia, denique potiùs ex more q̃ mente orare inſtituat, pars eius inter hypocritas reputabitur, de quibus Dominus in Euangelio pronunciauit, q amant in ſynagogis & in angulis platearum
ſtantes orare, vt videantur ab hominibus, p- Matt. 6.
indeque mercedem ſuam receperint. Et alibi
ipſis interminans: Vę (inquit) vobis Scribæ Matt. 23.
& Phariſæi hypocritæ, qui comeditis domos viduarum, oratione longa orantes: propter

hoc

hoc amplius accipietis iudiciũ. Alibi quidē
Luc. 18. Dominus ait, oportere semper orare, ac nũquàm deficere: sed alia prorsus ratione, quàm precabatur Pharisæi: nempe secũdum diui Pauli sententiam, qui diuini numinis clementiam sibi conciliare volet orando, oculis interioribus in cęlum semper intentis orabit
1. Cor. 4. spiritu, orabit pariter & mente: psallet spiritu, psallet & mēte. quemadmodùm de Anna
1. Reg. 1. Samuelis matre legimus, quòd multiplicās preces, coram Domino loquebatur in corde suo tantùmq; labia illius mouebātur, & vox penitùs non audiebatur. Effudit enim animam suam in conspectu Domini. Deoìquè curandum est, vt pęnitenti animo ac corde contrito, humiliatoque, gratiæ Deo dicantur, ac psallatur. Vt enim diuinus Psaltes ait,
Psal. 49. Peccatori dixit Deus, Quare tu enarras iustitias meas? & ea quæ sequuntur. Vtque oculi inter orandum ab omni vanitate auertantur.

§ Summa deuotione Missæ sacrum celebrari oportere.

Cap. 9.

IAm si tanto mentis ardore quælibet preces dicendæ sunt, quanta putamus deuotione sacrosanctum Missæ ministerium, in quo Corporis & sanguinis Dominici sacramenta tractantur, conficiunturq; peragendum est? Certè grauiter dolemus atque animo inhorrescimus, vbi videmus passim tātis mysteris indignos, ac conductitios illos ac indignos sacerdotes, publicis etiā ac manifestis criminibus coīaminatos, sese (idq; irreuerenter, & iterdū magis lucelli ac stipis, q̄ Dei causa) sacris ingerere, quorū instat interitus, & pdītio nō dormitat. Probet (inquit
1. Cor. 11. Paulus) seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim māducat & bibit indignè, iudiciū sibi māducat & bibit, nō dijudicās corpus Dñi. Atq; ideo (vt subdit) iter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Nam si nosipsos dijudicaremus, non vtiquè iudicaremur.

§ Arguuntur, qui polluta mente ad altare Domini accedunt.

Cap. 10.

TErret, nec immeritò, nos sermo Domi-
Mat. 7. nicus, qui vetat nus sanctum dare canibus, & margaritas nostras pijcere ante porcos, quū quosdam leuiculos sacerdotes illotis manibus pedibusq; (vt in prouerbio est) audacius in hęc sacratissima mysteria, quàm in prophana, irrumpere cœperimus. Quales sunt, qui humano affectu tātùm, & potiùs ex more, quàm deuotionis ardore ad altare accedunt, quorum polluta est & mens & conscientia, quos meritò horreodum Euangelij exemplum (quod Ioannis 13. legimus in hęc verba: Et postquam accepisset buccellam, introiuit in eum satanas. & cætera quæ sequūtur) ad meliorem vitæ frugem, altioremque tantı mysterij cootemplationem reuocaret.

§ Reuidenda Missalia ac Breuiaria.

Cap. 11.

PEculiaria Missarum argumenta, recèns præter veterum institutionem inuenta, etiam patribus displicuerunt, quòd tantum mysteriū pro affectu cuiuslibet tractari non deceat. Prosas indoctas nuperiùs Missalibus cæco quodā iudicio inuectas, prætermittere per nos liceret. Videbimur ergo operępretiū facturi, si Missalia perindè atquè Breuiaria peruideri curemus, vt amputatis taotùm superfluis, & quæ superstitiosiùs inuecta videri possint, ea tantùm, quæ dignitati ecclesiæ & priscis institutis consentanea fuerint, relinquantur.

§ Quæ omitti aut decurtari vel organorum vel cantorum concentu haud debeant.

Cap. 12.

IAm & illud nō rectè fit in quibusdam ecclesijs, vt ob cātorum & organorum concentum, omittantur aut decurtentur ea quę sunt præcipua. Cuius generis sunt, recitatio verborum propheticorum aut Apostolicorum, quam epistolam vocamus, Symbolum fidei, præfatio, quæ & gratiarum actio, atq; precatio Dñica. Quamobrē hæc tota distinctissimè ac intelligibiliter, vti cætera oīa (si tū oon leuis decurtandi causa subsit) decantentur. Sit quoq; cantus quo presbytero respondetur, æqualis, nec præcipitatus.

§ Quemadmodùm Missa legenda.

Cap. 13.

QVi legit Missam, cum reuerenda modestia, clarè, distinctè, & exertè legat omnia vsque ad canonem. vt qui audiendi sacri causa adstat, qood legitur, intelligat, atque ad pietatem excitetur.

Quid post eleuationem Eucharistiæ agendum.

Cap. 14.

POst eleuationem consecrati corporis ac sanguinis Dominici, in nōnullis templis canunt Antiphonas pro pace, aut contra pestilentiam & mortalitatem, cùm potiùs tum videretur silēdum, & ab omni populo mortis Dominicæ commemoratio habenda, prostratisq; humi corporibus, animis in cęlum erectis, gratiæ agendæ Christo redemptori, Ephe. 5.
qui nos sāguine suo lauit, morteq; redemit. Cantiones verò illę cōtra mortalitatem seu cladem, aut pro pace, satiùs post finitā Missam canantur. Quæ vt ad Deum dirigantur, excerptæ ex canonica scriptura plùs placuerint, quales sunt Antiphonę, Media Vita: ac, Da Pacem Domine, & similes. Sic tū, vt illis etiā quę gloriosę Virgini matri dicatę sunt, suus honos ac locus seruetur.

Organorum melodia quemadmodùm temperanda.

Cap. 15.

ORganorum melodia in templis sic adhibeatur, ne lasciuiā magis quàm deuotio-

uotionem excitet: néve præter hymnos diuinos ac cantica ſpiritualia, quicquam reſonet ac repræſentet.

Singulis Dominicis diebus, quæ ipſis peculiaria ſunt officia, dicenda.

Cap. 16.

De conſ. diſt. 5. Sabbato c. 2. de ferijs.

MOs inoleuit non admodũ improbandus, vt diebus Dñicis, toto fermè anno officium Miſſæ vel de ſacroſancta Trinitate, vel de Spirituſſancto dicatur. Nobis ſatius videtur, vt q̃ priſca eccleſia ſingulis Dominicis peculiaria fecit, obſeruent. Quòd ſi illorum loco alia vſurpanda erũt, videbitur, quod de reſurrectione Domini eſt, diei Dominico magis conuenire, quòd dies illa potiſſimùm reſurrectioni dedicata ſit. Neque ignoramus, non abſque cauſa in Concilio Tributien. cõſtitutũ, ne pp Miſſas peculiares, Miſſa, q̃ de feria vocamus prætermittat.

Ex conc. Tribur. c. c. 1. de celeb. Miſſ.

Confeſſio, Miſſæ præambulum, deuotè recitanda.

Cap. 17.

COnfeſſio illa, Miſſæ præambulum, deuotè cũ miniſtris vno aut pluribus viciſſim cõfitentibus, ac ſacerdotis abſolutionẽ in verbo Chriſti, plena pœnitentis cordis erga Dei pietatẽ fiducia, recipiẽtibus recitãda. Ad omnes enim ſacro adſtantes ea abſolutio refertur, vt dignè tantis myſterijs valeant intereſſe. Quamobrem dum hæc fiũt, non ſit miniſter accendendis luminaribus, aut alijs mentem auocantibus (quę priùs facta oportuit) intentus.

Cur ſacerdos in altari miniſtrum habeat.

Cap. 18.

Ex conc. Tolet. ca. 11. c. vt illud. de cõſe. diſt. 1.

NEc ſine magna ratione in Cõcilio Toletano conſtitutũ fuit, vt habeat quiſque canens Deo atque ſacrificans, poſt ſe vicini ſolaminis adiutorem, vbi temporis, loci, ſiue cleri copia ſuffragat: idq́; ꝓpter morbos & caſus diuerſos qui occurrere poſſunt quos is q̃ impletur officia accedit, ſi aliquo caſu turbatus, vel in terrã eliſus fuerit, à tergo ſemp habeat, q̃ eius vicẽ & officiũ intrepidus exequat. Alijs inſupèr canonibus cauetur, ne pſbyter niſi duobus teſtibus pſentib⁹, celebret. Quæ decreta in quã diſſuetudinem abierint, ĩ apertũ eſt, nimirùm pſbyteris freqũẽter celebrãtibus talibus tãtùm adhibitis, qui vix ipſi reſpondere, necquid agatur, ſciant.

De conſ. diſt. 1. hoc quoque

Omnis cultus diuinus ſumma cum veneratione peragendus.

Cap. 19.

Ex conc. Lugd ſub Greg. x.

IN ſumma cultus diuinus, quem ſacerdos in Domo Dei exhibet, debita cum veneratione peragendus eſt, vt & Deo gratus ſit, & inſpicientibus placitus, qui conſiderãtes nõ ſolùm inſtruat, ſed & reficiat. Monet ſiquidẽ diuiniſſimus Paulus, vt omnia noſtra ordinatè ac honeſtè fiant: ac acerrimè increpat Corinthios, quòd irreuerẽter cõuenirent in vnum ad cœnam Domini manducandam.

1. Cor. 14. 1. Cor. 11.

De vita ac moribus Clericorum.

Cap. 20.

NVnc de vita ac moribus paucis videamus. De vita inſtituenda ſic præcepit Paulus nedum clericis, ſed omnibus Chriſtianis: Mortificate, inquiẽs, membra veſtra quę ſunt ſuper terram, fornicationẽ, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & auaritiam, quę eſt ſimulacrorum ſeruitus, ꝓpter q̃ venit ira Dei in filios diffidẽtię. Nũc autem deponite & vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam de ore veſtro, expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouum, eum qui renouatur in agnitionem ſecundùm imaginem eius qui creauit illum, qui eſt omnia & in omnibus CHRISTVS. Induite verò vos ſicut electi DEI, ſancti & dilectis, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam. Super omnia autem hæc charitatẽ habete, quod eſt vinculũ perfectionis, & grati eſtote. Verbum CHRISTI habitet in uobis abundanter in omni ſapiẽtia, docentes & commonentes voſmetipſos in Pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes & pſallentes in cordibus veſtris DEO. Omne quodcunque facitis, in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri IESV CHRISTI, gratias agentes DEO & patri per ipſum. Non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timẽtes Deũ. Quodcunque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus. Orationi inſtate, vigilãtes in ea in gratiarum actione. Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus, vt ſciatis quomodò oporteat vos vnicuique reſpondere. Omnis autem ſermo malus, ex ore veſtro nõ procedat: ſed ſi quis bonus, ad ædificationem fidei, vt det gratiam audiẽtibus. Et nolite contriſtare ſpiritumſanctum Dei. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus, hominibus. De cætero, quæcũque ſunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iuſta, quæcunque ſancta, quæcunq; amabilia, quæcunque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ: hæc cogitate, & Deus pacis erit vobiſcum.

Col. 3. Col. 4. Ephe. 5. Philip. 4.

Ob quam cauſam Clerici malè audiant, ac puniantur.

Cap. 21.

OLim Clericis hæc apoſtolica præcepta tenentibus, pax ſuper illos erat: quomodò ergo non tantùm vinea, ſed & vineæ cultores facti ſunt in diſeptionem? Ecce (inquit Ezechiel, ad Hieruſalem verba faciens, hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis & abundantia, & ociũ ipſius & filiarum eius, & manum egeno & pauperi non porrigebant, & eleuatæ ſunt, & fecerũt abominationes coram me, & abſtuli eas, ſicut vidiſti.

Gal. vlt. Eſa. 5. Eze. 16.

Præ-

Præcipuę causę omnis mali, tres.

Cap. 22.

PRæcipuę ergo causę omnis mali, sunt fastus, luxus, & auaritia, à quibus Clerici potissimùm malè audiunt.

Ambitionem ac fastum clericali officio maximè repugnare.

Cap. 23.

VT omnem ambitionis radicem Christus discipulorũ cordibus eximeret,
Matt. 18. paruulũ in medio illorũ statuit, deq; primato certare ꝓhibuit: Qui maior (inquit) est
Luc. 22. in vobis, fiat sicut iunior: & qui pcessor est, sicut ministrator. Nã quis maior est qui recumbit, an qui ministrat? Nónne qui recũbit? Quis verò ignorat clericum in medio ecclesię esse tanquàm eum qui ministrat? Quare meminerimus potiùs officii nostri quàm dignitatis. Neq; enim ad dominationem vocati sumus, sed ad opus. Non imme
Hieron. ritò Hieronymus, vt pestem quandam, fugiẽdos clericos ait, qui à speloncis domorum paternarum abstracti, & pòst in ecclesia sublimati, ac sacerdotiis ditati, vanę glorię & superbiæ stimulis efferuntur.

Omnis luxus clerico interdictos.

Cap. 24.

Hierony. in Mich. c. 2. BEatus Hieronymus ecclesię præfectos, qui luxu ac deliciis affluunt, Michæam describere asserit, quòd eiiciendi sint de spatiosis domibus, lautisq́ue cõuiuiis, & multo labore cõquisitis epulis, in tenebras exterio-
Matth. 8. b 13. 22. 24. 25. res, vbi erit fletus & stridor dentium. Viuere quidẽ de altario sacerdoti licet, luxuriari nõ permittitur. A crapula itaque & ebrie-
Ex conc. gña. de vi. & ho. cler. c. A crapula. tate, à cõpotationibus illis ad haustus ęquales, à luxo, ab alea, ab immoderatis sũptibus & comessationibus, Concilium generale clericos reuocat vniuersos, sequutũ veteris te-
Leu. 10. stamenti institutum, quo ministris tẽpli vinũ & sicera prohibebatur, ne ebrietate grauarentur corda eorũ, & vt sensus eorũ sem-
Ephe. 5. per vigeret & esse tenuis. Et Apostolus ait: Nolite inebriari vino, in quo ex luxoria, sed
Rom. 13 impleamini spiritu sancto. Et iterùm: Nõ in comessationibus & ebrietatibus, & quę se-
Pro. 20. quuntur. Atque alibi Salomõ: Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicunq; his delectatur, non erit sapiens.

Clerico non licere vel cauponem agere, uel tabernas, nisi necessitatis causa, intrare. Cap. 25.

Ex conc. Agath. Laodic. Carth. vlt. OLim tanta honestas desiderabatur in clero, vt ne nuptialibus quidem cõuiuiis ipsis interesse liceret, nec immisceri spectaculis ac cœtibus, ubi amatoria cantãtur, aut obscœni motus corporis, choreis & saltationibus efferuntur: ne auditus & intuitus sacris mysterijs deputatus, turpium spectaculorũ atque verborũ contagione pollueretur. Quid, si videret ecclesia illa prisca Clericos nostri temporis tabernarios, taberoisq; (quasi domos nõ haberent) noctu diuq; alligatos? quàm execraretur facinus? Posthàc
Ex conci. Viennẽ. ergo, non solùm nullus ex clero sordidissimum cauponem aut tabernariũ agat, sed ne ad tabernas quidẽ, nisi necessitatis causa, diuertat: alioqui pęnæ canonicę imminent ei, qui ordini suo hãc ignominiosam notã inurere tentauerit.

Habitus seu exterioris corporis cultus modestia, à clericis exigitur.

Cap. 26.

1. Tim. 2. BEatissimus Paulus habitus modestiam & in mulieribus desiderat, quem vult verecũdũ esse, nõ in tortis crinibus aut auro, aut margaritis, vel veste preciosa, sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per
1. Pet. 3. opera bona. Itidem apostolus Petrus eas cõmendat, quarum non sit extrinsecùs capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, sed qui absconditus est cordis homo in incorruptabilitate quieti & modesti spiritus, qui est in cõspectu Dei locuples. Quàm turpis ergo putanda est in clericis tãto gradu sublimioribus, deformissima illa ac freqnẽtissima nostræ tempestatis habituũ variatio, quam ne inferiori quidẽ vasculo Apostolorum principes permittẽdam duxerũt? Ex veste apud homines sancti-
Matt. 23. moniæ opinionem aucupari ꝓhibuit Christus, qui in omnibus operibus nostris, id ꝙ intùs est, primum respicit, mãdatiq; iubet: deinde, quod deforis est, Væ illud horrendum Pharisæis hypocritis interminans, qui vt viderentur ab hominibus iusti, dilatabant phylacteria sua, & magnificabant fimbrias, cùm essent intùs pleni rapina & immunditia. Interim tamen euangelium non temerè
Matth. 3. vestimentum Ioannis Baptistæ, quod illius professioni ac menti respondebat,
Matt. 11. de pilis camelorum contextum celebrat, ac ipse Christus vestium mollitiem ac leuitatem auersatur: Eccè, inquiens, qui mollibus vestiũtur, in domibus regum sunt. Quę oĩa huc spectãt, vt velimus clericos præter indictam tõsuram, vestes quoque suo ordini cõgruentes deferre, quemadmodùm olim generali concilio cautum est. Pudet siquidem
Ex conc. gñali. ca. Cler. de vita & hon. cler. Hiero. nos, cùm videmus prodire clericos, perindè atq; seculi milites amictos, vel qui sint vt fœmina compti. Itidèm pannosi clerici ac vestibus laceri displicẽt. Neq; enim affectatæ sordes aut exquisitæ deliciæ laudem pariunt.

¶ Mali exempli est, sacerdotem se venditare in Capellanum delicato laico aut mulierculæ.

Cap. 27.

MAgna eorum leuitas est, in magnã cleri ignominiam redondans, qui se laicis atque adeò delicatis fœminis, vẽtris causa in capellanos (vt appellant) atq; ante am
Hieron. bulones venditant. Qui enim debebant esse gregis duces, redigũt in caudã, & sordidissimis quibusq; negociis alligant. Proh nefas,

¶Suspecta mulierum cohabitatio, clericis interdicta.
Cap. 28.

Ex cõcil. Niceno. NIcæno Concilio neque Episcopo, neq; presbytero, neque diacono, neque vlli clericorum omnium habere secum mulierẽ extraneam permittitur, nisi fortè mater, aut soror, aut auia, vel amita, vel matertera sit. Ex cõcil. Mogunt. Nos (si tamẽ hæc tempora tantam seueritatem pati non vident) saltem suspectam cohabitationem prohibemus.

¶Auaritia in clero execrabilis.
Cap. 29.

EX quo in ecclesia Dei auaritia creuit, perijt lex de sacerdote, & visio de propheta, Eze. 7. Hiero. ad Rust. quemadmodum diuus Hieronymus ad Rusticũ Narboneñ. ait. Nec mirum, quòd nemo possit seruire Deo & mammonæ: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Matt. 6. Vbi est enim thesaurus tuus, ibi est 1. Tim. 6. & cor tuum. Habentes autem alimenta & Ex conc. Cartha. c. cler. vict. 91. dist. quibus tegamur, quisque secundùm suæ vocationis rationem, his contenti simus.

¶Honesto artificiolo victum quærere clerico licet.
Cap. 30.

Act. 18. Ephe. 4. 1. Cor. 4. 2. Tim. 2. QVibus non suppetit ex sacerdotio, honesto artificiolo victum quærant, secundũ diui Pauli exemplum: Sic tamen, ne sordidam aliquam artem, sacerdotio ignominiosam, exerceant.

Ex conc. Mogunt. c. 1. ne cle. vel mo. c. so. eo. tit.

¶Clerici ne mercatores sint, multominùs fœneratores.
Cap. 31.

NEmo militans Deo, implicet se negocijs secularibus, vt ei placeat cui se probauit. Quare multa prouidentia olim vetitum est, ne clerici vel monachi, mercatores (taceamus fœneratores) sint lucri causa.

¶Damnantur clerici superstitiosi, scurræ, curiosi, ac leuiculi,
Cap. 32.

In con. Agat. 7. c. quam sit graue. de except. præ. REperiuntur qui superstitiosi, diuinationibusq; ac sortibus dediti sũt, quos dãnamus. Sunt q scurras in conuiuijs diuitum ac potentum agunt, qui quum malefecerint, gloriãtur & exultant in rebus pessimis: qui digni non sunt, vt clerici appellentur. Sunt curiosi & leuiculi, qui in foris, in compitis, in plateis, in vicis obambulant, vagis 23. di. c. his. oculis, effreni lingua, petulante fluidoq; incessu, & leuitatem animi, impudentiamq; mentis ostendunt: quos auersamur. Eos verò tantùm & re & nomine clericos reputamus, qui legem Dei die noctuque meditantur, munus susceptum debitè exequuntur, ac vitam agunt sacerdotio dignam.

PARS TERTIA.

¶De metropolitanis, cathedralibus, & collegiatis ecclesijs & in his ministrantibus.

Caput primum.

CVM metropolitana seu cathedralis Ecclesia sedes sit episcopi, principemq́ue locũ in clero obtineat, nequaquam postremum in reformatione locũ obtinere debet. Nisi enim ea ecclesia præluceat omnibus, quæ in tota prouincia aut diœcesi cõstitutæ sunt, frustrà intendimus redigere in ordinem ecclesiasticæ disciplinæ cæteras.

¶De officio decanorum.
Cap. 2.

POrrò quum collegiatæ ecclesiæ secundariæ sint post cathedrales, & istar illarum (quòd ad ordines ministrantium, diuinumq́ue cultum attinet) constitutæ, vtrobiquè Decanis curæ erit, vt clericos suos ad obseruationem piorum rituum prouocent ac reducant, vt ad agendam vitam clericis dignam perpetuò cohortentur ac impellant, vt à negocijs, à tumultibus mundanis reuocent, ne magis seculi, quàm Christi milites videantur, vt comessationibus, ebrietatibus, ac omni luxui interdicãt, deniquè vt suo officio satisfacere compellant.

¶De officijs in eiusmodi ecclesijs ministrantium generatim.
Cap. 3.

SVnt in hisce ecclesijs diuersi ministrãtiũ gradus: nempe Præpositi, Decani, Archidiaconi, Scholastici, Cãtores, qui & Chori episcopi, Thesaurarij, qui & Sacristæ seu Custodes, Canonici, Vicarij, atque id genus alij. Interpretetur quisque vocabulum suũ, & curet esse quod dicitur, secundùm veterẽ patrum institutionem ac regulam. Atque eo solo fecerint, vt quum nostræ, tum omnium piorum expectationi magna ex parte respõdisse videantur.

De canonicorum vita & officio.
Cap. 4.

VT de canonicis dicamus paucis, respõdeat eorum vita titulo, respondeat nomini: sint re ipsa, vt sunt nomine, Canonici, id est, regulares. Neq; enim clàm est, primã eorum originem monasticæ disciplinæ fuisse. Imitentur Apostolos & nascentis ecclesię ministros, quorum erat cor vnum & anima vna, qui quotidiè (vt in actis Apostolicis legimus) perdurãtes vnanimiter in templo, & Act. 4. frangentes circa domos panem, sumebãt cibum cum exultatione & simplicitate cordis, Act. 2. perseuerantes in orationibus, collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. De tali conuentu Psaltes dixit: Eccè q̃ Psal. 132. bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Qui & compellens ac prouocans ibidem.

eiusce-

eiuſcemodi conuentum, ait: Eccè nunc benedicite Domino, omnes ſerui Domini, qui ſtatis in domo Domini, in atrijs domus Dei noſtri. Porrò eccleſiæ iſtæ collegiatæ quandam vetuſtatem ſpirant, & eccleſiæ primitiuæ inſtitutum præ ſe ferunt, quòd vel forma ædificiorum oſtendit, quę Cannnicos prope templum, in vnum penè habitaculum collocauit, vt procul à promiſcua multitudine ſeparati, diuini pariter laudib⁹ iugiter inſiſterēt.

¶ Quemadmodùm preces horariæ, aliæque diuinæ laudes, decantandæ. Cap. 5.

Ex cõcil. Agat. in c. presbyter. c. dolētes. de cel. miſſ.

STatis ergo ac debitis horis laudes diuinæ, non curſim ac feſtinātec, ſed tractìm: non truncatè, ſed integrè, diſtinctè, deuotè, reuerēterque ab omnibus decantentur, perſoluanturq;. Et quum pſallendi gratia cōueniatur ibidē, muta aut clauſa labia nemo tenuerit: ſed omnes pariter, ſenes cū iunioribus, laudent nomē Domini in pſalmis, hymnis & canticis, Deo alacriter modulantes: ſic tamen, ne boatus confundat recitationem. Nemo tum, cùm publicè vel preces horariæ, vel Miſſæ ſacrum cātando peraguntur, legat vel dicat priuatim officiū: nam is id quo obnoxius eſt, choro ſubtrahit, atque alios vel pſallētes perturbat, vel à pſallendo retrahit. Quem tamen aliud officium eccleſiaſticum, aut publicū aliò ſtatim rapiet, vt niſi legens preces horarias, tempeſtiuè abſoluere haud poſſit, hac lege teneri nolumus. Quàm autē à vero aberrant, qui exiſtimant ſeſe non alicuius officij in eccleſia exercendi, ſed quietis & inertiæ tantùm cauſa canonicatus eſſe adeptos: perindè atquè ſatis ſit, paucis quibuſdam clericis admodùm ignaris, tenui precio conductis, curam diuini officij committi, quod deindè eiuſcemodi mercenarij, non ſeruatis temporum interſtitijs, ſyncopando tranſcurrunt, interim ipſis canonicis tota ſita torpentibus?

¶ Inter ſacra nihil ne cogitandum quidem, quod Dei aut eccleſiæ oculos offendat.

Cap. 6.

LOngè verò abominabile eſt, quòd quidam tum, cùm diuina aguntur, inter ſeſe de rebus prophanis tractāt, muſſitationes, colloquia, riſus & cachinnos intermiſcent. Quidam aut in aliquē chori angulū ſe recipientes, de nugis, ne quid grauiùs dicamus, commentantur: aut foris per templum magno cum populi offendiculo deambulantes, oculos pariter & aures ad vanitatem conuertunt, atque ſacra loca fœdant, poſiti in lapidem offenſionis & petram ſcandali. Hac lege nullum excipimus, ſiue claris ſit natalibus prognatus, ſiue plebeius. Quin potiùs, qui genere præſtans, meminerint ſe illic canonicos agere, & conuerſari non in aulis, ſed in ſcholis virtutum ac eccleſiaſticæ diſciplinæ.

¶ Decani templi ſummi poteſtas in prauaricatores.

Cap. 7.

FAcimus quoque decano eccleſiæ noſtræ poteſtatē, perſonas eccleſiaſticas ex alijs collegiatis eccleſijs, interdùm magìs curioſitate rerum nouarum, quàm deuotionis cauſa ad templum ſummū ſe recipientes, ac inibì, præter omne decretorū, ſæpè etiam eccleſiaſtico habitu non amictas, inter laicos ſurſum ac deorſum inambulantes, pœna canonica, nimirùm ſuſpenſionis temporariæ, aut maiori etiam pro ratione culpæ coercendi.

¶ Quem oporteat eſſe veſtitum miniſtrantium in hiſce eccleſijs.

Cap. 8.

DE veſtitu clericorum antè diximus, qui in his tanto debet eſſe decentior, quo ſunt altiori loco, perindeq; atquè in ſpeculo quodam cōſtituti. Sit ergo chorum ingrediētibus veſtis talaris, ſint pilei, (quæ bireta vocamus) ſint camiſię, ſint deniq; calcei pariter & caligæ tales, in quibus nō faſtus, iactantia, elationis vitium, vel mentis leuitas, ſed clericalis ordinis honeſtas & modeſtia depræhēdatur. Siquidem ita ſemper viſum eſt maioribus noſtris, externum habitum, quid intùs crepet, deſignare: adeò vt & leges ciuiles iniuriam matronæ, habitu meretricio vtenti, illatam, non vindicent: ac canones clericum non alligatum coniugio, habitum ac tonſuram clericales deferentem, poſt tertiam monitionem: clericum verò coniugatum, ſtatim priuilegio exuant clericali: adeò, vt ſic in maleficijs depræhenſi, animaduerſionem ciuilium magiſtratuum non euadant. Ne autem poſthàc quiſpiam excuſationem non factæ aut præuiæ monitionis prętexat, hac noſtrá ſynodali cōſtitutione omnes (quotquot ſunt in noſtris diœceſibus conſtituti) clericos, qui habitu minùs decenti vtuntur, monemus, vt intra tres menſes, quorum ſingulos pro ſingulis dilationibus, tertium verò vtì peremptorium terminum pręfigimus, habitum qui clericos deceat, reaſſumant: Alioquì ipſo facto, nulla poſthàc alia monitione expectanda, in cenſuras ac pœnas conſtitutionum canonicarum incurſuri.

Agat. 20.

Hono. 3. c. ex parte de priu. & exceſ. priuil.

¶ Decani vndiquaquè aduigilabunt.

Cap. 9.

QVo ergo hæc quæ diximus, reputgentur, ac debitè ſimul cum omnibus alijs ad diuini officij proſecutionem ac chori diſciplinam ſpectantibus obſeruentur, Decanus diligenter inuigilabit, hinc & hinc circunſpiciens, ne quid inordinatè fiat.

Ante omnia verò, vt canonici ſacris adſint. Cap. 10.

CVI ante omnia curæ erit, ne quis canonicorum ſacris abſit, ſed vt qui emolumentum ferre volent, officium quoq; ſuum, propter quod beneficium datur, in eccleſia gerant. Aurelianeñ. Concilio cauetur, clericos

Aurel. 25. eos qui officio adesse cõtemnunt, ecclesiasticam disciplinã arbitrio episcopi recepturos. Sed facilè castigabitur hic lapsus, si negligentes, subtractione prouentuum seu distributionum mulctentur: Quare qui ab epistolæ lectione, exinde toti Missę, & à primo, psalmo, singulis horis canonicis integris ac minimè interpellatim, nisi forsan necessitate auocante, petitaque ac obtenta licentia, non interfuerit, iustum est, vt hic illius horæ aut officij stipendio in totum careat.

§ Vicarij, vt diuinis laudibus decantandis intersint, adigendi.

Cap. 11.

QVi vicarij dicuntur, in quibusdam collegijs se in libertatem quandã potiùs carnis, quàm spiritus vendicare cõtendunt, nolentes choro, decantandisq; simul cum canonicis diuinis laudibus ac sacris esse addicti: sed hi resipiscant, ac incipiant intelligere cur Vicarij dicãtur. Superpelliceis, quoque vtantur. Cuius enim vices gerẽt, nisi canonicis adiutores accedant? Horum nimirùm vice, qui vel aduersa valetudine detẽti, vel negocijs necessarijs auocati, interesse nõ possunt. Cur tandèm superpelliceis vtentur, qui chori sacris se mancipatos nõ agnoscũt? In ordinem ergo disciplinæ redigantur, suspensionisq; pęna, etiam à fructibus, nedum quotidianis illis q̃ distribuũtur, sed à grossis etiam, pro culpæ modo animaduertendum in non parentes.

§ Ad personalem residentiam cogendi, quibus hæc per fundationes beneficiorum est imposita.

Cap. 12.

QVorum fundationes personalem residentiam requirunt, illi aut ipsi resideant, aut à prouentuum perceptione suspendantur, & fructus illi in alios pios vsus conuertantur, nisi qui reipubl. causa ex authoritate nostra abfuerint.

Lucri tantùm causa sacris adesse non oportere.

Cap. 13.

VTinàm optando à Deo Opt. Max. consequi possimus, ne quisquã lucri causa diuinis interesset, alioqui non accessurus sacra, veluti quem nummi magis, quàm Dei amor in templum trahit, quęstum dietatem esse putans: qui, non dubium, ex numero eorum est, de quibus Esaias dixit: Esa. 1. Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Nec multùm is abest (vti plerisque doctissimis viris placuit) abhorrendo crimine Giezi, qui 4. Reg. 5. existimauit diuinum munus pecunia redimẽdum. Quare viderint clerici nostri, vt eorum mens & intentio tota in Deum referatur, vt cum Dauid confiteantur Deo in directione cordis, ac in labijs suis pronunciãtes omnia iudicia oris eius. In via etiam testimoniorum Domini delectentur sicut in omnibus diuitijs. Psal. 118. Optandum, vt psalmus ille centesimus decimusoctauus, qui totiès non sine causa in ecclesijs replicatur, ore simul & corespondente singulis verbis mente decantetur. Et cum eodem Psalte ex animo dicatur: Psal. 53. Voluntariè sacrificabo tibi, & cõfitebor nomini tuo Domine, quoniam bonum est. Nõ adimit Christus, sed decernit operanti suam mercedem: Dignus est enim operarius mercede sua. 1. Cor. 9. Et: Qui altario deseruit, de altario & viuet. 1. Tim. 3. Sed interim cogitare debet clericus, se viuere non, vt edat, sed edere vt Christo viuat, habereque semper menti reconditum Christi verbum: Primum quærite regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis. Matth. 6.

Capitula disciplinæ qualiter obseruanda.

Cap. 14.

CApitula verò disciplinæ (quæ vocant) multò maiori diligentia obseruentur, atq; hactenùs. Id ita fiet, si nõ tam prophanę quam res sacræ in his tractentur. Si de moribus inquiratur, si vita expendatur singulorũ: & quod olim sancti patres fecisse dignoscũtur, ex temporali oratione interdùm cõmonerẽtur fratres. Et in primis ad sacras literas capessendas instigarentur, atq; vt in his optimas horas collocarent, incitarentur, quod hic reperiatur fons vitę scaturiens, ex quo qui haurit, non sitit in æternum. Ioan. 4. Hic thesaurus euangelicus, propter quem oportet vẽdere vniuersa, reconditus sit. ex quo prudens ille paterfamiliâs profert noua & vetera. Matth. 13.

Officium Decani in rebelles.

Cap. 15.

SI quos Decanus rebelles cernat, si diuini cultus atq; sui officij neglig̃etiores, si rixosos, si litigiosos, si percussores, si aleatores si scorta fouentes, aut alijs publicis criminibus irretitos, atque hi fraternam correptionẽ audire recusauerint, agat in his capitulis (Ex concil. Agat. ca. 2.) quod iubet Paulus: Peccantes coram omnibus argue: 1. Tim. 5. Tũ si resipiscere noliot, arceat à sacris, prohibeat participare fructus, donec ad meliorem vitæ frugem reuertãtur, sic tamen, vt hic seruetur regula apostolica: 1. Thess. 5. Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, patientes estote ad omnes, & neq; ira, neque odium, neq; rancor vllas sibi partes vẽdicet. Nã illa pręposítorũ solicitudo est vtilis, illa cautela est laudabilis, in qua totũ ratio agit, & furor nihil sibi vendicat. Ira enim sæpè etiam innocentes ad crimen inducit. (Innocent. Pap. 2. Gregor. ad Mau. Imp. c. illa a1. 4. 3.) Dum enim iusto ampliùs irascimur, & volumus aliena coercere peccata, grauiora committimus. Per hæc tñ nostris, ac ecclesiarum prouinciæ nostræ priuilegijs ac legitimis cõsuetudinibus, & præsertim mori ac cõsuetudini qui in aliquibus ecclesijs est, (nẽpe vt causæ disciplinæ per Diaconos dijudicẽtur) nihil præiudicamus: modò tamen Diaconi, ad requisitionem Decani, suo officio grauiter ac strenuè incumbant ac satisfaciant. Quòd si Decanus & Capitulum, negligẽtes, aut eisdem

dem

dem criminibus irretiti fuerint, ad iuris cōmunis dispositionem redire necesse erit.

Contentiosi, ad pacem & concordiam per Decanum & Capitulum reuocandi.
Cap. 16.

INuidię detractionisque vitium longè omniū pestilentissimum, in collegijs non est nouū, quod humani generis hostis inter fratres serere semp conatus est, quēadmodùm
Gen. 4. de Abel & Cain, de Ioseph & fratribus eius
Gen. 37. legimus. Quin parùm aberat ab omnium sanctissimo illo collegio, nempe apostolico,
Ioan. 13. nisi pacificator Christus Iesus intercessisset, ac satanam repentè eiecisset. Hinc sæpenumerò ī clero rixæ, iurgia, & iniurię nascūtur. Hinc multæ falsæ criminationes, æmulationes, obtrectationes & delationes oriuntur. Et fit lingua, ordinata in laudē Dei, inquietum malum, plena veneno mortifero. Fit denique, vt in ea qua benedicimus Deum & patrem, in ipsa maledicantur homines, qui ad imaginem & similitudinem Dei facti sunt, atq; ex eodē ore procedat benedictio & ma-
Iac. 3. ledictio. Non oportet inquit diuus Iacobus, fratres mei, hęc ita fieri: sed qui sapientes & disciplinati inter vos, ostendant, ex bona cōuersatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. Nam si zelum amarum habetis, & cōtentiones sint ī cordibus vestris, nolite gloriari & mendaces esse aduersus veritatem. Non enim est ista sapientia de sursum descēdens à patre luminum, sed terrena, animalis, diabolica. Vbi enim zelus & cōtentio est, ibi inconstantia & omne opus prauum. Quæ autē de sursum est sapientia, primùm quidem pudica est, deindè pacifica, modesta suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis non iudicans, sine simulatione. Fructus enim iustitiæ, in pace seminatur facientibus pacem. proindè si quis putat se religiosum esse, nō refrenans linguā suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Hæc ille.

Pœna aduersus contentiosos pertinaces.
Cap. 17.

Ex cōcil. Agat. ca. 31. AGathensi Concilio constitutum est, vt quicunque odio aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem reuocati nequiuerint, primitùs arguantur. Qui si inimicitias deponere perniciosa intētione noluerint, de ecclesiæ cœtu iustissima excommunicatione apellantur. Decanus ergo, vbi viderit intercedere inter fratres dissētionis materiam, quæ fraternam dirimat charitatē, huius Canonicis authoritate vtatur: ac pro pace sarcienda conseruandaque, Capituli sui consilium atque auxilium imploret, quod inuicèm libenter præstabunt, cuiuscunque odio vel amore longè postposito.

Quo tempore Capitulorum quotidianorum conuentus obseruandi.
Cap. 18.

QVotidiani Capitulorum conuentus, aut maturiùs sub summā Missam, aut statim post illam seruandi sunt, ne ob illos diuinum officium vel suspendatur, vel præcipietur, vel deniquè ab ipsis Canonicis negligatur. Debet enim Dei causa omnibus alijs anteponi.

Volumina statutorum reuidenda.
Cap. 19.

HAbent ferè quotquot sunt cathedrales ac colegiatæ ecclesiæ, suum volumen peculiarium statutorum, quæ interdùm pro affectu priuato cuiuslibet augentur ac crescunt. Inter hæc reperias quāplura, quę quæstum magìs quàm pietatē resipiant, & ad inæqualitatem potiùs, quàm æqualitatē faciāt: vndè discordia inter fratres (vti fieri solet) frequenter alitur, concordia verò scinditur, laceraturque. Et quamuis pleràque inter hæc iniqua reperias adiguntur tamen omnes qui recèns admittuntur, vt ad eiuscemo- Cap. 1. de iureiur. in 6.
di statutorum obseruationem (etiam penitùs ignari, quid cōtineant illa) citra vllū delectū iureiurando sese alligent, quum tamen iuramentum non debeat esse iniquitatis vinculum, nec ad ignorata extēdi. Operæprecium itaque nobis videtur, huiuscemodi statutorum volumina inter visitandum excutere, & quæ Euangelicę puritati, atque fraternæ charitati, deniquè disciplinę ecclesiasticæ minùs consentanea reperta fuerint, resecare: caueréque, ne posthàc vlla noua statuta in eiusmodi ecclesijs (nisi tamen noster accesserit calculus) edantur.

In Capitulis, à iuramentorum facili exactione temperandum.
Cap. 20.

ET quum Christus tāto serio iurādi fa- Matt. 6.
cilitatem prohibuerit, vt nisi necessitate veritatis, alioqui periclitādæ, cogamur, omninò nō iurare debeamus: coercenda est illa immoderata in Capitulis iuramentorū exa- Cap. & si Christus. de iureiur.
ctio, per quam necesse est, vt multi in ancipitia periuria corruant, quorum non tātùm illi qui peierant, sed & qui causam periurij temerè exigendo præstāt, rei sint. Nā Christi verbū est: Sit verbum vestrū, Est est: non, non: quod ampliùs est, à malo est. Et in Ecclesiastico legimus: Vir multū iurans, replebitur iniquitate, & non discedet à domo eius Eccl. 32.
plaga. Si nosipsos dijudicaremus, nō vtiquè iudicaremur. 1. Cor. 11.

¶ Inter visitandum demoderādis annis qui expectantiæ appellantur, videndum.
Cap. 21.

NVm annos, qui expectantiæ appellantur moderari possimus, videbimus inter visitandum, quando nobis vel id maximè

curæ

curæ erit, vt qui recèns accesserunt Canonici, aliquot annis de cõsensu Capitulorũ suorum, bonarum ac potissimùm sacrarum literarum studijs, in Academia aliqua publica & benè Christiana incũbãt, vtq; tum sequãtur illos interim redditus prębendarũ suarũ, quotidianis distributionibus tantũ exceptis, aut portio einscemodi personis, iuxta ecclesiarũ statuta & cõsuetudines assignata. Multùm enim refert, viros doctos esse in ecclesia Dei, qui veluti splẽdor firmamenti fulgeãt, & tanq̃ stellæ in perpetuas æternitates mansuri, ad iustitiam plurimos valeant erudire. Indignum ergo, studio tam frugifero intentos, ac in vinea Dñi operãtes, diurno denario fraudari, modò tamen testimonium exbibeant magistrorum, q̃ totos illos annos rectis operam dederint disciplinis. Per hæc tamen Canonis inducias, quæ se latiùs porrigunt, nolumus coarctare.

Hono. 3. cap. super specul. de magist.

¶ Non oportere, à canonico recèns admisso, pecuniam statutariam duplicatam ob antecessorem exigi.

Cap. 22.

NEc ferẽdus nobis diutiùs videtur mos ille irrationabilis, quo ad vnã prębendam receptus, ob suos in eadẽ præbenda antecessores nõ receptos, (à quibus his nõ habet, sed potiùs à conferente vel instituente) pecuniam statutariam sępiùs exolnere compellitur. Nec ignoramus quosdam Decanos & capitula in eo esse, vt hæc pecuniaria onera (qua recèns recepti, contra sacrorũ Canonum dispositionem grauantur) indiès nouis quibusdam adinuẽtionibus grauiora, ac tandèm importabilia efficiant: quod penitùs improbamus.

c. non debet. de reg. iu. in 6.

¶ Communi necessitati ecclesiæ, communi contributione consolendum.

Cap. 23.

QVòd si fabricæ aut alia necessitas ecclesiæ immineat, satius est, vt quod in cõmunem vertetur vtilitatem, ex cõmunibus redditibus desumat, quàm vt quis priuatim grauetur. Euangelicũ præceptum est, in quo vniuersa lex consistit & Prophetæ: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Et: Quæcunq; vultis vt faciant vobis homines, hæc & vos facite illis. Ad hãc regulam, veluti ad Lydium quẽdam lapidẽ, omnes actiones suas, quum omnes Christianos, tum viros ecclesiasticos redigere, æquum est pariter ac necessarium.

Math. 7.

¶ Tribunalia extra templa collocanda.

Cap. 24.

CV M in quibusdam nostris templis iurisdictioni ecclesiasticæ officiales pro tribunali sedeant, ad quod interdùm multo cum tumultu concurritur, delitigaturq;: visum nobis est, vt hęc tribunalia foris, intra tamen ecclesiarum pomœria, collocẽtur. Cordi siquidem nobis est, vt quæcunq; diuinum officium perturbare possunt, aut diuinæ maiestatis oculos offendere, è templis eliminẽtur: ne, vbi peccatorum est venia postulãda, ibi peccandi detur occasio, aut depræhendantur peccata committi.

Ex cõc. Lugdu. c. de cet. de im mu. eccle. lib. 6.

Optandum, ut deambulationes in hisce ecclesijs prohiberi possint. Cap. 25.

ATq; vtinam commodè deambulationes etiam illas laicorum (qui ad cathedrales ac collegiatas ecclesias sola rerum nouarum curiositate ducti cõfluunt, ibidemq; nihil minùs, quàm de rebus sacris: quę inspectantibus illis aguntur, cogitant) submouere possimus. Grande equidem putamus piaculum, tam veneranda mysteria, quibus adstat Deus, & inter quæ Christi corpus & sanguis conficitur, tam irreuerenter haberi. tacemus quòd domus Dei contemnitur, de qua Christus eiecit ementes & vendentes, & non sinebat vt quis transferret vas per tẽplum, & dicebat docens: Nonne scriptum est, Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam latronũ? Duplici cura hîc videbitur opus: tum vt prædicatores verbi Dei ex suggestis populum ab istis deambulationibus ex scripturis deterreãt, tum vt magistratus ciuiles huic rei corrigẽdę officium accomodent, cum quibus hac de re agemus.

Marc. 11.

¶ Theatrales ludos non inferendos templis. Cap. 26.

OLim theatrales quoq; ludi & laruarũ ludibria inferebãtur templis, pessimo quidem exemplo, adeò vt prouisione canonica, qua hic deterrimus abusus aboleretur, opus fuarit: quem ex nostris diœcesibus iã, vt speramus, eiectum gaudemus.

Iunn. 3. c. cum decorem. de vita & ho. cleri.

Cuiusdam abusus abrogatio.

Cap. 27.

IN quibusdam collegiatis ecclesijs ad summum altare, non ordinarii, sed mercenarij clerici, presbytero sacra peragenti, ministratori adiunguntur, qui tamen officio suo satisfaciũt minùs, quum ab altari ad subsellia, ex quibus succinitur, à subsellis rursus ad altare multùm incõpositè subinde discurrunt, quod fieri non oportuit, maximè in ecclesijs illis, quæ ordinariis personis abundant, & quorũ ministri copiosis redditibus sunt ditati. Nam omnis occasio contemptus & scandali, promiscuo vulgo adimenda est.

Processionum collegiatarum ecclesiarum quæ ad maiorem fiunt, moderatio.

Cap. 28.

PRocessiones ecclesiarum collegiatarum ad summum templum, quæ diebus maximè celebribus ac festis fiunt, proculdubiò institutæ sunt causa cõueniendi illuc ad Missas episcopales, desiderioque recipiendi communionem, vel benedictionem episcopalem: iam quum isti cõuentus speciẽ quidem antiquitatis, & nihil præterea repræsentent, immò perniciosæ euagationis materiã,

Agath. c. 63. & 64.

& cra-

& crapulę occasionem diebus illis sacratissimis præstēt, illas nobis eatenùs abrogare visum est, vt Collegia in ciuitate nostra Coloniē. in quatuor illis sūmis anni festis ac diebus celebribus sequentibus, quæque in suis ecclesiis diuinum officium statis horis reuerenter solenniterq; cū celebrent ac peragāt: neque his diebus, nisi quum nos in summo templo nostro præsentes erimus, collegialiter accedāt. Nam quantula sit deuotio collegiorum quæ tum accedunt, quis Dei cultus ac veneratio, satis in aperto est. Tacemus, quòd interim apud ipsas collegiatas ecclesias hisce diebus, maximè insignibus, solēne officium prætermittitur: aut si quod dicitur, veriùs præcipitatur ac truncatur, quàm celebratur.

¶ De processionibus non abrogatis.

Cap. 29.

RElíquas autem processiones more antiquo obseruari volumus: iubemus tamē, vt clerus ciuitatis nostræ, abusus qui hactenùs irrepserunt, matura consultatione præuia, tollere pergat.

Quomodò ad anniuersaria Episcoporum in maiori ecclesia conueniendum sit.

Cap. 30.

DVm vigiliæ in anniuersarijs Episcoporum in summo nostro templo, conuenientibus illic collegiis, persoluuntur: inconcinnus, atque adeò specie ipsa non satis pius ac deuotus, cātus editur. Quare nobis visum est expediētius, vt collegia singula in suis tēplis vigilias hasce deuotè absoluant, de in ecclesiam nostram maiorem ad sacrum tātùm accedant illic tātisper facturi moram, donec id compleatur, singulis interim animum ad Deum ac pias precationes cōuersuris, quemadmodùm superiori articulo diximus.

Minora ministeria idoneis committenda, ac decenter peragenda.

Cap. 31.

Ex conc. Mogunt. de vit. & ho. cler. c. nō liceat. Ex conc. Agat. c. sacr. 23. di stinct.

ANtiquissimus Canonibus in plerisque etiam Conciliis sancitum est, ne laici secus altare in clericos ministrent, néve insacrati ministri, licentiam habeāt ingrediendi in sacrarium, quod Græci diaconium appellant, néve vasa dominica contingāt. Præterea, ne reliquiæ sanctorum & vestimēta ecclesiastica, quæ honesta esse decet, nisi tātùm à sacratis ministris attrectētur: adeò, vt ne sacratis quidem Deo fœminis ac monachabus aut lectoribus, etiā sacra vasa vel sacratas pallas cōtingere, vel incensum circa altare pręferre licuerit, verùm id solis diaconis pmissum sit, expressim autem laicis vetitū, ne pallas, ecclesiæ vela, ac altaris ornamēta abluār. Neque patres hîc scripturis destituūtur. Iam verò eò ventum est, vt quatuor illi minores ordines, nempe ostiarij, exorcistæ, psalmistæ ac lectores, nō temerè ab ecclesia instituti ac recepti, præter nomen nihil in ecclesia retineant, illorumq; loco tenues aliquot homines laici, qui p ecclesię pręlatos minoris compendij gratia subrogantur, illorum officij sese ingerant, idq; indecorè: quippe nullo penitùs clericali habitu amicti, inter quos sunt, quos appellamus cāpanarios, quos ad minimum (cereis accēdendis, alijsq; in choro ministrationibus intentos) deceret superpelliceis indui. Ne interim prætereamus ablutionem pallarum, vestimentorumq; altarium: breuiter, sacrorum custodiam talibus per custodes seu thesaurarios nostri temporis committi, quos hæc cōtingētes antiquitas nefarij criminis simul cum surrogātibus damnâsset: quare cautiùs posthâc agendum, ne ob talem præsumptionem Dominus iratus, plagam populo, qua simul innocens cum nocente inuoluatur, immittat.

PARS QVARTA.

De Parochis ac eorum vicarijs, alijsque Verbi ministris.

CAP. I.

TItulus hic cùm generalis sit, in plerosq; alios scinditur. Primùm enī videndum est, qui ad verbi ministerium & regimē ecclesiarū admittendi sint: deindè, de vita ac moribus eorum: pòst, de officio, quod in duobus potissimùm situm est, disseminatione verbi, & administratione sacramentorum. Postremò, de ipsorum victu, de quibus speciatim dispiciemus. Ante omnia tamen lectorem admonitum esse volumus, hos esse locos, quos ecclesiarum iubar diuus Paulus in epistolis ad Ti- 1. Tim. 5.
motheum ac Titum accuratissimè tractat. Nam huc illi potissimùm spectant, ut sciant Timotheus ac Titus, quomodò oporteat eos in domo Dei conuersari, quę est ecclesia Dei viuentis, nisi quòd articulus administrationis sacramentorum, & qui de victu est, alibi fusiùs explicātur. Porrò cùm hę Paulinę epistolæ merè aureæ sint, & nulli non parocho cognitu in primis necessariæ: idcirco ad verbum ediscendæ, memoriæ mandādæ, ac opere complendæ erunt. Ex quibus & aliis euāgelicis apostolicisq; scripturis ac patrum sanctionibus, nos quædam decerpemus, quô dilucidius fiat, in quibus hactenùs magno cum reipub. detrimento peccatum, & quid de cætero parochia facto opus sit.

Io prior. ad Corinth.

Qui admittendi. Cap. 2.

QVum Christus Iesus pastor ille bonus, Ioan. 10.
ac pastorum princeps, qui posuit animā suam pro ouibus suis, circuiret omnes ciuitates & castella, docēs in synagogis eorum Math. 9.
& prędicans euangeliū regni, & curas oēm languorem & omnem infirmitatem, quum, inquā, is qui venit requirere & seruare quod perierat, vidisset turbas, misertus est eis, quia erant vexati & iacentes sicut oues nō habētes pastorē, dicebatq; discipulis suis: Messis Marc. 6.

quidem

Luc. 10. quidem multa, operarij autē pauci. Rogate ergo Dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam.

¶Orandus Deus, vt mittat operarios in meſſem ſuam. Cap. 3.

NVm, quæſo, putamus necdùm tempeſtiuū eſſe, interpellare Dominū meſſis, vt mittat operarios in meſſem, ac paſtores, non quoſlibet, ſed ſecundùm cor ſuum, nimirùm ouibus miſerè diſſipatis ac balantibus requirendis? Quis, niſi in media luce cæcus nō pręſentiſcat, nos in ea periculoſiſſima tempora incidiſſe, in quibus prędictiones Chriſti & apoſtolorū ſcripturæ, omninò atq; omni ex parte cōplentur? Quis enī non videt veniſſe, irrepſiſſeq; numeroſa admodùm caterua ad nos, falſos illos prophetas in veſtimētis ouium, qui ſint intrinſecùs lupi rapaces, qui non introierint per oſtium in ouile ouium, ſed aſcenderint aliundè fures ac latrones? Nō enim venerūt, niſi vt furentur & mactent & perdant. quos videntes mercenarij, & qui non ſunt paſtores, venientes, fugiunt & dimittunt oues, & lupi rapiūt & diſpergunt eas. Fugit enim mercenarius, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eū de ouibus. Poterant direptores iſti ſub exuuio ouino aliquandiu deliteſcere, niſi Chriſtus eos prodidiſſet: Ex fructibus, inquiens, eorum cognoſcetis eos, quòd non poſſit arbor bona fructus malos facere, nec arbor mala fructus bonos. Ex fructu enim ſuo vnaquæque arbor cognoſcitur.

Math. 7. Ioan. 10. Math. 7.

¶Vnde dignoſcere oporteat pſeudoeccleſiaſtas. Cap. 4.

QVos qui velit penitùs agnoſcere, is 2. Petri epiſto. legat cap. 3. & quæ eiuſdē argumenti eſt, Iudæ apoſtoli vnicam, & eas potiſſimùm diui Pauli epiſtolas, quas ad Timotheū ac Titū quo epiſcopos ſuos ꝑſcripſit, in quibus illos eodē quo Dominus, nomine, appellat lupos rapaces, non parcentes gregi. Ex nobis quidem ſuborituros, ſed peruerſa loquentes, vt abducant diſcipulos poſt ſe, homines ſeipſos amātes, cupidos, elatos, ſuperbos, blaſphemos, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, proteruos, reprobos circa fidē. A fine pręcepti, quę charitas eſt, de corde puro & cōſcientia bona & fide non ficta, toto cęlo aberrantes, in vaniloquium cōuerſos, ſeductores, ꝓficientes in peius, errantes, & in errorem mittētes, magiſtros pruriētes auribus, & in fide (quòd bonam conſcientiam repulerint) naufragos, verbis contendentes, ſanis verò ſermonibus & ei, quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ, neutiquàm acquieſcentes, ſuperbos, languētes circa quæſtiones & pugnas verborum, ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, ac proindè ad nihil vtiles, niſi ad ſubuerſionem audientium, quorum ſermo vt cancer ſerpit. Nunquid poterat Apoſtolus futurorum cōſcius, hoſce pſeudoeccleſiaſtas apertiùs aut dilucidiùs deſignare? quos nullus profectò Apelles tam expreſſim ſuis coloribus depingere potuiſſet.

2. Petr. 2. Iudæ. Ad Timoth. & Titum. 2. Tim. 3. 1. Tim. 1. 1. Tim. 3. 4. 1. Tim. 2.

¶Soli authoritate ordinaria comprobati, ad Verbi miniſterium admittendi. Cap. 5.

ADuerſus hos pſeudochriſtos & pſeudoprophetas, non ꝑmuniuit Chriſtus: Videte, inqt, ne ſeducamini. Multi enim venient in nomine meo, & multos ſeducent, vt in errorem (ſi tamen fieri poteſt) ducantur etiam electi. Nolite ergo ire poſt eos. Vos ergo (vti ſubiecit cōmonens) videte, Eccè prædixi vobis omnia. Chriſti ergo præceptum, quantùm nobis ipſe cōcedit, ſequentes, quo lupos iam peſtilētes ab ouilibus ac diœceſibus noſtris abigamus, viſum nobis eſt operæpreciū fore, antiquos innouare canones, quibus præcipitur, ne vlli ad Verbi miniſterium ſeu prædicationis officium, niſi miſſi, authoritateq; ordinaria approbati ſint, admittantur. Quomodò enim (ſecundū Apoſtolum) prædicabunt, niſi mittantur?

Matt. 24. Luc. 21. Marc. 13. Rom. 10.

¶Quòd legitimi ordinarij verbi miniſtri ſunt, parochi & illorum vicarij, modò tamen hi examinati priùs, & admiſſi ſint. Cap. 6.

ORdinarij ergo verbi miniſtri, eccleſiarum parochialiū legitimi rectores ac parochi ſunto, quos etiā perſonaliter apud eaſdē eccleſias, ſecūdū canonicas ſanctiones perpetuò reſidere volumus: niſi tñ eos magna ratio, velutì quòd vel maioris ac publicę vtilitatis cauſa abſint, quæ & noſtro calculo approbari debet, vel ꝙ ſoli ob parochiæ amplitudinem gubernationi tantæ non ſufficiāt, excuſauerit. Tum enim qui per illos delegabuntur vicarij ſeu vicecurati, (modò tamē hi etiam examinati, & tam quòd ad vitæ integritatem, quàm Chriſtianæ eruditionis puritatē & zelum attinet, idonei reperti fuerint) eo permiſſu eodē officio perfungent. Qui verò deinceps ī vicecuratos aſſumētur, Vicarij noſtri in pōtificalibus ac Theologorum et per nos adiungendorū: in diœceſibus verò Suffraganeorū noſtrorū, illorū, quibus hoc muneris cōmittendum duxerint, cenſuram (num videlicet obeūdo muneri apti ſeu idonei ſint, vel minùs) expectabunt.

c. licet. is etiam. de ele. lib. 6.

Fratres mendicantes quatenùs admittendi. Cap. 7.

ALiquot retrò ſeculis ī eccleſiā recepti ſunt quatuor mendicātium fratrū ordines, quo parochorum in verbi miniſterio cooperarij forēt. Quos abſit vt repellamus, ſi tamē intra cōcilij Vienneñ. ſub Clemente quinto celebrati, aliarumq; canonicarum conſtitutionum cancellos ſe continuerint. Nec antè acceſſerint, quàm per ipſorum ꝑlatos, vt viri inculpatæ vitæ, diſcreti pariter ac modeſti, ac verbi diuini probè gnari, indicen-

Ex conc. Vienneñ. cle. dudū, de ſepul.

dicentur, atq; ad hoc munus deligantur: deindè etiàm vicarijs nostris in pontificalibus præsentati, tales inuenti fuerint ac permissi.

Quã modestiã fratres mendicãtes in Verbi prædicatione seruare oporteat. Cap. 8.

Qvi tamẽ quũ in subsidiũ tantùm vocati sint, ordinarijs ecclesiarum rectoribus molesti esse desinent, ita videlicet, ne eisdem (quum suo munere fungi ipsimet velint, præoccupẽt, néve quos in excolenda vinea Dñi iuuare debent in concionibus, virulenta ac detractoria lingua carpant, vtì nonnulli huius generis solent, qui inflati ac incompositi populi auribus demulcendis student, suam, non Christi, gloriam ambientes: Tam ignari omnis ecclesiasticæ disciplinæ, vt ignorẽt parochos, si fortè ceciderint, suos habere iudices, non ipsos fratres censores: multo minùs promiscuam plebem, quam exploratum est, multis ecclesiasticorum virorum amarulentis detractionibus adeò non emendari, vt scandalizetur multo magis. Nec audiendi sunt isti, si seruos Dei accusare se discant, vt meliores fiant, quum potiùs inuidiæ stimulis adulationisque, quàm charitatis studio agitari cõuincãtur. Idipsum vel propria eorum cõscientia attestante, q sciant nullum vel in seculo, ne dicamus in eorum monasterijs, inueniri, q velit suũ seruũ ab alio, quàm à se, iudicari: adeò vt si quis secùs facere præsumpserit, hunc & multa sequatur indignatio & vlciscendi cupiditas. Quin Paulum audiant dicentem: Nolite iudicare inuicèm, sed hoc iudicate magis, ne offendiculum detis fratri.

Ex decr. Pontia. Pont.

Ex decre. Anacle.

Rom. 4.

Non ferendi, qui in iurisdictiones & potestates temerè ad plebem inuehuntur. Cap. 9.

Mvlto minùs ferendi sunt, qui, vt aurã venẽtur popularem, in iurisdictiones episcopales ac ordines ecclesiasticorum pariter & ciuilium magistratuum inuehentes, temerè vociferantur ad populum: non intelligentes interdùm neque de quibus loquuntur, neque de quibus affirmant. Quo nihil aliud efficiũt, quam vt plebẽ, alioqui satis in clerum irritatam, irritatiorem reddant, ac glisceti seditionum igni oleum subministrẽt. Iurisdictiones ac magistratus esse oportet. Quod interdùm personarum, non ordinis seu magistratus, vitio peccatur, alia prouidẽtia purgandum est, non cæco plebis iudicio expendendum. fraterna correptione opus erat, non accusatione aut laceratione ex suggestis. Et vt omnia non statim ad viuum vsq; repurgentur, quod fieri vix potest, non granabuntur isti oculati, in se quoque descendere, ac suos erratus inspicere, quo tandem æquiores fiant, diuinisq; iudicijs etiam quædam relinquãt. Si enim omnia (vt scitè Anacletus ait) in hoc seculo vindicata essent, locum diuina iudicia non haberent. Sed de his satis.

I. Tim. 1.

Matt. 18.

Ex cano. Anaclet.

Abusus est, qui parocho suo officio interdicit. Cap. 10.

Ex his quæ diximus, consequitur, eũ morem, qui alicubì irrepsit, penitùs irrationabilem, ne dicamus execrabilem abusum esse, quo legitimi ecclesiarum parochi adiguntur iureiurãdo affirmare, sese in suis Ecclesijs fratres mẽdicantes ad verbi ministerium (etiam si ipsimet pro ratione suscepti ac cõcrediti muneris eo fungi velint) perpetuò admissuros. Quid enim hoc more aliud agitur, quam vt parocho officium, quo se Christo & ecclesiæ obstringit, adimatur, ac in aliũ relegetur? Id vitij, vt spes est, curabimus.

Fratres mendicantes his synodalibus constitutionibus erunt parentes. Cap. 11.

Aequum quoq; cẽsemus, vt qui ex fratribus huic muneri accingi velint, nostris Vicarijs in pontificalibus seriò promittant, sese hisce synodalibus institutis omninò obtemperaturos, quò sermo Dei purè, syncerè, ac sine offensione decurrat.

Decet quoque, vt fratres eatenùs ordinariæ potestati subijciantur. Cap. 12.

Qvi vt ordinariæ nostræ potestati, quòd ad eiuscemodi functionem attinet, subijciantur, & eatenùs monasticæ professionis regulis, obligationibusque eximantur, non decena tantùm, sed & iustum putamus.

De semel certo loco destinatis ac admissis, non temerè retrahendis. Cap. 13.

Qvi verò semel p̃sentati & admissi fuerint, vt certo loco hoc ministerio fungantur, nõ debebunt temerè seu præter nostrũ assensum à suscepto munere retrahi. Nã frequentem personarum mutationẽ, periculosam putamus: vt interim sileamus, sæpè minùs idoneum in idonei locum surrogari.

Qui nulla legitima authoritate innixi, se Verbi ministerio ingerunt, vtì seditiosi comprimendi. Cap. 14.

Extra ordinarios parochos, illorumque legitimos cooperarios, nemo deinceps neque suggestum occupet, neque conuenticulas vel in priuatis domibus vel vicis faciat, aut quouis tandem modo vsurpet. Quòd si quis secùs agere præsumpserit, & inobediens perturbare ecclesiam Dei (quæ foris est) perseuerauerit, hunc tanquàm seditiosum corripi oportet.

Ex Cõcil. Antio.c. 5.

Prohibẽtur omnes apostatæ, monachi ignoti, ac peregrini spermologi. Cap. 15.

Qvamobrem prohibemus omnes apostatas, monachos ignotos, item istos ac peregrinos spermologos, quorũ neque doctrina, neq; vita vlli perspecta est: eritq; proindè curæ ciuilibus magistratibus ac præsidibus, vt de his inquirant diligenter: & quos nos proscripsimus, eos illi cum receptatoribus ipsorum doli mali conscijs, excedere prouincia compellant. Nisi quid

seueriùs culpa horum praeuaricatorum in ipsos statuere postulauerit. Iam vt inueniatur quispiam (quod absit) qui aliter quam legitimè parochiam occupauerit, hunc abijci statim oportet, quantumuis plebs, quam corrupit, eum retinere contendat. Ex cõcil. Sardic. & 18. Lao.13.

De terminarijs, quatenùs admittendi. Cap. 16.

Ex ordine mendicantium, qui oppidatim soli commorantur, quos Terminarios appellatious, vitam interdùm agere monachismo plurimùm dissimilem cognouimos, proindeq; multis esse inuisus: hos potiùs, quum officio praedicationis statis illis diebus perfuncti essent, eleemosynasq; collegissent, statim ad monasteria sua regredi, ibidemq; ne quieti operam dare, atq; obseruare ieiunia & orationes iuxta ordinis sui institutum malumus, quam vitam communem, ne dicamus licentiosam, inter ciuium turmas ducere. Vbi tamen monasteria ab oppidis aut vicis tam longè dissita fuerint, vt vnius diei itinere repeti non possint, nolumus Terminarios istos hac lege teneri, modò tamen viri graues & annosi, vitae quoque ex omni parte integrae, ac sanae doctrinae cõperti fuerint, ac id etiam visitatione potiùs quàm constitutionibus cauebitur. Ex Chal. Concil.

Priuilegijs fratrum nihil derogatur. Cap. 17.

Nolumus autẽ per praedicta, priuilegijs, ordinibus fratrum mendicantium ritè & legitimè concessis, praeiudicare.

Monachorũ ecclesiae, p seculares (vt vocant) presbyteros gubernandae. Cap. 18.

Eadem ratione decens est, vt monachi, qui parochiales ecclesias cura animarũ apud ipsum monasterium, non personã, relicta, incorporatas (vt vocant) monasterijs suis habẽt, non per religiosos, quos in monasterijs perpetuã vitã agere cõuenit, sed per vicarios presbyteros seculares, modò haberi possint, ad eundem modum quem suprà diximus, examinandos admittendosq;, gubernari procurẽt. Quibus etiã de ecclesiae prouentibus tantum assignare obligati erunt, vnde & iura episcopalia persoluere, & congruam sustentationem habere possint: quod vt fiat, nobis curae erit. Non tamen tam duri hîc erimus, quo minùs interdùm viros monasticos, quos singulari vitae exemplo & doctrinae salutaris disseminatione insignes cõperiemus, apud ecclesias parochiales relicturi & confirmaturi simus. Can. de mon. de presb. c.1. de capell. mo

PARS QVINTA.
DE VITA AC MORIBVS parochorum. Cap. 1.

Qvanquàm de vita ac moribus clericorũ suprà diximus, videtur tamẽ hîc locus postulare, vt speciatim aliquid de conuersatione ac moribus parochorũ dicamus, q̃ horum vita & officium diuo Paulo praecipuè curae fuerint, adeò vt his rectè sa habentibus, de reliquis non admodùm magnã solicitudinem habuisse videatur. Nec immeritò: res eñ ipsa declarat, ac prisca secula meminerunt, q̃ tranquilla, q̃ florens, q̃ fructificans, q̃ deniq; felix ecclesia fuerit, dum talibus esset parochis insignis, qui euangelicis apostolicisq; institutis, sanctorumq; patrũ regulis adducti, non tantùm vocabulo, sed & facto praestabant quod dicebantur. Contrà verò, in quantos aestus, tempestates, procellas ac pericula, ob eosdem sensim io diuersum mutatos ac varicantes, ecclesiae nauicula miserè coniecta sit, nos sentimus. Ex quibus rursus emergere quum certo certiùs non possumus, nisi nos (quibus gregem suũ Christus pascendum commisit) vias Dñi rectas, à quibus varicãdo excidimus, in ambulare pergamus: quid tandèm aliud consilij capiendum nobis, quàm vt singuli, quales esse debemus, tales & simus? atque hoc insigne Christi verbum, quod hinc discedens, Petro ouiculas suas committens, post tertiam demùm dilectionis stipulationem, promissionemque, vti vltimum elogium ac memoriale, fidelissimè diligentissimeq; inculcauit, & mente & opere teneamus, quod est, Pasce agnos meos. Id fecerimus, si gregem Christi post Christum vnicè diligamus, atq; eundem tam verbi doctrina, quàm operis exemplo pascamus, diuinorumq; sacramẽtorum dispensationem tueamur, defendamusque. Ioan. vlt.

Vita vt doctrinae in parocho conueniat, necessarium. Cap. 2.

Vbiquè fermè, cùm de parochis sermo incidit, scriptura vitam doctrinae copulat: nimirùm quòd qui vitam agit doctrinae cõtrariam, plùs exemplo destruit, quàm aedificet verbo. Oportet enim & fieri sermonem, non tantùm dici: alioqui competet in parochum, quod Seneca Platoni obiectũ fuisse refert: Aliter loqueris, aliter viuis. Et quod Christus Pharisaeis imputat: Dicunt enim, & non faciunt: Alligant onera importabilia in homeros vestros, digito autem suo nolunt ea mouere. Apponatur ergo manus ori necesse est, ne fit vox quidem vox Iacob, manus autem Esau. Porrò vox operum fortiùs sonat, q̃ verborũ. Iotuẽdus nobis pastorũ princeps est, cuius tota vita sua doctrina est, qui cępit primùm facere, pòst docere. Siquidẽ potẽs opere & sermone, qui discipulos Ioannis, de aduentu Messiae rogãtes, ad opera remisit, dicens: Ite, dicite Ioanni q̃ vidistis & audistis. Qui deniq; non solùm vocat oues suas nominatim, sed & vadit ante eas. Et eum tantùm qui sic docuerit & fecerit, magnũ in regno cęlorũ fore pollicetur. Matt. 23. Genes.27. 1. Pet.2. Acto. 1. Luc. 24. Matt. 11. Ioan. 10. Matt. 5.

Pastorem, gregis exemplum esse oportere. Cap. 3.

Qvare beatissimus Paulus Ecclesiae ministrum instituturus: Exemplũ, inquit, esto fidelium, in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Iridẽ ad Tit. 2. In omnibus teipsum prębe exẽplũ bonorum operum 1. Tim.4. Tit. 2

operum in doctrina, in integritate, io grauitate, verbum sanum, irrepræhensibile, vt is q ex aduerso est, vereatur, nihil habens malum
Matt. 5. dicere de nobis. Sal enim terræ & lux mundi, prædicator Euangelij dicitur, & lucerna super candelabrum posita, vt luceat omnibus qui io domo sunt: sic, vt videât homines opera illius bona, & glorificeot Patrem qui in cœlis est. Quòd si sal iofatuatum fuerit, in quo salietur? ad nihilum enim valet vltrà, nisi vt proijciatur foràs, & conculcetur ab hominibus. Apostolus itaq; hoc præceptum cō-
1. Tim. 1. mendat Timotheo, vt militet bonā militiā, habens non tantùm fidem, sed & bonam cōscientiam: quam quidam repelleotes, circa fidē naufragauerunt: ex quibus tum erant Hymeneus & Alexander, quos tradidit Satanæ, vt discant ooo blasphemare. Interea verò ex eodē numero omnes hæretici fuere.

Vitanda parocho io primis auaritia. Ca. 4.

IAm quæ clericis vitanda erunt, suprà diximus. Ea ipsa potissimùm Paulus quàm longissimè à parochis esse vult, & quæ illis opposita sunt, in ipsis quàm maximè elucere. Primùm scilicet, vt abstineant ab omni
1. Tim 5. auaritia. Hospitales enim erunt, non turpis
Titi 1. lucri cupidi, noo opes, sed animas venantes,
Matt. 4. non auri, sed hominum piscatores: alioquì ex pastoribus fient mercenarij, & vertentur
Ezec. 34. in lupos, audiétq; Dñm per Ezechielem exprobrantem: Lac comedebatis, & lanis operiebamini: quod crassum erat, occidebatis, gregem autem meum non pascebatis: quod infirmum fuit, noo consolidâstis, & quod ægrotum erat, non sanâstis, quod confractū est, non alligâstis, & quod abiectum est, non reduxistis, & qood perierat, noo quæsiuistis, sed cum austeritate imperabatis eis, & cum
1. Tim. 6. potētia, & cætera quæ sequuntur. Qui eoim volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditiooem. Radix quippe omnium malorum, est cupiditas: quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. Tu verò ô homo Dei, hæc fuge: sectare verò iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, & mansuetudinem.

Parochi familiam, irrepræhensibilem esse debere. Cap. 5.

INterim erit domui suæ benè præpositus, vt non tantùm ipse, sed & sua familia irrepræhensibilem vitam agat. Qui enim domui suæ præesse nescit, quomodò Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? Oportet autem illum & testimooium habere ab his qui foris sunt, vt non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli. 1. Tim. 3.

Parocho luxus omninò cauendus. Cap. 6.

DEiodè procul absint parochi ab omni luxu. Sobrium enim vult parochū esse Paulus, nec multo vino deditum, ac vino potiùs ad necessitatem, quàm ad voluptatem vteotē, quemadmodùm ipse Timotheo præ- 1. Tim. 3.
cipit, ne aquam adhuc bibat, sed modico vino vtatur, propter stomachum suum & frequentes infirmitates. Nesciat ergo parochi domus comessationes crapulosas, execretur cōpotatiooes illas, ad æquales haustus obligatorias. Sit procul à symbolorum (vt vocāt) dationibus. Turpissimum putet, nisi causa necessitatis, intrare tabernam, quasi domum non habeat ad edendum & bibendum. Breuiter, vitet omnia quæ pastoralem authoritatem aut dedecorant, aut imminuunt.

Pudicitia seruanda Parocho. Cap. 7.

DEtestetur quoq; omnem libidinē. Nā oportet parochum esse pudicū, 1. Ti. 3. & se præbere exemplum io castitate, 1. Ti. 4. ne in eum verè dicatur: Qui alium doces, teipsum non doces: Qui prædicas non furandum, furaris: Qui dicis oon mœchandum, Rom. 2.
mœcharis: Qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis Deum inhoooras: per quod blasphematur oomen Dei inter gentes. Quo enim vultu fornicarios cœlo excludet cum 1. Cor. 6.
Paulo, qui huic volutabro cœni ipse immer- Ephe. 5.
sus est? Ao existimas (inquit ipse Paulus) ô Galat. 5.
homo omnis qui iudicas eos qui talia agūt, Rom. 2.
& facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? In quo enim iudicas alterum, teipsum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas. Scimus quippe, quia iudicium Dei est secundùm veritatem io eos qui talia agunt.

Quæ fugienda parocho, & quæ sectanda. Cap. 8.

DEniq; Paulus ad Timotheum: Iuuenilia, inquit, desideria fuge, sectare verò 2. Tim. 2.
Iustitiā, Fidem, Spem & Charitatem, & Pacem cum his qui iouocant Dñm de corde puro. Labora sicut bonus miles Christi. Nemo enim militans Deo, implicat se negocijs secularibus, & quæ sequuntur. In somma, solicitè cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibliem, rectè tractantem verbum veritatis. 2. Tim. 2.

PARS VI.

DE DISSEMINATIONE Verbi. Cap. I.

HOc ministerium sanctissimus Aposto- 1. Cor. 1.
lus cæteris omoibus præfert. Vodè & Coriothiis scribens, ait: Non misit me Christus baptizare, sed Euangelizare: cui & cæteri Apostoli adstipulantur, quum inquiunt:
Non est æquum nos relinquere verbum, & Acto. 6.
ministrare mensis. Quinimmò & Christus
aliis anteponit: Euntes, inquiens, in mundū Marc. 16.
vniuersum, p̄dicate Euāgeliū omni creaturę,
ac docete omnes gētes, baptizātes eos in no- Matt. vlt.
mine Patris, & Filij, & Spiritussancti, docētes eos seruare omnia quæcunq; mādaui vobis.
Quamobrem Paulus Timotheum suū exci- 1. Tim. 4.
tans, ait. Attende lectioni, attende exhorta-

tioni & doctrinæ, noli negligere gratiā quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiā cum impoſitione manuum presbyterij. Hęc meditare, in his eſto, vt profectus tuus manifeſtus ſit omnibus. Attēde tibi & doctrinæ, inſta in illis. hoc enim faciens, & teipſum ſaluū facies, & eos qui te audiunt. Et iterùm: Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac euāgeliſtę, prædica verbū inſta opportunè, importunè, miniſterium tuum imple.

2. Tim. 4.

Quid parocho meditandum. Cap. 2.

MEditabitur parochus quid ipſi Dominus per Ezech. cap. 3. 33. ac 34. pręceperit, parabolaq́; ſpeculatoris menti infigenda eſt: Speculatorem, inquit, dedi te domui Iſrael. Quòd ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & nō inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit, veneritq́; gladius, & tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram. Parochi ſiquidem ſunt, quibus potiſſimùm dictū eſt:

Iaco. 5. Fratres, ſi quis ex vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eum, ſcire debet, quoniā qui conuerti fecerit peccatorem ab errore

Thre. 4. viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte. Dura eſt nimìs illa Prophetæ lamentatio: Paruuli

Ambroſius. petiērunt panem, & nemo dabat eis. Paſce ergo fame morientem: ſi non paueris, occidiſti. At homo ex duabus partibus conſtat, ex carne ſcilicet & ſpiritu. Duplici ergo ci-

Matt. 4. bo opus eſt. Nam vt ſcriptura ait: Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Cibus exterior carnem tantùm mortalem reficit, & intrās per os, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur. Panis autem ſpiritus, tam per verbum prædicationis, quàm ſacramentaliter in veritate

Ioan. 6. corporis & ſanguinis Dominici, in viua fide comeſtus, viuificat, reficit, ac vegetat animā, qui non perit, ſed permanet in vitam æternam: & hunc qui ederit, non morietur in æternum. Id quod omnes pij ſciunt ac ſen-

Heb. 4. tiunt. Viuus enim ſermo Dei eſt, & efficax, & penetrantior quouis gladio ancipiti, ac pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus, compagumque & medullarum.

Fidelitas in primis in parocho requiritur. Cap. 3.

1. Cor. 4. HIc iā inter huius cęleſtis panis diſpenſatores quęritur, vt fidelis quis inueniatur. Fidelis, inquā, ſeruus & prudēs, quem cōſtituit Dn̄s ſuper familiā ſuam, vt det illis

Matt. 24. cibū in tēpore. Beatus ille ſeruus, quem, cū venerit Dn̄s eius, inuenerit ſic faciētem. Sin ſecùs, veniet Dn̄s ſerui illius in die quo non ſperat, & hora quā ignorat, & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis, vbi erit fletus & ſtridor dentium.

Quis ſit fidelis verbi diſpenſator. Cap. 4.

IS autem fidelis eſt diſpenſator, atteſtante diuiniſſimo Ioanne, cuius ſcopus vnicus ille Chriſtus eſt, & cuius ſpiritus confitetur Chriſtū in carne veniſſe: id eſt, vt D. Paulus 1. Ioan. 4. Tit. 2.

interpretatur, qui docet apparuiſſe gratiam Dei & Saluatoris noſtri, omnibus hominibus ad erudiendum nos, vt abnegātes omnē impietatem & ſecularia deſideria, ſobriè, iuſtè, & piè viuamus in hoc ſeculo, expectantes beatam ſpem, & aduētum glorię magni Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Qui, inquā, docet eundem Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum hominem factum, vt daret ſemetipſum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum. Quibus verbis ſanctus Paulus duas in Chriſto naturas, verbi ſcilicet & carnis, indiſſolubili vinculo cohęrentes, & vtriuſque naturæ rationem complectitur. Verbi, quatenùs erudit nos, docens quæ ſint voluntas patris, quam facientibus denunciat præmium, præuaricatoribus verò pœnam ęternam. Car- Ioan. 1.

nis verò, quatenùs datus & immolatus eſt 1. Pet. 2.

pro nobis in ara crucis Agnus immaculatus, & victima tollens peccata mundi, nobis relinquens exemplum, vt ſequamur veſtigia 1. Pet. 4.

eius, & eadem cogitatione armemur: quia qui paſſus eſt in carne, deſijt à peccatis, vt iā non deſiderijs hominum, ſed voluntate Dei, quod reliquum eſt in carne temporis, viuamus. Omnis autem ſpiritus qui ſoluit 1. Ioan. 4.

Ieſum, ex Deo non eſt: & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis, quoniam venit, & iam in mundo eſt.

Omnis ſcriptura ad geminam charitatem exigenda. Cap. 5.

IS item fidus eſt miniſter verbi, qui omnē ſcripturam ad Chriſtianam exigit charitatem. Charitas enim Chriſtianiſmum conſummat, quemadmodùm apud diuum Paulum legimus: Finis præcepti, eſt charitas de 1. Tim. 1.

corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta. Et eſt potiſſimum illud indicium, quo Chriſtianos eſſe cōprobamur. In hoc (ait Chri Ioā. 13. 15.

ſtus) cognoſcēt omnes ꝙ diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis inuicèm. Vndè B. Auguſtinus in libris de doctrina Chriſtiana, breuiſſimam methodum ad peruestigandas, intelligēdasque ſcripturas commonſtrare volens: Quiſquis, inquit, ſcripturas diuinas vel quālibet earum partē intellexiſſe ſibi videtur, ita vt in illo intellectu non ædificet geminā charitatē Dei & proximi, is nondū intellexit, ꝙ legis ac ſcripturarū ſumma, finis ac plenitudo, ſit dilectio, quæ duobus mandatis comprehēditur: nempe, Diliges Dn̄m Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, ex tota virtute tua, & diliges proximū tuum ſicut teipſum. Et quēadmodùm vultis vt faciant vobis homines, ita & vos facite illis. In his duobus mandatis vniuerſa lex pendet & Prophetæ. Quicūq; ergo ad hāc amuſſim doctrinā ſuā attēperat, is nunq̄ poteſt pernicioſè errare.

August. de doctrina Chriſt. li. 1. c. 36. — Rom. 13. — Matt. 22. — Matt. 7.

Summa

Summa Euangelicæ prædicatiunis.
Cap. 6.

Ezech.18. EZechiel verò Propheta summã suę prędicationis Dñm enarrãtem facit, hisce penè verbis: Viuo ego, dicit Dñs: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur impius, & viuat. Iustitia iusti non liberabit eum, in quacunq; die peccauerit: & impietas impij nun nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua. Quare qui egerit pęnitentiam à peccato suo, feceritq; iudicium & iustitiã, & in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quicqnã iniustũ, vita viuet & nũ morietur. quod Christus breuiùs complexus: Matt. 4. Pœnitentiam, inquit, agite: appropinquabit enim regnum cęlorum. Sed de his aliàs locupletiùs. Suffecerit hîc vtcunque indicâsse scopum.

Parocho cautissima sulicitudine in prædicatione verbi vtendum. Cap. 7.

QVo autem solicitùs parochus prouinciam, cui admotus est, guberuare satagat, haud existimabit se alicui leui muneri, sed omnium grauissimo ac difficilimo præfectnm, tãtæ nimirùm difficultatis, vt verbi prædicatorẽ vndequaq; absolutũ, vix vnũ è millibus reperias. Nõ idẽ est uuiũ palatum, magna in pascẽdis varietas: quod vnam ouiculã nutrit, alterã macerat aut mactat. Culpauerit aliquis auaros, prodigus hinc argumentis prodigalitatis suæ colliget. Culpauerit prodigos, auarus indè tenacitatis suæ excusationẽ arripiet. Ea est hominũ malitia, vt nedùm alia, sed & sanctissimũ Dei verbum, pro suis quisq; affectibus, ac ad sua desideria confouenda potiùs quam eradicãda, trahat. Videmus, pruh dolor, quemadmodùm hac tempestate pleriq; sacras literas in parabo- Psal. 140. lam ac prouerbiũ vertant, atque ad excusandas excusatiunes in peccatis, summa vi atque impudentia torqueant, adulterãtes verbum Dei. Quare parochus cautissima solicitudine agere debet, per gladium Dei secantem à dextris & sinistris, vt medium iter pateat ad incedẽdũ per viam regiã mandaturum Dei.

Quemadmodùm sermo temperandus.
Cap. 8.

ATtemperãdus sermo, quoad eius fieri potest, pro auditorũ captu. Alij siquidem acri ingeniu ac iudicio sunt, alij hebetes animo, ac rudi Minerua prędití: quidã attẽti, quidam verò desides: hi rectè ac syncerè instituti, illi seducti ac decepti. Discretiune ergo maxima opus est. Breuiter, nemo erit, cunciunatur absulutus, cui præter vitam exẽplarem nun adsint omnia quæ sequuntur, nempe, cognitio scripturarũ vtriusq; Testamenti, ingeniũ velox, solers atque versatile, eloquentia vehemens, suadibilis & suauis: neq; interim minus tẽperata, q̃ copiosa, prudentia rerum ac personarũ docendarũ, experientia multiplex, immobilis constantia. Denįq; spiritus, qui si deerit, reliquis donis parùm profecerit. Nõ enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquit' in vobis. Matt. 10. Quomodò enim ad æternarũ rerũ desideria alius accendet, qui ipse totus languet ac friget, nõdùm spiritu concepto, qui ex Deo est, quem & ipse Deus dat bonũ petentibus se? En quam arduum est cõcionãdi munus. Nec tamen propterea diffidentia (quę plerunque multos auertit) deserẽdum. Ad euangelicandum missi sunt parochi. Væ 1. Cor. 11. ergo illis, si non euangelizauerint. Si quis antẽ eorum sapiẽtia indiget, scrutetur scripturas, & postulet à Deo, qui dat omnibus Iaco. 1. affluenter. & non improperat, & dabitur ei.

Quid cauendum inter concionandum.
Cap. 9.

CAuebit autẽ modis omnibus, ne lubricus in docendo sit, huc illucq; effluens. Ex epist. Iud. 2. Tim. 1. Et in primis, ne ventu doctrinarũ ab ecclesia catholica non receptarum, veluti nubes sine aqua circunferatur, sed formã habebit sanorum verborum, ab ecclesiæ (quæ columna veritatis est) instituto nihil discrepantiũ. Tu (inquit Paulus ad Titum) loquere quæ Titi 2. decent sanam doctrinam, verbum sanum & irrepræhensibile.

Nihil aut fabulusum, aut suspectum adferendum. Cap. 10.

INeptas autem & aniles fabulas deuitabit, 1. Tim. 14. qualia nuper erant, quæ ex nullis prubatis 2. Tim. 2. Tit. 3. authoribus, sed potiùs suspectissimis obscurorum hominum commentis, adferebantur exempla: Olim verò genealogiæ interminatæ, quòd ad pietatem illa nihil fecerint. Exercebit autem seipsum ad pietatem, quòd cor- 1. Tim. 4. poralis exercitatio ad modicum vtilis sit. Pietas autem ad umnia vtilis, promissiunem habens vitæ quæ nunc est, & futurę.

Loquacitas vitanda. Cap. 11.

NEque minùs vitabit prophana & vaniloquia, hoc est, futilẽ & inanem loquacitatem, qua nunnulli ratiocinatiunibus humanis falsam scientiæ opinionem sibi venãtur. Sic enim suum compellat Timutheum 1. Tim. 6. Paulus: O Timothee, depositum serua, deuitans pruphanas vocum nouitates & oppositiones falsi numinis scientiæ, quam quidã promittentes, circa fidem exciderunt.

Quemadmodùm parochum aduersus hęreticos pugnare oporteat. Cap. 12.

PAratos uos esse vult Apostolus Petrus 1. Pet. 3. ad satisfactiunẽ umni poscenti nos rationẽ de ea, quæ in nobis est, spe & fide, sed cũ modestia & timure. Neq; ergo doceat, neque intẽdat his paruchus, q̃ q̃stiones magis prę̃stãt, quàm ędificationẽ q̃ est ex charitate, 1. Tim. 1. Et iterùm. 2. Tim. 2. & 3. Paulus ait: Stultas & siue disciplina q̃stiones & pugnas legis respue, sciẽs q a generãt lites. Seruũ autẽ Dñi nũ oportet litigare. Pruindeq; vbi cũ hęreticis res est, corripiet q dẽ eos cũ modestia qui resistũt veritati, ne q ñ Deus det illis

pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo tenentur captiui ad ipſius voluntatem. Titi 3. Quòd ſi non profecerit, hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionẽ deuitet, ſciẽs quia ſubuerſus eſt qui eiuſcemodi eſt, & delinquit, quum ſit proprio iudicio condemnatus. 2. Tim. 2. Nequaquam autem ad populum verbis contendat: ad nihil enim vtile eſt, niſi ad ſubuerſionem audientium, memor Apoſtolici ſermonis, quo reijciuntur omnes, qui ſciſſuram quærunt. 1. Cor. 11. Si quis enim vult contẽtioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.

A ſcommatis & conuicijs abſtinendum. Cap. 13.

INter concionandum ergo à ſcommatis, maledictis, ac conuicijs omninò abſtinẽdũ eſt. Prædicetur purè ac ſyncerè Dei verbum, iuxta eccleſiaſticã traditionem, & patrum ab Eccleſia Catholica approbatorum interpretationẽ. Quæ verò in contentionem vel diſceptationem reuocari poſſunt, penitùs ſileantur, quemadmodùm quoque pragmatica Auguſteñ. ſanctione cautum eſt. Prag. Auguſtana.

In contentioſis dogmatibus, quomodò docendus populus ſapere. Cap. 14.

IN controuerſis autem & contentioſis, obſcuriſq; dogmatibus, quæ ſacris voluminibus vel vniuerſali Eccleſiæ conſenſu expreſſim deciſa non ſunt, populus priuatim (maximè cùm exomologeſi ſe purgat, modò grauatam conſcientiam in hoc habeat) ita docendus eſt ſapere, atque hac cautione, profiteri de his ſe credere, ſicut credit Eccleſia. Hoc enim tutius, quàm aſſeuerare, de quo dubites, aut quod non intelligas.

Qualem oporteat eſſe parochum in repræhendendis criminibus. Cap. 15.

ERit quoque parochus in repræhendendis criminibus vehemẽs atq; acer. Conſtitutus eſt enim, vt annunciet populo ſcelera eorũ, ſic tamẽ, vt in ſuggeſto vitia tãtum repræhendat, nõ perſonas nominatim perſtringat. 2. Tim. 4. Argua, inquit Apoſtolus, increpa, obſecra in omni patientia & doctrina. Vbi perſona arguenda, denunciatione Euangelica vtendum. Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus, inquit Chriſtus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Quòd ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Quòd ſi te nõ audierit, adhibe tecum adhuc vnum aut duos, vt in ore duorũ vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quòd ſi eos non audierit, dic eccleſiæ. quòd ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Sic Paulus Corinthium reſipiſcere nolentem excõmunicauit. 1. Cor. 5. Et hic iterùm Chriſti doctrina & exemplum ſequendum, vt beneuolentia ſeueritatem vincat, vt paratus ſit parochus dimittere peccanti nõ modò ſeptiès, ſed & ſeptuagiès ſeptiès. Matt. 16. Ioan. 8. Et cum Chriſto paratior ſit ad abſoluendum adulteram, ad frugem melioris vitæ reuertentẽ, quàm ad cõdemnandum. Quemadmodùm Paulus quoque in gratiã recepit Corinthium illum pœnitentem. 2. Cor. 2.

Manifeſta repræhenſio vtriuſque poteſtatis vitanda. Cap. 16.

VItanda quoque manifeſta repræhenſio vtriuſque poteſtatis, tam eccleſiaſticæ quàm ciuilis. Neq; inuehẽdum in ordinem aliquem aut aliquod ab eccleſia receptum viuendi genus. Omnis enim poteſtas à Deo eſt, Rom. 13. & propterea eatenùs honoranda, non inceſſenda. Sequenda precurſoris Dominici doctrina & exemplum, Luc. 3. qui ne milites quidẽ à ſe repulit, aut vlla contumelia affecit, ſed magis viam rectè viuendi oſtendit. Per eiuſcemodi enim incautam repræhenſionem, plebs ad ſeditionem magis ac rebellionem incitatur. Hanc murmur, odium, impatientia, contumacia, proteruia, & detractionis libido comitantur: quin potiùs docendus populus eſt obedire magiſtratibus, parẽre præpoſitis ſuis, etiã dyſcolis: 1. Pet. 2. ac interim admonendus eſt, vt ſi ſint magiſtratus interdùm vitioſi, id euenire, quòd Dominus regnare facit malos & hypocritas propter peccata populi. Omnem animã poteſtatibus ſublimioribus ſubditam eſſe: Iob 14. Prou. 28. Eſa. 3. Rom. 13. quodque omnis poteſtas à Deo ſit: quòd denique, qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtat. niſi tamen poteſtas expreſſim præcipiat, quod eſt contra mandatum Dei. tum enim oportet plùs obedire Deo, quàm hominibus. Acto. 5.

Quomodò corripiendi magiſtratus. Cap. 17.

IN corripiendis verò magiſtratibus, correctioni quoque fraternę locus eſt, quemadmodùm Ioannes repræhendit Herodem. Sic enim legimus: Dicebat enim Ioannes Herodi, non populo: Non licet tibi habere vxorẽ fratris tui. Marc. 6. Qua ſi nihil promoueas, poſtulãda & expectanda prouiſio prælatorũ ac maiorum magiſtratuum eſt: qui ſi diſſimulent, etiam conſultum magis, vt vltio remittatur ad Deum, quàm vt tantum ſcandalum indè deterius ſubſequatur.

Admonendus populus, vt oret pro magiſtratibus. Cap. 18.

ESt autem populus frequenter in cõcionibus, poſt conciones verò ſemper diligentiſſimè cõmonẽdus, vt Deum Opt. Max. pro poteſtatibus deprecetur. Volo (inquit gẽtium magiſter Paulus) 1. Tim. 2. vt fiant omnium primùm obſecrationes, orõnes, poſtulationes, gratiarũ actiones pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt quietam & tranquillã vitam agamus in omni pietate & caſtitate. Hoc enim bonum eſt & acceptum corã ſaluatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

Notantur qui ſecùs docent. Cap. 19.

SI quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Dñi noſtri Ieſu Chriſti, & ei 1. Tim. 6.

quæ

quæ secundum pietatem est, doctrinæ, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas verborum, ex quibos oriuntur inuidiæ, contentiones, blasphemiç, suspiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate priuati sunt, existimantium quæstum esse pietatem.

Summa Doctrinæ Christianæ in Enchiridion contrahenda. Cap. 20.

Ex conci. Aphr. Prag. Augustana

PORrò cùm secundùm Euangelicam atq; Apostolicam doctrinã, quibus decreta patrum ac Conciliorum, deniq; pragmatica sanctio Augustana meritò accedunt, in Ecclesia Dei sola canonica scriptura ac diuina eloquia, secundùm Ecclesiasticam interpretationem sanctorum patrum ac doctorum, & recitari & prædicari debeant: non abs re videbitur, parochis summam Bibliorũ paucissimis prçscribere, ne alicubi, dum scripturæ metas nesciunt, impingant.

Enchiridion quæ docebit. Cap. 21.

ET cùm præcipuè ipsis incumbat, vt plebem erudiant in præceptis Decalogi, articulis fidei, qui symbolo Apostolico recensentur, ac Ecclesiæ sacramẽtis simul cum explicatione orationis Dominicæ: (Hic est.n. inchoationis Christi sermo, quo iacimr fundamentum ab operibus mortuis & fidei in Deum) idcircò vt imperitioribus cõsulatur, quoddam Enchiridion dabimus, in quo breuissimè hæc omnia secundùm sanam & Ecclesiasticam doctrinam exponentur: simul & loci quidam communes, ad omnes omnium hominom ætates ac ordines commonitorii inserentur. Veneratio quoq; sanctorum ac reliquiarum. Deniquè quatenùs imaginibus ac picturis vtendum, docebitur. Nec interim quid sibi Ecclesiasticæ cæremoniæ, præsertim illæ piæ ac antiquissimæ velint, & quò conducant, in eodem libello declarare omittemus, idq; succinctissimè.

Ordo concionandi quem simpliciores sequentur. Cap. 22.

August. li. de doctr. Christ. li. 4. cap. 30.

SImpliciores ac minùs eruditi concionatores, festis quibusq; diebus concione in nomine sanctissimæ Trinitatis cũ imprecatione gratiæ Dei (nempe vt Dominus suũ spiritum verbo addere dignetur) cœpta, initio ambas lectiones, quç Epistola ac Euangelium Missæ eius diei appellantur, ad verbum denarrabunt. Deindè post imploratam Diuini numinis clementiam, regrediantur ad vtriusq; lectionis breuem dilucidationẽ, locos aliquot communes ex vtraq; deligentes, quibus populus ad vitæ pietatem, charitatemque Dei ac proximi inflammetur. Denunciabunt quoq;, quid Ecclesia Dei eo die potissimùm Deum oret ac precetur, quod in precationibus seu collectis, quæ post canticum Kyrie eleison, aut Gloria in excelsis, dicuntur, continetur; ac hortabuntur populum, vt idem pariter intereà dum sacra aguntur, Deum oret, si non verbotenùs, mente tamen.

Sanctorum historiæ quatenùs attingendæ. Cap. 23.

SAnctorum historiis ne nimìs diu immorẽtur: quin potior pars (vtì iam diximùs) Euangelio detur & Epistolæ explicandis. Quòd si fabulosa videbitur historia, ne attingat quidem: si verisimilis, leuiter, eaque decerpat, quæ imitanda videantur. Miracula quoquè ne impudentiùs iactentur, nisi quæ scripturis prodita, aut à non leuibus scriptoribus summa cum historiæ fide tradita fuerint.

Allegoriæ quomodò explicandæ. Cap. 24.

SI quas allegorias, aut sensus scripturæ reconditiores, spiritualia spiritualibus conferentes, adferre velint: has ex receptis Ecclesiæ doctoribus, velutì Ambrosio, Hieronymo, Augustino, Chrysostomo, ac similibus comprobatis authoribus desument.

Quomodò finienda concio. Cap. 25.

VBi ad calcem concionis deuentum erit, breui epilogo, quo argumentum ac capita totius cõcionis renarret, vtatur. Id enim ad captum ac fulciendam memoriam auditorum plurimùm fecerit.

Quid recitandum, finita concione. Cap. 26.

DEbet quoq;, finita concione, decalogus ac symbolum fidei & succinctè & expertè recitari. Illa quoq; exomologesis ac publica peccatorum cõfessio, cum imploratione misericordiæ Dei, purè ac distinctè pronunciari, ac moneri populus, vt eisdem verbis sacerdotem pronũciantem subsequatur: ac deindè recenseri consolatoria imprecatio remissionis peccatorum, vt populus deiecto, contrito, humiliato animo ac toto corde, cũ presbytero accingatur ad mysteriũ redemptionis suæ (quod in altari tractatur) contẽplandum, fructumque Dominicæ passionis, quæ in altaris mysterio commemoratur repræsentaturque, participandum. Psal. 50.

Quomodò, finita concione, populus excitandus ad orandum pro defunctis. Cap. 27.

CVm multùm plerunq; temporis, paruo cum fructu teratur in recensendis singulatìm defunctorum nominibus, vbi viritìm pro quolibet exigitur vna oratio Dominica, idque interdùm non citra suspicionem vel quæstus vel ambitionis fiat: nobis potiùs videbitur, vt populus ad communem pro defunctis orationem piè ac deuotè dicendam accendatur, & hæ genealogiæ intermittantur. Super qua re tamen, quod ad morem ciuitatis nostræ Colonieñ. attinet, & cum parochis, & cum Senatu latiùs agere non omittemus.

PARS

PARS SEPTIMA.

DE ADMINISTRATIONE SACRAMENTORVM.

Caput 1.

ECclesiæ Catholicæ visus, septem mysteria (quæ sacramenta appellantur) obseruat, veluti septem quædam parata remedia, per quæ Deo visum est peccatis nostris mederi, ac nobis gratiæ suæ salutaris medicinā (diuersa tamen ratione) infundere, quę sunt, baptismus, confirmatio, eucharistia, pęnitentia, extrema vnctio, ordo & matrimonium. Quæ cur à Christo & Ecclesia instituta sint, & à veteribus sacraméta peculiariter appellata: deinde, quę illorum sit per gratiam Dei efficacia & virtus, nunc non est dicendi locus. Tantùm admonebimus in præsentia parochum, quæ illum circa dispensationem singulorum obseruare conueniat.

Instruendus populus, quid agatur in cuiuslibet sacramenti exhibitione. Cap. 2.

Aug. li. de doctr. Christ. QVia igitur in sacramentis aliud videtur, atq; aliud agitur: instruēdus est populus in cuiuslibet exhibitione, quid in huiusmodi religioso arcano (id enim sacramétum sonat) agatur. Cùm enim in sacramentis istis per signa quædam sensibilia infundatur insensibilis gratia, cōgruens externis signis, excitanda est fideliū fides & deuotio in Deū, vt credentes, ac diuinum mysterium intelligentes, ad Dei ac saluatoris nostri Iesu Christi participandam gratiā accedant. Quod fiet, cùm parochus sub administrationem cuiuslibet sacramenti, sacra concione populum breuiter admonuerit quid in ea re agatur.

Quid agatur in baptismo. Cap. 3.

ET vt de sacro baptismo exordiū capiamus, docendus est populus, q illic aboleatur vetus homo, remisso omni peccato: (Gala. 5.) atque nouus exoriatur, ab omni labe purgatus per fidem in Christum: q illic qui baptizatur, lauetur lauacro regenerationis & renouationis Spiritussancti in sanguine Christi (Tit. 3.) pro nobis effuso: q illic veterem Adam exuimus, ac vicissim Christum induimus, consepulti (Rom. 6.) cum illo per baptismum in mortem, vt quomodò Christus surrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus: quemadmodùm hæc Enchiridion latiùs edocebit.

Cuius sint admonendi susceptores infantis. Cap. 4.

SVsceptores infantis (patrini qui dicūtur) meritò admonentur, q ipsi sint, qui Ecclesiæ nomine, & in Ecclesiæ fide Christo paruulos offerant per baptismum, ac se propemodùm pro paruulis fideiussores cōstituát, nomine paruuli respondentes: quem etiam postq̄ adoleuerit, symbolū simul & orationē Dominicam edocere, atq; vitam Christo ac professione in baptismo facta dignam perpetuò agere, saltem vbi id necessitas poscere videbitur, cohortari nō omittent. proindeq; malumus illos deligi prouectæ ætatis, quàm impuberis, ne videatur infans infantem offerre, ac sponsorem se Deo pro alio constituere, qui qđ promittit, nō intelligat: ideoq; multò minùs, qđ nō intelligit, docere queat. (c. vos ante oīa, de cōsec. dist. 4.)

Populus docendus, quid velint externa signa. Cap. 5.

PRætereà docebunt populum quid sit, q catechizetur baptizandus: quid reliqua solēnia, quæ Ecclesia adhiberi voluit, signēt. videlicet, Cur insuffletur in faciem baptizādi, cur signum crucis & in pectore & in fronte fiat, cur sal in os detur, cur aures & nares sputo attingantur, liniantúrq;, cur inunctio in pectore & scapulis fiat, & cur post baptismi tinctionem in vertice. Denique, quid significet amictus albus, quo infans seu alius baptizatus superinduitur: quæ omnia sunt mysteriorum plena, quemadmodùm Enchiridion declarabit.

Quomodò accedendum ad baptismum. Cap. 6.

CVm beatissimus Apostolus in Ecclesia omnia honestè atq; secundùm ordinē fieri iubeat, debebit baptismus summa mentis in Deum & in sacratissima quæ aguntur mysteria, intentione & dari & accipi. (1. Cor. 14.) Quare quicquid hinc susceptores seu alios adstātes auocat, procul tollendū est. Accedatur itaq; deposito omni fastu, humili spiritu, ac recta in Deum fiducia, quemadmodùm accesserunt qui Iesu paruulos obtulerunt, vt manus eis imponeret. Nam hîc renunciatur satanæ, (Matt. 18.) omnibus operibus atque omnibus pompis eius. Conueniaturq; atque inter patrinos de nomine infantis, vt potiùs in baptismo ipso cogitetur de lucrāda anima Christo, quàm de retinendo nomine.

Baptismus in facie Ecclesiæ peragendus. Cap. 7.

MAgna certè ratione Ecclesiasticis patribus visum est, vt baptismus in conspectu Ecclesiæ in loco sacro recipiatur, nisi tamen imminens necessitas fieri aliud suaserit. Quamobrem displicet nobis quòd quidā fastuosi templum Domini despicientes, ambiunt magìs suos infantes in domibus priuatim baptizari. Quod deinceps, nisi necessitas idipsum exegerit, & causæ cognitio præcesserit, indulgere nolumus.

In Confirmationis exhibitione quid docendum. Cap. 8.

ITidèm dum sacramentum confirmationis confertur, docebunt Vicarij nostri in pontificalibus, quid agatur, nēpe quòd illic ambiatur gratia Spiritussancti, qua confirmatur tyro aduersus satanæ tentationes, roboraturq;, vt quod corde credit ad iustitiā, ore quoque palàm confiteatur ad salutem. Quamobrem eo cōmuniri solet ætas tenera, (Act. 8. 19. De conse. dist. 5. c. nouis. Rom. 10.)

quæ

quæ ad nequitiam procliuior est, quàm ad pieratem, vt ea procliuitas minuatur, docilitasq; ad pietatem augeatur. Omnes fideles (inquit Vrbanus Pôtifex Romanus) per manus impositionem Episcoporum, Spiritumsanctum post baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniátur: qa cùm Spiritusſanctus infundrtur, cor fidele ad prudētiam & constantiam roboratur. De Spiritusancto accepimus, vt efficiamur spirituales, quia animalis homo noo percipit ea quæ suot spiritus Dei. De Spiritusancto accepimus, vt sapiamus inter bonum malumq; discernere, iusta diligere, iniusta respuere, vt malitiæ ac superbiæ repugnemus, vt luxuriç & diuersis illecebris ac fœdis indignisq; cupiditanbus resistamus. De Spiritusancto accepimus, vt amore vitæ & gloriæ ardore succensi, erigere à terrenis mentem ad superna & diuioa valeamus. Sed de hoc alibi latiùs.

Ex canon. Vrbani.

1. Cor. 2.

Quomodò ad sacramentum Confirmaoonis accedendum sit. Cap. 9.

Ex conci. Aurel. c. vt ieiu. de cōs. dist. 5.

AN expediat imitari consuetudinē, qua obseruatur, vt nedum adultis, sed & infantibus detur confirmatio, idq; pransis, hîc non definimus: quanquàm quod Aurelianeñ. Concilio sancitum est, nobis magis placuerit, videlicet vt ieiuni ad confirmationem veniant perfectæ ætatis, vt moneantur confessionē sacramentalē facere priusquàm accesserint, quo mundi donum Spiritusſancti mereantur accipere. Cùm enim hoc sacramentum non sit necessitatis absolutę, cōuenientiùs & vtiliùs dabitur, si addatur admonitiuncula. At antequàm infans supra septimum ętatis annum progressus fuerit, parùm aut nihil horum quæ agũtur intelliget, ne dicamus, meminerit.

Cuius sint admonendi susceptores Confirmati. Cap. 10.

QVemadmodùm in baptismo susceptores sunt, ita hic qui confirmandum præsentant, ac corã Episcopo sistũt: idq; non admodùm diuersa ratione, nisi q quidam etiam dicunt, decēs esse, vt qui nondum aduersus carnis, mundi, ac satanæ tentationes roborati sint, per confirmatos iamdudùm atq; exercitatos sensus habētes, quibus fides confirmandi cognita atq; explorata sit, Episcopo præsententur. Quamobrem quoq; admonendi sunt isti officij sui, curaodumq;, vt tanti sacramenti perceptio dignè ac reuerenter peragatur, quemadmodùm in primitiua Ecclesia obseruatum legimus.

Gerson.

De moderandis donarijs, quæ susceptores infantibus doñant. Cap. 11.

QVibusdam in locis, ambitionis magis quàm pietatis caosa, dum vtrunq; tam baptismi quàm confirmationis sacramentum peragitur, hi qui patrini dicuntur, certant, vt alter alterum donariorũ prēcio (quo suscepti ac præsentati pueri donantur) viocant. Præterea itur statim, maximè post baptismum, ad comessationes, cùm tum maximè comessationibus esset abstinendum. Qua de re monendos est populus, vt quæ digna sunt his sacramentis, tantùm curent. Cætera aut moderentur, aut penitùs tollant. Nam non offenderimus D E V M grauiùs, quàm cùm illius saoctissima mysteria indignè tractamus.

Doceodus populus de signis externis. Cap. 12.

DOcebit prætereà parochus populum, quid signet chrisma, & cur ex oleo oliuæ ac balsamo conficiatur, quemadmodùm docebit Enchiridion.

De sacrosancta Eucharistia. Cap. 13.

EVcharistia, vnicum illum piarum mentium solatium ac delicium, hac deploratissima tempestate, execrãda insania ac abominabili prophanatione hæreticorom, de re tanta quodlibet comminiscentium, plerisq; quodammodò in nauseam vertitur: adeò, vt (quod dolentes referimos) molti nunc sint, qui non tantùm hunc panem vitæ, qui de cęlo descendit, accipere non desiderent, sed & auersentur, homines solo nomine Christiani, re ipsa verò Capernaitis ipsis deteriores, etiam quos post acceptam nōtitiam veritatis, voluntariè in filium Dei peccantes, ac corpori Domioico & sanguini contomeliam inferentes, terribilis quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio (quæ consumptura est aduersarios) manet.

Ioan. 6.

Hebr. 10.

Quid docendus populus io huius sacramenti ministratione. Cap. 14.

DOcendus est itaqoe populus Christianus certissima fide credere, q in hoc sacramento sit verum corpus & verus sanguis Christi Iesu. Neq; enim veritas mentitur, quæ apud Matthæum, Marcum & Lucam, hoc sacramentum instituens ac porrigens, simplicissimè dixit: Accipite & comedite, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Hic est sanguis meus ooui testamēti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Hoc facite in meã commemorationem. Sic docet Paulus Apostolus: Calix benedictionis cui benedicimus, nónne communicatio sanguinis Christi est? Et, Panis quē frangimos, nónoe participatio corporis Domini est? Vndè coosequitur, in Eucharistia totum esse Christum, quanquàm ibi sit sub ratione cibi & potus. Qui enim tradidit verum corpus & sanguinem, haud dubiè tradidit viuum. Quare si credimus in sepulcro Diuioam naturam nō fuisse separatam ab exanimi corpore, quanto magis credemus eam à viuo corpore non esse separatam in sacramento?

Matt. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.

1. Cor. 10.

Quibus

Quibus persuasum est, vtranqoe speciem laicum participare oportére, quomodò docendi. Cap. 15.

VBi sunt, quibus contra Ecclesiæ consuetudioem persuasum est, oportére laicos participare corpus & sanguinem Domini sub vtraque specie: ibi docebit parochus hos, qui grauatam habent conscientiam, corpus & sangoinem DOMINI altera tantùm specie perfectè cōsistere, adeò vt laicus, qui sub specie panis communicat, non tantùm corpus, sed & sanguinem Domini nō minùs recipiat, quàm qui capit sub

Ex conc. Constan.

vtraq; specie & panis & vini. Ecclesiá quoq; laicis vnam tantùm speciem dare, quòd pro reuerentia ipsius sacramēti & salute fideliū, Ecclesia (cui dispensatio sacramentorū Dei commissa est) sic viderit expedire. Nam quū nullatenùs ambigēdum sit, sub specie panis nō tātùm carnē, nec sub specie vini sanguinē tantū,

Matt. 18.

sed sub qualiber specie totū Christum cōtineri: cur se laicus iudicio Ecclesiæ, quā Dominus audiri voluit, non submittet à quæ non temerè, sed multis rationibus permota, decreuit salubriùs esse, vt non tantùm populus, sed & sacerdotes non sacrificantes, Christum sub vna tantùm specie, quam sub

Ambr. de sacra. c. reuera. de cōs. dist. 2.

duabus perciperēt. Quid enim panis viniq; species aliud sunt post consecrationē, quàm species sacramētales, & accidētia sine subiecto? vt nō habeat laicus cur queratur sibi alteram subtrahi speciem, vbi totum quod sub vtraque specie continetur, integrè accipiat. De qua re alibì latiùs dicetur.

De veneratione sacrosanctæ Eucharistiæ. Cap. 16.

Hono: 3. c. sanč. de celebr. miss. Ex Conc. Mogūt. c. presb. de cons. dist. 2. i. c. san.

ET quoniam in hoc sacramēto Christus continetur, cohortandus est populus, vt ad hæc mysteria contremiscens, quum in celebratione Missarum eleuatur hostia salutaris, se reuerenter inclinet, corporeque humi fuso, iuente adoret crucifixum, facturus idem, quum presbyter defert ad infirmum Eucharistiam, quam ob id paratam semper habere debet, vt quādo quis infirmatus fuerit, statim eum communicet, ne sine communione decedat. Quod faciens decenti habitu induens, hanc salutarem hostiam palàm ac honorificè ante pectus cum omni reuerentia & timore ferat & referat lumine semper præcedente, vt signo populus intelligat, illic eum esse præsentem, qui est cādor lucis ęternæ. Hęc deniquè sacrosancta hostia reponatur semper in loco singulari, mundo & signato, honorificeque collocata, deuotè ac fideliter conseruetur.

Quomodò tantum miraculum in hoc sacramento fiat, populus docendus. Cap. 17.

DOcendus item est populus, quòd tantum miraculum in hoc sacramēto virtute Christi fiat, non ex merito sacerdotis, quod & in cæteris sacramētis obtinet. Nam intra sanctam Ecclesiam catholicam in mysterio corporis Christi, nihil à bono maius, nihil à malo minus, perficitur sacerdote: qa non in merito consecrantis, sed in verbo efficitur creatoris, & in virtute spiritusancti. Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquā ad Christū pertineret. Nunc autem sicut ipse est qui baptizat, ita ipse est qui per spiritum sanctum hanc suam efficit carnem, & transit vinum in sanguinem. Sed hoc tātùm interest, quòd malus sacerdos sibi tantùm nocet, indignè tanta mysteria tractans. Nam quòd ad veritatem corporis Dominici attinet, ita percipit hic, cui dicit Apostolus: Qui 1. Cor. 11.
manducat indignè, iudicium sibi mādùcat, sicut is, cui dicitur: Qui manducat meam Ioan. 6.
carnem, & bibit meum sanguinē, in me manet & ego in eo.

Quomodò admonenda plebs, ad sumendum Eucharistiam accedens. Cap. 18.

PRætereà instituenda plebs est, quomodò Eucharistia sumenda sit. Et in primis admonenda, quàm graue crimen sit, ad tanti sacramenti participationem indignè accedere. Nam Apostolus ait: Quicunque 1. Cor. 11.
manducauerit panem hunc, & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Et iterùm hanc horrendam sententiam congeminans: Qui, inquit, manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Ideoq; (vtì subijcit) multi inter vos infirmi & imbecilles sunt, & dormiunt multi. Quòd si nosipsos dijudicaremus, non vtiquè iudicaremur.

Qui ad hoc sacramentum participandum admittendi. Cap. 19.

PRoindè nemo admittendus est, nisi eius conscientia parocho sit, aut cui potestas super hac re legitimè facta est, per exomologesim explorata, & qui pœnitenti ac contrito corde corpus Domini dijudicans ac- Ibidèm.
cesserit, quod iubet Apostolus, quum ait: Ioan. 13:
Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: ne cum Iuda, qui cœnæ Dominicæ ad iudicium interfuit, locum diabolo præbeat. Mens ergo ab omni August. c.
affecto peccandi longè absit. Nam si adhoc quoti. de
habet voluntatem peccandi, grauatur magis cōs. dis. 2.
Eucharistiæ perceptione, quàm purificatur. A contrà, quanuis quis peccato mordeatur, si tamen pœniteat, & decætero peccandi voluntatem nullam habeat, confidens de Domini miseratione, accedat ad Eucharistiam intrepidus & securus.

Quatenùs, alteri quàm suo parocho confessus, ad Eucharistiam admittendus. Cap. 20.

QVI alteri quàm suo parocho confessus est, is si non factæ confessionis suspectus habeatur, testimonium adferet se

confessum

confessum esse, cuius etiam conscientiam verus ipse parochus in principalibus Christianissimi articulis excutere non omittet. Ac generatim singuli parochiani rudiores, anno saltem semel, quum adibunt mẽsam Dominicam, examinandi priùs in præcepus Domini, articulis fidei, oratione Dominica, ac Ecclesiæ sacramentis, maximè baptismi & Eucharistiæ.

Intra annum saltem semel communicandũ. Cap. 21.

Ex cõc. general. c. omnes, de pœnit. & remiss.

ET vt cohortandus est populus, quô sępenumerò communicet, quemadmodùm olim singulis diebus Dominicis fieri cõsuenit: (qund quidem nunc quo minùs fiat, per laicns stat, quibus non debet cœlestis ille cibus inuitis aut nauseantibus obtrudi) ita ad minimum populus ipse in disciplina Ecclesiastica retinendus est, vt saltem toto anno semel ab omnibus, qui ad discretionis annos peruenissent, confessis & contritis, Eucharistia summa cum reuerẽtia suscipiatur. Olim qui non communicassent in anno saltem ter, in Paschali videlicet, Pentecoste, & Natali Dñi, inter fideles catholicos non connumerabantur, sed quum sensim omnis penè refrixerit charitas, in hoc quoqne Ecclesiastica disciplina cœpit esse remissior.

Ex Conc. Tolera. Et lib. de cõsec. dist. 2. oĩs homo.

Quorum admoneri populus, hoc sacramentum participaturus, maximè debeat. Cap. 22.

August. c. timoré, de cõs. dist. 2.

OMnium autem maximè instruendus est populus, vt recta fide accedat, sermoni Domini firmiter credens, quo nos edocet Christus, dicẽs: Hoc est corpus meum qnod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam cõmemorationem. Quibus verbis & veritatem sui corporis adstruit, & credentibus, digneq; suscipiẽtibus, remissionem peccatorum promittit, iubens vt hoc faciamus in suam commemnrationem. Porrò anima quę fidem habet, & eiusmodi Christi verbis credit, in memoriam Christi sacramentum edit, quum secum recogitat, quemadmodùm vnigenitus filius Dei, ob perditum hominem Deo patri reconciliandum, & delendum qnod contra nos scriptum erat, chirographũ, de cœlo descenderit, semetipsum exinaniuerit ac humiliauerit, factus obediens patri vsq; ad mortẽ, mortem autem crucis. In quo maxima erga nos Dei charitas commendatur, qui vnico filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis à peccati & satanæ vinculis redimendis tradidit illum. Talem ergo fidem & affectũ, Deo suggerente, præparare debet in animo suo, is qui Eucharistiam percipit.

Matt. 26.

Colloss. 2.

Philip. 2. Ephe. 2.

Ioan. 3.

Docendus quoq;, cur hoc sacramentum sub specie panis & vini institutum sit. Cap. 23.

August. in Sermone de Dedic. Ecclesiæ.

NEq; interim negligendum, sed perpetuò inculcandum erit, hoc sacramentũ corporis & sanguinis Dominici sub specie panis & vini institutum esse, vt prçter veritatem corporis & sanguinis, quę in eo continetur & recipitur, quoddam etiam eximium signum mutuę dilectionis & charitatis excitãdæ in nobis foret, qnemadmodùm D. Paulus inquit: Quoniam vnus panis & vnũ corpus multi sumus, qui de vno pane & de vno calice participamus. Quamobrem ab huius cõuiuij spirituali participatione lnngè absunt, qui inuidiæ vel odij veneno infecti, aut iracundię furore repleti fuerint. Monendi itaq; sunt qui communicare desiderant, vt deposita omni simultate, diligant alterutrum, vti vnius corporis membra, vt non sit schisma in corpnre, sed in idipsum pro inuicèm solicita sint membra.

1. Cor. 10.

Quomodò singulis Dominicis diebus plebs ad audiendam Missam se præparabit. Cap. 24.

DOcendus quoq; populus, vt qui iuxta antiquum Ecclesiæ ritum, singulis Dominicis diebus ad communicandum corpori & sanguini Dñico non se præparat, Missæ saltem parochiali hisce, aliisq; festis diebus intersit, vt tametsi inter sacrificantem & assistentes non sit (mnre illo antiqun) tã frequẽs sacramentalis cõio, sit saltem sacrę doctrinę, piæ exhortationis, precationis, laudis & gratiarũ actionis cõmnnio, vt sic quodammodò omnes spiritualiter cõicent, cum desiderio etiam sacramentaliter cõmunicãdi. Ne verò populus ab hac Missa parochiali & ab auditione verbi Dei distrahatur, placuerit nobis, vt si quæ sint aliæ Missæ legendæ die Dominico, hæ inchoentur primùm post verbi prædicationem finitam, quemadmodùm latiùs visitatione secundùm diuersorum locorum mnres ordinare studebimus.

C. & hoc attendendũ de cõsec. dist. 5. Ex conci. Carth. ca. sacer. de cõs. dist. 1.

Docendus populus generatim, quid agatur in Missa. Cap. 25.

DOcẽdus populus generatim, quid agatur in Missa, & quibus partibus cõstet. Cõstat siquidem psalmodia, quem vocamus introitum, inuocatione & gloriosa celebratinne sanctissimæ Trinitatis, quæ in canticis Kyrieeleison, & Gloria in excelsis Deo, peraguntur: precatinne seu collecta, recitatione verborum Propheticorum aut Apostnlicorum, quam vocamus Epistolam; sacris Canticis, quæ vocamus Gradnalia & Alleluia, & quæ sequnntur: lectione Euangelica, symboli recitatione, seu professione fidei catholicę: cantico, quod non sine mysterio Offertoriũ appellatũ est: Gratiarum actinne, quæ dicta est Præfatio: religiosa cõmemoratione mortis, consecrationeque corporis & sanguinis Dominici, quæ fit in Canone. Rursus, precationibus, inter quas est precatio Dominica: sequitur osculum pacis symbolum Christianæ charitatis, mox Communio. Rursus sacrũ canticũ, quod commune appellatur, & precatio. Postremo loco sacerdos totum populũ velut in suã tutelam receptum, Deo benedictione tradit atq; cõmendat, vt perseueret in

affectu

affectu pietatis,mutuaq; charitate: quorum quum admonetur populus, incipiet nedum credere, ſed & ſentire, quòd in Miſſa nihil non ſit pium ac venerandum.

Corripiendus abuſus eorum, qui ante finitam Miſſam irreuerenter diſcedunt.

Cap. 26.

Ex Conc. Agathen. c. Miſſa. de conſ. diſt. 5. & c. ſeq.

Cypria. c. quãdo au tẽ, de cõſ. diſt. 1. c. omnes fideles. de cõſ. diſt. 1.

CORripiendus verò abuſus eſt, ꝙ quidam poſt adſperſam aquã, & ante Miſſæ introitum, exitum faciunt: quidam, poſt auditum & non intellectum Euangeliũ, abeunt: alijque, poſteaquàm ſacerdos dixit, Surſum corda, & Gratias agamus. Atqui tunc præcipuæ populi partes erant, quando ſubmiſſiùs legente aut tacente ſacerdote, quiſq; cũ Deo loquitur. Deniq; alij ſtatim poſt eleuationem corporis & ſanguinis Dominici, non expectantes præcipuam Miſſæ partem, quæ eſt communio. Antiquiſſimus ergo Canon populo rememorandus eſt, qui ſic habet: Oẽa fideles qui in ſolennitatibus ſacris ad Eccleſiam conueniunt, & ſcripturas Apoſtolorum & Euangelium audiant. Qui autem nõ perſeuerant in oratione vſquedum Miſſa peragatur, nec ſanctam communionẽ percipiunt, (quam nos, vt non exigimus quotidiè ſacramentalem, ſaltem ſpiritualem à populo requirimus) velut inquietudines Eccleſię commouentes, conuenit communione priuari.

Docendus populus, quale ſit Miſſæ ſacrificium. Cap. 27.

Augu. de Trin. & in Pſal. 10. c. ſemel. de cõſ. diſt. 2. & duobus ſequent.

1. Pet. 3.

DOcendus item eſt populus, quale ſit Miſſæ ſacrificium, nempe repræſentatiuum. Semel quidem Chriſtus mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis: ſemel in manifeſtatione ſui corporis, in diſtẽſione ſuorum membrorum omnium. Verus Deus & verus homo ſemel tantùm in cruce pependit, offerens patri ſeipſum hoſtiam viuam & paſſibilẽ, immortalem, viuorum & mortuorum redemptionis efficacem. Et ſcimus quia Chriſtus

Rom. 6.

reſurgens à mortuis, iam non moritur: mors illi vltrà non dominabitur. Et tamen quotidiè immolatur in ſacramento, non ꝙ totiès Chriſtus occidatur, ſed ꝙ illud vnicũ ſacrificiũ myſticis ritibus quotidiè renouet, quotidianaq; recordatione mortis Dñi (qua liberati ſumus) in edendo & potando carnem & ſanguinẽ, quæ pro nobis oblata ſunt, hoc ipſum repræſentetur, quod olim factũ eſt, faciatq; oblatio iſta ſacramentalis moneri nos, tanq̃ videamus præſentem Dominũ in cruce. Elicientes ſubindè nobis ex illo fonte inexhauſto gratiam ſalutarem, immolamusq; hoſtiam pro viuis & defunctis, dum pro illis patrem per filij mortem deprecamur.

Exequiæ ac Miſſæ pro defunctis, quando & cum qua admonitione celebrandæ. Cap. 28.

EXequias ac Miſſas, quę pro defunctis peculiariter dicuntur, malumus in alium diem transferri, q̃ die Dominico celebrari, niſi tamen plebs diei trãſlatione grauaretur. In quibus etiam ad populũ fiat admonitio, declareturq; quibus potiſſimùm modis, Dei miſericordia pro animabus ambienda ſit: ſic, vt interim admoneantur hi, qui funebres põpas ac Miſſas gloriæ tantùm aucupandæ cauſa inſtituunt, perdere mercedem ſuam. Debet quoq; plebs doceri, pium eſſe, quemadmodùm ab Apoſtolorũ tẽporibus, Eccleſia (quæ columna & firmamẽtũ veritatis eſt) & docuit & obſeruauit, pro defunctis Dñm exorare, & eleemoſynas in ſinus pauperum elargiri, atq; hæc eis prodeſſe, qui in cõmunione Eccleſiæ & ſigno pacis deceſſerunt, & qui cùm viuerent, hæc ſibi vt poſteà poſſent prodeſſe, cooperando meruerunt.

Cap. non æſtima. ca. tẽpus. 13. q. 2. Ex prag. Auguſt.

1. Tim. 3.

Qui ad Exequias euocandi. Cap. 29.

AD exequias, quæ extra ciuitatẽ noſtrã Coloniam celebrantur, non euocandi monachi, nec iſta cohors leuium ac indignorum ſacerdotum. Aut ſi euocentur, videndũ ipſis ne laſciuiant. Quanquàm nobis magis probetur, vt qui volet, pietate ductus, multiplicari pro defuncto preces, is monachos in ſuis monaſteriis, ac clericos ſingulos in ſuis templis permanere ſinat, ibidemq; preces ac Miſſas peragere. Quonàm enim ſpectat cõcurſus iſte, interdũ quàm par eſt, immodeſtior, quàm ad captandam auram popularẽ? Cauenda verò ſummoperè poſt exequias delicata conuiuia, crapulæ ac comeſſationes, ne Deus placandus, magìs irritetur.

De pœnitentiæ partibus. Cap. 30.

IN ſacramento pœnitentiæ explicãdo, ac rectè miniſtrando, maturitate multa ac diligentia opus eſt. Veteres orthodoxi pœnitentiæ partes tres nobis tradiderunt, contritionem, confeſſionem, ac ſatisfactionẽ, ſeu fructum pœnitentia dignũ. Quanquàm pœnitentia quatenùs ſacramentum dicitur, potiſſimùm in abſolutione presbyteri conſiſtat, qua ille ex virtute verbi & clauium ſibi à Chriſto traditarum, peccatorem pœnitentẽ, & in miſericordia Dei ſperantem, à peccatis ſuis abſoluit, de quibus paulo latiùs in Enchiridio diximus. Ioan. 20.

Prima pœnitentiæ pars, contritio in ſuggeſto ſemper pertractanda. Cap. 31.

PRima pœnitentię pars, quũ omnis Euãgelicæ prædicationis exordium ſit, nunquàm non eſt in ſuggeſto pertractanda. Hac enim confugitur ab ira Dei ad miſericordiã, hac conuertimur ab operibus mortuis ad Deũ viuentem, hac ſubducimur à peccati ac diaboli laqueis, ac concorporamur Chriſto. Vndè à pęnitentia p̃curſor Ioannes, deindè Chriſtus ipſe, ac princeps Apoſtolorum Petrus, prædicationis Euangelicæ doctrinam ſunt exorſi. Pęnitentia autẽ tum rectè prædicatur, quum arguuntur ſcelera ac flagitia per verbum Dei, & incutitur populo timor iræ, indignationisq; ac iuſti iudicij Dei, certo certiùs manentis eos, qui malè agunt, ac malè agendo perſeuerãt. Subindè verò vino

Hebr. 6.

Matt. 3. & 4.

Acto. 2.

Rom. 2.

oleum

oleũ miscendum est, vt ex animo vereque ter
ritis ac cõuersis, pmittatur gratia ac mĩa. Ad
Ephe. 5. cũ modũ Paulus ad Ephesios scribẽs: Hoc,
inquit, scitote, ꝙ oĩs fornicator, aut immun-
dus, aut auarus, ꝙ est idolorũ seruitus, nõ ha
bet hæreditatẽ in regno Christi & Dei. Ne-
mo vos seducat inanib⁹ verbis: pp hęc enim
venit ira Dei in filios diffidẽtiæ. Nolite ergo
effici participes eorũ. Et iterùm ad Galatas:
Galat. 5. Manifesta autẽ sunt opera carnis, quæ sunt,
fornicatio, immũditia, impudicitia, luxuria,
idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, cõ-
tentiones, æmulationes, rixæ, iræ, dissensio-
nes, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, cõ
messationes, & his similia: quæ prædico vo-
bis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt,
regnum Dei non consequentur.

Neminem non ad pœnitentiam inui-
tari. Cap. 32.

Ioan. 6. IAm, quanquàm nemo cõuertatur ad Do-
minum, nisi tractus per patrem, attamen
nemo hîc excusationem prætexat, quòd nõ
trahatur: quòd ille semper stet ante ostium
pulsans, nimirùm per internum & externũ
verbum commonens, vt conuertantur à via
Rom. 2. nostra pessima, & inclamans quoniam ira,
indignatio, tribulatio & angustia in omnem
animam hominis operantis malum, gloria
aũt, & honor, & pax omni operanti bonum.
Hîc cõcussis conscientijs commonstrandus
Luc. 10. est Samaritanus ille, qui infundit vinum &
oleum, qui sanat omnes contritos, & alligat
Psal. 146. omnes cõtritiones eorũ. Filioli mei, inquit,
1. Ioan. 2. diuinissimus Ioãnes, hæc scribo vobis, vt nõ
peccetis. Sed & si quis peccauerit, aduocatũ
habemus apud patrem, Iesum Christum iu-
stum, & ipse est propiciatio pro peccatis nõ-
stris: non pro nostris autem tantùm, sed &
pro totius mundi. Hæc est doctrina, quæ do-
cet mori mundo, & viuere Christo.

Presbyter qui à confessionibus est, qua-
lis esse debeat. Cap. 33.

DE confessione, & quotuplex sit, alibi
dicemus. Tantùm, quod ad eam, quæ
sacerdoti priuatim fit, attinet, paucis admo-
nebimus. Primùm magnoperè necessariũ iu-
dicamus, vt sacerdos, q à cõfessionibus est,
sit integer, eruditus, ac silẽtij tenax: alioqui
si ad quæstum intentus sit, si ad malum soli-
citet, si curiosior explorator sit, si pertinaci-
bus blandiatur, si intricatam conscientiam
extricari nesciat, si deniq; vel ebriosus, vel
iracundus, vel leuis, vel secreti minimè te-
nax, dissipandis magis quàm pascendis oui-
bus videbitur idoneus.

Quid confitentem docebit presbyter
confessarius. Cap. 34.

IN primis autem qui huic muneri intẽtus
est, docebit confitentem, ne ambiguis ac
perplexis sermonibus se remoretur, & per-
contando cogatur velut expiscari crimina,
(quod sæpenumerò periculosum est) sed
simpliciter, tanquàm coram Deo aperiat le-
thalia crimina, & quæ conscientiã onerant
ac lædunt, ꝙ ea quæ cõtra conscientiã agun-
tur, ędificent ad gehennam. Atque ibi maxĩ- Roma. 14.
mè opus est sacerdote iudice, discernente in-
ter lepram & non lepram.

Remedium pro ratione morbi adhi-
bendum. Cap. 35.

QVod omnibus Christianis præcepit
Paulus, dicens: Rogamus autem vos 1. Tess. 5.
fratres, corripite inquietos consolamini pu-
sillanimes, suscipite infirmos, patientes esto-
te ad omnes: Hoc eum qui à confessionibus
est, maximè cõuenit obseruare, nimirùm, vt
consolando erigat pusillanimes per immen-
sam Dei misericordiam: præfractos autem
obiurget, tremẽdumq; Dei iudiciũ ante ocu-
los ponat. Deniq; vti prudentissimus medi-
cus, pro morbi qualitate temperabit medi-
cinam, obfuturus magìs quàm profuturus,
si putauerit vno collyrio omnium mederi
morbis. Monendi ergo qui confitentur, sin-
guli secundùm ordinem, statum, ac ætatem,
atque id per locos quosdam communes ex
scriptura deprõptos, quos in numerato ha-
bere debet Parochus.

Nimis anxij, quomodò tranquillandi.
Cap. 36.

QVi nimìs anxij sunt in repetenda cõ-
fessione vel iteranda apud aliũ sacer-
dotem, vel etiã in enumerandis circunstan-
tijs, quales sunt quidam, qui quantumuis
confitendo, conscientiam tamen vix tran-
quillare possunt, docendi erunt, Deum (cui
omnia patent) synceritatem tantùm cordis
à nobis requirere, nec tam seuerum esse ex-
actorem, qui conscientiam ob vnam vel ob
aliam delicti circunstantiam, inter confiten-
dum nõ dedita opera neglectam, perpetuò
turbatã esse velit. Nam quis omnes erratus
suos enumerauerit? quemadmodùm Dauid
ait: Delicta quis intelligit? Ab occultis meis Psal. 18.
munda me Domine.

Moderatio in casibus reseruatis.
Cap. 37.

IN occultis delictis ex reseruatione casuũ
cõpertũ habemus, nonnihil mali interdũ
accidere: vel quòd peccator non habens in
promptu sacerdotẽ qui illum absoluat, cõfi-
teri vel differt vel contẽnit, vel quòd qui mi-
nores ętate sunt vel mulieres, difficilè addu-
cantur, vt ex suis parochijs non suis leui su-
spicione ad nos seu cõmissarios nostros pro-
ficiscantur. Quare, vt consulamus & verecũ-
diæ & famæ, visum nobis est, hanc potestatẽ
nostram absoluendi à peccatis, & casibus no-
stræ absolutioni reseruatis, (occultis tamen)
omnibus parochis per diocæsim nostram cõ-
stitutis, ritè vocatis delegare, modò tamen
Vicariorum nostrorum in pontificalibus
cõsilium requirant ac adhibeant: nostris ta-
men Suffraganeis potestatẽ facientes, aliter
in diœcesibus suis, vti consultius videbitur,
super hac re ordinandi.

Publicæ pœnitentiæ vsus in Ecclesiam reuocandus. Cap. 38.

IN publicis verò criminibus, quemadmodum necesse est, ita iubemus ad canones antiquos publicæ pœnitentiæ regredi, atq; adeò ad Christi & sui discipuli Pauli institu-
1. Cor. 5. tum reuerti, qui ad Corinthios exẽplo ostẽdit, quomodò oporteat Ecclesiam, in publicè peccantem animaduertere, donèc ipsi publicè peracta pœnitentia satisfecerit, de quo fusiùs dicemus sub titulo, de iurisdictione Ecclesiastica contentiosa.

Recitata confessione, quid agendum per parochum. Cap. 39.

PEracta confessione, sub absolutionem sacerdos monebit confitentem, vt quod admissum est, detestetur, vt sic deinceps vitã instituat, ne in vllũ lœthale crimen posthàc incidat, quẽadmodùm Christus ad mulierẽ
Ioan. 8. dixit: Vade, & noli ampliùs peccare. Vt eum affectũ habens, credat, per Dei misericordiã virtute sanguinis Christi per absolutionem impartiendam in verbo eius, sibi remissum iri peccata. Iniungat etiã illi fructum dignũ pœnitentiæ facere, ac tum denique imponat manum, ac absoluat confitentem.

In matrimonij sacramento quid agatur. Cap. 40.

DVm matrimonio iungunt parochi virum ac mulierem, docebunt matrimonium institutum esse à Deo, confirmatũ per
Gene. 2. Christum, vt Geneseos 2. & Matthæi 19. le-
Matt. 19. gimus. Quod sacramentum si quis, sicut decet, acceperit accedente sacerdotali precatione, confert donum spiritus, quo vir diligat vxorem amore casto, sicut Christus dilexit Ecclesiã: mulier vicissim, propter Chri-
Ephe. 5. stum, amet reuereaturque virum suum vt dominum. Vterque liberos (si dentur) summa cura instituant ad Christianam pietatẽ. Copiosam monendi materiam Paulus ad Ephesios 5. subministrat.

Quemadmodùm monendi sunt, qui matrimonium contrahere affectant. Cap. 41.

QVum matrimonium ante lapsum Adę propter procreandos liberos institutum, ac benedictione Dei firmatum sit, qua
Gene. 1. dixit ille: Crescite & multiplicamini, & replete terram: peculiariter autẽ hominis, Erũt duo in carne vna; Propterea relinquet homo patrẽ & matrẽ suam, & adhærebit vxori suæ. Nec ratio coniunctionis, seu benedictio post lapsum defecit: sed tamen quod sanis potuit esse officium, id ægrotis factũ etiam sit remedium, dum vtriusque sexus infirmitas propendens in ruinam turpitudinis, rectè excipitur honestate nuptiarum, quemad-
1. Cor. 7. modùm D. Paulus ait: Vnusquisque vxorem suam habeat propter fornicationem, nimirùm vitandam. Monendi sunt, qui matrimonium contrahere affectant, ne alius affectus ipsos huc rapiat, vt sit honorabile coniugium ac cubile impollutum. Nam si neque ob plebem suscitandam, neque ob fornicationem vitandam, sed potiùs diuitiarum aut opum nanciscendarum, aut alterius rei gratia matrimonium contrahatur: perperàm agitur, ac grauiter in sacramentum peccatur. Hic, quæ Tobiæ 6. 7. & 8. scribuntur, enarrari, proponi, ac doceri conueniet. Vbi locus pulcherrimus est, exemplo commonstrans, quemadmodùm bona vxor donum Dei sit, debitum timenti Dominum, quomodò in timore Dei * apparentibus, nõ luxuriæ causa, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen Dei in secula, petenda. * legendũ videtur, à parẽtibus Quo pacto coniugij cõscriptione facta, tradenda, quemadmodùm etiã conuiuium nuptiale cum laude & benedictione Dei agendum. Denique quomodò precandus sit Deus per coniuges, vt benedictionem suam in ipsos, quos coniunxit, impleat. Hæc enim decent sanctorum filios, qui non debent ita coniungi sicut gẽtes quæ ignorant Deum. Etiamque hortandum illud exemplum de septem Sarræ viris à dæmonio occisis, replicandum. His nãque (vt Raphael angelus apud Tobiam ait) qui coniugium ita suscipiũt, vt Deum à se & sua mente excludãt, & suæ libidini ita vacẽt, sicut equus & mulus, in quibus nõ est intellectus, dęmonium malũ dominatur. Quamobrem vehementer cõprobamus illum morem, quo matrimonio iungendi, ante ecclesiasticam coniunctionem, ieiunio se præparant, & sacram Eucharistiam sumunt.

Matrimonium tria complecti. Cap. 42.

DOcendi itaque breuiter, matrimoniũ tria complecti, fidem, prolem & sacramentum. Aug. de Genesi ad literã lib. 9. cap. 7. tom. 3. In fide attenditur, ne præter vinculum coniugale, cum altera vel altero concumbatur. In prole, vt amanter suscipiatur, benignè nutriatur, religiosè educetur. In sacramento autem, ne coniugium separetur, nêve dimissus aut dimissa, etiam prolis causa alteri coniungatur.

Pium votum & in clandestinè contrahentes censura. Cap. 43.

OPtandum, vt Canon Euaristi Põtificis Ex canõ. Euaristi. Concilio generali renouetur, tollanturq; illa clandestina matrimonia, quę inuitis parentib⁹ ac ꝓpinquis, Veneris potiùs q̃ Dei causa contrahuntur. Nam quãta ex his clandestinis matrimonijs mala suboriãtur, in aperto est. Intereà verò donec Ecclesia de hoc prospiciat, si nõ irrita, prohibita saltẽ sint, & pœnę canonicæ, hoc est, excommunicationi, contrahentes & qui his ope aut cõsilio, adfuerint, subiaceant: quã nec tam facilè, nisi Ecclesiæ satisfiat, tolli admodùm expedire nobis videtur. Quantùm fieri potest, cauebit parochus, ne liberos citra parẽtum authoritatem coniungat. Quòd si parentes negligentes fuerint, aut in admitten-

do

do matrimonio iam cõtracto, rigidiores negatores: admonebit eos, ut liberos maturæ ætatia elocent, néve vinculo iam per Ecclesiam indissolubili, pertinaciùs obluctentur.

Coniunctio coniugum in facie Ecclesiæ peragenda. Cap. 44.

COniunctionem per sacerdotem cum benedictione sacerdotali ac precibus, inter Missarum solennia in templo secundũ antiquos canones & ecclesiasticum ritum fieri decernimus. Superbia ac fastu tumidis qui in priuatis domiciliis mâlunt, quàm in tẽplo, vbi Ecclesia conuenit, ac coniungendis benè precatur, copulari, quis non ineptè opposuerit illud Paulinum: Num Ecclesiam 1.Cor.11. Dei cõtemnitis? Nec sacerdos antè quoslibet coniugio iungat, nisi edictis aut proclamationibus tribus, publicè è suggesto ad populum factis, præcedentibus, ob multas ac varias fraudes euitandas. Contra hæc haud facilè, sed tantùm vbi ratio admodùm necessaria, hoc ipsum fieri postulauerit, idq́ue non nisi causa cognita, dispensabitur.

Peregrinos & ignotos, sine legitimo testimonio non coniungendos. Cap. 45.

PEregrini & ignoti nõ coniungãtur, nisi legitimis testimonijs doceant, se vbi antè versati fuerint, nullis matrimonij vinculis adstringi, ipsisq; per suum parochum licere per alium parochum copulari.

In gradibus consanguinitatis ac affinitatis, Concilium generale obseruandum. Cap. 46.

Ex conci. genera. c. nõ debet de cõsan. & affin. QVòd ad gradus consanguinitatis ac affinitatis attinet, qui matrimonium contrahendum ac cõtractum dirimunt, decretum Cõcilii generalis obseruabitur. Hic si parochi in dinumeratione graduũ addubitauerint, peritiores consulent. Vbi Rom. põtifex dispensatorio diplomate matrimonium secùs contractum, approbandum insferit, examinẽtur causæ diligentiùs, quę dispẽsationem extorserunt. Quæ si cõperiantur aliter, q̃ narratum est, se habere, non dubium est, dispensationẽ nullius roboris esse.

Ludicra tollenda. Cap. 47.

LVdicra illa quæ in templis post cõiunctionem sacerdotalem fieri consueuerunt, ueluti in pulsando sponso, atq; alia eiusdem generis, penitùs tollantur. Nam res seria, quam Deus ipse instituit, benedixit, inuiolabilemq; decreuit, agitur.

De sacro ordine dictum esse priùs. Cap. 48.

DE sacro ordine & quæ salutaris gratia hoc sacramento conferatur, quæ denique in eodem sacramento cõferendo obseruari oporteat: titulo primo, qui de munere episcopali est, abundè diximus.

Cur adhibeatur extrema vnctio. Cap. 49.

REstat extrema vnctio, quæ (quoniã in morte extrema lucta est) adhibetur, ut vel cõualescat ægrotus, si Deo ita visum, vel fide bonaq; spe obdormiat in Domino.

Quomodò impendenda vnctio extrema. Cap. 50.

EST aũt vnctio impendenda cum expositione vnctionis & mãdati apostolici, quod sic habet: Infirmatur aliquis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, vt orent super Iaco. ulti. eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmũ, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei. Postremò loco adhibebit parochus admonitionem præparationis ad mortem, quemadmodùm Enchiridion docebit.

A sepultura nemo, in communione decedens, repellendus. Cap. 51.

QVòd ad sepulturam attinet, quis poterit negare rem longè piissimam esse, Gẽ.23.25 & in veteri & in noua lege accuratè obseruatam, vt Christianorum (qui spem resurrectionis habent) corpora non pecudum more disijciantur, sed in cœmiterij sinum recondantur, quod etiam alto mysterio non caret? Ab hac ergo sepultura nemo Christia c.ex parte de sepult. nus, qui in communione decessit Ecclesiæ, arceatur, etsi casu mortuus fuerit. Quum enim communicabatur viuenti, & mortuo communicandum est. Soli verò hæretici, excommunicati, publici latrones, & hi, qui sibi mortem criminis conscientia adacti, consciuerunt, & quos in peccato lœtali, nullis pœnitentię signis pręcedentibus, decessisse constiterit, prohibeantur.

Quam admonitionem in sepulturis & exequijs fieri oporteat. Cap. 53

IN sepulturis aũt & exequiis mortalitatis Hebr. 11. atq; huius calamitosæ vitę, admonitio diligens fiat atq; excitandi inter alia præsentes, ut recogitent sibi eodem modo hinc excedendum esse, sese in hac terra peregrinos agere, aliam autem inquirere, ad quam semper oporteat suspirare. Nam quo pacto ad exorandam pro defunctis Dei misericordiã commonendi sint, suprà diximus.

PARS OCTAVA
DE VICTV PAROCHORVM.
Caput 1.

SVperest vt de victu parochorum dispiciamus. Hîc in primis, quod Christus docuit, & sacri canones maximo Ex conci. Toleta.11. cap. 2. serio præceperunt, pręmittendum duximus; nempe vt sacramenta Ecclesiastica Matt. 10. gratis ministrentur, dicẽtes Domino Gratis accepistis, gratis date. Quamobrẽ neq; pro Ex conci. Triburcã. ac Vasẽ. c. in Ecclesiastico. c. pcipiendũ. 13. q 2 baptizandis, consignandisq; fidelibus, neq; pro collatione chrismatis, vel promotionibus graduum, neq; aliis sacramentis, distribuendis precia quælibet vel præmia, nisi q̃d voluntariè offeratur, recipiẽda sunt. Neminem quoq; ad quæstuosas exequias cogi, aut pro sepultura munus aut præcium exigi

volumus, secundùm canonicas sanctiones Custodi interim ac vespilloni de sua mercede nihil detrahentes.

Parochis victus necessarius suppeditandus. Cap. 2.

Deut. 25. AT quum lex diuina præcipiat, nō alligādum os boui triturāti, quod utiq; non bouum causa, sed propter nos dictum Christus in Euangelio explicat: Dignus, (Lucæ 10. 1. Tim. 5.) inquiens, est operarius mercede sua. Ac Paulus toto cap. 9. primæ ad Corinth. cōfirmat: (1. Cor. 9.) Quis enim militat suis stipendijs vnquàm? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Neq; enim magnum est, si qui spiritualia seminant, carnalia etiā metāt. Quamobrem dispiciendum est, ut parochis Euangelij prædicatoribus, certa ac competēs subministratio victus & vestitus fiat, idq; ad eum modum, ne in administrandis sacramētis quippiam exigendo, oneri sint parochianis, aut cibum vicatim discurrendo emendicare cogantur, quo nihil turpius aut foedidius.

Vicecuratos, quos vocant, ex prouentibus Ecclesiæ congruam sustentationem recepturos. Cap. 3.

IN primis igitur, qui per vicarios seu Vicecuratos Ecclesias parochiales regendi potestatem à nobis acceperunt, iisdem vicariis tantam ex prouentibus Ecclesiæ partem assignabunt, qua vitam congruè sustentare possint. Quod nos inter visitandum pro ratione locorum ac parochiarum vt fiat, ordinabimus.

Qui Ecclesias vnitas habent. Vicarijs perpetuis portionem congruam assignare oportere. Cap. 4.

De præbē. & dignit. lib. 6. ECclesiæ cathedrales ac collegiatæ, itidē monachi seu religiosi, qui Ecclesias parochiales aut suis Ecclesijs vel monasteriis vnitas habent, aut regendas alijs committunt, aut præsentando committi procurant: adeò interdùm omnem prouentum emungunt, vt residui redditus, qui rectoribus Ecclesiarum permittuntur, nimis tenues sint & exiles. Quamobrem nostræ curæ erit, vt tanta portio rectoribus istis assignetur, undè iura episcopalia soluere, & congruam sustentationem habere possint.

Vbi redditus non sufficerint, quid agendum. Cap. 5.

Ex Vienn. cōc. clem. sicut. VBi verò redditus Ecclesiarum nō sufficerint, iuris consilium sequendum putamus, nempe vt duæ vniantur: aut si id graue videbitur, saltē vna, aut plures etiam vicariæ, quæ ad altaria in eiusmodi Ecclesijs fundatæ sunt, ipsi Ecclesiæ parochiali (vt vocant) incorporentur: sic tamē, vt quoad fieri potest, per parochum officium, ob quod uicariæ illæ fundatę sunt, minimè negligatur. Porrò decimas potissimùm parochis ac Ecclesiæ ministris deberi, non dubiū est. Nunc quū illę passim à laicis magna ex parte vsurpentur, neq; facilè ex eorū manibus diuelli possint: videndum, num diligenti cohortatione, aut alia via iuri consentanea, parocho, cui Ecclesiæ redditus ad victū nō sufficiunt, hinc aliquid emendicari possit.

Denarius consuetus, sed duplicatus, pendendus. Cap. 6.

POstremo loco iustū ac decens putamus, vt singuli parochiani denarium illum consuetum, sed duplicatum, saltem in anno quater, videlicet in festis illis maioribus, veluti in Natali Dñico, Paschate, Pentecoste, Assumptioneq; Virginis gloriosæ, id est, singulis festis duos denarios parocho pēdant. Neq; enim tantillum offerre, vlli onerosum esse aut videri potest. Quis enim tam sordidus est, qui non æquum putet, modicum qd caduci ac tēporalis subministrare illi, à quo spiritualia ac æterna vicissim repetit? Certè omnes scire debent, eos qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edere: & qui altario deseruiunt, cum altario participare. Nam & Dñs ordinauit, his qui Euangelium (1. Cor. 9.) annunciant, de Euāgelio viuere. Qui se unica solutione (quæ vno albo rotato fiet) liberare volet, id ipsi liberum esto. Ne verò parochus aut in contentionem aut suspicionē trahatur, potiùs hæc pecunia per Ecclesiæ œconomos, aut alios probatę fidei viros colligetur, ac ipsi parocho numerabitur.

Laudabilem consuetudinem Agrippinæ Coloniæ per hæc non abrogari. Cap. 7.

LAudabilem tamen consuetudinem in ciuitate nostra Colonieñ. erga sanctam Ecclesiam, pia deuotione fidelium introductam, per has nostras synodales constitutiones nolumus immutare, donec ipsis parochis intra eandem ciuitatē de sufficientiori victu fuerit prouisum.

PARS NONA
DE CONSTITVTIONIBVS ac consuetudinibus ecclesiasticis.
Cap. 1.

DE constitutionibus humanis, ac Ecclesiasticis consuetudinibus magna in præsentiarū in Ecclesia Dei cōcertatio est, quam Ecclesiæ turbatores, vt Ecclesiæ authoritatem euerterent, ad nihilumq; redigerent, innexerunt. At populus hic docendus est, sanctorum patrum regulam sequi, qui diligenter admonent, traditiones Ecclesiasticas, presertim quę fidei non officiunt, ita obseruandas, ut à maioribus traditæ sunt. Sunt autem illa, quæ non scripta, sed tradita custodimus, non vnius generis, quemadmodùm D. Augustinus tradit. Alia enim toto terrarū orbe obseruantur, à patribus nobis quasi per manus tradita. Quæ quidem putanda (August. ad Ianuariū. c. illa aūt. 12. dist.)

sunt

C. illa aūt 12. dist. sunt vel ab ipsis Apostolis, vel ex plenarijs concilijs (quorum est in Ecclesia saluberrima authoritas) commendata atq; statuta retinetur, veluti quòd passio, & resurrectio, & ascensio in cælum, aduentus spiritussancti, & quadragesima annua solennitate celebratur, quòd die Veneris à carnibus abstinetur. Atq; alia multa, quæ ab vniuersis meritò obseruantur. Alia verò quę per loca terrarū, regionesq; variantur, sicut est, q alij ieiunāt diem mercurij, alij non: alij quotidiè cōmunicāt corpori & sanguini Domini, alij certis diebus accipiūt. Et si quid aliud huiusmodi animaduerti potest, totum hoc genus rerū liberas habet obseruationes. Quod enī neq; contra fidem catholicam, neq; cōtra bonos mores esse conuincitur, indifferenter est habendum, & pro eorum inter quos uiuitur, societate seruandum. Sic diuus Ambrosius Augustinum docuit, de hoc altero genere interrogatorem: Tu (inquit) ad quamcunq; forte Ecclesiam (nimirùm in vnitate Catholicæ Ecclesiæ permanentem) veneris, eius morem serua, si quicquam non vis esse scandalo, ne quenquam tibi. Sed de his, ac quatenùs Ecclesiasticæ istæ constitutiones obligent, alibi latiùs dicemus.

Ieiunia ab Ecclesia indicta, reuerenter obseruanda. Cap. 2.

August in Ioan. c. ieiuniū aūt magnū. de cō. dist. 5. IEiunia ergo ab Ecclesia indicta, reuerenter obseruari volumus, admonendusque populus cur sint instituta, nempe ut corpus per intemperantiam cibi ac potus luxurians, castigetur, in seruitutemq; redigatur, quò animus vegetior ac liberior laudibus diuinis insistat, diuinæq; voluntati sese attemperet. Magnum certè & generale ieiunium est, abstinere ab omnibus iniquitatibus, & ab illicitis voluptatibus seculi. Ad hoc perfectionis qui nondum peruenit, is Ecclesiæ indictum huc vocans, haud contemnat.

Irrisores Ecclesiasticorum ieiuniorum refelluntur. Cap. 3.

Coloss 2. 1. Timo. 4. QVi Ecclesiæ ordinationē irridēt: illiq; D. Paulum opponūt, quasi is ieiunijs Ecclesiasticis contradicat, grauissimā vtriq; contumeliam (Apostoli doctrinam dedita opera adulterantes) inferūt. Non enim Ecclesia, aliquot cibi genus perpetuò interdixit, aut Iudaicum ciborum delectum contra Apostolicam doctrinā inuexit: quinimmò cum Paulo semper docuit, doctrinā esse dæmoniorum, cibum aliquem immundū iudicare & prohibere, quē Deus creauit ad percipiendum cum gratiarū actione fidelibus, & his qui cognouerūt veritatē, q scilicet oīs creatura Dei bona sit, & nihil reijciendum quod cum gratiarū actione percipitur. Sed potiùs Ecclesia veteris legis ac Apostolicorum virorū exempla sequuta, ieiunia quędā publica certis diebus indixit, iubens tum à carnibus abstinere, & cibis Aridioribus uti: nō q carnes immundæ sint, sed vt luxui temperetur. Qua de re in Gangrensi concilio quod non multò pòst Apostolorū tempora obseruatum est pari cēsura damnati sunt, tū hi qui nōnullos cibos carnium illicitos reputârunt, tum illi qui præter necessitate corporalē superbientes, ieiunia cōmunia totius Ecclesiæ putauerint contemnenda, perfectā in sua scientia ratione vindicātes, quos anathema esse concilium illud decreuit. Atque alia multa, quæ nunc in cōtentionem rursus vocantur, vt succinctè admodum, ita Christianissimè Apostolico spiritu definit. Ex conci. Gangren.

Ecclesiæ constitutionem, charitati cedere. Cap. 4.

CVr verò criminentur hostes Ecclesiæ eius institutum, non videmus, quum ipsa nulli iniciat laqueum, quòd hanc constitutionem adeò ligare nō velit, ut vel charitati vel necessitati minimè cedere debeat. Quinimmò liberum facit, quolibet tempore quibuslibet vesci, modò id vel charitas vel necessitas suadeat, adhibito tamen vtriusq; medici, si præstò sint, aut saltem alterius, nimirùm animæ consilio. Cap. cōsilium de obseruat. ieiunii.

Quid in ieiunio potissimùm spectandum. Cap. 5.

IAM quum in ieiuniis ratio potiùs indictionis, quàm abstinentia ista à carnibus spectetur: admonendus est populus, quum ieiunandum erit, non minùs sumptuosa & prolixa illa piscium fercula, quàm carniū, vitanda, bellaria item illa, magis quàm carnes inflammantia.

Redarguuntur qui Quadragesimæ obseruationem contemnunt. Cap. 6.

QVadregesimæ institutio antiquissima est, à temporibus Apostolorū ad nos vsq; deducta, cuius violatores plerisq; generalibus Conciliis, præsertim Toletano octauo, acerrimè redarguuntur, religioniq; contraire monstrantur. Atq; adeò oēs quotquot sine ineuitabili necessitate, seu fragilitate, euidentiq; languore, seu etiam impossibilitate ætatis, diebus Quadragesimæ eium carnium attentare præsumpserint, alienos à sancta communione decernit, quòd sacris diebus abstinentiæ obliti sint, disciplinā ac Quadragesimę dies (quę anni totius decimę putantur, quæ & in oblatione ieiunii Dño consecrantur) temerariè prophanauerint. Quos verò aut ætas incuruat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat: non antè prohibita violare præsumant, quàm à sacerdote permissum percipiant. Orig. sup Leuit Hieron. aduersus Mont. haeret. Ambr. de sermo. de Quadragesima 6. Ex conci. Toleta. 8.

Litaniæ & Rogationes cur instituter, & quomodò populus admonendus sit. Cap. 7.

LItanias, id est, supplicationes, seu rogationes, indicto triduano ieiunio ante Domini ascensionē, patribus placuit celebrari: quibus omnes interesse iubentur, vt quem- Ex conci. Aure. 1. c. 23.

Aa 3

quemadmodùm omnes peccauerunt, sic &
omnes pro venia supplicent, omnesque ad
Deum corda cum manibus eleuent: Quan-
quàm potissimùm Litaniæ istę principiò in-
stitutæ sunt, vt tum populus diuina institu-
tione admonitus, clementiam Dei exoret,
quò pestes, clades, calamitates, fames, bella,
& id generis aduersa, quę nobis iustissimo
Dei iudicio ob peccata nostra infliguntur, ac
sub id anni tempus, nempe Veris (quum bel-
la emergere atque terrę fructus, qui tum in
flore, atque teneri adhuc sunt, facilè corrum-
pi solent) potissimùm imminent, auertat &
tollat. Vt autem Ecclesia fiduciam erga Deũ
Iaco. vlti. (quã orantes ac petentes habere necesse est)
3. Reg. 17. tum nobis adaugeat, Heliam proponit ho-
minem nobis similem & passibilem, qui ora-
tione orauit, vt non plueret super terram,
& non pluit annos tres & menses sex: &
rursus orauit, & cœlum dedit pluuiam,
& terra dedit fructum suum. Quòd si solus
Helias patens exauditus est, num Christus
Ecclesiæ suæ preces auersabitur? Hîc interim
populus docendus est, quòd non solùm quæ
animi, sed & quæ corporis & externa bona
sunt, à Deo omniũ authore postulare opor-
teat. Et redarguendi illi, (haud ita multo q̃
gentes meliores) qui vel fortunæ, vel suæ in-
dustriæ, bona temporaia accepta ferunt.

Processiones intra septa Ecclesiarum
peragendæ. Cap. 8.

QVòd processiones per agros & cam-
pos peraguntur, rationem quidem ha-
bet, nempe quòd populus oret, vt segetes
ac fruges terræ à Domino cõseruentur. Ve-
rùm vt alia plurima, ita & hic mos hominũ
malitiam deprauatus est, quòd per occasio-
nem talis deambulationis, quæ Deo placan-
do erat instituta, pleraque scelera committã-
Marc. 11. tur. Quamobrem nobis satius videtur, vt
hæ, aliæque supplicationes ac processiones,
decæterò intra septa Ecclesiarum religiosè
fiant ac vt in templo, loco precationibus
peculiariter dedicato, oretur Deus, habea-
turque tum pius rei ac tẽporis conueniens
ad populum communitorius sermo. Nostris
tamen Suffraganeis liberum relinquimus,
vt ipsi in suis diœcesibus de hac re, vtì mo-
res regionis patientur, dispiciant.

Admonendus populus, cur feriæ in-
stitutæ. Cap. 9.

DIligẽter quoque populus admonẽdus
est, cur feriæ, & potissimùm dies Do-
minicus, qui à temporibus Apostolorum in
Apoc. 1. Ecclesia Dei semper celebris fuit, institutæ
sint. Nempe, vt tum in vnum omnes pariter
conuenirent ad audiendum verbum Domi-
ni, ad audiendum quoque sacrum &, com-
municandum: Breuiter, ad vacandum Deo
soli, vt dies illa tantùm orationibus, hymnis,
Exo. 20. psalmis, & canticis spiritualibus transiga-
Deut. 5. tur. Hoc enim est sanctificare sabbatum.

In ferijs soli Deo vacandum. Cap. 10.

QVamobrem cupimus, hisce diebus pro-
hiberi nundinas, claudi caupones, vi-
tari comessationes, ebrietates, sumptus lites,
lusus improbos, choreas plenas ĩsanijs, col- Esa. 1.
loquia praua, cantilenas turpes: Breuiter,
omnem luxum. Nam hisce & (quæ hæc ferè
semper consequuntur) blasphemijs ac per-
iurijs nomen Domini prophanatur, ac sab-
batum (quod nos admonet, vt quiescamus
peruersè agere, & benefacere discamus) con-
taminatur.

Dies dedicationis templi extra Coloniam,
vno die vbiq; celebrãdus, & quomodò
sit admonendus populus. Cap. 11.

ET quũ in diebus festis, qui dedicationi
Ecclesiarum peculiariter decati sunt,
plerunque indigna cõmittantur, adeò vt vi-
deatur populus tũ potissimùm comessatio-
nis causa conuenire: visum nobis est, vt per
diœceses nostras, vno certo die anni quo
eiusmodi festum dedicationis in metropo-
litana nostra colitur, in reliquis quoq; Eccle-
sijs omnibus, extra ciuitatem nostram Colo-
niam Agrippinã cõstitutis, obseruetur. Nam
intra Coloniam summo nostro templo suus
honos constare debet, quod & in alijs oppi-
dis insignioribus vbi vna cæteris Ecclesijs
præeminet, obtinere placuerit: videlicet vt
ibi minores Ecclesiæ pridiè eius diei, qui de-
dicationi Ecclesiæ summæ eius loci conse-
cratus est, aut die Dominico proximo præce-
dente suas singulæ dedicationes celebrent,
obseruetur. Docendus autem est populus,
dedicatione templi, significari dedicationẽ
Ecclesiæ Catholicæ ac cuiuslibet hominis
Christiani, qua copulatur Deo. Nã vt D. Au- August.
gustinus ait: Quotiescũq; tẽpli festiuitatẽ co-
limus, si fideliter ac diligenter attẽdimus, &
sanctè & iustè viuimus, quicquid in templis
manufactis agitur, totum in nobis spiritua-
li ædificatione cõpletur. Non enim est men-
titus, ille, qui dixit: Templũ eñ Dei sanctum 1. Cor. 3.
est, quod estis vos. Et iterùm: Nescitis quia
corpora vestra templum est Spiritussancti?

Cur templa & altaria consecrentur.
Cap. 12.

EX vetustissima institutione & more re-
ceptum est, tẽpla & altaria, & pleraque cap. Sicut
alia, quibus in tẽplis ad excitandum fideliũ nõ alij. c.
animos, diuinum cultum explẽdum vtimur, Missarũ
consecrari, solennibusq; precibus, ac bene- solẽnia. c.
dictionibus dedicari Deo, quod in ueteri Ecclesias.
quidem Testamento præceptũ etiã diuinum de cons.
habuit, quemadmodùm Exod. 31. & 2. Paral. dist. 1.
22. legimus. Vngitur prętereà secundùm Ec-
clesiasticam cõsuetudinem, quũ consecratur
altare, quũ dedicatur templum, quum bene-
dicitur calix, idq; non solùm ex mandato ve-
teris legis, verumetiam exemplo B. Syluestri,
qui quum consecrabat altare, illud chrisma-
te perungebat. Verùm vnctionis sacramen-
tum, aliud quidem efficit & figurat, tam in
nouo

c.1. & 8. de sac. vn. nouo quàm in veteri Testamento. Vndè non iudaizat Ecclesia, quum vnctionis celebrat sacramentum, sicut aliqui mentiuntur, qui neque scripturas, neque Dei nouêre virtutem.

Populus docendus, quid agatur & significetur in consecratione templorum & altarium. Cap. 13.

QVamobrem populus docendus est, hîc aliud agi, atq; aliud significari, quũ cõsecratur templum. Funduntur preces Domino, vt hunc locum sibi peculiariter dedicatum esse velit, vt diabolum & eius potestatẽ
a.Reg. 6. indè penitùs expellat, vt omnes qui huc deprecaturi conueniunt, ex quacunque tribulatione consolationis diuinæ beneficia consequantur, vt ab omnibus pariter conuenientibus, Deo laudes soluantur, diuinum verbum audiatur, ac Ecclesiastica sacramenta ministrentur. Peculiariter altare consecratur, vt illic oblatio munda Deo offeratur, hoc est, sacramentum corporis & sanguinis Christi, quod in memoriam passionis Dominicæ immolamus. Quòd verò ꝑter preces, adspersionis etiã atq; vnctionis aliarũq; rerum solẽnia adhibent, mysterij secretioris plenum est: nõ ꝙ inanimata ista gratiæ diuinæ susceptiua sint: sed quum hæc visibiliter
1.Cor.3.6. fiunt, admonet Christianus, Deum oĩa hæc per inuisibilem virtutẽ in anima operari, q̃ est domus Deo dedicanda, vbi fides fundamẽtum facit, spes erigit, & charitas cõsummat. Signat ergo templi dedicatio tam fidelis animæ, q̃ ecclesię cũ Christo despõsationem. Ipsa enim ecclesia catholica ex multis viuis lapidibus adunata, verum Dei templũ est. Quòd si Dei templum sumus, altare intùs habemus. Altare quidem nostrum, cor nostrum est. In hoc altari fit sacrificium lau-
Psal. 50. dis. Sacrificium enim Deo, spiritus cõtribulationis & cor cõtritũ. In hoc altari fit cõmemoratio corporis & sanguinis Chri. Hinc preces ad cęlum ascendunt: ad cor enim respicit Deus. Quãobrem nisi oĩa q̃ in huiuscemodi cõsecratione exteriùs agunt, in nobis spiritualiter impleant, parùm hinc fructus nobis accesserit. Quid enim exterior ablutio vel inunctio sine interiori prodest?

Cur benedicantur campanæ. Cap. 14.

BEnedicunt quoq; campanę, vt sint tubæ ecclesiæ militantis, quibus vocet populus ad cõueniendum in templum, & audiendum verbũ Dei: clerus verò ad annũciandũ manè misericordiã Dei & veritatem eius ꝑ noctem, vt ꝑ illarum sonitum fideles inuitentur ad preces, & vt crescat in his deuotio fidei: quanuis etiã patres aliò respexerint, videlicet vt dæmones tinnitu campanarum Christianos ad preces cõcitantiũ, terreantur, quò potiùs precibus ipsis territi, abscedant, illisq; submotis, fruges, mentes & corpora credentium seruent, vt ꝓcul pellant hostiles exercit' & omnes indidẽ inimici, fragor grãdinũ, procellę turbinũ, impetus tempestatũ & fulgurum temperent, infesta tonitrua & ventorum flamina suspendãtur, spiritus ꝓcellarum & aêreæ potestates prosternantur. Breuiter, vt audientes cõfugiant ad sanctæ matris ecclesię gremiũ, ac ante sanctæ crucis vexillũ, cui flectitur omne genu, quemadmo- Phil. 2.
dum hæc in solenni benedictione campanæ reperies.

Docendus populus, vt signatis potiùs, q̃ signis inhæreat. Cap. 15.

DOcendus est ergo populus ab exterioribus istis, vt signatis potiùs quàm signis inhæreat ac intendat. Quod & in omnibus alijs obtinet cæremonijs, alioqui parùm ad pietatem profuturis. Nam qui in exterioribus istis consistit, ac non potiùs illis admonetur, vt ad Deum respiciat, confugiat, ac totam suam fiduciam in illum collocet: huic citiùs externa ista in subuersionẽ, quam ædificationem, erunt.

Quicquid in cęremonijs ad abusum spectat, cautè ac diligenter cauendũ. Cap. 16.

QVamobrẽ quicquid in eiuscemodi rebus ad abusum & superstitionem spectat, & quo populus à Deo ad collocandum in externis istis aliquam fiduciam abduci possit prohibemus. Quale inter alia est, ꝙ C.Placuit, de consec. dist. 1.
sanctorum imagines cum indulgentijs & impositione incertarum reliquiarum dedicantur: ꝙ quidam aqua, sale, cereis, ac herbis benedictis, in medicandis pecoribus superstitiosiùs abutuntur. Omnis quidem creatura per verbum Dei & orationem sanctificatur, quemadmodùm D. Paulus testatur. Ergo quanto res sacratior, tãto abusus eius damnabilior.

Cur reconcilietur templum aut cœmeterium. Cap. 17.

REconciliatur Ecclesia aut cęmeterium ob seminis emissionem, peccandi libidine factam. Itidèm ob enormem sanguinis effusionem, dedita opera violenter & iniuriosè commissam, ac alijs quibusdam de causis, qui mos ex Leuit. 14. & 15. suam originem trahit. Fit autem hæc reconciliatio, non ꝙ templum reuerà polluatur. Ecclesia enim, quum sancta sit, coinquinari non potest: immò ipsius loci sanctitas, infamiam loci abolet. Sed quum templum locus sit, vbi delictorum venia postulatur, vbi salutaris hostia pro peccatis immolatur, vbi Deo laudes exoluuntur, vbi tutela refugij esse debet: fit, vt scandalum, horror, atque abominatio turpitudinis & peccati ibi commissi, propositum quoque & voluntas lęthaliter delinquentis, in causa sint, vt sacer locus reconcilietur, idque ad exemplũ & terrorem, vt videntes locum sacrum seu inanimatum templum, nullo peccato obnoxium, lauari & purificari: delicti horrore cõcutiantur, & recogitent quantùm ꝓ expiatione delictorum, viuo Dei templo sit

elabo-

elaborandum. Sic Chriſtus ementes & vendentes è templo eiecit, flagello facto de funiculis, ipſos acerrimè corripiens, ac dicēs: Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Aliud quidem agens, aliud verò innuens.

Matt. 21. Ioan. 2.

Quæ pollutio reconciliationem requirat. Cap. 18.

NOn tamen omnis pollutio hanc recōciliationem requirit, ſed tantùm publica vel per rei euidentiam, vel ſaltem per famam. Quòd ſi occulta ſit contaminatio, quæ etiam baptiſmi ac pœnitentiæ ſacramēta non remoratur: ſolennitas non exigitur, quòd ratio reconciliationis in occultis non habeat locum.

Quorum ſumptu & expenſis reconciliatio facienda. Cap. 19.

REconciliationem autem eiuſcemodi gratis fieri ac tantum itineris ſumptus Vicarijs noſtris in pontificalibus ſuppeditari volumus. Qui quidem ſumptus ex bonis delinquentis deſumentur, modò tamē tantæ illius facultates ſint: ſin ſecùs, parochiani non grauabuntur vel tantillos ſumptus itineris ſuppeditare, ne populus præter culpam ſuam grauetur. Ne verò diutius ob talem pollutionem diuinum ſuſpendatur officium, aut eccleſiaſtica intermittatur ſepultura, Vicarius noſter in pontificalibus ſtatim vt vocatus fuerit à populo, (modo grauioribus rebus id temporis non fuerit implicitus) vltro ibit, officium ſuum expleturus.

Immunitatem eccleſiaſticam in duobus potiſſimùm ſitam eſſe. Cap. 20.

Ex conci. Lateran. c. non minùs. Ex genere. c. aduerſus de immu. eccleſiæ. Ex conc. Tolet 3. c. eccle. ſeruos. 12 q. 2 Gene. 47 c. inter alia c. immunitatem de immu ec. Ex Gāgr ca. ſi quis per ſuper. 30. diſt.

IMmunitas eccleſiaſtica, vetuſtiſſima res eſt, iure pariter diuino ac humano introducta, quæ in duobus potiſſimùm ſita eſt. Primùm, vt clerici, illorumque poſſeſſiones & bona à vectigalibus & tributis, alijsque muneribus laicis libera ſint. Nam (vt de libertate Leuitarum ſileamus) non temerè refert ſcriptura, Pharaonem totā terrā Ægypti ſibi tributariā feciſſe, præter terram ſacerdotum & poſſeſſiones quæ à rege traditæ fuerant eis, quas vendere non ſunt compulſi: quin potiùs ipſis etiam ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, vt legimus Gen. 47. Deindè, ne rei criminis ad eccleſias confugientes, indè violenter extrahantur, exceptis publicis latronibus, qui per induſtriam proximum occiderint, ac nocturnis depopulatoribus agrorum, qui itinera obſident aggreſſionum inſidijs. Denique his, qui ſub immunitatis ſpe in Eccleſijs ac cœmeterijs delinquunt. Quòd ſi à confugientibus ad eccleſias paria his commiſſa ſunt crimina, quæ reipublicæ referat puniri, tantiſper ſaltem debet ſecularis poteſtas à manuum iniectione abſtinere, donec noſtros conſulat Officiales, ne deuenire neceſſe ſit ad conceſſiones à diuinis & interdicta, quæ viſum eſt anteceſſoribus noſtris, ob violationem eiuſcemodi immunitatis, editis conſtitutionibus promulgare.

Quemamodùm fraternitates reformandæ ſint. Cap. 21.

FRaternitates quæ vocantur & in honorem aliquorum ſanctorum in eccleſijs fiunt, ſpeciem quidē pietatis habent: ſed quales ac tempeſtate ſeruātur, nempe in quibus tā clerici quàm laici potiſſimū comeſſationibus & ebrietatibus vacant, interdùm etiam varijs conſpirationibus aduerſus poteſtates intēti ſunt, ſi non omninò ſublatas, ſaltem correctas ac reformatas volumus. omninò ſublatas mâlimus, ac reditus ſeu cenſus earundem, vel in vſus pauperùm, vel parochi, expendi nobis magis placuerit. At cùm hæ ſodalitates forſan præter publicum offendiculum, ac pauperum (qui ab eis eleemoſynas ex conſtitutione accipiunt) præiudiciū commodè tolli nō poſſint, videbimus inter viſitandum, vt ſaltem tollantur abuſus, vt prima ſeruetur inſtitutio, & examinētur formulæ earum & ſtatuta, vt ratio ac calculus ſingulis annis per Prouiſores (ut vocant) earundem fraternitatum coram parochis eccleſiarum reddatur, vt ſuperextantes fructus ac reditus, in pauperum ſeu eccleſiæ vſum ac vtilitatem conuertantur, aut etiam indè aliquid parocho ad victum decedatur.

PARS X.

DE VITA AC CONVERSATIONE monaſtica. Cap. 1.

VItam monaſticam non multò poſt Apoſtolorum tempora cœpit, quāquàm multis perſuaſum ſit, aliam tum fuiſſe, quàm nunc eſt, monachiſmi rationem. Nemo tamen negauerit, hoc vitæ genus ad perfectionem euangelicam maximè accommodum, modò ſecundum ſanctiſſimam inſtitutionem poré immaculatèque obſeruetur. Quia verò res eſt quammaximè ardua, in carne viuere, & carnis ſtimulis nullum locum dare, diabolique mille fraudibus (quibus præſertim ſolitarios aggreditur) feliciter ſemp reſiſtere, idcircò in hoc vitę genus nemo vel inuitus itrudēdus, vel pelliciēdus, vel temerè ſuſcipiendus, ſed ſumma cura adhibita, poſt diligentiſſimam demum examinationem monachi ac monachæ recipiantur. Quibus ſæpè inculcandum eſt priùs Chriſti verbum de Eunuchis, qui ſe caſtrârunt propter regnum cælorum, quum inquit: qui poteſt capere, capiat. Proponenda Sapientis ſententia, quæ habet in hæc verba: Altiora te ne quæſiêris, &c. Rememorandū quoque diligentiſſimè, quòd Deo ſtulta & infidelis promiſſio admodùm diſpliceat. Breuiter, admonendus eſt omnis ad hanc vitam adſpirans, ut primùm ſe totum excutiat, ne prouinciam ſuſcipiat, cui non ſuffecerint, alioqui parabolæ euangelicæ dicterio notandus, quòd cœperit ædificare, & nō potuerit conſumare. Maxima autē cautio adhibenda

Philo. August. Matt. 19. Eccle. 3. Luc. 14.

benda est in puellis, propter sexus fragilitatem: ne vel ob ętatem desit voluntas, vel metus adsit, aut alius affectus minimè Christianus.

Neminē monachismi professione temerè alligandum. Cap. 2.

C.puella. 20.q.1.ca. præsens. 20.q.2. CErtè sancti patres admodùm fuerunt soliciti, vt non nisi voluntario ac spontaneo iudicio virginitatis propositum atque habitus susciperentur, q̄ coacta seruitia Domino ingrata esse dignoscantur: siquidem voluntariè Domino sacrificandum est, & Psal. 118. voluntaria oris sui beneplacita fieri in conspectu Domini Psalmographus obsecrat. Quod enim quis non eligit, nec optat: quod non optat, nec diligit: quod non diligit, facilè contemnit. Vndè consequitur, Nullum esse bonum, nisi voluntarium: adeò, vt qui alio affectu quàm bonæ voluntatis monachismo se alligant, magis peccēt quàm mereantur. Cap. 1. de regula. Ambigi enim non potest crimen magnum admitti, vbi & propositum deseritur, & consecratio violatur. Nam si humana facta non possunt impunè calcari, quis de eis manebit qui corruperint fędera diuini sacramenti? De adolescentioribus viduis 1. Tim. 5. Paulus pronunciauit, q̄ quum fuerint luxuriatæ, in Christo nubere volunt, habentes dānationem, q̄a primā fidē irritā fecerunt.

Admonendi parentes, ne liberos inuitos in monasterium detrudant. Cap. 3.

ADmonendi quoque erunt parētes, ne liberos in monasterium inuitos detrudant, q̄ illos væ lōgè grauius maneat, quàm Matt. 23. Pharisæos, qui circumibāt mare & aridam, vt facerent vnum proselytum, & quum esset factus, fiebat filius gehennæ duplo magis quàm ipsi.

Quo affectu monastica vita amplectenda. Cap. 4.

August. QVi monasteriū ingreditur, alio affectu q̄ simplici amore Dei duct⁹, veluti vel spem vel promissionē Abbatiam consequēdi habens, vel in ocio viuere affectans, vel lucris tēporalib⁹ inhiās, vel honores ab hominibus appetēs, quisq; talis est, nō Dei fili⁹ aut monach⁹, sed plane mercenari⁹ est, quēadmodū superius nos de clericis ēt dixisse meminimus. cui verendū est, vt quum volet ingredi nuptias euangelicas, obijciat illud: Matt. 22. Amice, qūo huc intrasti, nō habens vestem nuptialem? Quodq; ipso obmutescente, rex sit præcepturus ministris, vt ligatis manibus & pedibus, ipsum in tenebras exteriores mittant, vbi erit fletus & stridor dentium.

In monasterijs habendus, qui doceat legem Domini. Cap. 5.

HAbendus est in virorum monasterijs vir pius ac doctus, qui doceat monachos, ab adolescentia meditari in lege Domini die ac nocte, ad quod munus in monasterijs monialium, sanctimonialis cæteris vita & doctrina præstantior deligatur. Debet aūt qui monasterio præest, summa discretione vti, maximè erga eos, quos comperit diuinis literis intentos aut contemplationi deditos, vt scilicet tales à sordidioribus officijs sinat esset immunes.

Verbi prædicatorem in monasterijs esse oportere. Cap. 6.

IN monasterijs quoq; verbi p̄dicator erit pius quidē ac eruditus: nā nulla armatura fortior ad resistendum diabolicis insidijs ac iaculis, quam gladius ille spiritus, quod est verbum Dei, quo Christus in deserto solitarius, ieiunijs & orationibus vacans, & nihilo seciùs tentationibus expositus, retudit omnem diaboli fraudem ac nequitiam. Matt. 4. Nihil quoq; potentius illo ad deijciendos, ac vicissim consolandos animos nostros, nihil efficacius ad concitandum mentem in amorem Dei, contemptum mundi, ac omnium quæ in mundo pulchra ac speciosa apparent.

Monachi bonæ indolis, ad Academias mittendi. Cap. 7.

NEq; nobis displicuerit, vt aliquot ex monachis bonæ indolis, ad Vniuersitates publicas & benè Christianas, aliquot annos theologicis studijs operam nauaturi mitterentur: illic tamen non alibi, quàm in monasterijs seu gymnasijs sub cura & oculis præceptorum commoraturi, ne bonis ac rectis studiis destinati, mores minimè monasticos imbibant ac contrahant.

Moniales non esse alligandas, vt nulli q̄ suo (vt vocant) patri aut præposito confiteantur. Cap. 8.

SInt prætereà in monasterijs virginum, præsertim præter Abbates aut præpositos, alij conscientiarum examinatores ac à confessionibus. At saltem virginibus liberum sit, bis aut ter in anno alijs (quos elegerint) probis ac doctis viris, de suorum superiorum (vt vocant) consensu (quem hi interpellati, rationabili causa intellecta, nequaquàm negabunt) conscientias suas exomologesi exponere, exonerareque, ne scilicet a digatur monialis renitens, semper vni homini delicta confiteri. Debent autem hi qui eiuscemodi munere in monasterijs monialium funguntur, esse homines vitæ probatissimæ, ac morum quàm maximè inculpatorum, eruditi ac singularis iudicij, obseruaturi ea, quæ suprà, vbi de pęnitentiæ sacramento tractatum est, delibauimus. Cauebit autem is in primis, criminum non confessorum rememorationem, ne virgines discant quæ priùs nesciērunt. Cauebit prætereà, nisi res omninò exegerit, duritiem increpationis, magis intentus ad modestissimè arguendū, & pientissimè vicissim cōsolandū. Cōfessiones aūt monialiū nō priuatim audiet, sed in cæterarum conspectu, nō tantùm vt omne malū, sed & omnis mali suspicio omninò cesset.

Muta-

Mutatam esse paulatim faciẽ monasteriorũ, ac vsurpatum hospitij ius, simul cum accessu moderandum. Cap. 9.

MOnasteria, olim virtutum scholæ ac pauperum hospitalia erãt: nunc proh dolor, videmus ea quæ virorum sunt è scholis virtutum, in diuersoria militum ac raptorum: quæ verò mulierum sunt, inpleriſquẽ locis in suspectas de incontinentia domos (ne quid grauius dicamus) esse commotata. Quamobrem dispiciendũ nobis est, ne tam passim à quibusuis militibus hospitij ius à monasterijs vi exigatur, & eleemosynæ pauperibus deputatæ, improborũ luxu deuorẽtur, néve ad monasteria virginũ accessus, toties à sacris canonibus prohibitus, pateat: Et vt q̃ depræhẽsi ꝓter hęc fuerint offendiculũ aut occasionẽ illis labendi siue intra siue extra monasteria, dedisse, dignas pœnas ferãt.

(Cap. 1. de emu. eccl. Ca. i mo-nast. de vit. & honest. cle.)

Visitatio monasteriorũ necessaria. Cap. 10.

VIsitatione ergo monasteriorum q̃ maximè opus esse intelligimus, quã & canones nobis imponunt. In hac verò oportebit omnia ad regulam ordinis monastici exigere, nihil non ad pietatẽ & vitę sanctimoniam, dirigere, & quicquid mali exempli aut improbæ cõsnetudinis irrepsit, penitùs tollere ac eradicare. Profecerit quoque hic, examinari regulas, statuta & consuetudines, tolli superstitiosa.

(C in singul. para. Porrò di-œc. de statu mon.)

Sumptuosi monialium Præpositi abrogandi, & frugales œconomi constituendi. Cap. 11.

(Hieron.) HAbent quędam monialiũ monasteria sumptuosos Prępositos, sub quorũ potestate quum oĩs bonorũ administratio sit ipsi de redditibus monasticis luxuriantur. Et qui monasticæ conuersationis exemplum esse debuerant, ad mundi delicias reuoluuntur: fastidientes interdùm similam & mella, interim monialibus ipsis vix milio & cibario pane rugientem ventrem saturãtibus. Sunt quoque virginum monasteria, vbi non est victus & mensa communia, sed mos ille (quem ad Corinthios scribens Paulus, quanuis in longè sacratiori conuiuio damnauit) quotidianus, nempe quòd vnaquæque suum cibum præsumit ad mãducandum: & alia quidem esurit, alia verò ebria est. Quem abusus tollere necessarium putamus, videlicet vt in illorũ delicatulorum Præpositorũ locum, probi œconomi à nobis comprobandi (quorum victus sit monastico similis) surrogentur, qui etiã obligati erunt singulis annis rationem de receptis ac erogatis integram reddere.

(1. Cor. 11.) (C. Osius, 9. q. 3. ca. q rel. 17. q. 2.)

In monastarijs monialiũ, victum ac mensam communem esse oportere. Cap. 12.

ITidèm vt moniales victũ ac mensam cõmonem vbiq; habeãt, & quæ pari sunt officio destinatæ, pari etiã cibo alantur. Quod vt quàm minimè onerosum sit, non debebunt plures in monasterium moniales recipi, quàm congruè poterũt in singulis monasterijs sustentari, de quo nobis priùs legitimam fidem fieri conueniet.

De præpositis solitariè commorantibus. Cap. 13.

DIsplicet etiam nobis, ꝙ quædam monasteria quosdam Præpositos habent, qui in Capellis solitarij commorantur, quod Lateranensi concilio vetitum est ac cautum, vt episcopus Abbates, monitione præmissa, per cẽsuram ecclesiasticam compellat, vt eiuscemodi Præpositos aut Priores ad claustrum reuocent, faciantq; ecclesijs ipsis seu capellis par seculares clericos deseruiri, aut saltem alios monachos ipsis adiungant.

(Ex Lateranen. Concil.)

Visitandæ domus fratrum Teutonicorum, diui Ioannis Baptistę, & Antonitarum. Cap. 14.

VIsitandæ quoque in primis & reformãdæ erunt domus hospitalium militum Teutonicorum, præterea ordinis diui Ioannis Baptistę, ac Antonitarum: atq; initio ꝓuidendum, vt in ijsdem domibus cultus diuinus ritè ac debitè peragatur, vt hospitalitas pro pauperibus seruetur, vt vita ac cõuersatio regularis secundũ institutionẽ primã ac regula (quam illi professi sunt) illic geratur, vt ab ipsis vestes ordini ac professioni dignæ ac cõuenientes, publicè deferantur: vt comessationes, crapulæ, ac omni luxus prohibeatur: vt prędę illę bonorũ mobiliũ, quæ post mortem prelatorum per primores ordinis fieri, ac in exteras regiones deferri, pessimo omniũ exẽplo consueuerunt, amodò nequaquàm fiant. Sed quicquid parsimonia defuncti prelati coaceruatum ac relictum fuit, vel necessarijs vsibus Ecclesiæ, aud successorum, aut pauperũ eius regionis, vbi religiosa ista domus sita est, applicetur.

De vita & conuersatione monachorum. Cap. 15.

ET vt reuertamur ad monachorum vitã, haud ignorare debent. Concilio Chalcedoneñ. cautum monachos oportere quieti operam dare, ieiunia & orationes obseruare, in his locis, in quibus se semel Deo deuouerunt remanere, nullas ecclesiasticas seu seculares actiones tractare, nunquàm sua monasteria relinquere, nisi forsan ob ingentes necessitates id facere à suo episcopo iubeantur, ne nomen Domini blasphemetur. Quare libertas illa peregrinandi seu exeundi, prętextu inuisendi parentes, moderanda seu penitùs tollenda erit.

(Ex Concil. Chalcedo.)

Monacorum studia atque exercitationes quales esse oporteat. Cap. 16.

MOnachus & monacha amare debent scripturarum scientiam, & carnis vitia non amare. Psalterij librum de manu aut oculis nunquàm deponere, semper orare, sensu vigilare, vanis cogitationibus aditum ꝓcludere, corpore pariter & animo in Deum tendere, iram patientia vincere. Breuiter

(Hieron. ad Rust.)

nullis

nullis animi perturbationibus (quæ si insederint, ad delictum maximum inducũt) locum dare: semper aliquid operis facere, vt eos diabolus semper inueniat occupatos. Et vt nulla sint quę manib⁹ operari liceat, libros tamen sacros describere ipsis maximè conueniet, vt & manus operetur cibos, & lectione anima saturetur. Porrò Ægypriorum monasteria hunc morẽ seruâsse leguntur, vt nullum monachum absq; opere & labore susciperent, non tam propter victus necessaria, quàm propter animæ salutem, ne perniciosis cogitationibus vagarentur, néve instar fornicantis Israel, omni transeunti diuaricarent pedes suos.

[Margin: e. nũquàm de cons. dist. 9.] *[Margin: Hier. 3.]*

Monachos vagos sub custodiam reuocandos. Cap. 17.

MOnachi qui peruagati fuerunt, vbicunque inuenientur, tãquàm fugaces nostro auxilio sub custodia reuocentur. Et si qui habitum abiecerint, vt eundem reassumant, cogendi.

Literas priuatas monacho, aut monachæ, iniussu Abbatis resignare non licere. Cap. 18.

VT monachi seu monachæ literas nullas vel destinare vel recipere audeant, absque Abbatis seu Abbatissæ, aut eius qui ipsorum loco monasterio præest, scientia summa ratione olim constitutum est, sed per incuriam abolitum: id præsenti constitutione innouandum censuimus.

Canonissarum secularium mores reformandi. Cap. 19.

POstremò, vitam, conuersationẽ ac mores Canonissarum, quæ seculares ob id appellantur, quòd perpetuæ castitatis ac reliqua vota monastica non emittant, reformari omninò ducimus necessarium. Nam vitam agunt plùs nimio licentiosam, ac plerisque scandalosam. Quæ vt in ordinem & ecclesiasticam quandam disciplinam, quoad fieri potest, reuocentur, nobis quum visitationem aggrediemur, curandum est.

PARS VNDECIMA.

De hospitalibus & orphanotrophijs, alijsq; id genus pijs locis. Cap. I.

NOn solùm canonicis cõstitutionibus, sed & Imperialibus ac regalibus institutis antiquitùs pientissimè sancitum est, vt habeantur quàm fieri potest frequentia in repub. xenodochia, ptochotrophia, Orphanotrophia, Gerontocomia & Brephotrophia, & id genus alia loca pietati consecrata, in q̃ recipiãtur peregrini, pauperes, inualidi, senes, parẽtibus orbati, atque inopes liberi, ĩfantes expositi, furiosi, leprosi, cõtagiosisq; ac perpetuis morbis obsiti, atq; aliæ miserabiles personæ: idcirco curæ nostræ imminebit, vt eiuscemodi loca, vbi constituta sunt sarta tecta teneantur. Vbi verò dissipata sunt, instaurentur, reformenturq;. Denique vbi necdùm constituta sunt, episcopali nostra prouidentia ędificent, construanturque. Pauperum enim curam nobis Christus pręcipuam esse voluit, & horum totiès meminit diuinissimus Paulus apostolus.

[Margin: Cod. de Episco. & cleric.] *[Margin: Matt. 26. Matt. 14. 2. Cor. 8.]*

In hospitalibus in primis animæ curãdæ, deinde corpus. Cap. 2.

HIc ante omnia curandum nobis est, vt in domibus istis, quæ ad salutem animarum pertinent, minimè negligantur, sed ante omnia de sacramentorum administratione, pauperibus, debilibus & ægrotis prouideatur. Ac vbi corporis infirmitas medicum postulat, ibi priùs animæ, deinde corporis medicus accersatur.

In hospitalia qui recipiendi. Cap. 3.

IN eiuscemodi autẽ hospitalia, nullæ aliæ quàm eæ, quas diximus, miserabiles personæ, quæ aut morbo, aut debilitate, aut ætate impeditæ, suis manibus laborare victũq; ac vestitum sibi comparare non possunt, recipiantur: quas ad ecclesiasticam disciplinã canones pertinere, ac nostris aliorumque piorum hominum largitionibus victitare, voluerunt.

In hospitalia pauperes eius loci, vbi constituta sunt, potissimùm recipiendos, maximè contagiosis morbis implicitos. Cap. 4.

IN primis autem recipiãtur in hæc hospitalia personæ miserabiles eius loci, vbi hospitalia cõstituta sunt. Quod si rectè curatum fuerit, suffecerint penè (nisi tamẽ fallamur) iam constituta hospitalia, omnibus verè pauperibus per singula oppida ac vicos repertis, vt amodò illis non fuerit necesse ostiatim panem emendicare, aut eos qui lepra, seu alio contagioso morbo impliciti sunt, inter homines aduersari, quod lege diuina, ne fiat, prohibitum legimus. Nec immeritò, quòd ex tali commixtione ac conuersatione cum sanis, infinita pericula subsequãtur, etiam ex solo adspectu, qui intuẽtibus horrorem solet incutere. Quod si leprosis, alijsque qui similibus morbis implicati sunt, hospitalium, quibus addicuntur redditus non suffecerint, satius est, vt ipsorũ nomine in conuentu ecclesiæ, eleemosyna per aliquot viros probos ad hoc munus deputandos, colligatur ac præstetur, atque vt trunci in templis eleemosynis istis colligendis asseruandisque erigantur, quàm vt ipsi morbosi alimoniæ petendæ obtentu, aut quocunque alio prætextu consortijs hominum misceantur.

[Margin: Nume. 12.]

Mendicantibus validis hospitalia clausa, & mendicitatem interdictam esse oportere. Cap. 5.

SInt autem mendicantibus validis non solùm hospitalia clausa, sed & publicè ac ostiatim mendicare penitùs interdictũ. Et qui secùs agere comperti fuerint, arceantur,

[Margin: Codi. de mendic. val. li. 12.]

tur, ac legalibus nostrisque constitutionibus comprehensis pœnis subdantur. Vtiliùs enim esurienti panis tollitur, si de cibo securus, iustitiam negligat: quàm eidem frangitur, vt seductus, iniustitiæ acquiescat.

Magistrorum hospitalium praui affectus damnantur. Cap. 6.

DAmnamus autem abusum, quo in quibusdam locis fit, vt neglectis miseris ac inopibus, quib⁹ hospitalia dedicata sunt: ex priuato affectu magistrorũ, aut magistratuum, qui hospitalibus hisce præsunt, non modò validi, sed & quibus victus & vestitus suppetit, recipiãtur, tãtùm quòd illic cõmodiùs & in ocio viuatur: qui certè aliter censeri non possunt, quàm pauperum deprædatores, raptoresque, de alieno uiuentes, ac velut ex sanguine pauperum saginati. Quos diuus Hieronymus grauissimè increpat. Qui (inquit) ex bonis parentum & suis opibus sustentari possunt, si quod pauperũ est accipiunt, sacrilegium profectò committunt, & per abusionem talium, iudicium sibi manducant & bibunt. (Hieron.)

Quàm grauiter peccent, qui ex pauperum victu se ditant.

Cap. 7.

VIderint quoque hi magistri ac hospitalium præsides, ne Iudam imitentur, qui loculos (ex quibus pauperibus distribuebatur) ferebat, ac fur erat, ne sicut ille, ita & ipsi pereant. Nouerint ergo se tali muneri addictos, non vt sui, sed vt pauperum curam gerant, quos neglexisse, occidisse est: quibus quid subtraxisse, sacrilegii instar est. Et quò vigilantiores in officio sint, singulis annis aut sæpiùs, magistratui eius loci, præsente parocho, rationem de omnibus reddant. Non meum est (inquit Prosper) dicere, quantum peccatum est eorum qui cibos pauperum sibi vsurpant, & vndè pauper victurus erat, præsumendo suscipiunt. (Ioan. 12.)

PARS XII

De scholis, Typographis, ac bibliopolis.

CAPVT. I.

ECclesię reformatio à summis pariter & infimis, à capitibus simul & paruulis ordiẽda est. Paruuli enĩ sunt, qui succrescẽtes, in maiorũ locum subinde decedentium, in reipub. tam ecclesiasticæ quã secularis administratione succedunt, vt consequens sit, ab ipsis prauè ac nequiter institutis, reipub. perniciem imminere. Quamobrem summoperè refert, vt pueritia, quæ seges est omnium rerum publicarum, in timore Dñi ac bonis disciplinis edoceatur. Id quod Dñs præcepit Exod. 13. & Prou. 6. Siquidem ea ætas nullis alijs usibus accõmoda, per id tempus colligere poterit, & sibi & reip. luculentum fructum. Inprimis autem operæpretium nobis videtur, vt clancularij illi magistelli, qui in conuenticulia vicatim docent, prohibeantur, vtque gymnasia illa ac scholæ minores, in quibus pueri primis rudimentis imbuuntur, diligenter repurgentur, præfectis illis didascalis, seu præceptoribus, non tam eruditis, quàm sanę doctrinæ, integræque ac inculpatæ vitę viris, idque hac potissimùm tempestate, qua innumeræ pestilentes hęreses totam ferè Germaniam summo cum Christianismi ac reipublicæ detrimento iusto Dei iudicio peruadunt, ac uelut cancer serpunt: quas quum pueri semel imbiberint, difficile, immò impossibile erit, ut easdem penitùs iterũ eluant. Nam, Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu. (Horatius)

Scholæ inter visitandum repurgandę, ac instituendæ. Cap. 2.

QVemadmodùm verò didascali pueros in classes digerent, quæ dein ipsis prælegent, tam ad eruditionem, quàm ad uitam Christianam rectè instituendam pertinentia, nos inter visitandum pro ratione cuiuscunque scholæ trademus.

Apud singulas ecclesias habendus vir eruditus, qui clericos eius ecclesiæ instituat. Cap. 3.

OLim conciliari constitutione cautum est, ut non solùm apud quamlibet cathedralem Ecclesiam, sed & apud alias nimirùm collegiatas, quarum sufficere poterunt facultates, constituatur magister idoneus, qui clericos earundem ecclesiarum doceat & instituat. Apud metropolim autem theologum haberi pręceptum est, qui sacerdotes ac quoscunque alios in sacris literis doceat, & in his præsertim instituat, quæ ad curam animarum pertinere dignoscuntur. Visum etiã concilio fuit, ut singulis magistris unius præbendæ prouentus tantispèr, quoàd in docendo perstiterint, assignentur. Cuius quidem saluberrimæ constitutionis uix vestigia quędã apud eiuscemodi Ecclesias reliqua videmus. Nã ut scholas ipsas reperias, didascalum tamen vix ullum eruditum ac pium repereris, quòd nihil penè stipẽdii (ne dicamus vnius præbẽdæ prouentus) illi suppeditetur, quod emendatione magna indiget. Neque enim hæc res leuis momenti est, à qua totius propemodùm reipub. tùm salus, tum pernicies dependet. (c. 1. & c. quõnullis. de magist.)

Qui huic uiro uictum suppeditabunt.

Cap. 4.

CVrandum itaq;, vt singula Collegia ludos literarios diligenter instituant, eisq; de idoneis ludi magistris ac sumptibus prospiciant: ubi Collegia non sunt, senatus & respublica idem curet.

Quemadmodùm Academiæ instaurari, ac studia ali possint. Cap. 5.

ACademias, seu Vniuersitates publicas per hanc hæresum colluuiem perire miserè cernimus, quas instaurari maximè in votis est. Id fieri posse nobis uidetur, si modus

dus aliquis inueniatur, quo pauperibus scholasticis ex ecclesiasticis stipêdijs aliquid possit decidi. Clericos enim illos conuenit ecclesiasticis stipendiis sustentari, quibus parentum & propinquorũ nulla bona suffragantur. Quo insuper professoribus atq; his, qui in bonis literis, optimis quibusq; disciplinis, ac in primis Theologiæ studijs multùm profecissent, spes præmij fieret: nam spes alit artes.

Pium votum ad studia sublenanda.
Cap. 6.

Côc. Basi. ET quanquàm hic articulus à summo pontifice potissimùm pêdere videatur, tamen quòd in nobis est, operêmus omnes ordinarios collatores, præsertim parochialium ecclesiarum, huc induci posse, vt Academiæ potestatem facerent, significandi subinde ipsis viros literatos ad regendum Ecclesias eiuscemodi idoneos, quos ipsi collatores quibuscunq; alijs non idoneis præferrent, ac parochiis quum vacarent, præficere non differrent, modò tamen personaliter residere non detrectarent. Quòd si idem apud collegiatas ecclesias (qui mense ordinario canonicatus & præbendas conferunt) obtineri possit, non dubium id plerisq; ad studia capessenda calcar fore non exignum.

Decretalem Honorii tertii, quo ad eius fieri potest, renouari æquum esse.
Cap. 7.

c. sup specul de magist. PRæterea non parùm huc fecerit, si Honorii tertii decretalis seruetur, nempe vt Canonici ecclesiarum diœcesis nostræ Colonieñ. dociles ad studia, potissimùm theologiæ, per capitula transmittantur, percepturi toto quinquennio beneficiorum suorũ fructus, non obstante aliqua contraria consuetudine vel statuto, quũ denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes, de quo dictum est partim superiùs. Ex his enim tandem spes non vana concipi possit, aliquando futurum, vt doctorum copia habeatur, quo velutі stellæ valerent plurimos ad iustitiam erudire, & têporis successu ecclesiã Dei vniuersalem in vita ac doctrina reformare.

Quid curandum in academiis. Cap. 8.

NEq; ignoramus multa ac diligêti ꝓuisione opus esse in Academiis, quæ inprimis curare necesse erit, vt optimi quique libri in singulis professionibus ac disciplinis per doctissimos professores statis diebus ac horis vigilantissimè ꝑlegantur, enarrêturq;. Deindè, vt scholasticis viuendi regulæ præscribantur, nempe vt bonis disciplinis vacêt, à pôpis, cômessationibus, ebrietatibus, aleæ ludis, dissensionibus ac rixis abstineãt, vt ꝓdigi esse desinant, ac quisque se suo modulo metiatur, vt fastum omnem ac doctrinæ supercilium deponat. Nec incipiant esse magistri, priusquàm fiant discipuli. Quot enim Hieron. sunt, qui magistrorum ac ductorum insignia ambiunt, ac per ambitum extorquent, etiam qui nunquàm eam artem quã pòst magisterium profitêtur, vel à limine salutârôt: quod quàm turpe ac indecorũ sit, nemo ignorat.

Nihil imprimendum, aut vendendum, nisi reuisum priùs. Cap. 9.

PRætereà quũ per abusum artis impressoriæ, librorum plurimũ malorũ emerserit, ꝓhibemus, ne vlli Typographi aut Bibliopolæ, quempiam recèns editum librum aut chartam vel imprimant, vel venum exponant, vel vendant publicè vel occultè, nisi hic liber reuisus, & charta vel scripturam vel picturam continens, per nostros ad hoc deputatos commissarios diligenter perspecta sit priùs. Quæ & Typographi nomen & cognomen complectantur, atque eam ciuitatem, seu oppidum in quibus excussa sunt, nominatim designent. Quæ verò his caruerint, nullo pacto venum exponantur. Porrò Typographi, Bibliopolæ, ac reliqui librorum institores ac geruli, qui huic ordinationi côtrauenerint, præter confiscationem librorum, pœnis etiam legalibus ac pragmaticæ constitutioni Augustanæ subiacebunt. Contra quos in territoriis nostris Fiscalis noster acerrimè inquirere, ac ad iustarum pœnarũ declarationem procedere non omittet. Pragma August.

PARS XIII.

De iurisdictione Ecclesiastica contentiosa.
Caput I.

ANte annos non admodùm multos, reformationem iurisdictionis nostræ ecclesiasticæ edi curauimus, per quam ita temperata ac moderata omnia speramus, vt nemo de ea iure queri possit.

Excommunicationis origo & præcipuus vsus. Cap. 2.

NE autem quispiam excommunicationis ecclesiasticæ originem ignoret, primus excômunicationis in ecclesia vsus, qualis fuerit, Paulus primæ ad Corinthios quinto manifestè ostêdit, vbi Corinthium publicè cum nouerca fornicãtem, tradit satanæ in interitũ carnis, vt spiritus eius saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi. Non tantùm exêplo indicans, sed & expressim iubet, vt qui eiuscemodi sunt, è medio ecclesiæ, eijciãtur. Si is (inquit) qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum eiuscemodi nec cibum sumere permitto. Quin ante discipulum ille, qui solus verè magister est Christus, eiuscemodi excômunicationis vsum Matthæi 18. docuit. Quẽ optamus in ecclesiã reuocari ac frequentissimum esse, nempè vt tales publicè ac enormiter peccantes, ne alijs offendiculo sint, & notati tandèm resipiant, extra communionem sacramentorum ac vitæ communis ponãtur, donec ad cor & ecclesiæ gremium reuersi, suum reatum deplorent. Diuus sanè Paulus grauissimè Corinthios increpat, ꝙ

1.Cor. 5. inceſtum illum tantiſper paterentur. Omninò (inquit) auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris ſui quis habeat. Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, vt tollatur de medio veſtrûm, qui hoc opus fecit. Matt.18. Non eſt bona gloriatio veſtra. Neſcitis, quia modicum fermentū totam maſſam corrumpit? Expurgate ergo vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis azymi. & cætera, quæ ſequuntur. Quòd ſi denunciationem Euangelicam (qua nulla res ſalubrior eſſe poteſt, & quæ nobis non tantùm facienda ſuadetur, ſed præcipitur) frequentaremus, & Apoſtolica præcepta mordicùs teneremus, rariores profectò in cœtu noſtro haberemus adulteros, raptores, homicidas, & id genus alios publicè criminoſos, Eſa. 52. Rom. 2. propter quos blaſphematur nomen noſtrum inter gentes, & ſcandalizantur multi inter nos infirmiores.

¶Cur paſſim in omnes inobedientes excommunicationis cenſura diſtringi cęperit.
Caput 3.

1.Reg.15. IAmdudum verò cœpit excommunicatio in omnes inobedientes diſtringi, ꝙ quaſi peccatum hariolandi ſit repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquiſcere.

¶Vſum excommunicationis in publicè criminoſos, in lucem reuocandum.
Cap. 4.

VSum ergo excommunicationis, præſertim aduerſus publicè criminoſos, in lucem reuocari conuenerit: deinde poſthàc in alijs cauſis excommunicatio tantùm in manifeſtè contumaces feratur.

¶Quid cauendum in decernenda excommunicationis cenſura.
Cap. 5.

Ex Conc. Meldē. & Aluer. ca. nemo. & ca. nullus facer. 11. q. 3. Ex Conc. Lug. ca. 5. de ſen. excōmu. in 6. Ex com. Ant. Cart. Arela. Bracar.

CAuebit autem in primis Iudex, ne hāc, aliāsve cenſuras eccleſiaſticas, vel ex iniuſtis, vel ex leuibus cauſis, vel iuris ordine non ſeruato, vel ex odij fomite proferat vnquàm. Quum enim excommunicatio pœna ſit, qua nulla maior eſt in eccleſia: nec ſit excommunicandus quis, niſi pro peccato lœthali, quòd anathema ſit ęternę mortis damnatio: nec infligenda veniat, niſi his qui aliter corrigi non poſſunt: debebit Iudex non antè excommunicare quempiam, quàm cognouerit, id vel cauſæ grauitatē, vel eius qui extra communionem ponendus eſt, apertā contumaciam, præcepto iuſto acquieſcere nolentis, exigere.

Excommunicatos vitandos. Cap. 6.

VOlumus autem vt hæc cenſura ab omnibus (iure non tantùm humano, ſed & diuino idipſum poſtulante) timeatur: vtque excommunicati in familiari conuerſatione vitentur, & à nemine recipiantur, quemadmodùm antiquiſſima Concilia, ſub grauis reatus incurſu idipſum fieri præceperunt.

Non paſſim contra omnes delatos, per Fiſcales inquirendum. Cap. 7.

PRocuratores noſtri Fiſcales aduerſus neminem inquirant, niſi quem legitima ac frequens grauat infamia, non quidem à maleuolis & maledicis, ſed à prouidis & honeſtis, iuſtitiæ zelo commotis, ſuborta: quā ſi non probauerint, condemnentur ipſi, non autem inquiſiti, in expenſis. Neq; enim ſpeciem aliquam æquitatis habet, ꝙ ab innocētibus abſolutis, quippiam expenſarum nomine extorqueatur: alioqui calumnia & iniuſta diffamatio, mercedem (quod abſit) haberent. Valeant ergo alij maleuoli delatores, depeculatores famæ, ac reipub. peſtes. Neq; enim ad petitionem eorum qui libellum infamationis porrigunt, in occulto inquirendum eſt ſuper criminibus in eodem deſcriptis: quum inquiſitio fieri tantùm debeat ſuper illis, de quibus clamores aliqui præceſſerint. Cap. cùm oporteat. c. inquiſitionem. §. tertiæ dubita. de accuſatio.

Manifeſtè criminoſi, pro quæſtu nequaquàm ferendi. Cap. 8.

NOlumus autem, vt concubinarij, aut alij manifeſtè criminoſi, vllo modo pro quæſtu aut pecuniæ emungendæ cauſa ferantur, tolerenturq;: aut vt pœnæ pecuniariæ pro criminibus paſſim imponantur, ꝙ res mali exempli ſit, crimen pecunia redimere, ſed reformationis noſtræ conſtitutio, quę de officio Sigilliferi poſtrema eſt, ſeruetur. Quòd ſi interdùm vel perſonę delinquentis, vel delicti qualitas pœna pecuniariam imponi poſtulauerit, hæc in pios tantùm vſus conuertatur, ne magis auaritiæ, quàm correctionis cauſa exacta videatur.

Clerici grauiſſimorum criminum rei, ſecundùm canonicas ſanctiones puniendi. Cap. 9.

CLerici in grauiſſimis criminibus depræhenſi, iuxta canonicas ſanctiones puniantur. Expedit enim, vt publicè delinquentes & Eccleſiam Dei ſcandalizātes, publicè quoq; arguantur & puniantur. 1. Tim. 5. Quamobrem tales vel à nobis depræhenſi, vel extra territoria noſtra per magiſtratus capti, ac nobis iuxta ſanctiones canonicas traditi, dignam ſui ſceleris pœnam recipient. Quòd ſi iam graue fuerit, vt degradatione dignū ſit, faciemus ipſos curiæ tradi ſeculari, ne clericali priuilegio gaudeant, quo ſe per flagitia reddiderunt indignos.

De teſtamentis inſinuandis, approbandis ac exequendis. Cap. 10.

Ex Conc. Mog. c. ſi hæred. de teſt. IN Concilio Moguntino ſancitum eſt, vt hæredibus qui iuſſa teſtatorum nō adimpleuerint, ab Epiſcopo loci illius omnis res quæ eis relicta eſt, interdicatur, cum fructibus & emolumentis, vt vota defunctorū adimpleantur. Quamobrem procuratores noſtri Fiſcales in diœceſi noſtra Colonieñ. aduigilabunt, vt Teſtamenta, maximè eccleſiaſticarum perſonarum, priuilegiis Eccleſiæ

noſtræ

noſtræ maioris ſaluis, intra anni ſpatiū exequutioni mandentur: vtque intra idem tempus executores teſtamentorum legitimum calculum reddant. Quorum etiam teſtamentorum inſinuationem approbationemque intra triginta dies à morte ſacerdotis peti volumus atque obtineri, niſi rationabilis cauſa longiorem dilationem expoſcat in præmiſſis. Diſpiciet autem Sigilliſer noſter, vt ſi quid in quempiam ſtultū, aut iure prohibitum vſum, temerè relictum ſit, in pium conuertatur.

Bona presbyteri ab inteſtato defuncti, in piam cauſam conuertenda. Cap. 11.

VBi ſacerdos noſtræ diœceſis Colonieñ. mortuus eſt inteſtatus, bona ipſius, pręter patrimonialia, quę hęredibus cedunt, deducto ære alieno & funeralibus, in piā cauſam pro defuncti animę ſalute cōuertantur.

Portio quæ Archiepiſcopo ſoluitur, minimè grauis. Cap. 12.

Ca. Offic. de teſta. EA portio quæ nobis vti Archiepiſcopo ſecundùm rationem bonorum (extra q̄ tū patrimonialia immobilia ſunt) deducto ære alieno, ex more & ſpeciali conuentione cum clero noſtro inita, debetur, nemini grauis eſſe poteſt, ꝙ maior Epiſcopo ſecundùm canonicas ſanctiones portio, q̄ ea eſt, quæ ex remiſſione noſtra nobis ſoluitur, debeatur.

Iuramentum facilis exactio, in iudicijs refrenanda. Cap. 13.

MVltiplex illa & facilis iuramentorum exactio, quæ in iudicijs eccleſiaſticis fit, nobis probari non poteſt.
Matt. 5. Chriſtus inter perfectionis hortamenta ponit & illud, vt in totum abſtineamus ab omni iureiurando. Quo colore ergo conſuetudo nunc paſſim iurantium in omni negocio excuſari poſſit, non videmus, niſi aut grauitate negocij, aut neceſſitate. Crebris iuramentis rarò deeſt periurium, quod grauiſſimè punit Deus.
Deut. 5. Quamobrem monemus Cauſidicos, ne tam faciles ſint in exigendis malitiæ ac alijs iuramētis. Compertum enim habemus, quoſdam eſſe tam malè Chriſtianos, qui in re tam ſeria ludant, ac iuramenta interdùm exigāt, quibus præſtitis credere nolint. Ne dicamus quoſdam eò veſaniæ prolabi, vt iuſiurandū exigant, qd mālint ſuſpicari, præſtando violatum iri, q̄ verè reuerenterq; adhiberi. Quo laqueo quis perniciosior eſſe poteſt? Admonebit igitur Officialis noſter Cauſidicos, atq; alios iuramenta exigentes, vt ea quæ iudiciarij proceſſus ſolennitas neceſſariò non requirit, remittant: vtq; memores ſint, eandem manere pœnam temerè exigentem, quæ manet fruſtrà præſtantem iuramentum.

Formula inquirendi hæreticos delineanda. Cap. 14.

QVum hæreſum ac ſchiſmatum in præſentiarum plena ſint omnia, videbimur operæprecium facturi, ſi communicato cum inquiſitoribus Apoſtolicis cōſilio, formulam quandā inquirendi iuri cōſentaneā, ac tantum negociū decentem, minimeq; captioſam, præſcribamus: Quamobrem ea de re noſtris iuriſperitis mandabimus.

Concil. Gener. Pars 5.

PARS XIIII.

De Viſitatione ac ſynodis Epiſcopalibus Archidiaconalibusque. Cap. 1.

QVum fruſtrà ſint in ciuitate leges, niſi & ſint qui eas exequantur: itidem inſtitutiones canonicas inefficaces & languidas eſſe oporteat, niſi ab Epiſcopo & reliquis (quibus ea cura demandata eſt, & quodam modo viua lex ſunt, qui & in Euangelio nuncupantur ſal terræ) mancipentur effectui: idcircò viſitatione per noſtram diœceſim Colonieñ. opus eſt, quam Deo authore per noſtrum in pontificalibus Vicarium, ac ipſi adiunctos viros iuxtà pios ac doctos, quibus plenam dabimus in his ſpiritualibus ac eccleſiaſticis rebus ordinandi poteſtatem, aggrediemur, eodemq; adiuuante Deo peragemus. Matt. 5.

¶Quo ordine viſitatio inſtituenda. Ca. 2.

EX ſuperioribus verò liquet plùs ſatis, quo ordine viſitatio inſtituenda ſit. Siquidem in primis ab eccleſijs noſtris metropolitana ac cathedrali incboandum, dehinc ſingulæ collegiatæ ſimul cum monaſterijs & virorum & mulierum inuiſendę: poſt hęc ad parochiales Eccleſias omnes, in noſtris ciuitatibus ac diœceſibus conſtitutas (vbi maxima cura opus erit) tranſeundum: ibì non ſolùm parochi, ſed alij etiam (quotquot ibidèm commorantur) ſacerdotes ac clerici aduocandi. Atq; interim non prætermittendę ſcholæ & bibliothecæ, vbi illæ reperientur: ac poſtremò hoſpitalia pauperum diligēter perluſtranda erunt.

¶Quæ vbiq; corrigere oporteat. Cap. 3.

QVæ verò oporteat vbiq; ſciſcitari ac inueſtigare, quæ corrigere ac repurgare, quæ ſtatuere ac ordinare, ſuperiores conſtitutiones abundè docent.

¶In primis reformandos eſſe Decanos. Cap. 4.

QVòd ad cathedrales & collegiatas Eccleſias attinet, prima cura erit in reformādis eccleſiarum prælatis, maximè Decanis. Qui ſi cæci fuerint, conſequitur neceſſariò, vt hi quibus ducatum pręſtāt, ſimul in foueam trahantur ac cadant. Quod enim ab illis committitur, facilè ab alijs trahitur in exemplum.

¶Inquietos & prælatis rebelles, corripiendos. Cap. 5.

ET quoniam alicubi tanta eſt cleri diſſolutio, vt prælatis quantumuis bonis ac eruditis, neq; ſuus honor, neque authoritas ſeruetur, intendēt. Viſitatores noſtri animū, vt inquieti corripiantur. Qui corripi & obe-

dire nolunt, censura ecclesiastica secundùm culpæ modũ percellãtur, donec resipuerint.

¶In monasterijs quomodò abusus percipiendi. Cap. 6.

IN monasterijs facilè percipientur abusus, modò regulæ ordinis relegantur, interrogenturq; qui illis præsunt, num illis scilicet simul cum nostris constitutionibus per omnia satisfiat.

¶In visitatione parochiarum quid agendum. Cap. 7.

VBi ad parochias abitur, debebit parocho ac populo paucis antè diebus aduentus Visitatorum significari, quò tum omnes expediti adsint, ac publicæ saluti intendant. Deniq; ea sacramenta ac munera, quæ per solum Episcopum administrantur, expurgati & præparati recipiant.

¶Habenda concio per Visitatores. Cap. 8.

NEc videbitur inutile, vt Vicarius noster in pontificalibus, seu alius ex Visitatoribus nostris Theologus, côcinnem ad populum habeat, eundemq; de omnibus da quibus vtile videbitur, ex diuinis scripturis per Dei verbum admoneat.

¶Interrogandus parochus, quo titulo ministerium gerat. Cap. 9.

INterrogandus deinde Parochus, nũ ipse principalis rector sit, aut Vicarius mercenarius, an ordinaria authoritate admissus, nécne: vbi Vicarius præest parochiæ, vidẽdũ quo priuilegio absit parochus principalis.

De vita, moribus, & doctrina inquirendum. Cap. 10.

DEindè inuestigandũ de vita, moribus ac de doctrina, quo pacto verbum diuinum disseminet, ac sacramenta ecclesiastica administret, & num omnia calleat quæ ad officium suum spectant. Vbi verò minùs fuerit instructus, erudiatur maximè in his, quæ ad dispensationem ecclesiasticorum sacramentorum attinent, præsertim pœnitentiæ. Subindè inquiratur, num in his deses aut negligens interdum sit: & num illi necessarius & honestus victus suppetat, seu digna stipẽdia exoluantur. Nam si competens victus defecerit, ad eum modum (vt suprà diximus) procurandus erit, aut ad nos referendum.

De habitu, tonsura, ac reliquis externis videndum. Cap. 11.

VIdendum deindè de eruditione, habitu, tonsura, ac familiari conuersatione: honestas familiæ exploranda, libri quoque omnes inspiciendi, qui si nothi aut suspecti erũt, auferendi ac tollendi sunt.

Num hæresis quæpiam serpat, diligenter inuestigandum. Cap. 12.

INsupèr inuestigandum erit diligentissimè, num in tota parochia vllus hæreticus aut schismaticus delitescat, num hæresis aliqua serpat, atque hîc apponenda securis ad radicem, vt seducti, per verbum Dei in viam veritatis & ecclesiæ vnitatem reducantur. Qui contumaces fuerint, è cœtu cæterorum tollantur.

Num agantur alia, quæ cum Dei & Ecclesiæ institutis pugnent, dispiciendum. Cap. 13.

PRætereà nũ in parochia superstitiones, sortilegia, diuinationes, atq; alia id generis, quibus mentes à Deo vino par diaboli fraudes seducuntur, exerceantur: num periuria, blasphemiæ, adulteria, & similia crimina, ob quæ iratus Deus in nos gladium iræ suæ vibrat, publicè committantur: num ecclesiasticæ censuræ contemnantur: num sint q parocho obedire floccifaciant, qui sacramẽta Ecclesiæ non participent: item, num festi dies & ieiunia ecclesiastica ritè obseruentur.

De puerorum institutione, & hospitalium cura quærendum. Cap. 14.

DEin videndum quo pacto pueri instituantur, qui prætereà sint scholis præfecti. Hospitalium quoq; cura haud prætermittenda.

Vitia quibus assueuerint parochiani, acriter corrigenda ac refrenanda. Cap. 15.

DE vitijs quibus parochiani vel maximè assueuerint, inquisitio facienda, vt per Visitatores verbo diuino ab his populus auocetur.

De officio parochi inquirendum. Cap. 16.

DEnique expiscandum, num parochus diuinum officium in Ecclesia canẽdo, legendoque ritè gerat, num sacrum baptisma, itidèm sacrosanctam Eucharistiam cum chrismate securè ac decenter custodiat, num vestes & reliqua ornamenta quibus in diuinis officijs vtimur, mundè asseruet: num ipse aut qui Ecclesiæ prouisores appellantur, tẽplum sartum tectum curent: num sacris altaribus suus honos impendatur: num ruinis domus parochialis occurrat: num de rebus Ecclesiæ alienationes faciat. Atq; his similia, quæ visitatoribus nostris pro eorum circunspectione & prudentia facilè occurrent, & ex constitutionibus nostris, quæ vbiq; pro loci ac personarum ratione rememorari debebunt, suppeditabuntur.

Synodus Episcopalis anno bis habenda. Cap. 17.

ET quoniam visitationes istæ generales per singulas parochias absque magno sumptu singulis quibusq; annis frequentari haud possunt, saluberrimè sanciũ est in antiquissimis canonibus, bis per singulos annos in singulis prouinciis Conciliũ fieri: Vt primũ ante dies Quadragesimæ habeatur, videlicet quò omnibus, si quæ sunt, simultatibus amputatis, mundum solenneque Deo munus possit offerri: Secundum verò agatur ante tempus Autumni, in quo si côi omniũ consensu rationabiliter comprobato, secundùm

Niçe. c. 5. Ant. c. 20. Cõstã. c. 2. Chalcedo. c. 19. c. sicut olim de accusat.

dùm ecclesiasticã regulam, duo vel tres animositate ducti per contentionem contradicãt, obtineat plurimorũ sententia sacerdotũ.

Quid agendum in synodo episcopali.

Cap. 18.

IN his ergò Cõcilijs, anno bis, de his omnibus apud metropolitanæ, cathedraliũ, collegiatarum, monasteriorumq; prælatos, & præsertim Archidiaconos, ac quos vocamus Decanos rurales, qui vocati sunt in partem solicitudinis Episcopalis, per Vicarium nostrum in pontificalibus ac Officialem disquisitio diligẽs fiat. Et quę ex illorum iudicio reformatione opus habere comperientur, communi consilio emendentur.

De synodis Archidiaconalibus ac ruralibus.

Cap. 19.

DEniq; Archidiaconi, qui Episcoporum oculi dicuntur, ac Decani isti rurales in suis deinceps synodis, quę sancita fuerint, in prouinciali seu Episcopali Cõcilio publicabunt. Et ad eundem modum (qui in visitatione præscriptus est) vitijs extirpandis ac virtutibus inserendis studeant, criminibus publicis, magìs per pœnitentias canonicas, quàm pecuniæ exactione, puniendis intenti.

Officiales Archidiaconorum, & Decanos rurales, viros graues esse oportere.

Cap. 20.

QVod vt rectè ac prudenter fiat, Archidiaconis nostris incũbit, ne vllos idoneos Officiales aut Decanos rurales deligant aut admittant, sed ad has functiones viros tantùm assumant, cùm doctrina præstãtes, tum vitę innocentis inculpatęq;, qui nullius criminis labe notabiles, officium suum irrepræhensibiliter exequantur.

Synodi Archidiaconales antiquitatẽ quandam præ se ferunt. Cap. 21.

Can. 1. de offic. Archi. EX vetustissima quadam inquirẽdorum criminum formula relictum est, vt Archidiaconi anno bissextili circumeant, & peccata enormia emendent, quæ sequitur in hæc verba: In Concilio publico ab Episcopo habito, primitùs iurare debent de villis singulis fidelissimi quiq;, liberi & serui, tres vel quatuor, seu etiam plures, vt rei veritas omninò inquiratur. Iuramentum autem illud huiuscemodi esse debet: Quicquid in villa in qua habitat, veraciter sciat, vel seriò audierit actum contra fidem rectam & Christianitatem, Episcopum aut eius nuncium, quantùm recordari possit & scientia subministrat, non lateat. Post iuramentum verò Episcopus per singula numerare debet, quę priùs iuramento comprehendit, hoc est: Si vir, super vxorem suam, aliquam clanculò corrupit: Si cũ duabus cognatis, siue mulier cum duobus propinquis fornicata sit: Si commatrem spiritualem aut filiolam suam stupro violauit: Si qua mulier partum suum occidit, vel conceptum quocunq; modo excussit: Si quis cognatum suum voluntate aut casu occidit, seu morbidum fecit, & necdum ad publicã pœnitentiam venit: Si mulier maritum suum, aut maritus vxorem suam iniquo cõsilio interemit: Si quis virum aut fœminam veneno, aut aliqua alia potione occidit, & qui hoc scilicet veneno machinatur: Si sciat diuinatrices vel augures, etiam illos, qui per incredulitatem illas inquirant: Si sciant meretrices, quia meretrix appellatur, si vno contempto, cum alijs fornicatur, licèt nupta non sit: Si illos etiam sciant, qui cum excommunicatis communionem habent: Si illos sciant, qui conuicti sunt periurium perpetrasse: Si & illos nouerint, qui loca Deo non dicata, contra fidem ecclesiasticam colunt, & ad Christi ecclesias venire contemnunt: Illos etiam si sciant, qui indictum ieiunium negligũt. Hęc omnia dum Episcopus habet recitata, iuratores per iuramentum commoneat, cæteros verò omnes nobiles & ignobiles, per bannũ Christianitatis constringat, vt supradictas res minimè celent, acsi in die iudicij ante tribunal Domini nostri Iesu Christi, rei occultatione præfatarum rerum nefandarum inueniantur. Hoc enim indicet & per bannum contestetur, vt nemo per vllius timorem aut fauorem vel etiam amicitiam, præfata reticeat, veraciter scita. Neq; per odiũ, neq; per inimicitiam vllam quicquam alicui irroget, quod veraciter non possit probare. Horum aliqua si anteà in præsentia Episcopi allata essent, eiusq; iudicio terminata, posteà iterata, comperta fuerint, veluti in initio referantur, & Episcopali decreto constituantur.

Abusus in synodorum Archidiaconalium ac ruralium obseruatione.

Cap. 22.

PRæscripta quidem formula, quam antiquitatis causa retulimus, successu temporis in abusum, quod negare nõ possumus, deducta est, quòd non fidelissimi quiq;, sed leues delatores, non qui veraciter sciant, aut seriò audiuerint, idq; à probatis: neq; vno tãtùm, sed pluribus, hisq; fide dignis, minimeque maleuolis, sed frequentiùs absq; omni delectu vel leues ac futiles, vel inuidi ac rapaces calumniatores, delationi comperiantur adsciti. Quodq; pro manifestis criminibus non canonicæ pœnitentiæ, sed pecuniariæ potissimùm mulctæ à delinquẽtibus fuerint exactæ, permissis interim delinquentibus, haud præter graue populi offendiculum, in publica scelerum infamia perseuerare.

Inter visitandum abusus corrigendi.

Cap. 23.

QVæ omnia magna correctione indigẽt, quam, volente ac adiuuante Deo, inter visitandum adhibebimus, nimirùm curaturi, vt viris exploratæ virtutis tantùm hoc officij delegetur.

Procurationem ſuo officio rectè fungentibus pendi, æquum eſſe. Cap. 24.

Ex Conc. Lateranē. Ex Conc. gñali c. cū Apoſtolicis c procurationes de cenſibus.

HIs autem qui ſynodo præficiendi ſunt, ſumptus neceſſarios (quam procurationem canones vocant) per parochianos ſuppeditari, iuſtum atq; æquum eſt.

CAetera, quæ præſentis Concilij decretis comprehenſa non ſunt, (ſunt autem pleraq;, non minorem quàm ea quæ correximus, caſtigationem poſtulantia) ea ſecundùm ſacrorum canonum cenſuram, partim in Viſitatione, partìm in futuris ſynodis epiſcopalibus, Deo dante, emendare diligenter adnitemur.

CANONVM CONCILII Prouincialis Colonienſis, anno 1536. celebrati, FINIS.

ACTA ET STATVTA SYNODI DIOECESANÆ AVGVSTENSIS,

Reuerendiſſ. in Chriſto patre & Illuſtriſſ. Principe & domino, Dñi. Othone S.R. Eccleſiæ TT. Sanctæ Balbinæ presbytero Cardinale, & Epiſcopo Auguſtano præſidente, ad diem XII. Nouemb. anni 1548. conuocatæ, & continuo triduo celebratæ.

REuerendiſſimus in Chriſto Pater & Illuſtriſſimus princeps & dominus, dominus Otho S. Ro. Eccleſiæ TT. ſanctæ Balbinæ presbyter Cardinalis, & Epiſcopus Auguſtanus, memor communis Eccleſiaſticorum ſacri Romani Imperij ſtatuum conſenſus, inuictiſſimo & potentiſſimo principi & domino, domino Carolo Quinto Romanorum Imperatori maximo, in proximis comitijs Auguſtanis de reformandis cleri & populi moribus, deformitatibusq; eccleſiarum tollendis, præſtiti: etſi calamitatū ſuperiorum reliquijs ſanandis apprimè diſtractus, ſummo tamen ſtudio atq; labore adniſus eſt vt & Cæſareæ Maieſtati, cui hanc ſynodorum congregandarum facultatem, Germanorum eccleſiæ, veluti olim Conſtantino Imperatori totus ferè orbis, acceptam ferūt, ſatisfaceret, & quod muneris ſui eſſet, pro viribus adimpleret.

Kalend. igitur Octobris, poſtquàm Albigoniam Subalpinam Eccleſiæ ſuæ ditionem proximo biennio miſerè afflictam, præſentia ſua conſolari, cōſilio, liberalitate, iureq; dicūdo iuuare, atq; paterna ſanè cura & pietate luſtrare cœpiſſet, è Fueſſa oppido epiſtolas citatorias ad Abbates, præpoſitos, decanosque tam collegiales, quàm rurales ſuæ diœceſis miſit.

Quibus, vt in pauca conferantur, ſanctorum patrum decretis & Baſileeñ. Cōcilij authoritate in memoriam reuocata, ſacrique Romani Imperij Electorum, principum & ſtatuum eccleſiaſticorum, de conuocandis ſynodis conſenſione commemorata imperat, eosque in Domino hortatur, vt ad diem 12. Nouembris in oppido Dilinga ſynodi initio finique adeſſe velint: in primisq; dent operam ſinguli, vt citationes huiuſmodi in capitulis ſuis ad hoc conuocatis publicentur, ipſaq; capitula ſeu collegia Abbatibus, Præpoſitis, Decanis, aut alijs horū loco comparituris inſtrumēto publicó, cuius formolę ſingulæ ſingulis citationibus additæ fuerūt, poteſtatem faciant, vt eorum etiam voluntate atq; nomine ſynodi huius ſtatuta, quatenùs ea ad quoſque pertinerent, approbare, atq; ipſos obſeruaturos, ꝓfiteri legitimè poſſint. Miſſa præterea fuerunt citatis omnibus exempla formulæ Cęſareanę reformationis, mandatumq; omnibus, vt eam diligenter expenderent: atq; ſi quid ex temporum, locorum, aut perſonarum occaſione, vſu vel neceſſitate, addēdum moderādúmve ipſi iudicâſſent, ad ſynodum referrēt: & cùm ſuas, tum collegiorū, aut capitulorū ſuorum ſententias inter conſultandum explicarent.

Ad tempus igitur præſcriptum aduenēre Abbates, Præpoſiti, Decani & Camerarij quamplurimi, quorum multi veluti ex captiuitate reſpirantes, præclaram animi magnitudinem ad domum Domini ędificandam afferre videbantur. Qui emanſerunt, partim priuilegijs pontificum ab Ordinarij iuriſdictione exemptos ſe eſſe aſſeruerunt: partìm prophani magiſtratus imperio retenti ſunt: nonnullos libertatis amor, conſcientiaque perturbatæ à ſe religionis, obedientiæ iugo ſubtraxit.

ACTA PRIMÆ DIEI Synodi.

HOra autē ſeptima antemeridiana diei Nouembris duodecimæ, Reuerendiſſimus dñs Cardinalis, Reuerendi domini, Marcus Auunculus Epiſcopus Nazianzen⁹, & reliqui abbates ius pontificiorū ornamē-

torum

torum habentes, cum baculis pastoralibus, mitris, & reliquo habitu pontificali: cæteri verò præpositi, cannonici, decani, presbyteri & clerici, suis quique vestimentis ecclesiasticis insignes, in Ecclesia Dilingensi parochiali frequentes conuenerunt. Vndè re facra de sanctospiritu à Reuerendiss. Cardinale summa omnium deuotione peracta, ordine cuncti biniq; ad arcem Dilingen. processerunt, idque ea de causa, quod Ecclesia parochialis rei tantæ gerendæ minimè idonea, tantæque multitudinis capax non esset.

In arce verò, aula superior amplissima est, in cuius capite Altare intra cancellos decentissimè ornatum extitit, pro cancellis, Reuerendissimi Cardinalis subsellium, Nazianzeni Episcopi & aliquot Ecclesiæ suę cathedralis ad hoc deputatorum Canonicorū sedibus vtrinq; clausum. Ad vtrunque aulę latus, quà in longitudinē patet, triplex scannorum ordo: in ima verò aula, transuersa scāna multa, omniaque stragulis operta, atque inter se ita dispofita, vt ambitus transitusq; liber vndiquaquè esset.

Porrò cùm ex dignioribus suū quisq; locum occupâsset, cæteri in reliquis sedibus assedissent, aut in spatijs intermedijs constitissent, Synodales orationes, factæ laudes atq; preces omnes, ex libri pōtificalis præscripto ordine inceptæ atq; absolutæ fuerunt.

Deindè Reuerendus dominus Martinus de Olaue, Theologus Hispanus & Cæsareæ Maiestatis Sacellanus, orationem habuit ad synodum de horum temporum statu, de officio pastorum & cleri, moribusq; omnium in melius reformandis, atq; disciplina ecclesiastica restituenda, tanta eruditione & eloquentia excultam, vt vniuersæ synodo fuerit & ornamento, & admirationi.

Ea finita, Reuerēd. Cardinalis causas synodi huius cōuocādę paucis explicauit, simmaq; & dignitate & grauitate vniuersos ad rem præsentem in recessus animi interiores reuocandā, Synodiq; ue totius negociū æquis animis, ab omniq; deteriore affectu semotis, tractandum cohortatus est: atque postremò seipsum quoq; obtulit Synodi iudicio emēdandum, rogauitque omnes ex animo, vt in vita moribusque suis corrigendis monitores esse velint, ijs se & libenti & grato animo obtemperaturum.

His dictis, Ioannes Albertus Vuidmanstetter ord. S. Iacobi Lusitani frater militaris, Iurisc. & dominationis suæ Reuerend. Cancellarius, nonnulla, quæ ad præsentem actionem pertinere videbantur, præfatus, Cæsareæ Maiest. formulam in Comitijs Augusten. vt dictum suprà fuit, propositam, clara voce continuaque lectione recitauit.

Absoluta eius lectione, qm̄ dies à meridie ad horam primā inclinabat, iussi sunt à Reuerend. Cardinale oēs, dimissis, ornamentis & habitibus, ad cęnaculum quod aulæ synodali substructū est, eademq; amplitudine patens, diuertere, quò eos ad recreanda prādio corpora cum benedictione dimisit.

Hora pomeridiana tertia conuenerunt in eadem aula omnes, vbi Reuerendiss. Cardinalis iussu cōcellarius Synodum alloquutus est in hanc ferè sententiam: Proculdubiò intellexisse eos, memoriaque recenti adhuc retinere, in cuius nomine congregati sint, quid in sacris solennibus à Deo Opt. Max. cōmunibus votis postulârint: quid non modò pastori & Episcopo suo, sed & gregi sibi commisso quisque debeat: quanta doctrinæ & vitæ ad patrum regulas cōformandæ necessitas omneis ferè ordines ecclesiasticos vrgeat: quàm habeat prō ptā episcopi sui volūtatem ad prospiciendum sibi & gregi: & demùm, quod præcipuum tamen in hoc toto negocio est, quāta pietate, diligētia & feruore Cesaræa Maiest. veluti nauis Reip. discordiarum tēpestatibus iactatæ prudentissimus gubernator, incolumitati omniū ꝓuisum cupiat, cuius rei singulare è multis exemplum sit, quod Reformationis ecclesiasticæ formulā, antiquorū patrū rationi disciplinæq; maximè cōsentaneā proposuerit, quā ecclesiastici status in Synodis celebrandis ceu normam decretorum sequerentur. Eam igitur formulam, tanquàm summam totius consultationis, dominationem suam Reuerendiss. quod factum hodiè ante prandium sit, publicandam omnibus censuisse.

Quoniā vero dominationis suę Reuerēd. dubiū non sit, quin pro suo quisq; officio, vt iussus fuerat, Formulæ huius capita singula apud suos diligēter tractârit, atq; de ijs quid in hac consultatione offerri oporteat, deliberârit: superuacuum sanè videri, vt singulorum sententiæ de singulis capitibus Cæsarianæ formulæ priùs exquirantur, quàm statutorum indè excerpendorum ratio ineatur. Vt igitur compendio maiore negocium hoc expediretur, dominationem suam Reuerendiss. formulam totam reformationis paucis obmissis, quorum deliberatio & cognitio pertinere ad superiores visa est, insertisque ex prioribus statutis nonnullis alijs, in decretorum, seu statutorum synodalium speciem contraxisse, eumque ordinem, qui cùm in Pontificio iure, tum in alijs Augustanæ Ecclesiæ synodalibus statutis seruari consueuit, sequutum fuisse.

Quibus dictis, Cācellarius statuta tenore cōtinuo ad finem vsq; vt sequūtur, prælegit.

TITVLI STATVTORVM.

Finis titulorum.

S T A T V T A

SYNODI DIOECESANÆ Augustensis, XII. XIII. & XIIII. Nouēbris, Anno M.D.XLVIII. Othone cardinale & episcopo Augustano præsidente, Dilingæ celebratæ.

De summa Trinitate & fide Catholica. Caput I.

QVum tota creationis vniuersi ratio, atque redemptionis nostræ fundamentum, in summæ indiuiduæque Trinitatis recta indubitataque fide cōsistat, & à redemptore nostro Iesu Christo per suos Apostolos, eorumque successores vna fides Catholica in vniuersum orbē, cuius primatus Romanæ sedi ex D. Petri Apostoli prærogatina iure tribuitnr, deriuata sit: Statuimus, atque omnibus pręlatis, vniuerso clero & populo nostrę diœcesis mādamus, vt in sancta fide Catholica, quam diuina clementia & sanctissimorū hominum prædicatione secundùm prædictæ sanctę sedis purā & incorruptā traditionem, maiores nostri ab initio acceperunt, constantes firmique permaneant, eandem credant, obseruent ac doceant: atq; pastores oues agnosque suæ curæ commissos, in eadem fide orthodoxa pro cuiusque captu erudiant, summoque studio confirment.

¶ De constitutionibus. Cap. 2.

SAcrorum canonum & Conciliorum decreta, & tam Prouinciales Maguntinę sedis, quàm à nostris prædecessoribus nobisq; editas Synodales cōstitutiones in vniuersū, præcipuè verò eas, de quibus specialis mentio in sequentibus nostris statutis non habebitur, firmiter obseruari præcipimus, transgressores secūdùm canones ipsos prædictasque constitutiones, puniri decernentes.

Inuictissimi etiam Christianissimeq; Imperatoris Caroli quinti, cui Maximi cognomentū meritò tribuimus, constitutionem de Interreligione in comitijs Augustanis hoc anno editā in ea parte, qua ad status Catholicos pertinet, acceptamus, nostręq; Diœcesis subditis innouari decernimus, scilicet vt Ecclesię catholicę institutiones hactenùs ab eia summa cum laude obseruatas, deinceps religiosè obseruent, teneantq; cōstanter: ne se ab eis vllo modo auelli patiantur, aut omninò quidquā immutent: cęteros verò, qui nouationes induxerunt, vnà cum clementissimo Imperatore valdè hoc ab eis ac setò requirēte, in Dño hortamur, vt ad ecclesiā catholicā accedentes, in obseruatione constitutionum & cęremoniarū Ecclesiæ catholicæ per omnia nobiscū cōueniāt, & se huic nostris saluberrimis & catholicis statutis conforment.

Maximi cognomē tribuit Carolo V. Paulus 3. Pontifex.

Quin & formulā Reformationis ab eadē Cæsareæ maiestate ecclesiasticis statibus in ijsdē Comitijs propositā, q̄ nō in his nostris Synodalibus statutis sequi profitemur, omnibus nostræ Diœcesis ecclesiasticis personis crebrò legendam, versandam & sequendam proponimus.

Constitutiones quoq; & ordinationes à Reuerend. domino Laurentio Campegio S.R.E. Cardinale, & sedis Apostolicæ p Germaniā Legato, Ratisbonę Ann. M.D.XXIIII. editas & publicatas, tanquàm salutares, de Capituli nostri cōsilio & assensu acceptam', easque ab omnibus pręlatis, presbyteris & clericis nobis subiectis, volumus obseruari.

Statuimus præterea, vt præsens libellus Synodaliū cōstitutionū nostrarum in ecclesia nostra cathedrali, alijsque collegiatis & monasterijs, quamprimùm typis excusus fuerit, habeatur: & in choro, vt cuilibet ac-

cessus

cessus ad eum pateat, seruetur. Decani quoque rurales, camerarij, plebani, capellani, cęterique presbyteri nostrę Diœcesis priuatim eum sibi comparent, frequenterque legant, vt quisque tam repentinis quàm indictis visitationibus de his, quæ ad se pertinēt, rationem reddere possit. Volumus etiam, vt abbates & præpositi, conuocatis omnibus monachis & canonicis regularibus, necnō Decani collegiatarū ecclesiarū canonicis, Decani verò rurales in capitulo suis confratribus accersitis, eadē statuta bis in anno ad verbum ꝑlegant, aut prælegi curent. Si quis verò huic nostro mandato non obtemperauerit, à nobis seu vicario nostro canonicè punietur.

De electione. Cap. III.

APprobante cathedralis ecclesiæ nostrę venerabili capitulo, statuimus & ordinamus, vt posthàc ad episcopatum ecclesiæ Augustēsis, nullus nisi presbyteratus ordine insignis, aut qui se gradus, quos nondùm habet, oēs statutis ordinationū tēporibus, nulla interiecta mora aut tergiuersatione, adepturum promiserit, eligatur aut assumatur.

De renunciatione. Cap. IIII.

AD ecclesiasticas dignitates, animarum curas, aliaq; beneficia ad nostrā dispositionē seu approbationē pertinentia, nullus posthàc coadiutor vel resignatarius, nisi examinationis testimonio subnixus fuerit à nobis aut vicario nostro in spiritualibus admittetur. Si qui verò per surreptionē eiusmodi dignitatum, curarum aut beneficiorum coadiutores siue resignatarij successores in illis sine examinatione præscripta extiterint, amouebuntur.

De qualitate ordinandorum. Caput V.

VT Catholica doctrina atque disciplina ecclesiastica meliùs conseruetur, statuimus atque ordinamus, vt ordinandi super hæresibus hoc tēpore iactatis, quid de illis, & cōtrà quid de Romana catholica & Apostolica ecclesia sentiant, diligenti examinatione explorentur. Deindè, vt nullus ordinetur, nisi qui publicum à primario sacerdote vel magistratu patriæ suæ aut eius loci, vbi maiorem vitæ suæ partem exegerit, de vita eius & moribus probatis, testimonium literis consignatum attulerit, qua in re primarij Sacerdotis seu Magistratus & testium conscientiam oneramus.

Ad hæc, vt ordinandi scientia explendis saltem ecclesiæ ministerija sufficiens, non titulis, sed diligenti constet examinatione.

Eandem quoque rationem in his, qui ad prælaturas admittendi, & ad ecclesias parochiales prouehendi sunt, volumus haberi; atque ad parochiales ecclesias quenquam, nisi populum docere & velit & sciat, nolumus admitti.

Postremò neminē ad prælaturas aut ecclesias parochiales siue per electionem, siue per inferiores collatores aut patronos designatus fuerit, priùs inuestiri aut ad ecclesię munera subeunda admitti debere, quàm examini satisfecerit, & vocationi suæ satisfacturum se pro viribus pollicitus fuerit, statuimus atque mandamus.

Aetatem etiam ordinandorum, secundū laudabilem ecclesiæ nostræ morē, hactenùs introductum & seruatum, deinceps quoque obseruari præcipimus.

Pro examinatione verò nullā ab his, qui à nobis deputati ad hoc fuerint, pecuniā exigi debere ꝑcipimus: qd & hactenùs in ecclesia nostra factū fuisse, compertum habemus.

Quòd autem ad nostrū episcopale officiū attinet, profitemur nos pro gratia, quam Altissimus largiri nobis dignatus fuerit, munus nostrum ritè rectéque, tam per nos quā per vicarios & cooperarios nostros exequuturos. Volumusque posthàc ordinandorum examini paschali Pentecostesq; tēpore Augustæ, reliquis verò anni temporibus cōsuetis in oppido nostro Dilinga celebrando, ipsi coram adesse & præesse, ne & in hac parte in nobis quidquam desideretur.

De clericis peregrinis. Cap. VI.

IGnotos atque vagos sacerdotes & monachos, absq; prælatorum suorum testimonijs seu formatis, multoq; minùs suspectos de fide aut flagitiosos sacerdotes vel monachos seu fratres fugitiuos, ad concionādi sacraque peragendi officium nusquàm in nostra Diœcesi admitti, nec peregrinos & ignotos presbyteros in cōsortio aliorū presbyterorum tolerari, vel ad Missarū sacrificiū, nisi sui ordinarij, è cuius diœcesi proximè discesserit, literas de eorum ordinibus & honestate docentes ostenderint, & à nobis vel nostro in spiritualibus vicario admissorias habuerint, admitti debere præcipimus.

De officio Archidiaconi. Cap. VII.

QVos Græci Chorepiscopos, hoc est, certiarum regiuncularum in qualibet diœcesi speculatores, alij Archidiaconos, alij archipresbyteros vocant, in nostra ecclesia cathedrali, quo ad certum districtum mœnijs Augustanæ ciuitatis adiacentem Archidiaconi, in reliqua verò diœcesi Decanorum ruralium nomine censentur.

His igiť hoc statuto mādamus, vt hæc nr̄a placita atq; synodolia decreta curę suæ parochis publicēt & exequātur, vt capitula sua ruralia, sicuti hactenùs cōsuetum fuit, cōgregēt & seruent: ad futuras synodos citati veniāt, diligenter quoque inuigilēt, vt parochi subditos suos doceant, corrigant: & veluti pastores fideles in via Catholicæ doctrinæ ducant, ne irregularitate cōtracta ministrēt, néue in foro conscientiæ in dubijs consultent, nisi peritiores priùs super his adhibuerint in consilium: ad hæc, vt ab extorsionibus & exactionibus illicitis & insolitis abstineant, & libertatem ecclesiasticam, quantùm in eis est, tueantur. Hos etiam senis quibusque

busque mensibus districtus seu, regiunculæ suæ ecclesias suas visitare,& de omnibus rebus tā spiritualibus quàm temporalibus sibi concurrentibus curam habere pręcipuam,& si quæ emendare non poterūt, ad Synodum pro tempore, aut si mora periculum habuerit,ad nos,vt opportunè prouidere de omnibus possimus,referre iubemus. Si quos intrusos ad parochias aut alia beneficia ecclesiastica in suis districtibus esse Decani intellexerint,aut suspectas de surreptione absolutiones dispēsationésve ostērari,aut circūferri à quibuscunque cognouerint: Eos moneant primùm, ne si beneficia Sacramentorumq; administrationē vsurpēt, néve gregē Christi huiusmodi dispensationū vel absolutionum prætextu decipiāt. Si qui verò parēte monitis noluerint,hi nobis à Decanis, quos fidei iuramento nobis præstitæ super hoc admonemus,sine mora indicentur.

Decanis quoque ruralibus iniungimus, ne in templis,sacellis, aut oratorijs suarum regiuncularum,picturas aut imagines quascunque depingi, sculpi aut fieri, nobis aut vicario nostro incōsultis,patiantur, vt in his veteris Ecclesię decorum,sacrarum historiarum veritas, & imaginum honestas, maturiore deliberatione circa ea præcedente, cōseruetur. Idem decernimus in cæteris Diœcesis nostræ sacris ædibus omnibus diligenter obseruandum.

Ijsdē Decanis ruralibus præcipimus, vt in inquirendis,hęreticorum libris aut de hęresi schismatéve suspectis,nullam diligentiam prætermittāt. Contrahant etiam, vbicunquè in suis regiunculis possunt, eiusmodi libros omnes,& in primis formulas administrationis Sacramentorum,quas Aduersarij ordinationes ecclesiasticas vocant, eosque libros ad nos quamprimùm transmittant,& in concionibus suis Sacramentorumq́ue administratione, Catholicos doctores & Romanæ ecclesiæ Manualia sequātur,cęterisq; eiusdem rei pro officij sui cura monitores authoresque existant.

De parochis, siue presbyteris curatis.
Caput VIII.

PArochi de fide & religione nostra populum sibi commissum doceant atque instruant, Sacramenta administrent, eorum mysticam gratiam exponāt, publicis peccatis irretitos canonicè, occultis verò delictis occultè arguant, & ad pœnitentiam adducant. Incorrigibiles,nobis aut nostro in spiritualibus vicario indicēt, vt vel publica satisfactione curentur, vel communione catholica arceantur: paruulos quoque & rudes quosque parochiæ suæ, doceant certis temporibus Symbolum fidei, Dominicam precationem, Salutationem Angelicam, & Decalogi præcepta: aut ea diebus Dominicis è suggestu disertè pronuncient, vt reuerà duplici honore digni habeantur.

Quū nihil magis officiat Ecclesiæ Dei, q̄ q̄ ad regimē animarū indigni assumuntur, statuimus & districtè pręcipiēdo mādamus, vt à vicario nostro in spiritualibus generali alijsq́ue prælatis viri graues,docti, & ad curam animarum habendam idonei deligantur, diligensq́ue & anniuersaria de eorum vita & moribus inquisitio habeatur.

Et quoniā non rarò accidit, vt presbyteri & clerici beneficia ecclesiastica curata absq; institutione seu cōmissione vel nostra vel vicarij nostri,de facto occupent, atq; nulla ligandi aut absoluendi potestate prædıti, populum Dei decipiāt: volumus & mādamus, vt quilibet Decanus vel camerarius in capitulo proximo sui decanatus, literas huiusmodi commissionum sibi petat exhiberi,nobisq; aut vicario nostro,si qui nullas habuerint,intra mēsis spatium significet. Idemq́ue de beneficijs non curatis,ad eaque intrusis, intelligi volumus atque mandamus.

Parochi seu presbyteri curati oēs, libros apud ecclesias suas habeāt quatuor: Primū, in quo baptizatorum: Secūdum, in quo statum ab ecclesia tēpore confitētium & communicātium: Tertium,in quo eorū,qui matrimonia in facie ecclesiæ contraxerunt: & Quartum,in quo mortuorum & ecclesiasticæ sepulturæ traditorum nomina & cognomina cum annotatione diei & anni describātur. hæc enim diligētia cùm ad multa vtilis est,tum verò ad hoc præcipuè, vt pastoribus ouium suarum ratio meliùs constet.

Capellani & primissarij, rectoribus,aut plebanis suis debitam reuerētiā exhibeāt, ac omnia debita officia, siue in fundationibus expressa sint, siue ex consuetudine introducta,suis locis temporibusq́ue exequantur in iuribus parochialibus, nisi fundationū suarum tenore specialiter & expresè fuerint priuilegiati, ipsis minimè aduersentur, vel inobediētes existāt, sed in executione curæ & diuinis officijs cātando & legēdo fideliter assistant. Quòd si aliter fecerint, canonicam nostram vindictam minimè euadent.

Meminerint porrò presbyteri omnes, & in primis hi,quibus animarū cura incūbit, vt eorū quę ad officij sui essentiā pertinent, notitiam habeāt certā & indubitatam,veluti sunt,absolutionis aliorumq; Sacramentorū collationis formæ substantiales.

Quoniam autem interesse plurimùm cōstat,qua ratione pueri & rudes catechizētur, parochis nostrę Diœcesis Catechismum siue libros de institutione Christiani hominis Reuerendi patris domini Petri de Soto ex prædicatorum ordine,Theologi Hispani,& Cæsa. Maiestatis cōfessoris doctissimi & religiosissimi viri,legendos docendosq; commendamus: alios verò de hæresi,aut schismate suspectos,ex vsu eorum tolli præcipimus.

De officio Decani & Caoonicorum.
Caput ix.

DEcanus collegij sui clericos & familiã in officio quenq; suo contineat, exemplo alios præcedat, vitæ morumq; honestatem in habitu & disciplina, debitumque in diuinorum officiorum persolutione & cęremonijs exigat: Ebrios, aleatores, percussores, scortatores, & officij sui immemores corripiat, sacris abigat, & pro iure sibi competenti mulctet.

Scolastici ecclesiæ nostræ dignitate aut titulo eminens, iuuentutẽ ecclesiæ ministerija destinatam, doctrina, pietate, & morum honestate imbuat: aut per idoneos & probos pędagogos institui curet, atque ordinandorum examini de more nostræ ecclesię vnaq; nobiscum diligenter intendat.

Canonici Decano suo obediant, diuinis omnibus intersint, qua decet modestia, grauitate & pietate. Eleemosynas pauperibus distribuant, populum bonis exemplis ædificent, diuinorum tempore deambulare in templo nec ipsis liceat, neq; alij cuiquã permittatur. Turpe enim est, in eo loco quacunque de causa motoriam agere, & ambulationes instituere, vbi & gestu corporis & animo in sacrorum mysteriorum tractationem defixos intentosque esse oporteat.

Studiosis quoq; aliquibus, bonamq; de se spem præbentibus Decanus & Collegium prouideant, vt iusto studiorum suorum tempore iustisque sumptibus in academijs & catholicis vniuersitatibus sustẽtantur: qui post tempus eis concessum redeuntes, de diligẽtia, probitate, pietateque sua testimonium eius Vniuersitatis publicum secum adferre teneantur.

Cæterùm horas canonicas, residentes canonici tã cathedralis nostræ, quàm collegiatarũ ecclesiarũ, decẽti modulatione, pro ecclesiæ nostræ cathedralis & collegiatarum more persoluant, & hanc curam ad conductitios tantùm succentores minimè reijciãt.

Canonici etiam iuniores theologum, qui in singulis collegijs frequentioribus haberi debet, lectionem suæ professioni & instituto congruentem, certis horis, quemadmodùm & vicarij aliaq; collegiorum membra facere teneantur, prælegentem audiãt, itaque & animos diuinis studijs excolãt, & ab ocio remoueantur.

De vita & honestate Clericorum.
Caput x.

CLerus nostræ Diœcesis in habitu, coronę tõsura, & incessu decorũ seruet, superiore veste talari indutas, atq; pietate magis, venerabilis, q̃ aut famulorũ multitudine aut vano armorũ terrore cõtẽptibilis incedat. Mensa quoq; vtatˀ frugali, & ab ebrietate, ludis à iure prohibitis, atq; omni ludicra leuitate abstineat, luxũ omnẽ fugiat, & ab vsuris, mercaturę & cauponario exercitio, auaritię sordibus, sortilegijs, diuinationibꝰ, venationibus clamosis, omnibusq; prophanis negocijs, & à quibus cura sacerdotalis meritò abhorret, prorsus alienus existat.

Hospitia quoq; publica, tabernas aut ęnopolia compotandi causa non ingrediatˀ. Qui secus fecerit, florenos quatuor depẽdet, quorum dimidiã partem fabricæ templi nostri cathedralis, reliquũ delatori impartiemur. Pœnam festus dies grauiorem efficiet.

Instituta quoq; ecclesiastica de ieiunijs & abstinentia carnium, ferijs, atq; huiusmodi, ab vniuerso nostrę Diœcesis clero religiosè ac piè obseruari, atq; sub debito obedientiæ sanctæ ecclesiæ catholicę prętandæ, populo indici debere sub censuris & pœnis grauissimis, mandamus.

Prętereà cùm ęquũ in primis sit, eos mũdos esse, qui vasa Domini portãt, & in sacrasio operãtur, volumus atq; iuxta sanctiones Canonicas decernimus, vt sacerdotes professionis suæ memores, castè cõtinẽterq; viuãt, atque à nefario concubinatu abstineant.

Sacerdos, Diaconus, & Subdiaconus fornicationis, adulterij aut familiaritatis suspectę cõuictus, remota ꝓtinus concubina, ab officio suspẽdatur, & beneficij fructibus ad certum tempus ꝓ scandali grauitate priuetˀ: Iterùm conuictus, suspensione & priuatione fructuũ grauiùs plectatur. Incorrigibilis demum factus, beneficium amittat. Concubinę autẽ clericorũ, excõmunicentur. Cæteris verò clericis infra subdiaconatum constitutis, & ecclesiastico beneficio prędìtis, eadem priuationis fructuum pœna infligatur, & à ministerio, si quod in ecclesia habuerint, repellantur. Et cum his omnibus nullas fœminas, nisi aut sanguinis necessitudine iunctas, aut annorũ quadrigenario numero maiores, aut saltem suspicione carẽtes, in illa vicinia, easq; verecundas, sobrias & publico testimonio castas liceat cohabitare.

Clerici nrę diœcesis domos fundosq; dotales beneficiorũ collapsos instaurẽt, quãtũ necessitas postulauerit, reparataq; in debita structura cõseruent, & negligẽtes p Decanos rurales ac alios, ad quos de iure vel cõsuetudine spectat, eorũ ꝓuentum domibus fundisq; applicãdorũ subtractione mulctẽtur.

¶ De pluralitate beneficiorum.
Cap. xi.

QVicunq; vel cupiditate, vel quouis etiã honesto colore impellente, plura beneficia ecclesiastica obtinent, hoc nostro mandato iubẽtur, sicuti districtè præcipiendo mandamus, vt retento quod ex illis maluerint vnico beneficio, cætera intra annum resignent, aut nobis vel deputatis ad hoc nostro, dispensationum suarum priuilegia huiusmodi ostendant. Quod nisi debita obediẽtia præstiterint, sciant se ex nostra diligentia in recta & vera ecclesiasticorum beneficiorum dispensatione adhibenda, inobedien-

tiæ

tiæ, aut cupiditatis suæ pœnas legitimas suscepturos.

Si qui verò posthàc sedis Apostolicæ dispensatione plura beneficia obtinuerint, compertumq; à nobis fuerit, eidẽ sedi (quę in literis, concessionibus, priuilegijsq; suis rationes causasque honestas & necessarias, prout suggestum ei fuerit, sequi cõsueuit) illusum ab impetraotibus fuisse, hi sciãt nos sanctiss. domino nostro meliùs informato dispensationũ huiusmodi reuocationem procuraturos. Vndè statuimus & ordinamus, vt in posterũ nullus, cuiuscunq; gradus aut dignitatis fuerit, ad alterius aut pluriũ beneficiorũ possessionẽ admittat, nisi nobis tanquã ordinario loci, dispensationis eiusmodi literas, pro sedis Apostolicæ dignitate conseruanda inspiciẽdas, priùs exhibeat, Bonifacij IX. & Leonis X. maximorũ põtificũ constitutionibus semper saluis. Et si dispensatione dignus videbitur, nihilominus statuimus, vt tales aut alij quicunq; ecclesiarum rectores & beneficiati, vicarijs suis tãtã ex fructib9 portionẽ relinquant, quãta ad hospitalitatẽ seruãdam, ad iura episcopalia & Archidiaconalia psoluẽda, aliaq; onera ferẽda sufficiat. Alioquin à suis beneficijs, reseruato tamen vnicuique patrono aut collatori iure suo, decernimus amouendos.

Hortamur etiã in Dño eos, q plura beneficia curata ex dispẽsatione Apostolica iã obtinẽt, vt vno quod maluerint retento, cętera intra annũ sine vlla pẽsione idoneis presbyteris resignẽt, & Christiano hoc officio pietateq; sua seueritatẽ & coactionẽ synodaliũ, prouincialium, aut generalium statutorum aut decretorum anteuertant.

Monasteria porrò & collegia, aut si q alij incorporatas cum decimis & cẽsibus ecclesias quas retinere velint, habuerint, idoneos sacerdotes eis præficiãt: quibus de victu, vestitu honesto & competentia iusta prospici decernimus: alioquin aut per priuationem incorporationis legitimam, aut honestam ex ecclesiæ illius decimis &* viribus assignationem, aut ineptorum sacerdotum remotionem, eiusmodi Ecclesiarum commoditati prouisuri.

* iuribus

Prælati monasteriorum, collegia aut alij, vnitas ecclesias habẽtes, vicarios huiusmodi aut sacerdotes non cõstituant, nisi priùs per nos aut nostrũ vicariũ, vt idonei, fuerint admissi. Religiosos verò, beneficiorum huiusmodi curæ à suis Prælatis præfectos, non obstãte eorum qualicunq; exẽptione, volumus nobis tanquàm ordinario esse subiectos.

De statu monachorum, monialium, & Canonissarum. Cap. 12.

MOnasteria cuiuscunque ordinis, secundùm regulas quas professi sunt, reformari, ipsosque monachos in obedientia & religione sui ordinis contineri, Capitulum disciplinæ frequenter seruari, vitia illic quotidiẽ subnascẽtia seuẽriter corrigi, cultũ diuinũ reuerenter & debitè seruari, cõcubinarios, adulteros, ebrios, criminosos, infames, suspectos de hęresi alijsve criminib9, pœnis debitis castigari, habitum & tõsuram diligenter seruari, ædificia & bibliothecas studiosè curari, prædia, census & iura cõseruari præcipimus: repugnantes, aut reformationis impatientes, seuera coercitione debitisque medijs castigaturi.

Intermissa sacrarũ literarũ atq; ea etiã, p q ad sacras literas puenit, studia, apud opulẽta monasteria inter sex mẽsium spatiũ restaurẽtur. Vbi verò pauci sunt monachi, ijdemq; egẽtes, vnus atq; alter ad aliud eiusdẽ, aut si cõmodum videbitur, diuersi ordinis monasterium, vbi scholę restitutę sunt, mittantur, vbi & in sacris literis, & in religionis obseruantia institui & proficere, atque ad prædicationem diuini verbi idonei reddi possint.

A rerũ prophanarum exercitio Monachi abstineant, atque intra monasterij septa, nisi concionum aut sacrorum peragendorũ gratia à suis prælatis dimittantur, seu ad aliud monasteriũ destinentur, vel à nobis tãquam ordinario ad curam animarũ secũdũ Canonũ permissionem euocentur, sese contineãt. Tempore verò eis à diuinis lectionibus vacuo, semper pij & honesti aliquid agant.

Monachi à solitaria vita nomen adepti, familia superflua, equorũ fastu & pompa multitudini oẽ se ingerãt, aut sibi ociosis vanisq; sumptibus frequentiã in solitudine pcurẽt, sed frugaliter in humanitate viuant: & quæ necessitati supersunt, pauperibus studiosorumq; educationi, ecclesię sementem vberrimam facturi, erogent atque dispensent.

Monasteria excisa aut deserta, quantùm fieri poterit, restaurentur.

Moniales ab egressu monasteriorũ suorũ, virorumq; cõspectu cõtineãt: earumq; monasteria viri nõ ingrediantur, nisi id postulet ineuitabilis necessitas. Oeconomum ad res suas foris procurãdas deligant honestum, fidum, frugalẽ, qui eis & visitatori ternis mensibus rationem reddat negociorum suorum. Inutilem, grauem, infidũ amoueãt, aliumque surrogandum procurent.

Canonissę continentię studium nulla voti solennitate obstrictum sectantes, commune habeãt dormitoriũ, habitu modesto, mũdo & castitatis indice vtantur: magna quoq; instituti sui commoda ex mẽsæ communione perciperent, si contra inueteratum apud eas morem adduci ad hoc possent: quod vt faciant, eas in Domino hortamur. Sicubi liberiore vita detrimentum famæ patiantur, reformari eadem curabimus.

De Officio Concionatoris, & diuini verbi prædicatione. Caput 13.

COncionandi officium soli vocati, & ab ordinaria ecclesiastica potestate admissi, sustineant.

Pastores,

Pastores, quibus animarum cura incũbit, vicarios sacerdotes, si ipsi iusta ex causa munus hoc explere nequeant, admittere possunt notos tamen, & prælatorum suorum testimonijs subnixos.

Cõcionator seu doctor diuini verbi, Euãgeliũ & sacras scripturas nõ suo, sed orthodoxorum & sanctorũ patrũ sensu & interpretatione tractet ac doceat. Homilias sanctorum patrum & martyrum passiones, à fide dignis tamen scriptoribus proditas, post euangelia statis diebus poterit recitare.

In concione nihil prophani, fabulosi, suspectiue proferatur, sed sint conciones sanorum verborum & sanæ doctrinæ. Concionator se ad captũ auditorũ demittat: nũc catechistam agat, nunc interpretẽ scripturarum, nunc uitiorum rephẽsorẽ, nũc doctorẽ mysteriorum, oĩaq; ad lucrũ Chro afferẽdũ, oibus fiat: & à quæstionibus pplexis & difficilibus, omni eruditionis ostẽtatione reiecta, abstineat, caueatq; ne se vnquam ad conuicia iniuriasq; quibus ecclesia cum populi offendiculo dehonestatur, delabi contingat.

Ijdem Clerum & Magistratum aut absentes quosuis, suo quosq; iudici relinquẽdos, peruerso & multis hactenus vsitato iudicij gñe, apud populũ nõ accusent, nõ deferãt, nõ calumnientur: linguisq; suis pro seditionum flagellis non vtantur: sed sit oratio eorũ modesta, sobria, grauis, & verbi diuini neruis cõpacta, qua potentes sint exhortari sana doctrina, & eos qui contradicunt, arguere. Tit. 1.

Misericordiam, bonitatem & charitatem Dei opportuno tempore prædicent & extollant, ita tamẽ, vt iustitiæ eius in benefactorũ præmijs largiendis, malefactorumq; pœnis infligendis non obliuiscantur, vt dubitantes & anxii, spe & amore diuino inflammentur, mali à peccatis deterriti resipiscant.

Eleemosynas, satisfactiones & opera pietatis inducãt, ne populus ab eis seductus credat, opinione quadam suam tutũ se esse, etiã si huiusmodi opera, quibus Christianæ fidei paries liniendus est, non faciat, cũ tamen Deus sicuti de pseudoprophetis apud Ezechielem dicturus sit: Et cõplebo indignationem meam in pariete, & in his qui liniunt eum absque temperamento. Ezech. 13.

Aduersus grassantium hæresum tẽpestatem, populum præmoneant sæpè & confirment. Catechismum & Decalogi pcepta crebrò relegant & explicent, in primisque dent operam, ut perniciosissimus error, q multorum animos occupat hoc tempore, eradicetur, quo verbum Domini limitibus adeò angustis quidam includunt, vt ab eis nihil nisi atramento in sacris Biblijs exaratum, pro verbo Domini habeatur, cùm verbũ Domini initio nullis libris, sed Apostolorum cordibus impressũ inueniretur: quod posteà nõ scripturatũ, sed magna ex parte ecclesiæ & fideliũ animis sermone cõmunicauerunt, & sacræ literæ testentur, legem Euãgelicam ipsissimũ Domini verbũ, in tabulis cordiũ carnalibus spũ Dei viui scribendũ fuisse. Hortetur pterea populũ, ut verbũ Dei attentè audiat, ab hęresibus abhorreat, Missæ officio libenter intersit, frequenti confessione se expurget, mundo corde & auido salutarẽ Christi corporis cibum excipiat, sacramentis & eorum mysterijs secundùm ecclesiæ traditionem religiosè vtatur, & diebus festis, sanctis tãtùm vacet operibus: memineritq; concionator, ut corpus suum in seruitutem redigat, ne quos sermone ad pietatem adducere conatur, ipse in seruitute ventris & peccati obsordescens, deterreat, aut illis opprobrio fiat. 1. Cor. 3.

De cultu diuino. Cap. 14.

Diuinus cultus obseruetur, peragaturque his modis & ritibus, qui per manus sanctorum patrum nobis traditus, & per maiores nostros in sacrificio altaris, officijs defunctorũ canonicis horis, cæterisq; diuinis laudibus atq; cæremonijs obseruatus fuit.

De administratione Sacramentorum. Cap. 15.

In administratione vsuq; Sacramẽtorum, vt confusio & schismata in ecclesia Dei vitentur: & Apostolicis traditionibus, sacrisque canonibus & legibus reuerentia debita habeatur, cæremoniarum, orationũ, rituumque receptam vniformitatem parochos nostros in omnibus sequi volumus atque iubemus.

Volumus etiam populum, quid in cuiusque sacramenti collatione agatur, in concionibus & sacramentorum administratione frequenter doceri.

Lingua Latina, qui veluti diuino instrumento in ipsa crucis ara sacris vsibus dedicato, ecclesia occidentalis religionem Christianam fert acceptam, in sacramentorum administratione alijsq; ecclesiasticis officijs per totam nostram diœcesim retineatur, & exclusa, reuocetur. Quæ verò Germanica lingua secundum antiquas agẽdas pronunciari cõsueuerunt, mutare fas non sit, sed & ipsa quoque conseruentur.

De baptismo. Cap. 16.

Solennes Cæremoniæ & orationes circa Baptismum hactenùs in ecclesia Catholica vsitatæ, & in Agendis ecclesiæ nostræ descriptæ, nisi necessitas aliud cogat, non omittantur. Quarũ significationes populo sępiùs exponi mandamus, vt professionis suæ, qua Christo initiatus est, admoneatur.

Susceptores quoque seu sponsores paruulorum, ætatis prouectæ sint, atque in fide probè catechizati & instructi, quo non ore tantùm, sed & mente & seriò ad interrogata respondere, suum munus intelligere, & paruulos vbi adoleuerint, & res postulauerit, in fide orthodoxa instituere possint: ætate verò aut fide nondũ prouectos, ad tantum munus admitti non debere & ipsa ratio suadet, & nos præcipiendo decernimus.

De confirmatione. Cap. 17.

PArochi suo tempore de confirmationis origine, mysterio & chrismatis arcano subditos sibi doceant, eosque ad eius desiderium accedant: ut nobis, quod ex officij nostri debito crebrò facere instituimus, aut si qua iusta causa impediti fuerimus, suffraganeo nostro, diœcesim nostram ad confirmandos baptizatos circumeuntibus, prompti paratique sint ad huius sacramẽti susceptionem, faciliusque, quæ ipso administrationis tempore dicentur agenturve, percipiant.

De celebratione Missarum, & Sacramento Eucharistiæ. Cap. 18.

CAnõ Missæ submissa uoce, excepta Dominica oratione, pacis exoptatione, Dei inuocatione, & postrema populi salutatione, quemadmodùm hactenùs à Catholicis factum est, summaque religione, ut mysterijs tremendis sua conseruetur authoritas, pronuncietur.

Reliquæ verò Missæ, quæ catechumenorum dicitur, partes, debita religione & voce alta intelligibilique legantur, adsitque semper legenti minister, qui ecclesiæ nomine respondeat sacrificanti.

Euangelia vel epistolæ Dominicis & festis diebus in parochialibus ecclesijs populo, siue ante sacrum, siue sub eo, siue etiam à prandio, quod tempus Epistolæ declarationi nõ incommodum videretur, lingua Germanica exponantur: eoque tempore nulla Missa, ne populum ab auscultatione distrahi contingat, celebretur. Vt anima festinatio in Missæ lectione aut celebratione religiosas aures oculosque offendit, ita incondita prolixitas fastidium potiùs generat, quàm deuotionem. Quapropter sacerdotibus nostræ diœcesis deuotam mediocritatem & toto sacratissimæ actionis tempore decorum quod ex corporis gestu, vestium sacrarum munda compositione, ipsoque vultu eluceat, commendamus.

Organa ad populi aures nullũ aliũ sonitum aut numerum deferant, quàm qui religiosus ac pius ab omnibus habeatur. Melodiæ lasciuæ aut aliò pertinentes, procùl absint: prophani etiam rhythmi ecclesiasticis sonis, aut verba sentẽtięve ecclesiasticæ prophanis numeris aut rebus ludibrij causa non accommodentur. Nam cùm aut melodiæ aut orationes sententiæve sacræ in prophanam cõsuetudinem abeunt, fieri non potest, quin ad suum vsum in ecclesijs depromptæ, animos audientium memoria illius ludibrij aut scommatis pungant, atque auocent à deuotione.

Sub eleuatione sacræ hostiæ, Antiphonæ ad hoc sacrificium tantùm pertinentes cantentur: quanquàm melius & ueteri ecclesiæ conuenientius esset, pręsentiam Dominici corporis in altissimo silentio ꝓstratos cõtemplari. Si quæ autem aliæ Antiphonæ ex consuetudine aut fundatione cantare solitæ fuerint, eæ peracto sacro cantentur.

Concordiæ & pacis Symbolũ ueluti imaguncula crucifixi, ab ore sacerdoti pacẽ populo imprecãtis, secundũ cuiusq; ecclesię ritum hactenus, seruatum, aut commodiorem institutionem, ad adstãtes in Missis solennioribus deferatur.

Ignotos sacerdotes & qui publicis criminibus infames sunt, aut solũ quęstũ sectãtur, à celebratione huius sacri repelli iubemus.

Hostia vitalis pro infirmorum viatico in loco mundo & honorato, accenso ad eum perpetuo lumine, seruetur.

Eadem si in solennibus festiuitatibus aut magnis supplicationibus circũfertur, (quod nisi ex Catholico instituto, aut graui causa præsentibusq; deuotis cultoribus, fieri non debet) quicquid veram deuotionem non excitat, ludique omnes prophani remoueãtur.

Sed & quando ad infirmos defertur, lumen pręferri, & campanella fidelibus signũ dari pręcipimus. Caueat tamen presbyter, vt ad infirmum pauciores duabus particulis non deferat, ne populus in redeuntis manibus inane vasculum adoret. sin autem contigerit fortè, ut reuerti ad templum sine Eucharistię sacramento cogatur, lumen ꝑferri aut signum dari prohibeat.

De pœnitentia & remissionibus. Cap. 19.

NOn sine magna animi nr̃i molestia intelleximꝰ, nonnullos nr̃æ diœcesis laicos salutis suæ adeò immemores esse, ut nec constituto ab ecclesia catholica tẽpore confiteant, neq; ac sacratissimę Eucharistiæ sumptioné vlla rõne se ꝑparent, aut ab ea penitus abstineãt. Quocirca in virtute sanctæ obediẽtiæ: & sub pœna aliàs super hoc constituta, vniuersis & singulis parochis aut eorũ uicarijs ꝓcipimus, vt q̃dragenarij ieiunij singulis Dñicis diebus, Capitulũ, quod incipit, Om̃is vtriusq; sexus, subditis suis publicẽt in ecclesijs, & contra inobedientes, ad pœnas iuxta tenorem constitutionis iam dictæ ꝓcedant.

Tenor ac uerba Cap. Omnis vtriusq;.

OMnis vtriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis ꝑuenerit, omnia sua solus pc̃tã saltem semel in anno fideliter cõfiteatur proprio sacerdoti: & iniunctã sibi pęnitẽtiã ꝓprijs uiribus studeat adimplere, suscipiẽs reuerenter ad minùs in pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi fortè de proprij sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab huiusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & viuens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriẽs Christiana careat sepultura. Vndè hoc salutare statutum frequenter in ecclesijs publicetur, ne quisquam ignorãtiæ cæcitate velamẽ excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti iusta de causa peccata sua confiteri voluerit, licẽtiam priùs postulet & obtineat

tineat à ꝓprio sacerdote, cùm aliter ipse illũ nõ possit absoluere nel ligare. Sacerdos aũt sit discretus & cantus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum uulneribus sauciati, diligẽter inquirẽs de peccatoris circunstantiis & peccati: quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad saluandum ægrotũ. Caueat autem omninò, ne verbo aut signo aut alio quouis modo aliquatenùs prodat peccatorem: sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque vlla expressione personæ cautè requirat: quoniam si peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum, præsumpserit reuelare, non solùm à sacerdotali officio deponẽdum decernimus, verùm etiã ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

Finis Cap. Omnis vtriusque sexus.

Sequuntur casus aliquot, in quibus sacramentum Eucharistiæ personis eiusmodi criminibus grauatis non mioistrari, aut saltem ad tempus differri debet: qoi & ipsi vnà cum capitulo, Omnis vtriusq; sexus, vulgari lingua, suo tempore sunt publicandi.

CVm ex laudabili catholicæ Ecclesiæ cõsuetudioe singulis annis vobis dilectissimi in Christo denunciari soleat, cuinam sacrosancti ac venerabilis corporis Dominici sacramenti perceptione interdictum sit, Reuerendissimus in Christo pater & princeps ac dñs, dñs Ottho S. Romanę Ecclesię Cardinalis & Episcopus Augustanus in cunctis suę diœcesis parochijs denunciationem sub hac, quæ subditur, forma & ratione fieri mandauit.

Primò, quando hoc præstantissimum sacramentum hominum è religione Christianorum vnio est & coniunctio cum Deo, cuncti infideles, qui ab ecclesiæ communione & societate disiuncti sunt, vt sunt Iudæi, Ethnici, Hæretici, & quotquot hæreses manu tenent, tuentur, eisq; operam ferunt, ab eius perceptione arcendi sunt.

Arcendi sunt etiam, qui uel papalis vel Episcopalis excommunicationis sententia constricti ac publici denunciati sunt: siquidem & illi ab Ecclesiæ communione excluduntur, donec absolutionis beneficium consequantur.

Item vbi cantione & lectione Ecclesiastica communiter interdictum est, ut fit tẽpore interdicti, donec eiusmodi perdurat interdictum, non licet sanis hoc percipere sacramentum: at tamen ægrotis ad extrema tendentibus id ministrare permittitur.

Item cùm vnusquilibet in sua parochia veneranda debeat accipere sacramenta, illis qui alterius sunt parochiæ, non licet in alienis Ecclesijs hoc percipere sacramentum, dũ absque sui Pastoris permissu atque ex illius contemptu aliis in locis id sumere volunt. Et sacerdos, si ea de re certus fuerit, eiuscemodi alienæ parochiæ subditis sacramentum non porriget.

Item quando præcelsum hoc sacramentũ sana mente & ex vera deuotione sumendum est, eius perceptione pueris infra annos discretionis interdictum est: sicut & illis qui mente capti sunt & ratione destituti, ut sunt amẽtes & insani, siue id naturaliter, siue ex dæmonum obsessione patiantur: nisi fortè quandoq; mentis compotes reddantur. Tum enim quãdiu ratione sua probè utuntur, sacramentum hoc eis ministrari potest.

Itẽ ex iisdem iam dictis causis etiam illis hoc venerabile sacramentum ꝓbendum non est, qui ꝑpetua stomachi cruditate laborant: siquidem dum is perseuerat morbus aut ęgra affectio, sacramenti huius sumptione eis interdictũ est. Si quis etiam venerandum hoc sacramentum absq; ulla ratione vel deuotione, aut secùs quàm institutum est, expetat, aut indignè, puta vel ad incantationem aut superstitionem eo uti uelit, ei sacerdos, dum id rescisscit, neutiquàm ea ratione ministrare debet, sed populum Christianum sibi subditum instituere ac informare, uti pro catholicæ Ecclesiæ constitutione ad id sumendum præparare se debeat.

Item ne hoc præcellens sacramentum aliqua afficiatur iniuria & contemptu, ex sanctorum Patrum decreto & institutione etiam infames omnes ab eius perceptione prohibendi sunt, cuiusmodi sunt Præstigiatores, Incantatores, publicè rei & scurræ, & qui ludis vacant Iure Pontificio prohibitis, itidemq; scorta ac lenones, & qui Iudæis seruiunt, aut eorum alunt proles, vel alia illicita cum eis commercia habent, & si qui alij eius gñis sunt: Ij, inquam, omnes ab altaris sacramento remouendi sunt, donec vita sua improba penitùs abdicata, irrogatam sibi pœnitentiæ mulctam persoluerint.

Item fœminæ uirilem habitum malo animo gestantes, quo peruersam suam expleant voluntatem, à venerando hoc sacramento arcendę sunt, donec id mali penitùs correxerint, & satisfecerint.

Itẽ quotquot se segregant, & ad hęreses deficiunt, & peregina quędã sectant instituta ab Ecclesia minimè approbata, ut sunt, qui in latebris clandestinò conueniunt, & singularem aut etiam reiectam atque damnatam colunt fidem: Illi etiam, qui eiuscemodi hæreses palàm præ se ferunt & exercent, ut qui ad fores templorum cõsistunt, ferreis sua sponte circulis deuincti, aut sine pœnitentiæ iniunctione sese flagellis cædunt.

Itẽ qui sectam pauperũ de Lugduno colunt, in plateis panem propter Deũ sibi dari alta voce precãtes, tanq̃ perfecti sint. Hos oẽs singuli Parochi tribus Dñicis publicè è suggestu, ut ab his abstineãt, & cæteris Chrianis sese cõformẽt, admonebunt. Quòd si obtẽpera-

re nolint, ex sua ecclesia & Parochia eos expellent, nec sacrosanctum eis ministrabunt sacramentum. Ita enim habent statuta synodalia prouinciæ Moguntinæ.

Itē quicunquè superstitioni dediti sunt, vt certis quibusdam ac singularibus nec approbatis vtendis benedictionibus, aut reiectis diebus, aut incantationibus dęmonum, aut futura prædicendo ex libris magicis, aut aliâs, vel quippiam eiusmodi sectādo, quod sit Christianę fidei, aut pręceptis & cōstitutionibus Ecclesiæ aduersum: ijs omnibus negandum est hoc venerabile sacramētum, nisi pro sui confessoris consilio eiuscemodi superstitionibus prorsus renunciārint, & ꝓ admissis pœnitentiæ mulctam susceperint.

Itē cùm vous qlibet Christianus ad idē sacratissimum sacramentum percipiendum per veram cōtritionem, & peccatorum suorum puram cōfessionem sese p̄parare obstrictus sit, illis oībus eius sumptione interdictum est, qui absq; cōtritione & confessione in suis manēt peccatis: & speciatìm illis, q secūdùm sanctę Ecclesię pręceptū singulis annis semèl non cōfitentur. Tales enim ab Ecclesia eijciendi sunt, & in extremis, si sic decedant, Christiana sepultura eis negāda est.

Item cùm cōfessio integra & indiuisa esse debeat, & cum proposito deinceps peccata non admittendi, eam ob rē quicunq; in publicis ac notorijs degunt sceleribus, vt sunt manifesti adulteri & adulteræ, aut qui aliâs in lupanaribus simul victitant, & publici fęneratores, & qui alios ad eadem inducūt, & id genus alij, ad huius venerandi sacramenti communionem admittendi nō sunt, donec res ipsa & factis testatum reddant, se suis omninò valefecisse criminibus, & pęnitentiæ satisfactionem recepisse.

Itē quādo legitimo iuncti matrimonio, simul degere sunt obligati, si qui ex illis absque superioris Ecclesiastici seu spiritalis iudicis sui permissu ipsi se disiūxerint siue diuortiū fecerint, q̄diu absq; iuridica separatione vel cōcessione seiūctim vixerint, non ministrādū, sed negādū est eis Dn̄icū sacr̄m.

Item ijs annumerandi sunt, qui aleatum lusui perpetuò vacant: quibus nō est porrigendum venerabile sacramentum, donec indè abstineant.

Item qui ebrietati & crapulæ ac comessationibus perpetuò dediti sunt & inhærēt, & maximè q festos dies aut noctes in tabernis exigūt, illis post factā confessionē venerabilis huius sacramēti sumptione p 30. dies est interdicendū, vt ab his vitijs sese emēdent. Quod si facere nolint, iuxta canonū decreta etiam morte mulctandi sunt.

Item qui aliena detinent bona in inuitis illis, quorum ea sunt, possuntq́; restituere, ijs negandum hoc dignissimum sacramentum est, donec restituerint.

Itē qui sacras perfringūt ædes, & despoliāt, & qui sanctorū ac Dei tēplis dāna inferunt, ab hoc debent excludi sacramento, donec relictis hisce sacrilegijs, Deo dicatis locis satisfecerint atque restituerint.

Item quotquot proximis suis intra eorū terminos, siue illi sint agrorū, siue pratorū, siue horttorū, siue arearū, iniuriā inferūt vel inuadēdo, vel ioarādo, vel ędificia extruēdo, si festis id agāt dieb⁹, hui⁹ eis venerabilis sacramenti pceptione interdictum est, donec ab his cessent iniurijs, & læsis satisfecerint.

Itē subditi, q ꝓprijs dn̄is suis ob accepta verbera, aut castigationē, vel aliâs fidem & obedientiā præstare nolunt, sacrsmenti huius sumptione interdictum est, donec se morigeros præbeant, & agant pœnitentiam.

Item quicunque iniqua mensura vel pōdere emunt aut vendunt, triginta diebus iubentur abstinere à sacra communione, posteaquam ex canonum præscripto irrogatam sibi pęnitentiæ mulctam susceperint.

Item quotquot iustas non soluunt decimas, Parochi sui tribus vicibus admonere debēt, vt eas iure persoluant. Quod si admoniti facere recusabunt, neganda eis est sacra communio, donec satisfaciant, & mulctam sibi imponi patiantur.

Item quibus alicuius testamenti negocia bona fide exequenda commissa sunt, si vltra annum rem differant, autboritate Episcopi ad exequutionem compellentur: poteruntque ob eiuscemodi negligentiam, si iusta & rationabilis causa desit, sacra communione probiberi.

Itē qn̄ singulus quisq; è religione Christianus sanctæ ecclesiæ p̄ceptis obtēperare tenetur, puta, vt ieiunet, festa celebret, cōfiteatur peccata sua, sacras inuisat ædes, & alias sanctæ ecclesiæ cōsuetudines colat & obseruet, quicunq; aīo obstinato iis sese opposuerint, eaque contemptui habuerint, à dignissimi sacramenti perceptione excludentur, donec redeant ad obedientiam, & pro suis peccatis mulctam sibi irrogari ferant: idq́ue illi maximè, qui spretis templis consecratis, absq; præsulis sui pmissu an aliis locis plebē orationis causa congregēt. Qui enim id agunt, excommunicationis sentētia ligati sunt, nec licet eis Dominicum percipere sacramentū.

Item qui sacerdotem è suggestu concionantem impediunt, atque in eius contemptum ex sacri ædibus abscedunt, à sacra cōmunione arcendi sunt, donec sese emendēt, & agant pœnitentiam.

Itē quotquot ex Ecclesiastici decreti siue p̄cepti contemptu, Dominicis aut aliis festiuis diebus Sacrum Missæ auscultare nolunt, nec in ipso Missæ officio perseuerant, donec sacerdos vltimam benedictionē impertiat, pro iudicio confessoris sui à cōmunione ꝓhibeantur, donec agant pœnitentiam.

Item quicunq; Dominicis & aliis festiuis diebus rebus venalibus, quæ ad necessarium

corpo-

corporis victum non requiruntur, mercimonia exercẽt, synodalibus statutis à venerabilis sacramenti sumptione prohibentur, donec ab his penitús abstineant.

Item qui clanculùm sese iungũt matrimonio, iis sacra communio neganda est, donec secundùm ecclesiæ constitutionem publicè se denunciari faciant.

Item qui Dñicam orationem & symbolũ apostolorum ex desidia aut contemptu discere nolunt, poterunt à suo confessore sacra communione prohiberi, donec ea addiscant.

Item quicunq; omnipotentem Deũ, aut sacratissimã Dei genitricem, uel alios sanctos palàm blasphemant, aut eis maledicũt, uel per eorũ noĩa vel mẽbra indignè ac impiè iurãt, & imprecantur seu maledicunt, ab Ecclesiæ ingressu & sacra cõmunione excludendi sunt, donec publicam egerint pœnitentiam.

Item quotquot sacerdotalem dignitatem, & sacerdotes ipsos publicè dehonestant aut contumeliantur iis, similiter Ecclesiæ aditu & sacra communione interdictum est, donec pœnitentiam egerint.

Item qui ammo deliberato homicidium perpetrãt, & qui erga proximum inimicitias, aut inuidentiam vicissi meditantẽ aĩo gerũt, aut qui proximos iniquè opprimunt, aut eorum existimationi & honori & falsò derogãt, ij omnes ad venerabilis sacramenti perceptionem non sunt admittendi; donec vel pacem conciliando, uel aliena damna restituendo satisfaciant, & irrogatam pœnitentiæ mulctam persoluerint.

Item pater & mater qui ,ples suas à mortis periculis non custodiũt, siue id scientes fecerint, siue ex incuria ac negligentia, aut fortè in somnis, poterunt ad tempus à confessore suo præstantissimi sacramenti sumptione prohiberi, donec pœnitentiam expleuerint.

Item cùm sacris canonibus sub excõmunicationis pœna cautum sit, ne quisquã cuiuscũq; status sit, aduersus ecclesiasticarũ personarũ, templorum aut monasteriorũ ecclesiasticã libertatẽ sancire q ppiã vel statuere ausit; eam ob rẽ quicũq; tale aliqd pcipiunt aut statuunt cõtra ecclesiasticã libertatẽ, aut eiuscemodi decreta manutenẽt ac tuentur, & secundùm ea iudicãt, aut talibus mandatis vtunt, & psonas bonaq; ecclesiastica exactionibus aut alijs modis grauant, ijs omnibus sacra est cõmunione interdictum, donec huiuscemodi mandata & constitutiones abrogent, ab iniquo proposito cessent, & indè absoluantur.

Item quando sacri canones uetant, ne quis manifestam vsuram non esse restituendam, aut quod per vsuram quæsitum est, non esse reddendũ, sententiã ferat: si quis aũt id agat, excommunicationi subiiceat, quicunq; talem ferunt sententiam, ijs huius est perceptione Sacramenti interdictũ, donec indè absoluantur, & pœnitẽtię mulcta eis irrogetur. Potest denique vnusquilibet confessor, cui curæ sunt animæ sibi confitentium, pro peccatorũ magnitudine & grauitate eisdem sibi confitentibus seu filijs confessionis suæ, ex causa quæ sibi iusta videbit, ad tẽpus sacra communione interdicere, eiq; tales cõfitẽtes morem gerere debent: nisi à superiori ecclesiastica potestate aliud impetrauerint. Quòd si peccatũ occultum sit, & talis quispiam ad altare accedens, venerabile sacramentum sibi porrigi publicè petat, non id illi sacerdos negare debet: quãquàm hoc ipso quod contra sui confessoris prohibitionem accedit, peccatum admittit.

Catholicę ecclesiæ pientissimæ matris lenitas, de rigore pœnarũ canonicarũ, de quib⁹ canones pęnitẽtiales extãt, tm̃ remisit, populusq; sibi ex ea clemẽtia permisit tm̃, vt difficile sit, eas leges hoc tempore in vsum ecclesiasticũ reuocare. Nam cùm Christianorũ licẽtia in peccãdo creuisset, sępeq; anni pęnitentiales ex ijs canonibus numerum ingentẽ pœnitentisq; vitã etiam longissimã excedentem conficerent, aut senio morbisq; grauati satisfacere nequirent: factũ deinceps fuit, vt illæ pœnæ ex clementissimæ matris ecclesiæ indulgentiæ & thesauri meritorũ Christi & martyrum dispensatione, in eleemosynas, orationes, sacrorum locorum visitationes, aliáve Christiani hoĩs exercitia commutarẽtur. Quoniam igitur & pęnarũ vsus exoleuit, & indulgẽtiæ huiusmodi hęreticorum culpa apud plerosque cõtemptui sunt parochis nostræ diœcesis iniungimus atque mandamus, vt cõfitentes harũ pœnarũ saltẽ admoneant, iudiciũq; veteris ecclesiæ circa eas expliceut, & pestilentem illam opinionem, qua persuasum pleriq; habent, hominem pũi actualis pœnam diuinæ iustitiæ non debere, ex animis confitentiũ euellant, atq; pœnitentialiũ canonum seueritatem, pro recepta posterioris ętatis consuetudine, orationibus, eleemosynis, ieiunijs, alijsq; id genus pietatis operib⁹, p satisfactione pęnarũ iniunctis mitigẽt, prudẽtiq; iudicio pro lepræ qualitate, pęnitẽtisq; viribus, facultate & affectibus expensis, simul & medicinam animæ vlceribus adhibeant, & pœnas delinquentibus infligant.

In peccatorum sacramentali inquisitione caueant, ne inconsulta diligentia, pusillorum animæ scandalizentur.

Decernimus etiam, vt confessores probatam aliquam confessionis Summam legant, qualis est B. Antonini, Caymi Mediolanẽsis, aut Thomæ Cardinalis Caietani, ex eaq; criminum differẽtias, magnitudines, causasq; optimè discant, vt salutarem medicinam facere suo tempore possint.

Præterea ne ecclesiarũ rectores videantur pecuniæ magis, quàm animarum saluti studere, statuimus & ordinamus, vt deinceps quilibet confessor idoneus, laicos contritos & confessos ab omnibus peccatis occultis, quantumcunquè grauibus & enormibus, nobis tãquàm ordinario antè reseruatis, absol-

uere possit: homicidis, hæreticis, & excommunicatis, quos ad nos vel pœnitentiatium nostrũ remitti volumus, duntaxat exceptis. Quòd ad clericos attinet, in hac parte nihil esse volumus innouatum.

Mandamus deniq;, vt à confitentibus pro confessionis auscultatione, aut absolutione nihil axigatur.

Postremò præsbyteris nostræ diœcesis omnibus præcipimos, ne posthàc eos qui sa in monasterijs alijsve locis in casibus sedi Apostolicæ aut nobis tanquàm ordinario specialiter reseruatis, aut ad contentiosi fori indagationem pertinentibus, absolutos esse prætendunt, tanquàm ritè absolutos admittant, aut tolerẽt: sed eos ad nos seu pœnitentiarium nostrum remittant vt nobis aut officialibus nostris de canonicis eorum absolutionibus fidem faciaot legitimam, superq́oe præmissis expeditionem salubrem recipiãt, & quod vel iustitia suaserit, vel rationis ordo dictao erit, exequãtor, donec hi qui se absoluendi potestatem huiusmodi habere asseruerunt, priuilegia sua oobis congruo tutoq́ue loco exhibuerint, eaq́ue à nobis fuerint examinata. Qua tamen in re Mendicantium ordinum fratribus, eorumq; facultatibus, ipsis à summis põtificibus concessis, nolumus præiodicari: Quin ipsi, tam vt iure põtificio caotũ est, quàm vt à nobis predecessoribusq; nostris eis concessum fuit atque conceditur, Christifidelium cõfessiones audire, & eos in casibus sibi (vt præfertur) concessis, in foro penitentiali absoluere, penitentiasq́ue salutares iniungere valeant & possint, quemadmodùm ecclesiarum rectoribus oostræ diœcesis concedere consueuimos.

De extrema vnctione. Cap. 20.

VNctioois extremæ sacramentum cum litanijs & orationibus à maiotibus acceptis, totaque ecclesia seruatis, fidelibus impartiendum iubemus.

Sacerdos infirmũ cõsoletur, à curis & desiderijs præsentis uitæ ad spem æternæ salutis erigat: Diabolum & terriculamenta eiox alto animo contemnere, Christique misericordiam sperare doceat, atque ita confirmatum, cum benedictione Christo commẽdet.

A tedium quoq; comitantẽ multitudinem infirmitatis humanæ admoneat, atque ad preces pro infirmo in calce terreni agonis luctante fundendas hortetur.

De Matrimonio. Cap. 21.

SAcerdotem nuptias alibì quàm in ecclesia, quæ proprius est sacramentorum locus, admittere, coniungere, aut benedicere prohibemus.

Vetamus etiam à sacerdotibus eos cõiungi, de quibus, edictis aut ꝓclamationibus, vs minimùm tribus, ijsq; tribus diebus festis sibi succedẽtibus, propositis, aut ĩ cõcione publicè factis, non constiterit eorũ coniunctionem nulla legitima canonicáve causa impediri, aut eos à parẽtibus, tutoribus, vel cognatis ad hanc copulam non cogi, sed liberum ad eam consensum afferre.

Iungendos matrimonio, admoneri quoq; à sacerdotibus volumus, vt parẽtom & amicorum consilia potiùs quàm priuata desideria sequantur: exemploq́oe Tobiæ, ieiunijs & orationibus sese preparent, atq; commendeot gratiæ Dei: Doceri etiam eos præcipimus matrimonia, etsi quo ad personas contraheotium legitima rataq́ue sint, tamen nisi religione & fide eorum sanctificeotur, Deo grata non esse, sacramentalique gratia, donec oitium suum emendauerint, ecclesiæq; legibus subdantur, destitui. Tob. 8.

Ne pro sacramentis aot sacramentalibus quidquam exigatur. Cap. 22.

PRo reconciliatione pœnitentium, aut alicuius sacramenti vel sacramentalium quorumcunque admioistratione, Sacerdos de pecunia aot re qualibet sibi danda minimè paciscatur: sed eadem pro temporis, loci, personarúm've necessitate, secundum ritum Ecclesiæ, sine mora administret. Verùm quia ratione iureq́ue dictante, socij passionum ad consolationum societatem meritò admittuntur: ꝑmittimus tandèm etiã iudicis officio implorato, exigi, quod in huiusmodi ex consuetudine debetur: ad cuius obseruationem laicos hortamur, & quantum de iure est, adstringi volumus atq; compelli.

De consecratione, benedictione & cæremonijs ecclesiasticis. Cap. 23.

PRælatos nostræ diœcesis, virgines, ecclesias, altaria cœmeteria consecrari; sacra loca quocunq; modo execrata reconcilliari, vasa vestesq; sacras, aquam, sal, palmarũ ramos, frutices, herbas, cereos, agnũ paschalẽ, fructus nouos, & quæ sunt alia, quæ de iure vel cõsuetudine ante hãc catholicæ religionis ꝑturbationẽ cõsecrari aut benedici consueuerũt, suo quęq; tẽpore & loco suisq; ritibus & orationibus per totã nostrã diœcesim benedici iubemus. Si quid verò locorũ aut rerum non consecratũ, aot execratum fortasse fuerit, quod cõsecrari aut recõciliari debuisset, nobis intra proximum mẽsis spatium iodicari ab his quorum hæc cura esse debet, præcipimus, vt nostro Episcopali muneri in hac etiam parte satisfacere possimus.

Parochi & q̃bus ĩ nostra diœcesi verbi Dei prædicatio incumbit, popolũ doceant, loca, vestes & vasa vsibus prophanis exẽpta, & sacramentorum Christi ministerio mancipata, ideo consecrari & benedici, vt sciamus non nisi sacris & diuinis rebos vacandum, gratia Dei illic ceu nomine diuino præsente. Præterea res alias humanis vsibus necessarias in nomine Christi per orationem ministri & verbum Dei benedici, vs nobis diuina beneficientia contra aduersarias potestates, incantationes, magias, fraudes, & machinationes inimici pertinaciter nos

oppu-

oppugnantis prosint, & virtutē concipiant.

Cæremonias verò maioribus nostris, hominibus religiosissimis vsitatas, quòd ad varios pietatis vsus valeat, & exercitia quædā, quibus mens externarum scilicet rerū sensu & significatione, ad diuinum cultum ipsumq; Deū attrahitur, i ecclesijs nostrę diœcesis renouandas, & vbi abrogatæ fuerint, reuocandas esse statuimus atque mandamus.

Et quemadmodùm à parochis cōcionatoribusque nostris de cæremoniarum significationibus populum doceri volumus, veluti cereos ad laudē & gloriam eius qui lu-
1. Tim. 6. cem inaccessibilē inhabitat, & omnē homi-
Ioan. 1. nem in hunc mūdum venientem illuminat, accēdi: Thura incensa, significare orationes
Apoc. 5. & desideria nostra cum odore bonorū operum ad Deum ascendere oportere: Processiones lętas, nostram de Christi triūpho & gloria exultationem: lugubres, nostrum in hac lachrymarum valle exilium indicare, & illis Deo gratias agi, his veniā peccatorū & p vindicta misericordiā implorari: ita eūdē populū sedulò moneri iubemus, ne cęremonias religiosissimè institutas, in abusum vertant aut superstitionem, sed ipsis ad pietatē exercendam vtantur, atque vt processiones sint graues, ordinatæ, honestæ, christiana religione dignæ, atque à vanis & secularibus studijs prorsus alienæ.

Cùm a sit Deo Opt. Max. creatori & redēptori suo honorem, timorem & reuerentiā homo tanq̄ creatura debeat, multosq; videamus ea in re damnata ignauia desides esse, oībus ecclesiasticis psonis nīæ diœcesis districtè pcipiendo mādamus, vt posthàc summa pietate Deū vbiq; & honorēt, & timeāt, pcipuè verò in tēplis humiliter reuereant & venerent. Et quū in noīe Dñi nři Iesu Chri-
Phil. 2. sti omne genu cęlestiū, terrestriū & infernorum flectendum sit: volum⁹, vt oēs, quotiescunq; in sacris concionibus aut Missis noīa sanguinis vel corporis Christi aut Dei genetricis Mariæ virginis fit mentio, aut qn Cāticū, Gloria in excelsis, aut Gloria tibi Domine, ante Euangelij initium, aut natiuitatis Christi ex virgine, & incarnatio in symbolo, aut gratiarum actio in pfatione, aut huiusmodi alia in diuinis officijs canuntur vel commemorātur, detecto capite; genubusq; flexis, ante altare, vel vt locus tempusq; postulauerit, Deo reuerentiam exhibeant debitam, & populum ad eius rei imitationem verbis factisq; cōmoueant atq; hortentur.

De ferijs & festis sanctorum.

Cap. 24.

DE diebus festis feriandis nihil innouare volentes, præcipimus vt festiuitates Christi ac B. Mariæ virginis, aliorumq; sanctorum, iuxta cōstitutionem & ordinationē p quondā felicis memoriæ Christophorum Episcopum Augusteosem pdecessorē nostrū desupèr factas & diuulgatas, quarum tenor subinseritur; deinceps celebres habeantur.

Christophorus Dei gratia Episcopus Augusteñ. dilectis nobis in Christo Decano & Camerario capituli in N. salutem in Dño.

Licèt superioribus annis cōstitutiones in particulari conuentu Ratisponæ habito per sedis Apostolicæ legatum factas, per totam diœcesim nostram publicari fecerimus: ad aures tñ nostras peruenit, q̄ hæ constitutiones, & psertim quo ad obseruātiam dierum festiuitatum ab aliquib⁹ vestris capitularib⁹ plebanis, inæqualiter obseruentur. Ex quo multi emergunt errores, in diuini cultus cōtemptum & scandalum plurimorum. Vndè nos, sicuti nostro incūbit officio, huiusmodi erroribus in futurum obuiare cupientes, festa in diœcesi nostra celebrāda, hic inseri fecimus: videlicet statuimus, ordinamus, & volumus, vt decæterò Dñica dies q̄ in gloriam Dñicę resurrectionis, ad nos vsq; à primitiua ecclesia maximè celebris semp habita est, dies quoq; natiuitatis Christi, S. Stephani, Ioannis & Innocentium, Circūcisionis, Epiphaniæ, Paschæ cum feria 2. & 3. duntaxàt, Ascensionis, Georgij, Pentecostes, cum feria 2. & 3. tm̄, Corporis Christi, Quatuor festa B. Mariæ virginis, nempe Purificationis, Annūciationis, Assumptionis & Natiuitatis, Natālitia Apostolorū, Ioannis Bapt. Magdalenæ, Laurentij, Dedicationis, Michaelis, Omniū sanctorū, Martini, Nicolai, Catharinæ, Hulderichi atq; Afræ patronorum nostrorum, sicuti hactenùs obseruati fuere, celebres quoq; & festi habeantur. Mandantes insupèr vobis, vt festa iā specificatā obseruetis, & à parochianis vestris obseruari faciatis: in cęteris autem festiuitatibus, quacunque ratione vel institutis vel receptus, cuiq; liberō permittatis. Datum in castro nostro Dillingeñ. anno à natiuitate Domini 1539.

Vt oratio Dominica, Angelica salutatio, & symbolum Apostolorum, ab omnibus æqualiter dicantur. Cap. 25.

QVum post innumeras nouationes nřa tēpestate in fidei orthodoxæ articulis, moribus & ritibus à peruersis hominibus introductas, nihil intentatum relinqueretur, quo populi aures à nouatoribus captæ detinerentur; eò tandèm ventum est, vt oratio Dñica, Angelica salutatio, Apostolorum Symbolum, & Decalogi præcepta, q̄ maiores nostri in Germanicam linguam religiosissimè conuersa nobis tradiderunt, ab istis inuerterentur: illaq; reuerēdissima religio, verborum maiestas, tenor atq; numerus, in aīos hominū vnà cum materno lacte instillati, è media ecclesia tollerētur: adeoq; vt qui noua interpretatione vsi sunt, intelligerent se à vetere deuotione esse dimotos. Nam vt vnico exemplo ostendamus, sequēs nostrū statutum ratione non carere, ab istis nouis interpretibus factum est, vt quod an-

teà

ctà in Oratione Dñica dictũ fuit, Pater noſter q̃ es in cęlis: ab iſtis dicat, Nr̃ pater ĩ cęlis: itaq; ſiue data opera, ſiue caſo aliquo hoſtili id acciderit, eſſentię verbũ ſedẽ ſuã in diuinæ paternitatis inuocatione admiſerit. Vt igitur antiqua verborũ religio atq; in ea deuotio paſſim cõſeruet, plebanis eccleſiarũ parochialiũ in virtute ſanctę obediẽtiæ diſtrictè pcipiendo mãdamus, vt ſingulis diebus Dñicis, finita cõcione, orõnẽ Dñicã, Angelicã ſalutationẽ, ſymbolũ Apoſtolorũ, & Decalogi pcepta, ſicuti ea oĩa vernaculo ſermone ſubſcripſimus, diſtinctè ac tractatim ita plegãt, vt populus legẽtẽ repetitione ſubſequi, ea diſcere & memoriæ mandare poſſit.

ORATIO DOMINICA.

VAtter vnſer der du biſt im himel, Geheiliget werdt dein nam, Zu kũ dein Reich. Dein willt geſche alſo im himel wie auff erdẽ, vnſer teglich Brot gib vns heut. Vñ vergib vns vnſer ſchuld, als mir vergeben vnſern ſchuldigern, uñdt fur vns nicht ein, in verſuchung, ſunder erlöß vns vom übel, Amen.

Salutatio Angelica.

GEgruſſet ſeiſtu Maria, vol gnadẽ, Der Herr mit dir, du biſt geſegnet vnder den weibern, geſegnet iſt die frucht deines leibs Jeſus Chriſtus. Amen.

Symbolum Apoſtolorum.

ICh glaub in Got watter almechtigen, Scopffer himels vnd der erden undt in Jeſũ Chriſtũ ſeinẽ ainigẽ Sun vnſern Herrn; Der empfãgẽ iſt von dem hailigẽ Gaiſt, geborẽ auß Maria der Junckfrauen, Gelittẽ vnder Põtio Pilato, gecreutziget, geſtorbẽ vnd begraben, abgefaren zu den Hellen. Am dritten tag aufferſtand en von den todtẽ, aufgefaren zu den Himeln, ſitzet zu der gerechten Gottes vatters des almechtigẽ, Won dannen erkũfftig iſt zu richtẽ die lebendigen vnd die todten. Jch glaub in den hailigẽ Gaiſt, die hailige Chriſtliche kirche, Gemainſchafft de hailigẽ, Ablaß der ſundẽ auferſtehent des flaiſchs, vñ das ewig leben. Amen.

Præcepta decem Decalogi.

DAs erſt Gebott, Du ſolt allain in ainen Gott glauben. Das ander, Du ſolt den namen Gottes nit, vnnutz nemen. Das dritt, Du ſolt die feyrtag hailigẽ. Das vierdt, Du ſolt vatter vnd mutter eeren. Das funfft, Du ſolt niemãt tödten. Das ſechſt, Du ſolt nit ſtelen. Das ſibend, Du ſolt nit vnkeuſch treibẽ. Das acht, Du ſolt nit falſche zeugnuß geben. Das neünt, Du ſolt nit begerẽ deines nechſten hauſ;frauen. Das zehendt; Du ſolt nit begeren deines nechſten guts.

De Magiſtris & ſcholis inſtituendis.

Cap. 26.

IN primis ſtatuimus & ordinamus, vt nullos nr̃æ Auguſtẽſis ditionis aut diœceſis, cuiuſcunq; ætatis, ſtatus ordinis aut gradus fuerit, ad ſcholas & Gymnaſia de ſchiſmate aut hæreſi ſuſpecta, nuper q̃ue natis de religione pueriis opinionibus cõtaminata, diſcẽdi docendive cauſa pficiſcat. Nã q̃ cõtrà fecerit, is ſciat ſe nobis pęnas debitas daturũ.

Quòd verò ad nos attinet, Academijs incorruptis & in Catholica doctrina, vitaque pſeuerãtibus poteſtatẽ facimus, nobis viros literatos ad regẽdũ eccleſias idoneos ſignificãdi: quorũ in collatione beneficiorũ parochialiũq; eccleſiarũ, apud quos reſidere voluerint nr̃æ diœceſis, honeſtiſſimã rationem nos habituros, eosq; ſi digni ea re videbunt, etiã apud S.D.N. Paulũ III. põtif. Max. cuius optimã mẽtẽ ad hoc iclinare cognouimus, ſummo ſtudio atque diligentia promoturos pollicemur.

Cõcilij quoq; Lateranẽ. decretũ amplexi, pcipimus, vt q̃cũq; aut qualiacũq; canonicorũ collegia, ſcholas p cuiuſq; collegij magnitudine; ſicubi aut deſitę ſũt, aut nouis opinionibus iofectæ, erigant & reſtituant.

His præficiãtur Magiſtri & pædagogi incorruptæ vitæ, à quibus tã pietatis Chriſtianæ prima priocipia, q̃ rudimẽta literarũ iuuẽtus hauriat, eaq; in claſſes, ſi ętatis aut igeniorũ rõ id poſtulare videbitur, diuidatur.

Quibus etiam nihil quod eorum innocẽtiam vel iu religione, vel in moribus lædere poſſit, prælegi mandamus.

In reliquis verò oppidis vbi collegia non ſunt, ſcholas, quarũ magiſtri boni, honeſti & docti ſint, inſtaurari aut cõſeruari iubemus.

Apud ſingula frequentioraq; Canonicorũ collegia ſinguli Theologi honeſtis ſtipẽdijs conducti habeantur: qui certis diebus & horis interpretentur Biblia, ac de rẽ Theologica iuniores canonicos vicarios, & alia collegij membra doceant: vbi eorum quiſq; ad lectionem ſuæ profeſſioni & inſtituto cõgruentem comparére teneantur.

Doctori vnius præbendæ prouentus, donec io docendo perſtiterit, aſſignetur: qui ſi nõ ſuffecerit, ratio aliqua ineatur, vt ei, quãtum ſit ſatis ſuppeditetur.

De hoſpi-

De hospitalibus pauperum, & infirmorũ, & peregrinorum. Cap. 27.

HOspitalia nostræ diœcesis cooseruari, redditus ad ea destinatos, in nullos alios vsus conuerti, atq; sicubi alienati, aut in priuatos vsus cõuersi fuerint, reuocari iubemus: Sin apud Collegia, monasteria, aut sacras alioquin ædes, hospitalium redditus cum cæteris redditibus aut bonis cõfusi fuerint, & hodiè ignorentur: curabimus nihilominus, ex collegijs, monsterij, aut sacræ illius ædis ęrario aut prouentibus, pauperum & infirmorum necessitati prooideri.

Viduæ, orphani, & qui ad quærendũ victũ sibi oõ sufficiũt, ex eo loco, vbi hospitalia cõstituta sunt, oriundi in ea recipiantur: peregrinis autem hospitalis pro refectiooe tantùm, oõ autẽ io fraudem indigenarũ pauperum, pro inhabitatione patẽre concedimus.

Hospitaliũ, quorũ fundatores sibi ꝓuisionẽ ac dispensationẽ retinuerũt, administratores, saltem semel in anoo Prouisoribus rationẽ reddaot, quorum omuiũ curã & inspectionẽ pręcipuã, oobis diuino adspirãte numioe, ꝓ ordinaria oĩa authoritate sumem⁹.

De maioritate & obedieotia & disciplina populi. Cap. 28.

PRincipes, Comites, Barones, nobiles, ciuitatisq; Augosteñ. atque aliorum oppidorũ & municipiorũ nostræ diœcesis Magistratus & præfectos hortamur in Dño, atq; io virtute Ecclesiasticæ obedientiæ requirimus, eisque muoere quod Deo authore gerimus, cõfisi, mandamus, vt inuocati nobis nostrisq; vicarijs io exeqoẽdis buius S. synodi decretis auxilio sint: Iurisdictionem, libertatem, ac immonitatem ecclesiasticã, Imperatorũ legibus & sacris Caoooibus, episcopis & clero tributã ac firmatã tueaotur, nobisq; conseruent: ad hæc etiam, ne ecclesijs quas tuitioois, protectionis aut aduocatioois iure tueri debereot, contra fidei datæ sacramẽtum, grauia & iniqua onera imponant, ne ipsos tandèm Cæsareę Maiestatis præceptio aut amoueri contingat, aut limitibus præscriptis, quid alteri alteris inuicem debeant, includi. Cæsaris enim iussum in re tam iusta præuenire honorificentius est, quàm eum ad exeqoendum inuitum compelli.

Quum populus ꝑter obedientiam, qoam principibus & ciuili magistratui debet, ad eã quoq; quam oobis aut alijs ecclesiasticis ordioibus debet, redigẽdus sit, vniuersos & singulus nostrę diœcesis laicos in Domino hortamur, eisque præcipimus, vt clerũ nostrum, parochos, aliosque ordines ecclesiasticos venereotur: eorum facta non temerè iudicent, aduersus presbyteros suos pręfractè noo contendant, sed morigeros se præbeant

2.Cor.5. atq; obseqoentes. Ad Christum enim, cuius legatiooe funguntur, eorũ tam honor quàm contemptus, pertinere credeodus est.

Conueniat quoque diebus Dñicis & festis ad diuina, q̃ in ecclesijs catbolicis celebraot: concionẽ sub silentio audiat, memorię commendet, & concionatorem vel auscultantes strepitu aut deambulatione non perturbet. In Missis audienda ad fioẽ vsque dooec benedictiooem sacerdotalem acceperit, perseueret: & qui peccati vinculo retineotur legati, absq; absolutione & veræ emẽdatioois proposito, ab eucharistię sacrosanctæ perceptione abstineant: palam verò criminosus, & quĩ peccati certissimam occasionem dimittere oolunt, siue sacerdotes sint laci omninò à cõmunione volumus arcerei.

Patres & matresfamiliâs liberos & familiam secundùm audita in concione, domi instituant, timorẽ Dei, symbolum Apostolicũ, Orationẽ Dominicã, Salutationem angelicã, præcepta Decalogi, & quicquid pertinet ad bonos mores & virtutẽ io eis educandam, doceant: præcipuè verò eos à blasphemijs, iuramentis & execratiooibus, cum domestica disciplina, tũ iræ diuinæ prædicatione deterreant. Cętera, q̃ hic breuitatis causa omittimus, vt à pijs cõcionatorib⁹ acceperiot, ita doctrina & vsu domestico tractẽt, atq; sicuti Christianos homines decet, exerceant.

Cæremonias qooq; Christianæ pietatis & instituta ecclesiastica de ieiunijs & abstinẽtia carnium, de ferijs, de ꝓcessionibus, & id genus ritibus, à populo nobis cõmisso sub debito obedientiæ sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, religiosè ac piè obseruari mandamus.

Sanctionẽ patrũ Christianos populus de confessione & Eucharistiæ commooiooe, paschali tempore, sub pœnis in canooe contentis obseruet.

Libros contagiosos, de falsa religiooe suspectos, & impijs iocis refertos, imagioes præterea & picturas obscœoas, vel ad ludibrium religioois catholicæ, aut ad certorum hominum infamiam expressas populũ oostræ diœcesis legere aut habere, atque de sacrosancta fide, præcipuè inter pocula atque coouiuia, temerè disceptare non liceat. Legat autem libros sacros, sanctos patres vitas sanctorum, præclarorum & fortiuio virorũ historias & imagines tales inspectet, quibus ad pietatem, virtutem, religionis & reipublicæ amorem accendatur.

Ebrietatem atq; infames compotationes fugiat, q̃bus & corporis & animi vires eneroantur.

Taberoæ & œnopolia diebus festis ante sacrũ in ecclesia peractum, iofirmis & peregrinis exceptis, ooo pateant.

Nouorũ & ab ecclesia nõ receptorũ dogmatũ aothores, ꝑdicatores, aut isctatores, sacrilegos, periuros, blasphemos, vsurarios, adolteros, ebrios, alijsq; publicis criminibus obnoxios, ferri in ecclesia nostraque diœcesi prohibemus: in quos etiam cẽsuris & pœnis ecclesiasticis summa seueritate animaduerti debere statuimus & ordinamus.

De

De Visitatione. Cap. 29.

VT porrò sciant Abbates, præpositi, Decani, & clerus nostræ diœcesis, nos hæc statuta synodalia ex sacræ Cæsareæ Maiestatis formula sacrisq; Canonibus & patrũ antecessorumque nostrorum decretis & statutis, non ad ostentationem, sed ad indubitatam reformationem ipsorum nostrique gregis, pro istorum temporum vsu atq; necessitate collegisse, posthàc tertio quoq; anno, quotannis, aut quotiès res postulauerit, diœcesim nostram totam visitationis gratia vel ipsi circumibimus, aut per suffraganeũ nostrum, qui baptizatos etiam Cõfirmationis sacramento signet, mandabimus visitari.

Visitationis autẽ normã, si quid in ecclesię nostræ formulis desiderabitur, suffraganeo aut vicario nostro, quorum alteri vel vtriq; in occupationibus oostris visitandi munus delegabimus, præscribemus: eamque Decanis quoq; diœcesis nostræ ruralibus in suis visitationibus sequendam, quatenùs pertinere ad eos videbitur, præponemus: operãque dabimus indefessam, vt in hac quoque parte eorom, quæ hoc quidem tempore effici possunt, nihil desideretur.

De sententia excommunicationis, supensionis, & interdicti. Cap. 30.

EXcõmunicationis, suspẽsionis, & interdicti nostri senteotias, à nullo, cuiuscunque status, gradus & conditionis fuerit, negligi, contemni, aut qno ad publicationẽ & executionem earum impediri debere, statuimus, atque sub pœnis & censuris ecclesiasticis, quibuscuoque impedientibus irrogãdis, districtè præcipimus.

Officiali quoq; nostro iniũgimus, ne diuinam hanc ceusurã, qua nulla est maior in ecclesia, leuiter aut ꝓpter exiguas paruique momenti causas proferat: sed vt ad sanitatẽ magis, quàm ad interitum, contumacium & rebellium animorum respiciat.

Excõmunicatos & deũciatos, ab omnibus vitari, & à nemine in consortium recipi decernimus, eosq; ante pœnitentiam emendationisq; sponsionem atq; satisfactionem tam ecclesiæ quàm iniuriam passo faciendã, ad sacramenta communionemque fidelium admitti atque absolui prohibemus.

Nisi populari concursu cædes cleri facta sit, persona tantùm clericalis homicidij rea, noo autem locus delicti, interdicendus erit: idq; ea de causa, ne ꝑ hanc occasionẽ populus indiès negligentior fiat, néve à sceleratis hominibus otium à diuinis, patrato crimine, dataque opera, procurari possit.

¶De precibus pro summo põtifice, Romanorũ Imperatore & rege, ac principib⁹ catholicis alijsque, da Deũ fundendis. Ca. 31.

VNiuersis sacerdotibus & omnibus nostris subditis, tam religiosis q̃ secularibus iniungimus & mandamus, vt pro sanctissimo domino nostro Paulo Papa III. ac Inuictissimo Imperatore nostro Carolo V. cuius immortali beneficio hanc pacem quietemque publicam debemus: pro serenissi. principe Ferdinando Rom. rege, ac alijs principibus catholicis, in Missis, orationibus & concionibus suis deuotissimè precentur: populumque vt idem faciat, hortentur, vt orthodoxam fidem, sedisq; Apostolicæ, à qua fidei Christianæ incunabula traximus, authoritatẽ, vt hactenùs factũ ab eis fuit, ad gloriã omnipotẽtis Dei tueãtur: & si qui alij fortè callidis aduersarij nostri artibus in errores prolapsi addictive sint, pro his vnà cum populo atq; in sacris orent, vt in tempore resipiscant, atq; ad pristinam ecclesiæ catholicę vnitatẽ & obediẽtiã vnà cũ populis sibi subiectis reuertant.

De pęnis. Cap. 32.

QVum porrò sine coercitione iurisdictio nulla sit, & absq; pęnis non modò leges vilescant, verumetiam q̃libet ciuilis societas in deterius facilè abeat atq; dissoluatur, ne frustrà huic sancto muneri operam impendisse videamur, statuimus atque ordinamus, vt pęnæ canonicæ tam in corpore iuris clausæ, q̃ prouincialibus synodalibúsve statutis aliàs editis annexæ, transgressoribus horum statutorum, sicubi specialis pęna expressa nõ sit, infligatur, nobis aut vicario seu officiali nr̃o, earũ electiunẽ, moderationẽ aut aliam quãlibet arbitrariã pęnã, earũ loco, ꝓ ꝑsonarũ, locorũ aut trãsgressionis qualitate exigendam, reseruãtes.

De synodis. Cap. 33.

CVm synodorũ celebrandarũ ratio in tanta rerum ecclesiasticarum perturbatione plerisq; ignota sit, volumus subditis nostrę diœcesis omnibus, nostrã in hac re mentem, & quid quisq; in ea facere aot ex ea sperare possit vel debeat, explicare.

Synodos igitur nostras diœcesanas anniuersarias & quotiès necessitas ecclesię nostræ postulauerit, esse & habere volumus atque decernimus.

Qui ex nostra diœcesi in synodalem cõsessum recipiuntur, singuli iurisiurandi nobis pręstiti admoniti, aut si videbitur, iurati ecclesiarum suarũ, prælatorũ, atque etiã officialium nostrorum & populi detrimenta, defectus, vitia grauia, aut seculariũ quorũcunq;, siue præsentium siue absentium tyrannidem in ecclesias, populom, viduas, vel orphanos sæuientem proferãt in medium, à synodo sine vllo respectu corrigenda.

Appellationes quoq; eorum, qui ad nostrã synodum prooocârunt, absentiumque grauamina aut desideria per Epistolas aut libellos supplices explicata, audientur.

Laicis etiam suas querelas, modò res aut causas ecclesiasticas cõcernant, aot ad iudicium synodi pertineant, in scriptis proponendi potestas fiet: quibus procuratores & aduocatos synodales ex nostris consiliarijs

laicis

laicis deputabimus, aut ipsos, si digni vel ad causas suas distinctè exponendas apti sint, intromitti mandabimus.

Matt. 18. Et quicunq; diuini amoris zelo ducti, criminæ disciplinam & quietem ecclesiasticam perturbantia denunciare voluerint, vel publicè vel priuatìm audiētur: ad quam denūciationem ceu Euangelicam, & ex charitatis visceribus proficiscentem, vniuersos & singulos per amorem quo reipub. Christianæ quisque infixus esse debet, exhortamur.

Intestinæ quoque odia & capitales inimicitias, ex qbus nostrę diœcesis tranquillitas pturbari aut scādala oriri possent summo studio summoq; moderamine æquitatis, extingui, deponi, atq; ad amicitiā, aut saltē ad cōpositionem & pacem traduci adnitemur.

Quoniā verò multi sunt, qui aliorū vitia & defectus aut potentiorū iniurias, oppressiones seu tyrannidem, corā tota synodo ꝓponere aut accusare nō audeant: deputabimus tres aut plures ex synodo commissarios auditores, apud quos vniuersi & singuli tā clerici, quàm laici, q̄ volunt, tutò deponere possint. Sciantq; omnia sub silentio tegēda esse.

Et ne quis existimet nosmet aut nostros officiales ex eorum numero, quorum vita, mores & actiones corrigi debeant, exemptos esse velle, à tota synodo testes synodales qui nostræ nostrorumque officialium reformationi intendant, deputari mandabimus. nam etsi multa nobis deesse cognoscimus, multa tamen nos fugere non ignoramus.

Neq; synodum ant eius deputatos dimittemus donec de omnibus causis, omniumq; grauaminibus sufficienter fuerit informata.

Vitijs & querelis auditis, adhibito Theologorum & iurisperitorum consilio, ea atque alia incommoda, admonitione, correctione, executione, epistolis, statutisq; synodalibus pro viribus nostris Dei omnipotentis auxilio innixis, apud omnes emendari & tolli curabimus: & alia omnia ad rem sacrā, diuina officia & laudes pertinentia, ex libri pontificalis præscripto peragemus.

Quòd autem ad apocrypha, inepta, parumque syncera, quæ temporū vitio in Breuiaria irrepserunt, emendanda: earundemq; precum & psalmorum frequentes repetitiones, innumera suffragia & nouas collectas sequentias, præfationes, & id genus fastidiū afferentes, & officijs diuinis Missæq; sacrificio parùm congruentes, tollendas mutandasque attinet, ad hæc etiam, vt sub sacro solenni corā eodē populo Missæ speciales non legantur, vt excommunicationis sententiæ ob criminales tantùm causas, easque valdè graues & lœtales ferantur: vt apostolicè vel coadiutores facti, vel aliàs prouisi examinētur: vt beneficiorum pluralitas refrenetur; vt beneficia tenuiora vnione crescant, atque ad pauciorem numerum redigantur: vt exempti, Ordinariorum reformationi, visitationi & correctioni subiacent: vt Academiæ seu doctorum & studiosorum hominū vniuersitates, quarum in diœcesi nostra nullam habemus, reformentur, eisque priuilegia sua & immunitates conseruentur: & si quæ sunt alia, quæ in Cæsareæ Maiestatis formula delibata sunt, & in hisce statutis nostris vel prætermisimus, vel exhortando potiùs q̄ statuendo inseruimus, ad synodū ꝓuinciale, & si ī ea sup his statui nihil queat, ad Oecumenicum cunciliū, Sanctissimiq; dn̄i nostri deliberationē duximus reijciēda. Ostenditur autem nobis ex Reuerēd. & Illustriss. principis & dn̄i Sebastiani Electoris & archiepiscopi Moguntini, Metropolitani dn̄i & amici nostri charissimi, pietate, eruditione, industria, ingenio, animiq; magnitudine spes optima fore, vt in ꝓxima synodo prouinciali de his alijsq; nostrę religionis negocijs rebusq; omnibus, ratio ineať certissima, qua amplissima, illius Metropolis prouinciæ, orthodoxæ fidei ipsiq; Christo tota restituatur.

Finis Statutorum synodalium.

FInita sub instātem iam noctē Statutorū lectione, Reuerendiss. cardinalis cācellario mādauit, vt Synodū his ferè verbis alloqueret: Qūo reformationis formulę hodiè publicatæ Statutorū ratio cōuenia, ex lectione hac ꝑspectū planè oībus esse: restare nc illud solùm, vt vniuersa synodus de his oībus suffragia ferat: vt igitur cogitandi deliberādiq; de singulis spatium habeāt ad Synodum vocati, sequēti die primum (q̄ 13. Nouēb. futura erat) post rem sacram ꝑactam, de his omnibus ineunda suffragia esse, itaq; Reuerendiss. Cardinalis eos ad cœnam in cœnaculo ad hoc instructo sumendam, cum sua benedictione dimisit.

ACTA SECVNDÆ DIEI SYNODI.

ALtera die huius sanctissimæ tractationis, cōuenerunt oēs cōstituto tempore, & Missa p R.D. Philippū à Rechberg de Hohērechberg Decanū Ecclesiæ Augusten. de S. Trinitate solenni cāticorum ritu celebrata, moxq; reliqs ex libri pōtificalis pręscripto peractis, Reuerēdiss. Cardinalis, laicis anteà p dn̄ationis suæ Reuerēdiss. fiscalem exire iussis, synodum obtestatus est feruēti sermone, vt meminisse, velit se nō priuato cuiusq̄ mortalis, aut quenquā suo, sed vniuersos Christi, per quē creati & redēpti essemus, noīe conuenisse, Chr̄i hāc causam esse, de qua nunc sit deliberandum: afferrēt igit hodiè aīos ab oī ꝑturbatione, cupiditate, ꝑtinacia, immūditia, & socordia expurgatos: cōsulerētq; in medium de his, q̄ disciplinā ecclesiasticā in ecclesia Dei excitare, restituere, & cōseruare queant. Quòd ad se priuatìm attineret, daturū operā, vt Deo duce, epī munere, quātū ī se esset, ritè rectèq; fungeret: & quanq̄ imbecillitatē defectusq; suos plerosq; ī seipso agnosceret, iā nō dubitare

bitare se, quin multa sint, quæ latére ipsum possint. Qua propter postulare se ab vniuersa synodo, vt ex prælatorum, canonicorum & Decanorũ ruralium triplici ordine, singulos binos, ternos aut plures, si ita videretur, eligerent, qui ceu testes synodales, de his, quæ emendanda in se essent, inquirerẽt: seque Synodi nomine admonerent, paratũ enim se esse, promptumq́ue & ad audiendũ tranquillo animo singula, & ad obtemperãdum monitis salutaribus sanctæ huius synodi in spiritu sancto congregatæ. His in hanc ferè sentẽtiam, maiore tñ sermonis affluentia, dictis, summũ aliquãdiù silentium fuit. Quod cùm à nemine rũperetur, D. sua Reuerendiss. aduocatis a se cõsiliarijs, constituit suffragiorũ scrutiniũ inchoãdũ esse. Quo consilio per Cancellariũ publicato, Fiscalis è schedula noĩatim ordineq; singulos ad mandata procuratoria aut syndicatoria afferenda cõpellauit: singuli itaq; depositis apud R. D. Iacobum Henrichmannum Augusteñ. ecclesię canonicũ & vicariũ, atq; Notarios ad hoc deputatos, mandatorũ instrumentis, sup statutis synodalibus approbandis sentẽtias dixerũt: Quorũ primus R. D. Marcus Auunculus eps̃ Naziãzenus & Suffraganeus Augusteñ. breui cãdidaq; oratione statuta Synodalia adprobauit, seq́ue obseruationi eorũ, quatenùs ad se pertinerẽt, adstrinxit: hunc sequuti sunt reliqui p̃lati, abbates, p̃positi & Decani tã collegiorum, quàm regiuncularum ruralium: nemoq; in tanta multitudine extitit, qui voce sua statuta hæc saluberrima non collaudaret, atq; se vnà cum his, quorũ noĩe huic synodo interesset, illis pro viribus pariturum, alijsq́; vt idem facerent, authorem futurum non profiteretur.

Tãta igitur cõsensione oĩm, votisq́; concordibus animaduersis, Reuerendiss. Card. Deo Opt. Max. cuius spiritu afflante hęc gerebantur, gratias egit: & accito ad se Cãcellario mandauit, vt Synodo, q̃ à prãdio agenda essent, indicaret, nempe dñationem suã Reuerẽdiss. negociũ dedisse RR. DD. episcopo Nazianzeno, Philippo à Rechberg &c. Decano, Iacobo Henrichmanno vicario & Cancellario suo, vt horis pomeridianis causas, grauamina & defectus tã ecclesiasticorum q̃ laicorũ ad Synodi cognitionẽ ptinẽtes, audiant, expediant, aut, si res ita postulet, ad dñationem suam Reuerẽdiss. vel synodum ipsam referant decidẽda. Cupere pręterea dñationẽ suã Reuerendiss. obnixeq́ue petere à synodo, vt tres pluresve deputet, q de officialiũ, aliorũq; ecclesiasticæ functionis & fori ministrorum suorũ negligentia alijsúe grauaminib⁹ indè fortasse ad se manantibus inquirant, atq; ad D. suam Reuerendiss. sine vlla reformidatione deponant, vt diligentia eiusdem curaque debita, si q̃d incommodi fuerit, emendetur.

His dictis, Reuerendiss. cardinalis synodum, ad corpora in cœnaculo inferiore, sicuti toto hoc synodi tempore impensis eiusdẽ factum fuit, prãdio curãda, de more dimisit.

A prãdio auditores causarũ synodalium negocio sibi dato satisfecerũt, causasq́; scripto vel voce p̃positas aut expediuerunt, aut si quæ maiore indagatione opus habere visę sunt, in aliud tẽpus, dum veritas inquiri, aut pars altera audiri potuerit, reiecerunt.

ACTA TERTIAE DIEI SYNODI.

POstrema die Synodi quæ fuit Nouembris decimaquarta, hora sublucana celebrauit officiũ Missæ de B. Maria Virgine solenne & habitu Pontificali Reuerendus D. Gaspar, abbas monasterij Othoburensis. Et sacris tum Missæ tum synodalibus in libro Pontificali præscriptis, ritè summaq́; totius Cleri & populi deuotione peractis, Cancellarius, quæ à Reuerendiss. Cardinale fuerat iussus, in eam, quæ sequitur, sententiã synodo exposuit: Dominationem suam Reuerendiss. videlicet, intellecta totius synodi in adprobandis statutis ad Cæs. Maiest. formulam conditis, hesternaq; die p̃lectis, summa concordia, reliquum esse censere, vt ea p̃rogatis publicatisq́; habeantur: idcirco eandẽ paterno benignoq́; affectu omnes admonere, meminisse vt velint, se consensu hoc suo synodali ad ea obseruanda, perpetuaq́; vitæ, morum, atq; officij integritate custodienda, Deo omnium bonorum consiliorũ authori & humanarum actionum inspectori, ipsisq́; Ecclesiæ Christi eiusq́; antistitib. obstrictos esse. Cauendum igitur omnibus, ne à legibus ipsis authorum suorum culpa coarguatur.

Post hæc Reuerẽdiss. cardinalis Synodum denuò admonuit, ab eaq́ue vrgendo petijt, vt monitores ex se diligerent, qui dominationem suam Reuerendiss. de his, q̃ se fortasse circa officij sui suorumq́; ministrorũ negligentem aut improuidam curã seu administrationẽ lateant, admunerent: daturũ enim se operam, vt seipsum suosq́; ad rectam episcopalis officij regulã pro viribus emendet. His dictis, Synodus communicatis inter se omnium ordinum cõsilijs, per R. D. episcopum Nazianzenum respondit, se ampliùs in dñatione sua Reuerendiss. nil desiderare, q̃ vt pro conscientiæ suæ modo, statutis hisce synodalibus vnà cum suis insistat, atque veluti lex animata, in ecclesiæ suæ cardine eminens, cætera membra in officio contineat.

Hoc respõso, Reuerendiss. cardinalis tanq̃ restituendæ apud suos catholicæ pietatis ingẽti spe excitat⁹, Synodo gratias egit, Deumq́ue omnipotentem supplex rogauit, vt sibi in explendis exequendisq́ue huius Synodi constitutionibus diuino suo numine assistere dignetur.

Postremò, p̃sentibus atq; comparentibus in hac Synodo tanq̃ obedientiæ filijs, gratiæ à Cancellario actę sunt, benignitatisq; do-

minatio-

minationis suæ Reuerendiss. plenæ, addita & clementissima obtestatione, dominationi suæ Reuerendissi. gratius accidere nil posse, quàm si ad eum veluti ad patrē & pastorem in rebus suis dubijs aduersisue confugiant: auxilio enim, consilio, studio, cura, beneuolentiaque sua se eis pro viribus semper adfuturum.

Cùm igitur Synodus, peractis ferè iā omnibus, dimittenda esse, prodijt in mediū fisci promotor, atq; citatorū non comparentium contumaciā accusauit, petijtq; eos contumaces atq; in consistorio episcopali ea de causa processum decerni atq; cōmitti: cuius petitioni Reueren. D. sua annuit, præcepitq; cōtra contumaces iuris ordine seruato procedi. Citati fuerunt etiam omnes ad Synodum proximam, quæ indicta fuit ad Kal. Sept. anni 1549. in oppido Dilinga celebranda.

His omnibus magna omnium attentione absolutis, admissi sunt Laici, hymnoque TE DEUM LAUDAMUS, cantato, Reuerendiss. Cardinalis solenni benedictione recessuros est prosequutus.

Actorum Statutorumq; Synodi Diœcesanæ Augustensis, finis.

REVERENDI D. MARTINI de Olaue Theologi Hispani, & Cæsareæ atq; Catholicæ Maiest. Sacellani, oratio habita in synodo Augustana.

Act. 20. ¶Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos posuit Spiritussanctus Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.

DIcturus hodiè apud vos præclari Ecclesiæ Dei præsides ac pastores, de insigni illo studio ac pietate, quam quisq; vestrum pro suo officio ad huius sanctissimæ synodi celebrationem afferre debet: vereor ego non parùm, ne temerè ac valdè inconsultè fecisse videar, si rem ingenij mei viribus longè maiorem suscipere, & in hac tam celebri corona, homo peregrinus, de re cū primis ardua & minimè populari, loqui audeam. Quanquam autem mandatum illustriss. principis & excellentis Reipub. Christianæ Card. quo ad hoc munus suscipiendū impulsus sum, satis magnam vim apud vos habere non dubitem, vt me possit ab omni temeritatis suspicione vendicare, præsertim cùm tātum apud me semper eximia eius dignitas & sapientia valuerit, vt ego nec beneuolentiam ipsius erga me ignorare, nec voluntatē negligere, nec authoritatē nō venereri absq; nefario scelere possem: verùm animo meo penitùs non satisfacio, cùm simul de earū rerū quæ mihi addicendum proponuntur, sanctitate & maiestate, simul de summa mea indignitate & vehementi spiritus mei remissione ac indeuotione altius cogito. Doleo equidem plurimum me tam sanctæ functioni parem ... morum integritatē, paremq; spiritus acrimoniā & ardorem minimè afferre. Nam de facultate dicendi, quæ sentio, quàm in me sit exigua ac penè nulla, non ita sum solicitus. Nec enim caussam agendā suscepi, quę persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis indigeat, quin ipso spiritu Dei, ipso inquā Dei spiritu orōnē nostrā instructā & ornatā esse oporteret, vt cōmouere illa vestros aīos posset, & ad hoc synodale munus sanctè & religiosè gerendū, incendere & inflāmare. In quo munere non arbitror ignorare vos, quantū momenti sitū [1. Cor. 2] sit ad ea mala magna ex parte sananda, quibus tam miserè hodiè afflictamur.

Verum ne quicquam nobis ex eo breuissimo tempore, quod mihi ad dicendum concessum est, in præfatione aut mei officij purgatione depereat, aggrediar ad rem illud ante omnia vos omnes viri Christiani, etiā atq; etiam obsecrans & obtestans, vt quo me nūc pluribus difficultatibus circumseptū esse videtis, quoq; meliùs agnoscitis, quantū mihi hodiè Dei præsidio & gratia sit opus, eo ardentioribus votis mecum iuxtà illi supplicetis, vt orationē mihi inspiret, quę sit digna ea expectatione, quam fortasse dñs Reuerend. concepit, cùm hanc mihi prouinciā demandauit, digna ipsius vestrisq; auribus, digna huius consessus celebritate & amplitudine, digna deniq; grauitate & sanctimonia earū rerum, de quibus dicturi sumus. Concedat, vt Spiritussanctus animo meo nunc illabatur, quò possit cor meū in huius sanctæ Sy- [Psal. 44.] nodi conspectu verbum eructare bonū, verbum ignitum, verbum salutis & ædificationis. Eiusmodi enim verba sunt, quæ sanctū & spiritalem conuentum decent. Quid.n. [Hier. 23.] paleis ad triticum, dicit Dñs? nonne verba mea quasi ignis? Hoc autem ita commodissimè efficiemus, si omnes supplices & venerabundi sacratissimam Virginem Mariam deprecemur, vt nobis filium ipsa suum, eundemq; seruatorem nostrum aduocare & cōciliare dignetur, salutationem illi angelicam offerentes. AVE MARIA.

¶Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos posuit Spiritus sanctus Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Actorum 20.

HÆc sunt verba, viri Christiani, magni illius Apostoli, qui vas electionis à Chřo [Acto. 9.] dictus est, qbus oēs illic Ecclesiæ pŕides ac rectores, quos hoc loco epos, i. præpositos appellat, ad gubernandū instituit, hęc Pauli do- [Acto. 20.] ctrina, est diuinitùs inspirata, quā si imbuti essent omnes Dominici gregis pastores, tutò & diu eū pascere possent, gratum Deo obsequiū pstātes, sibi verò ac suis ouibus æternā fœlicitatem & salutem conciliantes. Ac mihi quidem eiusmodi hæc verba esse videntur, quòd oēs magni Ecclesiæ Pontifices in suis aulis & magnificis tapetis, reliqui etiā pastores in humilioribus stragulis inserta & innexa ha-

bere deberēt, vt semper eis aliquid ante oculos versaretur, quod sui officij ipsos admoneret. Persarum rex, vt literis proditum est, vnum habebat cubicularium, cui hoc muneris mandatum erat, vt diluculo ingressus illi diceret: Surge Rex, & ea cura negocia, quę te curare voluit Mesorosmadus. At multo magis conueniret, hunc diuinum Apostoli sermonem omnibus Ecclesiæ pastoribus quotidiè inculcari, non se, inquam, à regibus, nō à magistratibus, non à Senatu, non à plebe gregi Dñico fuisse pręfectos, sed ab ipso Spiritusancto, vt semper meminerint, ei, à quo acceperunt, muneris rationē esse reddendā. Ac gregem quidem non quemuis illis esse commissum, sed eum, cuius salus tam chara sit maximo vniuersę naturę principi, ac optimo omnium creatori & parenti Deo, vt filiū ipse suū vnigenitum tradere non dubitauerit, qui pro eo sanguinem suum funderet, ac mortem cum primis ignominiosam oppeteret. Operæprecium est autem, vt causam etiā illam cōsideremus, qua adductus Apostolus fuit, vt tam diligenter curam gregis pastoribus commendaret. Addit ergo ille: Ego scio quoniam intrabunt lupi rapaces in vos, non parcentes gregi: & ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se, propter quod vigilate. (Acta. 20.) Mihi igitur viri Christiani, ad eam admonitionem, quā à principio proposui, diligentiùs inspicienti, & hanc eius causam ac rationem altiori etiam animi cogitatione perpendenti, visum est, nihil à me in hunc conuentum afferri nūc potuisse, quod vel muneri meo, vel huic hodiernæ celebritati magìs conueniret. Video etenim non absq; summa quidem animi lætitia, veluti cœlestem quendam exercitum fortissimorum fidei propugnatorum & optimorum Ecclesię Christi pastorum, in hunc locum hodiè conuenisse, vt de bello instruēdo aduersus satanam & eius fautores, ac de grauissimo periculo depellendo, quod suis ouiumq; omnium suarum ceruicibus imminet, consultent ac deliberent. In quo exercitu te Deus, Optime pontifex, velut principē & Imperatorem esse voluit: reliquos clarissimos & honestissimos viros qui hîc adsunt, tibi tanq̄ assessores & duces ac tribunos exercitus attribuit, vt eorum tu consilio & viribus vtaris. Terribilem certè quidem exercitum & formidolosum aduersarijs: si quidē illis armis instructus accedat, quibus eū munitum esse debere, D. Paulus his verbis explicat: (2. Cor. 10.) Arma malitiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionē munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiā Dei, & in captiuitatem redigentes, omnem intellectum in obsequium Christi. Quorum armorum quāta sit vis & efficacia, idē Apostolus Timotheo discipulo suo indicat: (2. Tim. 3.) Omnis, inquiens, scriptura diuinitùs inspirata, vtilis est ad docendū, ad arguendū, ad corripiendū, ad erudiendū in iustitia, vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonū instructus.

Igitur vt etiam ego aliqua saltē ex parte, pro exigua mea facultate, & pro officij mihi impositi ratione, vos contra communes hostes adiuuem, tractabo nunc paucis quæ ad admonitionem ex D. Paulo à principio allatam, & ad ipsius causam atq; rationē in primis pertinere existimo. Ac priùs quidem dicam de præsenti Reipub. Christianæ statu & conditione, deq; magnitudine periculorum, in quibus omnes hodiè versamur, id quod causæ iam dictę respondet. Deindè, quid nos hoc tēpore potissimùm facere oporteat, Dei gratia & ope adiutus, iuxta Pauli exhortationem explicabo. Quibus de rebus dum breuiter dissero, & breuiùs fortasse q̄ varietas & magnitudo huius causæ postulēt, peto à vobis viri Christiani, vt me pro vestra religione & pietate libenter & studiosè audire velitis.

Nullum vnq̄ tempus extitisse, cùm nō grauissimis Satanæ bellis Dei Ecclesia infestaretur, cùm veterum temporum monumentis, tum præsentium experiētia didicimus: quin & illas scripturæ voces, Sæpè expugnauerūt (Psal. 128.) me à iuuentute mea, Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea, Ecclesię multi esse arbitrantur. Etenim vt omnia alia tempora silentio tacitus prætermittam, quæ Euangelij gratiam antecesserunt, in quibus nō puto ignorare vos, quàm variè & crudeliter pleriq; iusti & fideles Dei serui, à Satana & eius ministris exerciti & vexati fuerit: in ipso certè Ecclesiæ Christianæ nascētis exordio animaduertere potestis, quod machinas capitalis ille generis humani hostis cōtra Christi Apostolos & alios sanctos Dei homines, qui eorū vitam & mores secuti sunt, admouerit: quot artes nocendi excogitauerit, quot principes & tyrannos potentissimos impulerit, vt innocentes & inermes apertè & hostiliter insequerentur: quot item hypocritas excitauerit, qui ouiū vestibus induti, occultè & insidiosè lupos rapaces agerent, & miseras multorum animas deuorarent. Verùm cùm multa atq; innūmerabilia maximarum persecutionum genera extiterint, quibus ille Dei Ecclesiam lacessere atq; exagitare nunq̄ intermisit, tamen hoc affirmo, ex omnibus eā longè grauissimam & perniciosissimam quouis tēpore habitam esse, qua fidem inuaderet & conuellere niteretur. Atqui hanc etiam nō arbitror nescire vos, tunc esse periculosissimam, cùm res per eos ministros geritur, q̄ nos nostris armis, idest testimonijs scripturarū, & magnifica ac populari Dei & Christi cōmōdatione aggrediunt & oppugnant. Sed ego propterea persecutionē illā, quæ contra fidē intenditur, reliquis omnibus anteponendam censeo, non q̄ alia peccata infidelitate deteriora inueniri posse nō existimē, sed q̄m crimina illa, q̄ cōtra solā charitatē admittunt, & diui-

& diuinum fidei lumen in mentibus nostris
non extinguunt, etsi inuisos illi admodum
sæpè nos reddant, non ita procul tamen ab
eo nos semouent, vt non vel vnico gemitu re-
conciliari illi & coniungi possimus. At fidem
si quis semel amittat, is nec facilè eam recu-
perare potest: quoniã suo se ipse iudicio cõ-
Tim 3. demnauit, vt D. Pauli ratione vtar, & reliqis
adminiculis sæpiùs ad perniciem, quàm ad
salutem suam abuti solet. Nã qui absq; fide
est, eo longiùs à Deo abducitur, quo sibi iu-
stior & sanctior esse videtur. Itaq; vt in Chri
stiano ædificio erigendo à fide exordiri ne-
cessum est, quod non nisi in ea fundamenta
iaci & poni possint, ita in amoliẽdo hoc ędi-
ficio, quod extremo loco cõcutitur, fides est:
quam donec conuulsam videat, nihil prope-
modum perfecisse se diabolus existimat: in-
telligit nimirum, reliqua omnia quæ destru-
xerit, per eã facilè & nullo negocio posse in-
staurari. verum hac vna euersa, velut parta
omninò victoria triumphat & conquiescit.
Hanc ob rem perpetuò hoc ille suis satelliti-
Psal. 136. bus inculcat: Exinanite Exinanite, vsque ad
fundamentum in ea, id est conuellite omnia
religionis pręsidia, nec cessate, quoad fidem,
quæ altissimum & firmissimum ipsius fun-
damentum est, ab imis radicibus extirpetis.
Nõ latuit sanè hoc veteres illos sanctissimos
patres, qui quãquam alijs etiam in persecu-
tionibus grauiter & strenuè aduersus satanã
decertarent, cùm bellũ ille tñ fidei inferebat,
ita animis omnes commouebantur, vt nõ si-
bi satisfacerent, nisi vniuersas ecclesiæ vires
colligerent, ac tanq̃ cõi classico euocati, oẽs
vnà ad resistendum occurrerent. Alia vitia vt
depellerẽt, nemo de sua statione discedebat:
hæresim vt propulsarent, domos & prouin-
cias suas deserere, & ignotas ac longissimè
sepositas regiones cum maximo etiamnum
vitæ discrimine adire nihil dubitabant. Per-
multa huius rei exempla notiora sunt omni-
bus, q̃ vt à me huc adduci conueniat. Quis
enim non legit, q̃ frequentes olim & q̃ vehe-
menti studio & ardore incitati permulti ex
Ep̃is & alijs Ecclesiæ pastoribus, ex omnibus
totius orbis terrarum finibus, contra vnum
Arium, vel vnum Macedonium, vel vnum
Photium, vel vnũ deniq; ex quamplurimis
alijs hæresiarchis, sedibus suis relictis, cõue-
nerint? Quòd si priscis illis temporibus, cùm
non ita vbiq; Christi fides explicata & con-
firmata erat: vnus error totum Christianis-
mum vsq; adeò commouebat & concitabat,
quo tandem animo nos nunc esse par est, vi-
ri Christiani, qui non vno errore, sed ipsa (vt
ita dicam) hęresum colluuione appetimur &
exercemur, nec alienis armis, vt quondam,
idest philosophorum & ethnicorũ testimo-
nijs, sed nostris ipsis, Christi nimirum, pro-
phetarum & Apostolorum verbis, contortis
illis quidẽ & adulteratis, at illorum tñ ver-
bis inuadimur & oppugnamur? Non nobis,
inquam, vt olim, de vno vel altero fidei arti-
culo contentio est, sed de tota propemodùm
religionis summa dissidemus. Nam eò hęre-
ticorum huius temporis doctrina & labor
spectant, vt nobis sacramenta salutis eripiãt,
vt totum ordinẽ Ecclesiæ conturbent, vt vni-
uersas sanctissimas eius cęremonias extermi-
nent, vt veterum sapientissimorum & san-
ctissimorum doctorum disciplinã & doctri-
nam conculcent, vt omnem omnium tẽpo-
rum authoritatem conuellant, vt ad immo-
deratam quandam viuendi libertatem & li-
centiã homines inducant, Dei timore omni-
nò sublato. An non meritò cũ Propheta nũc
exclamabimus: Quantũ malignatus est ini- Psal. 73.
micus in sancto, incẽderunt sanctuariũ Dei,
polluerunt tabernaculum eius? nisi fortè le-
uius est, ædes sacras in equorum ac ferarum,
religiosis viris eiectis, stabula conuertisse, q̃
igni illas incendisse: aut quasi non polluisse
tabernaculũ Dei illi videri debeant, qui clau-
stra pudoris laxantes, & impurissimas ac sa-
crilegas nuptias inducẽtes, mortales omnes
votorum sanctimonia & nexu liberârunt.
O miseram, & in breui tam celerem & tam
variam in Ecclesia Dei cõmutationem. O lu-
ctuosam religionis conuersionem. O excellẽ-
tem olim & omni laude ac commendatione
celebratam Germaniam, q̃ negligenter caui-
sti, ne in te lupi rapaces, quos tantoperè re-
formidandos esse Paulus admonuerat, ingre- Acto. 20.
derentur. Quàm multi viri peruersa loquẽ-
tes ex te his tẽporibus prodiẽrunt, & quàm
innumerabiles illi discipuli fefellerunt, ac
post se abduxerunt? Equidem nõ possumus
non ex animo dolere omnes, qui te, quam
non ita pridèm vt tutissimam arcem fidei, vt
eximium pietatis domicilium, vt vnicũ reli-
gionis firmamentum suspiciebamus, nunc
tanquàm scapham sine remige sęuissima hę-
resum tempestate iactari videmus. Vtinam
verò non extrema hæc tua sit discessio, vtinã
non in finem repulsa sis, ac celeriùs opinio-
ne hominum, domino infideli parére coga-
ris, quemadmodùm & nunc illa olim incly-
ta Græcia páret. Non enim dubito, quin tuã
infidelitatem seueriùs adhuc vindicaturus
sit Deus, nisi breuì resipisces.

Sed vndè, quæso, tanta aduersus Christia-
nos Satanæ potestas? vndè tãta in nos vis ho-
stibus addita? vndè? nisi ex sceleribus nostris,
quæ alia super alia adijcere nunq̃ cessamus,
quibus vtiq; ita in nos Dei irã inflammaui-
mus, vt verendum sit, ne non solùm Satanã,
sed etiã ipsum Deum, ipsum inquam Deum
conseruatorẽ nostrũ, cuius solo præsidio vti
possumus, hostẽ & inimicũ habeamus, ac cũ
Hieremia lugere cogamur: Factus est Dñs Thren. 2.
velut inimicus, p̃cipitauit Israel, pręcipitauit
mœnia eius, dissipauit munitiones eius. Te-
tẽdit arcũ suũ quasi inimicus, firmauit dex-
terã suã quasi hostis, & occidit omne q̃d pul-
chrum erat visu in tabernaculo filiæ Sion.

Verùm quid nos agimus, O Chriſti ſacerdotes? vos enim nunc omnes appello, vt de remedio eo, de quo extremò loco me acturũ promiſi, cõſultemus. Quid nos, inquã, nunc in tanto diſcrimine poſiti agimus? quibus de rebus, tot tantiſq; periculis circunſepti, cogitamus? Immò verò quid nos nunc agere & quæ potiſſimum conſilia capere oportet? Nam quid agamus, nimio pluſquam ſatis, proh dolor, perſpicuum eſt omnibus. Ociamur & ſtertimus omnes, magni iuxtà & parui, ad rem noſtram attentiſſimi ſumus. Omnes Dei patiẽtia & longanimitate abutimur. Omnes toto animo & ſtudio omni in eã curam incumbimus, vt cupiditatibus & deſiderijs noſtris ſatisfaciamus. Omnes in res inanes & fallaces vniuerſas noſtras cogitationes abijcimus. In medio grauiſſimi belli omniũ, quæ vllo vnquàm tempore in Eccleſia Dei geſta ſunt, conſtituti, nihil de periculo cogitamus, immò nec bellum quidem vllum eſſe exiſtimamus, ſi de noſtris opibus nihil diſcedat, & reliquas voluptates ſectari liceat. Tot tantaq; mala & tam grauem Reipub. Chriſtianæ perſecutionem pacem ducimus, nec ſatanæ incurſiones, nec Dei flagella ſentim⁹. Nam quotuſquiſq;, obſecro, ex nobis his flagellis atque hac tam ſeuera Dei correctione

Hier. 5. commonitus, factus melior eſſe videtur? Nimium profectò verè in nos illud Hieremiæ congruit: Domine, percuſſiſti eos, & non doluerunt; attriuiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam: indurauerunt facies ſuas ſupra petram, noluerunt reuerti.

Attendite igitur diligenter, O vos exercitus Dei duces ac principes, quantam ruinam hoc tempore catholica religio minetur, perſpicitis. Quàm innumerabiles miſerorũ hominum animę perierint, & quot nunc quotidiè tententur, ex quibus partim victæ ſuccũbunt, partim nutant ac vacillant, non ignoratis. Hoc vtique tempus illud eſt, cùm Deus à vobis exigit, vt ſanguinem & vitam pro ſuis ouibus offeratis. Quòd, ſi mortem veſtram nihil nunc profuturam exiſtimatis, nec ego ſanè author vobis eſſe velim, vt eam temerè & abſq; fructu ſuſcipiatis. Cupio tamen vehementer vt omnes intelligatis, cuiuſmodi ſuſpiriis & deſiderijs pectora veſtra nũc plena eſſe debeant. Meminiſſe certè perpetuò nos conuenit eorum Pauli verborum, quæ à principio attulimus, Vos ab Spiritu ſancto gregi Dominico fuiſſe prępoſitos: veſtræ curæ eas oues eſſe commiſſas, quas ſuo ſanguine Chriſtus acquiſiuit. De illis igitur adeò nunc ſolicitos vos eſſe oportet, vt parati ſitis fortunas omnes veſtras & vitam, ſi interſit, pro earum ſalute ac libertate libenter impẽdere. Quæ cura, ſi pro eo ac debet, defixa in animis veſtris inſideret, admittere haud dubiè nullam illi conſolationem aut remiſſionem poſſent, donec ouium veſtrarum ſaluti

2. Cor. 11. rectè proſpectum eſſe videretis. Quis ſcandalizatur, & ego non vror? quis infirmatur, & ego non infirmor? dicebat magnus ille animarum zelator Paulus.

Ad hunc modum ſi vos omnes nunc ad hanc ſanctam ſynodum compoſiti accedatis, non equidem dubito, quin Deus optima & ſalutaria conſilia ſit inſpiraturus.

Non eſt neceſſe, in diſcrimen veſtrum nũc offerre vitam, Eſto. At neceſſum eſt certè, vitam nos omnes emendare, vt Dei iram vehementer in nos concitatam leniamus: neceſſum eſt diù & multùm nos orare, vt eius miſericordiam conciliemus. multa etiam alia præter tuum ſanguinem neceſſaria ſunt, quæ ſi tu nunc præſtare recuſas, quemadmodum tandẽ vitã te, ſi interſit, traditurũ credemus?

In ea ſanè tẽpora auditores incidimus, vt veri fideles nõ diſtingui & internoſci ab infidelibus non facilè poſſint. Nunc demũ verisſimè Euangelicũ illud impletur in nobis: Matt. 12.
Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui nõ colligit mecum, diſpergit. Tepidus exiſtere nemo nunc poteſt. Frigidum te aut calidum eſſe neceſſe eſt: aut enim pro Chriſto, pro fide, pro religione, pro animarum ſalute ſtare in acie debes, aut Chriſto renuncisse, & illi cum Satana tanquàm hoſtis & inimicus bellum inferre. Non licet mediam his temporibus tenere viam. Non fert hoc tam ingens & flagrans hęreſum incendium fidelem quempiam diſſimulare, multò autem minùs vos Eccleſiæ Dei paſtores.

A vobis nunc magnus ille gubernator & paſtor animarum Chriſtus, vitæ reformationem & orationis aſſiduitatem in primis exigit. His vos potiſſimùm armis & hęreticis ad calumniandum aditum intercludere, & ſimplicẽ populũ in officio cõtinere, & diſperſas oues ad Dominicũ ouile reuocare poteſtis. Nemini (inquit diuus Paulus, nos alloquẽs) 2. Cor. 6.
demus vllam offenſionem, ſed exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros.

Nõ eſtis neſcij, quẽadmodùm nos hæretici apud populũ perpetuò traducãt, nos ſcortatores, nos ambitioſos, nos auaros, nos ignaros & rudes eſſe, nos ocio ſemper, luxui & ventri ſeruire, identidèm vociferantur. Superbè quidem illi & inſolẽter, negare nõ poſſum, cùm ſe ipſi quotidiè omniũ flagitiorũ dedecore & turpitudine polluant & cõtaminẽt, ac aliis omnibus magnã vitiorum omnium impunitatem polliceri nõ ceſſent. Superbè itaq; illi, ſed vtinã non nimiũ ſæpè verè: nã ſi vera potiùs hoc loco, quàm plauſibilia, dicenda ſint, negare certè non poſſumus, quin maxima ad nos accuſandos occaſionẽ ſæpè dederimus. Nos ea tela ſuggeſſimus, quibus actiùs & vehemẽtiùs, quàm vllis aliis, exagitamur. Dicam etiam ampliùs, nos, nos inquam, aduerſum Chriſtũ arma dedimus, nos eis vtẽ aciẽ inſtruximus: propter nos catholicæ religionis nomẽ inter ipſos blaſphematur, propter nos vtiq;, qui cùm bonis odor Chriſti 2. Cor. 6.

omnibus

omnibus esse deberemus, ingens fœtor effecti sumus: propter nos qui magna ex parte extra Ecclesiam flagitiosissimè viuimus, in Ecclesia antē tanta oris & cordis impuritate sacra mysteria attrectamus, tam irreuerenter ad sanctissima Christi sacramenta accedumus: tam nulla adhibita deuotione neque modestia, Euangelica verba, hymnos & psalmos pronūciamus, atq; alia ecclesiastica munera obimus, vt multorum infirmorum mentes & voluntates à Dei cultu & veneratione frequenter alienemus: Ita fit, vt quibus nos armis in primis vti debeamus, ea omnia in diaboli arma aduersus nos conuerterimus. Etenim orationibus nostris & sacrificijs tantum abest, vt iram Dei in nos incensam restinguamus, vt vehementiùs eam quotidiè commoueamus & inflāmemus: Vt ego quidem non dubitem, hanc tantam calamitatē, quantam hodiè vniuersa Respub. Christiana patitur, propter nostra præcipuè peccata esse illi illatam, ac quadrare in nos verissimè, qđ

Thren. 4. apud Hieremiam scriptum legimus: Propter peccata prophetarum & iniquitates sacerdotum compleuit Dominus furorem suum.

Eze. 22. Apud Ezechielem autem Deus, vbi sacerdotum peccata bis commemorat verbis: Sacerdotes eius contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea: inter sacrum & prophanum non habuerunt distantiam: inter pollutum & mundū non intellexerunt. Sed post hanc criminationem, volens Dñs ostendere, quàm veluti inuitus ad puniēdos nos trahatur, & q̄ vehementer cupiat nostris precibus & vitæ nostræ reformatione flecti atq; placari: contrà verò, quātùm nostra omnium pertinacia & obstinatione offendatur

Ibid. & irritetᷣ, subijcit: Quæsiui virum qui interponeret sepem, & staret oppositus coram me pro terra, & non inueni: & effudi super eos indignationē meā, & in igne iræ meæ cōsumpsi eos; viam eorum in caput eorum reddidi.

Timeamus igitur viri Christiani, ne grauiorem adhuc indignationem Deus in nos effundat, nisi celeriter resipiscamus. At ne tādem iræ suæ nos igne consumat, ad ipsum toto animo & studio omni conuertamur. Fallacia bona & breui interitura libenter alijs relinquamus. nos certè religionem & pietatem colentes, solida illa & vera atq; æterna bona consectemur, & veterem morum disciplinam, quoad eius fieri poterit, in nobisipsis instaurare conemur.

Huius autem tam diuini boni consequendi hæc vna ratio inueniri potest, si omnem ambitionem & auaritiam cum iniquissima beneficiorum pluralitate, omnem item impudicitiam, omnem luxum & ebrietatē exterminemus: Si execrabilem & abominandū concubinatum funditùs conuellamus: si sacris ministerijs puritatem & sanctitatem, reuerentiam item ac deuotionē restituamus: Si orationi, ieiunio, & eleemosynæ multùm & ex animo nos dedamus: si studia pietatis & veræ sapientiæ excolamus, erigētes & aperientes scholas multis, atque in hunc vsum in primis pium & in his temporibus maximè necessarium, de nostris opibus libenter impertientes: Ad extremum si non honestos & speciosos canones condidisse contenti simus, sed eos re ipsa atque opere diligenter præstare & implere studeamus.

At me quidē viri Christiani, optima spes tenet, fore vt breui in hac prouincia religionem in integrum restitutam videamus. Nam præter voluntatem quam in Christianissimo & potentissimo Cæsare solidam ad hanc rem & expressam esse cognoscimus, maximis illā quidem & nūquàm intermorituris laudibus & præconijs commemorandā, in multis certè Germaniæ Ecclesiasticis præsidibus, ac in vobis præsertim optimi antistites, tam ardēs huius rei desiderium & tam incredibilem voluntatum, studiorum & sententiarum consensionem esse perspicio, vt lenijsse magna ex parte Deus iram suam, & oculos clementiores ad nos adiecisse videatur.

Nam de immortali & propè diuina tua diligentia, clarissime Cardinalis, non paticris te præsente & auscultante, me plura dicere: alioqui non commisissem, vt tam rarum, tam insolitum, tam excellens virtutis genus silētio tacitus præterijssem. Gratias age Deo, quòd te vnum ex paucissimis esse voluit, qui primi depellendi omnem hæresim ex Germania authores extitistis: primi contra fidei & religionis hostes arma cepistis: primi pro ipsius Ecclesia, fortunas omnes vestras, vitamque in apertissimum discrimen & periculum obtulistis. Gratias age Deo, quòd nunc etiam tam acres tibi admoueat stimulos ad hanc sanctam ecclesiasticæ disciplinæ & vitæ reformationem, verè & ex ipsius sententia procurandam, & modis omnibus promouendam, vt oculi, sensus omnes & cogitationes tuæ, in hanc vnam rem duntaxat, pro eo ac debent, intentæ esse videantur: vt primus esse velis, qui reliquis omnibus, quibus honore gradus & dignitate præcellis, maximum etiam & illustrissimum in teipso reformationis præbeas exemplar: vt collegium literarum vel solis tuis impensis erigere constitueris, ne studia pietatis & Christianæ doctrinæ, quibus solitudo & exilium in hac prouincia indictum his temporibus esse videtur, penitùs dilabantur. Hæc nimirùm vera tua gloria est, optime Pontifex. Huic (vt magnus ille Orator aiebat) tu inseruias, huic te ostentes oportet, quæ vigebit memoria seculorum omnium, quam posteritas alet, quam ipsa semper intuebitur æternitas.

Nec verò viri Christiani, quòd tam angustiæ & asperæ res nostrorum temporum sint, vt illis minimè occurrere posse videamur, propterea debilitari aut frāgi nos decet. Nō

enim noſtris viribus hæc conficienda ſunt, nec illis nos vlla ex parte niti debemus. Hoc vtiquè opus ſolius DEI & nullius præterea eſſe poteſt. Quare nos ad ipſius ſanctiſſimũ numen, tanquam ad tutiſſimam arcem, ſumma cum fiducia confugiamus: ab eo certiſſimam opem expectemus, qui nullius ſpẽ fallere poteſt: ipſiusq́; ſolo præſidio confidentes, & reliqua omnia adiumenta inania exiſtimantes, audacter cum propheta exclamemus:
Pſal. 26. Dominus illuminatio noſtra & ſalus noſtra: quẽ timebimus? Dominus protector vitæ noſtræ: à quo trepidabimus? Nec dubitemus quin exauditurus ſit nos maximus ille conſeruator & parens ſalutis noſtræ, cuius ſummum in ſecula ſeculorum, & in omnem æternitatem durat imperium. Amen. Dixi.

DE VRBE TREVIRENSI

Longè antiquiſſima, atque olìm celeberrima & potentiſſima, in qua ſequens ſynodus habita eſt, ita ſcribit Auſonius:

Armipotens dudum celebrari Gallea geſtit,
Treuericaq́; urbis ſolium, quæ proxima Rheno,
Pacis ut in medio gremio ſecura quieſcat;
Imperijq́; uiros, quod alit, quod ueſtit & armat.
Lata per extentum procurrunt mœnia collem:
Largus tranquillo prolabitur amne Moſella,
Longinqua omnigenæ uectans commercia terræ.

Hæc ille.

Frequens eſt apud Cæſarem in commentarijs huius ciuitatis mentio.

ACTA ET DECRETA SYNODI DIOECESANÆ TREVEREN.

Præſidente Reuerendiſſimo in Chriſto Patre, & ampliſſimo Principe ac Domino, domino Ioanne Archiepiſcopo Treuereñ. ſacri Romani Imperij per Galliam & regnum Arelatenſe Archicancellario, ac Principe Electore &c. celebratę vigeſimaquinta Nouembris, Anno M. D. XLVIII.

MANDATVM Conuocationis.

IOANNES Dei gratia S. Treuereñ. Eccleſię Archiepiſcopus, ſacri Romani imperij per Galliã & regnũ Arelateñ. Archicancellari⁹, ac princeps Elector, Vniuerſis & ſingulis Cathedralis noſtræ, & Collegiatarum Parochialiumq́; Eccleſiarũ, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Decanis, tum Ruralibus diuinorum Rectoribus, curatis ac non curatis, aliisq́ue Eccleſiaſticis perſonis, Ciuitatis & Diœceſis noſtræ Treuereñ. quibuſcunque coniunctìm aut ſingulatìm, qui noſtræ ſynodo Epiſcopali, de iure aut conſuetudine intereſſe conſueuerunt & tenentur, Salutẽ in Domino ſempiternam.

Neminem veſtrûm latére volumus, quòd Clementiſſimus & inuictiſſimus Princeps & Dominus noſter Carolus Quintus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, publicæ pacis & tranquillitatis vindex, Comitijs hiſce ſuperioribus Auguſtæ celebratis, omnem animi conſilijq́; rationem in id cõtulerit, vt pro admirabili ſua prudentia ſimul & ſuſcepto cœlitùs Eccleſiam tuendi catholicam officio, rebus iam in extremum periculum abductis, ac religioni propè vniuerſæ improborum licentia obliteratæ, opem ferret, eamq́ue quoquo modo poſſet, diuina adſpirante gratia, in tutum tranquillitatis portum, de medijs procellarum, turbinumq́ue fluctibus reduceret. Itaq; hac tam iuſta ac neceſſaria ratione commotus, nimirùm quo celerioribus conſilijs rebus lapſis ſuccurreret, idoneaq́; magìs via ſubuenire poſſet, tantamq́ue ac tam peſtilentem hæreticarum contentionum inundationem reprimeret, reuocata redditaq́ue inclytæ Germanicæ nationi priſtina auitaq́ue luce & pace, à catholicis imperij membris, præter alia de religionis forma, à ſua maieſtate diſertè declarata, clementer monendo poſtulauit, ne quid ab obſeruatis hactenùs in vniuerſali Dei Eccleſia ritibus, ſanctiſq́ue obſeruationibus quiſquam digrederetur: Immò, vt cùm noſipſos in primis inculpatos, circa religionis normam exhiberemus, tum etiam noſtræ fidei commiſſos, in diuina diſciplina ita moderaremur, vt omni diligentia cautum accurateq́ue prouiſum videretur, ne alicundè inſolens quid aut alienum à vetuſtis Eccleſiæ catholicæ ritibus irreperet, aut intromitti pateremur, ſed immobiles potiùs,

tiùs, tanquàm ad ſcopulum tabula aliqua naufragio eiecti, ita ad relictam à maioribus religionem, vſque ad generalis Concilij definitionem, adhæreremus. Quod quidem fieri poſſe illius Maieſtas exiſtimauit, ſi eccleſiarum mores, vitęq́; ratio ad meliorem ſanctioremq́; formã reuocarẽtur. Huic igitur tam piè monẽti, perindè atq; diuino oraculo oẽs catholici, Imperijque Principes, ac ſtatus, vt par erat, lubenter paruerunt, & pro ſe quiſque ſimul atque ad ſuos rediſſet, curaturum recepit. Et ne foret cuiquam neceſſarium, qualiſnã eſſet reformandi proceſſus modusq́; aſſumendus, longũ cogitandi tempus impẽdere, ſacra illius Maieſtas ſibi haud quaquàm graue duxit formã nobis proponere, adamuſſim cõſentaneam ſcripturis & cęlitùs inſpiratis canonibus, quam de ſacrorum Voluminũ penu, piorum literatiſſimorumq́; hominum induſtria, depromſerat: Qua quidẽ admoniti ſinguli, quid apud ſuos facto opus eſſet, ad reſtaurandum Eccleſiæ integritatem, non difficulter neque obſcurè perſpicerent. Hanc igitur nos protinùs, vt à Comitijs vobis redditi ſumus, cõuocato Clero noſtro, ſuperioris noſtrę Diœceſis Treuereñ. in Cathedrali Eccleſia: inferioris verò, in Cõfluentina arce, Reformationis formulam, iuxta Cęſaris mandatũ publicari & pręlegi omnibus vobis curauimus: ac nunc de integro etiam à vobis exigimus, monentes & obſecrantes, aut etiam virtute ſanctę obediẽtiæ, & authoritate noſtra præcipientes, ne quiſquã veſtrûm à declarata Cęſareæ Maieſtatis Formula, inſtitutionesq́; Eccleſiaſticæ, & à maioribus noſtris cõſeruatæ diſciplinę, vel in Cathedrali, aut ſecundarijs parochialibusq́; Eccleſijs, Monaſterijs, ſacellis, oratorijs, aut vllis locis religioni dicatis, diſcedat, aut alienũ aliquid inſolitúmve agat, vel obſtrepere præſumat, ſed ea omnia qualia ſunt, ſummo ſtudio & animo cõplectatur, obſeruet, & conſtãter re ipſa & opere proſequatur.

Deinde quoque eadem authoritate requirimus, vt ad ſynodum noſtram Epiſcopalẽ, in qua executionis edictum concludetur, die cõſtituto, in Eccleſia noſtra Metropolitana, cæteris poſtpoſitis rebus omnibus, propenſis animis conueniatis, quò poſſimus in cõmune conſulere, ac diſpicere ea omnia, quę extirpandis erroribus erunt neceſſaria, & ad rectam diuinorum officiorũ adminiſtrationem cõducibilia. Inquiſituri prætereà, quod etiam communis ſalus maximoperè poſtulat, quid ad morũ ornamenta, ſplendoremq́; conferat, quid vitam emendet, ac nos deniq; extra maleuolorum repręhenſionem ponat. Quas quidem commoditates ac officiorum certiſſima adiumenta ſuppeditabit, cùm recti cupidus in ſynodum allatus animus, tum ipſa norma & obſeruatio veterũ Canonum diuinorumq́; ſcriptorum, quæ ſacro ſpiritus afflatu, quaſi indice viã oſtẽdẽt. Ac ne quis dicat, ſibi de huius noſtrę ſynodi, deq́; reformationis intimatione certi nihil conſtitiſſe, talique prætextu effugere ſe ſperet: Ideo in omnem Eccleſiæ noſtræ regionem & agrum tot Reformationis exempla ſpargi curauimus, vt omnibus vobis à maximo ad minimum ſufficere credamus. Quamobrem ad vnum omnes ratione officij noſtri appellamus, & paterna charitate adhortamur, obſecramus & monemus, vt cùm hanc religionis diſciplinam diuinitùs Cęſari inſpiratam nacti ſitis, operam detis, neruosque omnes huc intendatis, vt illi per vos reſpõdeatur, eiusq́; tanquàm fideles miniſtri in omnibus & ſingulis articulis curam ſummã habuiſſe videamini: neq; impunitum erit ea quæ hîc iubẽtur, non præſtare, aut ad illius præſcriptum non explodere in totũ, quicquid iam diu ſęuientibus diſſenſionum tempeſtatibus à Catholica eccleſia alienum, ſanctoq́; gregi noxium, atq; huic reformationi contrariũ fuerit inuectum. Si verò quiſquam obtẽperare noluerit, aut obſtiterit, quo minùs hęc Reformatio in opus producat, eius in futura ſynodo indicia faciatis: vt aut noſtra in talẽ authoritas iuxta Canonum cenſuram animaduertat, aut ad Cæſareã Maieſtatem, vti iniũctum eſt omnibus, de huiuſmodi pertinacia relatio fiat. Quamobrem vnumquenq; magno ac ſecuro animo ad promulgandum reformationis doctrinã procedere iubemus, quia certus modò luculentę veritatis ſcopus à Cæſare erectus eſt. Ad cuius cõſpectũ, nulla vi aut poteſtate territi, vnà cum illis, quorum corã geritis, cõtti debetis. Et hoc modo ad conſtitutũ diem in ſynodo idonei cõpareatis: in qua ſanè, nos vnà cũ vobis, iuxta promulgationem harum literarũ, ad reformationis executionem erimus intenti, digna videlicet exceſſibus iſtis, qui cõtra reformationem cõmiſſi ſunt, & cõtumacibus remedia adhibituri. Porrò in fidem & teſtimoniũ præmiſſorum, præſentes noſtras literas ſigillo noſtro ſubimpreſſo fecimus cõmuniri.

Datũ ex oppido noſtro Vuitlich, die 30. Octobris, Anno 1548.

Cùm itaque dies veniſſet, qui à Reuerendiſſimo patre ac Domino, D. Ioanne Archiepiſcopo Treuereñ. Principe Electore, indictus erat ad celebrãdam Synodum, comparuerunt Nobiles & Reuerendi patres, ac dñi Archidiaconi, Abbates, Prępoſiti, Pręlati, Archipresbyteri, Decani, cęterique vocati, qui omnes ſimul in Baſilicam maiorẽ Treuerẽſem proceſſerunt, & inuocato ante omnia ſpiritus ſancti auxilio, & officio diuino peracto, Vicarius Reuerendiſſimi in Pontificalibus, Nicolaus epiſcopus Azoteñ. toti ordini Eccleſiaſtico præſenti ſolenniter benedixit, & ad Deum preces direxit: quibus trãſactis, in medium chori progreſſus, præſentes in ſynodo pia & erudita oratione hortatus eſt, vt omnem operam ſuam in ſalutarẽ

Eccleſiæ

Ecclesiæ Treuereñ. Reformationem conferre dignentur.

Post hũc Doctor Pelargus prodijt, qui in eandem sententiam Reuerendos Patres in synodo congregatos, copiosa oratione cohortatus est.

§ Oratio D. Pelargi Doctoris Theologi, in Synodo Treuereñ. habita.

AEgrè quidem, sed tamen passus sum, in hoc tam celebri patrum consessu dicendi prouinciam mihi mandari, quòd publicam authoritatem (quæ eam necessitatem imposuit) detrectare integrum non fuerit, etiamsi rerum hac ratione tractãdarum, magnitudo & difficultas propemodùm deterreat ab officio. Proindè cùm hanc tam ancipitem prouinciam, & gratificandi studio, & recusandi pudore susceptam, vlteriùs deprecari non liceat, & tamen vestræ expectationi respondere nequeam, (non enim qualiscunque, sed grauis equidem pro grauitate exigitur oratio) precium operæ me facturum existimo, si liberandæ fidei meæ, flexanimum illum spiritum cœlis deuocauero, qui mentes nostras luminis sui radijs coruscet, orationi vim & energiam suppeditet: denique in amorem eorum, ad quæ vos in hoc Synodali cõsessu cohortaturus sum, corda vestra excitet, extimulet, rapiat, accendat, inflammet, & incalescere faciat: quod vt facere dignetur, vos quoque flagrantibus votis ab ipso contendere conuenit.

Porrò, non stat sententia, hac oratione operam sumere colligendis, celebrandisque virtutum vestrarum laudibus, quod & dignitatibus, & meritis vestris fortè conueniet. Certæ causæ, inquam, tota ferè hac nostra oratio incumbit: magis exhortatio congruit, tametsi permulta sunt, fateor, quare gratulationem sanè & laudem meremur, cur hoc vnum commemorâsse satis habeo, quòd in hoc odiosissimo tumultu, ac formidanda renouatione, variè tentati & pulsati, nulla ratione aut persuasione passi estis, in deditionem hostium, perduorumque Ecclesiæ & fidei vos redigi, sed in castris Christi, firmi, immoti, inuicti & ipsi constitistis, & fidei vestræ concreditos, etiam eos qui fortè vacillantes, ac propemodùm persuasi, iam defecturi videbantur in apostasian & hæresim, in fide & officio continuistis. Quod si laude dignum est, à desertoribus ac profugis in totum abstinuisse, nullamq; vnquàm cum ipsis habuisse consuetudinem: si virtus est, & vitam illorum & dogmata odisse ex animo: quibus vos laudibus ferendos esse sentiam, qui non modò non ad hæreticorum castra defeceritis, verumetiam pro defendenda Ecclesiæ dignitate, & fortunarum & capitis quoque periculum fortiter neglexeritis, dũ scilicet superioribus aliquot annis iuratus hostis per Treuericos agros grassatus, & religionem labefactare, & fidem etiam vestram expugnare, nefandis ausibus sibi sumpsit? Verùm enimuerò, cùm ego vestram hanc in fide constantiam, obfirmatam pertinaciam, ac singularem animi fortitudinem vobis cõgratulor, laudo quidem vos, sed in transcursu, & tanquàm aliud agens, hoc nimirùm, vt magis magisque vos incitem & cohorter ad istiusmodi virtutũ studia: haud ignarus eius sententiæ, quam externæ sapientiæ author quidem extulit, Virtutem laudatam crescere, gloriamque immensum calcar habere. Mactè igitur hac constantiæ virtute este viri patres ac domini, & ad quod Paulus quoq; 1.Cor.16. cohortatur: Vigilate, ac state in fide, quã gratia Dei assecuti estis, per quam & salutẽ vos consequuturos esse speratis, neque ab ea vlla hæreticorum persuasione diuelli vos patiamini. Hoc enim pacto perpetuam & nunquã intermorituram nominis vestri memoriam comparabitis. Immò verò partã iam comparatamque, tam insigni præclaroque facinore, atque etiam confirmabitis.

Est verò aliud, viri patres ac domini, qđ in vobis desiderem, quod vnum moneo, hortor, oro, obsecro, omni denique studio à vobis contendo ac flagito: Quamobrem peto, vt pro humanitate vestra, & admonentem & obtestãtem me, æquis benignisq; animis audiatis. Rem nanque iustam, honestam, & reipublicę quàm maximè profuturam, oratum vos huc venio: nisi fortè nõ sit iustum & vtile, instaurare bonarum sacrarumque literarum studia, aut nõ ex honesto publicam Ecclesiæ lustrare disciplinam, aut fortè est aliud Christianæ reipublicæ magis necessarium & vtile. Quòd si ęquum & bonũ me postulare iam intelligitis, impetrẽ obsecro. Ideò enim ea de re, etiam atque etiam admonendos atque obtestandos vos esse duxi, quòd hunc vnum coactæ synodi scopum ac finem esse videam, ni fallar, vt & obliterata diu res literaria restituatur, ac repurgetur disciplina status Ecclesiastici: quod vt fiat, luculenta necessitas vos monet vrgetque.

Vt enim neglectis agris filix noxiumque id genus germẽ innascit, ita neglectis scholis, ingenij inquam & animi cultura, immane dictu, quanta, quamque venenata errorũ, hæresum, scandalorum, offensionumque zizania susque deque in agro Dominico suppullulent, non fine incredibi Ecclesiæ malo & incommodo. Quantis enim bone Iesu tenebris, quàm horrenda caligine obruta & obducta videmus propemodùm omnia? Quis non deploret studiorum putitatem, à multis iam indè annis, nedum neglectam, etiam contaminatam, labefactatam, condensatisque tenebris obumbratam? artes, philosophiam, diuinasque literas non satis pro dignitate tractatas, quę rectiùs tractatę, multùm profectò attulissent luminis, plus religiosæ minimeque fucatæ pietatis? Quid dissimulamus? quin, quod omniũ verissimum, fatemur?

fatemur? an non, collapsis ac propè extinctis scholis, magnum vulnus Christiana accepit respublica? Quid ita, inquis? dicam in genere, siquidem libera est synodus: In scholis docentur bonæ literæ & artes, quas Græci ἐλευθέριας vocãt, nos liberales. Literarum studia ad Philosophiam, tum naturalẽ, tum moralem, viam sternunt. Porrò vt rerum naturę cognitio viam munit ad professionem medicam, ita morum disciplinæ nõ parùm adminiculantur & Theologiæ, & iurisprudentiæ: ex qua nimirùm ius, siue sacrũ, siue prophanum, ortum esse existimãt. Quis iam non videt, quantùm fructus ex scholarum seminarijs ad rempub. redijt, siue ad bonam corporum habitudinem, constitutionemq́; instaurandam, alendam, & confirmãdã, siue respublicas rectè & ordine gerendas & administrandas, siue ad vitam piè ac religiosè instituendam & componendam? Contrà neglectis literarum & Philosophiæ studijs, qualis, amabô, possit esse doctrina in templis? quid sani iudicij? quid opis apud Medicos? q̃d cõsilij aut patrocinij apud eos qui iuris ꝓfitẽtur peritiam? Verum esse quod dico, res ipsa clamat, & rerum euentus cõfirmat. Nusq̃ ferè non desiderãtur artium, honoratiorumq́; facultatum professores. In republica quidem experti medici, prudentes Iurecõsulti in cathedra & publico suggestu, eximij & candidè docti Theologi: in templis, Pastores, in scholis, probè instructi & eruditi præceptores. Vndè quæso? Neglectæ sunt scholæ, à quibus complures annos exulârũt cùm liberalia studia, tum verò sanctissima illa, amplissimaq́; diuinarum literarum disciplina: recepta est in scholas, & aliquandiu obtinuit spinosa, senticosa, frigida, ieiuna, ac nimis quàm infelix illa tum Philosophiæ, tum Theologiæ tractatio, eis nimirùm in vtramuis aurẽ dormientibus, altumque stertentibus, quorum aduigilare aut inspicere intererat. Animaduersum est tandèm, Romanorũ Imperatori Domino nostro clemẽtissimo, nescio quibus suggerentibus, eum studiorum antiquæ religionis neglectum, principem causam esse, quamobrem tot hodiè malis premitur, angitur, & affligitur Ecclesia ab hæreticis: nec surdo narrata est fabula. simul enim vt resciuit rem ita habere, simul neruos omnes intẽdit, strenuamque nauauit operam, vt postliminio ad nos redeant honesta & literarum & pietatis studia. Certè non poterat melioribus consilijs ac rationibus succursum esse afflictis ac penè deploratis rebus ecclesiæ, quàm instauratione publicorum studiorũ, & reformatione collapsi status Ecclesiastici. Atque vtinàm ego syncerum, ardentem, rectique ac pietatis amantem huius animum, tam dignè possim vobis oratione commendare, quàm nunquàm satis pro dignitate potest celebrari, Felicibus illius cœptis agendũ vivi, Patres, ac domini, fauete omnes, non vtroque modò (quod aiunt) pollice, sed toto quoque, apertoque pectore. Sed ad rem. Hoc fateamur omnes oportet, nulla re ęquè opus esse ecclesiæ, in has quas videmus angustias contractæ, ac liberaliori eruditione, qua suffragante, suppetiasque ferẽte, facilè & libertatem suam & priorem dignitatis ac gloriæ splendorem amplitudinemque vindicauerit. Quæ causa, si non est & alia, vel sola hortari & excitare nos debet, vt summa animorum contentione, liberalia expetamus & reuocemus literarum studia: quos vtinàm ea res omnes ex æquo habere solicitos. Vereor enim, vt ea cura tanto minùs tangat aliquos, quanto magis student rebus & à literis & à religione alienis: Venationibus, inquam, aucupijs, aleæ, ventri denique ac Veneri, vt nihil aliud dicam. Hi hoc duriùs obiurgandi sunt, quòd cùm plerique ipsi impendio indocti ac barbari sunt, culpandæ deniq; ignorantiæ tenebris infuscati, oppressa, extincta, ac deleta cupiunt etiam sacrarum literarum studia, sperantes hac ratione, suam quoque inscitiam faciliùs latẽre, posse, satis esse rati, si nomen ac dignitatẽ suã tueantur ociosis titulis. Habetis priorem orationis partem.

Venio nunc ad religionis ac disciplinę Ecclesiæ repurgationem. quam verò cupiam veræ, syncerae, minimeque superstitiosæ religionis formam & imaginem, non iam literis in tabulis aut membranis deformatam circumferri, verùm cordibus vestris inscriptam, impressam, pietatisq́; operibus expressam, exhiberi spectandam cęteris, ex qua alij viua virtutum simulacra exprimãt, ad quam item vitam suam exigant, quamq́ue imitentur. Quemadmodùm enim permagni refert, rectè secúsve discipulos præceptor doceat, ita plurimùm interest, benè an malè viuat, qui vitæ aliorum fingendæ ac formandæ suscepit prouinciam. Ita enim siue natura, siue moribus comparatum est, vt non tam facilè verba eius, cui se totum quis credit, quàm facta æmulari contendat. Quo fit, vt si ij qui præsunt, perperàm agant, fiant ipsis subditi quàm simillimi, vt nihil hoc Gregoriano verbo verius sit: quo ait: Gregem consequenter ferri in præceps, si per prærupta vitiorum gradiatur Pastor. Quale autem est, obsecro, si ij, quorum refert, errantes & delinquentes corrigere, obiurgare, coercere, neque omninò continere in officio, sint ipsi omniũ corruptissimi moribus? Qua etiam fronte, qua libertate alios repræhendent, si ijsdem aut grauioribus forte vitijs sunt ipsi obnoxij? Quisque secum ipse reputet, quanto pudore sui nominis delinquant subditi, dũ ad ipsius exemplum alius ludat aleam, alius ebrietati ac crapulę est deditus, alius fœdis voluptatibus dat operam, alij alia pro sua quisq; libidine designant. Meminerit proindè quisque vocationis suę, & hoc esse studeat quod dicitur, quodq́; audit: Posuit vos Deus in Ecclesiam,

siam, alios Episcopos, alios Doctores, alios Euangelistas seu prædicatores, alios Pastores & dispensatores mysterij verbi, dispensatores multiformis gratiæ Dei. Magnifici tituli, & quos blandè compellati, facilè agnoscitis. Atque vtinam verè agnoscatis omnes. Hi enim non tam dignitatis quàm officij vestri vos admonent, si sapitis. an verò susque deque habetis, sedere ad ecclesiarum gubernacula, regere ac pascere gregem Christi, quem tanti ipse fecit, vt ei redimendo sanguinem & sudauerit & suderit, si non etiam sanguine fleuerit? Quòd si magni hæc vobis sunt, quin (amabò) probè, vt conuenit, respondere curetis vocationum vestrarum titulis? Hem Pelarge, dicet aliquis, extra chorum saltas. Minimè gentium, cohortator sum, nõ obiurgator: siquidem rogo, hortor, moneo, idque amanter, quisque vt suo fungatur munere, & clauũ rectum (quod dicitur) teneat. Quòd si me inhortantem ęgrè fortè auditis, Petrum quæso audito etiam obsecrantem, & amplissimis præmijs inuitãtem, vt commissum gregem, exemplo etiam, nedum verbo
1.Pet. 5. pascatis. Recito verba Põtificis: Presbyteros vos ipse quoque presbyter, obsecro: pascite qui in vobis est, gregem Christi, curam illius habentes non coacti, sed volentes: nõ turpis lucri gratia, sed propenso animo: neque ceu dominium exercentes aduersus clerum, sed sic vt sitis exẽplaria gregis: & cùm apparuerit Princeps pastorum, percipietis immarcescibilem æternæ gloriæ coronam. Certè vel hinc colliquescit, non satis esse commodo pastori ad populum è suggestu agere, nisi & vita seu conuersatione studeat aliorum animis certam morum formam imprimere: idque non necessitate, aut religione officij, neque quæstus gratia, sed paterno synceroque affectu.

Porrò, vt Petrus Ecclesiarum pręsides, typos seu formas factos esse dicit gregis Do-
Matt. 5. minici, ita eosdem ipse seruator salem terræ esse dicit, lucemque mundi, opinor, vt non vno tantùm nomine, de officio suo illos commonefaciat.

Verùm cùm hoc non solùm Apostolis dictum sit, sed omnibus quorum interest, iusto clauo designatas gubernare Ecclesias: vestræ quoq; curę ac laboris erit, sana doctrina, salsa ac mordaci repræhensione, honestę etiam vitę exẽplis, luxos animos, velut sale perfricare, vrere, & restringere, ne in vitiorum putredinem diffluant, perpetuosque vermes spargant. Sic item ignorantiæ errorumque tenebris offusas infuscatasque hominum illustrare mentes, vt & ipsi eadem luce potiãtur in Dei gloriam. Inde enim Saluator postquam dixit, non esse ex more hominum, vt accensam lucernam subtus modium ponãt, sed super candelabrum, vt luceat omnibus in domo existentibus, continenter subiun-
Matt. 5. xit: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videntes opera vestra bona, glorificent patrem vestrum cælestem.

Si his q in Christianissimo vix tertias tenent, Apostolus præcipit, vt vita, conuersatione ac moribus, ceu luminaria in edito po- Philip. 2.
sita luceant in medio nationis prauæ ac peruersæ, si quem fortè è tenebris in lucem vindicent: quid non his qui primas tenẽt in Ecclesijs, faciẽdum est, in veritatis lucem reuocandis errantibus? Hæc enim qui sedulò præstant & candidè, magnum profectò merentur operæprecium. nam & Daniel vatici- Dan. 12.
natur eos qui & docti ipsi fuerint, & alios ad iustitiam finxerint, ceu splendorem firmamenti, & quasi stellas perpetuò æternomque fulsuros. Et ipse seruator, eum verò ma- Matt. 5.
gnum vocatum iri ait in regno cælorum, qui iustitiæ pręcepta, & ipse fecerit, & alios edocuerit. Contrà, eum minimum fore in regno, qui vel vnum ex minimis etiam mandatis soluerit, aut soluendum esse docuerit. Nihil verò minùs conuenit, quàm vel sal fatuũ fieri ac desipere, vel lucem tenebrosam esse. Quorum hoc quidem tum deniqoè fit, cùm ij, quorum est sapientiam in alios transfundere, & quasi de suo lumine, lumen in aliorum mentibus accendere, perniciosè & ipsi errant, & alios in errorem adducunt. Illud autem tunc fit, cùm ij quorum refert, sermone gratia salito, probatęque vitæ exemplo aliorum condire mores, luxosque solidare animos, aut non solidè docent, sed stulti ipsi cùm sint, fatua (vt Esaias ait) loquuntur, aut Esa. 32.
non ita vt loquuntur, viuunt. quo fit, vt doctrina illorum desipiat, adeoque conculcetur, despiciatur, reijciaturque ab hominibus, vt hic quoque locum habeat Gregorianum illud: Cuius vita despicitur, restat vt eius prędicatio contemnatur. Prius illud Doctorum ac Pastorum genus Ieremias subindè Hiere. 14.
taxat, in prophetis mendacia loquentibus, quibus nihil vanius esse possit aut tenebrosius. Posterius verò ipse seruator in phari- Matt. 15.
sæis notat, aut mandata hominum docentibus, aut alios, vt ad præscriptum Mosaicæ legis viuerent, vrgentibus, cùm diuersum ipsi facerent. Qua quidem re quid, ambô, cogitari possit stultius? dicunt, inquit, & non Matt. 23.
faciunt. imponunt humeris hominum onera grauia, & portatu difficilia, quæ tamen ipsa ne digitulo quidem vel mouere volunt. His non melioris notæ sunt, qui hac nostra quoque ætate aliud foris docent, aliud ipsi domi agunt.

Prædicant Christum in deserto ieiunantem, viuont Epicurũ splendidè in hortis cœnantem: alijs ieiunia commendãt, ipsi Bacchanalia viuunt. Tales Apostolus graphicè suis coloribus alibi exprimit atq; obiurgat duriùs. Vt sciens interim ac prudens prætercam obiurgatricem illam expostulationẽ, qoa in Psalmis cuidam dicitur: Quare tu Psal. 49.
enarras iustitias meas, & assumis testamentũ

meum

meum per os tuum. Sed his valere iussis, ad figuram orationis redeam: & quantum possum, vos omnes venerandi Patres ac domini hortor, moneo, rogo, & obtestor: Agedum fauete rectioribus studijs, eaque postliminio redeuntia obuijs (quod aiunt) vlnis excipite, fouete, hisque instaurandis totum adijcite animũ. Huc studium, curam, cogitationes, consilia, operam, conatum, authoritatem omnem, deinque & fortunas vestras, quantum res fert, conferte.

Quòd si quid fortè & in religionis studio neglectum est, curet pro se quisque emendatioris vitæ vsura farcire, aut anteacti temporis negligentiam compẽsare. Facietis autem omninò, nisi fortè si quis est, qui nullam vel communis reipub. Christianæ, vel dignitatis Ecclesiasticæ, vel propriæ salutis rationem habendam esse putet. quod mihi quidem de vobis dicere religio sit.

Attamen cogitet quisque in eadem, quod dicitur, naui nos omnes esse, commune esse periculum: nondùm enim proh dij immortales ex tantis malis emersimus. Iactatur adhuc fluctibus ventisque concutitur Petri nauicula. Quare sedulò aduigilandum. Cum primis verò orandus est Christus, vt ventos ipse increpet, procellis imperet, hãc rerum tempestatem in tranquillitatem vertat, ac fluctuantem nauiculam in portum vindicet: Ecclesiam honestis literarum, tum verò religionis studijs, præcipuis vtiquè vitę ornamentis, exornet; foueat, alat, conseruet ac tueatur ad laudem & gloriam nominis sui sancti, & in secula benedicti, Amen.

Postquàm igitur doctor Pelargus orandi finem fecisset, celebrari atque decenti processione, ex maioris Ecclesiæ choro, ad vicinum adeoque contiguum beatæ virginis tẽplum itum est: in quo cùm ordine Patres cõsedissent, Reuerendissimus Treueren. dominus, sequenti verborum forma per eundem suum Vicarium omnes compellari iussit.

¶Summaria tractandarum rerum propositio.

TAmetsi Reuerendi, Generosi, Nobiles, alijque Patres venerabiles in Christo charissimi, Reuerẽdissimus dominus noster, ob vestrum omnium conspectum, atque parẽdi alacritatem, qui vt membra capiti morigera, ad præsentem Synodum libẽter quoque adestis, plurimùm sibi gratuletur: tamẽ quia corporum repræsentatione tantùm, atque personarum intuitu, animorum abdita haud quaquam patescunt, idcircò in primis ad huius negocij tractationem, quomodò in manibus est, plurimum referre existimauit sua Paternitas, si pia atque libera, claraque confessione fateamini: vtrùm vos non modò æquo animo laturi sitis, illius Reuerendissimam Paternitatem, vestris moribus, si quos vestra parum dignos vocatione fortè perspexerit, iuxta reformationis normam, ac pium eius in vos omnes affectum consulere volentem: verùm etiam eum animum mentemq; huc intuleritis, vt persuasum vobis sit, hanc causam, de qua in præsentiarum agitur, ex ęquo omnibus esse communem. siquidẽ oẽs deliquimus, culpãq; admisimus, cur paulo antè acta ætate, immensam malorum colluuiem, in nostras omnium ceruices vidimus constillâsse, quam Dei benignitas aliò deriuabit, reddita nobis ampla tranquilliùs viuendi respiratione. Quamobrem si omnes affecti estis, vt quidẽ esse debetis, vt cum Reuerendissima illius Paternitate, erecto in religionẽ animo, siue collatis (vt aiunt) signis, seu priuata quisq; vi atq; virtute, iuxta officiũ sibi cõmissum, in primis cõtra hæreticos atque prauas illorum doctrinas, vobis bellũ suscipiendum esse putetis. Deindè si de proprijs moribus turpitudinem, si sunt infecti, tollendam, si ruptã Ecclesiæ vnionem resarciendã, integramq; tutandã vobis existimabitis, si deniquè omnium rerum agendarum ordinem instruendi subditos vestros rationem habendam statuendamq;, tũ ex reformationis forma, tũ ex prædictis synodi decretis, firmiter indubitanterq; animũ induxistis, idque alta voce prędicaueritis, iam opportunum Reuerendissima illius Paternitas iudicat, ad reliqua, quæ ex vsu erunt pręsenti synodo, transire, eaque quàm poterit maximo cum fructu absoluere.

His auditis, hilari & læto vultu Patres responderunt, sibi nihil esse prius aut magis in votis, quàm ista omnia quæ in reformatione continentur, tum ea quæ per Synodum omnium suffragijs forent decernenda, verbo & opere exequi, atque, si vel vitæ periculum obstet, etiam præstare.

Postquàm autem hanc Patrum cęterorũque expectatam iuxtà & piam responsionẽ Reuerendissimus gratiosè accepisset, collaudari primùm per Vicariũ suũ, deindè gratias Patribus agi & cęteris omnibus iussit, eò q̃ & promptè denunciationi paruissent, & res serias, sanctas ac salutares, nõ vt bona mortalium pars per ignorantiam reijcerent, sed obuiis vlnis ac toto pectore in vniuersum reciperent atque complecterentur.

Adiecit etiam Suffraganeus, non sine diuina benignitate factum esse credi oportere, quòd post tot præclarissimarum regionum concussiones, post tantas templorum ædiũque insignium, atque monasteriorum ruinas, quibus ciuitatum prouinciarumque ornamenta & decus continentur, post tot religionis miserandas strages, Treuerensis Ecclesia bonorum precibus & sanctimonia, Patrum cura, pastorum excubiis, veterem & ab Apostolis penè traditam formam ad hæc vsque tempora inuiolabiliter retinuisset. Quam rem acceptam ferre hortabatur diuinæ misericordiæ, quæ in maxima Prophetarum inopia, cùm vnus tantùm superesse

videretur,

videretur, sibi septem millia virorum cultorum reseruauerat, qui genua ad idolū Baal non flexerant. (3.Reg.19.) Itaque postquàm Dei fauorem, gratiam, atque clementiam iugiter implorandum admonuisset, atque iam omnia, quæ ad Decretorum rogationem, patrumq; suffragia colligenda pertinerent, contulisset, placuit Reuerendissimo, vt iterùm à prādio conueniretur, atque à Patribus Decreta de publicis criminibus relegerentur, lectaque ac diligenti curā examinata, postero die ad vniuersum Synodi consessum referrentur, ac Patrum attestatione recepta in Synodo, ab illius Paternitatis Suffraganeo in Metropolitanæ Ecclesiæ choro publicarentur, & postremùm huius Synodi actis insererētur. Quod quidem iuxta Archiepiscopi nostri sententiam factum est. Hîc Reuerendissimus dominus attendens, quòd à capite, vt eo faciliùs ad membra deueniatur, omnis emendatio vitæ sit inchoanda, se humiliter submittit reformationi, oratione vt sequitur.

Cùm animo reputaret, non satis esse rectè viuendi formam alijs præscribere, nisi ille ipse qui leges dictaret, suijpsius parē vel maiorem etiam rationē habuisse videretur: & quia omni vitio carere angelicum magis quàm humanū arbitrabatur, & alios quoq; in alienis peccatis vel oculatiores esse vel seueriores iudices, tum nos etiam indulgentia, qua nostra extenuamus, plerūque impediri: ideò reuerendissima eius gratia, haud quaquam committendum sibi putat, ne, dū aliorum moribus opportuna consuluisset, ipse sibi in proprijs tollendis erroribus videretur defuisse. Quare vnumquenque, qui huic celebri Synodo aliquid consilio & prudentia attulerūt, per fraternam charitatem obsecrare statuit, immò & nunc obtestatur, vt libertate in se monendi vtantur, & candidè vitium, si quod fortassis humano errore ad Archiepiscopatus fastigiū ab ipsius gratia sit allatum, aut Maiorum consuetudine traditum, in apertum proferant, quò salutari subindicatione resecetur, aut opportuna ratione retexatur. Nam eo prorsus affectu suam Paternitatem ad publicam Synodum descēdisse non dubitarent, vt nihilo segniùs propriæ salutis, cuius cura maximoperè ageretur, quàm illorum qui noxijs erroribus bonorum oculos perstringerent, rationem consiliumque esset habiturus. Ita demùm fieri posse ratus, vt capite repurgato, membra faciliùs ad sanitatem restaurentur. Deindè quoque vniuersi, probi exemplo præsidis excitati, seipsos excuterent, & quod à Cæsaris, immò ipsorum veterum, totiès recensis Reformationibus dissidens, peregrinum atque absonum in se quisque deprahēdisset, non expectata vlteriùs executionis medela, ipsam turpitudinem abominatus, aut Diuino denique iudicio permotus, cupidè repudiaret. Quamobrem si quid per incuriam aut socordiam fuisset omissum, si quid publicæ vtilitatis, priuati commodi gratia occultatum, si quid illicitis exactionibus à subditis, qui ꝓpria vita sunt illius gratiæ chariores, esset extortum, si pupilli, viduæ & innocentes, ab officialibus vtriusque conditionis per vim oppressi: postremùm, si pro iustitia Tyrannis dominaretur: id quicquid esset, quod ad suam quidem Paternitatē spectare videretur, candidè (vt precata est) à patribus admonita eius gratia, quàm posset maximè, & citò & diligenter emendare velle promittit: potissimùm, cùm non dubitet, se eo nomine apud Deum, cuius Vicarius est, gratiam inire, & Reipublicæ suæ commodis, cum pace tranquillitateque consulere posse.

Responsio patrum.

HVIC tam piæ petitioni, à Synodi statibus, & in primis à reuerendis Abbatibus, deindè à Metropolitanæ Treuerensis Ecclesiæ dominis canonicis responsum est, nihil se reperire posse, quod reuerendissimam gratiam suam dedeceret, aut in administranda publica re, tanquàm graue & damnosum offenderet: sed hortari omnes, vt eum quem ipse statim gubernationis cursum à portu instituisset, ad vltimam vsque metam indefessus teneret: spem maximam patribus inuectam esse, sub tanta præsidis bonitatè, omnibus beatè viuendi summam occasionē firmamque propositam esse. Collegiatę autem & secundariæ Ecclesiæ, quia grauari se contributionum inæqualitate, quæ ad subsidia impositæ dudùm fuerunt, sentirent, humiliter supplicauerunt, vt quisque status cēsu valdè inæquali considerato, pro Collegiorum tenuitate atque vbertate conferentur, & Reuerendissima illius Paternitas eorundem Collegiorum, ac reliqui Cleri Ecclesiasticam libertatem, vt cœpisset, tueri dignaretur. Hoc equidem se, quoad fieri posset, curaturam, per dominum Suffraganeum illius gratia benignè promisit.

Submissio Suffraganei.

VBi autem Reuerendissimus dominus patrum de se sententiam cognouisset, Reuerendus dominus Suffraganeus: Quæ, inquit, Pontificalis muneris sunt, ipsum Reuerendissimum dominū Treuerensem proprijs humeris subire quidē ęquum esset, nec dignitate inferioribus sanctū officiū cōmittere. Verùm quia distrahūt nō pauca, atque subindè recēter emergētia hinc indè Archiepiscopatus negocia, iustissima de causa ad me tāquàm fidele Suffraganeū, eiusmodi Ecclesiæ ministeria pro suæ voluntatis iudicio traduxit. Et quoniā sancta munia, sub tribus insignibus virtute præsulibus continuant; à me nūc porrò administrāda, ideò nō sine pudore aliter agere licet, quàm officij mei ratio deposcit,

poſcit, vt videlicet ſanctum & inculpatum in omnibus me præſtem, virtutumq; exemplar aliquod factus, cęteris Eccleſiaſticis viris pietatis facem accendam. Idcircò obnixè vos patres reuerendos oro, vt veſtro Reuerendiſſimum dominum noſtrum indicio, benignè de omnibus, quæ officio noſtro dedecori eſſe queant, admoneatis, quo deindè me Paternitatis illius reformatione correcto, prouincia mea omnibus vtilis ac ſalutaris eſſe queat.

Ad hæc dum Patres vno ore reſponderunt, Suffraganeum ſub prioribus memoria dignis prælulibus, officio liberaliter functum fuiſſe, nihilq; aliud accuſatione dignũ reperiri, quàm quòd conferendis ordinibus in iure ſtatutas inſinuationes, vel prorogando, vel anteuertendo turbâſſet: ſed extemplò illius rei veraces, cur ita neceſſitate compulſus feciſſet, cauſas cùm adduxiſſet, Patres in omnibus purgatum habuêre.

Ac deindè ſtatim reuerendiſſimus dominus per ſuum ſuffraganeum, Reuerẽdos dominos Abbates, aliosque profeſſione dignitateq; eximios, ſimili examinatione percurrendos innuit.

S E Q V V N T V R

EDICTA SYNODI DIOECESANÆ Treuerenſis, Præſidente reuerendiſſimo in Chriſto Patre, & ampliſſimo Principe &c.

IOANNES Dei gratia Archiepiſcopus Treuerenſis, ſacri Romani Imperij per Galliã & regnum Arelaten. Archicancellarius, ac Princeps Elector, Vniuerſis & ſingulis quorumcunque Monaſteriorum, Cathedralis noſtrę, & Collegiatarũ, Parochialiumque Eccleſiarum, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Decanis, etiam ruralibus diuinorum rectoribus, curatis & non curatis, alijsque Eccleſiaſticis perſonis ciuitatis & Diœceſis noſtræ Treueren. Salutem in Domino.

Cùm olim Chriſtum in carne ambulantem, & verbum Dei ſeminantem, ſe veritatem, *Ioan. 14.* appellâſſe non ignoremus, certò perſuadendum nobis omnibus erit, per ipſiſſimam illam veritatem, nos falli minimè poſſe, quũ eius præſentia nos quotquot in hoc cœtu ſacro ad Euangelizandum bona & exterminandum mala compererit, ſpiritus ſui chriſmate illuminatura ſit. *Matt. 18.* Ait nanque: Vbi duo vel tres in nomine meo congregati ſunt, in medio eorum ſum. Huic ideò veritati, tanq̃ ſacrę ancoræ innisi, non modò ſeculo noſtro, licèt turbulentiſſimo, ſed & poſteritati conſulere volentes, quædam pudenda atque fœda, neque vllo modo ferenda in Clero flagitia, vt eſt cõcubinatus, ſcortatio, & ſimilia: de quibus ordine inquiretur, Synodico hoc Decreto inſectari, caſtigare, denique excindere, ſecũdùm inuectas olim Canonicas ſanctiones, ſeuerè ſtatuimus, mandamus, atque per præſentes decernimus. Deindè refractarios atq; pertinaces, præſentes, ſeu futuros, Canonum cenſuris & reformationis pœna, Synodi authoritate freti, iuxta delictorũ genera, magnitudinem, atque fœditatem, coercendos atque puniendos demandamus. Ita enim Legum & Canonum ſeueritatẽ veriti, admiſſorum pęnitentia peracta, Deum timere & amare, & ab iniquitate ſeſe auertentes, honeſta viuendi exempla eſſe conſueſcent. Cęterùm quando ingluuies, viniq; intemperantia, non paucos obnoxios habet atque delectat, quo vitio cùm omnes, tũ Clericali ordini initiati, Deum grauiter offendunt, ideò nobis & ſanctæ Synodo viſum eſt, huic turpitudini ante omnia, vtpotè multorum malorum fonti, medelam adhibere.

De Clericorum temulentia.

PОrrò Ebrietas, vt palàm eſt, inſignium flagitiorum incitatrix ac ſcaturigo, quæ in commeſſationibus & cõuenticulis dominatur, Eccleſiaſticum gradum ſumma cum turpitudine paſſim infamauit. Quod perpẽdens Reuerendiſſimus dñs noſter, quàm teterum & abominabile ſit, cùm in prophanis, tum in ſacerdotibus vitium, quamq; periculoſum, rixis nimirùm, cædibus atq; vulneribus, ſcatens, quod cõfeſſionum arcana ſæpè effutit, iudiciũ, mentemq; peruertit, in quaſcunq, deniq; libidines, pecudis inſtàr ratione priuatũ, impellit atq; exagitat: ideò huic fœditati deditos Eccleſiarum miniſtros, reuerendiſſima illius Paternitas, vnà cum præſenti Synodo, ab officijs, curis, & Eccleſiæ muneribus remouendos decernit. Quid enim inhoneſtius, quàm vino aſſiduè madidos, eiuſmodi helluones animarum curæ præeſſe, de quibus Propheta dicit: Væ ſacerdoti, & Prophetæ præ ebrietate errãti, & nũquàm iudicium adipiscienti. *Eſaiæ 28.* Formidabilem nanq; in eos ſtatuit pœnã Euangelica tuba, niſi Iohele propheta monente, fleuerint atq; vlulauerint, *Iohel. 1. & 2.* ex inopinato diuidendi à ſobrijs, vt cum Hypocritis, exitij æterneq́ue dãnationis partẽ ſortiãtur. *Matt. 24.* Quare ad ſobrietatem, cùm omnes tum præcipuè Eccleſiæ ſeruos, qui luminaria mũdi & ſal terræ ſunt, *Matt. 5.* vnà cum Paulo Reuerendiſſima illius paternitas inhortatur, *Ephe. 5.* vtq; temulentiam, in qua luxus eſt, deuitent, obnixè precatur. Cæterùm qui turpiter illi vitio indulgent immorigeri, ab officijs & beneficijs, vt dictum eſt, Eccleſiaſtica cenſura & Synodi authoritate primùm ſuſpendit. Deindè ſi etiam impudenter deteſtandæ conſuetudini, & dictu pariter ac viſu fœdiſſimæ, vlteriùs inhæſe-

rint, omnibus bonorum gradibus exutos, ad quadrupedum sortem, quę natura prona atque ventri obedientia finxit, maioribus supplicijs affectos, statuit abijciendos.

De eorundem Concubinatu.

HVic verò alia succedit, & penè grauior offensionis macula, illicitus sacerdotum & diaconorum concubitus: qui quantùm iā indè ab initio, apud omnes fidei Catholicæ cultores, consecratis hominibus pepererit inuidiæ atq; consciuerit odij, vix dici potest. Audemus tamen ingenuè fateri nullam aliam labem, ebrietate & concubinatu, vulgi oculos acerbiùs offendisse, maioréque causam dedisse sæuiendi ac murmurādi cōtra Ecclesiæ status. At etiam illud negari non potest, quòd præter euidentia sacrarum literarum testimonia, præter Canonum vbiquè castimoniam initiatis inculcantium Decreta, etiam ipsa ratio quodammodò loquitur, Ecclesiasticum hominem, qui diuinis legibus sese & animarum saluti obstrinxit, castitaté sectari oportere. Quomodò enim aliàs,
1. Cor. 7. iuxta Pauli admonitionem, præstare possemus, vt adhæreamus Domino absq; vlla distractione? Cùm enim corpus nostrum templū sit habitantis in nobis spiritussancti, quē habemus à Deo, & nostri negamur esse iuris, qua ratione fieri potest, vt sine Dei iniuria in alterius redigamur potestatem? Siquidē etiā maritus proprij corporis ius non habet, sed vxor. Quid igitur iuris nunc spiritumsanctū in Ecclesiæ seruis habere dicemus, qui corpus suū, scorti per illecebrosum cōcubitū fecerint membrum? Hæc nimirùm solicitè pēsiculantes, visum fuit nobis ac toti Synodo, non obstante priori cōtra cōcubinarios mādato à nobis emisso, de integro admonere, ac illos per Christū rogare, vt qui hactenùs castitatis vota non violauerunt, studeant ad vltimum vsque terminum vitæ, incompara-
Apoc. 14. bile bonum ne amittant: memores, quòd agnum immaculatum quôcunque ierit, comitabuntur.

Cæterùm quicunque carnis imperio, quo nihil potest huiusmodi accidere indignius, vinci se passi sunt, conspurcatisque per exosam Deo impudicitiam membris, in contumeliam sacrorum mysteriorum abuti non verentur, illis nimirùm, abactis eiusmodi incontinentię latrinis, piè consulimus, (quoniā
Iocl. 2. Deus benignus & misericors est) vt secūdùm huius sanctissimę Synodi decretum, se ad integritatem totos conuertant, pœniteant, culpam deprecentur, erroris sui veniam apud Deum & homines consequuturi.

Deploratorum pœna.

QVando tamen hæc pestis, vt verisimile est, quosdam adeò peruasit, ac ita intotum labefecit, vt perquàm exigua spes sit à fornicationis maculis, vel diuturnitate tēporis, vel Reuerēdissimi gratia, tāquàm mitiori medicina elui posse: in illos igitur primùm diuinæ vindictæ metu, deindè Synodi huius cēsura, eius paternitas decernit, vt simul atque huiusmodi in libidinis cœno volutari deprælıendentur, ilicò mandati cōtra cōcubinarios editi vigore, omnibus Ecclesię bonis spolientur: scorta verò, aut de impura consuetudine, illorum nomine suspectæ, lōgissimè ab irretitorum misereque captorum ædibus, Synodi virtute firmaque Reuerendissimi authoritate, pellantur.

De Concubinis ad parentes redire volentibus.

SI qua verò abiectarum, si res ita fert, in eadem parochia, in qua ministro altaris adglutinata fuit, hæreditariam domum habeat, ea ne ob decreti vigorem priuata animum despondeat, & ad desperationem adigatùr, reuerēdissimus noster vnà cum synodi authoritate permittit, vt ad suos parentes commigret, & de priore conuersatione pœniteat, omnemq; anteactæ vitæ infamiā, cōstanti pudicitia in posterū seruata, abstergat.

De relabentibus.

POrrò si qui aut ea qua dictum est causa remanentes, aut extra Parochiam relegatas, Concubinarij euidentibus indicijs & fide dignis testimonijs clàm seu palàm reuisisse, adijsseq; conuicti fuerint, illos cōmuni nostra & Synodi sentētia, ipso facto, ab officijs & beneficijs cecidisse, & ijsdem priuatos esse, decernimus. Præuaricatrices verò, vt canes ad vomitum reuersas, dignis censuris extra hæreditarias ædes exterminandas edicimus.

De sortilegis Sacerdotibus & Laicis.

QVi verò auguria & sortes tractant siue sacri, siue prophani, aut diuinationibus & incantamentis vacāt, quibus sanè studij Dei cultus deseritur, & ad dęmonum fallaciumque spiritum præstigias confugitur, illos quotquot Officiales attenta inuestigatione depræhenderint, Canonico anathemate, nisi à dānatis diuinitùs erroribus, ad legitimum Dei cultum ilicò admoniti animum atq; mentem reuocauerint, non modò non ferēdos Reuerendissimus vnà & Synodi senatus declarat, sed per Officiales in vincula quoq; conijciendos decernit, quousque dæmonum, magistrorum videlicet suorum, susurris ac illusionibus liberentur.

De Apostatis.

VErùm vt nullum facinus turpe, sine cacodæmonum instinctu admittitur, ita etiam religiosa professio illius inspiratione, in omnibus penè prouincijs, à quibusdā votorum sanctorum oblitis, nulla de causa est violata. Isti quidē pro nihilo duxerunt, postquàm ad Dominicum aratrum manum apposuissent, non respicere tantùm, sed & tur-

piter

piter damnare, insectari, & quibus possent, conuicijs proscindere omnem quam professi sunt aliquandiù anteactæ vitæ rationē. Cùm igitur tales, qui spretis votis, proiectis cucullis, ac religiosa in totum deserta vita, ad seculum sese retulerunt, passim etiam in Treuerēsi Diœcesi vagari, ac libidinum nexibus ad Ecclesiæ offendiculum inuolui reperiantur, Reuerendissimus dominus cum congregatis Patribus, nefas esse putauit, nisi præsentis Synodi decreto, vtriusque sexus Apostatę, ad propria Monasteria, habita singulorum iusta ratione, aggregentur.

Contra Apostatarum Patronos.

VErùm enimuerò nonnullam quibusdam ex illis præbuit fortasse ad desertionem occasionem, refugij quorundam patrocinium, quo quasi tecti, Ecclesiasticam se censuram euitare posse confiderent. Ideò Reuerendissima gratia sua, huius Synodi suffragijs adiuta, sub censuris huic negocio idoneis, ac suo tempore specificandis, omnibus Treuerensi Diœcesi subiectis, cuiuscunque status & præeminentiæ extiterint, mandat ac præcipit, ne posthàc tales Apostatas recipere, fouere, tueri, aut animarum curis præficere, vllámve in Ecclesia prouinciam illis committere pręsumant. Quin etiam potiùs, ne se alienis præuaricantium sordibus coinquinent, illos admonitos esse de paterno affectu desiderat, vt hactenùs contra Ecclesiæ decreta defensos, ita pro viribus ad professionum repetitionem, reditumque adhortentur: ad quem Reuerendissima eius gratia propensis, & auxilium, & opem, & restitutionem benignam, prænia pœnitentia, misericorditer promittit.

De ijs, qui contra votum solenne præstitum, connubio sese alligârunt.

POstremò, quia Pontificum & occidentalis Ecclesiæ ordinatione, iam olìm diuinitùs constitutum est, vt ritè consecrati vtriusq; sexus homines, quo corpore & animo iugiter Deo inseruirent, non tantùm in suis conuenticulis castimoniam colerent, sed etiam si fortè de suscepta solenniter professione, aut errore seducti, vel intemperantia incitati defecissent, neutiquàm contrahendi matrimonij ius haberent: atque adeò communi id apud omnes consuetudine receptum fuit, & Canonicis & Ciuilibus legibus, de vano & incestuoso talium coniugio satis superque est proditum. Nam proli quoque, si quam sustulerunt tales, legibus successione esse interdictum tenetis. Ad tollendum igitur eiusmodi vetitum matrimonium, suo ac patrum decreto, Reuerendissimus dominus noster decernit, ac strictè mādat, vt quocunque loco in Dięcesi sua, aut sub quacunque Ecclesiastica vel prophana ditione Monachi, Moniales, aut alijs sacris ordinibus initiati, nuptiali fœdere copulati delitescāt, ab Officialibus pręhensi, suis impēsis, sibi velut ordinario præsententur, vt ex hia pro delicti qualitate alij castigati, alij monasticis disciplinis emendati, exemplo sint posteritati, vt ab enormi scelere caueāt. Porrò resipiscentes, & ad Ecclesiam matrem redire vltrò volentes, quatenùs ad Reipublicæ Christianæ vtilitatem spectare cognouerit, placabili & propenso animo, vt oues perditas & filios prodigos, Reuerendissima illius gratia recipiendos pollicetur.

Ordinum explorationes.

FVerunt autem examinationum capita, quæ verè Euangelicos fructus producunt. Quæsitum enim est, num essent fastu turgidi quidam? num superbia inflati? aut libidinum illecebris inescati, (qua scabie Monastici plerique ad bonorum virorum nauseam vsque sunt infecti) qui diaboli imperiò magìs quàm Christo parērent? Deindè, an temperantiam, humilitatem, patientiam, cęteraque virtutum Monasticarum arma, cōtra vitiorum impetū, vt milites Christi decet, parata haberent? & an vt alij idem conarentur, sedulò prædicarent? Et si quid fortè turbulentum, odiosúmve inter confratres subortum, num etiam vt sopiretur, tanquàm pacis boni amatores, collaborâssent? Ad hæc, an (quippe Monastici viri) præcipuam nauarent operam, ne cultu tantùm foris, atque composito ad pietatem corpore, id quod maior pars satis esse ad pietatem iudicat, sed intùs in pectore virtutum thesaurum, & religionis veram imaginē circunferrent? Deindè, an horis decantandis, orationibus fundendis, atque ieiunijs stato tempore strenuè vacarent? Num hospitales essent? num peregrinorum, pauperum & pupillorum curam subirent, proprijs, honestisq́ue ad hoc comparatis ædificijs, tum cōpetenti supellectile adiecta? Quod inter extrema quidem monasticæ vitæ opera, minimè ponitur: quoniā in hoc tot tamq; ampli reditus sunt piorum hominum liberaliter cōgesti. An postremò ea omnia, quæ sanctimoniā cōmendarent, grauiter singuli suis fungendo probè, tanquàm coram Deo, officijs persequerentur? nam ea est Dei voluntas.

Ad hunc autem modum, monastici ordinis Patres, cōpellati sunt, quo quid religionis disciplina, verusque Dei cultus exigeret, in memoriam prolixiùs reuocare, & manum iuxta Synodi præsentis, decretum, operi adhibere possent.

Tādem, ne quid pręteriretur, quod ad celebris synodi absolutam rationem pertineret, gratia reuerēdissimi, Metropolitanę Treuereń. Ecclesię, cęterorumq; collegiorū, cùm superioris tum inferioris Diœcesis, egregios nobilesque Prępositos, Decanos, Archidia-

conos,aliosque Prelatos,quorum omniũ cura & exemplis publica salus cõtinetur, benigniter atq; gratiosè rogauit, vt & ipsi qui lucernæ essent in domo Dei, ita sese compararent,vt virtutũ veros & æternos radios subditorum oculis inferre possent:nam dubium nulli esse,si quorũ id maximè interesset, tum ob generis splẽdorem,tum propter ecclesiasticæ dignitatis eminentiam, sese tales præstarent,quales haberi & esse cuperẽt, fore,vt inferiores hominũ ordines,bonorum exemplis commoniti,ad virtutis pietatisque studium ardẽtioribus animis raperẽtur. Quare ante omnia bonis operibus,beneficentia,sobrietate,modestia in sermone, cõuersatione atque mutua charitate, diuites atq; locupletes fieri studeant,bonaq; studia promoueãt: Eæ nimirùm diuitiæ, immortalitatis gloriã merentur,quãdo cęteræ quidem res,omnes, occupationes atque studia, nihil quicquam solidæ beatitudinis merantur. Sed hæc reuerendissima illius gratia ad morum qualemcunque institutionẽ satis esse putauit. Quod verò ad grauiora incommoda euellenda maximoperè requirit, illud ordine quo sequitur, propositum fuit.

In primis Reuerendissimus dominus noster à singulis certiorem se fieri postulauit, de hæreticis vspiã in toto sua diœcesi palàm aut abstrusè versantibus, vel in monasterijs siue collegijs,aut agrorum vicis delitescentibus. Deindè audire quoq; à singulis indicio facto postulat,si vsquàm inueniãtur, qui catholicam religionem,eiusq; sacros ritus oppugnant. Tum eadem obediendi religione, Paternitati suæ Pastores insigniter illiteratos nominatim patefaciant,& illos qui Ecclesiæ doctrinam adulterant,aut Sacramẽta perperàm administrãt,aut vitam pecuniam bonis odiosam ducant,manifestent: suppressis minimè Prælatorum cuiuscunque ordinis nominibus,qui aliqua huiusmodi nota fuerint conspersi.

In summa,quia ecclesiã Dei grauem maculam rugamq ue habere non oportet,quam Episcopi vigilãtia tollere posset: ideo vsurarios. Simoniacos, aleatores, percussores, vinolentos,iniuriatores;ac contumeliosos, calũniatores,ad hęc ecclesijs census denegantes, aut æditiuum perniciosum agentes,calamitatem egentium flocci pendentes, qui ve peregrinos de Monasteriorum Xenodochiorũque limine arcent,aut quoquo modo ecclesiasticam libertatem corrodunt & opprimunt,necnõ alia,cuiuscunq; sint classis, dedecora admittunt, eos omnes reuerendissimus sibi indicari nominariq; petit, quo cuiusque defectui idoneo auxilio posthàc mederi possit.

Archipresbyteri verò,qui & Decani Rurales appellantur,quum ad synodi cõsessum admissi sint, etiam & cõpastorũ, & suijpsorum officij rationem reddere Reuerendissimo domino nostro iubentur: quandoquidẽ ad eos pertinet, publica subditorum delicta corripere,animarum curæ,consulere,omnes pura verbi Dei doctrina pascere, miseros atque calamitosos consolando sustentare, Ecclesiæ in omnibus benè præesse, deniq; ipsos sana viuẽdi exempla, verbo & opere exhibere: quod qui faciunt, eos duplici honore dignos Apostolus iudicat. Nã turpissimũ Ethnicus esse cẽset, cõmittere, quod doces alius non esse committendum. De ijs igitur, tum etiam de alijs sacerdote dignis curis,respondere suę Reuerendissimę gratię debent,quò cognoscat illorum in administrandis officijs integritatem. Eo sanè nomine bonis ac lubẽter parituris, gratiam & laudem referri: malos verò & reprobos, cuiuscunque conditionis fuerint,ignominia & pœna posthàc Ecclesiasticæ cẽsuræ vigore,affici imperabit. 1.Tim. 5.

Porrò autem vniuersis,ordinibus, eo quo propositum est modo,ad rogata respõsuris, reuerẽdus dominus Treuereñ. ipse presedit, ac coram duobus Notarijs respõsa accipiẽtibus,omnium & singulorum quęstiones,accusationes,examinationes & dubia, magna diligentia & labore multo auscultauit,atque inquisiuit,nihilq; prętereũdũ putauit, quod ad subditorum obediẽtiam, communem vitæ emendationem,& Dei honorem,ac ecclesiarum vsus spectare censeret. Itaque triduo molestissima omninò inquisitione iã absumpto,atque patribus cęterisq; statibus, qui ex ordine fuerant exploratis,cùm omnes & singuli omnia sancta,pia,honesta ac laudabilia promitterent, atque ad communem patriæ tranquillitatẽ,quę Dei & eius filij Iesu Christi puro cultu,& viuẽdi integritate facilè paratur, concordibus votis conspirãssent, seq; vna iã voce Cęsareę Maiestatis reformationi submisissent: tandèm ad reuerẽdissimum dominum tanquàm ad vnicum publicæ felicitatis patronum, omnes ora vultusq; verterunt. Precabantur autem vt opem ferret,dãna temporum perturbationibus incussa,& ecclesiastica priuilegia, partìm per vim potentiorum miserè vexata,partìm defensionis inopia etiam erepta,resarciat, atque in integrum sua amplitudine restituat. Etenim proditum esse sacris literis, neque id reuerẽdissimam gratiam eius ignorare,neminem suis militare facultatibus,& præceptum esse, vt qui seruirent altari,etiam de altari viuerent: quod quidẽ perangustum factũ foret, si Ecclesiæ libertas,si prouẽtuum integritas conseruetur incolumis. Posttremò & illud Patres orabant,vt illius reuerendissima prudentia, præcipuam curam expenderet, vt Officiarios passim præficeret orthodoxæ fidei tenaces: nam illis vitiatis, apostatarum perniciosa dogmata,illorum dissimulatione gliscere. Postquam hæc patres & piè & syncero animo locuti essent, reuerendissima eius gratia, prout debuit,omnium in religionẽ affectus 1. Cor. 9.

vnicè

vnicè cõprobauit. Deindè petitiones, quaotùm per ætatem liceret, ac diuina gratia adspiraret, sibi in primis & semper curæ futuras promisit: neq; dubitarẽt, quin Reipublicæ suæ felicitati, cuius salutem diuinitùs cõmendatam sibi esse sciret, ita prospiceret, vt omnia illi aduersantia impedimenta, incommoda atque offendicula, prout Notariorum summa cura & fide, accedente omnium consensione, excepta essent, seuerioribus executionum telis, à reuerendissima sua gratia cõfossa, excisa, penitusq; sublata, aliquãdo cognoscerent.

MANDATVM CONTRA CONCVBINARIOS.

IOannes Dei gratia sanctæ Treuerẽsis ecclesiæ Archiepiscopus, Sacri Romani Imperij per Galliam & regnum Arelatẽse Archicãcellarius, ac princeps Elector, vniuersis & singulis cathedralis nostrę, & Collegiatarum, Parochialiumq; Ecclesiarũ Abbatibus, Prioribus, Pręposìtis, Decanis, tũ ruralibus, tũ diuinorum Rectoribus, curatis & non curatis, alijsq; Ecclesiasticis personis ciuitatis & dięcesis nostræ Treuerẽsis quibuscunque, coniunctìm aut sigillatim, qui synodo nostræ Episcopali, de iure aut consuetudine interesse consueuerunt & tenentur, Salutem in Domino sempiternam.

Persuasum babemus, exactis iam aliquot diebus omnium reformaodæ vitæ formam, Ecclesiastieis viris à Cæsatea maiestate commendatam, atq; à nobis publicatam, penitùs perspectam esse. Neque quẽquã è vobis existere arbitramor, quẽ ista tam salutaria, non eluẽdis tãtũ Ecclesię neuis, sed atrocibus etiã atq; perniciosis in religione contagionum vlceribus repurgãdis, pharmaca diutiùs latére possint. Et quum non pauca, neque eadem cótẽnenda animorũ vitia, atq; morũ pestes, in ecclesiastico corpore grassari cernantur, quæ properam atq; citam sanationẽ deposcũt, idcirco auxiliatricẽ manũ diutiùs differre nõ licet, sed quod lędit, canonico ense excindendũ est, ne pars syncera trahatur. Quare cùm animom aduertimus, & causam quęrimus, cur pleriq; Ecclesiæ ministri, & verbi Dei dispensatores, cęteriq; de altari viuẽtes, hac nostra tempestate non modò contemnãtur à plebe, verum etiam in odio iam diu antè fuerint, nullam aliam euidẽtiorem rationẽ reperire potuimus, quã vitã eorundem, à connubiali indolgẽtia nihil distantem. Quæ sanè culpa, vt in primis diuinarum rerũ tractationi plurimùm officit, ita etiam Ecclesiæ Dei, illiusq; seruis cõtemptũ odiumq; haud mediocre parit. Quod q̃dẽ vitiũ, vbi cognouimus in nostra Dięcesi passim temporũ licẽtia, Officialiumq; incuria, vt zizaniã agrorum neglectu succreuisse, falcẽ sacrorũ canonũ, cõstitutionẽque veterũ Patrũ, tum ipsius quoque Cęsaris reformationẽ, ac synodi nostræq; authoritatis censurã, ne posthàc ampliùs crescat, adhibẽdã esse cẽsuimus: atq; illud q̃dẽ hoc eodẽ mãdato factũ esse volum⁹, quanq̃ deinceps sæpiùs facturi sumus, p̃sertim cũ intelligamus, nihil ęquè dedecere hominẽ diuinis rebus militãtẽ, q̃ ea quæ carnis sunt, sectari. Quare etiã nũc vobis edicimus, quotquot hãc tũ ecclesiæ, tũ vobis ipsis ignominiosam notã cõtraxistis, qui quidẽ sacris initiati estis, mãdamus atq; pręcipim⁹, nullo Ecclesiastici ordinis gradu aut statu excepto, vt infra nouẽ dies, vos ab omni cócubinatu, immò cócubitus atq; incõtinẽtię suspicione omninò abdicatis, procùl de domibus ac parochijs vestris eiusmodi offendiculi saxa, visis his p̃sentibus literis, exterminãtes. Neque posthàc vnq̃ deprehendamini cũ suspectis, aut patùm continentibus, aut ætate petulcis cõmercium habere. Erunt autẽ ij nouẽ dies, in singulas triades peremptoria, atq; canonica admonitione vobis indulti, quò sit mouẽdi extrudendiq; spatiũ. Quòd si quispiam vestrûm, vel quicunq; illi sint, interea loci à se non segregauerit probrosam consecratis eiusmodi cõsuetudinem, sed pertinaciter tãquàm ad sacrum pergant adhærescere, illi se sciãt ab officio pariter & beneficio, secundũ dictæ reformationis tenorẽ, suspẽsionis sententia, quam hisce in literis in illos ferimus, submouendos: fęminę autẽ, huiusmodi concubitus infamia conspurcatę, nisi domibus cesserint, & consueta suspectaq; libidinũ diuersoria fugerint, sed dep̃hẽse fuerint, ijsdẽ in locis, vbi incõtinẽtiæ ludũ exercuerunt, à Collegiorum, locorumq; illorũ Decanis authoritate nostra excõmunicentur, ac publicè pronũcientur. Ad hęc ijsdem Prælatis ac Decanis seuerè etiam mandamus, vt ad proximè à nobis indictam synodum, rebelles, peruicacesq;, ac nostro huic mandato morẽ gerere vltra nouem dies procrastinãtes, nobis nominatìm proferãt, quô possimus, iuxta canonicas sanctiones, aut beneficiorum priuatione, aut alio genere pœnę, aut iuxta reformationis Imperialis regulam, ad integriorẽ, Deo vulgoq; minùs odiosam vitam, obstinatos adigere, vt nimirùm offensionum causę à domo Dei quàm lõgissimè facessant. In fidem pręmissorũ præsentes literas sigilli nostri impressione communiri iussimus.

Datũ ex oppido nostro Vuitlich. Die 30. mensis Octobris, Anno M. D. X L V I I I.

¶ Executionis commissio.

VEtùm qa consultationũ edictorumque finem, executione, qua tanquàm falce, flagitiorum atq; incommodorum noxia seges amputatur, metimut: ideò reuerẽdissima eius gratia, hac synodo feliciter completa, quod ad Reipublicæ vsum, & religionis celerem

lerem restaurationē plurimùm valet, maturare animum induxit: quò igitur illius successus ad opus statim accommodatus, boni euentus specimen, sanctiorisque imaginem vitæ præberet, postulauit idoneos iuxtà & graues, de illorum qui conuenerant, numero viros commissarios sibi dari, qui religionis offendicula, pacisque impedimenta, & alias dissensionū acerbitates, iuxta Decreta ac synodi placita, vigili atque stricta cura omniō nomine persequantur. Hanc Reuerendissimi postulationem, tum aliarum rerum corrigēdarū cōmissionē, Reuerendi Patres, oe plus operę sumendum esset, & iam redeundi ad suos expectationem diutiùs fallerent, ad amplitudinis eius arbitrium atque prudentiā, cum humili submissione transtulerunt.

¶ De libertatis Ecclesiasticæ violatoribus.

ET cùm sint, qui potentia fieri, Ecclesiæ iora inuadunt, aut ipsius cleri Priuilegia perturbant: bonaque, conficta & falsa iuris specie occupant, quorum nefaria studia, oppressorum impotentia & formidine, vnà cū nominibus reticentur: vt hanc ergo tam sacrilegam violentiam, quæ hoc genus luporum grassatur, Reuerēdissimi Principis gratia, acerba animaduersione reprimat, singularem commissariū ad istiusmodi hominum inquisitionem decernet: cui sine metu inter vilitandum opprimētium nomina designabuntur, atque ita demùm à sua amplitudine cogniti, Ecclesiæ censuris, Canonico & Cæsaris Decreto damnati atque puniti, à sacrilego aucupio repulsi conquiescant.

Prætereà, quando Cæsareæ Maiestatis reformatio, liberam in Ecclesiasticos excessus accusationem Laicis, & vicissim in illorum crimina in Synodali consessu clero permittit; ideo illius reuerendissimæ gratiæ visum est, quòd ad eum articulum attinet, in sequēti synodo Prouinciali, vnà cum Patribus pro rei exigentia tractare: vbi etiam tum de Sacramentorum constanti administratione, deque similibus Ecclesiæ vtilitatibus, iuxta Cæsareæ reformationis præscriptum, si non maiori saltem pari diligentia, per Dei adiutorium habebitur ratio.

Rebus igitur ad hūc modum, spiritu Dei duce, per decē dies gestis & pertractatis, synodi Patres, vnà cum reuerendissimo domino Treuerensi, obseruata grauibus viris digna modestia, à templo Matri virgini sacro, ad maioris ecclesiæ chorum ordine processerunt, ibique actis per suffraganeum omnibus gratijs, synodum Prouincialem ad diem Lunæ, post Dominicam Misericordias Domini, proximè venturum, Reuerendissimo iubente, Suffraganeus indixit.

Recitatum quoque est, eodem loco & clara voce, postquàm à Patribus esset receptum, Synodi Decretum, in calce hîc adiectū: quo audito, sacra synodus est soluta.

¶ DECRETVM.

Quandoquidem honorabiles viri Patres, & fratres dilectissimi, non ignoratis, quibus de causis per aliquot dies hîc ad vos cōtinuè descenderit reuerendiss. Treuerēn. dominus, & quo studio quantaque pietate in hac celeberrima synodo vobiscum, Spiritusancto cooperante, de rebus ad animarum salutem & communē pacem necessarijs, sedulò tractārititaque & vestro cōsilio, atque omniū qui hactenùs interfuerunt fauore, iam sua reuerendiss. gratia, eò deductam esse exhaustorū in hoc consessu laborum rationem putat, vt nihil dubitari possit, quin ad restaurāda religionis mœnia, ad syncerū Dei cultū erigēdū, ad effugenda obscœna hæresum monstra, pulcherrima firmaque fundamenta iacta sint. Quæ quidem multo faciliùs in proximè indicta synodo perficientur, & ad emendationem Treueren. Diœcesis perducentur: quod fiet, si pro se quisque huius S. Synodi Decreta, & Cæsareæ maiestatis edicta, opere & vita præstiterit. Id enim reuerend. Treuerēn. dominus Archiepiscopus, hicque sanctus Patrum senatus, communi authoritate omnibus faciendum, iuxta præsentis Decreti vigorem, & pœnarum edicto expressorum censuram, statuit, In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritussancti, Amen.

Actum in publico Synodi Concilio Treueri, Anno Dñi M. D. XLVIII, mense & die vt suprà.

DECRETA

DECRETA CONCILII PROVINCIALIS COLONIENSIS,

Sub Reuerendissimo in CHRISTO Patre & Domino, D. Adolpho, sanctæ Coloniensis Ecclesiæ Archiepiscopo, sacri Romani Imperij per Italiam Archicancellario, Principe Electore, Vuestphaliæ & Angariæ Duce, Legatoq; nato, celebrati in Quadragesima Anni 1549.

CAROLVS Quintus, diuina fauente clementia, Romanorum Imperator semper Augustus, ac Rex Germaniæ, Hispaniarũ, vtriusq; Siciliæ, Hierusalẽ, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Comes Habsburgiæ, Flandriæ, Tyrolis, &c. Vniuersis & singulis Principib⁹ Ecclesiasticis & secularibus, Archiepiscopis, Epis, Prælatis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militibus, Militaribus Præfectis, Potestatibus, Vicedominis, Castellanis, Magistratibus, Consulibus, Iudicibus, Officialibus, Aduocatis, Procuratoribus, Ciuibus, Communitatibus, & omnibus alijs nostris & imperij Sacri & Ditionum nostratum hæreditariarum in Prouincia Archiepiscopatus Coloniensis comprehensarum, subditis, & in ecclesiasticis rebus eiusdem Prouinciæ Episcoporum & Prælatorum iurisdictioni subiectis, cuiuscunque præeminentiæ, dignitatis, status, gradus, ordinis & conditionis existant, Gratiam nostram & omne bonum.

Venerabiles & Illustres Electores, Principes, & consanguinei nostri charissimi, Generosi, Nobiles, honorabiles, deuoti & fideles dilecti, Quum Venerabilis Adolphus Archiepiscopus Coloniensis, Sacri Romani Imperij per Italiam Archicancellarius, Princeps Elector, & consanguineus noster charissimus, & eius Comprouinciales Episcopi, in executionem formulæ Reformationis, in nuperrimis Comitijs apud ciuitatem nostram Imperialem Augustam Vindelicam habitis, eidem Archiepiscopo & alijs Episcopis, & statibus Ecclesiasticis per nos propositæ, & ab ipsis probatæ, & quantùm in eis esset, receptæ, vt monitis nostris ea de causa factis parérent, & eidem Reformationi commodæ viæ præsternerentur, per quas ad meliorem viuendi rationem transitus fieret, in Concilio prouinciali apud Coloniã Agrippinam habito, canones quosdam Synodales, tum ad efficacem & indiès surgentem, ac permansuram Reformationis executionem, tum ad mores prauos extirpandos: potissimùm verò manifestos abusus in Clero & populo coercendos, & seductores, qui corrumpendis simplicibus hominibus student, è grege propulsandos ediderint, & nobis obtulerint, authoritate nostra, quatenùs expedire videratur, muniendos, & in executionem mittendos: Nos verò eosdem canones primarijs nostris Consiliarijs, & alijs rerum Theologicarum peritis, ad id specialiter per nos deputatis, propositos, & per eos diligenter reuisos & examinatos, eorumq; relatione nobis facta, cùm illos prædictæ formulæ Reformationis conformes inuenerimus: Proindè ipsos canones Synodales, ratos & gratos habẽtes, & quoad opus est, & per nos fieri potast ac debet, approbantes, & decreto nostro corroborantes, Imperiali authoritate nostra & qua aliâs fungimur, vobis omnibus & singulis, seriò & sub pęna grauis indignationis nostræ & alijs pœnis nostro arbitrio imponendis, bujus edicti nostri vigore præcipimus & mandamus, vt ea omnia Prouincialis huius Concilij Coloniensis decreta, in omnibus suis punctis, clausulis, articulis, sententijs, & verborum expressionibus, eo modo, quo illa quemlibet vestrûm concernunt, ritè, sanctè, inuiolabiliter, citra vllam fraudem & tergiuersationẽ obseruetis, impleatis, & exequamini. Vosq; Principes & Magistratus ciuiles, in refrenandis & coercendis iuxta eadem decreta rebellibus, peruersis & refractarijs, siue illi Ecclesiastici, siue laici sint, Ecclesiarum Episcopis & Prælatis, vbi ab illis requisiti fueritis omnem legitimum fauorem, auxilium, opem præbeatis, & per ministros & officiarios vestros atque alios, in quos vobis imperium competit, præberi iubeatis & curetis. Ac nullus omninò vestrûm, cuiuscunque præeminentiæ, dignitatis, gradus, ordinis & conditionis sit, aut quocunque munere aut iurisdictione fungatur, memoratos Episcopos & Prælatos in eorum munere, iurisdictione, officio, secundùm canones & leges, ad ipsorum functionem pertinentes, quouis modo impediat aut turbet, neque id ab alijs fieri iubeat, nec permittat. Præterea

quicunque

quicunque vestrûm Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum piorum locorum Aduocati, Præfecti & Protectores fuerint, ac Prælatos, Ecclesias & loca pia eorumque bona in fidem, tutelam, & protectionem suam, siue ex commissione diuorum Principum, prædecessorum nostrorum in sacro Imperio, siue nostra, aut alio quouis iure receperint, eadem præfectura, tutela, seu protectione neutiquàm abutantur, neque ipsos Prælatos, Ecclesias, Monasteria & loca pia, contra formam & naturam protectionis vsurpent, opprimant, grauent. Quin potiùs illos & illa in suis priuilegijs, Iurisdictionibus, & rebus conseruent & tueantur, & tam ij, quàm vos alij omnes supradicti, contra præmissa facere seu attentare, neq; præsumatis, neq; ab alijs fieri aut attentari sinatis, quouis quæsito colore seu prætextu: quatenùs pœnas supradictas, & alias in formula memorata Reformationis à nobis præpositæ, & decretis prouincialis Synodi Coloniensis contentas, præter eas quas alioqui canones, & leges in violatores personarum & rerum ecclesiasticarum decernunt, malueritis euitare. Hæc est enim nostra sententia & seria voluntas. Datum in oppido Bruxelleñ. Ducatus nostri Brabantiæ, sub impressione sigilli nostri, quarto Nonas Iulij, Anno à Natiuitate Domini supra sesquimillesimum quadragesimonono, Regnorum nostrorum, Imperij vigesimonono, & aliorum omnium trigesimoquarto.

CAROLVS.

Ad mandatum Cæsareæ & Catholicæ Maiestatis proprium.

Vid. Anton. Peren.

Oberaburger subs.

ADOLPHVS DEI GRATIA

SANCTÆ COLONIENSIS

Ecclesiæ Archiepiscopus, sacri Romani Imperij per Italiam Archicancellarius, Princeps Elector, Vuestphaliæ & Angariæ Dux, Legatusq; natus &c.

VNiuersis ad quos legatione pro Domino fungimur, gratia & pax à DEO, qui diues est in misericordia, & propè adest omnibus inuocantibus eum in veritate.

Psal. 144. Qui postquàm nos, licèt indignos, sanctæ Coloniensis Ecclesiæ ac prouinciæ, procellosa tempestate grauiter iactatæ atq; afflictæ gubernaculis admouit, huc continuò animum omneq; studium nostrum sua inspiratione conuertit, quò diœcesim illam ab hæresum inundatione, quæ prauorum hominum studijs iam plùs nimio inualuerant, repurgare, schismataq;, quibus miserè, atq; adeò, vt in ea iam actum de fide catholica poterat videri, discerpebatur, tollere, & oues nobis creditas in vnum ouile Christo colligere, pro virili adniteremur. Eaq; de causa in primis lupos, pro boni pastoris officio, ab ouili Dominico abigere, & omnis mali originem, concionatores sectarios, perniciosos illos hominum seductores, ditione nostra protinùs, quanquàm non sine difficultate, eijcere sategimus, substitutis catholicis & incorruptis verbi Dei concionatoribus in eorum locum. Qua ratione plurimùm quidē profecimus. Etenim progressum huius cancri hoc impetu sumus remorati, & catholicis aperuimus fenestram rursus respirandi. Non tamen hę scopæ purgamentis istis sufficiebant penitùs euerrendis: Iam enim hæreseos malum altiùs, quæ est eius natura, fixerat radices, quàm vt potuerit vna falce semel demeti: ac hærebat in mentibus ac penetralibus hominum, vndè neq; vi extrahi, neq; persuasione suffodi, aut sensim ratione tanquam cauterio pungi atque curari se pateretur.

Durabant quoque abusus & mores corrupti, quibus Ecclesiastici ordinis pars maxima dedita, infirmis erat offendiculo, & vt malè de religione laici sentirent, causa: vt verè quadraret in eos, quod in Euangelio Dominus dicit: Væ vobis legisperitis, qui tulistis clauem scientiæ: & ipsi non introîstis, & eos qui introibant, prohibuistis. Luc. 11.

Plurimum autē nobis erat fiduciæ in Cōcilio Tridentino, quod feliciter inchoatum, ac sessionibus aliquot habitis, celebre iā factum, accessu omnium Imperij ordinū, qui se reuerenter ei summiserant, potentissimū ac saluberrimum fore credebatur, cuius progressu sperabamus nancisci opem & vires istas, quæ erroribus istis & vitijs radicitùs extirpandis sufficerent, eiusq; authoritate, quę apud omnes maxima est, sublatum iri, nō in nostra modò diœcesi & prouincia, verùm etiā toto orbe Christiano, quicquid vspiàm irrepsit malorum, & Ecclesiam Christi pristinum suum nitorem, concordia atque vnitate redintegrata, recuperaturam.

Quæ

Quæ ſpes quum inexpectata contentione inter patres de transferenda Concilij ſede ſuſcitata, nobis penè eripperetur, atq; in longum tempus extraheretur, non ſine metu grauiorum perturbationum in repub. Chriſtiana: en omnibus nobis, hoc eſt, eccleſiaſtici ordinis ſtatibus, conſternatis, atq; in metu cõſtitutis, adfuit eius, qui conatibus religio-

2. Cor. 1. a

ſis & pijs nunquàm deeſt, Dei, à quo eſt omne bonum, conſolatio. Enimuerò miſericordiarum pater Deus, qui nuper dedit fortiſſimo, inuictiſſimo, feliciſſimoq; religionis or-

Victoria Caroli V. in Saxonia 1457.

thodoxæ propugnatori Carolo Imperatori noſtro de cœlo victoriam, vt hoſtium validiſſimorum vires & conſilia, non tam viribus, q̃ conſilijs melioribus frangeret, & imperio ſuo, non multo fuſo ſanguine, cogeret parére: cuiq; quod mirandum magis eſt, dedit victoria parta modeſtè ac clementer vti, vt rebelles filios caſtigâſſe potiùs, more boni patris, q̃ bello petiuiſſe videatur: eius nunc animum impulit, vt ad catholicæ fidei, paternarumq; traditionum reſtitutionem omnia conſilia, omniaq; ſtudia ſua conuerteret. Hinc, quod vix quiſquam mortalium ſperâſſet futurum, egit cum eis, vt proteſtatione, fœderibusq; & contentionibus poſitis, duobus tantùm articulis ad Concilij definitionem reiectis, doctrinam catholicam, traditiones & cæremonias eccleſiaſticas, Concionatorũ bona parte, vndè pendére ſolebant, reclamáre, receperint. Quos cùm Deo & Eccleſiæ, quantùm in ſe erat, Imperator pijſſimus lucriſeciſſet, atq; in plenioris vnionis ac concordiæ ſpem adduxiſſet: neceſſe erat, vt firmioris illius ac ſolidæ ſpei, offendicula quoque tollerentur.

Quamobrem animum appulit & ad cleri corruptos mores reformandos, quô beneſactis ſuis obmuteſcere facerent, vt Apoſtolus

1. Pet. 2. c

Petrus ait, imprudentium hominum ignorantiam, & qui carpere clerũ tanquàm maleſactores ſolebant, conſpectis bonis eorum operibus glorificent Deum in die viſitationis. Deditq; negociũ quibuſdam theologis, piis, eruditis, & Deum timentibus, qui formulam quampiam, ad quam reformatio cleri videretur inſtituenda, iuxta ſacræ ſcripturæ normam, antiquos patrum canones, & rectæ rationis iudicium, conciperent. Hanc Cæſar acceptam, tradidit vniuerſis eccleſiaſtici ordinis ſtatibus, diligenter expendendã, qui annotarent, dicerentq;, quid qua ratione repudiandum ſibi putarent, quidq; recipiẽdum. Multis igitur conſultationibus ac deliberationibus, priuatim & communiter habitis, quibuſdam in formula expunctis, aliis mutatis vel additis, tandèm communi conſenſu eam probârunt: Cæſareæq; maieſtati, vt ſe reformarent, inſtanti, polliciti ſunt, ſeſe ipſos, ſuosque ſubditos, ad illam velle componere ac reformare, ſalua ſummi pontificis authoritate, quæ vt eis in articulis quibuſdã accederet, neceſſariũ arbitrabantur: id quod in præfatione, quam Cæſarea Maieſt. formulæ huic præfixit, clariùs eſt videre.

Nos itaque conſiderantes noſtri muneris etiam aliâs eſſe, vt vigilemus ſuper gregẽ noſtrum, vt infirmum conſolidemus, ægrotum ſanemus, confractum alligemus, abiectum reducamus, & perditas oues quæramus, niſi velimus æternæ maledictionis illud Væ, qđ apud Ezechielem Dominus paſtoribus ma-

Ezech. 34.
Hiere. 23.

lis & negligentibus comminatur, certiſſimo iudicio incurrere, tam præclaram rerum benè & ſanctè gerendarum occaſionem, nequaquàm duximus negligendam.

Proindè ad Diœceſim & Prouinciam noſtram reuerſi, primò omnium indiximus clero noſtro ſynodum diœceſanam, quam & ad eum modum, quem Reformationis formula præſcribit, propicio Deo celebrauimus, in qua publicatam, & ab vniuerſis imperii ſtatibus eccléſiaſticis comprobatam receptamq; Reformationem, clero noſtro iniunximus ſeruandam. Transmiſimus quoque eam ad reuerendos comprouinciales Epiſcopos, noſtros ſuffraganeos & fratres, ſimiliter in eorum diœceſibus publicandam, & clero iniũgendam: quod ipſos ſedulò curâſſe, ex geſtis & ſtatutis ſynodorum, quas ipſi quoque celebrârunt, nobis oblatis, & Legatorum eorum fida relatione cognouimus.

Verùm negocium iſtud maius erat, quàm vt pateretur ſe vnico impulſu moueri, & morbus inueteratus leui medicamini nõ cedit: vndè hac ratione vix quicquam aliud promotum eſt, quàm vt ſciret quiſq;, quod alioquì nemo ignorabat, quomodò ſibi viuendum eſſet piè ac canonicè. Contingit. n. ferè mortalibus, quod poeta quidam ait: Video meliora, proboq; Deteriora ſequor. Vndè eſt illa Apoſtoli Pauli confeſſio de lege mentis & membrorũ: Etenim cùm legi Dei

Rom. 7.

condelectemur ſecundùm interiorem hominem, & eam bonam ac ſanctam eſſe cõfiteamur, eſt tamen in nobis torpor quidã membrorum, ſpiritui ac menti repugnans, vt nõ perficiamus quæ volumus.

Proindè non erat nobis hîc quieſcendũ, quaſi iam ſatisfecerimus: ſed vlteriùs de modo erat cogitãdum, quo ad efficacem Reformationis executionem poſſemus pertingere. Siquidem inutilis eſt, quantumuis bona, Eccleſiaſtici ordinis inſtituta Reformatio, quã nemo exequatur: quemadmodùm & lex bona, contra quam liceat cuilibet impunè peccare, iacet inutilis. Multi ſunt antiquorum patrum canones ſaluberrimi, at q̃ eſt illorum vtilitas, quos pauci nôrunt, pauciores ſeruãt? Quamobrem veſtigiis Maiorum noſtrorum inſiſtentes, qui in rebus magnis cogere ſolebant comprouincialium Epiſcoporum conuentus, Reuerendis comprouincialibus Epiſcopis, confratribus noſtris, totiq; clero noſtro, indiximus Concilium prouinciale, in

quo

quo de rebus ad efficacem & durabilem reformationis executionem constituendã pertinentibus ac necessarijs, communibus consilijs tractaretur, ac statueretur. Qui cùm ipsi ad constitutum vndecimum Martij diem, Concilij locum, ob aduersam valetudinem, adire non potuissent, misêre summæ authoritatis in Clero suo, & præstantis eruditionis legatos, qui eorum loco & nomine Concilio interessent, & de rebus tractandis nobiscum agerent, tractarent, ac consulerent in commune.

Quo & quanto synodus ista prouincialis tempore celebrata & absoluta.

Multis itaque deliberationibus ac consultationibus cum Capitulo nostro & Legatis illis, ac Clero nostro, à iam dicta vndecima Martij die, ad sextam vsq; Aprilis, quotidiè habitis, tandèm apparuit, propterea quòd rigor antiquorũ canonũ statim reuocari in vsum absq; motu grauiori hac tempestate non possit, ad media quædam, sacris tamen canonibus cõsentanea, quibus clerus & populus ad pleniorem reformationem sensim perduceretur, esse confugiendum: visaq; nobis sunt plurimùm momenti ad durabilem & efficacem Reformationis executionem comparãdam allatura media sex, nempe:

1 Instaurationem studiorum, potissimum sacrorum.
2 Examen ordinandorum, & ad ministeria vel prælaturas instituendorum.
3 Officiorum seu munerum susceptorum sedulam perfunctionem.
4 Visitationem Archiepiscopalem, Episcopalem, Archidiaconalem, & eorum quibus hoc incumbit.
5 Synodorum frequẽtem celebrationem.
6 Iurisdictionis ecclesiasticæ, iam propemodum collapsæ, & abusu deprauatæ, restitutionem.

PRimum quidem instaurationẽ studiorum, quòd ea quæ Reformatio & Ecclesiæ necessitas exigit, nemo præstiterit melius quàm scripturarũ sacrarum, canonum & munerum Ecclesiasticorũ peritus. Siue enim regere Ecclesias, & docere populum, siue hæreticos conuincere, & scripturarum aperire mysteria, siue sacramenta conficere, eaq; administrare, siue examinare ex ordine Ecclesiæ ministros, siue visitare diœceses, aut synodos celebrare, vel iudicia ecclesiastica exercere oporteat, scientia opus est: alioqui, vt inquit in Euangelio Christus, si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadent. Quo etiam modo Esaias, indoctos Ecclesiæ prælatos, cęcos & mutos appellat. Speculatores eius, inquit, cęci, nescierunt vniuersi canes muti non valentes latrare. Nõ valentes, inquit, etiam si cupiant, latrare, hoc est, officia sua exequi. & subdit: Videntes vana, dormientes, & amantes somnia sua: Canes impudentissimi nescierunt saturitatem, ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam, propterea omnes in viam suam declinauerunt, vnusquisq; ad auaritiam suam, à summo vsq; ad nouissimum, dicentes: Venite, sumamus vinum, & impleamur ebrietate, & erit sicut hodiè, sic & cras, & multo amplius. Quibus verbis propheta significat, non postremam vitiorum in populo Dei causam, esse ignorantiam pastorum.

Matt. 15. b

Esa. 56. c

Ibid.

Et iã magna religionis orthodoxæ iactura, Christianæq; reip. irrecuperabili fraude, experti per hanc tot hęresum & seditionum tempestatẽ sumus, quantam Ecclesiæ Christi perniciem adferat prælatorum & cleri ignorantia, quibus scripturas diuinas negligentibus, sutores, textores, calcearij, & id genus opifices, nemine prohibente, quidlibet impunè pro Euangelio docentes, irrepsêre, & mira audacia, etiam munera ecclesiastica inuasêre: vndè teterrima hæresum mõstra suppullulârunt, & sacra prophanis, superis infera miscuerunt & confuderunt.

Nec hoc modò, quinetiam studiorum sacrorum neglectus in causa est, cur tam innumeræ eædemq; locupletes Ecclesię, per Germaniam ministris idoneis ac possessoribus careant, etiam nunc cùm restituuntur: neq; enim desunt benemereri de Ecclesijs cupiẽtes, sed potentes desunt & idonei, nempe literarum periti, qui ecclesiasticis muneribus perfungi queant, earumq; hoc nomine possiderè bona. Neq; enim ad ecclesiarum munera & bona prosiliunt catholici, sicut hęretici, aut bonorum ecclesiasticorum occupatores sacrilegi.

Percipitur autẽ scientia, ad Ecclesiæ ædificationem necessaria, in scholis potissimùm Theologorũ, quas constat esse propria quædam seminaria ministrorũ & prælatorũ Ecclesię. Quibus florẽtibus, floret Ecclesia doctoribus & ministris: neglectis & contẽptis, Ecclesia quoq; ministris idoneis destituitur. Neq; enim vt olìm in die Pentecostes sepẽtino Spiritussancti afflatu, aut velut fungi calore solis exciti, prodeunt nobis passim Theologi subitò, sed exercitijs longis, eiusdẽ tamẽ spiritus vnctione, formantur in scholis. *Act. 2.*

Quibus rationibus (cùm stabilẽ Reformationis executionem meditaremur) permoti, nostrarum esse partiũ putauimus, vt scholas theologicas apud Vniuersitates, Collegia, & Monasteria magna cura, cum primis Concilij huius authoritate, instauraremus: nec has modò, verumetiam ludos triuiales & pædagogia, vndè non parùm malorum per hanc tempestatem in Ecclesiam defluxit, repurgaremus. Quapropter habita cũ Capitulo nostro, & Reuerendorum Comprouincialium Episcoporum Legatis, ac synodalibus huius Concilij patribus, matura deliberatione, cõsentientibus & adstipulantibus eis omnibus, de studiorum instauratione statuimus & ordinauimus in modum sequentem.

QVOD

QVOD AD INSTITVENDAM IVVENTVTEM non ſint admittendi, niſi de fide, moribus, & inſtitutione ſua priùs examinati.

1 PErcepimus ſectarios quoſdã concionatores, à nuperrimis Comitijs, cathedris, quas inuaſerant, deturbatos, incertiſque ſedibus vagantes, nunc magiſterijs inhiare ſcholarum, & operam ſuam inſtituendæ iuuentuti paſſim venditare, vt quibus non datur ampliùs graſſari publicè, & venena ſua è cathedra ſpargere, teneræ ea iuuentuti inſtillent, quò cuniculis talibus Eccleſiam Chriſti ſuffodiant: quippe quòd è iuuentute, qui olim regant eccleſias, & gubernationi admoueantur rerum publicarum, videntur fore potiſſimum ij, qui nunc dant operam literis. Quibus corruptis durabit hoc malum multo tẽpore, atq; in multos transfundetur: vt verendum ſit, ne ſi admittantur qualeſcunq; in ludis literarij præceptores, grauem indè atque indelebilem accipiat Reſp. Chriſtiana corruptionem. Idcirco nos, quibus non minor adhibenda eſt cura, ne inſtituant illi malè iuuentutem in triuijs, q̃ ne populum è ſuggeſtis corrumpant, communi omnium conſenſu ſtatuimus & ordinauimus, Neminẽ præceptioni triuialium ſtudiorum admittendũ eſſe, niſi qui ſit de fide & religione ſua, de vita item & moribus, probè examinatus, & cõſtiterit, vbinam gentium & apud quos ſit ipſe inſtitutus. Neq; enim parui retulerit, à catholico an ſchiſmatico ſit inſtitutus, qui iuuentutem docturus eſt. Pertinebit autẽ examen præcipuè ad ordinarium, qui ordinet per diœceſim viros idoneos, quibus hoc negocij committat. Nec abs re fuerit, ſi examinentur quoq; in ciuitatibus à prælatis & rectoribus eccleſiarum, qui ſcholæ præſunt: ruri autem à paſtoribus & decanis ruralibus idoneis & eruditis. Viſitatores verò de facto examine inquirant; & ſi contra hanc formã ſint aliqui admiſſi, reijciãtur. Præcipimusq; & mãdamus magiſtratibus, ædilibus & proniſoribus, qui ſcholas ſuis impẽſis erexerũt, ne propterea examen huiuſmodi quouis modo impediant, alioqui cenſura eccleſiaſtica & alijs remedijs opportunis coercendi.

QVÆ ARTES IN TRIVIIS, ET quid in Gymnaſijs ſtudiorum ſeu Vniuerſitatibus doceri debeat.

2 PAſſim Ludimagiſtri ingenia iuuentutis, quæ primis literarum rudimentis & artibus minoribus expolienda ſuſceperant, deprauant, præpoſtera docẽdi ratione quidlibet, ad eruditionis ſuæ oſtentationem, quibuſlibet promittentes: & cum encyclopędiã quandam omnium diſciplinarum, velut in ſumma cõpræhenſam iuuenibus polliceantur, non abſq; aliorum profeſſorum eleuatione, nihil tradunt abſolutum atque perfectum. Qua re ingenijs eorum imponũt, qui tali accepto prægustu, continuò ſe abundè omnia tenere confidunt, ſtudiaq; grauiora faſtidiunt, & nunquàm perueniunt ad frugẽ maturam: ex quibus officinis prodeunt nobis imperiti medici, hominum temerarij interemptores, & iuriſperiti omnia perturbãtes, nouarumq; religionum authores glorioſi theologaſtri, qui magna ſtoliditate non verentur velut à tripode Apollinis, de dogmatibus eccleſiaſticis & religioni veritate pronunciare atq; ſtatuere, cum ſolidi nihil ferè de eis ſint aſſecuti. Intereſt autem Eccleſiæ, quomodò ſacerdos, quem populus velut ducem ſequitur, & à cuius ore (vt in Malac. dicitur) legem Dei requirit, ſit inſtitutus. Malac.2.b Siquidem quantum ex eccleſiarum rectoribus, benè ac gradatim diuinis literis imbutis, boni: tantum à non rectè inſtitutis, mali, ſolet eccleſiæ plerunq; euenire. Quemadmodum & in Rep. de medicis & iuriſperitis res habet. Ea de cauſa triuijs modum eſſe dandum cẽſuimus, intra quẽ ſe cõtineant: ſtatuimusq; vt in triuialibus non niſi Grammatica, Poetica, Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, & quæ huius generis ſunt triuiales & liberales artes: Dominicis verò & feſtis diebus, literalis Euangeliorum & epiſtolarum, Hymnorum, Pſalmorum, Parabolarum Salomonis, & eiuſcemodi ſacrorum librorum expoſitio, pro ætatis illius & ingenij captu, tradatur. Quanquàm Dialectice etiam requirit vſum diſputandi, qua exercentur ſtudioſi in gymnaſijs, ſine quo ars ipſa ocioſa eſt. Poterunt & linguarum rudimenta in triuialibus doceri. Cæterùm exacta atq; abſoluta artiũ & linguarum cognitio ratioq; & reliqua Philoſophia, Phyſica item & ars medica, iuriſprudentia, & Theologia ſeu ſcriptura ſacra, non niſi in probatis Academijs, & catholicis vniuerſalium ſtudiorum ſcholis, expectentur, doceantur, ac tradantur: niſi quòd theologia etiam in Monaſterijs opulentioribus, & collegiis canonicorum iuxta Reformationis formulam, debeat doceri.

QVOS AVTHORES Iuuentuti prælegere, & quos vitare oporteat.

INtereſt quoque reipub. Chriſtianæ, quales authores iuuentuti, impietatis iuxta ac pietatis capaci, prælegantur, vt rectiſſimè Reformationis formula monuerit, ne libri obſcœni ſuſpecti, aut contagioſi, eorum qui perfidiæ ſuæ virus, religioniſque & pietatis odium teneræ iuuentuti ſuis ſcriptis inſtillant: ſed tantùm caſti, pij, & religioni orthodoxæ conſentientes authores, prælegantur: quod iudicium cùm non ſit penes omnes, 3

ſtatuimus

ſtatuimus nullum authorem in triuialibus ludis prælegendorum, qui non ſit à decano artium vicinę & catholicæ Vniuerſitatis examinatus, & ad prælegendũ iuuentuti admiſſus. Aut ſi procul diſtent ludi ad Vniuerſitatibus catholicis, examen & admiſſio pertinebit ad vicinæ ciuitatis præſtantis eruditionis Prælatum, aut alium aliquem doctum virum, cui Epiſcopus illius diœceſis hoc muneris delegauerit. Quòd verò bonis & receptis authoribus repudiatis, quidam gloriæ aucupandæ ſtudio, noua quotidiè Grammatica comminiſcuntur, & adoleſcentium ingenia ſuis figmentis confundunt, omninò prohibendum & vetandum cenſemus. Maximè verò omnium, ſub anathemate interdicimus & prohibemus lectionem eorum librorum in triuijs, qui ad ſeducendã in prauas opiniones iuuentutem, aliud agentem & quærentem, ſcripti videntur. Quales ſunt quorundam Grammaticæ, Dialecticæ, & Rhetoricæ inſtitutiones, in quibus exempla ferè è prauis aduerſariorum dogmatis petũtur, quo iuuentus incauta, hæreſium & ſectarum dogmata ſimul cum artibus imbiberet. Quales item quædam familiariũ colloquiorum formulæ, in odium monaſtici inſtituti, & cæremoniarum eccleſiaſticarum contemptum, cõpoſitę atq; effictę, quarum pręcipua vis eſt, animos iuuenum corrumpere, & iam à teneris eos ab huiuſmodi pietatis exercitijs, ac vitę monaſticę inſtitutis alienare. Dabimus idcirco viros aliquot pios & doctos, qui ferant iudicium ſuũ de authoribus, quos iuuentuti potiſſimùm prælegere conueniat, eosq; Comprouincialibus epiſcopis ſignificabimus, quô in inſtituenda rectè iuuentute, eadem forma per vniuerſam prouinciam ſeruetur.

QVI LIBRI PAROCHIS ET Concionatoribus ſint vitandi & fugiendi.

4 COmpertum nobis eſt, ſimplices & indoctos Parochos, quibus non eſt datũ pura ab impuris diſcernere, obuios quoſque de negocijs religionis tractantes libros emere, & eos potiſſimùm, q ſpecioſis titulis venditantur, quales ſunt conciones aduerſariorum, & commẽtarij eorum in ſacras ſcripturas. Quanuis autem quidam eorum ſpeciẽ pietatis alicubi præ ſe ferre videantur, habẽt tamen quotquot ſunt, latens ſub melle venenum, vndè incauti & ſe contaminant ipſos, & auditores quoque. Idcirco paterna ſolicitudine pro grege noſtro ſoliciti, ne pabulũ mortis pro vitæ pabulo ei porrigatur: præcipimus omnibus fidelibus, quorũ animæ curæ noſtræ à Deo commiſſę ſunt, potiſſimùm verbi Dei tractatoribus, ſub anathemate, qđ aliàs incurrant, vt ſibi caueant, non modò ab his, quæ ex officina venerunt Luteri, Buceri, Caluini, Oecolampadij, Bullingeri, Frãciſci Lamperti, & Philippi Melanchthonis, quos conſtat omnia ſua ſcripta ad decipiẽdum & ſeducendum homines à vera fide, edidiſſe: fugiant etiam Coruinũ, Capitonẽ, Brentiũ, Pomeranũ, Pelecanum, Muſculũ, Sarceriũ, & Chriſtophorũ Hegendorphinum, Oſiandrũ, Spangenbergiũ, Oldendorpiũ, Hermannum Bonnũ, Hedionem, & eius in Eccleſiaſticam hiſtoriam peſtilentiſſima ſupplementa, Chronicon Sebaſtiani Franck, & quicquid eius eſt farinæ, donec pleniori catalogo libros contagioſos per hanc tempeſtatem editos, eis indicauerimus.

Anteſignanorũ aliquot ex hodiernis ſeductoribus catalogus.

DE STVDIOSIS CANONICIS mittendis ad ſtudia Vniuerſitatum, ſumptibus Collegiorum.

NE quod in formula Reformationis iuxta ſanctorum patrum decreta ſalubriter inſtitutum eſt, vitio vel Collegiorum, vel adoleſcentum canonicorum euaneſcat, decernimus & ſtatuimus, ut dent collegia vni, duobus, vel tribus, vt multus uel exiguus fuerit perſonarũ numerus in Collegio, bonæ ſpei ac ſtudioſis adoleſcentibus, nõ minus q̃ triennij tempus, quæ poſſint in ſtudio, potiſſimùm theologico, verſari: in quo ſi laudis aliquid obtineant, tempus eis prorogetur, atq; interim percipiãt integros præbendæ ſuæ fructus, quotidianis diſtributionibus exceptis, aut ſaltem quantùm ad victum & libros neceſſarios ſufficiat: niſi de cõpetenti ſubſidio ſit olim per capitula ſtudioſis prouiſum: dum tamen certis teſtimonijs ſingulis annis ad collegia mittendis cõſtet, nec peruerſis moribus eos deditos, nec ſtudia vana, quæ ad eccleſiæ ædificationem non conferant, ſectari: committendum enim non eſt, vt cultui diuino dedicata ſtipendia, in huiuſcemodi canonicos dyſcolos erogentur. Debent tamen curare, ut ipſis abſentibus, alij eorũ in diuinis ſuppleant vices. 5

DE CAVTIONE, QVAM dare debeant mittendi ad Vniuerſitates.

QVum formula Reformationis exigat, vt iuniores in gymnaſijs alantur impenſis collegiorum, ad hoc, quô collegia claris & doctis viris ornentur: ut huic mentis ſatisfiat, & collegia non fraudentur expectatione ſua: ſtatuimus, & communi cõſenſu decernimus, ut canonici, nondùm in maioribus ordinibus conſtituti, poſcentes hoc nomine aut fructus integros, aut decreta ſubſidia, à collegijs, quæ pro more habẽt, vt de fructibus participent, etiam in minoribus conſtituti ordinibus, priùs dent cautionem ſufficientem, ſe non velle ordinem & inſtitutum eccleſiaſticum deſerere, aut ſi mutato propoſito forſan reſiliant, tum ſe velle & debere fructus perceptaque ſubſidia, collegio illi integraliter ſoluere ac reſtituere. 6

COL-

COLLEGIA IN VNIVERSITATE aliqua ſita, quò ſuos ſtudioſos mittere debeant.

7 CAeterùm in locis vbi vniuerſitas Catholica eſt, iuxta primariam inſtitutionem reformata & probata, non videtur cauſa digna eſſe, Collegia magnis ſumptibus grauandi, & mittendi ſtudioſos foràs ad Vniuerſitatem exteram. Proindè ſtatuimus, vt tales dent operã literis bonis in ipſa vniuerſitate, vbi ad mores & ſtudia ipſorũ poteſt haberi reſpectus: niſi decanus & collegium cauſam habeant, cur cenſeant eos ad exteras Vniuerſitates mittendos. Quòd ſi qui fugientes diſciplinam, veliot omninò non ad eam, quæ eis à ſuo decano & capitulo deſignatur, ſed ad aliam, quæ ipſiſmet videbitur, Vniuerſitatem proficiſci, non tenebitur collegium illis dare ſubſidium decretum. Ne verò canonici, vicarij, & chorisocij cleri noſtri Colonien. vigilijs defunctorum, quas manè hora ſeptima perſoluere cõſueuerunt, à frequentatione lectionum præcipuarum impediantur: volumus, vt poſthac vigiliç tempore pomeridiano ad horam circiter ſecundam incipiantur, vt ante preces veſpertinas compleantur.

QVI GAVDERE POSSINT Vniuerſitatum Priuilegijs.

8 AD prohibendum grauem abuſum, quo ſe quidam ad Vniuerſitates, non ſtudij, ſed priuilegiorum gratia, conferunt: ſtatuimus & mandamus, ſicut ante nos in ſynodo Leodien. ſtatutum eſt, vt nulli niſi ad ſtudia literarum idonei, & illarum præcipuè gratia, ſe ad vniuerſitatem conferentes, in membra ſeu ſuppoſita, atque ad vſum priuilegiorum huiuſmodi Vniuerſitatis recipiantur, aut ſuorum beneficiorum fructibus eo prætextu gaudeant: nec recepti ipſis priuilegijs & beneficiorum fructibus vti ſinantur, niſi quandiù cauſa ſtudij permanſerint, & ſpes ſit, quòd ex ſtudio ſuo fructum vberiorem in Eccleſia Dei ſint parituri. Qui verò deſides & ocioſi comperti fuerint, ab eorundem priuilegiorum vſu & fructuum perceptione repellantur.

DE THEOLOGO QVI doceant, in Collegijs alendo.

9 QVò verò & reliqui ſiue canonici ſiue vicarij, capellani ſiue chorisocij, cãtores quoque, ſeu chorales collegiorum, q̃ extra Vniuerſitates, aut in Vniuerſitatibus, procul à ſcholis ſita ſunt, habeant etiã occaſionem in ſacris diſcendi & proficiendi: Decernimus & ſtatuimus, vt eiuſcemodi collegia ſingola, aut ſi vicina ſint, inuicèm duo aut plura, ſimul alant Theologum aliquem docentem, vel binos, qui hãc operam inter ſe partiantur, conceſſione fructuum vnius præbendæ, authoritate Apoſtolica, in hunc vſum ſupprimendæ: aut ſi illa non ſufficiat, vnione beneficiorum vel vicariarum, quæ nullam vel non adeò neceſſariam functionem requirunt, iudicio viſitatorum Epiſcopalium decernenda & conficienda: ſic tamẽ, vt fructus præbendæ vel ſtipendij diuidantur, ſecũdùm numerum lectionum, vt quãdò non legit, detrahatur illi etiam de fructibus portio deſtinata. Quòd ſi inter ipſoſmet fratres inueniatur, qui hoc docendi munus velit & poſſit obire: huic par eſt, vt diſtributiones quotidianæ, præter iuſtum ſtipendium, à choro abſenti pridiè quàm legat, & eo die quo legit concedantur.

DE INSTAVRANDIS LEctionibus Theologicis in Vniuerſitate Colonienſi.

VT Cæſareæ Maieſtatis voluntati ſanctiſſimæ de reformandis Vniuerſitatibus, iuxta modum in formula præſcriptũ, ſatisfiat, & ratio ſit, quare Collegia in Colonia nõ teneantur ſuos canonicos mittere ad exteras Vniuerſitates, & eis abſentibus, aut integros p̃bendæ ſuæ fructus, aut quantum in victũ & libros ſufficiat, ſuppeditare: danda eſt collegijs illis opera, vt lectiones, potiſſimùm ſacræ Theologiæ, in ipſa Vniuerſitate vigeant, & canonici illi, qui habent p̃bendas, ſibi ex indulto Apoſtolico cũ onere legendi collatas, ſuo muneri iuxta tenorem bullæ ſummi Pontificis, vndè præbendas illas cõferendi authoritas manaui ſatisfaciant. Quamobrẽ monemus & hortamur eos, qui de præbendis gratiæ primæ gaudent, vt aut legant ipſi in ſua facultate, aut ſi legitimo impedimento teneantur, cõducant alios idoneos Magiſtros, qui vices eorum in docẽdo ſuppleant. Qui ſi monitionibus noſtris paternis auſcultare noluerint, cũ noſtra (ad quos pertinet bonũ publicum promouere) interſit, lectiones Apoſtolicæ ſedis beneficio Vniuerſitati debitas p̃ſolui, Cenſuimus totius Cõcilij nomine requirendos eſſe Vniuerſitatis Rectorẽ & prouiſores, vt munere ſuo perfungant, & eos quibus de Præbẽdis ſeu Beneficijs prouiderunt, requirant ad legendum & ſatisfaciendum oneri Præbendæ annexo, & iuxta Apoſtolici priuilegij tenorem, contra non parentes procedant: alioqui negligentiam eorum deferendam ad Summum Pontificem, & petendã prouiſionem qua huic caſui prouideatur.

DE ALTERO MEDIO,

ad conſequẽdam Reformationis executionem neceſſario, quod eſt Examen Ordinandorum.

DEindè viſum nobis fuit, ad ſtabilem & duraturam Eccleſiaſtici ordinis Reformationem cõparandam, neceſſariũ eſſe, vt initiandi ſacris ordinibus, riti examinẽtur. Hi verò, qui ad Prælaturas & regimen animarum aſſumuntur, nouo eidemq; rigidiori examini ſubmittantur, p̃pterea q̃ mortale 1

omnes sequi suum genium, quotidiè experimur, & asinum manere asinum, etiam si exuuijs leonis induatur: atq; ita euenire, ut cùm vitijs dediti homines, assumũtur ad dignitates & Prælaturas, vertant dignitates & curas non quò oportet, sed vel ad auaritiam implendam, vel in ventrem saginandum, aut ad fastum & pompam: quidã etiam vt in luxu & delicijs viuant. Quibus profectò rebus fit, ut planè in diuersum abeant officia & munera diuinæ missionis, nec ferè vlla sit animarũ & rerũ ecclesiasticarum cura, vera, sed imagines tantùm & apparatus: nec seria benè institutæ Reformationis executio, sed maior indiès morũ & doctrinæ corruptela. Quamobrem in primis statuimus & ordinamus, ne quis ad sacrorum Ordinum perceptionem admittatur, nisi diligenter examinatus de fide quàm teneat, de affectu quo ducatur ad petendos Ordines, de scientia quæ sufficiat ad Ordinis, quem petit, ministeria explenda, de moribus Ordinem decentibus, & ætate legitima.

AD QVOS PERTINEAT Examen.

2 QVoniam verò difficile erat, ubi sunt magnæ Ecclesiæ & multi ordinandi, Episcopos, ad quos examinatio propriè pertinet, hoc negocij per se obire: olim ea cura in quibusdã Diœcesibus in Scholasticos Cathedralium Ecclesiarũ, in alijs verò in prælatos alios relegata est, quibus iam examinandi ius est quæsitũ, & maiora quàm cæteris Canonicis stipendia ab Ecclesia decreta: verùm quales nunc sunt plerią; Scholastici, & illi penes quos est examinandi potestas, iura quidem sua tuentur, nec tamen docent iuuentutẽ, nec examinant: officiumque & curas illas alijs, non multo melioribus, examinatoribus interdùm delegant: quo fit, vt alio in alium hanc curam transferente, aut nullæ, aut perfunctoriæ & admodùm frigidæ fiant ordinandorum examinationes. Quem defectum supplere cupiẽtes, & examen ad sua principia, hoc est, ad Episcopos reuocare, quibus ex lege diuina incumbit, nemini citò manus imponere, matura deliberatione præhabita, declaramus, Episcopos non debere huiuscemodi exami-
1.Tim. 5. nationibus (quando non ignorant eas perfunctoriè factas) statim acquiescere, & inquisitionis specie, quã ex reliquijs antiqui moris retinent in altari, cùm rogant vtrùm sint digni, iusti, & sancti, putare se satisfecisse, atq; ita inutiles & indignos homines, nonnunquam etiam sceleratos, ab alijs fortè (quos ea cura non admodùm tangit) dignos iudicatos, sacris illis ordinibus contra conscientiam propriã insignire. Eaq; de causa requirimus Prouinciæ nostræ Episcopos in Dño, vt vel ipsimet huic suo muneri satisfaciant, vel curam illam imponant uiris pijs, doctis & de Ecclesiæ profectu solicitis, quorum diligentia sit eis explorata, nisi certissimo experimento cognouerint Scholasticum, uel eum ad quem hoc pertinet, diligentiam talem, cui meritò fidant, adhibuisse.

DE LICENTIATORIIS AD suscipiendos Ordines extra Diœcesim.

STatuimus vt nemini posthàc (vbi digna & iusta causa non est) dentur licentiatoria, ordines extra suã Diœcesim recipiendi: nisi priùs sit, iuxta modum præscriptum, in sua Diœcesi examinatus. Ad hoc enim comperimus quosdã licentiatoria petere, ut examen subterfugiant.

DE PROCLAMATIONE ANte maiores ordines facienda.

QVoniam non oportet sacros Ordines quasi furtìm surripere, statuimus & ordinamus, vt quemadmodũ iungendi Matrimonio trina proclamatione populo denunciantur: ita maioribus Ordinibus initiandi, trina proclamatione denuncientur in Ecclesia Parochiæ, quam inhabitant, ad percipienda impedimenta, si quæ sunt, quæ debeat Paroch⁹ Episcopo, aut Officialibus eius significare: vbi tñ proclamatio talis cõmodè fieri potest, nec verisimilis sit metus, ne maleuoli homines clericos innoxios à maiorum Ordinum susceptione deterreant. 4

DE TEMPORE QVANDO debeant ordinandi dare nomina sua, & examinari.

MAndamus, vt volentes ad Subdiaconatus vel Diaconatus ordinem promoueri, præsententur, & dent Intitulatoribus nomina sua feria quarta diem ordinationis præcedente, ac eodem & sequenti die examinentur, hora quam eis cõstituent examinatores. Promouendi verò ad Sacerdotij gradũ, dent nomina sua feria quinta ante diem ordinationis: quibus similiter statuetur hora, cùm simul ob multitudinem examinari non possint. Adferant verò promouendi omnes secũ testimonia, nõ modò suorum Parochorũ, verumetiã præceptorũ aut proborum virorum, apud quos maiorẽ vitæ partem transegerunt, per examinatores discutienda, vndè possit Episcopo, vtrùm irrepræhensibiles sint, constare. 5

DE EXAMINE INSTITVENdorum ad dignitates, curas animarum, aut alia officia.

POrrò quo plus negociorum incumbit eis, qui ad Prælaturas, dignitates & curas animarum vocantur, hoc magìs interest Ecclesiæ & Christifideliũ, ut tales singulari examine, maiorią; diligentia, q̃ reliqui explorentur, vtrùm sufficiant ad præstanda munera illa ad quæ vocantur. Præcipuè verò Episcoporum interest, quales habeãt in excolendo agro Dñico cooperarios. Hinc statuimus & ordinamus, vt nemo electus confirmetur, nemoq; præsentatus ad dignitatem

vel

vel animarum curam instituatur, priusquàm sit à suo Episcopo, aut Archidiacono Episcopi, aut hac in parte vicario, alijsve sacrarum literarũ, canonum, & traditionum Ecclesiasticarum peritis viris, quos Episcopos aut Archidiaconus ad hoc designabit, examinatus & comprobatus idoneus, possitque & velit muneri ad quod vocatus est, pro virili satisfacere, & formulam Reformationis qua parte eum concernit, exequi. Quòd si quis Archidiaconorum, vel ius instituendi habentiũ, contra hanc constitutionem præsumpserit aliquem non ita examinatum inuestire: ipse quidem pro iudicio Episcopi, per certum tẽpus ab officij sui executione, & fructuũ perceptione, suspendetur: institutus verò eousque donec Episcopo comprobabitur qualificatus & idoneus. Neque tamen per examen episcopale, derogatum volumus iuri examinandi, si quod alij prælati habent.

DE EXAMINE EORVM, QVI per resignationes aut permutationes ad beneficia contendunt.

7 AD hæc statuimus & ordinamus, vt in permutationibus & resignationibus beneficiorum, eadem cura adhibeatur examinandi eum, in cuius fauorem permutatio vel resignatio concepta est. Et præsertim diligens fiat inquisitio, etiam per diserta iuramenta, nom permutatio sit ad contegendum Simoniæ vitiom fraudulenter excogitata ac simulata: quòd si vel examinis tẽpore, vel in posterum compertum fiat, pactionem illicitã & iure non probatum intercessisse, vterque permutãtium per Simoniaca fraude puniatur.

DE FORMVLIS AD EXAminationem aptis.

8 QVoniam diuersi ordines, officiorumq; & dignitatum gradus diuersi, alias atq; aliàs requirunt in hominibus conditiones: & ratio prætereà habenda est eorum religiosorum, qui perpetuò delitescere quærunt in suis Monasterijs, & ad nullas animarum curas euocari, sed tãtùm cupiunt Chori officijs in suis Monasterijs adhiberi, sacrificiumque pro Ecclesia in Missis offerre, & monasticæ indulgere: visum fuit præsenti concilio expedire, vt extarent formolæ, ad quas examinarentur ordinandi, secundùm diuersos suscipiendorum Ordinum gradus, & instituendi & confirmandi secundùm conditiones munerum & officiorum quibus adsciscuntur. Petentibus Suffraganeorum nostrorum comprouincialium Episcoporum legatis, negocium tales formulas congerendi dabimus eruditis aliquot viris, qui non modò in literis sint exercitati, verùm etiam cognitionem ecclesiasticorum officiorum teneant, & conscribant in genere, quod cõmunicetur eis omnibus pro locorum & ecclesiarum diuersitate, in species aptas deducendum.

DE INSTITVTIS PLEno iure à Prælatis & alijs Ecclesiasticis.

CVm bonorum omnium testimonio magnus & perniciosus sit abusus, quòd Archiepiscopi, Episcopi, Præpositi, Abbates, Prælati, & quibus in Clero est potestas conferendi beneficia ecclesiastica pleno iure, conferunt Ecclesias parochiales absolutè & simpliciter quibuslibet, interdùm indignis & ineptis, hominibus inexploratis, nullo præcedente examine: & quod intolerabilius est, nonnunq̃ spurijs, nothis, pueris, aut seruis indignis: censuimus hanc rem totius concilij nomine ad summũ Pontificem deferendam, petendamq; sedis illius prouisionem & declarationem, irritantem tales collationes, quas vocant pleno iure, nisi præcedat examen Episcopale, seu eorum, quos Episcopi ad hoc dabunt, & vt potestatem faciat Episcopis, vt quos non constaret à sua sanctitate, vel aliàs ritè examinatos, non teneantur, quanuis licèt authoritate nitẽtes, ad possessiones Prælaturarum vel Sacerdotiorum curam animarum habentium admittere, nisi examine diligẽter excussos atq; probatos. Similiter, ne quenquam in ordine, ab alio quàm suo proprio Antistite, surreptitiè, & nullo præuio examine, susceptos, teneantur ad Ecclesiasticas functiones admittere, sed ab ordinis suscepti executione suspendere, donec exhibitis suæ promotionis literis per examen debitum & iuxta Reformationis formulam factũ fuerit repertus idoneus. 9

DE SECVLARIBVS VSVRpantibus sibi potestatem pleno iure conferendi beneficia.

DE secularibus verò, habentibus ius p̃sentandi aliquem ad beneficium Ecclesiasticum, siue Curatum, siue à cura liberum, qui contra regulas canonicas adnituntur pleno iure conferre, absque institutione canonica, aut præsentatum via facti intrudere: Decernimus cum toto Concilio, tales conatus irritos ac nullos esse: & si qui tales quiddam facere tentauerint, hos ipso facto, iure præsentandi pro vice illa priuatos esse: illum verò qui beneficium tali titulo recipit, aut se ei intromittit, nihil per hoc iuris acquirere, & procùl ab illius occupatione remoueri debere, & per ordinarium in eius locũ surrogari aliũ: quin & iura decernunt vtrũque, & intrudentem & recipiẽtem, anathemate feriendum esse. 10

De iure patronatus, c. Preterea.

DE OFFICIORVM PERFVNCTIONE, MEDIO tertio, ad cõparandam executionem Reformationis necessario.

NOn prodest ad Ecclesiæ ædificationem, Prælatos & Pastores, curam animarum habentes, fuisse diligenter examinatos, probatos, 1

& legitima manuũ impositione institutos, atq; admissos, nisi præstent etiam officiũ, ad quod sunt vocati, & cuius gratia stipendia ab ecclesia accipiunt. Idcircò pro consequenda Reformationis executione, curandum esse censuimus, vt ecclesiarũ Prælati & Pastores suo munere strenuè pfunganiur. Quod nisi fiat, iacent omnia quæ Reformatio exigit.

QVIBVS POSSINT ARchidiaconi munus suum committere.

2 IAm quòd passim tam indoctos & inutiles sacerdotes videmus Ecclesiarum regimini præfectos, vnde & mores boni corrũpuntur, & omnis disciplina populi labascit, quodq; tam turpiter in concubinatu, perpetua ebrietate, & alijs infamibus vitijs, vndè & populus scandalizatur, quidam viuunt: Episcoporum negligẽtiæ, & Archidiaconis illis qui quæstum auarum & officiorum seu munerum suorum locationes faciunt, & mãlunt homines de salute æterna periclitari, q̃ se lucro turpi ac temporali non ditari, acceptum ferendũ esse fatentur omnes, quibus dolet, animas hominum, quod sanguine suo Christus mercatus est; non pluris æstimari, & Cleri infamia populum scandalizari. Cui accusationi & iustæ querelæ mederi cupientes, sancimus & statuimus, vt Episcopi, Archidiaconi, & omnes qui functionem munerum suorum nõ per se, sed per ministros aut commissarios seu collectores solent obire, vices suas non committant hominibus leuibus, vitiosis, aut coniungatis: sed tantùm Ecclesiasticis, grauibus, probatæ opinionis viris.

NON LICERE PRÆLATIS, officia sua pro pecunia pacta alicui committere.

3 SImiliter ad tollendum grauem & scandalosum abusum, quo quidam pecunijs oblatis comparant sibi à Prælatis cõmissiones & officia, nõ salutem animarum, sed pecuniam vberiorem ex officijs quærentes: Statuimus & mandamus, nequis Prælatus, cuiuscunque sit dignitatis, suam Iurisdictionem & munera vlli commissario seu collectori, licèt Ecclesiastico, plus offerenti, pro pecunia, aut pro certo annuo censu, cõmittat vel vendat, sub pœna excommunicationis, quam emens seu pecuniã paciscens, ipso facto incurrat: vendens verò, præter pœnas canonicas, amittat etiam actionem, pecuniã pactam exigendi: Decernentes contractum huiusmodi illicitum, à Iure damnatum, ac nullum esse & haberi debere.

QVOD NON LICEAT RELINquere peccata pro pecunijs impunita.

4 MAgno populi Christiani scandalo, quidam, ad quos pertinet vitiorum correctio, relinquunt peccata ob pecunias & munera impunita, nõ perpendentes pudendũ esse crimen, crimina nõ coërcere: nec quicquã esse, quod atrociùs episcopos & p̃latos corã Deo accuset, quàm huius rei neglectus. Idcircò delibratione cum Concilio habita, Mandamus & sancimus, ne Episcopi, Archidiaconi, vel alij iurisdictionem habentes, aut eorum Officiales, seu Commissarij, vitiorum correctiones dissimulent, p̃mittẽtes cuiquam pecuniæ munerũ, vel necessitudinis cuiuscunq; gratia in eis hærere: sed delicta præterita castigent, pœnitentia salutari, pro delicti grauitate, imposita: nec pœnitentiæ loco pecuniam emungant, nisi vbi permittunt Iura aut Canones: seu vbi pro transgressione mandati vel inhibitionis, certa mulcta (cuius habuerit trãsgressor cognitionẽ, & tamẽ contempserit) decreta sit. Verũ mulcta ex permissione Iurium aut canonum prouentens, secundum illorum præscriptum conuertatur. Cæterùm vbi eiuscemodi castigationibus nõ proficitur, & tanta sit delicti grauitas, poterit etiam censuris & pœnis canonicis castigari: nimirùm suspensionis ab officio excommunicationis, & priuationis beneficiorum Ecclesiasticorum.

De pœnis c. licet, De Offic. Ordi. c. Irrefragabili. paragrap. puidcãt. De sen. excõm. li. 6. c. venera. paragrap. Deniquè.

Vt muneri suo Collegiorum Præpositi satisfaciant.

QVerela est Collegiorum, Præpositos quosdam, ad quos p̃stito iuramẽto pertineat iura & statuta ecclesiarum tueri, atq; defendere, nihil agere minùs: sed percipere tantùm amplos fructus, cæterùm Ecclesias, quarum causa illos percipiunt, relinquere indefensas immemores iurisiurandi, & eius quòd beneficiũ propter officiũ datur. Hinc decernimus & statuimus, vt si istiusmodi Præpositi à suis collegijs, ad bonorum, priuilegiorum, iurium & statutorũ defensionẽ, expensis capitulorũ, necessitatis tẽpore vel imminẽte discrimine, requisiti, muneri suo satisfacere neglexerint, & indè Collegium seu ecclesia illa damnum accipiat: pœnã incidant, pro damni accepti magnitudine & Præpositi negligentia, ab Episcopo seu superioribus taxandam & moderandam. 5

Quòd non liceat Decanis à suis Collegijs abesse.

VIdemus Decanis absentibus, vel officio suo segniter perfungentibus leuissimorum quorunq; canonicorum & vicariorum insolentiã præualere ferè aduersus meliores, pietatem & zelum bonorum haberi ludibrio, officia negligi diuina, neque ritè neq; ab omnibus persolui, cantũ præcipitari, vitæ & morum honestatem periclitari, disciplinam prorsus nullã esse: breuiter, licere prauis quibusque quicquid libeat. Præcipimus idcircò & mãdamus, vt Decani apud suas Ecclesias personaliter resideant, & officio suo per seipsos strenuè persungantur, excessusq; subditorum quotiès opus erit, castigent, sub pœna priuationis fructuum Decanalium, pro rata temporis quo absq; causa rationabili moniti non resederint, fabri- 6

cæ, aut

cæ aut pauperibus applicandorum, ubi aliâs non est pœna digna contra non residentes decreta, nisi fortè necessitatis causa contigerit eos abesse: Quo casu, capitulari alicui, qui suscepti officij rationē reddere possit, quemque inferiores reuereantur, uices suas cōmittant, nisi talem absentis vicarium peculiaria Collegiorum statuta designent.

Quòd Abbatissæ nobiliū virginum, quas Canonissas appellant, debeant apud sua Collegia residere.

7 IDem statuimus de Abbatissis collegiorum nobilium virginum Canonissarum, quas tanto magis oportet collegijs sui adesse, & perpetuò residere, quanto virgines illæ maiori custodia sunt dignæ. Quibus prætereà mandamus, vt diligenter obseruent, num omnes in Dormitorio communi nocte decumbant, & in habitu ipsas decēte incedant, ac horas Canonicas ritè persoluāt, cæteraq; quæ reformationis Cæsareanæ formula, & probatæ earum constitutiones exigunt, diligentar obseruent, sub pœna suspensionis à perceptione fructuum, in fabricam ecclesię applicandorum, donec pareant.

Illas verò Abbatissas, quæ duobus Collegijs cōtra Decreta sanctorum Patrum pręposita sunt, & duorum in se recipiunt curā, quum vix vni regendo sufficiant, censendas decernimus iuxta decretum. De restringenda pluralitate beneficiorum, inferiùs paulo subiectum. Atq; vt Canonissæ secundū formulam aliquam, ipsorum statui conuenientem, possint in vitæ & morum honestate reformari, conscribi quædam in eam rem iussimus, quæ Visitatoribus nostris trademus exequenda. Communicabimus quoq; ea reuerēdis confratribus nostris Comprouincialibus Episcopis, quò & ipsi in suis Diœcesibus, secundùm locorum & personarum rationem, (quantùm fieri potest) reformationis vnitatem ac conformitatem introducant.

Vt Abbates à monasterijs suis non discedant.

8 MAndam⁹ quoq; & pcipimus, ut Abbates quorumlibet Monasteriorum, non nisi intra Monasteriorum septa, cū fratribus habitent, nec morā longam extra ea trahant. De restringendā plurimorū beneficiorū curā animarum habentiū coarceatione.

9 CVpientes ex animo, quantùm in nobis est, prohibere ac tollere odiosum illud & insatiabile (quod & Patrum canones detestantur) studium concernādi multa beneficia, curam animarum habētia, vndè populus fidelis grauiter scandalizatur, & optimorum quorunq; animi à clero alienantur, spoliantur Ecclesiæ debitis ministerijs, cessano inducitur cultus diuini: fundatores, quorum sacrosancta & inuiolabilis debebat haberi suprema voluntas, spe & expectatione sua fraudantur, meliores, quibus beneficiū aliquod ecclesiæ certæ debetur, quique ministrare in eo cupiant & possint, non absque iniuria & offensione Dei excluduntur, & ad studia prophana impelluntur, ubi Ecclesiæ poterant esse ornamento: donec Cæsarea maiestas prouisionem meliorē aduersus licentiam hanc à summo Pontifice impetret, id quod ab Ecclesiasticis Imperij statib⁹ togatus, se recepit à sanctitate eius eniti atque efflagitare velle: Statuimus, & cōmuni maturaq; deliberatione cum concilio præhabita, quod iustissimū est, & ad Ecclesiæ ædificationē pertinet, sancimus, ut beneficiatus quisq;, si beneficia habet à curis libera, aut vnum curatum, aliud simplex, satisfaciat officio cuius gratia beneficium accipit, secundùm Fundatorum intentionem, sacros canones, & Patrū decreta: & ab Ecclesia ubi beneficium negligit, nō participet. Etenim diuini iuris est, vt qui seruit altari, de altari viuat: nec bono iure is qui non seruit altari, viuit de altari: sicut stipendium non debetur nisi militanti. Si verò curatum habet beneficiū, apud Ecclesiam vbi beneficium habet, resideat, & officio satisfaciat, alioqui nihil percepturus: pertinebitq; ad Episcopū, seu eos quibus hoc iuris cōpetit, ut de p̄bēdę seu beneficij fructibus, ad Ecclesiæ illius vtilitatē disponāt: nisi beneficiatus ille Ecclesię Dei vtilius aliquot seruitiū interim impendat. 1. Cor. 9.

Quòd si quis iuxta C. De multa, De præben. qualificatus iam impetrauit à sede Apostolica facultatem plura q̄ vnum beneficiū retinendi: Mandamus, vt hanc Episcopo suo, aut eius Visitatoribus secundùm dispositionem c. Ordinarij, De offi. Ordina. in vj. præsentet atq; exhibeat. Quæ si appareat sufficiens, curet Episcopus vt beneficia debitis obsequijs non fraudentur. Alioquì beneficiatus vno (quod maluerit) retento, reliqua liberè resignet, aut dimittat viris idoneis, personaliter residere volentibus, absq; præiudicio tū præsentantium, eligentium, & collatorū conferenda. Si verò dispensatum sit cū indigno, summo illud Pōtifici curet Episcopus significare, vt digniori de bn̄ficio illo prouideatur per eos, quibus aliâs competit ius eligendi, conferendi, vel præsentandi.

De Competentia iusta rectoribus Ecclesiarū, siue perpetuis siue tēporalibus assignanda. 10

VBi collegia vel monasteria, uel habentes dignitates, habent Ecclesias parochiales incorporatas, cū decimis, iuribus & censibus, quas cōmittere soleant pastoribus vel perpetuis vicarijs, cum assignatione portionis fructuum regendas, si portio talis sit accisa, nec sufficiat, vt honestè ac decenter ex ea viuatur, ne causa sit cur animæ negligant, aut deseratur officiū, vel ad curas sordidas pastor ille pro uictu comparando adigat. Mandamus & decernimus, vt iusta portio secundùm Reformationē et de decimis Collegij vel monasterij bonis assignetur, si- De prebē. c. extirpā- dę & c. ex posuisti. Ex c. 1. co-

de titulo in sexto.

ue per episcopũ loci, siue per eius visitatores. Similiter vbi temporales rectores ad regendas Ecclesias cooducuntur, deceroimus, vt ijs iustum stipendium detur, pro locorum & personarum conditione ab episcopo moderandum, quod decentem eis & honestum victum atque vestitum suppeditet.

Ne cogantur Ecclesiarum Rectores opera seruilia subire.

11 OMninò autẽ vetamus, ne vlla Collegia, monasteria, vel habentes dignitates, locent Ecclesiarũ suarum regimen cũ agris, vineis, syluis, pratis & iuribus, rectori plùs offerenti sub annua pensione: tales enim, coloni veriùs quàm pastores, seruilibus & sordidis negocijs se dedere, & maiorẽ temporaliũ, quàm spiritualiũ bonorũ solicitudinem habere, dignamq́; animarum curã negligere solent. Possunt tamẽ colonis secularibus Ecclesiarũ prędia sub annuo censu locari, emolumentaq́; pro vtilitate ecclesiarũ cómutari, vel ueditquinetiã non vetamus, quin collegia & monasteria possint ecclesiæ Rectori, bonorũ ad ipsam Ecclesiã pertinentiũ, administratioñẽ plenã committere, pro moderato censu, quẽ de prædijs pendat: sic tamẽ, vt ei supersit honestus & sufficiens victus ac vestitus: nec ad supremum censum adigatur, vt solent licitantes à plùs offerentibus, pro quo corradendo cogatur se sordidis & seruilibus operibus mancipare, ac rusticus fieri, vt vix aut ægrè ei supersit, vndè nuditatem suam vestiat, & vitã miseram sustentet: quales multos, magno Ecclesiastici ordinis dedecore, in pagis videmus sacerdotes.

De Vicariorum, seu capellanorum in Ecclesijs collegiatis, officijs.

12 AD postremũ statuimus & ordinamus, vt Ecclesiarum collegiatarum vicarij, quos aliqui vocant Capellanos aut Choriepiscos nomini suo respondeant: nec tempore diuinorũ, alijs psallentib⁹, ipsi extra chorõ spatientur, desideant, cõfabulentur, aut aliud quid agat in ecclesia, in populi scandalum. Sed canonicis in persoluendis horis canonicis & diuinis sint adiumento, & onera specialia, ad quæ vel ex fundatione, vel antiqua consuetudine, aut ecclesiarum statutis, obligantur, deuotè & diligenter persoluant, sub pęna suspensionis, non à distributionibus tantùmmodò quotidianis, verumetiam à vicariarum suarum fructibus, donec negligentiam iuxta Decani & Capituli iudicium emendẽt.

DE QVARTO MEDIO REFORMANDI Ecclesiam per visitationem.

1 NOn aliàs sanè meliùs, quàm in visitatione depræhenduntur, corriguntur & eradicantur errores & vitia, quę visitatoribus dormientibus seminantur, crescunt, & securum robur acquirunt. Sic in Euangelio dicitur: Cùm dormirent homines, venit inimicus homo & superseminauit zizania, morum nimirum & doctrinæ corruptelam. Dormiunt prælati, qui nõ visitant: soli vigilant, & seruant custodias noctis super gregẽ suum, qui mala quæ metuuntur, visitatione præcidunt. Et quoniam semper oportet eos in sibi cõmissas oues habere oculos intentos, speculatores appellantur: Speculatorem, inquit Propheta, dedi te domui Israel. Nec aliud est episcopus etiam ex nomine, quàm speculator. Hinc etiam Apostolus: Attẽdite vobis & vniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritussanctus episcopos. Et vniuerso, inquit, gregi, quod visitatioñẽ requirit, vt episcopus nemini desit. Quale exemplum dedit ipse de se Apostolus, nõ semper prædicans, sed visitans etiã suos, quos ad Christũ conuerterat, vt exploraret, virùm seruarent doctrinas & traditiones Apostolorum & seniorum. Sic habito Cõcilio Hierosolimitano, in quo Apostoli & seniores statuerant, quonam pacto lex vetus sepeliri deberet, ait ad Barnaban Paulus: Reuertẽtes visitemus fratres per vniuersas ciuitates, quomodò se habeãt. Qualiũ visitationum frequens mentio est in Actis Apostolorum. Cap. 20. commemorat episcopis Asiaticis labores suos, ac tandem contestatur eos in hæc verba: Quapropter cõtestor vos hodierna die, quòd mundus sũ à sanguine omniũ: Nõ enim subterfugi, quo minùs annunciarem vobis omne consilium Dei. Qua sanè cõtestatione pronunciat reos sanguinis omnium pereuntium animarum, episcopos illos, qui oues suas nõ requirunt. Visitatione igitur opus est, cùm archidiaconali, tum episcopali atque archiepiscopali, & eorum, quibus hoc muneris incumbit, ad exstirpãdos errores ac vitia, & mores bonos plantãdos, eosq́; in vsu & vigore suo retinẽdos. Hactenùs autẽ (quod negare non possumus) alto somno dormierunt episcopi, de archidiaconorum visitatione securi, qui speciẽ quandã visitationis retinuerunt, sed deformem, & prauorum Officialiũ seu Visitatorũ quæstu vitiosam ac reprehensibilẽ. Nũquàm profectò, quod nunc serò querimur, tot hæreses & sectę moresq́; corrupti cousque inualuissent, nec iaceret adeò disciplina Ecclesiastica neglecta si rectè visitatum ab episcopis & archidiaconis, & ijs, quibus hoc muneris incumbit, fuisset. Quapropter Archidiaconis quidẽ totius Concilij authoritate mandamus & præcipimus, vt abusu correcto, visitationem instituant ad formulã Reformationis, nec quenquam sinant in vitijs, pecunię vel munerũ causa, hærere, iuxta superiores nostras constitutiones, sub pœna quã episcopi vel superiores dignã iudicauerint. Episcopos autẽ requirimus, vt frequentiùs p hoc triennaũ visitẽt suas, Diœceses, cũ ad extinguendas hæresum & schismatũ reliquias, tũ verò vt archidiaconales & inferiores

Matt. 13.

Ezech. 3. d

Acto. 20.

Acto. 15.

res

res visitatorea obseruent, atq; in ordinē redigant. Nam nisi hoc fiat, verendum est, inferiores visitatores suum morem retenturos.

De Notario in Visitatione adhibendo.

2 STatuimos ad hęc, ut Visitatoribus adhibeatur Notarius qui sit sacerdos, aut saltem clericos non coniugatus.

De visitatione exemptorum, & non exemptorum.

3 CAutum est in Reformationis formula, vt à visitatione episcopali nulla Ecclesia esset libera seu exēpta, propterea, ut opinamur, quod exempti multi, ab institutis suis latè deflexerunt, & populum grauiter irreligiosa vitæ conuersatione & moribus corruptis scandalizent: induceretur autem Ecclesiæ turpis facies, plurimaq; in populo scādala nascerētur, si visitatis ac reformatis non exemptis, exempti, quos oportebat esse potiùs reformatos, hæreant perpetuo in eodem luto. Verùm quum in hoc negocio deesset Episcopis summi pōtificis authoritas, Cæsarea maiestas recepit se velle cū summo pontifice agere, vt operi huic tam sancto, sanctitas eius se accōmodaret. Quod ipsum verùm iam factum sit, néc ne, nondùm ad nos peruenit. Idcircò statuimus interea, donec de hoc reddamur certiores, vt episcopus quisq; visitet omne sibi subiectos, non exemptos, licèt sint per Archidiaconos aut alios prælatos visitati. Exemptis verò, ne quid in se patiantur Episcopi desiderari eorum quæ Cæsarea maiestas seriò requirit, suum visitandi studium atq; operam offerant, hoc periculoso præsertim tēpore. Et nihilominùs præsenti Concilio statuente, requirimus, & à Reuerendis Coepiscopis nostris suffraganeis in eorum Diœcesibus requirendos censemus, omnes exemptorum prælatos & visitatores, ut munus suum strenuè exequantur, reformétq; subditos suos, iuxta Reformationis Cæsareanę (quam sibi comparare quisq; teneatur) formulam & Cæsareæ Maiestatis mentem. Qua in re si fuerint negligentes, & non cum effectu Reformationem exequantur, tum Episcoporū erit, ut negligentiā hanc, aut summo Pontifici, aut Cæsareæ maiestati significent, quô prospiciatur eis de remedio opportuno.

De Visitatione Hospitalium etiam exemptorum.

CVm Reipublicæ, sed præcipuè Episcoporū intersit, ut visitentur ac restituantur hospitalia, quippe quòd Episcopi sint & esse debeant patres pauperum & infirmorum, nec ferendū eis sit, ut eleemosynæ debitæ eis subtrahantur, statuimus hospitalia omnia esse diligenter & magna cura visitanda, impetrādumq; ordinariis à summo Pōtifice, Cæsareæ Maiestatis intercessione, priuilegium visitandi & reformandi etiam exemptorum hospitalia, saluo tamen in aliis exemptionis iure.

De authoritate, qua oportet visitatores episcopales præditos esse.

ERit quoq; visitatoribus episcopalibus opus flagello Euangelico, & Ecclesiastica coercendi potestate, ut vendentes & ementes, scorta, nequitias, imposturas, oēmq; turpitudinem ex Ecclesia eijcere valeant. Proindè decernimus, vt Episcopi & Prælati, mittentes aliquò, ubi ipsi fuerint negocijs alijs occupati, suos visitatores, instruant eos, etiam authoritate ac potestate sufficienti, rebelles ac criminosos per censuras ecclesiasticas coercendi, & vitia, vt magna uel parua fuerint, castigandi.

De Formulis inquirendi in visitationibus.

QVanquàm nulla certa inquirendi regula, ob rerum omnium instabilitatem, & diuersos casus, qui subindè accidunt, visitatoribus potest præscribi, expedit tamen extare formulas, ad quas pro diuersa locorum, ordinum, & ecclesiarum conditione, aliter atq; aliter inquisitionem suam illi instituant, & quibus submonitorij loco vti possint. Quæ si non inueniantur æditæ, quo visitatores hoc onere leuemus, dabimus pijs & eruditis aliquot viris negocium, tales formulas, etiam suffraganeis nostris Episcopis communicandas, colligendi ac scribendi.

De Sumptuum & Procurationum in visitatione exigendarum moderatione.

SEmper mansit extra controuersiam, eos qui visitarentur, debere suis uisitatoribus sumptus omnes, dicente Apostolo: Quis 1.Cor.9.
plātat vineam, & de fructibus eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte eius non māducat? Si nos spiritualia vobis seminauimus, magnū est, si carnalia vestra metamus? Sed quoniam frigescente charitate, populus non vt olim benignè & liberaliter succurrit Ecclesiarū necessitatibus, & grauibus insupèr exactionibus ecclesiæ per hanc tempestatē atteruntur: ne visitatio superueniens, fiat onus importabile, & offensionem demus, vt Apostolus loquitur, Euangelio: Requiri- Ibidèm
mus reuerendos Comprouinciales Episcopos, nostros Suffraganeos, vt quando non per se, sed per Cōmissarios visitabunt, non sinant visitandos supremis euectionum ac procurationum iuribus grauari: neque enim debent filij thesaurizare parentibus, sed parentes filijs. Præcipimusq; & mādamus vniuersis & singulis nobis inferioribus visita- 2.Cor.12.
toribus, ne superfluū famulitiū in comitatū assumant, & victualium sumptu mediocri, pro suadecentia, sint contenti. De Parochis verò, vbi tenues sunt redditus, & paucus est populus, ordinamus, vt visitandi vocentur ad vicinum aliquem illius decanatus, seu regiunculæ locum, & moderatum tantummodò subsidium conferant in sumptus communes.

munes. Ceterùm si pauperis cuiuspiam parochiæ necessitas requirat visitationem personalem, cum hac visitatores agãt benignè, &
Act. 20. g ad exemplũ Apostoli Pauli, qui malebat ma-
1. Cor. 4. c nuum labore victum sibi & suis quærere, q̃
2. The. 3. b quẽ grauare, ecclesiæ pauperi de suo, quod à locupletiori Ecclesia habent, seruiant.

DE SYNODORVM CELEBRATIONE MEDIO quioto, ad Reformationẽ exequendam necessario.

1 MAgno status ecclesiastici, immò Reipublicę Christianæ detrimento setò querimur, Synodos vel intermissas, vel non rectè hactenùs fuisse celebratas. Quarũ necessitas hinc iotelligitur, quòd vbi deficit visitatio, vbi Officiorum non est cura, vbi examen & studia bona iacuêre neglecta, solæ restant Syoodi seu Concilia in nomine Christi congregata, idonea non tantùm ad bonorum morum plantationem, & extirpationem malorum, verumetiam ad Mediorum seu Viarũ, quibus ad istas pertingimus, restitutionem, cum primis valẽtia. Siquidem in synodis rediotegratur vnitas, studetur corpori in sua integritate conseruando, vbi ea, quæ in visitatione non dabatur exequi, executionem studijs communibus assequuntur, vbi de capite & membris, de fide & pietate, de religione & cultu diuino, de moribus, de disciplina, de obedientia, de iudicijs & rebus omnibus, ad benè Christianeque viuendum commodis vel necessarijs, tractatur atq; statuitur, vt verissimè io Reformatioois formula dicatur: Salus Ecclesiæ, terror hostium eius, & fidei catholicæ stabilimentum sunt synodi, quas etiam rectissimè corporis Ecclesiæ neruos dixerimus. Neglectis enim synodis, nõ aliter ecclesiasticus ordo diffluit, quàm si corpus humanum neruis soluatur. Idcircò statuimus, vt synodus diœcesana quotannis bis, pro veteri quidem more, sed iuxta Reformatioois formulam religiosiùs, & meliori cum fructu celebretur. Suffecerit tamen in diœcesi Leodiensi, propter eius latitudinem & multitudinem Prælatorum, semel quotannis rectè & studio feruenti celebrare. synodum verò prouincialem volu-
Sess. 15. mus, iuxta Basileensis Concilij decretum singulo quoque triennio cogi debere.

De Sumptibus, quos in Synodis faciunt Decani Collegiorum & Pastorum.

2 DEcani Collegiorum accedentes Synodum, pro suis Collegijs in religionis officio & dignitate sua conseruandis, & Decani rurales pro suæ regiunculæ Parochis,
1. Cor. 9. Deo utique militaot. Nemo verò, ut Apostolus ait, militat unquàm stipendijs suis. Proptereà decernimus & statuimus, vt pro numero dierum, quibus concilium durat, conferant Decanis suis Collegia & Parochi subsidia, in sumptus, quos necessariò facere debent, absq; omni tergiuersatione. Quia in re tam iusta, si qui rationis & æquitatis obliti, reddiderint se difficiles, Visitatorum nostrorum erit hos tales non modò compellere ad id, quod iure diuino debent, persoluendum, uerùm etiam pœnas ab eis pro iniquitatis modo exigere.

De nouis Constitutionibus in Synodis edendis.

STatuimus quoquè, ut in Synodis com- 3
munibus consilijs decernatur, de tollendis abusibus & moribus corruptis, quos contigerit ad synodi iudicium referri, disciplina ecclesiastica castigandis. Et si opus sit, Canones veteres renouentur, aut noui in oouis casibus iuxta sacram scripturam, Patrum sanctiones, & rectæ rationis iudicium condaotur: id quod modò nos quoque ex his quæ ad Synodum relata sunt, facere decreuimus.

DE MEDIO SEXTO AD REFORMATIONIS executionem necessario.

SExtum Medium ad exequendam Reformationem efficax, est Iurisdictio Ecclesiastica, qua tanquàm supremo refugio compellnntur, qui spontè non ducuntur, ad vitæ emendationem. Hanc Christus Ecclesiæ in Petro, pro Ecclesia cõfitenti ipsum esse filium Dei, promisit, quãdò dixit: Tibi dabo claues regni cœlorum: Quodcunque li- Matt. 16.
gaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcũque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Quam promissionem nõ ad vnum Petrum pertinere, sed in omnes Apostolos transmissam, alio loco insinuat, vbi dicit: Amen dico vobis, quæcunque alli- Matt. 18.
gaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunq; solueritis super terram, erũt soluta & in cœlo. Ecclesiæ igitur sunt claues istæ ligandi atque soluendi datæ, quas non ab hominibus, sed à Christo accepit, vt absque diuinæ authoritatis contemptu, cõtem-
ni non possint. Quapropter Christus præ- Ibidẽm.
cipit, vt eum qui Ecclesiam ius dicentem oon audierit, pro ethnico habeamus & publicano. Taota est Ecclesiasticæ iurisdictionis vis & potestas. Hac coercentur obstinati in sceleribus, peruicaces, rebelles, flagitiosi, & contumaces. Hac vsus est beatus Apostolus
Paulus, quaodũ Corinthium, nouercæ suæ 1. Cor. 5.
stupratorem, tradidit satanæ: Ego, inquit, absens corpore præsens autem spiritu, iam iudicaui vt præsens, Eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi congre-

congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini Iesu, tradere huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis, ut spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi.
1.Timo.1. Hac item vsus est aduersus est Hymenęū & Alexandrum, qui operum conscientiam, quæ fidei rectæ congrueret, rep pellētes, circa fidem naufragauerūt, quos tradidit satanæ, vt discerent non blasphemare. Et increpat beatus Apostolus Corinthios apud iudices infideles & ethnicos iudicio contendentes:
1.Cor.6. An nescitis, inquit, quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? & si in vobis indicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis quoniam angelos iudicabimus? quanto magis secularia? Et per ironiam subdit: Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles, scilicet qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit indicate inter fratrem suum, sed frater cum fratre iudicio cōtendit, & hoc apud infideles? Quibus permoti rationibus, decreuimus cum præsenti Synodo iudicia Ecclesiastica in primis reformanda esse. Equidem in hanc rem antecessores nostri sanctæ Coloniensis Ecclesiæ Archiepiscopi, Theodoricus & Ropertus quędam statuerē, post quos antecessor noster Hermannus, Anno uigesimonono, copiosiorem nostræ Curiæ Reformationem edidit, quæ in Prouinciali cōcilio, anno trigesimosexto, communi omniū consensu publicata atq; recepta est. Verùm cùm prohibente hominum malitia, non sit reformatio illa per hanc tempestatem sortita per omnia executionem, Decreuimus hanc primùm in diœcesi nostra diligenter exequi, & omnes curiæ nostræ Officiarios iureiurando adstringere ad eius obseruantiam, Requirimus quoque & monemus reuerendos confratres nostros Suffraganeos Episcopos, vt & ipsi secūdùm hoc exemplar, prout meliùs videbitur congruere saluti & tranquillitati subditorum, suas quoq; Curias reforment, & executionem reformatæ iurisdictionis, episcopali sua authoritate inferioribus omnibus ad eundem modum, hoc est, per iusiurandum imponant.

De impedientibus executionem mandatorum & sententiarum iudicum Ecclesiasticorum.

2 Ecclesiasticus iudex officio suo nequit perfungi, vbi Magistratus & seculares homines, contumacibus, flagitiosis & rebellibus patrocinium ferunt aduersus Ecclesiastica iudicia, vel ea impediunt. Idcirco mandamus omnibus Magistratibus Præfectis, Iudicibus secularibus, & quibuscunq; Ecclesię filijs, ne quis ad iudicium Ecclesiasticum vocatis, aduersus Dei ordinationem, vndè est ista potestas, & sacros Canones, patrocinetur, aut quouis modò impediat mandatorum & sententiarum Ecclesiasticorum iudicum executionem, sub pœna excommunicationis, qua, nisi admoniti resipiscāt, sint plectendi. Pijssimum quoq; Imperatorem nostrum, & Princeps seculares, quorum ditiones in Prouinciam nostram excurrunt, vel intra eius ambitum continentur, duximus totius Concilij nomine, tanquàm iustitiæ patrocinatores inuocandos, ut ditionum illarum Satrapis, Præfectis, Iudicibus, Magistratibus, suisque vicarijs mandare ac pręcipere velint, ne Ecclesiastico iudici, brachium seculare petenti, illud denegent, aut cuiuscunq; exceptionis per reos propositæ occasione differant, etiam si nullitatem exceptio concernant, quemadmodùm iure communi cautum est.

Ne Iudices seculares de Matrimonialibus & alijs spiritualibus causis iudicent.

QVVM Matrimonijs sacramentum, vt Sacramenta reliqua, in thesauris Ecclesiæ numeretur, nec sit ciuilis quidam cōtractus, vt olìm putârunt Ethnici, ad solius Ecclesiæ iudicium, præsertim vbi quæstio iuris versatur, eius discussio pertinet. Idcircò statuimus cum præsenti Concilio, & sub Excommunicationis pœna prohibemus, ne Magistratus aut Iudices seculares, in Matrimonialibus aut alijs Spiritualibus, quibuscunque causis, ad cognitionem solius Ecclesiastici iudicis spectantibus, inter suos subditos aut alienos iudicent, nec dispēsandi aut trāsigendi potestatem in matrimonio ac gradibus prohibitis sibi vsurpent, sed eiuscemodi causas omnes ad iudicis Ecclesiastici cognitionem & definitionem remittant. 3

CENSVRAE ET DECRETA LATA PRO ABVSVVM & vitiorum ad Synodi iudicium perlatorum emendatione.

NE QVIS RECIPIAT AVT FOVEAT MONACHOS ET SANCTIMONIALES, sui instituti desertores, ac fugitiuos apostatas, sub excommunicationis pœna.

NVLLA re magìs per hāc tēpestatē fœdata est Ecclesiæ CHRISTI facies, quā profugorū monachorū & sanctimonialium perfidia atq; flagitijs: quorum, ut erat vitę institutum a rectum priùs & sanctum, ita eo abiecto, absq; omni freno ad quęuis flagitiorum genera prouoluti sunt: his enim authoribus natę sunt hæreses, sacrilegia, incestuosa cōnubia & sacrorum omnium prophanatio. 1

phanatio. Nec ab aliis magis quàm ijs, quos isti sednaerunt, sunt hęc mala defensa atque promota. Ideò magna seueritate opus est, vt flagitiosissimũ hoc genus hominum reprimatur, atque ab Ecclesia fidelium, videlicet ne plures eorum contagione inficiantur & pereant, submoueatur. Proindè quod nuper in diœcesana Synodo nostra decreueramus, nunc renouamus. & eius inniai

Matt. 18. authoritati, qui diait: Quicquid ligaueritis super terram, erit ligatum & in cælis: Sancimus vnanimi totius Concilii consensu, iudicio ac sententia, ac præcipimus, ne quis cuiuscunque status vel conditionis fuerit posthàc monachos vel monachas fugitiuos & extra superiorum suorum obedientiam vagantes, quos nouerit veridica aliorum relatione, aut superiorum testimonio, vel alio quouis modo esse tales, recipere, fouere, aut ad sacramenta vel Ecclesiastica ministeria admittere ausit, sub excommunicationis, quam ipso facto incurrant, pœna, qua & sacri Canones feriunt eos, qui huiuscemodi fugitiuis apostatis atque excommunicatis communicant.

DE MONACHIS SANCTIMONIALIBUS, & sacerdotibus coniungatis.

a PErlatum ad Concilium est, apostatas illos varia vitæ genera sectari: quosdam enim seculare institutum in omnibus assumpsisse, & pudicitia, quã Deo consecrauerant, prostituta, monachos sanctimonialibus, duplicato incestu, sub coniugij prætextu adhærere. Quo vitio & sacerdotes, ac maiorum ordinum quidam Clerici contra sacros canones se contaminârunt. Quosdam verò viduis & fœminis secularibus se copulâsse. In quo gradu & sanctimoniales quędã Deo sub velamine dicatæ, se viris coniugij nomine prostituerunt: quas nuptias omnes, quia

27.q.1. Nuptiarum. priorem fidem irritã fecerunt, Deo abominabiles atque execrabiles, vti nupèr in synodo nostra diœcesana declarauimus, ita nunc quòque totius Concilij approbatione ac iudicio declaramus & pronunciamus illicitas, prophanas, sacrilegas, atque incestuosas esse, & nusquàm tolerandas, & anathemati eos omnes, qui ita contraxerunt, esse innexos: prolesq; indè susceptas, illegitimas esse, nec aliter quàm spurios & nothos habendas: ac proindè hęreditario nomine parentibus suis neque in mobilibus neque in immobilibus succedere posse aut dèbere.

DE CONCVBINARIIS MOnachis vel sacerdotibus.

3 IN tertio genere versantur Monachi apostatæ, qui ministeriis Ecclesiasticis perfunguntur, & scortis seu concubinis adhærent. Quorum quidam religionis suæ habitũ penitùs abiecerunt, quidam non integrum, sed partem eius ob metum retinuerũt. De quibus statuimus, vt seueriori ordinis disciplinæ pro tanti scandali expurgatione submittantur, & carnis suæ petulantiam pœnitẽtiæ afflictione mortificent. De sacerdotibus verò & clericis beneficiatis, quibus concubinæ vel fœminæ de incontinentia suspectæ, seu cum quibus ipsi antehàc de fornicatione diffamati fuerunt, manifestè cohabitant, vt nupèr in synodo diœcesana, ita nunc quoq; totius Cõcilij consensu & approbatione decernimus & pronunciamus, eos qui tales fęminas apud se detinent, sententiã suspensionis ab officio & beneficio incurrisse: Mandamusq; & præcipimus, vt iuxta nouissimã declarationem, eas tam procùl è vicina submoueant, vt cõmercijs non detur facilis occasio, & suspẽsiones omnes vitẽtur: ipsas verò fœminas, si posthàc in domibus vel vicinia permanserint, cẽsemus excõmunicationis censura plectendas: Volumus quoque & iubemus, vt Ecclesiarum prælati sententiam memoratã contra concubinarios notorios, & de concubinatu suspectos, diligenter exequantur: alioqui nostrarum partium erit eorum negligentiam supplere, & pœnas dignas pro ea exigere. Quòd si qui libidinis furijs correpti instar equi & muli, quibus nõ est intellectus, suspẽsionis pęna nõ emendentur, aut his nostri mandatis facto con- Psal. 31.
trario docuerint se non velle parẽre: contra hos tales ad vlteriorem beneficiorum priuationem, aliasq; duriores pęnas, decreuimus & censuimus esse procedendum.

DE MONACHIS QVI EXTRA obedientiam degentes, diuina tractant & populo Sacramenta administrant.

IN genere quarto versantur Monachi profugi, qui extra Obedientiæ iugum & ordi- 4
nis sui obseruantiã, alij in habitu, alij habitu cum Religione reiecto degentes, regimini se intromittunt Ecclesiarum. Sacramenta conficiunt & populo administrant, cùm sint ipsi excommunicati, & sacramentorum omnium expertes: Confessiones audiunt, cùm absoluendi non habeant potestatem, multis modis & populo imponentes, & seipsos cẽsuris grauioribus illaqueantes: Nõnũquàm etiam dogmata falsa disseminantes: quos cùm animaduertimus esse propria quædam instrumenta, quibus Ecclesiastica disciplina subuertatur, & pietatis obtenta specie, tam sibi quàm populo perniciem adferre: Mandamus & præcipimus sub anathematis vinculo, ne quis tales Ecclesiarum Regimini aut sacramẽtorũ administrationi admoueat.

DE SANCTIMONIALIBVS, Religionis suæ habitum subindè mutantibus.

HIs finitimæ sunt sanctimoniales quędam, Religionem benè & sanctè insti- 5
tutam professæ, quas accepimus Religionis suæ habitum subindè deponere, & vestes seculares Religionis tædio sibi aptare, non

absque

absq; grauifidelium scandalo, & status sui ignominia: Quippe quòd sicut molier impodica cum veste pudorem, ita sanctimonialis Religionem cum veste.* Quam indignitatem prohibere volentes, præcipimus, ne qua Religiosa virgo sub excommunicationis pœna habitum alium, quàm suæ religioni conuenientem, sibi induat, aut alia videri velit sponsa Deo consecrata, quàm ea, quàm se esse profiteatur.

*deponit.

DE REQVIRENDIS OMNIS generis Apostatis, vt resipiscant, & vt ad instituta sua reuertantur.

6 IAm licèt Apostatarum, & eorum qui missa ad aratrum manu, retrospexerunt ad seculum, & se ineptos reddiderunt regno Dei, alius alio grauiùs impegerit: & quidam humanitate propter errorem communem, & eorum, qui cùm prohibere hunc cursum potuissent, officium neglexerunt, conniuentiã: alij seuera vltione ob maleuolentiam & impietatem digni videantur: in hoc tamen sunt oēs pares, q̃ Religionis suæ vota illa solennia, quibus se Deo præ cæteris mortalibus nuncupârunt, timore Dei & æterna animæ salute postpositis, perfidè soluerunt. Quæ profectò magna est impietas. Enimuerò propheta Baruch, deos gentium falsos, à Deo vero hoc veluti signo proprio discernit, q̃ falsi illi, votum quo se quis obligauerit, nec tamen reddiderit, nõ requirant: Deus autem verus requirit. Vndè perspicuũ est, securos illos votifragos apostatas, qui sibi persuadent Deũ vota nõ reqrere, habere sibi persuasum Deum esse falsum, quales sunt dij Gentium: quod vel cogitâsse, horrendum idololatriæ scelus est. Petrus quoque in Actis Apostol. testatur eos, qui communẽ vitę societatem, qua his olim inter Apostolos erat, & nunc apud Religiosos conseruari debet, semel receptam deserunt, tentare Spiritum sanctũ, & mentiri non hoibus, sed Deo. Idcircò duximus eos oẽs saluus de quo periclitantur, grauiter admonendos, & vno noie requirendos, quib⁹ & præsentia Synodi authoritate inuocato Christi nomine, quẽ sceleratis suis factis abnegarunt, mandamus & p̃cipimus, vt relictis falsis cõiugibus & cõcubinis, si qbus adherẽt, postpositisq; negocijs, quibus se implicuerũt, habitum Religionis suæ resumant, & ad suum quisque Monasterium reuertant, vbi pœnitẽtiã salutarem ad diuinã vltionẽ auertendam, veniãque erratorũ impetrandã, humiliter agãt.

Baruch. 6. Num. 30. Deut. 24.

Acto. 5.

DE ABIVRANDA HÆRESI, ET communione schismatica vitanda.

SImiliter requirimus, & paterno affectu monemus monachos & sanctimoniales apostatas, sacerdotes, sui ordinis & disciplinę desertores, clericos & laicos, eosq; oẽs qui communione schismatica, aut prauorum dogmatum contagione per hanc tempestatem se ab vnitate Ecclesiæ Catholicæ, extra quam non est salus, separârunt, vt hæresi, schismateque omni abiurato, absolutionem & recõciliationem à sede Apostolica, vel eis quibus hoc muneris delegatũ est, petant, studeantq; deinceps in vnitate communionis & fidei cum Ecclesia sancta Catholica permanere. Propter eos verò Prouinciæ nostræ incolas, q̃ sibi arbitrant᷑ vtriusq; speciei cõmunionẽ à Cæsarea M. permissam, operæpreciũ duximus de hoc iterùm ferre nostrũ iudicium. Proindè Cæsareæ N. declaratione maturo iudicio lecta atque expensa, quod in nupera synodo nostra fecimus, nunc totius Concilij sententia declaramus, omnibus p̃uinciæ nostræ fidelibus, nihil tale in religiosiss. catholicissimiq; Imperatoris declaratione, qua suã mentem exposuit, inueniri, quin potiùs contrarium: siquidẽ expressis & disertis verbis à catholicis Imperij Statibus, & eorum subditis, seriò valdè exigit, ne quid in sacramẽtorum administratione præter Ecclesiæ catholicæ consuetudinem immutẽt, aut immutari in suis ditionibus vllo pacto permittant. Cui Cæsareæ N. planè catholicæ & Christianæ ordinationi decreuimus Nos, tanquã Archieps & Princeps Elector per Dei gratiam Catholicus, cum Reuerẽdis cõfratribus nr̃is cõprouincialibus Epis & Principibus, eadem gratia diuina concedẽte similiter catholicis, fideliter & obedienter per oĩa obtẽperare: Id quod & alioqui pro nr̃a erga sanctã Ecclesiã deuotione, studio pacis & vnitatis, q̃ diuino illo sacramẽto significatur, cõseruãdę, eram⁹ facturi. Præcipimus idcircò, & authoritate p̃sentis synodi in noĩe Dñi nr̃i Iesu Christi conuocatę, mãdamus oĩbus Prouincię nostrę incolis, q̃ Christiano noĩe censent᷑, vt corporis & sanguinis Chr̃i veritatẽ sub vna sacramenti specie percepisse contenti, vinculum pacis cum gratiarum actione seruent.

VT SACERDOTES AB HÆreticis reuertentes, non statim inuolent ministerijs Ecclesiarum.

CAueant autẽ sacerdotes, siue Religiosi, 8
siue Seculares, ab hæreticis, vel schismaticis ad Ecclesiam reuertentes, se ministerijs diuinis statim ingerere, & sacrificare, aut Sacram enta populo administrare, etiam si maximè id non more hæreticorũ, aut schismaticorum, sed secundùm Ecclesiæ Catholicæ ritum facere velint, priusquàm sint absoluti, Ecclesiæ reconciliati, & officijs ac ministerijs suis, irregularitate sublata, restituti: ne damnationem grauiorem incurrant, propter irregularitatis impedimentum, quo tenentur per sacros Canones illaqueari.

VENIAE SPE PROPOSITA, errantes omnes ad Ecclesiam Catholicam reuocandos.

NE verò pœnarũ seueritate p̃posita, re- 9
uerti ad Ecclesiam ab hęresi cupientes, auertamus & retrò pellamus, & non potiùs etiam duros & obstinatos veniæ blandimentis

tis emolliamus, atq; ad pudorẽ & reſipiſcentiam inuitemus, En omnibus cuiuſcunq; ſint Lucæ 15. ſtatus, gradus aut conditionis, ad mentẽ cum filio prodigo redeuntibus, reſipiſcentibus, adq; ad Eccleſiam, patri, ſui domum, vndè aufugerant, ab hæreſum & ſchiſmatum lenocinijs cupientibus reuerti, Eccleſię valuas, quantum in nobis eſt, aperimus, & facilem ignoſcẽtiã pollicemur: Requirimusq; Reuerend. confratres nr̃os ſuffraganeos Ep̃os, ut Ezech. 34. aĩo voluentes, boni paſtoris officium eſſe, nõ imperare cum auſteritate & potentia, ſed infirmas oues conſolidare, ægrotas ſanare, cõfractas alligare, perditas per deſerta quærere, atq; in humeris reportare: Lucæ 15. Patris item boni officium eſſe, prodigo filio à longè reuertenti venię propoſitione occurrere: ſtudeant etiam ipſi errantes ad reſipiſcẽtiam & Eccleſiam reuocare. Omnibus verò prælatis, Abbatibus, Prioribus, Guardianis, & Monaſteriorum vtriuſq; ſexus Superioribus mandamus, vt pœnitentia ductos ſuos ſubditos & vltrò reuertentes, veniãq; petentes, & emendationem pollicentes, paternè recipiant ad pęnitentiam tolerabilem: quam, emẽdatione eorum perſpecta, ſenſim minuant, vt ſanent: C. fin. De Regularibus. non interimãt ſuas oues. Quòd ſi fortè caſus ſit, ut in monaſteriũ & locũ ꝓpriũ abſq; ſcãdalo recipi pœnitentes nequeant, curẽt eos in alio eiuſdẽ ordinis monaſterio, ſecundùm Iuris Canonici diſpoſitionẽ recipi. Nec eos tãtùm qui intra diœceſeos noſtræ pomæria continentur, cogi volumus, vt huic muneri ſuo ſatisfaciant, ſed oẽs vbiq; locorum per totã Prouinciam. Proindè requirimus & monemus Reuerend. confratres noſtro ſuffraganeos comprouinciales Ep̃os, vt ad eundem modũ & ipſi ſuarũ Diœceſiũ Prælatos requirant & cogãt, reſipiſcẽtes ac vltrò redeuntes, benignè ad modum prædictum recipere.

DE REFRACTARIIS ET IN errore perſiſtentibus, vi cogendis.

10 Qvòd ſi qui apoſtatæ & ordinis ſui deſertores, faſcino diabolico & vitiorũ amore excæcati atq; illaqueati, non patiantſe inuitari ad vitę emendationem, aut ad Eccleſiæ ſinum benignè adduci, eos decernimus, poſt ſpretã beneuolẽtiã noſtram paternam, vi cogendos, per Dei miniſtros illos, q gladiũ tenẽt ad vindictã malorũ & laudem Rom. 13. bonorũ, vt intrare vel inuiti cõpellantur, qui ſpõtè reuerti nolebãt. Idcircò concilij totius nũie, per authoritatẽ Dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui nos vocauit, & cuius cauſam agimus, requirimus Chriſtianos Principes, Magiſtrat⁹ ſeculares, & quotquot poteſtatem coercendi malos habent oẽs, vt ſuo miniſterio ad laudem Dei & Eccleſiæ, cuius ſunt filij, ſalutem perfungentes, obſtinatos apoſtatas, monachos & ſanctimoniales in ſuis ſordib⁹ & rebellione hærentes, ſeductores quoq; fideles populi, eis indicatos, potenti manu capiant, tradantque ſuis ſuperioribus aut monaſterijs, pœnitentiæ ſeueriori, ſalutari tamen, ſubmittendos.

DE APOSTATIS, QVI SVB prætextu diſpenſationum Apoſtolicarum, vota religionisque ſuæ inſtituta deſeruerunt.

Apoſtatæ quidam extra Monaſteria ſua 11 degunt, ſuperioribus rebelles, & ad rebellionẽ alios ſolicitantes, tanto nocentiores in Eccleſia, quanto hoſtis domeſticus externo pernicioſior eſt: qui nequitiam ſuã velãt diſpenſationũ Apoſtolicarum prętextu, quas plerunquè vel in Curia, vel à Pœnitentiarijs ſummi Põtificis, aut Legatis & Nũcijs Apoſtolicis, ſurreptitiè, vel allegatione cauſarum falſarũ impetrant. Et ſi cauſę Iuri innixę, Bullis obtentis interſerantur, tales tñ petunt ſibi dari, atque impetrant earum examinatores & iudices, ſummo Põtifici, Legatis, Nuncijs & diſpenſatoribus ignotos, qui neque cauſas allegatas examinent, nec partibus legitimè vocatis de earum veritate inquirant: ſed ſimpliciter eorum libidini patrocinentur: aut ſi dãtur iudices incorrupti & probitatis amantes, ijs Bullas ſuas non exhibent cognoſcendas, & nihilominùs ſecum diſpenſatum eſſe iactant, viuuntq; diſpẽſationibus obtentis, haud aliter quàm ſi cauſas illas legitimè verificaſſent. vndè non infrequenter plùs malorum & ſcandalorum, quàm à Notorijs apoſtatis accipitur: noſtrum verò non eſt, ſuſtinere in Eccleſia tantam impoſturam, tamque licentioſam uotorum violationem. Proindè ſtatuimus & ordinamus, vt qui diſpenſationes tales obtinuerunt, in habitu & obedientia ſuæ religionis, quam profeſſi ſunt, coram nobis aut reuerendis Comprouincialibus noſtris Coepiſcopis, compareant, atque ita diſpenſationes ſuas exhibeant, examinandas, & vocatis eorum ſuperioribus, ac quorum intererit diſcutiendas: Aut ſi iam habitum temerè & abſque præuia bullarum examinatione depoſuerunt, eum reaſſumant, & eouſque in Monaſterio, ac ſub obedientia ſe contineant, donec diſpenſationibus nobis ad examinandom oblatis, inueniantur non etiã ſummum pontificẽ & eius Legatos, vel alios diſpenſatores fefelliſſe, aut ſiniſtrè aliquid impetraſſe. Quòd ſi diſpenſationibus obtentis, aliter atque iam ſtatutũ eſt, voluerint vti, eos pro notorijs apoſtatis habendos, vitandos, à Magiſtratu capiendos, & ſuperioribus cum rebus omnibus quas habent, expenſis tamen Monaſteriorum, tradendos, ad eundẽ omninò modum, quo de apoſtatis iam decretum & ſtatutum eſt, totius Concilij ſententia decernimus & approbamus.

VT QVI HABENT ADMINIſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum vel officia, reddant rationem.

Accepimus in quibuſdam Collegijs 12 Theſaurarios fabricę p̃fectos, & alios

rerum

rerum administratores, vel officia spiritualia habentes, rarò aut nunquàm date administrationum suarum rationem, non sine suspicione infidelitatis, cui permagna datur occasio, vndè res Ecclesiarum diffluunt, & quæ à maioribus ad ornatum Ecclesiarum magnis studijs congesta sunt, negligentia & fraude posteritatis turpiter dilabuntur: Idcircò statuimus & ordinamus, ut Collegiorum & Monasteriorum officiarij, quibus cura administrandorum & dispensandorum bonorum Ecclesiasticorum committitur, iureiurando promittant, se velle ea fideliter conseruare, tractare & administrare, ac quotiescunque petuntur, dare rationem, & ea quæ rationes consectari debent. Diem autẽ certum computandi Decanus & capitulum eis præfigant, sub pœna suspensionis ab officio & emolumentorum perceptione. Ad hæc ordinamus, ne facilè ubi sunt idoneæ personæ, vni plura, quàm vnum, officia committantur, nisi sint natura connexa, aut personæ pauca, & valeat vnius industria tanta, vt pluribus sufficere possit. Statuimus quoque, ut iuxta constitutionem felicis memoriæ Vuigboldi Archiepiscopi, antecessoris nostri, laici prouisores Parochialium Ecclesiarum, qui pro conseruatione ædificiorum, luminarium, & comparatione ornamentorum instituuntur, nihil ordinent vel disponant, absque consilio sui Plebani, cui bis in anno teneantur reddere rationem, vt si quid inordinatè egerint, pro vtilitate Ecclesiarum, prout secundùm Deum & conscientias suas videbitur expedire, corrigatur atque reformetur.

VT CAMPANARII SEV custodes religiosè Officia sua exequantur.

13 DElatum quoq; ad synodum est, campanarios seu custodes quosdam, quos alij Matricularios vocãt, tam parochialium, quàm collegiatarum Ecclesiarum, qui pallas, mappas, vestes sacras, sordidè & irreuerenter seruant, peraguntq́; ministeria sua prolixis barbis horridi, ac nulla religionis veste à plebeijs discreti: Statuimus igitur, ne liceat campanarijs, seu matricularijs nutrire barbam, aut in veste laica in Ecclesijs circuncursitare, sed ministeria sua in superpelliceis exhibeat, linteaq; Ecclesię & sacrarij, vt mũda sint, diligenter assecuent. De eorum verò lotione, quæ pertinent ad vsum sacrorum, illos admoneant sedulò, quibus hæc cura incumbit, qui talium ablutionem fieri procurent per eos, quibus hoc per canones licet: sub pœna suspensionis ab officio & emolumentis, donec pareant.

DE BENEDICTIONE FONtis, & paruulis tempore Paschali baptizandis.

14 INoleuit grauis abusus in Collegijs quibusdam qui tẽpore paschalis officij aquã omnibus baptismi cæremonijs benedicunt, quam posteà effundunt: statuimus propterea, ut nullum fontem seu aquam, collegia posthàc cõferent, cuius nullus est vsus, sed cæremoniis & benedictionibus vtãtur apud illum fontem parochiæ suæ, quem intra collegii septa, aut in proxima vicinia habent. Et vt orationes & cæremoniæ solennes, quæ tempore paschali & pentecostes, baptismo adhibentur, habeant res eis respondentes: Statuimus vt pastores & concionatores adhortentur populum, ut paruulos natos instante festo Paschæ, seruent baptizandos in vigiliam Paschæ, & natos festo Pentecostes instante, ad festum Pentecostes vsque seruent si tamen nullum immineat vitæ periculum.

VBI ET QVIBVS HORIS debeant paruuli baptizari.

15 DEtestanda est non minus laicorum superbia, quàm Pastorum eis obsequentium adulatio: qui contempta Ecclesia, proles suas volunt in suis domibus baptizari, & eò baptismi aquam deferri. Quem abusum prorsus rescindere volentes, Statuimus, neminem alibi quàm in Ecclesia, quocunque loco natus sit, debere baptizari, exceptis regum filiis, &c. quibus valeat secundùm Concilium Viennense deferri. Pastores verò qui secùs fecerint, ab officio suspendimus, donec absolutionem à nobis obtineant. Similiter multos abusus & leuitates, quæ passim apud dignissimũ illud sacramentum admittuntur, amputare cupientes, prohibemus paruulos tempore pomeridiano baptizari, sed quando ieiuni & sobrii sunt homines, & ad res tantas attenti. Si verò pauca sint in ciuitate aliqua baptisteria, & multi baptizandi, poterunt residui qui apud sacrum matutinale baptizari commodè non poterant, tempore pomeridiano baptizari. Et si adsit digna populi frequentia, Pastor eos de baptismi mysterijs doceat; præsertim, ut cogitent quãta sit Dei misericordia peccata abluentis, & nos in suos filios adoptantis. Prætereà vetamus, Ethnicorum more, ab hoc sacramento magna conuiuia instruere, epulari, & ebrietate (vt passim homines parum Christiani faciunt) omnia miscere.

QVOD NON LICEAT REligiosis suscipere in fonte baptizatos aut nuptiis interesse.

QVanuis Religiosis omnibus interdictum sacris Canonibus sit, ne paruulos in baptismo suscipiant, aut nuptiarum conuiuiis intersint passim tamen hi canones negliguntur, & Religiosi ad paruulorum susceptionẽ & nuptias inuitantur, vndè suspecta plerunq; nascitur & alitur familiaritas, & aculei nonnunquàm in pectoribus relinquuntur: qui vt fortè ubi arcta est cognatio, vel senectus emortua, desinit tamen nocet exemplum iunioribus propositum 16

ſtatum. Idcircò Abbatibus, Prioribus, & Religioſis quibuſcunq; , ſuſceptionem paruulorum in baptiſmo, & nuptiarum conuiuia planè interdicimus, quantàuis neceſſitudine vel patruelis, vel deſponſatis iungantur. Contrarium facientes, pro transgreſſione & ſcandalo dato, ſeuera pœnitentia decernimus caſtigandos.

COMOEDIAS QVATENVS LIceat in monaſterijs ludere.

17 PErcepimus Comœdiarum actores quoſdã, ſcena & theatris non contentos, tráſire etiam ad monaſteria Monialium, ubi geſtibus prophanis amatorijs & ſecularibus commoueant virginibus voluptatem. Quæ ſpectacula, etiamſi de rebus ſacris & pijs exhiberentur, parùm tamen boni, mali verò plurimùm relinquere in ſanctimonialium mentibus poſſunt, geſtus externos ſpectantibus & mirantibus, cæterùm verba non intelligentibus. Ideò vetamus & prohibemus poſthàc, vel Comœdos admitti in virginum monaſteria, vel virgines Comœdias ſpectare.

ABVSVS POPVLI IN AVDIENdis Miſſis quomodò coercendus.

18 ANimaduertentes populum rudem & ſimplicem, religionis antiquæ & veræ ignarum, actiones propè nullas in Miſſæ ſacrificio, præter hoſtiæ ſacroſanctæ oblationem obſeruare: & hinc abuſum natum in ciuitatibus, ubi multæ celebrantur Miſſæ, ut ab altari ad altare diſcurrant, nulli ſacrificio plenè intenti: in oppidis verò & pagis cœmeteria circumambulent, & de rebus nonnunquàm prophanis tractent, donec detur ad hoſtiæ eleuationé ſignum, qua vel è longinquo conſpecta ac ſalutata, putant ſe hominis Chriſtiani officio abundè perfunctos: è ſaluse fore populi fidelis exiſtimauimus, ſi hoc vitium gladio ſpiritus excinderetur. Idcircò Paſtoribus & verbi diuini concionatoribus omnibus iniungimus ac mandamus, ut ubi irreligioſus hic abuſus irrepſit, frequenter doceant populum de tremendis atq; adorandis Miſſę myſterijs, iuxta ſanctorum patrum doctrinam, & ea quæ in declaratione Cæſareæ Maieſt. de Miſſa tradũtur: & quòd Chriſtianorũ ſit integro Sacro auſcultare, quo participes fiãt confeſſionis, quã ſacerdos pro tota plebe facit, & omniũ orationum, & benedictionis qua eos dimittit.

Et ſiquidem peccat ea in re tota (vt alicubi fit) ruſtica communitas, cenſemus Præfectum loci requirendum, vt abuſum talẽ coerceat ac prohibeat. Qui ſi fortè hoc facere recuſet, prohibemus omnibus Paſtoribus, Vicecuratis, & animarum curatoribus quibuſcunq; ne quis eum abſoluat, aut ad ſacramentorum perceptionem admittat, niſi certa fide polliceatur, ſe velle regulis iſtis Eccleſiaſticis obtemperare. Si verò paucorũ iſtud vitium eſt, & moniti non emendent, cera, vel rebus alijs ad Eccleſiæ ornatum, vel pauperum ſubuentionem pertinentibus, pro arbitrio Paſtoris & ædilium mulctentur.

Et ne cui deſinit pietatis ſub Miſſa exercitia, dabimus pijs quibuſdam & eruditis viris negocium conſcribendi diuino huic officio cõgruentes meditationes & orationes, pro populi ſimplicis captu, quas uel ipſimet legentes intra ſe reuoluant, uel è Parochi frequenti inſtitutione addiſcant.

QVANDO ET VBI CONVEniat ſimul plures Miſſas dicere.

MEntem ſequentes formulæ, ad quam Reformatio inſtituenda erat, ordinamus, ut in Eccleſijs Parochialibus, ad quas potiſſimùm confluere ſolet populus in vnũ collectus, & in minoribus Collegijs ac Monaſterijs, ſacerdotes, quibus dicendæ ſunt Miſſæ ſpeciales, eas finiant ante ſolennis Miſſæ Euangelium aut ad ſummum ante actionem, aut ab eius communione facta incipiant, ne populus in diuerſa diſtrahatur. 19
Vbi verò amplę ſunt Monaſteriorũ vel Collegiorum Eccleſiæ, ſic in Oratoria diſtinctæ vt in locis diuerſis diuerſus accipiatur populus, nec poſſint vni Miſſæ commodè oẽs eſſe intenti, poterunt ſingulis populorum turmis ſingulę Miſſæ celebrari, quibus vnuſquiſq; populus ſit intentus: ſub Concione autem nulli ſacerdotum liceat in Eccleſia illa Miſſam celebrare.

DE OBLATIONIBVS IN Miſſa faciendis.

VAria fuerunt olim in lege veteri ſacrificia & oblationes, Chriſti perfectum ſacrificium præfigurantes, quás vnica Chriſtus hoſtia in crucis ara cõſummauit, ſemetipſum pro nobis offerens. Hæc eſt hoſtia ſempiterna, quam eandem in Miſſa ſacerdos eorum omnium nomine, qui Chriſtum pro ſe oblatũ cupiunt, offert ac ſiſtit ante patrẽ. Fuerunt & alię Primitiarum, Decimarum, & liberalium votorum oblationes, quibus in Eccleſia, præter ſacrificia ſpiritualia, mactationis vitiorum, gratiarum actionis, laudis & ſeruitutis, quæ diuinæ maieſtati debetur, ſucceſſerunt etiam rerum temporalium ad vſum miniſterij neceſſariarum oblationes, quas olim in primitiua Eccleſia magnis ſtudijs offerebant in Miſſa, quo ſuffragijs eiuſcemodi ſacerdotes & Eccleſię miniſtros ſuſtentarent. Vndè adeò locupletatæ ſunt initio Eccleſiarũ res etiam perſequutionis tẽpore, tanta copia, vt poſt ſacerdotum, & miniſtrorum alimenta, partiti ſint eos etiam in alimenta viduarum, orphanorum & pauperum: in veſtes item & vaſa & miniſterij, ornatum & fabricam Eccleſiarũ: de quibus extãt adhuc antiqui Patrũ canones, extant quoq; orationes, quas Secretas appellamus, ſub Offertorio Miſſe, quibus oblationes populi Deo commendantur. Qui mos offerendi

ſemper

ſemper fuit in populo fideli retentus ad nouiſſima vſque iſta ſecula. Verùm res tam altę originis, & ratione tam ſancta ſubnixa, iam tota propè abire cœpit in deſuetudinem, hominibus pijs cauſam & originem offerendi ad altare ignorantibus, & impijs cupiditate ſacerdotum vſum illum introductum calumnioſè aſſerentibus. Quamobrem diuini verbi cócionatoribus, illis, præſertim, qui de oblationibus populi nō participant, ad cupiditatis ſpeciem tollendam, præcipimus, vt populo veritaté rei iſtius & vtilitaté exponant, hortenturq́ue omnes ſequi maiorum ſtudia, vt vel exigui munuſculi oblatione, ſuam pro rebus à Deo acceptis oſtendant gratitudinem, quô etiam preces illæ in eos conquadrent: inculcentq́; eis, quòd Deus non tam ad dona, quàm ad voluntatem & mentem piorum, reſpiciat: quanquàm locupletes & diuites conueniat eſſe liberaliores, quo gratitudinis ſignum de ſe ampliores præbeant, & teſtentur ſe à DEO ad Dei honorem & cultum habere, quicquid habent.

DE OBLATIONIBVS PRO defunctis, & exequijs pompoſis prohibendis.

25 CVm mortuus ſit Chriſtus pro viuis & defunctis, offertur etiam in Miſſa, non tantùm pro viuis, verùm etiam pro defunctis. Quod rudes, & Sadducæis craſſiores homines ignorantes, neq; orant, neq; Sacrificium expetunt, aut exequias aut iuſta pro parentibus, liberis, cognatis, & amicis perſoluunt: Non aliter ſanè, quàm ſi cùm corporibus ſimul & animæ extinguerentur. Mãdamus idcircò, vt verbi diuini Concionatores, populum hac de re diligenter ac piè informent & doceant, ne animæ amicorum in Chriſto defunctorum, ſuffragijs orationum & oblationis Chriſti fraudentur. Qui modus ſemper fuit retentus in Eccleſia, atque etiam ante Chriſtum apud Iudæos celebris. Neque enim ex vnico Machabæi facto concluditur, ſanctum eſſe pro defunctis orare & ſacrificium offerre, vt à peccatis ſoluantur, ſed quoniam ita pij & in vera fide inſtructi Iudæi, abſque hæſitatione credebant: verùm non probamus propterea pompoſos & ſumptuoſos apparatus ſupra hominis conditionem, qui valent ad oſtentationem potiùs opum, quàm vt defuncto ſuffragentur. Improbamus verò comeſſationes & ebrietates, quibus poſt exequias quidam indulgent, quaſi mortuorum amicorum memoriam vino abluere velint, vbi potiùs, eadem via ſibi ſequendum eſſe, cogitare debebant.

2. Mach. 12.

DE PROCESSIONIBVS IN quibus ſacra hoſtia cum Imaginibus Sanctorum circumfertur.

22 NIhil propè tam ſanctum eſt, quod ſecularium hominum vanitas non trahat in abuſum: Eccleſia de theſauro corporis Chriſti exultans, circumfert longis Proceſſionibus etiam extra ſacras ædes Hoſtiam illam ſalutarem, videlicet ſimul repræſentãs itineris Chriſti hiſtoriã, quando quæreret ſalutem noſtrã, in medio populi verſatus eſt, & vniuerſam Iudeã circunambulauit, docens, & ægrotos ſanans, diſcipulis comitantibus: quamobrem & ſanctorum reliquias & imagines eorum, qui veſtigia eos ſecuti ſunt, ſimul circunferimus, ſignificantes illos nunc cum ipſo regnare & triumphare in cœlis.

Patres dant & alias proceſſionum rationes, quarum præcipua eſt, fideles, quando prælata cruce procedunt extra Eccleſiam, & ad eam reuertuntur, admoneri imitationis Chriſti, qui de ſummo cœlo egreſſus in mundum, per crucem regreſſus eſt in gloriã patris, iuxta illud quod in peregrini ſpecie ipſe de ſe in Emaus ait: Nonne oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam? Luc. 24.

Quæ memoria debet pijs eſſe iucunda & læta. Verùm huc ſecularibus ſtultorũ hominũ vanitas irrepſit, & adhibentur etiam ludi prophani & ſcurriles magno ſtrepitu, ac quaſi ad bellum procedendum eſſet, tympana pulſantur, & occioſa ſpectacula eduntur, rebus iſtis non congruentia, quibus populus delectatus, à rebus quæ proceſſione aguntur, auocatur. Mandamus idcircò, vt iuxta Cæſareæ Maieſtatis reformationem, quicquid non valet ad deuotionem excitandam, à proceſſionibus remoueatur: Sed ſint proceſſiones compoſitæ, graues & modeſtæ, abſint riſus, ioci, & confabulationes, & orent homines, aut ſuauiter corde & voce modulentur: nec beatæ Virginis aut alterius cuiuſlibet Sancti, plures quàm imago vna vniuſcuiuſque circunferatur, vt videamur magnas & paruas, cultas & incultas ſtatuas inſpicere, & non ſurſum mente in cœlum ſubducta, rem ſignificatam potiùs cogitare. At vbi populus vanus noluerit abuſum hunc corrigere, & inſolentiam prohibere, Mandamus & præcipimus ſacerdotibus & clero, ne talibus proceſſionibus interſint, vbi iram Dei, nō verò miſericordiam, in nos prouocamus.

DE STATIONIBVS ET Supplicationibus.

QVantum in Proceſſionibus feſtiuis peccat turba populi, tantum in ſtationibus & ſupplicationibus ſolet clerus peccare, & populum deuotum nudis interdùm plantis & capitibus incedentem, ſua inſolentia, confabulationibus, cachinnis, incompoſitis moribus & diſcurſibus ſcandalizare. 23
Præcipimus idcircò, vt in omnibus cuioſcunque generis proceſſionibus, clerus exemplis bonis populum ędificet, & aut oret, aut cantet, cum grauitate per plateas incedens: nec dilabantur ad tentacula, nec in Eccleſijs, dum ſacrum in ſtationibus peragitur, deambulent, aut confabulentur, ſed choro omnes interſint, habeantque ſinguli Decani & Seniores ad Iuniores reſpectum, puniantur que tranſgreſſores pœnis quas Decanus iniunget.

VT DISTRIBVTIONVM NON sint participes, qui officijs integris non interfuerint.

24 NOn minori populi scandalo Clerici quidam, quando sunt pingues distributiones, Chorum ad breue tantummodò tempus, quo sui præsentiam testentur, ingrediuntur, nec officium totum persoluunt: sed continuò egressi chorum, aut obambulant in Ecclesia vel eius immunitate, aut ad aliam in qua simul beneficium habent, celeri transitu se proripiunt, vbi similiter testentur se fuisse præsentes: quô duarum Ecclesiarum distributiones pro eodem officio integras percipiant, cùm in nulla Ecclesia officium integrum persoluerint, manifesto indicio, se pecuniæ, non Christo aut Ecclesiæ, seruire, vt ter peccent: primùm cupiditate, deindè cultus diuini negligentia, tertiò exemplo prauo, quo populum scandalizant, vt transgressionem canonum prætereamus.
Cap. 19. Etenim in Concilio Chalcedonensi statuerunt Patres, ne quis Clericus in duabus Ecclesijs inscriberetur aut ministraret, nec cómunicaret prioris Ecclesiæ rebus, qui ad secundam transiret. Quamobrem statuimus, vt illi soli qui horis diuinis aut defunctorum exequijs seu memorijs à principio ad finem vsque intersunt, idque in habitu qualem temporis & personæ conditio requirit, distributiones percipiant, nisi iusta causa sit, quare ante officium finitum discedant, aut tardiùs ipsum accedant. Nolumus tamen hac constitutione priuilegio Prælatorum derogatum.

DE PROCESSIONIBVS Ruralibus.

25 DEcanis ruralibus committimus, vt rurali, vbi maior est abusus, per suas regiunculas pastores adhortentur, vt ad prædictum modum suas processiones instituant, nec vagi & incompositi per agros discurrát, & præsertim Rogationum tempore, quando Deum pro misericordia & frugum conseruatione imploramus: transgredientes, Pastores aut ipsi in Synodis suis corrigant, aut visitatoribus nostris indicent.

VT PASTORES RVRALES Decanis suis obediant.

26 QVod præcipit Apostolus, vt fideles
Hebr. 13. omnes Præpositis suis, quorum est vigilare pro animabus eorum ad reddendam Deo rationem, obediant atq; subiaceant, intelligant pastores rurales, non ad laicam modò turbam, sed etiam ad se pertinere, qui debent Decanis suis in licitis & honestis omnibus reuerenter auscultare & parére: & æquum est, vt obedientiam quam ab inferioribus suis tanq̃ Christi vicarij exigũt, superioribus exhibeant. Præcipimus ob id,
1. Reg. 15. vt visitatores de obedientia, quam mauult Deus quàm sacrificiũ, potissimùm inquirát, nec sinant inobedientiam impunitam.

NE MAGISTRATVS SECVLAres Decanis & Pastoribus in officiorum suorum executione sint impedimento.

ACcepimus Magistratus seculares quosdam, & Principum præfectos, munera Ecclesiastica inuadere, ac tyrannidem in Christi sacerdotes & clerum exercere, cogere Pastores, vt præter Ecclesiæ Catholicæ consuetudinem, subditos sub duplici specie communicent, & cæremonias piè institutas abrogent: quos schismaticos, atq; cum Core, Dathan & Abiron, quos terra deglutiuit, æternæ maledictionis obnoxios esse, è sacra scriptura discimus. Alios quosdam accepimus impedire, Decanos rurales, quo minùs possint officia & Iurisdictionem suam exercere, synodos liberè celebrare, & excessus corrigere, sed iudicium hoc vendicare sibi, qui & ipsi intelligant se excommunicationem à Iure & canonibus latam, incurrere. Quos & excommunicatos totius Concilij authoritate (vbi præmoniti non abstinuerint) pronunciamus & declaramus. Volumus quoque vt Visitatores, tales Ecclesiasticę disciplinæ ac libertatis violatores atque oppressores, ad nos pro vlteriori eorum persecutione perferant: quos, si nostræ ditionis fuerint, pro malis meritis plectemus: sin alterius, eorum principibus, aut Cæsareæ Maiestati plectendos denunciabimus. 27 Num. 16.

NE MAGISTRATVS SECVlares oneret domos religiosorum & eorum personas seruitijs secularibus.

PEruenit ad sacrũ Concilium, præfectos quosdam in religiosarum sororum domos irruisse, & fractis per vim foribus occupâsse, atque in granaria sua conuertisse earum officinas: quinetiam religiosas ipsas sorores magna seruitute opprimere, compellere frequentiùs monasterijs suis egredi in arcem, vbi eas domesticis suis seruitijs grauẽt. Quam indignitatem sacri Canones grauissimis censuris damnant, nec dissimulare absque magno reatu nos possumus. Proindè hos tales vbi res ita agitur, cum toto Concilio pronunciamus anathema violatæ immunitatis Ecclesiasticæ incurrisse: Committimusque Visitatoribus nostris, vt de facti enormitate inquirant, quo de remedio vlteriori possimus cogitare. 28

NE COLONI ECCLESIARVM, seruitijs indebitis grauentur.

ADhæc præcipimus & mandamus vniuersis Magistratibus & Præfectis fidelibus, ne contra Iuris dispositionem, Ecclesiarum colonos seruitijs & impositionibus grauent, sed iuxta Cæs. M. Reformationem, sacros canones, & Imperatorum leges, libertatem, priuilegia, & immunitates Ecclesiasticas conseruent eis illibatas: si anathema & animæ damnationem velint euitare. 29

NE

NE IVDICES SECVLARES clerum iudicialibus impensis vltra æquitatem grauent.

30 PErlatū est in concilium, seculares quosdam Iudices prauo & ousquàm gentium audito exemplo, ab annis paucis introducto exigere à clero, si quandò clericus uel religiosus ratione bonorum Ecclesiasticorum, vel alijs de causis, laicum in suo foro conuenit, impensas duplicatas, ot vbi laici actores vel rei dant simplum, clerici & religiosi (si velint iustitiam sibi administrari) duplum soluere cogantur. Quod profectò iniquum est grauamen, & tam rationi rectæ quàm legibus Imperatorum, & sacris canonibus, grauamina à clero depellentibus, aduersum. Proindè statuimus & ordinamus, ne liceat vllis Iudicibus vel Scabinis, quicunque illi sint, clericos & religiosos impensis maioribus quàm laicos grauare, aut ad dupli solutionē eos quocunq; prætextu cogere, vbi in causa simili dat laicus simplum, sub censuris contra eos qui exactionibus & oneribus clerum grauant, decretis.

NE CLANDESTINA CONIVugia contrahantur & tolerentur.

31 SAepiùs experti, quanta mala ex clandestinis coniugijs oriantur, qualia sunt periuria, stupra virginum, adulteria, homicidia, parentum & amicorum offensiones, exhæredationes, vt prætereamus ea quæ Cæs. M. Reformatio piè & Christianę commemorat, decreuimus & statuimus, vt clandestinà contrahentibus tantispèr sacramēta negentur, donec ab excommunicatione à Iudice coopetente absoluantur, atq; ita in facie Ecclesiæ sacramenti solennia celebrent. Idem statuimus de incolis & aduenis illis, de quibus suspicio est, eos in facie Ecclesiæ non esse coniunctos: qui aut matrimonij solennes ritus in Ecclesia celebrent, aut alibi id se fecisse idoneis testimonijs probent. Dum uerò huius gratia ad Ecclesiam conuenitur, & qui iunguntur, benedictioni sacerdotali se submittunt, absit omnis leuitas & iocus secularis, sed cum Dei timore cogitent quale sit vinculum quo colligantur, & quòd Deus sit qui eos coniungat, ut discant in Christo nubere, cuius gratia & dono torus immaculatus datur conseruatur.

QVOD MATRIMONIVM DEbeat præcedere trina proclamatio, & nemo nisi à Pastore ad quē hoc pertinet, coniungi.

32 FIt sæpè, vt dum pastor alter alterius ouile inuadēs, copulat virum & fœminam sibi non subditos, absque Episcopi licentia vt vnus fiat duarum maritus, & contrà vna multorum vxor. Ideò sub pœnis & censuris, canonicis, statuimus & ordinamus, ut nemō parochus vel presbyter ausit sibi non subditos copulare, nisi sit alter alterutrius parochus pprius, & pastoris alterius dimissorias literas acceperit, nec nisi in vtriusque parochia, trinæ proclamationes tribus diebus festis à se inuicēm distantibus ad populi frequentiam, præcesserint.

QVOD NON DEBEANT SPONsus & sponsa coniungi, nisi in Ecclesia & tempore ab Ecclesia non interdicto.

SVperbiam eorū qui Ecclesiam Dei contemnunt, reprimere volentes, Mandamus & præcipimus vniuersis parochis & presbyteris, ne quis alibi, q̄ in Ecclesia publicè post Missam auditam iungendos matrimonio copulet: nec alio tēpore, quàm iura permittūt, sub pœna suspensionis ab officio, quam sagij, quod cerdotes mandatum hoc prætergredientes, incurrant: nec volumus per officiales nostros, cum quouis, nisi ex causis grauissimis & vrgente magna necessitate, dispensari. 33

Tert. li. 2. ad vxorē: Vndè sufficiam ad enarrādā felicitatē eius cōiugij, quod Ecclesia conciliat, cōfirmat oblatio, & obsignatū angeli renunciant, Pr rarum habet?

DE COMMVNIONE ET confessione Sacramentali.

PErlatum est in concilium, multos reperiri atheos homines, qui sacram communionem ab annis aliquot à suo parocho non perceperint, quos verisimile est vel non communicâsse, vel alibi clanculùm apud schismaticos communicare. Quosdam etiam adire sacram Synaxim, de quibus non constet, vtrùm sint confessi peccata sua, absoluti, an secùs. Statuimus idcircò, vt quicunque Christiano nomine volunt censeri, semel vt minimùm in anno accipiant à suo parocho sacram communionem, secundùm Catholicæ Ecclesiæ ritum, sub vna tantùm specie. Et vel eidem priùs confiteantur, vel si de eorum confessione probabilis est dubitatio, testimonium adferant, quòd alibi sint confessi & absoluti. Alioqui viuentes ab ingressu Ecclesiæ arceantur, & mortui, Ecclesiastica careant sepultura. 34

NE FRATRES QVATVOR ORdinum audiendis confessionibus se intromittant, nisi sint præsentati.

EXploratum habemus quosdam è fratribus quatuor Ordinum mendicantium iuuenes, imperitos & inexpertos sacerdotes, fiducia priuilegiorum suorū audire passim confessiones, & quoslibet passim absque iudicio & discretione casuum, quā nullā ouerūt, absoluere: Cui periculo obuiare volentes præcipimus, ne quis fratrum Ordinū mendicantium, confessiones audire præsumat, nisi legitimè & secùdùm formam iuris, nobis vel comprouincialibus episcopis presentatus, & de his, quæ ad officiū illud pertinent, pbè informatus sit, & iudicatus idoneus. Quòd si Priores & Guardiani nō compulerint suos fratres ad ordinationis huius obseruantiam, & dissimulauerint, tales nouerint se ab omni ministerio ecclesiarū nostrarum cum suis fratribus submouendos. Ne verò habeant, quod de præsentatione querantur, has gratis, salua Scribarum moderata mercede, eis impartiemur. 35

DE POENITENTIARIIS Episcopalibus.

36 INsuper, ut conscientiis scrupulosis consulatur, ac facilior pateat omnibus ad ueniam & absolutionem peccatorum aditus, ordinamus nostros in hac diœcesi pœnitentiarios, qui facultatem habeant, sibi confessos ab omnibus casibus nobis de iure uel per statuta synodalia reseruatis, in foro conscientiæ absoluendi.

In primis reuerendum Cyrenensem Episcopum, nostrum in pontificalibus Vicariũ. Deindè metropolitanæ Ecclesiæ nostrę Presbyteros Canonicos Theologos, oẽs quoque intraneos & extraneos collegiorum, & ruralium pastorum decanos, & quatuor primarum parochialium Ecclesiarum in Colonia pastores: scilicet Martini, Columbæ, Laurentij & Albani: Priores quoque quatuor Ordinum mendicantium, & prætereà ex ordine Prædicatorũ fratrẽ Georgium de Tremonia, ex ordine Minoritarũ fratrem Vuinandum ab Effrem, Licentiatum theologiæ: ex ordine Carmelitarum fratrem Vuilhelmum à Blatzhem: ex ordine Augustinensium, fratrem Henricum à Vuyerd. Prætereà addimus in maiori nostra Ecclesia venerabilem Licentiatum Theologiæ Ioannem Luneñ. Ioannem Lamb decretorum doctorem, Ioãnem ab Heinsberg Theologiæ Licentiatum, & Gotfridum Ditmarum ab Hagen.

DE CONFESSORIBVS Sanctimonialium.

37 VOlentes consulere infirmitati sanctimonialium, quas nonnunquàm pudor vel metus retinent à confessione libera, quando ad vnum tantùm patrem vel confessorem eis familiariter notũ, alligantur, vndè fit, vt sępè nõ integrè, sed vix vnquàm liberè conscientiam suam exonerent: & tamen ad sacrosanctã cõmunionem statutis tẽporibus cum alijs accedant: Clementer indulgemus & concedimus, vt sanctimonialibus bis aut ter in anno fiat potestas, alij quàm suo presbytero confitendi, ab ordinario loci deputando, nisi proprius eorum visitator aut commissarius huic rei priùs prouiderit.

DE CONTEMNENTIBVS sacram Vnctionem.

RElatum nobis in Concilio est, impios 38 quosdam homines infirmitates suæ tẽpore vnctionem sacram respuisse ac cõtempsisse: quamobrem statuimus, vt si quis sacramentum illud nobis ab Apostolo Iacobo tan Iacob. 5. topere commendatum, contempserit, Ecclesiastica careat sepultura.

Est quoq; in obseruatione dierũ festorum multa varietas, de qua in proxima synodo nostra diœcesana statuemus. Ea verò quæ hic cõstituta sunt, iudicio sanctæ sedis Apostolicæ, & Oecumenici Concilij, vt omnia nostra, reuerenter submittimus: nec per ea sacris canonibus, traditionibus Ecclesiasticis, aut reliquis maiorum nostrorum Prouincialibus & diœcesanis synodalibus constitutionibus volumus derogatum. Potestatemq; præmissa omnia & singula interpretandi & declarandi, quotiès opus fuerit, & visum erit expedire, nobis reseruamus. In cuius rei fidem & testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum in Metropolitana Ecclesia nostra Coloniensi, 6. Aprilis, Anno Domini 1549.

CONSTITVTIONES CONCILII PROVINCIALIS MOGVNTINI, SVB REVERENDISSIMO IN CHRIsto patre & Amplissi. Principe & Domino, Dn. Sebastiano Archiepiscopo Moguntino, Sacri Rom. Imperij per Germaniam Archicãcellario & Principe Electore, &c. sexta Maij, Anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimonono celebrati.

INDEX CAPITVLORVM CONCILII PROVINCIAlis Moguntioensis, eorum quæ ad doctrinam fidei pertinent.

De

INDEX EORVM QVÆ PERTINENT AD MORES.

PRÆFATIO.

SEBASTIANVS Dei gratia Sanctę sedis Moguntiæ, Archiepiscopus, Sacri Romani Imperij per Germaniam Archicancellarius, & Princeps Elector &c. Vniuerso clero & populo per diœcesim nostram Mogunt. Salutem in Domino sempiternam. Posteaquàm graue illud Pastoralis muneris onus humeris nostris (Domino sic disponente) incubuisset, sanè nunquàm quasi in dignitatis & honorum fastigio sublimati, lætari potuimus, sed quasi in quadam specula positi, ingentem & anxiam solicitudinem animo concepimus, & quasi importabile onus humeris sustinentes, ad omnem suscepti muneris recordationem frequenter ingemuimus. Non enim ingorabamus depositum, quod tradente & commendāte Christo suscepimus, quanta in illo asseruando cura, solicitudine, & labore desudare nos oporteat: quantáve pœna nos maneat, & quàm terribilis nos Domini sententia expectet, si quicquam de Thesauro illo, quem Christus, velut sedulus & prudens negociator, precio sanguinis sui comparandum duxit, nostra forte incuria perire contigerit.

Accedebat ad cumulum solicitudinis nostræ, & timoris nostri pondus in immensum augebat, quòd functionem nostram Pastoralem in eam videbamus tempestatem incidisse, qua tot sectæ, schismata, & omnes penè præteritorum temporum hæreses, velut conspiratione facta, agminatìm in Ecclesiā irruerant, dispersum CHRISTI gregem immanes, lupi ad interitum rapiebant: & qua, vniuersa vitiorū corruptela & grauissimorum scelerum lues, ouile Christi quasi cōtagione perserpens ouiculas CHRISTI sanguine redemptas, crudelem in modum depascebatur.

Atq; hac temporum iniquitate nobis nequaquàm desidiæ patrocinium, aut negligentiæ excusationem, præberi existimabamus: sed curam & solicitudinē nostram potiùs augeri, vt quanto grauioribus malis laborantem Ecclesiam conspiciebamus, tanto attentiore animo & studio vigilantiore, in eam, quam Dominus nobis imposuerat, Pastoralis officij functionem incumberemus, & gregi nobis: credito custodiam simul & disciplinam sedulò adhiberemus: Custodiam quidem, vt ex commonitione nostra, cauere noxia, & salutaria appetere: peccata refugere, & virtutes sectari, plebs nobis cōmissa sedulò addisceret. Disciplinam verò, vt qui spretis salutaribus monitis, aut torpentes negligentia, aut malitia incitati, delinquerent: per nos à vitijs suis, Ecclesiasticæ censuræ seueritate coërcerentur. Siquidem memineramus, hanc vtranque curam à Domino oculis sui custodibus sub graui comminatione iniungi. Custodiam quidē, cùm Eze.33.
ait: Si Speculator viderit gladium venientē, & non insonuerit buccina, & populus se nō custodierit veneritque gladius, & tulerit de his animā: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autē eius de manu Speculatoris requiram. Seueritatem verò disci- Eccl.7.
plinæ Dominus a Pastoribus exigens: Non quæras, inquit, fieri Iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: nimirùm innuens, graui culpæ alligari eum, qui vitia subditorum, quæ pro potestate sibi tradita compescendo emendare debet, dissimulando nutrit & auget. Et alibi Dominus Pastorū ne- Ezech.34.
gligentiam seuerissimis minis increpans: Ecce ego, ipse, inquit, super Pastores, gregem meum de manu eorum requiram.

His nos Domini commonitionibus incitati, iā indè ab initio ordinationis nostrę, propensa voluntate ad debitam commissæ nobis functionis executionem, omnem animi & consilij vim conuertebamus. Sed pios conatus nostros inquietudo temporis illius impediebat, dum tumultibus & bellis feruerent omnia, ac planè appareret, seculum nostrum iam nec vitia sua ferre posse, nec remedia pati velle. Etiam nihil aliud quàm grauem Ecclesiarum ruinam, & de proximo imminentem Religionis nostræ interitum oculis præuidebamus, nisi Deus pro immēsa sua misericordia miseratus, Ecclesiam suā tot malis grauissimè afflictam, & sub tantarum calamitatum onere iamiam ruituram, Inuictissimi & Potentissimi Principis Caroli Quinti, Pientissimi & verè Catholici Imperatoris armis texisset, & à casu præseruatam, pia eiusdem Imperatoris solicitudine ad pristinæ securitatis recuperandæ spem erexisset.

Cùm igitur singulari Dei gratia & misericordia & Christianissimi ac Potentissimi Imperatoris beneficio hæc quies, Ecclesijs reddita esset, vt iā de rebus Religionis consilia tutò capere liceret: Nos tantam opportunitatem, quam nobis diuinitùs concedi diu desideraueramus, nequaquàm negligēdam rati, omnes animi & consilij conatus ad Ecclesiarū nobis sub subiectarū disciplinā ritè constituendam, & ad plebis cōmissæ salutem promouendam. adeoque ad totius Pastoralis muneris nostri functionem pro virili exequendā, applicuimus. Et veterem

Ecclesię

Ecclesiæ consuetudinem insequentes, quam Apostoli nobis reliquerunt, & Sancti Patres quasi per manus traditam sedulò retinuerunt, vt quotiès in fide Christiana dubię quæstiones orirentur, aut alioqui ancipiti malo Ecclesia periclitaretur, mox Synodum conuocarent, & dubias quæstiones ex scripturis sanctis, iuxta communam Sanctorum Patrum consensum, & receptam Ecclesiæ authoritatem, dirimerent, & suborientibus difficultatibus & periculis collato inter se consilio, matura & salutaria remedia adhiberēt: Nos quoquè, post celebratam à nobis Synodum Diœcesanam, præsentibus malis etiam amplioris consilij remedia credentes quærenda, iuxta Sacrorum Canonum sanctiones Prouinciale Concilium duximus congregandum. Itaque Comprouinciales nostros amicos charissimos, & dilectos in Christo Reuerendos Coëpiscopos, ad diem sextum Maij in ciuitatem nostram Moguntiam euocauimus, è quibus cùm Reuerendus in Christo, & amicus noster syncerè dilectus, Mauritius Episcopus Eystetensis, vir insigni eruditionen præditus, & promouendæ Religionis, zelo mirificè flagrans, per seipsum; pleriq; verò alij per idoneos nuncios, pietate, doctrina, prouidentia, & consilijs magnitudine præstantes viros, promptè comparuissent omnium qui conuenerant, voluntates ad Ecclesiæ tot malis afflictæ, & tantis Cleri & populi vitijs deturpatę, auxilium & emendatione valdè pronas depræhendimus. Qua animorum alacri pietate, & pia alacritate exhilarati, inuocato Dei auxilio, sine ampliore mora sancto & necessario negocio manus admouimus, & quantùm ia nos adiuuare dignatus est, cuius causam agebamus, in commune cœpimus consulere, quanam ratione populos nobis commissos in officio continere noxia quæque ab eis auertere, & salutaria eis prouidere, ac Ecclesias nostras in pace & puritate regere possimus, donec generale Concilium his tantis malis aptiora remedia prouideret, & omnium abusuum pleniorem emendationem, ac Deo propicio calamitatum & dissidiorum finem inueniret. Tandèm cùm dies aliquot continuis deliberationibus absumpsissemus, quæcunque ad Dei gloriam illustrandam, ad Ecclesiasticæ disciplinæ emendationem, & ad salutem commissi nobis gregis promouendam, apta & salutaria nobis visa sunt, in Constitutiones diuinæ legi, Orthodoxorum Patrũ sententijs, & sacrorum Canonum sanctionibus, ac rectæ rationis iudicio consentaneas, congessimus, & eas vt ab omnibus per ciuitates & Diœceses nostras obseruentur, communi consensu publicandas decreuimus. Dedimus autem operam in ijs nostris Constitutionibus, vt solicitudinis & Pastoralis nostre curæ vtranq; partem complecteremur, & gregi nobis commisso custodiam simul & disciplinam præstaremus: omnem curam adhibentes, quatenùs in Ecclesijs nostris simul salutarem Christi doctrinā, in qua vita & salus Christiani gregis consistit, à prauis opinionibus immunem & puram conseruare, & disciplinam Ecclesiasticam magna ex parte collapsam erigere, & sic Christo principi Pastorum, oues quas suo sanguine redimendas sibi existimauit, in illo die incolumes sistere valeamus: nequaquàm immemores, vt ingentis meriti sibi comparāt fructum, qui super gregem Domini diligenti custodia excubantes, ad iustitiam erudiunt & ad salutem promouent multos: sic æterni supplicij se reos constituere, qui ad Pastoralis officij functionem admoti, sua negligentia interire sinũt animas, pro quibus sanguinem suum impendere, & acerbissimam mortem tolerare sustinuit Christus filius Dei.

NOS IGITVR IVXTA Apostoli cõmonitionem, attendere volentes vniuerso gregi, in quo nos Spiritussanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo: memores nos aliquando coram iusto Iudice, pro animabus commissæ nobis plebis, rationem reddituros esse, in primis solicita cura duximus prouidendum, vt in Ecclesijs per vniuersam nostram Prouinciam & Diœceses constitutis, sana & syncera, tum etiam vna, consentiens & concors sacrosanctę fidei nostrę, doctrina tradatur, quatenus populi curæ nostræ commissi, sicut vno Baptismo in spem viuam regenerati, vnum colunt Deum, vnamq; fidem profitentur, & vnam omnes ambiunt vnius Patris in cœlo hæreditatem, sic ad eandem vna & concordi doctrina erudiantur. Acto.20. Heb. 13 1.Pet.1. Ephes.4.

Proindè vniuersos & singulos Pastores Parochos, Concionatores, & Curatos, per Ciuitates & Diœceses nostras constitutos in Domino exhortamur, eisq; districtè præcipiēdo iniungimus, vt tũ vniuersam Christianam doctrinam, iuxta receptum sanctorum Patrum & orthodoxæ ac catholicæ Ecclesiæ sensum (vitatis noxijs nouitatibus, & suspectis opinionibus penitùs omissis) plebibus sibi commissis fideli cura tradant: tum verò eos præcipuè, qui hisce temporibus in controuersiam trahuntur, sacrosancta Religionis nostræ articulos, in eam quæ sequitur, sententiam explicent.

De sancta Trinitate & fide Catholica. Cap. I.

Principio, vt superbenedictæ Trinitatis fidem, simplici populo non anxia nimis & scrupulosa, sed plana & simplici oratione, iuxta scripturæ sacræ, & trium symbolorum Aposto-

Apostolici, Nicæni & Athanasij traditionē, exponant, & eos vnum Deum in Trinitate, & Trinitatem in vnitate credere & confiteri edoceant. Vnum eundemq; Deum in essentia, & in personis trinum, Patrem & Filium & Spiritumsanctum.

De Creatione & Conseruatione mundi. Cap. 2.

HVnc Deum Conditorem, Conseruatorem & gubernatorem esse rerum omnium, in pœnis & vindictis iustum simul & misericordem: in donis liberalem, omnis quidem boni, sed nequaquàm mali culpæ, authorem: Siquidem nos peccata, nulla impulsi necessitate, sed malitia & vitio nostro, perpetramus.

De hominis Creatione. Cap. 3.

INter cætera bonitatis & potestæ suæ opera, Deum ab initio hominem ad imagi-
Gene. 1. nem & similitudinem suam condidisse, corporis & animæ viribus rectum, ornatum, iu-
Eccl. 15. stitia & gratis: intùs in anima prauis motibus vacuum, in corpore infirmitatis omnis & omnium ærumnarum expertem, & à moriendi necessitate immunē, in voluntate ad bona malaque appetenda ex pari liberum.

De Lapsu hominis. Cap. 4.

QVi cùm mandatum Dei conditoris sui præuaricatus esset sanctitatē, gratiam, & iustitiam, in qua erat constitutus, iustissimo Dei iudicio amisit: iræ Dei ac damnationi obnoxius, & in corpore simul & anima factus deterior, ut iam in corpore famem,
Gene. 3. sitim, & innumeras aliâs miseras & infirmi-
Eccle. 40. tates, in anima concupiscentiā ad mala pro-
Gene. 6. licientē, multasque noxias & molestas ærumnas, ac tandem vtriusque, videlicet corporis & animæ, mortem sustineret.

De peccato originali. Cap. 5.

Rom. 5. HOc primorum hominum peccatū, pro-
Ephe. 2. pagatione in omnes homines transire,
Gene. 8. ac secum pœnam suā trahere, vt sint natura
1. Cor. 2. omnes homines iræ Dei, mortis & damnationes rei, & in peccatū proni: qui per libertatem arbitrij sui, (quæ exigua & infirma in ijs residet) nondùm adiuti gratia Dei, ea quæ sunt spiritus, & ad salutem conferunt, non agnoscere, nedum appetere queant.

De Redemptione per Christum. Caput 6.

AB hoc Originalis peccati morbo, homines sola Dei misericordia, per Redemptionem, quæ est in Christo Iesu, liberari: Qui infirmitates & languores nostros
Rom. 5. in se suscipiens, & peccata nostra in Cruce
Esa. 53. perferens in corpore suo, Patri nos reconci-
1. Pet. 2. liauit, vt satisfactionem pro delictis nostris,
Ephe. 5. quam in nostris meritis non inuenimus, de
1. Cor. 5. Christi sanguine & meritis eius assumam?:
Titi 3. Cui dum per Baptismū inserimur, per Spi-
2. Cor. 6. ritumsanctum mundamur, & omnem reatum, quem nascendo vel propriè peccando contraximus, renascendo exuimus, & ab omni prorsus peccato liberamur, & per Spiritū sanctum sanctificamur, & innouamur secūdùm internum hominem, viresque contra relictæ concupiscentiæ impetus accipimus,
vt iam non regnet peccatum in mortali no- Rom. 6.
stro corpore: nec ad culpam nobis, sed ad meriti occasionem, si per gratiam Dei gnauiter pugnauerimus, concupiscentia in nobis sit relicta.

De Iustificatione. Cap. 7.

ATque hac ratione iustificari homines, cùm qui immundi & natura iræ filij, & damnationis rei sunt, per Christi meritū peccatorum suorum remissione impetrata, renouantur spiritu Dei per Christum secundùm internum hominem: vt iam iustifi-
cati gratia ipsius, & reconciliati Deo, & ab Rom. 5.
æternę damnationis reatu absoluti, hæredes Tit. 3.
sint secundùm spem vitæ ęternæ.

Talis autem iustificationis initium ex Dei gratia prouenire, qùs ante omne meritum, dum adhuc inimici & peccatores sunt, excitati & adiuti, & eidem gratię sic excitanti & adiuuanti consentientes & cooperantes, ad Iustificationem disponuntur.

Hanc verò præuenientem gratiam, cùm per alia media, tum potissimùm in prædicatione verbi, ad conuersionem hominis operari, dum homo peccatorum suorum admonitus, & à Deo iusto Iudice constituta peccatis supplicia metuens, mox excitatus & ad-
iutus Dei gratia, à timore peccati, ad Dei mi- Gen 3. 23
sericordiam cogitationa deflectit & cū alia Acto. 10.
omnia in scripturis reuelata, tum hoc præ- Ioan. 1. 3.
cipuè fide firma capit, Deum peccatoribus Rom. 3.
propter Christum misereri velle: Qua subnixus fiducia, spem cōcipit, & timorem animo ejicit, ac Deum, quem ad miserendum procliuem, sibiq; iam propicium credit, diligere, & peccata quæ ipsum à Deo separabant, odisse incipit, iamque Deo per Baptismum vniri, si nondùm est in Christo regeneratus: aut si post acceptam Iustificationis gratiam in peccata relapsus est, per Pœnitētiam Deo reconciliari desiderat, eique per vitæ nouitatem placere, & per mandatorum ipsius obseruationem perpetuò adhærere velle proponit. Sicq: is, qui tunc primò fidei Christianæ initiandus venit, regenerationis lauacro suscepto, aut saltem votis expetito, dum suscipiendi facultas non suppetit: ille verò, qui post acceptam Iustificationis gratiam per peccatū rursus excidit, per Pœnitentiæ remedia Iustificationē accipit. Quæ cum peccatorū remissione etiam sanctificationem, & interni hominis innouationem confert, quatenùs per meritum passionis Christi quod iam credenti communicatur: cum venia peccatorum homo etiā
Dei gratiam; & per Spiritum sanctū vnà cū Rom. 5.
fide, simul charitatem in corde diffusam ac spem accipit. Hisque Dei donis in ipso per-

manenti-

manentibus, nan iam solùm reputatur aut nominatur, sed verè existit iustus: non tamen sua propria, aut suis meritis comparata, sed ex gratia Dei per Christum donata & communicata, iustitia.

Rom.3. Ephe.2. Itaque hominem iustificari gratis per fidem, quia nullis præcedentibus meritis iustificatio acquiritur, sed ex DEI gratia per Christum donatur, his quibus in eum credētibus, mortis eius & fusi pro peccatoribus sanguinis meritum applicatur.

De Charitate & bonis Operibus, & merito eorum.

Cap. 8.

CHaritatem verò, sine qua nemo iustos 1. Ioan.3. esse potest, iam tum, cùm in Iustificatione hominis accedit, operibus bonis graυidam esse, nec ociosam manere in verè iustificatis: quin oblata occasione, & facultate permissa, promat de se opus bonum, & quotidiana faciat iustitiæ incrementa, secun Apo 22. Rom.6. dùm scriptum: Qui iustus est, iustificetur adhuc. Ea verò, quæ iustificati iam, membra sua exhibentes arma iustitiæ in sanctificationem fide per dilectionem operante, Galat.5. fecerint opera: tum quia Deus benè operantibus, & in ipso spectantibus, mercedem misericorditer promisit: tum etiam quia eiusmodi iustificatorum opera, gratiæ Dei effectus sunt, & mouente & adiuuante Spiritusancto fiunt: verè bona, & Deo grata, ac remuneratione vitæ æternæ digna esse.

Ioan.15. Rom.4. Non enim secundùm humanas vires, æstimanda sunt Iustificatorum opera, sed secundùm eam gratiam, quā in ipsos influit Christus, ex qua deindè bona ipsorum opera promanant. Et secundùm eam dignitatem, quam de Spiritusancto, velut omnis boni operis motore & operatore, sumunt. Sic enim extenuandæ vires humanæ, vt nō simul & gratia Dei vilis reputetur: sic in bono opere faciendo, deprimenda est facultas hominis, vt interim cogitemus, Spiritussancti motum, & in nobis efficacem, & apud Deum acceptū ac preciosum esse.

Obseruationem mandatorum Dei, verè Christianis esse possibilem.

Cap. 9.

EX eadem causa demonstrandum est, Mandatorum Dei obseruationem renatis ac iustificatis esse possibilem, non secundùm Naturæ infirmitatem, quam habent Phil.2.4. cum alijs hominibus communem: sed secundùm gratiam Christi, qua imbuti sunt, & secundùm opem Spiritussancti, quem renati ac iustificati acceperunt: Vt iam diuinorum præceptorum obseruatio renatis tanto sit possibilior, quanto maiorem gratiam, eodē semper opitulante Spiritu, vel semel acceptā retinent, vel amissam nouo subindè munere recuperant.

De vera libertate Christiana. Cap. 10.

EAm verò libertatem suam (quam lex Rom.5. Spiritus, quæ est ipsa Charitas, diffusa in cordibus nostris, nobis affert) Christiani intelligant, nou, vt non impleant ea, quæ in mandatis Dei exiguntur, sed quatenùs ad ea adimplenda non, vt alij homines, pœnarum metu & Imperio legis cōpellantur, sed ea iam non inuiti, immò verò volentes faciant: ita, vt obedientia ipsorum secundùm animi promptitudinem, & in rectè factis lætitiam, vera libertas: secundùm præcepti adimpletionem, plena & pia seruitus existimetur. Alioqui cupiditatibus frena laxare, & carnis curam secundùm eius desideria facere, non Christi libertas, sed perniciosa diabo- Rom.13. li seruitus reputanda est.

De Sacramentis in genere. Cap. 11.

DOceant etiam Pastores nostri, Septem esse Ecclesiæ Sacramenta diuinitùs instituta, per quæ velus apta remedia atque instrumenta, & peccatis nostris mederi, & suæ gratiæ munera nobis impartiri, Deus voluerit. Eaque non esse ritus simplices, quod quidam impunè confingunt, sed sacrosancta signacula, & efficacia signa, quæ ritè ea suscipientes, gratiam eis cōferendo, sanctificent. Gratiam verò sacramentorum, non ex ipsa externarum rerum virtute, nec ex merito Ministri: sed ex internæ & diuinæ operationis virtute, æstimandam esse.

Modus doctrinæ circa Baptismum.

Cap. 12.

ET vt populus virtutē ac fructum vniuscuiusque Sacramenti planè intelligat, concordi doctrina erudiri populos nobis commissos volumus, vt credāt Baptismi virtute omne prorsus peccatum, tam Origina- 1.Cor.6. le quàm Actuale, remitti, nec quicquam in Acto.2. ritè baptizato relinqui, quod ab ingressu Regni cœlestis remorari eum queat. Concupiscentiam enim, quæ post Baptismum in nobis, ad Agonem, non ad culpam, relinquitur, iam non esse peccatum vera ratione peccati: sed peccatum ob id appellari, quod Rom.7. per peccatum facta, & ex peccato relicta sit, & ad peccatum ampliùs inclinet.

De Baptismo Paruulorum. Cap. 13.

DAtum etiam Paruulis in fide Ecclesiæ Baptismom, ad abolendum Originale peccatum, & ad salutem consequendam, efficacē esse. Eumque semel ritè, etiam à paruulo, susceptum, aut ab hæretico vel infideli in forma Ecclesiæ, cum recta intentione datum, sine iniuria Christi (in cuius mor- Rom.6. tis similitudinem, semel pro nobis redimendis toleratæ, traditur) sine grandi piaculo ampliùs iterari nec posse, nec debere: ne inuocatio sanctissimi nominis Dei, in qua semel ablutio data est, per iterationem quasi vana accusetur: & mors Domini, in cuius similitudinem semel baptizamur, repetito baptismo, quasi inefficax arguatur.

Baptis-

Baptismum, adhibitis ritibus secundum veterem Ecclesiæ morem, administrari debere. Cap. 14.

PArochis verò, & alijs Ecclesiarum Ministris per nostras ditiones constitutis, sedulò iniungimus, & sub graui pœna, præuaricantibus sine remissione infligenda, comminamur, ne aliter, quàm adhibitis Exorcismis & Exufflationibus, Vnctionibus etiam & cæteris ritibus, per Catholicam Ecclesiam ab antiquo obseruari solitis, & in aqua nō prophana, sed solenni benedictione, & sacri Chrismatis, Vnctione sanctificata, extra casum necessitatis, Baptismum administrare præsumant.

Vnctiones in baptizatis paruulis omissas, expleri debere. Cap. 15.

CVm autem circa sacrum Baptisma non rarò euenire soleat, vt mysticæ illæ vnctiones, iam indè ab initio Religionis Christianæ per vniuersam Ecclesiam adhiberi solitæ, vel ex necessitate propter metum imminentis mortis infantū, vel etiam ex contemptu omittantur: Nos Parochis nostris hanc curam seriò iniungimus, eisque districtè præcipiendo mandamus, vt de pueris sic baptizatis diligenter inquirentes, si comperierint alioqui debitam verborum formam obseruatam, Baptismum quidem sic traditū approbent: Eos verò, qui dum baptizarētur, Vnctiones non receperunt, seriò exhortentur & sedulò inducere tenentur, vt consuetas Vnctiones cum Oleo sancto, in pectore & scapulis, & in vertice cum Chrismate, (adiunctis solitis præcationibus, quæ in Agendis habentur) aliosque ritus omissos, in seipsis per Catholicum Sacerdotē, iuxta vetustissimum Ecclesiæ morem, cautè & piè suppleri curent. Quòd si depræhenderint, in tali Baptismo nec formā debitā esse obseruatam, his qui sic baptizati frustrà putabantur, totū Baptisma secundùm Ecclesiæ ritum tradant.

De conci. dist. 4. c. ab antiquo.

Baptismum ante meridiem administrari debere. Cap. 16.

ET vt tanto mysterio debita omninò reuerentia, exhibeatur, Parochos & Ecclesiarum Ministros seriò monemus, vt manè intra officia diuina, aut mox post ea peracta, (non autē tempore pomeridiano post epulas & prandia, nisi necessitas aut periculum infantium accelerare baptismum exposcat) cū multa sobrietate, & accurata deuotione, Baptismum administrent. Comessationes verò, & parùm sobria Conuiuia, quæ quibusdam in locis post Baptismum, fiunt, per ciuiles Magistratus inhiberi, aut saltem ad moderationem Christianis dignam, reduci volumus.

Modus Doctrinæ circa Sacramentum Confirmationis. Cap. 17.

Ioan. 14. 15. & 16.

SAcramentum Confirmationis ex institutione Christi, & Apostolorum praxi, Ecclesiæ relictum esse, in quo, iuxta Domini promissionem, Spiritumsanctum, quo in Baptismo ad peccati emūdationē signati sumus, cum nouo gratiæ suę munere accipimus: Videlicet, vt virtute eius contra satanæ tentationes muniamur: vt gratia eius, ad meliùs capienda fidei mysteria, illuminemur: ad Confessionē Christi fiduciam, & cōtra vitia robur accipiamus. Quæ omnia Christus Dñs, per Spiritumsanctum, quē missurus erat, fidelibus conferenda, disertè promisit. Ea verò, vt erant à Christo promissa, ipsis Apostolis in die Pentecostes exhibita, & ab eisdem p manuum impositionem in alios transfundi cœpta, Actus ipsorum satis testantur. Vndè Ecclesia Catholica Spiritumsanctū per manus Episcoporū fidelibus tradēdi normā accepit. Act. 8. 19.

De Vnctione Chrismatis in Confirmatione. Cap. 18.

DIligenter etiam populū instruant, cur hoc Sacramentum, ab initio sola manuum impositione exhibitum, mox sub ipsis temporibus Apostolorum ex eorundem traditione, adhibita Chrismatis vnctione, cœperit conferri. Nam cùm in initio Spiritussanctus ad euidentiorem recentis adhuc fidei commendationem, signo visibili influeret confirmatis: externa Vnctione, quæ illam internam designaret, tunc non erat opus. Postea verò adulta Ecclesia, & stabilita fide, cum signa externa apparēre cessauerunt, nec iam amplius Spiritussanctus visibiliter descenderet, mox in locum visibilis signi, Vnctio Chrismatis adhiberi cœpit, quę his, qui confirmarentur, internam & spiritalem Vnctionem repræsentaret, vt quid intùs agatur per gratiā, foris aliquo visibili signo innotescat, & verbi fidem externi elementi similitudo confirmet.

Acto. 8. & 19.

De Cognationibus spiritualibus, ex his duobus potissimùm sacramētis Baptismi & Confirmationis, prouenientibus. Cap. 19.

NOn rarò ex impedimentis cognationum spiritualiū, difficultates & pericula solēt euenire: Ad q̄ cohibendę decernimus, ne cuiquā, siue ex sacro fonte leuādo siue ad sacrā Confirmationē tenendo, plures, quàm vnum Patrinum, liceat adhibere.

Ex Cōcil. Mogun. Domini Petri. De con. dist. 4. c. Non plures.

Modus doctrinæ circa Sacramentum Pœnitentiæ. Cap. 20.

POenitentiam, velut secundam post naufragium tabulam, cuius præsidio, in peccatorum voraginem relapsi, denuò perniciem effugimus, & gratiam reconciliationis & remissionis peccatorum recipimus: Pastores nostri in Ecclesijs sedulò vrgeāt, & admoneant fideles, his partibus integram & vtilem Pœnitentiam absolui: Contritione, Confessione, & Satisfactione.

De

De Contritione. Cap. 21.

Neque enim remitti peccatum, cuius eum qui admisit, non poeniteat.

De Confessione. Cap. 22.

Matt. 18. Ioan. 20. ET cùm ad sananda hominum peccata, Christus duplicem Ministris Ecclesiæ suæ potestatem reliquerit, vt remittant aut retineant, soluant aut ligent: quatenùs id remedium sanandis peccatis apponẽdum nobis Dominus tradidit, eatenùs Confessionẽ, cum enumeratione peccatorum faciendam, nobis commendâsse: vt ex recensione peccatorum, is, qui discernendi potestatem accepit, sciat, vtram commissi muneris partem debeat exercere.

De Satisfactione. Cap. 23.

SAtisfactionem verò ab his, qui delinquerunt, doceant præstandam. Non illam quidem, qua culpa peccati, & æterna pœna diluitur: hæc enim satisfactio ex sola Christi propiciatione donatur: sed illa à nobis p̃standa est, qua pœna temporalis, quæ post culpæ remissionem nõnunquàm remanet, Dan. 4. 1. Cor. 11. aut Eleemosynis alijsque pietatis operibus redimitur, aut Ieiunijs & alijs Satisfactionibus (quæ tamen ipsæ etiam ex merito Passionis Christi efficaciam sumunt) auertitur.

De Absolutione. Cap. 24.

SAcerdotes verò, qui Confessionibus audiendis dant operam, absolutionis formam non intricent pluribus membris, aut Conditionibus appositis, sed planis & simplicibus verbis depromant: Ego absoluo te à peccatis tuis, in nomine Patris & Filij & Spiritussancti. Non tamen prohibemus, vt idoneo loco, seu ante Absolutionem, seu post eam, orationes, pro petenda delictorum venia, adiungant.

De ijs, qui Confessionibus audiendis præfici debent. Cap. 25.

Ex Synodo celebrata Moguntiæ, sub Cardinale Nicolao Tit. S. Petri ad Vincula, & Theodorico Archiepo anno 1451 EPiscopis, qui curam animarum suscipiunt, hac præsertim tempestate, qua varijs & pestiferis opinionibus, simpliciũ animi, miserandum in modum, deprauantur: summo studio enitendum est, vt audiendis Confessionibus, quæ ad formandas conscientias opportunè seruiunt, Sacerdotes viri integri & periti præficiantur. Vndè omnes Superiores fratrum mendicantium (qui in hac parte Parochis in adiutorium accedunt) inducendos censemus, & seriò monemus, vt fratres suos, quos ad audiendas Confessiones admittere destinauerint, priùs Commissarijs nostris exhibeant: Qui eos aut per examen, aut fide digno suorum Superiorum testimonio dijudicent, num idonei sint, quibus ouium Christi salus tutò committi queat.

De Reseruatione casuum relaxanda. Cap. 26.

NE autem propter casus reseruatos, à salutari Confessionis remedio homines retrahantur, dum vel in promptu Sacerdotem nõ inueniunt, qui eos absoluere possit: vel etiam famæ suæ & sumptu timent, si longiùs pro absolutione consequenda ablegentur: Nos pudori simul & sumptibus subditorum nostrorum consulere volentes, præsenti Decreto ordinamus & constituimus, vt deinceps omnes Parochi, per prouinciam nostram ritè ordinati & vocati, omnesque fratres mendicantes, per suos superiores, vt præmittitur, præsentati, & per Cõmissarios nostros approbati potestatem habeãt, vice & nomine nostro, absoluendi Laicos contritos & confessos, à quibuscunque peccatis occultis, quantumuis grauibus & enormibus, quæ alinqui authoritati nostræ ordinariæ reseruari debebant: exceptis duntaxàt Homicidis, Hæreticis, & Excommunicatis, ad nos, vel Commissarios nostros, mittendis.

Ne Religiosi Laicos communicent sine consensu Parochorum. Cap. 27.

NVlli tamen Religioso (etiamsi ad confessiones audiendas, vt præmittitur, admissus fuerit) licere volumus, cuiquam Laico sacrosanctæ Eucharistiæ communionem, sine speciali cõsensu Parochi, ad cuius curam ille pertinet, porrigere. Ex Cõcil. Fritzlar. Quemadmodùm & Parochis omnibus seriò inhibemus, ne quenquam alienum Parochianum, sine consensu sui Parochi, extra necessitatem, siue ad Confessionem, siue ad vllius Sacramenti perceptionem, recipiant: Si tamen subditus rationabilem causam allegans, alij Sacerdoti confessionem faciendi consensum à suo Parocho petiuerit, talem ei consensum volumus non denegari.

Sine testimonio factæ Confessionis, nemo ad sacræ Eucharistiç perceptionem admittatur. Cap. 28.

ET ne contempto confessionis remedio, homines sacrosanctam Eucharistiã percepturi, periculum sibi, quod Apostolus indignis & inexploratis grauiter comminatur, accersant: Parochis nostris iniungimus, 1. Cor. 11. ne posthàc quenquam Parochianũ, qui non suo Parocho Confessionem fecerit, (saltem vbi non factæ Confessionis suspicio subsit, sine testimonio eius: cui Confessionem fecit, ad sacrosanctam Eucharistiam admittere præsumant.

De Confessione non reuelanda. Cap. 29.

MAgnam etiam cautionem adhibere debent Confessarij sacerdotes, ne Ex Cõcil. Fritzlar. de insusitatis criminibus, præsertim à iunioribus inquirendo, inexpertis, nouæ cupiditatis, aut criminis antè non tentati, occasionem objiciant. Caueant etiam, ne confitentis peccatum sermone, vel signo, vel aliqua vlla ratione prodant. Sed si consilio super aliqua re, in Confessione sibi manifestata, indiguerint: rem ipsam, sine vlla authoris mentione

De Pęnitent.& remiſſio. Cap. Omnis.

mentione, ad peritiorem referant. Quòd ſi ſacerdos alicuius crimen, per confeſſionem ſibi compertum, vel aperto indicio, aut ſaltem conditionis, aut loci, aut viciniæ, aut cuiuſcunq; circunſtantiæ ſignificatione, reuelauerit: à beneficio Eccleſiaſtico remotus, ad arctum Monaſterium, ad agendam pęnitentiam, retrudatur. Nec etiam ſacerdos cõfeſſarius à quoquam, ſibi confitente, de peccatis alterius expreſſo nomine, vllo modo inquirere præſumat.

De Pęnitent.& remiſſio. Ex Cõcil. Fritzlar.

De Satisfactionibus. Cap. 30.

SAcerdotes etiam cõfeſſarios monemus, eisq; pręcipiendo iniũgimus, ne in vſura, furto, rapina aut fraude, abſolutionem Cõfitenti impertiantur: niſi ea, quæ iniuſtè abſtulit, quatenùs eius facultates permittunt, ſe reſtituturũ promiſerit. In alijs leuioribus delictis, ſatisfactiones, iuxta qualitatẽ culpę, aut confitentis poſſibilitatem, moderentur.

Eoſdem hortamur, vt iuxta delictorum qualitatem, Satisfactionis modum temperent, & auaris Eleemoſynas, incontinentibus ieiunia, pro Satisfactione imponãt, quô ſemper confitentium vitia, contrarijs virtutibus compenſentur.

Modus Doctrinæ circa ſacramentum Euchariſtiæ. Cap. 31.

DE veritate corporis & ſanguinis Dominici in Euchariſtia, plebem ex verbis Domini inſtruãt, vt credãt poſt cõſecrationem, ſub ſpeciebus panis & vini, veram corporis & ſanguinis Domini ſubſtantiam contineri: Nec iam diuidi Chriſtum, aut ſanguinem eius à carne ſeparari vnquam poſſe, quoniam ampliùs nõ moritur, ideoq́ue ſub alterutra ſpecie Chriſtum integrum contineri, & ſub vna ſpecie tantum à fidelibus, quantum ſub vtraque, ſumi.

De Communione vnius ſpeciei. Cap. 32.

CVm autem nemo fidelium dubitet, virtutem ſacroſanctæ Euchariſtiæ, non ex ſpeciebus pendére, ſed ex viuifica Chriſti carne & ſanguine prouenire: iã ne hoc quidem quiſquam fidelis dubitare debet, illum ſub vna ſpecie cómunicandi morem, ad ſalutem ſumentium æquè vtilem & efficacem eſſe, quàm alterum ſub vtraq;: cùm conſtet, non minùs accipi in vna ſpecie, & eũ quoq; communicandi morem in vna ſpecie, iam indè ab initio praxis Chriſti & Apoſtolorũ, in eccleſiam introduxerit: Vnicuique autem fidelium, ex his duobus communicandi modis, eum meritò tenẽdum eſſe, quem eccleſia, propter cauſas rationabiles, pro temporum ratione elegerit, & populo tradiderit obſeruandum.

Vt à ieiunis & confeſſis ſacroſancta Euchariſtia ſumatur. Cap. 33.

PArochis etiam & miniſtris eccleſiarum ſeriò inbibemus, ne cui extra caſum infirmitatis aut neceſſitatis, ſacroſanctam Euchariſtiam, niſi ieiuno & confeſſo, porrigere præſumant.

Modus doctrinæ circa ſacramentum extremæ Vnctionis. Cap. 34.

SAcram Vnctionem doceant Paſtores noſtri, ad infirmorũ, & eorũ qui ad vitę exitum vergunt, præſidium, à pio Dño traditã eſſe, quã eius iuſſu primi Apoſtoli exercuêrunt. Quæ dum per orationẽ fidei infirmis adhibetur, per diuinæ virtutis operationem, contra corporis infirmates & terrores conſcientię, alleuiationem, & hilaritatem ritè ſumentibus præbet: leuiora peccata tollit, & grauiorum reſtantes reliquias expurgat, iuxta Apoſtoli teſtimonium, & receptam conſentientis Eccleſiæ doctrinam. Iaco. 5.

Modus doctrinæ circa ſacramentum Ordinis. Cap. 35.

IN collatione Ordinum, quæ cum impoſitione manuum, velut viſibili ſigno, traditur: doceant, ritè ordinatis gratiam diuinitùs conferri, qua, ad Eccleſiaſtica munera ritè & vtiliter exercenda, apti & idonei efficiantur, & qua rata ſint & efficacia, quæ à ritè ordinatis in Eccleſia, iuxta Chriſti & Eccleſiæ inſtitutionem, geruntur. Hanc verò gratiam, eſſe ordinis & muneris, non hominum aut perſonarum, nec ad cuiuſquam priuatam, ſed ad communẽ totius Eccleſiæ vtilitatem, accommodari. Ideoq́ue in ritè ordinatis, ſiue boni ſiue mali ſint, efficacem eſſe. Atque ita inter diſpares miniſtros, Domini noſtri dona, ſemper æqualia, ſemper bona & ſancta permanere.

Modus doctrinæ circa ſacramentum Matrimonij. Cap. 36.

DE hoc Sacramento doceant Paſtores noſtri, Matrimonium ab initio ad officium inſtitutum, tandèm ex Dei benignitate, infirmis hominibus ad remedium ceſſiſſe: Vt iam hęc maris & fœminæ commixtio, quæ alioqui, propter turpem concupiſcentiæ motũ, peccato ex ſe nõ careret, propter gratiã Sacramenti, coniugibus ad peccatum non imputetur, ſed ſit honorabile in omnibus connubium, & torus immaculatus. Heb.13. Eſſe autem coniunctionem maris & fœminæ, duorum tantùm: nec alicuius tertij conſortium, nec duorum à ſe inuicèm ſeparationem, niſi per alterius mortem, vllo modo admittentem. Quòd ſi ob fornicationem Matt. 5. & 19. (quæ ſola illis, ſeparandi cauſa, à Dño permiſſa eſt) coniuges inuicèm dimiſerint, 1.Cor.7. manere debere innuptos, aut dimiſſo coniugi reconciliari, & neutri eorum, donec vixerit prior coniunx, ad ſecunda transeundi Matrimonia poteſtatem eſſe.

Matrimonia etiam, ſine conſenſu parentum legitimè inita, non debere reſcindi.

Hanc

Hanc coniunctionem, ex libero conſenſu contrahentium, per verba de præſenti expreſſo, ſtabiliri, nec à parentibus (ſi fortè eorum voluntas non acceſſerit) reſcindi poſſe.

Monendos liberos, ne inſcijs parentibus contrahant. Cap. 37.

VOlumus tamen liberos ſedulò admoneri, vt diuini præcepti memores, velint in parentum eſſe poteſtate, nec illis inſcijs aut inuitis, inire Matrimonia, aut quicquam rei ſeriæ inchoare, præſumant.

De Matrimonij ſolennitate. Cap. 38.

ET vt Matrimonio ſuus honos conſeruetur, coniunctiones coniugum volumus in conſpectu Eccleſiæ, adhibita celebritate conſueta, confirmari: ne per occultas copulationes, ſub prætextu coniugij, illicitæ libidines graſſentur. Et vt pericula, quæ ex clãdeſtinis copulationibus ſuboriri poſſunt, excludantur: nomina contrahere volẽtium, ante coniunctionem, tribus diebus feſtiuis, non immediatè ſe inuicèm ſequentibus, ſed per aliquot dierum interualla à ſe diſtãtibus, in Eccleſia coram multitudine, proponi debent: Vt ſi qui impedimentum Matrimonij inter eos nouerint, id ante nuptiarum diem Parocho reuelent. Nec contra huiuſmodi denunciationem, niſi ex ardua & neceſſaria cauſa, diſpenſari debet. Quòd ſi qui tempore huius denunciationis præſentes fuerint, & impedimentum reticuerint, poſt cõiunctionem in conſpectu Eccleſiæ celebratam, ampliùs ad eius Matrimonij accuſationem, aut ad teſtimonium contra ipſum, admitti non debent. Caueant etiam Parochi & Curati noſtri, ne peregrinos & ignotos ad Matrimonia iungenda admittant, niſi libertatis ſuæ teſtimonia ex his locis attulerint, vbi priùs vixerunt. Leuitates verò, quas in pulſando ſponſo (& ſi quæ ſunt ſimiles) abuſus in ipſam vſque Eccleſiam inuexit, omittantur: Saltationes laſciuæ, & commeſſationes parùm ſobrię, ſi in totum tolli nequeant, ſaltem ad moderationem Chriſtianis dignam reducantur, vt ſic hilaritas nuptialis, pietate & modeſtia condita, oculis Dei, qui Matrimonij author & copulator eſt, commendetur. Parochis ſeu Curatis, per vniuerſam Prouinciam noſtram conſtitutis, iniungimus, Si ſub cura ſua habuerint ſubditum, qui mulierem, cui Matrimonio iungi per impedimenta canonica nõ poteſt, tamẽ vxoris loco publicè foueat, vt ad dimittendã eam, ipſum ſeriò inhortentur: aut, Si Matrimoniũ eorũ dubium ſit, num de iure ſubſiſtat, eoſdem infra duos proximos menſes ad nos aut Officiales noſtros, pro declaratione accipienda, venire iubeant. Quòd ſi ſic moniti, ab inuicèm nõ diſceſſerint, aut declarationem (vt præmittitur) non petiuerint, aut noſtræ vel Officialium noſtrorum deciſioni & ſententiæ non acquieuerint: ab Eccleſiaſticis ſacramentis protinùs arceantur, & niſi ante mortem peccatum ſuum emendauerint, aut ſaltem id confeſſi fuerint, aut ſerium ſuper eo animi dolorem oſtenderint, Eccleſiaſtica etiam ſepultura priuentur.

Ex Cõcil. Fritzlar. de Sponſ. & Matrimon.

De Benedictione ſalis, aquæ, & aliarum rerum, quæ per Exorciſmos & orationes ad vſum fidelium præparentur. Cap. 39.

VEterem morem in Eccleſia ſequimur, dum ſalem, aquam, & cęteras quaſdam res, in vſum fidelium: per orationes in verbo Dei præparamus. Quem morem nemo reprehendet, qui ſecum reputauerit, Eccleſiam inter cętera ſalutis & vtilitatis ſuæ, tum augendæ, tum conſeruandæ præſidia, etiam exorcizandi poteſtatem, contra inſidias dæmonum, aliaſque noxias peſtes auertendas, accepiſſe. Quam poteſtatem dum per res externas ad vtilitatem fidelium exercet Eccleſia, nimirùm in eo Sanctorum imitatur exempla, qui ad eiiciendos quoſdam effectus, diuino iuſſu res corporales adhibuiſſe leguntur. Quem morem in Eccleſijs noſtris præcipimus conſeruãdum, dummodò populum Paſtores ſedulò doceant, effectus, qui indè petuntur, non ipſarum rerum efficacię, ſed diuinę virtutis operationi, per fortiſſimi nominis diuine inuocationem, tribuendos eſſe: Et cauerint, ne rebus talibus ad impias ſuperſtitiones abuti quiſquam præſumat.

Matt. 10. Luc. 10.

De Cæremonijs. Cap. 40.

SImiliter & reliquas Cæremonias, quæ aut in cultu diuino ornatum augent, aut mẽtes hominum ad pias & vtiles cogitationes excitare poſſunt: diligenter retinendas cenſemus, præſertim eas, quas ex multa antiquitate profectas, & per vniuerſam eccleſiã obſeruatas, quaſi per manus traditas accepimus. Quales ſunt, quæ in adminiſtratione Sacramentorum adhiberi conſueuerũt: quibus adnumeramus, vt templa (velut orationum & diuini cultus & ſacramentorum officinæ) per loca idonea, habeantur, ad quorum ornatum (ſimul etiam velut diuini cultus & promouendæ pietatis apta inſtrumenta (in ijs ſigna crucis, aliaſq; imagines, vexilla, veſtes ſacras, altaria, & vaſa ſacra, cõſeruari & vſurpari volumus.

De Imaginibus. Cap. 41.

IMaginum autem vſum, velut pro erudiẽda plebe, & omnium animis excitãdis vtilem, in Eccleſiis noſtris retineri ſeriò mandamus, dummodò Paſtores noſtri populum accuratè moneant, Imagines non ad id proponi, vt adoremus aut colamus eas: ſed vt q̃d adorare aut colere, aut quarum rerum vtiliter meminiſſe debeamus, per Imagines recordemur. Procaces verò Imagines, & nimio artis lenocinio, ad mundanæ potiùs vanita-

tis speciem, quam ad pietatis commonitionem, effigiatas: in templis proponi omninò vetamus, tam lasciuam artis ostentationem, frugi & seuero patrifamiliàs intra priuatas ędes grauem, templis prorsus intolerabilem censentes.

De abusu Imaginum prohibendo.
Cap. 42.

CVm vtilis & legitimus Imaginum vsus, intra eos limites contineri meritò debeat, vt simplex populus, non ipsas Imagines adorare, aut fiduciam in eis vllam ponere: sed quem adorare, quósve honorare, & vndè omnia bona sperare debeant, per imagines discant recordari. Nos prauæ superstitioni viam præcludere volentes, omnibus locorum Ordinarijs iniungimus, vt si fortè in Territorijs suis, ad Imaginē aliquam cōcursus fieri, & homines ad ipsius Imaginis figuram respectum habere, & quasi quandā Diuinitatis opinionē illi tribuere, animaduerterint: ipsam Imaginem (adhibitis priùs in consilium Theologis, & Christianarum antiquitatum scientissimis iuxtà àc pientissimis viris) pro causæ qualitate, aut tollant aut mutent, & aliam, à prima notabili quantitate differentem, reponant, ne rudis populus, in intellectu suo depressus, & ideo per media corporalia ad diuina erigēdus, spem suam contra Ecclesiæ intentionem, in corporali, & quidē certa Imagine, priuata phātasia atq; inhęsione collocet: quasi in illa sit quædam necessitas, vt per eam, & non aliter, inducatur Deus & Sancti id facere, quod petuntur. Verùm hæc omnia, vti dictum est, de Theologorum & sapientissimorum virorum sententia, vt sic salubri Ordinariorum prouidentia, à pernicioso Idololatriæ scelere, populi præseruetur simplicitas.

De reliquijs Sanctorum.
Cap. 43.

REliquia etiam Sanctorum velut diuinæ gratiæ olìm receptacula, & verissima Christi membra, & pura Spiritussancti domicilia, monemus in Ecclesijs nostris vel ob id proponendas, & religiosa pietate venerandas, vt per eas fideles commoniti, discant virtutem & fidem Sanctorum imitari. Et alicubi in ijs sanguinolentas notas, & pro fide Christi tolerati Martirij vestigia, cernentes: admoneantur spem fidei nostræ non esse inanem, pro qua omnia dira pati, sancti Martyres in animum sibi induxerūt. Quorum exemplo, ipsi etiam, ad aduersitatum omnium tolerantiam animentur.

De Peregrinationibus ad Reliquias Sanctorum. Cap. 44.

PEregrinationes etiam ad certas Sanctorum Reliquias, aut ad templa memorijs eorum dedicata, vel ob id Christiano populo censemus permittēdas, vt ex ipsorum locorum admonitione, homines ad imitandā Sanctorum fidem, pietatem & constantiam, vehementiore affectu incitentur, & vt maiori deuotione se meritis Sanctorū sociari, & precibus eorū adiuuari postulēt: dummodò sedulò caueant Pastores nostri, ne vspiam incertæ Reliquiæ, aut nouæ sine Ecclesiæ authoritate, aut ne vllæ etiam ad quæstū proponantur, & ne concursus superstitiosi ad statuas, prophanis potissimùm locis sitas, aut priuata authoritate erectas fiant.

De inuocatione & Veneratione Sanctorum. Cap. 45.

DOctrinam magno totius ecclesiæ consensu iam indè ab initio receptam, & quasi per manus traditam, retineri in ecclesijs nostris omninò volumus: Sanctos videlicet, qui in fide Christi nos præcesserunt, & vitę huius cursum beato fine clauserūt, veluti eius corporis, quo Christo coniungimur, nobilissima membra, à nobis meritò honorari, non tamē eo, qui vni Deo debetur, cultu: sed eo societatis & dilectionis cultu, quo in hac vita sancti homines, à nobis ritè coli possunt. Illos tamen tanto deuotiùs, quanto securiùs post incerta omnia superata, quanto etiam fidentiore laude prædicamus iam in vita feliciore victores, quam in ista adhuc vsque pugnantes. Quorum etiam meritis associari, & orationibus adiuuari, ritè petim⁹, qui vno spiritu nobiscum colligati, velut eiusdem corporis membra, vtique hac nobis lege Charitatis obligantur, qua pro inuicèm membra solicitudinem gerere, & pro inuicèm orare iubentur, vt salutem consequantur: Quod eo magis Sanctos in alia vita pro nobis facere confidimus, quo illis post infirmæ carnis depositionē, & feruentior charitas, & de se securis, ad promouendam aliorum salutem, promptior facultas accessit.

Augustinus contra Faustum, lib. 20. c. 21.

1. Cor. 12. Iacob. 5.

De orationibus pro Defunctis, & Purgatorio. Cap. 46.

EX eadem lege Charitatis, qua nobiscum adhuc cohęrent, qui in fide & communione Christi ex hac vita migrârunt, tenendum est, Defunctos viuorum pietate & orationibus adiuuari, saltem eos, qui cùm viuerent, vt eis hæc prodesse possent, meruerunt: qui non ita boni ex hac vita discesserunt, vt ijs non indigeant: nec ita mali, vt eis hæc prodesse non queant.

August. in Enchirdio cap. 109.

Est autem consentiens Ecclesiæ doctrina, multarū scripturarum collatione, & euidenti ratione firmata, Talem esse quendam mediū decedentium statum, qui non mox, vt carnem hanc exuerint, aut æternis cruciatibus tradantur, aut ad beata illa Sanctorum consortia admittantur: In quos, moderata & mixta Clementiæ seueritate, vindicat ad tempus is, qui & misericordiæ suę, & tormētorum modū, & mensuram nouit. Alioqui, cùm ex ijs qui peccauerunt, & per pœnitentiam sanantur, alij in hac vita multas aduersitate, alij aut paruas, aut nullas experiantur:

Ratio pro Purgatorio.

tur: & cùm multi ex hac vita migrent, à lœthalibus quidem criminibus immunes, leuioribus tamen alius alio magis implicatus: quorũ tamen nemo, siue ob plura, siue pauciora hæc delicta quotidiana, damnationem æternam sustinebit: Non facilè modus inueniri posset, quomodò Deus (qui est in omnibus, & erga omnes iustissimus) non iniustus videretur, si non post hanc vitam, per temporales, & non ęternas pœnas, omnium compensatio expectaretur.

De ieiunio, & delectus Ciborum.

Cap. 47.

PLebem Christianam Pastores nostri (sumpta ex diuinis literis commonitione) ad perpetuam vitæ sobrietatem sedulò cohortentur, vt cibi potusq; moderatione carnis lasciuiam comprimentes, ad exercitia pietatis mentē liberiùs intēdere queāt. Eos verò, quos necessitas nulla excusat, etiā ad stata Ecclesiæ ieiunia, obseruanda inducant: ipsumque ieiunium, diuini esse præcepti doceant. Tempora verò ieiunādi, prout salubritati corporum & animarum expedire videbatur, ab Ecclesia ordinata, & totius Christiani orbis consensu recepta, & iam indè ab Apostolorum temporibus obseruata sunt: quæ qui extra necessitatem non obseruauerint, velut Ecclesiasticæ disciplinæ violatores, & consuetudinum Ecclesiæ temerarij cōtemptores, seueritate pęnarum coerceri debent.

Huic ieiuniorum obseruationi, iungendus est ciborum delectus, itidèm consensu totius Ecclesiæ ad nostra vsque tempora retentus: monēdique sunt fideles, vt diebus ieiuniorum, similiter sextis Ferijs, & Sabbatis, à carnium & aliorum ciborum esu, quos ecclesiæ consuetudo per eos dies hucusque vitare perseuerauit, extra legitimam necessitatis excusationem, sibi temperent, non quidem ab ijs, velut immundis, abstinentes: sed edomandi corporis causa, propter animam, ab irrationabilibus motibus ampliùs humiliandam. Non tamen existiment Christiani, sola carnis abstinentia se DEO gratos esse posse, cùm meminerint, primos homines, q̃ carnē nondùm gustauerant, ob vitæ nequitiam, diluuij immissione deletos: sed cum abstinentia carnis, etiam cæterorum ciborum moderationem, & perpetuam totius vitæ sobrietatem coniungant. Gene. 7.

De Constitutionibus Ecclesiæ.

Cap. 48.

DE Constitutionibus Ecclesiæ, quæ ad disciplinam Ecclesiæ continendam, ad bonum & decentem ordinem, in Ecclesia tuendum & conseruandum, & ad pietatem publicè ac priuatim promouendam, introductæ sunt: Pastores plebem sibi commissam probè & diligenter instruant, vt discant, eas ab ordinata potestate conditas, velut Dei ordinationes, reuerenter agnoscere, & gra-

tanter eisdem obedire: siue hæ constitutiones seruentur ex consuetudine, quam Paulus violari non vult: Si quis vult contentiosus esse, inquit, nos talem consuetudinē non habemus, neque ecclesia Dei: Siue tradantur scriptis Canonibus, quales Apostoli Spirituisancto tribuere non verentur: Visum est (inquiunt) Spirituisancto & nobis. Itaque plebs Christiana ecclesiæ constitutiones, nequaquàm vt traditiones hominum (quales erant Pharisęorum, ad subuersionem diuinę legis adinuētæ, quibus Deus frustrà colitur) aspernentur: sed, vt ad pietatem colendam, & continendam in officio plebem vtiles, libenter amplectantur, nec eas existiment sine grandi piaculo violari posse: Considerantes, etsi hoc in præceptis diuinis non continetur, quod tales Maiorum nostrorum constitutiones iubēt, tamē vt Maioribus obediamus, (saltem in ijs, quæ legi diuinæ non aduersantur) diserti iuris diuini est. Vndè & per occasionem talium constitutionum transgressiones, grandis peccati reos faciunt temerarios violatores: maximè, dum ex contemptu, aut cum scandalo, charitatē violant, quorum vtrunque per se peccatum mortale operatur. Alioqui Ecclesia constitutiones suas charitati & necessitati libenter submittit.

1. Cor. 11.

Acto. 15.

Hāc doctrinam, quæ in superioribus compēdio traditur, adiecta institutione ad Christianam pietatem, diffusiùs explanari curabimus. In qua omnia, quæ ad sacræ Religionis nostræ fundamenta pertinent, & Christianis omnibus cognitu admodùm necessaria sunt, copiosiùs explicabuntur: quàm à Parochis & pastoribus nostris diligenter legi, & ex ea populos sibi commissos, in ijs quę sunt fidei, sedulò erudiri volumus.

Ne ignoti & inexplorati, ad prædicationis munus admittantur.

Cap. 49.

ET quo minùs in posterũ salutaris Christi doctrinæ syncerit as, peruersis dogmatibus, aut noxijs opinionibus & hæresibus deprauetur: Decernimus, definimus, & præcipimus, vt homines vagi & ignoti, qui testimonia Episcoporum suorum, tam eius à quo recesserint, q̃ illius, ad cuius Dięcesim diuerterint, nō habeant, à Ministerio verbi seu prædicationis officio, in Prouincia nostra prohibeātur: & soli admittantur hi, qui ad id munus ritè vocati, & ordinaria authoritate examinati fuerint & approbati.

Ex Dięcesana Synodo Moguntię celebrata anno 1548.

Frarres tamen mendicantes, quorum plerique pietate & doctrina satìs instructi, in asserenda Catholicæ doctrinæ veritati, his tēporibus vtilem sanè operam præstant, (saltem vbi tales noti sunt, & probitatis, doctrinę, & modestiæ suæ testimonium à suis Superioribus habent) à concionandi munere

excludere nõ intendimus. Quos tamẽ ipſos etiam priuſquàm cõcinandi munus in Prouincia, aut Diœceſibus noſtris, ſibi vſurpẽt: nobis aut Vicarijs noſtris præſentari, & per eos, vel examine præuio, vel ſufficienti & fide digno ſuorum Superiorum teſtimonio, tanquàm ad id munus idoneos, approbari volumus.

Obſeruandi parochi & Concionatores, quomodò quiſque doceat.

Cap. 50.

Ex eadem Synodo.

ET vt peſtilentes doctrinæ, & pernicioſi errorum Magiſtri, ex eccleſijs protinùs eijciantur: mãdamus & iniungimus Viſitatoribus noſtris, Archipresbyteris, ſeu Decanis Ruralibus, & Teſtibus Synodalibus, nũc exiſtentibus aut in poſterum futuris, vt Diœceſes crebrò & ſedulò luſtrantes, ſi quos cõpererint eccleſiæ Miniſtros, in exponendis ſcripturis ſacris, & adminiſtrãdis Sacramentis, ab Orthodoxorũ Patrũ cõmuni cõſenſu, & recepta Eccleſiæ conſuetudine & authoritate, deflectentes: tales Ordinario loci, aut eius Fiſcali, pro exceſſuum qualitate aut corripiendos, aut è Miniſterio eccleſiæ prorſus abijciendos, denuncient.

Ijdem, ſi quos per Diœceſes viros, doctrina & pietate excellẽtes, & ad Miniſteria Eccleſiæ idoneos, cognouerint: loci Ordinario in locũ abiectorũ ſufficiẽdos, aut alioqui deſtitutis Eccleſijs præficiẽdos, commendent.

Commiſimus autem Vicarijs ſeu Officialibus noſtris, eisq; in hoc viros pios & peritos adhibuimus, vt Archipresbyteris & Teſtibus Synodalibus, tales querelas ad Religionem pertinentes deferentibus, conſilio & auxilio ſint.

Videndum, quibus Libris Parochi & Concionatores paſſim vtantur.

Cap. 51.

Ex eadem Synodo.

LIbros autem Parochorum & Cõcionatorum Viſitatores inſpiciant, & ab eis diligenti inquiſitione cognoſcant, quoſnam potiſſimùm Authores legant, & in concionibus imitentur. Contagioſos autem, & de hæreſi ſuſpectos libros, ab eis auferant: & ad lectionem Veterum Orthodoxorum, aut etiam recentiorum, qui ſuſpecti non ſint, eos exhortentur.

Plebs, vt Concionibus & Diuinis interſit, per Magiſtratus adigenda. Cap. 52.

Ex eadem Synodo.

ET ne Parochi ac Concionatores ſedulitatis & laboris ſui fructum amittant, ſi plebs ſacra eorum & conciones audire refugiat: præfectis noſtris per loca ditionibus noſtris ſubiecta iniũgemus, vt tempore cõcionum & diuinorum Officiorum, ocioſam turbam è tabernis, è foro & plateis abigant, & concionibus & diuinis Officijs intereſſe, niſi legitimis cauſis impeditos, debitis pœnis compellant. Luc. 14.

De horis Canonicis. Cap. 53.

Ex eadem Synodo.

ET vt ab hac retinẽdæ in verbo Dei puritatis cura, propinquo gradu ad diuinorum officiorum celebrationem ritè conſtituẽdam, & debita cum veneratione peragendam, tranſeamus: Clericos, quibus ea cura incumbit, ſedulò commonendos, & per Prælatos digna mandamus animaduerſione compellendos, vt non vocis tantùm modulatione, ſed deuotione cordis, debitum ſuæ ſeruitutis penſum abſoluãt, & ad diuina officia peragenda corpore pariter & mente ſe componant, quo ſimul & Deo cultum gratum exhibere, & populo conſideranti, deuotionem augere valeant.

Nemo in choro, alijs pſallẽtibus, ſeorſim legere aliquid, aut ſuas horas Canonicas orare, aut fabulari, aut alijs leuitatibus intendere permittatur: Negligentes verò legere horas Canonicas, ſi deprehenſi fuerint, p Prælatos ſubtractione portionis fructuum, in Eleemoſynas pauperum, aut alios pios vſus conuertendæ, puniantur.

Quæ ad tremenda Miſſæ Myſteria.

Cap. 54.

Ex eadem Synodo.

CIrca ſacroſanctæ Miſſę Officium, quo immẽſum redemptionis humanæ beneficium, & ſummum illud ac tremendum Chriſtianæ Religionis Myſterium recolitur: volentes omnia prouidere, quæ populi animos ad amorem & venerationem tanti myſterij inducere valeant: in primis ſancimus & præcipimus, ne quis Sacerdos, ſolus ad celebrandam Miſſam accedere præſumat: ſed ad minimùm vno aut altero, quaſi reſte adhibito, qui, quod publico nomine agitur, ratum habeant, & ad publicas orationes Eccleſiæ nomine reſpondeant.

Presbyteri, cum irreuerentia Miſſas celebrantes, coercendi.

Cap. 55.

PReſbyter verò, qui veſpertinam compotationem vſque ad intempeſtam noctem produxerit, & manè adhuc heſternam crapulam eructans, celebrare præſumpſerit, aut qui hoc ſacro Myſterio ad ſuperſtitiones abuti auſus fuerit, Prælati ſui arbitrio ſeuerè puniatur.

Similiter & hi, qui talem vitæ turpitudinem, leuitatem aut negligentiam, ad celebrationem Miſſarum attulerint, vt & plebis animos offendant, & ab hoc ſacro abhorrere faciant, Prælatorum ſuorum authoritate coerceantur.

De præmittenda Sacerdotum Confeſſione ante Sacrificium Miſſę.

Cap. 56.

ET cùm ſecundùm ſacram ſcripturam maledictus ſit, qui opus Dei agit negligenter: nemo autem æquè negligenter opus Dei in Eccleſia agere videatur, quàm qui ꝓpriæ ſalutis prodigus, impura conſcientia & Hier. 48.

illotis

illotis (vt dicitur) manibus, tremendo altaris sacrificio assistit, contra id quod Propheta ait: Quid est, quòd dilectus meus facit in domo mea scelera multa? Nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas? Et Apostolus: Probet, inquit, se homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Cumq; non minimam malorum huius tempestatis partē, huic malo accepiam feramus, q̄ iam impurè, non dijudicando corpus Domini, sacrosancta hæc Mysteria tractantur: Nos animarum salutis cupidi, statuimus & ordinamus, ne aliter liceat cuiquam Missam celebrare, q̄ præmissa Sacramentali Confessione & Absolutione emendato, ijs quæ huius Sacrificij deuotio requirit, antea persolutis. Iniungimus præterea & districtè præcipiendo mandamus Decanis, aliisq; Prælatis, vt diligenter super hoc excubias agant, & si quos ita delinquentes deprǽhenderint, cōdigna animaduersione plectant: Super quo etiam cōscientias eorum duximus onerandas.

Hiere. 11. 1. Cor. 11.

Missæ, sub concione aut solenni sacro, non celebrentur. Cap. 57.

1. Cor. 14. ET cùm Apostolus iubeat, omnia honestè & secundùm ordinem fieri in ecclesia, citraq; tumultum: statuimus & ordinamus, ne deinceps Concionis tempore, aut sub solenni Missa, aliæ speciales Missæ celebrentur: sed aut Concionem & solenne Sacrum præcedant, aut in aliud tempus differantur, ne populus in diuersa distractus, nulli Sacro aut Concioni satis intendat. Quam rem, pro opportunitate cuiusuis loci & temporis, Prælatorum discretioni relinquimus curandam.

Concionatores, plebem verum Missæ vsum diligenter edoceant. Cap. 58.

COncionatoribus autem & Parochis nostris, simplicem plebem committimus & præcipimus diligenter erudiendam, vt vsum Mysterii huius intelligant, ac omnem mentis vim atq; sensum, tam salutari actioni intendant, & toto id agant, quod Sacerdos agit ministerio, vt scilicet discant & ipsi suam, totiusq; Christiani orbis salutem, tam salutaris & gratæ Hostiæ interuentione, & Christi Iesu meritis, Deo Patri commendare. Præterea Sacram Eucharistiam cum celebrante, si non ore, saltem fide & desiderio cordis, ad percipiēdum spiritalem eius fructum, crebrò sumere.

Missa, quo gestu & qua deuotione audienda. Cap. 59.

SEdulò commonendus est populus fidelis, Clerici etiam per Prælatos debita animaduersione inducendi, vt in celebratione Missarum, adoerfos tantum Mysteriū, quantum quisque per valetudinem potest, etiam corporis gestu reuerentiam quandam adhibeant: videlicet, vt dum in Collectis, pro cōmuni orbis Christiani incolumitate, ad Deū preces funduntur, ipsi quoque, tanquàm huius sacræ Communionis ciues, suas preces cum oratione publica coniungant, & vultu ad altare verso, aperto & demisso capite stantes, gestum orantibus conuenientem præ se ferāt. Pari Religione ad nomen Saluatoris nostri Iesu Christi, similiter ad Euangelium, Magnificat, Benedictus, Nunc dimittis, Gloria in Excelsis, Gloria Patri, cæterasq; id genus diuinorum Officiorum partes, sic genuum flexione, apertione capitis, ac totius corporis gestu se componant, vt ad ea, quæ ibi aguntur, animum intendere videantur.

Iam statim ab inceptione Canonis non sedeant: sed ad tremendi Mysterij pertractationem intenti, vultu itidem ad altare conuerso, corporibus humi demissis, & mente in cœlum eleuata, sub silentio, Redemptionis humanæ, beneficium & Christi passionē secum meditantes, salutis nostræ authori de impenso sanguine, & tolerata pro nobis morte, debitam gratiarum actionem exhibeant. Cæterùm ad sumptionem sacrosanctæ Eucharistiæ, corporis humilitate & inclinatione animi se componentes, si non ore cum celebrante de corporis & sanguinis Dominici sacrificio communicent, saltem fructū eius spiritalem sibi applicari, intimis animi votis exoptent.

In primitijs omittendæ comessationes. Cap. 60.

DVm verò à nouitijs Sacerdotibus huius sacri primitiæ celebrantur, seriò mandamus, choreas & omninò seculares pompas omittendas, & conuiuia non permittenda, nisi inter paucos amicos, & ea sobria tamen, & quæ sine luxu in timore Domini ineantur.

Sanctorum solennitates Dominicis cedant. Cap. 61.

SEd & Sanctorum celebritates, in diem Dominicam incidentes, censemus submouendas, & in Feriam aliquam præcedentem vel sequentem transferendas, quô Sanctorum omnium Domino sua conseruetur solennitas: Exceptis Beatæ Mariæ, Apostolorū, & alijs summis Festiuitatibus. Nec tamen legē imponimus his, qui peculiaria singularum Dñicarum Officia, propter Cantorum paucitatem, obseruare nō valentes, Officia de Trinitate, de Spiritusancto, aut (qd deuotissimum erat) de Resurrectione Domini, diebus Dominicis seruauerint.

Et quo Dei gloria in obseruatione Diuini cultus magis illustretur, & fidelium deuotio minùs impediatur: diebus Dominicis & Festiuitatibus celebrioribus, mercimonia, tripudia, saltationes, quas damnat Concilium Toletanum, & prophana spectacula, decernimus nō permittenda: simul etiam ludicra quędam

quædam à pietate aliena, & Theatris quàm Templis aptiora, censemus in Ecclesias non admittenda.

De sacris libris recognoscendis & repurgandis. Cap. 62.

CVm etiam libros Missales, Antiphonarios, Agendas, & Breuiaria, per viros doctos & pios inspici & repurgari res postulet: hanc operam necessariam cum primis, & Ecclesijs vtilem, à singulis Comprouincialibus cēsemus præstandam, per viros idoneos ad hoc adhibitos: qui sententiam suam super emendatione librorum, primò ad Ordinarium, & mox ad Metropolitanum referant, vt collatis consilijs, sana & (quoad fieri potest) concors diuinorum Officiorum celebratio, in omnibus Prouinciæ Ecclesijs recipiatur, & conseruetur.

De examine prælatorum. Cap. 63.

QVum his, qui ad prælaturas Ecclesiarū prouehuntur, & in dignitatibus, velut excelsiore loco ponuntur, ab inferioribus honorem & obedientiam exhiberi debere, omnes Ecclesiasticæ constitutiones iubeant: vtique tali eos virtute, doctrina, prudentia, præditos esse conuenit, vt honorem hunc mereri videantur, & cæteri, ipsorum comparatione, gregem se meritò dici reuerenter agnoscant. Nos igitur ad honores & dignitates Ecclesiarum, submotis minùs idoneis, dignis modò & idoneis viam aperire volentes, constituimus & ordinamus, vt hi, qui ad Prælaturas (quæ sub nostram, aut aliorum Prælatorū nobis subditorum, dispositionem cadunt) assumendi sunt, præuio examine, de doctrina, de moribus, deque omnibus ijs disciplinis, quæ ad regimen, cui destinantur, necessariæ sunt, accuratè explorentur ab ijs, qui ius instituendi & confirmandi habent. Qui, nisi digni reperti fuerint, confirmationem recipere non debent: sed ijs abiectis, alij in eorum locum, magis apti & digni, substituantur.

De his, qui plura beneficia curata obtinent. Cap. 64.

RES ipsa loquitur, plura beneficia, potissimùm quibus animarum cura submissa est, non sine graui Ecclesiarum damno ab vno obtineri, cùm vnus in pluribus Ecclesijs ritè officia persoluere, aut rebus earum necessariam curam impendere nequeat. Nos igitur, iuxta Reformationis commonitionē, contra hanc Ecclesiarum calamitatem velut salubre remedium, illud Lugdunensis Concilij decretum opponentes, singulos einsmodi curatorum beneficiorum detentores monemus, & districtè eis præcipiendo iniungimus, vt intra trimestre tēpus, post huius Synodi Prouincialis exitum, nobis aut Comprouincialibus nostris, locorum ordinarijs dispensationes, quarum prætextu einsmodi beneficia obtinent, exhibeant. Quod ni fecerint, talia beneficia quasi eo ipso illicitè obtineri cōuincantur, post trimestre tempus elapsum, per eos, ad quos collatio eorum pertinet, alijs personis idoneis conferri debent. Quòd si dispensatio alicuius legitima & sufficiens videbitur, is beneficia sine molestia retinebit: Nihilominùs tamen prouidebit, per idoneorum Vicariorum deputationem, & congruæ portionis fructuum assignationem, ne cura animarum in his Ecclesijs negligatur, nec ipsa beneficia debitis officijs fraudentur: Alioqui negligētia eius, per Ordinarium de fructibus beneficij suppleri, & ipse insupèr subtractione certæ portionis reliquorum fructuum, pro arbitrio Ordinarij, puniri debet. Sin dispensationes inualidæ, aut non satis legitimæ visæ fuerint, si is, qui earum prætextu plura beneficia Curata obtinet, vno retento, cætera liberè resignare recusauerit: causa illius ad sedem Apostolicam referatur, eiusdemq; iudicium expectetur; quem sui beneficij modum esse velit. Quòd si quis in diuersis Diœcesibus eiusmodi beneficia Curata obtineat, à quolibet Ordinario ad talem exhibitionem compelli debet. Et si legitima dispensatione munitus non fuerit, vltimo quod accepit beneficio retento, cetera resignet: cùm iuxta iuris communis dispositionem, per subsequentis beneficij curati acceptationem, quod prius obtinebat, ipso iure vacare dinoscatur.

De Generalibus studijs instaurandis & conseruandis: Et de adolescentibus ad studia publicè alendis. Cap. 65.

PRudentes homines facilè prospiciunt, & boni ac pij iam diu queruntur, interitum studiorum, quæ in hac misera perturbatione rerum, saltem in locis Catholicis, propemodùm in vniuersum periērunt: in primis Ecclesiastici status extirpationem, adeoque sacrosanctæ Religionis, ac totius Reipublicæ Christianæ ruinam secuturam esse. Cùm enim successio eorum, qui vtranque Rempublicam administrare debent, ex iuuentute dependeat, si illa aut prauis, aut nullis doctrinis imbuatur: spes nulla esse potest, aut in Ecclesijs puritatem Religionis, aut in externa Politia pristinam tranquillitatem, vnq̄ nobis reddi posse. Itaq; quanto quisq; desiderio sacrosanctam Religionem nostrā post se superstitem relinqui, ac porrò saluam cōseruari expetit, quanto desiderio communis patriæ incolumitatem, & viuus restitutam videre, & ad posteros transmittere satagit, tanto conatu ad instaurationem studiorum incumbere debet, Præsertim verò homines Ecclesiastici, quibus ēr huius vitæ benè ac beatè transigendæ omnis facultas, ab incolumitate Religionis (quæ sine studiorum auxilio nequaquàm durare potest) dependet, ad studiorum

ſtudiorum conſeruationem, veluti ad vnicũ ſtatus ſui conſeruandi, & retinendæ dignitatis præſidium, omnes vires ſuas certatim cõferre debẽt. Hinc Comprouinciales noſtros in Domino exhortamur, & seriò commonemus, eisq; pro authoritate noſtra Metropolitica iniungimus, vt omni cura, ope & induſtria, vbiquè per vniuerſam Prouinciam noſtram, ſtudia præcipuè generalia inſtaurare, promouere, & conſeruare ſatagant, & hanc Religioni ac publicæ tranquillitati pernicioſam neceſſitatem parentibus iuuentutis adimant; Qui alioqui ſanctæ religioni noſtræ benè affecti, tamen ex neglectu ſtudiorum in locis Catholicis, compelluntur filios ſuos ad alias Vniuerſitates & Scholas ablegare, vbi vnà cum literis noxias de Religione opiniones hauriunt, quibus infecti & peruerſi, domum redeuntes, ipſos plerunq; parentes, ac totam ſæpè viciniam peſtilentibus opinionibus imbuunt, & ſynceritatem fidei Chriſtianæ in eis corrumpunt. Ad quam perniciem auertendam, omnes boni, quos vlla pietatis ratio & ſacræ Religionis noſtræ amor tangit, & in primis Proceres Eccleſiaſtici, omni conatu incumbere debent, quatenùs in hac re ſaluti ciuium, & ſanctæ Religionis profectui, & publicæ tranquillitati conſulatur.

Nec minorem curam & ſolicitudinem, Comprouinciales noſtri circa Scholas, per ſuas Diœceſes in ciuitatibus & Pagis conſtitutas, impendere debent, vt paſſim inſtaurẽtur & conſeruentur, & eiſdem idonei & Catholicæ veritatis amantes, & de hæreſi non ſuſpecti, præficiantur Pædagogi.

Et ne deſint, qui ad meſſem ſpiritalem, velut idonei operarij, mitti ritè queant: Comprouinciales noſtros ſimiliter, per honorem Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſacroſanctæ Religionis noſtræ conſeruandæ & promouendæ amorem, exhortamur, quatenùs curare velint, vt aliquot Adoleſcentes felicioris ingenij & melioris ſpei (quibus alioqui ad ſtudiorum ſuorum ſuſtentationẽ, à parentibus & propinquis facultates non ſuppetunt) publicis Eccleſiarum & Monaſteriorum ſumptibus in ſtudijs alantur. Qui ad Theologiæ ſtudium operam ſuam applicent, in qua ſi operæprecium fecerint, deindè Eccleſijs & Parochijs per Diœceſes præficiantur. Quos in Eccleſiarum miniſterio ſeruituros, maximè conuenit earũdem ſumptibus ſoſtentari.

De Clericis ſecularibus & Regularibus, ad ſtudia ablegandis: Et de ſtudijs, apud Monaſteria inſtaurandis, & conſeruandis. Cap. 66.

ET quo magis Eccleſiæ idoneis Miniſtris abundent, decernimus, vt Capitula quarumlibet Eccleſiarum, in Prouincia Moguntina conſtitutarum, ex clericis ſecularibus beneficiatis, iuxta cuiuſq; Collegij facultates & perſonarum numerum, Adoleſcentes aliquot bonæ ſpei & docilis ingenij, ad priuilegiatas Vniuerſitates, pro ſtudio potiſſimùm Theologico (cuius vſus cum primis eſt Eccleſijs neceſſarius) mittant. Et ijs ad quinquennium fructus beneficij omnes, exceptis quotidianis diſtributionibus, concedant. Si tamen cœptis ſtudijs grauiter incubuerint, & de profectu eorum fructus ſperetur, (negligentes enim & prauis moribus deditos, Eccleſiarum patrimonijs non exiſtimamus alendos) vbi fructus Præbendæ non ſuffecerint, de communi Eccleſiarum cenſu, pro cognitione Prælatorum pars adijciatur. Eos verò, qui ſic mittuntur, Capitulis ſuis ſufficientem cautionem præſtare volumus, ſeſe in ordine Clericali permanſuros eſſe. Quòd ſi mutato propoſito, ab ordine Eccleſiaſtico reſiluerint, & ad Matrimonia ſeu negocia ſecularia ſe tranſtulerint, ad reſtitutionẽ omnium fructuum ac ſumptuum Eccleſiaſticorum, quos ſic perceperint, eos teneri & omninò compelli volumus.

De clericis verò Regularibus, diſpoſitionẽ Reformationis & Iuris communis volumus obſeruari: vt Monaſteria opulentiora, intermiſſa ſtudia, in primis verò Theologica, apud ſe inſtaurent. Quæ verò minùs opulenta ſunt, & pauciores habent Monachos, aliquot tamẽ iuuenes felicioris ingenij, ad eiuſdem ordinis & Prouinciæ Monaſterium, in quo ſtudia vigeant, ablégent. Vbi verò Prælati, ſiue Seculares ſiue Regulares, in ea re negligentes fuerint, per ordinarium debent ad hoc debitis pœnis compelli.

De Theologiæ apud Eccleſias Collegiatas profeſſoribus. Cap. 67.

COllegijs Eccleſiarum, iuxta Reformationis præſcriptum, iniungimus, vt doctores, qui Theologiam profiteãtur, pro cuiuſq; Eccleſiæ facultate & conditione, cõducant: Contra negligentes ſic acturi, ne quid vel in publicis vel priuatis hiſce ſtudijs conſtituendis, ad pietatis incrementa paſſim promouenda, quantùm in nobis fuerit, deſideretur.

De Patronis & Collatione beneficiorum. Cap. 68.

REs eſt pernicioſi exempli, & quæ grauem ſæpè Eccleſijs calamitatem adfert, quòd Patroni, tum Eccleſiaſtici, tum Laici, propinquitate iunctos, aut * aliis meritis & officijs ſibi cõciliatos, ſine omni ætatis aut eruditionis reſpectu, idoneis prætetitis, ad beneficia Eccleſiaſtica admouent. Alii de Cenſibus beneficiorum partem ſibi retinent, aut etiam in totum fructus beneficiorum intercipiunt, his, quibus ea ad ſpeciem infamis cupiditatis ſuæ obuelandæ conferunt, inanẽ modò titulum relinquentes: Quos præſenti De Præbendis, c Graue nimis. *alias. conſti-

constitutione Prouinciali in Domino hortamur, & peremptoriè monemus, vt à pernicioso hoc conatu sibi temperent: alioqui seueritate pœnarum rigidè censemus coercendos, ac talis beneficij collatione vel præsentatione saltem pro hac vice, aut pro grauitate excessus, per omnem vitam suam priuandos: Ita tamen, vt collatio talis beneficij, hæredibus aut successoribus eorum integrè restituatur, & liberè permittatur. Quò verò perniciosam temeritatem Patronorũ, à Curis beneficijs salubri cõsilio prorsus secludamus: distri&ctè præcipimus, ne quis Prælatus, seu officialis eius, ad quem munus inuestiendi pertinet, ad beneficium, cui animarũ cura annexa est, quenquam inuestire præsumat, nisi qui annum ætatis suæ vigesimum quintum attigerit: & qui, in cæteris idoneus, etiam ordines, quos cura Ecclesiæ, cui præfici vult, requirit, aut habeat, aut infra tempus à iure statutum se suscepturum, sub amissione beneficii, ad quod inuestiendus est, promiserit: & qui censum istius Ecclesię, ad suam sustentationem sufficientem esse, eumq; sibi à Patrono integrum relinqui, docuerit. Alioqui inuestituram talem inanem & irritam, & salutaris huius inhibitionis temerarium transgressorem, ipso facto ab officio suspendendum, & arbitrio ordinarii sui puniendũ, decernimus. Eum verò, qui præsentationem seu prouisionem alicuius beneficii, siue curati siue non curati, à Patrono receperit, cũ tali pactione, vt Patronus de prouentibus beneficii portionem reseruet, ad tale beneficiũ prohibemus inuestiri: aut si post inuestiturã talem pactionem fecisse deprębensus fuerit, beneficio decernimus priuandum, & eidem beneficio alium idoneum præficiendum.

Ex Conc. Mogunt.

De institutione c. Si is ad quem, in sexto.

De admissione ad beneficia Ecclesiastica, & eorum Resignatione. Cap. 69.

Petrus Archiepisco. Mogunt.

VNiuersis Archipresbyteris, aut aliis Cõmissariis nostris seriò inhibemus, ne quem ad alicuius beneficii possessionem vel ad regimen, aut ad officiaturam alicuius Ecclesiæ admittant, nisi qui inuestituram seu prouisionem & institutionem suam Canonicam, literis earundem sigillatis ostenderit. Beneficium verò, quod quis legitimè tenuit, non aliter q̃ in manus nostras, aut vicarii seu Officialis nostri, siue alterius collatoris superioris, ad hoc potestatem habentis, resignare aut dimittere præsumat. Quòd si quis sine nostra aut superioris, ad id potestatem habẽtis, authoritate aut consensu beneficium aliquod dimiserit, ad beneficium sic dimissum nemo alius in fauorem dimittentis inuestiri aut institui: sed beneficium illud, pro arbitrio Ordinarii, siue specialis siue generalis, alteri idoneo tradi debet: nisi Nos, vel officiales nostri aut superior, resignationẽ factã ex rationabili causa confirmauerimus.

De iusta distributione Prouentuum Ecclesiasticorum. Cap. 70.

PErniciosus abusus est, cum pudẽdo Cleri dedecore, & animarum periculo, grauiq; Ecclesiarum detrimento coniunctus, q in Ecclesiis quibusdã cathedralibus & Collegiatis, potissima prouentuum portio Canonicis etiam apud Ecclesias non residentibus, nec quicquam vtilis aut necessarii Ministerii exequẽtibus, distribuitur: Vicariis, qui diurna & nocturna fatigatione omnes Ecclesiæ functiones sustinent, vix tenui censu, & qui ad vitam miserè sustentandam ęgrè sufficiat, relicto. Hinc Capitula & Canonicos Ecclesiarum in Domino exhortamur, vt æquitatis & rationis olim Deo reddẽdæ memores, ad functiones Ecclesiis suis necessarias, his qui eas gerunt, de fructibus Ecclesiarum sufficientem & honestum victum deputent: ne causam præbeant, de Ecclesiarum prouentibus necessario aliter disponendi.

Vt Præpositi, Decani, Scholastici, Custodes & Cantores, apud Ecclesias suas resideant. Cap. 71.

CVm constet, harum dignitatum officia Maiores nostros ideò in Ecclesiis instituisse, vt essent, qui disciplinam Ecclesiasticã, tanq̃ inspectores & moderatores, conseruarent: iam verò videamus, ea ab iis occupari, qui dignitatũ titulos tantùm gerunt, & emolumentis gaudent, & tamen ab Ecclesiis suis absunt, nihil minùs quàm appellationibus suis respondentes. Quare statuimus, vt posthàc omnes, qui vel Præpositorum, vel Decanorum, vel Scholasticorum, vel Custodum, vel Cantorum dignitatibus (quatenùs hæ ad nostram aut comprouincialium nostrorum dispositionem pertinent) iam præfulgẽt, aut porrò ornandi erunt, præsentes suis Ecclesiis, vtilem & nomine dignam operam præstent: Non absentes, fructus tantùm auferãt: neque liceat cuiquam absenti, vllam harum dignitatum gerere: sed quisque tali titulo insignitus, suæ Ecclesiæ non absens, neq; conducta aliorum opera, sed residendo præsens ipse inseruiat.

De modo deseruiendi quotidianas distributiones. Cap. 72.

CVm Apostolus victu, adeoq; ipsa vita, indignos iudicet homines ociosos, qui panem non labore suo partum, cum grauamine aliorum edunt: quanto grauiori indignationi diuinæ eos subiacere putandũ est, qui Census Ecclesiæ, Sanctorum Martyrum patrimonia, & donaria piæ plebis, ad Ministerii sustentationem collata, ociosè absumunt, pro iis debita ipsis Ecclesiis obsequia rependere non curantes? Nos igitur periculo animarum obuiare, & necessitati Ecclesiarum consulere volentes, præsenti statuto decerni-

2. Thes. 3.

decernimus & ordinamus, ne posthac in Metropolitana, Cathedralibus, Collegiatis, aut quibuscunq; alijs nostris, & nobis subiectis Ecclesijs, per vniuersam prouinciã constitutis, quotidianæ distributiones, ad breuissima quædam momenta, putà, ad lectionem Epistolæ, seu vnius Psalmi, aut Responsorij: sed integris ac totis officijs, & horis assignetur, & ijs modò tribuantur, qui officijs diuinis, de quibus hæc emolumenta dantur, ab initio ad finem interfuerint. Hi verò qui excursus & recursus suos ita partiri consueuerunt, vt de laboribus minimùm, de emolumentis autem plurimùm perciperẽt: in posterum, nisi integris Officijs & horis interesse studeant, illius Officij aut horæ fructu in totum mulctentur, quibuscunq; irrationabilibus aut prauis consuetudinibus (quæ potiùs corruptelæ censendæ sunt) non obstantibus. Si qui tamen infirmitate aut legitima causa impediantur, apud Prælatum aut alium, cui de Ecclesiæ consuetudine competit, se excusent, & veniam absentiæ suæ impetrent: Canonicos verò, per actus Capitulares ab ingressu Chori, quandiu capitulis intersunt, & non diutiùs, excusari volumus. In qua re Decanos Ecclesiarum, aut quibus ea cura pro tempore incumbit, monemus, eisdem præcipientes, ne, extra necessitatem, Capitula indicant in eam horam, qua diuina officia peraguntur: quum possint aut maturiùs, aut seriùs Capitula haberi, vt ipsi etiam Prælati & Canonici diuinis officijs commodiùs interesse queant. Quos vtiquè, supra Chori officia, quæ ipsis incumbunt cum Vicarijs communia, actuum Capitularium labor grauare non debet: cùm supra communes distributiones, de Præbendis suis ampliore etiam emolumento potiantur.

Simili modo distributiones, quæ de Processionibus percipiuntur, his modò dari volumus, qui eisdem ab initio ad finem præsentes interesse perseuerauerint.

Et ne beneficia per Ecclesias debitis obsequiis fraudentur, omnibus beneficiorũ possessoribus, sub amissione beneficiorum, iniungimus, vt ordines, quos eorum beneficia requirunt, si nondùm habent, proximis temporibus à iure statutis recipiant: Ad quod etiã Canonicos Ecclesiarum, pro suo quenque ordine teneri volumus, vt obsequium, quod quisque pro officij sui exigentia Ecclesiæ debet, cùm res postulat, per se præstare queat.

Ociosas deambulationes in Ecclesijs inter diuina prohibendas.

Cap. 73.

EOs verò, qui interim, dum diuina peraguntur, in Ecclesia, in qua beneficiati sunt, aut foris circa eam ociosi inambulant, & alijs psallentibus & Deo seruientibus, ipsi inanibus, nonnunquàm etiam turpibus confabulationibus, tempus terunt: ampliùs ferendos non censemus: quos illius non solùm horæ, sed totius diei emolumẽto decernimus priuandos: Seculares verò, per Magistratus ciuiles, debita animaduersione à tali sacrorum contemptu coercendos.

De Honestate & Decentia clericali.

Capur 74.

HInc hortamur atque monemus omnes & singulos Clericos, vt vitam viuant, quam professio eorum exigit, & Christus requirit, inquiens: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est: & cum vestitu honesto incedant: Quapropter singulari cura intendat quisq; Prælatus, ne ij, quibus præest, torques aureos publicè in Ecclesia, aut vestes varij coloris, velut virgatas & fimbriatas aut discissas, deferant: sed longis atque talaribus vtantur: Nulla arma induant, nisi itinerantes, barbamq; non nutriant, Coronam & tonsuram deferentes, tũ summoperè curantes, ne quem Laicorum indecentia vestitus offendant, vt sacris Canonibus cautum est. Matt. 5.

Insupèr tabernas publicas euitẽt, nisi eos peregrè proficiscentes ingredi oporteat, & tã inibi quàm domi & alibi, à crapula, ebrietatibus, omniq; ludo à iure prohibito, blasphemijs, rixis & alijs quibuscunq; excessibus & offensionibus, penitùs abstineãt: Choreas, spectaculaq; & conuiuia publica vitẽt, ne ob luxum petulantiamq; eorum, nomen Ecclesiasticum malè audiat.

Cumq; secundùm Apostolum nemo militans Deo, sese negociis secularibus implicare debeat: nemini clerico liceat, domi suæ tabernam compotandiq; locum aperire Laicis: quoniam non rarò sequi solent ebrietatem rixæ, cædes, & multa hoc genus scelera, quæ sacerdotalem polluunt dignitatem: negociationibus quoque, mercimonijsq; more mercatorum, abstineant. 2. Tim. 2.

De Decimis & Offertoriis persoluendis.

Cap. 75.

CVm autem, Domino testante, Mercenarius dignus sit mercede sua: statuimus & decernimus, vt Decimæ, quæ iure debentur diuino, tam maiores quàm minores, sine fraude aut diminutione soluantur, etiam personales, in quibus eas soluendi consuetudo est. Matt. 10.

Simili modo debent etiã quatuor offertoria, & cætera iura parochialia, integrè solui.

De foro competenti, & emunitate Ecclesiastica. Cap. 76.

PRæterea, cùm omnibus palàm sit, super Ecclesiarum atq; eorum, qui in sortem Domini delecti, pro Magistratuum, immò totius Reipublicæ salute, apud Deum quotidiè interpellant, libertate & immunitate, nõ tam Pontificio quàm etiam ciuili iure, cautum atque prouisum: comperimus tamen infelici hac rerum perturbatione, Ecclesiarũ quarun-

quarundam bona, immò ipsas Deo dicatas Ecclesias, in prophanns vsus cessisse: Clericos ad munia ciuilia, etiam sordida interdùm coactos: quæstiones contra ipsos, eorumque & Ecclesiarum bona: similiter super causis Matrimonialibus, & alijs etiam merè Ecclesiasticis, coram secularibus statibus intentari ac definiri. Proindè adhortamur omnes & singulos in Domino, vt si non diuini iudicij respectu, vel eorum saltem, quæ legibus sancita sont, memores, ab iniusta hac Ecclesiasticæ libertatis imminutione atque oppressione: absistant Ecclesias, sacerdotes, atque res ipsorum, suæ restituant atq; permittant emunitati & libertati. Quorundam igitur vim iniustam inhibere, & personis Ecclesiasticis suam libertatem vel in hoc asserere volentes: statuimus, vt actor Clerico coram seculari iudicio actionem intendens, eo ipso omni causa cadat, nec ampliùs ad eius causæ querelam, etiam coram Ecclesiastico Iudice, admittatur. Iudicem verò secularem, qui causam Clerici, etiam eo consentiente, aut aliam qnamcunq; causam ad Ecclesiasticum iudiciũ pertinentem, quales sunt matrimouiales & similes, iudicandam sibi desumpserit: excommunicationis pęnam ipso facto incurrere decernimus.

Similiter iudex Ecclesiasticus causas, quas Laici adinuicèm habent, iudicandas sibi nõ assumant: nisi tales causæ sint, quæ ad forum Ecclesiasticum de iure vel consuetudine pertinere noscantur.

Quibus Episcopi, aut Archidiaconi, suas vices committere debeant.

Cap. 77.

CAueant autem Episcopi & Archidiaconi, dum ipsi officijs suis præesse non possunt, ne vices suas hominibus dubiæ famæ, aut ab ordine Ecclesiastico prorsus alienis, committant: sed in suum locum, quotiès suis muneribus per se non præsunt, viros bonos, graues, peritos, prudentes, & in primis Ecclesiasticos substituant. Nec vnquàm crimina subditorum, per se, aut suos substitutos, mulcta pecuniaria punire pręsumant: sed alijs debitis, & à iure constitutis pœnis, coerceant.

De Regularibus. Cap. 78.

Ex Conc. Aschaffen. domini Gerardi.

QVoniam insolentia quorundam, qui à Religionibus, semel professione solenni receptis, temerè resiliunt, hoc nostris calamitosissimis temporibus disciplinã Ecclesiæ, adeoque totam Religionem, non parùm perturbauit: Nos huic calamitati, ex monasticæ disciplinæ neglectu prouenienti. pro viribus occurrere volentes, Prælatos monasteriorum, per charitatem, quæ est in Christo Iesu, hortamnt & seriò requirimus, vt curæ sibi traditæ diligentiùs incumbentes, personas regulares sibi subiectas, ad monasticæ disciplinæ, & Regularum suarum obseruantiam, solicitiùs inducant, aut refractarios etiam debitis pœnis compellant:

Alioquì cessationem & negligentiam Pręlatorum, nos iuxta canonum sanctiones, supplebimus. Quum verò personæ quædam regulares, iugum iamdudùm excusserint, & desertis, Monasterijs, & spreta suorum Prælatorum obediẽtia, in seculo versentur: nos huiusmodi Regulares, contra Regulam diuagantes, volentes ad sua monasteria reducere, ne alij ex prohibita illorum communione, periculis inuoluantur: Superiores eorum monemus, vt eiusmodi vagos monachos diligenter inquirant, & ad sua monasteria eos retrahere quoquo modo procurent. Similiter & omnibus personis Ecclesiasticis nobis subiectis mãdamus, vt omnes Regulares cuiuscunque sint conditionis, aut ordinis, in suis districtibus commorantes, diligenter moneant & requirant, vt infra mensis spatium, post eiusmodi requisitionẽ, ad sua monasteria redeant, & obedientiæ Superiorum suorum subdantur: aut dispensationes suas, quarũ prætextu obedientiam Prælatorum suorum reliquerunt, intra idem tempus nobis aut officialibus nostris examinandas exhibeant. Huiusmodi verò monitioni non parentes, & in rebellione & inobediẽtia sua perseuerãtes, sine mora nobis aut Officialibus nostris denuncient, quos Nos per Ecclesiasticæ cẽsuræ pęnas, & omni seuera animaduersione, quantùm nos iustitia permiserit, ad suas regulas redigere, & sub Prælatorum suorum obedientiam retrudere, non omittemus.

Qnum verò aliquotiès contingat, vt personæ aliquæ Regulares, aut grauiorum excessuum conscientia, aut etiam ex animi leuitate, Monasteria sua deserant, deindè pœnitentia ductæ, redire ad sua monasteria volentes, à superioribus quibusdam nimìs rigidis, aut pœnarum asperitate absterreantur, aut prorsus non recipiantur: Nos à quãtacunq; peruersitate resipiscenti, gremium misericordiæ non esse claudendum considerantes, ne huiusmodi repulsis etiam ampliùs delinquendi occasio præbeatur, præsenti statuto cauemus & ordinamus, vt monasteriorum Abates & Prælati, Abbatissæ, Præpositi, Priores & Magistratus, cuiuscunque ordinis nobis subiecti, regulares personas in Apostasiam ex quacunque causa lapsas, & cum humilitate redire volentes, iuxta cuiuscunque ordinis disciplinam siue regulam & consuetudinem obseruatam benignè recipiant: nec eis pro excessibus grauiores pœnas, quàm quæ in sacris Canonibus, & regulis ordinnm expressæ sunt, imponant: ita tamen, vt propter excessus suos, nec victus nec vestitus necessarius eis subtrahatur. Pręlatos verò, & quoscunq; Monasteriorum Magistratus, huic constitutioni nostræ contrauenientes, sententiæ suspen-

sionis

sionis à diuinis, simul etiam ab administratione, tam spiritualium quàm temporalium, (quam in contrafacientes, præsenti Canonica monitione præmissa, ferimus in his scriptis) volumus subiacere.

Et cùm hoc tempore passim Ecclesiæ idoneorum Ministrorum penuria nimis periculosè laborent: Prælatos Regulares summoperè exhortamur, & seriò monemus, si qui fratres eorum potestati subiecti, per Ordinarios locorum ad regimen Ecclesiarum Parochialium, aut ad munus prædicationis adhibiti sint, aut tales ad eandem operam in posterum euocari contingat, vt promouendæ pietatis & conseruandæ sanctæ religionis nostræ intuitu, Ordinarijs locorum in tanta necessitate deesse non velint. Religiosos tamen, de consensu suorum Prælatorum sic euocatos, nihilominùs sub eorundem obedientia, qui eos corrigere & reuocare valeant, volumus permanere.

De Clausuris monasteriorum Virginum.
Cap. 79.

Vide Conc. Fritzlar. domini Sifridi.

VIrginum Monialiũ, velut imbecillioris sexus, continentiam & munire præsidijs, & adiuuare opportunis auxilijs volentes, præsenti statuto inhibemus, Ne sanctimoniales cuiuscunque ordinis, quas votum sub perpetua clausura manendi adstringit, quacunque de causa: nisi sola ineuitabili necessitate compulsæ, aut tali morbo infectæ, vndè ex contagione alijs periculum immineret: cǽterum sororum suarum relinquere, aut extra monasterium prodire, velo modo præsumant. Vicissim verò, quo minùs ani mi Deo dicatarum Virginum, prauis cupiditatibus tententur, aut à salutaribus meditationibus distrahantur: omnibus personis, siue Ecclesiasticis & Regularibus, siue Laicis præsertim viris, seriò interdicimus, ne in ipsa Monasteria quarumcunq; monialium seu clausuras, nisi ex necessaria causa, cum honesto comitatu, & de manifesto consensu superioris, ad quem pertinet, introire audeant. Alioqui huic nostræ prohibitioni temerè contrauenientes, si Ecclesiastici sint, suspensionis ab officio & Beneficio: si seculares, excommunicationis pœna percellantur.

Pastores & alij, Ecclesijs suis, quibus per se non præsunt, idoneos & perpetuos vicarios præficiant.
Cap. 80.

Ex Concil. Fritzlar. D. Sifridi.

PAstoribus etiam & ijs, qui curata beneficia obtinent, iniungimus, vt Ecclesijs, in quibus per consensum Diœcesani instituti sunt, nec tamen eisdem per se præsunt, vicarios idoneos & canonicè institutos, præficiant, eisq; pro sufficienti victu, portionem congruam de prouentibus Ecclesiæ assignet: nec sic à se institutos Vicarios, ab eadem Vicaria amoueant, nisi ipsi iam actu Sacerdotes, Ecclesias suas per seipsos regere velint, aut aliquam rationabilem amotionis causam, contra vicarium coram Diœcesano, aut eius Officiali, probauerint.

De promouendis ad sacros Ordines.
Cap. 81.

Ex Concil. domini Gerardi

DE his, qui ad sacros Ordines promoueri volunt, ordinamus & decernimus, vt nemo ad quemcunq; ordinem maiorem recipiendum admittatur, nisi qui pauloantè confessus fuerit idoneo Sacerdoti, qui vitæ conditionem in ordinãdo sedulò scrutatus, eum instruxerit, vtrùm expediat, cum ordinari: an potiùs, propter irregularitatis aut legitimi alicuius impedimenti sequelam, abstinere, donec tale impedimẽtum à se remouerit. Nec quisquam ordinandus recipiatur, nisi ad certum titulum Ecclesiastici beneficij, quod sit perpetuum, à quo non possit ad inordinatum alicuius placitum amoueri, aut cui de proprio Patrimonio sufficienter sit prouisum.

De ordinandorum Testimonio.
Cap. 82.

ET ne Ecclesiarum Ministeria quibusuis (quæ res hactenùs multis malis causam præbuit) sed dignis modò & idoneis permittantur: sancimus, eos, qui ad suscipiendos ordines assumi expetunt, Episcopi simul & plebis iudicio comprobandos, hoc modo, Vt Episcopus doctrinam examinet, plebs quoque de moribus testimonium præbeat. Morum itaque & vitæ testimonium ordinandi, idq; in literis sigillatis, adferant, acceptum à Prælatis Ecclesiasticis seu Parocho, atq; etiã à senatu, siue iudicio eius loci, in quo maiorẽ vitæ partem exegerint. Quod testimonium illis gratis concedi volumus. Ex longinquo verò venientes, si in Prouincia Moguntina ordinari expetiuerint, ad Canonicarum Sãctionum obseruantiam adigantur.

¶Qui in Baptismo Vnctiones sacri Olei & Chrismatis, iuxta vetustissimum Ecclesiæ morem non susceperunt, ad ordines sacros ante talium vnctionum suppletionẽ non admittantur. Cap. 83.

HAc calamitosa tempestate, qua sacrorum prophanorumque omnium periculosa confusione laboramus, plerunq; euenire solet, vt in sacri Baptismatis administratione, Vnctione sacri Olei, in pectore & scapulis, & chrismatis in vertice infantium, iam indè à temporibus Apostolorũ per vniuersam Ecclesiam religiosa pietate adhiberi solitæ, quorundam temerario ausu omittatur. De qua re circa eos, qui ordinibus sacris initiari volunt, diligentem inquisitionem per nostros in Pontificalibus Vicarios, aut alios, qui ordinandorũ examinibus præsunt, præcipimus faciendam. Eos verò, qui tales Vnctiones, dum baptizarentur, non receperint, nisi eas (vnà cum orationibus, quæ in Agendis ad tales vnctiones adhibendæ inueniuntur)

tur) in se per Catholicum sacerdotem piè supplere curauerint, ab Ordinibus prorsus mandamus repellendos.

De ijs, qui ordinantur extra suas Diœceses. Cap. 84.

EVenire solet, vt aliqui eruditionis & vitæ non satis probatæ, aut alioqui censuris Ecclesiasticis obnoxij, conscientiam eorum, quibus noti sunt, subterfugientes, ad remotiores Diœceses se conferant, & ordines ab ignotis Episcopis, quâ possunt fraude extorqueant: aut saltem eos se consequutos, comminiscentes, in ijs ministrare præsumát. Quorum temeritatem reprimere volentes, Commissarijs nostris serio inhibemus, ne in posterum alicui literas dimissorias ad aliam Diœcesim, sine magna & necessaria causa; quam benè exploratam habere debent, concedant. Qui verò in aliena Diœcesi ordines susceperint, ad ministerium seu exequutionem Ordinum, quos se habere asseuerant, non admittantur: nisi priùs Vicarijs seu Cômissarijs nostris, de susceptis ordinibus legitimo documento fidem fecerint, & ab eisdê, quòd admitti debeant, testimonium patentibus literis obtinuerint: Alioqui tales per Archipresbyteros nostros ab omni Ecclesiæ officio semoueri, aut si ijs non paruerint, nobis denunciari debent.

De honore Prælatorum. Cap. 85.

AD confusionem & dehonestamentum Ecclesiastici Ordinis facit, sicubi honorum discrimina tolluntur, nec suus cuiq; honos habetur. Vndè ordinamus & decernimus, vt inferioris dignitatis Clericus seu Vi- Ex Côcil. Aschaffen. dñi Gerardi.
carius, siue canonicus, Prælato suo reuerentiam, siue in assurgendo; siue in alijs prærogatiuis, iuxta consuetudinem illius Ecclesiæ debitam subtrahens: fructuum Præbendæ subtractione ad tempus, pro excessus qualitate, puniatur. Quòd si simultate aut animû arrogantia prouectus, in tali contemptu Prælati sui perseuerauerit, à reliquis confratribus, velut inobediens, & iuramenti sui parùm memor, à consortio Ecclesiæ & omni fructuum perceptione, amoueatur: non nisi de ipsius Episcopi consensu ad eandem rursus admittendus, vt discat, potestatem supra se positam, velut Dei ordinationem, agnoscere & venerari.

Ne domicellares Canonici, ante merita virtutis & doctrinæ, ad capitula assumantur. Cap. 86.

HActenùs in Ecclesijs cathedralibus & Collegiatis (saltem in ea parte, quia Maiores nostri, non sine magna ratione, Iuniores Canonicos, quos Domicellares vocant, non statim vt beneficia acceperint, ad Capitula admitti, sed ad tempus sub iugo Prælatorum detineri voluerunt) satis negligenter aduigilatum esse non sine Ecclesiarum pernicie sentimus, dû hi, quibus ea cura incumbit, ad studia & mores Domicellarum parùm attendentes: si modò Domicellares certum tempus in beneficij possessione exegissent, aut pecuniam pro emancipatione constitutam, numerâssent: sine ampliori delectu quosuis ad Capitula admiserunt; etiam eos, quos nec vitæ honestate, nec doctrina satis idoneos, aut Ecclesijs vtiles futuros nôrint. Vndè fit, vt interdùm Ecclesiæ, minùs vtili Canonicorû turba onerata, nec in spiritualibus, nec in temporalibus, debitis obsequijs administrentur. Quarum indemnitati cósulere volentes, Prælatorum, capitulorum & aliorum, quorum interest, conscientias duximus onerandas, hisq; districtè præcipiendo iniungimus, vt in posterum, non secundùm prætensam consuetudinem (quæ in hac parte, vt Ecclesijs perniciosa, irrationabilis, aut potiùs corruptela censenda est) quoslibet, sed secundùm conscientiam idoneos tantùm & dignos, ad Capitula, præsertim Metropolitanum & Cathedralia, admittant. Prauis verò moribus deditos & ignaros, tantisper à Capitulari dignitate & emolumento arceant, donec emendatione vitæ locum hunc meruisse videbuntur: aut si contra omnem emendationem præfracti, & incorrigibiles se exhibere perseuerauerint, ad dimissionem beneficiorum, remedijs iuris, tanquàm inhabiles & insufficientes ac minùs idoneos, prorsus cogant. Qua constitutione nostra, & ipsis Prælatis & Capitulis, vt officio suo diligentiùs inuigilent, & iuuentuti Ecclesiasticæ, vt vitæ ingenijque cultum accuratiore studio capessant, occasionem præstari arbitramur.

De iuramentorum exactione restringenda. Capitulum 87.

CVm Scriptura admoneat, Virum crebrò iurantem iniquitate oppleri, ac pla- Eccl. 13.
gis multis obnoxium fieri: Iurationem nanque multa comitari pericula, quæ non tam peierantê, quàm eum, qui periurio causam, cùm debet & potest, non subtrahit, inuoluunt: Nos igitur crebram illam iuramentorum exactionem in capitulis, si non vt iniustam, certè vt periculosam, censemus coarctandam. Iniusta verò & illicita iuramenta, per quæ nonnunquàm via debitæ correctionis præcluditur, & Prælati à promouenda Ecclesiarum suarum disciplina & vtilitate impediuntur, omninò tolli debent. Et nos, cum hac sancta Synodo talia omnia damnâtes, locorum Ordinariis & Prælatis Capitulorum, ad eiusmodi correctionem p præsentes facultatem impertientes, districtè eis præcipiendo iniungimus, Vt ecclesiarum statuta diligenti cura reuideant, & iuramenta nô necessaria, à sede Apostolica non confirmata, in primis verò iniusta & perniciosa, non obstantibus quibuscunque consuetudinibus, (cùm iniquitati longiquitas temporis patrocinari non debeat) corrigant, cassent,

& tol-

& tollant. Quod ſi facere inferiores prælati & Ordinarij, vltra ſex menſes poſt publicationem huius conſtitutionis, diſtulerint: Nos ad primam opportunitatem, aut ſaltem in futura Prouinciali ſynodo, negligentiam illorum ſupplebimus, ipſoſque ceſſatores debitis inſuper pœnis afficiemus.

Pecunias ex ſtatutis beneficiatorum, aut aliundè cedentes, in Eccleſiarum vtilitatem impendi debere. Cap. 88.

MVltas Eccleſias in bonis temporalibus ingentia detrimenta ſuſtinere, ac domos earum aut collapſas, aut ruinis proximas videmus, ex praua conſuetudine ſeu potiùs corruptela, qua Canonici quidam pecuniam ex poſſeſſionibus nouorum Canonicorum, aut optione domorum receptas, non in vtilitatem Eccleſiarum, ſed in proprios vſus conuertunt. Quod nos vltrà fieri omninò prohibemus, talesq; pecunias neceſſitatibus Eccleſiarum, aut domorum reparationi & conſeruationi, impendi volumus. Si quos huic conſtitutioni noſtræ rebelles depræhēderimus, priuatione omnium fructuū, quos ab ea Eccleſia percipere deberent, per ſemeſtre tēpus plectemus, fructusq; eis ſic ademptos, in Eccleſiæ vtilitatem impendi curabimus. Sicubì verò in Eccleſijs aliūdè ſumptus, ad conſeruationem templorum, ædificiorū & domorum, ad Eccleſias aut earum perſonas pertinētium, & in alios neceſſarios vſus ſuppetunt: rationabiles cōſuetudines, ſuper huiuſmodi pecunijs diſponendis hactenùs obſeruatas, hac præſenti conſtitutione adſtringi aut abrogari non volumus.

De rebus Eccleſiarum diligenter curandis. Caput 89.

Ex Cōcil. Fritzlar.

NE ex incuria aut negligentia, ſicut conſueuit damna Eccleſijs accidant, Capitulis metropolitanæ, Cathedralium & Collegiatarū, aliarumq; Eccleſiarū Rectoribus & Curatoribus mandando iniungimus, & ſingulis annis, ſemel ad minimùm, oēs Eccleſiarum res & ornatus inſpiciant, & in Indice ſingula diligenter conſcribant, quô, ſi quid indè perierit, faciliùs deprœhendi & ſarciri, & ratio ab his, quibus ea cura commiſſa eſt, expoſci & reddi queat.

Eadē diligentia volumus & præcipimus, & omnium Eccleſiarum prædia & redditus, tum communes, tum etiam ad ſingulas dignitates ſeu beneficia pertinētes, in libro ad id deputato, exactiſſimè cōſcribantur. Literę verò Originales Cenſuum, tam communiū, quàm ad ſingula beneficia pertinentium, nō apud ſingulos poſſeſſores relinqui: ſed in publica & benè munita cuſtodia, copijs earundem auſcultatis apud poſſeſſores retentis, aſſeruari debēt. Vndè, ſi occaſio exegerit, depromi & ſingulis perſonis ſub cautione redhibitionis permitti poterunt.

De procuratione ſeu fabricis Eccleſiarum Parochialium. Cap. 90.

VT Eccleſiæ per Prouinciam noſtrā conſtitutæ, à damnis, quæ nonnunquàm ex infida procuratione accipiunt, in poſterum vindicentur: decernimus & ordinamus, ne poſthàc ſolis Laicis, ſed cum aliquot Laicis, cuiuſque Eccleſiæ Rectori ſeu Plebano, velut Principali, officium Fabricæ ſeu procuratio Eccleſiæ committatur: ita tamen ne ipſi Eccleſiarum Rectores ſeu Plebani, officio exactionis cenſuum, prouentuum ſiue redditu um, ſeu procurationis labore grauentur. Tales etiam Eccleſiarum procuratores, de pecunijs ſeu prouentibus Eccleſiarum nihil in ſuum priuatum vſum conuertant: ſed omnia in Eccleſiæ vtilitatem impendant, & de omnibus acceptis & expenſis debito tempore, ad minimùm ſemel in anno coram ipſo Plebano ſeu Rectore Eccleſiæ, & aliis ad hoc deputatis, rationem conficiant.

Volumus etiam ad ſingulas Eccleſiarum Ciſtas, in quibus literæ cenſuum, ſeu pecuniæ & precioſiores Eccleſiarum res aſſeruantur, diuerſas ſeras, & ad minimùm duas fieri, & ea clauibus ſemper vnam apud Parochū ſeu Rectorem Eccleſiæ relinqui & cuſtodiri: ſic vt tales Ciſtæ non ab vno aliquo procuratore, nec vnquàm abſente Parocho aut Rectore Eccleſiæ, poſſint aut debeant aperiri. Huic verò noſtræ conſtitutioni in Eccleſiarum fraudem non parentes, ipſi Plebani nobis aut vicarijs noſtris denuncient, debita monitione præuia excommunicandos.

De Simonia. Caput 91.

VT ab inſtitutione ad Eccleſiaſtica beneficia, omnem ambitionem, omnemque Simoniæ prauitatem præcidamus, præſenti ſtatuto ordinamus & decernimus, vt quicunque vel muneribus vel pollicitationibus, ſeu quibuſcunq; pactionibus, vnius vel plurium ſibi fauorem conciliauerit, vt per eos ad beneficium ſeu dignitatem qualemcunq; (quatenùs ad noſtram diſpoſitionem pertinent) promoueatur: eo ipſo excommunicationis ſentētiam incurrat, & reddatur inhabilis, ne ampliùs ad tale beneficium ſeu dignitatem eligi aut aſſumi poſſit. Quòd ſi electus & aſſumptus poſteà fuerit deprœhēſus, tales donationes, promiſſiones ſeu pactiones feciſſe, beneficio ſic occupato priuari, & de dignitate omninò deponi debet. Simili modo, quicunque Penſiones non legitimè aſſignatas aut dederint, aut receperint, aut alioqui illicitis modis beneficia aut dignitates occupauerint, pro exceſſuum qualitate puniri, & talibus beneficijs aut dignitatibus priuari debent. Quæ vt arctiùs obſeruentur, nullus in poſterum clericus ad aliquod beneficium

Ex Cōcil. Aſchaffeñ.

ſeu dignitatem admitti debet, niſi priùs iurauerit, quòd in eius adeptione nullam commiſerit Simoniam, aut illicitam fecerit pactionem.

De inſtitutione ex Cõc. Fritzlar.

Vt parochi ſacramenta gratis adminiſtrent.

Caput 92.

Ex Cõcil. Aſchaffẽn.

EXecrabilis quorũdam Sacerdotum auaritia, vſq; ad Sacramentorum ipſorum contemptum & iniuriam nonnunquàm irrumpit, dum ſine numerato precio conferre ſacramenta detrectant. Quorum prauam cupiditatem, ſacris etiam Concilijs inuiſam & damnatam, comprimere volentes, omnibus nobis ſubiectis Parochis ſeu Eccleſiarum miniſtris ſeriò prohibemus, ne quid de Sacramentorum adminiſtratione à quoquam, vel ut debitum, aut exigant, aut recipiant, quod conſuetudo rationabilis, laudabiliter introducta & hactenùs obſeruata, non permittit, ſed vltra id etiam oblatum, quaſi non debitum, modeſtè recuſent. Quòd ſi aliquis ſubditus vltrò aliquid dare voluerit, non obſtamus, quin quod libera voluntate & ex charitate offerunt, recipere valeant. Archidiaconis etiam noſtris, ſiue eorum Officialibus, iniungimus, vt in ſynodis ſeu capitulis ſuper huiuſmodi exactione ſedulò inquirant, & huic noſtræ conſtitutioni non parentes, ſeueris pœnis, vſq; ad ſuſpenſionem ab officio & beneficio, compeſcant.

De competentijs Parochorum.

Caput 93.

Matt. 10. Luca 10. 1. Cor. 9.

CVm Dominus ipſe pronunciet mercenarium ſua mercede dignum, & Apoſtolus clamet, Altari ſeruientem, de Altari viuere debere: Vniuerſos eccleſiarum Metropolitanæ, Cathedralium & Collegiatarum Prælatos, Canonicos & capitula, omnes etiã regulares Prȩlatos & conuentus, quicunque Eccleſias Parochiales, ſuis Eccleſijs ſeu monaſterijs vnitas & incorporatas habent, in Domino exhortamur, & diſtrictè eis præcipiendo iniungimus, vt intra trimeſtre tempus, poſt huius conſtitutionis noſtræ publicationem, Eccleſiarum ſibi incorporatarum Rectoribus talem fructuum portionem ordinent, qua pro loci conditione honeſtè ſuſtentari, ac inſupèr epiſcopalia & Archidiaconalia iure ſoluere, hoſpitalitatem exercere, & alia neceſſaria onera ſuſtinere queans. Quod ni fecerint, nos illorum iniuſtam negligentiam, ipſis Eccleſijs & animarum ſaluti nimis periculoſam, ampliùs ſufferre non volentes, apud omnes Eccleſias parochiales, iuriſdictionibus noſtris ſubditas, talem iuſti & ſufficientis victus deputationem de decimis, prouentibus, vel bonis collegiorum aut monaſteriorum aut Prælaturarum, per nos aut Officiales noſtros ſecundùm iuris communis & ſacrorum Conciliorum diſpoſitionem ordinare, ſepoſita ampliore mora, omninò aggredientur.

Caput 94.

CLerici aliundè aduenientes, nec in ijs ordinibus quos iactant, miniſtrare permittantur, nec ad vlteriores ordines promoueãtur: niſi fide digno teſtimonio docuerint, ſe eos ordines, quos habere ſe aſſeuerant, ritè & legitimè ſuſcepiſſe. Peregrini autem ſacerdotes, ad Miſſarum celebrationes nõ admittantur, nec vltra menſem in aliquo Presbyterorum conſortio foueantur, niſi teſtimoniales literas ſuper vita, moribus & receſſu ab eo Epiſcopo, à quo diſceſſerunt: ſimiliter admiſſionis teſtimonium eius Epiſcopi, ad cuius Diœceſim ſe contulerunt, oſtendant.

De Sacellanis nobilium. Cap. 95.

SAcellani verò nobilium, in ſacellis caſtrorum Miſſas celebrare, aut alia ſacramenta conferre, aut etiam prædicare non præſumant, niſi ſuper eo authoritatem & conſenſum ordinarium obtinuerint, & priùs manualem promiſſionem Epiſcopo ſeu loci illius Archipresbytero fecerint, ſe in obedientia Diœceſani manſuros, & ad Synodos & Capitula venturos, & mandatis Eccleſiaſticis ſecundùm iuſtitiam, & quatenùs eos attingunt, pariturοs eſſe. Saluis etiam iuribus Parochiarum, ad quas talia caſtra Nobilium pertinere noſcuntur.

Vide Concil. Fritzlar. dñi Sifridi.

De Magiſtris Scholarum. Cap. 96.

HOc in primis totius Reipublicȩ Chriſtianæ vtilitas expoſcit, vt erudiendæ Iuuentuti paſſim Magiſtri, eruditione, honeſtate vitæ, & fidei ſynceritate commẽdabiles, præficiantur, qđ in adminiſtratione vtriuſq; Reipub. & Eccleſiaſticæ & ſecularis ſucceſſio à pueris dependeat: Qui ſi peruerſis & prauis hominibus erudiẽdi tradantur, à quibus recentes eorum animi (qui malorum ac bonorum vt quidq; primùm hauſerint, æquè tenaces ſunt) prauis & impijs opinionibus imbuantur, ſpes non eſt, ſacroſanctam religionem noſtram in integrum reſtitui, aut à prauis doctrinis repurgari, aut priſtinam felicitatem & tranquillitatẽ in Germaniã noſtram reduci, vnquã poſſe. Proindè ſiue Prælatis & Capitulis, ſiue communitatibus aut locorũ Præfectis, ad quos ea cura pertinet, ſeriò iniungimus, vt in poſterũ ſcholis ſibi commiſſis didaſcalos præfecturi, eoſdem ad Vicarios noſtros in ſpiritualibus, ſeu locorũ commiſſarios ablegent, qui eruditionẽ, mores, & fidei ſynceritatẽ in eis accurato examine explorent, eosq; quid in ſcholis tã ad eruditionẽ, q̃ ad mores iuuentutis excolendos, conducibile potiſſimùm prælegant, pro cuiuſq; loci ratione, diligẽter admoneant, ſine quorum teſtimonio (quod ſcripto his, quos dignos iudicauerint, exhibeant) quenquam alicui ſcholæ præfici omninò prohibemus.

De

De testamentis & vltimis voluntatibus. Caput 97.

QVanuis iam olim multis Cōcilijs Prouincialibus, velut Fritzlariensi, domini Gerardi, & aliorum Archiepiscoporum Moguntinensium, super Testamētorum ordinatione cautum sit, quibus omninò suum robur manere volumus: videmus tamen hac temporum licentia plerasque morientium voluntates incassum recidere, defunctorumque substantiam contra ipsorum legitimam voluntatem interuerti, à testamentarijs præsertim, & quibus pro officio competebat ratum seruare defuncti arbitrium: Statuimus, vt qui deinceps nominati fuerint Testamētarij, quamprimùm & ante omnia ipsius defuncti hæreditatem siue substantiam, coram Notario & testibus fide dignis conscribant, & in Inuentarium fideliter redigant, omnimodamq; morientis voluntatem, arbitrium & ordinationem, intra debitum tempus executioni demandent & exequantur, de quo ordinatio aut ipsius commissario rationem faciant. Quòd si quis infideliter agens, huius nostræ Constitutionis transgressor repertus fuerit, pro Ordinarii arbitrio, aut aliàs condigna pœna, pro excessus qualitate, plectat.

¶ Mercatus diebus Dominicis & festiuis prohibendos. Cap. 98.

MAgnus abusus est, cùm ad rerum temporalium & mox periturarum conquirenda lucra, sex diebus homines intendant: ad regnum cœlorum, eiusq; iustitiam inquirendam, septimum diem destinatum, ne eum quidem à prophanis negocijs liberū execranda hominum auaritia relinquat. Cui nos improbæ hominum cupiditati modum ponere volentes, seriò prohibemus, ne in posterum in locis nostræ Prouinciæ subiectis, diebus Dominicis aut præcipuis Ecclesiæ festiuitatibus, mercatus (nisi fortè earum rerū, quæ ad vsum quotidiani victus necessarij sunt) exerceantur, aut ne subditi nostri vlli operi seruili, quod sine euidenti detrimento dilationem sustinere potest, manum admoueant: sed dies Dominicos & festiuos, spiritualibus lucris cōquirendis, & saluti animarum procurandæ adeoque pietatis & diuini cultus exercitijs, impendāt. Quam nostram constitutionem, nisi Magistratus locorum, quorum ea potestas est, sub grauibus pœnis ita obseruari cauerint, ipsos Magistratus, debita admonitione præmissa, sententiam excommunicationis incidere, & vbi ad nostras tēporales iurisdictiones ptinēt, insuper alijs pœnis, pro nostro arbitrio, puniri volumus.

De libris per Typographiam publicandis. Caput 99.

MVltis constitutionibus Imperialibus cautum est, ne quis librum aliquem, sine certo authoris & loci, vbi excusus sit, nomine aut qui per Commissarios, qui per loca huic rei curandæ destinati sunt, comprobatus non sit, vel excedat, vel excusum vendat. Quam ordinationem tenouantes, inhibemus, ne quis tales libros in nostris ditionibus vendere, aut emere, aut donare, aut occultè quouis modo alij obtrudere, aut omninò apud se retinere audeat: Officialibus nostris, tam Ecclesiasticis quàm secularibus, iniungentes, vt in eam rem acri diligētia inuigilent, & si quos librorum vel excusores vel venditores aut detentores, huic ordinationi non parentes, deprehenderint, supra librorum confiscationem, etiam pœnis in multis Recessibus Imperialibus constitutis, sine remissione afficiant.

De pœna clerici percussoris, aut rixosi contra alium clericum. Cap. 100.

PAci, etiam tranquillitati ac honestati clericorum consulere volentes, decernendum duximus, Vt quicunque clericus alium clericum probris, maledictis aut conuicijs incesserit, sub duorum aut trium testimonio, ab omni prouentuum Ecclesiasticorum perceptione per vnum mensem suspendatur. Quòd si manus alteri clerico violentas, citra tamen vulnus, attulerit, iam dictam pœnam sustineat duplicem. Si vulnus inflixerit, vltra pœnam excommunicationis, quam ipso facto incidit, ad quatuor menses tali fructuum priuatione mulctetur. Si membrum aliquod mutilauerit, aut inutile reddiderit, omni beneficio Ecclesiastico sit ipso facto priuatus. Nihilominùs etiam in omnibus ijs casibus, iuxta Diœcesani arbitrium, læso satisfacere cogatur, & pro delicti grauitate, à Diœcesano, si videbitur, etiā grauiùs puniatur. Illud superioribus cōminationibus duximus addendum, si linguæ petulantiam aut violentas manus in Prælatū intorserit, in tribus prioribus casibus suprà memoratis, vbique pœnæ duplicatione grauandum esse: saluo tamē iure, quod vim vi repellere permittit. Similiter Clericos, si aut iurgijs aut armis contra Laicos contenderint, per Prælatos suos, pro excessuum grauitate, irremissibili pœna decernimus ac mandamus plectendos.

De pœna Sortilegorum. Cap. 101.

SOrtilegia, quæ ad iniuriā sacræ Religionis nostræ, detestando malorum dæmonum commercio exercentur, omnibus Christianis prohibenda: In clericis verò omni pęnarum acerbitate coercenda censemus: Proinde clericum sortilegum protinùs ab omni functione Ecclesiastica & ordine remouendum, & excommunicationis sententia censemus alligādum, à qua, nisi in articulo mortis, à nemine, quàm à suo Diœcesano, aut à summo Pontifice, seu Legato eius ad id potestatem habente, absolui debet. Et si incorrigibilis esse perrexerit, ad Monasterium atdum,

Ex Cōcil. Fritzlar.

26 q. 5. c. Nō oportet C. Si quis Episcopus.

D. de malefi. & Mathe. l. Mullus. l. Nemo. l. culpa.

ctum, pro agenda pęnitentia, detrudatur, aut prorſus abijciatur. Laici verò ab hac arte execrabili, publicatione booorum ſuornm, aut peruicacia eorum exigente, perpetua captiuitate, aut grauiore eiũ animaduetſione coerceri debent.

De clericis coocubinarijs. Cap. 102.

MInistris Ecclesiarum, qui ſacris functionibus operam ſuam addixerunt, nihil æquè conuenit, quàm vitæ caſtimonia: intolerabileq; videtur, quòd contra Conciliorum ſanctorumq; Patrum authoritatem, paſſim concubinis adhæreant. Quis enim in miniſtrorum Dei collegio patiatur talem, quem Paulus hominnm conſortio indignũ iudicet, cum quo etiam ne cibum quidẽ ſumendum putauit? Quia ergo Clerici quidã Synodorum cuiuſq; Dįœceſis Episcopalium ſpecialiter deſupèr habitarum, Decretis, de dimittendis concubinarijs, ęgriùs paruerũt: ne in huiuſmodi ſcandalo & ſordibus volutari diutiùs permittantur, quibuſcunq; locorum Ordinariis iniungimus & ſeriò committimus, vt ſecundùm Canonum pręcepta, & præcipuè Baſileenſis Concilij definitionem, concubioarios huiuſmodi corrigãt atque emendent, easq; mulieres, quæ citra ſcãdalum atq; offendiculum retineri oon poſſunt, extra viciniam, oe commercii ſacultas aut ſuſpicio remaneat, amoueri procurent. Qua in re, cùm ſæpè compertum ſit, facilius ab initio malis reſiſti, quam ſemel in ea demerſum rurſus erigi atq; emergere: omninò Prælatis iotendeodum præcepimus, ne patiantur Iuniores clericos pernicioſa cohabitatione irretiri, à qua deinde extricari facilè noo queant: Eccleſiaſticis etiam magiſtratibus, iuxta præſati Concilij decretum, oe vllo ſub pacto, compoſitione, aut ſpe cuiuſcunq; quæſtus, tales quouis modo tolerent, aut diſſimulent, penitùs interdicentes: & ſi opus ſit, vt Brachium ſeculare in hanc rem implorẽt, iniungeotes.

1. Cor. 5.

Seſſ. 20.

De excommunicatione. Cap. 103.

Ex Cõcil. Fritzlar.

EXcommunicationem, qua nulla pœna maior eſſe poteſt, cautè ab Officialibus noſtris, & non oiſi ex ineuitabili oeceſſitate, & propter manifeſtam contumaciam, in quenquam intentari volumus, ideoq; Officialibus noſtris & Pręlatis omnibus, qui aliqui excõmunicandi poteſtatem habẽt, mandamus, ne ſententiam excomounicatioois, niſi competenti admonitione præmiſſa & in præſentia fide dignorum hominum (vt ſi neceſſe ſit, teſtimonio eorum probari queat) promulgare præſumant. Qui aliter excommunicationem in quenquam promulgauerit, & admonitus errorem ſuum oon reuocauerit, per menſem ab ingreſſu Eccleſię ſit excluſus, & ſic à ſe excommunicato omnes expenſas, quas talis excommunicationis occaſione neceſſariò ſecit, reſtituere cogatur.

De vitandis excommonicatis. Cap. 104.

Ex Cõcil. Baſileẽ.

ET vt timoratis conſcientiis ſubuenia-mus, & ſcandala excludamus, generalis ſynodi Baſileenſis conſtitutionem volumus obſeruari, quæ decernit: Quòd nemo deinceps à communione alicuius, in ſacramentorum adminiſtratione vel receptione, aut in aliis quibuſcunq; diuinis, vel extra, prætextu cuiuſcunq; ſententiæ, aut cenſuræ eccleſiaſticæ, aut ſuſpenſionis vel prohibitionis ab homine, vel ab iure generaliter promulgatæ occaſione, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, aut eccleſiaſticum interdictũ obſeruare: niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel Cenſura Eccleſiaſtica huiuſmodi, fuerit vel contra perſonam, Collegium, vniuerſitatem, Eccleſiam, aut locum certũ aut certam, à iudice publicata vel denunciata ſpecialiter & expreſsè: aut ſi aliquem ita notoriè excõmunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quod nulla poſſit tergiuerſatione celari, aut aliquo iuris ſuffragio excuſari. Nam à communione illius abſtineri, vult iuxta canonicas ſanctiones: per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos & interdictos ſeu prohibitos non intendit io aliquo releuare, nec eis quomodolibèt ſuffragari.

Cùm humana fragilitas in omnib' actionibus, & præſertim in ijs, quæ pietatis ſunt, ſi ope diuina non adiuuetur & dirigatur, ſine fructu deſudet: præſenti cõſtitutione duximus ordinaodũ, vt in poſterum per omnes totius Prouinciæ Eccleſias, quotiès in illis multitudo fidelium conuenerit, fiant precationes ad Deum, pro Spiritusſãncti gratia, ad ſalutarem harum conſtitutionum Prouincialium, obſeruantiam, impetraoda. Similiter pro ſummi Pontificis, Imperatoris ac Regis Romanorũ incolumitate & felici gubernatione, & pro omnibus, qui ad vtriuſq; Regiminis gubernacula in orbe Chriſtiano p̄ſident, vt quietã & tranquillã vitã agamus in omni pietate & caſtitate. In ipſa verò ſacri Miſſæ celebratione, alternis diebus pro peccatis & pro pace, ſiuè in ipſo ſacro Collectã pro ſuffragio, ſiue poſt illud Aotiphonã cũ collecta pro imploranda Dei miſericordia, deuotè recitari aut cantari volumus. Quã rẽ diſcretioni Prælatorum, pro loci & temporis conditione, committimus curandam.

1. Tim. 2.

Quò verò ſupradicta omnia & ſingula accuratiore cura obſeruent, & ad excuſationẽ ignorãtiæ, nullus locus relinquat, ordinam' & præcipimus, vt præſentium conſtitutionũ liber apud Metropolitanam, cathedrales, & Collegiatas Eccleſias in Choro aut Capitulis, ſimiliter apud Parochiales Eccleſias idoneo

neo loco, fabricæ sumptu comparatus, habeatur, ad quem omnibus, quorum interest, pateat accessus.

Postremò cũ his præsentibus nostris cõstitutionibus, omnes etiam generalium Cõciliorum constitutiones & decreta, similiter omnia & singula alia statuta Prouincialia in Concilijs Prouincialibus, sub nostris Præcessoribus celebratis, edita, quorum in his nostris constitutionibus etiã nullam mẽtionẽ fecimus, in suo vigore permanere volumus, & ab omnibus nobis subiectis, quaquenq; parte attingunt, pro confirmatis & authenticis agnosci, haberi & obseruari districtè præcipiendo mandamus, sacrosanctę Romanæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ iudicio, cuius authoritatem in omnibus saluam conseruari volumus, hæc omnia cum debita obedientia submittentes.

DECRETA CONCILII PROVINCIALIS TREVERENSIS,

Præsidente Reuerendissimo in CHRISTO Patre ac Domino, D. Ioanne Archiepiscopo Treuerensi, sacri Romani Imperij per Galliam & regnum Arelatense Archicancellario, Principe Electore &c. celebrati Anno Iesu Christi M. D. XLIX.

IOANNES DEI GRATIA Sanctæ Treuerensis Ecclesiæ Archiepiscopus, sacri Romani Imperij per Galliã regnumque Arelatense Archicancellarius, & princeps Elector, ad perpetuam rei memoriam.

REM omninò nõ nouam aggredimur, neque per viam insoluam ambulamus: verùm & orthodoxorum patrũ & prædecessorum nostrorũ vestigijs tritam ingredimur, syncero corde semper affectantes, vt vniuersum clerum & gregem nobis cõmissum, vsquequaquè lustremus & contemplemur, atque salubris studij vigilantia in hoc sedulò incumbamus, vt eam more boni pastoris, (quantùm nobis ex alto conceditur) pura & sana Euangelicæ veritatis doctrina pascamus & reficiamus, vt cùm vniuersalis & tremendi iudicij tempus ingruerit, & pa-

1. Pet. 5. stor ille pastorum gloriosus in maiestate sua apparuerit, ad cuius laudem hanc nostram functionem obire cupimus, de muneris impositi administratione cum lucro & ex voto respondere valeamus. Hac igitur occasione prouocatos nos, & diligens cura & paterna solicitudo extimulat, vt circa nostrorũ subditorum statum & vitam probè instituendam, indefesso studio ac labore aduigilemus: vtque ex hac animi nostri promptitudine, ipsis piarum rerum cultus indies magis ac magis crescat pariter & placeat, ipsorum onera & grauamina, pro huius temporis iniquitate, inter manus in morem hydrę enascentia, imminuantur, cessent, finiantur, tollantur, atque tranquillitatis & pacis optatus portus, velut in alto nauigantibus aperiatur: Id quod tum demùm rectè consequi credimur, cùm sinistris euentibus viam præcludimus, vitiorum & malorum materiam resecamus, & noxia dissuadentes, ad optima quæque promouenda animum applicamus.

Quapropter horum nostrorum statutorum editione, tum antiquorum renouatione & explanatione, tum pęnarum commina tione impios & orthodoxæ Ecclesiæ hostes ab infelici suo proposito deterreamus & depellamus, vt in quibus virtutis zelus & ardor ad emendationem nihil proficit, eos saltem honestæ disciplinæ seueritas atque pœnæ rigor retrahat & coerceat. Sanè quondàm felicis recordationis Balduinus Archiepisco pus Treuereñ. & alij prædecessores nostri, pro subditorum vtilitate, pro libertate Ecclesiæ & ministrorum eius, quàm plurima statuta Synodalia & Prouincialia: non minùs vtilia quàm necessaria ediderunt, promulgârunt, publicârunt, & pœnarum adiectionibus, prout opportunum visum fuerat, prouidè & consultè vallârunt. Quæ nos omnia de consilio & consensu Capituli Ecclesię nostræ Metropolitanę Treuereñ. & nunciorum seu procuratorum aliorum, Reuerendi domini Nicolai Episcopi Virduneñ. & nunciorum seu procuratorum Reuerendissimi Domini Ioannis Cardinalis de Lotharingia, Administratoris Meteñ. & Reuerendi Domini Tonsani episcopi Tulleñ. suffraganeorum nostrorum, in præsenti Concilio Pro-

uinciali

uinciali congregatorum, quatenùs per infra statuenda expresè non fuerint reuocata & cassata, approbamus & innouamus, atque in suo robore permanere volumus, & eadem antiqua statuta Prouincialia, atque ea noua, quæ nos in præsenti Concilio pro temporū ac rerum necessitate statuimus & ordinamus, vt per totam nostram Prouinciam Treuerẽ. firmiter & inuiolabiliter, prout statuuntur, publicentur, teneantur & obseruentur, firmiter decernimus.

§ De fide Orthodoxa Catholicæ & Apostolicæ Ecclesię fideliter & firmiter tenenda.

QVando vera in Iesum Christum fides fundamentum est, & petra illa de qua Matth. 16. Saluator noster dixit, super eam ædificandam esse ecclesiam suam, aduersus quam inferorum portę nunquam prçualituræ essent, (præualerent autem, si Ecclesia errare perniciose posset, aut docere noxia) fateri oportet, Ecclesiam in fide & veritate radicatā & fundatam, errare non posse. Nam & in confesso est, testantibus nimirùm sanctæ Ecclesiæ patribus, ac re ipsa clamante, Christi Apostolos Petrum & Paulum, Dei sanctum Euāgelium in sanguine quoque ipsorum signatum, Romanæ Ecclesiæ reliquisse, atque in illius fidem Ecclesias omnes, quæ vbiquè sunt fideles in toto orbe terrarum, religiosè conspirâsse, atque societate sacramenti confœderatas & coniunctas esse. Itaque cùm ad nos per Episcoporum successionem perpetuò continuatam ea fides peruenerit, nō dubitamus hanc vnam eandemque esse, atque adeò veram fidem, quæ ab Apostolis ipsis in veritate est tradita, & vsque nunc religiosè semper custodita, & in Catholica Ecclesia semper conseruata. Nihil proindè aliud credendum, tenendum, aut docendum est, nisi quod sancta Romana tenet & docet Ecclesia, omnium consentientium Ecclesiarum mater & magistra. Eum verò qui à fide Catholicæ & Romanæ Ecclesiæ recedit, necesse est à veritate & capite deficere. Hortamur itaq; & in Domino obtestamur omnes & singulos Clericos & Laicos, nobis Metropolitico iure subiectos, vt tenaciter & indiuulsè adhæreant, non solùm his quæ in diuinorum eloquiorū Canone expressa sunt, verùm etiam his, quæ Ecclesia sancta Catholica habet, & cum omnium orthodoxorum consensu probata & recepta sunt, neque vlla ratione aut persuasione à veritate fidei, Ecclesiæ & Euangelij quod acceperunt, & in quo stant & saluantur omnes gentes, auelli se patiantur, sed in eo quod hactenùs piè & rectè docti sunt & crediderunt, permaneant.

De prædicatoribus verbi, quos missos esse oporteet.

HOc habet Apostolica Ecclesia, vt nullus nisi missus prædicet. sic Christus non nisi missus prædicauit, ipso apud Esaiā Esa 6. testante: Spiritus Domini super me, eò quòd Luc. 4. vnxerit me, ad euangelizandum pauperibus misit me. Neque item ipsius præcursor, de quo scriptum est: Fuit homo missus à Deo, Ioan. 1. sed nec Apostoli hoc fecissent, nisi mandato à Christo accepto: Ite, Ecce ego mitto vos. Matt. 10. Proindè nos Euangelicæ & Apostolicæ regulæ innitentes, statuimus & præcipimus, ne quisquam posthàc, etiam quamcunque religionem professus, publicè prædicare præsumat, nisi ab Episcopo Ordinario, vel eius Vicario admissus fuerit. Et si quis etiam religiosus Apostolicæ sedis priuilegio nitatur, tenebitur nobis aut officialibus aut Vicarijs nostris de hoc fidem legitimam facere. Laicis verò prorsus interdicimus, ne prædicandi officium vsurpent, aut occulta conuenticula faciant, & sacerdotum simplicitatem eludant. Et si fortè necessitas postulet, vt sacerdos tanquàm inutilis & indignus à curæ gregis debeat remoueri, seruato ordine iuris, de hoc agendum est apud Episcopum, ad cuius officium tam destitutio quàm institutio sacerdotum pertinere dinoscitur. Omnes verò & singulos, aliter quàm præmissum est, publicè vel priuatim prædicationis officium vsurpare præsumentes, præsentis statuti rigore excommunicationis vinculo innodamus, & excommunicatos declarari publicè mandamus. Et nisi resipuerint, alia cōpetenti pœna à nobis aut nostris Suffraganeis, vel locorum Ordinarijs plectendi sunt.

§ Non quiuis admittendi sunt, etiamsi præsentati fuerint.

QVando nō parùm refert, quis qualis ve sit, cui alios instituendi & docendi potestas tradita est, probandi primùm & explorandi sunt futuri concionatores, à quibus & quomodò instructi sint, ne peregrinis fortè & hæreticis doctrinis imbuti, non satis perspecti recipiantur in ouile Christi, ad grauem Dominici gregis perniciem. Attamen non tam eloquentiores, quàm sapientiores, neque tam argutiores, quàm meliores eligendi sunt, modò gregi sana doctrina pascendo non sint prorsus inidonei. Immò tanto magis aliquotiès cauendus est is qui eloquentia pollet, quanto plùs ob eloquentiam, dū rectè dicere & docere existimatur, nocere & fallere potest.

Vocatus & admissus, quid pro concione docere debeat.

MIssi & admissi verbi prædicatores, in hoc toti incumbant, vt verbum veritatis rectè & bona fide tractent, tanq̃ dispensatores

tores multiformis gratiæ Dei, omiſſis his
quæ à puritate Euangelij aliena ſunt, vel ſu-
peruacanea, vel parùm ædificantia: ſed nec
opinabilia ac dubia pro certis & receptis af-
ſeuerare audeant. Ab apochryphis abſtineât,
& quæ Eccleſia occultanda eſſe decreuit, de
ſuggeſto non promulgabunt. Comicas, ani-
les, & interìm obſcœnas fabulas, & quæ ri-
ſum moueant citiùs quàm lachrymas, pro-
pter peccata, populi auribus non ingerant.
Et omiſſis odij, inuidiæ, inſectationis, quæ-
ſtus, ambitionis, & conſimilibus nequam af-
fectibus, ſyncerè & pacificè Euangelium pa-
cis annuncient, mutuis conuicijs ſe nõ pro-
ſcindant, nec alius alium pro concione im-
pugnet. Sed ſi quis alteram hæreſim, vel per-
niciosum errorem, aut aliud quippiã, quod
piarum aurium ſit offenſiuũ, dixiſſe depræ-
henderit: epiſcopo aut illius Vicario, aut in-
quiſitori Apoſtolico, vel Officiali loci, ordi-
Matt. 18. ne etiam ſeruato Euangelico, ſignificet.
Et cùm catholicas traditiones tanquàm ar-
ctiſſima quædam Chriſtianæ religionis &
pacis vincula conſeruare & cuſtodire omnes
ex æquo deceat, neq; dubitemus traditiones
& conſuetudines vniuerſales, præſertim eas,
quas per orbem tota frequentat Eccleſia, ab
Apoſtolis in Eccleſiæ ſinum transfuſas, vel
à generalium ſacrorum Cõciliorum autho-
ritate profectas, nos eas ſimili religione, qua
ea quæ ſacræ ſcripturæ præſcribit authori-
tas, vt obſeruentur, doceri omninò manda-
mus. Quæ verò per loca vel regiones noſtræ
Diœceſis vel Prouinciæ variantur, eas quiſq;
obſeruet ad ædificationem morum & fidei.
Ac ne quiſquam temerè contra eas de ſug-
geſto rogationem facere præſumat, Manda-
mus epiſcopis Prouinciæ noſtræ & Officia-
libus noſtris, vt ſi qui ritibus Eccleſiæ anti-
quandis vel nouandis priuata authoritate
ſtudere comperti fuerint, in eos ſeueriter
animaduertant.

Quare qui paſcẽdi gregis Dominici curã
ſuſceperunt, ea potiſſimùm doceant, quæ ad
tranquillitatem & piam concordiam facere,
& ad captum rudis populi accommodata
eſſe cognouerint. Cuiuſmodi eſt ſimplex
explanatio ſymboli, decem præceptorũ, ſa-
cramentorũ & cæremoniarũ eccleſiæ, oratio-
nis Dominicæ. Item cohortatio ad pœniten-
tiam: in qua Chriſti Seruatoris cõmemorẽt
beneficia, ac pœnas nunquam finiendas, quæ
in malo obſtinatis paratæ ſunt, ob oculos
ponant: ſed ne miſericordiam deſperent,
rurſum ſubleuent ac ſoleotur. Ceſſantes ac
torpentes excitent, animo deiectos in ſpem
erigant: Voluptuarijs, resq́ue mundi admi-
rantibus, vitæ breuitatem & æternos ignis
cruciatus ſubindè ingerant, vt ſaltem futu-
ris malis territi, peccare deſignant, atq́ue ad
meliorem frugem ſe recipiant: necnõ popu-
lo omninò perſuadeant, non quamlibet fi-
dem qua in Deũ creditur, ſed eã demùm ſa-
lutiferam fore, quæ (Apoſtolo teſte) per di-
lectionem operatur: ac ſic ad bona opera ſe- Gal. 5.
dulò hortentur, & præſertim ad opera miſe-
ricordiæ: patres ac matresfamilias, vt proles,
& familiam Chriſtianè educent, grauiter &
continuè commonefaciant, atque vt adulti
cõſueta & ordinaria ieiunia, Quadrageſimæ
videlicet, & Quatuor temporum, & Vigilia-
rum, infringere non præſumant: plebem ad-
moneant, & vt frequenter, vel ad minùs in
Quadrageſima, in initio eius, vel ante mediũ
ad confeſſionem veniant: & ſi non ſæpè, ſaltẽ
in Paſchate corpus Domini recipiant, ſi ve-
lint inter Catholicas reputari. Sãctorum re-
ligioſam mentionem ſubindè faciãt, animoſ-
que Chriſtifideliũ illorũ exemplis incitent,
confirmẽt, & interceſſione conſolentur. Do-
ceant quoq; veras ſanctorũ reliquias reuerẽ-
ter habendas. Contenti ſint Euangelia & le-
ctiones, quibus in Dominicis & feſtis diebus
Eccleſia vtitur, interpretari populo, & ex his
ſermonem & doctrinam ad ædificationem
populi formare.

De cultu diuino diligenter & religiosè exequendo, deque diſciplina Chori obſeruanda.

DEus etſi ſpiritus ſit, non tamen inter- Ioan. 4.
nis tantùm affectibus fidei, ſpei & cha-
ritatis, verùm etiam externis actibus colen-
dus & adorandus eſt, vt cor & caro exultent Pſal. 83.
in Deum viuum. Eſt enim externus cultus
ſignum ac manifeſtatio quædã cultus inter-
ni; qualis eſt laus communis, & orationes pu
blicæ, quæ per Eccleſiæ miniſtros, ex perſo-
na totius populi fidelis Deo offeruntur, quõ
alij quoq; (quatenùs per ipſorum occupatio-
nes licet) ad laudes Dei & gratiarum actio-
nes excitẽtur. Neque enim Eccleſiaſticę me-
lodiæ ſua deeſt energia. Id quod Auguſtinus Lib. 8.
teſtatur, referens Ambroſium Mediolani cã- conf. cap.
tum inſtituiſſe Eccleſiaſticum, ſecundùm 7.
morem Eccleſiarum Orientaliũ, eumq́ue
cultum celebrari cœptum magno ſtudio fra-
trum, hymnos & pſalmos canentium: quem
etiam cæteræ eccleſiæ imitatæ ſunt. Sed &
ipſe Auguſtinus, quantùm eccleſiaſticis fue-
rit cãticis affectus, his verbis teſtatur: Quan- Ibid. cap.
tum fleui Domine in hymnis & cãticis tuis, 6.
ſuauè ſonantis Eccleſiæ vocibus acriter com-
motus? Voces illæ influebant auribus meis,
& eliquabatur veritas in cor meum, & ex ea
æſtuabat affectus pietatis, & currebãt lachry-
mæ, & mihi benè erat cum illis. Et rurſus:
Cùm reminiſcor, inquit, lachrymas, quas in
primordio fidei meæ fudi ad cantus eccle-
ſiæ, & nunc quoq; commoueor, non cantu,
ſed rebus quæ cantantur, cùm liquida vo-
ce & conuenientiſſima modulatione ma-
gnam huius inſtituti vtilitatẽ rurſum agno-
ſco, magisq́ue adducor conſuetudinem ap-
probare in Eccleſia, vt per oblectamenta au-
rium, infirmior animus in affectum pietatis
aſſurgat. Hæc cùm ita ſe habeant, hortamur
omnes

omnes & ſingulos clericos, vt omnes pariter conuenienti modulatione, conſona denique voce, debitum Deo cultum nocturnũ & diurnum deuotè & religioſè exhibeant & exequantur, eo modo, his ritibus & ceremonijs, quibus hactenùs vſa eſt Eccleſia, & vt à ſanctis Patribus eſt traditus, atque à maioribus noſtris obſeruatus.

De horis Canonicis.

OMnes qui horis Canonicis perſoluendis deputati ſunt, dent operam, vt collectis animis, quoad fieri poteſt, debitum penſum abſoluant: nec ita ſe habeãt, vt dum voce pſallunt, quiduis potiùs quàm Deum animo cogitare videantur, ſemper cauentes, ne propheticum illud audiãt: Labijs quidem me honorant, cor autem eorum longè eſt à me. Quid autem eſt, voce quidem pſallere, mente autem domum aut forum circumire, niſi homines fallere, & Deum irridere? Grauè admodùm eſt quod ſcriptura dicit: Maledictus qui facit opus Dei negligenter. Statuimus proindè, vt laudes diuinæ per ſingulas horas non curſim ac feſtinanter, ſed tractim, ſeruatis interuallis decentibus, ratione dierum feſtorum, à profeſtis & intermedijs ſecernendorum, habita reuerenter & alacriter abſoluantur, nequaquàm ſublato in altũ clamore, ne vel inſanire, vel animi laſciuia geſtire videantur potiùs, quàm feruore ſpiritus exultare, ſemper verſiculum decantatiſſimum animo voluentes:

Eſa. 29. Matt. 15. Hier. 48.

Non clamans, ſed amans cantat in aure Dei: audit enim ille vocẽ cordis, ſine qua ſonum oris contemnit. Quare videndum eſt, vt qui ſpiritu pſallunt, & mente pſallant.

Caueant item qui alijs occupati negocijs, extra chorum horas priuatim legũt, ne ſomnolentè aut truncatis verbis, aut intra fauces compreſſo ſpiritu preces demurmurare, vel vt Ethnicus quidam ait, rabioſa ſilẽtia rodere videantur, ſed articulatè, diſtinctè, diſertè, & cũ attẽtione integrè omnia pronũciẽt.

Ne qua itẽ occaſione in diuerſa rapti deſint officio ſuo, diſtrictiùs prohibemus, ne deambulando Horas dicant, ſed in locum aliquem orationi aptum tantiſpèr concedant, ne mentis euagatio, quæ ex tumultuaria deambulatione naſci ſolet, fructum orationis intercipiat.

Nullus item dum Canonicæ preces in tẽplo publicè cantantur aut leguntur, audeat priuatim ibidèm aliquid legere, ac ne horas quidẽ Canonicas abſoluere, ſed concinat, ac vnà cũ fratribus Deum honorificet. Contrarium qui fecerit, tanquàm abſens habeatur.

De his qui, dum ſacra fiunt, per templa vagantur, prophana miſcentes colloquia.

QVicunque tempore, quo diuina peraguntur, ſpatiari in eccleſia, vel circa eã deambulare, ſimul & ocioſis fabulis vacare, comperti fuerint, tanquàm abſentes pro die illo habeantur. Et ſi ſemel admoniti, nõ destiterint, ſed pertinaces fuerint, grauiorem ſubeant pœnam, arbitrio Prælatorum, aut eorum vices gerentium, infligendam. Quos & ipſos hortamur, immò eis diſtrictè iniungimus, præſertim in Metropolitana eccleſia noſtra Treuerenſi, & in cathedralibus ſuffraganeorum noſtrorum, tanquàm inſignioribus & frequentioribus eccleſijs, vt nulla ratione patiantur diuina officia quorumcũque colloquiorum, confabulationum, deambulationum, aut canum, auium, motionum, & ſimilium ſtrepitu, garritu & latratu, ſiue à Clericis, ſiue à Laicis perturbari, aut irreuerentia affici.

Sed nec ipſi Prælati, quorum maximè intereſt remouere ſcandala, atque ea quæ verbis impetrant, facto & exemplo confirmare, in ijs ſeſe culpabiles reddant, neque in correctione ſubditorum ſuorum negligentes ſe exhibeant: & quò nullus in peccatis excuſationi locus relinquatur, præſentis decreti tenore in irritũ renocamus & annihilamus omnia ſtatuta, ordinationes, conſuetudines, & priuilegia exemptionem quibuſcunque eccleſijs, militijs, hoſpitalibus, locis & monaſterijs quorumcunq; ordinũ, quacunque authoritate & qualitercunq; cõceſſa, quę reformationi prædictorum abuſuum, & correctioni peruerſorum morum aduerſantur, aut in mora ſunt, vt contra perſonas & loca prædictarum eccleſiarum, ordinum, domorum, militiarum, hoſpitalium, monaſteriorum, ſine omni exceptione ad correctionem ſeu emendationem procedi non poſſit aut valeat. Cuius executio in caſu negligentię, à capitulis ad Prælatos, & Prælatorum negligentia intercedente, ad Officiales vel Vicarios locorum, aut eorum ſuperiores deuoluatur.

Quo tempore quiſque in Choro eſſe debeat.

MAiorum noſtrorum veſtigia ſequẽtes, & authoritati ſacrorum generalium Conciliorum innitentes, vt cuncta in domo Dei ordinatè fiant: volumus, vt in Metropolitana noſtra Treuerẽ. & in omnibus Cathedralib⁹ & collegiatis eccleſijs Ciuitatis, Diœceſis & Prouinciæ noſtræ Treueren. habeantur duæ tabulæ, quarum vna habeatur aut ponatur in aut circa chorum: in qua diſciplina obſeruanda deſcripta ſit: ex cuius tenore ſatis liqueat, quãdo & qualiter quis horis canonicis intereſſe debeat. Ad cuius diſciplinę obſeruantiam, Prælati cunctos ſibi ſubditos rigoroſè cõmoneant & compellant. Et ſi alicubì hactenùs erecta non fuit, aut deperdita, eam rurſum erigi & deſcribi iubemus.

Secunda verò tabula locabitur & ponetur in ſacrario, aut alio loco conuenienti: in qua quid ab vnoquoque canonico, vel alio beneficiato legendum cantandumq́ue ſit ſingulis diebus & horis per hebdomadam, ſcribatur: & hic

& hic negligentiam committens, pro modò delicti corrigatur.

Nolumus autē, vt collegia canonicas preces in templis persoluere aut sacra facere, Vindemiæ aut aliorum negociorum & secularium occupationum prætextu omittant, nō obstante quacunque consuetudine: sed ita patiantur onera, vt dum alij tēporalia procurent, alij orationibus & publicis precibus vacent. Et si alicubi hoc fieri non potest, saltem hebdomadarius pro tempore, præsentibus alijs quotidiè, durantibus vacationibus vindemialibus, Canonicas horas in choro saltem legendo persoluere curabit. Ita tamē, vt Dñicis diebus, & Apostolorū festis, Tertiæ, Sextæ, Vesperæ & Completorium cantentur, & summum sacrum fiat.

Statuimus insupèr & ordinamus, vt deinceps capitula, actus & tractatus capitulares, tātùm pro festis seu ferialibus diebus teneantur. Sed nec in ijs, sub Missa, Vesperis aut Completorio indicantur, aut teneantur. Quinimmò, vt omnes Missæ intersint, districtè mandamus. In alijs verò si subsit vrgens necessitas, aut euidens Ecclesiæ vtilitas postulet, vt capitulū teneatur, Decanus indicabit dilationem seu moram capituli & actuum capitularium non carere periculo, & propterea sub prædictis horis tractādum & agēdum esse. Et si in his secùs actum fuerit, tam indicens, quàm interessentes, residentia & præsentijs pro illa vice carebunt, quinimmò omninò vtì absentes his horis reputabuntur.

De Missæ officio ritè peragendo.

HOrtamur, vt sacrosanctam illā actionem, in qua sacrificium precij nostri, corpus scilicet & sanguis Christi veraciter offertur pro viuis & defunctis, summa religione & deuotione sacerdotes peragant, ac quotiès datur, sedulò frequentent & celebrent eo modo, & his ceremonijs seu ritibus obseruatis, quos hactenùs Romana & occidentalis seruauit & hodiè seruat Ecclesia.

Dum sacerdos sacrū facturus, in sacrario cum ministris induitur, nemo inibi cōfabulari præsumat, vndè vel ipsius, vel ministrorum deuotio interturbetur.

Egredienti sacrarium ad altare, vel reuertenti post sacrum, omnes assurgant, similiter & ministris, dum sacris induti, lecto Euangelio, Epistola aut Homilia, prætereunt.

Dum sacerdos sacrum facturus, confessionem ex more præmittit, ministri nequaq̄ dent operam accendendis luminaribus, aut alijs rebus mentem auocantibus, sed adsint sacerdoti cōfessionem persequentes, & pro se inuicèm Ecclesiæ nomine orantes.

Veterem canonum instaurantes, prohibemus, ne quis sacerdos Missarum solennia publica celebrare præsumat, nisi ad minùs duobus præsētibus. Quod si in priuata Missa commodè fieri non potest, ad minùs adsit vnus, qui respondentis locum suppleat, sed ita, ne sit proles illegitima, quàm omninò, patre celebrante, altari adstare prohibemus, multo magis concubinam, si quam habuit.

Et ieiunus quilibet celebret, & velato capite altari assistere, aut ita illud accedere nullus omninò præsumat: Quæ & Diaconos & subdiaconos obseruare mandamus, si quis, temerè contrarium facere præsumpserit, excommunicationis vinculo innodetur.

In Missa publica & summa, præfatio & oratio Dominica, non debent priuatim dici aut abrumpi. Ita & Symbolum, epistola, & euangelium integrè, distinctè, & clarè cantari debent. Neq; ferendum est, vt chorus verba sacerdoris vel subdiaconi, mox in ipso lectionis vestibulo interrumpens, auspicetur Graduale, Tractum vel Alleluia, quasi scilicet hoc satis sit, si adstātes sciant, cuius sit lectio aut epistola.

Dum Euangelium cantatur in summo sacro, expedit dare signum per campanam, vt existentes in vicino Laici, ad eleuationem Domnici corporis & sanguinis inuitentur.

In eleuatione corporis & sanguinis Christi, & post, vsq; dum cantantur Agnus Dei, sileant organa. Nulla cātetur Antiphona, neque pro pace, neq; aduersus pestē, aut mortalitatem, sed silenter pro se quisque, aut flexis genibus, aut prostratis humi corporibus, passionis ac mortis Christi commemorationē faciat, ac redemptori gratias agat, pro beneficijs p mortē ipsius largissimè acquisitis.

Statuimus insupèr, immò antiquorū Patrum statuta innouamus, vt sub summo sacro, nulli sacerdotum liceat eodem in templo sacrā rem facere, sed priuatas Missas anteà absoluant, vt omnibus ad publicum sacrum conuenire sit integrum, & chorus plenus & collectior pleniorem ac puriorē Deo cultum exhibeat.

Et si optare potiùs quam sperare, liceat, adesse quotidiè aliquos, qui Eucharistiā accipiant: volumus tamen, vt sacerdotes ad frequentationē huius mysterij, & sacram communionem Laicos adhortentur: nec tamen ideo sacerdotes à quotidiano sacro desistere oportet, quòd desint, qui cum sacerdote sacra faciente, mensæ Dominicæ quotidiè sacramentaliter communicent.

Ordinamus prætereà vt per singulas Diœceses nostræ prouinciæ, Missarum officia decantentur & legantur, prout in Missali ordinario vniuscuiusq; Diœcesis ordinatū est. Et si qua Diœcesis ꝓprio ordine Missalis caruerit, ad modum nostræ Treuereñ. ecclesiæ Missali vtetur: neq; alicui publicè aut priuatim alienis Missalibus vti licebit. Idem & de Breuiarijs obseruari volumus.

De moderandis ferijs.

NVmerum festorū creuisse admodùm videmus, sed calentem fidelium deuotionem frigescere: eoque ventum esse, vt bona pars

na pars hominum omnia festa ooglıgat, idq; impunè, nec sine Ecclesiæ dedecora. Pauperes, qui non habent vndè alant vxorē & familiam, clamant omnem ferè cessationē dānosam sibi esse. Operæprecium proinde nobis visum est, festorum numerum contrahere, quò & effrenes coerceantur, & aliquid detur necessitati pauperum. Itaque hæc festa omninò celebria esse volumus, & pro pastorali nostro officio solenniter celebrāda mādam⁹ & pcipımus: Dies Dominicos omnes, festum Natiuitatis Christi, Stephani, Ioānis, & omaium Apostolorum, Circuncisionis, Epiphaniæ & Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, Natiuitatis virginis Mariæ, Paschæ cum duobus sequentibus, Ascēsionis, Pentecostes cum duobus sequētibus, Corporis Christi, Ioannis, Baptistæ, Magdalenæ, Laurentij, Crucis, Michaelis, Omnium sanctorum, Martini, Catharinæ, Andreę, Nicolai, Thomæ. Et in ciuitate nostra Treuerensi hæc festa Patronorum: Maximini, Simeonis, Visitationis, Helenę, Paulini, Translationis Materni & Eucharij. Et in singulis ciuitatibus, oppidis, & Parochis Dedicationis fests, & Patrocinia celebrari mandamus. Cæterùm dies Innocentum, Cinerum, Parasceues, Cœnæ Dominicæ, Sabbati magni, Marci, tres Rogationum, Commemorationis animarum, & omnes reliquos dies stationum, quos ecclesia nostra Treuerensis in diebus aliorum Patronorum, vel pro specialibus rogationibus ab antiquo introductis, in ciuitate nostra Treuerensi vel eius suburbio obseruatis, vsque in meridiem feriati volumus, ita vt facto sacro, cuiq; ad labores aut negocia sua redire liceat. Simili ratione in Cathedralibus & Diœcesibus Suffraganeorum nostrorum, quibus tamē arbitrium suū io hoc relinquimus, & alijs locis & parochijs Diœcesis nostræ obseruanda. Et si quis, siue clericus, siue laicus, in prænominatis celebribus festis, aut in alijs ante meridiem operæ mercenariæ publicè vel priuatim, aut cōpotationibus, choreis, ludis, aut id genus lasciuijs & leuitatibus temerè & contumaciter sese dederit aut immiscuerit, ab Officialibus nostris arbitraria pro modo delicti, etiā brachij secularis auxilio (si opus erit) inuocato, puniri mandamus. Cætera verò festa, quæcunque ratione institutæ sunt vel recepta, in foro libera facimus. In choro verò & ecclesia eadem festa, prout ab antiquo obseruata sunt, deuotè celebrentur: ita tamen, vt historiæ & lectiones parùm probatæ, omittantur.

Et cùm potissimùm hac de causa indictæ sit feriæ, vt festos dies in Dei laudibus, & gratiarum actione, ac audiendo verbo Dei populus transigat, curent nostrarum Diœcesis & Prouinciæ, Ciuitatum, oppidorum, & locorum magistratus ac Rectores, vt populus prænominatis diebus festis, verbum Dei deuotè audiant, & diuina frequentent. Neque tempore diuinorū, & præsertim hora, qua concionatores verba faciunt ad populum, patiantur ciues vacantes ociosis fabulis, in foro stantes.

¶ De religiosis monachis & monialibus.

Religiosos varij nominis & regulæ, simul & pia loca, sancta Romana ecclesia, benigno fauore semper prosecuta, specialibus gratijs, priuilegijs, immunitatibus, & exemptionibus decorauit: ea omnia nos per nostram Diœcesim & Prouinciam nostram Treuereñ. nullatenùs imminuere, sed magis illibata cōseruare, & quatenùs aliorum iure saluo possumus, augere & extendere in votis habemus & intendimus. Sed ita, ne sub ouina pelle, gregem Dominicum truculentia lupi rapacis inuadat, sed pietatis imagine, virus hæreticæ prauitatis obrepat, & sub prætextu conuersationis Euangelicæ, spiritus malignus illudat. Cuius rei gratia (præter singulorum Ordinum ab ecclesia receptorum regulares institutiones, quas tanquam salutares ab omnibus & singulis, prout illos respectiuè concernunt, obseruari mandamus) varij Canones editi sunt, à quibus (quod dolēter referimus) si nō ab omnibus neq; in omnibus, à plerisq; tamē & multis delinatur: non solùm in propriæ salutis discrimen, sed & in religionis opprobrium, & plurimorum fidelium scandalum, sed & in illos, cui suam integritatem spontanea voluntate deuouerunt, grauem offensam. Quapropter quæ in ipsa ab Ecclesia & prædecessoribus nostris sanctè & Canonicè statuta sunt, vt inuiolabiliter ab omnibus obseruentur, seriò mandamus & præcipimus.

Et inter cæteros abusos reformandos curent Prælati, Abbates, Priores, guardiani, simul & monasteriorum Visitatores, & alij quocunq; titulo nominentur, ne aliquis ante decimumquintum annum, ad probationis annum admittatur.

Item ne quis anno probationis non completo, ad professionem recipiatur.

Item receptis sic, præceptores idonei deputentur, qui eos in regulari obseruantia, & diuinis officijs non minùs quàm in literis, & è conuerso, instituant & forment.

Ad sacros ordines suscipiendos, non nisi ætate & scientia sufficientes præsentent.

Itē idonei ad iussum superioris sui, excusatione legitima cessante, se faciāt pmoueri.

Quodq; gratis singuli ad professionē recipiātur, nullo accepto precio, nec aliqua facta conuentione: & ne hæc sub paupertatis prætextu pallientur, districtè inhibemus.

Nō patiātur Abbates, Priores, Abbatissæ, aut Priorissæ, vt suorū Monasteriorum monachi aut moniales, honestatis habenis & monachali modestia laxatis, impudenter se secularibus negocijs inuoluant, aut extra monaste-

monasteriorum septa deambulent, vagétur, & discurrant: & si qua ineuitabilis necessitas intercedat, quòd tunc nullus egrediatur, nisi honesta subsit causa. Et tunc non nisi de expressa licentia superioris, & cum habitu decenti & honesto socio.

Cæteris canonibus de vestitu, cibo, peculio, officio, capitulis, Visitatoribus, & correctione monachorum promulgatis, in suo robore permanentibus, volumus, vt omnes Abbates & Priores, tales diligenter obseruare procurent, quod ijsdem districtè præcipiendo iniungimus.

Moniales verò, quarum sexus fragilior est nulla ratione vel causa, nisi tanta & talis sit, quòd omninò notoriè excuset, monasteria sua egredi facultatem habeant: sed & tunc, non nisi cum honesto & decenti habitu, & associatæ egrediantur, idque de expressa licētia Episcopi, Abbatis, Visitatoris aut ab ijs potestatem habentis, quam patri confessori pro tempore existenti, concedi prohibemus.

Nulli prorsus inhonestę personæ, nec etiā honestæ, nisi rationabilis & manifesta causa subsit, ac tunc speciali licentia illius, est quē spectat concessio petita & obtenta, accessus vel ingressus ad moniales pateat. Et quæ de clausura in regularibus ordinum cōstitutionibus mandantur, omninò & illibatè teneantur & obseruentur: vt sic à publicis & mundanis conspectibus sæparatæ, seruire Deo liberiùs valeant, & sublata lasciuiendi opportunitate, corda & corpora sua in omni sanctimonia diligentius custodire possint.

Prohibemus insupèr districtè, ne moniales ordinem aliquem professæ, Confessorem habeant alium, q̃ eiusdem ordinis & regulæ.

Religiosi omnium ordinū, vt sinistræ suspicionis etiam tollatur occasio, quascūque mulieres, & religiosas, & seruientes Deo, in ambitum, seu periodum monasterij recipere, aut introducere nullatenùs præsumant.

Religiosi conuiuia secularium non frequentent, sed nec facilè illos ad cœnobia inuitent, nisi necessitas & honestas ad superiorum dictamen id suadeant.

Religiosi mensam nō nimiùm lautam, aut sumptuosam, neque delicijs ad luxū exquisitis, redundantem habeant: quàm à benedictione auspicari, sacræ lectionis pastu fouere, hymno & gratiarum actione absoluere conuenit. Interim à longo accubitu, comessationibus fœdis, compotandi studio, à crapula & ebrietate omninò abstineant.

Religiosi, vt omnibus bono exemplo, nullis verò, quantum in ipsis erit, offendiculo sint, honesto prædecessorum suorum more, non nudis * byrrhis, aut pileis, sed capitibus cucullo tectis in publico incedant. Et nullatenùs ad balnea promiscua, aut alia loca publica intrent: sed nec ad nuptias aut nuptiarum conuiuia vadant. Neque pueros de sacro baptismatis fonte, per se vel suffectas personas suscipere præsumant.

Insupèr statuimus, immò antiquorum Patrum Canones renouando mādamus, quòd nullus monachorum pro lucro terreno, de monasterio suo exire, nefandissimo ausu, aut secularibus negocijs sese immiscere præsumat. Itaque religiosos à curtibus monasteriorum suorum, ad monasteria reuocari, & curtes per fideles Laicos, seu præbendarios administrari iubemus.

Insupèr, Mendicantium ordinum Prælati omninò prouideant, ne posthàc terminarij eleemosynarum partem quouis modo sibi vendicent, sed eas colligentes cum honestate morum, Dei habito timore, omni scandalo remoto, integram ad Conuentum, & in commune conferre & præsentare, ad euitandam proprietatis notam, studeant.

De monasterijs non molestandis.

LIcèt ex iniuncti nobis pastoralis officij debito, super cunctum gregem nobis commissum, mentis nostræ aciem dirigere teneamur, vigilantiùs tamen & cautiùs agendum ducimus in ijs, vbi subditorum nostrorum maiora incommoda & pericula vertuntur. Saepè vti ex plurimorum querela didicimus, multi Barones, Præfecti, Officiati, aut alij nobiles & ignobiles, in transigendis, aut componendis suis, vel aliorum cōtrouersijs & dissidijs, vel simili prætextu, sese cū equis & iumētis in monasteria, vel eorū curtes, aut possessiones conferunt, & hospitio excipi volunt, vt nedum luxus, dissoluendæ religionis & monasticę disciplinæ, ac turbandorū diuinorum inibi in animarum discrimen, & Dei offensam occasio nascatur, verumetiā vt experiētia docti comperimus, nisi prouisionis nostrę auxilio succurramos, periculum sit, ne monasteria tādèm funditùs exhausta depauperentur & collabantur. Nos itaque huiusmodi malo, ac innumeris prætereà, & diuersis tribulationibus & iniurijs, quibus sub præfato prætextu religiosi sæpè afficiuntur, medelam competentem, quam possumus, adhibere volentes: Mādamus omnibus Præfectis & Officiaris nostris, ac alijs quibuscūq; baronibus, nobilibus & ignobilibus, vt nunc & posthàc, talia iam prædicta tentare & facere nullo modo præsumāt, neque sub colore memorato, aut simili, monasteria, aut eorum curtes infestare, aut molestare deinceps attentent.

Mandamus insupèr districtè omnibus & singulis Abbatibus, Prioribus & Religiosis, ne deinceps tales etiam proprio suo cōsensu recipiant vel admittant. Et si per aliquē pręlatum, aut alium quempiam permissum, concessum, vel actum fuerit, animaduersione condigna ita cum illo agemus, vt cæteri ab exemplo discant obedire. Et si contra præmissa violenter quisquam sese ingesserit, aut indebitè iniurias, aut molestias monasterijs, aut eorundem personis intulerit, in eundem præsentis statuti vigore excommunicatio-

pris sententiam ferimus. Atq; volumus, quòd Prælati & Religiosi eundem nobis, aut officialibus nostris publicè significare & deferre nominatim teneantur. Nos verò aut Officiales nostri, extunc contra eundem ordine iuris seruato, vsque ad condignam violentiæ, iniuriarum & damnorum satisfactionem procedemus, & per Officiales nostros procedi mandamus: saluis nihilominùs, & in suo robore duraturis omnibus alijs Apostolicis, Imperialibus, ac prædecessorum nostrorum constitutionibus & ordinationibus per quas ecclesijs & personis Ecclesiasticis, in suis libertatibus prospectum est & prouisum: quas etiam innouamus, & per nostrā ciuitatem, Diœcesim, & prouinciam Treuerensem, inuiolabiliter obseruari mandamus: Iure etiam & præeminentia patronorum & fundatorum, semper saluis & illibatis.

Præterea inhibemus hac nostra Synodali constitutione, ne quis aliquam religionem professus, Ecclesiarum parochialium gubernacula & curam suscipiat, nisi de nostra vel ordinariorum admissione, subsistente causa legitima, & superiorum suorum voluntate & licentia obtenta. Ita tamen, quòd per superiores suos reuocari possint, ac reuocati humiliter obedire teneantur. Et si qui hactenùs aliter admissi sunt, vel assumpti, volumus & iubemus, per Officiales nostros, in ciuitate & Diœcesi nostri Treuereñ. ac per Suffraganeos nostros, eorundemq́ue Vicarios, per totam prouinciam Treuereñ. ad superiores illorum remitti, vt dignas dent temeritatis suæ pœnas.

Ecclesias verò Monasterijs vnitas seu incorporatas, si non tanta intercapedine distāt, quin religiosi earundem curam habituri, in communis vitæ regulari obseruantia & obedientia degere possint, per huiusmodi religiosos prouideri & regi, modò idonei sint, permittimus. Si verò Vicarios alios, siue in propinquis, siue in distantibus Parochijs, perpetuos vel amobiles pro arbitrio constituere velint, hæc non præsumāt, nisi per nos, nostros Suffraganeos, aut officiales nostros & Vicarios, tanquam habiles & idonei reperti & admissi fuerint.

Volumus insupèr, quòd religiosi ad curā animarū sic admissi, per omnia se parochialibus sacerdotibus, iuxta has nostras & prædecessorum nostrorum synodales constitutiones & ordinationes, necnō vniuersalis ecclesiæ & Apostolicæ sedis Canones in verbi diuini explanatione Euangelij prædicatione, diuinorum celebratione, sacramentorū administratione, per omnia conforment, & nihil nouitatis introducere præsumant.

Mendicantium verò ordinum fratres, in verbi Dei propositione & prædicatione, in audiendis confessionibus Christifidelium, in sepulturis & funeralibus & alijs huiusmodi, se per omnia cōforment constitutionibus & ordinationibus Apostolicis desupèr editis: quas in posterum inuiolabiliter obseruari mandamus, sublata penitùs potestate, cæteris religiosis quorumcunque ordinum, non mēdicantium, ad curam animarū, vt p̄mittitur, non admissis nec receptis, ne ijs se ingerant: quod eisdem districtè præcipiendo mādamus: saluis tamen regularibus cōstitutionibus omnium eorundem ordinum.

De casibus verò nobis reseruatis, hoc statuimus, ne quis eorum decisionem sibi arroget, nisi à nobis specialiter sibi commissum fuerit. Nos tamē hoc negocium dabimus expertis, eruditis & probatis aliquot presbyteris: prout etiam in similibus casibus Suffraganei nostri aliquos per suas Diœceses designare poterunt, quibus hoc committant.

In casibus verò non reseruatis, nullus Parochianum alterius Parochiæ absoluere præsumat, nisi de licentia ordinariorum loci vel ex permissione proprij Parochialis sacerdotis, idq́; nō nisi in casibus in cōstitutione Balduini felicis recordationis predecessoris nostri expressis. Et religiosi, etiā mēdicantium ordinum fratres, non obstante quocunque priuilegio, in ciuitate, Diœcesi & Prouincia nostra Treuereñ. præmissa obseruare debebunt & tenebuntur. Immò Priores & Guardiani, non debent deputare fratres suorum ordinum, ad cōfessiones audiēdas, nisi peritos & prudētes, qui etiā à nobis & ordinarijs locorū, & nō alijs, (q̄bus p̄ scripta superiorum noīari, & p̄sentari tenentur) admittēdi sunt.

Et cùm oēs Christifideles, ex constitutione Ecclesiæ, semel in anno teneātur proprio sacerdoti confiteri, si quis hoc neglexerit, & in Paschate sacrā Eucharistiam accipere recusauerit, (nisi fortè de licentia & cōsilio cōfessoris abstineat) sic decedens, careat Ecclesiastica sepultura, & viuus ab ingressu Ecclesiæ arceatur. Proindè in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus ecclesiarū Rectoribus, Vicarijs & capellanis, curam gerentibus animarum, vt omnes huiusmodi rebelles & inobedientes, nobis aut locorum Episcopis & Ordinarijs, per scripta nominatim indicēt, vt vel Canonicè puniantur, vel pudore suffusi, resipiscāt. Quamobrem etiam districtè prohibemus oīum Ordinum religiosis, curā animarum non habentibus, ne alicui sacram Eucharistiam porrigere præsumant, nisi de expressa permissione & scientia pastoris.

De Decanis Christianitatis.

VOlumus, vt omnes Decani Archidiaconatus tituli sancti Lubentij in Dietyrchen, se conforment Archipresbytero in Vuetzflaria, & illius statutis & iuribus, in casibus qui singularibus statutis decisi non sunt.

Cæterùm in omnibus alijs Archipresbyteratibus, & sedium Christianitatis Decanatibus nostræ Diœcesis, volumus & mandamus, quòd omnium & singularum Eccle-

siarum

ſiarum Parochialium curati, intra annum à die acceptæ poſſeſſionis, per ſe vel procuratorem legitimum, pręſtent iuramentum Decano: quo præſtito, in fratrem recipiatur, & ſaluis iuribus Capituli conſuetis, Decanus nunc & poſthàc à ſic recepto, habebit pro ſe vnum aureum Rheneñ. Et tenebitur quilibet in Capitulis generalibus & annalibus, & ſimiliter, quando neceſſitate occurrente, Decanus capitulum indicit, ſub pœnis conſuetis comparere, & quotam expenſarum & ſumptuum à Decano factorum perſoluere. Necnon deinceps, quocunque paſtore plebano decedente, noſtro nomine marcam nobis debitam, ipſe Decanus ſubleuabit, & Sigillifero noſtro fideliter tradet.

Et pro ſe & iuribus ſuis, à quolibet ſic decedente, ipſe Decanus habebit tres florenos Rheneñ in auro, non obſtantibus quibuſcunque alijs ſtatutis & conſuetudinibus: quę & quas præſentium tenore caſſamus, irritamus & reuocamus. Atque præcipimus, quòd deinceps contra præmiſſa nullæ fiant pactiones, ſtatuta, aut ordinationes, niſi de noſtra aut Archidiaconorum loci, expreſſa admiſſione & licentia.

Et quò præmiſſa in plenarium effectum deducantur, vt cupimus, volumus & præſentium tenore ſtatuimus, ſi quis elapſo anno in fratrem capituli, vt præmittitur, ſe recipi non curauerit, tunc in pœnam eius, propter cõtumaciam, fructus anni illius, qui noſtrum annum conſequitur, ſequeſtrentur. Et niſi intra eundem annum paruerit, extunc tales fructus cõfiſcabuntur: nobis pro media parte, reliqua medietate inter Archidiaconum loci & Decanum diuidenda. Et ſic deinceps ſingulis annis fiat, donec & quouſque paruerit.

Prætereà ſinguli capellani, aut vicecurati, non reſidentium Paſtorum, tenebuntur ſingulis annalibus capitulis comparere, & oſtendere Decano commiſſionem regendi: aliàs eoſdem præſentis ſtatuti vigore excommunicationis ſententia teneri volumus, mandantes Decanis locorum, vt mox tales nobis, aut archidiaconis noſtris denunciẽt declarãdos.

Atque ipſi Capellani, ſeu vicecurati, nunc & in poſterum de fructibus aut arrenda nullatenùs reſpondeant ante finem anni, niſi retenta marca & media marca pręmiſſis. Alioquin ipſi de his reſpondere, & de ſuo ſoluere tenebuntur. Quod etiam tempore Capitulorum obſeruandorum generaliter, & cuilibet ſpecialiter, tempore admiſſionis iniungi volumus & mandamus.

Inſupèr ſtatuimus & ordinamus, quòd deincèps decedentibus Prælatis Monaſteriorum, ſiue Collegiatarum Eccleſiarum, quibus quacunq; authoritate Eccleſiæ parochiales vnitæ aut incorporatæ ſunt, ita tamen & taliter, quòd non per fixos Vicarios, ſed duntaxat ad nutum amobiles Capellanos gubernentur & regantur, quòd extunc morte Prælatorum intercedente, nobis marca argenti, alijs verò Archidiaconis, ſeu Chriſtianitatis Decanis & capitulis, infra annum iura * alijs præſcripta perſoluantur. Inſupèr pręcipiẽtes, vt ipſi capellani, vt pręmittitur, amobiles, non niſi idonei admittantur, & admiſſi, ad comparitionem & omnia capitularia onera teneantur & compellantur, ſub modis & formis præſcriptis. for.* alias

¶ De competentia Paſtorum.

QVum multorum querela pulſante intelleximus, varios eſſe, qui vel ob inopiam Parochias ſuas deſerere & mutare, aut contra Canonum ſanctionem ſecularibus negocijs ſeſe implicare, aut pro ſacramentis Eccleſiaſticis immoderatè exactionem facere præſumunt, aut in dedecus clericalis ordinis, victum quaſi mendicare coguntur: dignum eſſe & æquum arbitramur, vt qui altari ſeruiunt, de altari & viuant. Neque abſonum reputamus, vt ea quæ ex antiqua conſuetudine locorum, Paſtoribus & Curatis ſolui & præſtari eiſdem ſolita ſunt, etſi modica ſint, benignè perſoluantur: eoque minùs ſub hoc prætextu ſacramentorum venditionem cauſentur iſti, qui omnia ſiniſtrè in ordinis clericalis confuſionem interpretantur: atque vt omnium in hoc vniformis obſeruantia in noſtra Diœceſi conſtituatur, maturo conſilio ſtatuimus & ordinamus, vt deinceps in noſtra ciuitate & Diœceſi Treuerenſi, curatis pro licentiatorio ſeu dimiſſorijs literis, duodecim albos rotatos: pro educendis ſeu benedicendis puerperis, duodecim denarios: pro eo tempore, quo ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum ad infirmos defertur, quatuor denarios: * extremæ verò vnctionis ſacramentum, duodecim denarios, pro offertorio quatuor feſtiuitatum, pro qualibet vnũ denarium exigere liceat. 1.Cor.9. for.* ob

Vltrà tñ nullus curatus exigere præſumat. datũ tñ aut oblatũ liberaliter recipere poteſt.

Pariſormiter, pro Baptiſmi aut pœnitentiæ ſacramentis nihil exigat: liberaliter oblatum recipere poteſt.

In nuptijs verò celebrandis, ſacerdos iuxta cõſuetudinẽ loci, cibarijs miſſis à nuptijs, debet contentus eſſe, nihil vltrà exigendo. Si verò copulati, pro ijs pecuniã largiri vellent, numerũ octo Alborum excedere nõ debent.

In funeralibus verò, aut exequijs defunctorũ, aut tertio, ſeptimo, & triceſimo, expenſis & duobus albis, aut deficientibus expenſis, vltra tres albos ſacerdotes exigere nõ pſumant: ſed liberaliter oblata recipere poſſunt.

In pecoribus verò paſcendis & cuſtodiendis: & quæ ſunt domus dotis Eccleſiæ, curtis & ædificiorum reparationis, Decanatus ſtatuta obſeruentur: & ijs deficiẽtibus, ad ſtatuta Diœceſana, olim per felicis recordationis Balduinum prædeceſſorem noſtrum edita & condita, recurſus haberi debet.

Insupèr, si super cõpetentia quęstio emerserit, cùm certa regula dari non possit, coram ordinario loci proponetur & deducetur, ac summariè simpliciter & de plano per Officiales nostros procedi, & sententiam ferri mandamus: & si diffinitum aut cognitum fuerit, quòd competentia danda sit, extunc nos aut Commissarij nostri, quos specialiter ad hoc deputabimus, primò recursum habebunt ad decimam Parochiæ, siue eam Clerici siue laici habeant: atque hac deficiente, ad plurium parochialium vniones seu annexiones, prout commodiùs fieri poterit, & vltimò si nec sic prouideri potest, ordinaria authoritate Parochianos ad debitam Parochi sustentationem compellere oportebit.

¶ De scholis.

MAgna & præcipua cura habenda est, vt iuuentus nostræ ciuitatis, Diœcesis & Prouinciæ Treuerensis, à primo ætatis flore, non minùs Christianæ pietatis institutis & corruptis moribus imbuatur, quàm rudimentis literarum incontaminatis rectè instituantur. Quapropter præcipimus, vt iuxta Patrum antiquorum decreta, singula Collegia scholas instaurare, vel erectas, conseruare debeant, & Prælati Ecclesiarum, ac alij, quibus id muneris ex officio incumbit, solerter prouidere, vt pædagogi & magistri idonei sint & probi, atque vitæ omninò inculpatæ: qui ea prælegant, quæ puerorum seu adolescentum ætati conueniunt: dummodò non sint obscœna, suspecta aut contagiosa. Simili ratione hęc obseruanda sunt in scholis parochialibus oppidorum & aliorum locorum diœcesis & Prouinciæ nostræ Treuerensis. In quibus curent parochiales sacerdotes, si in præmissis defectus aut negligentia suboriatur, quòd Ordinarijs locorum denuncient: quibus iniungimus, vt diligenter circunspiciant, ne quid in ijs quæ ad veram eruditionem, aut ad pietatem & cultum Dei attinét, negligatur. Prætereà, quo Collegia doctis & bonis viris ornentur & illustrentur, Prælati Ecclesiarum & Capitula, canonicos suos, id petentes, tribus annis expectantiarum finitis, (quorum primus nobis, secundus pręsentiarum augmento, tertius Ecclesiarum fabricis debetur, non obstantibus alijs expectantiarum, aut primæ residentiæ annis, ex statutis vel consuetudinibus debitis, quæ & quas ad effectum præsentem studiorum obtinendum, reuocamus & cassamus, sed quæ tamen ad alios, ad studia non destinatos, illibata esse volumus) si in sacris maioribus ordinibus fuerint, & studijs apti extiterint, ad vniuersitates Catholicas, arbitrio capituli, nec non sufficienti tempore eis determinato, ac præbenda debita eisdẽ assignata, saluo tamen & deducto consueto onere, mittere debent. Ipsis verò in minoribus ordinibus existẽtibus, de præbenda, quæ eis deducto onere, si residerent, deberetur, in absentia respondere tenebuntur: data tamen priùs sufficienti cautione, de perceptis simpliciter Ecclesiæ restituendis, si finitis annis pro studio concessis, mox tunc infra proximum annũ sacris maioribus ordinibus initiari, & apud easdem Ecclesias residere distulerint: non obstantibus quibuscunque statutis vel consuetudinibus Ecclesiarum, quibus authoritate nostra de consensu huius Synodi nostræ Prouincialis, quatenùs præmissis cõtraria fuerint, præsentium tenore derogamus, & pro ista parte tollimus, cassamus, & annullamus.

Vt nemo clericos vel Ecclesiasticas personas, ad iudicium seculare trahere præsumat.

MAgnum abusum & Canonibus & Imperialibus legibus contrarium, omninò tollere & abolere affectantes, vetera statuta prouincialia prædecessorum nostrorum innouamus, & districtè præcipiendo mandamus, quòd nullus ecclesiasticam personam trahere ad iudicium seculare præsumat.

Et si laicus actor hoc fecerit, à iure suo cadat, & iudicatum non teneat, & iudex extunc omni potestate iudicandi sit priuatus.

Clericus verò actor alium Clericum trahens vltra præmissa, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

Clericus verò reus sub simili pęna, præter alias pœnas iuris, in iudicium Laicale non consentiat.

Et quicunque iudex secularis, directè vel indirectè per se vel alium Clericum coram se litigare aut respondere compellit, aut cautionem vel fideiussionem exigit, aut impedimentum & molestiam infert aut procurat, quo minùs Ecclesiasticæ personæ, in foro ecclesiastico liberè agere & defendere possint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat: à qua non debet absolui, nisi priùs omni damno & interesse (vt vocamus) restituto, prout latiùs in prioribus statutis prædecessorum nostrorum ordinatum reperitur. At sub similibus pœnis, Iudex secularis Clericos reos non compellat, sed & eis agentibus in foro seculari, iustitiam denegare nõ præsumat.

De Immunitate Ecclesiarum.

PRæthereà statuimus, quòd nullus à personis Ecclesiasticis, seu eorum bonis, contra libertatem ecclesiasticã pędagia, telonia, angarias, perangarias, collectas, aut exactiones extorquere aut imponere præsumat, quinimmò ad abstinendum ab ijs & similibus, & ad restituendum, si quis aliquid extorserit, Canonica monitione pmissa, p ordinarios locorũ, iuxta ecclesiasticam censuram cogatur.

¶ Ne quis aliqua statuta, contra libertatem Ecclesiæ facere præsumat.

VEtera statuta prædecessorum nostrorum innouando & extendendo, præsente nostra ordinatione cassamus & irritamus

mus omnia ſtatuta & conſuetudines, quæ & quas ciuitates, cõmunitates & loca, Prȩſides, Poteſtates, Rectores & cõſules, & quæcunq; aliæ perſonæ, contra libertatem Eccleſiæ edere vel ſernare præſumpſerint, & ſi aliqui ſecundùm ſtatuta vel conſuetudines memoratas iudicauerint, iudicatum vigore careat, & ipſi iudicantes vel exequentes, ipſo facto inhabiles ſint ad omnem legitimum actum in Eccleſia: ſaluis nihilominùs alijs pœnis, contra tales in Concilio generali promulgatis.

¶ De vita & honeſtate Clericorum.

ETſi ſacræ Cæſareæ Maieſtatis Auguſtanam reformationem nobis & alijs Archiepiſcopis, Epiſcopis & Eccleſiarũ Prȩlatis, ad deliberandum traditam, & eam quaſi ſacris canonibus conſonam & conuenientem, ſine omni ſanctæ ſedis Apoſtolicæ præiudicio probatam receperimus, & in noſtra Diœceſi Treuerenſi ſoléniter publicari & exequi, quãtùm in nobis fuit, curauerimus, atq; nonnulla ſtatuta morum correctionẽ concernentia, in noſtra epiſcopali ſynodo edi & publicari mandauerimus: in quibus abundè & ſufficienter contra ſimoniacos, cõcubinarios, ſortilegos, ebrioſos, vſurarios, & alios criminoſos prouiſum exſtit: Nos tamen nunc authoritate Metropolitica, ea omnia innouando hortamur & monemus omnes & ſingulos noſtræ ciuitatis, Diœceſis & Prouinciæ Prælatos & ſubditos, quatenùs quemlibet concernit, vt Dei timore & reuerentia habitis, omni prauo affectu ſemoto, cùm ſacræ Cȩſareæ reformationis intuitu, tum noſtra Metropolitica authoritate, ex ſacrorum canonum & generalium Conciliorum prȩſcripto, ſanctȩ ſedis Apoſtolicæ authoritate ſemper ſalua, in omnibus ijs ſeſe irrepræhenſibiles & inculpabiles reddant & exhibeant. Alioquin prælatorum negligentiam, ſubditorum verò exceſſus opportunis iuris remedijs, inquantùm poſſumus, ſupplebimus & corrigemus.

¶ Vt quilibet habeat copiam ſtatutorum Prouincialium.

NE quiſpiam affectata ignorantia ſe valeat excuſare, præcipimus & mãdamus quòd per ciuitatem, Diȩceſim & Prouinciam noſtram Treuerenſem, horum noſtrorum ſtatutorum legitima fiat publicatio, & quòd omnium & ſingulorum Monaſteriorum, collegiorum Prælati & Rectores, necnon Chriſtianitatis Decani & Plebani locorum, copiã ſtatutorum & aliorum prædeceſſorũ noſtrorum & præſentium ſtatutorum ſemper & continuò penes ſe habeant & teneant, & in ijs ſtatuta & ordinata, inquantùm quemlibet concernunt, inuiolabiliter obſeruent. Alioquin negligentes, ſeu contrarium facientes, in ijs ſcriptis excommunicamus, præter alias pœnas ſuprà comminatas: reſeruando tamẽ nobis, & ſucceſſoribus noſtris Archiepiſcopis Treuerenſibus Metropolitanis, poteſtatẽ ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis, addendi, minuendi, corrigendi, extendendi, interpretandi & declarandi, quotiès opus fuerit, & viſum erit expedire. In cuius rei fidem, ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datum in Metropolitana noſtra eccleſia Treuerenſi, die decimotertio Maij, Anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimonono.

CONCILIVM OECVMENICVM TRIDENTINVM, Sub Paulo III. Iulio III. & Pio IIII. Celebratum.

DE TRIDENTO.

T*Ridentum oppidum eſt peruetuſtum, in Italiæ & Germaniȩ confinibus ſitũ in planitie fertili, atque vndiq; ferè montibus altiſſimis ſeptũ, rebus maximis gerendis aptiſſimũ. Sunt qui ſcribãt à Brenno Gallorum Senonum duce ante annos mille nongentos conditum, et à Theodorico Gotthorum rege manibus & propugnaculis cinctum.*

BVLLA INDICTIONIS SACRI OECVMENICI CONcilij Tridentini ſub Paulo III. Pontifice maximo.

PAulus Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Initio noſtri huius Pontificatus, quem non ob merita noſtra, ſed propter ſuam magnã bonitatem, Dei omnipotentis prouidentia nobis commiſit, cernentes iam tum in quas perturbationes temporum, quotque incommoda rerum fere omnium noſtra paſtoralis ſolicitudo & vigilia eſſet vocata, cupiebamus quidem mederi Chriſtianæ Reipub. malis, quibus illa iamdudùm vexata, & propemodùm oppreſſa eſt: ſed ipſi etiam vt homines, circundati infirmitate, ad tantũ onus tollendum impares vires noſtras eſſe ſentiebamus. Nam cùm pace opus eſſe intelligeremus ad liberandam & conſeruandã à plurimis impẽdentibus periculis Remp. omnia inuenimus odijs & diſſẽſionibus plena, diſſentientibus præſertim Principibus ijs inter ſe, quibus ſumma rerum penè omnis à Deo

permissa est. Cùm vnum ouile & vnum pastorem Dominici esse gregis, ad integritatem Christianæ religionis & ad cælestium bonorum spem in nobis confirmandam necessarium duceremus, schismatis, dissidijs, hæresibus erat Christiani nominis diuulsa iam penè & lacerata vnitas. Cùm tutam atque munitam ab infidelium armis atque insidijs Rempub. optaremus, nostris erratis, nostraque cũctorũ culpa, Dei videlicet ira peccatis nostris imminente, Rhodus fuerat amissa, Hungaria vexata, conceptum & meditatum cõtra Italiam, contraque Austriam & Illyricum terra marique bellum: cùm impius & immitis hostis noster Turca nullo tẽpore requiesceret, nostrorumq; inter se odia & dissensiones suam benè gerendæ rei occasionẽ duceret. Igitur, vt dicebamus, in tanta hæresum, dissensionum, bellorumque tempestate, tantisque excitatis fluctibus, cùm essemus ad moderandam & gubernandam Petri nauiculam vocati, nec viribus ipsi nostris satis fideremus: primùm coniecimus in Domino cogitatus nostros, vt ipse nos nutriret, animũque nostrum firmitate & robore, mentem consilio sapientiaque instrueret: deindè animo repetentes, maiores nostros sapiẽtia admirabili & sanctitate præditos, sæpè in summis Christianæ reipublicæ periculis, remedium optimum atque oportunissimum œcumenica concilia & Episcoporum generales conuentus adhibuisse, ipsi quoque animum ad generale habendum Conciliũ adiecimus, exquisitisque principum sententijs, quorum nobis videbatur vtilis in primis & opportuna ad hanc rem esse consensio, cùm eos tunc non alienos ab hoc tam sancto opere, inuenissemus, œcumenicum Concilium & generalem eorum episcoporum aliorumque Patrum, ad quos pertineret, conuentum in ciuitate Mantuæ indiximus, anno incarnationis Domini, sicut literis & monumentis nostris testatum est, millesimo quingẽtesimo trigesimoseptimo, Põtificatus nostri tertio, ad 10. Calend. Iunij inchoandum: spem propè certam habentes, fore vt cùm illic in nomine Matt. 18 Domini essemus congregati, ipse, sicut promisit, Dominus in medio nostrûm affuturus, & bonitate ac misericordia sua omnes temporum procellas, omniaque pericula spiritu oris sui facilè depulsurus esset. Sed vt semp insidiatur pijs actionibus humani generis hostis, primùm contra omnem spem & expectationem nostram denegata fuit nobis Mantuana ciuitas, nisi aliquas conditiones subiremus, ab institutis maiorũ nostrorum, & conditione temporum, nostraque ac huius sanctæ sedis ac nominis Ecclesiastici dignitate libertateque prorsus alienas, quas in alijs literis nostris expressimus. Quapropter alium inuenire locum, aliamque deligere ciuitatem necesse habuimus: quæ cùm non statim nobis occurreret idonea & apta, ad sequentes Calend. Nouemb. prorogare concilij celebrationem fuimus coacti. Interim sæuus & perpetuus hostis noster Turca ingenti classe Italiam adortus, aliquot oppida in litoribus Apuliæ cepit vastauit, diripuit, prædas hominum abegit: nos in maximo timore & periculo omnium, muniendis litoribus nostris, finitimisque auxilio iuuandis fuimus occupati: nec tamen intereà destitimus consulere & hortari Christianos principes, vt de idoneo ad habendum concilium loco quid sentirent, nobis exponerent. Quorum cùm essent incertæ variæque sententiæ, tẽpusque diutiùs, quàm erat op', videretur extrahi, nos optimo animo atque (vt arbitramur) etiam consilio Vincentiã elegimus, vrbem copiosam, & Venetorum, qui eam nobis concedebant, virtute, authoritate, potentia cùm aditum patentem, tum stationem omnibus liberam atque tutam in primis in se habentem. Sed cùm iam tempus lõgiùs progressum esset, nouęque vrbis electionem omnibus significari cõueniret, iamque calendæ Nouemb. appetentes facultatem huius diuulgationis excluderent, hyemsque esset propinqua, rursus altera prorogatione tempus Concilij differre in proximum sequens ver, Maijque futuras Calendas compulsi fuimus: Qua re firmiter constituta atq; decreta, cùm & nosipsos & cætera omnia ad eum benè agendum, Deo iuuante, celebrandumque conuentum pararemus, plurimum reputantes inter esse cùm celebrationis concilij, tũ vniuersæ Christianę Reipublicæ Christianos principes pace inter se & concordia consentire, charissimos in Christo filios nostros, Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Christianissimum regẽ Franciscum, duo præcipua Christiani nominis firmamenta atque subsidia, orare atque obsecrare institimus, vt ad colloquium inter se & nobiscum vnà conuenirent: quorum quidem apud vtrunque literis nunciis, & à latere nostro missis ex venerabilium fratrum nostrorum numero legatis sæpissimè egeramus, vt ex simultate & dissidiis ambo in vnũ fœdus & piam amicitiam vellent conuenire, labentibusque succurrere Christianis rebus: quarum seruandarum cùm esset illis potestas ab Deo præcipuè tributa, si id non agerent, & ad commune Christianorum bonum sua consilia non dirigerent, acris & seuera ratio eidem Deo ab ipsis reddenda esset. Qui aliquando precibus nostris annuentes, * Niceam se contulere: quò nos quoque longum iter, & senili ætati nostræ vehementer contrarium, Dei & pacis cõciliandę causa suscepimus: neque prætermisimus intereà, cùm tempus concilii præstitutum, Calendæ videlicet Maii appropinquarent, tres legatos summæ virtutis ac authoritatis à latere nostro, de numero eorundem fratrum nostrorum, S. R. E. Cardinalium, Vincentiam mittere, qui

* Niciam.

qui initium Coocilii facerent, Prælatosque vndique venientes exciperent, & ea quę iudicarent esse opus, agerēt & tractarēt, quô oos ab itinere & oegocio pacis reuersi, omnia accuratiùs dirigere possemus. Interim verò in illud sanctum opus maximeque necessariū, tractationem videlicet pacis inter principes, incubuimus, & quidem omni animi studio, omni pietate ac diligeotia. Testis est nobis Deus, cuius freti clementia, nosmetipsos itineris & vitæ periculo exposuimus. Nostra testis conscientia, q̄ nihil habet hac io re quidem, in quo oos arguat aut prætermissæ, aut oon quæsitæ ad pacificandom occasionis: Principes ipsi testes, quos tam sæpè, tamque vehementer nunciis, literis, legatis, mooitis, hortatu, precibusque omnibus obsecraueramus, vt simultates deponerent, vt societatem coirent, vt Christianæ Reipub. io maximum & propinquum iam adductæ discrimen, cōmunibus studiis & subsidiis opitularentur. Iam verò testes illæ vigiliæ atque curę, illi diurni nocturnique animi nostri labores, grauesque solicitudines, quas ob hanc rē & causam plurimas iam suscepimus, nec tamen ad optatum exitum nostra consilia & acta adhuc perducta sunt. Ita enim visum Domino Deo est, qoem tamen ooo desperamus aliquando optata nostra benigniùs respecturum. Ipsi quidem, quantùm in nobis fuit, oihil quod esset pastorali oostro nfficio debitum, in hac re omisimus. Quòd si qui sunt, qui actiones pacis nostras in aliam interpreteotur partem, dolemus quidem, sed tamen in dolore nostro gratias Deo omnipotenti agimus, qui ad exemplum & doctrinam patientiæ nostræ suos voluit apostolos haberi di-
Act.5. Ephe.2. gnos, qui pro nomine Iesu, qui pax nostra est, contumeliam paterentur. Verùm in illo congressu colloquioque nostro, quod Niceæ habitum est, etsi peccatis nostris impedieotibus, inter duos principes vera & perpetua pax non potuit confici, induciæ tamen decennales factæ sunt: quarum opportunitate nos sperantes & sacrum Concilium commodiùs celebratum iri, & deinde ex Concilii authoritate perfici posse pacem, apud principes institimos, vt & ipsi venireot ad concilium, & prælatos suos præsentes ducerent, absentesque accerserent. Qoi cùm de vtroq; se excusassent, quòd & ipsis redire in regna sua tum necesse esset, & Prælatos, quos secum habuissent, itinere atque impendiis fessos atque exhaustos recreari & refici oporteret, nos hortati sunt, vt aliam quoque prorogationem temporis habendi concilii decerneremus. Qua in re concedenda cùm essemus aliquantùm difficiles, literas interim à legatis nostris, qui Vincentiæ erant, accepimos, transacto iam & longiùs præterito concilii ineundi die, vnom vix aut alterum ex externis nationibus prælatum Vincentiam se cootulisse. Quo nuncio accepto, cùm videremus eo tempore nulla iam ratione haberi Concilium posse, ipsis principibus concessimus, vt differretur tempus Concilii vsque ad sanctum Pascha, diemque festum futoræ Dominicæ resurrectionis. Cuius nostri præcepti expectationisque decretæ literæ, Genuę aono iocarnationis Domini M.D.XXXVIII 4. Calend. Iulii factæ pnblicatæq; sunt: atque hanc dilationem eô propensiùs fecimus, q̄ pollicitus est nobis vterque princeps legatos suos Romam ad nos se missurum, vt ea, quæ ad perfectionem pacis reliqua essent, neque Niceæ ob breuitatem temporis potuerant omnia confici, Romæ commodiùs coram nobis agerentur & tractareotur. Et ob hanc rationem etiam à oobis ambo petierunt, vt hæc pacificatioois procuratio Concilii celebrationi propooeretur, cùm ipsum cōcilium pace facta multo deinde vtilius & salutarius Christiaoæ Reipublicæ futurum esset. Semp enim hæc pacis spes nobis iniecta, Principū nos voluotatibus assentiri hortata est: quam spem vehementer auxit post discessum à Nicea nostrum, ipsorum doorum Priocipum ioter se beneuola amicaque cnngressio: quæ maxima nostra cum lætitia à oobis intellecta, confirmauit nos in bona spe, vt tandèm aliquando nostras preces apud Deum exauditas, & vota pacis accepta esse crederemos. Hanc igitor pacis conclusiooem cùm & expeteremus & vrgeremus, nec solùm duobus antedictis principibus, verùm etiam charissimo in Christo filio nostro Ferdinando regi Romanorum videretur actiooem coocilii, nisi pace facta, suscipi non oportere, cunctiq; à nobis per literas suosq; oratores contenderent, vt alias rursus temporis prorogationes faceremus, præcipuè autem instaret serenissimus Cæsar, promisisse se demonstrans is, qui à catholica vnitate dissentiont, se operam suam apud nos interpositurum, vt aliqua concordiæ ratio iniretur, quod ante suam io Germaniam profectionem aptè non posset fieri: nns eadem semper spe pacis, & taotorum Priocipum voluntate adducti, cùm præsertim ceroeremos, oe ad dictum quidem resurrectionis festum alios p̄latos Vinceotiam conueoisse, prorogationis nomen iam fugientes, quod tam sæpè frustrà fuerat repetitum, celebrationem generalis coocilij ad nostum & sedis Apostolicæ beneplacitum suspendere maluimus: itaque fecimus, & de suspensione huiusmodi literas ad singulos sopradictorum principum decima die Iunii 1539. dedimus, sicuti ex illis perspicuè potest intelligi; Ea itaque suspensione necessariò per nos facta, dum tempus illod magis idoneum à nobis pacisqoe aliqua conclusio expectatur, quæ & dignitatem posteà frequētiamque Concilio, & Christianæ Reipub. præsentiorem salutem erat allatura, Christianæ iotereà res in deteriùs quotidiè prolapsæ sunt, Hungaris rege ipsorum

rum mortuo Turcam vocantibue,Ferdinan-
do rege bellom io eos mouente,Belgis ad de-
fectionem à Cæsare ex parte quadam incita-
tis,cuius defectionis comprimẽdæ causa per
Galliam amicissimè , & cum rege Christia-
nissimo concordissimè, magno beneuolæ in-
ter eos voluntatis indicio,transiens io Belgas
serenissimus Cæsar , & illinc deinde io Ger-
maniam profectus , conuentus Germaniæ
principum & ciuitatum, tractãdæ eius,quam
dixerat,concordiæ causa habere cœpit. Sed
cùm , spe pacis iam deficiente , ille quoque
modus curandæ io conuentibus tractandæ-
que concordiæ ad maiores potiùs discordias
apertus. cócitandas aptus esse videretur, ioducti fui-
mus ad pristinom Concilij generalis reme-
dium reuerti:idque per legatos oostros S.R.
E. cardinales ipsi Cæsari obtulimus , quod
etiam postremò & pręcipuè in Ratispooensi
conuentu egimus, cùm illic dilectus filius
noster Gaspar tituli S. Praxedis Cardinalis
Contareous, summa doctrina & integritate,
Legatom nostrum ageret.Nam cùm (id quod
ne accideret, anteà veriti eramus) ex eius con
ueotus sententia peteretur à oobis , vt ab ec-
clesia dissentientium quosdam articulos tole
randos declararemus, quoàd per ęcumenicũ
Concilium illi excuterentur & deciderentur
idque nobis vt concederemus , neque Chri-
stiana & Catholica veritas , neque nostra &
sedis Apostolicę dignitas permitteret,palàm
potiùs Concilium vt quamprimò fieret,pro-
poni mandauimus . Neque verò in alia vnq̃
sententia & voluotate fuimus , quàm vt pri-
mo quoque tempore concilium œcumenicũ
& generale cógregaretur. Sperabamus enim
ex eo & pacem populo Christiano , & Chri-
stiaoæ religioois integritatem posse recupe-
rari : veruntamen id cum bona gratia & vo-
lũtate Christianorum principum habere vo-
lebamus . Quam voluntatem dum expecta-
mus,dum obseruamus tempus absconditum,
tempus beneplaciti toi , ô Deus , aliquando
tandem decernere compulsi sumus , omoe
esse tempus beoeplacitum Deo , cùm de re-
bus sanctis & ad Christianam pietatem perti
nentibus consilia ineuntur . Quapropter vi-
dentes, maximo quidem animi nostri cum
dolore , rem Christianam quotidiè in peius
roere, Hungaria à Turcis oppressa,germanis
periclitantibus,cæteris omnibus metu mœro
reque afflictis,nullius iam priocipis coosen-
sum expectare, sed tantùm Dei omnipotẽtis
voluntatem. & Christianę Reipub. vtilitatem
atteodere constituimus.Itaque cùm Vioecen-
tiam ampliùs noo haberemus, cuperemusq;
cùm vniuersæ Christianorum saluti, tũ Ger-
manicæ nationis incommodis in eligẽdo per
nos oouo Concilij habendi loco consulere,
aliquotque locis propositis,ipsam Trideoti-
nã ciuitatem ab ipsis desiderari videremus :
nos etsi in citeriore Italia cõmodiùs oĩa tra-
ctari posset indicabamus , ad eorum tamen
postulationes nostram voluntatem paterna
charitate deflexim os: itaque Tridentum ciui-
tatem elegimus, qua io ciuitate ęcumenicum
concilium ad proximè venturas Calend. No-
uemb. haberetur , idoocum locum illum sta-
tuentes, quò ex Germania qoidem , alijsque
Germaniæ fioitimis nationibus facilimè , ex
Gallie, Hispania cæterisque prouincijs remo-
tioribus non difficiliter episcopi & prælati
conuenire possent . Dies autem Concilij ea à
nobis spectata est,qoæ spatium io se haberet
& publicãdi per Christiaoas nationes nostri
huius decreti, & facultatis omoibus Prælatis
ad veniendum tribuẽdæ . Quo minùs aũt an-
nuom tempus præfiniremus mutando conci-
lij loco,sicut quibusdã constitutionibus aliàs
præscriptom est,ea res fuit in causa, q̃ lõgiùs
extrahi spem sanandæ aliqoa io parte Chri-
stianæ Reip. qoæ tot detrimentis & calamita-
tibus affecta est, noluimus. Et tamen videmus
tempora, agnoscimus difficultates : quid spe-
rari possit ex consilijs oostris, incertũ esse in-
telligimus . Sed quia scriptũ est, Reuela Dño Psalm.36.
viã tuã, & spera in eo, & ipse faciet: magis Dei
clementiæ & misericordiæ confidere , q̃ no-
stræ imbecillitati diffidere constimimus. Sępè
eoim fit in bonis operibus incipiendis, vt q̃d
humana consilia non valent, diuina virtus ef-
ficiat. Huius igitur ipsius Dei omnipotentis ,
Patris & filij & spiritussancti, ac beatorũ eius
apostolorum Petri & Pauli anthoritate , qua
nos quoque io terris fungimur, freti atq; sub-
nixi , de venerabiliũ itẽ fratrũ nostrorũ S. R.
E. Cardinaliũ consilio & assensu, sublata atq;
amota suspensiooe, de qua soprà commemo-
ratum est , qoã p p̃seotes tollimus & amoue-
mus, sacrũ œcumenicũ & geoerale cócilium
in ciuitate Tridentina, loco commodo & li-
bero, omnibusque natiooibus oportuno , ad
Calẽd. proximas Nooẽb. anni pręseotis ab in-
carnatione Dñi 1542. incipiendũ proseqoẽ-
dum, & eodem Domino adiuuaote , ad ipsi-
us gloriam atq; laudem, & Christiani totius
populi salutẽ absoloendũ perficieodomque
indicimus, annunciamus , coouocamus , sta-
tuimus atqoe decernimus : omnes omoibus
ex locis tam veoerabiles fratres nostros Pa-
triarchas , Archiepiscopos , episcopos & di-
lectos filios abbates, q̃ alios quoscunque, q-
bus iure aut priuilegio io coocilijs generali-
bus residendi , & sentẽtias io eis dicendi per-
missa potestas est , requirentes , hortantes ,
admonentes , ac nihilo minùs eis io vi iuris-
iurandi, quod nobis & huic saoctæ sedi præ-
stiterunt, ac sanctæ virtute obediẽtiæ, alijsque
sub pœnis , iure aut cósuetudine in celebra-
tionibus conciliorum aduersos non acce-
dentes ferri & proponi solitis, maodantes ar
ctẽq; pręcipientes , vt ipsimet, nisi fortè iusto
detineantur impedimento, de quo tamẽ fidẽ
facere compellantor , aut certe per suos le-
gitimos procoratores & nuncios sacro huic
Concilio omninò adesse & interesse debeãt.
Suprà

Suprà autem dictos Imperatores regemque Christianissimum, necnon cæteros reges, duces, principes, quorum præsentia si aliàs vnquàm, hoc quidem tempore maximè sanctissimæ CHRISTI fidei, & Christianorum, omnium futura est salutaris, rogantes atque obsecrantes per viscera misericordiæ Dei & Domini nostri Iesu Christi, cuius fidei veritas & religio & intùs & extrà grauiter iam oppugnatur, vt si saluam volunt Christianam esse Remp. si se Domino obstrictos & obligatos pro maximis illius erga se beneficijs intelligunt, ne deserant ipsius Dei causam & negocium, ipsimet ad sacri Concilii celebrationem veniant, in quo ipsorum pietas atque virtus communi vtilitati, saluiique suæ ac cęterorum & temporali & æternæ plurimùm est profutura. Sin autem, id quod nollemus, accedere ipsi non poterunt, at graues saltem viros legatos cũ authoritate mittant, qui personã Principis sui quisque & cũ prudentia, & cum dignitate possint in Concilio referre. In primis verò vt id curent, quod ipsis facillimũ est, vt ex suis cuiusque regnis ac prouincijs episcopi & prælati sine tergiuersatione & mora ad concilium proficiscantur. Quod maximè quidem à Prælatis Principibusque Germaniæ Deum ipsum atque nos impetrare æquum est, vt cùm eorum præcipuè causa ipsisque cupientibus cõcilium indictum sit, & in ea ciuitate indictum, quæ ab eis est desiderata, non grauentur ipsi sua cunctorum præsentia id celebrare & ornare, quô meliùs atque commodiùs quæ ad integritatem & veritatem Christianæ religionis, quæ ad bonorum morum reductionem, emẽdationemq; malorum, quæ ad Christianorum inter se, tam principum, quàm populorum pacem, vnitatem, concordiamque pertineant, & quę ad repellẽdos impetus Barbarorum & infidelium, quibus illi vniuersam Christianitatem obruere moliuntur, sint necessaria, Deo nostris consultationibus præeunte, & lumen sapientiæ suæ ac veritatis mẽtibus nostris pręferente, agi in dicto sacro Oecumenico Concilio, & conspirante omnium charitate consuli, tractari, cõfici, ad optatusque exitus deduci quàm primùm, & q̃ optimè possint. Atq; vt nostrę hę literę, & q̃ in eis cõtinẽtur, ad notitiam cunctorum, quorum oportet, perueniant, néve quis illorum ignorantiæ excusationem prætendat, cùm pręsertim etiam non ad omnes eos, quibus nominatim illæ essent intimandæ, tutus forsitan pateat accessus, volumus & mandamus, vt in Basilica Vaticana principis apostolorum & ecclesia Lateranensi, cùm ibi multitudo populi ad audiendam rem diuinam congregari solita est, palàm clara voce per curiæ nostræ cursores, aut notarios aliquos publicos legãtur, lectæque in valuis dictarum ecclesiarum, itemq; Cancellarię Apostolicę portis, & Cãpi Florę solito loco affigantur, vbi ad lectionem & notitiã cunctorum aliquandiù expositę pẽdeant: cumque inde amouebuntur, earum nihilominùs exempla in eisdem locis remaneant affixa. Nos enim per lectionem, publicationẽ, affixionemq; huiusmodi omnes & quoscunque quos antedictæ nostræ compręhendunt, post spatiũ duorũ mensium, à die literarũ publicationis & affixionis, ita volumus obligatos esse atque adstrictos, ac si ipsismet illæ coràm lectæ & intimatę essent: trãssumptis quidem earum, quæ manu publici notarij scripta aut subscripta, & sigillo personæ alicuius ecclesiasticę in dignitate cõstitutæ munita fuerint, vt fides certa & indubitata habeatur, mãdamus atque decernimus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ indictionis, annunciationis, conuocationis, statuti, decreti, mandati, præcepti & obsecrationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorũ eius, se nouerit incursurũ. Da. Ro. apud S. Petrũ anno incarnationis Dominicę 1542. 11. Calẽdas Iunij, Pontificatus nostri anno 8.

Blosius.

Hier. Dand.

SESSIO PRIMA

SACROSANCTI OECVMENICI & generalis Concilij Tridentini

Sub Paulo III. Pon. Max. celebrata die 13. mensis Decembris, Anno Domini 1545. præsidentibus in ea nomine eiusdem Pontificis, Reuerendiss. D. D. D. Iohanne Maria de Monte, Marcello Ceruino, & Reginaldo Polo, S. R. E. Cardinalibus, & Apostolicæ Sedis de latere Legatis.

IN nomine Domini. Amen. Anno à natiuitate eiusdẽ Domini nostri M. D. XLV. Indictione tertia, die verò Dominica, tertia, Aduentus Dñi, in qua fuit festũ sanctæ Luciæ, & xiij. mensis Decembris, Põtificatus sanctissimi in Christo patris & Domini nostri, Domini Pauli, diuina prouidentia Papæ tertij, anno xij. pro felici incboatione sacrosanctæ œcumenicę & generalis Tridentinę Synodi fuit facta processio generalis in ciuitate Tridẽtina, ab ecclesia sanctissimę & indiuiduę Trinitatis, ad ecclesiam Cathedralem: assistentibus in ea tribus sedis Apostolicæ legatis, & R. & Illustriss. D. Christophoro Madrucio, tituli S. Cæsarij sanctæ Romæ Ecclesiæ presbytero Cardinali & episcopo Tri-

po Tridẽtino: necnõ R. Patrib⁹ Dñis Archiepis, Epis, Abbatib⁹, Doctoribus, ac illustrib⁹ & nobilibus viris infrascriptis, cũ multis alijs Doctoribus, tũ in Theologia, tũ in vtroq; iure etiã cũ magno numero Baronũ & Comitũ, necnõ cũ clero & populo dictæ Ciuitatis: Qua finita, præfatus Reuerẽ. & illustrissimus Dñs Cardinalis de Mõte, primus legatus, celebrauit Missam de sancto Spiritu in sancta cathedrali Ecclesia, & Reuerend. Pater Dominus Episcopus Bitontinus habuit orationem Deinde finita Missa, dictus Reuerendiss. D. de Monte Cardinalis dedit benedictionẽ populo. Postmodùm cõparuit corã eisdẽ R. Legatis & prelatis, egregius vir magister Zorrilla, Secretarius Illustriss. D. Didaci de Mendoza, oratoris Cæsareæ & Catholicæ maiestatis, & præsentauit literas excusatorias super eius absentia, quæ fuerunt lectæ alta voce. Intereà lectæ fuerũt Bullæ indictionis Cõcilij. Postmodùm præfatus Reuerẽdiss. de Monte legatus, vertit se ad Patres Concilij, dicens: Placètne vobis ad laudem & gloriã sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus sancti, ad incrementum & exaltationem fidei & religionis Christianæ, ad extirpationem hæresum, ad pacem & vnionẽ Ecclesiæ, ad reformationẽ cleri & populi Chriani, ad depressionem & extinctionem hostium Christiani nominis, decernere & declarare, sacrum Tridẽtinum & generale Concilium incipere, & inceptum esse? Responderunt, Placet. Et cùm proxima sit celebritas Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, & subsequantur aliæ festiuitates labentis & incipientes anni, placétne vobis primam futuram sessionem habendã esse die Iouis post Epiphaniam, quę erit septima mensis Ianuarij anno Dñi 1546? Responderunt, Placet. Postremò idem Reuerẽdissimus de Monte, benedixit Synodũ: & deinde cantores cãtauerunt, Te Deũ. Super quibus omnibus D. Hercules Seuerolus, ipsius Concilij promotor, petijt à D. Claudio de la Casa, Clerico Virdunensis diœcesis, & notario eiusdẽ Concilij, & ab alijs notarijs, vnum vel plura fieri instrumentum, seu instrumenta.

Sequuntur nomina Prælatorum, qui interfuerunt apertioni Concilij.

Reuerendiss. P. D. Archiepiscopi.

Aquensis, Pantomitanus, Vpsalensis, Armacanus.

Episcopi.

Hipporegiensis, Feltrensis, Cauensis, Fæsulanus, Caputaquensis, Sancti Marci, Giennẽsis Hispanus, Stabiensis, Pacensis, Astoricensis, Sidoniẽsis, Thermularũ, Lancianẽsis, Syracusanus, Agathensis, Aquinatensis, Bitontinus, Vigorniensis, Bellicastrensis, Britonoriensis, Clodiensis, Ioannes Fonseca Episcopus Castelli maris Hispanus.

Fuerunt præsentes Illustres D.

Castel Alto, Capitaneus ciuitatis Tridentinę, & D. Antonius Queta, oratores serenissimi Romanorum Regis.

Interfuerunt etiam Generales ordinum Mendicantium.

Ordinis Minorũ, Ordinis Conuentualiũ, Ordinis Eremitarum sancti Augustini, Ordinis beatæ Marię de monte Carmelo, Ordinis beatæ Mariæ seruorum cum multis, tũ secularibus, tum regularibus Doctoribus. Angelus Massarellus, sacri Concilij secretarius, manu propria.

Admonitio, atque hortatio Legatorũ Sedis Apostolicę, ad patres in Concilio Tridentino, lecta in prima Sessione.

PAtres Reuerend. &c. Cùm ipsa muneris nostri ratio, qui in hac sancta Synodo Præsidentium & Sedis Apostolicę Legatorũ personam gerimus, hoc postulatura videtur, vt crescentibus negocijs, quæ in hoc sacro cõsessu, ad Dei gloriã, & Ecclesiæ vtilitatem sunt expedienda, sæpiùs apud vos cohortãdi & commouendi causa, verba faciamus: tum verò in hac prima Sessione, quæ felix (vt speramus) principiũ ipsi Cõcilio est datura, minimè hoc à nobis prætermittendũ duximus. Eô verò libẽtiùs hoc officio fungimur, quòd cùm vos vel hortamur, vt ea faciatis, quæ digna tanto conuentu sint, vel à contrarijs dehortamur, nosmetipsos etiã hortamur ac dehortamur, qui in eadẽ quasi naui vobiscum sumus, ijsdemq; periculis, quibus vobis, ijsdẽ tempestatibus subijcimur. Nosmetipsos (inquam) excitamus ad vigilandum, ne vel in scopulos incidamus, qui plurimi proculdubiò in hoc cursu sese offerẽt: vel magnitudine negociorum, tanq̃ fluctuũ obrui nos negligentia nostra patiamur: verùm spe & fide erecti, eò nauigationẽ dirigamus, quò maximè portus salutis, ad Dei gloriam in Christo Iesu sese ostendet. Igitur vt ab eo incipiamus, de quo maximè in hoc principio admonendi omnes sumus, vnusquisque nostrum ante oculos sibi in primis proponere debet, quænã sint, quę ab hoc sacro Concilio expectent: ex quo quisq; facilè intelliget, quãtũ sibi oneris incũbat. Sũt verò ea (vt omnia summatim cõplectamur) quæ in Bulla indictionis Concilij continẽtur: nempe hæresum extirpatio, disciplinæ Ecclesiasticæ & morũ reformatio, ac tandẽ pax ęterna totius Ecclesię. Hęc ergo sunt, quę nos curare, vel potiùs pro quibus assiduè orare, vt Dei benignitate fiãt, oportet: atq; illud est, de quo ante omnia in ipso Concilii exordio, omnes & singulos qui conuenimus, primùm autẽ nos ipsos qui in tam sancto ministerio præsidemus, admonendos duximus, ne vnquàm cogitemus, vel per singulos, qui hîc adsunt, vel per vniuersum Cõcilium, etiam si omnes Pastores ex vniuerso terrarum orbe huc coirent, tantis malis, quibus nunc grex Christi est oppressus, prouideri posse. Si enim putamus hoc à nobis perfici posse, aut ab alio, quàm ab ipso Christo, quem Deus pater vnicum nobis seruatorem & pastorem dedit, cui etiam omnẽ

potestatem

Matt. 18. potestatem dedit erramus sanè in fundamen
to omnium actionum nostrarum, & diuinã
irã magis prouocabimus. Adiungimus enim
ad superiora mala, quæ proptereà nobis acci
derunt, quòd ipsum fontem aquæ viuæ reli-
quimus, hoc alterum maximum peccatum,
quod nostra vel prudentia, vel potentia ijsdẽ
malis mederi velimus: vt meritò de nobis di-
catur, quod Propheta in persona Dei, veterẽ
Hier. 2. populum accusans, dicit: Duo mala fecit po-
pulus hic. me dereliquerunt fontem aquæ vi
uæ, & foderũt sibi cisternas non valentes cõ-
tinere aquas. Tales verò cisternę sunt omnia
consilia, quæ à nostra prudentia, non afflata
spiritu diuino, proficiscuntur, quæ non mo-
dò populos in pietate & obediẽtia, tanquàm
aquas in cisternis, continere non valent: sed
quò magis his artibus retinere eos laboram⁹,
eò violentiùs tanquàm torrentes à nobis de-
fluunt & discedunt: Vt superiorum annorũ
experientia, multis in locis, satis nos docere
potest, & nunc admonere, vnicam tantùm
1. Cor. 1. viam medendis his malis relictam, si nostra
omnia remedia inutilia esse agnoscẽtes, & va
lere potiùs ad augenda, quàm ad tollẽda ma-
la: ad Christi potentiam, quem dexterã suã
Deus pater appellat: ad Christi sapiẽtiã, qui
est sapientia patris, in omnibus nos, qui pa-
trum personam gerimus, fide & spe confu-
giamus: huius nos in omnibus ministros es-
se agnoscamus. Hîc verò quæritur (inquit
1. Cor. 4. Apostolus) inter dispensatores, vt fidelis quis
inueniatur. Hoc autem nunc nobis agẽdum
est, vt ministros nos in omnibus idoneos
2. Cor. 2. præbeamus. Erimus verò idonei, si nos ex no
2. Cor. 3. bis minimè idoneos esse iudicauerimus.
Quis enim (inquit idem Apostolus) ad hæc
idoneus? vt, qui ne cogitare quidem aliquid
ex nobis, quasi ex nobis, simus sufficientes.
Verùm hoc fateri non satis est nobis: hoc di-
cere potuit Apostolus, & per hanc portam
ingredi ad obeundum munus suum, in eo se
ministrum fidelem, ac idoneum ostendere,
qui simul dicere potuit, de ministerio suo lo
1. Cor. 4. quens: Nihil mihi conscius sum. Nobis ve-
rò, qui, si verum fateri volumus, aliter dicere
non possumus, quin nobis conscij simus, in
administrando munere nobis imposito in
plurimis defecisse, & horum etiam malorũ,
ad quę corrigenda vocamur, non minima ex
parte causam extitisse, non satis est hîc fateri,
ad tantum munus nos impares esse. Quid
ergo nobis agendum, vt idonei hoc tempore
Christi ministri in Ecclesia instauranda esse
possimus? Idem prorsus quod Christus ipse
Episcopus animarum nostrarum fecit, cùm
venit ad fundandam & formandam Eccle-
siam suam. Idem sanè Patres faciendum erit
nobis, quod ipsa sapientia Patris fecit, cùm
venit, vt multos filios in gloriam adduceret:
Id quod nobis item propositum nũc esse de-
bet. Is enim cùm oppressos peccatis omnes
inuenisse, omnia omniũ peccata in seipsum
transtulit, seque vnum ante Deum pro om-
nibus reum & nocentem constituit, ac pœnã
nobis debitam sustinuit, tanquam omnia fla-
gitia & omnia scelera, quæ nos commisera-
mus, ipse commisisset, cùm tamen ab omni
labe peccati purissimus esset quippe qui pec
catum non fecit neque vnquàm inuẽtus est
dolus in ore eius. Quòd verò Christus pro 1. Petr. 2.
immensa sua charitate erga Deum patrem,
& pro misericordia erga nostrum genus fe-
cit: hoc nunc, vt ipsi faciamus, iustitia ipsa à
nobis flagitat, vt omnium horum malorum
quibus grex Christi est oppressus, nos Pasto
res coram tribunali misericordiæ Dei reos
cõstituamus, atque omnium peccata in nos
ipsos non tam piè, quàm iustè transferentes,
quia reuerà horum malorum magna ex par-
te nos causa sumus, diuinam misericordiam
per Iesum Christum imploremus. Quòd ve-
rò dicimus, nos pastores his malis quibus Ec
clesia est oppressa, causam dedisse, si quis hoc
acriùs, & magis per exaggerationem quan-
dam verborum, quàm verè dictũ existimet,
hoc quidem ipsa rerum experientia, quę mẽ
tiri non potest, comprobabit. Respiciamus
ergo paululùm ad ipsa mala, quibus Ecclesia
opprimitur, ac simul etiam ad nostra pecca-
ta. Sed quis hæc numerare valeat, quæ simul
cum reliquis malis multitudine superant
arenam maris, & vsque ad cœlum clamant?
Circunscribamus ergo tantam multitudinẽ
nostrorum malorum illis limitibus, quibus
hoc Concilium, quod capitalibus malis me-
dendis est vocatum, ea circunscripsit. Sunt
verò illa tria, quę suprà commemorauimus,
hæreses, lapsa morum disciplina, & intestinũ
atque externum bellum. Hic ergo videamus
& consideremus, cùm tam multis annis Ec-
clesia his calamitatibus vexetur, vndenam
ipsa originem habuerũt: num illis nos quo-
dammodò principium, aut fomentum de-
derimus? Primùm verò examinemus initiũ
hæresum, quæ hac nostra ętate passim pullu-
larunt: quibus si negare volumus nos princi
pium dedisse, quia nullius hæreseos ipsi au-
thores fuimus: tamen cùm peruersæ de fide
sententiæ, tanquàm vepres quædam sint &
spinæ, quæ in agro Domini, qui nobis colen
dus commẽdatus est, ortæ sunt: & si illę qui-
dem sua sponte, vt solent aliquando vitiosæ
herbæ, pullularunt: tamen qui non coluit
quem debuit agrum, qui non seminauit, qui
pullulantes per se nõ statim curam adhibuit
vt extirparet, nõ minùs quidem principium
illis dedisse dicendus est, quàm si ipsa semi-
nauerit, præsertim cùm hæc omnia à negli-
gentia agricolæ ortum ducant, & incremen-
tum habeant. Hic ergo seipsos excutiant, qui
sunt agricolæ in agro Domini, conscientiam
suam interrogent, quo modo in eo colendo,
quo modo in seminando se gesserint: Quod
qui fecerint, his præsertim temporibus, qui-
bus paucissimi agro Domini colendo in-
cumbunt,

cumbunt, non multùm (credimus) dubitabunt, num ad ipsos pullulantium passim in Ecclesia hæresum culpa pertineat. Hæc verò monendi tantùm causa dicta, satis sint de his, quæ ad primum caput pertinent. Veniamus ad secundum, quod lapsam morum disciplinam, & abusus (vt vocant) complectitur. Hîc verò nihil attinet diu inuestigare, quinam tantorum malorum authores fuerint, cum præter nos ipsos ne nominare quidem vllum alium authorem possimus. Quare ad tertium accedamus, quod impedimenta pacis Ecclesiæ in se continet: qualia sunt arma vel domestica, vel externa: hæc enim iampridièm pacem Ecclesiæ perturbarunt, & adhuc perturbant. De quibus hoc tantùm dicimus: si (quod Deus ipse certissimis signis ostendit) hæc arma flagella eius sunt, quibus nos affligit: quia duorum priorum capitum rei sumus, in quibus nos excusare non possumus, etiam horum armorum, præcipuam nos causam esse negare nõ possumus. Eiusmodi verò flagella Deum ob eam causam immittere cẽsemus, vt nos peccantes castiget: & peccata ipsa, quibus maiestatem eius maximè offendimus, nobis ante oculos ponat. Hîc verò quisquis aliquando animaduertit, quibus modis ecclesia armorum violentia vexata fuerit, secum ipse consideret, quænam illa sint, in quibus præcipuè Ecclesia propter ipsa arma detrimentum patiatur. Nec verò hîc refert, de quorum armis loquamur, siue de intestinis nostrorũ Principum, siue de externis Turcarum armis, quæ superioribus annis nos magnis calamitatibus affecerunt: siue de eorum, qui ab obediẽtia suorum Pastorum discesserunt, & ipsos à suis sedibus expulerunt. Hoc enim summatim dicimus de omni genere armorum, si qui illa contra nos tractarũt, à suis Ecclesijs pastores fugarunt, ordines confuderunt, Laicos autem in episcoporum locũ suffecerũt, Ecclesiæ bona diripuerunt, cursum verbi Dei impediuerunt: hîc, inquam dicimus, nihil horum esse, quod in libro abusuum Pastorum, maxima illorum pars, qui hoc nomen sibi vendicant, per se factum esse, si legere libuerit, non scriptum apertis verbis inueniat. Nostram enim ambitionem, nostram auaritiam, nostras cupiditates his omnibus malis populum Dei priùs affecisse statim inueniet, atque harum vt ab ecclesijs Pastores fugari, easque pabulo verbi priuari, bona Ecclesiarum quæ sunt bona pauperum, ab illis tolli, indignis sacerdotia conferri, & illis, qui nihil à Laicis, præterquàm in vestis genere, ac ne in hoc quidem differunt, dari. Quid enim horum est, quod negare possimus per hos annos à nobis factum esse? Quare si Turca, si hæretici hoc idem aduersus nos faciũt, quid hîc aliud, quàm flagitia nostra, & simul iustum Dei iudicium videmus? iudiciũ verò plenum misericordia: si enim pro meritis nos castigaret, iampridièm sicut Sodoma & Gomorrha fuissemus.

Esa. 1.

Cur verò hæc nunc commemoramus? an vt vos confundamus? absit, sed magìs, vt vos ceu Patres & fratres charissimos, primùm autẽ nosmetipsos admoneamus, quo pacto hæc, quibus nunc affligimur, flagella & grauiora quæ impendent, nisi resipiscamus, vitare possimus, vt effugiamus tremendum illud Dei iudicium, omnibus quidem non resipiscentibus tremendum, maximè verò illis, qui præsunt. Iudicium enim graue (inquit scriptura) his qui præsunt, fiet. Iudiciũ verò incipere nũc vidimus à domo Dei.

Sap. 5.
1. Pet. 4.

Dum enim nunc eijciuntur Sacerdotes, dum conculcantur ab hominibus: quid aliud hoc indicat, quàm diuinũ de nobis iudicium, quod prædixit Christus, cùm diceret sacerdotes suos esse sal terræ: quòd si sal euanuerit, ad nihil valere vltrà, nisi vt eijciatur foràs, & conculcetur ab hominibus?

Matth. 5.

Hæc verò omnia nos nunc patimur. Quòd si propter iustitiam, vt nostri maiores, beati nos quidem: at nũc iustè quidem, quia sal euanuit: minimè autem propter iustitiam patimur: in omnibus enim nostris afflictionibus videmus iudicium Dei. Atque vtinàm quidem illud videremus: hoc enim initiũ esset omnia Dei iudicia & flagella effugiendi, atque in gratiam & veram gloriam ingrediendi. Quæ res fecit, vt in his commemorandis acriores & longiores fuerimus: nisi enim hæc benè cognita & perspecta fuerint, frustrà intramus in Conciliũ, frustrà inuocamus Spiritum sanctum, qui primũ ingressum in animam hominis semper facere solet, per ipsius hominis condemnationem, vt condemnet mundum de peccato. Quare nisi ille spiritus nos apud nosmetipsos primùm condemnauerit, nondùm illum ingressum esse ad nos affirmare possumus, ac ne ingressurum quidem, si peccata nostra audire recusamus. Idem enim dicetur nobis, quod populo veteri per Prophetã Ezechielem est dictum, cùm nõdùm agnitis suis sceleribus, Deum per Prophetam interrogare vellent. Sic autem ait Propheta: Venerunt viri Israel ad interrogandum Dominum, & sederunt coram me.

Ezech. 20.

Hæc autem dicit Dominus: Nunquid ad interrogandum me venistis? Viuo ego, dicit Dominus, quia non respondebo vobis. Sequitur autem: Si iudicas eos, abominationes patrum illorum ostende illis. In quibus verbis ostendit Deus, quare noluerit respondere illis, quia nondum scilicet abominationes suas & patrum suorum audierant. Quare cùm idem Dei spiritus sit, qui tum dabat responsa, & quem nunc nos sedentes coram Domino inuocamus: quid nobis faciendum sit, vt propria responsa habeamus, ex his videtis: & simul quàm necessariò nos, qui præsidemus in hoc sacro consessu, à detegendis nostris peccatis sermonis exordium vobiscũ duximus. Quia verò

nonnullos

nonnullos nunc videmus, sua primùm peccata & nostri ordinis grauiter deflentes, atq; Dei misericordiam omnibus votis implorantes, ideo quidem in maxima spe sumus, ad nos venisse, quem inuocamus, Dei spiritum. Hoc verò maximum pignus diuinę misericordiæ habemus, nempe ipsam hanc inchoationem Concilij, in quo nunc conuenimus ad erigendam & instaurandam penè collapsam Ecclesiam, vt vetus populus post diuturnam captiuitatem apud externos reges rediji Hierosolymam ad instaurandum templum. In illius verò populi statu, in illorum læta ad patriam profectione, & templi instauratione, nostri quidem temporis & nostri status, in hoc præsertim Concilio, imaginem intueri possumus: & in ducum eiusdem populi exemplo, vestrũ, qui duces estis populo DEI ad cælestem patriam contendenti officium videre. Quare omnes vos magnoperè hortamur, vt sæpiùs ad memoriam reuocetis, quæ in Esdræ, quæ in Nehemiæ, quæ etiam in Danielis libris sunt scripta: in quibus consilia omnium Ducum populi explicantur, quæ hunc vnum semper scopum habuerunt, vt sua & populi atque Patrũ peccata confitentes, ad pœnitentiam & implorationem diuinæ misericordiæ omnes excitarent. Quod cùm populus faceret, tum quidem omnia illis feliciter successere. Eadem verò consilia nobis, si felicem successum & exitum expectare volumus in instauranda Ecclesia, ob quam causam læti huc in spiritu conuenimus, sequenda erunt: atque eo quidem magìs, quo etiam maiora nobis certamina impendent instauraturis Ecclesiam, q̃ illis instauraturis tẽplum. Si enim illis multi, quo minùs id perficeretur, se opposuere: si multi etiam, cùm opus impedire nõ possent, eos irriserunt: hoc quidem sic habetote, nobis nec irrisores defuturos, nec qui maximis viribus à cœpto opere nos deterreãt & auocent. Habebimus verò non modò colluctationem cum carne & sanguine, sed cum spiritualibus nequitijs in cælestibus. Verùm his omnibus potentior est is, in cuius nomine hoc opus sumus aggressi. Quare in eo confidamus, ipsum precibus inuocemus, & ipse omnia perficiet. Quia verò hoc Concilium cùm deliberantium, tum verò iudicantium speciẽ refert, in quo & deliberatur de ijs, quę ad vniuersalis Ecclesiæ bonum pertinent, & etiam iudicatur, tam de rebus, quàm de personis: assidemus enim tanquàm iudicantes duodecim tribus Israel, quibus compræhenditur vniuersus populus Dei: ideò maximè locus videtur nos ipsos admonẽdi, vt caueamus ab his, quæ nei consultandi, uel iudicãdi uim in nobis deprauare solent. Hæc uerò sunt ipsæ animi passiones: quæ ideò etiam pturbationes uocantur, quia rectum & uerum de rebus iudicium & sensum perturbant ac peruertunt. In quibus maximè illa sunt cauenda, quæ rectè monet Ethnicus ille in cõsilijs abijcienda, cùm dicit: Omnes homines qui de rebus dubijs consultant, ab ira, odio, amicitia, vacuos esse debere. Nã cùm in hæc omne genus hominum sit propensum, tum verò ij maximè, qui Principibus seruiunt: tales enim vehementiores habent affectiones: facilimè autem ad gratiam loquuntur, vel ad odium: prout scilicet ipsos existimant Principes affectos esse, à quibus mercedem expectant. Cùm verò de Principibus loquimur, tam de his qui Ecclesiastici vocantur, quàm qui seculares, loquimur. Ac licèt quidem nos Principes Christianos habere agnoscamus & gaudeamus, id quod in veteri, & iam recẽs fundata Ecclesia patres nostri nõ habuerũt: tamen ante omnia nobis in hoc Concilio semper est animaduertendum, hunc non esse locum laudandi aliquem, nisi solum Deũ in Christo Iesu, atque illum solum iustificãdi: omne autem genus hominũ condemnãdi, primùm verò nos ipsos, q hęc loquimur, vt cum Daniele dicamus: Nobis confusio faciei, Regibus nostris, Principibus nostris, & patribus nostris, qui peccauerunt: tibi autem Domino Deo nostro misericordia & propitiatio, quia recessimus à te, & non audiuimus vocem Domini Dei nostri, vt ambularemus in lege eius, quam posuit nobis per seruos suos Prophetas. Et omnis Israel præuaricati sunt legem tuam & declinauerunt, ne audirent vocem tuam: & stillauit super nos maledictio & detestatio. Hic verò nunc locus esset, vt eiusdem Prophetæ exẽplum sequentes, cuius verba modò recitauimus, non solùm nostra qui sacerdotes sumus, sed populi, sed Principum, coram DEO & Ecclesia eius, peccata confiteremur, proque omnibus veniã imploraremus. Sic verò dicis Daniel: Cumque adhuc loquerer, & orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei: nomine populi hoc loco omnium ordinum personas complectens, vt eius confessio, quã modò recitauimus, declarat: qua in re, quid nobis, qui pro salute vniuersæ Ecclesiæ tantis malis oppressæ, huc conuenimus, faciendum sit, satis indicare videtur: nimirùm, vt nostra, & simul principum, ac populi peccata flentes confiteamur. Id quòd planè in spiritu mœroris satis nunc abundè facimus: verbis verò vberiùs faceremus, si ipsi principes adessent qui suam nobiscum confessionem & lachrymas coniungerent. Eiusmodi verò quasi funiculis peccatorum, vt Prophetæ loquuntur, Sacerdotum ac Principum, atque ipsius populi peccata sunt colligata, vt difficile sit de vnius ordinis peccatis inquirere, quin reliquorum simul ordinum peccata appareant. Sic verò omnes ordines vna rationis serie accusans, in veteri populo dicit Ezechiel in persona Dei: Sacerdotes eius contempserunt legem meam. & polluerunt sanctuaria mea: inter sacrum & profa-

Ephe. 6.

Cęsaris in Catil. verba

Baruc. 1.

Danie. 9.

Ezech. 22.

profanum non habuerunt distantiam. Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes prædam, ad effundendum sanguinem, ad perdendas animas, & auarè sectanda lucra. Populi terræ calumniabantur calumniam. Hæc ille. Quæ vtinàm ad illa solùm tempora pertinerent, ac non nostri quoque temporis imaginem referrent. Vtinàm cùm de corruptela morum Sacerdotum loquimur, huic maximam occasionem, maximã materiam, & authoritatem ipsos Principes, atq; ipsum populum dedisse negare possemus. Sed reprimamus nunc verba, vsque ad tempus magis opportunũ, fontes autem communium lachrymarum aperiamus. Redeamus verò ad eos, quos cœpimus admonendos, præsertim Episcopos, qui cum mandatis Principum huc venerunt. Sic verò illos admonemus, vt omni, qua possunt, fide & diligentia suis Principibus seruiant: verùm vt Episcopos decet, sic illis seruiant, vt serui Dei, non
1.Cor.7. vt serui hominum. Nolite, inquit Apostolus, serui hominum esse. Primùm verò seruiãt vni Regi CHRISTO, cui Deus Pater omnẽ potestatem dedit: deindè verò propter eum omnibus, maximè autem Principibus: cui honorem, honorem: cui tributum, tribu-
Rom.13. tum. Hortamur autem, vt Principibus seruiant ad honorem, quemadmodùm eorum mandata verbis ipsis præ se ferunt: in quibus nihil ferè, nisi honorificum, & ad publicam vtilitatem spectans, proponitur. Sic verò in summa seruiant, vt eorum officium in primis spectet ad honorem Dei, & vtilitatem huius Concilij, quod propter publicum bonum est conuocatum. Quare vt ab hoc maximè dehortamur omnes, qui hic sententias coram Deo & Angelis eius, atque coram vniuersa Ecclesia sumus dicturi, ne ad gratiam hominis alicuius loquamur: sic etiam multò magis, ne ad odium cuiusquam sententiam proferamus, etiam si contra nos aduersarij, vel inimici & hostis personam gerat: denique vt ab omni inter nos contentione abstineamus, maximè optamus, & in Domino hortamur. Hæ enim sunt, quæ contristant & repellunt, quem inuocauimus Spiritum sanctum, sine quo nihil omninò facere poterimus, quod ad bonum & pacem Ec-
1. Cor. 3. clesiæ spectat. Cùm enim (inquit Apostolus) sint inter vos contentiones, nónne homines estis, & secundùm hominem ambulatis? Cùm verò homines eos appellat, Spiritus Dei expertes intelligit. In omnibus autem, quæ ad reformationem Ecclesiæ pertinent, ob quam causam conuenimus, imitari nos oportet illum, qui eam primùm formauit: de quo hoc ipsum opus ingrediente, sic in
Esa.42. persona Dei Propheta loquitur: Eccè seruus meus, quem elegi: dilectus meus, in quo benè complacuit animæ meæ: dedi spiritum meum super eum: iudicium gentibus nunciabit: non contendet, neque clamabit, arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet. Hunc verò spiritum pacis, charitatis & mansuetudinis, cùm semper apud omnes, & cum omnibus ostendere debeamus, tum verò maximè in hoc sacro consessu, in quo conuenimus, vt per gratiam ipsius Spiritus, contentionibus, quæ nimis diu Ecclesiam vexârunt, finis tandem imponatur. Quare ne ipsi vllam contentionis ansam alicui demus, qui pacificorum personam gerimus, maximè est cauendum. Hoc verò, & cætera omnia incommoda & impedimenta pacis vnico modo euitabimus, atque ad optatum pacis portum perueniemus, si precibus ab humili & contrito corde profectis, ipsum CHRISTI Spiritum, qui est pax nostra, inuoca- Eph.2.
uerimus: vt in hoc concilio præsideat, vt lucem cordibus nostris infundat, vtque nos in omnibus ad ipsius honorem, & veram Ecclesiæ vtilitatẽ regat & dirigat. Ad tales enim Esa.65.
ipse dicit: Adhuc te loquente, ecce adsum. Quare vt huiusmodi orationibus assiduè incumbamus, quanta possumus charitate vos in Domino hortamur, vt vno ore atque vno spiritu Deum patrem in Christo Iesu glorificemus, qui est Deus benedictus in secula, Amen.

SESSIO SECVNDA, CELEBRATA die 7. Mensis Ianuarij, Anno 1546.

Anno à natiuitate Dñi 1546. indictione 4. die Iouis, 7. mensis Ianuarij, pontificatus sanctiss. in Christo patris & D.D.N. Pauli, diuina prouidentia Papæ 3. anno 12. reuerendus pater D. Episcopus Castellimaris celebrauit Missam de Spiritu sancto in ecclesia cathedrali & in loco sessionis. Qua finita, reuerendus pater dominus Episcopus S. Marci habuit orationem. Deinde Reuerendiss. Cardinales & alij prælati acceperũt pluuialia & mitras, fueruntque cantatę Litanię. Posteà Reuerend. Cardinalis de Monte benedixit Synodum, & fuerunt factę cæremoniæ, in sessionibus publicis fieri solitę. Deinde reuerendus pater D. Episcopus Castellimaris legit decretum. Quo lecto, interrogauit Patres, vtrùm hæc placerent: qui responderunt, Placent, cum aliquibus additionibus, per aliquos ex patribus additis. Deinde interrogauit eos: Placet quòd proxima Sessio fiat 4. Februarij proximè futura? qui respõderunt, Placet.

SEQVVNTVR NOMINA PRAElatorum, qui interfuerunt huic Sessioni, & in primis Antedicti Legati.

Archiepiscopi,

Aquensis, Vpsalensis, Panormitanus, Armacanus.

Episcopi.

Hipporegiensis, Cauensis, Feltrensis, Glenensis, nunc Cardinalis: Placentinus, Forojulieñ. Claramontanus, Fęsulanus, Caputaquensis

quensis, Sancti Marci, Soraous, Motulensis, Stabiensis, Sidoniensis, Termularum Agathensis, Lancianensis, Syracusanus, Vigorniensis, Bitontinos, Bellicastrensis, Paceñ. Astoricensis, Britonoriensis, Aquinatensis, Clodiensis, Canariensis, Gastellimaris.

Oratores Regis Romanorum.

Castel Alto, & Antonius de Queta.

Tres Abbates ordiois sancti Benedi.

Generales ordinum Mendicantium.

Minoris obseruantiũ & alter Conuentualium, Eremitarũ sancti Augustini, Generalis ordinis Carmelitarum, & sanctæ Mariæ

Vnus e decẽ primis societatis Iesu autoribus. seruorum. Et Claudius Iayus Sabaudus, & Presbyter reformatus, procurator C. D. C. Augustiensis, & plures Barones.

Decretum secundæ sessionis.

De modo viuendi & alijs in Concilio seruandis.

SAcrosancta Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, in ea præsidẽtibus eiosdem Apostolicæ sedis legatis, agnoscens cũ bea- **Iacob. 1.** to Iacobo Apostolo, quòd omne datũ optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum, qoi ijs, qui postulant à se sapiẽtiam, dat omnibus affluenter, & noo impropetat eis: & simul sciens, **Eccl. 1.** quòd ioitium sapientiæ, est timor Domini: **Psal. 110** statuit, & decreuit, omnes & singulos Christifideles, in ciuitate Tridentina congregatos, exhortaodos esse, proot exhortatur, ut se à malis & peccatis hacteoùs cõmissis emẽdare, ac deceterò io timore Domini ambulare, & desideria carnis nõ perficere, orationibus instare, sæpiùs confiteri, Eocharistiæ sacramentum sumere, Ecclesias frequentare, præcepta deniquè Dominica (quantùm quisqoe poterit) adimplere, necnoo quotidiè pro pace Priocipum Christianorum ac vnitate Ecclesiæ priuatiot orare veliot: Episcopos verò, & quoscũq; alios in ordine sacerdotali coostitutos, œcumenicum Concilium in ea ciuitate concelebrantes, ot assiduè Dei laudibus iocumbere, hostias, laudes, & preces offerre, sacrificium Missæ quolibet saltem die Dominico (in quo Deus lucẽ cõdidit, & à mortuis resurrexit, ac Spiritũ sanctum in discipulos infudit) peragere satagãt: **Act. 4.** faciẽtes, sicut idem Spiritussanctus per Apostolum præcipit, obsecrationes, oratiooes, **1. Tim. 2.** postulationes, gratiarum actiooes, pro sanctissimo o. N. Papa, pro Imperatore, pro Regibus, & cæteris, qui io sublimitate constituti suot, ac pro omoibus hominibus, ut quietam & trãquillam vitam agamus, pace fruamur, & fidei iocremẽtum uideatous. Præterea hortatur, ut ieiunẽt saltem singulis sextis ferijs io memoriam passionis Domini, & eleemosyoas paoperibus erogent: in Ecclesia autem Cathedrali singulis quintis ferijs celebretor Missa de Spiritu sancto, cum Litanijs & alijs orationibus ad hoc instituris. In alijs verò Ecclesiis eadem die dicãtur ad minùs Litaniæ & oratiooes. Tempore autem quo sacra peragentur, colloquutiooes & confabulationes oon fiant, sed ore & animo celebranti assistatur.

Et quoniã oportet Episcopos esse irreprę- **1. Tim. 3.** hẽsibiles, sobrios, castos, domui suę benè prępositos, hortatur etiam, vt ante omnia quilibet in mensa seruet sobrietatem moderatio- **Tit. 3.** nemq; ciborum. Deinde cùm io eo loco sæpè ociosi sermones oriri soleaot, ut io ipsorũ Episcoporũ meosis diuinarom scripturarũ lectio admisceat. Familiares verò suos vnusquisque iostruat & erudiat, ne sint rixosi, vinosi, impodici, cupidi, elati, blasphemi & voluptatũ amatores: vitia demũ fogiant & virtutes amplectãtor, & in vestitu & in cultu, & omoibus actibus honestatem præ se ferant, sicut decet ministros ministrorum Dei.

Ad hæc, cùm huius sacrosancti Concilij præcipua cura, solicitudo & ioteotio sit, ut propulsatis hæresum tenebris, quæ per tot annos operuerunt terram Catholicæ veritatis, lux, Iesu Christo, qui vera lux est, aoouen- **Ioan. 1.** re, candor, puritasq; refulgeat, & ea quę reformatiooe egent, reformentur: ipsa Syoodus hortatur omnes Catholicos hîc congregatos & congregandos, atq; eos præsertim, qui sacrarum literarũ peritiam habeot, vt sedula meditatiooe diligẽter secũ ipsi cogitent, quibus potissimùm vijs & modis ipsius Synodi inteotio dirigi, & optatũ effectũ sortiri possit, qoô maturiùs & consultiùs damnari dãnanda, & probanda probari queant, ot per totum orbem omoes vno ore, & eadem fidei confessione glorificent Deum & Patrem Domioi oostri Iesu Christi. In sententijs ue- **11. Ca. 1.** rò dicendis, iuxta Toletani Concilij statutum, in loco benedictioois considentibos Domini sacerdotibus, nullus debeat aut immodestis vocibus perstrepere, aut tumultibus perturbare: nullus etiam falsis vaoisve aut obstinatis disceptationibus contendere: sed quicqoid dicatur, sic mitissima verborũ prolatiooe temperetur, vt nec audientes offendantor, nec recti iodicij acies perturbato animo inflectatur.

Insupèr ipsa sacra Synodos statuit & decreuit, qoòd si fortè contigerit aliquos debito io loco noo sedere, & sententiam etiam sob verbo Placet proferre, congregationibus interesse, & alios quoscunque actus facere Concilio durante, nolli propterea præiodicium genereur, nulliq; oouom ius acquiratur.

Angelus Massarellus sacri Concilij secretarius, mano propria.

Deinde indicta fuit futura Sessio ad diem Iouis quarta mensis Februarij proximè venturi.

TERTIA SESSIO.

ANno à natiuitate Domini 1546. quarto mẽsis Februarij fuit sessio generalis, &

celebrata Missa de Spiritusancto per Archiepiscopum Panormitanũ, Magister Ambrosius Catharinus habuit orationem,& R. P. D. Archiepiscopus Turritanensis legit decretum,& interrogauit Patres, an placeret: responderuntque, sed aliqui cum certis additionibus, Placet.

SEQVVNTVR NOMINA PRÆlatorum, qui interfuerunt huic Sessioni,& in primis

Antedicti Legati & Presidentes.

Cardinales.

R.D. Cardinalis sancti Cęsarij,& Episcopus Tridẽtinus ac administrator Brixinensis.

R.D. Petrus Paceccus, Cardinalis & Episcopus Ginen.

Archiepiscopi.

Aquensis,Turritanus, Acheruntinus, Vpsalensis,Panormitanus, Armacanus.

Episcopi ijdem, qui in præcedenti Sessiune: & adhuc,

Basionensis, & Fabensis.

Oratores Regis Romanorum ijdem, qui in præcedenti Sessione.

Abbates ijdem qui in præcedenti

Generales ordinum ijdem, qui in pręcedẽti.

Angelus Massarellus sacri Concilij Secretarius.

Decretum de Symbolo Fidei.

IN Nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritussancti: Hęc sacrosancta œcumenica, & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritusancto legitimè congregata, in ea præsidentibus eisdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, magnitudinem rerum tractandarum considerans,præsertim earum quæ duobus illis capitibus, de extirpandis hęresibus, & moribus reformandis, continentur,quorum causa præcipuè est congregata:agnoscens autem Ephe. 6. cum Apostolo,non esse sibi colluctationem aduersus carnem & sanguinẽ, sed aduersus spiritales nequitias in cælestibus, cum eodem omnes & singulos in primis hortatur, vt confortentur in Domino, & in potentia virtutis eius,in omnibus sumentes, scutũ fidei,in quo possint oĩa tela nequissimi ignea extinguere: atque galeam spem salutis accipiant cum gladio spiritus, quod est verbum Dei. Itaque vt hæc pia eius solicitudo principium & progressum suum, per Dei gratiã habeat ante omnia statuit & decernit pręmittendam esse confessionem fidei,Patrum exẽpla in hoc sequuta, qui sacratioribus Concilijs hoc scutum contra omnes hæreses in principio suarum actionum apponere consueuêre: quo solo aliquando & infideles ac fidẽ traxerunt hæreticos expugnârunt, & fideles cõfirmârũt. Quare symbolũ fidei, quo sancta Romana Ecclesia vtitur, tanquã principiũ illud, in quo omnes, qui fidem Christi profitentur, necessariò conueniunt, ac fundamentum firmum & vnicum, contra quod portæ inferi nunquàm prævalebunt, totidem verbis, quibus in omnibus ecclesijs legitur, exprimendum esse censuit, quod quidem eiusmodi est: Math. 16.

Credo in vnum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium: & in vnum Dominũ Iesum Christum, filiũ Dei vnigenitum,& ex patre natum ante omnia secula: Deum de Deo,lumen de lumine, Deum verũ de Deo vero: genitum,non factũ: consubstantialem Patri: per quẽ omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutẽ descendit de cœlis & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine,& homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato,passus,& sepultus est: & resurrexit tertia die secũdùm scripturas, & ascendit in cœlũ,sedet ad dexterã patris: & iterùm venturus est cũ gloria, iudicare viuos & mortuos: Cuius regni non erit finis. Et in Spiritũ sanctum,Dominum & viuificantem,qui ex Patre filio que procedit:qui cum Patre & Filio simul adoratur,& cõglorificatur:qui loquutus est per Prophetas. Et vnam sanctam Catholicam & Apostolicã Ecclesiam. Cõfiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum: & expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi seculi. Amen.

Indictio futuræ Sessionis.

Eadem sacrosancta, œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, in ea præsidentibus eisdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, intelligens multos Prælatos ex diuersis partibus accinctos esse itineri, nonnullos etiam in via esse, quò huc veniant: cogitansq; omnia ab ipsa sacra Synodo decernenda, eo maioris apud omnes existimationis & honoris videri posse, quo maiori fuerint & pleniori pattũ Concilio & pręsentia sancita & corroborata: statuit & decreuit futuram Sessionẽ post præsentem,celebrandam esse die Iouis, quę subsequetur Dominicam Lętare proximè futurã: interim tamen nõ differri discussionẽ & examinationem eorum, quæ ipsi Synodo discutienda & examinanda videbuntur.

QVARTA SESSIO.

ANNO A NATIVITATE DOMINI M.D.XLVI. Indictione quarta, die verò Iouis, octaua mensis Aprilis: pontificatus sanctissimi in CHRISTO patris & D.N.D. Pauli, diuina prouidentia Papæ tertij anno xij. Præsidentibus eisdem tribus Apostolicæ sedis legatis, R. P. D. Saluator* Alepus Archiepiscopus Turritanensis, *Alexius celebrauit Missam de Sancto Spiritu in Ecclesia Cathedrali, & loco sessionis. Deinde Generalis Seruorum habuit orationem. Qua finita, R. Cardinales & Prælati, acceperunt pluuialia & mitras: & cantores incepe-

runt

runt cantare antiphonam, Exaudi nos Domine, quoniam benigna est misericordia tua. Qua finita, Diaconus clamauit, Orate: quo dicto, omnes Prælati flexerunt genua, & orârunt. Deinde subdiaconus clamauit, Erigite. Tunc R. de Monte, primus Præsidens, dixit hanc orationem: Adsumus Domine sancte spiritus. Qua finita, idem Diaconus dixit iterùm, Orate: & paulò pòst dixit, Erigite. Deinde idem Præsidens dixit hanc orationem: Mentibus nostris quæsumus Domine adspirãdo, &cæt. Quibus peractis, cantores inceperunt Litanias: & cùm venerunt ad illum locũ, Vt Dominum Apostolicum, Præsidẽtes, qui flexis genibus erãt, surrexerunt, & R. Cardinalis de Monte primus Præsidens, vertit se ad congregationem, dans benedictionem, & dixit: Vt hanc sanctam Synodum &cæt. Cantores responderunt, Te rogamus audi nos. Completis verò Litanijs, Diaconus dixit, Flectamus genua: & subdiaconus respondit, Erigite. Deinde idem R. Præsidens dixit hãc orationem: Da quæsumus Ecclesiæ tuæ misericors Deus, vt spiritusancto congregata. Quibus peractis,
Matth. 7. Diaconus cantauit Euangelium, Attendite à falsis Prophetis. Quo finito, præfatus Reuerendissimus Præsidens incepit hymnum, Veni creator Spiritus. Quo finito, idem R. Præsidens dixit hanc orationem: Deus qui corda. Deinde præfatus Dominus Archiepiscopus legit decretum, & quæsiuit ex Patribus, vtrùm hæc placerent, Qui omnes responderunt, Placet, com aliquibus additionibus. Postremò, vtrum placeret, quòd prima futura sessio celebraretur die Iouis post festũ Pentecostes: qui responderunt, Placet.

Item hæc sancta Synodus statuit & decreuit, proximam futuram sessionem tenendam & celebrandam esse feria quinta post sacratissimum festum proximum Pentecostes.

Quo quidem decreto, vt præmittitur, lecto, postquàm Patres in Concilio præsentes responderunt, Placet: D. Angelus Massarellus, ipsius Concilij secretarius, legit deputationem Oratorem Cæsareæ & Catholicæ Maiestatis, in personam Illustrium domini Didazi de Mendoza, & domini Francisci à Toleto ad Concilium Tridentinum, ad faciendum ea, quæ Cæsarea Maiest. faceret, si præsens esset.

Nomina Prælatorum, qui interfuerunt huic Sessioni.

In primis antedicti Præsidentes & Legati Sessionis secundæ, Cardinales ijdem, qui in præcedenti Sessione.

Archiepiscopi.

Aquensis, Turritanus, Corcyrensis, Senẽsis, Materanus, Acheruntinus. Vpsalensis, Panormitanus, Armacanus.

Episcopi.

Senogalliensis, Asculanus, Cauensis, Feltrensis, Aciensis, Placentinus, Gaddisanensis, Torcellanensis, Sibinicensis, Pientinus, Claramontanus, Chironensis, & Milopotamensis, Reatinus, Fęsularum, Sancti Marci, Caputaquensis, Maioricensis, Aquensis, Sotanus, Valionensis, Morulanensis, Castellimaris, Fanensis, Methonensis coadiutor Veronensis, Termularum, Agatheosis, Lancianensis, Syracusanus, Caprulanus, Vigorniensis, Bituntinus, Corsulanensis, Bellicastrẽsis, Pacensis, Astoricensis, Britonoriensis, Aquinatensis, Oscensis, Bergonensis, Clodiensis, Canariensis.

Oratores.

Illustriss. Dominus Franciscus à Toleto, Orator & Procurator inuictissimi Caroli Quinti Romani Imperatoris.

Procuratores.

D. Claudius Iayus Procurator R. D. Cardinalis & Episcopi Augustensis.

Abbates & Generales ordinum ijdem, qui in præcedenti Sessione.

Angelus Massarellus, sacri Concilij secretarius.

Decretum de Canonicis Scripturis, 8. Aprilis promulgatum in 4. Sessione.

SAcrosancta œcumenica & generalis Tridẽtina Synodus, in Spiritusancto legitimè congregata, pręsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, hoc sibi perpetuò ante oculos proponens, vt sublatis erroribus, puritas ipsa Euangelij in Ecclesia conseruetur: quod promissum antè per Prophetas in scripturis sanctis Dominus noster Christus DEI filius proprio ore primùm promulgauit, deinde per suos Apostolos, tanquam fontem omnis salutaris veritatis & morum disciplinæ, omni creaturæ prædicari iussit: perspiciensque hanc veritatem & disciplinam contineri in libris Marc. 16. scriptis, & sine scripto. Traditionibus, quæ ex ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritusancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos vsq; peruenerunt: orthodoxorum Patrum exempla sequuta, omnes libros tam veteris quam noui Testamenti (cùm vtriusque vnus Deus sit author) necnon Traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquã vel oretenùs à Christo, vel à Spiritu sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia catholica cõseruatas, pari pietatis affectu ac reuerentia suscipit ac veneratur. Sacrorũ verò librorum indicem huic decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa synodo suscipiantur. Sunt verò infrascripti: Testamenti veteris, quinque libri Mosis, scilicet Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Deinde Iosue, Iudicum, Ruth, quatuor Regnum, Paralipomenôn duo, Esdræ duo, primus scilicet, & secundus qui dici-

tur Nehemias, Thobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Dauidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ Salamonis, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Esaias, Hieremias, cũ Baruch, Ezechiel, Daniel: 12. prophetæ minores, scilicet Osee, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Nahũ, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabęorum, primus & secundus. Testamenti noui, quatuor Euangelia, secundùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apostolorum à Luca Euangelista conscripti: quatuordecim Epistolæ beati Pauli Apostoli, scilicet ad Romanos, ad Corinthios duæ, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses duę, ad Timotheum duæ, ad Titum, ad Philemonẽ, ad Hæbræos: Petri Apostoli duæ: Ioannis Apostoli tres: Iacobi Apostoli vna: vna Iudæ Apostoli: & Apocalypsis Ioannis Apostoli.

Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia catholica legi cõsueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit, & Traditiones prædictas sciens & prudens contempserit, anathema sit. Omnes itaque intelligant, quo ordine & via ipsa Synodus, post iactum fidei confessionis fundamentum, sit progressura, & quibus potissimùm testimonijs ac præsidijs in confirmandis dogmatibus, & instaurandis in Ecclesia moribus, sit vsura.

DECRETVM DE EDITIONE & vsu sacrorum librorum.

INSVPER EADEM SACROsancta Synodus considerans, non parùm vtilitatis accedere posse Ecclesiæ DEI, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circunferuntur sacrorum librorum, quænam pro authentica habenda sit, innotescat: statuit & declarat, vt hæc ipsa vetus & vulgata editio, quæ longo tot seculorum vsu in Ecclesia ipsa probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus & expositionibus, pro authentica habeatur, & vt eam nemo reijcere quouis prætextu audeat vel præsumat.

Præterea ad coercenda petulantia ingenia, decernit, vt nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum, ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus extorquens contra eum sensum, quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu & interpretatione sanctarum Scripturarum, aut etiam contra vnanimem consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, etiam si huiusmodi interpretationes nullo unquàm tẽpore in lucem edendæ forent. Qui contrauenerint, per ordinarios declarentur, & pœnis à iure statutis puniantur.

Sed & impressoribus modũ in hac parte (vt par est) imponere volens, qui iã sine modo hoc est, putãtes sibi licere quicquid libet, sine licentia superiorũ Ecclesiasticorũ, ipsos sacræ scripturæ libros, & super illos annotationes & expositiones quorũlibet indifferẽter, sępè tacito, sępè etiam ementito pręlo, & (quod est grauius) sine noĩe authoris imprimũt, alibi etiam impressos libros huiusmodi temerè venales habẽt: decernit & statuit, vt posthàc sacra Scriptura, potissimùm verò hęc ipsa vetus & vulgata editio, quàm emendatissimè imprimatur, nulliq; liceat imprimere vel imprimi facere quosuis libros de rebus sacris sine nomine authoris, nec illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primùm examinati probatique fuerint ab ordinario sub pœna anathematis & * pœnæ in canone Concilij nouissimi Lateranensis appositæ. Et si regulares fuerint, vltra examinationem & probationẽ huiusmodi, licentiam quoque à suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris iuxta formam suarum ordinationum. *pecunię

Qui autem scripto eos communicant vel euulgant, nisi anteà examinati probatique fuerint, eisdem pœnis subiaceãt, quibus impressores: & qui eos habuerint vel legerint, nisi authores prodiderint, pro authoribus habeãtur. Ipsa verò huiusmodi librorum ꝓbatio inscriptis detur, atque adeò in fronte libri vel scripti vel impressi authẽticè appareat. Idq; totum, hoc est, & probatio & examen, gratis fiat: vt probãda probentur, & reprobentur improbanda.

Post hæc temeritatem illam reprimere volens, qua ad prophana quæque conuertuntur & torquentur verba & sentẽtiæ sacrę scripturæ, ad scurrilia, scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones impias, & diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosos: mandat & præcipit ad tollendam huiusmodi irreuerentiam & contemptum, ne decętero quisquam quomodolibet verba sacræ scripturæ ad hæc similia audeat vsurpare, & vt omnes eius generis homines, temeratores & violatores verbi DEI, iuris & arbitrij pœnis per Episcopos coerceantur.

Indictio futurę Sessionis.

Item hæc sacrosancta synodus statuit & decernit, proximam futuram sessione tenendam & celebrandam esse feria quinta post sacratissimum festum proximum Pentecostes.

QVINTA SESSIO.

ANNO A NATIVITATE DOmini 1546. indictone 4. die verò Iouis, decima septima mensis Iunij, Pontificatus sanctissimi i Christo patris & D.N.D. Pauli, diuina prouidentia Papæ tertij. anno 12. Pręsiden-

den.

dentibus eisdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, Reuerendus Pater Dominus Alexander de Picolominibus Senensis, Episcopus Pientinus in Tuscia, celebrauit Missam de sancto Spiritu in Cathedrali Ecclesia & loco Sessionis. Deinde Magister Marcus Laureos Calaber, frater ordinis Prædicatorum habuit orationem. Qua finita, reuerendissimi Cardinales & alij Prælati acceperunt pluuialia & mitras: fueruntque factæ caremoniæ, in alijs sessionibus fieri solitæ. lectum fuit etiam decretum.

Indictio futuræ sessionis.

Item hæc sacrosancta Synodus statuit & decreuit, primam futuram sessionem tenendam & celebrandam esse die Iouis, feria v. post festum beati Iacobi Apostoli.

NOMINA, COGNOMINA, ET patriæ Prælatorum, qui interfuerunt quintæ Sessioni.

Præsidentes & Legati.

R. & illustrissimus D. D. Ioannes Maria, Episcopus Prænestinus, de Monte, Aretinus.

R. & illustrissimus D.D. Marcellus titoli sanctæ Crucis in Hierusalem presbyter, ceruinus, Politianus.

R. & illustriss. D.D. Regioaldus, sanctę Marię in Cosmedin diaconus, Polus, Anglicus.

Sanctæ Rom. Ecclesiæ Cardinales, sacri concilij Præsidentes, & Apostolici de latere Legati.

Cardinales.

R. & illustriss. D. D. Petrus Pacecus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter Cardinalis, & episcopus Gienen. Hispanus.

Oratores.

Illustrissimus D. Don Didacus Hurtadus de Mendoza, Hispanus.

Illust. D. Don Frãciscus à Toleto, Hispanus.

Oratores & procuratores inuictissimi D. D. Caroli Quinti Romanorum Imperatoris, ac Hispaniarum &c. Regis.

Archiepiscopi.

R. D. Aotonius Filholi, Archiepiscopus Aquensis Gallus

R.D. Saluator Alexius Sallarus, Archiepisc. *Toritan. Hispanus.

R. D. Iacobus * Cauchus, Archiepiscopus Corcyreñ. Venetns.

R.D. Fraociscus Bandineus, Archiepiscopus Seneñ. Seneosis.

R. D. Ioannes Michael Sarracenus, Archiepiscopus Materanus & Acheruntinus. Nepolitanus.

R.D. Sebastianus Lecauela, Archiepiscopus Patiensis, & Naxieñ. Græcus.

R.D. Olaus Magnus, Archiepiscopus Vpsaleñ. Gothus.

R.D. Petrus Tagliauia, Archiepiscopus Panormitañ. Siculus.

R. D. Robertus Vuancop, Archiepiscopus Armachañ. Scotus.

Episcopi.

R.D. Marcus Vigerius, Episcopus Senogallieñ. Saoneñ.

R.D. Philos Rouerella, Episcopus Asculañ. Ferrarieñ.

R.D. Robertus de Croy, Episcopus Cameraceñ. Germanus.

R. D. Ioannes Thomas de sancto Felicio, Episcopus Caueñ. Nepolitanus.

R. D. Thomas Campegius, Episcopus Feltreñ. Bononiensis.

R.D. Benedictus de Nobilibus, Episcopus Acieñ. Lucenensis.

R.D. Quintius de Rusticis, Episcopus Militeñ. Romanns.

R.D. Cathalanus Triuultins, Episcopus Placentiñ. Mediolanen.

R. D. Hieronymus Fuscherus, Episcopus Torcelañ. Venetoa

R.D. Antonius de Numai, Episcopus Isernieñ. Foroliuieñ.

R. D. Hieronymus Theodolis, Episcopus Gaditañ. Foroliuieñ.

R.D. Ioannes Lucius Staphyleus, Episcopus Sibiniceñ. Illyricus

R. D. Alexander Picolomineus, Episcopus Pientiñ. Senensis.

R.D. Guilhelmus à Prato, Episcopus Claramontañ. Gallus.

R. D. Dionysios Episcopus Chironensis, & Milopotameñ. Græcus.

R.D. Marcus Aligerlus de Columna, Episcopus Reatiñ. Reatiñ.

R.D. Braccius Martellus, Episcopus Fęsularum. Florentiñ.

R. D. Coriolanns Martyranus, Episcopus sancti Marci. Neapolitañ.

R. D. Henricus Ioffredus, Episcopus Caputaquen. Neapolitañ.

R.D. Baptista Campegius, Episcopus Maioriceñ. Bononieñ.

R.D. Hieronymus Vida, Episcopus Albensis. Cremoneñ.

R. D. Eliseus Theodinus, Episcopus Soranus. Arpinâs.

R.D. Iacobus Cortesius à Prato, Episcopus Vasioneñ. Romañ.

R.D. Baldassar de Heredia, Episcopus Bossaneñ. Sardus.

R.D. Aogelus Paschalis, Episcopus Motulan. Dalmatus.

R. D. Ioannes Fonseca, Episcopus Castellimaris. Hispanus.

R.D. Petrus Bertanus, Epis. Faneñ. Mutineñ.

R. D. Ludouicus Simonetta, Episcopus Pisaurieñ. Mediolaneñ.

R.D. Aloysius Lypomanus, Episcopus Methoneñ. coadiutor Veroneñ. Venetus.

R.D. Vincentius de Durantibus, Episcopus Thermula. Brixieñ.

R.D. Andreas Centanus, Episcopus Nemasieñ. Venetus.

R.D.

R. D. Ioannes Petrus Ferreius, Episcopus Milen. Rauennateñ.

R. D. Clandius de la Guische, Episcnpus Agatheñ. Gallus.

R. D. Ioannes de Salazar de Burgo, Episcopus Lancianen. Hispanus.

R. D. Fabius Mignanellns, Episcopus Lucerin. Senensis.

R. D. Hieronymus de Bononia, Episcopus Syracusan. Siculus.

R. D. Aegidius Falsetta, Episcopus Caprulao. Cingulan.

R. D. Ricardus Patus, Episcopus Vuigornien. Anglicus.

R. D. Cornelius Mussus, Episcopus Bitontio. Placentin.

R. D. Iacobus Iacobellus, Episcopus Bellicastren. Roman.

R. D. Franciscus de Nauara, Episcopus Pacen. Hispanus.

R. D. Didacus de Alaua, Episcopus Astoricen. Hispanus.

R. D. Thomas Casellus, Episcopus Britonorien. Rossanen.

R. D. Iulius Contarenus, Episcopus Bellunen. Venetus.

R. D. Galeatius Florimontius, Episcopus Aquinateñ. Suessan.

R. D. Petrus de Augustinis, Episcopus Oscen. Hispanus.

R. D. Bernardus Diaz, Episcopns Calaguritan.

R. D. Gregorius Castagnola, Episcopus Mylen. Græcus.

R. D. Antonius de Cruce, Episcopus Canarien. Hispanus.

Procuratores.

R. D. Claudius Iayus, procurator Reuerendissimi & illustriss. D. D. Othonis Truchses, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Episcopi Augustensis. Sabaudiensis

R. D. Ambrosius Pelargus, Ordinis Prędicatorum, procurator Reuerendissimi D. D. Archiepiscopi Treuerensis sacri imperij Electoris. Germanus.

Abbates.

R. D. Isidorus Clarius, Abbas Pontidæ Bergomen. Brixien.

R. D. Chrysostomus Gipilianeosis, Abbas sanctæ Trinitatis de Caieta. Calaber.

Generales Ordinum.

R. P. Hieronymns Seripandus, Generalis ordinis Eremitarũ sancti Aug. Neapolitan.

R. P. Nicolaus Audetus, Generalis Ordinis Carmelitarum. Cyprius.

R. P. Augustinus Booocius, Generalis sanctæ Mariæ Seruorum. Aretinus.

Angelus Massarellus, sacri Concilij Secretarius.

Decretum de peccato Originali.

Heb. 11. VT fides nostra Catholica, sine qua impossibile est placere Deo, purgatis erroribus, io sua synceritate iotegra & illibata permaneat, & ne populus Christianus omni veoto doctrinæ circunferatur: cùm serpens ille antiquos, humani generis perpetuus hostis, inter plorima mala, quibus Ecclesia Dei his nostris temporibus perturbatur, etiam de peccato originali eiusqne remedio non solùm noua, sed etiam vetera dissidia excitauerit, sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, io Spiritusancto legitimè congregata, præsidentibus in eisdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, iam ad reuocandos errantes, & nutantes coofirmandos, accedere volẽs, sacrarum scripturarum & sanctorum Patrum, ac probatissimorum Conciliorum testimonia, & ipsius Ecclesiæ iudicium & consensum sequuta, hæc de ipso peccato originali statuit, fatetur, ac declarat:

Si quis nõ coofitetur, primum hominem Adam cùm mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & iustitiam, in qua coostitutus erat, amisisse, incurrisseqoe per offensam præoaricationis huiusmodi iram & indignationem Dei, atqoe adeò mortem, quam anteà illi commioatos fuerat Deus, & cum morte captiuitatem sub eius potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est, diaboli, totumq; Adam per illam præuaricationis offensam, secundum corpus & animam in deterins commutatum fuisse, anathema sit. Heb. 2.

Si quis Adæ præuaricatinnem sibi soli, & noo eius prnpagini, asserit nocuisse, & acceptam à Deo sanctitatem & iustitiam, quã perdidit, sibi soli, & non nobis etiam eum perdidisse: aut inquinatum illom, per inobedientiæ peccatum, mortem & pœnas corporis tantùm in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, qnod mors est animæ, anathema sit: cùm cootradicat Apostolo dicenti, Per vnom homioem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mnrs, & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt. Rom. 5.

Si qois hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est, & propagatione, non imitatione transfusum, omnibus inest vnicuiq; proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quàm per meritum vnius mediatoris Domini oostri Iesu Christi, qui oos Deo reconciliauit in sanguine suo, factus nobis iustitia, saoctificatio, & redẽptio: aut negat ipsum Iesu Christi meritum, per baptismi sacramentum in forma Ecclesiæ ritè collatom, tam adultis quàm paruulis applicari, anathema sit: quia nõ est aliud oomen sub cęlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Vndè illa vox, Ecce agous Dei ecce qui tollit peccata mundi. Et illa, Quicunqoe baptizati estis, Christum induistis. 1. Cor. 1. Act. 4. Ioan. 1. Gal. 3.

Si quis paruulos recentes ab vteris matrum

trum baptizandos negat, etiam si fuerint à baptizatis parentibus orti: aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adã trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam: vndè fit cõsequens, vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit: quoniam non

Hęc ratio sumitur ex concilio Mileuitano.

aliter intelligendum est id, quod dixit Apostolus,

Rom. 5.

Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodùm ecclesia catholica vbiquè diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei ex traditione Apostolorum, etiam paruuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt.

Ioan. 3.

Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritusancto, non potest introire in regnum Dei.

Si quis per Iesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud

Rom. 8.

dicit tantùm radi, aut non imputari, anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus: quia nihil est damnationis ijs, qui verè consepulti sunt cum Christo per baptisma in mortẽ,

Col. 3.

qui non secundùm carnem ambulant: sed veterem hominem exuentes, & nouum induẽtes, qui secundùm Deum creatus est, innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac Deo

Rom. 8.

dilecti, effecti sunt hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ita vt nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem, hæc sancta synodus fatetur ac sentit: quæ cùm ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, & viriliter per Iesu Christi

2. Tim. 2.

gratiam repugnantibus, non valet: quinimmò Qui legitimè certauerit, coronabitur.

Col. 3.

Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta synodus declarat Ecclesiam Catholicã nunquàm intellexisse peccatum appellari, quòd verè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatũ inclinat. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Declarat tamen hæc ipsa sancta Synodus, non esse suæ intentionis, compræhendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam virginem Mariam Dei genitricem: sed obseruandas esse constitutiones felicis recordationis Sixti Papæ Quarti, sub pœnis in eius constitutionibus contentis, quas innouat.

DECRETVM DE REFORMAtione. Cap. I.

EAdem sacrosancta Synodus, pijs summorum Pontificum & probatorum conciliorum constitutionibus inhærens, easque amplectens, & illis adijciens, ne cælestis ille sacrorum librorum thesaurus, quẽ Spiritussanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus iaceat: statuit & decreuit, quòd in illis Ecclesijs, in quibus præbenda aut præstimonium, seu aliud quouis nomine nuncupatum stipendium, pro lectoribus sacræ Theologiæ deputatum reperitur, episcopi, Archiepiscopi, Primates, & alij locorum ordinarij, eos, qui præbendam, aut præstimonium, seu stipendium huiusmodi obtinent, ad ipsius sacræ scripturę expositionem & interpretationem per seipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneum substitutum ab ipsis episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, & alijs locorum ordinarijs eligendum, etiam per subtractionem fructuum cogant & compellant. De cæterò verò præbẽda, præstimoniũ, aut stipendium huiusmodi, non nisi personis idoneis, & quæ per seipsos id munus explicare possint, conferatur: & aliter facta prouisio, nulla sit & inualida.

In Ecclesijs autem Metropolitanis vel Cathedralibus, si ciuitas insignis vel populosa fuerit, ac etiam in collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido etiam nullius diœcesis, si ibi clerus numerosus fuerit, vbi nulla præbenda, aut præstimonium, seu stipendium huiusmodi deputatum reperitur præbenda quomodocunq;, præterquàm ex causa resignationis, primò vacatura, cui aliud onus incompatibile iunctum non sit, ad eum vsum ipso facto perpetuò constituta & deputata intelligatur, & quatenùs in ipsis ecclesijs nulla, vel non sufficiens præbenda foret, Metropolitanus, vel episcopus ipse p assignationem fructuum alicuius simplicis beneficij, eiusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem beneficiatorum suæ ciuitatis & diœcesis, vel aliâs prout cõmodiùs fieri poterit, de capituli cõsilio ita prouideat, vt ipsa sacrę scripturę lectio habeatur: ita tamen, vt quæcunq; aliæ lectiones, vel consuetudine, vel quauis alia ratione ĩstitutæ, propter id minimè prætermittantur.

Ecclesiæ verò, quarum annui prouentus tenues fuerint, & vbi tam exigua est cleri & populi multitudo, vt Theologię lectio in eis commodè haberi non possit, saltem magistrum habeant ab episcopo cum consilio Capituli eligendum, qui clericos aliosque scholares pauperes Grammaticam gratis doceat, vt deincèps ad ipsa sacræ scripturę studia, annuente DEO, transire possint. Ideoque illi Magistro Grammatices, vel alicuius simplicis beneficij fructus, quos tandiu percipiat, quandiu in docendo perstite-

ftiterit, aſſignentur, dum tamen beneficium ipſum ſuo debito non fraudetur obſequio: vel ex capitulari, vel epiſcopali menſa condigna aliqua merces perſoluatur: vel aliàs Epiſcopus ipſe aliqnam rationem ioeat ſuæ Eccleſiæ & diœceſis accõmodam, ne pia hæc, vtilis atque fructuoſa prouiſio, quouis quæſito colore negligatur.

In monaſterijs quoque monachorum, vbi commodè fieri id queat, etiam lectio ſacræ ſcriptnræ habeatur. Qua in re ſi abbates negligentes fuerint, Epiſcopi locorum io hoc vt Sedis Apoſtolicæ delegati, eos ad id opportunis remedijs compellant.

In coouentibus verò aliorum Regulariũ, ío quibus ſtudia commodè vigere poſſunt, ſacræ ſcriptutæ lectio ſimiliter habeatur, quę lectio à capitulis generalibus ve prouincialibus aſſignetur dignoribus magiſtris.

In Gymoaſijs etiam publicis, vbi tam honorifica, & cęterorum omoium maximè neceſſaria lectio hactenùs inſtituta non fuerit, religioſiſſimorum Principum ac Rerum publicarum pietate & charitate ad Catholicæ fidei defenſionem & incrementum, ſanæ doctrinæ conſeruationem & propagationẽ, inſtituatur: & vbi inſtituta foret, & negligeretur, reſtituatur.

Et ne ſub ſpecie pietatis, impietas diſſeminetur, ſtatuit eadem ſancta Synodus neminem ad buiuſmodi lectionis officiũ tam publicè quàm priuatìm admittendum eſſe, qui priùs ab epiſcopo loci de vita, moribus, & ſcieotia examinatus & approbatus non fuerit: quod tamẽ de lectoribos in clauſtris monachornm ooo intelligatur.

Cap. 2.

DOcentes verò ipſam ſacram ſcripturã, dum publicè in ſcholis docuerint, & ſcholares, qui in ipſis ſcholis ſtudent, priuilegijs omnibus de perceptione fructum p̃bendarum, & beoeficiorum ſuorum, in abſentia à iure communi conceſſis, plenè gaudeant & fruaotur.

Qnia verò Chriſtianæ Reipublicæ non minùs neceſſaria eſt prædicatio Euangelij, quàm lectio, & hoc eſt præcipuum Epiſcoporum munus: ſtatuit & decreuit eadẽ ſancta Synodus, omnes Epiſcopos, Archiepiſcópos, Primates, & omoes alios Eccleſiarum prælatos, teneri per ſeipſos, ſi leginimè impediti non ſuerint, ad prædicandum ſanctum Ieſu Chriſti Euangelium.

Si verò contigerit Epiſcopos & alios prædictos legitimo detineri impedimento, inxta formam generalis Concilij, viros idoneos aſſomere teneantur, ad huiuſmodi prędicationis officium ſalnbriter exequendum. Si quis autem hoc adimplere contempſerit, diſtrictæ ſubiaceat vltioni.

Archipresbyteri quoque plebani, & quicunq; parochiales, vel aliàs curam animarũ habeotes, Eccleſias quocunq; modo obtinẽt, per ſe vel per alios idoneos, ſi legitimè impediti fuerint, diebus ſaltem Domioicis & feſtis ſolenoibus plebes ſibi commiſſas pro ſua & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis, docendo ea, quæ ſcire omnibus oeceſſarium eſt ad ſalutem, annunciandoq; eis cũ breuitate & facilitate ſermoois, vitia quæ eos declioare, & virtutes quas ſectari oporteat, vt pœnam æternam euadere, & cœleſtẽ gloriam conſequi valeant. Id verò ſi qois eorum præſtare oegligat, etiam ſi ab Epiſcopi iuriſditione quauis ratione exemptum ſe eſſe prætenderet, etiã ſi Eccleſiæ quouis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monaſterio etiàm extra diœceſim exiſtenti forſan annexe vel vnitæ, modò re ipſa in diœceſi ſint, prouida paſtoralis epiſcoporum ſolicitudo non deſit, ne illud impleatur: Paruuli Thren. 4. petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Itaque vbi ab epiſcopo moniti, triũ menſium ſpatio ſuo muneri defuerint, per cenſuras Eccleſiaſticas, ſeu aliàs ad ipſius Epiſcopi arbitrium cogaotur: ita vt etiam, ſi ſic ei expedire viſum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id præſtet, boneſta aliqua merces perſolnatur, donec principalis ipſe reſipiſceos, officium ſuum impleat.

Si quæ verò parochiales Eccleſiæ reperiantur ſubiectę monaſterijs io nulla diœceſi exiſtentibus, ſi Abbates & regulares pręlati in prædictis negligẽtes fuerint, à Metropolitanis, io quorum prouincijs diœceſes ipſæ ſitæ ſunt, tanquam quo ad hoc ſedis Apoſtolicæ delegatis, compellantur. Neque huius decreti executiooem conſuetudo, vel exemptio, aut appellatio, aut reclamatio, ſiue recurſus impedire valeat, quouſquè deſupèr à competenti iudice (qui ſummariè, & ſola facti veritate inſpecta procedat) cogoitum & deciſum fuerit.

Regulares verò cuiuſcunque ordinis, niſi à ſuis ſuperioribus de vita & moribus & ſcientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Eccleſijs ſuorũ ordinum, prædicare non poſſint: cum qua licentia perſonaliter ſe coram epiſcopis præſentare, & ab eis benedictionem petere teneaotur, antequàm prædicare incipiant.

In Eccleſijs verò quæ ſuorũ ordinum non ſunt, vltra licentiam ſuorum ſuperiorũ, etiã Epiſcopi licentiam habere teneantur, ſine qua in ipſis Eccleſijs noo ſuorum ordinum nullo modo prædicare poſſint. Ipſam autẽ licentiam gratis Epiſcopi concedant.

Si verò (quod abſit) p̃dicator errores aut ſcandala diſſeminauerit in populum, (etiam ſi io monaſterio ſui vel alterius ordinis prædicet) Epiſcopus ei prædicationem interdicat. Quòd ſi hæreſes prædicauerit, contra eum ſecundùm iuris diſpoſitionem aut loci conſuetudinem procedat, etiam ſi prædicator ipſe generali vel ſpeciali priuilegio exẽptum ſe eſſe prætenderet. Quo caſu epiſco-

pus

pus authoritate Apostolica, & tanquàm sedis Apostolicæ delegatus procedat. Curent autem Episcopi, ne quis prædicator vel ex falsis informationibus, vel aliàs calumniosè vexetur, iustámve de eis conquerendi occasionem habeat.

Caueant prætereà Episcopi, ne aliquem vel eorum qui cùm sint nomine regulares, extra claustra tamen & obedientiam religionum suarum viuunt, vel presbyterorum secularium, nisi ipsis noti sint, & moribus atq; doctrina probati, etiam priuilegiorum quorumlibet prætextu, in sua ciuitate vel diœcesi prædicare permittant: donec ab ipsis Episcopis super ea re sancta sedes Apostolica consolatur: à qua priuilegia huiusmodi, nisi tacita veritate, & expresso mendacio, ab indignis extorqueri verisimile non est.

Quæstores verò eleemosynarij, qui etiã quæstuarij vulgò dicuntur, cuiuscunq; conditionis existant, nullo modo nec per se, nec per alium prædicare præsumant: & contrà facientes, ab episcopis & ordinarijs locorum, priuilegijs quibuscunque non obstantibus, opportunis remedijs omninò arceantur.

Item hæc sacrosancta synodus statuit & decernit, primam futuram sessionem tenendam & celebrandam esse die Iouis, feria 5. post festum beati Iacobi Apostoli.

Præfatæ sessioni interfuerunt Cardinales quatuor, Archiepiscopi nouem, & episcopi quinquaginta: Abbates ordinis sancti Benedicti duo: Generales duo ordinum Mendicantium.

Prorogata deindè fuit sessio ad diem 13. mensis Ianuarij, 1547.

SESSIO SEXTA.

IN nomine Dñi IESV Christi, Amẽ. Anno à natiuitate eiusdem Domini 1547. Indictione v. Pontificatus sanctissimo in Christo P. & D.N.D. Pauli diuina prouidẽtia Papæ tertij, anno tertiodecimo, die verò Iouis decimatertia mẽsis Ianuarij, Tridẽti in Ecclesia Cathedrali, in loco eminentiori ipsius Ecclesiæ, ad Concilium celebrandum & sessiones habendas deputato, celebrata est sexta publica sessio sacrosancti œcumenici & generalis Concilij Tridentini, præsidentibus in ea nomine eiusdem sanctissimi D.N. Papę, reuerendissimis Patribus & Illustrissimis D. Ioanne Maria de Monte Episcopo Prænestino, & Marcello tituli sanctæ Crucis in Hierusalem presbytero, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Apostolicis de latere Legatis. In qua quidem sessione, post celebratam Missam de Spiritusancto per R. P. D. Archiepiscopum Spalatreñ. & habita oratione per reuerendum P. D. Episcopum Salpensem, necnon peractis per R. & illustriss. Cardinalem de Monte præfatum solitis cæremonijs, publicatum est decretum de Iustificatione tenoris infrascripti.

DECRETVM DE IVSTIFICAtione.

PROOEMIVM.

CVm hoc tempore non sine multarum animarum iactura, & graui Ecclesiasticę vnitatis detrimento, erronea quædam disseminata sit de iustificatione doctrina: ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, Ecclesiæ tranquillitatem, & animarum salutem, sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè cõgregata, præsidentibus in ea nomine sanctissimi in Christo Patris & dmini nostri, Domini Pauli diuina prouidentia Papæ tertij, Reuerendissimis dominis, D. Ioanne Maria Episcopo Prænestino de Monte, & Marcello tituli sanctæ Crucis in Hierusalẽ presbytero, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Apostolicis de latere Legatis, exponere intendit omnibus Christifidelibus veram sanamque ipsius Iustificationis doctrinam, quam sol iustitiæ Christus IESVS fidei nostræ author & consummator docuit, Apostoli tradiderunt, & Catholica Ecclesia, Spiritusancto suggerente, perpetuò retinuit: districtiùs inhibendo, ne deinceps audeat quisquam aliter credere, prædicare, aut docere, quàm præsenti decreto statuitur ac declaratur. Heb. 12.

De natura & legis ad iustificandos homines imbecillitate. Cap. 1.

PRimùm declarat sancta Synodus, ad iustificationis doctrinam, probè & syncerè intelligendam, oportere, vt vnusquisque agnoscat & fateatur, quòd cùm omnes homines in præuaricatione Adæ innocentiam perdidissent, facti immundi: & vt Apostolus, inquit, natura filij iræ, quemadmodùm in decreto de peccato originali exposuit, vsqueadeò serui erant peccati, & sub potestate diaboli ac mortis, vt non modò gentes per vim naturæ, sed ne Iudæi quidẽ per ipsam etiam literam legis Moysi indè liberari aut surgere possent, tametsi in eis liberũ arbitrium minimè extinctum esset, viribus licèt attenuatum & inclinatum. Ephe. 2.

De dispensatione, & mysterio aduentus Christi. Cap. 2.

QVo factum est, vt cœlestis Pater, pater misericordiarũ, & Deus totius consolationis, Christum Iesum Filium suum, & ante legem, & legis tempore multis sanctis patribus declaratum ac promissum, cùm venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miserit, vt & Iudæos, qui sub lege erant, redimeret: & gentes, quæ non sectabantur iustitiam, iustitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis no-

Galat. 4.
Rom. 9.
Ephe. 2.
1. Ioan. 2.

nostris: non solùm autem pro nostris; sed
etiam pro totius mundi.

Qui per Christum iustificantur. *Cap. 3.*

VErùm etsi ille pro omnibus mortuus
est, non omnes tamen mortis eius be-
neficium recipiunt, sed ij duntaxat, quibus
meritũ passionis eius cõmunicatur. Nã sicut
reuerà homines, nisi ex semine Adæ ꝓpaga-
ti nascerentur, nõ nascerentur iniusti, cùm ea
ꝓpagatione, per ipsum dum coocipiuntur,
propriam iniustitiam contrahant: ita nisi in
Christo renascerentur, nunquàm iustifica-
rentur, cùm ea renascentia per meritum pas-
sionis eius gratia, qua iusti fiont, illis tribua-
tur. Pro hoc beneficio Apostolus gratias
nos semp agere hortatur Patri, qui dignos
nos fecit in partem sortis sanctorum in lu-
Col. 3. mine, & eripuit de potestate tenebrarum,
transtulitq; in regnum Filij dilectionis suæ,
in quo habemus redemptionem & remissio-
nem peccatorum.

Insinuatur descriptio iustificationis impij, & modus eius in statu gratiæ. *Cap. 4.*

QVibos verbis iustificationis impii de-
scriptio insinuator, vt si translatio ab
eo statu, in quo homo nascitur filius
primi Adæ, in statũ gratiæ & adoptionis fi-
liorum Dei per secundum Adã, Iesum Chri-
stum saluatorem oostrum. Quæ quidẽ trans-
latio, post Euangelium promulgatum, sine
lauacro regenerationis, aut eius voto fieri nõ
Ioann. 3. potest, sicut scriptum est: Nisi quis renatus
fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest
introire in regnum Dei.

De necessitate præparationis ad iustificationem in adultis, & vndè sit. *Cap. 5.*

DEclarat prætereà, ipsius iustificationis
exordium in adultis à Dei per Christũ
Iesum præueniente gratia sumendũ esse, hoc
est, ab eius vocatione, qua, nullis eorum exi-
stentibus meritis, vocantur, ut qui per pec-
cata à Deo auersi erant, per eius excitantem
atq; adiuuantem gratiam ad conuertendum
se ad suã ipsorum iustificationẽ, eidem gra-
tiæ liberè assentiendo & cooperando dispo-
nantur: ita vt tangente Deo cor hominis per
Spiritussancti illuminationem, neq; homo
ipse nihil omninò agat, inspirationem illam
recipiens, quippe qui illam & abijcere po-
test: neque tamen sine gratia Dei mouere se
ad iustitiam coram illo libera sua voluntate
possit. Vndè in sacris literis cùm dicitur,
Zach. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad
vos, libertatis nostræ admonemur: Cùm re-
Thren. 5. spondemus, Conuerte nos Domine ad te, &
conuertemur, Dei nos gratia præueniri con-
fitemor.

Modus Præparationis. *Cap. 6.*

DIsponuntur autem ad ipsam iustitiam,
dum excitati diuina gratia & adiuti,
fidem ex auditu concipientes, liberè mo-
uentur in Deum, credentes vera esse, quæ
diuinitùs renelata & promissa sunt, atque
illud in primis, à Deo iustificari impium per
gratiam eius, per redemptionem quæ est in
Christo Iesu: & dum peccatores se esse intel-
ligentes, à diuinæ iustitiæ timore, quo vtili-
ter concutiuntur, ad considerandam Dei
misericordiam se conuertendo, in spem eri-
guntur, fidentes Deum sibi propter Chri-
stum propicium fore, illumque tanquàm
omnis iustitiæ fontem, diligere incipiunt:
ac propterea mouentur aduersus peccata
per odium aliquod & detestationem, hoc
est per eam pœnitentiam, quam ante ba-
ptismum agi oportet. Deniquè dum propo-
nunt suscipere baptismũ, inchoare nouam
vitam, & seruare diuina mandata. De hac
dispositione scriptum est: Accedentem ad Heb. 11.
Deum oportet credere quia est, & quòd in-
quirentibus se remunerator sit: & , Confi- Matt. 9.
de fili, remittuntur tibi peccata tua. & , Ti- Eccl. 1.
mor Domini expellit peccatum. & , Pœni- Actor. 2.
tentiam agite, & baptizetur vnusquisque ve-
strûm in nomine I E S V Christi, in remissio-
nem peccatorum vestrorum, & accipietis Luc. 24.
donum Spiritus sancti. & , Euntes ergo, do- Matt 28.
cete omnes gentes, baptizantes eos in nomi-
ne Patris, & Filij, & Spiritus sancti, docen-
tes eos seruare omnia quæcunque mandaui
vobis. deniq; , Præparate corda vestra Do- 1. Reg. 7.
mino.

Quid sit iustificatio impij, & quæ eius causæ. *Cap. 7.*

HAnc dispositionem seu præparationẽ
iustificatio ipsa consequitur, quæ non
est sola peccatorum remissio, sed & sancti-
ficatio, & renouatio interioris hominis per
voluntariam susceptionem gratiæ & dono-
rum, vndè homo ex iniusto fit iustus, & ex Ephe. 1.
inimico amicus, ut sit hæres secundùm spem
vitæ æternæ. Huius iustificationis causæ
sunt, finalis quidem, gloria D E I & Christi,
ac vita æterna. Efficiens verò, misericors
Deus, qui gratuitò abluit & sanctificat, si-
gnans & vngens Spiritu promissionis san-
cto, qui est pignus hæreditatis nostræ. Me- Ephe. 2.
ritoria autem, dilectissimus vnigenitus suus,
dominus noster I E S V S CHRISTVS, qui
cùm essemus inimici, propter nimiam cha-
ritatem, qua dilexit nos, sua sanctissima pas-
sione in ligno crucis nobis iustificationem
meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit. In-
strumentalis item, sacramentum baptismi,
quod est sacramentum fidei, sine qua nulli
vnquàm contigit iustificatio. Demum vnica
formalis causa est, iustitia Dei, non qua ipse
iustus est, sed qua nos iustos facit, qua vide-
licet ab eo donati, renouamur spiritu men-
tis nostræ, & non modò reputamur, sed verè
iusti nominamur & sumus, iustitiam in no-
bis recipientes, vnusquisque suam secũdùm
mensuram, quam Spiritus sanctus partitur
singulis prout vult, & secundùm propriam
cuiusque dispositionem & cooperationem.

Quan-

Quanquam enim nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis Domini nostri IESV Christi communicantur: id tamen in hac impij iustificatione fit, dum eiusdem sanctissimæ [Rom. 5.] Passionis merito per Spiritum sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui iustificantur, atque ipsis inhæret: vndè in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per IESVM Christum, cui inseritur, fidem, spem & charitatem. Nam fides, nisi ad eam spes accedat & charitas, neq; vnit perfectè cum Christo, neque corporis eius viuum membrum efficit. Qua ratione verissimè dicitur, [Iaco. 2.] Fidem sine operibus mortuã & ociosam esse: & in Christo Iesu neque [Gal. 5.] circuncisionẽ aliquid valere, neq; præputium, sed fidem quæ per charitatem operatur. Hãc fidem ante baptismi sacramentum ex Apostolorum traditione Catechumeni ab Ecclesia petunt, cùm petunt fidem vitam æternam præstantem, quam sine spe & charitate fides præstare nõ potest. Vndè & statim verbum Christi audiunt: [Matt. 19.] Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Itaque veram & Christianam iustitiam accipientes, eam ceu primam stolam, pro illa quam Adã sua inobedientia sibi & nobis perdidit, per Christum Iesum illis donatam, candidam & immaculatam iubentur statim renati conseruare, vt eam perferãt ante tribunal Domini nostri IESV Christi, & habeant vitam æternam.

Quomodò intelligatur, impium per fidem & gratis iustificari. *Cap.* 8.

[Rom. 5.] CVm verò Apostolus dicit, iustificari hominẽ per fidẽ, & gratis, ea verba, in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicæ consensus tenuit & expressit, vt scilicet per fidem ideò iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire; gratis autẽ iustificari ideo dicamur, [Heb. 11.] quia nihil eorum quæ iustificationem præcedunt, siue fides siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur. Si enim gratia est, iam non ex operibus: alioquin, vt idem [Rom. 11.] Apostolus inquit, gratia iam non est gratia.

Contra inanem hæreticorum fiduciam. *Cap.* 9.

QVanuis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa vnquàm fuisse peccata, nisi gratis diuina misericordia propter Christum: nemini tamen fiduciam & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactanti, & in ea sola quiescenti, peccata dimitti, vel dimissa esse dicendum est, cùm apud hæreticos & schismaticos possit esse, immò nostra tempestate sit, & magna contra Ecclesiam Catholicam cõtentione prædicetur vana hæc & ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud asserendum est, oportere eos, qui verè iustificati sunt, absq; vlla omninò dubitatione apud semetipsos statuere se esse iustificatos, neminemque à peccatis absolui ac iustificari, nisi eum qui certò credat, se absolutum & iustificatum esse, atque hac sola fide absolutionẽ & iustificationem perfici: quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, deq; mortis & resurrectionis Christi efficacia dubitet. Nam sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito deque sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet: sic quilibet dum seipsum, suamq; propriam infirmitatem & indispositionem respicit, de sua gratia formidare ac timere potest, cùm nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consequutum.

De acceptæ iustificationis incremento. *Cap.* 10.

SIc ergo iustificati, & amici Dei ac domestici facti, [Ephe. 2.] euntes de virtute in virtutem, [Psal 83.] renouantur, vt Apostolus inquit, de die in [2. Cor. 4.] diem, hoc est, mortificando membra carnis suæ, & exhibendo ea arma iustitiæ in sanctificationem, per obseruationem mandatorum Dei & Ecclesiæ, in ipsa iustitia, per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, crescunt, atque magis iustificantur, sicut scriptum est: Qui iustus est, iustificetur [Apoc. 22.] adhuc. Et iterùm: Ne verearis vsque ad mortem [Eccle. 18.] iustificari. Et rursus: Videtis quoniam [Iaco. 2.] ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantùm. Hoc verò iustitiæ incrementum petit sancta Ecclesia, cùm orat: Da nobis Dñe fidei, spei, & charitatis augmentum.

De obseruatione mandatorum, deq; illius necessitate & possibilitate. *Cap.* 11.

NEmo autem, quantumuis iustificatus, liberum se esse ab obseruatione mandatorum putare debet: nemo temeraria illa, & à Patribus sub anathemate prohibita voce uti, Dei præcepta homini iustificato ad obseruãdum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuuat ut possis. Cuius mandata grauia non sunt, [1. Ioan. 5.] cuius iugum suaue est, & onus [Matth. 11.] leue. Qui enim sunt filij Dei, Christum diligunt: qui autem diligunt eum, ut ipsemet testatur, [Ioan. 14.] seruant sermones eius: quod utiquè cum diuino auxilio præstare possunt. Licèt enim in hac mortali vita, quantumuis sancti & iusti, in leuia saltem & quotidiana, q̃ etiam uenialia dicuntur, peccata quãdoque cadant non propterea desinunt esse iusti. Nam iustorum illa uox est & humilis, & uerax: Dimitte nobis debita nostra. [Matth. 6.] Quo fit, ut iusti ipsi eo magis se obligatos ad ambulandum in uia iustitiæ sentire debeant, quo liberati iam à peccato, serui autem facti DEO, sobriè, iustè & piè uiuentes, proficere possunt [Tit. 2.] per CHRISTVM IESVM, per quem

accessum habnerunt in gratiam istam. Deus
nanq; sua gratia semel iustificatos non dese-
rit, nisi ab eis priùs deseratur. Itaq; nemo si-
bi in sola fide blandiri debet, putans fide so-
la se hæredem esse constitutum, hæredita-
temq;ue consequuturum, etiam si Christo
non compatiatur, vt & cõglorificetur. Nam
Heb. 5. & Christus ipse, vt inquit Apostolus, cum es-
set filius Dei, didicit ea his, quæ passus est,
obedientiã: & cõsummatus, factus est omni-
bus obtẽperantibus sibi, causa, salutis æter-
1. Cor. 9. næ. Propterea Apostolus ipse monet iusti-
ficatos, dicens: Nescitis, quòd ij qui in sta-
dio currunt, omnes quidem currunt, sed
vnus accipit brauiũ? sic currite, vt compræ-
hendatis. Ego igitur sic curro, non quasi in
incertum: sic pugno, non quasi aêrem ver-
berans: sed castigo corpus meum, & in ser-
uitutem redigo, ne fortè cùm alijs prædica-
uerim, ipse reprobus efficiar. Item princeps
2. Pet. 1. Apostolorum Petrus: Satagite, inquit, vt per
bona opera certam vestram uocationem &
electionem faciatis. Hæc enim facientes, non
peccabitis aliquando. Vndè constat eos or-
thodoxæ religionis doctrinæ aduersari, qui
dicunt iustum in omni bono opere saltem
uenialiter peccare: aut, quod est intolerabi-
lius, pœnas æternas mereri: atq; etiam eos, q
statuunt in omnibus operibus iustos pec-
care, si in illis suam ipsorum socordiam ex-
citando, & sese ad currendum in stadio co-
hortando, cum hoc ut inprimis glorificetus
Deus, mercedem quoq; intuẽtur æternam,
Psal. 118. cum scriptum sit: Inclinaui cor meum ad fa-
ciendas iustificationes tuas, propter retri-
Heb. 11. butionem. Et de Mose dicat Apostolus, quòd
respiciebat in remunerationem.

*Prædestinationes temerariam præsumptio-
nem cauendam esse.* Cap. 12.

NEmo quoque, quandiu in hac mortali-
tate uiuitur, de arcano diuinæ p̃destina
tionis mysterio usque adeò præsumere de-
bet, ut certò statuat, se omninò esse in nume-
ro prædestinatorũ: quasi uerum esset, quòd
iustificatus, aut ampliùs peccare non possit,
aut si peccauerit, certã sibi resipiscẽtiam pro
mittere debeat. Nam nisi ex speciali reuela-
tione sciri nõ potest, quos Deus sibi elegerit.

De perseuerantiæ munere. Cap. 13.

Matt. 10. & 24. SImiliter de perseuerãtiæ munere, de quo
scriptum est, Qui perseuerauerit usq; in
finem, hic saluus erit: quod quidem aliundè
haberi non potest, nisi ab eo qui potens est,
eum qui stat, statuere ut perseueranter stet,
& eum qui cadit, restituere: nemo si certi
aliquid absoluta certitudine polliceatur, tam-
etsi in Dei auxilio firmissimam spem collo-
care & reponere omnes debent. Deus enim
nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit
Phil. 1. 1. Cor. 8. opus bonam ita perficiet, operans uelle &
perficere. Veruntamen qui se existimant sta-
re, videant ne cadant, & cum timore ac tre-
more salutem suam operentur, in laboribus,
in vigilijs, in eleemosynis, in orationibus &
oblationibus, in ieiunijs, in castitate. Formi-
dare eñ debent, scientes quòd in spem glo-
riæ, & nondum in gloria renati sunt, de pu-
gna, quæ superest cum carne, cum mundo,
cum diabolo; in qua victores esse non pos-
sunt, nisi cum Dei gratia, Apostolo obtem- Rom. 8.
perent, dicenti: Debitores sumus non carni,
vt secundùm carnem viuamus. Si enim se-
cundùm carnem vixeritis, moriemini: si au-
tem spiritu facta carnis mortificaueritis, vi-
uetis.

De lapsis & eorum reparatione. Cap. 14.

QVi verò ab accepta iustificationis gra-
tia per peccatum exciderunt, rursus
iustificari poterunt, cùm excitante Deo, per
pœnitentiæ sacramentum merito Christi
amissam gratiam recuperare procurauerint.
Hic enim iustificationis modus, est lapsi re-
paratio, quam secundam post naufragium
deperditæ gratiæ tabulam sancti Patres aptè
nuncuparunt. Etenim pro ijs, qui post ba-
ptismum in peccata labuntur, Christus Ie-
sus sacramentum instituit Pœnitentiæ, cùm
dixit: Accipite Spiritum sanctum: Quorum Ioan. 20
remiseritis peccata, remittuntur eis: & quo-
rum retinueritis, retenta sunt. Vndè docen-
dum est, Christiani hominis Pœnitentiam
post lapsum, multò aliam esse à Baptismali,
eaq; contineri non modo cessationem à pec-
catis, & eorum detestationem, aut cor con-
tritum & humiliatum: verùm etiam eorun-
dem sacramentalem confessionem, saltem in
voto & suo tempore faciendam, & sacerdo-
talem absolutionẽ, itemq; satisfactionem p
ieiunia eleemosynas, orationes & alia pia
spiritualis vitæ exercitia: non quidem pro
pœna æterna, quæ vel sacramento, vel sacra-
menti voto vnà cum culpa remittitur, sed p
pœna temporali, quę vt sacræ literæ docent,
non tota semper, vt in Baptismo fit, dimitti-
tur illis, qui gratiæ Dei quam acceperũt, in-
grati, Spiritum sanctum contristauerunt, &
templum Dei violare nõ sunt veriti. De qua
pœnitentia scriptum est: Memor esto vndè Apoc. 2.
excideris, & age pęnitentiam, & prima opera
fac. Et iterùm: Quæ secundùm Deum tristi- 2. Cor. 7.
tia est, pęnitentiam in salutem stabilem ope-
ratur: & rursus, Pęnitentiam agite:, & Facite Matt. 3.
fructus dignos pœnitentiæ. Luc. 3.

*Quolibet peccato mortali amitti gratiam,
sed non fidem.* Cap. 15.

ADuersus etiam hominum quorundam
callida ingenia, qui per dulces sermo- Rom. 16.
nes & benedictiones seducunt corda inno-
centium, asserendum est, non modò infide-
litate, per quam & ipsa fides amittitur, sed
etiam quocunq; alio mortali peccato, quã-
uis non amittatur fides, acceptam iustifica-
tionis gratiam ammitti, diuinę legis doctrinã
defendendo quæ à regno Dei non solùm
infideles excludit, sed & fideles quoq; for- 1. Cor. 6.
ni-

1.Cor. 6. nicarios, adulteros, molles, maſculorum cō-
cubitores, fures, auaros, ebrioſos, maledicos,
rapaces, cæteroſq́ue omnes, qui lętalia com-
mittunt peccata: à quibus cum diuinę gratię
adiumento, abſtinere poſſunt, & pro quibus
à Chriſti gratia ſeparantur.

De fructu Iuſtificationis hoc eſt, de merito bonorum operum, deq́, ipſius meriti ratione.

Cap. 16.

HAC igitur ratione iuſtificatis homini-
bus, ſiue acceptam gratiam perpetuò
cōſeruauerint, ſiue amiſſam recuperauerint,
Hebr. 10. proponenda ſunt Apoſtoli verba: Abundan-
1.Cor.15. tes in omni opere bono, ſcientes quòd labor
veſter non eſt inanis in Domino. Non enim
iniuſtus eſt Deus, ut obliuiſcatur operis ve-
ſtri & dilectionis quam oſtendiſtis in nomi-
Hebr. 10. ne ipſius. Et, Nolite amittere confidentiam
veſtram, quæ magnā habet remunerationē.
Atq; ideo bene operantibus vſq; in finem, &
in Deo ſperātibus, proponenda eſt vita æter-
na, & tanquam gratia filijs Dei per Chriſtū
Ieſum miſericorditer promiſſa, & tanquam
merces ex ipſi⁹ Dei promiſſione, bonis ipſo-
rum operibus & meritis fideliter reddenda.
Hæc eſt enim illa corona iuſtitiæ, quam poſt
ſuum certamen & curſum repoſitam ſibi eſſe
aiebat Apoſtolus, à iuſto iudice ſibi redden-
2.Tim. 4. dam, & non ſolùm ſibi, ſed & omnibus, qui
diligunt aduentum eius. Cùm enim ille ipſe
Chriſtus Ieſus tāquam caput in membra, &
tanquam vitis in palmites, in ipſos iuſtifica-
tos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona
eorum opera ſemper antecedit, comitatur &
ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto Deo
grata & meritoria eſſe poſſent, nihil ipſis iu-
ſtificatis ampliùs deeſſe credendum eſt, quò
minùs plenè illis quidem operibus, quæ in
Deo ſunt facta, diuinæ legi pro huius vitę ſta
tu ſatisfeciſſe, & vitam ęternam ſuo etiam tē-
pore, ſi tamē in gratia deceſſerint, conſequē-
dam, verè promeruiſſe cenſeātur, cùm Chri-
Ioan. 4. ſtus Saluator noſter dicat: Si quis biberit ex
aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æter-
nū, ſed fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitā
æternam. Itaque neque propria noſtra iuſti-
tia, tāquam ex nobis propria, ſtatuitur, neq;
ignoratur aut repudiatur iuſtitia Dei. Quæ
enim iuſtitia noſtra dicitur, quia per eam no
bis inhærentem iuſtificamur, illa eadem Dei
eſt, quia à Deo nobis infunditur per Chriſti
meritum.

Neque verò illud omittendum eſt, quòd
licèt bonis operibus in ſacris literis vſque-
adeò tribuatur, vt etiam, qui vni ex minimis
Math.10. ſuis potum aquæ frigidæ dederit, promittat
Chriſtus eum nō eſſe ſua mercede cariturū,
2. Cor. 4. & Apoſtolus teſtetur, Id quod in preſenti eſt
momentaneum & leue tribulationis noſtræ,
ſupra modum in ſublimate æternum glo-
riæ pondus operari in nobis: abſit tamen, ut
Chriſtianus homo in ſeipſo vel confidat vel
glorietur, & non in Domino: cuius tanta eſt

erga omnes homines bonitas, vt eorum velit
eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona. Et quia in
multis offendimus omnes, vnuſquiſq; ſicut Iacob.3.
miſericordiam & bonitatem, ita ſeueritatem
& iudicium ante oculos habere debet: neq;
ſeipſum aliquis, etiam ſi nihil ſibi conſcius
fuerit, iudicare: quoniam omnis hominum
vita, non humano iudicio examinanda & iu 1. Cor. 4.
dicanda eſt, ſed Dei, qui illuminabit abſcon-
dita tenebrarum, & manifeſtabit cōſilia cor
dium: & tunc laus erit vnicuique à Deo, qui, Math.16.
vt ſcriptum eſt, reddet vnicuique ſecundùm Rom. 6.
opera ſua.

Poſt hanc catholicam de Iuſtificatione do-
ctrinam, quam niſi quiſque fideliter firmi-
terq́; receperit, iuſtificari nō poterit, placuit
ſanctæ ſynodo hos canones ſubiungere, ut
omnes ſciant, nō ſolùm quid tenere & ſequi,
ſed etiam quid vitare & fugere debeant.

CANONES DE IVSTIficatione.

1 Si quis dixerit hominem ſuis operibus,
quæ vel humanæ naturæ vires, vel per le-
gis doctrinam fiant, abſque diuina per Chri-
ſtum Ieſum gratia, poſſe iuſtificari corā Deo,
Anathema ſit.

2 Si quis dixerit, ad hoc ſolûm diuinā gra
tiam per Chriſtum Ieſum dari, vt faciliùs ho
mo iuſtè viuere, ac vitam æternam promere-
ri poſſit, quaſi per liberum arbitriū ſine gra-
tia vtrunque, ſed ægrè tamen & difficulter
poſſit, Anathema ſit.

3 Si quis dixerit, ſine præueniente Spiritus
ſancti inſpiratione, atq; eius adiutorio ho-
minem credere, ſperare, diligere, aut pœnite-
re poſſe, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gra
tia conferatur, Anathema ſit.

4 Si quis dixerit, liberum hominis arbitri-
um, à Deo motum & excitatum, nihil coope
rari aſſentiendo Deo excitanti atque vocāti,
quo ad obtinendam iuſtificationis gratiam
ſe diſponat ac præparet, nec poſſe diſſentire,
ſi velit, ſed velut inanime quoddam, nihil
omnino agere, mereq́ue paſſiuè ſe habere,
Anathema ſit.

5 Si quis liberum hominis arbitrium, poſt
Adæ peccatum, amiſſum & extinctū eſſe di-
xerit, aut rem eſſe de ſolo titulo, immò titu-
lum ſine re, figmentum deniq; à ſatana inue
ctum in Eccleſiam, Anathema ſit.

6 Si quis dixerit, non eſſe in poteſtate ho-
minis vias ſuas malas facere, ſed mala opera,
ita ut bona, Deum operari, nō permiſſiuè ſo-
lùm, ſed etiam propriè & per ſe, adeò vt ſit
eius proprium opus nō minùs proditio Iu-
dæ quàm vocatio Pauli, Anathema ſit.

7 Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante iu-
ſtificationem fiunt, quacūque ratione facta
ſint, verè eſſe peccata, vel odium Dei mereri:
aut quantò vehementiùs quis nititur ſe di-
ſponere ad gratiam, tantò eum grauiùs pecca
re, Anathema ſit.

8 Si quis dixerit gehennæ metū, per quem

ad Dei misericordiam de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatū esse, aut peccatores peiores facere, Anathema sit.

9 Si quis dixerit sola fide impium iustificari, ita vt intelligat nihil aliud requiri, quod ad iustificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse eum suæ voluntatis motu præparari atque disponi, Anathema sit.

10 Si quis dixerit homines sine Christi iustitia, per quam nobis meruit, iustificari, aut per eam ipsam formaliter iustos esse, Anathema sit.

11 Si quis dixerit hominem iustificari, vel sola imputatione iustitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate, quæ in cordibus eorum per spiritū sanctum diffundatur, atq; illis inhæreat, aut etiā gratiam qua iustificamur, esse tantùm fauorē Dei, Anathema sit.

12 Si quis dixerit, fidem iustificātem nihil aliud esse, quàm fiduciam diuinæ misericordiæ, peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse, qua iustificamur Anathema sit.

13 Si quis dixerit, omni homini ad remissionē peccatorū assequendam, necessarium esse vt credat certò & absque vlla hæsitatione propriæ infirmitatis & indispositionis, peccata sibi esse remissa, Anathema sit.

14 Si quis dixerit, hominē à peccatis absolui & iustificari, ex eo quòd se absolui ac iustificari certò credat: aut neminē verè esse iustificatum, nisi qui credat se esse iustificatū, & hac sola fide absolutionem & iustificationē perfici, Anathema sit.

15 Si quis dixerit hominem renatum & iustificatum, teneri ex fide ad credendum se certò esse ex numero prædestinatorum, Anathema sit.

16 Si quis magnum illud vsq; in finē perseuerātiæ donum se certò habiturū absoluta & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali reuelatione didicerit, Anathema sit.

17 Si quis iustificationis gratiam non nisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit, reliquos verò omnes qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, vtpotè diuina potestate prædestinatos ad malum, Anathema sit.

18 Si quis dixerit, Dei pcepta homini etiā iustificato, & sub gratia constituto, esse ad obseruandum impossibilia, Anathema sit.

19 Si quis dixerit, nihil præceptum esse in Euangelio præter fidem, cætera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera: aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos, Anathema sit.

20 Si quis hominē iustificatum, & quantumlibèt perfectum, dixerit non teneri ad obseruantiam mandatorum Dei & Ecclesiæ, sed tantùm ad credendum: quasi verò Euangelium sit nuda & absoluta promissio vitæ æternæ, sine conditione obseruationis mandatorum, Anathema sit.

21 Si quis dixerit, Christum Iesum à Deo hominibus datum fuisse, vt redemptorē cui fidant, nō etiam vt legislatorem cui obediāt, Anathema sit.

22 Si quis dixerit, iustificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseuerare posse, vel cum eo nō posse, Anathema sit.

23 Si quis hominē semel iustificatum, dixerit ampliùs peccare non posse, neq gratiā amittere, atque ideo eum qui labitur & peccat, nunquàm verè fuisse iustificatum: aut cōtrà, posse in tota vita peccata omnia etiā venialia vitare, nisi ex speciali Dei priuilegio, quemadmodùm de beata virgine Maria tenet Ecclesia, Anathema sit.

24 Si quis dixerit, iustitiam acceptam non conseruari, atq; etiam nō augeri coram Deo per bona opera: sed opera ipsa fructus solùmodò & signa esse iustificationis adeptæ, nō *etiam ipsius augendæ causam, Anathema sit. *autem

25 Si quis in quolibet bono opere iustum saltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius est, mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri, tantumq; ob id non dānati, quia Deus ea opera bona non imputet ad damnationem, Anathema sit.

26 Si quis dixerit, iustos nō debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare & sperare æternā retributionem à Deo, per eius misericordiam, & Iesu Christi meritum, si benè agendo, & diuina mandata custodiendo vsque in finem perseuerauerint, Anathema sit.

27 Si quis dixerit, nullum esse mortale peccatum, nisi infidelitatis, aut nullo alio quantumuis graui & enormi, præterquàm infidelitatis peccato, semel acceptam gratiā amitti, Anathema sit.

28 Si quis dixerit, amissa per peccatū gratia simul & fidem semper amitti, aut fidem quæ remanet, non esse veram fidem, licèt nō sit viua: aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, Anathema sit.

29 Si quis dixerit, eum qui post baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere, aut posse quidem, sed sola fide amissā iustitiam recuperare sine sacramento pœnitentiæ, prout sancta Romana & vniuersalis Ecclesia, à Christo Domino & eius Apostolis edocta, hucusque professa est, seruauit & docuit, Anathema sit.

30 Si quis post acceptam iustificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitenti ita culpā remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluendæ, vel in hoc seculo, vel in futuro in Purgatorio, antequàm ad regna cœlorum aditus patere possit, Anathema sit.

31 Si quis dixerit iustificatū peccare, dum intui-

intuitu æternæ mercedis benè operatur, Anathema sit.

32 Si quis dixerit, hominis iustificati bona opera ita esse dona Dei, vt non sint etiam bona ipsius iustificati merita, aut ipsum iustificatum, bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiã & Iesu Christi meritum, cuius membrum viuum est, fiunt, non verè mereri augmentũ gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem atque etiam gloriæ augmentum, Anathema sit.

33 Si quis dixerit, per hanc doctrinam Catholicam de Iustificatione, à sancta Synodo hoc præsenti decreto expressam, aliqua ex parte gloriæ Dei vel meritis Iesu Christi Domini nostri derogari, & non potiùs veritatem fidei nostræ, Dei denique, ac Iesu Christi gloriam illustrari, Anathema sit.

DECRETVM DE REFORMAtione, publicatum in eadem sexta Sessione, decimatertia Ianuarij.

CAPVT I.

Eadem sacrosancta synodus, eisdẽ præsidentibus, & Apostolicæ sedis Legatis, ad restituendam collapsam admodùm Ecclesiasticã disciplinam, depravatosq; in Clero & populo Christiano mores emendandos se accingere volens, ab his, qui maioribus Ecclesijs præsunt, initium censuit esse sumendũ. Integritas enim præsidentium, salus est subditorum. Cõfidens itaq; per Domini ac Dei nostri misericordiam, prouidamque ipsius Dei in terris Vicarij solertiã, omninò futurum, vt ad Ecclesiarũ regimen (onus quippe angelicis humeris formidandum) qui maximè digni fuerint, quorumque prior vita ac omnis ætas à puerilibus exordijs vsq; ad perfectiores annos, per disciplinæ stipendia Ecclesiasticæ laudabiliter acta, testimoniũ præbeat, secundũ venerabiles beatorũ Patrũ sanctiones assumantur: Oẽs Patriarchalibus Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralib᷒ Ecclesijs quibuscunque, quouis nomine ac titulo præfectos monet, ac monitos esse vult, vt attendentes sibi & vniuerso gregi, in quo
Acto. 20. Spiritus sanctus posuit eos regere Ecclesiã Dei, quam acquisiuit sanguine suo: vigilent,
2. Tim. 4. sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborẽt, & ministerium suum impleant. Implere autẽ illud se nequaquàm posse sciãt, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atque ouium suarum, quarũ sanguis de eorũ est manibus à supremo iudice requirendus, custodiæ minimè incumbant: cùm certissimum sit, non admitti pastoris excusationem, si lupus oues comedit, & pastor nescit. Ac nihilominus, quia nonnulli (quod vehementer dolendum est) hoc tempore reperiuntur, qui propriæ etiam salutis immemores, terrenaque cœlestibus, ac diuinis humana præferentes, in diuersis curijs vagantur, aut in negociorum temporalium solicitudine (ouili derelicto, atque ouium sibi commissarum cura neglecta) se detinent occupatos: placuit sacrosanctæ Synodo antiquos canones, qui temporum atque hominũ incuria penè in desuetudinem abierunt, aduersus non residentes promulgatos, innouare, quemadmodùm virtute præsentis decreti innouat: ac vlteriùs pro firmiore eorundẽ residentia, & reformandis in Ecclesia moribus in hunc, qui sequitur, modum statuere atque sancire: Si quis à Patriarchali, Primatiali, Metropolitana seu Cathedrali Ecclesia, sibi quocunque titulo, causa, nomine seu iure cõmissa, quacunq; ille dignitate, gradu & præeminentia præfulgeat (legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantibus) sex mensibus cõtinuis extra suã diœcesim morando abfuerit: quartæ partis fructuum vnius anni, fabricæ ecclesiæ & pauperibus loci, per superiorem ecclesiasticum applicandorũ pœnã ipso iure incurrat. Quòd si per alios sex menses ĩ huiusmodi absentia perseuerauerit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente verò cõtumacia, vt seueriori sacrorum canonum censuræ subijciatur, Metropolitanus suffraganeus Episcopos absentes, Metropolitanum verò absentem suffraganeus Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ingressus Ecclesiæ, eo ipso incurrenda, infra tres menses per literas seu nuncium Romano pontifici denunciare teneatur: qui in ipsos absentes (prout cuiusque minor aut maior contumacia exegerit) suæ supremè sedis authoritate animaduertere, & Ecclesijs ipsis de pastoribus vtilioribus prouidere poterit, sicut in Domino nouerit salubriter expedire.

CAPVT II.

Episcopi inferiores quæuis beneficia ecclesiastica, personalem residẽtiam de iure siue consuetudine exigentia, in titulum siue commendam obtinentes, ab eorum ordinarijs, quemadmodùm eis pro bono ecclesiarũ regimine, & diuini cultus augmẽto, locorum & personarum qualitate pensata, expediens videbitur, opportunis iuris remedijs residere cogantur: nulliq; priuilegia seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiẽdis suffragentur: Indulgentijs verò & dispensationibus temporalibus, ex veris & rationabilibus causis tantùm concessis, & coram ordinario loci legitimè probandis, in suo robore permansuris. Quibus casibus, nihilominùs officiũ sit Episcoporum, tanquam in hac parte à sede Apostolica delegatorum, prouidere, vt per deputationem idoneorum Vicariorum, & congruæ portionis fructuum assignatione, cura animarũ nullatenùs negligatur omnino, quo ad hoc, priuilegio seu exemptione quacunque suffragante.

Cap. 3.

Ecclesiarum prælati,ad corrigendum subditorum excessus, prudenter & diligenter intendant:& nemo clericus secularis, vel cuiusuis ordinis personalis, vel regularis extra monasterium degens, etiam sui ordinis priuilegij prætextu tutus censeatur, quô minùs, si deliquerit, ab ordinario loci,tanquam super hoc à sede Apostolica delegato, secundùm canonicas sanctiones visitari, puniri & corrigi valeat.

Cap. 4.

Capitula cathedralium & aliarum maiorum Ecclesiarum, illarumque personæ nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs, (quæ tantùm suos obligent authores, non etiam successores) tueri se possint, quô minùs à suis Episcopis & alijs maioribus prælatis, per se ipsos solos,vel illis quibus sibi videbitur adiunctis, iuxta canonicas sanctiones, totiès quotiès opus fuerit,visitari,corrigi, & emendari, etiam authoritate Apostolica, possint, & valeant.

Cap. 5.

Nulli Episcopo liceat cuiusuis priuilegij prætextu pontificalia in alterius diœcesi exercere, nisi de ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantùm. Si secùs factum fuerit, Episcopus ab exercitio pontificalium: & sic ordinati,ab executione ordinum, sint ipso iure suspensi.

Indictio futuræ sessionis.

Placétne vobis proximam futuram Sessionem celebrari die Iouis feria quinta post primam Dominicam subsequentis Quadragesimæ, quæ erit dies 3. mensis Martij? Responderunt,Placet.

NOMINA ET COGNOMINA & patriæ prælatorum,qui interfuerunt sextæ Sessioni.

Præsidentes & Legati.

D.D.Ioannes Maria de Monte, Episcopus Prænestinus, Aretinus.

D.D.Marcellus, tituli sanctæ Crucis in Hierusalem Presbyter, Ceruinus, Politianus. Cardinales.

D.D.Christophorus Madrucius, tituli sancti Cæsarij in palatio psbyter Cardinalis, & Episcopus Tridentinus, ac administrator Brixinensis, Germanus.

D.D.Petrus Pacechus, presbyter Cardinalis, Episcopus Gienensis, Hispanus.

Archiepiscopi.

R.D.Andreas Cornelius, Archiepiscopus Spalatrensis. Venetus.

R.D.Antonius Filholi, Aarchiepisc.Aquensis, Gallus.

R.D.Saluator Alexius Salfarrus.Archiepisc. Turritanus, Hispanus.

R.D.Ludoui. Chieregatus, Archiepiscopus, Antibarensis, Vicent.

R.D.Iacobus Caucus, Archiepiscop.Corcyren. Venetus.

R.D.Ioannes Michael Sarracenus, Archiep. Materan.& Acheruntinus, Neapolitan.

R.D.Sebastianus Lecauela, Archiepiscopus Naxien. Græcus.

R.D.Olaus Magnus, Archiepiscopus Vpsalensis. Gothus.

R.D.Petrus Tagliauia, Archiepiscop.Panormit. Siculus.

R.D.Robertus Vuaucop, Archiepisc.Armacan. Scotus.

Episcopi.

R.D.Marcus Vigerius, Episcopus Senogallien. Sauonen.

R.D.Philos Rouerella, Episcop.Asculanensis, Ferrarien.

R.D.Thomas Campegius, Episcopus Feltren. Bononien.

R.D.Benedictus de Nobilibus, Episcopus Ascien. Lucensis.

R.D.Quintius de Rusticis, Episcopus Militen. Romanus.

R.D.Antonius de Numai,Episcopus Iserniẽsis. Foroliuien.

R.D.Hieron. Theodolus, Episcopus Gaditan. Foroliuien.

R.D.Hieronymus Fuscherus. Episcop.Torcellanus. Venetus.

R.D.Ioannes Lucius Staphyleus, Episcopus Sibinicensis, Dalmata.

R.D.Gulhelmus à Prato, Episcopus Claramonta. Gallus.

R.D.Dionysius Græcus, Episcopus Chironen.& Millopotamensis. Græcus.

R.D.Braccius Martellus, Episcopus Fæsulanum. Florentin.

R.D. Coriolanus Martyranus, Episcopus S. Marci. Neapol.

R.D.Henricus Iofredus, Episcopus Caputaquen. Neapol.

R.D.Eliseus Theodinus, Episcopus Soranus, Arpinas.

R.D.Iacobus Cortesius à Prato,Episcop.Vasionen. Romanus.

R.D.Baldasar de Hæredia, Episcopus Rosan. Sardus.

R.D.Alexander de Vrsis, Episcopus Emonien. Venetus.

R.D.Angelus Paschalis,Episcopus Motulanus. Dalmata.

R.D.Baldasar Limpus, Episcopus Portuensis. Portugallen.

R.D.Ioannes Fonseca, Episcopus Castellimaris. Hispanus.

R.D.Petrus Bertonus, Episcopus Fanensis, Mutinensis.

R.D.Ioannes Campegius Episcopus Parentinus, Bononiensis.

R.D.Ludouicus Simonetta,Episcopus Pisaurensis. Mediolan.

R.D.Aloysius Lipomanus Epis.Motonen. coadiutor

coaditur Veronensis, Venerus:

R.D. Philippus Atchintus, episcopus Salutiarum, Vicarius sanctissimi D.N. Papę in Vrbe. Mediolaneo.

R.D.Ioanoes Petrus Fetretus, Episcop.Mylen. Rauennaten.

R.D.Claudius de la Guische, Episcop. Agathen. Gallus.

R.D.Ioan oes Salazar, Episcopus Lancianensis. Hispanus.

R. D. Hieronymus de Bononia, Episcopus Syracusanus. Siculus.

R.D.Ricardns Patus, Episcop. Vuigorniensis, Anglicus.

R. D.Cornelius de Mullis, Episcop.Bituntinus. Placentio.

R.D.Marcus Malipetius, Episcopus Corsulan. Venetus.

R.D.Iacobus Iacobellus, Episcopns Bellicastren. Romanus.

R. D. Franciscus de Nauara, Episcopns Pacen. Hispanus.

R. D. Didacus de Alaba, Episcopns Astoricen. Hispanus.

R.D. Thomas Caselus, Episcopus Brtionorien. Rosanen.

R.D.Galeatius Flotimãrius, Episcop. Aquinaten. Suclan.

R.D.Petrus de Augustinis, Episcopus Oscen. Hispanus.

R.D.Philippus Bonns, Episcopus Famangust. Venetus.

R. D. Ioannes Baptista Cicada, Episc.Albiganen. auditor Camerę Apostol.Gienen.

R.D.Thomas de Stella, Episc.Salpen.Venet.

R.D. Bernardus Diaz, Episcopus Calaguritan. Hispanus.

R.D.Gregorius Castagnola, Episcopus Mylen. Græcus.

R.D.Antonius de la Cruz, Episcopus Canarien. Hispanns.

R.D.Sebastianus Pighinus, Episc. Alyphan. auditor rotæ Romanæ. Rhegien.

R.D.Ambrosius Catharinus Politus, Episc. Minoriensis, Senensis.

Procuratores absentium.

R.D. Claudius Iayus, procurator R.D.D. Othonis Truchses, Cardinalis & Episco. Augusten. Sabaodus.

R.P.Ambrosius Pelargus, ordinis Prædicatorum, procurator R.D.D.Archiep.Treuiren.Electoris Imperii Rom. German.

Abbates.

R.D.Lucianus de Othonibus, Abbas Pomposiæ Ferrariensis, Mantuan.

R.D. Chtistophorus Gimilianen. Abbas sanctissimæ Trinitat.de Caieta. Calaber.

Generales.

R.P.Franciscus Romæus, Generalis ordinis Prędicatorum, Aretinns

R. P. Bonauentura Pius, Generalis ordinis Minorum Conuẽtualium, Cosaccarius.

R.P.Hieronymus Scripandus, Generalis ordinis Eremitarum sancti Augustini, Neapolitanus.

R. P. Nicolaus Audetus, Generalis ordinis Carmelitarum, Cyprius.

R.P. Augustiuus Bonucius, Generalis ordiois sanctæ Marię Seruotum, Aretinus.

Angelus, Massarellus, sacri Concilij Secretarius.

SESSIO SEPTIMA.

IN nomine Domini, Amen. Anoo à natiuitate eiusdem Domini, M.D.XLVII. Indictione quinta, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & Domini nostri, Domini Pauli, diuina prouidentia papæ III. anno eius tertiodecimo, die verò Iouis, tertia mẽsis Martij, Tridẽti in Ecclesia Cathedrali, in loco eminentiori ipsius Ecclesiæ, ad Concilium celebraodum & Sessiones habẽdas deputato, celebrata & septima publica Sessio sacrosancti œcumenici & geoeralis Concilij Tridentini: præsidentibus in ea oomnioe prælibati sãctissimi Domini nostri Papæ, reuerendissimis patribus, & illustrissimis Dominis Ioanne Maria de Mõte, Episcupo Prænestino, & Marcello, tituli sanctæ Crucis in Hierusalem presbytero, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Apostolicis de latere Legatis. In qua quidem Sessione, post celebratam Missam de Spiritusancto per reuerendissimum Dominum D. Archiepiscopum Corcyrẽsem (non fuit enim habita oratio, quia reuerendus pater D.Episcopus sancti Marci Neapolitanus, qui eam habiturus erat, erat rancus) necnõ post peractas per reuerendissimum & illustrissimum D.Cardinalem de Moote: Præsidentem præfatum solitas cæremonias, publicata fuerunt duo Decreta, seu certi canooes super Sacramentis in géoere, & super Baptismo & Confirmatione in specie: necnon certi alij canooes super residencia, tenorum infrascriptorum.

NOMINA, ET COGNOMINA, & patriæ prælatorum, qui interfuerunt septimæ Sessioni.

Præsidentes & Legati.

D.D. Ioannes Maria de Monte, Episcopus Prænestinus. Aretinus.

D.D.Marcellus, tituli sanctæ Crucis in Hierusalem presbyter, Ceruinus, Politianus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sacri Concilij Pręsidentes, & Apostolici de latere Legati.

Cardinales.

D.D.Petrus Pacechus, presbyter Cardinalis, Episcopus Gienensis, Hispanus.

Archiepiscopi.

R.D. Andreas Cornelius, Archiepiscopus Spalaten. Venetus.

R.D.Saluator Alexius Sassarus, Archiepisc. Turri. Hispanus.

R.D.Ludoui. Chieregatus, Archiepiscopus Anubaren. Vicent.

R.D.

R.D. Iacobus, Caucus, Archiepiscop. Corcyren. Venetus.
R.D. Ioannes Michael Sarracenus Archiep. Materan. & Acheruntinus, Neapolitan.
R.D. Sebastianus, Lecauela, Archiepiscopus Naxien. Græcus.
R.D. Olaus Magnus, Archiepiscopus Vpsalensis, Gothus.
R.D. Petrus Tagliauia, Archiepiscop. Panormit. Siculus.
R.D. Robertus Vuaucop, Archiepisc. Armacan. Scotus.

Episcopi.

R.D. Marcus Vigerius, Episcopus Senogallien. Sauonen.
R.D. Philos Rouerella, Episcop. Asculanensis, Ferrarien.
R.D. Thomas Campegius, Episcopus Feltren. Bononien.
R.D. Benedictus de Nobilibus, Episcopus Ascien. Lucensis.
R.D. Quintius de Rusticis, Episcopus Militen. Romanus.
R.D. Cathalanus Triuultius, episcopus Placentin. Mediolanen.
R.D. Hieronymus Fuscherus. Episcop. Turcellanus. Venetus.
R.D. Hieron. Theodolus, Episcopus Baditan. Foroliuien.
R.D. Antonius de Numai, Episcopus Iserniensis. Foroliuien.
R.D. Marcus Antonius Crucius, Episcopus Tiburtin. Tiburt.
R.D. Ioannes Lucius Staphyleus, Episcopus Sibinicensis, Illyricien.
R.D. Guilhelmus à Prato, Episcopus Claramonta. Gallus.
R.D. Dionysius Græcus, Episcopus Chironen. & Millopotamensis. Græcus.
R.D. Braccius Martellus, Episcopus Fæsulanum. Florentin.
R.D. Hieronymus Vida, Episcopus Albensis, Cremonen.
R.D. Eliseus Theodinus, Episcopus Soranus, Arpinas.
R.D. Iacobus Cortesius à Prato, Episcop. Vasionen. Romanus.
R.D. Petrus Francisc. Ferretus, Episcopus Vercel. Hiporgi.
R.D. Baldasar Limpius, Episcopus Portuensis, Portugallen.
R.D. Baldasar de Hæredia, Episcopus *Rosan. Sardus. *Bosan.
R.D. Angelus Paschalis, Episcopus Motulanus, Dalmatà.
R.D. Alexander de Vrsis, Episcopus Emonien. Venetus.
R.D. Georgius Cornelius, Episcopus Tarusin. Venetus.
R.D. Ioannes Fonséca, Episcopus Castellimaris. Hispanus.
R.D. Petrus Bertonus, Episcopus Fanensis, Mutinensis.

R.D. Ioannes Campegius, Episcopus Parentinus. Bononiensis.
R.D. Ludouicus Simonetta, Episcopus Pisaurienfis. Mediolan.
R.D. Aloysius Lipomanus. Episc. Motonen. coadiutor Veronensis. Venet.
R.D. Philippus Archintus, episc. Salutiarum, Vicarius sanctissimi D. N. Papæ in Vrbe. Mediolanen.
R.D. Ioannes Petrus Ferretus, Episcopus Mylen. Rauennaten.
R.D. Claudius della Guische, episcopus Mirapicen. Gallus.
R.D. Ioannes Salazar, Episcopus Lancianensis. Hispanus.
R.D. Hieronymus de Bononia, Episcopus Syracusanus, Siculus.
R.D. Aegidius Falsetta, Episcopus Caprulan. Cingulan.
R.D. Ricardus Patus, Episcop. Vuigorniensis, Anglicus.
R.D. Cornelius *Mussus, Episcop. Bituntinus, Placentin.
R.D. Marcus Maliperius, Episcopus Corsulan. Venetus.
R.D. Iacobus Iacobellus, Episcopus Bellicastren. Romanus.
R.D. Franciscus de Nauarra, Episcopus Pacen. Hispanus.
R.D. Didacus de Alaba, Episcopus Astoricen. Hispanus.
R.D. Thomas Caselus, Episcopus Britonorien. Rosanen.
R.D. Galeatius Florimōtius, Episcop. Aquinaten. Suesan.
Reuer. Petrus de Augustinis, Episcopus Oscen. Hispanus.
R.D. Philippus Bonus, Episcopus Famaugust. Venetus.
R.D. Ioannes Baptista Cicada, Episcopus Albiganen. Auditor Cameræ Apostolicæ Gienen.
R.D. Thoma de Stella, Episcopus Salpen. Venetus.
R.D. Gregorius Castagnola, Episcopus Mylen. Græcus.
R.D. Bernardus Diaz: Episcopus Calaguritan. Hispanus.
R.D. Petrus Donatus Cæsius, Episcop. Narnien. de Cæsis.
R.D. Antonius de *Cruce, Episcopus Canarien. Hispanus. *la Cruz
R.D. Sebastianus, Pighinus, Episc. Alyphan. auditor Rotæ Romanæ. Rhegien.
R.D. Ambrosius Catharinus Politus, Episc. Minoriensis, Senensis.

Procuratores absentium.

R. D. Claudius Iayus procurator R.D.D. Othonis Truchses, S.R.Eccles. presbyteri Cardinalis, & Episc. Augusten. Sabaudus
R.P. Ambrosius Pelargus, ordinis Prædicatorum, procurator R. & illustriss. D.D. Archiepisc.

Archiepiscop. Treuiren. Electoris Imperij Romani. Germanus.

Aabbates.

R. D. Lucianus de Othonibus, Abbas Pomposiæ Ferrarien. Mantuanus.

R.D. Christophorus Gimilianen. Abbas sanctæ Trinitatis de Caieta. Calaber.

Generales.

R.P. Franciscus Romęus, Generalis ordinis Prædicat. Aretin.

R.P. Bonauentura Pius, Generalis ordinis Minorum conuentualium. Costacciarius.

R.P. Hieronymus Seripādus, General. ord. Eremitarum sancti August. Neapolitan.

R.P. Nicolaus Audetus, Generalis ord. Carmelit. Cyprius.

R.P. Augustinus Bonucius, Generalis ord. sanctæ Mariæ Seruorum. Aretinus.

Angelus Massarellus, sacri Concilij Secretarius.

DECRETVM DE SACRAMENTIS Ecclesię, publicatum in sacrosancta œcumenica, & generali Tridentina Synodo, septima Sessione, die tertia Martij, 1547.

PROOEMIVM.

AD consummationem salutaris de iustificatione doctrinæ, quæ in præcedenti proxima sessione, vno omniū Patrū cōsensu promulgata fuit, cōsentaneum visum est de sanctissimis Ecclesię Sacramentis agere, per quę omnis vera iustitia vel incipit, vel incepta augetur, vel amissa reparatur. Propterea sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis Legatis, ad errores eliminandos & extirpandas hæreses, quæ, circa sanctissima ipsa sacramenta hac nostra tempestate, tum de damnatis olim à Patribus nostris hæresibus suscitatæ, tum etiam de nouo adinuentæ sunt, quæ catholicæ Ecclesiæ puritati & animarum saluti magnoperè officiunt, sanctarum scripturarum doctrinæ, Apostolicis traditionibus atque aliorum Conciliorum & Patrum consensui inhærendo, hos præsentes Canones statuendos & decernendos censuit, reliquos qui supersunt ad cœpti operis perfectionē deinceps diuino spiritu adiuuante editura.

Canones de Sacramentis.

1 Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non fuisse omnia a IESV CHRISTO Domino nostro instituta, aut esse plura vel pauciora quàm septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, extremam vnctionē, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septē non esse verè, & propriè sacramentum, Anathema sit.

2 Si quis dixerit ea ipsa nouæ legis sacramenta à sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia cęremonię sunt alię, & alij ritus externi, Anathema sit.

3 Si quis dixerit, hęc septem sacramenta ita esse inter se paria, vt nulla ratione aliud sit alio dignius, Anathema sit.

4 Si quis dixerit, sacramenta nouæ legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis, aut eorum voto per solam fidem homines à Deo gratiam iustificationis adipisci, licèt omnia singulis necessaria nō sint, Anathema sit.

5 Si quis dixerit, hæc sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, Anathema sit.

6 Si quis dixerit, sacramenta nouæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tātùm externa sint acceptæ per fidem gratiæ vel iustitiæ, & notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, Anathema sit.

7 Si quis dixerit, non dari gratiam per huiusmodi sacramenta semper & omnibus, quantùm est ex parte Dei, etiamsi ritè ea suscipiant, sed aliquibus & aliquibus, Anathema sit.

8 Si quis dixerit, per ipsa nouę legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem diuinæ promissionis, ad gratiā consequendā sufficere, Anathema sit.

9 Si quis dixerit, in tribus sacramentis, Baptismo, scilicet, Cōfirmatione, & ordine, nō imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, vndè ea iterari non possunt, Anathema sit.

10 Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo & omnibus sacramentis administrandis habere potestatem, Anathema sit.

11 Si quis dixerit, in ministris, dum sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, Anathema sit.

12 Si quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem, modò omnia essentialia, quæ ad sacramentum conficiendum aut cōferendū pertinent, seruauerit, nō conficere, aut conferre sacramentum, Anathema sit.

13 Si quis dixerit, receptos & approbatos, Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solenni administratione sacramentorum adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcunque Ecclesiarum pastorem mutari posse, Anathema sit.

De Baptismo Canon I.

Si quis dixerit, Baptismum Ioānis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, Anathema sit.

2 Si quis dixerit, aquam veram & naturalem non esse de necessitate Baptismi, atque

ideo

ideo verba illa Domini nostri Christi Iesu,
Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto ad metaphoram aliquam detorserit, Anathema sit.

3 Si quis dixerit, In Ecclesia Romana, quæ omnium Ecclesiarum mater est & magistra, non esse veram de baptismi sacramento doctrinam, Anathema sit.

4 Si quis dixerit, Baptismũ, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, cum intentione faciẽdi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, Anathema sit.

5 Si quis dixerit, Baptismum liberum esse, hoc est, nõ necessarium ad salutem, Anathema sit.

6 Si quis dixerit, Baptizatũ nõ posse, etiam si velit, gratiam amittere, quantumcunquè peccet, nisi nolit credere, Anathema sit.

7 Si quis dixerit, Baptizatos, per Baptismũ ipsum solius tantùm fidei debitores fieri, nõ autem vniuersæ legis Christi seruandę, Anathema sit.

8 Si quis dixerit, Baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ Ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta vel tradita sunt, ita vt ea obseruare nõ teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint, Anathema sit.

9 Si quis dixerit, ita reuocandos esse homines ad Baptismi suscepti memoriam, vt vota omnia quę post Baptismum fiunt, vi promissionis in Baptismo ipso iam factæ, irrita esse intelligant, quasi per ea & fidei quam professi sunt, detrahatur, & ipsi Baptismo, Anathema sit.

10 Si quis dixerit, peccata omnia, quæ post Baptismum fiunt, sola recordatione & fide suscepti Baptismi vel dimitti, vel venialia fieri, Anathema sit.

11 Si quis dixerit, verum & ritè collatum Baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negauerit, cùm ad pœnitentiam conuertitur, Anathema sit.

12 Si quis dixerit neminem esse baptizandum, nisi ea ætate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, Anathema sit.

13 Si quis dixerit, paruulos, eô quòd actum credendi non habent, suscepto Baptismo inter fideles computandos non esse, ac propterea cùm ad annos discretionis peruenerint, esse rebaptizandos, aut præstare omitti eorum baptisma, quàm eos non actu proprio credentes, baptizari in sola fide Ecclesię, Anathema sit.

14 Si quis dixerit, huiusmodi paruulos baptizatos, cùm adoleuerint, interrogandos esse, an ratum haberi velint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt, & vbi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec alia interim pęna ad Christianam vitã cogendos, nisi vt ab Eucharistiæ aliorumq; sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, Anathema sit.

De Confirmatione. Canon. I.

Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum ociosam cæremoniam esse, & non potiùs verum & proprium sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam catechesim quãdam, qua adolescentiæ proximi, fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant, Anathema sit.

2 Si quis dixerit, iniurios esse Spiritui sancto eos, qui sacro Confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt, Anathema sit.

3 Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum, non esse solum Episcopum, sed quemuis simplicem sacerdotem Anathema sit.

DECRETVM DE REFORMAtione, publicatum in eadem septima Sessione Concilij Tridentini, die verò tertia mensis Martij anno 1547.

EAdem sacrosancta Synodus, eisdẽ præsidentibus & Legatis, inceptum reformationis & residentię negocium, ad Dei laudem & Christianæ religionis incrementum prosequi intendens, vt sequitur, statuendum censuit, salua semper in omnibus sedis Apostolicæ authoritate.

Caput primum.

Ad cathedralium ecclesiarũ regimen nullus nisi ex legitimo matrimonio natus, & ętate matura, grauitate morũ, literarumq; sciẽtia, iuxta constitutionem Alexãdri tertij, quæ incipit, Cùm in cunctis, in Concilio Lateranensi promulgatam, præditus assumatur.

Cap. 2.

Nemo quaecunque etiam dignitate, gradu aut præeminentia præfulgens, plures Metropolitanas seu cathedrales Ecclesias in titulũ siue cõmendã, aut alio quouis nomine, contra sacrorum Canonum instituta, recipere, & simul retinere præsumat: cùm valdè felix sit ille censendus, cui vnam Ecclesiam benè ac fructuosè, & cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit. Qui autem plures Ecclesias contra præsentis decreti tenorem nunc detinent, vna quam maluerint retenta, reliquias infra sex menses, si ad liberã sedis Apostolicæ dispositionem pertineant, aliâs infra annum dimittere teneantur: alioquin Ecclesiæ ipsæ (vltimò obtenta duntaxat excepta) eo ipso vacare censeantur.

Cap. 3.

Inferiora beneficia ecclesiastica præsertim curam animarum habentia, personis dignis & habilibus, & quę in loco residere, ac per se ipsos curam ipsam exercere valeant, iuxta constitutionem Alexandri tertij in Lateranensi, quæ incipit, Quia nonnulli, & aliam Gregorij decimi, in generali Lugdunensi cõcilio, quæ incipit, Licèt canon, editam conferantur. Aliter autem facta collatio siue prouisio, omninò irritetur, & ordinarius collator pœnas Constitutionis Concilij generalis,

ralis, quæ incipit, Graue nimis sa nouerit incursurum.

Cap. 4.

Quicunque decætero plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia Ecclesiastica, siue per viam vnionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine & titulo contra formam sacrorum Canonum, & præsertim constitutionis Innocentij tertij, quæ incipit, De multa, recipere ac simul retinere præsumpserit, beneficij ipsis iuxta ipsius Constitutionis dispositionem ipso iure, etiam præsentis Canonis vigore, priuatus

Cap. 5

Ordinarij locorum quoscunque plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia Ecclesiastica obtinentes, dispensationes suas exhibere districtè compellant, & aliàs procedant iuxta constitutionem Gregorij decimi, in generali Lugdunensi Concilio editam, quæ incipit, Ordinarij, quam eadam sancta Synodus innouandam censuit & innouat: addens insuper, quòd ipsi ordinarij atiam per idoneorum Vicariorum deputationem, & congruè portionis fructuum assignationem omninò prouideant, vt animarum cura nullatenùs negligatur & beneficia ipsa debitis obsequijs minimè defraudētur, appellationibus, priuilegijs, & exemptionibus quibuscunque, etiam cum iudicum specialium deputatione, & illorū inhibitionibus in præmissis nemini suffragantibus.

Cap. 6.

Vniones perpetuæ à quadraginta annis citrà factæ, examinari ab ordinarijs, tāquam à sede Apostolica delegatis possint, & quæ per subreptionem vel obreptionem obtente fuerint, irritæ declarētur. Illæ verò quæ à dicto tempore citrà concessæ, nondum in toto vel in parte sortitæ sunt effectum, & quæ deinceps ad cuiusuis instantiam fient, nisi eas ex legitimis, aut aliàs rationabilibus causis corā loci ordinario, vocatis quorum intereſt, verificandis factas fuisse constiterit, per subreptionem obtētæ præsomantur: ac propterà, nisi alitar à seda Apostolica declaratum fuerit, viribus omninò careant.

Cap. 7

Beneficia Ecclesiastica curata, quæ cathedralibus, collegiatis, seu alijs Ecclesijs, vel monasterijs, beneficijs, seu collegijs, aut pijs locis quibuscunque perpetuò vnita & annexa reperiūtur, ab ordinarijs locorum annis singulis visitentur: qui sollicitè prouidere procurent, vt per idoneos Vicarios etiam perpetuos, nisi ipsis ordinarijs pro bono Ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum tertiæ partis fructuum, aut maiori, vel minori, arbitrio ipsorum ordinariorum, portione, etiam super certa re assignanda, ibidèm daputandos, animarum cura laudabilitat exerceatur, appellationibus, priuilegijs, exemptionibus, etiam cum iudicum deputatione, & illorum inhibitionibus quibuscunque in præmissis minimè suffragantibus.

Cap. 8.

Locorum ordinarij Ecclesias quascūqua, quomodolibèt exemptas authoritate Apostolica singulis annis visitata teneantur, & opportunis iuris remedijs prouidere, vt quę reparatione indigent, reparentur, & cura animatum, si qua illis immineat, alijsque debitis obsequijs minimè defraudentur, appellationibus, priuilegijs, consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore præscriptis, iudicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitùs exclusis.

Cap. 9.

Ad maiores Ecclesias promoti, munus consecrationis infra tempus à iure statutum suscipiant: & prorogationes vltra sex menses concessæ, nulli suffragentur.

Cap. 10.

Non licet capitulis Ecclesiarum, sede vacante, infra annū à die vacationis, ordinandi licentiam, aut literas dimissorias, seu reuerendas, vt aliqui vocant, tam ex iuris communis dispositione, quàm etiā cuiusuis priuilegij aut consuetudinis vigora, alicui quì beneficij ecclesiastici recepti siue recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere. Si secùs fiat, capitulū contrauenieus acclesiastico subiaceat interdicto: & sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo priuilegio clericali, præsertim in criminalibus, gaudeant: in maioribus verò, ab executione ordinū, ad beneplacitum futuri prælati, sint ipso iure suspensi.

Cap. 11.

Facultates de promouendo à quocunqoe, non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam ob quam à proprijs Episcopis ordinari non possint in literis exprimandam: & tunc non ordinentur, nisi ab Episcopo in sua diœcesi residente, aut pro eo pontificalia exercente, & diligenti præuio examine.

Cap. 12.

Facultates de non promouendo, præterquàm in casibus à iure expressis cōcessæ, ad annum tantùm suffragentur.

Cap. 13

Præsentati, seu electi, vel nominati à quibusuis ecclesiasticis personis, atiā sedis Apostolicæ nuncijs, ad quæuis ecclesiastica beneficia non instituantur, nec confirmentur, neque admittantur, atiam prætaxtu cuiusuis priuilegij seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præscriptę, nisi fuerint priùs à locorum ordinarijs examinati & idonei reperti: & nullus appellationis remedio se tueri possit, quò minùs examen subire teneatur: præsentatis tamen, alectis, seu nominatis ab vniuersitatibus seu collegijs generalium studiorum, exceptis.

Cap.

Cap. 14.

In exemptorum causis constitutio Innocentij quarti, quæ incipit, Volentes, in generali Concilio Lugdunensi edita, seruetur: quam eadem sacrosancta Synodus innouandam censuit, & innouat: addendo insuper, quòd in ciuilibus causis mercedum & miserabilium personarum, clerici seculares aut regulares extra monasterium degentes, quomodolibèt exempti, etiam si certum iudicem à sede Apostolica deputatum in partibus habeant: alijs verò, si ipsum iudicem non habuerint, coram locorum ordinarijs, tanquam in hoc ab ipsa sede delegatis, conueniri, & iure medio ad soluendum debitũ cogi & compelli possint, priuilegijs, exemptionibus, conseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus, aduersus præmissa nequaquàm valituris.

Cap. 15.

Curent ordinarij, vt hospitalia quæcunque à suis administratoribus, quocunque illi nomine censeantur, etiam quomodolibèt exemptis, fideliter & diligenter gubernentur, constitutionis Concilij Viennensis, quæ incipit, Quia contingit, forma seruata. quam quidem constitutionem eadem sancta synodus innouandam duxit, & innouat, cum derogationibus in ea contentis.

Indictio futuræ Sessionis.

Item hæc sacrosancta Synodus statuit & decreuit proximam futuram sessionem habendam & celebrandam esse die Iouis feria quinta post sequentem Dominicam in Albis, quæ erit vigesimaprima mensis Aprilis præsentis anni 1547.

Et quia ego Angelus Massarellus, Sanctoseuerinâs, vtriusque Iuris Doctor, & Protonotarius Apostolicus, ac sacri Tridẽtini Cõcilij Secretarius, publicationi suprascriptorum decretorũ, manu aliena mihi fida scriptorum, interfui, & ea cum originalib. quæ penes me sunt, collata sunt, & cum eis concordant: ideo suprascripta decreta singula, manu mea propria obsignaui, ac de eis omnibus, ad quorũ manus peruenerint, fidem facio indubitatam.

BVLLA FACVLTATIS TRANSferendi Concilij.

PAulus Episcopus, seruus seruorum Dei, venerabili fratri Ioanni Mariæ Episcopo Prænestino, & dilectis filijs Marcello tituli S. Crucis in Hierusalẽ Presbytero, ac Reginaldo S. Marię in Cosmedin Diacono, Cardinalibus, nostris & Apostolicæ sedis Legatis de Latere, salutem & Apostolicam benedictionẽ. Regimini vniuersalis Ecclesiæ, meritis licet imparibus, disponente Domino p̃sidentes, nostri officij partes esse putamus, vt si quid grauius causa Reip. Christianæ constituendum sit, id nõ modò tempore opportuno, verùm etiam loco commodo & idoneo perficiatur. Cùm itaq; nos nuper, postquàm suspensionem celebrationis sacri œcumenici & vniuersalis Cõcilij, alias per nos in ciuitate Tridentina ex causis tunc expressis, de venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Cardinaliũ cõsilio & assensu indicti, ex certis alijs etiam tunc expressis causis, vsque ad aliud opportunius & commodius tempus per nos declarandum, de simili consilio & assensu factam, audita pace inter charissimos in Christo filios nostros, Carolum Rom. Imperatorem semper Augustum, & Franciscũ Francorum regem Christianissimum conciliata, pari consilio & assensu sustuleramus & amoueramus: nequeuntes ipsi tunc legitimè impediti, ad dictam ciuitatem personaliter accedere, & eidem concilio interesse, vos nostros & Apostolicæ Sedis legatos de latere, in eodem Concilio de simili consilio constituerimus & deputauerimus, vosque ad eandem ciuitatem tanquam pacis angelos destinauerimus, prout in diuersis nostris desupèr confectis literis pleniùs continetur: Nos, ne tam sanctum celebrationis Concilij huiusmodi opus ex incommoditate loci, aut alias quouis modo impediatur, aut plùs debito differatur, opportunè prouidere volentes, motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, parique consilio & assensu, vobis insimul, aut duobus ex vobis, reliquo legitimo impedimento detento, seu indè fortè absente, quandocunquè vobis videbitur, Concilium prædictum de eadẽ ciuitate Tridentina ad quancunque aliam commodiorẽ & opportuniorem seu tutiorem ciuitatem, de qua vobis etiam videbitur transferendi & mutandi, ac illud in ipsa ciuitate Tridentina supprimendi & dissoluendi: necnon Prælatis & alijs p̃sonis Cõcilij huiusmodi, ne in eo ad vlteriora in dicta ciuitate Tridentina procedant, etiam sub censuris & pœnis ecclesiasticis inhibendi, ac idem Concilium in alia ciuitate huiusmodi, ad quam illud transferri & mutari contigerit, continuandi, tenendi & celebrandi, & ad illud Prælatos & alias personas Cõcilij Tridẽtini huiusmodi etiã sub periurij & alijs in literis indictionis Cõcilij huiusmodi expressis pœnis euocandi, eidemque sic translato & mutato Concilio nomine & authoritate prædictis pręsidendi, ac in eo p̃cedendi, cæteraque in præmissis & circa ea necessaria & opportuna, aliâs iuxta priorum vobis directarum literarum continentiam & tenorem faciendi, statuendi, ordinandi & exequendi, plenã & liberam APOSTOLICA authoritate tenore præsentiũ concedimus potestatem & facultatem: ratum & gratum habituri, quicquid per vos in præmissis factum, statutum, ordinatum, executúmve fuerit, idque facturi authore Domino inuiolabiliter obseruare: non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus

Apo-

Apostolicis, cæterisq; contrarijs quibuscunque. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S.Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1544. octauo Calend. Martij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

Fab.Episcopus Spol.
B.Motta.

Hucusquè progressum fuit Concilium Tridentinum sub Paulo Tertio, à quo posteà Concilium idem Bononiam trāslatum, illic ad tempus est intermissum. Interim verò Paulus Tertius viam vniuersæ carnis ingressus, successorem habuit Iulium Tertium, sub quo posteà conuocatum est iterùm in eadem ciuitate Tridentina, & vocati omnes, qui solent interesse Concilio, ad primā diem Maij, M. D. LI. Qua die adfuit præsens Legatus Crescentius cum nonnullis Episcopis, nihil tamen actum est propter paucitatem Episcoporum vsque ad xj. Octobris eiusdem anni, qua die celebrata est tertia sessio sub Iulio Pontifice.

SESSIO OCTAVA.

DEctetum sancitum & publicatum in octaua Sessione, habita die vndecimo mensis Martij 1547. super translatione Concilij ex Tridento ad ciuitatem Bononieñ. rogante Reuerendissimo & Illustriss. D. Cardinale de Monte, ipsius Cōcilij præsidente & Legato Patrum sententias sub infrascripta forma, videlicet:

Placétne vobis decernere & declarare, de huiusmodi morbo ex præmissis & alijs allegatis ita manifestè & notoriè cōstare, vt Prælati in hac ciuitate sine vitę discrimine commorari, & in ea idcircò inuiti minimè retineri possint & debeant? Itemq; attento recessu multorum Prælatorum post proximè pręteritam Sessionem, & attentis protestationibus aliorum quamplurium Prælatorum in congregationibus generalibus factis, hinc omninò timore ipsius morbi abire volentium, qui iustè detineri non possunt, & ex quorum discessu Cōcilium vel dissolueretur, vel ex paucitate Prælatorū bonus eius progressus impediretur, & attento etiam imminenti periculo vitæ, & alijs causis per aliquos ex Patribus in ipsis congregationibus allegatis, vtpotè notoriè veris & legitimis: placétne vobis similiter decernere & declarare pro conseruatione & prosecutione ipsius Concilij, & securitate vitæ ipsorum prælatorum, Concilium ipsum ad ciuitatem Bononiæ, veluti ad locum magis paratum, salubrem & idoneum, pro tempore transferendum esse, & ex nunc transferri, & ibidem sessionē iā indictā statuta die vigesimaprima Aprilis celebrandā esse & celebrari, & successiuè ad vlteriora procedendum, donec sanctissimo Dñō nostro & sacro Concilio expedire videbitur, vt ad hunc, seu alium locum, cōicato etiā cōsilio cū inuictissimo Cęsare, & Christianissimo rege, & alijs regibus ac principibus Christianis, ipsū Cōciliū reduci possit & debeat?

Decretū suprascriptū placuit longè maiori parti Patrum, contradicentibus tamen & palàm reclamantibus Patribus nonnullis.

NOMINA, COGNOMINA ET patriæ prælatorum, qui interfuerunt translationi Concilij.

Prȩsidentes & Legati.

R.& Illust. Dominus, D. Ioānes Maria, Epis. Prænestiuus de Monte. Aretinus.
R.& Illustriss. D.D. Marcellus, tituli Sanctæ Crucis in Hierusalem presbyter, Ceruinus. Politianus.
Sanctæ Ro. Eccle. Cardinales, sacri Concilij Præsidētes, & Apostolici de latere Legati.

Archiepiscopi.

R. D. Andreas Cornelius, Archiepiscopus Spalatren. Venetus.
R.D. Ludoui. Chieregatus, Archiepiscopus Antiba. Vicent.
R.D. Ioannes Michael Sarracenus, Archiep. Materanus, & Acherontinus. Neapolitan.
R.D. Sebastianus Lecanela, Archiepiscopus Naxien. Græcus.
R.D. Olaus Magnus, Archiepiscopus Vpsalensis. Gothus.
R.D. Robertus VVaucop, Archiepisc. Armacan. Scotus.

Episcopi.

R.D. Philos Rouetella, Episcopus Asculan. Ferrarien.
R.D. Thomas Campegius, Episcopus Feltren. Bononieñ.
R.D. Benedictus de Nobilibus, Episcopus Ascien. Lucensis.
R.D. Quintius de Rusticis, Episcopus Militen. Romanus.
R.D. Antonius de Numais, Episcopus Isernienſis. Foroliuien.
R.D. Cathalanus Triuultius, Episcopus Placentin. Mediol.
R. D. Hiero. Fuscherus, Episcopus Torcellanus. Venetus.
R.D. Hiero. de Theodolis, Episcopus Geddicen. Foroliuien.
R.D. Ioannes Lucius Staphyleus, Episcopus Sibinicen. Illyricen.
R.Dom. Hieronymus Vida, Episcopus Alben. Cremonen.
R. D. Iacobus Cortesius à Prato, Episcopus Vasionen. Romanus.
R.D. Alexander de Vrsis, Episcopus Emonien. Venetus.

R. D.Georgius Cornelius, Episcopus Taruisin. Venetus.

R.D.Ioannes Campegius, Episcopos Parentinus. Bononień.

R.D. Ludnuicus Simonetta, Episcopus Pisaurień. Medinl.

R.D.Alnysios Lipomanus, Episcopos Mnionen.coadiutor Veronensis. Venetus.

R.D.Philippus Archintus, Episcopos Salusiarum, Vicarius sanctisſ.D.N. Papæ in Vrbe. Mediol.

R D. Ioannes Petrus Ferrerus, Episcopus Mylen. Raoennaten.

R.D. Acgidius Falsetta, Episcopus Caprulan. Cingulan.

R. D. Ricardus Patos, Episcopus Vuigorniensis. Anglicus.

R.D.Marcus Maliperius, Episcopus Corsulan. Venetus.

R.D.Iacobus Iacobellus, Episcopus Bellicaſtren. Roma.

R. D. Thomas Caselus, Episcopus Britonotien. Rosanen.

R. D. Ioan. Baptiſta Cicada, Episc.Albigan. Auditor Cameræ Apoſtolicæ. Gienen.

R.D.Philippus Booos, Episcopus Famaugust. Venetus.

R.D.Gregnrius Caſtagoola, Episcopus Mylen. Græcus.

R.D.Petrus Donatus Cæsius, Episcop.Narnien. de Cæsis.

R.D.Sebaſtianus Pighinus, Episc. Alyphan. Auditot Rotæ Romanæ. Rhegien.

R.D.Ambrnsius Catharinus Politus, Episc. Minoric. Senen.

Abbates.

R.D.Locianus de Othonibus, Abbas Pomposiæ Ferrarien. Maotuan.

R.D. Chrysnstomns Gimilianeń. Abbas sanctisſ.Trinitatis de Caieta. Calaber.

Geoerales.

R.P.Franciscus Romæus, Generalis ordin. Prædicatorom. Aretinus.

R.P.Hiernnymus Seripandus, Generalis ordinis Eremitarum Saocti Auguſtini. Neapolitan.

R.P.Auguſtinus Booucius, geoeralis ordiois sanctæ Mariæ Seruotum. Aretinus.

Angelus Maſſarellus, sacri Concilij Secretarius.

Patres, qui oon consenserunt in translationem Concilij.

R.& Illuſtrisſ.D.D.Petrus Pacechus, S.R.E. presbyter Cardinalis, & Episcopus Gienen. Hispanus.

Archiepiscopi.

R.D.Saluatnr Alexius Saſſarus, Archiepiscopns Turritan. Hispanus.

R.D.Petrus Tagliauia, Archiepiscopus Panormitan. Siculus.

Episcopi.

R. D. Marcus Vigerius, Episcopus Senogallien. Sauonen.

R.D.Braccius Martellus, Episcopus Fęsularum. Florentin.

R. D. Coriolanus Martyranus, Episcopus S.Marci. Neapolitan.

R.Do. Baldasar de Hęredia, Episcopus Rosan. Sardus.

R.D. Ioanoes Fonseca, Episcopus Castellimaris. Hispanus.

R.Dom.Ioannes Salazar, Episcopus Lancianen. Hispanus.

R.D. Hieronymos de Bononia, Episcopus Syracusan. Siculus.

R.D.Franciscus de Nauarra, Episcopos Paten. Hispanus.

R.D.Didacus de Alaba, Episcopus Ascoriceo. Hispanus.

R.Dom. Petrus de Auguſtinis, Episcopus Oscen. Hispanus.

R. D. Bernardus Diaz, Episcopus Calagurritan. Hispanus.

R.D.Antonius de Cruce, Episcopus Canatien. Hispaous.

R.D.Baldasar Limpus, Episcopus Portueń. Portugaleo.

R.D.Claudios della Guische, Episcopus Mirapicen. Gallus.

R. D. Galeatius Florimontius, Episcopus Aquinaten. Suessan.

SESSIO NONA.

Bononiæ celebrata die 21. mensis Aprilis, 1547.

DECRETVM PROROGATIOnis Sessionis.

HAec Sacrosancta, œcumenica & generalis Synodus, quę dudùm in ciuitate Tridenti cōgregata erat, nunc Bononiæ in Spiritu Sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea, nomine sanctiſsimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Pauli, diuina prouideotia Papæ Terij, eisdem reuerendiſsimis Dominis, Dominis Ioanne Maria, Episcopo Prænestioo de Monte, & Marcello, tituli Sanctæ Crucis in Hierusalem presbytero, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Apnstnlicis de latere Legatis: considerans quòd die 11. mensis Martij pręsentis anni, in generali publica Sessione in eadem ciuitate Tridenti, & in loco consueto celebrata, omnibusque agendis de more peractis, ex causis tunc instantibus, vrgentibus & legitimis, interueniente etiam authoritate sanctæ sedis Apostolicę, eisdem reuerendiſsim. Præsidentibus etiam specialiter concessa, decreuit & ordioauit Concilium ex eo loco in hanc ciuitatem transferendum esse, sicuti transtulit: itemque Sessionem pro præsenti die vigesima prima Aprilis illic indictam, vt de sacramentorum, & reformationis materijs, de quibus tractandum proposuerat, Canones sancirentur & promulgarentur, in hac ipsa ciuitate Bonooiæ

niȩ celebrari debere: consideransque nõnullos ex Patribus, qui in hoc Concilio interesse consueuerunt, his superioribus maioris hebdomadæ, & solennitatis Paschalis diebus, in proprijs Ecclesijs occupatos, aliquos etiam alijs impedimentis detentos, huc nondùm accessisse, quos tamen breui affuturos sperandum est: ac proptereà factum esse, vt non ea, quam sancta Synodus desiderabat, Prælatorum frequentia potuerint materiæ ipsæ sacramentorum & reformationis examinari & discuti: vt omnia maturo consilio cum dignitate & grauitate debita fiant, bonum, opportunum & expediens censuit censetque, Sessionem prædictam, quæ hoc ipso die, vt præfertur, celebranda erat, ad diem Iouis infra octauam Pentecostes proximè futuram, quo ad ipsas materias expediendas, differendam & prorogandam esse, quemadmodùm differt ac prorogat: quam diem & rei gerendæ maximè opportunam, & Patribus præsertim absentibus percõmodam iudicauit & iudicat: hoc tamẽ adiecto, quòd terminum ipsum ipsa sancta Synodus pro eius arbitrio & voluntate, sicuti rebus Concilij putauerit expedire, etiã in priuata congregatione restringere, & imminuere possit & valeat.

NOMINA, COGNOMINA ET patriæ prælatorum, qui interfuerunt nonæ Sessioni.

Præsidentes & Legati ijdem, qui in præcedenti Sessione.

Archiepiscopi.

R.D.Iacobus Caucus, Archiepiscopus Corcyren. Venetus.

Et alij qui in præcedenti Sessione, præter Olaum Magnum.

Episcopi.

R.D.Marcus Antonius Campegius, Episc. Grosetan. Bononien.

R.D.Dionysius Græcus, Episcopus Chiron. & Millopotamensis. Græcus.

R.D.Ioannes Baptista Campegius, Episco. Maioricen. Bonon.

R.D.Petrus Borisius, Episcopus Aquen. Flandrus.

R.D Augustinus Zannetus, Episcopus Sebasten. Bonon.

R.D. Eliseus Theodinus, Episcopus Soranus. Arpinâs.

R.D.Vincentius de Durantibus, Episcopus Thermula. Brixien.

R.D.Cornelius Mussus, Episcopus Bituntinus. Placentin.

R.D. Galeatius Florimantius, Episcopus Aquinaten. Suessan.

R.D.Camillus Mantuanus, Episcopus Saruanen. Placentin.

Et alij omnes qui in præcedenti Sessione, demptis his decem, Episcopo Feltrensi, Torcellano. Gaddicen. Albenen. Emoniensi, Parentio, Pisaurien. Albiganen. Mylen. Narnien. Exceptis etiam illis, qui non consenserunt translationi Concilij præter Galeatium Florimantiũ, Episcopum Aquinaten. Suessan.

Abbates.

R.D.Chrysostomus Gimilranen. Abbas sanctis Trinitatis de Caieta, Calaber.

Generales Ordinum ijdem, qui in præcedenti.

Et adhuc R.P. Bonauentura Pius, Generalis Ordinis Minorum conuentualium, Costacciarius.

§ Angelus Massarellus, sacri Concilij Secretarius.

SESSIO DECIMA, Bononiæ celebrata die secunda mensis Iunij, 1547.

Decretum prorogationis Sessionis.

QVanuis hæc sacrosancta Oecumenica & generalis Synodus Sessionem, quæ die vigesimaprima mensis Aprilis proximè præteriti, super sacramentorum & reformationis materijs in hac inclyta ciuitate Bononiȩ, ex Decreto in vrbe Tridẽtina in publica Sessione die vndecima mensis Martij promulgato, celebrãda erat: propter aliquas causas, ac præsertim propter absentiam nonnullorum Patrum, quos breui affuturos sperabat, ad hunc præsentem diem differendam & prorogandam esse decreuerit: volens tamen cum his, qui non venerunt, etiam adhuc benignè agere, eadem sacrosancta Synodus in Spiritusancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Apostolicæ sedis Legatis, statuit & decernit Sessionem ipsam, quam hac die secunda mensis Iunij præsentis anni millesimi quingentesimi quadragesimi septimi celebrare decreuerat, ad diem Iouis post festum Natiuitatis beatæ Mariæ Virginis, quæ erit decimaquinta mensis Septembris proximè futuri, quo ad prædictas & alias materias expediendas, differendam & prorogandam esse, quemadmodùm differt & prorogat: ita tamen, quòd prosecutio discussionis & examinationis tam eorum quæ ad dogmata, quàm quæ ad reformationem pertinent, interim non omittatur, & terminum ipsum ipsa sancta Synodus pro eius libito & voluntate, etiam in priuata congregatione abbreuiare & prorogare liberè possit & valeat.

R. Prælati, qui interfuerunt decimæ Sessioni.

Pręsidentes & Legati.

R.& Illustriss.D.D. Ioannes Maria, Episcopus Prænestinus de Monte, Aretinus.

R.& Illustriss.D.D.Marcellus, tituli sanctæ Crucis in Hierusalem presbyter, Ceruinus, Politianus,

Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sacri

Concilij Præsidentes, & Apostolici de latere Legati.

R.D. Archiepiscopi.

Antibaren. Corcyrensis, Materan. & Acheruntinus, Naxien. Vpsalen. Armacanus.

R.D. Episcopi.

Asculan. Feltren. Ascien. Militen. Bononien. Isernien. Sibinicen. Grossetan. Chironen. & Millopotamensis, Maioricen. Aquen. Sebasteensis, Soranus, Vasionen. Motulanus, Parentinus, Pisauriensis, Motonen. Ieracensis, Salutiarum, Mylensis, Thermular. Capulanensis, Vvigorniensis, Gauillicensis, Bituntinus, Corsulan. Bellicastren. Venusin. Britonorien. Aquinaten. Famaugustan. Lauelen. Mylen. Alphan, Minorien.

Abbates.

R.D. Chrysostomus Gimilianensis, Abbas sanctissimæ Trinitatis de Caieta, Calaber.

Generales Ordinum.

R.P. Bonauentura Pius, Generalis ordinis Minorum conuentualium, Costaccianus.

R.P. Augustinus Bonucius, Generalis ordi. Sanctæ Mariæ Seruorum, Aretinus.

¶ Angelus Massarellus, sacri Concilij Secretarius.

SESSIONIS VNDECIMÆ prorogatio.

Acta in generali cõgregatione, habita die Mercurij 14. mẽsis Septemb. anni millesimi quingentesimi quadragesimiseptimi, super prorogatione vndecimę Sessionis Bononię.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi, amen. Anno à Natiuitate eiusdem M.CCCCC. quadragesimoseptimo, indictione quinta, die verò Mercurij decimaquarta mensis Septembris, pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Pauli, diuina prouidentia Papæ Tertij anno tertiodecimo, Bononię in domo Campegiorum, & solitæ residentiæ Reuerendissimorum & Illustriss. Dominorum, sacri Concilij Præsidentium, & Apostolicorum de latere Legatorum, & in aula vbi generales congregationes heri consueuerunt, hora circiter vigesimaprima, habita fuit congregatio generalis Patrum ipsius sacri Concilij. In qua quidem congregatione primùm, more solito, reuerẽdissimus & illustrissimus dominus Joannes Maria, Episcopus Prænestinus, Cardinalis de Monte, ipsius sacri Concilij Præsidens & legatus inuocauit auxilium sancti Spiritus, legens alta & intelligibili voce infrascriptam orationem, videlicet: Adsumus Domine Sancte spiritus, adsumus quidem peccati immanitate detenti, sed in nomine tuo specialiter aggregati, veni ad nos, & esto nobiscum, & dignare illabi cordibus nostris. Doce nos quid agamus, quò gradiamur, & ostende quid efficere debeamus, vt te auxiliante, tibi complacere in omnibus valeamus. Esto salus & effector iudiciorum nostrorum, qui solus cum Deo Patre & eius Filio nomen possides gloriosum. Non patiaris perturbatores esse iustitiæ, qui summam diligis æquitatem. Non in sinistrum nos ignorantia trahat, non fauor inflectat, non acceptio munerum vel personę corrumpat: sed iunge nos efficaciter tibi solius tuæ gratiæ dono, vt simus in te vnũ, & in nullo aberremus à verò: quatenùs in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iustitiam, vt hîc à te in nullo dissentiat sententia nostra, & in futuro pro benegestis consequamur præmia sempiterna. Qua oratione absoluta, idem Reuerendissimus & illustriss. D. Cardinalis de Monte, Præsidens & Legatus præfatus, alloquutus fuit patres his verbis, videlicet:

Dies Crastina, sanctissimi patres (vt dominationes vestræ sciunt) erit ea dies, quæ statuta fuit à nobis ad sessionem celebrandam. Quot quantisq́;, & quàm diuersis circumueniamur angustijs, difficultatibus & impedimentis, nemo est qui nõ videat. Nondum venerunt Prælati complures, quos scimus arripuisse iter, ac presertim pię & inclytę nationis Gallicanę. Aliqui venerunt hodiè, herì, nudiustertiùs, nudiusquartùs, denique tã derepentè, vt non potuerint seipsos & animum suum informare in materia tam graui, ampla & diffusa, prout est hæc Sacramentorum Ecclesiæ, & abusuum innumerabiliũ, qui in ministerio ipsorum Sacramentorum irrepserunt. Sed quid loquimur de absentibus, aut de ijs qui nuper venerunt, cùm illi, qui semper fuerunt præsentes, & tota æstate versati sunt in disputationibus & examinationibus, & in audiendo priuatim & publicè minores theologos, adhuc parati non sint, neque esse potuerunt? His difficultatibus accedit atrocitas insperati casus Illustris. Ducis Placentiæ, qui nos ita detinet occupatos in tuenda libertate ciuitatis Ecclesiæ, vt nos ipsi neq; per horam quidẽ vel punctum temporis liberi simus. Lætamur & gratias agimus Deo, quòd in decreto proximæ præteritæ sessionis fuerit addita illa clausula in fine, prorogandi & restringendi terminũ, etiã in priuata cõgregatione &c. per quã certè magna cura & solicitudine leuamur, cùm non oporteat nos imparatos ad Ecclesiam accedere, vt sessionẽ celebremus. Itaque, ne diutiùs dominationes vestras perplexas detineamus, consilium nostrum est, (quid dicimus consilium? quinimmò necessitas) vt beneficio illius decreti & clausulæ nos iuuemus, prorogando nũc terminum Sessionis, & omittendo crastina die celebrationẽ. Cupimus intelligere, vtrùm placeat dominationibus vestris consilium nostrum. Hoc puncto absoluto, agemus de tempore.

Super qua re rogatis sententijs Patrum, placuit

placuit omnibus Sessionem ipsam, quæ die crastina celebranda erat, prorogari.

Deinde idem R.& Illust.D. Cardinalis de Monte, Præsidens & Legatus præfatus, prosequendo sermonem suum dixit infrascripta verba, videlicet.

Multùm cogitauimus de tempore huius prorogationis: nullam tandem inuenimos in mente nostra rationem, in qua possimus figere pedem pro aliquo die certo. Certi esse non possumus, quando erimos parati in materijs nostris, ita vt super ipsis possit promulgari decretum. Scimus quòd cùm essemus Tridẽti, & crederemus spatio quindecim dierum expediri posse decretum Iustificationis, coacti fuimus insudare in eo septem continois mensibus, non intermittendo vnam diem, & habendo sæpè duas congregationes in vno & eodem die. Vbi agitur de fide, de dogmatibus, de confundendis hæreocis, oportet nos cum pede plumbeo procedere, & interdum in vnius verbuli discussione longo tempore immorari. Occurrunt nobis etiam aliæ difficultates permultæ: sed quæ nos acriùs & vehemenoùs vrget, est, quia eam videmus esse conditionem temporum, & ita esse tempora præparata & disposita ad producendas res nouas, vt nesciamus, neque pro firmo & constanti asserere possimus, vtrùm necessitas nobis futura sit celebrandi Sessionem perendiè, ex aliquo nouo & insperato emergenti & incidenti, vel hinc ad octo dies, vel ad vnũ mensem, vel plures. Propterea sumos hoius sententiæ, vt si velimus cautè & prudenter agere, debeamus facere prorogationem ipsam ad beneplacitum Concilij. Hoc modo, & hac ratione erit semper sacro Concilio liberum & integrum, vt possit celebrare Sessionem tunc & quando nouerit ita honori Diuino, & rationibus ipsius Concilij & Reipublicæ expedire. Sic deniquè putamus ex vsu esse præsentis tẽporis. Sciunt Patres nos semper habuisse oculos ad conseruandum ius & authoritatem Concilij, & ad bene dirigendũ & ordinandum ipsum Concilium; credere debent, nos non mutasse animum: & propterea possunt habere aliquam fidem in nobis, & quo ad hoc, se nobiscum cooformare: habentes pro certo, quòd nos benè considerabimus, quid deceat & expediat in præsenti rerum & temporom statu. Vna tantùm ratio posset fortè aliquid scrupuli inijcere in mente alicuius, videlicet quia si Patres scirent diem certũ Sessionis, possent aliqui ex eis meliùs consulere rebus suis proprijs vna ratione, vel alia. Credimus, qoòd hæc hæsitatio haud longo tempore durabit, & quòd vnusquisque post non moltos dies videre poterit, quem cursom & quem progressum sit sancta hæc Synodus habitura. Et nihilominùs, capiendo rem in qoemcunque sensum etiam asperiorem, & in quocunque euentu possunt Patres sperare & sibi polliceri de nobis, qoòd non erimus secundiores, quàm hactenùs fuerimus: & quòd ita semper publica dirigemus, vt priuatę Patrum commoditatis rationem (quantum fieri poterit) habeamus. Sit igitur conclosio, quod huius sententiæ & opinionis sumus, vt si Patribus ita videat & placeat, hęc prorogatio fiat ad beneplacitũ Concilij. Vnusquisque dicat liberè, more solito, sententiam suam, prout Reipublicæ Christianæ, honori Concilij, cõmoditati Patrum putauerit expedire, & Spiritussãctus suggesserit ei. Quęcunqoe à nobis dicta sunt, nulla alia ratione dicta esse censeri volomus, qoàm pro maiori Patrũ informatione: quia multi à nobis petierunt, vt qoid in hac re sentiremus, Patribus aperire vellemus.

Posteà Patres dixerunt sententias suas, & omnibus placuit, Sessionem ipsam, quæ die crastina iuxta decretum publicatum in proxima præcedenti Sessione, die 2. Ionij Præsentis anni celebranda erat, prorogari ad beneplacitum sacri Concilij. Et ita fuit conclusum decretom & firmatum. Deinde dimittitur congregatio, & Patres omnes recesserunt circa horam vigesimamtertiam.

INTERFVERVNT HVIC Sessioni Patres præcedentis Sessionis præterquàm sequentes.

Archiepiscopi.

R.D.Archiepis. Antibaren.	Venetus.
R.D.Archiepis. Corcyren.	Venetus.

Episcopi.

R.D.Episcopus Asculan.	Ferrarien.
R.D.Episcopus Militen.	Romanus.
R.D.Episcopus Soranus.	Arpinas.

Orator Christianissimi Regis

Illustrissimus D.Claudius Durse.	Gallus.

BVLLA RESVMPTIONIS Concilij Tridentini sub Iulio III. Pont. Max.

IVlius Episcopus, seruus seruorum Dei, ad futur am rei memoriam. Cùm ad tollenda religioois nostræ dissidia, quæ in Germania longo tempore, non sine toous Christiani orbis perturbatione & scãdalo viguerunt, bonùm, opportunum & expediẽs esse videatur, sicuti etiã charissimos in Christo filius noster Carolus Romanorũ Imperator semper Augustus, nobis per suas literas & nuncios significari fecit, vt sacrum ęcumenicum & generale Concilium, per felicis recordationis Paulum Papam tertium prædecessorem nostrum indictũ, & per nos tunc Cardinalatus honore fungentes, atque ipsius prædecessoris oomine, vnà cum duobus alijs sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalib᷒, ipsi Cõcilio præsidẽtes, inceptũ, ordinatũ & cõtinuatũ, in quo plures publicę & so-

lennes habitæ fuerunt Sessiones, pluraque tam in causa fidei quàm reformationis promulgata decreta, ulteriuſq; etiam ad vtranque causam pertinentia, examinata & discussa, ad ciuitatem Tridentinam reducatur. Nos, ad quos vt summos pro tempore Pontifices, spectat generalia Concilia indicere & dirigere, vt Ecclesiæ pacem, & Christianæ fidei atque orthodoxæ religionis incremētum ad omnipotentis Dei laudem & gloriam procuremus, & quantùm in nobis eſt, tranquillitati ipsius Germaniæ, quæ ſanè prouincia retroactis temporibus in vera religione, ac sacrorum Conciliorum & sanctorum Patrū doctrina excolenda, exhibendaq; maximis Pontificibus, Christi redemptoris nostri in terris Vicarijs, debita obedientia & reuerentia, nulli Christianorum prouinciæ fuit vnquàm secunda, paternè consulamus, ſperantes per ipsius Dei gratiam & benignitatem futurum, vt Reges omnes ac Principes Christiani, iuſtis pijsq; nostris in hac re votis annuant, faueant atque aſſiſtant: Venerabiles fratres Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & dilectos filios Abbates, oēsque alios & singulos, qui de iure vel consuetudine vel priuilegio Cōcilijs generalibus intereſſe debēt, quosq; idem prædeceſſor noſter in ſuis Indictionis, & alijs quibuſcunque desuper confectis & publicatis literis Cōcilio intereſſe voluit, per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Ieſu Christi hortamur, requirimus & monemus, vt proximis futuris Calendis Maij, quem diem ad ipſum Concilium, in eo in quo nunc repetitur ſtatu, reſumendum & proſequendum, præuia matura deliberatione, ex certa noſtra ſcientia, & de Apoſtolicæ authoritatis plenitudine, ac venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio & aſſenſu, ſtatuimus, decernim⁹ & declaramus, in ipſa ciuitate Tridenti, legitimo ceſſante impedimento, conuenire & ſe congregare, ac ipſius Concilij cōtinuationi & proſecutioni, omni mora poſtpoſita, incūbere velint. Nos enim operam ſedulò daturi ſumus, vt eodem tempore, in eadē ciuitate noſtri omninò adſint Legati, per quos ſi per ætatem noſtram valetudinemq;, & ſedis Apoſtolicæ neceſſitates perſonaliter adeſſe nequiuerimus, Spiritu ſancto duce, ipſi Cōcilio præſidebimus, quacunque ipſius Concilij tranſlatione & ſuſpenſione, cæteriſque contrarijs non obſtantibus quibuſcunque, ac præſertim illis, quæ idem prædeceſſor noſter in ſuis literis prædictis, quas eum omnibus & ſingulis in eis contentis clauſulis & decretis in ſuo robore permanere volumus, atque decernimus, & quatenùs opus ſit, innouamus, voluit non obſtare: Irritum nihilominùs decernentes & inane, ſi ſecùs ſuper his à quoquam quauis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtrorum hortationis, requiſitionis, monitionis, ſtatuti, declarationis, voluntatis, innouationis & decretorum infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ 1550. Decimaoctaua Calend. Decemb. Pontificatus noſtri anno 1.

M. Car. Creſcentius. Rom. Amaſæus.
R. per Romulum ſecre.

R. de ſancta Maria.

IVLIVS PAPA III.

Ad futuram rei memoriam. Superioribus diebus de venerabilium fratrū noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Conſilio, ex cauſis tunc expreſſis Apoſtolica authoritate decreuimus, quòd ſacrū œcumenicū & vniuerſale Concilium Tridentum, vbi olim inceptum fuerat, reduci, & ibi (adiuuãte Domino) terminari deberet, tempuſq; ad illud reſumēdum & proſequēdum Calendas Maij proximè futuri præfiximus, omneſq; & ſingulos quomodolibèt in eo intereſſe debentes hortati fuimus & monuimus, vt dicto tempore Tridenti eſſe vellent, prout in noſtris, ſub plumbum deſuper expeditis literis, plenius continetur. Ne autem propterea quòd dictæ literę nondum publicatæ fuerunt, aliqui ignorantiam rei vllo modo prætexere poſſint, ſed omnes plenam illius notitiam habeant, dicta authoritate per præſentes ordinamus, quòd tam prædictæ, quàm præſentes literæ, per aliquem ex noſtris curſoribus in baſilicis ſancti Petri de Vrbe & ſancti Ioannis Lateranēſis, dum ibi diuina celebrantur, publicè ac alta & intelligibili voce legantur, & poſtquàm lectę fuerint, valuis ipſarum baſilicarum affigantur, & ibi aliquandiù dimittantur, & relicta poſteà illarum copia, amoueantur: Decernentes publicationem faciendam, omnes & ſingulos ipſius Concilij celebrationi quomodolibèt intereſſe debentes, perindè arctare, ac ſi eis perſonaliter intimatæ fuiſſent: quodque ipſarum literarum tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicuius Notarij ſubſcriptis, ac ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis originalibus adhiberetur: Ac hortantes & in Domino requirentes omnes & ſingulos venerabiles fratres noſtros, Patriarchas & Archiepiſcopos, ad quos ipſarum literarū exempla impreſſa tranſmitti curabimus, vt pro ſuo officio

ficio & debito, id eorum suffraganeis & alijs minoribus Prælatis & Abbatibus notificēt, contrarijs non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub anoulo piscatoris, die 27. Decēb. 1550. Pontificatus nostri anoo primo.

MANDATVM IVLII TERTII summi Pontificis, in reductione Concilij ad ciuitatem Tridentinam.

IVlius Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Marcello, tituli Sancti Marcelli presbytero Cardinali, Crescentio nuncupato, nostro & Apostolicæ sedis ad Conciliū Tridentinum legato de latere, & venerabilibus fratribus Sebastiano Pighino Archiepiscopo Sipontino, ac Aloysio Lipomano Episcopo Veronensi, nostris & ipsius sedis, ac in dicto Cōcilio vnà cum eodem Marcello Cardinali & legato, nomine nostro ad præsidendum nuncijs, salutem & Apostolicam benedictionem.

Ad prudētis patris familiâs officium spectat, ea quæ per seipsum commodè efficere non potest, vt per alios idoneos fiant, diligēter curare. Dudum siquidem, cùm ex certis tum expressis causis bonum, opportunum & expediens esse videretur, vt sacrum œcumenicum & generale Concilium, per felicis recordationis Paulum Papam Tertium prædecessorem oostrum indictum, ad ciuitatem Tridenonam reduceretur, nos sperantes per omnipotentis Dei gratiam & benignitatem futurum, vt Reges omnes & Principes Christiani iustis pijsq; nostris in hac re votis annuerent, fauerent, & assisterent, venerabiles fratres nostros Patriarchas, Archiepiscopos & Episcopos, ac dilectos filios Abbates, omnesq; alios & singulos, qui de iure vel cōsuetudine, aut priuilegio Concilijs generalibus interesse debēt, hortati fuimus, requisiuimus & monuimus, vt proximè futuris Calendis Maij, quam diem ad ipsum Concilium, in eo quo reperitur statu resumendū, præuia matura deliberatione, ex certa nostra scieotia, & de Apostolicæ potestatis plenitudioe, ac venerabilium fratrum oostrorum S. Rom. Ecclesiæ Cardinalium consilio & assenso, statuimus, decreuimus & declarauimus in ipsa ciuitate Tridentina, legitimo cessante impedimento, conuenire & se congregare, ac ipsius Concilij continuationi & prosecutioni, omni mora postposita, incumbere vellent, proot io alijs nostris indè confectis literis pleniùs continetur. Nos igitur, qui ætate nostra iam ingrauescente & alijs multipliciter impediti, ad dictam cioitatem ad præsens personaliter accedere, & ipsi Concilio iuxta desiderium cordis nostri interesse nequimus, volentes resumptionem continuationem & prosecutiooem Concilij huiusmodi ex nostra absentia non impediri, te fili Marcelle Cardinalis, fide feruentem, prudentia, scientia ac rerum vsu conspicuum, oostrum & Apostolicæ sedis ad Coocilium huiusmodi legatum de latere, ac vos fratres, Sebastiane Archiepiscope & Aloysi Episcope, pietate & doctrina ac rerum experientia insignes, nostros & ipsius sedis ad dictum Concilium vnà tecum fili Marcelle, Cardinalis & legate, nomine nostro præsidendum nuncios cū speciali & expresso mandato, necnon ratihabitionibus & alijs clausulis in similibus apponi solitis, de simili eorundem fratrum nostrorum coosilio, Apostolica authoritate tenore pręseotium cōstituimus & deputamus, vosque ad dictam ciuitatem Tridentinam tanquàm pacis Angelos destinamus, ac vobis nomine & authoritate nostra eidem Cōcilio præsidendi, ac illud reassumendi, continuandi, dirigendi & prosequendi, oecnon in illo pro vestra pietate & sapientia ea omnia, quæ in præmissis & circa ea necessaria & aliâs quomodolibèt opportuna esse, ac aliâs ad laudem & honorem DEI pertinere noueritis, etiam si magis speciale mandatum exigant, iuxta oostrarum prædictarum, ac Indictionis & aliarum ipsius prædecessoris super præmissis confectarum & publicatarum literarum formam, faciendi & exercendi plenam & liberam, authoritate & tenore prædictis, concedimus potestatem & authoritatem. Hoc itaq; munus vobis ioiunctum ita implere studeatis, vt sperati fructus indè prooeniant, vosque à nobis commendationem, & à Deo bonorum operum retributore, felicitatis æternæ gloriam consequi mereamini. Datis pontificatus oostri anno secundo.

MANDATVM Imperatoris.

CArolus V. diuina fauente clemētia Romanorū Imperator semper Augustus, ac Rex Germaniæ, Hispaniarum, vtriusque Siciliæ, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantię, Comes Habspurgi, Flandriæ & Tyrolis &c. Quum beatissimus in Christo pater & D. D. N. Iulius III. diuinà prouidentia, S. R. ac vniuersalis Ecclesiæ Pontifex Maximus D. N. R. sacrum œcumenicum & generale Concilium, per sanctitatis suæ prædecessorem felicis recor. Paulum Papam III. indictum & inceptū & aliquandiu intermissum, ad tollenda religionis nostræ dissidia, quæ in Germania longo tempore, maxima totius orbis Christiani perturbatione viguerunt, denuò ad ciuitatem Tridentinam reuocauerit, ac per literas suæ sanctitatis ad Calend. Maias proximè præteritas conuocauerit: Nos verò ob aduersam valetudinem, cum qua aliquandiù iam con-

tinuò

tiouò fermè conflictamur, mm alijs negocijs impediti, quum eidem Concilio, vt cupiebamus, perſonaliter intereſſe non poſſimus, ne tamen muneri noſtro in re tam ardua defuiſſe videamur, operæprecium duximus mandatarios & procuratores noſtros eò ablegare: ac proinde confiſi de fide, probitate & rerum experientia, ac erga ſacroſanctam religionem noſtram orthodoxam zelo & pietate, venerabilium, deuotorum ac generoſitate nobilium fidelium, nobis dilectorum Hugonis Comitis à Monforr, don Franciſci à Toleto, Prioris monaſterij Reconuallenſis, & Guilhelmi à Pictauia, Archidiaconi Campaniæ, conſiliariorum noſtrorum, eoſdem tam ratione Imperialis noſtræ dignitatis, quam ſuſtinemus, quàm regnorum & prouinciarum, hæreditario iure nobis ſpectantium, coniunctim & ſeparatim fecimus, creauimus, conſtituimus & ordinauimus, atq; ex nunc tenore præſentium, ex certa animi noſtri ſcientia, & omnibus alijs melioribus medio, via, iure & cauſa, quibus validiùs & efficaciùs poſſumus & debemus, ſolenniter facimus & creamus, conſtituimus & ordinamus noſtros veros, legitimos & indubitatos oratores & mandatarios: dantes eis, & cuilibet eorum in ſolidum amplam facultatem & poteſtatem, vt omnes ſimul, aut tres, duo vel vnus ipſorum nomine noſtro in dicto Concilio œcumenico cõparére, in omnibus ſeſſionibus noſtrum locum, vt oratores & mãdatarij noſtri habere, res & negocia religionis & fidei, & alia quæcunque in prædicto Concilio tractanda, vnà cum alijs ibidèm ſtantibus Reipublicæ Chriſtianæ principibus, eorumùe legatis, oratoribus, mandatarija conſultare, agere & tractare, illisq; omnibus & per omnia adeſſe, conſilium, votum & decretum noſtro nomine dare, impartiri ac interponere, aliaque omnia tractare, procurare, agere, concludere & exercere debeãt & poſſint, quæ ad Dei gloriam, fidei vniuné & exaltationem, & Reipublicæ Chriſtianæ honorem, commodum & augmentum pertinere, & in ipſo Concilio expedire viſa fuerint, & quæ nos ipſi agere, tractare, procurare & facere poſſemus, ſi præmiſſis omnibus & ſingulis perſonaliter intereſſemus: etiam ſi talia eſſent, quæ mandatum exigerent magis ſpeciale, quàm præſentibus eſt expreſſum; ponentes idcirco præfatos oratores & mandatarios noſtros, quo ad præmiſſa, in locum & vicem perſonæ noſtræ: promittentes in verbo noſtro Cæſareo, nos habituros ratum & gratum, quicquid per ipſos oratores, mandatarios noſtros, tres aut duos vel vnum ipſorum, ad modom prænarratum, actũ, procuratum & geſtum fuerit, dolo & fraude penitùs ſemotis: Harum teſtimonio literarum, ſigilli noſtri appenſione munitarum. Datis in ciuitate noſtra Imperiali Auguſta Vindelica, die primo menſis Iulij, Anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, Imperij noſtri 31. & Regnorum noſtrorum 36.

CAROL.

Ad mandatum Cæſareæ & Catholicæ M. proprium.

Ioannes Burger.

ORATIO ORATORIS Imperat. poſt præſentationem ſui mandati.

POſtquàm intermiſſum annis aliquot ſacroſanctum Concilium, Illuſtriſſ. D. R. Præſules, P. ampliſſimi, ad fidei & religionis Chriſtianæ incrementum, hæreſes extirpandas morumq; reformationem non modò vtiliſſimũ, verùm & neceſſarium, à ſanctiſſimo Patre Iulio Tertio Pontifice maximo Cæſar inuictiſſimus in hac ciuitate Tridentina proſequendũ impetrauit, omnes tam imperij Romani q̃ regnorum ſuorum & patrimonialium prouinciarum præſules hortari, monere, frequenter etiam orare, vt ad Concilium ſe cõferrent, non deſtitit: quod equidem & Præſulom in hoc conuentu frequentia, & illuſtriſſimorum ſacri Romani Imperij Electorum præſentia, vel me tacente, atteſtatur. Nec his contentus Cæſar, quò maiorem teſtationemq; animi ſui erga ſacram Synodum propenſionem oſtenderet, præter fideliſſimum, & iam dudum hoc munere fungentem dominum illuſtriſſimum Franciſcum à Toleto, vnum ex Hiſpaniarum regis, ex patrimonialibus ſuis prouincijs, alterum me quoq;, licèt indignum, ex Germania ad ipſius vices vnà cum illo hîc gerendas oratorem ac mãdatarium conſtituit. Vndè magnum animi Caroli Cæſaris inuictiſſimi erga religionem Chriſtianam, ac Germanicæ nationis ſalutem extat argumentum. Vt verò voluntati clementiſſ. domini mei morem gererem, eiuſque iuſſis obtemperarem, omiſſis rebus omnibus, huc me quàm diligentiſſimè potui, contuli. Quamobrèm ego vos Præſules Reuerẽdiſſimi ac Patres ampliſſimi precor, vt iuxta Cæſarei mandati tenorem, in eius me oratorem recipiatis. Dixi.

RESPONSVM SYNODI ad oratores Imperatoris.

ILluſtres Domini, Mandatum Cæſareæ Maieſtatis, quod modò à dominationibus veſtris exhibitum eſt, & coram Patribus recitatum fuit, huic ſanctæ Synodo iucundiſſimum nuncium attulit: Quantùm enim in hoc tam vniuerſæ Chriſtianæ Reipublicę ſalutari opere, de piiſſima huius religione & poten-

potentissimi principis animo sibi polliceri possit, facilè tum ex ipsius mandati lectione, tum ex personarum vestrarum destinatione intellexit. Quare & dominationes vestras, quas ob singularem earum prudentiam & religionis studium magno sibi adiumento fore sperat, grato & beneuolo animo amplectitur, & mandatum suæ Cæsareæ maiestatis, quantùm de iure potest, libentissimè admittit: Et cùm de his omnibus sancta Synodus DEO benedicto gratias aget, simul & Diuinam clementiam pro salute eiusdem maiestatis, & felici rerum ipsius euentu assiduè precabitur.

SACROSANCTI OECVMENICI & Generalis Concilij Tridentini Sessio XI. quæ est prima sub Iulio III. Pont. Maximo, celebrata Calend. Maij, 1551.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritusancti, Amen. Anno à natiuitate Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, Indictione nona, die verò Veneris, prima mensis Maij, pontificatus sanctissimi Domini nostri Iulij, diuina prouidentia Papæ Tertij, anno secundo, Reuerend. & Illustri. D. Marcellus sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter Cardinalis de Crescentijs, prælibati sanctissimi D. N. Papæ de latere Legatus, ac R. D. Sebastianus Pighinus, Archiepiscopus Sipontinus, & Aloysius Lypomanus, Episcopus Veronen. Apostolicæ sedis nuncij, vnà cum reliquis Patribus, qui Tridenti aderant, de manè conuenerunt in Ecclesia cathedrali sancti Vigilij ciuitatis Tridentinæ, in qua celebrârunt primam Sessionem huius sacri Concilij Tridentini sub eodem sanctissimo D. N. Iulio: Vbi celebrata priùs de Spiritusancto solenni Missa, peractisque cõsuetis ceremonijs, lectæ fuerunt literæ eiusdem sanctissimi D. N. Papæ super reassumptione & prosecutione sacri œcumenici & generalis Concilij Tridentini. Deinde R. D. Archiepiscopus Turritanus conuersus ad Patres, alta & intelligibili voce legit hæc, quæ sequuntur.

Decretum de resumendo Concilio.

Reuerend. & Illustr. D. & Reuerendi Patres, placét ne vobis ad laudem & gloriam sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritusancti, ad incrementum & exaltationem fidei & religionis Christianæ, sacrum œcumenicum & generale Concilium Tridentinum, iuxta formam & tenorem literarum sanctissimi domini nostri resumi debere, & procedendum esse ad vlteriora? Responderunt, Placet.

Indictio futuræ Sessionis.

R. & Illustr. domini, reuerendiq; patres, placét ne vobis proximè futuram Sessionẽ, habendam & celebrandam esse in futuris Calendis Septembris? Responderunt, Placet. Et successiuè ab ipso Reuerend. & Illust. domino Legato declaratum est, Concilium ipsum resumptum esse, & procedendum esse ad vlteriora.

Ego Angelus Massarellus, sacri Concilij Secretarius, scripta omnia, ita vt notata sunt, acta fuisse: in quorum fidem manu mea propria subscripsi.

EXHORTATORIA ORATIO,

Reuerendissimorum sacri Concilij Tridentini Præsidum nomine recitata Calend. Septemb. M. D. LI.

CVm post restitutam huc Synodum Patres Amplissimi, recens isq; peropportunus ac nobis optatissimus duorum clarissimorum Germaniæ Præsulum, & eorundẽ sacri Romani Imperij principum Electorũ aduentus magnam spem attulerit nobis, fore vt non solùm multi eiusdem nationis Episcopi, illorum exemplo excitati, verùm etiã alij quamplurimi varijs ex locis propediem huc adsint, atque ita sacrum Concilium, ad Dei omnipotentis honorẽ, prosequi & peragere liceat: nunc deniquè nostras esse partes duximus, pro loco ac persona, quam sustinemus, vt in principio & tanq̃ limine actionũ nostrarum, pauca verba vestrî simul & nostrî hortandi atque admonendi causa faciamus. Etsi enim vos pro vestra pietate & sapientia ac studio salutis animarum, in tam graui Christianæ Reipu. tempore ac necessitate, bonorum sacerdotum & pastorum officio fungi paratos esse minime dubitamus: tamẽ tanta est earum rerum, quas preclarè inchoatas, Deo adiuuante, persequi & ad exitum adducere instituimus, magnitudo, vt nulla, quæ nos vehementiùs excitet & officij nostri sæpiùs admoneat, superuacanea videri debeat oratio. Tollendæ enim nobis, vt sciris atq; exstirpandæ sunt hæreses: quibus non sine maxima animarum iactura longè lateq; disseminatis, & indies longiùs serpentibus, miserandum in modum Ecclesia scissa, lacerata & perturbata est. Corrigenda, & reformanda est Ecclesiastica disciplina, quæ iamdiù deprauata atque corrupta, harum ipsarum hæresum magna ex parte causa origoq; extitit. Postremò agendum est de sedandis Regum inter se Principumque discordijs: quibus effectum est, vt Christiana Respublica maximas intùs & foris calamitates acceperit, & impiorum hostium aucta potentia, nostris autem fractis & debilitatis viribus, salus iam & libertas Christianorum omniũ, atque adeò ipsa fides & religio in summum & extremum penè discrimen adducta sit. Vndè autem nostræ hortationis initium aptiùs duxerimus, quàm vt nos tantis ac tã

arduis

arduis rebus non modò perficiendis, sed ne aggrediẽdis quidem impares esse intelligamus? Quis enim oculos ad tantarum rerum molem inspiciendam attollens, inde eosdem ad humanarum virium exiguitatem considerandam deijciens, hoc non intelligat, nequaquàm tanto oneri subeundo ac sustinendo infirmitatem humanam posse sufficere? Nec verò hoc deterrendi vestri causa dicimus, sed vt nostram imbecillitatem agnoscentes, ad Dei opt. Max. opem & misericordiam nobis
2.Cor.3. confugiendũ esse statuamus. Ex eo enim omnis, vt inquit Apostolus, sufficientia nostra est. Itaq; in illo nostra omnis nobis spes & fiducia collocanda & reponenda est, qui omnibus, dummodò in fide postulent, affluenter dat, & non improperat. Agitur ipsius religionis causa, agitur Ecclesiæ salus: quam tantoperè dilexit, vt eam filij sui vnigeniti passione & morte redimendam putauerit. Vt superioribus temporibus illi nunquã defuit, ita nec hoc quidem tempore aut in posterum vnquam est defuturus. Iacta sunt, eo authore, harum rerum ferè omnium fundamenta. Profectò cuius impulsu atq; auxilio opus iam institutum & cœptum est, eodẽ quoq; vires subministrante & nobiscum simul operante, absoluetur. Non est abbreuia-
Esai. 59. ta manus Domini, vt Ecclesiæ suæ opitulari non possit: neque minuta clementia, vt nolit. Cuius quidem propitiæ voluntatis erga nos, cùm alia multa, tum hoc non minimum testimonium habemus, quòd hos duos Germaniæ præsules, authoritate, prudentia, pietate præstantissimos in eam mentem impulit, vt tam opportuno tempore, multis & magnis, quibus impediebantur, difficultatibus consilio & virtute superatis ad hanc sacrosanctã Synodum accederent. Nos modò contrito & humiliato corde supplices eius opẽ assiduè imploremus, quemadmodùm paulò antè more Maiorum atq; instituto fecimus. Intimo animi dolore peccata nostra ingemiscamus, atq; in bonis operibus & dignis pœnitentiæ fructibus ambulantes, animas nostras & corda Spiritui sancto tanquam sedes ac templa munda præbeamus, memores eius,
Esaie. 52. quod scriptum est: Mundamini, qui fertis vasa Domini. Maxima semper, vt vos minimè præterit Patres, generalium Conciliorum vis, maxima fuit authoritas. Nec enim dubium est quin eis, modò rectè & ordine há-
Matt. 18. beantur, Spiritus sanctus ipse præsideat. Etenim si Dominus noster, vbicunq; duo aut tres in nomine eius fuerint congregati, in medio eorum se futurum esse confirmauit: quis eum & sanctum ipsius Spiritum abesse putet ab huiusmodi plurimorum Patrum & sacerdotum conuentu iusto atq; legitimo, qui, quemadmodùm hic noster, propter causam fidei & religionis, propter correctionẽ morum, propter pacem deniq; & tranquillitatem Ecclesiæ sit coactus? Itaque talium Conciliorum scita, non hominum magis quàm Dei ipsius existimantur esse decreta. Horum exemplum nobis primis illis Ecclesiæ temporibus, Spiritu sancto pleni Apostoli prodiderunt. Ad hoc remedium maiores nostri deinceps grauissimis Ecclesiæ temporibus confugerunt. Hoc Arianam illam sectam, totum terrarum orbem diffusam, tam inueteratam, tantis studijs opibusq; potentissimorum principum defensam, hoc Macedonij, Nestorij & Eutychetis hæresim, innumerabilesq; alias sustulerunt: Hoc sæpè sacerdotum & populi vitam ac mores reformarunt: Hoc seditionibus & discordijs aliquãdo agitatam Ecclesiam, in quietum & tranquillum statum redegerunt. Quarè magna spe, magno animo, Patres, tam pias actiones & tam Christiano nomini salutares persequamur. Hoc munus, hæ partes, hoc officium nostrum est, qui hanc ob causam ex tã distantibus ac remotis regionibus in hanc vrbem conuenimus. Ac primùm quidem æterni Dei honor & gloria, & sanctissimæ ipsius fidei, ac religionis causa nos moueat. Nã cùm propter prauos & corruptos mores, Dei venerationem, cultum & charitatẽ vbiq; imminuta, tum verò hæresibus & impietate dogmatum, veritatem & syncerıtatem fidei nusquàm ferè non contaminatam atq; pollutam videamus, quis tam ingratus ac tam immemor diuinorum munerum ac beneficiorum erit, qui nõ Dei benedicti cultum & gloriam non cęteris modò rebus anteponat, sed vita & anima sua habeat chariorẽ? Qui, vt reliqua eius in humanum genus beneficia, quæ sunt innumerabilia & longè maxima, omittamus, tantoperè nos, figmentum manuum suarum luteũ, amauit, quanquàm inimici ei essemus, & eo impiè relicto ac repudiato, muta & fragilia quædam simulacra coleremus, tamen per vnigeniti filij sui mortem crudelissimosque cruciatus nos sibi reconciliauerit, & Satanæ dominatu ac peccatorum mole oppressos, æternisque supplicijs addictos liberarit, atque in filios sibi in spem æternæ gloriæ & cœlestis hæreditatis adoptârit. Quòd si eius honori & gloriæ fideles omnes tantoperè inseruire oportet, quantò maiore studio nos, quos ille sibi sacerdotes elegit, eius cultum & religionem tueri, defendere & conseruare debemus? Salus præterea nos moueat animarum, pro quibus agnus ille immaculatus, D.N. Iesus Christus suum in ara Crucis sanctiss. & pretiosiss. Sanguinẽ effudit: quæ cùm fidei & custodiæ nostræ commissæ & cõmendatæ fuerint, earum incolumitati à nobis cura & solicitudine prouidendum est, si officio nostro satisfacere, si nostræ ipsorum saluti consulere volumus.
Væ enim ijs, qui Dei opus negligenter faciunt. Hier. 48.
Væ nobis, si tam necessario tempore,
officio ac muneri nostro defuerimus. Quas Cap. 34.
per Ezechielẽ minas Dominus pastoribus,

oues

oues sibi commissas negligentibus, intentauit? quàm acriter, quàm seuerè, quàm atrociter gregē suum se de eorum manu requisiturum esse denunciauit? Qui cùm primò eorum negligentiam his verbis accusasset,
Ezec. 34. Quod infirmum fuit, non consolidâstis: & quod ægrotum, non sanâstis: & quod confractum, nō alligâstis: & quod abiectum, nō reduxistis: & quod perierat, non quæsistis: hæc paulopòst adiunxit: Viuo ego, quia pro eo, quòd facti sunt greges mei in rapinā, & oues meę in deuorationē omnium bestiarū agri: ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum. Quæ eadem ferè, quanquàm alijs verbis, per Hie-
Hier. 2. remiam, minatus est. Vtinàm verò, Patres, hæc magno animæ diceremus cum dolore, vtinàm hæc tam vehemens increpatio in nostra tempora minimè conueniret, nō tantum ouium numerum desideraremus, non grex Domini tantoperè disiectus ac laceratus fuisset. Heu quis tantam eius dissipationem, dissipationem autem? immò verò stragem ac vastitatem satis dignè possit deplorare? Superat omnem non orationis modò copiam, sed vim etiam doloris, tantæ & tam luctuosæ cladis magnitudo. Expergiscamur igitur, expergiscamur per viscera misericordię Domini nostri Iesu Christi. Et quoniam ijs, quæ interierunt, ouibus ampliùs subuenire non possumus, demus saltem operam, vt tum ab ouili Dominicos abductas recuperemus, tum illas, quæ inde non exierunt, diligentiùs in posterum custodiamus. Non de salute tātùm eorum agitur: nostra quoq; ipsorum salus agitur. Neque perire illæ incuria nostra possunt, quin id animabus nostris exitiosum futurum sit. Earum à nobis rationem in tremendo illo iudicio is reposcet, qui illas sanguine suo redemptas, nobis pascendas custodiendasque commisit. Hinc
Hæb. 10. nos viuentis Dei minæ commoueant, cuius in manus incidere horrendum est, si officio nostro defuerimus: inde parata nobis laboris & solicitudinis futuræ merces excitet, si fuerit per nos Dominici gregis saluti prospectum atque consultum. Omittimus laudem, quæ ab omnibus nō huius modò ætatis hominibus, sed ab omni posteritate sacro huic Concilio sine dubio maxima tribuetur: & eam omittimus, propterea quòd minimè decet nos inanem istam & falsam gloriam aucupari, aut in ea vllum rectè factorum fructum ponere: Quod qui faciunt, ij, vt
Matt. 6. Dominus in Euangelio inquit, mercedem iam suam receperunt. De vera illa & solida & sempiterna gloria loquimur, quæ bonis operibus à Christo Domino nostro
Matt. 25. promissa & præparata est. Etenim si ijs, qui proximum suum esurientem, aut sitientem, aut nudum, cibo, potu, veste, aut alijs huiusmodi charitatis officijs iuuerint, regnum ab eo cęleste promissum est: quàntò illud magis sperare is debebit, qui proximi & fratris sui animam ex ipsis Satanæ faucibus eripuerit? Quid? qui non de vno aut altero fratre, sed de cuncto fidelium cœtu & vniuersa Republica Christiana optimè fuerit meritus, ipsamque Dei religionem consilijs & laboribus suis instaurauerit, quantò maiora ab illo omnium bonorum operum authore, & eodem remuneratore præmia consequetur? Hæc sunt quæ spectare, quæ intueri, quæ proposita habere & possumus & debemus. Hæc sunt genere ipso ineffabilia, magnitudine infinita, diuturnitate perpetua & sempiterna. Quamobrem incumbamus Patres toto pectore, vt aiunt, ad sananda Christianæ Reipublicæ vulnera: incumbamus quanta maxima possumus cura & diligentia ad eas actiones, ex quibus ad Deum honor, ad Ecclesiam salus, ad nos æterna gloria & felicitas peruētura est. Incredibile est, quibus piorum omnium votis expetitum, qua lætitia cęptum, qua expectatione rursus restitutum hoc fuerit instauratumque Conciliū. Persuasum ijs est & rectè persuasum, hoc vnum esse remedium, quo Ecclesiæ nauis, iam diù hęresum & discordiarū procellis agitata atq; quassata, & cùm vi tempestatis, tum nautarū etiam negligentia propè obruta, è periculo eripi, & tuto in portu possit collocari.

Hæc ne eorum vota inanis, has spes fallaces, hanc voluptatem irritam patiemur euadere? Quid reliquum erit ampliùs, quòd sperent? quid supererit, quod expectent? Si vllo vnquàm tempore bonorum & sapientium sacerdotum ECCLESIA fidem auxiliumque implorauit, hoc tempore Patres, hoc tempore maximè implorat, afflicta, vexata, lacerata, tot spoliata præsidijs, tot charissimis filijs orbata, supplex DEO & vobis manus tendit: filios suos è sinu sibi ereptos recuperare pia parens desiderat, & cùm eorum desiderio angitur, tum de reliquorum etiam salute est solicita. Quas illa Deo grates aget? quāta præ lætitia ac voluptate exultabit, si quod optat, per vos fuerit consecuta? quam ea res non huic solùm quæ in terris est, verùm etiam illi cælesti Ecclesiæ grata, iucunda, optataque accidet? Etenim si vel vno Luc. 15.
peccatore in terris pœnitentiam agente, beatæ illæ mentes tantoperè in cœlo gaudent, quid tot populis ad veritatis lucem & rectā viuendi rationem euocatis futurum esse cēsemus? Ipsum profectò cœlum Ecclesiæ hac vnione, & religionis ac disciplinæ Ecclesiasticæ instauratione lętabitur, & terra ob factoris sui gloriam iubilabit, ac Domino nobis placato, atque propitio, lætiores posthàc dies, feliciora tempora, vberiores terræ fructus erunt. Reliquum est, Patres amplissimi, vt vos pro officio nostro admoneamus, tametsi grauitas & sapientia vestra minimè admonitionem nostram desideret, vt hæc quæ pro totius Ecclesiæ salute agere molimur, in spi-

Galat. 6. in ſpiritu lenitatis & manſuetudinis, quemadmodùm ſanctæ huic Synodo dignum eſt, agãtur. Faceſſat hinc omnis huius ſacroſancti cœtus maieſtate indigna contentio. Faceſſat omne odium, omnis verborũ immoderatio. Sit ſumma inter nos, vt debet, charitas, ſumma animorũ conſenſio, ſumma cõcordia. Nemo noſtrũ quæ ſua ſunt q̃rat, ſed quę Ieſu Chriſti. Deniq; meminerimus, huic cõuentui Deũ ipſum, noſtrorũ coſiliorum & actionum omnium ſpectatorem ac iudicem eſſe affuturum. Cui ſalus eſt & honor in ſecula ſeculorum. Amen.

SESSIO DVODECIMA.

Quæ eſt ſecunda ſub Iulio III. Pont. Max. celebrata die 1. Septemb. 1551.

Decretum prorogationis Seſſionis.

SAcroſancta œcumenica & generalis Tridẽtina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, prǽſidẽtibus in eiſdem ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legato & Nuncijs, quæ in proximè præterita Seſſione ſequentem hanc hodiè habendam, & ad vlteriora procedendum eſſe decreuerat, cùm ob inclytę Germanicæ nationis, cuius præcipuè cauſa agitur, abſentiam, ac non magnam cæterorum Patrum frequẽtiam procedere hactenùs diſtulerit, de venerabilium in Chriſto fratrum & filiorum ſuorum, Maguntini & Treuirenſis Archiepiſcoporum, ac ſacri Romani imperij Principum Electorum, & complurium ipſius aliarumq; prouinciarũ Epiſcoporum ſub hanc ipſam diem aduẽtu in Domino exultans, & dignas ipſi omnipotenti Deo agens gratias, firmamque ſpẽ cõcipiẽs quàmplurimos tam ipſius Germanię, quàm aliarum nationũ Prælatos, & ſui officij debito & hoc exemplo commotos propediem eſſe venturos, futuram ſeſſionem ad quadrageſimã diem, quę erit xj. mẽſis Octobris proximè ſequentis, indicit: & Cõcilium ipſum in ſtatu, in quo reperitur, proſequendo, cùm in præteritis ſeſſionibus de ſeptem ſacramẽtis nouæ legis in genere, & in ſpecie de baptiſmate & Confirmatione diffinitum fuerit, ſtatuit & decreuerit de ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſacramento, necnon quòd ad reformationẽ attinet, de reliquis, quæ ad faciliorem & commodiorem Prælatorum reſidentiam pertinent, agi & tractari debere: Ac monet & hortatur omnes Patres, vt interim D.N. Ieſu Chriſti exemplo, quantùm tamen humana fragilitas patietur, ieiunijs & orationibus vacent, vt tandem placatus, qui in ſecula ſit benedictus Deus, corda hominum ad verę ſuæ fidei agnitionem, & ſanctæ matris Eccleſiæ vnitatem, ac rectè viuendi normam reducere dignetur.

Concordat cum originali: in cuius fidem ego Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij Secretarius, ſubſcripſi manu propria.

SESSIO XIII.

Quæ eſt III. ſub Iulio III. Pontif. Max. celebrata die vndecima Octobris 1551. Celebrauit autem Miſſam ſummam Epiſcopus Maioricenſis, Orationemque habuit Archiepiſcopus Turritanus.

Decretum de ſanctiſſimo Euchariſtię Sacramento.

SAcroſancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spirituſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdẽ ſanctæ ſedis Apoſtolicæ legato & nuncijs, & ſi in eum finem nõ abſque peculiari ſcilicet ductu & gubernatione cõuenerit, vt veram & antiquam de fide & ſacramẽtis doctrinam exponeret, & vt hæreſibus omnibus, & alijs grauiſſimis incommodis, quibus Dei Eccleſia miſerè nunc exagitatur, & in multas & varias partes ſcinditur, remedium afferret, hoc præſertim iã inde à principio in votis habuit, vt ſtirpitùs conuelleret zizania execrabilium errorum & ſchiſmatũ, quæ inimicus homo his noſtris calamitoſis temporibus in doctrina fidei, vſu, & cultu ſacroſanctæ Euchariſtiæ ſuperſeminauit: quã alioqui Saluator noſter in Eccleſia ſua tanquàm ſymbolum reliquit eius vnitatis & charitatis, qua Chriſtianos omnes inter ſe coniunctos & copulatos eſſe voluit. Itaq; eadẽ ſacroſancta ſynodus, ſanam & ſyncerã illam de Venerabili hoc & Diuino Euchariſtię Sacramento doctrinã tradẽs, quam ſemper Catholica Eccleſia ab ipſo Ieſu Chriſto Domino noſtro & eius Apoſtolis erudita, atque à Spiritu ſancto, illi omnẽ veritatẽ indiens ſuggerente, edocta retinuit, & ad finem vſq; ſeculi conſeruabit, omnibus Chriſtifidelibus interdicit, ne poſthàc de ſanctiſſima Euchariſtia aliter credere, docere aut prædicare audeant, quàm vt eſt hoc præſenti decreto explicatum atque diffinitum.

De Reali præſentia Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſanctiſſimo Euchariſtię ſacramento. Cap. 1.

Principio docet ſancta Synodus, & apertè ac ſimpliciter profitetur, in almo ſanctæ Euchariſtiæ ſacramento, poſt panis & vini conſecrationem D.N. Ieſum Chriſtum, verũ DEVM atque hominem, verè, realiter ac ſubſtantialiter ſub ſpecie illarum rerum ſenſibilium contineri. Nec enim hæc inter ſe pugnãt, vt ipſe Saluator noſter ſemper ad dexteram Patris, in cœlis aſſideat iuxta modum

existendi

exiſtendi naturalem, & vt multis nihilominùs alijs in locis ſacramentaliter præſens ſua ſubſtantiã nobis adſit, ea exiſtendi ratione, quã etſi verbis exprimere vix poſſumus, poſſibilem tamen eſſe Deo cogitatione per fidẽ illuſtrata, aſſequi poſſumus, & conſtantiſſimè credere debemus. Ita enim Maiores noſtri omnes, quotquot in vera Chriſti Eccleſia fuerunt, qui de ſanctiſſimo hoc Sacramẽto diſſeruerunt, apertiſſimè profeſſi ſunt, hoc tam admirabile Sacramentum in vltima cœna redemptorem noſtrum inſtituiſſe, cùm poſt panis viniq; benedictionẽ, ſe ſuũ ipſius corpus illis præbere ac ſuum ſanguinem disertis ac perſpicuis verbis teſtatus eſt. Quæ verba à ſanctis Euangeliſtis commemorata, & à D. Paulo poſteà repetita, cùm propriam illam & apertiſſimam ſignificationem præ ſe ferant, ſecũdùm quàm à Patribus intellecta ſunt, indigniſſimũ ſanè flagitiũ eſt, ea à quibuſdam cõtentioſis & prauis hominibus ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & ſanguinis Chriſti negatur, contra vniuerſum Eccleſiæ ſenſum detorqueri: quæ tanquàm columna & firmamentum veritatis, hæc ab impijs hominibus excogitata commenta, velut Satanica deteſtata eſt, grato ſemper & memore animo præſtantiſſimum hoc Chriſti beneficium agnoſcens.

De ratione inſtitutionis huius ſanctiſſimi Sacramenti. Cap. II.

Ergo Saluator noſter diſceſſurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc inſtituit, in quo diuitias diuini ſui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens
Pſal. 110. mirabilium ſuorum: & in illius ſumptione
Matt. 26. colere nos ſuî memoriam præcepit, ſuamq;
1. Cor. 11. annunciare mortẽ, donec ipſe ad iudicandũ
mundũ veniat. Sumi autẽ voluit ſacramentũ hoc tanquàm ſpiritalẽ animarũ cibum, quo alantur & confortentur viuentes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipſe viuet
Ioan. 6. propter me: & tanquàm antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſeruemur: Pignus præterea id eſſe voluit futuræ noſtræ gloriæ & perpetuæ felicitatis, adeoq; ſymbolũ vnius illius
Ephe. 4. corporis, cuius ipſe caput exiſtit, cuique nos tanquàm mẽbra, arctiſſima fidei, ſpei & charitatis connexione adſtrictos eſſe voluit, vt idipſum omnes diceremus, neque eſſent in nobis ſchiſmata.

De excellentia ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſuper reliqua ſacramenta. Cap. III.

Commune hoc quidẽ eſt ſanctiſſimæ Euchariſtiæ cum cęteris ſacramentis, ſymbolũ eſſe rei ſacræ, & inuiſibilis gratiæ formã viſibilem: verùm illud in ea excellens & ſingulare reperitur, quòd reliqua ſacramenta tunc primùm ſanctificãdi vim habent, cùm quis illis vtitur: at in Euchariſtia, ipſe ſancti-
Luc. 22. tatis author ante vſum eſt. Nondùm enim
Marc. 14. Euchariſtiam de manu Domini Apoſtoli ſuſceperant, cùm verè tamen ipſe affirmaret, corpus ſuum eſſe quod præbebat. Et ſemper hæc fides in Eccleſia Dei fuit, ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri corpus, verumq; eius ſanguinẽ ſub panis & vini ſpecie, vnà cum ipſius anima & diuinitate exiſtere: ſed corpus quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinẽ ſub vini ſpecie ex vi verborum: ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamq; ſub vtraq;, vi naturales illius cõnexionis & concomitantiæ, qua partes Chriſti Domini, qui iam ex mortuis reſurrexit non ampliùs moriturus, inter ſe copulantur: diuinitatẽ porrò propter admirabilẽ illam eius cum corpore & anima hypoſtaticam vnionem. Quapropter veriſſimum eſt, tantundem ſub alterutra ſpecie, atquè ſub vtraque cõtineri: totus enim & integer Chriſtus ſub panis ſpecie & ſub quauis ipſius ſpeciei parte: totus itẽ ſub vini ſpecie, & ſub eius partibus exiſtit.

De Tranſſubſtantiatione. Cap. IIII.

Quoniam autẽ Chriſtus redemptor noſter corpus ſuum, id quod ſub ſpecie panis offerebat, verè eſſe dixit, ideò perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, idque nunc denuò ſancta hæc Synodus declarat, per conſecrationem panis & vini, conuerſionem fieri totius ſubſtantiæ panis, in ſubſtantiam corporis Chriſti Domini noſtri, & totius ſubſtantiæ vini, in ſubſtantiã ſanguinis eius: quæ conuerſio conuenienter & propriè à ſancta Catholica Eccleſia, Tranſſubſtantiatio eſt appellata.

De cultu & veneratione huic ſanctiſſimo Sacramento exhibenda. Cap. V.

Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Chriſtifideles, pro more in Catholica Eccleſia ſemper recepto, latriæ cultum, qui vero DEO debetur, huic ſanctiſſimo Sacramento in veneratione adhibeant. Neque enim minùs eſt adorandum, quòd fuerit à Chriſto Domino, vt ſumatur, inſtitutum. Nam illum eundem Deum præ-
ſentem in eo adeſſe credimus, quem Pater Hebr. 1.
æternus introducẽs in orbem terrarum, di- Pſal. 96.
cit: Et adorent eum omnes angeli Dei, quem Matt. 2.
Magi procidentes adorauerunt: quẽ deniq; Matt. 28.
in Galilæa ab Apoſtolis adoratũ fuiſſe ſcriptura teſtatur.

Declarat præterea ſancta Synodus, piè & religioſè admodùm in Dei Eccleſiam inductum fuiſſe hunc morem, vt ſingulis annis peculiari quodã & feſto die præcelſum hoc & venerabile Sacramentum ſingulari veneratione ac ſolennitate celebraretur, vtq; in proceſſionibus reuerenter & honorificè illud per vias & loca publica circunferretur. Aequiſſimum eſt enim, ſacros aliquos ſtatutos eſſe dies, cùm Chriſtiani omnes ſingulari ac rara quadam ſignificatione gratos & memores teſtentur animos erga communem Dominum & redemptorem, pro tam

ineffabili & planè Diuino beneficio, quo mortis eius victoria & triumphus repræsentatur. Ac sic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio & hæresi triumphum agere, vt eius aduersarij in conspectu tanti splendoris, & in tanta vniuersæ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitati & fracti tabescant, vel pudore affecti & confusi, aliquando resipiscant.

De asseruando sacræ Eucharistiæ Sacramento, & ad infirmos deferendo.

Caput VI.

Consuetudo asseruandi in sacrario sanctā Eucharistiā adeò antiqua est, vt eam seculū etiam Niceni Concilij agnouerit. Porrò deferri ipsam sacrā Eucharistiam ad infirmos, & in hunc vsum diligenter in Ecclesijs conseruari, præterquàm φ cum summa æquitate & ratione coniunctum est, tum multis in Cōcilijs præceptū inuenitur, & vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more est obseruatū. Quare sancta hæc Synodus retinendū omninò salutarem hunc & necessarium morem statuit.

De præparatione quæ adhibenda est, vt dignè quis sacram Eucharistiam percipiat. Cap. VII.

Si non decet ad sacras vllas functiones quempiam accedere nisi sanctè, certè quo magis sanctitas & Diuinitas cælestis huius Sacramenti viro Christiano cōperta est, eo diligentiùs cauere ille debet, ne absque magna reuerentia & sanctitate ad id percipiendum accedat: præsertim cùm illa plena formidi-
1.Cor.11. nis verba apud Apostolū legamus: Qui mādu-cat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domi-
Ibidem. ni. Quare cōmunicare volenti reuocandū est in memoriā eius præceptum: Probet seipsū homo. Ecclesiastica autē consuetudo declarat eam probationem necessariam esse, vt nullus sibi cōscius mortalis peccati, quantūuis sibi cōtritus videatur, absq; præmissa sacramentali cōfessione ad sacrā Eucharistiā accedere debeat: quod à Christianis omnibus, etiam ab ijs sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò seruandū esse decreuit, modò nō desit illis copia confessoris. Quòd si necessitate vrgente sacerdos absque præuia confessione celebrauerit, quamprimùm confiteatur.

De vsu admirabilis huius Sacramenti.

Caput VIII.

Quo ad vsum autē, rectè & sapienter Patres nostri tres rationes, hoc sanctum Sacramentum accipiendi distinxerunt. Quosdam enim docuerunt sacramētaliter duntaxat id sumere, vt peccatores: alios tantùm spiritualiter, illos nimirùm, qui voto propositū illū cælestem panem edentes, fide viua, quæ per dilectionem operatur, fructum eius & vtilitatem sentiunt: tertios porrò sacramentaliter simul & spiritualiter: ij autē sunt, qui ita se priùs probant & instruunt, vt vestem nuptialem induti, ad Diuinam hanc mensam accedant. In sacramentali autem sumptione semper in Ecclesia Dei mos fuit, vt laici à sacerdotibus cōmunionem acciperent, sacerdotes autē celebrantes seipsos cōmunicarēt: qui mos tanquam ex traditione Apostolica descendens, iure ac meritò retineri debet.

Demum verò paterno affectu admonet sancta Synodus hortatur, rogat & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, vt oēs & singuli, qui Christiano nomine cēsentur, in hoc vnitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc cōcordiæ symbolo iam tandem aliquando conueniant & concordent: memoresq; tātæ maiestatis & tam eximij amoris Iesu Christi Domini nostri, qui dilectum animam suam in nostræ salutis precium, & carnem suam nobis dedit ad mālucandum, hæc sacra mysteria corporis & sanguinis ei⁹, ea fidei constantia & firmitate, ea animi deuotione, ea pietate & cultu credant & venerentur, vt panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint, & is verè eis sit animæ vita, & perpetua sanitas mētis: cuius vigore confortati, ex huius miseræ peregrinationis itinere ad cælestem patriam peruenire valeant, eundem panem angelorū, quē modò sub sacris velaminibus edunt, absque vllo velamine manducaturi.

Quoniam autem non est satis veritatem dicere, nisi & detegantur & refellantur errores, placuit sanctæ Synodo hos Canones subiungere, vt omnes iam agnita doctrina Catholica, intelligant quoque, quæ ab illis hæreses caueri vitarique debeant.

DE SACROSANCTO EVCHARISTIÆ SACRAMENTO.

Canon I.

Si quis negauerit in sanctissimo Eucharistiæ sacramento contineri verè, realiter & substantialiter corpus & sanguinem, vnà cum anima & diuinitate Domini nostri Iesu Christi, ac proindè totum Christum, sed dixerit tantummodò esse in eo, vt in signo, vel figura, aut virtute, Anathema sit.

Canon II.

Si quis dixerit, in sacrosanctæ Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis & vini, vnà cum corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi, negaueritque mirabilem illam & singularem conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & vini: quam quidē conuersionem, Catholica Ecclesia aptissimè Transsubstantiationem appellat, Anathema sit.

Canon III.

Si quis negauerit in venerabili Sacramēto Eucharistiæ sub vnaquaque specie, & sub singulis cuiusque speciei partibus separatione facta totum Christum contineri, Anathema sit.

Canon

Canon IIII.

Si quis dixerit, peracta consecratione in admirabili Eucharistiæ sacramento non esse corpus & sanguinem Domini nostri IESV Christi, sed tantùm in vsu dum sumitur, non autem antè vel pòst: & in hostijs seu particulis consecratis, quæ post communionem reseruantur vel supersunt, non remanere verũ corpus Domini, Anathema sit.

Canon V.

Si quis dixerit, vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus prouenire, Anathema sit.

Canon VI.

Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ sacramento Christum vnigenitum Dei filium nõ esse cultu Latriæ etiam externo adorandum, atque ideò nec festiua peculiari celebritate venerandum, neq; in processionibus secundùm laudabilem & vniuersalem Ecclesiæ sanctæ ritum & consuetudinem solenniter circumgestandum, vel non publicè, vt adoretur, populo proponendum, & eius adoratores esse idololatras, Anathema sit.

Canon VII.

Si quis dixerit, non licere sacram Eucharistiam in sacrario reseruari, sed statim pòst consecrationem adstantibus necessariò distribuendam, aut non licere, vt illa ad infirmos honorificè deferatur, Anathema sit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, Christum in Eucharistia exhibitum, spiritualiter tantùm manducari, & nõ etiam sacramentaliter ac realiter, Anathema sit.

Canon IX.

Si quis negauerit, omnes & singulos Christi fideles vtriusque sexus, cùm ad annos discretionis peruenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, iuxta præceptum sanctæ matris Ecclesiæ, Anathema sit.

Canon X.

Si quis dixerit, non licere sacerdoti celebranti seipsum communicare, Anathema sit.

Canon XI.

Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, Anathema sit. Et ne tantùm sacramentum indignè, atq; ideò in mortem & condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa sancta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis grauat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessariò præmittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiã publicè disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

DECRETVM DE REformatione. Cap. I.

Eadem sancta Tridentina Synodus, præsidentibus in ea eisdem sanctæ sedis Apostolicæ Legato & Nuncijs, intendens nonnulla statuere, quæ ad iurisdictionem pertinent Episcoporum, vt iuxta proximæ Sessionis decretum, illi in commissis sibi Ecclesijs eo libentiùs resideant, quo faciliùs & commodiùs sibi subiectos regere & in vitę ac morum honestate continere poterint: illud primùm eos admonendos censet, vt se pastores, non percussores, esse meminerint: atque ita præesse sibi subditis oportere, vt nõ in eis dominentur, sed illos tanquàm filios & fratres diligant, elaborentque, vt hortando & monendo ab illicitis deterreant, ne vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur. Quos tamen si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis seruanda præceptio, vt illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate & patientia: cùm sæpè plùs erga corrigendos agat beneuolentia, quàm austeritas: plùs exhortatio, quàm comminatio: plùs charitas, quàm potestas. Sin autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate seueritas adhibenda est, vt sine asperitate disciplina populis salutaris ac necessaria conseruetur, & qui correcti fuerint, emendentur: aut si resipiscere noluerint, cæteri salubri in eos animaduersionis exemplo à vitijs deterreantur: cùm sit diligentis & pij simul pastoris officium, morbis ouium lenia primùm adhibere fomenta: pòst, vbi morbi grauitas ita postulet, ad acriora & grauiora remedia descendere: sin autem ne ea quidem proficiant, illis submouendis cæteras saltem oues à contagionis periculo liberare. 2. Tim. 4.

Cùm igitur rei criminum plerunque ad euitandas pœnas & Episcoporum subterfugienda iudicia, querelas & grauamina simulent, & appellationis diffugio iudicis processum impediant, ne remedio ad innocentię præsidium instituto, ad iniquitatis defensionem abutantur, atq; vt huiusmodi eorũ calliditati & tergiuersationi occurratur, ita statuit & decreuit:

In causis visitationis & correctionis, siue habilitatis & inhabilitatis, necnon criminalibus ab Episcopo, seu illius in spiritualibus Vicario generali, ante diffinitiuam sententiam, ab interlocutoria vel alio quocunque grauamine non appelletur: nec Episcopus seu Vicarius appellationi huiusmodi, tanquàm friuolę, deferre teneatur, sed ea, ac quacunque inhibitione ab appellationis iudice emanata, necnon omni stylo & consuetudine etiam immemorabili, contraria non obstante, ad vlteriora valeat procede-

re, nisi grauamen huiusmodi per diffinitiuã sententiam reparari, vel ab ipsa diffinitiua appellari non possit: quibus casibus, sacrorum & antiquorum Canonum statuta illibata persistant.

Cap. 2.

A sententia Episcopi, vel ipsius in spiritualibus Vicarij generalis, in criminibus appellationis causa (vbi appellationi locus fuerit) si Apostolica authoritate in partibus eam committi contigerit, Metropolitano, seu illius etiam Vicario in spiritualibus generali, aut si ille aliqua de causa suspectus foret, vel vltra duas legales dietas distet, seu ab ipso appellatum fuerit, vni ex viciniori-bus Episcopis, seu illorum Vicarijs, non autem inferioribus iudicibus committatur.

Cap. 3.

Reus ab Episcopo, aut eius Vicario in spiritualibus generali, in criminali causa appellans, coram iudice ad quem appellauit, acta primæ instantiæ omninò producat, & iudex nisi illis visis, ad eius absolutionem minimè procedat: is autem, à quo appellatum fuerit, intra triginta dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat, alioquì absque illis causa appellationis huiusmodi, prout iustitia suaserit, terminetur.

Cap. 4.

Cùm verò tam grauia nonnunquàm sint delicta ab Ecclesiasticis commissa personis, vt ob eorum atrocitatem è sacris ordinibus deponendæ, & curiæ sint tradendæ seculari, in quo secundùm sacros Canones certus Episcoporum numerus requiritur, quos si omnes adhibere difficile esset, debita iuris executio differretur, si quando autem interuenire possent, eorum residentia intermitteretur: propterea statuit & decreuit, Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalem, cõtra clericum in sacris etiã presbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, necnon verbalem depositionem, & per seipsum, etiam ad actualem atque solẽnem degradationem ab ipsis ordinibus & gradibus Ecclesiasticis, in casibus, in quibus aliorum Episcoporũ præsentia in numero à Canonibus diffinito requiritur, etiam absque illis procedere liceat: adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, vsum mitræ & baculi ex priuilegio Apostolico habentibus, si in ciuitate aut diœcesi reperiri, & commodè interesse possint: alioquin alijs personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate granes ac iuris scientia cõmendabiles existant.

Cap. 5.

Et quoniam per fictas causas, quæ tamen satis probabiles videntur, interdum accidit, vt nonnulli eiusmodi gratias extorqueant, per quas pœnæ illis Episcoporum, iuxta seueritatem inflictæ, aut remittuntur omninò aut minuuntur, cùm non ferendum sit, vt mendacium, quod tantoperè Deo displicet, non modò ipsum impunitum sit, verùm etiã alterius delicti veniam impetret mentienti: idcircò, vt sequitur, statuit & decreuit: Episcopus apud Ecclesiam suam residens, de sobreptione & obreptione gratiæ, quæ super absolutione alicuius publici criminis vel delicti, de quo ipse inquirere cœperat, aut remissione pœnæ, ad quam criminosus per eum condemnatus fuerit, falsis precibus impetratur, per seipsum, tãquàm sedis Apostolicæ delegatus, etiã summariè cognoscat, ipsamque gratiam, postquàm per falsi narrationem aut veri taciturnitatem, obtentam esse legitimè constiterit, non admittat.

Cap. 6.

Quoniam verò subditi Episcopo, tametsi iure correpti fuerint, magnoperè tamẽ eum oderint, & tanquàm iniuria affecti sint, falsa illi crimina obijcere solent, vt quoquo pacto possint, ei molestiam exhibeant: cuius vexationis timor plerunque illum ad inquirenda & punienda eorum delicta segniorem reddit: idcircò ne is magno suo & Ecclesiæ incommodo, gregem sibi creditum relinquere, ac non sine Episcopalis dignitatis diminutione vagari cogatur, ita statuit & decreuit: Episcopus nisi ob causam, ex qua deponendus siue priuandus veniret, etiam si ex officio, aut per inquisitionem seu denunciationem, vel accusationem, siue alio quouis modo procedatur, vt personaliter cõpareat, nequaquam citetur vel moneatur.

Cap. 7.

Testes in causa criminali ad informationem, vel indicia, seu aliàs in causa principali, contra Episcopum, nisi contestes & bonæ conuersationis, existimationis & famæ fuerint, non recipiantur: & si odio, temeritate aut cupiditate aliquid deposuerint, grauibus pœnis mulctentur.

Cap. 8.

Causæ Episcoporum, cùm pro criminis obiecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipsum terminentur.

DECRETVM PROROGATIONIS diffinitionis quatuor articulorum de sacramento Eucharistiæ, & salui conductus Protestantibus dandi.

Eadem sancta Synodus errores omnes, qui super hoc sanctissimo Sacramento repullularunt, tanquàm vepres ex agro Dominico euellere, ac omnium fidelium saluti prospicere cupiens, quotidianis precibus Deo omnipotenti piè oblatis, inter alios ad hoc sacramentum pertinentes articulos diligentissima veritatis Catholicæ inquisitione tractatos, plurimis accuratissimisque pro rerum grauitate disputationibus habitis, cognitis

cognitis quoque præstantissimorum Theologorum sententijs, hoc etiam tractabat: An necessarium sit ad salutem & Diuino iure præceptum, vt singuli Christifideles sub vtraque specie ipsum venerabile sacramentum accipiant: & non minùs sumat qui sub altera, quàm qui sub vtraque communicat: & an errauerit sancta mater Ecclesia laicos, & nō celebrantes sacerdotes, sub panis specie duntaxat cōmunicando: & an paruuli etiam communicandi sint. Sed quoniam ex nobilissima Germaniæ prouincia ij, qui se Protestantes nominant, super his ipsis articulis, antequàm diffiniantur, audiri à sancta Synodo cupiunt, & eam ob causam fidē publicam ab illa postulârunt, vt ipsis tutò huc venire & in hac vrbe commorari, ac liberè coram Synodo dicere atque proponere quæ senserint, & posteà cū libuerit, recedere liceat: sancta ipsa Synodus, licèt magno desiderio eorum aduentū multos anteà menses expectârit, tamen vt pia mater, quæ ingemiscit & parturit, summoperè id desiderans ac laborans, vt in iis, qui Christiano nomine censentur, nulla sint schismata: sed quemadmodùm eundē omnes Deum & redemptorem agnoscunt, ita idē dicant, idem credant, idem sapiant: confidens in Dei misericordia & sperans fore, vt illi in sanctissimam & salutarem vnius fidei, spei, charitatisque concordiam redigantur, libenter eis in hac re morem gerens, securitatem & fidē vt petierunt, publicam, quam saluum conductum vocant, quo ad se pertinent, eius, qui infrà scriptus erit, tenoris dedit atque concessit, & eorum causa diffinitionem illorum articulorum ad secundam sessionem distulit: quam, vt illi commodè ei interesse possent, in diem festum Conuersionis Diui Pauli, quæ erit XXV. die mensis Ianuarij anni sequentis, indixit: illudque præterea statuit, vt in eadem sessione de sacrificio Missæ agatur, propter magnam vtriusq; rei connexionem. Intereà sessione proxima de Pœnitentiæ & Extremæ vnctionis sacramētis tractandum. Illam autem die festo Diuæ Catharinæ virginis & martyris (qui erit vigesimaquinta Nouembris) habendam esse decreuit: simulq; in vtraq; materiam reformationis prosequatur.

SALVVS CONDVCTVS DATVS PROTESTANTIBVS.

Sacrosancta generalis Tridentina Synodus, in Spiritusancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem sanctæ sedis Apostolicæ Legatis & Nuncijs.

Omnibus & singulis, siue Ecclesiasticis, siue secularibus personis vniuersæ Germaniæ, cuiuscunque gradus, status, conditionis, & qualitatis sint, quæ ad œcumenicum hoc & generale Concilium accedere voluerint, vt de ijs rebus, quæ in ipsa Synodo tractari debent, omni libertate conferre, proponere & tractare, ac ad ipsum œcumenicum Concilium liberè & tutò venire, & in eo manere & commorari, ac articulos, quot illis videbitur, tam scripto quàm verbo offerre, proponere, & cum Patribus, siue ijs, qui ab ipsa sancta Synodo delecti fuerint, conferre, & absque vllis conuicijs & contumelijs disputare, necnon quando illis placuerit, recedere possint & valeant, publicam fidem & plenam securitatem, quam saluum conductum appellant, cum omnibus & singulis clausulis, & decretis necessarijs & opportunis, etiamsi specialiter, & non per verba generalia exprimi deberent, quæ pro expressis haberi voluit, quātùm ad ipsam sanctam Synodum spectat, concedit. Placuit præterea sanctæ Synodo, vt si pro maiori libertate ac securitate eorum, certos tam pro commissis quàm pro committendis per eos delictis iudices deputari cupiant, illos sibi beneuolos nominent, etiam si delicta ipsa quantumcunque enormia ac hæresim sapiētia fuerint.

Angelus Massarellus Secretarius.

R. PATRES ET ORATORES, qui adfuerunt in Sessione, quæ habita fuit vndecima Octobris.

R. Marcellus, tituli sancti Marcelli Cardinalis Crescentius, Legatus Cōcilij à latere, patria Romanus.

Præsidentes Concilij.

Sebastianus Pighinus, Archiepiscopus Sipontinus. Resan.

Aloysius Lypomanus, Episcopus Veronen. Venetus.

Christophorus Madrucius, tituli sancti Cæsarij in palatio S. Rom. Ecclesiæ Card. & princeps Trident. de Madrucio.

Electores & principes sacri R. Imp.

Sebastianus ab Hausenstain Archiepisc. Moguntineñ. Germa.

Ioannes Comes ab Eysemburg Archiepisc. Treuireñ. Germa.

Adolphus à Schauuemburg Archiepiscop. Colonieñ. Germa.

Oratores Imperatoris.

Hugo Comes à Moofort & Rotenfels, orator Imperij. Germanos.

Franciscus à Toleto, Prior Reconuallensia orator Cæsaris. Hispan.

Guilhelmus à Pictauia, Archidiaconus Cāpaniæ, Orator Flandriæ. Flandrus.

Oratores Regis Romanorum.

Paulus de Gregorianis, Episco. Zagabrien. Hongar.

Fredericus Nausea, Episcopus Vienneosis, Germa.

Archiepiscopi.

Archiepiscopus Turritanus, Antibareo. Vpsalen, Panormitanus, Granateñ. Calaritan.

Episcopi.

Episcopus Feltrensis, Senobricensis, Sancti Marci, Maioricen. Camerinen. Castellimaris, Lancianensis, Alguerensis, Mitiensis, Syracusan. Vuigorniensis, Bellicastrensis, Bizont, Auriensis, Pacensis, Argentin. Cōstant. Oscen. Ciodien. Splonen. Calagurritan. Eluensis, Ecneden, Monopothanus, Legion. *Oueten. Triden, Iacoren. Gnichxersis, Astoricen. Virdunen. Salaminē. Bosen. Mutinen.

Abbates & Generales.

Gerardus Hamericurtn, Abbas Bortini, ordinis Carmelitarum. Germ.

Marcus de Brixida, Abbas sancti Vitalis, de Rauenna, ordinis S. Benedicti. Ital.

Eusebius de Parma, Abbas sanctæ MARIÆ Gratiarum, dioecesi. Placen. eiusdem ordinis. Italus.

Christophorus Patauinus, Generalis ordinis sancti Augustini. Italus.

Oratores Marchionis Brandeburgen.

Christophorus de Strassen.

Ioannes Hofmannus.

§ Angelus Massarellus, sacri Concilij Secretarius.

Ioannes Baptista Castellus, promotor Concilij, Italus. Bnonien.

Ludouicus Firmanus, Magister cæremoniarum. Italus.

SESSIO XIIII.

Quæ est IIII. sub Iulio III. Pont. Max. celebrata die 25. Nouemb. 1551.

Doctrina de sanctissimis Pœnitentiæ & extremæ Unctionis Sacramentis.

SAcrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Apostolicæ sedis Legato & Nuncijs. Quamuis in decreto de iustificatione multus fuerit de Pœnitentiæ sacramento propter locorum cognationem, necessaria quadam ratione sermo interpositus, tanta nihilominùs circa illud nostra hac ætate diuersorum errorum est multitudo, vt nō parùm publicæ vtilitatis retulerit, de eo exactiorem & pleniorem diffinitionem tradidisse: in qua demonstratis & conuulsis Spiritussancti præsidio vniuersis erroribus, Catholica veritas perspicua & illustris fieret, quam nunc sancta hæc Synodus Christianis omnibus perpetuò seruandam proponit.

De necessitate & institutione Sacramenti Pœnitentiæ. Cap. I.

SI ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset, vt iustitiam in Baptismo ipsius beneficio & gratia susceptam, cōstanter tuerentur, non fuisset opus, aliud ab ipso Baptismo sacramentum ad peccatorum remissionem esse institutum. Quoniam autem Deus diues in misericordia cognouit figmentum nostrum, illis etiam vitæ remedium contulit, qui sese posteà in peccati seruitutē & dæmonis potestatem tradidissent: sacramentū videlicet Pœnitentiæ, quo lapsis post Baptismum beneficium mortis Christi applicatur. Fuit quidem Pœnitentia vniuersis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinâssent, quouis tempore ad gratiam & iustitiam assequendam necessaria, illis etiam, qui Baptismi Sacramento ablui petiuissent, vt peruersitate abiecta & * eliminata, tantam * emendata
Dei offensionē cum peccati odio & pio animi dolore detestarētur: Vndè Propheta ait: Ezec. 18.
Conuertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Dominus etiam dixit: Lucæ 13.
Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Et princeps Apostolorum Petrus, Actor. 2.
peccatoribus Baptismo initiandis pœnitentiam commendans, *dicebat: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm.

Porrò nec ante aduentum Christi pœnitentia erat sacramentum, nec est post aduentum illius cuiquam ante Baptismum. Dominus autem sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè instituit, cùm à mortuis excitatus, insufflauit in discipulos suos, dicens: Accipite Ioan. 20.
Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Quo tam insigni facto & verbis tam perspicuis potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post Baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam vniuersorum Patrum consensus semper intellexit: & Nouatianos remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Ecclesia Catholica tanquàm hæreticos explosit atque condemnauit. Quare verissimum hunc illorum verborum Domini sensum sancta hæc Synodus probās & recipiēs, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad potestatem prædicandi verbum Dei, & Christi Euangelium annunciandi contra huiusmodi sacramenti institutionem falsò detorquent.

De differentia Sacramenti Pœnitentiæ & Baptismi. Cap. II.

Cæterùm hoc sacramentum multis rationibus à Baptismo differre dignoscitur.

Nam præterquàm quòd materia & forma quibus sacramenti essentia perficitur, longissimè dissident, constat certè Baptismi ministrum iudicem esse non oportere, cùm Ecclesia in neminem iudicium exerceat, qui non priùs in ipsam per Baptismi ianuam fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Aposto- 1.Cor. 5.
lus, de his qui foris sunt, iudicare? Secùs est de domesticis fidei, quos Christus Dominus lauacro Baptismi, sui corporis membra

semel

semel effecit. Nam hos, si se posteà crimine aliqun contaminauerint, non iam repetitn Baptismo ablui, cùm id in Ecclesia Catholica nulla ratione liceat, sed ante hoc tribunal tanquàm reos, sisti volnit, vt per sacerdotum sententiam non semel, sed quotiès ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes cnnfugerint, possent liberari. Alius est præterea Baptismi, & alius Pœnitentiæ fructus. Per Baptismum enim Christum induentes, nnua prorsus in illo efficimnr creatura, plenam & integram peccatorum omninm remissionem consequentes: ad quam tamen nouitatem & integritatem per sacramentum Pœnitentiæ sine nnstris magnis fletibus & laboribus, Diuina id exigente iustitia, peruenire nequaquàm possumus, vt meritò Pœnitentia laboriosus quidam Baptismus à sanctis Patribus dictus fuerit. Est antem hnc sacramentum Pœnitentiæ lapsis pnst Baptismnm ad salutem necessarium, vt nondùm regeneratis ipse Baptismus.

De partibus & fructu huius sacramenti.
Cap. III.

Docet præterea sancta Synodus, sacramenti Pęnitentiæ fnrmam, in qua præcipuè ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse, Ego te absolno &c. Quibus quidem de Ecclesiæ sanctæ more preces quædam laudabiliter adiunguntur, ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquàm spectant, neque ad ipsius sacramenti administrationem snnt necessariæ. Sunt autem quasi materia hnius sacramēti, ipsius pęnitētis actus, nempe Contritio, Cnnfessio & Satisfactio: qni, quatenùs in pœnitente ad integritatem sacramenti, ad plenamq́ue & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutinne requiruntur, hac ratione partes Pœnitentiæ dicuntur. Sanè verò res & effectus hnius sacramēti, quantùm ad eius vim & efficaciam ptinet, recōciliatio est cū Den, quàm interdùm in viris pijs & cum deuotione hoc sacramentum percipientibus, conscientiæ pax ac serenitas cum vehementi spiritus consolatinne consequi snlet. Hæc de partibus & effectu huius sacramenti sancta Synodus tradens, simul eorum sententias damnat, qui Pœnitentiæ partes, incussos conscientiæ terrores & fidem esse contendunt.

De Contritione. Cap. IIII.

Contritio, quæ primum locum inter dictos Pœnitentis actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato cōmisso, cum prnposito nnn peccandi decæterò. Fuit autem quouis tempnre ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis mntus necessarius: & in hnmine post Baptismum lapso ita demnm præparat ad remissinnem peccatorum, si cum fiducia Diuinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua coniunctus sit, quę ad ritè suscipiendum hoc sacramentnm requiruntur. Declarat igitur sancta Synodus, hanc contritionem non snlùm cessatinnem à peccato, & vitæ nouę prnpositū & inchoatinnem, sed veteris etiam ndium continere,
iuxta illud: Proijcite à vnbis omnes iniqui- Ezech. 18.
tates vestras, in quibus præuaricati estis, & facite vnbis cor nnuum & spiritum nouum. Et certè, qui illos sanctorum clamnres con-
siderauerit, Tibi soli peccaui, & malum co- Psal. 50.
ram te feci: Laboraui in gemitu meo, laua- Psal. 6.
bo per singulas noctes lectum meum: Re- Esa. 38.
cogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: & alios huiusmodi generis, facilè intelliget eos ex vehementi quodam anteactæ vitæ odio & ingenti peccatorum detestatione manâsse. Docet præterea, etsi Contritionem hanc aliqnando charitate perfectam esse contingat, hominemq́ue Deo reconciliare, priusquàm hoc sacramentnm actu suscipiatur, ipsam nihilominùs reconciliatinnem ipsi Contritinni sine sacramenti voto, quod in illa includitur, nnn esse ascribendam. Illam verò Contritinnem im-
perfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam Attritio.
vel ex turpitudinis peccati consideratinne, vel ex gehēnę & pœnarum metu communiter cōcipitnr, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat nnn snlùm non facere hnminem hypocritā, & magis peccatorem, verùm etiam dnnum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, non adhnc quidem inhabitāns, sed tantùm mouentis, qun pœnitens adiutus, viam sibi ad iustitiam parat: & quanuis sine sacramentn Pœnitentiæ per se ad iustificatinnē perducere peccatnrem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in sacramentn Pęnitentiæ impetrandam disponit.
Hoc enim timnre vtiliter concussi Niniui- Ionę 3.
tæ, ad Ionæ prædicationem plenam terroribus, pęnitentiam egerunt, & misericordiam à Domino impetrārunt. Quamobrem falsò quidam calumniantur Cathnlicos scriptores, quasi tradiderint sacramentum Pœnitentiæ absq́ue bono motu suscipientiū gratiam conferre: quod nunquàm Ecclesia Dei docuit, ne sensit: sed & falsò docēnt, Contritionem esse extortam & coactam, non liberam, & voluntariam.

De Confessione. Cap. V.

Ex institntione sacramenti Pœnitentiæ iam explicata, vniuersa Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse à Domino integram peccatnrum cōfessionem, & nmnibus post Baptismnm lapsis, iure diuinn necessariam existere. Quia Dominus nnster Iesus Chistus, è terris ascensurus ad cęlns, sacerdotes suìjpsins vicarios reliquit, tanquam præsides & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quę Christi fideles ceciderint, quò ꝑ pntestate clauium, remissionis aut retentionis peccatorum sententiam pronuncient. Constat enim, sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere non potuisse, neque ęquitatem quidem

illna

illos in pęnis iniungendis ſeruare potuiſſe, ſi in genere duntaxàt, & non potiùs in ſpecie ac ſigillatim ſua ipſi peccata declarâſſent. Ex his colligitur, nportere à pęnitētibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſuî diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint, & tantùm aduerſus duo vltima Decalogi præcepta cōmiſſa, quæ nonnunquàm animum grauiùs ſauciant, & periculnſiora ſunt his, quæ in manifeſto admittuntur. Nā venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, quanquam rectè & vtiliter citraque omnem pręſumptionem in confeſſinne dicantur, quod piorum hominum vſus demonſtrat, taceri tamen citra culpam, multiſque alijs remedijs expiari poſſunt. Verùm cùm vniuerſa mortalia peccata, etiam cogitationes, homines iræ filios & Dei inimicos reddant, neceſſum eſt omnium etiam veniam cum aperta & verecunda confeſſione à Deò quærere. Itaque dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata Chriſtifideles confiteri ſtudent, proculdubiò omnia diuinæ miſericordiæ ignoſcenda exponunt. Qui verò ſecùs faciunt, & ſcienter aliqua retinent, nibil diuinæ bonitati per ſacerdntem remittendum prnponunt. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat medicina, non curat. Colligitur præterea, etiam eas circunſtantias in confeſſione explicandas, eſſe quę ſpeciem peccati mutant: quòd ſine illis peccata ipſa neq; à pęnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innoteſcāt, & fieri nequeat, vt de grauitate criminum rectè cenſere poſſint, & pęnam, quam opnrtet, pro illis pęnitentibus imponere. Vndè alienum à ratione eſt, dncere circunſtantias has ab bnminibus ocioſis excogitatas fuiſſe, aut vnā tantùm circunſtantiam confitēdam eſſe, nempe peccâſſe in fratrem. Sed & impium & cōfeſſionem, quæ hac ratinne fieri pręcipitur, impoſſibilem dicere, aut carnificinā illam conſcientiarum appellare. Cnuſtat enim nihil aliud in Eccleſia à pęnitentibus exigi, quā vt poſtquàm quiſque diligētiùs ſe excuſſerit, & cōſciētię ſuę ſinus omnes & latebras explorauerit, ea peccata cōfiteatur, quibus ſe Dominum & Deum ſuū mortaliter nffendiſſe meminerit. Reliqua autē peccata, quæ diligenter cogitanti nnn occurrunt, in vniuerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur: pro quibus fideliter cum Propheta
Pſal. 18. dicimus, Ab occultis meis munda me Dñe. Ipſa verò huiuſmndi cōfeſſinnis, difficultas, ac peccata detegēdis verecundia, grauis quidem videri poſſet, niſi tot tantiſq; commodis & cōſnlationibus releuaretur, quę omnibus dignè ad hoc ſacramentum accedentibus, per abſnlutionem certiſſimè conferuntur. Cæterùm quo ad modum confitendi, ſecretò apud ſolum ſacerdotem; & ſi Chriſtus nō vetuerit, quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum & ſuî humiliationem, cùm ob aliorum exemplum, tum ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem, delicta ſua publicè cōfiteri poſſit, non tamen hoc diuino præcepto mādatum, nec ſatis conſultè humana aliqua legē præciperetur, vt delicta, præſertim ſecreta, publica eſſent confeſſione aperienda. Vndè cùm à ſanctiſſimis & antiquiſſimis Patribus, magno vnanimiq; conſenſu ſecreta cōfeſſio ſacramentalis, qua ab initio Eccleſia ſancta vſa eſt, & modò etiam vtitur, fuerit ſemper cōmendata, manifeſtè refellitur inanis eorum calumnia, qui eam à diuino mādato alienam, & inuentum humanum eſſe, atq; à Patribus in Cōcilio Lateranenſi congregatis initium habuiſſe docere non verenſur. Nec enim per Lateranenſe Concilium Eccleſia ſtatuit, vt Chriſtifideles confiterentur, quod iure Diuinn neceſſarium & inſtitutum eſſe intellexerat: ſed vt præceptū confeſſinnis ſaltem ſemel in anno ab omnibus & ſingulis, cùm ad annos diſcretionis perueniſſent, impleretur. Vndè iam in vniuerſa Eccleſia, cum ingenti animarū fructu, fidelium obſeruatur mos ille ſalutaris cōfitendi ſacro illo & maximè acceptabili tempore Quadrageſimæ: quē morē hæc ſancta Synodus maximè probat & amplectitur, tāquàm piè & meritò retinendum.

De miniſtro huius ſacramenti, & abſolutione.

Cap. 6.

Circa miniſtrum autem huius ſacramēti declarat ſancta Synodus, falſas eſſe & à veritate Euāgelij penitùs alienas doctrinas oēs, quæ ad alins quoſuis homines, præter Epiſcopos & ſacerdotes, Clauium miniſterium perniciosè extendunt, putantes verba illa Domini, Quæcunq; alligaueritis ſuper terram, erunt alligata & in cęlo: & quæcunque Matt. 18. ſolueritis ſuper terrā, erūt ſoluta & in cęlo: &, Quorum remiſeritis peccata, remittūtur Ioan. 20. eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt: ad omnes Chriſtifideles indifferenter & promiſcuè cōtra inſtitutionē huius ſacramenti ita fuiſſe dicta, vt quiuis poteſtatem habeāt remittēdi peccata, publica quidem per correptionem, ſi correptus acquieuerit, ſecreta verò per ſpontaneam confeſſionē cuicunq; factam. Docet quoque, etiam ſacerdotes qui peccato mortali tenentur, per virtutē Spiritusſancti in ordinatione collatam, tanquàm Chriſti miniſtros functinnē remittēdi peccata exercere, eoſq; prauè ſentire, qui in malis ſacerdntibus hanc poteſtatē non eſſe cōtendunt. Quanuis autem abſolutio ſacerdotis, alieni beneficij ſit diſpenſatio, tamē non eſt ſolùm nudum miniſterium, vel annunciandi Euangelium, vel declarandi remiſſa eſſe peccata, ſed ad inſtar act⁹ iudicialis, quo ab ipſo velut à iudice ſententia pronūciatur. Atq; ideò non debet pęnitens adeò ſibi de ſua ipſius fide blādiri, vt etiā ſi multa illi ad-

ſit

sit contritio, aut sacerdoti animus seriò agẽdi & verè absoluendi desit, puter tamen se propter suam solam fidem verè, & coram Deo esse absolutum. Nec enim fides sine pęnitentia remissionem vllam peccatorũ præstaret, nec is esset nisi salutis suæ negligentissimus, qui sacerdotem ioco se absoluentem cognosceret, & non alium seriò agẽtem sedulò requireret.

De casuum reseruatione. *Cap.* 7.

Quoniam igitur natura & ratio iudicij illud exposcit, vt sententia in subditos duntaxàt feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet iurisdictionem. Magnoperè verò ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, vt atrociora quædam & grauiora crimina non à quibusuis, sed à summis duntaxàt sacerdotibus absoluerentur. Vndè meritò Pontifices maximi pro suprema potestate, sibi in Ecclesia vniuersa tradita, causas aliquas criminum grauiores suo potuerũt pe- Rom. 13. culiari iudicio reseruare. Neq; dubitandum est, quando omnia, quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus, in sua cuiq; diœcesi, in ædificationem tamẽ, non in destructionem liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes authoritate, præsertim quo ad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reseruationem, consonum est diuinæ authoritati, non tantum in externa politia, sed etiã coram Deo vim habere. Veruntamen piè admodùm, ne hac ipsa occasione aliqis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possint: extra quem articulum sacerdotes, cùm nihil possint in casibus reseruatis, id vnum pęnitentibus persuadere nitantur, vt ad superiores & legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant.

De Satisfactionis necessitate & fructu. *Cap.* 8.

Demum quo ad Satisfactionem (quæ ex omnibus Pœnitentiæ partibus, quemadmodùm à patribus nostris Christiano populo fuit perpetuo tempore commẽdata, ita vna maximè nostra ętate, summo pietatis prętextu impugnatur ab his, qui speciem pietatis habent, virtutem autem eius abnegârunt) Sancta Synodus declarat, falsum omninò esse, & à verbo Dei alienum, culpam à Dño nũquàm remitti, quin vniuersa etiam pœna Gene. 3. 2. Reg. 12. Num. 12. & 20. cõdonetur. Perspicua enim & illustria in sacris literis exẽpla reperiuntur, quibus, præter diuinam Traditionem, hic error quàm manifestissimè reuincitur. Sanè & diuinæ iustitiæ ratio exigere videtur, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint: aliter verò, qui semel à peccati & dæmonis seruitute liberati, & accepto Spiritussancti dono, scientes templum Dei violare & Spiritumsanctum contristare non formidauerint. Et diuinam clementiam decet, ne ita nobis absque vlla satisfactione peccata dimittantur, vt occasione accepta, peccata leuiora putantes, velut iniurij & cõtumeliosi Spiritui sancto, in grauiora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Proculdubiò enim magnoperè à peccato reuocant, & quasi freno quodam coercent hæ satisfactoriæ pęnæ, cautioresq; & vigilantiores in futurũ pęnitentes efficiũt: medentur quoque peccatorum reliquijs, & vitiosos habitus, malè viuendo comparatos, contrarijs virtutum actionibus tollunt. Neque verò securior vlla via in Ecclesia Dei vnquàm existimata fuit ad amouendum imminentem à Dño pęnam, quàm vt hęc Pœnitentiæ opera homines cũ vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quòd dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficiẽtia est, conformes efficimur, certissimã quoq; indè arram habentes, quòd si compatimur, & conglorificabimur. Neq; verò ita nostra est satisfactio Rom. 8. hæc, quam pro peccatis nostris exoluimus, vt non sit per Christum Iesum: nam qui ex nobis, tãquàm ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus. Ita nõ habet homo vndè glorietur, 1. Cor. 15. sed omnis gloriatio nostra in Christo est: in Matt. 13. quo viuimus, in quo meremur, in quo Satis- Luc. 3. facimus, facientes fructus dignos pęniten- Ioan. 15. Ioan. 17. tiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre. Debent ergo sacerdotes Domini, quantùm Spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, salutares & conuenientes satisfactiones iniungere: ne si fortè peccatis conniueant, & indulgentiùs cum pęnitentibus agant, leuissima quædam opera pro grauissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, vt satisfactio, quam imponunt, non sit tantùm ad nouæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorũ vindictam & castigationem. Nam claues sacerdotum non ad soluendum duntaxat, sed & ad ligandum concessas, etiã antiqui Patres & credunt, & docent. Nec propterea existimârunt sacramentum Pœnitantiæ esse forum iræ vel pœnarum, sicut nemo vnquam Catholicus sensit ex huiusmodi nostris satisfactionibus, vim meriti & satisfactionis Dñi nostri Iesu Christi vel obscurari, vel aliqua ex parte imminui: quod dum

Nouatores

Nouatores intelligere nolunt, ita optimam pœnitentiam, nouam vitam esse docent, vt omnem satisfactionis vim & vsum tollant.

De operibus Satisfactionis. Cap. 9.

Docet præterea, tantam esse diuinæ munificentiæ largitatem, vt non solùm pœnis, sponte à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam (quod maximum amoris argumentum est) temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Iesum satisfacere valeamus.

Doctrina de sacramento extremæ Vnctionis.

Visum est autem sanctæ synodo, præcedenti doctrinæ de Pœnitentia adiungere ea, quę sequuntur de sacramento extremę Vnctionis: quod non modò Pœnitentię, sed etiam totius Christianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummatiuum existimatum est à Patribus. Primùm itaq; circa illius institutionem declarat & docet, quod clementissimus redemptor noster, qui seruis suis quouis tempore voluit de salutaribus remedijs aduersus omnia omnium hostium tela esse prospectum, quemadmodùm auxilia maxima in sacramentis alijs præparauit, quibus Christiani conseruare se integros, dũ viuerent, ab omni grauiore spiritus incommodo possint: ita extremæ Vnctionis sacramento finem vitæ tanquàm firmissimo quodam pręsidio, muniuit. Nam etsi aduersarius noster occasiones per omnem vitam quærat & captet, vt deuorare animas nostras quoquo modo possit: nullum tamen tempus est, quo vehementiùs ille omnes suæ versutiæ neruos intendat ad perdendos nos penitùs, & à fiducia etiam, si possit, diuinæ misericordiæ deturbandos, quàm cùm impendere nobis exitum vitæ prospicit.

De institutione Sacramenti extremæ Vnctionis. Cap. 1.

Instituta est autem sacra hęc Vnctio infirmorum, tanquàm verè & propriè sacramentum noui Testamenti, à Christo Domino nostro, apud Marcum quidem insinuatum, per
Marc. 6. Iacobum autem Apostolum ac Domini fra-
Iaco. 5. trem, fidelibus commendatum ac promulgatum. Infirmatur (inquit) quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesię, & orent super eũ, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit, dimittentur ei. Quibus verbis, vt ex Apostolica traditione per manus accepta Ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium ministrũ, & effectum huius salutaris sacramenti. Intellexit enim Ecclesia, materiam esse oleum ab Episcopo benedictum. Nã Vnctio aptissimè Spiritussancti gratiam, qua inuisibiliter anima ægrotantis inungitur, repræsentat. Formam deindè esse illa verba, Per istam Vnctionem &c.

De effectu huius Sacramenti. Cap. 2.

Res porrò & effectus huius sacramenti il- Iaco. 5.
lis verbis explicatur, Et oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit, dimittentur ei. Res etenim hęc gratia est Spiritus sancti, cuius vnctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleuiat & confirmat, magnam in eo diuinæ misericordiæ fiduciam excitando: qua infirmus subleuatus, & morbi incommoda ac labores leuiùs fert, & tentationibus dæmonis calcanea insidiantis faciliùs resistit, & sanitatem corporis interdum vbi saluti animæ expedierit, consequitur.

De ministro huius Sacramenti, & tempore quo dari debeat. Cap. 3.

Iam verò quòd attinet ad præscriptionẽ eorum, qui & suscipere & ministrare hoc Sacramentum debent, haud obscurè fuit illud etiam in verbis prædictis traditum: Nam & ostenditur illic, proprios huius sacramenti ministros esse Ecclesiæ presbyteros: quo nomine eo loco non ætate seniores, aut primores in populo intelligendi veniunt: sed aut Episcopi, aut sacerdotes ab ipsis ritè ordinati per impositionem manuum presbyterij. Declaratur etiam, esse hanc Vnctionem infirmis adhibendam, illis verò præsertim, qui tam periculosè decumbunt, vt in exitu vitæ constituti videantur: vndè & sacramentum exeuntium nũcupatur. Quòd si infirmi post susceptam hanc Vnctionem conualuerint, iterùm huius sacramenti subsidio iuuari poterunt, cùm in aliud simile vitæ discrimẽ inciderint. Quare nulla ratione audiendi sunt, qui contra tam apertam & dilucidam Apostoli Iacobi sententiam, docent hanc Vnctionem vel figmentum esse humanum, vel ritum à Patribus acceptum, nec mandatum Dei, nec promissionem gratiæ habentem: & qui illam iam cessasse asserunt, quasi ad gratiam curationum duntaxat in primitiua Ecclesia referenda esset: & qui dicunt ritum & vsum, quem sancta Romana Ecclesia in huius sacramenti administratione obseruat, Iacobi Apostoli sententiæ repugnare, atq; ideo in alium commutandum esse: & denique qui hanc extremam vnctionem à fidelibus sine peccato contemni posse affirmant. Hæc enim omnia manifestissimè pugnant cum perspicuis tanti Apostoli verbis. Nec profectò Ecclesia Romana, aliarum omnium mater & magistra, aliud in hac administranda Vnctione, quantùm ad ea, quæ huius sacramenti substantiam perficiunt, obseruat, quàm quod Beatus Iacobus præscripsit. Nec verò tanti sacramenti contemptus absque ingenti scelere & ipsius Spiritus sancti iniuria esse posset.

Hæc sunt, quæ de Pœnitentiæ & Extremę Vnctionis sacramentis hæc sancta œcumenica Synodus profitetur & docet, atque omnibus

nibus Christifidelibus credenda & tenenda proponit. Sequentes autem canones inuiolabiliter seruandos esse tradit, & asserentes contrarium perpetuò damnat & anathematizat.

DE SANCTISSIMO POENItentiæ sacramento.

Canon I.

Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse verè & propriè sacramétum pro fidelibus, quotiès post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo Domino nostro institutum, Anathema sit.

Canon II.

Si quis sacramenta confundens, ipsum Baptismum, Pœnitentiæ sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non rectè secundam post naufragium tabulam appellari, Anathema sit.

Canon III.

Si quis dixerit, verba illa Domini Saluatoris, Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis:& quorum retinueritis, retenta sunt, non esse intelligenda de potestate remittendi & retinendi peccata in sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia Catholica ab initio semper intellexit: detorserit autem contra institutionem huius sacramenti, ad authoritatem prædicandi Euangelium, Anathema sit.

Ioan. 20.

Canon IIII.

Si quis negauerit, ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiã sacramenti Pœnitentiæ, videlicet Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, quæ tres Pœnitentiæ partes dicuntur: aut dixerit duas tãtùm esse Pœnitentiæ partes, terrores scilicet incussos conscientiæ agnito peccato, & fidé conceptam ex Euãgelio vel absolutione, qua credit quis sibi per Christum remissa peccata, Anathema sit.

Canon V.

Si quis dixerit, eam contritionem, quę paratur per discussionem, collectionem & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum suorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incursum, cum proposito melioris vitę: non esse verum & vtilem dolorem, nec præparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritã & magis peccatorem: demùm illam esse dolorem coactum, & non liberum ac voluntatem, Anathema sit.

Esa. 38.

Canon VI.

Si quis negauerit Confessionem sacramétalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse iure diuino: aut dixerit, modum secretè confitendi soli sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper obseruauit & obseruat, alienum esse ab institutione & mãdato Christi, & inuentum esse humanum, Anathema sit.

Canon VII.

Si quis dixerit, in sacramento Pœnitentię ad remissionem peccatorum necessarium nõ esse iure diuino, confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cũ debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta & quæ sunt contra duo vltima Decalogi præcepta, & circunstantias quæ peccati speciem mutant: sed eam confessionem tantùm esse vtilem ad erudiendum & consolandum pœnitentem, & olim obseruatam fuisse tantùm ad satisfactionem canonicam imponendam: aut dixerit: eos qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle diuinæ misericordiæ ignoscendum: aut demùm, non licere confiteri peccata venialia, Anathema sit.

Canon VIII.

Si quis dixerit, confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia seruat, esse impossibilem, & traditionem humanam, à pijs abolendam: aut ad eam non teneri omnes & singulos vtriusque sexus Christifideles, iuxta magni Concilij Lateranen. constitutionem, semel in anno, & ob id suadendum esse Christifidelibus, vt non confiteantur tempore Quadragesimæ, Anathema sit.

Canon IX.

Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum iudicialé, sed nudum ministerium pronunciandi & declarandi remissa esse peccata confitenti, modò tantùm credat se esse absolutũ: aut sacerdos nõ seriò, sed ioco absoluat: aut dixerit, non requiri confessionem pęnitentis, vt sacerdos eum absoluere possit, Anathema sit.

Canon X.

Si quis dixerit, sacerdotes qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi & soluendi non habere, aut nõ solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus & singulis Christifidelibus esse dictum, Quæcũq; ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo: & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: quorum verborum virtute quilibet absoluere possit peccata, publica quidé per correptionem duntaxàt, si correptus acquieuerit, secreta verò per spontaneam confessionem, Anathema sit.

Canon XI.

Si quis dixerit, Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus, nisi quo ad externam politiam, atque ideo casuum reseruationem non prohibere, quo minùs sacerdos à reseruatis verè absoluat, Anathema sit.

Canon

Canon XII.

Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpa remitti semper à Deo, satisfactionemque pœnitentium non esse aliam, quàm fidem, qua apprehendunt Christum pro eis satis fecisse, Anathema sit.

Canon XIII.

Si quis dixerit, pro peccatis quo ad pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à sacerdote iniunctis, sed neque spontè susceptis, vt ieiunijs, orationibus, eleemosynis, vel alijs etiã pietatis operibus, atq; ideo optimam pœnitentiam esse tantùm nouam vitam, Anathema sit.

Canon XIIII.

Si quis dixerit, satisfactiones, quibus pœnitentes per Christũ Iesum peccata redimunt, non esse cultus Dei, sed traditiones hominũ, doctrinam de gratia, & verum Dei cultum, atq; ipsum beneficium mortis Christi obscurantes, Anathema sit.

Canon XV.

Si quis dixerit, Claues Ecclesiæ esse datas tantùm ad soluendum, non etiam ad ligandum, & propterea sacerdotes, dum imponũt pœnas confitentibus, agere contra finẽ Clauium, & contra institutionem Christi, & fictionem esse, quòd virtute clauium sublata pœna æterna, pœna temporalis plerunq; exoluenda remaneat, Anathema sit.

DE SACRAMENTO Extremæ Vnctionis.

Canon Primus.

Si quis dixerit, Extremam Vnctionẽ non esse verè & propriè sacramentum, à Christo Domino nostro institutum, & à Beato Iacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut figmentũ humanum, Anathema sit.

Canon II.

Si quis dixerit, sacram infirmorum Vnctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleuiare infirmos, sed iam cessasse, quasi olim tantùm fuerit gratia curationum, Anathema sit.

Canon III.

Si quis dixerit, Extremæ Vnctionis ritũ & vsum, quem obseruat sancta Romana Ecclesia, repugnare sententiæ Beati Iacobi Apostoli, ideoq; eum mutandum, posseq; à Christianis absque peccato contemni, Anathema sit.

Canon IIII.

Si quis dixerit, presbyteros Ecclesiæ quos beatus Iacobus adducendos esse ad infirmũ inungendum hortatur, non esse sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quauis communitate, ob idque proprium Extremæ Vnctionis ministrum non esse solum sacerdotem, Anathema sit.

DECRETVM DE REFORmatione.

Prooemium.

CVm propriè Episcoporum munus sit, subditorum omnium vitia redarguere, hoc illis præcipuè cauendum erit, ne Clerici, præsertim ad animarum curam constituti, criminosi sint, néve inhonestam vitam ipsis conniuentibus ducant. Nam si eos prauis & corruptis moribus esse permittant, quo pacto laicos de ipsorum vitijs redarguent, qui vno ab eis sermone conuinci possent, quod Clericos ipsi patiantur esse deteriores? Qua etiam libertate laicos corripere poterunt sacerdotes, cùm tacitè sibi ipsi respondeant, eadem se admisisse quæ corripiunt? Monebunt propterea Episcopi suos clericos, in quocunq; ordine fuerint, vt conuersatione, sermone & scientia commisso sibi Dei populo præeant, memores eius quod scriptũ est: Sancti estote, quia & ego sanctus sum: & iuxta Apostoli vocem, Nemini dẽt vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium eorum: sed in omnibus exhibeant se sicut ministros Dei, ne illud Prophetæ dictũ impleatur in eis, Sacerdotes mei contaminant sancta, & reprobant legem. Vt autem ipsi Episcopi id liberiùs exequi, ac quoquam prætextu desuper impediri nequeant, eadẽ sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis Legato & Nuncijs, hos qui sequuntur Canones statuendos & decernendos duxit.

Leu. 19. & 20. 1. Cor. 6. Ezec. 22.

Canon Primus.

Cùm honestius ac tutius sit subiecto, debitam præpositis obedientiam impendẽdo, in inferiori ministerio deseruire, quàm cum præpositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem, ei cui ascensus ad sacros ordines à suo prælato ex quacunq; causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibèt etiã extraiudicialiter fuerit interdictus, aut qui à suis ordinibus seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius prælati voluntatem concessa licentia de se promoueri faciendo, aut ad priores ordines, gradus & dignitates siue honores restitutio suffragetur.

Canon II.

Et quoniam nonnulli Episcopi Ecclesiarum, quæ in partibus infidelium consistunt, clero carentes & populo Christiano, cùm ferè vagabundi sint, & permanentem sedem non habeant, non quæ Iesu Christi, sed alienas oues inscio proprio pastore quærentes, dum per hanc sanctam Synodum se pontificalia officia in alterius diœcesi, nisi de loci ordinarij expressa licentia, & in personas eidẽ ordinario subiectas tantùm, exercere prohibitos vident, in legis fraudem & contemptũ, quasi Episcopalem cathedrã in loco nullius diœcesis

diœcesis sua temeritate eliguot, & quoscunque ad se venientes, etiam si suorum Episcoporum seu Prælatorum literas commendatitias non habeant, clericali charactere insignire, & ad sacros etiam presbyteratus ordines promouere præsumunt: quo plerunque fit, vt minùs idonei & rudes ac ignari, & qui à suo Episcopo tanquàm inhabiles & indigni reiecti fuerunt, ordinati, nec diuina officia peragere, nec Ecclesiastica sacramenta rectè valeant ministrare: nemo Episcoporum, qui titulares vocantur, etiam si in loco nullius diœcesis, etiam exempto, aut aliquo monasterio cuiusuis ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cuiusuis priuilegij, sibi de promouendo quoscunque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum, etiam prætextu familiaritatis continuæ commensalitatis suæ, absque sui proprij Prælati expresso consensu, aut literis dimissorijs, ad aliquos sacros, aut minores ordines, vel primam tonsuram promouere seu ordinare valeat: contrà faciens, ab exercitio pontificalium per annum: taliter vero promotus, ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo Prælato visum fuerit, ipso iure sint suspensi.

Canon 3.

Episcopus quoscunq; suos clericos, præsertim in sacris constitutos, absque suo præcedenti examine & commendatitijs literis quacunque authoritate promotos, licèt tanquàm habiles ab eo à quo ordinati sunt, probatos, quos tamen ad diuina officia celebrãda, seu ecclesiastica sacramenta ministranda minùs idoneos & capaces repererit, à susceptorum ordinum exercitio ad tempus, de quo ei videbitur, suspendere, & illis ne in altari aut aliquo ordine ministrent, interdicere possit.

Canon 4.

Omnes Ecclesiarum Prælati, qui ad corrigendum subditorum excessus diligenter intendere debent, & à quibus nullus clericus per huius sanctæ Synodi statuta cuiusuis priuilegij prætextu tutus censetur, quominùs iuxta Canonicas sanctiones visitari, puniri & corrigi possit, si in Ecclesijs suis resederint, quoscunque seculares clericos, qualitercunq; exẽptos, qui aliàs suæ iurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus & delictis, quotiès & quandò opus fuerit, etiam extra visitationem, tanquàm ad hoc Apostolicæ sedis delegati, corrigendi & castigandi facultatem habeant: quibuscunque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs, quæ tantùm suos obligent authores, ipsis clericis ac eorum consanguineis, Capellanis, familiaribus, procuratorib⁹, & alijs quibuslibet, ipsorum exemptorum contemplatione & intuitu minimè suffragantibus.

Canon 5.

Insupèr cùm nonnulli, qui sub prætextu, q̃ sup bonis & rebus ac iuribus suis diuersæ eis iniuriæ ac molestiæ inferantur, certos iudices p literas cõseruatorias deputari obtinent, qui illos à molestijs & iniurijs huiusmodi tueantur ac defendant, & in possessione, seu quasi, bonorum, rerum ac iurium suorum manuteneant & cõseruent, nec super illis eos molestari permittant, eiusmodi literas in plerisque contra concedentis mentem in reprobum sensum detorqueant: idcircò nemini omninò, cuiuscunq; dignitatis & conditionis sit, etiam si Capitulum fuerit, conseruatoriæ literæ cũ quibuscunque clausulis aut decretis, quorumcunque iudicum deputatione, quocunq; etiam alio prætextu aut colore concessæ suffragentur ad hoc, vt coram suo Episcopo siue alio superiore ordinario in criminalibus & mixtis causis accusari & conueniri, ac contra eum inquiri & procedi non possit, aut quo minùs, si qua iura ei ex cessione competierint, super illis liberè valeat apud iudicem ordinarium conueniri. In ciuilibus etiam causis, si ipse actor extiterit, aliquem ei apud suos conseruatores iudices in iudicium trahere minimè liceat. Quòd si in his causis, in quibus ipse reus fuerit, contigerit, vt electus ab eo conseruator ab actore suspectus esse dicatur, aut si qua inter ipsos iudices, conseruatorem & ordinarium, controuersia super competentia iurisdictionis orta fuerit, nequaquã in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos, sup suspicione aut iurisdictionis competentia fuerit iudicatum. Familiaribus verò eius, qui huiusmodi literis conseruatorijs tueri se solent, nihil illæ prosint, præterquàm duobus duntaxat, si tamen illi proprijs eius sumptibus vixerint. Nemo etiam similium literarum beneficio vltra quinquennium gaudere possit. Non licèt quoq; conseruatoribus iudicibus vllum habere tribunal erectum. In causis verò mercedum aut miserabilium personarum, huius sanctæ Synodi super hoc decretum in suo robore permaneat. Vniuersitates autem generales, ac collegia doctorum seu scholariũ, & regularia loca, necnon hospitalia, actu hospitalitatem seruantia, ac vniuersitatum, collegiorum, locorum & hospitalium huiusmodi personæ, in præsenti Canone minimè cõprægensa, sed exempta omninò sint, & esse intelligantur.

Canon 6.

Quia verò, etsi habitus non facit monachũ, oportet tamen clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre, vt per decentiam habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendant: tanta autem hodiè aliquorum inoleuit temeritas religionisque contemptus, vt propriam dignitatem & honorem clericalem paruipendentes, ve-

ftes etiam deferãt publicè laicales, pedes in diuerfis ponêtes, vnum in diuinis, alterum in carnalibus: Propterea omnes Ecclefiafticæ perfonæ, quantumcúq; exemptæ, quæ aut in facris fuerint, aut dignitates, perfonatus, officia, aut beneficia qualiacunque Ecclefiaftica obtinuerint, .i poftquàm ab Epifcopo fuo etiam per dictum publicū moniti fuerint, honeftum habitum clericalem, illorum ordini & dignitati congruentem, & iuxta ipfius Epifcopi ordinationem & mandatum non detulerint, per fufpenfionem ab ordinibus, ac officio & beneficio, ac fructibus, redditibus & prouentibus ipforum beneficiorum, necnon fi femel correpti, denuò in hoc deliquerint, etiam per priuationem officiorum & beneficiorum huiufmodi coerceri poffint & debeant, conftitutionem Clementis quinti in Concilio Viennen. editam, quæ incipit, Quoniam, innouando & ampliando.

Canon 7.

Cùm etiam qui per induftriam occiderit proximum fuū & per infidias, ab altari auelli debeat, qui fua voluntate homicidium perpetrauerit, etiam fi crimen id nec ordine iudiciario probatū, nec alia ratione publicū, fed occultum fuerit, nullo tempore ad facros ordines promoueri poffit, nec illi aliqua Ecclefiaftica beneficia, etiam fi curam non habeant animarum conferre liceat, fed omni ordine ac beneficio & officio Ecclefiaftico perpetuò careat. Si verò homicidium non ex propofito, fed cafu, vel vim vi repellendo, vt quis fe à morte defenderet, fuiffe commiffum narretur, quam ob caufam etiam ad facrorum ordinum & altaris minifterium, & beneficia quæcunque ac dignitates iure quodammodò difpenfatio debeatur, committatur loci ordinario, aut, ex caufa, Metropolitano feu viciniori Epifcopo, qui non nifi cau fa cognita, & probatis proceffibus ac narratis, nec aliter difpenfare poffit.

Canon. 8.

Præterea quia nonnulli, quorum etiam aliqui veri funt paftores, ac proprias oues habent, alienis etiam ouibus præeffe quærunt, & ita alienis fubditis quandoque intendunt, vt fuorū curam negligant, quicunque etiam Epifcopali præditus dignitate, qui alienos fubditos puolendi priuilegium habuerit, contra clericos fibi non fubditos, præfertim in facris conftitutos, quorumcunque etiam atrocium criminum reos, nifi cum proprij ipforum clericorum Epifcopi, fi apud Ecclefiam refederit, aut perfonæ ab ipfo Epifcopo deputandæ interuētu, nequaquàm procedere debeat: aliàs proceffus & indè fequuta quæcunque, viribus omninò careant.

Canon 9.

Et quia iure optimo diftinctæ fuerunt diœcefes & parochiæ, ac vnicuique gregi pprij attributi paftores, & inferiorum ecclefiarum rectores, qui fuarum quifq; ouium curā habeant, vt ordo ecclefiafticus, non confundatur, aut vna & eadem Ecclefia duarum quodammodò diœcefum fiat, non fine graui eorū incōmodo, qui illi fubditi fuerint: beneficia vnius diœcefis, etiā fi parochiales Ecclefiæ, vicariæ perpetuæ, aut fimplicia beneficia feu præftimonia, aut præftimoniales portiones fuerint, etiam ratione augendi cultum diuinum, aut numerum beneficiatorum, aut alia quacunque de caufa alterius diœcefis beneficio, aut monafterio, feu collegio, vel loco etiam pio, perpetuò non vniantur, decretum huius fanctæ Synodi fuper huiufmodi vnionibus in hoc declarando.

Canon 10.

Regularia beneficia, in titulum regularibus profeffis prouideri confueta, cùm per obitum, aut refignationem, vel aliàs illa in titulum obtinentis vacare contigerit, religiofis tātùm illius ordinis, vel his qui habitū omninò fufcipere & profeffionem emittere teneantur, & non alijs, ne veftem lino lanaque contextam induant, conferantur.

Canon 11.

Quia verò regulares de vno ad alium ordinem tranflati, facilè à fuo fuperiore licentiam ftandi extra monafterium obtinere folent, ex quo vagandi & apoftatandi occafio tribuitur, nemo cuiufcunq; ordinis prælatus vel fuperior, vigore cuiufcunque facultatis aliquem ad habitum & profeffionē admittere poffit, nifi vt in ordine ipfo, ad quem transfertur, fub fui fuperioris obedientia in clauftro perpetuò maneat, ac taliter tranflatus, etiam fi Canonicorum regularium fuerit, ad beneficia fecularia etiam curata omninò incapax exiftat.

Canon 12.

Nemo etiam, cuiufuis dignitatis ecclefiafticæ vel fecularis, quacunque ratione, nifi ecclefiam, beneficium, aut capellam de nouo fundauerit & conftruxerit, feu iam erectæ, quæ tamen fine fufficienti dote fuerit, de fuis proprijs & patrimonialib9 bonis cōpetenter dotauerit, ius patronatus impetrare aut obtinere poffit aut debeat. In cafu aūt fundationis aut dotationis, huiufmodi inftitutio Epifcopo, & non alteri inferiori, referuetur.

Canon 13.

Nō licet præterea patrono, cuiufuis priuilegij prætextu, aliquem ad beneficia fui iuris patronatus, nifi Epifcopo loci ordinario, ad quem prouifio feu inftitutio ipfius beneficij, ceffante priuilegio, iurè pertineret, quoquo modo præfentare: alias præfentatio ac inftitutio forfan fequutæ, nullæ fint & effe cenfentur.

Declarat præterea fancta Synodus, in futura Seffiōe quam ad 25. diem Ianuarij fubfequentis anni 1552. habendam effe iam decreuit, vnà cum facrificio Miffæ, agendum

&

& tractandū etiam esse de Sacramento Ordinis, & prosequendā dam esse materiam de reformatione.

§ Angelus Massarellus subscripsit, in fidē & testimonium præmissorum.

§ Subscripserunt prælati ijdem, qui in Sessione præcedenti.

SESSIO XV. QVAE EST V. sub Iulio III. Pontif. Max. celebrata die 25. Ianuari, 1552.

Rem diuinam fecit Episcopus Catanensis: Orationem autem habuit Episcopus Maioricensis.

Decretum prorogationis Sessionis.

CVM ex eo, quòd proximis Sessionibus decretum fuit, sancta hæc & vniuersalis Synodus per hos dies accuratissimè diligentissimeque tractauerit ea, quæ ad sanctissimū Missæ sacrificiū, & ad sacramētum Ordinis spectant, vt hodierna Sessione, quēadmodùm Spiritus sanctus suggessisset, decreta de his rebus, & quatuor præterea articulos ad sanctissimum Eucharistiæ sacramentum pertinentes, in hanc tandem Sessionem dilatas publicaret, atq; interim affuturos esse putauerit ad hoc sacrosanctum Conciliū eos, qui Protestantes se vocant, quorū causa eorum publicationē articulorū distulerat, & vt liberè ac sine cunctatione vlla huc venirent, fidem eis publicam siue saluum conductum concesserat: tamen cùm illi nōdùm venerint, & eorum nōmine supplicatum huic sanctæ Synodo fuerit, vt publicatio, quæ hodierno die facienda fuerat, in sequentem Sessionem differatur, certa spe allata, affuturos eos esse omninò multò ante illam sessionem, saluo conductu amplioris formæ interim accepto eadem sancta Synodus in Spiritu sancto legitimè congregata, ijsdem Legato & Nuncijs Præsidentibus, nihil magis optans, quàm ex præstantissima natione Germanica omnes de religione dissensiones & schismata tollere, ac eius quieti, paci ocioque consulere, parata ipsos, si venerint, & humaniter excipere, & benignè audire, confidensque eos non fidei Catholicæ pertinaciter oppugnandæ, sed veritatis cognoscendæ studio esse venturos, & vt Euangelicæ veritatis studiosos decet, sanctæ matris Ecclesiæ decretis ac disciplinæ, ad extremum esse acquieturos, sequentem Sessionem ad edenda & publicāda ea, quę suprà cōmemorata sunt, in diem festum sancti Iosephi, qui erit die xix. mensis Martij, distulit, vt satis illi temporis & spatij habeant, non solùm ad veniendum, verumetiam ad ea, quæ voluerint, antequàm is dies veniat, proponenda. Quibus vt omnem cunctandi diutiùs causam adimat, fidem publicam, siue saluum conductum eius, qui recitabitur, tenoris & sententiæ, libenter dat & cōcedit. Intereà verò de Matrimonij sacramento agendū, & de eo, præter superiorum decretorum publicationem, diffiniendum esse eadem Sessione statuit & decernit, & prosequendam esse materiam reformationis.

SYNODI TRIDENTINAE PROtestatio in congregatione generali 25. Ianuarij, 1552. anteà quàm Protestantes audirentur, acta.

HAEC Sacrosancta synodus, &c. ne ob disceptationes, (quæ tam de personis comparentibus, mandatisq; & scripturis exhibendis, quàm de loco ad sedendum personis assignando oriri possent) felix ipsius concilij progressus retardetur, inhærens decreto in secunda sessione promulgato, atque illud innouans statuit, decernit, declarat, quòd si fortè contigerit aliquos, qui ex dispositione iuris aut ex approbatorum Conciliorū more admittendi, aut recipiendi non essent, vel per seipsos vel per interpositas personas admitti aut recipi, vel in loco non debito sedere, vel sententiā etiam sub verbo, Placet, proferre, vel congregationibus interesse, vel alios quoscunque actus facere Concilio durante, quodq; si etiam contigerit mandata, instrumenta, protestationes, & alia cuiusuis generis scripta quæcunq; quę ipsius Concilij honorem, ius, ac potestatem quomodocunquè læderent seu lędere possent, recipi aut admitti, propterea non præiudicetur, neq; aliquo modo præiudicatum censeatur, vel intelligatur præsenti Concilio, neq; Concilijs œcumenicis ac generalibus in perpetuū celebrādis: cùm omnis intentio huius Concilij sit, & eò tendat, vt pax & concordia quacunq; ratione, licita tamen & congruenti, in Ecclesia reducantur.

SALVVS CONDVCTVS, DAtus Protestantibus.

SAcrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritusancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem sanctæ sedis Apostolicę legato & Nūcijs, inhærendo saluo conductui in penultima Sessione dato, & illum iuxta tenorem infrascriptum ampliādo, Vniuersis fidem facit, quòd omnibus & singulis Sacerdotibus, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militaribus, Popularibus, & alijs quibuscunq; viris, cuiuscunque status & conditionis aut qualitatis existant, Germanicæ prouincię & nationis ciuitatibus ac alijs locis eiusdē, & omnibus alijs ecclesiasticis & secularibus, præsertim Augustanæ cōfessionis personis, qui aut quæ vnà cum ipsis ad hoc generale Tridentinum Concilium venient, aut mittentur ac profecturi sunt, aut hucusq; venerunt, quo-

cunque nomine censeantur aut valeant nuncupari, tenore præsentium publicam fidem & plenissimam verissimamque securitatem, quam saluum conductũ appellant, liberè ad hanc Tridentinam ciuitatem veniendi, ibidemq; manendi, stãdi, morandi, proponendi, loquendi, vnà cum ipsa synodo de quibuscunque negocijs tractandi, examinandi, discutiendi, & omnia quæcunq; ipsius libuerit, ac articulos quoslibet tam scripto quàm verbo liberè offerendi, propalandi, eosque scripturis sacris & beatorum patrum verbis, sentẽtijs & rationibus declarandi, adstruendi & persuadendi, & si opus fuerit, etiam ad obiecta Concilij generalis respondendi, & cum ijs, qui à Cõcilio delecti fuerint, disputandi Christianè, aut charitatiuè absque omni impedimento conferendi, opprobrijs, conuicijs ac contumelijs penitùs semotis, & signanter, quòd causæ controuersæ, secundum sacram scripturam & Apostolorum traditiones, probata concilia, Catholicæ Ecclesiæ consensum, & sanctorum Patrum authoritates in prædicto Concilio Tridentino tractentur: illo etiam addito, vt religionis prætextu, aut delictorum circa eam cõmissorum aut committendorum minimè puniantur, impartitur ac omninò concedit: sic etiam, vt propter illorum præsentiam neque in itinere, aut quocunque locorum eundo, manendo, aut redeundo, nec in ipsa ciuitate Tridentina à diuinis officijs quouis modo cessetur: & vt his peractis, vel nõ peractis, quandocunque ipsis libuerit, aut maiorum suorum mandato & assensu ad propria reuerti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox absque vlla renitentia & occasione aut mora, saluis rebus eorum & suorum pariter honore, & personis, vice versa possint iuxta beneplacitũ liberè & securè redire, de scientia tamen ab eadem synodo deputandorum, vt tunc opportunè eorum securitati absque dolo & fraude prouideatur. Vult etiã sancta synodus in hac publica fide saluoque conductu omnes quascunque clausulas includi ac cõtineri, ac pro inclusis haberi, quæ pro plena, efficaci & sufficienti securitate ineundo, stando, & redeundo necessariæ & opportunæ fuerint. Illud etiam ad maiorem securitatem & pacis ac conciliationis bonum exprimẽs, quòd si quispiam aut illorum aliqui, siue in itinere Tridentum veniendo, siue ibidèm morando aut redeundo, aliquod enorme (quod absit) egerint aut cõmiserint, quo posset huius fidei publicæ & assecurationis beneficium eis concessum annullari aut cassari, vult & concedit eadem sancta synodus, vt in huiusmodi facinore deprehensi, ab ipsis duntaxat, & nõ ab alijs, condigna aĩaduersione cũ emẽda sufficienti, per partem ipsius synodi meritò approbãda & laudanda, mox puniantur, illorum assecurationis forma, conditionibus & modis omninò manentibus illibatis. Pariformiter etiã vult, vt si quisquam, vel aliqui ex ipsa synodo, siue in itinere, aut manẽdo, aut redeundo, aliquod enorme (quod absit) egerint aut commiserint, quo posset huius fidei publicæ & assecurationis beneficiũ violari, aut quoquo modo tolli, in huiusmodi facinore depræhẽsi, ab ipsa synodo duntaxat, & nõ ab alijs con digna animaduersione & emẽda sufficienti, per partem dominorum Germanorum Augustanæ confessionis tunc hic præsentiũ meritò laudanda & approbanda, mox puniantur, præsenti assecurationis forma, conditionibus & modis omninò manentibus illibatis. Vult præterea ipsa synodus, quòd liceat ipsis ambasiatoribus omnibus & singulis, toties quotiescunque opportunũ fuerit seu necessarium, ad auram capiẽdam exire de ciuitate Tridentina, & reuerti ad eandem; necnõ nuncium vel nuncios suos ad quæcunq; loca pro suis necessarijs negocijs ordinandis liberè mittere seu destinare, ac ipsos missos seu destinatos, seu missum & distinatũ suscipere, totiès quotiès eis videbitur expedire, ita quòd aliqui vel aliquis per deputandos Cõcilij socientur, qui eorum securitati prouideant vel prouideat. Qui quidẽ saluus conductus & securitates stare ac durare debẽt, & à tempore & per tempus, quo in ipsius synodi & suorum tuitionis curã ipsos suscipi cõtigerit, & vsq; ad Tridentum perduci, ac toto tempore mansionis eorum ibidèm, & rursum post sufficientem audientiam habitam, spatio viginti dierum præmisso, cùm ipsi petierint, aut Cõcilium, habita huiusmodi audientia, ipsis recessum indixerit, à Tridento vsque in quem quisque elegerit sibi locum tutum, Deo fauente, restituet, dolo & fraude prorsus exclusis. Quæ quidem omnia pro vniuersis & singulis Christifidelibus, pro omnibus Principibus tã ecclesiasticis quàm secularibus quibuscunque, atque omnibus alijs ecclesiasticis ac secularibus personis, cuiuscunque status & conditionis existant, aut quocunque nomine censeantur, inuiolabiliter obseruanda esse promitti, & bona fide spondet.

Insuper omni fraude & dolo exclusis, vera & bona fide promittit, ipsam synodũ nullam vel manifestè vel occultè occasionẽ quæsituram, aut aliqua autoritate, potentia, iure, vel statuto, priuilegio legum vel canonũ, aut quorumcunq; Conciliorum, præsertim Cõstantiensis & Senensis, quacunq; forma verborũ expressa, in aliquod huius fidei publicæ & plenissimæ assecurationis, ac publicæ & liberæ audientiæ, ipsis per ipsam synodum concessæ, præiudicium quouis modo vsurã, aut quenquã vti permissuram, quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quòd si sancta synodus, aut aliquis ex ea vel suis, cuiuscunq; cõditionis, vel status, aut præeminentiæ existens, præscriptæ assecurationis & salui conductus

ductus formam & modũ in quocunq; puncto vel clausula violauerit, (quod tamen dignetur auertere Omnipotens) & sufficiens emenda non fuerit mox subsequuta, ipsorũ arbitrio meritò approbanda & laudãda, habeant ipsam Synodum & habere poterũt incidisse in omnes pœnas, quas iure diuino & humano, aut consuetudine huiusmodi saluorum conductuũ violatores incurrere possunt, absque omni excusatione aut quauis in hac parte contradictione. Datum Tridenti ĩ sessione publica, die 25. Ianuarii. M.D.LII.

Ego Angelus Massarellus, sacri Cõcilii secretarius, in fidem & testimonium præmissorum manu propria subscripsi.

SVBSCRIPSERVNT HVIC Sessioni patres, qui in præcedenti, & insuper sequentes:

Episcopus Placentin.	Episc. Zamoren.
Episcopus Carthagin.	Episc. Segobien.
Episcopus Pampilon.	Episc. Ciuitaten.
Episcopus Mondonien.	Episc. Leriden.
Episcopus Elenen.	

SESSIO XVI. QVÆ EST VI. & vltima sub Iulio III. Pont. Max. celebrata die 28. Aprilis, 1552.

Decretum suspensionis Concilii.

SAcrosancta œcumenica & generalis Tridentina synodus, in spiritusancto legitimè cõgregata, p̃sidentibus in ea reuerendiss. Dñis Sebastiano Archiepisc. Sipõtino, & Aloysio episc. Veroneñ. Apostolicis Nunciis, tam eorum proprio quam Reuerendissimi & Illustrissimi domini Marcelli, tituli sancti Marcelli, S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Crescentii Legati, ob aduersam eius grauissimam valetudinem absentis, nomine non dubitat Christianis omnibus patére, hoc Concilium œcumenicum Tridentum primò à Paulo felicis recordationis conuocatum & collectum fuisse: deinde à sanctissimo domino nostro Iulio III. (efflagitante Carolo quinto Augustissimo Imperatore) ea præcipuè de causa fuisse restitutũ, vt religionem in multis orbis partibus, & p̃sertim in Germania, in diuersas opiniones miserabiliter distractam, in statum pristinum reuocaret, abusus & mores Christianorum corruptissimos emendaret: Cumque ad hoc agendum quamplurimi patres, nulla laborum suorum periculorumq; habita ratione è diuersis regionibus alacriter confluxissent, resque strenuè magno fidelium concursu feliciterq; procederet, ac spes esset non leuis, illos Germanos, qui eas nouitates excitârãt, in Concilium venturos sic animatos, vt veris Ecclesiæ rationibus vnanimiter acquiescerẽt: lux deniquè quædam rebus affulsisse videretur, caputque attollere inciperet profligata anteà & afflicta Respubl. Christiana: hi repentè tumultus, ea bella (hostis generis humani versutia) exarserunt, vt Concilium velut hærere ac suum cursum interrumpere satis incommodè cogeretur, spesq; omnis vlterioris progressus hoc in tẽpore tolleretur: tantumq; aberat vt sancta synodus Christianorum malis & incommodis mederetur, vt multorum mentes præter sui animi sententiam irritaret potiùs quàm placaret. Cùm igitur ipsa sancta synodus omnia, & præcipuè Germaniam, armis ardere & discordiis videret, omnes ferè Episcopos Germanos, præsertim Principes Electores suis cõsultum Ecclesijs è concilio abijsse, decreuit tantæ necessitati non reluctari, & ad meliora tempora reticere, vt Patres, quod eis nunc agere nõ licet suis ouibus prospectum ad suas Ecclesias regredi valerent, ne diutiùs vtrobiq; inutili ocio conterantur. Atque ita, quoniam sic temporum conditio tulit, huius œcumenici concilii Tridentini progressum per biẽnium suspendendum fore decernit, prout præsenti decreti suspendit: ea tamen lege, vt si citiùs pacata res sit, ac tranquillitas pristina reuertatur, quod sperat Dei Optim. Maximi beneficio non longo fore spatio futurum, ipsius Concilij progressus, eodemmet tempore suam vim, firmitatem vigoremque habere censeatur. Sin autẽ (quod Deus auertat) peracto biennio prædicta legitima impedimenta nõ fuerint submota, quamprimum cessauerint, talis suspẽsio eo ipso sublata esse intelligatur, ac suus vigor & robur Concilio sit restitutum & esse intelligatur, sine alia noua Concilij conuocatione: accedente ad hoc decretum consensu & authoritate sanctitatis suæ, & sanctæ sedis Apostolicæ.

Interea tamen eadem sancta synodus exhortatur omnes Principes Christianos & omnes Prælatos, vt obseruent, & respectiuè, quatenùs ad eos spectat, obseruari faciant in suis regnis, dominijs & Ecclesijs omnia & singula, quę per hoc sacrum œcumenicum concilium fuerunt hactenùs statuta & decreta.

Angelus Massarellus, Secretarius Concilij sacri, subscripsi.

BVLLA CELEBRATIONIS CONcilij Tridentini sub Pio IIII. Pont. Max.

PIVS EPISCOPVS SERVVS SERuorum Dei, ad perpetuam rei memoriã.

AD Ecclesiæ regimen, licèt tanto oneri impares, sola Dei dignatione vocati, statim circunferentes mentis oculos per omnes Reipublicæ Christianæ partes, cernentesque nõ sine magno horrore, quàm longè lateque pestis hæresum & schismatis peruasisset, & quanta Christiani populi mores correctione indigerent: in eam curam & cogitationem pro suscepti muneris

officio incumbere cœpimus, quēadmodùm ipsas hęreses extirpare tantumq; & tam perniciosum schisma tollere, moresq́, adeò corruptos & deprauatos emendare possemus. Cùm autem intelligeremus ad hæc sananda mala aptissimum esse remediū, quod sancta hæc sedes adhibere consueuisset, œcumenici generalisq́; Concilij, eius cōgregādi & Deo iuuante celebrandi consilium cepimus. Indictum illud quidem anteà fuit à felicis rec. Paulo III. & eius successore Iulio prędecessoribus nostris, sed varijs de causis sæpiùs impeditū & interpellatum, perfici non potuit. Siquidem Paulus cùm id primò in vrbē Mātuam, deinde Vincētiam indixisset, quasdam ob causas in literis eius expressas id primò suspendit, posteà Tridentum transtulit. Deinde cùm quibusdā de causis ibi quoq; eius celebrandi tempus dilatum fuisset, tandem suspensione sublata, in eadē ciuitate Tridentina inchoatum fuit. Verùm sessionibus aliquot habitis, & nōnullis decretis factis, ipsō se posteà Conciliū aliquibus de causis, accedente etiā Sedis Apostolicæ authoritate, Bononiam trāstulit. Iulius autem, qui ei successit, in eandem ciuitatem Tridentinam id reuocauit; quo quidem tēpore facta alia quædam decreta sunt. Sed cùm noui in propinquis Germaniæ locis tumultus excitati fuissent, & bellum in Italia & Gallia grauissimū exarsisset, rursus Concilium suspensum & dilatum fuit: adnitente nimirùm humani generis hoste, aliàsq́; ex alijs difficultates & impedimenta objiciente, ut tantum Ecclesiæ cōmodum, quod prorsus auferre non poterat, saltem quàm diutissimè retardaret. Quantoperè verò interea auctæ fuerint & multiplicatæ ac propagatæ hæreses, quantoperè schisma creuerit, sine maximo animi dolore nec meminisse possumus, nec referre. Sed tādem pius & misericors Dominus, qui nunquàm ita irascitur, vt misericordiæ obliuiscatur, regibus & principibus Christianis pacem & vnanimitatē donare dignatus est. Qua nos occasione oblata maximam in spē venimus, ipsius misericordia freti, fore ut his tantis quoque Ecclesiæ malis eadem Concilij via finis imponatur. Nos itaq; ad schisma hæresesq́; tollendas, ad corrigendos & reformandos mores, ad pacem inter Christianos Principes conseruandam, celebrationem eius nō esse duximus diutiùs differendam. Habita igitur cum Venerabilibus fratribus nostris sacræ R. Eccles. Cardinalibus deliberatione matura, factis etiam cōsilij nostri certioribus charissimis in Christo filijs nostris, Ferdinādo Romanorum Imperatore Electo, & alijs Regibus atque Principibus, quos quidē (sicut de eorum summa pietate & sapientia nobis pollicebamur) paratissimos ad ipsius cōcilij celebrationem adiuuandam inuenimus ad Dei omnipotentis laudem, honorē & gloriam, atque vniuersalis Ecclesiæ vtilitatem de eorundem fratrum nostrorum consilio & assensu, Sacrum œcumenicū & generale concilium ex authoritate eiusdem Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum (qua nos quoq; in terris fungimur) freti & subnixi, in ciuitate Tridentina ad sacratissimum diem resurrectionis Dominicæ proximè futurum indicimus, & ibi celebrandū, sublata suspensione quacunq;, statuimus atq; decernimus. Quocirca venerabiles fratres nostros omnibus ex locis patriarchas, archiepiscopos, episcopos, & dilectos filios Abbates, cęterosq́; quibus in concilio generali sedere & sententiam dicere iure communi vel ex priuilegio, vel ex antiqua consuetudine licet, vehementer in Domino hortamur & monemus, atq; etiam districtè præcipiendo mandamus, in virtute sanctæ obedientiæ, in vi quoque iuramenti quod præstiterūt, & sub pęnis, quas in eos, qui ad concilia generalia conuenire neglexerint, sacris sciunt esse Canonibus cōstitutas, vt ad concilium ibi celebrandū conueniant intra eam diem, nisi fortè impedimēto fuerint legitimo præpediti: quod tamē impedimentum per legitimos procuratores Synodo probare debebunt. Monemus prætereà omnes & singulos, quorum interest interesse poterit, vt in Concilio adesse ne negligant. Charissimos verò in Christo filios nostros, Romanorum Imperatorem electū, cæterosque Reges & Princeps, quos optandum sanè esset concilio interesse posse, hortamur & rogamus, vt si ipsi interesse cōcilio non potuerint, Oratores suos prudētes, graues & pios viros vtiquè mittant, qui ipsorum nomine illi intersint, curentq́; diligenter pro sua pietate, vt ex eorum regnis atq; dominijs Prælati sine recusatione ac mora, tam necessario tempore Deo & Ecclesiæ officium suū præstent: eosdem etiam curaturos esse minimè dubitantes, vt per ipsorum regna & dominia tutum ac liberū iter Prælatis eorumq́; familiaribus, comitibus & aliis omnibus ad Concilium euntibus & ab illo redeuntibus pateat, benigneq́; ac comiter omnibus in locis recipiantur atq; tractētur, sicut (quòd ad nos attinet) ipsi quoq; curabimus: qui nihil omninò pręetermittere decreuimos, quod ad tam pium & salutare opus perficiēdum à nobis in hoc loco constitutis præstari possit: nihil, vt Deus scit, quærentes aliud, nil propositum habentes in hoc Concilio celebrando, nisi honorem ipsius Dei, dispersarum ouiū reductionem ac salutem, & perpetuam Christianæ Reip. tranquillitatem ac quietem. Vt verò hæ literæ, & quæ in eis continentur, ad omnium quorum oportet, notitiam perueniant, nec quisquam ea excusatione vti possit, quòd illa ignorauerit: præsertim cùm nō ad omnes, quos de his literis certiores fieri oporteret, tutus forsitan pateat aditus: volumus & mandamus, ut in Basilica Vaticana principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranen.

ranen.tunc, cùm io eis populus vt Missarum solennibus intersit, congregari solet, palàm clara voce à Curiæ nostrę cursoribus seu Notarijs aliquibus publicis recitentur, & postquàm recitatæ fuerint, ad valuas earum Ecclesiarum, itemque Cancellariæ Apostolicæ, & io loco solito campi Floræ affigãtur, ibiq; quò legi & omnibus innotescere possint, aliquandiù relinquantur. Cùm autẽ indè amouebuntur, earum exempla io iisdẽ locis affixa remaoeant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem & affixionem, omnes & singulos, qui his literis cõpræhenduntur, post duos menses à die publicationis & affixioois earum, volumus periodè adstrictos & obligatos esse, ac si ipsismet illæ coràm editę & lectæ fuissent. Transumptis qouque earũ, quæ manu publici alicuius Notarij scripta subscriptáve, & sigillo ac subscriptione alicuius persooæ io dignitate ecclesiastica constitutę munita fuerint, vt sine dubitatione vlla fides babeatur, mandamus atqoe decernimus. Nulli ergo omoioò hominũ liceat hãc paginam nostræ indictionis, statuti, decreti, præcepti, admonitionis & adhortationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indigoatione omnipotentis Dei, ac beatoram Petri & Paoli Apostolorum eius, se nouerit incursorum. Datum Romæ apud S.Petrum, Anon incarnatioois Dominicæ 1560.3. Calendas Decembris, Pootificatus nostri anno primo.

Aotonius Florebellus.

Barengus.

Ego Pius, Catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Psal. 18.

Ego R.Cardinalis da Carpo, Episcopus Portoen.

Ego F.Cardin.Episcopus Tusculanus.

Ego Fed.Cardin. Cæsius Episcopus Prænestinus.

Ego Io.Cardin.Moronus, Episcopus Albanen.

*

*

Ego Christophorus Madrucius, Card.Tridentinus.

Ego Otho Truchses, Cardinalis Augustanus.

Ego B. de la Cueua, Cardinalis sanctæ Crucis.

Ego Tiberius Card.Crispus.

Ego Ioan.Mich.Cardin.Saracenus.

Ego Io.Card.S.Vitalis.

Ego Io.And.Card.Messanen.

Ego Iacobus, Card.Puteos.

Ego Io.B.Cicada, Card.S.Clementis.

*

*

Ego Scipio, Card.Pisarum.

Ego Io.Card.Romanus.

Ego Io.Ant.Card.Capisuccus.

Ego Thad.Card.Gaddus.

Ego F.M.Card.Alexandrinos.

Ego Clem.Card.Aræ cæli.

Ego Iacob.Card.Sabellus.

Ego Io.Card.S.Georgij.

*

Ego A.Card.Farnesius, vicecancel.

Ego G.As.Cardin.Camerarius.

Ego Hip.Card.Ferrarien.

*

Ego Iu.Card.Vrbin.

Ego Aloy Card.Coroelius.

Ego Hier.Card.Simoncellus.

Ego Vitellotius Card.Vitellius.

Ego Io.Card.de Medicis.

Ego Carolus, Card.Borromæus.

Aotooius Florebellos Lauellinus, Barengus.

Anno à natioitate Domioi Millesimo Quingentesimo Sexagesimo, Iodictione tertia, die verò secunda mensis Decembris, Põtificatus Sanctissimi in Christo patris & Domioi nostri, Domini Pij, diuina prouidentia Papæ 4. Anno Pri. Retrors. literę Apostol. lectæ, affixæ, & publicatæ fueruot io locis supras. iuxta earũ seriẽ & tenorẽ, & etiã vt moris est: & illis amotis, dimissis illarum copijs affixis per nos Bernardioũ Andreutium, & Ioan. Andream Panizza Apostolicos Curs. Petrus Valtrini magister Cursorum.

BREVE PII PAPÆ IIII. super ordine sedendi in Concilio, noo habita ratione dignitatis primatialis.

Dilecti filij nostri, salutem & Apostolicam benedictiooem. Sicut ea qoæ pacem & concordiã nutriunt, pura mẽte semper inquirimus, ita ex debito nostræ pastoralis solicitudinis teoemur illa submouere, quæ discordiã suscitare, & scandalum iotroducere posse videntur. Itaqoe ad tollendam omoem controuersiam materierũ, quæ inter Prælatos, ad celebrationẽ sacri Oecumenici & generalis Concilij io ciuitate Tridentina pro tẽpore cõgregatos, super eorum præcedentia fortè iam sont exortæ, & indies oriri possũt: Volumus ac vobis per pręseotes mãdamos, vt oẽs & siogulos pręlatos prędictos, videlicet veoerabiles fratres patriarchas primo,

mo, secundo Archiepiscopos, tertio autem loco Episcopos in quibusuis actibus publicis secūdùm gradum & ordinem suarum ad earum Ecclesias promotionū (ita quòd, qui priùs promotus ad eas fuerit, in suo quisque ordine prior existat) incedere, sedere, ac locū habere (nulla habita ratione ad ipsorum dignitates primatiales, siue veræ siue prætēsæ illæ fuerint) authoritate nostra faciatis, studioséque & diligenter curetis, atque pro vestra prudentia ac pietate geratis, vt cuncta istic concordibus animis in virtute Spiritus sancti cum Dei omnipotentis honore atque timore, quietè feliciterq; procedere valeant: non obstantibus præmissis, & quibusuis cōstitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque.

Datum Romæ apud sanctū Petrum, sub annulo Piscatoris, die vltima Decembris, M.D.LXII. pont. nostri anno secundo.

DECLARATIO FACTA PER Illustrissimos D.D. Legatos, super Decreto Sanctissimi D. N. D. Pij PP. Quarti.

Quia dubitari posset, an ex prædicto Decreto sanctissimi D. N. aliquod præiudicium generetur Primatibus supradictis in proprietate seu possessione suarum primatiarum, siue verarum, siue prętensarum: Nos Hercules tituli sanctæ Mariæ nouæ de Mantua, Hieronymus tituli sanctę Susannæ Seripandus, Stanislaus tituli sancti Laurentij in Palisperna, Varmiensis, ac Ludouicus tituli sancti Cyriaci in Thermis Simonetta nuncupati S. R. E. Presbyteri Cardinales, sacri Oecumenici Concilij Tridentini Præsidentes, & Apostolici de latere legati, declaramus quòd mens sanctissimi D. N. & nostra est, q per hoc decretū nulli ius de nouo acquiratur, nulliq; præiudiciū generetur, nulliusq; ius in proprietate vel possessione lædatur, atque demùm in omnibus & per omnia unumquenq; Primatem verum vel Prætensum, in eodem statu post hoc Concilium remanere, in quo anteà permanebat.

SACROSANCTI OECVMENICI & Generales Concilij Tridentini.

Sessio XVII.

Quæ est prima sub Pio quarto, Pontifice Maximo, celebrata die XVIII. Ianuarij, M. D. LXII.

Decretum de celebrando Concilio.

Illustrissimi & Reuerendissimi D. D. Reuerendique Patres, Placét ne vobis ad laudem & gloriam sanctæ ac indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus sancti, ad incrementum & exaltationem fidei & religionis Christianæ, sacrū Oecumenicum & generale Concilium Tridentinum, in Spiritusancto legitimè cōgregatū, ab hodierno die, qui est decimusoctauus mensis Ianuarij, anni à natiuitate Domini millesimi quingentesimi sexagesimi secundi, Cathedræ Romanæ beati Petri Apostolorum Principis consecrato, sublata quacunque suspensione, iuxta formam & tenorem literarum sanctissimi D. N. Pij IIII. Pont. Max. celebrari, & in eo ea debito seruato ordine tractari, quæ proponentibus Legatis ac Præsidentibus ad horum temporum leuandas calamitates, sedandas de religione controuersias, coercēdas linguas dolosas, deprauatorum morū abusus corrigendos, Ecclesię veram atque Christianam pacem conciliandam, apta & idonea ipsi sanctæ Synodo videbuntur? Responderunt, Placet.

Indictio futuræ sessionis.

Illustrissimi & Reuerendissimi Domini, Reuerendique Patres, Placét ne vobis proximam futuram Sessionem habendam & celebrandam esse feria quinta post secundā Dominicam Quadragesimæ, quæ erit die vigesima sexta Mensis Februarij? Responderunt, Placet.

PROPOSITIO FACTA.

In prima præterita Sessione declaratū est & cōmuni omnium voto approbatū, pertractandum esse de eis, quæ necessaria videbuntur ad Catholicæ fidei doctrinā stabiliendā, atque morum integritatem restituendam.

Vt autem hæc, Deo Duce, aggrediamur, visum est magnopere referre ad doctrinam de fide in suam puritatem restituenda, vt libri à varijs authoribus post exortas hęreses scripti, atque etiam librorum censuræ in diuersis locis à Catholicis editæ examinentur. De quibus quicquid sancta Synodus statuerit, tanquàm sacrosanctum decretum suo tēpore publicabitur, vt ab omnibus absqoe vlla tergiuersatione custodiatur. Super qua re quicūque pro eius faciliori expeditione aliquid afferre voluerint, libenter audientur.

Ad hæc ritè dijudicanda vt vocentur omnes ex decreto sanctæ synodi, consentaneum fore existimauimus, ad quos istarum rerum aliqua pertinere quoquo modo potest, ne deinceps inauditos se esse condemnatos * censeri possint. * cōqueri

Non ab re quoque putauimus esse, omnes qui in hæreses quascunque lapsi sunt, & adhuc irretiti sunt, ad pœnitentiā inuitare, cum salui cōductus ampla cōcessione, ac promissione magnæ & singularis clementiæ & benignitatis, modò redeant ad cor, & sanctæ Ecclesiæ Catholicæ potestatem agnoscant.

Tam super modo facilioris expeditionis examinis librorum & censurarum, quàm super alijs quæ sequuntur, Patres, postquàm huius scripti exemplum acceperint & considerauerint, dicant sententias suas in sequenti congregatione.

SESSIO

SESSIO XVIII. QVAE EST II. sub Pio 4. Pont. Max. celebrata die 26. Februarij 1562.

DECRETVM DE LIBRORVM delectu, & omnibus ad Concilium fide publica inuitandis.

SAcrosancta Oecumenica & Generalis Tridentina synodus, in Spiritusancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdē Apostolicæ sedis legatis, non humanis quidem viribus confisa, sed Domi-
Luc. 21. ni nostri Iesu Christi (qui os & sapiētiam Ecclesiæ suæ daturum se promisit) ope & auxilio freta, illud præcipuè cogitat, vt Catholicæ fidei doctrinam, multorum inter se dissidentium opinionibus pluribus locis inquinatam & obscuratam, in suam puritatem & splendorem aliquando restituat, & mores, qui à veteri instituto deflexerunt, ad meliorem vitæ rationem reuocet, corque patrum ad filios, & cor filiorum ad patres conuertat. Cùm itaque omnium primùm animaduerterit, hoc tempore suspectorum ac perniciosorum librorum, quibus doctrina impura continetur, & longè latèque diffunditur, numerum nimìs excreuisse (quod quidem in causa fuit, vt multæ censuræ in varijs prouincijs, & præsertim in alma vrbe nostra Roma pro quodam zelo editæ fuerint) neque tamē huic tam magno ac pernicioso morbo salutarem vllā profuisse medicinā, censuit, vt delecti ad hanc disquisitionē patres de censuris librisque quid facto opus esset, diligenter considerarēt, atque etiam ad eandem sanctā Synodum suo tempore referrent, quò facilius ipsa possit varias & peregrinas doctrinas, tanquàm zizania à Christianæ veritatis tritico separare, deque his commodiùs deliberare & statuere, quæ ad scrupulum ex complurium animis eximendum, & tollendas multarum querelarum causas magis opportuna videbuntur. Hæc autem omnia ad notitiam quorumcunque deducta esse vult, prout etiam præsenti decreto deducit, vt si quis ad se pertinere aliquo modo putauerit, quæ vel de hoc librorum & censurarum negocio, vel de alijs, quæ in hoc generali concilio tractanda prædixit, non dubitet à sancta Synodo se benignè auditum iri.

Quoniam verò eadem sancta Synodus ex corde optat, Deumque enixè rogat quæ ad pacem sunt Ecclesiæ, vt vniuersi communem Matrem in terris agnoscētes, (quæ quos peperit, obliuisci non potest) vnanimes, vno ore glorificemus Deum & Patrem Domini nostri Iesu Christi: per viscera misericordiæ eiusdem DEI & Domini nostri, omnes, qui nobiscum communionem non habent, ad concordiā & reconciliationem, & vt ad hanc sanctam synodum veniāt, inuitat atque hortatur, vtque charitatem, quod est vinculum perfectionis, amplectantur, pacemque Christi exultantem in cordibus suis pręse ferant, in quem vocati sunt in vno corpore. Hanc ergo non humanam, sed Spiritus sancti vocem audientes, ne obdurent corda sua: sed in suo sensu non ambulantes, neque sibi placētes, ad iam piam & salutarem Matris suæ admonitionem excitentur & cōuertantur. Omnibus enim charitatis officiis sancta Synodus eos vt inuitat, ita complectetur.

Insupèr eadem sancta Synodus decreuit, fidem publicam in congregatione generali concedi posse, & eandem vim habiturā, eiusdemque roboris & momenti futuram, ac si in publica Sessione data & decreta fuisset.

Indictio futuræ Sessionis.

EAdem sacrosancta synodus Tridentina, in Spiritusancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis Legatis, statuit & decreuit, proximam futuram Sessionem habendam & celebrandam esse feria quinta post sacratissimum festum Ascensionis Domini, quę erit die 14. mensis Maii.

SALVVS CONDVCTVS CONcessus Germanicæ nationi, in congregatione generali, die 4. Martij, 1562.

SAcrosancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè cōgregata, p̄sidētibus in ea eisdem Apostolicæ sedis Legatis, vniuersis fidē facit, q̄ oībus & singulis sacerdotibus, Electorib⁹, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, militaribus, popularibus, & aliis q̄buscūque viris cuiuscūq; stat⁹ & cōditionis aut qualitatis existāt, Germanicæ p̄uinciæ & nationis, ciuitatibus ac aliis locis eiusdem, & oībus aliis Ecclesiasticis & secularibus, p̄sertim Augustanæ cōfessionis personis, qui aut quæ vnà cum ipsis ad hoc generale Tridentinum Conciliū veniēt, aut mittentur, ac profecturi sunt, aut huc vsquè venerunt, quocunque nomine censeātur aut valeant nuncupari, tenore præsentium publicam fidem & plenissimam verissimamq; securitatem, quam saluum conductū appellant, liberè ad hanc Tridentinam ciuitatem veniendi, ibidemq; manendi, standi, morandi, proponēdi, loquēdi, vnà cum ipsa Synodo de quibuscunque negociis tractandi, examinandi, discutiendi, & omnia quæcunque ipsis libuerit, ac articulos quoslibet tam scripto quàm verbo liberè offerendi, p̄palandi, eosque scripturis sacris & beatorum Patrum verbis, sententiis & rationibus declarandi, adstruendi, & persuadendi, & si opus fuerit,

rit, etiã ad obiecta Concilij generalis respõdendi, & cum ijs, qui à Concilio delecti fuerint, disputãdi, aut charitatiuè absque omni impedimentu conferendi, opprobrijs, conuicijs ac contumelijs penitùs femotis: & signanter, quòd causę controuersę secũdùm sacram scripturam & Apostolorũ traditiones, probata Concilia, Catholicæ Ecclesiæ consensum, & sanctorum Patrum euthoritates in prædicto Cõcilio Tridentino tractentur: illo etiem eddito, vt religionis prætextu, aut delictorum circa eam commissorum aut cõmittẽdorum minimè puniantur, impertitur ac omninò cõcedit: sit etiam, vt propter illorũ præsentiã, neque in itinere, aut quocunque locorum eundo, manẽdo aut redeundo, nec ipse ciuitate Tridentina à diuinie officijs quouis modo cessetur: & ut his peractis vel non peractis, quandocunquè ipsis libuerit, eut maiorum suorum mandato & assensu ad propria reuerti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox absque vlla retinẽtie & occasinne aut mora, saluis rebus eorum & suorũ pariter bonure & personis, viee versa, possint iuxta beneplacitum liberè & securè redire, de scientia tamen eb eadem Synodo deputandorum, vt tunc opportunè eorũ securitati abiq; dolo & fraude prouideatur. Vult etiam sancta Synodue, in hac publica fide saluoque conductu omnes quascunque clausulas includi & contineri, ac pro inclusis haberi, quę pro plena, efficaci & sufficiẽti securitate ineundo, stando ac redeũdo necessariæ & opportunæ fuerint. Illud etiam ad maiorẽ securitatem, & pacis ac conciliationie bonum exprimẽs, quòd si quispiam, aut illorum aliqui, siue in itinere Tridentum veniendo, siue ibidèm morando, aut redeundo, aliquod enorme (quod absit) egerint aut commiserint, quo posset huius fidai publicæ & assecurationis beneficium eis concessum annullari, eut cassari, vult & concedit, ut in huiusmodi facinore depræhẽsi, ab ipsis duntaxat & non ab alijs, condigna animaduersione, cum emenda sufficienti, per partem ipsius Synodi meritò approbanda & laudanda, mox puniantur, illorum assecurationis forma, conditionibus & modie omninò manentibus illibatie. Pariformiter etiam vult, vt si quisquam vel aliqui ex ipsa Synodo, siue in itinere, aut manendo, aut redeũdo aliquod enorme (quod absit) egerint, aut commiserint, qun posset huius fidei publicæ & assecurationis beneficiũ violari, aut quoquo modo tolli, in huiusmodi facinore depræhensi, ab ipsa Synodo duntaxat, & nõ ab alijs, condigna animaduersione & emenda sufficienti, per partem Dominorum Germanorum Augustenæ Confessionis tunc hìc præsentium meritò laudanda & approbanda, mox puniantur, præsenti assecurationis forma, conditionibus & modis omninò manentibus illibatis. Vult prætereà ipsa Synodus, quòd liceat ipsis Ambasitoribus omnibus & singulis totiès quotiescunquè opus fuerit, seu necessarium, ed auram capiendam exire de ciuitate Tridentina, & reuerti ad eandem necnon nuncium vel nuncios suos ad quęcunque loca, pro suis necessitiis negociis ordinãdis, liberè mittere, seu destinare, ac ipsos missos, seu destinatos, seu missum & destinatum suscipere totiès quotiès eis videbitur expedire, ita qnòd aliqui vel aliquie per deputandos Concilii socientur, qui eorum securitati prouideant, vel prouideat. Qui quidem saluus conductus & securitates stare ac durare debeant, & à tempore & per tempus quo in ipsius Synodi & suorum tuitionis curam ipsos susc[illegible] attigerit, & vsque ad Tridentum perduci, ac toto tempore mansionis eorum ibidèm: & rursum post sufficientem audientiam habitam, spatio viginti dierum præmisso, cùm ipsi petierint, aut Concilium, habita huiusmodi audientia, ipsis recessum indixerit, à Tridento vsqne in quem quisque elegerit sibi locum tutum Deo fauente restituet, dolo & fraude protius exclusa. Quæ quidem omnia pro vniuersis & singulis Christifidelibus pro omnibus Principibus tam Ecclesiasticis quàm secularibus quibuscunque, atque omnibue aliis Ecclesiasticis ae secularibus personis, cuiuscunque status & conditionis existant, aut quocunq; nomine censeantur, inuiolabiliter obseruanda esse promittit & bona fide spondet. Insupèr omni fraude & dolo exclusis, vera & bona fide promittit, ipsam Synodum nullam vel manifestè, vel occultè occasionem quæsituram, aut aliqua authoritate, potentia, iure, vel statuto, priuilegio Legum vel Canonum, aut quorumcunq; Conciliorum, præsertim Constantieñ. & Seneñ. quacunque forma verborum expressa, in aliquod huius fidei publicæ & plenissimæ assecurationis, ac publicę & liberæ audiẽtię, ipsis per ipsam Synodum concessæ, præiudicium quouis modo usuram, aut quenquam vti permissuram: quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quòd si sancta Synodus, aut aliquis ex ea vel suis, cuiuscunque conditionis, vel status, aut pręeminentiæ existens, pręscriptę assecurationis & salui conductus formam & modum in quocunque puncto, vel clausula violauerit, quod tamen auertere dignetur Omnipotens, & sufficiens emenda non fuerit mox subsecuta, & ipsorum arbitrio meritò appprobãda & laudande babeãt ipsam Synodum & habere poterunt incidisse in omnes pœnas, quas iure diuino & humano aut consuetudine, huiusmodi saluorum conductuum violatores incurrere possunt, absque omni excusatione aut quauis in hac parte contradictione.

Extensio ad alias nationes.

Eadem sacrosancta Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus

tibus in ea eisdem, Apostolicæ Sedis de latere Legatis: omnibus & singulis alijs, qui nobiscum in ijs, quæ sunt fidei, cõmunionem non habent, ex quibuscunque regnis, nationibus, prouincijs, ciuitatibus ac locis, in quibus publicè & impunè prædicatur, vel docetur, siue creditur contrarium eius: quod sancta Rom. sentit ecclesia, dat fidem publica siue saluum conductum sub eadem forma & eisdẽ verbis, quibus datur Germanis.

SESSIO XIX. QVÆ EST III. sub Pio 4. Pont. Max. celebrata die 14. Maij, 1562.

Decretum prorogationis Sessionis.

SAcrosancta Ocumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus, in ea eisdem Apostolicæ sedis legatis, Decreta ea quę hodiè in pręsenti Sessione statuenda ac sancienda erant, iustis nonnullis ac honestis causis in feriam quintam post proximã solennitatẽ corporis Chisti (q̃ erit pridie Nonas Iunij) prorogãda esse censuit ac prorogat, dictaq; die Sessione habendã esse ac celebrandam, omnibus indicit. Interea rogãdus est De⁹ & Pater D.N. Iesu Christi, author pacis, vt sanctificet corda omniũ, quo adiuuãte Sancta Synodus & nũc & semp meditari atq; peragere valeat, quæ ad eius laudem & gloriam pertineant.

SESSIO XX. QVÆ EST IIII. sub Pio 4. Pont. Max. celebrata die 4. Iunij, 1562.

Decretum prorogationis Sessionis.

SAcrosancta Oecumenica & generali Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis legatis, propter varias difficultates ex diuersis causis exortas etiam vt congruentiùs maioriq; cum deliberatione omnia procedant, nempe vt dogmata cum ijs, quæ ad reformationem spectant, simul tractentur, & sanciantur ea quæ statuenda videbuntur, tam de Reformatione, quàm de dogmatibus, in proxima Sessione, quam omnibus indicit in diem sextamdecimam subsequentis mensis Iulij, diffinienda esse decreuit: Hoc tamen adiecto, quòd dictum terminum ipsa sancta Synodus, pro eius arbitrio & voluntate, sicuti rebus Concilij putauerit expedire, etiam in generali congregatione restringere & prorogare liberè possit & valeat.

SESSIO XXI. QVÆ EST V. sub Pio 4. Pon. Max. celebrata die 16. Iulij, 1562.

DOCTRINA DE COMMVNIONE sub vtraque specie, & paruulorum.

PROOEMIVM.

SAcrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, cùm de tremendo & sanctissimo Eucharistiæ sacramento varia diuersis in locis errorum monstra nequissimi dæmonis artibus circumferantur, ob quæ in nonnullis. Prouincijs multi à Catholicæ Ecclesiæ fide atque obedientia videantur discessisse, censuit ea, quæ ad Communionem sub vtraque specie, & paruulorum pertinent, hoc loco exponenda esse. Quapropter cũctis Christifidelibus interdicit, ne posthàc de eis aliter vel credere, vel docere, vel prædicere audeant, quàm est ijs Decretis explicatum atque definitum.

LAICOS, ET CLERICOS NON conficientes, non adstringi iure diuino ad Communionem sub vtraque specie. Cap. I.

ITaque sancta ipsa synodus, à Spiritu sancto (qui spiritus est sapiẽtiæ & intellectus, spiritus consilij & pietatis) edocta, atque ipsius Ecclesiæ iudicium & consuetudinem sequuta, declarat ac docet nullo diuino præcepto laicos & clericos non conficientes, obligari ad Eucharistiæ sacramentum sub vtraque specie sumendum: neque vllo pacto salua fide dubitari posse, quin illis alterius speciei communio ad salutẽ sufficiat, Nam etsi Christus Dominus in vltima Cęna venerabile hoc sacramentũ in panis & vini speciebus instituit, & Apostolis tradidit: non tamen illa institutio & traditio eò tendunt, vt oẽs Christifideles statuto Domini ad vtranque speciem accipiendam astringantur. Sed neque ex sermone illo apud Ioannem sexto rectè colligitur, vtriusque speciei Communionem à Domino præceptam esse, vtcunq; iuxta varias sanctorum Patrum & Doctorũ interpretatione intelligatur. Nanque qui dixit, Nisi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitã in vobis: dixit quoque, Si quis manducauerit, ex hoc pane, viuet in æternum. Et qui dixit, Qui manducat meam carnẽ, & bibit meum sanguinem, habet vitam ęternam: dixit etiam, Panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita. Et deniquè qui dixit, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo: dixit nihilominùs, Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

Esa. 11.
Matt. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Ioan. 6.

Ecclesiæ

Ecclesiæ potestas circa dispensationem
sacramenti Eucharistiæ,

Cap. 2.

PRætereà declarat hanc potestatem per-
petuò in Ecclesia fuisse, ut in sacramen-
torum dispeosatione, salua illorom substan-
tia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipienti-
um vtilitati, seu ipsorum sacramentorum ve-
nerationi pro rerum, temporum & locorum
veritate magis expedire iudicaret. Id aotem
Apostolus nõ obscurè visus est innuisse, cùm
1.Cor.4. ait: Sic nos existimet homo, ut ministros
Christi, & dispensatores mysteriorum Dei
Atqoe ipsom quidem bac potestate vsum es-
se satìs cõstat, cùm in multis alijs, tum io hoc
ipso sacramento, cùm ordinatis nonnullis
1. Cor. 11. circa eius vsum, Cætera, inquit, cùm venero,
disponam. Quare agnoscens sancta mater
Ecclesia hanc suam in administratione sacra-
mẽtorum authoritatem, licèt ab initio Chri-
stianæ religionis non infrequens vtriosque
speciei vsus fuisset, tamen progressu tempo-
ris latissimè iam motata illa consuetudine,
grauibus & iustis causis adducta, hanc con-
suetudinem sub altera specie communican-
di approbàoit, & pro lege habendam decre-
uit: quam reprobare, aut sine ipsios Ecclesiæ
aothoritate pro libito motare non licet.

Totum & integrum Christum, ac ve-
rom sacramentum sub quali-
bet specie sumi.

Cap. 3.

INsupèr declarat, quaouis redemptor no-
ster (vt anteà dictum est) in soprema illa
Cœna hoc sacrameotum in doabus specie-
1. Cor. 11. bos instiruerit & Apostolis tradiderit, tamen
fatendum esse, etiam sub altera tantùm spe-
cie, totum atq; integrom Christum verumq;
sacramentum somi. Ac propterea, quòd ad
fructum attinet, nulla gratia necessaria ad sa-
lutem eos defraudari, qui vnam speciem so-
lam accipiunt.

Paruulos non obligari ad communio-
oem sacramentalem.

Cap. 4.

DEniquè eadem saocta Synodus docet,
paruulos vsu rationis carentes, nulla
obligari necessitate ad sacramentalem Eu-
Tit.3. charistiæ commonionem. Siquidem per Ba-
ptismi lauacrum regenerati & Christo iocor
porati, adeptam iam filiorum DEI gratiam
in illa ætate amittere non possuot. Neq; ideo
tameo damnanda est antiqoitas, si eum mo-
rem in quibusdam locis aliquando seruauit.
Vt enim sanctissimi illi Patres sui facti pro-
babilem causam pro illius temporis ratiooe
habuerunt, ita certè eos nulla salutis neces-
sitate id fecisse, sine cõtrouersia credendũ est.

DE COMMVNIONE SVB
vtraque specie, & Paruolorom.

Canon 1.

Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel ne-
cessitate salutis omnes & singulos Christifi-
deles vtranque speciem saoctissimi Euchari-
stiæ sacramenti sumere debere, Anathema
sit.

Canon 2.

Si quis dixerit, sanctam Ecclesiam Catho-
licam ooo iustis causis & ratiooibus addu-
ctam fuisse, vt laicos, atque etiam clericos nõ
conficientes, sub panis tantmomodò specie
communicaret, aut in eo errâsse, Aoathema
sit.

Canon. 3.

Si qois negauerit totum & integrũ Chri-
stum, omnium gratiarum fontem & autho-
rem, sub vna paois specie sumi, quia (vt qui-
dam falsò asserunt) nõ secũdùm ipsius Chri
sti iostitutionem sub vtraque specie sumatur
Anathema sit.

Canon. 4.

Si quis dixerit, paruulis antequàm ad an-
nos discretiõis peruenerint, necessariam esse
Eucharistiæ commonionem, Anathema sit.

Duos verò articulos aliâs propositos hos
nondùm tamen excussos, videlicet,

An rationes quibus sancta Catholica Ec-
clesia addocta fuit, vt communicaret laico
atque etiam non celebrantes sacerdotes sub
vna tantùm paois specie, ita sint retioendæ,
vt nulla ratiooe calicis vsus cuiquam sit per
mittendus: &,

An si honestis & Christianæ charitati cõ-
sentaneis rationibus concedendus alicui vel
Nationi, vel Regno Calicis vsus videatur, sub
aliquibus conditionibus concedendus sit, &
quænam sint illæ,

Eadem sancta Syoodus in aliud tempus
oblata sibi quamprimùm occasione, exami-
nandos atque definiendos reseruat.

DECRETVM DE REFOR-
matione.

PROOEMIVM.

EAdem sacrosancta œcumenica & gene-
ralis Tridentina synodus, in Spiritu san-
cto legitimè congregata, præsidentibus in ea
eisdem Apostolicæ sedis Legatis, ad DEI
omnipotentis laudem, & sanctæ Ecclesiæ or-
namentum, ea quæ sequuntur, de forma-
tionis oegocio in præsidenti statuenda esse
cenusit.

Cap. I.

Quoniam ab Ecclesiastico ordine omnis
auaritiæ suspicio abesse debet, oihil pro col-
latione quorumcunque ordinum. etiam cle-
ricalis tõsuræ, oec pro literis dimissorijs aut
testimonialibus, nec pro sigillo nec alia qua-
cuoque de causa, stiam spontè oblatum, epi-
scopi & alij ordinum collatores, aot eorum
ministri qoouis prætexto accipiant. Notarij
verò in his tantùm locis, in quibus ooo viget
laudabilis consuetudo nibil accipiendi, pro
singolis literis dimissorijs aut testimoniali-
bus, decimam tãtùm vnius aurei partem ac-
cipere possint, dommodò eis oollum sala-
rium sit constitutum pro officio exercendo:

nec

nec episcopis ex Notatij commodis aliquod emolumẽtum ex eisdem ordinum collationibus directè vel indirectè prouenire possit. Tunc enim gratis operam suam eos præstare omninò teneri decernit, contrarias taxas, ac statuta, & consuetudines etiam immemorabiles, quorumcunque locorum (quæ potiùs abusus & corruptelæ, simoniacæ prauitati fauentes, nuncupari possunt) penitùs cassando & interdicendo: & qui secùs fecerint, tam dantes quàm accipientes, vltra diuinam vltionem, pœnas à iure inflictas ipso facto incurrant.

Cap. 2.

Cùm non deceat eos, qui diuino ministerio ascripti sunt, cum ordinis dedecore mẽdicare, aut sordidum aliquem quęstum exercere: compertumque sit, quamplures plerisque in locis ad sacros ordines nullo ferè delectu admitti, qui varijs artibus ac fallacijs confingunt se beneficium ecclesiasticum, aut etiã idoneas facultates obtinere: statuit sancta Synodus, ne quis deinceps clericus secularis (quamuis aliàs sit idoneus moribus, sciẽtia & ætate) ad sacros ordines promoueatur, nisi priùs legitimè constet, eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacificè possidere. Id verò beneficium resignare non possit, nisi facta mentione, quòd ad illius beneficij titulum sit promotus. Neq; ea resignatio admittatur, nisi cõstito quòd aliundè viuere commodè possit: & aliter facta resignatio, nulla sit. Patrimonium verò vel pensionem obtinentes, ordinari posthàc non possint, nisi illi, quos Episcopus iudicauerit assumendos pro necessitate vel commoditate Ecclesiarum suarum: eo quoque priùs perspecto, patrimonium illud vel pensionem verè ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint: atq; illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenùs possint, donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliundè habeant vndè viuere possint, antiquorum Canonum pę nas super his innouando.

Cap. 3.

Cùm beneficia ad diuinum cultum atque Ecclesiastica munia obeunda sint constituta, ne qua in parte minuatur diuinus cultus, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur, statuit sancta Synodus, in Ecclesijs tam cathedralibus quàm collegiatis, in quibus nullæ sunt distributiones quotidianæ, vel ita tenues, vt verisimiliter negligantur, tertiam partem fructuum & quorumcunque prouentuum & obuentionum, tam dignitatum quàm Canonicatuum, personatuum, portionum & officiorum separari debere, & in distributiones quotidianas conuerti: quæ inter dignitates obtinentes, & cæteros diuinis interessentes proportionabiliter iuxta diuisionem ab Episcopo, etiam tanquàm Apostolicæ sedis delegato, in ipsa prima fructuum deductione facienda, diuidantur: saluis tamen consuetudinibus earum Ecclesiarum, in quibus non residentes, seu non seruientes, nihil vel minùs tertia parte percipiunt: non obstantibus exemptionibus ac alijs consuetudinibus, etiam immemorabilibus, & appellationibus quibuscunque: Crescenteque non seruientium contumacia, liceat contra eos procedere iuxta iuris ac sacrorum Canonum dispositionem.

Cap. 4.

Episcopi etiam, tanquàm Apostolicæ sedis delegati, in omnibus Ecclesijs parochialibus vel baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit, vt vnus rector non possit sufficere Ecclesiasticis Sacramentis ministrãdis, & cultui diuino peragendo, cogant rectores vel alios, ad quos pertinet, sibi tot sacerdotes ad hoc munus adiungere, quot sufficiant ad sacramenta exhibenda, & cultum diuinum celebrandum. In ijs verò, in quibus ob locorum distantiam siue difficultatem parochiam sine magno incommodo ad percipienda sacramenta & diuina officia audienda accedere non possunt, nouas parochias ẽt inuitis rectoribus iuxta formam constitutionis Alexandri Tertij (quę incipit, Ad audiẽtiam) constituere possint. Illis autem sacerdotibus, qui de nouo erunt Ecclesijs nouiter erectis præficiendi, competens assignetur portio, arbitrio Episcopi, ex fructibus ad Ecclesiam matricem quomodocunq; pertinentibus: & si necesse fuerit, compellere possit populum ea subministrare, quæ sufficiant ad vitam dictorum sacerdotum sustentandam, quacunque reseruatione generali vel speciali, vel affectione super dictis Ecclesijs non obstantibus. Neque huiusmodi ordinationes & erectiones possint tolli, nec impediri ex quibuscunque prouisionibus, etiam vigore resignationis, aut quibusuis alijs derogationibus vel suspensionibus.

Cap. 5.

Vt etiã Ecclesiarum status, vbi sacra Deo officia ministrantur, ex dignitate conseruetur, possint Episcopi, etiam tanquàm Apostolicæ sedis delegati, iuxta formam iuris, sine tamen præiudicio obtinentium, facere vniones perpetuas quarumcunque Ecclesiarum parochialium & baptismalium, & aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum cum curatis, propter earum paupertatem, & in cęteris casibus à iure permissis, etiam si dictæ Ecclesiæ vel beneficia essent generaliter vel specialiter reseruata, aut qualitercunque affecta. Quæ vniones etiam non possint reuocari, nec quoquo modo infringi vigore cuiuscunq; prouisionis, etiam ex causa resignationis, aut derogationis, aut suspensionis.

Cap. 6.

Quia illiterati & imperiti parochialium

Ecclesiarum Rectores, sacris minùs apti sunt officijs, & alij propter eorum vitę turpitudinem potiùs destruunt, quàm ædificant, Episcopi, etiam tanquàm Apostolicæ sedis delegati, eisdem illiteratis & imperitis, si aliâs honestæ vitę sint, coadiutores aut Vicarios pro tempore deputare, partemq; fructuũ eisdem pro sufficienti victu assignare, vel aliter prouidere possint, quacũq; appellatione & exẽptione remota. Eos verò, qui turpiter & scãdalosè viuunt, postquàm præmoniti fuerint, coerceant ac castigent: Et si adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseuerant, eos beneficijs, iuxta sacrorum canonum cõstitutiones, exemptione & appellatione quacunque remota, priuandi facultatem habeant.

Cap. 7.

Cùm illud quoque valdè curandum sit, ne ea, quæ sacris ministerijs * dicata sunt, tẽporum iniuria obsolescãt, & ex hominum memoria excidant, Episcopi, etiam tanquàm Apostolicæ sedis delegati, transferre possint beneficia simplicia (etiam iuris patronatus) ex Ecclesijs, quæ vetustate vel aliàs collapsæ sint, & ob eorum inopiam nequeant instaurari, vocatis ijs quorum interest, in matrices, aut alias Ecclesias locorum eorundem, seu viciniorum, arbitrio suo: atque in eisdem Ecclesijs erigant altaria vel capellas sub eisdem inuocationibus: vel in iam erecta altaria, vel capellas transferant, cum omnibus emolumentis & oneribus, prioribus Ecclesijs impositis. Parochiales verò Ecclesias, etiã si iuris patronatus sint, ita collapsas refici & instaurari procurẽt ex fructibus & prouentibus quibuscunque, ad easdem Ecclesias quomodocunquè pertinentibus. Qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesijs prouenientes percipiunt, aut in illorum defectum, parochianos omnibus remedijs opportunis ad prædicta cogant, quacunque appellatione, exemptione & contradictione remota. Quòd si nimia egestate omnes laborent, ad matrices seu viciniores Ecclesias transferantur, cum facultate tam dictas, parochiales, quàm alias Ecclesias dirutas, in prophanos vsus non sordidos, erecta tamen ibi Cruce, conuertendi.

* dedicata

Cap. 8.

Quæcunque in Diœcesi ad Dei cultum spectant, ab ordinario diligenter curari, atq; ijs, vbi oportet, prouideri æquum est. Propterea commendata monasteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præpositurę nuncupatæ, in quibus non viget Regularis obseruãtia, necnõ beneficia tã curata quã nõ curata, secularia & regularia qualitercũquè cõmẽdata, etiã exẽpta ab epis, etiã tãquã Apostolicæ sedis delegatis, annis singulis visitentur: curentque ijdem Episcopi congruentibus remedijs, etiam per sequestrationem fructuũ, vt quæ renouatione indigent aut restauratione, reficiantur, & cura animarum, si qua illis vel eorum annexis immineat, aliaq; debita obsequia rectè exerceantur, appellationibus quibuscunque, priuilegijs, consuetudinibus, etiam immemorabili tempore præscriptis, conseruatorijs, iudicum deputationibus, & eorum inhibitionibus, non obstantibus: & si in eis vigeret obseruantia regularis, prouideant Episcopi paternis admonitionibus, vt eorum Regularium superiores, iuxta eorum regularia instituta, debitã viuẽdi rationem obseruent & obseruari faciant, & sibi subditos in officio contineant ac moderentur. Quòd si admoniti, intra sex menses eos non visitauerint vel correxerint, tũc eidem Episcopi, etiam vt delegati sedis Apostolicæ, eos visitare possint & corrigere, prout ipsi superiores possent iuxta eorũ instituta: quibuscunq; appellationibus, priuilegijs & exemptionibus penitùs remotis, & non obstantibus.

Cap. 9.

Cùm multa à diuersis anteà Cõcilijs, tam Lateranẽ. ac Lugdunẽ. quàm Viẽnẽ. aduersus prauos eleemosynarum Quæstorum abusus remedia tunc adhibita, posterioribus tẽporibus reddita fuerint inutilia, potiusque eorum malitia ita quotidiè magno fidelium omnium scandalo & querela excrescere depræhendatur, vt de eorum emẽdatione nulla spes ampliùs relicta videat: statuit, vt posthàc in quibuscunque Christianę Religionis locis eorum nomen atque vsus penitùs aboleatur, nec ad officium huiusmodi exercendum vllatenùs admittantur, nõ obstantibus priuilegijs, Ecclesijs, Monasterijs, Hospitalibus, pijs locis, & quibusuis, cuiuscunque gradus, status & dignitatis personis concessis, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus. Indulgentias verò aut alias spirituales gratias, quibus non ideo Christifideles decet priuari, deinceps per ordinarios locorum, adhibitis duobus de capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse decernit: Quibus etiam eleemosynas atque oblata sibi charitatis subsidia, nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligendi facultas datur, vt tandem cælestes hos Ecclesiæ thesauros non ad quæstum, sed ad pietatem exerceri omnes verè intelligant.

Indictio futurę Sessionis.

EAdem sacrosancta œcumenica & generalis Tridẽtina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, pręsidentibus in ea eisdem Apostolicę sedis legatis, statuit & decreuit proximam futuram Sessionem habẽdam & celebrandam esse feria quinta post octauam festi Natiuitatis beatæ Mariæ Virginis, quæ erit decimaseptima mensis Septẽbris proximè futuri: Hoc tamen adiecto, quòd dictum terminum ac cuicunque Sessioni in posterum præfigendum, ipsa sancta Synodus pro eius arbitrio & voluntate, si-

cuti

cuti rebus Concilij putauerit expedire, etiã in generali cõgregatione restringere & prorogare liberè possit & valeat.

SESSIO XXII. QVÆ EST VI.
sub Pio.4.Pont.Max.celebrata die 17.Septemb.1562.

Doctrina de sacrificio Missæ.

Sacrosancta œcumenica & generalis Tridẽtina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis Legatis: vt vetus, absoluta atque omni ex parte perfecta de magno Eucharistiæ mysterio in sancta Catholica Ecclesia fides atque doctrina retineatur, & in sua puritate propulsatis erroribus atque hæresibus, conseruetur, de ea quatenus verum & singulare sacrificium est, Spiritus sancti illustratione edocta, & hæc quæ sequuntur docet, declarat & fidelibus populis prædicanda decernit.

Cap. I.

Heb. 7. Quoniam sub priori testamento, teste Apostolo Paulo, propter Leuitici sacerdotij imbecillitatem cõsummatio non erat, oportuit, Deo Patre misericordiarũ ita ordinãte, sacerdotem alium secundùm ordinem Melchisedech surgere, Dominum nostrũ Iesum Christum, qui posset omnes quotquot sanctificandi essent, cõsummare, & ad perfectũ adducere. Is igitur Deus & Dominus noster, etsi semel seipsum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, vt æternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem sacerdotium eius extinguendum non erat, in Cœna nouissima, qua nocte tradebatur, vt dilectæ suæ sponsæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragẽdum repræsentaretur, eiusq; memoria in finem vsq; seculi permaneret, atq; illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidiè committuntur, peccatorũ applicaretur, sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac sub earundem rerum symbolis Apostolis quos tũc noui Testamẽti sacerdotes constituebat, vt sumerẽt tradidit, & eisdẽ eorumq; in sacerdotio successoribus

Lucæ 22. vt offerrent præcepit, per hæc verba, Hoc facite in meã cõmemorationẽ: vti semper Ecclesia Catholica intellexit & docuit. Nã celebrato veteri Pascha, (quod in memoriam

Exod. 12. exitus de Aegypto multitudo filiorũ Israel immolabat) nouum instituit Pascha seipsum, ab Ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus immolandum, in memoria transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quãdo per sui sanguinis effusionem nos redemit, atque eripuit de potestate tenebrarũ, & in regnũ suũ transtulit. Et hæc quidẽ illa mũda oblatio est, quę nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari potest, quam Dñs per Malachiã nomini suo, quod magnum futurũ esset in gentibus, in omni loco mũdam offerendam prędixit, & quam nõ obscurè innuit Apostolus Paulus, Corinthijs scribens, cùm dicit non posse eos, qui participatione mensæ dæmoniorum polluti sunt, mensæ Dñi participes fieri: per mẽsam, altare vtrobiquè intelligẽs. Hæc deniquè illa est, quæ per varias sacrificiorum Naturæ & legis tempore similitudinẽ figurabatur, vtpotè quæ bona omnia per illa significata, velut illorum omnium consummatio & perfectio, complectitur. Colos. 1. Malac. 1. 1.Cor.10.

Cap. II.

Et quoniã in diuino hoc sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruẽtè immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruentè obtulit, docet sancta Synodus sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, vt si cũ verò corde & recta fide, cum metu & reuerentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Huius quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Vna enim eademq; est hostia, idemque nũc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diuersa. Cuius quidem oblationis (cruentæ, inquam) fructus per hanc incruentam vberrimè percipiuntur: tãtum abest, vt illi per hanc quouis modo derogetur. Quare non solùm pro fidelium viuorũ peccatis, pœnis, satisfactionibus & alijs necessitatibus, sed & pro defunctis in Christo, nõdũm ad plenum purgatis, ritè iuxta Apostolorũ traditionem, offertur.

Caput III.

Et quamuis in honorem & memoriã sanctorũ, nõnullas interdùm Missas Ecclesia celebrare cõsueuerit, nõ tñ illis sacrificiũ offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronauit. Vnde nec sacerdos dicere solet, Offero tibi sacrificiũ Petre vel Paule: sed Deo de illorũ victorijs gratias agens, eorũ patrocinia implorat, vt ipsi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorũ memoriam facimus in terris.

Caput IIII.

Et cùm sancta sanctè administrari conueniat, sitq; hoc omniũ sanctissimũ sacrificium, Ecclesia Catholica vt dignè reuerẽterq; offerretur ac perciperetur, sacrũ Canonẽ multis antè seculis instituit, ita ab omni errore purũ, vt nihil in eo cõtineatur, qd nõ maximè sanctitatẽ & pietatẽ quãdã redoleat, mẽtesq; offerentiũ in Deũ erigat. Is enim cõstat cũ ex ipsis Dñi verbis, tũ ex Apostolorũ traditionibus, ac sanctorũ quoq; Pontificũ pijs institutionibus.

Caput V.

Cumq; natura hominum ea sit, vt non facilè queat sine adminiculis exterioribus ad rerum diuinarum meditationẽ sustolli, proptereà pia mater Ecclesia ritus quosdam, vt scilicet quędam summissa voce, alia verò elatiore in Missa pronuociarentur, iostituit: Cęremonias item adhibuit, vt mysticas benedictiones, lumina, Thymiamata, vestes, aliaque id genus multa ex Apostolica disciplina & traditiooe: quô & maiestas tãti sacrificij cõmendaretur, & mentes fideliũ per hæc visibilia religionis & pietatis signa, ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur.

Caput VI.

Optaret quidẽ sacrosancta Synodus, vt in singulis Missis fideles adstãtes, nõ solùm spirituali affectu, sed sacramentali etiã Eocharistiæ perceptione communicarent, quô ad eos huius sanctissimi sacrificij fructus vberior proueniret: nec tamen si id non semper fiat, propterea Missas illas, in quibus solus sacerdos sacramentaliter cõmunicat, vt priuatas & illicitas damnat, sed probat, atq; adeò commeodat. Siquidẽ illæ quoq; Missæ verè cõmunes censeri debent, partim quòd in eis populus spiritualiter cõmunicet: partim verò quòd à publico Ecclesiæ ministro nõ pro se tantùm, sed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur.

Caput VII.

Monet deinde sancta Synodus, præceptũ esse ab Ecclesia sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miscerent; tum ꝙ Christum Dominum ita fecisse credatur, tũ etiã, quia è latere eius aqua simul cum sanguioe exierit; quod sacramẽtum hac mixtione reApoc. 17. colitur, & cùm aquæ in Apocalypsi beati Ioannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo vnio repræsentatur.

Caput VIII.

Etsi Missa magnam cõtioeat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, vt vulgari lingua passim celebraretur. Quamobrem retento vbique cuiusque Ecclesiæ aotiqoo & à sancta Romana Ecclesia, omoiũ ecclesiatũ matre & magistra, proThre. 4. bato ritu, ne oues Christi esuriant, oéve paruuli panẽ petãt, & nõ sit, qui frãgat eis: mãdat sancta synodus Pastoribus, & singulis curam animarum gerentibus, vt frequenter ioter Missarũ celebrationem, vel per se vel per alios ex ijs, quæ in Missa legũtur, aliquid exponãt, atque ioter cętera sanctissimi huius sacrificij mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis & festis.

Capur IX.

Quia verò aduersus veterem hanc io sacrosancto Euangelio, Apostolorum traditiooibus, sanctorumque Patrum doctrioa, foodatam fidem hoc tempore multi disseminati sunt errores, & multa à multis docentur atque disputantur: sacrosancta Synodus post multos grauesque his de rebus maturè habitos tractatus, vnanimi Patrum omnium consensu, quæ huic purissimæ fidei sacræque doctrinæ aduersantur, damnare & à saocta Ecclesia eliminare per subiectos hos Canones constituit.

De sacrificio Missæ.

Canon I.

Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium, aut quòd offerri non sit aliud, quàm nobis Christum ad manducandum dari, Anathema sit.

Canon II.

Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite in Luc. 22. meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos sacerdotes, aut ooo ordinâsse, vt ipsi alijque sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum, Aoathema sit.

Caoon III.

Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantùm esse laudis & gratiarũ actionis, aut nudam commemorationem sacrificij in cruce peracti, noo autem propitiatorium, vel soli prodesse sumenti: oeque pro viuis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus & alijs necessitatibus offerri debere, Anathema sit.

Canon IIII.

Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo Christi sacrificio in Cruce peracto, per Missæ sacrificium, aot illi per hoc derogari, Anathema sit.

Canon V.

Si quis dixerit, imposturam esse Missas celebrare io honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit, Anathema sit.

Canon VI.

Si quis dixerit, Canooem Missæ errores continere, ideoque abrogandum esse, Anathema sit.

Canon VII.

Si quis dixerit, cęremonias, vestes & externa signa, quibus io Missarũ celebratione Ecclesia Catholica vtitur, irritabula impietatis esse magis q̃ officia pietatis, Anathema sit.

Canon VIII.

Si quis dixerit Missàs, io quibus solus sacerdos sacramẽtaliter communicat, illicitas esse, ideoque abrogandas, Anathema sit.

Canon IX.

Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo summissa voce pars Canonis & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse, aut lingua tantùm vulgari Missàm celebrari debere, aut aquam non miscendã esse vino in Calice offerendo, eô quòd sit contra Christi iostitutionem, Anathema sit.

DECRETVM DE OBSERVANDIS & euitandis in celebratione Missæ.

QVanta cura adhibenda sit, vt sacrosanctum Missæ sacrificium omni religio-

nis

nis cultu ac veneratione celebretur, quiuis facilè existimare poterit, qui cogitârit maledictum in sacris literis eum vocari, qui opus Dei facit negligenter. (Hier. 48.) Quòd si necessariò fatemur, nullum aliud opus adeò sanctum ac diuinũ à Christifidelibus tractari posse, quã hoc ipsum tremendũ mysteriũ, quo viuifica illa hostia, qua Deo patri reconciliati sumus, in altari per Sacerdotes quotidiè immolatur: satis etiam appâret, omnem operam & diligentiam in eo ponendam esse, vt quanta maxima fieri potest, interiori cordis munditia & puritate atque exteriori deuotionis ac pietatis specie peragatur. Cùm igitur multa iam siue temporum vitio, siue hominum incuria & improbitate irrepsisse videantur, quæ à tanti sacrificij dignitate aliena sunt, vt ei debitus honor & cultus ad DEI gloriam & fidelis populi ædificationem restituatur, decernit sancta Synodus, vt ordinarij locorum Episcopi ea omnia prohibere, atque è medio tollere sedulò curent ac teneantur, quæ vel auaritia, idolorum seruitus, vel irreuerentia, quæ ab impietate vix seiuncta esse potest, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix, induxit.

Atque vt multa paucis compræhendantur, in primis, quòd ad auaritiam pertinet, cuiuuis generis mercedum conditiones; pacta, & quicquid pro Missis nouis celebrãdis datur, necnon importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potiùs quã postulationes, aliaque huiusmodi, quæ à Simoniaca labe vel certè à turpi quæstu non longè absunt, omninò prohibeant.

Deinde vt irreuerentia vitetur, singuli in suis diœcesibus interdicant, ne cui vago & ignoto sacerdoti Missas celebrare liceat. Neminem præterea, qui publicè & notoriè criminosus sit aut sancto altari ministrare, aut sacris interesse permittant: néve patiantur priuatis in domibus, atque omninò extra ecclesiam & ad diuinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem ordinarijs designãda & visitanda, sanctum hoc sacrificium à secularibus aut regularibus quibuscunq; peragi, ac nisi priùs qui intersint, decenter cõposito corporis habitu, declarauerint se mente etiã ac deuoto cordis affectu, nõ solùm corpore, adesse. Ab Ecclesijs verò musicas eas, vbi siue organo, siue cãtu lasciuũ, aut impurũ aliqd miscetur, itẽ seculares oẽs actiones, vana atq; adeò profana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores arceant, vt domus Dei, verè domus orationis esse videatur & dici possit.

Postremò, ne superstitioni locus aliquis detur, edicto & pœnis propositis caueant, ne sacerdotes alijs quàm debitis horis celebrent, néve ritus alios, aut alias cęremonias & preces in Missarũ celebratione adhibeãt, præter eas, quæ ab Ecclesia probatæ, ac frequenti & laudabili vsu receptę fuerint. Quarundam verò Missarum & candelarum certũ numerũ, qui magis à superstitioso cultu, quàm à vera religione inuentus est, omninò ab Ecclesia remoueant, doceantq; populum, quis sit & à quo potissimùm proueniat huius sanctissimi sacrificij tã preciosus ac cęlestis fructus. Moneant etiam eũdem populũ, vt frequenter ad suas parochias, saltem diebus Dominicis & maioribus festis, accedant. Hæc igitur omnia, quæ summatim enumerata sunt, locorũ ordinarijs ita proponãtur, vt non solùm ea ipsa, sed quæcunq; alia huc pertinere visa fuerint, ipsi pro data sibi à sacrosancta Synodo potestate, ac etiam vt delegati sedis Apostolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, statuant, atque ad ea inuiolatè seruanda, censuris Ecclesiasticis alijsq́ue pęnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant: non obstantibus priuilegijs, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscunque.

Decretum de reformatione.

Eadem sacrosancta ęcumenica & generalis Tridentina synodus, in Spiritusancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis Legatis, vt reformationis negocium prosequatur, hæc in præsenti sessione statuenda censuit.

Caput I.

Nihil est quod alios magis ad pietatem ac DEI cultum assiduò instruat, quàm eorum vita & exemplum, qui se diuino ministerio dedicârũt. Cùm enim à rebus seculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos, tanquàm in speculum, reliqui oculos conijciũt, ex ijsq́ue sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet omninò Clericos, in sortẽ Domini vocatos, vitam moresq́; suos omnes cõponere, vt habitu, gestu, incessu, sermone, alijsq́; omnibus rebus nil nisi graue, moderatum ac religione plenũ præ se ferant: leuia etiã delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, vt eorum actiones, cunctis afferant venerationẽ. Cùm igitur quo maiore in ecclesia DEI & vtilitate & ornamento hæc sunt, ita etiam diligentiùs sunt obseruãda, statuit sancta Synodus, vt quæ aliâs à summis Põtificibus & à sacris Cõcilijs de Clericorũ vita, honestate, cultu doctrinaque retinẽda, ac simul de luxu, comessationibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibuscunque criminibus, nec nõ secularibus negocijs fugiendis copiosè ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum ijsdẽ pœnis vel maioribus, arbitrio ordinarij imponendis obseruentur: nec appellatio executionẽ hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, suspendat. Si qua verò ex ijs in desuetudinem abijsse cõpererint, ea quãprimùm in vsum reuocari & ab omnibus accuratè custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscunque: ne subditorum neglectæ emendationis ipsi condignas, Deo vindice, pœnas persoluant.

Caput 2.

Quitcunque poſthac ad Cathedrales Eccleſias erit aſſumendus, is non ſolùm natalibus, ætate, moribus & vita, ac alijs, quæ à ſacris Canonibus requiruntur, plenè ſit præditus: verumetiam in ſacro ordine anteà, ſaltem ſex menſium ſpatio, cõſtitutus, quarum rerum inſtructio, ſi eius notitia nulla aut recens in Curia fuerit, à ſedis Apoſtolicæ Legatis, ſeu nuncijs prouinciarum, aut eius ordinario, eoque deficiẽte, à vicinioribus ordinarijs ſumatur. Scientia verò præter hęc huiuſmodi polleat, vt muneris ſibi iniungendi neceſſitati poſſit ſatisſacere. Ideoque anteà in vniuerſitate ſtudiorũ Magiſter ſiue Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia, vel iure canonico, meritò ſit promotus, aut publico alicuius Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur. Quòd ſi regularis fuerit, à ſuperioribus ſuæ religionis ſimilem fidem habeat. Prædicti autem omnes, vnde inſtructio ſeu teſtificatio erit ſumenda, hęc fideliter & gratis referre teneantur: alioquin eorum conſcientias grauiter oneratas eſſe ſcient, & Deum & ſuperiores ſuos habebunt vltores.

Caput 3.

Epiſcopi etiam tanquam delegati Apoſtolici, ex fructibus & prouentibus quibuſcunque omnium dignitatum, perſonatuum & officiorũ in Eccleſijs Cathedralibus vel collegiatis exiſtentium, tertiam partem in diſtributiones, eorũ arbitrio aſſignandas, diuidere poſſint: vt ſcilicet qui eas obtinent, ſi perſonaliter competens ſibi ſeruitium, iuxta formam ab eiſdem Epiſcopis præſcribendam, quolibet die ſtatuto non impleuerint, illius diei diſtributionem mittãt, nec eius quoquo modo dominium acquirant. ſed fabricæ Eccleſiæ, quatenùs indigeat, aut alteri pio loco, arbitrio ordinarij applicetur. Creſcente verò contumacia, contra eos iuxta ſacrorum Canonum conſtitutiones procedant. Quòd ſi alicui ex prædictis dignitatibus in Eccleſijs Cathedralibus vel collegiatis de iure ſeu conſuetudine iuriſdictio, adminiſtratio vel officium non competat, ſed extra ciuitatem in diœceſi cura animarum immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit, tunc pro tempore, quo in curata Eccleſia reſederit ac miniſtrauerit, tanquàm præſens ſit ac diuinis interſit, in Eccleſijs Cathedralibus, ac collegiatis habeatur. Hæc in his Eccleſijs tantùm inſtituta intelligantur, in quibus nulla eſt conſuetudo vel ſtatutum, vt dictæ dignitates non ſeruientes aliquid amittãt, quod ad tertiam dictorum fructuum & prouẽtuum partem aſcendat: non obſtantibus conſuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus, & conſtitutionibus etiã iuramento & quauis authoritate firmatis.

Caput 4.

Quicunque in Cathedrali vel collegiata, ſeculari aut regulari Eccleſia diuinis mancipatus officijs, in ſubdiaconatus ordine ſaltẽ conſtitutus non ſit, vocem in huiuſmodi Eccleſijs in Capitulo non habeat, etiam ſi hoc ſibi ab alijs liberè fuerit conceſſum. Ij verò, qui dignitates, perſonatus, officia, præbendas, portiones, ac quælibet alia beneficia in dictis Eccleſijs obtineant, aut in poſterũ obtinebunt, quibus onera varia ſunt annexa, videlicet, vt alij Miſſas, alij Euangelia, alij Epiſtolas dicant & cantent, quocunq; ij priuilegio, exemptione, prærogatiua, generis nobilitate ſint inſigniti, teneantur, iuſto impedimento ceſſante, infra annum ordines ſuſcipere requiſitos: Alioquin pœnas incurrant, iuxta conſtitutionẽ Concilij Vienneñ. quæ incipit, Vt ij, qui &c. quam præſenti decreto innouat. Cogantque Epiſcopi eos diebus ſtatutis dictos ordines per ſeipſos exercere, ac cætera omnia officia, quæ debẽt in cultu diuino præſtare, ſub eiſdem & alijs etiam grauioribus pœnis, arbitrio eorum imponendis. Nec alijs in poſterum fiat prouiſio, niſi ijs, qui iam ætatem & cæteras habilitates integrè habere dignoſcantur: aliter irrita ſit prouiſio.

Caput 5.

Diſpenſationes quacunque authoritate concedendæ, ſi extra Romanam curiã committendæ erunt, committantur ordinarijs illorum, qui eas impetrauerint. Eæ verò quæ gratioſè concedentur, ſuum non ſortiantur effectum, niſi priùs ab eiſdem, tanquàm delegatis Apoſtolicis, ſummariè tantùm & extra iudicialiter cognoſcatur, expreſſas preces ſubreptionis vel obreptionis vitio non ſubiacere.

Caput 6.

In commutationibus vltimarum voluntatum, quę non niſi ex iuſta & neceſſaria cauſa fieri debent, Epiſcopi, etiam tanquàm delegati Sedis Apoſtolicæ, ſummariè & extra iudicialiter cognoſcant, nihil in precibus, tacita veritate vel ſuggeſta falſitate, fuiſſe narratum, priuſquàm commutationes prędictæ executioni demandentur.

Caput 7.

Legati & Nuncij Apoſtolici, Patriarchæ, Primates & Metropolitani, in appellationibus ad eos interpoſitis in quibuuis cauſis, tam in admittendis appellationibus, quàm in concedendis inhibitionibus, poſt appellationem ſeruare teneantur formam & tenorẽ ſacrarum conſtitutionum, & pręſertim Innocentij quarti, quæ incipit, Romana: quacunque conſuetudine etiam immemorabili, aut ſtylo, vel priuilegio in contrarium non obſtãtibus: aliàs inhibitiones, & proceſſus, & inde ſequuta quæcunque, ſint ipſo iure nulla.

Caput 8.

Epiſcopi etiam tanquàm Sedis Apoſtolicæ delegati, in caſibus à iure conceſſis, omnium piarum diſpoſitionum, tam in vltima

voluntate

voluntate quàm inter viuus, ſint executores: habeantque eius viſitandi hoſpitalia, collegia quæcũque ac confraternitates laicorum, etiam quas ſcholas ſiue quocunque alio nomine vocant: non tamen quæ ſub Regum immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia. Eleemoſynas montis pietatis, ſiue charitatis, & pia loca omnia, quocunque modo nuncupentur, etiam ſi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis priuilegio ſint munita, ac omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt, ipſi ex officio ſuo iuxta ſacrorum Canonum ſtatûta cognoſcant & exequantur: non obſtantibus quacunque conſuetudine, etiam immemorabili, priuilegio aut ſtatuto.

Caput 9.

Adminiſtratores tam Eccleſiaſtici quàm laici fabricæ cuiuſuis Eccleſiæ etiam Cathedralis, hoſpitalis, confraternitatis, eleemoſynæ montis pietatis, & quorumcunque piorum locorum, ſingulis annis teneantur reddere rationem adminiſtrationis Ordinario, conſuetudinibus & priuilegijs quibuſcunque in contrarium ſublatis: niſi ſecùs fortè in inſtitutione & ordinatione talis Eccleſiæ ſeu fabricæ expreſsè cautum eſſet. Quòd ſi ex conſuetudine, aut priuilegio, aut ex conſtitutione aliqua loci, alijs ad id deputatis, ratio reddenda eſſet, tunc cum ijs adhibeatur etiam ordinarius: aliter factæ liberationes dictis adminiſtratoribus minimè ſuffragentur.

Caput 10.

Cùm ex notariorum imperitia plurima damna & multarum occaſio litium oriatur, poſſit Epiſcopus quoſcunque notarius, etiã ſi Apoſtolica, Imperiali, aut regia authoritate creati fuerint, etiam tanquàm delegatus ſedis Apoſtolicæ examinatione adhibita, eorum ſufficientiam ſcrutari: illiſque non idoneis repertis, aut * quomodocunque in officio delinquentibus, officij eius in negocijs, litibus & cauſis Eccleſiaſticis & ſpiritualibus exercendi vſum perpetuò, aut ad tempus prohibere: Nec appellatio eorum, interdictionem ordinarij ſuſpendat.

* quandocunque.

Caput 11.

Si quem clericorum aut laicorum, quacunque is dignitate, etiam Imperiali aut Regali præfulgeat, intantùm malorum omnium radix cupiditas occupauerit, vt alicuius Eccleſiæ, ſeu cuiuſuis ſecularis aut regularis beneficij, montium pietatis, aliorumque piorum locorum iuriſdictiones, bona, cenſus ac iura etiam feudalia & emphyteotica, fructus, emolumenta, ſeu quaſcunque obuentiones, quæ in miniſtrorum ac pauperum neceſſitates conuerti debent per ſe vel per alios, vi vel timore incuſſo, ſeu etiam per ſuppoſitas perſonas clericorum aut laicorum, ſeu quacunque arte, aut quocunque quæſito colore in proprios vſus cõuertere, illoſque vſurpare præſumpſerit, ſeu impedire, ne ab ijs, ad quos iure pertinent, percipiantur: is Anathemati tandiù ſubiaceat quandiù iuriſdictiones, bona, res, iura, fructus & redditus, quos occupauerit, vel qui ad eum quomodocunque, etiam ex donatione ſuppoſitæ perſonæ peruenerint, Eccleſiæ eiusq; adminiſtratori ſiue beneficiato integrè reſtituerit, ac deinde à Romano Põtifice abſolutionem obtinuerit. Quòd ſi eiuſdem Eccleſiæ patronus fuerit, etiam iurepatronatus, vltra prædictas pœnas, eo ipſo priuatus exiſtat: Clericus verò, qui neſandæ fraudis & vſurpationis huiuſmodi fabricator ſeu conſentiens fuerit, eiſdem pœnis ſubiaceat: necnon quibuſcunque beneficijs priuatus ſit, & ad quęcunque alia beneficia inhabilis efficiatur, & à ſuorũ ordinum executione, etiam poſt integram ſatisfactionem & abſolutionem, arbitrio ſui ordinarij ſuſpendatur.

DECRETVM SVPER PETItione conceſſionis calicis.

INſupèr cùm eadem ſancta Synodus ſuperiori Seſſione duos articulos, aliàs propoſitos, & tum nondùm diſcuſſos, videlicet, An rationes, quibus ſancta catholica Eccleſia adducta fuit, vt communicaret laicos, atque etiam non celebrantes ſacerdotes, ſub vna panis ſpecie, ita ſint retinendæ, vt nulla ratione calicis vſus cuiquam ſit permittendus: & An, ſi honeſtis & Chriſtianæ charitati conſentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi, vel regno calicis vſus videatur, ſub aliquibus conditionibus ſit concedendus, & quænam ſint illæ: in aliud tempus, oblata ſibi occaſione, examinandos atque definiendos reſeruauerit: nunc eorum pro quibus petitur, ſaluti optimè conſultum volens, decreuit integrum negocium ad ſanctiſſimum dominum noſtrum eſſe referendum, prout præſenti decreto refert, qui pro ſua ſingulari prudentia id efficiat, quod vtile Reipub. Chriſtianæ & ſalutare petentibus vſum calicis fore iudicauerit.

Indictionis futuræ ſeſſionis.

Inſupèr eadem ſacroſancta Synodus diē futuræ Seſſionis ad feriam quintam poſt octauam feſtiuitatis Omnium Sanctorum, qui erit dies XII. menſis Nouembris, indicit, & in ea decernetur de Sacramento Ordinis, & de Sacramento Matrimonij, &c.

PRO-

PROROGATA FVIT SESSIO vſque ad diem 15. Iulij, 1563.

Seſſio xxiij. quæ eſt ſeptima ſub Pio 4. Pont. Max. celebrata die 15. Iulij, 1563.

Doctrina de ſacramento Ordinis.

Caput 1.

SAcrificium & ſacerdotium ita Dei ordinatione coniuncta ſunt, vt vtrunque in omni lege extiterit. Cùm igitur in nouo Teſtamento ſanctum Euchariſtiæ ſacrificium viſibile ex Domini inſtitutione Catholica Eccleſia acceperit, fateri etiã oportet, in ea nouum eſſe viſibile & externũ ſacerdotiũ, in quod vetus trãſlatum eſt. Hoc autem ab eodem Domino Saluatore noſtro inſtitutum eſſe, atq; Apoſtolis eorumq; ſucceſſoribus in ſacerdotio poteſtatem traditã conſecrandi, offerẽdi, & miniſtrandi corpus & ſanguinem eius, necnon & peccata dimittendi & retinendi, ſacræ literæ oſtendunt, & Catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit.

Caput 2.

Cùm autem diuina res ſit tam ſancti ſacerdotij miniſterium, conſentaneum fuit, quo digniùs & maiori cũ veneratione exerceri poſſet, vt in Eccleſiæ ordinatiſſima diſpoſitione plures & diuerſi eſſent miniſtrorum ordines, qui ſacerdotio ex officio deſeruirent, ita diſtributi, vt qui iam clericali tonſura inſigniti eſſent, per minores ad maiores aſcenderent. Nam non ſolùm de ſacerdotibus, ſed & de diaconis ſacræ literæ apertam mentionem faciunt, & quæ maximè in illorum ordinatione attendenda ſunt, grauiſſimis verbis docent: & ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium ordinum, nomina, atq; vniuſcuiuſq; eorum propria miniſteria, ſubdiaconi ſcilicet, acolythi, exorciſtæ, lectoris & oſtiarij in vſu fuiſſe cognoſcuntur; quanuis non pari gradu. Nam ſubdiaconatus ad maiores Ordines à Patribus & ſacris Concilijs refertur, in quibus & de alijs inferioribus frequentiſſimè legimus.

Caput 3.

Cum ſcripturæ teſtimonio, Apoſtolica traditione, & Patrum vnanimi conſenſu perſpicuum ſit, per ſacram ordinationem, quæ verbis & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri: dubitare nemo debet, Ordinem eſſe verè & propriè vnum ex ſeptẽ ſanctæ Eccleſiæ Sacramentis. Inquit enim Apoſtolus: Admoneo te, vt reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuũ mearum. Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis & dilectionis & ſobrietatis. 2. Tim. 2.

Caput 4.

Quoniam verò in Sacramento Ordinis, ſicut & in Baptiſmo & Confirmatione, character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri poteſt, meritò ſancta Synodus damnat eorum ſententiam, qui aſſerunt noui Teſtamẽti ſacerdotes temporariam tantummodò poteſtatem habere, ac ſemel ritè ordinatos, iterum laicos effici poſſe, ſi verbi Dei miniſterium non exerceant. Quòd ſi omnes Chriſtianos promiſcuè noui Teſtamenti ſacerdotes eſſe, aut omnes pari inter ſe poteſtate ſpirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quàm Eccleſiaſticam Hierarchiam, quæ eſt vt caſtrorum acies ordinata, confundere, perindè ac ſi contra Beati Pauli doctrinam, omnes Apoſtoli, omnes Prophetæ, omnes Euangeliſtæ, omnes Paſtores, omnes ſint Doctores. 1. Cor. 12. Ephe. 4. Proinde ſacroſancta Synodus declarat, præter cæteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hanc Hierarchicum ordinem præcipuè pertinere, & poſitos, ſicut idem Apoſt. ait, à Spiritu ſancto regere Eccleſiam Dei, eoſq; Presbyteris ſuperiores eſſe, ac ſacramentum confirmationis conferre, miniſtros Eccleſiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipſos poſſe, quarum functionũ poteſtatem reliqui inferioris ordinis nullã habent. Actor. 20. Docet inſupèr ſacroſancta Synodus, in ordinatione Epiſcoporum, ſacerdotũ & cæterorum ordinum nec populi, nec cuiuſuis ſecularis poteſtatis & magiſtratus cõſenſum, ſiue vocationem, ſiue authoritatem ita requiri, vt ſine ea irrita ſit ordinatio: quin potiùs decernit, eos qui tantummodò à populo aut ſeculari poteſtate ac magiſtratu vocati & inſtituti, ad hæc miniſteria exercenda aſcendunt, & qui ea propria temeritate ſibi ſumunt, omnes non Eccleſiæ miniſtros, ſed fures & latrones, per oſtium non ingreſſos, habendos eſſe. Hæc ſunt, quæ generatim ſacræ Synodo viſum eſt Chriſti fideles de ſacramento Ordinis docere. His autem cõtraria, certis & proprijs Canonibus in hunc, qui ſequitur, modum damnare conſtituit, vt omnes adiuuante Chriſto, fidei regula vtentes, in tot errorum tenebris Catholicam veritatem faciliùs agnoſcere & tenere poſſint.

De ſacramento Ordinis.

Canon 1.

Si quis dixerit non eſſe in nouo Teſtamẽto ſacerdotium viſibile & externum, vel non eſſe poteſtatem aliquam conſecrandi & offerendi verum corpus & ſanguinem Domini, & peccata remittendi & retinendi, ſed officium tantùm & nudum miniſterium prædicandi Euangelium: vel eos, qui non prædicant, prorſus non eſſe ſacerdotes, Anathema ſit.

Canon 2.

Si quis dixerit, præter ſacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios ordines & maiores & minores, per quos velut per gradus quoſdam in ſacerdotium tendatur, Anathema ſit.

Canon

Canon 3.

Si quis dixerit, Ordinem, siue sacram Ordinationem non esse verè & propriè sacramentum, à Christo Domino institutum: vel esse figmentum quoddam humanum, excogitatum à viris rerum Ecclesiasticarum imperitis: aut esse tantùm ritum quendam eligendi ministros verbi Dei & sacramentorũ, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis dixerit, per sacram Ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustrà Episcopos dicere, Accipe Spiritum sanctum: aut per eam non imprimi characterẽ, vel eum, qui sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse, Anathema sit.

Canon 5.

Si quis dixerit sacram Vnctionem, qua Ecclesia in sancta ordinatione vtitur, nõ tantùm non requiri, sed contemnendam & perniciosam esse, similiter & alias Ordinis cęremonias, Anathema sit.

Canon 6.

Si quis dixerit in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris & ministris, Anathema sit.

Canon 7.

Si quis dixerit, Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi & ordinandi, vel eam quam habent, illis esse cum Presbyteris communem, vel ordines ab ipsis collatos sine populi vel Potestatis secularis consensu aut vocatione, irritos esse: aut eos, qui nec ab Ecclesiastica & Canonica potestate ritè ordinati nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi & sacramentorum ministros, Anathema sit.

Canon 8.

Si quis dixerit, Episcopos, qui authoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos ac veros Episcopos, sed figmentũ humanum, Anathema sit.

Decretum de reformatione.

EADEM SACROSANCTA Tridentina Synodus, reformationis materiam prosequens, hæc quæ sequuntur, in præsenti decernenda esse statuit & decernit.

Caput 1.

Cum præcepto diuino mandatũ sit omnibus, quibus animarum cura cõmissa est, oues agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique Diuini prædicatione, sacramentorum administratione ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum aliarumq́; miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia pastoralia incumbere: quæ omnia nequaquã ab iis pręstari & impleri possunt, qui gregi suo non inuigilant neq; assistunt, sed mercenariorum more deserunt: sacrosancta Synodus eos admonet & hortatur, vt diuinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in iudicio & veritate pascant & regant. Ne verò ea, quæ de residentia sanctè & vtiliter iam anteà sub felicis recordationis Paulo III. sancita fuerunt, in sensus à sacrosanctę synodi mente alienos trahantur, ac si vigore illius decreti quinq; mensibus continuis abesse liceat, illis inhærendo, declarat sacrosancta synodus, omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, ac cathedralib. Ecclesijs quibuscunq; quocunq; nomine & titulo præfectos, etiam si S. R. E. Cardinales sint, obligari ad personalem in sua Ecclesia vel diœcesi residentiam, vbi iniuncto sibi officio defungi teneantur, neq; abesse posse, nisi ex causis & modis infrascriptis. Nã cùm Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, ac euidens Ecclesię vel Reipublicæ vtilitas aliquos nonnunquàm abesse postulent & exigant, decernit eadem sancta Synodus, has legitimæ absentię causas à beatissimo Romano pontifice, aut à Metropolitano, vel, eo absente, suffraganeo Episcopo antiquiori residente, qui idem Metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis esse approbandas: nisi cùm absentia inciderit propter aliquod munus & Reipublicæ officium, episcopatibus adiunctum: cuius quoniam causæ sunt notoriæ, & interdum repentinæ, ne eas quidem significari Metropolitano necesse erit. Ad eundem tamen cũ Concilio prouinciali spectabit iudicare de licentiis à se vel à suffraganeo datis, & videre ne quis eo iure abutatur, & vt pœnis canonicis errantes puniantur. Intereà meminerint discessuri ita ouibus suis prouidendũ, vt quantùm fieri poterit, ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant. Quoniam autem qui aliquantisper tantùm absunt, ex veterum Canonum sententia non videntur abesse, quia statim reuersuri sunt, sacrosancta Synodus vult illud absentiæ spatium singulis annis, siue continuum siue interruptum, extra prædictas causas nullo pacto debere duos, aut ad summum tres menses excedere, & haberi rationem, vt id æqua ex causa fiat, & absque vllo gregis detrimento. Quod an ita sit, abscedentium conscientiæ relinquit, quam sperat religiosam & timoratam fore, cùm Deo corda pateant, cuius opus non fraudulenter agere suo periculo tenentur. Eosdẽ interim admonet & in Domino hortatur, ne per illius temporis spatiũ, Dominici aduentus, Quadragesimę, Natiuitatis Resurrectionis Domini, Pentecostes item & Corporis Christi diebus, quibus refici maximè & in Domino gaudere pastoris pręsentia oues debeant, ipsi ab ecclesia sua cathedrali vllo pacto absint, nisi Episcopalia munia in sua diœcesi eos aliò vocent.

Si quis

Si quis autem (quod vtinàm nunquàm eueniat) contra huius decreti dispositionem abfuerit, statuit sacrosancta synodus, præter alias pœnas aduersus nō residentes sub Paulo III. impositas & innouatas, ac mortalis peccati reatum quem incurrit, eum pro rata temporis absentiæ, fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse: sed teneri, aut ipso cessante, per superiorem ecclesiasticum illos fabricæ ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare, prohibita quacunq; conuentione vel compositione, quæ pro fructibus malè perceptis appellatur, ex qua etiam prædicti fructus in totum aut pro parte ei remitterentur, non obstantibus quibuscunque priuilegijs cuicunque collegio aut fabricæ concessis.

Eadem omninò, etiam quo ad culpam & amissionem fructuum, & pœnas, de curatis inferioribus & alijs quibuscunque, qui beneficium aliquod ecclesiasticum, curam animarum habens, obtinent, sacrosancta Synodus declarat & decernit: ita tamen, vt quandocunque eos, causa priùs per Episcopū cognita & probata, abesse contigerit, Vicarium idoneum, ab ipso ordinario approbandum, cū debita mercedis assignatione relinquant. Discedendi autem licentiam, in scriptis gratisq; concedendam, vltra bimestre tempus, nisi ex graui causa, non obtineant. Quòd si per edictum citati, etiam non personaliter contumaces fuerint, liberum esse vult ordinarijs, per censuras ecclesiasticas, & sequestrationem & subtractionem fructuum, aliáque iuris remedia, etiam vsque ad priuationem, compellere: Nec executionem hanc quolibet priuilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuscunque beneficij, pactione, statuto, etiam iuramento, vel quacunque authoritate confirmato, consuetudine etiam immemorabili, quæ potiùs corruptela censenda est, sine appellatione, aut inhibitione, etiam in Romana Curia, vel vigore Eugenianæ constitutionis, suspendi posse.

Postremò tam decretum illud sub Paulo III. quàm hoc ipsum in Concilijs prouincialibus & Episcopalibus publicari sancta Synodus præcipit. Cupit enim, quę adeò ex pastorum munere animarumq́ue salute sunt, frequenter omnium auribus mentibusq́ue infigi, vt in posterum, Deo iuuante, nulla temporum iniuria, aut hominum obliuione, aut desuetudine aboleantur.

Cap. 2.

Ecclesijs cathedralibus seu superioribus quocunq; nomine ac titulo præfecti, etiam si S.R.E. Cardinales sint, si munus consecrationis intra tres menses non susceperint, ad fructuū perceptorum restitutionem teneantur. Si intra totidem menses posteà id facere neglexerint, Ecclesijs ipso iure sint priuati. Consecratio verò, si extra Curiam Romanam fiat, in ecclesia ad quam promoti fuerint, aut in prouincia, si commodè fieri poterit, celebretur.

Cap. 3.

Episcopi per semetipsos ordines conferant. Quòd si ægritudine fuerint impediti, subditos suos non aliter, quàm iam probatos & examinatos, ad alium Episcopum ordinandos dimittant.

Cap. 4.

Prima tonsura non initientur, qui sacramentum Confirmationis non susceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint, quiq́; legere & scribere nesciant, & de quibus probabilis coniectura non sit, eos non secularis iudicij fugiēdi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.

Cap. 5.

Ad minores ordines promouendi, bonū à Parocho & à magistro scholæ, in qua educantur, testimonium habeant. Hi verò, qui ad singulos maiores erunt assumendi, per mensem ante ordinationem Episcopum adeant, qui Parocho aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, vt nominibus ac desiderio eorum, qui volent promoueri, publicè in ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus & vita à fide dignis diligenter inquirat, & literas testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum Episcopum quamprimùm transmittat.

Cap. 6.

Nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, ante decimumquartum annum beneficium possit obtinere. Is etiam fori priuilegio non gaudeat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum & tonsuram deferēs, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola vel vniuersitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores Ordines suscipiendos versetur. In clericis verò coniugatis seruetur constitutio Bonifacij IX. quæ incipit, Clerici qui cum vnicis: modò hi clerici alicuius Ecclesiæ seruitio vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ seruiant vel ministrent, & clericali habitu & tonsura vtantur: nemini, quo ad hoc, priuilegio vel consuetudine etiam immemorabili suffragante.

Cap. 7.

Sacrosancta Synodus, antiquorum Canonum vestigiis inhærendo decernit, vt quando Episcopus ordinationē facere disposuerit, omnes qui ad sacrum ministerium accedere voluerint, feria quarta ante ipsam ordinationem, vel quando Episcopo videbitur, ad ciuitatem euocentur. Episcopus autem, sacerdotibus & alijs prudentibus viris, peritis diuinæ legis, ac in ecclesiasticis sanctionibus

bus exercitatis, sibi ascitis, ordinandorum genus, personam, ętatem, iostitutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter inuestiget & examinet.

Cap. 8.

Ordinationes sacrorum ordinum statutis à iure temporibus, ac io cathedrali Ecclesia, vocatis præsentibusq; ad id Ecclesiæ canonicis, publieè celebrẽtur. Si autem in alio diœcesis loco, præsente clero loci, dignior, quantùm fieri poterit, Ecclesia semper adeatur. Vnusquisq; autem à proprio Episcopo ordinetur. Quòd si quis ab alio promoueri petat, oullatenùs id ei, etiam cuiusuis generalis aut specialia rescripti, vel priuilegij prætextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas ac mores Ordinarij sui testimonio commendentur. Si secùs fiat, ordinaos à collatione ordioum per annum: & ordinatus: à susceptorum ordinum executione, quandiù proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.

Cap. 9.

Episcopus familiarem suum non subditum, ordinare non possit, nisi per triennium secum fuerit commoratus, & beneficiũ, quacunque fraude cessante, statim re ipsa illi cõferat, consuetudine quacunq;, etiam immemorabili, io contrarium oon obstante.

Cap. 10.

Abbatibus ac alijs quibuscunq; quantumuis exemptis, nou liceat in posterum intra fines alicuius diœcesis consistentibus, etiam si nullius diœcesis vel exempta esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram vel minores ordines conferre; nec ipsi abbates & alij exempti, aut collegia, vel capitula quæcunque etiam Ecclesiarum Cathedralium, literas dimissorias aliquibus clericis secularibus, vt ab alijs ordioentur, concedant: sed horum omnium ordinatio, seruatis omnibus, quæ in huius sacrosanctæ synodi decretis contioentur, ad Episcopos, intra quorum diœcesis fines existãt, pertineat: non obstantibus quibusuis priuilegijs, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus: Pœnam quoque impositam his, qui contra huius sanctæ synodi sub Paulo III. decretum, a capitulo, episcopali sede vacante, literas dimissorias impetrant, ad illos, qui easdem literas non à capitulo, sed ab alijs quibusuis in iurisdictione episcopi loco capituli, sede vacante, succedentibus, obtinerent, mandat extendi. Concedentes autem dimissorias contra formam decreti, ab officio & beneficio per annum sint ipso iure suspensi.

Cap. 11.

Minores Ordines ijs, qui saltem Latinam linguam intelligant, per temporum interstitia (nisi aliud episcopo expedire magis videretur) conferantur, vt eo accuratiùs, quantum sit huius disciplinę pondus, possint edoceri: ac in vnoquoque munere iuxta præscriptum Episcopi se exerceant, idque in ea, cui adscripti erũt, Ecclesia, nisi fortè ex causa studiorũ absint: atque ita de gradu in gradum ascendant, vt io eis cum ætate, vitæ meritum & doctrina maior accrescat: quod & bonorum morum exemplum, & assiduum in Ecclesia mioisterium, atque maior erga presbyteros & superiores ordines reuerentia, & erebrior, quàm anteà, corporis Christi communio maximè comprobabunt. Cumque hinc ad altiores gradus & sacratissima mysteria sit ingressus, nemo ijs initietur, quem noo scientiæ spes maioribus ordinibus dignum ostendat. Hi verò non nisi post annum à susceptione postremi gradus minorum ordinum, ad sacros ordines promoueantur, nisi necessitas, aut ecclesiæ vtilitas iudicio episcopi aliud exposcat.

Cap. 12.

Nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatus ante vigesimumtertium, ad presbyteratus ante vigesimumquintum ætatis suæ annum promoueatur. Sciant tamen Episcopi, non singulos in ea ætate constitutos debere ad hos ordines assumi, sed dignos duntaxàt, & quorum probata vita senectus sit. Regulares quoque nec in minori ætate, nec sine diligenti Episcopi examioe ordioẽtur, priuilegijs quibuscunque, quo ad hoc, penitùs exclusis.

Cap. 13.

Subdiaconi & Diaconi ordioentur, habeotes bonum testimonium, & io minoribus ordioibus iam probati, ac literis & his, quæ ad ordinem exercendum pertinent, instructi, qui sperant, DEO authore, se continere posse, Ecclesijs, quibus ascribentur, inseruiant: sciantque maximè decere, si saltem diebus Dominicis & solennibus, cùm altari ministrauerint, sacram commuoionẽ perceperint. Promoti ad sacrum subdiaconatus ordioem, si per annum saltem io eo non sint versati, ad altiorem gradum (nisi aliud Episcopo videatur) ascendere non permittantur. Duo sacri ordioes non eodem die etiam regularibus conferantur, priuilegijs ac indultis quibusuis coocessis, oon obstantibus quibuscunque.

Cap. 14.

Qui piè & fideliter in ministerijs anteactis se gesseriot, & ad presbyteratus ordinẽ assumuntur, bonum habeant testimonium. Et hi siot, qui non modò in diaconatu ad minus annum integrum, (nisi ob Ecclesiæ vtilitatem ac necessitatem aliud episcopo videretur) ministrauerint, sed etiam ad populum docendum ea, quæ scire omnibus oecessarium est ad salutem, ac ministranda sacramẽta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur, atq; ita pietate ac castis moribus conspicui, vt præclarum bonorum

operum

operum exemplum & vitæ monita ab eis possint expectari. Curet episcopus, vt ij saltē diebus Dominicis ac festis solennibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt suo muneri satisfaciāt, Missas celebrent. Cùm promotis per saltum, si nō ministrauerint, episcop⁹ ex legitima causa possit dispensari.

Cap. 15.

Quamuis presbyteri in sua ordinatione à peccatis absoluendi potestatem accipiant, decernit tamen sacrosancta synodus, nullū etiam regularem, posse confessiones secularium etiam sacerdotū audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficiū, aut ab episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationē, quæ gratis detur, obtineat: priuilegijs, & consuetudine quacunq; etiam immemorabili, nō obstantibus.

Cap. 16.

Cùm nullus debeat ordinari, qui iudicio sui episcopi nō sit vtilis aut necessariùs suis ecclesijs, sancta synodus, vestigijs sexti canonis Concilij Chalcedonensis inhærendo, statuit vt nullus in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cuius necessitate aut vtilitate assumitur, non ascribatur, vbi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus. Quòd si locum inconsulto episcopo deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicatur. Nullus præterea clericus peregrinus sine commendatitijs sui ordinarij literis, ab vllo episcopo ad diuina celebranda & sacramenta administranda admittatur.

Cap. 17.

Vt sanctorum ordinum à diaconatu ad Ostiariatum functiones, ab Apostolorum temporibus in ecclesia laudabiliter receptæ, & pluribus in locis aliquandiù intermissæ, in vsum iuxta sacros canones reuocentur, nec ab hæreticis tanquàm ociosæ traducantur, illius pristini moris restituendi desiderio flagrans sancta Synodus, decernit, vt in posterum huiuscemodi ministeria non nisi per constitutos in dictis ordinibus exerceātur: omnesque & singulos Prælatos Ecclesiarum in Domino hortatur, & illis præcipit, vt, quantùm fieri commodè poterit, in ecclesijs Cathedralibus, collegiatis & parochialibus suę diœcesis, si populus frequēs & ecclesiæ prouentu id ferre queant, huiusmodi functiones curent restituendas, & ex aliqua parte reddituum aliquorum simplicium beneficiorum, vel fabricæ Ecclesiæ, si prouentus suppetant, aut vtriusque illorum eas functiones exercentibus, stipendia assignent: quibus, si negligentes fuerint, Ordinarij iudicio aut ex parte mulctari, aut in totū priuari possint: quòd si ministerijs 4. minorum ordinum exercēdis clerici cælibes præstò non erunt, suffici possint etiam coniugati vitæ probatæ, dummodò nō bigami, ad ea munia obeunda idonei, & qui tonsuram & habitum clericalem in ecclesia gestent.

Cùm adolescentium ætas, nisi rectè instituatur, prona sit ad mundi voluptates sequendas, & nisi à teneris annis ad pietatem & religionem informetur, antequàm vitiorum habitus totos homines possideat, nunquàm perfectè ac sine maximo ac singulari propemodùm Dei omnipotentis auxilio, in disciplina ecclesiastica perseuerat: sancta synodus statuit, vt singulę cathedrales, Metropolitanæ atq; his maiores Ecclesiæ, pro modo facultatum & diœcesis amplitudine certum puerorum ipsius ciuitatis & diœcesis, vel eius prouinciæ, si ibi non repertātur, numerum in collegio ad hoc prope ipsas Ecclesias, vel alio in loco conuenienti ab episcopo eligendo, alere ac religiosè educare, & in Ecclesiasticis disciplinis instituere teneantur. In hoc verò collegio recipiantur, qui ad minimum duodecim annos & ex legitimo matrimonio nati sint, ac legere & scribere competenter nouerint, & quorum indoles & voluntas spē afferat, eos ecclesiasticis ministeris perpetuò inseruituros. Pauperum autem filios præcipuè eligi vult, nec tamē ditiorum excludit, modò suo sumptu alantur, & studium præ se ferant Deo & Ecclesię inseruiendi. Hos pueros episcopus in tot classes, quot ei videbitur, diuisos, iuxta eorum numerū, ætatem ac in disciplina ecclesiastica progressum, partim, cùm ei opportunum videbitur, ecclesiarum ministerio addicet, partim in collegio erudiendos retinebit, aliosque in locum eductorū sufficiet, ita vt hoc collegium Dei ministrorum perpetuum seminarium sit. Vt verò in eadē disciplina ecclesiastica commodiùs instituantur, tonsura statim atque habitu clericali semper vtentur, Grammatices, Cantus, Cōputi ecclesiastici, aliarumq; bonarum artiū disciplinam discent, sacram scripturam, libros Ecclesiasticos, homilias Sanctorum, atque sacramentorum tradendorum, maximè quæ ad confessiones audiendas videbuntur opportuna, & rituum ac cęremoniarum formas ediscent. Curet episcopus, vt singulis diebus Missæ sacrificio intersint, ac saltem singulis mensibus confiteantur peccata, & iuxta confessoris iudicium sumant corpus Domini nostri IESV CHRISTI cathedrali & alijs loci ecclesijs diebus festis inseruiant. Quæ omnia atque alia ad hanc rem opportuna & necessaria, episcopi singuli cum consilio duorum canonicorum seniorum & grauiorum, quos ipsi elegerint, prout spiritus sanctus suggesserit, constituent, eaq; vt semper obseruentur, sæpiùs visitando operam dabunt, dyscolos & incorrigibiles, ac malorum morum seminatores acriter punient, eos etiam, si opus fuerit, expellendo: omniaque impedimenta auferentes, quæcunque ad conseruandum & augendum

gendum tam pium & sanctum institutum pͬtinere videbuntur, diligenter curabunt. Et quia ad collegij fabricam instituendam, & ad mercedē præceptoribus & ministris soluendam, & ad alendam inuentutem, & ad alios sumptus certi redditus erunt necessarij, vltra ea, quæ ad instituendos alendósve pueros sunt in aliquibus Ecclesiis & locis destinata, quæ eo ipso huic seminario sub eadem episcopi cura applicata censeantur, ijdem episcopi cum consilio duorum à capitolo, quorū alter ab episcopo, alter ab ipso capitulo eligatur: itemque duorum de clero ciuitatis, quorum quidem alterius electio similiter ad episcopum, alterius verò ad clerum pertineat, ex fructibus integris mensæ episcopalis & capituli, & quarumcunque dignitatum, personatuum, officiorum, præbendarum, portionum, Abbatiarum & prioratuum, cuiuscunque ordinis etiam regularis, aut qualitatis vel conditionis fuerint, & hospitalium quæ dātur in titulum vel administrationem, iuxta constitutionem concilij Viānensis, quæ incipit, Quia contingit: & beneficiorum quorumcunque, etiam regularium, etiā si iuris patronatus cuiuscunq; fuerint, etiam si exempta, etiam si nullius diœcesis, vel alijs ecclesiis, monasteriis & hospitalibus, & aliis quibusuis locis pijs, etiam exemptis, annexa, & ex fabricis ecclesiarum & aliorum locorum, etiam ex quibuscunque alijs ecclesiasticis redditibus seu prouentibus etiam aliorum collegiorum, in quibus tamē seminaria discentium vel docentium ad commune ecclesiæ bonum promouendum actu non habentur (Hæc enim exempta esse voluit, præterquàm ratione redditnum, qui superflui essent, vltra conuenientem ipsorum seminariorum sustentationem) seu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnullis locis scholæ appellantur, & omnium monasteriorū, nō tñ mēdicantiū, etiam ex decimis quacunq; ratione ad laicos, ex q̄bus subsidia ecclesiastica solui solent, & milites cuiuscunque militiæ aut ordinis ptinentibus, fratribus S. Ioannis Hierosolymitani duntaxat exceptis, partem aliquam vel portionem detrahēt, & eam portionē sic detractam, nec non beneficia aliquot simplicia, cuiuscunque qualitatis & dignitatis fuerint, vel etiam præstimonia, vel præstimoniales portiones, etiam ante vacationem nuncupatas, sine cultus diuini & illa obtinentium pͥiudicio, huic collegio applicabunt & incorporabunt. Quod locum habeat, etiam si beneficia sint reseruata vel affecta, nec per resignationem ipsorum beneficiorum vniones & applicationes suspendi, vel vllo modo impediri possint: sed omninò quacunq; vacatione, etiam si in curia effectum suū sortiantᷣ, & quacunque constitutione nō obstāte. Ad hanc autē portionē soluendam, bñficiorū, dignitatum personatuum & omnium & singulorum suprà commemoratorum possessores, non modò pro se, sed pro pensionibus, quas alijs forsan ex dictis fructibus soluerent, retinendo tamen pro rata, quicquid pro dictis pensionibus illis erit soluendum, ab Episcopo loci per censuras ecclesiasticas ac alia iuris remedia compellantur: etiam vocato ad hoc, si videbitur, auxilio brachij secularis, quibusuis quoad omnia & singula suprascripta, priuilegijs, exemptionibus, etiam si specialem derogationem requirerent, consuetudine etiā immemorabili, quauis appellatione & allegatione, quę executionem impediat, non obstantibus. Succedente verò casu, quo per vniones effectum suum sortientes, vel aliter seminarium ipsum in totum vel in partem dotatum reperiatur, tunc portio ex singulis beneficijs, vt suprà, detracta & incorporata ab Episcopo, prout res ipsa exegerit, in totum vel pro parte remittatur. Quòd si cathedralium, & aliarū maiorum ecclesiarū prælati in hac seminarij erectione, eiusque conseruatione negligentes fuerint, ac suam portionem soluere detrectauerint, Episcopum Archiepiscopos, Archiepiscopū & superiores Synodus Prouincialis acriter corripere, eosque ad omnia supradicta cogere debeat: & vt quamprimùm hoc sanctum & pium opus vbicunquè fieri poterit, promoueatur, studiosè curabit. Rationes autem redditnum huius seminarij Episcopus singulis annis accipiat, præsentibus duobus à capitulo, & totidem à clero ciuitatis deputatis.

Deinde vt cum minori impensa huiusmodi scholis instituendis prouideatur, statuit sancta Synodus, vt Episcopi, archiepiscopi, Primates & alij locorum ordinarij scholasterias obtinentes, & alios quibus est lectionis vel doctrinæ munus annexum, ad docendum in ipsis Scholis instituendos, per seipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneos substitutos, ab eisdem. Scholasticis eligendos, & ab ordinarijs approbandos, etiam per subtractionem fructuum cogant & compellant. Quòd si iudicio Episcopi digni non fuerint, alium qui dignus sit nominēt, omni appellatione remota. Quòd si neglexerint, Episcopꝰ ipse deputet. Docebūt autem prædicti, quæ videbuntᷣ Episcopo expedire. Decętèrò verò officia vel dignitates illæ, quæ scholasteriæ dicuntur, non nisi doctoribus vel magistris aut licentiatis in sacra pagina, aut in iure Canonico, & aliâs psonis idoneis, & qui p seipsos id munꝰ explere possint, cōferantur: & alia facta ꝓuisio, nulla sit & inualida: nō obstātibus quibusuis priuilegijs & cōsuetudinibꝰ, ēt immemorabilibus.

Si verò in aliqua prouincia Ecclesiæ tanta paupertate laborent, vt collegiū in aliquibus erigi non possit, Synodus prouincialis vel Metropolitanus, cū duobus antiquioribus suffraganeis in ecclesia Metropolitana, vel alia ꝓuinciæ Ecclesia commodiori, vnū

aut plura collegia, ꝑut opportunum indicabit, ex fructibus duarũ aut plurium ecclesiarum, in quibus singulis collegium commodè institui non potest, erigendum curabit, vbi pueri illarum ecclesiarum educentur.

In ecclesiis autem amplas Diœceses habentibus, possit Episcopus vnum vel plura in Diœcesi, prout sibi opportunum videbitur, habere seminaria, quæ tamen ab illo vno, quod in ciuitate erectum & constitutum fuerit, in omnibus dependeant.

Postremò si vel pro vnionibus, seu proportionum taxatione vel assignatione & incorporatione, aut qualibet alia ratione difficultatem aliquam oriri contigerit, ob quã huius seminarii institutio vel conseruatio impediretur aut perturbaretur, Episcopus cum supra deputatis, vel Synodus ꝓuincialis pro regionis more, pro ecclesiarum & beneficiorum qualitate, etiam suprascripta, si opus fuerit moderando aut augendo, omnia & singula, quę ad felicem huius seminarii ꝓfectum necessaria & opportuna videbuntur, decernere ac prouidere valeat.

Indictio futuræ Sessionis.

Insupèr eadem sacrosancta Tridentina Synodus proximam futuram Sessionem in diem decimamsextam Mensis Septembris indicit: in qua agetur de Sacramento Matrimonii, & de aliis, si qua erunt ad doctrinam fidei pertinentia, quæ expediri possint. Item de prouisionibus Episcopatuũ, dignitatum, aliorumq; beneficiorum ecclesiasticorum, ac de diuersis reformationis articulis.

Prorogata fuit Sessio ad diem 11. Nouemb. 1563.

Sessio. XXIIII. Quę est octaua sub Pio 4. Pont. Max. Celebrata die 11. Nouemb. 1563.

Doctrina de sacramento Matrimonij.

MAtrimonii perpetuum indissolubilemq; nexũ primus humani generis parens diuini spiritus instinctu pronunciauit, cùm dixit:
Gene.2. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.

Hoc autem vinculo duos tantummodò copulari & coniungi, CHRISTVS Dominus apertiùs docuit, cùm postrema il-
Matth.19. la verba tanquàm à DEO prolata referens
Marc. 10. dixit: Itaque iam non sunt duo, sed una caro.
1.Cor 6.
Ephe.5. statimque eiusdem nexus firmitatem, ab Adamo tantò antè pronunciatam, his uerbis confirmauit: Quod ergo DEVS coniunxit, homo non separet.

Gratiam uerò, quæ naturalem illum amorem perficeret, & indissolubilem unitatem confirmaret, coniugesque sanctificaret, ipse Christus, uenerabilium sacramentorum institutor atque perfector, sua nobis passione promeruit. Quod Paulus Apostolus innuit,
dicẽs: Viri, diligite uxores uestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit Ephe.5.
pro ea mox subiungens, Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in ecclesia.

Cùm igitur matrimonium in lege Euangelica veteribus connubijs per Christũ gratia præstet, meritò inter nouæ legis sacramenta annumerandum sancti Patres nostri, Cõcilia & vniuersalis Ecclesiæ traditio semper docuerunt. Aduersus quam impii homines huius seculi insanientes, non solùm perperàm de hoc venerabili sacramẽto senserunt, sed de more suo prætextu Euangelii libertatem carnis introducentes, multa ab Ecclesiæ Catholicæ sensu, & ab Apostolorũ temporibus probata consuetudine aliena, scripto & verbo asseruerunt, non sine magna Christifidelium iactura. Quorum temeritati sancta & vniuersalis Synodus cupiens occurrere, insigniores prædictorũ schismaticorum hęreses & errores, ne plures ad se trahat perniciosa eorum contagio, exterminandos duxit, hos in ipsos hæreticos, eorumque errores decernens Anathematismos.

DE SACRAMENTO MATRIMONII. Can. 1.

SI quis dixerit, Matrimonium non esse verè & propriè vnum ex septem legis Euangelicæ sacramẽtis, à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesiã inuectũ, neque gratiam conferre, Anathema sit.

Can. 2.

Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere vxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum, Anathema sit.

Can. 3.

Si quis dixerit, eos tantùm consanguinitatis & affinitatis gradus, qui Leuitico expri- Leuit. 18.
muntur, posse impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere cõtractum, nec posse Ecclesiã in nonnullis illorum dispensare, aut constituere, vt plures impediant & dirimant, Anathema sit.

Can. 4.

Si quis dixerit, Ecclesiam nõ potuisse constituere impedimenta Matrimoniũ dirimentia, vel in iis constituendis errasse, Anathema sit.

Can. 5.

Si quis dixerit, propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à coniuge, dissolui posse matrimonii vinculum, Anathema sit.

Can. 6.

Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non consummatum, per solennem religionis ꝓfessionem alterius coniugum non dirimi, Anathema sit.

Can. 7.

Si quis dixerit ecclesiam errare, cùm docuit & docet, (iuxta Euangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius

tertius coniugum Matrimonij vinculum nõ posse dissolui, & vtrunque vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, nõ posse altero coniuge viuente aliud matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimisso adultero alij nupserit, Anathema sit.

Can. 8.

Si quis dixerit Ecclesiam errare, cùm ob multas causas separationem inter coniuges, quo ad torum, seu quo ad cohabitationem, ad certum incertùmve tempus fieri posse decernit, Anathema sit.

Can. 9.

Si quis dixerit, clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares castitatem solenniter professos posse matrimonium contrahere, contractúmque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica vel voto, & oppositum nihil aliud esse, quàm damnare matrimonium, posséq; omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis etiam si eam vouerint, habere donum, Anathema sit: cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus, tentari.

Can. 10.

Si quis dixerit, statum coniugalem anteponendum esse statui virginitatis vel cælibatus, & non esse melius ac beatius manere in virginitate aut cælibatu, quàm iungi matrimonio, Anathema sit.

Can. 11.

Si quis dixerit prohibitionem solennitatis nuptiarum certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicam, ab ethnicorũ superstitione profectam, aut benedictiones aut alias cæremonias, quibus ecclesia in illis vtitur, damnauerit, Anathema sit.

Can. 12.

Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad Iudices Ecclesiasticos, Anathema sit.

DECRETVM DE REFORMAtione Matrimonij.

Cap. 1.

Tametsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse matrimonia, quandiũ Ecclesia ea irrita non fecit: & proinde iure damnandi sint illi, vt eos sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant, quiq; falsò affirmant matrimonia à filijsfamiliâs sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse: nihilominùs sancta Dei Ecclesia ex iustissimis causis illa semper detestata est atque prohibuit. Verùm cùm sancta synodus animaduertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam, iam non prodesse, & grauia peccata perpendat, quæ ex eisdem clandestinis coniugijs ortum habent, præsertim verò eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore vxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palàm contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio viuunt: cui malo, cùm ab Ecclesia, quæ de occultis non iudicat, succurri nõ possit, nisi efficacius aliquod remedium adhibeatur: idcirco sacri Lateranensis Concilij, sub Innocentio III. celebrati, vestigijs inhærendo præcipit, vt in posterũ antequàm matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium parocho tribus cõtinuis diebus festiuis in Ecclesia inter Missarum solennia publicè denuncietur, inter quos matrimonium sit contrahendum. Quibus denunciationibus factis si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie Ecclesiæ procedatur. Vbi Parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat, Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti: vel alijs vtatur verbis, iuxta receptum vniuscuiusque prouinciæ ritum. Quòd si aliquandò probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denunciationes, tunc vel vna tantùm denunciatio fiat: vel saltem Parocho, & duobus vel tribus testibus præsentibus, matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem, denunciationes in Ecclesia fiãt, vt si aliqua subsint impedimẽta, faciliùs detegantur: nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remittantur, quod illius prudentiæ & iudicio sancta synodus relinquit. Qui aliter quàm præsente Parocho, vel alio sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omninò inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit & annullat. Insupèr parochum vel alium sacerdotem, qui cũ minore testium numero, & testes, qui sine Parocho vel sacerdote huiusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes grauiter arbitrio Ordinarij puniri præcipit. Præterea eadem sancta synodus hortatur, vt coniuges ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo nõ cohabitent: Statuitq; benedictionem à proprio parocho fieri: neque à quoquam, nisi ab ipso parocho vel ab Ordinario, licentiam ad prædictã benedictionem faciendam alij sacerdoti concedi posse: quacunque consuetudine, etiam immemorabili, quę potiùs corruptela dicenda est, vel priuilegio non obstante. Quòd si quis parochus vel alius sacerdos, siue regularis siue secularis sit, etiam si id sibi ex priuilegio vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius Parochiæ sponsos sine illo-

rum parochi licentia matrimonio coniungere aut benedicere ausus fuerit, ipso iure tandiù suspensus maneat, quandiù ab Ordinario eius parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absoluatur. Habeat Parochus librum in quo coniugum & testium nomina, diemq; & locum contracti matrimonij describat, quem diligenter apud se custodiat.

Postremò sancta synodus coniuges hortatur, vt antequàm contrahāt, vel saltem triduò ante matrimonij consummationē, sua peccata diligenter confiteantur, & ad sanctissimum Eucharistiæ sacramentum piè accedant. Si quæ prouinciæ alijs, vltra & prędictas, laudabilibus consuetudinibus & cæremonijs hac in re vtuntur, eas omninò retineri sancta synodus vehementer optat. Ne verò hæc tam salubria percepta quenquam lateāt, Ordinarijs omnibus præcipit, vt cùm primùm potuerint, curet hoc decretum populo publicari ac explicari in singulis suarum diœcesium parochialibus ecclesijs: idque in primo anno quàm sæpissimè fiat: deindè verò quotiès expedire viderint. Decernit insupèr, vt huiusmodi decretum in vnaquaque parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, à die primę publicationis, in eadem parochia factæ, numerandos.

Cap. 2.

DOcet experientia, propter multitudinem prohibitionum, multotiès in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non sine magno peccato perseueratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque sancta synodus huic incommodò prouidere, & à cognationis spiritualis impedimento incipiens, statuit vt vnus tantùm, siue vir, siue mulier, iuxta sacrorum canonum instituta, vel ad summum vnus & vna, baptizatum de baptismo suscipiant: inter quos ac baptizatum ipsum, & illius patrem & matrem, necnon inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantùm spiritualis cognatio contrahatur. Parochus antequàm ad Baptismum conferendum accedat, diligenter ab ijs, ad quos spectabit, sciscitetur, quem vel quos elegerint, vt baptizatum de sacro fonte suscipiant: & eum vel eos tantùm ad illū suscipiendū admittat, & in lib. eorum noīa describat, doceatq; eos quam cognationem contraxerint, ne ignorantia vlla excusari valeant. Quòd si alij vltra designatos baptizatū tetigerint, cognationē spiritualē nullo pacto contrahāt, cōstitutionibus in cōtrariū facientib[9], nō obstātibus. Si parochi culpa vel negligētia secùs factū fuerit, arbitrio Ordinarij puniat. Ea quoq; cognatio, q̄ ex confirmatione contrahitur, confirmantē & confirmatum, illiusque patrem & matrem, ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omninò sublatis.

Cap. 3.

Iustitiæ publicæ honestatis impedimentum, vbi sponsalia quacunque ratione ualida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit: ubi autem ualida fuerint, primum gradum non excedant: quoniam in ulterioribus gradibus iam non potest huiusmodi prohibitio absq; obseruari.

Cap. 4.

Prætereà sancta synodus, eisdem & alijs grauissimis de causis adducta, impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium posteà factum dirimit, ad eos tantùm qui in primo & secundo gradu coniunguntur, restringit: In ulterioribus uerò gradibus statuit, huiusmodi affinitatem matrimonium posteà contractum non dirimere.

Cap. 5.

Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat: idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quòd si ignoranter id fecerit, si quidem solennitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subiiciatur pœnis. Non enim dignus est, qui ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cui[9] salubria pręcepta temerè contempsit. Si uerò solennitatibus adhibitis, impedimentum aliquod posteà subesse cognoscatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc faciliùs cum eo & gratis dispensari poterit. In contrahendis matrimonijs uel nulla omninò detur dispensatio, vel rarò, idque ex causa, & gratis concedatur: In secundo gradu nunquàm dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.

Cap. 6.

Decernit sancta synodus, inter raptorem & raptam, quandio in ipsa potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quòd si rapta à raptore separata, & in loco tuto & libero constituta, illum in virū habere consenserit, eam raptor in vxorem habeat; & nihilominùs raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium & fauorem præbentes, sint ipso iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumq; ne dignitatum incapaces, & si clerici fuerint, de ꝓprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptā, siue eam vxorem duxerit, siue nō duxerit, decēter arbitrio iudicis dotare.

Cap. 7.

Multi sunt, qui vagantur & incertas habent sedes, & ut improbi sunt ingenii, prima uxore relicta, aliam & plerunquè plures, illa uiuente, diuersis in locis ducūt, cui morbo cupiēs sancta Synodus occurrere, omnes, ad quos spectat, paternè monet, ne hoc genus

nius hominum vagantium ad matrimonium facilè recipiant: magiſtratus etiam ſeculares hortatur, vt eos ſeuerè coerceant: Parochis autem præcipit, ne illorum matrimoniis interſint, niſi priùs diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

Cap. 8.

Graue peccatũ eſt, homines ſolutos & cõcubinas habere: grauiſſimum verò, & in huius magni ſacramenti ſingularẽ contemptũ admiſſum, vxoratos quoq; in hoc damnationis ſtatu viuere, ac audere eas quandoquè domi etiam cum vxoribus alere & retinere. Quare vt huic tanto malo ſancta ſynodus opportunis remediis prouideat, ſtatuit huiuſmodi concubinarios, tam ſolutos quàm vxoratos, cuiuſcunque ſtatus, dignitatis & conditionis exiſtant, ſi poſtquàm ab Ordinario etiam ex officio ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non eiecerint, ſeque ab earum conſuetudine non ſeiunxerint, excõmunicatione feriendos eſſe: à qua non abſoluatur, donec re ipſa admonitioni factæ paruerint. Quòd ſi in concubinatu per annum, cenſuris neglectis, permanſerint, contra eos ab Ordinario ſeuerè pro qualitate criminis procedatur. Mulieres ſiue coniugatę ſiue ſolutæ, quæ cum adulteris ſeu concubinarijs publicè viuunt, ſi ter admonitæ nõ paruerint, ab Ordinarijs locorum, nullo etiam requirente, ex officio, grauiter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidũ vel diœceſim, ſi id eiſdem Ordinarijs videbitur, inuocato, ſi opus fuerit, brachio ſeculari, eijciantur: alijs pęnis, contra adulteros & concubinarios inflictis, in ſuo robore permanentibus.

Cap. 9.

Ita plerunquè temporalium Dominorũ ac magiſtratuum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant, vt viros & mulieres, ſub eorum iuriſdictione degentes, maximè diuites vel ſpem magnæ hæreditatis habentes, minis & pœnis adigant cũ ijs matrimonium inuitos contrahere, quos ipſi Domini vel magiſtratus illis pręſcripſerint. Quarè cùm maximè nefariũ ſit, matrimonij libertatem violare, & ab eis iniurias naſci, à quibus iura expectãtur, pręcipit ſancta ſynodus omnibus cuiuſcunque gradus, dignitatis & conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, ne quouis modo directè vel indirectè ſubditos, ſuos, vel quoſcunque alios cogãt, quò minùs liberè matrimonia contrahant.

Cap. 10.

Ab aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti vſque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum vſq; in octauã Paſchatis incluſiuè, antiquas ſolenniũ nuptiarũ prohibitiones, diligenter ab omnibus obſeruari ſancta ſynodus præcipit: in alijs verò temporibus nuptias ſolenniter celebrari permittit, quas Epiſcopi, vt ea qua decet modeſtia & honeſtate fiant, curabunt. Sancta enim res eſt matrimonium, & ſanctè tractandum.

DECRETVM DE REFORMATIONE.

EAdem ſacroſancta ſynodus, Reformationis materiam proſequens, hæc in præſenti Seſſione ſtatuenda decreuit.

Cap. 1.

Si in quibuſlibet Eccleſiæ gradibus prouidenter ſcienterque curandum eſt, vt in Domini domo nihil ſit inordinatum, nihilque præpoſterum: multo magis elaborandum eſt, vt in electione eius, qui ſupra omnes gradus conſtituitur, non erretur. Nam totius familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Vnde & ſi aliàs ſancta Synodus de promouendis ad cathedrales & ſuperiores Eccleſias nonnulla vtiliter decreuit, hoc tamen munus huiuſmodi eſſe cẽſet, vt ſi pro rei magnitudine expendatur, nunquàm ſatis cautum de eo videri poſſit. Itaque ſtatuit, vt cùm primùm eccleſia vacauerit, ſupplicationes ac preces publicè priuatimq; habeantur, atque à capitulo per ciuitatem & diœceſim indicantur, quibus clerus populuſque bonum à Deo paſtorem valeat impetrare. Omnes verò & ſingulos qui ad promotionem præficiendorũ quodcunq; ius quacunque ratione à ſede apoſtolica habẽt, aut alioquin operam ſuam præſtant, nihil in ijs pro præſenti temporum ratione innouãdo, hortatur & monet, vt in primis meminerint, nihil ſe ad Dei gloriam & populorum ſalutem vtilius poſſe facere, quàm ſi bonos paſtores & Eccleſiæ gubernandę idoneos promoueri ſtudeant, eoſque alienis peccatis cõmunicantes mortaliter peccare, niſi quos digniores & Eccleſię magis vtiles ipſi iudicauerint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curauerint, & quos ex legitimo matrimonio, natos, & vita, ætate, doctrina, atque alijs omnibus qualitatibus præditos ſciant, quæ iuxta ſacros canones & Tridentini huius Synodi decreta requiruntur. Quoniam verò in ſumendo de prædictis omnibus qualitatibus graui idoneoque bonorum & doctorũ virorum teſtimonio, non vniformis ratio vbiquè ex nationum, populorum ac morũ varietate poteſt adhiberi, mãdat, ſancta ſynodus, vt in prouinciali Synodo, per metropolitanum habenda, præſcribatur quibuſque locis & prouincijs propria examinis, ſeu inquiſitionis, aut inſtructionis faciendæ forma, ſanctiſſ. Rom. Pon. arbitrio approbãda, quæ magis eiſdẽ locis vtilis atq; opportuna eſſe videbitur: ita tñ, vt cùm deinde hoc examen ſeu inquiſitio de pſona pmouenda pfecta fue-

erit, ea instrumentũ publicum redacta, cum toto testimonio ac professione fidei ab eo facta, quàprimùm ad sanctiss. Rom. Pontificẽ omninò transmittat, vt ipse summus põtifex, plena totius negocij ac psnarũ notitia habita, ꝓ regis Dñici commodo de illis, si idonei per examen, seu per inquisitionẽ factam reperti fuerint, Ecclesiis possit utiliùs prouidere. Omnes uerò inquisitiones, informationes, testimonia ac probationes, quæcunque de promouendi qualitatibus & Ecclesiæ statu, à quibuscunque etiam in Romana curia habitæ, per Cardinalem, qui relationem facturus erit in consistorio, & alios tres Cardinales diligenter examinentur, ac relatio ipsa Cardinalis relatoris & trium Cardinalium subscriptione roboretur: in qua ipsi singuli quatuor Cardinales affirment, se adhibita accurata diligentia, inuenisse promouendos qualitatibus, à iure & ab hac sancta Synodo requisitis præditos, ac certò existimare, sub periculo salutis æternæ, idoneus esse, qui Ecclesiis præficiantur: ita ut relatione in uno cõsistorio facta, quò maturius interea de ipsa inquisitione cognosci possit, in aliud consistorium iudicium differatur, nisi aliud beatissimo Pontifici uidebitur expedire. Ea uerò omnia & singula, quæ de episcoporũ præficiendorum uita, ætate, doctrina & cæteris qualitatibus alias in eadem Synodo constituta sunt, decernit eadem etiam in creatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, etiã si Diaconi sint, exigenda: quos sanctissimus Rom. Pontifex ex omnibus Christianitatis nationibus, quantùm commodè fieri poterit, prout idoneos repererit, assumet. Postremò eadem sancta synodus, tot grauissimis Ecclesiæ incommodis commota, non potest non commemorare, nihil magis Ecclesiæ Dei esse necessarium, quàm ut beatissimus Romanus pontifex, quam solicitudinẽ uniuersæ Ecclesiæ, ex muneris sui officio debet, eam hîc potissimũ impendat, vt lectissimos tantùm sibi Cardinales adsciscat, & bonos maximè atq; idoneos pastores singulis ecclesijs pficiat: idq; eò magis, ꝙ ouium Christi sanguinem, quæ ex malo negligentiũ & sui officij immemorũ pastorum regimine peribunt, Dominus noster Iesus Christus de manibus eius sit requisiturus.

Cap. 2.

Prouincialia concilia sicubi omissa sunt, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controuersijs componendis, alijsque ex sacris canonibus permissis renouentur. Quare metropolitani per seipsos, seu illis legitimè impeditis, coepiscopus antiquior intra annum ad minus à fine p̃sentis Cõcilij, & deinde quolibet saltem triennio post octauã Paschæ Resurrectionis Dñi nostri Iesu Christi, seu alio commodiori tempore pro more prouinciæ, non prætermittat synodum in prouincia sua cogere: quò episcopi omnes, & alij, qui de iure vel consuetudine interesse debent, exceptis his, quibus cum imminẽti periculo transfretandũ esset, cõuenire omninò teneantur. Nec episcopi comprouinciales prætextu cuiuslibet consuetudinis ad metropolitanam Ecclesiam in posterum accedere inuiti compellantur. Itidèm episcopi, qui nulli Archiepiscopo subiiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum semel eligant, in cuius synodo prouinciali cum aliis interesse debeãt, & quę ibi ordinata fuerint, obseruent ac obseruari faciant: In reliquis omnibus eorum exemptio & priuilegia salua atq; integra maneãt. Synodi quoque diœcesanæ quotannis celebrentur: ad quas exempti etiam omnes, qui aliâs cessante exemptione interesse deberent, nec capitulis generalibus subduntur, accedere teneantur: ratione tamen Parochialium, aut aliarum secularium Ecclesiarum, etiam annexarũ, debeant hi, qui illarũ curam gerunt, quicunque illi sint, Synodo interesse. Quòd si in his tam Metropolitani quàm episcopi & alii suprascripti negligentes fuerint, pœnas sacris canonibus sancitas incurrant.

Cap. 3.

Patriarchæ, Primates, Metropolitani & episcopi propriam diœcesim per seipsos, aut si legitimè impediti fuerint, per suum generalem vicarium aut visitatorem, si quotannis totam propter eius latitudinem visitare non poterũt, saltem maiorem eius partem, ita tamen, vt tota biennio per se vel visitatores suos compleatur, visitare non prætermittant. A metropolitanis verò etiam post plenè visitatam propriam diœcesim, non visitentur cathedrales ecclesiæ, neque diœceses suorum comprouincialium, nisi causa cognita & probata in Concilio Prouinciali. Archidiaconi autem, Decani & alii inferiores in iis Ecclesiis, vbi hactenùs visitationem exercere legitimã consueuerunt, debeãt quidem assumpto notario de consensu episcopi deinceps per seipsos tantùm ibidèm visitare. Visitatores etiam à capitulo deputandi, vbi capitulum ius visitandi habet, priùs ab episcopo approbentur: sed non ideo episcopus, vel eo impedito eius visitator easdem Ecclesias seorsum ab his visitare prohibeatur: cui ipsi archidiaconi vel alii inferiores visitationis factæ infra mensem, rationem reddere, & depositionis testium ac integra acta ei exhibere teneantur: non obstantibus quacunque consuetudine, etiam immemorabili, atq; exemptionibus & priuilegiis quibuscunque. Visitationum autem omnium istarum præcipuus sit scopus, sanam orthodoxamque doctrinam, expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad religionẽ, pacẽ, innocentiamque accendere: cætera, prout locus, tempus & occasio feret, ex visitantium prudentia ad fide-

lium

lium fructum cõstituere. Quæ vt faciliùs feliciusq; succedát, monentur prædicti omnes & singuli, ad quos visitatio spectat, ut paterna charitate Christianoq; zelo omnes amplectantur: ideoque modesto contenti equitatu famulatuque, studeant quàm celerrimè, debita tamen cum diligentia, visitationem ipsam absoluere. Interimque caueant, ne inutilibus sumptibus cuiquam graues onerosive sint, néve ipsi aut quisquam suorũ quicquam procurationis causa pro visitatione, etiam testamentorum ad pios vsus, præter id quod ex relictis pijs iure debetur, aut alio quouis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcunq; sit, etiam qualitercunq; offeratur, accipiant: non obstante quacunq; consuetudine, etiam immemorabili: exceptis tamen victualibus, quæ sibi ac suis frugaliter moderateq;, pro temporis tantùm necessitate & non vltrà, erunt ministranda. Si tamen in optione eorum qui visitantur, si malint soluere id, quod erat ab ipsis anteà solui, certa pecunia taxata, consuetum: an verò prædicta victualia subministrare: saluo item iure conuentionum antiquarum, cum monasterijs, alijsve pijs locis aut ecclesijs non parochialibus inito, quod illæ sum permaneat. In his verò locis seu prouincijs, vbi consuetudo est, vt nec victualia, nec pecunia, nec quicquam aliud a Visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant, ibi id obseruetur. Quòd si quisquã, quod absit, aliquid amplius in supradictis omnibus casibus accipere pr[illegible]sumpserit, is, pręter dupli restitutionem intra mensem faciendam, alijs etiam pœnis, iuxta constitutionẽ concilij generalis Lugduneñ. q̃ incipit, exigit, necnõ & alijs pœnis in synodo prouinciali arbitrio synodi absq; ulla spe veniæ mulctet. Patroni verò in his, q̃ ad sacramentorum administrationem spectát, nullatenùs se p̃sumant ingerere, neq; visitationi ornamentorũ ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu fabricarũ prouentibus immisceant, nisi quatenùs id eis ex institutione ac fundatione competat: sed Episcopi ipsi hæc faciant, & fabricarũ reditus in vsus ecclesiæ necessarios & vtiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent.

Cap. 4.

Prædicationis munus, quod episcoporũ præcipuum est, cupiens sancta Synodus quo frequentiùs possit ad fidelium salutem exerceri, Canones aliâs super hoc editos sub fe. re. Paulo III. aptiùs præsentium temporum vsui accommodando, mandat vt in ecclesia sua ipsi per se, aut si legitimè impediti fuerint, per eos, quos ad prædicationis munus assument: in alijs autem Ecclesijs per parochos, siue ijs impeditis, per alios ab episcopo impensis eorum, qui eas præstare vel tenentur vel solent, deputandos in ciuitate, aut in quacunq; parte diœcesis censebunt expedire, saltem omnibus Dominicis & solennibus diebus festis: tẽpore autẽ Ieiuniorũ, Quadragesimę & Aduentus Dñi quotidiè, vel saltẽ tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint, sacras scripturas diuinamque legem anouncient, & aliâs, quotiescunq; id opportunè fieri posse iudicauerint. Moneatq; episcopus populum diligenter, teneri vnumquenq; parochiæ suę interesse, vbi cõmodè id fieri potest, ad audiendum verbum Dei. Nullus autem secularis siue regularis, etiam in ecclesijs suorũ ordinum, contradicẽte episcopo, p̃dicare p̃sumat. Ijdem etiam saltem Dominicis & alijs festiuis diebus, pueros in singulis parochijs fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes, diligẽter ab his, ad quos spectabit, doceri curabunt, & si opus sit, etiam per censuras ecclesiasticas compellent, non obstantibus priuilegijs & consuetudinibus. In reliquis ea, quæ de prædicationis munere sub eodem Paulo III. decreta fuerunt, suum robur obtineant.

Cap. 5.

Causæ criminales grauiores contra episcopos, etiam hæresis, quod absit, quæ depositione aut priuatione dignæ sunt, ab ipso tantùm summo Romano Pontifice cognoscantur & terminentur. Quòd si eiusmodi sit causa, quæ necessariò extra Romanam curiam sit committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi Metropolitanis aut episcopis, à beatissimo Papa eligendis. Hæc verò commissio & specialis sit, & manu ipsius sanctissimi pontificis signata: nec vnquàm plus his tribuat, quàm vt solam facti instructionem sument, processumque conficiant, quem statim ad Romanum pontificẽ transmittat, reseruata eidem sanctissimo sententia diffinitiua. Cætera aliâs sub fe. re. Iulio III. super his decreta, necnon & constitutio sub Innocentio III. in concilio generali, quæ incipit, Qualiter & quando, quam sancta synodus in præsenti innouat, ab omnibus obseruetur. Minores verò criminales causæ episcoporum, in concilio tantùm prouinciali cognoscantur & terminentur, uel à deputandis per Concilium prouinciale.

Cap. 6.

Liceat episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus, ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea q̃ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forũ cõtentiosum, dispẽsare, & in quibuscunque casibus occultis, etiam sedi Apostolicæ reseruatis, delinquentes quoscunq; sibi subditos in diœcesi sua per se ipsos, aut Vicariũ ad id specialiter deputandũ, in foro conscientiæ gratis absoluere, imposita pœnitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientię eis tantùm, non eorum Vicarijs, sit permissum.

Cap. 7.

Vt fidelis populus ad suscipienda sacramenta,

menta, maiori cum reuerentia atque animi deuotione accedat, præcepit sancta synodus episcopis omnibus, vt non solùm cùm hæc per se ipsos erũt populo administrãda, priùs illorum vim & vsum pro suscipiẽtium captu explicẽt, sed etiam idem à singulis parochis piè prudenterque, etiam lingua vernacula, si opus sit & cõmodè fieri poterit, seruari studeant, iuxta formam à sancta synodo in catechesi singulis Sacramentis præscribendã, quam episcopi in vulgarem linguam fideliter verti, atque à Parochis omnibus populo exponi curabunt: necnon, vt inter Missarum solennia, aut diuinorum celebrationem sacra eloquia & salutis monita eadem vernacula lingua singulis diebus festis vel solennibus explanent, eademque in omnium cordibus postpositis inutilibus quæstionibus inserere, atq; eos in lege Domini erudire studeãt.

Cap. 8.

1.Tim. 5. Apostolus monet, publicè peccantes palàm esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, vndè alios scandalo offensos commotosq; fuisse non sit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè iniungi oportet: vt quos exemplo suo ad malos mores prouocauit, suæ emendationis testimonio ad rectã reuocet vitam. Episcopus tamẽ publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit cõmutare, quando ita magis iudicauerit expedire. In omnibus etiam cathedralibus ecclesijs, vbi id commodè fieri poterit, Pœnitentiarius aliquis, cum vnione pbendæ proximè vacaturæ, ab episcopo instituatur, qui magister sit vel doctor aut Licentiatus in Theologia, vel iure canonico, & annorum quadraginta, seu aliàs, qui aptior p loci qualitate reperiãtur: q dũ cõfessiones in ecclesia audiet, interim præsens in choro censeatur.

Cap. 9.

Quæ aliàs sub fe. re. Paulo III. & nuper sub beatissimo Dño nostro Pio IIII. in hoc eodem Cõcilio de adhibenda ab ordinarijs diligẽtia in beneficiorũ etiam exemptorum visitatione, constituta sunt, eadẽ etiam in ijs Ecclesijs secularibus obseruẽtur, quæ in nullius diœcesis esse dicuntur: vt ab episcopo, cuius Cathedralis Ecclesia est pximior, si id constet, aliquo ab eo, qui semel in Concilio prouinciali à prælato loci illius electus fuerit, tanq̃ sedis Apostolicæ delegato visitentur: non obstãtibus priuilegijs & cõsuetudinibus quibuscũque etiã immemorabilibus.

Cap. 10.

Episcopi, vt aptiùs quem regunt populum possint in officio atque obedientia cõtinere, in omnibus his, q̃ ad visitationem ac morũ correctionem subditorum suorum spectãt, ius & potestatem habeant, etiam tanquàm sedis apostolicæ delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi iuxta Canonum sanctiones, quę illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac diœcesis suæ vtilitate necessaria videbuntur: Nec in his, vbi de visitatione aut morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, seu querela etiam ad sedẽ Apostolicã interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta aut iudicata fuerint, quoquo modo impediat aut suspendat.

Cap. 11.

Quoniam priuilegia & exemptiones, quę varijs titulis plerisque conceduntur, hodiè perturbationem in episcoporum iurisdictione excitare, & exemptis occasionem laxioris vitæ præbere dignoscuntur, decernit S. Synodus, vt si quando iustis, grauibus & ferè necessarijs suadentibus causis, aliquos honorarijs titulis Protonotariatus, Acolythatus, Comitis Palatini, Capellani Regii, aut alijs huiusmodi in Romana curia vel extra insignibus decorãdos esse placuerit, nec non alios cuicunque monasterio oblatos vel quomodocunquè addictos, aut sub nomine seruientium militiis, seu monasteriis, Hospitalibus, Collegiis, aut quocunque alio titulo assumi, nihil ex his priuilegiis detractum esse ordinariis intelligatur, quo minùs ij, quibus ea iam concessa sunt, vel in posterum concedi cõtigerit, ipsis ordinariis, tanquàm sedis Apostolicæ delegatis, plenè in omnibus, & quo ad capellanos regios, iuxta constitutionem Innocentij III. quæ incipit; Cùm capellæ, subiecti existant, exceptis tamen iis, qui prædictis locis aut militiis actu seruiunt, & intra eorum septa ac domos resident subq̃ue eorum obedientia viuunt: siue ijs, qui legitimè & secũdum regulam earundem militiarum professionem fecerint, de qua Ordinario constare debeat: non obstantibus priuilegijs quibuscunq;, etiam religionis sancti Ioannis Hierosolymitani, & aliarum militiarum. Quę verò priuilegia residentibus in curia Romana vigore Eugenianæ constitutionis, aut familiaritatis Cardinalium competere solent, ea in iis, qui beneficia Ecclesiastica obtinent, ratione prædictorum beneficiorum minimè intelligantur, sed Ordinarii iurisdictioni subiecti permaneant, non obstantibus quibuscunque inhibitionibus.

Cap. 12.

Cùm dignitatis, in Ecclesiis præsertim cathedralibus, ad conseruandã augendamq; Ecclesiasticam disciplinam fuerit institutæ, vt qui eas obtinerent, pietate præcellerent, aliisq; exemplo essent, atq; episcopos opera & officio iuuarent, meritò qui ad eas vocantur, tales esse debẽt, qui suo muneri respondere possint. Nemo igitur deinceps ad dignitates quascunq;, quibus animarum cura subest, promoueatur, nisi qui saltem vicesimumquintum suæ ætatis annum attigerit, & in clericali ordine versatus, doctrina ad suũ munus exequendum necessaria ac morum

integritate

integritate commendetur, iuxta constitutionem Alexandri III. in Concilio Lateranensis promulgatam, q̃ incipit, Cùm in cunctis. Archidiaconi etiam, qui oculi dicuntur episcopi, sint in omnibus Ecclesijs, vbi fieri poterit, Magistri in Theologia, seu Doctores aut Licentiati in Iure canonico. Ad cæteras autem dignitates vel personatus, quibus animarum cura nulla subest, clerici alioquin idonei, & vigintiduobus annis non minores adsciscãtur. Prouisi etiam de beneficijs quibuscunque curam animarum habentibus, teneantur à die adeptæ possessionis ad minus intra duos menses manibus ipsius episcopi, vel eo impedito coram generali eius Vicario seu Officiali orthodoxæ suæ fidei publicam facere professionem, & in Romanæ ecclesiæ obedientia se permansuros spondeant ac iurent. Prouisi autem de Canonicatibus & dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, non solùm coram episcopo seu eius Officiali, sed etiam in Capitulo idem facere teneantur: alioquin p̃dicti omnes ꝓuisi, vt suprà fructus nõ faciant suos, nec illis possessio suffragetur. Neminem etiam deinceps ad dignitatem, canonicatũ, aut portionem recipiant, nisi qui eo ordine sacro aut sit initiatus, quem illa dignitas, præbenda aut portio requirit: aut in tali ætate, vt infra tempus à iure & ab hac sancta Synodo statutũ initiari valeat. In omnibus verò Ecclesijs Cathedralibus omnes canonicatus ac portiones habeant annexũ ordinẽ presbyterij, diaconatus, uel subdiaconatus, Episcopus autem cum consilio Capituli designet ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat: Ita tamen, vt dimidia saltem pars presbyteri sint: cętera verò, Diaconi aut subdiaconi. Vbi verò consuetudo laudabilior habet, vt plures vel omnes sint presbyteri, omninò obseruetur. Hortatur etiam sancta synodus, vt in ꝓuincijs, vbi id cõmodè fieri potest, dignitates omẽs, & saltẽ dimidia pars canonicatuum in Cathedralibus Ecclesijs & collegiatis insignibus, conferatur tantùm magistris vel doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia vel iure Canonico. Præterea obtinẽtibus in eisdẽ Cathedralib⁹ aut collegiatis dignitates, canonicatus, p̃bendas, aut portiones, nõ liceat vigore cuiuslibet statuti aut consuetudinis vltra tres menses ab eisdem Ecclesijs quolibet anno abesse: saluis nihilominùs earum Ecclesiarum constitutionibus, q̃ longius seruitij tempus requirunt: alioquin primo anno priuet vnusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam p̃bendæ residentiæ fecit suos. Quòd si iterùm eadem fuerit vsus negligentia, priuetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit. Crescente verò contumacia, contra eos iuxta sacrorum Canonũ constitutiones procedatur. Distributiones verò, qui statis horis interfuerint, recipiãt: reliqui, quauis collusione aut remissione exclusa, his careant, iuxta Bonifacij viij. decretum quod incipit, Cõsuetudinẽ: quod sancta Synodus in vsum reuocat, non obstantibus quibuscunque statutis & consuetudinibus.

Omnes verò diuina per se & nõ per substitutos cõpellantur obire officia, & Episcopo celebrãti, aut alia pontificalia exercẽti adsistere & inseruire, atque in choro ad psallendũ instituto hymnis & canticis Dei nomen reuerenter, distinctè, deuoteq; laudare. Vestitu insupèr decenti tam in Ecclesia quàm extra assiduò vtant', ab illicitisq; venationibus, aucupijs, choritis, tabernis, lusibusq; abstineant, atq; ea morum integritate polleant, vt meritò Ecclesię Senatus dici possint. Cætera, quæ ad debitum in diuinis officijs regimen spectat, deq; congrua in his canendi seu modulandi ratione, de certa lege in choro conueniendi & permanendi, simulq; de omnibus Ecclesiæ ministris, quæ necessaria erunt, & si qua huiusmodi, Synodus Prouincialis pro cuiusq; prouinciæ vtilitate & moribus certam cuiq; formulã præscribet. Intereà verò Episcopus nõ minùs quàm duobus canonicis, quorũ vnus ab Episcopo, alter à Capitulo eligatur, in ijs, quæ expedire videbuntur, poterit prouidere. Caput 13.

Quoniam pleræque cathedrales Ecclesiæ tã tenuis redditus sunt & angustę, vt Episcopali dignitati nullo modo respondeãt, neq; Ecclesiarum necessitati sufficiant, examinet Concilium Prouinciale, vocatis ijs quorum interest, & diligenter expẽdat, quas propter angustias tenuitatemque vicinis vnire, vel nouis prouentibus augere expediat, confectaque de præmissis instrumenta ad summũ Romanum Pontificem mittat. Quibus instructus summus Pontifex, ex prudẽtia sua, prout expedire iudicauerit, aut tenues inuicèm vniat, aut aliqua accessione ex fructibus augeat. Interim verò, donec prędicta effectũ sortiãtur, huiusmodi Episcopis qui fructuũ subuentione pro diœcesis suæ tenuitate indigẽt, poterit de beneficijs aliquibus, dũ tñ curata non sint, nec dignitates, seu canonicatus & præbẽdæ, nec monasteria, in quibus viget regularis obseruantia, vel quæ capitulis generalibus & certis visitatoribus subdũtur, à summo Pontifice prouideri. In parochialibus etiam Ecclesijs, quarum fructus æquè adeò exigui sunt, vt debitis nequeant oneribus satisfacere, curabit Episcopus, si per beneficiorum vnionem, non tamen regularium, id fieri non possit, vt primitiarum vel decimarum assignatione, aut per Parochianorũ symbola ac collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione tantum redigatur, quod ꝓ Rectoris aut Parochiæ necessitate decenter sufficiat, In vnionibus verò quibuslibet, seu ex supradictis, seu alijs causis

sis faciendis Ecclesiæ parochiales monasterijs quibuscunq; aut Abbatijs, seu dignitatibus, siue prębendis Ecclesiæ cathedralis vel collegiatæ, siue alijs beneficijs simplicibus, aut hospitalibus, militijsve non vniantur: & q̄ vnitę sunt reuideantur ab ordinarijs iuxta aliâs decretum in eadem Synodo sub fe. re. Paulo III. quod etiam in vnitis ab eo tempore citrà æquè obseruetur: non obstantibus in ijs, quibuscunq; verborum formis, quę hîc pro sufficienter expressis habeantur. Ad hæc in posterum omnes hęc cathedrales Ecclesiæ, quarum redditus summam ducatorum mille, & parochiales, quæ summam ducatorum centum secundum verum annum, valorem non excedunt, nullis pensionibus aut reseruationibus fructuum grauentur. In ijs quoque ciuitatibus ac locis, vbi parochiales Ecclesiæ certos non habent fines, nec earum Rectores proprium populum quem regant, sed promiscuè, petentibus sacramenta administrant, mandat sancta Synodus Episcopis, pro tutiori animarum eis commissarum salute, vt distincto populo in certas propriasq; parochias, vnicuiq; suū perpetuum peculiaremq; parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, & à quo sol licitè sacramēta suscipiant: aut alio vtiliori modo, prout loci qualitas exegerit, prouideant. Idemque in his ciuitatibus ac locis, ubi nullæ sunt parochiales, quamprimùm fieri curent: non obstantibus quibuscunq; priuilegijs & consuetudinibus etiam immemorabilibus.

Caput 14.

In pluribus Ecclesijs tam cathedralibus quàm collegiatis & parochialibus, ex earum constitutionibus, aut ex praua consuetudine obseruari intelligitur, vt in electione, præsentatione, nominatione, institutione, confirmatione, collatione, vel alia prouisione siue admissione ad possessionem alicuius cathedralis Ecclesiæ vel beneficij, canonicatuum, aut præbendarum, vel partem prouentuum, seu ad distributiones quotidianas certæ conditiones seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationésve illicitæ, aut etiam, quæ in aliquibus Ecclesijs dicuntur turnorum lucra, interponantur. Hæc cùm sancta synodus detestetur, mandat Episcopis, vt quæcunque huiusmodi in vsos pios non conuertuntur, atque ingressus eos, qui simoniacæ labis, aut sordidæ auaritiæ suspicionem habent, fieri non permittant: ipsique diligenter de eorum constitutionibus siue consuetudinibus, super prædictis cognoscant, & illis tātùm, quas vt laudabiles p̄bauerint, exceptis, reliquas vt prauas ac scādolosas reijciāt & aboleāt. Eos verò, qui aduersus hęc in pręsenti decreto comprehensa, quauis ratione commiserint, pœnis contra simoniacos editis sacris canonibus & varijs summorum Pontificum constitutionibus, quas omnes innouat, teneri decernit: non obstantibus quibuscunque statutis, constitutionibus & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiā Apostolica authoritate confirmatis, de quarum subreptione, obreptione & intentionis defectu Episcopus, tanquàm Apostolicæ sedis delegatus, cognoscere possit.

Caput 15.

In Ecclesijs catbedralibus, & collegiatis insignib⁹, vbi frequētes adeoq; tenues sunt præbendę simul cum distributionibus quotidianis, vt sustinendo decēti canonicorum gradui pro loci & personarum qualitate nō sufficiant, liceat Episcopis cum cōsensu Capituli vel aliquod simplicia beneficia, nō tamen regularia ijs vnire, vel si hac ratione p̄uideri non possit, aliquibus ex ijs suppressis cum patronorum consensu, si de iure patronatus laicorum sint, quarum fructus & prouentus reliquarum prębendarum distributionibus quotidianis applicētur, eas ad pauciorem numerum reducere: ita tamen, vt tot supersint, quæ diuino cultui celebrando ac dignitati Ecclesiæ commodè valeant respondere: non obstantibus quibuscunque constitutionibus & priuilegijs, aut quacunque reseruatione generali, vel speciali, aut affectione: neque prædictæ vniones aut suppressiones tolli seu impediri possint ex quibuscunque prouisionibus, etiam vigore resignationis, aut quibusuis alijs derogationibus vel suspensionibus.

Caput 16.

Capitulum, sede vacante, vbi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, Oeconomū vnum vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum Ecclesiasticarum & prouentuum curam gerant, quorum rationem ei, ad quem pertinebit, sint reddituri. Item Officialem seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omninò teneatur, qui saltem in Iure Canonico sit Doctor vel Licentiatus, vel aliâs, quantùm fieri poterit, idoneus. Si secùs factū fuerit, ad Metropolitanū deputatio huiusmodi deuoluatur, Et si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit aut exempta, capitulumq;, vt p̄fertur, negligēs fuerit, tunc antiquior Episcopus ex suffraganeis in Metropolitana, & p̄pinquior Episcopus in exempta Oeconomū & Vicarium idoneos possit cōstituere. Episcopus verò ad eandem Ecclesiā vacantem promotus, ex his, quæ ad eum spectāt, ab eisdē Oeconomo, Vicario & alijs quibuscunque officialibus, & administratoribus, qui sede vacante fuerunt à Capitulo vel ab alijs in eius locū constituti, etiam si fuerint ex eodem Capitulo, rationem exigat officiorū, iurisdictionis, administrationis, aut cuiuscunq; eorū muneris: possitque eos punire, qui in eorū officio seu administratione deliquerint, etiā si prædicti officiales redditis rationibus à Capitulo vel à deputatis

putatis, ab eodē absolutionē aut liberationē obtinuerint. Eidem quoq; Episcopo teneatur Capitulum de scripturis ad Ecclesiā pertinentibus, si quæ ad Capitulum peruenerūt rationem reddere.

Caput 17.

Cùm Ecclesiasticus ordo peruertatur, quando vnus pluriū officia occupat clericorū, sanctè sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesijs conscribi. Verùm quoniam multi improbæ cupiditatis affectu, seipsos non Deū decipientes, ea quæ bene constituta sunt, varijs artibus eludere, & plura simul beneficia obtinere nō erubescunt, sancta Synodus debitā regendis ecclesijs disciplinā restituere cupiēs, præsenti decreto, quod in quibuscunque personis, quocunq; titulo, etiam si Cardinalatus honore fulgeāt, mādat obseruari) statuit vt in posterum vnū tantùm beneficiū Ecclesiasticū singulis conferatur. Quod quidem, si ad vitam eius, cui cōfertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominùs, aliud simplex sufficiens, dummodò vtrunque personalem residentiam non requirat, eidem conferri. Hæcq; non modò ad cathedrales Ecclesias, sed etiā ad alia omnia beneficia tā secularia quàm regularia quæcunq;, etiam commēdata, pertineāt, cuiuscunque tituli ac qualitatis existant. Illi verò, qui in præsenti plures parochiales ecclesias, aut vnā cathedralē & aliā parochialem obtinent, cogantur omninò, quibuscunque dispēsationibus ac vnionibus ad vitam nō obstantibus, vna tantùm parochiali vel sola cathedrali retenta, alias parochiales infra spatiū sex mensium dimittere: alioquin tā parochiales q̄ beneficia omnia, q̄ obtinēt, ipso iure vacare censeantur, ac tanq̄ vacantia, liberè alijs idoneis cōferantur, nec ipsi anteà illa obtinentes, tuta conscientia fructus post dictum tempus retineant. Optat autem sancta Synodus, vt resignantium necessitatibus commoda aliqua ratione, prout summo Pontifici videbitur, prouideatur.

Caput 18.

Expedit maximè animarum saluti à dignis atque idoneis Parochis gubernari. Id vt diligentius ac rectiùs perficiatur, statuit sancta Synodus, vt cùm parochialis Ecclesiæ vacatio, etiam si cura Ecclesiæ vel Episcopo incumbere dicatur, & per vnum vel plures administretur, etiam in Ecclesijs patrimonialibus, seu receptiuis nuncupatis, in quibus consueuit Episcopus vni vel pluribus curam animarum dare, quos omnes ad infrascriptum examen teneri mandat, per obitum vel resignationem, etiam in curia, seu aliter quomodocunquè contigerit, etiam si ipsa Parochialis Ecclesia reseruata vel affecta fuerit generaliter vel specialiter, etiam vigore indulti seu priuilegij in fauorem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, seu Abbatum, vel capitulorum, debeat Episcopus statìm habita notitia uacationis Ecclesiæ, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum portionis assignatione, constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore prouideatur. Porrò Episcopus, & qui ius patronatus habet, intra decē dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum, idoneos aliquot clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis examinatoribus nominet. Liberum sit tamen etiam alijs, qui aliquos ad id aptos nouerint, eorum nomina deferre, ut possit posteà de cuiuslibet ætate, moribus & sufficientia fieri diligens inquisitio. Et si Episcopo aut Synodo Prouinciali, pro regionis more videbitur magis expedire, per edictum etiam publicum vocentur, qui volent examinari. Transacto constituto tempore, omnes qui descripti fuerint, examinentur ab Episcopo, siue (eo impedito) ab eius Vicario generali, atque ab alijs examinatoribus non paucioribus quàm tribus, quorum votis, si pares aut singulares fuerint, accedere possit Episcopus uel Vicarius quibus magis videbitur. Examinatores autē singulis annis in diœcesana Synodo ab Episcopo vel eius Vicario ad minus sex proponantur, qui Synodo satisfaciant, & ab eo probentur. Aduenienteq́ue vacatione cuiuslibet Ecclesiæ, tres ex illis eligat Episcopus, qui cum eo examen perficiant: indeq́ue succedente alia vacatione, aut eosdem, aut alios tres, quos maluerit, ex prædictis illis sex eligat. Sint verò hi examinatores, Magistri seu doctores aut Licentiati in Theologia aut iure Canonico, vel alij clerici, seu regulares, etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam seculares, qui ad id videbuntur magis idonei: iurentq́ue omnes ad sancta Dei Euangelia, se quacunque humana affectione postposita, fideliter munus executuros. Caueantq́ue ne quicquam prorsus occasione huius examinis nec antè nec pòst accipiant: alioqui simoniæ vitium tam ipsi, quàm alij dantes, incurrant: à qua absolui nequeāt, nisi dimissis beneficijs, quę quomodocunquè etiam anteà obtinebant, & ad alia in posterum inhabiles reddantur. Et de his omnibus non solùm coram Deo, sed etiam in Synodo Prouinciali, si opus erit rationem reddere teneantur: A qua, si qui contra officium eos fecisse compertum fuerit, grauiter eius arbitrio puniri possint. Peracto deinde examine, renuncientur quotcunque ab his idonei iudicati fuerint ætate, moribus, doctrina, prudentia & alijs rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis. Ex hisq́ue Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum iudicauerit: atque illi, & non alteri, collatio Ecclesiæ ab eo fiat, ad quē spectabit eam cōferre. Si verò iurispatronatus Ecclesiastici erit, ac institutio ad Episcopū & non aliū pertineat, is, quē

patro-

patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus iudicabit, Episcopo præsentare teneantur, vt ab eo instituatur. Cùm verò institutio ab alio, quàm ab Episcopo erit facienda, tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem quem Patronus ei præsentet, ad quem institutio spectat. Quòd si iurispatronatus laicorũ fuerit, debeat, qui à Patrono præsentatus erit, ab eisdem deputatis, vt suprà examinari, & non, nisi idoneus repertus fuerit, admitti. In omnibusq; supradictis casibus nõ cuiquam alteri, quàm vni ex prædictis examinatis, & ab examinatoribus approbatis, iuxta supradictam regulam, de Ecclesia prouideatur: Nec prædictorum examinatorum relationem, quo minùs executionem habeat, vlla deuolutio appellatio, etiam ad sedem Apostolicam, siue eiusdem sedis Legatos, aut, vicelegatos aut Nuncios, seu Episcopus, aut Metropolitanos, Primates, vel patriarchas interposita impediat aut suspendat: alioquin Vicarius, quem Ecclesiæ vacanti anteà Episcopus arbitrio suo ad tẽpus deputauit, vel forsà posteà deputabit, ab eius Ecclesiæ custodia & administratione nõ amoueatur, donec aut eidẽ aut alteri, qui probatus & electus fuerit ut suprà, sit prouisum: Aliâs prouisiones omnes, seu institutiones, præter supradictam formam factę, subreptitiæ esse censeantur: Non obstantibus huic decreto exemptionibus, indultis, priuilegijs, præuẽtionibus affectionib', nouis ꝓuisionibus indultis, concessis quibuscũque vniuersitatibus, etiã ad certã summã, & alijs impedimẽtis quibuscũque. Si tamẽ adeò exigui redditus dictæ parochialis fuerint, ut totius huius examinationis operam nõ ferant, aut nemo sit, q̃ se examini quęrat subijcere, aut ob apertas factiones seu dissidia, q̃ in aliquibus locis reperiuntur, facilè grauiores rixæ ac tumultus possint excitari, poterit Ordinarius, si pro sua conscientia cum deputatorum consilio ita expedire arbitrabitur, hac forma omissa, priuatum aliud examen, cæteris tamen vt suprà seruatis, adhibere. Licebit etiam Synodo Prouinciali, si qua in supradictis circa examinationis formam addẽda remittendàve esse censuerit prouidere.

Caput. 19.

Decernit sancta Synodus, Mandata de prouidendo, & gratias quæ expectatiuæ dicũtur, nemini ampliùs, etiam collegijs, Vniuersitatib' Senatibus, & alijs singularib' ꝑsonis, etiam sub nomine indulti, aut ad certam summam, vel alio quouis colore concedi, nec hactenùs concessis cuiquam vti licere. Sed nec reseruationes mentales, nec aliæ quæcunq; gratię ad vacatura, nec indulta ad alienas Ecclesias, vel monasteria alicui etiam ex sanctæ Rom. Ecclesiæ Cardinalibus concedantur: & hactenùs concessa, abrogata esse censeantur.

Cap. 20.

Causæ omnes, ad forum ecclesiasticum quomodolibèt pertinentes, etiam si beneficiales sint, in prima instantia coram Ordinarijs locorum duntaxat cognoscantur, atque omninò saltem infra biennium à die motæ litis terminentur: alioquin post id spatium liberum sit partibus, uel alteri illarum, iudices superiores, alias tamen competentes, adire, qui causam in eo statu quo fuerit assumant, & quam primùm terminari curent, nec anteà alijs committantur, nec auocentur nec appellationes ab eisdem interpositæ, per superiores quoscunque recipiãtur, eorùmve commissio aut inhibitio fiat, nisi à diffinitiua vel à diffinitiuæ vim habente, & cuius grauamen per appellationem à diffinitiua reparari nequeat. Ab his excipiantur causæ, quæ iuxta Canonicas sanctiones apud sedem Apostolicam sunt tractandæ: vel quas ex vrgenti rationabilique causa iudicauerit summus Rom. Pontifex per speciale rescriptũ, signaturæ sanctitatis suæ manu ꝓpria subscribendũ, cõmittere aut auocare. Ad hæc causæ matrimoniales & criminales non Decani, Archidiaconi, aut aliorũ inferiorum iudicio, etiam visitãdo, sed Episcopi tantùm examini & iurisdictioni relinquantur: etiam si in præsenti inter Episcopũ & Decanum, seu Archidiaconum, aut alios inferiores super causarum istarum cognitione lis aliqua in quacunque instantia pendeat: coram quo si pars verè paupertatem probauerit, non cogatur extra Prouinciam, nec in secunda, nec in tertia instantia in eadem causa matrimoniali litigare, nisi pars altera & alimẽta & expensas litis velit subministare. Legati quoque etiam de latere, Nũcij, gubernatores Ecclesiastici, aut alij quarumcunque facultatum vigore non solùm Episcopos in prædictis causis impedire, aut aliquo modo eorum iurisdictionem ijs præripere aut turbare non præsumant: sed nec etiam contra Clericos aliasve personas ecclesiasticas nisi Episcopo priùs requisito, eoq; negligente procedant: aliâs eorum processus ordinationésve nulli' momẽti sint, atq; ad damni satisfactionem partibus illati teneãtur. Prætereà si quis in casibus à iure permissis appellauerit, aut de aliquo grauamine conquestus fuerit, seu aliâs ob lapsum biennij, de quo suprà ad alium iudicẽ recurrerit, teneatur, acta omnia coram Episcopo gesta, ad iudicem appellationis expensis suis transferre: eodem tamen Episcopo priùs admonito, vt si quid ei pro causæ instructione videbitur, possit iudici appellatiõis significare. Quòd si appellatus cõpareat, cogatur tunc is quoque actorum, quę translata sunt, expensas pro portione sua, si illis vti voluerit, subire, nisi aliter ex loci cõsuetudine seruetur, vt scilicet ad appellantẽ integrum hoc onus pertineat. Porrò ipsam actorum copiã

teneatur

teneatur Notarius, cõgrua mercede accepta appellanti quanto citiùs, & ad minùs intra mensem, exhibere. Qui notarius si in differenda exhibitione frandem fecerit, ab officij admioistratione arbitrio ordinarij suspendatur, & ad dupli pœnam, quanti ea lis fuerit, inter appellantem & pauperes loci distribuendam, compellatur. Iudex verò si & ipse impedimenti huius conscius particépsve fuerit, aliterve obstiterit, ne appellanti integrè acta intra tempus traderentur, ad eandẽ dupli pœnam prout suprà teneatur: non obstãtibus, quo ad omnia supradicta, priuilegijs, indultis, concordijs, quæ suos tantùm teneant authores, & alijs quibuscunq; consuetudinibus.

Cap. 21.

Copiens sancta Synodus, vt ex decretis ab ea editis nulla vnquàm futuris temporibus dubitandi occasio oriatur: Verba illa posita in Decreto publicato Sessione prima sub beatissimo D.N.Pio Quarto, Videlicet: Quæ proponentibus Legatis ac præsidentibus ad horum temporum leuandas calamitates, sedandas de religione controuersias, coercendas linguas dolosas, deprauatorum morum abusus corrigendos, Ecclesiæ veram & Christianam pacem conciliandam apta & idonea ipsi sanctę Synodo videbuntur: explicando, declarat mentis suę nõ fuisse, vt ex prędictis verbis solita ratio tractandi negocia in generalibus Cõcilijs vlla ex parte immutaretur, neque noui quicquam, præter id quod à sacris Canonibus vel generalium Synodorum forma hactenùs statutum est, cuiquam adderetur vel detraheretur.

Indictio futuræ sessionis.

Insupèr eadem sacrosancta Synodus proximam futuram Sessionem feria post Conceptionem Beatæ Mariæ Virginis, quæ erit dies nona mensis Decembris proximè venturi, habendum esse statuit & decernit, cum potestate etiam abbreuiandi. In qua Sessione tractabitur de sexto nune in eam dilato capite, & de reliquis reformationis capitibus iam exhibitis, deque alijs ad eam pertinentibus. Si verò opportunum videbitur & tẽpus patietur, poterit etiã de nonnullis dogmatibus tractari, prout suo tempore in congregationibus proponetur.

Abbreuiata est die sessionis.

SESSIO XXV.

Quæ est IX. & vltima sub Pio 4. Pont. Max. cœpta die 3. absoluta die 4. Decembris, 1563.

Decretum de Purgatorio.

CVm Catholica Ecclesia Spiritusancto edocta, ex sacris literis & antiqua Patrum traditione in sacris Concilijs & nouissimè in hac œcumenica Synodo docuerit Purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragijs, potissimùm verò acceptabili altaris sacrificio iuuari, pręcipit S. Synodus Episcopis, vt sanam de Purgatorio doctrinam, à sanctis Patribus & sacris Concilijs traditam, à Christifidelibus credi, teneri, doceri, & vbiq; prædicari diligenter studeãt. Apud rudem verò plebem difficiliores ac subtiliores quæstiones, quæque ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerunque nulla fit pietatis accessio, à popularibus concionibus secludantur. Incerta item, vel quæ specie falsi laborant, euulgari & tractari non permittant. Ea verò, quæ ad curiositatẽ quãdam aut superstitionem spectant, vel turpe lucrum sapiunt, tanquàm scandala & fidelium offendicula prohibeant. Curent autem Episcopi, vt fidelium viuorum suffragia, Missarum scilicet sacrificia, orationes, eleemosynæ, aliaq; pietatis opera, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri cõsueuerunt, secundum Ecclesiæ instituta piè & deuotè fiant: & quæ pro illis ex testatorum fundationibus vel alia ratione debentur, nõ perfunctoriè, sed à sacerdotibus & Ecclesiæ ministris, & aliis, qui hoc præstare tenentur, diligenter & accuratè persoluantur.

Decretum de Inuocatione, veneratione & reliquijs sanctorum, & sacris imaginibus.

Mandat Sancta Synodus omnibus Episcopis, & cæteris docendi munus curamq; sustinentibus, vt iuxta Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ vsum, à primæuis Christianæ religionis temporibus receptum, sanctorumq; patrum consensionum, & sacrorum Conciliorum decreta, in primis de sanctorum intercessione, inuocatione, reliquiarum honore, & legitimo imaginum vsu fideles diligenter instruant, docentes eos, Sanctos vnà cum Christo regnantes, orationes suas pro hominibus Deo offerre: bonum atque vtile esse, suppliciter eos inuocare, & ob beneficia impetranda à Deo, per Filium eius Iesum Christum Dominum nostrum, qui solus noster Redemptor & Saluator est, ad eorum orationes, opem auxiliumque confugere. Illos verò, qui negant sanctos æterna felicitate in cœlo fruentes, inuocandos esse, aut qui asserunt vel illos pro hominibus non orare, vel eorum, vt pro nobis etiam singulis orent, inuocationem esse idololatriam, vel pugnare cum verbo Dei, aduersariq; honori vnius mediatoris Dei & hominum Iesu Christi, vel stultum esse in cœlo regnantibus voce vel mente supplicare, impiè sentire.

Sanctorum quoque martyrum & aliorũ cum Christo viuentium sancta corpora, quę viua membra fuerunt Christi & templũ Spiritus sancti, ab ipso ad æternam vitam suscitanda & glorificanda, à fidelibus veneranda esse, per quæ multa beneficia a Deo hominibus præstantur: ita vt affirmantes sanctorũ reliquiis venerationem atque honorem nõ deberi, vel eas aliaque sacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum

opis impetrandæ causa sanctorum memorias frustrà frequentari, omninò damnãdos esse: prout iampridèm eos damnauit, & nũc etiam damnat ecclesia.

Imagines porrò Christi, deiparę Virginis & aliorum sanctorum, in templis præsertim habendas & retinendas, eisq; debitum honorem & venerationem impertiendam: non quòd credatur inesse aliqua in ijs diuinitas vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quòd ab eis sit aliquid petendum, vel quòd fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat à gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant: sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentãt: ita vt per imagines, quas osculamur, & corã quibus caput aperimus & procumbimus, Christum adoremus, & sanctos, quorum illæ similitudinem gerũt, veneremur. Id quod Conciliorum, præsertim verò secundæ Nicænæ Synodi, decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum.

Illud verò diligenter doceant Episcopi, per historias mysteriorũ nostræ redemptionis, picturis vel alijs similitudinibus expressas, erudiri & cõfirmari populum in articulis fidei commemorandis & assiduè recolendis: Tum verò ex omnibus sacris imaginibus magnum fructum percipi, non solùm quia admonetur populus beneficiorum & munerum, quæ à Christo sibi collata sunt: sed etiam, quia Dei per Sanctos miracula & salutaria exempla oculis fidelium subijciuntur, vt pro ijs Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem vitam moresque suos componant, excitenturq; ad adorandum ac diligendum Deum, & ad pietatem colendã. Si quis autem his decretis contraria docuerit aut senserit, Anathema sit.

In has autem sanctas & salutares obseruationes si qui abusus irrepserint, eos prorsus aboleri sancta Synodus vehementer cupit: ita vt nullæ falsi dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem præbẽtes, statuantur. Quòd si aliquando historias & narrationes sacræ scripturæ, cùm id indoctę plebi expediet, exprimi & figurari contigerit: doceatur populus, non proptereà diuinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus aut figuris exprimi possit. Omnis porrò superstitio in sanctorũ inuocatione, reliquiarum veneratione, & imaginum sacro vsu tollatur: omnis turpis quęstus eliminetur: omnis denique lascitia vitetur: ita vt procaci venustate imagines non pingantur, nec ornentur, & sanctorum celebratione ac reliquiarum visitatione homines ad comessationes atq; ebrietates nõ abutantur, quasi festi dies in honorem sanctorũ per luxum ac lasciuiam agantur. Postremò tanta circa hæc diligentia & cura ab Episcopis adhibeatur, vt nihil inordinatũ, aut præposterè & tumultuariè accommodatũ, nihil prophanum, nihilq; inhonestum appareat, cùm domum Dei deceat sanctitudo. Psal. 92.

Hęc vt fideliùs obseruentur, statuit sancta Synodus nemini licere vllo in loco vel Ecclesia, etiam quomodolibèt exempta, vllam insolitam ponere, vel ponẽdam curare imaginẽ, nisi ab Episcopo approbata fuerit: nulla etiam admittenda esse noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente & approbante Episcopo. Qui simul atque de ijs aliquid compertum habuerit, adhibitis in Cõcilium Theologis & alijs pijs viris, ea faciat, quę veritati & pietati cõsentanea iudicauerit. Quòd si aliquis dubius aut difficilis abusus sit extirpandus, vel omninò aliqua de ijs rebus grauior quæstio incidat, Episcopus antequàm controuersiam dirimat, Metropolitani & comprouincialium Episcoporum in Concilio prouinciali sententiam expectet: ita tamen, vt nihil inconsulto sanctissimo Roman. Pontifice nouum, aut in Ecclesia hactenùs inusitatum decernatur.

De regularibus & monialibus.

EAdem sacrosancta Synodus Reformationem prosequens, ea quæ sequuntur, statuenda esse censuit.

Cap. 1.

QVoniam non ignorat sancta Synodus, quantum ex monasterijs piè institutis & rectè administratis, in Ecclesia Dei splendoris atque vtilitatis oriatur, necessarium esse censuit, quo faciliùs ac maturiùs, vbi collapsa est, vetus & regularis disciplina instauretur, & constantiùs, vbi conseruata est, perseueret, præcipere, prout hoc Decreto præcipit, vt omnes Regulares, tam viri quàm mulieres, ad regulæ, quam professi sunt, prǽscriptum vitam instituant & componant. Atq; in primis quæ ad suę professionis perfectionem, vt obedientiæ, paupertatis & castitatis, ac si quæ alia sunt alicuius regulæ & ordinis peculiaria vota & pręcepta, ad eorum respectiuè essentiam, necnon ad communem vitã, victum & vestitum conseruanda, pertinentia, fideliter obseruent. Omnisq; cura & diligentia à superioribus adhibeatur, tam in capitulis generalibus & prouincialibus, quàm in eorum visitationibus, quæ suis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis non recedatur: cùm cõpertum sit, ab eis non posse ea, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent, relaxari. Si enim illa, quę bases sunt & fundamẽta totius regularis disciplinæ, exactè non fuerint conseruata, totum corruat ædificium necesse est.

Cap. 2.

Nemini igitur Regularium, tam virorum quàm mulierum, liceat bona immobilia vel mobilia, cuiuscunq; qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis acquisita, tanquàm propria aut etiam nomine conuentus possidere vel tenere, sed statim ea superiori tradantur,

con-

coouentuiq; incorporentur. Nec deinceps liceat ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari coocodere etiam ad vſomfructū vel vſum, adminiſtrationem, aut commendam. Adminiſtraoo autem bonorum monaſteriorū ſeu conuentuum, ad ſolos officiales eorundem, ad nutum ſuperiorū amouibiles, pertineat. Mobilium verò vſum ita ſuperiores permittant, vt eorum ſupellex ſtatui paupertatis, quam profeſſi ſunt, conoeniat: nihilque ſuperflui in ea ſit, nihil etiam, quod ſit neceſſarium, eis denegetur. Quòd ſi aliquis quicquam tenere deprçhenſus aut conuictus fuerit, is biennio actiua & paſſiua voce priuatus ſit, atque etiam iuxta ſuæ regulæ & ordinis conſtitutiooes puniatur.

Caput 3.

Concedit ſancta Synodus omnibus Monaſterijs & domibus tam virorum qoàm mulierum, & Mendicantium (exceptis domibus fratrum ſancti Franciſci Capuccinorum, & eorum qui Minorum de obſeruantia vocantur, etiam qoibus aot ex cōſtitutionibus ſuis erat prohibitum, aut ex priuilegio Apoſtolico oon erat cōceſſum, vt deinceps bona immobilia eis poſſidere liceat. Quòd ſi aliqua loca ex prædictis, quibus Authoritate Apoſtolica ſimilia bona poſſidere pmiſſum erat, eis ſpoliata ſiot, eadem omnia illis reſtituenda eſſe decernit. In prædictis autem monaſterijs & domibus tam virorum quàm mulierom, bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus, is tantùm numerus cōſtituatur, ac io poſterum cōſeruetur, qui vel ex redditibus proprijs monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari, nec deceterò ſimilia loca erigantur ſioe Epiſcopi, in cuius diçceſi erigenda ſunt, licentia prius obtenta.

Caput 4.

Prohibet ſancta Synodus, ne quis regularis, ſine ſui ſuperioris licentia, prçdicationis, vel lectionis, aut cuiuſuis pij operis prætextu, ſubijciat ſe obſequio alicuius p̄lati, principis, vel vniuerſitatis, vel communitatis aut alterius cuiuſcunque perſonæ ſeu loci: neq; ei aliquod priuilegium aut facultas ab aliis ſuper iis obtenta, ſuffragetur. Quòd ſi cōtra fecerit, tanquàm ioobediens arbitrio ſuperioris puniatur. Nec liceat regularibus à ſuis cooventibus recedere, etiam prætexto ad ſuperiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi aut vocati fuerint. Qui verò ſine prædicto mandato io ſcriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorū tanqoàm deſertor ſui inſtitoti puniatur. Illi autem qui ſtudiorum cauſa ad Vniuerſitates mittuntur, in conuētibus tantùm habitent: alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur.

Caput 5.

Bonifacii Octaui cooſtitutionem, quæ incipit, Periculoſo, renouans ſancta Synodus, vniuerſis Epiſcopis, ſub obteſtatione diuini iudicii & iotermination maledictionis çternæ præcipit, vt in omnibus monaſteriis ſibi ſubiectis, ordinaria: in aliis verò ſedis Apoſtolicæ authoritate clauſuram ſanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter reſtitui, & vbi inuiolata eſt, conſeruari maximè procurent, inobedientes atque contradictores per cenſuras eccleſiaſticas aliasq; pçnas, quacūq; appellatione p̄oſtpoſita, compeſcentes: inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Quod aoxilium vt præbeator, omnes Chriſtianos Principes hortatur ſancta Synodus, & ſub excommunicationis pçna, ipſo facto incurrēda, omnibus magiſtratibus ſecularibus iniungit. Nemini autē ſanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire à monaſterio etiam ad breue tempus, quocunq; prætextu, oiſi ex aliqua legitima cauſa, ab Epiſcopo approbāda, indultis quibuſcunq; & priuilegiis non obſtantibus. Ingredi aotē intra ſepta mooaſterii oemioi liceat, cuiuſcunoque generis, aut conditionis, ſexus, vel ætatis fuerit, ſine Epiſcopi vel ſuperioris licentia in ſcriptis obtenta, ſub excommunicationis pœna ipſo facto iocurrenda. Dare autem tantùm Epiſcopus vel ſuperior licentiam debet io caſibus neceſſariis, neque aliis vllo modo poſſit, etiam vigore cuiuſcunque facultatis vel indulti hactenùs conceſſi, vel in poſterum concedendi. Et quia monaſteria ſanctimonialium, extra mœnia vrbis vel oppidi conſtituta, malorum hominom prædæ & aliis facinoribus ſine vlla ſçpè cuſtodia ſunt expoſita, curēt Epiſcopi & alii ſuperiores, ſi ita videbitur expedire, vt ſanctimoniales ex eis ad noua vel antiqua Monaſteria iotra vrbes vel oppida frequentia reducantur, inuocato etiam auxilio, ſi opus fuerit, brachii ſecularis: impedientes verò, vel non obedientes per cenſuras eccleſiaſticas parére compellant.

Caput 6.

In electione ſuperiorum quorumcunq;, Abbatum temporalium, & aliorum officialiom, ac Generalium, & Abbatiſſarum, atque aliarum Præpoſitarum, quô omnia rectè & ſine vlla fraude fiant, in primis ſancta Synodus diſtrictè prçcipit omnes ſupradictos eligi debere per vota ſecreta, ita vt ſingulorum eligentium oomina nunquàm publicentur. Nec in poſterum liceat Prouinciales, aut Abbates, Priores aut aliquos quoſcunq; titulares ad effectum electionis faciendæ conſtituere, aut voces & ſuffragia abſeotium ſupplere. Si verò contra huius decreti cooſtitutionem aliquis effectus fuerit, electio irrita ſit, & is, qui ad hunc effectum ſe in Prouincialem, Abbatem aut Priorem creari permiſerit, deinceps ad omoia officia in religione obtinēda inhabilis exiſtat, facultateſq; ſuper his conceſſæ, eo ipſo abrogatæ cenſeantur: & ſi in poſterum aliæ concedantur, tanquàm ſubreptitiæ habeantur.

Cap. 7.

Abbatissa & Priorissa, & quocunque alio nomine præfecta vel præposita appelletur, eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionē laudabiliter vixerit. Quòd si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum superiori, qui electioni præest, videatur, ex ijs, quæ in eodem monasterio annum 30. excesserint, & 5. saltem annis post professionem rectè vixerint, Episcopo vel alio superiore consentiente, eligatur. Duobus verò monasterijs nulla præficiatur. Et si quę duo vel plura quocunq; modo obtineat, cogantur, vno excepto, intra sex menses cætera resignare. Post id verò tempus, nisi resignauerit, omnia ipso iure vacent. Is verò, qui electioni præest, Episcopus siue alius superior, claustra monasterij non ingrediatur, sed ante cancellorum fenestellam vota singulorum audiat vel accipiat. In reliquis seruentur singulorum ordinum vel monasteriorum constitutiones.

Cap. 8.

Monasteria omnia, quæ generalibus Capitulis aut Episcopis non subsunt, nec suos habent ordinarios regulares visitatores, sed sub immediata sedis Apostolicæ protectione ac directione regi consueuerunt, teneantur infra annum à fine præsentis concilij, & deindè quolibet triennio sese in congregationes redigere, iuxta formam constitutionis Innocentij 3. in Concilio generali, quæ incipit, In singulis: ibique certas regulares personas deputare, quæ de modo & ordine de prædictis congregationibus erigendis, ac statutis in eis exequendis deliberent & statuant. Quòd si in his negligentes fuerint, liceat Metropolitano, in cuius Prouincia prędicta monasteria sunt, tanquàm sedis Apostolicæ delegato, eos pro prædictis causis conuocare. Quòd si infra limites vnius prouinciæ non sit sufficiens talium monasteriorum numerus ad erigendam congregationem, possint duarum vel trium prouinciarum monasteria vnam facere congregationem. Ipsis autem congregationibus constitutis, illarum generalia Capitula, & ab illis electi præsides vel Visitatores eandem habeant authoritatem in suæ congregationis Monasteria, ac regulares in eis commorantes, quam alii Præsides ac Visitatores in cæteris habent ordinibus: teneanturque suæ congregationis monasteria frequenter visitare, & illorum reformationi incumbere, & ea obseruare quæ in sacris Canonibus & in hoc sacro Concilio sunt decreta. Quòd si, etiam Metropolitano instante, prædicta exequi non curauerint, Episcopis, in quorum diœcesibus loca prædicta sita sunt, tanquàm sedis Apostolicæ delegatis subdantur.

Cap. 9.

Monasteria Sanctimonialium sanctæ sedi Apostolicę immediatè subiecta, etiam sub nomine Capitulorum sancti Petri, vel sancti Ioannis, vel aliàs quomodocunq; nuncupentur, ab Episcopis tanquàm dictæ sedis delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscunq;. Quæ verò, à deputatis in capitulis generalibus, vel ab aliis regularibus reguntur, sub eorum cura & custodia relinquantur.

Cap. 10.

Attendant diligenter Episcopi & cæteri superiores monasteriorum sanctimonialiū, vt in constitutionibus earum admoneantur sanctimoniales, vt saltem semel singulis mēsibus confessionem peccatorum faciant, & sacrosanctam Eucharistiam suscipiant, vt eo se salutari præsidio muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter superandas. Præter ordinarium autem confessorem alius extraordinarius ab Epō & aliis superioribus bis aut ter in anno offeratur, qui omniū confessiones audire debeat. Quòd verò sanctissimum Christi corpus intra chorū vel septa monasterii, & non in publica Ecclesia conseruetur, prohibet S. Synodus, non obstante quocunque indulto aut priuilegio.

Cap. 11.

In monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas quæ sunt de illorum monasteriorum seu locorum familia, personæ tam regulares q̄ seculares, huiusmodi curam exercētes, subsint immediatè in iis, quæ ad dictam curam & sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi & correctioni Episcopi, in cuius diœcesi sunt sita: nec ibi aliqui, etiam ad nutū amouibiles deputentur, nisi de eiusdem consensu ac præuio examine, per eum aut eius Vicarium faciendo, excepto monasterio Cluniacensi cum suis limitibus, & exceptis etiam iis monasteriis seu locis, in quibus Abbates, Generales, aut Capita ordinum sedem ordinariam principalem habent, atq; aliis monasteriis seu domibus, in quibus Abbates, aut alii regularium superiores iurisdictionem Episcopalem & temporalem in parochos & parochianos exercent: saluo tamē eorum Episcoporum iure, qui maiorem in prædicta loca vel personas iurisdictionem exercent.

Cap. 12.

Censuræ & interdicta, nedū à Seda Apostolica emanata, sed etiā ab Ordinariis promulgata, mandante Episcopo, à regularibus in eorum Ecclesiis publicentur atq; seruent. Dies etiam festi, quos in diœcesi sua seruandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam regularibus, seruentur.

Cap. 13.

Controuersias omnes de præcedētia, quæ persæpè maximo cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas, tam seculares q̄ regu-

regulares, cùm io processionibus publicis, tum io his, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus,& in deferenda vmbella & alijs similibus, Episcopus, amota omni appellatione,& non obstantibus quibuscunque,componat. Exempti autem omnes, tam clerici seculares quàm regulares, quicunque etiam monachi ad publicas Processiones vocati accedere compellantur: ijs tantùm exceptis, qui io strictiori clausura perpetuò viuunt.

Cap. 14.

Regularis noo subditus Episcopo, qoi intra claustra monasterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo scandalo sit, Episcopo instãte, a suo superiore intra tempus ab Epo præfigendum seuerè puniatur, ac de punitione Episcopum certiorem faciat: sin minùs, à suo superiore officio priuetur, & delinquens ab Episcopo puniri possit.

Cap. 15.

In quacunq; Religione, tam virorũ quàm mulierum, professio non fiat ante decimum sextum annum expletum: nec qui in minore tempore, quàm per annum, post susceptũ habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur. Professio autem anteà facta sit nulla, nullamq; inducat obligationẽ ad alicuius regulæ, vel religionis, vel ordinis obseruationem, aut ad alios quoscunque effectus.

Cap. 16.

Nulla quoque renunciatio aut obligatio anteà facta, etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuscunq; causæ piæ, valeat, nisi cum licentia Episcopi siue eius Vicarij fiat intra duos menses proximos ante professionem: ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, nisi sequuta professione. Aliter verò facta, etiam si cum huius fauoris expressa renunciatione, etiam iurata, sit irrita & nullius effectus. Finito tempore nouitiatus, Superiores nouitios, quos habiles inuenerint, ad profitẽdum admittant, aut è monasterio eos eijciant. Per hæc tamen S. Synodus non intẽdit aliquid innouare aut prohibere, quin religio Clericorum societatis Iesu, iuxta pium eorum institutum, à sancta sede Apostolica approbatum, Domino & eius Ecclesiæ inseruire possint. Sed neq; ante professionem, excepto victu & vestitu, nouitij vel nouitiæ, illius temporis, quo in probatione est, quocunq; prætextu à parentibus, vel propinquis aut curatoribus eius monasterio aliquid ex boni eiusdem tribuatur, ne hac occasione discedere nequeat, q totum vel maiorem partem substantiæ suæ monasterium possideat, nec facilè, si discesserit, id recuperare possit. Quin potiùs præcipit sancta Synodus sub anathematis pœna dantibus & recipientibus, ne hoc vllo modo fiat, & vt abeuntibus ante professionem, omnia restituantur quæ sua erant. Quod vt rectè fiat, Episcopus etiã per censuras ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.

Cap. 17.

Libertati professionis Virginum Deo dicandarum prospiciens sancta Synodus, statuit atq; decernit, vt si puella, quæ habitum regularem suscipere voluerit, maior 12. annis sit, nõ antè, eum suscipiat: nec posteà ipsa vel alia professionẽ emittat, quàm explorauerit Episcopus, vel eo absente vel impedito, eius Vicarius, aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, Virginis voluntatem diligenter, an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat. Et si voluntas eius pia ac libera cognita fuerit, habuerítq; conditiones requisitas iuxta monasterij illius & ordinis regulam, necnon monasterium fuerit idoneum, liberè ei profiteri liceat. Cuius professionis tempus ne Episcopus ignoret, teneatur præfecta monasterio eum ante mensem certiorem facere. Quòd si præfecta certiorem Episcopum non fecerit, quandiù Episcopo videbitur, ab officio suspensa sit.

Cap. 18.

Anathemati sancta Synodus subijcit omnes & singulas personas, cuiuscunq; qualitatis vel conditionis fuerint, tã clericos quàm laicos, seculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, si quomodocunq; coegerint aliquam Virginem, vel viduam, aut aliam quamcunq; mulierem inuitam, præterquàm in casibus in iure expressis, ad ingrediendum monasterium, vel suscipiendum habitum cuiuscunq; religionis, vel ad emittendum professionem: quiq; consilium, auxilium vel fauorem dederint: quiq; scientes eam non spontè ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionẽ emittere, quoquomodo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel authoritatem interposuerint. Simili quoq; anathemati subijcit eos, qui sanctam Virginum vel aliarũ mulierũ voluntatẽ veli accipiendi vel voti emittendi, quoquo modo sine iusta causa impedierint. Eaq; omnia & singula, quæ ante professionem vel in ipsa professione fieri oportet, seruentur, non solùm in monasteriis subiectis Episcopo, sed & in alijs quibuscunq;. Ab his tamen excipiuntur mulieres, quæ pœnitentes aut conuertitæ appellantur, in quibus constitutiones earum seruentur.

Cap. 19.

Quicunq; regularis prætendat se per vim & metũ ingressum esse religionem, aut etiam dicant ante ætatẽ debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacunq; de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia superiorum, non audiatur, nisi intra quinquenniũ tãtùm à die professionis: & tunc non aliter, nisi causas, quas prætenderit, deduxerit corã superiore suo & Ordinario. Quòd si antè habitum spontè dimiserit, nullatenùs ad allegandum quamcunq; causam admittatur, sed ad monasteriũ redire

redire cogatur, & tanqoàm apostata puniatur. Interim verò oullo priuilegio suæ religionis iuuetur. Nemo etiam regularis cuiuscunque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem, nec detur licentia cuiquam regulari occultè ferendi habitum suæ religionis.

Cap. 20.

Abbates, qoi sunt ordinum capita, ac cæteri prædictorum ordinum Superiores Episcopis non subiecti, quibus est in alia inferiora monasteria prioratúsve legitima iurisdictio, eadem illa sibi subdita mooasteria & prioratus suo quilq; loco atq; ordine ex officio visitent, etiam si commendata existant. Quæ cùm ordinum suorum capitibus subsint, declarat sancta Synodus in ijs, quæ aliâs de visitatiooe monasteriorum commendatorum defioita suor, non esse compræhensa: teneanturq́; quicunq; prædictorum ordinum mooasterijs præsunt, prædictos visitatores recipere, & illorum ordinationes exeqoi. Ipsa quoq; monasteria, quæ sunt ordinum capita, iuxta sanctæ sedis Apostolicæ & cuiusque ordinis cõstitutiones visitentur. Et qoãdiù durabuot huiusmodi commendæ, Priores claustrales, aut in prioratibus conueotũ habentibus Superiores, qui correctiones & spirituale regimen exereent, à capitulis generalibus, vel ipsorum ordinum visitatoribus instituantur. In cæteris omnibus præfatorum ordinum priuilegia & facultates, quæ ipsorum personas, loca & iura concernuor, firma sint & illæsa.

Cap. 21.

Cum pleraq; monasteria, etiam Abbatię, Prioratus & Propositurę ex mala eorũ, quibus commissa fueruot, administratione ooo leuia passa fuerint tã in spiritualibus quàm in temporalibus detrimẽta, cupit sancta Synodus ea ad congruam monasticæ vitæ disciplinam omninò reuocare. Verùm adeò dura difficilisq́; est præsentiom temporum conditio, vt nec statim omnibus, nee commune vbiq;, quod optaret, remedium possit adhiberi. Vt tamen nihil prætermittat, vodè prædictis salubriter aliqusndò prouideri possit, primùm quidem confidit saoctissimum Roman. Pontificem pro sua pietate & prudentia curaturum, quantùm hæc tempora ferre posse viderit, vt his, quæ nune commendata reperiuntur, & quæ suos conuentus habent, regulares personæ eiusdem ordinis expressè professæ, & quæ gregi præire & præesse possiot, pręficiantur. Quæ verò io posterum vacabunt, non nisi regolaribus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur. Quo ad verò ea monasteria, quæ capita sunt ac primates ordinum, sioe Abbatiæ, siue Prioratus filiæ illorum capitum nuncupantur, teneantor illi, qui in præsenti ea in commendam obtineot, nisi sit eis de regulari successore prouisum, infra sex menses religionem illorum ordioum propriam solenniter profiteri, aut ijs cedere: aliâs commendæ prædictæ ipso iure vacare censeantur. Nè autẽ in prædictis omnibus & singulis fraus aliqua adhiberi possit, mãdat sancta Synodus, vt in prouisionibus dictorum mooasteriorum qualitas singulorum oominatìm exprimatur, aliterq́; facta prouisio subreptitia esso censeatur, nullaque subsequenti possessione etiam triennali adiuuetur.

Cap. 22.

Hęc omnia & singula, io soperioribus Decretis contenta, obseruari sancta Synodus præcipit in omnibus cœnobijs ac monasterijs, collegijs ac domibus qoorumcunq; monachorum ac regulariom, necnon quaromcuoq; sanctimonialium virginum ac viduarum: etiam si illæ sub gubernio militiarum, etiam Hierosolymitanæ, viuant, & quocunque nomine appellentur, sob quacunq; regula vel cõstitutionibus, & sub custodia vel gubernatione, vel quauis subiectione, aut annexione, vel dependentia cuioscuoq; ordinis, mendicantium vel noo mendicantium, vel aliorum regularium monachorum, ant canonicorum quocumcunq;: non obstantibus eorum omoium & singulorum priuilegijs, sob quibuscunq; formulis verborom conceptis, ac mare magnom appellatis, etiam in fundatione obtentis, necnon constitutionibus & regulis, etiam ioratis, atq; etiam consuetudinibus, vel præscriptiooibus, etiã immemorabilibus. Si qui verò regulares, tam viri quàm mulieres sunt, qui sub arctiori regula vel statutis viuunt, excepta facultate habendi bona stabilia in communi, eos ab eorũ instituto & obseruãtia sancta Synodus amouere non intendit. Et quia sancta Synodus desiderat, vt omnia & siogula supradicta quamprimùm executioni demandentur, præcipit omnibos Episcopis, in Monasterijs sibi subiectis, & io omnibus alijs, ipsis io superioribus Decretis specialiter cõmissis, atq; omnibus Abbatibus, & Generalibus, & alijs Soperioribus ordinum supradictorum, vt statim prędicta exequantur. Et si quid executioni mandatum non sit, Episcoporum negligentiam Concilia prouincialia suppleaot & coerceant: Regulariũ verò Capitula prouincialia & generalia: & in defectum Capitulorum generalium, Concilia prouincialia per deputationem aliquorum eiusdem ordinis prouideaot. Hortatur etiam sancta Synodus omnes Reges, Principes, Respublicas & Msgistratus, & in virtote sanctæ obedientię pręcipit, vt velint prędictis Episcopis, Abbatibus, ac generalibus, & cęteris præfectis in superiùs contentæ reformationis executione suum auxilium & authoritatem interponere, quotiès fuerint requisiti, vt sine vllo impedimento præmissa rectè exequaotur ad laudem Dei omnipotentis.

DECRE-

DECRETVM DE REFORMATIONE. Cap. I.

OPrandum est, vt ij, qui Episcopale ministerium suscipiunt, quæ suæ sint partes agnoscant, ac se non ad propria commoda, oon ad diuitias aut luxum, sed ad labores & solicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligant. Nec enim dubitandum est, & fideles reliquos ad religionem innocētiamq; faciliùs inflammandos, si Præpositos suos viderint non ea, quæ mundi sunt, sed animarum salutem ac cælestem patriam cogitātes. Hæc cùm ad restituendam ecclesiasticam disciplinam præcipua esse sancta Synodus animaduertat, admonet Episcopos omnes, vt secum ea sæpè meditantes, factis etiam ipsis ac vitæ actionibus, qđ est veluti perpetuū quoddam prædicandi genus, se muneri suo conformes ostendant. Inprimis verò ita mores suos omnes componant, vt reliqui ab ijs frugalitatis, modestiæ, continentiæ, ac quæ nos tantoperè commendat Deo, sanctæ humilitatis exēpla petere possint. Quapropter exemplo Patrum nostrorum in Concilio Carthaginensi, nō solum iubet, vt Episcopi modesta supellectili & mensa, ac frugali victu contenti sint: verùm etiam in reliquo vitæ genere ac tota eius domo caueāt, ne quid appareat, quod à sancto hoc instituto sit alienum, quodq; noo simplicitatem, Dei zelum ac vanitatū cōtemptum præ se ferat. Omninò verò eis interdicit, ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos familiarésve suos augere studeant, cùm & Apostolorum Caoones
Cant. 39. prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent: sed si pauperes sint, ijs vt pauperibus distribuant. Eas autem non distrahant nec dissipent illorum causa; immò quàm maximè potest eos S. Synodus monet, vt omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosq; carnis affectum, vndè multorum malorū in Ecclesia seminarium extat, penitùs deponant. Quæ verò de Episcopis dicta sunt, eadem non solùm in quibuscunque beneficia Ecclesiastica, tā secularia quam regularia, obtinētibus pro gradus sui conditione obseruari, sed & ad S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales pertinere decernit: quorum consilio apud sanctiss. Romanū Pontificem cùm vniuersalis Ecclesiæ administratio nitatur, nefas videri potest, non ijs etiam virtutum insignibus ac viuendi disciplina eos fulgere, quæ meritò omnium in se oculos conuertant.

Cap. 2.

Cogit temporum calamitas & inualescentiū hæresum malitia, vt nihil sit prætermittendum, quod ad populorum ędificationem & Catholicæ fidei præsidium videatur posse pertinere. Præcipit igitur sancta Synodus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & omnibus alijs, qui de iure vel consuetudine in Concilio prouinciali interesse debēt, vt in ipsa prima Synodo prouinciali, post finē præsentis Concilij habenda, ea oia & singula, quæ ab hac sancta Synodo diffinita & statuta sunt, palàm recipiāt, necnō verā obedientiam summo Rom. Pont. spondeant & profiteantur: simulq; hęreses omnes, à sacris Canonibus & generalibus Cōcilijs, pręsertimque ab hac eadem Synodo damnatas, publicè detestētur & anathematizēt. Idemq; in posterum quicūq; in Patriarchas, Primates, Archiepiscopos Episcoposq; promouēdi, in prima Synodo prouinciali, in qua ipsi interfuerint, omninò obseruent. Quòd si qui ex supradictis omnibus (quod absit) renuerit, Episcopi cōprouinciales statìm summū Romanum Pontificem admonere sub pęna diuinę indignationis teneant, interimque ab eiusdem communione abstineant. Cæteri verò omnes, siue in præsenti, siue in futurum beneficia ecclesiastica habituri, & qui in Synodo diœcesana conuenire debent, idem vt suprà in ea Synodo, quę primo quoque tempore celebratur, faciant & obseruēt: aliâs secundùm formam sacrorum Canonum puniantur. Ad hæc omnes ij, ad quos vniuersitatum & studiorum generalium cura, visitatio & reformatio pertinet, diligēter curent, vt ab eisdem Vniuersitatibus Canones & Decreta huius sanctæ Synodi integrè recipiantur: ad eorumque normam Magistri, Doctores & alij in eisdem Vniuersitatibus ea, quæ Catholicæ fidei sunt, doceant & interpretentur, seque ad hoc institutum initio cuiuslibet anni solenni iuramēto obstringant. Sed & si aliqua alia in prædictis vniuersitatibus correctione & reformatione digna fuerint, ab eisdem ad quos spectat, pro Religionis & disciplinæ Ecclesiasticæ augmento emendentur & statuantur. Quę verò Vniuersitates immediatè summi Rom. Pōt. protectioni & visitationi sunt subiectæ, has sua beatitudo per eius delegatos eadem, qua suprà, ratione, & prout ei vtilius visum fuerit, salubriter visitari & reformari curabit.

Cap. 3.

Quanuis excōmunicationis gladius neruus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continēdos in officio populos valdè salutaris: sobriè tamen magnaque circūspectione exercendus est, cùm experientia doceat, si temerè aut leuibus ex rebus incutiatur, magis contemni quam formidari, & perniciem potiùs parere quam salutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis ad finem reuelationis (vt aiūt) aut pro deperditis seu subtractis rebus ferri solent, à nemine prorsus præterquam ab episcopo decernantur: & tunc non aliâs quam ex re non vulgari, causaque diligenter ac magna maturitate per episcopum examinata, quæ eius animum moueat: nec ad eas concedendas cuiusuis secularis, etiam Magistratus

authoritate

authoritate adducatur: sed totum hoc in eius arbitrio & conscientia sit positum, quandò ipse pro re, loco, persona aot tempore eas decerneodas esse iudicauerit. In causis verò iudicialibus mandatur omoibus iudicibus Ecclesiasticis, cuiuscunq; dignitatis existant, vt quādocunq; executio realis vel persooalis in qualibet parte iudicij propria authoritate ab ipsis fieri poterit, abstioeant se tam in procedendo, quam diffiniendo à cēsuris ecclesiasticis seu ioterdicto: sed liceat eis, si expedire videbitur, in causis ciuilibus ad forū Ecclesiasticum quomodolibet pertinētibus, contra quoscunque etiam laicos, per mulctas pecuniarias, quæ locis pijs ibi existentibus eo ipso ꝙ exactę fuerint, assigneotur: seu per captionem pignorum personarumque districtionem, per suos proprios aut alienos executores faciendam: siue etiam per priuationem beneficiorum, aliaque iuris remedia procedere, & causas diffinire: Quòd si executio realis vel personalis aduersus reos hac ratione fieri non poterit, sitque erga iudicem cootumacia, tunc eos etiam anathematis mucrooe arbitrio suo præter alias pęnas ferire poterit. In causis quoq; criminalibus vbi executio reális vel personalis, vt suprà fieri poterit, erit à censuris abstinēdum. Sed si dictæ executioni facilè locus esse noo possit, licebit iudici hoc spirituali gladio in delinquentes vti: si tamen delicti qualitas, præcedente bina saltem mooitione etiā per edictum, id postolet. Nefas autem sit seculari cuilibet magistratui prohibere Ecclesiastico iudici, ne quem excommuoicet, aut mandare, vt latam excommunicatiooem reuocet, sub prætextu, ꝙ cootenta io præseoti Decreto oon siot obseruata: cùm non ad seculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat. Excommunicatus verò quicunque, si post legitimas monitiones non resipuerit, non solùm ad sacramenta & communiooem fidelium ac familiaritatem oon recipiatur: sed si obdurato animo censuris aooexus, in illis per annum iosorduerit, etiam contra eum, tanquā de hæresi suspectum, procedi possit.

Cap. 4.

Contingit sæpè io quibusdā ecclesijs vel tam magnum Missarū celebrandarū oumerum ex varijs defunctorum relictis impositum esse, vt illis pro singulis diebos à testatoribus præscripos nequeat satisfieri: vel eleemosynam huiusmodi pro illis celebrandis adeò tenuem esse, vt non facilè inueniatur, qui velit huic se muoeri subijcere. Vndè depereunt piæ testaotiom voluntates, & eorum conscieotias, ad quos prædicta spectant, onerandi occasio datur. Sancta Synodus cupiens hæc ad pios vsus relicta quo pleniùs & vtiliùs potest impleri, facultatem dat Episcopis, vt in Synodo Diœcesana, itemque Abbatibus & Generalibus ordinum, vt in suis Capitulis generalibus, re diligenter perspecta, possiot pro sua cooscientia in prædictis Ecclesijs, qoas hac prouisione indigere cognouerint, statuere circa hæc, quicquid magis ad Dei hoooremn & cultum, atque ecclesiarum vtilitatem viderint expedire: ita tameo, vt eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios vsus reliquerunt.

Cap. 5.

Ratio postulat, vt illis, qoæ bene constituta sunt, contrarijs ordinationibus non detrahatur. Quandò igitur ex beneficiorum quorumcunque erectione seu fundatione, aut alijs constitutionibus qualitates aliquæ requiruntur, seu certa illis onera sunt ioiūcta, io beneficiorom collatiooe, seu in quacunque alia dispositione eis non derogetur. Idem io præbendis Theologalibus, Magistralibus, Doctoralibus, aut Presbyteralibus, Diaconalibus, ac sobdiaconalibus, quandocuoque ita constituta fuerint, obseruetur, vt eorum qualitatibus vel ordinibus nihil in vlla prouisione detrahatur, & aliter facta prouisio surreptitia censeatur.

Cap. 6.

Statuit S. Synodos, vt in omnibus ecclesijs cathedralibus & collegiatis Decretū sub fe.re. Paulo 3. quod incipit, Capitula cathedraliom, obseruetur, nō solùm quaodo Episcopus visitauerit, sed & quotiès ex officio, vel ad petitionem alicuius contra aliquem ex cootentis in dicto Decreto procedat: ita tamē, vt cùm extra visitatiooem processerit, infrascripta omnia locum habeaot: Videlicet vt Capitulum initio cuiuslibet anoi eligat ex Capitulo duos, de quorum consilio & assensu Episcopus, vel eius Vicarios tam informando processum, quam in cæteris omnibus actibus vsque ad finem causæ ioclusiuè, coram Notario tamen ipsius Episcopi, & in eius domo, aut coosueto tribuoali procedere teoeatur. Vnom autē tantùm sit vtriusque votum, possitqoe alter Episcopo accedere. Qoòd si ambo ab Episcopo discordes in aliquo actu, seu interlocutoria vel diffioitiua sententia fuerint, tuoc iotra sex dierum spatiom cum Episcopo tertium eligāt. Et si in electione tertij etiam discordent, ad viciniorem Episcopum electio deuoluatur, & iuxta eam partem, cum qua tertius conuenict, articulus io quo erat discordia, terminetur: aliàs processus & inde secuta, nulla sint, oullosqoe producant iuris effectus. In criminibus tameo ex incontinentia prouenientibus, de qua io Decreto de Concubinarijs, & in atrocioribus delictis, depositionem aut degradationem requirentibus, vbi de fuga timetur, ne iudicium eludatur, & ideò opus sit personali detentione, possit initiò solus Episcopus ad summariam ioformatiooem & necessariam detentionem procedere, seruato tamen io reliqois ordine præmisso. In omnibus autem casibus ea ra-

tio

tio habeatur, vt iuxta qualitatem delicti ac perſonarum, deliquentes ipſi in loco decenti cuſtodiantur. Epiſcopis præterea vbique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par eſt: eisq́ue in Choro & in capitulo, in proceſſionibus, & alijs actibus publicis ſit prima ſedes & locus quem ipſi elegerint, & præcipua omnium rerum agẽdarum authoritas. Qui ſi aliquid Canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad ſuum vel ſuorum commodum ſpectante agatur, Epiſcopi ipſi Capitulum conuocent, vota exquirant, & iuxta ea concludant. Abſente verò Epiſcopo, omninò hoc ab ijs de Capitulo, ad quos hoc de iure vel conſuetudine ſpectat, perficiatur, nec ad id Vicarius Epiſcopi admittat. Cæteris autem in rebus Capituli iuriſdictio & poteſtas, ſi qua eis competit, & bonorum adminiſtratio ſalua & intacta omninò relinquatur. Qui verò non obtinent dignitates, nec ſunt de Capitulo, hi omnes in cauſis Eccleſiaſticis Epiſcopo ſubijciantur: non obſtantibus quo ad ſupradicta, priuilegijs, etiam ex fundatione competẽtibus, necnon conſuetudinibus etiam immemorabilibus, ſententijs, iuramentis, concordijs, quæ tantùm ſuos obligent authores: ſaluis tamen in omnibus priuilegijs, quæ Vniuerſitatibus ſtudiorum generalium ſeu earum perſonis ſunt conceſſa. Hæc autem omnia & ſingula in ijs eccleſijs locum non habeant, in quibus Epiſcopi, aut eorum Vicarij ex conſtitutionibus, vel priuilegijs aut conſuetudinibus, ſiue concordijs, ſeu quocunque alio iure maiorem habent poteſtatem, authoritatem, ac iuriſdictionem, quàm præſenti Decreto ſit compræhenſum, quibus S. Synodus derogare non intendit.

Cap. 7.

Cùm in beneficijs eccleſiaſticis ea, quæ hereditariæ ſucceſſionis imaginem referunt, ſacris cõſtitutionibus ſint odioſa, & Patrum Decretis contraria, nemini in poſterũ acceſſus aut regreſſus, etiam de conſenſu, ad beneficium Eccleſiaſticum cuiuſcunque qualitatis concedatur, nec hactenùs conceſſi ſuſpẽdantur, extendantur, aut transferantur. Hocq́ue decretum in quibuſcunque beneficijs eccleſiaſticis, ac etiam cathedralibus Eccleſijs, ac in quibuſcunque perſonis, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, locum habeat. In coadiutorijs quoque cum futura ſucceſſione idem poſthàc obſeruetur, vt nemini in quibuſcunque beneficijs eccleſiaſticis permittantur. Quòd ſi quandò Eccleſiæ Cathedralis aut monaſterij vrgens neceſſitas aut euidens vtilitas poſtulet Prælato dari coadiutorem, is non aliâs cum futura ſucceſſione detur, quàm hæc cauſa priùs diligenter à ſanctiſſimo Ro. Pont. ſit cognita, & qualitates omnes in illo concurrere certum ſit, quæ à iure & Decretis huius S. Synodi in Epiſcopis & Prælatis requiruntur: aliâs conceſſiones ſuper his factæ, ſubreptitiæ eſſe cenſeantur.

Cap. 8.

Admonet S. Synodus quoſcunque eccleſiaſtica beneficia ſecularia ſeu regularia obtinentes, vt hoſpitalitatis officium, à ſanctis Patribus frequenter commendatum, quantùm per eorum prouentus, licebit, promptè benigneq́ue exercere aſſueſcant, memores, eos qui hoſpitalitatem amant, Chriſtum in hoſpitibus recipere. Illis verò, qui hoſpitalia vulgò nuncupata, ſeu alia pia loca ad peregrinorum, infirmorum, ſenum, pauperumve vſum præcipuè inſtituta in commendam, adminiſtrationem, aut quemcunque titulũ, aut etiam eccleſijs ſuis vnita obtinent, vel ſi eccleſiæ Parochiales, hoſpitalibus fortè vnitæ, aut in hoſpitalia erectæ, earumq́ue Patronis in adminiſtrationem conceſſæ ſint, præcipit omninò, vt impoſitum illis onus officiúmve adminiſtrent, atque hoſpitalitatẽ, quam debent, ex fructibus ad id deputatis actu exerceant, iuxta conſtitutionem Concilij Viennẽ. aliàs in hac eadem Synodo ſub fe. re. Paulo 3. innouatam, quæ incipit, Quia contingit. Quòd ſi hoſpitalia hæc ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarum perſonarum genus ſuſcipiendum fuerint inſtituta, nec in loco, vbi ſunt dicta hoſpitalia, ſimiles perſonæ aut perpaucæ reperiantur, mandat adhuc, vt fructus illorum in alium pium vſum, qui eorum inſtitutioni proximior ſit, ac pro loco & tempore vtilior, conuertantur, prout ordinatio cum duobus de Capitulo, qui rerum vſu peritiores ſint, per ipſum deligendis, magis expedire viſum fuerit: niſi aliter fortè etiam in hunc euentum, in eorum fundatione aut inſtitutione fuerit expreſſum: Quo caſu quod ordinatum fuit, obſeruari curet Epiſcopus: aut ſi id non poſſit ipſe, prout ſuprà, vtiliter prouideat. Itaq; ſi prædicti omnes & ſinguli, cuiuſcunque ordinis, & Religionis, & dignitatis, etiamſi laici fuerint, qui adminiſtrationem hoſpitalium habent, non tamen regularibus ſubiecti, vbi viget regularis obſeruantia ab ordinario moniti, hoſpitalitatis munus, adhibitis omnibus ad quæ tenentur neceſſarijs, re ipſa obire ceſſauerint, non ſolùm per Eccleſiaſticas cenſuras & alia iuris remedia ad id compelli poſſint, ſed etiam hoſpitalis ipſius adminiſtratione curáve perpetuò priuari poſſint, alijq́ue eorum loco ab his, ad quos ſpectabit, ſubſtituantur. Et prædicti nihilominùs etiam ad fructuum reſtitutionem, quos cõtra ipſorum hoſpitalium inſtitutionem perceperunt, quæ nulla eis remiſſione aut compoſitione indulgeatur, in foro conſcientiæ teneatur. Nec adminiſtratio ſeu gubernatio huiuſmodi locorũ vni & eidẽ perſonæ vltra trienniũ deinceps committatur, niſi aliter in fundatione cautum reperiatur: non obſtante, quo ad omnia ſupradicta, qua-

cunque

cunque vnione, exemptione & consuetudine in contrarium, etiam immemorabili, seu priuilegijs aut indultis quibuscunque.

Cap. 9.

Sicut legitima patronatum iura tollere, piasq; fidelium volûtates in eorum institutione violare æquum non est, sic etiam vt hoc colore beneficia Ecclesiastica in seruitutem, quod à multis impudenter fit, redigantur, non est permittendum. Vt igitur debita in omnibus ratio obseruetur, decernit S. Synodus vt titulus Iurispatronatus sit ex fundatione vel dotatione, qui ex authentico documento & alijs iure requisitis ostendatur, siue etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, aliásve secûdùm iuris dispositionem. In ijs verò personis, seu cômunitatibus, vel Vniuersitatibus, in quibus id ius plerumque ex vsurpatione potiùs quæsitum præsumi solet, plenior & exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur. Nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quàm si præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes etiam continuatæ non minori saltem quam quinquaginta annorum spatio, quæ omnes effectum sortitæ sint, authenticis scripturis probêtur. Reliqui patronatus omnes in beneficijs tam secularibus quam regularibus, seu parochialibus vel dignitatibus aut quibuscunque alijs beneficiis in Cathedrali vel collegiata Ecclesia, seu facultates & priuilegia concessa tam in vim patronatus, quam alio quocunque iure nominandi, eligendi, præsentandi ad ea, cùm vacant (exceptis patronatibus super Cathedralibus Ecclesiis competentibus, & exceptis aliis, quæ ad Imperatorem & Reges, seu Regna possidentes, aliosque sublimes ac supremos Principes, iura Imperii in dominiis suis habentes, pertinent, & quæ in fauorem studiorum generalium concessa sunt) in totum prorsus abrogata & irrita, cum quasi possessione inde secuta, intelligantur, beneficiaque huiusmodi tanquam libera à suis collatoribus conferantur, ac prouisiones huiusmodi plenum effectum consequantur. Ad hæc, liceat Episcopo præsentatos à patronis, si idonei non fuerint, repellere. Quòd si ad inferiores institutio pertineat, ab Episcopo tamẽ, iuxta aliâs statuta ab hac sancta Synodo, examinentur: alioquin institutio ab inferioribus facta, irrita sit & inanis. Patroni autem beneficiorũ cuiuscunque ordinis & dignitatis, etiamsi Communitates, Vniuersitates, Collegia quęcunque clericorum vel laicorum existant, in perceptione fructuum, prouentuum, obuentionum quorumcunque beneficiorum, etiãsi verè de iurepatronatus ipsorum ex fundatione & dotatione essent, nullatenùs nullâve causa vel occasione se ingerant: sed illos liberè Rectori seu beneficiato, non obstante etiam quacunque consuetudine, distribuendos dimittant: nec dictum iuspatronatus vẽditionis aut alio quocunque titulo in alios, contra canonicas sanctiones, transferre præsumãt: si secùs fecerint, excommunicationis & interdicti pœnis subiiciantur, & dicto iurepatronatus ipso iure priuati existant.

Insupèr accessiones per viam vnionis factæ de beneficiis liberis ad Ecclesias Iurispatronatui, etiam laicorum, sobiectas, tam ad parochiales quam ad alia quæcunque beneficia, etiam simplicia, seu dignitates vel hospitalia, ita vt prædicta beneficia libera eiusdem naturæ cum iis, quibuscum vniuntur, efficiantur, atque sub Iurepatronatus constituantur, hæ si nondum plenarium sortitæ sunt effectum, vel deinceps ad cuiusuis instantiam fiet, quacunque authoritate, etiam Apostolica côcessa fuerint, simul cum vnionibus ipsis per subreptionem obtentæ intelligantur: Non obstante quacunque in iis verborum forma seu derogatione, quæ habeatur pro expressa: nec executioni ampliùs demandentur, sed beneficia ipsa vnita cùm vacauerint, liberè vt anteà conferantur. Quę verò à 40. annis citra factæ, effectum & plenam incorporationem sunt consecutæ, hæ nihilominùs ab Ordinariis, tanquàm à sede Apostolica delegatis, reuideantur & examinentur: ac quæ per subreptionem vel obreptionem obtentę fuerint, simul cum vnionibus irritæ declarentur, ac beneficia ipsa separentur, & aliis conferantur. Similiter quoque patronatus quicunque in Ecclesiis & quibuscunque aliis beneficiis, etiam dignitatibus anteà liberis, acquisiti à quadraginta annis citra, & in futurum acquirendi seu ex augmento dotis, seu ex noua constructione, vel alia simili causa, etiam authoritate sedis Apostolicæ, ab iisdem Ordinariis, vti delegatis, vt suprà (qui nullius in his facultatibus aut priuilegiis impediantur) diligenter cognoscantur, & quos non reppererint ob maximè euidentem Ecclesiæ vel beneficij, seu dignitatis necessitatem legitimè constitutos esse, in totum reuocent, atque beneficia huiusmodi sine damno illa possidentium, & restituto patronis eo, quod ab eis idcircò datum est, in pristinum libertatis statum reducant: non obstantibus priuilegijs, constitutionibus & consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Cap. 10.

Quoniam ob malitiosam potentium suggestionẽ, & quãdoq; ob locorũ longinquitatem, personarum notitia, quibus causæ mandãtur, vsqueadeò haberi non potest, hincq; interdum iudicibus non vndequaq; idoneis causæ in partibus delegantur, statuit sancta Synod⁹ in singulis Cõciliis Prouincialibus aut Diœcesanis aliquot personas, quæ qualitates habeant iuxta constitutionẽ Bonifacij octaui, quæ incipit, Statutũ: & alioquin ad id aptas

aptas designari, vt præter Ordinarios locorum ijs etiam posthàc causæ ecclesiasticæ ac spirituales & ad forum ecclesiasticũ pertinẽtes in partibus delegãdæ cõmittantur: Et si aliquem interìm ex designatis mori cõtigerit, substituat Ordinarius loci cum consilio Capituli alium in eius locum, vsq; ad futurã Prouincialẽ aut Diœcesanã Synodum: ita vt habeat quæq; Diœcesis quatuor saltem aut etiam plures probatas personas, ac vt suprà qualificatas, quibus huiusmodi causæ à quolibet Legato vel Nuncio, atque etiam à sede Apostolica committantur: alioquin post designationem factã, quam statim Episcopi ad summum Ro. Pont. transmittant, delegationes quæcunque aliorum Iudicũ alijs, quàm his factæ, subreptitiæ censeantur. Admonet dehinc sancta Synodos tã ordinarios quàm alios quoscunq; iudices, vt terminandis litibus quanta fieri poterit breuitate studeant, ac litigatorum artibus seu in litis contestatione, seu alia parte iudicij differenda, modis omnibus aut termini præfixione, aut cõpetenti alia ratione occurrant.

Cap. 11.

Magnã Ecclesijs perniciem afferre solet, cùm earum bona, repræsentata pecunia, in successorum præiudicium alijs locantur. Omnes igitur hæ locationes, si anticipatis solutionibus fient, nullatenùs in præiudiciũ successorum validæ intelligantur, quocunq; indulto aut priuilegio nõ obstãte: nec huiusmodi locationes in Romana Curia vel extra eam cõfirmentur. Non liceat etiam Iurisdictiones Ecclesiasticas seu facultates nominandi aut deputandi Vicarios in spiritualibus locare, nec cõductoribus per se aut alios ea exercere: aliterq; cõcessiones, etiam à sede Apostolica factæ, surreptitiæ censeantur. Locationes verò rerũ Ecclesiasticarũ, etiam authoritate Apostolica confirmatas, sancta Synodus irritas decernit, quas à triginta annis citra ad longum tempus, seu, vt in nonnullis partibus à vigintinouẽ, seu bis viginti nouem annis vocãt factas, Synodus prouincialis, vel deputandi ab ea, in damnum Ecclesiæ & contra Canonicas sanctiones contractas fuisse iudicabunt.

Cap. 12.

Non sunt ferendi, qui varijs artibus decimas Ecclesijs obuenientes subtrahere moliuntur, aut qui ab alijs soluẽdas temerè occupant, & in rem suã vertunt, cùm decimarũ solutio debita sit Deo: & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas inuadunt: præcipit igitur sancta Synodus omnibus, cuiuscunq; gradus & cõditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, vt eas, ad quas de iure tenentur, in posterũ Cathedrali aut quibuscunq; alijs Ecclesijs vel personis, quibus legitimè debẽtur, integrè persoluant. Qui verò eas aut subtrahũt, aut impediunt, excommunicentur: nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absoluantur. Hortatur dehinc omnes & singulos pro Christiana charitate debitoq; erga pastores suos munere, vt de bonis sibi à Deo collatis Episcopis & Parochis, qui tenuioribus præsunt Ecclesijs, largè subuenire ad Dei laudẽ atque ad Pastorum suorum, qui pro eis inuigilant, dignitatem tuendam non grauentur.

Cap. 13.

Decernit S. Synodus, vt quibuscunque in locis iã ante annos quadraginta, Quarta, quæ funeraliũ dicitur, Cathedrali aut parochali Ecclesiæ solita esset persolui, ac posteà fuerit ex quocunque priuilegio alijs monasterijs, hospitalibus aut quibuscunque locis pijs cõcessa, eadẽ posthàc integro iure & eadẽ portione, quæ anteà solebat, Cathedrali seu Parochiali Ecclesiæ persoluatur: non obstantibus concessionibus, gratijs, priuilegijs, etiam mari magno noncupatis, aut alijs quibuscunque.

Cap. 14.

Quàm turpe, ac Clericorum nomine, qui se diuino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiæ sordibus immundoq; cõcubinatu versari, satis res ipsa communi fidelium omnium offensione, summoq; Clericalis militiæ dedecore testatur. Vt igitur ad eam quam decet continentiam ac vitæ integritatem ministri Ecclesiæ reuocẽtur, populusq; hinc eos magis discat revereri, quo illos vita honestiores cognouerit, prohibet S. Synodus quibuscunq; clericis, ne concubinas aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, in domo vel extra detinere, aut cum ijs vllam consuetudinem habere audeant. Alioquin pœnis à sacris Canonibus vel statutis ecclesiarum puniantur. Quòd si à superioribus moniti, ab ijs se non abstinuerint, tertia parte fructuum, obuentionũ ac prouentuum beneficiorum suorum quorumcunque pensionum ipso facto sint priuati, quæ fabricæ Ecclesiæ aut alteri pio loco, arbitrio Episcopi applicetur. Sin verò in delicto eodem cum eadem vel alia fœmina perseuerantes, secundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantùm fructus omnes ac prouentus suorum beneficiorum & pensiones eo ipso amittant, qui prædictis locis applicentur, sed etiam à beneficiorum ipsorum administratione, quoad Ordinarius, etiam vti sedis Apostolicæ delegatus, arbitrabitur, suspendantur. Et si ita suspensi nihilominùs eas non expellant, aut cũ ijs etiã versentur, tunc beneficijs, portionibus, ac officijs, & pensionibus quibuscunq; Ecclesiasticis perpetuò priuẽtur, atq; inhabiles ac indigni quibuscunque honoribus, dignitatibus, beneficijs ac officijs in posterum reddãtur, donec post manifestam vitæ emendationẽ ab eorũ superioribus cùm ijs ex causa visum fuerit dispẽsandum. Sed si postquàm eas semel dimiserint, intermissum consortiũ

repetere,

repetere aut alias huiusmodi scandalosas mulieres sibi adiungere ausi fuerint, præter prædictas pœnas, excõmunicationis gladio plectātur. Nec quæuis appellatio aut exemptio prædictam executionem impediat, aut sospendat: supradictorumque omniũ cognitio ooo ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, sed ad Episcopos ipsos pertineat, qui sine strepitu & figura Iodicij, & sola facti veritate inspecta ꝓcedere possint. Clerici verò beneficia Ecclesiastica, aut pensiooes oon habentes, iuxta delicti & contumacię perseuerantiam & qualitatem ab ipso Episcopo carceris pœna, suspensione ab ordioe, ac iohabilitate ad beneficia obtinenda, alijsve modis iuxta sacros Canones puoiaotur. Episcopi quoque, qood absit, si ab huiusmodi crimine noo abstiouerint, & à Synodo Prouinciali admoniti se non emendârint, ipso facto sint suspensi. Et si perseuerent, etiã ad sanctissimum Romanum Pontificem ab eadem Synodo deferantur, qui pro qualitate culpæ etiam per priuationem, si opus erit, in eos animadoertat.

Cap. 15.

Vt paternæ ineontioentiæ memoria à locis Deo consecratis (quos maximè puritas sanctitasq; decet) longissimè arceator, oon liceat filijs clericorum, qui non ex legiomo nati soot matrimonio, in Ecclesijs vbi eorũ patres beneficiom aliquod Ecclesiasticum habent aut habuerunt, quodcunque, etiam dissimile beoeficium obtinere, oec io dictis Ecclesijs quoquo modo mioistrare, oec pensiones super froctibus beneficiorum, quę parentes eorũ obtioeot, vel aliâs obtinuerunt, habere. Quòd si io præsenti pater & filius in eadem Ecclesia beneficia obtinete reperiantur, cogatur filius suum beneficium resignare, aut cum alio permutate extra Ecclesiam intra triom mensium spatium: aliâs ipso iure eo priuatus existat, & super ijs quæcunq; dispensatio, subreptitia censeator. Ad hæc, reciprocæ resignationes, si qoæ posthàc à parentibus Clericis in fauorem filiorum fient, vt alter alterius beneficium consequatur, in fraudem huius decreti & Canonicarum sanctionom factæ omninò censeantur. Nec collatiooes seqoutæ, vigore huiusmodi resignatiooom, seu aliarum qoarumcunque, quę in fraudem factæ fuerint, ipsis Clericorum filijs suffragentur.

Cap. 16.

Statuit sancta Syoodus, vt Ecclesiastica beneficia secularia, qoocunqoe oomioe appelleotur, quæ curam animarũ ex primæua eorum institutiooe, aot aliter quomodocuoque retinent, illa deinceps in simplex beneficium, etiam assignata Vicario perpetuo cõgrua portione, non eoooertaotur: non obstanobos qoibuscunque gratij s, quæ suum plenarium effectum noo sont consecutę. In ijs verò, in quibus contra earum institutionẽ seu fundationem cura animarum in Vicariũ perpetuum translata est, etiamsi in boc statu ab immemorabili tempore reperiaotur, si congrua portio fructoum Vicario ecclesiæ, quocunque oomine is appelletur, nõ fuerit assigoata, ea quamprimùm & ad mious intra annum in fine præsentis Cõcilij arbitrio ordinarij iuxta formã decreti sub fe. re. Paulo III. assignetur. Qoòd si id commodè fieri non possit, aut intra dictum terminum factũ non erit, cùm primùm per cessum vel decessum Vicarij seo Rectoris, aut quomodolibèt alterum eorom vacauerit, beneficium curã aoimarum recipiat, ac Vicariæ oomen cesset, & io autiquum statum restituatur.

Cap. 17.

Non potest sancta Synodus non grauiter dolere, audiens Episcopos aliquos sui status oblitus, Pootificiam dignitatem oon leuiter dehonestate, qoi cum Regum miuistris, Regulis & baronibus in Ecclesia & extra iodecenti quadam demissione se geruot, & veluti inferiores ministri Altaris, nimìs indignè oon solùm loco ceduot, sed etiam personaliter illis inseruiunt. Quarè hæc & similia detestans sancta Synodus, sacros Canones omnes Conciliaque generalia, atque alias Apostolicas sanctiones, ad dignitatis Episcopalis decorum & grauitatem pertinentes renouando, pręcipit, vt ab boiusmodi in posterum Episcopi se abstioeant: mandans eisdem, vt tam in Ecclesia, quàm foris suum gradum & ordinem præ oculis habentes, vbiq; se Patres & pastores esse meminerint: reliquis verò tam Principibus, quàm cæteris omnibus, vt eos paterno honore ac debita reuerentia prosequantur.

Cap. 18.

Sicuti publicè expedit legis vinculum qoandoq; relaxare, vel pleniùs, eueniẽobus casibus & necessitatibus, pro communi vtilitate satisfiat, sic frequentiùs legem soluere, exemploque potiùs quàm certo personarum rerumque delecto petentibus indulgere, nil aliud est, quam vnicuique ad leges transgrediendas aditum aperire. Quapropter sciant vniuersi sacratissimos Canones exactè ob omnibus, & quoàd eios fieri poterit, instinctè obseruaodos. Quòd si vrgens iostaque ratio, & maior quandoque vtilitas postulauerit cum aliqoibus dispensandum esse, id causa cognita, ac summa maturitate, atque gratis à qoibuscunque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum: aliterque facta dispensatio, sobreptitia censeatur.

Cap. 19.

Detestabilis doellorum vsus, fabricante diabolo iotroductus, vt cruenta corporum morte animarum etiam peroiciem lucretur, ex Christiano orbe penitùs exterminetur. Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocunq; alio oomine Dñi tempo-

Duella interdicuntur.

temporales, qui locū ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excōmunicati, ac iurisdictione & dominio ciuitatis, castri aut loci, in quo vel apud quē duellū fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent, priuati intelligantur: & si feudalia sint, directis dominis statim acquirantur. Qui verò pugnam cōmiserint, & qui eorum patrini vocātur, excommunicationis, ac omnium bonorum suorū proscriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant, & vt homicidæ, iuxta sacros Canones, puniri debeant. Et si in ipso cōflictu decesserint, perpetuò careant Ecclesiastica sepultura. Illi ēt, qui consilium in causa duelli tam in iure quàm facto dederint, aut alia quacunque ratione, ad id quenquā suaserint, necnō spectatores, excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo teneantur: non obstante quocunque priuilegio, seu praua consuetudine, etiam immemorabili.

Cap. XX.

Vt Principes Ecclesiasticam tueātur libertatem.

Cupiens sancta Synodus Ecclesiasticam disciplinam in Christiano populo non solùm restitui, sed etiam perpetuò sartam tectam à quibuscunque impedimentis conseruari, præter ea, quæ de Ecclesiasticis personis constituit, seculares quoq; Principes officij sui admonendos esse censuit: confidens eos vt Catholicos, quos Deus sanctæ fidei Ecclesiæq; protectores esse voluit ius suum Ecclesiæ restitui non tantùm esse concessuros, sed etiam subditos suos oēs ad debitam erga clerum, parochos & superiores ordines reuerentiā reuocaturos: nec permissuros, vt officiales aut inferiores magistratus, Ecclesię & personarū Ecclesiasticarū immunitatē Dei ordinatione & canonicis sanctionibus cōstitutam, aliquo cupiditatis studio seu inconsideratione aliqua violent: sed vnà cū ipsis Principib' debitā sacris summorū Pontif. & Cōciliorū cōstitutionibus obseruantiā præstent: Decernit itaq; & præcipit, sacros Canones & Concilia generalia omnia, necnon alias Apostolicas sanctiones, in fauorē Ecclesiasticarū personarū, libertatis Ecclesiasticæ, & contra eius violatores editas, quæ omnia præsenti etiā decreto innouat, exactè ab omnibus obseruari debere. Prætereaq; admonet Imperatorē, Reges, Respublicas, Principes, & oēs & singulos, cuiuscūq; status & dignitatis extiterint, vt quo largiùs bonis temporalibus atque in alios potestate sunt ornati, eo sanctiùs, quæ Ecclesiastici iuris sunt, tanquā Dei præcipua eiusq; patrocinio tecta, venerentur, nec ab vllis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, alijsve dominis temporalibus seu Magistratibus, maximeq; ministris ipsorum Principum lædi patiantur: sed seuerè in eos, qui illius libertatē, immunitatem atque iurisdictionem impediunt, animaduertant, Quibus etiam ipsimet exemplo ad pietatem, religionem, Ecclesiarumq; protectionem existant: imitantes anteriores optimos religiosissimosque Principes, qui res Ecclesiæ sua in primis authoritate ac munificentia auxerūt, nedū ab aliorū iniuria vindicarunt. Adeoq; ea in re quisque officium suum sedulò præstet, quo cultus diuinus deuotè exerceri, & Prælati cæterique clerici in residentijs & officijs suis quieti, & sine impedimentis cum fructu & ædificatione populi permanere valeant.

Cap. XXI.

Postremò sancta Synodus omnia & singula, sub quibuscunque clausulis & verbis, quæ de morum reformatione atq; Ecclesiastica disciplina tam sub fe. re. Paulo III. ac Iulio III. quàm sub beatissimo Pio quarto Pontificibus Maximis in hoc sacro Concilio statuta sunt, declarat ita decreta fuisse, vt in his salua semper sedis Apostolicæ authoritas & sit, & esse intelligatur.

DECRETVM DE CONTINVANDA Sessione in diem sequentem.

CVm ea omnia, quæ in præsenti Sessione tractanda erāt, quia hora tarda est, commodè expediri non possint, propterea iuxta id, quod in generali congregatione à Patribus statutum fuit, ea, quæ supersunt, in diem crastinam hanc eandem Sessionem continuādo differuntur.

CONTINVATIO SESSIONIS Die Qvarta Decembris:

Decretum de Indulgentijs.

CVm potestas conferendi Indulgentias à Christo Ecclesiæ cōcessa sit, atque huiusmodi potestate, diuinitùs sibi tradita, antiquissimis etiā temporibus illa vsa fuerit, sacrosancta Synodus Indulgentiarū vsum Christiano populo maximè salutarem, & sacrorum Conciliorū authoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet & præcipit, eosq; anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant. In his tamen concedendis moderationem, iuxta veterem & probatam in Ecclesia cōsuetudinem, adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina eneruetur. Abusus verò, qui in his irrepserunt, & quorū occasione insigne hoc Indulgentiarum nomen ab hæreticis blasphematur, emendatos & correctos, cupiens, præsenti Decreto generaliter statuit, prauos quæstus omnes pro his consequendis, vndè plurima in Christiano populo abusuū causa fluxit, omninò abolendos esse. Cæteros verò, qui ex superstitione, ignorantia, irreuerentia, aut aliundè quomodocunque prouenerunt, cùm ob multiplices locorum & prouinciarum, apud quas hi committūtur, corruptelas commodè nequeant specialiter prohiberi: mandat omnibus Episcopis, vt diligenter quisque huiusmodi abusus Ecclesiæ suæ colligat, eosq; in prima Synodo Prouinciali

ciali referat, vt aliorum quoq; Episcoporum sententia cogniti, statim ad summum Rom. Pont. deferantur cuius autoritate & prudentia, quod vniuersali Ecclesiæ expedit, statuatur: vt ita sanctorum indulgentiarum munus piè, sanctè & incorruptè omnibus fidelibus dispensetur.

De delectu ciborum, ieiunijs & diebus festis.

Insupèr hortatur sancta synodus, & per sanctissimum Domini nostri atq; Saluatoris aduentum Pastores omnes obtestatur, vt tanquàm boni milites illa omnia, quæ sancta Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum mater & magistra, statuit, necnon ea, quæ tã in hoc Concilio, quàm in alijs Oecumenicis statuta sunt, quibuscunque fidelibus sedulò commendent: omniq; diligentia vtantur, vt illis omnibus, & ijs præcipuè sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, vt ciborum delectus & ieiunia: vel etiam quæ faciunt ad pietatem augendã, vt dierum festorum deuota & religiosa celebratio: admonentes populus crebrò, obedire præpositis suis, quos qui audiunt, Deum remuneratorem audient: qui verò contemnunt, Deum ipsum vltorem sentient.

De Indice librorum, Catechismo, Breuiario & Missali.

Sacrosancta Synodus in secunda Sessione, sub sanctissimo domino nostro Pio 4. celebrata, delectis quibusdam Patribus commisit, vt de varijs censuris, ac libris vel suspectis vel perniciosis, quid facto opus esset, cõsiderarent, atque ad ipsam sanctam Synodũ referrent: audiens nunc huic operi ab eis extremam manum impositam esse, nec tamen ob librorum varietatem & multitudinem distinctè & commodè possit à sancta Synodo dijudicari: præcipit vt quicquid ab illis præstitum est, sanctissimo Romano Pontifici exhibeatur, vt eius iudicio atque authoritate terminetur & euulgetur. Idemque de Catechismo à Patribus, quibus illud mandatum fuerat, & de Missali & Breuiario fieri mandat.

De loco Oratorum.

Declarat sancta Synodus, ex loco assignato Oratoribus, tam Ecclesiasticis, quam secularibus, in sedendo, incedendo, aut quibuscunque alijs actibus, nullum cuiquam eorum factũ fuisse præiudicium: sed omnia illorum, & Imperatoris, Regum, Rerum publicarum, ac Principum suorum iura & prærogatiuas illæsas & saluas esse, in eodemque statu permanere, prout ante præsens Concilium reperiebantur.

De recipiendis & obseruandis Decretis Concilii.

Tanta fuit horum temporum calamitas, & hæreticorum inueterata malitia, vt nihil tam clarum in fide nostra asserenda vnquàm fuerit, aut tam certò statutum, quod non humani generis hoste suadente, illi errore aliquo contaminauerint. Eapropter sancta Synodus id potissimùm curauit, vt præcipuos hæreticorum nostri temporis errores damnaret & anathematizaret, veramque & Catholicam doctrinam traderet & doceret, prout damnauit, anathematizauit & diffiniuit. Cumque tam diù tot Episcopi, ex varijs Christiani orbis Prouincijs euocati, sine magna gregis sibi commissi iactura & vniuersali periculo ab Ecclesijs abesse non possint, nec vlla spes restet, hæreticos, totiès fide etiam publica, quam desiderarũt, inuitatos & tam diù expectatos, huc amdliùs aduenturos, ideoque tandem huic sacro concilio finem imponere necesse sit: superest nunc, vt principes omnes (quod facit) in Domino moneat ad operam suam ita præstandam, vt quæ ab ea decreta sunt, ab hæreticis deprauari aut violari nõ permittãt, sed ab his & omnibus deuotè recipiant, & fideliter obseruẽtur. Quòd si in his recipiendis aliqua difficultas oriatur, aut aliqua inciderint, quæ declaratione (quod non credit) aut diffinitionem postulent, præter alia remedia in hoc Concilio instituta, confidit sancta Synodus beatissimum Rom. Põtificem curaturum, vt vel euocatis ex illis præsertim prouincijs, vndè difficultas orta fuerit, ijs quos eidem negocio tractando viderit expedire, vel etiam Cõcilij generalis celebratione, si necessarium iudicauerit, vel commodiore quacunque ratione ei visum fuerit, prouinciarum necessitatibus pro Dei gloria & Ecclesiæ tranquillitate consulatur.

De recitandis Decretis Concilij sub Paulo 3. & Iulio 3. in Sessione.

Quoniam diuersis temporibus tam sub fe. re. Paulo III. quàm Iulio III. multa in hoc sacro Concilio, quo ad dogmata ac morum reformationem statuta & diffinita sunt, vult sancta Synodus, vt illa nunc recitentur & legantur. Recitata sunt.

De fine Concilij & confirmatione petenda à sanctissimo Domino nostro.

Illustrissimi Domini, Reuerendissimique Patres, Placet ne vobis, vt ad laudem DEI omnipotẽtis huic sacræ Oecumenicæ Synodo finis imponatur, & omnium & singulorum, quæ tã sub fe. re. Paulo III. & Iulio III. quàm sub sanctiss. D. N. Pio Quarto, Romanis Põtificibus in ea decreta & diffinita sunt, confirmatio nomine sanctæ huius Synodi per Apostolicæ sedis Legatos & Præsidentes à beatissimo Romano Pontifice petatur? Responderunt, Placet.

Postmodùm Illustriss. & Reuerẽdissimus Cardinalis Moronus, primus Legatus & præsidens, benedicẽs sanctæ Synodo, dixit: Post gratias Deo actas, Reuerendissimi Patres, ite in pace. Qui responderunt, Amen.

ACCLA-

ACCLAMATIONES IN FINE SACRI CONCILII, MORE MAIORUM, recitatæ, ab Illustriss. & Reuerend. Cardinale à Lotharingia, respondente toto Concilio, IIII. die Decembris.

Cardinalis à Lotharingia.

BEatiss. Pio Papæ & domino nostro, sanctæ vniuersalis Ecclesiæ Pontifici, multi anni & æterna memoria.

Responsio Patrum:

Domine Deus, sanctissimũ Patrem diutissimè Ecclesiæ tuæ conserua, multos annos.

Card. Beatissimorum summorum Põtificũ animabus Pauli III. & Iulij tertij, quorũ authoritate hoc sacrum generale Concilium inchoatũ est, pax à Domino, & æterna gloria atq; felicitas in luce sanctorum.

Resp. Memoria in benedictione sit.

Card. Caroli V. Imperat. & serenissimorum Regum, qui hoc vniuersale Concilium promouerunt & protexerunt, memoria in benedictione sit.

Resp. Amen, Amen.

C. Sereniss. Imperatori Ferdinando semper Augusto, orthodoxo & pacifico, & omnibus Regibus, Respublicis & Principibus nostris, multi anni.

R. Pium & Christianum Imperatorem Domine conserua. Imperator cælestis, terrenos Reges, rectæ fidei conseruatores, custodi.

C. Apostolicæ Romanæ sedis Legatis, & in hac Synodo præsidentibus, cum multis annis magnæ gratiæ.

R. Magnæ gratiæ Dominus retribuat.

C. Reuerendiss. Cardinalibus & Illustribus Oratoribus.

R. Magnas gratias, multos annos.

C. Sanctiss. Episcopis vita, & felix ad Ecclesias suas reditus.

R. Præconibus veritatis perpetua memoria: orthodoxo Senatui multos annos.

C. Sacrosancta œcumenica Tridentina Synodus, eius fidem confiteamur, eius decreta semper seruemus.

R. Semper confiteamur, semper seruemus.

C. Omnes ita credimus, oẽs idipsum sentimus, oẽs consentientes & amplectentes subscribimus. Hæc est fides beati Petri & Apostolorum, hæc est fides Patrum, hæc est fides orthodoxorum.

R. Ita credim⁹, ita sentim⁹, ita subscribimus.

C. His decretis inhærentes, digni reddamur misericordijs & gratia primi & magni supremi sacerdotis Iesu Christi Dei, intercedente simul inuiolata Domina nostra sancta Deipara, & omnibus sanctis.

R. Fiat, fiat: Amen, Amen.

C. Anathema cunctis hæreticis.

R. Anathema, Anathema.

Post hæc mandatum fuit à Legatis & Prędidẽtibus sub pęna excõmunicationis omnibus Patribus, vt antequàm discederent è ciuitate Tridentina, subscriberent manu propria decretis Cõcilij, aut ea per publicum instrumentũ approbarent. Qui omnes deinde subscripserunt, & fuerũt numero 255. Videlicet, Legati 4. cardinales, 2. patriarchæ, 3. Archiepiscopi, 25. Episcopi, 168. Abbates, 7. procuratores absentium cum legitimo mandato 39. Generales ordinum 7.

CATALOGVS LEGATORVM, PATRVM, ORATORVM, ET THEOlorum omnium, qui ad sacrosanctam Oecumenicam Tridentinam Synodum conuenerunt:

Quorum Nomina, Cognomina, Patriæ, & Dignitates hic simul explicatur.

CARDINALES LEGATI ET PRAESIDENTES.

HErcules Gõzaga, S.R.E. Presbyter Cardinalis tituli S. Mariæ nonæ, Mantuanus, obijt Tridẽti die secunda Martij, 1563. & sepultus est Mantuæ.

Hieronymus Seripandus, S.R.E. Præsbyter Cardinalis tituli S. Susannæ, Neapolitanus, obijt Tridenti die 17. Martij, 1563. & ibi sepulius in Ecclesia S. Marci ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini, quorũ olim fuerat Generalis.

Ioannes Moronus, S.R.E. Card. Episc. Prænestinus, Mediolanẽsis, in demortui Cardinalis de Mantua locum missus.

Stanislaus Hosius, S.R.E. presbyter Cardin. tituli S. Laurentij in Palisperna, Polonus, Vuarmiensis.

Ludouicus Simoneta, S.R.E. presb. Card. tit. S. Cyriaci in Thermis, Mediolanensis.

Marcus Siticus, S.R.E. Diaconus, Card. Basilicæ duodecim Apostolorum de Altaemps, Germanus.

Beroardus Nauagerius, S.R.E. presbyter Card. tituli S. Nicolai inter Imagines, Venetus, in demortui Cardinalis Seripandi locum missus.

CARDINALES NON LEGATI.

Carolus à Lotharingia, S.R.E. presb. Card. tit. S. Apollinaris, princeps & Archiepiscopus Rhemensis, Lotharingus.

Ludouicus Madrucius, S.R.E. Diaconus Cardinalis, electus Episcopus Tridentinus. Germanus.

ORATORES QVORVM NOMINA hic describuntur iuxta eorum aduentum in ciuitatem Tridentinam.

Georgius Drascouicius Croatus, Orator Cæsaris pro Regno Hungariæ, Episcopus Quinqueecclesiensis.

Antonius de Muglitio Morauus, orator Cæsaris, archiepiscopus Pragensis.

Ferdinandus Martinets Mascarenius, Orator serenissimi Regis Portogalliæ.

Tt 2 An-

Gabriel le Veocur Gallus, episc. Ebroicen.
Guilhelmus de Montbas Gal. epis. Lectoren.

EPISCOPI PAVLI III.

Antonius à Camara Sabaudus, epis. Bellicē.
Nicolaus Maria Caracciolus Neapol. episc. Cataniensis.
Berardus bon Ioannes Romanus, episcopus Camerinensis.
Fabius Mirtus Neapol. episcopus Caiaceo.
Scipio Bongallos Romanus, episcopus ciuitatis Castel.
Georgius Corneli⁹ Venetus, epi. Taruisinns.
Vincentius Durantius Brixien. epi. Termul.
Mauritius de Petra Papiēsis, epis. Vigleuēsis.
Martius de Martijs Medices, epi. Marsicen.
Ioannes Vincentius Michaelius Barolitan⁹, episcopus Minerbinen.
Gabriel de Boueri Gallus, epi. Andegauen.
Leonardus Haller Germanus, episcopus Philadelphiensis.
Ludouicus Vaninus de Theodolis Foroliuieo. (Mortuus est Tridenti) episcopus Britonorien.
Aegidius Falsetta Cingulanos, episcopus Britooorien.
Iulios Contarenns Venetus, episcopus Ciui. Bellunen.
Thomas Casellus Rossanen. ord. Præ. episc. Cauensis Iunior.
Hippolytos Ariuabenus Mantuanus, episc. Hierapetren.
Hieronymus Maccabæus Romanus, episc. Castrensis.
Petrus Augustinus Hispanus, episcop. Oscensis & Iacensis.
Iacobus Naclantus Florentinns, ord. Præd. episcopus Clodiensis.
Bartholomæus Sirigo Cretensis, episcopus Castellaoeten.
Thomas Stella Venetus, ord. Præd. episcop. Iustinopolitan.
Petrus du Voal Gallus, episcopns Sagiensis.
Ioannes Antonios Pantusa Consentinus, obijt Tridenti die 27. Octobris 1562. episcopus *Literarensis.
Iosnnes Baptista de Grossis Mantuanus, episcopus Rhegiensis.
Ioannes Xuarez Lusitanus, ord. S. Augustin. episcopos Coymbricen.
Philippus Riccabella Raccanaten. episcopus Raccanaten.
Io. Iacobus Barba Neapol. ord. S. Augustini, episcopus Iteranen.
Michael à Turre Vtinen. epis. Ceneten.
Pompeius Zambeccarius Bonooien. episcopus Sulmooen.
Ioānes Beroaldus Panormitanus, episcopus Sanctæ Agathæ.
Antooius Scarampus Aquen. epis. Nolanus.
Antonius de Comitibus Genuen. ordinis Præd. episeopus Brugnacen.
Cæsar Foggia Rossanen. epis. Vmbriaticeo.

Cæsar Comes à Gambara Brixien. episcopus Tortooensis.
Io. Baptista de Bernardis Lucensis, episcop⁹ Adiacensis.
Martinus Perezius de Ayala Hispanus, epis. Segobiensis.
Nicolaus Psaulme Gallus, ord. S. Bened. epis. Verdunensis.
Alfonsus Rosetus Ferrariēsis, ep̄s Comaclē.
Iulins Parisianus de Tolentino, episcop. Ariminensis.
Bartholomæus Sebastianus Hispanus, episc. Pactensis.
Franciscus Lambertus Sabaudus, episcopus Niciensis.
Maximilianos Doria Genoen. epi. Naulensis.
Eustachius Du Bellay Gallus, epi. Parisiēsis.
Bartholomæus de Crapanica Roman. episc. Csrinensis.
Ennius Massarius de Narnia, epi. Feretran⁹.
Achilles Brancia Neapolitanus, epi. Bouēsis.
Io. Franciscus Verdora Messanen. Episcopus Chironeo.
Albertus Duimius de Gliricis, ordin. Præd. episcopus. Veglensis.
Ioan. Antolinez de Bricianos de la Ribera Hisp. episcopus Iuuenacen.
Tristanos de Bizet Gallus, episc. Xantonen.

EPISCOPI IVLII III.

Ascanius Gerardinus de Amelia, episcopus cattacensis.
Marcus Gonzaga Mātuanus epi. Aasorensis.
Baldooinus de Baldouinis Pisanus, episcopus Auersanus.
Petrus Franciscus Palauicinus Genuen. episcopus Alerien.
Aegidius Fuscararius Bononieo. ord. Præd. episcopus Mutinen.
Timotheus Iustinianus de Chio. ord. Præd. episcopus Calamonen.
Didacus de Almansa Hispanus, episcopus Cauriensis.
Lactantius Rouerella Ferrarieo. episcopus Ascolanus.
Ambrosius Monticula Lunensis Sarzaoensis, episcopus Segninus.
Sebastianos Gualterius Viterbiensis, episcopus Miterbien.
Honoratus Fascitellus, monachus ord. S. Benedicti Neapolitanus, epis. Insulan.
Petrus Camoianus Aretinus, episc. Fesularū.
Horatius Græcus Troianensis Appulus, episcopus Lesinen.
Beroardinus de Cuppis Romanus, episcop. Auximanus.
Gaspar de Casal Lusitan⁹. ord. S. Augustini, episcopus Leiren.
Ioānes de Moruillier Gallus, epis. Aurelianē.
Fabi⁹ Cupallata Placētinus, ep̄s Lachedonē.
Iulius Gentilius Tortonēsis, ep̄s Vultuarien.
Adrianus Fosconios Roman. episc. Aquinus.
Antonius de S. Michaele Hisp. ord. S. Francisci de obseruantia, epis. Montis Maraoi.

Hieronymus Melchiorius Racanaien. episcopus Maceratensis.
Peirus de Petris de Monte Aretinus, episcopus Lucerinus.
Iulius Grittus Venetus, episcopus Parentin°.
Iacobus Syluerius Piccolhomineus de Celano, episcopus Aprutinus.
Ludouicus de Bresze Gallus, episc. Meldensis.
Iacobus Mignanellus Senens. episc. Grosset.
Ioannes Andreas Crucius de Tibure, episcopus Tiburtin.
Carolus Cicada Genuen. episc. Albinganen.
Franciscus Maria Picolhomineus Senensis, episcopus Ilcinen.
Ascisculus Moya de Cõtreras Hispanus, episcopus Vicen.
Galeatius Ruscius de Interãna (mortuus est Tridenti 16. Octob. 1562.) eps Assisiẽsis.
Franciscus Richardotus Burgundus, episcopus Atrebaten.
Iacobus Maria Sala Bononien; Italus, in Gallia episcopus Viuariensis.
Gabriel de Monte S. Sabini, episc. Hesinus.
Marianus Sabellus Roman°, eps Eugubinus.
Agapitus Belhomo Rom. episc. Caserianus.
Iulius Cananus Ferrarien. episc. Adriensis.
Iulius Galettus Pisanus, episc. Alessanensis.
Hieronymus Burgensis Gallus, episcopus Catalaunensis.

EPISCOPI PAVLI IIII.

Scipio Vestẽsis Ferrariẽsis, episc. Cassalensis.
Didacus Sarmiente de Sotto Maior, Hispanus, episcopus Astoricen.
Thomas Goduelus Anglus, episc. Aslaphen.
Faustus Caffarellus Rom. Episc. Fundanus.
Bellisarius Balduinus Neapolitanus, episcopus Larinensis.
Vrbanus V.gerius de Ruere Genuen. episc. Senogalliensis.
Iacobus Suretus Græcus, episcopus Milopotam. Iunior.
Io. Baptista Osius Romanus (obiit Spoleti, dum rediret ad Ecclesiam suam, die 12. Nouembris, 1562.) episcopus Reatinus.
Marcus Laureus Tropiensis, Ord. Prædicat. episcopus Campanien.
Frãciscus de Beauquere Gallus, eps Metẽsis.
Hercules Rettinger German°, eps Lauãtin°.
Ioannes Franciscus Commendonus, episcopus Hyacinthensis.
Iulius de Rubeis Polin. episc. Sancti Leonis.
Carolus de Grassis Bononiensis, episcopus Montis Falisci.
Arrias Gallego Hispanus, episc. Gerunden.
Hieronym° Gallego Hispanus, eps Ouiẽsis.
Ioannes de Munatones Hispanus, ord. S. Augustini, episcopus Segorbicen.
Franciscus Blanco Hispanus, epis. Auriensis.
Vincentius de Luchis Bononien. episcopus Anconitanus.
Pompeius Piccolhomine° de Aragonia, episcopus Tropien.
Petrus Barbadicus Venetus, epis. Curzolen,

Franciscus Bachodius Sabaudien. Episcopus Gebennen.
Carol° d'Angénes Gallus, eps Cenomanẽsis.
Hieronymus de Nichisola Veronen. ordin. Prædicato episcopus Theanen.
Marcus Antonius Bobba Casalensis, Orator sereniss. Ducis Sabaudiæ, episcopus Augustensis in Pedemontio.
Iacobus Lomollinus Messanensis, episcopus Mazarien.
Donatus de Laurentijs de Asculo Apuliæ, episcopus Arianen.
Petrus Contarenus Venetus (mortuus est Pauii in mense Maio. 1563. epis. Paphẽsis.
Petrus Danesius Gallus, episcopus Vaurẽsis.
Hieronymus Sauorgnanus, Forolinien. episcopus Sibinicen.
Carolus de Rouey Gallus, eps Suessionen.
Philippus Du Bec Gallus, episcop. Veneten.
Georgius Drascouicius Croatus, Orator Cęs. pro regno Hũg. epis. Quinqueeccle.
Franciscus de Aguirre Hispanus, episcopus Cotronen.
Andreas de Cuesta Hispanus, episcopus Leginnen.
Antonius Gorrionero, episcop. Almerien.
Antoni° Augustin° Hispan°, epis. Ilerdensis.
Angelus Massarellus Septendanus, episcop. Thelesinus.
Antonius Ciurelia Barensis, eps Buduensis.
Dominicus Casalbancha Massanensis, ord. Prædicat. episcopus Vicensis.
Petrus Faunus Costacciario, eps Aquensis.
Io. Carolus Bouius Bononiẽsis, eps Ostunen.
Hugo Boncõpagnus Bononiẽ. epi. Vestan°.
Saluator Pacinus de Colle, episc. Clusinus.
Lupus Martinez Hispan. episcop. Elnensis.
Carolus d'Espinay Gallus, episc. Dolensis.
Aegidius Spifame Gallus, episc. Niuernen.
Antonius Sebastianus Minturnus de Traiect. episcopus Vxentinus.
Bernardus del Bene Florentinus, in Gallia episcopus Nemausensis.
Dominic° Bollanus Venetus, epis. Brixiẽsis.
Io. Antonius Vlpius Comẽsis, epi. Comẽsis.
Ludouic° de Ginolhac Gall°, epi. Tutullẽsis.
Philippus Maria Campegius Bononiensis, episcopus Feltren.
Ioannes de Quignones Hispanus, episcopus Calagurritan.

EPISCOPI PII IIII

Didacus Couaruuias de Leyua Hispan°, episcopus Ciuitaten.
Philippus Gerius Pistoriensis, epis. Iselanen.
Io. Antonius Facchinettus, epis. Neocastren.
*Gippolitus Cãpilupus Matuanus, episcopus Fanensis.
Ioannes Fabricius Seuerinus Neapolitanus, episcopus Aceren.
Constatinus Bonellus Fereiran. episcopus ciuitatis Castel.
Iulius Superchius Mantuanus, ordinis Carmelitarum, episcopus Caprulanus.

Martinus

Martinus Rithouius Flander, primus episc. Iprensis.
Antonius Hauetius ordin. Præd. primus episcopus Namurcen.
Matthæus de Concinis Florentinus, episcopus Corthonensis.
Nicolaus Sfondratus Mediolanensis, episcopus Cremonensis.
Ventura Bufalinus* Trifernâs, episc. Massanensis.
Ludouicus de Bueil Gallus, episc. Vencien.
Hieronymus Galleratus Mediolanen. episcopus Suterinus
Ioannes Petrus Delphinus Venetus, ordinis Canonicorum regularium, episc. Hyacinthensis secundus.
Ioannes Andreas Bellonios Messanen. episcopos Massenbren.
Georgius Zischooid Hungarus ordinis Minorum sancti Francisci de obseruantia, episcopos Segniensis.
Stephanos Boucher Gallus, episcopus Coriсopiensis.
Iosmes Paulus Amannius Crensen. episcopus Anglonen.
Fredericus Cornelius Venetus, episcop. Bergomen.
Alexander Sfortia de S. Flora, epi. Parmensis.
Antonius le Cirier Gallus, episcopus Abtincensis.
Andreas Mozanicus Venetus, episcopus Nimosien.
Benedictus Saloinus Firmanus, episcopus Vetulanus.
Guilielmus Cassador Hispanus, episcopus Barchinonen.
Petrus Gonzalez de Mendozza Hispanus, episcopus Salmantinus.
Martinus de Corduba de Mendozza Hispa. ordin. Præd. episcopus Dertusen.
Iulius Magnanus Placêtinus, ordinis Minor. Conuentualium S. Francisci, epi. Caluen.
Valentinus Herbutus Polonus, Orator serenissimi Regis Poloniæ, episcopus Præmissien.
Simon Aleottus Foroliuien, electus Foroliuiensis (mortuus est Tridenti die 20. Augusti, 1562.) episcopus Foroliuien.
Petrus de Xaque Hispanus, ordin. Predicat. episcopus Nioqoen.
Prosper Rebiba Messanẽsis, episcopus Troianus.
Melchior Auosmediano Hispanus, episcopus Guidixen.
Hippolitus de Rubeis Parmensis, electus episcopus Papiensis.
Didacus de Leon Hispanus, ordinis Carmelit. episcopus Colombrien.
Annibal Saracenus Neapolitan. episcopus Liciensis.
Paulos Iouius Comensis, episcopus Nucerioos.
Heronymus Triuisanus Venetus, ord. Prædic. (mortuus est Tridenti die 9. Septembris, 1562.) episcopus Veronensis.
Hieronimus Ragazzonus Venetus, episcopus Famagustan.
Romulus de Valẽtibus de Trebia, episcopus Conuersanus.
Lucius Maranta Venusinus, episcopus Cauellen.
Simon de Nigris Genuensis, episcopus, Sarazanensis.
Tehophilus Gallupus* Tiopiẽsis, episcopus Oppidensis.
Iulius Simonetus Mediolanensis, episcopus Pisauren.
Petrus Allebret Nauarrus, episcopus Cumenensis.
Iacobus Guidios Volaterranus, episcopus Pennensis Adriensisque.
Didacus Ramijrez Hispanus, episcop. Pampilon.
Frãciscus del Gado Hispanus, episcopus Lucensis.
Ioannes Clausse Gallus, episc. Senecensis.
Iacobus Gibertus de Nogueras Hispanus, episcopus Aliphanus.
Antonius Maria de Saluiatis Romanus, in Gallia episcopus Sancti Pauli.
Mattheos Priulus Venetus, episcopus Aemonien.
Thomas Lilius Bononiensis, episcopus Soranus.
Fabius Pignatellus Neapolitan. episcopus Monopolitan.
Hieronymus Gnerrinus Feretranus, episcopus Imolensis.
Carolus de Vicecomitibus Mediolanensis, episcopus Vintimiliensis.
Thomas Oyerllaithe Hybernus, episcopus Rossen.
Franciscus valete Gallos, episc. Vabrensis.
Ioannes Colosuarinus Hungarus, ord. Prædic. (obijt Tridẽti die 24. Nouembris anno 1561.) episcopus Canadiensis.
Andreas Duditius Sbardellatus Hunga. nũc episcopus Canadiensis
Spinellus Bencius Politianensis, episcopus Montis Politiani.
Franciscus Abundius Castillioneus, episcopos Bobien.
Stanislaus Falefchi Polonus, eps Theodosien. vel Chasensis.
Eugenius Ohairt, Hybernus, Ordinis Præd. episcopus Achaden.
Donaldus Magongial Hyberuus, episcopus Rapoten.
Guido Ferrerius Pedemontanus, episcopus Vercellensis.
Ioannes Baptista Sighicellius Bononien. episcopus Fauentinus.
Sebastianus Vantius de Arimino, episcopus Vrbeuetanus.
Ioannes Baptista Lomellinus Messanen. episcopus Gardien.

Ioannes

Ioánes Baptista Milanesius Florentious, episcopus Marsicanus.
Augustinus Mollignatus Vercellen. episcop. Triuicanus.
Carolus Grimaldus Genuensis, episcopus Sagonen.
Fabricius Landrianus Mediolanen, episcop. Sancti Marci.
Bartholomæus Ferratinus Amerio. episcop. Amerious.
Petrus Fragus Hisp. Episcopus Vsellensis.
Hieronymus de Gaddis Florétious, Orator Ducis Florentiæ, electus epis. Cortonésis.
Franciscus Contarenus Venetus, episcopus Paphensis.
Ioaooes Delphinus Venetus, Episcopus Torcellanus.
Alexander Molus * Commeosis, Episcopos Mioorensis.

REVERENDI ABBATES.

Ludouicus de Baissey Gallus, Cistercien. Abbas & Generalis
Hieronymus de la Souchiere Gallus, Abbas Clareuallen.
Stephanus de Naoaria, Abbas sanctæ Mariæ gratiarum prope Placentiam.
Augustinus Loschus Hispanus, Abbas Cassineosis Benedicti de * Feraria.
Eutychius de Cordes Antuerpiensis, Abbas pro titulo.

GENERALES ORDINVM.

Vincentius Iustinianus Genuen. Gener. ordinis Prædicatorum.
Franciscus Zimora Hispanos, Generalis sácti Francisci de obseruantia.
Antonius Sapiens Augustanus, Generalis S. Francisci Coouent.
Christophorus Patauious, Generalis S. Augustioi.
Stephan⁹ Fazzinus Cremooen. Prouiocialis Lombardiæ pro Generali ord. Carmelit.
Ioánes Baptista Milliauacca Astensis, Generalis satuorum
Iacobus Laynez Generalis societatis Iesu.

DOCTORES LEGIS PRO sacro Concilio.

Gabriel Paleottos Bononiensis, Auditor Rotæ.
Scipio Lancilottus Romanos, Adoocatus Coosistorialis.
Ioannes Baptista Castellus, Bonooiésis promotor.
Michael Thomasius Maioricen. Doctor Decretorum.

THEOLOGI A SVMMO PONtifice missi.

Alphonsus Salmaroo Hispanus, Ordinis Iesuitarum.
Frater Petrus de Soto, ordinis Predicatorum Hispanus, obijt, Tridenti.
Franciscus Torrésis Doctor Theologus Hispanus.
Antonios Solisius Doctor Theologus Hispanus.
Frater Camillus Campegius Papieñ. Ioquisitor Ferrariæ, Ordinis Prædicatorum.
Frater Hieronymus Braus Hispaous ordinis prædicatorum.

DOCTORES THEOLOGIÆ FAcultatis Parisiensis, missi à Carolo nooo Galliarum rege Christianissimo.

Nicolaus Maillard, Decanus facultatis Parisieosis.
Ioannes Peletier.
Antonius Demochares
Nicolaus de Bris.
Iacobus Hugonis Franciscanus, idem etiam procurator reuerendissimi Ioannis Vrsini, Episcopi Trecorensis.
Simoo Vigor.
Richardus Du Pre.
Natalis Paillet (obijt Tridenti VII. Calend. Decemb. 1562.)
Robertus Fournier.
Antooins Coquier.
Lazarus Broychot.
Claudius de Saintes, Canonicus regularis.

TEOLOGI MISSI A PHILIPPO Rege Catholico.

Cosmas Damianus Hortolanus, electus Abbas Villabertrandi.
Ferdioádus Tritius Doctor Theologus, Canonicus Caurien.
Ferdinádus Vellosillus Doctor Theologus, Caoonicus Segontioos.
Thomas Dassio I.V.D. Canonic⁹ Valétious.
* Licécit. Antoni⁹ Couaruuias, Adiotor Granaten.
Ferdinandus Minchaca, Decretorū Doctor.
Frater Ioanoes Ramirez Hispanus, minister prouincialis D. Iacobi.
Frater Alphonsus Contreras, Commissari⁹ ordinis in Curia Regis Hispaniæ.
Frater Michael de Medina, sacrę Theologiæ Doctor.
Frater Ioá. Lobera Hisp. sacrę Theol. Lector Salamáticæ, missus io societatem ministri prouincialis diui Iacobi suprà memorati.
Frater Ioánes Gallo Hispanus ord. Prædicat.
Frater Petrus Feroandez Hispanos, ordinis Præd. in societate magistri Gallo.
Frater Desiderius de S. Martin. Panormitan. ord. Carmelita.
Michael Baius ab Atho, sacrę Theol. Doctor.
Ioan. Hessels Louauio sacrę Theol. Doctor.
Coroelius Iansenius Hulstensis, sacræ Theologiæ Doctor.

THEOLOGI MISSI A REge Portugalliæ.

Frater Francisc. Furiero, ord. Præd.
D. Iacobus à Payua de Andrade Lusitaous, Doctr Theologus.
D. Melchior Cornelius Decretorū Doctor, senator Regis Portugalliæ.

AB

AB EXCELLENTISS. DVCE Bauariæ.

Io. Cauillonins Flaoder, ex societate Iesuit.

PROCVRATORES EPISCOporum absentium.

Merchantus doctor Teologus, pro Illustr. Cardinale de Mendozza, Episc. Burgen.

Io. Gothardius Cler. sec. Germanus, pro reuerendiss. Episcopo Ratisboneo.

Georgius Hochenuarter Cleri. secu. Doctor Theologus, suffraganeus pro reuerendiss. Episcopo Basileensi.

Frater Felicianus Ninguarda de Morbioio ord. Prædic. pro Illustrissimo Domino Salisburgen. Orator.

Petrus Cumel Doctor Theologus Canonicus Malacitanus, pro R. Malacitano.

Ioannes Delgadus Doctor Theologus Canonicus Tydensis, pro D. Ioāne de S. Aemiliano, reuerendiss. episc. Tudensi.

Caspar Cardillus Villalpandeus Segob. Doctor Theologus, pro R. episc. Abulen.

Frater Ioannes de Ludenna Doctor Theologus ord. Prædic. pro reuerendiss. episc. Seguntino.

Frater Franciscus Orátes, Lector Valisoletti ord. Minorū, pro reuerēd. episc. Palentioo.

Cæsar Ferraotius Suessaous Doctor Theol. pro reuerendiss. episc. Suessano apud reoerendissimum Ilerdensem.

PROCVRATORES ORDINVM.

Ioanoes Couiignon Doctor Gallus, Prior & Procurator. ord. Cluniacensis.

Nicol. Boucherat Gallus, Prior monaster. de Reclofo, Procurator generalis ordinis Cistertiensis.

THEOLOGI SECVLARES ET doctores Iuris Canonici.

Georgius Girard. Gallus, Doctor Theolog. cum reuerendiss. Andegauensi.

Gentianus Heruetus Gallus, cum Illustrif. & reuerendiss. Cardioale à Lotharingia.

Frācifcus Sancius Decanus facultatis Theologiæ, & Caoonicus Salmaticen. cum reuerendiss. Salmaticen.

Mat. Guerra consentious Calaber, presbyt. secularis, cum reuerendiss. episc. S. Marci.

Fredericus Peodasius, cum Illustriss. Cardin. de Mantua, Legato sacri Coocilij.

Ioan. Fraociscus Lombardus, cum Illustriss. Card. Seripando, Legato sacri Concilij.

Petrus Mercatus Theologus, cum R. Vicēti.

Trigillus Doctor Theolo. Canonicus Legionēn. cum Reuerendiss. Legionēn.

Sobanus Doctor Theol. cum R. Legiooeo.

Antonius Leitoous Doctor Theol. cum reuerendiss. Conymbricensi.

Petrus Fontidonius Doctor Theolog. cum reuerendiss. Salmantino.

Ioan. Villetta D. Theol. cū R. Barchinonen.

Ioanoes Fonseca Doctor Theolog. cum reuereodiss. Archiepisc. Granateo.

Michael Oroncuspe Doctor Theologus, cū R. episcopo Pampilone o.

Alfonsus Fernaodez de la Guerra Hispa. D. Theologus, cum R. Guidixien.

Cosmus Palma Fōteius, sacrę Theol. Doctor Hispanus, Hortolani Abbatis discipulus & comes.

Michael Ytero D. V. I. cum reuerendiss. episcopo Pampilonen.

Iosephus Puebla Doctor Theologus, cū reuerendiss. episc. Ciuitaten.

Ioannes Chacon Doctor Iuris Canooici, cū reuereodiss. episcopo Almetien.

Antonius Garsias Doctor Theologus, cum reuerendiss. episcopo Oueten.

Benedictus Arias Mantuanus ord. S. Iacobi, Doctor Theol. cum reuerend. Segobiēsi.

Ioannes Barcelona Theologus, cū reuerend. episcopo Vscelen.

DOCTORES GALLI ORDINIS S. Benedicti.

Ioannes Carthougne, Doctor Theologus.

Ioannes de Verduo Gallus, Doctor Theol.

THEOLOGI ORDINIS FRAtrum Prædicatorum.

Angelus Ciosus Florentious, cum illustriss. Card. Maotouano Legato.

Saraphio de Caballis de Brixia, Prouiocialis terræ sanctæ, cum R. suo Geoerali.

Elisæus Capys Venetus, Theologus Archiepiscopi Pragen.

Petrus Ardieosis Gallus, cum reuerend. D. Cenomanen.

Bernardus Bernardi Gallus, inquisitor Auinioni Vicarius congregat. Franciæ, cum reuerendiss. D. Nemausensi.

Ioannes Matthæus Valdina, cum reuerend. D. Tareotino.

Petros Martyr Coma Hispa. cum reuerend. D. Gerundeosi.

Petrus Zarores Hispanus, cum reuerend. D. Dertuseosi.

Aotonius de Grosupto, cum reuerendiss. D. Vigliuanensi.

Aurelius de Chio, cum R. D. Spalatreo.

Adriaous Valentious Venetus cum reuerēd. D. Nicosiensi.

Marcus Medices Veronensis, cum reuerend. D. Ceneten.

Beoedictus Herba Mantuanus, cum reuerēdiss. D. Brixieosi.

Michael d'Ast Genuensis, Prior S. Laurētij.

Constant. Coggiao. Isorella, cum R. D. Moote Pulciano.

Henricus de S. Hieron. cū R. D. Braccarensi.

Ludouicus de Soro maior, cum R. D. Geor. de Tayde.

Baptista de Lugo, cum R. D. Veroneosi.

Hierooymus Barolus Papien.

NOMINA FRATRVM THEOLOG. B. Francisci de obseruantia, cū suo generali.

Aloysius de Burgo nouo Italos, S. Theol. Lector, Bononien. Commissarius generalis.

Thomas

Thomas de Sogliano Ital. Prouinc. Bonon. Minister.
Antonius de Padua Lusitanus, ordinis Secretarius.
Bonifacius Ragusæus Apost. Prædic.terræ S.
Angelus de Petriolo Ital. Lector sa- (gubern. cræ Theologiæ Perusij.
Angelus Iustin. Italus, lector S.Theol.Iauæ.
Vincentius de Messina Italus, S.Theol. lect. Neap. Iulius Orseanus Ital.S.Theol.Lect.
Borgomi.Iacobus Alani Gall. Theol.cum R. episcopus Veneten.

NOMINA OMNIVM THEOLOGORVM ordinis Fratrum Minorum Conuentualium, existentium in S.Concilio cum R. Patre Generali.

Marcus Antonius Gambaronus à Lugo, socius Religionis.
Bartholomæus Golphus de Pergula.
Ioannes, Tertius Bergomens. Lector Theologiæ publicus in Gymnasio Papiensi.
Clemens Thomasinus de Florentia, Regens in conuentu S.Crucis de Florentia.
Augustinus Balbus à Lugo.
Ioan.Bap.Gisulphus, ordin. scriba.
Anto.de Grignano, regẽs S.Ant. de Patauio.
Lucius Angusiola Placent. Regens S. Francisci de Bononia.
Maximianus Benianus Cremensis, Orator. pro Religione, & Inquisitor Paduæ.
Octauian.Charus de Neap. Regens S. Laor.
Antonius Posius de monte Ilcino, (de Neap. Regens in conuentu 12. Apostol. Romæ.
Bonauentura Meldunen. Regens in conuen-
Martialis Peregrinus.Calaber, (tu Parmæ. Regens in Conuentu Ferrariæ.
Antonius à Cubalo Feltrensis.
Andreas Schynopius de Amandula, cum R. D.Catharzario.
Baldasar Crispus Neapolitanus, cum R. D. Tropiensi.

THEOLOGIÆ ORDINIS FRATRVM Eremitarum S. Augustini.

Thaddæus Perusinus, cum R. D. Saloiati.
Ioannes Paulus Recinetensis, cũ R.D.Quinqueecclesiensi. Oratore pro regno Hũgariç.
Simon Florentinus, cum illustriss. Card.Seripando Legato.
Cherubinus Lauosius de Cassia, cum reuerendissimo D.Vercellen.
Ambrosius Veron. dicti cõuentus S. Marci.
Ioannes Baptista Burgos Valentio. Hispan.
Antonius Mondulphensis, qui est cum reuerendiss. Pragen. Oratore.
Aegidius Volaterranus, cum reuerẽdiss.episc. Thinien.
Eugenius Pisaurensis, in præterita Quadragesima Concilij Prædicator.
Adamantius Florentinus, qui est cũ Illustr. Cardin. Madrutio.
Aurelius Cornaltẽsis, cum D.Oratore Heluetiorum.
Balthazar Massanus, cum reuerendiss.episcopo Cattanico.
Sebastianus Fanen.eiusdem ordinis scriba.
Christophorus de Sanctoris Borgen. Hispan.
Simon de Brazzelatis. Patauinus.

THEOLOGI ORDINIS FRATRVM Carmelitarum.

Stephan.Locumtenẽs generalis ord. Carmelitan.& Prouincial. Lõbardiæ Cremonen.
Theodorus Masius, cum reuerendiss. D. Cremonensis Mantuanus.
Siluester confessor illust.Card.Mantuani.
Lucretius Asolanus, cum reuerendiss. D. Patriarcha Venetiarum.
Nicolaus Gallus, cum R. patre Generali.
Eraldus Gallus, cum reuer. patre Generali.
Laurentius Venetus, cum R. patre Generali.

THEOLOGI ORDINIS FRATRVM Seruorum.

Stephanus Bonuncio Aretinus.
Amans pro congregatione Seruorum, cum reuerendiss. D. Sibinicen.

OFFICIALES SACRI CONCILII Tridentini.

Episcopus Caouensis, Commissarius.
Episcopus Thelesinus, Secretarius.
Ludouicus Magister Cæremoniarum.

CANTORES SACRI CONCILII.

Simon Bertolinus, Perusinus.
Ioannes Aloysius de Episc. Neapolitanos.
Bartholomæos Conte, Gallus.
Matthias Albo de Fulginis,
Franciscus Bustamante, Hispanus.
Ioannes Antonius Latinus, Beneuentanus.
Franciscus Druda, Vrbinâs.
Lucas Longinquus, Gisonen.
Petrus Scorreccio, Aretinus.

NOTARII.

Marcus Antonius Peregrinus Comensis, &
Cinthius Pamphilus de S.Seuerino.
Hieronymus Gamber Brixiensis, Forensis
Antonius Manellus, depositarius.

CVRSORES SANCTISS. D. N. ET Sacri Concilij.

Nicolaus de Matthæis.
& Iacobus Carra, Allobroges.

Finis Catalogi omnium Legatorum, Patrũ, Oratorum, & Theologorum, qui ad Tridentinam synodum conuenerunt sub D.N. Pio IIII.

FINIS.

Pridiè Calend. Februarij, 1567.

TYPO-

TYPOGRAPHVS LECTORI.

EX plurimis Prouincialibus Concilijs, per omnes fere Christiani orbis prouincias, ex præscripto, sacrosancti Oecumenici Tridentini Concilij, celebratis; Mediolanensia quinque, vt ordine fortasse prima, ita dignitate & accurata disciplinæ Ecclesiasticę restituendę, industria à Carolo Borrhomeo S. R. E. tituli. S. Praxedis, Cardinali, Archiepiscopo, antiqui exempli, & æternæ memoriæ, habita, nulli secunda, Tomis Conciliorum Generalium, vt plurima quoque vetera, inserere opportunum, & instituto nostro consentaneum putauimus. in quo etiam ab exterarum prouinciarum hominibus, non exiguam gratiã nos inituros existimauimus, quibus, in illorum lectione, sanctissimi & vigilantissimi Pastoris expressam, incomparabilis pietatis, & indefessæ solicitudinis, quam forte tantum auditam habent imaginem, quasi præsentem, intuere licebit.

CONCILIVM PROVINCIALE MEDIOLANENSE I.

Quod

PIO QVARTO, PONTIFICE
CAROLVS BORRHOMAEVS
S. R. E. PRESB. CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS
LEGATVS AD VNIVERSAM ITALIAM,
ET ARCHIEPISCOPVS MEDIOLANI
HABVIT ANNO M. D. LXV.

Edictum de Concilio Prouinciali. I.

CAROLVS BORRHOMAEVS S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS Presbyter Cardinalis ac S. D. N. Papæ & Sedis Apostolicæ per vniuersam Italiam de latere Legatus, Dei & Apostolicę Sedis gratia Archiepiscopus Mediolanensis.

CVM pro nostri Archiepiscopalis Officij munere, & antiquorum, & in sacro Tridẽtino Cõcilio proxime editorum Canonũ obseruatione, ad moderãdos mores, corrigendos excessus, controuersias cõponẽdas, aliaq; sacris Canonib. permissa, Prouinciale Cõciliũ conuocare debeamus, vt primũ necessaria, Sanctę Rom. & vniuersalis Ecclesiæ negotia, qbus apud Sanctissimũ D.N. occupati sumus per debitam obedientiã, intermittere licuit, Reuerendissimos Prouinciæ nostræ Episcopos ad pximas Idus Octobris per literas nominatim ad singulos scriptas, ad Synodum in nostra Mediolanensi Metropolitana Ecclesia euocauimus. Vt igitur alijs etiam omnibus, qui de iure, vel cõsuetudine interesse debent, oota sit huius Concilij celebratio, neue cui ignorantiã rei excusare, aut se contemptum dicere liceat, Idcirco vniuersis, & singulis prædictis, & alijs qui sua qoomodolibet interesse putauerint, etiã exemptis, & nullius Diœcesis intra Prouinciæ nostræ limites existentibus, per hoc Edictum, quod in Cathedralis, & aliarom insigniom, quæ in singulis Prouinciæ nostrę Diœcesib. et exemptarum, ac vicinorum nullius Diœcesis, si quæ sint, locorom, Ecclesiarum valuis affigi, & promulgari iussimus, Prouincialis Concilij futuram celebrationẽ significamus, & denunciamus, cum comminatione pœnaram à sacris Canonibus Statutarũ. In quorum fidem hoc Edictum confici, & per secretarium nostrũ subscripsi, & nostri Sigilli impressione moniri uoluimus: Dat. Romę die 25. Augusti anno Domini 1565.

ORA-

ORATIO
CAROLI CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS
ARCHIEPISCOPI,
IN CONCILIO PROVINCIALI I.
HABITA

Dei summo erga nos beneficio factum est, Patres Reuerendissimi, vt Tridentinum œcumenicum Concilium, triginta ante annis inchoatum, sed uarie intermissum singulari Pij Quarti. Pont. Max. pietate, ac prudentia reuocatum, insigni frequentissimorum patrum uirtute, atque doctrina, superiore anno mirabiliter absolueretur. Quo in Concilio cum omnia præclare constituta sint, quæ ad explicandam fidei veritatem, & ad restituendam ecclesiasticæ disciplinę integritatem pertinebant, diuinitus profecto, Patres, illud decreuistis, vt Conciliorum prouincialium, quæ iamdiu haberi desierant, vsus aliquando renouaretur, ex quo certissimum est, christianam rempublicam uberrimos salutis fructus esse percepturam. Et quidem natura, & ratione ipsa ducimur, vt in grauioribus rebus deliberandis aliorum consilia exquiramus: vel quòd cautior deliberatio est, si ad nostrum iudicium multorum sententia accesserit, vel quia apud illos, quibus consulere maxime cupimus, maiorem auctoritatem, & pondus habet consultatio, in quam plures consenserint. Est huius in ecclesia instituti auctor Christus Dominus, magistriq; Apostoli. nam eius certa quidẽ sane est illa promissio, cum suam opem, suumq; auxilium, se denique ipsum, eiusmodi patrum conuentibus, rite celebratis, pollicetur & defert. Vbi fuerunt, *inquit*, duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum: *itemq;* Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quamcumque petierint, fiet illis à patre meo. *Apostoli autem & si doctore spiritu sancto uberem omnium rerum cognitionem singuli acceperant: tamen si quid grauius, publice præsertim, agendum esset; hac consultandi ratione vti consueuerunt, quam vt ceteri etiam conseruarent, lege sanxerunt, vt bis in annos singulos cõcilia ab Episcopis haberentur. Innumerabiles deinceps sanctiones sunt constitutæ, decretaq; promulgata & ab summis pontificibus, & a Concilijs tum œcumenicis, tum prouincialibus de retinenda, aut certe repetenda hac Synodorũ consuetudine, quemadmodum temporũ ratio postulabat. Atque utinam quæ à sanctissimis illis viris culta, & posteritati ad salutem ecclesiæ tradita ratio est, prouincialium Conciliorum; eam nos ad hanc diem pie constanterq; retinuissemus; & quantum illi consilij, & voluntatis ad prodendum posteris optimum institutum, tantum nos pietatis & diligentiæ ad tuendum adhibuissemus. Huius enim consuetudinis intermissio, difficile est dictu, quantas calamitates in christianam rempublicam inuexerit. nam iudicij metu sublato, cum præter summum Romanum Pontificem nemo esset, qui a Dominicis gregis pastoribus Depositi custodiam, tritici dispensationem, uineæ cultum, & villicationis suæ functionem recognosceret, sortem cum fœnore exigeret, & à singulis grauissimi, multiplicisq; officij, more maiorum, rationem exposceret. tum miserabiliter prolapsa est institutio ecclesiasticæ disciplinæ; tum qui alios in officio continere debebant, maxime ipsi ab officij semita declinauerunt. Hic nota sunt vobis, Patres, ecclesiæ Dei vulnera, quæ libenter prætereo, quia sine acerbissimo doloris sensu nec à me commemorari, neque à vobis audiri posse existimo. Ergo singulari virtute, ac prudentia vestra grauissimis malis remedium inuentum est, hac renouatione prouincialium Cõciliorum: reliquum modò erat, vt sapienter excogitata medicina ægrotis prouincijs salutariter adhiberetur. Cui nos officio pro nostri Metropolitani muneris ratione, proq; amore in hanc vrbem, quam apud nos, & pietatem parentis, & charitatem filiæ obtinere libentissime profitemur, si per debitam obedientiam licuisset, primo quoque tempore satisfacere studuissemus. Cum primum igitur huius rei data est facultas, eam illam summo studio amplexi sumus, eo animo, atque consilio, vt, Deo auctore, vobis adiutoribus, obeundi muneris tarditatem actionum grauitate, & diligentia compensemus. Itaque huc omnes conuenimus, vt ex hac quasi specula singula prouinciæ nostræ partibus circumspectis, Ezechielis Prophetæ voce diuina admoniti, quod perijt requiramus, quod abiectum est reducamus, quod confractum est alligemus, quod infirmum est consolidemus, quod pingue & forte custodiamus. Id omne, vt præstare possimus, petendum à Deo in primis est summis precibus, summaq; vitæ integritate & innocentia, atque in proximos charitate, vt nobis suo lumine præluceat, cõsilia & actiones nostras sua gratia prosequatur. Quemadmodũ autẽ neminem nostrum, vt cuiusque conditio tulit, aut ætas, aut labor, aut valetudo, aut itineris longitudo retardauit, quo minus in hunc locum frequentes ante statutum diem conueniremus, quæ in re priuata commoda communi officio posthabuimus: sic ad ipsam consultandi, & decernendi rationem curandum est vt integram optimamq; mentem, ac voluntatem afferamus, vim publici muneris priuatis commodis anteponamus, eorum vtilitati, quibus presumus, non nostris rationibus seruiamus. Hoc sane enim est, non quæ nostra, sed quæ Dei sunt, quærere. Hoc munus pastoris, hoc ducis officium, hæ gubernatoris partes sunt, vt gregi, militibus, naui potissimum prospiciant: nam subditorum salute præfecti incolumitas continetur. Et*

quia tria præcipue sunt, quæ ex Tridentini Concilij auctoritate in prouincialibus Concilijs agi, & cõfici oportet, vt delicta corrigantur, mores ad optimã disciplinam reuocentur, & tollantur, dirimanturq; controuersiæ: primum illud erit iaciendum tanquam firmissimum totius ædificij fundamentũ vt omnibus, & singulis, quæ a Sacro Tridentino Concilio definita, ac statuta sunt, palam receptis, detestantes hæreses omnes, quæ à sacris canonibus, Concilijsq; œcumenicis, præsertim verò Tridentino, damnatæ sunt, veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeamus, fidemq; sine qua impossibile est placere Deo, ex præscripto eiusdem Concilij, ac Sanctissimi D. N. ratione & formula profiteamur: & ad eius in prouincia nostra tuendam integritatem, id quod ad hanc diem nobis præstitisse videtur Dei benignitas, opportuna præsidia, summamq; diligentiam & vigilantiam pro locorum & temporum periculo adhibeamus. Deinde in delictis corrigendis illa nobis ineunda ratio est, vt pro vi & modo morborum, ægrorumq; natura medicinam accommodemus, nunc lenibus admonitionis & obiurgationis remedijs errata castigantes, nunc acriori curatione vtentes, denique exulceratis partibus ferrum & ignem admouentes, quemadmodum mali ratio, & contagionis periculum postulabit, memores semper nos esse patres, non dominos. Morum autem disciplinam facile restituemus, si qua ratione, quibusve factis primum constituta, diuq; conseruata est, eandem nos in restituenda adhibebimus, illorum vestigia persequentes, qui hanc bonorum amplitudinem nobis, Deo auctore, sua virtute pepererunt. Proponamus nobis quæso, Patres, illorum vitę sanctitatem, & in administratione sui officij sapientiam. Erant integri, casti, simplices, modesti, humiles, bene morati, in oratione, & lectione assidui, sui despicientes, in alienæ salutis cura & cogitatione defixi, consilio, & opera benigni, hospitales, in domestico cultu & victu parci, in alios benefici & liberales. Erant vigilantes super gregibus suis, vineam Domini summa diligentia, & labore colentes, & custodientes. Pascebant assidue oues, sibi commissas, triplici salutis cibo, verbo, exemplo, & sacramentis, memores quoque, & imitatores summi pastoris Christi, qui pro vniuerso grege suo sanguinem, & vitam profudit, ipsi pro suarum ouium incolumitate quemuis excipere laborem, subire omnes casus, omnem vim, atque iniuriam perferre, denique vt bonus ille pastor euangelicus, animam suam pro ouibus ponere non dubitabunt, nullum inde huius vitæ fructum expectantes, vt maximos cęlestis retributionis fructus consequerentur. Hæc si, vt debemus, Patres, ante oculos habebimus, facile intelligemus, quid in restitutione Ecclesiastica disciplinæ nobis sit hoc tempore agendum. In quo illud etiam animaduertendum erit, vt, quemadmodum in conformanda, & constituenda Ecclesiastica ratione Christus Dominus ab ipsis Apostolis, quos christianæ vitæ magistros esse voluerat, initium fecit: sic nos a nobis ipsis pastoribus, quos viuendi exempla & præcepta alijs tradere oportet, in conformanda restituendaq; morum disciplina exordiamur. Hæc officia si quo debemus studio præstiterimus, parui profecto negotij erit sedare controuersias, id quod nobis Tridentina Synodus faciendum proposuit. Nam sublata cupiditate, quæ est omnium radix, & semen dissensionum, facile præsentis tempore discordias componemus: nullumq; in posterum dissidendi locum cuiquam in prouincia nostra relinquemus. Quare ad piam hanc, necessariamq; muneris nostri curam, ac diligentiam, Patres, toto pectore incumbamus: hoc acceptabili tempore, hac die salutis, quam fecit Dominus, enitamur, vt, quantum consilio, opera, actionibusq; Spiritu Sancto duce, & moderatore possumus, tantum ad constituendam communis prouincię incolumitatem afferamus. Amplissima hęc, & nobilissima ciuitas Mediolanensis charitatem & sapientiam vestram implorat: hanc singuli vniuscuiusque vestrum greges incredibiliter requirunt, tota prouincia re magis, quàm voce deposcit. Hoc Optimus & Maximus Rex Philippus, in cuius regia dignitate, vt verbo complectar, sacerdotalem animum licet agnoscere, hoc cæteri huius prouinciæ principes, de populorum salute solliciti, a nobis desiderant, quorum studia, atque officia non vereor ne nobis sanctisq; huius synodi decretis semper adsint, eamq; potestatem, quam à Deo acceperunt, ad Dei & cultum, & voluntatem libentissime conferant. Postulat sacrosancta Tridentina synodus, vt ne tot, tantiq; labores, à sanctissimis patribus in ea suscepti, breui tempore intereant. Hoc vehementer expectat Pius Pontifex Maximus, ex illo præsertim die, quo nos ab administratione consiliorum suorum, & procuratione Ecclesiæ ad vos dimisit. Cui date quæso, vt & profectionis nostræ, & vestrorum laborum vberes fructus deferre possim, præclaras scilicet salutaresq; huius Concilij actiones. Hoc ipsum exigit vestra virtus, quam in publico orbis terrarum conuentu spectatam, & cognitam, nunc in vestrorum populorum vita, ac salute tuenda debetis exprimere. Hoc denique flagitat à nobis Christus Iesus, vt constet sibi ratio officij nostri erga oues, quas, precio sanguinis sui redemptas, nostræ fidei prudentiæq; commendauit, & concredidit: ne quando sanguinem illarum de manu nostra requirat, si, quod Dei benignitas probibeat, culpa, aut negligentia nostra eas diripi, aut dispelli patiemur.

NOs Carolus Borrhomæus S.R.E. Tit. Sanctę Praxedis Pręsbyter Cardinalis, ac sanctissimi D.N. Papæ, & sanctæ Sedis Apostolicæ per vniuersam Italiam Legatus de latere, Dei & eiusdem Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Mediolanensis, de consilio, & assensu Reuerendissimorum DD. Coepiscoporum nostrorum, in Prouinciali synodo Mediolanēsi, hæc statuimus, & sancimus.

DE PROFESSIONE FIDEI. & eius tuendę cura.

PRima & maxima Pastorum cura versari debet in ijs, quæ ad fidem catholicā, quā sancta Romana Ecclesia colit, & docet, & sine qua impossibile est placere Deo, integre, inuiolateq; conseruandam pertinent: ideo nos hinc potissimum exordiendū esse duximus, vt, quæ ex eodem spiritu est fides, eandē vna oris confessione profiteamur.

Sacri igitur Tridentini Concilij auctoritate innixi, mandamus, vt omnes ij, qui beneficia ecclesiastica obtinent, vel in posterū obtinebunt; & qui in synodū diœcesanā conuenire debent; in ea synodo, quæ primo quoq; tēpore celebrabitur, omnia, & singula à sancto Concilio Tridentino definita, & statuta palā recipiant; verā obedientiā summo Ro. Pontifici spondeant; simulq; hæreses oēs publice detestētur, & anathematizent; fidē profitentes eisdem verbis, quibus ex formula, à Sanctissimo D.N. Pio IIII. Pon. Max. præscripta, nos & Coepiscopi nostri initio huius sanctæ synodi, iurati præstitimus, & professi sumus, etiam si antea in diœcesana synodo id officium, ad exequendū iussa Tridentini Concilij, quacunq; ratione & modo obierint.

Epi oēs Prouinciæ nostrę constitutionem Sanctissimi D.N. Pij IIII. Pont. Max. de professione fidei faciēda ab ijs, qui de beneficijs curatis, & canonicatibus prouisi sint, & a docentibus literas, & à promouendis ad doctorales, vel alios gradus, publicent in suis ciuitatibus, & diœcesibus intra mensem, & ab omnibus inuiolate seruandā curent: præsertim vero ab ijs, qui cuiuscunq; status, cōditionis, & dignitatis sint, quouis modo, vel nomine, publice, aut priuatim, domi suæ, vel alienæ, etiā si pædagogi sint, pueros, adolescentes, aliosue cuiuuis sexus, & ætatis, quascūq; artes literarias, vel alias liberales, et si ipsa prima grammaticæ rudimenta, legendo, interpretando, vel repetendo, vel alia quauis ratione, etiam gratis doceant; quorum etiam omnium mores, antequam ad docendum accedāt, probare debebunt, alioquin de ijs pęnas, in eadē cōstitutione propositas, sumant.

Qui vero, ne prædicti huic decreto obtemperent, impedierint; aut huius temeritatis quacumq; ratione illis auctores, aut adiutores fuerint; seuere puniantur. Vt autem id facilius, ac melius effici possit; studiose inquirāt parochi, quinam in suis parochijs eo docendi munere fungantur; & eorū nomina ad Episcopū ad mensem, a die publicationis constitutionis eiusdem numerandū, deferāt. Quos vero deinceps eiusmodi cognouerint, primo quoq; tempore Episcopo indicent.

Parochi diligenter animaduertant, an in suis parochijs vllus sit, quod ad fidē attinet, prauis opinionibus imbutus, vel eo nomine suspectus; eūq; ad Epm, vel Inquisitorē deferant. Moneāt pterea populū, debere omnes, si quos nouerint aliquid fecisse, vel dixisse, quamobrē de huiusmodi peccato in probabilem suspicionem venerint, statim deferre.

Obseruent et eos, qui ex finibus hæreticorum, vel hæresis nomine suspectorū veniūt; singulorumq; dicta, & facta odorētur; ac de eorum vitæ consuetudine, & ratione cognoscant, & si qua de ijs suspicio, fuerit Episcopum, vel Inquisitorem admoneant.

Principes vero, & ciuitatū Magistratus hortamur, ac per viscera misericordiæ Christi Dñi obtestamur, vt cęleste lucrū terrenis cōmodis præferentes, cōmerciū, & consuetudinē hæreticorū, quā fidelibus perniciosam, ac pestiferam esse constat, pro sua pietate, ac studio religionis, e suis vrbibus, atque oppidis amouendam, ac tollendam curent.

Prohibeantque ne suæ ditionis homines, percipiendæ etiam linguæ causa, aut mercaturæ, aliaue nomine, in hæreticorum locis instituantur, aut commorentur.

Sacro deniq; Inquisitionis officio in omnibus ex animo faueant, & opitulentur; &, vt eius edicta seruentur, auctoritatē et suā rogati interponāt. Cūq; eis à sancta Sede Apostolica cōcessum fuerit, vt causis fidei ad patrocinium catholicæ veritatis adsisterent, nihil sibi in illis vsurpare, neq; quidquam, quod contra sacros canones sit, attentare velint.

Episcopi regulas Indicis de libris vetitis, ab ijs, qui illi negotio a sacrosancta Tridentina synodo præfecti fuerunt, ex auctoritate Sāctissimi D.N. Pij IIII. æditas, ab omnibus librorum impressoribus, ac bibliopolis, cæterisq; omnibus laicis, & ecclesiasticis personis seruari iubeant. Quorum vero librorum purgatio, eiusdem Indicis iussu, facienda est; eos legi, vendi, aut emi, haberiue omnino vetamus; donec ab ijs, ad quos pertinet, purgati, & probati fuerint.

De abutentibus Sacra Scriptura.

Nefaria est eorū temeritas, qui sacræ scripturæ verbis, vel sententijs, ad iocū assentationē, contumeliā, superstitionē, impietatē, aut ad quosuis profanos sensus abutuntur. Quamobrē Episcopi in eos, qui in hoc genere deliquerint, ex sacrorū canonū, & Tridētini Cōcilij decretis grauiter animaduertāt.

Et,

Et, vt detestabilis hæc liceotia prorsus tollatur, fidelem populom pet concionatores, parochos, confessores de huius peccati grauitate frequenter admonendum curabuot.

De ludi Magistris.

Principes, & Magistratus in Domino vehementer hortamur, vt, nulla sumptus sui habita ratione, publicos ludi magistros in vrbes, & suæ ditionis loca conducant, non minus fidei, & vitæ quam doctrinæ, & scientiæ laude commendatos. Qui vero literas docebuot, non solum libros, indice Sanctissimi D.N. Pij IIII. auctoritate ædito, oominatim vetitos, pueris ooo interpretentur, aut ab illis legi patiantur; sed oeque etiam alios, quibus obscœna, vel turpia contineantur. Pręcipimus etiam, vt bonis moribus, & salutaribus præceptis eos erudiaot: in primisq; in aliqoa pia, & christiana institutione, si Episcopo videbitur; exerceant; cęteraq; omnia officia, quæ Leo X. in Lateranensi Coocilio statuit, præstent. In ijs si deliqueriot, pro delicti genere plectaotur.

De fidei initijs à Parocho tradendis.

Parochi singulis dominicis, & alijs festis diebus, qui Ecclesiæ præcepto agi soleant, pueris singuli in suis parochijs ioitia fidei tradant; eosq; ad obediētiam primum Deo, deinde parentibus præstandam, erudiant; ac propterea à prandio stata hora, proprio campanæ sono, ad id munus assigoaio, ad Ecclesiam coouocandos curabunt.

De præbenda Theologali.

Quæ Ecclesiæ cathedrales, aut collegiatæ in oppidis insignibus præbendam, aut stipendium quouis nomine theologiæ interpreti assignatum oon habent, cum in illis sacrum Concilium Tridentinum prębendam, primo vacaturam, ad hunc vsum constituerit, quam ei tantummodo, qui ad hoc munus per se pręstandum idoneus sit, deferri voluit; id si adhuc re ipsa effectum ooo sit, curent Episcopi, vt quamprimum decreto Concilij satisfiat.

De prædicatione verbi DEI.

Apostoli, in quorum locum Episcopi successerunt, satis nobis aperuerunt, verbi Dei prædicationem esse pręcipuum illorum munus, qui in Episcopali sede collocant. Quamobrem nos auctoritatem sacrosancti Tridētini Concilij, & veterum patrum sequuti, in Dominos Episcopos hortamur, vt toto pectore in hanc curam incumbentes, greges sibi commissos ipsimet, præsertim in Ecclesia sua, verbo Dei pascant. Quod si leui de causa, aut quodam aoimi languore impediti, nō feceriot, sciant, sibi prætermissi necessarij officij iudici Deo præcipue rationem esse reddendam. Sin autem se interdum vere impeditos cognouerint, per viros idooeos, ex præscripto eiusdē Concilij deligendos, hoc munus studiosissime, populo præstent. In alijs verò Ecclesijs parochialibus, vel aliàs curam animatum habētibus, saltē omnibus dñicis, & solemnibus diebus festis; ieiuoiorū autē, Quadragesimæ, & Aduentus tēpore, quotidie, vel ijs saltē diebus, quibus Eps iosserit, proprio parocho, & Curato, oues sibi commissas, pro earū sensu & intelligentia, salutaribus verbis pasceodas mādamus. Si qui aūt propter inscitiā id pręstare oon poteruot; ad peritos confugiant, quorū auxilium imploraotes, vel homilias sibi præscriptas, vel latinos sermooes auctoris, ab Ecclesia recepti, io vulgarē linguā conuersos, approbatos tamē ab Ordinario, aut memoriter, aut de scripto pronuncient. Id aūt tamdiu fiet, quoad liber Homiliarius ad hūc Curatorū vsum Metropolitani cura prodibit in lucē. Sed, vt norint Episcopi, & eorū industriā, qui doctrina sunt præditi, & illorū diligentiā, qui aliorū verbis diuinā legem enunciant; iubeant, si eis ita videbitur, ab vnoquoque Parocho, & Curato vnū singulis mensibus, ab eo habitū in Ecclesia, sermonē ad se mitti. Qui negligentes, aut contumaces fuerint, eos Ordinarij arbitrio suo puniant; & præterea alios deligant, qoi eorundē impensa opus illud explere possint donec ipsi resipiscentes munus suū expleāt. Quo etiam modo illis occurrere poterunt, quos ēt vel peritorū industria, vel homiliarū libris, vel aliā quacunque ratione adiuios, parum proficere; quosue ei muoeri minos aptos esse; vel prædicatione destruere potius, quam ædificare iudicarint.

Extra vrbem vero in voiuersa diœcesi, pter officiū, quod Curati pręstabunt, tā multos distribuaot Epi concionatores, vt in curatis Ecclesijs, q̄ in frequētioribus locis sitæ sunt, cæterisq; omnibus ēt non curatis, io quibus ipsi opportuoū iodicauerint, intra cuiusque mensis spatiū, saltē semel in aliquo die festo, Dei verbū prædicetur. Eos autem ab illis, in quorum Ecclesijs prædicabunt, hospitio recipi volumus, suppeditatis omnibus rebus, ad eorum victum necessarijs, data etiam eleemosioa aliqua ex fructibus beneficiorum, vel etiam largitione laicorum, si beneficia tenuiora iudicaueriot Episcopi, quā vt id onus ferre possiot; nisi siot, qui iure debeant, vel dare consueuerint.

Ijs autem, qui prædicādi officio, aut quacumq; ratione fidelibus Christiaoā doctrinā tradendi munere funguotur, hanc viā, & rationē ioeundā proponimus. Vt sacrā scripturā ioterpretentur eo sensu, quē catholica Ecclesia, & cōsentieos sanctorū patrū auctoritas cōprobauit; oeq; quidquā ab Ecclesia, aut a doctoribus Ecclesię probatis alienū proferant. Vt, si quando ad auditorum vtilitatem vtendum erit allegorijs, eas ex receptis ab Ecclesia scriptis seligant. Ne certū tēpus Antichristi aduentus, & extremi iudicij die prædicent; cū illud Christi Dñi ore testatum sit: Non est vestrū oosse tempora, vel momenta. Neue quidquam præterea futurum ex sacris

literis diuinare, eique euentui certam diem præfinite audeant. Neq; temere, id sibi diuinitus reuelatum esse, affirment. Ne historias ex apocryphis scriptoribus populo narrent. Neue miracula, quæ probata scriptoris fide non commendentur. Si quæ tñ auditoribus salutaria iudicarint; ita cõmemorent, vt acerta eorum affirmatione abstineant. Ne ineptas & ridiculas fabulas recenseant: Neue superuacanea, & parum fructuosa.

Ne hæreticorum opiniones, & argumẽta referãt apud imperitam multitudinem. Qđ si alicubi necessitas postularit, vt eorum falsa dogmata accuratius, ac liberius confutentur, id nón longa disputatione, sed graui redargutione faciant. quod facile assequentur, si catholicam veritatẽ expromentes, sanctæ Ecclesiæ, Conciliorũ, & probatæ veteris consuetudinis auctoritate, ac sanctorũ doctorũ, quos ꝓbat Ecclesia, testimonijs roborarint; & sacræ scripturæ locos, quorum sensus ab illis ad corrumpendas simplicium hominũ mentes deprauantur, & ex alijs eiusdem scripturæ locis, & ex sanctorum patrũ sentẽtia fideliter interpretentur. Sic.n. fiet, vt dogmatum peruersitas, quę falsa interpretatione nitebatur, catholicæ veritatis vi, & rectæ interpretationis pondere corruat. Ne quid ambiguum, ancepsve loquãtur, quod auditoribus varie intelligẽdi occasionem præbere possit. Neue concise, & obscure quidquam exponant, qua ex re auditorum animi es pectatione incerti, & suspensi relinquantur.

Ne ostentandæ doctrinæ, & eloquentiæ causa, difficiles, atque inanes quæstiones, fucumve orationis, & pigmenta cõquirant, vnde sui ipsius potius, quam Iesu Christi prędicatores esse videantur. Sed præcipue in Euãgelij, Symboli, Orationis Dominicę, Angelicæ salutationis, Decẽ pręceptorũ, Sacramentorum Ecclesiæ, & sacrorũ rituũ dilucida explicatione versentur. In repręhendendis vitijs ita se gerant, vt pietatis, & caritatis studio eos adductos, non hominum, sed peccatorũ odio id facere omnes intelligant. Diligentes, ac vehementes sint in ijs vitijs & peccatis exagitandis, in quibus magis volutatum populum, aut ad ea procliuiorem vident.

In prauas etiam consuetudines inuehantur. Et in eas, quæ & si malæ non videntur, tamen facile peccandi causam afferunt.

Ne quemquam nominatim, aut tacite illũ designantes, insectentur.

Ne in ordinem vllum, statum, aut vitæ genus ab Ecclesia receptum, inuehantur.

Ne Episcopos, aliosve Prælatos, neve ciuiles magistratus cum auditorum offensione asperius obiurgẽt; sed pie potius admoneãt. Populumq; doceant, præpositis suis, etiã discolis, obedire. Quam etiam sæpissime moneant ex Apostoli sententia, vt faciat obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarũ actiones pro omnibus hominibus, qui in sublimitate cõstituti sunt; pręsertim vero pro ijs, qui peruigilant, quasi rationẽ pro animabus eorũ reddituri; vt quietam, & tranquillã vitam gerant in omni pietate, & castitate.

Ita afficere studeant auditores, vt sua peccata dolenter defleant; quos interdum, propositis supplicijs æterni ignis, a flagitijs, & facinoribus deterreant; interdum cõmemoratis cœlestis vitę pręmijs, ad virtutes, in primis vero ad Dei, & proximi amorẽ accẽdãt.

Decreta Concilij Tridentini, præsertim, quæ ad mores & disciplinam christianã restituendam pertinent, & has nostras constitutiones populo studiosius inculcent.

Omnes hortatu, & præceptis ad pietatem erudiant; & quæ cuiusque sit propria virtus, quod officium patris, filij, viri, vxoris, domini, serui, laici, clerici, priuati, magistratus, omnium deniq; ætatum, generum, ordinũ partes, & munera assidue commemorent.

Hanc præterea rationẽ habeant, vt nõ solum Dei, & Ecclesiæ præcepta seruanda esse doceant; sed modũ illis tradãt, quo ea ex Dei volũtate seruare oporteat. Commoneant, vt non solum pręceptis seruandis, sed etiã consilijs amplectendis, ad perfectiorem vitam in dies magis contendere studeant.

Doceant, quo modo vtẽdum sit bonis animi corporis, & externis: Quoue modo secundis, & aduersis rebus; vt ea sint illis, tanquam instrumenta, ad consequendam vitam cœlestem.

Maxime vero caueant, ne, quod pręceptis, & hortatu ædificant, id vita, & moribus destruant; ne, cum alijs prædicauerint, ipsi reprobi efficiantur. Indulgentias populo ne publicent, nisi de consensu Episcopi.

Neminem populo paupertatis nomine commendent; nisi is testimonium ab Episcopo scriptum attulerit.

Neque ei inter concionem permittatur, vt eleemosynam à quoquam petat in Ecclesia; sed aut ad fores Ecclesiæ stet; aut per eos, qui eam curam susceperint; id negotium ita commode, ac celeriter agatur, vt minime cõcionem impediant.

Sacra concio noctu nunquam, sed opportuno tempore, Episcopi præscripto, habeat.

Dũ habetur, nec Missę, aut horę canonicę clara, aut submissa voce in ea ecclesia dicant.

Epi ijs diebus, qbus legitime impediti, p̃dicãdi munus in suis Ecclesijs p alios pręstabunt, eisdẽ sacris cõcionibus, quantum poterunt, interesse studebũt. Qui vero dignitates, psonatus, vel canonicatus in cathedrali Ecclesia obtinẽt, & alij eiusdẽ Ecclesiæ clerici, dominicis, ac festis solennibus diebus semper; Quadragesimæ aũt, & Aduentus tẽpore quã sæpissime verbi Dei conciones in eadẽ Ecclesia audiant, qđ officiũ à cæteris quoq; ciuitatis clericis p̃stari diligenter curabunt Episcopi; vt ipsorum exemplo laici etiam ad audiẽdum Dei verbum studiosius confluant.

Concionis

Concinnis audiendæ causa, loca virorum, & mulierum, si fieri potest, Episcopi cura distinguantur, qui ad id exequendum idoneos aliquot viros adhibeat: & à sæcularibus magistratibus, si opus erit, auxilium petat.

Quæ seruanda sunt in sacris Imaginibus effingendis.

Cum sacrosancta Tridentina synodus decreuerit, nemini licere vllo in loco, vel ecclesia, etiam quomodolibet exempta, vllam insolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit; einsque diligentiæ, & curæ commendatit, vt in sacris effingendis imaginibus nihil falsum, nihil profanum, nihil inhonestum, nihil præposterè, nihil non rectè, atq; ordine adhibeatur; illud in primis caueant Episcopi, ne qd pingatur, aut sculpatur, quod veritati scripturarum, traditionum, aut ecclesiasticarum historiarum aduersetur: ne cuius lectio prohibetur, eius imago populo proponatur.

Historiæ quoq;, quibus neq; Ecclesia, neque probati scriptores auctoritatem vllam dederunt; sed sola vulgi vana opinione commendantur, effingi prohibeantur. Deinde vniuscuiusq; imaginis os, corpus, corporis habitum, & statum, ornatum, & locum inspiciendum curent Episcopi; vt hæc omnia ad prototypi dignitatem, & sanctitatē apta sint, & decora; atq; ex imaginis inspectione pietas excitetur; nulla vero turpis cogitationis detur occasio. Hæc, & reliqua huiusmodi ex Tridentini Concilij præscripto, vt commodius Episcopi exequantur, conuocent suarū diœcesum pictores, & sculptores; omnesq; pariter doceant, à quibus cauere debeant in sacris imaginibus effingendis: curentq; ne ii, inconsulto parocho, aliquam factam imaginem publice, vel priuatim effingāt. Quod, si qui deliquerint, puniantur tam ipsi artifices, quam ij, quorum sumptibus, vel iussu effictæ erunt imagines.

Parochi vero Episcopo significent, quæ ille iudicarit in sacris imaginibus effingendis ad se propter difficultatem deferri debere.

Quod, si quæ iam pictæ imagines, fictæue simulacta ob artificum temeritatem, aut inscitiam, eiusmodi fortasse fuerint, vt ferenda nullo modo videantur; ea curent Episcopi, doctorum etiam, & peritorum virorum consilio adhibito, vt omnino deleantur, vel saltē aliqua ratione corrigantur.

De actionibus, & repræsentationibus sacris.

Quoniam pie introducta consuetudo repræsentandi populo venerandam Christi Domini passionem, & gloriosa martyrū certamina, aliorumq; Sanctorum res gestas, hominum peruersitate eo deducta est, vt multis offensioni, multis etiā risui, & despectui sit; ideo statuimus.

Vt deinceps Saluatoris passio nec in sacro, nec in profano loco agatur; sed docte, & grauiter eatenus a concionatoribus exponatur, vt, qui sunt vberes concionum fructus, pietatem, & lacrymas commoueat auditoribus, quod adiuuabit proposita crucifixi Saluatoris imago, cæterique pij actus exteroi, quos Ecclesiæ probatos esse Episcopus iudicabit. Item Sanctorum martyria, & actiones ne agantur; sed ita piè narrentur, vt auditores ad eorum imitationem, venerationem, & inuocationem excitentur.

De sanctarum reliquiarum veneratione.

Vt Sanctorum Reliquijs, quæ debetur, veneratio, & cultus adhibeatur, statuimus; vt in locis honestissimis, ac decoris vasculis, qua debent, religione asseruentur.

Cum populo pietatis causa ostenduntur, lumina accendantur.

Ex loculis verò, & receptaculis, vbi condita sunt, ne educantur.

Ne temere exponantur omnium oculis.

Neue quæstus gratia.

Cætera etiam de Reliquijs, quæ a sacra Tridentina synodo decreta sunt, Episcopus inuiolate seruari iubeat.

De Magicis artibus, veneficijs diuinationibusq; prohibitis.

Magos, & maleficos, qui se ligaturis, nodis, characteribus, verbis occultis mentes hominum perturbare, morbos inducere, vel expellere, corporum figuram, & constitutionem immutare, ventis tempestati, aeri, ac mari incantationibus imperare posse sibi persuadent, aut alijs pollicentur; cæterosque omnes, qui quouis artis magicæ, & veneficij genere pactiones, & fœdera expresse, vel tacite cum dæmonibus faciunt; Episcopi acriter puniant; & e societate fidelium exterminent.

Deinde omnem diuinationem ex aere, aqua, terra igne ex inanimatis, ex vnguiū, & linea mentorum corporis inspectione, ex sortibus, somnijs, mortuis, alijsque rebus, quibus per dæmonum significationem incerta pro certis affirmantur, futura prædicere, furta, thesauros absconditos commostrare se posse profitentur, & huius generis reliqua, per quæ curiosorum, & imperitorū hominum mentes facile decipiuntur, coerceant, & eijciant. In eos etiam, qui huiusmodi diuinatores, sortilegos, coniectores, ariolos, & cuiusuis generis magos de aliqua re consuluerint, vel, vt consulerentur, cuique auctores, adiutores, hortatoresue fuerint, vel eis fidem habuerint; seuere animaduertant. Si quis etiam annulos, vel aliud magicos, vel superstitiosos vsus fecerit, aut vendiderit; graui pœna afficiatur. Astrologi, qui ex Solis, Lunæ, & aliorum astrorum motu, figura, & aspectu, de hominum actionibus, quæ a libero voluntatis arbitrio proficiscuntur, certo aliquid euenturum affirmāt, grauibus pœnis plectantur, quæ pœnę etiam ad eos pertineant, qui ad illos de huiusmodi rebus detulerint. Denique pęnas sumant Episcopi

Episcopi de ijs omnibus, qui in itineris susceptione, aut cuiusuis rei institutione, vel progressione dies, tempora, & momenta obseruantes, quadrupedum voces, auium garritum, aut volatum notantes, ex occursu etiã hominum, vel pecudum, suscipiendi operis felicitatem augurantur.

De blasphemia.

Blasphemiæ impudentia, & impietas eo prolapsa est, vt in ea coercenda uix satis diligentiæ adhiberi posse videatur, itaq; sacris canonibus, & Pontificum decretis, maximè vero ijs, quæ Leo Decimus in Lateranensi Concilio decreuit, innixi hæc mandamus.

Vt, quicumque Deo palam, seu publice maledixerit, contumeliosisque aut obscænis verbis Dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam Virginẽ Mariam, eius matrẽ, expresse blasphemauerit; si clericus sit, primũ fructibus vnius anni beneficiorum ecclesiasticorum, quæcunq; habuerit, mulctetur. Si iterum in eo peccarit, eo beneficio, quod habet, priuetur, & si plura obtineat, eo priuetur, quo Ordinarius priuandum censuerit. Si tertiò blasphemarit, dignitates, ac beneficia omnia, quæcunque habuerit, eo ipso amittat, ad eaq; deinceps retinenda, aut obtinẽda inhabilis sit. Si vero laicus fuerit; primum, aut etiam secundo, pecunia mulctetur, ex præscripta in eodem Concilio ratione. Tertio grauem pœnitentiam publice agat, eo modo, quò à sacris canonibus præscriptum est.

Qui verò Sanctos blasphemarit, aut in Deum & gloriosam virginem Matrem male dicta, non tamen palam aut publice, contulerit, mitius aliquãto iudicis arbitrio puniatur.

In foro autem conscientiæ, ei, qui blasphemię reus fuerit, grauem pro modo culpæ pęnitentiam confessor imponat. Qui blasphemantem audierit, si possit sine periculo, asperius obiurget; omnino autem intra triduum eius nomen ad iudicem ecclesiasticum, vel sęcularem deferat. Si plures simul audierint, singuli idem faciant; nisi inter eos conuenerit, vt vnus pro omnibus eo fungatur officio. Quod si domini, mercatores, aut artifices, famulos, aut ministros audierint blasphemantes, semel monitos, si iterum in eo genere peccarint, domo eijciãt. Principes autem, & Magistratus per Dei gloriã, quę blasphemia maximè violatur, obsecramus, vt hæc omnia diligentissime seruari studeant, vberrimã piæ curæ à Deo mercedem expectantes, præter decem annorum indulgentiam, quam Leo Decimus in eodem Lateranensi Concilio, & ipsis, & iudicibus, & deferentibus elargitus est. Quod si seculares iudices, quod minime futurum speramus, blaspemiæ conuictos, iustis pęnis non affecerint; sciant ijsdem pęnis quas de sontibus sumere neglexerunt, ex eodem Concilio se teneri.

De festorum dierum cultu.

Maximã in eo diligentiam, ac studiũ Episcopi ponere debent, vt dies festi pie, sanctęq; obseruentur ab omnibus, cũ enim ij potissimũ ad celebrandas Dei, & Sanctorum laudes salutariter instituti sint; curandum est etiam diligenter, vt ne ijs ipsis quisquam ad diuinã offensionẽ & animæ suæ perniciẽ abutatur.

Prohibeãt igit ij, ne illiberales artes exerceãtur; aut vllum opus fiat eo tẽpore alienũ.

Ne quid emattur, aut vendatur, præter id, quod ad victum illius diei, vel ad ægrotorũ curationem necessarium sit.

Ne officinę, aut omnino, aut aliqua ex parte, apertæ habeantur,

Ne fiant nundinæ, sed, quæ festo die fieri consueuerint, in antecedentem, vel sequentẽ diem, qui festus non sit, transferantur.

Qui secus fecerit, seuere plectatur Episcopi arbitratu.

Pro officinis apertis, rebusne venditis si filius, famulus, ministri deliquerint, etiã pater, dominus, & artifex, pœnam subeant.

Ijs etiam diebus studebunt Episcopi, ne personati homines incedant.

Ne ludi equestres, certamina, aut alia ludicra, & inania spectacula adhibeantur.

Choreæ, saltationes in vrbibus, suburbijs, oppidis, vicis, aut vsquã omnino negantor,

Doceãt vero populũ, debere vnumquemque, eo potissimum tempore, in diuinis officijs, & concionibus audiendis frequentem esse; ac in precibus, recolendisq; Dei maximis beneficijs, assidue versari.

CONSTITVTIONVM
Pars Secunda.

DE IIS, QVÆ AD SACRAMENTORUM administrationem generatim pertinent.

QVo maior, & vberior est sacramẽtorum fructus, quam vi eius vis explicari facile possit; eo diligentius, & intima animi pietate, & externo cultu, ac veneratione tractãda, ac percipienda sunt. Quod officiũ vt omni studio & opera nostra adiuuemus, præter ea, quæ ad salutarem hanc rationem constituit sacra Tridentina synodus, quæ & Episcopi, & parochi inuiolate seruare debebunt; nonnulla etiam ad tollenda incommoda, & abusus, quos in prouincia nostra hominum vel culpa, vel negligentia in sacramentorum administratione inuexerat, statuenda duximus.

Primũ aũt magnopere hortamur Episcopos, quorum diœceses inter se implicatæ, & confusæ sunt, vt cõi voluntate, atq; sententia rationẽ inire studeant, qua explicari & commodius distingui possint; adhibita etiam, si opus erit, prudentia, ac diligentia vicinioris Episcopi, vt, amice sublatis impedimentis, negotium de communi eorum sententia, sedis Apostolicæ auctoritate, conficiatur.

Quæ

Quæ parochiales ecclesiæ partem habent sui populi extra mœnia vrbium, vel oppidorũ, vel alibi; quo fiat, vt parochus, præsertim nocturno tempore, illis hominibus sacramẽta commode administrare non possit; in illis Episcopi ant eam partem commodiori parochiæ vniãt; aut etiã, inuitis rectoribus, ex cõstitutione Alexandri III. & decreto Concilij Tridentini, nouas constituant parochias.

Illis autem sacerdotibus, qui de nouo erũt ecclesijs recenter erectis præficiendi, cõgruẽs assignetur portio, arbitrio Episcopi, ex fructibus, ad ecclesiam matricem quomodocũque pertinentibus; &, si necesse erit, compellant populum ad ea subministrãda, quę sufficiant ad vitam noui rectoris sustentãdam.

Quod præterea Tridẽtina eadem synodo decretũ est, vt ecclesiarũ rectoribus tot sacerdotes adiungãtur, quot, & ad sacramenta parochianis administranda, & ad diuinũ cultũ satis esse possint; id Episcopi omni diligẽtia exequãtur. Parochiarũ distinctio, quæ familijs, nõ certis finibus, facta est; & parochis ad sacramẽtorũ administrationẽ, & populo ad illorũ susceptionẽ magnum incommodum afferre solet. quare Epi, sublata intra sex mẽses diuisione parochiarũ, per familias facta, eas certis limitibus, terminisq. describant.

Cum sacramenta Ecclesiæ non solum sine simoniæ labe, verum etiam sine auaritiæ suspicione præbenda sint; caueant omnes, ne in eorum administratione quidquã exigant; aut etiã verbis, vel signis, directe, vel indirecte petant. Qui secus fecerit, eũ, & pęnis iure communi statutis, & alijs arbitrio Episcopi plecti volumus.

Studeant Episcopi, vt in ecclesia sua cathedrali in sacramentorum administratione, in exorcismis fontium, & sponsorum benedictionibus ritus & cæremoniæ ex more sanctæ Romanæ Ecclesiæ adhibeantur.

Omnes vero inferiorum ecclesiarũ, quæcumque illæ sint, rectores in his omnibus ab obseruatione cathedralis ecclesiæ nulla ex parte discedant. Sacerdotes in sacramentorum administratione semper superpelliceũ, et stolam adhibeant.

Episcopi in administrandis sacramentis, illorum vim, & vsum, pro eorum, qui sumpserint, & adsuerint, intelligentia, diligenter explicabunt. Idem quoque facient parochi ea ratione, ac sententia, quæ in Catechismo, Romæ edendo auctoritate Sanctissimi. D. N. præscribetur. Interim vero aliquo catholici scriptoris catechismo ab Episcopo deligendo vtantur.

Parochi crebris cohortationibus in id maxime incumbant, vt populus, sibi commissus, ad Confessionem, & communionem frequẽter, præcipue autem in Natiuitatis Domini, & Pentecostes, ac alijs solennitatibus accedat. Aegrotos vero, etiam non vocati, inuisant, vt ad sacramentorum susceptionem inducant; & eorum animabus, quacumque ratione possunt, solicite consulant.

Si parochi ad aliam ecclesiam trãsierint, antequam à priore migrent, successori libros tradant, in quibus eorum, qui baptizati, confirmati, matrimonio iuncti fuerint, nomina describi, infra iubemus. Qui secus fecerit, grauissime ab Ordinario puniatur.

Quæ pertinent ad Baptismi administrationem.

Nemini liceat quemquam intra domesticos parietes baptizare; sed natum infantem ij, quorum est ea cura, ante nonum diem ad suscipiendum baptismum in ecclesiam deferendum curent. quod si neglexerint, excommunicationis pœnam subeant. Permissa est tamen, si instet periculum, facultas baptizãdi in priuatis ædibus sacerdoti; vel si is absit, alteri sacris initiato; vel, si non adfuerit, laicis; primo mari, aut demum fœminæ; qui recte nouerint veram baptismi formam, Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Quibus verbis nihil prorsus ab ipsis addendum, vel detrahendum esse, crebro populũ suũ parochus admoneat. Quod, si domi baptizatus postea vixerit; omnino intra nonum ab ortu diem, vel cum primum per valetudinem licuerit, eum in ecclesia sistant, vbi si rectam baptismi formam seruatam esse constiterit, ei tantum ritus, ac cæremoniæ baptismi adhibeantur.

Fideles in baptizandis filijs eos potius eligant cõpatres qui eorum animæ consulere, quam, qui inopiæ subuenire possint. Cuius officij sæpius eos parochus admonebit. Curabitque, vt compatres tales deligantur, qui fidei, & morum ratione suscipiendo muneri satisfacere possint.

Caueant vero parochi, ne excommunicatos, uel eos, qui eo anno, Paschæ tempore, ex præcepto ecclesiæ peccata confessi non fuerint, & sanctissimam Eucharistiam nõ sumpserint, admittant ad leuandum baptizatum de sacro fonte.

Sacerdos baptizaturus, primum, quam actionem suscepturus sit, diligenter ipse animaduertat; & ad tanti muneris functionem sancte, grauiterq. accedat, Deinde cõpatres moneat, vt iocis omnibus, magisq. sermonis, pie, ac religiose, quid agatur, attendant; intelligentes Christos filios spiritualiter generari; teneriq. se pro suo susceptionis officio, eos catholica fide, & probatis moribus instituere; si parentes id facere omiserint.

Detestabilem consuetudinem baptizatos infantes in altare collocandi, vt muneribus compatrum inde redimãtur, Episcopi seuerius vindicabunt. Compatres, & commatres nihil infantibus, quos susceperunt, aut eorum parẽtibus, baptismi tempore, largiãtur.

Cum oleum chrismatis consecratur; omnino intersint, & qui dignitates, seu persona-

tas

tus obtineat, & canonici, ac reliqui cathedralis ecclesia clerici; &, quos ex alijs ecclesijs suæ ciuitatis & diœcesis Episcopus vocandos duxerit.

Caueant parochi, ne sacrum chrisma in baptismo à laicis attingatur. Neue linteola, quibus in baptizatis sacri chrismatis vnctio extergitur, ad hoc asseruent, vt ijs tangenda tradant, quos parentes baptizati sibi compatres, vel commatres fieri cupiunt.

Singulę parochiales ecclesię singulos fontes habeant; in quibus diligenter toto anno seruetur aqua baptismatis, solemni ritu benedicta.

Parochus librum habeat, diliterterq; custodiat; in quo baptizati parentum, & compatrum nomen cognomen, diemq; natiuitatis, ac baptismi, & an ex legitimis nuptijs procreatus sit, describat; & quot annis singulorum annorum scriptæ eius rationis exemplum det Episcopo, qui id fideliter asseruandum curabit.

Moneant parochi puerperas, vt cum primum post partum domo exierint, mox ad ecclesiam, Deo acturæ gratias, accedant, vbi benedictionem à parocho suscipiant.

Quę pertinent ad Sacramenti confirmationis administrationem.

Minuri septennio confirmationis sacramentum nemini præbeatur.

Parochi in ecclesia ante denuncient tempus, quo sacrum chrisma ministrãdum erit.

Eos, qui confirmandi sint, eius sacramenti vim, ac virtutem edoceant,

Susceptores in sacramento confirmationis, neque ijs, quos susceperint, neque eorũ parentibus quidquam largiantur; ne cuiquã, quod aliquando commissum est, iterãdi hoc sacramentum, quod nefas est occasionem prębeat.

Omnem diligentiam adhibeant Episcopi, vt, qua ratione commodius fieri poterit, Parochi describant confirmatos, & compatres: seruatis cæteris omnibus, quæ de libro baptizatis describendis præscripsimus.

Quę pertineat ad sacramentum sanctę Eucharistię.

Nemo Paschæ tempore Eucharistiæ sumptionem vlla de causa differat.

Qui præstituto tempore non communicarint, eorum nomina parochus ad Episcopum, ad sex dies post octauam Paschæ, scripto deferat; expositis etiam causis, quas extra confessionem cognouerit; alioqui pęnas det Episcopi arbitratu.

In eos vero omnes Episcopus censuris, & alijs pœnis acriter animaduertat; ijs exceptis, qui eiusdem Parochi cõsilio iusta de causa sumptionẽ in aliud tempus produxerint.

Huic decreto ne fraus fieri possit; statuimus, vt si quis ex necessitate, vel alia iusta causa, ab Episcopo, vel proprio parocho comprobanda, extra parochiam sua dicto tempore Eucharistiam sumpserit; parocho suo de eo fidem faciat, sin minus, in eum agatur, ac si non communicasset.

Publici concubinarij, fœnatores, ac blasphemi, & alij eiusmodi facinorosi homines semel ad pœnitentiam & Communionem admissi, si post ea eos in eodem luto peccatorum hærere cognitum fuerit, amplius ad sacram Communionem ne recipiantur; nisi postea eos vitam, & mores re ipsa emẽdasse, parochi perspexerint.

Eucharistiæ sacramentum, vbi pro ecclesiarum amplitudine commode fieri poterit, maribus seorsum à fœminis ministretur.

Qui sumunt, vt ad Deum tali tempore accedentes decet, demisso habitu, & humili vestitu, pœnitentiam & animi submissionem præ se ferant.

Sacerdos sanctissimam Eucharistiam ijs, qui raro sumunt, non prius ministret, quam eos diligentius admonuerit, quanta reuerentia, & humilitate ad tremendum illud sacramentum accedere debeant; quantaque illis supplicia sint parata, qui indigne suscipiunt.

Adulescentibus, qui nunc primum Eucharistiam sumere voluerint, parochus nõ præbeat; nisi eos ante aliquot dies examinarit; & de vi, & ratione sacramenti diligenter instruxerit.

Populo, postquam Eucharistiam sumpserit, vinum calice consecrato, vel alio vase, quod ad sacri calicis formam factum sit, ne præbeatur.

Episcopus diligentissime curet, vt in cathedrali, collegiatis, parochialibus, & alijs quibusuis ecclesijs, vbi sacrosancta Eucharistia custodiri solet, vel debet, in maiori altari collocetur; nisi necessaria, vel graui de causa aliud ei videatur.

Ante ipsam semper lampas accensa colluceat. Tabernaculum, quo asseruatur, ornatum, & bene septum, ac munitum sit.

Vt oratio, quam vocant. Quadraginta horarum, coram sanctissimo Sacramento, quo frequentissimus populus conuenire solet, qua pietate, & religione instituta est eadem retineatur, & propagetur, decernimus.

Vt Sacramentum in altari, decenter ornato, collocetur, quo tempore, vel letaniæ cantentur; vel, si temporis ratio patiatur; Missa celebretur; neque tamen extra ambitum templi sacra Eucharistia deferatur; nisi secus videatur Episcopo.

Nemini autem eo, præter orantes custodes, huius orationis causa noctu conuenire liceat.

Interdiu autem mares, quantum fieri potest, separatim à fœminis orent.

Die festo corporis Christi Domini, cum

sacro-

sacrosancta Eucharistia in solenni supplicatione gestatur, si adfuerit Episcopus, is eo ferendæ Eucharistiæ officio fungatur; si non adfuerit, id munus exequatur solus is presbyter, qui secundum Episcopum pro eius loci consuetudine, honore cæteris præstat; nisi ex priuilegio, aut consuetudine ad alium presbyterom ea cura pertineat.

Vt sanctissima Eucharistia ad ægrotos summa cum religione deferatur; parochi populum sæpissime hortentur, vt frequens semper prosequatur.

Quamobrem etiam sodalitates Corporis Christi in parochijs instituant.

Cum vero deferenda erit, tum eum campanæ sonitu præmoneant.

Lumina, tintinnabulum; & decorum vasculum, velo etiam decenter contectum, ac præterea, vbi fieri poterit, vmbellā adhibeāt.

Duas autem sacræ Eucharistiæ particulas deferant: ne, eis ad ecclesiam redeuntibus, populus inane vasculum adoret.

Quę pertinent ad celebrationem Missę.

Præcepit sacra Tridentina synodus, vt, quæcumqoe in missæ celebrationem irrepserunt, à tanti sacrificij dignitate aliena, ea Episcopi tollere sedulo studeant. Quamobrem nos eiusdem Concilij decretum exequentes, vt sanctissimum Missæ sacrificium, in qua, illa Deo patri placens hostia, Iesus Christus in odorem suauitatis offertur, singulari religione, ac pietate, & à sacerdotibus celebretur, & à populo colatur; hæc statuimus. Episcopus nosse studeat omnes, qui in quauis ecclesiæ Missam celebrare, vel sacerdotem, qui celebret exhibere debeant; cogatq; suo officio satisfacere.

Nemo clericus, vel laicus in suis sæcolaribus ecclesijs, capellis, vel Oratorijs, quamuis ab Ordinario probatis, etiam si iurispatronatus sint, quemquam secularem, vel regularem sacerdotem celebrare patiatur; qui scriptam celebrandi facultatem, singulis sex mensibus renouandam, ab Episcopo non impetrarit.

Quod, si quis onus recipiat ad tempus vel perpetuo ibidem celebrandi, vel eisdem locis inseruiendi; hunc non generatim, sed nominatim eorum locorum causa eiusmodi facultatem impetrare volumus. Qui contra præscriptam rationem vel celebrarit, vel, vt celebretur, permiserit, grauiter puniatur.

Clericis alienæ diœcesis rei diuinæ faciēdæ facultatem ne permittat Episcopus; nisi ostendant literas testimoniales, seu dimissorias Ordinarij sui, duobus tantum mensibus ante, si in prouincia, si extra prouinciam in Italia, quatuor, sex vero, si extra Italiam datas; vel si eæ antiquiores sint, afferant etiam scriptum testimonium de vita, & moribus ab ijs Ordinarijs, in quorum diœcesi post illud tempus aliquandiu permanserint.

Sacerdotes, qui publice, & notorie criminosi fuerint, à Missę celebratione arceantur, nisi, emendata vita sceleris maculā eluerint.

Facultates, cuicumque ab Episcopis ad hanc diem concessæ, plures Missas eodem die celebrandi, posthac irritæ, ac nullæ sint.

Nemini sine facultate, ab Ordinario scriptis impetrata, in Oratorijs sodalitatem sęcularium, quas confraternitates vocant, alijsve ecclesijs, capellis, aut Oratorijs secularibus, quæ parochialis ecclesiæ finibus continentur, Missam celebrare liceat Dominicis, & reliquis festis diebus; nisi absoluta concione, quæ inter Missam in parochiali ecclesia habebitor.

Missę nec ante auroram, nec post meridiē, nisi ex causa iure permissa celebrentur.

In ecclesijs, vbi plures Missæ celebrari solent, is ordo seruetur, vt pro popoli commoditate, prima diluculo, reliquis deinceps debito interuallo distribuitis, postrema aotem, quo tardius liceat, celebretur. Quod si eodē tempore pluribus locis Missa celebranda sit, rationem ineant Episcopi, ne sacerdotes inter se, alius ab alio, perturbentur.

Nullus sacerdos, quemadmodùm à Tridentina synodo statutum est, in priuatis ędibus& omnino extra ecclesiam, & oratoria, quæ diuino tantum cultui dicata, & à locorū Episcopis designata, ac visitata sint, Missam celebret.

Oratoriorum autem ædificationem, aut vsum, ne facile, sed magna de causa permittant ijdem Episcopi.

In eis autem designandis, vel probandis, hæc seruent. Ne sint in interiorūædium partibus, in quibus domini, vel familia frequentiùs versentur; sed commodo, & honesto loco, à cubiculis, triclinijs, & ab aula saparato, ad templi formā & regulā propius accedāt.

Nec ita angusta sint, vt, qui Missam audierint, ad ostium, aut fenestram stare cogantur, aut denique ibi sacris interesse, vbi promiscue, profanum aliquos exerceatur; quod fieri omninò prohibemus.

Cui autem id permissum fuerit, is eo rarius vtatur; ne distracti homines illa commoditate, ecclesiam Dei minus frequentent; quod exemplo etiam noceat alijs.

Ornamenta, & instrumenta altarium pro celebratione Missæ, pura, ac munda sint; pręsertim corporalia, ac purificatoria. Quamobrem etiam vino albo, vbi possit, tātummodo ad missæ sacrificium sacerdotes vtantur. Calices ex metalli genere, iure permisso, adhibeantur, eoq; pretiosiori, quantum per facultates licuerit.

Die sabbati semper Missa de beata Virgine celebretur; nisi diei solennitas, vel ecclesiæ institutum interdum obstiterit; quo casu eius omnino commemoratio fiat; nisi, & id ecclesiæ instituto impediatur.

Ne

Ne plures tribus, vel ad summum quinque, orationes, seu, vt vocant, collectæ dici possint; nisi vbi ecclesiæ institutum aliud postulet.

Tollant Episcopi sumptuosa conuiuia, ludos, choreas, & omne inanium oblectamẽtorum genus, cæterosq; omnes abusos, qui, populi temeritate aut sacerdotum auaritia in nouæ, vt vocant, Missæ celebrationem irrepserũt; & in eos, qui in hoc genere aliquid peccarint, Episcopus grauiter animaduertat.

Magister cæremoniarum cathedralis ecclesiæ eos, quibus prima Missa celebranda sit, &, qui præterea sacerdotes minus perite celebrant, Missæ ritibus, ac cæremonijs instituat. Qui si huic muneri obeundo vnus par esse non poterit, alijs idoneis sacerdotibus Episcopus eas officij partes deleget. Neque cuiquam primam Missam celebrare liceat, qui ab ijs institutus non sit.

Præcipimus autem, vt sacerdotes in Missę celebratione cæremonias, à Romana ecclesia institutas, ad vnguem seruent; neque alias adhibeant.

Vt ab omni indecoro, & absurdo capitis, oris, & reliqui corporis motu abstineant.

Vt, cum, eleuatione peracta, sacra hostia mouenda, vel sumenda erit, ita moueant, ne iterum sustolli videatur.

Vt præter institutum ecclesiæ Romanæ ijs, quæ secreto, vel quæ palam dicũtur, quidquam addi, vel detrahi non liceat.

Vt quæ palam pronuncianda sunt, distincte, & clara voce dicant.

Vt secreta, quæ vocantur, secreto etiam pronuncient. Vt neque tardius, neque celerius, quam par sit, verba proferant.

Vt propter erroris casum, qui in omni Missæ parte grauis, in canone grauior, in ipsa vero consecratione grauissimus est; Missã legant, non memoriter dicant, aut canant.

Vt operto capite celebrare non audeant.

Vt, quo puriores ad diuinam rem faciendam accedant, saltem singulis hebdomadis peccata sua confiteantur; nisi eos ob mortalis peccati culpam frequentius id facere oportuerit.

Vt, antequam celebrent, se colligant; & orantes mentem in tanti ministerij cogitatione defigant. Quod vt commodius fieri possit; curent Episcopi, vt in singulis cathedralium, collegiatarum, & parochialium ecclesiarum sacristijs singulæ cellulæ ad hunc sacerdotum orandi, & meditandi vsum instituantur.

Vt, antequam ad altare accedant, Missam perlegant, & singulas partes ita præparatas, & notatas habeant, vt celebrantes neque errent, neque hæreant.

Vt sacris vestibus induti, cum nemine colloquantur; neque loquentibus dent aures, mentemq; & oculos ab omnibus amoueant, quibus distrahi possint, neque e sacristia exeant; nisi cum ad altare eundum erit; quod tum grauiter, & modeste fiat.

Vt pileum, birretum, aut subirretum, chyrothecas, sudariolum, aut quodcumque denique huius generis in altare ne ponant.

Vt ibi ne in mora sint sacrificio, cuiusuis expectandi gratia. Neue ob eandem causam, Missa inchoata, subsistant, aut eius initium repetant. Neue, si parochi sint, cuiusquam gratia, mentue Missam anticipent, aut differant; sed illam ea potissimum hora celebrẽt, quæ populo magis accommodata sit. Neuę concionem, quam in ea habere debent, vllo modo omittant. Quod, si forte quispiam imperio quodam, aut contumelia, aut minis, aut vi contenderit, vt sacerdos quidquam cõtra, quam hoc decreto sancitum est, faciat; si clericus sit, & beneficium obtineat, eo priuetur; si non habet beneficium, ne habere quidem ad quinquennium possit; si laicus, re ipsa iã tunc excõicationis pęnã subeat; neque ad decennium feudi, aut emphyteosis nomine quidquã ab ecclesia consequi possit.

Vt, peracta Missa, pro summi beneficij munere Deo gratias agant.

Ne sacerdotes, cum in fine Missæ fuerint, vel eorum ministri, recedant ab altari. Neue vasa, aut linteolos sacros colligant. Ne cuiquam rei tollendæ, vel mouendæ causa manus admoueant.

Ne candelas restinguant: nisi absoluto Euangelio, quod post benedictionẽ dicitur.

Celebranti sacerdoti vnus saltem minister adsistat, isq; clericus, vbi possit, & talari veste, & superpelliceo indutus.

Ministri candelas accendant, missale, & vrceolos, & alia, quæ ad Missæ ministerium requiruntur, prius suis locis in altari collocent, quàm eo sacerdotes accedat: quem, nisi his omnibus præparatis, confessionem ordiri omnino prohibemus.

Sacerdote rem diuinam faciente, ministri per ecclesiam ne vagentur; neue dent operã collocutionibus, aut candelis venditandis; sed composito corpore, nullo gestu, modeste, vt debent, sacerdoti adsistentes inseruiant.

Moneant parochi frequenter patres familias, vt filios, & famulos, quos in bestijs pascendis occupant, saltẽ diebus festis Missæ iubeant interesse.

Viduæ ob maritorum mortem, ad summum ne mense amplius sint sine Missæ auditione. qua in re nulla valeat excusatio cuiusuis cõsuetudinis, quam irritam decernimus. eas item Episcopi, etiam censuris ecclesiasticis, id facere cogant.

Parochi populum frequenter hortentur, vt in sua parochia festis diebus Missam audire ne omittant. Moneantq; eum diligẽter, debere vnumquemque, vt à sacra Tridentina synodo traditum est, in parochiam suã, vbi id fieri commode potest, conuenire ad audiendum verbum Dei.

Fideles,

Fideles, cum Missæ intersunt, eodem vestitu sint, quo in publicum prodire solent, & ita se componant, vt corporis habitu animi religionem præ se ferant.

Ne in foribus ecclesiæ, vel extra subsistat, nisi necessitatis causa.

Aperto capite sint. Et, quo tempore a sacerdote confessio dicitur, & grauiora Missæ mysteria peraguntur, sint flexis genibus.

Ne ita prope ad altare accedant, vt indecorum sit, & sacerdos perturbetur.

Ne prius discedant, quam sacerdos Euãgelium, quod post benedictionem dicitur, absoluerit.

Quæ pertinent ad sacramenti Pœnitentiæ Administrationem.

Innocentij tertij constitutionem, in generali Concilio editam, qua sancitum est, vt fideles, saltem semel in anno, proprio parocho peccata sua confiteantur, inuiolate omnes seruent.

Salutarem eiusdẽ Innocentij cõstitutionẽ, eo itẽ Concilio latam, nos ad vsum reuocantes præcipimus, vt medici ad ægros, in lecto iacentes, adducti, antequam illorum curam suscipiant, eos plane moneant, vt idoneo cõfessori de eorum peccatis confiteantur.

Quibus etiã denũcient, se, nisi id quatriduí spatio ad summum præstiterint, eorum curationi de futuros. Parochũ etiã curabunt certiorẽ fieri de eo, qui in eius parochia morbo affectus teneat; qui pro sui officij munere, statim ægrũ conueniat, & cũ eo agere debet, vt per hoc sacramentum Deo reconcilietur.

Iubemus autẽ medicos excommunicationis pœna ijs proposita, quã ipso iure subeãt, si secus fecerint, transacto quatriduo ab illorum curatione omnino abstinere; nisi certo cognouerint, eos postquã in eã febrim, morbũve inciderunt, confessos esse aut Episcopo, aut, cui Episcopus eius rei facultatem dederit, aliud ex iusta causa videatur.

Hortamur denique omnes, quos aliqua de ægrotis cura attingat, vt nullam occasionem omittant inculcandi eis, quæ ad animæ salutem pertineant.

Episcopi in suis cathedralibus ecclesijs, Tridentini Concilij auctoritate, pœnitentiarium intra tres menses instituant cũ vnione præbendæ, quæ primo quoque tempore vacauerit. Negligentes proxima prouinciali synodo prætermissi officij rationem reddent.

Qui parochialem ecclesiam non obtinẽt, etiam si regulares fuerint, confessiones ne audiant, quemadmodum statuit Tridẽtina synodus; nisi Episcopi scripto approbati fuerint. Qui contra fecerit, excommunicationis pœnam subeat.

In ijs probandis hanc rationem habeant Episcopi, vt pij, bene morati, docti, prudẽtes patientes, de animarum salute solliciti, & fideles custodes sint eorũ, quæ in confessione dicuntur; prouecta etiam ætate, præsertim illi, qbus cõfessiones mulierũ erũt audiendæ.

In foribus sacristiæ cuiusuis ecclesiæ, vbi confessiones audiri, & confessores plures esse solent, affigatur tabella, in qua nomina, & cognomina confessorum approbatorum descripta sint.

Iubeat Episcopus clericos frequentar audire magistros, qui casus cõsciẽtię in monasterijs, vel vbiuis, eius iussu interpretentur.

Confessores omnes casus, summo Pontifici, & Episcopis quauis ratione reseruatos, scriptos apud se habeãt; ne quid per incuriã sibi facultates assumant.

Sacerdotes, nisi ex causa necessaria, mulieres ante Solis ortum, vel post eius occasum, confitentes ne audiãt. Neue in cellis, sed publice in ecclesia, in sedibus, in quibus tabella omnino inter confitentem, & confessorem interiecta sit. Huiusmodi autem sedes in ecclesijs ab ijs, ad quos pertinet, constituendas Episcopi quam primum curabunt.

Nec sine causa necessaria in priuatis ædibus cuiusquam maris, vel fœminæ confessionem audiant.

Parochi sæpe cohortentur, & moneant fideles, ne confessionẽ, quæ Paschæ tempore fieri debet, vsque ad sanctam hebdomadam differant.

Caueãt Curati, ne ijs temporibus, quibus confessiones frequentiores esse solent, præcipue per octo dies ante Natalem Domini, & à Dñica Passionis vsque ad Resurrectionis octauam, etiam aliò ad funera, & alia sacra officia vocati, illud audiendæ cõfessionis munus in sua ecclesia, sine causa necessaria prætermittant, aut vllo modo differant.

Ad sacramentum pœnitentiæ, quo à peccatis liberamur, nemo sine debita præparatione accedat, vt in spiritu humilitatis, & amaritudine animæ suæ, non expectata cõfessoris interrogatione, ipse peccata sua cõfiteri possit; cuius tamen diligentia adiuuãdus erit, vbi aliqua in parte deficere videbit.

Caueant confessores, ne ante debitam satisfactionem illos absoluant, quibus, cum facultas adsit aliena restituendi, vel legata, quę ad pias causas facta sunt, persoluendi, illisque, vt id faceret, superiori confessione præceptum sit, præstare tamen neglexerunt; exceptis ijs, qui periculose ęgrotant, quos tamẽ moneant, vt, quod debent, quamprimum persoluant.

Et quia interdum in falsi testis manu est, vt non solum facultatibus homines, sed etiã existimatione, ac vita spolientur; idcirco neminem absoluant, qui falsum testimonium in iudicio, alterius detrimento dixerit; nisi prius dato damno, quatenus id sarciri poterit, & violatæ illius existimationi satisfecerit.

Ne illum quidem absoluant, qui post publicum Episcopi monitum de indicandis rebus

bus amissis, quid de ijs sciat, non indicarit; nisi hoc officium ante persoluerit. Iidē omni adhibita diligentia, conscientiam examinent singulorum, qui fœnerantur, & qui iniquos contractus exercēt; neque quemquam in his casibus absoluant; nisi debita restitutio, aut satisfactio ex canonum præscripto prius intercedat.

Ad eorum etiam criminum, quæ infra ordine adscribuntur, licentiam resecandam, prohibemus, ne cōfessores quemquam, vllis ijs criminibus alligatum, absoluant, nisi facultas eis ab Episcopo permissa sit. cuius potestati, & eorum sacerdotum, quos ipse ei muneri præposuerit, eiusmodi absolutionē, in sua cuique diœcesi, reseruamus.

Raptores virginum.

Qui moniales violarint.

Qui abortum procurarint.

Qui secundo, vel propinquiori cognationis gradu incæstum admiserint.

Incēdiarios, & qui damni, iniuriæve causa vites, vel arbores alienas inciderint.

Ecclesiam polluentes.

Homicidas voluntarios.

Qui parentes percusserint.

Qui locis pijs infantes exposuerint, cum habeant, vnde ipsos alant, neque eorum locorum damnum resarcierint.

Notarios, qui legata, ad pias causas facta, non denunciarint, ex nostri decreti præscripto.

Qui ad magicas artes, veneficia, superstitiones, & alia huius generis, Eucharistia, sacrisue rebus abutuntur.

Qui stateras, mensuras, monetasve adulterarint, corruperintve.

Confessores canones pœnitentiales bene nouerint; & de pœnitentia, quam cuiq; peccato præscripserunt, confitentes admoneāt; vt tāto diligentius a peccatis cauere studeāt, quanto in pœnitentijs canonum mitigandis benigniorem in se Ecclesiam experiuntur.

Iidem, quemadmodum à sancta Tridentina synodo iussum est, publice peccantibus publicam pœnitentiam imponant; neque illud publicæ pœnitentiæ genus, nisi data ab Episcopo facultate, secreta alia pœna commutare audeant.

De ieiunio.

Sancta Tridentina synodus pastores omnes hortatur, atque obtestatur, vt omnē adhibeant diligentiam ad fideles cohortandos, vt ea, quæ ad domandam carnem conducūt, præsertim ciborum delectum, & ieiunium omni studio amplectantur. Itaque eius nos auctoritati, & sacrorum canonum decretis innitentes edicimus. Vt omnes carne, cęterisq; omnibus, quæ à carne trahunt originē, vt ouis, lacte, caseo, butyro, & huiusmodi per totam Quadragesimam abstineant.

Sciantq; singulis Quadragesimæ diebus, Dominicis exceptis, ieiunij lege se obstrictos esse. sunt enim illi quadraginta dies, quasi totius anni decima quędam, quę oblatione ieiunij, pro fidelium omnium salute, Deo consecratur.

Vt per sacra quattuor anni tempora, vigilias Natalis Domini, Assumptionis beatissimæ Virginis Mariæ, beatorum Apostolorum (exceptis Ioannis Euangelistæ, & Philippi & Iacobi vigilijs) item diei festi omniū Sanctorum, Natiuitatis Ioannis Baptistæ, & beati Laurentij, ieiunium seruent.

Vt triduo etiam Rogationum post Ascensionem Domini, ex veteri instituto, in Mediolanensi ecclesia ieiunium adhibeatur.

Edicimus pręterea, vt in Prouincia nostra, proxima quarta feria post Quinquagesimā, omnes Quadragesimalis obseruantiæ initium faciant; præter ciuitatem Mediolanensem, easque diœcesis partes, vbi ex Diui Ambrosij instituta diuina officia celebrantur.

Illorum vero damnamus ingluuiem, qui primis quinque Quadragesimæ diebus, Romanæ Ecclesię more institutis, Mediolanum se conferunt, patriæ ritum in ieiunio, & ciborum abstinentia, fugientes.

Caueant autem ieiunij cultores, ne, dum vetitis cibis abstinent, aliarum rerum delitias, luxuriamq; consectentur; immo vero moderato cibo, & potu carnis vitia coerceāt; vt liberi mentes ad cœlestium rerum amorem, & contemplationem erigant; & ad pietatis opera expediti inueniantur.

Ad his antē omnibus eos excipimus, quos vrgens necessitas, vel imbecilla ætas à ieiunij lege eximit; eos etiam, qui euidentis morbi, alteriusve iustæ causæ excusationem habēt; sed horum iudicium Episcopo tantum, vel ijs, quos ei muneri ipse pręfecerit, scripto faciendum relinquimus; idque, quod ad morbum attinet, de medici consilio.

Quod autem ex diuinarum literarum sententia parum homini prodest, se per ieiunium cibo temperasse, si animus in peccatis sit intemperans; idcirco fideles in ieiunio præcipue studeant, vt, dum caro ab alimentis abstinet, mens pariter a culpa ieiunet; omnesq; in Dei laudibus, eleemosynis, alijsque pijs officijs occupentur. hoc est enim ieiunium, quod se Dominus Esaię ore delegisse testatur.

Quę pertinent ad extremæ vnctionis administrationem.

Extremæ vnctionis sacramentum curet parochus, vt ægroto, dum integris est sensibus, adhibeatur.

Idem cum ad vngendum infirmum accesserit, diligenter eum consoletur, & hortetur, vt bono animo sit; & à curis ac desiderijs huius vitę ad cœlestis beatitudinis cogitationē

ita

ita erigat; vt abiecto mortis metu, se à Deo in æternam requiem vocari gaudeat.

Omnes vero, qui adsunt, moneat, vt preces Christo Domino pro eo faciant.

Quæ ad sacramenti ordinis administrationem pertinent.

Accurate complexa est tridentina synodus omnem diligentiæ rationem quam in conferendis ordinibus adhibere debeant Episcopi, vt Ecclesiæ idoneos sacerdotes, & alios ministros habeant. quamobrem eos tantum admonendos duximus, vt idem studium in exequendo præstent, quod in præcipiendo adhibitum esse omnes intelligunt.

Quod à Tridentina synodo sancitum est, ne in conferendis ordinibus Episcopi, & eorum ministri quidquam, etiam sponte, quauis de causa datum, accipiant; id, & ipsi inuiolate seruent; & à suis cubiculariis, cæterisq; familiaribus seruandum curent.

Archidiaconus cuiusq; cathedralis ecclesiæ, si ea ecclesia Archidiaconum habeat; sin minus is, qui proximum post Episcopū in ea ecclesia dignitatis gradum obtinet; intra sex menses librum conficiat, in quo diligenter describat clericorum omnium sæcularium nomina &, quo quisque ordinis gradu sit, ac deinceps reliquorum tam sęcularium, quam regularium, qui clericatum, vel aliquem ex minoribus, maioribusue sacris ordinibus assumpserint, locum etiam, & tempus.

Quicumque vero posthac in nostra Prouincia a suo Episcopo, uel eius permissu ab alio, etiam extra prouinciam, in clericalem militiam adscriptus fuerit, vel altiorem ordinis gradum ascenderit; ad mensem ex eo die, quo ordinem susceperit, nomen suum in clericorum librum referendum curet.

Eum autem librum idem diligenter custodiat; in quem quidquid singulis annis retulerit, id Episcopo describendum dabit; vt eius libri exemplum etiam in Episcopalibus ædibus asseruetur.

De Seminario Clericorum.

Mandatum est à sacro Tridentino concilio prouincialibus synodis, quamprimum in eam curam incumberent, vt seminarium clericorum, vbicumque id fieri posset, constitueretur, omnique ratione propagaretur. quamobrem etiam illis facultatem dedit moderandi, & augendi omnia, & singula, quæ piū, & sancti huius operis institutionem, & progressionem adiuuare possent. itaque nos prouinciæ nostræ statu, & ecclesiarum, ac beneficiorum genere diligenter considerato, duximus ad hanc rationem confugiendum esse, vt detrahamus, quemadmodum iam nunc detrahimus, decimam partem fructuū cuiuslibet mensæ Episcopalis, & Capituli, quarumcunq; dignitatum, personatuum, officiorum, præbendarum, portionum, abbatiarum, & prioratuum cuiuscumq; ordinis, etiam regularis, aut qualitatis, vel conditionis fuerint; etiam hospitalium, quæ dantur in titulum, vel administrationem, iuxta constitutionem concilij Viennensis; & beneficiorum quorumcumque, etiam regularium, etiam si iurispatronatus cuiuscumque fuerint, etiam si exempta, etiam si nullius diœcesis, vel alijs ecclesijs, monasterijs, vel hospitalibus, & alijs quibusuis locis piis, etiam exemptis annexa, & ex fabricis ecclesiarum, & aliorum locorum, etiam ex quibuscumque alijs ecclesiasticis redditibus, seu prouentibus, etiam aliorum collegiorum; in quibus tamen seminaria discentium, vel docentium, ad communem ecclesiæ bonorum promouendam actu non habētur, hæc enim exempta esse volumus, præterquam ratione redditAuum, qui superflui essent, vltra conuenientem ipsorum seminariorum sustētationem, seu corporum, uel cōfraternitatum, quæ in nonnullis locis scholæ appellantur, & omnium monasteriorum, non tamen mendicantium, etiam ex decimis quacunque ratione ad laicos, ex quibus subsidia ecclesiastica solui solent, & milites cuiuscumque militiæ, aut ordinis pertinentibus (fratribus sancti Ioannis Hierosolymitani duntaxat exceptis) eamq; supra scriptorum fructuum decimam sic detractam, seminariis, singulis prouinciæ nostræ diœcesibus erigendis, seu iam erectis, applicamus, & incorporamus.

Possessores autem huiusmodi beneficiorum ad eandem fructuum decimam, non modo pro se, sed pro pensionibus, quas aliis forsan ex dictis fructibus soluant, retinendo tamen pro rata quidquid pro dictis pensionibus illis erit soluendum, omnino teneri volumus, & mandamus eiusdem Tridētini cōcilii auctoritate quibusuis, quoad omnia, & singula supradicta priuilegiis, & exēptionibus, etiam si singularem derogationem requirerent, consuetudine etiam immemorabili, & quauis appellatione, & allegatione, quæ executionē non impediat, non obstantibus.

Hanc autem fructuum decimā iuxta maiorem singulorum beneficiorum taxationē, quæ hactenus facta reperiatur, exigi iubemus. Quod si aliqua beneficia non reperiantur taxata; Episcopi de consilio eorum, qui sacrę Tridētinæ synodi iussu ad id munus delecti fuerint, ea taxent.

Quā decimā duob⁹ termin⁹ ītra seqūtē anū M.D.LXVI. & deinceps singulis annis eodē mō solui volum⁹. si quis hui⁹ anni taxationē à se impositā exigere cępisset, eādem exactionē prosequatur; deinceps verò hāc exigēdi rationem, à nobis præscriptam, seruabit.

Præterea damus auctoritatem singulis prouinciæ nostræ Episcopis, vt de eorū qui huic muneri præfecti erunt, consilio, & Metropolitani scripto consenso, possint eam decimam augere, ac perducere vsque

ad decimam vicesimaui redditus, & imminuere vel vniuersè vel sigillatim; atque ijs etiam beneficijs, quæ tenuiora fuerint, præsertim curatis, totam omnino exactionem remittere.

Decernimus item, vt Episcopi, ex auctoritate eiusdem Concilij Tridentini, intra sex menses ecclesiastica aliquot simplicia beneficia, cuiuscumque qualitatis, & dignitatis fuerint, vel etiam præstimonia, vel præstimoniales portiones nuncupatas, etiam nondum vacantes, huic collegio, seu semenario applicent, & incorporent; ea videlicet, quæ illis semenario magis opportuna, & idonea videbuntur; sine tamen cultus diuini detrimento, & beneficia obtinentium præiudicio.

Quod, si Episcopi illorum beneficiorum fructus ad id pium opus non satis esse animaduerterint, dispiciant, si quæ alia sint, quę seminario attribui possint. Deque his Metropolitanum admoneat, qui, vt res ex sententia confici possit, à Sanctiss. D.N. opem implorandam, & eius auctoritatem interponendam curabit.

Hæc autem vnio beneficiorum ex præscripta concilij Tridentini formula locum etiam si beneficia sint reseruata, vel affecta; nec per resignationes ipsorum beneficiorũ vniones, & applicationes suspendi, vel impediri possint; sed omnino quacumq; vacatione, etiam si in Curia effectum suum sortiatur, & quacumque constitutione non obstante; succedente vero casu, quo per vniones effectum suum sortientes, vel aliter seminarium ipsum in totum, vel in partem dotatum reperiatur; tunc portio ex singulis beneficijs, vt supra, detracta, & incorporata, ab Episcopo, prout res exegerit, in totum, vel pro parte ad ratam remittatur.

Quæ pertinent ad collationem beneficiorum.

Interdicim⁹ & ijs, qui ius habent cõferen quæcumque beneficia ecclesiastica, seu eis prouidendi, aut ad ea eligendi, præsentandi, vel nominandi, & eorum ministris cuiusuis generis, ne quidquam per quamuis causam eius rei gratia ab aliquo, cui ecclesiasticum beneficiũ quauis ratione tribuatur, ne sponte quidem datum, accipiant.

Neue ita detur beneficium cuiquam, vt is ad nutum eius, qui dederit, vel cuiusuis alterius, postea cedat.

Neue in eo dando vlla fructuum pars ab Episcopis, & inferioribus, contra sacrum canonum instituta, quauis etiã pietatis specie reseruetur.

Qui ex ijs, quos diximus, secus fecerit; iure ac facultate eligendi, nominandi, vel præsentandi deinceps vti non possit.

Qui vero beneficium conditionibus eiusmodi acceperit, sciat ex sacrum canonum decretis, se nullum in eo ius adeptum esse; atque ideo fructus suos non facere; quos vel perceperit, sine conscientiæ labe retinere nõ posse; ad eorumq; restitutionẽ compellatur.

Omnes item ij cæteras pœnas dent, simoniacis à sacris canonibus, & constitutione Sanctissimi D. N. Pij IIII. constitutas; &, quas Episcopi prætereà de ijs sumendas iudicauerint.

Eandem Pij cõstitutionem Episcopi semper in diœcesana synodo, ac bis quotãnis in celebrioribus suæ diœcesis oppidis publice recitari iubeant.

Neminem autem vel præsentatum, vel nominatum, vel electum, vel ab inferioribus prouisum prius admittant, aut instituant Episcopi, quam infra scriptum iusiurandum ab eo exegerit. Ego N. præsentatus, vel electus &c. ad beneficium N. iuro per sacrosancta Dei Euangelia, quę meis manibus tango, neque me beneficij obtinendi causa, aut, vt ad id præsentarer vel nominarer &c. neque quemquam alium meo nomine, aut consentiente, vel sciente me, quidquam collatori, patrono, seu alij cuiquam ea de causa promisisse, aut dedisse, aut compẽsasse, aut prius datũ cõfirmasse, vel apud quẽquã deposuisse.

Neq; mutuo dedisse, vel locasse, vel prius mutuo datũ, commodatum, locatũ, aut quocumque modo debitũ remisisse, aut relaxasse.

Nec de domib⁹, terris prędijs, redditibus eius ecclesiæ, fructibusue decimis, aut oblationibus eiusdem præteritis, præsentibus, ac futuris donationem, remissionem, locationemue fecisse, pmisisse, aut inijsse; aut aliũ, mandante, vel consentiente me, promisisse, fecisse, aut inijsse.

Ita me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

Notarijs, scriptoribus, alijsque Episcopi ministris pro omnium opera, sumptu, ac labore, in cõficiendis litteris, quibus beneficij collatio, confirmatio, institutio, prouisio cõtinetur, non plus duobus aureis ad summũ persoluatur.

Episcopi munus erit cauere, ne propter iurispatronatus, occasionem pluris aliquanto res cui illud ius annexũ est, vendatur, aut transferatur; si qui vero nihilominus ita vendiderint, pœnas contra simoniacos editas incurrant.

Ne redimendæ vexationis specie in causis beneficiorum simoniace pactiones intercedant, nemini licere volumus, ad redimendã vexationem, ne in casibus quidem iure permissis, pecuniam dare, quidquamue pacisci, aut transigere; nisi Episcopi cõsensus accesserit, eius partes erũt, & perspicere diligenter, an subsit aliqua fraus; &, vbi rẽ fraude carere, & iure pmissam esse cognouerit, nõ denegare ei, qui petierit, facultatẽ se à vexatione liberãdi. Qui cõtra, quã decretum à nobis est, fecerit, Episcopi arbitrio plectatur; &, qđ actum fuerit, irritum sit, ac nullum.

Vt omnis ad simoniã aditus intercludatur, statuimus,

statuimus, ut non solum auctores simoniæ, sed eius internuncii, & interpretes, notarij etiam, qui simoniaca instrumenta conficiūt, ijsdem pœnis teneantur, quibus addicti sunt ij, qui per simoniam contraxerunt.

Iis etiam pœnis comprehendi uolumus eos, qui scientes inter eos, qui contrahunt, simoniacam pactionem inteecedere, in eorū gratiam sua beneficia obligant.

Monem^9, & obtestamur Episcopos, aliosque, quibus est ius conferendi beneficia, ut familiaribus suis certam mercedem constituant; ne illi hoc subsidio destituti, beneficia ecclesiastica, tāquā suæ operæ, & laboris pretium, præcipue sibi proponant. fraudari tamen ecclesias nolumus probatorum hominum ministerio, si qui sint in eorum familia, quorum doctrinæ, & pietati utiliter sacrum munus committi possit.

Qui beneficium ecclesiasticum, uacans uoluis, & ambitiosis precibus per se, uel per alios petierit, eo facto ita reddatur indignus, ut per biennium in eum neque illud, neque aliud beneficium conferri possit.

Eandem pœnam illis proponimus, qui beneficia ecclesiastica, quæ nondum uacent, postularint; præter eas, quæ a sacris canonibus huic iniquitati constitutæ sunt.

De edicto proponendo in examine eorum, qui præficiendi sunt parochialibus Ecclesijs.

Quia sacrum Tridentinum concilium ad prouinciales synodos illam cognitionem reiecit, an expediat, ut ii, qui præficiendi sunt parochialibus ecclesiis, ad examen uocandi sint per edictum; re diligenter considerata, statuimus: ut, cum primum Episcopus parochialē ecclesiam uacare cognouerit, intra triduum ad cathedralis, & uacātis ecclesiæ ianuam publicum edictum per totos decem dies, uel aliud longius tempus, eiusdem Episcopi arbitrio, propositum esse iubeat; quo omnes i nuitentur, qui uolent examinari, uel alios examinandos nominare: ut transacto præstituto tempore, examen confici possit: ac deinde orbaro gregi ex ea formula, quę in dicto concilio præscripta, est idoneus rector præficiatur.

De examine & inquisitione in promouendis ad cathedrales Ecclesias.

Quoniam statuit sancta Tridentina synodus, ut in prouinciali synodo forma examinis, seu inquisitionis, aut instructionis natalium, uitæ, ætatis, doctrinæ, atque aliarū omnium qualitatum, quas sacri canones, & ipsa Tridentina synodus in promouēdo ad Episcopatū postulāt, præscribatur: nos hanc formulam Sanctissimi D. N. arbitrio comprobandam, proponimus.

Cum examen de aliquo ad Episcopatum prouinciæ nostræ promouēdo, faciēdū erit, Episcopus, in cuius diœcesi is maiorem eius anni partem uersatus fuerit, mandato à summo Pontifice accepto, ex quinque probatis, & doctis ac iuratis, omniq; exceptione maioribus testibus, de eius fide, uita, & moribus cognoscat in hunc modum.

An sit bonæ existimationis.

An hæresis nomine, aut schismatis suspectus sit.

An hæreticorum libros legerit, habeatue.

An cum hæreticis uersatus fuerit, aut eis aliquomodo fauerit.

An statuto Ecclesiæ tempore confiteatur, & Eucharistiam sumat, ac Missæ intersit.

An sacris ordinibus sit initiatus, & quāpridem.

An sit criminosus, uel uitio aut infamia notatus.

An cum aliquo inimicitias gerat capitales, & præsertim in loco Episcopatus.

An filios habeat non legitimos, & cuius ætatis, & quot.

An familiā suā prudēter, & catholice regat.

An bigamus sit.

An excommunicatus, aut suspensus.

An apostata.

An ei publica pęnitentia imposita fuerit.

An aliquando insanierit, aut à dæmone uexatus fuerit.

De natalibus uero, ætate, gradu, & corporis habitu, à duobus, uel tribus testibus fide dignis, vel ex instrumentis publicis hoc modo cognoscat.

An legitimo matrimonio natus sit.

An hæretici filius nepósue sit.

An trigesimum annum confecerit.

An in uniuersitate studiorū magister, siue doctor, aut licentiatus in sacra theologia, uel iure canonico, merito sit promotus, aut publico alicuius academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur.

Et, si regularis fuerit, an a superioribus suæ religionis similem fidem habeat.

An aliquo uitio, uel insigni deformitate corporis, & in qua parte laboret.

An comitiali morbo tentetur.

De doctrina autem sic periculum faciat.

Adhibitis tribus theologiæ, totidemq; iuris pōtificii peritis, quos, si ibi nō fuerint, ex uicinioribus locis accersat, promouendū undecumque euocatum interroget.

Quid differat inter sacramenta ueteris, & nouæ legis.

Quot sint ecclesiæ sacramenta, & quo modo singula nominentur.

Quę sit eorum materia, forma, minister.

Quod officium presbyteri, diaconi, & subdiaconi; quodue minorum ordinum.

Quæ præcepta diuina, quæue consilia Euangelica.

Duos item locos ei proponet interpretandos, alterum ueteris, alterum noui testamenti; a mane ad uesperam dato spatio cogitādi.

Quibus interpretatis, percunctantibus etiam aliquid de iure pontificio, ita respondebit, ut etiam si theologus sit, tamē se iuris

canonici in ijs, quæ ad Episcopi munus pertineant, non omnino rudem esse ostendat.

His cõfectis, ex formula præscripta à Sanctissimo D. N. coram eodem Episcopo fidei professionem faciat.

Quod, si promouẽdus in pluribus ciuitatibus, vel diœcesibus proximum triennium moratus fuerit; eius fidem, vitam, & mores illi etiam Episcopi, in quorum locis sex menses manserit, à summo Pontifice admoniti, vel ab eo, qui processum confecerit, rogati, suo testimonio comprobent: idque scriptum ad eundem mittant, à quo processum confectus sit. Is vero acta hæc omnia in publicum instrumentum relata, ad sanctissimum Romanum Pontificem, obsignata quamprimum mittat.

De vita & honestate Episcoporum, & Clericorum.

Pie, ac sapiẽter sancta Tridẽtina synodus, duce Spiritu sancto, ecclesiæ vtilitati consuluit, cum Episcopis, & reliquo clericorum ordini certas officiorum vias, rationesque præscripsit; quibus intelligerent, se cum in Dei militiam adscripti sunt, nõ ad commoditates, aut voluptates, sed ad labores, ac sollicitudines vocatos esse: & in ijs numerari, quos dedit Deus, quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem Pastores & doctores ad consumationem sanctorum, in opus ministerij, in ędificationem Corporis Christi. Quare ipsis diligentissime prouidendum est, ne a recta viuendi via, & ab officij sui ratione deflectant; neue quidquam præ se ferant, quod non simplex, castum, integrumq; sit; vt modestiæ frugalitatis, benignitatis, &, quæ nos Deo tantopere commendat, sanctæ humilitatis ac virtutum omnium cæteris exempla præbeant. Est enim vberrime docendi, ac pascendi ratio eorum, qui pietatem, quam profitentur, vitæ integritate, & innocentia comprobant; & quæcumque verbis alios docent, ea factis exprimunt suis; non iam, quæ sua sunt, quærentes, sed, quæ Iesu Christi. Id autem cum omnium clericorum professio requirat, tum maxime Episcoporum dignitatis postulat, qui cũ sint mundi lumina, religionis ac pietatis exemplo cæteris prælucere debent: neque committere, vt vlla in parte Dei lucem, in ipsis collocatam, proprijs tenebris obscurare videantur. quã in cogitatione obeundi sui muneris, illam Episcopi perfectam imaginem, digito Dei ab Apostolo descriptam, assidue sibi proponent: Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentẽ, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, nõ percussorem, sed modestum; non litigiosum, non cupidum, sed domui suæ bene præpositum. Hæc autem clericorum, maximeq; Episcoporum studia, & officia, si reliquorum oculis, auribusq; obuersabuntur; profecto efficient, vt illi glorificantes Patrem, qui in cœlis est, magis etiam vitæ exemplis, quàm doctrinæ præceptis ad imitationem virtutis incitentur. Itaque nos, qui eo consilio huc cõuenimus, vt quæ à sacra Tridentina synodo sancita sunt, exequentes prouinciæ nostræ mores ad optimam christianæ religionis disciplinam conformaremus; ecclesiasticis hominibus certas recte, pieq; viuendi formulas constituimus; quas, partim à sacra Tridentina synodo summatim expositas, latius explicanimus; partim haustas ex veterum canonum fontibus, eiusdem Concilij authoritate reuocauimus ad usum, vtilitatemq; nostrum hominum; nonnullis etiam additis, quæ maxime ad huius temporis statum, rationemque pertinere videbantur.

De frequenti diuini Sacrificij oblatione.

Cũ Pontifices, vt inquit Apostolus, ex hominibus assumpti, pro hominibus constituantur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt offerant dona, & sacrificia pro peccatis; Episcopus Dominicis, & reliquis festis diebus, nisi iure impediatur, Missam celebret.

Tridentini etiam Concilij authoritatem sequuti, præcipimus sacerdotibus reliquis, cuiuscumq; gradus, conditionis, & dignitatis illi sint, vt, ijsdem diebus Missam celebrare ne omittant.

Curatis vero, ut præterea ter in hebdomada, aut eo etiam sæpius, quo vel loci consuetudo, vel necessitas crebriorem diuini sacrificij vsum postulabit. Cæteris etiam clericis; vt singulis mensibus diaconi quidem, & subdiaconi bis saltem; qui vero in minoribus ordinibus aut etiam clerici tantum sunt; semel sacram Eucharistiam sumant.

Qui sine necessaria causa id facere omiserint; parochus eos sui officij admoneat; &, nisi paruerint, ad episcopum deferat.

De dignitate ab Episcopo retinenda.

Alienũ est valde ab Episcopali dignitate; si Episcopi in consuetudine Principum se se deprimant, & abijciant.

Ne igitur principibus accumbentibus stent ipsi.

Ne eo quidem nomine, quod, sumpto à Principibus cibo, Deo gratias agere debeant.

Neque inter missam, pacem, aut missale illis exosculandum præbeant.

Denique seruent cætera omnia, quæ illis sacra Tridentina synodus ea de re grauissimo decreto præcepit.

Principes autem summo studio cohortamur, vt meminerint Episcopos eos duces esse, quorum cura & vigilantia fideles ad cœlorum regnum diriguntur. quamobrem eos, quo debent honore, prosequantur.

Qui

Qui clericus Episcopo, vel alij Superiori cuiusuis generis, quem revereri, & colere debet maledixerit; Episcopus in eum ex sacris canonibus animaduertat.

De Episcopi vestitu.

Episcopus non profano ornatu, aut apparatu, sed fidei, & vitæ splendore sibi auctoritatem quærere debet.

Itaque in vestitu sericum non adhibeat.

Non pretiosis pellibus vtatur.

Vnguenta ne sumat, neue alias odorũ suauitates consectetur.

Sit annulo Episcopali contentus.

Ne mulæ, aut equo Episcopali stragulũ, & ornamentum ex villuto, aut serico, sed ex corio factum, aut lana adhibebit.

Ephippijs, aut calcaribus, aut frenis inauratis non vtetur.

Lineam tunicam, quam rochetum appellant, ex decreto Innocentij III. in concilio generali, in ecclesia, & in publico habeat.

Sine talari tunica, quæ ad collum adstricta sit, ac mozeta, neque e cubiculo exeat; neque quemquam, nisi ex familia, admittat.neq; eũ vestitum ante noctem; vel, nisi dimissis omnibus, deponat.

Vestes, quibus priuatim vtetur, tales omnino sint, ut modestiæ, & grauitati cõsulatur.

In itinere quoque tam in diœcesi, quam extra, eum vestitum habeat, ex quo illum esse Episcopum appareat.

De Episcopi supellectili.

In eius supellectili nihil aureum, aut argẽteum sit, præter leuissima, ac tennissima quædam instrumenta, ad cibum ori admouendum comparata.

Nihil auro, argentoue ornatum.

Nihil sericum, aut serico distinctum.

Non colorum varietas.

Non aulæa, aut tapetia.

Nihil acu pictum.

Nihil variæ textum.

Nihil studiosius elaboratum.

Denique non pluris sit artificium, & manu pretium, quam rei necessitas postulet.

Simplici tantum corio, aut panno mensas aliane sternere liceat.

Signa, & tabulas profanarũ rerũ reijciat.

In ædibus duo tantum loca vestiri possint, quæ attributa sint Episcopo: alter eius valetudinis causa, alter eorum gratia, qui ad Episcopum conueniunt.

Liceat etiam, & hospitum gratia, qui accipiendi sunt, habere necessarios apparatus, non tamen diuersi generis, nec maioris pretij, quam eos, qui ad ipsius vsum conceduntur: ita vt in omnibus humilitas, & modestia Episcopalis eluceat.

Equos ne alat, nisi necessarios.

Domesticam omnem luxuriam, in ædificijs extruendis magnificentiam, picturas, & inania ornamenta, ac delicias excludat.

Caueat denique, ne quid in eius domo appareat, quod non simplex, ac purum sit, quod non Dei zelum, & omnium inanium rerum contemptionem testetur.

Cum in ijs, quæ ad priuatum vsum, cultumque requirãtur, eam moderationem adhibuerit, vt sordes, & superuacaneum sumptum fugerit; omnem operam, & artificis splendorem ad publicum Dei templorum cultum, & ornamentum conferat.

De Episcopi mensa.

Accumbens Episcopus mensæ benedicat.

Et quam decet frugalitatem, & temperantiam adhibeat.

In ea præter primam escam, & unũ iurulentum cibum, alterum lacticinium, & duo fructuum genera, vnum, aut alterum, vel, vt aliquid consuetudini, & hospitum stomacho indulgeamus, tertium ad summum simplicis obsonii ferculum tantum ei apponi liceat; etiam quorumuis hospitum causa.

Bellaria, placentæ, omniaque saccaro artificiose condita, cæteraque escarum lenocinia, exquisita etiam vinorum genera prohibentur.

Adhibeatur vero in eius mensa lectio sacrorum librorum; vt conuiuæ non solum corporis cibo, sed etiam epulis animæ recreari possint.

Parasiti, sanniones, scurriles ioci, & maledicta non admittantur.

Quemadmodum autem benedictio cibi caput, sic actio gratiarum clausula esse debet; vt Dei laudes, sicuti par est, vsquequaque celebrentur; & omnia eius benignitati accepta referantur.

De Episcopi familia.

Episcop' domui ac familiæ suę bene pręsit; curetque vt honestas, decorumque seruetur tã in intimis, quam in externis. qui enim domum suam regere nescit, nec Dei ecclesiã recte gubernabit.

Familię numerus is tantummodo sit, quo simul ecclesię utilitati, & Episcopi necessitati consulatur.

Eum autem vehementer hortamur, vt in familia, qnãplurimos possit, habeat clericos, qui non nisi clericali vestitu utantur, & in illis, si commode fieri possit, minimum duos sacris initiatos, & bonæ existimationis, qui vigilantem, orantem, in opera misericordię incumbentem, ac diuinarum litterarum mysteria scrutantem Episcopum studiosius attendant; eiusque actionum, & sanctę conuersationis quasi testes sint, & imitatores. Habeat deinde ecclesiasticam personam, spectatam, & probatam, quę præfecta sit moribus familiæ, ac de omnium salute sollicita; spiritualem curam sustineat: eamque bonis, & pijs artibus, ac literis, præsertim sa-

cris, pro cuiusque sensu, & intelligentia, erudiendam curet.

Familiares arma ne ferant, nisi in itinere, uel necessitatis causa, idque Episcopi arbitratu.

Sericum, aurum, & argentum, colorúque uarietatem omnino excludentes, nigrum tantummodo uel fuscum colorem in uestibus adhibeant. Quibus scissis, aut prætextis ad elegantiam non utantur.

Calcei inaniter non incidantur.

Non sint turgidæ caligæ, nō uirgatæ, non sectæ, aut acu pictæ; sed simplices, & unius coloris ac generis. Denique talis sit domesticorum omnium uestitus, ut ex eo etiam appareat, illos esse ministros ministrorum Dei.

De canonicis horis non intermittendis.

Malitię, ac negligētię clericorū, q quas debent canonicas horas dicere, omittunt, occurrere cupientes, ex decreto Leonis X. in Lateranensis concilio, mandamus; ut clericus quicunque curatum, uel sine cura ecclesiasticum obtinens beneficium, si post sex menses ab eo die, quo illud obtinuerit, sine insti impedimenti causa diuinum officium non dixerit; beneficiorum fructus suos non faciat: sed eos, tamquam iniuste perceptos, in eius ecclesiæ fabricam, uel pauperum eleemosynas erogare debeat. Si uero, canonice admonitus, in eadem negligentia, ac malitia perstiterit, beneficio priuetur. Officium autem omittere, ut beneficio priuari possit, is iure dicatur, qui quindecim dierum spatio bis illud omiserit. Quæ pœna ab ijs, qui plura obtinent beneficia, toties repetenda est, quoties huius delicti cōuicti fuerint. quāquā illud grauiꝰ est, quod eos omissi officij rationem Deo reddere oportet. Qui uero, sacris initiati, beneficium ecclesiasticum non habent; si diuinum prætermiserint officium, præter graue peccatum, quod committunt, grauiter etiam ab Episcopis in eos animaduertatur.

Qui libri potissimum à clericis legendi.

Clerici postquam decimum quartum annum attigerint, ut legem Domini, in cuius sorte sunt, dies noctesque meditari possint, habeant sacrorum librorum si non copiam, certe necessarium delectū; omnino uero Testamentum uetus, & nouum; Catechismum Romæ edendum, cum primum in lucem prodierit; sacrum Tridentinum concilium; Constitutiones has nostras, & diœcesanas proprij Episcopi; Calendarium festorum dierum, quod Episcopi in sua diœcesi singulis annis edendum curabunt.

Parochi uero, ut ecclesiasticos ritus cognoscere, recteq; curam animarū ministrare possint, præter eos libros, quos supra diximus, sibi etiam comparent Homiliarium ab Episcopo eligendum,

Summā Antoninam, uel aliam ab Episcopo delectam, &c, quos præterea ab eis legi Episcopus iusserit.

Hortamur autem, ut in lectione Pastoralis sancti Gregorij, & sancti Ioannis Chrysostomi de sacerdotio assidue uersentur.

De clericorum uestitu, & reliqua uitæ moderatione.

Episcopi ex sacri Tridentini concilij auctoritate per edictum, ad mensem ab eis proponendum, moneant omnes, & quascūque ecclesiasticas personas, quæ aut sacris initiatæ sint, aut dignitates, personatus, officia, beneficiaue qualiacūque ecclesiastica, etiam simplicia, obtineant, etiam si studij causa absint, re in gymnasiis publicis, aut ubiuis locorum sint; ut, qui in prouincia manent, ad duos menses, qui uero extra prouinciæ fines, ij ad quatuor clericalem habitum sumant, ordini suo ac dignitati congruentem; hac constituta pœna, ut, qui non paruerint, si in sacris ordinibus sunt, ab omni ordinum suorum munere sint suspensi, & beneficiorum suorum omnibus anni unius fructibus iure ipso priuati sint: quos Episcopus pijs locis arbitrio suo atribuet.

Sin autem beneficium ecclesiasticum nullū obtinēt, alias pœnas luant, Episcopi iudicio.

Si qui autem post mensem, transacto tēpore, in edicto ad clericalē habitum sumendū præscripto, eū uel nō suscepisse vel susceptum abiecisse cōuicti fuerint, officijs, ac beneficijs ecclesiasticis priuentur, & seuere præterea ab Episcopo puniantur.

Presbyteri, diaconi, subdiaconi, cæterique clerici, clericali tonsura sint insigniti ad eam formam, quam ratio unicuisque ordinis, Episcopi arbitrio postulabit.

Ita sint abraso capillo, ut tonsura conspicua sit omnibus.

Comam uero, & barbam ne studiose nutriāt, capillis simplicem cultum adhibeant.

Barba ab superiore labro ita recidatur, ut pili in sacrificio Missæ, Christi Domini corpus, & sanguinem sumentem non impediant.

Ne in habitu clericali aut studiosius exquisita cultus elegantia, aut nimis abiecta negligentia, & affectatæ sordes appareant.

In omni vestitu color tantum niger adhibeatur; nisi fortasse alium colorem requirat dignitatis gradus. Omnem habitus, & ornamenti nouitatem clerici fugiant.

Ne serico vestimento, aut ornamento domi, aut foris vtantur.

Iubemus verò illos laneum, & ei ordini decorum vestimentum adhibere.

Reticulum, aut subbirretū, ut vocant, ne ferāt, nisi valetudinis causa, et sine redimiculis.

Camisas ad collū, & ad manus crispas, & rugosas, vel artificio elaboratas reijciant.

Collare,

Collare, quod dicunt, simplex, ac modice latum honeste reclinetur.

Externa vestis simplex, ac talaris erit, quæ neqoe à ceruicibus in tergum reflectatur; sed apto ad collum nodo decentissime annexa sit.

Toga vero, quod mantelletum vocant, aut æquetur cum tunicæ longitudine; aut nemini permittatur; nisi sit ex numero Prælatorum, quibus ex dignitatis gradu, iudicio Episcopi, debeatur.

Interior eiusdẽ generis ad talos demittatur; quam tamen pro hominum genere proq́ue loci natura, ac conditione, Ordinariorum arbitrio, in aliquibus moderandam relinquimus.

Pallium, quod Ferrarolum appellant, ne sumant, nisi per pluuias; tum vero nec a collo plus duobus digitis emineat, neque eo sine talari toga, vel tunica vtantur. Veruntamen, si iter faciendum sit, illis vti liceat habitu contractiore, & ad iter accommodato, sed simplici, &, in quo honestas, & decorum ordinis eluceat.

Turgidis caligis, & dissectis abstineant.

Calceos, & crepidas ad elegantiam non incidant.

Torques, armillas, ac monilia respuant.

Annulum non induant, nisi quibus propter officij munus, aut honoris gradum sit iure concessus. quo loco, & vnico, nec magni pretij, contenti sint.

Quæcunque autem de Episcoporum mẽsa eiusq́ue benedictione, & cibis, lectione, & gratiarum actione, suppellectili, auro, argento, & serico, cubiculorum apparatu, ædificiorum magnificentia, superuacaneis sumptibus, priuata moderatione, templorum cultu, & ornamento, familiæ cura, & institutione, eiusq́ue vestibus, eorumue modo, colore, & ornamentis, equorum numero, &, si quæ alia decreta sunt, quæ non sint Episcoporum tantum propria, eadem à clericis quibuscunque cuiusuis conditionis, ordinis, & dignitatis sint, accurate seruari iubemus; etiam si in alienis ædibus, aut cum propinquis habitent.

Meminerint autem in quibusdam, quæ Episcopis permissa, ipsis communia esse possunt, eo maiorem sibi moderationem adhibendam esse, quo dignitatis gradu Episcopis sunt inferiores.

Si quis personatus vestes clericales, aut monachales, vel ad eorum formam induerit, & is, qui eas assumpserit, & is, qui accomodarit, graues pœnas subeant.

De clericalibus ędibus.

Quoniam non solum malum cauere, verum etiam omnem mali suspicionem fugere oportet, ne in cuiusquam offensionem incurramus; in ædibus ad canonicorum, aliorũue clericorum domicilium, & vsum ædificatis, aut alijs, in quibus ipsi habitant, fœminas quascumque, etiam quouis sanguinis cognationis, aut affinitatis vincula eis coniunctas habitare prohibemus; nisi Episcopus in alicuius vrgenti necessitate, aliter faciẽdum esse duxerit; cuius cõsciẽtiam in hoc Valde oneramus.

Ne parochi, aut omnino clerici, quauis etiam dignitate præditi, ecclesiæ, etiam si cõmendata sit, ædes, aut earum partes in vrbe, aut in oppidis positas, in quibus ipsi habitare soleant, aut debeant, vllo modo laico locent; nisi ecclesia magna prematur inopia, & ea domus commode Episcopi iudicio diuidi possit.

Si vero ædes extra vrbem, & oppida ruri sitæ sint, locandi facultatem habeant; modo earum diuisio eiusdem Episcopi iudicio recte, & cõmode fieri possit. Caueat etiam Episcopus, ne in vrbe, aut extra, huiusmodi ędes, vel aliæ ab ecclesia seiunctæ, vel etiam si patrimonij sint, ac propriæ, locentur ijs quorũ fidem, vitam, moresue suspectos esse iudicauerit.

Canonici cathedralium, & collegiatarum ecclesiarum habitent in canonicalibus ędibus, in quibus commode Episcopi, iudicio cõmorari possunt: qui in inspectis ędibus, si q̃d reparandum, instituendum sit ad habitationis commoditatem, pro modo fructuũ prębendę, ab eo, qui canonicatum obtinet, reparari, ac restitui iubeat. Quo facto, curet, vt in illis ędibus habitent, quibus si abesse, etiam iusta de causa contigerit, nemini prętεrea, nisi canonicus sit, in eis habitandis facultas concedatur, sine iussu Episcopi.

Quarum ędium atrium, vbi claudi potest, una claue concludatur; quę à Decano, vel alio, Episcopi, & Capituli arbitratu, asseruet.

Quota autẽ hora atrij ianua aperiri, claudiue debeat; quidq́ue ad honeste ibi viuendum pro loci ratione requiratur, iudicium sit Episcopi.

Rectores parochialium, seu curatarum ecclesiarum, quicumque sint, in earum ędibus tantum habitent; ibiq́ue cibum, & somnum capiant: nisi aliud Episcopus censuerit ex causa necessaria.

Clerici ne de nocte post primam horam, nisi ex iusta causa, & cum lumine, domo exeant.

De armis, ludis, spectaculis & eiusmodi à Clerico vitandis.

Clericorum arma sunt orationes, & lacrymæ. Idcirco edicimus, ne clerici arma cuiusuis generis ad offensionẽ, vel ẽt ad defensionem ferant; exceptis ad cultellis ad domesticum vitę vsum accommodatis; nisi forte extra ciuitatẽ suspectis locis iter eis faciẽdũ sit.

Quod si Episcopus probabili, iustaque de causa id eis permittendum iudicauerit; tũc, scripto impetrata venia, ipsis vti liceat: non tamen publicę; nisi rei, aut facti necessitas postulet.

Omnino

Omnino balista, hastis, & sclopeto, telis, aliisque huius generis instrumentis ipsis interdicimus.

Clerici personati non incedent.

Choreas priuatas, aut publicas non agẽt, nec spectabunt.

A uenatione abstinebunt.

Fabulis, cõmędijs, & hastiludijs, alijsue, ꝑfanis, & inanibus, spectaculis non intererunt; ne aures & oculi, sacris officijs addicti, ludricis, & impuris actionibus, sermonibusq; distracti polluãtur. Clericalis ordinis hominibus omni genere saltationis, & ludi, præsertim uero aleæ, & tesserarum, ac talorum interdicimus.

Prohibemus etiam globos, qui malleis ligneis impelluntur: item follis ludum, id est, pilæ maioris.

Ne solum ludere netamus, sed eos ludorũ spectatores esse nolumus; aut quemquam ludentem in ædibus suis permittere.

Si autem ualetudinis interdũ causa, parua pila, aut alio nõ indecoro eiusmodi exercitationis genere uti contigerit; nec publice id faciant; nec pecunia intercedat in ludo, nec quidquam, quod facile pecunia æstimari possit.

Non in comessationibus, & ebrietatibus, sed ut sobrie uiuamus, prædicat Apostolus, Ideo clerici minus honestis conuiuijs ne intersint, neue ad bibendũ quemquã incitent.

Quod, si interdum solennibus, festis diebus, uel cum sacrorum, aut exequiarum causa in unum congregantur, aliqui sint inuitandi; ne plures sex, & eos clericos, ad suam mensam adhibeant.

Vt flagitij occasionem, quæ in cauponis, & tabernis deesse non solet, clericis adimamus, cauponarum aditu, & usu eis omnino interdicimus; nisi in itinere necessitatis causa. quo loco cum mulieribus ne discumbant. Monemus autem Episcopos, & uehementer hortamur, ut in singulis eorum ciuitatibus curent parandum unum aut alterum pudicum, & honestum diuersorium, quo suarum diœcesim clericis rusticanis necessitatis causa conuenire liceat; nec in eo hospitio improbis, aut nequam hominibus locus sit; neue fœminis ullo modo; sed tantum clerici, ac religiosi uiri, si fieri possit, in eo recipiantur.

De negotijs secularibus à Clerico fugiendis.

Qui Deo militat, implicare se negotijs secularibus prohibetur; idcirco edicimus.

Ne clericus, sacris initiatus, aut ecclesiastico beneficio præditus, coram iudice sæculari, aut aduocati ꝓcuratoris noĩe causas agat: nisi ab alijs in iudiciũ uocatus, suã uel ecclesię suæ, propinquorũ etiã, si necesse erit, & miserabilium personarum causas, ab Episcopo facultate prius scripto concessa, tueatur.

Ne in prophanis negotijs officium tabellionatus exerceat.

Ne artem medendi faciat.

Ne in negationibus, & mercaturis se interpretem, & medium interponat.

Negotiationem etiam omnis generis omnino prohibemus.

Artes uero honestas concedimus, ut aliquid manibus suis lucretur, quo sibi, quæ ad uictum necessaria, comparare possit.

Ne aliena prædia, lucri causa, conducat.

Ne aliorum tutelam aut curam suscipiat.

Ne pro alijs fideiubat.

Ne alicuius Principis, aut alterius negotiorum procurator sit, sine facultate, ab Episcopo prius per litteras impetrata, singulis annis renouanda.

Neue parum memor ordinis, ac dignitatis suæ, sit in famulatu laicorum, etiam Principium, eorumue, quibusuis alijs obsequijs, nisi cui ex causa, & ad officium, sacerdotali munere non indignum, Episcopus huius rei potestatem ante scripto fecerit. Huiusmodi autem licentiæ, scripto permissæ quotannis renouentur; alioquin irritæ ac nullæ sint.

Neue præcursor, aut assecla fęminarũ, aut eis discumbentibus adsistat, aut ancilletur.

Qui autem huiusmodi sæcularia negotia exercendi facultatem, seu dispẽsationem impetrarit, intra duos mẽses Epõ exhibeat: qui cõcessã ante sacri Tridentini cõcilij confirmationem auctoritate generalis Bullæ Sanctissimi D. N. Pij IIII. Pont. Max. non admittat.

Quæcũque in hac vniuersa, quę ad uitã, & honestatem clericorũ pertinẽt, parte, uarijs titulis expressa præcepta continentur, efficiat Episcopus, ut ea omnia ab omnibus, ad quos spectat, diligenter, & inuiolate seruentur.

Qui uero clericus, cuiusuis etiam gradus, ordinis dignitatis, in aliqua re iis non obtemperatit; is aut salutari pœnitentia, aut pecunia suspensione ab ordinum munere, & beneficiorum administratione, aut ipsis etiã beneficijs, aut carcere, aut exilio, aut pluribus simul ex ijs pœnis, aut etiam grauioribus pro modo culpæ Episcopi arbitratu mulctetur. Qui iterum in eadem re peccarit; duplicata is pœna pro ratione criminis ab eodem plectatur.

De residentia.

Decreuit sacra Tridentina synodus, ut ij, qui non legitime à suis ecclesijs abessent, pro rata temporis absentiæ, ecclesiarum, quibus præessent, fructus suos non facerent; sed vt in fabricam ecclesiæ, aut in pauperea loci erogarẽt quod si non exequerẽtur; statuit, ut eorum superiores ecclesiasticis, omissas ab illis huiusmodi officii partes ipsi susciperent.

Si quis igitur prouinciæ nostræ Episco-

pi

pi post confirmationem concilij Tridentini in ecclesijs suis ex eiusdem concilij præscripto, non resederunt; neque Metropolitanum, aut eo absente, antiquiorem prouinciæ Episcopum intra mensem docuerit causam suæ absentiæ, Sanctissimi D. N. uel Metropolitani, uel antiquioris Episcopi scripto comprobatam esse; aut se fructus illos, iis, quibus eiusdem sacri concilii decreto propterea debebant, persolnisse; nos illam ipsam fructuũ partem iam nũc Hospitali uniuscuiusque ciuitatis, cuius illi sint Episcopi, quod maioribus prematur sumptibus, in usum pauperum loci erogãdã assignamus. Et si id Hospitale intra duos menses eos fructus auctoritate Superioris ecclesiastici non exegerit; alteri Hospitali eiusdem ciuitatis, quod in eorundem fructuum petitione iudicio præuenerit. Quod, si aut nullum in ea sit, Hospitale, aut, quæ sint Hospitalia, sex mẽsibus eos fructus non exegerint, fabricæ ecclesiæ attribuimus.

Si qui uero posthac absfuerint, fructus, quos suos non fecerint, iam nunc eisdem locis, qua supradictum est, ratione adscribimus; nisi ipsi Episcopi intra tres menses à die absentiæ iis, quibus ex concilii decreto debent, persoluerint.

Itaque mandamus Hospitalium, & fabricarum ministratoribus ac procuratoribus, cum denunciatione etiam periculi eorum conscientiæ, ut totam summam sine vlla vel pactione, uel remissione primo quoque tempore exigant.

Statuimus etiam, ut ex Capitulo singularum cathedralium ecclesiarum tres primi præsentes, singulis sex mensibus, Metropolitanum, uel, eo absente, eundem antiquiorem prouinciæ Episcopum certiorẽ faciant, an eorum Episcopi in suis ecclesiis resideãt: &, qui, & quãdiu ab eis absfuerint; sin minus, iidem distributionum unius mensis fructus suos non faciant.

In reliquis etiam inferioribus curatis beneficiis, si qui post confirmationem concilii absfuerunt sine licentia, ab Ordinario scripto permissa, quã ad mensem eidẽ Ordinario exhibere uolumus, uel non probarint, se eos fructus, quos pro rata temporis absentiæ suos non fecerunt iis, quibus ex eiusdẽ Tridentini concilii debebantur, soluisse; eos omnes iam nunc reficiendis, & ornandis eorum ecclesiis attributos esse decernimus. Quam attributionem Episcopi, quorum conscientiæ hoc onus imponimus, ad sex menses, implorato etiam, si opus sit, Principum, & Magistratum auxilio, omnino exequendam curabunt.

Quod si cõtigerit eos, q propter absentiã à suis bñficiis fructus suos non fecerint, ipsis beneficiis postea cessisse, curent Episcopi, ut uel ex fructibus pensionũ, si quæ illis, qui cesserint, fuerint reseruatæ; uel ex eorũ bonis, cuiuscunque illa generis sint, satisfaciat Ecclesiæ.

Qui si in his negligentes fuerint, sciant se prima quoque prouinciali synodo prætermissi huius officii rationem reddituros esse.

Si quid intercesserit, quamobrẽ id minus exequi possint, ad Metropolitanum referãt; ut ad rem conficiendam ipse quoque suam operam conferat; & in ea auctoritatem Sãctissimi D. N. interponendam curet.

Quoniam uero multorum, beneficia curata obtinentium, ea est contumacia, ut neque decretis Tridentini concilii, neque constitutione Sanctissimi D. N. Pii IIII. neque Episcoporũ edictis moniti, adduci possint, ut beneficiorum suorum residentiæ præsentes satisfaciant, statuimus, ut Episcopi, ad mẽsam edicto proposito iubeant omnes, in eorum ciuitatibus, diœcesibusue beneficium eiusmodi in titulum, uel commendam obtinent, si in prouincia illi sunt, ad duos menses, si extra, ad tres, ad eadem beneficia accedere, in iisq; residere: ea proposita in edicto pœna, ut, qui non paruerint etiam si præter curatum illud beneficium, dignitates, personatus, aut canonicatus in ecclesiis etiam cathedralibus obtineant, præter pœnas, quæ eodem concilio, & Pii IIII. constitutione contra non residentes propositæ sunt; ordinum suorum munere, officioue suspensi, & eo beneficio iure ipso priuati censeantur.

Transacto tempore in edicto præstituto, Episcopi eos, qui non resideant, propositam priuationis pœnam subisse declarent.

Interim uero eos fructus, quos suos absentes non facient, iidem Episcopi suo arbitratu aut ecclesiarum fabricis, aut pauperibus loci adiudicent.

Intra mensem publice edicant Episcopi, ut quibuscumque studii causa non residendi in beneficiis curatis licentia permissa est, eam suo quisque Episcopo intra spatium trium mensium exhibeat. Qui si illã à die cõfirmationis sacri concilii Tridentini ad diẽ regulæ, a Sanctiss. D. N. Pio IIII. latæ cõpererit, nisi, quẽadmodum ab ipsa præscribitur, Ordinarii consensus accesserit, nullam, & irritam declaret, proptereaq; eum, qui huiusmodi facultatem impetrarit, ex decreto concilii Tridentini residere cogat in ipso beneficio.

In iis autem facultatibus absentiæ studiorum causa, quæ deinceps cõcedẽtur, hæc necessario ponenda sunt. Vt vere in publico, celebriq; gymnasio Theologiæ, uel sacris canonibus studeant.

Vt minores sint trigniita annis, aut fuerint; cum in publico gymnasio ijsdem studijs operam dare cœperunt, quæ nunc cupiunt absoluere.

Vt illud beneficium, antequam sacrum Tridẽtinum concilium à Sanctissimo D. N. Pio IIII. confirmaretur, obtinuerint.

Vt

Vt singulis sex mensibus Episcopo scriptũ sui Doctoris exhibeāt, quo is ipsos in eo studij genere proficere testetur. quod etiam Episcop⁹ secreto ab alijs cognoscere studeat.

Quod si omnes supra scriptæ conditiones in licentia expressæ non fuerint; aut is, qui impetrat, qualitates omnes, quæ in scripta licentia requiruntur, non habeat; aut, quæ ipsi seruanda proponuntur, deinceps non præstiterit; facultates irritæ, ac nullę sint: &, qui impetrarit, sciat se fructus suos non fecisse, neque facere; ac pœnis, quæ non residentibus propositæ sunt, teneri.

Concedatur autẽ ad quinquennium tantum, ab eo die numerandum, quo eum in publico gymnasio Theologiæ aut sacris canonibus constet operam dare cœpisse.

Quicumque, plures parochiales ecclesias retinentes, intra tempus, à sacro Tridentino concilio præstitutum, non dimiserunt; eos Episcopi intra duos menses beneficijs omnibus ecclesiasticis iam ipso iure priuatos esse declarent.

Fructus vero, & quos ex eodem decreto suos facere non potuerunt, & qui deinceps, quandiu uacauerit ecclesia, percipientur, fabricæ vel ornamentis eorundem beneficiorum, vti magis expedire cẽsuerit Episcopus, iam nunc attribuimus; excepta tamen congrua portione, idoneis Vicarijs ab Episcopo assignanda; quos ipse, facta declaratione, statim in illis ecclesijs constituere debebit.

Pręterea, qui ecclesiastica quæcunque beneficia obtinent, in quibus, & si curata non sunt, tamen residere iure, vel consuetudine debent; si muneri suo defuerint, in eos Episcopi, & illis pœnis, quæ à sacro Tridentino Concilio statutæ sunt, & alijs arbitrio suo seuere agant: fructusque quibus ex eodem Cõcilio mulctandi erũt, pijs locis attribuant.

Vt autem Episcopi pœnas de contumacibus in hoc genere possint sumere, statuimos, vt ĩ singulis collegiatis, & cathedralib⁹ ecclesijs, singulis tribus mensibus, tres primi ex Capitulo præsentes, Canonicorum, & eorum, qui pręposīti ecclesijs, & aliorum, qui in eis huiusmodi beneficia possidentes non residеant, nomina ad Episcopum deferant.

Parochi vero Episcopum admoneant, si qui intra fines suæ parochiæ, eiusmodi habentes beneficia, quæ personalem item residentiam requirant, non resideant.

Vicarij etiam foranei eandem diligentiam adhibeant, si qui curati, in regione, sibi ab Episcopo commissa, non resideriņt.

Qui huic officio deerit, sicuti Episcopo videbitur, plectatur.

De diligentia ab Episcopo adhibenda in statu uniuscuiusque Parochię cognoscendo.

Summam vim, ac necessitatem habet illa Domini sentẽtia, Speculatorẽ dedi te domui Israel; & alio item loco, Diligenter agnosce vultum pecoris tui, & considera super greges tuos; vt Episcopi quanta maxima possunt, diligentia obseruent sibi commendatum gregem, neque ab eo vnquam oculos deijciãt, quid ei opus sit animaduertentes, vt ex Prophetę sententia, confractas partes alligare, infirmas consolidare, ægrotas sanare, abiectas oues reducere, perditas sequirere, & recuperare possint.

Quoniam vero lustrare omnia proprijs oculis nequeunt in singulis parochijs deligant certos, ac probatos uiros, qui inuestigent, an populus ambulet in vijs Domini; an aliquid sit, quod Episcopi cogitationem, & medicinam desideret; an aliquid, quod corrigi, & emendari debeat: quæque compererint, fideliter ad Episcopum deferant.

Parochus etiam librum habeat, in quo omnium, qui in eius parochia sunt, nomina, & cognomina quamprimum describat, singulorumq; sexum, ætatem, & statum. In eo deinceps describat, & secernat natos, & mortuos, & in parochiam habitatũ uenientes, & inde emigrantes. Quem librum Episcopo, quoties is petierit, vel inspiciendum, vel describendum dabit.

Obseruabit etiam suæ parochiæ nouos inquilinos. deq; eorum orthodoxa fide, & sacramentorũ perceptione, deq; mulieribus, quas secum habuerint, an matrimonij, cognationis, affinitatis vinculo uere coniunctæ sint, an impudicitiæ nomine suspectæ, ab eo sacęrdote, in cuius parochia proxime habitarint, & à parochię incolis accurate cognoscet.

Inquirat autem studiose de pauperibus suæ parochiæ, præsertim puellis nubilibus, de viduis, orphanis, pupillis, ęgrotis, senio confectis, alijsq; personis temporali, vel etiam spirituali misericordia indigentibus; quibus, & ipse pro uiribus opitulari, & alios suo exemplo, & hortatu ad id officium incitare studeat.

Præcipue vero de ijs omnibus sæpe certiorem faciat Episcopum, vt, qui communis eorum pater est, ijsdem paternam curam, & pietatem, quacumque poterit ratione, præstet.

Quamobrem etiam Episcopus quotannis per sacra quatuor anni tempora suę ciuitatis parochos adhibebit; & illis de eorum animarum statu, quarum curæ præpositi sunt, diligenter interrogatis, omnia commemoret, quæ eorũ officij munus contineant; eisque & doctoris diligentiam, & pastoris vigilantiam præstabit.

De Vicarijs foraneis constituendis.

Vt Episcopus in vrbe etiam externum gregem facilius, quasi præsens intueri, & curare possit; deligat aliquot probatos sacerdotes, quibus singulis, imposito Vicarij foranei nomine,

nomine, tribuant certas regiones dioecesis suę.

Id autem munus ad Archipresbyteros, Archidiaconos, qui in dioecesi sunt, & Praepositos, aliosue ecclesiastica dignitate praeditos, quos idoneos iudicauerit, potissimum deferet; sin minus, ad alios Rectores, qui apti sint ad huiusmodi officium.

Hi autem Vicarij regionis, sibi per Episcopum commissae, presbyteros cuiuscumque conditionis, curam animarum habentes, semel singulis mēsibus modo in vnā, modo in aliam eius regionis parochialem ecclesiā cogant. idque in orbem eodem ordine semper faciant.

Pridie eius diei, quam in vnum locum conueniant, peccata sua omnes confiteantur; sequenti die in ea ecclesia, in qua coacti fuerint, Missam singuli celebrent.

Tum vniuersi in choro Missam conuentualem pro mortuis, vel de sancto spiritu, solenni more canent; in qua eorum aliquis, à Vicario prius admonitus, concionem ad populum habeat.

Confectis sacris, & habita processione circa coemeterium, orationibusque consuetis, in domo Rectoris illius ecclesiae, vnico tantum ferculo contenti, ea, qua decet modestia, & charitate cibum capiant.

Deinde conferant inter se, quae ad boni pastoris officium, & ad curam animarum recte gerendam pertinent: & consulant de difficultatibus, & incommodis suae parochiae, quorum explicatio, vel remedium, aliorum consilium, & operam requirat. Iidem autem Vicarij libellum de casibus conscientiae, Episcopis, ac sedi Apostolicae reseruatis, Metropolitam cura edendum, reliquis sacerdotibus legent; & aliquot capita tum harum constitutionum, tum earum, quae in synodo dioecesana decernētur, simulque quidpiam ex probata summa de casibus consciētiae explicabunt.

Praecipue autem de presbyterorum vita, & moribus quaerant, & quales se in pastorali praebeant cura.

An eorum culpa diuinus in ecclesia cultus desideretur.

An re ipsa pręstentur ea, quae Episcopi, vel alij eorum nomine in ecclesiarum necessitatem, earūue reparationē impendi iusserint.

An libros habeant, quos ex decreto nostro habere debent.

An reliqua ī hac synodo decreta seruent.

De his omnibus, &, si quid proprie mandarit Episcopus, deq; alijs, quae ad utilitatem animarum Episcopi cognitionem desiderāt, ipsum per litteras diligenter certiorem faciant.

Quoties in vrbem venerint, primum Episcopum adeant; deque eorum statu, qui sibi commissi sunt, accurate doceant.

Curati uero quicumque, etiam si quauis dignitate praediti in ijs, quae ad officium suū spectant, Vicarijs, quos diximus, obtēperent.

Quod, si aliqui ad conueniendum negligentes, vel ad mandata eorundem Vicariorum exequenda contumaces fuerint; Episcopi in illos pro modo culpae animaduertant.

Hi autem Vicarij voluntate Episcopi ab officio amoueri semper possint; ac si male id administrarint, poenas dent, eiusdem Episcopi iudicio.

De visitatione.

Inter Episcopalis officij munera, praecipua est, & ad salutem gregis maxime necessaria visitatio. Ideo monemus Episcopos omnes vt singuli ex decreto sacri Tridentini cōcilij ecclesiam suam, ac dioecesim visitent intra tempus, ab eodem concilio praestitum.

Meminerint autem visitationem ad salutem eorum, qui visitandi sunt, institutam esse. quamobrem illis maxime propositum esse debet, ut in eis corruptam, orthodoxamque doctrinam, probatam morum disciplinam tueantur, ac restituant.

Visitationis ordo is adhibebitur, vt primum ciuitatē, deinde dioecesim visitent; nisi forte aliud Episcopo videatur. In ciuitate cathedralis ecclesia primo loco visitetur; tum singulae collegiatae; deinceps parochiales omnes; quo & parochi, & quicumque praeterea sacerdotes, & clerici in parochijs commorantur, euocandi sunt. Scholas seminaria, sodalitates, Hospitalia, ac cętera pia loca uisitantes, studiose ac diligenter inspicient.

Studebunt, verbi Dei praedicatione, vehemēti cohortatione ad religionem, vitae innocentiam, pacemque & concordiam omnes adhortari.

Si verò priuata admonitione opus esse intelligent, in eam, docendo, arguēdo, obsecrādo pro rei, personae, ac temporis ratione incumbent.

Confirmationis sacramentum, vbi opus erit, ministrabant.

Omnes ad pęnitentiam cohortabuntur; & quos aliquo peccato teneri cognouerint, cuius absolutio Episcopo reseruata sit; eos pie confitentes, & humiliter ueniam petentes, vel ipsi, vel per alios, ad id munus delectos, absoluent.

In Singulis locis à viris aetate, vsu, & probitate commendatis, de omnibus, subtiliter inquirent, quae eos pro officij sui munere scire oportebit.

Ecclesiam, & eius partes omnes inspiciēt.

An eo cultu, & nitore teneatur, qui domū Dei decet: si quid restituandum, reparādum, reconcinnandumue sit; iubeant ab ijs, ad quos pertinet, resarciri.

An sanctorum reliquiae, tuto, ornate, decenterque conditae asseruentur.

An quae de sepulchris, ac coemiteriis à nobis sancita sunt, re ipsa praestentur.

Si consecranda sint altaria, consecrabunt.

Siqua ecclesia aut cœmiterium pollutum sit, reconciliabunt.

Videndũ etiã, an desint uestes, libri, calices, patenæ, corporalia, & reliqua eius generis instruméta, & ornaméta, quæ ad altaris ministeriũ, & ad diuina officia sint necessaria.

An illa munda, & purgata seruentur.

An missæ, aliaq. diuina officia, qua oportet pietate, ac deuotione celebrentur.

An ecclesiæ libri, uetera scripta, instruméta, & priuilegia custodiantur.

An eorum extet ratio, quæ in inuentariũ relata sunt.

Tum de dignitatibus, canonicis, & alijs ecclesiæ ministris quærendum erit.

An rite sint ordinati.

An ordinibus initiati, quos eorum officij munus requirit.

An ecclesias, beneficia, seu ecclesiastica officia legitime obtineant.

An in ea se quisquam intruserit.

An resideant, & administrationi sacramétorum, & Missarum, diuinorum officiorum celebrationi, & anniuersariorũ persolutioni, aliisque oneribꝰ, & muneribus satisfaciãt.

Quæ sit eorum uitæ, ac morum ratio, qui uestitus; quibuscum uersari soleant; qualis sit eorum familia.

An sordibus, & illiberalibus artibus, & ab eorum gradu alienis, operam dent.

An ecclesiæ iura, & bonorum ecclesiasticorum possessionem defendant.

An eorum fructus recte dispensent.

An pacem inter se habeant; se in aliorum pacificationem interponant; inimicitiarum, & odiorum causas tollere studeant.

An populus pie versetur in ecclesia. Missamque & alia diuina officia reuerenter attendat.

In parochiis præter ea omnia, quæ diximus, uideant.

An parochi ex decreto, in hac synodo edito, libros habeant, in quibus baptizatorum, confirmatorum: compatrum eorum, qui matrimonio coniunguntur, ac mortuorum nomina, & cognomina describantur.

An rite sacramenta præbeantur.

An sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum, Chrisma, & reliqua sacra, ea munditiæ cura, & custodia, qua debent, conseruẽtur; & suo tempore mutentur.

An Eucharistia pie, & honorifice, prosequente fidelium comitatu, ad ægrotos adferatur.

An legitime matrimonia, & in ecclesia, adhibitis ex decreto Tridentini concilii denunciationibus, debito tempore contrahantur.

An suæ curæ commissas ecclesias, maxime diebus festis, deferãt, ut inseruiãt alienis.

An Dei uerbum prædicent, & pueros rudimentis fidei instruant.

An libros, quos nos in hac synodo habendos præscripsimus, habeant.

Denique dispicient, an in populo sint hæretici, usurarij, cõcubinarij, aliique flagitiosi, & facinorosi homines; qui inimicitias gerant; qui Quadragesimam, alia ieiunia, festos dies, & reliquos ecclesiæ ritus non seruent; quique saltem semel in anno peccata sua cõfessi non sint; aut sanctam Eucharistiam non sumpserint.

An sint, qui legata pia non exequantur.

An domestica disciplina patrumfamilias in educãdis liberis diligẽs, pia, & honesta sit.

His exquisitis, cognoscere studeant, quinam ex regularibus, & prædicandi munere fungantur, & fidelium confessiones audiant; an & eorum probata sit doctrina; & probatę sit doctrinę uita respondeat.

An Hospitalia, & alia pia loca recte administrentur; eorumq; bona prudenter, fideliterque in eum usum, cui addicta sunt, distribuantur.

An qui hospitalibus sunt, pie uiuant.

De Scholis, sciant, quos libros discipulis magistri interpretentur; &, an illi officio suo satisfaciant.

An magistri tales sint, & ita admissi; quẽadmodum in hac synodo mandauimus: si secus amoueantur.

De bibliothecis diligenter quærant, an in eis sint hæretici libri; aut, qui aliter iure prohibeantur.

Si quid in ijs omnibus tollẽdũ, corrigendumue fuerit, tollent, & corrigent; & ad puniendos delinquentes, censuras, & alia iuris remedia adhibebunt.

Omnes uero summo studio monebũt, & hortabuntur; ut officij sibi commissi munus fideliter, ac diligenter exerceant.

Neque solum hæc, sed quæcumque à Tridentino concilio, & à nobis præcipiuntur; & alia multa, quę pro eorum prudentia, ac pietate ad utilitatem, ac salutem populorum, eis in mentem uenire poterunt, exquirent, & exequentur.

Caueant uero, ne legẽ uictu, procuratione & muneribus à sacro Tridentino cõcilio definitam transeant.

Comitatum nõ habeãt nisi necessariũ; in quo plures omnino ne sint quindecim hominibus, & iumentis duodecim. Si plures duxerint, alant suis sumptibus. In mensa duo tantum fercula afferre liceat.

Quod ad reliqua attinet, decretum, in hac synodo factum, de Episcopalis mensæ moderatione seruetur.

Si uisitator gradu inferior sit Episcopo, propositam a nobis uisitandi formulam in reliquis omnibus diligenter obseruet; in comitatuque octo hominibus ad summum, & sex iumentis contentus sit.

Si præter huius decreti præscriptum cuiquam graues fuerint, dupli restitutione teneantur, præterea inferiores, Episcopi arbitrio; Episcopꝰ synodi prouincialis iudicio aliis

poenas

pœnas ſubeat. Dent autem operam, vt non ſolum quam diligentiſſime, ſed etiam quam celerrime viſitationem conficiant.

De iudiciali foro Epiſcopi.

Vt à foro Epiſcopali, quantum fieri poteſt, auaritiæ labes amoueatur; &, quam minimis poſſint incommodis, atque ſumptibus cauſæ in eo agantur; nos, præter eam diligentiam, quam in ea re maximam Epiſcopi, in ſua quiſque diœceſi, adhibere debent; hæc ſtatuenda cenſuimus.

De notarijs, & ſcribis.

Epiſcopi intra ſex menſes omnibus notarijs, & ſcribis ſui fori, tã ciuitatis, quam diœceſis, communem taxam præfiniant, quam pro opere, & officij ſui mercede ab vnoquoque in ſingulis cauſarum generibus pro loci, & cuiuſcunque rei, ac perſonæ conditione exigi liceat.

Qui non obtemperarit, in eum vehementer animaduertant.

Singuli collegium notariorum curiæ Epiſcopalis primo quoque tempore inſtituendum curent; quod certum numerum pro ſuæ diœceſis conditione contineat.

Collegium ſtatuta, Epiſcopo probanda, conficiat; officiales deligat, qui iudicent de eorum inter ipſos controuerſijs, quæ ad eorundem officium pertineant. In cauſas autẽ, quæ inter notarios, & litigatores, extiterint, ſe omnino non interponant, ſed eas Epiſcopi iudicio relinquant. In alijs vero cauſis, ſi cuiquam cum eis in iudicio agere cõtingat, eorum iura, priuilegiſq; ſeruentur.

Poſtulantibus teſtimonium formulæ curiæ, quam ſtylum vocant, de aliqua cauſa nec detur, nec datum vim habeat; niſi ei maior collegij pars ſubſcripſerit. Cuius etiam formulæ exemplum, ab Epiſcopo approbatum, & ſubſcriptum, publice in collegio aſſeruet.

Qui in collegium notariorum adſcribi voluerint, eos Epiſcopus diligenter examine probet; tantum idoneos recipiat.

Excommunicatos, infames, & omnes, qui à teſtimonio dicendo iure repelluntur, reijciat.

Eos, qui vigeſimum quintum annum non attigerint, quique per quadriennium in notariatus officio integre, peritèque non ſint verſati, non admittat.

Probatos prius non recipiat, quam iurarint Epiſcopo ea iuſiurandi formula, quæ infraſcripta eſt; quam etiam ab ijs, qui in notariorum collegium adſcripti iam ſunt, ad duos menſes præſtari iubemus.

Ego N. notarius à Reuerendiſſ. D. N. Epiſcopo, vel D. N. eius Vicario delectus, nihil vel dedi, vel pollicitus ſum gratia huius officij obtinendi.

Commiſſum mihi munus diligenter, ac fideliter exercebo.

A litigatoribus, quorum fuero notarius, vel à quocunque alio eorum nomine, quauis de cauſa nihil, ne ſponte quidem datum, accipiam; præter id, quod Epiſcopi taxatione præfinitum fuerit.

Nihil agam; neque me, aut quemquam alium interponam, quo mihi vlla cauſa ſcribenda committatur.

Non ero promotor, vel procurator in cauſis, quæ agentur coram Reuerendiſſimo D. Epiſcopo, ſeu eius R. D. Vicario generali, vel aliquo ab eis conſtituto, ſeu eorum miniſtro.

In cauſis vero, in q̃bus ſum, vel fuero notarius, omnes actus iudiciales ſubſtantialiter in manuali, ſeu memoriali coram Reuerendiſſ. D. Epiſcopo, ſeu eius Vicarijs, aut alio ab eis prępoſito, &, etiam coram ipſis litigatoribus, ſi expectare voluerint, conſcribam. Conſcriptos eos, & inſtrumenta, & omnia alia, & ſingula in cauſis producta, cum Reuerendiſſimus D. Epiſcopus, vel alij ſupradicti, ſeu litigatores, vel eorum aliquis, petierint; in regeſtum fideliter quam celerrime referam, vel referenda curabo.

Litigatorum poſtulatu, vel alicuius eorũ, in ſingulis terminis ſucceſſiue litigatoribus ipſis copiam dabo, cum per Reuerẽdiſſimũ D. Epiſcopum, ſeu alios ſupradictos decreta fuerit, ſine recuſatione, & fraude, contentus mercede, Epiſcopi taxatione præfinita.

Secreta eiuſdem officij, & cauſarum nemini patefaciam, præſertim atteſtationes teſtium, & conſilia aſſeſſorum, atteſtationeſq; & ſententias, donec publicatæ, perlatæ, & ſententiatæ, & per Reuerendiſſimum D. Epiſcopũ, ſeu alios ſupradictos ſubſcriptæ fuerint.

Conſtitutionibus, & mandatis Reuerendiſſimi D. Epiſcopi obtemperabo.

Inſtituta quoq; officij, & officialium collegij honeſta iuſſa ſeruabo.

Nec vllo vnquam tempore contra faciam, & omnia, & ſingula ſupraſcripta, omni dolo, & fraude omnino remotis, inuiolate præſtabo; & ita promitto, & iuro; ſic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia.

Nullus notarius iudicibus Ordinarij delegatis, arbitris, nec arbitratoribus originales proceſſus deferat, ſed eorum tantũ exempla, & regeſta fideliter collata; niſi alicuius inopia aliud aliquando Epiſcopo ſuaderet.

In huiuſmodi exemplis, ſeu regeſtis nihil ſuperuacaneum ſcribant.

Quare nec dies feſtos, ad ſubſtantiam rei non neceſſarios, apponant.

Nec productarum citationum repetitiones cum inhibitione, vel ſine ea, ſed illarum executionem tantum, his, vel ſimilibus verbis adſcribant. Eo die, &c. reproducta fuit citatio, de qua ſupra, quæ fuit executa, vt ſupra.

Nec dignitates iudicũ, vel litigatorũ repetant; ſed ponant tantum his, vel huiuſmodi

verbis; Reuerendissimus Episcopus. N. Iudex. N. Actor. N. Reus.

Nec in carta bibula scribant, nec ea literra, quæ legi facile non possit; sin minus, male scripta Episcopus notarij impensa scribi melius iubeat; vel ab ijs, qui regestum petierunt, dimidiam tantum partem taxæ, vel maiorem, vel minorem, si ei videbitur, solui iubeat.

Notarij in literis dimissorijs, seu testimonialibus, sacri Concilij Tridentini decretum seruent; in alijs, quæ mere spirituales sunt, etiam si nullum stipendium eis constitutum sit, nihil omnino accipiant; præter scripturæ mercedem, ab Ordinario statuendam.

Qui notarij cõtra hæc decreta peccarint, vel alioqui in officio suo deliquerint, eos Episcopi ab officij vsu submoueant ad tempus, vel etiam in perpetuum; si id delicti grauitas postularit; & alijs pœnis suo arbitratu coerceant.

Quæcumque de notarijs sancita sunt, ijs etiam scribas, & cãcellarios teneri volumus.

Pensiones, in cancellarijs Episcoporum assignatas, vel, quæ cuicumque soluantur, irritas, & nullas decernimus; nisi quæ iure tolli non possunt.

Cancellarias vero deinceps vendi, locari, vel cuiuŝ nomine, vel occasione, quouis prætextu cuiusvis personæ, quidquam solui prohibemus.

Notarij, & si qui præterea in hoc deliquerint, plectantur amissione officij; & alijs præterea pœnis Episcopi arbitratu.

De causidicis, aduocatis & fiscalibus.

Causidici, aduocati, fiscales, ad causas in foro Episcopi ne adhibeãtur, priusquam iureiurando Episcopo se obstrinxerint; se nullam causam suscepturos, quam à iustitia, & æquitate alienam existimauerint.

Hortamur etiam Principes, & magistratus, vt idem in laicorum causis seruandum curent.

De carceris custodibus, & reis.

Præscribãt Episcopi taxam executoribus, vel ministris, & carceris custodibus, vt ab iis, qui capti, & in carcerẽ inclusi sunt, pro comprehensione, & carceris commoratione, & victu id tantummodo exigant, quod æquitas, & ciborum pretium postulet. Si qui carcere tenentur, sibi, quæ ad victum pertinent, ab alijs, quam à custodibus, & ministris carceris suppeditari voluerint, id eis facere liceat; neque propterea asperius tractentur; aut in deteriora loca compellantur.

Mandent præterea, vt quamcunque pecuniam, vestes, arma, aliasve res secum habeant ij, qui in carcerem includũtur, tuto loco collocentur, & asseruentur. Qui locus duabus claudatur clauibus, quarum altera apud ianitorem carceris sit, altera apud pauperum procuratorem.

Ex illis autem rebus, quæcumq;, & quotcumq; sint, nihil vel ianitori, vel executori, vel cæteris ministris attingere liceat; sed eis, si inde exierint, vel eorum hæredibus, vel illis, quibus à iudice attributæ fuerint, integræ, & intactæ asseruentur.

Qui cõtra fecerit, duplo mulctetur. Quæ mulcta ei, cui damnum datũ sit, attribuatur.

Curent etiam per certos homines, ab eis deligendos, semel in hebdomada visitandos eos, qui in carcere tenentur; qui si illos indignius, & acerbius tractare compererint; referant ad Episcopum, qui pro sua prudentia, ac pietate, ne quid iniquius fiat, omnino prouideat.

Designent vero Episcopi aliquos, qui miserabilium personarũ causas gratis defendãt.

Magnopere autem hortamur laicos magistratus, vt eiusmodi in re eadem ratione vtantur.

De ministris Ecclesię, & diuinis officijs.

Ne studium, ac pietas eorum, &, qui celebrant, &, qui audiunt diuina officia, perturbetur; neq; quisquam alieni muneris partes vsurpet, sed suum quisque officium diligenter exequatur; omniaq; vt debent, in Domo Dei ordine fiant: decreto sacri Tridentini Concilij obtemperantes, quod in prouincialibus synodis certum diuinis officijs, & Ecclesiæ ministris formulam pro cuiusq; prouinciæ situ, & moribus præscribi voluit; hæc statuimus.

Communia de ministris.

Cathedralium, & collegiatarum Ecclesiarum capitula, quibus ius est creandi cuiusvis generis officiales, & ministros, in eisdem Ecclesijs initio anni semper tres deligant canonicos; quorum munus sit, cum huiusmodi creatio facienda erit, prius diligenter de eorum, qui creandi erunt, moribus inquirere; deinde coram Episcopo iurare, eos, quod ipsi sciant, probos, idoneos, & dignos esse, qui ei muneri præponantur. Quod si aliter officiales creentur, eorum creatio nulla, & irrita sit.

Archidiaconi, Archipresbyteri, alijq; in dignitate Ecclesiastica constituti, canonici, & reliqui Ecclesiarum ministri in sacris Ecclesiæ officijs munus suum ipsi obeant, non per alios exerceant.

Singulorum autem munera, atq; officia, ad res diuinas obeundas pertinentia, hac synodo explicãda illa quidem videbantur; sed, quoniam, quæ ijs de rebus sacrorum canonum legibus olim explicata sunt, ea partim, vsu eorum neglecto, obscurata sunt; partim pro varia, & locorum, & temporum ratione iam pęne omnino mutata videntur; non certa quædam præcepta tradi, ac præscribi facile

facile possunt, ad quorum sane rationem omnis vniuscuiusq; eorum munerum regula, atque vsus dirigeretur; eam ob causam his nostris decretis ea tantum munera præscribenda censuimus, quæ ad Ecclesiarum, quæ in nostra prouincia sunt, administrationem hoc tempore pertinere maxime viderentur. Sed quęcumque alia etiam munera vel communi iure, vel probatis cuiusque Ecclesiæ constitutionibus, vel dignitatum, personatuum, portionum, aliorumve officiorum ecclesiasticorum institutione, ipsis Ecclesiæ ministris in officijs diuinis attribuuntur: ea omnia magna cura, summaq; diligentia studeant Episcopi ab omnibus seruari: &, quę antiquata sunt, ad vsum reuocari. Nec vero ab ijs præstandis cuiquam se propterea excusare liceat, quod his nostris constitutionibus ex ijs officijs aliqua alijs ministris, vel alio nomine appellatis, adscripta sint.

Quod si aliqua dignitas, personatus, aut officium in Ecclesia fuerit, cui neque ab institutione, neq; à iure communi, neq; à proprijs constitutionibus, quæ probatæ sint, neque his decretis proprium munus in diuinis officijs sit attributum, aut quod sit, non satis constet; Episcopi, duobus adhibitis de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter à Capitulo deligatur, assignent singulis dignitatibus, & officijs proprium munus, quemadmodum cum sententia sacrorum canonũ, & cum propriæ Ecclesiæ probatis constitutionibus, & cum his sanctionibus pro ratione loci magis congruere iudicabunt.

Cæteris etiam beneficijs, quæcumq; iam ab ecclesiasticis officijs immunia reperiuntur, siue canonicatus, siue clericatus, siue etiã simplicium nomine appellentur, ijs Episcopus pristina munera restituat. Ac, si nõ constat satis, qualia ea essent, pro fructuum ratione onera imponat aut Missas, diuinaque officia celebrandi, aut si clericatus, simpliciaue beneficia sunt, minorum etiam ordinum functiones obeundi ad diuini cultus propagationem. Nec vero tamen vetamus, quin talia beneficia vnire Episcopo liceat ex facultate, sibi communi iure, Concilioque Tridentino permissa.

Ea vero officia, & cætera, quæ in diuinis rebus à nobis hac synodo pręcipiuntur; Episcopi, propositis censuris, & alijs pœnis efficient, vt ab omnibus ea ratione, qua dictũ est, diligenter præstentur.

Ne multis Ecclesiæ ministris eodem tempore absentibus diuinus cultus deseratur; canonici, &, qui præterea choro, vel Ecclesiæ addicti sunt, quo tempore eis à iure communi, vel à sacro Tridentino Concilio permissum est, vt ab Ecclesia abesse possint; à Præsidente chori, si triduo reuersuri sunt, si diutius absfuturi, ab Ordinario facultatem discedendi petant.

Si quid pręterea ab eo, qui discessurus est, eius Ecclesiæ constitutiones requirunt; in eo constitutionibus pareat.

Nemini autem ita prosit absentiæ licentia, vt eo tempore distributiones quotidianas percipiat.

Nixi etiam constitutione Bonifacij VIII. & Tridentini Concilij auctoritate, decernimus, vt nulla canonicorum aut aliorum pactio, remissio, vel collusio fiat; factave vim habeat; nullumve statutum aut consuetudo, quæcumque illa sit, valeat, quibus aut absenti quauis de causa eius vel sacræ horæ, in qua muneri suo defuerit, aut omnino cuiquam contra, quam iure communi, & eiusdem Tridentini Concilij, & his nostris constitutionibus definitum sit, distributiones quotidianæ dari possint. Si datæ fuerint, qui acceperit, suas non faciat, sed eas restituat; quę iure ipso accrescant alijs inseruientibus, qui huiusmodi pactioni, remissioni, collusioni, vel præbitioni assensi non fuerint; nisi ex constitutionibus Ecclesiæ probatis, alteri debeantur. Si vero omnes consenserint, vsibus Ecclesię iam tunc addictę intelligantur.

Declaramus autem in his excipi eos, qui ob infirmitatem, vel aliam necessitatem, aut manifestam Ecclesiæ vtilitatem ex ipsa constitutione Bonifacij, aut sacris canonibus, vel Tridentina synodo excusantur.

Efficiant Episcopi intra sex menses, vt in Ecclesijs cathedralibus, & collegiatis, in quibus vel nullæ, vel tenues sunt distributiones quotidianæ, tertia fructuum pars omnium dignitatum, & canonicatuum, aliorumque redditruum, quemadmodum à Tridentino Concilio præceptum est, in quotidianas distributiones conuertantur.

De officio eius, qui choro præsidet.

In cathedralibus, & collegiatis Ecclesijs, qui choro præsidet, vigilet diligenter, ne quid prætermittatur in diuini officij institutione, vel progressione, vel in reliquis, quæ ad probatam chori rationem pertinent, & alijs, quę communibus, vel proprijs constitutionibus, in diuinis officijs obeundis pręscribuntur. Neue absurde, indecore, vel præpostere quidquam fiat. Si qui suo officio non satisfaciant, eos grauiter, & amanter obiurget; si non resipuerint, iubeat punctatorem in libro illos describere, & ad Episcopũ deferre, cui dignas pœnas pendant. Sin ipse in suo munere obeundo negligens fuerit, ab Episcopo, vel ab alio, qui Ecclesiæ præsit, puniatur.

Si quæ autem Ecclesia nõ habet, qui huic muneri nominatim præpositus sit, vel si habet, is non adsit in choro, præsidentis officio fungatur, qui primo chori loco tunc sedet ex ijs, qui dignitates, aut canonicatus in ea Ecclesia obtinent.

De ijs, qui dignitates, personatus, aut canonicatus habent.

Qui dignitates, aut personatus in Ecclesijs obtinent, & Canonici nominis, ac institutionis suæ memores ea pietate, & assiduitate diuina officia colere debent; vt alij eorum exemplo ad studium, & amorem diuini cultus accendantur.

Itaque auctoritate etiam Tridentini Concilij præcipimus, vt, cum in choro psallendũ est, ipsi quoq; quantum honoris gradu ceteris præstant, tanto studiosius psalmis, hymnis, & cãticis vna cum alijs modulantes, Dei laudes concelebrent. Cui officio si defuerint, pro absentibus habeantur; & earum horarum, quas ea ratione non obierint, distributionibus mulctentur.

Constituatur ex canonicis sacerdotibus hebdomadarius, qui diebus infra statutis Missam, & Vesperas canat; cui octauo die succedat alius eiusdem ordinis: idq; semper, aut in orbẽ fiat; aut alio modo, pro Ecclesiæ consuetudine. Is, si suo officio defuerit, trium dierũ distributionibus careat; quas Episcopus arbitrio suo, vel cæteris, choro operam dantibus, diuidat; vel in locorum piorum vsum conferat: tributa tamen aliqua parte canonico, qui collegæ munus expleuerit.

Reliqui canonici decoro cantu antiphonas exordiãtur, quas Mansionarius dictarit.

Si celebranti Episcopo, aut alia pontificalia exercenti, diligenter non adsiterint, & inseruierint; pœnam subeant, quæ ei videbitur.

Quibus canonicatibus, præbendis, dignitatibus, aut personatibus, & officijs adiunctum est munus aliquod presbyteri, diaconatus, aut subdiaconatus; qui ea obtinent, si, quemadmodum à Tridentino Concilio præscriptum est, suo officio per se non fungantur; priuentur eius officij distributionibus, in quo muneri suo defuerint: nisi legitime impediti, impetrata licentia ab eo, qui choro præsederit, vel superiore ordinario per alios satisfecerint.

Quibus autem canonicatus, ac portionibus nõ est annexus ordo presbyteratus, diaconatus, & subdiaconatus, ijs Episcopus, cũ consilio capituli, singulis singulos ordines annectat; quemadmodum à Tridentina synodo præscriptum est.

Canonici, quo tempore diuina officia celebrantur, non habeant capitula; nisi fortasse aliter euidens necessitas postularit. Qui contra fecerint, distributionem ne capiant eius horæ, in qua id commiserint.

Neque etiam diebus festis capitula habeantur; nisi probabilis causa intercesserit.

De officio magistri Chori, & Cæremoniarum.

Chori, vel cæremoniarum magister, siue alio huiusmodi nomine appelletur, qui diuinis officijs celebrandis tanquam magister est, denunciet officium simplex, vel solenne celebrandum.

Quãdo de Dominica, de festo, vel de feria.

Quæ antiphonæ, orationes, psalmi, lectiones recitandæ, aut canendæ.

Quando standum, sedendum, caput submittendum, aut flectenda genua.

Omnes Ecclesiæ ministros sui officij admoneat.

Adolescentes, vel rudes, quibus Euangelium, Epistola, vel aliquid eius generis publice recitandum sit, prius in sacristia audiat, & erudiat.

Eum omnes audiant; qui non audierint, ab eo, qui choro præsidet, corripiantur; &, si opus erit, ad Episcopum deferantur.

Tabellam in sacristia affigendã conficiat, in qua præscribat, quid à singulis canonicis, vel alijs beneficiatis in singulis horis p hebdomadam, aut etiam per plures dies recitandum; cantandumve sit. qui, quo tempore, & ordine Missam celebrare, vel horas dicere, aut alia munera obire debeant.

Qui autem, quod ei in tabella præscriptũ fuerit, non fecerit; in quam horam peccarit, eius distributiones amittat.

Si magister in officio suo deliquerit, à p̃sidente chori obiurgetur; & ab Ordinario puniatur pro delicti modo. Si in aliqua Ecclesia non fuerit huiusmodi officium, Episcopus, Capitulo adhibito, ad id constituat clericum aliquem probatis moribus, & in diuinis officijs exercitatum: cui stipendiũ det, communibus etiam sumptibus, si opus erit.

In qua vero Ecclesia fuerint magister cæremoniarũ, & magister chori distincti, suas cuique munerum partes ex his regulis Episcopus, de Capituli consilio, arbitrio suo attribuat.

De officio Sacristæ.

Sacrista habeat custodiam sacrorum vasorum, vestimentorum ecclesiasticorum, & totius thesauri Ecclesiastici.

Vasorum; vestimentorum, instrumentorum, & ornamentorũ, omniũ altariũ, & reliquorũ omniũ munditiæ, nitoriq; consulat.

Eiusdem curæ sint lumina, cera, & oleũ.

Vinum, hostias, candelas, & cereos, cæteraque e sacristia necessaria ad diuina officia præparet.

Aquam benedictam singulis hebdomadis, vel etiam sæpius, si opus erit, ipse renouet; vel ab alijs renouandam curet.

Altare maius, & omnia alia, præcipua diebus festis, decenter ornet.

Hora congrua ipse, vel alius eius vice, cãpanæ sono det signum matutini, Missæ, & aliarum horarum canonicarum.

Habeat in sacristia tres tabellas; vnam, in qua omnes Missæ, & officia pro mortuis, & reliqua descripta sint, q̃ ex imposito onere, ac munere, quacumq; de causa in ea Ecclesia celebrari

celebrari oporteat; alteram, in qua vniuscuiusque dignitatis, canonicatus, præbendę, capellæ, altaris, seu alterius beneficij, & officij eius ecclesiæ in Missis, & alijs diuinis officijs obeundis debita munera contineantur; tertiam, quam supra diximus, à magistro chori conficiendam esse. Curetq;, vt quæ tribus his tabellis præscripta sunt munera, à quibus debet, omnino præstentur.

Eiusdem officium erit operam dare, vt è sacristia sermones de inanibus, profanisque rebus, multoq; magis iurgia, rixæ, & turbæ omnes arceantur.

Laicos ibidem versari ne patiatur.

Nemini permittat, vt sacris vestibus induatur, nisi tunc, cum ei Missa celebrāda sit.

In ijs, qui primo, qui secundo loco, qui deinceps Missam celebrare debeant, ordinē tabulæ seruandum curet.

Si quis autem suo tempori præsto nō fuerit; vel ei, quem absens suo nomine substituerit, vel proximo post absentem, suo arbitrio, Missæ locum det.

Duobus autem ad summum, potestatem faciat eodem tempore parandi se ad Missæ celebrationem.

De officio Mansionarij.

Mansionarij, qui chori sunt quasi quędā columnæ, totum fere horarum, ac diuinorū officiorum pondus sustinentes, munus suū accurate obeant.

Cum oportuerit, ad lectorile accedant; vt antiphonas, responsoria, gradualia, & alia huius generis canant.

Solennibus festis diebus, &, quoties opus erit, pluuialia induant; nisi alij nominatim huic officio præfecti sint.

Si muneri suo defuerint, illius horæ, in qua non satisfecerint, distributione priuentur; & alij eius arbitratu, qui choro pręsidet, illorum officij partes suscipiant.

Ijdem, vt muneri suo commodius satisfacere possint, ab ijs oneribus liberentur, quibus ad chori vtilitatem, magistri cęremoniarum, & eius, qui choro præsit, arbitrio leuādi videbuntur, neque pro tempore diuina officia in choro fiunt, paruam Missam celebrent; nisi necessitas postularit.

Eisdem Episcopi honestum stipendium constituendum curent. Quod, si illis etiam dantur distributiones, eodem tempore, quo canonici, pro officij, & laboris modo eas percipiant.

Ex Mansionarijs duo in singulas hebdomadas deligantur, idque in orbem fiat; nisi aliud probatus Ecclesiæ mos requirat.

Horum alter officium ordiatur, & perficiat, consistens in medio choro, vel ad lectorile, quod ab ea parte sit, vbi is fuerit: Missā etiam festis diebus semidoplicibus canat; nisi alij sint ei muneri præpositi.

Alter psalmorum tonum instituat pro tēpore, antiphonarum, quæ vbi legendæ fuerint, ab ipso tantum, vel solum ab alio legantur. Diebus vero festis in decantandis antiphonis, canonicis, & alij voce præeat; &, quę cantāda, vel legenda sint, ipsis indicet. Is, antequam officium inchoetur, chorum ingressus, libros præparet; Missam, psalmos, antiphonas, & alia, quę vsus requisierit, inueniat.

Mansionarij in suo munere contumaces, vel negligentes, pro modo culpæ, iudicio eius, qui choro pręsit, distributionibus careant.

De officio Punctatoris.

Punctatoris creandi morem in omnibus ecclesijs cathedralibus vel collegiatis retineri iubemus.

Is in mensem, vel in aliud certum tempus pro cuiusque ecclesiæ consuetudine à Capitulo constitutus, iuret; se in officio suo obeūdo fidem, ac diligentiam præstiturum.

Studiose exploret, & in libro pūctationū notet omnes, quicumque ij fuerint, qui sacras horas, & diuina officia non obierint; quique contra, quam his, alijsve constitutionibus præscriptum est, in choro quidquam fecerint. qua in re is nullius non odio, non amore, non spe, non metu moueatur.

Si aliquem iniuria notarit, de suo ei satisfaciat; si vero notandum prætermiserit, de suo item tantundem det, quod in Ecclesiæ vsum conuertatur; & integras vnius hebdomadæ distributiones amittat.

Libros punctationum diligēter custodiat, & Episcopo, & Capitulo singulis mensibus exhibeat; &, quoties id Episcopus vel Capitulum postularit.

Quo tempore is in officio punctatoris permāserit, sacris horis, & officijs omnibus intersit; nisi absit de eius licentia, qui choro præsidet: quo tempore alium, ab eodē chori præfecto probandum, substituat, qui suo muneri satisfaciat. Si secus fecerit, pro singulis vicibus vnius diei distributionē amittat.

Vt autem hoc officium melius exerceatur, neminiq; aliquid iniuste aut remitti, aut adimi possit; præter delectum à Capitulo alter punctator ab Episcopo creatur. Is, suprascripto iureiurando apud Episcopum pręstito altero in libro omnes, qui suo muneri defuerint, notet. Singulis hebdomadis ambo punctatores libros inter se conferant; & si qua in re discreparint, Episcopus, vel eius Vicarius illico omnem eorum controuersiam sine vlla forma iudicij, sublato quocumque etiam appellationis impedimento, diriment.

Episcopus deligat ad id punctatoris officium, quem voluerit, idoneum clericum.

Eidem Episcopo facultas sit, de ea cathedrali, vel collegiata Ecclesia, in qua pūctator

creandus sit, omnes, quoscumque libuerit, propositis pœnis suspensionis à diuinis, & alijs suo arbitratu cogendi, vt id munus suscipiant, & obeant.

De officio thesaurarij.

Thesaurarius Capituli, siue alius quocũque is nomine dicatur, qui quotidianas distributiones partitur, curet ipsas vnicuique distribuendas pro rata parte laboris, & officij ex iuris, & harum cõstitutionum præscripto, & ex ordine librorum punctatoris.

Is distributiones eorum, qui absentia, vel errati causa notati fuerint, ne persoluat; si id fecerit, tantundem de suo det, quod in Ecclesiæ vsum conferatur; & ob eam causam et vnius mensis distributiones amittat.

De officio custodum.

Custodes Ecclesiæ, vel quocumq; alio nomine id negotium curant, obseruent diligẽtissime, & clericos, & laicos, contra decorũ, & honestatem Ecclesiæ delinquentes; eosq; sui officij moneant; ac si non resipuerint, ad chori præfectum, vel Episcopum deferant.

Omnia, quæ Ecclesiarum honestati, ornamento, decorove officere possint, prohibeant, & arceant.

Neue quemquam noctu in Ecclesia morari sinant.

Maxime autem vigilent, ne altaria spoliẽtur, aut quidquam ex Ecclesia surripiatur.

De functionibus minorum ordinum ad vsum reuocandis.

Episcopi ex Tridentini Concilij præscripto veteres sacrorum ordinum functiones, quibus in locis intermissæ sunt, ad vsum reuocandas omni diligentia curent.

Atque ideo, in cathedralibus saltem Ecclesijs, sex mensium spatio, singulis minoribus ordinibus instituant aliquos, quibus ex eiusdem Concilij formula stipendium attribuant; vt non ea solum munera, quæ illis infra præscribimus, in eisdẽ Ecclesijs expleãt; verum etiam cætera, quæ sacris antiquorũ canonum decretis ad eos pertinere Episcopi cognouerint. ac, si quæ item alia ad cuiusq; Ecclesiæ vtilitatem, dignitatemve eisdem pro temporis ratione imponenda duxerint.

Quibus sic cõstitutis, licebit Episcopo ab eorum officiorum, quæ ab ijs deinceps præstanda erunt, munere alios liberare, quibus id oneris ex nostris constitutionibus supra impositum est.

De Ostiario.

Ostiarius fores Ecclesiæ custodiat.

Ecclesiam suo tẽpore claudat, & aperiat.

Infideles, hæreticos, excommunicatos, & alios, quibus iure interdictum est, ab Ecclesia arceat, & eijciat.

Ne populum propius ad sacerdotem, rem diuinam facientem, accedere patiatur.

Campanas pulset.

In Ecclesia dormientes, vendentes, ementes, deambulantes, colloquẽtes, aliave ratione officia diuina perturbantes, & quouis modo indecore atque irreuerenter se habentes, moneat, si pertinaces sint, expellat; aut ad superiorem deferat.

Mendicantes excludat.

Ecclesiam verrendam curet.

Bruta denique, canesve expellat. Quidquidve in Ecclesia dedecet, amoueat.

De Lectore.

Lector in Ecclesia prophetias, quę in Missa legendæ sunt, & lectiones pronunciet, quę ex veteri, & nouo testamento in matutinis dicuntur.

Pueros, si ita Episcopo videatur, prima fidei rudimenta doceat.

De Exorcista.

Nemo energumenis manus imponere, aut causa eijciendi dæmones exorcismos legere audeat; nisi exorcistæ ordine sit initiatus.

Is exorcismos memoriæ mãdare studeat, idque ex libris, Episcopi iudicio comprobatis, &, cum res postulauerit, vt eo munere fungi oporteat, id ne agat; nisi consulto, & cõsentiente Episcopo.

Episcopus autẽ nemini, ne sacerdoti quidem permittat, vt id munus exequatur; nisi eius ætatem, & mores probarit.

Caueat etiam, ne intercedat vllus in exorcismis quæstus, neue vlla curiosa percunctatio præsertim, quæ ad diuinationẽ pertinent.

De Acolutho.

Acoluthus subdiaconos, & diaconos ad altaris obsequium assectans, eis inseruiat.

Lumina accendat, & deferat.

Vrceolos vini, & aquæ ad Missæ sacrificium paret.

Communia de ratione diuinorum officiorum.

Videant Episcopi, alijs doctis, & pijs viris adhibitis, ne quid apocryphum legatur in diuinis officijs, &, quoad eius fieri possit, à communi Romanæ Ecclesiæ officio ne discedatur.

Diuina officia ex ordine calendarii, & Ecclesiæ instituto celebrentur: nec ea ratio sine iusta causa mutetur. quamobrem à magistro chori cathedralis Ecclesiæ, vel alio, cuius id munus sit, edatur singulis annis calendariũ dierum festorum; quo singulorum dierum officij ratio præscribatur.

Oẽs inferiores Ecclesiæ, quæcumque illę sint, diuinorũ officiorũ rationẽ dirigãt ad regulã calendarij cathedralis Ecclesiæ; neq; ab ea discedant. Si q̃ vero Ecclesiæ diuinorũ officiorũ alios ritus habẽt, Apostolica auctoritate cõcessos, eis vtantur; veruntamẽ ea quoq; quæ hic de diuinorũ officiorũ ratione præscribuntur, vbi Apostolicæ concessioni expresse non aduersentur, inuiolate seruent.

In

In vrbibus, oppidis, aut vicis nullum signum communium officiorum cāpana detur ante signum cathedralis, vel cuiusque loci matricis ecclesiæ, nisi Episcopo aliud videatur; maxime vero sabbato hebdomadæ sanctæ, & in Angelica salutatione matutina, meridiana, & vespertina; qua in re matutinū excipimus, quod non vbique eodem tempore dici soleat.

Horæ canonicæ omnes quotidie in choro dicantur; quæ ratio neque concione, neque solenni Missa, neque alia causa impediatur; nisi euidens necessitas intercesserit, de qua iudicium sit Episcopi.

Nec horę aliquę beatę Virginis, ne in matutino quidem, in choro omittantur; exceptis diebus, & locis, quibus ex ratione officij eas prætermittere licet.

Horæ ita commode diuidantur, vt mane aliquod interuallum, si id fieri poterit, sine detrimento diuini cultus detur canonicis, & alijs ad studium diuinę scripturæ, aut sacrorum canonum.

Chorus ita vel sepiatur, vel constituatur, vt tempore diuini officij laicis aditus in eū esse non possit; vel saltem à clericis seiuncti sint.

In choro, vel omnino in ecclesia nemo ministret sine superpelliceo, aut cæteris indumētis, quę pro ratione officij requirūtur.

Superpellicea latis sint manicis, non angustis, instar rocheti.

Candelæ & cerei in Missa & alijs diuinis officijs ea exiguitate ne adhibeantur, quæ in tanto mysterio dedeceat, & adstātibus offensionem adferre possit.

Episcopi ne patiantur circulatores, circūforaneos, & id fallax hominum genus tempore diuinorum officiorum in foris, & plateis ecclesiarum versari; vt ne populus, illecebris eorum artificij ab ecclesijs auocatus, salutares cogitationes abijciat.

Curent ijdem, vt ex eo more pulsandi in tenebris sanctæ hebdomadæ ad repræsentādam creaturum rerum perturbationem in passione creatoris, omnis licentia, & indecorus tumultus amoueatur.

De Musica, & Cantoribus.

In diuinis officijs, aut omnino in ecclesijs, nec prophana cantica, sonitue, nec in sacris canticis molles flexiones, voces magis gutture oppressæ, quam ore expressæ, aut denique lascina vlla canendi ratio adhibeatur.

Cantus, & soni graues sint, pij, ac distincti, & domui Dei, ac diuinis laudibus accommodati: vt simul & verba intelligantur; & ad pietatem auditores excitentur. Cantores, vbi fiari potest, clerici sint; omnino autē in choro clericalibus vestibus, & superpelliceo vtātur. Organo tñ in ecclesia loc' sit. tibiæ, cornua, & reliqua musica instrumēta excludant.

Et si in hymnis, psalmis, & canticis, suis vicibus, organo canatur; omnes tamen eorū versiculi in choro distincte pronuncientur.

Quando, & quo modo ad diuina officia conueniendum.

Cum in ecclesiam ad diuina officia diurna, vel nocturna conueniendum erit, id campanæ sono significetur; ea interposita mora, qua omnes facile possint conuenire. Signo audito, qui dignitates in ecclesia, etiā si præfecti sunt, personatusve, aut canonicatus habent, cæteriq; omnes, qui interesse debent, præparent se ad diuinas laudes: & mature ad ecclesiam progrediantur.

Ingressi in ecclesiam, sanctisque ad sacrosanctam Eucharistiam, vel, vbi ea non seruatur, ad altare maius precibus, recta in sacristiam proficiscantur.

Quo loco, retenta talari veste, superpelliceum assumant, & reliquum vestitum ad sacrum munus necessarium. Quod, vt seruos Dei decet, tacite, & modeste faciant.

In ingressu chori ad matutinum, & alias horas, & diuina officia, is ordo seruetur.

Vt paulopost vltimum campanæ signum ad rem diuinam faciendam, vniuersis in sacristia paratis, pulsetur paruula campana, qua egressus sacerdotum ad Missas celebrandas significari solet; vt omnes, qui in ecclesia, vel circum eam sint, diuini officij celebrationem instare intelligant.

Postea omnes, de sacristia ordine procedentes, exeant. Et vbi se ad altare humiliter inclinarint, suum quisque locum in choro adeant.

Ibi flexis genibus, & submissa voce saltē orationem Dominicam dicant.

Deinde dato signo, vel pronunciato, Pater noster, per hebdomadarium, ad initium officij omnes surgant, & officium inchoetur.

Qui vero in ecclesia, vel circum eam, aut in sacristia fuerit, & eo ordine chorū ingredi neglexerit, dimidia parte distributionum illius horæ priuetur; nisi aliqua da causa, quæ ei, qui choro præsidet, vel Ordinario probetur, impeditus fuerit.

Si quis ausus fuerit inchoare officium, priusquam eo ordine in chorum conuenerint, & distributionem illius horæ amittat, & grauiori etiam pœna ab Episcopo plectatur.

Si quis autem, alijs in choro iam consistentibus, aduenerit, idem institutum seruet, & in sacristia, & in choro.

Si quis non venerit ad matutinum ante finem capituli de beata Maria Vergine, cum de ipsa officium celebratur; alioqui ante finē psalmi, Venite exultemus; in alijs etiam horis, ante finem primi psalmi, pro absente habeatur, illiusq; horæ distributione careat.

In Missa vero, nisi venerit ante finē vltimi Kyrie eleison, eādē neglegantię pęnā subeat.

Si quis,

maderij, magister chori, & punctetores.

Diaconus etiam, & subdiaconus eisdem ministrant, sacris vestibus induti.

Alijs vere inferioribus vt ministrent diaconus, & subdiaconus, sacris vestibur induti, in maioribus saltem ecclesijs, vbi id fieri poterit, Episcopi curabunt.

Curet Episcopus, vt, quemadmodum admonuit secre Tridentina synodus, diaconi & subdiaconi, saltem Dominicis, & festis, solennibus diebus, cum altari ministrauerint, sacram Eucharistiam sumant.

Diaconi, vel subdiaconi, qui ex iure, statuto, vel consuetudine, certis diebus altari ministrare debent; si de fuerint, eius horæ distributionem ne capiant. Quorum vices subeant ij, quos chori præfectus iusserit, quibus detur aliqua pars distributionis, quę absentibus est adepta.

Vbi nemini nominatim id munus in ea Ecclesia impositum est, quibus diaconis, vel subdiaconis chori præfectus id negotij dederit, illud suscipiant; dum singulis prębendis propria munera ab Episcopo assignabũtur: vel alij diaconi, & subdiaconi constituentur, qui eo fungantur officio.

Episcopi, quam sæpissime possunt, solẽni Missæ, ac diuinis officijs intersint. Diebus vero Dominicis Aduentus, & Quadragesimæ, nisi legitime causa intercesserit, omnino ne desint.

Episcopum ad celebrandam, vel audiendam Missam, ad aliaue diuina officia solennia venientem, canonici deducant, & reducant.

De ecclesijs & earum cultu.

Ecclesias quascumque siue curatas, siue non curatas, sacella & oratoria diruta Episcopi ad eam rationem, quæ à sancta Tridentina synodo præscripta est, restituenda, vel alio transferenda curent. Lapides cęmẽtum, & omnis materia eorum locorum ad prophana ædificia ne adhibeantur; nisi Episcopi auctoritas ac iusta causa intercesserit, Quod enim semel Deo consecratum est, ad priuatos hominum vsus transferri non debet.

Altaria etiam, quæ extra ecclesiam, &, quę sub dio, nec septa, aut munita sunt, Episcopi aut sepienda, si fieri possit, aut demolienda curent.

In Ecclesia præsertim cum diuina celebrantur officia, vel verbum Dei prædicatur, nemo hæc audeat.

Deambulare, nugari, circulos habere, negotijs operam dare.

Cum mulieribus, de quibus suspicio esse possit, colloqui. Altaribus, fontibus baptismi vel aquæ benedictæ adhærere.

In limine, aut ante fores immorari.

Aduersum ab Eucharistiæ sacramento irreuerenter sedere, aut, cum in Missa sustolliunt stare.

Aut quauis modo diuina officia perturbare.

Aut irreuerenter in Ecclesia versari.

Ne clericus, aut alius quiuis in ecclesijs, earumve cęmiterio, atrio, vestibulo, aut porticu, foribusve quidquam venale proponat; ne si ad vsum quidem sacrificij, vel Ecclesiæ futurum sit.

Nemini cum venaticis canibus, vel volucribus in ecclesiam ingredi liceat: neque hastam, vel sclopetos, balistas, aliaue eiusdem generis in eam inferre.

Ne mendici eleemosynę causa in ecclesijs vagentur, sed extra ianuam consistant.

Qui in horum aliquo deliquerit, à Rectore per se, vel per alium Ecclesiæ ministrum moneatur: nisi paruerit, ab Ecclesia expellatur: si id commode fieri non possit, ad Episcopum deferatur; qui in eum suo arbitratu animaduertat, qui etiam Rectorum, & aliorum Ecclesiæ ministrorum huius officij negligentiam coerceat.

Rector cuiusuis Ecclesię, pernoctationes, aut nocturnas vigilias in ea posthac nemini permittat.

Sed sub noctis horam ecclesiarum fores claudat.

Neque vllo pacto quemquam præter sacerdotes admittat; nisi nocte Natalis Christi Domini, cum Missa celebratur.

Neue patiatur, si fieri possit, populum ad eas excubare.

Qui contra fecerit, Episcopi arbitratu puniatur.

Magnopere verò à Principibus petimus, vt, ad rem adiuuandam, suam quoque potestatem conferant.

Sicut ecclesiastica immunitas, Dei præcepto, & canonicis sanctionibus constituta; quam diligentissime custodienda est; neque permittendum vt confugientibus ad Ecclesias, & loca sacra aliqua vis contra sacros canones inferatur; ita summopere cauendum, ne facinorosi, nisi necessario ad ea, quasi ad asylum, in sacrarum constitutionum fraudẽ se recipiant.

Mãdamus igitur omnibus, & singulis clericis, proposita pœna excommunicationis, alijsq́, arbitrio Episcopi; vt, quoties ab aliquo exule damnato, vel criminoso, qui in loco libero sit, postuletur, vt illum in eorum ecclesijs, cœmiterijs, vel domibus recipiant, omnino antequam assentiantur, Ordinariũ consulant: &, quidquid ille tali in re censuerit, faciant.

Quod si, clericis minime præmonitis, tales personæ ad huiusmodi loca venerint, iidem clerici, eiusdem pœnæ periculo, Episcopum quemprimum certiorem facient, vt, quidquid ab eo hac in re decretum fuerit, seruent. Ipse autem Episcopus de his commonefactus,

monefactus, considerata personarum, locorum, & temporis conditione, ac facti qualitate, decernet, quod Ecclesiæ immunitati, sacrorum locorum honestati, & canonum menti consentaneum iudicabit: ita tamen, vt ecclesiastica immunitas nulla ex parte violetur; neque propterea censeatur data facultas aliqua sæcularibus magistratibus, & potestatibus lædendi immunitatem; aut aliquos de his, quæ diximus, locis extrahendi, contra quam antea iure communi statutum esset.

Ne occisorum cadauera à iudicibus vel notarijs maleficiorum in ecclesijs vllo modo inspiciantur; sed eo illata exportentur: & huiuscemodi inquisitiones, & omnia, quę ad cædis cognitionem pertineant, à sacris locis reijciantur.

Nemo vasa, vestes, vel alia ornamenta, sacris addicta, aut omnino quidquam ex sacra supellectili prophanis hominibus, aut ad prophanum vsum commodare audeat. Qui ita commodarit, grauiter arbitrio Ordinarij puniatur.

Sacræ campanæ vsum, qui ad fideles præmonendos, vt ad diuina conueniant officia, est introductus, indignum est, ad conuocandos homines ad spectacula suppliciorum adhiberi. Quamobrem Principes, ac magistratus etiam atque etiam hortamur, vt campanis, quæ ecclesiarum vsui sunt addictæ, si consecratæ sint, ad pœnarum significationē quemquam vti ne patiantur.

De processionibus, & supplicationibus.

Generales processiones à cathedrali, vel cuiusque loci maiori Ecclesia proficiscantur; & eodem reuertantur; nisi aliud Episcopo videatur.

In ijs supplicationibus generalibus, qui non venerit ante inuocationem sanctissimæ Trinitatis, pro absente habeatur; aut alia pęna ab Episcopo plectatur.

Eas canonici, & alij clerici, etiam cuiuscuis dignitatis sint, cum superpelliceis, & vsitatis alijs sacris vestibus statuto tempore semper obeant.

Præfectis ecclesiarum collegiatarum in vrbibus præcipimus, vt, cum suis quisque canonicis, & beneficiatis vocatus, superpelliceo, vel alijs sacris vestibus indutus, publicas processiones, pręlata cruce, semper obeat. Quibus Episcopus locum arbitrio suo quāprimum assignabit; neque eius rei effectus vlla appellatione retardari possit.

Ad huiusmodi processiones Episcopi, cū eis videbitur, ex Tridentino Concilio vocēt Regulares omnes, quamuis exemptos.

Si qua controuersia sit de priore loco, ab Episcopo ex auctoritate eiusdem Concilij tollatur.

Cruces clerici ferant talari veste, & superpelliceo induti, ijque eiusmodi sint, vt eam apte, & decore ferre possint. Omnes ordines grauiter, & modeste procedant; colloquijsq; exclusis, psalmis, hymnis, & reliquis sacris precibus operam dent.

Nemo ordinem in processione deserat, antequam ad ecclesiam, vnde, profecti sunt, redierint.

Laici à clericis, fœminæ à viris separatim prosequantur.

Videant Episcopi, vt in supplicationibus, & processionibus quibuscumque, præsertim cum sanctissima Eucharistia circumfertur, & cum frequentior populus ad ecclesias indulgentiæ, festi diei, sacræ concionis gratia, vel alia de causa cōuenire solet, ea modestia, & reuerentia adhibeatur, quę pijs, & religiosis huiusmodi actionibus maxime debetur.

Ne inter viam inaniter spectandi gratia subsistatur.

Ne petulanti facto, dictove cuiquam molestia afferatur.

Ne, quæ minus deceant, spectacula adhibeantur.

Neue actiones pro foribus ædium, aut in via repræsententur.

Qui secus fecerint, seuere coerceantur.

Episcopi præficiant certos viros, quibus curæ sit, vt hæc omnia, quæ de supplicationibus præscripta sunt, seruentur; &, vt res ea, qua decet, pietate agatur.

Edendi, ac bibendi consuetudinem, secumve esculenta, & poculenta deferendi, aut ea vendendi in sacris supplicationibus habendis, vineisq; lustrandis, & suburbanis ecclesijs visitandis, parochi tollere studeant, fideles sæpius admonentes, præsertim die Dominico, qui proxime sacras Rogationes antecedit; quam dedeceat, vbi pijs orationibus mens, & lingua exercenda est, ibi ieiunium, quod ad alliciendam Dei gratiam magnam vim habet, & tantisper seruare non posse.

De funere Episcopi.

Pium sanctorum Patrum institutum ad concelebrādas Episcoporum exequias, iamdiu intermissum, reuocantes, statuimus.

Vt Episcopo mortuo, vel morti proximo, tres primi de Capitulo præsentes vicinum Episcopum, vel eo impedito, alium inuitent, qui statim veniat; ac, si viuum Episcopum inuenert, accuratissime consoletur; & ea officia præstet, quæ ad animæ salutem tali tempore requiruntur.

Mortuum vero vna cum sæculari, & regulari clero solenni more ad sepulchrum prosequatur.

Nihil autem Episcopus, pij huius officij gratia, impensæ, vel quouis alio nomine, à quoquam exigat, vel sponte oblatū accipiat.

Eius tamen expectationis causa corpus Antistitis ne amplius quadraginta horis insepultum iaceat.

Interea

Interea vero curet Capitulum, vt custodiatur corpus, & circum ipsum frequentes ex clero sint, qui pro eius anima preces Deo faciant.

Eidem Capitulo hoc munus iniungimus, vt primo quoque tempore prouinciales Episcopos omnes de Episcopi morte faciat certiores, qui in ecclesijs cathedralibus Missam solenni cæremonia pro eius anima celebrandam curabunt: & publicis supplicationibus, ac precibus indictis, Deum pie, sancteq; deprecabuntur, vt orbato gregi Pastorem dare velit iuxta cor suum.

In exequijs eius plures viginti quatuor cereis non accendantur, idque impensa vacantis Ecclesiæ, nisi extent defuncti bona; vel alius sit, qui de iure, aut consuetudine sumptum facere debeat.

Episcopi negligentia in comprouincialis Episcopi funere à synodo prouinciali, canonicorum, & cleri, à successore Episcopo grauiter puniatur.

Sacra Anniuersaria pro mortuo Episcopo quotannis fiant in cathedrali Ecclesia; quamdiu proximus eius successor in Episcopatu vixerit, viuentis Episcopi, & Capituli sumptibus.

De funeribus, & exequijs.

Vt vetus Ecclesiæ institutum mortuorum funus pijs precibus, & officijs solenni more prosequendi multis locis auaritia, ambitione, vel negligentia deprauatum, ad pristinam pietatis rationem reuocemus; clericis quibuscumque cuiusuis dignitatis sint, etiã Canonicis cathedralium, & collegiatarum ecclesiarum, cæterisque omnibus hæc seruãda proponimus.

Ante solis ortum, & post occasum, mortuum & efferri, & ad sepulturam recipi prohibemus.

Inter maioris Missæ celebrationem, mortuorum corpora sepulturæ causa in ecclesiã ne inferantur.

Singularum cathedralium, collegiatarum & parochialium ecclesiarum clericis, qui in funus venerint, vna tantum suæ Ecclesiæ crux præferatur; neque aliæ in funere deferantur, nisi, quas suus quamque clerus subsequatur. Quod si alij quoque clerici inuitati fuerint, eius rectoris, qui inuitarit, crucem prosequantur.

Ad tollendas controuersias, quæ magna populi offensione inter Regulares, qui beneficia curata obtinẽt, vel in eis curam animarum exercent, & parochos sæculares in efferendis mortuis oriuntur; statuimus, vt cum ex parochia, cui sæcularis sacerdos præsit, mortuus effertur, vt in parochiali ecclesia sepeliatur, cui Regularis sit præfectus, vel contra, tunc vtrique parochi, superpelliceo, & stola induti, pares progrediantur. Reliqui vero Regulares eum locum teneant, quem in generalibus processionibus tenere consueuerunt, non obstante quauis consuetudine, vel pactione, quam inter se fecerint.

Cum mortuus efferendus erit, cuiusuis Ecclesiæ clerus, qui vocabitur, in vnam proximam mortui ædibus ecclesiam, congruo processionis ordine conueniat; vnde omnes ordine prodeuntes, bini canentes psalmos, aliasue sacras preces, mortuum ab eius ædibus ad sepulturam comitentur.

Cum ad ecclesiam venerint, omnes corpus suo item ordine circumstent, instituta officia celebrantes; nec prius discedant, quã corpus in sepulchrum illatum fuerit.

Deinde singularum ecclesiarum clerici eodem ordine, quo venerant, crucem præferentes, ad ecclesiam suam redeant; nisi aliquando aliud Episcopo iusta de causa videatur.

Clerici Ecclesiæ, in qua mortuus humatur, eius vestes, hæredibus inuitis, ne sumãt; sed ijs, ad quos pertinent, reddant.

Candelæ omnes, cærei, & quæ intortitia vocantur, quæ circum crucem, & cadauer ad ecclesiam adferuntur, & alia, quæ circa pheretrum, & in altaribus, ac reliquis in locis, dum diuina officia in funere celebrantur, hæredum impensa accenduntur, ita Deo oblata esse intelligantur; vt eius Ecclesiæ sacristiæ, in qua mortui corpus humandum erit, continuo addicta sint.

Rectoribus vero illas vendere nullo modo, sed ad Missam, cæteraq; diuina officia celebranda tantummodo vti liceat; nisi in alium Ecclesiæ vsum Ordinarij licentia conuertantur.

Excipimus autem ea, quæ clericis cuiusuis generis eleemosynæ causa dari solent; &, quæ funeralium nomine cathedralibus, & parochialibus ecclesijs ex sacris canonibus debentur; quibus nihil obsit, quominus quartam funeralium, quæ solita esset persolui, ex decreto Tridentini Concilij cõsequi possint.

Si mortuorum hæredes ita se impie gesserint, vt religiosum exequiarum institutum negligentes, Cruci, clericis, & funeri debita lumina adhibere nolint; ab Episcopo ea cogantur comparare, quæ necessaria videbuntur.

Dent operam Episcopi diligenti cohortatione, vt in singulis parochijs, communibus eorum sumptibus, qui sunt in parochia, comparetur pallium, quod mortuo imponi solet; idque omnibus in funere gratis commodetur. Quod si parochiani id recusarint, singuli parochi, & alij ecclesiarum curatarũ rectores pallium ad huiusmodi vsum emãt; pro quo mortuorum hæredes illis minimũ aliquid Episcopi arbitratu largiantur.

Si vero nobiles homines aureo, vel serico, vel omnino pretioso pallio vti voluerint, pecunia sua faciendum curent; quod ad

eiusmodi

eiusmodi cadauerum vsom nullo modo in posterum adhibeatur; sed illi Ecclesiæ, in qua mortuus sepultus fuerit, illico post funus acquisitum sit; & in eins ornamenta conuertatur.

Statuat Episcopus in ciuitate, & diœcesi sua pro modo laboris, quantum mercedis causa dandum sit curatoribus exequiarum, cæterisq; ue qoi dant operas in funere, & ijs, qui campanas pulsant. Quibus etiam, quam diu in exequijs campanas pulsare debeant, arbitrio suo præscribat.

Miserabiles personæ, quibus mortuis aut nihil superest, aut ita parum, vt sua impensa humari non possint, à parocho sumptibus Ecclesiæ sepeliantur.

Exequiarum, sepulturæ, & anniuersariorum causa nemini quidquam pacisci, aut exigere liceat, neque etiam petere, vel quid aliud committere, quod simoniacę labis, aut sordidæ auaritiæ suspicionem habeat.

Pias tamen consuetudines in his seruari iubemus; cuius rei Episcopus curã suscipiat.

Pia etiam legata exigi volumos; neque ea, quę eleemosynæ causa vltro data fuerint, accipi prohibemus.

Nemini quemquam in funere laudare liceat; nisi, & eum, quem laudare velit, Episcopus dignum censuerit; & laudationem scriptam ante probarit.

Liceat tamen in funere concionem babere, quæ tota referatur ad humanam miseriã, fidelium oculis proponendam, omnesq; ad vigilandum cohortandos; ne, cum venerit Dominus hora, qua non putarint, inueniat eos dormientes.

Caueant autem parochi, & alij ecclesiarũ rectores, ne, quod pietate adducti suadere debent mortuorum bæredibus, vt anniuersaria officia illorum causa celebranda curent, id cupiditate impolli, molestius flagitent; qua in re si peccarint, Episcopi arbitrio puniantur.

Quicumque laicus, vel sæcularis clericus in ijs deliquerit, quæ his decretis præscripta sunt, ab Ordinario loci graui pœna afficiatur.

De sepulturis.

Non est ferenda nostri temporis insolentia sepulchrorum, in quibus putida cadauera, tãquam sactorum corporum reliquiæ, excelso, & ornato loco in ecclesijs collocantur, circumq; ue arma, vexilla, trophæa, & alia victoriæ signa, & monumenta suspenduntur: vt iam non diuina templa, sed casta bellica esse videantur. Ambitiosam igitur hanc in mortuorum corporibus decorandis arrogantiam detestantes, & ecclesiarum decori consulentes, eiusmodi sepulchra excelso loco posita, & ea, quæ parietibus inclusa, vel adiuncta etiam in vna parietum parte eminent, nisi marmorea, aut ærea sint; siue illis corpora contegantur, siue inania, & ibi tantum honoris causa sint constituta; & eorum omnis generis ornatum & apparatum ad tres menses amoueri, ac tolli omnino iubemus. ossaq; ac cineres in sacro loco altius in terram desodi, ita conditos, vt sepulchrũ e solo non emineat.

Monemus vero Episcopos, vt morem, multis locis intermissum, mortuos in cœmiterijs sepeliendi, restituendum curent; inde submotis, si qui ea vsurpariut.

Et, si cui locus sepulturæ deinceps dabitur in Ecclesia, humi tantum detur: & sepulchrum, in quo condetur, opere fornicato cũ reliquo Ecclesiæ pauimento æquatum sit.

Hæc vt efficiantur, diligenter operam dabunt Episcopi, adhibito etiam, si opus erit, magistratum auxilio.

Quæ pertinent ad bonorum, & iurium Ecclesiasticorum conseruationem, rectam administrationem, & dispensationem.

Ecclesiarum res quàm plurimæ, aut destitutæ defensoribus, aut etiam ab ijs, quibus earum procuratio credita erat, proditæ, ita perierunt, vt monimentis vel interceptis, vel perditis, nulla spes iam reliqua videatur illas in ius suum vindicandi. Id ne deinceps accidat; neue quisquam, quod in Christi patrimonio negligentior sit, quam in suo, merito reprehendi possit, statuimus.

Vt Episcopi, & Capitula tam cathedraliũ, quam collegiatarum ecclesiarum, Hospitalium etiam, ac quorumcumque piorum locorum gubernatores, seu administratores, & alij quicumque, qui beneficia ecclesiastica quæcumque cum cura, vel sine cura, quocumque nomine nuncupentur, etiam commendata, nunc obtinent, ab huius decreti editione; qui vero in futurum quomodocumque obtinuerint, ab adeptæ possessionis die, quisque intra spatium sex mensium, edictis etiam interim publice propositis, omnium, & singulorum bonorum mobilium, & immobilium, iurium, actionum, annorũ censuom, siue redditnum, nominum ve debitorum, & aliorum quorumcumque ad eorũ ecclesias, vel eorum administrationi commissas, monasteria, vel beneficia, eorum ve mensas quocumque iure pertinentium, rationem diligentissime conquirẽdam, & eorũ omnium inuentarium, in quo locorum etiã fines, conditionesq; omnes sigillatim describantur, per publicum notarium diligenter conficiendum curent. Episcopus quidem, adhibitis duobus, à Capitulo cathedralis ecclesiæ delictis.

Capitulum corã Episcopo, aut alijs præfectis ab eo: alij vero corã fide dignis testibus.

Ex eo inuẽtario exempla duo, notarij publica auctoritate ad certam eorũ fidẽ munita, conficiuntur. quorum alterum Episcopi,

& Ca-

& Capitula Ecclesiarum cathedralium in archiuio, quod vtrisque commune sit, asseruent: alterum ad Metropolitanum mittãt. Præfecti vero, & Capitula Ecclesiarum, quę collegiatæ sunt, alterum exemplum in communi eorum archiuio retineant: alterum in archiuio cathedralis Ecclesiæ, intra cuius fines sunt, asseruandum tradant.

At vero in quibus Ecclesijs vel cathedralibus, vel collegiatis archiuium eiusmodi non sit, ab Episcopo instituatur.

Cæteri autem singuli, qui beneficia quæcumque ecclesiastica quouis titulo obtinent, exemplis item duobus eodem modo confectis, vnum in Ecclesia sua diligenter custodiant: alterum ad cathedralem Ecclesiã perpetuo conseruandum mittant: vnde, si vsus postulabit, exemplũ sumere eis liceat gratis.

Archiuia singula duabus clauibus occludantur.

In Ecclesijs cathedralibus, earum vnam Episcopus, alteram Capitulum custodiat: in collegiatis, alteram præfectus, alteram Capitulum seruet.

Præterea in visitationibus, eiusmodi inuẽtaria Episcopi secum adferant; & cum ijs, quæ seruant ij, qui visitandi sunt, sigillatim conferant: perspiciantq; diligenter, ne quid eorum, quæ ibi descripta fuerint, desit, quod Ecclesiæ vel minimo detrimento esse possit. Et, si quæ forte deerunt, Ecclesiæ restitui, omniaq; eius damna sarciri studeant. Ipsa quoque inuentaria, si eis videbitur, renouari iubeant. Et vtique quæcumque accessio, vel immutatio facta sit, ea quotannis in inuentaria referatur.

Qui in his, vel negligentia, vel contumacia, vel fraude peccauerint; si Capitula, & alij, beneficia Ecclesiastica obtinẽtes, Episcopi arbitrio; si Episcopus, primæ prouincialis cuiusque synodi, pœnas dabit.

Episcopi intra sex menses vniones perpetuas, etiam Ecclesijs iurispatronatus factas, & ipsa patronatus iura ex præscripto Tridentini Concilij recognoscant; & traditam eiusdem Concilij decretis de illis rationem diligentissime seruent.

Si quæ laicis concessa Ecclesiarum bona, aliquo modo caduca facta sint; caueant Episcopi, & quicumque beneficia Ecclesiastica obtinent, ne pœnam caducitatis remittant: nisi seruatis ijs, quæ in hoc genere iura præscribunt: si secus fecerint, Episcopi in synodo prouinciali pœnas dabunt; cæteri ab Episcopo plectantur.

Qui bona Ecclesiæ feudi nomine obtinẽt, à successoribus in ea inuestituram intra tempus, à iure præstitutum, renouandam curent; eisdemque fidelitatis iusiurandum dabunt.

Pari etiam ratione hæredes eorum, & inuestituram postulent; & iurent ijs, qui Ecclesiæ præfuerint.

Qui id facere omiserint, constitutas legibus pœnas pendant.

Ne autem res Ecclesiasticæ cum alijs confundantur, mandamus, vt feudatarij omnes in eiusmodi renouationibus omnia bona, eorumq; fines sigillatim, & nominatim publico instrumento describant.

Hanc vero curam præcipuam Ordinariorum esse volumus, vt illos cogant hæc omnia exequi, propositis pœnis eorũ arbitratu.

Nemini beneficiorum Ecclesiasticorum bona propinquis suis intra tertium gradum in emphyteosim, aut ad cuiusuis temporis spatium, etiam per suppositas personas locare liceat nisi euidens, & magna Ecclesiæ vtilitas, iudicio Episcopi pręter alia iuris requisita, aliud postulæ videatur. Si aliter factum fuerit, nulla sit locatio; &, qui locarit, ab Ordinario puniatur.

Ex auctoritate sacri Concilij Tridentini negotium damus Episcopis prouinciæ nostræ, vt singuli vna cum canonico à Capitulo, & altero de clero ab ipsis deligendo recognoscant, etiam ex officio, quascumque locationes bonorum Ecclesiasticorum, ad longũ tempus à triginta annis factas: &, si eas in damnum Ecclesiæ, & contra cannonicas sanctiones contractas fuisse adiudicauerint; irritas, & nullas declarent.

Nolumus cedentibus, aut decedentibus ijs, qui Ecclesiastica obtinent beneficia, illorum fructibus fraudari successores, aut saltẽ eorum recuperationem litibus, & cõtrouersijs difficilẽ reddi: qua re fit, vt interim Ecclesia debitis muneribus, & officijs destituatur.

Idcirco sancimus, ne Ecclesiarum rectores, aut quicumque beneficia Ecclesiastica quomodolibet obtinentes, sine Ordinarij licentia, scripto permissa, pendẽtes beneficiorum fructus quouis prætextu vel causa alienent: nisi venditionis, vel locationis nomine: & tũc dilata in id tẽpus pretij, vel mercedis solutione, quo fructus erunt à solo separati.

Quod si secus factum fuerit cõtractus irritus sit, & nullus; &, qui fecerit, arbitrio Ordinarij pœna afficiatur: quam etiam sustineat is, qui eo in suam rem vti voluerit.

Cum pro cuiusq; Ecclesiæ consuetudine populus ad oblationes inuitatur, id grauiter, & modeste faciendũ est. Nec eo vasis, aut sacculi genere pecuniam accipiant, in quo quid quisque dederit, cerni possit; vt fideles pietate adducti, non pudore quodammodo coacti, eleemosynam afferant.

Quæ cum ad subsidium sacerdotum, vel aliorum pauperum, vel ecclesiarum reparationem, & ornatum sit instituta, ea populus liberaliter præbere debet.

Ne per inscitiam, aut obliuionem id peccatum committatur, vt decimæ ijs, quibus legitime debẽtur, vel omnino non soluantur; vel ex parte tantum: ideo mandamus, & parochis, vt inter Missam, & prædicatori-

bus in coacione, primo quoque dominico die Aduentus,& Quadragesimæ doceát populum, quid de solutione decimarum sacrũ Tridentinum Cõcilium statuerit; vehementerq; hortentur,ac moneant, vt debitas decimas integre persoluant,ne propositas ab eadem Tridentina synodo excommunicationis pœnas subire cogantur.

Quibus etiam diebus eiusdem Tridentini Concilij decretũ contra occupantes quouis modo fructus,bona,& iura Ecclesiarum, & aliorum piorum locorum, communi lingua populo recitent.

Quia contingit interdum, vt clerus vrbanus congregatus,reliquo clero diœcesano nõ adhibito, aliqua decernat, quæ ad clericos vniuersæ diœcesis pertineant, magno nonnumquam absentium damno; idcirco nos communi eorum vtilitati consulentes, statuimus, vt clerici, qui extra ciuitatem sunt, cum primum in diœcesanam synodum conuenerint,aliquos eligant,qui vrbanæ cõgregationis deliberationibus, quæ ad vniuersum clerum spectant,intersint.

Præcipimus etiam clero ciuitatis, vt antequam congregetur,semper eos, qui delecti fuerint,admoneat;vt ad congregationes adesse possint. Si vero non admonuerit, quidquid ibi actum,decretum ve sit, externo eius diœcesis clero detrimento esse non possit.

Omnes vero Ecclesiasticas personas, & eorum bona, libertatem, commoda, & iura omnia Principibus summopere commendamus,admonẽtes Ecclesiasticam immunitatem,siue ad hominum vitam, siue ad bonorum possessionem, fructusq; pertineat: Dei ordinatione,summorum Pontificum decretis, & sanctorum Conciliorum auctoritate tributam,nulla ratione violandam esse.

Neque enim Principes,& magistratus res Ecclesiasticas attentare;neque sacros, & religiosos homines ad suum iudicium, potestatemq; reuocare; neque Deo addictis bonis manum iniicere, aut vllum onus imponere debent.immo vero meminisse oportet, quas à Deo facultates consequuti sunt, eas ad ipsius Dei gloriam,& honorem, hominumq; sacrorum salutem, & incolumitatem conferendas esse;qui pro eorum quiete,ac felicitate Deo preces assidue faciunt.

Cuius officij cum maxime intelligentes fore confidamus, in primis Catholicum, eundemq; potentissimum Hispaniarum Regem;& reliquos deinceps prouinciæ principes;dubitare non possumus,quin se ipsa efficiant,vt eorum magistratus,& Communitates nihil aduersus immunitatem,& libertatem Ecclesiasticam vllo vnquam tempore moliantur.quod ita vt fiat, Episcopi pro sui officij munere curare, & enim debebunt.

Sacræ Tridentinæ synodi decretũ sequuti monemus omnes,quicumq; beneficia Ecclesiastica obtinent, vt hospitalitatẽ benigne exerceat;memores, Christum Dominum in hospitibus recipi; à quo recipientur ipsi in æterna tabernacula.

Hoc autem hospitalitatis officium eo magis Episcopis colendum est, quod illis eam virtutem Apostolus in primis amplectendam proposuit.

In hospitalitate autem non is habeatur delectus personarum, vt diuites potissimum inuitentur, qui cum fœnore reddant, quod acceperint;sed,cum Ecclesiasticarum personarum domum nemini, quantum per facultates licuerit,clausam esse deceat,profecto illis maxime patere debet, qui Dei voce, sanctorum Patrum cohortationibus, & exemplis,sacrorum Conciliorum præcepto,& auctoritate nobis commendati sunt.

Et sacrorum canonum decretis statutum est, & sanctissimorum Patrum testimonijs celebratum, quæ bona fidelium pietas Deo consecrauit,ea vel illorum necessitatibus honeste subleuandis, qui diuinis dicati obsequijs,Christi ministri, & dispensatores mysteriorum Dei effecti essent; vel Ecclesijs reficiendis, earumque ornamentis ad diuinum cultum necessarijs comparandis, vel pauperibus sustentandis addicta esse;si quidem vbi primum Ecclesiæ bona esse cœperunt, eam naturam, & conditionem consequuta sunt, vt in alium,quam in sacrum, & pium vsum eorum fructus conuerti nefas esset. Quare cauendum est, ne cupiditate prolapsi, quæ radix est omnium malorum, dum vel proprijs,vel propinquorum, & familiarium diuitijs,& honoribus studemus,quę Deo dicata sunt bona & Ecclesiæ detrimento, & pauperum gemitu, & bonorum offensione ad aliorum vsum conuertamus. itaque nos sacrorum canonum,& sanctorum Patrum auctoritate innixi,atque ijs adducti, quæ sacra Tridentina synodus de officio administrandi bona ecclesiastica significauit,eos omnes, qui ea obtinent, vehementer monemus, vt muneris sui memores,hæc,quæ sequuntur, diligentissime præstent. Episcopi, Abbates, Prępositi parochi,ac cęteri oẽs cuiuscumque dignitatis,& gradus Ecclesias, etiam eorum administrationi commissas, ac quæcumque beneficia Ecclesiastica,etiam simplicia, quomodocumque, etiam commendata, in prouincia nostra obtinentes, omni diligentia cognoscere studeant, quibus oneribus eorum Ecclesiæ, & beneficia ex bonorum Ecclesiasticorum natura, vel ex illorum, quæ obtinent,propria institutione, vel ex conditione Apostolicis literis in prouisione dictorum beneficiorum eis præscripta, vel alia quacumque eius generis ratione subiaceant, illisque integre satisfaciant. Quod si facere omiserint,sed eos fructus sibi vindicare, vel ad alios transferre ausi fuerint, vel in quem debent vsum, non impenderint; se ex sacris canonibus, & sanctorum Patrum senten-

ſententiam,ſacrilegij reos eſſe intelligant; & eorum omnium neceſſaria reſtitutione teneri: neque vlla omnino, etiam immemorabili, conſuetudine excuſari.

Aiqoe ideo, ſi Metropolitanus tale commiſſerit, antiquior ſuffraganeus de eo ad ſynodum, & ſynodus ad Sãctiſſimũ D. N. Romanum Pontificem deferat; ſi Epiſcopus ſit, & ab Archiepiſcopo, vel eo abſente, ab antiquiore ſuffraganeo monitus plene noo ſatisfecerit, ad ſynodom prouincialem primo quoque tempore celebrandam, per eundem deferatur; vbi, & reſtituere cogatur; & pœnas ſubeat ſynodi arbitratu.

Si vero inferiori gradu, quam Epiſcopus fuerit, quicumque is ſit, ſi ab Ordinario loci monitus non ſatisfecerit, præter reſtitutionem eorum, quibus pia opera defraudauit, per ſex menſes adminiſtratione bonorum Eccleſiaſticorum prohibeatur. Quod, ſi iterum in eo peccarit, grauioribus etiam pœnis plectatur.

Quo in genere tanto etiã grauius animaduertendum erit in eos, qui beneficia Eccleſiaſtica obtinent commendata, quanto magis ex induſtria peccaſſe videbuntur, ſi litteris Apoſtolicis præſcriptam legem propoſitam ante oculos habentes violare non veriti fuerint.

Nouerint etiam ij, ad quos ſciẽtes huiuſmodi fructus, vel aliquid ex illis commodum quouis nomine peruenerit, ſe eadem reſtitutionis lege teneri.

Ij vero, qui Eccleſias, & beneficia Eccleſiaſtica quæcumque obtinent, quorum fructus ad eos, tanqnam diuinorum obſequiorum miniſtros, honeſte ſuſtentãdos propriè ſont attributi, ſi vberiores ſint, quam ad tuendam vitam, conditionisq; ſuæ rationem requiratur; dubitare noo debent, ad eum finẽ hanc copiam illis eſſe attributam, vt præter ea, quæ ad victum, & cultum eorum ſatis eſſent, ſuppeterent etiam, quibus diuini cultus ornatus, ac ſplendor conſeruaretur; & pauperum inopia, & indigentia ſubleuaretur. quemadmodum etiam Deus pleroſque diuitijs cumulat, vt amicos ſibi faciant; à quibus cum defecerint, in æterna recipiantur tabernacula. Quamobrem per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti obteſtamur, atque monemus, vt meminerint ea bona non eſſe ſibi credita ad luxum, neque ad augendos conſanguineos, ſed ad vitam honeſte, vt fidelem Dei miniſtrum, & pietatis Chriſtianæ magiſtrum decet, traducendam. Ex eo vero, quod ſopererit, ſi neceſſaria pauperibus alimenta denegarint, intelligant ſe, quos non pauerint, occidiſſe; atque ob violatam ſanctiſſimæ charitatis legem mortale peccatum commiſiſſe: quo ſibi iram in die iræ theſaurizauerunt.

Modum aotem, & rationem, qua metiri ſe pro conditione, & gradu vnumquemque oporteat, ad vitam ſuam, fructibus eccleſiaſticis honeſte ducendam, eam eſſe omnes debent intelligere, quæ ab ijs non diſcrepet, quæ in ſacris canonibus, & præſertim in his noſtris conſtitutionibus de clericali frugalitate, & modeſtia ſtatuta ſunt.

Quæ vero de fructibus eccleſiaſticis dicta ſunt, eadem etiam de ſuppellectili omni, cæteriſq; rebus, quæ ijſdem fructibus comparata ſunt, dicta eſſe intelligantur. ne quæ de domeſtico Eccleſiaſticorum hominum cultu, & ornatu per nos in hac ſynodo decreta ſunt, aut ad propriam auaritiam, aut ad propinquorum ſplendorem ſtatuta eſſe videantur.

Quæ ad ſacramentum Matrimonij pertinent.

Diligentiſſimi ſint Epiſcopi in ea obſeruatione, ne quiſquam à regula, quam in celebrando matrimonio ſeruandam ſtatuit Tridentina ſynodus, vlla ex parte diſcedat.

Ne autem matrimoniorum, quæ contrahentur, memoria facile pereat, ſi quam facultatem Epiſcopi, aut parochi cuiquam alij ſacerdoti, vt in cõtrahendo matrimonio interſit, concedendam aliquando duxerint, id ſcripto tantum faciant; eiuſque exemplum Epiſcopi in aliquo libro deſcriptum diligenter adſeruent. Parochi autem in eum librum referant, in quo coniugum & teſtium nomina ex præſcripto Tridentini Concilij ſcribere debent. Quidquid vero eo libro parochi ſingulis annis ſcripſerint, id in fine anni Epiſcopo deſcribendum tradant.

Denuntiationes, quę matrimonium antecedere debent, feſtis illis diebus fiant, qui Eccleſiæ pręcepto ſeruantur, media ea Miſſa, ad quam frequentior populus conuenire ſolet; quo id facilius notum omnibus eſſe poſſit.

Si parochus in matrimonio denuntiationes, vel benedictionem ſine probabili cauſa procraſtinarit, cuius iudicium deinde ſit Epiſcopi, ab eo plectetur.

Parochi, cum ſponſis benedicendum erit; id, celebrata Miſſa, cui illi interſint, ſemper faciant.

Vſum aotem illum in Eccleſia bibendi, & frangendi cyathi, & alia id generis, quæ indecore fiunt, cũ aliqui matrimonio iunguntur, amplius ne adhiberi patiantur.

Epiſcopi ea, quæ de matrimonio Tridentina ſynodo in reformatione matrimonij, & his noſtris conſtitutionibus decreta ſunt, communi lingua diuulganda curent; & omnibus ſuæ diœceſis parochis eorum exempla diſtribuant: vt illi ſingulis quibuſuis tribus menſibus frequẽtiſſimo populo in Eccleſijs recitent, niſi aliud Epiſcopo videatur.

De Meretricibus, & lenonibus.

Vt meretrices ab honeſtis mulieribus omnino internoſcantur; curent Epi, vt aliquem

amictum

amictum palam indutæ ſint, quo earum turpem conditionem, & vitam omnes notam habeant.

Neue eiſdem liceat, etiam ſi aduenæ ſint, in meritorijs tabernis, vel publicis cauponis pernoctare, vel commorari; niſi itineris cauſa, idq; vnum diem tantum. Curent etiam in vnaquaque ciuitate locum eis adſignandum, ab hominum frequentia, & a maioribus Eccleſijs remotum, vbi omnes habitent ea lege; vt, ſi extra eius loci fines domum, eiuſve partem conduxerint, vel in quacumque domo quauis de cauſa amplius vnum diem habitauerint, & ipſæ, & domini, ſeu locatores ſeuerius puniantur. Quam rem quamprimum efficiẽdam Principes, & magiſtratus pro ſua pietate ſuſcipient.

Ab ijs etiam petimus, vt huiuſmodi impudicis mulieribus omni gemmarum, auri, argenti, & ſerici vſu interdicant.

Omneſq;, qui lenocinio quæſtum faciũt, ex ſuis finibus exterminent.

De hiſtrionibus, cingaris, tabernis meritorijs, & aleatoribus.

De his etiam principes, & magiſtratus commonendos eſſe duximus.

Vt hiſtriones, & mimos, cæteroſq; circulatores, & eius generis perditos homines e ſuis finibus eijciant; & in caupones, & alios, quicumque eos receperint, acriter animaduertant.

Vt vagum, & fallax cingarorum genus arceant, niſi certis ſedibus collocati, vitam honeſtis artibus, & in reliquis omnibus, vt chriſtianos homines decet, agere velint.

Vt ganeas, & tabernas meritorias, omnis nequitiæ ſentinas, e prouincia tollendas curent.

Quod, ſi quæ ferendæ videbuntur, iubeãt neminem in eis hoſpitio recipi; ſed tantum vinum, & edulia venalia proponi.

Et, quoniam vſu compertum eſt, ex aleæ ludo, ſæpe furta, rapinas, fraudes, blaſphemias, aliaq; id generis flagitia proficiſci; prohibeant taxillis, aut alea ludi: & grauiter in publicos aleatores, & in eos, qui huiuſmodi ludis interſunt, quive domum ad recipiendos ludentes expoſitam habent, animaduertant.

Maxime vero efficiant, vt bonis artibus vel inſtituendis, vel renouandis, otia, quantum fieri poterit, e ciuitatibus tollantur.

De immoderatis ſumptibus coercendis.

Copioſis, & locupletibus illud ſemper propoſitum eſſe debet ſancti Ioannis Apoſtoli, Si quis habuerit ſubſtantiã mundi huius, & viderit fratrem ſuum neceſſe habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? vnde facile intelligũt, quam facultates ſuas ad pauperum difficultates, & neceſſitatem ſubleuandam conferre debeant. Quamobrem magnopere cauendum eſt, ne ſubſidia pauperum in ſuperuacaneos ſumptus, & inanes delitias effundãtur.

Proinde admonemus, & enixe hortamur principes, & magiſtratus, vt effuſam impenſam, & omnem intemperantiam certis legibus coercentes, modum ſtatuant non ſolum quotidianis epulis atque conuiuijs, verum etiam veſtibus, equis, rhedis, famulis alijsq; non neceſſarijs apparatibus; & deniq; omni, & domeſtico, & externo ornamento, & inſtrumento moderationem adhibeant. qua pecuniæ effuſione ſublata, innumerabilibus malis, quæ inde ortum habent, occurretur.

Quod facilius etiam fiet, ſi principes ipſi, quorum mores, & viuendi rationem populi plerumque imitari ſolent, non modo leges propoſuerint; ſed etiam, quemadmodum legibus parendum ſit, exemplo docuerint.

De vſuris.

Vſuram ad perniciem populorum, latius manantem pro noſtri muneris cura reprimere cupientes, quædam huius generis delicta ex ſacrorum canonum, & probatorum Patrum ſententijs delegimus; quæ quoniam frequentius in hac prouincia committi animaduertimus, ea præcipue, ac nominatim prohibenda duximus, eo conſilio, vt, ſi quis in alijs etiam einſdem generis vetitis contractibus deliquerit, pœnas, à iure conſtitutas, ſibi ſubeundas eſſe intelligat.

Ex mutuo, vel depoſitis, etiam apud iudæum factis, nihil præter ſortem à quouis homine percipi ex conuento, vel principaliter ſperari poſſit, tametſi pecuniæ ipſæ ſint pupillorum, aut viduarum, aut locorum piorum, vel etiam dotales, niſi quatenus id iure nominatim permittatur.

Si quis oblatas re ipſa, loco, & tempore pecunias, etiam dotales, ſibi debitas, accipere recuſauerit; nihil præter ſortem, etiam ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis, vel ex quacumq; alia cauſa accipere poſſit.

Ne fiant cambia, cum litteræ ad deſtinatũ locum vere non mittuntur, & ibi non fit ſolutio, ſed vno, & eodem loco pecunia datur, & recipitur, vel quando dantur, & accipiuntur pecuniæ cum eo pacto, vt habeatur recurſus ad domum, vel ad reſpondendum dantis, aut accipientis, quod pactum vulgo vocatur la ricorſa: atque ita impenſæ, aut alterius rei onus imponitur.

Ne cui liceat cum altero ita contrahere, vt is totam pecuniæ ſummam ei, qui dederit, ſoluat; cum ille partim pecunia dederit partim nominibus, quę difficile exigi poſſint, vel in rebus pluris, quam valeant, æſtimatis.

Ne cui, præſentem pecuniam quærenti, quidquam carius vendatur, vt ſtatim ab

venditore

venditore per se, vel per interpositam personam vilius emaiur.

Ne quis rem aliquam, ob dilatam solutionem, carius vendat iusto pretio.

Ne ob anticipatam solutinnem res minoris ematur iusto pretio, vel solnatur minus, quam debeatur.

Ne res vēdatur, dilata in tempos solutione, ita, vt pretium, quod interim rei accreuerit, veoditori soluatur, si eiusdem periculo non sit diminutio.

Ne res modico pretio pignori detur, vel vendatur pacto redimēdi intra certum tempus; vt, si ad dictum tempus res redempta non sit, res libera sit emptoris, vel eius, qui pignori accepit.

Ne frumētum, vinum, oleum, aliodve detur, vt eo, quod datū est, aliquid amplius exigatur, siue eiusdē generis, siue alterius quomodocumque; etiam si operæ sint.

Ne quis mutuò det frumentum, vel id genus aliud corruptum, vt tantundem integri carioris reddatur; etiam si restitutio differator in quodcumque tempus debitori commodum.

Ne in societate, in quam alter pecuniam coosert, alter operas, lucri distributio coostituatur; nisi per quotas partes.

Nec vltra eas, certa pecuniarum summa, vel quid aliud, conferenti pecuniā, persoloat.

Neque fiat pactio, vt sors salua sit; fructus vero communiter diuidantur.

In societate aoimalium, quæ inæstimata alicui dantur ad custodiam, siue vt operas præstet, omnes casus, etiam fortuiti, semper sint periculo eius, qui dederit; nisi id alterius socij dolo, vel magna negligeotia accidisse constiterit.

Nec fiat pactum, vt sors sit semper salua, etiam ex primis fœtibus.

Neue quidpiam certum, præter sortem, ex fructibus animalium quotannis soluatur.

Et in locationibus animaliom, quæ fiunt certo pretio, si illa absq; dolo, aut negligentia eius, qui coodoxit, deteriora fiant, id semper sit damno eius, qui locarit.

Si autem animalia dentur æstimata, ita, vt sors danti salua sit, nihil omnino percipi possit.

Ne fiant cōtractus, qui libellarij, seu ficti libellarij dicuntur, vbi nō antecedat emptio certæ rei immobilis pretio iusto.

Vel vbi venditor redimere cogatur; vel vbi non possit redimere, nisi post certum tempus.

Vel vbi annuus census, ad cuius solotionē res obligatur, superat æstimationem fructuom, quos ex ipsa re domious solet, aut potest percipere.

Et si loco pecuoiæ vioum, frumentum, vel quid aliud in singulos annos promittatur; illud ad pecuoiæ, & iusti pretij ratiooem redigatur pro consuetudine locorum.

Si qui autem in aliquo ex his casibus, aut alijs, qui vsuram sapiunt, & à iure, vt iniqui, prohibentur, contraxerint, ipsi contractus, etiam iureiurando muniti, nulli, irriti, & inanes sint. Contrahentes vero, tabelliones, qui instrumenta confecerint, proxenetę vsurarum, aut lucri participes, ministrique omnes horum scelerum, & pœnis, iure statutis, & Ecclesiasticis censuris puniantur.

Hortamur vero principes, & magistratus, vt ipsi etiam huic pesti, quibus maxime poteruot, remedijs occurrant.

CONSTITVTIONVM
Pars Tertia.

DE PIORVM LOCORVM administratione.

VT pia loca omnia fideliter diligenterque administrentur; quæ sacrum Tridentinū Cōcilium Episcoporum curæ ac studio maxime commendauit, hæc mandamus, quę illi ab omnibus seruaoda curabunt.

Qui Hospitalia, seu alia pia loca ad peregrinorum, infirmorum, senum, pauperumve vsum præcipue instituta, in commendam, administrationem, aut quemcumque titulū, aut Ecclesijs suis vnita, obtinent; domos, & ædificia horum locorum ruinosa, vel disiecta fatciant, & restituant.

Quæ ab alijs occupata, aut amissa, iniusteve alienata sunt, recuperent.

Impositum illis onus, & officium omnino obeant.

Hospitalitatemq; ex fructibus, illi muneri attributis, re ipsa exerceant.

Cæteraq; omnia præstent, q̄ à Viennensi, & Tridentino Concilio præscribuntur.

Quod officium si moniti ab ordinario non fecerint, vel per Ecclesiasticas censuras, & alia iuris remedia ad sui muneris functionem compellantur; vel eiusdem Tridentini Concilij præscripto eos Episcopi ab illa administratione, curaue in perpetuū amoueāt.

Quibus nullo modo condonent, aot remittant eos fructus, quos, contra Hospitaliū institutiooem perceptos, in foro conscientiæ restituere tenentur.

Qui pecuniam Ecclesijs, Confraternitatibus, aut qoibuscumque pijs locis debent, illorum procuratores, syndici, ministri esse, aut vllam deniqoe eis officij, aut negotij partem administrare non possint.

Administratores ecclesiastici, vel laici piorum locorum, siue Hospitalia, Montes pietatis, Confraternitates, Misericordiæ, Charitates, Consortia, Disciplinæ, siue alio quocumq; nomine nuncupata sint, qui nūc sunt, intra tres menses; qui deinceps diligentur, antequam ad administrationem accedant,

iurent se fideliter, & accurate munus suum exequuturos.

Fructus, qui pauperibus addicti fuerint, veris pauperibus tantum distribuant, quemadmodum cuiusq; inopia, & eius voluntas, à quo bona illa profecta sunt, postularit.

Qua in re, ne vlla fraus fieri possit, ineatur aliqua ratio, Episcopo probanda, qua ei constare possit, in quas personas fructus illi errogati fuerint.

Quos autem compererit Episcopus, vel inique distribuendo, vel in suum commodũ vertẽdo, vel inutilibus & superuacaneis sumptibus faciendis, male in administratione versari, eos pro modo culpę puniat; & ad restitutionem legitime compellat; & ab officio etiam, si ei videbitur, amoueat.

Quod, si contra, quam à Tridentino Concilio decretum est, ne rationem administrationis reddant, tribunal Episcopi declinare voluerint; Ecclesiasticis pœnis ab eodem coerceantur.

Ijs, qui bona piorum locorum administrant, ea, si immobilia sint, vel pretiosa mobilia, vendere, permutare, in emphytheosim dare, aut quouis modo alienare, nisi ijs seruatis, quæ à sacris canonibus requiruntur, & ex consensu atque auctoritate Episcopi, nullo modo liceat. Qui contra fecerint, Episcopi arbitrio puniantur; &, quod actum est, irritum, ac nullum sit.

Piorum locorum bona administratorum arbitrio ne locentur; sed publice locanda proponantur, facta omnibus conducendi potestate.

Quos pijs locis aliquid debere cõstiterit, ijs eorum locorum bona locari ne liceat.

Qui piorum locorum bona cõducere voluerit, det idoneum fideiussorem, cum quo iure agi possit æque, atque cum ipso principali conductore. Aliter facta locatio, & conductio irrita, ac nulla sit.

Vt autem hæc, cæteraq; omnia, quæ Tridẽtina synodus de Hospitalibus, & alijs pijs locis statuit, facilius Episcopi præstare possint; præcipimus parochis, vt diligenter singula, quæ in parochijs suis sint Hospitalia, & pia loca, eaq; præsertim, in quibus re ipsa hospitalitas, cæterave administratorum munera non exerceantur; ad Episcopum quamprimum deferant, cuius arbitrio parochi huius officij prætermissi pœnas dabunt.

Rogamus autem principes, & magistratus omnes, ne Episcopos suo officio fungentes, & contra contumaces iure agentes impediant; sed ea, qua decet pietate, eos omni ope, & auxilio iuuent.

In petendis eleemosynis, Hospitalium, & aliorum locorum piorum nomine, hæc præcipue seruari iubemus.

Vt in illis Hospitalibus, & pijs locis re ipsa, quæ debet hospitalitas, & pia opera exerceantur; vt ea loca sint in illa diœcesi, in qua eleemosyna petenda sit; neq; ea ad vtilitatem eiusmodi locorum alienæ dięcesis cõuertatur.

Vt, qui petet, sit eiusdem diœcesis.

Sit bonæ existimationis.

Non fuerit ex numero quæstorum, quos damnauit sancta Tridentina synodus.

Illud officium gratis, vel constituta certa mercede, præstet; nec vllo modo particeps sit eleemosynarum.

Ab Episcopo eiusdem diœcesis scriptam licentiam quotannis renouandam, impetrarit.

Qui contra, quam hoc decreto sancitum est, petierit; ab Episcopo grauiter puniatur.

Cui etiam Curæ erit, vt quæ eleemosynæ collectæ fuerint, vere in pium tantummodo eorum locorum vsum, quorum nomine petitæ fuerint, conferantur.

In Hospitalibus, pijsq; diuersorijs, vbi hospitalitas exercetur, mares cum fęminis, etiã specie matrimonij, nisi id certissime cõstet, versari ne liceat; neue ea loca, quæ bonorum subsidio sunt addicta, circulatoribus, aleatoribus, nebulonibus, & istiusmodi nequissimis hominibus pateant.

Mendici, morbum simulantes moneantur, vt se in aliqua arte potius exercentes, inde sibi honestum vitæ subsidium comparent, quam ignauiæ ac desidiæ dediti, ostiatim, in triuijs, & in templis miserrime mendicent.

Si id recusauerint, curent Episcopi, vt eijciantur; neque illis domorum hospitalium præterea aditus pateat.

Summopere vero hortamur principes, & magistratus, reliquosq; omnes Christi fideles, vt mendicos, vere ægrotos, vnum in locum conducendos, ibiq; eleemosynis sustentandos, studiosissime curent.

Pœnam excommunicationis eo ipso subeundam proponimus notarijs, scribisq; omnibus, qui testamẽta, codicillos, aliasve tabulas de legatis ad pias causas, de rebus, quæ pro male partis, vel furto ablatis, relictę sunt, quas ipsi rogati conscripserint, aut ab alijs scripta apud se habeant; nisi ad tres menses Episcopo id significauerint. Ijs vero, qui posthac eius generis negotia scripserint, nisi intra mensem, cuius initium fiat à morte testatoris, eidem Episcopo rem notam fecerint; eamq; particulam de legatis, vel relictis rebus descriptam, & auctoritate publica munitam, debita mercede accepta, illi tradiderint. Quæ omnia sic agantur, nisi iustum intercesserit impedimentum; quo sublato, ea, quæ supra scripta sunt, notarij exequantur.

Decretum autem hoc nostrum bis quotannis ab omnibus parochis populo, sibi commisso, recitari volumus.

Curent Epi, vt retento pię eleemosynę instituto, tollantur publicę illæ comesationes, cęteraq; huius generis, quæ a sodalitatibus, quas cõfratrias, vel confraternitates vocant,

præsertim

præsertim intra ambitum ecclesiarum die Pentecostes, & die Cœnæ Domini, ac certis alijs solennibus festis diebus, pietatis specie fieri solent, non sine bonorum offensione, proposita pœna sui arbitratu.

Episcopi omnem curam, & operam suam conferant ad erigenda, & instituenda ex auctoritate summi Pontificis loca pia, quę Mōtes pietatis appellantur, in singulis ciuitatibus, & insigniotibus oppidis; vnde mutuas pecunias pauperes possint accipere.

Eaq; & quæ iam constituta sunt, studiose, & fideliter administranda curent.

Principes autem, & magistratus obsecramus, vt ea in re Episcoporum studium, & diligentiam omni ope adiouent.

Nec in eis quidquā præter sortē, nisi pro ministris, & alijs necessarijs sumptibus, idq; ex summi Pontificis auctoritate, accipiatur.

De monialibus.

Vt in monasterijs regularium mulierum, quæ in religionem Deo sedicarunt, & integra conseruetur vetus disciplina, & si fortasse vsquam deprauatam est, restituatur; ad eamq; se se ipsæ conformantes, in rerum diuinarum contemplatione liberius conquiescant: nos has pie rectéq; viuendi formulas, partim Concilijs Tridentini decretis traditas, partim pro ratione horum temporum ad prouinciæ nostræ vtilitatem constitutas, ab omnibus in hac prouincia monialibus, etiam quæ Regularium curæ commissæ, vel alia quauis ratione Episcoporum iurisdictioni subiectæ non sunt, ex facultate à summo Pontifice Pio IIII. nobis data, seruari omnino iubemus.

De monialium numero.

Ex Tridentini Concilij iusso, vnicuique monasterio cum Superior monialium numerum constituat, qui pro modo, & facultate loci, & consuetis eleemosynis sustentari cōmode possit; idq; intra annō facere studeat; neq; eum numerum, nisi facta monasterio, annua, quæ satis sit, fructuum accessione, augeri vllo modo liceat.

Monasteria, in quibus duodecim nō sunt, quæ professæ velo vtantur, quæq; eum numerum proprijs fructibus, aut consuetis eleemosynis alere non possunt, transferre, & cum alijs monasterijs eiusdē, aut alterius ordinis vnire studeat Episcopus diligenter; vocatis ad id Superioribus regularibus; si modo res agatur eius monasterij, cuius cura ad illos pertineat.

Si vero eiusmodi vnio minime expedire videatur, eum numerum monialium tempore interire, & ad nihilum redigi sinat, adempta omnino illis monialibus facultate recipiendi nouitias.

Earum autem monialium monasteria, & monasteriorum fructus iam nunc alijs monasterijs, aut locis, quibus ex legibus eius ordinis deberi videbuntur, attribuantur.

De præfectis, & alijs ministris monialium.

Episcopi ad duos menses, posteaquam hę constitutiones in lucem editæ erunt, Abbatissas, & quascumque præfectas, quæ suum præfecturę officium perpetuū esse profitentur, edicto etiam, si ita iudicarint, moneant, proposita priuationis pœna, quam ipso facto subeant, vt illæ iura, sibi à sede Apostolica concessa, ad alterum mensem ipsis, aut eorum vicarijs, ac simul illarum Superioribus, si Regularium curæ commissæ sunt, exhibeant; vt an recte se habeant, cognosci, & de ijs, si opus erit, ad summum Pontificem referri possit. Quod si eo præscripto tempore non exhibuerint; eo dignitatis gradu illas priuatas Episcopus declaret; datque operam earum Superior, vt aliæ in earum locum rite sufficiantur.

Nulla monialis ambiat, aut vllo quouis modo, siue directe, siue indirecte per se, aut per aliam, honores, officiaue cuiusuis generis sui monasterij quærat, hac constituta pęna, vt & ipsa, & quæ sibi in ea re fauerint, in Capitulo per tres sextas ferias ad pedes singularum monialium terram deosculantes, suam accusent ambitionem. ipsaq; pręterea, si id officium consequuta erit, eo, cæterisq; muneribus priuetur, Superioris arbitratu.

Singulæ, propria voluntate deposita, & ad obtemperandum paratæ, sibiq; Dei gloriā, & communem monasterij vtilitatem tantummodo proponentes, ad honores, & officia eas eligent, quas, omni remoto humanitatis affectu, spiritus sancti impulsi, ad id munus magis idoneas esse iudicauerint.

Pręfecta, quocumque nomine appelletur, ex Tridentini Concilij decreto ne minor quadraginta annis eligatur; quæue in vitæ honestatæ laude vixerit octo annis, postquā professa est. Quod, si in eodem monasterio nō eiusmodi reperiatur, ex alio eiusdem ordinis deligi possit. Sin autem Superiori, qui electioni præest, hoc etiam incommodum esse videatur, Episcopo, vel alio Superiore consentiente, eligatur ex ijs, quæ in eodem monasterio triginta annis maiores natu sint, quæue annis saltem quinque post professionem recte vixerit. In reliquis constitutiones singulorum ordinum monasteriorum seruentur.

Huiusmodi perfecta, & eius vicaria, Discretæ etiam, quæ alio nomine matres consilii vocantur, vbi eæ à Capitulo eligi consueuerunt, tacitis suffragijs coram Superiore, aut eius ministro eligantur; qui extra monasterium ad cancellos, siue clatros stet, ex decreto Tridentini Concilii.

Nequa-

Nequaquam autem ad hæc officia deligi possint, nisi præfecta duas ex tribus partibus calculorum tulerit, vel suffragijs, vel accessu. Vicaria vero, & Discretæ pluribus dimidia parte suffragijs creentur.

In quibus monasterijs plures germanæ sorores sunt, si earum vna monasterio præficitur, reliquæ sorores, neque vicariæ, neque Discretæ, neque ianitrices fieri: neque scribæ, aut celerariæ officio fungi possint.

Minora vero officia, veluti ianuæ, rotæ, sermonibus præpositarum, earumve, quę nouitias docent, sacristiæ præfectarum, & quæ ijs pręsunt, quę manuum industria se se exercent, illarum præterea, quæ scribæ, aut ratiocinatoris munere funguntur, & quæ ægrotis ministrant, ab eo, qui electioni præest, vna cum confessore, præfecta, vicaria, & Discretis pro earum mentis conscientia, quibus opportunum videbitur, tribuantur. Quo decreto nihil derogatum sit ijs monasterijs, in quibus ad huiusmodi officia Capituli suffragijs moniales deligi solent.

Earum officia, quæ electæ fuerint, sit duorum annorum, aut, in quibus ea esset consuetudo, ad summum trium. Illis cum perfunctę fuerint, tantundem saltem temporis vacent ab officijs; nec in eisdem confirmari possint à monialibus, nisi grauis causa extiterit, iudicio Superioris probata; qui etiam eas ante tempus, officiu præfinitum, inde mouere possit, si id male administrant.

Quæ delectæ fuerint, quemadmodum earũ obedientia postulat, officia suscipiant, & eorũ munera sine recusatione humiliter exequantur; quę aliter fecerint sine iusta causa, quę Superiori probata sit, iure suffragij priuentur, vt neque ipsæ alias eligere, neque ab alijs eligi possint, arbitrio Superioris.

Præfecta monasterij, tamquam communis omnium monialium mater, ipsarum, & corporis, & animæ saluti diligentissime consulat; easq; ue studiose admoneat, vt puro corde sint, vitæq; integritatem seruẽt, & ad perfectionem virtutum omnium contendant; si quidem quæ religionem susceperunt, nisi ad summum illum gradum pro viribus peruenire conentur, minus sane efficiunt, quam debent, pro vitæ, & ordinis instituto, quod profitentur. Meminerit autem sibi reddendam esse rationem iustissimo iudici erratorum, quæcumq; moniales eius negligentia, aut culpa admiserint.

In primis vero curet, vt pax, & concordia sororum conseruetur, sublatis, quantum ab ea fieri poterit, omnibus dissidij ac discordię causis, vt, quemadmodum debẽt, vnum corpus, & vnus spiritus in earum sponso Iesu Christo, perfecto charitatis vinculo colligetur.

Studeat etiam, vt singulæ suo mune[illegible] cte fungantur; neque vlla alterius o[illegible] occupet, nisi auxilij causa, idq; ipsi[illegible] vt omnia ordine perficiantur, in primisque vt silentium horis ac locis præscriptis seruetur. Si vero alicuius importunitas, aut re, aut verbo, sororum pace perturbata, charitatem violarit, acerrime ab ipsa præfecta, & si opus erit, à Superiore etiam monialium puniatur, & eius animi elatio edometur.

Huic autem præfectæ, eiusue vicariæ, quę, illa absente, eius vim, & locum obtinet, moniales omnes omnino obediẽtiam, & obseruantiam præstent, quemadmodum earum votum postulat.

Quæ vero eius iussa neglexerit, neque pęnitentiam sibi impositam adhibere voluerit, aut superbe, & iniuriose responderit, nõ habita eius dignitatis ratione, aut contumaciter defendendo, vel excusando, eam impedierit, quominus illas reprehendat, aut castiget, quæ aliquid commiserint; vt suæ contumaciæ, & insolentiæ graues pœnas pendat, apud Superiorem accusetur ab ijs, quas Discretas appellauimus; quę nisi id fecerint, flagella, disciplinæ nomine, sibi semel adhibere, & humi cibum capere cogantur.

Singulis etiam hebdomadis præfecta monialium conuentum, siue Capitulum habeat, corrigendi causa moniales pro erratis, quæ ipsæ publice, vel in suorum officiorum munere admiserit, quorum veniam ipsæ sponte, atque humiliter coram omnibus petant, eisq; ue pœnitentiam imponendi, aliasq; adhibendi, quæ earum institutis tradita sunt ad pias in humilitate, & sui contemptione continendas, atque ad virtutes omnes studiose sectandas.

Caueant autem moniales, ne pœnitentiam, sibi à præfecta impositam, pertinaciter recusent; neue superioris temporis delicta sibi inuicem iniquo animo obijciant. Quæ hoc commiserit, ei hæc sit pœna, vt statim ad singularum monialium pedes terram exosculetur; sibique flagella nomine disciplinæ adhibeat.

In negotijs paulo grauioribus præfectæ nihil decernant; nisi scientibus, & consentientibus maiori ex parte Discretis, seu Matribus consilij.

In ijs vero, quę maioris sunt deliberationis præfectæ vniuersum monialium Capitulum conuocent; idque ipsis ratum sit, quod maiori monialium parti placuerit.

In omnibus autem tacitis suffragijs caueant, moniales, ne suffragii pilas, vel calculos inter se tradant in manus. Ijs, quæ id commiserint, ea pœna sit, vt priuatæ Capitulo neque eligere, neque eligi suffragio possint, arbitrio Superioris.

[illegible] suffragia autem de quacumque [illegible] non admittantur; nisi quę trien[illegible] emissam professionem in mona[illegible] rint commoratæ.

Discretæ

Discretæ probitate, & prudentia cæteris monialibus antecellant.

Neque sint pauciores quatuor, vbi moniales plures non sint quadraginta; quod si plures sint, saltem sex creentur.

Moniales reliquarum sermonibus audiendis einsmodi præponantur, quæ ætate matura, & spectata probitate sint. Hæ diligēter, fideliterq; suo officio fungantur: & ita loquentibus reliquis adsistant, vt, quidquid tum intus, tum foris dictum, factumve fuerit, ipsæ audiant; ac studiose animaduertat. Nec enim quidquā aut ita secreto proferri, vt eas lateat; aut, quod indignum sit Dei ancillis, dici, aut fieri patientur: in quo si quidquam secus commissum fuerit earum culpa, vel negligentia, grauissima pœna sui Superioris arbitrio puniantur.

Nouitiarum curam sola magistra electa loco, à cæteris monialibus separato habeat: alia præterea nulla.

Hęc nouitias in timore, & cultu Dei, & in obseruatione religionis erudiat: coneturque & vitæ exemplo, nullam habeat ansam reprehensionis, assiduisq; admonitionibus, ita eas instituere in spiritualis, & sanctæ vitę ratione; vt progredientes, Deo adiutore, perfectæ eius ancillæ possint euadere.

Quæ autem sibi id temere assumpserit, vt aliquam ex nouitijs erudiat, ius ei suffragij adimatur; vt neque eligere, neque eligi possit, quandiu Superiori placuerit.

Ianuæ septorum monasterij die clausæ sint vna saltem claue; quæ ab antiquiore ianitrice custodiatur, vt, cum opus fuerit, aperiri possint. Ne quaquam autem aperiantur, nisi duabus ianitricibus præsentibus. At noctu duabus clauibus diuersis claudantur, quarum altera asseruetur à præfecta, altera vero ab eadem ianitrica antiquiore.

Cum autem ianuæ aliqua necessaria causa aperiuntur, moniales non audeant eo accedere, vt externum quidquam aspiciant, vel cum vllo omnino, aut mare, aut fœmina colloquantur. Quæ id ausa fuerit, includatur in cellam, vbi tam diu sit, quamdiu Superiori videbitur. qua pęna etiam plectatur ea, quæ ianuæ præposita est, si aut id permiserit, aut eiusmodi petulantiam statim ad Superiorē non detulerit.

Quo tempore mutantur officia; vna, aut duæ moniales maturæ, ac prudentes præficiantur monialium laboribus.

Hæ ad rotam recipiant, quæ elaboranda sunt; ijsque distribuant, quæ ad id opus faciendum sunt idoneæ: quibus perfectis, ea ex eadem rota restituant ijs, quorum sunt, accepta mercede, semper ea præsente, quæ rotæ est præposita.

Nulla prætarea quidquam, quod elaborandum sit, ne cognatorum quidem, aut affinium, accipiat. quæ contra fecerit, singulis vicibus sibi flagella disciplinę nomine adhibeat eo loco, quo moniales operibus elaborandis exercentur.

Si quę vel morbo, vel iusta alia causa non impedita, pigritia, vel desidia, aut pertinacia quadam ab huiusmodi laboribus abstinuerit; obsonio priuetur totum id tempus, quo labori non incubuerit.

In loco item, vbi moniales in laboribus exercentur, lectio quotidie adhibeatur; qua absoluta, inter se conferant, quę audierint, certatimq; eiectis vitijs, ad virtutes consequendas se ipsas cohortentur.

Curet laborum magistra, ne sermones, aut cantus profani, aut à monialium conditione, & instituto abhorrentes, inferantur.

Pręfectę, etiam si earum officium sit perpetuum, scribę, ac reliquę, quę monasterij bona quocumque modo administrant, fideliter, & accurate eorum rationem pręscriptam habeant.

Singulisque tribus mensibus ad Capitulum summatim referant rationes accepti, & expensi; vt omnes, quomodo se res monasterij habeant, intelligere possint. Verum quotannis rationem rerū omniū, quas administrarint, separatim Superiori reddāt, aut eius vicario, ac, si fuerint, monasterij curatoribus deputatis. Quæ autem aut sibi vindicarint, aut perperam perdiderint monasterij bona, Superioris arbitratu acerrime puniantur.

Vt autem nulla fraudis occasio relinquatur; in singulis monasterijs singulæ capsæ constituantur ad hunc vsum, vt in illis communis pecunia collocetur: quæ duabus clauibus, ijs inter se diuersis, clausæ sint; quarum altera à præfecta monasterij, altera à maiori Discreta asseruetur. Nec vero capsa aperiri, aut in ea poni pecunia, aut inde auferri possit; nisi & pręfecta, & maior Discreta, & scriba monialis, quæ eius rationem ineat, interfuerint.

Duabus item clauibus, ijsque diuersis, horrei, & eius loci, vbi farina asseruetur, ostia concludantur: quæ singulæ à singulis matribus, ei officio præpositis, custodiantur. Eæ autem semper adsit, cum triticum, vel farina importatur, vel exportatur.

Præfecta, & moniales bona monasterii alienare, permutare, locare, aut contrahere nullo modo possit: nisi sciente, consentiente, ac præsente rerum Superiore, aut eius Vicario: seruatis item cęteris, quæ iure seruari debent. Aliter contractus irritus, ac nullus sit.

Neque item ædificare, nisi consentientibus Superiore, ac ciuibus monasterii curatoribus. Qui operam dabunt, vt id quam minimo sumptu, commode, ac decenter fiat.

Quæ propositæ sunt curæ ægrotantium, pias, & misericordes se illis præbeant, quanta maxima possunt & patientia, & diligentia: ac tales se illis præstent, quales

cæteras

cæteras vellent, si ipsæ ægrotarent.

Aegrotis cibus, & medicamenta opportuna à præfecta, & ab electis ad id ministris ita adhibeantur, vt monasterij facultates tulerint.

Præfecta autem charitatis causa eas quotidie visitet, vt, & solatio sit; & melius ab eis cognoscat, ac curet, quæ ipsis sint necessaria.

Si vero aliqua moritur, confessor cum comite, quem Superior approbarit, ingrediatur septa monasterij tunc, cum eius corpus ad sepulturam dandum fuerit: pieque ac celeriter, quo eo tempore persoluendum sit, officio fungatur.

De puellis ad religionem admittendis.

Cum primum puellæ ad suscipiendum sacrum habitum offeruntur, monialium præfecta parentes, vel eos, quorum curæ cõmissæ sunt, admoneat excommunicationis; quæ proposita est à sacro Tridentino Concilio ijs, qui suas puellas, vel alienas inuitas eum cogunt suscipere, aut profiteri religionem. Idem ab earũ Superiore fiat, cum eius consensus requiretur.

In ijs monasterijs, in quibus moniales pauciores sint quinquaginta, duæ tantum germanæ sorores, aut tres, quæ sint vnius generis, ac familiæ, recipi possint.

Vbi vero plures sunt quinquaginta monialibus, ibi tres tantummodo sorores, aut quatuor eiusdem familiæ recipi liceat: si ita monialium Capitulo videatur.

Præfecta, & moniales de puella, earum suffragijs ad suscipiendam religionem admittenda, quidquam polliceri, aut Capitulum cogere non audeant; priusquam libero loco ab Episcopo, aut ab eo, cui ipse id munus delegarit, puella secreto examinata, ac probata, facultatem suscipiendi in eo monasterio religionem scripto consequuta fuerit; consentiente etiam illius monasterij Superiore.

Ab ijs autem omnibus prius diligenter inquiratur de moribus, vita, ætate, quæ maior sit duodecim annis, ac de libera, & pia voluntate puellę.

Quę anno saltem antequam examinetur, & monialium Capitulo admittenda proponatur; propositum religionis suscipiendæ in eo monasterio, & Episcopo, & monialibus, earumque Superiori patefecerit, vt interim huiusmodi inquisitio mature fieri possit. Quo etiam tempore ipso confessori illius monasterij, aut cui Episcopus eiusmodi munus puellas has audiendi commiserit, semel singulis mensibus peccata sua confiteatur, sacrosanctamque sumat Eucharistiam, ac persæpe moniales in locis collocutionum alloquatur; vt ab eis tum explorari accuratius, tum admoneri melius possit de omnibus, quæcumque illi agenda, & ferenda erunt religionis causa intra septa monasteriorum; ne vllo vnquam tempore conqueri, & inscitiam excusare possit.

De puella admittenda ad suscipiendam religionem, ac mox etiam nouitia ad professionem, ferantur tacita suffragia; vt singulæ moniales, nullo affectu impeditę, libere suæ conscientiæ possint satisfacere.

Nec vero huiusmodi puella ad religionem, neue nouitia ad professionem recipiatur: nisi duas ex tribus partibus suffragiorum tulerit.

Puellę ad religionem admissio aliter facta, quam præscriptum sit, irrita sit, & nulla.

Præfecta vero, cuius culpa, vel negligentia id factum fuerit, ab officij administratione submota, velo etiã ad sex menses eo ipso priuata esse intelligatur.

Præfecta autem statim de suffragiorum exitu Superiorem admoneat: vt in librum, ad huiusmodi vsum institutum eius nomẽ, quæ recepta sit, ab eo referatur.

Cum primum suffragijs Capituli aliqua recepta est, statim omnes vestium delitias, & inanem ornatum deponat: & nigro, vel fusco vestitu, aut albo, at non serico induatur ea modestia, & submissione: vt omnes intelligant, eam mundo renunciasse: vt Deo religiose inseruiat. quo vestitu semper vtatur; donec in monasterium introeat; & interea à choreis, & spectaculis inanibus abstineat.

Quæ vero eo modo, quo diximus, recepta fuerit, monialium vestibus in monasterio indui non possit: nisi sex mensibus, postquam recepta fuerit, idque concessu Episcopi, & monialium Superioris; quibus liberum sit, vel producere, vel contrahere illud semestre tempus, quemadmodum eis expedire videbitur.

Tumultus autem euitandi causa, deducatur mane ad monasterium ab intimis propinquis mulieribus, nulla pompa, nulloque inuitatu aliorum; & sola introducatur in ecclesiam interiorem monasterij. Missaque audita, & sumpta communione, cęterisque solennibus cœremonijs adhibitis, coram reliquis monialibus, à Superiore, aut monasterij confessore vestiatur, qui illam adeo grauem, sacramque actionem aliquo ipso sermone prosequatur. Quod etiam in professione seruetur.

Superior, siue confessor hanc cautionem adhibeat, ne puellæ nouitiæ nomen gentilium fœminarum imponat; sed sanctarum, quæ ab Ecclesia celebrantur.

Quæ puella postquam monialium vestem susceperit, amplius e monasterij septis exire non possit: nisi forrasse nondũ professã pœniteret in monasterium introisse. Si vero semel exierit, nulla illi in posterum facultas redeundi concedatur.

Nouitiæ

Nouitiæ causa ante professionem ex decreto Tridentini Concilij nihil monasterio detur, præter id, quod necessarium sit ad victum, & vestitum eius temporis, quo fuerit in nouitiatu; quod totum repræsentari volumus, antequam puella in monasterium ingrediatur.

De nouitijs ad professionem recipiendis.

Quoniam ex Tridentini Concilij decreto professio ante decimum sextum annum expletum, & ante annum probationis post susceptum habitum facta, nulla est, nullamque parit obligationem; curent Episcopi, ne nouitia vlla ante illam ætatem, & tempus ad professionem admittatur.

Præfecta autem monasterio triginta ante diebus Episcopo significet, quo tempore nouitia professura sit; vt, vel ipse, vel, si is abest, impediturve, alius, cui ille id negotij dederit, nouitiæ voluntatem cognoscat: perspiciatq; an eiusmodi conditionibus sit, quas monasterij illius, & ordinis regula postulat: an item monasterium idoneum. Ei denique demonstret, quam grauis ea res sit, quamve multas res tria illa religionis vota requirant: vt ea, antequam ad professionem recipiatur, vinculi vim intelligat, quo se obstringi vult.

Si præfecta id facere neglexerit, eiusdem Tridentini Concilij decreto ab eius officio tamdiu amoueatur, quoad Episcopo videbitur.

Nouitia ne examinetur intra septa monasterij, sed extra, in publica eius monasterij ecclesia, vt libere & fidenter suam voluntatem exponere possit.

Quod vero professione facta, eleemosynæ gratia ad professam sustentandam monasterio datur, id quo tempore puella religionis habitum suscipiet, apud virum, monialibus, & earum Superiori probatum, deponatur; vt nullo impedimento tum monialibus præsto esse possit.

Nulla autem renunciatio bonis à nouitia fiat; nisi, quemadmodum à Concilio Tridentino iussum est, facultate ab Episcopo, vel eius vicario permissa, ad duos proximos menses ante professionem fiat.

Et quoniam, quæ moniales, professione facta, velum susceperunt, quotidie suæ religionis diuinum officium dicere debēt, nulla ad professionem admittatur, quæ congrue legere, & officium dicere nesciat. Id autem experiri debebit is, cuius officium est eas examinandi: qui, se præsente, eam legere iubebit.

Professionis autem, & diei, & anni, quo facta est, in libro, ad eum vsum confecto, memoria conseruetur, manu eius monialis, quæ scribæ officio fungitur adhibita subscriptione eius, quę professa sit, si modo scribere sciuerit; & Superioris, qui eam admiserit.

Quo die puella profitetur, vel monialem habitum induit, in foresterijs, ædibusq; monialium, ab eius propinquis, & amicis conuiuia ne fiant; neue bellaria dentur.

De diuinis officijs, precationibus, & lectione monialium.

Cum ad sanctimoniales valde pertineat laudare assidue Deum creatorem, conseruatorem, & redemptorem mundi, eidem gratias agere, & supplicare, vt suam misericordiam omnibus hominibus ad salutem impertiat; idcirco moniales omnes die noctuq; chorum frequentent: sacrisque officijs distincte, attenteq; ab ipsis, & voce, & pio animi affectu celebrandis, intersint: illis solum exceptis, quarum præfecta iusti impedimenti excusationem acceperit.

Adsint autem singulæ initio diuinorum officiorum, congruenti sui ordinis vestitu indutæ, in suis ac proprijs locis; & vsque ad finem persistant: non prius inde discedentes, quam præfecta, aut vice eius alia, discessus significationem fecerit; nisi necessitate aliud postulante, id eadem permiserit.

Soni, cantus, qui honesti, & spirituales non sint, colloquia etiam, risus, quidquid præterea indignum est domo Dei, & eius diuina maiestate, cum qua colloquimur in oratione, omnino amoueantur.

Quæcumque autem contra hæc, quæ iussa sunt, aliquid fecerit, præfectæ arbitrio pro modo culpæ acriter puniatur.

Et, quia mentis oratio tanto præstantior ea, quæ solum ore exprimitur, quanto anima est excellentior corpore; pijs incredibile solatium affert, & fructum; eosque quotidie nouis cumulat muneribus, in Deum quodam modo conuertens: ideo moniales, & Velatæ, & Conuersæ præter horas canonicas, aliasque orationes, quas ex officio habere debent, quotidie in chorum vniuersæ conuenientes, nisi necessario impediantur, saltem per horam, mentalem orationem adhibeant: semihora videlicet post matutinum, itemque post nonam, aut completorium, sublatis ad Deum mentibus pijs, & salutaribus rebus contemplandis. præsertim vero vitam, doctrinamque D. N. IESV CHRISTI, atque eius sancta mysteria studia meditabuntur, passionem videlicet, mortem, resurrectionem, ascensum in cœlum, extremum aduentum ad iudicium, beatorum gloriam, & damnatorum supplicia; aliaque eiusmodi, quæ ad Dei gloriam, & propriam proximorumque salutem pertineant.

Quoniam vero à Tridentina sancta synodo prohibetur, ne in choro, vel monasterij septis, sed in Ecclesia publica sanctissimum

Christi

Christi corpus cõseruetur; efficiãt Superiores, vt eiusmodi decreto vbique obtemperetur.

Diebus festis vt otium, à quo mala omnia oriuntur, euitetur; moniales tempus, quod sibi à diuinis officijs, & consuetis orationibus superfuerit, in sacra aliqua lectione consumant, quæ ad Dei & sui ipsius cognitionem eas ducat, viamq; monstret perfectionis, & æternæ vitæ, idque vel separatim, vel coniunctim faciant; cum huiusmodi lectio suauis, & fructuosa sit animarum oblectatio; vitia coerceat; ad virtutes inflammet. contra autem inanium librorum lectio mẽtes corrumpat.

Quod ne accidat, Superior, aut confessor omnes monasterij libros perspiciat, & recognoscat; singulas moniales in virtute obedientiæ suos proferre cogens.

De communi vitæ vsu, ac de proprietate tollenda.

In omnibus monasterijs, quod ad cibum, potum, somnum, vestitum, cæterasque res attinet, omnes communiter viuant; vt à sacro Tridentino Concilio decretum est: neq; quidquam inter eas differat, aut alia alij præferatur, aut post habeatur, quemadmodum votum paupertatis postulat: vt tuum, & meũ atque omnis priuata rerum possessio, & re, verbo omnino tollatur, omnis etiam superuacaneus, & inanis rerum vsus.

Neque vlla sit, quæ quidquam possideat, aut adhibeat vt proprium; etiam si ad necessitatem concessum sit.

Omnes itaque monasterij prouentus, cuiuscumq; generis sint, eleemosinæ etiam, & quæstus ex laboribus, libelli præterea, legata, & bona mobilia, & immobilia, quæ testamento relicta, & quæ donationis, vel alia quauis causa obtinuerint, à singulis monialibus ad communem monasterij vtilitatem conferantur. Præfecta vero pro sua prudentia, & humanitate ex illis ipsis bonis eius necessitati potissimum consulat, ad quam pertinerent, nisi obstaret paupertatis votum.

Vtque omnis proprietatis occasio tollatur de monasterijs confessores, ac præfectæ, voti paupertatis accuratius seruandi gratia, monialibus suadere studebũt; vt curent omnes vestes lineas, laneas, vel pelliceas, aut cuiusuis generis in communi loco asseruãdas: duasque ex monialibus, quo tempore mutantur officia, ijs excutiendis, purgandis, & sarciendis præficiendas: quæ etiam sororibus in singulas hebdomadas pro tempore, &, vt vsus feret, eas distribuant, nullaque vestes apud se habeat, præter eas, quę ad quotidianum vsum sunt necessariæ.

Aegrotarum vero vestes, contagionis nomine suspectæ, separatim custodiantur, aut apud illas ipsas relinquantur.

Dona, quæ singulis mittantur, ad præfectam adferantur: nec vlla possit illa accipere, aut ad vsum adhibere, nisi sciente, & consentiente præfecta. Quæ in id omnino incumbere debet, vt ex monasterio vitium proprietatis, tanquam multorum malorum causam, euellat. Neque cuique permittat, vt pecuniam apud se habeat.

Ter autem in singulos annos, Præfecta vna cum Discretis, cellas, & supellectilem singularum monialium diligenter inquirat; & scrutetur, ne vlla quidquam, habeat proprij, aut plus quam quantum ei ad suum vsum concessum fuerit.

Quod, si quæ proprij aliquid tenere deprehensa, aut conuicta fuerit; ea biennio actiua, & passiua voce priuata sit ex Tridentini Concilij decreto; atque etiam iuxta suæ regulæ, & ordinis constitutiones puniatur. multoque magis, quæ ex communi, aut ex eo, quod alicuius vsui tributum sit, furtim sibi aliquid vindicauerit.

Si præterea speculum, catellus, unguenta, aut suffimenta, & huiusmodi inanium rerum quidquam apud aliquam repertum fuerit; Superior statim id e monasterio auferendum, & eam apud quam inuentum fuerit, acriter puniendam curabit.

Monialis siue velata, siue conuersa sit, eleemosynam dare, largiri, aut vendere esculentes res, vestes, aut bona, cuiusuis generis sint; etiam si ad vsum ei attributa sint, aut etiam legare omnino non possit. Quæ secus fecerit, velum ei per mensem adimatur; ac ter se verberibus ad disciplinam affligere cogatur.

In quo tamen integrum sit præfectæ concedere facultatem; cui concedi debere iudicarit, aliquid deuotionis, ac religionis causa, vel aliud exiguum elargiendi propinquis, aut bene merentibus.

Ad sonitum minoris campanæ omnes conueniant ad benedictionem mensę, quam præfecta, vel vicaria, vel, ipsis absentibus, antiquior Discreta faciat.

Deinde loco, & ordine discumbentes non prius discedant, quam Deo gratiæ actæ fuerint. quæ non obedierit, vno die absonio priuetur: ac postremo loco in mensa sedere cogatur.

Mane, & vesperi ad primam, ac secundam mensam aliquis spiritualis liber, qui ad religionem incẽdat, quotidie legatur; omnibus discumbentibus, cum silentio, & attentione audientibus: vt vna cum corpore mens etiam recreetur.

Vniuersæ moniales, si fieri possit, vno loco dormiant, à præfecta, aut à vicaria optime concluso; cuius claues ab ipsa præfecta asseruentur.

Singulæ autem in singulis lectis omnino dormiant, & in singulis etiam cellis; si tanta ibi sit copia cellarũ, vt omnes capere possint.

Cellæ

Cellæ vero diu, noctuque apertæ sint; vt præfecta in singulas horas inspicere eas possit.

Dato autem signo eundi cubitum, locoq; ubi dormitur, clauso, præfecta, aut eius vicaria, aut aliqua ex Discretis, omnes cellas uisitet; ut, an omnes suis dormiant locis, animaduertat.

De clausura, & quæ ad eam tuendam aliqua ratione pertinent.

Monialialibus nulla quidem nimia diligentia uideri debet ad eius thesauri custodiã cuius causa propinquis, res familiari, ac terrenis omnibus rebus, curisque renuntiãtes, in septa monasterii se incluserunt.

Vt igitur sanctum earum propositum, ea ex parte, quæ diaboli insidiis maxime patet, cõmuniatur, curent Episcopi, ut ad omnes fenestellas, ubi colloquẽdum sit, duo ferrei clatri, seu cancelli construantur; qui saltem palmo distent, alter ab altero.

Inter uirgas ferreas, quibus singuli cancelli compacti sunt, non plus omnino, quam uncia intersit.

Sint autem uirgæ ita solidæ, ut neque facile frangi, neque flecti possint.

Intimo uerò cancello, quo moniales ad colloquendum accedunt, ferrea lamina appingatur, quæ moueri nequeat: sitq; exiguis foraminibus, ad audiendi tantum commoditatem perforata, cui lineus pannus nigri coloris, ligneis tabellis affixus, instar fenestræ, quæ aperiri possit, cum erit colloquendum, apponatur.

In ea lamina fieri possit quadrata fenestellula nouem tantummodo unciarum, cuius clauis à præfecta custodiatur; neque eam fenestellulam aperire liceat, nisi quo tempore colloquendum sit cum Episcopo, uel ordinis Superioribus, aut cum parentibus, & fratribus monialium, & alijs arcta propinquitate genere coniunctis: aut cum instrumentum aliquod confici, uel sacrum sermonem audiri oporteat.

Quod uero ad huius fenestellulæ concessionẽ attinet, excepta sint monasteria, quorum moniales uel lege, uel consuetudine ab externis hominibus cõspici nunquam solent.

Ostia locorum, quæ collocutioni solum, & intus, & foris sunt attributa, semper clausa sint: quorum claues sint apud antiquissimã earum monialiũ, quæ audiendis sermonibus sint præpositæ, nec, nisi cum opus sit longiori collocutione, aperiantur. cæterum ianitrix ex clatrata ianuæ fenestellula, ianua tamen clausa, rotariæ ex rota respondebunt pulsantibus.

Loca autem intus, & foris collocutionẽ attributa, cum ibi sint, qui loquantur, semper pateant, ut quiuam sint, uideri possint.

Ostia, per quæ à septis monasterij in exteriorem ecclesiam patet aditus, ad mensem, muro obstruantur. Si quid in hoc præfectæ culpa, nel negligentia commissum fuerit, ea, & officio, & uelo Superioris arbitrio priuetur.

Omnes fenestræ, & cancelli, & quicumq; locus, per quem moniales externam ecclesiã introspicere possint, in ædificiẽtur, præter fenestram, in qua collocata est rota; & fenestellulam ad solum sacrosanctæ Eucharistiæ sumendæ usum constitutam, ac illam fenestrã per quam corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, à sacerdote celebrante elatum, aspicere possint.

Ea fenestra perpetuo lineo panno contecta sit, qui tantummodo, cum sustollitur sacrosancta Eucharistia, amoueatur. Fenestræ autem ratio sit eiusmodi, ut sacerdos ex altari moniales intueri nequeat.

Curẽt Episcopi, & alij Superiores, ne e uicinorum ædibus, quicumque illi sint, monasteria inspiciantur; maxime uero si fratrum cuiusuis ordinis, aut presbyterorum ædes illis immineant: quo casu parietes altius tolli, & nouas ædificari iubeant eorum sumptibus, quorum Episcopi, & ij, qui monasteriorum curatores sint, interesse iudicauerint, quæcumque appellatione, remota.

Quamobrem etiam secularium principum auxilium implorent, ut monialibus ab externorum hominum aspectu, & auditu liberis secure per monasterium ambulare liceat.

Regulares uiri in posterum, ue in ea loca migrent; neue areas, monasterijs monialiũ proximas, ædificandi causa emant: unde monialium aspectus fieri possit. Moniales item monasteriorum ædificatione uicinia regularium uirorum ędibus, aut ijs locis, unde ipsæ ab illis inspici possint, in posterum prohibemus.

Aedes proximę monasterijs sanctimonialiũ, famosis mulieribus ne locentur.

Neue ibidem spectacula, cantus, saltus, ludi, & huiusmodi profanæ res, & inanes exerceãtur; quę eas à sacro officio auocare, aut ipsis offensionis causam præbere possint.

Quemadmodum à sacro Tridentino Cõcilio sancitum est, moniali professę nulla ratione e monasterii septis egredi liceat; nisi ex causa legitima, quæ ab Episcopo probata sit.

Huiusmodi uero licentia egrediendi nullo pacto permittatur; nisi id grauissima res, & summa necessitas postularit; neque ijs monialibus, quibus, nisi ex summi Pontificis concessu, egredi fas est. Apostatæ, fugitiuæ, & delicti causa eiectæ monasterijs, quæ cum sacro uestitu, aut sine eo uagantur, non sine scandalo religionis, ab Episcopis, ceterique earum Superioribus, petitio etiam

etiam sæcularium principum auxilio, ad sua monasteria redire cogantur; vt ibi dignas, pœnas pendant suorum scelerum. Quod si Superioribus in monasteria restitui debere minime videantur, in earum mulierum numerum, quas Conuertitas vocant, cum bonis, quæ attulerunt ad monasteriũ, adscribãtur. Ea autem bona illis mortuis, priori monasterio restituantur.

Si quæ monialis in monasterij septa matrem, aut fœminam cuiusuis ætatis, conditionisue, etiam matrem, aut sorores sint, introduxerit, tribus mensibus in carcerẽ concludatur; eiq; singulis sextis ferijs ieiunanti nihil præter panem, & aquam, ad cibum, & potum adhibeatur; atque ad annum velum adimatur. Eandem pœnam subeant, quæ rotæ, & iannæ præpositæ fuerint; præfectæ etiam, & quæuis aliæ, quarum consensu id commissum sit.

Quicumque vero clericus, siue sæcularis, siue regularis, cuiuscumque ordinis, aut laicus cuiuscumque status, dignitatis, gradus, conditionis ipsarum monialium septa interdiu, vel noctu introire ausus fuerit, præter excommunicationis pœnam, quam ex concilii Tridentini decreto ipso iure subit; aliis ẽt grauissimis pœnis, habita, psonæ criminisque ratione, puniatur. Et si ecclesiasticus sit, aut beneficia obtineat, suorum etiam ordinum munere ex Ordinarii voluntate prohibeatur; suisque omnibus beneficiis priuetur. Quo decreto excipimus eos, quibus ob necessariã monasterio eorum operã, & industriam Superior septa ingrediendi facultatem, quotannis renouandam, scripto permiserit; is autem meminerit sibi à Tridentino concilio ius ademptum esse eiusmodi facultates concedendi, nisi in casibus necessariis; ideoque caueat, ne, quæ intus officia moniales obire possunt, ad ea præstanda externi in septa monasterii introducantur. Atque vt in hac necessitate dignoscenda vna eademque ratio ubique seruetur, & ille facile concedendi vsus coerceatur; Episcopus adhibitis in consilium omnibus monasteriorum Superioribus, etiam regularibus, statuat, ac præscribat, quæ opera in monasteriis necessarium externorum ingressum requirant. Quam vero rationem in hac re præscripserit, ea ab omnibus, etiam Regularibus, inuiolate seruetur.

Intra septa monasterii matres, & fœminæ cuiusuis generis, etiam si ipsis monialibus inseruiant, vel sint ætate cõfecti, nulla de causa pernoctare possint, proposita pœna excõmunicationis latæ sentẽtiæ, quam, & is, qui pnoctarit, & præfecta, q̃ id pmiserint, subeat. quibus addãtur aliæ pœnæ Superioris arbitratu. Neve intus in eisdem septis boues, equos, & iumenta cuiusuis generis alant.

Si contra fiet, præfecta tres menses ab officii sui munere amoueatur.

Moniales cum nemine externo omnino colloquantur; nisi is licentiam scriptam, & obsignatam à Superiore monasterij, aut ab eo, quem is suo nomine substituerit; atque in cancellaria Episcopali gratis descriptã attulerit. Quæ contra id fecerit, priuetur triũ mensium facultate loquendi cum externis omnibus cuiusuis sexus, etiam propinquis: cogaturque singulis sextis, ferijs eius temporis, disciplinæ nomine, flagella sibi publice adhibere, & orare eo psalmo, Miserere mei Deus. Licentiæ autem, scripto permissæ, accipiantur ab ijs, quæ rotæ sint præpositæ; priusq̃ue ad præfectam deferantur, quã illæ accersantur, quę scripto nominatæ sint. Præfecta ubi scriptum legerit, manumque & signum eius agnouerit, cuius officium sit facultatem colloquendi concedere, benedictione adhibita, permittat ijs, quæ scripto nominentur: ut cum illis tantũmodo loquantur, qui nominatim descripti sint: idque ad communem collocutionis fenestellam; non ad ianuam, neque in ecclesia, aut alibi, præsentibus semper monialibus arbitris ei muneri perfectis. Quæ uero ad colloquendum accesserint, breui finem loquẽdi faciant: caueantque ne tempus, quo nihil est pretiosius, inani, aut inutili sermone consumant.

Non est ferendum, ut moniales, pręsertim sacris diebus, aberrantes ab ratione, cæterisque pijs exercitationibus, sermonibus minime necessarijs tempus consumant.

Idcirco, quibus diebus sumitur sacrosancta Eucharistia, & quoties dies festi ex præcepto Ecclesiæ celebrantur, tempore etiam Aduentus, & Quadragesimæ in uigilijs præterea de præcepto, omni denique tempore, cum diuina fiunt officia moniales cum externo nemine omnino colloqui possint: nisi necessitas ita postulet.

Moniales uero tam quæ audiendis sermonibus præpositæ sunt, quam illæ, quæ loquentur; ne monasterium absurdis, & inanibus rumoribus compleatur, cum nemine omnino communicent, quę ab externis acceperint: nisi cum præfecta, si eis expedire uidebitur, ut aliqua ad eam referantur.

Vigilent præfectæ, & quæ sermonibus audiendis præpositæ sunt, ne quisquam ad colloquendum cum monialibus accedat, simulato eius nomine, qui scripta licentia nominatur. Quod si id à quoquam commissum fuerit, is ab Episcopo: quæ uero cum collocuta fuerit, &, quæ scientes permiserint, à suo Superiore, harum constitutionum præscripto, graui pœna eorum arbitratu afficiantur.

Quicũque uero clericus siue sæcularis, siue regularis, cuiuscumque ordinis, aut laicus cuiuscumque status, dignitatis, gradus, & conditionis ad monialium monasteria accesserint, & cum earum aliqua, non impe-

trata

trata, vt præscriptum est,colloquendi facultate, sermonem habuerit grauiter puniatur.

Hoc autem edictio, neque patres, neque fratres teneri volumus, quibus non impetrata illa colloquendi facultate, sed seruatis cæteris regulis, hac ipsa de re latis cum filiabus,& sororibus tantum colloqui,non tamen septa vnquam ingredi licebit.

Nemini omnino, neque sacro,neque profano,neque mari, neque fœminæ liceat adire monasteria monalium docendi causa cantum, quem figuratum vocant.

In ijs tamen monasterijs, in quibus non in exteriori ecclesia à secularibus, sed intus à monialibus organo sonatur, permittere poterit Superior alicui viro, moribus, & ætate ab Episcopo probato,vt foris ad fenestellam collocutionis monialem organistriam tantum sonandi artem edoceat,si in eo studij genere plus proficere necesse habeat.

Hæc autem intus,ad ipsam fenestellam discens, commorabitur; cui semper adsistene duæ ex ijs, quæ audiendis sermonibus præpositæ sunt.

Quæ contra fecerit, siue præfecta, siue alia, velo priuetur; alijsque præterea pœnis afficiatur, arbitratu Superioris.

Organum aut in posterum ne constituatur, nisi locus,in quo apte locetur, Superioris iudicio ante probetur.

Prohibentur etiam moniales ipsæ intus, aut per alios foris sonare musicis instrumentis, præter organa, & harpichordium, quo ars organo sonandi discitur.

Ne liceat monialibus depositi, aut custodiæ causa, in monasterio habere pecuniam, gemmas, vestes, aut eius generis res vllas cuiusuis personę,nec vasa quidem florũ,aut fruticum.

Quod,si quæ in præsenti habeant,vt omnis incommodi causa, tollatur, ad tres menses,quibus debent, ea restituant.

Contumacibus, aut negligentibus pœna sit; præfectis, officij: cæteris, veli spoliatio.

Moniales, ne animi quidem relaxandi causa, secularium virili, aut muliebri uestitu vtantur; cũ dedeceat Dei famulas, vestes, ab earum professione alienas, induere. verum, decoro semper seruato,omnium, & temporum,& actionum,permittente præfecta, honestate, & quemadmodũ sacras Deo uirgines decet,animum remittere licebit.

Moniales etiam ne offulas, aut cętera huiusmodi cõficiant donandi gratia,prohibemus; propter temporis iacturam, & sumptum, qui in eas impenditur. Quæ contra decretum aliud commiserit, vel permiserit, Superioris arbitratu puniatur; maxime vero in præfectam animaduertatur.

Nulli moniali fas sit ad quemquam secreto litteras scribere, præter Superiorem, & Epũm,si de aliqua graui re esset admonẽdus.

Neque ad se missas literas aperire, & legere, nisi præfecta prius eas coram vicaria legerit; aut se præsente legi iusserit.

Quæ contra hanc legẽ aut scripserit, aut acceperit li eras. per duos menses e sua cella pedem n n efferat:& singulis sextis ferijs, ita ieiunare cogatur,vt tantum pane, & aqua vescatur. Ac, si eæ litteræ suspicionem aliquam criminis haberent, ea, ad quam scriptæ fuerunt, præter prædictam pœnam, sex menses,& facultate loquendi ad fenestellam monialium collocutionis, & velo priuetur.

Verum, ne præfecta falli possit, fictis ei litteris ostensis, quæ aliæ sint ab acceptis, & ab illis,per quas responsum est,quę rotę prępositæ fuerint,omnes accipient litteras,quæ ad monasterium peruenerint; easque statim ad præfectam afferent. à qua etiam litteras, à monialibus scriptas, accipient clausas, & obsignatas coram eadem ipsa. Quas deinceps nuncijs externis tradent,

De conuersis.

Conuersis, minimum quadraginta annos natis, & Superiori probatis, facultas sit exeundi septis monasterij, propter negotiæ monasteria, necessaria; permittente tamen præfecta, quotiescunque exeundum fuerit.

Cui etiam liberum sit,eas,si ita videbitur, intra septa semper retinere.quod vt faciat, si modo possit, eam vehementer cohortamur.

Ad funera autem ne prodeant,nisi quæ ordinis sint mendicantium.

Exeuntes vero binę prodeant; neque longius discedãt, altera ab altera,quam vt se inuicem aspicere & audire possint.

Quibus si ex vrbe egredi contigerit, semper in eodem lecto somnum capiant.

Caueantque ne in cuiusquam famosæ personæ domum introeant, etiam si illa de monasterio bene merita fuerit.

Neve in domicilijs, vbi aliæ honestæ mulieres non habitent,pernoctent.

Neve litteras, aut mandata clam perferãt.

Aut quidquam inane monialibus renuncient,quod foris viderint,aut audierint.

Delinquentibus pœna sit carcer,aut etiam grauior arbitratu Superioris.

De puellis secularibus, quæ in monasterijs educantur.

Puellæ seculares cuiusuis generis, conditionis,& ætatis,quæ nunc in clausura monasterij,educationis, aliave causa cõmorantur, post annum e monasterio exire cogantur,nisi omnibus iis præditæ, quæ ad suscipiendam religionem,monasterii institutis, Tridentini Concilii, & harum constitutionum decretis requiruntur, monachalem vestem sumere voluerint. Episcopis tamen facultas permittitur probabili de causa proro-

gandi tempus suo arbitratu, consentiento Superiore regulari in ijs monasterijs, quæ ei subiecta fuerint.

In posterum puellæ, educationis causa, in monasteria ne recipiantur sine licentia, scripto permissa ab Episcopo, ac Superiore regulari, si ei subiectum fuerit monasterium, cui etiam prius accesserit scriptus Metropolitani consensus.

Hęc autem licentia non concedatur puellis, quæ habeant, à quibus regi, & educari commode possint; aut ijs, quæ decimum annum non compleuerint, aut maioribus quindecim annis.

Quæ semel exeunt e monasterio, amplius aut in illud, aut in vllum præterea aliud admitti nō possint; nisi cum moniales fieri voluerint.

Huiusmodi autem puellæ nigri tantummodo, aut fusci, vel albi coloris vestes, non sericas, adhibeant. Nullo præterea exquisito ornamenti genere vtantur; ne sint cincinnatæ; neue habeant inaures, nec monilia; aut eius generis inanes delitias.

Cum propinquis, alijsve externis ne colloquantur; nisi eisdem seruatis, quæ supra de monialibus eo in genere decreta sunt.

Dormiant, cibum capiant, versenturque loco separato à monialibus, ijs exceptis, quę ipsis regendis, & instituendis præpositę sunt: cum nullaque moniali consuetudinem habeant, præterquam in ecclesia; cum Missa, aut diuina officia celebrantur.

Puellarum alimenti, & educationis causa quotannis monasterio non minus soluatur triginta aureis; cuius pecuniæ dimidium in singulos sex menses repræsentetur. Quod si ea pecunia per ipsos sex menses non numerata fuerit, puellæ ad suos remittantur, quos magistratus monasterio omnino satisfacere cogant.

Quæcumque ex ijs puellis monialis fieri voluerit, ad propinquos suos mittatur, aut ad eos, qui ipsius curam habent, apud quos saltem per mensem maneat; priusquam ab Episcopo, aut ab eius ministris examinetur. idque, vt facilius, ac melius eius libera voluntas exquiri, & explorari possit.

Puellas vero, domi suæ foris viuentes, neque litteras, neque vllam omnino artem monialibus docere liceat; ne ad fenestellas quidem, aliaue collocutionis loca. quod, si id monialium pręfecta quouis modo permiserit, semestri administrandi officio priuetur.

De concionatoribus, confessoribus, visitatoribus, & capellanis.

Qui monasterijs præsunt, doctos, prudentes, ac pios concionatores adhibeant; qui bis saltem in singulos menses ad cancellos collocutionis monialium, vel ad fenestellas ecclesiæ, Dei verbum prædicent, easque erudiant in omnibus, quę ad Dei cultū, & sempiternā salutem consequendam pertinent.

Concionatoribus autem ne liceat cum monialibus separatim colloqui; nisi eis à Superiore monasterij licentia permittatur.

Pręficiantur etiam monialibus confessores, & ætate prouecti, & prudentes; & Deum timentes; qui semel saltem in singulos menses audiant peccata monialium: eisque sacrosanctā Eucharistiam administrent: quēadmodum sacrum Tridentinum Cōcilium debere censuit.

Nemo Regularis peccata monialiū possit audire; nisi prius à generali Capitulo, aut sui ordinis Generali, aut, eo absente, ab ipsius vicario generali probatus fuerit: cuius rei fidem fecerit Episcopo eius loci, vbi fuerit monasterium, aut eius vicario omnes monialium, & sæculares, & regulares confessores, confecto biennio, aut ad summum triennio, mutentur: nisi iusta aliqua, aut necessaria causa Episcopo, aut eius ordinis Generali, si Regularibus subiectum sit monasterium, postulare videatur, vt illis tempus prorogetur.

Iidem monasterij septa ingredi non possint; nisi id eis à Superiore aliqua de causa cōcessum fuerit; excepta causa administrandi sacramenta ęgrotis monialibus, cum graui, & periculoso morbo laborant.

Quo tempore dum intra septa commorantur, eos duæ aut tres moniales quæ ætate cæteris præstent, comitentur. Eædemque omnes prosequantur, quicumque septa monasterij introierint, etiam Superiores, ac visitatores, facta prius significatione sonitu minoris campanæ monialibus se recipiendi. Quam consuetudinem nisi præfecta seruarit, officio moueatur Superioris abitrio.

Cōfessores in monasteriorum locis, quos foresterias vocant, cibi capiendi causa ne morentur, nisi confessionis tempore.

Neque tum etiam ibi noctu cubent, nisi cum alicui ex monialium numero mors instaret, vt præsto esse possint administrandis sacramentis, & reliquis pietatis officijs; aut cum propinquum monasterio domicilium non habent: vt in multis monasterijs quæ sunt in diœcesi.

Nemini autem confessori sęculari, aut regulari assidue habitare liceat foris in foresterijs, & ædibus monialium; aut earū sumptibus sibi viuere; nec, si in ijs locis dormitur, quæ monasterium attingunt, fenestræ, aut rotæ sint. Et, si sunt, statim muro obstruātur; vt nihil a monialibus, quod in eo loco agatur, aut dicatur, aspici, aut audiri possit.

Clatri lamina, & linea tela fenestellulæ eius loci, vbi moniales confitentur, ita compactæ cohæreant, vt remoueri non possint: & inde tantum audiri, aspici autem nullo modo possint.

Qui vero confessores in ijs deliquerint, statim & officio priuentur; & facultas tum

adeundi

adeundi illud monaſterium, tum diuina administrãdi eis arbitrio ſuperioris adimatur,

Eandem pœnam ſubeant omnes Regulares, & alii cuiuſuis generis clerici, qui cibũ, aut ſomnum capiẽt in locis collocutionum, ac foreſteriis monialium; aut munera alicui moniali, quæ ſecũdo, arctioriue cognationis gradu coniuncta non ſit, dederint, aut ab ea acceperint.

Superiores tamẽ, ſuo arbitratu, cũ illis colloqui, & in foreſterijs ueſci, & cubare poſſint, quo tempore uiſitant monaſteria: ſi tamen ibi fratrum ſui ordinis monaſteria non habeant. Quæ ſi ſunt, apud eos diuerſari debent, neque graues eſſe monialibus.

Iidem pecuniam, munera, aut præmia à monialibus ne accipiant; quo illæ aperte intelligant in eiuſmodi uiſitatione tantummodo ab eis conſuli Dei gloriæ, & monialium ſaluti.

Liceat uero ijs Superioribus, qui premuntur inopia, ſumptu monialium uiuere, cum eas uiſitant, aut adeunt alia de cauſa, quæ ad ipſarum utilitatem ſpectet.

Regularibus, qui fratres ſint monialium, permiſſu Superiorum, quemadmodum ſupra dictum eſt, ſemel in ſingulos annos cum ſororibus monialibus tantum colloqui liceat; idq; pſentibus ijs quę collocutioni prępoſitæ ſunt. quod, ſi illi aliquos ſecum adduxerint, ij cum monialibus omnino ne colloquantur, propoſita ea pœna, quæ ſuperius colloquentibus ſine licentia eſt conſtituta.

Socij confeſſorum Regularium ſint ętate prouecti, & Superiori ſuo probati. neque cũ ulla moniali colloqui poſſint, niſi cum præfecta, & rotæ, aut foreſteriæ præpoſita; ſi quid opus ſit cõfeſſoribus tum, cum peccata audiunt, eiuſdem pęnę periculo.

Præterea Superiores ex decreto ſacri Tridentini concilij quotannis idoneum confeſſorẽ extraordinarium monialibus ſibi ſubiectis exhibeant. cui, curent, ut uniuerſæ confiteantur; ut, quæ huiuſmodi indigent medicina propter aliquem occultum animi morbum, neque ipſæ eam poſtulare, aut accipere ab uſitato cõfeſſore unquam auderent, liberius mederi ſuis malis poſſint: ac diaboli laqueos euadere, una cum reliquis confeſſori nouo ſua peccata confitendo.

Sacerdotes, qui in monialium eccleſiis publicis rem diuinã facturi ſunt, bene audiant; & bonis moribus ſint: & ab eo etiam approbati qui monaſterio pręſidet.

Ex quibus, qui à monialibus mercede cõducuntur, non ab illis, ſed à Superiore, aut eius iuſſu à confeſſore monialium deligantur.

Qui, niſi eis facultas ſcripto conceſſa ſit, cum monialibus ne colloquantur: niſi cum ijs, quæ ſacriſtiæ præſunt; quibuſcum ad rotam eccleſiæ quam breuiſſime loquantur de his tantummodo rebus, quæ ad Miſſæ ſacrificium ſint neceſſariæ.

Ne magnifici, & ſumptuoſi apparatus fiãt, cum dies feſtus eccleſiæ monialium celebratur: ſed pij, ac modeſti; & qui religionem, nõ inanem aliquam ſpeciem præſeferant.

Quo non admittantur muſici, figuratum cantum, aut quoduis muſicum inſtrumentũ adhibentes.

Præfecta monialium neminem ad monaſterij famulatum, & procurationem admittat, cuius ætas, & mores earum Superiori probati non ſint.

Eiuſdem etiam Superioris ſit approbatio eorum, qui nũc monialibus inſeruiunt. Quo in numero medici, tonſores, furno, aut piſtrinõ præpoſiti, cæterique omnes intelligantur, quibus in monialium ſepta introeũdum ſit. Qui monaſterii res procurant, quotannis ſuę adminiſtrationis rationem reddant iis, quos diximus; & ad duos menſes bonis prædibus caueant cancellarijs Epiſcoporum, ſe fideliter rationem redditutos ſuæ adminiſtrationis. Quod ſi facere neglexerint, officio priuati cenſeantur.

In parochialibus eccleſiis, quæ monialiũ monaſteriis annexæ ſunt, perpetui uicarii, ex formula Tridentini concilii præſcripta, ab Epiſcopis conſtituantur.

De propria regula, & conſtitutionibus his aſſidue legendis.

Quia moniales, quæ profeſſæ ſunt, non ſolum Dei, & ſanctæ Eccleſiæ præcepta, quæ Chriſtianis omnibus præſcripta ſunt; ſed etiam ſuæ regulæ, & ordinis leges, & inſtituta ſeruare debent; operæ pretium erit, illis ſuæ uocationis, & profeſſionis debitum officium in memoriam quam ſæpiſſime reuocare.

Ideo in uirtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, ut in ſingulis monaſteriis ab aliqua moniali, cæteris profeſſis audientibus, quotidie legatur ſaltem caput unum conſtitutionum regulæ, aut ordinis, cui adſtrictæ ſunt.

Cuius lectionis initium fiat à primo, & ita procedatur ad extremum; ac deinceps ad primum caput redeatũr: ut eodem ordine, ac progreſſione ſeruata, nunquam ſacræ huius exercitationis uſus intermittatur. Præterea has etiam conſtitutiones frequenter legi iubemus, ut ac crebra ſalutarium præceptorũ commemoratione moniales in obeundo ſuo munere diligentiores euadant. Qua in re præfectam monemus, ut cæteras ad ſummam legum obſeruationem non minus exemplo ſuo innitet, quam auctoritate compellat.

Denique præcipitur omnibus monialiũ confeſſoribus, ut illis uniuerſis ſemel legant, & explicent omnia hæc decreta: quę in uulgarem ſermonem conuerſa, ad communẽ prouincię utilitatem primo quoq; tẽ-

pote curabimus edenda, eaque, ut omnino, quemadmodum debent, seruent, uehementer cohortentur.

Quæ moniales arctioribus constitutionũ regulæq; uinculis adstrictę uiuunt; non is est animi nostri sensus, ut ab illis susceptæ uitæ institutis discedant, sed una cum ijs hęc quoque decreta ab illis seruari iubemus.

De Iudæis.

Vt, quantum possumus, Iudæis corrumpẽdi Christianorũ mores, & eis bona per fraudem auferendi occasionem adimamus; ipsosq; ad uiam salutis traducere studentes, ex sacrorum etiam canonum decretis, edicimus,

Vt Iudæi semper, & quocumque iter faciant, uiri pileum, seu birretum crocei coloris; mulieres impositum reliquo capitis integumento panum eiusdem coloris ferant.

Ne Christiani ad conuiuia, nuptias, uel dies festos, & synagogas iudæorum accedant; aut cum eis ludant; uel, quod detestabilius est, choreas cum iudæis agant.

Ne iudæis Christiani in famulatu esse possint.

Ne christiani, si in diem, uel horam, iudęis operas suas locauerint, apud illos cibum capiant.

Ne christianæ mulieres, iudæorum nutrices in eorum domibus esse nullo pacto possint. Ne uero extra eorum domos, nisi cum necessitas, Ordinario probanda, postularit.

Ne christiani iudœos medendi causa ad se accersant.

Ne in coniungendis inter se matrimonijs eorum opera utantur.

Ne christianæ mulieres iudæas fuci, pigmentorum, aut ornandi se causa dhibeant.

Agros, prædia ecclesiastica iudæis locari; uasa, uestes, aliaue sacra, uel ad usum ecclesiæ destinata, uendi, aut pignori dari ne liceat.

Ne in ædibus, quæ ecclesiis uicinæ sint, iudæi habitent. Et si qui in eis nunc habitant, intra certũ tẽpus omnino migrare cogãtur.

Ne chistiani cum iudæis in diebus festis, emptionis, uenditionis, uel alio nomine cõtrahere audeant.

Ne tribus ante Pascha diebus iudęi in publicum prodeant; neque quidquam palam, uel secreto in contemptionem christianæ religionis facere audeant.

Ne dignitatem, uel poblicum officium, quod ad christianos pertinere aliquo modo possit, iudæi obtineant.

Hæc, & reliqua, quæ de christianorum cũ iudæis consuetudine sacris canonibus cõstituũtur curẽt Episcopi, & principes, ac magistratus, pro suæ quisque auctoritatis munere, pœnis contra christianos, & iudæus acrioribus constitutis, ut inuiolatæ seruentur.

Vehementer etiam à principibus petimus, ut in singulis ciuitatibus certum locum constituant, ubi iudæi separatim à christianis habitatum conueniat. Et, si quas proprias ædes iudæi in ciuitate habent; intra sex menses eas uere, non autem simulato cõtractu, christianis uendi iubeant.

Illud pręterea pro sua pietate principes statuere debebunt: ut iudæi in quibusuis cõtractibus, & negotijs, quæ cum christianis habuerint, in libris suis conscribendis, literis, & lingua uulgari nostra, non autem sermone, aut characterib⁹ hebræis utantur. Si secus fecerint, seuere puniãtur: nullumque inde ius eis esse possit agendi, uel excipiendi.

Omni denique diligentia illos in eo eniti æquum erit, ut fraudulentam, & insidiosam iudæorum cum christianis contrahendi rationem, & eorum facultatibus inhiantẽ auaritiam comprimant, & coerceant.

Monemus uero Episcopos, ut ab hominibus pijs ac peritis linguę hebraicæ, & ritũ iudœorũ, uel, si huiusmodi nõ reperiantur, ab alijs doctis, ac bonis uiris curẽt fidẽ, ac doctrinam christianam iudæis prædicandam.

Ad eas conciones iudæi omnes iussi conueniant; sed pueri, ac puellę seorsum à parentibus, atque alijs maioribus natu concionatorem audiant: qui ipsos familiariter instituat; & interrogantibus benigne satisfaciat.

In quo signum aliquod conuersionis cognitum fuerit, is ab alijs separetur: & in domum aliquam cathecumenorum: ad id paratam, deducatur; ubi diligentius omnia, quæ scire christianum oportet, doceatur.

Cathecumeni ne baptizentur, nisi prius diligenter instructi, & examinati fuerint, præsertim si grandiores sint.

Baptizati curæ alicuius probi uiri, saltem per annum committantur, qui uitam illorũ ijs rationibus regat ac moderetur.

Vt diebus festis Missam, conciones, ac Vesperas obeant.

Alijs diebus aliquo artificio, quo uictum quærere possint, utantur.

Ne cum iudæis ullam omnino consuetudinem habeant.

Neue cum christianis, quorum uita flagitiosa sit.

Curet Episcopus, ut iudęus, qui ad fidem se conuerterit, omnia bona sua habeat: ac si filius familias sit, legitima, & quæcumque alia bonorum pars, ei iure debita, à patre etiam uiuente, detur. uel si mulier fuerit, ei dos à marito restituatur, uel à patre constituatur unde ali possit, ex præscripto constitutionis Pauli Tertij summi Pontificis: præsertim in iis, quæ ille statuit de iis facultatibus, quæ ex usuris comparatæ sunt.

De pœnis, & alijs, quę generatim ad has constitutiones pertinent.

Quibus pœnis, nostris in hac prouinciali synodo decretis, delicta coercemus, nihil de

illis

istis animaduersionibus derogamus, quas veteres canones, & sacrum Tridentinum concilium in eadem peccata constituerant. Quase negligentes, vel contumaces, & illis, & pijs pœnis puniendos decernimus.

Quotiescunque delicti causa clerici mulctandi sunt, quæ ab illis exigenda erit pecunia, nullo modo ad Episcopum perueniat; in eiusue commoda quauis ratione conuertatur: sed idem Episcopus parte pecuniæ, quæ tertiam non superet, assignata delatori, reliquam pijs operibus, aut locis, quibus ei videbitur, omnino attribuat. Quam pecuniam, si qui piorum locorum, aut operum administratores intra mensem ab eo die, quo solui debet, numerandam, nō exegerint; ea Seminario iam nunc adiudicata intelligatur. Notarius autem, qui attributionis instrumenta confecerit, triduo ea de re loca pia, quorum intererit, admoneat. alioqui eis sua pecunia satisfaciat.

Mulctas verò, quæ ob delicta ecclesiastica vel mixti fori, laicis, à iudicibus ecclesiasticis irrogabuntur, ad hunc modum diuidi volumus.

Vt tertia parte pijs locis, aut operibus, eadem, qua supra diximus, condictione addicta, tertia ad fiscum principum sæcularium pertineat: reliquum accusatori detur.

Quibus vero tum clericis, tum laicis pecuniæ mulcta imponenda fuerit, si sint soluendo, ne eis pœnam remittant Episcopi: nisi graui de causa. Quod iudicium eorum conscientiæ periculo sit: sin inopes sint, pecuniā aliqua alia salutari pœna commutent, quæ eius generis sit, vt peccatorum vulnera contrarijs remedijs curentur.

Quidquid consensus, approbationis, sententiæ, vel alio huiusmodi nomine, Episcopi ex facultate, in hac synodo eis permissa, concesserint, & ab ipsis, & ab eorum quibusuis ministris, gratis omnino detur.

Quamcumque facultatem ex decretis, in hac sacra synodo editis, habent Episcopi, eā ipsos per suos vicarios exequi posse volum⁹: nisi in ijs, quę propriè ad ordinem Episcopalem pertineant: aut in quibus vicarij à sacris canonibus, aut à concilio Tridentino, vel à nobis expresse exclusi sunt.

Si in his decretis, ante alteram Mediolanensis prouinciæ synodum, vlla difficultas orta fuerit, eius, & omnium, quæ ipsis decretis continentur, interpretationem, & explicationem Metropolitano reseruamus: salua semper sedis Apostolicæ auctoritate.

Quidquid de sacramētorum administratione, Missæ celebratione, diuinorumq́ue officiorum modo, & ratione in hac synodo decreuimus, id neq; ad Mediolanensem ecclesiam, quæ sancti Ambrosij præscripto, & instituto proprios ritus, ac cæremonias habet; neque ad cæteras, quæcumq́ue eodem iure, ac modo ex antiquissimo tempore sacra facere consueuerunt, in iis quæ eius institutis ritibus, & cæremonijs expresse aduersantur, pertinere volumus. Cæteris vero, & Mediolanensis ecclesia, & quæ eiosdem ritibus vtūtur, ęque teneantur, atque alię, quæ in prouincia nostra sunt, ecclesię.

Episcopi, duobus adhibitis de Capitulo illius ecclesiæ, cuius res agitur, quorum alter suo, alter Capituli iudicio deligatur, statuta, constitutiones, priuilegia, & indulta ecclesiarum cathedralium, & collegiatarum recognoscentes, accurate videant, an in illis quidquam sit, quod ab ipsis sacri Concilij Tridētini decretis sit alienum, ad quorum præscriptum omnia, & ex constitutione Sanctiss. D. N. Pij IIII. & ex eodem concilio corrigant, & emendent. Quod si Episcopo, & canonicis aliqua de ijs acciderit dubitatio, ad Metropolitanum referant: qui à summo Romano Pontifice explicationem eorum postulet, quę difficultatem habere videbuntur.

Vt nemini eorum, quæ in hac sancta synodo decreta sunt, ignorātiam excusare liceat; edicimus, vt ex quo primum die edita, in valuis Metropolitanæ ecclesiæ proposita fuerint, ad duos menses, omnes se, & his decretis, &, si contra fecerint, pęnis, quæ eis continentur, teneri intelligant.

Ab eo etiam affixionis die eorum decretorum temporis initium sumendum decernimus, quibus aliquid intra certum tempus præstari iubemus.

Iubebunt prætcrea singuli Episcopi, si eis expedire videbitur, ea omnia, suę quoque cathedralis ecclesiæ valuis affigi; & in proxima sua diœcesana synodo legi, ac recitari: quo studiosius eorum præcepta omniū animis inculcentur.

Singulæ etiam cathedrales, & collegiatæ, & parochiales ecclesiæ huius prouincię has constitutiones, certo aliquo loco collocatas, perpetuo asseruent. Episcopi singulis quatuor anni temporibus, si id opportunum censuerint, legi iubeant coram se, & canonicis ecclesiæ cathedralis, & collegiatarum omnia ea, quę de vita, & honestate clericorum; déq́ue diuinorum officiorum celebratione in hac nostra prouinciali synodo statuta fuerūt; vt ea, crebro repetita, facilius in mores inducantur.

Maximas Deo gratias agere debemus, quòd quæ pro communi prouinciæ salute hoc tempore statuenda videbantur, ad optatum exitum perducta sint: quodq́ue eiusdem beneficio principes vniuersæ prouinciæ ij obtigerunt, à quibus omnem opem, auctoritatem, & auxilium in eis exequendis, quæ sancita sunt, iure optimo sperare, & expectare liceat. Quod vt ex animo, ac summo studio pręstent, pro nostri officij munere, eos vehementer hortamur, & per viscera Domini nostri Iesu Christi obsecramus.

Ex præcepto sacri Tridentini concilij collegimus,

legimus, & cognouimus abuſus omnes, qui in indulgentias ex ſuperſtitione, ignorantia, irreuerẽtia, aut quauis cauſa in ꝓuincia Mediolanenſi irrepſerunt; vt Metropolitanus de ijs, ex ſententia ſynodi, ad ſummum Romanum Pontificem referat: cuius auctoritate, & prudentia conſtitutis ijs, quæ huic prouinciæ noſtræ expedire videbuntur, fideles ſalutarem indulgentiarum fructum pie, & ſancte percipiant.

Actum eſt diligenter à nobis ex præſcripto ſacri Tridentini concilii, quæ ratio iniri poſſet, vt aliquæ eccleſiæ cathedrales prouinciæ noſtræ Mediolanenſis, quarum ſunt tenues fructus, ita nouis prouentibus augerentur: ut, & ad illarum neceſſitatem, & ad Epiſcopalem dignitatem ſatis eſſent. Eam autem rationẽ nomine ſynodi Metropolitanus ad Sanctiſſ. D.N. referat. Qui cognita rei neceſſitate, pro ſua prudentia, & pietate, & Epiſcopis, & eccleſijs conſulere poterit.

Quia multa à ſummo Romano Pontifice, & publicæ totius prouinciç Mediolanenſis, & priuatæ ſingularum eccleſiarum utilitatis cauſa petẽda ſunt; decernimus, ut, quidquid ab eius Sanctitate communibus noſtris, & qui adſunt, prouincialium Epiſcoporum litteris poſtulabitur, id huius ſynodi nomine, & auctoritate ita factũ intelligatur, ꝑinde ac ſi in ſeſſione publice poſtulatũ eſſet.

Omnia, & ſingula, quæ in hac ſacra ſynodo decreta, actaque ſunt, qua debemus obedientia, ac reuerentia, auctoritati, ac iudicio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, omnium eccleſiarum matris, & magiſtrç, ſemper emendanda, & corrigenda ſubijcimus. Laus Deo.

CAROLVS BORRHOMAEVS

MISERATIONE DIVINA S.R.E.

Tit.S.Praxedis Presbyter Cardinalis,

ARCHIEPISCOPVS MEDIOLANI,

Prouinciæ noſtræ fidelibus ſalutem in Domino.

QVANTVM mihi onus imponeret Archiepiſcopalis officij ratio, cogendi prouincialẽ ſynodum, quo die ex grauiſſimo iuſſo ſancti Tridentini concilij recognoui, mature vt id munus exequi poſſem, vehementer elaboraui. quod & noſtræ teſtantur litteræ, quibus prouinciæ Epiſcopos euocamus; & ſciunt graues atque ornati viri, qui noſtris ea in re ſtudijs, & actionibus interfuerunt. itaque, cum primũ mihi licuit, Mediolanum veni, quo prouincialibus Epiſcopis conuocatis, cognitisq; ab eiſdem ijs rebus, quæ in ſingulis ciuitatibus, ac diœceſibus correctionis, aut moderationis indigerent, in ſynodo de ipſorum Epiſcoporum cõſilio, atque conſenſu ea ſtatuimus, ac decreuimus, quæ perturbatam Cleri, ac reliquorũ vitç, & officij diſciplinam reſtituere, vacillantem confirmare, conſeruatam propagare poſſe viderentur. Synodo dimiſſa, cum à Pio IIII. Põt. Max. Romam reuocarer, ne ipſo quidem itinere mihi quidquam maiori curæ fuit, quam vt ea decreta prouinciæ, vt ſpero, ſalutaria, primo quoque tempore peruulgarem. Quam in cogitationem toto animo incumbentem me, & ipſius PII Põtificis

tificis auunculi mei mox consequuta mors, & deinceps interregni,& pontificiorum comitiorum occupatio, non iam à studio illa in lucem proferendi, quod,& si grauioribus curis maxime destinebar, tamen dimittere non poteram; sed ab eorum editione retardauit. sed bene, quod quemadmodū Deū assidue precatus sum, &, vt ita fieret, pro mea parte contendi, breui, ipsius Dei benignitate singulari, Pius V. Pōt. Max. est renunciatus. qui pro summa sua cura, ac solicitudine religionis, salutisq; animarum, mihi & facile concessit, vt reuiserem hoc tempore commissum fidei meæ gregem; & inflammatum studium meū edendi has constitutiones Prouinciæ nostræ fidelibus pia sane cohortatione magis etiā incendit; &, vt eæ ad illos etiam pertinerent, qui alioqui ipsis non tenerentur, litteris suis Apostolicam interposuit auctoritatem. Damus igitur vobis, quæ ex præscripto Tridentini concilij ad moderādos mores, corrigendos excessus in prouinciali synodo decreta sunt. eaq; non solū præsentiū malorum remedia esse confidimus; sed cautionem quoque fore speramus reliqui temporis vitiorum, & incōmodorum. Rogamus vero omnes, & per viscera misericordiæ Christi Domini obsecramus, vt has constitutiones, quāto maximo potestis amore, & pietate amplectamini, legatis, sequamini, totos vos ad earum sententiam, rationemq; accommodetis. immo vero, si quod nostrum esse potest, habito, &, vbi primum facultas fuit, edito hoc prouinciali concilio, meritum id mihi, & pijs ipsis ac prudentibus Patribus, quibus cōsentientibus, & adiuuantibus hæc acta sunt, præripite. tanto enim maior commendatio est eorum, qui colunt, quam qui tulerunt leges; quanto est obediētia officij præceptione præstantior. Cæteris vero etiam hominibus vestra, vel morum mutatione, vel innocentia, ac pietatis perseuerantia prælucete; vt isto exemplo ad virtutis, & officij cultum reliquę et prouinciæ incitētur. Nobis enim, vt in his decretis nihil ꝓpositum fuit, nisi Dei gloria, & vestra salus; sic nihil optatus esse potest, quam, vt ita decreta seruentur; vt pęnis, quæ delinquentibus propositę sunt, nullus locus relinquatur: magisque in agendo vestra religio, ac probitas, qua vna, vel maxima voluptate noster compensabitur labor, quam nostra in decernēdo diligentia cōmendetur. Valete in Domino.

CONCI-

CONCILIVM PROVINCIALE MEDIOLANENSE II.

Quod

CAROLVS BORRHOMAEVS

S. R. E. CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS

ARCHIEPISCOPVS

Habuit an. a Chr. nat. M.D.LXIX.

Pio Quinto Pontifice.

Edictum de Concilio Prouinciali. II.

In nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus sancti. Amen.

CAROLVS BORRHOMAEVS S.R.E. TIT. S. PRAXEDIS Presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, vniuersis Prouinciæ nostræ fidelibus. Salutem in Domino.

QVOS cælestis sapientia pastores & esse, & dici voluit, eorum tanta, tamque grauis, atque adeo sancta sollicitudo esse debet; vt in ijs, quæ ad castissimum Dei cultum, ad Ecclesiæ auctoritatem, ac dignitatem, & ad cleri, populique disciplinam non conseruandam solum, sed augendam etiam pertinent, non voluntas, non diligentia, non pietas denique illorum vllo loco desideretur. cum igitur ad morũ emendationem. & ad christianæ pietatis restitutionẽ, amplificationemq́; Tridẽtini patres, duce spiritusancto, optimorum cõsiliorũ auctore, veterẽ illam rationẽ alijs concilijs decretam, renouandam statuerint, vt tertio quoque anno prouincialis Synodus celebretur; tertius que is annus iam abierit, quo primum Mediolani Symbolum eiusmodi habuerimus; id propterea nos, qui Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopalem hanc curam gerimus, pro ea, quam populis, fidei nostræ commissis, debemus, sancta sollicitudine, voluimus iterum Prouinciæ nostræ Episcopos, litteris unicuique illorum scriptis, in Metropolitanam nostram Mediolanensem Ecclesiam ad concilium euocare, huiusque inchoandi diem certum praescribere, nempè qui erit 24. Aprilis proxime sequentis. Vt autem ceteris omnibus, atque singulis, qui possunt, debentur iure, aut consuetudine, aut priuilegio eidẽ interesse peruulgata sit, ac nota huius nostri concilij indictio; neue cuiquam vel rei ignorantia ad excusationem vti, vel se contemptum, neglectumue esse, dicere liceat; ijs ipsis vniuersis, ac singulis, tum ceteris, qui sua interesse quauis ratione putarint; tum illis etiam, qui liberi sunt, atque exempti, quique nullius dioecesis, intra Prouinciæ nostræ fines continentur, hoc edicto publice proposito, illud idem significamus, indicimus, ac denunciamus; iubemusq́; item illos ipsos oẽs, & singulos, qui interesse debẽt, huc in concilium conuenire ad constitutam eam diem, poenis illis propositis, quæ canonicis sanctionibus decretæ sunt.

Monemus præterea, ac per viscera IESV CHRISTI Domini hortamur oẽs Prouinciæ nostræ fideles, vt assiduis ꝓcibus, reliquisque christianæ pietatis officijs à Deo misericordiarũ, & patre totius consolationis, nobis, negociũ tam salutare tractantibus, auxilium implorent; quo facilius nos, eius ope adiuti, in cõspectu animi habẽtes exẽplũ grauissimæ & sanctissimæ disciplinæ, quæcumque ad eã restituendam accomodata, necessariaq́; sunt, ea sine vllis hæsitationibus decernamus tum ad Dei ipsius gloriam, tum ad eorum, qui in nostra fide curaque conquiescunt, salutem. In quarum rerum omnium fidem hoc edictum confici, auctoritateque nostra imprimi, & nostro signo muniri, tum Cancellarii nostri manu signatum, in vulgus publice proponi voluimus. Dat Mediolani die 16. Martii 1569.

ORA-

ORATIO

CAROLI CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS, ET ARCHIEPISCOPI,

HABITA IN PROVINCIALI CONCILIO. II.

ET si quod, duce spiritusancto, a Tridentinis patribus decretum est, ut tertio quoque anno prouinciales Synodi habeantur, hæc causa, Patres Reuerendissimi, satis explorata est, et ea quidem iustissima, quãobrem iam, tribus post primum nostrũ congressum annis, huc iterum conueniremus: tamen siquis rem ipsam attente intuetur, facile animaduertet, hoc iterati concilij officium non solum Tridentino iussui debitum, uerum etiam & temporum conditioni, & pastorali nostro muneri, & initijs, quæ proximo superiori concilio iecimus, consequens, ac plane necessarium. Iam cognoscitis, iam scitis qua in perturbatione Reipub. christianæ status uersetur; quàm funeste hæresum faces infinitimis prouincijs iam diu excitatæ, quàm turbulenti inde in Gallia motus, quàm multa strages, quot pugnæ editæ sint. quid? quod templa uel augustissima diruta, delubra religiosissimis imaginibus, & signis, & ornamentis spoliata, uasa sacra erepta, reliquiæ sanctorum dissipata, sacerdotes & religiosi uiri interfecti, sacræ uirgines iniuriosius tractata, diuina polluta, omnia denique prostrata iacent. Quousque tandem irasceris Domine? quousque tandem uineam, quam plantauit dextera tua, & populum Christi Iesu filij tui sanguine expiatum, uidebimus ita crudeliter, ita fœde diripi, uastari, dissipari? quousque cibabis nos pane lacrymarum, potum dabis nobis in lacrymis, & in mensura? Hæc autem mala, quæ pestifera sunt, quæ perniciosa, & si a nobis interiecto, quodã spatio abesse uidentur, ita tñ undique nos circumstant, & in foribus ipsi prope adsunt, ut in singulas horas, uel momenta potius timendum sit, ne hæc aquarum uis in hanc prouinciam erumpat, totamq; fluctibus suis euertat, nisi Dei ope, & pastorum summa uigilantia occuratur. Verum alia incommoda sunt, & ea quidem non leuia, quæ cum in uisceribus prouinciæ nostræ hæreant, nos ualde admodum commouere debent. nã et si superiori nostro conuentu multa, auctore Deo, decreuimus, multaq; post pastoralibus nostris uigilijs egimus, ut bene constituendæ huius prouinciæ signum aliquod sustulisse uideamur: tamen multi adhuc sunt inueterati morum errores, et alia item, quæ a nobis cum emendationem plane desiderent, in ijs corrigendis nostræ curę, ac solicitudines hoc tempore euigilare debent. ea est enim horum temporum condicio, ut homines, alij mundi potius, quàm Dei amatores, animum ijs rebus adiungant, quæ ad diuitiarum in primis, & carnis sollicitudinem, curamq; spectant; alios uero alijs illecebris, alijs fallacijs, quasi uinculis quibusdam irretitos teneat perpetuus ille humani generis hostis, qui, tanquam leo rugiens, mortale circumit, quærens quem deuoret. Si denique prouinciam uniuersam lustramus, omnia ad carnis occasionem, reclamante Apostolo, traducta, in eo statu esse cernimus, ut adũbrata quędam, non solida illa ueraq; pietatis christianæ species retineri uideatur. Hęc mala quidem intestina cum sint, & si illis, quibus finitimas prouincias afflictas diximus genere inferiora, eiusmodi tamen sunt, ex quibus cum argumenti cuiusdam species, uulgi iudicio, hęreticis subministrari uidetur ad suos tuendos errores: tum etiam, id quod Deus auertat, fieri facile posset, ut hominibus nostris, si in conscientiæ prauo habitu eos obsordescere patiemur, quasi fores, aperirentur, aditusq; patefieret ad nefariam hæresum labem. idq; cum ex multis alijs, peneq; innumerabilibus exemplis, tum uel ex hoc uno potissimum cognosci licet, quod populus Israeliticus cum in conuiuijs, & commessationibus, uiuendiq; licentia uersaretur, impura conscientia inquinatus, proclinius quidem delapsus est ad perniciosissimum idolorum morbum. hoc ipsum Apostolus Paulus cũ animaduertisset, Timotheum discipulum propterea illis uerbis admonuit. Conscientiam bonam habe, quam multi repellentes, in fide naufragauerunt. Vnde tandem, Patres, tot ueteres hæreses, quæ olim restincta in hæc tempora inciderunt, nisi ex deprauatis, contaminatisq; gentium moribus? ut enim uetus aliquis morbus recrudescit, si recenti vel leuissimo malo corpus afficitur: sic hæresum pestem, quibus iam ecclesias uarijs temporibus uexata est, antiquorum patrum uirtutibus, tanquam salutaribus remedijs, olim compressam, nostrorum temporum corruptela, quasi ueterem morbum, iterum ingrauescere uidemus. In hoc igitur rerum discrimine uidete, quanta nobis, qui christiani exercitus antesignani, & animarum medici sumus, necessitas imposita esset, ut, concilium iniremus, quo plures, & ad propulsanda pericula, & sananda uulnera, in unum, spiritusancto duce, conuenientes, a Deo misericordiarum & patre consolationis auxilium facilius imploraremus, tum etiam quo cautius res multorum iudicio, & consensu cõstituta essent, eo promptiori animo, propensioriq; ad obediendum uoluntate, ab ijs susciperentur, quorum saluti maxime consulere debemus. Hoc nostrum munus est, hoc nostrum, officium, Patres. etenim si in episcopalis dignitatis excelsa sede collocati sumus: tamquam e specula quadam pericula prospicere, eaq; propellere nos oportet, si quæ ijs imminent, qui in nostra fide, nostraq; cura conquiescunt; si parentes item, filiorum incolumitati paternam curam adhibere: si pastores, ab ouibus, quas sacrosancta sua morte Iesus Christus ex inferi faucibus, atque ore eripuit, numquam oculos deijcere; & si quæ impura

uitiorum

uitiorum labe extabescunt, sedis acrimonia saniare; si quæ demum in morum tenebris aberrantes sunt, ijs prælucere debemus. nam ut summus ille rerum opifex principio eum cælum, quod intuemur, effecit, stellarum multitudine ornauit, quæ solis splendore illustrate, in nocte super terram lucerent; sic in spirituali huius sæculi renouatione prout in ecclesia, tamquam in quodam cæli firmamento, Prophetas, & Apostolos, Pastores, & Doctores, qui quasi stelle, sempiterni illius solis Christi Domini lumine illustrati, huic tenebricosi sæculi caligini præessent, & ab humanis mentibus tenebras depellerent quodam illustris, sanctæque disciplinæ splendore. Hos igitur, quos cælestis sapientia pastores esse, & in Apostolorum tamquam in parentum locum succedere uoluit; Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, inquit Propheta; quid est, cur eos parentes, eos duces, eos magistros non imitemur? illi in constituenda nascente tunc christiana Repub. in maximisq; rerum difficultatibus, hac conciliorum ratione usi, eum confusam illam, errorumque tenebris implicitam mundi faciem, euangelicæ disciplinæ lumine illustrarint: tum ad eam restituendam exemplum nobis prabuerunt, ut in tanta scilicet rerum perturbatione, & in hac tetra peccatorum caligine nos, qui eorum locum tenemus, osque Domini sumus, & e quorum labijs, tamquam ab Angelis Domini exercituum, populi legem requirunt; a fonte lucis, spiritusancto, in cuius nomine, hodierno die congressi sumus, salutares uitæ leges haurientes, doceamus prouinciæ nostræ homines ambulare: ut filios lucis, & afferre fructus lucis in omni iustitia, & bonitate, & ueritate, probantes quid sit beneplacitum Deo, nec communicantes operibus infructuosis tenebrarum. Nec uero existimemus Patres, muneris nostri partes omnino expletas à nobis esse in ijs, quę tribus ante annis hoc ipso in loco multa constituimus. quoniam, si rem omnem ita spectamus, quemadmodum sane debemus, opus ministerij nostri inchoasse quidem, sed perfecisse certe non uidebimur: at uero est, cur expleamus, ita rerum status postulat, ita sæpe multis locis unumquemque nostrum Apostolus monet: Vide, inquit, ut ministerium, quod in Domino accepisti, expleas, sdedit enim Pastores, & Doctores in consumationem sanctorum, in opus ministerij ad ędificationem corporis Christi. Ergo si ad consumationem, & ad perfectam quandam sanctitatis disciplinam tota ministerij nostri ratio spectat; manes profecto ceuatus nostri, frustraque suscepti essent labores, iactis primū illis fundamentis, nisi reliqua, quæ ad ædificij extructionē, et consumationē desunt, perfici cōtendamus omni summo studio. Nā quo tempore huc primo in concilium cōuenimus; populis nostris, tanquā paruulis, aut certe infirmioribus, si prętes lac, escam dedimus, at solidiorem cibum tum prębere uix potuimus; idque Christo Domino magistro, qui multa cum haberet, quę Apostolis diceret, non omnia tamen uno tempore eos docuit, propterea quod ad ea portanda tunc sane essent minus idonei. Et quemadmodum is longo temporis progressu, tum excitatis sanctorum Patrum mentibus, tum sacrosanctis habitis concilijs, ecclesiam suam doctrinę splendore in dies magis, atque magis illustrare uoluit, cum uel momento temporis id ipsum pręstare potuisset: sic nobis, qui matrem ecclesiam colimus, atque obseruamus, illud ab eius benignitate sperandum est, ut & nunc, & in posterum, prout temporum ratio requiret, ea patefaciat, atque aperiat, quęcumque superioris nostri concilij temporibus non opportuna ipsius Dei spiritus nobis nō suggessit, ut illa fidelibus nostris tunc traderemus. Illud prętera accedit, quod quemadmodum agricolis usu sępe uenit, ut postquam semel agrum bene coluerint, eumque à rubis, inutilibusque herbis purgarint, uites putarint, & arbores interlucarint, nisi crebro eandem culturam adhibuerint, ager, qui illorum studio enituit, horridus, incultusque fiat; sic fideles, qui agricultura Dei sunt, ubi nostris uigilijs, ac studijs, quæ soperiori concilio adhibuimus ad aliquem nitorem adducti sunt, nisi sępius ad ea, quæ post succreuerunt, amputanda redeamus, facile ille pristinus cultus temporis progressu horrescit: tum si quę etiam deprauata consuetudo, diuturnitate fulcitur, ita alter radices egit, ut, uelut hedera, late sese diffundens, sępe uix, aut ne uix quidem euelli queat. itaque cum in perpetua quadam agri dominici colendi ratione nostrum munus pene totum positum esse debeat, diligentes agricolas unicuique nostrum imitandos Deus apud Hieremiam proponit his uerbis: Ecce constitui te super gentes, super regna, ut euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ędifices, & plantes. Quòd si fortasse pauca erunt, quę nostris alijs constitutionibus addi oportere uidebuntur, utilitas tamen non parua, neque exiguus fructus ex hoc ipso concilio existet; si nos superiora decreta in conspectu, quasi in speculo quodam, habentes, contemplabimur, si quę uel nostra, qui iussimus, uel aliorum, quibus iussum est, culpa contracta est in illis exequendis; aut si quæ sunt, quę certis quibusdam causis nec per nos, nec uero per illos præstari adhuc licuit: hocque pacto, tum si quid culpę admissum est, quoniam officio nostro ante defuimus, id sedulo emendemus, tum difficultatum ratione hoc ipso in loco agitata, & diligenter explicata, adhibeamus, quæ opportuna erunt remedia. Habetis igitur, Patres Reuerendissimi, causas, quare huc iterum conuenimus, tum etiam intelligitis, quàm grauis rerum tractatio nobis proposita sit, quæ tota ad sananda huius prouincię uulnera, ad pericula animarum propulsanda, ad disijciendas morum tenebras, ad agri denique dominici cultum pertinet. idque plane omne, quantum in nobis est, ita præstare debemus, ut primum, quæ semel per nos decreta sunt, ea nos quo maximo possumus, & quo certe debemus, studio exequi contendamus: deinde si omni pietate, certaque animi deliberatione, in hoc ipso conuentu supplere studeamus, quæcumque superioris concilij decretis desunt, ad restituendum illum prope deflorescentis christianę pietatis cultum; post si quæ uitiorum zizania tribus ab hinc annis subdolus ille operarius Satanas in hac

Prouincia

Prouincia consenit, operam demus, vt eorum stirpes studijs nostris omnino conuellamus. Iam hic, duce spiritusancto adsumus Reuerendissimi P P. vt prouinciale nostrum Concilium iterum celebremus. in qua muneris tractatione nos pro rei grauitate animo, menteq́; reputemus, quæ nobis potissimũ proposita esse debeant. Ac primũ quidẽ perspicuũ est, q̃ turpe, quam detestabile sit, in eo, quod Christi legatione fungimur. Deiq́; ministri sumus, si non Christum ipsum, non quæ Dei sunt, sed quæ nostra quæramus. oportet igitur, nos depositis cupiditatum nostrarum perturbationibus, oculisq́; mentis in cælum coniectis, non vtilitates nostras, non commoda, non hominum honores spectemus, non rebus nostris, non popularibus studijs, non laudi, non gloriæ nostræ, sed Christo seruiamus, cui omnem gloriam, omnem laudem, omnem honorem debemus. Neque enim est, cur aut nobis ipsis, aut hominibus placeamus; siquidem quis inde fructus, si nos ipsos amantes, animæ nostræ iacturam faciamus? ecquæ vtilitas nobis existet, si iram Dei nos concitantes, hominum beneuolentiam populari quadam indulgentia conciliemus? Audiamus Paulum clamantem: si hominibus placerem, Christi seruus non essem. Dissipat autem Deus ossa eorum, qui hominibus placent, inquit Propheta. Ergo ad Dei voluntatem, tamquã certam normam, consilia, cogitationes, studia, & actiones nostras dirigamus. Deinde hic eo animo, eaque mente adesse debemus, vt non coacti, sed sponte, liberaq́; voluntate, non, vt in plerisque actionibus fieri solet, aut consuetudine, aut quadam officij specie, nec ficte, nec simulate, sed vera, solidaq́; rerum agendarum deliberatione rem omnem tractemus, ita, vt non adumbratam quamdam, sed expressam illam disciplinæ christianæ formam afflante spiritusancto, decretis nostris restituere curemus, quam nascente ecclesia instituit viuus sermo Dei, & efficax penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingẽs vsque ad diuisionem animæ, ac spiritus compagum quoque, ac medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis. nam si vitiorum semina non funditus tollere studemus, sed satis id esse putamus, vt externa quædam tantum, quæ oculis offensionem in vulgus præbent, quasi leui manu emendemus; id nobis eueniet, quod agricolis, qui dum herbas inutiles radicitus euellere negligunt, quæq́; solum e terra extant, amputant, ne agrum quidem à stirpibus noxijs purgant, sed etiam quod plane nolunt, id sane efficiunt, vt vberiores paucis post diebus emanent. Nec vero est, cur à muneris nostri ratione deterreamur, vel quia his pastoralibus nostris studijs, actionibusq́; animos eorum exulcerari videamus, qui filij sunt perditionis; vel quia populares illæ, quibus, quasi ficus folijs deformes, prauiq́; mores contegi solent, voces audiantur. Non ferunt hæc tempora veterum canonum seueritatem; sic iamdiu viximus, sic vixerunt, ita egerunt, qui ætate antecesserunt; vitæ institutum, nihil est, quòd mutemus. At nos hæc, atque adeo alia eiusmodi contemnamus, proponamusq́; nobis ob oculos, libertatem illam spiritus, & virtutem, qua armati Patres nostri Apostoli, qua muniti Martyres, qua instructi, nostri ordinis sanctissimi homines, Athanasius, Chrysostomus, Ambrosius huius Ecclesiæ antistes, qua affecti alij religiosi viri, apostolico quodam animorum ardore flagrantes, nullis non minis, non hominum clamoribus, nõ furoribus, quasi tribunitijs fracti, nec debilitati, pro Dei gloria, pro gregis commissi salute, forti, cõstantiq́; animo adhibuerunt, illam quasi censoriam virtutem, acerrimam peccatorum vindicem. Eorum fere exemplo adducti, nos quoque apostolica illa constantia, & euangelica virtute, qua vna nihil est in ecclesiasticis pastoribus illustrius, nihil magis necessarium, sine metu, & constanter certe agamus, atque adeo perficiamus quod Euangelium docet, quod Christus iubet, quod ratio præcipit, quod gregis salus, quod Ecclesiæ auctoritas, dignitasq́; postulat. Nam si contra à nobis fiet, in formidoloso illo Dei iudicio, cum animarum, quæ in fidem, & curationem nobis traditæ sunt, rationem reddemus: tum aliorum nos accusantium vociferationes, & irati iudicis, nos item acerbe obiurgantis, eas voces audiemus; si speculatores eratis, cur cæci? si pastores, cur gregem, vobis commissum, errare permisistis? si sal terræ, quonam modo euanuistis? si lux eratis, cur sedentibus in tenebris, & vmbra mortis non illuxistis? si Apostoli, cur, apostolica virtute non vsi, cuncta egistis ad hominum oculos? si os Domini, cur muti? si vos huic oneri impares esse sentiebatis, cur tam ambitiosi? si pares, cur ita desides, ita negligentes? nihil nos Prophetarum voces, nihil Euangelij leges, nihil Apostolorum exempla, nihil pietas, nihil religio, nihil Ecclesiæ labentis status, nihil hic formidolosus iudicij dies, nihil præmia, nihil supplicia, æterniq́; ne cruciatus mouerunt? Has horribiles irati Iudicis voces nobiscum, Patres, animo, menteq́; reputemus, vt ijs, atque adeo alijs excitati in hac sacrosancta tam grauium rerum tractatione non remisse, non leniter, non timide, non negligenter, non dissimulanter, sed syncere, & constanti sanctaq́; sollicitudine, Deum solum spectantes, quod in nostro officio, nostroq́; munere positum est, agamus, & perficiamus, duce spiritu sancto, omnium actionum, & consiliorum moderatore. Cui gloria sit & honos sempiternis ætatu seculis. Amen.

IN NOMINE SANCTAE, ET INDIVIDVAE TRINITATIS PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI.

Nos Carolvs Borrhomaevs S. R. E. Tit. Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, de consilio, & assensu Reuerendiss. Patrum, Cœpiscoporũ nostrorum, in Prouinciali nostro concilio Mediolanensi secundo, hęc, quę sequuntur, constituimus, ac decernimus.

TITVLVS I.

QVAE AD FIDEM TVENDAM *Sacramenta ministranda, & alia Pastoralia munera pertinent.*

Decretum I.

EPISCOPVS, edicto quotannis publice proposito, omnes & singulos suæ diœcesis homines, etiam quauis dignitate, gradu, honoreve præditos, moneat, eidemque in uirtute sanctæ obedientiæ, ac pœna excommunicationis latæ sententiæ proposita, id iubeat, ut si eorum quispiam iam scit cuiusuis sectæ hęreticos homines, eoùe nomine suspectos, aut infames, aut quouismodo à fide catholica aberrantes, aut qui uerba hæreticalia protulerint, aut qui hæreticorum libros, scriptave, quæ quouis modo auctoritate Sedis Apostolicę prohibita sunt, legunt, uel apud se habent, decem ad summum diebus post edicti promulgationem, si uero in posterum sciet, decem diebus, postquam id norit, illos omnes & singulos, uel ipsi Episcopo, vel hæreticæ prauitatis Inquisitori denonciet.

Parochis autem suis iubeat, ut edictum eiusmodi in singulos annos semel Quadragesimæ initio, iterum ineunte Domini aduentu, publice in sua quisque Parochia, cum in Missa frequentior populus adest, de scripto ipsi pronuncient, & promulgent.

Decretum II.

Quo studiosius Parochi in eam curam, quæ constitutione de fide initijs, à Parocho tradendis, superiori concilio præscripta est: incumbant; id etiam curet Episcopus, ut in singulis diœcesis suæ oppidis, & uicis doctrinæ Christianæ sodalitas instituatur, quæ in eo munere ipsos Parochos adiuuet. Cuius rei causa libellus, quē unusquisque Episcopus in suæ diœcesis scholis, eo nomine institutis, adhibere poterit, iussu nostro edetur. Quibus autem locis sodalitas eiusmodi institui non poterit, in ijs duo, tresùe homines saltem deligantur, auctoritate grauiores; qui pro Christiana pietate id sollicitudinis suscipiant, ut pueros, adolescentesve ad parochum inducant, à quo in Ecclesia illi fidei rudimentis imbuantur.

Decretum III.

Vt detestabile blasphemiæ scelus, quam diligentissimę fieri potest, tollatur; præterea, quæ superiori concilio Prouinciali sancita sunt, id Episcopi studeant, ut, in sua quisque urbe & diœcesi, hominum, qui zelo religionis ascensi sint, sodalitatem Dei nominis instituant, præscriptis eidem sodalitati regulis una cum Indulgentijs in Bulla expressis, quam fe. re. Pivs Quartus eius rei causa confecit.

Decretum IIII.

Quæ de quauis scientia problemata, uel axiomata, uel alia quæuis eius generis publice exercendi ingenij causa, aliaùe ratione proponi solent; curet Episcopus, ne in posterum antea proponantur, quàm ab ipso, aut ab ijs, quos huic rei pręfecerit, cognitũ sit, nihil in ijs subesse, quod doctrinæ fidei, pietati Christianæ repugnet.

Decretum V.

Summorum Pontificum Bullas, quæ quotannis de quauis causa ab illis edentur, Episcopus duobus saltem post mensibus, quam illas Romæ editas cognouerit, in sua diœcesi eas potissimum promulgandas curet, quas promulgari in ijs ipsis iussum erit, tam illas item, quas ad Ecclesiæ suæ gubernationem pertinere aliqua ratione posse iudicabit. Quarum omnium Bullarum librum conficit, & in Episcopali Archiuio asseruari iubeat. Metropolitani autem cura sit, eas omnes, cum primum acceperit, & ad singulos prouincię Episcopos mittere.

Decretum VI.

Episcopus, cum ad visitationis munus Sacerdotes idoneos adhibere potest, ne alijs inferioris ordinis clericis utatur.

Decretum VII.

Quo magis fideles ad rerum diuinarum cultum excitentur; Episcopus, non in sacramentorum solum administratione, verum etiam, cum consecrationis, quæ cuiquam Ecclesię, Altariue adhibetur, uel benedicendæ Campanæ, vel velandæ Monialis, uel alterius cuiusuis rei consecrandæ munus in conspectu populi aggreditur, illius mysterij, quod tractat, uim & rationem pie explicet.

Decretum VIII.

Quæ Ecclesiæ vel cathedrales, vel collegiatæ peculiarē parochiā habent, neque eius parochiæ curatio ad certas personas ex officio pertinēt, in ijs curet Episcop⁹, vt quib⁹ ea

ipsa

ipsa cura committetur, certum stipendium, aut emolumentum ad eorum uitam honeste sustentandam, ipsius Episcopi arbitrio, à Capitulo, uel ab ijs, ad quos spectat, attribuatur.

Decretum IX.

Cui in Ecclesia cathedrali id muneris datum est, ut oleum, aut chrysma sacrum Plebanis, alijsue distribuat; is in librum, eo nomine confectum, illarum Ecclesiarum nomina referat, quibus dederit. Pari ratione Praepositi, Plebaniue libri notent eas Ecclesias parochiales, quibus singulis annis sacra olea distribuerint.

Ii uero omnes oe illa aliis deferéda dent, nisi iis, qui sacris ordinibus initiati sunt. Hoc ipsum etiam seruetur, cum Parochus ad sacrum oleum aegris ministrandum accedit, ut ipse scilicet, non laicus homo, illud in itinere deferat.

Decretum X.

Cum id nostra superiori Prouinciali Synodo de compatribus praescriptum sit, ut illi tales deligantur, qui suscepti muneris partes explere possint; id autem ipsi praestare non queant, si ne rudiméta quidem fidei norint: idcirco ea cura sit Parochis, ut quos cõpatres ita imperitos nouerint, ut Symbolum fidei, siue ea, quę in Symbolo continentur, ignorent, illos eo officio suscipiendi de Baptismo infantes, fungi ne patiantur.

Decretum XI.

Quod superioris cõcilii Prouincialis decreto, de duabus Eucharistiae particulis, ad aegrum deferendis, constitutum est; id quoniam non sine difficultate ubique, & semper obseruari potest: ideo ubi Episcopi iudicio, uel loci distantia, uel itineris temporisue difficultas, uel alia causa impedit, quo minus illud praestari possit, tum licebit sacerdoti, eam sanctissimae Eucharistiae particulam solum deferre, quam aeger percepturus est; ita tamen, ut, cum inde Parochus redit, non superpelliceo, non stola indutus sit, neque tintinabulum pulsetur, neque umbella adhibeatur, extinctis etiam luminibus, non palam uasculum deferatur.

Decretum XII.

Parochi Paschę tempore, sanctissimae Eucharistiae sacramentũ iis tantum ministrent, qui non modo tunc in parochię suae finibus habitant; uerũ etiam maiore anni partẽ, aut sex saltem menses in ea habitarint: nisi fiot, qui paucioribus ante diebus, mensibusue illuc habitatum uenerint eo animo, ut in ea domicilium habeant; nisi item qui ab Episcopo, proprioue Parocho facultatem, scripto concessam, exhibuerint alio loco communicandi; tum prętera nisi peregrini sint, & aduenae homines, idque in parochia aliqua dioecesis; quod si in urbe, tum in cathedrali ecclesia Eucharistiae sacramentum ii percipiant. Horum autem peregrinorum, & aduenarum, Eucharistiae sacramentum percipientium, nomina, cognomina, originis, seu domicilij locus uno in libro, fideliter asseruando à Parocho, ante omnia adnotentur. Quare singulis diebus, cum in Pascha Resurrectionis Domini nostri IESV CHRISTI sacramentum Eucharistiae administrabunt, antequam illud cuiquam praebeant, ad populum conuersi, denuncient, ut si quis eorum, qui adsunt, Parochiae suae incola non est, ad suam quisque parochialem Ecclesiã abeat, ubi, quemadmodum canonum sanctionibus iussum est, eo tempore sacram Eucharistiam sumat.

Parochi uero urbani admoneant, atque hortentur crebro eos, qui rus ire saepius solent, ut festis diebus illis solennibus, nempe die Natali Domini, in Quadragesima, & hebdomada sancta potissimum, Paschae tempore, Ascensionis Domini die, in celebritate Corporis Domini die, Pentecostes, ruri non habitent, sed in orbe, atque in frequentioribus oppidis; ubi à rusticatione feriati, sacris & diuinis officijs intersint; de uerbo Dei concinnes audiant; ceteraque Christianae pietatis munera praestent: quae ab unoquoque Christiano homine debita, solemnes, & stati illi dies maximè requirunt.

Decretum. XIII.

Qui Paschae tempore Eucharistiae sacramentum non sumpserint, si postquam ter, aut unica monitione, quae una pro tribus satis sit, etiam generatim moniti, in contumacia perseuerauerint: iubeat Episcopus, eos ipsos Ecclesiae ingressu, & Ecclesiastica sepultura interdictos, in propria parochiali Ecclesia denuntiari; tum eorum nomina descripta ad cathedralis, & parochialis Ecclesię ualuas affigi: si uero in cõtumacia perseuerauerint, in eos praeterea, prout iuris est, animaduertat.

Decretum XIIII.

Episcopus de uita, & moribus mendicorum uagantium diligenter inquirat; itaque aliqua ratione curet omnino, ut sacro Paschae tempore illi communicent.

Decretum XV.

Parochus cum uel sacrosanctam Eucharistiam, uel extremae unctionis sanctum oleũ ad aegrum defert, in oia septem psalmos ex animo, pieque dicat, uel alias religiosas preces.

Decretum XVI.

Oratio, quae quadraginta horarum dicitur, ne ulla in Ecclesia extra ordinem constituatur, sine Episcopi concessu. Isque eam ita sancte geri curet, ut pii illius instituti ratio exigit.

Decretum XVII.

Quod sumos Pontifex PIVS Quintus, propositis excommunicationis, alijsque poenis iussit, medicos ab aegrotantis curatione post triduũ abstinere, nisi eo tridui spatio, de pecca-

peccatis suis confessus ille sit; id Episcopus curet quam diligentissime obseruari. Rationemque præterea aliquam statuat, qua medicis ipsis facilius exploratum esse possit, ægrum peccata sua uere confessum esse.

Decretum XVIII.

Ne Parochi vsurarium manifestum, vt Grægorij Decimi constitutione sancitum est, etiam si in testamento, aliaùe quadam vltima volnntate ipse mandarit ea restitui, quæcumque vsuræ nomine acceperit, in sepulturā Ecclesiasticā tradant, nisi ꝑ eorū facultatibus, te ipsa illis satisfactum sit, à quibus vsuras exegerit; aut si ij absunt, Episcopo, Vicarioúe eius, vel Parocho, intra cuius Parochiæ fines, ille, dum vixerat habitarat, vel Notario publico de restitutione cautū sit pignoribus, aut idonea sponsione facta.
Qui vero Parochus id generis hominem sciens sepelierit, is nouerit se excommunicationis pœna affectū esse, ex Clementis Quinti constitutione, in Concilio Viennēsi edita.

Decretum XIX.

Superioris Prouincialis Concilij constitutione, & si contractus depositi, ex quibus aliquid vltra sortem percipitur, tum rei venditionis, quæ modico precio fit, adhibita redimendi pactione, tum alios præterea quosdam contractus, ex sacrorum canonum iure, & probatorum Patrum sententijs, tanquam manifeste vsurarios improbauimus; tamen quoniam sæpe, ficto meri depositi, & liberę emptionis nomine, quasi liciti contractus specie, vsuræ occultantur; idcirco & cum eis, qui einsmodi contractuum, aliorumúe specie, qui vetiti sunt, vsuram commiserint, & cum Notarijs, qui scientes rogati conscripserint, prout iuris est, agatur.

Decretum XX.

Quibus ob infirmā valetudinem, aut ob aliam instam causam permissum erit. Quadragesimæ diebus, carne, aut alijs eo tempore vetitis cibis uesci, eos Parochi pie illud admoneant, ne publicè neúe etiam cum domesticis, sed separatim in remotiori ædium loco, eius generis cibum capiant, vt ob corporis imbecillitatem, aut morbum potius, quo laborant, quam ob ingluuiem facere cognoscantur.

Decretum XXI.

Quo diligentius studeant, qui excommunicationis pœna affecti sunt, in sanctæ matris Ecclesiæ gremium restitui, ac ne alij eorundem commercio cōsuetudinene per imprudentiam utantur: nos veterum canonum auctoritatem sequuti, id iubemus, vt Episcopus, cum excommunicationis sententiam contra aliquem tulerit, eumq; excommunicatum palam denunciari iusserit, eius nomen, & cognomen tum ad cathedralis, & propriæ parochialis Ecclesiæ valuas, affigi; tū descriptū mitti curet Parochis & vrbanis, & dięcesanis: qui primò saltem cuiusque mēsis Dominico die illum populo excōmunicatum denuncient; neque hoc agere desistāt, quoad ipsis Episcopus significarit, eundem matri Ecclesiæ reconciliatum esse. Quod si tres menses is excommunicationis vinculo irretitus permanserit; illius nomen, & cognomen Episcopus tum reliquis huius Prouinciæ Episcopis, tum illius præterea denunciet, ac significet, quorum diœceses sibi finitimæ sunt. Cum autem ille ipse ad matris Ecclesiæ gremium redierit, quibus antea illum excommunicatum Episcopus denunciauerat, ijs eundem absolutum quamprimum significet. Quod si quis per annum in excōmunicatione permanserit; ad Episcopum Parochus eum deferat, vt contra illum agatur, quemadmodum & canonum iure, & summorum Pontificum sanctionibus decretum est.

Decretum XXII.

Iubeat Episcopus, vt Dominico illo die, qui quatuor stata ieiunij tempora, quibus ordinis sacramentum ministratur, proximè antecedit, Parochi non solum solemne illud ieiunium huius rei causa institutum denuncient, verum etiam in sua vnusquisque eorum parochiali Ecclesia supplicationes, litaniasque pie ac religiose vel intus habeat, vel prosequente fidelium multitudine, foris Ecclesiam, sicut moris est, obeat: vt Dei, Sanctorumque ope implorata, tum Episcopus in eorum delectu, quibus ordines conferet, spiritus sancti lumine illustretur; tum illi, quibus conferuntur, in vitę sanctitate doctrina, religiosisq; virtutibus proficiant.

Decretum XXIII.

Vt quod summus Pontifex PIVS Quintus in explicatione decreti Tridentini, quod est Sessione xxij. cap. 2. cōstituit, executionē habeat; Episcopus ne clericum vllum regularem, neque sæcularem, qui regularium more in communi vitę disciplina sit, beneficiumque Ecclesiasticum non babeat, ordinibus sacris adscribat, nisi à superiore fidem ille attulerit, se religionis, cui adscriptus est, professionem confecisse; iuratusque affirmet, scripto manu sua subsignato, coram Episcopo se id sponte fecisse, aut ratum habuisse. Illud autem scriptum in Archiuio asseruandum Episcopus curet.

Decretum XXIIII.

Quicunque aliquem Ecclesiasticum ordinem suscipit, is, vt Tridentino Concilio iussum est, certæ Ecclesiæ adscribatur, in qua functiones, quas ei Episcopus præscripserit, obeat: nec vero alius eidem ordo ante conferatur, quā ipsi Episcopo fidem, testimoniumque ille attulerit se in Ecclesia, cui adscriptus est, præstitisse præscriptas sibi functiones.
Si vero aliqua de causa eodem tempore, ex sacrorum canonum permissu, plures

ordines

ordines minores clerico Episcopus contulerit; eidem præscribat arbitratu suo functiones, ad unumquemque minorem ordinem, quem ille susceperit, pertinentes.

Decretum XXV.

Illud maximè Episcopus interdicat, ne animarum curatores, qui in hęreticorum finibus, uel in locis finitimis habitant, ubi unicuique liberum est publice, & impune hęreticorum more uiuere, matrimonii, quod inter Parochię suę, & illorum locorum incolas contrahendum est, secundam denunciationem faciant; neque eos matrimonio cōiungant, aut denunciationum quæ matrimonio celebrando factæ erunt, fidem, ac testimonium ad ea ipsa loca, ubi illud ineundum est, mittant; nisi prius eius, qui in locis hæreticorum, aut hæresis nomine suspectis habitat, nomen & cognomen Episcopo denunciarint; ab eoque impetrarint facultatem, alias denunciationes faciendi, matrimonijque celebrandi, uel fidem denunciationum illuc mittendi, quæ eo nomine factæ sunt. Quam facultatem Episcopus ne det, nisi prius de fide catholica illius hominis cognouerit, qui ea loca incolit; aut nisi item sibi omnino exploratum sit, matrimonium eiusmodi non contrahi cum hęreticis.

Decretum XXVI.

Tridentina constitutio de matrimonijs, quę cum uagabundis hominibus iniri quandoque solent, seruetur à Parochis uel diligētissimè.

Nec uerò ipsis Parochis facultatem, ut illos uagos homines matrimonio iungant, Episcopus ante det, quā norit, eos & solutos esse, & à catholica communione nō alienos.

Matrimonij denūciationes à Parochis tum demum fiant, cum uir & mulier, eorumúe parētes, uel ij, qui puellæ curam habent, id postularint; iique ambo diuersis in Parochijs habitant: tum in unius & alterius item Parochia fiant. Eas autem denunciationes ne ulla quidem ex parte remittere eis liceat, nisi proprij Episcopi concessu, idque causis iure permissis. Caueant autem Parochi, ne alienæ Parochiæ sponsum, sponsamúe ante matrimonio iungant, quam testimonium ab illius, qui intra Parochiæ suæ fines non habitat, Parocho, si eiusdem, uel finitimæ aut non nimis longinquæ diœcesis ille sit, scriptum acceperit; cuius testimonij fide sibi testatum fiat, ex Tridentini concilij præscripto denunciationes, quæ necessariæ sunt, aut Ordinarij sui uoluntate omissas esse, aut factas quidem, nullumque legitimum impedimentum ab ullo homine significatum, quo minus tale matrimonium contrahi liceat. Illud uero testimonium si à Parocho alienæ diœcesis fiet; ab ordinario loci, aut ab eo, cui hoc ille delegarit, subscriptione, ac sigillo comprobatum sit.

Decretum XXVII.

Qui sponsalitia contraxerint, si una ante, coierint, quam coram Parocho, & testibus matrimonium inter eos celebratum sit, illius peccati, quoniam in eo sæpe delinquitur absolutionem Episcopo reseruatam esse uolumus; grauemque illis pœnitentiam imponi.

Decretum XXVIII.

Ne Parochus ullo alio loco, quā in Ecclesia ipsa, quæ sacramentorum proprius locus est, sponsos matrimonio iungat, nisi ex facultate ab Episcopo permissa.

Sponsi autem, cum in Ecclesiam conueniūt, uel ad matrimonium contrahendum, uel accipiendam benedictionem, ne Parochus ulla cuiusuis generis musica instrumenta adferri patiatur. Quod si ab ipso moniti, id facere contempserint; tandiu eis matrimonij celebrationem, aut benedictionem differat, quoad sanctè, uti debent, ob id ad Ecclesiam accesserit.

Decretum XXIX.

Concubinarij, legitime admoniti, si concubinas non eiecerint; abduxerintq; se omnino ab earum consuetudine; contra eos Episcopus etiam Tridentini concilij auctoritate, & excommunicatione, tum alijs præterea pœnis seuere agat.

TITVLVS II.

QVAE AD MISSAM, DIVINA *officia, Ecclesiæ cultum, & ad Ecclesiasticos homines spectant.*

Decretum I.

Quod patrum decretis, & Tridentino cōcilio sancitum est, ut ne alienæ diœcesis clerici absque commendatitijs litteris ab ullo Episcopo recipiantur, quo facilius illud executionem habeat; Parochus quispiam, ubi primum cognouerit in Parochia sua Ecclesiasticum hominem alienę diœcesis, uel domicilium constituisse, uel apud aliquem diuertisse, uel in caupona hospitio exceptum esse, ut aliquot dies commoretur; quam citissime poterit octo ad summum dierum spatio, eius nomen, & patriam, si in urbe est, Episcopo, eiusúe Vicario; sin autem in diœcesi, foraneo Vicario illius regionis denunciet. Eorum autem cuiusque cura sit, illum ad se accersere, mandareque litteras commendatitias sibi ab eodem ostendi; quas tamen Vicarius foraneus non comprobabit, nisi consulto Episcopo. In ijs autem comprobandis ea seruentur, quæ superiori item Prouinciali Synodo hoc de genere constituta sunt.

Decretum II.

Quę Missas celebrādi facultas sexto quoque mense ex superioris concilj decreto renouanda est; ea uel longiori temporis spatio arbitratu Episcopi concedi, uel semel concessa, prorogari possit.

Decretum III.

Ne in Monialium Ecclesiis, ac ne in ijs quidem, quæ Episcopi curæ subiectæ non sunt, seculari cuiquam sacerdoti, etiam si vbi que celebrandi facultas generatim, nisi Sede Apostolica ei data esset, Missæ sacrum facere liceat, præterquam cui nominatim id ab Episcopo cōcessum est. Qui contra admiserit à Missæ celebratione suspensus sit eiusdem arbitratu.

Decretum IIII.

Ecclesiastica dignitate, aut canonicatu prę ditus, si in Ecclesia, ubi eam eumue obtinet, Missas conuentuales pro ratione ipsius aut dignitatis, aut canonicatus ad Episcopi, ex Tridentini concilij auctoritate, præscriptum, celebrare contempserit, uel neglexerit; non solum tridui distributionibus, ut superiori Synodo Prouinciali sancitū est, mulctetur, uerum etiam ab ordinis sui munere suspendatur, ipsius Episcopi arbitratu.

Decretum V.

Qui Ecclesiasticum beneficium obtinet, cui id oneris iniunctum est, ut Rector uel to to anno, uel certis diebus Missam celebret; is singulis mensibus saltem semel Missam, quæ de defunctis dicitur, pro illis mortuis celebret, qui uel illud dotarint, uel aliquid ei legarint, uel donarint; idque nisi sæpius pro mortuis celebrare debet, uel ex institutione, uel ex alia oneris, sibi iniuncti, ratione.

Decretum VI.

Cum corpus Iesu Christi domini sustollendum est, in Missa conuentuali, & in ea item Missa, quæ in unaquaque parochiali Ecclesia a Parocho celebratur, tum signum suno campanæ detur, cuius soni significatione fideles, qui in Ecclesia Missæ sacrificio tunc non intersunt, admoniti, ad tanti tamque magni mysterij, ac beneficij recordationem animum excitantes, mente supplici religiosas preces pie adhibeant.

Decretum VII.

Quæ processiones post solemnē illā, quæ mane in celebritate Corporis Domini fit, uel eodem die, uel reliquis sequentibus septem diebus obiri solēt, ea ne fiant, nisi quibus Ecclesiis Episcopus concesserit, ijsque facultatem tantum det, ut mane, non a prādio habeantur, nisi temporis iniuria impediret, quo minus mane obiri possent.

Decretum VIII.

Cum primum Metropolitani litteris con cilij Prouincialis celebrandis dies Episcopis significata erit; illud ipsi curent, ut in omnibus & urbis, & diœcesis suæ parochialibus Ecclesijs, quinta quaq; feria, in singulas hebdomadas, quoad illud de more absolutum, ac dimissum erit, Missa de Spiritu sancto celebretur, in Cathedrali autem, & Collegiatis Ecclesijs processionum præterea munus singulis diebus Dominicis obeatur; ex animoque preces fiant pro optimo ipsius Concilij euentu. Hoc idem plane seruetur, ubi a proprio Episcopo diœcesanę Synodi celebrandæ dies indicta erit.

Decretum IX.

Clerus cum in aliquam Ecclesiam uel ad processiones, uel ad stationes obeundas, uel ad funus conuenerit; illud meminerit; se esse in domo Dei sancta, quæ domus est orationis. Quare nullus cum suis ordinis Clericus, aut Sacerdos in Ecclesia deambulet: nec in confabulationibus & congressibus, eo lo co indignis, uersetur: sed unusquisque aut solus, aut comitibus, socijsque alijs adiūctis, religiosas preces Deo in causa adhibeat, quā obrem Clerus uniuersus connocatus est.

Cum autem statio celebratur, ne ullus ite Clericus extra Ecclesiam maneat; sed omnes intus sint, omnique pietatis consensione Deo statas illas preces canant.

Decretum X.

Sexta quaque feria, in singulas hebdomadas, paulo ante horam nonam, signum in unaquaque Ecclesia, campanæ sono detur, quo fideles admoniti eadem hora IESV CHRISTI Domini passionem omni intimamentis pietate recolant; terque oratione Dominicam, & salutationem Angelicam ex animo pronunciantes, quadraginta dierum Indulgentiam, quam in sua quisque Episcopus diœcesi concedet, consequantur.

Decretum XI.

Episcopi curent, in sua quisque diœcesi, ut officia diuina, quæ singulis canonicis horis præstari debēt, & publice in Ecclesia, & priuatim a singulis Sacerdotibus, Clericisue inferioris ordinis, qui illa obire debent, celebrentur, & peragantur ad præscriptam Breuiarij Romani, nuper editi, rationem: nisi tamen Ecclesię eiusmodi sint, in quibus ex ueteri consuetudine, ut summi Pontificis Pij Quinti litteris, eo nomine confectis, cautum est, alius ritus, aliaque ratio adhibeatur. Si uero secus a quibusdam factum erit, cum isti, ut eisdem summi Pontificis litteris nominatim sancitum est, horarum canonicarū officio, quod debent, non satisfaciant; eos ipsos Episcopi pœnis ijs mulctent, quę Lateranensi Concilio, a Leone Decimo, & Prouinciali Synodo superiori, contra Clericos constitutæ sunt, qui canonicarum horarum officium intermittunt.

Decretum XII.

In unaquaque Plebe Episcopus unos, unū ue saltem Sacerdotem, ecclesiasticorum rituum usu peritum, constituere curet, qui alios Sacerdotes, & clericos cęremoniarum, quę in Missa, & in diuinis officiis rite obeūdis requiruntur, disciplina instruant diligēter, Qua in re libellus ac missę cœrimoniis adhibeatur, qui nostra cura conscriptus, in lucem prodibit.

Decre-

Decretum. XIII.

In ſingulas hebdomadas canonici cuiuſuis Eccleſię Capitulum habeant;in quo cum quæratur, an ſuperioris Concilij decreta de diuinorum officiorum ratione ſeruentur;an ſi qui item errores in ſacrarum cæremoniarum ritu commiſſi ſint; tum legatur pars aliqua earum rerum, quæ de vita & honeſtate clericorum noſtris conſtitutionibus præſcriptæ ſunt, vel illarum,quæ Catechiſmo Romano, aut alijs item libris expreſſæ ad Chriſtianæ pietatis doctrinam, vitæque eccleſiaſticæ diſciplinam, & rationem pertinent:tũ etiam in alijs ſpiritualis uitæ exercitationibus ipſi verſentur: idque omne prout Epiſcopo,Capituliùe Pręfecto viſum erit. Qua in Capitulo ne quidquam aliud quod ad rerum temporalium curam, ac procurationem pertinet, prius agatur, geraturùe, quam ea tractationis ratio habeatur,quæ tota in rebus ſpiritualibus poſita ſit.

Decretum XIIII.

Canonici mortui funus, eiusùe,qui einſdem Eccleſiæ,in eaùe,dignitatem obtinebat, Capituli ſumptibus a reliquis canonicis fiat; tum pro eius animæ ſalute Miſſa conuentualis celebretur;& vnuſquiſque item canonicus, miniſterúe eiuſdem Eccleſiæ, qui Sacerdos ſit, Miſſam itidem pro eo celebret.

Decretum XV.

Parochum vrbanum ægrotantem & is, qui vicinior eſt Parochus, & cleri in illa regione, vbi æger eſt Præſectus; diœceſanum vero itidem,& vicinior Parochus, & Plebanus, vel Archipreſbyter, vel Præpoſitus in cuius Plebaniæ, aut Archipreſbyteratus, Præpoſituræùe finibus ægrotus habitat, ſtatim inuiſant;cũ eius ægritudinẽ, morbumùe acceperint; tũ poſt crebro ad eundẽ veniãt: illaque omnia officia pręſtẽt, quæ ad animæ ſalutem ei tum maximè neceſſaria ſunt; ſacram Euchariſtiam, &, cum opus erit, ſacrũ extremæ vnctionis oleum idem Parochus vicinior eidem miniſtret; & illius morientis animam Deo religioſis precibus commendet. Eius mortui funus vniuerſi illius regionis, in qua ille habitarat, Præpoſituræùe, Plebanatus, aut Archipresbyteratus Parochi obeant; niſi foraneus illius regionis Vicarius minorem numerum ſtatuendum cenſuerint.

Primo item poſt eius obitum die, eorũ vnuſquiſque pro ipſius animę ſalute Miſſæ ſacrificium faciat. Quod ſi eo die pro mortuis fieri ex Eccleſiæ inſtituto vetitum ſit; alio proximo die, quo interdictum non ſit, omnino fiat.

Decem præterea ad ſummum dierum ſpatio omnes in Eccleſiam conueniant, quæ eis a clericorum regionis Præfecto, aut Vicario foraneo præſcribetur. Qua in Eccleſia pro mortuo Rectore Miſſam conuentualem ſolemni ritu celebrent: tum ſupplicationibus, & precibus Deum pie,ſanctèque orent,vt orbato gregi Rectorem dare vellit iuxta cor ſuum.

Quicunque vero eiuſmodi pietatis officia præſtiterint, eorum nomine, cauſaùe nihil neque exigant, nec petant.

Is vero cui vacantis ipſius Parochialis Eccleſiæ adminiſtratio commiſſa eſt, fideles illius Parochiæ incolas ſæpe hortetur, vt omni intima animi pietate à Deo Rectorem precentur, qui illius Eccleſiæ curationem gerere recte poſſit.

Decretum XVI.

Candelæ, cerei, & quæ intortitia vocantur, in mortui funere adhibita, ſuperioris Concilij decreto Sacriſtiæ illius Eccleſiæ addicta, in qua funus fit, aut mortui corpus io ſepulturam traditum eſt,ſi quæ in Miſſarum celebratione, & reliquis diuinis eiuſdem Eccleſiæ officijs ſupererunt; ea omnia vel ipſius Eccleſiæ Rectori, vel ijs, ad quos ante illius decreti promulgationem eiuſmodi candelæ, cereique pertinebant, in alium einſdem Eccleſiæ vſum,vel ad ſuæ etiam vitę ſuſtentationem, arbitratu ſuo, conuertere liceat.

Decretum XVII.

Quæ ſuperiori prouincialis Synodo decreta ſunt ad tollendas Rectorum Eccleſiarum in exequijs, & funere pactiones,& exactiones illicitas, aut quæ ſimoniacæ labis, vel ſordidæ auaritiæ ſuſpicionem afferrent; ea a pleriſque in eam partem accipi animaduertimus, vt occaſione inde ſumpta, Eccleſiæ,non ſeruato piarum conſuetudinum vſu, debitis eleemoſynis defraudentur. Quare Epiſcopus habita & locorum, & perſonarum ratione in funeribus, & exequijs,quę pia inſtituta & conſuetudines laudabiles ſibi videbuntur, arbitratu ſuo ſeruari iubeat ſacrorum canonum auctoritate; contumacesque compellat omni iuris remedio.

Decretum XVIII.

Cum Chriſtianæ pietatis rationi illud alienum ſit, ad ornatum templorum adhiberi ea, quæ non modo religionem non excitant, ſed intuentium mentes facile illiciunt in fœdas, turpeſque cogitationes; id propterea, ne quis ad illa ornanda periſtromatis,auleiſque vtatur,quæ obſcenis figuris intexta ſint; neque nẽ pictas imagines, & ſigna adhibeat, quæ vel ethnicorum hominum, vel aliarum rerum, loci ſanctitati repugnantiũ,formam,ac ſpeciem præſeferant In omni præterea publicarum ſupplicationum, proceſſionumùe apparatu,quæ obſcęnarum rerum ſpeciem oſtendunt, ea ne adhibeantur.

Decretum XIX.

Quæ pallia, aliaque ſacra indumenta,Altarium vſui ornatui addicta ſunt,ea ad Sedis Epiſcopi,alteriusùe hominis Eccleſiaſtici, vel

laici

laici quauis dignitate præditi apparatum, nor ad funeris, exequiarumúe pompam, aut aliarum rerum, quæ prophanæ sint, vsum, siue ornamentum ne adhibeantur.

Decretum XX.

Quæ vestes, & ornamenta cuiusuis generis, ad vsum sacrum comparata, Ecclesiæ instituto benedici debẽt, ea in Missæ sacrificio, cæterisq; diuinis officijs ne prius adhibeantur, quam solennibus precibus ab Episcopo, vel ab alio, qui auctoritatem habeat, benedicta sint.

Decretum XXI.

Libri sacri veteris, & noui testamenti, volumina item sanctorum Patrum, nostrę fidei interpretum, tum scripta enim Ecclesiastica, quibus & res, & verba diuina cõsignata sunt, & si temporis vetustate omnino cõsumpta, ad rerum tamen vilium ac sordidarum vsum ne vllo pacto conuertantur, sed in ignem potius conijciantur.

Decretum XXII.

Illud curet Episcopus, vt ne laicorum hominum ædes in posterum ædificentur, quę Ecclesiarum parietes vlla ex parte attingant. Si quæ verò fenestræ, siue Ecclesiasticarum, siue laicarum ædium in ipsis ecclesiarum parietibus in sunt, vnde in Ecclesias conspectus sit, efficiant, vt duobus saltem post huius cõcilij promulgationem mensibus obstruantur.

Decretum XXIII.

Ne in Ecclesia laici homines de rebus prophanis, aut de ijs, quæ ad ipsam Ecclesiã nõ pertinent, congregationes, concilia, vel quæ parlamenta publica dicunt, habeant.
Quæ vero Lugdunensi concilio olim à Gregorio Decimo, & nuper à summo Pontifice Pio Quinto ad tollenda in ipsis Ecclesijs colloquia, congressus, deambulationes, & ad earum cultum sancita sunt; in ijs præstandis Episcopus omnem vel maximam diligentiã adhibeat. Canonicos vero, Ecclesiarumúe Rectores, & alios item, ad quos spectat, in munere, quod ad eam curam attinet, obeundo negligentes, vel contumaces pœnis afficiat, quas illi eadem summi Pontificis sanctione subeunt.
Siqúe præterea in ijs ipsis exequendis Regulares negligẽtes esse animaduerterit; illos ad eiusdem summi Pontificis in eadem Bulla pręscriptum grauissime corripiat.

Decretum XXIIII.

Illud interdicat Episcopus ne in vllis eleemosynarum oblationibus, quę cuiuis Ecclesię fiunt musica instrumẽta, organo excepto, in Ecclesia adhibeantur; neúe alia fiant, vel gerantur, quę domo Dei indigna sint.
Ne item puellæ eleemosynas Ecclesiarum, aut Ecclesiasticorum hominũ nomine quęrirent, id quod non sine earum pudicitiæ discrimine quibusdam in locis introductum erat.

Decretum XXV.

Episcopus ipse, tertio quoque mense saltem, nisi iusta causa impeditus sit, Seminariũ visitet; in eoque visitationis munere, adhibitis etiam, si modo ei videbitur, alijs doctis & pijs uiris, tum de magistrorum diligentia, tum de progressibus, quos & in uitæ disciplina, & in litterarum studijs Seminarij clerus habuerit, accurate inquirat. Idem certas Seminarij clericis constitutiones præscribat; quas frequenti eorum conuentu in singulos menses legi curent; quo sæpius repetitæ, illorumque mentibus impressæ, seruentur diligenous.

Decretum XXVI.

Diaconi, Subdiaconi, & reliqui clerici inferioris ordinis confessionem, & communionem frequentent, vt superiori Synodo Prouinciali præscriptum eis est. Cõfiteãtur autẽ ijs tantum Sacerdotibus, quos ad audiendas eorum confessiones idoneos Episcopus & in vrbe, & diœcesi comprobabit: dummodo talis sit numerus eiusmodi Sacerdotum, ut confiteri uolentes delectum habeant inter illos. Sacræ uerò Eucharistię communionem in propria Parochia vel in alia Ecclesia, quam Episcopus statuet, diebus festis percipient, idque in Missa solemni, si modo eo loco, eoque die celebrabitur.
Illius autem rei fidem, tertio quoque mense, Episcopo exhibebunt.

Decretum XXVII.

Superiori concilio iussum est, Canonicos & alios Clericos sacris concionibus interesse, quod cum ab eisdem non ita præstetur, vt debet; pœnis propositis id efficiendum censuimus, quod iussu, & cohortationibus nõ potuit. Quare Canonici cathedralium, tum collegiatarum etiam Ecclesiarum, & reliqui præterea Clerici si tempore concilij superioris constitutione præscripto, non interfuerint sacris concionibus; aut ad eas sacrarum litterarũ interpretationes, lectionesúe nõ accesserint, quas ipsis Episcopus præscripserit, mulctentur eiusdem Episcopi arbitratu.

Decretum XXVIII.

Curet Episcopus, ut qui Clerici certæ Ecclesię ministerio adscripti non sunt; ij Dominicis, festisque singulis diebus in Parochialẽ Ecclesia, in cuius finibus eorum quisque habitat, Ecclesiasticum beneficiũ obtinet, quod residentiam non requirit, aut in ea, quæ Episcopo uidebitur, Rectori operam, atque adiumentum nauent ad diuina officia celebranda.
Qui uero certis Ecclesijs adscripti sunt, in ipsis diebus, ad eas cõueniant, & in ijs functiones eas præstent, quæ unicuique eorum ab Episcopo præscriptæ erunt. Si tamen ijs diebus aliquando ad diuina officia obeunda, ad funeraue in alias Ecclesias uocabuntur, eo illos accedere permittat Episcopus.
Rector autem, in cuius Ecclesiam illi conue-

niunt,

niunt, tertio quoque mense Episcopo referat, vel literis significet, non solum an huic decreto ab illis obtemperetur; uerumetiam an ea præstentur, quæ superiori Prouinciali concilio illis præscripta sunt, tum de habitu, tum de tonsura clericali, tum de eorum uitæ consuetudine.

Decretum X X I X.

Episcopus Sacerdotes aliquot vitæ integritate & scientia probatos in vrbe deligat, à quibus Clerici inferioris ordinis, sæpe conuocati, uitæ ecclesiasticæ moribus instituantur. Eos autē ipsos Clericos vniuersos semel, atque iterum, saltem quotannis Episcopus ad se item conuenire iubeat, vt progressiones intelligat, quas quisque eorum ad litterarum cognitionem, tum ad vitæ spiritualis disciplinam fecerit.

Decretum X X X.

Vt quæ de Sacerdotalibus conuentibus, in diœcesi habendis, semel superiori concilio præscripta sunt, ea, quoad eius fieri potest, rectè atque ordine gerantur hæc ei addenda censuimus.

Ne Sacerdotum conuentus festis ijs diebus habeantur: quos coli Ecclesię præcepto institutum est; nec verò illis diebus, quorum præcipua celebritas in locis agitur, vbi is conuentus ijs ipsis diebus futurus esset. Parochus vero Ecclesiæ, in qua einsmodi congregatio futura est, die Dominico, qui illam proximè antecedit, eius habendæ tempus populo significet, eumq́ue hortetur, vt illo ipso die ad Ecclesiam conueniat, tum ut orationum, quæ & pro viuis, & pro mortuis ibi fient, particeps sit, ac indulgentiam dierum quadraginta consequatur, quam ab vnoquoque Episcopo in sua diœcesis illis concedendam decernimus, qui diuinis officijs, tunc celebrandis, intererunt; tum etiam ut sacram concionem audiat, quæ eo tempore in Missę celebratione habebitur.

Quæ vero quæstionum explicationes singulis mensibus habitæ in ijs ipsis conuentibus erunt, & si quæ præterea quæstiones in illis ipsis disputationibus inciderint, quæ non satis tum explicatæ sint; eas omnes, litteris cōsignatas, Vicarij foranei quamprimum ad Episcopum mittant: cuius iudicio illæ, uel explicatæ, vel comprobatæ, in codicē, eius rei nomine confectum, quem Vicarius foraneus custodiat, referatur. Ex eorum conuentuum progressu si Vicarij foranei animaduertent; Sacerdotes quosdam ad doctrinæ studia, in quibus maxime versari debent, desidiā quādam, vel negligentiam adhibere; eos ad Episcopum deferant, cuius auctoritate illorum culpæ, vt opus erit, occuratur. Vt autem in iis studiorum exercitationibus unusquisque Sacerdos maiores progressus habere possit; in qua Parochia quinque saltem Sacerdotes erunt, eos in singulas hebdomadas bis ad priuatas inter se studiorum disceptationes Parochus cōuocet; in quibus uel aliquam Catechismi Romani lectionem tractent; uel quæstiones aliquas de conscientiæ casibus explicent; uel huius, superiorisúe Concilii prouincialis, aut diœcesanæ Synodi, quam eorum Episcopus habuerit, partem aliquam studiose legant. Quod si ei Parochiæ prope erit aliquod Regularium Monasterium, ubi aliquis sit, ad sacrarum litterarum, ecclesiasticarumq́ue rerum explicationem aptior, curent etiam illius opera, atque studio adiuuari.

Ad has priuatas Sacerdotalis studii exercitationes, clericos etiā, qui ītra illius Parochiæ fines habitāt, adhibeant; ut eos rerum ecclesiasticarum cognomine instructiores in Ecclesiis habeant.

Quicumque uero huic priuato conuentui interesse recusarit; eum Parochus ad Episcopum deferat, qui, quo maximo poterit studio, curet, huic decreto obtemperetur.

Decretum X X X I.

Vt quod de mantelletti usu aliàs prouinciali Synodo per nos decretum est, exequutionem habeat; decernimus, ut ne quiuis alii, nisi Abbates, Refendarii, & Protonotarii eo breuiori utantur, quam tunicà talaris interius interior sit. Metropolitanæ autem uostræ, & aliarum huius Prouincię cathedralium Ecclesiarum Canonicis, Præpositis itē, & aliis clericis, ecclesiastica, aut Doctoratus dignitate præditis, exterioris tunicę, seu mantelli usum concedimus, quod tamen interiorem tunicam talarem longitudine adęquet.

Reliquis autem clericis, qui hoc decreto nominatim expressi non sunt, mantelletti, & mantelli usu interdicimus.

Decretum X X X I I.

Clerici in eo officio ne se exerceāt, vt ullas mulieres, etiam quauis dignitate illustres, doceant legere, scribereúe, aut canere, aliove cuiusuis generis musico instrumento sonare: nisi ii sint, quibus ętate, moribus & uita probatis, Episcopi iudicio id permissum est, facultate ab eodem scriptis data.

Ne libris item, de musico cantu obscęne, uel parum pudice scriptis, illi utantur.

Decretum X X X I I I.

Quoniam superioris concilii constitutione uetitum est, quo tempore uel sacrorum, uel funeris, exequiarumúe causa in unū Clerici conueniūt, nō plures ad mensam, quam sex, eosq́ue clericos adhiberi; id cum multis locis facile præstari non queat, propterea quod Ecclesiæ sæpe longius inter se distent, graueq́ue sit Clericis, de itinere fessis, mane ad Ecclesiam suam reuerti; ideo liberum sit Parocho tot conuiuas habere, quot

sane

ſane in menſa adhibere, par eſſe iudicarit; & pro temporis ratione laicum etiam hominem, quem Chriſtianæ pietatis ſtudioſum, & Sacerdotali conuictu, conſuetudineque dignum norit, a menſa non excludere; modo ea ſeruentur, quæ in parochialibus conuentibus, de frugali, clericalique modeſtia noſtris conſtitutionibus præſcripta ſunt; tum ſacra item lectio in menſa perpetuo adhibeatur.

Quod vero de menſe frugalitate, & ferculorum numero alias ſuperiori Concilio decretum eſt, id omnino ſic ſeruetur, vt etiam, ſi vel vniuerſitati, vel cuiuis alij, pacto conſuetudineúe, aut vltima quauis voluntate certis quibuſdam diebus cibum a Sacedotibus parari oporteat; in eo ab illa decreti ratione ne vllo modo diſcedatur, nec ſacta lectio in menſa deſit.

Decretum XXXIIII.

In quibus Eccleſiarum ædibus ad Rectoris vſum, & domicilium conſtitutis, & laici præterea, facultate impetrata, habitaot, in ijs, ne propter nuptias quidem, ſaltetur, neuè comœdiæ, aut ſpectacula agantur.

Decretum XXXV.

Epiſcopus Clericum alienum, qui in propria diœceſi deliquerit, & ad ſuam diœceſim confugerit, proprio illius Epiſcopo petẽte, & ſibi de Clerici, qui deliquit, citatione, & contumacia, aut condemnatione fidem mittente, comprehendi, & ad illum mitti curet, idque ſumptibus petentis.

Decretum XXXVI.

Qui, impetrata ab Eccleſia deſcedẽdi facultate, aliquandiu abfuerit, menſis ſaltem ſpatio, poſtquam redierit, Epiſcopum de ſuo ad Eccleſiam reditu certiorem faciat; quod ſi neglexerit perinde cenſeatur, ac ſi non legitimè abſuerit.

TITVLVS III.

Quæ ad bona, & iura Eccleſiarum, Piorumque locorum attinent.

Decretum I.

Qui deinceps Eccleſiaſtici beneficij poſſeſſionem adipiſcetur; eius beneficij titulũ is, etiam ante non monitus, ad menſem Ordinario ſuo oſtendat: quo ſi ſecus fecerit, dimidia parte fructuum, & prouentuum vnius anni mulctetur, qui ex eo beneficio ſingulis annis percipiuntur; tum omnibus iuris remedijs titulum exhibere cogatur.

Decretum II.

Caueant Epiſcopi, ne paſſim, atq; indiſtinctè omnes beneficiorum Eccleſiaſticorum ceſſiones admittant; ſed in ijs ſolum caſibus, qui ſummi pontificis Pij Quinti litteris expreſſi ſunt; meminerintque excommunicationem, quæ earumdem literarum ſanctione contrahitur, Apoſtolicæ Sedi reſeruari.

Decretum III.

Sacri Tridentini Concilij auctoritate, ea cathedraliũ, & collegiatarũ eccleſiarum ſtatuta, conſtitutionesúe quaſcunque, etiam iureiurando, & quauis auctoritate communitas, conſuetudinesque illas, etiam immemorabiles, quæ & ſi minus expreſſam ſimoniam, at ſordidam tamen auaritiam pręſe ferunt, antiquamus, abrogamus, atque reſcindimus, quibus illud inductum eſt, vt qui nuper in Canonicorum capitulum, aliorumúe eccleſiaſticorũ hominum Collegium adſcriptus, Capitulique, aut Collegij iudicio ad ea canonicalia, aut alia, quæ ad eos pertinent, obeunda munera idoneus comprobatus eſt; ſex tamen menſibus, qui probationum nomine vocantur, Choro inſeruire ante debeat, quam diſtributiones quaſcumque, etiam quotidianas, percipiat; alijsque canonicis, vel alijs eiuſdem, Collegij hominibus accreſcat; quæ portio ſibi, eo temporis ſpatio inſeruienti, iure obueniret. Illudque in perpetuum iubemus, vt in alicuius Eccleſiæ canonicorum Capitulum, aliudùe Eccleſiaſticum Collegium, cooptatus, cum admiſſus, comprobatusque erit ad muneris ſui functiones, is ſtatim particeps ſit reſidentiæ fructuum, quotidianarumque diſtributionum, quæ ab ijs, ad quos ſpectat, eidem pręſtentur pro ratione Canonicarum horarum, quarum officium deinceps in Eccleſia ille obierit.

Quicumque illas conſtitutiones, ſtatuta, & conſuetudines, hoc decreto abrogatas ſeruariot; contra eos ſimoniæ pœnis, quæ canonũ iure & ſummorum iure & ſummorum Pontificum conſtitutionibus ſtatutę ſunt, ad Tridentini Concilij præſcriptum agatur.

Ne huic autem decreto fraus fiat, hoc ſtatuimus, vt quoties is, qui in eiuſmodi Collegium cooptandus erit, eiuſdem Collegij pręfectum conuenerit, ad ſe probandum, huius ꝓbationis examen intra octo dies de eo habeatur: alioquin ꝓbationis ius Epiſcopi ſit. Quod ſi octo illis diebus, habito examine, is probatus non ſit, ſibique perſuadeat id iniuſtè factum eſſe, ad Epiſcopum confugiat, qui, habitis de eo examinis quæſtionibus, ſi iniuſtè repulſam illum tuliſſe animaduertit; Capitulum Collegiumúe compellat ad eum recipiendum.

Decretum IIII.

Quibus in Eccleſijs ea, vel conſtitutio, vel conſuetudo eſt, vt Canonicus nuper creatus, quos fructus præbendæ ſuæ primo anno percipiet, eos omnes, vel aliquam eorum partem Fabricæ eccleſiæ, aut Sacriſtiæ, alijùe pio loco ſoluat; in poſterum illa ita ſeruetur, vt, ſi ei præbendæ onus penſionis vel reſeruationis fructuum omnium, alicuiusùe partis eorum impoſitum eſt, is pro rata ſolutu fructuum, quos libere percipiet, ſoluat;

soluat; fideiussore tamen caueat, se reliquam item fructuum illius præbendæ partem soluturum, quamprimum vel morte, vel concessu, remissioneue eius, cui fructus reseruati sunt, quive pensionem obtinet, adipiscetur. Eam vero fructuum partem, quam soluere debet, ne soluere prius cogatur, quam illorum percipiendorum dies venerit; sed aut fideiussorem det, se eo ipso tempore statim soluturum; aut Episcopus apud aliquem illos sequestri nomine asseruari curet, donec quod pijs illis locis debebitur, per solutum erit. Curet autem Episcopus, vt fructus, & cum suis generis prouentus, ad Sacristiam pertinentes, ne in alios sumptus, nisi in ipsius Sacristiæ vsum, erogentur; ideoq; quotãnis cognoscat, quo modo distributi, & quas in res erogati illi sint. Liceat tamen eidem Episcopo de Capituli consilio eos fructus in Fabricæ, vel rei alterius, ad eam ipsam Ecclesiam spectantis, vsum aliquando conuertere; si modo Sacristiæ minus tunc opus esse iudicarit.

Decretum V.

Ne Ecclesiasticorum beneficiorum bona patronis, neue item eis, quorum cessione ea beneficia obtinentur, neque illis præterea, qui primo, secundoue consanguinitatis gradu cum eisdem iuncti sunt, ne per suppositas quidem personas, ac ne ad breue sanè tempus locari liceat, idque nisi cognita prius ecclesiæ vtilitate Episcopus, data scriptis facultate concesserit. Quicumque secus fecerit, fructibus vnius anni mulctetur, quos ex eorum beneficiorum prædijs bonisve capit.

Inquirat præterea Episcopus diligenter, an aliqua simoniæ labes contracta inter eos sit.

Decretum VI.

Si canonicorum, aliarumùe Ecclesiasticorum hominum Collegium, aut Moniales, aut alij quiuis homines, nulla legitima superioris auctoritate, bona Ecclesiastica permutarunt, vel alio quouis pacto alienarunt, aut in posterum id committēt, cogat Episcopus tum eos, qui alienarunt, cõtra illum agere, qui talia bona detinet, vt ea restituat; tum detinentem compellat, vt ipsa vna reddat cũ fructibus, non iure perceptis. Quicumque hac in re sibi non obtemperarint, eos anathemate feriat, aut interdicat, ex canonumq; sanctione alijs præterea pœnis afficiat; ac permutationem item eam, aliamùe quamcunque alienationem irritam, planeque nullam declaret.

Decretum VII.

Bonorum Ecclesiasticorum quæuis alienatio, ea lege confecta, vt Superioris auctoritate muniatur, si is, cui alienata sunt, antequam contractæ alienationi eiusmodi auctoritas accesserit, in eorum possessionem ingressus est, irrita, & nulla ab Episcopo decernatur, & qui ea possidet, a possessione statim amoueatur; & qui præterea alienarit, ex canonum sanctione puniatur.

Decretum VIII.

Ecclesiastica bona, quouis nomine alienata, quacumque ratione ad Ecclesiam redierint, etiam si reliquis Ecclesię bonis incorporata non sint, ne tamen amplius ad longum tempus locentur, neue quouis nomine alienentur, nisi illud vere tunc Ecclesiæ vtilitati aut necessitati sit.

Decretum IX.

Locatio bonorum Ecclesiasticorum, ad longum tempus facta, cum ex Tridentini Concilij auctoritate recognoscenda erit, ne Episcopus, qui bona ipsa locarit, quiue eius locationis commissarius aut exequutor fuerit, causam diiudicet, sed huius locationis recognitio ad Episcopum uiciniorem pertineat, tum ad eos qui hic locationis causis recognoscendis in eiusdem Episcopi vicinioris diœcesi præfecti fuerint.

Decretum X.

Vt bonorum ecclesiasticorum, quæ vel in emphyteusim tradita, vel ad longum tempus alio quouis nomine data sunt, memoria, quoad eius fieri potest, conseruetur; ecclesiasticus quiuis homo, cui aliquid in singulos annos eo quouis nomine soluitur, cum primum id exiget, Notarium adhibeat, à quo instrumenti fide testatum fiat, quidquid ab eo, qui soluere debet, ille acceperit; & cuius fundi, vel vineæ, vel prati, vel ædium, aliarumùe rerũ ecclesiasticarũ nomine exegerit, idque nisi qui ea ecclesiastica bona cõductionis nomine nunc possidet, illum tamquam directum illorum bonorum dominũ Notarij publici fide recognouerit, eadem diligenti, vt supra, descriptione prædiorum adhibita.

Quod si quis Clericus, cuius hoc interest, in huius rei cautione adhibenda negligens erit, dimidia parte fructuũ vnius anni mulctetur, quos ex eo beneficio consequeretur. Quæ autem huius rei causa, vel confessiones, vel recognitiones instrumenti fide conficientur; earum exemplum ille Clericus, ad quem spectat, spatio mensis Episcopo tradat, in Archiuio asseruandum.

Decretum XI.

Vsu & diuturna consuetudine compertũ est, quantum ecclesijs detrimenti, damnique sæpe importet illa prædiorum ecclesiasticorum locatio, quæ ad certum tempus pactionibus ijs iniri solet, vt meliora reddi liceat; ac interdum ea conditione, vt qui sumptus facti sunt, ne possint, nisi in ipso extremæ locationis tempore, recuperari, & qui item conduxerint, eijci, amoueriùe à possessione ne possint; nisi quidquid in illis melioribus reddendis pecuniæ erogarint, quidquidue sumptus

sumptus fecerint, id omne receperint. Quare nos ecclesiarum vtilitati consulentes, & huic rei vnde tantum detrimenti, tantumque incommodi ipsis ecclesijs accidere sæpe solet, quantum in nobis est, occurere volentes, ita statuimus.

Quæcumque ecclesiasticorum prædiorum eo locationes ad certum tempus in posterũ pacto fient, vt illa meliora reddi liceat, & quidquid in illis faciendis, restituendisue erogatum sit, id ei, qui conduxit, solui oporteat; hæc inita locationum pactio, ne ius tribuat faciendi impensas; in quouis ædificii genere vtiles, nisi eas, quæ maiorem summam ooo excedant, quam illa sit, quam conductor retinendo singolis annis, quibus firma est locatio, tertiam partem eius, quod locationis nomine soluere debet, recuperare possit. Eam autem ipsam tertiam partem quolibet anno retineat, quoad, quidquid erogarit, ipse recuperet.

Si quę vero impensę, ad vsum necessarium pertinenes, factę sint, ad quamcumque sum mam peruen iant, tum ob eiusmodi impensas conductor eadem ratione partem tertiã sibi in singulos annos retineat. Sin autem ad sumptus, qui necessario facti sunt, recuperandos noo satis fuerit ea tertia pars; oe, completa etiam locationis die, a prædiorum possessionis, qui conduxit, antequam ei satisfactum sit, amoueatur; sed ecclesiæ Rectori liberum sit, atque integrum, aut comparata aliunde pecunia, aliaue quauis ratione ipsa prædia de conductore redimere, aut eadem illi ipsi conductori iterum, consentiente Episcopo, locare; idque tot annis saltem, vt tertiam partem ad minimum in singulos annos eius rei retinendo, quam locationis nomine soluit, id omne, firma adhuc locatione, recuperet, quod ipse erogarit.

Si vero qui his conditionibus conduxerint, tertiam ipsam partem quotannis noo retinuerint: ne ius sit eis ab ecclesia, nec a Rectore, qui succedet, partem, quam oon retinuerint, repetendi; sed eorum culpæ adscribatur.

In ijs etiã locationibus, quę a Rectoribus, iã ad tempus, ita initæ sunt, vt cõductores prædia meliora faciant; huiusque pactionis e vi, atque ratione ædificia sarta, tectaque sunt, vel in posterum conductoris sumptibus meliora reddantur; hos sumptus, quos fecerit conductor, ea ratione recuperet, quæ a nobis hoc decreto præscribitur: nisi conoen tum sit, vt breuiori tempore soluanturtu, quam a nobis statutum est.

Quod si is, qui iam conduxit, & prędia meliora fecit, tertiam eam partem retinere nolit; sed vna tantum solutione sibi restitui velit id omne, quidquid iam erogarit, partem illam, quam sibi retinere licet, apud homioem aliquem, cui tuto cõmitti possit, quolibet anno deponat, vt sperari aliquando possit, prædia ipsa Ecclesiastica recuperari aliqua ratiooe posse.

Si vero conductor eam tertiam partem non deposuerit, sed Rectori ecclesiæ soluerit; Rector, qui succedet, illam ab eo repetere possit, aut in rerum, quæ meliores factæ sunt, rationem referre. Rector autem, qui tertiam hanc partem temere receperit, dimidia parte fructuum, quos quolibet anno ex ipso beneficio ecclesiastico percipit, singulis annis mulctetur.

Si qui præterea, ob sumptus in prædijs quibusuis ecclesiasticis factos, creditores sunt; eaque prædia oon ipsi, sed Ecclesiæ Rector quauis rõne possidet, ea hypothecæ diutius sint, id quod mutua quadam collusione aliquando factum est; in hac ipsa re id curet Episcopus, vt eadem tertiæ partis annua solutione, quidquid io sumptus erogatum est, etiam fructibus sequestri nomine depositis, aut alia ratioũe, eis restituatur.

Liberum tamen sit Episcopo, in his omnibus, si quando pro beneficij tenuitate, aliaue iusta causa, aliquid minus tertia ea parte pręscripta in singulos annos solui, aut retineri consueuerit, id arbitrio suo scriptis concedere.

Vt vero hoc decretum omnibus notum sit, ac planè perspectum, illud nostra auctoritate vulgariter reddituum, ab omnibus & singulis vrbis, & diœcesis Parochis, & festo primo die, postquam ipsi acceperint, publicè in eorum ecclesiis legatur, ac populo freqnenti recitetur.

Decretum XII.

Quibus Cancellariæ Episcopalis munus commissum est, ipsimet in ea officij exercitarione versentur; si negotiorum tamen multitudo postular, alios, Episcopi iudicio comprobatos, sibi io auxilium adhibere liceat.

Decretum XIII.

Episcopus, qui cau sis, iure permissis, subsidium charitatiuum exacturus est, antequam illud sibi persolui curet, Clerum, eiusve procuratores, aut negociorum gestores conuocet, eisque cum causam exponat, quamobrem illud petere atque exigere cogatur, tum humaniter eosdem cohortetur, ut sibi sponte subueniant. Ne vero, maiorem summã sibi solui curet, aut patiatur, quam Benedicti XII. constitutione, cuius initium est, Vas electionis, præscriptum est; idque nisi coosuetudinis ratione aliud obseruatur. Qui contra fecerit, hæc ei pœna sit, ut, & restituat quod perceperit, & aliam præterea pœnam, iure expressam, luat Superiori arbitratu.

Decre-

Decretum XIIII.

Cum primum aliquis huius Prouinciæ Episcopus mortem obierit, Archiuij Episcopalis clauis Notarij publici fide, vna Capituli Vicario, altera vni de Capitulo, ad quem vel officij ratione, vel consuetudine pertinet, siq́ue nemo talis est, alij antiquiori residenti tradatur; ab eisdemq́ue vna & item altera asseruetur, quo ad alius Episcopus creabitur, cui illas restituant, & rationem descriptis, in inuentario notatis, eorumq́ue custodię commissis, eidem reddant.

Decretum XV.

Nonnulli homines ad id temeritatis sæpe veniunt, vt Clerici mortui bona inuadant, vnaq́ue cum ijs illa sæpe, quæ etiam Ecclesię ministris, in mortui locum succedẽtibus, debita sunt, & Ecclesię item, cui, dum in vita ille esset, inseruierat, bona sacrilege subripiãt. quare pęna excommunicationis latę sententiæ vetamus, ne Clerici mortui, qui dum viueret, Ecclesiasticum beneficium obtinebat, bona ad Ecclesiam eiusve ministros pertinentia, quisquam temere inuadat, atque auferat.

Decretum XVI.

Hæres vltimarumve voluntatum exequutor, si quæ piarum causarum nomine legata, relictave sunt; ea anni spatio ad summum, aut tempore ab ipso testatore præscripto, non præstiterit, ab Episcopo, vt ratio iuris postulat, pœnis, ipso iure constitutis, omnino cogatur piam testatoris voluntatem explere. Nec vero præscriptum illud, vel a iure, vel a testatore tempus ab Episcopo prerogetur, nisi sibi constiterit, quę earum causarum nomine relicta, aut legata sunt, vere præstari non potuisse.

Episcopus vero in Parochijs, vbi opus erit, duos probatæ vitæ homines, pietatis amantes, & auctoritate pręditos deligat, quorum opera, studio, atque adiumento ad piorum locorum, piarumq́ue causarum iura persequenda vtatur, quoad expedire visum sibi erit.

Decretum XVII.

Ne Notarij, qui testamenta, codicillos, aliave tabulas de rebus, quæ piarum causarum nomine legatæ, relictæve sunt, vel ipsi rogati conscripserunt, vel ab alijs conscriptas apud se habent, magnos nimis labores in ijs omnibus conquirendis substineant; neve si id quod ipsis superiori Concilio præscriptũ est, omiserint, excommunicationem, eodem Concilio propositam, subeant; idcirco illam sanctionem, piarum causarum nomine a nobis editam, ita interpretamur, ac moderamur, quo faciliorem etiam exequutionem illa habeat.

Quicumque Notarij sciunt, se rogatos, testamenta, aliasve vltimæ voluntatis tabulas de rebus, piarum causarum nomine relictis, confecisse, nisi sex mensium spatio, postquã testatoris mortem scierint, illa Episcopo significarint, quæcumque in ipsis tabulis a se conscriptis legata pia facta sint; ij excommunicationis pœnam ipso iure incurrant.

Qui vero in posterum eius generis tabulas, testamentave scripserit, eandem pœnam ipso facto subeant, nisi tribus post mensibus, quam testatoris mortem cognouerint, pia legata, relictave, Episcopo denunciarint. Hoc autem de sex, & trium mensium spatio decretum vim tantum habere statuimus, cum primum Cõcilium hoc in lucem emissum erit, ac promulgatum.

Vt autem Notariorum, qui iam mortẽ obierunt, exemplaria, & quæuis alia scripta, quibus res, piarum causarum nomine relictæ, aut legatæ, notatæ, ac descriptæ sunt, conquiri possint; Episcopus propositis etiam pœnis, & censuris, eam, quæ sibi facilior videbitur, ineat rei perficiendæ rationem. Qui Notarij prætetea ex superioris Concilij decreto excommunicationem subierunt, Episcopus eos absolutionem humiliter petentes, a censuris absoluat, si modo ipsius Episcopi arbitratu ante satisfecerint, ad decreti huius præscriptum.

Decretum XVIII.

Prohibeat Episcopus, ve bona, cẽsus, pronentus, aliaq́ue eius generis, quæ ad ecclesiarum fabricas quouis ratione pertinent, ab earum Præfectis, aut ministris ad alios vsus auertantur, quam institutum est, aut certè debent. Idem præterea ex Tridentini Concilij præscripto fabricarum redditus in vsus Ecclesiæ necessarios, atque vtiles, vt expedire magis visum fuerit, erogari curet.

Decretum XIX.

Qui bona Ecclesiæ, Hospitalium, aliorumve piorum locorum, siue solus, siue vna cum alijs administrat; si vel ipse, vel per interpositam personam ea emerit, aut emphyteusis locationisve nomine conduxerit; ab eo administrationis munere statim amoueatur; nec dignus in posterum censeatur, cui talium rerum procuratio, administratiove demandetur; cum eoq́ue prætetea ex iuris pręscripto agatur.

Decretum XX.

Episcopus id sedulo prohibeat, vt quæ fabricę, Hospitalia, Sodalitates, & quę alia cuiusuis generis pia loca instituta non sunt ad pecuniam mutuo dandam; eorum administratores ne vlla causę specie cuiquam homini, nec etiam vniuersitati loci, aut vicinijs dent mutuo.

Quod si ipsi administratores mutuo, vel dederint, vel, quod grauius est, ab ijs locis sumpserint, ab earum administratione statim amoti sint, indigniq́ue censeatur, qui

per sex annos illorum aliorumve piorum locorum administrationem gerant. Tum etiã illorum Præfectus, quouis nomine vocetur, qui huic rei consenserit, excommunicationis pœnam subeat.

Decretum XXI.

Ne quisquam, pecuniam apud Montes pietatis deponat, vel eidem mutuo det, vt inde aliquid, ne minimum quidem lucri, aut eius, quod interest, nomine percipiat. Qui vero ex pacto quidquam ea causa perceperit, quod Montis pietatis pecuniam vel mutui, vel depositi nomine dederit; cum eo tamquam cum vsurario homine agatur ad iuris præscriptum.

Quæ præterea de Montibus pietatis decreta superiori Concilio sunt, ea Episcopus obseruari curet, vel diligentissime. Compellatque illorum institutiones sibi ab administratoribus ostendi, atque exhiberi.

Decretum XXII.

Sodalitates quascumque, seu Confratrias, quæ Disciplinatorum nomine vocantur, Episcopus, vt Tridentino Concilio iussum est, visitet; librosque vel constitutionem, vel meditationum, orationumve, si qui in eisdem extant, studiose recognoscat, ne quid falsum, commentitiumve, aut apochryphum in illis sit; & si quæ inuenerit, quæ emendationem desiderent, illa vel omnino tollere, vel emendare curet.

Efficiat præterea vt confratres, etiam nominatim non vocati, ad statas, & solemnes processiones accedant, easque rectè, atque ordine obeant; vtq; non mercede conducti, sed pietatis gratia flagella sibi adhibeant.

Easdem item Confratrias in eam pristinam Disciplinatorũ regulam redigere curet, quæ iussu nostro recognita, & emendata, & huius temporis rationi accommodata, ad communem earum Sodalitatum vsum edetur.

Si quæ vero hoc decreto præcepta illi vel contempserint, vel neglexerint; aliaque non obierint, quæ ad eorum Sodalitatis officium pertinent, pro rei grauitate seuerius ab Episcopo corripiantur; sin autem emẽdari nulla alia ratione poterunt, eorum Sodalitates extinguantur eiusdem Episcopi iudicio.

CAPITA QVÆDAM AD MONIALES PERTINENTIA.

Caput I.

Quod de certo Monialium numero singulis Monasterijs constituendo, Tridentina Synodus decreuit; quodque item Summus Pontifex Pius Quintus, de Monialium, etiã earum, quæ Conuersæ dicuntur, clausura, litteris editis, sanxit; id vtrumq; Episcopus, quam diligentissime potest, exequi curet. Quod si aliquid obstiterit, quo minus illud a se præstari queat; ipsum summum Pontificem sex mensium spatio consular, idq; exequatur, quod sibi ea de re ab illo rescriptum erit.

Hancque ipsam in ijs exequendis diligentiam a Regularibus præstari idem sedulo studeat.

Caput II.

Vt Tridentinæ constitutioni, quæ est de Reformatione Regularium cap. xvj. staus nulla fiat; illud Episcopus, pœna anathematis & dantibus, & recipientibus proposita, interdicat, ne Moniales a puellæ, quę regularem habitum in earum Monasterio susceptura est, parentibus, vel consanguineis, vel curatoribus, nec vero ab alijs, quibus ipsi ob id sponsione caueant, pecuniam mutuo, aut depositi, alioue quouis nomine sumant, antequam illa professionem regularem confecerit.

Episcopos præterea, tum impensas æstimet, quæ & in religionis ingressu, & tempore professionis fieri solent pro vestitu, aut pro alijs rebus, ad ipsius puellæ, vel Monasterij vsum commoditatemve pertinentibus; tum pecuniæ etiam summam præscribat, quam puella alimentorum nomine, Monasterio det; nisi census, aut alia bona immobilia, quorum annui fructus, eiusdem iudicio, ad ea alimenta satis sint, Monasterio attribuantur.

Ea autem omnis pecuniæ summa, eo nomine ab Episcopo decreta, ne ipsa apud certum hominem, & virum bonũ deponatur, qui, professione confecta, illam statim Monasterio tradat, vt decretum est superiori Concilio.

Caput III.

Facultas superiori Concilio permissa, vt Monialis organista, sonandi artem, Episcopi concessu, docere possit, abrogata sit, atq; ita, vt nemini, nec viro, nec fœminæ, etiam cuiusuis Superioris facultate, ad Monasteriorum quoduis accedere fas sit eius rei causa: sed quæ Monialis vel organo sonandi, vel musicæ artis perita est, alias Moniales instruere poterit.

QVÆ GENERATIM AD HÆC Decreta pertinent.

Decretum I.

Quæcumque his nostris, alijsq; superiori Synodo prouinciali editis constitutionibus, decretisve sancita sunt, ea omnia in sua quisque Episcopus diœcesi, diligenter obseruet, & ab alijs, quorum interest, seruanda curet omnibus iuris remedijs.

Vt autem, quæ in hac Prouinciali Synodo decreta sunt, ad ea præstanda, vlla ignorantiæ excusatione nemini huius Prouinciæ homini vti liceat; illud edicimus, vt quo primum die, in lucem emissa, ad nostræ

Metro-

Metropolitanæ Fcclesiæ valuas affixa erunt, tunc duorum mensinm spatio omnes se & his decretis, & si contra quidquam admiserint, pœnis, ac mulctis, quæ in eis constitutæ sunt, obstrictos esse sciant.

Ab eo etiam affixionis, & promulgationis die tempus eorum decretorum inchoari decernimus, quibus certo pręscripto dierum spatio aliquid præctari iussum est.

Vnusquisque pręterea Episcopus ea omnia in proxima diœcesana Synodo legi, ac recitari iubebit, &, si ita expedire censuerit, suæ etiam Cathedralis Ecclesiæ valuis proponi; quo studiosus omnium animis præcepta eorum tradantur.

Singulæ item & Cathedrales, & collegiatæ, & Parochiales Ecclesiæ hæc ipsa decreta, certo loco recōdita, perpetuo asseruari curēt.

Decretum II.

Si quæ in his decretis difficultas orta ante erit, quam alia Mediolanensis Prouinciæ Synodus habeatur; eius difficultatis, tum omninm, quæ ipsis decretis tradita sunt, interpretationem, & explicationem nobis reseruamus, salua semper Sedis Apostolicæ auctoritate.

Decretum III.

Qua debemus humilitate, & obedientia, sanctæ Sedis Apostolicæ, omnium ecclesiarum matris, & magistrę iudicio, atque auctoritati omnia, & singula quæcunque in hac Prouinciali Synodo sancita, decreta, actaque sunt, semper emendanda, & corrigēda subijcimus.

Decretum IIII.

Quoniam deniq; ob publicam huius Prouincię & priuatim etiam vniuscuiusque Ecclesiæ vtilitatem à Summo Romano Pontifice multa petenda sunt, decernimus, quidquid ab eo communibus nostris, & qui, ad sunt, Episcoporum litteris petetur, illud omne Concilij huius nomine, atque auctoritate ita factum intelligi, ac si publice in sessione postulatum esset. Laus Deo.

CONCILIVM PROVINCIALE
MEDIOLANENSE III.

Quod

CAROLVS BORRHOMÆVS
S. R. E. Cardinalis Tit. S. Praxedis
Archiepiscopus

Habuit Anno a Christo Natiuit. M. D. LXXIII.
Gregorio XIII. Pont.

Edictum de Concilio Prouinciali. III.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen.

CAROLVS BORRHOMAEVS S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS Presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia, Archiepiscopus sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ, Vniuersis Prouincię nostrę fidelibus Salutem in Christo Domino.

DIVINE pietatis abundantia perfectum est, vt cuius disciplinæ vestigia olim à sanctissimi Patribus pressa non leuiter, sed fixa ad sempiternam rei Christianę bene gerendę rationem, vix, in tantis morum erroribus, vlla reliqua vsquam apparebant; ea quasi ex tenebris in lucem reuocata sit, grauissimis, & diuinis sacrosancti Concilij Tridentini sanctionibus. quibus cum omnes sane quidem obtemperare oporteat; tum eos in primis, quos antbor vitæ nostræ, & magister salutis æternæ, Christus Dominus, Episcopos, & Pastores gregis esse voluit, quem is saoguine suo, in ara crucis profuso, redemit. Itaque Pastoralis curæ nostræ ratio, quæ in Tridentinis illis iussis, ijsque sanctissime exequendis, versari debet, nos commonet, atque adeo commouet, vt hoc anno,

qui tertius est, quo Mediolani alteram Prouincialem Synodum habuimus, eam ad eiusdem Tridentini Concilij præscriptum tertio conuocemus: idque eo consilio, vt nos, qui Metropolitico iure Prouinciæ huius curam gerimus, pro debito Archiepiscopalis speculationis nostræ officio, sedulo primum perquiramus, si quæ sunt, quæ Tridentinis decretis, aut eorum auctoritate, canonumq; iure a nobis in vna, atque in altera item Synodo ad restituendam pristinam illam Ecclesiasticam disciplinam iampridem sancita, nondum ab ijs, quorum interest, in hac Prouincia præstita sunt; in his exequendis, duce Spiritu sancto, qui Spiritus est intellectus, sapientiæ, & consilij, Pastorali studio, & diligentia incumbamus: tum præterea videamus, si quæ alia sunt, quæ, subdolo operario Sathana, morum corruptelis, vel inueterata, vel nuper prauè introducta, vllam emendationem, vel in controuersijs prouincialibus iudicium a nobis desiderent. Quamobrem omnes & singulos huius nostræ Prouinciæ Episcopos, tum litteris eo potissimum nomine, vnicuique eorum scriptis, tum hoc etiam publico edicto, ad Prouincialem Synodum Mediolanum conuocamus: cuius etiam Synodi inchoandæ certum diem, nempe vigesimum quartum mensis Aprilis, proxime sequentis, quo statuto die Mane in Metropolitanam nostram Ecclesiam conueniant, præscribimus. Vt autem cæteris omnibus atque singulis, qui possunt, debentve iure, aut consuetudine, aut priuilegio eidem interesse, peruulgata sit, ac nota huius nostræ Prouincialis Synodi tertiæ indictio, neue cuiquam vel rei ignorantia ad excusationem vti, vel se contemptum, neglectumve esse, dicere liceat; ijs ipsis vniuersis, ac singulis, tum ceteris, qui sua interesse quauis ratione putarint, hoc edicto publice proposito, illam eisdem significamus, indicimus, ac denunciamus: iubemusque item illos ipsos omnes & singulos qui interesse debent, huc in Prouincialem Synodum conuenire ad constitutam diem, pœnis illis propositis, quæ canonicis sanctionibus decretæ sunt.

Curent autem Comprouinciales nostri Episcopi, id quòd posteriori Prouinciali Concilio sancitum est, vt, cum primum hoc edictum acceperint, quo Prouinciali Synodi celebrandæ certa dies indicta est, in omnibus & Vrbis, & diœcesis suæ parochialibus Ecclesijs, quintaquaque feria, in singulas hebdomadas, quoad illa de more absoluta, ac dimissa erit, Missæ sacrum de Spiritu sancto fiat: In Cathedrali autem, & Collegiatis Ecclesijs processionum præterea munus singulis diebus Dominicis obeatur, præcationibus adhibitis pro optimo Conciliarium rerum tractationis euentu.

Omnes præterea Prouinciæ nostræ fideles monemus, & per viscera misericordiæ Christi Domini hortamur, vt omni pietatis Christianæ studio, & religiosis precibus, ijsque assiduis, a Deo consolationis, & misericordiarum Patre, nobis, negocium tam salutare tractantibus, auxilium implorent: quo nos adiuti, in hac tractatione omnia consilia, sermones, & actiones nostras in finem dirigamus, nempe in Christvm Iesvm, cui in omni iustitia, & sanctitate seruire debemus. In quarum rerum omnium fidem hoc edictum confici, auctoritateque nostra imprimi, & nostro signo muniri, tum nostra etiam manu signatum, in vulgus publice proponi, eidemq; a Synodali Secretario nostro subscribi voluimus. Dat. Mediolani die xx. Februarij. M. D. LXXII.

Edictum alterum de Concilio Prouinc. III. quod ob causas prorogatum fuerat.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Carolus Borrhomæus S. R. E. Tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ Sedis Gratia, Archiepiscopus sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ, Vniuersis Prouinciæ nostræ fidelibus Salutem in Christo Domino.

Aeternvs Pontifex, vnigenitus Dei filius, Christus Iesus, qui e sinu Patris in terram missus, fidelium animas redemit per effusionem immaculati sanguinis sui, eam nobis, Pastoribus animarum, curam proposuit, vt omni sollicitudine nues, fidei nostræ commissas, a vallibus ad montes, a terrenis scilicet rebus ad cœlestes, ab humanis ad diuinas, a caducis ad æternas reuocare studeamus. Hæc sanè cura, plena studij, plena diligentiæ, refertaque omni labore, cum in cæteris Pastoralibus muneribus, tum in ijs etiam exequendis nos valde sollicitos habere debet, quibus Tridentina Synodus & ipsis Pastorum officijs, & animarum saluti, & prouinciarum vtilitati consultum esse voluit. In ijs vero cum illa sit prouincialium Synodorum ad vsum reuocata ratio; nos superiori anno, qui tertius erat, quo Mediolani alteram prouincialem Synodum habuimus, tertiò prouinciæ nostræ Episcopos ad Concilium conuocauimus. quod quidem Concilium, a nobis de more indictum cum ob causas, conciliaribus nostris litteris expressas, celebrare non potuerimus; officij nostri ratio, quæ progressionibus suis tota ad præstantissimam illam curam spectare debet, nos commonet, atque adeo commouet, vt, quod proximo superiori anno a nobis intermitti oportuit, id hoc anno omnino

nino præstemus. Quamobrem omnes & singulos huius nostræ Prouinciæ Episcopos, tum litteris eo potissimum nomine, vnicuique eorum scriptis, tum hoc etiam publico edicto ad prouincialem Synodum Mediolanum connocamus: cuius etiam Synodi inchoandę certum diem, nempe nonum Aprilis, proxime sequentis, quo statuto die mane in Metropolitanam nostram Ecclesiam conueniant, pręscribimus. Vt autem ceteris omnibus, atque singulis, qui possunt, debentve iure, aut consuetudine, aut priuilegio eidem interesse, peruulgata sit, ac nota huius nostrę Prouincialis Synodi tertia indictio; neve cuiquam vel rei ignorantia ad excusationem vti, vel se contemptum, neglectumve esse, dicere liceat; ijs ipsis vniuersis, ac singulis, tũ cæteris, qui sua interesse quauis ratione putauerint, hoc edicto publice proposito, illam eisdem significamus, indicimus, ac denunciamus: iubemusque item illos ipsos omnes & singulos, qui interesse debent, huc in prouincialem Synodum conuenire ad constitutam diem, pœnis & censuris illis propositis, quæ Canonicis sanctionibus decretę sunt.

Curent autẽ comprouinciales nostri Episcopi, id quod posteriori prouinciali Concilio sancitum est, vt, cum primum hoc edictũ acceperint, quo prouincialis Synodi celebrandæ certa dies indicta est, in omnibus & vrbis, & diœcesis suæ parochialibus Ecclesijs, quintaquaque feria in singulas hebdomadas, quo ad illa de more absoluta, ac dimissa erit, Missæ sacrum de Spiritu sancto fiat: In Cathedrali autem, & collegiatis Ecclesijs processionum præterea munus singulis diebus Dominicis obeatur, precationibus adhibitis pro optimo conciliarium rerum tractationis euentu.

Omnes præterea Prouinciæ nostræ fideles id monemus, & per viscera misericordię Christi Domini hortamur, vt omni pietatis Christianæ studio, & religiosis precibus, ijsque assiduis, a Deo consolationis, & misericordiarum patre, nobis, negocium tam salutare tractantibus, Spiritus sancti lumen implorent, quo lumine adiuti, nos ijs initijs insistentes, quæ superioribus annis iecimus, nostros, gregisque nostri gressus dirigamus in viam salutis æternæ. In quarum rerum omnium fidem hoc edictum confici, auctoritateq; nostra imprimi, & nostro signo muniri, tum nostra etiam manu signatum, in vulgus publice proponi, eidemque a Synodali Secretario nostro subscribi voluimus. Dat. Mediolani Die 16. Ianuarij. 1573.

Prorogatio Synodi, & prouincialis, & Diœcesanæ.

Carolus Borrhomæus S. R. E. Tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ Sedis Gratia, Archiepiscopus sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ, Vniuersis Prouinciæ nostræ fidelibus Salutem in Domino.

ALIIS nostris litteris, Edicti nomine inscriptis, Prouincialem Synodum, quam hoc anno die xxiiij. huius mensis Aprilis habere statueramus, paucis ante diebus de more indiximus, Sed cum per inualetudinem nostram, vt per litteras etiã prouinciæ nostræ Episcopis significauimus, id ad constitutam diem præstare nobis non liceat: eam ad diem differimus, & prorogamus, quem illi hoc ipso anno celebrandæ certum, volente Deo, præscribemus, atq; indicemus alijs nostris litteris.

Diœcesanam præterea Synodum, quam indiximus ad diem xiiij. huius etiam mensis Aprilis, ob eam ipsam causam differimus, & prorogamus in diem quẽ alijs nostris litteris certũ significabimus, & cõstituemus arbitratu nostro. In cuius rei fidem has necessariæ prorogationis nostræ litteras confici, & publice affigi iussimus. Dat. Mediolani die 9. Aprilis 1572.

ORATIO
CAROLI CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS, ET ARCHIEPISCOPI,
HABITA IN PROVINCIALI CONCILIO. III.

TERTIO iam ad sumus, Patres sanctissimi, hoc ipso loco, vbi superioribus annis semel atque iterum Spiritu sancto duce congressi, in eam curam incubuimus, vt in hac prouincia pastoralibus nostris studijs succurreremus animarum saluti, & opitularemur pietatis cultui, iam penè deflorescenti. Quo in genere & si a nobis vel plurimum elaboratum esse videtur; tamen si animaduertimus, prouinciæ huius statum, quem vos etiam optime nostris, is est, vt multa adhuc desint ad operis, a nobis inchoati, consumationem & perfectionem. Primum enim superioribus nostris decretis non omnis erepta est morum corruptela, neque planè omnis instituta christianæ disciplinæ ratio, quæ vobis, qui adestis, vna mecum expetenda est. Deinde, vt est hominum genus, ad carnis sensum procliue, sæpèq; præceps fertur ad peccandi licentiam, alij post priores illos congressus nostros sensim in dies

irrepserunt morum errores. Praeterea quae olim a nobis sancita sunt, ita se habent, vt vel nostra, vel aliorum culpa illa exequuti simus non plane omnia. Si quae autem exequutionem habuerint, vel pauca, vel multa illa sint, vereor; vt libere dicam, ne ea externa potius quadam specie attigerimus, quam intimi animi sensibus, vereq́ amplexi simus. Atque hic quidem est rerum nostrarum status. Videte igitur quae illa sint, quibus, auctore Spiritusancto, qui spiritus est veritatis & consilij, hoc ipso conuentu nos tum mente optima, tum salutaribus deliberationibus consulamus oportet; vt aliqua ex parte exsoluamus, quod & Christo domino, & nobis, & clero, & populo nostro debemus. Propositum igitur nobis sit, Patres optimi, magnum quidam esse, ac perfectum, quod praestare debemus: idq́ nos vix, aut ne vix quidem inchoauimus, ne dum absoluimus, cum certe non licuerit. nam quemadmodum reliquis in rebus nihil potest statim esse perfectum, sed necesse est, vt initium fiat ab aliquo rudimento, atque paulatim ad summum perueniat; ita opus, quod superioribus annis aggressi sumus, non potuit eo tempore statim peruenire ad eam, quam quaerimus & debemus, necessariam perfectionem. Quod si quis nostrum secus fortasse existimat, quoniam in hac prouincia aliquod maius pietatis christianae studium elucere videt, quàm antea solebat, quamq́ in alijs fortasse quibusdam locis apparet: ne iste plane quidem fallitur, non est enim cur nos vel cum ijs, quae proxime antecesserunt, temporibus, vel cum aliorum, siue mali illi sint, siue aliquo christianae virtutis gradu praediti, factis actiones nostras expendamus: sed comparemus oportet cum ea sancta agendi formula, nobis diuinitus praescripta: quae si ob oculos versabitur, facile cernemus, quam longe ab ea distemus. Procul certe absumus, Patres. Est igitur cur properemus, & ita properemus, vt quod semel aggressi sumus, perficiamus, aspicientes in auctorem, & consummatorem operis, nobis commissi, Christum Iesum. Is quid non attigit, quid non egit, quid non perpessus est, vt quod ei pater caelestis dedit, opus consummaret? quid illa crucis ara, in qua redemptionis mysterium peractum est, loquitur? quae mens, qui sensus Christi laborum? quorsum illa verba, Consummatum est; an non operis, quod susceperat, perfectionem? an non consummationem indicant? Num Christi magistri exempla, num voces nos commonent? an commouent potius? certe quidem. Ergo pergamus ad consummationem: & quod operi nostro deest, perficiamus, ac ita quidem, vt, cum nos Episcopos Deus dederit ad opus ministerij in consummationem Sanctorum, tamquam Angeli eius, & missi in ministerium propter eos, qui haereditatem capiunt salutis, non modo purgemus, & illuminemus, sed perfectos reddamus eos, qui in custodia nostrae fidei traditi sunt. Altera praeterea causa est, Patres, quamobrem huc tertiò nos conuenire oportuit. nam ea est satanae fraus, ea deprauata hominum natura, eae mundi illecebrae, vt, si quid superioribus nostris sanctionibus communinimus, in altera eiusdem rei parte violari soleat Ecclesiae disciplinae institutio, ita vt alio rursus opus sit praesidio. quemadmodum enim fluuius ab vna parte, aggeribus munitus, in alteram saepe erumpit: itidem vsu venit in sanciendis morum legibus. Si qua igitur parte, vel clero, vel populo superioribus rerum sanctionibus obstructus aditus est ad peccandum: alia tamen inuenitur via, quam praecludamus oportet hoc nostro synodali studio, quod dum in hoc genere multum esse debet, tum plurimum etiam in eo, quod tertio loco a me propositum, iam breui exponam. Scitis, Patres, quae superioribus Concilijs praescripsimus nobis de frequenti sacrificij oblatione, de dignitate ab Episcopo retinenda, de supellectili, fragilitateq́ Episcopali, de pastoralibus officijs, de familiae nostrae institutione, de cleri disciplina, de gregis commissi gubernatione: illa omnia vt acta sunt a nobis fortasse diligenter; sic certè nostrum fuit, & est, eadem exequi vel diligentissime. parum est enim optimo consilio decernere; nisi quod decretum est, sedulo praestetur. nam vt scientia debet esse cum virtute copulata; sic decretorum constitutio, cum executione in primis coniuncta: alioquin paruam affert vtilitatem, vel certe nullam. itaque cum operis nostri suscepti ratio conficiatur, & quasi confletur duabus his partibus legum scilicet optimarum & sanctione, & exequutione: in hac nos fideles esse oportet, in illa prudentes: si prudentiam in sanciendo praestitimus, fidem in exequendo praestemus necesse est, vt & prudentes, & fideles serui inueniamur. Exequutio autem nostra omnis sit oportet, Patres, tum perfecta, tum vera: perfecta quidem, vt decreta omnia, vel ad nos, vel ad alios pertinentia, exequamur: exequamur autem vere, non externa sola specie, sed ea fixa animi deliberatione, vt in veritate nos ambulantes, & ad Dei gloriam, & ad animarum salutem vberrimum fructum afferamus ex ijs rebus, quas solido agendi studio exequimur. Alioquin si contra quicquam agimus, id quoniam non vlla quasi radice fixum haeret, statim diffluit, statim euanescit. Quare agite, Patres sanctissimi munus nostrum expleamus, vt, quam debemus, sanctam sollicitudinem, quantum in nobis est, praestemus, tum ad operis nostri inchoati perfectionem, tum ad omnem Ecclesiae disciplinae rationem in hac prouincia communiendam, tum ad superiorum nostrorum decretorum leges, easq́ vere, atque omnino, exequendas. Spiritus autem Dei habitet in nobis, is Spiritus veritatis, quam in Euangelio, quod modo recitatum est, se Dominus missurum esse promisit, mentibusq́ nostris lumen praeferat, quo omnes muneris nostri pastoralis partes dirigamus in perfectionem & in finem, quo spectamus, Christum Iesum. Cui laus & gloria sempiternis aetatum saeculis. Amen.

IN NOMI-

IN NOMINE SANCTAE, ET INDIVIDVAE TRINITATIS,

PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI.

NOs Carolus Borrhomæus, S. R. E. Titu. Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, de Consilio, & assensu Reuerendiss. Patrum, Coepiscoporum nostrorum, in Prouinciali nostro Concilio Mediolanensi tertio; hęc, quę sequũtur, constituimus, ac decernimus.

DE FESTORVM DIERVM CVLTV.

SAcrosancta Tridentina synodus cum statuit, fideles religioso festorum dierum cultu abuti non debere ad comessationes, ad luxum, & lasciniã; tum pastores omnes vehementer in domino obtestata, debitam, sanctamq; eorundem obseruantiam pastorali diligentiæ magnopere comendauit. Quamobrem primo prouinciali Concilio de illorum cultu quamuis a nobis sancitum sit: tamen hac constitutione eo ipso de genere diligentius decernendum censuimus; cum eæ sint morum corruptelæ, is deprauatus vsus, ab omni & diuina, & humana lege alienus, vt Deo dicati dies, sanctisque rerum officijs consecrati, ac spiritus sancti doctrina instituti, tum ad recolenda diuina beneficia; tum ad honores debitos sanctis tribuendos, ad eorumque vitæ imitationem excitandam, non modo, vt oportet, sanctæ non colantur; sed, quod grauissimum est, nefarie violentur operibus, officijs, rerumque actionibus, ab eorum cultu, & pietatis Christianæ studio alienis.
Itaque in maxima hac offensione, nos sacræ illius synodi auctoritate, canonum iure, summorum Pontificum sanctionibus, & Pij Quinti Pontificis constitutione, eo nomine edita, Patrum item institutis, tum ipsis imperatorijs legibus adducti, edicimus, vt ne quid seruilis operis sacris ijs diebus, qui sanctæ matris Ecclesiæ instituto, aut vniuscuiusque loci consuetudine, votoúe publico coluntur, fiat; nec quidquam denique, quod in illis agi, geri, fieriúe non liceat.
Et quoniam in ijs, quæ sequuntur, maxime peccatur, hæc nominatim vetamus.
Ne ijs diebus nundinæ, emporia, mercatusve agantur: ne quicquam præterea fiat, exerceaturve, quod ad earum nundinarum, vel mercatus apparatum pertineat, etiam si in diem, proxime sequentem, illæ cadant.
Ne contractus vlli, cuiusuis generis sint, neque vllæ rerum exequutiones fiant; nisi cum iure nominatim permissum est.
Ne collectæ, taleæve in oppidis, pagis, vicis, vt ex deprauata consuetudine quibusdam locis factum est, festis diebus exigantur, præsertim quo tempore, vel sacra fiunt, vel concio habetur, vel processiones, vel alia diuina officia celebrantur, vel scholarum doctrinæ Christianæ exercitationes aguntur. Nec vero vllo præterea vnquam die in Ecclesia in cęmiterio, atriove Ecclesiæ illa exigi liceat.
Ne libri, imagines, signa, & alia id genus vsquam venalia proponantur, aut circumferantur.
Ne quæ ad aleæ lusum pertinent, neque laruæ itidem, nec vestes ad personatorum hominum vsum vendantur, locentorve.
Ne quas res, ad victum necessarias, vendi licet; illæ prope ecclesias, in earumve conspectu venales proponantur.
Neque earum ipsarum rerum, præterquam panis, à Sole, aut pluuia defendendi causa, in foro, locisve publicis tentoria, rastrave fiant, quibus illæ exponantur.
Neque earundem rerum occasione, causave officinæ apertæ vllo modo sint: sed earum ostiolum paruulum patens sit licet, reliqua omni parte clausa. Quo in genere præterea Episcopus, illarum rerum venditioni certam horam, & modum præscribat; ne ex venditione aliquid existat scandali, offensionisve, aut occasionis, qua distrahantur homines à diuinis officijs.
Tonsoribus præterea, pistoribus, sutoribus, calcearijs, alijsque eiusmodi, & reliquis item opificibus, quibus præscribi oportet; Episcopus certas regulas præscribat, ne deinceps dierum festorum cultum violent, in quo maxime peccare plerique solent.
Quoniam autem vsu iam hac in prouincia omnis compertum est, deprauatis his temporibus, & moribus, ad choreas, tripudia, saltationes, & id genus alia numquam fere conueniri sine multis, & ijs quidem grauissimis Dei offensionibus, idque cum ob turpes cogitationes, obscœne dicta, inhonestas actiones, morum corruptelas, & perniciosas ad omnia opera carnis illecebras, illis perpetuo coniunctas, tum propter cædes, rixas, dissidia, stupra, adulteria, aliaque mala plurima inde consequentia quam sæpissime, his tot offensionum, & peccatorum seminarijs locum dari, ijs præsertim diebus, qui dies propitiationis sũt; & ijs ipsis diebus

fideles

fideles plerosque, nefarijs istis Satanæ blanditijs illectos, a diuinis officijs, religiosis supplicationibus, lectionibusque sacris abduci, auertique rudes à percipiendis fidei rudimentis; aliosq; ab alijs Christianæ pietatis officijs, in quæ eo tempore religiose incumbendum est, abstrahi, & amoueri; hoc certe grauissimum est in conspectu Dei, & ecclesiæ. Quare festis ijs diebus, saltem boris, quibus diuina celebrantur officia, interdicimus ne saltationes, tripudia, choreæ ducantur, aut fiant.

Ne item comediæ, ludi scenici, vel theatrales, hastiludia, & alia cuiusuis generis spectacula agantur.

Ne circumforanei, circulatores, & id generis nebulones; præstigias suas, inaniaque ea spectacula agant; neque quicquam omninu vendant, ne medicamenti quidem prætextu.

Vt autem hæ omoes de festorum cultu leges ab omnibus seruentur; contra eos, qui non paruerint, Episcopus agat pœnis, & alijs item remedijs arbitratu suo.

Festis diebus sacrosancto Missæ sacrificio fideles omnes intersint.

Neque vero excusentur puellæ nubiles, neque deinceps viduæ, ne permissu quidem primi nostri Concilij ob recentem mariti mortem, neque vllo alio, cuiusuis consuetudinis, prætextu.

Vt vero ij dies omni pietate, & religiosius colantur; hæc crebro populum Parochi, & concionatores admoneant, atque hortentur, vt illorum dierum tempus, quod Deo, eiusque cultui debetur, in ijs actionibus totum consumát, in quibus sanctę cōsumendū est.

Vt concionem mane, & sacram lectionem à prandio, vbi explicari solet, audiant.

Vt diuinis, Vesperarum præsertim, officijs præsentes pie religioseque adsint.

Vt in Christianæ doctrinæ rudimentis, ac præceptis, vel percipiendis, vel recolendis versentur.

Vt in operibus etiam, officijsque pietatis se exerceant, ægros homines, visitando mœrentes pie consolando, & alia eiusmodi præstando.

Vt denique ab illis actionibus, vnde omnis peccandi materia, atque occasio existit, feriati, in ea opera incumbant, ob quæ sunt illi sacri instituti dies.

Episcopi igitur cura sit, vel litaniarum processiones, vel orationis, aliarumque Christianarum virtutum exercitationes instituere; in quibus per festos dies occupati fideles, abducant se a prophanis actionibus.

Sicut Principes, & Magistratus, qui gubernationi præsunt, dignitate præcellunt, ita prælucere debent exemplo, quo reliqui incendantur ad perpetuum pie agendi studium. Quamobrem pro muneris sui officio, eos paterne cohortando, & admonendo, Episcopus curet, vt ipsi per annum solemnibus diebus, & in quibus potissimum humanæ redemptionis mysteria peraguntur, in Natiuitate scilicet Domini, die Circuncisionis, & Epiphaniarum, in hebdomada sancta, Pascha resurrectionis, Ascensione, Pētecoste, in solenni die Corporis Domini, ad Cathedralem Ecclesiam conueniant; Episcopaliq; Missæ sacrificio, quod solenni ritu fit, diuinisque vesperarum officijs intersint. Idem præterea efficiat, cum ob Iubileum, vel ob aliam publicam causam generales processiones, & supplicationes aguntur.

Episcopus id curæ, diligentiæq; adhibeat, vt tum ex Ecclesiæ suæ libris veteribus, manuque scriptis, tum ex publicis Ciuitatis scriptis, munimentisve, atque aliunde peruestiget, si qui dies sunt quibus colendis, vel veteri instituto vsuque vel publico voto Ciuitas adstricta est; aut alius item quiuis diœcesis suæ locus.

Qua præterea diligentia vtatur in conquirendis reliquis, tum votis, tum piæ consuetudinis institutis. Si quæ vero eiusmodi monimenta compererit; ea diligentius conscripta, in Episcopali Archiuio asseruanda curet. Certosque illos dies festos, ijs monimentis notatos, coli, & alia huiusmodi pia instituta præstari iubeat.

Vigiliæ autem, & festi dies Sanctorum, qui publico Ciuitatis voto, aut consuetudine coli debent, diœcesanæ synodi constitutione ab episcopo decernantur; & in Calēdarium quotannis relati, die Dominico, prout vniuscuiusque eorum Sāctorum festus dies in aliquam hebdomadam inciderit, populo à parocho denuncientur.

Monimenta vero festi diei, vel piorum institutorum, quæ in aliquo solo diœcesis oppido, locoue voti publici, aut consuetudinis ratione seruari oportet, in eius etiam loci parochiali Ecclesia asseruentur: cum autem dies ille festus, vel quo pium institutum seruari debebit, inciderit; parochi sit, die Dominico, proxime præcedenti, illum populo indicere, ac denunciare.

Prohibeat verò diligenter Episcopus, atque omnino efficiat, vt non modo non saltationes, & choreæ, verum etiam ne commessationes, in honorem sanctorum ludi, aliæue prophanæ actiones, ab eorum festorum dierū, piorum institutorum cultu alienæ, vllo quouis modo, etiam illorum prætextu, occasioneue introductæ, publice ijs ipsis diebus fiant.

Studeat etiam Episcopus, vt quo tempore in Septuagesimæ, Sexagesimæ, & Quinquagesimæ hebdomadis Ecclesia mater, & officiorum ritu, & hymnis, canticisque fidelium mentes ad męstitiam, atque ad pęnitentiam excitantibus, & omni deniq; tum vestimentorum, tum aliarum rerum apparatu populum Dei instruit, ac præparat tot ante

diebus

diebus ad sancte recolendam Christi Domini passionem & crucem; eo potissimum tempore fideles, sibi in curam traditos, spectacula, ludos scenicos, & alia, quæ genolitatis speciem præ se ferunt, tunc præsertim morum corruptelis introducta, alia ipsa, tanquã à sanctissimis Ecclesiæ institutis abhorrentia, omnino fugientes, ad pietatis Christianæ studia, & ad orationem attentiores sint, proposita omni Christianarum actionum exercitatione.

Quo religiosius incolæ vniuscuiusque parochiæ festum diem colant, illius sancti, sanctęue, cuius patrocinio parochialis Ecclesia dicata est, cohortationibus agat Parochus, vt pridie eius diei illi sancte ieiunent, animo pie repetentes illo ieiunia, tum religiosas alias eius sanctarum virtutum exercitationes; quarum meritis in cœlum ille vocatus, cum sempiterna gloria perfruatur, pro charitate, qua abundat, eorum, quorum salutis patrociniũ suscepit, preces Deo offert, ieiunia item, & lachrymas. Tum idem illos admonere, atque vehementer in Domino cohortari non desistat, vt pietatis Christianę officijs, sanctis operibus, debitaque veneratione sancti illius diem festum colant; vtque ab omni seruili opere abstinere studeant.

Eodem præterea die sancti, qui parochiæ patronus est, & custos, quo ad illius imitationem magis fideles inflammentur, id parochus præstet, vt peracto vesperarum officio, cum frequentior in Ecclesia populus adest, aut ipse, aut alius in suggestu, aliove loco superiori, de libro, quo illius vita, vere expressa, cõtinetur, res eius sanctę, admirabiliterq; gestas, religiosæ vitæ instituta, morum disciplinam, pietatis studia, virtutes pronunciet.

Quoniam vero sanctissimis summorum Pontificum institutionibus, & prouincialis Concilij primi nostri decreto sancitum est, vt quæ apochrypha sunt, in Ecclesia ne legantur: de vitis sanctorum, qui in vnaquaq; huius prouinciæ Vrbe, diœcesiue certis potissimum locis coluntur, liber ab Episcopo conficiatur, doctis, & pijs viris adhibitis, tũ ex probatis auctoribus, tum certis suæ Ecclesiæ scriptis, ac traditionibus.

Sanctorum, qui in Domino dormierunt, sacris sepulcris, & reliquijs colendis, & venerandis, eo maxime augetur gloria Dei, quo religiosius illa coluntur. Quo igitur die sancti alicuius dies festus agitur, si in aliqua vrbis, diœcesisue Ecclesia, sancti alicuius corpus reconditum est, sacraue eius membra, vel aliæ insignes reliquię asseruantur: eo die, & significatio detur frequenti campanarum sonitu; & illæ Ecclesiæ locus, vbi ea sunt, sacrarum vestium apparatu, & candelarum lumine ornetur; tum ad maiorem cultum diuina officia solennius celebrentur.

DE SCHOLIS DOCTRINAE Christianæ.

Quo maior in dies concursus, & progressio fiat ad doctrinę Christianę scholas, ad earumq; studium vehementius excitentur iam institutæ, & in posterum, Deo iuuante, instituendæ eius rei nomine sodalitates & Indulgentiarum, quæ, & à Quinto, & nuper à sanctissimo D. N. Gregorio XIII. earum sodalitatum hominibus concessæ sunt, donum quotannis per Parochos duobos ante Calendas Maij diebus Dominicis proximis promulgetur, cum frequens populus adest. Illis autem constitutis Calendis, earum sodalitatum homines, vt Indulgentias consequãtur, confessi, sacram Eucharistiam sumant; ac processionem præterea agant solenni ritu. Si verò sæpius id promulgari, vel alijs potius certis diebus hæc ab illis agi, Episcopus censuerit; id constituat arbitratu suo.

Quibus in oppidis, vicis, ac locis, quæ ad suam diœcesim pertinent, Episcopus has necessarias doctrinæ Christianæ scholas, & sodalitates, vt altera prouinciali synodo iussum est, non adhuc instituit, illas quamprimum, & quam diligentissime institui curet. Studeat vero quamplurimos cuiusuis conditionis, status, & ætatis homines probatos, tum mares, tum fœminas, ijs scholis iam institutis, vel instituendis, adscribi, adscriptosque operam illis nauare, vt concessi Indulgentiarum muneris participes sint.

Eas verò iam institutas, vel in posterum instituendas, scholas, & sodalitates, ad illas præscriptas regulas dirigi curet, quæ iussu nostro ad communem earum vsum edentur in lucem.

Scholas præterea quam sæpissime visitari, tum ab earum Præfectis, tum ab alijs etiam iubeat, quibus id negotij dederit. Ijque diligenter ei referant, cum de omni instituta earum ratione, frequentiaque illorum, qui conueniunt, tum de reliqua earundem, sodalitatum spirituali progressione. Eisdem, quo plures poterit, constituat Confessarios sacerdotes, & in concionibus habendis exercitatos, quorum, & ministerio adiuuentur, & salutaribus monitis, crebrisque cohortationibus inflammentur in dies magis, ad illud scholarum, & piarum exercitationum institutum, atque studium.

Si quam aliquando concionem sacram à prandio populo haberi contigerit, ei certa hora ab Episcopo statuatur; ita vt neque concionator à doctrinæ Christianæ scholis, neque hæ ab illo impediantur.

Episcopus præterea eam ineat rationem, vt & in hospitalibus, & in alijs pijs locis, vbi plures, vel mares, vel fœminæ curantur, aut aluntur, hoc tradendæ doctrinæ Christianæ insti-

institutum introducatur: quo illi pascantur hoc prǽterea spirituali cibo.

QVAE AD CONCIONATORES pertinent.

Anniuersaria festorum solemniumque dierum quadam quasi vicissitudine, & statis pro solennitatum, temporumque ratione sacris cęremoniarum ritibus Dei Ecclesia, à Spiritus sancto instructa redemptionis nostræ mysteria, & sacras alias actiones in anno, tamquam vno libro descriptas, fidelibus proponit; qui si minus ad ea instructi sunt, nec quæ sancte, religioseq; aguntur, intelligunt, non eum fructum, quem alioqui percipere, capiunt. Quo igitur diligentius illi instruantur, indiesque magis accendantur ad publicas sacras actiones, & mysteria colenda, quæ statis anni solennitatibus, & temporibus Ecclesia Dei celebrat; Episcopus tum ipse aliquando, tum concionatores, & Parochi certis ijs diebus, quibus illa agi, celebrarive contigerit, populum doceant cum sacrosancta ea mysteria, tum religiosum eorum anniuersarium cultum, tum sanctiores statarum in ijs colendis sacrarum cæremoniarum, ac rituum rationes, & significationes.

Itidem, cum solennes aliquæ statæ processiones, vel aliæ supplicationes, aliqua publica causa indictæ, aguntur, vel Iubileum, in vniuersa Ecclesia indictum, celebratur; conciones ab eisdem habeantur. Quibus præter cetera explicentur causæ, quamobrem aut Iubileum celebretur, aut illæ supplicationes fiant; tum excitentur, atque admoneantur fideles, quam religiose incumbendum sit ei sanctæ actioni, quidque ab illis præstandum, vt illius Iubilei spirituales diuitias ipsi consequantur.

Vt autem religiosa animi præparatione hi solemnes dies à fidelibus colantur; non satis illi id esse putent, mysteria illa à se sermonibus, concionibusve ijs ipsis diebus, quibus celebrantur, explicari, sed festis etiam, aut Dominicis diebus, eas sacras, vel solennitates, vel actiones proxime præcedentibus, eosdem concionibus instruant, & eorum animos mentesque præparare, atque inflammare studeant, cum ad omnem religiosum mysteriorum, quæ sanctæ agentur, cultum, tum maxime, pro solemnitatem ratione, ad pœnitentiæ sacramentum, & ad sacram Eucharistiam sumendam.

Id verò etiam seruetur, cum stata ieiuniorum tempora, adnentus Domini, Septuagesima, & eiusmodi instant.

De sacramento etiam Chrismatis populum instruant in illis Pentecostes diebus, quibus potissimum ab Episcopo id sacramentum solemniter ministrari solet.

Parochi autem id omne instruendi populi officium præstent ad præscriptum instructionis, quę eo nomine cura nostra conficietur ad communem prouinciæ vsum.

Ne patiatur Parochus, cuiusuis ordinis regulares in ordinis sui Ecclesijs, intra fines parochiæ suæ sitis, concionem habere, nisi ex scripto testimonio perspexerit, eos, muneris eiusmodi in illis Ecclesijs obeundi causa, se ad Episcopum cum concionandi facultate, quàm à Superioribus suis ipsi obtinuerint, contulisse: & benedictionem, vt Tridentino Concilio cautum est, ab eodem petijsse: neque itidem in alienis eiusdem parochiæ Ecclesijs, nisi, ibi concionandi facultatem sibi ab Episcopo litteris concessam, illi ostendant.

Quæ in Concilio prouinciali primo de prædicatione verbi Dei, & quæcunque item alia concionatoribus à nobis præscripta sunt; ea quo diligentius seruentur, illam cautionem adhibeat vnusquisque Episcopus, vt cum eorum cuiquam in sua diœcesi concionandi potestatem faciet, vel benedictionem impartiet, illa omnia, & alia eo de genere in nostram concionatorum instructionem, ad communem prouinciæ vsum simul redacta, & quæ item Episcopus Ecclesiæ suæ rationibus accommodata, ab illis seruanda censuerit, illis litteris describi iubeat, quibus vel concionandi facultas permittetur, vel præsentationis postulatæque benedictionis testimonium fiet.

Quoniam parocho concionante, nonnulli, parum salutis suæ memores cum ad illius concionem conueniunt, sæpe discedunt ea non absoluta, ideo debiti in hoc genere officij sui eos crebro Parochus admoneat, prout necessarium esse viderit. Quod si quos aliquando monitos ex verbi Dei, vel Parochi concionantis contemptu in contumacia perseuerare animaduerterit, illos ad Episcopum deferat, qui pro culpæ grauitate eosdem afficiat, tum alijs pœnis, tum, si opus est, sacramentorum communione priuet, ad Cartaginensis Concilij præscriptum.

Parochus, & cōcionator sæpe, prout opus esse animaduerterit, illam decem annorum Indulgentiam edicat, ac denunciet, quam Summus Pontifex Leo X. in Lateranensi Concilio toties concessit, quoties aliquem blasphemantem accusarit.

QVAE AD FIDEI TVENDAE Studium pertinent.

Quos oportet, sacri Tridentini, prouincialisque nostri Concilij primi iussu in diœcesana synodo Canones, & Decreta Tridentina recipere, fideique professionem præstare; nisi illos id præstitisse, Episcopus perspexerit? in ea, quæ proxime futura est, synodo, ab illis pręstari iubeat.

In aliquem vero certum librum, qui in Episco-

Episcopali Archiuio asseruetur, eos omnes, ac singulos Cancellarius Episcopalis ordine referat, tum qui antea præstiterunt, tum qui in posterum præstabunt in singulis synodis, deinceps sequentibus.

Quicunque literas, & liberales artes quouis nomine, vel publice, vel priuatim docent, ij, quales quales sint & reliqui præterea, quibus Pij quarti, Pontificis Max. constitutione, vel eiusdem prouincialis Concilij decreto fidei professionem facere iussum est, trium mensium spatio illam ad formulam ab eodem Pontifice præscriptam, aut iam præstitisse ostendant, aut re ipsa præstent.

Qui vero in posterum illud legendi, interpretandi, docendique munus suscepturi, sunt, fidei professionem ad idem præscriptum ante præstent, quam id suscipiant, exerceantur. Hique & illi omnes libro notentur.

Parochus ne vllo modo patiatur, in suæ parochiæ finibus id, vt supra, munus à quoquam deinceps suscipi, aut iam nunc susceptum exerceri, si is scripto Episcopi testimonio non ostenderit, se de fidei professionem præstitisse: immo vero si ita testatum non fecerit; ei illo munere interdicat, si non paruerit, ad Episcopum deferat, qui in eum, prout iuris est, animaduertat.

Et quoniam ad Christianam pietatem hoc valde interest, vt instituendæ pueritiæ, atque adulescentiæ munus committatur viris, non scientia solum, sed fide, ac moribus, vitaque probatis: eam ob causam à quo fidei professionem Episcopus recepturus est, ante ab eo cum vitæ suæ rationes perquirat, tum, si quod testimonium fidei, morumque à probatis viris habet, afferri iubeat.

Quod si ea, vel non afferuntur, vel eiusmodi sunt, quibus ipsius Episcopi conscientiæ, ac iudicio non satisfiat, id ipsum aliunde Episcopus quærat, ab ijs præsertim, apud quod ille diu fuerat; hocque diligentius inuestiget, si vel e longinquis, vel hæresis nomine suspectis, vel morum corruptela inquinatis locis illum esse, aut venire animaduerit.

Hoc præterea diligentiæ adhibeat, vt posteaquam aliquis, fidei professione ad præscriptum facta, docendi curam susceperit; eius etiam vitæ, morumque ratio, & puerorum institutio aliquando obseruetur, idque in ijs potissimum ludi magistris, qui certa pacta mercede, in disciplinam suam traditos pueros domi educant.

Quorum librorum lectione, explicationeue, puerorum, aut adolescentium animi deprauantur, & mores facile corrumpuntur, quo in genere ij sunt, qui res obscœnas, & turpes continent: eos, vt Iudice Tridentino sancitum est, à ludi magistris prælegi, explicariue, Episcopus non patiatur: ac plane vetet, ab illis quicquam exponi, quod bonis moribus repugnet, quodq; impietatem inducat, vt Lateranẽsi vltimo Cõcilio decretũ est.

Iubeat Episcopus pueros, adolescẽtesve à ludi magistris Christianæ religionis præcepta, atque fidei rudimenta doceri, adhibitis ijs solum libris, quos Episcopus ipse præscripserit, prout ad illud instituendi munus eos idoneos esse iudicauerit. Dominicis verò, & festis, diebus, nullo alio præterea doctrinæ genere illos instrui liceat, quod omnes eo ipso Concilio Lateranensi præscriptum est.

Illud etiam eisdem præscribat, vt diebus festis scholæ suæ adolescentes, puerosve, aut ipsi conducant, aut frequentes illos conuenire iubeant ad solemne Missæ conuentualis sacrum, ad verbi Dei conciones, ad diuina vesperarum officia, ad sacrarum litterarum interpretationes, ad doctrinæ Christianæ scholas, & ad alia denique vitæ spiritualis studia; atque exercitationes.

Hæc omnia an ab ijs præstentur; Episcopus visitando aut ipse, aut alius eius nomine inuestiget diligenter, tum, maxime, an libros isti apud se habeant, vel ob fidei doctrinam, vel ob morum institutionem damnatos, improbatosue; tum præterea, an qui in eorum disciplinam traditi sunt, honeste educentur.

Profecturus aliquis ad ea loca, vbi & si catholico etiam more à multis viuitur, impune tamen, & publice ab alijs prædicatur, aut creditur, quod à Romanæ Ecclesiæ doctrina, & fide alienum est, profectionis scriptam facultatem ab suo Parocho, vel ab eo, quam Episcopus constituerit, ante impetret, quam abeat. Quibus facultatis litteris caueatur, vt & reuersionis tempore, & si diutius illis in locis fuerit, singulis annis testatum faciat, se catholico more, & vixisse, & viuere: vtque id testimonium scriptum sit ab illius loci, vbi fuerit, Episcopo, aut Parocho, si ibi Parochus est, aut à catholicis viris, probatis hominibus, illorum locorum incolis. Hocque is, cui eo proficisci concessum erit, præstet omnino.

Quicunque autem sanctæ Inquisitionis officium, statum, res, & ministros aliquo modo læserit, violauitue, contra eum, vt Pij V. Constitutione sancitum est, Episcopus agat ad illius sanctionis præscriptum.

Quam grauissimam sanctionem aliquando, cum expedire censuerit, promulgari iubeat.

Perniciosorum, & falsorum librorum cum perpetua quodammodo pestis sit, cui remedium semper afferri oporteat, de ijs sæpe, & summorum Pontificum constitutionibus, & sacrorum Canonum iure, cautum est. Postremo autem multa tum Concilij Lateranensis vltimi decreto, tum nuper Tridentino Concilio, & indice vtiliter constituta

tuta

tuta sunt. Quæ vt Episcopi studio à Bibliopolis, Impressoribus, & reliquis item omnibus, quorum interest, diligentius, quam hactenus, factum sit, vbique prestentur; illa fere omnia aliaque nonnulla, eodem spectantia, quæ addenda censuimus, simul complexi, prouinciali hoc constitutione toto eo degenere sic edicimus, propositis, eodem Lateranensi, & Tridentino tum Concilio, tum indice, & Pij Quarti constitutione de eo Indice lata, pœnis sancitis, & alijs præterea Episcopi arbitratu.

Vt quicunque artem librariam exercet, ab eo ne patiatur Episcopus libros venales proponi, nisi confecto librorum suorum indice, cui ab se, aut ab eo, a quo eam curam in recognoscendis libris geri is voluerit, & ab Inquisitore etiam subscriptum sit: neque facultate sibi ab eisdem non permissa, vllos alios cuiusuis generis libros ille habeat, aut vendat, aut quauis ratione tradat, illo indice non notatos.

Ne loco publico, portorijs, mercibusve importandis constituto, libros ministri publici eius loci exportari patiantur, nisi qui illos importarint, aut Bibliopolæ, aut alij, quorum sunt, scriptum, eorundem manu signatum, attulerint, quo exportandi potestas fiat.

Libri, non publico mercium loco expositi, sed aliò in vrbē inuecti, ab eo qui inuexerit, vel inuehi iusserit, eisdem denuncientur: nec libri a quouis inuecti, vel in vrbem introducti, alijs commodentur, aut quauis alia ratione tradantur, antequam his, qui introduxerit, illis, ad quos recognitio pertinet, indicem eorum ostenderit, ab eisdemque item facultatem obtinuerit: idque nisi libri id generis sint, vt eos omnibus permissos esse perspicue constet.

Ne quis opuscula, libros, commentarios, aliaue id generis, quouis titulo, & nomine; quæ manu scripta sunt, euulget; nisi ab Episcopo, aut ab alio eius iussu, & ab Inquisitore recognita sint, atque approbata subscriptionibus.

Ne præterea quis librum, scriptumue cuiusuis generis imprimat, imprimiue curet, nisi eisdem, Episcopo, & Inquisitore recognitum, & scripto comprobatum.

Quod recognitionis, & comprobationis scriptum, libri imprimendi principio, recognitorum manu notatum, principio item libri imprimatur.

Libri exemplum auctoris manu, & nomine notatum, vbi primum impressum est, recognitoribus tradatur asseruandum.

Libris impressis, apposito imprimentis nomine, adscribatur item annus, quo impressi sunt.

Libri, quos typis mandari concessum est, in codicem à recognitoribus referantur, notato concessæ facultatis anno, & die, de scriptis etiam nominibus eorum, quibus eos imprimendi potestas facta est.

Ne hæredes, vltimarumve voluntatum exequutores, libris, à defuncto relictis, vtantur, aut alijs vtendos dent, vel vēdant, aliave quauis ratione tradant, antequam illos, aut eorum indicem ipsis Episcopo, & Inquisitori attulerint; facultatemque obtinuerint.

De Biblijs autem, vulgariter redditis, & de testamento nouo, in vulgarem etiam sermonem conuerso, de libris præterea, qui de rebus inter catholicos, & hæreticos controuersis, communi item lingua conscripti sunt, ea diligens cautio adhibeatur, vt illorum vsus ijs tantum concedatur, quibus Episcopus, aut Inquisitor de consilio Parochi, aut Confessarij permittendum iudicarit.

Libri de officio, & precibus horarijs B. Mariæ Virginis vulgariter, vel Italice, vel Hispanice, vel Gallice, vel Germanice, vel partim latino, partim vulgari sermone expressi, venales ne proponantur, neque vendantur. Si qui vero eos adhuc habent, ad sacræ Inquisitionis officium statim deferre compellantur, vt edita à Pio Quinto, constitutione sancitum est.

Caueat Episcopus, ne libri illi paruuli, quibus preces variæ continentur, falsis, superstitiosisque titulis aspersi, habeantur, aut vendantur, nisi suo, aut Inquisitoris, aliorumve Theologorum, quos huic muneri præfecerit, diligenti studio primum recogniti, & purgati sint.

Adhibeat idem aliquando aliquot suæ Ciuitatis peritissimos homines, quorum opera, & studio accurate cognoscat, si qui pestiferi libri sunt, Indice Tridentino non notati, quorum vsu, & lectione interdicendum sit, eiusdem Indicis auctoritate.

Quos libros, id generis cognouerit; ne in vrbem, aut in diœcesim suam illi inuehantur, caueat quam diligentissime: eorumque nomina cū ad sacræ Romanæ Inquisitionis Patres deferenda curet; tum alijs prouinciæ Episcopis significet, quo diligentius pesti obstruatur aditus.

Qui per vrbes præterea, vicos, oppida, aliaue loca libros venales circumferunt, eorum etiam indicem habeant, cui ab Episcopo, & ab Inquisitore, aut ab ijs, quibus librorum recognitio ab illis delegata est, subscriptum sit.

Hos Parochus, in cuius Parochiæ finibus illi venales libros exponunt, circumferuntue, de improuiso aliquando visitet. Ac si aut illorum indicem non habere, aut alios præterea, eo indice non descriptos, vendere, habereve compererit; tum eos Episcopo, aut Inquisitori denunciet: tum libros omnes sequestri nomine, donec aliter ab eo, cui denunciarit, iussum erit. Si libros, Indice Tridentino damnatos, impro batosue apud eos deprehenderit; illos etiam comprehen-

di, aut

di, aut sponsione saltem facta sibi ab illis caueri curet, vt ad certum diem sistant in iudicio Episcopi, aut Inquisitoris.

QVAE AD SACRAMENTALIA, & sacramenta generatim pertinent.

Christianæ pietatis ornamentū, in quo populū fidelē gloriari oportet altare est cælestis holocausti, sacrosācte illa arbor Crucis ī qua auctor, humanæ redēptionis pependit Christus Dominus. Quamobrem ad Christianę religionis gloriam insignis admodum fuit ea veterum pietas vt Crucis signum nō in templis solum, sed domi, forisque in parietibus, ac vestibulis passimque in vrbe expressum appareret, tanquam & pręclarum populi Christiani trophæum, & clarissimū diuinæ misericordiæ monumentum & sempiternū denique testimonium, quo palam fieret, fideles dum inimicis Crucis Christi, Iudęis, Ethnicis, & Hęreticis nihil habere commune, sed contra eos omnes libere profiteri, quem colunt, Dominum Iesum, & hunc Crucifixum. Hoc igitur maiorum religioso exemplo, atque instituto, cuius etiam vestigia in hac prouincia aliquot locis perspici licet, excitatus Episcopus, illud curet, vt hoc sacrosanctæ Crucis insigne, vel ligno, vel lapide, vel vbi commode per facultates fieri potest, marmore expressum, in vrbe & diœcesi sua, vbi triuia frequentiora sunt, publice proponatur, atque erigatur: quo crebrius perspecta ea sacræ Crucis arbora, fideles sese erigant, tum ad summi mysterij, in ea peracti, gratam memoriam, tum ad veram illam gloriam, ad quam Christo duce, populus fidelis, qui populus est acquisitionis, contendere debet.

Quod præterea alias sancitum est, id pro sacrosanctę Crucis cultu, & ueneratione seruari Episcopus iubeat, vt ne ea humi exprimatur, ne ue sordidis, & aliqua labe inquinatis locis.

Singulis diebus dominicis sacerdos, Missę parochialis sacrum facturus, antequam illud inchoet, aquam sale aspersam benedicendo renouet, eamque vt moris est, aspergat.

Sanctissimi D. N. Gregorij XIII. pontificis constitutio, qua, excommunicationis pęna proposita, ipso facto incurrenda, interdictum est, ne innocentissimi Agni imagine figuratæ certæ illa formę & per Romanos Pōtificis statis temporibus consecratæ minio, auro, aut vllo colore inficiantur; neque venales proponantur, promulgetur in Ecclesia eo anno quo illas consecrari moris est, in pascha; & quoties item Episcopus opus esse censuerit.

Quod pietatis, & Dei honoris causa ab sancta Matre Ecclesia institutum est, vt festo die Purificationis B. Mariæ Virginis candelę, & palmæ, aut oliuæ prout locorum consuetudo est, dominico die, qui de palmis dicitur, in ecclesia solenni ritu benedicantur: eæque candelæ statis illo tempore processionibus circumferantur, non sine sanctissima mysteriorum significatione; id, vt instituti ratio postulat, ita religiose celebrari debet.

Quamobrem edicimus, ne alio loco nisi in Ecclesia, neque dum manibus laicorum teneantur, sed constituto loco positæ solemnibus cæremonijs benedicantur; & singulę singulis distributæ, tum palmæ, tum candelæ accensæ manibus per eos, qui acceperint, gestentur, ex Ecclesiæ instituto, dum statis illis diebus processiones, & sacræ aliæ actiones habentes. Vtque præterea introducto ei vsui occurratur, quo multi locis in hac prouincia fit, vt illæ, vel candelæ, vel palmæ oliuæque sacro eo ritu benedictæ, nō in Ecclesia a quibusdam sumātur, sed ad eos domum deferantur; &, quod grauius est, à laicis quibusdam, quasi tributum quoddā sibi à parochis, vel ab alijs quibusuis debitum, illæ eligantur, decernimus, vt saluo, si quod patronus aliquis beneficij habet, illas exigendi iure, ijs solum, qui in Ecclesiæ intererunt, & illis item tantum tradi liceat, qui ijs ipsis diebus ad illam Ecclesiam conuenire solent; sed non potuerūt, vel quia ægroti, vel alia legitima causa impediti.

Ad preces, quæ supra puerperam funduntur, cum post prolem emissam, illa actura gratias, ad Ecclesiam se confert, parochus puerperę domum ne ingrediatur, etiam si mulier ob aduersam valetudinem Ecclesiam adire nequeat.

Fœminis præterea, post puerperium ad Ecclesiam uenientibus, panis benedictus, sub hostię forma, ne prębeatur.

Fons baptismatis, ne vsquam in alijs Ecclesijs, quam in parochialibus, sit, vel Episcopi concessu in illis locis, vbi propterea quod parochialis Ecclesia longius distat, idem populi commodo magis cōsulendum esse censuerit.

Ad sacri chrysmatis oleum accipiendum, quotannis ante Pascha mittantur, qui accipiant, vt veteri canone decretum est.

Sancti item chrysmatis, & sacris cathecumenorum olei vascula, ne alibi, sed in Ecclesia, religiose asseruentur in ciborio, alioue eiusdem Ecclesię certo constituto loco, quem Episcopus comprobarit.

Sacrum præterea oleum infirmorum, in Ecclesia itidem custodiatur vase, ab aliorum sacrorum oleorū vasculis distincto, nisi quibus parochis Episcopus propter eorum domicilij à parochiali Ecclesia distantiam

illud domi tunc aliquando solum asseruari concesserit, tum in parochiæ finibus grauius ægrotantes habent, quibus vsu venire potest, vt quam celerrime succurrendum sit illius sacramenti administratione.

Moneat sæpe parochus, hocque tum maxime, cum Sacramenta ministrat, vt fideles, quibus ea ministrantur, & qui compartes ad Sacramenta, Baptismum, & confirmationem adhibentur, ensem, pugionem, & eiusmodi deponant, memores se in omni spiritu humilitatis sanctæque pietatis studio adesse oportere sacris illis mysterijs.

DE BAPTISMO INFANTVM expositorum.

Infans expositus, licet appēsum collo scriptum habeat, quo ille baptizatus significetur, si tamen, re diligenter perquisita, quemadmodum cathechismo Romano expressū est, adhuc dubium sit eum baptizatum esse, ea conditionis formula baptizetur, si tu es baptizatus, ego te iterum non baptizo, & si nondum baptizatus es, ego te baptizo &c.

DE IIS, QVAE AD SACRAM Eucharistiam pertinent.

Ad salubersimum illum sacræ Eucharistiæ frequenter sumendæ vsum parochi, vt primo prouinciali Concilio iussum est, & cōcionatores item, quam sæpissimæ populum cohortemur, nascentis Ecclesiæ institutis atque exemplis, & grauissimorum Patrum vocibus, & vberrima hoc ipso de genere Catechismi Romani doctrina, & sententia denique Tridentinæ synodi, quæ optaret quidē fideles in singulis Missis, non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicare.

Quod si quis concionator, etiam regularis, aliquid contra directe, indirectéue dixerit, aut concionatus sit; Episcopus, in cuius vrbe, diœcesive hoc ille admiserit, ei tanquam scandalum disseminanti, Tridentinæ eiusdem synodi auctoritate, interdicat prædicatione verbi Dei. Ad cuius prædicationis munus ne idem restituatur, nisi primum eiusdem Episcopi iudicio satisfecerit eo ipso loco, vbi ea in re scandalum, & offensionem præbuerit.

Itidem pro ratione culpæ corripiantur, corriganturve, & satisfacere quoque compellātur, quicunque vel sermonem habendo, vel colloquendo, hoc in genere offenderint.

Cum nimbi, procellæ, turbines, aut grandines impēdent; ne sacerdos ad tempestatis procellam arcendam vasculum adhibeat, in quo sanctissimum Eucharistiæ sacramentum asseruatur: sed tabernaculum, vbi illud in altare reconditur, patefaciat licet: tumque in eius conspectu litanias, aliasque religiosas preces, eius rei causa institutas, pie, sanctèque pronunciet.

Sacerdos, cum Corpus Christi Domini ad ægros interdiu in vrbe, alijsque frequentibus locis desert, nō superpelliceo solum, sed pluuiali præterea indutus incedat, vbi per facultates, & per loci, temporisque rationem cōmode fieri potest: tum præterea, vbi etiā potest, aliqui clerici adhibeantur, clericali habitu, ec superpelliceo induti, qui comitātes vna cum deferente, sanctas, religiosasque preces recitent.

Perfunctus deferendi sacramēti munere sacerdos, vbi ad ecclesiam redierit fidelibus, qui in eo deferendo præsentes adsuerant, quam ex illo pietatis officio consequuti sint, indulgentiam denunciet, paucis verbis eos cohortans, vt in religioso eo instituto sancte perseuerent; tum pronunciata oratione, quæ est de sanctissimo Sacramento illos demittat in pace cum benedictione.

Indulgentia autem à Paulo tertio Pontifice Maximo corporis Domini sodalitatibus cōcessa, sæpe promulgetur; crebrisque cohortationibus fideles incendantur, quo frequentiores illæ vbique locorum instituantur; institutæque debitum munus obeant.

Quæ præterea sodalitates eo nomine, vt alias prima prouinciali synodo iussum est, institutæ iam sunt, & in posterum instituentur, regulis vtantur ad communem illarum huius prouinciæ sodalitatū vsum nostro iussu edendis. Quibus Episcopus addat, quæ pro vrbis, diœcesisque suæ ratione expedire uidebuntur.

Parochus ijs omnibus, qui intra Ecclesiæ suæ fines habitant, in Pascha sacram Eucharistiam ipse non sacerdos alius præbeat; nisi ob frequentem multitudinem necesse sit alterum etiam sacerdotem adhibere.

Quicunque in pascha ab diœcesi abfuerit; is reuersus, se eo tempore sacram communionem sumpsisse, testatum faciat scripto sacerdotis, à quo sumpserit. Quod testimonij scriptum manu, vel sigillo Ordinarij, aut ei, cui id curæ ille dederit, munitum sit: alioquin, vt Ecclesiæ præcepto pareat, confessus in propria parochiali Ecclesia sacram Eucharistiam suscipiat. Quod nisi fecerit, prout iuris est, pœna afficiatur.

Ad Communicantium purificationum vasa adhibita, ne alterius rei vsui sint; eaque propterea in sacristia seruentur.

DE IIS, QVAE AD POENITENTIAE Sacramentum pertinent.

Qui ad confessarium, etiam regularem, in aliena diœcesi commorantem, dedita opera se cōferens, peccata sua sit cōfessus, nisi cōfessarius ille & ab Episcopo loci, & à confitentis Ordinario ad confessiones audiendas probatus erit, ei, tanquam inconfesso, parochus Eucharistię sacramentum ne præbeat: illius pręterea ordinarius cuius

cuius confessionem ille sacerdos cõfessarius non probatus audierit, oe eum patiatur in sua diœcesi confessiones per biennium aodire, neque itidem concionari. Quod decretum Quadragesimæ initio à parocho promulgetur, quibus locis Episcopo videbitur.

Episcopos id cõfessarios sacerdotes interdum admoneat; vt, si quaodo quauis facultate, auctoritateve eis licebit pœnitentium vota commutare; ne ea illi commutent, nisi in alia maiora pietatis opera, vel Deo gratiora, vel saltem quæ tantidem valeant. Qua in re iudicanda rationem habeant & sumptuũ, & laborum, & molestiarum, & omnium denique incommodorum quæ pœnitentes perpessuri eraot, si votum, quod saocte conceperant, re ipsa præstitissent.

Ne confessarij sacerdotes, cum sibi facultate, vel ex Iubileo, vel ex alijs Apostolicis litteris concessa, pœnitentium confessiones audire, eosdemque à peccatis etiam grauioribus, quę admiserunt, & à pęnis item, ac cẽsuris, quibus irretiti sunt, absoluere licet, eũ eo, qui in irregularitatem incurrerit, dispensent, nisi eius rei facultate illis litteris nominatim expressa.

Si Pœnitentibus pęnitentia præscribenda est aliqua pecuniæ ratione, ne sibi sacerdotes confessarij eam pecuniam, sed locis pijs attribui curent, vt in officia, operaque pietatis ero getur: Neque vero huius pecuniæ distribuendę curam ipsi, vllo plane modo, suscipiant.

Neque prateres sibi dari curent, si quid eleemosynæ causa pœnitenti erogandum est in Mißæ sacros faciendos.

Ne confessarij regulares eorum peccatorum, quorum absolutio Episcopo reseruata est, vinculis irretitos, pœniteotes absoluant, quemadmodum à sancta sede Apostolica declaratum est, id eis non licere, quauis priuilegiorum suorum auctoritate.

Confessarijs sacerdotibus præscriptæ e nostris prouincialibus synodis instructiones ad prouinciæ vsum, aliæqoe item, quas eildẽ pro vrbis, diœcesisque suæ rationibus, addi Episcopus censuerit, in litteras includantur, quibus vel probationis testimoninm, vel facultas dabitur illius muneris gerendi.

Studeat Episcopus ad sacrorum Canonũ & Tridentini Concilij præscriptum pro publicorom delictorum grauitatis ratione, & publicam, & solemnem penitẽtiam vsum reuocare. Quos vero ita solemniter pœnitere oportet, mense ante Quadragesimæ initium ad se per parochos deferri curet; vt primum ineunte Quadragesima, illi pœnitentia affici, tum die cœnę Domini, Ecclesiæ reconciliari possint, stato solemni ritu.

Grauissima illa à Pio Quinto summo Põtifice de Medicis edita constitutio, quotannis semel saltem de more promulgetur, si id opus esse Episcopus censuerit.

Si quibus Ecclesiæ ingressu, christianaque sepultura publice interdictum est, quoniam confessi, vt est sanctæ matris Ecclesiæ præceptum, sacro Paschæ tempors corpus Domini oon sumpserit; vt eorum interdicti vinculum non relaxetur, oisi primum cauerint, se tempore, eis à parocho præscribendo, & de peccatis confessuros, & sacram Eucharistiam sumpturos esse, & io posterum sanctæ Ecclesiæ præceptis, & huic præcipue obedientes fore, quod est de coofessione, & de communione Paschæ tempore sumenda. Parochus deinde populo significet illos ipsos, quos iam interdicti vinculo irretitos denunciarit, eodem solutos.

Quo diligentius fideles caueant, oe excõmunicationis nullius vinculis irretiantur, hoc parochi sæpe præstent, vt eos doceant, quam grauis excommunicationis pœna sit, & quam valde omoi studio cauenda: idque ad præscriptum faciant instructionis, quæ cura nostra ad prouinciæ vsum conficietur. Idem illi efficiant ex præscripta similis instructionis formula ad ea peccata detestãda, quę frequentius à suæ parochiæ hominibus committi animadoerterit.

Quæcũque excommunicationum sententię, uel à summis Pontificibus, vel Tridentini, aliorumque generalium, & prouincialiũ Mediolanensium Conciliorum decretis, vel diœcesanarum cuiuscunque vrbis synodorũ constitutionibus latæ sunt, quibus ipso facto, vel iure homines irretiuntur hæ omnes, summatim vulgari sermone expressæ, & in tabellam aliquam, ordine relatæ, die primo Dominico Quadragesimæ in singulis cathedralibus Ecclesijs, de suggestu frequenti populo de scripto legantur, quo fideles meminerint, diligenter ab illis canendum esse. Idque etiam fiat in parochialibus illis Ecclesijs singulis, vbi id fieri Episcopus expedire censuerit.

DE IIS, QVAE PERTINENT
ad Sacramentum extremæ vnctionis.

Parochus in sacramento extremæ vnctionis ministrando, ex Catechismi Romani doctrina ęgro, cæterisque præsentibus explicet illius vim, & vtilitates, tum ad animæ salutem, tum etiam ad corporis ualetudinem, sit hæc ad ęternam gloriam profutura sit.

Quod Concilio primo decretum est, vt, dum æger integris est sensibus extremæ vnctionis sacramentum ei ministretur: si tamen, vel curantium negligentia, vel morbi, vi vel repentino aliquo casu sensum omnem amiserit, vt nihil plane intelligat; illius decreti sententia ventum non esse declaramus, quin hoc extremæ vnctionis sacramentum ei ministrare liceat, si modo adhuc viuat, & dum vsum rationis haberet, pij ani-

mi significationem dederit, vt inde iudicari possit, eum hoc sacramentum petiturum, si adhuc integra mente esset.

DE IIS, QVAE PATRVM AD *ordinis Sacramentum, partim ad Clericorum honestatem, ac studia pertinent.*

Cōstitutione Pij secundi, Pontificis Max. quicunque clerici sine Canonica dispensatione, extra stata tempora, vel ante legitimā ætatē, vel absq; dimissorijs Ordinarij sui literis, se ad aliquem sacrum ordinem promoueri fecerint, ab suorum ordinum quos susceperint, exequutione ipso iure suspensi sunt, sique suspensione durante, illorum ordinum ministerium functionesve obierint, statim irregularitatem subeunt; ob quàm, præter alias pœnas, contra istos canonum iure sancitas, beneficijs etiam Ecclesiasticis priuari possunt. Iis igitur pœnis ne quis facile illigetur, illam constitutionē quotannis, tum in diœcesana synodo promulgari, tum pridie illius diei, quo sacræ ordinationes habebuntur, edici clericis iubemus, qui initiabuntur.

Infirma valetudine, aliavè iusta causa impeditus Episcopus, si statas sacras ordinationes haberet non potest, & aliquem propterea clericum suum ad alium Episcopum mitteret velit, à quo alicui Ecclesiastico ordini adscribatur; testimonialibus litteris, ei datis, hæc adscribat, & testata faciat, vitæ ī primis, & morum probitatem, doctrinam, qua idoneus examine habito, iudicatus est, ecclesiasticum ordinem, quo est proxime initiatus, tum præterea natales, aut dispensationem, si quam super illis obtinuerint: si vero maiori ordini ascribendus est ætatem item & titulum, sufficientemque censum beneficij, vel pensionis, uel patrimonij, quod ille habet. Quicunque Clericus non huiusmodi litteras a[illegible]lerit, quibus ea omnia adscripta testatave [illegible]; ordini, cui adscribi uult, ne adscribatur, perinde ac si nullas Episcopi sui dimissorias [illegible]eras impetrarit.

De confidentijs constitutio, quā su[illegible]mus Pontifex, Pius Quintus, tulit, quotann[illegible] in Diœcesana synodo de scripto recitetur, ac promulgetur, loco illius à Pio Quarto confectæ, ea de re sanctionis, quæ tota posteriori hac continetur.

Quod ex Concilio Lateranensi vltimo à nobis prouinciali prima synodo contra clericos iussum est, qui Ecclesiastica beneficia obtinentes, canonicarum horarum officium intermiserint; id ex Pij etiam Quinti Pont. Max. constitutione, qua hoc diligentius cautum est, contra eosdem Episcopus agat. Ad cuius etiam constitutionis præscriptum eū item mulctet, qui pensionem habens, canonicarum horarum officium de B. Maria Virgine dicere omiserit.

Quod altera prouinciali synodo decretū est, vt clerici, certæ Ecclesiæ ministerio non addicti, festis diebus, in parochialem Ecclesiam, in aliamve Episcopi arbitratu conueniant ad diuina officia celebranda; id pręstent omnes diligenter, etiam qui sacerdotes sunt: idque tum maximè in solemnis Missæ sacro, itidemque in uesperarum officio. Quo præterea tempore in eadem Ecclesia sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, vel in altari adorandum fidelibus publicè exponitur, uel inde in tabernaculo reconditur, vel processionis ritu per Ecclesiam circumfertur, adsunt, munusque suum, & operam præstent. Idque omne, nisi aliquando Episcopi concessu eis alio loco tunc ministrare inseruireve licuerit.

Ne cuiquam, antequam prima tonsura ia initiatur, clericalem habitum sumere liceat, sine Episcopi concessu, eoque scripto dato.

Episcopi, qui aut priuata monitione, aut edicto publice proposito, vt ex Tridentini Concilij auctoritate à nobis prouinciali prima synodo mandatum est, eos non monuerint, qui Ecclesiastica quæuis beneficia obtinent, aut sacris ordinibus initiati sunt, vt clericalem habitum induerent; mense post huius concilij promulgationem, propositia edicto etiam publico pœnis, quæ ipsis concilij sancitæ sunt, eos moneant, vt, etiam si extra prouinciam, & in gymnasiis publicis sint, mensis spatio clericales vestes, ordini sui congruentes decenter induant, ac deferant. Quos autem ad id temporis non sumpsisse, aut semel sumptas, deinde abiecisse cognouerint, illos pœnis in monitione expressis afficiat, eosque iterum monitos, si in contumacia permanserint, beneficijs Ecclesiasticis, quæ obtinent, omnino priuent. Episcopi vero, qui iam eos beneficia Ecclesiastica obtinentes, semel, atque iterum monuerint, si ij pręscripto tempore clericalem habitum non induerunt, vel indutum deposuerunt: pœnam in monitione edictam, omnino exequantur; eosque etiam beneficijs ecclesiasticis priuent, aut priuatos declarent.

Ne Sacerdos, neve clericus cuiusuis ordinis pro foribus Ecclesiæ stet, aut officinas obeat, aut uia incedat, aut extra Ecclesiam exeat, superpelliceo indutus; nisi cum processiones, aut aliud Ecclesiasticum munus, & offi[illegible] obit quod superpelliceum requirat.

In [illegible]is, ædibus, alijsve Ecclesiarum, aut Ecclesiasticorum hominū locis si signa, imagines, aut [illegible] sunt, quæ procaces, vel vllo alio modo aliq[illegible] obscenitatis, turpitudinisve speciē præ[illegible]ferunt, ita reconcinentur, vt offensionem oc[illegible] præbere possint, aut tollantur, deleanturve ex omni loco, ubicūq; extant; neque in posterum [illegible]iusmodi aliquo modo effingantur, aut pingantur.

Et quoniam christianorum hominum mentes facile corrumpuntur, peccandi

libidine

libidine inflammatæ ob rerum turpium atque obscœnarum imagine, ideo illas effingi vetitum est Constantinopolitanæ synodi canone. itaque curet Episcopus, vt quicunque laici homines id generis imagines habent, vel tabulis, vel parietibus expressas, pro pietatis christianæ, cui addicti esse debent, studio eas abijciant, vel plane deleant, vel ad honestatem reconcinnent.

Qui in ædibus canonicalibus habitat, si foris pernoctauerit, non probata causa ab Episcopo, aut ab eo, cui is id curæ dederit, vnius diei distributione mulctetur, præter pœnam, qua pro culpæ ratione ab ipso Episcopo afficietur, cui decreto ne ij ijs locus sit, qui ab vrbe, oppidoúe, vbi canonicale domicilium est, absunt.

Qui in sacerdotio sancto constituti sunt ad offerendum illud Deo acceptabile Corporis Domini sacrificium, sicut eam functionem gerunt, qua nulla maior excogitari potest, ita in omni sacerdotalis vitæ officio sic se gerant, vt morum etiam præstantia, & splendore alios alliciant, atque excitent ad debitum sacerdotio honorem, illis præstandum.

Episcopus autem, cuius in primis est sacerdotalem dignitatem tueri, vt laici homines discant, illos, tanquam parentes, ab ipsis vnice in Christo diligi, & coli etiã debere, cum hoc sæpe, prout vsu venerit, monendos fideles, sibi commissos, curet; tum efficiat, vt vbicunque vel publico, vel priuato loco sint, semper illis à laicalis ordinis viris debitus tribuatur locus, & honor.

Item domi præterea sue ne patiatur sacerdotem quemquam abiectius se gerere, quàm sacerdotis dignitas postulat. Sacerdotes vero morbo, senectutisúe incommodis affectos, qui sacerdotale munus præstare nequeunt, inopiaque premuntur, in locum aliquem cogi curet, aut alio modo eis consulat, & prouideat: vbi victus ex fidelium eleemosynis, aliaúe ratione suppeditetur, ne ostiatim miserrime mendicent non sine sacri ordinis contumelia.

Magna, & salutaris populo fideli vtilitas ex eo existit cum clerus is est, qui & doctrina, & vitæ moribus præluceat. Quare in præcipuis curis Episcopi cum hæc esse debeat; eius tum ad studia, tum ad Ecclesiasticæ disciplinæ cultum progressiones, omni paterna sollicitudine ille adiuuare studeat. Itaque Episcopus, inferioris ordinis clericos adolescentes, qui spem aliquam præbent, posse eos longius progredi ad doctrinarum eruditionem, ne patiatur ætatem, quę ad discendum apta est, frustra consumere; sed in ijs literarum initijs, ac studijs tempus ponere iubeat, quibus aditus eis, & progressio fiat, vel ad Theologię scientiam, vel ad sacrorum canonum peritiam, ad Ecclesiasticorumque rerum cognitionem.

Parochos vero, & alios prouectiori ætate Clericos, qui apti sint, ijs studijs, atque exercitationibus adscribat, vt & in sacrosancti Euangelij sensibus ij potissimum cognoscendis, ac percipiendis versentur, qui ad populum Christianæ disciplina, moribusque informandum pertinent; & in comparãda etiam doctrina se exerceant, quę in explicandis est conscientiæ casuum quęstionibus. Reliquos autem, de quibus aut ob ingrauescentem ætatem, aut ob ingenij tarditatem, ob aliamúe causam, ad literarum doctrinam capescendam exigua progressionis spes est, in id saltem incumbere iubeat, vt in Romano, vel alio breuiori probati auctoris Catechismo, pro eorum ingenij captu, instruantur: ijque si rudiores, iam olim Sacerdotio, alicuiúe sacro ordini adscripti sint, in sacrificij Missę mysteriorum, & sacrorum rituũ, statarumque cœrimoniatũ cognitione, & in sanctioribus earum significationibus, atque in sui ordinis Ecclesiasticarum functionum disciplina, breui aliqua institutionis ratione erudiantur.

Hanc autem diligentiam & in vrbe, & in diœcesi Episcopus exequatur, tum omni, qua poterit, ratione, tum aut opera publice docentium, theologorumúe, seu magistrorum, qui in singulis Cathedralibus, collegiatisque in signum oppidorum Ecclesijs ex Tridentino decreto iam instituti, instituendiúe sunt, aut adiumento regularium, in monasterijs sacras literas interpretantium siue hoc ipsum munus bonarum artium disciplinis Clericos erudiendi suscipientium; aliqua illis studio suo erogata, attributaúe eleemosyna, vel, si opus erit, ab ijsdem etiam Clericis, contributa, aut sæcularium Sacerdotum, quos in sua vrbe, diœcesiúe, peritiores, probatioresque habuerit, studio.

Quorum Sacerdotum charitati, ac diligentię Clericos imperitiores, aut singulos, aut complures simul, litteris, & Clericalium virtutum disciplina instituendos commendabit. Diligentiæ huius fructus quo vberior existat; ijs aliquando per annum doctis adhibitis viris, illorum singulorum ad studia progressiones, prout expedire existimarit, recognoscat omni paterna sollicitudine, & diligenti ratione institutis etiam per Sacerdos homines doctos pro studij ratione, disciplinarum, quibus se eorum quisque dederit, interrogationibus.

Cognoscat etiam aliquando progressum, quem in sacrum cæremoniarum, rituumque disciplina ijdem fecerint; opera adhibita Sacerdotum, ecclesiasticarũ cæremoniarũ vsu peritorum, à quibus eos ex alterius prouincialis synodi decreto instrui iusserit.

Deinde vt nõ solum in literarũ studijs atque exercitationibus, verũ etiã in disciplinę morũ officijs clerus se studiosius contineat, indiesque magis ad Clericales virtutes pro-

grediatur: idem & inferioris ordinis Clericos, vt altera prouinciali synodo iussum est, & Sacerdotes præterea, modo vniuersos, modo partem eorum, modo certos aliquos singulos ad se aliquando conuocet illorumque vniuscuiusque vitæ rationes, christianarum virtutum exercitationes, & progressus cognoscat; adhibitis Sacerdotibus, in uitæ spiritualis, clericaliumq; virtutum disciplina exercitatis.

Conuocato præterea sæpe per annum, vt aliàs iussum est, ad se Clero, aut ipse, ant Sacerdos aliquis, vir doctus, in Ecclesiasticaque disciplina uersatus, eius nomine ad illum, remotis laicis, sermones, concionesúe habeat de ordinis eorum præstantia, & sanctissimis officijs, de virtutibus, quibus Clericalis ordinis homines prælucere debent; de vitijs, quibus in populo offensionem præbere possunt, de omni denique Clericali morum disciplina, virtutumque perfectione.

Idem quoque præstet pridie eius diei, quo statas sacras ordinationes habebit, conuocatis illo die tum clericis, qui postridie Ecclesiasticis ordinibus ad scribendi erunt, tum alijs, quos de Clero vrbano tunc accersendos esse censuerit.

Idque præstetur præter officium, quod ipse Episcopus ex prouincialibus nostris decretis die sequenti præstare debet sermone in explicanda Clero populoque doctrina ritum, sanctiorique significatione mysteriorum, quæ tunc in Ecclesiæ publice ipse agit.

Cleri aurem sui, & doctrinæ, & disciplinæ ratio omnis, quo sibi exploratior sit, singulorum tũ sacerdotũ, tũ inferioris ordinis Clericorum nomina, uitæ rationem, studia, exercitationes, progressiones, statum omnem denique certo libro notari mandet.

Ne à Diœcesi Clerico cuipiam, neque ab Ecclesiæ suę residentia alii, Ecclesiasticum beneficium obtinenti, quod qnacunque ratione personalis residentiæ munus iure, vel consuetudine requirat, studii causa abesse liceat, nisi eius rei facultate litteris ab Episcopo permissa.

Quibus sane litteris hæc Episcopus nominatim adiungat, ac præscribat iis, qui ad locum alienæ diœcesis studii causa proficiscentur. Vt & regulas nostro prouinciali primo, & secundo Concilio de habitus ratione, frequentique sacramentorum vsu, Clericis præscriptas, & reliqua nostris item prouincialibus, ac suis diœcesanis synodis decreta, ad honestam Clericalis vitæ disciplinã pertinentia, & alia, si quæ præterea sibi eo in genere illi præscribenda videbuntur, seruet diligenter. Vt de iis præscriptis rebus, ab eo præstitis, scriptum testimonium ab Episcopo loci, quo studii causa profectus est; de litterarum autem progressione ab Doctoribus, quos audit, ad tempus, primo nostro prouinciali Cõcilio præscriptum, sibi exhibeat.

Vt dimissorias eiusmodi litteras decem post diebus, quam ad gymnasii locum venit, eiusdem loci Episcopo exhibeat: de qua exhibitione ad mensis spatium sibi testatom faciat. In iis sic præscriptis rebus, si is nulla legitima causa impeditus, defuerit, ne dimissoriæ litteræ ei suffragentor, sed irritæ planæ sint, ac nullæ.

Qnicqnid præterea prouinciali prima synodo de parochis, studii causa litteras dimissorias expetentibus, constitutum est, id etiam omne inuiolate seruetur.

DE IIS, QVAE PERTINENT ad missæ sacrificiom,

Missæ conuentualis sacrum pro diei festi, feriæúe ratione ne ĩ Cathedralibus, collegiatisque Ecclesiis omittatur, propterea quod eodem die à Capitulo etiam pro mortuis, vel ex decretis nostris ꝓuincialibus, vel ex legatis defunctorũ, vel alia de causa fieri debeat: sed tunc, vt Honorij Tertij constitutione cautum est, & semel pro feriæ, festiúe diei ratione, Missæ conuentualis sacrum fiat, & iterum eodem die pro mortuis.

Qnod ad Episcopalis ordinis obseruantiã in Ecclesia institutum est, id deinceps seruetur, vt quo in altari Episcopus Missæ sacrificium fecit, ne illo die in eodem alius quiuis sacerdos faciat, nisi illius concessu.

Quod primo prouinciali Concilio interdictum est, ne peregrino Sacerdoti sine dimissoriis, testimonialibusúe litteris Missę sacrum facere liceat, id ei vetitum sit, in regularium etiam cuiusuis ordinis Ecclesiis.

Sacerdotem in monialium Ecclesiis, sine Episcopi concessu, Missæ sacrom in posterũ facientem, propositam altero nostro prouinciali Concilio suspensionis censuram, non ipso facto subire, vt tunc constiturum est, sed ab Episcopo illi infligendam decernimus.

In Missæ cõuentuali sacro introitus, gradualia, offertoria, & alia id generis canantur, quæ ecclesiæ instituto, ad eã sacrificii Missę actionem, quæ fit, proprie accommodata sunt.

Si quando autem, quo tempore Sacerdos secreta agit, aliquid canendum videtur, ne quicquam canatur, qnod etiam illi actioni apte conueniens, Episcopo non ante probatũ sit. Itidemque qnod ad probationem attinet, in aliis diuinis officiis seruetur. Symbolum vero fidei totum à choro, non alternatim organo canatur.

Quod prouinciali primo Cõcilio à nobis decretum est, vt in Ecclesijs, quæ intra parochialis Ecclesiæ fines sunt dominicis, & festis diebus Missæ sacrum ne fiat, nisi absoluta parochi concione, quæ mane inter sacrificium Missæ habetur, id seruari iubemus, nisi Parochus ante fieri permittat, certa præscripta hora.

Primam Missam sacerdos celebraturus, à cæremoniarum magistro, ut iussum est primo prouinciali Concilio, institutus sacrarũ cære-

cæremoniarum diſciplina, Miſſæ ſacrificiũ ante ne faciat; quam illum Epiſcopus, aut is, cui ipſe id curæ dederit, illis rite obeundis cęremonijs ſatis inſtructum nouerit, ac probarit.

Ne Patena, cum oblatio fit, ſed crux, aut ſacra aliqua imago offerentibus fidelibus ad oſculum præbeatur.

Epiſcopus efficiat, ut qui publice, notorieq́ue criminoſi ſunt, ſacris ne interſint, vt Tridentino decreto ſancitum eſt; idq́ue vel monendo agat, vel iubeat, à Sacerdotibus Miſſæ ſacrum, illis præſentibus, non inchoari, quoad ipſorũ admonitu, ſe inde abduxerint, vel alia quauis ratione ſeuerius agat, vt illius decreti executioni ſit omnino locus. Tum præterea, niſi, vitæ emendatione ſuſcepta, iſti confeſſi in ſacro Paſcha ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum ſuſceperint, contra eoſdem agatur, prout canonico iure in illos agi ſancitum eſt, qui in Paſcha non communicant.

Cum audiendæ Miſſę rationem populũ Parochus docet, quo ex propitiatorio illo ſacrificio uberiorem ille fructum capere poſſit, hoc eum ſæpe admoneat, vt campanæ ſigno dato, quo fideles ad Miſſæ ſacrum vocẽtur, ſe ſe quiſque colligens, ſi ſibi alicuius mortiferi peccati conſcius eſt, ſummo ex eo dolore affectus, vitæq́ue emendandæ certo, ſtabiliq́ue propoſito ſuſcepto, ſupplex à Deo veniam petat.

Ne vero quis, vel mulier, gradibus altaris hæreat, aut prope altare ſit, dum ſacrum fit. Ideo ſacerdos celebraturus hęrentes inde ſe longius abduci iubeat, quo celebrante, hoc miniſtrans Clericus præſtet.

Miſſæ ita fideles interſint, vt in omni eius parte genibus flexis ſint, niſi cum Euangelium pronunciatur; quo tempore, ſicut omnes, ac mulieribus etiam, tunc ſedere liceat.

DE IIS, QVAE AD DIVINA *officia pertinent.*

Ne in choro, eccleſia, ſacriſtia, quod ad diuinorum officiorum rationem, rituumùe pertinet, quiſquam alius iubeat, niſi Chori Præfectus, vel is cui pro officii, quod gerit, ratione id muneris competit, pœna ei conſtituta Epiſcopi arbitrio.

Quæ hoc de genere nos primo, & altero prouinciali Concilio ſtatuimus, id prætęrea decernimus; Vt quicunque Canonicus hebdomada ſua, alioúe tempore, quo vel ſuo nomine, vel hebdomadarii vice; vbi legitime per alium poteſt obiri munus, aliquod officium pręſtare debeat, in tempore non conuenerit, aut officij ſui mun⁹, neq; ipſe, neq; eius nomine, ſi legitimo impediméto diſtinetur, alius eius Eccleſię Canonicus pręſtiterit; vel Præfectum de impedimento certiorem, in tempore non fecerit; aliqua diſtributionum portione mulctetur, Epiſcopi arbitratu.

Quo decreto aſtringi etiam eos omnes volumus, qui etiam, ſi Canonici non ſint, aliquod in Eccleſia munus obire debent.

Feria quinta in cœna Domini, ſinguli, qui in Cathedrali, collegiataúe Eccleſia, vel dignitatem, vel canonicatum obtinent, etiam, qui ſacerdotalis ordinis ſunt, & reliqui item ſinguli eiuſdem eccleſiæ Clerici, corpus Domini in ſolemni Miſſæ ſacro, quod illo die in ea eccleſia fiet, ſumant. Idq́ue niſi, ex ijs aliqui ſint, qui eo ipſo die debitum Miſſæ ſacri faciendi munus alio loco pręſtituri ſint.

Religioſis chriſtianæ pietatis inſtitutis, in vſum introductis, cum ad ſancte agendi ſtudium, adiutrice in primis Dei gratia, progreſſio maior indies eſſe ſoleat: curet Epiſcopus, ut ſingulis ſabbatis, ſanctiſſimæ Virgini, Deiq́ue Matri Mariæ dicatis diebus, ſtata illa, & ſolemnis, quæ ueteri Eccleſiæ inſtituto, perpetuoq́ue uſu de ea dicitur, Antiphona, Salue Regina, vel alia pro ratione temporis, in parochiali, tum vrbana, tum diœceſana vnaquaque eccleſia à Parocho, & reliquis illius parochiæ Clericis, quibus à Epiſcopo iuſſum erit, ſub veſperum ante crepuſculum ſcilicet, pie, religioſeq́ue canatur: conuocatis etiam certò campanæ ſigno fidelibus.

Plena ſanctiſſimis myſterijs cum ſit conſecratio Epiſcopi, præter multa, quæ tempore, loco, & formula eius, patrum inſtitutis præcepta ſunt, illud à Felice Quarto Pontifice Max. conſtitutum etiam eſt, vt anniuerſarius eius conſecrationis dies celebraretur. Quod inſtitutum, iamdiu intermiſſum, vt in hac prouincia ad vſum reuocetur; ſtatuimus, ab vnoquoque Epiſcopo anniuerſariũ conſecrationis ſuæ diem ſolemni ritu agi.

Si vero conſecrationis diem, feſtus dies inciderit, cuius feſti diei officium ex inſtituto Eccleſię trasferri non liceat, conſecrationis celebritas in alium diem transferatur, quo agi liceat.

Sacerdotes vero, quo die eorum vnuſquiſque Sacerdotio initiatus eſt, illum etiã quotannis recolant Miſſæ ſacrificio, & precibus.

Quo die aliqua Eccleſia vel cathedralis, vel collegiata, vel parochialis conſecrata eſt, is ſingulis annis ſolenni ritu agatur, & Miſſæ ſacrificiis, & diuinis officijs, & decenti illius Eccleſiæ ornatu.

Quod ſi certus conſecrationis dies ignoratur, non eſt tamen de conſecratione dubitatio; illius diem certum Epiſcopus ſtatuat.

Qui conſtitutus dies conſecrationis Eccleſiæ Cathedralis, in Calendario quotannis referatur, ſtataq́ue eius celebritas ab uniuerſo Clero agatur.

Collegiatæ verò, & parochialis Eccleſiæ dedicationis dies celebretur ab illius Eccleſiæ Clero.

Curet

Curet autem Episcopus ne ea die, mane saltem, quo tempore diuina fiunt, si Ecclesia parochialis sit, fideles quicunque in illius Ecclesiæ, cuius anniuersarius consecrationis dies celebratur, finibus habitāt, seruilis operis quicquam faciant: neque tabernas, officinasúe aperiant, quo frequentiores conueniant ad illius officij celebritatem.

Postridie illi⁹ diei, quo omniū fidelium defunctorum commemoratio fit ex antiquo Ecclesiæ instituto, & diuinum officium, & Missæ sacrum pro mortuis rite solemni in Ecclesia cathedrali Episcopo, & Capitulo fiat pro suæ vrbis Episcopis, qui mortem obierunt. Reliqui præterea singuli sacerdotes pro ijsdem illo ipso die sacrum faciant.

Die proxime sequenti, pro mortuis Canonicis, & alijs de Capitulo Ecclesiæ suæ à singulis Capitulis, & Cathedralis, & collegiatæ ecclesiæ fiat.

Tridentini Concilij auctoritate Episcopus, cum regularibus agat, propositis etiam censuris, & pœnis, ut tum in vrbe, tum in diœcesi, ubicunque ij Monasteria habent, vna cum reliquo Clero seculari processiones publicas, ad Tridentini Concilij præscriptum, ipsi obeant, ijsque intersint.

Veteratis, quæ in diuinorum officiorum cultu committi solent, non in collegiatis solum, sed in alijs etiam, quibusnis Ecclesijs, & alibi occurrat, vbi vel festi diei, vel funeris, vel anniuersariorū, vel pcessionū, vel aliarū rerum causa plures Clerici conueniont, Episcopus certas, tabella descriptas eorum omnium leges, quę à Clero in illorū officiorū, & processionum functionibus, aut caneri, aut pręstari debent, diligenter præscribat. Quę leges vt seruentur, eam ineat rationem, vt quibus in Ecclesijs, vel officijs Præfectus est, & Punctator item; hic si in eorum cultu erratur, errata notet; ille errantes mulctet; vbi vero nō est, cum illa officia, processionesúe ibi obiri contigerit, aliquis ex Clero, qui ad ea obeunda conuenerit, certus & punctator sit, qui in eo officiorum cultu errantes notet; & alios Præfectus, cui hæc erratorum, ratio, errant tumque mulcta sit commissa.

DE PAROCHIS.

Quicunque parochiali Ecclesiæ præficiēdus erit, is primum Episcopo, ut iam in nonnullis huius prouinciæ Ecclesijs consuetudo est, iuret se sanctæ sedi Apostolicæ, & Episcopo, eiusque item successoribus obedientē fore.

Tum pręterea se, ad Tridentini Concilii prescriptam rationem, residentem in Ecclesia futurum, quam obtinuerit.

Tum iura etiam illius Ecclesiæ se pro viribus conseruaturum, ac defensurum esse.

Bona denique eiusdē se absque legitima auctoritate non alienaturum; quæ vero antea ab ijs, qui illius curam gesserunt, iniuste, vel vendita, vel alio quouis modo alienata sunt, ea, quantum in se est, recuperaturum.

Quicunque Canonicus, parochialem Ecclesiam obtinet, etiam si vnionis iure, non quidem perpetuo, sed tantum, dum ipse viuit, canonicatui, vel præbendæ, quam obtinet, coniunctam teneat: in ea tamen parochiali Ecclesia, vt Summi Pontificis Quinti constitutione sancitum est, resideat: nullique parochiali muneri desit.

Si quis Paroch⁹, etiam vrbanus, parochiale domicilium non habet, vbi habitet; intra illios fines domum conducat, quam proxime potest Ecclesiæ, cuius rationi præest; si intra fines domus non est, quam conducere possit, extra, vbi propius Ecclesiæ potest, conducat, idque iudicio Episcopi.

Parochus, cui ob imperitiam, aliamve ob causam Sacerdos alius socius, & coadiutor adiunctus est ad parochialem curam gerendam, ipse etiam in propria Ecclesia residens adsit; & officia, quorum munus eis interdictum non sit, gregi sibi commisso is etiam præstet.

Parochus ne vllum testificationis genus, e libris suis parochialibus descriptum, cuiquā tradat, nisi Episcopi concessu.

Id vero nisi scriptum aliquod sit, quo, petenti testificatio fiat de eius ætate, vel natalibus.

Dominicis diebus, Parochus non solum festos dies populo denunciet, sed etiam illū sæpe doceat, quæ officia tum in illis, tum in eorum vigilijs colendis ab eo religiose præstari oporteat. Eidem præterea significet, atq; indicat Stationes, & Indulgentias, quæ Epi iussu promulgandæ erunt, & publicam si quę aliquandò ob aliquam indicta est, orationē, & processiones, & officia mortuorum in sua parochiali Ecclesia obeunda, si quæ eiusmodi in eam hebdomadam inciderint; vt fideles, Parochi sui voce moniti, aut illis intersint, aut si minus possunt, facta sanctorum illorū officiorum significatione campanarum sono, cum iam ante commoniti intelligant, quæ precationes, quæve officia in Ecclesia fiant, ip si etiam quamuis absint, vel domi, vel alio loco, vbicumque sint, pie Deum precentur,

Et quoniam præcipit Apostolus, vt fiant omnium primum obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate constituti sunt, & quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & castitate: ideo Parochus fideles ijs ipsis Dominicis diebus hoc moneat; vt antequā ab Ecclesia discedant, pro omnibus infra descriptis, ter orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam sancte precando dicant.

Pro fidei Christianæ, & sanctæ Ecclesiæ propagatione, & pro summo Pontifice Romano,

Pro

Pro Episcopo suo, & reliquis pastoribus animarum.
Pro principibus, & Magistratibus.
Pro peccatoribus, vt flagitiorum suorum pœnitentes, à Deo veniam petant, & à male agēdo auersi, ambulent in via Domini.
Vt hæretici redeuntes ad sanitatem, catholicæ ecclesiæ præceptis erudiantur.
Vt infideles ab impietatis errore liberentur, & Christi Domini fidem amplectantur.
Pro defunctis, præsertim quorum corpora in illa parochiali Ecclesia quiescunt, vt à pœnis purgatorij liberentur.
Tum præterea, si quod malum, vel calamitas impendet, itidem faciat. Tum denique si quid est, quod vel Episcopi admonitu, iussuve, vel suæ parochiæ hominum, aliquo incommodo laborantium, rogatu vel alia eiusmodi causa, tūc maxime sanctis orationibus opus esse animaduerterit.

Parochus, in sua quisque parochiali Ecclesia singulis festis diebus, stata hora, vesperarum officium peragat: idque ea ratione, vt si vnum pluresve habeat, quibus adiutoribus vtatur, illos officij psalmos, & preces, vt ritus est, canat, sin minus quempiam adiutorem habet, voce alta, & clara ita recitet, vt ab ijs, qui præsentes in Ecclesia adsunt, exaudiatur.
Id vero caueat, ne quicquam, vel minimum, quod ad statam illius vespertini officij rationem pertineat, vlla causa omittat.

Clericus, quem apud se Parochus habuerit, eiusmodi sit, vt non solum Missæ inseruire, sed alia etiam omnia præstare possit, quæ veteri canone decreta sunt.

Tridentini Cōcilij auctoritate Episcopus regulares, ad quos animarum cura, quouis iure pertinet, compellat, vt in ecclesijs, in quibus animarum cura exercenda est, Dominicis, & alijs diebus, eodem Concilio præscriptis faciam concionem habeant: doctrinæ Christianę pueris rudimenta tradātum alia Parochorum munera præstent.

Cum nullum pietatis officium Parochus in eorum, qui fidei, curæque suæ commissi sunt, salute adiuuanda prætermittere vllo vnquam tempore debeat, tum hoc etiam, audita parochialis cuiuspiam incolæ morte, præstet, vt statim psalmum, De profundis, sancte dicat, & omni animi pietate mēreque supplici, orationem, ad hęc officij genus pertinentem, habeat, vt dicens in misericordia sua Deus illius animæ misereatur, cuius etiam ipse in die tręrationem est redditurus.
Vt vero à fidelibus pro mortuo oratio fiat, idem signum det campanæ sono, quo significetur, Aue Maria.

DE IIS, QVAE AD CAPITVLVM pertinent.

In omni clericali conuentu, quem vel publice, vel priuatim Episcopus, aut alij quibus Ecclesiastici homines habuerint, à stata illa oratione, quæ de spiritu sancto dicitur, aut ab alia, ad congregationis vsum accommodata, ille auspicetur, qui conuentui præest initium faciat; neque conuentus dimittatur, nisi peroratia ab eodem altera eiusdem generis oratione.

Quo facilius Episcopus in Ecclesia, sibi cōmissa, et diuinum cultum augere, & Canonicorum concordiam, mutuamque charitatem conseruare, & canonicalem disciplinam tueri possit; singulis mensibus, aut saltem sæpe, in anno, canonicali Capitulo interesse studeat, vel eo loco, ubi haberi solet, vel alio, quo illud is ad se conuocare maluerit: conuocet autem cuiusuis rei causa, ob quam expedire iudicarit. Quo in capitulo aliquando uideat, an quæ de diuinorum officiorum cultu præscripta sunt, recte, rite, ordine, atque cum dignitate gerantur.
An item, si quæ in Capitularium rerum, tum spiritualium, tum temporalium tractatione irrepserint, quibus pastoralibus sua cura consulendum sit.
An inter Canonicos controuersiæ sint, an dissidia.
An præscriptæ capitulo leges inuiolatæ seruentur.
Tum denique moneat, agatve, quę, & pro muneris sui officio, & pro rerum agendarum ratione expedire censuerit.

Quod si capitulum exemptum sit, possit Episcopus ex decreto Concilij Tridentini, illud conuocare arbitrio suo, eo solo casu, quando ipse vult aliquid Canonicis proponere in re, quæ ad suum suorumve commodum non spectat, & tunc in loco illo duntaxat, in quo antea solitum fuit capitulum conuenire.

Canonici ad Capitulum statis diebus accedant, & alijs item diebus extra ordinem conuocati, conueniant omnes; neque cuiquam, illo per Præfectum non dimisso, ante discedere liceat, nisi ex causa Præfecto probata, missioneque ab eodem impetrata. Qui contra fecerit arbitrio Præfecti mulctetur.

Si quis Canonicus in Capitulo non suo loco, & ordine sedere, sententiamve dicere, aut dicentem alium interpellare ausferit: hæc ei mulcta sit, quam Præfectus ei irrogarit: & præterea ne ius eidem sit in illo, neq; in duobus deinceps sequentibus Capitulis sententiæ dicendæ.

Neque vero cuiquam locus sit, iocose, & scurriliter in Capitulo loquendi.

Si rixæ, & contumeliæ inter aliquos Canonicos, vel ecclesiæ ministros, altercationesve obortæ sint; eos Præfectus adhibitis, si opus fuerit, alijs duobus, tribusve de Capitulo, statim reconciliare studeat.
Quos tamen & alios item omnes qui aliquem eiusmodi ecclesię Canonicū, aliumve

ve ministrum, quouis modo, contumeliosis verbis in Capitulo, aut in ecclesia affecerint; idem & Punctator Episcopalis, aut eorum alter ad Episcopũ referat, qui pro culpæ ratione illos, qui deliquerint, plectat arbitratu suo. Sin autem Præfectus Pũctatorve huic referendi officio defuerit, eiusdem etiã arbitrio puniatur.

Canonicis, quibus in Ecclesijs alia non est eaq́ue probata consuetudo, hæc sit sedendi, publiceq́ue & collegialiter incedendi præscripta ratio; primum locum post eos qui in illis aliqua præditi dignitate sunt, teneant Canonici, qui, presbyterales; secundum, qui subdiaconales præbendas; canonicatusve obtinent.

Qui ordo seruetur, etiam si presbyter Canonicus aliquis præbendam, canonicatumve presbyteralem post obtinuit, quam Diaconus quispiam, aut Subdiaconus Canonicus. Itidẽ iuris sit Diacono, ratione Subdiaconi. In canonicis autem, presbiterales præbendas obtinentibus, is loco prior sit, qui tempore etiam prior, canonicatus, præbendæve possessionem adeptus est.

Hæcq́ue ordinis ratio à Diaconis teneatur, eademq́ue proterea à Subdiaconis.

Ne cui officio quod sibi Capitulum commiserit, recusare liceat, nisi legitima de causa, quæ satis occulte suffragijs Capitulo probetur.

Qui aliter recusauerit, quantum pecuniæ caperet, per sex menses ecclesiæ assidue inseruiendo, tantundem amittat. Qui vero sibi iniuriam à Capitulo fieri putat; ad Episcopum confugiat, qui rem omnem cognoscat, & definiat. Vbi autem hac in genere Episcopus plus iuris habet; ne propterea hoc decreto quicquam ei detractum sit.

Quæcunq; aut thesaurarij, aut Custodis, & aliorum id generis officia, munerave à Capitolis vel Cathedralis, vel collegiatæ ecclesiæ, aut ab alij, siue Canonicis, siue inferioribus eiusdem ecclesię ministris committuntur, ne plus biennio ab illis, quibus illorum cura, procuratiove commissa est, geratur: nisi de Episcopi consensu, Capitulum quandoque aliter iudicarit. Hoc autem decreto ne quicquam propterea illius ecclesiæ priuilegio, aut probatæ institutæq́ue consuetudini derogatum sit; qua à Capitulo ea munera longiori tẽpore alteri cõmittare liceat.

Canonici duo à Capitulo constituantur, qui Capitularis Archiuij curę præsint. Hique singuli claues singulas habeant, inter se differentes, ita vt vni siue altero Archiuium ingredi non liceat.

In illis autem constituendis ea ratio ineatur, vt in illa cura gerenda duo semper versentur, quorum vnus, qui biennio gesserit, creato in eius locum altero, ab illius curę munere abeat; alter autem, qui vno solum anno, sicq́ue perpetuo deinceps seruetur.

Archiuij Pręfecti scripta omnia, in Archiuio recondita, periculo suo asseruãda, accipiant; idq́ue publici instrumenti testimonio. Si quid vero fortuiti casus acciderit, id obseruetur, quod iure cautum est.

Quam quisque eorum clauem Archiuij habet eam, & scripta fidei suæ commissa, munere suæ curæ biennalis confecto, successori eadem ratione tradat; idq́ue Canonico aliquo præsente, à Capitulo delecto.

Nihil tamen derogatum sit hoc decreto consuetudini illi, si vsquam est, vt vnus tantum, vel plures Canonici Capitularis Archiuij curam gerant, neque item decreto primi prouincialis nostri Concilij, vt in ijs Archiuijs, quæ communia sunt Episcopo, & Capitulo, altera clauis penes Episcopum custodiatur.

Instrumenta, & reliqua scripta, ad singulas cathedralis, aut collegiatæ ecclesiæ præbendas pertinentia, quæ apud vnumquemque, qui vel dignitatem, vel canonicatum in ea obtinet, aut in posterum obtinebit, extabunt, is ea, aut illorum exempla, Notarij testimonio roborata, in Capituli Archiuiũ, mensis spatio deferat. Sin autem aliqua, quo tempore is dignitatem, aut canonicatum obtinet, confecta alij habeant, is suis, eorumve, qui ad id se obstrinxerunt, aut aliàs iure tenentur, sumptibus illa in Archiuiũ referat. Quæcunque autem instrumenta, aut scripta, ad præbendam aliquam spectantia, in posterum conficientur; Canonicus, vel dignitatem, personatumve obtinens, ad cuius prædam illa quacunque ratione attineant, ea, illorumue exempla publico Notarij testimonio munita, mense, postquam confecta erunt, in Archiuium deferat.

Quæ autem instrumenta, scriptave singulorũ, qui pręcesserũt, Canonicorũ dignitatẽve obtinentium, tẽpore conscripta, ad eorum præbendas spectantia, Episcopus pro ecclesiæ vtilitate exscribenda censuerit, Capituli sumptibus descripta eodẽ deferantur. Quod si capitulum ad illos, qui ijs successerunt, qui instrumenta illa, aut scripta confici curarunt, aliqua ratione id pertinere asserat, iudicet Episcopus, cuius sumptibus id pręstari debeat. Qui huic decreto, à Capituli præfecto admonitus, non paruerit, arbitrio Episcopi mulctetur, & mulctatus etiã compellatur id ipsum præstare.

In eo itidẽ Capituli Archiuio liber vnus sit, in quem instrumenta, & scripta cuiusuis generis, quibus singulorũ canonicatuũ, prębẽdarũve bona, iurave notata sunt, referantur. Scripti alicuius exemplar ex Archiuio promi, describive ne liceat, nisi Capituli consensu. Si vero alicuius scripti exemplum aliquãdo ex scribi oportet; id in Archiuio, si potest, aliàs in loco Capituli, aliquo ex Præfectis Archiuijs præsente, describi liceat, neque vllo alio præterea modo.

De

De fructibus canonicatuum, & præbendarum vacantium a Canonicis, aut à Capitulo recipiendis, constitutio a Pio Quinto, Pontifice Maximo edita, ab ijs, quorum interest, seruetur omnino. Vtque in vsum, consuetudinemque, introducatur, ac plane seruetur, id Episcopus pœnis mulctisve agat. Neque, quo minus id præstetur, vllum obstet priuilegiũ, vllũ statutũ, neq; vlla plane cõsuetudo, vt ea ipsa constitutione cautum est.

DE IIS, QVAE PERTINENT *ad ornatum & cultum Ecclesiarum.*

Si qua in cathedrali ecclesia Episcopalis cathedra loco depresso, est, vel ita collocata, vt in populi cõspectu nõsit; id curet Episcopus, vt quod, & à patribus; & à beatissimo patrono nostro Ambrosio institutum est, & ab Vrbano primo Pontifice Max. declaratũ, illa ponatur conspicuo, & eminentiori loco, vt inde velut e throno speculationis suæ, ipse populum intueatur, rursusque ab eodem conspiciatur.

Ne in ecclesia, quæ consecrata sit, nisi Episcopi concessu, ædificijque forma ab eodem præscripta, quicquã noui ædificij fiat; non Capellæ item, non Altaria, ut canonum iure sancitum est.

Quæcunque ad ecclesiarum, Cappellarũ, Altariũ ædificationẽ, & ornatũ, ad sacrorum indumentorũ, vestiumve apparatum, ad omnem sacrorum vasorum suppellectilem, & ad alia eius generis pertinent; ea ædificentur, construantur, & fiant ad præscriptam formam, quæ instrutionibus nostris, eo nomine ad communem prouinciæ vsum conficiendis, exprimetur. Id vero omne, seruetur quãtũ per facultates p̃stari licet; nisi aliquãdo Episcopus aliqua de causa aliter cẽsuerit.

Si quæ ædes, ædificiave cuiusuis generis à laicis constructa sunt, quę vel ecclesię, vel Oratorij parietibus continentia, innixaque hæreant; qua auct oritate, quoque iure ædificata sint, cognoscat Episcopus: idque sibi ostendi ab eis iubeat, qui ædificari curarint. Si quæ autem iure ædificata non demonstrarint, ea asportari, amoueri, diruive mandet; nisi ecclesiæ, cui continentia herent, vsui, dominorum consensu, attribuẽda potius censeat.

Sin autem iure constructa sunt, eaque ædificia, aut stabula, aut loca sordido vsui accomodata, addictave sunt; ea disiectis, & amotis sordibus, ad honestiorem, vsum conuerti, Episcopus iubeat: hocque ipsum à Parochis item, & alijs præstari mandet, etiam in ædibus Ecclesiasticis.

Neque in posterum à laicis ita ędificari, aut ædificata ad sordidũ vsum à quibusuis adhiberi Episcopus permittat.

In atrio vero ecclesiæ ullo modo ædificari à laicis ne permittat, vt canonum iure interdictum est.

Grauissimis rationibus hoc Paulus Apostolus monet, ac pręcipit, vt mulieres in ecclesiam conueniant velato capite: hoc ipsum docet Princeps Apostolorum Petrus; cuius etiam iussu sanctissimus Pontifex, qui in eius locum successit, Linus decreto idem sanciuit. Quare Apostolicis ijs institutis nos adducti, & animaduertentes præterea, ab antiquis illis sanctissimarum Mulierum exemplis, veterisque bene institutarum Ciuitatum disciplina, atque vsu, ab omni denique ratione, vt ab ecclesiæ patribus explicatum est, hoc valde esse alienum, vt capite aperto illę incedant, illud admonemus, vt Episcopi, vbicunque est, in suis vel vrbibus, vel diœcesibus, ia deprauatis moribus introductus vsus, quo maximo possunt, ac debent, pastoralis solicitudinis officio illũ eripere studentes, hoc in consuetudinem introducere curent, vt velo caput ipsę induant, idque præsertim cum vel sacras processiones prosequuntur, vel in ecclesiam conueniunt.

Episcopus ea Tridentini decreti iussu, singula monasteria, in q̃bus non viget regularis obseruantia, aliaque Ecclesiastica beneficia, quæ commendata sunt, quocunque nomine nuncupata, intra diœcesis suæ fines posita, quotannis visitet, idque opportunis omnibus remedijs, facta etiam fructuum, ad illa pertinentium, sequestratione, prouideat, vt quæ reconcinnari, aut instaurari oportet, ea omnino vel reconcinnentur, vel restituantur: tum indumenta præterea, ornamentorum suppelex, & sacræ vestes comparentur; ac ministeria, quæ ad diuinum cultum spectant, recte, ordine, & cum dignitate in illis præstentur.

DE IIS, QVAE AD BONA *ecclesiastica tuenda pertinent.*

Episcopus Procuratorem, Aduocatumque constituere omni ratione curet, qui in bonorum, iuriumque Ecclesiasticorum recuperationem incumbat; vt illis succurratur Ecclesijs, quarum Rectores, Administratoresve, aut præ inopia non possunt, aut præ metu, & opibus aduersariorum illa recuperare non audent, vel alia de causa negligunt. Horum vtrique ab illis certam mercedem in singulis causis, quas egerit, persololui iubeat, si per ecclesiarum, quarum patrocinium illi susceperunt, facultates, Episcopi iudicio, potest; sin minus, gratis interea omnia ab vno, & altero item agi curet: ita tamen vt pro illorum laboris, operęve ratione, causis, in quibus elaborarint, peractis, si quid vel iuris, vel emolumenti ecclesijs illorum opera acquisitum sit, de eo illis arbitrio suo satisfieri mandet. Si vero contra accideret, vberius illi à Deo, bonorum omnium remuneratore, præmium expectent.

Si

Si quis Clericus, aut Sacerdos vlla cuiuſuis generis ſcripta, ad eccleſiæ rationes pertinentia, occultarit, ſuppreſſeritve doloſe: is pœna afficiatur quę Agathenſi, & Aurelianenſis ſynodis contra Clericos, huius culpæ reos, ſancita eſt.

Quod prouinciali ſecundo Concilio pœna excommunicationis propoſita cõtra eos ſancimus, qui Eccleſiaſtici hominis mortui bona, vel temere inuadunt, vel ſurripiũt, eo decreto illos itẽaſtringi volumus, qui vel nulla inuaſione, aut vi facta, ex illius mortui Clericalis hominis ędibus ſuppellectilem, remve ullam, ſeu ſcripta ad eccleſiam, cui ille Rector præerat, pertinentia, ante aſportant, aut euehunt, quam ab illo, cui id curæ ab Epiſcopo commiſſum eſt, in indicem relata ſint illius mortui bona mobilia, libri, & ſcripta, cæteraque eius generis, quæ in hæreditatem caderent. Hoc itidem decretum, vt illud, quotannis de more promulgetur.

Epiſcopus, vbi Clerici cuiuſuis, qui eccleſiaſticũ beneficium obtinuerint, mortem audierit, eius hæredes compellat, ut quæcunque ſcripta, inſtrumentave, ad illud beneficium pertinentia, quæ in mortui Clerici bonis inueniuntur, alteri Clerico, qui in beneficium ſucceſſerit, ab eis tradantur gratis, ac ne vllo quidem, vel minimo precio pacto, aut exacto; etiam ſi clericus, qui deceſſit, in illorum exemplis deſcribẽdis aliquid ſumptus erogarit.

Decimarum eccleſiaſticarum inueſtituras, quæ Laicis hominibus in perpetuum factæ ſunt, Epiſcopus pro officii ſui munere diligenter, accurateq́ue recognoſcat.
Quod ſi eas legitima anctoritate minus confirmatas eſſe compererit; irritas illas, ac plane nullas declaret, & decernat.

Si quibus in locis generatim ab omnibus fructuum, qui ex prædijs colliguntur, decimę parochiali eccleſię ſoluuntur, in ijs quiſpia forte eſt, qui illas exoluere recuſet, quoniam ſibi perſuadet, alicuius priuilegii, aut cauſæ prætextu immunem ſe eſſe: huic Epiſcopus certum breue tẽpus præſcribat, quo præſcripto tempore is, aut priuilegium exhibeat, aut cauſam afferat immunitatis ſuę.
Quod ſi ille quicquam, quod leue ſit, ad illius immunitatis ius tuendum, vel nihil plane attulerit; id Epiſcopus curet diligentiſſime, ut is illas quamprimum præſtet, quippe cum in decimis, quę eius generis ſunt, præſcriptioni non ſit locus.
Ne cuipiam bona, decimarum iure eccleſiæ obſtricta, e ſolo aſportare liceat, niſi ad aſportationem, aut ad deſcriptionem vocato Eccleſiæ Rectore, Parochove, cui illæ ſoluuntur. Itaque qui decimas debet, ea bona domum ſuam, aliove aſportaturus, id biduo ante eidem Rectori ſignificet, vel litteris, vel certo nuncio; ut præſens, illis vel aſportaodis, vel deſcribendis adeſſe, ſi velit, utique poſſit. Quod ſi ille tunc aberit, id vni de eius familia nunciandum curet, aut illius eccleſiæ, domusve parochialis valuis ſcriptum affigi iubeat, quo aſportatio ea denũcietur. Quod ſi diutius illa bona in ſolo eſſent, eis detrimentũ, damnũve immineret; tum, uel abſente Rectore, aſportari liceat. Hoc vero noſtrum prouinciale decretum habere locum declaramus, quibus in locis non aliter expreſſe cautum ſit aliqua ſingulari conſtitutione, aut priuilegio aut conuentione.

De Notarijs, legata pia non denunciantibus, decretum, in altera prouinciali ſynodo editum, quotannis die Dominico Aduentus vltimo, & Quadrageſimæ ſecundo, in vnaquaque parochiali eccleſia promulgetur.
Quęcunque vero ad pios vſus, vel legata, vel relicta, uel donata ſunt; ea ſibi iam denunciata, aut alio modo cognita, Epiſcopus trium menſium ſpatio in librum certum ordine referri curet.
Quo præterea libro quamprimum eiuſdem iuſſu notentur, quæ deinceps quouis modo ſcierit, ad eos uſus legata, donatave.

Teſtatorum piæ voluntati ne fraus fiat, Epiſcopalis curæ eſt. quamobrem, quęcunq́ue vel res, vel pecunia; cuipiam ſacerdotum conuentui, vel alii cuipiam homini, legata eo nomine eſt, ut pauperibus in eleemoſynam conferatur; ea neque tota, nec vero pars cuiquam eiuſdem conuentus ſacerdoti, neque vniuerſo etiam illorum conuentui, nec ab illo ſibi ipſi, ne paupertatis quidem cauſa, vel vlla egeſtatis ſpecie, diſtribuatur, niſi huius rei facultate ab Epiſcopo, eaque ſcriptis data.

Quæ legati nomine relicta ſunt, certo pio vſui, ea ne neceſſitatis quidem cauſa, nec verò hæredum eius, qui reliquerit, conſenſu, ad alterius rei, quæ æque item pia ſit, vſum conuertantur: niſi Epiſcopus, re tota primũ cognita, illius commutationis poteſtatem fecerit, quæ iuris permiſſu ab eo fieri poſſit.

DE IIS, QVAE AD MATRIMOnij Sacramentum pertinent.

Religioſam animi præparationem requirit matrimonii ratio, & ſanctitas; quam cum minus intelligant laici homines, fit, ut ſæpe, grauiter in re peccent, quam ſancte inire debent.
Crebro igitur cum vſu venerit, Parochus hoc ipſum populum doceat; ad idq́; adhibeat Cathechiſmi Romani locos, & doctrinam.

Epiſcopus diligenter perquirat, an in ſingulis ſuæ Ciuitatis, & diœceſis parochialibus eccleſiis Tridentini decreti de matrimonijs clãdeſtinis promulgatio facta ſit; &, vbi factam eſſe intellexerit, eius, quæ primo in quacunque parochiali eccleſia facta ſit,

ſi ſcri-

ſi ſcripto teſtatum eſſe poteſt, exemplũ, manu Notarij ſignatum, ad ſe deferri iubeat. Quod ſi minus ſcripto, ſed ſolum teſtibus probari poteſt, eo Notario adhibito, examinari mandet. Si vero de promulgatione facile conſtare non poteſt, aut illa omnino facta non eſt: illud decretum duorum mẽſium ſpatio in ſingulis eorum parochialibus eccleſijs, Notario, & teſtibus adhibitis, promulgari omnino iubeat: & quicquid ad illius decreti promulgati probationem pertineat, id Notarij teſtimonio munitum, in Epiſcopali Archiuio aſſeruetur.

Matrimonij denunciationes in poſterum à Parocho ne fiant, niſi ijs ipſis petentibus, aut conſentiẽtibus, de quorum matrimonio contrahendo agitur. Quod ſi diuerſis in parochijs illi habitant, vtriuſque item Parochus hoc ipſum ſeruet. Neque matrimoniũ alter Parochus denunciet, niſi ab altero Parocho certior factus ſit de poſtulatu, aut conſenſu illius, qui ſuæ eſt curæ ſubiectus.

Inueſtiget etiam ipſe Parochus diligẽter, aut alius ſacerdos, cui facultas data eſt in matrimonium iungendi ſponſos, an quo denũciaturus eſt matrimonium, in eo aliquod ſubſit impedimentum, quo minus contrahi liceat; quod ſi in aliqua probabili coniectura extiterit, qua exiſtimet illud inire non licere; Epiſcopum ante conſulat, quam vlterius in denuntiationibus progrediatur, ſponſosve iungat, quos dubitat matrimonio non licere copulari.

Qui falſum aliquod impedimentum malitioſe attulerit, quo futurum legitime matrimonium impediat, ſi prudens ſciensque hoc fecerit; præter aliàs iuris pœnas, excommunicationis etiam pœna afficiatur.

Ne parochus matrimonio quempiam iũgat, qui illud clam contrahere attentarit ſine Epiſcopi conceſſu; vt de eo debitas ante poſſit ſumere pęnas ex Concilij Tridentini decreto: id autem, niſi delictum hoc ita eſt occulte admiſſum, vt nullum eius rei indicium legitimum extet.

Ne ſolemnes nuptias liceat celebrari, niſi poſt diluculum poſtridie illius diei, qui poſtremus eſt temporis, quo Tridentina conſtitutione nuptiarum celebritas interdicta eſt.

Quo die de matrimonio contrahendo denunciatio vltima facta eſt, ne eo ipſo die, niſi impetrata ab Epiſcopo facultate, illud celebretur; id autem præterquam ſi poſtrema ea denunciatio facta ſit pridie illius diei, quo initium eſt Quadrageſimæ, vel Aduentus; ac niſi item Parochus populo, antecedente denunciatione, ſignificarit, eo die, quo poſtrema denunciatio fiet, matrimonium eſſe contrahendum.

Matrimonium quod in eccleſia celebrari debere ſancitum eſt altera prouinciali ſynodo, in ea tantum eccleſiæ celebretur, quæ parochialis eſt.

Celebretur vero mane non à prandio; idque omne, niſi cum Epiſcopus alio vel loco, vel tempore fieri conceſſerit.

Si parochus Sacerdotem alium coadiutorem habet, cuius etiam miniſterio, facultate eidem Sacerdoti conceſſa, vtitur ad matrimonia contrahenda inter parochiæ ſuæ incolas: is illam cautionem adhibeat, vt in libro, qui eſt de matrimonijs, illius nomen, & cognomen, tum præterea diem, & menſem, & annum notet, quo ille parochialis curæ ſocius, atque coadiutor adiunctus, facultatem à ſe, vel ab Epiſcopo conſecutus eſt, matrimonia celebrandi. Ne autem matrimonij celebrandi poteſtatem Parochus faciat alij Sacerdoti, qui Epiſcopi iudicio nõdum probatus eſt, vt Sacramenta miniſtret.

Ne patiatur Parochus, quempiam cuiuſuis gradus, & conditionis hominem, qui ſibi ignotus, in ſuam parochiá ab aliena diœceſi commigrat, cum muliere, quam ſecum coniugis nomine duxerit, in ea habitare, ſi modo vel ex infamia, vel alia legitima ſuſpitione conijcere poſſit, illam habere incõcubinam: niſi Parochi, à cuius parochia diſceſſit, litteris, certò præſcripto tempore, teſtatum ille fecerit, ſibi illam legitimo matrimonio iunctam eſſe. Quod teſtimonij ſcriptum vbi attulerit, id in vrbe Epiſcopo, in diœceſi Vicario Foraneo exhibeat: qui ſi probandi vim illud habere perſpexerit, à Parocho, in cuius parochiæ fines is venit habitatum, illud, eiuſve exemplum in matrimoniorum codice aſſeruari iubeat.

Si vero Vicarius Foraneus de eo ſcripto aliquid habet, quod ſibi difficultatem, ancipitemque deliberandi curam afferat; illud ad Epiſcopum quá diligẽtiſſime mittat, vt eius iudicio declaretur, an illi fides adhibẽda ſit.

Sicut vberrimum ab optima inſtitutione præmium paterfamilias capiet, quicunque liberos, familiamq; ſuam ad Dei cultum, & ad pietatis, Chriſtianarumque virtutum diſciplinam erudierit: ita quicunq; debitũ hoc paternæ curæ officium neglexerit, vel prætermiſerit, is expectet, vt in die Domini ſibi duriſſimum iudicium fiat.

De familiæ igitur ſuæ ſalute in primis ſollicitus, tum bonorum operum exemplo, tum crebris cohortationibus ſe ei magiſtrũ præbeat, ac ducem ad pie, ſancteque agendum. Curet autem, vt nemo quiſquam de familia ſua ſit, qui Chriſtianæ fidei rudimentis inſtructus non ſit, ſiue filij ſint, ſiue ſerui, & ancillæ, ſiue alij in famulatu ſuo. Quam ob cauſam ad illius ſcholas, quos de familia ſua rudes norit, conuenire iubeat; ſique eam ampliorem habet, domi etiam inſtrui ſtudeat. Idque ad præſcriptas interrogationes paruuli libri, eo nomen editi ad prouinciæ vſum.

Vt ſtatæ horæ, datis inſtitutæ orationis communis ſignis campanarum ſono,

illa omnis certo loco congregata, ad præscriptum temporis spatium, sanctæ oret, & precetur.

Vt frequenter illa vniuersa confiteatur, & sacram Eucharistiam sumat.

Vt singulis diebus Missæ sacrificio intersit; aut saltem in vigilijs, statis ieiuniorum temporibus, Quadragesimæ diebus id præstet: festis autem diebus, vt ne quis de sua familia interesse, vllo modo omittat.

Vt festis præterea diebus ad sacras conciones, lectiones, supplicationes, diuina officia, aliasque pietatis Christianæ exercitationes conueniat.

Vt ne quis, ijs sacris diebus opus seruile faciat.

Vt vigilias, & quatuor temporum, & Quadragesimæ, & alia stata ieiunia illi in familia seruent, quibus ecclesiæ præcepto iussũ est.

Quo autem tempore, vel iubilea celebrãtur, vel supplicationes publicæ processionibus fiunt, familiam sæpe moneant, illis sanctis actionibus pie interesse.

Certis item piorum hominum institutis sodalitatibus vnumquemque de familia sua adscribi admoneat; quo se quisque ardẽtiori studio exerceat in operibus pietatis.

Ne patiatur in familia esse quempiam, qui blasphemus sit, qui periurus; qui item corruptis moribus vtatur, qui obscœne quicquam, vel loquatur, vel agat; qui aleis ludat, qui denique cæteris turpis vitę exemplum prębeat.

De vitæ præterea spiritualis ratione, & pijs exercitationibus, aut de vitis Sãctorum probatos, Sacerdotis confessarij iudicio libros, in quorum lectione familia aliquando versetur, domum suam introducat, exclusis obscœne, turpiter, iocose conscriptis, alijsque id generis libris: vnde morum, institutionisq; corruptela existere possit.

Vt autem in domesticæ disciplinę, institutionisque officijs illa omnis accuratius se contineat; eam aliquando paterfamilias recognoscat, inspiciatque in primis, quæ vniuersæ suæ domus Christiana institutio, qui singulorum mores, quæ ad pietatis, vitæque spiritualis progressio.

Quicunque vero mercaturam, artemq; aliquam exercent non domi solum, sed in suis officinis, & tabernis Christianæ vitæ rationes has operarijs, institoribusve suis constituant.

Has domesticæ institutionis regulas Parochus per annũ aliquando, prout è re esse viderit, frequenti populo explicet: tum sæpissime, & publicis sermonibus, & priuatis colloquijs, patresfamilias parochię suę incolas, id moneat atque hortetur, vt quæ eorum propria officia sunt, & munera, in familiæ institutione ea præstare velint paternæ curę studio.

Quod cohortationis officium, etiam concionatores, & confessarij Sacerdotes quam frequentissime, prout opportunum esse censuerint, charitatis zelo præstent.

Parochus præterea, vbi aliquando in artificum, mercatorumve officinis, quæ intra fines parochiæ suæ sunt, ab operarijs, alijsve, qui illic artem exercent, aliquid committi intellexerit, quod deprauatæ, dissolutæq; disciplinæ sit, quod offensionem in parochia prębeat, quodq; a Christianæ institutionis moribus alienum, id officinarum dominos admoneat, vt quicquid illis locis corruptelarũ, est inde eripiatur.

Vna omnium optima indigentiæ nostræ interpres, & conciliatrix eorum, quæ necessaria, tum ad animæ, tum ad corporis bona à Deo patre expetuntur, est oratio sancta. Cuius studium, & proprium fidelium est, sic necessarium, atque omnino iussu diuino debitum: id cœlestis magister, Christus Dominus exemplo docuit, vero pręcepit, crebris cohortationibus monuit. Eo igitur studio fideles quo vehementius exardescerent, se seque quotidie singuli certa hora colligentes, id quod Christianarum mentium est, vitæ à se illo die actæ rationes inspicerent, malæq; actæ pœnitentes, ardenti oratione veniam præcarentur, & Deo gratias agerent de beneficijs, quę acceperint, instituta est in hac prouincia orationis communis exercitatio: quæ ad Christianæ pietatis progressionem introducta, vt & perpetuo conseruetur, & augeatur item, id cum omni studio Episcopus curet, tum propositis spiritualis gratiæ muneribus, Sedis Apostolicæ benignitate, eius rei causa concessis. Itaque à Parochis suis singulis sanctissimi D. N. Gregorij XIII. litteras de indulgentia, huius prouinciæ hominibus concessa, qui in oratio. nis communis institutio se se exercuerint, ter in singulos annos de scripto, vel summatim pronunciari iubeat, semel ineunte Aduentu, iterum Dominico die Quadragesimę primo, tum solemni die Pentecostes.

Episcopus præterea, pro temporum ratione certam horam statuat, qua, datis huius rei causa campanarum signis, patresfamilias, suę quisque domi, vna cum reliqua familia certo loco ad orandum conueniant. Vt autem, qui in eo precandi instituto se exercuerint, Indulgentię concessę donum consequantur, diem itidem Dominicum Quadragesimæ, proxime pręcedentem, is constituat, quo illi confessi omnes simul sacram Eucharistiam sumant.

Imminentibus vero calamitatibus; quo tempore cum nullum certius pręsidium sit, quam illud, vt fideles ad Deum patrem misericordiarum assiduis precibus confugiant, certam aliquam pręterea rationem is diligenter ineat, vt & à Clero, & populo sine intermissione, ac religiosius in orationem incumbatur.

DE IIS, QVAE AD EPISCOPALE forum pertinent.

Episcopus anni spatio ad summum, fori sui iudicijs, causis, & iudicibus, aduocatis, procuratoribus, notarijs, & ministris quibuscunque, etiam infimis, quibus in rebus opus fuerit, certas constituat leges, ad vrbis diœcesisque suæ vsum accommodatas. Illiaq; omnibus certã etiam taxam præscribat, quã pro sui, vel operis, vel laboris mercede, proque causarum, & iudiciorum ratione exigi ab vnoquoque liceat. Quæ fori præscriptæ leges, atque taxæ, in cancellaria publice propositæ semper sint, vt notæ sint, & peruulgatæ omnibus.

Causæ, quæ decem aureorum nummum summam non excedunt, summarie, simpliciter, ac de plano, sola rei veritate perspecta, sine forma iudicij cognoscantur, id quod ab huius prouinciæ Episcopis agi licet ex facultate à Pio Quinto, Pontifice Maximo, eisdem Episcopis concessa.

Nullum neque munus, neque donum, neque cuiusuis generis xenia, ne esculenta quidem, poculentaúe Vicarij ab ijs accipiãt, qui coram eis causas vel habent, vel agunt. Ne pecuniæ item quicquam Ordinarius, Delegatusúe iudex accipiat pro recognitione, aut, vt vocant, visione scripturarum ad causas, quæ apud se aguntur, pertinentium.

Pro singulis litteris dimissorij, quæ pro suscipiendis pluribus, omnibusúe minoribus, vel etiam maioribus ordinibus concedentur; itemque pro singulis litteris, quibus Notarius testatum faciat, plures, omnesúe ordines alicui collatos esse, decimam partem aurei nummi tantum ad summum à Cancellario accipi liceat; ac si eæ litteræ de vno tantum ordine suscipiendo, vel suscepto essent datæ. Idque si modo nullum ei salariũ pro officij sui munere exercendo constitutum sit: neque ad Episcopum ex Notarij commodis aliquid emolumenti ex eisdem ordinũ collationibus, litterisúe dimissorijs, directe, vel indirecte peruenire possit: alioqui gratis omnia dentur, vt est Tridentino Concilio sancitum.

Acta omnia Notarij in codicem, non in pagellas referant, quamuis ea acordula insigant; idque præstent, mense saltem, postquã rogatu illa confecerint.

Certus in Archiuio Episcopali locus constituatur; vbi causarum, ac iudiciorum codices, instrumenta, acta, scriptaúe alia, a Cancellario, & Notarijs fori Episcopalis, ad ipsum forum pertinentia, singulis annis confecta, quotannis recondantur, ita vt inde, cũ vsu venerit, promi possit, quicquid in Ecclesiastico foro vnquam agitatum erit.

Is certus Archiuij locus duabus clauibus claudatur; quarum vnam Episcopus, alterã eius Cancellarius habeat.

Notario autem instrumentorum, quæ confecit, exemplum, idque sumptibus suis habere, aut retinere liceat.

Si cancellarius, Notariusúe aliquis decesserit, vel ab officio se abdicarit, amotusúe sit, quæcunque ille, vel instrumenta, vel scripta, vel acta eiusmodi confecit, statim Episcopi iussu in eundem locum deferantur. Quod si processus alicuius causæ nondum sit completus, & causam, ob quam confectus est, partes prosequantur, eius in Archiuium delatio differri poterit, quo ad causa sit peracta. Ex archiuij tabellis, exemplaribusúe, si quæ vnquam acta, aut instrumenta, quæ Notarij manu, signoq; munita, fidem faciãt, exscribi contigerit; is, qui rogatus Notarius illa confecit, si viuit, vt operis sui emolumenta consequatur, eorum exẽplum, modo edi liceat, ipse conficiat, si præsens est: si vero abest, id seruetur, quod iure cautum est: sin aũt obijt, id Episcopalis Cãcellarius præstet: mercedẽ autem inde capiant notarij hæredes, nisi aliter in Episcopum, & notarios conueniatur.

Testium dicta, & attestationes, in causis ciuilibus ne scribantur ab alio, quam ab ipso causæ Notario, siue actuario, vel ab alio eius nomine. Quæ attestationes ipsi Notario causæ, siue actuario consignentur, & asseruentur, vt post in Archiuio vna cum toto processu recondantur, vbi custodiuntur aliorũ actorum monimenta.

Idem decernitur de instrumentis, actisúe dictæ causæ; quibus decretum iudicis, adscribi contigerit.

In alijs verò omnibus, quibus auctoritas, decretumúe Episcopi sit interponendum, Cancellarius tantum notarius adhibeatur.

Vicarius Foraneus, atque alij, quibus Episcopus, processum aliquem, aliunde, seruata iuris formula, cognoscendum, agendumúe mandauerit, si in processu conficiendo, Notarium non habent, quem adhibeãt, duos sibi notum, vitæq; integritate homines, qui acta conscribant, ad præscriptam iuris formam asciscant. Ijsque mercedis taxa maior ea ne sit, quæ Notarijs fori præscripta est, sed aut æqualis, aut minor, pro illius loci ratione.

Procurator, qui causam iniquam in foro Ecclesiastico sciens defenderit; quiúe quicquam negauerit, quod verũ scierit, fori Ecclesiastici auditorio aditune interdicatur, nisi is legitime se purgarit. Qui præterea in publico concubinatu aut adulterio viuunt, alijq; publice criminosi, à foro Episcopali ita arceantur, vt nec Notarij, nec Procuratoris, nec Aduocati officium, ne in vllo quidem causarum genere, gerant. Inferiores quoque ministri in Christianæ vitæ officijs contineantur: curentque Episcopi, vt à ganeis, à meretricibus, à ludo cuiusuis generis, ab improbatis quæstibus abstineant;

ne blasphemi sint, nec vitæ moribus reprehendendis. Si quos deliquisse, compertum erit, in eos animaduertatur.

Quotannis fieri sui tribunal Episcopus viliter Inquiratq; an præscripta fori ratio, an præfinita taxa seruetur: tum præterea, an si quæ corruptelæ, si quæ abusus irrepserint an si quid denique vel institui, vel emendari, oporteat; idque sollicite in primis curet, vt eripiantur abusus, tum restituantur quæcunque ad rectã iudiciorum formã attinẽt.

Episcopus non solum per certos homines, vt primum à nobis constitutum est, sed etiam ipse aliquando in anno carcerem visitet: in eoque inclusos paterna charitate cõsoletur, pieque in Domino adhortetur.

Videat item, vt eis ad corporis sustentationem, & ad iustum patrocinium non desit quicquam; tum in primis non libri spiritualis lectio, non crebræ religiosorum hominum cohortationes, tum ne denique aliquid ad animæ salutem.

Curet etiam, vt, qui in liberiori custodia sunt, festis saltem, & Dominicis diebus Missæ sacrum audiant, aliquo, vbi fieri potest, exædificato prope carcerem sacello, tum doctrinæ Christianæ rudimentis instituantur. Idque officium ijs præterea præstetur, qui in saicalis fori liberiori carcere sunt.

Vt omnes in Pascha confessi sacram Eucharistiam pie, & salutariter sumant. Quod vt die Natali Domini, & alijs anniuersarijs redemptionis nostræ solennitatibus, indictisque publice Iubileis, ac Indulgentijs, faciãt, eosdem cohortetur.

Pupillorum, Viduarum, & egentium hominum cura, Episcopo, communi omnium parenti, sacrosanctis canonum legibus potissimum commendata, & commissa, negligi non debet: ne si lædantur, vociferentur, ad Dominum, qui exaudiet clamorem eorum. quamobrem pro sui muneris officio Episcopus aliquem constituat Ecclesiasticum, vel alium pium hominem, Christianæ charitatis operibus, atque officijs deditum, qui misericordiæ viscera indutus, id generis hominum patrocinium in omni causa suscipiat. Quod si aliqui iam huic pio operi præfecti sint, id agat Episcopus, vt ij munus sibi creditum exequantur quem diligentissime.

Episcopus in vrbe sua viros aliquos, auctoritate præstantes, spiritualis vitæ studiosos deligat, quorum adiumento, & opera vti possit, & in ijs cognoscendis, quæ ad Ciuitatis, diœcesisq; suæ morum institutionem pertinent, & in adiuuandis Christianarum virtutum exercitationibus, & in alijs denique quibus populi sibi commissi progressio fiat ad sanctę agendi studium.

Summorum Pontificum constitutionibus promulgandis hæc ratio seruetur, vt, si earum peruulgationi præfinitus in illis est modus, is adhibeatur; si vero nullus, ad peruulgationem satis sit affixio, quæ, vt moris est, fiat certis publicis locis.

Cuius affixionis, & peruulgationis relatio, testificatioque ab eo, qui affixerit, fiat Cancellario fori Episcopalis, cuius sit illam in librum referre.

Episcopus, id quod vel ab initio nascentis ecclesiæ institutum fuit, vt rerum Episcopali studio curaque gestarum monimenta exstarent, conquiri diligentissime curet, tum singulorum Episcoporum, qui præcesserũt, nomina, genus, & pastorales eorundem actiones. Quæ omnia litteris consignari, ordineq; eo scripta, in librum certum referri curet, vt eorum memoria conseruetur, quæ ab ijsdem, vel acta, vel instituta sunt ad aliquam ecclesiasticæ disciplinæ normam perpetuo vsui esse possint, atque adiumento in illa ecclesia bene gerenda.

QVAEDAM, QVAE AD SODAlitates pertinent.

Multa mala existunt ex prætermisso, & valde his temporibus neglecto, fraternę correctionis officio debito, ac necessario. quamobrem curent Episcopi, in sua quisque non solum vrbe, sed in diœcesi etiam, aliquam hominum, qui moribus, vitæque innocentia grauiores sint, sodalitatem constituere, quæ in hoc fraternæ correctionis officium Christiana charitate incumbat: aut hoc ipsum officij munus alteri sodalitati adscribi studeãt, quæ id recte præstare possit.

Cui Sodalitati certas fraternæ corrigendi regulas præscribant, studio, & opera probatorum Theologorum.

Quo maior in dies ad Christianæ pietatis studium progressus sit fidelium; id curet Episcopus, vt cum disciplinatorum pœnitentiumq; sodalitates, aliasq; eiusmodi frequentes instituat; tum institutas omni pastorali studio adiuuet, & ad conseruandas illas disciplinæ, ac pœnitentiæ rationes, & ad alias excitandas spiritualium virtutum progressiones. Id quo facilius fiat, ardentioríque studio, quotannis aliquando, prout e re esse viderit, literas promulgari iubeat, quibus Sanctiss. D. N. Gregorius XIII. præclarum spiritualis Indulgentiæ donum liberaliter in domino illis concessit, qui ijs sodalitatibus adscripti, sibi flagella, disciplinamque certis statutis diebus adhibuerint.

Præscribat item diem certum, quo in singulos annos istarum sodalitatum homines, qui in vrbe sunt, vno loco omnes; qui in diœcesi, omnes item suo quique in Oppido, locove in vnum conuenientes, primum contriti, & confessi sacram Eucharistiam sumant; tum solennem processionem agant, perpetua grataque memoria prosequentes concessi sibi spiritualis doni, gratiam.

QVAE-

QVAEDAM, QVAE AD Moniales, & alios regulares pertinent.

Quod Sanctissimus D. N. Gregorius XIII. de moniialibus sanciuit; id Episcopus exequatur quam diligentissime: præsertim quod de certo earum numero constituendo decreuit, quod de eleemosynis præstandis, quod de ostiolo obstruendo, quo aditus e Monasterio patet ad exteriorem Ecclesiam, quod de clausura ab eisdem non violanda, & a conuersis etiam seruanda, præscripsit.

Idque omne efficiat omnino, vt exequutionem habeat, cum in Monasterijs, quorum curam gerit, tum in illis Regularium curationi commissis, idque eiusdem constitutionis auctoritate.

Si quæ autem Moniales, conuersæue non ijs paruerint, quæ eadem sanctione de clausura statuta pœna violatæ clausuræ plectantur.

Quæ monialium Monasteria, extra vrbis, aut oppidi mœnia sita, Episcopus Tridentini decreti auctoritate, in vrbem, vel oppida, quæ frequentiora, & tuta sint, transferri oportere, aut expedire censuerit: ne ea in ecclesias seculares transferrat, vbi animarum cura geritur.

Puellæ, quæ regularem habitum induere voluerint, ne eo habitu induantur, antequam confirmationis, Sacramentum susceperint; si facultas sit breui illud suscipiendi.

Qui ordinarius confessor, in aliquo monialium Monasterio constitutus aliquando fuerit, ne idem ad earum confessiones extraordinarie audiendas mittatur; si modo non aliter quandoque Episcopus censuerit.

Confessarij monialium ab eis, aut singulis, aut vniuersis, aut ab earum Præfecta, ne Monasterij quidem nomine, quidquam, etiam minimum, dono accipiant; nisi quid eis annuæ certæ portionis Episcopi iussu datur, ad vitæ sustentationem.

Constitutio illa, quâ à Pio Quinto, summo Pontifice, interdictum est omnes cuiusuis ordinis mulieres, etiam generis splendore, aut dignitate illustres, monasteria ingredi, quotannis semel, atque adeo sæpius, certis festis diebus, arbitrio Episcopi promulgetur.

QVAE GENERATIM AD HAEC decreta, & ad alia pertinent.

Quæcunque vel ad Cleri, vel ad populi conformandos mores, ad ecclesiasticamque omnem disciplinam retinendam prouincialibus, aut diœcesanis synodis à nobis, aut à Coepiscopis nostris sancita sunt, ex illis eo vberior, Deo iuuante, fructus existet, quo sæpius vel promulgatione, vel certe lectionis studio inculcata, ijs notiora fient, a quibus illa, & sciri, & animo comprehendi, req; ipsa præstari oportet.

Episcopus igitur, præter alia, quæ hoc de genere aliàs decreta sunt, & Canonicis, & Parochis, & reliquis Clericis certum tempus statuat, quo omnia, quæcunque ijs prouincialibus diœcesanisque decretis de ijs constituta sunt, illis legantur; ita vt quæ decretorum partes ad canonicalem disciplinam pertinent, Canonici; & quæ causa sua constitutiones latæ sunt, Parochi & Clerici itidem, & ij omnes, quæ ad vniuersum Clerum spectant, illas, lectione, repetita, animo comprehendentes, præscriptas munerum suorum partes singuli studiosius exequantur. Si quis autem eorum aliquando Episcopi iussu interrogatus, illas per negligentiam, aliamue culpam ignorarit, pro eius culpæ, & personæ ratione illum Episcopus corripiat, aut aliàs præterea cum eodem agat. In Seminario quoque itidem seruetur; vt earum vel institutis, vel monitis, vel præceptis Clerici informentur.

Quæ vero decretorum partes ad Laicos attinent, illas summatim vulgari sermone expressas, & certis anni temporibus distributas, prout vsu venerit, à Parochis denunciari iubeat: quo sæpius inculcata, seruentur diligentius.

Quibus Prouincialium nostrorum Conciliorum est aliquis adscriptus dies, quo vel summorum Pontificum sanctiones, vel Tridentinas, prouincialesue constitutiones promulgari iussum est; illis decretis certum præscriptum diem ad eam promulgationem mutari ab Episcopo liceat, certumque alium constitui: quo die, singulis annis in sua diœcesi id opportunius præstari posse censeat.

Quibus in decretis mulctæ ijs nominatim constitutæ sunt, qui dignitates, aut canonicatus obtinent, nec certis locis attributę, vsui Sacristiæ, aut Fabricæ illorum ecclesiæ ab Episcopo attribuantur. Neque vero eas ad alium vsum conuerti, neque easdem remitti, nec prætera de ijs ipsis, etiam ab vniuerso Capitulo transigi liceat, nisi Episcopi auctoritate.

Quod de sacramentorum administratione, Missæ celebratione, diuinorumq; officiorum modo, & ratione, in hac synodo decreuimus; id neque ad Mediolanensem ecclesiā, quæ Sancti Ambrosij præscripto, & instituto, proprios ritus, & cęrimonias habet, neq; ad ceteras, quæcunq; eodem iure, ac modo ex antiquissimo tempore sacra facere consueuerunt, in ijs, quæ eius institutis, ritibus, & cærimonijs expresse aduersantur, pertinere volumus. Cæteris vero, & Mediolanensis ecclesia, & quæ eiusdem ritibus vtuntur, æque teneantur, ac aliæ, quæ in prouincia nostra sunt ecclesiæ.

Si in his decretis, ante alteram Mediolanensis prouinciæ synodum vlla difficultas orta

erit, eos, & omnium, quæ eisdem decretis continentur interpretationem, & explicationem nobis reseruamus, salua semper Sedis Apostolicæ auctoritate.

Quamcunque facultatem, ex decretis in hac tertia prouinciali synodo Mediolanensi à nobis editis, habent Episcopi; eam ipsos per suos Vicarios generales exequi posse volumus; nisi in ijs quæ proprie ad ordinem Episcopalem pertineant; aut in quibus Vicarij a sacris canonibus, aut à Concilio Tridentino, vel à nobis expresse exclusi sunt.

Vt Nemini, eorum, quæ in hac tertia prouinciali nostra synodo à nobis decreta sunt, ignorantiam excusare liceat; edicimus, vt ex quo primum die edita, in valuis Metropolitanæ Ecclesiæ proposita fuerint, ad duos menses omnes se, & his decretis, & si contra fecerit, pœnis, quæ eis continentur, teneri intelligant. Ab eo etiam affixionis die eorum decretorum temporum initium sumendum decernimus, quibus aliquid intra certum tẽpus præstari iubemus.

Vnusquisque præterea Episcopus ea omnia, & singula in proxima diœcesana synodo legi, ac recitari iubebit. Et si ita expedire censuerit, suæ quoque Cathedralis ecclesiæ valuis proponi; quo studiosius omnium animis eorum præcepta fixa inhæreant.

Singulæ etiam Cathedralis, & Collegiatę, & parochiales ecclesiæ huius prouinciæ, has nostras constitutiones certo aliquo loco collocatas, perpetuo asseruent.

Omnia, & singula, quæ à nobis in hac tertia prouinciali synodo decreta, actaque sunt, qua debemus obedientia, ac reuerentia, auctoritati, ac iudicio sanctæ Romanæ ecclesiæ, omnium ecclesiarum Matris, & magistræ semper emendanda, & corrigenda subijcimus.

Quia nonnulla à summo Romano Pontifice, & publicæ totius prouinciæ Mediolanensis, & priuatæ singularum ecclesiarum vtilitatis causa petenda sunt; decernimus, vt quicquid ab eius Sanctitate communibus nostris, & qui adsunt, Coepiscoporum literis postulabitur, id huius synodi nomine, & auctoritate ita factum intelligatur, perinde ac si in sessione publice postulatum esset.

INDICTIO FVTVRI CONCILII
Prouincialis quarti.

Carolus, miseratione diuina Tit. S. Praxedis S. R. E. Presbyter Cardinalis, Borrhomæus nuncupatus, sanctæque Mediolan. Ecclesiæ Archiepiscopus.

Omnibus & singulis Reuerendissimis dominis Episcopis, qui hic adsunt, & Synodo Prouinciali Mediolanensi, quacunque ratione interesse debent, omnibusque item Capitulis, & Ecclesiarum Cathedralium Procuratoribus, qui præsentes intersunt, indicimus, significamus, denunciamus, & intimamus proximam sequentem synodum Prouincialem Mediolanensem quartam, Deo omnipotente auctore, & ad eius laudem hac eadem in vrbe, hoc ipso loco, Anno 1576. die decimo mensis Maij, qui dies erit feria quinta Dominicæ secundæ post Resurrectionem D. N. Iesu Christi, inchoãdam, & celebrandam esse:

Quamobrem eos omnes, & singulos Reuerend. dominos Episcopos, qui hic præsentes adsunt, monemus, Procuratores vero Ecclesiarum Cathedralium inuitamus, vt eo die ad synodum prouincialem quartam, iuuante Deo, Mediolani celebrandam, constituto, hic omnino intersint; nisi diem celebrationis ipsius synodi aliqua ex causa à nobis prorogatum fuisse nostris ad eos datis literis intellexerint. Quod si ipsorum Reuerendissimorum Episcoporum nostrorum aliquis legitimo tunc detentus erit impedimento, nuntium ad se excusandum, atque ad id impedimentum probandum ad nos mittat, cui etiam facultas ab ipso detur, ea omnia, & singula nomine suo, & ecclesiæ suæ recipiendi, quæ Spiritu sancto duce, in ipsa synodo à nobis de Concilio, & assensu Reuerendissimorum Episcoporum nostrorum decernentur aut constituentur.

LAVS DEO.

CONCILIVM

CONCILIVM PROVINCIALE MEDIOLANENSE IIII.

Quod

CAROLVS S.R.E. CARDINALIS Tit. S. Praxedis Archiepiscopus.

Habuit An. a Chr. Nat. M. D. LXXIII. Gregorio XIII. Pont.

Edictum de Concilio Prouinciali. IIII.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen.

CAROLVS S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS Presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia, Archiepiscopus sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis, Vniuersis Prouinciæ nostræ Christi fidelibus Salutem in Domino.

PRo Archiepiscopalis officij nostri ratione, quæ progressionibus suis tota ad optimā Pastoralis muneris curā spectare debet, nos in synodo prouinciali tertia, quam ex præscripto Tridentino, anno M. D. LXXIII. habuimus; decreto edito, Concilium prouinciale quartum indiximus, quod hoc anno, die decimo mēsis Maij, auxiliante Dei misericordia, celebraturi sumus. Vt autem omnibus, atque singulis, quibuscumque, qui iure, aut consuetudine, aut priuilegio, aut alia quauis ratione Concilijs prouincialibus nostris interesse possunt, vel debent, hæc Synodi quartæ prouincialis indictio, plane nota, atq; diuulgata sit; neue cuiquam vel rei ignorantia ad excusationem vti, vel se contemptum, neglectumve esse dicere liceat; ijs ipsis vniuersis, & singulis, ac ceteris item, qui sua interesse quauis ratione putarint, hoc edicto publicè proposito, eandem quartam prouincialem Synodum, in superiori illo prouinciali tertio Concilio iam, decreto promulgato, indictam, significamus, indicimus, ac denunciamus.

Quamobrem cum vniuersos, & singulos Reuerendissimos Episcopos prouinciæ nostræ, tum ceteros quoscuis omnes, qui, vt supra, in Synodo Prouinciali Mediolanensi, quacunque ratione interesse debent, præter illud indictionis decretum, & litteras nominatim, sigillatimque eisdem Reuerēdissimis Episcopis; per nos scriptas, hoc etiam edicto illud monemus, vt eo ipso, a nobis præscripto, & constituto, decimo mensis Maij, proxime sequentis, die, Mediolanum in Ecclesiam nostram Metropolitanam conueniant; & in Concilio, quod illo ipso die, summo mane, iuuante Domino inchoabimus, præsentes ipsi adsint; pœnis & censuris propositis, Canonum iure sancitis.

Curent verò singuli prouinciales nostri Episcopi, vt, quod Concilio prouinciali secundo sancitum est, cum primùm edictum hoc acceperint, in omnibus & vrbis, & diœcesis suę ecclesijs parochialibus, quinta quaque feria, in singulas hebdomadas, quoad Concilium de more dimissum atque absolutum erit, Missæ Sacrum, de Spiritu sancto, fiat: in Cathedrali autem, & Collegiatis Ecclesijs, processionum præterea munus, singulis diebus Dominicis, intus obeatur; ex animoque preces fiant, quibus à Deo, totius consolationis, & misericordiarum patre, nobis, tam salutare negotium tractantibus, Spiritus sancti lumen imploretur.

Sciant præterea vniuersi, & singuli prouinciæ nostræ Christi fideles, conciliarem hanc actionem, à nobis indictam, præcipuū quoddam caritatis, & pietatis studium ab ijs ipsis postulare: cùm illa omnis eò spectet, vt per nos, illorum gressus dirigantur in viam salutis. Quare paterna cohortatione eos vehementer in Domino admonemus, vt &

sua, &

suæ, & nostra causa, orationis, precumque studium, vna nobiscum adhibeant: dieque Dominico, Concilium id prouinciale proximè præcedente, qui dies sextus Maij erit, primum verè pœnitentes, & confessi, sacrã communionem sumant; hoc piè precantes, vt adiutrice Dei gratia, nos ea, quæ ad nostram, suamq; salutem pertinent, diligenter, sanctaq; sollicitudine agamus. In quarum rerum fidem, hoc edictum confici, auctoritateque nostra imprimi, & sancti Ambrosij sigillo Archiepiscopali nostro muniri, tum nostra etiam manu signatum, in vulgus publicè proponi, eidemque a Synodali Secretario nostro subscribi voluimus. Datum Mediolani, in ædibus nostris Archiepiscopalibus, Calendis Martij. 1576.

ORATIO

CAROLI CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS, ET ARCHIEPISCOPI,

HABITA IN PROVINCIALI CONCILIO IIII.

Quousque tandem Concilia prouincialia, toties conuocata? quorsum & tot constitutiones, & tot decretorum vincula? Vulgaris vox, Patres sanctissimi, ac sicut ne tacita quidem cogitatione religiosa mentis digna, longeq; a sensu Episcopalis vestri animi aliena, ita hominum, vel impiorum est, Ecclesiam Dei oppugnantium, vel christianorum, christianam disciplinam abhorrentium, vel imperitorum, planeq; nescientium, quantas vires habeat frequens Synodorum actio, atque vsus, vel illorum sane, qui angusto paruoq; animo metiuntur. Porrò nobis, Patres, est illud certum, atque exploratum, hominem diuina lege, quasi sæpimento vallatum, vt est is tum summa natura imbecillitate, tum immensa cupiditate, sæpe labi, sæpeq; ab officij semita deflectere; proinde plurimis & Concilijs, & institutis, & decretis opus esse; quibus, quasi sanctissimis vinculis, ille adstrictus, à recto cursu non declinet: aut aliquando digressus, ijsdem adiutus in viam salutis redeat. Et, quod caput est, vt salutaris huius Conciliorum instituti auctor est cælestis magister Christus Dominus; sic Apostoli eo sæpissime vsi, lege etiam sanxerunt, vt bis in annos singulos concilia ab Episcopis haberentur. Quod deinceps & innumerabilibus summorum pontificum sanctionibus, & Conciliorum tum œcumenicorum, tum prouincialium decretis communitum, & frequenti Ecclesiæ vsu consuetudineq; diu retentum, eiusmodi fuit; quo aditus patefactus est, non modo ad tradendam, verum etiam ad perpetuo colendam, perpetuisq; progressionibus augendam, omnem Ecclesiasticæ disciplinæ rationem. At vero, vbi id aliquando intermissum, aut plane omissum est, vix dici potest, quot, quamq; graues calamitates rei christianæ, publicæ importatæ sint. Prope perierat christiana vita institutio, conciderat penè rerum salutarium vsus nulla fere cleri disciplina, quasiq; nullum populi in charitatis officijs studium, prolapsus deniq; miserabilem in modum erat totus ille, ab Euangelij luce dimanans, christianarum virtutum ornatus. Quid? ij, qui alios in officio continere debebant, maxime ipsi à muneris debiti cura deflexerant. Atqui hæc vel vna solum recordatio satis nos commonet, atque adeo commonet, vt in tuendo synodalium, Episcopaliumq; conuentuum vsu, tantum pietatis, constantiæq; diligentiæ ponamus, quantum sanè voluntatis, & consilij, ad prodendum posteris optimum institutum, sanctissimi illi viri adhibuerunt. Sacra præterea œcumenica Tridentina synodus, salutare illud institutum salutariter ita renouauit, vt, si minus bis, aut semel saltem singulis annis, quemadmodum illi censuerunt, at certe tertio quoque anno prouinciales synodos & conuocari, & celebrari decreuerit. Id sane vero nos benè, iuuante Deo, cum semel, iterum, ac tertio executi simus, est etiam cur idem perpetuo præstemus. Multa, Patres, nostris superioribus Concilijs desunt, ad perfectam illam, quam magnopere expetere debemus, populi christiani disciplinam: alia item in eisdem decreta sunt, quæ communiri oportet: alioquin operis, à nobis inchoati, iacta fundamenta, breui corruerent: alia item abhinc triennio suborta esse possunt corruptelarum semina, quæ nostra cultura conuellenda sunt, tum vitiorum spinæ succrescentes amputandæ. Hæc tria proposita quidem nobis esse debent e sed illud etiam profectò est, ad quod cum semper, tum maximè in hac quarta prouinciali synodo, omnes cogitationes, consilia, studia, conatusq; nostros dirigi admodum cupimus, & à vobis, totis in Christo visceribus, expetimus; vt decretis, iam sancitis, quæ adhuc executionis operam à nobis postulant, omnino exequendis, certam, explicatamq; rationem ineamus. Quare cum Tridentinas sanctiones, tum superiorum Conciliorum constitutiones in conspectu, tanquam in speculo quodam habentes, diligenter videamus, quæ in executionis munere officia nostra prætermissa, quæ ita non præstita sint, vt sane debebamus; pro gloria Dei proq; populi, nobis commissi, salute. Iam modo est, Patres, vt hoc ipso loco, tanquam in augustissimo theatro, spectemus illas muneris nostri partes, quas clero, quas populo, quas Ecclesijs fidei nostræ commissis religiosa solicitudine debemus. Hoc autem cum semper nobis ob occulos versari debet, tum certa illa, in nostris,

& cleri.

& cleri, & populi moribus sanctè conformandi deliberatio, quam salutaris Conciliorum actio deposcit, perpetuò à nobis afferenda est; maximeq; hoc ipso tempore, tempore autem iubilæi, acceptabili, & hac die salutis, quam fecit Dominus. Iam populi, cælesti eo dono excitati, in officijs atque exercitationibus pietatis religiosius versantur; certatimq; christianis virtutibus operam dant: quinimmo, qui in inueterata quadam peccandi consuetudine obdurauerant, suscepta aliqua vitæ emendatione, animum, penè in malè agendo obfirmatum, ad christianarum virtutum studium flexerunt. Ergo quid nobis, qui populorum patres, qui medici animarum saluti prospicere debemus, in hac ardentissima, piaq; omnium voluntate agendum erit? an non in omnes Episcopalis officij partes nos excitabimus? an diligentiam nostram acuemus? an in spiritualis vitæ disciplina in dies augenda, inuigilabimus? certè quidem. Hoc ipsum sanè non modo postulare, sed flagitare videtur expectatio populorum: qui, in fide, curaq; nostra conquiescentes, ex nostris his Episcopalibus conuentibus, salutare adiumentum se consecuturos esse sperant, & confidunt quidem certè. quid eorum preces? quid oratio? quid frequentior concursus loquitur? quæ mens? qui sensus? quæ cogitatio illorum? Hic, patres sanctissimi, ante oculos ponite ingentem huius prouinciæ hominum multitudinem, suæ salutis studio flagrantem, nostrisq; monitis vehementius excitatam, tum superioribus diebus, tum hoc potissimum tempore, quo in hac salutari Conciliarium rerum tractatione nos causa sua versamur, vbique & in vrbibus, & in oppidis, & in ipsis vicis frequentissimam, pietatis exercitationibus deditam. Videte sacerdotes pro nobis ad altaria supplices: videte vniuersum penè populum, piè deprecantem: videte virgines, & viduas, demissè, ac religiosè orantes: videte innumerabiles homines, sacram communionem sumentes; & alios profusis lacrymis, pio gemitu, iteratisq; vocibus, Dei misericordiam, sanctorumq; patrocinia implorantes. Considerate animo hanc vnam omnium obsecrationem, atque orationem, summa tacita mentis contentione ad cælos vsque emissam. Quousque tandem, Pater cælestis, parturimus; neque adhuc tamen parimus? cogitata optima concipimus; at factis non exprimimus. Tu Domine ad rectè agendum nos vocas, atque excitas; at languescimus: præclarè aliquando inchoamus; at non perficimus: cælestes illas coronas, gloriamq; sempiternam expetimus; at labores, crucemq; refugimus. Quo tandem tempore seriò agemus? quando verè adiuti, cursum vitæ rectè tenebimus? Respice summe pater, nos oues pascuæ tuæ, non auro, argento, sed pretioso sanguine filij tui redemptas. Tu nos tanquam pretiosum depositum, horum curæ, fideiq; commisisti; tu hos nobis duces, magistros, medicos, pastores, patres constituisti; ac proinde illis, eorumq; dictis audientes nos esse iussisti: tu rursus, illos, vt pote de animabus nostris rationem aliquando reddituros, pro nobis inuigilare voluisti: da, quæsumus, illis iam causa nostra in Concilio congressis, de salute nostra sollicitis, remq; nostram agentibus, vt te vnum spectent; non sua, sed quæ Iesv Christi *sunt, quærant; ac suæ & nostræ saluti seruiant: præfer lumen mentibus eorum; ac dirige voluntates & ad salutaria consilia suscipienda, & ad dandam nobis, plebi tuæ, scientiam salutis, & ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Sicq; illi sanctè agendo, & nos eisdem obediendo, omnes ad cælestem patriam, ad quam vocati sumus, adiutrice tua gratia, perueniamus. Hæc, Patres, populi, fidei nostræ commissi, à Deo supplices petunt: hæc eadem rursus nobis proponamus; hæc assidua, paternaq; sollicitudine meditemur, atque procuremus. Hæ sunt animæ, quarum salutem Deus vt procuraret, non Angelum, non Archangelum, sed vnicum filium* Christvm Iesvm *misit: qui hinc in cælum abiens, quam diligentissimè earum curam Beato Petro, commendauit his, tertio repetitis, verbis: Simon Ioannis, diligis me plus his? pasce oues meas: Qua verborum formula etiam vnicuique nostrum, qui in sollicitudinis partem vocati sumus, optimam pascendi rationem præscripsit; & charitatem maximè, muneris nostri magistram, docuit: quam populis, in curam nostram traditis, & frequenti verbi Dei prædicatione, & salutari sacramentorum administratione, & vitæ sanctissimæ exemplis, & Episcopali eleemosynarum liberalitate, & sollicita oratione, & Missæ sacri crebra oblatione, & diuinorum officiorum cultu, & precibus assiduis, & paternis monitis, & pastoralibus correctionibus, & conciliaribus sanctionibus, & omni deniq; officio, curaq; perenni, per nos præstari voluit. Videte igitur, Patres, curam, sollicitudinem, & vigilantiam nostram; quæ in grege tanta adhibenda est, quantam sanè maximam charitatem* Christo *deberi, omnes profitemur. Si diligis me, inquit, pasce oues meas. Hoc sanè illustrius veræ erga illum dilectionis testimonium datur, quò maius in omni gregis pascendi ratione studium, operaq; collocatur. Certè si* Christvm, *vt debemus, diligimus; si* Christi *gloriæ seruimus; si* Christi *regni propagationem cupimus; si* Christo *gratificari volumus; id præstantissima erga gregem, nobis commissum, charitate, non declarare solùm, sed factis comprobare nos oportet. Id sanè præstabimus, Patres, si non laboribus deterriti, non difficultatibus labefactati, non sathanæ aduersarij colluctatione fracti, ab instituti operis cursu nunquam desistemus: sed diuini amoris igne accensi, omni virtutum Episcopalium studio, eò cum semper tum in conciliaribus actionibus progredi contendemus, vt populum, nobis commissum, & purgemus, & illustremus, & perficiamus; hisq; perpetuis progressionum laboribus introducamus in tabernacula cælestia: idq; munere, & gratia* Christi *Domini: cui gloria sempiternis ætatum sæculis. Amen.*

IN NOMI-

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDVAE TRINITATIS, PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI.

NOs Carolus, S. R. E. Titu. Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, Dei & sedis Apostolicæ gratia Archiepiscopus Mediolani, ad Dei omnipotentis, Beatæque Mariæ, semper Virginis, ac S. Ambrosij confessoris, patroni nostri, laudem, hæc pro Christianæ morum disciplinæ conformatione, qua clerum, populumque fidei nostræ concreditum, prælucere, totis in Christo visceribus expetimus, de Consilio, & assensu Reuerendissimorum DD. Coepiscoporum nostrorum, in Concilio Prouinciali Mediolanensi quarto decernimus, statuimus, ac sancimus.

De fidei Professione.

QVOD ex Pij Quarti, Pont. Max. sanctione, in primo, & tertio Concilio prouinciali nostro, de ijs, qui fidei professionem facere debẽt, deque illorum ipsorum vita & moribus, ante inquirendis, & probandis, decretum est: id Episcopus omninò efficiat, vt præstetur: tum compellat præterea ad idem omnes, ac singulos, sicut etiam à sancta sede Apostolica declaratum est, quicumque arithmeticam, & musicam, vel artes cuiusuis generis liberales profitentur.

Formula vero, ad cuius præscriptum fidei professionem præstari oportet, pontificia illa sanctione conceptis verbis tradita, hæc sane est.

Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia, & singula, quæ continentur in symbolo fidei, quo sancta Romana Ecclesia vtitur, videlicet. Credo in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ, visibilium omnium & inuisibilium; & in vnũ Dominum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum, & ex patre natum ante omnia sęcula; Deum de Deo, lumen de lumine; Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt; qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, & homo factus est; crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est; & resurrexit tertia die secundum scripturas; & ascendit in cœlum, sedet ad dexteram patris; & iterum venturus est cum gloria iudicare viuos, & mortuos; cuius regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum, & viuificantem, qui ex Patre filioq; procedit; qui cum patre, & filio simul adoratur, & cõglorificatur; qui locutus est p Prophetas: Et vnam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum, & expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi sæculi. Amen.

Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes, & Constitutiones firmissime admitto, & amplector.

Item sacram scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit, & tenet Sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarũ, admitto; nec eam vnquam nisi iuxta vnanimem consensum Patrum, accipiam, & interpretabor.

Profiteor quoq; septẽ esse vere, & proprie sacramenta nouæ legis à Iesu Christo, Domino nostro, instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium, illaq; gratiam conferre, & ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem, sine sacrilegio reiterari non posse.

Receptos quoque, & approbatos Ecclesiæ catholicæ ritus, in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto.

Omnia, & singula, quæ de peccato originali, & de iustificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita, & declarata fuerunt, amplector, & recipio.

Profiteor pariter in Missa offerri Deo verũ, proprium, & propiciatorium sacrificium, pro viuis, & defunctis: atque in sanctissimo Eucharistiæ Sacramẽto esse vere, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, vnà cum anima, & diuinitate Domini nostri, Iesu Christi, fieriq; conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, quam conuersionem catholica Ecclesia transsubstantiationem appellat.

Fateor etiam sub altera tãtum specie, totum, atque integrum Christum, verumq; sacramentum sumi.

Constanter teneo Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragijs iuuari, similiter & sanctos vnà cum Christo regnantes, venerandos, atque inuocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre,

ferre, atq; eorum reliquias esse venerandas. Firmissime assero, imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, necnon aliorum sanctorum habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam.

Indulgentiarum etiam potestatem, à Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque vsum christiano populo maxime salutarem esse affirmo.

Sanctam Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem, & magistram agnosco: Romanoque Pontifici, Beati Petri, Apostolorum principis, successori, ac Iesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo, ac iuro.

Cetera item omnia à sacris canonibus, & œcumenicis Concilijs, ac præcipue à sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitanter recipio, atq; profiteor: simulque contraria omnia, atque hæreses quascumque ab Ecclesia damnatas, & reiectas, & anathematizatas, ego pariter dãno, reijcio, & anathematizo.

Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo saluus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & inuiolatam, vsq; ad extremum vitæ spiritum, constantissime, Deo iuuante, retinere, & confiteri, atque à meis subditis, vel illis, quorũ cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum.

Ego idem. N. spondeo, voueo, ac iuro. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

Quæ ad sanctorum cultum, sacrorumq́, temporum celebritatem pertinent.

De sacris reliquijs, miraculis, & imaginibus.

AD ea, quæ de sacris reliquijs, per nos primi, & tertij Concilij prouincialis decretis sancita sunt, hæc pro religiosa, illas & recondendi, & exponendi, & transferendi, & asseruandi ratione, piisque earundem veneratione, atq; cultu adiungenda censuimus. Sãctorum corpora, & sacras reliquias, Episcopus à religiosis, peritisque Sacerdotibus, quos eo potissimum nomine deligat, tũ in vrbe, tum in diœcesi sua, quibuscumque in Ecclesijs, locisve illa sint, recognosci quamprimum iubeat. Qua inrecognitione hæc præstentur.

Primò, vt scripta, tabulæ, litteræ, certi annalium codices, aliaue cuiusuis generis monimenta, quæ in ijs ipsis Ecclesijs, earumve atrijs, atque ædibus, aut alijs locis extant, schedulæque vasculis, arcisve sacrarum reliquiarum affixæ, inclusæve recognoscantur accurate, & diligenter: vnde illarum vel translatio, vel collocatio ibi facta cognosci; aut alia eiusmodi notitia earundem haberi queat. Testes præterea conquirantur, si qui sunt, qui testimonium dent, antiquæ, constantisque traditionis, ex qua certa earum cognitio constet: aut alia, sicut opus erit, id generis diligentia ad rei perspicientiam adhibeatur.

Deinde vt singulæ ipsæ sacræ reliquiæ, quas extare compertum est, re ipsa cernantur; ita tamen, vt, vbi sub altaribus, alijsue subterraneis, eiusmodi locis, corpora sanctorum collocata, reconditaue sunt, nec ostium, neque fenestra insit, vnde inspici queant, non aperiantur, aut effodiantur; nisi ob causam aliter Episcopus aliquando faciendum censuerit.

Qua omni recognitione facta, diligentiaque adhibita, librum præcipuum, certumq; confici Episcopus curet: in quo singulæ, quæ in Ecclesijs, & vrbis, & diœcesis sunt, reliquię sacræ recte, atque ordine describantur; notatis etiam diligenter, non solum ijs ipsis Ecclesijs, vbi reconduntur, sed scriptis etiam, annalibus, tabulis, alijsue monimentis, è quibus illarum testimonium constet. Is verò liber in archiuio Episcopali, certo loco custodiatur, & asseruetur perpetuo.

In eo item libro recte referantur, si quas deinceps sacras reliquias comperiri, aut aliunde asportari contigerit; vbi primum ab Episcopo illæ recognitæ, & probatæ sunt. Nec verò sine scripta Episcopi probatione, etiam Regularibus, & alijs exemptis, vllas nouas reliquias euulgari, aut populo exponi, venerandasve proponi patiatur Episcopus, antequam à se recognitæ, & probatæ illę sint. Qua in probatione seruet is omnino formam, a Tridentino Concilio ea de re præscriptam.

Reliquiæ sanctorum ne in priuatis ædibus, neue apud laicos homines, sed in Ecclesia, loco conspicuo, bene septo, atque vndique ornato collocentur, & asseruentur. Atque ita eo loco decenter, ac pie, vel arcis, vel capsulis, vel vasibus, loculisve reconditę, includantur: vt & pro illarum ratione, ac pro Ecclesiarum dignitate, & facultatibus, formæ, instructionibus nostris præfinitę, omni ex parte respondeatur.

Is porrò locus duabus saltem clauibus, vsque diuersis, claudatur: quarum vnam Episcopos, alteram Rector Ecclesię, vbi sunt, custodiat diligenter. Vbi verò consuetudinis est, ab vniuersitatis, sodalitatisve hominibus, aut à Syndicis, laicis hominibus, clauem etiam teneri; illam tertiam illis permittere poterit Episcopus arbitratu suo.

Liceat tamen aliquando, quibus Episcopos rationabili, & pia causa id concedendum censuerit, asseruari in priuato oratorio, tuto, ornato, ac decenti, eiusdem Episcopi iudicio.

Corpora

Corpora sanctorum, quæ noo sub altari, sub Ecclesiæ pauimento collocata sunt, nisi decentiori Ecclesię loco recondenda Episcopus censuerit, saltem erate ferrea polite, ornateque confecta, ne pedibus eorum locus irreuerẽtius tractetur, vndiq; sæpiantur, atq; obtegantur ex instructionum pręscripto.

Quæ reliquiæ inscriptionem habent, non vetustate consumptam, sed integram, & ex præscripto instructionum nostrarum confectam, ita vt est, illa inscriptio retineatur, & conseruetur. Quarum verò inscriptiones, aliqua ex parte excisæ sont, aut aliàs oon ad præscriptum factæ, eæ, in charta pergamena recte exaratæ, renouentur.

Quæ nihil inscriptum habent; sed tamen constat, quorum sanctorum, sanctarumve illæ sint; ijs singulis nomioa propria inscribantur, ad instructionum præscriptum.

Sanctorum reliqoiæ, præsertim iosignes, & sacra corpora, sacraque membra, quæ ex certis monumentis, in vlla quauis Ecclesia recondi constat, in tabola ærea, aut marmorea, lapideave litteris incisa, quò accuratius memoria perpetuo conseruetur, diligenter, ordineq; Episcopi cura, describantur: tum præterea in Cappellæ maioris columna, latereve, aut in gremio Ecclesiæ, loco aperto, ac perspicuo, ea tabella, parieti calce conglutinata, in omnium conspectu sit.

Scripta, tabulæ, & antiqua monimenta, ad illas spectaotia, in earuodem Ecclesiarum sacristia, archiuiove repooantur, vbi tuto asseruentur.

Vniuscuiusque sancti, sanctæve, cuius corpus, vel sacræ reliquiæ, præsertim insignes, asseruentur, vitæ, aut martyrij historia, ex probatis auctoribus breuiter collecta ab Episcopo ante recognita, & comprobata, in tabellam, aut in aliquem certum codicem, charta pergamena exarata, referatur. Qui codex in Ecclesiæ Sacristia, certo loco diligenter asseruetur. In illa autem vitæ breui narratione ex certis monimentis, aotiquave traditione, omnique alia, quæ constet, ratione, exponatur deinceps, in extrema scilicet parte, ac paucis item verbis, quo tempore, qua ve modo sacræ illæ reliquiæ eò translatæ, vel reconditæ sint.

Sacris aotem reliquijs, si sanctissimo Eucharistiæ Sacramento oon ita prope quidem eę collocatæ sunt, vt illius lampade harum cultui satisfiat; lampas propria assidue prælucceat: nisi hanc impensam, nimia, & Ecclesiæ, & populi egestis Episcopi iudicio noo patitur. Ceterum corporibus sanctorum, & reliquijs, Episcopi iudicio insignibus, lampas omoino vna semper colluceat.

Vbi vero plures, aut ex legato, seu alia obligatione, vsuve adhibentur aut pro reliquiarum ratione, vel Ecclesiæ amplitudine, facultatibusve adhiberi Episcopus iusserit, id etiam seruetur.

Ne sacræ reliquiæ per laicos, etiam cuiuscuius ordinis, dignitatis homines vllo modo tractentur: nec vero taogantur, cum hoc sacrilegum, ac minus propterea ferendum esse, S. Gregorius Pont. scribat.

Cum vero ab Ecclesiastici ordinis hominibus illæ cum suis loculis, vasculisve suscipiuntur, vt vel populo ostendantur, vel in altari exponantur, vel in processionibus ferantur; primum illis thurificatio adhibeatur; sique in via ferantur, tunc Acoluthus sacerdoti, illas ferenti, præeat, qui item thurificet.

Ne passim omni tempore, sed certis tantum festorum dierum celebritatibus, vtpote in Natiuitate Domini, Epiphania, Pascha Resurrectionis, Ascensione, Pentecoste, & eiusmodi, festoque ipso die exponantur, ostendantorve, quo illius sancti, cuius reliquiæ sunt, vel Ecclesiæ, in qua reconditæ sunt, celebritas solemni, festoque officio agatur; nisi præterea quo die ob aliquam causam Episcopus iusserit, concesseritve.

Nullo autem modo vnquam illæ ab operimentis, aut a velis nudæ ostendantur, exponanturve.

Cum in altari autem exponontur, hæc seruentur.

Primo in illis exponendis, processio per Ecclesiam, vbi illæ sunt, ab eiusdem clero agatur, certo luminum numero adhibito. Rursus idem præstetur, cum reconduntur.

A Sacerdote, qui post Episcopum in illa Ecclesia digniorem sacerdotalem locum obtinet, oisi aliquando Episcopus ipse id munus sibi obeundum censuerit, exponantur, & recondantur.

Isque superpelliceo, & stola, vel pluuiali etiam, pro reliquiarum, Ecclesiæue ratione, indutus sit.

Dumque expooantur, & item cum reconduntur, hymnus, vel de Apostolis, vel de martyribus, vel de confessoribus, vel de Virginibus, canatur, prout sunt sancti sanctorumve reliquiæ, quæ exponuntur; tum antiphonæ, & alia eiusmodi ad rem accommodata, vltimoque loco oratio de sanctis illis, si vero sanctus, sanctave est cuius proprius hymnus, antiphona, oratione extet, illa canantur.

Cùm item exponuntur, de stato eo libro, tabellave supra præscripta, vniuscuiusque martyrium, aut vitæ historia breuiter explicata, vulgari sermone grauiter io populi frequentia pronuncietur: ad qoam rem præterea sacerdotis, de diuinis illorum sanctorum virtutibus, cœlestique vita, & rebus per eos fortiter, ac mirificè gestis, grauiter, breuique tractantis, officium, vbi potest, adhibeatur: quo ardentius populi, sacras reliquias spectantis, animi ad omne pietatis studium inflammentur.

Dum in altari expositæ sunt; candelæ, saltem quattuor,

quattuor, grandiores accensę ibi colluceant: ad earumque custodiam adhibeatur, qui semper assistat, vnus, duove, sacris maioribus ordinibus initiati, ijque moribus probati, ac superpelliceo induti.

Horum verò clericorum, non laicorum opera, ministeriove adhibito, liceat fidelibus pietatis, & religionis causa, calculorum coronis sacrarum reliquiarum vascula, loculosuè attingere, qua hora Episcopus concesserit.

Cum reliquiæ sanctorum non in altari exponuntur, sed è loco superiori, aliove in quo reconditæ sunt, populo ostenduntur; omnis eadem ratio plene seruetur processione excepta.

In quibus autem processionibus illas, vel per ecclesiam, vel extra, portari contigerit; debito cultu, apparatuuè ferantur ab ijs, qui in sacerdotio constituti, post Episcupum ecclesiastica sacerdotali dignitate, canonicatuve alijs in illa ecclesia præstant; nisi Episcopus id munus ipse obeat.

Sacras porrò reliquias de vno in alium locū transferri ne liceat, sine insta, ac legitima causa, & facultate scriptis ab Episcopo permissa.

Sicvt sacrarum reliquiarum trāslationis memoriam, festa solemnive celebritate fieri, religiosè, iam ferè ab initio vsque nascentis ecclesiæ institutum, perpetua ecclesiæ consuetudine sanctæ retentum est; ita si quando sanctorum corpora, membrave, aut sacras reliquias, Episcopi iudicio insignes, transferri cōtigerit vel ab vno oppido, vrbeve ad aliā, vel in ea ipsa etiam vrbe, oppidove ab vna ad aliam ecclesiam, id ritu solemni religiosoque cultu præstari oportet.

Itaque hæc decernimus.

Primum aliquot ante diebus, si opus erit, aut certe, omnino pridie illius diei, quo sacræ reliquiæ transferendæ sunt, ab Episcopo, aliove, vbi adhiberi potest, ecclesiastica dignitate prædito, cui noīatim is id muneris dederit, accurate, diligenterq; recognoscant, testib⁹ alijs sacerdotibus grauiorib⁹ adhibitis. Quæ recognitio fiat, vt supra, diligenter conquisito omni monimentorum genere.

Recognitæ vbi sunt, ordine componantur: tum in arca duabus saltem, ac diuersis clauibus, quarum altera ab Episcopo, aut ab eo, quem ipse maluerit, asseruentur: inclusęque signo Episcopali obsignentur.

Dies translationis, tū in loco, vnde transferuntur, tum ad quem transferuntur, tum etiam quibus locis transeundum est, per parochos Episcopi iussū, dominico die, vel festo, proximo præcedenti, nuncietur.

Idemque illis locis iubeatur coli, mane saltem, vt dies festus.

Significetur etiam proximis ante diebus frequenti sono campanarum illius ecclesiæ, ad quam translatio facienda est.

Pridie vero translationis, vesper significatio celebritatis detur, solemni campanarum omnium vtriusque loci sono.

Eo die ieiunium à clero ecclesiæ, ad quam transferendæ sunt, seruetur: noctuque item arca cum sacris reliquijs, si commode potest, super altari ecclesiæ, vnde transferendę sunt, si vero non potest, alio decenti loco collocata, & adhibitis præterea ad earum venerationem sex saltem luminibus, ab eodem clero, & alijs itē ecclesiasticis hominibus, q̄bus Episcopus id iusserit, vigiliæ fiant: statoque tempore nocturna itidem rite de sanctis decantentur, quorum reliquiæ transferuntur.

Mane quo die transferuntur, processio solemnis, psalmis, hymnis, & canticis, omnique prece agatur, ad ecclesiam, in quā translatio fit; vbi iterum illis recognitis, tum de eorum vita, deque historia sanctarum reliquiarum, olim eo loco reconditarum, de causis item translationis, ab Episcopo, vel ab alio, eius iussu, sermo apposite habeatur; nisi commodius censuerit Episcopus postea habendum inter Missarum solennia: deinde adhibita primum illi thurificatione, clero, & populo ostendantur; ab illisque ijsdem debitus cultus, & veneratio tribuatur.

Transferantur autem inclusę in arca, pro earum ratione, proque ritu Ecclesiæ decenter ornata, & umbella præterea adhibita, vt Episcopus censuerit,

Archa vero humeris portetur à sacerdotibus, qui digniores sint, & in toto clero, & in ea ecclesia, ad quam translatio fit: illique vicissim, prout Episcopus iusserit, id onus subeant, sacris vestibus induti, tum capite aperto: præeant verò duo Acoluthi, semper thurificantes.

Clerici prætera aliquot, superpelliceo amicti, qui capite item aperto sint, lumina deferant, hinc inde congruo numero, & ordine accensa: hæcque præter reos, quos accensos reliquus etiam clerus, & populus, laicorumque hominum sodalitates, & ceteri, earum arcam pie prosequentes, pro sua pietate manibus gestarint.

Verum si Episcopus in loco adest; ipse quoque cum sacerdotibus, qui in cathedrali ecclesia, sacerdotali dignitate præditi sint, canonicatumve sacerdotalē habentes, digniores sunt, humeros sacre arcę portandæ subijciat; idque saltem paululū, tum initio, tum in fine processionis, quæ translationis causa agitur. Cum verò arcam non portat, eam proximæ subsequatur, reliquo omni clero præeunte.

Vasculo, quod ab vno ferri possit, reconditæ sacrę reliquiæ, ab sacerdote item portentur; qui dignior est, ceteris etiam seruatis, supra mox præscriptis.

Vbi, ad ecclesiam uentum est, in qua collocandæ recondendævè sunt, per Episcopum, aut per alium sacerdotem, eius iussu, Missa-

rum solennia celebrentur de sanctis, quorum translatio facta est: idque solemni ritu, nisi horæ tarditas impediat.

Peractis Missarum solemnibus, certo loco bene septo, & clauso, vt ne populus propius accedat, in altari exponantur, vbi per illum diē sint, accēsis saltē sex luminibus, & adhibitis ad custodiam duobus sacerdotibus, vel vno saltem, alioque clerico in sacris ordinibus constituto: quorum sacerdotum cura sit, sacras reliquias custodire, & earum arcam, aut loculos precatorijs fidelium coronis, quę porrigentur, religiose tangere.

Confecto translationis die, sub occasum solis, constituto loco ab Episcopo, vel alio, quē miserit, cum thurificatione, psalmis, hymnis, canticis, antiphonisve, religiose recondātur.

Translationis tabulæ, publice à notario confectæ, in librum, in sacristia illius ecclesiæ asseruandum, referantur; tum rei gestæ litterę in ære, vel marmore incisæ, in eo reliquiarum loco, ad perpetuitatem collocentur.

Corpora sanctorum, sacrave membra, aut insignes sacræ reliquiæ, cum aliunde e loco, longe remoto, transferuntur, si vel nauigio, vel curru vehuntur: illius locus parsve, vbi pro vectione collocantur, pie ornetur, vna, etiā, vel duabus pluribusve lampadibus accensis. Si ad vectionem iumentum adhibetur, decenter item sternatur.

Quacunque illis transferendis iter fit, per vrbes, siue per oppida, obuiam solemniter procedatur: ita vt psalmis, hymnis, & canticis illas, cum clerus vniuersus, sacris vestibus indutus, religiose excipiat; tum populus item, luminum numero, portarum, & viarum publicarum apparatu, religioso ornatu, piæque venerationis studio, & spiritualis lætitiæ significatione.

Dies trāslationis in vrbe, oppidove, aut saltem in ecclesia, in qua collocantur, vt Episcopus iusserit, anniuersario canonicarum horarum officio de sanctis celebretur, quorum sacra corpora, reliquiæve, eiusdem Episcopi indicio insignes transferuntur.

Quod officium vt solemniter cumulate præstetur, id prospiciatur, vt dies, quo celebritas translationis agenda est, in feriam certam cadat, quæ sanctorum, quorum reliquiæ translatæ sunt, cultui dicari possit, vniuerse, vel in ea saltem ecclesia.

Formam à sacra Synodo Tridentina, miraculis nouis approbandis, & nouis reliquijs recipiendis traditam, Episcopi seruent diligenter in omnibus, etiam regularium, & alijs exemptis ecclesijs.

Nec verò patiantur, causa à se non cognita, & scripto probata, altare propterea erigi, aut imagines vllas extra morem ornari, votave, aut oblationes suspendi, aut quicquam noui ea in re omnino geri. Sed quia plerumque fit, vt vulgi concursu, populique clamore, aliquid pro miraculo, aut sacra reliquia euulgetur, quod re vera non est; studeant hoc summoperè, vbi eiusmodi occasio se obtulerit, vt primis illis vulgi clamoribus piè obsistāt, donec rei veritas, legitimè comprobata, constet. Si quis verò dubius, aut difficilis abusus sit extirpādus, vel omninò aliqua de ijs rebus grauior quæstio incidat: Episcopus, antequam controuersiam dirimat, Metropolitani, & prouincialium Episcoporum in Concilio prouinciali sententiam expectet; ita tamen vt, quemadmodum ab eodem Tridentino Concilio præscriptum est, nihil inconsulto Sanctissimo Pontifice, nouum, aut in ecclesia hactenus inuisitatum decernatur.

Quod de sacrosanctæ cruci effigie, in Concilio prouinciali tertio, per nos sancitum est; itidem interdictum sit, sacras alias scilicet imagines, ac sanctorum, sanctarumve historias, sacrorumve mysteriorum figuras, & significationes, in vllo quouis, humi strato, pauimento, aut loco sordido, etiam extra ecclesiam, insculpi, pingi, effingive.

Effigies iumentorum, canum, aliorumve brutorum animalium, in ecclesia ne fiant: cum aliquid inhonestum, aut prophanum in ea apparere nefas sit, ex Tridentini Concilij sanctione; idque plane etiam septima Nicęna Synodo œcumenica vetitum sit.

Si vero historiæ sactæ expressio, ex sanctæ ecclesiæ matris consuetudine, aliter quandoque fieri postulat, hoc sane non vetatur.

Pictoribus, & sculptorib⁹ grauis mulcta, ac pœna, etiam interdicti ab ecclesia, Episcopi arbitratu, proposita sit; si quid inordinate, aut præpostere, aut tumultuarie accommodatum, si quid prophanum, aut inhonestum, pinxerint, aut effinxerint, contra eiusdem Concilij Tridentini decretum.

Rectoribus etiam ecclesiarum, qui vllam sacram imaginem insolitam, contraque illius Concilij sanctionem, suis ecclesijs, etiam exemptis, poni permiserit, pœna, etiam excōmunicationis, mulctaue constituta sit, arbitratu Episcopi, pro ratione culpæ irroganda.

Cruces, & sanctorum imagines solemniter, statisque precibus, ex ecclesiæ ritu benedicantur.

Imaguncule illę paruulę, fictili opere effectę, sit ita fuco, alioque apparatu cōcinnatę sint, vt, Episcopi iudicio, vanitatem prę se ferre, aut offensionem prębere videantur, ad altare ne adhibeantur in posterum.

Si quæ sacræ tabulæ, imaginesue pictæ, nimia vetustate, carie, situ, aut sordibus pene deletæ, indecenti aspectu sunt; eas Episcopus pia, religiosaque pictura, ab ijs, quorū interest, renouari iubeat; aut si id non potest, omnino deleri.

Ne

Ne tabulæ sanctorum imaginibus expressæ, vetustate consumptæ, in vilem, & sordidum, prophanumque vsum conuertantur: sed, vt de altaris pallis, ac velis, temporis vsura pene confectis, beati Clementis pont. & martyris decreto sancitum est, in ignem coniiciantur: tum cineres præterea, ne pedibus inquinentur, in pauimenti fossis collocentur.

Imagines quoque sacræ sculptæ, si deformatæ sint, amoueantur; & sub pauimento ecclesiæ, aut saltem sub cœmiterij solo collocentur.

Curet præterea, atque adeo efficiat Episcopus, vt & per se, & per alios, theologię scientia peritos, ac illos in primis, qui illius interpretandæ, aut populi docendi munus, in vlla quauis ecclesia quouis modo sustinent, fidelibus accurate, enucleatéque exponantur, quæcunque & de sanctorum intercessione, inuocatione, atque cultu, & de sacrarum reliquiarum, imaginumque veneratione, & de historijs mysteriorum nostræ redemptionis, pictura, aliave simili tudine expressis, eos instrui, docerique Tridentina œcumenica Synodus iussit.

De Indulgentijs.

De sanctis indulgentijs tractatio, prout vsu venerit, accurate in sermonibus item habeatur: vt & earum cœlestem vim, & pietatis officia, ad illas consequendas necessaria, populus intelligat: seque propterea, omni intima mentis, animique religione, & christianæ charitatis actionibus, atque operibus, ad vberrimas, salutarésque earum vtilitates assequendas diligenter paret. Id autem omne officium per parochos, & alios, quorum interest, præstari Episcopus iubeat, ijs præsertim instructionibus, quæ eo de genere, nostra in Concilio prouinciali auctoritate confectæ, ad communem prouinciæ huius vsum, in lucem emittentur.

Quæcumque indulgentiarum, quę olim, vel nuper, cuiuis, etiam regularium, aut aliter exemptorum, ecclesiæ perpetuò concessæ sunt, tabulę, scripta, monumenta alia omnis eiusdem generis extant; ea, vbi illa sint siue in vrbe, siue in diœcesi, Episcopus studiose conquirenda curet; tum illa conquisita, indeque summatim exscripta, in librum certum, eo nomine confectum, qui in archiuio Episcopali asseruetur, diligenter, rectéque referri iubeat.

Quæ præterea indulgentiæ vrbis, diœcesisque suæ ecclesijs in posterum perpetuo, vel ad certum tempus concedentur, vbi primū ad se, aut ad Vicarium Episcopalem, qui illas recognoscat, delatæ sunt, eodem, aliove libro notentur, ordinéque deinceps describantur.

Singulæ autem ecclesiæ, quibus vel concessæ sunt, vel concedentur, proprium eiusdem generis codicem, in quo illæ exscribantur, accurate confectum, aut tabellam eiusdem generis, in sacristia habeant; illarum exemplari in archiuio, vel in sacristia asseruato.

De Superstitionibus.

Quantum in religione stabilienda, atque augenda laboris ponendum est, tantum in superstitione, ex hominum mentibus euellenda, curę ac diligentię est impendendum. Quare parochi diligenter ei rei inuigilant: ac si quod superstitionum genus in suæ parochiæ hominibus animaduertant; id semper, ante proximam Synodum, tempore, quod Episcopus præstituerit, ad illum in scriptis deferant; vt ei malo occurri opportune possit.

Confessarij quoque diligentes in eo genere se præstent, inuestigentque num pœnitentes aliquod remedium valetudini, aut vulneribus adhibeant; quod non a medica arte, & cognitione, sed a superstitione proficiscatur: tum præterea, num tempora, aut loca, aut quid eiusmodi, superstitiosa opinione obseruent: & quos ea in re peccata nouerint, grauiter obiurgent; & ab eiusmodi vano sensu, atque errore deterrere, & auertere, conentur.

De sacris quattuor temporibus.

Sacra quatuor ieiuniorum tempora, ex sancti spiritus doctrina salutariter instituta, sicut olim, & frequenti fidelium conuentu, & soléni celebritate, & religioso supplicationum officio, colebantur: ita ad illorum cultum, pastorali cura eruditis fidelium mentibus, in vsum antiquæ pietatis reuocanda sunt.

Quare in omni prouinciæ nostræ ecclesia, vel cathedrali, vel parochiali, non solum die Dominico, illa tempora præcedenti, sed etiam vbi populus erit frequens, feria quarta, proxime sequenti, eo de genere concionem sacram haberi statuimus: qua fideles excitati, solemnibus his ferijs, quarta scilicet, sexta, & Sabbato, pro antiquæ deuotionis consuetudine, frequentiores Missæ sacro, diuinisque officijs, vt in Moguntino Concilio primo cantum est, intersint: orationes, ieiunia, eleemosynas, ceteraque pietatis opera pręstent: quibus, quo specialibus illæ feriæ præstitutæ sunt, eo vehementiori Christianę virtutis contentione ad illa paratos esse oportet. Ad quam diligentiam parochi pręterea fidelium charitatem omni religioso proposito ita præparare studeant, vt vnanimiter, auxiliante Christo, statarum illarum feriarum solemnitatem religiosa piorum operum sollicitudine celebrantes

Sabbato sub vesperum frequentissimi ad ecclesiam, vt piè consuetudinis fuit, conueniãt: vbi sanctis precibus, cum pro sacra ordinatione, tum pro his commodis, quæ singulorum annorum reuolutione cõsequimur, omnium bonorum largitori Deo, gratia habeatur, sicut & instituta illorum temporum ratio, & christianæ religionis cultus deposcit.

Iidem statis ijs temporibus, populo denũciandis, formulã hanc, ex sanctissimi Pontificis, Leonis primi, verbis conceptam adhibeant: cuius sententiam, etiam vulgari sermone explicent vberius.

Formula denunciationis ieiunij quatuor temporum.

QVod sacrorum temporum ratio, & deuotionis christianæ admonet cõsuetudo paterna, vobis, dilectissimi, sollicitudine denunciamus, mensis. N. sacrum celebrandũ esse ieiunium, diuinitus inspirata doctrina præceptum, ac statis mensium curriculis distributum: vt lege abstinentiæ omnibus adscripta temporibus, & alijs christianæ militiæ præsidijs, ad mentium nostrarum, corporumque sanctificationem, diuine institutis, stato dierum interuallo, siue cessatione renouatis, nos ardentiori cura, maioriq; studio in salutis cursu progrediamur, quo specialius præstituti sunt dies ad pietatis officia. Quarta igitur, sexta feria, & Sabbato ieiunemus: frequentes in cathedrali, parochialique ecclesia ad litanias, orationemque conueniamus; & quo sacris illis ferijs à cibo abstinentiores esse debemus, eo abundantiori eleemosynarum liberalitate erga Christi pauperes effusiores simus: tum Sabbato sub vesperũ orationẽ parochialem communem celebremus, qua, & pro spe fęlicitatis ęternę, ad quam per fidem currimus, & pro sacra ordinatione, quam eo die à Reuerendissimo Episcopo haberi solemne est, & pro ijs commodis, quæ singulorum annorum reuolutione consequimur, Deo omnipotenti, gratias agamus; eundemq́ue religiosis supplicationibus oremus, quatenus sanctorum, quorum patrocinia imploramus, suffragãtibus meritis, eius misericordiam in omnibus impetremus, per dominum nostrum Iesum Christum, qui cum patre &c.

De ferijs.

QVo tempore ad salutem animę toto corde, totaque mente, atque omni christianæ pietatis officio incumbendum est; in iudiciali foro tunc aditus patefieri nõ debet ad iudicia, ad lites, & ad causas quibus sæpe distrahuntur homines à pietatis officijs: ne aliquando Isaiæ prophetæ illis vocibus nos Dominus grauissime arguat: Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis: ecce ad lites, & contentiones ieiunatis. Quare ne quadragesimæ, quatuor temporum, & aliorum ieiuniorum diebus, id quod & Liberij pontificis maximi, & Concilij Triburiẽsis canone sancitum est, in aliquo foro, mane, quo tempore Missæ sacro, diuinis officijs, & verbi Dei prædicationis christianos homines interesse potius oportet, ius dicatur, iudicia exerceantur, aut quicquam agatur, quod ad iudicij forensis ordinem pertineat. Id vero pro pastorali gregis Dei cura, quam suscepit Episcopus, ab omnibus præstari quam diligentissime studeat.

Rei ne festis diebus, diuino cultui dicatis, torqueãtur; si modo criminis atrocitas aliud non postulet.

Ac ne testes quidem, ijs diebus testimonium dicant, etiam si feriali die iurati id sint, nisi in causis, in quibus licet eisdem diebus iusiurandum illis deferri.

Id omne sane Episcopus, cum in Episcopali foro, tum in sæcularibus iudicijs caueat, vt seruetur.

De sancto Ambrosio.

DEuotione congrua, & debitis honoribus beatus Christi confessor Ambrosius Episcopus, sanctæ ecclesiæ interpolitanę Mediolanensis pater, pariter, ac patronus, cuius doctrina etiam tota illustratur ecclesia, vt a prouinciæ nostræ fidelibus colatur: ęius & diem festum, qui septimo idus Decẽbris agitur, sicut reliquos dies festos, quos coli præceptum est, quotannis à clero, populoque celebrari, & commemorationem de eo, quibus diebus ex ritu ecclesiæ eiusmodi commemorationes fieri licet, in vespertino, matutinoque officio antiphona, & oratione à clero fieri perpetuo, pro suæ pietatis studio, Episcopi, omni etiam adhortatione, curent.

De clericorum ad festorum dierum celebritates conuentu.

NE diebus festis, qui præcepto ecclesiæ, aut consuetudine, votove coluntur, ad alienam ecclesiam, Missam celebraturus, parochus accedat; nisi ab eo, cui id curæ Episcopus dederit, facultatem, scripto exaratam, impetrarit. Quam facultatem ille tantum ijs det, quos omnibus bene consideratis ad Missarum solennia, diuinaque officia in ecclesia, vbi celebritas in vrbe, diœcesive agitur, rite concelebranda necessarios esse viderit. Qua in celebritate, cum ab alijs ecclesijs sacerdotes euocandi sunt, ne vllo prætextu plures euocentur, quàm quattuor, vel sex ad summum: id vero, nisi vel legati pij, vel fundationis iure aliquando plures adhiberi necessarium sit.

Item diligenter hoc Episcopus caueat, vt si ad celebritatem sacerdotes alij, quam

parochi

parochi adhiberi possunt, ne parochos à suis ecclesijs auocari, abesseve ea de causa ijs diebus vllo modo patiatur: si uero aliter fieri nō potest, viciniorıbus solum parochis, paucioreḿque populi multiudinem habentibus, eam facultatem permittat. Tum pręterea videat, vt, qui parocbus festo die ad celebritatem euocatus, absuturus est, sacerdotem alium, vel ordinarium, vel conductum habeat: qui illo die Missæ sacrificium in ecclesia parochiali faciat; quique cetera, vt ipse, si præsens adesset, omnino præster, ante ab Episcopo in ijs functionibus obeundis probatu s.

Si verò sacerdotem eiusmodi quandoque haberi non poterit; festo die celebritatem, ad quam uocatus est, præcedenti, populo suo significet, se ob eam causam in ecclesia parochiali Missam celebraturum non esse; sed in ea, ad cuius celebritatem uocatus est; proinde illum moneat ad eā ipsam ecclesiā, aut aliam propinquiorem, vbi Missæ sacrificio intersit, se conferat.

Sin autem pro ecclesiæ, in qua celebritas agitur, amplitudine, & dignitate, aliquando ad solemnitatem con celebrandam sacerdotibus pluribus opus esse censuerit; aliis item aliquot sacerdotibus etiam parochi, hoc det, ut in ecclesiis suis primum Sacro peracto, siqne parochialis curæ munere præstari debent, tum ad ecclesiam, ubi solemnitas celebratur, proficiscantur, illius rectorem ī diuinis cōcelebrādis officiis adiututi; nec vero desint ecclesiæ suæ reliquis eo die obeundis parochialibus muneribus, & officijs.

In euocandis quidem, admittendisve sacerdotibus, & clericis ad dierum festorum celebritates, ratio, atque ordo seruetur, infra in decreto de exequijs, eorundem euocationi præscriptus ad funera concelebranda.

Illi porrò omnes, qui euocabuntur, in choro dum diuina officia fiunt, super pelliceo mundo decenter induti semper adsint.

Nec verò præter clerum illius ecclesiæ, alius sacerdos, clericusve, qui ad celebritatem vocatus non sit, in chorum quouis prætextu ascifcatur, recipiaturve: neve eleemosynarum, quæ in ea celebritate tributæ sunt, aut tribuuntur, particeps vllo modo sit: nec præterea in mensa excipiatur. Neque rursus quisquam a Præposito, Archipresbytero, parochove missus, plus capiat, quàm si proprio solum nomine esset euocatus.

Quicunque præter constitutum numerū, aliquem asciuerit, qui item minime vocatus, quive sine præscripis facultate accesserit, ac rursus, qui admiserit, quive exceperit, qui denique plus acceperit; mulctetur arbitratu Episcopi.

De religiosis peregrinationibus.

VT ex sanctorum patrum institutis fideles prouinciæ nostrę sanctas peregrinationes suscipiant, salutisque vberiorem fructum, diuina auxiliante misericordia inde capiant: hæc illis seruanda proponimus: ac primo ecclesiastici ordinis hominibus; tum laicis item.

Nequisquam sacerdos, clericusve cuiusuis ordinis, peregrinaturus, itineri, peregrinationis causa, sine litteris dimissoriis, ac testimonialibus Episcopi, se committat, ut canone veteri sancitum est: tum præterea nec sine benedictione, quam Episcopus sacerdoti, clericove peregrinaturo statis precibus, libro sacerdotali, ritualive præscriptis, impartiet.

Iis isne litteris à cancellario ascribātur hæc singula capita, sacerdoti, clericove peregrinanti, infra præscripta, quo accuratius ab eo illa seruentur.

Peregrinationis comites, quos sibi adiunxerit, cum in viam se daturus est, Episcopo, aut Vicario exponat, quorum comitum nomina à cancellario literis dimissoriis adscribantur.

Si quis itē peregrinaturus, ecclesiam parochialem, aut capellam, aliudve cuiusuis nominis beneficium ecclesiasticum obtinet, cui ministerium aliquot debeat; is, ut Episcopus opus esse censuerit, sacerdotem, vel clericum, qui eidem Episcopo, Vicariove probatus sit, pro ratione ministerij ante substituat, quam iter suscipiat, ne ecclesia debito ministerio cultuque careat; cuius rei, per se præstitæ, testimonium scriptum, aut Episcopo, aut Vicario exhibeat. Ei verò quē substituerit, aut alii, quem Episcopus maluerit, si aliquot dierum peregrinationem facturus est, vestes sacras, ornamenta, libros, scripta, omnemque ecclesiasticam, supellectilem, committat, indice eorum omnium sigillatim, ac diligenter confecto, eo scilicet præsente, cui hoc munus Episcopus dederit, ne ex eius absentia aliquod detrimentum ecclesia patiatur.

Deinde is uel sacerdos, uel clericus, antequā peregrinationi se committat, peccata primo confessus, tum si sacerdos est, Missæ sacrificium, quod est pro iter agentibus, offerre; si clericus inferior, sacram Eucharistiam sumere studeant.

In itinere, clericali habitu contractiori ad Conciliorum præscriptum, omnis sacerdos, & clericus, dum in peregrinatione est, uti possit: pileum autem induat, clericali ordini congruentem, & a laicali uestitu distinctum.

Tonsuram clericalem perpetuò habeat.

Ne itineris causa canonicas horarias diuini offici preces omittat, ac tum etiam stata de præcepto ecclesiæ ieiunia seruet, nisi cum legitime excusatus est.

Si sacerdos est, vbi probatus fuerit, Missam quotidie celebrare curet: at uerò Dominicis, & festis diebus id facere non omittat.

Singulis uero diebus, siue sacerdos, quando ipse non celebrat, siue clericus, Missæ sacrificio interesse studeat.

Mane singulis diebus præter officium diuinum debitum, preces etiam illas pie recitare curet, quæ itinerarii nomine appellantur.

In omni denique itinere quod sanctæ peregrinationis causa suscepit, eum se uitæ moribus, omnique actione præstare studeat; ut piè, religioseque peregrinandi exemplum laicis præbeat: quorum si aliquem socium, & comitem habet, sanctis peregrinationis exercitationibus, atque rebus ad salutem instruere curet.

Hebræis, & mulieribus comitem non se adiungat, neque eodem curru cum eisdem uehatur: neque item eodem nauigio, ut scandalum euitetur, si aliter sibi consulere poterit.

Neijs etiam se adiungat in uia, nisi necessitas coegerit, qui dum iter faciunt, prophanis cantionibus, cytharis, alijsve musicis instrumentis utuntur.

Abstineat item ipse à prophanis canticis & colloquiis eiusdem generis quorum usu, pietatis in peregrinatione suscepta studium refrigescit. psalmis, hymnis, canticis, precariæ coronæ beatæ Mariæ recitationi, ac rerum diuinarum meditationibus uacet; & spiritualibus itē sermonibus, si comites habet, quibuscum loquatur, corporis, uel animi lassitudinem subleuet.

Ne mendicet, ostiatimve uictum quæritet, nisi ex uoto, vel alia causa, ab Episcopo probata, & facultate nominatim scriptis impetrata.

Cum ad aliquem locum uesperi perueniet; ecclesiam, quæ eo loco est, antequam ad hospitiū diuertat, religiose adeat, si potest; vbi supplex litanias, vel alias religiosas preces recitet.

Si apud religiosos homines, vel apud alios viros honestos diuersari potest, ab hospitiis publicis abstineat. Ad cauponas vero si diuertere necesse habet; nec vnà cum eisdem hebræis, aut mulieribus accumbat in publico hospitio, aut alio omni loco, & tempore. Ante quam discumbat, mensæ benedicat: tum pransus, aut cœnatus gratias agat: ceteraque obseruet, quæ de temperantia, frugalitate, & modestia clericali decretis prouincialibus præscripta, accurate præstare debet.

Cum primum ad peregrinationis locum peruenerit, confessario probato confiteatur, & Missam sacerdos celebrare, & sacram communionem clericus sumere curet; totusque peregrinationi susceptæ intentus, non rerum nouarum curiositates, nō loci antiquitates, non quicquam aliud, a peregrinandi proposito alienum, consectetur; sed religiosa animi præparatione ecclesias, sacrasque reliquias, quas potissimum deuotionis, uotiue causa uisitatum venit, tum alias etiam solicite uisitet; qua visitationis solicitudine, pietatis sibi ardorem excitare studeat, ut maxime potest.

Nec vero vbi sanctam peregrinationem absoluerit, aliò longius uagetur.

A peregrinatione reuersus, Episcopū primo, aut Vicarium cum litteris dimissoriis, quas dedit, conueniat: sanctæque sue peregrinationis testimonium ab ordinario loci, aut saltem a præfecto ecclesię afferat, ad quam peregrinationis causa iter suscepit; nisi litteris dimissoriis alius nominatim ab Episcopo exprimatur, cuius allato scripto id testatum facere debet.

Laici item, antequam peregrinationem suscipiant, suum quique parochum conueniant: à quo sancte peregrinandi consilium capiant; & litteras habeant ab Episcopo canonicas, ut canone expressum est; quarum etiam fide testimoniove eis liceat ubique, & cuiuis confessario, ab ordinario loci approbato, peccata confiteri.

Deinde benedictionem ab eodē parocho petant, qui superpelliceo, & stola indutus, illis bene precetur, & benedicat, statis religiosis precationibus, quæ ex ecclesiæ instituto peregrinis adhibentur.

Peregrinationis vero iter suscipiant, vbi rite confessi, sacram Eucharistiam religiose sumpserint.

Peregrinando omnia fugiant, quæ deuotionis studium perturbant, aut impediunt: & illa amplectantur, quibus illud excitari solet.

In itinere stata præcepto ecclesiæ ieiunia seruēnt, nisi cum legitime excusati sunt.

Singulis diebus Missæ sacro interesse studeant: Dominicis vero, & festis ne vllo modo desint tum sacram communionem sumere curent.

Mane preces, quas itinerarium vocant, piē recitare studeant, qui legere nouerint.

Eleemosynas, si per facultates possunt, largiantur.

Instent potissimum orationi: psalmis, hymnis, canticis, precariæ coronæ beatæ Mariæ recitationi; & rerum spiritualium meditationibus, & sermonibus lassitudinem subleuent.

In curru, nauigio, & hospitio, cùm hebrçorum maxime, tum mulierum etiā, nisi quas cognatione affinitateve iunctas, aut etiam ex familia sua sanctę peregrinationis socias habeant, omne consortium vitent, nisi necessitas aliud coegerit. At sane vero in hoc sancto piæ peregrinationis proposito, ac studio, ad vsum reuocari cupimus, quod olim factum esse ex sacris litteris, patrumque monimentis animaduertimus, ut scilicet, qui etiam eiusdem familię essent, cum templum, locaque sacra visitatum irent, viri à fœminis

iter

iter separatim facerent.

Abstineant item à propbanis canticis, colloquijs, cytharis, alijsque musicis instrumētis, atque adeo ab eorum societate, qui in itinere ijs, alijsve eius generis actionibus, operam dant, quibus pietatis studium in peregrinatione suscepta languescat.

Ne mendicatim eleemosynam quærerent, nisi ex voto, vel necessitate, aliave causa Episcopi litteris, & testimonio probata.

Ad loca, vbi primum vesperi diuertunt, ecclesiam precandi causa prius adeant, quàm in hospitium veniant, si temporis tarditas, aliudve non impedierit.

Ad sacra loca, quæ religiose visitaturi sunt cum peruenerint nihil aliud sibi propositum habeant, quàm, vt, aut iubileum, indulgentiamve consequantur, aut nota sancte persoluant, sacras reliquias, & sacra loca pie visitent, ab omni curiositate, peccandiq; occasione abstinentes.

Itaque primo confessi, cum sacram Eucharistiam sumpserint, tum religiose sanctorum statas ecclesias visitent; ita vt ex ipsorum locorum admonitione maior affectus in ipsis resurgat ad excitandam pietatem, & sanctorum, quorum auxilium implorant, orationibus adiouentur.

Reuersi à peregrinatione, primò parochum conueniant, à quo benedicantur, adhibitis ex ecclesiæ instituto præscriptis sanctis orationibus.

De sacris locis eorumq; cultu.

De ecclesiarum fabrica.

Noua ecclesia ne ædificetur inconsulto Episcopo, & scripta facultate ab eo non impetrata: qui præter alia, quæ in nouis eiusmodi ædificationibus requiruntur, videat in primis diligenter, an situs decens, honestusque sit; an capax populi; an item disiunctus ab ædibus, vt possit circundari; curetque omnino ita illam ædificari, ne ab antiquo more, probataque traditione discedatur, vt sacerdos, in altari maiori Missam celebrans, orientem spectet.

Crucis, & Christi Domini, in ea affixi, imago ligno, aliove genere, piè, decoreque expressa, sub ipso capellæ maioris fornicato arcu, in omni ecclesia, præsertim parochiali proponatur, apteque collocetur. Vbi autem præ depressiori, humilioriq; fornicis structura eo loco poni decore non potest; alia ratione in ipso capellæ maioris ingressu, omnino statuatur.

In vnaquaque item ecclesiæ, præsertim parochialis fronti picto, à superiori scilicet parte ostij maioris, sacræ imagines exprimantur ad præscriptum instructionum, quas de fabrica ecclesiastica edidimus.

Qua in parochiali ecclesia porticus non est, neque item præ inopia extrui potest; hoc in ea omnino curetur, vt ante ianuam maiorem vestibulum extruatur, quod duabus tantum columnis, aut pilis aliquantulum ab ea distantibus, ex ædificatum, parocho in baptismi administratione, vsui esse possit.

Quo in vestibulo nemo tamen consistat ad Missam audiendam, qui in ecclesia esse possit.

Nulla in ecclesia fenestra permittatur, e qua foris stans, Missam quis possit spectare. Fenestræ in ecclesijs, præsertim parochialibus, clathratæ existant, nisi præalte extructæ ita sint, vt sine clathris etiam ab omni violento, aut furtiuo, aliove per eas ingressu tutæ admodum sint; vitro etiam vel tela saltem muniantur.

Labrum, seu vas aquæ benedictæ intus in ecclesia, non foris existat; atque ad ostium ecclesiæ, à latere vero ingredientis, vbi potest, dextero. E marmore autem, lapideve solido, non lateritio, neque spongioso constet: aspergillumque decens appensum habeat, non spongia, sed e satis confectum: aliave forma, in earundem instructionum libro demonstrata.

In vnaquaque ecclesia, in qua Missa celebratur, sacrarium vnum sit, in capella maiori, aut prope sacristiam, aut in ipsa sacristia, si ecclesia frequens est, opportuno loco extructum. In parochiali verò, præter illud quod fontis baptismalis vsui est, alterum etiam loco eiusmodi, nisi vbi pro redituum tenuitate, proque exiguitate populi, illud vnum satis esse Episcopus censuerit.

In vnaquaque item ecclesia parochiali suggestus decenter ad instructionum præscriptū extruatur: vnde parochus alijve concionatores sacram concionem, vel lectionem populo frequenti habere possint.

Lampas, quocumque in altari collocata sit, nō à latere, sed e regione posita collocetur. E vitro autem constet, nisi e ferro, aut stanno constare aliquando necesse sit, ut in locis alpinis accidit, alijsque vbi ob frigoris rigorem vitrum frangitur: vtraq; autem auricalchi opere omnino decore tegatur.

Frequenter autem abstergantur lampades, vt nitidæ, ac perlucidæ, & ab omni sordæ mundæ appareant.

De capellis, & altaribus.

Capellarum, & altarium locus, ne in vlla quauis Ecclesia, quouis nomine cuiquā absque Episcopi auctoritate detur.

Altaria omnia amoueātur, quę subter suggestum, aut organum extructa sunt; aut columnæ, pilæve hærētia; aut aduersa altari maiori; aut Ecclesia ianuis nimis propinqua; aut aliàs quauis ratione incommoda, aut periculosa

losa, Episcopi iudicio sunt.
Oblationes autem, & onera, emolumentave, & iura altarium, quæ amouebuntor, ad alia altaria eiosdem Episcopi sententia transferantur.
Nec verò deinceps, in eiusmodi locis, vlla quauis causa, altaria construi Episcopus permittat: neque alio modo liceat.

Altare vnumquodque extruatur, aut, si iã extructum est, rationes iofra præscriptas, ex forma, instructionibus constituta, oroetur, & accommodetur, ac reconcinetur.
Lapideum sit, vel saltem lateritium cum tabula lapidea, si coosecrandum est.
Neque in eo fenestella, fotameove vlla ex parte sit; vbi quicquam asseruari, aut recondi possit; nisi forte reliquiæ saoctorum sint.
Si vero columellis suffultum erit; ne quicqoam item subtus pooatur.
Altitudine sit a scabello ligneo, seu bradella altaris, cubitis duobus, & vncijs octo: longitodine vero ad minimum cubitis quatuor, latitudine item cubitis duobus.
Scabellũ vero ligneum habeat, quod a fronte altaris cubitos saltẽ duos productum late pateat.
Tegmen omnino habeat, vel fornicatum, vel saltem ex asseribus, aot & e tela coerulea, decenter picta, vel e serico, aut paono prætiosiori confectum; vbi scilicet fornix oon est, quæ totum altare, ac præterea sacerdotem celebrantem tegat; aut, si fornix est, ab altari tamen ita distet, vt ea sæpe purgari facile, & commode oon queat.
Feoestella sit io pariete parte epistolæ constructa, & lapide transuersali distiocta; ita vt pars superior vsui sit ad peluim cum vrceolis, dum Missæ sacrificium fit, reponendam: inferior ad aquam ablutionis manuum sacerdotis celebrantis proijciendam.

Adsit tintinnabolum appensum; vel certe, cum ibi faciendum est Missæ sacrificium, è sacristia deferatur.

Sepiatur omnino altare vnumquodqoe septo ferreo, vel lapideo, aut quibus locis ob inopiam, Episcopus id permitteodum censuerit, ligneo; quod septum ab altari, congruo spacio distet, ad instructionum prescriptum.
Nec vero illud septum laicus ingrediatur.

Petra sacrata ita mensæ altaris inseratur, vt nullũ offensionis calicis periculum adeatur: tactu tamen digiti possit digoosci.
Quæ quidem petra loogitudine ne minor sit vnciarom viginti: latitudine sexdecim.

Habeat vnumquodque altare propria indumenta, ac ornamenta, & suppellectilem omnem, decretis prouincialibus, aut nostris etiam instructionibus præscriptam, tum ad eius cultum & vsum, tum ad Missę sacrificiũ in eo religiose, decoteque peragendum.

Nec vero quisquam, etiam canooicus, aut alius maiori gradu, dignitateve in ecclesia vlla præditus, excusetur, quo minus altare suũ cappellamve; quam obtinet, instruat, orneiq; ac propriã illis indumentorum, & reliqoam omoem soppellectilem comparet adidem præscriptum; etiam si in eadem ecclesia sit altare, in qua ipse caoonicatum, aut dignitatem obtioet; aut etiam eidem canonicatui, vel dignitati, eiusve præbendæ, vnionis iure, vel alio quouis annexa sit cappella, vel altare illud.

Ad cappellas, & altaria construenda, vel ornanda, vel reconcinanda, vel alijs rebus, tum suppellectili etiã opportuna instruenda, ex præscripto iostructionum nostrarum, si redditus, debiti ministerij & aliarum rerũ necessariam impeosam superabunt; Episcopus totum illud, quod superest, aut partem arbitratu suo transferat; nisi aut alij siot, qui iure debeaot hæc omoia præstare; aut alia Episcopi iudicio opportonior ratio videatur, vnde id fiat, quam ipse iniri iubeat; atque vt id efficiatur quod præscriptum est, omni iuris ratione eos, qui debea, compellat.
Si vero alia ratione id præstari, aut absolui, ac perfici posse Episcopus noo viderit; subtrahat ioterea per aliquod tẽpus aliqua ex parte, vel etiam si opus erit, totũ seruitium; redditom vero, vel pecuniam seruitio attributam impeosæ applicet, quæ necessaria est ad illud seruitium religiosè decoreque explendum.

Episcopali cura diligeoter cauendum est, vt, cum altarium, onerom, iuriumque ad ea pertioeotium, tum etiam titulorum, qui interdum plures voi solum altari attribuuntur, memoriæ consultum sit perpetuo. ea enim, quemadmodum sæpe euenisse compertum est, & breui, & facile periret, non solum quia ob varias causas illas aliquando amouentur, transferuoturve; verum quoniã ob accessiones, diminotionesque ijs aliquando factas, onera etiam eisdem adiuncta, oõnuuquam commutãtur, & crebro item de ijs ipsis oneribus ab Episcopo ioterdum ob alias causas, etiam ex decreto Tridentiuo statuitur, decerniturve. Quamobrẽ Episcopus librum, eumque certum, ac perpetuum, confici; illumqoe in archiuio Episcopali, diligenter asseruari mandet. Quo in libro, aoni spatio, altarium omnium, quæ in singulis vrbis, & diœcesis ecclesijs, iurisdictioni suæ, aut visitationi, etiam si quouis modo illæ aliàs exemptæ sint, subiectis, collocata sunt, tituli, & emolumenta item, iura, onera, si quæ habent, sigillatim ordioe, rectèque describaotur.
Altaria præterea omnia, & singula notentur, non solum quæ, vel ex hominum memoria, vel ex alijs monimentis, scriptisve ad illa ipsa, iam aliàs translata esse, cognosci

aliquo

aliquo modo poteſt; verũ etiã, quę in poſterum, quauis de cauſa eodem transferuntur, deſcriptis pariter illorum titulis, iuribus, atque oneribus.

Tum etiam accuratè ſuo loco notetur, ſi quid deinceps emolumenti, aut oneris ex legato, aliove nomine acceſſerit.

Rurſus onerum commutationes, diminutio nesve, ſi quę fient, nominatim deſcribantur; ac denique quæcumque de ijs ipſis, ob Miſſarum numerum, obque eleemoſynarum tenuitatem, etiam ex decreto Tridentino ab Epiſcopis, aliisve decerni, ſtatuique contigerit. Tum præterea certi illi dies, quibus ex Tridentino decreto, ob illam cauſam cõmemoratio pro mortuis facienda eſt, qui eo nomine pia legata reliquerunt.

Onera vero hoc libro notata, ſingula, in tabellam referantur; quæ ex decreto prouinciali de eccleſiarum oneribus, in vniuſcuiuſq; eccleſiæ, illa habẽtis, ſacriſtia affigi debet.

Hoc ipſo libro altaria etiam ſingula, quæ ex conceſſa ab Epiſcopo facultate in poſterũ extruentur, cum ſuis titulis, iuribus, emolumentis, atque oneribus accuratè deſcribantur; facultate etiam illa in eum ipſum librum relata. Ideoque qui ita extruxerit, & rector eccleſiæ cancellario Epiſcopali, menſis ſpatio, ædificationem iam abſolutam denunciet.

De Sepulcris

NE ſepulturæ locus quouis nomine cuiquam detur: neve ſepulcra fiant, conſtruanturvè in vlla quauis eccleſia, ſine Epiſcopi conceſſu, ſcriptis exarato.

In choro autem, vel cappella maiori, nullo modo.

Nec vero in aliis eccleſię locis prope altaria, niſi tam longe ſepulcra diſtent, vt ſepulcrale os à ſcabello, ſeu bradella altaris procul abſit, ſpatio ſaltem cubitorum trium.

Quæ autem proprius extructa iam ſunt, omnino amoueri, obſtruique decernimus.

Fornicato opere ſepulcra fiant: quæque e ſolo eccleſiæ, nullo modo extent, emineantve: ſed illud plane adæquent.

Ab vtroque eccleſiæ latere, dextero ſcilicet, ac ſiniſtro eo ordine diſpoſita extruantur; vt e regione, ſibi ſingula reſpondeant.

Operiantur, ne vllo vnquam tempore fœteant, duplici integumento; quod forma quadrata, e lapide ſolido ſit, ita tamen vt inferius integumentum e rudi, illud autem ſuperius e polito lapide ſtruatur; eccleſię pauimento æquale, quod item ſepulcrali ori vndique apte cohæreat.

In ſuperiori integumẽto, ne crux, ſacraque alia imago ſculpatur.

Nec rurſus imago alia, uel literæ, aut aliud omnino quicquam, quod extet, atque emineat; neq; quod ab Epiſcopo prius probatum non ſit, vel ab eo, cui ille id munus dederit.

Quæ ſepulcra modo ſunt, marmore, uel petra ſolida, non tecta, niſi trium menſium ſpatio apte tegantur, humo appellantur, adæquato ſolo; ac nemo præterea in illis deinceps ſepeliatur.

De Cœmiterijs.

COemiteria ut muro, vel aliàs tutè vndique ſæpiantur, & eorum ingreſſus beſtiis occludatur; curet Epiſcopus diligenter.

In eorum medio crux firmiter erecta ſit; quã aliquo etiam decenti integumento operiri, conueniens erit.

De Campanis.

PArochialis eccleſia, ſi campanas tres, grãdiorem ſcilicet, mediam, & minimam habere non poſſit, ſaltem duas, vbi fieri poteſt, habeat; eaſque diſtincto ſoni concentu inter ſe recte conſentientes, pro uaria diuinorũ officiorum, quæ fiunt, ratione, & ſignificatione.

Simplex eccleſia, oratoriumvè, vnam tantũ campanulam habeat, ut Ioannis XXII. Põt. conſtitutione ſancitum eſt.

Campanis autẽ ipſis res nulla prophana deinceps inſculpatur, inſcribaturve, ſed crux, & ſacra aliqua imago, vtpotè ſancti patroni eccleſiæ, piave inſcriptio.

Neque rurſus eæ in turrim campanilem ſuſtollantur, antequam ab Epiſcopo rite precibus, ac benedictione conſecratę ſint.

De ornatu, decore, ac nitore ſacrorum locorum.

NE animalia, piſces grandiores, eorumve membra in eccleſiis appendantur: niſi quæ uoti, aut piæ ſignificationis cauſa Epiſcopus permittenda cenſuerit.

Conſecratæ altarium mẽſæ totæ, licet aliqua ex parte lateritię ſint, tela cerata ita cõtegant, vt facile à mẽſa tela nõ poſſit amoueri.

Cum eccleſiæ fores patent; tunc altaria ſingula, & mappis tribus mundis, vna oblonga, quæ ad imam eorum partem pertingat, duabusq; reliquis breuioribus veſtita ſint; ita vt gradus etiam ille ligneus, ſuper altari à tergo collocatus, ab indumento nudus nõ ſit, ſed mappa munda totus ſternatur; & pallio itẽ coloris, quoad eius fieri poteſt, pro feſti diei, feriæve ratione decenter eadẽ ornata, ac tela viridi, ne mappę puluere, aliave ſor de inquinentur, conſtrata; & præterea cruce in medio collocata, & candelabris duob^{9}, vno ſcilicet ab dextera, altero ab ſiniſtra parte poſito, inſtructa, atque ornata ſemper ſint. Idque quotidie in eccleſiis, quæ frequẽtantur, in ceteris uero eccleſiis, feſtis ſaltem diebus.

Tabella ſecretorum in vnoque altari ſit item, ea tamen ratione, ut peracta Miſſa, nõ erecta ſit, ſed depreſſa ſub tela, mappave recondatur.

Quibus in eccleſiis, feria quinta hebdomadæ ſanctę, ſepulcrum ornatur, aut cõſtituitur, vbi Corp^{9} Chriſti Domini aſſeruatur

cum

cum illud gloriosum fore, Isaias prædixerit, sicut pretioso ornatu decorari debet; ita i ijs cauendũ est, ne ꝓphanus, & parũ decẽs sit ornamẽtorum apparatus. Ne igitur cubiculis stragula cortinæ, conopoea, seu tentoria, ad vsum prophanum adhibita, ad il vsui circumuestiendum, atque exornandum lum sint: nisi ecclesię oblata, eius iam propria facta, & sacro vsui dicata sint.

Idem sancitur de vestibus, & ornamẽtis, quibus sacræ sanctorum, sanctarumq́ue imagines induuntur.

Ne ecclesiæ, oratoriave, situ, puluere, aut alio squallore obsordescant.

Vbi præterea inter altare maius, & parietem, qui à posteriori eius parte est, locus nõ multi spatij datur; relinquiturve, quamuis exiguus; qui chorum non capiat, is etiam locus, ab omni situ, squallore, ac sorde purus, mundusq́ue conseruetur.

Ne in ecclesia, aut pro foribus eius, nevé in oratorijs, alio ve sacro loco colligendę eleemosynæ causa, ne ipsius quidem ecclesiæ, aut eius fabricæ, rectoris ve nomine, capsula, vasculum, mẽsa, aliudve eius generis, etiam extraordinarie, collocetur; aut iam collocatum in posterum permittatur, nisi Episcopi concessu, litteris exarato: tuncq́ue ei capsulæ, vel rei aliæ ad id paratæ, duæ claues apponantur, diuerso fabrili opere fabricatæ; quarum altera teneatur ab eo, quem Episcopus nominarit, altera ab ijs, quorum nomine eleemosyna colligetur. Si contra fiet, pœna sit arbitratu Episcopi; tum eleemosyna collecta locis pijs addicatur illius item arbitrio.

Si quæ capsæ Episcopi concessu in ecclesia constituẽtur, aut collocabuntur, in quas à fidelibus, vt plerisque in locis pietatis studio fit, vel frumẽtum, vel legumina, vel alia quæuis eleemosynæ nomine conijciantur: eæ ne intra capellæ, altarisve, quo fidelium, eiusmodi res offerentium, concursus fit, cancellos, aut clatbra ferrea ita ponantur, vt ipsis fidelibus, eleemosynas collaturis, necesse sit cancellos ingredi.

Vt & ecclesiarum nitori cõsulatur, & strepitibus, ac rixis, quæ ex sedium muliebrium, quas bradellas vocant, in ecclesijs collocatarum situ, existere sæpe solent, occurratur; vtq́ue simul in ijs ecclesijs, quæ præsertim augustæ admodum sunt, populi frequentiæ spatium maius detur: eæ sedes omnes, vbi constitutæ sunt, amoueantur; nec verò in posterum vllæ vnquam collocentur: communes autem aliquas, easq́ue humiles, simplici fabrili opere confectas, modo, & forma in nostrarum instructionũ libro præscripta, collocari, constituiq́ue liceat, concessu Epi. Eæq́ue sedes communes, aut confratriarum, quæ in ecclesijs constitutæ sunt, sumptibus, aut pecunia à populo contributa, fieri poterunt, aut alia quauis ratione, quæ Episcopo potior videbitur.

Altaria item sacræ tabulæ, & imagines, ac parietes ipsi perpetuo niteant: tum fenestræ nõ sub obscuræ, sed pellucidæ sint: pauimentũ autem saltem octauo quoque die diligenter verratur. Hæc omnia præstari cura sit rectoris cuiusuis ecclesiæ.

Adhibeatur item diligentia, & graui pœna mulctaq́ue agatur, vt & ecclesiæ, & oratorij, & cęmiterij parietes ab vrina, alijsve cuiusuis generis sordibus mundi conseruentur.

Arbores, stirpes, aliaq; eiusmodi arbosta, ab ecclesijs, & oratorijs quibusuis remota sint, vt ne radices dilatatæ parietibus officiãt: aut rami diffusi tecta operiant, vnde detrimẽtum ipsis tectis existat. Si qui vero rami eiusmodi tectis iam officiunt, amputentur omnino.

Vites præterea, hederæ, aliæq́ue id generis herbæ, quæ succrescentes exterioribus ecclesiarum, aut oratoriorum parietibus adhærent, prorsus conuellantur.

A rubis pręterea, & spinis, & alijs id generis, quæ adnasci solent extrinsecus, ijdem parietes mundi, & à cœmentorum item, lapidumq́ue congestu remoti, custodiantur.

Ex cœmiterijs porrò vites, arbores frugiferæ, & aliæ etiam infrugiferæ cuiusuis generis, aut arbusta, stirpesve omnino conuellantur, atque excidantur.

Neve in posterum in his sacris locis quicquam conseratur, nec verò seratur.

Ne fœnum ex his succidatur, neve herba itẽ virescens, quæ bestijs pabulo sit, vel detur.

Neve in earum fines res vlla abijciatur, cuius grauis, teterve odor sit; aut aliud quicquã sacris ijs locis inhoneste fiat.

Stabula etiam armentorum, & cuiusuis generis animalium inde procul sint.

In ijsdem ne lignorum strues fiat: ne tigna congerantur, ne cęmentorum, lapidumve aceruus sit; nec denique quicquam loci illius decori, nitorive, ac religioni sanctitative repugnans.

De prophano vsu à sacris locis tollendo.

NE ædium, agrorum, rerumq́ue aliarum eiusmodi, quæ vel locandæ, vel vendẽdæ proponi, aut proscribi publice solent, neve omnino rei cuiusquam prophanę schedulę, scriptave vllis ecclesiarum, oratoriorumve, aut cœmiteriorum foribus, valuis, parietibusq́ue aut in quouis sacro loco in posterum affigatur.

Ne item res venales, in ecclesiarum, & oratoriorum, cœmiteriorumve parietibus appendantur, neque intra loci spatium, quod aqua sacra aspergitur, cum ecclesię consecratio fit; aut intra stillicidij fines, aliudve loci maius interuallum, Episcopi iudicio pręscribendum.

Neve item officinę, tabernæve quouis materiæ genere, etiam tabulis, asseribusve confectæ, vel ipsis parietibus inhærentes, vel in cœmiterijs, sacrisev locis, aut omnino intra

illius

illius spacij, aut internalli fioes, vllo modo construantur, aut collocentur. Quæ vero iam constructę, collocatæve sunt, inde quamprimum penitus amoueantur.

Ne ecclesiæ, aut capellæ, aut etiam oratorii, in quo Missę sacrificium aliquando peragitur, tecta palearum aceruis, neve aliqua lignorum strue onerentur: ne item a parte superiori, vel cœnaculum, vel cubiculum, vel omnino locum habeant, vbi aut dormiatur, aut habitetur, aut quicquam prophani fiat. Quę vero loca iam eiusmodi sunt, omnino amoueantur.

Ne frumentum, milium, hordeum, vllũve tritici, aut leguminum genus, ne poma item, ne instrumenta, ad prædiorum rusticorum vsum comparata, ne cuiusuis generis suppellectilem prophanam, ut ab Ionocentio Tertio Pontifice in concilio Lateranensi sancitum est, ne denique quicquam, a domo Dei alienum in ecclesia, etiam non consecrata, aut in oratorio, aut in cęmiterio recōdi, aut asseruari ab vllo quouis homine liceat. Vetitumque pręterea sit nisi, cum interdum aliter Episcopus faciendum censuerit, clauem illius ecclesiæ aut oratorii, etiam dięcesani, ruralisve, laicis hominibus, pręsertim vero colonis, vel conductoribus eiusdem ecclesiæ ædium, vel prædiorum, committi, aut ab illis custodiri, seruarive.

Ne campanæ in eis conflentur, neve aliquid ferruminetur; neve fabrile quicquam, aut aliud huius generis fiat, nisi quæ ad eiusdem ecclesiæ, aut oratorii usum, ornatumve, alibi fieri non possint.

Ne in cœmiterio frumentum, quasi in area ventiletur; ne tritura fiat: ne palea, frumenta, fruges, ea pandantur: nec vero telæ, pannive linei, liuuio, aquave madefacti, soli ibidem exponantur: neque in eo fœminæ, matesque colo quicquam neant, neve suant, aut aliud præterea opus faciant, eorũ sacrorum locorum rationi alienum.

Ecclesię ostia, cœmiteria item, aut rectori, aut etiam alijs vsui ne sint, res prophanas, oneratve asportantibus, hacque & illac per ecclesiam, sacraque loca, quasi per viam publicam transeuntibus, cui rei vt plane occurratur, cautionem omnem Episcopus adhibeat.

Ne grammaticæ, humanarumque litterarum rudimenta, quę sępæ inanibus gentiliũ fabellis traduntur, aut aliæ omnino litteræ, præter sacras in ecclesia, tanquam in ludo litterario, pueris aperte, exponantur; sed rudimenta solum doctrinæ Christianæ, & cetera, quæ in illis scholis pueris tradi consueuerunt.

Si quo tamen in loco ea causis, hoc concilio probatis, parocho permissum erit alia docere, non uetamus; si domus parochialis angustia necessaria postulet, hoc officium ab eo præstari ferialibus diebus in ecclesia permissu eiusdem Episcopi.

Quæ permissiones facultas scripto detur; tũ præterea locus certus ac, quam longe fieri poterit, ab omni, præsertim maiori, altari remotus, ad id muneris deligatur: extra cuius loci fines pueri ne vagentur; nec vero ob eam causam in ecclesia morentur, nisi cum parochus, qui eos in disciplinam suscepit, præsens adest.

De religiosa in sacris locis conuersatione.

NE sacris mysteriis dicata, & a Deo electa, templa sancta pateant iniquitatibus hominum, quo præsertim tempore, peractis diuinis officiis, nemo adest clericus custos, id curet Episcopus, ut ecclesiæ, & vrbanæ, & diœcesanæ, certa pro ratione locorum constituta hora, claudantur, & aperiantur item. Quod si ob causam aliquando diutius, aut per totum diem eas patere oportet; caueat tamen, efficiatque Episcopus, ut quo tempore patentes sint, atque apertæ, custos aliquis clericus adbibeatur, qui semper adsit; & quę loco illo sacro indigna sunt, ibi peragi prohibeat.

Vbi vetus illa consuetudo, cum ab aliis tũ ab sancto Chrysostomo in primis testificata, eaque non sine aliqua misterii significatione instituta, vt separatim scilicet in ecclesia viri a mulieribus essent, in prouincia nostra intermissa, aut nulla est; Episcoporum cura plane restituatur, quemadmodum, & adhuc in compluribus eiusdem prouinciæ ecclesiis retinentur, & olim in vsu fuisse cognoscitur ea antiquis earundem ecclesiarum ex ædificationibus; in quibus separationis, ac distinctionis huius vestigia, bis etiã temporibus extant. Qua in consuetudine restituenda modus, & forma illius distinctionis extruendæ, muniendæve per eos, quorum interest, seruetur ad præscriptum instructionum nostrarum, de fabrica Ecclesiastica editarum.

Vnicuinsque autem ecclesiæ rectoris cura sit, locum in ecclesia, ostiaque pro ingressu, & egressu separata, sexui vtrique assignare, ac propterea quibus in ecclesiis opus est, plura ostia, loco opportuno aperire, ad præscriptũ Episcopi, ex instructionibus fabricæ.

Ad loca illa sub gradibus, altarique maiori extructa, quæ martyria confessionesve, ab antiquis nocantur, magna cantio adhibenda est, ne viri, & fœminæ ingrediantur eodem tempore, præsertim in populi frequentia.

Quare in illis ecclesiis, in quibus ingressus ad eiusmodi loca, mulieribus omnino interdictus non est, si diuidi commode ea non poterunt, ut uiri à fœminis separatim sint, saltem, quod ad illa attinet, quæ obscuriora, aut non satis ampla sunt, certus dies, certaque hora ab Episcopo constituatur, qua ad illa alteri sexui separatim pateat ingressus.

Ne

Ne quis, ne in atrii quidē ecclesiæ finibus, ne dum in ecclesia, aut cœmiterio rixas, simultates, aliasve quasque res, quę offensionem, scandalumve pariant, ullo pacto excitet; neve gladium, vt Concilio Triburiensi sancitum est armaque stringat, aut iis quempiam aggrediatur. Si quis cōtrafecerit, postquam spatio, quod ei Episcopus pręstituerit, monitus facti sui excusationem, defensionemve iustam nullam attulerit, communione eiusdem arbitrio priuetur.

Pro foribus, atriove ecclesię, præsertim quo tempore sacra, diuinaque officia celebrātur, ne pila ludatur; aut aliud quicquam fiat, agaturve, unde strepitus, clamoresue excitantur, quibus diuinæ officiorum preces interturbentur. Qui secus fecerit; pœnam, mulctamve subeat Episcopi arbitrio.

Illud parochus sedulo agat, vt mulieres, lenocinio, meretriciove quæstu infames, ne domicilium habitent, quod vel ecclesiæ, vel ędibus parochialibus, aut virorum, mulierumve monasteriis contiguis, aut prope inhæreat.

De ecclesiarum, & altarium consecrationibus aliarumque rerum benedictionibus

Ecclesiæ, saltem parochiales, non consecratæ, infra annum in ciuitate, per diœcesim vero infra biennium, omnino consecrentur; item parochialium ecclesiarum maiora altaria, quæ consecrata non sunt, quam primum poterunt.

Cum parochialis ecclesia consecranda erit, ieiunium in vigiliis cum supplicationibus populus suæ quisque parochiæ seruet: tum in die etiam ipso, quo consecratio fiet, abstineat ab omni seruili opere; eumq; ue diem festum colat, & celebret; idque vtrumque propterea à parocho ante denuncietur.

Liber Episcopo curante, cōficiatur: idemque in archiuio episcopali asseruetur: in quem ecclesiarum, altarium, cœmiteriorūque consecrationes, & campanarum benedictiones ordine relatę, ad perpetuitatemque posteris proditæ, extent.

In ecclesiæ item vniuscuiusque sacristia liber eiusmodi sit, aut certe aliud scripti genus publica auctoritate monitum, de illius ecclesiæ suæque cœmiterij, & altarium consecratione, & campanarum benedictione.

Quo firmius verò, magisque perpetuum consecrationis ecclesiarum, & altarium monimentum posteritati prodatur, vniuscuiusq; ecclesiæ consecrationis diem, annumque litteris, etiam in marmore incisis, rectè notari, tabulamque marmoream, in qua tota cōsecrationis narratio exaretur, in pariete ab ecclesiæ fronte, ōn lōgè à ianua primaria, loco illustri bene affixam, collocari mandamus. Idem iubetur de altarium maiorum consecratione. Aliorum vero altariū cuiuscuius ecclesiæ consecratio, pictura saltem aliqua, vel alio signo exprimatur, vel in altari ipso, vel loco proximo.

Antiquus ille benedictionis ædium, quæ vel recenter ædificatæ sunt, vel immundis spiritibus, aliave ratione vexantur, ritus, vbi vbi in vsu esse desijt, Episcopi cura restituatur. In illa porro benedictione parochos ritum preces, psalmos, orationes, in libro sacerdotali, ritualive præscriptas, adhibeat.

De ratione adhibenda in ecclesijs, altaribusque prophanandis.

Ecclesia, si quæ aliquando, quauis auctoritate prophananda est, vt ne vario cærimoniarum vsu, sed certa, & vna eademque ratione prophanatio fiat, ita vt infra præscribimus prophanetur.

Primo si quæ sacræ reliquiæ corporave sanctorum in ea recondantur, aliquot ante prophanationem diebus, diligenter recognita, ad ecclesiam, in quam transferri Episcopo placuerit, rite ex præscripta ratione transferantur. Ad quam sacratum reliquiarum trāslationem illius viciniæ, ecclesiæque clericus in primis conueniat, in quam deferuntur, cōuocato etiam præsertim eiusdem viciniæ populo.

Sacræ etiam imagines eò transferantur.

Deinde ecclesiæ altaria per sacerdotem, cui Episcopus prophanationis facultatem, scripto exaratam, nominatim dederit, hac cærimonia amouebuntur.

Primum aliquantisper, genibus ad altare prophanandum, flexis, tacite orans, orationem dominicam, salutationem angelicam, & orationem de sancto dicat, cuius nomine altare illud dicatum est; tum vbi orauerit, illud ab omni parte detegat; lapidem consecratum ita apte euellat, ut ne confringat: tum manibus suis lauet, atque abstergat; deinde aquam in sacrarium effundat: lapide ita amoto, diligenter, religioseque perspiciat, si quæ sacræ reliquiæ insunt, quas inuentas certo, honestoque loculo clausas, atque obsignatas, alleuet; & vbi Episcopo denunciarit, in ecclesia, ad quam translatio fit, ad Episcopi præscriptum recondendas, & asseruandas tradat: tum reliqua altaris pars ab operarijs amoueatur. Idque omne in singulis altaribus amouendis rite seruetur.

Præterea alio post altarium amotionem die, per homines, quos Episcopus adhibere voluerit, fidelium ossa exhumentur; unoque loco collecta, reponantur, præsente eodem sacerdote: qui antequam exhumationis initium fiat, tacitus item, vt supra, ad altare maius precetur, cum processione cleri, & populi viciniæ, infra cuius fines ecclesia prophanata est, ossa efferentur ad locum, vbi reponenda sunt; dumque efferuntur, vt pro mortuis fit, precum officium dicatur; tum in

ecclesiæ

ecclesiæ loco, vbi reponentur, viciniori pro mortuis iidem Missæ sacrificium fiat.

In ecclesijs autẽ dirutis, ad vsumq; prophanum conuersis, crucis insigne figatur, ex Tridẽtini Concilij sanctione, quod lignum facile amoueri non queat.

Altaris itẽ vnius, quod sine ecclesia prophanandum est, ratio, vt supra, de altaribus in ecclesia prophanandis præscripta seruetur.

Cœmiterij præterea prophanandi modus, vt ecclesiæ, idem teneatur.

De Sacristia.

Sacristia vnaquæq; habeat, quæ sequunt. Primo armarium, vel vestiarium vnum, plurave ad indumenta conseruanda instructa, suis capsulis, aut loculis, aliove modo, opereve multipliciter, ordineque distincta, pro ecclesiæ ratione, vel suppellectilis copia.

Tum præterea oratorium separato, quãtum possit, loco positum, atque distinctum: vbi possit sacerdos in solitudine se colligere, & orare ante, & post Missæ celebrationem.

Tabellum item cum manutergio appenso, ad manus abluendas, & abstergendas.

Tabulam etiam de orationibus, sacro vnicuique indumento accommodatis.

Tabellam quoq; appensam, ad Concilij primi prouincialis pręscriptum, in qua tabella, & Missæ, & anniuersaria singula, ordine notata sint; quæ vel ab vniuerso illius ecclesiæ clero, vel ab vnoquoque in singulos dies, hebdomadasve peragi, præstarive debent.

Ac reliquas item tabellas, ex instructionum præscripto, aliasve, Episcopi iussu confectas.

Sit in sacristia item tabella, in qua singuli Episcopi, qui ecclesiæ illi præfuerunt, notata temporum ratione descripti sint; vt frequẽtius sacerdotes commeminerint pro illis preces, & sacrificia offerre.

Vestes autem sacræ, cæteraque ornamenta, volumina item ecclesiæ vsui, ministerioque addicta, ac reliqua ecclesiastica suppellex, & parochiales item codices in sacristia certis armarijs, recte, atq; ordine asseruentur. Nec verò sordibus, situ, squallore, puluereq; obsordescant; sed, quoad eius fieri potest, ab omni sorde, & inquinamento pura omnia, & singula sint, ac integra: ac nullo præterea modo lacera, sed sarta, tecta, nec male compacta.

Baptisterij, sacrarij, tabernaculi, lunulæ, vestium, aliarumq́ue einsmodi rerum forma, instructionum nostrarum libro demonstrata, in omni ecclesiæ cathedralis sacristia ponatur: ad cuius similitudinem reliquæ, quæ in alijs ecclesijs adhibentur, rectè confici possint.

In sacristia ipsa silentium seruetur accuratè: neque in eam pateat aditus laicis, nisi necessario.

Caueant ecclesiarum rectores, alijve ministri, ne aulæa, peristromata, tapetia, aliaq; suppellectilis, & ornamentorum genera ecclesiæ, aut sacristiæ addicta, ad domesticum vsum vllo modo vnquam adhibeant: nec vero alijs vtẽda dent. Vestes autem sacræ, aliaq́ue indumenta, Missæ, diuinorumque officiorum cultui dicata, in vulgus cuiquam exposita ne sint; sed armario, vestiarioque inclusa, claue obserentur; neque laicorũ manibus contrectentur, vt antiquo canone cautum est.

De Bibliotheca.

Sicut in libris sacris, voluminibusq; sanctorum, & alijs ecclesiasticis cuiusuis generis codicibus, copiosè, sumptuosèq; comparandis, diligens fuit accurataq; maiorum industria: ita in ijs ipsis asseruandis, illorũ, qui successerunt non negligens studium, nec vero cura minor esse debet: cum ex ijs manu scriptis, rectèque exaratis voluminibus, in tanta librorum corruptela, his præsertim temporibus, per hæreticos introducta, plurimum adiumenti rebus ecclesiasticis publicis afferatur, & ad catholicæ doctrinæ veritatem tuendam, & ad coarguendam illorum, vitiose illa deprauantium, temeritatem.

Bibliothecæ igitur ecclesiæ, vbi ecclesiastica volumina, aliaq́ue codices sunt, certus locus, vbi nullus constitutus est, in Episcopalibus, aut in canonicalibus, alijsve ecclesiæ ędibus, curante Episcopo constituatur.

Quo in loco armaria aliquot extruantur, eaq; sitibus distincta, in quibus codices, & volumina, quæcunque ibi extant, non aceruatim, sed ordine disponantur.

Index præterea fiat, in quo pro disciplinarũ genere, aut pro alphabeti ratione, volumina singula notentur.

Isque index certo loco in perpetuum asseruetur notatis etiam deinceps ordine alijs libris, quicunque in posterum eidem bibliothecæ, quouis modo accesserint.

Volumina, quę pro vetustate, carie, situve obsordescunt, librario opere poliantur.

Dissoluta, & male compacta, conglutinentur.

Ab operculo nuda, asseribus, coriove, tegantur.

Vetustate, aliove modo consumpta, reconcinnentur, & ad perpetuitatem opere recenti, nouisque librarijs integumentis instaurentur.

Si præterea quo anno vnũquodq; volumen, manu exaratũ sit, animaduerti potest, id etiam breuiter in eo indice notetur; tum præterea quo charactere scriptum, vt ex ijs antiquitas colligi possit, quę aliquando vsui, & vtilitati ecclesiasticæ publicæ esset, ad emẽdatam voluminum impressionem.

Episcopus, de consilio capituli, canonicum aliquem, vsu peritum, litterarum studiosum, instruendæ, augendæque bibliothecæ cupidum, constituat: qui illius curæ diligenter pręsit. Illius verò officium du-

ret eiusdem Episcopis arbitratu. Si qua tamen in ecclesiam probatę consuetudinis est, à Capitulo bibliothecarium deligi; ab eodem deligi non vetatur.

Cura vero Episcopi omnino fit, bibliothecam aliquando inuisere; sique per eum, & per canonicos ratio aliqua iniri potest, qua, in bibliotheca librorum ecclesiasticorum copia augeatur; id sollicitè curetur, vt eiusmodi librorum apparatu, publicæ Episcopali, canonicali, clericalique commoditati, atque vsui consultum sit.

De oratorijs in via sitis.

ORatoria, vbi Missæ sacrificium oó fit, in vijs, & eiusmodi locis posita, altare nullum omnioo habeant.

Valuis, & claue ab ostio muniantur. Quæ clauis a parocho custodiatur, intra cuius parochiæ fines posita illa sunt.

Extruantur oon in campis, sed in via publica, vt iter facientes, eorum locorum prospectu pie commoti, paululum præcando consistant.

Quæ oratoria si ita angusta suot, vt ne ostij quidem valuas, intus pateotes, capiant, cancellis ligneis à parte anteriori sepiantur.

Et quoniam sacræ imagines, quę in exteriori pariete oratorij exprimi solent, cū ita expositæ sint, luto, sordeue inquinari, vel indecentius, iniuriosiusque ttactari possunt; ne extrinsecus in ipsis oratorij parietibus pingantur; aut alio modo exprimantur, nisi edito loco fiaot, vbi ab omni labe integre conserueotur.

In ipsis verò oratorijs iotus aliqua omoino sacra imago sit.

Quorum oratoriorum ostium si è solido asserere constabit, nec verò cancellis erit compactum: fenestella in eo, ac duæ præterea, in pariete anteriori scilicet, ab vtraque ostij parte sint, clathris ligneis saltem munitæ, vt intro à prætereuntibus possit sacra ipsa imago inspici, ac veneratiooe coli.

Pilæ quædam structiles, in vijs publicis constructæ, cum sancta aliqua imagine, vel cruce, edito loco picta alioue modo expressa, à superiori parte tectæ conserueotur, ne corruant.

Cureturque item, vt aliæ eiusmodi pillæ ad homioum pietatem excitandum certi coogruis locis ędificentur.

De Oratione.

ORationis vespertinæ, olim io hac prouincia institutæ, signum distioctis campanæ ictibus, vt Episcopos præscripserit, detur. Vbi verò in vicis, & pagis, ob campanæ exiguitatem, sonus ita difficilius exauditur; non intermissin, sed continenti sono per horæ quadrantem, illius significationem fieri, si ita censuerit, inbeat Episcopus.

Rursus qua in ecclesiam parochiali, dięcesis præsertim, ob vacationem, vel ob aliam causam, nullus, vel sacerdos, vel clericus aliquádo est, qui huius oratioois signum campana det; alia per Episcopum, vel Vicarium foraneom ratio ineatur, qua illius significatio fiat, campanæ item sono.

Vbi domicilia, inter se proxima, aut continentia sunt; in ecclesia, tum maxime diebus festis, illam a populo fieri cooenientiua, est: quem frequentem conuenire omoi officio parochus curet.

Ipse vero si adesse oeglexerit, intermiseritue; molëtetur Episcopi iudicio. Curet autē parochus, vt io ecclesia non tardius multo ducatur, qoàm ad statam horam, qua sub crepusculum ooctis salutationis angelicæ signum datur.

Si ex pagis, & vicis præsertim freqoentioribus, to ecclesia parochiali fideles difficiliua conuenire possūnt, quooiam ab ea aliquantum illa loca distant; constituat Episcopus ecclesiam, aut cappellam, oratoriumve illis singulis propinquiorem, aut commodiorē; aut deniq; crucem, sacramve aliam imaginē io triuio erectam; qoò ēt sob dio ad orationem vespertinam conuenire licet.

Quæ orationis ratio in cappella, in oratorio, vel io ecclesia, qoæ parochialis non est, etiam adhiberi poterit.

Si quando præterea, alijs etiam diœcesis locis, pluuiæ vis, niues, aliaue temporis grauitas, itineris difficultati adiuncta, difficiliorem fidelium cooueotum ad ecclesiam parochialem faciat, oe ob vllam caosam a tam salubri orationis instituto, & multiplicibos Apostolicæ sedis priuilegijs commendato, vllo die populus desistat. Quo in officio in ijs locis adiuuetur maxime opera sacerdotum, & clericorum quorumcunque illius pagi, locine.

At vbi neque his rationibus fieri poterit, vt fideles omnes vniuscuiusque loci io voum conueniaot ad hanc orationis communis exercitatiooem; domi saltē ab vooquoque, qui ad eccclesiam oon conuenerit, cum familia sua certo loco fiat.

Norint porrò fideles, quod etiam Concilio Aurelianensi quarto olim iussum est, sibi sæpius singulis diebus orandum esse; quod si aliquando frequeotius noo possuot, saltem oon vesperi solum, sed etiam maoe id à se præstari oportere. Qoare Episcopi cura sit illum vespertinæ orationis quotidianę communis vsum, mane etiam, pauló, scilicet ante auroram, aut sub ortum Solis, id quod in plerisque huius prouincię locis iam seruari cęptum est, vbique locorum eum in vrbe, tum in diœcesi sua paulatim introduci, atque ea ratione iostituti, vt vel io ecclesia vel suæ quique domi cum familia certo loco, vel io officiois, tabernisue, vel in ipsis etiam agris, atque adeo io itinere, vel in alija deoiq; locis, vbicūque, vt illo Cōcilio cautū est,

eſt, ea matutina hora ſunt, & patres fam. & liberi, & famuli, & artifices, opificeſve, & operę, inſtitoresvè, & ceteri, quicumq; ſunt, ſiue mares, ſiue fęminę, huius matutinæ orationis officio, antequam artificium, negotium remve vllam aggrediantur, precibus, litanijs, omniq́ue oratione, ac toto animo, menteq́ue vacent, ſicq; quotidianarum actionum, operum, & negotiorum initium, à Deo faciant, finemq́ue itidem.

Nimbis, procellisve imminentibus, ſicut eccleſiaſticæ conſuetudinis eſt, campanis ſonetur, tum ad tempeſtatem vi diuina, quæ ex ſolemni prece, ſacraq; benedictione illis ineſt, depelllendam, tum ad Dei miſericordiam implorandam chriſtianæ pietatis orationibus: ita fideles, earum ſono tunc excitati, in eccleeſiam, vel cathedralem, vel parochialem, vel in aliam ſaltem propinquiorem, ad orãdum conueniant: ſi minus poſſunt, ſaltem vbicumque ſint, ſiue domi, ſiue foris, ſupplicesDeum orẽt; tam clerici, pſalmis, litanijs, precibus, & orationibus, quæ ex ritu ſanctæ matris eccleſię ad arcendam tempeſtatem dicuntur, Dei miſericordiam deprecentur.

Parochi vero in primia ſit, cum in eccleſia ſua hoc officium religioſe præſtare ad præſcriptum libri ritualis, aut ſacerdotalis: tum obiicite conuocare clericos, & populum; vt ob eam cauſam Deum ſancte precaturi, ad ecclesiam, frequentes concurrant. Idq́ue ipſum prout in concionando vſu venerit, aliquando fideles paterne, diligenterq́ue monere meminerit.

De verbi prædicatione.

VErbi Dei prædicatio, tractatione multiplex illa quidem, & magna, nos hoc admonet, vt præter illa, quæ ſuperioribus conciliis noſtris prouincialibus, eo de genere cõſtituta ſunt, hæc etiam pro dignitate rei, proq́ue vtiliori, ac faciliori illius muneris præſtandi ratione decernamus.

Illud proprium ac peculiare ſit, non ſolum Epiſcopi, ſed etiam parochi, genus docendi, vt, beati Pauli Apoſtoli exemplo, ſigillatim cuiuſcumque ſtatus homines vterque inſtruat, & præcipua virtutum officia demonſtret; modo filios, modo parentes nunc ſeruos, nunc dominos, nunc viros, nunc vxores, nunc ſenes, nunc iuuenes erudiens, ac diligenter, quæ cuique propria ſunt, præſcribens, paterna charitate, & ſollicitudine, fideles, ſibi commiſſos, à vitijs deterreat; tum ad virtutes accendat, & teſtimonijs diuinarum litterarum, & ſanctorum patrum doctrina, atque exemplis, & ſactis eccleſiæ traditionibus, & ſimilitudinibus, & ſanctioribus etiam figuris.

Quod ſane officium, ſi graui oratione, & ab omni, vel artificij, vel hominis, ſua ſpectantis, ſuſpicione aliena, tractabitur; maiorem inde fructum, iuuante Domino, fore ſperandum eſt. Nec vero minus in publicis ſermonibus, quàm in priuatis etiam colloquijs, & ſecretis confeſſionibus, Apoſtoli pręceptum vterque implere ſtudeat, arguẽdo, obſecrando, increpando, in omni patientia, & doctrina.

Id plane ſibi proponat, optime noſſe, quæ in populo vitia, peccatave potiſſimum euellenda, quę rurſus virtutes in primis diſſeminandæ ſint; eoq́ue intendat maxime omnem vim prædicationis ſuæ. Nec verò ſemel, atque iterum, ſed ſæpe, prout vſu venerit, in eodem vnius, vel virtutis ſuadendę, vel vitij deteſtandi ſtudio verſetur; quoad, quantum in ſe eſt, perenni quadam doctrinæ perſeuerantia, & perpetua quaſi pugna, & contentione, id quod olim ſanctiſſimos Epiſcopos, Ambroſium, Auguſtinum, & Chryſoſtomum feciſſe conſtat, fidelium animos, etiam in male agendo pene obfirmatos, expugnet, deprauatoſq́ue viuendi mores iam inueteratos, radicitus iuuante Deo euellat.

Quod ipſum, vt concionator omnis præſtet, atque exequatur, cum ad aliquem locum mittitur; tunc, & Epiſcopus, & loci parochus, & Vicarius foraneus, ſi ad locum diœceſis mittitur, conquiſitas, collectaſq́ue paulò ante diligenter morum corruptelas, tunc frequentiores eo loci, vbi concio habenda erit, verbi Dei concionatori, tempeſtiue ſignificabit: rurſusq́ue eundem admonebit, ſi quod pietatis opus eſt, quod in illa parochia, locove, eo tempore, vel inſtitui, vel vehementius excitari velit.

Parochi præterea, vt, & concionando, & docendo fideles, ſibi commiſſos, ſalutaribus inſtitutis, ſanctaq́ue diſciplina inſtruere poſſint; eos ſibi libros, cum per facultates poſſunt, comparare ſtudeant, qui à probatis auctoribus pie, & docte conſcripti, viam & rationem aperiunt, partim ad ſanctiſſimam ſacrarum litterarum explicationem, optimamq́ue concionandi normam; partim ad ſpiritualis vitæ inſtitutionem, virtutumq́ue chriſtianarum exercitationes, tum denique ad parochialis eccleſiæ curam ſancte, & religioſe gerendam.

Eorum autem in paſcendo populo verbo Dei prædicatione, induſtria, & doctrina, & in eo genere ſalutaris progreſſus, ab Epiſcopo cognoſcatur, vel illis in Epiſcopales ædes, aliove aliquando coram ſe ad concionandum euocatis, vel etiam ex ſermonibus quos habuerint, aliquãdo ad ipſum Epiſcopum miſſis, vt prouinciali decreto olim ſancitum eſt, vel alia omni ratione, quam inierit idem Epiſcopus.

Curẽt Epiſcopi, quod veteris eccleſię inſtituti eſt, ſermonẽ, ſacrãve concionem vbique intra Miſſarum ſolẽnia potiſſimũ haberi, ſiue ab illo eodem ſacerdote, qui Miſſam tunc celebrat, canitvè, ſiue ab alio habeatur: idq́ue præterea, etiam ſi Miſſæ ſacrificium

pro mortuis fiat; nisi sermo aliquando episcopi concessu de mortui laudatione in ecclesia habeatur, qui nullo modo, in Missa, sed ea peracta, pronũcietur. Cum uerò concionis, sermonisve munus in Missę sacrificio præstatur; id fiat semper statim, postquam euangelium recitatum est, vt ecclesiastici ritus ratio postulat, non in alia Missæ parte, aliove tempore.

Episcopus, cum in Missæ solemnis sacrificio sermonem, aut concionem habet, mitra, Episcopalique sacro omni vestitu, quem in Missa adhibet, indutus sit.

Cui concionanti, ministri ecclesiastici, sacris vestibus rite induti, septem ut antiquo canone iussum est, ubi potest, si minus, pauciores ab vtroque eius latere assistant.

Adsit etiam, vel dignitate præditus, vel canonicus, uel alius denique, ad quem ex probato instituto spectat baculi pastoralis sustentatio, plouiali indutus; qui ante ipsum a latere sinistro baculum manu sustineat.

Si uero sermonem in Missæ sacrificio non habet, sacris item vestibus, Missæ sacrificio dicatis, utatur: & mitra, & cum baculo item adsit, minister. Eique assistant præterea ministri duo ad minimum, superpelliceo, aut, si canonici, vel dignitate præditi sint, suo in chori officiis stato habitu quotidiano induti; nisi pro alicuius, celebritatis, solemnisve actionis, ac populi concursus ratione, alijs sacris vestibus eos amictos esse aliquando iusserit.

Id porrò muneris obeat, sedens in medio altari, in faldistorio, aut in sede, loco eminentiori collocata, aut in cathedra Episcopali; aut etiam suggestum, ambonemve ascendat: vbi itidem sedens, & mitra item ornatus ceterique ut supra, adhibitis, commodius à populo conspiciatur, & audiatur.

In alia verò actione, quàm in Missæ sacrificio, aliove tempore, prout actio solemnis, populive frequentia est, sermonem ijsdem, vt supra, locis, arbitratu suo, habet, pluuiali, & mitra etiam indutus, adhibitis quoque, vel pluribus, vel duobus saltem, qui digniores alijs in ecclesia sint, vbi de more illius ecclesiæ Episcopo in sacris ii assistere solent, vel Archidiacono, & altero diacono, qui digniori loco sedet, aut demum duobus, ut Episcopo videbitur, canonicis diaconis, sacro diaconali amictu vestitis.

Quod si cappa Episcopali, & stola potius, quam pluuiali, & mitra maluerit: illi duo assistentes, non sacro diaconali amictu; sed & ipsi, & alii ministri superpelliceo, aliove sui canonicatus, dignitatisve in chori officiis insigni induantur: adhibeaturque præsed re ea, non solum, qui pastoralē baculum, alter etiam qui ritam à dextero latere teneat.

Cum verò sermonem, aut concionem, minus frequenti populo, aut in actione minus solemni, vel in ecclesia non insigni habebit; poterit rocheto, & mozeta indutus id præstare, stola etiam adiuncta. Nec verò propterea omittet, quo minus si per temporis, & loci opportunitatem liceat, & assistentes, & alios ministros, vt supra, adhibeat, cum insignibus Episcopalibus. Si quando autem tunc duo illi canonici, cum superpelliceo, vel indumento, habitiuve canonicali non assistent: ecclesiastici tamen ordinis homines aliquot grauiores, præsentes adesse, conuenientes erit. Triplex porrò hæc ratio vel pluuiali, vel cappa Episcopali, vel rocheto, mozzetaque cum stola utendi cum sermonē nō in Missæ sacrificio, sed in alia functione, aliove tempore Episcopus habet, non ita ei præscripta est, quin modò unam, alteram, modò tertiam prout maluerit, & temporis, loci, personarumve ratio tulerit, adhibere possit. Nec prætera prohibetur ex tempore, vt aliquando vsu venerit, vbique etiam sine stola gregem suum verbo Dei, & salutarib[9] monitis pascere pro munere suo pastorali; cum eius & dicta, & facta, quasi perpetuam quàdam prædicationem ministrare, præbereve debeant.

Parochi verò, Prępositi, & alii, Episcopo inferiores, cum in altari id munus obibunt; tunc capite aperto stare debebunt ad sacerdotalis libri præscriptum.

Quo autem facilius à frequenti populo audiantur, suggestum eos ascendere opportunus erit; tuncque casulam deponere, si maluerint, licebit: quam statim, sermone habito, ad altare reuersi, induant.

In suggestu concionem, aut sermonem, cum habent, operto sint capite; & sedeant, aut stent, prout maluerint.

Cum non is sacerdos, qui sacrificium missæ faciat, sed alius intra Missæ celebrationem, sermonem, concionemve habiturus est, is suggestum ascendat; interea verò sacerdos celebrans, loco a laicis segregato, & ab altari paululum remoto, non extra tamen cappellæ fines, in qua Missa celebratur, sacris vestibus indutus, cum duobus ministris, scilicet diacono, & subdiacono, si illi in Missa tunc adhibiti sunt, ab vtroque latere considentibus sedebit.

Episcopus, parochusve sacrum euangelium, aut etiam scripturæ sacræ partem, corā populo, etiā e loco superiori tractans, collocatum ante se aliquando, cum viderit expedire, habeat euangelii, aut sacræ scripturæ librum: de quo ipse, aut etiam minister, cum Episcopus est, per membra, clausulas, & sententias distinctè eiusdem euangelii, sacræve scripturæ verba pronunciet: quæ ipse scilicet, vel Episcopus, vel parochus concionando, quo ordine legantur, sigillatim populo explicet.

Minister verò, in hoc munere legendi, Episco-

Episcopo Archidiaconus sit, vel diaconus canonicus, aliusve denique, quem Episcopus elegerit; isque ante illum capite aperto stans, de libro uerba distinctè pronunciet.

Quod à Clemēte quinto Pont.Max. in cōcilio Viennensi de prædicatione uerbi Dei constitutum est, id omnis ecclesiastica ratio suadet ad vsum uel reuocari, uel introduci. Qua igitur hora Episcopus, cuius præcipuum munus est prædicationis, id officium præstat: ne quis alius cuiuscunque ordinis est, illa ipsa hora, in ea urbe, oppido, uico, locove, vbi ille prædicat, etiam in ecclesia regularium, aut aliàs exempta, sermonem, concionemve habeat, nisi facultate ab illo impetrata.

Ne parochi, sacerdotesve alii intra Missarum solennia quicquam, quod prophanum sit, quodque ad rerum huiusmodi enūciationem attinet, de altari populo pronuncient, aut euulgent.

Parochis, non idoneis ad munus suum obeundum, in pascendo sibi commissum populum verbo Dei, coadiutor eo in onere sustinendo, tum toto temporis anno, ut est à Tridentino concilio sancitū, & primo etiā prouinciali nostro decretum, tum maximè in Quadragesima detur ab Episcopo: cum ea mercede, aut eleemosyna, ad eius sustentationem à parocho persoluenda, quæ eidem Episcopo videbitur congrua.

Populus, & vniuersitas detrectans subministrare uictum, ut antea consueuit, concionatori, solitamve eleemosynam ad eiusdem uitæ congruam sustentationem, omni iuris ratione, etiam interdicti pœna, ab Episcopo ad id compellatur.

Dum uel Episcopus, vel parochus, vel aliꝰ sermonem, concionemve habet; ne eo ipso tempore in ecclesia, vbi habetur, in eiusue aliquo sacello, aut in alia eiusdem parte, ac ne in ea quidem, quæ subterranea scuroli nomine uocatur, Missæ sacrificium ab vllo quauis sacerdote fiat.

Canonici, & alij item dignitate præditi, ac reliqui præterea, quicunque sint cuiuslibet ecclesiæ clerici, cum in sua ecclesia, concionibus; lectionibusve sacris intersunt, superpelliceis, eoque clericali, canonicalive habitu, quem in choro canonicarumque horarum officiis obeundis vestiunt, induti omninò sint.

De doctrina christiana.

VBicunque in diœcesis pagis, aut uicis, præsertim frequentioribus, quoniam ab ecclesia parochiali aliquantulum ea loca distent, aliamve ob causam Episcopus expedire censuerit, scholas doctrinæ christianæ instituti, erigive, præter eas, quæ parochialis ecclesiæ loco institutæ sunt, Vicarii foranei diligentia, & parochi cura quamprimum illæ instituātur in ecclesia, capella, oratoriove illis propinquiori, aut commodiori, tum maximè opera, & adiumento sacerdotum, & clericorū quorūcūque illius pagi, uici, locive. Siquando præterea in diœcesi per pluuiæ uim, niues, aliamve temporis grauitatem, viæ, aut itineris difficultati adiunctam, ad eiusmodi scholas in parochiali ecclesia, qui debent, conuenire difficilius possunt; eiusmodi Vicarii, & parochi cura sit, ne tunc in oratoriis, vel cappellis propinquioribus, aut saltem, si id non potest, alio honesto loco, per clericum idoneum, seu per alios scholæ sodales, vt vitę, & doctrinæ christianæ studio instructiores, aliqua tum tradendæ, tum percipiendæ eiusmodi doctrinæ exercitatio fiat; ne ob ullam causam statis diebus hoc institutum, atque pabuli spiritalis vsus illis desit.

Clerici, quicunque Dominicis, festisque diebus, qua hora in choro diuinis officiis concelebrandis astricti non sunt, parochum, intra cuius parochiæ fines habitant, in doctrinæ christianæ scholis, vbicunque loci intra fines illius parochiæ constitutis, adiuuēt, idque in vrbe, & diœcesi ad præscriptum eorū, quibus id curę ab Episcopo datū erit.

CONSTITVTIONVM PARS SECVNDA.

Quę ad sacramentalia, uel ad sacramenta communiter pertinent.

VNaquæque parochia vascula duo sacrorum oleorum chrismatis, & cathecumenorum; uascula item duo extremæ vnctionis habeat: quæ confecta, & ornata sint ad formam in libro instructionum præscriptam. Idque ut die sacro cœnæ Domini, illa uacua, diligenter ante abstersa, ac bene parata, nec uerò ampullæ, aut alia eiusmodi, ad olea sacra recens consecrata, ferenda adhibeantur; aliaque rursus retineantur ad asseruandum, quod reliquum est sacrum oleum vetus, quod vsui esse possit, si in sua parochiali cura opus esset, dum illa recentia apportantur. Vbi uerò plures parochi, animarumve curatores, aut alii sunt, qui parochialis curæ portionem, vel officium habent, totidem uasa olei sacri infirmorū sint.

Parochus vbi primum olea sacra noua acceperit, vetera statim comburat in lampade, quæ ante sanctissimum sacramentum collucet, bombice in sacrario planè exusto. Vascula autem, vbi anno proximo asseruata sunt, diligenter, politeque abstersa, accuratè in sacristia conseruet, ut anno sequenti vsui sint, quibus afferantur itidem olea sacra.

Parochi singuli, quatuor ad summum mensium spatio, librum ritualem, sacramētalemve habeant, qui ab Episcopo probatus, in ecclesia cathedrali adhibetur; ut ne, quod prouinciali concilio primo cautū est, vlla ex parte inferiores ecclesię à cathedrali

eâ in re discordent. Ritnales autem libri, qui ab eo cathedrali dissimiles, ac diuersi erunt, statim Episcopi cura amoueantur.

Sacro oleo deficiente, si tempus non patitur, vt aliunde haberi possit; illa ratio ineatur, canone præscripta, vt, cum oleo consecrato, misceatur non consecratum: id verò non consecratum, guttatim ita infundatur, vt semper, quod infunditur, minus sit oleo consecrato, quod vel exiguum in vase reliquum est.

Et tabernaculi, vbi sacratissimum corpus Domini asseruatur, & armarij item, vbi sacra olea, statis vasculis inclusa, custodiuntur, & fontis præterea Baptismalis, claues Rector ecclesiæ, animarumvè curator, diligenter, cauteque apud se custodiat: ac ne clerico quidem ministro illas vllo modo cõmittat. Nec verò prohibetur, quominus easdem muneris alicuius præstandi causa aliquando sacerdoti committat, quem in officij parochialis cura coadiutorem habet.

Primo prouinciali Concilio aliqua de exorcistis constituimus, in quibus ad illius muneris rectè gerendi rationem, hæc præterea præscribenda censuimus. Ne igitur sacerdoti, clericove seculari, aut regulari, exorcismum energumenis adhibere liceat, nisi is exorcizandi facultatem, scripto exaratam, ab Episcopo impetrarit.

Qua facultatem, vbi quis probatus obtinuerit; hæc quæ mox infra ordine præscribentur, accuratè seruet, atque exequatur.

Antequàm exorcizare aliquem aggredi[-]atur, perquirat in primis, energumeni, energumenævè vitam, ac mores, tum exploret actiones; & medicum, si expedire censuerit, consulat, adhibeatve; vt videat, an, quod ab illo, illavè agitur, fiat morbi alicuius, aut bilis atræ vi; an verò sponte, ac dissimulanter; an denique dæmonis, malorumque spirituũ vexatione.

Videat item, an ille excommunicationis vinculo irretitus vnquam fuerit; an qua absolutionem ritè acceperit.

In hoc exorcizandi munere, eiusvè ocasione, non modo quæstum fugiat; sed ne doni, aut muneris quicquam, vel minimum, capiat.

Ne in ædibus laicalibus, locisve priuatis, sed in ecclesia, loco aperto, & conspicuo; neque in omni quauis ecclesia, sed in ijs solum, quas certas Episcopus statuerit.

Neque in conspectu multitudinis; non remotis tamen arbitris, sed præsentibus viris honestis atque ætate grauibus, in ijsque vno saltem, vel duobus ecclesiasticis hominibus.

Mulieri autem energumenæ cum exorcismum adhibet; id præstet, duobus ætate, vitaque probatis viris, tum fœminis etiam, itidem probatis, præsentibus, ijsque omnibus, si fieri potest, energumenæ consanguineis, aut affinibus.

Mares autem alios præsentes adesse, ne omninò patiatur, nisi vnum ecclesiastici ordinis hominem.

Ne ante ortum, nec verò post occasum solis quemquam exorcizet.

Ne duos simul eodem tempore, sed vnumquemque sigillatim, ac separatim.

In huius muneris functione, grauiter, piè, & religiosè in primis se gerat.

Quamobrem pridie illius diei, quo alicui exorcismum adhibere inceperit, se ieiunio, & oratione præparare studeat. Tum confessus conscientia ab omni culpa, pura, ac munda, magna cum humilitate, & fide, memor potestatis, quam à Domino accepit, expellendi dæmones, ad is munus obeundum accedat.

Si sacerdos autẽ est, antequam exorcismum inchoet, Missæ sacrum faciat, si id commodè præstare potest.

Energumenis verò exorcismum ne adhibere incipiat; nisi illi primum confessi sint: ad hocque eos cohortetur, vt omnis ante actæ vitæ peccata diligenti conscientiæ discussione confiteantur.

Tum sæpe moneat, vt precibus, orationi, & sanctis meditationibus, & pietatis studijs, atque exercitationi se dent; religiosas ecclesias, vbi sanctorum reliquiæ reconditæ sint, certis diebus piè visitent; ieiunia præterea, & in sexta quaque in primis feria, quo die passionis Iesv Christi Domini memoria recolitur, religiosè amplectantur.

Caueat, dum exorcizat, ne energumenæ mulieris capiti, corporive, nisi cum magna honestate, atque cautione manum adhibeat: neve energumenam, energumenumve altari imponat; neve quicquam aliud agat, quod offensionem præbeat.

Ne alijs verò exorcismis, precibus, ritibusq; ad id munus vtatur, nisi ad libri, Episcopi iudicio cõprobati, rationẽ præscriptam. Cui nihil ab eo addi, detrahi, aut mutari, fas sit.

Præscriptas has regulas, quo diligentius seruet, tabula descriptas, eo loco sibi proponat, vbi potissimum id munus geret.

Quæ pertinent ad sacramentum Baptismi.

Fons baptismalis e marmore, aut è solido lapide constet: qui si præ rimulis, aliave ratione, eiusmodi est, vt inde aqua sensim effluat, lapis alius benefirmus, solidus, ac tutus quamprimum comparetur. Interea verò ad aquam baptismalẽ tutò continendam, dum ille alter paretur, non vas fictile, alterius ve generis, sed æreum, stanno ab interiori parte illitum, tanta magnitudine, quanta lapidis vacuitas est, ita ponatur, vt intrinsecus illum vndique strictim attingens, beneque compactũ, eidem coherescat.

Habeat operimentum, vel ciborium, ad sacra olea tutò decenterque conseruanda.

in eo

in eo ipso fonte accommodatum, nisi vbi ex instructionibus nostris aliter extruendum est. Conopæo etiam, è tela saltem, opertum sit.

Tabellam habeat item intrinsecus, quæ dimidia tantum aperiatur, fontisque ostium compressè claudés, aquam à puluere, & alijs sordibus cautius tueatur. Quæ tabella in omnibus fontibus sit, in quibus per infusionem baptizatur: in ijs verò, in quibus immersio adhibetur, si petra ipsa pro magnitudine id patietur, sine impedimento immersionis.

Sepiatur omninò vnum quodque baptisterium, si ferro, vel lapide, Episcopi iudicio, non poterit, saltem ligneis cancellis. Præterea, si extrà fornicatam cappellam, aut parietis concauitatem, hemycicli instar constructam, totum, aut ex parte sit; tum tegmen habeat, quod ex marmore, vel ex asseribus constet, aut saltem è tela decenter picta.

Decebit etiam in cappella, aut in pariete proximo S. Ioannis imago, Christum Dominum baptizantis.

In ecclesiæ ingressu collocatus sit fons baptismalis, isque à sinistra ingredientium parte nisi quibus i ecclesijs ꝓ sit⁹ rõne illũ ab alterà parte potius collocadũ, Episcopus iudicarit. Quę verò baptisteria ĩ ecclesijs, cappellisve, eo potissimũ nomine extructis, cathedrali, vel collegiatæ, vel parochiali ecclesiæ ferè adhærentibus, extant, illa non amoueantur; sed ecclesiæ, aut capellæ, vbi illa sunt, instaurentur, aut reconcinnentur: vbi verò in ecclesijs præsertim insignioribus, nō sunt; in posterum, eas vel ecclesias, vel capellas, ędificari, in illisque baptisterium construi, idem Episcopus curet.

In baptismali fonte, vbi per infusionem baptizatur, id planè caueatur, vt ne aqua, capiti infantis infusa, in eundem fontem recidat; sed in sacrarium profluat: idque propterea sacrarium è marmore, solidove lapide prope fontem construatur, ad præscriptum instructionum.

In baptismalis fontis ciborio, mantilia duo, eaque candida, ab omnique sorde munda asseruentur, quæ infantis capiti abstergendo vsui sint.

Pluraque ideò in sacristia eiusgeneris mantilia; certo loco conseruentur.

Si verò, vel mantilia, vel sudariola ad eum vsum aliquando asseruantur; ea, nisi noua, nè adhibeantur: tum noua adhibita, ne in prophanum, sed in ecclesiæ vsum, cui recte accommodari possint, conuertantur: aliequi comburantur.

Vetus illa consuetudo, quæ adhuc in compluribus huius prouinciæ locis retenta talis est; vt & sabbato sancto, & sabbato item pentecostes, frequenti sacerdotum conuentu, ac solemni ritu, cum in cathedrali ecclesia, tum in diœcesis etiam locis, ecclesijsve plebanis, fontis baptismalis benedictio fiat, vbi in prouincia nostra hoc tempore non seruatur, omninò introducatur; in vsumque vbi intermissa est, reuocetur.

Quibus statis, solemnibusque sabbatis, ad illius solemnis benedictionis officium omnes singulique ecclesiarum quarúcumque, quouis etiam dignitatis nomine, titulove insignium rectores, quibus animarum curationis munus incumbit, qui in vrbe sunt, in cathedralem; qui in diœcesi, ad suam quinque plebanam ecclesiam, frequentes conueniant.

Si verò exemptionis nomine, aliave ratione quis à plebanæ ecclesiæ iure liber atque immunis sit, non tamen expressè ex priuilegio apostolico, huius solemnis benedictionis officij cōcelebrãdi causa in eã plebanã ecclesiã conueniat, intra cuius fines habitat, aut cui propior est, vt Episcopus potius censuerit.

Nec verò propterea in cæteris quicquam illius immunitati, libertatiue derogatum sit. Hoc autem decretum adstrictos non teneri statuimus illarum ecclesiarũ, ét quę parochiales tantum sunt, rectores, quibus, vel ob locorum longinquitatem, vel ob aliam iustam causam Episcopus facultatem, scriptò exaratam, daret fontis baptismalis, in illorum ecclesijs solemniter benedicendi. At verò facultate, ne propterea ecclesiæ plebanæ iuri quicquam præiudicii vllo vnquam tempore allatum censeatur.

In iis porrò ecclesiis, quibus hæc baptismalis fontis solemniter benedicendi potestas aliquando fiet, statis illis duobus sabbatis, is benedictionis ritus celebretur sacerdotibus tribus saltem præsentibus, ad illum adhibitis.

Id præterea, de tribus scilicet sacerdotibus adhibendis locum in omni ecclesia habeat; siquando per annum in aliqua ecclesia, extra illa stata duo sabbata, illius fontis aquam baptismalem ob extraordinariam causam renouari necesse erit.

Ille verò, vbi nullus fons baptismalis est, introductus in aliquot locis mos aquæ benedicendæ confectandæve, quo tempore baptismum ministrari oportet, tum baptismo celebrato, in sacrarium proiiciendæ, tollatur in posterum omninò.

Fontis baptismalis, quem statis illis solemnibus diebus in ecclesia cathedrali consecrari solemne est, consecrandi officium, atque munus, nisi Episcopus legitima causa impeditus sit, ipse obeat.

Videat parochus, vbi primum infans baptismi causa ad se delatus est, an suæ parochiæ sit: quem si alienæ esse norit, eum, nisi instante necessitate, ne baptizet: sed ad parochũ propriũ, à quo baptizetur, deferri iubeat.

Si qui infantes intra alicuius vrbanę parochialis ecclesiæ fines à sabbato sancto, vsque ad sabbatum in albis, & à sabbato item vigiliæ pentecostes, vsque ad sabbatum proximum nati, baptizandi sunt; ad cathedralem

lem ecclesiam cui, pro obseruantiæ officio, proque ueteris instituti vsu, statis illis hebdomadis hoc tribui debet, deferantur; si modo cuiquam ob mortis periculum, in parochiali ecclesia, quę propius abest, baptismũ statim ministrare necesse non sit.

Baptizatorum uerò eiusmodi nomina, & cetera id generis præscripta, in libro, tum cathedralis, tum propriæ parochialis ecclesiæ, vt Tridentino, & prouinciali primo Cõcilio iussum est, notentur.

Parochus, antequam baptizet, accuratè in primis videat, an qui adhibendi sunt in baptismo compatres tales sint, quales eos esse debere, Concilijs prouincialibus nostris præscriptum est: ac si quos aliunde certò non scit, orationem dominicam saltem, salutationem angelicam, & fidei Symbolum tenere, eos experiendo cognoscat. quam ob causam ea doctrinæ christianæ rudimenta sibi ab illis ante recitari mandet.

Baptizandi ritus accurate seruetur: nec verò vllo modo confundatur; ita scilicet, vt pro ecclesiæ vsu, per Episcopum probato, vel aquæ infusione, vel immersione baptismus ministretur.

Ad aquam baptismalem infundendam, ne manus, sed vas, quod ob eam causam paratum, in fonte baptismali, eiusve ciborio asseruari debet, adhibeatur.

Parochus, sacerdosve baptizans, caueat, ne ad infantem baptizandum alio chrismate vtatur, quàm eo, quod illo ipso anno cõsecratum est, vt veteri canone cautum est.

Curet idem, vt infantibus proprio nomine in baptismo appellandis, ea nomina non imponantur, quæ turpia, aut ridicula sunt, quæve gentilium, atque adeò impiorum, & impurorum hominum memoriam referant, sed illorum, qui ob verę pietatis, ac sanctę religionis, virtutisque christianæ laudem sanctorum numero adscripti sunt: vt & in ipso vitæ ingressu cum ethnicis ne nomen quidem commune, fideles habere velle protestentur; & ipsi infantes etiam, cum ætate processerint, nominum similitudine, ad eorum, a quibus illa accepta sunt, imitationem excitentur; & præterea, quos imitari studeant, eosdem quoque frequentius precentur, ac sperent eos potissimum sibi ad salutem, tum animi, tum corporis aduocatos fore.

Baptizandi formulam ipse non solum, vt primo Concilio prouinciali iussum est, populo generatim; sed etiam priuatim ac pręcipuè obstetricibus, in ecclesia tamen, plane ostendat, ac tradat: quam etiam, an illæ rectè teneant, aliquando eodem loco accuratè videat, ac diligenter quærat.

Infantis, qui domi ob necessitatem baptizatus est, baptismus in libro baptizatorum à parocho de more referatur; notato patrini nomine, & qui domi ad baptismum, & qui in ecclesia ad catechismum exorcismumque adhibitus est.

Quod pij instituti, sanctæque consuetudinis est, id ad vsum vbique restitui, introducive nos in Domino cupientes, monemus à parocho, vbi primum parochiæ suæ pueri in ecclesiam introducuntur, illis pia precatione benedici ad sacerdotalis, ritualisve libri pręscriptum.

Hoc autem vt diligentius præstet; aliquãdo, prout vsu venerit, parochialis suæ Ecclesiæ fideles instituti huius, & cõsuetudinis admoneat.

Graue, atque immane facinus est, infantes per impudentiam illorum suffocari, qui eos, ne annum quidem natus, in cubili, nulla cautione collocant. Qui quoniam neque alia ratione, neque rei grauitate, qua Deus in primis offenditur, nec verò immanitate nefaria in officio contineri hactenus potuerunt, tale facinus pœnis coerceri censuimus. Itaque quæcunque mulier infantem, anno ætatis non expleto, secum in lecto iacentem, non ex cautione tenuerit, quam ab episcopo præscriptam, parochus vnusquisque ei sigillatim demonstrarit, excommunicationis pœnam ipso facto subeat: cuius vinculo irretita, non absoluatur, nisi graui, atque insigni imposita pęnitentia, quæ ceteris exemplo sit.

Parochus verò tum sæpè populum moneat, ne huiusmodi infantes secum in lecto vnquam teneant, tum etiam euulget decretum istud, pœnamque in decreto sancitam.

Quę pertinent ad sacramentum confirmationis.

Parochi, animarumve curatores, qui in vrbe sunt, die dominico, pentecostis solemnitatem præcedente, populum doceant, quanto religionis studio suscipiẽdum sit cõfirmationis sacramentum, cuius ministrandi solus Episcopus ordinariam potestatem habet.

Videant item, ne quis eorum, qui sibi in curam traditi sunt, illud suscipere negligat.

Quare præmoneant, quod etiam Concilij Vormatiensis canone sancitum est, vt quicunque intra parochiæ suæ fines habitant, neque confirmati adhuc sunt, illud omnes suscipiant, qui ætate sunt, qua Episcopus eos duxerit esse debere, qui ad hoc sacramentum tunc accedant.

Si quis verò neglexerit, canonicis subiaceat disciplinis.

Elaborent præterea ijdem, vt, qui adulta ętate confirmandi sunt, primò de peccatis confiteantur: tum etiam admoneant, vt ieiunij illud suscipiant, cum mane ministratur.

Reliqua etiam diligenti cohortatione denũciant, quæ ad hoc sacramentum rectè, sanctèque suscipiendum pertinentia, monitionum tabella comprehendẽtur, quæ, ad communẽ prouinciæ vsum per nos edetur. Quibus monitionibus, pro ratione locorum suæ diœcesis,

ſis, ab Epiſcopo addi, tum detrahi: rurſusque eaidem mutari liceat.

Quæ cuncta diœceſani item parochi præſtabunt; ita ſcilicet, vt ſinguli parochi vniuſcuiuſque loci, vbi ſacrum Chriſma Epiſcopus miniſtraturus eſt, dominico die hebdomadam illam proximam, qua miniſtrabit, antecedente, eum populum omnia, & ſingula doceant, ac moneant, mox ſupra parochis, in vrbe commorantibus, præſcripta: tum etiam præſtari curent.

Sacrum autem chriſma Epiſcopus, cum id miniſtrare proprium Epiſcopalis curæ munus ſit, ne ſtata pentecoſtis ſolemnitate id præſtare prætermittat, tum ad ſingulas vniuerſæ diœceſis partes, parochiasve, & loca, vel infima, viſitando accurrat, vbi illud miniſtrari neceſſe ſit.

Caueat porrò, ne, cum huius miniſtrationis munus obit, alienæ diœceſis hominibus, de iure non exemptis, qui in ſua diœceſi domicilium iam non conſtituerint, hoc ſacramentum miniſtret; niſi proprij illorum Epiſcopi conceſſu, aut aſſenſu ſcripto.

Quo igitur tempore miniſtrat; populum ea ipſa de re parochos præmonere iubeat.

Quę ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum pertinent.

TAbernaculum ligneum, aliave materia conſtans, in quo ſanctiſſima Euchariſtia conſeruatur, panno ſerico intrinſecus circumueſtitum vndique ſit: conopœum etiam decenti pro eccleſiarum facultate, locique dignitate contectum; ac bene prætere a, muroque clauſum, atque ita quoque aptatum, vt inde ſanctiſſimũ ſacramẽtũ cõmode depromi poſſit, neque ſuper altare propterea aſcendi neceſſe ſit. Vacuum etiam ſit à reliquijs, vaſculo olei infirmorum, atque inani alio vaſe, vt omnino ſacra Euchariſtia cum ſuo vaſe in eo duntaxat conſeruetur; aliud præterea nihil.

Tabernaculum autem, quod agendis proceſſionibus vel exponendæ ſacræ Hoſtiæ vſui, eſt, pellucido vitro vel chriſtallo, vndique circũdatũ ſit; lunulamq; forma inſtructionibus ſupellectilis eccleſiaſticæ præſcripta, huiuſmodi habeat, vt aperiri commode poſſit, & fragmẽta colligi, ſi quæ fortè ibi relicta ſunt. Ipſa autem lunula ſaltem cum ſuppoſito paruulo ſcuto, ex argento conſtet.

Duas pixides vnaquæque parochialis eccleſia ſaltem habeat, alteram forma maiori ad vſum ſacræ communionis, populo in eccleſia miniſtrandæ; alteram minori, qua ſanctiſſimum ſacramentum ad infirmos deferatur. Pro hac pixide ad ægrotos deferenda, ſacculus ſericeus ab vnoquoque diœceſis parocho habeatur ornatiſſimus, cum opus erit, adhibendus.

Quinq; ſaltẽ particulæ conſecratæ ſeruẽtur aſſidue, vbi ſanctiſſimum ſacramentum conſeruatur; quæ octauo quoque die renouentur.

Idque fiat ex hoſtijs, non ante viginti dies ad ſummum confectis.

Parochus autem, cum ad eum frequentiſſimum ſacramentorum vſum parochiæ ſuæ fideles cohortetur, vt prouinciali tertio Cõcilio ſanciuimus: tum crebris monitis illud, quod Siluerius Pontiſ. Max. ſtauit, in conſuetudinem reuocare ſtudeat, vt qui ſæpius non communicant, ſingulis ſaltem dominicis diebus in Quadrageſima corpus Domini ſumant, ac præterea diebus dominicis Aduentus.

Cum frequenti populo Sanctiſſima Euchariſtia adminiſtrantur, licet eius vis, atque virtus explicetur; nõ facile tamen tota huius generis explicatio, ſermoque percipi, audirive ab omnibus poteſt; nec præterea omnes adminiſtrationis initio intereſſe ſolent; id propterea magnoperè Epiſcopus curet, vt, vel per ſe, vel per alium, in adhortandi munere excitatum, ac probatum, etiam inter communicandum, verborum pondere, & ſententiarum quaſi iaculis, opportuna aliqua, & crebra, breuique cohortatione, populus collectus, ad frequentem ſanctiſſimi ſacramenti ſumendi vſum excitetur; tum etiam commonefiat, quam periculoſum exitioſumque ſit, ad ſacram diuini illius cibi menſam indignè accedere; ac rurſus quam valde admodum in omnes partes vtile, ac fructuoſum, pabulo illo cœleſti ſalutariter, ac frequenter vti.

Hocque ipſum omne, die feſto, frequentem populi comunionem proximè præcedente, aliquando longiori, publicaque concione omnino præſtetur.

Quod & Toletano quarto, & Braccarenſi primo, Concilijs ſancitum eſt, id de ſacra communionem miniſtranda religioſè ſeruetur, vt diaconis ſcilicet, & clericis ad altare, aut in choro illa præbeatur; populo autem, loco à choro, altarive aliquanto remotiori.

Vt, & quod ſacrorum canonum iure ſtatutum eſt, ſeruetur, & parochi certã rationẽ inire, eorum poſſint, qui curæ cõmiſſi, ſacrã inire cõmunionẽ i Pacha reſurectionis Domini ſumpſerint; ne eo tempore, etiam in eccleſia cathedrali, ijs, qui intra alterius parochiæ fines in vrbe, aut in dięceſi habitant, ſanctiſſimum Euchariſtię ſacramentum miniſtretur, niſi aliqui ſint, quibus iuſta de cauſa Epiſcopus, aut proprius eius parochus, facultatẽ, ſcripto exaratã, nominatim dederit.

Peregrinis autem, aduenisve hominibus ex ſecundi Concilij prouincialis, præſcripto, præberi miniſtrarive liceat.

Ne occaſione ſacræ communionis, etiam in Paſcha miniſtratæ, vel miniſtrandæ, eleemoſyna, peluicula, aut vaſculo expoſito, vllove alio modo directè, aut indirectè, q̃ratur.

Cum ſacra communio diebus, prę ertim

ſolem-

ſolemnioribus, aut frequentiori fidelium multitudini miniſtratur; ex veteri inſtituto antiphona, Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum; & pſalmus, Benedixiſti domine; & pſalmus item, Dominus regit me, &c. & alia in rituali libro præſcripta, aut aliàs ab Epiſcopo præſcribenda, à clero canantur, cum id per illius frequentiam fieri poteſt.

Ad ægrum parochus ipſe, niſi inualetudine aliave neceſſaria cauſa impeditus ſit, corpus Domini deferat: ſi verò aliquãdo in hoc miniſterio neceſſe habet alio ſacerdote vti; ne alio, ſi poteſt, vtatur, niſi quem, ad confeſſiones audiendas, conceſſa ſcriptis facultate, Epiſcopus probauerit, idoneumque iudicauerit; cum ſæpe contingat, ægrum, cui ſanctiſſimum corpus Domini defertur, iterum confiteri velle, propterea quòd poſt peractã confeſſionem aliquid commiſerit, vel ante commiſſum meminerit.

Aegrotantibus, etiam ſine mortis periculo ſacræ Euchariſtiæ frequentius ſumendæ deſiderio flagrantibus, ijs præſertim, qui dum integra valetudine ſunt, frequenti ſacramẽtorum vſu, ſe religiosè, ſalutariterq; paſcũt, ne parochus quãtum per alias neceſſarias in parochiali munere occupationes ſibi licet, ſpiritualem illam cõſolationem, ſalutareq; adiumentum, religioſa præparatione ab eiſdem adhibita, deneget.

Quid de indulgẽtia à Paulo Tertio Pont. Max. corporis Domini ſodalitatibus conceſſa, ſæpius promulganda, concilio prouinciali tertio ſancitum eſt, id in ijs ſodalitijs præſtetur, quibus illa tributa, conceſſaue eſt.

Indulgentia verò à ſanctiſſimo D.N. Gregorio XIII. omnibus, & ſingulis, quæ in hac prouincia inſtitutæ, inſtituendæve ſunt, corporis Domini ſodalitatibus data, cuius conceſſæ indulgentiæ exemplum typis impreſſum, in vltima huius libri parte extabit, vbique in illis, ſæpeque promulgetur ad excitãdos in ſalutari inſtituto, eiusq; munere ſollicitè obeundo fidelium animos.

Oratio quadraginta horarum, religiosè inſtituta, vt perpetuò ſanctiſſimè, cum ſalutarique animarũ fructu retineatur, hæc etiã præter cætera, eo de genere aliàs ſancita, cõſtituimus, & decernimus.

Primò in ijs ſolũ eccleſijs ſiue ſecularibus, ſiue regularibus, fiat, celebreturuè, in quibus ſanctiſſimum ſacramentum aſſeruatur: nec verò in ijs omnibus, ſed in illis tantummodo, quas Epiſcopus ſtatuerit.

Fiat autem in conſpectu ſanctiſſimi ſacramenti: quod è tabernaculo expoſitum, in maiori, aliove, ſi Epiſcopus ita cenſuerit, altari propalam collocetur. Quod vt cum dignitate, decorè, religiosèq; agatur, altaris, vel cappellæ, vbi exponetur, collocabiturve, ornatus decens ſit, ac religioſus.

Cerei præterea in altari accẽſi, ad ſummum decem, minimum verò ſex; decenti craſſitudine, ac longitudine colluceant: lampades item ne plures, quàm duodecim, aut tredecim; nec verò pauciores, quàm tres. Licebit tamen Epiſcopo ob cauſam permittere, vt maior luminum numerus aliquando adhibeatur.

Orationis initio, cum ſanctiſſimũ ſacramentum palàm proponendum eſt, primum datis ſolemniter de more pridie illius diei, veſperi, & iterum eo die paulò ante campanarum ſignis, præſens adſit, cum ſacerdos, pluuiali indutus, qui illud religiosè proponat; tum illius eccleſiæ, vbi oratio futura eſt, aut totius parochiæ, ſi eccleſiæ parochialis eſt, clerus ſuperpelliceo veſtitus, qui in hac functione illum adiuuet. Si verò, qui conuenerint, clerici, vel parochiæ, vel eccleſiæ pauciores ſunt, quàm ſex; alij aliunde euocentur, vt ne eo numero pauciores adſint; hique cum luminibus accenſis, tum homines itidẽ parochiæ, in cuius eccleſia finibusve oratio exponitur, præſertim ſanctiſſimi ſacramenti ſodalitati adſcripti.

Proceſſio in exponẽdo ſanctiſſimo ſacramento per eccleſiam agatur litanijs, ſtatisq; antiphonis, precibus, & orationibus, tum cereis accenſis: itidemque in eo reponendo ſeruetur.

Dum illud in altari propoſitum eſt; interdiu clerici duo, ſuperpelliceo induti, capite aperto, ad altare ſemper aſſiſtant: quorum alter diaconus ſaltem ſit, noctu verò ſaltem vnus, isque in ſacro ordine conſtitutus.

Ad altaris verò, cappellæve, vbi propoſito ſanctiſſimo ſacramento, oratio fit, cãcellus affixæ ſint tabulæ precum, & orationũ, quæ pro temporum, calamitatumque ratione, orantium vſui ex ſanctæ matris eccleſiæ inſtituto accommodatæ, eæque litteris grandiuſculis exſcriptæ, loco perſpicuo ſint.

Ad excitandum præterea populi, in ſtata hac oratione verſantis, pietatẽ, hoc curetur, vt aliquãdo, quo præſertim tempore, quave hora frequens eſt fidelium ad eam concurſus, ſermo, isque breuis, ad piæ meditationis ſtudium inflammandum appoſitæ habeatur.

Vt autem ad huius conſtitutionis præſcriptum omnia, quæ ad huius ſtatæ orationis, vſum ſanctæ retinendum pertinent, decorè, rectè, ordineque agantur; vnicuique vrbis regioni ab Epiſcopo aliquot viri grauer, pietatis, ſpiritualisque vitæ amantes, & in ijs ſaltẽ vnus eccleſiaſtici ordinis, qui alijs præſit, conſtituantur: qui in ſua quique regione orationis huius curam gerant, quo tempore illa celebratur. Eorum præter cætera munus erit, cum videre, vt ad huius ſanctionis præſcriptã normã illa fiat, celebreturve; tũ quibus in eccleſijs proximè ea futura eſt, illarum miniſtris ipſam ſignificare, ac prænunciare.

Porrò

Porrò ad ornatum, atque apparatum huius orationis celebrandæ, ne quid ob sumptus necessarios desit; à parochiæ incolis parocho, in cuius ecclesia illa fiet, adhibitis simul aliquot parochialis uiciniæ viris, Episcopo probatis, eleemosynam eo nomine quæritare, & colligere liceat. Quæ eleemosyna, si quæ vnquam ex impensis illis reliqua erit, Episcopi arbitrio in vsum, & ornatum, qui ad cultum spectet, sanctissimi sacramenti, erogetur in illa ecclesia, vel in alia, vbi magis necessaria sit.

Nec verò, hoc vel alio prætextu, illo orationis tempore ad eleemosynam excipiendam, colligendamue peloes, aut uasa eiusmodi parula, exponantur: sed Episcopi permissu, concessuve capsulas proponi liceat.

Orationis huius curatores videant, vt per quadraginta ipsas horas continenter fiat; ac ne ad momentum quidē temporis, nec diu, nec noctu intermittatur. Cui rei quo cautius prospiciāt; supputata parochialis uiciniæ incolarum, tum marium, tum fœminarum ratione, illisque in certas ob eam curam classes congruenter distinctis, & dispositis horas statæ orationis pro supputatione inita, & populi partitione facta, ita separatim, ordineque assignent, vt sua hora classes singulæ ad orandum conueniāt; & intermissionis nullum spatium relinquatur.

Hoc orationis tempore, in ecclesia, vbi illa celebratur, fœminæ à maribus separatæ, tabulato ad instructionum præscriptum interiecto, aut alio interiecto adhibito, orent.

Ne noctu fœminis orandi stata hora aditusve in ecclesia detur.

Quod si noctu orantes deerunt, sanctissimū sacramentum in tabernaculo reponatur.

Quod si fortè ex hac, vel alia causa Episcopi iussu aliquando noctu intermitti contigerit; interdiu compensetur continenti orationis spatio.

Cùm oratio noctu celebratur; ne propterea ecclesiæ ostia pateant, sed clausa, pulsantibus, & ad orandum conuenientibus, etiam singulis, aperiantur.

In ecclesiis monialium, cum oratio hæc celebratur, nemo prorsus noctu in illam ad orandum intromittatur. Verum ibi sanctissimum sacramentum per noctem in tabernaculo maiori repositum; moniales solum ab interiori ecclesia adorantes, nocturno eo tempore per statas horas in oratione perseuerent; summo verò mane iterum e tabernaculo illud depromatur.

Præfinito illo quadraginta horarum tempore, nec verò diutius, in ecclesia, vbi concessum est, oratio hæc celebretur. Id verò temporis prorogari ne liceat, nisi Episcopi concessu. Tamen cū noctu terminari contigerit, ad lucem produci eiusdem iussu licebit, si quando huius orationis initium, & finem noctu fieri, minus decenter ille animaduerterit.

Per horam, antequàm in vna ecclesia oratio hæc terminetur, in altera, vbi proximè futura est, de more ritè inchoetur.

Quæcunque loco, ecclesiave, in qua exponenda sit sacra eucharistia pro oratione quadraginta horarum, hac constitutione supra præscripta sunt, aut de aliis ad cultum, & venerationem sanctissimi sacramenti, aut ad altaris, capelleve, vbi illud palàm proponetur, apparatum, atque ornatum pertinētibus, ea cum in ordinario orationis huius instituto, & usu, tum etiam, si quando extraordinariè idem adhiberi petitum, aut cōcessum erit, inuiolate, accurateq́; seruentur.

In ecclesia cathedrali, quoties oratio quadraginta horarum, vel incboatur; vel peracto in aliis ecclesijs illius cursu, in eadem iteratur, aliavè ratione exponitur, indicitur vè; omnis ratio suadet, vt splendidiori luminū apparatu, & maiori cleri frequentia, maiorique populi concursu habeatur, atque celebretur. Quare illius orationis initio, quod in ea ecclesia fit, rursusque in eiusdem fine, ut Episcopo uidebitur, eum illius ecclesiæ clerus, populusque si quem pro parochiæ ratione peculiarem habet, tum etiam vniuersos urbis clerus, tam secularis, quam regularis, qui supplicationibus publicis interesse solet, ac sodalitates omnes, & cunctus præterea populus, suis parochialibus sanctorum insignibus distinctus, in illam matricem ecclesiam generatim, vniuersèque ad orationis celebritatem conueniat.

Sigillatim verò pro vniuscuiusque parochiæ, viciniæve in classes distinctę, ratione, quam Episcopus certam statuerit, inieritue, idem tum clerus sæcularis, ac regularis, tum populus statis horis, sibi ordine speciatim attributis, ad eam basilicam concurrat, more solemnium processionum, cruce scilicet prælata, & precum, antiphonarum, psalmorumque pio, ac religioso cantu: indeque quo ordine processerit, eodem piè, deuoteque redeat.

In solemni illa processione, in qua sanctissimum Domini corpus per vrbem religioso cultu defertur, ne reliquiæ vllæ, sed illud solū, vt veteris instituti, ecclesiæque Romanæ matris consuetudinis est, pio, religiosoque apparatu, solemniqoe celebritate feratur.

Canonici singuli, & qui dignitates obtinent, cum processiones publicas, illam præsertim solemnem, quæ in celebritate sacri diei corporis Domini agitur, atque aliàs iiē in portando sanctissimo sacramento singulis mensibus constitutas, obeunt; intortitium accensum in manibus, capite aperto, ferant. Capitulū autem decenti magnitudine & crassitudine habeat, quot canonicorum numero satis sint.

Reli-

Reliqui chori ministri cereos item accēsus habeant, eosque forma conuenienti.

Quo autem religiosius prouinciæ nostræ fideles sanctissimi corporis Christi Domini solemnitatem colant: pietatisque operibus, quæ sacro illius solemnitatis tempore prestanda sunt, indulgentias à summis Pontificibus, Vrbano Quarto, Clemente Quinto, Martino Quinto, item & Eugenio Quarto concessas, consequantur; parochurum cura sit, die Dominico, solemnitatem præcedēti, hæc paterna charitate, grauique sermone illos præmonere, atque hortari.

Primo, vt confessi, vel in solemnitate, vel intra octauam, sacram communionē sumant.

Vt pro facultatibus eleemosynam dent.

Vt purè, casteque in orationibus frequentes, atque assidui sint, in pietatisque christianę exercitationibus versentur.

Vt pridie solemnitatis ieiunent.

Vt, & in solemnitate, & reliquis deinceps septem diebus ad vespertinum, & matutinū, aliarumque canonicarum horarum officiū, & Missę solemnis sacrum frequentissimi cōueniant, processionemque solemnem item supplices obeant.

Vtque ad ea christianę pietatis officia fideles magis inflammentur; per eosdem parochos, indulgentię, vt infra exponuntur, ab eisdem Pōtificibus vnicuique verè pœnitēti, & confesso datę, enulgentur.

Ieiunantibus pridie solemnitatis, indulgentia concessa annorum centum.

Pręsentibus in vesperis primis, indulgentia annorum etiam centum.

Ijs, qui in solemnitate Missę solemnis sacro interetunt, indulgentia annorum totidem.

Qui in matutino aderunt, ijs indulgētia annorum totidem.

Qui in secūdis vesperis intererunt, ijs quoque data indulgentia totidem annorum.

Qui primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, completorij officijs aderunt, iodulgeotia ijs datur quatraginta annorū pro singulis horarū officijs.

Qui intra octauam vespertino, maturinoq; officio, & Missæ solemni sacro aderunt, indulgentia item datur aooorum centum.

Quæ pertinent ad sacramentum pœnitentiæ.

Ecclesia parochialis, eique item annexa, in qua confessiones audiri aliquādo solent, confessionale vnum habeat, forma in instructionum libro demonstrata, constructum; duo verò, eadem forma, & modo; vbi quingentarum animarum, & amplius cura geritur. Ecclesia autem, quæ plures habet confessarios, totidem confessionalia, quot confessarios, habeat, siue parochialis illa sit, siue collegiata, siue cathedralis.

In confessionali hæc affixa sint, sacra scilicet imago, literæ processus die cœnæ Domini, quotannis editæ, tabella casuum, quos sibi Episcopus reseruarit, forma absolutionis, & orationes præterea præparatoriæ ad sacram confessionem audiendam impressæ.

Ne capsulæ, loculive, colligendæ eleemosynæ causa, siue confessarij vsui, siue ecclesię vtilitati ea sit, ac ne ob pium quidem vllum aliud opus, loco confessionalibus proximo, nedum ipsis cōfessionalibus, affigantur, apponanturuè.

Excommunicationis pœnam, concilio prouinciali primo, sacerdotibus, sine approbationis facultate, ab Episcopo data, pœnitentiæ sacramentum ministrantibus propositā, ipso facto eos, qui contrafecerint, subire decernimus, & declaramus.

Cōfessionis sacræ audiendę munus sacerdotibus regularibus, quamuis ad illud obperitiam, scientiamque idoneis, ne cōmittatur; nisi à monasterij pręfecto testatum literis fiat, eos vitæ disciplina, moribusque probatos esse; ac dignos propterea quibus id numeris imponatur. Quo in testimonij genere ipse videat, ne quid testificando admittat, quod religiosæ cōscientię suæ fraudi sit, labemuè afferat.

Vnusquisque monasterij regularis præfectus bis quotānis, semel scilicet ineunte aduentu, iterum quatragesimæ initio, cōfessariorum sacerdotum sui monasterij, probatorū, nomina, in folio exscripta, ad Episcopum deferat; vt, cum regulares ex uno in aliud monasterium commigrare frequenter soleant, eamque ob causam illorum numerus interdum minuatur, aliūde ipse Episcopus, alios in eo munere gerendo idoneos, ac probatos opportunè habere possit.

Sacerdotum confessariorum, qui probati sint, nomina, in tabella ordine descripta, ad valuas sacristiæ ecclesiæ, vbi complures illi habitant, affixa in omnium conspectu sint.

Episcopus & in vrbe, & quo tempore etiā visitationem obit, in frequētioribus diœcesanis locis confessarios sacerdotes, etiam regulares, aliquando ad se, cum singulos, tum vniuersos conuocet. Iisque primò, cum cæteras muneris, quod susceperūt, partes, grauiter, accuratèque ostendat; tum præcipuè moneat, quantum, quamq; graue, vel ad salutem, vel ad perniciem animarum onus sustineant; proinde demonstret item, & quam bene notos casus ipsi habere debeāt, in quibus absoluendi auctoritatem nullam habēt, & quam studiosè propterea caueant, ne in messe aliena falcem ponant, & quam cautè item in pœnitentium absolutione agant, cū pręsertim vel de restitutione, vel de occasionibus, quibus ad mortalia peccata aditus fit, abijciendis agitur.

Ne verò facilè in eodē peccati genere fideles offendant, hoc etiam illos ipsos confessarios admoneat, quàm prudentes, quàm cautos, quàm diligentes in pœnitentijs salutaribus imponendis eos esse oporteat: tum prospicere etiam, vt non solum vitia, peccataque fideles, sed virtutes, christianæque vitæ

vitæ nfficia, opera, & actiones, cùm christiani nominis splendore congruentes, suscipiant, ac præstent; maioresque in vis Domini progressus in singulos dies habeant, proposita vnicuique, pro eius ingento, & conditione, ac statu, benè, sanctæque agendi ratione.

Demonstret denique, quàm sedulò caueant, vt ne eorum dicta sanctarum cohortationum, paternarumque obiurgationum plena, à factis vllo modò dissentiant; ac ne item; audiendis sacris confessionibus, vllam, ne minimam quidem, auaritiæ in primis, suspicionem præbeant.

Instructiones, ad sacramentorum, & pœnitentiæ, & sacræ communionis, ministrandorum vsum, cultumque pertinentes, à nobis Concilij prouincialis tertij decreto confectas, atque editas, in sua quisque vrbe, diœcesique Episcopus seruari omni diligentia curet.

Medici qnicunque, vel in vrbe, vel in diœcesi sunt, duorum mensium spatio per singulos Episcopos, si id ante non præstiterint, iureiurando obstringantur: quo spondeant, se, quod Pij Quinti Pont. Max. sanctione, de medicis edita, præscriptum est, integrè, inuiolateque seruaturos esse. Qui iusiurandum præstiterint; ne excommunicationis pœna, Concilio prouinciali primò decreta, sed ijs tantum pœnis, illa Pontificia constitutione sancitis, irretiti teneantur, si contra fecerint.

Nec verò confessarius sacerdos, confitendi tempus ægrotanti proroget; nisi primùm re cum Episcopo, eove, cui ille id curæ dederit, cōmunicata, prorogationis facultatem, scripto exaratam, ab illo impetrarit.

Casus restitutionis rerum, quæ incertum est, qnibus restitui debeant, Episcopo deinceps reseruati sint.

Confessarius sacerdos, qnicunqne sit, etiā regularis, ne auditæ sacræ confessionis testimonium scriptū, aut impressum, manu sua, suoqne sigillo signatum, sibi peccata confessis; dare ommittat; tum in Pascha, vt parochis, tum ægrotationis tempore, vt medicis, quod debent, eos præstitisse, planè constet. Confitentium præterea Paschæ tempore nomina, & cognomina, vt fraudi multiplici occurratur, in librum certū, notato etiā die, & mense referat: quem librum Episcopo petenti, pro debito charitatis studio, non modo non deneget, sed promptè ostendat atque exhibeat, tradatve; testimonij verò formula certa ab Episcopo præscribatur: cuius exempla, vbi ars impressoria sit, & vbi opus est, typis impressa, quàm plurima vnicuique sacerdoti confessario tradantur.

Quæ pertinent ad extremam vnctionem, & reliqua erga morientes officia.

QVibus parochis Concilio prouinciali secundo permittitur, domi aliquamdo habere sanctum oleum infirmorum, ij fenestellam in ipsa domo, loco decenti, ac tuto construant; panno serico circumuestiant; valuis, & claue claudant, vt & in honore, & rectè custodiatur.

Parochus extremæ vnctionis sacramentū sicut his ministrare debet, adultis scilicet, periculosè ægrotantibus, propeque moribundis, senio confectis, etiam non ægrotis, in diem morituris; ita istis, ne ministret, nempe pueris, rationis vsu carentibus, mulieribus in partu laborantibus, ad bellum proficiscentibus, nauigantibus, peregrinantibus, & ijs, qui mox vltimo supplicio mulctandi sunt.

Idem cum pro ægris parochialis viciniæ suæ semper oret, sacrificiumque offerat; tum si qnem ex ijs periculosè ægrotare viderit, hoc curet diligenter, vt die, noctuque ad extremæ vnctionis sacramentum, ei ministrandum præsto sit, & paratus.

Cum autem is ad ægrum, qui à parochiali Ecclesia longius abest, grauiter, ac non sine periculo mortis, febri, morbove laborantem, sanctissimum corpus Domini defert; ne, vbi ad parochiale domicilium ipse redierit, mortem ille prius obeat, quàm ad extremæ vnctionis sacramentum, eidem ministrandum, reuerti possit; vasculum etiā sacræ illius vnctionis secum ferat, illam ei, postquam corpus Domini præbuerit, ministraturus: si ita pro morbi ingrauescentis ratione, mortisqne periculo faciendum censuerit.

Id extremæ vnctionis sacramentum ministraturus, quot commodè potest, presbyteros, & clericos adhibere studeat, superpelliceo indutos; qui ipsum, & ministrantem, & precantem, pietatis, orationisq; studio in eo ministerio adiuuent.

Qnod si plures habere non potest, vnum saltem omninò adhibeat clericum, sibi ministrantem.

Accedat autem, illud ministraturus, stola, & superpelliceo indutus.

Vas sacri olei, ne sinu, brachiove comprehensum, sed sacculo serico aptè inclusum, cordula serica à collo pendens, piè reuerenterque ferat.

Cum accersitur, propè ægrotantis lectum, mensam paruulam, vbi commodè fieri potest, parari; mappave candida sterni curet, super qua, & vas sit, vbi bombix, seu stuppa ad abstergendas vnctiones, micaque panis ad abstersionem digitorum præparata, & vas alterum aquæ ad manus lauandas, & candela ceræ item parua. Qua in mensa vas sacri olei a parte lecto viciniori ponatur;

à laico autem homine ne manu teneatur.

Mulieribus ministraturus, renes ne inungat.

Vbi sacramentum ægro ministrarit; dum ille sermonis, & sensuum vsum non amisit; cum breuibus, & suauibus, ardentibusque verbis excitare ad desiderium vitæ æternæ, & ad spem de diuina misericordia concipiendam, ne opportunè desistat; tum, cum propè moribundus est, in illius animæ commendatione, quàm maxima potest, intima animi pietate, statas religiosas, sanctasque preces recitet.

Curetque toto eo tempore, vt domestici simul omnes, qui adsunt, pro eo Deum piè precentur.

Vbi hoc officium piè, accurateque præstiterit, si æger adhuc viuit, aut animam agit; ne eidem præsens adesse, omniaque salutaria officia præstare omittat. Si verò adesse aliquando non potest, vel quia alijs grauiter ægrotantibus, sacramenta ministrare necesse habet; vel quia necessarijs parochialis curæ occupationibus alijs impeditur, tunc ea pietatis officia illi à sacerdote, si quis alius eo loco, est sollicitè præstari curet.

Ad quod etiam officium, sibi hoc subsidium, cum opus est, comparet, vt confratriæ sanctissimi sacramenti, aut doctrinæ christianæ homines aliquos, parochiali sua diligentia, ad consolationis, & spei excitandæ officia, aliaque eiusmodi, instructos adhibeat.

Hoc etiam parochus domesticos, qui ægroti curam habent, moneat, vt ne post extremæ quidem vnctionis sacramentum, quod ei ipse ministrauerit, corporis curam deserant.

Singulis mensibus, in diœcesi vnusquisque Vicarius foraneus, & in vrbe præfectus regionarius, aut alius, cui id muneris Episcopus dederit, à suæ regionis parochis de illis perquirat, qui obierint; ijsq; animam agentibus, an ipsi præsentes adfuerint; an curæ, & pietatis officia omnia eisdem moribundis præstiterint; tum, vbi opportunè in mortuorum agnatos, affinesve inciderit, parochialium sacerdotum debitum officium, ab illis diligentius recognoscat.

Quod si eos negligentiores esse animaduerterit, vbi primùm illos, vt par est, reprehenderit, tum eorum negligentiam culpamve ad Episcopum deferat.

Episcopus pro sua vigilanti cura, in vrbe, aut alio loco, in quo ipse sit, cum ægros grauiter laborantes, præsertim vitæ spiritualis amantes, pietatisque laude insignes, paterna charitate aliquando visitare studeat; tum Episcopalem benedictionem moribundis impertiat.

Hoc officium quoque diligentius, cum potest, sæpè parochis, sacerdotibus, religiosis viris, ægrotantibus, & moribundis item, præstare idem piè curet.

Parochus verò fidelibus ꝓpe morituris suggerat, vt, ex hoc sæculo, antequam migrent, qui præsertim in vrbe sunt, aut alio loco, in quo Episcopus sit, ad illum, certum hominem mittant, qui eis Episcopalem benedictionem petat.

Quæ pertinent ad sacramentum ordinis.

VBi primùm Episcopus, aut parochus aliquem norit, qui vel spontè se clericali militiæ adscribi velit, vel à parentibus adhuc infans destinetur; hoc sedulò curet, vt ille, quò diligentius clericalis disciplinæ, vitæque religiosè institutis primum inbuatur, Ecclesiam frequentius adeat; functiones, quas clerici obeunt, ceteraque id generis ministeria cernat; ipsique parocho, vel alij sacerdoti, quem idem Episcopus maluerit, in disciplinam, curamve traditus, Ecclesiasticorum hominum consuetudine vtatur.

Sicque multiplici ratione cum paulatim, & clericalis vitæ officijs obeundis, & laboribus suscipiendis, assuefiat; tum discat etiam, atque animaduertat, quod vitæ genus, si ordinis sacramento initiari vult, sequi debeat; proindeque de re tota maturius ante deliberet.

Parochi verò sit, illiusve, cuius curæ, Episcopi iussu, traditus est, cum quæcunque clericalis vocationis institutionisve sunt, aliquando monere, ac docere diligenter.

Vt ad Ecclesiæ ministerium cõplures instituantur, qui ab ineunte penè ætate ad pietatem, vitæque innocentiam, cum litterarum doctrina coniunctam, accuratè instructi, ei sanctè, vtiliterque post inseruiant; illud vnusquisque parochus valde studeat, vt quamplurimos potest pueros, præsertim pauperes, bona indole præditos, qui spem afferant, se sacris initiatos, Ecclesiæ ministros vtiles fore, ad Ecclesiasticæ vitæ normam accurate erudiat, eosdemque præterea, cum ante, tum etiam in primis, post susceptam clericalem tonsuram, ac deinceps minoribus ordinibus adscriptos, pro paternæ charitatis studio, optimis moribus, clericali religioni congruentibus, clericaliumque functionum disciplina bene informet; litterisq; item instruat, eos præsertim, qui ab alijs probatis viris, artem litterariam profitentibus, ob inopiam, aliamve causam, commodius, diligentiusque erudiri non possunt.

Eorum autem singulorum mores, studia, litterarumque progressionem Episcopo parochus aliquando significet; vt suo tempore, vel in seminarium cooptati, vel alia quacunque via adiuti, pro ætatis ratione, proque ingenij captu, studijs grauioribus se dedere queant.

Sacræ ordinationes, tum statis solum quatuor anni tẽporibus, nisi ob urgentẽ causam, illas alio tempore aliquando, facultate à sede Apostolica litteris data, haberi necesse sit,

tum

tum in Ecclesia cathedrali, ritu solemni, canonicisque præsentibus, habeantur. Si verò quandoque in diœcesanoloco habentur, in illius loci Ecclesia primaria celebrentur, clero eiusdem præsente, vt decreto Tridentino cautum est.

Sæpe illud facileq; euenit, vt vel hominis mores mutentur, vel, quod de illius vita minus antea notum, atque exploratum erat, id postea aliquo modo pateſiat; quo fit, vt, quem Episcopus, superiorve aliquando probarit, dignumque existimarit, aliquo etiam sacro ordine initiari, illum ipsum post inueniat indignum, neque idoneum esse, cui idem, aut maior ordo conferatur. Quare vt & erroribus, multiplicique fraudi occurratur; & planè seruentur decreta illa Tridentina; vnum, quo vetatur ad superioris ordinis gradum illos ascendere, qui in inferiori aliquandiu, Episcopi iudicio, versati non sint; quique cum ætate, vitæ etiam merito, doctrinaque maiori nõ processerint; alterum, quo cauetur, nemini licere ab alio Episcopo primam tonsuram, aut ordinem aliquem suscipere; nisi eius probitas, & mores, ordinarij sui testimonio, primum commendentur; Episcopus, aliusve superior, prout pro sua prudentia, pietateque expedire censuerit, in primis videat, ne cuiquam ante, quàm sacræ ordinationis tempus proximè instet, literas eiusmodi testimoniales, dimissoriasve pro ordinibus, ab alio Episcopo suscipiendis, sine necessaria causa vnquam concedat. Neque item ijsdem litteris facultatem det, plures ordines suscipiendi, quàm illos ipsos tantum, quos vno, eodemque tempore ab eo suscipi voluerit, ac per sacros canones, Conciliaque licuerit. Præfiniat præterea in illis ipsis certum suscipiendi ordinis, cui quisquam adscribendus est, tempus, menstruum scilicet, vel bimestre, vel longius, vt pro loci distantia, pro aliave eiusmodi causa opus esse viderit. Quo præstituto tempore transacto, eas litteras, illo nomine à se concessas, ei in posterum nihil suffragari, nihilque roboris habere ijsdem litteris declaret: quas etiam cancellario Episcopali ab illo, cui concessæ sunt, reddi decernat.

Nec verò alienæ diœcesis clerico sæculari, neque vlli omnino regulari, litterarum auctoritate, quas dimissorias, testimonialesve hic ab superiore, aut ille ab ordinario suo habet, Episcopus ordinem aliquem, vel minorem, vel maiorem, ac ne primam quidem tonsuram, tempore illarum litterarum præterito, conferat.

Quòd si nullum ijdem litteris spatium temporis præscriptum sit; ne item in sacra ordinatione quemquam promoueat; nisi eas recenter, aut scriptas, aut renouatas, confirmatasve is afferat; atque ita recenter quidem, vt non amplius duobus, tribusve mensibus ante sacræ ordinationis, qua ille proximè initiandus est, tempus datæ, confirmatæve sint; si modò, aut loci distantia, aut eius, qui ordinem susceptурus est, diuturna ab suo Episcopo, superioreve absentia, aliave id generis causa vetustiores literas, eiusdem Episcopi iudicio, admitti, probarive non postulet. Id ipsum quoque Episcopus in testimonialibus morum litteris cauebit, quas suę etiam diœcesis clerici, alijve quicumque eo de genere afferent.

Litteras autem eiusmodi, de moribus testatom facientes, ab alienæ diœcesis clericis, regularibusve item, qui ab sua diœcesi, monasteriove proximè aliquandiù abfuerint, sibi afferri, exhiberive curet, nõ solum ab eorum Episcopo, superioreve, sed ab illo etiam, apud quem proximè manserint, eiusve auctoritate scriptas, atque obsignatas.

Quod idem à suis clericis prętari iubeat, qui in aliena diœcesi, aliquo temporis spatio, proximè fuerint.

Si verò qui eo spatio in litteris pręfinito, aut si nullum etiam præfinitum sit, duobus, aut tribus post datas, renouatasve litteras mensibus, ordines non susceperit; tunc litteras illas, vel dimissorias, vel morum testimoniales, eo nomine sibi ab suo ordinario, vel superiore primùm datas, vel recenter confirmatas, renouatasve, quàmprimùm per loci distantiam potest, eidem per se, vel alium restituat, reddatve.

Cum autẽ deinceps ordines suscipere vult, iterum recentes illas ab eo impetret.

Qui item ab suo Episcopo eos suscepturus est, quod ad morum suorum testificationes attinet, à quibus debet, iterum recentes illas ei afferat, exhibeatve.

Si quis vna aliqua culpa, impedimentove, vt infra irretitus tenetur, ne ad sacram ordinationem, contra sacrorum canonum, & Conciliorum præscriptum, accedat, vt ne censuras, pœnasve canonico iure illis, qui tales ad eam accesserint, constitutas, subeat. Rursus diligentiam Episcopus adhibeat, ne fraude, vel dolo quispiam sacræ ordinationi sese ingerat.

Impedimento irretiti hi sunt.

- Minores natu.
- Sacramento Chrismatis non cõfirmati.
- Rudes, & ignari.
- Criminosi.
- Solemniter pœnitentes.
- Neophyti.
- Ebrietati, & gulæ dediti.
- Impudici.
- Lapsi post ordinem susceptum.
- Periuri.
- Vsurarij manifesti.
- Infames.
- Ratiocinijs obligati.
- Serui.
- Corpore vitiati.
- Insigniter deformes.

Illegitimè nati.
Peregrini, & ignoti.
Bigami.
Irregulares quouis alio modo,
Suspensi.
Interdicti,
Excommunicati.
Amentes.
Morbo caduco laborantes.
Energumeni.
Non examinati, & probati.

Subdiaconatum suscepturus, quo diligentius vitæ perpendat rationem, cui se, illum suscipiendo, sanctè obstringit; ac proinde re tota accuratius deliberata, puriori mente, ardentioriq; animi voluntate, ad rem tanti momenti accedat, priusquam eo sacro ordine initietur, aliquem semotum locum adeat, vbi ab omnibus curis, & occupationibus liber, cum omnia ante actæ vitæ suæ peccata, diligenti conscientiæ discussione, ritè confiteatur: tum in salutaribus meditationibus, alijsq; spiritualibus exercitationibus totus versetur, duce, & moderatore sibi adhibito, religioso viro, earum vsu perito, quem Episcopus in primis probarit.

In illis autem, vel mense, vel longiori, breuioriuè tempore persistat, prout de moderatoris cõsilio, Episcopus expedire censuerit.

Quas item exercitationes, eodem præscripto, & modo, eo tempore, diaconi, cum ad sacerdotij gradum accessuri sunt, piè ineant, ac præsteat.

Nemo titulo seminarij sacris maioribus ordinibus adscribator, neque titulo item beneficij, aut pensionis, alteriusuè census, quem ei ad victum, Episcopi iudicio satis esse non constet.

Qui maioribus ordinibus initiari volunt, ij, quod Tridẽtino decreto iussum est, inuiolatè planè seruent, vt mense scilicet, aut longiori ante statam sacræ ordinationis diem temporis spatio, prout edicto Episcopali præfinitum erit, ad Episcopum se conferat.

Quoniam verò prima tonsura, vt catbechismi etiam Romani literis traditur, ad ordines suscipiendos quædam præparatio ijs est, qui Dei ministerio dicandi sint; permultum propterea refert, omnem in illa conferenda, & suscipienda, diligentiam studiusè adhiberi. Quamobrem id quoque ab ijs, qui prima tonsura initiandi erunt, omninò seruari, ac præstari decernimus, nisi aliquando Episcopus aliud ob causam faciendum censuerit.

Præstituto igitur tempore omnium, ac singulorum, tum qui prima tonsura, tum etiam qui maioribus ordinibus initiandi, ad Episcopum accesserint, nomen, cognomen, parentes, patria, Ecclesia parochialis, intra cuius fines quisque ortus, atque illa item, vbi proximè habitarit, rectè notentur Episcopi iussu. Ac præterea beneficium Ecclesiasticum, pensionè, aut patrimonium, illiusuè generis census, cuius nomine, tituloue quis sacros ordines suscepturus est. Hæc verò ipsa, literis exarata à parocho, ab eoue, cui Episcopus id negotij dederit, publicè de illis proponẽtur die festo inter Missarum solemnia in Ecclesia, & cathedrali, & propria parochiali, & in illa quoque, in cuius finibus postremò domicilium habuerit; & vbi præterea Episcopus censuerit. Ac quod ad censum attinet, in ea omninò parochiali Ecclesia, intra cuius limites maior eius census, siue Ecclesiastici, siue alterius generis pars posita est, vt denunciari queat, si quæ vel confictio sufficientis census, vel alia fraus subest, vel aliud, quamobrem illud beneficium aliumve censum non pacificè possideat: vel si quæ census illius pars ære alieno, aliove modo obstricta teneatur, vnde is, deinde initiatus sacris, non habeat satis vnde viuat, cogaturque propterea turpiter victum quæritare. Hac adhibita ratione, inquirat diligenter is, cui id muneris Episcopus dederit, de eorum, qui prima tonsura, vel sacris maioribus ordinibus initiandi sunt, natalibus, ætate, vita, & moribus, ac cæteris, quæ oportet, à viris spectata probitate. Nec verò is testimonialibus solum, quæ eorũdem, qui ordinibus initiandi sunt, nomine fient, vel afferentur, contentus omnino sit; aliunde, etiam pro officij sui munere, ea omnia de illis studiosè indaget, vt sibi hoc de genere toto veritas omni ratione constet.

Quinimo quod ad mores illorum inquirendos attinet, testificatio ab ijs nulla conquiratur, quos suæ vitę testes ipsi attulerint, nominarintve, si id testimonij genus ab alijs, spectata integritate viris, rectè haberi queat.

Alia præterea omnis diligens cautio, ac ratio in hac ipsa tum indagatione, tum testificatione ab eo, quem huic muneri Episcopus constituerit, adhibeatur.

Litteræ porrò, quibus tota hæc inquisitio, ac testificatio continetur, ad Episcopum rectè obsignatæ ab eo mittantur, cui id ille curæ mandauit. At verò, ne propter eiusmodi, aliamve diligentiam, quam pro sui muneris officio Episcopus in eorum, qui ordines suscepturi sunt, natalibus, ac moribus, cæterisque id genus perquirendis adhibuerit, eorum quisquam excusetur, quominus præscriptas sibi de se, suisq; conditionibus, qualitatibusve testificationes certas infra constitutas, afferat.

Quas testificationes afferendi id tempus illis præstitutum sit, quo examen subituri, ordinis suscipiendi causa, ad Episcopum conuenient. Quod sane tempus, Episcopali etiam edicto, significandum illis, qui in vrbe sunt, feriam scilicet secundam hebdomadæ, statam sacræ ordinationis diẽ præcedentis; diœcesanis autem, alijsve ante feriam

quartam

quartam hebdomadę,in quam ip ſa ſacra ordinatio inciderit, conſtituimus: id verò,niſi vel pro diœceſis exiguæ, aut amplioris ratione, vel pro numero eorum, de quorum agetur promotione,breuius,aot longius cõueniendi tempus,edicto ſoo Epiſcopus præſcribeodum cenſuerit.

Omnis, quicunq; vel primam tonſuram, vel ordines minores, maioreſve ſuſceptutus eſt, ea ſingula, quæ mox infra ordine ſtatuuntur, de ſe litteris, legitimè teſtata ſuo Epiſcopo faciat.

Primò ſe legitimo matrimooio natum eſſe; aut ob natalium impedimentum, ſecum diſpenſatum eſſe.

Præterea, ſe, vel otigine, vel beneficio Eccleſiaſtico,quod in diœceſi obtinet,vel decennali domicilio, vel alia quauis legitima ratiooe diœceſanum eſſe.

Tum à patocho,à ludiq́ue magiſtro, vt Tridentioa ſynodus Oecumeoica iubet, aut ab eo,quem in quouis ſtudiorum genere audit, aut,ſi in ſeminario adſcriptus eſt,ab illius rectore, aut ab alijs, quos Epiſcopus maluerit, obſignatas litteras, afferat, quibus de vitæ ſuæ diſciplina, moribusq́ue teſtatum fiat.

Doctrinę item chriſtianę ſcholas ſe frequentaſſe, id teſtimonij afferat,vel à præſecto illarum, in parochiali vicinia ſua conſtitutu, vel ab eo,qui omnium id generis ſcholarum curæ præeſt.

Hæc præterea teſtimonia afferet, qui ſe prima tonſura initiari vult.

Sacro chriſmate confirmatum eſſe.

In Eccleſia freqnentios, religioſiusq́ue verſatum eſſe.

Spe eſſe, ſe in clericalis diſciplina permanſurum;hoc verò teſtimonium à parocho,aut ab eo ſacerdote habeat,cui ab Epiſcopo in diſciplinam traditus eſt, poſtquam clericalis ordinis ſuſcipiendi animum, voluntatemq́; ei patefecit.

Sacram item communiooem crebrò per annum ſumpſiſſe.

Licebit tamen Epiſcopo etiam ſine teſtimonio,tum ſumptæ communionis,tum frequẽtatæ ſcholæ doctrinæ chriſtianæ ob cauſam admittere.

Qui verò aliquo minori, maiorive ordine initiandus eſt,teſtimonium præterea,quę mox ſopra præſcripta ſunt, afferat etiam de his, quæ ſequuotur.

De prima tonſura,aut de ordine,quem proximè ſuſcepit.

De illius ordinis functionibus,à ſe pręſtitis; idq́ue teſtificationis habeat à præfecto Eccleſiæ,cuius adſcriptus eſt. Nec verò etiam regularis, cuiuſcunque ordinis ſit, admittatur, qui teſtimonium non attulerit à ſuo ſuperiore.

De habitu clericali, ad prouincialium,diœceſanorumq́ue Conciliorum præſcriptum, poſt ordinem proximè ſuſceptum, à ſe aſſiduè geſtato.

Quam teſtificationem à parocho afferat.

De coofeſſione frequentiori,ex decretorum prouincialium præſcripto,cuius rei teſtimonium obſignatum ab aliquo confeſſario ſacerdote, probato ad audiendas confeſſiones clericorum afferat.

De ſacra communiooe, vt decretis prouincialibus iuſſum eſt,crebrius ſumpta. Hoc autem teſtatum afferat,vel à parocho,vel à pręfecto Eccleſiæ, in qua adſcriptus eſt, vel ab alio ſacerdote, qui Epiſcopi iuſſu miniſtrarit.

Qui ſubdiaconatum, alium ve ſacrum ordinem ſuſcepturus eſt, ſcripta præterea afferat,quibus præter cætera teſtetur.

De ſe,ex pręſcripta formola,denuociatiooes in Eccleſia cathedrali, & in alijs locis, per Epiſcopum conſtitutis, publicè die feſto inter Miſſarum ſolemnia factas eſſe.

Aetatem item,ſaoctione Tridentina pręſcriptam,aooos ſcilicet vigioti duos, ſi ſubdiaconatum, vigiori tres,ſi diaconatum, viginti quinque attigiſſe, ſi ſacerdotium ſuſcepturus eſt.

Cenſum item,vel Eccleſiaſticum,vel laicalẽ, quem, & pacificè poſſideri, & tantum eſſe conſtet, quantum ad vitæ eius ſuſtentandæ vſum ſatis eſſe Epiſcopus cenſuerit, ſecundùm prouinciæ,vel loci qualitatem.

De cenſu præterea denunciationes, præfinitis ſupra locis,factas eſſe,atque ad huius Cõcilij præſcriptum.

Quicunque verò ſubdiacoous, aut ſacerdos creandus eſt, id pręter alia teſtificationis afferat, ſe ſpirituales exercitationes,ad decreti,in hoc prouinciali Concilio editi, pręſcriptum, pręſtitiſſe.

Vt & Epiſcopo, ſacram ordinationem habituro,& ijs, qui ordiois ſacramẽto initiandi ſunt,ſatis tẽporis detur, quo pręſtare poſſint,quæcunq;,vel ſacri Tridentini Concilij decretis,vel noſtris etiam prouiocialibus cõſtitutiooibus, ante ſtata illius ſacrę ordinationis tempora,in ijs pręſertim, qui maiores ordioes ſuſcepturi ſunt,pręſtari iuſſum eſt; primo Epiſcopus, ſtatis illis temporibus eã de more ſolemoiter celebraturus,duobus ante menſibus,aut amplius,minusve, pro diœceſis amplitudine illius habendę diem litteris indicat;tum edictum, certa verborũ formula conſcriptum, publicè proponi, Eccleſię; cathedralis valuis, alijsq́;, vt conſuetudinis eſt,locis affigi,idemq́; pręterea à ſingulis parochis promulgari iubeat. Quo edicto omnes quicumq;,vel primam tooſuram, vel ordines mioores,maioresve ſuſcepturi ſunt, ad ſacram ordinationem euocet. Certũ pręterea,vel meoſtruũ ſcilicet,vel,quod ad diœceſanos attinet, longius etiã,pro diœceſis amplitudine,ſpatiũ pręſtituat, quo ad ſe omninò illi ſinguli,qui prima tonſura, aut aliquo

facro ordine initiandi funt, ante ftata ordioationis tempora conueniant.

Certam item diem, facræ ordinationi proximam, edicat, qua primo, qui in vrbe funt, tum rurfos alteram, qua diœcefani, qui prima tonfura, aut aliquo ordine initiãdi funt, cum præfcripta teftimonia afferant, tum ftata examina fubituri, præfto fint. Reliqua præterea omnia, & fingula edicat, & commoneat, quæ vel à clericis, qui initiãdi funt, vel à parochis, facræ ordinationis caufa, præftari debent.

Proximo autem poft illam edicti promulgationem die dominico, parochi, qui io vrbe funt, tum verò diœcefani vbi primum litteras indictionis diei facræ ordinationis celebrandæ acceperint, dominico die, proximè fequenti, in fua quique Ecclefia illas publicè proponant, atque affigant, vnà cum edicto, de facra ordioatione, & Epifcopi etiam litteris paftoralibus, ex præfcripta formula, per oos edenda, aut alia ratione, argumentouè, cum re, quæ fanctè agenda eft, coofentaneo, prout Epifcopus aliquaodo expedire cenfuerit.

Quo dominico promolgatioois die, ob facram ordinationem proximè futuram, in fingulis Ecclefijs parochialibus, vt aliàs decretum eft, proceffio de more agatur, litanijs, fupplicationibus publicis, quibus vnufquifque fecum mente reputans, quàm pauci operarij in meffe multa fint, hoc Deum toto corde exoret, vt, qui dominus eft meffis, ipfe mittat operarios in meffem fuam, ac lumen Epifcopo præbeat, vt in ijs deligendis, quos ordinibus adfcribat; quos verò Epifcopus delegerit, ope diuina illi adiuti, in fanctitate, & iuftitia ei feruiãt, eiufdẽ gloriã omnibus in rebus fibi proponẽtes. Quod, vt co nomine Deum populus fupplex fæpius oret; id illum fingulis diebus dominicis per menfem ante facræ ordinationis tempus, crebra cohortatione, parochi intra Miffarum folemnia præmoneant; at dominico die, illam proximè præcedenti, paftorales etiam illas Epifcopi litteras defcripto accuratè iterum recitent; tum præterea, admonitione populum ad illud excitent, vt non modo fupplicationes ob eam caufam, altero Concilio prouinciali decretas, piè, religiofeque tunc obeat; fed illis ipfis ftatis, qui fequuntur, facræ ordioationis diebus, frequens io oratione purè, fanctæque verfetur, vt Dei fanctorumque ope, pijs fidelium precationibus impetrata, & Epifcopus ordines ijs conferat, quos vtiles operarios Ecclefia Dei poftulat; & qui ordines fufcipient, in dies progreffo maiores habeant, in vitæ, morumque fanctitate, religione, doctrina, ac prudentia.

Epifcopus quantum fibi per occupationes Epifcopales licet, maxime curet, vt, cum experimentum, examenuè de ijs inftituitur, qui ordioibus, præfertim maioribus initiandi, quique Ecclefijs parochialibus præficiendi fuot, ipfe præfens in eo examine adfit.

Quicunque ecclefiafticum aliquem ordinem fufcepturus eft, de eo periculum, experimentomuè fiat, oon folum io litterarum fcientia; verum etiam in cantus peritia, ad ordinis, quem tunc fufcipiet functiones ritè, recteque obeundas oeceffaria; tum præterea, fi facro ordini adfcribendus eft, in vfu, ac notitia, quam in recitandis diuini officij horarijs laudibus, precibusque habeat.

Io teftimonialibus ordinis, ab vnoquoque fufcepti, litteris, fiat teftificatio etiam Ecclefiæ, lociuè pij, cui is tum adfcriptus eft, ex Tridentino decreto. Nec verò propterea, quominus alij vel Ecclefiæ, vel loco pio, eodem etiam poftea ab Epifcopo adfcribi liceat, vetitum fit.

Stata illa temporum ioterualla, ordinibus, tum minoribus, tum maioribus fufcipiendis Concilij Tridentioi decreto præfcripta, ne facilè, ac paffim fine vllo delectu prætermittantur, omittanturuè. Quod fi de ijs aliquid ab Epifcopo remitti, difpenfatiuè contigerit, id in litteris dimifforijs, teftimonialibusuè ordinum, adfcripta etiam difpenfationis caufa teftatum planè fiat.

Clericus, qui ab fuo Epifcopo litteris teftimonialibus, dimifforijs fuè impetratis, ordinem ab alio Epifcopo fufceperit; menfe poft illum fufceptum, aut longiori pro loci diftaotia temporis fpatio, in eifdem litteris præfcripto, teftificationem ordinis, quem fufcepetit, fcriptam fuo Epifcopo afferat: fi verò legitima caufa impeditus eft, id per alium præftet.

At vbi primum poterit, ipfe quoque Epifcopum conueniat, vt, & io eorum, qui ordinibus adfcripti funt, librum referatur; & certæ Ecclefiæ, fi nondum adfcriptus eft, ex Tridentino Decreto abfcribatur.

Vt & minorum ordinum functiones ad vfum reuocentur, & per eos taorum præftentur, exerceanturuè, qui in illis conftituti, adfcriptiuè funt, ad Tridentinæ conftitutionis præfcriptum hæc decernimus.

Vbi fabricæ Ecclefiæ, capitula, mooafteria, vniuerfitates, confratriç, collegiauè item cuiufuis generis, ac, alij præterea quiuis homines, laicum o cuftodis, aut monachi, vel alio nomine, certis etiam olim; huic muneri, attributis bonis, fructibus, redditibus, aot alio quouis modo, nomineuè, etiam pro libito fuo, conftituta mercede, habere, adhibereuè folẽt, qui Ecclefiam cuftodiat, aperiat, claudatuè, campanas pulfet, aliafuè huiufmodi Ecclefiafticas fuoctiones obeat: aut alius cenfus eft, quauis ratione huic fuftentatiooi attributus; eius laici hominis loco clericus deligatur: qui pro ratione ordinum minorũ, quos fufceperit, earũ functio-

oum

num munus præstet;atque is constitutam illi mercedem,aut attributos fructus, redditusuè capiat:qui si satis non sint,illa,vel capitula,vel monasteria,vel collegia,vel alij, vt supra,ad quos vllo modo pertinet,quod deest, suppleant.

In omni verò parochiali ecclesia clericum talem parochus habeat, vt est canonum iure,& prouincialibus nostris Concilijs præscriptum:sin autem parochus,præ parochialis ecclesiæ tenui redditu, clericum sibi in altari ministrantem sustentare non potest; neque alij sunt, qui sustentent, populi sit, totam sustentationem,aut partem, quæ deest, subministrare.

Quibus etiam in capellis, altaribusuè quocumque, vel tituli, vel deuotionis & legati nomine Missæ sacrificium fit, in ijs item singulis certum aliquem clericum, qui sacerdoti,Missam celebranti,inseruiat, sustentari iubemus. Quamobrem vbi non confratriæ, scholæuè,non monasteria,ecclesiasticæuè fabricæ,aut locorum piorum curatores, neq; alij sunt, qui hoc clericalis sustentationis munus ibi præstare vltro velint,aut,qui iure debeant;pro earundem capellarum,altariũuè ratione præstetur, si ex tituli nomine in ijs Missa celebratur, eorum sumptibus, qui titulum gerunt:si ex legato,cuius certa summa sit,mercede ex eo detracta;si ex deuotione,alioue nomine,illorum impensis id præstetur, quorum nomine illud Missæ sacrificium fit,siue locorum piorum homines illi sint,siue sodalitates, siue vniuersitates, siue priuatus aliquis.

Si verò capellæ altaris, aut legati, census vsque adeò exiguus, ac tenuis est, quo clerici sustentandi onus sustineri non possit, ea ratio ab Episcopo ineatur, vt contributione, vndique ex ijs capellis, altaribusuè, quæ in eadem ecclesia, vel, si ita necesse sit,etiam quę in parochiæ finibus sunt,pro ratione redditUum,vel muneris,facta,huic clerici sustentationi satisfiat. Qui clericus omnibus illarum capellarum, & altarium sacerdotibus in Missæ sacrificio ministret.

Quibus autem clericis,ita, vt supra, prouisum erit,pro ratione minorum ordinum, quos susceperint, ecclesiasticas functiones ijs in ecclesijs, vbi sostentationem capiunt, ipsi præstent. Quibus vero in Ecclesijs tempore ab Episcopo præstituendo non erit cõstitutus clericus,clericali habitu indutus,qui sacerdoti Missam celebranti ministret,quiq; ecclesiasticas minorum ordinum functiones;illarum ecclesiarum vsui,& cultui necessarias, pro ratione ordinis à se suscepti, obeat;in ijs à nullo sacerdote celebretur:nisi rei facultatem ex vrgenti causa concedendam Episcopus iudicarit.

Ne verò laici, neuè disciplinatorum confratres, alteriusue cuiusuis confratriæ homines, ne moniales item, vt canone vetitum est,benedictionem, thurificationemuè, sibi mutuò neque vero alijs,impartiantur.

Clericus, ne sacerdoti in altari ante ministret,quàm in illius ministerij functione ritè instructus sit,& ab eo probatus, qui in vrbe, aut etiam in singulis vrbis regionibus, & in vnaquaque plebe ceremoniarum muneri, ex secundi prouincialis Concilij decreto, præfectus est.

Nec verò etiam ecclesiasticus homo, cantoris,sacristæ,custodis,clerici,in Missæ sacrificio ministrantis,munus, aliamuè ecclesiasticam functionem,in qnauis ecclesia suscipiat, nisi illius vniuscuiusque muneris in ea ecclesia gerendi,ab Episcopo facultatem scriptam,quotannis renouandam, vita etiam,ac moribus ab eodem probatus, impetrarit. Qui aliter susceperit,obtulerit,ue, qui item aliter, quàm præscriptum est, conduxerit, aut receperit;pro modo culpæ arbitratu Episcopi puniatur. De organista item, vel laico, vel ecclesiastico homine idem constitutum, sancitumuè sit.

Minorum ordinum functiones,ac munera à singulis clericis,pro eorum, quibus initiati sunt,ordinum ratione præstentur, quæ non solùm Concilio nostro prouinciali primo pręscripta sunt,verùm etiam cętera,quęcumque ex sacrorum canonum legibus,& comprobatis ecclesiasticæ disciplinæ monimentis,& ecclesiarum huius prouinciæ rationibus,vberius,& copiosius expressa,ordineq́ue tradita, ad totius prouinciæ vsum à nobis edentur.

Idq́ue præter functiones, quas Episcopus ad eo quauis ratione pertinere decreuerit, vel ad cuiusq́ue ecclesiæ dignitatem,vtilitatemuè illis imponendas, tribuendasuè cẽsuerit, vt est eodem primo Concilio decretum.

Tabella verò ex earum omnium functionum præscriptarum ratione, in omni ecclesia cathedrali,collegiata,& parochiali sit: quæ in sacristiæ loco certo,perspicuoq; proponatur,vt clerici adscripti,suas quique functiones nosse,atque exequi ritè possint.

Clericos quoscumque,certæ ecclesię, piouè loco adscriptos,si ab Ecclesię, cui adscripti sunt, clericali statione, sine episcopi facultate,eaq́ue litteris exarata,discesserint,ordinum suorum munere,ex eiusdem Concilij Tridentini sanctione,Episcopus interdicat. Nec vero propterea quidquam derogatum alijs decretis, pœnisuè sit, quæ de parochorum, aliorumue curam animarum gerentium, ceterorumq́ue residentia præstanda, vel absentia cauenda, puniendaue, Tridentinis decretis,ac nostris prouincialibus constitutionibus, & edictis præterea Episcopalibus constitutæ sunt;quinimmo illis etiam pœnis,mulctisuè contra eos agat Episcopus omni iuris ratione.

Episcopus, cum clerum, vt in Concilio prouinciali tertio iussum est, recognoscet, hoc

hoc præter cætera videat, an in alicuius clerici titulo, censuve ecclesiastico, vel etiam laicali, cuius nomine is ordinibus adscriptus est, quicquam innouatum sit. Siq́ue vel beneficij ecclesiastici cessionem, vel patrimonij alienationem, vel pensionis extinctionem, aut remissionem factam esse compererit, canonum iure, sanctioneq́ue Tridentina agat, vt iuridicè recuperetur, restituaturve quod vel cessum, vel alienatum, vel remissum, extinctumve, ipsi clerico præiudicium adfert ad uitæ sustentationem: aut si quid alia ratione, pactove cõmissum, actumve est, quod vel decreto Tridentino, ea de re edito, sacrisve canonibus, repugnat, vel fraudem facit: contra quoscunque verò, qui tale quippiam admiserint, idem pœnis agat, iure canonico constitutis, ijsdemq́ue ab synodo etiam Tridentina renouatis.

De beneficiorum collatione, ac prouisione.

QVæcunque, & examinis, & approbationis, & collationis, prouisionisve ratio, omnisq́; alia diligens cautio, in ecclesijs parochialibus, cuiquam ex decreto Tridentino sancita, adhiberi debet; illa ipsa omnis in capellanijs, cęterisq́; beneficijs ecclesiasticis, quocunque nomine nuncupatis, immo vèro in ipsis etiam ecclesiæ, vel cathedralis, vel collegiatæ portionibus, quibus ab institutione, vel consuetudine, aliove quouis iure, & nomine, onus, munusve, animarum curæ, vel exercendæ, vel coadiuuandæ incumbit, aut coniunctum est conferendis, in aliove prouisionis eorum modo, teneatur, ac seruetur omnino.

Quod Tridẽtinis decretis de eo, qui præsentatus est, per Episcopum comprobando; etiam si ad inferiores institutio pertineat, constitutum est; id in beneficijs item, vel simplicibus, vel curatis, vel alijs cuiuscumque generis, in quibus etiam electionis præsentationis, institutionisve ius, monachis, alijsive, cuiuscumq; ordinis regularibus, cęterisve competit; locum habere, Episcopus meminerit. Quare si quæ hactenus institutio, sine Episcopali comprobatione facta comperitur; eam irritam, inanem, ac planè nullam declaret.

Ac ne in posterum ita fiat, caueat quàm diligentissimè.

Pro auctoritate, canonum iure, & à Concilio Tridẽtino sibi tradita, Episcopus, si idoneos non compererit, à patronis etiã quibuscumque præsentatos, ne probet, admittatve, neve instituat; nec vero eis vllo quouis nomine prouideat; sed planè illos repellat. Idoneos porrò ne censeat, quos experimento examinis interrogationibus diligenter facto, & doctrina, & cantus peritia, & alijs qualitatibus, ad rectè riteque obeunda munera, ei beneficio, ad quod præsentantur, incumbentia, coniunctave necessarijs, præditos esse non viderit.

Neque illos item, quos pro illius beneficij ratione, legitima ætate, sacrorum canonum iure, Concilioq́; Tridentino pręscripta, esse, ex legitimo documento, testificationeve non cognouerit.

Fraudes sæpe per eos committi animaduersum est, qui mandati litteras Apostolicas, quas vocant de prouidendo in forma, Dignum, impetrarint, ad duos, qui illas deinceps exequantur, scriptas, ita, vt, si vnus præstituto tempore non exequatur, alter exequi debeat.

Ij enim ab vno, quoniam idonei non sint, reiecti, ad alium tacita, quam tulerunt, repulsa, confugientes, beneficij, quod sibi conferri volunt, collationem non idonei aliquando surripiunt. Quamobrem omnibus, singulisq́ue notarijs, cancellario, actuarijsque prohibitum deinceps sit, ne si eiusmodi delegatæ executionis acta confecerint, eorum partem, nisi de prioris iudicis exequentis consensu, concessuve, ad canonum præscriptum edant: sed temporis, in mandati litteris præfiniti, spatio confecto, acta omnia, & singula ab se ob eam causam conscripta, illis ipsis ad alterum istiusmodi executionis iudicem dent, pęnis propositis, arbitratu Episcopi irrogandis: vt hic quid a priore iudice actum decretumve sit, scire possit, ne in beneficio conferendo surreptio, obreptiove indebite insit: indeq́ue propterea lites existant.

Ecclesia parochialis, ne deinceps cuipiam per sex menses commendetur, sed vel titulo conferatur; vel si iuris patronatus est, præsentatus, electusve, qui ad illius curam gerẽdam idoneus, disquisitione de more facta, repertus est, ad Concilij Tridentini præscriptum instituatur.

Interea verò dum vacat, ex eiusdem Concilij decreto, Vicarius constituatur, qui illam regat.

Liber conficiatur, isq́ue in omni Episcopali archiuio asseruetur. In quo libro diœcesanorum beneficiorum cuiusuis generis, cũ vacationis certa dies, ratio, modusq́; describatur, tum collationes, ac prouisiones, vt vocant, quæcumque sint, vel à Summo Pontifice, vel ab Episcopo, vel ab vllo quouis alio factæ, litterarum, diplomatumve exempla, vel sententiæ summatim explicatæ, prout potius esse Episcopus censuerit, in eundem referantur. Itidem seruetur de litteris ordinum, quibus singuli eiusdem diœcesis clerici initiantur.

Capitula vero, & quicumque sint, qui cuiusuis generis dignitates, canonicatus, aut alia quæcunque beneficia obtinent, litteras, diplomata, tabulasve ipsas beneficiorum, quæ quouis etiam vnionis iure possident, Episcopo, etiã priuatim postulanti, sine mora exhibeant. E quibus tabulis tum si quid oneris

obliga-

obligationisve illis inesse spparuerit, tum quicquid aliud expedire idem Episcopus censuerit, id distinctè, explicatéque exscribi iubeat.

Hocque omne vt ab ijs, ad quos spectat, planè præstetur, idem omni ratione efficiat.

Nemo, cui beneficiũ parochiale, alteriusve cuiuscunque generis confertur, approbationis de se, etiam institutis examinis interrogationibus, factæ, litteras, testimoniumve scriptum exhibere, ab ordinario, cancellariove cogatur; cum qui beneficium collaturus, aut cuiusuis prouisionis nomine daturus est, ille ipse ordinarius est, qui eum approbauit.

Vt auaritiæ omnis non modo labes, sed suspicio vel minima ab Episcopi domo, atque ab omni etiam ecclesiastico foro tollatur, ne deinceps in beneficijs conferendis, aut quauis prouisione dandis, quicquam vllo cuiusuis generis, ne sigilli quidem nomine, accipi, exigive ab vllo liceat; omni prorsus, si quæ huic decreto repugnet, consuetudine, & superiorum Conciliorum decreto antiquato, abrogato. Notario tamen, cui pro muneris laboribus certa merces nulla constituta est, aliquid pro opera, quam in litterarum scriptione ponit, accipere liceat, ad taxę ab Episcopo præfigendæ præscriptum: ita tamen vt pro omni vniuscuiusque beneficij collati, vel prouisionis nomine dati scriptura à se confecta, aliove quouis nomine, vel prætextu, plus aureo nummo ad summum ne capiat.

Ne pro beneficij ecclesiastici possessione adipiscenda, plus quam par est, impensæ quis in compluribus instrumentis, eo nomine conficiendis, vel exscribendis faciat, cum eius bona varijs locis sita sunt; id propterea decernimus & declaramus liberum esse vnicuique, cui beneficium aliquod collatum, aut quouis prouisionis nomine datum est, & illius solum ecclesiæ, altarisve, in quo beneficij titulus est, & illorum tantum eiusdem beneficij prædiorum, bonorumve, quæ ipse maluerit, possessionem capese: modo eam capiat, tabulis publicè à notario confectis.

Beneficium etiam simplex obtinẽti, quod ad vitæ sustentationem satis est, si alterum simplex, aut ecclesia etiã parochialis, aliudve beneficium cuiusuis generis conferatur, vbi is alterius beneficij, cuiuscumque generis illud sit, possessionem pacificam adeptus est, aut si per eum steterit, quominus duobus mensibus, quos à die, quo alterum collatum est, præstituimus, illam adipiscatur, primum ipso iure vacare censeatur: cui vacanti prouideatur, cum ex Tridentini Concilij sententia vnum, & alterum item ab illo simul retinere nullo modo liceat.

Beneficij quacumque auctoritate deinceps collati, vnde satis ad victum sumitur, possessionem pacificam quis adeptus, si nulla sibi facultate, dispensationeve legitima cõcessa, beneficij prioris, quod obtinebat, censum exegerit, ea pœna illi sit, vt quod exegerit illius duplum ad Ecclesiæ vsum restituat, tum alia ratione etiam mulctetur plectaturve Episcopi arbitratu.

Vt prædiorum ecclesiasticorum conseruationi consulatur, ac simul occupationibus, vsurpationibus, alijsque fraudibus occurratur, ne clericus quispiam minori ætate, beneficium ecclesiasticum obtinens, cuiquam, etiam quocumque sanguinis cognationisve vinculo, vel arctissimo sibi coniuncto, illius beneficij bonorum administrationem, procurationemve, nisi Episcopi concessu, litteris exarato, committat.

Idem præterea clericus, minor natu, beneficij quod obtinuerit, prædiorum, bonorumve omnium inuentarium ex formula, in Cõcilio prouinciali primo præscripta, aliquo viro adhibito, conficiat, quem Episcopus ei constituerit. Alioquin pœnam luat, eiusdem Episcopi arbitratu irrogandam.

Quæ pertinent ad sanctissimum Missæ sacrificium, & diuina officia.

DVm in ecclesia Missæ sacrificium siue cantu, siue absque cantu Episcopus facit, ne interea ab alio sacerdote in ea fiat, quoad ille, sacro peracto, de more benedixerit, nisi aliquando secus ob vrgentem causam permittendum duxerit. Quod institutum, cum Missæ conuentuales ab alijs celebrantur, præsertim festis, solemnibusque ecclesiarum diebus, vbique, tum maxime in oppidis, pagisue in vsum introduci idem Episcopus curabit.

Episcopus omnibus, Missam in oratorio priuato celebrandi facultatibus, hactenus concessis, certos limites, modumque præfiniat; ita vt præter causas, quas magnas & vrgentes is iudicauerit, in ipsis priuatis oratorijs missam celebrari ex facultatibus illis deinceps non liceat, nisi hoc fuerit à sede Apostolica indultum. Quam moderationem diligenter adhibeat item, si quando in posterum eiusmodi facultatem concedendam censuerit.

Ne in oratorio, ecclesiave, quæ vel nuper extructa est, vel in posterum extruetur, Missæ celebrandæ facultas detur, permittaturve, nisi saluo iure, ac plane sine præiudicio ecclesiæ parochialis, nisi ob causam Episcopo quando aliter videatur.

Curandum est omni diligentia, vt salutarem fructum capiat fidelis populus ex laboribus, & officijs, quæ à parocho diebus dominicis, & festis inter Missarum solennia, aut diuina officia, vel alia quacumque occasione præstari, etiam ex Tridentino Concilio, debent. Quamobrem Concilij etiã Tridentini auctoritate, vt in ecclesiã parochia-

lem

lem frequenter, saltem dominicis, & maioribus festis diebus fideles conueniant, Episcopus eos, quorum pastoralem curam gerit, diligenter, ac sæpius moneat. Litteras propterea, eo de genere ab eodem Episcopo edendas, ac etiam instructiones nostra cura, ad communem prouinciæ vsum cooficiendas, sæpe populo, prout vsu venerit, parochus de scripto recitabit.

Episcopus in facultate quaois Missarum celebrandarum concedenda, prorogandave, videat ne ab vllo sacerdote plus muneris, quàm ab eo præstari possit, suscipi concedat, aut permittat; tum maxime perpendat, si parochus est, qui sibi eam facultatem dari petit, an per hebdomadam possit, & suscipiẽdo nouo celebrandarum Missarum muneri, & ei, quod in ecclesia parochiali, ex Tridentini, aut primi nostri prouincialis Concilij præscripto, aliave quacumqoe obligationis causa iam debet, satisfacere, & alia præterea officia obire, quibus diebus, aut ad festorum celebritatem, aot ad funus, exequiasve vocatum eò illum conuenire, Missasq; celebrare contigerit. Quod si per ipsum hæc omoia, singulaqoe prçstari non posse viderit, oe potestatem ei faciat oooi moneris, eo oomine scipiendi, nisi ob inopiam io ecclesia parochiali, diebus ferialibus, rarius aliquanto parochialis muneris oomine, quàm Concilio prouinciali primo iussom est, ideoque in alia, vel in eadem ecclesia parochiali, alio nomine per hebdomadam, ijs ipsis, scilicet ferialibus diebus, celebrandi facultatem permitti, oecessarium Episcopus duxerit: cuius religiosæ conscientiæ id relinquimus.

In litteris concessæ, prorogatæve facultatis suscipiendi, vel retinendi muneris Missam singulis, vel certis, statisve diebus, aut ex certa obligatiooe celebraodi, exprimantur, & altaris, cappellçve, & Ecclesiç, vbi illud situm est, oomen, & locus, & eleemosynæ emolumentum, quod iode capitor; stati item dies, & oumerus Missarum, quas ibi celebrare statis illis diebos debebit ex onere a testatoribus, alijsve, aut ab Episcopo imposito pro facultate, quam is à iure communi, vel Tridentino Coocilio habet. Tum etiam exponatur, si quo alio præterea nomioe ipse adstrictus sit, Missam alió loco celebrandi; idq; etiam à parochialis curæ muoere, legati, alteriusve obligationis causa, qua in ecclesia item, & altari, quibus item certis, vel statis diebus illod prçstare debeat, & quantum inde emolomentis, eleemosyoæve consequatur. Tum postremo certum ei facultati concessæ, vel propagatæ tempus præfiniatur. Nec verò in illo celebrationis munere ei perseuerare liceat, expleto temporis spatio, Episcopi litteris præscripto, nisi facultas iterum confirmata, renouataque sit, aut prorogata ad aliud certum tempus litteris item, & ad præscriptum etiam superiorum Conciliorum oostrorum prouincialium.

Quilibet sacerdos, quod suscepit, muneri Missæ sacrificij faciendi, satisfaciat omoino. Nec verò cuiquam, qui quotidiaoo eo munere astrictus quouis modo est, oe semel quidem io hebdomada, vt alibi Missam celebret, id prætermittere vllo prætextu liceat, nisi aliquando eios, cui id curæ Episcopus dederit, aut, si nemini dederit, rectoris, præfective ecclesiæ consensu sacerdotem alium ante io locum suum substituerit, qui id præstet, quod in ea ecclesia ipse debet.

Sio aotem certis hebdomadæ diebus, sacerdotes complures in eadem ecclesia ob aliquã cuiusuis geoeris caosam, rationemve, Missæ sacrificium facere debent, id vt statis, certisque ijs ipsis diebus illi omninò præstent, curet plane rector ecclesiæ, aut, si præsertim ecclesia collegiata, vel aliàs frequẽs est, alius, quem ei curæ Episcopus præfecerit.

Quod si alij item sacerdotes sunt, qui in illa ecclesia, inoertis tameo diebus, munus impositum habent Missæ celebrandæ: tũc idem rector, p̃fectusve, cappellanis sacerdotibus vocatis, reque cum eis tractata, certos vnicuique dies præscribat, quibus in ea ecclesia Missam celebrent: vt singulis, si fieri potest, hebdomadæ diebus Missarum celebrationes, rectè, atque ordine distributæ, peragantur.

Qui cappellas obtinent, ipsi per se, nõ alij eorum nomine, Missæ sacrificium, dioinaq; officia, quæ illarom rectores præstare debẽt, in illis celebreot; si modo vel aliud ecclesiasticum beneficium, quod residentiæ personale munus requirat, non habeant; eoq; impediti, debita ijs cappellis officia gerere non queant; vel earundem iostitutione, doatione ve, aut legato, aut donatione, aut facultate ab Episcopo impetrata, io illis obeundis Cappellani officijs aliena opera, ministeriove vti possiot, vel alia quauis ratione, causave impediti sint.

Singula verò, ob quæ cappellanus aliquis se à debito cappellani officij monere immunẽ putet, asseratve, quominus per se ipsum præstet, ab Episcopo cognoscantur, ac probentur item.

Quicumque sacerdos in altari certo Missam celebrare debet, si in alio celebrarit; ne, quod debet, præstitisse censeatur; nisi Episcopi, alteriusve, cui ille id curæ commiserit, iussu, concessu, permissuve aliquando fecerit.

Si eodem tempore, & io eadem ecclesia Missæ plures aliqoaodo, etiam pro mortuis, celebraodæ sunt, in altaribus ita inter se disiunctis celebrentur, vt sacerdos alter ab altero non perturbetur, neque, si fieri potest, audiatur; sin autem hac de causa tempus nõ patietur, eo die Missas omoes, quæ debent, celebrari, in alium potius diem aliquæ differantur, vt huic decreto pareatur, quod ad

religio-

religiosum cultum illius sanctissimi sacrificij spectat,

Missæ parochialis sacrificium die festo, circiter duabus post solis ortum horis, alijs etiam diebus ea hora, quæ populo vniuerso, pro loci ratione, Episcopi iudicio, magis accommodata erit, in omni ecclesia parochiali celebretur, datis semper ante statis campanæ signis, ijsque horæ dimidiæ interuallo distinctis, vt in tempore populus conuenire possit.

Si præter parochum alius etiam sacerdos est, qui in ea ecclesia Missæ sacrificium facere debet; id omni die in aurora celebret, vt qui iter facere, vel aliud quicquam, ruri præsertim, agere necesse habēt, interesse possint, neque propterea omittant.

Si vero plures sunt sacerdotes, qui ibi, aut in eiusdem parochiæ finibus, Missam celebrēt, tunc, vt decretum est prouinciali primo Cōcilio, vnam in aurora, reliquas deinceps debito interuallo distributas, postremam vero, quo tardius potest, prout populo cōmodius erit, celebrent ad præscriptum tabellæ à rectore parochialis ecclesiæ, vel ab alio conficiendæ, cui Episcopus id munus dederit; nisi dies festus sit, quo, excepta illa prima, quæ in aurora celebratur, nullam omnino celebrent ante peractum Missæ parochialis sacrificiū, etiā in ecclesijs, cappellis, oratorijsve secularibus, etiam scholarum & cōfratriarū, etiam laicaliū, intra fines, vniuscuiusque parochiæ constitutis, nisi parochus ob causam, certa præscripta hora, ante facere concesserit.

Quod si die festo etiā per illud Missæ sacrificium, quod in aurora fit, populus à parochiali Missa auocetur; tunc Episcopus illud, etiam festo die, post Missam parochialem fieri, celebrariue iubeat.

Episcopi verò facultas, & iudiciū sit, id omne, quod ad Missæ celebrandæ horam spectat, pro temporum, locorum, causarumque ratione aliter statuere, permittere, ac iubere. Proinde tabella, in qua certa omnis illa celebrationum distributio, dies scilicet, hora, & altare, tum sacerdos, qui celebrare debet, aptè descripta appareat, in sacristia loco conspicuo proposita, atque affixa sit.

Quo citius, atque exploratius Episcopus sciat, eorum, qui sacri faciendi causa aliquid piè, vel legarunt, vel dederunt, voluntati per illos, quorum interest, verè satisfactum esse; ac rursus si quid ea in re neglectū, aut omissum, prætermissumve est; id opportunè vt fiat, prospicere, cauereque possit; hæc decernimus, ac statuimus.

In vnaquaque ecclesia liber deinceps singulis annis, vel alio certo tempore renouādus, perpetuò sit; in quo, & anno, & mense, & die primum notato, vnusquisque siue parochus, siue cappellanus, siue alius sacerdos, qui quouis obligationis nomine in ea ecclesia Missæ sacrificium fecerit, in singulos dies, vbi id perfecerit, manu sua subscribat; & nominatim breuiter exponat, se illud præstitisse, aut parochialis ecclesiæ, aut cappellæ, legative pij, aut anniuersarij, aut funeralis officij nomine. Cui præterea libro singulis diebus subscribat is, quem in qualibet ecclesia Episcopus statuerit; qui item, si ipse est, qui Missæ sacrificium eo quouis nomine fecerit, ipse item manu sua subscribat, quoties aliquo eo nomine Missam celebrarit.

Is liber tuto sacristiæ loco asseruetur.

Quibus verò locis, ecclesijsve Missæ plures, quàm tres quotidie celebrantur, Episcopus præter has cautiones punctatorem etiam secretum, vbi opus esse viderit, constituere itē poterit; idque secreto etiam, si ita expedire videbitur, qui iuratus in singulos dies notet, si qui erunt, qui debito Missæ celebrandæ muneri defuerint.

In vrbe verò aliqui ecclesiastici viri, ab eodē Episcopo probati, in diœcesi item, Vicarij foranei, alijve, ab Episcopo etiam constituti, libros, Missarum celebrationibus notandis præscriptos, sæpe etiam de improuiso recognoscant: inspiciētque præterea notationes, per punctatorem occultè factas: ac singulis mensibus, aut tertio quoque mense, cū vno quoque cappellano præstiti muneris sui rationes inibunt; tum etiam illis testimonium scriptum initæ rationis dabunt.

Nec verò cuiquam cappellano non titulari, qui munus celebrandi certis, statisve diebus, aut ad certum tempus, aut in perpetuum susceperit, quicquam mercedis, eleemosynæve ex legatis pijs, aliave quauis ratione, à quibusuis soluatur; neque id exigat absque Episcopi, eiusve, cui id curæ ille dederit, mandato, eoque scripto: quod ne detur, nisi pro ratione præstiti muneris, cuius testimonium scriptum ab eo, de quo supra, re ipsa exhibuerit.

Anno autem expleto, vel breuiori temporis spatio, quicquid ob prætermissum celebrandarum Missarum munus, cappellano tribui non debet; id omne fabricæ ecclesiæ præfectis, aut corporis Domini confratribus, in ea ecclesia constitutis, vbi ille Missarum muneri defuerit, aut alijs depositarijs soluatur, ab Episcopo constitutis: vt quot Missas celebrari ab eo prætermissum est, totidem eo nomine ab alio sacerdote celebrentur; aut ad ipsum in ornamentorum, quæ eisdem altaribus, cappellisve vsui sint, apparatū erogetur, prout Episcopus expedire existimauerit.

Vt autem & hoc diligentius præstetur, & sacerdotibus consulatur, qui ob Missæ celebrādæ munus susceptum, ac præstitum, eleemosynas sibi debitas, magno cū negocio, sæpeque cum detrimento ab ijs, qui tribuere debent, consequuntur; Episcopus, vbi expedire viderit, certos aliquos, probatosq; homines depositarios deligat; quorum munus sit, illas exigere, custodire, tum statis temporibus

pro

pro ratione supra præscripta, cappellanis sine mora soluere.

Et quoniam qui cappellas altaria, aliave beneficia ecclesiastica in titulum obtinent, quibus Missarum munus aliquod incumbit, nō ab hæredibus eorum, qui legata pia reliquerunt, vel ab alijs eiusmodi, sed ipsi per se fructus cappellarum, altariumve suorum exigere solent; cum ijs sequestri ratione, omniq; alio modo Episcopus agat: vt, si muneri suo illi celebrandis Missis defuerint, fructuum restitutio locum habeat, eaq; ad præscriptā, vt supra, rationem, pie, vtiliterque erogetur. Quam sequestri, & mulctæ rationem omnes adhibere debent, vt opus fuerit, cum cappellanis quoque illis, qui etiam legati nomine, vel alia eiusmodi causa Missas celebrandas ad certum tempus, vel in perpetuum suscipiunt.

Qua in ecclesia, pro frequentiori, qui ob festi diei, indulgentiæve celebritatem, aut ob perpetuum populi, ac præcipuum deuotionis studium fit, ad eam concursu, eleemosyna, & crebrior, & vberior, Missæ celebrandæ nomine datur; in ea nē cuiquam sacerdoti eiusmodi eleemosynam ob Missæ celebrationem, vllo modo, aut prætextu flagitare, ac ne sponte quidem oblatam accipere liceat. Verum vnusquisque sacerdos illam in capsula, certo ecclesiæ loco, aut pro sacristiæ foribus eo nomine collocata, deponendam curet. Cui capsulæ statis illis frequentioris cōcursus diebus, rector ecclesiæ, aliusve, cuius interest, aut is, cui Episcopus hoc munus dederit, certum aliquem clericum spectata probitate præficiat; cuius sit illis diebus apud capsulam assidere, tum sigillatim, ordineq; notare, quæ Missarum, aliarumque precum nomine eleemosyna detur, accipiaturve, vt pro illius notationis ratione rector, aut sacrista, aut ille, quem Episcopus constituerit; sacerdotibus illius ecclesiæ, alijsve ad diuina officia concelebranda, eo celebritatis nomine euocatis, statim præscribat: quid pro eleemosyna oblata vnusquisque eorum illis diebus præstare debeat, quo plenius eorum, qui obtulerint, voluntati satisfiat.

Peractis autem diuinis officijs, quæ eleemosyna eo nomine in capsulam coniecta est; illam idē vel ecclesiæ rector, vel alius, vt mox supra, sacerdotibus ita distribuat, vt eorum vnicuique partem pro ratione ministerij, officijve præstiti, ex Episcopi præscripto, congruam tradat. Quicquid autem supererit, e capsula depromptum, apud virū probum, quem Episcopus delegerit, deponatur; vt, aut in aliam, quæ in eadem ecclesia fiet; celebrationem Missarum pie conferatur: liceat tamen in alias res erogari, necessariò comparandas ad Missæ sacrificij cultum, decentius in ea ipsa ecclesia peragendum; si ob ecclesiæ inopiam ita Episcopus concesserit. Cuius etiam iussu, in tabellam sacristiæ referantur, si quæ commemorationes eo nomine, pro ijs, qui piè contulerunt eleemosynā, deinceps faciendæ erunt ab ijs, qui in ecclesia Missæ sacrificium facient.

Qui verò parochi propè eas ecclesias habitant, ij, iubente Episcopo, populum, suæ curæ commissum, diebus præsertim, qui proximè præcedant, illos certus dies frequentioris eleemosynæ, moueant, vt hac constituta eleemosynas eiusmodi recipiendi ratione, quas eleemosynas Missarum celebrationi dare quisque velit, eas non sacerdotibus, aut clericis tradat, vel alijs, sed in capsulam deferat, eo nomine constitutam.

Missæ initio psalmus, Iudica me Deus, & in fine euangelium sancti Ioannis Euangelistæ, In principio erat &c. dici ne vnquam omittatur, nisi cùm aliter in Missarum rubricis notatum est: In cœteris item ne quid addatur, nec verò detrahatur, ac ne quicquam mutetur: sed ad vnguem id omne dicatur, quod in Missali nuper Pij V. Pont. Max iussu edito præscriptum est.

Si quem parochum, aliumve sacerdotē Missali Romano quod item Pij V. Pont. Max. iussu editum est, Episcopus ad Missæ sacrificium deinceps non vti compererit, à Missæ celebrandæ munere illum, arbitratu suo, suspendat: tum pro culpę, contumacięve ratione, alijs præterea pœnis afficiat.

Vt exploratum sit, an sacerdotes statarum cęremoniarum vsum, peritiamque teneant; ipse Episcopus cum aliquando Missæ sacrificio, quod illi faciunt, alios peritos sacerdotes pręsentes adesse iubeat; tum aliquando singulos euocet, eorumq; in Missæ sacrificio ritè faciendo exercitationem, ac peritiam per examen, experiendove cognoscat.

Quod prouinciali secundo Concilio iussum est, in Missa conuentuali, & parochiali, cum corpus Domini eleuatur; signum sono campanę dari; In alijs Missis id ita pręstetur, vt tunc paruulum tintinnabulum, aut à latere altaris appensum, aut e sacristia allatum, à clerico ministro, certis distinctis ictibus pulsetur.

Cum sacerdus ad altare accesserit, Missę sacrificium facturus; clericus, qui tunc illi ministraturus est, vbi alius non sit, qui tunc hoc officiū pręstare possit, circūspiciat modestè astātes, & si quempiā animaduerterit marē, vel fœminam incomposito corporis habitu, aut aliàs contra pręscriptas regulas, prouincialibus nostris Concilijs, cum iniuria, vel irreuerentia sanctissimi illius sacrificij interesse, moneat grauiter, vt opus erit: neque sacerdus ante Missę initium faciat, quàm omnes, qui adsunt, quemadmodum etiam Tridentino Concilio curę Episcopi commissū est, decenter composito corporis habitu declarauerint, se mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non solum corpore adesse. Missa verò inchoata, si quid eiusmodi fiat; hoc idem

officium

officium admonendi itidem ille minister clericus præstet modestè, & grauiter. Si quis verò ab ijs de eiusmodi monitus non resipuerit, quamprimum eorundem cura deferatur ad Episcopum, vt iure cum eo efficacius agatur.

Clericus sacerdoti, Missam celebranti, ministrans, semper indutus sit superpelliceo puro, & mundo, eoque non lacero, neque vlla alia ratione indecenti: si contra fecerit, tum ipse, tum sacrista, tum Ecclesiæ præfectus, tum sacerdos etiam, qui sibi ministrare permiserit, plectatur, arbitratu Episcopi. Hostias pro sacra Eucharistia conficienda non laicus homo, nec vero fœmina faciat. Vrceoli, qui ad sacrificij vsum adhibentur, quo distinctius, atque certius aqua à vino dignosci possit, ne è stamno, argento, aliove metalli genere sint; sed planè, è vitro, eoque perlucido, aut è christallo confecti: itidem operculum oris habeant.

Caueatur, cum in Missæ sacrificio, quod etiam sine cantu fit, Missalis, aut Euangelistaris liber, aut pacis instrumentum cuiquam, vel Principi, vel Magistratui, vel alij ad osculandum præbetur, ne id munus per laicum hominem, sed per clericum præstetur.

Ea fuit olim vigilantissimorum, sanctorumque Episcoporum religiosa pietas, vt non modo in solemnioribus anniuersarijs celebritatibus, sed ferè in singulis festis, & dominicis, diebus, ijsque præsertim in Aduentus, & Quadragesima solemniter Missæ sacrificium celebrarent.

Quod institutum cum refrigeresceret, aliquando Innoc. Tertius, Pont. Max. vehementer doluit. Cui sanè rei, in prouincia, nobis commissa, prospiciendum, atque consulendum est pastorali cura nostra, iam sanctionibus Tridentinis, auxiliante Christo Domino excitata ad reuocandam, restituendamq; ac studiosè retinendam pristinæ pietatis disciplinam, atque vsum. Et si igitur multiplicibus aliis Episcopalibus curis, ijsque varijs, & quæ etiam ad continendos inobedientiæ, disciplinæque Christianæ officijs populos attinent, pluribus hoc tempore Episcopi distinentur; at solemnioribus tamen diebus, quibus religionis Christianæ mysteria celebrantur, in diuinis officijs, sacrisque solemniter faciendis, illos frequentius, ac studiosius versari oportet.

Itaque his solemnibus, festisque diebus infra ordine præscriptis, quibus, & patrum monimentis, & veteri rituum, ceremoniarumque Romanarum codice, eoque comprobato, & antiqua, religiosaque nonnullarum huius prouinciæ cathedralium consuetudine, ab Episcopis, prout etiam ipsa christianæ religionis mysteria postulant, solemniter fieri traditum est, Missæ sacrificium solemni, pontificalique cæremoniarum ritu ab eidem celebretur.

In sanctissima Natiuitate Domini nostri Iesv Christi.
Die solemni Circumcisionis, quæ est octaua Domini.
Die solemni Epiphaniorum.
Feria quinta in cœna Domini;
Die sanctissimo Paschæ resurrectionis.
Die sanctissimæ Ascensionis.
Die sanctissimo Pentecostes.
Die solēnitatis sanctissimi coporis Christi Domini.
Die natalis sancti Ioannis Baptistæ.
Die festo SS. Apostolorum Petri, & Pauli.
Die Assumptionis beatissimę semper virginis Mariæ.
In solemnitate omnium Sanctorum.
Die festo sancti, sanctæve, cuius nomine Ecclesia cathederalis dedicata est: & die pretterea festo præcipui patroni ciuitatis.
Die consecrationis Ecclesiæ anniuersario.
Die item consecrationis suæ anniuersario.
Die primo synodi Diœcesanæ.
Diebus statis, quibus sacras ordinationes solemnes Episcopus habebit.
Diebus præterea alijs pro consuetudine suæ Ecclesiæ tum alijs item, quibus ex graui pręsertim causa Missæ sacrificium solemni ritu celebrare eorum vnusquisque censuerit.

Quo studiosius autem religiosa sua sollicitudine, sanctissimæq; pietatis exemplis fidelium animos, atque mentes ad religionis christianæ officia Episcopi inflamment; hoc etiam pro pastoralis officij munere curent, vt quibus diebus Missarum solemnia in basilica cathedrali concelebrant; ijsdem, quod antiqui instituti, consuetudinisq; fuit, & vesperarum officium, & matutinum solemni ritu ipsi obeant. Tum præterea ijs diebus, vt religiosi cultus exemplo, sic sacra pastorali concione, aut sermone intra Missarū solemnia fideles sibi cōmissos pascere nullo modo omittāt. Fideles verò quo magis à pastoribus suis religiosæ vitæ exemplis, consilio, spectatisque virtutibus adiuuantur; eo vehementius se in omnem bene, sancteque agēdi partem excitare, tum cumulatius christianæ disciplinę officia pręstare eos oportet. Quare festis his diebus, cum frequentissimi ad Missarum Episcopalium solemnia conuenire studeant: tum e sacra benedictione Episcopali aliquem salutarem fructum, largiente Domino, consecuturi, ne ante inde discedant quàm ab Episcopo illam demisso, humilique animo, & genibusflexis de more acceperint. Vt id sane omni studio illi præstent, cū eos crebro præmonere, tū graui sermone cohortari parochi sollicitè curent.

Missæ sacrificiū cū solemniter, præterquā pro mortuis, fit, cui Episcopus præsens adsit, canonici, & aliqua illius Ecclesiæ dignitate præditi, quo tempore hymnus, Gloria in Excelsis, & Symbolum item, & alia eiusmodi cannotur, ad Episcopum ordine veniat,

in cuius conspectu corona facta, tunc simul cum eo singulas illas Missæ partes dicāt, pro cæremoniarum ritu, ac ratione.

Quibus in Ecclesijs cathedralibus dum vesperarum, aliarumve canonicarum horarum officia, Missarumq; solemnia ab Episcopo solemniter fiunt; canonici item, quiq; dignitatem obtinent, pluuialia, aliasve sacras vestes pro libri pontificalis Romani ratione non induunt; in ijs ex eiusdem, & aliorum item de cęremonijs ritè conscriptorum, probatorumque librorum præscripto ad vsum introducatur, aut intermissus reuocetur ille, Episcopalibus officijs conueniens, pluuialia, aut dalmaticas, aliumve sacrum vestitum, vtpote planetas, certis statis diebus induendi mos. Itaque vbi illa indumenta totidem non sunt, quot pro induentium numero esse deberent, quam primum ad officiorū pontificio, solemniq; ritu, vt decet, celebrandorum, vsum comparētur communi vniuersi Capituli sumptu: nisi iure, aut consuetudine, aliave ratione à sacristia, vel à fabrica, vel à singulis canonicis eum sumptum præstare oportere Episcopus censuerit; tuncque à quibus debetur, planè præstetur temporis spatio, quod idem Episcopum præscripserit. In cæteris quoq; omnibus, quæ ad cæremoniarum rationem, ritumq; pertinent, regulæ in libro pontificali, cæremonialique item probato de diuinis officijs, pro temporum ratione, ritu Romano præscriptę diligenter, & accuratè omninò seruentur. Id autem omne præstari, atque in vsum omnino introduci, Episcopi cura sit.

Peracto Missæ conuentualis sacrificio, vesperarū officijs in Ecclesia absolutis, in quibus Episcopus præsens aderit, diebus dominicis, ac festis, & alijs item, quibus ex cæremoniarum Romanarum vsu, rituque moris est, solemniter ipse benedicat. Quod sanè etiam præstet peractis solemnibus processionibus, alijsq; de id generis officijs.

Cum Episcopus statis pręscriptis diebus, quibus debet, vel quia abest, vel morbo, aliave causa occupatus distinetur, Missam, vesperasve, aut alia diuina officia solēniter non celebrat, tunc eius loco hoc præstet, qui in ecclesia cathedrali primam sacerdotalem dignitatem obtinet. Hic verò si aliquando abest, aut impeditus est; is, qui post illum sacerdotalem item dignitatem, vel canonicatum obtinens, alijs dignior non impeditus, adest, id munus obeat.

Episcopo, in vrbe etiam, extra ecclesiam cathedralem pontificalia munera obeunti, vtpote consecranti, vel recōciliandi ecclesias, cęmiteriave, aut ordines sacros, aut confirmationis sacramentum, aut sanctissimam Eucharistiam frequenti populo ministranti, aut alia huiusmodi munera pōtificalia exercenti, cum is iusserit, assistant, inseruiant, ministrentve, quicunq; ex ijs, qui dignitates obtinent, & de capitulo, ac reliquo Ecclesiæ clero eidem, Episcopalia munera in Ecclesia cathedrali exercenti, inseruire, assistere, ministrareve solent, aut debent.

Archidiaconus, etiam si sit sacerdos, vel præbendam etiam sacerdotalem, præter Archidiaconatum, obtineat, Missæ sacrum solēniter Episcopo celebrante, vt & in Metropolitana, & in alijs huius prouinciæ ecclesijs compluribus moris est, suique muneris, euangelium canat; vel, vbi ex consuetudine id non seruetur, omnino vt Diaconus, diaconalibus vestibus indutus, Episcopo assistat. Archipresbyter autem officio assistentis ad librum seruiat, nisi ex consuetudine Præposito, vel alteri dignitate sacerdotali prædito, id competat. Cui muneri qui sine legitima causa, ab Episcopo approbata, defuerit, distributionibus illius diei, sibi debitis, & grauius ex cōtumacia eiusdem, Episcopi arbitratu, mulctetur.

Quod religiosi instituti, piæque consuetudinis fuit, & in compluribus adhuc huius prouinciæ ecclesijs aliqua ex parte retinetur, pontificaliq; libro antiquo traditur, de diaconi, alteriusve ministri, & chori officio in episcopali benedictione, id ad vsum vbique reuocari, pastoralis curæ est, cū præsertim ad inflammandam fidelium pietatē, præparandamque in ea episcopali benedictione attentationem attineat. Itaque diebus Dominicis festisque cum Episcopus benedictionem de more impartiet, diaconus, vel alius minister, ad quem de more pertineat, cuive Episcopus iusserit, ad populum conuersus, his cantu solemni pronunciandis vocibus præeat. *Humilitate vos ad benedictionem.* Tum à choro respondeatur. *Deo gratias.*

In maioribus autem solemnitatibus aliquanto id solemnius præstetur, ritu scilicet, qui in antiquo libro pontificali ita præscriptus est, vt chorus primo dicat: *Princeps Ecclesię pastor ouilis, tu nos benedicere digneris.* Tum diaconus respondeat. *Humiliate vos ad benedictionem.* Post, clerus humili voce concinat. *Deo gratias semper agamus.*

Demum Episcopus solemniter benedicturus, dicat præscriptas pro temporum ratione orationes, quæ ex libro antiquo pontificali descriptæ, edentur.

Quod ex Felicis Quarti, Pontificis Maximi, sanctione in Concilio prouinciali tertio decretum est, episcoporum prouinciæ consecrationes quotannis solemniter celebrari; id ita deinceps præstari decernimus.

Die anniuersario consecrationis, si Dominicus, vel festus sit, Episcopus solemni celebritate de eo Dominico, festove die Missam celebret, adiunctis pro seorationibus, in Missali Romano, nuper edito, præscriptis.

Si verò

Si verò consecrationis anniversarius dies in feriam, aut festum simplex cadit, Missæ sacrificium solemne de consecratione, prout in Missali Romano, faciat.

Quo consecrationis die Episcopus exemplū etiam sequatur; atque amplectatur, sanctissimorum Episcoporum, pontificumve, qui suscepti muneris curam, onus, & sollicitudinem in memoriam revocantes, anniversario eo die non solum sacrificio religiosisque precibus divinæ bonitati gratias agere non destiterunt: sed concionibus, pastorali charitate plenis, clerum populumque expositis multiplicis suæ curæ partibus, excitare voluerunt cùm ad opem, sibi à Deo implorandam, tum ad omnia religiosæ pietatis officia colenda.

Vtque consecratio Episcopi à sacerdotibus, etiam sacrificijs, & a reliquo clero pijs precibus recolatur: in calendario anniversario, die suo, notetur: tum populo etiam, vt moris est, denuncientur, vt is quoque sanctius illum diem veneretur: tum pro charitatis officio, quo erga Episcopum & patrém esse debet, vehementius excitetur ad preces, pro illo pie adhibendas.

Quod pij religiosique instituti in Ecclesia fuit, quemadmodum ex sanctorum patrū monimentis, ex antiquo cæremoniali codice accepimus, vt nocte Natalis Domini Missa, quæ in aurora celebratur, sicut illa in media nocte, & altera in die ipso Natali caneretur; eadem in omni provinciæ nostræ cathedrali, & collegiata Ecclesia, sub auroram etiā canatur, præsente omni clero, qui divinis officijs interesse solet, aut debet. Quicumque defuerit, illa distributionis medietate mulctetur, legitimo impedimento cessante, quā proportionabiliter amitteret, si à Missæ sacrificio solemni, quod media nocte fit, abesset. Idem quoq; præstetur in parochiali quacunque Ecclesia, vbi aliæ duæ eiusdem diei Missæ canuntur.

Quibus diebus, ex Missalis Romani rubricarum præscripto, in Ecclesijs, cathedralibus, & collegiatis Missas duas conventuales celebrari oportet, ex ambæ canantur, cum cantu item celebretur, si quæ præterea alia Missa eodem, vel alio die ex consuetudine, legatove pio, aut alio iure ibi cani debet. Quod si Capitulum præstare omiserit, neglexeritve; non solum illius diei, in quo huic muneri defuerit, verum alterius etiam diei distributionibus mulctetur; & alio die suppleantur omissa.

Diebus Dominicis, festisque alijs, quibus officium duplex peragitur, canonicus hebdomadarius, dum vesperarum officium obit, celebratve, pluviale induat; tum etiam duo Ecclesiæ ministri pluvialibus induti adsint, eaque munera præstent, quæ præstari moris est.

Iisdem præterea diebus, divina, singularum horarum canonicarum officia, psalmi scilicet, hymni, antiphone, responsoria, & reliquæ horariæ preces, non verbis recitentur, sed stata modulatione canantur. In matutino tamen officio, & prima, si ita Episcopo videbitur, præterquam in anniversarijs festorum dierum solemnioribus celebritatibus, canora, distincta tamen vocum pronunciatione psalmos dici liceat; at hymni, antiphonæ, responsoria, & reliqua eiusmodi, tū præterea psalmi ad laudes stata omni cātus modulatione omnino pronuncientur.

Vbi vero, vel instituti, vel consuetudinis est, festis diebus, matutini etiam, vel primæ psalmos, aut alijs præterea ferialibus diebus reliquarum horarum psalmos, & omne officiū cantu præstari: illud institutum, consuetudinemve perpetuo retineri iubemus. Si vero quid aliquando inciderit, quamobrem divina officia diutius, quem temporis ratio postulat, protracta sunt; tum Episcopi concessu, iussuve, horaria sextæ, & nonæ officia, si minus stato cantu possunt, verbis solum, distincte tamen, & in choro pronunciari, & præstari licebit.

Festis vero, Dominicisque diebus, & alijs, quibus concio, aut solemnis processio, aut sacra ordinatio habetur, si matutinum officium media nocte non dicatur, ita saltem anticipata Episcopi iudicio hora inchoetur, vt & aliarum deinceps horarum officia, & Missas singuli sacerdotes, & Missam conventualém collegiatim, tempore suo, ex instituto, peragant, & concioni interesse possint.

Quod de Assistente, pluviale induto, in Concilio provinciali primo decretum est, ità dumtaxat locum habere decernimus, vt Episcopo, & alij, Episcopalibus insignibus venienti, is adhibeatur; alij præterea nemini.

Dominicis, & festis, & alijs item diebus, quibus officium duplex peragitur, canonici duo, vnus, qui diaconale, alter, qui subdiaconale ministerium præstet, canonico sacerdoti, Missam conventualem celebranti, ministrent. Sicubi vero alijs etiam diebus per canonicos id præstari solet, id deinceps etiam servetur perpetuò.

Vbi vero præ paucitate canonicorum, illis canonicis duobus in Missæ conventualis sacrificio ministrantibus, numerus eorumdem, qui in choro adsint, congruus Episcopi iudicio non erit; liceat eidem Episcopo alios duos non canonicos statuere, qui illis duplicis officij diebus, qui tamen ex præcepto, consuetudineve non coluntur, loco canonicorum, diaconale, & subdiaconale ministerium obeant. Omnino autem diebus etiam ferialibus diaconus, & subdiaconus, dalmaticis induti, Missæ inserviant in cathedralibus, & collegiatis Ecclesijs quibuscunque, nisi vbi Episcopus censuerit, ministrorum numerum adeo exiguum esse, vt id fieri non

possit, Cuius item Episcopi ius sit decernere, qui munus huiusmodi præstare debeant, si modo illud iam attributum perpetuo ex institutione, vel consuetudine non sit.

Dignitatem obtinenti, & canonico item, & alij cuicumque chori officijs adstricto, almutiam, superpelliceum, cappam, aut aliud canonicale, aut proprium sui ordinis vestimentū, pro temporis, vel diuini officij, quod obit, vel pro sui in Ecclesia, chorove muneris ratione, non induto, distributio statæ canonicæ horæ ne detur, in qua hic, illeve sine eiusmodi indumento adfuerit.

Ne quis canonicus, dignitateve præditus, aut Ecclesiæ cuiusvis minister, clericusve quicumque, dum horarijs diuinarum precum officijs interest, aut processiones, funera, vel functiones Ecclesiasticas obit, superpelliceo, aliove sacro indumento indutus, chyrothecis etiam manus induat.

Horæ sextæ, & nonæ item officia diuina, ante, aut post Missæ conuentualis sacrificiū, pro ratione temporum, & officij diuini, ad præscriptum rubricæ Missalis Romani celebrentur; nisi aliquando vrgens causa incidat, quamobrem illo alio tempore, quàm præscriptum est, in choro tamen, celebrari, peragique Episcopus iusserit.

Quibus in Ecclesijs diuinum canonicarum horarum officium de Beata Maria Virgine recitari, aut solet, aut debet, earum clerus vniuersus illud in choro præsens pariter recitet, atque officium, quod de Domino dicitur; id vero ita, vt singulas horas canonicas vnius officij, cum singulis alterius, ex breuiarij Romani præscripto, ordine coniungat.

Quicunque ab vnius horæ officio de Beata Maria abfuerit, distributione illius horæ perinde mulctetur, ac si ab horæ eiusdem officio, quod de Domino recitatur, abfuerit.

Calendarium, quod ex Concilij prouincialis primi decreto pro certa diuini officij recitandi ratione, quotannis edi oportet, si minus constat, a quo confici, edique debeat; Episcopus deligat, constituatve, qui hoc præstet, neque id cuiquam recusare liceat. Ita verò, a quo debet, in tempore conficiatur, vt & mense saltem ante Natiuitatem Domini in lucem emissum sit. Ante verò quàm prodeat, Episcopo tradatur, qui recognoscat, aut ab aliquibus, quos eius rei peritos delegerit, recognosci iubeat.

De Sancto, cuius sacrum corpus, aut caput, aut brachium, aut crus, aliave sacræ reliquiæ, Episcopi iudicio insignes, asseruantur, duplex officium fiat, in ea tantum Ecclesia, vbi reconduntur: nec vero in alijs, nisi regulis Breuiarii Romani id præscribatur; aut alia causa grauis Episcopi iudicio insit.

De sanctis item, quorum altaria in aliqua Ecclesia sunt, duplex in ea tantum Ecclesia fiat; idque tunc solum, quando scilicet ex antiqua, probataque consuetudine, vel iusta alia causa Episcopus censuerit faciendum.

De ijs, qui beati dicuntur, neque sedis Apostolicæ auctoritate in sanctorum numero adscripti sunt, horarium diuinarum precum officium ne fiat; nisi consulta eadem sede Apostolica, facultateque litteris pontificis concessa.

Episcopus pro temporum ratione, ac vicissitudine certam horam, certumque interuallum pulsandis campanis præscribere curet, quibus diuinorum officiorum significatio detur. Quæ certa, interuallisque distincta pulsationis ratio in tabella edita ordine notetur; vt & vrbanis, & diœcesanis Ecclesijs vsui recte accommodata, vbique eadem ad præscriptum eiusdem Episcopi seruetur.

Officia diuina, sicut alia semiduplicia sunt, quædam duplicia, alia simplicia: ita pro eorum ratione, certam regulam in iis singulis celebrandis adhiberi oportet.

Quare Episcopus duobus de Capitulo, quorum alter ab ipso, alter a Capitulo deligatur, aliisq; ecclesiasticis hominibus rituum scientia, & vsu peritis, quos ipse delegerit, in consilium adhibitis, cantus modulationem, luminum numerum, & qualitatem, vestiū apparatum, campanarum sonum, ministrorumque rationem pro illorum ritu præscribat, in ijs scilicet, quæ adhuc Conciliis prouincialibus præscripta non sunt, donec alio tempore in Concilio prouinciali certa eorū ratio statuatur, vt & rite, & diuino cultui cōgruenter omnia præstentur.

Quæcumque vero aut in hoc, aut in superioribus Conciliis prouincialibus de festis duplicibus seruari iussum est; ea in Ecclesijs, ritu Ambrosiano vtentibus, cum pro illius ritus ratione nulla sit simplicis, aut semiduplicis, aut duplicis officii distinctio, sed tantum solemnis, aut non solemnis, in festis iis locum habeant, quæ licet ex præcepto, consuetudineve non colantur, officio tamen solemni celebrari in calendario, aut breuiarii rubricis præscribetur.

Sicut sancta mater Ecclesia pro temporum, officiorumq; ratione, sacrarum vestiū apparatum, ornatumque coloribus distinctum esse voluit; ita, quemadmodum etiam Missalis Romani rubrica præscribit, in omni Ecclesia & altare, & sacerdos celebrans, sique solenniter fit, diaconi etiam, & subdiaconi, & alii eiusmodi ministrantes sacro vestium amictu, vt pro Ecclesiarum facultatibus fieri potest, induantur: qui, colore distinctus, diuinorum officiorum ritui, & temporum rationi conueniat.

Cum clerici desunt, qui cantorum in diuinis officiis partes præstent, ita vt laicos homines ad id muneris: aliquando mercede conduci, adhiberive necesse sit; tunc ii non solum in Missa solemni, & diuinis officiis, id

quod

quod in compluribus huius prouinciæ Ecclesijs, vsu seruatur, sed & in processionibus, & in funeralibus, & in alijs ecclesiasticis actionibus, ad quas vel in Ecclesia, vel foris adhibentur, cum id munus gerunt, habitu clericali superpelliceoque decenti, ad Conciliorum prouincialium præscriptum vtantur: vita præterea, & moribus ab Episcopo, scripto ante probati sint. Nec verò contra quàm præscriptum est, cuiquam laico in Ecclesia musici, cantorisve munus illis diuinis, Ecclesiasticisve officijs, aut in Ecclesia, aut foris concelebrandis committatur: nec rursus ille suscipiat, geratve, pœnis mulctisve propositis arbitratu Episcopi.

Eas autem pœnas luat, tum qui susceperit, tum qui commiserit, dederit, conduxerit, permiseritve; quicumque sit, siue Capitulum, siue fabricę administratores, siue rector Ecclesiæ, siue confratriæ præfecti, siue alius quispiam, ad quem id pertineat.

Triduo illo hebdomadæ sanctæ, quo ex Sanctæ Ecclesiæ Romanę consuetudine strèpitus, & fragor fieri solet ad significandam in Iesu Christi passione illarum rerum omnium commotionem, is semel tantum post extremam matutini officij orationem adhibeatur, ad rubricæ Romanæ præscriptum.

Cura vero sit eorum, qui Ecclesijs præsunt, cauere, vt a populo religiosa pij, mœrentisq; animi meditatione, ille fiat.

Pręfectus chori, vbi ex antiqua, probataq; Ecclesiæ institutione nominatim nemo est, neque alius item, quem huic muneri Episcopus præfecerit, eiusmodi officio fungat, vt primo Concilio prouinciali cautum, qui digniori chori loco sedet: id vero, quoad alium ei muneri Episcopus arbitratu suo præposuerit. A quo officio quandocumque eum amonere, tum rursus confirmare Episcopo liberum sit. Qui autē ex antiquo probato instituto gerit, si ei curæ, ac vigilantiæ minus aptum, aut negligentem, aut aliàs nō rectè, vtiliterve munus suum pręstantem animaduerterit, illum amouendi, & eidem muneri, illius loco, alium præficiendi, ius item, & facultas omnis eidem Episcopo libere competat.

De processionibus.

CVm supplicationes publicas, solemnesque fieri opus erit; primum earum causa processiones agantur, deinde Missa solemniter celebretur; nisi aliter ob causam Episcopus aliquando iusserit. Clerus etiam regularis, piarumque confratriarum homines, populus denique omnis, cum ad Ecclesiam, vbi supplicandi causa statio fiat, processerint, inde ordine item redeant ad Ecclesiam, vnde discesserint; vt etiam primo Concilio prouinciali decretum est, nisi Episcopi præscripto in Ecclesia, ad quam ventum est, processio absoluenda, & dimittenda sit: tuncq; inde ad suas quique Ecclesias, benedictione Episcopali, aut missione de more facta, collegiatim cruce præcedente abeant licet, peractis ante supplicationum, prout ritus est, solemnibus precibus, atque orationibus.

Quæ verò in hoc supplicationis munere, precum, & orationum officia in Ecclesia, ad quam itum est, quæcumque illa sit, peragenda sunt; a Capitulo cathedralis, in diœcesi autem, a clero primariæ sæcularis Ecclesię, non illius, ad quam supplicandi causa processum est, rite præstentur, nisi antiqua consuetudo aliud suaserit.

Missæ item sacrificium, cum ibi faciendum est, illud a Capitulo, clerove cathedralis, & in diœcesi, primariæ sæcularis Ecclesiæ solemniter fiat.

Quo tempore reliquus clerus dissedat licet, missione solemniter facta, vt in suis quisque Ecclesijs cōuentualem parochialemve Missam concelebret: nisi aliter quandoque Episcopus iusserit.

Clèro, ad Ecclesiam conuenienti, processionis, supplicationis, alteriusve eiusmodi officij causa, locus aliquis Ecclesiæ illius ample quantum potest, patens, constituatur; vbi simul vniuersus, si potest, alioqui collegiatim saltem vnusquisque ordo conueniat, & tacite precando cōsistat, donec illas obeat; ne per Ecclesiam vagetur, aut quidquā aliud admittat, quod Concilio prouinciali secundo vetitum est.

Clericorum verò sit, hostiarij functiones in Ecclesia cathedrali obeuntium, Ecclesiasticos homines, supplicationum, processionumve causa in eum certum locum congressos, si quos vagantes, deambulantes, colloquentesve animaduerterit, Episcopi auctoritate prohibere: tum etiam contumacium nomina ad eundem deferre.

Constituat Episcopus certos homines, qui clerum, ad supplicationes procedentem, dirigant; tumque aliquando, cum opus est, eundem subsistere moneant: tum etiam, qui populum in ordine consistere, mulieres velatas incedere, aliaque eiusmodi opportune in ipsa etiam via moneant, præcipiant, atque, vt seruentur, efficiant omni solicitudine.

In omni processione, in illa præsertim, quæ solemni die corporis Domini agitur, clerus sæcularis, superpelliceo mundo, candidoque indutus, vt adsit, præmoneatur.

Cum ad processionē clerus vocatur, quid psallendum, quid canendumve ei sit, vt opportunum erit, significetur.

Canant omnes: cum verò aliquot canentibus, alijs canere non licet: qui bini incedunt, submissa voce, psalmum hymnum, antiphonam, precemve piam, inter se dicant; supplicationi, quæ fit, mysteriove conuenientem.

Clerici omnes sæculares, & regulares, & qui in basilica cathedrali dignitates obtinent, bini semper procedant: neq; item inter eos vllo modo laici homines quocumque gradu sint, interiecti incedant; neque item inter Episcopum, & eosdem laicis locus sit.

Quicunque in processione erratum contra tabellæ præscriptum commiserit; pro præscripta ratione punctator sigillatim, nominatimque illum notet.

Sacrarũ imaginum insignia, vexillave cleri, ne laicus homo in processione præferat; vbi clericus quisquam est, qui hoc munus præstare possit.

In omni Ecclesia, vnde ad statas processiones clerum, populumq; egredi solemne est, vbi primum procedendi initium fit, campanarum omniũ pulsationes solemniter tamdiu adhibeantur, quoad inde clerus vniuersus in processionis munere egressus sit. Idẽque cum a processione reditur, præstetur. Itidem in Ecclesijs fiat, quæ in vicinia sunt, vbi processio agitur.

Musicis verò cuiusvis generis instrumentis in processionibus sonari, ne vllo modo permittatur.

In supplicationibus, processionibusve, quæ summi Pontificis, Episcopive iussu in exteriori, aut interiori Ecclesiæ circuitu agũtur, canonicis, & alijs chori ministris, qui distributionũ quouis modo participes sunt, tantum ex communi residentiæ censu distribuatur, quantum ipsis dari solet, cũ in choro præsentes horæ tertiæ officio adsunt. Si vero pro feriæ, festique ratione, quo processio agitur, non in circuitu Ecclesiæ, sed per vrbem, oppidumve illa fiat, agaturve; triplum detur.

Quę omnis distributionum portio detur ijs tantum scilicet, qui illas præsentes obeunt.

Quod ad alios autem clericos attinet, qui processioni, supplicationive interesse debent; nec vero distributionũ participes sunt, cum ijs Episcopi arbitratu, certis mulctis, pœnisve agatur.

Quod in multis huius prouincię locis religiosæ consuetudinis est, retinere, aut, sicubi non est, introducere Episcopi studeant, vt omnes, tum mares, tum fœminæ sacro solemnitatis sanctissimi Corporis Domini, religiosoq; die, eam processioni celebritatem non e fenestris, neque omnino è superiori loco inspiciant, sed eam prosequantur, omni pie, religiosæque venerationis studio. Itidem præterea curent de alijs publicis processionibus, cum illas omnes populum supplicem prosequendo, pie obire institutum sit.

Si quæ eleemosynæ, panis, aut vini, aut aliorum ciborum, certo constituto tempore, pij etiam legati iure, aliove quouis nomine distribui debent; earum distributio, ne processionum, supplicationumve tempore fiat: quo minus illa comessationibus, crapulisve occasio præbeatur; sed illis peractis id agi liceat.

Vnusquisque Episcopus pro solemnium processionum, & eiusmodi actionum ratione decernat, tũ qui e clero, tum quibus diebus, pluuiale illis obeundis induant.

Interea verò, mos, & vsus Metropolitanæ Ecclesiæ hoc in genere seruetur.

In Missę etiam solemni sacrificio, processionibus, & alijs eiusmodi sacris actionibus cautio sit, vt ad Ecclesiasticas functiones quas in illis præstari oportet, cuiusmodi sunt, & cum corpus Domini in Missa eleuatur, cereorum accensio, & sustentatio, & cleri in processionibus item disponendi, dirigendive ratio, & id generis aliæ, laicorum hominum opera, ministeriumve ne adhibeatur: sed in ijs, alijsve eiusmodi generis functionibus obeundis præsto sint sacristiæ custodes, clerici, tum magistri chori, vel ceremoniarum adiutores, alijque Ecclesiastici ordinis homines, quorum ministerium ecclesiasticarum rerum vsui, functionive addictum est, tum alij item clerici, quibus ea munera Episcopus assignarit.

De funeribus, & exequijs.

Sicut Episcopus dum in vita est, sanctæ pastoralis sollicitudinis studio debet saluti animarum inuigilare; ita illud cum omni ratione coniunctum est, vt, post eius obitum Ecclesiastici ordinis homines, & laici item, quorum curæ, gubernationique pastorali præfuit, grata, piaque memoria Episcopales vigilias, ac labores, quibus ille in eo munere gerendo perfunctus est, prosequantur, pro illius anima in primis Deum religiose precantes.

Quamobrem pręter ea, quæ de Episcoporũ exequijs primo Concilio prouinciali sancita sunt, hoc etiam decernimus; vt parochi, & sacerdotes singuli, tum vrbani, tum diœcesani, vbi primũ de obitu Episcopi sui nunciatũ est, nouẽ singulis post eum nuncium diebus, quibus per ecclesiastici officij ritum potest, Missam de mortuis pro illius anima celebrẽt; aut saltem statã pro defuncto Episcopo orationem dicant, vt in æterna recipiatur tabernacula. Capituli vero sit, de Episcopi obitu, diœcesanos parochos certiores quamprimũ facere, eosdemq; huius officij monere.

Populus itidem pro paternæ sollicitudinis, charitatisq; officijs, quæ ille viuus pro omnium salute prę̃stitit, hoc communi parenti mortuo reddat, vt religiosis precibus, alijsq; pijs suffragijs illius animam adiuuet.

Ad quam sane rem suum quisque populum parochus cum vsa venit, ijs præsertim nouẽ diebus hortetur accurate, ac diligenter.

Ne cuiquã ex vlla cuiusvis ordinis Ecclesia mortui cadauer, perpetuæ sepulturę traditũ,

asportari

asportari liceat, nisi facultate ab Episcopo impetrata, eaque litteris nominatim exarata.

Parochus, intra cuius parochiæ fines, aliquis alienæ parochiæ occisus est, eius cadauer libere aliò trásferri nullo prætextu prohibeat: nihilque ea de causa accipiat. Si verò translatio ea cum funere fit, liberum ei sit, vt iure suo.

Funeribus, defunctorum officijs anniuersarijs concelebrãdis, cum rector ecclesię prçter clericum ministrum suum, alios etiam sacerdotes, clericusve, quorũ ministerio, operaue vtať, accersere, adhibereve necesse habet, hoc ordine, nisi aliud defunctus hæredesve illius voluerint, illos euocet, primo scilicet, si quos habet, illius animarum curę gerendæ quouis modo socios, collegas, adiutoresve, tum illius ecclesiæ titulares, vel canonicos, vel chori ministros, vel demum cappellanos item, deinde clericos alios ecclesiasticæ functioni, officiove in ea ecclesia addictos, adscriptosve, tum præterea alios, quos mortui hæres, aut is, cuius interest, accersiri, euocarive maluerit. Nec vero plures adhiberi vllo prætextu etiam huius decreti liceat, quam ille velit, vel sacerdotes, vel alios, etiã clericos tantum, puerosve clericali vestitu indutos, etiam quos illi euocati secum duxerint; neque rursus ad eleemosynæ, emolumentive cuiusuis generis, eo nomine percipiendi, partem vllam, neque denique vllum non vocatum admitti.

Illud Præpositi, Archipresbyteri, parochi, rectores, & alij quicumque clerici caueant, ne ad funus ducendum, aut officia pro mortuis celebranda alios pro se mittant, emolumentum, aut eius partem ipsi percepturi; neque secum pueros, aut clericos ea spe perducant, mittantve, vt eleemosynæ, quæ illis data erit, participes ipsi fiot; nec sane vero vllam eius partem vllo quouis prætextu, etiã sponte oblatam, capiãt; neque item qui mittuntur, plus capiant, quàm si proprio solum nomine vocati essent.

Funeris quicumque euocati sunt, conueniant, vt nulla interposita mora ad illud procedatur.

Cautio sit, vt ne simplices homines quicquam superstitionis causa apud mortuum in feretro, aut in eius manibus ponant, aut aliud, quod superstitionis speciem præseferat, aut suspicionem habeat, committant.

Vbi ex nostra in Concilio primo prouinciali edita constitutione pallium ad cadaueris feretrive tegendi vsum quacumq; ratione comparatum est, omnibus illud gratis accommodetur: vbi verò paratum nondum est, parochialis viciniç hominum, non ecclesiæ rectoris sumptibus cõparari decernim⁹. Sin autem neque illi parent, neque mortui hæres itẽ, sine pallio cadauer efferatur, quousque id præstetur.

Cadauer cum effertur, via procedatur, quæ à domo ad ecclesiam recta, ac breuis sit: si vero vsque adeo breuis, & compendiosa est, vt ordines eorum, qui funus comitantur, intra illius fines contineri non queant, tunc via paulo longiori funus ducatur, idq; iussu, concessuve sacerdotis, qui funeri præest.

Omnes, tum qui dignitates obtinent, tum canonici, etiam Metropolitanę, & cathedralis ecclesiæ, tum alij præterea quicumque clerici, quibus in funere candelæ, aut cerei, intortitiave dantur, eas, eave accensa in funere manibus ipsi deferant.

Sermo si quis in funere habebitur, non domi, aut alio eiusmodi loco, sed in ecclesia habeatur.

Ne cenotaphijs, aut, quas vacant, tumbis, pallia altarium adhibeantur.

Eleemosyna, quæ clero ob funus, aut defunctorum officium datur, ne in ecclesia, cœmiteriove, aut spectante populo, sed eo remoto, locoque separato, factis exequijs, officijsve distribuatur.

Ne pactiones de funere, aut de exequijs pro mortuo celebrandis cum defuncti hærede, aut alio, ad quem pertineat, a parocho, aliove ea conditione fiant, vt certa cerę pars, quæ exequiarum officijs supererit, ipsi heredi, aut alteri restituatur.

Ne parochi, alijve clerici, neque item exequiarum curatores, alijve, quicumque in funere operam ponunt, pignora capiant, quibus sibi caueant de funerali eleemosyna, aut de eorum operæ in funere prçstitę mercede.

Ecclesiæ Metropolitanæ, vel cathedralis, vel collegiatæ Capitulum, ac singuli de capitulo in funere, funerisve officio, contenti eleemosyna sint, quæ generatim ipsi vniuerso Capitulo, aut sigillatim vnicuique de Capitulo dari solet.

Idem parochi, rectores, sacristiæ custodes, & alij clerici inuiolate seruent ad Episcopi prçscriptum. Pro crucibus autem, & quæ circa cadauer, aut cenotaphium disponuntur, pro campanis item, lampadibusve, aliove prætextu, aut nomine, nihil præterea capiat, exigatve, nec Capitulum, nec quisquam de Capitulo, nec rector, nec sacrista, custos, aliusve clericus quicumque, nisi si quid est, quod fabricæ, aut sacristię, campanarum nomine dari pię consuetudinis Episcopus esse censuerit; idque vere in eum vsum cedat; at pro crucibus nihil omnino, quouis etiam fabricæ, vel sacristię nomine accipi liceat.

Quantum clericorum vsitato nomine dari solet, tantum custodibus, qui in minoribus ordinibus constituti sunt, detur; si in sacris fuerint, habeant, quantum sacerdotum nomine datur.

Qui verò custos, vel crucem prætulerit, vel campanas pulsauerit, tunc ille accipiat, quod eo nomine tantum dari statutum est.

Qui funeris curationem aliquam habere solent,

solent, vt pote antiani, alijq́; quucunque nomine vocati, qui item corpori sepeliendo operam nauant; eos accipere non vetamus, quod pro ufficij sui, quod ipsi præstiterint, opera dari consueuit.

Crucis vero, vel campanarum aliove quouis nomine, ne ab ijs quidem quicquam in funere, vel funeris, vel exequiarum causa, exigi, accipive liceat.

Eius vero generis humines, & alij, qui in funus se ingeruut, nec quicquam operę pouũt, nihil omninu consequantur.

Quod primo Cõcilio prouinciali sancitũ est, id explicatius nunc vetamus, vt ne, scilicet clerici, neve alij quicũque sint, qui aliquam in funere curam ponunt, vestes, indumenta, ornamentave, cadaueri adhibita, nisi a sponte offerentibus, accipiant, sed gratis, ac sine mora ijs, ad quos pertineret, omnia plane restituant, reddantve.

Pro loco, in quem mortuus infertur, a nemine, ne sacristiæ quidem, aut fabricæ ecclesiæ, aut confraternitatis alicuius, alteriusve pij vsus numine, quicquam prorsus exigatur: pias tamen, & laudabiles consuetudines, vt primo Concilio prouinciali iussum est, in hoc etiam Episcopus seruari iubebit.

Capitula, canonici, & alij ministri quicunq; sint ecclesiarum, ne cœnotaphij, quod in officijs pru murtuis ex tabulis struitur, nomine quicquam capiant.

Qui in funere, officijsve funeralibus, vel exequijs quicquam, vt infra, peccarit eius funeris, officijve funeralis omni eleemosyna, emulumentoque careat omninu; pęnaq́; sit Episcopi arbitrio, tã ei, si acceperit, quàm præfecto, rectorive, qui dari curarit, coosenserit, permiserit ve.

Quicumque à funere, funeralibusve officijs eiusmodi absuerit.

Qui item ante temporis, vel ufficij pũctum, ab Episcopo præstitutum non adfuerit.

Qui funere, ufficiuve pro mortuis nun peracto discesserit, quod fit, dum corpus sepulturæ traditur.

Rursus, qui, non peractis funeralibus officijs, discesserit.

Qui item habitu, prout Episcopus pręscripserit, nun conuenerit, interfueritve.

Qui contra decretorum prouincialium pręscriptum quicquam in illis peccarit.

Qui item alia commiserit ex ijs. ob quæ Episcopi iussu, pro absente habendus sit.

Qui item funeris, exequiarumve curatores, vi pote antiani, vel alio vocati numine, per se muneria sui partes non obierint.

De distributionibus.

QVibus in ecclesijs tertia pars fructum, reddituomve dignitatibus, persunatibus, officijsque obuenientium, non dum ex Tridentino decreto in distributiooes diuisa est; id Episcopus, vbi expedire censuerit, pręstet. Diuisiune vero facta, quicumq; ex Episcopi præscripto, functiunes, ministeriumq́; debitum quolibet statuto die nuu expleuerit, distributiunnem illius diei amittat, quæ Tridentini Concilij iussu, fabricæ Ecclesiæ, aut piorum locorum vsui, Episcopi arbitratu, attribuatur.

De distributiunibus item quotidianis ex tertia illa parte fructuum, decreto Tridentino præscripta, vel constituendis, vel augeodis, vbi nondum illud actum est, quamprimum Episcopus pręstet. Quibus etiam in ecclesijs, vel cathedralibus, vel collegiatis, quáuis reliquis diuinis ufficis congruus quotidianarum distributioonum census assignatus sit, aliquibus tamen canunicis horis, aut ceteris officijs, etiam extraurdinarijs, quauis anctoritate iostitutis, nullæ quutidianæ distributiunes adscriptæ attributæve sint, aut si attributæ siut, exiguæ illæ quidem, atque vsque adeo tenues, vt verisimiliter negligantur; in ijs Episcopus vel de communi residentiæ, distributioonumq́ne quotidianarum censu, si amplus sit, certam portionem arbitro suo cõgruam, Capituli, ac reliquorum, qui eiusdem, census participes sunt, consensu detrahat, eamq́ue ipsam statam vnicuique ex illia canunicis horis, officijsve attribuat, adscribatve perpetuo; vel omnino ipse auctoritate, & facultate sibi eodem Tridentino Concilio data, quemadmodum etiam à sancta Sede Apustulica declaratum est, decretum itidem illud Tridentinum exequatur, vt scilicet è fructibus, redditibusve cuiusuis generis, qui dignitatibus, canonicatibus, personatibus, alijsve obueniunt, congruam partem, quæ tamen tertiam non excedat, arbitrio suu statuat; quam, in quotidianas distributiones cõuersam, singulis his diuinis officijs, horisve canunicis, quibus nulla, vel tenuis tributa est, certam distribuendam perpetuò assignet, vt stata ea, congruaque portioae constituta, vel adiuncta, illæ deinceps verisimiliter nun negligantur.

In distributionum autem tenuitate diguoscenda, ratio semper habeatur tum canonicorum, tum aliurum umnium, quibus illas percipiendi, si residẽtes munus suum obeãt, ius competit: siue illi modu præsentes residentiæ munus vere præstent; siue absentes ob legitimam etiam causam impedimẽtumve, residere, ea cessante, deberent, aut possent.

Parochus vero, qui canonicatum, dignitatẽve, ac simul ecclesiam parochialem legitime obtinens, residẽtiæ parochialis munus obit, vt literis Pij Quinti Pont. Max. sancitum est, illius vel dignitatis, vel canonicalis præbendæ fructus, redditusve capiat: at tertiæ eius partis ne particeps sit, quæ, eiusdem Tridentinæ sanctionis auctoritate, in distributiones conuersa, sibi absenti obuenire non potest, nec debet; sed alijs præsentibus, chorique

officia

officia obeuntibus, accreſcat; aut Epiſcopi arbitratu, fabricæ Eccleſiæ, pijſve locis attribuatur, ad eiuſdem Concilij Tridentini præſcriptum.

Vt diuinis officijs obeundis, quoad eius fieri poteſt, apti, & idonei miniſtri adſcribantur, cum aliqui deinceps in cathedralibus, aut collegiatis eccleſijs ſe in cannnicorũ reſidentium collegium cooptari; & ad ius diſtributiones percipiendi admitti petunt, hęc ſeruentur.

Primo, vt ab ea re omnis ambitio abſit, qui cooptandus erit, hoc iureiurando obſtringatur.

Ego N. Per hæc Sancta Dei Euangelia iuro, me, neque precibus, neque pretio, neque alia ratione egiße, aut aliàs curaſſe, quo minus hoc experimentum integre, fideliterque fieret: ſic me Deus adiuuet, & hæc Sancta Dei Euangelia.

Deinde periculum, experimentumve fiat; an; qui ſe cooptari petit, ad omnia ea recte in cantus modulatione præſtanda idoneus ſit, quæ aliquo modo, aut tempore ad eius munus, partesve pertinere poſſunt, hocque pro ratione, & diuerſitate preſbyteralis, diaconalis, & inferioris etiam functionis. Id vero fiet in conuentu capitulari, duobus ex Capitulo adhibitis, qui primo iurati, ſe nihil fraudis in ea re, ſibi commiſſa, facturos eſſe, hoc pręſtent: vt ei, de cuius cooptatione agitur, certos locos, ſcriptave, quæ cantu enuncient, primum aſſignent; tum propius aſſiſtendo videant, num is modulatione, aliove modo erret.

De eodem autem approbando poſtea agetur, resque occultis ſuffragijs permittetur: quibus ſtatim deliberetur, ac decernatur.

Cum de manſionarij, aut alterius Eccleſiæ miniſtri, qui canonico inferior eſt, cooptatione agetur; is etiam, præſcripta canonicis cooptandis ratione à Capitulo canonicorũ probetur. Cui probationi quattuor, pluresſve, eiuſdem ordinis miniſtri, à præfecto Capituli peritiores delicti, intereſſe poſſint; quorum de eo cooptando ſententiam Capituli præfectus rogabit: tum illis remotis de approbatione, aut reiectione Capitulum decernet, ſuffragij occulte latis.

De eo autem, qui in Eccleſia cathedrali poſt Epiſcopum, aut etiam in collegiatis primum dignitatem obtinet, experimentum, periculumve fiat ab Epiſcopo ſolum, eiuſve vicario, adhibito in conſilium præfecto chori, & canonico vno ex Capitulo illius Eccleſiæ; in qua is, de quo agitur, dignitatem habet, & alijs præterea peritis viris, quos aliũde adhiberi Epiſcopus maluerit.

Quibus vero in eccleſijs antiqui, probatiq; inſtituti eſt, de eo etiam à Capitulo examen experimentumve fieri: id huius decreti auctoritate non abrogetur; ſed Capitulo præſcripta ſupra in canonicis probandis ratio in ipſo etiam probando ſeruetur.

Si cooptatio, probatiove vlla fiet, illis, ſupra præſcriptis rationibus, nõ ſeruatis, irrita ſit, ac plane nulla.

In ipſo probationis examine, in primis eccleſiæ magis minuſve inſignis, ratio aliqua habeatur.

Non ſolum de ea facultate periculum fiat, quæ ab arte, & ab ea exercitatione proficiſcatur, ſed de ea quoque, quæ eſt à natura: videndumque num cuiquam natura alicui impedimento ſit, quo minus obire munera ſua ſi non perfecte, at ſaltem aliquo modo poſſit.

Porrò moderatio adhibeatur, vt in ijs quidẽ modulationum generibus, qui cooptari vult, ſe ex tempore peritum præbeat atque exercitatum, quæ in eius officio frequentiora ſunt: quæ verò rarius incidunt, præſtare quidem aptos ſit, ſed congruo ſpatio temporis dato ad eius generis rationem præuidẽdam.

Præterea, quibus vniuerſæ chori pſalmodiæ onus ſoſtinendum eſt, in ijs mediocrem peritiam, artiſque cognitionem ſufficere, extimari non conuenit: cum ijs vero, quibus id non incumbit, mitius agi debet, in chori Magiſtro perfecta ars, & peritia omnino requiretur: eademque diſtinctio, & ratio habenda eſt de voce, & eiuſmodi naturæ adiumentis.

Si timore, aut aliqua alia perturbatione factum eſſe pręfectus ſuſpicatus erit, vt quis minus idoneus viſus ſit, is ne reijciatur, ſed octo dierum ſpatio, certa alia dies conſtituatur, qua rurſus periculum fiat: iterum vero id timoris, aut aliud nomen eiuſmodi prætendi non poſſit.

In ijs vero, qui iniuria ſe repulſam tuliſſe putabunt, aut amplius octo diebus protracti erunt; ſeruetur decretum noſtrum, in Concilio prouinciali ſecundo promulgatum.

Quicumque, dum alicuius ſtatæ horę officium in choro peragitur, Miſſam celebrãdo, tunc à choro abfuerit; illius horæ diſtributionis, tamquam abſens, particeps ne ſit, vt à ſancta Sede Apoſtolica declaratum eſt. Id vero niſi præ abſentia ſacerdotum, qui in eccleſia tunc Miſſæ ſacrificium faciant, neceſſitas aliquando inciderit, vt præfectus canonicum aliquem ſacerdotem e choro exire, à ſtatæque horæ officio abeſſe, Miſſæ celebrãdæ cauſa, iubeat, aut niſi à Sede Apoſtolica aliter conceſſum fuerit.

Aliqua dignitate præditus, & canonicus, aliuſve quicumque, qui etiam ob cauſam, vt puta ob litem eiuſdem beneficij ſui eccleſiaſtici, ſibi illatam, conteſtatamve, ordinem ſacrum, illi eccleſiaſticæ ſuæ dignitati, canonicatuive, beneficiove annexum, ſuſcipere diſtulerit; ne diſtributionum quotidianarum, antequam illum ſuſcipiat, particeps ſit, cum debiti ſui muneris, cuius cauſa illæ debentur, partes obire, præſtareve non poſſit.

Cum

Cum & Tridentinis sanctionibus, & nostris etiam prouincialibus decretis, multa salutariter de diuinis officijs, sanctionibusque ecclesiasticis, atque alijs eiusdem generis constituta fiot, vt ad eorum præscriptom omnes, singuliq; prouinciæ nostræ canonici, Capitula, & dignitate prædıti, reliquiq; omnes ecclesiarum ministri, chori officijs quocumque iure, nomine, titulo, modove astricti, se se conformeot; diuinaqoe officia, processiones, funeralia, & alia, quæ ecclesiastici muneris, ecclesiasticarumq; functionū sunt, rectè obeant; ad eaque non solum constitutis horis, ac præscripto modo conoeniant; verū etiam in ijs ipsis pie deuoteqoe versentur, & persistant; suis quoque functionibus, muneribusque satisfaciant; tum præterea ex eorundem decretorū præscripto canonici Capitula habeant; ad ea conueniant item; in illis denique vt par est, recte verseotur; ac rursus ab omoibus, & siogulis erratis, quæ notata caueri, sancitum est, prorsus abstineāt: triplicem tabellam ordine explicatam, ex decretisque prouincialibus breuiter descriptā, & quæcunque in earum vnaquaque vel voiuerse, vel sigillatim, aliave ratiooe præscripta sunt, propositis suo loco pœnis, accurate seruari, in executionisqoe vsum introduci saocimus.

Tum præterea eandem, cum descripto statis quibusdam diebus, frequenti capitulo, & reliquis, quorum interest, legi, pronūciariq; mandamus; tum io omoi sacristia, etiam parochialium ecclesiarum, certo perspicuo loco, decore affixam, in omniū conspectu proponi, perpetuoque retineri sancimus.

Singulis verò ijs tribus tabellis pro ecclesiæ, diœcesisque suæ ratiooibus, ab vnoquoque pūinciæ oostræ Episcopo, ex præceptionib. suis, probatisve ecclesiæ statutis, alias præterea erratorum notas, punctationesve, prout oportunum ipse ceosuerit, addi perpetuò liceat.

Quod de punctatorum iureiotando in Concilio prouinciali primo sancitom est, id & ab ijsdem, & ab vooqooque item puoctatore, qui vel festi diei, vel funeris, vel anniuersariorum, vel processioonm, vel aliorum denique diuinorum officiorum causa, etiam in collegiatis, alijsve ecclesijs, constitutus est, præsteiur, non modo, cum punctatoris officium suscipiunt; verum etiā in publico diœcesanę synodi conuentu, qui habebitur, dum ipsi id officium gerūt; quo religiosius vnusquisque eorom excitetur ad debitum in munere suo obeundo diligentius officium, cum fidelitate coniunctum, adhibendum, Iurisiurandi formula hæc sit.

Ego N. punctatoris officium, quod suscepi per hæc sancta Dei euangelia iuratus, sanctè, promitto, ac spondeo, me fideliter, & sincere; quantū in me est, executurum. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei euangelia, vel si iuret super sacras reliquas, *Et hæc sanctorum pignora.*

Punctatoribus singulis, vbi primúm delecti illi sunt, præscripta illa triplex tabella, duobus de capitulo præseotibus, ante legatur, quam iusiurandum præstent.

Siquis autem punctator non iuratus, id munus inierit, aut gesserit, mulctetur pro modo culpæ, Episcopi arbitratu.

Vniuscuiosque punctatoribos officium, ac munus deinceps trimestre sit: quod tempus ab Episcopo, & ab Capitulo, suo cuique pūctatori, prorogari liceat.

Punctatorum, quos Episcopus, Capitulomque, ex præscripto primi prouincialis Concilij, coostituerit, cura, & officium sit, tum Capituli vniuersi, tum vniuscuiusque dignitate prædıti, canooicive abseotiam, & errata notare.

Vnusquisqoe eorum, qood ad notandi rationem attinet, in ijs omoibus, & singulis, quæ Conciliorum prouincialium, & primi præsertim decretis, eo de genere præscripta sunt, sui muneris, curæque partes præstet.

Accuratè in primis, recteque notet, noo eos solum singulos, qui statis canonicis horis à choro abfuerint, uerum etiam voumquemque, cōtra decretorum prouincialium, & tabellarum præscriptum io choro, in processionibus, in funeralibus, diuinisque alijs officijs errantem, peccantemve.

Absentiæ nota, punctatiove, quæ punctatores vtantur, vna eademq; sit, & aliqua ratione ab iis notis distincta, quę erratis notandis vsui erunt.

Errata singula, io prima tabella descripta, vna, eademque punctationis ratione notentur: nisi erratum aliquod eiusmodi sit, ob quod, præter distributionom mulctam, alia etiam pœna arbitratu Episcopi proposita est. Tunc enim huiusmodi erratum sigillatim, accurateque per punctatores notetur; ac de eo hebdomadæ, aut mensis ad summū spatio Episcopus certior fiat, qoi errati pœnam exeqoatur.

Quicunque errata in secunda tabella adscripta commiserit, eios errata, prout sunt, enucleatè, explicateque ooteotur, vt pro culpæ ratione, a chori pręfecto, ex facultate sibi data, aot ab Episcopo mulctetur, puniaturve.

Idem notandis tertiæ tabellæ erratis, ad Capitulum pertinentibus, per eosdem seruetur.

Si quod erratum triplici tabella notatum ab vllo qoouis, aut etiam ab vniuerso Capitulo, committi, ponctator vllus animaduerterit, idemque sciens libro suo notare prætermiserit; pro prætermissæ, omissæve cuinslibet notæ, aut punctationis ratione, de suo tantūdem det, quod ad Ecclesiæ vsum conuertatur.

Quæ distributiones ab Episcopo, sacristiæ, aut alii loco pio adiudicentur; tum aliam etiam grauiorem pœnam, pro culpæ ratione, eius-

ne, eiusdem Episcopi arbitratu, pendeat.

Vnusquisque præterea punctator singulis diebus, cum diuina officia peracta sunt, quos pro absentiæ, aut erratorum ratione in choro notarit, eos præfecto chori, præsentibus alijs de Capitulo, qui eo loco tùc adfuerint, in sacristia, aliove loco, vbi superpellicea, canonicalesve cappas & induunt, & exuunt, cũ primùm eò clerus collegiatum à choro redierit, nominet, erratáque singula exponat. Si quis verò erit, qui aliquam absentiæ suæ, alteriusve facti causam afferat, quamobrem se contra præscriptas regulas quicquam nõ egisse, admisisseve, nec propterea absentiæ, vllìusve errati pœnam commisisse putet: id tunc chori præfecto coram punctatoribus planè significet. Nec verò si punctator cõtradicat, is cum illo vllo modo non contendat, neque uerbum ullum commutet, sed ne respondeat quidem; immò verò statim inde secedat. Præfectus autem cæteris, præter punctatorem, semotis, de re tota deliberet; atque, si ita planè rem se habere manifestè compererit, vt nullam vel absentiæ, vel errati culpá ille commiserit, illius punctationem in choro notatam, deleri iubeat. Si verò ita sanè nõ constiterit; in librum punctationum omninò referri mandet.

Quod si quæ vel difficultas, vel ambiguitas erit, Vicarius Episcopi consulatur, qui totam rem statim sine forma iudicij, liberè arbitratu suo statuat, vt primo Concilio sancitum est.

Sin autem hęc, notatos, errataq; in sacristia, aut alibi canonicis, Capitulove nominandi, seu exponendi ratio, aliquid vel incommodi, vel turbæ, vel dissensionis, vel rixæ, offensionisve afferat, aut punctatores ipsos ab officij sui libertate deterreat; Episcopo integrum sit, illam omittere, rescindere, atque abrogare, vt magis expedire censuerit.

Punctator pręterea, qui vel idem, vel alius sit, ab Episcopo constituator: cuius officium erit, singulos mansionarios, cappellanos, sacristas, custodesve, aliosque Ecclesiæ ministros, chori officijs adstrictos, qui statis horis ab illis abfuerint, quive contra tabellarum præscripta, aliave, vt supra, errata commiserint, diligenter obseruare; eosdemq; in choro quàm primum notare.

Idem statis diebus notet, pro absentiæ, & erratorum, quæ in tabellis explicata sunt, ratione, clericos, ecclesiasticosque homines, Tridentini, aut prouincialis decreti auctoritate, cathedrali, vel collegiatæ Ecclesiæ adscriptos, vt ij, quamuis residentiæ distributionum, quibus mulctari possint, participes non sint; tamen a chori præfecto salutari aliqua pœnitentia afficiantur, ac corrigantur; tum etiam pro culpæ, negligentiæ, erratìve grauitate, Episcopi iudicio plectantur.

Hic item punctator inter; officium tribus mensibus gerat; absentes, & errantes obseruet, notet; notatosque in sacristia nominet; & statam in libro punctationem seruet; & in suo munere cætera omnia, quæ alijs punctatoribus præscripta sunt, præstet.

Singulis hebdomadis, vt est primo Concilio prouinciali decretum punctationum suarum libros conferant inter se punctatores illi, quorum alter ab Episcopo, alter à Capitulo, ex eodem prouinciali primo Concilio delectus est: ex qua collatione, cũ quicquid pro suæ quemque personalis in choro residentiæ munere præstitisse; tum rursus, pro absentiæ, erratorumve ratione, quoties officio suo defuisse, diligenti punctationum supputatione facta, constiterit; id firmum ratumve, vsque adeo sit, vt eo collato in singulas hebdomadas calculo, tribus primis vniuscuiusque mensis diebus, canonicalis ministerij, aut operæ, quam quis in choro præsens, mense proximo superiori rectè, & ritè obierit, certa, firmaque supputatio, à præfecto chori, & à punctatoribus constituatur: qui præterea eo nomine constitutæ illi supputationi subscribant.

Eam verò cautionem punctatores adhibeãt, vt, cum in libris conferendis aliquid compertum esset, quod vllo quouis modo discreparet; antequam illa punctationum, distributionumve supputata ratio constituatur, quæ stata, firma, & subscriptione munita sit, Episcopum, aut eius Vicarium consulant: qui ex Concilij prouincialis primi decreto, sine vlla forma iudicij, omnem controuersiã dirimat.

Ad certæ illius collatæ, & constitutæ supputationis rationem, mense Octobri, aliove, singulis annis, omne, quod ex communi Capituli censu habere quis debet, rectè pro vniuscuiusque ecclesiæ more supputetur. Cui supputationi, calculoue, præfectus Capituli, & alter chori, item punctatores, canepar'us Capituli, &, si ita Capitulo videbitur, duo item alij, à Capitulo delecti, pręsentes adsint.

In eo omni calculo cautio omninò sit, vt vnicuique verè detrahatur, quod detrahi par est, pro ratione dierum, & horarum canonicarum, quibus à choro; diuinisque officijs abfuerit: nisi illum ijs causis abfuisse contigerit, ob quas Tridentina sanctione, constitutionibusque prouincialibus quis, licèt absens, in pręsentibus tamen censetur.

Tum detrahatur item pro ratione erratorũ, si quæ ille commiserit.

Huic supputationi ita initæ, ac detractæ, pręfectus Capituli, & item chori, & illi duo à Capitulo delecti, ac punctatores item subscribant.

Tabulæ verò, syngraphæ, aut scripta huius sic initæ, & subscriptione obsignatę supputationis, thesaurario, caneparìove Capituli tradantur, vt, quod vnicuique debetur, statis temporibus, pro illius constituti calculi ratione

tione persoluat. Aut eidem consentienti, quantum quisque pro illius supputationis ratione habere, capereve debet; tantundem cedat è communi residentiæ censu.

Ne Capitulum, aut thesaurarius, caneparius ve Capituli, aliusve quicunque, qui distributiones partitur, cuiquā de Capitulo, alijve chori ministro, etiam, qui præsens diuina officia obierit, ne eo quidem nomine, quòd distributiones iam suas residentiæ munere eū fecisse constet, ante stata solutionis tempora persoluat, vel eo nomine cessionem alicuius exactionis ante faciat.

Cum verò solutionis stata dies venerit; ne cuiquam item soluat, cedatve, nisi tabellam illam, syngraphamve acceperit, cui à præfecto Capituli, & à præfecto item chori, & à punctatore etiam Episcopali, & ab altero itē Capitulari, & ab alijs præterea duobus subscriptum sit, si quos supputationi Capitulū constituerit; ac præterea, nisi mandatum solutionis, cessionisve à præfecto Capituli acceperit, ab aliove, ad quem de more spectat.

Si verò plus soluerit, vel cesserit, quàm supputationis ratio tulerit, aut ante soluerit, cesseritve, quam certæ illius supputationis syngrapham subscriptione, vt supra, obsignatam acceperit: vnius mensis distributionibus, & alijs arbitratu Episcopi mulctis, sacristiæ, aut sodalitati, Corporis Domini in ea ecclesia constitutæ, alijve pio loco attribuendis, plectatur. Quibus pœnis, mulctisve præfectus etiam Capituli, & chori item, & pūctatores, atque ad supputationem ita delecti illi duo Capitulares, qui eiusmodi solutioni, cessionive vllo modo assenserint, afficiantur.

Quam mulctam, pœnamq; ijdem subeant, si alio quouis modo in eo assenserint, vt cuiquam soluatur, cedaturve distributio aliqua illorum dierum, aut horarum canonicatū, officiorumve, quibus vel præsens ille in choro non adfuerit, vel erratum huiusmodi in diuinis officijs cōtraxerit, vt prouincialibus decretis, aut præscripto tabellæ, aut alio quocumque iure censeri in absentibus debeat.

Qui verò vel ante solutionis, cessionisve, & syngraphæ tempus, vel plusquam sibi debeatur, vllo quouis modo, pactove acceperit; is ab Episcopo & restituere cogatur, & triplo mulctetur; quod locis pijs, eiusdem Episcopi arbitratu, attribuatur.

Si verò vlla cuiuslibus generis causa, causæve specie, aut prætextu cuiquam distributiones, aut ab vniuerso Capitulo, aut ab eorum singulis, contra prouincialia decreta, & præscripta dari, donari, remitti, aut quauis collusione concedi contigerit: ne illas quisquam capiat; si perceperit, retinueritve, ne suas faciat; sed restituere cogatur. Capitulo autē, quod tacitè, vel expressè ei rei consenserit, pœna sit, vt distributiones aliquot Episcopi arbitrio, aut sacristiæ, aut confratriæ, sanctissimi Corporis Domini in ecclesia cōstitutæ, aut alijs pijs locis attribuendas, soluat.

Haec omnis ratio in supputatione, & solutione distributionum Capitularium, supra præscripta, pœnæque ibidem propositæ locum etiam habeant in quouis distributionum censu, qui ad mā̄sionarios, sacristas, custodes, aliosve chori ministros, & inferiores canonicis, quocumque nomine nuncupatos, pertineat.

Itidem, vt supra, de eorum ipsorum punctatoribus, thesaurarijs, caneparijsve, si quos à Capitulari censu, thesaurario, canepariove, & punctatoribus distinctos habuerint, decretum sit. At loco eorum duorum, qui de Capitulo ad supputationem adhibēdi sunt, alij itidē duo ex ipsis inferioribus chori ministris, distributionum cēsum à Capitulari, canonicalive separatum habentibus, adhibeantur: ijque ab ijsdem, ad quos census pertinet, eligantur.

Ex punctationum libris, annis singulis expletis, iubeat Episcopus ab eo, cui ipse id curæ dederit, diligenter rationem inspici dierum, quibus vnusquisque, vel dignitate præditus, vel canonicus, vel sacrista, vel custos, aliusve ecclesiæ minister, chori officijs adstrictus, ad illa non conuenerit. Qua perspecta, & supputata etiam ratione, si quem diutius tribus mensibus à choro abfuisse cōpererit; quamuis in vrbe, oppidove, in quo ecclesia est, manserit; illum tamquam absentem, præter distributionis amissionem, fructibus etiam præbendæ, & alijs item pœnis, pro contumaciæ grauitate, ex Concilij Tridentini sanctione contra eos, qui amplius trimestri spatio abfuerint, edita, mulctet.

Quæ pertinent ad Capitula cathedralium, & collegiatarum ecclesiarum.

QVorum Capitulorum Episcopi concilijs prouincialibus Mediolanēsibus interesse, & constitutiones, decretaque illis cōcilijs edita, seruare solent, aut debent; ea Capitula, siue cathedralium, siue collegiatarum ecclesiarum in prouincia nostra sint, etiam si quæ ab Episcopi, Metropolitanique iure, se quocumque modo exempta, sedique Apostolicæ immediatè subiecta esse prætendūt; cum illa, sicut eorumdem Episcopi, vt à sancta sede Apostolica declaratum est; cōciliorum prouincialium constitutionibus, & sanctionibus, & decretis astricta sint, illas planè vniuersas, ac singulas amplectantur, suscipiant, seruent, atque obediendo exequātur, tum vniuersæ eadem Capitula, tū sigillatim singuli, quicumque de Capitulo sunt. Idque vt præstetur, efficiat Episcopus omni ratione, omnique iuris remedio.

Quod si quæ Capitula, aut si qui de Capitulo contrafecerint; ab eorum Episcopis pro modo culpæ, contumaciæque plectantur. Si quis verò Episcopus id efficere neglexerit, vt

ab

ab suis Capitulis, atque ab ijs, qui de Capitulo sunt, singulis, prouincialium Conciliorum constitutiones, decretave in executionis vsum verè, ac integrè inducantur; norit se in proximo Concilio prouinciali negligentiæ huius rationem redditurum esse.

Cum de rebus patrimonij capitularis, de locationibus, de contractibus, de officijs cōferendis, ac de alijs item, præfecti iudicio grauioribus, in capitulo deliberandum est; earum rerum deliberatio; ac tractatio, tum suffragijs occultis permittatur; tum illæ res, quo maturius consultentur, in vno Capitulo propositæ, in alio deliberentur. Si verò res eiusmodi est, quę diutius differri non patiatur; triduo saltem ante, capitulum indicatur, singulisque canonicis res, & causa significetur, de qua, in eo Capitulo consultatio, ac deliberatio futura est. Quod si præterea res sit eiusmodi, quæ instet, atque vrgeat, neque longius vllo modo protrahi debeat, ita vt ne triduò quidem consultatio expectanda sit, tunc Capituli præfecto liberum, & integrum sit breuioris temporis spatio, Capitulum conuocare, modo, vt supra, vnicuique de Capitulo, qui nō absit, nuntiari rem iubeat, de qua deliberandum, & consultandum sit.

Vbi ex instituto Ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ est, qui Cancellarij capitularis officium, munusque gerat, is officio suo, cum in ceteris verè satisfaciat, tum in eo etiam, vt eiusmodi capituli acta, & quas vocant, capitulares ordinationes, actionesve in librum certum, notatis singulis diebus, sine mora referat. Quilibet in archiuio capitulari diligenter asseruetur. Vbi verò non est, à Capitulo deligatur vnus de Capitulo, qui certa, si opus est, ex Capituli vniuersi censu constituta mercede, id Cancellarij munus per biennium gerat, quo tempore confecto, alter in eius locum eligatur, & itidem deinceps.

Notarij autem officio, atque opera Capitulum in ijs potius actionibus vtatur, quæ ad causas, lites, instrumentave publica conficienda, aut ad alia eiusdem generis pertinent.

Qui notarius eiusmodi instrumentorū exēplum, publica auctoritate roboratum, curante in primis canonico cancellario, in archiuium, ante annum confectum, referat.

Quo iureiurando canonici, etiam ex statutis, & constitutionibus Ecclesiæ probatis inter se obstricti, aliave ratione spondent, si nihil quicquam, quod in capitulari, canonicalive conuentu agitur, patefacturos, aut diuulgatores esse, decernimus, atque declaramus, eo non obstrictum, aut impeditum quemquam esse, quominus ad Episcopum deferat, si quæ, vel Capituli, vel canonicorum, aliorumve, qui de capitulo sunt, errata fiant; quæve emendationē, correctionemve desiderent; atque adeo quæcumque eo de genere sibi patefieri, denuntiarive ille iusserit; tum etiam si quæ alia ab eodem scire, cognoscive expedierit, tum ea maxime, quæ superioribus Concilijs ad Episcopum deferenda esse, decretum est.

Ne liceat canonicis, alijsve de Capitulo bona, redditus, & prouentus, aut exactiones, emolumentave, etiam incerta, ad Capitulū quouis modo spectantia, per se, vel per interpositam personam, ne ad modicum quidem tempus, conducere: alioqui contractus omnes irriti sint, ac nulli; & tam locatores, quàm conductores canonici, Episcopi arbitratu, puniantur.

Idem sancimus de eorum propinquis, & cōsanguineis secundo, vel arctiori gradu iunctis, nisi, quod ad hos attinet, cognita Ecclesiæ vtilitate Episcopus id scripto concesserit. Exactionem tamen decimarum Capituli, etiam ab ijs de Capitulo suum ad vsum conduci liceat, facultate ab Episcopo data, cum grauis causa vrgebit.

Ac ædes etiam Capitulares habitandi causa.

Cum præbendæ canonicales distinctæ nō sint, nisi obtinentium nomine, ijsq; vbi optionum vsus est, modò has, modò illas optant; sæpè fit vt earum bona, prædiaque confundantur, ac iura propterea aliquando intereat. Quamobrem Episcopus curet, vt quod in nonnullis etiam huius prouinciæ cathedralibus Ecclesijs consuetudinis est, nō possidētis, sed sancti alicuius nomine, quod earum vnicuique de consilio Capituli Ecclesię, de cuius præbendis agitur, semel imposuerit, singulæ distinctè appellentur. Hac autem in re hoc caueatur, vt ne, qui eas obtinuerint, titulo sancti, quo illæ nominantur, ipsi appellentur: quippe cum ea titulorum ratio, ex instituto, vsque amplissimis sanctæ Romanæ Ecclesię Cardinalibus presbyteris solum conueniat.

De parochijs, & parochialibus iuribus, ac officijs.

Illud Episcopus sollicitudinis studio exequatur, vt quibus Ecclesijs parochialibus, inopia laborantibus, nulla adhuc ratione satis suppeditatum est adiumenti; ijs aut beneficiorum ecclesiasticorum adiunctione, vnioneve, aut primitiarum, decimarumve attributione, aut parochialis viciniæ incolarum symbolis, collectisve, aut alia, quæ sibi videbitur, commodiori ratione omninò succurratur, ad Concilij Tridentini prę scriptum.

Quod Concilio Prouinciali tertio de ędibus parocho, parochiale domicilium nullū habenti, conducendis, decretum est; idem etiam de socij, adiutorisve, ad munus parochiale ob quamuis causam ei adiuncti, datiue habitatione decernimus, & cōstituimus;

Episcopus verò cum ijs,quibuſcum oportet, omni iure agat, vt ædes Eccleſiæ parochiali, quàm maximè poteſt,vicinas & parocho, & cnadiutori etiam,quamptimum illi tradãt; aut,ſi ita opus eſſe ceoſuerit,ædificent:intereaque domicilij conducti penſionem, ſumptumve voi, & alteri item ſuppeditent.

Parochum autem, qui quacumque de cauſa parochialis curationis ſocium, vel adiutorẽ habet,tum ipſum, tum illum item in habitatione parochiali manere,ac reſidete cogat, & fructuum mulcta, & alijs præterea pęnis, arbitratu ſuo irrogandis.

Si verò præ domicilij parochialis anguſtia vnus,& alter item,illius habitatione vti,Epiſcopi iudicio oullo modo poteſt;tum eorum alterum,quem ipſe Epiſcopus, ptopoſita ſibi maiori illarum animarũ vtilitate, delegerit,in domo parochiali, alterum in domicilio proximè conducto. aut tradito habitare, reſidereve Epiſcopus iubeat; cuius ſit efficere,vt id omne,& de domo, eorum alteri tradenda,ædificandave,& de ea interim conducenda,planè à quibus debet,præſtetur.

Qua in Eccleſia duo,plutesve parochi in animarum cura gerenda conſtituti ſunt,tum ex parochialibus, vel portiooibus, vel functionibus,quas præſtare debeot, ſæpè inter eos rixę,conteotiooes,ac diſſidia,& ſpiritualia populis damna exiſtant,indeque populis offenſiooum exempla,ſcandalaq; afferãtur; Epiſcopus,vt huic rei,à parochiali cura alienæ,& parochorum diſciplina indignæ, occurrat,certos parochialis viciniç limites pro illorum numero, ædibus, aut vijs perpetuò diſtinguat; quos ita diſtinctos in curam eorum vnicuiq;, pro limitum diſtinctione tradat,ita vt iotra ſuos quiſque fines parochialem curam gerat.

Si quæ verò parochialia officia io illa Eccleſia obiri oportet; quorum officiorũ functiooes rectè diuidi non poſſe, aut oon expedire cenſuerit, illa ab ijs ſingulis æquè, communiterve præſtari decernat. Diſtribnta autem parochialis curæ officia, ſi eorum vnus aut impeditus eſt,aut adiutore,adiumentove ob fidelium, qui ſuæ curæ ſunt,multitudinem, aliamve ob cauſam opus habeat, ab altero, alijsve, ſine vlla mora, exceptione, excuſatiooeve,prout Epiſcopus vel ſtatuerit, vel iuſſerit,obeantur item,ac præſtentur.

Vbi verò ea perpetuæ parochialis curæ partitione minus ſalutariter proſpectum, conſultumq; fore idem cenſuerit; eorum vnum, snorum grauitate, curæque gerendæ peritia, atque vſu præſtantem, alteri, alijsve præficiat: emolumenta item extraordinaria, aliaqoe id generis, vnde diſcordiarum ſemen io illis exiſtit,in voum, vt nonnullis locis moris eſt, collata, certo ſtato tempore inter eos diuidi iubeat; aut aliqua denique ratione,quam potiorem duxerit,obuiam eat iſtorum,& diſcordiæ,& neglıgentiæ,qua fit, vt alter in alterum ſæpe parochialis muneris curam reijciat. Nec verò vllo vmquam modo patiatur,permittatve, illos certa quadam hebdomadarum partitione, aliave ratione inter ſe initia, munus Miſſæ ſacrificij in parochiali Eccleſia facieodi, aut reliquas parochialis officij functiones; quæ ab vtroque,etiam diebus eiſdẽ vtiliter præſtari poſſunt,ita inter ſe diuidere, vt ab uno tantum eorum,alternatim ſcilicet,uel per hebdomadas, vel alia temporis viciſſitudine præſtentur. Non enim ferendum eſt, vt cui Eccleſiæ parochiali complurium ſacerdotum, miniſtrorumve ſtipendia,alimentave olim attributa ſunt,quo diligẽtius, & cautius illorum copia tum diuioorum officiorum cultui, tũ alijs miniſterijs, ad ſpiritualem populi curam neceſſarijs, opportunisve conſultum eſſet;illi aut auaritiæ ſtudio,aut diſſidio,negligentiave ducti,vel onus ſibi impoſitum minoris, quàm par eſt, æſtimantes perinde ei Eccleſiæ deſeruiant,ac ſi non plures,vel vnus taotum parochos,animarumve curator conſtitutus in illa eſſet.

Oblationum inſtitutum tam pridem ab Apoſtolicis vſque temporibus, Apoſtolico etiam canone ſancitum,ſaoctiſſimorumque Pontificum Melchiadis, Fabiani, & Gregorij conſtitutiooibus,& Conciliorum præterea decretis communitum, quo grauius his temporibus à fidei, doctrinæque catholicæ hoſtibus exagitatur, & languеſcente pietatis ſtudio,quo magis à fidelibus negligitur, hoc diligentius ſeruari,atque ad executionis vſum,vbi intermiſſum eſt, reuocari conuenit,cum præſertim, & ad diuinum cultum illud pertioeat,& populis ſalutare ſit, ad expiandaque peccata vtile.

Quare Epiſcopi,io ſua quiq; diœceſi, & ſuis, & concionatorum ſermonibus, & omni alio perſuadendi,cohortaodique officio,omniq; iuris ratione illud,vbi eſt,retineri; ac vbi negligitur,reſtitui ſtudioſè ad ſacrorum canonum præſcriptum ita curent, vt in ſolemnitatibus ſcilicet Domini, diebusq; Dominicis,ac feſtis item,quos coli,aut præcepti, aut cõſuetudinis eſt,omnis chriſtianus aliquid, prout pro ſua quiſque pietate deuotioneque maluerit,Deo offerre procuret,idq; in Eccleſia vel cathedrali,cum ad Miſſæ ſacrificium, quod ſolemniter celebratur,vel in parochiali cum à parocho conuenerit.

Quo in officio ſeruetur,vt,quod antiquæ Eccleſiaſticæ conſuetudinis eſt, primo mares, deinde fœminæ offerant.

Sacerdoti, Miſſam celebranti, oblationis accipiendæ cauſa ab altari paulum ſe remouere licet: at inde longè diſcedere, ac per eccleſiam vagari,eamque quaſi circuire,nullo modo liceat.

Qoo gratius autem Deo ſit,quod offerũt; ad id præſtandum accedant fideles intima animi pietate, ſpirituali hilaritate ſancta,

charitate,

charitate, omniq́ue Christianæ deuotionis testificatione.

Offerentium autem, prout sanctæ institutionis est, commemoratio in Missæ sacrificio fiat.

Ab ijs verò oblationes ne accipiantur, vt antiquo etiam canone vetitum est, qui scilicet inter se iniquo animo dissidentes, inimicitias exercent: qui vsurarij, meretrices, sacrilegi, raptores, qoive alio nomine publicè notorieq́ue criminosi sunt.

Quicquid porrò oblatum erit, pręter illorum dierum oblationes, oblationumve partes, quæ ad Episcopos ipsos iure spectant, quæve ad sacerdotes, vel ad Ecclesias, vel ad Ecclesiarum fabricas, vel ad scholas, vel ad eiusmodi pia collegia, episcopali, aut alia legitima auctoritate, cōcessuve propriè, ac expressè iam pertinent, aut in posterum quouis modo, aut iure spectabunt; id omne, si in Ecclesia cathedrali oblatio fit, in illius Ecclesiæ alteriusve pij loci, aut operis vsum, vt Episcopus iusserit, conuertatur; si verò in parochiali, aliave Ecclesia offertur, quicquid datum, oblatumve erit, parochi sit, in cuius parochiali, aut in alia Ecclesia, intra parochię fines sita, oblatio fiet.

Cappellanis verò, alijsq; sacerdotibus, & alijs item, præter cathedralem, Ecclesijs, earumq́ue fabricis, ac scholis, pijsq́ue eiusmodi collegijs, atque alijs quibusnis, ius parochiale nō habentibus, oblationes deinceps inter Missæ sacrū accipere, aut exigere omninò interdictum sit: nisi quibus hæc facultas ab Episcopo, aut aliàs legitimè data erit.

Si cum parocho de oblationibus diuidendis quisquam pactiones fecerit, vt sibi, alijve sacerdoti liceat oblationes recipere, contra q̃ præscriptum est; hæc pactio irrita sit, ac planè nulla; neque propterea alitar quàm supra præscriptum est, oblationes alij exigere, acciperéve liceat; tum præterea parochus ipse, & alius Ecclesię rector, & sacerdos item, aliusve, qui pactum inierit, quive pactioni consenserit, grauiter puniantur.

Quæcumque deinceps oblationes, siue pecunia, siue cereis, siue alio eleemosynę genere in Missæ sacrificio à populo fient, eæ, &c. fiant, & a sacerdote accipiantur, dum canitur antiphona, quæ offertorium appellatur.

Quod si Missa non conuentualis est, semper tamen, tum etiam fiat, accipiaturve proximè, antequam hostiæ, & calicis oblatio fiat.

Si quid verò aliquando non intra Missarum solemnia, sed alio tempore offerri contigerit; curet Episcopus restitui sanctum vsum, & oblationi illi, & offerentibus benedicendi statuta prece, atque oratione in libro sacerdotali, aut rituali præscripta.

Qui verò oblaturi sunt, Missæ sacrificio, in quo oblatio fit, & ab initio pie, deuoteq́ue intersint: nec verò inde abeant, nisi vbi peracto sacrificio benedictionem sacerdotalem demum acceperint, quæ in fine Missæ de more fit.

Videat Episcopus, vt eleemosynarum, & alius cuiusuis generis pijs oblationibus, quęcumque à populis fiunt, certam rationem præscribat: qua & mane potius, quā à prandio fiant; & illæ non popularibus spectaculis, non comessationibus, aut tumultibus, nō clamoribus, aut prophanis actionibus, quęve vllam offensionis speciem præbeant, sed precibus, litaniis, hymnis, atque ijs pietatis officijs præstentur, quæ decent eiusmodi religiosas actiones, officiave, & quæ respondēt veteri sanctitati, ac disciplinę huius instituti.

Ne imagines cereæ, voti causa, Ecclesijs, pijsq; locis oblatę, venditari vllo modo possint, ac ne confractæ quidem, etiam vetustate temporis, nisi concessu Episcopi, in vsum Ecclesiæ conuertendæ.

Nec verò vllas eiusmodi, vel alterius generis oblationes, vel eleemosynas, antequam illæ perceptæ sint, vendi, locari, aut contractus vllos, pactionesve etiam secretas eius generis iniri cuiquam, etiam parocho, vllo pacto, modove liceat, pœna graui proposita, Episcopi arbitrio irroganda.

Parochialis curæ munera, atque officia non per alios, sed ipsimet parochi, animarumve curatores obeant, ac præstēt; nisi sint, qui aliquando iusta causa ab Episcopo approbata, impediantur, aut etiā prohibeātur. Si quis non paruerit; tum fructibus beneficij mulctetur, pro rata temporis, & officij sui prætermissi, tum alijs etiam pœnis plectatur, arbitratu Episcopi.

Sacerdotes cappellani, alijve, quocumq; nomine nuncupati, etiam canonici Ecclesiæ cathedralis, collegiatæve, qui vel institutione, vel consuetudine, vel alio iure, parochū, aliumve animarum curatorem, in eo curationis munere adiuuare debent; ab Episcopo in illius Ecclesiæ, vbi eiusmodi cura geritur, statione manere, residereq́ue ac sua munera per se obire cogantur.

Quod si per aliquam causam, parochis, aut ijs cappellanis aliquando in debito in Ecclesiæ munere præstando, aliorum opera vti liceat; hoc eodem residentiæ personalis iure æque illi astringantur, qui in eorum locum substituti, ei parochiali, alijve eiusmodi Ecclesiæ vicariam operam, ministeriumve pręstare debent. Nec verò eorum quemquam facilius, quam ipsos parochos, rectoresve ab Ecclesiæ cura, stationeq́ue parochiali abesse, neque rursus vlli suo muneri deesse Episcopus patiatur, cum hi quoque eadem residentiæ, & muneris sui pręstandi lege astricti teneantur.

Vsu compertum est, non sine magno detrimento salutaris animarum gubernationis parochos, dum alia munera quęstus cupiditate, aliave causa ducti suscipiūt, exercentve, multi-

multiplicem illam, & assiduam, quam animabus sibi commissis debent, sollicitudinem, parochialesque curas, & officia sæpè intermittere, interdumque etiam planè deserere, aut certè ita aliquãdo distrahi, & auocari, impedirive, vt illa nempe suo tempore, neque, qua debent, ratione, & cura præstent; ac festis præsertim, alijsque diebus, quas maximè horas & in confessionibus audiendis, & in sacræ Eucharistiæ sacramento ministrando, & in eorum sacramentorum frequenti vsu non instituendo, non conseruando solum, sed etiam augendo, & in pascendis verbo Dei fidelibus, & in frequenti sacrificij Missæ oblatione, & in vesperarum officio canendo, & in christianorum rudimentorum doctrina tradenda, & in componendis controuersijs, conciliandisque suorum populorum inter se animis, & in alijs denique parochialis curæ officijs, ijs opportuno tempore prçstandis, ponere deberent; eas horas ob quæstus studium, aliamve causam traducere, vel ad diuina officia, canonicasve horarias preces in alia Ecclesia, in qua præsertim iam canonici sunt, obeundas, vel ad musici partes, officiumque gerendum, vel ad litterarum ludum exercendum, ac ad disciplinas etiam prophanas pueris, adolescentibusve tradendas, Quamobrem hæc decernimus.

Qui dignitatem, vel canonicatum habet, & parochus etiam est, aut alia quacumque ratione animarum curatione astrictus est, si in ædibus parochialibus non habitarit, ibi cibum, somnumq; capiendo, vt de parochis, superioribus Concilijs prouincialibus, & in hoc etiam decretum est, aut si officijs supra descriptis, alijsve, quæ tamquam animarum curator, parochusque in Ecclesia sua parochiali prçstare debet, obeundis aliquo modo defuerit, aut ea non statis, & ab Episcopo præscriptis horis, aut non illa, qua cæteri parochi debent, ratione omnino præstiterit; Episcopi arbitratu, & pœnis parocho iam constitutis, & grauioribus mulctetur, puniaturve, ex præscripto etiam sanctionis, à Pio Quinto Pont. Max. eo de genere, VIII. idus Iulij M.D.LXVIII. editæ.

Ne item parochus, vel alius quiuis sacerdos, qui animarum curam quouis nomine gerit, cantoris, aut musici munus, partesve in Ecclesia cathedrali, neç verò in alia suscipiat, exerceatve, nisi aliud ob causam Episcopus iudicauerit.

Neque prçterea litterarum ludum domi suç, aliove loco aperiat exerceatve, nisi ob parochi inopiam aliquando aliud Episcopus scripto concesserit: qui tamen hoc munus extra parochiæ suæ fines exercendi, vllo modo facultatem det.

Neque pueros, sibi in disciplinam traditos, certa pacta mercede, domi suç vllo modo suscipiat, atque alat.

At clericos, qui sibi adiumento sint, litteris, disciplinaque ecclesiastica erudite curet, itẽ pauperes aliquos parochialis curæ suæ pueros, qui ad idem aspirent, quive aliam nullam facultatem prima ipsa litterarum rudimenta percipiendi habent, si eius rei potestatem scripto exaratam, ab Episcopo habuerit.

Cum omni pietatis ratione coniunctum est, diuinarum precum horaria officia, sicut in cæteris, ita in parochialibus Ecclesijs solemniter, anniuersarijs potissimum solemnitatibus concelebrandis, per parochos prçstari, cum & id antiqui instituti fuerit, & populum festis illis, præsertim celebritatibus eò conuenire sancitum sit: & vt idẽ in vsum reuocetur, per Episcopos diligenter fideles moneri sacra Tridentina sanctione semel, atque iterum cautum sit. Quare die Natali Domini, festo item Circuncisionis, qui est octaua, in Epiphania, Pascha Resurrectionis, Pentecoste, & Ascensione, in Annunciatione, & Assumptione Beatæ Mariæ Virginis, die natali Sancti Ioannis Baptistæ, Beatorum Apostolorum, Petri, & Pauli, & in solemnitate omnium Sanctorum ac festo die Sancti, Sanctæve, cuius nomine Ecclesia parochialis nuncupatur, à parocho, & Missæ sacrificium, & matutinum, reliquaq; precũ diuina officia, in Ecclesijs collegiatis fit, solemni ritu fiant, canantur ve, in ijs scilicet Ecclesijs parochialibus, vbi id decenter præstari posse Episcopus censuerit.

Ijs verò ipsis diebus, mox supra præscriptis, singuli sacerdotes, & reliqui inferioris ordinis clerici, in parochialem Ecclesiam, intra cuius fines habitãt, si eo tempore diuinis officijs in alia Ecclesia interesse non debent, ad Matutinum, & ad reliqua horaria diuinarũ precum officia, Missarumque solemnia celebranda conueniant.

Parochi in vrbe, & in oppidis, saltem insignioribus, constituti, vt à reliquis sacerdotibus, animarum curam non gerentibus, internoscantur, caputium, quod est proprium eorum insigne, in humeris ferant, cum domo exeunt, supra exteriorem vestem, cum processiones aliasq; eiusmodi publicas actiones obeunt, supra superpelliceum; liceat tamen Episcopo ab hoc decreto eximere, qui in Ecclesijs cathedralibus dignitatem, canonicatumve item legitime obtinent, quandiu illam, illumve retinebunt, non autem, si qui deinceps vlla quauis causa, modove obtinuerint.

Pro locorum, & temporum ratione id ab Episcopo suis diœcesanis parochis permitti, concedive liceat, vt Decembri, & Ianuario mensibus, ob dierum breuitatem, itineris difficultati coniunctam, sacerdotales illos conuentus ipsi non habeant, quos primo prouinciali Concilio in singulos menses haberi decreuimus, ita tamen vt alijs

deinceps

deinceps mensibus, quibus commodius haberi poterunt, resarciatur,& præstetur,quicquid intermissum est, frequentioribus conuentibus,& omni alia diligenti ratione.
Iis autem conuentibus, vel in vrbe, vel in diœcesi habendis, certas regulas, quæ partim in superioribus Concilijs prouincialibus eo de genere decretæ sunt, partim ordine,ac rectè adiungendæ videbuntur,ad communem prouinciæ vsum per nos præscribédas atque edendas,tum parochi,tum alij,ad quos executio spectat, seruent, atque exequantur diligenter.

CONSTITVTIONVM Pars Tertia.

DE EPISCOPIS.

VT,quò spontè nos contendere studemus,eò etiam sanctis legibus,& cohortationibus, quasi stimulis incitati,adiutrice in primis Dei gratia,studiosius properemus,non solum in illis vitæ Episcopalis legibus, quas nobis in Concilio prouinciali primo constituimus, insistere, sed longius in dies nos progredi oportet; cum ij scilicet nos simus,quibus proposita Christi Domini vita, nullus definitus sit progrediendi terminus.In hoc igitur Concilio prouinciali quarto hæc etiam illis addenda censuimus.

Primò Episcopi sibi,& gregi attendentes, in omnibus,vt est Apostoli præceptum,laborent,ac ministerium suum impleant;cunctaque ad Dei voluntatem administrare vigilanter studeant, constanti virtutum Episcopalium officio.

Sicut autem præstantibus virtutibus christianis populi, quorum curam gerunt, ab ipsis instituendi sunt; ita optimam illam, quæ in Episcopali animo castissimo, addiuinasque suscipiendas illuminationes idoneo, inesse debet,vitæ institutionem,euangelicis litteris explicatam,non verbis solum declarent, sed sanctissimis factis,è charitatis fonte manantibus, comprobent; exemplisque virtutum suarum in omnem sanctæ,veræq; ne christianæ vitæ vsum illos conformare diligenter curent.

In oratione, sanctisq; meditationibus cum eos frequentes esse oporteat; certam sibi horam quotidie sumant, quam in contemplationum diuinarum studio, exercitationeque attentissimis religiosæ mentis cogitationibus ponant.Qua oratione non sibi ipsis tantum diuini luminis illustrationem deposcát; sed etiam pro fidelibus,suæ curæ commissis, humiles preces fundant, eorum peccata deplorando; pioque gemitu, & religiosa supplicatione Deum orando, vt disiectis peccatorum nubibus, pluuiam, & rorem suæ diuinæ gratiæ,ac misericordiæ effundat in hæreditatem,& agrum Ecclesiæ suæ.

Domi item suæ,orationis vespertinæ institutum, introductum retinere studeant, ad quá ipsi,si modo aliquando impediti non sint, conueniant,tum planè familia omnis.

Missæ sacrificium frequentius celebrare studeant. Dominicis, verò, festisque diebus, ne id præstare omittant, ex Concilij prouincialis primi decreto. Hoc verò ipsum facere curent crebrius in Ecclesia,quàm in priuatis oratorijs.

Tum præterea Missæ sacrificium facere studeant, quibus diebus, Ecclesias, altaria, aut campanas consecrabunt,aut cœmeteria,caue reconciliabunt, & alia eiusdem generis Episcopalia munera obibunt; illis prœterea diebus,quibus Ecclesiastica beneficia conferent, & generalia clericorum, qui initiandi sunt, & confessariorum examina habebunt, cæterasque denique grauiores consultationes,& deliberationes inibunt.

Cum autem ob causam sacrificium non faciunt,religiosè intersint.

Nec verò,cum adfuturi sunt, sacerdotem capellanum,sacri faciendi causa indutum, ad altare in mora esse velint, aut expectare patiantur, dum ipsi alijs rebus incumbunt.

Prius autem sacrum facere, aut impediti ei interesse studeant, quàm alias occupationes, actionesve externas suscipiant, gerantve.

Diuinas laudes,precesq; horatias piè, decorè,studiosè, deuoteque quantum eis Deus dederit, ac supplici mente recitent; ne verò quicquá aliud agendo, debitum hoc munus obeant,id pro religionis studio valdè caueát.

Dominicis verò,festisq; diebus ne Ecclesiæ desint,nisi infirmitate impediti, ad Concilij Aurelianensis præscriptum,atque alijs item diebus,quo frequentius per alias quotidianę pastoralis solicitudinis occupationes licebit. Quod si in Ecclesia non possunt, impediti; domi tamen diuinum officium non continenter,sed aptis,conuenientibusq; horis recitare studeant.Si verò ne illis quidem horis licebit aliquando per negotia; videant, vt præueniendo potius,quàm tardando diuinis laudibus satisfaciant.

Confessarium secularem, aut regularem deligant, adhibeantve, qui vir sit sacra scientia, prudentia, spectatis moribus, & vitæ sanctitate insignis: cuius etiam studio, & consilio, & precationis spiritu, in rerum grauiorum deliberationibus aliquando vti possint.

Ne omittant etiam sacræ theologiæ, sacrorumque canonum, aliarumque Ecclesiasticarum doctrinarum officio, muneriique Episcopali propriè congruentium, studijs quotidie statis horis operam dare; quotidieque aliquid ex sacris biblijs, potissimum

Episcopali fidei, religionique commissis studiosè legere; gentilium autem libris, vt Carthaginensis Concilij canone vetitum est, ne operam dent.

Officij præterea sui esse putent, eos excipere, atque audire, qui ipsos, vel tamquam iudices, vel tamquam parentes, vel consultores, adiutorésve adeunt.

Itaque his peractis, quæ ad diuinum cultũ, religionis officia, & ad animi, spiritusque pia studia spectant, omnibus adeuntibus se faciles, benignosque præbeant, ita tamen, vt ne à grauitate recedant.

In auditorio omnibus satisfacere studeant: ac ne infimos homines audire negligant, sed hos vel in primis, cum adsunt, ad se accersant.

Expediant statim, quæ rectè possunt; omnibus vel re, vel consilio, vel consolando prodesse studeant.

Quæ ipsi possunt, ac debent, ad spiritualem curationem, & gubernationem, diuinumque cultum spectantia, hæc per se in primis præstare studeant: cætera, quæ inferiora sunt, potius per Vicarios, ministrosve alios exequantur.

Auditorij negotijs postquam satis temporis dederint, tunc à prandio diem etiam distribuant, vt reliquis conficiendis opera ponatur.

Quicquid autem temporis animi relaxationi aliquando ob valetudinem dabitur; id omne, vel in spiritualium librorum lectione studiove, vel in cõsuetudine, & colloquio piorum, & eruditorum hominum, spiritualisque vitæ amantium ponere studeant.

A nimia laicorum familiaritate meminerint abstinere.

Laicalia conuiuia fugiant.

Lectio in mensa potissimum sit ex sacra scriptura, & pastoralibus libris, ex vitis sanctorum Episcoporum, qui Episcopale munus egregiè gesserant.

Die autem consecrationis suæ, vt aliàs vtiliter in Concilio Oxoniẽsi sancitum est, formulam illam promissionis suæ, in ipsa consecratione de pontificali libro prolatam, annis singulis in mensa legi curent; tum certis etiam alijs solemnibus diebus, vt diligentius præstẽt, quo crebrius illa lectione quasi moniti, videant Episcopalis muneris partes.

Tridentini item Cõcilij decretum in sessione xxv. editum c. 1. & Concilij prouincialis primi sanctionem de vita Episcoporum, & hanc præterea sæpe sibi recitari curent, tum maximè aliquando, quibus diebus, vnà cum familia omni, cibum capiunt.

Vestitu vtantur, ad Concilij prouincialis primi præscriptum, talari scilicet tunica, collo adstricta, rocheto, & humerali indumento, quam mozetam dicũt, ita vt ne domi quidem, in vllius conspectu, se exponant, nisi eo Episcopali vestitu induti.

Rochetum etiam, & mozetam induant, cum per diœcesim iter faciunt: interiorem verò tunicam breuiorem, ac mantellum viatorium adhibeant, licet.

Anulo autem Episcopali semper vtantur, & vbique tum domi, tum foris, tum in sua, tum in aliena diœcesi, vt perpetuò se Ecclesię suę sponsos meminerint.

Sexta quaque feria, tum præterea in vigilijs, in aduentu, in quadragesima, vestitum induant nigro colore, ijs diebus exceptis, quibus ex ritu Ecclesiæ nullum mœstitiæ signũ vestibus ostendere debent; alijs autem, violacei coloris vestimenta adhibeant.

Cappam Episcopalem, cum in Ecclesiam, vel ad diuina officia, vel ad conciones, vel ad sacras lectiones, vel ad aliàs eiusdem generis actiones accedunt, omnino induant.

Familia Episcoporum, Ecclesiæ sumptibus sustentata, in domibusque ministrorum Dei educata, cęteris proposita esse debet ad imitationem christianarum virtutum, quam ob rem eiusmodi sit, quæ prælucear vitæ, & morum exemplis.

In ea ne sint rixosi, impudici, blasphemi, factiosi, scurræ.

Ne Episcopi consanguinei, nisi eadem viuẽdi disciplina, qua cęteri vtantur.

Neque item, qui parochialem curam gerũt.

Neque rursus, qui alio residentiæ munere adstricti, illis exceptis, qui licet Episcopo operam nauent, possunt tamen debitas ministerij sui functiones in Ecclesia præstare. Veruntamen ne & facultati detractum ideò sit, qua canonicos duos habere secum Episcopo per sacros canones licet.

Cubicularij præ cęteris ætate sint, moribusque graues, & boni testimonij. Adsintq; omnino ex primi Concilij decreto, Clerici, qui sanctæ Episcopalis vitæ, religiosarumque actionum sint, non solum testes, sed imitatores etiam, atq; adeò eiusmodi deniq;, qui, vt ad sanctissimũ Pontificẽ Eugeniũ Tertiũ S. Bernardus scitè scribit his verbis, præcipitem etiam frenarent, dormitantem excitarent; quorumque libertas excedentem corrigeret, extollentem reprimeret; constantia, & fortitudo nutantem firmaret, erigeret diffidentem; quorumque sanctitas ad omnia bona incitaret.

Qui Clerici sunt, vel sacris initiati, vel sacerdotes; eorum opera, ne Episcopi vtantur ad officij alicuius, quod sacerdotali, clericalive ordini, minus conueniat, actiones.

Ne quispiam de familia vllo vnquam die prætermittat rei diuinæ interesse, nisi necessariò impeditus sit.

Iis, qui de familia sunt, præsertim Clericis, certus ieiunij dies in singulas hebdomadas instituatur.

In aduentu item curetur, vt familia ieiunet saltem feria quarta, & sexta.

Ieiunet familia pridie diei consecrationis

Episcopi

Epiſcopi, in vigilijs item ſancti cathedralis Eccleſiæ, ac patroni ciuitatis, ſi quando, non huius nomine nuncupatur cathedralis.

Vnuſquiſque de familia, ſingulis menſibus confeſſus, ſacram euchariſtiam ſumat vnà cum reliquis, qui in familia ſunt.

In aduentu, vt Syluerij pontificis decretum eſt, & præterea in quadrageſima ſingulis diebus Dominicis, ſacram communionem ſalutariter accipere ſtudeant, clerici præſertim, & vitæ ſpiritualis ſtudioſiores.

Duobus ante diebus, quàm ſacra communio fiat, paterna cohortatione ab Epiſcopo ea de re familia præmoneatur.

Singulis hebdomadis, bis minimum, qui de familia ſunt, rudiores, & chriſtianæ fidei doctrina, & litteris ab aliquo inſtituantur, cui id curæ Epiſcopus dederit.

Quo loco domeſtici, & exteri, domi ante cubiculum Epiſcopi conueniant; eo loco liber, aut de vitis ſanctorum, aut de ſpiritualis vitę exercitationibus conſcriptus, in menſa ſit; vt, qui conueniunt, lectioni incumbere poſſint: nec verò inanibus confabulationibus ſe dedant.

Dum familia cibum capit, lectio etiam adhibeatur.

Ne familia otioſa ſit, ne inertiæ, aut deſidiæ dedita; ſed aut in obſequio Epiſcopi, aut in honeſtis exercitationibus occupata.

A nugis abſtinens, ſilentium, cum modeſtia coniunctim, ſeruare ſtudeat.

Abſtineat autem vnuſquiſque, qui in famulatu Epiſcopi eſt, cum à flagioſorum hominum conſuetudine, tum à locis, vbi turpiter viuatur.

Ne quis præterea foris pernoctet.

Ne rerum nouarum curioſitates ſectetur.

Ne, quæ iocularia ſunt, quæ ridicula, vnde cachinni, riſusque ſolutiores excitantur, loquantur.

Conuiuia publica, comeſſatione laicales, frequentemque laicorum hominum conſuetudinem vitet. Libros ne habeat de rebus iocoſis, ſcurrilibus, ridiculis, obſcœnis, impuriſque conſcriptos.

Super cuſtodia familiæ Epiſcopus perpetuò ſtet, tum etiam bis quotannis viſitet, ſemel ineunte quadrageſima, iterum initio aduentus, eiusque mores paternè inueſtiget, ac videat, vt vnuſquiſque religioſæ, vitæque ſpiritualis inſtitutis congruenter viuat. Si quos ad Chriſtianas virtutes progredi compererit, eorum ſtudia, progreſſioneve ſpiritualis vitæ adiumentis excitet: qui verò à bene agendi ſtudio auerſi ſunt, illos moneat, atque obiurget; ac, ſi contumaces, incorrigibileſque inuenerit, domo eijciat.

Rurſus Epiſcopus familiæ ſuæ confeſſarios ſacerdotes, viros ſpiritualis vitæ vſu exercitatos, conſtituat: quibus etiam tamquam clericalis diſciplinæ, & ſanctæ inſtitutionis magiſtris illa vtatur. Epiſcopo, Miſſam celebranti, vel audienti frequens familia adſit.

Cum in Eccleſia diuina officia ipſe accedit, familiam quoque ſecum adeſſe iubeat.

Nihil denique omittat, vt omnes domeſtici in omni bene, ſanctèque agendi officio ſe contineant.

Familiarum præterea, cum ægrotant, magnā habeat curam.

Prouideat, vt illorum ſalutis animarum ratio in primis habeatur, tum valetudinis recuperationi per medicum conſulatur, neque verò impenſis parcatur, ita vt ægrotantibus omnia ad conualeſcendum neceſſaria ſuppeditentur.

Illos etiam aliquando inuiſat; tum ſalutaribus, conſilijs, & benignitatis officijs conſoletur, quod Epiſcopalis charitatis officium, etiam infimis familiæ ſuæ præſtet.

Vniuſcuiuſque autem de ſua familia rationem in mercede conſtituenda habeat, pro virtutum, meritorumque & pro eccleſiaſticorum fructuum diſpenſationis ſibi creditæ ratione.

Ab Epiſcopali domo abſit omnis picturæ ornatus, quæ prophana ſit.

In atrio Epiſcopo ordine pingi curet, qui præceſſerunt; ſi minus omnes, eos ſaltem, qui ſanctitatis, aut doctrinæ aut rerum Epiſcopalium geſtarum laude clari ſunt.

In cubiculis omnibus reliquiſque domus locis frequentioribus ne deſit aliqua imago ſacra.

Hoſpitio, menſave recipiendis etiam illuſtribus, & locupletibus hominibus, ne præſcriptam Epiſcopalis frugalitatis normam deſerat, vt exemplo ſuo ipſi quoque hoſpites incitentur ad frugalem vitæ modum.

Eleemoſynis dandis promptus ita ſit, vt præter illas, quas per eleemoſynarium, aliosve largiri ſolet, etiam, miſericordiæ viſceribus indutus, manu ſua in pauperes Epiſcopali liberalitate conferat.

De vita, & honeſtate clericorum.

Veſtes, quas domi priuatim clericalis ordinis homines induent, eiuſmodi ſint, quæ non colore, non vlla habitus ſpecie à clericali modeſtia diſcrepent.

Cum in Eccleſia verſantur, quo tempore ſuperpelliceum induere non debent, ne ſint, ſine toga exteriori, præſertim horis, quibus diuina celebrantur; aut populus ad eccleſiā accedere ſolet, nec verò abſque ea, etiam in diœceſanis locis prodeant, niſi cum eos pedibus iter facientes, viæ difficultas, & longitudo aliter cogit.

Si quo iter equo faciunt; ne abſque viatoria veſte exteriori equitent, ſuccincta interiori tunica, aut alia contractiori, decenter adhibita.

Superpelliceis, cum miniſterij vſus poſtulat, omnes

omnes vtantur, quæ non lacera sint, non sordida, non ita elaborata, vt artificij ornatus in humeris nimius appareat.

Singuli autem præterea, præsertim, qui in aliquo minorum saltem ordinum sunt, proprium superpelliceum habeant, quo & in Ecclesia, cui adscripti sunt, & alibi, cum ipsos suis fungi muneribus contigerit, vti possint.

Nulli sacerdoti, clericove annulum, nisi ea dignitate prædito, in qua conferenda ille sibi traditur, gestare liceat; tuncque vnum solum, & digito dexteræ manus quarto. Eum verò, dum Missæ sacrificium facit sacerdos deponat.

In omni item incessu, statu, gestu, vultu ordinem suum sacerdos, & clericus profiteatur, omni clericalis vitæ actione, religiosi animi mores exprimens: qui in ecclesiastici ordinis hominibus elucere debent.

Ne cum neces, & cruciamenta, in probis hominibus magistratuum iudicio illata, multitudini spectanda proponuntur, vllo modo ecclesiastici ordinis viri intersint; nisi eorum pia opera, consolandique officium vsui futurum illis sit, qui ad supplicium ducuntur.

Sacerdotem, clericumque cuiusuis ordinis, in canticis, hymnis, psalmis, cæterisque ecclesiastici cultus officijs, religiosa modulatione concelebrandis, diuinisque laudibus sanctè concinendis, ita versari connenit, vt voce sua, sacris dicata, abuti non debeat ad prophana cantiones, & modulationes, atque ad voluptarias, delitiosasque laicorum oblectationes. Quamobrem caueat, ne in nuptialibus, laicalibusve conuiuijs, aut mensis canendo operam suam nauet, vllo quidem, vel cognationis, vel amicitiæ, familiaritatis, obsequij, alteriusve rei causa, cum præsertim clericalem hominem inter epulas canere, veteri canone plane interdictum sit.

Omnis etiam sacerdos, clericusve publica conuiuia, & comessationes eiusmodi vitet, quibus sæpe fit, vt contemptui sit, ecclesiastici ministerij dignitas.

Illud autem vnusquisque clericus sæpè repetat, se non ad inertiam, atque ignauiam, sed ad spiritualis, & ecclesiasticæ militiæ labores vocatum esse.

Sciat propterea id in officio suo positum esse, vt cum vel in officijs diuinis obeundis, vel in frequendis ecclesijs, quod debet, tempus consumpserit; si quid sibi reliquum est, id omne non in rerum secularium colloquijs, prophanisque actionibus, sed in diuinarum litterarum studijs, & in cœlestium rerum contemplationibus, & sanctis, pijsque officijs traducat. Quare vniuscuiusque huius prouinciæ Episcopus, ac alij item, qui illius nomine, atque auctoritate visitationis munus obibunt, videant, atque inquirant diligenter, quibus in rebus tempus clerici, anq; in ijs potissimum, quæ ab illis agi, curarique debent, qui in Dei cultum se dediderunt.

Quod si clericos aliquos otiosos esse comperierint, initia aliqua ratione, salutaribus eos occupationibus, & ecclesiastico homine dignis incumbere procurent; ac prouideant omninò, ne isti ad suæ salutis discrimen, & aliorum offensionem otio abutantur.

Omnes præterea, & singulos clericalis ordinis homines hoc decreto monitos esse volumus, vt ad eos se crebro conferant, qui in sacerdotio constituti, in spiritualis vitæ studijs, exercitationibusque versati, atque eiusmodi sunt, de quorum consilio vitam ad omnes sanctè, religioseque agendi rationes instituant.

Ab illorum autem, qui in vitiorum luto volutati, se maleficijs pascunt, familiaritate abstinere, cum eos omnes iubemus; tum præcipuè minorum ordinum clericos, qui nondum ætate confirmata sint, neque firmo virtutum robore muniti, procliuius ad vitia prolabuntur. Aut illud non modo prohibemus, sed diuina contestatione obsecramus ecclesiastici ordinis homines, eos præsertim, qui in sacerdotij gradu constituti sunt, quive animarum curam gerunt, vt quos in vitiorū fæce versari animaduerterint, cautè, & sapienter studeant, à peccatis, flagitijsque deterrere, & ad virtutem cohortari; eisdemque in scelerum gurgite laborantibus opem, ferre, verbis, consilijs, exemplis; atque ita quidem, vt dum illos iuuare conantur, ne se familiaritate inquinent.

Ne clerici apud se libros habeant, aut legant, quorum lectione bene agendi studium, morum disciplina, & timor, charitasque Dei languescere possit: quales libri sunt, qui res, vel inanes, vel iocosas, vel scurriles, ridiculasve, vel impuras continent.

Rerum nouarum curiositates fugiant: tum ne, quæ ridicula sunt, vnde cachinni, risusq; solutiores existunt, loquantur.

Sacerdos clericusve sacris initiatus, aut ecclesiasticum beneficium obtinēs, horarum canonicarum officio cum adstrictus sit, memioerit, se febri, morbove aliquo, vel aduersa valetudine leuiter aliquando laborantem, non iustam propterea excusationem habere, quamobrem illud intermittat, omittatve. Itaque si quando corporis infirmitate affectus est; ipse pro sua conscientia rectè videat, quid præstare possit, ac ne omittendo grauiter peccet, & beneficij, quod habet, fructus suos non faciat.

Quo diligentius cleri in omni ecclesiastica disciplina progressus constet, vnusquisq; sacerdos, & cuiusuis ordinis clericus, de frequenti sacramentorum vsu, de functionibus in ecclesia præstitis, de lectionibus, studiorumque progressione, de cæteris exercitationibus, sibi præscriptis, testimonium ab ijs singulis, quibus ex præscriptio accipere oportuerit, singulis mensibus, vel alio itato tempore,

pore, per Episcopum statuendo, afferant; idque ad constitutam rationem.

A Sacerdotibus, ab ijsque etiam, qui prouectiori ætate sunt, hoc si numquam per ipsos antea præstitum est, omninò præstari peroptamus, vt cum omnis aote actæ vitæ suæ peccata diligenter, riteque confiteantur; tum spiritualium exercitationum, prout ijs, qui subdiaconatum, vel diaconatum, vel sacerdotium susceptuti sunt, præscriptum est, studium aliquando suscipiant; quo diligentius in via salutis sibi prospiciant.

De visitatione.

Necessarium illud, ac plane debitum visitandi munus, quod ex sanctione Tridentina præstari oportet, prouinciæ nostræ Episcopi, ita solicite exequantur, vt suę quisque vrbis, ac diœcesis visitationem singulis ipsis annis, aut, si per diœcesis amplitudinem non possunt, biennio ad summum ipsi per se conficiant. Si verò legitima occupatione, causave impediti, id muneris aliquando per se ipsos obire nequeunt, Vicarios, generales, visitatoresve alios, huius rei vsu peritos, atque idoneos adhibeant, qui visitationis officium sedulò, vt par est, præscripto tempore exequantur.

Cũ verò visitationis munus ipsi per se obeũt, vel vnum, vel duos canonicos, vel alios quoscumque homines ecclesiasticos, quos vsui, & adiuméto sibi fore viderint, prout maluerint, secum in ea visitandi cura adhibeant. Ne deinceps plures, quàm homines decem, & iumenta septem ad summum secum, in visitando conducant, supputata hoc numero Episcopi etiam persona, ac illius ecclesiastici viri, quem ex huius Concilij decreto Episcopus quisque aliquando prœmittet: suis tamẽ proprijs sumptibus licebit eis plures conducere. At verò, qui Episcopis gradu inferiores sunt, in visitatione longè pauciores homines, & iumenta adhibeant.

Hocque decreto derogatum sit alteri, in Cõcilio primo prouinciali edito.

Laicorum hospitia, eoque magis conuiuia, vt maxime possunt, omnes fugiãt; sin autem ad illos diuertere aliquando necesse erit, cũ cętera seruent, tũm in primis caueant, vt ne extrà mensæ Episcopalis, & clericalis modũ, regulasque in visitatione præscriptas, quicquam omnino ab hospitibus apparetur, apponaturve.

Notarius autem cancellariusve, ne quicquã pro visitatione ab ijs, qui visitantur, vllo quouis omnino exigat, neque vllam doni, etiam pusilli, quocumque modo oblati, genus accipiat, ac ne item pro decretorum, ordinationumve in visitatione confectarũ actione, vel conscriptione, earumve exemplo, etiam singulis vel ecclesijs, vel clericis, vel alijs, qui visitantur, iussu visitantis edito. At pro opera, laboreve, quem alterius, cuius interest, illarum exempla alio deinceps tempore petentis, causa in ijs exscribendis posuerit, mercedem capiat licet, pro taxæ, in foro Episcopali præfixæ, aut præfigendæ ratione.

Episcopi, qui cæteris omni benè, sanctéq; agendi exemplo præire debent, antequam cleri, populique visitationem ineant, à se, suaque familia visitandi initium vtiliter faciant; quo reliqui omnes domesticæ illius visitationis actione, executioneq; incitati, pastoralia iussa, quæ ipsi visitando præscripserint, promptius, ac studiosius exequantur.

Diligentiam verò omnem visitando adhibeant, non modo in ecclesiarum cultu, & ornamento tuendo, augendove, sed maximè in omni, & cleri, & populi pristina christiana disciplina restituenda; in vtriusque item moribus cognoscendis, ijsdemque deprauatis corrigendis.

In eaque vel visitatione, vel morum correctione etiam tamquam sedis Apostolicę delegati, auctoritate Tridentini Concilij statuant, moderentur, puniant, & exequantur ad sacrorum Canonum præscriptum, quæcumque illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, & diœcesis suæ vtilitate necessaria videbuntur. In ijs, neque vlla inhibitio, appellatio, aliudve quicquam impediat, aut retardet executionem eorum, quę ipsi mãdarint, aut iudicarint, decreuerintve.

Fœminarum, ac marium luxu, immoderatoque vestium sumptu vtentium, ornatum illum inanem, ac planè superuacaneum, & à christianæ vitæ more sane quam alienum, vnde tot malorum seminarium extare quotidie cernitur, omni episcopalis muneris officio, & auctoritate prohibere, tollere, funditusque euellere studeant.

Monialium monasteria, regularium iuri, curæve subiecta, quod clausuram attinet, diligenter, accurateque visitent; loca ipsa introspectent; atque ex superiori etiam parte circumlustrent; & cautè, solerterque inspiciant prospectus omnes, aditus, & cętera denique omnia quæ ad clausuram rectè tuendam, vllo quouis modo pertinent.

Hospitalia itē, aliaque pia singula loca, & sodalitia pro auctoritate, facultateve, & canonum iure, & decretis Tridentinis sibi data, in singulos annos visitent, & quæ laicalia etiam, & merè priuata sunt in ijs, quę ad obseruandam piam testatorum voluntatem spectent, visitando corrigant, & reforment.

Episcopo, ad cuiuscumque loci, vel ecclesiæ parochialis, curatæve visitationem aduẽtanti, cum illi potissimum, vt vetus canon Concilij Turonensis iubet, qui confirmationis sacramentum ab eo suscepturi sunt, tum præterea reliqui omnes fideles, exceptis tantum ijs, qui morbo, aduersave valetudine laborant, sicut in Concilio Rothomagẽsi cautum est, obuiam ordine prodeant; ac statim hymno-

hymnorum, psalmorumq; precibus, & cum gaudio, timore, summaque reuerentia illũ, tamquam vicem Christi agentem excipiant, prout eodem Rothomagensi Concilio sancitum est, cuius canone excommunicatio illis constituta erat, qui ei muneri defuissent.

Neque solum quo tempore ille aduentat, sed alijs etiam diebus, dum visitatio parochiæ fit, fideles quàm frequentissimi adsint; vt ipsi omnes, ac singuli, si quid ad animarum salutem procurandam opus habent, proprio pastori, parentique liberè exponant; ei, quę pro illius officij ratione oportet, interroganti respondeant; illum conciunantem monentẽ, & paternè arguentem, obsecrantem, & increpantem andiãt: eiusdem iussa, monita, & decreta suscipiant, atque Dei denique volũtatem, quam præsentes per ipsum auribus percipiunt, non tantum obediendi propensione, sed etiam rectè factis omninò exequãtur. Id porrò omne, vt fideles diligenter, promptoque animo præstent, frequentissimique in Episcopali visitatione adsint; parochorum, & aliurum, quorum interest, sacerdorum sit, crebro, prout vsu venerit, intra Missarum solemnia illos docere, cum eas officij partes, quas Episcopo visitanti ab ipsis præstari conueniat, tum visitationum in primis vtilitates, fructusque salutares.

At verò ex visitationum laboribus, quo vberiores fructus existant, ac fidelium animi salutari aliqua præparatiune excitati, & sufulti, quo promptiores, erectioresque fiant; cum ad bene agendum, tum ad paterna, & episcopalia iussa, monitave amplectenda, & exequenda, tum ad omnem denique Christianæ vitæ disciplinam, sanctis institutis conformatam, suscipiendam; prætereà, vt visitatiu & diligenter, & breuiter, & rectè denique conficiatur, atque absoluatur; has etiam de præparatione ab ijs præsertim, qui visitantur, adhibenda, instructiones adiungendas censuimus ijs decretis, quæ hoc ipso de genere in hoc, & in alio nostro prouinciali primo Concilio edita sunt. Quibus porrò instructionibus pro personarum, temporum, locorumque suæ diœcesis ratione, ab Episcopo addi, detrahique liceat.

Primum vbi visitationis, vel generatim in vniuersa vrbe, diœcesique inchoandæ, vel speciatim in aliquo oppido, locove, aut parochia, præsertim frequentiori, atque insigniori obeundę, certam diem Episcopus statuerit; pastoralibus etiam litteris eo potissimum nomine, à se confectis, pupulum præmoneat, atque cohortetur cum ad alia pietatis officia, tum maximè ad peccatorum confessionem, sacram communionem, precesque pro salutari visitationis euentu continenter habendas.

Triduò proximo, antequam vniuersæ visitationis initium fiat, in cathedrali Ecclesia quadraginta horarum orationem indicat; quam eiusdem visitationis nomine à clero, & populo, qui in vrbe est, frequentiori in ea ipsa ecclesia pie celebrari curet.

Hęc ipsa etiã orationis ratio parocho, aliove ecclesiæ rectore, cuius interest, curante adhibeatur, antequam ecclesiæ parochialis, curatæve, aut oppidi, præsertim insignioris, visitatio ineatur.

Duobus verò, aut pluribus ante constitutum visitationis tempus diebus Archipresbyterum, aut Archidiaconum, vt in Concilio Ruthomagensi cautum est, aut alium ecclesiasticum hominem, quem maluerit Episcopus, præire iubeat, per singula oppida, vicos, parochias, & loca ciuitatis, & diœcesis, præsertim frequentiora, insigniorave, quæ ille visitaturus est. Ille verò iussa præstet: conuocatoque clero, & populo vniuscuiusque loci nunciet Episcopi aduentum, eidemque aduentanti obuiam, vt iussum est, prodire, cęteraque in promptu haberi moneat, ac mandet. Pastorales item Episcopi litteras, edicta, instructiones, ad visitationem pertinentes, enunciet, atque euulget. Tum præterea quicquid de leuioribus causis ab eo explicari, agive Episcopus iusserit, id exequi studeat, vt ne ille veniens diutius ob eiusmodi causas in visitationis mora esse necesse habeat.

Parochus porro, aliusve ecclesiæ rector, vel præfectus, in qua animarum curam gerit, cum visitandus erit, pastorales Episcopi litteras, visitationis nomine editas, duobus ante illius aduentum proximis festis diebus, intra Missarum solemnia, cum populi frequentia adest, de scripto recitet.

Itidem præstet de literis, quas de confirmationis sacramento ritè, religioseque suscipiendo, Episcopus, instructionum, monitionumve nomine ediderit.

Hue ipsum præterea exequatur de alijs item litteris, edictis, & instructionibus, quas ob visitationem euulgari ille iusserit.

Sacerdotibus quoque & alijs, quorum interest, Episcopales instructionum literas de scriptis, tabulis, libris, alijsque rei ecclesiasticæ monumentis, instrumentis, cęterisque id generis maturè præparandis, quo visitandi ratio, breuior, explicatiorque sit, significet, & recitet, ac, si opus est, earum exempli ex scribendi copiam illis faciat.

Quam litterarum, edictorumve Episcopalium euulgationem, recitationemve, & sermone & concione, & monitionibus, & omni alio tum publico, tum priuato cohortationum officio prosequatur, prout expedire animaduerterit: quo fidelium animos diligentius præparet, atque excitet ad suscipiendum Episcopalis visitationis officium vberrimo, ac salutari cum animarum fructu.

Illud porrò curet, vt nemo, qui intra parochiæ suæ fines habitat, omnino sit, qui eo visitationis tempore confessus, sacram communionem

munionem non sumat, idque ab Episcopo ipso, etiam si in alia parochiali ecclesia sumere oporteret, scilicet eo loci, vbi ille mane visitans, Missæ sacrificium offerat,

Nemo item, qui chrismate non ante confirmatus, modo ætate, in confirmationis litteris Episcopalibus præscripta sit, illud ab eodem tunc non accipiat.

Quamobtem tum pridie diei visitationis, tum maxime vbi Episcopum visitationis causa iam aduentare cognouerit, certo aliquo, solemniq́ue campanarum sono illius aduentum fidelibus significet, quo frequentius etiam ex agro euocati, omni alia prætermissa actione, conueniant, eiq́ue tale quamquam necessarium munus obeunti, diligentius præsto sint, qua debent obseruantia, ac veneratione.

Studeat item confessariorum sacerdotum, qui ad id muneris probati sunt, nisi Episcopi cura præmittantur, copiam necessariam habere, qui biduo, triduo ve parochiæ suæ hominum confessiones audiant, aut confessos reconcilient, vt stata visitationis, alia ve die, quam Episcopus constituerit, præparati sint ad sacram communionem, & ad confirmationem, qui nondum confirmati sunt, ab eo sanctè sumendam.

Ac propterea confessionem causa eo tempore confessionalia multa, ad formulæ demonstratæ præscriptum confecta, certisq́ue locis in Ecclesia sua decenter collocata, si totidem non sunt, quot necessaria viderit, aliunde habere curet.

Hostias, vinum, vasa, mappas, & alia ad sacræ communionis, populo ministrāda, vsum necessaria, accuratè paret.

Locum item in Ecclesia præparet, atque ornet, vbi ab Episcopo confirmationis sacramentum fideles religiosè suscipiant.

Suggestum item decenti ornatu instruat, vnde tum ille, aliusve populo sermonem, concionemve habere possit; tum episcopalia monita de scripto pronunciari.

Pridie illius diei, quo Episcopus visitaturus est, chyrographa, schedulasve in promptu esse curet, eorum, qui cōfirmationis sacramentum suscepturi sunt, & compatrum, commatrumq́ue item ex præscripto instructionis litterarum, de confirmationis sacramento promulgatarum.

Omnium, singularumq́ue rerum, quæ vel consecrandæ, vel benedicendæ sunt, vt pote ecclesiæ, cœmiterij, altarium, campanarum, vestium, indumentorum, tabernaculi, calicum, corporalium, crucum, imaginum, significationem, indicis ordine exaratam, Episcopo ante diem visitationis ita in tempore det, vt cum de apparatu, tum de certa hora, vel die illas sacras actiones obeundi deliberare possit.

Sacristiam præterea adornet, atque instruat; in qua ex armarijs exposita sint sacra indumenta, vestes, pallia, vasa, ac reliqua omnia ecclesiasticæ supellectilis instrumenta atque ornamenta, præter illa, quæ in ecclesiæ, altariumq́ue apparatu, & vsu tunc erunt: eaq́ue ordine, ac pro colorum ratione distinctè collocata ita appareant, vt eo, & loco, & tempore in visitando recognosci certè, facileq́ue ac preui possint.

Certo item, decentiq́ue sacristiæ loco libri, ac volumina ecclesiastica, vt Missalia, Breuiaria, lectionaria, antiphonaria, & alia id generis suis operimentis politè contecta, in oculis Episcopi appareant.

Tuto item eiusdem loco in promptu sint scripta, monimenta, codicesve, quibus testificatio fiat sacrarum reliquiarum, in ea ecclesia asseruatarum.

Eodem loco tabulæ item, scriptave indulgētiarum, eidem ecclesiæ concessarum.

Separatim alio sacristiæ loco, vel in archiuio, si illud à sacristia distinctum sit, in prōptu habeat, tabulas, scriptave, ac monimenta quæuis, pro ratione annorum distinctè notata, quę ad ecclesiæ, altarium cappellarumve iura, priuilegia, bonaq́ue testificanda pertineant.

Librum item statutorum, & cōstitutionum, & tabulam rituum, consuetudinum, si quas peculiares illa ecclesia, eiusve clerus habeat, præsertim in diuinis officijs, ecclesiasticisq́; functionibus.

In promptu præterea, ac parata inuentaria hæc infra ordine præscripta, rectèq́ue confecta habeat, quibus singulis manu sua subscriptum sit.

Primò inuentarium sacrarum reliquiarum, in sua Ecclesia reconditarum, ac simul monimentorum, litterarumve, illas verè testificantium.

Alterum in quo descriptæ sint indulgentiæ omnes, illi ecclesiæ, eiusve cappellis, aut altaribus perpetuò cōcessę, aut ad tempus, quod adhuc peractum non sit.

Tertium, in quo sacræ vestes, pallia, indumenta, & ornamenta singula; omnia, quæcumque supellectilis ecclesiæ sint, rectè, ac distinctè descripta, notatave appareant.

Quartum in quo libri, scriptaue, litteræ, ac instrumenta id generis, quibus bona, iura, priuilegia ecclesiæ, altarium, cappellarumve testificata apparent, notata sint.

Quæ inuentaria, quo tempore, & quibus præsentibus proximè confecta sint, ex illius scriptione appareat, vt, si ita opus aliquando erit, rectè conferri possint, eademq́ue exscripta, in visitationis acta referātur, prout Episcopus censuerit.

Paratum habeat, ac exhibeat indicem dignitatum, canonicatuum, portionum, & aliorum id generis titulorum, altarium cappellarum, & clericatuum, quicumque sunt in illa Ecclesia, cum explicatione eorum census, ac onerum, vnicuique adiūctorum, tum etiam

etiam fundationum, institutionumve, & notariorum, qui fundationum tabulas confecerint, tum singulorum præterea, qui ea altaria, cappellas, portiones, canonicatus, dignitates, aliudve, quouis, etiam ad nutum amouibili, titulo obtinent.

Indicem etiam similem, cum simili explicatione titulorum, & beneficiorum quorumcumque, tum ecclesiarum, tum oratoriorum secularium, etiam campestrium, quæ sita sunt extra illam ecclesiam, intra fines tamen eiusdem parochiæ.

Indicem item scholarum, confratriarum, locorum, operumve piorum, quouis modo in ea ecclesia institutorum, quo exprimatur, & institutio, & institutionis tabulæ, à quo scilicet notario confectæ.

Rursus indicem similem scholarum confratriarum, hospitalium, locorumve, & operum piorum, quorumcumque, quæ extra illam ecclesiam, intra fines tamen parochiæ sita sunt.

Indicem quoque monasteriorum, præpositurarum, & huiusmodi domuum regularium, tam virorum, etiam si commendatæ sint, quàm fœminarum, etiam, quæ ab Episcopi iurisdictione immunes sint; quæcumque in illius parochiæ finibus sitæ sunt.

Paratum item indicem habeat, ac exhibeat, in quo clerici, in suæ ecclesiæ finibus habitantes, descripti sint, notatis eorum vniuscuiusque tum nominibus, tum domicilijs, habitationibusve ecclesiasticis, aut sæcularibus: hoc item adscripto, an soli, an vna cum alijs, vel ecclesiasticis, vel laicis habitent.

Indicem item puerorum, adolescentiumve, vitæ ecclesiasticæ disciplinam ingredientium.

Musicorum item, cantorum, organoque in quauis ecclesia sonantium.

Laicorum item hominum, si qui sunt, sacerdoti in Missæ sacro, aut in diuinis officijs, funeralibus etiam, & in alijs ecclesiasticis muneribus, operam aliquam præstantes.

Indicem item prædiorum, bonorumque Ecclesiæ suæ; rursusque fructuum, & censuum, quos inde percipit, & aliorum inde reddituum, vtpote oblationum, eleemosynarum, quę stans quibusdam anni diebus, vel ob solemnitates, vel ob anniuersaria, aliamve caussam fiunt.

Huic rursus alius index adiunctus exhibeatur, vsurpationum bonorum, iuriumve illius Ecclesiæ, & alienationum præterea triginta ante Tridentini Concilij celebrationem, & confirmationem annis factarum.

Indicem etiam det reddituum, vel veterum, vel recentium, Capitulo, clerove illius ecclesiæ communium.

Indicem quoque distinctum reddituum, emolumentorum, onerum, & aliarum, vt supra, præscriptarum rerum, quæ ad ecclesias tunc vacantes pertinent, notato etiam tempore, quandiu vacent, & illius item qui earum fructus, vel decimas, vel primitias, vel alios cuiusuis generis redditus exigit, nomine descripto, & auctoritate qua exegit item.

Indicem præterea censuus ab eo, qui sibi tamquam rectori obuenit, distincti, ac separati, vtpote illius, qui vel ad fabricæ illius ecclesiæ, vel ad luminum, vel ad sacristiæ, vel alterius eiusmodi rei vsum, erogationemve pertinet.

Promptos item habeat codices parochiales, vnum scilicet baptizatorum, alterum eorum, qui matrimonium contraxerint, tertiū illorum, qui chrisma susceperint, quartum, quem proximè confecerit, de numero, statuque animarum.

Regestum etiam, aut exempla cōstitutionum pōtificiarum, ac litterarum pastoralium, aut instructionum id generis, & edictorū, quæcumque ab Episcopo acceperit. In quibus singulis exemplis notatus sit dies, quo illa pupulo promulgarit, legeritve.

Paratos item libros, & tabellas singulas, indicesve habeat, ac exhibeat, qui debent in sacristia esse, ex præscripto Cōciliorum prouincialium, diœcesanorum, ac instructionū. Si præterea curam, administrationemve habet bonorum ecclesiasticorum separatim ab ijs, quæ sibi ad vitæ sustentandæ vsum attributa sunt, aut fructuum vacantium sibi commendatorum; susceptæ, administratæve curæ rationum codicem, in promptu habeat, atque exhibeat.

Separatim verò in prōptu habeat, vt Episcopo tradat, tabulam decretorum prouincialium, diœcesanorumq; quæ vel diuinorū officiorum cultum, vel ad parochialis curæ, disciplinæq; christianæ rationem pertinentia, nondum in parochiæ suæ finibus executionem habuerunt, caussis, & impedimentis quoque explicatis, cur in executionis vsum adhuc inducta non sint.

Tum præterea indicem, manu sua confectum, det eorum, qui infra notati sunt, si qui in parochiæ suæ finibus id generis homines extant.

Hæreticorum, hæresisve nomine suspectorum, aut libros hæreticos, prohibitosve habentium, vel legentium.

Publicè, vt infra, potissimum delinquētium, malefactaq; committentium.

Blasphemantium scilicet.

Superstitione, maleficijs, magicisq; artibus vtentium.

Eorum, qui in Pascha confessi, sacram communionem non sumpserint.

Simoniacorum.

Vsuras exercentium.

Concubinariorum, concubinatusve nomine suspectorum.

Illorum etiam, si qui publicè, notorieque crimi-

criminosi, quibus pro Tridentinæ sanctionis, Conciliique primi, & tertii prouincialis decretorum ratione, solemnis, vel publica indicenda sit pœnitentia; vt, aut tunc iis Episcopus eam iudicio suo statuat, aut illos, quos soleniter pro peccati grauitate pœnitere iussum est, à cancellario notatos, ad se ineunte quadragesima venire iubeat, cuius temporis initio illam de ecclesiæ sanctæ more ipsi subeant ritu solemni.

Coniugum inter se disiunctorum, neque simul habitantium.

Eorum, qui cognatione, affinitateve iuncti, matrimonium gradu prohibito cõtraxerint.

In ecclesia parum reuerenter, ac non debita veneratione versantium.

Illorum, qui diebus festis Missæ sacrificio nõ intersint; aut seruilibus operibus dies festos violare, aut choræis, comessationibus, aliisq; eiusmodi actionibus prophanare soleant.

Talis, aleave ludentium; aut istis domicilia exponentium.

Libros de rebus obscœnis, parumque honestis conscriptos, obscœnasque item imagines habentium.

Eorum etiam, qui inertiæ, desidiæ, otio, vel cauponis, tabernisve vinariis, ganeæve dediti sunt.

Marium, fœminarumque vestitum immoderatum induentium, non sine manifesta Dei, hominumque offensione.

Omnium denique deprauatorum morum, in parochiæ suæ hominibus frequentium, ac publicorum.

Indicem item eorum hominum, intra parochiæ suæ limites habitantium, quibuscum Episcopus visitans pro varii visitationis officiis, aliquando colloqui, agereve necesse habet. Horum scilicet.

Patrumfamilias.

Ludi litterarii magistrorum, Pædagogorum, musicam etiam, scriptionem, arithmeticam, aliasque artes liberales profitentium.

Mulierum item docentium, puellasque sibi in disciplinam traditas, domi educantium.

Medicorum, chirurgorum, tonsorumque rem medicam exercentium.

Pictorum, & sculptorum.

Bibliopolarum, impressoriamque facientiũ.

Ministrorum publicorum, vt syndicorum, confratriæ vniuscuiusque præfectorum, curatorumve, & aliorum id generis.

Notariorum.

Opificum, artificumve in parochia sua frequentiorum.

Hominum, operibus pijs exercendis aptiorum, aut iam deditorum; & eorum, qui vitæ spiritualis, disciplinæque christianæ studiosi adiuméta subministrare possunt rationibus, parochiæ bene instituendæ visoi necessarijs.

Pauperum, viduarum, pupillorum, ceterorumque verè miserabilium.

Cauponarum, cœnaculariamve exercentium.

Saltandi, tripudiandive, ac sonandi in choreis artem profitentium, docentiumve.

Exhibeat ipse ordinum, quibus initiatus est, ac beneficij illius, tum ceterorum etiam, si quæ alia obtinet, litteras, tum facultate scriptas, si quas ab Episcopo, eiusve ministris habet, vel suo, vel ecclesiæ suæ nomine, vt puta suscipiendi munus Missarum celebrandarum, audiendi confessiones eorum qui non sint de sua parochia, cohabitandi cum laicis, vel extra ædes ecclesiasticas, adhibendi fœminas sibi inseruientes, locãdi laicis domum ecclesiasticam, exponendi capsulam pro eleemosynis, & eiusmodi.

Exhibeat item libros proprios, quos ex decretis prouincialibus, aut ex visitationũ, alijsve Episcopi sui iussionibus, habere debet, vtpote Breuiarium, Missale, calendarium proximè editum, librum ritualem, seu sacramẽtorum, homiliarium, psalterium, volumen bibliorum, catechismum Romanum, codices Conciliorum, scilicet Tridentini, prouincialium, & diœcesanorum, quibus in libris inscriptum sit nomen possidentis.

Exhibeat præterea indicem aliorum librorũ, quoscunque impressos, aut manu exaratos habet.

Quod de sacris reliquijs, indulgentijs, indumentis, ornamentis, supellectile ecclesiastica, libris, scriptis, inuentarij indicibus, fundationum tabulis, redditibus, emolumentis, oneribus, vsurpationibus, alienationibusque titulis etiam beneficiorum, & ordinibus, ac ceteris deniq; parocho, rectorive, aut præfecto ecclesiæ, in qua animarum cura geritur, præscriptum est; id omne, & Præpositi, & canonici, & capellani, etiam mercenarij, & alij dignitatem, canonicatuum, altarium, cappellarum, aliorumque beneficiorum titulum obtinentes, aut quouis nomine administrationem, curamve habentes, & rursus fabricarum præfecti, & confratrum, hospitalium, eleemosynarum, locorumve, ac operum piorum quiuis curatores, cum visitandi erunt, præstent; quatenus eo de toto genere constitutum vllo modo pertineat ad eorum dignitates, beneficia, cappellas, & altaria, titulos, & ordines, aut ad fabricas, hospitalia, eleemosynas, pia loca, vel opera, aut etiã ecclesias, altaria, cappellas eorundem præfectorum, vel curatorum administrationi, & procurationi commissas. Parochi item autem, aut præfecti, rectorisve, vt supra, intra cuius parochiæ fines facienda est visitatio, nisi Episcopus alijs potius id muneris aliquando dederit, illos omnes, & singulos in tempore præmonere, vt præscriptum apparatum conficiant, atque in visitatione præsentes adsint, tum præscriptam rationem, qua id præstent, diligenter docere.

Episcopus porrò, quo visitationis rationẽ,

magis explicatam habeat, nec diutius, quàm par est, in mora sit, in omni præscripto apparatu recte conficiendo ab iis, quorum interest, pietatis suæ, pastoralisque diligentiæ studio omnem diligentiam adhibeat.

Quæcumque de præparatione in Episcopali visitatione faciẽda supra præscripta, sũt instructiones eædem fere omnes adhibendę erunt in alii visitationibus, illa tantum, præparatione excepta, quæ pertinet ad ea, quæ Episcopi tantum, episcopalisve muneris, & visitationis propria sunt; vt de solemni receptione, de chrismatis sacri ministratione, & aliis huiusmodi.

Quo verò parochorum, aliorum sacerdotũ in concionibus, vel sermonibus habendis ratio Episcopo explorator sit, hęc præter alias huius indagationis constitutas rationes seruare poterit, vt cum visitantur, sermonem, conuocato populo, præsenteque ipso Episcopo singuli in sua Ecclesia, vel, vbi is maluerit, eo de genere, quod idem iusserit, aliquando habeant.

Visitationis initio, certæ christiano more viuendi regulæ, ex œcumenica Tridentina synodo, Cõciliisque prouincialibus, & diœcesanis, omnique optima disciplina collectæ, vulgari sermone, breuiter explicatæ, ad communem prouinciæ vsum per nos edẽdæ, præter illam decretorum, ad laicos pertinentium, denunciationem, in Concilio prouinciali tertio parochis præscriptam, de suggestu populo frequentissimo in vrbe, & insignioribus locis, vbi Episcopus expedire cẽ fuerit, clara voce legantur; vt omnes intelligant, secumque taciti inquirant, an ad præscriptas leges vitæ christianæ modum susceperint. Tum ab Episcopo de illis interrogati, videant sui muneris esse, si quas in vitæ institutione executi nondum sint, earum præscriptis, atque institutis parere quam primum, & quam diligentissimè, pro salutaris disciplinæ ratione, atque usu, rectis regulis confirmato.

Certas pastorales monitiones vnicuique hominum ordini, sexui, ætati proprie cõuenientes, eo sacrarum litterarum fontibus, sanctorumque patrum disciplina, ex eisdem Conciliis haustas, ad omnium etiam magistratuum instructionem, nostra cura communi prouinciæ vsui conficiendas, vnusquisque parochus, cum in fine visitationis vrbis, & vniuscuiusque, præsertim insignioris oppidi, tum certis anni solennitatibus, prout Episcopus iusserit, & illis aliquid pro ratione loci, vel addendum, vel detrahendum censuerit, populo descripto recitet, atque euulget; ut fideles non solum visitationis iussis, decretisque aliis in omnes bene agendi partes confirmati, sed sæpius sui quique debiti officii, Episcopalibus, pastoralibusque vocibus moniti, in dies in via Domini maiores progressiones habeant.

De Concilio prouinciali.

PRouinciali Concilia, diuino munere, à sacra Oecumenica synodo Tridentina in vsum reuocata, sicut tertio quoque anno ad eiusdem synodi præscriptum conuocari, celebrarique oportet; ita maximè consultum esse debet, ut id ipsum rectè, ordine atque ex vtilitate prouinciæ præstetur.

Itaque, & pro illorum vsu, in perpetuum retinendo, & pro ceteris rationibus, ad eorumdem actionem rectè, vtiliterque præstãdam accomodatis, hæc tum auctoritate nostra, tũ etiam de consensu patrum sancimus.

Primò singulis prouincialibus Conciliis, tertio quoque anno, ex ipsa Tridentina sanctione celebrandis, quæ indicere, conuocare, & celebrare ius Metropolitani est, nos certam diem in posterum indicimus, decernimus, & statuimus feriam scilicet quintam, quæ à Pascha Resurrectionis Domini sub tertiam dominicam cadit; certumque item locum, nempe nostram ecclesiam, beatæ Mariæ virginis nomine nuncupatam.

Hoc autem perpetuæ indictionis decreto, cõstitutioneve Metropolitani iuri derogatum, abrogatum ne sit, quominus constitutum diem, locumve, prout necessitas postulabit, vel iusta causa, ratiove aliqua ei suaserit, prorogare, accelare, mutare, ex canonum iure, sanctioneque Tridentina possit; modo intra triennii saltem spatium, ad illius sanctionis præscriptum, semel celebret.

Neque rursus Metropolitano legitimè impedito, facultati illud conuocandi, eadem Tridentina sanctione coepiscopo antiquiori concessæ, detractum sit.

Eius autem constituti conciliaris diei, & loci, atque adeo Concilii prouincialis indictionem omninò, ratam, firmamque esse volumus, ac sine alia vel litterarum significatione, vel edicti promulgatione, vel vlla alia denunciatione aut nuncio, tantum roboris, & auctoritatis ad Episcopos, & reliquos quosuis omnes, ac singulos, qui in prouinciali Concilio Mediolanensi, quacumque ratione adesse possunt, aut debent, quorumve aliquid interest, monendos, & conuocandos, habere hoc decreto sancimus, quantum illa, quæ indicendi eiusdem Concilii prouincialis ratio litteris, & nuncio, edictoque publico adhibetur.

Quamobrem propositis pœnis, canonum iure sancitis, cum vniuersos & singulos Episcopos, tum ceteros omnes qui quouis iure, consuetudine, aliave, vt supra, ratione, debent, Mediolani in Metropolitana ecclesia præsentes adesse ad eam diem iubemus, quã tertio saltem quoque anno, prouinciali Concilio de more ineundo, celebrandoque certam, & statam hac constitutione in perpetuum decreuimus.

Qui-

Quicunque verò, vel Episcopi, vel alij interesse debent, ne eorum nomine alij, sed ipsimet stata die adsint; nisi necessaria, iustaque causa, quamobrem debitum hoc officium præstare non possint, impediti sint.
Eam porrò causam tum Metropolitano, vt canonum iure cautum est, probent; tum etiam procuratorem certum, ecclesiasticum hominem, mittant, qui suo nomine suscipiat, recipiatve, quæcumque canonum, Concilijque Tridentini auctoritate, in prouinciali synodo acta, gesta, constituta, decreta, sancitave erunt. Si quis contrafecerit, aliave ratione non paruerit, aut contumax erit, ex canonum sanctionibus debitas luat pœnas.

Quicumque porrò ex ijs, quos constituta illa die adesse hoc decreto iussum est, adesse neglexerit, aut prætermiserit, contra eum agatur etiam edicto publico, Metropolitanæ, aut alterius ecclesiæ, locive, vbi Concilium habebitur, si mutari quandoque contigerit, valuis affigendo.
Ad constitutum etiam illud tempus Capitula cathedralium ecclesiarum inuitamus ad Concilium; quibus certos aliquos procuratores, ecclesiastici ordinis homines, mittere liceat; qui eorum nomine præsentes in Concilio adsint; ac, si quæ erunt, quæ referre velint, ea Metropolitano in Cócilio coram exponant.

Vt verò omnibus, & singulis aliis, qui vel inuitati, vel alio iure interesse possunt, vel debent, quorumve interest, notior planè sit, atque euulgatior eiusmodi synodi prouincialis indictio; certam illam Concilij inchoandi constitutam diem, ac locum in calendarium, quod eo tertio anno editur, loco suo referri, conciliaremque diem notari; tum in octaua Natalis diei Domini, qui dies est cal. Ianuarij, aut in Epiphania, prout in Ecclesia sua mos est, eiusmodi solemnes promulgationes fieret, intra Missarum solemnia populo frequenti, una cum Paschę Resurrectionis Domini, aliarumque solemnitatum denunciatione de more indici, significari, & denunciari vnusquisque Episcopus mandet.
Iubeat etiam ecclesiæ suæ cathedralis valuis, aliisque locis, quæ videbuntur, schedulam, grandiusculis litteris exaratam, duobus mésibus ante constitutam diem, adstante frequéti populo affigi, his verbis.
Concilium prouinciale Mediolanense, per Reuerendissimum Archiepiscopum Decreto edito, & promulgato, indictum, & conuocatum hoc anno, die. mensis. N. Deo auxiliante, in Metropolitana Ecclesia de more inchoabitur, & celebrabitur.
Cui schedulę manu cancellarij, notariive Episcopali subscribatur, posito etiam sigillo consueto Episcopali. Conciliarem prętere a hanc actioné singulis tribus proximis ante diem constitutam dominicis diebus per parochos, & concionatores fidelibus denunciari, eosdemque non modo excitari ad frequentius orationis studium, verum etiam ad id inflammari vnusquisque Episcopus curet, vt die dominico, ipsam Concilii diem proximè antecedente, verè pœnitentes, & confessi, sacram communionem sumant, hoc præcipuè precantes, vt quæ ad suam & ad illorum, quorum curæ commissi sunt, salutem pertinent, Dei auxiliante misericordia, in Concilio sancta sollicitudine agantur.
Ab eadem tertia dominica ante præfinitum Concilii tempus, & deinceps, quamdiu de more illud absolutum, aut dimissum erit, eadem de causa, ac nomine, quinta quaque feria missæ sacrificium, tum à singulis sacerdotibus, tum solemniter collegiatim, in omni cathedrali, & collegiata ecclesia, de Spiritu sancto fiat, prout Concilio prouinciali secúdo, sancitú est; vel vbi solemnioris officii ratio hoc quandoque impediat, saltem commemoratio; tum etiã singulis diebus dominicis, & in illis, & in omnibus parochialibus ecclesiis processio, supplicationesque litanię ac preces habeantur.
Ecclesiastici etiam ordinis homines, & quos vnà secum ad Conciliũ Episcopi cõduxerint, & quos Capitula miserint, & testes item synodales, qui conuenerint; ii omnes, & singuli antequam in viam se dent, peccata confessi, sacerdotes Missæ sacrificium facere, clerici sanctissimam Eucharistiam sumere ne omittant.

Porrò eo religiosius, & frequentius Episcopus vnusquisque in oratione, & precibus, & sanctissimis sacrificiis, illo præsertim tempore versari studebit, quo planius se ad rerum grauium consultationem, & deliberationem vocatum esse videat.

Quo autem instructioris ad synodalium rerum tractationem cõueniat; perquirat primò, quæ Tridentina, & prouincialia decreta executus sit, quæ non item. Videat præterea, quæ ab aliis, quorum interest, præstita non sint, quæve non seruentur.
Hæc verò accuratè inuestiget in primis, an q̃ vel iure, vel consuetudine, vel alia quauis ratione residere debent, ipsi resideant, anque residentiæ munera per eosdem præstentur.
An regulares exequantur, quę Tridentina cõstitutione de eis sancita, in defectum Capitulorum generalium in prouinciali Concilio supplenda, prouidendave sunt, eiusdem Concilii Tridentini decreto.
Diligentissimè quoque indaget, si quæ superiorum prouincialium synodorum decreta sunt, quæ in sua diœcesi executionem non habuerint.
Id denique omni christianæ disciplinæ studio perspiciat, si quæ sunt, quæ pro corrigendis moribus, pro abusibus tollendis, pro cõtrouersiis componendis, aut alias pro vniuersæ prouinciæ ecclesiastica, & Christiana morum gubernatione sanctè instituenda,

vel restituenda tractari, aut decerni in Concilio oportet.

Quo studiosius autem id omne præstet; paucis ante diebus, quàm synodi prouincialis stata, & indicta dies venerit, vrbis diœcesisque suæ sacerdotes aliquot, pietatis zelo fragrantes, rerumque ecclesiasticarum peritia, atque vsu præditos, vt expedire videbitur, conuocet: quibuscum agat de ijs singulis cōciliarium rerum tractationibus, ac præsertim, quæ ad vitæ christianæ, & ad clericalis disciplinæ instituta interesse possunt.

Ijs omnibus Episcopus instructus, vbi ad Concilium venerit, in eo de ijs ordine referat, atque agat; & in primis de diuini cultus obseruantia, tum de cleri sui disciplina, spiritualisque eiusdē progressionibus, ac de instituti etiam seminarij rationibus de populi præterea in studijs, pietatis exercitatione, & de priorum hominum sodalitatibus, de ecclesiæ denique, diœcesisque suæ omni statu. Si quid verò sit, quod Episcopus vtiliter tractari posse censuerit, si Metropolitano per litteras ante significandum erit, id præstet, prout expedire iudicauerit.

In Ecclesia verò, vbi Concilium celebrabitur, quæ etiam ecclesia de more ornetur, ipsis proximis ante Concilij initium diebus, oratio quadraginta horarum instituatur, fiatque à clero, & à populo frequentissimo pro optimo Concilij successu.

Pridie etiā illius diei, quo futura est prima sessio, Episcopi, quo religiosius rem grauissimam agant, ieiunium celebrent; & Episcoporum item familia.

Eodem die sub vesperum, solemni more cāpanæ in ecclesia pulsentur; quod itidem fiat pridie illius diei, quo deinceps alia sessio futura est.

Postridie, quę stata Concilij dies est, summo mane singuli ecclesiastici homines, qui Concilij causa venerunt, sacerdotes quidem Missæ sacrificium faciant, reliqui verò clerici, præsertim qui de Episcoporū familia sunt, singuli à suo Episcopo, Missam celebrante, sacram communionem sumere studeant.

Hoc deinde frequentius, tum maxime, quo die sessiones habentur, facere salutariter procurent.

In prima sessione, supplicandi causa pro re graui, quę geritur, processio solemnis fiat, conuocato vniuerso clero, seculari, & regulari, post processionem Missæ sacrificium, vt à Metropolitano solet, eo impedito, ab antiquiori prouinciæ coepiscopo solemniter celebretur; & sermo item latine habeatur de conciliaribus actionibus, disciplinæque ecclesiasticæ cultui accommodata. Hæc autē & Missæ, & sermonis officium sequentibus alijs sessionibus præstetur ab alio prouincię Episcopo, qui à Metropolitano delectus, & inuitatus, id munus susceperit.

Singulis dominicis, & festis diebus, dum Concilium prouinciale habetur, mane saltem conciliares actiones intermittantur, vt Episcopi Ecclesiæ, & officijs diuinis eo tempore vacare possint.

Episcopi ad rerum, ob quas in concilium euocati sunt, actionem tota animi cogitatione intenti, sicut illas omni pietate suscipere debent, ita salutaribus cōsilijs adiuuare summaque animorum consensione, & concordissima Episcopali voluntate perficere pie studeant; id maximè spectantes, vt Deo conscientiæ suæ, religioni, ecclesiarum vtilitati, christianæ disciplinę, animarūque saluti satisfaciant.

Congregationes generales, quæ statæ in singulas hebdomadas habebuntur, significentur, tum campanæ mediæ sono, per dimidiam horam dato, tum tabellis suo loco de more affixis.

A Cōcilio autē, ne cuiquā Episcopo abire liceat, nisi necessaria, iustave causa à Metropolitano cognita, & comprobata, abeundiq; facultate scriptis data, ac procuratore ecclesiastico homine cōstituto, & relicto, qui suo nomine, quæcunq; in Concilio acta, decretave sunt, recipiat.

Antequam à Concilio discedatur, cum cetera, & ad optimos mores inducendos, & ad ecclesiasticæ disciplinæ vim, vsumq; retinendum, atque augendum, & ad Tridentinas, prouincialesque sanctiones omnino exequendas pertinentia, quàm diligentissimè agantur, tum quæcumque in ipsa Tridentina synodo ad Concilium prouinciale referūtur, studiosè tū lectione repetantur tū tractatione in executionis vsum inducantur.

Canonicæ præterea regulæ Oecumenicis Concilijs, ecclesiasticæque disciplinæ monimentis traditæ, quæ Episcopalis, & sacerdotalis vitæ rationem, officia, partesque maximè attingunt, de scripto legantur, ut canonum auctoritate, iam pridem sancitum est.

In ijs potissimum sit constitutio, de vita Episcoporū in Cōcilio prouinciali primo edita, altera item hoc quarto Cōcilio promulgata. Formula etiam promissionū ad interrogationum præscriptum, quas pontificalis liber complexus est, ac si quæ præterea alia erunt, quę potiora pro ratione temporum Metropolitano videbuntur.

In vltima autem vniuscuiusque prouincialis Concilij sessione, dies futuri Concilij, supra præscriptus, Metropolitani iussu, denunciabitur, vt antiqui instituti, & moris est.

Episcopi antequam è Concilio discedāt, singuli ordine ad altare maius accedentes, decretis, & constitutionibus, in eodem Concilio confectis, & promulgatis, postquam Metropolitanus subscripserit, ipsi etiam assentiendo de more subscribant.

Vnusquisque item procurator Episcopi absentis, antequam habeat, promulgata decreta, sui Episcopi nomine suscipiens, ijsdem

subscribat

ſubſcribat; ſi non fecerit excommunicationis pœnam incurrat.

Abſoluto denique, vt moris eſt, Concilio, & ſanctis acclamationibus factis, tunc omnes Epiſcopi ſurgentes, cum reuerentia oſculum pacis à Metropolitano accipiant, & ſibi inuicem dent, cum timore, & amore Dei. Quodque ſancti oſculi ſignificatione oſtendunt, id re ipſa præſtent, vt coniunctiſſimis animis, concordique voluntate, & pacis, atque charitatis ſtudio, quæcumque ſancita ſunt, ſollicitè exequendo in eam curam incumbant, vt vniuerſa prouincia hæc ſalutaribus diſciplinæ inſtitutis, & ad vſum inductis, in omnes benè, pieque agendi partes æquè conformetur.

Hac autem omni conſtitutione, ne Metropolitani auctoritati, & facultati vllo modo derogatum ſit: qua licet ei omni loco intra prouinciæ fines Concilium prouinciale conuocare, & habere: idemque in aliud tẽpus prorogare, mutare, aliave agere, gerere, quæcunque de ſynodorum prouicialium indictione, celebratione, directione, alijsque eiuſmodi ab eo agi, ius ſit.

Quæcunque verò ſupra conſtituta ſunt, quæ ad Concilij prouincialis habendi vim, vſum, ac rationem quouis modo pertinent, quæque ad pœnas non conuenientibus, vel abeuntibus, alijsve propoſitas, ſpectant; ea omnia, ac ſingulas, vt mox ſupra, decreta, ac ſancita ſunt, locum itidem habere, ſtatuimus, decernimus, & ſancimus, in etiam Cõcilio prouinciali in poſterum celebrando; ſi vel conſtitutam diem accelerari, vel prorogari, vel diem, aut locum mutari, vel alia quauis occaſione, vel cauſa, à Metropolitano, vel antiquiore coepiſcopo Concilium indici, conuocari, celebrarive contigerit.

De ſynodo Diœceſana.

EPiſcopus ad Tridentini Cõcilij præſcriptum ſingulis annis ac item ſemper ſex poſt prouinciale Concilium menſibus, diœceſanam ſynodum habeat, pœna propoſita, canonum iure, & Tridentino Concilio renouata.

Quare quod in nonnullis huius prouinciæ eccleſijs moris fuit, in prima proxima diœceſana ſynodo, certum diem ſynodalẽ conſtituat, quo clerus ad illam conueniat. Hic autem dies in ſingulos etiam annos, cathedrali in eccleſia de ſuggeſtu, die Epiphaniorum, vel cal. Ianuarij, vt alios ſolemnes dies denunciari conſuetudinis, eſt, indictus, calendario etiam adſcribatur, quod in ſingulos annos confici ſolet. Certum autem illum diem, prout cauſa poſtulabit, modo prorogare, modo accelerare, ac mutare Epiſcopo liceat arbitratu ſuo. Ita tamen, vt neque ſex menſium ſpatium poſt celebratum Concilium prouinciale, nec rurſus vllus annus prætereat, quo ſynodum non habeat.

In prima quaque diœceſana ſynodo decreta, in prouinciali proximo Concilio edita, promulgentur.

Quod officium, ne Epiſcopus negligat, vel prętermittat, eum hoc admonemus, vt pœnas meminerit, ſacris canonibus contra eum ſancitas, qui id culpæ, vel negligentiæ commiſerit.

De teſtibus ſynodalibus.

VT teſtium ſynodalium munus, ſicubi intermiſſum eſt, reſtituatur; atque non nomine ſolum, ſed certis officij partibus, rectè per eos geratur: quibus in ſynodo, vel prouinciali, vel diœceſana committetur, hęc de illis eorumque officio ſtatuimus.

Primo viri eccleſiaſtici ætate, moribusque graues, prudentes, ac virtutum chriſtianarum ſtudioſi, & ſpiritualis vitæ amantes, in Concilio prouinciali à Metropolitano ex vnaquaque diœceſi duo ſaltem in ſynodo diœceſana, ab Epiſcopo è diœceſi ſua ſeptẽ, pluresve, prout expedire viderit, teſtes ſynodales deligantur.

Quo in officio meminerit & Metropolitanus, & Epiſcopus pœne, in Concilio Lateranenſi ab Innocentio III. ſancitę, ſi vel ille in Concilio prouinciali, vel hic in dięceſana ſynodo nullos ſynodales teſtes nominarit.

Qui à Metropolitano delecti, & nominati ſunt in eodem prouinciali Concilio, qui ab Epiſcopo in ipſa diœceſana ſynodo, iurati, allatis Sanctorum pignoribus, ſanctè ſpondeant, ex formula verborum, infra præſcripta, muneris ſui partes, infra conſtitutas, ſe executuros eſſe.

Si verò à Concilio prouinciali abeſt, qui à Metropolitano nominatus eſt, tunc Epiſcopus, pro cuius ciuitate, vel diœceſi ille electus eſt, vnius menſis à fine Concilij ſpatio, eum ad ſe litteris accerſat: eundemque ex ipſa præſcripta formula iureiurãdo obſtringat, ac iuriſiurandi præſtiti teſtimonium, publica auctoritate munitum, intra alium menſem, ad Metropolitanũ omninò mittat.

Quicumque, ſiue abſit, ſiue præſens adſit, teſtis nominatus, id vel officium ſuſcipere, vel iuſiurandum præſtare recuſarit; id vt præſtet, ſi, prouincialis ſynodi teſtis eſt, à Metropolitano; ſi diœceſanæ, ab Epiſcopo cõpellantur; ac propterea ſi opus videbitur, cũ eo mulctis etiã; & pęnis, cenſoriſve agatur.

Iuriſiurandi autem formula, ex antiquo canone excepta, quam præſtabunt, hæc eſt.

Ego N. teſtis ſynodalis à Reuerendiſſimo Metropolitano, *vel, ſi in diœceſana ſynodo electus eſt*, à Reuerendiſſimo Epiſcopo nominatus, promitto, ſpondeo, & iuro, quod amodo in antea, quicquid noui, aut audiui, aut poſtmodum inquiſiturus ſum, quod contra voluntatem Dei, & rectam chriſtianitatem in diœceſi, vel regione mihi commiſſa, factum ſit, vel futurum erit, ſe in diebus

meis euenerint, tantum, vt ad meam cognitionem quocumque modo, si sciuero, aut indicatum fuerit mihi, synodalem causam esse, & ad ministerium Reuerendissimi Metropolitani, *aut si diœcesanę synodi est*, Reuerēdissimi Episcopi pertinere, quod ego nec ꝓpter timorem, nec propter præmium, nec propter parentelam vllatenus cælabo Reuerendissimo Metropolitano, *aut si synodi est*, Reuerendissimo Episcopo, aut eius misso, cui hoc inquirere iusserit, quandocunque ex hoc me interrogauerit, sic me Deus adiuuet, & hæ sanctorum reliquiæ.

Iurati testes hoc perpetuò meminerint, se non amore non odio, non inuidia, non spe, non metu, non pœna, non pręmio, non cognatione, non vlla denique re commoueri, aut impediri debere, quominus liberè, & integre munus suum pro ratione infra præscripta præstent.

Quo igitur tempore hoc munus gesserint, personas discretas interrogando simpliciter, & de plano, absque vlla iurisdictione sollicite inuestigent, hæc quæ sequuntur.

Idque singuli, aut in vniuersa ciuitate, & diœcesi, aut in regione, vnicuique eorum, potissimum nominatimque commissa.

An parochi canonici, & alij quicumque ecclesiastici homines, quos residere oportet, præsentes in ecclesiis suis adsint; anque rursus si pręsentes in parochialibus, vel canonicalibus, clericalibusque ædibus habitent.

An parochi præterea, aliique animarum curatores sollicitè, vt debent, fidelium sibi commissorum, saluti inuigilent.

An in sacramentis sanctè ministrandis, in verbi Dei prædicatione, in salutaribus monitis, in rudium, & puerorum ad doctrinam christianam institutione, & in ceteris omnibus curæ parochialis officiis, diligentis muneris partes præstent.

An reliqui, quicumque sint, ecclesiastici ordinis homines, ecclesiæ, si quam obtinent, aut in qua dignitatem, vel canonicatum, vel capellam, vel ecclesiasticam aliquod munus habent, aut in qua adscripti sunt, oneribus satisfaciant, & præscriptas sibi functiones obeant.

An ecclesiæ sartæ rectæ sint; an ornamentis, & supellectili ecclesiastica necessaria, & congrua instructæ; an illis, aut earum cœmiterijs atrijsve aliquid incultum sit, quodque sordibus obsolescat, aut aliquid à religioso cultu, & pietate alienum.

Videant item, an populus in via Domini ambulet; frequensq; adsit diuinis officiis, & sacris concionibus; & in ecclesia piè, religioseque versetur; atque dies festos colat.

An ieiunium quadragesimæ, quatuor temporum, stataque reliqua ecclesiæ ieiunia obseruet.

An eisdem decimas, primitias, aliaque debita emolumenta, adiumentave præstare, aut soluere recuset.

An in populo sacrilegi, blasphemi, concubinarij, adulteri, incæstuosi, virginum raptores, an excommunicati, an hæresis, & magię, superstitionumve nomine suspecti sint.

An denique alię in eodem morū corruptelæ, quæ correctionem, emendationemve requirant.

Dispiciant item an, quæ Romanorum Pontificum constitutionibus, œcumenicis, prouincialibus, diœcesanisque synodis, Episcoporumq; edictis, quouis de genere decreta; sancitavè sunt, ab ijs seruentur, quorū interest, siue ecclesiastici, siue laici homines sint.

Quæcunque verò animaduerterint, quæ iam decreta, sancitave, nullam adhuc, aut nō perfectam executionem habuerint; tum quæ rursus deprauata, correctionem, vel reformationem desiderent: ea omnia, & singula ordine ad Metropolitanum in Cōcilio prouinciali, si verò diœcesanę synodi testes sunt, ad Episcopū in ipsa synodo referant. Quod officium vt & præstet vtilius, & rursus ea de causa nullus patiatur impensam, quæ necessaria non sit, ratio hæc omnino seruetur.

Qui prouinciali Concilio à Metropolitano nominati, & constituti sunt testes synodales, ij tribus ante mensibus, quam Concilii proximè futuri stata dies venerit, quæcūque in vrbe, diœcesi ve, vbi id officium præstare debēt, animaduerterint, quę reformationē, aut correctionē requirāt, ea, in scriptū relata, ad Metropolitanū mittant; testes verò diœcesanæ synodi mense saltē antequā dies synodalis venerit, id ipsum Episcopo præstent.

Cum verò prouincialis Concilii dies instabit; in vnaquaque diœcesi, eo nomine electi inter se conuenient, vt eorū vnus, quem Metropolitanus maluerit, si tamē id illis, vel cū cōstituit ad hoc munus, vel postea litteris significauit, alioquin is, de quo inter se cōuenerint, accedat: qui cōstituta die Concilio ꝑsens adsit; ac si quæ interroganda, examināda, aut cognoscenda ab ipso de ijs quæ præscripta sunt, aut de alijs, quæ Metropolitanus cēsuerit, corā fideliter respondeat, summaque integritate, prout iureiurando sanctè adstrictus est.

Prima verò, vel sequenti, si potest, proxima post synodum inchoatam congregatione, aut certè, quam primum potest, referet, & interrogatus respondebit, quod vbi planè præstiterit, discedat licet; neque post illud tempus, nisi Metropolitanus aliter censuerit, sumptus illi victu suppeditetur, sed solum tantum pro viatico detur, quantum ad redeundum satis sit.

Viaticum autem testi synodali, ad synodum prouincialem proficiscenti, & sumptus pro victu necessarios, quamdiu pro munere commorabitur, suppeditetur aliqua pecuniæ contributione, quæ satis sit,

à clero

à clero eius diœcesis facta, quæ Episcopus efficiat, vt sine mora, impedimentove ei omninò persoluatur.

Ad diœcesanam verò synodum testibus synodalibus venientibus, nihil neq; sumptus, neque viatici contribuatur; nisi sint, qui diœcesanæ synodo interesse non debent, atque ijs quidem suppeditetur, ad præscriptam prouincialibus testibus rationem.

Si testis synodi, vel prouincialibus, vel diœcesanæ à suo domicilio ad aliquem locum pro sui muneris functione inuestigatutus accesserit; victus: expensa, viaticumque ab ijs desur quorum causa venerit, ad idque dandum Episcopus compellat.

Monitiones.

PEruetus illud institutum est, tum sanctorum patrum vsu, tum ecclesiæ auctoritate comprobatum, vt quæ sacerdotalem, clericalemque disciplinam officia, ac partes eius maxime attingunt, ea certis monitionibus comprehensa, ab Episcopo in synodis in clero proponantur. Cuius instituti ratione, atque exemplo nos adducti, de Episcoporum nostrorum consilio, atque assensu, monitiones, infra ordioe præscriptas, edendas censuimus: quibus pro libito suo vnusquisque Episcopus addat, & detrahat, prout ecclesiæ suæ clero pro temporum ratione vtile esse viderit: tum illas in vnaquaque diœcesana synodo, sessione publica, vniuerso clero de libro accuratè legi, grauiterque pronunciari mandet; vt quo sæpius repetitæ, frequentioreque studio illæ traditæ, atque expositę sunt, eo diligentius, ac religiosius sanctis ecclesiasticæ disciplinæ, vitæque officijs vniuersus clerus in omnes sese partes conformet.

Primò, fratres, & filij in Christo charissimi, memores perpetuò estote vocationis, qua nos dignatus est Dominus noster.

Qua assidua recordatione, memoriaque excitati, eam vos virtutem induite, vt videant alij, quasi lumen aliquod, vestram sanctitatem elucere. Quæ si magna in alijs vitæ christianæ institutis requiritur, certè in vobis, qui mysteriorum Dei ministri, diuinæque gratiæ dispensatores estis, maior inesse debet.

Et sicut sacro ordine à reliquis hominibus seiuncti estis, ita à communis fidelium vitæ vsu seiuncti, præcipuum quoddam, atq; hoc præstantius viuendi genus sequimini, quo ordinis dignitate præcellitis.

Cœlestem in terris vitam, iamquam Angeli, Dei, moribus vestris exprimere vsque adeò studete, vt à vobis diuinarum virtutum exempla ad ceteros emanent.

Vnanimem consensione, vnoque spiritu in ijs elaboram, vt & diuino cultui, & cœlestium rerum meditationibus, & orationi, & sacrarum, ecclesiasticarumque litterarum studijs vacetis; tum depositis sæcularibus, vanisque sollicitudinibus ab omni vitio alieni, in via Domini rectè ambuletis.

Charitatem in primis quæ seminarium est omnium virtutum, omni studio amplectimini.

Humilitatem, mansuetudinem, patientiam, iustitiam, temperantiam, officiaque christianæ pietatis reliqua colite. Quęcumque denique sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque sancta, ac religiosa, ea cogitate, eaque agite.

Virtutes sanctorum patrum, quas præcipuas, & quasi hæreditarias vobis ad imitationem reliquerunt, non adumbrare solum, sed omninò exprimere certatim contendite. Vtque illi, sic vos, abstinentiæ, & ieiunijs dediti, clericalis disciplinæ, ac vitæ castissimæ studiosi, tum patriæ cœlestis sitientes, Deo seruite assiduis diuinarum laudum officijs, & in ecclesia, quasi in perpetua vestra sacerdotali, clericalique statione continenter versamini.

Quæcũque demũ de muneris vestris partib⁹, de vitę modo, vel pontificũ sanctionibus, vel Oecumenicis Cõcilijs, vel puincialibus, diœcesanisque synodis, vel alia ratione præscripta sunt, ea vos seruate, ac prętate diligẽter.

Omnes, qui canonicarum horarum officijs deuincti estis, statas eas preces horarias recitate ad pręscriptam calendarii anninetsarij rationem, ac ritum.

Nec verò negligenter, sed attentè, piè, decorè, supplicique mente illas dicite.

Studiosè propterea legite, quę pręsertim à beato Antonino Archiepiscopo conscripta sont de negligentia in persolnendis horis canonicis, vt qua eo nomine errata sunt, omninò caueatis.

Expletis canonicarum horarum officijs, si quid in illis aut negligentia, aut alia culpa cõmiseritis, paululum colligentes vos, veniam à Deo perite.

Qui sacerdotes estis, Missę sacrificium sępius facite sanctè, ac religiosè.

Ad illud faciendum parate vos omni pietate, in tam alti mysterii meditatione toto animi defixi; & quo purius id faciatis, propriam cõscientiam diligenti, accurato, frequentique examine discutite; tum singulis saltem hebdomadis, atque adeò sępius, & omnino semper, cum peccati mortalis conscii estis, vni è confessarijs sacerdotibus, ad cleri confessiones audiendas constitutis, cõfiteamini.

In ea sanctissimi sacrificij actione ab erroribus, vel leuissimis omninò cauete.

Quę de illo piè, riteque celebrando pręscripta sunt, ea vos studiosè, diligenterque seruate.

Diaconi, subdiaconi, & clerici inferiorum ordinum, quicumque estis, quę de confitẽdis sępe peccatis, de cõmunione frequẽter sumenda, vobis iussa sunt, integrè, & sanctè omnia,

omnia,vt debetis,præstate.

Confessarios sacerdotes, per nos vobis constitutos,quos etiam tamquam vitæ vestræ duces ac magistros elegimus,adite.

Ecclesiasticæ militiæ omnes vos adscripti estis; ad pietatis, religionisque exercitationes vos vocatos esse cognoscite.

In omni in primis sancta oratione vos assiduè exercete; tum in meditationis,tacitæque piæ orationis studio singulis diebus, certo temporis spatio, toto castissimi animi sensu incumbite.

Hæc sanctis precibus, præter cetera,supplices præsertim afflictis rei christianæ temporibus,orate patrem misericordiarum,& Deũ totius consolationis.

Vt misereatur populi sui.

Vt fidelium animos ad vitia fugienda, ad virtutesque amplectendas sancti spiritus sui ardore inflammet.

Vt è principum, regumque animis euellatur,si quæ sunt,discordiæ semina.

Vt ij vna animi consensione Christi regnum propagare studeant, vnamque Dei gloriam, atque ecclesiæ matris defensionem propositam habeant.

Quicquid verò temporis à diuinis officijs, ab orationis contemplationisque exercitatione, ab ecclesiastica functionibus, & ab alijs necessarijs actionibus vacuum habetis, nõ in otio, neque in desidia, nec verò in rerum nouarum curiositatibus illud conterite:sed cum in sortem Domini vocati sitis, in eius lege die,ac nocte meditemini.

Sacrarum igitur litterarum studia diligentius colite, quæ vsque adeo complecti debetis, vt qui aspernetur, contra eum dicat Dominus.Quia tu scientiam repulisti,& ego repellam te,ne sacerdotio fungaris mihi.

Frequentes ad statas lectiones, & ad litterarum tractationes vobis præscriptas conuenite.

Attento animo in iis adeste, atque in dies ad vberiorem sacrorum studiorum fructum, progressionem aliquam habete, vt ad Episcopum aliquando vocati, & diligentiæ, & doctrinæ testimonium detis.

Si qui estis,qui vel tarditate ingenij,vel ingrauescente ætate magnum in litteris progressum habere non potestis, ne desistite tamen primùm oratione frequenti intelligentiam eo diligentius, ad pietatis, modestiæque studium,ac sanctorum morum disciplinam incumbite; tum sæpius sacerdotes peritiores consulite; & ad clericales, sacerdotalesque exercitationes conuenire,& libentius, & frequentius.

Concionibus etiam,atque lectionibus sacris, quæ in ecclesia, constitutis diebus, habentur, cum omnes, quicumque estis, tum maxime, quibus potissimum conciliaribus decretis iussum est, quo decet, habitu frequentissimi adeste.

Lectione librorum spiritualium, & clericalium,qui probati sint, animos mentesque vestras pascite.

Quatuor præsertim locos,ex catechismi Romani doctrina de duodecim fidei articulis, de septem sacramentis, de decem præceptis, de oratione dominica in promptu,atque explicatè habere,omni studio contendite.

Cum iis, & præceptorũ ecclesiæ cognitionẽ, & preces horarias recitandi peritiam, & ecclesiasticorum rituum, cæremoniarumque notitiam coniungite.

Pauculos libros, quorum necessarius delectus vobis decretis, vel prouincialibus, vel diœcesanis præscriptus est, habere ne omittite,aut negligite.

Qui pro facultatibus, proque studiorum ratione plures habere possunt, eorum optamus, & laudamus in ijs comparandis diligentiam.

At libros de rebus iocosis,ridiculis,obscœnis, inanibus, ad poesisque prophanę studiom pertinentibus,vulgari,aut latino sermone cõscriptos,procul abijcite.

Nec verò musicas cantiones ridiculè, voluptariè, parumque pudice exaratas adhibete.

Quotidie aliquid ex sacris biblijs legite; ac,si per ecclesiasticas occupationes licet,qui apti estis,aliquid item ex sanctorum patrum opusculis,Gregorii Magni Pontificis, Cypriani, Ambrosii,Augustini, Chrysostomi, Bernardi,& aliorum,qui sanctitatis,& doctrinę laude in ecclesia celebrantur.

In iis ad legendum, sanctissimum patrem, Ambrosium Episcopum vobis potissimum proponite.

Illius præcipuè librum de sacerdotali dignitate legite, quo libro ecclesiasticos homines commonuit de perfectæ vitæ institutione. Libros item officiorum, quos vbi primum Episcopus is factus est, cleri Mediolanensis potissimum causa edidit, in manibus assiduè habete.

Hos, atque alios præterea libros de sacerdotalis,clericalisque vitæ rationibus,& officiis, de animarum cura de christianæ pietatis studiis & exercitationibus, de aliisque eiusdem generij pie confectos, ita legite,vt quæcumque ad vitæ sanctæ normam accommodata ex illis animaduertistis, ac didicistis, moribus exprimatis.

Conciliorum item prouincialium, & diœcesanorum constitutiones, & decreta non percurrite solùm, sed vsque adeò studiosè legite,vt quæ legeritis post etiam taciti vobiscũ aliquando mẽte repotetis, ac videatis simul, nõ solũ si quicquã est,quod cõtra illorũ pscri ptũ egeritis, verũ si quid etiã aliud est, quod ex eidẽ exeq,pstareve omiseritis,aut neglexeritis. Qd vt pstetis, curate oĩnò atq; efficite.

Estis, diuina misericordia, in ecclesiastico ordine constituti,ad gloriam Dei cõseruandam, propagandamque: ideo tã ordinis vestri

vestri ministerium, quod explere debitis, videte; tum dignitatem, ac decorum seruate.

In incessu, statu, gestu ita vos præbete, vt ab ordinis, quem suscepistis, nomine, & ratione nullo sanè modo discrepetis, proposito vobis beati patris Ambrosii iudicio, q clero adscribi hominem recusauit, propterea quod eius gestus, & incessus dedeceret.

Habitu non exquisito, non delicato nimis, non serico, ne ornamento quidem; rursus nō sordido, nō neglecto, sed graui, & talari, atque eiusmodi tum domi, tum foris pro vniuscuiusque vestrū ordinis, gradusque ratione vtimini, ut a decretis eo de genere editis, nulla in re, vel minima, discedatis.

Coronam, quod insigne est ordinis clericalis, pro ratione ordinis, quo vos singuli initiati estis, latam, & conspicuam deferte.

Parca, & frugali mensa contenti sitis, & supellectile etiam modesta, ac tenui potius.

Ab omni splendido apparatu, pompaque seculari abstinete.

Quæcunque acu picta, variè intexta, aulæa item, peristomata reiicite.

Imagines domi non prophanas, sed eas habete, quæ pietatis, & religionis argumentum & adiumentum præbeant.

In omni vita a fastu, luxu, ambitu, ambitione ve, & à vanitate longè refugite.

Nec verbis quidem præscriptum vitæ modum peruertite.

Nihil scurriliter, nihil iocosè, nihil indecorè, nihil turpiter loquamini.

Absint à uobis maledicta, obrectationes, curiositas, leuitas, assentationes, ac nugæ.

Temperantiæ clericalis disciplinam vobis præscriptam in reliquis etiam omninò tenete.

Comessationes, compotationes, conuiuia publica, laicalive, tum maximè in quibus mulieres intersunt, euitate.

Hospites excipite: at illis excipiendis intra parsimoniæ fines vos continete, ita vt clericalis frugalitatis, non sumptuosi conuiuii testes illos habeatis.

A ludis, spectaculis, circulatorumque atque id genus vilium hominum præstigiis procul estote.

Arma abiicite.

Sic denique cor vestrum corroborate, vt inania spectacula non appetat, à mundi ludis, atque ineptiis abhorreat.

Sensus autem vestros ita dirigite, vt cum à Deo vtiliter dati sint tamquam rationis ministri, ne eos perperam adhibeatis, sicut satellites cupiditatum.

Sit igitur vester oculorum aspectus simplex, & pudicus.

Aurium sensus castus, & prudens: casta mēs, casti omnes sensus.

Vitæ & morum consuetudo casta, & spiritualis.

Ad eorum sacerdotum, qui in eiusmodi vitæ studiis, ac disciplina exercitati sunt, familiaritatem vos adiungite, ex qua nobis uestræ ad sanctè agendū progressiones cōstent.

Ad castitatem autem conseruandam munite omnem viam.

Legite propterea sæpe illum beati Cypriani martyris de singularitate clericorum librum qui vos in hac, vt in alijs instruet virtutibus.

Suspectarum autem mulierum consortium omnino vitate.

Cū aliis verò quibusuis mulieribus, quāuis vel arctissimo cōsanguinitatis, vel affinitatis vinculo vobis illæ coniunctæ sint, ne in eiusdem domiciliis, ædibusve simul habitate, nisi cum ex causa alicui vestrum aliquando episcopalibus litteris permissum sit.

In famulatu laicorum ne sitis, multo minus fœminarum quamuis nobilium.

Ne verò illas musicam, literasve docete, nisi scripta nominatim facultate ab episcopo permissum cuiquam sit.

Aedes ecclesiasticas ne laicis locate, nisi concessu episcopali.

Ac ne ipsas quidem patrimoniales locationi ijs date, quorum uita, moresve suspecti sint.

Secularibus verò negotiis, ut est sācti Pauli Apostoli documentum, ne vos implicate.

A cuiusuis generis mercatura questuosa, omni negotiatione, prædiorum conductione, tum aliis, vt prouinciali decreto vobis interdictum est, prorsus cauete.

Ne pecuniæ, lucrive audi sitis: nemo potest seruire Deo, & mamonæ: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet, inquit Christus Dominus.

Si qui pauperes estis, ne cupiatis diuites fieri, vt ne incidatis in tentationes multas, & in laqueum diaboli.

Paupertatem vestram ne moleste ferte: paupertatem dilexit, & docuit cœlestis magister Christus, qui nascens in præsepio ponitur, & nudus in cruce moritur. Scitote paupertati socias adiungi, sobrietatem, abstinentiam, & reliquas virtutes, quibus prælucere oportet ministros Dei.

Proponite vobis sanctorum veterum patrū uitam, qui lucrum non spectabant, temporalia nō quærebant, & nihil ijs tamen deerat; immò in paupertate illis aliquando abundabat, quod alijs erogarent.

Ne igitur quia tenuem redditum habetis, lucrum quærite, ne quæstum vos appetendo, iniuriam vestro ordini facite, auaritiæ sordibus volutati.

Non sæculi vos mercatores, non mammonæ ministri estis, sed Christi mercatores, nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, sed bonorum operum abundantia, cum charitate coniuncta, facite thesauros in cœlis.

Studete vos lucrari animas Deo, & cœleste horreum augere.

Exem-

Eaemplo ſanctorum vos paupertate, ſobrietate, ac parſimonia ita agite, vt non modo à ſuperuacanearum rerum vſibus abſtinentes, ſed veſtro etiam defraudantes victu, ecclesias veſtras, & altaria exornetis, ſarta tecta habeatis, ſacra ſupellectili inſtruatis. Alienis item neceſſitatibus ſubueniatis, & pauperibus opitulemini.

Qui verò vberiores eccleſiaſticos redditus habetis, eccleſias, e quarum prædiis fructus percipitis, eo magnificentius, & auguſtius, quo amplioribus donis, bonisve, auguſtiorique liberalitate illæ dotatæ ſunt, illuſtri ſtructura p̃claro opere reficite, egregijsque muneribus exornate, tum omni eccleſiaſticæ ſupellectili apparatu inſtruire.

Chriſti viſceribus ſubſtantiam eccleſiaſticã erogate, pauperibus ſcilicet, peregrinis, viduis, pupillis, ægrotis, in vincula coniectis, captiuis: quibus egentibus, & eſurientibus cum ſubuenire poſſitis, ſi alimenta neceſſaria denegatis, violatæ charitatis rei eſtis in conſpectu Domini.

Memores eſtote eius, quod à ſanctiſſimo patre Ambroſio ſcriptum eſt, ſua fideles eo animo obtuliſſe eccleſiæ miniſtris, vt per eorũ manus, quorum fidei, atque integritati ſumma omnia tribuebant, ad pauperes peruenirent.

Vos item alij, quicumque eſtis, quorum fidei Chriſti patrimonium propriè ad diuini cultus, pauperumque vſum commiſſum eſt, cauete ne ambitione, aut cupiditate prolapſi in alium, quàm cui addictum eſt, conuertatis; idque propterea ſacrilegij rei damnationem æternam ſubeatis.

Vniuerſi autem vos, & ſinguli eccleſiaſtici ordinis homines, vt ſummatim cõplectamur, quæ muneris veſtri ſunt, vobiſcum frequenter recolite, miniſterium veſtrum explere ſtudete, ſanctiſſima ſtudia religionis, & officii veſtri rebus aliis potiora ducite.

In rerum diuinarum, ſacrarumque cognitionem omni cura incumbite: quæ diuina, quæ ſempiterna ſunt, diuitiarum, & honorum, & terrenarum rerum cogitationibus abiectis, amplectamini: reſtincto cupiditatum ardore integros, caſtoſque vos ſeruare; mundi voluptates, quæ à diuinis præceptis detorquent, declinate: prædiorum eccleſiaſticorum, quæ non auaritiæ præda, ſed inſtrumenta charitati relicta ſunt, redditu, & fructibus non abutamini; humilitati ſtudete; charitatis opera præſtate; induimini Dominum Ieſum Chriſtum: ſanctorumque eius facta imitamini, ut & horum imitatione, & illius in primis diuinis pręceptis, inſtitutisque conformati, in vocatione, qua vocati eſtis, dignè Deo ambuletis; tum vitæ veſtræ ſplendore laicis hominibus lumen præferatis ad vitam ſanctè inſtituendam; tum vos repoſitam vobis iuſtitiæ coronam demum percipiatis.

Omnes præterea, & ſinguli, qui huius eccleſiæ miniſterio adſcripti aliquo modo eſtis, & diœceſim, & eccleſias, quas in ea obtinetis, quibuſue adſcripti eſtis, ſtationes veſtras, in quibus manendum vobis ſit, putate.

In illis ipſi reſidete.

Eccleſiaſticas ipſas ædes habitate; ibique domicilium veſtrum verè cõſtituite, & habete.

Debitis muneribus, atque oneribus ſatisfacite.

Alia item agite, ac præſtate ex præſcripta cõciliaribus decretis fructuoſę, ſalutarisque reſidentiæ ratione.

Quicumque item clerici minorum ordinum eſtis in eccleſiis, quibus adſcripti eſtis, ſinguli ordinis, quo initiati functiones tali pietate obite, ut digni habeamini, qui deinceps aliorum gradum aſſecuti, ſanctæ Dei eccleſiæ inſeruiatis.

Nemo autem veſtrum, quicumq; eſtis, ſi alicui functioni eſtis deputati, ab eccleſiaſtica ſtatione, perſonaliſque reſidentiæ munere diſcedat, niſi cauſis per Epiſcopũ probatis, & etiam conceſſu litteris expreſſo.

Hæc, quæ communiter, atque vniuersè vos moniti eſtis, ſinguli ſeruate, ſtudioſè ac diligenter.

At præterea ſigillatim, nominatimque vos, q̃ in cathedrali eccleſia dignitates obtinetis, canonici item tum eiuſdem eccleſiæ, tum reliquarum quarumuis eccleſiarum collegiatarum, vel vrbanarum, vel diœceſanarũ, quicumque ſitis, in omni canonicalis diſciplinæ officio ita agite, vt canonicè, nempe canonum legibus, ad vitæ veſtræ inſtitutum pertinentibus, & conſtitutionum prouincialium, diœceſanarumque rationem congruenter viuatis.

Id primo maximè ſtudete, ut in conſpectu Dei omnipotentis, puro corde, & caſto corpore miniſtretis. Tum ſinguli vos, ordinis dignitati, aut canonicatui annexi, functiones explete; canonicaliſque muneris partes præſtate.

Omnes in choro ſtatis horis aſſiſtite, & ad Deum pro fidelibus, pias, religioſaſque fundite precationes.

Dum eo loco eſtis, memores eſtote ad eſſe Chriſtum Ieſum Dominum, cui ſeruite cum timore & tremore.

Non pigri, nõ ſomnolenti, nõ oſcitantes adeſtote; non mente vaga, non vagis oculis, non indecenti corporis ſtatu.

Attente ſtudioſè, ritè, piè, religioſè diuinas laudes concelebrate: & pſallite Deo in conſpectu angelorum, cantantes in cordibus veſtris Domino.

In choro nemo priuatim, nemo tacite officium recitet, ſed omnes pariter, quicumque adeſtis, ſenes cum iunioribus, laudate nomen Domini in pſalmis, hymnis, & canticis.

A quibuſcumque colloquijs, & à litteratũ, librorum lectionibus, atque ab omni vagatione

Pro temporis autem, & officij ratione sedete, state, genua flectite, caput aperite, & inclinate. Accuratè demum omnia obseruate, quæ eo de genere vobis præscripta sunt, ita vt vestro exemplo alijs sacerdotibus, clericisque & rectè, riteque psallendi, & sanctè orandi, & piè agendi animum addatis. In psalmorum autem, canticorum, & hymnorum intelligentiam studiosè incumbite: vt, dum psallatis, pro sensum sanctissimorum, quos mente concepistis, ratione vos pietatis, deuotionisque affectum exciteris.

Non ordinariæ distributionis lucro adducti, sed Dei charitate, religionisque cultu cõmoti, diuinis officijs adeste, vt vere, ex animoque psalmi verba illa cõcinatis. Voluntariè sacrificabo tibi & confitebor nomini tuo Domine, quoniam bonum est. Diuinis officijs absolutis, paululum omnes in choro pie orate, inde abeũdi signo per pręfectũ dato, cõsurgentes quo ordine ad chorũ accessistis, eodem in sacristiam redite, vbi cappas, illas induti estis, & superpellicea sine strepitu vllo, vt susurratione depoonte.

Canonicales vestros cõuentus statis hebdomadæ diebus capitulariter habete.

Omnes, qui debetis, ad illos conuenite.

Inde ne discedite, nisi missione à Capituli præfecto impetrata.

Singuli ordine, & loco sedete.

Sententiam modestè dicite, & suo quisque loco, non præpostere.

A verbis scurrilibus abstinete.

In rebus consultandis rixas iurgia, & contumelias cauete.

In initio, & fine vniuscuiusque Capituli statas orationes dicite.

Priori loco tractanda proponite, quæ ad diuinum cultum, ad spiritualis vitæ progressionem, ad ecclesiasticam disciplinam tuendam, tum quæ ad rerum temporalium gubernationem pertinent, ne negligite.

Cetera hoc de genere toto seruate, quæ prouincialibus cõstitutionibus vobis præscripta sunt. Omnia in primis agite pace mutua, cõcordi volũtate, & charitate fraterna vos inuicem diligite. Canonici enim estis. qui sicut pro collegij ratione ex antiquo instituto vna in collegiata ecclesia, vnoque item in canonicali domicilio collocati fuistis; ita vno pacis, & charitatis fœdere, vnoque animorum consensione coniunctissimi, sicut nascentis ecclesiæ ministri, quorum erat cor vnum, & anima vna, experiendo videte, sicut in psalmo scriptum est, quàm bonum, & quàm iucundum sit, habitare fratres in vnum.

Quicumque verò estis, qui iter canonicos, præpositi, aut Archipresbyteri, aut alterius dignitatis nomen, gradumve obtinetis, sicut honore, & dignitate pręstatis; ita virtutum exemplis, vigilantiaque in vestri muneris, curæve partibus obeundis sollicitudine prælucete.

Parochi præterea, & ceteri quicumque estis, etiam præpositi, Archipresbyteri, aliive, qui animarum curam geritis, præter ea, quæ vos cum reliquo clero communia vniuerse monuimus, illa etiam, quæ præcipuè de vobis decreta sunt, præstate omni sollicitudine.

In primis oues, vobis concreditæ, cognoscẽdæ sunt, & appellandæ nominatim, pascendæ, & custodiendæ item.

Animarum igitur numerum in catalogum redigite ad scriptam normam.

Eorum, qui baptizantur, qui item confirmantur, & compatrum etiam qui adhibentur, omnia describite.

Matrimonia in codicem referte.

Parochiæ vestræ incolarum vitam, & mores inuestigate.

Indagate omni studio, si qui hæresi contaminati sint, aut suspecti, aut si qui sint, qui hæreticorũ libros habeant, vendant, emant, importent, vel legant, eosque statim denunciate.

Monete etiam populum, vt id ipsum etiam præstet, ad nostri edicti præscriptum, quod statis temporibus de more promulgate.

Perquirite de dictis, & factis eorum, qui ex hæreticorum finibus veniunt.

Dispicite, si qui è parochię vestrę finibus ad loca proficiscantur, vbi impunè prædicatur, quod à catholica fide alienum est; tum etiam an ij profectionis facultate impetrata agant ad præscriptum decreti in Concilio prouinciali tertio promulgati. Inuestigate præterea de ijs, qui in vestra parochia docent, eorundem que mores, vitam, & fidem obseruate, reliqua de ijs ipsis præstate, quæ Concilijs prouincialibus pręscripta, iussave sunt.

Videte, & cauete, ne superstitiones, magicæ cantiones, & eiusmodi diabolicæ superstitiones in populo vestro sint.

Cognoscite publicos peccatores, corruptores aliorũ, concubinarios, adulteros, vsurarios, blasphemos, & denunciate.

Cognoscite etiam alios populorum corruptores, qui festis diebus non Deo, sed aleis, ludis, choreis, diabolo seruiunt, quique festorum dierum cultum quouis modo violant, quales sint, neque obseruant pontificias, neque prouinciales de diebus festis colendis constitutiones, aut edicta episcopalia. Istos ab ea male agendi corruptela reuocare, ac deterrere, omni pietatis officio studete, tum Episcopo etiam, sicut opus erit, significate, vt pro curæ episcopalis officio salutare remedium afferatur.

Rursus agnoscite etiam pauperes, viduas, pupillos, ceterosque aliena ope egentes, quibus & salutari consilio, & consolatione, & re subuenite, aut si minus re potestis, cohortatione alios accẽdite ad eos subleuãdos.

Sique

Sique illorum grauior inopia deposcit, festis etiam diebus à pia fidelium liberalitate aliquid in ecclesia colligendum curate, vt ab Episcopo prę̨scribetur, quod ipsis in eleemosynam conferatur.

Seorsum etiam locupletes parochiæ incolas conuenite, quibus pauperum egestates proponite, & ostendite eis diuitias à Deo propterea etiam esse tributas, vt in opibus succurrant.

Si qui autem potentiorum opibus in causa aliqua oppressi sunt, illos vnice, atque intime eorum patrocinio commendate, qui vel ex suscepto officio id præstare debent, vel quibus Episcopus hanc curam dederit.

Pascite in primis populum vobis commissum prędicatione verbi Dei, salutaribus monitis, administratione item sacramentorum, exemplo, & oratione.

In verbo Dei exponendo planè obseruate, quæ constitutione prouinciali, & alijs concionatoribus, & vobis præscripta sunt.

Pueros festis, dominicisque diebus, in doctrinæ christianæ rudimentis instruite.

Prouectioris ætatis homines ad eadem intelligenda inuitate.

Patres, Matresque familias monete, vt filios, filias, ceterosque quos in familia habent, ad statas doctrinæ christianæ scholas ipsi conducant.

Confratrum, qui ijs scholis adscripti sunt, operam ad hoc institutum adhibite, curateque vt mutua inter eos charitas, morumque disciplina conseruetur.

Alios etiam ad tam pium opus amplectendum alacriores reddite, atque excitate tum assiduis vestris cohortationibus, tum promulgatione thesauri spiritualis indulgentiarum, ijs concessi, qui ijs scholis ascribuntur, in illisque operam nauant.

Ne omittite diebus festis inter Missarum solennia aliquid ex ijs, quæ in Missa leguntur, fidelibus exponere, & sanctissimi illius sacrificij mysterium aliquod explanare, & aliquando sanctiores illius sacrarum cæremoniarum, rituumque rationes, & significationes explicare, quo diligentius instructi ĩ dies sacrosancto illi sacrificio religiosi⁹ intersint.

Docete item, quomodo fideles signo Missæ celebrandæ dato, se corde contrito ad eã sanctè audiendam parent.

Curate, atque efficite perpetuis vestris monitionum officijs, vt in illa viri aperto capita, mulieres velato, & in omni eius parte vtroq; genuflexo, præterquam in euangelio adsint.

Instruite etiam eos, quàm religiosè non solum in Missæ sacro, verum etiam in diuinis alijs officijs versandum.

Quando standum, quando genuaflectenda, quando assurgendum.

Quàm valde, dum illa fiunt, celebranturve, fugiendæ confabulationes, colloquia, deambulationes, strepitus, clamores, immò verò inanes cogitationes, quibus à pia meditatione, & mysteriorum, quæ aguntur, contemplatione, religiosaque oratione animus distrahitur; quam denique studiosè vitanda reliqua omnia ab eorum officiorum sanctitate, & culto aliena.

Rursus quàm sanctè item, quam religiose, & quàm demisso, humilique habitu in supplicationibus litanijs, & stationibus versandum sit.

Qua reuerentia, quove pietatis studio in ecclesijs, locisve sacris manendum sit, quęve ab alijs procul abesse debeant, idque ex sanctionibus pontificijs, constitutionibus, conciliaribus, Episcopalibus præterea edictis.

Qua etiam, non solum intima religiosi animi præparatione, sed externa etiam cultus, vestitusque modestia, humili genuflexione, & armis depositis, ad sanctissimam communionem, tum etiam ad certa sacramenta accedẽdum sit.

Tum docete, ac monete, quomodo dies festi colendi & sanctificandi sint.

Ostendite indignissimum esse sacris illis diebus, non modo à nefarijs operibus illicitisq; negotijs non abstinere, verum etiam religionis, ac pietatis opera non præstare omni diligentia.

Ac pręterea nefas esse, sacros dies ad maxima Dei beneficia colenda, summasque ei laudes persoluendas, ac debitum sanctis honorem tribuendum institutos, ad illa traduci, quę ab eo cultu abhorrent: qualia sunt tripudia, ludi, choreæ, spectacula, quibus, ad turpes illecebras incitantibus salutis humanæ hostis, diabolus oblectatur.

Denunciate item stata sacrorum temporum ieiunia; docete quomodo ieiunandum, quæ peccati grauitas inuiolandis sacris ieiunijs.

Quæ præterea christianæ pietatis officia in sanctorum vigilijs.

Quam sanctè obseruandum quadragesimale ieiunium.

Statis autem solemnibus, vel aduẽtus, vel septuagesimæ, vel aliorum temporum celebritatibus præmonete fideles, atque diligenter ex pastoralium etiam litterarum præscripta recitatione, ac ratione instruite ad sacra illorum temporum mysteria, sanctis pietatis officijs religiose colenda.

Vtque ijs omnibus pro temporum solemnitatumque ratione illi instrui possint, sæpè monete, vt dominicis, alijsque festis diebus, quemadmodum sacra Tridentina synodus optat, ad parochialem ecclesiam cõueniant.

Qua in re sępius monitionem pastoralem de genere frequenti populo legite.

Sæpe autem, ac diligenter eosdem docete, quam assidue orandum sit.

Quomodo & tacita supplicis mentis meditatione, & pijs statis orationibus precandum.

Quam

Quam studiosè, ac religiosè suscipiendum vespertinę communis orationis institutum, quàm diligenter illud semel susceptum, pie retinendum.
Ideoque cum alias sæpè in aooo eam orandi rationem, cum indulgentijs concessis per summa capita explicate; tum præcipuè diebus, Coocilio prouinciali tertio constitutis, io maxima populi frequẽtia de scripto pronunciate, atque eeulgate.
Dominicis diebus instituite populũ, & monete, pro quibus oret, vt est in eodem prouinciali Concilio decretum.
Tum præterea, quas singulis hebdomadæ ferijs, pręcipuas precationes, christianasq; meditationes, atque in orando exercitationes sibi propositas in promptu habere possit.
Quàm sæpissime verò sermonibus vestris populo propooite locos perpetuæ christianæ meditationis, de morte, de iudicio, de inferno, de gloria, & de præmio paradisi.
Monete pręterea sedulo, ac frequentissime patres, matresque familias, vt liberos, familiamque suam ad pietatis, christianarumque virtutum disciplinam religiosè instituant.
Ad hoc propterea patres familias inducite, vt de vitę spiritualis ratione, & pijs exercitationibus libros probatos domi suæ habeant, in quorum lectione versentur, seseque ac familiam instituant ad sanctè agendum.
De patrum familias officio, familięque institutione, editam in Concilio tertio prouinciali constitutionem in parochiali conuentu legite, singulasque eius partes explicate.
Tum alia præterea docete, quæ opportuna existimaueritis, quibus illi se, suamque familiam in christianæ vitæ iostitutis, atque exercitationibus conforment.
In officinis etiam, & tabernis disciplinæ, vitæque christianæ rationes obseruate, si quid autem vel ab artificibus, vel ab institoribus, operarijs ve cõmitti animaduerteritis, quod dissolutæ disciplinæ sit, id officinarum, tabernarum ve dominos grauiter monete, ostenditeque ea in re officit sui partes.
Estis participes, & socii laborum, curæq; Episcopalis, & io messe Episcopo commissa, operarij estis, elaborate vnà cum eo, & contédite, vt populus, cuius cura geritur, tãquã porum triticum, auxiliante diuina misericordia, congregetur in borrea cœlestia.
Depositum custodi, inquit beatus Apostolus Paulus, id quod vobis singulis dictum esse putate, ot in grege, tamquam deposito fidei, curæque vestræ commisso diligenter custodiendo, ab omnique peccati labe conseruando cogitationem, sollicitudinem, curam, studiumque omoe collocetis.
Parochiæ igitur, voicuique vestrum concreditæ viciniam, cum à ceteris vitij omnibus vos singuli sollicitè custodite; tum curate etiam, ne odia simultates, inimicitiæ, factiones, temere iurandi, maledicendi, imprecandi prauæ consuetudines, ac ne detractiooes quidem in ea sint.
At uitia in primis, & peccata, ad quæ populum procliuiorem esse aoimaduertitis, reprehendite, atque exagitate.
Nec verò dissimulate peccata: sed annunciate populo scelera eius: publicè peccantes coràm omnibus arguite, ut & alii timorem habeant.
Idqueague spiritu fortitudinis Domini, & vt strenui eius milites, booam militiam militate, nihil planè trepidantes.
Si ab increpatione, vos monet S. Gregorius, reticueritis, quia contra vos odia insurgere reformidatis, non iam Dei lucra, sed vestra quæritis.
Non maledictis, oon vexationibus, non calumniis, ooo alicuius generis contumeliis illud, vel inctepandi, vel palàm arguendi officium deserite, modo Christi gloriæ, & animarum saluti seruiatis.
Rursus non aucupandæ hominum gratiæ studio id agere desistite; seruus Dei non essem, si hominibus placerem, inquit Apostolus.
Væ vobis taceutibus, aut dissimulantibus, si grex curæ vestræ commissus perierit: sanguinem eius de manibus vestris requiret iustus, & omnipotens Deus.
Si igitur peccatur, ne in increpationibus verba vestra blandientia sint, sed, vt à spiritu sancto scriptum est, stimuli siot, & quasi claui, io altum defixi.
Instate opportunè, importune, priuatis etiã admonitionibus, coosiliis, correptiooibus, obiurgatinnibus, vt peccãtes, adiutrice diuina gratia, in viam salutis reuocetis.
In vsum etiam sanctè ita reuocate fraternam correctionẽ, vt non modo mutua christiana charitate uns ipsos corripiatis, sed reliquos item, præsertim parochiæ incolas id charitatis, & correctioois officium rectè doceatis.
Ad sermonum verò, admonitionum, correctionum partes expleodas, locos vobis comparate, præcipuè ex doctrina cathechismi Romani, iniquo magna cum populorum vestrorum salutari vtilitate versari diligentet potestis.
Neque ad hoc multiplicis vestræ ecclesiasticæ tractationis genus negligite adiumenta, quæ aliuode vtiliter capere potestis.
Cætera autem officia, quæ in sacramentorum administratione, in assidua ad frequentem eorum vsum cohortatione, io ægrorum cura, io aliis parochialis muneris functionibus, uobis prouincialibus, diœcesanisque Concilijs præscripta sunt, præstate, atque exequimini accuratè, ad earumque conciliarum constitutionum, decretorum ve normam, omni obseruantiæ atque obedientiæ studio vos planè cooformate.

Quæ verò decretorum prouincialium, vel diœcesanorum partes ad laicos, eorumque christianam disciplinam attinēt, quo sæpius euolgatæ, atque inculcatæ seruentur diligentius; illas, summatim vulgari sermone expressas, crebro, prout vſo venerit, populis vestris proponite, denunciate, explicate, atque in consuetudinem inducite.

Quæcumque denique vel ad vos, vel ad laicos, curæ vestræ commissos, pertinent, ea decreta, quo maximo potestis, studio, in omnem executionem, disciplinæque vsum introducite. Videteque in primis, ac perpendite, quæ sint, & quàm religiosæ muneris vestri partes: caueteque ut in officiis, & curæ vestræ functionibus non modo quicquā vos non committatis, sed ne omittatis quidē: cum in sacerdotali, vita, pro muneris, quod sustinetis, ratione, tum grauiores, tum longe plures, quàm in ceteris hominibus esse possint, omissioni, culpæ.

Vos prætetea reliqui sacerdotes, quicumque estis, quibus animarum cura non incumbit, cum alia omnia, quæ ecclesiastici ordinis hominibus, de diuinorum officiorum cultu, de vitæ honestate, de studiis, & vitæ spiritualis exercitationibus, præscripta, aut monita generatim sunt, tum quæ nominatim, sigillatimque ad pręcipuam vestram executionem attinent, præstate omninò.

Vos item reliqui clerici inferiorum ordinum, quæcumque ad vos vel nominatim, vel generatim spectant, agite omnia, sicut clericalis vitæ ratio, canonum, & conciliorum decretis pręscripta, postulat.

Christi estis, nempe de sorte Domini, & ipse Dominus sors, pars scilicet vestra, tales prębete vos, vt & ipsi possideatis Dominum, & possideamini à domino, vereque dicatis, Dominus pars hæreditatis meæ.

Filii mei nolite negligere: vos elegit Dominus, vt stetis coràm eo, & ministretis illi.

Videte igitur, quàm valde intentos vos esse oporteat ministeriis vestris, & quàm magna vitæ, morumque castitate.

Proborum hominum tantum, præcipuè sacerdotum, vitæ spiritualis laude pręstantium, familiaritate vtamini: ex quorum consuetudine tum fructus vos capiatis, tum Episcopus meliorem in dies de vobis opinionem concipiat.

Maiores veremini, & obseruata: eisdemque rectè muneribus obtemperate.

Præter latinæ linguæ, & litterarum studia, ecclesiasticæ in primis disciplinæ institutionibus diligenter incumbite.

Sic demum vos moribus, & vitæ modestia probate, ut & à parochis, & à præceptoribus uestris, tum etiam à populo bonum testimonium Episcopus habeat, uosque dignos iudicet, quos maioribus ordinibus adscribat.

Vos uerò, qui vel visitationis munus geritis, vel clericalis disciplinæ curæ quouis nomine præfecti estis, vel in diœcesis Vicarij foranei constituti, in explendis muneris, atque officii, uobis commissi, partibus sedulò inuigilate, atque elaborate.

Onus, quod sustinetis, quàm graue sit, quā plenum curis perpendite; tum quam in eo vobis committendo spem, fiduciamque Episcopus habuit, uidete, tum efficite, ut eius expectationi respondeatis uigiliarum uestrarum studiis, assiduaque solicitudine.

Ecclesias, quæ in unicuiusque uestrum regione sunt, sedulò uisitate: earumque partes singulas inspicite.

Peruestigate in uniuscuiusque parochię finibus, an aliqua publicorum peccatorum labes, an flagitia, quibus episcopali cura Episcopus medeatur, necesse sit.

Vniuerso clero, pro regione commissa, inuigilate diligenter, illudque in primis uidete, ut in disciplinæ ecclesiasticæ moribus, institutis, atque officiis se contineat, clericalisque moderationis legibus congruenter viuat.

Indecentem eius habitum omnino reiicite; morum, sanctæ vitæ, sacrarumque litterarum, & institutionis ecclesiasticæ studia, si quæ in eo languescunt, excitate.

Clerici autem minorum ordinum, in hoc maximè vobis commendati sint, vt illorum omnes tum in vitæ moribus, tum in litterarum, ecclesiasticæque doctrinæ studiis progressiones accurate exploretis, atque, vt maxime potestis, paternis cohortationibus atque obiurgationibus, iisque assiduis adiuuetis.

Ecclesiarum item cultum, nitorem, ceteraque eius generis omnia curate vestra diligentia, quæ totis in Christo visceribus ab vnoquoque vestrum expetitur.

Quæcumque verò, uel prouincialium diœcesanarumque synodorum decretis, uel præcipuis instructionibus, uel visitationum iussis præscripta sunt, ea omnia, vt re ipsa præstentur, studiose perpetuo agite.

Hæc omnia, & singula his monitionibus nominatim, sigillatimque expressa, tum cuncta item reliqua, vel concilijs prouincialibus, diœcesanisque sancita, vel alio modo vobis præscripta, vos omnes, ac singuli, quorum interest, quanto potestis amore, & pietate non amplectamini solum, & legite; sed mente, animoque comprehendite, seruate, omnique sollicita executione præstate, totosque vos ad cohortationum, admonitionum, decretorū, & cōstitutionū rationē accomodate.

Quod omne, vt faciatis, sicut nos pro episcopalis nostri officii munere vos in hoc diœcesano conuentu ex concilij prouincialis præscripto commonefecimus: ita etiam vnumquemque vestrum, per vnigeniti filii Dei aduentum, per eius crucem, perque animarū vestrarum salutem obsecramus, obtestamur, diuina-

diuinaque contestatione monemus. Rursusque vobis ipsis vniuersis, & singulis edicimus, si quis vestrum constitutionibus, decretisque vel prouincialibus, vel diœcesanis, vestra causa editis, non paruerit, contra eum nos acturos esse ecclesiasticis, canonicisque sanctionibus.

Cauete igitur ne quem vobiscum paternè modò agentem, solliciteque monentem, & in conspectu Dei vos hoc sacro loco deprecantem, auditis, eundem rursus in hac vita solum culpas vestras animaduertentem, sed in diuino præterea iudicio easdem accusantem audiatis.

At ipse Deus, & pater noster, & Dominus Iesus Christus dirigat vias vestras in omni sancta obedientia; exhortetur corda vestra, & confirmet in omni opere, & sermone bono, ita vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, per omnia ei placentes; sicque sanctis vestrarum virtutum progressionibus probati, appareatis ante Deum, & patrem nostrum in aduentu Domini nostri Iesu Christi, cum omnibus sanctis eius. Amen.

De foro episcopali, ecclesiasticove.

Excommunicationum, quæ, certis monitionibus primùm adhibitis, ad finē reuelationis, vt aiūt, pro deperditis, substractisve rebus ferri solent, literæ ne cuiquam, nisi ijs concedantur, qui ob eam causam supplicationis libellum Episcopo obtulerint, eorumq; ipsorū tūn rogatu, quorum ciuiliter interest. Qui supplicationis libellus eiusmodi sit, quo & res ipsa, de qua agitur, & eius pretium item nominatim, speciatimque exprimatur, nisi ecclesiæ, loci pij, communitatis, vniuersitatis, collegij, vniuersalisve successoris res sit, cuius certam notitiam illum, illamve non habere verisimile est: tunc enim supplicantis qualitate in libello expressa rei, de qua quæritur, descriptio quædam generatim fieri poterit, modo ne sit incerta nimis, aut non verisimilis, sed eiusmodi, quæ saltem ostendat rem ipsam, vt est Tridentini Concilij præscriptum, non vulgarem esse: id quod Episcopi concedentis religiosæ conscientiæ, iudicioque pro ratione rei, & personę relinquitur.

Porrò eiusmodi excommunicationum literæ non concedantur, vt infra sancitum est.

Pro re criminosa, quęve infamiæ notam inurat.

Pro re non occulta omninò.

Pro re, quæ ita iam diu amissa, aut subtracta est, vt illius memoriam amplius non haberi verisimile sit.

Neque rursus cuiquam excommunicato, aut manifestè, ac notoriè criminoso.

Neque verò cōtra aliquem, quem pro rebus quæ in monitorijs litteris exprimantur, satisfacere non posse constet.

Neque præterea in loco, vbi eas verisimile sit negligi, contemnive.

Cum verò pro ratione præscripta aliquando cōcedantur, ne tamē in sanctissimis his diebus, in Natiuitate scilicet Domini, Pascha Resurrectionis, Ascensione, Pentecoste, in celebritate sacri Corporis Domini, alijsq; anniuersarijs solēnioribus diebus, vllo modo promulgētur, nisi Episcopus aliter cēsuerit.

Si item nihil, quod supra sancitum est, neque aliud quicquam obstat, quominus concedi possint, ne semper tamen dentur, concedanturve, sed tantum cum Episcopus, seruata forma Concilij Tridentini, expedire censuerit.

Cui episcopu soli, neque verò eius vicario, etiam generali, si modo Episcopus non longius absit, eiusmodi monitoriarum litterarum concessio hoc decreto reseruata sit.

His verò litteris monitoriis aliquando datis, ne excommunicationis sententiam Episcopus ferat, nisi de earum promulgatione locis, & temporibus congruis facta, relationem acceperit, & iterum de re ipsa diligentius, accuratiusque deliberarit, ac grauem præterea causam censuerit, quamobrem illam ferat.

Formulæ certis verbis cōceptæ, atque explicatæ conciliari nostra auctoritate, ad huius prouinciæ vsum in lucem emissæ, ab omnibus, & singulis, quorum interest, pro concepta, constitutaque ratione seruentur.

In omni, & scripto, & actione, quæ sigilli episcopalis, impressionem requirat, Episcopus sigillo sancti patroni ecclesiæ, cui præest, imagine aliqua certa expressa, vtatur: quod cum ad illius sancti viri memoriam, imitationemq; excitandam, atque ad ecclesiæ ornatum, & splendorem insigne est; tum pietatis rationi cōueniēs, & cū ecclesiatū bene institutarū vsu, consuetudineque consentaneū.

Eius verò sigilli certa forma, imagove, vel pro antiquo illius ecclesiæ instituto, si id constat, vel, prout Episcopus semel statuerit, perpetuo adhibeatur.

Fori Episcopali cancellarius, ac notarij certos libros habeant, in quibus causarum criminalium actiones, quæstiones, ac, quos vocant, processus rectè, ordineque describant, nec vero in folijs.

Mercedem præterea, quam ex vniuscuiusque causæ, vel ciuilis, vel criminalis scriptione, actione, & processu acceperint, cum in libro certo exscribant, ijs ipsis certis diebus singulis, quibus eam mercedem, aut partem acceperint, & mense, annoque notatis; tum in ipsius causæ, processusque acti, conscriptiq; fine adscribant item.

Quód in Concilio prouinciali tertio Episcoporū vicarijs vetitum est, vt ne esculenta quidem, poculentave ab litigantibus, aliisve apud se causas agentibus, dono accipiant, idem cancellario, & notarijs interdictum sit, ab illis saltem accipere, in quorū causis acta conscribunt, notarijve partes agunt.

Pœnæ, & mulctæ omnes, ac singulæ, cuiusvis

cuiusuis generis sint, siue clericorum, siue aliorum quorumcumque, etiam quas ex superiorum conciliorum sanctionibus irrogare contigerit, deinceps piorum locorum, operumve vini vere, atque omnino attribuantur, nulla prorsus parte reseruata, aut alij vsui attributa.

Rursusque vt attributionis, solutionisque certa, atque explorata ratio constet; Episcopus certum codicem, in quem eæ explicate referantur, confici, in archiuioque episcopali asseruari diligenter mandet.

Nec verò vicario, alijve Episcopalis fori iudici vllam omninò pœnarum, mulctarumq; partem consequi, habereque vllo quouis colore liceat.

Quicquid consensus, approbationis, facultatis, licentiæve, vel alio huiusmodi nomine ex huius, vel superiorum conciliorum prouincialium decretis ab Episcopo impetrandum est, eiusve auctoritate concedendum, id & ab ipso, & ab eius cancellario, & quibusuis ministris gratis omnino, semp detur, etiam quod adscriptionem attinet.

Vt ne ex notariorum imperitia detrimenta, & litium occasiones existant, quod de iis ipsis, etiam apostolica, Imperiali, aut Regia auctoritate creatis, Tridentina sanctione decretum est; id Episcopi studiose exequantur, vt eorum peritiam, vsumque etiam examinatione adhibita, perquirant. Quicumque verò notarij, ea per examen disquisitione facta, probati non sint, officij sui in negotiis, litibus, causisque ecclesiasticis, & spiritualibus exercitatione, atque vsu per illos, vel perpetuò, vel ad tempus prohibeantur, ad eiusdem Concilii præscriptum.

Quod de Pontificiarum constitutionum promulgationis modo, loco, vel in aliis conciliis prouincialibus præscriptum est; id non solum in pontificiis constitutionibus, sed et in edictis episcopalibus, aliisve scriptis, quæ promulgari contigerit, locum habeat, planeque seruetur.

Quo autem studiosius tradantur, & inculcentur, quæcumque illis vel constitutionibus, vel edictis, scriptisve continentur; Episcopus, si ita expedire censuerit, illas ipsas tum constitutiones, tum edicta, vel scripta eiusmodi in cathedrali ecclesia saltem populo frequenti, de scripto primum ita legi curet, vt ne verbum quidem, nedum pars vlla omittatur. In aliis deinde ecclesiis, ac locis, vbi euulgandas censuerit, illæ per capita summatim, vulgarique sermone, prout ille maluerit, explicentur.

Certos, statosque dies singulis mensibus, calendarii instar notatos, quibus vel pontificias sanctiones, vel Tridentina decreta, vel prouinciales, diœcesanasq; cōstitutiones, aut pastorales litteras populo euulgari, de scriptoq; pronunciari iussum est, Episcopus parochis præstituat, vt ordine omnia, pro temporum ratione, diligenter promulgata, sæpiusq; suis certis diebus repetita, accuratius in executionis vsum inducantur, ac retineantur.

Cum vel sanctiones pontificias, vel decreta conciliaria, vel litteras, constitutionesve Episcopales, vel aliquid eiusdē generis promulgari, aut populo enunciari, de scriptoque legi iussum est, vt vberiorem fructum ferant, ac studiosius ad executionis vsum illæ introducantur; Episcopus concionatores, qui in vrbe sunt; parochi vero diœcesani, si quos in suæ parochialis ecclesiæ finibus habent, eos diligenter hoc præmonere studeāt, vt, quo fidelibus enunciandum est, idem illi inter concionandum cohortationibus adiuuent.

Hoc verò cohortandi munus ipsi etiam parochi studiosè semper præstent.

Liber fiat, in quo singula diplomata, siue summorum Pontificum, siue Imperatorum, siue Regum, Principumve sint, quæ ad ecclesiæ illius priuilegia, iura, aliave id generis quouis modo pertinent, rectè, atque ordine describantur.

Qui liber in armario, certo archiuij loco, diligenter asseruetur.

Quæ pertinent ad matrimonium.

QVæ à summis pontificibus, constitutiones, litteræve decretales, à Tridentinorum de matrimonij impedimentis decretorum declarationem editæ sunt, eas cum à ceteris, tum à parochis præcipuè non ignorari oportet. Cui rei vt occurramus, illas, typis impressas, vnà cum hoc libro Concilij prouincialis Quarti, in vltima parte edi censuimus.

Statas illas matrimonio denunciationes, Tridētina sanctione præscriptas, Episcopus ne facile remittat. Si verò pro sua pietate, ac prudentia earum aliquam quandoque antequam matrimonium contractum est, omitti censuerit, ac postea, ante consumationem illas planè omnes, aut si minus omnes, saltem duas, aut minimum, vnam fieri curet omninò.

Parochus statas matrimonij denunciationes facturus, præter notitiam de illis faciendis sibi datam ab agnatis curatoribus illorū, de quorum matrimonio agitur, primum à mari, tum à fœmina exquirat, an matrimonii, quod inter eos tractatur, denunciationes fieri placeat.

Qua in re cauet, nedum matrimonij denunciandi voluntatem eorum notam, exploratamque inuestigando habere vult, ea inuestigatione matrimonii istius, aut sponsalium consensum exquirat.

Itaque de statis solum denunciationibus explicare, ac distinctè, separatimque ab vtroque perquirat, idque à fœmina loco honesto, & in propinquorum conspectu, ita tamen, vt ne quicquam audiat, neque ita prope sit, vt

illa

illa præ pudore, vel alia causa minus liberè animi sui voluntatem exprimere audeat.

Annulo nuptiali non dexteræ, sed sinistræ manus sponsæ digitus, qui annularis dicitur, induatur; dumque induitur, ne à sponso, sed à sacerdote, cuius est benedicere, illa verba proferantur: In nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Amen.

Quæ in nuptiis indecore fiunt, ea ab Episcopis omnino eripi Concilio prouinciali primo iussum est.

In ijs porrò ipsis cum potissimum minime ferendæ sint illæ duæ, depravato morum vsu, introductæ corruptelæ; vna scilicet, cum certa quædam pecunia ab ijs extorquetur, qui ex alieno solo, alienave parochia vxorem ducunt; altera, cum per vicos, & plateas, qua iterū nupta ducitur, clamores, tumultuosęque voces, à prophano gentilium more nō abhorrentes, ac strepitus hominum, quasi exagitandis secundis nuptiis eduntur; eas sane à Christianę pietatis institutis, atque moribus, & à matrimonii, quod celebratur, sanctitate alienas Episcopus, cum omni alia pastoralis officij sui ratione, tum propositis etiam pœnis, censurisque extirpari, ac planè funditus tolli curet.

Quibus matrimonii contracti in vno aliquo ex impedimentis, quibus illud contractū dirimitur, dispensatio à sancta sede Apostolica, aut in foro conscientiæ, aut in vtroque foro delegata est; ii caueant, vt ad litterarum apostolicarum præscriptum, illos, cum quibus dispensari concessum est, matrimonium contrahere cogant.

Quo studiosius populus in officiis christianæ pietatis instituatur; ex diuinæque legis pręceptis institutum uitę genus sequatur; id parochus præstet, ut aliquando ineunte præsertim aduentu, & quadragesima, patres familias, suæ parochiæ omnes ad ecclesiam parochialem conuocet, hora, quam commodam is censuerit. Qui in patrumfamilias conuentu, tum constitutionem, in Concilio tertio prouinciali de patrumfamilias officio, familiæque institutione editam, de scripto legat, singulasque eius partes explicet; tum alia præterea doceat, quæ opportuna existimauerit, quibus illi se familiamque suam in christianæ vitæ disciplina conforment, ex præscripto etiam regularum, & instructionum, quæ eo nomine auctoritate nostra edentur.

Quæ pertinent ad regulares.

QVod sacrosancti Tridentini Cōcilii decreto de interpretatione sacræ scripturæ in monachorum monasteriis instituenda sancitum est, id Episcopi omnino, efficiant, ut quibus in monasteriis commodè præstari potest, ea instruatur, vel si intermissa est, restituatur.

Qui in re pręstanda Abbatē, atque alios, quocumque nomine vocatos, qui monasterio pręsunt, opportunis iuris remediis compellant.

Si quæ fœmina, cuiusuis etiam conditionis, dignitatis, gradus, ac generis splendore illustris, virorum regularium cuiuscumque vel ordinis, vel instituti claustra vbicunque in illis, etiam prioribus, monasterij conuentus, domusve claustralis porticibus, primariæ eiusdem ianuæ exteriori proximis, contra quàm Apostolicis summorum Pontificum Pii Quinti, & Gregorii XIII. constitutionibus sancitum est, ingrediatur, pro earum sanctionum iure Episcopus pœnarū, censurarumque declaratione, & irrogatione contra illam seuerè agat.

Ad priores autem illas claustri porticus, exteriorique ostio viciniores, vt a sancta sede Apostolica declaratum est, ingressus mulieribus non vetatur, quo tempore in ijs, cum cœmiteria, sepulcraue sint, pro mortuis fiūt, à regularium vniuerso monasterii, domusve illius cōuentu supplicationes, processionesve publicæ de more aguntur. In claustrorum autem finibus censeantur horti etiam, ac viridaria, vineæ, & eiusmodi loca, quæ monasteriis, domibusve regularium ita continenter sunt adiuncta, vt ab illis domibus, vel monasteriis ad eos hortos, locaue aditus sit, nulla via, locoue publico interiecto. Si autem de claustrorum finibus, circumscriptioneve dubitatio, aut difficultas, aliquando existat, per loci ordinarium, adhibitis regularium superioribus, illa explicetur, certaque demum ipsis limitibus claustralibus difinitio, circumscriptione statuatur, vt ne ob varias eorum superiorum regularium interpretationes occasio prębeatur, quamobrem censurarum vinculis fidelium animæ irretiantur.

De monialibus.

ALijs decretis, quæ superioribus conciliijs de monialibus constituimus, hæc, quæ, infra præscripta sunt, adiungenda statuimus.

Monasterium ianuas, per quas ad illius septa aditus pateat, duas habeat, & alias præterea nullas. Quarum duarum ianuarum, vna iumentis, curribus, vehiculisque agendis, altera alijs vsibus, & commodis necessarijs inseruiat. Quo autem in monasterio vna tantum ad omnem tum actum, tū vsum satis esse videbitur, in eo illa dumtaxat vna sit.

Ianua vtraque è duplici assere, eoq; firmo cōstet, ac sine vlla item sit, ne minima quidem, rimula. Limen e marmore, solidove lapide habeat, quod strictim ipsi portæ cohærescat.

Ianuę curruum, iumentorumve, altera ex asseribus firmis, ad cancelli speciem confecta, in monasterio ipso adiungatur, quæ à prima ianua paululum distet, formaque sit in fabricæ ecclesiasticæ instructionibus demonstrata.

Ad ianoam alteram, aliis vſibus accómodatam, cui rota, quem turnum vocant, adiungetur, moniales duæ ſemper aſſiſtant, quæ ianitrices conſtituentur.

Singulæ hæ tres ianuæ clauibus duabus, fabrili opere inter ſe diuerſis, claudantur, quarum vnam, etiam die, monaſterij præfecta, alteram monialis, quæ profeſſione anterior eſt, apud ſe perpetuo habeat.

Rotæ omnes amoueantur, atque obſtruãtur, ac in poſterũ vetitæ perpetuo ſint, p̃ter illam, ianuæ communi adiunctã, & alteram in loco, quem parlatorium vocãt, extructã, & tertiam, quæ eſt in cellula confeſſionum, & quartam in eccleſia ad ſacras veſtes, & ornamenta Miſſæ ſacro neceſſaria è monaſterio exponenda accomodatam.

Cibus vero in omni monaſterij hoſpitio, etiam confeſſarij, e rota communi exponatur.

Singulis rotis à parte anteriori monaſterii vncus firmiter impactus ſit, ne pro libito verti extrinſecus queant.

Si verò loca, vt dicunt, parlatoria complura erunt, in vno tantum, aut in altero ad ſumũ, ſuperiorum iudicio rota ſit.

Rotæ, quæ in eccleſiam ſpectat, valuæ ligneæ binæ apponantur, alteræ interiores, quarum clauis à præfecta teneatur, alteræ exteriores, quarum clauis apud cappellanum ſit, aliumve, qui ſuperiori videbitur.

Rotarum altitudo ne maior ſit cubito, & vnciis octo; latitudo autem cubitalis.

Rota confeſſionum minor ab omni parte ſit dimidia præſcripta quantitate.

Nulla feneſtra, præter illas, primo Concilio Prouinciali nominatim pręſcriptas, è monaſterio in eccleſiam, ſacriſtiamve exteriorem ſpectet, ac ne rima quidem, ne dum foramen vllum in ea extet, vnde aſpectus, aut collocutio fieri poſſit.

Feneſtra, qua ſãctiſſimę Euchariſtię eleuatio proſpicitur, altius ne pateat cubitis duobus, & vnciis duodecim, latè verò, vt altaris latitudo eſt.

Quæ feneſtra clathra ferrea duo, palmi ſpatio inter ſe diſtantia, firmiter confingantur.

Virgæ autem ferreę, quibus clathra compacta ſunt, ſingulę inter ſe diſtent non amplius vnciis tribus.

Sint autem inter ſe inſertæ, ita, ut loco ſuo dimoueri non queant.

Claudantur autem feneſtræ ab interiori parte firmis valuis, ſera, & claui, quæ apud præfectam aſſeruetur.

Vbi autem illa e latere altaris, eccleſięue, aut alio loco, etiam ſuperiori, eſt, vnde moniales eos, q̃ i eccleſia exteriore ſũt, ſpectare poſſunt, efficiat Epiſcop⁹ quãprimũ, vt ſuper altare, vnde Miſſę ſacrificium moniales intuẽtur, ad inſtructionum præſcriptum extruatur, laterali illa, aliaue, quæcumque ſit, penitus obſtructa.

Feneſtella, ad eccleſiam verſus ſpectans, per quam moniales ſacram Euchariſtiam ſumunt, ita altè, apteque ſtruatur, ut ſacerdos illam miniſtrando commodè ſtet, non genua flectat. Cui feneſtellæ extrinſecus valuulæ ligneę præter illas, quæ modo ſunt, apponantur, quæ parietem æquent, earumque clauis apud confeſſarium perpetuo.

Sanctiſſimum ſacramentum ne alibi quã in altari maiori aſſeruetur, cui lampas in eccleſia interiori, ſemper præluceat, & in exteriori, cum illius fores patebunt.

Reliquiæ ſacræ in feneſtella recondãtur, quæ ad inſtructionum noſtrarum præſcriptum, in pariete eccleſiæ interioris exædificata, ab ea tantum parte, quæ ad exteriorem eccleſiam ſpectat; aperiri poſſit. Claudatur autem hæc feneſtella tribus clauibus, diuerſo opere confectis, quarũ vna apud Epiſcopum, altera apud confeſſarium, tertia apud monaſterii præfectam ſit:

Feneſtella confeſſionum altè vncias ſexdecim, late duodecim, nec verò amplius pateat; ſepta autem ſit firmis clathris ferreis ad formæ pręſcriptæ rationem, & lamina itemq; ferrea bene ſolida pariete firmiſſime agglutinata, & foraminum, inſtar ciceris tenuium plena, panno lineo nigro obducta: qui pannus ligneis tabellis ſic affigatur, ut non facile amoueatur.

Loca collocutionum interna, parlatoria vulgo vocata, quæ in poſterum fient, vna, eademque ſpacii circumſcriptione, nullo interiecto pariete contineantur, & ad formæ, qua iam pleraque ex ædificata ſunt, modum accomodentur, vbi id non magno incommodo fieri poterit, ut ab eiſdem auſcultatricibus omnes poſſint collocutiones exaudiri.

Ne feneſtra laminæ ferreę, ut primo Concilio prouinciali cautum eſt, vnquam aperiatur, niſi perrarò, & ob cauſam, quam vrgentem Epiſcopus iudicarit.

Ne in locis, ad hoſpitii vſum extructis, quæ foreſteriæ nominantur, vbi interdom ob urgentem neceſſitatem, aut cibus capitur, aut dormitur, feneſtræ vllæ, ne exiguæ quidem, inſint, quæ in monaſterium ſpectent.

Tecta hoſpitii, & aliarum cuiuſuis generis domurũ à monaſterii, tectis, ut ſeparata penitus, ac valde diſiuncta ſint, curetur omninò.

Quibus monaſteriis de vicinorũ præſertim religioſorum proſpectu tollendo ita caueri non poteſt, ſicut Concilio prouinciali primo iuſſum eſt; eorum feneſtræ, ſi lumen excipi aliunde licet, obſtruantur; ſin minus, ab illa ſeruitute defendatur operis ſtructura, in inſtructionibus noſtris demonſtrata, quæ in porticibus item, quas logias dicunt, ab eadem ſeruitute tuendis, adhibeatur.

Horti, qui in monaſteriis monialiũ ample nimis patent, quotidianaque hominum opera, atque cultura opus habent, vbi fieri poteſt, in anguſtiores fines concludantur.

Ne

Ne fenestra, in vllo cuiusuis ordinis monialium monasterio, etiam regularium iuri, curæve subiecto, neve ostium vllum, aliudve id generis foramẽ, vnde aliquis extra monasterii claustra prospectus sit, pateſiat, aperiaturve sine Episcopi, cui monasteriorum omnium clausura commandata est, cõcessu. Nec vero id ille permittat, concedatve, nisi vbi locum diligenter inspexerit, & ita fieri necessarium censuerit. Tuncque ad impediendum, arcendumve eum prospectum illa ipsa cautio, supra mox præscripta, adhibeatur.

Ministris, quibus ob necessariam causam monialium septa ingrediendi facultas aliquando datur, illæ solum moniales, quas præfecta delegerit, imperent; aliæ verò præterea nullæ quicquam illis vel iubeant, vel alloquantur.

Moniales cum in eo loco, vbi ab aliis, qui foris sunt, etiam à concionatore, aut à superiore videri possunt, sermoni, concionive intersunt, omnes facie sint operta, & contecta velo, vsque ad os deducto.

Idem præstent, quæ cuiuis, etiam medico, aut superiori monasterii septa ingredienti, obuiam prodeunt, vel illum excipiunt, deducuntve.

Probentur ab Episcopo medici aliquot, quos cõcessu etiam monasterii superiorum, intra illius septa adhiberi liceat, si quãdo prę ter medicum ordinarium alios etiam morbi grauitas requirit.

In vnoquoque monasterio, Episcopi, furnorum, in quibus panis coquatur, vsum introducant, vt pistoribus eorumque ministris ingressus in monasteriũ prohibeatur omninò. Nec verò vir quisquam ad furnum purgandum, inflammandumve, aut ad aliud quicquam faciendum, quod à monialibus fieri, agive potest, introducatur.

Quod in Concilio prouinciali primo, de facultate scripta, ad monialium monasteria accedẽdi sancitũ est; id tũ mares, tũ fęminas, quocũque etiã gradu, dignitate, genereve illustres, inuiolatè seruare decernimus; etiam si pater, mater, fratres, sorores, sint monialis, quam visitatum veniunt. Idque omnino vbique præstari cura Episcopi sit.

Causæ necessariæ, ob quas intra septa monasterii ingredi licet, in hac prouinciali synodo, exprimi Concilii decreto, vel explicatæ, vel tamquam nullo modo necessariæ reiectæ, in extrema huius Concilii parte editę, atque impressę in singulis monialium monasteriis, etiam regularium curę subiectis; edicantur, & enuncientur; nec verò ab iis vllo modo, vllave ratione; ac prętextu discedi liceat.

Fructuum, florumve vasa in monasteriis vllo modo teneantur, eos vel fructus, vel flores vendendi causa.

Ollulas, & alia huius generis non modo donandi, vt primo Concilio vetitum est, sed &t vendendi causa, à moniale, aut monasterio confici ne liceat.

Abstineat monialis à muneribus dandis. Eleemosynam verò per rotam, portamve monasterij dari vetitum sit, omninò, quoniam inde nõ leuia pericula, vel damna potius extare compertissimum est: sed quibus monasterijs pro ratione facultatum eleemosynam dare permissum erit ab Episcopo aliove superiore, ab illis detur pecunia, frumentumve, aut aliud eiusmodi piis aliquibus viris, præsertim verò locorum piorum curatoribus, qui pauperibus distribuant alio loco, quàm apud monasteria.

Medicamenta, si quæ Episcopus, aut alius superior vendi, aut foras dari permiserit, ab aromataria seniori solum dentur, & ab alia præterea nulla; nec vero priuato, sed monasterii nomine, vendantur, denturve.

Moniali ne liceat ijs, qui extra claustra, sunt vel medicamẽta parare, præbereve, vel manũ medendi causa admouere, vel remedia exponere, vel aliud quicquam ad rem medicam pertinens exercere.

Caminus siquis in priuatis cellis extructus est, perpetuo ita obstruatur, vt in eo ignis accendi nullo modo queat.

Cum vel fenestra, vel ostium, vel caminus obstruitur, illius cardines sic euellantur, vt non ad tẽpus, sed ad perpetuitatem id actum sit. Idem in fenestris, ostijs, & caminis iam obstructis, seruetur.

Communis ille curationis ægrotantium locus, quem infirmariam vocant, vbi adhuc ex ædificatus extructusve non est, quam citissime potest, constituatur, extruatur, ædificeturve. Extra cuius loci fines monialis ęgrotans ne cubet; at valetudine recuperata illic ne diutius moretur deliciarum causa.

Antiquus, & probatus communium dormitionis locorum vsus, vbi fieri commodè potest, restituatur, & ad pristinam consuetudinem reuocetur.

Intra monasterii septa nemini alii, nisi monialibus sepulcrum, aut sacer sepulturæ locus detur, sitve.

Nec verò monialium cadauera extra septa efferantur ad sepeliendum.

Neminem cuiusuis status, vel conditionis hominem, neque laicum, neque ecclesiasticũ in vllo quouis monasterio monialium hospitiis illis, quas forensterias dicant, excipi, aut ad ea siue in vrbe, siue in dięcesi diuersari liceat, excepto confessario sacerdote, cui aliquando ob vrgentem necessitatem id concedatur. In diœcesi verò, monasterii etiam visitatori, & curatoribus, procuratoribusve, vbi interdum hoc ipsum concedendum necessario, Episcopus censuerit.

Quod de cantu figurato, & musico quouis instrumento, & musicis itẽ die festo ecclesię monialiũ, in exteriori ecclesia non adhibendis,

dis, Concilio prouinciali primo sancitum per nos est; id etiam omni alio die, & tempore illis vetitum esse decernimus.

Nec verò quicquam aliud præter Missam in exteriori illarum ecclesia ab aliis canatur; cũ vesperarũ, & reliquarũ canonicarum horarũ officia ab ipsis monialibus cani possint.

In vnoquoque monasterio, vbi neque locus communis vestium, neque alter est item, in quo operibus elaborandis moniales exerceantur, vterque, quam primum fieri potest, constituatur, constituaturve.

Ne monialis, ianitricibus exceptis, alibi, quàm loco operibus elaborandis constituto, acu pingat, aliudue quicquam manibus elaboret.

Laborum, operumve magistra librum certum habeat, in quo quicquid ex ijs laboribus lucri, emolumentiuæ capitur, enucleate ita prescribat, vt cerni facilè queat, si quid in ea re desideretur.

In operibus vel accipiendis, vel restituendis nulla alia monialis se ingerat, nisi laborum magistra: cui secum aliquando, cum necesse erit, aliquam monialem, operis alicuius cõficiendi vsu peritiorem, adhibere liceat.

Illud porrò, quoad eius fieri potest, cauendum erit, vt in monasterio ne sint multiplicia, diuersique genere opera manuum, seu laboraria.

Huc loco laborum communi, non solum ad Concilij primi præscriptum, lectio de vita spirituali adhibeatur, verum etiam ab omni otioso verbo abstineatur.

In loco vestiario indumenta cuiusuis generis, vestesque omnes asseruentur.

Nec in cellulis, aliove loco priuatim, reponatur quicquam, custodiaturve, quod eo ipso tempore necessarium non sit.

Monialis nummos, ne modicos quidem, apud se quouis nomine ne habeat, neque de præfectæ etiam consensu, nisi officij, quod gerit, ratio aliter postulat. Alioquin vt proprietatis rea puniatur. Quam pœnam, & præfecta, quæ id vllo modo, vllove prætextu permiserit, & monialis item subeat, quę resciuerit, nec p̃fectæ bidui spatio, aut, si hæc in culpa sit, superiori quàm primum potuerit, non denunciarit.

Curetur omninò vt exquisita illa, ac religiosa communis vitæ ratio, atque vsu in monasterio studiose introducatur; vtque spiritualis vitæ sanctęque institutionis disciplinam, ac studia moniales sectentur diligenter.

Singulis annis, vt primo Concilio iussum est, impensarum, quę in victum, aliumq; monasterij vsum erogatę sunt, rationes per eos, quorum interest, à præfecta repetantur. Quantum vero, & tritici, & vini, & obsonij, & aliarum rerum ad anniuersarij victus sustentationem vnicuique monasterio satis esse Episcopus existimarit, id ipse accurate præscribat. In ea autem præscripta dispensatione, administrationeve, si præfecta negligentem se præstiterit, ab officij sui munere suspendatur.

Aes alienum, quod quinquaginta nummum aureorum summam excedat, ne in vllo monasterio contrahatur, sine suorum curatorum permissu, concessuve, qui in magni momenti rebus Episcopum consulant.

Ne secularibus negotijs moniales se implicent; vtque simul multis fraudibus ac detrimẽtis occurratur, hoc sedulo Episcopus curet, vt illorum prædia locentur, idque sub hasta auctione facta; nisi aliter quandoque expedire censuerit.

Ad tuẽdam etiam clausuram ea cautio adhibeatur, vt neque triticum, neque aliæ fruges, neque annona in vllis monasterijs, præterquam ad monasterij vsum, & necessitatem asseruetur.

Monasterij vniuscuiusque curatoribus, procuratoribus, patronis, defensoribus ab Episcopo certæ regulæ præscribantur: ex quibus cognoscãt singulas muneris sui partes. Ii verò curatores & id generis ministri ab Episcopo singulis monasterijs, curæ suæ subiectis, illos nõ habentibus, cõstituantur: ita tamen, vt eiusdem Episcopi arbitratu à muneris illius cura omnes, & singuli semper ammoueri queant.

Bonorum, & iurium omnium, ad monasterium quodcumque, etiam regularibus subiectum, pertinentium, inuentarium, probabili forma conscriptum, sex mensium spatio, ad archiuium episcopale ab ijs, quorum interest, deferatur, ne fraus vllo modo fiat, numero monialium ab Episcopo præfinito.

Quamobrem si quas etiã alienationes eorũ bonorum, iuriumque fieri deinceps contigerit, de ijs Episcopus certior fiat.

Cum puella monasterium ingredi postulabit, vt locum, vbi profiteri cogitet, illa inspiciat; primo studiose, diligenter cognoscatur, an verè id illius propositum sit, anque illud curiositate tentet; nec propterea per monasteria plura vagari permittatur.

Puellæ cum ad cetera, tum ad professionem recipiãtur, monialium suffragijs occulte latis. Idque ipsum ex Concilij prouincialis primi decreto, quod auctoritate literarum Pij V. Pont. in monasterijs, etiam eorumdem regularium iuri subiectis, locum habet, in monasterijs etiam regularium iuri, curæque subiectis plane seruetur.

Vbi religiosus iste, & vetus moniales solemniter velandæ mos his temporibus antiquatus est, ad pristinum vsum, ex veteri instituto, & ritu reuocetur, dummodo intra monasterium id fiat.

Ne moniali cuiusuis ordinis albas, & vestes, aliave indumenta, Missæ sacrificij vsui dicata, induere liceat.

Confessarij, & cappellani item sacerdotes monia-

lium, & ministri præterea, quos illarum curæ Episcopus præfecerit, quicumque sint, ne munus vllum, ne minimum quidem, nec vero esculenta, poculentave ab illis vllo nomine, neque publico, neque priuato capiant, accipiantve, pœna proposita eiusdem Episcopi arbitratu irroganda.

Neque præterea quicquam capiant dono, ea specie, prætextuve datum, quòd res eiusmodi sint, quæ ecclesiastico vsui inseruiant, qualia sunt corporalia, purificatoria, indumenta clericalia, sacræ imagines, & alia id generis.

Nec verò item aliud, manuum opere elaboratum, artificioseve confectum, ab illis accipiant, ac ne laborem quidem, opusve, quod in vestibus vel purgandis, vel sarciendis, vel reficiendis ponitur.

Caueant item capellani sacerdotes, ne ab vlla moniali priuatim, sed à Monasterij præfecta, aut ab illa, quæ sacristiæ præposita est, munus missas celebrandi suscipiant. Cum qua præfecta, præpositave solum, nec verò cum alijs monialibus colloquantur, tam de rebus scilicet, quę ad suũ munus solummodo pertinent.

Idemque hoc de genere toto à monialibus seruetur, pœna tum illis, tum cappellanis proposita, Episcopi arbitrio.

Quibus verò confessarijs, cappellanisve sacerdotibus aliquid annui stipendij ad vitæ sustentandæ vsum Episcopi permissu dandum videbitur; id omnino certa pecuniæ summa detur, nisi aliquando Episcopus aliter concesserit, nempe loco pecuniæ vel triticum, vel vinum, vel aliquid eiusmodi dari.

Viri aliquot pij, ijdemque solertes ab Episcopo deligantur, qui, festis præsertim diebus, monialium monasteria, etiam regularium iuri, curæve subiecta adeant, forisque vndique perspiciant, si quid contra, quam de illis præscriptum est, fiat, agaturve, anq; quisquam sit, qui facultate non impetrata, cum illis colloquatur.

Si quando nouum monialium monasterium construetur, hoc in primis curabitur, vt nulla fenestra, nullave specula aliò, quàm intus monasterij septum spectet.

Quod septum non simplici pariete, sed ipsis claustris, porticibusve claudatur.

In eius autem septi medio viridarium magna ex parte constitui poterit.

Ad huius formæ modum monasteria, quæ iam ex ædificata sunt, quoad eius fieri poterit, accomodari, reconcinnarive, id Episcopo curæ sit.

Quæ ad pia loca pertinent.

QVæcumque bona sitie mobilia, siue immobilia iurave ad ecclesiam, & quæ sit iuris patronatus laicorũ, quauis ratione pertinentia, à laicis quouis nomine administrãtor; de eorum rationibus diligenter conquirendis, & inuentario rectè conficiendo, planè præstetur, quod primo Concilio prouinciali decretũ, ac sancitum est de reliquis, alijsve bonis, & iuribus ecclesiasticis. Quarũ rationum, & inuentarij exempla tria, publici notarij testimonio munita, conscribantur, quorum vnum apud eos, qui administrant, alterum apud sacerdotem, rectorem ecclesiæ, asseruetur; tertiũ ad archiuium episcopale, vbi custodiendum est, afferatur: quo cautius eorum bonorum, et iurium conseruationi consultum perpetuò sit.

Præfectis rectoribus, ministris, aut alijs, quocumque nomine nuncupatis, fabricæ ecclesiarum, sodalitatum, scholarum, & hospitalium, piorumque cuiusuis generis aliorum locorum curatoribus, etiam laicis, hæc, pręter illa superioribus Cõcilijs edita, de ijs ipsis decreta præscribenda, & decernenda etiam, censuimus.

Quicumque piorum locorum administrationem, procurationemve suscipiunt, geruntve, illud in primis sæpe meminisse debent, se pauperum, pupillorum, viduarum, senum, egestate, aut ægritudine laborantium, peregrinorum, & aliorum id generis hominum, aliena ope egentium, prout propria vniuscuiusque loci instituta ratio est, curam sustinere; & illam quidem tanti esse, vt, cum potissimum Episcopo, tamquam communi omnium, & eorum præcipuè miserabilium hominum parenti, ea sacrosanctis canonum legibus commissa sit; cum quicquid in illos, vel misericordię, vel beneficij, vel operæ, vel opis, vel officij cõfertur; quicquidve rursus damni, detrimenti, iniuriæve infertur, id omne Christus Dominus sępe in euangelio demonstret, in se collatum, aut illatũ, esse; ac propterea se in die iudicij, prout bene illis factum, aut neglectum, omissumve in eorum necessitatibus subleuandis erit, retributurum. Quare primò ij valde corẽt, vt omnibus suscepti muneri partibus satisfaciant: deinde videant, vt nihil quicquam à curæ quam gerunt, ratione alienum vllo modo pactove admittant: tum id sollicitè studeant, vt quæ officia illis pro administrationis susceptę munere debent, ea obeãt, atq; adeò præstent omni pię charitatis affectu ob oculos maximè in ijs ipsis proposito semper Christo Domino, cui illis, & alẽdis, & vestiendis cibum, potũ, vestitum aliamve curam, atque operam ministrant.

Non suis, sed eorum, quorum curam susceperunt, cõmodis, atq; vtilitatibus seruiant.

Omnibus piè consulant, nec vllam partem pro susceptæ curationis, procurationisve officio negligant.

Munus quod gerunt, sæpe sibi proponant eiusmodi esse, in quo non prophanæ cuiusquam administrationis negotijve, sed sanctæ

ſanctæ ſpiritualiſque actionis partes, atque officia, & Deo gratiſſima charitatis opera exequantur piè, religioſè, & quàm diligētiſſimè.

Cum capitula, congregationesve habēt, tum initio, tum in fine ſanctis precibus, & orationibus, in libro officij beatiſſimæ Mariæ virginis, eo nomine præſcriptis, vtantur.

Cum verò aliquid aggrediuntur, quod ad curæ ſuæ rationes pertineat, initium à pia oratione faciant, vt quod inchoatur, bene ſalutariterque ſuccedat.

Omni denique morum grauitate, vitæ integritate, pietatis religione, & ſpiritualiū exercitationum, Epiſcopo probatarum, quas inter ſe collegiatim præſtent, ſtudijs tales ſe præbeant, vt eorum locorum rectam adminiſtrationem, piamque inſtitutionem non ſolum conſeruent, ſed optimis progreſſionibus, Deo auctore adiuuent, atque amplificent.

Qui locorum piorum ſumptibus gratis aluntur, curanturve, aut ad litterarum, aliarumve artium diſciplinam inſtituūtur, ratio poſtulat, pietatis ſtudijs, atque exercitationibus eos prę ceteris deditos eſſe, eorūque precibus animas illorum adiuuari, à quibus illud ſubſidij relictum eſt, ad eiuſmodi pij inſtituti ſuſtentationem.

Quare illud eorum locorum curatores, vel præfectos, ac ſacerdotes præſertim, qui in ijs ſpiritualem curam gerunt, monemus, vt ab ijs, qui ibi aluntur, ſi legere norint, ſtatas de beata Virgine preces horarias, ſi vero rudes ſint, ſaltem inſtitutam illam certis ſalutationis angelicæ calculis orandi rationem, ſcilicet de beata eadē Virgine coronam in ſingulos dies pie præſtari ſedulo curent.

Qui præterea eleemoſynam dant: hoc illos, qui accipiunt, ſæpe moneant, vt pro ijs, qui bona reliquerunt, pie precentur. Id verò pręſtetur, cum in locis pijs, tum vbicumque eleemoſynarum diſtributio fit. Hoc ſanè & Epiſcopo curæ ſit item.

Piorum locorum procuratores, miniſtrive etiam inferiores, cauendum eſt valde, ne diutius, quam par eſt, in curatione, adminiſtrationeve, ſibi commiſſa, perſeuerantes, rerum ſibi arrogent imperium. Porrò ſi aliàs idonei ſunt ad alia munera eorundem locorum gerenda eoſdem transferri licebit, niſi ex illis ſint, quos ſuperioribus concilijs certo tempore quibuſdā muneribus vacare, iuſſum eſt. At hoc curetur omnino, vt geſtæ procurationis, adminiſtratiue muneris rationes ſæpe, diligenterque reddant. Quamobrem formula præſcribatur, qua, & diaria, codices rationum non coniectos, ſed ordine, recteque cōfectos teneant; vt inde facile ducatur omnis explicata ratio, tum accepti, tum expenſi.

Epiſcopus verò, etiam ex Tridentini Concilij decreto, ſemel ſaltem in anno, à quibuſcumq; hoſpitaliū, cōfratriarū, & aliorū quorumcumq; piorum locorū, etiam quæ merè laicalia, & priuata ſunt, præfectis, curatoribusve rationes adminiſtrationis, curæve repetere ne omittant vllo modo.

Decreta, vel quas vocant, ordinationes, in Capitulo confecta, in librū pręcipuum, Capitularium ordinationum nomine inſcriptum, omnes ac ſingulæ à cancellario diligēter, ordineque referantur. Quibus ordinationibus manu, quorum id muneris eſt, ante Capitulum proxime futurum ſubſcribatur.

Tum præterea in hoc ipſo Capitulo illæ ab eodem cancellario de libro ad verbum recitentur.

Codex item alius paretur: in quo præcipuè notatis ſingulis diebus ordine exſcribantur, quæ in vnoquoque præfectorum, adminiſtratorumve conuentu, capitulove proponūtur, aut aguntur: quæque rurſus propoſita, ac ſuffragijs permiſſa, reiecta ſunt; vt quæ deliberata, quæve repulſa ſint, facile omni tempore ex illius codicis monimentis conſtent.

Librum item præcipuum conficiant, & habeant, in quo cum omnia, ſingulaque annua legata, tum onera illis adiuncta ordine, diſtinctè, enucleateque per ſcripta omnino ſint. Cuius libri exemplum publici notarij manu, ſigno auctoritateque munitum, in archiuium Epiſcopale, vbi aſſeruetur, eodem ſpacio deferant. Quod ſanè omne deinceps ſingulis annis perpetuò præſtent, quod ad ea legata, onerave attinet, quæ ijs deinceps annis fieri contigerit, aut facta locum habere.

Epiſcopus autem omnes adminiſtratores piorum locorum, etiam quouis nomine exēptorum, ac merè laicalium, & priuatorū compellat omnibus iuris remedijs, ac ſingulorum onerum ſatisfactionem, iis ipſis locis incumbendo: neque vllo prætextu patiatur, eorum prædia, bonave alienari contra ſummorum pontificum litteras, & ſacros canones, & concilia etiam prouincialia noſtra, aut contra piam teſtatorum volūtatem, q ea bona, ad certum illum pium vſum deſtinarunt.

Tabellā item publice propoſitam, quo loco in Capitulum conuenire ſolent, perpetuò habeant, in qua pro menſium ratione, proq; rerum genere ex norma præſcripta, ea ipſa & legata, & onera breuiter, dilucideque notata ſint.

Hoſpitaliū locorū, vbi īfantes expoſiti alunt, curatores, pfective caueāt, vt illos lactētes nutricib^9, quas eo noīe cōduxerint, plures nō aſſignēt, quàm earum vnaquaq; lacte ſuo alere poſſit, ne ob hanc culpā pleroſq; illorū fame necati contingat. Quāobrē, quot ad lactandi vſum nutricibus opus habent, totidem ſanè ſollicitè conquirant, & conducant. Si hæc nō poſſunt, alia omni ratione proſpiciant, vt lactentium puerorum vitæ ſuccurratur.

Cum ad pia inſtituta perpetuò retinenda, recteque exequenda plurimum proſit eorū monimentum, ad poſteritatem firmiter pro-

ditum;

ditum; Episcopi ea cura sit, vt cum vel in vrbe, vel in diœcesi locus aliquis pius exædificatur, aut instituitur; illius origo, institutum, titulus, & alia eiusdem generis, quę opportuna censuerit, in marmore, lapideve solido, aut in tabula ænea incisa, loco eiusdem ædificationis illustri collocata, ad perpetuitatem, prodita extent, sicut in nonnullis huius prouinciæ locis aliqua huius generis adhuc cernuntur: idque ipsum præterea in locis pijs, iam exædificatis, institutisve, vbi commodè potest, effici, ac præstari curet.

Vbi vel fundationis iure, vel alio probato instituto hospitales ædes, locave pia aliqua ad pauperes, aut peregrinos, aut senes, certosve alios id generis homines hospitio excipiendos, alendosve extant; Episcopus, cuius potissimum est curare, atque adeò efficere, vt piæ hominum voluntates ad eorum præscriptum rectam executionem habeant, videat, agatque vt ne ab iis locis per illorum curatores, pręfectos, ministrosve, ij, quorum causa illa exædificata, institutave sunt, repellantur, si illos recipi per facultates licet: ac ne rursus alii hospitio excipiantur, qui excipi non deberēt; vtque in ceteris etiam ab hospitalium, piorumve locorum instituto ne discedatur, neque contra fiat, quàm de illorum curatione, administrationeve à testatoribus, aut ab aliis, qui illa instituerunt, præscriptum est.

Illud interdum, prout vsu venerit, ab Episcopo moneantur, qui eleemosynam erogare, quouis modo, aut nomine debent, vt sibi in ea erogatione parochi in primis testimonium, consiliumque adhibere studeant, quo melius consultum sit, ac prospectum conscientiæ suæ, cum ille pauperum, & egenūm notitiam magis exploratam habeat. Tum verò quibus locis ita opus esse Episcopus cēsuerit, præsertim vbi comperierit in distributionibus eleemosynarum quicquā peccatum esse, vel quia non vere pauperibus distributio fit, vel aliàs minus fideliter, vel non ad præscriptum piæ testatorum voluntatis; constituat etiam, vel parochum, vel pios aliquos ex vicinia illa, vel parochia laicos, quorum testimonio de paupertate illorum, quibus erogandæ sunt eleemosynæ, constet, antequā ab illis, quorum id curæ est, distribuantur, vel alias id generis certas regulas, quibus caueatur ab eiusmodi erroribus, in posterum pręscribat in distributione seruandas ab illis locis pijs, etiam quæ mere laicalia sint, ac priuata, aut quauis ratione ab Episcopo exēpta.

In pauperum delectu egestatis, inopięque solùm, sed morum etiam, ac vitæ probitatis ratio habeatur. Quo in genere hæc præter cetera de illis inuestigentur, an scilicet doctrinæ, christianæ scholas frequentent; an fidei prima rudimenta teneant: anque religiosè, & piè viuant.

Quæ porrò eleemosynæ pauperibus, aut singulis etiam siue hominibus, siue familiis quauis ratione debentur, ne in alium cuiuscumq; rei vsum, ac ne in ecclesiæ quidem instaurationem, ornatumve eas erogari liceat, nisi & eorum, quorum interest, consensu, & Episcopi præterea concessu, eoque litteris exarato.

Quæcumq; item, quæ ad certos pios vsus relicta ab alijs etiam, quam à piorum locorum administratoribus persolui, aut præstari debent, in alios etiam similes vsus, ne necessitatis quidem prætextu, etiam si testatoris hæredes, quicumque sint, ei rei assentiantur; nisi Episcopus, re perspecta, eam præstiterit facultatem, quæ iure permittendi ab eo dari poterit, illius permutationis causa.

Quæcumque eleemosynæ nomine indistincte per capita, familiasve, distribuuntur, eæ deinceps in illos tātū, qui in iis verè pauperes sunt, cōferantur: nisi ex testamēto, fundationisve tabulis, aut aliunde legitimè Episcopo constiterit, illis etiam, paupertate non laborantibus, indistinctè distribuendas esse. Qui aliter distribuerit, ei pœna sit, dupli restitutio, grauiorve arbitrio Episcopi.

Vt pijs vniuscuiusque generis distributionibus, quas in vrbe, & in dięcesi, vel ex vltima voluntate, vel ex consuetudine, aliave ratione quis præstare debet, satisfactum esse, Episcopo constet, prout Concilio primo prouinciali per nos decretum est, eam rationem is adhibeat, vbi expedire censuerit, vt quod vel ab vniuersitatibus, vel à sodalitijs, piisve locis quibuscumque, etiam mere laicalibus, & priuatis, & exemptis quouismodo, vel à quouis homine eleemosynæ nomine, aut alias pie erogandum, distribuendumque est, quicquid illud sit, adhibitis etiam duobus viris, per vniuersitates delectis, suo, vel in diœcesi vicarii foranei iudicio probatis, & parocho item in opera pietatis præscripta, erogetur, & conferatur.

Parochus autem in codicem certum referat, quæ eiusmodi distributiones, quo die, & quibus adhibitis factæ sint; eorumq; & testium subscriptionem adhibere curet.

Si verò vel vniuersitas, vel quispiam se neq; hac, neque alia ratione distribuisse, Episcopo legitimè ostenderit, ad satisfaciendum ab eodem compellatur.

Parochus, tamquam parochiæ suæ pauperum pater, sæpè paterne, diligenterq; perquirat, primum an si quæ in parochialis suę viciniæ finibus eleemosynæ sint, quæ vel à piorum locorum curatoribus, vel ab aliquo collegio, vniuersitateve, vel ab vlla familia, vel à singulis hominibus in pauperum vsum, aut sustentationem erogari quouis nomine debeant: præterea videat, an illarum erogatio fiat in eos ipsos, qui verè egentes, pauperesque sunt; anque etiam, illud, quod, qualeve eleemosynæ nomine in illos conferri debet, integre, sincereque totum conferatur,

tor, erogetur, ac distribuatur.

Si quid verò animaduerterit, cui cautionem, remediumve adhiberi oporteat, ad Episcopum quàm primùm deferat.

Nemo opera, obuolutaque præ pudore facie eleemosynã sine Episcopi, aut, si in diœcesi, saltem vicarij foranei concessu, eoque scriptis exarato, quæritet. Nec verò eam facultatem cuiquam Episcopus, vicariusve det, nisi illius, & egestatem, & morum, vitæque rationem, ante planè notam, exploratamque habuerit.

Primo quoque dominico mensis, aliove die, quem Episcopus statuerit, in omni ecclesia cathedrali, & parochiali, etiam si regularis sit, vt egentium, qui præsertim præ pudore ostiatim mendicare, eleemosynãve quæritare nõ audent, necessitati, pia fidelium liberalitate succurratur à locupletibus parochiæ incolis, ceterisque vt antiquæ consuetudinis est, aliquid per eos colligatur, quos huic curæ Episcopus præposuerit. Quę eleemosynarum collectio, singulis etiam statis quatuor anni temporibus, quibus in hoc opere misericordiæ promptius impensiusq; incumbendum est, per eosdem fiat.

Dominica verò proximè præcedenti, quo fideles, & in dando effusiores sint, & paratiores ad parochialem ecclesiam cum voluntarijs oblationibus veniant, eleemosynarum collecta intra Missarum solemnia indicatur, sequenti verborum formula ex sanctissimi Leonis Pontificis sermonibus desumpta.

In eandem verò sententiam parochus, prout vsu venerit, vberius cum populo aget.

Formula denunciandi collectas eleemosynarum.

Ventura Dominica dies, vel feria quarta quatuor temporum, dilectissimi, collectarum futura est.

Hortor, & moneo charitatem vestram, vt omnes ad ecclesiam parochialem cum voluntarijs oblationibus eleemosynarum conueniatis; in quo opere, & si non est omnium æqualis facultas, debet esse per pietas.

Itaque & animæ vestræ, & pauperum memores promptam exhibete largitatem, & pro possibilitate virium vestrarum spontaneas collectas vestras sollicitè præparate, vt, quicquid vobis de temporalibus facultatibus dempseritis, id multiplicatum in æterna retributione sumatis, in egentibus pascentes Christum qui nobis illos tantopere commendauit, vt se in ipsis, & pasci, & vestri, & suscipi testaretur idem Christus Dominus, qui cum patre, & spiritu sancto viuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

Vbi mendicorum vagantium, & curæ spirituali, & victui necessario ita consultum nõ est, vt certo scilicet quodam pio loco collecti, non mendicatim victum ipsi quæritent, sed ex aliena misericordia ibi habeant, vnde se sustentent; Episcopus, quod Concilio prouinciali secundo de eorundem vita, moribusque præscriptum est, in eo exequendo illam inire rationem curet, vt certo præcipuo libro per singulos parochos illi, si qui eiusmodi intra parochiæ fines sunt, tum alij etiam alia ratione accuratè, ordineque describantur.

Hæc vero sedulo ab ijsdem parochis obseruari mandet.

Quo, aut vnde illi migrent.

Quod vitę christianæ institutum teneant.

An fidei rudimenta norint.

An diebus festis saltem Missæ sacrificio intersint.

An sæpe confessi, crebro, etiam per annum, aut certè saltem constituto Paschæ tempore, sacram Eucharistiam sumant.

Quos neque libro descriptos, neq; in Pascha confessos communicasse ex eo animaduerterint, quod certum chyrographum non ostendant, quo se confessos, & sacram communionem sumpsisse testatum faciant, ne pro parochialis ecclesiæ suæ foribus, nec intra parochiæ fines eos mendicare parochi permittant, omnemque propterea cautionem, quantum in se est, adhibeant.

Quos doctrinæ christianæ rudes, mendicos vagantes viderint, festis diebus stata hora ad eiusdem doctrinę scholas conuenire diligenter curent, eosdemque instruant.

Ne vllæ cuiusuis nominis piæ confratriæ instituantur, eriganturve, neve erectę, aut instituię collegij sibi habitum sumant, sine sedis Apostolicę, vel Episcopi auctoritate, & facultate litteris explicata.

Sodalitates illę duę, vnà Virginum sanctę Vrsulę, altera viduarum sanctæ Annæ nomine in aliquot prouinciæ huius vrbibus pie institutæ, ac religiosis spiritualis disciplinæ regulis conformatæ, vberrimos, adiutrice Dei gratia, fructus, & populis, & familijs attulerunt non modo ad retinendum, sed ad excitandum vehementius in fœmineo sexu innocentis vitæ omnis christianę pietatis, & charitatis studium.

Quare vnusquisque Episcopus tum in vrbe, tum in oppidis diœcesis suæ insignibus sodalitatem vtramque vt opportunum viderit, quàm diligentissime erigi, institui ve curet.

Vt odij dissidijs, atque inimicitijs occurratur, rursusque paci, cuius fideles in primis amantissimi esse debent, tot sanctissimis vinculis inter se iuncti cõsulatur, id prę ter cętera Episcopi paterna sollicitudine curent, in sua quique vrbe, & diœcesi, aliquam hominum, qui morum grauitate, spectata integritate, & auctoritate præstantiores confratriam, vt in huius prouinciæ nonnullis vrbibus instituta iam est, instituere: cuius officium

officium sit, discordiæ flammas restinguere, dissidia amouere, cõcordiam inire; pacemq; inter omnes reconciliare; aut hoc ipsum componendæ inter dissidentes pacis officiũ alteri confratriæ adiungant, quæ rectè, aptéque id ipsum præstare queat.

Quæ generatim ad has constitutiones pertinent.

His decretis, constitutionibusq; in Concilio prouinciali quarto sancitis, ac promulgatis, quicumq; vel vniuersi, vel singuli, quorum interest, non paruerint, aut aliquid contra commiserint, admiserintve; ij mulctas, & pœnas luant, ijs ipsis decretis sancitas, ac alias præterea ex ecclesiasticis, conciliaribusq; sanctionibus, & canonum iure præscriptas; compellanturque præterea ad parendum omnibus iuris remedijs.

Quæcumque etiam de sacramentorum administratione, Missæ sacrificij celebratione, diuinorumq; officiorum modo, & ratione, in hac & superioribus prouincialibus synodis decreuimus, ea planè omnia, & singula ad Metropolitanam etiam, ceterasq; quascumque Ecclesias, ritu Ambrosiano vtentes, pertinere sancimus, ac declaramus; nisi si quid eiusmodi erit, quod vel per nos, & deinceps per successores nostros Archiepiscopos, nominatim, specialimq; declaretur, Ambrosianis ipsis ritibus; institutisve expreßè aduersari.

Si in his decretis ante alteram Mediolanensis prouinciæ synodum vlla difficultas orta erit, eius declarationem, tum verò præterea omnium, quæ eisdem decretis continentur, interpretationem, & explicationem nobis, & successoribus nostris Archiepiscopis, perpetuò reseruamus, saluo semper sedis Apostolicæ auctoritate.

Quamcumque facultatem ex decretis in hac prouincialis synodo Mediolanensi quarta per nos editis habent Episcopi, eam ipsos per suos vicarios generales exequi posse volumus, nisi in ijs, quæ propriè ad ordinem Episcopalem pertineant, aut in quibus vicarij à sacris canonibus, aut a Concilio Tridentino, vel à nobis expreße exclusi sint.

Vt nemini eorũ, quæ in hac quarta prouinciali nostra synodo à nobis decreta sunt, ignorantiam excusare liceat, edicimus, vt ex quo primũ die edita in valuis Metropolitanæ Ecclesiæ proposita fuerint, ad duos menses, oẽs se, & his decretis, &, si cõtra fecerint, pœnis q̃ eis cõtinentur, teneri intelligant. Ab eo etiã affixionis die, eorũ decretorũ tẽporis initium sumendum decernimus, quibus aliquid intra certũ tempus præstari iubemus.

Vnusquisque præterea Episcopus, ea omnia, & singula in proxima diœcesana synodo legi, ac recitari iubebit, &, si ita expedire censuerit, suæ quoque cathedralis Ecclesiæ valuis proponi, quo studiosius omnium animis eorum præcepta fixa inhæreant.

Singulæ etiam cathedrales, & collegiatæ, & parochiales Ecclesiæ huius prouinciæ has nostras constitutiones aliquo loco collocatas perpetuo asseruent.

Omnia, & singula, q̃ à nobis in hac quarta prouinciali synodo decreta, actaq; sunt, qua debemus obediẽtia, ac reuerẽtia auctoritati, ac iudicio sanctæ Romanæ Ecclesiæ, omniũ ecclesiarũ matris, & magistræ semper emendanda, & corrigenda subijcimus.

EPISCOPI, QVI HVIC SYNODO prouinciali quartæ, interfuerunt & subscripserunt.

Nos, Carolus S.R.E. Presb. Cardinalis Tit. sanctæ Praxedis, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, de consilio, & assensu Reuerendißimorum Coepiscoporum nostrorum, definientes subscripsimus.

Ego Antonius, Laudæ Episcopus, consentiens subscripsi.

Ego Dominicus, Episcopus Brixiensis, consentiens subscripsi.

Ego N. Episcopus Cremonæ, consentiens subscripsi.

Ego Fedricus, Episcopus Bergomensis, consentiens subscripsi.

Ego F. Dominicus Episcopus Astensis, consentiens subscripsi.

Ego F. Benedictus Herba Episcopus Casalensis, consentiens subscripsi.

Ego Gaannerius, Episcopus Alexandrinus, consentiens subscripsi.

Ego Io. Franciscus Episcopus Vercellensis, consentiens subscripsi.

Ego Vincentius Marinus Episcopus Albensis, consentiens subscripsi.

Ego Franciscus Galbianus Episcopus Intimiliensis, consentiens subscripsi.

Ego Romulus Episcopus Nouariensis, consentiens subscripsi.

Ego Lucas Tortus protonotarius Apostolicus I.V.D. & Vicarius generalis multum Illustris, & Reuerẽdissimi D.D. Cæsaris ex Comitibus Gambara Episcopi Dertonæ, eiusdemq; in hoc specialis procurator eius nomine interfui, & subscripsi, & omnia, & singula in hac sancta synodo decreta, atque acta edita, & publicata, eius & Ecclesiæ suæ nomine recipio.

Ego Io. Antonius Cart. Archipresb. S. Talis procurator specialis Illustriß. & Reuerendißimi D. Petri Fauni Episcopi Aquensis eius nomine interfui, & subscripsi, & omnia, ac singula in hac sancta synodo acta, edita, & publicata, eius, & Ecclesiæ suæ nomine recipio.

Ego Benedictus Citadinus Canonicus Ecclesiæ maioris Mediolani, procurator specialis Illustriß. & Reuerendiß. D.D. Ambrosij Flisci, Episcopi Sauonensis, eius nomine interfui, & subscripsi, & omnia, ac singula in hac sancta synodo acta edita, & publicata, eius, & Ecclesiæ suæ nomine recipio.

INDICTIO
FVTVRI CONCILII
Quinti Prouincialis.

CAROLVS MISERATIONE DIVINA
Tit. S. Praxedis S. R. E. Presbyter Cardinalis, sanctæq; Mediolan. Ecclesiæ Archiepiscopus.

OMNIBVS, & singulis Reuerendissimis dominis Episcopis, qui hic adsunt, & synodo prouinciali Mediolanensi, quacunque ratione interesse debent, omnibusque item Capitulis, & Ecclesiarum Cathedralium Procuratoribus, indicimus, significamus, denunciamus, & intimamus proximam sequentem synodum prouincialem Mediolanensem quintam Deo omnipotente auctore, & ad eius laudem, hac eadem in vrbe, hoc ipso loco, Anno M. D. LXXIX. Die septimo Mensis Maij, proxime sequentis, qui dies erit feria quinta Dominicæ secundæ post Pascha resurrectionis D. N. Iesu Christi inchoandam, & celebrandam esse. Qamobrem eos omnes, & singulos Reuerendissimos dominos Episcopos monemus: Procuratores vero Ecclesiarum Cathedralium inuitamus, vt eo die ad synodum prouincialem quintam, iuuante Deo, Mediolani celebrandam, constituto, hic omnino intersint, nisi diem celebrationis ipsius synodi aliqua ex causa à nobis prorogatum fuisse nostris ad eos datis litteris intellexerint. Quod si ipsorum Reuerendissimorum Episcoporum nostrorum aliquis legitimo tũc detentus erit impedimento, nuntium, procuratoremve, ad se excusandum, atque ad id impedimentum probandum, ad nos mittat, cui etiam facultas ab ipso detur, ea omnia, & singula, nomine suo, & Ecclesiæ suæ recipiendi, quæ, Diuina gratia auxiliante, in ipsa synodo à nobis de consilio, & assensu Reuerendissimorum Coepiscoporum nostrorum constituentur, decernenturve.

CONCI-

CONCILIVM PROVINCIALE MEDIOLANENSE V.

Quod CAROLVS S.R.E. CARDINALIS Tit. S. Praxedis Archiepiscopus.

Habuit An. a Chr. Nat. M. D. LXXIX. Gregorio XIII. Pont.

Edictum de Concilio Prouinciali. V.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen.

CAROLVS S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS Presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia, Archiepiscopus sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis, Vniuersis Prouinciæ nostræ fidelibus Salutem in Domino.

Vinea Dominicæ cultura cum in omni alio pastoralis sollicitudinis officio enitescat, tum valde etiã in Concilijs prouincialibus, ad Tridentinæ sanctionis præscriptum tertio quoque anno celebrandis. Nos igitur pro Archiepiscopalis officij nostri cura, quæ progressionibus suis tota ad optimam pascendi rationem spectare debet, iam in synodo prouinciali quarta, quam ex illius Concilij sanctione anno M. D. LXXVI. habuimus, decreto promulgato, Concilium prouinciale quintum denunciauimus, atque indiximus: quod, auxiliante Dei misericordia, hoc anno, die septimo Mẽsis Maij, de more celebraturi sumus, Ea porrò indictio, & iure canonum, & decreto Prouinciali communita, licet tantum roboris, viriumq; omnino habeat, quantum illa, quæ edicto publico fieri solet: tamen, cũ in lucem typis nondum emissa sit; & tempus, atque adeo stata dies eiusdem Concilij Quinti, tunc indicti, iam instet; id propterea, ne cuiquam, quicumque sit, qui Concilijs Prouincialibus nostris interesse quacumque ratione potest, ac debet, vel rei ignorantia ad excusationem vti, vel se contemptum, neglectumve esse dicere liceat; nos vniuersis, & singulis, qui iure, aut consuetudine, aut priuilegio, aut electione sua, suorumve predecessorum, aut alia quacumque ratione ad prouinciales nostras synodos cõuenire debent, aut possunt, hoc etiam edicto publicè proposito, eãdem quintam prouincialem synodum, in superiore illo prouinciali Concilio quarto, iam indictam, significamus, denunciamus, atque indicimus.

Quamobrem cum vniuersos, & singulos, Reuerẽdissimos Episcopos prouinciæ nostræ, tum cæteros omnes, quicumque sint, qui, vt supra, in Concilio prouinciali Mediolanensi, quacumque ratione interesse debent, præter illud indictionis decretum, & litteras nominatim, sigillatimque eisdem Reuerendissimis Episcopis per nos scriptas, hoc etiã Archiepiscopali edicto illud monemus, vt, eo ipso constituto, septimo mensis Maij, proxime sequentis, die Mediolanum in basilicam nostram Metropolitanam conueniant; & in Concilio, quod eo ipso die, summo mane, iuuante Domino, inchoabimus, præsentes ipsi adsint, pœnis, & censuris, propositis, canonum iure sancitis.

Curent porrò singuli prouinciales nostri Epi, vt, quod Cõcilio altero Mediolanẽsi sancitũ est, cũ primùm edictum hoc acceperint; quinta quaq; feria Missæ sacrum tum a singulis sacerdotibus, tum solemniter collegiatim in cathedrali, & collegiatis ecclesijs, de Spiritu sancto celebretur, vel, si pro ratione officij hoc nõ potest, saltẽ cõmemoratio fiat; ac præterea singulis diebus dominicis, & in illis, & in omnibus parochialibus ecclesijs, ad implorandum in ea conciliari tractatione Spiritus sancti lumen, processio, litania, ac

ac preces habeantur. Idque peragatur, ac præstetur, quoad Concilium de more absolutum, & dimissum erit.

Cum autem conciliaris hæc actio, a nobis indicta, præcipuum quoddam charitatis, & pietatis studium, a prouinciæ nostræ fidelibus postulet; illud etiam curet vnusquisque prouinciæ nostræ Episcopus, vt singulis ante Concilij diem constitutam dominicis diebus, per parochos, & concionatores excitentur eius rei causa fideles ad frequentius sanctæ orationis studium; ad idq; vehementer omnes inflammentur; vt die dominico, statam Concilij diem proxime antecedente, verè pœnitentes, & confessi, sacram communionem sumant, hoc præcipue præcantes, vt adiutrice Dei gratia, quæ ad suam, & ad illorum, quorum curæ commissi sunt, salutem pertinent, pia religiosaq; sollicitudine in Concilio agantur.

Quò religiosius autem ab ijs, qui ad Concilium conueniunt, in eam actionem ineumbatur; ecclesiastici ordinis homines, & quos vnà secum ad synodum prouincialem Episcopi conduxerint, & quos Capitula miserint, & testes synodales, & cęteri tum sacerdotes, tum clerici, quicumque venerint; ij omnes, & singuli antequam in viam se dent, peccata confessi, sacerdotes Missæ sacrum celebrare, clerici sanctissimam Eucharistiam sumere ne omittant. In quarum rerum fidem, & testimonium, hoc edictum confici, auctoritateque nostra imprimi, & Sancti Ambrosij sigillo Archiepiscopali nostro muniri, tùm nostra etiam manu signatum, in vulgus publice proponi, eidemque a Vicecãcellario nostro Archiepiscopali subscribi voluimus. Dat. Mediolani, in ædibus nostris Archiepiscopalibus, pridie idus Martij 1579.

ORATIO
CAROLI CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS,
ET ARCHIEPISCOPI,
HABITA IN PROVINCIALI CONCILIO V.

IAm ex Euangelio, quod modo audistis, Patres Reuerendissimi, optime intelligitis, Apostolos à Christo Domino conuocatos, & ad prędicationem regni cęlestis missos esse cum potestate sanandi morbos, depellendiq; dæmones. Sunt etiam vobis ex Euangelica illa commemoratione perspectę eius Apostolicæ legationis, Apostoliciq; officij leges, ore diuinę sapientię pręscriptę, rursusq; cognitum studium, quod summum in illis exequendis Apostoli magna cum omnium admiratione præstiterunt. Cum autem hoc ipso tempore Clerus, populusq; hic Mediolanensis vos, qui Apostolorum successores estis, ex legibus, Christi Domini spiritu in sacro Tridentino Concilio decretis, conuocatos, vnà mecum ad Concilium prouinciale quintum concelebrandum conuenisse cernit: is modo illius Apostolicę conuocationis, & legationis, quę Euangelicis verbis commemorata est, quasi speciem quandam, ob oculos propositam, intuetur. Christus enim Dominus cum videret eo tempore turbas, tamquam oues sine pastore, huc atq; illuc vagantes, varieq; disiectas, ac multiplici morborum genere affectas; earum statum pietatis visceribus miseratus, non satis habuit, se vicos, oppida, omniaq; loca finitima & prędicando, & sanando peragrasse: sed in tanta hominum, vndique confluentium, multitudine voluit etiam alios Euangelicę prędicationis, ac morborum curationis socios adhibere. Discipulos igitur orare iussit: duodecim Apostolos conuocauit, eosdemq; misit ad illa munera exequenda. Nunc itidem is, qui ab Ecclesię suę cura & custodia oculos numquam deijcit. Erunt, inquit, oculi mei ibi semper, *cum e summo cælo, tamquam ex altissima specula, prouinciam nostram Mediolanensem, præsertim superiorum annorum pestilentia multis partibus vexatam, misereq; afflictam cerneret, non tam hominum interitu, quàm spiritualium rerum detrimentis, atq; damnis, quæ multa inde consecuta sunt, in tanta iactura illam misericordiæ oculis respexit, ac nos, euangelij sui ministros, excitauit, & ad sanctas orationes, precesq; concelebrandas, & ad procuranda synodalibus Episcopalibusq; laboribus remedia. Adfuistis, patres sanctissimi, religiosæ orationi, quam sine intermissione, hoc sacro loco, in conspectu sacrosancti Corporis Iesu Christi Domini habuimus, vt Spiritus Sancti lumen imploraremus, quo adiuti, prouinciæ nostræ bene gerendæ rationem iniremus, spiritualiaq; damna instauraremus: ob eam ipsam causam, nullus vicus, nullum oppidum, nulla vrbs in prouincia est, quæ ad preces, & ad pœnitentiæ, sacræq; Eucharistiæ Sacramentum, & ad alia pietatis christianæ studia, atq; officia excitata non sit vehementer. Iam vero, Patres, hodie, eodem Domini spiritu duce, conuocati, hoc loco adsumus, vt & eidem precationum officio, & alijs synodalibus actionibus operam ministeriumq; nostrum præstemus. Sperandumq; est, Christum Dominum tum preces nostras exauditurum: dixit enim,* Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quamcumque petierint, fiet illis: *tum etiam nobis, in salutari hac tractatione versantibus adfuturum.* Vbi, inquit, fuerint, duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum. *Omnis porrò hæc Concilij prouincialis actio formam illã, vt diximus, exhibet Apostolicæ missionis, & legationis. Dum enim nostras, nostrarumq; ecclesia-*

rum res

rum res inter nos mutua charitate conferimus, dum de castissimo diuinorum officiorum cultu disquirimus, dum de cleri, populiq́ disciplina inuestigamus, dum & nostrorum, & Apostolicæ visitationis in primis decretorum executionem inspicimus, dum rerum multarum collapsam pene institutionem ob oculos ponimus, dum de instaurationis modo consultamus, dum constitutiones alias, ad damna resarcienda rectè accommodatas, Spiritu Sancto auctore, conficere studemus, vniuersa hæc via, & ratio eo spectat, ut istis adiumentis, quæ a Deo existunt, mens nostra illustretur, charitas in nobis inflammetur, animarum zelus in cordibus nostris exardescat, animorum nostrorum episcopalis illa vis, & ardor magis, atq; magis incendatur, & quasi nouus quidam spiritus in nobis, qui decretorum prouincialium virtute, & auctoritate muniatur, excitetur vehementius ad improbos omnes spiritus depellendos, ad vitiorum pestem propulsandam, ad sanandas spiritales ægritudines, ad afferendum deniq; populis, curæ nostræ commissis, omnem curationem. O salutares Episcopalium Conciliorum labores. Adest vobis Christus Dominus: actionum vestrarum dux est Spiritus Sanctus: vos morū magistri, vos populorum moderatores, vos sanctarum legum auctores. Sapientia vestra christianæ disciplinæ ratio omnis instauratur; prudentia controuersiæ sedantur; charitate dissidia tolluntur; studio eriguntur manus remissæ; virtute genua dissoluta roborantur, animisq́ vires adduntur. Quid multis? hæc Conciliorum actio nos ipsos, qui doctoris officio fungimur, qui Ecclesiæ medici sumus, docet, instruit, reficit, recreat, exsuscitat. Quàm misera igitur superiora tēpora, quibus tamdiu intermissa sunt multis partibus, peneq́ antiquata concilia prouincialia, & synodi diœcesanæ neglectæ. Quo factum est, vt multiplex malorum, quasi sylua extiterit; basilicæ incultæ, ornamenta suppellectilis Ecclesiasticæ penè nulla, ceremoniarū ritus, & vsus vix cogniti, diuinorū officiorum ratio penè perturbata, chori disciplina rescissa, functionū ecclesiasticarū munera contempta, & spreta, stationes sacerdotales, clericalesq́ desertæ, omnia denīq disciplinæ officia abiecta, ac pene deposita, populi præterea institutio deprauata, morum corruptelę vndiq; obortę, festorum dierū veneratio multis peccatis violata, sacrorum locorum cultus multis partibus læsus, sacerdotalis ordinis dignitas pro nihilo habita, & cuncta deniq; ad eum statū deducta, vt lacrymis, luctu, commiserationeq́ digna essent. Vidimus nos, vidimus prouinciæ nostræ faciem deformatam, nec planè a collacrymabili illo templi Hierosolymitani aspectu dissimilem: cū scilicet vastatis, & dirutis ab Antiocho rebus omnibus fortissimus dux Iudas Machabeus templi illius cultum euersum, altare violatum, ianuas exustas; & omnia perculsa, ac prostrata aspexit: scissisq́ vestimentis, capite cineribus asperso, suspirijs, gemitu, luctuosissimisq́ vocibus, incredibilem vim lacrymarū in tantis augustissimi templi ruinis profudit. Gratias tibi agimus, optime Deus, cuius diuino munere Tridentinum Concilium miseris his temporibus celebratum est: vnde prę ter alia, quæ reipublicæ christianę adiumenta subministrata sunt, restitutus est tandem salutaris ille vsus synodi, & diœcesanæ, & prouincialis: cuius institutum auxiliante tua diuina gratia ita suscepimus, vt hodierno die ex Tridentinæ sanctionis præscripto iam quinti prouincialis Concilij initiū faciamus. Non est igitur, Patres, cur nostra hac concione Concilij prouincialis necessariū vsum, dignitatē, fructus vberrimos, explicemus. Vos ipsi intelligitis sacrosanctā œcumenici illius Concilij auctoritatē, qua nobis iussum est, prouinciale Conciliū tertio saltem quoq; anno conuocari: vos ipsi optime meministis, per nos de vestro consilio, & assensu, iam certā diem Concilij nostri prouincialis præstitutam, perpetuamq́ illius indictionem deinceps decreto prouinciali esse communitam. Est vero cur, vnde digressi sumus, ad Euangelicam commemorationem redeamus, quæ tota non solū huius nostri Episcopalis congressus, conuentusq́ rationem, sed etiam munera, & officia, quæ in eo præstare, aut certe spectare debemus, significare, & declarare videtur. Primum igitur videamus, Patres, cur Christus Dominus, cum singulos Apostolos ad Apostolicæ legationis munera instruere, ac mittere posset, omnes simul, eam ob causam conuocauit. Quæ ex re perspicuum nobis fiet, quare iam ab initio ferè nascētis Ecclesiæ institutum sit, Episcopos prouinciæ ad Metropolitanum conuenire, prouinciales leges sancire, sancitas, ab omnibus, qui eiusdem prouinciæ sunt, suscipi, ac seruari. Vna verò præter cæteras causa est, vt qui in varias, diuersasq́ mundi partes ad Euangelij propagationem mittebantur, eorum omnium & vna esset doctrina, & vnum Apostolicum munus, & vna Apostolicę vitę ratio. Quæ sane res docet, eiusdem prouincię Episcopos, quamuis distinctis, diuersisq́ diœcesibus præsint, eodem tamen vnius prouincię quasi vinculo deuinctos, vna etiam, eademq́ disciplinę Ecclesiasticę ratione, eiusdem præscriptis legibus, ac morum regulis fideles, sibi commissos, ad viam salutis dirigere debere. Id sane ostendunt, atq; adeo iubent, sanctissimorum patrum sanctiones, & Conciliorum canones, quibus hac de genere præter alia illud cautum est, vt ecclesiasticis institutis metropolitanæ Ecclesię se reliquę prouinciales diœceses conforment. Ex hac porrò coniunctione, concordiq́ sollicitudine, & coniunctissimo studio maxima commoda, maximaq́ adiumenta proficiscuntur, non solum ad facilem Ecclesię commissæ gubernationem, sed etiam ad omnem populorum in via Domini progressionem. Hinc enim firmissimum vniuscuiusq; instituti præsidium, hinc rituum Ecclesiasticorum, sanctarumq́ consuetudinum perennis conseruatio, hinc disciplinę omnis robur perpetuum, hinc rerum salutarium sanctissimum firmamentum, hinc prompta omnium, paratissimaq́ ad obediendum uoluntas, hinc prę clara illa bene agendi, recteq́ exequendi contentio, & religiosa ęmulatio. At uerò ubi contra res agitur: vix dici potest, quanta inde incommoda, quam multę difficultates emanent. Vos conscij estis, patres, quam vera sint, quę narramus: sed aliqua ex parte ob oculos ea proponamus. Si quis vestrū est, qui in oratione frequēs sit, cęlestium contemplationū studiosus, in Episcopali Ecclesię statione assiduus,

Episcopalibus item officijs, studijs, & laboribus totus addictus, abstinentiæ, ac ieiunio deditus; hospitalis, pauperum, viduarum, pupillorum vere pater, & pastor, piorumq; locorum patronus, & sanctorum institutorum sollicitus auctor: rursusq; si alius eiusdem prouinciæ Episcopus hæc omnia vel remisse agit, vel negligit, vel, quod grauius est, contra facit, vel ab alio Episcopo diligenter acta, minus commendat; certe omnia inde incommode accidunt non sine grauissimo detrimento. Sed locus hic est, Patres, vt accendamus nos ipsos, si attentius res ipsam spectamus. Ille, qui optimi pastoris regulas sibi proposuit, prædicationis munus ad Tridentini Concilij præscriptum perpetuo exequitur. Iste, qui dignitatis Episcopalis amplitudinem, non labores, censum, non onus, vitæ otium, non perpetuam illam sollicitudinem, multis curis implicitam, in animo sibi constituit, vel raro, vel fortasse nunquam verbi Dei pabulum populo ministrat. Ille synodum diœcesanam anniuersariam de more celebrat: hic ne statas quidem clericorum & sacerdotum congregationes habet, nedum synodum conuocat: ille visitationem diœcesanam perenni studio obire contendit: hic gregis sui vultum neq; agnoscit, nec vero vt ab ouibus agnoscatur, paterna id charitate studet: ille nihil non agit, nihil nõ attingit, vt morum corruptelas eripiat, vt vitia & peccata corrigat, atque emendet, & quoscunq; aberrantes ad viam salutis reuocet: hic populari opinione cum omnia metiatur, hominibus placere vult, peccata hominum dissimulat, sæpeq; causam præbet, quamobrem complures a recta deflectant. At vigilantis Episcopi sollicitudo in eo etiam versatur, vt Ecclesiarum cultus splendescat; basilicæ sartæ, tectæ sint, omni apparatu instructæ, omni ornatu, & pretioso opere illustres, in omnes partes eluceant; diuinorum officiorum pietas florescat; cæremoniarum ritus excolatur; chori instructio omnis non modo retineatur, sed plane augeatur; clerus ad sacras doctrinas erudiatur, in clericalis vitæ officijs contineatur; sanctissimis legibus, edictis, institutionibus deuinctus, non modo a flagitijs alienus, sed ab omni suspicione integer, purusq; conseruetur. Quam dissimilis vero remissi, negligentisq; pastoris, ac sibi indulgentis ratio, ac forma sit, vos ipsi videtis. Nulla in eius clero ferè disciplina, nulla populi institutio, nulla ecclesiarum instauratio, omnia denique, quæ vndique præclara Episcopali cura splendescere deberent, in situ, & squallore prope iacent. His tam diuersis studijs, Patres, tantum abest, vt qui accenso studio ad optima quæque ferebatur, eius industria, & sollicitudo uehementius inflammetur, vt aliquando pene restinguatur: sicq; sancta illa æmulatio, quæ tantopere nobis Episcopis expetenda est, & valet plurimum ad omnem disciplinæ propagationem, nulla sit. Accedit etiam aliud incommodum, idq; maximum, quod perspecta hac dissimili pastorum cura, populi Episcopi vigilantis diœcesi subiecti, in obediendo contumaciores, & difficiliores fiunt, pastore, & patri suo detrahunt; eius benefacta sæpe iniquius insectantur; monita non audiunt; &, vt est hominum genus procliue ad quærendas excusationes in peccatis, alterius remissione, & nimia indulgentia abutuntur ad contumaciæ suæ, & culpæ omnis patrocinium. Tanta igitur damna, ac detrimenta rei christianæ importari perspicimus ex illo dissimili spiritu, quem in pastoribus vnum, vno charitatis vinculo coniunctum, vnoq; sollicitudinis studio incitatum, Christus Dominus esse voluit. Ad hoc nos Episcopos is instruit, cum Apostolis in vnum conuocatis, legationem prædicationis Euangelicæ, & ægritudinum curationem hodierno Euangelio committit, & certas eis vniuersis regulas Apostolici illius muneris præscribit. Quamobrem persuasum iam habeamus, Reuerendissimi Patres, non mediocrem vtilitatem huius prouincialis Concilij Quinti tractatione nos prouinciæ nostræ, Deo in primis iuuante, allaturos esse, si certam rationem exploratamq; viam plane iam nunc tandem inierimus, vt coniunctissimis animis, concordissima voluntate, pari studio, æquali zelo, tamquam vno pastorali, Episcopaliq; spiritu omnes in eam perpetuam curam incumbamus, vt præscriptas & nobis, & clero, & populo, prouinciæq; nostræ leges, instituta, disciplinamq; omnem exequamur. At tu, Domine Deus omnipotens, qui iussisti, seniores septuaginta de populo à Moyse conuocari ad ostium tabernaculi fœderis; illisq; eodem loco commorantibus, adesse, atque vnum, eundemq; spiritum largiri dignatus es; quiq; Apostolis tuis, in vno loco congregatis, Spiritum Sanctum tuum misisti, eorum mentes illuminasti, corda vsq; adeo accendisti, vt incredibili ardore inflammati, cum se diuinæ prædicationis legatos agnoscerent, vno ardentissimo studio, ijsdem Apostolicæ disciplinæ institutis, toto terrarum orbe, illa legatione tam admirabiliter perfuncti sint: nobis hodie, nomine tuo in vnum conuocatis, adesto quæsumus: mentes nostras diuini tui luminis splendore illustra, bonitate foue, sapientia rege, moderare, atque effice, vt nos vno consilio, ijsdem vigilantiæ officijs, ijsdem monitis, ijsdem exemplis, legationis nostræ etiam munera atque officia exequamur, & ita salutariter exequamur, vt tandem nos, & fideles prouinciæ nostræ, vnum in te effecti, sempiterna illa gloria in te vno Deo perfruamur. Amen.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDVAE TRINITATIS, PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI, AMEN.

NOs Carolus, S. R. E. Titu. Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicę sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, ad Dei omnipotentis, Beatæque Mariæ, semper Virginis, ac S. Ambrosij confessoris, patroni nostri, laudem, hæc pro Christianæ morum disciplinæ conformatione, qua clerum, populumque fidei nostræ concreditum, prælucere, totis in Christo visceribus expetimus, de Consilio, & assensu Reuerendissimorum DD. Coepiscoporum nostrorum, in Concilio Prouinciali Mediolanensi quinto decernimus, statuimus, ac sancimus.

Quæ ad fidei tuendæ studium pertinent.

QVoniam in ijs, quæ & fidem, & ad pietatem tuendam attinent, omni vigilantissima cura summaque diligētia pastoribus maximè elaborandum est, nos veterem sanctorum patrum sacrorumque Cōciliorum consuetudinem, & auctoritatem in primis œcumenicę Synodi Tridētinę secuti, de ijs ipsis multa superioribus nostris Concilijs Prouincialibus constituimus. Sed in genere cū nullum tantum studium, quantum certè maximum requiritur, adhiberi possit, illis superiorum Conciliorum decretis, adiungenda hæc etiam censuimus.

Nemini, etiam regulari, vel in sui quidem ordinis ecclesia, concionari permittat Episcopus, antequam sibi, suoque Vicario, ille, quicunque concionaturus est, fidei professionem ad sanctissimi pontificis, quam Pius Quartus edidit, præscriptam formam præstiterit. Vbi verò semel præstiterit; non opus erit iterum ob eam causam eidem Episcopo præstare: sed satis sit, professionis, ei semel illo nomine præstitæ, testimonium scriptū atque obsignatum afferre, & exhibere.

Id omne de confessarijs sacerdotibus sancimus, & decernimus.

Hoc ipsum de medicis, & chyrurgis item cautum sit, qui nisi trium mensium spatio apud Episcopum, aut eius Vicarium, ex illius pontificiæ formulæ præscripta rationę fidem profiteantur, medendi arte ab eodem Episcopo interdicantur, quoad eam professionem præstiterint.

Ad verò in posterum quisquam medicus, vel physicus, vel chyrurgus medicinam exercere ne aggrediatur, nisi præstita primum, vt supra fidei professione.

Aduocati prętereà, & procuratores in causis sanctæ Inquisitionis suscipiendis, agendisve nullum ante aditum, locumve habeāt, quàm fidei professionem Episcopo præstiterint.

Qui ecclesiam parochialem, aliudve beneficium, curam animarum habens, aut canonicatum, aut dignitatem in Ecclesia cathedrali, quouis modo obtinuit, nisi is tempore, & loco sanctione Tridentina præstituto, fidei professionem, præstiterit; ne ei Episcopus beneficij ecclesiastici fructus, quos ex eodem Tridentino decreto suos non fecit, aliquo facto remittat, neque ab eodem exigi patiatur, sed, si quos exegerit, illum restituere cogat.

Huius prouinciæ principes, & magistratus pro fidei catholicæ tuendæ officio, proque pietatis suæ studio sperandum est, id nunquam permissuros esse, vt in has regiones, eorum ditioni subiectas, ne ad diuersandum quidem itineris gratia, milites à catholicæ Romanæ Ecclesiæ fide dissidentes, veniant, cum certum, atque plane exploratum sit, nulla alia re Deum grauius offendi, nullaque ad vehementiorem iram, quàm hęresum labe prouocari; nihilque rursus ad prouinciarum, regnorumque interitum maiores vires habere, quàm teterrimam illam pestē. Verum si quando acciderit, quod Deus prohibeat, in eam curam toto animo, omnique studij pastoralis contentione Episcopus incumbat, atque adeò elaboret omni ope, vt ne eius morbi contagione oues, Christi sanguine redemptæ, suæque fidei commissæ vllo modo inficiantur.

Itaque ad diœcesis suæ loca, vbi pestiferos illos homines diuersari contigerit, se in primis ipse conferat; populum fidelē etiam atque etiam diligenter moneat, vt ne eorum mores vsquam attendat; ne verbis mentem, auresve adhibeat; ne cum eisdem vllo modo versetur, ne carnis licentiam, & liberam, & falsam viuendi securitatem, exemplo illorum consectetur; sed in orthodoxa fide, & charitate Christi Domini cum timore, & tremore perseuerans, in sanctæ Romanæ catholicæ ecclesiæ vnitate, & obedientiæ studio, in catholicæque pietatis officijs se se contineat. Parochis verò leges prætereà præscribat, quas in tanto discrimine omnino sequantur.

Atque in ijs quidem hæ sint.

Ne eos mortuos sacris locis in sepulturam tradant.

Vt animaduertant prætereà, si fieri potest, non modo singulis horis, sed singulis etiam momen-

momentis, quid ab illis agatur, quid cogitetur, quid struatur in ijs, quæ ad fidem pertinent, longè prospiciant satanæ insidias, & conatum omnem, quantum in se est, sedulò reprimant.

Vt videant, ne quicquam, vel minimum, vnde labes aliqua existere possit, sensim latius dimanet. Quamobrem de quotidiano huius rei statu Episcopum certiorem faciāt quàm diligentissimè.

Nec verò, ea omni diligentia contentus Episcopus, desistat alia subsidia ad modum gregem comparare.

Proinde cum alios religiosos, prudentesque viros ad rem omnem inquirendam mittat; tum acres etiam, piosque concionatores ad causam communem adiuuandam.

A Magistratibus etiam, & principibus, in re, quæ non religioni solum, sed vniuerso prouinciæ statui periculum certissimum afferre potest, omnem opem, atque auxilium imploret, vt expedire censuerit.

Excommunicationis verò pœnam, præter alias, quæ summorum Pōtificum canonumve sanctionibus expressæ sunt, ipsos facto subeundam proponat, atque edicat ijs, qui istiusmodi impijs hominibus cibos vetitos vendiderint, aliove modo subministrauerint; quibus diebus minimè licet illis vesci. Agat verò contra illos, qui non paruerint, ad iuris, edictique promulgati præscriptum. Omnem denique aliam rationem, quæ potissima sibi videbitur, opportunè, ineat ad eam pestem propulsandam. Ex vero id, quod caput est, in tanto salutis periculo assiduis precibus, omnique supplicatione ad Deum confugiat; vt gregem, sibi in curam traditum, ab omni hæresum fœditate integrum, inuiolatumq; custodiat, & conseruet perpetuò.

De Iudęis Concilio prouinciali primo multa cauimus, quibus hæc addenda statuimus, quo diligentius etiam perniciosæ eorū consuetudini, atque diuini cultus offensionibus occurratur.

Quod olim summorum Pontificum constitutionibus, & præsertim Pauli Quarti, & Pij Quinti, qui eiusdem Pauli sanctionem litteris xiij. Calen. Maij. M D L X V I. editis renouauit, & auxit, sancitum fuit, de vita, & habitatione Iudæorum, cum ad Christianorum hominum fidei integritatem, & morū puritatem tuendam valde pertineat; Episcopus, in cuius diœcesi illi vel habitant, vel aliquando diuersantur, singulis annis stata die eam constitutionem Pij Quinti, quia etiam illa, quæ ab eodem Paulo Quarto iam antea edita erat, continetur, promulget: curetque omni diligentia, vt in primis tum ex earum constitutionum, tum etiam ex Concilij Lateranensis præscripto in ciuitate, oppido, pago locove vbi Iudæi habitant, si complures Synagogas habent, seu domos ad synagogæ officium iam adhibent, tollantur omnino, cessentque omnes, vna tantum excepta, quæ tamen ab ecclesijs fidelium distet.

At verò nouas construere, constituereve, aut penitus dirutas reficere ne patiatur; nec rursus veteres altiùs extolli, aut amplificari, aut magnificētius aliquo modo exedificari.

Agat etiam cum principibus, si opus erit, vt, quemadmodum olim à nobis decreto prouinciali, & eisdem pontificijs constitutionibus cauetur, sublatis impedimentis, verè tandem Iudæi omnes in vno, & eodem loco vrbis locisve, ac si ille capax non erit, in duobus, aut tribus, qui inter se continentes sint, & à christianorum habitationibus seiuncti ad præscriptum illarum constitutionum habitent; domicilium verò non solum proximum, sed ne in conspectu quidem Ecclesiæ, oratorijve, quo populus conuenire soleat, constituere, habitareve vllo modo patiatur.

Vt mares, & fęminæ signum semper patens ferant, quo in vrbibus, municipijs, locisve omnibus, atque adeo in itinere dinoscantur ad earum constitutionum præscriptum.

Qua in re quicquam à nemine concedi, permittive vllo quouis etiam dispensationis nomine posse illis sanctionibus cautum est.

Ne Dominicis, vel alijs festis diebus, quos coli, & sanctificari, præceptū, consuetudinisve est, Iudæi opus quicquam seruile, mundanumve publicè per se ipsos, seu alios faciāt.

Nec verò fidelis quisquam in eorum Synagogis vllo modo, vt eo primo Concilio vetitum est, sed neque vllo vsquam loco eorundem cæremonijs ritibusve intersit.

De Iudæis, nuper baptizatis, in Concilio prouinciali primo aliqua cōstituimus, quibus hæc de illis ipsis, & de alijs etiam neophytis, adiungenda decernimus.

Episcopus igitur, in cuius diœcesi Iudæi habitant, cum fieri possit, vt Deo volēte, eorum multi è tenebris ad fidei lumen accedant, illud aliqua ratione curet, vt certa domus, locusve pius, si cōmode potest, eo potissimùm nomine constituatur, vbi illi nuper baptizati, neophytive alantur, ad vitæque christianæ vsum instituantur. At verò si id fieri nullo modo potest, eos, si quos in vrbe, diœcesique habuerit, certe alterius loci pij congregatione in curam tradat, aut aliquem certum sacerdotem, spectata probitate virū, spiritualisque vitæ studiosum, deligat, qui illorum vitam instituat, ac moderetur.

Quo in genere, eius, qui ab ipso Episcopo delectus, eorum curæ quouis modo præerit, studio hæc ratio, quemadmodum infra, ineatur.

Vt non solum diebus festis, vt alio Concilio cautum est, sed in ferijs etiam singulis, Missæ sacrificio intersint.

Et conciones prætereà, sacras lectiones, supplicationes, officiaque diuina, vesperas præsertim festis diebus obeant; charitatisque Christianæ opera præstent, ægrorum

publicas

publicas hospitales domos præcipuæ visitando.
Vt singulis diebus bis mane, & vesperi, certo breui temporis spatio sanctæ orant.
Vt cum signum salutationis angelicæ ter in die datur, genua flectant, & attente præcentur.
Vt stationes, ecclesiasve indulgentiarum frequentent.
Vt octauo quoque die peccata confiteantur, decimoquinto quoque die rursus confessi, sacram communionem sumant.
Vt, quo die sumunt, in sancta oratione, sanctisque exercitationibus, & charitatis operibus illum totum consumant.
Vt feria sexta, & Sabbato, qui per ætatem, & valetudinem possunt, ieiunent.
Vt sacra anni tempora, vtpotè Aduentus, quadragesima, aliæque statæ anniuersariæ celebritates, cum appropinquant; ad eorum, earumve mysteria instruantur, quo sanctioris vitæ disciplina, & operibus, Christiana pietate dignis, sacrorum eorum temporum dierumve cursum religiosius conficiat. Abstineant à lautioris, & delicatioria vitæ vsu, longeque diligentius ab improborum hominum consuetudine.
Aliquam quoque cautionem adhibere curet Episcopus, vt hi homines, cum matrimoniũ ineunt, non inter se contrahant, sed cum ijs, quia Christianis antiquam perpetuamque originem ducunt.
Ne inter se item multam consuetudinem habeant, vt Pauli iij. Pont. sanctione cauetur.
Ne vlla in re Mosaycæ legis ritus retineant, aut sectentur.
Hoc in genere si Episcopus negligens erit; sciat se in Concilio prouinciali, re omni diligenter perquisita, rationem redditurum ex eadem pontificia constitutione; quę quotannis semel, vbi aliquis neophytorum numerus est, in ecclesia cathedrali, collegiatisque de more promulgetur, certo die, quem idem Episcopus præstituerit.

Quibus prouinciæ locis vagum, & fallax cingarorum genus adhuc versatur, & nondum ex decreto Concilij prouincialis primi, Magistratus opera, atque officio à prouinciæ finibus arceantur, hæc diligentia adhibeatur.
Primo Episcopus, in cuius diœcesi eos morari, aut vagari contigerit, diligenter inquirat, an, vt christianos decet, in omni vita se gerant, an que sanctæ ecclesiæ institutis, & præceptis pareant.
Rursus an quicquam contra agant, quod schismaticorum morem, vsumq; pręseferat. An quadragesimæ tempore, ieiunijsque diebus carne, & cibis vetitis vescantur, an nouis ritibus vtantur. Quod si contra ecclesiæ institutarituosque ab illis aliquid agi, geri, fieri vę compertum erit, quodque pręsertim eiusmodi sit, quamobrem hæresis nomine suspecti esse possint, in eos Episcopus grauiter agat, animaduertat, etiam pro culpæ ratione ad sacrorum canonum pontificiarumque sanctionum præscriptum.
Si verò eos vllo alio modo publicè offendere cognitum erit; ab ecclesia, diuinorum officiorum tempore ejci iubeat, quoad emendatæ vitæ explorata testimonia, & exempla viderit.

Quam summum in hæresis crimine profligando studium, & cura quàm longè omnium diligentissima Episcopi esse debeat, cùm aliorum multorum Pontificum sanctiones iubent, tum verò & Innocentij Tertij rescriptum, & Martini Quinti constitutio, iam pridem edita, ostendant. Quibus constitutionibus tùm in virtute obedientiæ districtè, præcipitur, vt quæ eo de genere in illis sancita sunt, ad ea efficaciter exequenda Episcopi per diœceses suas diligenter inuigilent, si canonicam velint effugere vltionem; tum etiam deponi iubetur ab episcopali officio, si quis eorum super expurgando de sua diœcesi hæreticæ prauitatis fermento negligens fuerit, vel remissus. Proinde in ea perẽni solicitudine, perpetuaque vigilia Episcopus versari in primis debet, vt non modo pestilentissimus ille hęresis morbus nusquã in gregem, sibi commissum, irrepat; sed omnis planè suspicio ab eo quam longissimè absit. Si verò fortasse, quod pro sua pietate, & misericordia Christus Dominus auertat, irrepserit; in eo maximè elaboret omni ope, vt quàm celerrimè depellatur; quique ea labe infecti erunt, vel suspecti, cum illis agatur ad canonum, sanctionumque pontificiarum præscriptum.

Idem præterea vna cum Inquisitore congregationem, quæ certo numero constet, theologorum, & iurisperitorum hominum instituat, qui ad causarum sanctæ Inquisitionis consultationem adhibeantur.

Ea porrò congregatio, vt opus erit, conuocetur, semelque in singulos mẽses, atq; adeò crebrius, cum occasio tulerit.

Nec verò quicquam aliud in ea agatur, geraturve, nisi quod ad eiusdem sanctæ Inquisitionis officium pertinet.

Et quoniam sæpe contingit, causarum Inquisitionis acta, processusve, de quibus deliberandum est, ijs patefieri, explicari, atque communicari oportere, quorum consilio, vel damnationis, vel absolutionis sententia ferenda est, quò & accusatorum, denunciantium, testiumque periculis efficacius occuratur; & in ijs ipsis inquisitionis actis, cautisque cautius agatur; id propterea omnibus singulisque consultoribus, & cæteris item, qui in ea congregatione adscribentur, admittentuve, Episcopus, vt Bonifacij octaui constitutione cautum est, secretum, reticentiamve indicat.
Atqui ij ipsi porrò statim certa præscripta formula

formula iurati, eidem Episcopo sanctè spōdeant, se neque verbis, neque litteris nec nutu, neque alia cuiuscunque generis significatione, vllove modo cuiquam patefacturos, aut euulgaturos esse, congregationis, in quā admittuntur, adscribunturve, arcana, nec verò alia quæcumque sint, quę vllis inquisitionis, vel causis, vel hominibus, vel ipsi congregationi officiove pręiudicium afferre aliquo modo possint.

Pœnam verò excommunicationis latæ sententiæ proponat, atque edicat etiam in congregatione ipsa ex ea Bonifacij constitutione in omnes, & singulos, qui contrà indictū secretum, aut iusiurandū quicquam patefecerint sine licentia eiusdem Episcopi.

At prætereà Notarij sancti officij hoc iurēt, quòd nec causarum acta, nec testium nomina, neque testificationes, aliudve quicquam eius generis patefacient, aut euulgabunt, anteà quàm Iudex patefecerit, euulgaritve, aut euulgari iusserit.

De sententijs itidem eorum, qui consultores adhibent, cōsultationibus, deliberationibus, actionibusque congregationis huius id ipsum præstabunt omnino; ac de suo officio in omnibus fideliter exercendo. Si quis eorum quicquam contrà vllo pacto fecerit, excommunicationem latæ sententiæ ipse subeat; ac præterea alijs pœnis pro modo culpę arbitrio Episcopi plectatur.

Custodes etiam carceris, priusquam suum exerceant officium, iusiurandum ad præscriptam formam in Concilio Viennensi præstent, idemque etiam alij ministri, ad id officium exequendum necessarij.

Ne inquisitionis causarum acta, breuiter, summatimq; descripta, quæ summaria processuum dicunt, nec verò actorum relationes, nec facti narratio, neque alia quæcumque tam iuris, quàm facti itidem explicatio, instructiove cuiusvis generis, ad eas causas pertinens, nec denique vllæ scripturæ eiusmodi, quæ vel pro reo, vel contrà eum conficiuntur, vllo vnquam modo in posterum typis edantur, imprimanturve: sed quæcumq; acta sint, quæ eas causas attingant, manu scripta, ijs solum, vel iudicibus, vel consultoribus, alijsve ministris dentur, quibus dari oportet.

In causis fidei Episcopus, iudexve, cum aduocatus, procuratorve reo dandus est, eū det, qui probus sit, de legalitate non suspectus; & procurator quidem vtriusque iuris peritus, vterque verò fidei zelator, quique hæresis nomine nunquam neque suspectus, neque accusatus, neque ea infamia notatus fuerit: id verò, nisi planè ostenderit, se ex iudicis sententia innocentem esse, & ab omnis hæresis labe, suspicioneve purum, atque integrum.

Patrocinij autem in ijs causis suscipiendi facultas cum datur, litteris exarata detur; nec verò aliter quisquam suscipiat.

Cui porrò datur, is, antea quàm patrociniū suscipiat, iuret, se bene, ac fideliter defensurum, legitimisque defensionibus vsurū esse, nec dilationibus captiosis, cauillationibusque causam prorogaturum.

Vbi verò patrocinium susceperit, sciat suas partes esse, admonere reum, vt veritatem confiteatur, pœnitentiamq; petat pro culpa, si quam habet, eiusque responsionem curiæ notificare, intimareve.

Meminerit verò Aduocatus, & procurator itidem nullum vnquam patrocinium neque hæreticis, nec suspectis, neque credentibus, neque fautoribus præstandum esse, ne, prout Innocentij Tertij sanctio est, ab officio suspensus, perpetuæ infamiæ subiaceat.

Itaque vbi primum ex causarum actis, aliave vlla ratione animaduerterit, reum, qui delatus est, hæreticum esse, aut eo nomine suspectum, id cum ipsi reo, iudicique denunciet, tum statim illius defensionem deserat. Nec verò, si quid erit, quod ad sanctum officium pertinens, in eiusdem causa retineri oportet, cuiquam patefaciat, quod eidem officio præiudicium ferat.

Librorum prohibitorum indicem, iussu Tridentini Concilij confectum, iam pridem promulgatum, omnes, singulique apud se habere curent, siue theologi, siue iurisconsulti, siue medici, siue aliarum litterarum professores, disciplinarumque studiosi, & alij item, quicumque librorum numerosam supellectilem possident. Si quis verò eorū, qualis, qualis sit, eum non habuerit, tantum absit, vt excusationi legitimę locus relinquatur, quòd nescierit, illos id generis esse, vt contrà eum pro librorum, quos vetitos retinuerit, ratione seuerius agatur ad præscriptum regulæ eiusdem Concilij.

Vt fraudi occurratur, quæ plerumque in opere impressorio fit, ea præter cæteras cautio adhibeatur vt liber, vbi primum impressus est, per recognitionis præfectos antè cōferatur, quàm venalis officinis, tabernisve librarijs proponatur. Qui liber, ita accuratè collocatus, auctoris subscriptione signatus, non recognitoribus, vt alio Concilio decretum est, sed quò rectius custodiatur, Episcopo tradatur, qui eundem certo loco in archiuio asseruari perpetuò iubeat.

Ne litteras grandiusculas, quas initio, vel librorum, vel capitum imprimi moris est, aliquam obscenę, turpisque imaginis speciē exprimentes, ad librorum impressionem adhibeant, qui artem impressoriam quouis modo faciunt: cum eiusmodi sint, quæ hominum mentes aliquando fœde, turpiterq; afficiant, & bonos itidem offendant, vt obscenę scripta.

Ad libros verò, qui de rebus ecclesiasticis, aut spiritualibus conscripti sunt, imprimendos, ne characteribus grandioribus vtantur,

in

in quibus expressa appareat alicuius rei prophanæ, nedum turpis, obscœnæve species.

Libellorum famosorum graue facinus, vnde alia præterea peccata, & scelera, & mala exoriuntur, vt, quantum in nobis est, è prouincia nostra profligetur, statuimus, sancimusq; eos, quicumque sint, qui illos scripserint, ediderint, diuulgarint, excommunicationis latæ sententiæ pœnam statim subire. Si clericus verò sit, qui tale crimen admiserit, beneficiorum etiam, si quæ habet, amissione molestetur, præter alias pœnas, eo de genere canonum legibus sancitas. A qua excommunicationis pœna nemo quisquam, huius criminis reus, absolui possit, nisi fama, & honore, cui iniuriose detractum est, restituto pro arbitratu Episcopi.

Id verò ipsum quanto difficilius est præstari, tanto diligentius, studiosiusque pro suæ quisque conscientiæ religione ab eo flagitio, sceleréque cauere debet.

Episcopi cura sit, tum pueros, adolescentesve, tum doctores, ac Magistros prohibere vsu eorum librorum, quos ex decreto Concilij III. Prouincialis, quoniam obscœna contineat, aut bonis moribus repugnent, aut impietatem inducant, certo indice nos complectemur.

Quæ ad prædicationem verbi Dei, & doctrinam Christianam pertinent.

EPiscopus, si verè, legitiméque aliquo modo impeditus, in cathedrali Ecclesia prædicationis munus per se ipse præstare nô potest, vt certè Concilij Tridentini sanctione, decretisque prouincialibus debet, id per alios, qui idonei sint, ex eorum decretorum præscripto præstet, impensis scilicet suis, nisi immemorabilis consuetudinis est; eas ipsas impensas ab alijs illo prædicationis nomine fieri.

Episcopi solùm sit, abrogatis quibuscumq; contrarijs consuetudinibus, & priuilegijs, & in Ecclesia cathedrali, & in alijs, non modo iurisdictioni suæ subiectis, sed etiã in exemptis, quæ curatæ sunt, concionatorem liberè deligere, atque constituere.

Idemq; ad eum spectet in Regularium etiã Ecclesijs, vbi, pro maiore commoditate, consuetudinis, morisque est, populi, vniuersitatisve, aut pij loci scholæ, aut confratriæ, etiam laicalis sumptibus, vel eleemosinis collectis, vel legato pio, aliave huiusmodi ratione quotannis certo stato tempore permissu Episcopi concionem haberi.

Nec verò illius deligendi, constituendive ius vlla ratione competat, neque ipsis regularibus, etiam per turnum, neque vniuersitati, neque magistratui, neque loci pij administratoribus confratriæ, scholæve, etiam laicali, nec alij cuiquam laico, etiam si ei eleemosina, alimentave è publico, aut è cõfratriã aliove modo, vt supra, suppeditentur, subministrentürve. Quæ vt nihilominus subministrentur, atque adeo persoluantur ab ijs qui solent, aut alia quacunque ratione debent, omni appellatione postposita, Episcopus cogat, vt Concilio prouinciali quarto cautum est.

Nemini autem concionandi facultatem concedat Episcopus, nisi præter alia, vel examine, vel alia ratione pro arbitrio suo illius scientiam, & peritiam in eo munere probarit.

Magna in verbi Dei vis inest ad commouendos animos, si qui audiunt, ita se instituunt, atque adeo parant, vt vtiliter audiant. Parochi igitur sæpe moneant, ac doceant, quo scilicet modo fideles salutares vtilitates, spiritualiaque emolumenta, & fructus vberrimos è sacra concione capiant.

Doceant igitur hæc in primis.

Vt cum quis ad verbi Dei concionem accedit, non concinnem prophanam, sed sacram, religiosam, sanctæ disciplinę institutis excultam, atque charitatis studio elaboratam, se auditurum putet, proindeq; persuadet, se à Deo, qui concionatoris ore tunc sanè loquitur, salutaribus præceptis, consilijsque erudiri ad optime agendum.

Vt in ecclesiam ingressus, hæc à Deo precetur, primum sibi peccata remitti; tum etiam sibi aperiri aures cordis, vt audiat, oculosq; mentis, vt videat, atque adeò ad instituendæ vitæ rationem, & vsum accommodet, quæ concionator enunciarit.

Vt firma fixaque animi deliberatione statuat, se velle perficere, atq; exequi, quæcumque in ea concione sibi dicta putauit.

Vt quæ e concione audierit, ne planè ad alium quemquam, sed ad se ipsum omnino referat.

Vt animo non variè distracto, sed collecto, atque attentissimo, concionatorem audiat, tamquàm eum, qui Dei verba, non sua pronunciet.

Vt neque eloquentiam, neque actionem, artemve concionantis spectet, aut admiretur, eiusque sermone, tanquam carmine musico, inquit propheta, quod suaui, dulcique sono canitur, tantùm oblectetur, ita vt verba audiat, & non faciat ea: sed totus in eo sit, vt diuini verbi spiritum hauriat; quo incensus, quæ audierit, studiose efficiat atque exequatur.

Vt Dei verba, quę è concionantis ore exeunt, non solum aurium sensu, sed diligẽtia, menteque ita religiose percipiat, vt animi voluntatem, ardentemque affectum simul accendat ad omne sanctè agendi officium.

Vt concione absoluta, si modò ibi moraturus non sit, quoad Missæ solemnis sacrificiũ peragatur, ne tamẽ statim de Ecclesia abeat, sed in oratione paululum consistat; tum verbi Dei, quod audierit, præcipua capita, quæ

præsertim

præsertim sibi conueniant, tacita cogitatione secum repetat; rationemque certam cōcipiat, atque ineat, qua res, tam salutares rectè exequi possit.

Vt, de templo à concione, orationeq; egressus, ne de concionante intemperanter loquatur, ne temerè iudicet. Ne rursus ad inanes confabulationes, prophanaq; colloquia se conferat, vt ne effluat, quod & audiendo, & meditando, caste, sanctèque concepit.

Immo vero amicis obuiam factus, cum illis salutaria instituta, quæ concionator explicauit; studiose & opportunè communicet.

Domum reuersus, familiam item sæpè commonefaciat, quæ de sanctæ vitæ institutione ab eo accepit.

Ad salutem cum omnibus fidelibus admodum necessarium sit, christianæ fidei rudimenta scire; tum certè huius in primis prouinciæ populis: qui, hæreticis finitimi, nisi in fidei fundamentis firmi fuerint ac stabiles, summoperè verendum esset, ne forte ab eis in aliquam impietatis, ac nefariæ doctrinæ fraudē, facilius adducerētur. Quamobrem nos multam hactenus diligentiam adhibuimus, vt omnes, ac singuli Christi fideles in fidei Christianę rudimentorum institutione erudirentur: sed cum parum nos hucusque profecisse tanta in re cognouerimus; negotij, periculique magnitudine adducti, hæc præterea decernimus.

Primò omnibus, singulisque animarum curatoribus, & cæteris confessarijs, siue secularibus, siue regularibus, in virtute sanctę obedientiæ id præcipimus, vt faciant, antequam confessiones audiant, orationem Dominicā, angelicam salutationem, symbolum fidei, & decem præcepta Dei, decalogo contenta, vt pœnitentes recitent, ac ipsis audientibus referant.

Quarum rerum si quos ignaros, rudesque offenderint, hanc eorum spiritualem socordiam acriter reprehendant, ostendantque quàm grauis esse debeat illorum conscientię ignoratio rerum, quæ ad salutem tantoperè necessariæ sunt. Cum autem eos absoluunt, præter alias pœnitentias, & actiones satisfactorias, id etiam imponant, vt quattuor hæc saltem potissima doctrinæ Christianæ capita in posterum accuratè ediscant, certo illis pro arbitratu suo præfinito congruo tempore, quod tamen ob necessariam aliquam causam semel, aut ad summum iterum prorogari liceat. Eo autem temporis spatio cōfecto si eadem adhuc illos ignorare viderint, tunc ne illorum confessionem audiant, nisi cōsilio, & assensu aut Vicarij Foranei, si diœcesani sunt, aut illorum, quos huic curæ in ciuitate Episcopus præfecerit, si in ciuitate viuunt. Si qui verò semel ita admissi ad Sacramentum pœnitentiæ, eos posteà in rudi hac crassaque ignorantia persistere compertum erit, de ijs ad Episcopum ipsum referatur, antequàm amplius admittantur, qui illorum saluti diligentius, & efficacius consulat, vt viderit in Domino expedire.

Quò facilius porrò perniciosæ huius ignorationis incommodo occurratur, neque aliqua fideles excusatione suam negligentiam prætexant, illud eisdem animarum curatoribus mandamus, vt die festo, vel intra Missarum solemnia, vel in Vesperis, aut paulo ante, si frequentior tunc fidelium multitudo præsens in ecclesia aderit, clara voce, ac disertis, distinctisque verbis, quæ ad omnibus exaudiantur, modò vnum, modò alterū aliquando plura ex ijs præcipuis doctrinæ christianæ capitibus, prout opportunius sibi videbitur, recitent, simulque vniuersos, qui aderunt, hortentur, vt eadem verba, quibus ipsi præibunt illi simul referant.

Et verò, quo populus doctrinæ Christianæ præceptis, atque institutis in dies instructior fiat; ijdem parochi illo tempore nunc vnam, nunc alteram eorundem quatuor, illius doctrinæ capitum partem studiosè explicent.

Qua in re Catechismi Romani, aliorumque probatorum auctorum, qui in hoc genere piè, diligenterque versati sunt, doctrinam potissimum sequantur.

Nec verò propterea, quæ nunc decernimus, quicquam detractum, derogatumve sit, quominus tum qui pro captu suo apti sunt maiori eruditioni, aut pro ratione status sui explicatius, & pleniùs vniuersam doctrinam christianam discere debent, præstent quod debent; tum parochi, alijque ad quos illam docere spectat, cumulatè præstent quæcumque in hoc genere olim decretum est ab illis præstari debere, & reliquas prętereà omnes sui muneris partes.

Porrò confessarij grauissimam pęnitentiam imponant, itemque concionatores diuinam vltionem denuncient, & patribus familias, & dominis: qui nulla, aut saltem parua diligentia adhibita, omnem rationem nō ineat, vt sui liberi, ac famuli christianam doctrinā addiscant; neque eis, quos in famulatu habent, tantùm diebus saltem festis vacui temporis concedunt, quo in ecclesias, aliave loca pia, vbi ea doctrina traditur, ad illam percipiendam conuenire possint.

Ludi magistri quò commodius præstent, quod ex Concilio Lateranensi in synodo nostra prouinciali tertia eis ad pueros in doctrina, pietateque Christiana rectè instituēdos præscriptum est, decernimus tum hanc ipsam decreti partem, tum conscriptum de eadem doctrina libellum cum libris rudimentorum grammaticę coniungi, eiusdemque agglutinari.

Nec verò id generis libros, quos Episcopus intra suę diœcesis fines, in frequentiori puerorum vsu esse animaduerterit, talesque notarit ac declarauerit, decreueritve, deinceps sine eò doctrinæ christianæ libello imprimi, vendi,

vendi, in vsumve puerorom adhiberi liceat.

Quò autem exploratiores vitæ, disciplinæq; christianæ mores magistrorum, præceptorumve siot, eam Episcopus cautionem adhibeat, vt, cũ illos moribus probat, huins probationis facultas, litteris exarata, ne diutius cuiquam eorum suffragetur, quàm per annum, vel biennium trienniumve ad summũ. Quo tempore confecto, cum Episcopum adierint, qoi illam proroget, coofirmetve; tunc maximè is de illorum moribns, vita, ac etiam de docendi, instituendiq; rationibus item diligenter perquirat: siq̃ue eos oec prȩstare quæ debent, vel in re aliqua offendere animaduerterit; facultatem ne proroget, neve confirmet, antequam illorum vel negligentiam, vel aliam culpam, emendatam cernat.

Si quæ prophana magistri aliquando exponent, omnia ad rectam disciplinam, egregiamq́ue morum indolem præclaris interpretationibus traducere studeaot; quod facilè assequentur, si quid perpetuo io suis explicationibus interponent, quod ad institutionem, christianȩ pietatis studijs dignam, pertineat.

Quotidianas ludi exercitationes, ac studia inchoent, & concludant item pia aliqua oratione, & prece, quæ antequàm absoluatur, pueri è ludo sine vrgenti causa oe missi fiant.

Proinde io gymnasio, loco deceoti, & perspicuo tabella alicuius sacræ imaginis appendatur, ad quam diebus singulis discipuli statas preces faciant.

Quæ ad dies festos, & sacra tempora pertinent.

NE quis diebus Dominicis, festisq; ex vrbe, oppido, aliove loco, cum iter facturus est, ante discedat, qnam Missæ sacrificio interfoerit, nisi ad eum locum proficiscatur, vbi in tempore ioteresse possit.

Ecclesiastici verò homines, quicumqoe siot, & ij præsertim, qui diuinorum officiorum celebritatibus in choro adesse debent, videãt, atque adeo caueant, ne sacris illis diebus, quos in Dei laudibus, religiosisq́oe pietatis officijs, & in Ecclesia potissimum à clero consumi oportet, iter, nisi ob vrgentem causam suscipiant: vt hoc etiam eorũ exemplo excitati fideles, sacris illis diebus à diuinis officijs opere itinerario non auocentur.

Calendis Maij, qui dies Sanctorum Apostolorum, Philippi, & Iacobi solemnitati cõsecratus est, eum prauum vsum passim in prouincia nostra retineri ad nos perlatum est; vt incisæ arbores frondescentes, per vrbes, oppida, vicos, & pagos in plateis, ac triuijs ludibundo spectaculo erigantur.

Id porrò graue, atque eiusmodi esse animaduertimus, vnde pestiferum quoddam seminarium existit non paucorom malorum, cũ quidam homines illius ridiculæ actionis cupiditate, atque voluptate prolapsi, Missæ sacrificio adesse, eo die festo, perniciose negligant; tum arbores alienas, sæpeq; in prȩdijs ecclesiasticis consitas, furtim per vim, atque iniuriam præcidant.

Hinc illa manant, conuitia scilicet, rixæ, contentiones, ioiuriæ, odia, inimicitiæ, & aliquando cædes. Accedit præterea tom vulgi clamor, tum bellicorum instrumentorum vehemens strepitus, qoo diuina officia, sacræve coociones valde perturbantor, & comessatiooes deinde, & compotationes fiunt, quibuscum ebrietates, obescænè dicta, inhonestæ actiones, perniciosæ ad omnia opera carnis illecebræ, & alia plurima mala perpetuò cooiuncta sunt, oon sioe oominis christiani iniuria. Nos igitur, & sacrorum canonum iure, & sacrosanctis sanctiooibus, & Concilij in primis Tridentini decretis, qoibus corruptelas à pietatis christianæ vsu, & à dierum festorum præsertim cultu alienas, omni pastoralis vigilantiæ officio tolli iussum est, & nostræ etiam curæ, officijq́ue munere adducti, tantæ, tamq́ue publicæ offensioni occurrendum censuimus.

Quare Episcopus tum pœnis, qoouis iure sancitis, io eos animaduertat, qui in ea occasione diem illum festum vel opere seruili, vel alia actione, illius rationi, sanctitatique aliena, violarint; tom præterea expositis grauissimis peccatis, & commonstratis detrimentis, ac damnis, quæ plurima inde animæ, corporiq́ue eueniunt, fideles, sibi in curam traditos, à re illa perniciosa, quæ tanquam gentilitiæ superstitionis speciẽ quandam exhibet, omni Episcopali cohortatione, & officio reuocare studeat ad omnes partes religiosi cultus, quo eorum Apostolorum dies festus illis calendis coli, sanctificarique debet. Ac proinde quidem abiectis illis ludibundis spectaculis, quæ turbolenta illa præcisarum arborum erectione, voluptario qoodam, prophanoq́ue clamore, ac multiplici strepitu agebantur, fideles pietatis opera diligentius amplexi, cum diem festum de Ecclesiæ more celebrent hymois, canticis, supplicationibos, processionibus, alijsq́ue sanctè agendi officijs. Arborum præterea loco, excitati imitatione sancti illius Apostoli Philippi, qui pro Dei gloria cruci affixus est, sacrosanctam arborem crucis, in qua auctor humanæ redemptionis pependit Christus Dominus, tanto religiosius locis conspicuis publicè erigant, quanto inutilius olim prophanas eas arbores frondescentes erexerint.

Atqui in omni re hac efficienda, atque exequenda Episcopus, si quando vsui erit, magistratus etiam laicorum auxilium, opemq́ue implorabit, prout expedire ceosuerit.

Sicut in anniuersarijs solemnitatum sanctioribus celebritatibus festiuius canimus laudes, solemniusque ecclasiastica celebrantes officia, modulamur organis; pretiosiorique vestium apparatu induimur; ità diligentes nos domus Dei decorem, & locum habitationis gloriæ eius, curare debemus, vt quò spiritalis letitiæ nostræ manifestiora signa demus, diuinorum beneficiorum, quæ ijs potissimum solemnitatibus recolimus, memoria excitati, templa etiã ornatiora, quàm alijs diebus, appareant, tum ad augustiorem cultum, tum ad fidelium consolationem.

Itaque die Natali Domini, & reliquis quattuor deinceps festis diebus, in Epiphania, Pascha Resurrectionis, in Ascensione, tribus Pentecostes diebus, in solemnitate Corporis Domini, festoque die sancti patroni, Ecclesiarum cathedralium, collegiatarum, parochialium præsertim insignium, curet præfectus vniuscuiusque Ecclesiæ pro locorum ratione, proque facultatibus, vt ianuæ, quemadmodum veteris instituti est, vsuque Romano comprobati, & a Beato Hieronymo laudati, frondibus etiã ornentur, prout tempora tulerint; tum parietes interiores, atque intercolumnia, peristromatis, aulæis, tapetibus, sacrarumque imaginum tabulis exornata sint. Quo in apparatu, ornatuque sacræ imagines etiam in ipsis foribus adhibeantur. Insignia verò, & alia prophana absint.

Quos dies festos Episcopus in vrbe, diœcesiq; sua coli, sanctificariq; edixerit, ac præceperit: ij ab vniuersis cuiuscunq; ordinis regularibus, quauis ratione exemptis, colãtur, sanctificentur, atque obseruentur.

Dierum autem festorum, quos in ea vrbe, aut diœcesi coli consuetudinis est, ille tabellam conficiendam curet, quam, certo sacristiæ loco affixam, ijdem etiam regulares habeant.

Ieiunia prætorea, quæ certis præcipuis locis, vbi monasteria illi habent, à reliquo clero, populoque vniuerso obseruari moris, consuetudinisve est, curet Episcopus, vt ipsi itidem, sicut cæteri omnes ritè, recteq; colant, celebrent, atque obseruent.

Graue est, nec propterea ferendum, vt quibus diebus sancta Ecclesia ad ieiunium, ad pœnitentiam, ad omneque pietatis officium animos fidelium excitare, & accendere studet; in ijs maximè seculi homines operibus satanicis operam nauent.

Quare corruptelam illam, quam in nonnullis prouinciæ huius vrbibus, locisque insignibus, deprauato vsu adhuc retineri accepimus, vt primis illis sacri quatragesimalis temporis diebus laruatorum hominum effecta simulacra incendantur, Inanes nuptiæ fingantur, concursationes nocturnæ, tumultusque fiant, radicitus euellere cum maximè cupiamus, hoc decreto vetitum, interdictumque sit, vt ne quid tale in posterum, neque quicquam aliud eius generis religioso illo tempore vsquam fiat, agatur, committaturve: nec verò agi, fieri admittive permittatur; pœna ijs omnibus, & singulis, qui contrafecerint, interdicti proposita, quã eo ipso subeant. Parochus verò, in cuius parochiæ finibus id criminis, etiam si à pueris solùm, qui tamen doli capaces sint, committi solet, primò in eam curam ipse incumbat omni studio, vt ne offensiones hæ, peccataq; in generis fiant. Deinde verò si occurrere nullo modo poterit, rem omnem in tempore, si in vrbe est, ad Episcopum, si in diœcesi, ad Vicarium foraneum deferat, quo vel alijs rationibus, vel grauiori pœna eiusdem Episcopi arbitrio, ijs morum erroribus consultum, ac prouisum sit omninò.

Omnis sacrorum temporum celebritas, cum ab Episcopo singularem sollicitudinẽ, tum à populo obseruantiam cultumq; ei solemnitati debitum planè deposcit.

Atque in ijs quidem vnum est, quod piè, religiose, sanctæq; coli à fidelibus maximè oportet, totum quatragesimale tempus, virtutum christianarum disciplinæ, atque exercitationibus dicatum. Est enim plenum sacris mysterijs, quodque non sine mysterio magnam illam Paschæ resurrectionis Domini celebritatem, qua vna omnium solemnitatum dignitas, inquit Leo pontifex, consecrata est, proximè præcedit. Fuit porrò ieiunium quatragesimale à Christo Domino dedicatum, & ab Apostolicis vsque temporibus in vniuersa Ecclesia Dei religiose obseruatum perpetuò; atque ita quidem, vt qui in quatragesima, quemadmodum olim canone Toletano cautum fuit, neglexerit, contempseritve quatragesimalis abstinentiæ, ieiunijve disciplinam; prohibitisque cibis illam violarit, is non solum reus censeretur resurrectionis Dominicæ, sed etiam alienus fieret ab eiusdem diei communione, ac præterea toto illo anno carnium esu abstineret. Quare, vt tempus hoc sacrum tamq; religiosum, in quo colendo, sanctæq; obseruando, veterũ pietas mirificè admodum eluxit, à prouinciæ nostræ fidelibus, maioris obseruantiæ studio, abstinentia, ieiunijs, eleemosynarum largitionibus, oratione, continentia, carnis maceratione, omniq; salutaris pœnitentiæ disciplina colatur; hæc, vt infrà sancimus, atque edicimus, præter ea, quæ superioribus Concilijs sancita, & constituta sunt.

Quæ omnia, & singula, Episcopus curet, ac efficiat, vt vulgari sermone reddita, quotannis die Dominico, quatragesimæ initiũ proximè antecedenti, populo in omni sua diœcesi, proponantur, edicantur, ac promulgentur: ita tamen, vt ijs ipsis ab illo pro arbitratu suo addi liceat.

Omnis igitur, quem vrgens necessitas, vel imbecilla ætas à quatragesimali lege non,

eximit,

eximis, quocumque etiam gradu, ordine, potestate, dignitateve prædicus sit, carne, cæterisque omnibus, quę, vt Concilio prouinciali primo cautum est, à carne originem trahunt, vtpotè ouis, lacte, caseo, butyro, & alijs id generis, toto quatragesimę tempore, abstineat, ijs exceptis, quos ob iustas causas Episcopus, aut illi, quibus eam curam ipse delegarit, facultate, vt infra, eaq; scripta speciatim excusarint.

Omnis prætereà quicumque sit, qui ieiunij lege astrictus est, singulis quatragesimæ diebus, Dominicis exceptis, ieiunium seruet: alioqui enim peccato mortali alligatū se esse nosse debet.

Ne cibi vetiti, ad ægrotantium, imbecilliumque hominum vsum passim venales publicè exponantur, sed certis tantum constitutis locis.

Ne tabernarum valuis omninò patentibus, sed magna parte clausis, vendi liceat.

Ne in foro, aut in via publicè vnquam exponantur, ne à rusticis quidem, alijsve cuiuscuis generis hominibus.

Neque passim item ab omnibus vendi fas sit, sed ab ijs solum, quibus facultatem, litteris exaratam, Episcopus permiserit.

Nec verò omne carnis genus ab ijs vendi liceat, sed vitulinum, aliudve, quod vsui sit ægrotantium corpori.

Neque omnibus vendatur licet, sed ijs solū, qui scriptam ab Episcopo facultatem habuerint. Quæ facultas, etiam nullo tempore pręfinito, data, tunc planè extincta sit, cum primum causa, ob quam data est, cessarit. At verò si decem dierum spacio diuturnior causa erit; iterum ea facultas impetretur: alioqui rescissa sit. Idem deinceps decimo saltem quoque die fiat, quandiu opus erit.

Nec verò sine ea scripta facultate, ac sigillatim nominatimque data, cauponæ, tabernarij, & alij, qui cænaculariam faciunt, eos vetitos in quatragesima cibos vendant, venalesve exponant, etiam hospitibus, peregrinis, viatoribusve, quales quales sint. Nec verò eos mensæ apponant.

Nec prætereà illos, alio loco coctos, condimentisve apparatos, non modò in caupona, taberna, hospitiove suo, aut loco, curæ suę subiecto, comesse cuiquam permittant, sed ne aliunde quidem apportari, ne dum in mensa apponi patiantur.

Quicunque verò contra sanctionis huius capita quicquam contrà fecerit: is pœnis, mulctisve, in locorum piorum vsum erogandis, & censuris, alijsque canonum iure, & pontificijs constitutionibus, omnique alio modo contrà quatragesimæ violatores, sancitis pœnis, vel alijs, quas pro personæ ratione, & culpæ, contumaciæve grauitate Episcopus arbitratu suo irrogandas censuerit, afficiatur.

Sacro prætereà quatragesimæ, & aliorum ieiuniorum tempore, quæ religiosè olim à christianis hominibus præstita esse, & sanctissimi pontifices, & grauissimi Ecclesiæ patres, & canonum decreta ostendunt, vt ea pro gloria Christi Domini, proque studio salutis animarum, in quo quisque, adiutrice Dei gratia, omni sanctarum actionum, spiritalium exercitationum, & salutarium operum contentione, vt maximè potest, elaborare debet, à fidelibus prouinciæ nostræ præstentur, Dominum omnipotentem suppliciter exoramus, & illos omnes vehementissimè cohortamur, ac monemus.

Atque ea quidem, hæc sunt, ad quæ exequenda suum quisque populum parochus, & concionatores item, vt occasio tulerit, omni verborum vi sanctissima, omnique suasione accedant.

Primo ijs quatragesimalibus, alijsve ieiunij, pœnitentiæ, & publicæ supplicationis diebus, fideles se vitę disciplina seueriori astringant: sanctisque institutis, & moribus, sacro illi tempori conuenientibus, se, suosque qui patresfam. sunt, quàm rectissimè in omnes partes conforment.

Pretiosas vestes non induant, sed amictum, si non humilem, & demissum omnino, at cum pœnitentiæ, ieiunijque tempore congruentem.

Simultatem, odium, inimicitias, rixas deponant, pacem cum omnibus concilient.

Carnis vim, impetum, non modò religiosa abstinentiæ, ieiunijque lege, sed cilicio, & verberationis disciplina coerceant, & humi aliquando cubent, vt à pijs etiam laicis factum esse, memoriæ proditum est.

Cùm autem id olim obseruatum sit, vt per totam quatragesimam ab vxore fideles abstinerent, ad Elibertani canonis præscriptum; meminerint, qui matrimonio iuncti sunt, studendum sibi, vt eo sacre tempore, mutuo consensu, diebus saltem Dominicis abstineant, vt hoc de genere sanctissimi pontificis Nicolai primi extat rescriptum.

Omni tempore à iocis christianum hominem abstinere conuenit, at quatragesimę, ac ieiunij tempore, tantò diligentius, quantò frequentius, studiosiusq; orationi, abstinentiæ, omniq; pœnitentiæ generi incumbendū est. A iocis igitur, à verborum scurrilitate, à colloquio inani, otioso, longeq; cautius à noxio, & criminoso se continere sacro pœnitentiæ tempore studeat, vt pontificio, apostolicoq; illo rescripto cauetur.

A venationibus item, vt eodem rescripto cōtinetur, abstineat item, eo ipso quatragesimali tempore, quo neque carne vesci, neque adeo carnalia consectari licet.

Ciborum quatragesimalium suauitates, ac delitias ne exquirat; nec multiplici epularum apparatu mensam extruat, sed frugalem parsimoniam adhibeat.

Conuiuia autem in quatragesima non condicat, nec verò appareat, ne dominicis quidem diebus, vt idem Nicolaus pontifex rescribit.

In orationis studio frequentior sit: doleoter peccata, & sua, & aliena lugeat: pro quibus Dei misericordiam omni pietatis, pœnitentiæque officio imploret.

Eleemosynas, cum per facultates potest, vberiores pauperibus, egentibusque in sustentationem conferat; in aliaq; pietatis officia, atque opera liberali charitate eroget.

Oblationes offerat largiores.

Frequentius ad ecclesiam conueniat; psalmis, hymnis, canticis spiritualibus, precumque diuinis officijs, omni attentione, & religiosa meditatione assistat.

Missæ sacrificio quotidie intersit, alia omni negotiatione posthabita.

Diuinis colloquijs, sacrisq; cócionibus pręsens adsit.

Moneator, vt vitę sanctitati ita incumbat, vt singulis dominicis saltem diebus confessus, sacram Eucharistiam sumat, si singulis diebus non potest: id quod olim in consuetudine, vsuq; fuisse ex eiusdem Nicolai pontificis rescripto, liquidò constat.

Ægroti, cum per inualetudinem corporis ieiunare non possit, quodam intimi animi dolore, gemituque, vt sanctus Augustinus monet, cibum capiant, pro eo, quòd alijs ieiunantibus, ipsi abstinere non possint.

Caueant autem, quod alio prouinciali Concilio ex eiusdem sancti Augustini sententia cautum est, ne alios suo exemplo ad violandum ieiunium prouocent.

Nihil non aggrediuntur, atque omni actu semper agunt hostes fidei catholicæ, vt impietatum suarum virus disseminent; venenatasque suas voces in omnium aures infundant. Ecclesiæ igitur pastoribus omni, quo maximo possunt, studio elaborandum est, vt cum omni tempore, ac diligenter, tum in quatragesima, verbi Dei prædicatione, tanquam pabulo vitæ, fideles nutriantur, atque confirmentur.

Quamobrem quod multis huius prouinciæ locis, & alijs benè institutis ciuitatibus antiqui, religiosique instituti est, vt eo quatragesimali tempore, quo frequentissimi fideles, ad prædicationem conueniant, nullæ neque tabernæ, neque officinæ patentes vsquam sint, dum concio sacra habetur, id quod sanctissimæ consuetudinis est, vt perpetuò retineatur, omni officio Episcopi omnino efficiant: vbi verò hoc ipsum vel intermissum, vel in more positum non est, vt ad vsum inducatur, atque adeo restituatur itidem curabunt Episcopi.

Parochi hebdomadam, quatragesimæ initium proximè præcedentem, populum, curæ suæ commissum, ad se conuocent: tum hæc cum illo grauiter, solliciteque agant, prout antiqui, religiosique instituti, & consuetudinis in Ecclesia sancta fuit.

Vt canonica auctoritate reconcilient, si quos in eo diffidentes, scierint, dissensionem fomina extirpare studentes.

Concubinarios homines ab illa peccandi libidine, vt maximè possunt, reuocent: proinde sanctiones episcopales, eo de genere hominum editas, cum de scripto legant, tum communi sermone planius explicent.

Singulos, denique à Christiana viuendi via aberrantes, ad semitam iustitiæ, & salutis studiosè perducant.

De humilitate, patientia, castitate, benignitate, misericordia, eleemosynis, pœnitentia, cęterisque christianæ religionis virtutibus omnes accuratè commonefaciant, vt Cabilonensis Concilij canone piè, vtiliterque cautum est.

Rursus vitia, & crimina, pro quibus homines, sicut eiusdem Cócilij verbis expressum est, cum diabolo deputantur, detestanda, fugienda, atque adeò abijcienda omnino illa quidem curent, atque in ijs, quæ ab Apostolo, commemorantur, Fornicatio scilicet, immunditia, luxuria, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, ebrietates, comessationes.

De Votis.

SI quando ob calamitatem imminentem, aliamve causam, à populo, vel ab vniuersitate, vel à vicinia parochiali votum Deo fieri deliberandum est, vt de hoc genere toto quàm rectissimè statuatur, parochus Episcopum, ad quem præsertim in graui, quę ad spirituales res pertineat, deliberatione, confugiendum patres censuerunt, etiam per litteras, vbi opus est, consulat: de cuius sententia formula voti ritè concipiatur. Si verò aliquando temporis angustia non patitur, id quod in pestilentia euenire aliquando solet, vt ille consuli non possit, tum populo agat, vt votum nuncupetur: at sane quæ speciatim ad illius rectè exequendi modum pertinere possunt, eæ rationes omnes in ipsa voti nuncupatione, episcopi sententiæ, iudicioque relinquantur; quò sanctius, religiosiusque voti nuncupati ratio omnis ad executionis vsum perducatur.

Caueat item parochus, rectorve ecclesiæ, vt vniuersitatis consensu, atque omni alia opportuna, necessariaque ratione votum nuncupetur, vt firmum, ratumque sit, ac proinde ab vniuersis, quorum interest, piè obseruetur, atque præstetur.

Quò præterea, & ardentiori pietatis studio ad illud nuncupandum, & vehementiori sollicitudine ad idem ritè exequendum populus incendatur: hoc præterea parochus curet, vt in voti nuncupatione statæ totu

præpara-

præparationes, tum etiam cæremoniæ adhibeantur omni externæ pietatis, sanctǽque cultus ratione, & significatione, in eum, qui sequitur, modum.

Primo igitur, vt illius vniuersitatis adulti omnes, quo die, votum fiet, antegressa peccatorum confessione, sacram communionem sumant, curet idem parochus omni cohortatione.

Pridie etiam diei, quo votum nuncupabitur, sub vesperum campanarum sono signum detur: quo populus excitatus, ad ecclesiam frequens conueniat, vbi postridie illud publicè, sanctèque nuncupet.

Videat vero, vt in ecclesia parochiali, primariave, ad altare maius nuncupetur.

Vbi populus conuenerit, processio voti causa de more agatur.

Missarum solemnia, processione peracta, à parocho, rectoreve ecclesiæ eo nomine celebrentur.

In qua Missæ celebratione de voto concio habeatur, ac de eius causis, tum exponantur rationes, quibus sanctissimè deuincti, qui nouerint, votum quàm diligentissimè præstare debent.

Huic actioni omnes parochialis viciniæ, aut oppidi, locive sacerdotes, & clerici intersint. Parochus autem, aliusve Sacerdos, qui Missarum solemnia eo nomine celebrat, cum offertorij tempus est, ab ijs, qui vniuersitatis nomine delecti erunt, voti formulam in conspectu Dei de scripto sibi citè, distinctéque pronunciari mandet. Quod illi, genibus flexis, supplices præstent. Deinde cum celebrans ipse corpus, & sanguinem Domini in Missa sumpserit; tum qui præparatam accesserint, eisdem sacram communionem ministrabit.

Voti nuncupati instrumentum, notarij manu confectum, auctoritateqne munitum, ad Episcopum mensis saltem spacio afferatur, vt in archiuio episcopali asseruetur perpetuò. Cuius instrumenti, etiam exemplum, eiusdem Notarij testificatione, fideque roboratum, in ecclesia illius populi, vniuersitatisve, quæ vouit, vt diligentissimè potest, custodiatur ad perpetuitatem.

Vtque voti, cuius executio in perpetuum præstanda sit, monimentum in conspectu omnium extet; idem curet, in tabella lapidea votum, votique causarum, & conditiones incidi, eandemque loco ecclesiæ cõspicuo, atq; illustri collocari, atque parieti agglutinari.

Vbi autem, cum votum nuncupatur, præscripta ratio, ac cęremoniæ, ob pestem, aliãve causam necessariam præstari curet parochus, vbi primum poterunt.

Hanc omnem rationem, tum celebriores etiam ritus, cęremoniasq; adhiberi, Episcopus curet, si ciuitatis ipsius populus votum nuncupare deliberarit.

De oratione ante operis inchoationem.

Non decet christianum hominẽ, opus aliquod ante suscipere, aggredive, quã Dei auxilium religiosis precibus imploret. Dixit enim Dominus; sine me nihil potestis facere.

Parochus igitur, cuius est populum ad optima quæque instituta erudire, concionator illum, prout vsu venerit, cohortetur, ac moneat, vt neque publicè, neque priuatim quicquam aggrediatur, nisi primò sanctis precibus Deo adhibitis.

Neque cibum sumat, antequàm stata prece benedicat. Post cibum item, Domino gratias precatione agat.

Id enim à nobis expectat, qui nos pascit Deus, vt pro præstitis ab eo escis illi gratias referamus, & saturati donis ipsius, laudes ei dicamus; inquit sanctissimus pater noster Ambrosius.

De indulgentijs, sacris reliquijs.

Ne cuiuis rector ecclesiæ, etiam exemptæ, quouis modo, neq; vlli ordini regularium, neque cuiquam scholæ, confratriæ etiam rosarij, & cruce signatorum, locive pij collegio, prætextu, causave vel priuilegiorũ, etiam antiquorum, vel indulgentiarum, quas, sibi quouis modo concessas, etiam instar ecclesiarum, locorumque piorum, confratriarumve vrbis Romæ habet, liceat illas ipsas in suis ecclesijs promulgare, sed vt decreto Tridentino cauetur, per Episcopum adhibitis duobus de capitulo illæ quotannis stato tempore publicentur, atque euulgentur.

Eleemosynæ item, atque charitatis subsidia, quæcunque eo nomine, occasioneve à fidelibus offerentur, per eos ipsos colligantur, & ecclesiæ, locove, cuius causa indulgentia cõcessa est; omninò attribuantur, idque gratis ac nulla prorsus mercede.

Ne indulgentiarum litterę, inscriptionesve, earum nomine exaratæ eo loco; vbi capsa ad eleemosynam colligendam apparata est, etiam extra ecclesiam, proponantur, affiganturve, sed vel in altari maiori, vel in alio, vbi indulgentiæ causa statio, oratiove constituta est. Ac proinde statis ijs diebus, quibus Episcopus indulgentiam promulgandam decreuerit, cum fideles ad eleemosynam Ecclesiæ, locove pio tribuendam, vbi illius indulgentiæ celebritas agitur, parochus, concionatorve excitabit, doceat simul diligenter, eius consequendæ causa non esse necessariò præstitutam eleemosynæ largitionem; vt cęlestem eum ecclesiæ thesaurum, spiritualiaque munera exponi omnes intelligant, non ad quæstum, sed ad peccatorum satisfactionẽ, & ad pietatis exercitationem. Si verò aliquando Episcopi concessu

capsa, in quam eleemosyna fidelium conijciatur, palam ponitur; intus in Ecclesia, loco longè ab altari, vbi indulgentiæ statio agitur, decore collocetur: de eleemosyna verò seruetur ratio supra præscripta.

Ne sacræ Reliquiæ, in ecclesia, eiusve sacristia reconditæ, è loco, vbi asseruantur, ad ægrotos vllo modo exportentur, ne consuetudinis quidem prætextu.

Quæ ad sacramentalia, & sacramenta generatim pertinent.

Die sacro purificationis beatissimæ Mariæ Virginis, vsus, ritusque benedictionis candelarum, cereorumve, cum plenus mysteriorum est, tum salutarium vtilitatum: quas non solum ex orationibus, quibus Ecclesia in ea benedictione vtitur, sed ex omni rituali libro probato parochus, concionatorve, eo ipso die fidelibus studiosè exponat, quo religiosius illas & gestent, & habeant.

Nam cum illius benedictionis precatio ad alia multa referatur, tum ad hæc in primis.

Vt candelæ valeant ad sanitatem animæ, & corporis, terra, marique.

Vt de locis, vbi accendentur, dæmon, & quicquid dæmonis ars molitur, machinaturve, depellatur.

Vt mentes, & corda fidelium, igne, & splendore, sancti Spiritus accendantur, illustrenturq; ac depulsis vitiorum tenebris, videant quæ sint Deo grata, & saluti vtilia.

Vt ignis charitatis, cum lumine fidei, in animis accendatur, quo ad lumen æternum vitæ cœlestis perducamur.

Hæc sibi omnia à Christo Domino, qui est Deus verus, & splendor lucis æternæ, sibi cōcedi precantur intercessione, & sanctissimis meritis Beatæ Mariæ Virginis, quicunque fideles in illius honorem candelas, quibus benedictionis preces eo die adhibitæ sunt, deuotè gestant.

Sacrorum cinerum vsus in Ecclesia Dei antiquissimus est, ac non solum ad significādam, sed ad excitandam etiam pœnitentiam introductus. Quare Episcopus, parochus, & cōcionator die Dominico, qui feriam aspersionis cinerum proximè præcedit, populum salutares eas vtilitates doceat, quas in eorum benedictione multis orationibus Ecclesia petit. Atque hæ quidem præter cæteras sunt.

Vt fideli, qui sacro cinere asperguntur, ad intimam cordis humilitatem adiuuentur.

Vt in eos benedictio cœlestis descendat, qua adiuti, verè, intimeque toto animo peccata doleant: hoc mente secum reputantes, ob hominis peccatum terram maledictam fuisse, nosque omnes in cinerem, ac terram redituros.

Vt detur corporis ualetudo ad pœnitentiam peccatorum peragendam.

Vt anima diuino auxilio protegatur.

Vt à Deo impetremos, quæ ad illius voluntatem petimus.

Vt constanti animo in bene agendo perseueremus.

Hæc bona, quæ mater ecclesia pro sacrorum cinerum ritu à diuina benignitate precatur, vt piè fideles consequantur; parochus illos eo ipso diē moneat, quàm religiosa intimi animi pietate, quàm humili, contritoque corde, quàm humili, demissoque vesti in ad eam actionem conueniant, quamque serio secum statuant, illos ieiunij dies in amaritudine animæ suæ traducere ad peccatorum satisfactionem.

Hoc aspersionis cinerum ministerium Episcopus studeat potissimum in cathedrali, propriave parochiali Ecclesia ab vnoquoque suscipi.

Sanctissimi præterea, & antiquissimi instituti in Ecclesia Dei est, die Dominico, Pascha resurrectionis Domini proximè antecedente, ramos palmarum, oliuarum, solemnibus precibus benedici, ac fidelibus tradi, qui gestent, denique religiosè, atque decenter asseruent. Et sicut ritus is, & insignem illum Iesu Christi Domini ingressum ad vrbem Hierosolymam, & triumphum illum commemorabilem significat, quem passione, & morte sua superatis hostibus, idem Dominus resurgens reportauit; ita alijs etiam mysterijs plenus, à parocho, & à concionatore explicetur, quò ardentius ad religionē illius fideles accensi, spirituales fructus capiant, quos à Deo eis Ecclesia precatur: suntque hi præsertim.

Vt accipiant mentis, corporisque vim ad salutis, opem, Deique gratiam implorandam.

Vt quemadmodū rami folijs virent, ita opera nostra, & iustitia; & omni virtute sancta quàm florentissima sint.

Vt, sicut populus hebræus, Christo ramis obuiam factus, vnà cum eo Hierosolymam ingressus est, ita nos sanctissimis officijs, atque pijs operibus Domino obuiā procedamus, illiusq; vestigia secuti in cœlestem patriam eo auctore, & duce recipiamur.

Vt veluti Christus Dominus de satana hoste cruce sua triumphauit; sic nos quàm sæpissimè ad misericordiæ opus animo ita repetamus, vt Christi amore incendamur ad pugnam, & ad victoriam de dæmone, carne, & mundo reportandam.

Vt quocunque hi rami introducentur, eius loci incolæ benedictionem Dei consequantur, omniq; re aduersa propulsata, virtute altissimi defendantur.

Has, & alias salutares vtilitates parochus, & concionator fidelibus exponat: vt, qua debet pietate, religiosoque animo sacros ramos capiendo, gestando, & asseruando, ita Dominum precentur, vt & per passionem,

nem, mortemque suam, qua dęmonem fregit, ac superauit, & per misericordiam illam immensam, qua id egit, non solum corpora à malis tueatur, sed animę gratiam suam cęlestem infundat; sicq; ipsi multis virtutibus, bonisq; operibus florentes, Christum Dominum sequantur; hostibusque omnibus superatis ad gaudia cœlestis Hierosolymæ introducantur.

Bini omnes ad candelas, & rursus ad cineres capiendas accedant, ad palmas etiam, ramosque oliuarum suscipiendos.

Sine strepitu, ac tumultu, sed religioso silentio.

Qui extra ordinem accesserint, à ministris eijciantur, neque digni sint, qui sacrorum ramorum tunc participes sint, nisi aliud Episcopus censuerit.

Sanctissimi item, veterisque instituti est à summo Pontifice formas illas cereas, quas agnos Dei, à figura impressa vocamus, solẽni benedictionis ritu, multisque religiosis cęremonijs non solum primo, sed septimo quoque pontificatus anno consecrari. In quo consecrationis munere, sicut ille Christi Vicarius, cuius oratio tanto maioris est momenti, quanto eius officium in ecclesia sublimius, & cum eodem Christo Domino coniunctius, multa sanctè precetur à Deo illis concedi, qui animo pio, deuotoque eos agnos apud se habuerint: ita à fidelibus magna deuotione ijdem gestandi sunt, ad eosque vsus religiosè adhibendi, ad quos sacræ preces, ex ecclesiæ instituto referuntur. Quare decreto Concilij prouincialis tertij, quod ex constitutione sanctissimi Pontificis Gregorij XIII. de illis minio non inficiendis cautum est, hæc etiam adiungenda censuimus.

Primò cum illi domi asseruantur, vt piæ cõsuetudinis est, loculo decenti recondantur: cum autem collo appensi gestantur; in thecam auream, argenteam, eburneam, christallinamve, aut alterius generis decentis, rectè inclusi sint; ita vt tactu violari non possint.

Nec verò ad ornatum habeant quicquam, quod prophanum sit, quodque minimè deceat.

Thecarum fabri ne vllo modo tangant, attrectentve, ne chyrothecis quidẽ forcipe, aut vllo alio instrumẽto: sed ad eos thecis includẽdos, clericus, in sacris cõstitutus, adhibeatur.

Ne minimam item particulam sacræ illius ceræ, è qua agni imago effecta est, in eis includant, quo pluris opus suum vendant; sed ab eo accipiant, qui thecam agni causa faciẽdam locarint.

Neque autem quisquam sacrum illum agnũ anulo gestet; cum ita parum religiose gestetur, vt aliqua fœditate, turpive tactu violari facilè queat.

Qui sacros agnos gestant, hoc religiosius caueant, ne quid impurè, turpiterve agant, aut à sacra, eiusmodi re alienum.

Nec prætereà in agri campum hi agni proijciantur, nec verò cuiquam arbori affigãtur; neque è ramis suspendantur: sed, quod antiqui est instituti, eorũ cera adoleatur ad suffumigationem in agris, vineisque ob imminentem tempestatem, aliasve diabolicas illusiones depellendas.

Veterem illum ædibus, atque ædificijs benedicendi morem, ritumque ex sanctæ ecclesiæ instituto introductũ, ad decretum prouinciali, quod in Concilio quarto confecimus, restitutum, vt parochi, & reliqui animarum curatores, ad quos religiosæ illius benedictionis munus pertinet, piè, sanctèque obseruent; & laici, quorum ædificijs, domicilijsque benedicendum est, spiritualia inde commoda vberrima in Domino capiant, hæc in illis benedicendis ratio sit.

Primò parochus huius benedictionis munus aggrediatur pio voluntatis proposito, & quo debet, religionis officio.

Pridie autem illius diei, quo benedicendi munus aggrediatur, præcipuo sanctæ precationis studio, & aliquando ieiunio se parare curet.

Quo item die ad benedicẽdum aggreditur, antequam aggrediatur, Missæ sacrificium celebrare studeat; in quo ob causam orationem de spiritu sancto, piè recitet.

Ne ædibus benedicat, vbi aliquis excommunicatus habitet.

Nec verò illis, quas fœneratores, meretrices, publici peccatores, manifesto criminosi homines incolunt.

Neque ijs item, si quæ aleis, ludisque vetitis publicè expositæ sunt.

Ne noctu, sed interdiu benedictionem peragat.

Ritu vtatur ad præscriptum formulæ, quę in libro sacerdotali, ritualive concepta, extat.

Dum ad benedictionis munus accedit, in eoque versatur, superpelliceo, & stola vtatur.

Clericus adsit, qui crucem in via, & in benedictionis ministerio præferat.

Alter item, qui aquæ benedictæ vasculum cum aspergillo ferat.

Cæteri Sacerdotes, & clerici, si qui alij adsunt, ordine distincti, bini præcedant, & suo quique superpelliceo de more induti.

Benedictionis huius causa, occasioneve, nihil planè quicquam, vel minimum, neque is, neque sacerdotes, clericive, quos sibi socios, adiutoresve, adiunxerit, petant, exigant, ac ne sponte quidem, vltroq; oblatum, donove datum capiant.

In hoc benedictionis officio, ne omittat, ex instructionum præscripto, Concilijque prouincialis decreto patresfamilias docere, rectèque erudire ad optimam familiæ educationem. Cuius etiam rei argumentum satis amplum habebit, ex statu illis religiosis pre-

ſis precibus, & orationibus, quæ adhibentur.

Pater ſamilias autem, cuius ædibus, domicilijsve benedicetur, piè ſe præparabit ad eā ſancto deſiderio ſuſcipiendam.

Ideò anteſamiliam ſuam rectè recognoſcet, monebitque vniuerſos, & ſingulos, ad præſcriptum regularum, quæ de christiana familiæ inſtitutione æditæ ſunt.

Amoueri curabit, quæcumq; domi ſuæ ſunt, christianæ familiæ inſtituto inſignia, quæq; Dei oculos offendunt.

Libros de rebus obſcęnis, turpibus, impudicis, inanibus, ac de cantionibus inhoneſtis, cæteriſq; id generis, inflammari curabit.

Libros de vitæ religioſæ, ſpiritaliq; inſtitutis, atque exercitationibus introducet.

Imagines obſcęnas, & turpes incendat: prophanas verò, quæq; ad inanem voluptatem alliciant, amouere ſtudeat.

Sacras Christi Domini, Beatiſſimæ Virginis Mariæ matris, & Sanctorum præſertim imagines, quos patronos habet, vbiq; domi ſuę, locis honeſtis ſtatuat.

Teſſeras, aleas, aleatoriasve tabellas, pictaſq́ue ad aleæ ludum pagellas, procul abijcere curet.

Sacram communionem in parochiali Eccleſia ſimul eo die, vt ſumant omnes de familia ſua, procuret.

Sacerdoti, ad benedictionis munus accedenti, obuiam, vel ad Eccleſiam, vel ad primariā ædium ianuam ſimul cum tota familia procedat, eorundemque benedictionem omni domus loco proſequatur religioſo pietatis ſtudio.

Dum ſacerdos benedicit, nemo domi, vel in officina, cui benedicitur, quicquam ſeruilis, mundanive operis ſaciat.

Ne minoris ordinis clericus, alio, qui maiore ordine initiatus eſt, præſente, menſę benedicat: ſed hoc munus ſit, vel Sacerdotis, vel illius, qui maioris ordinis clericus præſens in menſa adeſt.

Vt ſanctiſſimis Sacramentis debitus religionis cultus, etiam externus ab ijs tribuatur, qui ea ſuſcipiunt, ne Epiſcopus, parochusve patiatur, quemquā ad illa ſuſcipienda accedere, niſi exteriori quoque habitu, veſtium modeſtia debitam illis venerationem, ac reuerentiam præſeferat.

Illud in cęteris parochialis curæ officijs maxime à parochis requiritur vt ſanctiſſima Sacramenta, quæ diuinæ gratiæ inſtrumenta, ad ſanctificādas animas à Christo Domino instituta ſunt, non ſolum purè, ſanctè, religioſe ipſi tractent, verùm etiam ritus, ac cęremonias teneant, atque adhibeant, quæ in illis adminiſtrandis ſanctę Eccleſię inſtituto, atque vſu comprobatæ ſunt. Et quoniam liber ritualis Sacramentorum, qui vna, & eadem certiſſima cęrimoniarum regula conſtet, quique omni ex parte abſolutus ſit ad ſanctam illam adminiſtrationem, in prouincia noſtra nullus ferè extat; nos propterea iubemus, librum eo de genere, Reuerendiſſi. Dominici Bolani Epiſcopi Brixię iuſſu iam pridem confectum, à viris peritis, quos delegerimus primò recognitum, & neceſſarijs alijs partibus auctum, ab omnibus, ac ſingulis Sacerdotibus prouincię noſtrę, qui ritu Romano Sacramenta miniſtrant, huius decreti prouincialis auctoritate, cum primùm noſtra cura typis in lucem prolatus erit, ad vſum recipi, atque adeò introduci, vt in Sacramentorum adminiſtratione cęrimonijs, & ritibus, eo libro præſcriptis, vtantur, neq; vllis præterea alijs. Id verò tamdiu, quoad ritualis liber Romanus emittetur.

Quæ ad Baptiſmum pertinent.

NEmo, niſi parochus, aut is, cui ille, Epiſcopusve nominatim cōceſſerit, in Baptiſmo miniſtrando ſtatas ſolemnes cærimonias adhibeat, etiam ſi ob neceſſitatem miniſtret. Quo in miniſterio non alterius cuiuſquam, ſed albi coloris ſtola vtatur.

In Baptiſmo etiam compater ne ſit, qui ſacro chriſmate confirmatus non eſt. Eademq; de cōmatre cautio ſit. Proinde parochi erit, ſtudioſè de hoc ante perquirere.

Ne præterea compater adhibeatur, neque in confirmationis Sacramento item, qui minor natu ſit quattuordecim annis, ſed qui maior, vel potius ætate ſit prouectiori, vt nō ore ſolùm, ſed animo, atque ſerio ad interrogata, quę in baptiſmo fiunt, reſpondeat, ac planè intelligat ſuſcepti à ſe muneris partes.

Ne ante ortum, nec verò poſt occaſum ſolis baptiſmus in Eccleſia miniſtretur, niſi aliter fieri aliquādo temporis ratio, neceſſitasve cogat.

Quoniam in baptiſmo vnuſquiſque piè, ac religioſe pollicetur, operibus ſatanę renunciare, eiusque pompas deſerere, id parochus, cum vſu venerit, populū doceat, pręſertimq; baptiſmi tempore pręmoneat, non ſolū quomodo, & quàm ſimplici amictu ad illum infans deſerendus ſit, ſed quàm religioſa in Deum pietate, quam humili ſpiritu, & quanta etiam veſtitus moderatione compatres, commatresve adeſſe debeant.

Nec verò vllum vel ornamentum, vel aliud quicquam, quod mundi huius pompā pręſeferat, adhiberi patiatur: cum minimè conſentaneum ſit, in ipſo vitę christianę ingreſſu ſtatim ijs rebus ſtuderi, quibus potiſſimum ſolemni ſponſione renunciatur.

In baptiſmo parochus, ſacerdosve baptizans pręſentem adeſſe non patiatur, neque Iudęum, neque denique alium quemquam à fide christiana auerſum.

Fideles verò, qui pręſentes adſunt piè, religioſe, omnique animi attentione adeſſe, ſępè moneat, memoriam tacitè, ſtudioſeque repeten-

repetentes, quæ Deo, cum baptiſmum ipſi ſuſceperunt, ſanctè ſpoponderunt.

Si duo, pluresve infantes offeruntur, qui eodem tempore baptizentur; eorum vnicuique catechiſmum, exorciſmum, & reliquas ſtatas cæremonias baptiſmumque parochus ſigillatim miniſtret, atque adhibeat.

Cum duo infantes, mas ſcilicet, & fœmina, ad baptiſmum offeruntur; is ordo ſeruetur, qui antiquiſſimi ritus eſt, vt mari primùm, deinde fœminæ miniſtretur; niſi neceſſitas aliter cogit. Idemque ſeruetur, ſi plures offerantur, partim mares, partem fœminæ.

Ad aquam baptiſmalem, quæ capiti illius infunditur, qui baptizatur, eamve excipiendam, qua Sacerdotis manus, ſacro oleo illitę, abluuntur, peluis ne adhibeatur, quæ Eccleſiæ tantum vſui addicta non ſit.

Libris ritualibus, canonumq; legibus permulta tradita, atque explicata ſunt, quæ in adultis baptizandis adhiberi, ritus poſtulat. In ijs omnibus Epiſcopus cum diligens erit, tum magnam in eo curam ponet; vt illis pręter doctrinæ Chriſtianæ rudimenta, quæ neceſſario ſcire debent, admiſſorum ſcelerum, & male actæ vitæ pęniteat, tum vt ijdem in poſterum à peccatis omnibus abſtinere ſtatuant. Via enim vlla alia cauſa eſſe poteſt, quã obrem qui adulti baptiſmum ſuſcipiunt, nõ modò vllam in chriſtianis virtutibus progreſſionem faciant, ſed plerunque flagitijs nefarijs inquinati, præcipites ad perniciem, interitumque ruant, præter eam vnam, quòd non ita, vt par eſſet, affecti ipſi, nec verò ab alijs exculti, ad tantum ſacramentum accedunt.

Quòd verò, licèt horribile dictu ſit, aliquando tamen eueniſſe compertum eſt, aliquem ſcilicet, ad turpem quæſtum iterum baptiſmum ſuſcepiſſe; id ne vnquam porrò accidat, Epiſcopus antequàm baptizet, omne diligens ſtudium adhibeat, quo iſtos homines, vel Iudæos, vel turcas, maurosve, qui baptiſmum ſibi cõferri petierint, planè dignoſcat, de illorumque conditione, ac ſtatu omni, quantum licuerit, à probatis viris accipiat teſtimonium obſignatum, idemque exigat omninò.

Obſtetrices, tribus, poſt huius decreti promulgationem, menſibus, pęna arbitraru Epiſcopi propoſita, officium ne præſtent, niſi per Vicarium Foraneum, ſi in diœceſi ſunt, & verò in vrbe per eum, cui Epiſcopus id curæ dederit, ſcripto probatæ ſint idoneæ ad Sacramentum baptiſmi, cum neceſſe erit, miniſtrandum.

Quæ autem probata eſt, cum baptizabit, curet, quoad eius fieri poteſt, vt duæ ſaltẽ mulieres, ac mater prę ſertim, ſi poteſt, teſtes pręſentes adſint, quæ in baptizando verba ab ea prolata audiant.

Parochus verò, cum perquiret, ex decreto prouinciali, an infans baptizatus ſit, diligenter obſtetricem, & teſtes etiam de verbis prolatis interroget, vt ſibi conſtet, an baptiſmi forma rectè adhibita ſit; an verò ſecus, quamobrem oporteat, infantem à ſe baptizari.

Quæ ad confirmationis Sacramentum pertinent.

EPiſcopus non ſolùm ſacris ſolemnibusque pentecoſtes diebus, ſed etiam, ſi ita Ciuitatis ſuæ ingens frequentia, multitudoque poſtularit, & Paſchæ Reſurrectionis tẽpore, & in Aduentu ſacro Domini, & quoties viſitationem obibit, Sacramentum confirmationis miniſtret: & ob eam cauſam, vt Concilio prouinciali quarto cautum eſt, ad miniſtrandum ſæpe accurret, quibus in locis diœceſis opus erit.

Quod ſi quis cum periculoſe ægrotat, ſe chriſmatis Sacramento confirmatum non eſſe meminerit; ac propterea id ſibi miniſtrari petat; tunc Epiſcopus, ſi eo loci eſt, vbi ille ægrotat, vt ne ſine hoc Sacramento decedat, cum charitate paterna inuiſat, & ritè confirmet.

Alio decreto, quod in Concilio prouinciali primo ſanciuimus, cautum eſt, ne confirmationis Sacramentum ijs præberetur, qui annis ſeptem minores natu ſunt: ſi tamẽ Epiſcopus ob aliquam cauſam iuſtam, atque adeò neceſſariam, paruulo, & infanti, qui non modò eam ętatem expleat, ſed ne attingat quidem, miniſtrandum aliquando cenſuerit, ne ſit vetitum.

Ijs verò minoribus natu, atque adeo paruulis, ſi quandoque miniſtrabitur, eorum parentes, vel qui curam gerunt, parochus moneat, vt ætate procedente, illos ea de re certiores faciant: ne parentibus, curatoribusve poſtea mortuis, ipſi aliquando dubitent, an hoc Sacramentum, quod iterari nefas eſt, ſuſceperint. Id vero parochus curet pręter eam diligentiam, quæ ſibi præſcripta eſt, de confirmatis, eorumq; compatribus in libro certo deſcribentur.

Idem aliquot ante diebus, quam Epiſcopus miniſtraturus ſit hoc Sacramentum, vt nemo quiſquam eorum, qui ſuæ curæ concrediti ſunt, illud ſuſcipere negligat, illos per familias diſtinctè, recteque notet, qui illud nondum ſuſceperint; ac qui ætate ſint ab Epiſcopo præſcripta, ordine in Eccleſiam vocet ad id ritè, religioſeq; ſuſcipiendum.

Eiuſdem cura ſit, paucis ante diebus, quàm Epiſcopus Sacramentum hoc miniſtret, non ſolùm fideles pręmonere, quę Concilio prouinciali quarto præſcripta ſunt, ſed etiam in parochiali Eccleſia orationem eo nomine inſtituere, vt, qui nondum confirmati, ad id acceſſerint, adiutrice diuina gratia, digni ſint, qui Spiritus Sancti dona vberrimè recipiant.

Neque

Neque hoc quidem is denunciare omittat, vt, qui proximè confirmationem suscepturi sunt, pridie illius diei, quo suscipient, caput lauent, aliove modo mundent, capillosque sibi mundari curent.

Qui confirmādi sunt, & qui patrini adhibentur, parochus ante videat, quos rudiores esse suspicabitur, an orationem Dominicam, salutationem Angelicam, & Symbolū norint. Atque ob eam quidem causam Episcopus, illa fidei rudimenta sibi ab illis recitari iubebit. Quam diligentiam idem Episcopus, etiam, vt opus viderit, aliquando præstet per se, vel per alium Sacerdotem, quem in ea re cognoscenda constituerit.

Videat item, vt in quacunque ecclesia confirmationem ministrarit, si pauci sunt, qui suscepturi, vbi commodè fieri potest, ante altare maius decenter exornatum, semper ministret.

Primo mares in ecclesia à parte sua; fœminæ ab altera sint; sicque separatim distincti, genibus flexis, manibus ante pectus iunctis, suo quique ordine, piè, & religiose orēt: in primisque ab omni strepitu, vociferatione, & inani confabulatione caueant: sed silētio sancto vtantur.

Et, quod veteris ritus est, primum mares, deinde fœminæ confirmentur: nisi aliquando aliter fieri Episcopus censuerit.

Hoc Sacramentum Episcopus ministrare studebit hora tertia potissimum, quæ ex antiquo ritu stata huius Sacramenti hora est;

Vt ne fœminis mares, nec verò, contra, maribus fœminæ, neque senioribus adolescētes, cum minimè hoc per ætatem conueniat, compatres in confirmationis Sacramento adhibeantur; nisi id aliter necessitas aliquando postulet.

Quod antiqui ritus est, id seruetur, vt cōpater dextera suscipiat, & teneat, quem in hoc Sacramento ministrāti episcopo offert. Si verò, qui offertur, adulta ætate est, pedem suum super dexterum compatris, qui ipsum offert, ponat: id quod non sine mysterij significatione fit. Quam ob causam, & qui cōfirmatur, & patrinus tunc coram Episcopo confirmante stet.

Dum Sacramentum hoc Episcopus ministrat, non modo qui illud suscepturi sunt, quique eos offerunt, sed omnes quicumque præsentes sacto illi ministerio adsunt, sanctè, pieque orent, ac summa animi attentione spectent, quod in ea solemni mysterij celebritate peragitur.

Tum verò mente secum reputent cœlestia illa Spiritus sancti dona, quæ illius sacramēti virtute fidelibus impartiuntur; in primisque tacita meditatione videant, quas in illis ipsi progressiones habeant; anque vitam agāt tāta cœlestium donorum vbertate dignam.

Curet etiam episcopus, ac parochus, vt, qui turpe, ridiculumve nomen habet, neque planè conueniens christiano homini, illud mutet, sumatque in confirmationis Sacramento nomen alicuius, qui veteæ pietatis, sanctæque religionis laude floruit, vt qui hactenus non ad normam Christi Domini vitam instituit, iam abiecto eiusmodi nomine, depositoque veteri homine, & antiqua socordia, rursusque nouo, ac sancto suscepto nomine, virilem in sanctè agendo constantiam perpetuò deinceps præstet.

Confirmati frons, chrismate ab Episcopo illita, primùm bombyce diligenter à Sacerdote abstergatur: mox à clerico, in sacris cōstituto, aqua lauetur. Quæ aqua in baptisterijs sacrarium proijciatur.

Quæ ad sanctissima Eucharistiæ Sacramentum pertinent.

HOc institutum, quod antiquissimi ritus est, sacerdos religiose seruet, vt intra Missarum solemnia, postquam scilicet sanguinem ipse sumpserit, fidelibus sacram communionem sumpturis, ministret.

Nec verò tamen illam ministrare vetitum sit, si quando occasio tulerit, vt quis alio tempore, quàm in Missa sumpturus, sit.

Cum autem peracto Missæ sacrificio, statim eam ministrat, vestibus sacerdotalibus, quibus in Missa vsus est, indutus ministret, casula tantùm deposita, & manipulo item. Si verò non statim, sed alio post tempore, quam in Missæ sacrificio, tunc superpelliceo, stolaque alba, & vbi ritus Ambrosianus est, robra vtatur.

Verùm pluuiali Episcopus indutus sit, quando illam non in Missę sacrificio ministrabit.

Is ordo præstereà adhibeatur, vt primo ecclesiasticis hominibus, superpelliceo indutis, si verò sacerdos quis est, stola etiam, quæ signum crucis, ad antiqui canonis præscriptum, in pectore exhibeat: deinde laicis maribus, tum fœminis sacra communio ministretur, loco distinctio, vt in Concilio prouinciali quarto cautum est, eaque ratione dispositis, vt altari maiori terga ne vertant.

Sacerdos, illam ministraturus, antequam præbeat, vnicuique, cui ministrabit, sigillatim illa verba pronunciet.

Corpus Domini nostri IESV CHRISTI custodiat animam tuam in vitam æternam, & qui suscepturus est, priùs respondeat, *Amen.*

Id quod antiquissimi instituti est, nec sine mysterij significatione fieri, sanctissimus pater, & ecclesiæ catholicæ Doctor, Ambrosius scribit.

Populus autem ad tabellæ instructionis, quæ propterea iussu nostro edetur, præscriptum doceatur, qua ratione sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum religiosè, decoreq; percipiatur, ne quid accidat, quòd illius augustæ diuinitati, ac sanctitati non conueniat.

Laici

Laici famuli, quicumq; regularium monasterijs operam nauant, tametsi in illis habitent, stato Paschæ tempore, in sua quique ecclesia parochiali, sacram communionem sumant.

Cum verò ad ægros, omni reuerentia, omnique religiosi cultus studio, atque honorifice, quoad eius fieri potest, afferenda illa sit, neque id noctu commodè fieri queat, vetitum propterea sit, ne noctu afferatur, nisi ægri mortis periculum instet.

Parochus, ægroto illam allaturus, accuratè hæc præmoneat, primum, vt ægrotantis cubiculum ab omni sorde, omnique inquinaméto purgetur; & amota omni re prophana, pio apparatu, & sacris imaginibus, vbi potest, exornetur; tum præterea mensa, mappa nitida, puraque constrata, cruce, aliaque effigie sacra, candelabris, & candelis, cereisve saltem binis instructa apparetur, in qua super corporali pixis cum sanctissimo ipso Sacramento collocari possit; sit etiam vas vitreum ad ablutionis vsum. Quæ omnia, vt ab ijs, qui ægroti curam habent, parentur, cura sit in primis confratrum sanctissimæ Eucharistiæ. Apud eos verò, qui præ eorum egestate, inopiaque in præstare non potuerũt, ipsi sodales apparent.

Deinde idem parochus, & vesperi pridie illius diei, quo sacram Eucharistiam allaturus est, si eo tempore de hoc officio præstando certior est, & tunc item paulò scilicet ante quàm afferat, certis campanæ percussionibus confratres sanctissimi Sacramenti, & clericos, & reliquos fideles, præsertim illius parochialis viciniæ, euocari mandet, qui illud pia veneratione prosequantur.

Post, ipse, vbi manus lauerit, ad altare genibus flexis, paululum tacitus religiose oret: tum superpelliceo, stola, ac, vt alio Concilio decretum est, pluuiali, vbi potest, se induat. Sacerdotes verò cæteri, clericive, qui comitantur, superpelliceum adhibeant, si canonicorum capitulum sit, cappam, vel almutiam, aliudve indumentum, vt illis in choro moris est.

Reliqui fideles bini prosequantur, capite aperto, & quàmplurimi candelis accensis: ac primo loco viri, in quibus scholares sanctissimi Sacramenti præcedant, postremò fœminæ.

Omnes, præsertim ecclesiastici homines, hymnos, & psalmos pœnitentiales, aliosvé intima animi pietate simul cum parocho, sed alternatim pronuncient; atque alij item religiose orent.

Cum quis sacerdoti, sanctissimi corporis Domini sacramentum ad ægros ferenti, aut cum eodem inde redeunti, obuiam fit, dum vel equo, vel curru, vel iumento vehitur, vbi primum illum, id ferentem, viderit, inde statim descendat, humique flexis genibus tamdiu in adoratione permaneat, quoad ille cum sacramento transiuit.

At verò omnis, siue sacerdos, siue clericus, siue laicus, quicumque eidem sanctissimo sacramento obuiam fiet, pro christianæ religionis cultu, domum vsque eius, cui ministrandum est, & ad ecclesiam quoque, quò reditur, pia veneratione prosequi, & comitari omninò studeat, nisi necessitate, causáve vrgenti vehementer impediatur.

Id omne, vt cuncti fideles studiosè, religioséque præstent, illos vnusquisque parochus, quàm sæpissimè, ac diligentissimè commonefaciat.

Familia verò, quæ domi habitat, vbi ægrotus est, sanctissimo sacramento, ad Ecclesiam vsque, vel saltem extra ianuæ fines obuiã procedat cum cereis accensis, & omni alio interiori, & exteriori, pietatis cultu, depositisque planè armis.

Sacra communio ad ægrotum non deferatur, nisi ad eum, qui verè illam sumpturus est. Si verò aliquando fit, vt, dum ad eum parochus venit, morbi vi ita affectum illum inueniat, vt eam tunc ministrare ritè non possit, collocata pixide super corporale in mensa, eo nomine apparata, paululum moretur, dum genibus flexis, vnà cum cæteris, qui adsunt, ac potissimum cum ægroto ipso sanctæ oret: ac posteà recessurus, eucharistia pixide inclusa, eidem benedicat. Quòd si ægrotus ipse id vehementer exoptat, sacramentum aperta etiam pixide, liceat ostendere adorandum.

Cum quis periculosè ægrotans, ac etiam penè in extremo spiritu sanctissimã eucharistiam, & sacramentum extremæ vnctionis suscepit, si posteà aliquot dies superstes sacram communionem sibi ministrari petit, eius pio, religiosoque desiderio parochus ne desit, modo ne pro viatico iterum in eodem morbo præbeat: cum id à sanctis patribus olim fieri consueuisse traditum sit.

Reus, capitis damnatus, quo die pro viatico sanctissimum corpus Domini sumplit; Christo Redemptori, qui pro illius etiam anima sanguinem in ara crucis profudit, à pijs iudicibus, magistratibusq; illo ipso sanguine redemptis, tribuatur, vt ne eo die supplicio afficiatur, multis locis piæ, & laudate consuetudinis est.

Quæ ad pœnitentiæ Sacramentum pertinent.

VT ad sanctum pœnitentiæ sacramentũ fideles sollicitè, diligenterque accedãt, id parochus præstet, vt in hebdomada, quæ quatragesimam proximè præcedit, ad patrum familias ædes, quæ intra parochię suæ fines sunt sigillatim eat; ac videat accuratè, qui obligatione huius sacramẽti suscipiẽdi, & sacræ Eucharistiæ Paschæ tempore sumẽdæ deuincti sint, eorúmque nomina rectè describat;

describat: ac singulos præterea, eosq́ue præsertim, qui perrarò confitentur, moneat, vt ne confessionem diferant in postremos illos quatragesimæ dies, quibus sacerdotes vel ob mysteriorum celebritatem, assidua diuinorum occupatione, ab audiendis confessionibus impediuntur, vel frequenti tunc concursu fidelium defatigati, ità in eo ipso munere præstando fere opprimuntur, vt tantum, tamq; salutare ministerium in confertissima multitudine vix rectè illis præstare queant. Proinde quatragesimæ hebdomadas. pro populi, sibi commissi, ratione sic partiri curet, vt alias huic, alias illi viciniæ, familiæve, aut partem viris, adolescentibus, & pueris, partim mulieribus, virginibus, puellisve præstituat, quibus ad confitendū distinctè, atque in tempore accedant.

In ijs, quæ ad sacerdotes, pro sacræ confessionis ministerio vel examinādos, vel probandos pertinent, ne prælatus, etiam regularis, & exemptus, se in aliena diœcesi vllo modo ingerat: sed eam omnem illos examinandi probandiq́ue curam Episcopo diœcesano plane relinquat.

Cum pro temporum varietate, casuum reseruationem ab Episcopo aliquando mutari expediat, quo planius illos casus, ei reseruatos, confessarij sacerdotes perpetuò norint, eos Episcopus singulis annis vel in synodo diœcesana, vel ineūte Ianuario promulget, ita vt quæ illorum casuum promulgatio proximè facta est, vim habeat, quoad altera fiet. Ab ijs verò casibus, proximè promulgatis, siquis confessarius cuiusuis ordinis sine facultate scripta, ab Episcopo data, aliquem absoluere, attētarit, excommunicationis pęnam ipso facto subeat. Si verò ab vno aliquo speciali casu reseruato, & altero itē, aut etiam pluribus absoluendi facultas aliquando sigillatim petetur, verbo, etiam, sine scripto concedi poterit, tum aliàs etiā, quando Episcopus ita faciendum censuerit.

Ne facultatū, priuilegiorumve iure, quæ cuicunque, etiam rosarij, & cruce signatorū scholæ, confratriæ, collegiove, etiam laicorum, quæve collegis, confratribusve in eo ascriptis ante, vel post Concilij Tridentini confirmationem, concessa sunt, confessarius, cuiusuis ordinis sit, ab ijs casibus, quos sibi Episcopus in sua Diœcesi reseruauerit, pœnitentes sine illius facultate absoluat. Si contrà fecerit, suspensionem à diuinis ipso facto incurrat.

Episcopus, quò decentius, atque adeò religiosius sacramenti huius administratio fiat, presbyteros confessarios, etiam qui alicuius congregationis clericorum regularium, alteriusve societatis regularis sint, ad audiendæ confessionis officium, ne admittat, neve illā audire, etiam in suis ecclesijs, sine superpelliceo, & schola partiatur. Efficiat verò, vt reliqui regulares, tam monachi, quàm mendicantes, in hoc ministerio habitum, vestitumq́ue adhibeant, quem ex Regulæ præscripto in choro ad diuina officia celebranda adhibent. In his canonici regulares congregationis lateranensis cēseantur, cum ad rochetū, cappam etiam extrinsecus adhibent.

Omnes verò videant, ne extra ecclesiam, oratoriumve confessionem audiant, præter quàm ægrotantium, etiam virorum, nisi ob vrgentem causam.

Confessarius, quicunque vel secularis, vel regularis sit, non stando, sed in sede, tanquā pro tribunali iudex, sedendo, sacram confessionem audiat pœnitentium, quales quales sint, etiam in summo aliquo dignitatis gradu constituti. Iudem faciat cum absolutionis sententiam pronunciat.

Quod in ecclesia antiqui instituti, veterisq́; consuetudinis est, rectè omninò seruet, vt dū absolutionis formulam, precesq́ue adiūctas profert, supra caput pœnitentis manū dexteram eleuet: id quod etiam cum mysterij significatione fit.

In pęnitentiæ sacramento magna humilitas summè necessaria est. Itaq; pęnitentes cū ad confessarium, qui Christi Domini locum in eo ministerio tenet, accedunt, intimo animi dolore omniq́ue humilitate, non subiectis puluinaribus, si necessitas aliud non postulat, se se ad illius pedes proijciant, ac prosternant, id quod ab Apostolicis vsque temporibus in more, vsuque positum est, vt se reos agnoscant, atque profiteantur mortis æternæ.

Dum confitentur, sint manibus innexis, digitis paululum erectis, oculis demissis.

Quod in Concilio prouinciali tertio de pœnitentia & publica, & solemni, sacrorū canonum iure, & œcumenicæ synodi Tridētinæ auctoritate sancitum est; id ad vsum inducatur, vel reuocetur, atque adeo ritè, recteq́ue præstetur, prout instructionibus, quæ ad communem totius prouinciæ vsum iussu nostro edentur, ex canonum fontibus, sanctorū hominum disciplina, ecclesiasticisq́ue institutis præscriptum erit.

Confessarij omnes, qui in vrbe sunt, tum aliquando per annum, vt in Concilio prouinciali quarto constitutum est, tum præcipuè semel hebdomada prima quatragesimę, iterum aduentu ineunte, ad se Episcopus conuocari curet, cum ijsq́ue agat, vt eodem Concilio cauetur.

Quæ pertinent ad Sacramentum extremæ vnctionis.

NE pueris, qui nondum vllum rationis vsum habent, sacramētum extremę vnctionis ministretur.

Parochus, si per errorem aliud oleum, quàm quod infirmorum est, ad ægrotum vngendum vnquam adhibuerit, etiam si chris-

matis,

matis, aut catechumenorum sit, vt erratum emendet, olei sacri, quod proprium infirmorum est, vnctionem eidem adhibeat: tuncq; Sacramenti formam iteret.

Aeger, si dum sacro oleo vngitur, extremum spiritum emiserit, parochus vngere desistat. Si verò aliqua morbi vis de repente illum oppressit, vt dubitetur, viuus ne sit, an mortuus, ea conditione in vngendo vtatur: si es viuus, per istam sanctam vnctionem &c.

Ne alius sacerdos, nisi parochus, hoc Sacramentum ministret. Si porrò is impeditus, aut aliàs in mora est, mortisque periculum instat; tunc sacerdos alius ministret licet.

At caueat parochus, ne in eo ministrando negligentiam, vllamve moræ culpam contrahat. Alioqui si ad illius ministrationē accersitus, ire neglexerit, cum rationem Deo reddet, tum poena ab Episcopo grauiter plectatur. Is porrò ad omnem huius Sacramenti, in tempore administrandi, diligentiam, præterquam quòd præcipue cura sua, quæ sanctæ sollicitudinis plena est, officio valde ad modum perpetuò excitetur; proposito etiam sibi exemplo sanctissimi Episcopi Malachiæ accendatur, qui tam vehemēti animi dolore ex eo affectus est, quòd culpa sua mulier quædam, Sacramenti huius gratia fraudata, decesserit, vt totam noctem orando, gemendo, lachrymando consumpserit, lachrymarumq; vi quasi maximo imbre, pro oleo sancto, quod non ministrauit, mortuam perfuderit. Manè autem exaudiuit Dominus sanctum suum: ita vt illa è morte, tanquam e somno excitata, è lecto se se erigens, sacramentum hoc ab eo acceperit; ac deinceps à morbo conualuerit.

Quod Concilio Agathensi cautum est, id vnusquisque parochus præstare curet, vt Missę sacrificio perfecto, si quos in parochiale vicinia ægrotos habet, frequenter, atque adeò quotidiè, quantum per alias suæ curæ parochialis occupationes potest, inuisat, atq; eisdem præstet, quæ sunt solicitudinis, munerisque parochialis officia, prout opus esse viderit.

Vt Episcopo, eiusque Vicarijs, aut visitatoribus aliquando cōstet diligens parochorum in salutaribus illis officijs, quæ fidelibus ægrotantibus illi debent, cura; eorum vnusquisque librum præcipuum habeat, in quo sigillatim, perscribat singulis diebus parochiæ suæ incolas, qui mortem obierint, & quæ sacramenta eorum vnicuique ministrarit, & præterea quando commendationis animæ officium præstiterit, & quo die hæc singula ministrarit.

CONSTITVTIONVM
Pars Secunda.

De Cura Pestilentiæ.

SVperioribus proximis annis funesta pestilentiæ contagio primum vrbes aliquot Italiæ celeberrimas, oppida permulta, & pagos complures, deinde sensim longe, lateq; dimanans, Mediolanum, eiusq; diœcesim fere omnem, & aliquam prouinciæ partem ita vehementer inuasit, vt multiplicem, variamque stragem ediderit.

Quo afflictissimo tempore res multas commiseratione, lachrymis, luctuq; dignas, & aliunde audiuimus, & oculis nostris in vrbe, diœcesique Mediolanensi adspeximus. Tanta enim illius vis est, tamque vehemens, vt, cum occultè in omnes partes progrediēs, breui momento temporis, quasi repentino quodam impetu turbidæ tempestatis, homines obruat, teterrimi contagij metu omnes ferè consternentur. Quamobrem eo pauore animi commoti, atque obstupefacti plerique tantum absunt, vt officij sui partes fortiter amplectantur, vt, quasi è mentis suæ statu repente dimoti, ne cogitare quidem, ne dum deliberationes, consiliaq; suscipere possint, quid in calamitate publica expediat, & quid planè necessarium sit.

Alij verò eo metu affecti, dum humanę prudentiæ cautionibus se tueri volunt, eam sibi sollicitudinem quæ tota mundanæ diligentiæ præsidijs nititur, ita præposterè struunt, vt religionis, pietatisque christianæ, si omninò non obliuiscuntur, eius tamen officia intermittant. nam sæpe fit, vt Missę sacrificio interesse, sacramenta suscipere, Ecclesiam frequentare, ad conciones sacras conuenire, supplicationes publicas, publicæque orationis munus obire negligant, & quos cognationis gradu coniunctissimos, quosque charos habent, si quando fortasse ij in pestiferam labem, aut in suspicionem eius inciderint; non modò illos non curent, sed etiā ab ijs ipsis longè admodum refugiant. Atque hæc quidem ipsa animi perculsio cum eos inuadit, qui potestate, auctoritate, & opibus præstant, certè multis partibus calamitosior est, quàm omnis pestis contagio, cum inde non mora solùm aliqua, sed etiam impedimentum non mediocre procurationi, & apparatui remediorum afferatur, & alia deinde multa perniciosa damna existant. Immo, quod graue est, inde accidit, vt egentibus aliquando alimenta necessaria non suppeditentur; pestiferis plagis medicina non adhibeatur, & subsidia spiritualia, id quod grauissimum est, interdum non ministrentur, Ecclesiasticæ stationes nonnullis in locis deserantur, diuinorum officio-

officiorum cultus sæpè negligentior sit, pietatisque christianæ exercitationes languescant.

In tanta igitur rerum difficultate pro paternæ charitatis studio, proque Archiepiscopalis officij nostri munere necesse habuimus, multiplicem sollicitudinem suscipere, multos labores subire, multas functiones exequi, quas à pastore gregi sibi commisso, præstari, & christiana charitas, & pastoralis curæ ratio efflagitabat. At omni rationi planè consentaneum est, vt, quemadmodum parẽs optimus, qui filios vnicè diligit, cum in præsenti, tum in futurum eis prospicit, ac parat, quæ sunt ad vitæ cultum necessaria; ita nos paternę charitatis officio adducti, omni pręcautione fidelibus prouinciæ nostræ, in hoc Concilio prouinciali quinto consulamus, prouideamusque deinceps, quæ experiendo cognouimus, pestilentiæ tempore salutaria esse adiumenta. Id verò etiam maximè faciendum censuimus, cum præsertim subuerendum sit, ne aliquando ob easdem Dei offensiones, ob maleque facta, quorum seminaria nondum euulsa sunt, iterum illa pestifera labes in prouinciam nostram irruat. Atque hæc quidem ipsa ob eam præterea causam præcauere voluimus, quòd cum pestis vis subitò irrumpat, atque dimanet, non modò de ijs, quæ opportuna sunt, maturè deliberandi, consultandique tempus relinquit, sed celerrimè agendi necessitatem omnem imponit. Accedit etiam, quod illius calamitatis, atque incommodorũ recens memoria cum sit, ac recordatio, hoc tempore facilius multo est, quàm multis post annis eo de genere adiumenta opportuna excogitare, consiliaq; adhibere, dum præsertim superstites adhuc sunt, qui semel pestiferæ contagionis mala, & detrimenta experti sunt. Est verò illa item ratio, quòd, cum nos in hoc prouinciali cõuentu, spiritualibus præsidijs, misericordiæque operibus, è charitatis fonte manantibus, vniuersos, & singulos omnis generis, & ordinis homines in pestilentiæ tempore instruimus; hæc tota nostra vel instructio, vel præcautio eò refertur, vt officiorum sanctitate, & operum religione, quasi pro publicæ valetudinis recuperatæ munere, grati animi erga Deum testimonia demus, atque afferamus.

Partitio officiorum, quæ pestilentia tempore præstanda sunt.

SVnt igitur permulta officia, quæ pestilentibus temporibus christiana charitas docet pręstanda esse, siue tempus spectetur, quo primùm pestis suspicio, periculumve imminet; siue locus inspiciatur, in cuius viscera, illa miserandum in modum sese infudit; siue hoc ipsum consideretur, cum scilicet, ea paulatim languescente non solum spes recuperandæ publicę valetudinis ostenditur; sed, cum ad omnem à morbo confirmationem maior in dies progressio fiat, demum omnis inde conualescentia existit.

Atque in ijs quidem officijs alia propria vniuscuiusque sunt, vt potè Episcopi, & parochi, & cleri tam sæcularis, quàm regularis, & magistratus, & patrisfamilias, & omnis denique populi: alia verò quædam communia, quæ eiusmodi sunt, vnde illa, quæ propriè, præcipueque à singulis pręstanda sunt, proficiscuntur, atque emanant.

Officia multiplicis considerationis communia.

IN communibus porrò officijs, in quorũ assidua cogitatione, atque vsu omnes sę sepiè exercebunt, hæc sanè erunt.

Primùm secum tota mentis cogitatione, totoque animo reputabunt omnes homines, quæ, & quanta pestilentiæ vis sit, quàm tetra illius contagio, quantas, & quàm varias strages breui edat; quàm multas miserias, quamque horribiles calamitates rebus publicis importet; quàm breui animi consternatione cunctos vel fortissimos viros aliquando efficiat; quam valde ob eam causam formidolosa, quòd ita derepente ab hoc sęculo ad tremendum illud Christi Domini iudicium animas abripit.

Deinde attentissima meditatione considerabunt, à quo pestifera illa lues existat, nempe à Deo, cuius voluntati in primis illam acceptam referent. Dauid enim, optione data triũ calamitatum, pestis, famis, & belli, in ea deliberandi facultate pestilentiam maluit, cum dixerit, malle se in manus Dei, quàm hominum incidere.

Tum causas, quamobrem peste Deus mortales affligat, diligenti indagatione perquirent. Atque in ijs quidem causis cum multæ aliæ afferantur, ob quas calamitatibus, miserijs, aduersisque rebus homines ille diuexet, tamen hoc sibi certo persuadeãt, quod à sanctissimis patribus traditum est, cum Dei maiestatem multis hominum peccatis, flagitijsque lædi, ac violari videat, hanc ipsam causam potius esse, cur is calamitates, & plagas infligit, eo tamen consilio, vt in viam reducat homines, ne, vt ait S. Paulus, cum hoc mundo damnentur.

In eam præterea cogitationem incumbent, quam multiplex, quamq; ampla materia, & quasi seges christianæ virtutis, charitatique exercendæ detur illa tam graui afflictione, grauissimisq; illis, & permultis difficultatibus, quas secum pestilentia inuehit. Qua in cogitatione videant simul meritorum, quibus adiutrice diuina gratia, ad cœlum via munitur, fructus inde extare posse, & amplissimos, & vberrimos.

Hæc porrò p se satis explorata sunt, medita-

tionum,

tionum,cogitationumque officia, in quibus pestilenti tempore fideles assiduè versabuntur: sed multa inde consequuntur, quę eo ipso præsertim tempore in omnium animis, mentibusque perpetuò infixa inhærere debent.

Atqui in ijs illud maximè sibi propositum habebunt, quantò anima corpori præstat, tantò studiosius animæ cura, & sollicitudo, corporis incolumitati, & studio in periculo prçferenda est, in quo & anima, & corpus eo pestilenti tempore versatur.

Immò verò illud pro certo, exploratoq; habeant, à Deo potissimum, & publicam, & priuatam singulorum incolumitatem, prosperamq; corporis valetudinem omni pietatis officio implorari oportere: nisi Dominus custodierit ciuitatē, frustrà vigilat, qui custodit eam, inquit propheta. Quamobrē sciant, spem omnem irritam, atque inanem esse, quę Dei ope in primis non nititur, sed tota solùm vel in humana prudentia, diligentiave, aut in rerum copia, atque opibus, aut in corporis robore, & viribus, aut in alijs id generis præsidijs collocatur.

In animum autem perpetuò inducent, recuperandæ & publicæ, & priuatæ valetudinis, incolumitatisque eas potissimùm rationes esse, quæ ad Dei gratiam reconciliandam, ad veram peccatorum pœnitentiam, ad prauos vsus emendandos diligentissimè conferuntur. Iis porrò officijs, & rationibus neglectis, aut prætermissis cætera putabunt parum valere, immo planè inutilia esse, illa verò etiam perniciosa admodum remedia, quę secum peccatum coniunctum habent.

Hæc omnia cum sibi quisque perpetuò persuasa habeat, tum maximè & priuatis colloquijs, & publicis concionibus nō solùm Episcopus, sed parochi, & cōcionatores pro suo quisque munere, in hominum mentibus quàm diligentissimè inserere studebūt, tamquam semina quædam officiorum ferè omnium christianorum, quæ infra explicata, & demonstrata pestilentibus temporibus præstanda sunt.

His porrò officijs cogitationum, meditationumque certarum, quas eo de genere sibi fideles animo rectissimè conceperint, instructi, non modò non languescent, sed valde etiam se excitabunt in omnes partes prçstandi christianæ charitatis opera.

De præsentia, & constantia, omnium.

SI vllo vnquam tempore, vel afflictissimo, aut Episcopi sollicitudo, aut Sacerdotum ministerium, aut magistratuum, decurionum, & aliorum omnium, qui præsertim prudentia, fortitudine, constantia, charitate, alijsq; virtutibus præstant, studio quàm diligentissimo opus est; certe in pestilentia, cùtus immanissima vi, repentinoq; impetu cūcta, nisi eorum virtute fulciantur, breui labuntur, atq; ruunt, est maximè necessarium. Itaq; ij omnes, singuliq; labenti patriæ, & auctoritate, & exēplo, & muneris commissi officio opem necessario tempore ferre studebunt; proindeq; non modo illam non deserent, vt imperita multitudo aliquando factitare consueuit, vt potè quæ ab omni consilio inops, vulgo cōsternata, ac sola tantùm pestis voce perculsa, longè refugit, sed in eius custodia, quasiq; vigilia ita permanebunt, vt à rebus, & publicis, & priuatis, quibus eorum potestate, aut officio, virtuteq; succurrendū est, oculos numquam deijciant.

Nec verò in tanta omnium perturbatione, ac trepidatione animo demisso, & contracto erunt, sed forti, magno, atque adeò paratissimo ad omnia charitatis officia, & ministeria. Neque propterea in ancipiti deliberatione versabuntur, aut in quæstionem adducent, quæ ipsa officia necessario præstare debeant, quæ rursus minus necessaria, quove iure illis præstandis deuincti, sed ardenti dilectionis, & pietatis studio incensi, cuncta potius ijs officijs metientur, quę sibi, in summa ea necessitate, periculove constitutis, prçstari ab alijs maximè velint.

Hanc ipsam porrò rationem, atque vsum in populis, etiam finitimis peste, aliave calamitate ob pestem afflictis, subleuandis, & adiuuandis adhibebunt.

Et quoniam cunctis alijs studijs, atque officijs potior, multisque partibus prçstantior est, spiritualis cura, paternaq; charitas, quā Episcopus, parochi, animarum curatores, & sacerdotes, tamquam optimi parentes de filiorum salute solliciti, omni paterno studio conferunt: ideo ipsos in primis admonemus, vt præsentes adsint pestilentiæ tempore, quo fideles opus admodum habent, & ipsius Episcopi auxilio, & eorundem parochorum, sacerdotumve ministerio, cum ad cætera omnia charitatis, misericordiæque opera, atq; officia, tum maximè ad spiritualia adiumenta, & ad Deum non solùm precibus, sanctissimisque orationibus, sed etiam omni alia ratione placandum.

Quamobrē ob oculos sibi proposito tā magno populi sibi commissi, periculo, paternæ charitatis viscera indutus, constantique illa Epalis animi virtute pditus, quæcumq; pietatis officia à parente optimo, filijs præstari afflictissimo illo tēpore oporteat, ea studio, & ministerio suo ita præstabit, vt ad omnia charitatis christianæ opera cæteri homines inflāmentur, cum maximè singulari, & egregio illo suo exemplo, tum verò etiā pio quodam ardore sanctarum cohortationum, quas ad clerum, ad populum, ad magistratus, decurionesq; præsertim adhibebit, vt vniuscuiusq; studium, officiumq; tum vniuerse, tum sigillatim excitet, & inflammet, cunctosq; in curæ suæ officijs constantissimè contineat.

Parochi aotem, animarumve curatores, tantum abest, vt necessatio eo tempore populú, cuius curam gerunt, aliquo modo destituant, vt fixa animi deliberatione sibi statuendum putent, omnia prorsus, etiam mortis pericula paratissimo animo subire potius, quàm fideles Christi sanguine redemptos, ac sibi præcipuè in curam traditos, in summa pene omnium adiumentorum necessitate deserere.

Reliqui etiam Sacerdotes, & clerici, qui Ecclesiæ stipendio aluntur, vt Dei laudes concelebrent, precesq́ue pro populo adhibeant, tunc maximè intelligeot, sibi in statione, & quasi in perenni vigilia quadam sacerdotali, & clericali manendum esse, cum diuinæ iræ placatio exoretur oportet supplicationibus, litanijs, sacrificis, frequenti sacramentorum vsu, & alijs christianæ religioois ministerijs, quæ potissimum sacerdotalis officij sunt.

Populus verò non modo longius à patria, quæ vna omnes omnium charitates complectitur, non refugiet, sed præ illus amore persistet, hocq; vnum sibi præscribet, vt ereptis morum erroribus, conuulsisq; vitiorum seminibus, vnde pestiferam labem, atque exitium comparatum esse existimare debet, crimioum, & peccatorum, quæcumque conceperit, admiseritve, vere sancteque pœoiteat. & vitæ emendandæ propositum, fixa deliberatione suscipiat. Supplex item quàm frequeotissimè ad Deum confugiat, qui in medio etiam nubis, & afflictionis arcum propitiationis suæ ostendit, funestaque ærumna oppressos, suæ item diuinæ benignitatis ope subleuat.

Episcopi sollicitudo in orationibus publicis.

IAm verò Episcopus, ad quem gregis custodiẽdi perpetua cura refertur, vt vniuersi populi supplicantis religiosa, solemoiq́ue oratione Deum placet, cum primom in locis finitimis pestis grassatur, certas, statasque poblicas processinoes triduanas oon semel, sed iterum, atque adeò sæpius, si opus erit, & in vrbe, & in diœcesi indicet: quas ieiunio, eleemosyna, saccu, cilicio, omniq́ue mœsto, & lugubri amictu, pedibus nudis, capite aperto, omoi pœnitentiæ publicæ modo, vocibus ex intimo animo ad misericordiæ implorationem emissis, gemitu, lachrymis profusis, intentissimo assiduarum precum studio, & omni denique non externo solùm, sed interoo pietatis religiosæ officio sanctè agi, atque celebrari studebit.

Ad quas processinnes etiam Saoctorum reliquias sacras, præsertim, quæ iosigniores suot, vniuerse aliquando adhibebit.

Statam illam, & solemnem oratinoem quatragiota horarum, religiose celebrabit: ad quam vniuersus clerus, & populus, per certas regiones, & parochias distinctus, ex Concilij prouincialis quarti decreto piè, & ordine conueniat. Atque in eius quidem celebritate, quò religiosius omnis clerus, populusq; ad publicæ precatioois studium excitetur, sermo breuis statis singulis horis habebitur à perito sacerdote, qui oraotes vehementius inflammet.

Curabit etiam, vt omoes, & singoli peccata coofessi, certo dominico, aliove festo die, sacram commooionem sanctè sumant.

Statas præterea processiones, quæ speciatim ab vniuerso voiuscuiusque collegiatæ Ecclesiæ cleto, etiam regulari, & ab vnaquaqoe ciuitans, vel diœcesis regione in singulas hebdomadas fiant, certo præscripto modo instituet.

Certarum Ecclesiarum, io quibus pręsertim insignia pietatis, & religioois monimenta extant, visitationem constituet, vt ad eas scilicet supplicandi causa, ac studio, vniuscuiusque vicioię parochialis populus collegiatim certis diebus conueniat.

Orationem matutioam, ac vespertinam ardentius excitabit; & verò, vbi intermissa est, restituet qoàm diligentissimè.

Orationem item sine iotermissione, vbique, & in vrbe, & in diœcesi, certa parochialium, collegiatarumq́ue Ecclesiarum, ac Monasteriorum præterea distinctione, indicet, atque statuet.

Litaniarum etiam quotidianarum, quas & domi, & foris certis locis, io Ecclesijsq́ue pręsertim adhiberi curabit, certam rationem inibit.

Ieiunium, si minus in hebdomada pluribus diebus, at io feria sexta saltem, vel Sabbato, præter statos vigiliarum dies à populo agi suadebit: alia præterea veræ pœnitentiæ signa, diuinæ misericordiæ implorandæ studio suscipienda, demonstrabit.

In ijs quaque religiosis adiumentis illud etiã adhibebit, vt voiuscoiusque parochiæ ædibus, domicilijs, & habitationibus parochi singuli, stata religiosa prece ritè benedicant ad costructioois, eo de genere, in hoc Concilio editæ, præscriptum.

Vt autem denique totius prooinciæ populi supplicatione etiam adiuuetur, eo necessario tempore litteras de periculo, suspicioneve pestilentiæ ad Metropolitanum, cæterosq́ue prouinciæ Episcopos celerrimè scribet.

Cura Metropolitani, & prouincialium Episcoporum.

PEstilentiæ, qoæ vrbi, locove prouinciali imminet, periculo audito Metropolitanus eam curam, cogitationemq; suscipiet, vt non solùm in Metropolitana vrbe, eiusq́ue diœcesi, sed io vniuersa prooincia supplicationem, orationem, & alia pietatis opera indicat litteris, omni cohortatione plenis.

Reliqui

Reliqui prouinciæ Episcopi ei, cuius diœcesis ex pestis periculo laborat, charitatis officia nauare non different.

Illi animum, spiritumq́; addent, & maiorem omni officiorum ratione facient, ad episcopalis, paternæque charitatis partes in pestilentia, si irrepserit, exercendas. Quod officium sæpius præstabit vicinior Episcopus. Proposito etiam exemplo sanctissimi Pontificis Cornelij, & Beati Cypriani Episcopi, martyrum, quorum alter alteri, in laboribus, & periculis versanti, litteras, plenas consolationis scribebat, Episcopum crebris litteris consolabuntur item, & confirmabunt.

Curam etiam aliquam inibunt, vt de illius, & diœcesis, & vrbis statu certiores aliquando fiant, quo ardentiori studio flagrent sublevandi necessitates.

Studebunt in primis ei opem afferre, tum oratione publicisque supplicationibus, tum etiam eleemosynarum, prout vnusquisque poterit, largitionibus.

Omnem aliam prætereà rationem quisque diligentissimè exquiret, qua fratris Episcopi, eiusque etiam populi periculo, & difficultatibus, cum eo coniunctis, opportunè, ac benignè succurratur.

Id omne pietatis officium Metropolitanus longè flagrantiori studio præstabit, vt eius exemplo, ac documento cæteri prouinciales inflammentur ad rei piæ imitationem.

Sollicitudo Episcopi in morum corruptelis eripiendis.

Episcopus prætereà, cuius diœcesis in periculo pestis versatur; tunc in primis accurate inuestiget, quæ potissimum corruptelæ, quæ publica peccata sint, & quæ scelera, flagitiave, quibus Deus maximè offendatur, eiusque ira concitetur. Hæc igitur cùm funditus conuellere studeat, tum verò ea, quæcumque sint diuino cultui repugnantia.

Ac rursus, omnia pietatis officia in vsum vt diligentissimè reuocentur, sedulo curabit.

Sanctioris disciplinę initium à se faciet, perinde ac si peccatis suis potissimum pestilentiæ, qua populus affligitur, causam dedisset; proinde in eo attente figet oculos, vt accurate perspiciat, quid à se velit Deus, quid iubeat, quid prohibeat.

Ad normam voluntatis diuinæ omnia sua consilia, omnes cogitationes, omnia opera, & verba, omnes denique vitę suæ rationes conformabit: & officij sui pastoralis momenta diuini iudicij legibus perpendet.

Et sua, & populi peccata pijs, & crebris gemitibus deplorabit.

Assidua prece, summaque sanctissimæ orationis contentione, diuini luminis illustrationem sibi deposcet, vt omnia videre, omnibus consulere, esse pro omnibus vehementer sollicitus, & omnia denique, quæ ad populi sui curam rectissimè pertinent, circumspicere, & mentis oculos collustrare, necessario tempore possit, supplex perpetuò Deum orabit, vt disiectis peccatorum nubibus, pluuiam, & rorem diuinæ suæ misericordiæ effundat in populum, suæ curæ commissum.

Cum igitur vitæ suæ rationes diligenter examinabit, cunctaque videbit, quæ à se præstari oportet, vt non mod'ò in graui culpa, sed in nulla quidem, vel minima offensa sit apud Deum; tum familiæ instituta, mores, omnemq́ue disciplinam recognoscet; & omnia non tantùm vniuersè, sed speciatim, sigillatimque diligentissimè perlustrabit.

Tantumque quo ad eius fieri humanitus poterit, aberit, vt quicquam offensiuis, culpęve in vllo quoquam residere patiatur, vt statuat potius, quasi nexu disciplinę sanctissimæ denunciare omnem familiam, ac domum episcopalem, quæ, tamquam officina christianarum virtutum, cæteris exposita esse debet ad imitationem.

Fori prætereà sui ecclesiastici rationem, atq; vsum omnem explorabit, hocque attentiùs, ac diligentius, quò grauiores Dei offensiones ex iniquè factis, iniquisque iudicijs existere solent.

Peruestigabit etiam, ac dispiciet attentissimè Ecclesiæ suæ cathedralis, & cleri illius disciplinam; in qua, si quid vel vniuerse, vel speciatim offendi animaduerterit, studiosissimè emendabit, & corriget; cum præsertim inde documenta omnis optimæ institutionis, & normæ sumi conueniat.

Vt verò reliquis omnibus, in quibus aliqua offensio subesse possit, prospiciatur, & consulatur, synodum diœcesanam, si expedire censuerit, diligentissimè habebit, in qua præcauebit, quæ opportuna, quæ necessaria, quæque salutaria maximè erunt, pro temporis ratione.

At si minus synodum coget, saltem Vicarios foraneos ob eam ipsam causam euocabit, vt non in vrbe solùm, sed in omni diœcesis parte, etiam atque etiam diligenter, depulsis morum erroribus, profligatis publicis offensionibus, euulsisque malefactorum seminibus, omnis vitæ emendatio, & disciplinæ christianæ numine dignæ instauratio, atque adeò institutio procuretur.

Huc idem quò in omnes partes rectè, sanctèque agendi studium vehementius excitetur, cum sacerdotibus confessarijs, & concionatoribus aget quàm diligentissimè.

Reliquum etiam ciuitatis clerum sęcularẽ, & parochos potissimum sæpius conuocabit; quos omnes cum ad vitæ innocentiam, tum ad virtutes, quæ in sacerdotali, clericalique ordine elucere debent, eorumq́; officia vsq; adeò excitabit, vt salutaris inde fructus in populum deriuetur.

Præfectos item monasteriorum cuiusuis ordinis, quæ in ciuitate sunt, ad se aliquando accerset; quibuscum omni cohortatione, sanctisque admonitionibus, & ijs quidem frequentibus, vbi opus erit, aget, vt in omni monasterio, tum virorum, tum etiam fœminarum si quæ illorum curę commissæ sunt, sanctè, religioseque viuatur, quemadmodum ex suscepti ordinis instituto ab ijs fieri oportet, qui in religionem se Deo dicarunt.

Montalium verò, quarum curam gerit, reformationis rationem omnem suscipiet, & exequetur: quò sanctius illæ, religionis officiis deditæ, calamitati publicæ, & vitę meritis, & oratione, precationibusque succurrant.

Iisdem agere non desistet cum præfectis, curatoribus, ministrisve locorum piorum, & cum cæteris item piarum confratriarum scholarumve hominibus.

Nec verò peccata, & offensiones publicas dissimulabit, si quas in eo, qui ciuitati præest, in magistratibus, in decurionibusque inesse perspexerit; sed annunciabit eis errata, in quibus offendunt. Nihilque ad salutem publicam potius esse ostendet, quam ab illis in primis pietatis christiana opera vnicè coli, quamque iustitiæ munus, & officium depulso omnis cupiditatis dominatu, rectissimè, atque æquissimè omnibus administrari.

Omni etiam officij genere cum eisdem aget, atque hoc sedulò instabit, & vrgebit, vt publica auctoritate, publicoque decreto, si modò res eiusmodi est, de qua per illos decerni liceat, tollãtur, & radicitus extirpentur, quęcumque sunt, ob quæ Deus palam præsertim, ac publicè offendatur.

De populi denique vniuersi disciplina conformanda, & peccatis tollendis, ad quæ procliuius, frequentiusve prolabitur, omnem rationem etiam cum sacerdotibus inibit, totus in ea cura defixus, vt à Dei offensionibus ad virtutum christianarum officia illum planè reuocet.

Immò verò hoc etiam valde studebit, vt voluptariæ omnes actiones, in quibus vulgi multitudo aliquandò versatur, inani opinatione, cum putet, pestilentiam mundanis lætitijs facilius caueri, omnino abijciantur, quales sunt saltationes, profanæ cantiones, comessationes, crapulæ, & cætera eius generis: quibus plerumque multa peccata coniuncta sunt.

Populum quoq; inducere procurabit, & ad constituẽdum profusis sumptibus modum, & ad inueteratas malas consuetudines detestandas, atque planè abijciendas.

Id omne non solum cum populo ciuitatis, sed etiam cum diœcesano paterna sollicitudine aget.

Accerset præterea ad se omnes præfectos vniuscuiusque collegij, etiam artificum; quorum operam, & diligentiam adhibebit ad rescindendos prauos vsus, si qui in eorum collegijs, aut artificijs sunt, vnde aliqua Dei offensio existat.

Patribusfamilias illud magnopere suadebit, vt aleatorij ludi, imprecationes, blasphemiæ, verba impura, turpia, impudicæ choreæ, saltationes, pompæ luxus, profusa conuiuia, & cætera, quæ ab intemperantia manant, procul ab omni domo arceantur.

Omnes verò, & vrbis, & diœcesis partes cum ipse accurrendo inuiset; tum alios probatos, viros ecclesiasticos ob eam causam nomine suo mittet: & verò quæ opportuna sunt, curabit, atque adeò exequetur, vt nulla ex parte optimi parentis, vigilantisque pastoris curæ, studium, vel ministerium desideretur.

Singulorum crimina diligentius inuestigabit, quæ præsertim cum diuturniora sint, ad iræ diuinæ concitationem plus roboris habent, vt adulteria, concubinatus, vsura, nefarij contractus, bonorum ecclesiasticorum vsurpationes, res malè partæ, & alia eiusdẽ generis, quibus præsens, salutareque remedium accommodabit.

Quamobrem vnumquemque, quasi somno obliuionis peccatis dormientem, excitabit, vt opus erit, ad pœnitentiam, ad lachrymas, & flagitiorum detestationem, depulsionemque vt re ipsa præstet, quæ cum disciplinæ Christianæ rationibus, & studijs cõueniunt.

Pacem, & concordiam inter dissidentes reconciliabit.

Lites componere, controuersias dirimere, cuncta cuiusuis generis dissidia tollere, simultatem, odia restinguere, factionum semina conuellere studebit.

Quæ male parta sunt, maleque ablata restitui curabit.

Omnes denique pastoralis officij, atque auctoritatis neruos eò intendet, vt & offensis publicis sublatis, & disciplinæ christianæ sanctioribus institutis, & omni rectè agendi studio, omnique christianarum virtutum vsu, & exercitatione ab vniuerso clero, populoque imploretur, atque exoretur misericordia Dei.

Cura in alijs cautionibus tuendæ publicæ valetudinis.

IIs adiumentis spiritualibus alias cautiones Episcopus adhibebit. Atq; in primis quidem edictis Episcopalibus, aliaque omni ratione de publica valetudine tuenda certas rationes inibit, atque edicet, quas cùm in locis ecclesiasticis, tum ab hominibus clericalis ordinis, ab alijsque Episcopali iurisdictioni subiectis inuiolatè ob bonum publicum seruari mandabit.

In omni autem deliberatione, & cautione, quam tuendæ publicæ incolumitatis causa suscipiet, id studebit, vt cõsultationibus cum

magistratu

magistratu sanitatis habitis, quicquid ipse eo nomine cauerit, cum illius publicis edictis, ad valetudinis publicæ commodum piè, & rectè pertinentibus, nō dissentiat, nec discrepet; sed in omni eius generis ratione, quæ ad bonum publicum tota refertur, vnus idemq; sit vtriusque consensus, summaq; in re adiuuanda publica charitatis conspiratio.

Idem præter ea, quæ hac instructione demōstrata sunt, potestatem etiam pręfecto regionario, & Vicario foraneo ac alijs visitatoribus faciet, alia nō modò generatim, sed speciatim statuendi, atque exequendi, quæ in pestifera contagione vtilia, opportuna, & necessaria illi viderint ad publicam valetudinē tuendam, quæ ab Episcopalibus pręscriptis, & regulis non discrepent.

Quicquid verò illi agent, opportuneque ac necessario statuēt, id quamprimum Episcopo significabunt.

In omni autem re, quam magistratus sanitatis aget, vel cauebit, publicæ valetudinis causa, operam dabunt, vt diligentem eius cautionem, studiaque imitentur ad Episcopaliū regularum præscriptum.

Parochi etiam cæterique ecclesiastici homines id vnum quoque maximè studebunt, vt publicam valetudinem omni charitatis officio curent, ac præterea in executionis vsum accuratissimè perducant, quæcumque non solùm hac instructione explicata sunt, sed quæ Episcopus hoc ipso de genere, prout opportuna viderit, publicæ salutis causa statuerit, & quæ item præfectus regionarius, aut Vicarius foraneus, aliusve visitator monuerit, mandaritve: immo etiam si clericalis ordinis homines sunt, qui intra alicuius parochiæ fines habitant, illa quoque seruabūt, quæcumque vel ex hac instructione, vel ex episcopali voluntate, vel alia iusta ratione parochus commonefecerit.

Quę præterà à magistratibus, decurionibusve ad eam publicæ incolumitatis rationem piè ac vtiliter constituentur, eadem, vt à populo planè seruentur, omni cohortationis officio monebunt.

Magistratus autem, & decuriones, vt eidem publicæ valetudini prospiciatur; & cōsulatur, cum omnia sapienter, christianæque pietati congruenter agent, tum valde cauebunt, quæ diuino cultui, & charitatis officijs cum impedimētum afferre possint, illa maximè fugienda, suo loco infra demonstramus, ac vehementer in Domino monemus.

Sollicitudo in uniuscuiusque præparatione spirituali.

EPiscopus in eo pręterea sollicitus erit, vt imminenti illo pestis periculo, confirmationis Sacramentum, quibus per ętatem ex doctrina Romani cathechismi ministrādum est, vbique ministret; cum illi, si pestis irruet, in eo statu futuri sint, vt periculum mortis non modò in singulas horas, sed in singula momenta pertimescant.

Id etiam sedulo curabit, vt suæ quisque conscientiæ latebris diligentissimè, discussis, omnis ante actæ vitæ peccata confiteatur.

Tum etiam, vt ad tam salutare pœnitentiæ Sacramentum omnis frequenter accedat; ita vt cum quis se peccati mortalis labe inquinatum esse conscius erit, eo Sacramento illud expiare quàm primum studeat; nec verò ad extremum differat, cum non modò suspicari, sed certè omnino timere possit, ac debeat, si pestis Dei permissu irruerit, illo pestilenti tempore maxima cum difficultate sibi præsto fore subsidia tam corporis, quàm animæ.

Itidem ad frequentem sanctissimæ Eucharistiæ vsum fideles omni studio accendet; &, vt saltem semel in hebdomada illam sumāt.

Ad ea, quibus Dei iram placari, eiusque misericordiam implorari compertum est, pietatis opera, præsertim ad assiduam orationē, ad ieiunium, ad eleemosynam crebro hortetur. Ad cuius largitiones vberiores populū fidelem valde etiam incendet, illud singulare exemplum ethnicorum, qui, euangelicæ lucis expertes, cum in grauissimam pestem olim inciderint, opinione persuasi, eam sibi calamitatem inflictam esse, quod nullum pietatis studium, nullumque beneficentiæ, liberalitatisque officium egentibus hominibus contulerint, ad eam propulsandam id consilij adhibuerunt, vt eorum domus, officinæ, tabernæ indigentibus, ac pauperibus paterēt, qui inde res, quas propterea palam omnibus exposuerant, ad vitæ vsum necessarias, gratis, libereque sumerent.

Ab omnibus, eo pestis imminentis periculo proposito, domui suæ disponi, & cōsuli suadebit, vt scilicet vnusquisque, æs alienum, si quod contraxit, rectè dissoluat, nomina quęcumque explicet; lites componat, transigatve; testamentum conficiat; nec denique res domesticas contractas, difficultatibusq; implicitas relinquat; ne fortasse, si mors, vt in pestilentia euenire solet, continuò oppresserit, sibi liberis, bonisque suis rectè consulere minus possit, indeque propterea vel litiū discordiarumve inter filios, agnatosve, feminas, vel æris alieni soluendi difficultates, tardioresvę solutiones, vel controuersiæ aliæ, &, quod graue est, spiritualia incommoda existant, quæ animæ saluti detrimētum, perniciemve afferrant.

Hæc eadē sanè omnia, & singula officia, in regione, sibi commissa, & præfecti regionarij, & Vicarij foranei, & visitatores, & parochi, in parochiali vicinia ex Episcopi instructione, & præscripto pro suo quisq; munere præstare, atque exequi studebunt.

Hæc iidem ipsa pro sui muneris partibus cum in collegijs, confraternitatibusque præfecti,

fecti, tum io ædibus priuatis curabunt diligenti studio, omniq́ue charitatis contentione.

Præparatio adiumentorum spiritualium peste imminente.

EPiscopus verò omnia adiumenta, antequam pestis populum inuadat, diligenter cooquirat, & patare studeat, quibus fiat, vt, si pestis ingrueret, ne quid illis populis, quos iouaserit, desit, neque ad animæ salutem, neqoe ad corporis medicamentum, victum, & curam.

Confessarios, coocionatoresq́; quorũ ministerio, operave oecessario eo tempore adiuuetur, aliunde, vt diligennissimè potest, ad se accerscere, & conducere, tum ad vrbem, tum ad diœcesis oppida, & loca præsertim insigniora curabit.

Ac, præter parochorum curam, certos etiam alios sacerdotes vnique, quantum poterit, omni pietatis officio conquiret, qoi charitatis ardore inflammati, paratissimi sint ad omnia ecclesiastica ministeria, illis præstanda, qoos vel pestis morbus, vel suspicio inuaserit.

Ijs, & conciooatotibus, & cõfessarijs, & alijs sacerdotibus necessaria alimenta, vt subministrentur, omni ratione curabit.

Alios præthereà clericalis ordinis homines, charitatis studio flagrantes deliget, qui modò huc, modò illuc visitando accurrere possint.

Delectum item habebit, aliquorum sacerdotum, atque aliorum quos potissimum adhibere possit ad curam ecclesiasticorum hominum, pestis morbo, suspicioneve laborantium.

Ad omnem porrò curam, quo vehementius vniuersi, & sioguli pestilentię tempore incẽdantur, indulgentiam à summo Pontifice ijs procurabit, vtpote.

Sacerdotibus, qui peste affectis Sacramenta ministrariot.

Medicis, eos curantibus.

Chirurgis, tonsoribusve, qui veoam secant, quive plagis medicamentum apponunt.

Nutricibos, quæ infantibus, peste laborantibus, suspectisve lac præbent.

Obstetricibus, quæ mulierum in eo morbo, suspicioneve versantiom, partum adiuuant.

Ministris, qui peste ægrotantibus assistunt.

Baiulis, qui pestifere affectos, suspectosve ad curationis locum perducunt, feruntve.

Illis item, qui peste mortuorum corpora sepeliont.

Ijs denique omoibus, qnicumque sint, vel mares, vel feminæ, qui illorum sustentationi, & curationi aliquo modo seruiunt; qui item eleemosynam, pro facultatum ratione, in eorum adiumentum contulerint.

Facultatem item sibi ab eodem dari curabit, adiuoctis ad eam certis ptiuilegijs, vt regulariom cuiusuis ordiois opera, ministeriove sine vlla mora, aot impedimento superiorum, pestilentiæ tempore vti possit.

Vt præthereà populi charitas ad pauperũ, pestilentiæq́ue morbo, si Deus permiserit, laborantium curam, piumq́ue studium accẽdatur, & longè lateq́ue progrediatur; libros, eo de genere grauissimè coosoriptos, quos necessario eo tẽpore studiose legat, ad vsum ptoponet, vt potè Gregorij Nazianzeni homiliam, sermooes duos Gregotij Nyseni de pauperibus subleuandis, & Cypriani martyris sermonem vnum de mortalitate, & alterũ item de eleemosyna; atque aliorum prętereà patrum libros eiusdem generis.

Vt verò quæ ab illis vel tradita, vel præcepta sunt, in morem, atq; vsum afflictissimo præsertim pestilentiæ tempore inducantur; eos libellos, vulgariter conuersos, exiguoq́ue volumine comprehensos, typis impressos, atq; editos extare voluimus.

Ijs præterea libris alios, de rerum spiritualium officijs, studijsq́ue rectè conscriptos, prout opus esse viderit, ad legendum cùm ob alios fructus, vtilitatesq́ue adiunget, tũ etiã, vt ne populus, propter intermissas magna ex parte, in pestilentiæ periculis artes, & negotiationes, otio languescens ad turpes, inanesq́ue voluptates tempus traducat.

Alias verò facultates, quęcumque pestis tempore vel necessariæ, vel opportunæ à summo Pontifice impetrandæ erunt, ita in tempore diligenter impetrare studebit, vt si peste statim irruente litterarum cursos intercludatur, aut retardetur, ne mora vlla ijs adiumentis interponatur, quæ in pestilentia opus esse possunt.

In ijs facultatibus erunt hæ scilicet.

Facultas concedendi plenariam indulgentiã peste laboraotibus confessis, aut contritionis signa ostendentibus.

Facultas concedendi indulgentiam ijs, qui io quotidiana oratione, per septem horas distincta, versantur.

Facultas, ptiuilegiumve aliquot altarium, vt cũ in eis scilicet sacerdos pro aliquo defuncto Missæ sacrificiom obtulerit, eius animæ suffragetur ad liberationem à pœnis purgatorij.

Facultas, quæ etiam delegari possit, absoluẽdi saltem in foro conscientiæ à peccatis, delictis, & censuris, summo Pontifici reseruatis, etiam in litteris, die cœnæ Domini promulgatis.

Facultas etiam aliqua absoluendi in foro exteriori.

Dispensandi item cum sacerdotibos io quibusdam irregularitatibus, etiam ob mortem secutam contractis, id quod facilè euenire pestilẽtiæ tempore potest in curatione ęgrotorum, etiam sine vlla delicti culpa.

Conuertendi etiam alicuius eleemosynæ legatæ

gatæ vsum, saltem ad tempus, si quando ad pauperum necessitates subleuandas illud expedire, vel necessarium censuerit.

Quæ enim ob piam aliquam causam legata, relictave sunt, vt videlicet, vel in diuinum cultum, vel in puellarum nubentium dotē, vel in alium eius generis vsum erogentur; ea tunc sæpè expedit ad egentium hominū victum, & sustentationem conuerti.

Decernendi statuendive, vtilitatis publicæ causa quicquid opus erit, atque adeo compellendi etiam, vt ecclesiastici homines ab Episcopali iurisdictione exempti, & regulares etiam, ac locorum præterea piorū, si quę einsmodi loca, ab Episcopi iurisdictione immunia sunt, præfecti, curatoresve seruēt, atque adeo præstent, quæcumque is, ob publicam vtilitatem decreuerit, statueritve, pœnis etiam, & censuris propositis.

A Metropolitano etiam facultatem impetrabit, qua, dum pestis est, sibi permissum sit, ab aliquorum decretorum prouincialiū præscriptis rationibus, quæ in pestilentia seruari minus possunt, aliquando discedere, vt potè à cōditionibus loci, & altaris, in quo Missa celebranda erit, à regulis item, quibus vetitum est, extra sedem confessionalem in ecclesia confessiones audire, & ab institutis etiam celebrandi foraneos conuentus, & ab alijs compluribus eiusmodi decretis prouincialibus; quorum potestatem sibi à Metropolitano fieri opus esse, aut expedire ipse viderit.

Et quoniam pestis tempore tum in ciuitate difficilis, tum in diœcesi difficilior ad episcopum aditus esse potest; id propterea in ijs, quæ episcopalem auctoritatem requirunt, tunc expedit, ampliores facultates, & parochis, & reliquis confessarijs, sacerdotibus, & vicarijs præsertim foraneis concedi, permittive.

Itaque pro locorum, personarumque ratione, proque pestis, periculosius imminentis, grauitate, liberius, præsertim vicarijs foraneis facultates varias delegabit; in quibus erunt hæ.

Facultas absoluendi, etiam in vtroque foro, à peccatis, criminibusve, interdicto, & censuris, sibi reseruatis, ea adiuncta etiam facultate, vt cui delegarit, is falsè in foro conscientiæ eandem subdelegare possit.

Permittendi sacram cōfessionem audire extra ecclesiæ fines, atque adeo etiam fœminis extra confessionalem sedem.

Concedendi, vt Missa celebrari possit in omni Ecclesia, & altari etiam ligneo, vt in vijs, locisque eiusmodi; & prorogandi rursus facultatem datam.

Constituendi, & approbandi, etiam sine examine confessarios, etiam qui clericorum cōfessiones audiant.

Intermittendi sacerdotales, clericalesve illos conuentus, singulis mensibus præscriptos.

Præparatio annonæ, & ministrorum ad curationem, & sustentationem publicam.

NEc verò ea præparatio, atque adeo præcautio negligenda est, vt à pestis contagione incolumis; & tuta suppellex vel ecclesiæ, vel sacristiæ conseruetur.

Ideo, quæ præsertim preciosior est, diligenter se ligatur, & loco benè munito, & remotiori cautissimè foribus etiam obsignatis, asseruetur. Quo etiam loco monimenta iuriū, libri, volumina, scriptaque grauiora, quæ ad ecclesias pertinent, in armario, aut arca custodiantur diligenter.

Omni officij genere Episcopus cum Magistratibus, decurionibusve aget, atque adeò omni sollicitudine instabit, vt propius accedente pestilentiæ periculo, patriæ, quæ ex horribili, funestaque illa contagione, multis, varijsque detrimentis affici potest, quàm opportunissimè, celerrimeque omni sua ope succurrant.

Videant in primis, omnique ratione præcaueant, vt cum in peste difficultas annonæ simul inesse soleat, ne quid ad rei frumētariæ, omnisque annonæ vbertatem desit, ac proinde cautionem diligentissimam adhibeant, vt nemo quisquam sit, qui necessario eo tēpore frumentum supprimat; cum præsertim sæpè fiat, vt grauissimo illo tempore, longè plures, quemadmodum vsu compertum, litterisque traditum est, fame necentur, quàm pestilentia extinguantur.

Quamobrem omnes, qui opibus circūfluūt, & ipsi magistratus præsertim, qui ciuitati præsunt, propositum sibi aliquando habeant præclarum illud exemplum sanctissimi Pontificis Gregorij Magni, qui & in peste, & in annonæ caritate apertis publicis horreis frumentaria largitione vsus est ad populi laborantis sustentationem.

Rationem præterea Episcopus cum eisdem magistratibus inibit, vt tum ex publico ærario, censuve, tum etiam eleemosynis, & omni alia subueniendi via, multorum inopia, ægestateve laborantiū, victui necessario succurratur; eo præsertim afflicto tempore, quo præ pestis periculo, & metu, artificia, negotiationes, nundinationes, & quæstus, mercaturæve commercium, agrorum cultura, & omnes aliæ cuiuscumque opificij exercitationes languescunt, aut etiam magna ex parte cessant, vnde homines sibi victum parare solent: quò fit, vt innumerabiles homines, qui aliàs ab omni re inopes non sunt, sæpissimè ex fame laborent.

Quo in officio omni ita Episcopus se geret, vt cum se eleemosynarū largitionibus, pauperum, miserabiliumque hominum, verè parentem, pastoremque ostenderit exemplo etiam suo, non minus, quàm cohortationibus, omnique alio officio ceteros ad illorum sustentationem alliciat, atque inflammet.

Vt verò

Vt verò quod ad sustentationem satis esse, possit, omninò procuretur; omnes & singuli, quibus subueniẽdum erit, certo libro, rectè, ordineque describentur. Qua in re monasteriorum, etiam, & piorum collegiorum, tã virorum quàm fœminarum, ac pauperum clericorum ratio habebitur, quibus necessario eo tempore aliquid in eleemosynam conferendum erit.

Tantum verò absit, vt inopes, & pauperes, pro quibus etiam Christus Dominus sanguinem profudit, è ciuitate, oppidis, pagisve, ab omni ope destitutis, exturbentur, vt non modò aliorum, sed mendicantium etiam ratio habeatur, ea scilicet, vt in vnum locum congregentur omnes, vbi cùm alimenta corporis, tum maxime omnia adiumenta spiritualia suppeditentur.

Parochi etiam, vbi instituta non est, in sua quisque regione parochiali, confraternitatem scholamve hominum, charitatis nomine, Episcopali auctoritate instituent. Cuius confraternitatis erit, necessario illo tempore, & eleemosynas colligere, & cætera charitatis officia obire, ac præstare, quibus pauperes, & egentissimi homines subleuentur.

Instabit præterea Episcopus, vt ijdẽ magistratus medicos certos cõducant, conferibantve, ac paratos habeant, qui peste laborantes curent.

Chyrurgos, tonsoresve certos deligant, qui venam secent, medicamentaque apponant.

Medicamenta, resque ad eorum victum necessarias parent, ac subministrent.

Famulos, famulasque & alios homines charitate christiana præditos conquirant, qui operam, curationisve sollicitudinem eisdem nauent.

Obstetrices certas habeant, quę partum mulierum, peste ægrotantium, eo've nomine suspectarum excipiant.

Nutrices item certas ad eorundem liberos lacte alendos.

Caprarum etiam certum aliquem numerũ ad lactis eiusdem præbendi vsum, si quando nutricum copia non datur.

Vespillones item, quos Monattos dicunt, plures conducant, quorum alij illa officia præstent, qui à contagio integra sunt, & ab omni suspicione vacua: alij sint, qui peste affectis seduces, ac ministros præbeant; qui mortuorum corpora sepeliant, qui infecta domicilia expurgent, & pannos itidem infectos, & alia id generis exequantur.

Præparatio locorum curationis publicæ.

DOmos publicas hospitales, locave cõplura, ampla, & distincta, quæ, alia scilicet peste affectis, alia eo nomine grauiter suspectis, alia minus suspectis, alia conualescentibus vsui sint, apparent, necessariaque supellectile instruant.

Quæ distincta partim peste tabescentibus, partim suspectis, partim ministris, tum in re cibaria, tum in lectisternijs, tum in pannorum purgatione, & lotione vsui sint.

Vestes præterea, & lectisternia ad commutationis vsum parent illis, qui, vel à pesto conualescentes, confirmative, aut à suspicione planè liberi, inde migrant.

Situm etiam tuguriorum ad multiplicem illum vsum, deligant, & præfiniant. Qua in re etiam, atque etiam caueant, ne loca, ędes, domicilia, aream, ac situs vllos, quicumq; sint, qui ad ecclesiæ, locive pij cuiuscunque ius pertinent, vsurpent, occupent, impediant, aut aliqua seruitute implicent, ne ad breue quidem tempus. Quòd si aliquo modo attẽtent, id ne cõmittant, Episcopus inhibebit, atque interdicet.

Si verò nullo modo aliunde situs, locave haberi possunt, sed ad eam rem necessario vsoi ecclesiastica sunt: tunc ei, vel ecclesiæ, vel loco, cuius sunt, scriptis publicis, à notario, rectè, riteq; confectis, omnino caueatur, vt quicquid damni, detrimentive eo nomine fecerit, id resarciatur.

Qui situs amplus sit, vt ægroti à grauiter suspectis, hi à leuiter suspectis, qui etiam à conualescentibus separatim, aliquo scilicet interiecto sepimento, habitare possint.

Loco sit non humido, nõ vliginoso, sed editiori, & aprico, sicco, & salubri. Propè aquã fluentem sit, non torrentem tamen, vnde inundatio, eluuiove aliquando extare possit.

Extra vrbem, oppidum, pagumve, loco tamẽ propinquo, & commodo, vt adiumenta ad animæ curationem, & corporis vsum, aliaq; charitatis officia, atque subsidia, facile, & opportune illis subministrari, ac præstari possint.

Parent item materiam omnem, quæ idonea, quæque satis sit, ad tuguria, cappellas, & domicilia, in eo situ benè extruenda, vt infra.

In eo situ cum tuguria extructa erunt, hoc videant, & studeant.

Vt ita vel densissima palea, vel tabolarum sectilium apta inter se commissura struantur, vt ab omni aut pluuiæ, aut venti impetu, turbine, iniuriave temporis tuta sint.

Vt ordine recto collocentur, &, si fieri potest, à parte anteriori ad septentrionem versus, vel in aliam partem salubrem spectent.

Vt singula, quò magis ab omni vligine, humiditateque defendantur, exiguo riuulo cingantur, per quem aqua pluuia ex eorum culmine destuens, alio extra illorum situm derioetur.

Vt eorum solum, subiectis transuersis lignis, aut tabulis, palea insuper multa stratis, ab humo altius saltem tribus palmis extet.

Domicilia, seu casas extra sæpta tuguriorum paret ad vsum laicorum præfectorum, curatorum, custodum, & ministrorum.

Loca

Loca item distincta lauationis, & purgationis vestium, & pannorum cuiuscunque generis.

Habitationem item distinctam, ad eorum vsum, qui illis purgandis, abluendisve operam nauabunt.

Supellectilem etiam necessariam supra demonstratam, necessariaque instrumenta præparent ad horum locorum publicæ curationis vsum.

Prospiciant quoque, ne peste ingrauescente, palea desit, ad quotidianam tuguriorũ subministrationem.

In omni autem domo hospitali, publicove tuguriorum loco, tum crux alta, curante Episcopo, benè, firmiterque humi suffixa erigetur loco medio, eoque editiori, & conspicuo: tum ea in primis ratio habeatur, vt si ibi cappella ex pariete iam non est, ea cum altari ex tabulis sectilibus, & asseribus extruatur.

Immò verò vbi plures Sacerdotes constituendi erunt, si minus totidem cappellæ, at saltem duæ omninò extruantur.

Atque in earum quidem extructione hæ rationes, mox infra demonstratæ adhibentur.

Situ eminentior struantur, ab omnique parte conspicuo, vt qui in tuguriolis, cellisve sunt, ab eorum ostio, quoad eius fieri potest, sacerdotem celebrantem prospiciant.

Eo prætereà loco sint, si fieri potest, vt qui foris sunt, ministri, famuli, custodes ve, Missæ etiam sacrificium aspiciant.

Erunt item forma, quæ quadri speciem exhibeat, longè, lateque brachia sex, aut minimum quinque patebunt.

Partes autem à latere ad ingressum cappellæ versus ampliores etiam fiat licet, vsq; adeò, vt pares anterior latè patens sit, brachia octo, aut rectè septem.

Pauimentum cappellæ à tuguriorum solo altiùs extabit brachia quattuor, vel quinq; ad cuius altitudinem ascensus fiet gradibus ligneis, vt sacerdos celebrans è tugurijs paulò remotioribus prospici rectè queat.

Ligna verò, tignave, quibus cappellæ structura sustentatur, ita firma, solida, fixa, atque inter se benè, apteque compacta erunt, vt ventorum impetu, ac vi non modò non corruat, sed ne labascat quidem.

Ab omni latere cappella fenestram cum valuis habebit, per quam Missæ sacrificium spectetur, cum sudum, serenumve erit; alioqui valuis occludetur, ne ex vento, pluuia, iniuriave temporis aliquid incommodi, indecori, offensionisve accidat. Quæ verò fenestra à parte posteriori altaris struetur, si quando struatur necesse est, ab altaris superficie extabit altius uno brachio.

Pars anterior illi⁹ cappellæ ita extruet, vt sera, claui, pessulo, ueste, & ualuis benè firmis instructa, à furti, rapinæ, alteriusve iniuriæ periculo tuta sit, quo cautius, sacræ vestes, sacraque vasa ad Missæ cultum pertinentia in cappella seruentur; & sanctissimum etiam Sacramentum, quod ministrandum est, ibidem custodiatur.

At verò vbi certus sacerdos, qui assiduè assistat spirituali tuguriorum curationi, non constituetur, tunc cappella non intra, sed extra eorum fines, loco paulo remotiore, ita procul struetur, vt sacerdos, aliunde accersitus, qui ibi Missæ sacrificium celebret, à contagionis periculo, ac suspicione tutus, pestilentiæ lege, ab Episcopo præscripta, non debeat statos illos dies separatim ab aliorũ vitæ commertio manere.

Vbi sacerdotes constituentur, qui præcipuè illis tuguriorum locis in cura Spirituali inuigilent, domicilium eis parabitur loco finitimo, at segregato aliquantulum à tugurijs, &, vt fieri potest, ab alijs domicilijs incolarum, propè habitantium.

Si verò tale domicilium, lapidibus extructũ inueniri non potest, ex tabulis, sectilibus, asseribusve fiet loco non longè à positura cappellarum.

At si quando illud sacerdotum domicilium à finibus tuguriorum aliquantulum aberit; eorum vnicuique parabitur etiam propinquiori loco tuguriolum forma decenti, ex tabulis sectilibus, paleisve confectum: vbi interdiu per pluuiam maneat, & cibum, ac somnum aliquando capiat, quò diligentiori assiduitate curæ sibi commissæ incumbat.

Domicilium sacerdotale tale omnino erit, vt in eo sacerdos, separatim à clerico habitare possit, itidemque ab alio sacerdote, si plures ibi constituendi erunt.

Si ad mortuorum sepulturam cœmiterium parochiale, & alia antiqua cœmiteria, locave sacra, ab Episcopo ad eum vsum constituta, satis non fore existimabitur, situs alius parabitur, qui tuguriorũ loco finitimus sit, quiq; peste ingrauescente mortuorum numerum capiat; & appositus prætereà sit, vt pariete cingi, & vbi aliquando deinceps extrui sacellum commodè possit.

Situs hic & ab Episcopo ritè consecrabitur, & firmissima sepe saltem, aut densis asseribus, aut materie vndique ita cingetur, vt & lupis, & reliquis bestijs aditus omnino obstruatur.

Cappella vnaquæque, vbi sacerdos constituendus erit, instruetur ac supellectile, vt potè lapide sacro, calice, patena, cruce, & alia prætereà sacra imagine, candelabris binis, vestium apparatu ad Missæ vsum necessario, & mappis item eo numero, vt suo tempore commutari queant.

Habebit prætereà vasculum aquæ sanctæ, aspergillum, & tintinnabulum.

Superpellicea etiam numero saltem totidẽ, quot sacerdotes sunt, & quo item clerici.

Laternas

Laternas item quattuor cum cereis: quæ ad sanctissimi Sacramenti, cum fertur, cultum adhibebuntur.

Pixis etiam comparabitur, & tabernaculum ligneum, vbi sanctissimum Sacramentum custodiatur, & vmbella item, quæ saltem exigua, ab vno tantum homine gestetur.

Sacri olei vas etiam sit, ad vsum ministrandæ extremæ vnctionis.

Libri rituales Sacramentorum totidē, quot sacerdotes.

Hæc porrò suppellex etiam, quod ad mappas attinet, conduplicabitur, vbi sacerdotes plures residebunt, prout erit eorum numerus, saltem, quæ attinet ad mappas, & vestes.

Feretrum prætereà vnum, duo, plurave.

Pallium etiam præcipuum apparabitur, quod ad efferenda corpora eorum, qui peste mortem obierint, vsui erit, & plura item, eaque loco distincto, & separato ab omni alia suppellectile, asseruabuntur.

Armarium sub altari extructum, ad vsum asseruandi suppellectilem sacrarum Missæ vestium.

Hospitalibus domicilijs, locisve tuguriorum, vbi hominum exiguus numerus, peste irruente, collocandus erit, sacerdotem saltem vnum Episcopus præficiet: vbi verò aliqua multitudo, duos, atque, adeo plures pro multiplici varietate, & multitudine illorū, qui eò perducendi erunt; vt vnus peste affectis, pluresve etiam, si quando morientium multitudo plures postulat, alter suspectis, alius minus suspectis, vel conualescentibus, vel ministris, quoque operam spiritualem nauet; eamque ob causam omnes in locis curationis resideant, assiduique sint, quibus singuli clerici adiungentur, qui eisdem in Missæ sacrificio, alijsque functionibus ministrent.

Ijs sacerdotibus, & clericis, quæ ad victum, vestitumque necessaria sunt, suppeditabuntur à ministris publicis ex eo sumptu, vnde alimenta alijs præbentur, qui in eadem hospitali domo, locove sunt.

Cum eisdem magistratibus, & decurionibus Episcopus aget, vt nihil denique in sumptibus faciendis, alijsque officijs præstandis prætermittant, aut negligant; vt omni externa cura, omnique externa administratione opportunè prospiciant imminentibus necessitatibus. Id porrò studium cum laudabile est, ac nomine christiano, & commemorabili pietate dignum, tum planè necessariū.

Episcopus prætereà certas domos, aut domicilia, locave ampla, & à cæteris distincta parari studebit: q̄ vsui esse possint, aut ecclesiastici ordinis hominibus, qui p̄sertim collegiatim viuunt, aut monialibus, aut ijs, qui in hospitalibus curantur, si fortè pestis in monasteria, hospitaliave loca inuaserit.

At quę domicilia, locave vel ij omnes, qui in peste, suspicionemve inciderint, perducātur, asportentur ve; vel contra fiat, vt scilicet peste affectis remanentibus, ab illa ipsa domicilia cæteri benè valentes, & ab omni suspicione liberi, qui sunt eiusdem vel collegij, vel monasterij, vel hospitalis ædis, habitatum veniant, ne illorum contagione inficiantur.

Officia, ipso pestilentiæ tempore ministranda, & constans in primis ministratio.

CVm pestilens contagio, vel in ciuitatē, vel in aliquam eius partem, vel in diœcesim, eiusve locum aliquem se se insuderit; eo diligentior cura, & sollicitudo laboriosior proposita Episcopo erit, quo grauius certiusque periculum fidelibus, suæ curæ commissis, instat.

Parochorum, & sacerdotum, quos conquisierit, sollicitudinem omni cohortatione, omnique officio, atque immitationis exemplo, quo alijs præibit, ardentius accendet.

Quem verò locum pestis peruaserit, eò quam primum Episcopus certos sacerdotes mittet, qui spirituali curationi incumbat: Cui curationi intereà Vicarius foraneus, si locus diœcesis sit, prouidebit, dum Episcopus illos mittet.

Magistratuum, decurionumque studium, & procurationem, quam pestis periculo imminente paulò ante exercitarat, vehementius eo ipso tempore inflammare non desistet, quo pestifera lues iam serpere incepit.

Populi item charitatem, & pietatem sanctissimis, tum orationum, piarumque exercitationum, tum misericordiæ operum institutis, eò diligentius, studiosiusque incendet, quò vehementius illum, pestilētiæ metu perculsum, afflictum, ac penè prostratū cernit. Quo in genere illam animi consternationē, ac stupiditatem, quasi vecordiam quandam, quæ ex repentinis illis funestæ labis euentibus quàm sæpissimè accidit, ex hominum mentibus ita euellere studebit, vt & summi, & medij, & infimi non modò præ timore partes officij sui non deserant; sed & erga Deum religione, & pietate in patriam, & amore erga suos, & charitate in ciues valde accensi, in omni fortitudinis, constantiæque officio se se contineant, atque excitent, non solùm ad labores, Christi Domini causa necessario tempore, fortiter sustinendos, sed ad pericula etiam subeunda constantissimè. Itaque omnium animos confirmabit non dictis tantùm, sed factis, episcopali robore, episcopalisque virtute verè dignis.

Perpetuo igitur huc, atque illuc accurret, afflictos eriget, mœrentes, mœstosque consolabitur, egentes subleuabit, orationis studium excitabit, opera, atque officia pietatis languere non sinet, & omnia denique adhibebit, quibus animi exuscitantur, & maiores fiunt ad omnem sanctarum virtutum exercitationem.

Parochi

Parochi autem, & Episcopi præclaro documento, exemploque instructi, & proposita in primis etiam sibi illa immensa charitate, qua animas sibi in curam traditas, Christus Dominus dilexit, pretiosoq; sanguine, in ara crucis profuso redemit, non modò vnquam nõ erunt in ancipiti deliberatione officiorum, quæ eis necessario præstare debeãt, sed nihil potiùs statuent, quàm illis in discrimine, calamitateque versantibus omne spirituale pabulum ministrare, etiam si vitæ periculum subeant, memoria, & recordatione ea excitati, quòd sibi specialis cura commissa, est illas pascendi.

Et verò meminerint, multò conuenientius, negligens quoddam studium obijci, quòd ipso ad parochiales suos spiritualibus adiumentis necessario tempore subleuandos adhibent, quàm quod vitio ijs dari solet, qui languiscente charitate sunt, nullaque cura ducuntur eosdem adiuuãdi rebus ad corporis vsum necessarijs.

In ea etiam recordatione versabuntur, magnam sibi oblatam opportunitatem, & accommodatam, cum ad vitam pro grege profundendam, tum ad operam ei viriliter, necessarioque nauandam, non sine præclara testificatione desiderij, & zeli, quo exardescere debent, salutis animarum.

In contagionis etiam periculo, quod certè hominũ opinione longè minus est, ob oculos sibi ponent, precipuam illam curam, qua suos ministros Deus admirabiliter tuetur, ab omnique periculo incolumnes conseruat, dum ad diuinæ maiestatis gloriam, animarumque salutem procurandam, ministeria sua religiose conferunt. Id quod pestilentiæ superiori tempore animaduertere licet, quo perpauci aut ferè nulli animarum curatores, qui, in suæ curæ benè gerendæ officio constantissimi, parochialibus suis peste tabescentibus cum alia sacramenta, tum extremam etiam vnctionem ministrarint, mortem obierunt: contrà verò qui à sui ministerij functione longè refugerunt, complures morte erepti fuerunt.

Si rursus contra euenisset, hoc secum statuent, nihil sacerdoti, curam, animarum gerenti, optabilius, nihilque ad charitatis meritum fore præstantius, quam pro animarum, quæ sibi, tuæque fidei concreditæ sunt, salute mortem oppetere. Immò verò non defuerunt sanctissimi viri, qui scripserunt tale mortis genus, à martyrij gloria non longè admodum abesse.

His, atque adeo alijs huius generis commentationibus, & rationibus, quæ permultæ illæ quidem sacrarum literarum monumentis consignatæ sunt, & sanctorum patrum documentis, exemplisque explicatæ, parochi, quasi stimulis curæ suæ incitati, in dies ardentiori zelo sese inflammabunt, ad rectè, cumulateque exequendas parochialis sui muneris partes.

Iam verò igitur, & Episcopus pastoralis officij sui religione adductus, & ijdem parochi, animarumve curatores, muneris suscepti rationibus commoti, studiose, sollciteq; præstabunt, muneris ministerijque sui officia: ad quæ etiam, atque etiam vehementius sese excitabunt, exemplo accensi sanctorum virorum, Cipriani martyris, Basilij Magni, & Nicolai, Episcoporum, Bernardini Senensis, beatique Rochi, quorum omnium mirifica in contagioso morbo cura extitit, & præterea Augustini sanctissimi epistola, ad Honoratum conscripta, & præclaris item illis Dionysij Alexandrini literis, ex quibus sacerdotalisque officij functiones, quas in grauissima peste sacerdotes, diaconique executi sunt, à se etiam omni charitatis studio, suscipiendas, præstandasque facilè intelligent.

Sed ne longè solùm exempla petantur, domi etiam sunt, quorum documentis homines ecclesiastici ordinis ad omne charitatis officiorum genus in pestifera labe exequendum instruantur. Atque ij quidem sunt, Metropolitanæ ecclesiæ Mediolanensis Archiepiscopi duo, omni laude florentes, Benedictus, & Aspertus.

Hic in teterrima peste, quæ suo tempore omnem Italiam, populumque Mediolanẽsem præcipuè inuaserat, pestilenti lue tabescentes perpetuo studio visitasse, eisque sacramenta omnia ministrasse fertur: idque ipsum officium, eius exemplo, & iussu parochi etiam accuratè præstitisse dicuntur. ille omni Europa, Italia, & vrbe, ditioneque Mediolanensi præsertim pestilentiæ morbo vexata, atque afflicta, cum ea ipsa officia præstitisset, tum cibum etiam, ac victum tabe languentibus manu sua ministrasse commemoratur.

Populus denique fidelis, ecclesiasticorum hominum studijs, atque exemplis inflammatus, & eiusdem Dionysij præcipuis literis commonitus, non afflictione qua sit rabescens, sed immenso quodam charitatis christianæ, beneuolentiæque fraternæ ardore incensus, patriam non destituet, coniunctissimos non deseret, fidelium corpora insepulta non proijciet, neque cetera aget, quæ à deliberationis christianæ officio aliena, olim gentes, à fidei religione auersas in pestilentia egisse, ijsdem Dionysij litteris proditum est. Immo is occasionem nactus sanctè exercendi officia charitatis, omnisque religiosæ virtutis talem se præstare studebit, quales in teterrima illa peste, quam ipsius item Dionysij literæ narrant, extitisse dicuntur, qui minimè perterrefacti, pestis morbo

afflictos frequentissimè inuisebant, illis sedulo inseruiebant, curationemque omnem ob Christi amorem pro viribus adhibebant.

Cautiones adhibendæ, ne pestis latius serpat.

VBI pestis contagio aliquam, vel vrbis, vel diœcesis partem inuadere cœpit, eam diligentem cautionem Episcopus adhibebit, primùm vt & in parochis, & in omnibus ecclesiastici ordinis hominib⁹, & in vniuerso populo, pietatis christianæ officia, studia, atque exercitationes, non solùm aliqua ex parte non minuantur, & languefiant, sed quàm maximè fieri potest, diligenti sollicitudine augeantur, & sancto religionis zelo ardentiùs inflammentur.

Deinde hoc sedulo maximè cauebit, vt dum in eo excitandæ pietatis officio, ac studio versatur, dumque hoc enixè curat, vt celebritate summa, vniuersique populi conuentu, & religioso hominum cœtu res omnis christiana eo tempore peragatur; ai huic necessario in primis studio adiúgat et omnẽ sollicitudinem, & cautionem, ne pestilentiæ vis latiùs serpat, sed reprimatur, atque extinguatur.

Et quoniam sanctatum processionum vsus afflictissimo quoque tempore, & in pestilentia, præsertim, grauissimoque morbo ab ecclesia Dei perpetuò adhibitus est; ideo Episcopus non solùm imminente, vt narratum est, sed ingrauescente in dies peste, processiones, & supplicationes solemnes toties instituet, atque adeò peraget, quoties opus esse viderit. Quo in processionum officio præstando, hoc studiosius inhærebit, præter sanctissimorum patrum Basilii Episcopi, & Mamerti Viennensis documẽta, ex quibus eæ processiones, quàm vtiles ad omnem calamitatem propellendam, quàm salutares sint, facilè intelligi potest, exemplis etiam vehementius inflammare debet duorum sanctissimorum virorum Gregorii Magni, Pontificis, & Euthichii Constantinopolitani. Hic vbi primum processiones instituit, pestis vis tandiù extincta est, dum ille ex hac vita migrauit. Ille verò pontifex Pelagio, pestilentia mortuo, non modò non intermittendas, sed certo distincto fidelium ordine, ac solemni prece celebrandas illas cẽsuit, non repentina morte deterritus hominum, qui octuaginta cum illo in processione obierant.

Ad quod sanè officium perpetuò retinendũ, pieque excitandum apud nos in primis valere debet vel plurimum hoc etiam præclarum, luculentumq; exemplum, quod cũ scilicet sexaginta ferè antè hæc tempora annis ciuitas Mediolanẽsis eo funestæ pestis contagio varia, multiplicique strage diu affecta, atque afflicta, tandem nullo alio remedio sustentaretur, diuinitùs liberata est, publicarum processionum, & triduanarum supplicationem officiis, & ardentissimis pietatis, pœnitentiæque studiis, atque operibus.

Et si, inquit Cyprianus martyr sanctissimus, plurimorum mens solida est, & anima deuota, quæ pestilentiæ impetu non mouetur, sed tanquam petra fortis, & stabilis turbidam, violentamque eius tempestatem frãgit: tamen quia nonnulli, vel præ imbecillitate animi, vel præ dulcedine secularis vitæ, ac quadam quasi mollitie minus stare fortiter, nec pectoris sui inuictum robur necessariò tempore præstare possunt: ideo vt iis, qui in peste valde sibi cauendum putant, ad cautiones descendimus, quas mox infra demonstramus.

Id igitur Episcopus curabit, atque efficiet, vt cum in omni ecclesia, omnique celebritate, tum in processionibus homines non cõferti, non densi simul, & compressi inter se sint, sed ordine distincti, & aliquo interuallo separati, vt contagioni locus non detur.

Qua verò in ecclesia pluries mane diebus singulis missæ sacrificium celebrabitur, hoc cauebit, vt non eodem tempore ad eandem ecclesiam, cum præsertim perangusta est, populus conueniat, sed diuerso tempore tamẽ, nisi necessaria causa aliter postulet.

Scholæ præterea institutionis christianę, loco aperto, & amplo, vtpotè in cemeterio, foro, triuio habebuntur: idem expedire videtur, cũ in orationis communis, aliorumque pietatis officiorum exercitatione, tum in concionibus aliquando.

Ecclesia parochialis si extra illa septa est, quibus hominum, aliunde venientium, & viatorum, peregrinorumve aditus, & ingressus pestis temporibus præcludi, atque abstrui solet; parochus si intra illa septa, vel intra oppidi, locive mœnia ecclesiam aliam idoneam, & domiciliũ propinquum, vbi ipse habitet, inuenerit, eò sanctissimum Sacramentum, & curæ parochialis munus de Vicarii Foranei consensu transferat, licebit. At si aliò iustis causis minus expediret, ibi tamen ea parochialia munera geret, ad quæ frequens populi concursus est, qualis est diebus festis missæ parochialis celebratio, prædicatio, vesperarum officium, & orationis communis ac rei huiusmodi exercitatio. Id porrò omne, episcopi iudicio & voluntate statuetur.

Eiusdem iudicium erit, si quando pestis vel periculum, vel contagio aliquem locum vexare incipit, an propterea, vt populo locus amplus & commodus detur, altare extra ecclesiæ parietes, aut intra, sed in ipso ianuæ ingressu collocabitur, præsertim cum vel sacerdos, qui celebrat, pestis nomine suspectus admodum sit, & ecclesia perangusta satis, vel contagio ad illius loci complures

res domos familiasve dimanarit. Quòd si Episcopus ita faciendum censuerit, tunc Vicarius foraneus eiusdem concessu Missæ sacrificium in altari portatili, quod ob eas causas intus in ecclesia propè ianuam collocabitur, aliquoties celebrare permittet, idque præsertim die festo & in ecclesia præsertim, quæ exigua, & angusta valde est pro ratione multitudinis, quæ confertissima eò ad Missæ sacrificium vno tempore conueniet. Cum verò altaris portatilis facultatem dabit, eam cautionem præscribet, vt eo loco, & ita collocetur, vt ab omni venti têporisve iniuria, ab omnique rei indecentis, atque offensionem præbentis, periculo.

Parochialibus suis, qui quoniam extra custodiæ fines, & cancellorum septa habitant, suspicionem aliquando maiorem prębent, cum nullus ad eos aditus uiatorum, peregrinorumve præclusus sit, sed valdè apertus, at planè liber, Episcopi concessu & auctoritate ita prospiciet, atq; cõsulet, vt in aliqua propinqua ecclesia, sacellove probato ad Missæ sacrificium conueniant; ubi itidem sermonibus statis denunciationibus, cohortationib⁹, scholis christianę institutionis festo, solennique officio vesperarum processionibus, litaniis, orationi cõmuni, & alijs pietatis christianæ exercitationibus intersint.

Quã ob causam eis certum aliquẽ proprium sacerdotem diœcesanum constituet: cuius sustentationi succurretur eleemosynis, quas vel ipsi, vel omnes illius parochiæ homines ad eam conferrent, aut certè alia inita eius sustentandi ratione, vt commodius fieri poterit.

Sin hac uia non succederet, hanc aliam aggredietur, vt, dum pestilentiæ suspicio, & periculum est, aliquem sacerdotem cappellanum illius oppidi, locive, qui idoneus parochialia officia præstet, Episcopi concessu ad illos homines eo potissimum tempore mittet, quo tantum illius ministerio opus est. Si verò complures parochi sunt, vnus aliquis eorum, curæ causa illucse conferet.

Immo si vel vnus tantum parochus, animarumque curator est, eam aliquando cogitationem, atquè adeo laborem suscipiet, vt ad parochiales illos suos, cum per alias curæ occupationes licet, crebrò proficiscatve, ut tum Missæ sacrificium celebret, sermonem habeat, & id generis officia omnibus vniuerse præstet: tum etiam speciatim singulis, quibus opus est, sacramenta ministret, & alia adiumenta spiritualia præbeat, quæ à se in primis præstari, suscepti officij parochialis munus deposcit.

Sed demum si omni ea ratione, ac via spiritualibus illorum necessitatibus nõ satis prospectum, consultumque esse potest, nullo tamen modo Vicarius Foraneus, aut præfectus, aut parochus patietur, parochiales illos, qui verè pestilentiæ morbo non laborant, nec verò certis causis in suspicione contagij verè sunt, ecclesiæ parochialis commuoi, aliarumve, quæ illius membra sunt, aut intra eius fines positæ, aditu, & ingressu excludi, atque adeò prohiberi, quò minus sibi missæ sacrificio, sacris concionibus, & ceteris christianæ pietatis actionibus vniuersè intersint, atque prętерea vnusquisque speciatim sacramenta ibidem, aliaque spiritualia adiumenta à parocho sumat.

Eam quoque rationem parochus Episcopi concessu inire poterit, vt si quando præsertim, qni extra custodiæ septa, habitant, pauciores sunt, quàm illi, qui intra eiusdem fines domicilium habent, aliqui cancelli, per quos missæ sacrificium inspici possit, intus in ecclesia parochiali, si eius amplitudo hoc tulerit; alioquin in ipso vestibulo præfigantur, vt distincti, & separati inter se sint, qui intra septa morantur, ab illis qui pauciores foris manent: atque hac qnidem necessaria causa parochus permittet eos parochiales extra ecclesiæ ostium missæ sacrificium tunc spectare nullo decreto vel prouinciali, vel diœcesano obstante.

Hæc ipsa cancellorum ratio, & viatorum, & illorum etiã causa adhiberi poterit, qui alienæ curæ homines ad aliquam aliam ecclesiam, Vicarij Foranei iussu conuenient, quòd licet fortasse locus vbi habitant, ab omni cõtagione suspicioneve liber sit: tamen vbi ecclesia parochialis sita est, ad quam conuenire debent, locus pestilentiæ morbo laborat.

Caocellorum etiam sepimento eos qnoque parochus separabit, quos ex aliena parochia ad Missæ sacrificium, diuina officia, & concionem accedere animaduerterit. Verum cum illis, vt maximè potest, admonitioni omni aget, vt ad propriam eorum ecclesiam parochialem conueniant.

Ijs, qui extra præfixos in ecclesia cancellos manent, aquæ sanctæ vas præcipuum ab alio distinctum, ac separato loco collocatum, apparabitur. Quod extra ecclesiam, dum pestis suspicio est, ponatur licet modo tamen à canibus, alijsque brutis animantibus, & omni rei indecentis periculo tutum sit, aut inde in ecclesiam locumve tutum asportari possit, Missæ sacrificio, diuinisque officijs peractis.

Vbi vel vniuersus populus, vel magna pars aut vniuersa vicinia ędium suarum exitu prohibetur; Missæ sacrificium in oratorijs, altaribusve quæ iam parietibus exædificata sunt, quæve tunc ex asseribus in vicinia, foro, via publica, locove opportuniori extruentur, celebrari Episcopus permittet: qui locum, vbi illa struentur, cum primum inspiciet, arbitratuque suo deliget, tum cauebit sic extrui, vt supra cautum est, de omni periculo euitando. Hanc porrò curam is, cum per alias occupationes non prest, in vrbe præfectis regionarijs, alijsve quos malue-

maloerit, & in diœcesi Vicarijs foraneis relinquet.

In ijs oratorijs altaribusve,atq; adeò singulis vicinijs parochus, prout opus erit, statas denontiationes dierum festorum, vigiliarũ, matrimoniorum & rerum aliarum, quas de more enunciare solet, promulgabit, atque edicet,edicive curabit.

Parochus quàm sæpissimè parochiales suos, etiam de altari moneat quàm grauiter peccent, qui præ metu alicuius vel incommodi, vel detrimenti, aut alia causa pestiferam contagiosamque labem, qua infecti sunt, occulte cælant, quamque exitiosum vitæ suæ detrimentum inferant, propterea quòd si ab initio curationi se darent, facilius morbum depellerent; ac rursus quam vehementius alijs noceant,qui ob eam causam, quoniam illos non cauent, se facile contagione inficiunt; & verò quod maximè omnium interest,certo repentinæ mortis periculo se se ipsi offerũt,vt ne contritionem quidem, qua sua peccata doleant, animo concipiendi nedum sanctissima Sacramenta fomendi spatium, vel exiguum, habeant.

Parochialis viciniæ, locive decanis,vel sindicis consulibusve id curæ Episcopi nomine commendabit,vt diligenter,vigilantique studio singulorum morbum explorent,& si quẽ in cõtagionem incidisse compererint, quàm primum se, & laicos, etiam eo nomine constitutos, certiores faciat, quibus, ex legibus magistratus sanitatis id denunciare debent.

Id ipsum patresfamilias monebit,vt hoc itidem de ijs ipsis singulis sedulo præstent, qui in sua familia, famulatuvè sunt.

Populo prætereà suadebit,vt omnes,& singuli valetudinis publicæ zelum studiumq; suscipiant; ita vt si quis aliquem viciniæ suę hominem,aliumve ex laborare, certo scit, aut probabiliter suspicatur, rem omnem confestim & sibi, & laicis illis à magistratu constitutis denunciet. At quod sanè officium quò vehementius incitet, certis argumentis demonstrabit, quam graues pœnas Deus ab his reposcet,quorũ negligẽtia,culpa ve,tot,tamq; acerba damna, & mala nõ modo illis,peste tabescentibus, quorum morbũ patefacere debuerant,sed alijs etiam singulis qui contagionem contraxerunt, & vniuersitati denique importata sint.

Aliam prætereà rationem omnem idem parochus adhibebit,vt de cuiusque morbo certior quàm primùm fiat.

Illud verò præter cætera populo significabit, sibi ab Episcopo illud præscriptum esse, vt si quem in parochiali vicinia ægrè se habere senserit, illum statim inuisat, quo diligentius in tempore sanctissima Sacramenta ministret, omneque aliud adiumentum, cùm ad animæ salutem in primis, tum ad corporis etiam curationem conferat.

Certo libro omnes, & singulos parochiales suos notabit, non modò eos,qui pestilentia, suspicioneve laborarint, ac demum liberati fuerint, vbicumque vel domi,vel in locis publicæ curationis degerint,sed illos etiam qui pestifera labe affecti,mortem abierint, vbicũ que manserint.

Denique opportune episcopus, tamquã populi pater,vt multis rebus, quæ pestis tempore incommodè, acerbeque de repente accidunt, paterna cura prospicere possit, per parochos, & alios tum ecclesiasticos homines,quos huic curæ præfecerit, tum per pios etiam laicos sibi nũciari, & significari curet, quęcumque episcopalis officij sollicitudinem,operam, & studium requirunt.

Magistratus porrò, & decuriones, ad eas sollicitudines, quas maximas,prudenterque excogitatas in peste propulsanda ponunt, illam vnam maximè omnium necessariam curam adiungent, vt primo pietatis opera, atque officia studeant; nam illa summoperè cauent, quæ pijs officijs, diuino cultui, sanctis charitatis christianæ exercitationibus,& religiosis publicis orationibus aliquo modo vel repugnant, vel certè obstant; cum hæc istiusmodi sint,quæ non imminuant, aut depellant, sed vehementius excitent, prouocentve vim,impetumque pestilentiæ. Contra verò illud certum, atque exploratum est, illam restingui frequenti piorum operum vsu,religiose diuinæ charitatis cultu, & publicis supplicationibus,Hoc ex antiquis christianæ religionis exemplis,quæ narrata sunt, planè declaratur.

Quamobrem hæc præter cetera videbunt omni pietatis studio.

Vt in supplicationibus publicis frequentissimè fiot.

Vt sanctarum spiritualiumque exercitationum studia, atque officia,ne quidquam impediant.

Vt nihil obstent quo minus ad Missæ sacrificium fideles conueniant, conciones adeant, processionibus publicis intersint, orationes item publicas obeant, & priuatim quoque precentur.

Nec prætereà quidquam impedimenti afferant, quo minus funera ecclesiastico more docantur, & sepulturæ locus sacer detur, eiusdemque idem officium peragatur.

Nec verò prohibeant liberis parentes, rursusq; parentibus liberos, & cognatis cognatos, cum vel pestilentia affecti sunt, vel contagionis nomine suspecti, inseruire: neque publicorum ministrorum suorum, aut eorum, qui oppidorum, vel vniuersitatũ administrationi, curationique præsunt, ministrationibus, aut per terrefactione patiantur illos ab ijs pietatis, charitatisque officijs auocari,abduci,abstrahive.

Vt caueant,ne parochos, animarumque curatores, & certos illos sacerdotes, qui in publicis curationum locis ad sacramenta mini-

ministranda constituentur, aliosve ecclesiastici ordinis homines vllo quouis modo, vel nomine, vel prætextu impediant, quin, & sacramentorum administrationem, & debitas muneris parochialis functiones, debitave curæ officia, tùm vniuersè generatimque populo, tam speciatim singulis, contagione etiam affectis, suspectisve præstent.

Hoc item ab illis in Domino vehementer petimus.

Vt ne aditu, exituve oppidorum, pagorum, locorumve eosdem prohibeant, contra ecclesiasticæ libertatis iura, & episcopi præscripta, cui salutem, incolumitatemque populi, suæ curæ commissi, non minus sibi, quàm ipsis cordi esse persuasum habere debent. Quo in genere tantò grauius peccarent eo periculoso tempore, quo ecclesiæ ministros hùc, atque illuc confestim die, noctuque in singulas horas, vel in momenta potius ad salutem animarum procurandam accurrere magis necessarium est, quàm alios etiam publicos præfectos, curatoresve valetudinis corporum, quibus aditus, atque exitus in omnes partes dari, & patere solet.

Vt longè refugiant ab eo detestabili vsu, peste affectos, suspectosve, tamquam pro derelicto habitos, abiecta scilicet omni eorum cura, ab vrbe, municipio, oppidove inhumanè exturbandi.

Vt ne in iis ipsis è domicilio ad tuguriola abripiendis plus exquisitę diligentiæ adhibeât, quam pro charitatis christianæ ratione adhiberi par est.

Vt ne illis secludendis, domique custodiendis seruitus agant, quàm cum christiana charitate conueniens est. Vt denique in omni cautione non magis prudentię suę, quàm diuino auxilio innitantur.

Cum verò ecclesiasticis monimentis nusquam compertum sit, fidelem populum vniuersitatis, oppidive vniuersum vnquam in pestilentia, vt contagionem euitaret, hoc commisisse, in diuturno admodum tempore totus ab ecclesiæ conuentu penitus abstineret, eiusque stationes planè desereret; immo verò contrà perspici possit, crebrius, ardentiorique diuinæ charitatis studio, quàm anteà consueuerat, ecclesias frequentare: ob eam causam magistratus diligenter videbit, vt ne quarantenæ, quam dicunt, lege, illum vniuersum domo exire prohibeat, quo fiat, vt diutius, quàm religionis pietas postulet, officia prætermittat, quæ in ecclesia Deo præstare debet.

Nam, vt silentio prætereantur difficultates, incommoda, detrimenta, damna, mala, quæ inde multa rei publicæ gubernationi euenire possent, cauendum etiam maximè est, ne, cum populi multitudo sanctarum cœremoniarum, quæ oculorum aspectu cernuntur, vsu, & ritu, ad pietatis studium incendatur, si domi reclusa, aliquandiù ad ecclesiam non conueniat, magna ex parte religionis officia non modò in ea inculta sint, sed planè deflorescant.

Qua quidem ex re longè grauior pernicies pertimescenda est, quam ex omni vel funestissima pestilentia.

Quare Magistratus de quarantena diligenter accuratè, & piè in primis, etiam atque etiam videbit matura deliberatione, & re omni cũ Episcopo communicata, vt non minus animarum pesti, quàm corporum contagioni, quæ infinitis partibus inferior est, rectè prospiciatur.

Quòd si aliquando indicetur, illud maximè præuidendum erit, ne in Aduentum, quatragesimam, Solemnitates Domini, sacraq; alia tempora incidat, quibus pro sacrosancta diuinorum officiorum celebritate populi fidelis conuentus in ecclesia, & frequens, & solemnis itidem esse debet, vt solemnia sacra sunt, quæ ex spiritus Sancti doctrina, religiosis cærimoniis, diuinoque ritu celebrantur.

Ea prætereà ratio ineunda erit, vt speciatim potius, quàm vniuersè, & in summa instanti necessitate quarãtena fiat; ita vt vel fœminæ solùm cũ pueris, vel aliquando viri, vel vnius viciniæ tantum, quæ grauius è suspicione laborat, homines certo illo temporis spatio, eoque non diuturniori domi se contineant.

Cautio in sacerdote ministrante.

SI Parochus ob aliam causam, quàm ob ministerij sui parochialis occasionem in pestis suspicionem inciderit, plures sane dies domi se continebit, quot, scilicet, pro suspicionis ratione Episcopus boni publici causa statuerit. Quod vero ad ministeria parochialibus suis præstanda attinet, ea ipsa ratio seruabitur, quæ parocho supra proposita est, si quando ministerij sui occasione in suspicionem incidit.

Idem parochus, aliusve sacerdos, qui peste laborantium curam gerit, quoties hominem sibi commissum habet, qui in pestilẽtiam, suspicionemve inciderit, vt & vllo loco officijs desit, quæ in eum conferre debet, & quàm cautissime potest, omne periculum euitet, vbi se ad Dei volũtatem totum accommodarit, deliberationemque susceperit mortis in singulas horas obeundæ, vt animabus, sibi in curam traditis, ad salutem prosit; pręsidium verò incolumitatis suæ in Dei potissimum custodia posuerit; has etiam cautiones adhibere poterit.

Vt si quando hominis peste affecti, suspective confessionem audit, loco audiat, qui aliquantulum à lecto distet. Cum verò sine magno illius incommodo id fieri potest, curet licet, vt ad fenestram, aut ostium, aut in porticũ, vestibulumve, aut ad impluuiũ, aliumve locum apertum accedat, vbi illum confitentẽ audiat, vt cubiculum declinet, in quo contagionis periculum timeri solet.

Vt eadem cautione in sanctissimæ Eucharistiæ ministratione vtatur.
Vt alijs remedijs se præmuniat, quæ religiosorum hominum in primis consilio probata, medicorum iudicio vim aliquam repellendæ contagionis habent.
Vt dum intra septa curationis publicæ sunt, vestes contractiores, aut ità succinctas, quæ infra genua vix protendant, adhibeat.
Vt in ijs ministrationibus non pluuiali, sed solum superpelliceo, & stola vtatur.
Sacræ hostiæ particulam vnam, aut plures, quæ ad communicantium vsum tunc satis erunt, ferri poterit: nec verò aliam præterea, quæ de more reportetur, dum ad ecclesiam cappellamve redit.
At verò in omni Sacramento, multoque magis in sanctissima Eucharistia ministranda, cauebit, vt euitandi periculi, vel suspicionis causa, ne quid vel minimum, quod nouum sit, ad ministrationis ritum introducat, neve instrumentum, aliudve quid simile ad ministrationem pro digitis vel adeo in ijs ipsis adhibeat.
Extra domicilij ianuam, aut tuguriorum septa, eos consistere iubebit; qui sanctissimum Sacramentum luminibus prosequuntur, clerico excepto.
Quorum luminum loco aliqua, si fieri potest, per eos accendi mandet, qui intra illud domicilium, eàve septa habitant, cum iam suspecti sint.
Sacerdotes, præfecti curationis spiritualis hospitalis domus, alteriusve loci, vbi morbo infecti, suspective curantur, abstineant ab omni vel consuetudine, vel alio contrahendæ contagionis periculo, quod aliunde existere possit, quàm ex sacris functionibus, & ministerijs, & alijs charitatis officijs, quæ præstanda susceperunt.
Eorum sacerdotum, si plures sunt, vnus deligatur, qui ægrotis sacram communionem præbeat, ceteraque ministeria præstet, quibus obeundis promptius accedat necesse est: at vero plures etiam pro multitudine ægrotorum, alius autem qui peste suspectis curam, operamque suam in ijs ipsis ministerijs nauet, alius minus suspectis, & conualescentibus custodibusve, & famulis ceterisq; ministrabit, qui à suspicione liberi, in hospitalis domus, aut loci tuguriorum finibus extra septa degunt.
In Sacramento autem pœnitentiæ ministrãdo, in sacra concione habenda, in doctrina christiana tradenda, & alijs functionibus, quibus præstandis ad eos peste vel affectos, vel suspectos appropinquare non est necesse, vnus, & item alter vicissim, prout inter se conuenerint, aut, prout episcopus malnerit, operam suam curamque non ægrotis solum, suspectis ve narrare poterit, sed cæteris etiam, atque adeo illis, qui rectè valentes, extra tuguriorum fines collocati constitutique sunt ad locorum eorum custodiam, victum, & famulatum.
Cum eorum sacerdotum vnus ęgrotis curam, ministeriumve nauat, alter ijs, qui tantum in suspectis habentur; caueat etiam ijs ambo mutua inter se consuetudine vtantur; ne præ suspicione fideles à suscipiendo eorum ministerio auertantur. Atque si in ijsdem domicilijs habitant, eorum tamen commertium aliquo interuallo disiunctum erit.
Eorum vnusquisque ad Missæ sacrificijs vsum distinctas sacras vestes, mappas altaris, distinctos ve etiam calices, si fieri potest, habebunt.
In cappellis quoque altaribusve distinctis celebrabunt.
Si vero vna tantum cappella est, vnumve altare, ne vnus alterius indumenta, mappasve adhibeat, tangatve.
Si aliquando vel in Missę sacrificio, vel in sanctissimæ Eucharistiæ ministratione, cum clericus desit, qui ministret, alter alteri ministrare necesse habet; vtriusque cautio eadem erit.

Cautio in sacerdote, qui ministrauit.

Parochus aliusve sacerdos, cum vel peste tabescenti extremam vnctionem ministrauerit, vel in eius cubiculo confessionem propius audierit, aut aliud denique egerit, vnde apud populum in probabilem pestis suspicionem inciderit, tunc aliorum commertio, consuetudineve per aliquos dies abstineat, ne bene valentibus contagij periculum, aut certe timorem inijciat.
Dum is, tamquam suspectus, domi se continet, si forte accederit opus esse alicui, itidem suspecto, aut infecto, qui parochiæ suæ sit, aut alienæ, at curæ suę commissus, huic ministerium suum, operamve Sacramentis ministrandis præstabit.
Quo tempore ab aliorum commertio abstinet, in parochiali tantum ecclesia aliave, quam præfectus regionarius, aut Vicarius foraneus constituerit, Missam celebrabit, & in eo præterea solum altari, in quo nemo alius sacerdos eo tempore celebrabit.
Quod altare, si fieri potest, cancellis muniatur, quibus populo ingressus præcludatur.
Quo ipso tempore ad Missæ celebrationem vestes sacras, & mappas altaris adhibebit, q; separatim loco distincto asseruabuntur; nec alijs sacerdotibus tunc vsui erunt.
De suggestu, aliove eius generis loco, qui à populi frequentia aliquo interuallo disiunctus sit, sermonem, concionemve habere poterit.
Confessionem in ecclesia intus, & foris, at in sede confessionali audiet; quæ præter laminam perforatam, aliquid etiam interiectumve habeat, opere chartaceo confectum.

Extra

Extra etiam confessionalem sedem audiat licet, ità tamen, vt confitens ab eo distet tribus, quatuorve cubitis.

Parochialem etiam viciniam, aliamve curæ suæ commissam, obeat licet, cum vel funus curate, vel alia parochialia officia præstare necesse habebit.

Alia prçterea loca adire poterit, cum peccata confessurus ad alium parochum, confessariumve qui proprius absit, se conferat opus est.

At sane expediet eum confessarium ad eum potius in parochiæ finibus accedere.

Cauebit autem, ne in chorum ecclesiæ, vbi alij sacerdotes sunt; neque alio item, vbi frequens hominum conuentus ex proximè ad eos accedat.

Nec vero idem sacerdos extra parochiç fines excepta causa, quæ commemorata est, sine Episcopi, aut præfecti regionarij, vicarijve foranei facultate scripta discedet. Neque porro facultas dabitur, nisi cum alijs suspectis sacramenta ministraturus est; aut bene valentium etiam adhibita paulo ante demonstrata cautione, confessionem, Episcopi iussu auditurus, aut ad Episcopum res ad curam suam pertinentes relaturus, aut aliquid acturus, quod sua causa agi necesse est. Quam diu vero ab aliorum consuetudine suspicionis causa abstinet cum domo, aliqua causa, facultateve egredietur; semper, præterquàm cum sanctissimam Eucharistiā feret, ferulam albi coloris, quattuor cubitis longam, quod signum suspicionis erit, manu gestabit, vt omnes eius congressum proximumque accessum cauere possint.

En ipso tempore, dum suspectus est, baptismū infusionis, nō immersionis ritu, vbi huius ritus consuetudo alijs temporibus est, ministrabit; statas verò baptismi cerimonias ad id tempus differet, quo à suspicione liberetur: aut alium sacerdotem adhibebit, qui baptismum statis cerimonijs ministret.

Alterius etiam sacerdotis ministerio vtetur, ad sanctissimam Eucharistiam, extremamque vnctionem, parochialibus suis ministrandam pestis suspicione non laborantibus.

Quamobrem parocho, dum eo loco pestis est, vbi curam gerit, facultas detur, alium sacerdotem substituēdi, qui ab ordinis munere nō sit suspensus, vt parochialis curæ munera obeat. Ne tamen audiendis confessionibus alium sacerdotem substituere possit, quem antea Episcopus non probarit, nisi huius substitutionis potestatem idem fecisset.

Clericus, famulusve parochi suspecti aliusve, cuius opera vti velit, quo tempore ille domi se continet, inde etiam ne ipsi quidem egrediantur ad præscriptum: si quando autem exire necesse habebunt, ferulam de more gestabunt.

Vbi septimus dies aut aliud tempus, ab Episcopo præscriptum, prout viderit expedire, præterijt, quo parochus in pestis suspicionem, ob ministerium incidit, neque aliqua parte se læsum sentit, nec vero suspicatur se contagione infectum esse; libere, vt antea, & sine ferula omnia loca adire, parochialisque curæ munera obire poterit, nisi aliter Episcopus iusserit. Idem de parochi clerico, famulo, familiave censendum erit; quę ex parochi ob ministerium suspicione se se domi continuit.

Parochus autem, & sacerdotes, in loco curationis publicę constituti, caueant, ne propius accedant, congrediantur ve cum iis, qui à pestis suspicione liberi sunt: neve alia ratione eis periculum aut suspicionem contagionis afferant.

Quamobrem e loco, in quo collocati sunt, facultate ab Episcopo, prçfectove regionario, aut à Vicario foraneo in diçcesi non impetrata, ne discedant. Nec verò illi, prçfectus scilicet regionarius, & Vicarium foraneus, Episcopo inconsulto, dent, nisi ob causam, quæ vel ad spirituale ministerium, vel ad publicam curationem spectet; ob quas causas sæpe accidit, eos ad alia loca mitti oportere. Cum autem foras quauis causa facultateve exeunt, ferulam albam, parochis supra constitutam, gestabunt.

Cautio in homine ecclesiastico, ob aliam causam suspecto, aut peste etiam infecto, adhibenda.

AD tuendam publicam valetudinem episcopus eam facultatem parocho dabit, vt non modò ecclesiasticis hominibus, qui in parochiali vicina habitant, sed etiam socio curæ parochialis, & parocho item, proximè habitanti, si quis eorum in pestilentiā, eiusque suspicionem inciderit, hæc, vt infra, præcipere, iubereve possit.

Vt is scilicet vel infectus, vel suspectus intra domicilium, certi præscripti temporis lege, se contineat, aliorumque consuetudine abstineat.

Vt neminem alium intro ad se domum recipiat, admittatve.

Vt illius familia hoc ipsū omne itidē prçstet.

Hanc eandem potestatem præfectus regionatius cum in reliquos ecclesiasticos homines, tum in parochos ipsos exequetur, non solùm si quando eorum quispiam peste afficitur, pestisve suspicionē præbet, verùm etiam alia de causa. Ad cuius rei exequendæ vsum pœnis arbitrij sui contra contumaces aget.

Hæc ipsa facultas erit etiā vniuscuiusq; Vicarij Foranei, cui præterea laicos homines, cum ecclesiasticos idoneos non habebit, qui hæc exequantur, substituere licebit, si quid præsertim de repetente acciderit, quod aliena opera opus habeat.

Eisdem prætereà singulis licebit, etiam laicorum ministrorum custodiam, si ita quandoque expedire censuerint, adhibere.

Parochus

Parochus igitur, vbi primum ecclesiasticus homo in suspicionem pestis incidit, facultate sibi data, vt opus esse viderit, statim diligenter, & prudenter vtetur.

Ecclesiæ autem vestes, & præcipuè, quibus ille propriè vtebatur, vnde contagium existere possit, omni diligentissima cautione, vt nihil planè amittatur, certo loco, ab aliorum consuetudine semoto, reponi, & custodiri curabit. Qui locus benè sepiatur, & muniatur, & suppellectilis, quæ in eo reconditur, index, omnisque alia oppotruna cautio adhibebitur.

Episcopum præterea, aut præfectum regionarium, aut Vicarium Foraneum de tota re certiorem itidem faciet, vbi rem ipsam diligenter cognouerit, vel aliquid aliud, vel id ipsum diligentius statuat, prout expedire videbitur.

Rem item omnem curatoribus publicæ valetudinis, in ea vicinia constitutis, quàm primum significabit, vt & subministrentur, quę eorum opera, ministeriove ei tunc subministrare necesse est, & omnis alia diligens cautio ab illis adhibeatur, quæ necessaria esset ad alios homines conquirendos, qui cum eo, alijsve illius familiæ, domusve commertium habuissent, aut alio modo eius rei causa suspecti esse possunt.

Si verò parochus est, aut eius clericus, aut familia, domusve, quæ in suspicionem incidit; hæc ipsa officia socius parochialis curæ, si quem habet, alioqui parochus propinquior præstabit.

Curabit porrò præfectus regionarius, aut Vicarius foraneus impensè admodum, ut & domicilia, & suppellex ecclesiarum, vel ecclesiasticorum hominum quàm diligentissimè expurgentur. Ad cuius expurgationis rationem omne exquisiti studii, cautionisq; ne genus Episcopus adhiberi iubebit, quod ex Magistratus præscripto in laicalibus rebus expurgandis adhiberi solet. Et, vbi opus esse censuerit, ad expurgationem eorundem ministrorum operam vtendam curabit.

Cũ ex facti, quod euenerit, ratione, dubiũ existit, an quis peste mortuus sit, anve illius suppellex eo nomine suspecta, anvè alio genere morbi affectus; tunc parochus medicos in consilium adhibebit, aliosve peritos, eosque potissimum, quos Magistratus curæ eiusmodi præfecerit, vt de re tota certius statuatur.

Parochus, aliusve ecclesiastici ordinis homo, qui loca incolit, quorũ commertiũ ob suspicionis causam vetitum edicto publico est, ne inde egrediatur, prohibeat Vicarius foraneus, sicut cæteris eorum locorum incolis prohibitum est; ita tamen, vt certis ijs rebus, & facultatibus, quæ ecclesiasticis hominibus peste suspectis, lupra cõstitutæ sunt, vtatur, & fruatur, præsertim, qui animarum curam quouis modo, aut nomine gerit.

Hæc omnis cautio tum in sacerdote ministrante, tum in eo, qui ministrauit, tum etiam in ecclesiastico homine peste sospecto, quicumque sit, vt diligentissimè adhibeatur, atque seruetur, parochi, ut supra, cura erit, Quæ sanè cura omnis, cautioque in vrbe ad præfectum regionarium, & in diœcesi ad Vicarium foraneum maximè pertinebit.

Cautio in monasterijs, & collegijs pijs adhibenda.

SI regularium hominum monasterium, aliudve collegium ecclesiasticum, aut domus, vbi collegiatim viuitur, eadem tota ratio, & cautio quæ mox supra demonstrata est, ab Episcopo, & pręfecto regionario, Vicariove foraneo ipsius Episcopi nomine ita diligẽter, vt omnes, qui in eo monasterio, collegiove habitant, nisi aliquos solùm peste suspectos esse, manifesto constet, ab aliorum hominum consuetudine, commertiove abstineant, & intra monasterii, domusve septa se contineant ad Episcopi pręscriptum.

Eam verò cautionem inter se adhibebunt, ut alter ab altero ita separatim in consuetudine versetur, vt ne contagium contrahere possit.

Quamobrem etiam in hortis tuguria strui expediet.

Verùm ne propterea in eorum ecclesia diuinus cultus intermittatur: sed diuina officia in choro, vt moris est, obeant, ità tamen, ut ibi alter ab altero separatum aliquo exiguo spatio interiecto sit.

Missas singuli in singulis altaribus distinctis celebrent, sacris adhibitis indumentis, & instrumentis, quæ, ex communi sacristiæ suppellectile sumpta, ad suum quisque usum eo tempore sigillatim, locoque separato seruabit, & custodiet.

Ne vero vllũ populo periculũ inde existat; à cappellis, vbi celebrabitur, & choro adit⁹ ipsius populi secludatur, cancellis ferreis, ligneisve, aut alio eiusmodi sepimento.

At ne, dũ se intra Monasterii septa ab aliorum consuetudine abstineat, quicquam ad uictum eis desit, è publico illo sumptu, qui necessario eo tempore ad pauperum sustentationem constitutus est, aut eleemosynam, ut opus erit, subministrari curandum erit.

Si ecclesiasticorum hominũ in eodem monasterio, locove collegiatim viuẽtiũ, magnus admodum numerus est, qui pestis nomine suspectus sit, nec verò domus, habitationisve amplitudo eiusmodi est, vt omnes tugurijs etiam extructis commodè separatim habitare possint: expedit, vel eos omnes, qui ex peste, suspicioneve laborant, vel, his relictis, alios rectè valentes, suspicioneque laborãt, vel, his relictis, alios rectè valentes, suspicioneque liberos ad aliam domum, monasteriũve, aut etiam ad plura traduci, quæ tamẽ vacua sint, & ita constructa, vt dum curationis,

nis, aut suspicionis causa in illis manent, regularem modestiam, ecclesiasticamq; ordinis sui disciplinam rectè seruare possint.

Hæc ipsa cura, & cautio adhibebitur, si quando fortasse monialium, in eodem monasterio viuentium, magnum numerum pestis peruaserit:

Sed in earum monsterijs, pestis nomine suspectis, magna ab Episcopo cautio adhibenda erit, ne ex ea occasione intra septa monasterij aditus sit sine necessaria causa.

Nec verò extra clausuræ septa, finesve egrediendi facultas, nisi vrgenre, necessariaqua item causa monialibus permittatur.

Si verò aliquando necessitas efflagitat, vt illæ intus visitentur, aut inspiciantur: hoc ne à viris fiat, sed à fœminis honestis, curabit Eps.

Hoc ipsum itidem seruabit, si quando monattorum opera, aut alia eiusmodi necessaria erunt.

De baptismo infanti, peste laboranti, suspectove ministrando.

INfans nuper natus, peste laborans, aut eo nomine suspectus, quia à matre, pestifero morbo affecta, ortus est, quàm primùm ob instans mortis periculum à sacerdote, peste laborantium curam gerente, infusionis ritu baptizabitur, alijs statis ceremonijs tunc non adhibitis. Si sacerdos abest, idem confestim, ab alio præstabitur, qui præsens baptizandi formam norit; nec verò compater adhibeatur: aut talis, qualis infans est compater, aut commater asciscetur, nempè ex morbo laborãs, aut ex eadem causæ origine suspectus, si alij, qui liberi sunt, suspiciono contagionis deterriti, id munus refugerint. Postea, si infans superstes erit, quàm primùm ab omni suspicione liber erit, in ecclesiam parochialem suam sacerdoti parocho offeretur, qui ex ecclesiæ instituto reliquas stata cerimonias ei adhibebit.

Idẽ in baptismo seruabitur infantũ, qui expositi, dubiũ est, an pestilentia suspecti sint:

Hoc ipsum quoque præstabitur in baptismo infantium, qui non ita manifesto suspecti videntur, quales ij sunt, qui è mulieribus benè valentibus, nascuntur, quæ tamen ex aliqua suspicione vel domi inclusæ, vel ad loca publicæ curationis perductæ sunt, quoniam vel loco suspecto fuerunt, vel cum homine suspecto consuetudinem habuerunt.

Sacerdotes locorum curationis publicæ, quibus baptismum ministrarint, eorum, & parentum nomina, & reliqua de more in librum certum referant: quem deinceps à pestifera lue purgatum ad archiuium Episcopale ferant. Vniuscuiusque autem, quem baptizarint, baptismum exceriptum proprio etiam eius parocho tradant: quem etiam, cum primùm inde illi emittuntur, certiorem faciant de ceremonijs reliquis, quas non adhibuerint, vt ille in parochiali ecclesia ritè suppleat.

Officia confratrum charitatis, & collectio eleemosynarum, ac distributio.

SCholæ chsritatis homines parocho, describẽdis parochiæ pauperibus, operam nauabunt, quos semel diligenter descriptos, sæpè generatim recognoscent.

Qua in recognitione si quid vel addẽdum, vel mutandũ viderint, id parocho nũtiabũt, qui in descriptionis libro notabit, quod eo in genere opus erit, & episcopo etiã referet.

Iidem singulis diebus sedulo pauperes inuisent, eosque præsertim, qui peste tabescũt, suspective sunt.

Si quos inuenerint, qui recenter in morbũ inciderint, quive spiritualis alicuius adiumenti indigeant, de ijs eundem parochum certiorem facient.

Ipsi verò sollicito studio in id incũbẽt, vt quę ad corporis vsum necessaris sunt, pauperibus, pestisque affectis vndique conquirant.

Vt autem omni ex parte cumulatoria caritatis subsidia comparent, cùm ad episcopũ, tum ad præfectos regionarios, vicariosve foraneos, & parochos prefugium sępissimè habebunt: quorum etiam auctoritate ad omnem eleemosynæ pijque subsidij conquisitionem, atque apparatum vtentur, sæpè etiam magistratum, & decuriones, conuenient, vt opus erit.

Id parochus pter cetera maximè parochiales suos cohortabitur, vt his præsertim pestilentiæ temporibus, omni commiseratione dignis, quantam maximam per facultates possunt, eleemosinam conferãt ad subleuandas necessitates, non solum peste laborantium, suspectorumve, sed aliorum etiam omnium, qui rerum inopia premuntur.

Quam ob causam singulis hebdomadis, semel atque adeò sæpius, rariusve, prout necessitas vrget, parochialiumque opes ferunt, viciniam suam, adhibitis charitatis sodalibus, in omnes partes obibit, omnique studio, & charitatis pia cõtentione eleemosynam, quæ in eorũ miserabilium vsum erogetur, ab omnibus efflagitabit.

In ecclesia prætereà parochiali, in omnique viciniæ parte, pręsertim pro foribus eorum, qui peste infecti, suspective sunt duabus clauibus, inter se diuersis singulas clausas, certoque signo, quod præcipuũ Episcopus constituerit, notatasque & distinctas publicè proponet, atque affiget in quas oblatæ eleemosynæ eo nomine conijciantur. E clauibus illis duabus vnam ipse parochus, & alteram ille ex confratribus charitatis asseruabit, quem Episcopus, præfectusve, vel Vicarius foraneus delegerit.

Si qua in parochiali vicinia cũ plures sunt, vel pestifera labe inquinati, vel suspecti, vel alij inopes homines, quibus aliunde non satis succurri possit parochus ad Episcopum confugiet, cuius concessu in finitima etiam

vicinia

uicinia parochiali capsulã eleemosynę proponere, aut alia ratione subsidia charitatis comparare possit ad illorum sustentationem.

Vt autem necessario eo tempore pauperum egestati vndique succurratur, eam facultatem, si ita necessitas tulerit, episcopus aliquando permittet, vt piorum locorum præfecti, curatoresve eleemosynarum, quas certo præscripto tempore dari moris est, distributionem anticipent, vtpotè quę eleemosyna semestri, aut longioris temporis spatio in egentium vsum erogari consueuerat, ea omnis duobus, tribusve mensibus aut breuiori tẽpore, prout op⁹ erit, distribuatur. Ea autem cautio adhibebitur, vt ne eleemosynæ distribuendæ ratio, atque vsus sine legitima auctoritate, & facultate vnquam immutetur, verbi gratia, quod puellis, virginibusve nuptui dandis in dotem pia liberalitate erogari solet, aut debet, ve in panis eleemosynam, aliudve genus conuertatur.

Nec verò piorum locorum prædia, aliave bona immobilia hypotecæ, pignorive dentur, aut alienentur, contra, ac testatorum voluntate, canonum iure, pontificiis constitutionibus, & Conciliorum, aut Synodi prouincialis nostræ primæ decretis cautum est.

Omnis eleemosyna, quæ à charitatis confratribus congeretur, de parochi, aut præfecti regionarii, aut Vicarii foranei consilio, & assensu, in eorum hominum vsum necessarium erogabitur.

In eleemosynæ autem erogatione habebitur ratio cum in primis inopię, paupertatisque sacerdotum & monasteriorum cuiusuis generis, & ordinis, tũ hospitaliũ ædiũ, locorũve, q̃ intra parochialis viciniæ fines sita sũt. Quibus sacerdotibus, & monasteriis, ex ærario etiam publico, aut censu, unde reliqui pauperes sustentantur, necessaria alimenta subministrari oportebit cùm ob alias caussas, tum quia publico ecclesiæ nomine religiosi illi homines quotidianis sacrificiis, supplicationibus, diuinorumque officiorum cultu, & moniales etiam sacræ lachrymarum vi, peccatorũ deploratione, gemitu, vigiliis, ieiunio atque assidua oratione, Dei iram afflictissimo illo tempore placare contendunt.

Cauebit autem parochus, ne rei cuiusquam, quę ad corporales quorumuis hominum, etiam peste laborantium suspectorumve necessitates pertineat, pręcipuam curam præcipuumque onus sibi suscipiat, quo tardetur, aut impediatur, quin proprium curæ suæ officium exequatur: quod totum in rerum spiritualium procuratione, atque administratione versari in primis debet.

Ideò ab ordinario munere eleemosynæ distribuendæ, subuentionisque publicæ erogandæ abstinebit.

Si quo autem in loco, et pauperum ingens necessitas, & penuria hominum, vt id muneris rectè, gerere possit, aliquãdo hoc suadebit, vt istiusmodi pondus ipse suscipiat, ac sustineat, ad Episcopum adhibit, cuius facultate illud subeat, ac gerat.

Adhibere autem secum semper studebit pios aliquot parochialis uiciniæ homines, aut confratres charitatis, quos tum adiutores, tum etiam testes fidelis dispensationis.

Hoc etiam ipsum, & præfectus regionarius, & Vicarius foraneus exequi, præstareque curabunt.

Vt omnis eleemosyna, quæcũque sit quę colligetur, quibus oportet, recteque distribuatur, nec verò impudẽter usurpetur, atq; absorbeatur ab iis, qui aliunde cum habeant, vnde viuant, iniqua illa vsurpatione exitium animæ suæ pariunt, & vitæ periculum illis præbent, qui summa rerum omniũ angustia premuntur; ideò regionarius præfectus, Vicarius foraneus, visitator Episcopalis, & parochus in primis omni opportuna ratione, vbicunque sunt, qui pestis, suspicionisve causa domi inclusi, aut etiam inopiæ nomine illam etiã pro foribus, aut de fenestris efflagitant, istos, & aliquando populum vniuersum, prout occasio tulerit, id grauiter monebit, docebitque peccati mortalis vinculo irretitos teneri, si qui sunt, qui consequẽdę eleemosynæ causam aliquã pretexunt, & assimulant, atque adeo, si quam eo nomine, & causæ simulatione consequuntur, planè restituere debent.

Quamobrem grauissimè peccabunt, quicunque eleemosynam capient, illis egentibus hominibus solum constitutam, qui aliũde certo reclusionis, aliove præstituto tẽpore non habent, unde victum sibi parent; si re vera ipsi in eo paupertatis statu nõ sunt: nec verò eam eleemosynam sine conscientiæ offensione, & labe retinere vllo modo poterũt, præsertim, si ipsius eleemosynæ curatores aliqua significatione, rationeve præcauerint, se constituisse ijs tantum, qui ea inopia, paupertateve premuntur illam distribuere.

Cura præstandæ, & exercendę pietatis in locis publicę curationis, ac domibus occlusis.

IN omni triuio crux loco decenti erigetur, ad quam orantes, & precantes spectent.

Ibidem, ad Episcopi præscriptum, altaria extruantur, in quibus Missæ sacrificium offeratur; ita vt qui sacerdos, etiam regularis in illis obtulerit, celebraueritve Episcopi iussu, satisfecisse censeatur muneri, quo adstrictus est, celebrandi in alio cuiusuis ecclesiæ altari.

In cappella domus hospitalis, locive publicæ curationis perpetuo sanctissimum sacramentum asseruetur cui lampas accensa præluceat.

In qua cappella sacerdos, qui spirituali curationi præest, aliquando orationem sine intermissione instituet, religioseque atque ordine

dine haberi ſtudebit.

Vbi ob peſtilentiæ propagationem, obitumve, vel ægritudinem ſacerdotum, deſunt, qui ſpiritualem peſte languentium, vel ſuſpectorum curam ſuſtineant, gerantve, vt quam diligentiſſime conquirantur, vicarius foraneus in diœceſi epiſcopum certiorem celerrimè, & ſæpiſſimè faciet, præfectus, in ciuitate: interea vero eorum curam parochis, aliisve ſacerdotibus probatis, qui proximè habitant, magnopere commendabit.

Idem officium præſtabunt, ſi quando ob ſuſpicionem peſtis in parocho, vel etiam infectionem inciderit, vt ſcilicet alium ſacerdotem in eius locum ſubſtituat, qui parochialis curæ partes neceſſario tempore exequatur, quas ille per ſuſpicionē ijs, qui ſuſpicione carent, præſtare minus poteſt.

Cum nemo ſacerdos eſt, qui publici tuguriorum loci curationem gerat: hoc ſaltem curabitur, vt die feſto, & in hebdomada etiam certis aliis diebus eò loci, aliquis ſacerdos ecclesiæ, aut viciniæ parochialis Miſſæ ſacrificium in oratorio ob eam cauſam extra tuguriorum ſepta extructo offerat. Si verò ne id quidem fieri poteſt, quoniam nemo alius ſacerdos eſt, niſi vnus tātùm parochus, hic ipſe aliquando per hebdomadā eò ſe conferet ad Miſſæ ſacrum celebrandum.

Vbi in eo tuguriorum loco ſacerdotes plures ſunt, tum id curabunt, vt omnes quicumque ibi ſunt, Miſſam ſpectent, audiantve; tum ipſi ob eam cauſam inter ſe rationem inibunt, vt cum præſertim vna tantum cappella ſit, alius benè mane, alius paulò tardius Miſſam celebret; aut certa alia hora commodiore id quiſque præſtet.

Præcipuè parochus hoc valde curabit, vt ſi quando vel vniuerſi ciues, vel aliqua vicinia, familiave parochialis domo egredi prohibentur; omnes, & ſinguli, antequam ſe in ſuis quiſque domiciliis per illud dierum ſpatium includant, peccata confeſſi, ſacram communionem ſumant. Si verò præ temporis exiguitate id tunc non præſtabunt, præſtent ſaltem eo ipſo ineunte tēpore, & deinceps pterea ſingulis hebdomadis, aut quinto quoque die, prout ſe illis per alias occupationes poſſe ſacramenta miniſtrare viderit.

At pro curę ſuæ ratione, quæ ad ęgrorum ſalutem ſpiritualia adiumenta ſpectant, hæc omnibus aliis anteponet.

Certam aliquam chriſtianæ uitę normam eo tempore, cum populus intra domeſticos parietes aliquandiu ſe continet, paſtoralibus litteris Epiſcopus commonſtrabit, ut quotidianas habeat pietatis chriſtianę exercitationes, quibus perpetuum curſum teneat in via ſalutis.

Pietatis autem ea officia proponet patribus familias, vt non ſolum mane, ſed veſperi, & meridie, ſingulisque horis, ac momentis habeant ſpirituales exercitationes, in quibus omnis familia piè verſetur.

Quamobrem, præter cætera, libros in ſingulas familias introducendos curabit, non ſolùm eos, quos ſupra commemorauimus, ſed ſacrorum bibliorum partem aliquam, vt pote hiſtoriam Iob, libros Tobiæ, epiſtolam S. Iacobi, & volumen præterea de vitis ſanctorum: è quibus ſeliget præſertim vitam S. Sebaſtiani, S. Gregorii Magni, S. Rochi, S. Macharii, S. Eutychii, Patriarchæ Conſtātinopolitani, S. Nicolai Epiſcopi, S. Bernardini Senenſis, qui omnes peſtilentiæ documenta, & exempla præbuerunt ſanctiſſimarum virtutum.

Ad alias religioſas orationes introducet certos pſalmos, & hos potiſſimum, nempè pſalmum ſextum, decimum ſextum, vigeſimum quartum, trigeſimum primum, trigeſimum ſeptimum, quinquageſimum, ſeptuageſimū octauum, centeſimum primum, centeſimum item, & vigeſimum nonum.

Stata prætereà illa oratio parochi, & ſacerdotis, quæ in ſingulos dies ſepties certis horis adhibebitur, etiam à cuſtodibus, & miniſtris inſtituetur in omnibus tuguriorum ſeptis, hoſpitalibus ædibus, ſingulis familiæ incluſæ domiciliis, omni loco, & publicè, & priuatim.

Quæ oratio vt rectè religioſeq; peragatur, curandum eſt diligenter ad Epiſcopi præſcriptum.

Itaque orationis huius ſignum in vniuerſi, vel partis recluſione, dabitur campanis primariæ eccleſię, collegiatarum item tam regularium, quàm ſæcularium, ſi quæ ibi ſunt, dabitur. Itidem in eccleſia parochiali fiet, cuius viciniæ homines, familiæve aliquę, contagionis nomine ſuſpectę, domi ſe continent.

Itidem fiet percuſſione paruulæ cāpanæ hoſpitalis, aut alterius loci curationis publicæ. Signi ratio hæc ſeruabitur, vt diſtincto certo temporis ſpatio, nempè ſecunda quaque hora, aut longiori, breuiorive interuallo, prout dies contractiores, vel longiores ſunt, ſepties in die campana pulſetur.

Initio orationis ſignificandæ percuſſio campanarum fiet, vt, de more fit, cum ſalutationis Angelicæ, quę Aue Maria dicitur, ſignū datur; poſteà continenter per horæ quadrantem, certis campanæ ictibus, breui interuallo diſtinctis, eiuſdem ſignificatio fiet, quæ ſono terminabitur, ut oratio ueſpertina ſolet. Dum vero campanis pulſatur, litaniæ, ſupplicationesve ad Epiſcopi præſcriptum concionentur, recitabunturve, ita vt, vel à feneſtris, foribusve ædium ab vna parte ſint, qui illas præcinant, & viciſſim ab altera, qui religiosè ſuccinant, & reſpōdeāt. Quod ſicubi ita præſtari non poteſt, intus in ędibus ipſis, loco omnium communi, aut vbi optime poteſt, ſtatis illis ſignificationis horis præſtabitur.

Quam

Quam ob causam in vnaquaque vicinia, vbi hæc precatio horaria celebrabitur, vnus, pluresve ecclesiastici homines, aut, si tales non adsunt, alij pij viri, orationis vsu instructi, ad fenestram, fores ve ædium adhibebuntur, qui stata quaque hora, qua significatio fiet, orationis huius institutum, atque vsum rectè, riteque moderentur, & dirigant, & eius studium in horas fere singulas ardentiùs excitabunt.

Curabit prætereà parochus, vt diebus saltem festis, vbi sunt, qui bene norint, de beata Maria Virgine officium precum horarium statis illis septem horis distinctè recitent. Sępe euulgabit, atque dicet, quo fidelium mẽtes ad huius precationis vsum, studiumque inflãmet, indulgentias eo nomine concessas. Ac prætereà quidem, vnicuique parocho, & sacerdoti, breuium illorum librorum, quibus Episcopi iussu certæ preces, & litaniæ, eius orationis causa editæ continentur, copia fiet, & gratis aliquo modo suppeditabitur, vt parochialibus suis, & alijs, prout vsu venerit, rectè distribuat.

His, atq; adeò alijs omnibus pietatis exercitationibus parochus, alijve sacerdotes, curationi spirituali præfecti, homines, sibi cõmissos, tempus in domibus occlusis, alijsque locis tuguriorum salutariter, & religiose cõsumere studebunt quàm diligentissimè, vt ne otio tabescentes procliuius prolabantur ad Dei offensiones, & ad turpia flagitia.

Cura disciplinæ morum in eisdem locis.

PArochus, animarumque curator, & alij item sacerdotes, curæ spirituali in locis pręfecti, vbi infecti, suspectiuè morantur, charitate paterna, & diligenti studio videbunt vitam, mores, pietatem, & religionem non modò eorum, qui pestis morbo suspecti, in hospitalibus publicis domicilijs, aut intra tuguriorum septa sibi commissa, habitant, & illorum, qui præsertim reclusi, intra parochiæ suæ fines, in priuatis domicilijs manent se monattorum, & famulorum, & ministrorum, quicumque illis operam nauant, & eorum prętereà, qui in illorum custodia collocati sunt.

Mulierum pudicitiæ, & adolescentium honestati prospicient, qui intra ea septa, hospitalesve domos, aut domicilia priuata inclusi, degunt.

Pręcipuam autem curam suscipient, & sustinebunt puellarum, virginum, & fœminarũ, quę vel parentibus, vel coniugibus mortuis, discrimini, & periculo pudoris, ac pudicitiæ magis obnoxię, atque expositæ sunt.

Eas senioribus fœminis, & spectata honestase, pietatisque studio insignibus, quæ in illis locis morantur, diligentissimè committent, quasi que in manum tradent, & commendabunt omni charitatis officio.

Pupillorum item, præsertim infantum curã gerent, eamque potissimum rationem habebunt, vt certo loco separato, dum in publicæ curationis domicilijs, locisve sunt, pie, rectèque educentur.

Cura eorundem erit, hæc etiam, vt, quoad eius fieri potest, à fœminis mares vbique separatim degãt, pręterquam, si qui sunt eiusdem familiæ.

Curabunt pręterea, vt non solùm euitandæ contagionis, e honestatis in primis tuendæ causa, qui in vno cubiculo, tuguriolove degunt, nullum suspectum commertium, consuetudinemve habeant cum alijs, qui vel sunt diuersæ familiæ, vel in alio diuerso tugurio, cubiculove manent.

Sæpe fit, vt in ijs curationis publicæ locis non modò palàm, sed occultè futuri matrimonij sponsiones fiant: ideò Episcopus curabit, vt qui in illis locis, aut paulò postquàm inde egressi sunt, matrimonium cõficere volunt, illius statæ denunciationes cùm in ecclesia parochiali, tum eò etiam loci, vbi inclusi pestis causa sunt, aut ad paulò ante fuerunt.

Ne quid verò de matrimonio contrà agatur, quam Tridentina sanctione præscriptum est, ideò quàm sæpissimè illa in locis publicæ curationis promulgetur, atq; exponatur.

Ne pręterea puellæ in fraudem inducantur; omnis alia diligens ratio per parochum, sacerdotumve, qui spirituali curationi pręest, adhibebitur.

Vbi aliqua vel concubinatus, vel vitæ turpis suspicio suborietur, aut indicium existet, de hac re omni parochus, sacerdosve, spiritualis curæ præfectus Vicarium foraneum, aut præfectum regionarium, & hi Episcopum certiorem statim faciant, vt in tempore, primum re inuestigata, cùm remedium opportunum, periculo adhibere possit, tum flagitiosa vita, omnique vitio diffluens, reprimatur, & coerceatur.

Illæ verò morum corruptelæ, quæ in ijs locis magna cum Dei offensione vulgo existere solent, quales sint, comessationes exhilarationes, cachinnationes, inhonestæ congressiones, obscœnę collocutiones, detractiones, maledicendi vsus, ludificationes, gesticulationes, lusiones, ludi aleatorij, saltationes, tripudia, crapulę, compotationes, congressusque illi, tot peccatis coniuncti, omnesque demum turpes actiones, vt tollãtur, radicitusque extirpentur, ijdem sacerdotes, & priuatis colloquijs, & cócionibus, & suasionibus, & cohortationibus, & omni officij genere agent planè diligenter.

Quod si ijs rationibus assequi non poterũt, quod ex disciplinę christianæ vsu erit, Episcopum ipsum adibunt, qui offensionibus eius generis omni via occurrat.

Quam ob causam, quo diligẽtius scilicet idẽ Episcopus nota, atque explorata habeat, quęcum-

quæcumque in ijs locis ad morum emendationem, correctionemque opus erunt; certos etiam aliquos laicos homines, christianæ, sanctæque disciplinæ studiosos, non modò in tuguriorum finibus, hospitalibusque ędibus publicis, sed in omni parochia secretò constituet, qui omnia inhonesta, turpisque vitæ pericula, flagitiosas actiones, & corruptam omnem eorum disciplinam, qui ibi degunt, prudenti exploratione diligenter indagent: quæque in offensa esse viderint, de ijs vel Episcopum ipsum, præfectumve regionarium, vel Vicarium foraneum, vel parochum, vel sacerdotem etiam curatorem sæpissimè, atque adeò quotidiè, si opus erit, certiorem facient.

Quæ disciplinæ ratio parocho, & sacerdotibus curationis publicæ tenenda sit.

Parochus, & sacerdotes curationis publicæ cum diligentem in alijs morum speculationem, curam, exercitationemque pietatis adhibuerint; hoc etiam maximè studebunt, vt ipsi piè, sanctèq; viuendi studio, omnique religionis officio, atque omni documento, & exemplo cæteris omnibus prælucceant, ac summa quidem cautione in eo vtantur, vt non modò quicquam non offendant, peccentve, sed ab omni peccati suspicione planè liberi sint.

Omni igitur intima, & externa pietate in illis publicæ curationis loci seruient Dei gloriæ, cuius religiosus cultus perpetuò ob eorum oculos versari debet.

Studio charitatis, quæ in eorum animis fixa semper inhæreat, agent omnia.

Quo studio ducti, & curæ susceptæ officio commoti, longè ab ijs actionibus refugiẽt, quæ offensionem, aut mali suspicionẽ pariẽt. Cauebunt, ne eos, qui peste, suspicioneve laborant, ad testamenti factionem, aut ad aliud vltimæ voluntatis genus, ne agnatis quidem illorum flagitantibus, vllo modo inducant, atque impellant: nisi aliquando vel christiana charitas, vel propinquorum status, commiseratione dignus, aliter suaserit; tuncque si temporis spatium datur, rem ipsam, vt est, cum Episcopo, aut præfecto regionario, aut Vicario suo foraneo communicabunt.

A testamenti, codicillorum, donationis, & alterius id generis vltimæ voluntatis cõscriptione abstinebunt, nisi vrgens necessitas aliter deposcat, cum alij scilicet æquè idonei non sint, neque aliunde acciri possint, qui conscribant: tuncque vt auaritiæ, & sordidi quæstus suspicioni occurratur, testes, quoad eius fieri potest, auctoritate, & vitæ moribus insignes adhibebunt.

Idem præstabunt, si quando aliorum pecuniam, supellectilemve asseruãdi, aut in aliquem vsum erogandi, curam suscipient.

Speculatio in ministris publicæ curationis adhibenda.

Parochus, & sacerdos, q in hospitalibus, publicis ędibus, locisve tuguriorum spiritualem curam gerit, hæc diligenti speculatione videbit.

Primò, vt eorum locorum præfecti, curatores, cęterique omnes, qui vel operam vel officium, vel famulatum in illorum hominum curam, subleuationemque conferũt, ne quid negligant, prætermittant, deferátve, quod ad operę, curę, officij, ministerijve suspecti partes attinet.

Vt ne quid prætereà committant, quod illis fraudi, & detrimento sit: quodque pia sollicitudine, & sincera cura, quam nauare debent, indignum existat.

Quare ipse parochus, sacerdosve præcipua capita, mox infra demonstrata, in primis animaduertet, in quibus scilicet frequentes eorum offensiones esse solent.

Vt potissimùm illi ipsi, quicumq; sint, charitatis studio, non negligenti opera, non languescenti ministerio, nec verò immodestè, non petulanter, non proterue, non contumaciter exequantur debiti officij partes.

Vt mulieris morbosæ, suspectæve corpus, aut cadauer dumtaxat inspiciatur, cum necesse maximè est. Et verò inspectioni necessarij solùm ministri intersint, vtpotè medicus, chyrurgus, mulier aliqua, & alius prætereà nemo.

Vt inspiciendis item marium corporibus ministri tantùm adhibeantur, qui videlicet necessarij sunt.

Videbit item parochus, sacerdosve, vt pręfecti, vespillones, viciniæ curatores, quos antianos dicunt, alijque ministri, nihil omninò pecuniæ, muneris, donique extorqueant, cum vel domicilia clauduntur, vel aperiuntur, vel alia quauis occasione, modove.

Vt ne pecunia, resq; aliqua, aut supellex peste languentium, vel suspectorum, vel mortuorum diripiatur, dissipeturve vsquam, & maximè cum vel domo educuntur, vel moriuntur, vel in sepulturam traducutur, vel eorum domicilia purgãtur, aut eorum suppellex ad loca purgationis exportatur.

Vt qui ad loca publicæ curationis perducuntur, vehunturve, non vesperi, aut sub noctẽ, sed bene mane, si fieri potest, perducantur, asportenturve, quin sacerdotibus, qui in ijs curationis locis resident, temporis spatium detur audiendi eorum confessiones, & alia, quæ domi non susceperant, spiritualis adiumenta ministrandi, antequam nox adueniet, in qua, vt plerisque accidit, morte eripiantur.

Vt ne eodem curru, vehiculove mortui simul, & viui, aut morbo tabescentes vna cum his, qui solũ suspecti sunt, asportentur, si modò tamen suspecti nõ illi quidẽ sunt, qui sua sponte

sponte morbo affectis operam, curam, & studium nauent.

Vt hæc ipsa cautio, diligensque distinctio in exportanda, importandave supellectile adhibeatur, vt illa scilicet, quæ peste languescentis est, distincto curru, ac separatim vehatur, ab ea, quæ suspecti hominis est.

Ideoque curandum erit, vt vehicula plura, quæ ad eum distinctionis vsum satis sint, in tempore apparentor.

Vt iis, qui ad loca publicæ curationis, domo abducuntur, temporis spatium detur colligendi pecuniam suam, supellectilem dispo nendi, constituendique cæteras res domesticas; ita tamen, vt ne diuturnior mora fraudi sit, & detrimento valetudini publicæ.

Vt spatium etiam detur colligendi sarcinulas, & aduehendi secum lectum, culcitras stramentitias, lodices, linteamina, tegetes, floreasve, vestes, & alia id generis viui necessaria. Sic autem ab initio tempus non habuerunt, detur posteà, adhibita custodia, vt mori & cautione.

Vt cuitandæ contagionis causa, tuguria morbo languentium, aliquo interiecto sepimento, verè ab illis seiuncta sint, quę suspecti habitant. Eadem cautio adhibeatur tuguriorum, vbi sunt minus suspecti, vt separentur ab iis, qui grauissimè suspecti sunt. Itidem de conualescentibus.

Vt ordine describantur certo libro quicumque ad loca publicæ curationis abducuntur. Quæ descriptionis ratio vniuscuiusque tugurij, cellulæve nomero respondeat, vt singuli à parocho, sacerdoteve constituto, medico, chyrurgo, cæterisque ministris, facilè, distinctè inueniantur.

Vt ob eam ipsam causam, quoties quis recés ad loca curationis venit, aut inde abit, aut de vno in alterum commigrat; id omne eisdem ministris significetur, & sacerdoti præsertim, vt ministerij sui partes ei præstet.

Vt in vniuscuiusque tugurio, cubiculove ad lectum sternendum, quoad eius fieri potest, saltem paleæ sit, culcitra item stramentitia, & cento, lodixue.

Vt quibus vel ex morbo laborantibus, vel suspectis, lectis, strameotis laneis, aliaque supellectile apparari, & sterni debet, ij, pro ratione, statuque personarum, illud ipsum commodum consequantur, & ministri item publice ad locum curationis constituti.

Vt ijsdem ministris, alijsq; ne rectè valentibus victus certa ratione suppeditentur, qui satis sit.

Vt ægrotis item stata hora subministretor, quibus etiā ratio adhibeatur cibi, qualis sit, & quantus, & quo item modo prębeatur.

Vt medicinę, medicamentave in tempore, certisque pręscriptis horis, & ordine apparentur, conficiantur, & pręebeantur.

Vt & vestes, & supelex, & tuguria, cubiculave, quę ex asseribus constructa sunt, vbi peste infecti, suspective manserunt, aut mortui sunt, prout opportunitas tulerit, diligenter purgentur. Illa verò tuguriola ex paleis inflammentur. Nec verò vsui sint alijs, qui solum suspecti sunt.

Vt ea ipsa tuguriola, cum opus est, palea recēti, cum intrinsecus optimè circumuestiantur, tum extrinsecus rectè vndique obtegatur, vt ne quando pluuia influat.

Vt mortuis efferendis, & sepeliendis nihil contrà agatur, fiatve, quam de efferendi, sepeliendive modo, & de loco, vbi sepeliendi sunt Episcopus statuerit.

Vt verò hęc omnia in executionis vsum rectè inducantur: parochus, omnisque alius sacerdos, quicumque intra tuguriorum septa curam gerit, pręfectus regionarius, & Vicarius, foraneus, vt diligentissimè poterunt, curabunt, crebris cohortationibus, assiduisque admonitionibus, omni charitate plenis, atque adeo, vbi opus est, reprehensionibus. Et omni preterea paterno officio cum illis aget, ad quos summa curationis spectat, vt ordine, & quàm rectissimè cuncta gerantur. Quòd si ne his quidem officijs, quicquam adiumenti ad rem optime administrandam non afferent; perfugium, vt primum possunt, ad Episcopum habebunt, cuius consilio, studio, ope, & auctoritate, etiam apud magistratum, vt opus erit, si quę perpetam aguntur, ad rectam normam redigantur.

Visitationis officium multiplex.

Ea omnia, quę paulo ante, & mox infra demonstrantur, vel ad cautiones, vel ad curas, vel ad pietatis exercitationes, vel ad hominū mores, vel ad sacerdotū in primis vitę honestatē, & disciplinā pertinent, vt rectā omnē executionē habeant; hoc præfecti regionarij, aut Vicarij foranei, alijque Episcopales visitatores videbunt, curabuntque diligentissimè.

Quare loca publicæ curationis frequenter, vel quotidie potius, cum opus erit, visitabūt, cunctaque perspicient, atque explorabunt, tumque ad peste languentium, suspectorū, aut animæ salutem, aut corporis curationē spectant; tum etiam quæ de eo genere omnē speciatim, vniuersęque conscripta sunt.

Ac si quid vel deesse, vel in aliqua re peccari, offendive viderint, ad ipsum Episcopum referent: qui de omni cautione, cura piaque exercitatione, & disciplina sollicitus, in omni executione, vt opus erit, studiose vigilabit.

Episcopus verò frequens in eo erit, vt vniuersos, & ferè singulos, peste vel infectos, vel suspectos inuisat; paterna charitate consoletur: episcopali liberalitate, & eleemosyna, quàm manu sua præbebit, subleuet, si quos, inopia laborantes, viderit: documenta oppor-

opportuna det, atque accommodata ad sanctæ, & cum Dei voluntate congruenter vitam agendam, mortemque fortiter, christianoque more in Domino obeundam.

Crebrò itē familias, quæ domi ob suspicionem se continent, breui sermone alloquetur, & ostendet in primis, quæ vnicuique agenda sint, quæ rursus fugienda.

Sæpe præterea in diœcesis loca infecta, suspectave, excurret, cunctaque oculis, paterna charitate incensus, lustrabit, vt populo suo afflicto, perculso, & penè prostrato, consolationes, remedia, subsidia, & alia Episcopalis dilectionis officia adhibeat, & præstet.

Non visitatores solùm, sed alios etiam sæpè mittet, qui hæc eadem officia præstent.

Præfectorum, curatorū & ministrorum publicæ curationis operā, studiumq; excitabit. Si quos negligentes, & delinquentes in officio compererit, cum ijs non modò cohortatione, monitione, sed aliquando etiam seueriore obiurgationis acerbitate, aget, vt sui quique muneris partes rectè, diligenter, & salutariter exequantur.

Si verò aliquando monitos obstinatè operam dare cognouerit, vt coommaciter, maleque agant; vt isti ab officio suscepto amoueantur, curabit atque efficiet.

Monastorum vitia, quæ in eo genere hominū grauissima inesse solét, increpabit acerrimè. Sique hac via non succedet, vt in officio rectè agendi se contineant, illam aggredietur, vt magistratus pœnas reposcant flagitiorum, quæ admiserint.

Et quoniā per Episcopales occupationes omnibus locis præsens adesse non poteſt, eā etiam rationem aliquando inibit, vt ad populos litteras pastorales scribat, quibus illos consoletur, confirmet, & excitet ad optima quæque, prout occasio tulerit.

Cura spiritualis sigillatim vnicuique pene affecto, vel suspecto, à sacerdote adhibenda.

VBi primùm parochus, aliusve certus sacerdos constitutus, aliquem, curæ suæ commissum, pestilentiæ morbo laborare certior factus est, eum, vt celerrimè potest, paterna charitate inuiset, atque in primis diligentissimè pœnitentiæ Sacramentum ministrabit, & alia deinceps omnia adiumēta spiritualia ad animæ salutem.

Quamobrem diligenter planè cauebit, vt ne, cum morbi, ex quo aliquis laborat, vis suspicionem pestilentiæ præbeat, falsa inanique spe ductus, eum diutius in vita permansurum, id culpæ contrahat, vt absque Sacramentis ille discedat. Itaque hoc præsertim nullo modo prætermittet, quin pœnitentiæ Sacramentum, mora non interposita, ministret.

Sacram autem Eucharistiam, nisi ob vomitum, aliudve impedimentum necesse est, aliquid moræ interponi; quàm primùm pro viatico ægrotanti, etiam si cibum sumpserit, omnino ministrabit; nisi manifesto appareat, illum à morbo conualescere: pestilentia enim ægrotans in eo statu versatur, vt timendum sit, ne, vel ad punctum temporis, mortem obeat.

Quare extremæ etiam vnctionis Sacramētum, sine cunctatione, moraque ei ministrare poterit.

In Sacramento pœnitentiæ ministrando videbit, vt facultate, vel Episcopali, vel etiam Pontificia, qua etiam à criminibus illis, quæ Apostolicis litteris, die cœnę Domini editis, continentur, absolui permissum erit, prudētissime, atque salutariter vtatur.

Denique ęgrotanti omnia illa charitatis ministeria, & officia præstabit, quæ in extremo vitæ spiritu, alijs, eorū suæ commissis, præstare alias debet.

At verò præterea dum æger aliquo sensu viget, earum Pontificalium litterarum auctoritate, indulgentiam ei concedet, Episcopique nomine benedictionem impertiet.

Consolationes proponet, quibus illum ad benè, sanctèque in Domino moriendum excitet.

Vbi illum obijsse audierit; eius animæ auxilium feret orationibus, precibus, & in primis sanctissimo Missæ sacrificio.

Eam ipsam diligentiam, quam peste laboranti adhibendam esse, paulò ante demōstratum est, idem parochus, & sacerdos in spirituale adiumentum illius conferet, qui ex morbi solum suspicione laborat.

Sed, quod ad sanctissimæ communionis ministrationem pertinet dum ille in suspicione tantum est, semel ab initio eam, non pro viatico tamen ministrabit, & deinceps aliquoties etiam, atq; adeò sæpius, aut rarius, pro pietatis studio, quo ille tenetur, proque curæ occupationibus, quibus ipse parochus, vel sacerdos distinetur.

Et verò, quamuis paucis ante diebus sacram ei communionem præbuerit, eom tamen indicium eiusmodi erit, ex quo perspicuè manifestum sit, atque adeò certum, pestifera labe illum infectum esse, sanctissimam viaticum, etiam postea quam cibum ægrotans ceperit, sine mora, pro illius præparatione, & statu ministrabit.

Quod sanè omne vt diligētissimè pręstetur, videbit Episcopus omni accurata exploratione, & ratione, quam à præfectis regionarijs, & Vicarijs foraneis adhiberi mandabit.

Mox item extremæ vnctionis Sacramētum ministrare poterit, vt paulò antè narratum est.

Cura omnis homini ecclesiastico, peste laboranti, vel suspecto, adhibenda.

CLericalis ordinis homo, cum in pestẽ, eiusve suspicioοẽ inciderit, illios masimè pręcipuã siogolaremq; curã parochus, aliusque sacerdos, qui in publicæ curationis loco Sacramentis administrandis præfectus erit, suscipiet, atque geret, ita confestim, atque adeò in primis ad spiritualia auxilia, remediaque confugiens, vt documento, atque exemplo suo pietatẽ laicorũ accendat, quo in genere ei propterea nullo sane loco deerit. Quæ verò ad corporis vsum necessaria suot, ea, qua via, & ratione supra demonstratum est, satis, abundeq; eidem sobministrabũtur. Itaqoe idem parochus, cum opus est, id præcipue studebit, vt cum ipse ad illios vsum eleemosynæ aliquid conferat, tum charitatis subsidia ab hominibus tam ecclesiasticis, qoam laicis conquirat studiose, ac prætereà, si necessitas vrget, ab Episcopo item.

De hominis ecclesiastici pestilentia, aot suspitione parochus vrbis pręfectum regionariom, eumve, cui talè munus Episcopus commisetit, diœcesanus parochos Vicariom foraneum, vt celerrime potest, & quàm diligentissime certiorem faciet, & verò Episcopum vterque, vt & hic, & eorum vnusquisque illa prætetea opera, atque officia præstare, aliaque studia ad illius auxilium conferre possit, qoæ illa temporum ratio suadet, atqoe deposcit.

Parochus, sacerdosve, qui spiritualem curam intra loci publicæ curationis septa administrat, si morbo ioficitur, aut aliquã eius suspicionẽ præbet; ei socius, si qoem in cura parochiali habet, omnia sacerdotalia ministeria, & officia præstabit, ordine, qui mox sopra expositus est de cura spirituali, vnicuique adhibenda. Si verò plures sacerdotes eorum septorom curatores sunt, qui susceptæ curæ mnnere prior est, ea pręstabit, nisi inter illos aliter conoenerit. Vbi autem socius nemo est, aut alius, in partem illius curæ euocatus, ijs plane officijs, curandum erit, vt parochus, qui proximus est, satisfaciat.

Verumtamẽ ex peste laboranti parocho, nec curę socium habeoti, Sacramenta, pręsertim sanctissimam Encharistiã, & extremam vnctionem, si ille in diœcesi est, ab eius Proposito, aliove, qoi plebis totius curæ præest, si io ciuitate, ab Archipresbytero cathedralis ecclesiæ, vel etiam ab ipso Episcopo, aliove sacerdote, quem sibi adiutorem eo tempore Episcopus asciuerit, vbi oullum in mora periculum subsit, ministrari, cum propriũ valde est, & cum charitatis fraternæ officio maximè coniũctum, tom etiam ad parochi languescentis consolationem longè accommodatissimum. Quod vt in morem, vsumque ioducatur, & planè pręstetur, hoc Episcopus suo in primis exemplo studebit,

Ecclesiasticus homo, morbo affectus, aut suspectus, vt ad loca publicæ curationis perducatur, asporteturve, hoc maximè studeat is, cui Episcopus id curę dederit, si modò curæ, quam gerit, aut officij, cui præest, ratio, vel ætas eius ingrauescens, vel alia eius generis causa aliter non postulet: nam ijs locis, longè melius, quàm domi suæ subministrabuntur, quæcumque tum ad animæ salutem, tum ad corporis curationem necessaria sunt.

Atqui illius perducendi, asportandive ea ratio adhibeatur, quæ eius statui, & ordinis ecclesiastici dignitati conueniens est.

Vt ne simul cum alijs, vt vulgo fit, & tamquam vnus de populo, sed solus, & vt is, cui præ ordinis dignitate honor deferendus est, perducatur.

Vt oe vehiculo, curruve communi asportetur.

Tugurium habeat, quamuis intra aliorum septa collocatum, quo commodius, & medici, & medicamentorum copiam, aliorumque ministrorum operam habeat, at à reliquis tamen opere distioctum, & longius aliquanto separatum.

Diligenoüs instructum sit storeis, segetibusve, stramentis, lecto, culcitris stramentitijs, culcitris laneis, ceruicalibus, linteaminibus, & omni alia oecessaria soppellectile.

Is propè habeat famulum, aliumve pium hominem, qoi operã ei nauet in rebus, corporis vsui necessarijs.

Ministris, qui extra septa famulatum, operamve præbent, vnom aliquem habeat, qui præcipuè ei victum, medicameora, & alias res necessarias opportune extrinsecus apparet.

Eius cura saltem alicui medico, & chyrurgo, alij ve curatori, aut ministro commendetur diligeoter, ac sigillatim.

Sępius & ab Episcopo ipso, & à parocho, & à pręfecto, seu Vicario foraneo, & alijs Episcopi nomine visitetur.

Si aliquando acciderit, Episcopum pestis nomine suspectom fieri, domi se cõtinebit, quandiù expedire censuerit. Dum autem se domi continet, si pro suæ speculationis munere, tempore tam necessariò, sibi aliquid oculis perlustrandom sit, vt opportunius prospiciat, & consulat, in vrbe, diœcesive foras prodibit, vt opus erit.

De familia autem sua si quis in pestis suspicionem inciderit, eum seruare iubebit, quæ de parocho, parochiq; familia demonstrata sunt.

Sin autem pestilentia afficietur, de eius periculo per capitolum, vel duos priores de capitolo certior statim fiet Episcopus, qui propius abest, & Metropolitanus item. Cuius erit, fratrem Episcopum, ita laborãtem,

omni

omni sollicitudine, & charitatis officio consolarieique salutaria adiumenta, vt accuratissimè poterit, adhibere.

At ne Episcopus, si forte in pestilentiam inciderit, vlla ope spirituali in primis destituatur, id sibi subsidij comparabit, anteàquàm pestis in diœcesim irrumpat, vt certos sibi sacerdotes, charitatis zelo flagrantes, spiritualisque vitæ vsu peritos, præsertim ex capitulo, conquirat, & paret, qui laboranti ex peste Episcopo, constanter ministrent, quæ ad animæ salutem pertinent.

Is verò, dũ æger est, se etiam pijs, celestibusque meditationibus consolabitur, dum spiritualium sacerdotum assistentium colloquijs, atque etiam, si per morbi vim licet, lectione aliqua de sanctis, vtpote Cypriano martyre, Bernardino Senensi, & beato Rocho, & alijs, quorum diuinæ virtutes in pestilentia eluxerunt.

Neque, dum morbo laborat, ex ædibus Episcopalibus, se aliò conferet, sed in ijs persistet, vt si forte obeat, clero, & canonicis, præsertim ecclesiæ cathedralis, id, quod sanctissimi Episcopi religiose fecerunt, tũ reliquis, etiam extremum fere spiritum agens, salutaria monita tradat, atque in statione sua Episcopali, quemadmodum Episcopum decet, ex hac vita migret ad Dominum.

Erit autem Capituli cathedralis ecclesiæ præ omnibus, dum ille in pestis ægritudine est, supplicationi instare, ac prætereà Vicarij generalis, orationem sine intermissione in vrbe, diœcesique indicere, & habere, vt pro eo, communi omnium parente, precatio assidua, religiosaque ab vniuerso clero, populoque habeatur ad Deum.

Cura adhibenda vbi quis conualescit à peste, aut ab eius suspicione liberatur.

IN eam etiam curam totus incumbet parochus, vt omnes, & singuli, qui à morbo conualescunt, aut à pestis periculo, suspicioneve liberi euadunt, tunc maximè fixa animi deliberatione, propositoque vere nouæ vitæ susceptu, & diligentissimè, religioseque discussa conscientia, peccata omnia, quæcũque in anteacta vita admiserint, probato cõfessario sacerdoti confiteantur; si quando pestis initiu id minus præstiterint.

Vt sanctissimorum Sacramentorum frequentem vsum adhibeant.

Vt precationis, & orationis assiduæ, & frequentis, præsertim matutinæ, & vespertinæ vsum item, & consuetudinem suscipiant, aut susceptam retineant perpetuo.

Vt alia christianæ religionis officia, quibus vitæ spiritualis studium exardescit, amplectantur, & colant diligenti exercitatione.

Vt ab omni male agendi consuetudine, ab omnique peccandi occasione se se abducãt; hominum, qui vitiorum, flagitiorumque impuritate inquinati sunt, commertium, & familiaritatem refugiant; & peccatorum, in quibus antea prauo quodã vsu versati sunt, seminaria præcidere studeant.

Alia prætereà grati animi officia illis commonstrabit, quæ infra, cum de peste extincta agitur, vberius explicata sunt.

Quoniam autem sæpe fit, vt in ijs puellæ, & virgines, & mulieres florenti ætate, parẽtum, aut aliorum, qui proximè propinqui sunt, morte, ab omni ope destitutæ sint, ac proinde periculum sit, ne ad impudicitiam turpiter prolabant, ideo parochus si quas in parochiali vicinia hēt, aut etiã ex parochia sua in communis curationis hospitali, aliove loco collocatas, illas singulas matronæ honestę, illis propinquitate, aut vicinia coniunctæ, alijve fœminæ lectissimæ, quo maximo potest, charitatis studio, commendet, vt eas, si necesse est, eleemosynæ etiam largitione subleuet, in omnibusque rebus cum earum curam illa suscipiat; tum maxime, id quod caput est, in timore Dei, sanctæque vitæ ratione easdem instituat, ac præsertim ab omni labe puras, atque integras conseruet.

Atque in omni quidem huius custodiæ, officijve genere ille ipse parochus curam præcipuam maxime sustinebit. Ideoque vbi primum vel conualuerint, vel à suspicione liberæ erunt, illius cura, & studio in monasterio, locove pio collocabuntur, aut matronæ honestæ famulatui addicentur; aut alia honesta conditione earum necessitatibus, ac simul pudori prospicietur; & quò rectius, & cautius id omne agatur, ad Episcopum etiam, si opus erit, confugiet.

Puerorum, & adolescentum, qui mortuis parentibus, & propinquis in eodem statu versantur, & infantum etiam lactentium, & aliorum præterea, qui ab omni re inopes, aliorum auxilio destituuntur, eamdem ipsam curam, & sollicitudinem paternam suscipiet, ac sustinebit.

Cura mortuorum.

HÆc pro mortuis pestilenti tempore præstanda Episcopus curabit, eoque vigilantius, quò grauior culpa multorum in eo charitatis officio aliquando existit.

Si quis igitur peste affectus, eove nomine suspectus mortem obit, eius corpus ne citius duodecim horis, nec verò tardius quattuor, & viginti horis, vel eo circiter temporis spatio sepeliatur, postquam obijt.

Noctu ne efferatur, nisi Episcopi concessu scripto aliter aliquando iustis causis permissum sit.

Curru item ne vehatur; nisi præ mortuorum multitudine, aliave causa secus fiat necesse est.

Ne humeris vnius tãtũ, tãquã onus gestetur, succolleturve; nec vero nudũ, nulloq; operimento tectũ, etiam si curru feratur, nec alio modo indecenter, atque inhumane.

Porrò à duobus efferatur decore binis longurijs, aut bastulibus solidis, beneq; firmis, quibus feretrum sustineatur, aut scala decenti, aliove eius generis opere.

Sit autem inclusum in capsam, vel linteamine recte inuolutum; tum pallio præterea, ad hunc vsum constituto, corpora operiantur, etiam quando vehiculo efferuntur.

Ad efferendum vespillones, qui monatti vulgo dicuntur, adhibebuntur: qui si minus publico stipendio conducti sunt, curandū erit, vt corporis, & efferendi, & sepeliendi curam suscipiant, & gerant, qui in ea ipsa domo, familiave sunt, in qua erat, qui pestis morbo obijt: aut alij, qui vel cognatione, vel amore, & charitate coniunctiores, cum eius, pestilentiæ contagio laborantis, curam præcipuam habuerint, & ab illius latere non discesserint, mortui etiam funus, & sepulturā libentius, atque minori periculo curabunt, ac præstabunt, cum officio charitatis addicti, tum etiam quia nihilominus aliquo temporis spatio ex lege magistratus, qui sanitati præest, seclusi ab aliorum consuetudine sint oportet.

Funeris statis precibus, & psalmorum, aliarumq; orationum officio, vt Ecclesiæ ritus est, prosequendi, celebrandive munus, ad sacerdotes, locis illis peste laborantium constitutos, pertinebit, si qui sunt: alioquin id officium præstabit vnà cum clerico proprius mortui parochus.

At vnicuique tamen parocho, animarumve curatori liberum, integrumque erit, suis impensis certum alium sacerdotem vna cum clerico constituere: qui parochialibus suis, pestilentia mortuis, officium funerale præstet, cum scilicet non in parochiali Ecclesia, sed in cœmiterijs sepeliuntur, quæ præcipue ad sepulturam constituta sunt pestis morbo morientium.

Si mortuus aliquid in bonis reliquit; hæredes omnem & ceræ, & funeris totios impensam facere cogantur pro illius, qui obijt, dignitate, proque cleri, qui ad funus adhibetur, ratione, ac pro sepulturæ, quam sibi in aliqua certa sede delegit, modo.

Sin autem vel in ædibus hospitalibus, vel in ijs locis tuguriorum mortuus obijt, in earū ædium, locorumve cœmiterio humabitur; cuius funeris, sepulturæve officium sacerdotes, & clerici obibunt, qui ibi curam gerunt; vbi si complures non sunt, is vnus tantum, qui est, ad funus satis erit. Ceræ porrò sumptus ab hospitalibus, eorumve locorum curatoribus fiet: isque a bonis mortui, si quæ in illis vel hospitalibus domibus, vel tuguriolis relicta sunt, resarcietur.

Vbi nulla alia ratio sumptus sit pro funere defuncti, ceram in funeris sumptum conferre, & sepulturam in cœmiterio curare, parochi sic, vt ceteris parochialibus suis, ab omni re inopibus, qui obeunt, itidē præstare debēt.

Et campanarum sono, & cruce prælata, & luminibus accensis, & cæteris cerimonijs, statoq; omni ritu ecclesiastico, & parocho aliove sacerdote, & clerico saltem vno funus ducatur; etiam si Episcopi concessu, noctu fiat, & curro item non vnus solum, sed plures, peste extincti, efferantur. Quo in funere idem parochus, aliusve sacerdos, & clericus superpelliceo induti, cum pro ædium, alteriusve loci foribus, vnde efferūtur, tum in via, tum loco demum, vbi sepeliuntur, psalmorum, precumque officium, vt moris est, pro mortuis præstent.

E domicilio autem, locove, vbi qui peste mortuus est, non antea efferetur sepulturæ causa, quàm parochus, alijve illius curæ sacerdotes, de obitu certiores in eo tempore per vespillones, aliosve ministros fiant; atq; certa sepulturæ hora constituta, parochus, aut constitutus illa sacerdos aduenerit, præsensve aderit: qui vt in tempore adsit, curet omnino. E loco, vnde effertur, parochus, alijque clericalis ordinis homines, qui funus obibunt, non ante ad ecclesiam, cœmiteriumve discedent, quam mortui corpus vespillones feretro, aut curru, aliove modo efferendum sumpserint; vt illi, quod ritus Ecclesiæ sanctæ postulat, statis precibus funus rite ducant.

Funeris, sepulturæve causa ne parochus, aliusve sacerdos, neque clericus item, plus eleemosynæ, ne sponte quidem oblatæ, vllo quouis nomine, prætextuve capiat, quàm vel dare ob funus alio tempore solet, vel ab Episcopo præscriptum est, aut concessum. Nec vero emolumenti cuiusquam societatem cum vespillonibus, alijsve funerum curatoribus, ceterisq; id generis eo nomine ineat: cui rei, alijsque auaritiæ sordibus, atque suspicionibus vt occurratur, quicquid fructus, eleemosynæ in singulos menses ab exequijs, quæ peste mortuorum nomine fient, acceperit; in vrbe præfecto regionario, aut, si in diœcesi est, Vicario foraneo singulis item mensibus scripto significet.

Peste mortui corpus ne extra loci sacri fines sepeliatur, ne eo quidem nomine, quod aliquo post tempore ad locum consecratum transferatur: sed in parochialis ecclesiæ, intra cuius fines obijt, cœmiterio humetur; aut, vbi illud non est, in ea ipsa Ecclesia, vel communi sepulturæ loco, vel, si consensus ius habentium accesserit, priuato. Si vero præ cœmiterij, Ecclesiæve parochialis angustia, aut præ mortuorum multitudine, aliud ab Episcopo cœmiterium vel in vicinia parochiali, vel in hospitalibus, vel in tuguriorum loco consecratum est, in eo ipse sepeliatur licet.

In sepeliendi officio ea cautio adhibeatur, vt in cœmiterijs, præsertim, quæ in vrbe, oppido, aut vico sunt, altius fossæ effodiantur, vbi in sepulturam corpora traduntur, ne inde fœtor contagiosus exhalet. Earum igitur altitudo tanta erit, vt supra cadauer

terra

terra extet alte congesta tres, quattuorve cubitos. Vbi verò sæpius sepulcrum aperiendum est; eo altius erit; &, quoties sepelietur, toties terra, aut calx, aut arena conijciatur, qua corpus bene obtegatur. Hac atque adeo alia potior ratio adhibebitur, ad corporum fœtoris vim continendam.

Clericalis ordinis homo si forte decedit, eius funus ab aliquo cleri numero celebretur, & corpus intus in ecclesia sepeliatur; si secus fieri non cogit loci longinquitas, ad quem effertur.

In altaribus priuilegiatis saltem pro ecclesiastici ordinis hominibus tot Missæ pro defunctis celebrabuntur, quos ex illis peste mortui sunt, ita vt singulæ Missæ singulis mortuis applicentur.

Si Episcopum mori contigerit, eius funus, & exequiæ curabuntur, & celebrabuntur ad Concilij primi, & quarti prouincialis præscriptum. Pro quo defuncti anima fiet, vt eodem Concilio quarto cautum est. Nec vero quicquam obstabit, quominus ei defuncto omnia debita pietatis officia præstentur; hocque ardentiori charitate, quòd paternã illius, accensamque dilectionem periculoso illo tempore gregi, sibi commisso, præstitit: pro quo non modo facultates, sed vitam constantissime in Domino profudit.

Et quoniam illud in pestilentia quam sæpissime accidit, vt parentes simul, & liberi, eodem fere tempore obeat, neque hæredem, successoremve vllum relinquant; aut, si quos relinquunt, illi quidem sine cognationis gradu non arctius coniuncti, aut aliquando, si liberi superstites sunt, ij vel minores natu, vel sæpe eodem morbo affecti, vel suspecti, ob eamque causam à cæteris seclusi sint: quò fit, vt nemo fere sit, qui Missæ sacrificijs, & statis diuinarum precum officijs, alijsque pietatis operibus earum animas adiuuare curet. Quamobrem præfectus regionarios, & Vicarius foraneus in sua quisque regione, vbi peste laboratur, pro mortuis Missæ solemne sacrificium, præter aliam Missam conuentualem singulis hebdomadis, quoad pestilentia cessauerit, feria secunda à clero vniuscuiusque collegiatæ celebrari iubeat; si modo per diei festi celebritatem, quæ in illam feriam incidit, id præstari licet.

Hoc idem sacerdotes singuli Missæ sacrificium facient.

In ea ipsa feria, quæ primum in singulos menses inciderit, in vnaquaque vrbis regione, & in singulis diœcesis partibus, quibus Vicarius foraneus præest, ab omnibus eiusdem regionis, & partium illarum diœcesanarum parochis solemne pro mortuis officium, solemneque etiam Missæ sacrificium peragatur: quod si in ea feria per officij ritum peragi non potest; in alia proxime sequenti præstetur.

Huic autem rei præstandæ modum Episcopus pro diœcesis suæ ratione præscribet.

Singulis præterea diebus, præterquàm cum pro officij ratione, aut ob aliam causam nõ potest, sacerdos vnusquisque in Missæ sacrificio orationem, collectamve pro mortuis religiose dicat.

Moniales etiam certo hebdomadæ die, ab Episcopo præscripto officium mortuorum recitent.

Singulis quoq; diebus dominicis vnusquisque parochus, animarumve curator populum intra Missarum solemnia admoneat, vt non modo tunc, cum in Missæ sacrificio præsens adest, pro mortuis simul precetur, sed postridiè illius diei, quo pro illis fiet, in ecclesiam ad diuina officia, solemneque Missæ sacrificium frequens conueniat. Qui vero impeditus adesse non potest, saltem vel domi, vel in officina, tabernave, vel vbicumque erit, pro eis paululum oret, religiosis precibus adhibitis, prout est pietatis suæ diligens studium.

Singulis denique dominicis diebus prima hora noctis certum campanarum signum de more solemne detur, quo & oratio, quæ tunc à fidelibus pro mortuis facienda est, & diuinorum officiorum celebritas, quæ postero die eorum causa agetur, omnibus vniuerse significetur.

Hæc autem omnis defunctorum animabus pie suffragandi ratio, Episcopo curante, ita inhibitur, statueturque in tota diœcesi, vel in eius parte, vt pestis se se diffuderit, vel Episcopus idem censuerit.

Hoc ipsum omne vt in suis ecclesijs à regularibus præstetur, omni cohortationis officio ille curabit. Quin etiam litteris cum Metropolitano, & alijs prouinciæ Episcopis aget, vt par pietatis studium in sua quisque ecclesia ijs defunctis præstent.

Peste restincta quæ præstanda.

DEi monere, beneficioque cum primũ pestilentiæ vis paulatim lãguescere incipit, in eo potissimum Episcopi cura versabitur, vt omni officij genere is populum excitet, atque inflammet, non modo ad orationem, obsecrationem, & gratiarum actioné, sicut Apostolus monet, sed ad præcipua quædam religionis christianæ studia, atque adeo opera, quibus diuinum illud beneficium, ac singulare pia, grataque memoria prosequatur perpetuo.

Primo vt omnes, & singuli ad gratiarũ actionem instruat, ac paret; illud curabit, efficietque vt peccata sanctæ confessi, certo religioso die sacram communionem frequentissimi sumant.

Deinde statam illam orationem quadraginta horarum indicet, & celebrabit religiosissime: ad quam cum populus, per vicinas parochiales distinctus; certis præfinitis horis

coo-

conueniet in omni illa horaria statione, concionantis vel breuissimo sermone incitetur, atque accendatur ad ea officia, quæ sanctissima ob accepti beneficij memoriam præstare quisque debet.

Postea vero supplicationes triduanas indicet: quas sollemni apparatu, & omni religiosorum ordine, & frequẽtissimo vniuersi populi concursu, & præterea tertio scilicet eorum die, sacra omni pompa sanctarum reliquiarum rite religiose, recte, atque ordine celebrari studebit.

Atque vt rectissimam quidem viam emẽdationis, sanctiorisque vitæ populus vniuersus suscipiat, ac teneat; curabit in primis, vt vicinia parochialis omnis, & vnaquaque familia, si minus id pestis tempore fecit, nunc tandem Dei offensiones, morum corruptelas, prauos vsus, quibus antea se se vllo tempore implicuerat, perpetua deliberatione, perpetuaque omni detestatione, pellat, abhorreat, planeq; abijciat.

Certas vero christianæ institutionis regulas vnicuique hominum generi, ordini, & conditioni accommodatas, Episcopus commonstrabit.

Curabit item hoc diligenter, vt si quæ vota vel publice, vel priuatim nuncupata sunt, quàmprimum & pie, & religiose, riteq; persoluantur ad præscriptum huius Concilij.

Vt legata, aliove nomine relicta, aut donata, quæcumq; in pestilentia pij vsus causa sunt, recte, seduloque præstentur.

Vt quæ vitia, & quas morum corruptelas, dum pestis vis, atque impetus irruebat, publice, palamque populus detestabatur, hoc maxime professus, se illa, tamquam peccatorum seminaria, vnde pestilentia extitit, abiecturum: ea plane in perpetuum profligat, eorum malorum fibras, & radices præcidat.

Vt in primis quæ christianæ pietatis officia, ac quæ studia pestifero morbo languerunt, diligentius excitentur.

Quamobrem visitationis munus quamprimum aggredietur diligentissimè: in quo munere hoc potissimum studebit, atque exequetur.

Vt ecclesiæ præsertim parochiales, si quę ob pestem damni, detrimentive aliquid fecerũt, resarciantur, & necessaria suppellectile apparatuve instruantur.

Vt loca instaurentur, charitatisque opera, & subsidia, si quæ vel neglecta, vel prætermissa, vel intermissa sunt, omnino restituantur, atque excitentur religiosius.

Vt academiæ, scholę, collegiave pie instituta renouentur fragrantiori studio.

Vt diuinorum officiorum cultus omni parte florescat.

Vt sacrę conciones, & frequentiores sint, & omni sanctissimæ disciplinæ officio instructiores: itidemque sacræ lectiones. Quamobrem lectissimos concionatores, vndique conducere studebit ad sua diœcesis loca.

Vt in primis doctrinę christianę scholæ studiosius, frequentiorique multitudine exerceantur.

Vt piorum hominum scholæ frequentissimę sint, ardentiusq; versentur in omni pie agendi cursu, & progressione.

Vt aliæ piæ confraternitates erigantur, aliaq; item pie instituta opera, exercitationesque excitentur.

Vt causæ piæ diligentissime explicentur, &, si quæ in foro sunt, ad exitum perducantur.

Vt omnes denique, & singuli officia, studiaque sanctæ christianæ disciplinæ diligentius amplectantur, & colant.

Frequentissimi ad indulgentiarum, & stationum celebritatem concurrant.

Ecclesias crebrius, religiosiusque frequentent.

Dierum festorum celebritatem ab omni seruili, mundanoque opere abstinentes, sancte venerẽtur, & sanctificent officijs, atq; actionibus, cœlestis præmio dignis.

Vt patres familias omnibus, & singulis, quos in familia, famulatuque habent, sancte viuendi leges accuratius tradant ad præscriptũ regularum, quas ipse Episcopus eo nomine ediderit.

Quanto autem quisque generis splendore, dignitate, opibus præstat; tanto ardentiori studio omnis pietatis instituta, progressiones, atque officia tueatur.

Vt mercatores, artifices, institores, & cęteri cuiuscumque opificij homines, ministrive, peste restincta, non tam in excitandis industriæ, artisque suæ studijs, resumendisque ipsis artificijs diligẽtes sint, quam solliciti admodum, & studiosi non modo in suscipiendis sancte agendi institutis, sed in reijciendo omni vitio, quod in artis suę vsu, atque exercitatione aliquando subesse solet: ita vt quęstui salutẽ animæ in negotiationibus, actionibus, & artificijs plane anteponant.

Monebit præterea crebris sermonibus, in mercatura, quam faciunt, in omnique commercio nihil fraudis, nihil doli, nihil quæstus nefarij, nihil falsi, nihil periurij cõmittendum concipiendumve esse: ab officinis, & tabernis omnem viuendi intemperantiã, & turpiter dictorum obscęnitatem profligãdam esse: à iudiciali foro omnem auaritiam, rapinas, ambitionem, iniquitates, & pupillorum, viduarum, egentiumque hominum vexationes exterminari oportere: à priuatorũ ædibus intemperantis profusæque vitæ consuetudinem, ludos aleatorios, immoderatos sumptus, seruorum greges, conuiuiorum exquisitos apparatus, ingentem vestium pompam, & omnia deniq; quasi peccatorũ seminaria conuellenda: à ciuitate capitales inimicitias, odia, simultates, factiones, improborũ hominum cętus, ludos publicos, & spectacula omnia prophana abijcienda.

Hæc

Hæc enim cum eiusmodi sint, ob quæ Deus iratus pestifero morbo populum cõtuderit, ac debilitarit; posteaquam eius singulari misericordia, donoque publica valetudo recuperata est; sunt omni cura, studioq; euitanda, ne accepto beneficio fideles abutantur ad Dei iram grauius concitandam.

Hanc vero visitationem, quę omnibus officijs cumulata esse debet, Episcopus quo studiosius præstet, atque adeo perfectius, alios etiam visitationis partes adiuuent, atq; exequantur.

In qua visitatione illud etiam curæ erit, vt libri de matrimonijs, & baptismis in pestilentia ministratis, proprio parocho confestim tradantur: qui in codicem parochialem, quęcumque de eo ministrationis genere notata sunt, referantur ad præscriptum.

Vt item infantibus, in pestilentia natis, quibus ob periculum statæ solemnes baptismi cœrimoniæ adhibitæ non sunt, quamprimũ illis de more, ritusque adhibeantur.

Et quoniam sæpe fit, vt, peste depulsa, fames populum adoriatur; ideo eam etiam cogitationem, & curam Episcopus suscipiet, vt, re cum magistratibus, decurionibusve deliberata, populo in rei frumentariæ caritate, quæ existere posset, aliqua ratione succurratur; ne fame conficiantur, qui pestilentia extincti non sunt.

Viduarum præterea, pupillorum, & pupillarum eam curam suscipiet, quæ supra commonstrata est.

Sacerdotum, & religiosorum hominum, qui pestis tempore bene, pięque segesserunt, ac pericula non reformidarunt, vt spirituali adiumento ęgrotantibus subuenirent, patrocinium, curamque habebit.

Idem laicis, & mulieribus præsertim, quæ infectis morbo operam nauarunt, ipse præstabit.

Pro ijs vero, qui pestilentia confecti obierunt, per annum post recuperatam publicam valetudinem omnis diligentia, quæ supra præscripta est, seruabitur in eorum animabus suffragandis.

Porrò Episcopus cum Metropolitano, is verò cum prouinciæ Episcopis aget, vt supplicationibus, processionumq; solemnitate, & omni pietatis sanctæ officio, vbique in prouincia de recuperata valetudine Deo gratiæ habeantur.

Rursus Episcopi prouinciæ coepiscopum, cuius diœcesis, vrbsve Dei beneficio à peste liberata est, paterna charitate inuisent; eidemque cum priuatim pio colloquio, tum publice populo sanctissima concione gratulabuntur.

Vt porro singularis beneficij, quod, pestis morbo depulso, à Dei misericordia populus accepit, perpetuo memor sit, id Episcopus omni in primis ratione curabit: ne ob ingrati animi crimẽ, quod graue est, grauissimasq; Dei offensiones parit, grauiora deinceps mala, perniciosiusq; exitium sentiat: ac propterea grauitate exemplorum quæ ex sacris vtriusque testamenti litteris sumuntur, sæpissime declarabit, quàm valde oderit Deus ingrati animi crimen.

Itaque in vnum studebit, vt populus beneficium agnoscat, & quale sit, & quãtũ, quàmq; omni munere, & dono, nõ corporali solum, sed spirituali plenum, & cumulatum; ita vt plane ille intelligat, se, peste liberatum, non modo pristina commoda publicæ valetudinis recuperasse, sed etiam spirituales vtilitates, spiritualiaque emolumenta, quibus aliquando in pestilentia caruerat magno cum periculo salutis.

Crebro illum excitabit ad sanctarum exercitationum, quibus in pestilentia difficulter vtebatur, religiosum studium, ad frequentem Sacramentorum vsum, ad stationes obeundas, ad conciones, & lectiones sacras audiendas, ad dies festos in Ecclesijs, pijs orationibus, sanctisque meditationibus, consumendos. Ad quæ officia ardentius eum incendet, propositis incommodis, difficultatibusque quibus non sine quandam animi acerbitate, & cruciatu tunc implicitũ erant; cum præsertim vel in ipsa media morte non haberent aliquando, vnde spiritualibus adiumẽtis, & consolationibus sustentarentur.

Id studebit, vt pestis extinctæ beneficium plane agnoscat non ab hominum prudentia, consilio, medicamentorum procuratione existere, sed à Deo in primis, qui mortificat, & viuificat, deducit ad inferos, & reducit.

Itaque insigni illius misericordia factum esse populus sciat, vt, sedatis pestilentiæ tempestatibus, tranquillitate vitæ perfruatur.

Alioqui verendum esset, ne grauius plecteretur, vt olim populus Hebręus, q ab Aegypti seruitute Dei ope mirabiliter liberatus, diuinum beneficium grati animi pietate cum non agnouisset, pœnis deinde acerbissimis affectus est.

Cum igitur parochi, tum concionatores ob eam causam sæpissime eum monebunt, & locis, quos ex sacrarum litterarum fontibus haurient, vberrime tractatis, ostendent, in rebus prosperis, & ad voluntatem fluentibus, arrogantiam, & superbiam fugiendam esse; sed Deo in primis omnium bonorum parenti, & auctori, quicquid prospere, & optime successit, tribuendum esse. Ne dixeritis in corde tuo, fortitudo mea, & robur manus meæ hæc mihi omnia præstiterunt, sed recorderis Domini Dei tui, quòd ipse vires tibi præbuerit, inquit ipse Deus.

Id quò grauius in fidelium mentibus inserant, flagitia, & peccata aliquando exagitabunt, quæ populus admiserit, rursusq; Dei beneficia præclare commemorabunt; ita vt is non auditione solum percipiat, sed intimo

animi

animi sensu cognoscat, se non meritis suis, sed singulari Dei benignitate à pestilentia liberatum esse.

Cum illis, qui, pestifera ærumna correpti, vitam, moresque emendarunt, quiq; à Domino castigati, inquit propheta, eruditi sunt ad diuinas iustificationes, ita agent, vt cum emendationem, tùm liberationis à peste munus à Deo potissimum agnoscant; ac de vtroque beneficio perpetuas ei gratias agant; & cum mortifero morbo iam affecti, eoque diuinitus liberari, omnis male anteactæ vitæ pœnitentes, viam sanctę agendi ingressi sint, in ea longius progrediantur perpetuo, neq; eorum pœnitentia ficta sit, & simulata, vel breuis, quæ solum metu periculi nixa fuerit, quemadmodum Antiochi, & Esau falsa penitentia litteris diuinis proditum est.

Eorum autem mentis cæcitatem grauissimè increpabunt, qui carnis sensu ducti, & mundi illecebris deliniti, quoniam opibus affluunt, cum omnia sibi licere putent, non modo certissimo pestilentiæ periculo, sed neque recuperatæ valetudinis beneficio meliores facti sunt: Attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam, indurauerunt faciem suam super petram, & noluerunt reuerti; de istis ita narrat propheta Hieremias.

Illos denique, qui peste restincta, obstinato, obfirmatoque animo sunt ad peccandū, vehementius deterrebit, vt scilicet, quamuis peste liberati sint, grauiora sibi pertimescenda proponant, cum causa etjam adhuc subsit, vnde sempiternam plagam accipiant. Recuperatio enim valetudinis magnam suspicionem, & metum perito medico affert, qui rursus multa signa videt, ex quibus animaduertit, causam sublatam non esse morbi, ex quo æger periculose laborauerat.

Illos monebit, etiam si vna cum bonis piorumque operum studiosis viris, valetudinis publicæ fruuntur beneficio, fore tamen aliquando, vt diuino iudicio ab illis segregati, sempiternæ salutis fructu careant.

Id ipsi præthereà quo secundioribus rebus in hac vita vtuntur; eo magis illis timendum esse ostendant; certoque persuadeāt nullum denique malum, nullumve flagitium concipi, admittive, de quo Deus pœnam iustissimam reposcat.

Ac proinde etiam illis metuendum sit, ne sempiternis illis cœlestis hæreditatis bonis priuentur, qui caducis, & fluxis huius vitæ rebus, & muneribus, donisque temporaneis functi sunt.

Ne item cum eleemosynas, orationes, ieiunia, aliaque pia opera Deus respexerit; eo liberationis beneficio solum illa officia compenset, tamquam cœlesti præmio indigna, quod è charitatis fonte non emanarint.

Et, quod grauius multo est, illud extimescēdum demonstrent, vt ne scilicet, cum isti desperatę vitæ emendatione sint, Deus propterea, peste depulsa, dimiserit eos secundum desideria cordis eorum, illosque liberè, & impune peccare permiserit, vt postea acerbissimis cruciatibus ac sempiternis torqueātur, quippe cum maxime tunc iratus ille sit, cum minime irascitur. Sic enim populo Hæbreo iratior fuit, cum iratus non erat amplius: Et requiescet, inquit, indignatio mea in te, & auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascar amplius, eo quòd non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ, & prouocasti me in omnibus his.

Docebunt, nisi ex Dei munere fructum fideles ferant, inde hoc aliquando fore, vt non solum illud amittant, sed eo grauioribus pęnis afficiantur, quòd se diuino beneficio indignos præbuerint, diuinaque benignitate abusi sint ad offensiones ipsius Dei, à quo tale munus donumque acceperunt.

Recuperatæ valetudinis beneficium tributum, ob eamque causam vitę spatium datum esse suadebunt, vt illud in pęnitentię operibus, & in sanctioris disciplinæ rationibus conficiatur.

Accendent populum ad omnia pietatis officia, quæ memoris, gratique animi sint:

Vt scilicet intimis sensibus, menteque humili, & religiosa cum id beneficium à Deo solo extitisse agnoscat, cor omne ad Deum conferat. Præbe mihi, ille inquit, cor tuum.

Vt omni oratione, prece, supplicatione, diuinarum laudum concelebratione gratias Deo agat.

Vt tale beneficium liberis commemoret, exteris hominibus, quàm singulare fuerit, narret, & omni mutua gratulatione ita prosequatur, vt commemorando, & gratulando se se magis; atque magis accendat ad sanctiora, & diuturniora, vel perpetua potius gratiarum actionis officia.

Vt se totum Deo offerat, restinctisque cupiditatibus, & exultantis animi sensibus repressis, ita se comparet, vt malis omnes res vel amplissimas reijcere, quàm à Dei voluntate, diuinisque preceptis, & monitis discedere: idque sibi propositum habeat, quæcūque possidet, cum à Deo habere, tùm ad illius gloriam, & ad suam, suorumque liberorum, agnatorum, propinquorum spiritualē salutem procurandam se libenti animo, liberalique voluntate erogaturum.

Ac propterea, quæ à pestis incendio facultates liberatæ sunt, earum partem Deo tribuat: decimas, & primitias libentius persoluat: suppellectilem, & ornamenta ecclesijs ad religiosum illius cultum libenter, studioseque conferat.

Vt recuperata publica valetudine non omnibus mundi lætitijs, vt fit exultet: sed intelligat, quæ fidelis populi lætitia in recuperata publica incolumitate esse debeat, quàm moderatum gaudium, quàm

cum

cum veræ pietatis officijs coniunctum. Nec vero mundi lætitijs elatus, insolentius se extollat; quod vna scilicet incolumitate publica, diuitijs; opibus, auri, argenti, rerumque omnium copia circumfluat: sed hęc in ume in Domino gaudeat, & lætetur, quod peste, Dei beneficio, depulsa, tot, tantisq; spiritualibus commodis, quibus in pestilentia caruerat, libere fruatur. Quod Ecclesias frequentet; quòd ad supplicationes frequens conueniat, quod processiones sollemnes obeat; quod in sacris concionibus, rerumque diuinarum interpretationibus audiendis versetur; quod frequenti sacramentorum vsu se se salutaritet pascat; bæc sane sunt salutaria commoda, ex quibus solidum, perpetuumq; in Domino gaudium capiat. quantam enim consolationem fideles ex Sacramẽtorum vsu percipiant, vel ex hoc vno cognosci potest, quod dignum omni commemoratione est. Fuit Mediolani, dum pestis proximis annis fæuiebat, in publica hospitali domo S. Gregorij homo quidam, qui peste mortuus putabatur: inde igitur ad locum asportatur, vnde ceteri mortui ad cœmiteriũ efferuntur. En loci cum in magno cadauerũ aceruo tota nocte pene sepultus fuisset, mane dum publicæ curationis sacerdos, qui peste ægrotantibus sanctissimum Euchatistiæ Sacramentum ferre consueuerat, illac transiret, vbi ille, cadaueribus pene opertus iacebat; de repente ardenti sumendæ Eucharistiæ desiderio excitatus; se in genua erexit, &, hac diuina occasione exhilaratus, voce, quam ab illo, animam exhalante, consolatio vix elicuerat, à sacerdote supplex petijt, sibi quoque sanctissimum viaticum dari: quod vbi sacerdos libentissimè ministrauit, & ille religiose, summaque veneratione accipit, eodem loco statim in pestis accerbitate cũ summo percepti sacri viatici gaudio ex hac vita migrauit. Quem fidelem hoc pij hominis exemplum non afficit. cui non iucunda hæc plena consolationis commemoratio?

Ijdem præterea, & concionibus, & sermonibus agent, vt valetudinis publicæ recuperatæ munus prosequatur non voluntate solum obediendi diuinis præceptis, sed operibus, & actionibus sanctissimis, quæ in diuinis monitis exequendis elucent.

Vt grattatum actio, quæ ex sanctissimo omni opere cõstare debet, in perpetuis bene viuendis officijs perseueret.

Vt hęc ipsa à toto populo, non à parte solum celebretur, ita vt alij bene agendo ædificent, alij male agendo destruant.

Vt hæc ipsa non diuisa sit, vt partim scilicet Deo, partim mundo tribuatur; sed omnis ad Dei gloriam referatur.

Sacerdotes autem, & curatores animarum in primis sollicitudines suas, & vigilias in eo consument, vt populi, sibi, culturæque suæ commissi, disciplinam studiose instaurent, quò vberiores fructus, eosque sempiternæ vitæ præmio dignos ferant.

Tuendæ autem recuperatæ publicæ valetudinis regulam proponant, à Christo Domino traditam his verbis: Vade, & noli amplius peccare, ne quid grauius tibi contingat.

Atque in huius quidem argumenti genere omnem progressionem spiritualem, libro memoriali Mediolanensi vberrime explicatam, excitabunt summo studio, summa omnis officij contentione, & rationum momentis ex eodem libro depromptis; quem ob eã causam ad omnis eius generis tractationem adhibebunt.

Episcopus autem in vniuersam hanc curam, & sollicitudinem cùm perpetuò incumbet: tum curabit, vt perpetuum sit aliquod beneficij huius monimentum. Quamobrem rationem aliquam suscipiet, vt ad colendam eius memoriam, aut Ecclesia, altareve ædificetur, aut hospitalis domus eo nomine struatur, aut anniuersariæ eleemosynæ, alteriusve rei pium opus erigatur, aut dies festus aliquis potissimũ instituatur, quo Missa sollemnis, & supplicatio anniuersaria celebretur; aut piorum hominum confratria precipua instituatur certis religiosi officij rationibus.

CONSTITVTIONVM
Pars Tertia.

QVÆ AD ORDINIS SACRAMENTUM pertinent.

De Seminario.

Seminarij institutio quàm vtilis sit, ac necessaria ad cleri disciplinam in singulis Ecclesijs propagandam, cum ex Concilij Tridentini decreto facile intelligi potest, tum ex eo etiam, quod rei illius salutaris ratio, aliquando intermissa, damna, & detrimenta non mediocria rei ecclesiasticæ attulit. Cum igitur in nonnullis prouinciæ nostræ Ecclesijs iam omnino, aut aliqua ex parte desitum sit, decimas, fructuumve portiones, quæ Cõcilij prouincialis primi decreto ex sacrosanctæ œcumenicæ synodi Tridentinæ auctoritate ad illius sustentationem constitutæ sunt, exigi; atque inde in ijs ipsis Ecclesijs penè collapsum sit tam salutare institutum; ob eam causam prouinciali hoc decreto id cauemus, vt quę decimarum, fructuumve exactio illo Tridentino prouincialique decreto iam pridem seminarij nomine instituta est, de ea nihil plane quicquam per Episcopos remitti liceat, nisi, vt & iam eo ipso Concilio prouinciali, & nunc hac ipsa sanctione infrà cauetur. Quòd si hactenus quicquam eo de genere,

genere, aut planè totum remissum est, id ad pristinam exactionis rationem reuocari, atque omnino restitui iubemus. Vbi verò nihil vnquam eo nomine exactum est, ibi Episcopus mensium duorum spacio exactionē ad illius Concilij prouincialis primi præscriptum ita planè instituat, vt dimidiam tamen partem decimæ illa non excedat.

Atque eam quidem exactionem, sic præfinitã, tamdiu durare decernimus, quoad seminarium eo censu, ijsq; redditibus constitutum, atque auctum erit, quos pro locorum, diœcesum, censuum amplitudinis ratione, singulis prouinciæ Ecclesijs re maturè deliberata, infra præstituimus, ea tamen lege, vt pro rata parte redituum, quos iam nunc, aut in posterum beneficiorum accessione, aliave ratione seminarium possidere, habereve contingerit, tantundem de exactione remittatur ad eiusdem Concilij, & Tridentini, & prouincialis primi præscriptum. Ne verò in posterum aliqualis, & controuersia ex eo existat, quòd sepè dubitatur, cui potissimum seminario illam præscriptam decimæ partem certa quædam beneficia in sustentationem conferant; de ijs sic decernimus. Beneficia porrò, quæ diœcesis nullius sunt, illam subministrent, & soluant diœcesis eius seminario, intra cuius limites ea olim erant, & censebantur. At verò quæ beneficia in hac, & in illa diœcesi prædia, bonave habent, id præscriptæ decimæ dent seminario diœcesis, locive, vbi sita est primaria Ecclesia beneficij, cui ea prædia attributa olim fuerant; etiam si alia Ecclesia, quæ beneficio illi primario adiuncta est, ædificata deinceps sit censu illorum prædiorum. Sin autem in ijs prædijs Ecclesia antea ædificata est, quàm illa adipisceretur, posteaque vna cum illis alijs Ecclesiæ primariæ adiuncta est; tunc eius contributio ad seminarium pertineat, in qua prædia vnà cum Ecclesia sita sunt.

Vt autem seminarium, & suis facultatibus perpetuò sustentari possit, & aliquando breui fore speretur, vt ea exactio denique cesset; & Episcopus, Deputatis in consilium adhibitis, decreti Tridentini auctoritate tot beneficia simplicia adiungat, attribuatve, quod, ijs etiam supputatis, qui iam quouis nomine, aut iure eidem attributi sunt, redditibus, summam conficiant annui cēsus, mox infrà præfinitam. At cum primùm ad eam ipsam summam peruenerit; si quę beneficia, antea quàm vacauerint, iure vnionis adiuncta sint, neque dum ea adiunctio, vnione suũ adhuc sortita sit effectum, illam iam nunc rescissam, ac planè irritam esse declaramus.

Atque vt quidem ab eo onere quàm citissimè fieri poterit, clerus liberetur, & eximatur; Episcopus caueat, ne beneficia simplicia, qualia sint, quæ intereà vacare contigerit, cuiquam conferat, alijve vsui attribuat; sed quæcumq; illa sint, seminario iure vnionis coniungat: nisi fortasse quædam vel Ecclesiæ parochiali, quæ tenuiori censu est, vel alij Ecclesiæ, vel loco, opere ve pio ponus attribuenda, adiungendave censuerit, pro ea facultatis sibi canonum inte, Tridentinoque Concilio datæ, ac permissæ. Si contra Episcopus vllo modo fecerit, seminarij detrimento, damnove, quod inde inferetur, de suo primùm satisfaciat: deinde istiusmodi culpæ norit se in Concilio prouinciali proximo rationem redditurum; tum præterea illa ipsa beneficiorum collatio, prouisiove, quam aliter contra huius decreti præscriptum fecerit, irrita nihilominus statim sit, nullaque omninò.

Census verò, quem de Reuerendiss. Coepiscoporum nostrorum assensu, & consilio vnicuique seminario Ecclesiarum prouinciæ nostræ, auctoritate huius constitutionis præfinimus, atque adeò præscribimus, certa ratio, æstimatiove hæc sit, infra ordine exscripta.

Metropolitanæ Mediolanensis Ecclesiæ Seminarij firannuus census nummi auri sexies mille.
Derthonensis nummi aurei sexcenti.
Laudensis mille.
Aquensis quadrigenti.
Brixiensis bis mille.
Cremonensis bis mille item.
Bergomensis mille.
Astensis sexcenti.
Alexandrinæ quadrigenti.
Vercellensis mille.
Albensis sexcenti.
Vigintimilliensis ducenti.
Saonensis trecenti.
Casalensis quingenti.
Vigleuanensis ducenti.
Nouariensis mille, & ducenti.
Placentinæ mille, & quingenti.

In omni seminarij institutione, cura, atq; administratione Episcopus se se rationibus conformet decreti Tridentini, quod cum in omnibus partibus exequatur, tum in ea maximè, vt certum locum deligat, vbi collegiatim certus puerorum numerus alatur, atque adeo instituatur litteris, disciplinisque Ecclesiasticis.

Eligat duorum mēsium spacio, qui nondum elegerit, canonicos duos, quorum consilio in ijs vtatur, quæ ad puerorum eiusdem seminarij institutionem, disciplinam, moresque attinent.

Duos item de Capitulo, & duos præterea de clero ciuitatis deligat, quos adhibeat in consilium, consultationemve administrationis, quæ in rebus temporalibus incunda sit.

Ij porrò omnes, vbi semel delecti sunt, ne vnquam, nisi ob causam, quæ cum ratione conueniat, eo munere abdicentur.

Meminerit autem Episcopus, sibi Tridentini Concilij decreto omne seminarij administrandi,

strandi beneque gerendi onus impositum esse, quod ipse propterea sustinere, tuerique debet etiã atq; etiã diligenter. Eorum igitur, quos delegerit, cõsiliũ sequi cũ nõ cogatur, vbi illorum sententiam de re, quæ in consultationem cadit, audierit, ipse tamen deliberet, statuat, & exequatur, quæcumque pro sua pietate, & prudentia, quæ coram Deo potiora, atque præstantiora esse existimauerit, ad instituti Seminarij optimam tum conseruationem, tum administrationem.

Quotannis apud se rationes administrationis supputari omninò curet: qua in supputatione duos à Capitulo, totidemque à clero ciuitatis ex præscripto Tridentini concilij delectos adhibeat.

Præscriptam fructuum portionem Seminarij causa ipse exigat: si quis eam soluere recusarit, aut longius, quàm par est, distulerit, contrà illum censuris, & alijs ecclesiasticis pœnis agat, vt planè persoluat, implorato etiam, si ita expedire iudicauerit, magistratus sæcularis auxilio, ad illius Concilij Tridentini præscriptum. Nec verò est; cur in ea re optimè exequenda locum vel gratiæ, vel precibus, vel metui, vel alij humano affectui vnquam relinquat.

De seminarij statu, progressuque Episcopus ad Metropolitanum sæpè, aut sexto quoque mense ad minimum litteras det, quibus si quæ difficultate inciderint; quæ optimum exponat illius institutũ impediant, in primis Is vero ex Concilij Tridentini præscripto, quibus rebus potest, aut debet omnem operam, studium, aliamque omnem rationem adhibeat, vt sublatis ijs rebus, quæ difficultatem pariunt, seminarij institutio longè ad optima quæque progrediatur.

Is in omni seminario perpetuus vsus sit, vt Catechismus Romanus pueris, atque adeò adulescentibus prælegatur, & explicetur quàm diligentissimè.

Nullaque eius pars prætermittatur, cuius doctrinis eorum animi non imbuantur, vt fieri potest, omni maximo studio.

In omni prouinciæ seminario, vbi commode potest, præter cætera, quibus, & ad pietatis exercitationem, & ad litterarum doctrinam adolescentum animi erudiuntur, studia etiam sacrorum rituum, historiæque omnis ecclesiasticæ certis statis diebus instituantur, quæ clericalis ordinis hominibus maxime accomodatæ sunt ad optimam religiosæ disciplinæ rationem.

De examinandi ratione.

IN ecclesiæ administratione, vt necessariũ ita multiplex est examinis de litterarum peritia, & disciplina officium: modò namque ab Episcopo, cum ad eorum qui ordinis sacramento iniandi sunt, tum etiam ad concionatorum, confessariorumque approbationẽ adhibetur; tũ præterea ad indagandam perspiciendamque cleri in litterarum studijs rationem progressionemve: ad aliaque item multa Episcopo idem adiomẽto, atque vsui est: modo autem non solùm de illis, qui ecclesijs parochialibus, alijsque curam animarum habentibus, præficiuntur, illud instituitur, & conficitur, sed de iis etiam, quibus beneficia ecclesiastica cuiuscumque generis, vel litterarum Apostolicarum, quæ forma, DIGNVM, conscribi solent, auctoritate, uel alio iure conferuntur, quive ad ea pṡentationis, nominationis, electionisve nomine instituuntur. Quamobrem, ut omnis, quacumque causa suscipitur, hæc examinandi ratio per examinatores, vt fieri potest, quam rectissimè conficiatur præter aliqua, quæ præsertim Concilio prouinciali quarto enucleatiùs decreta sunt, has etiam instructiones conficiendas censuimos, quæ partim ad vniuersum hunc examinandi modum pertinent, partim verò certorum examinum propriæ sunt.

Atque ijs quidem omnibus pro sua quisque pietate Episcopus, & prudentia alias etiam instructiones adiungat, aut de ijs aliquid remittat licet, prout è suæ diœcesis rationibus, atque vsu esse viderit.

Quæ instructiones, ut in morem, & vsum inducantur, cura sit eiusdem Episcopi, & Vicarij, qui examini præest.

Porrò in primis examinatores in synodo diœcesana constituti, cum eorum, qui ecclesijs parochialibus præficiendi sunt, examen incunt, iurisiurandi, quo publice in synodo, quo primum tempore delecti sunt, se obstrinxerint, memores videant, ut omni humana affectione deposita, munus à se susceptum rectè curent, atque administrent, ne quòd sanctè, religioseque spoponderint, violent, ac propterea periuri fiant.

Examinis causa, occasione, nihil quicquã, ne minimum quidem, neque verò post accipiant; alioqui sciant, qui dant, se simoniæ crimen ex sanctione Tridentina subijsse, nec verò præterea se neque adeò illos, qui dant, absolui licere, nisi dimissis beneficijs ecclesiasticis, quæcumque obtinent; ac inhabiles item factos se esse, quibus in posterum ea, vel alia conferantur.

De omni verò culpa, in suscepto munere commissa, ij rationem etiam in Synodo prouinciali reddant, in eaque grauiter auctoritate Tridentini Concilij puniantur.

Nec verò item qui examinatores libere pro arbitratu Episcopi ad alios quocumque nomine, causave examinandos asciscuntur, examinis occasione unquam quicquam, ne esculenta quidem, poculentave capiant. Qui contrà fecerit, cum indignus deinceps censeatur, qui id muneris gerat, tum alia pœna arbitrio Episcopi afficiatur.

Omnes verò examinatores, quicumque fiunt, nouerint, sibi munus vsque adeo graue committi, vt si negligenter, aut malè se vllo modo gesserint, Deo in primis culpæ, in eo munere admissę, exactam rationem reddituri sint.

Quare non spe, non metu, non præmio, non personarum ratione, non aliquo affectu ducti, muneris sibi commissi curam gerant.

Proposito sibi in primis timore Dei, nequamquam, quem indignum norint, probēt; rursus quem, experimento, periculove facto, idoneum, dignumque comperiunt, ne reijciant. Itaque grauiter, maturè, prudenter rectéque tum de probando, tum de reijciendo deliberent.

Cum in locum cōuenerint, vbi moris est, clericorum exprimentum fieri, priusquam aggrediantur, à stata prece, orationeque cōgregationum vsui præscripta, quam de libro pronunciet, qui examini præsidet, initium faciant, hoc piè, intimeque precantes, vt Dei ope in primis illud rectè, prudēter, diuinæque voluntati congruenter conficiant.
Ne quēpiam, de quo examen, periculumve fiat, examinator alij collegæ vlla ratione commendet.
Ne ad alicui^us examē accedat, nec vero suffragij ius habeat, nisi Episcopi, Vicarijve iussu ad illud euocatus.
Si quis, quempiam priuatim docuerit, qui examen subiturus est, cum id subibit, ne pręsens quidem ille adsit, ne dum ad examen adhibeatur; sed alius in eius locum, Episcopi, Vicarijve iussu tunc vocetur.
Cautio diligens sit, ne alterius nomine quis examen experiatur, exprimentumve subeat, quod aliquando factum esse cōpertum est.
Quæratur item diligenter de ijs, qui ad examen subeundum accesserint, an alias institutis de more examinandi quæstionibus, experimentum, periculumve sui fecerint, anq; si quid extet, quod de illis compertum, vel deliberatum sit.

Ne examinis initium fiat, nisi præsentes adsint tum Episcopus, vel Vicarius, tum examinatores ex præscripto Concilij Tridentini, ad minimum tres, cum de beneficio curato quauis ratione conferendo examen instituitur. Id quod locum etiam habeat deinceps, cum vel de aliquo maioribus ordinibus initiando, vel de concionatore, confessariove approbando examen conficitur.

Cum quis in examen venerit, eius vultus, & habitus corporis, & vestitus, & incessus, & gestus, & sermo inspiciatur diligēter.
Si quis vel clericali vestitu deformi ab ordinis ecclesiastici decorè, aut disciplina alieno indutus, vel sine congrua pro sui status, & ordinis ratione tonsura accesserit, ne ad vllam examinis, experimentive rationem ei aditus fiat, nisi decenti veste amictus, & tonsura præscripta ad illud redierit.

Ne de vllo quoque initiando, si modò non aliter Episcopus aliquando censuerit, examen, exprimentumve antea fiat, quàm ætatis, natalium, aut dispensationis cōcessæ, beneficij ecclesiastici, vel pensionis patrimonijve testificationes scriptas, easdemque à Vicario Episcopali recognitas, illiusque subscriptione signatas, ac ꝓbatas attulerit, exhibueritve: nisi aliquando Episcopus eas post examen exhiberi, recognoscique iusserit.
Neque item, nisi alias præscriptas decretis prouincialibus, edictove Episcopali testificationes dederit.
Nec verò prætereà, nisi de eo à Cancellario Episcopali examinatores audierint, cognouerintve, quæcumque Episcopi iussu inquisitiones de eo factæ, atque ex officio pręscriptæ, aliorum litteris significatæ, vel denunciatæ, vel delatæ sint. Testificationes verò omnes, tum ab eo, qui initiandus est, tum ab alio quouis examinis occasione exhibitę, Cancellario Episcopali restituantur, tradanturve.
Cuius sit illas ipsas in codicem certum, eo nomine confectum, summatim referre, eundemque in archiuio Episcopale asseruare. Verùm testificationes ætatis, natalium, ac si de eo, qui maioribus ordinibus initiandus est, agitur, patrimonij, beneficijve ecclesiastici idem Cancellarius asseruet; ac litteris publicis, quas de eo, qui ordinem susceperit, conficiet, de illis pro ratione sibi præscripta testatum faciat.

Cum examen initur illius, cui in curam certa ecclesia parochialis tradenda est, videāt ante examinatores, qui, qualis, & quàm numerosus populus sit, cuius parochialem curationem is suscipiet.
Qua sanè re diligenter explorata in examine, quod inibunt, sibi proponant accuratè perspicere, an ad eam curam suscipiendam, gerendamve idoneus omninò ille sit.

His omnibus ita præscriptis, examinatores ordine ad interrogationes, quæstionesve veniant. Atque in examine quidem ea ratio ineatur, ut interrogationes quæstionesve is examinator proponant, quem pro vicissitudinis ratione, & pro doctrinæ, disciplinæve genere, modò hunc, modò illum, in ipso examine Episcopus, Vicariusve, examinis præses, interrogari iusserit, vt ne vnus alterum vario, multiplicique interrogationum modo certatim interpellet.
Interrogationum porrò, & quæstionum rationem examinatores ita teneant, vt illis inter se sic distributis examinis instituti rationibus, prout oportet, cumulatè satisfactum sit; atque eorum vnusquisque quo de genere quærere instituerit, ita de eo quærat, interrogetve, vt quemadmodum par est, illius generis quæstiones, interrogationesve satis explicatæ sint.
Silentio, dum examen habetur, vtantur:

nec

nec inter se colloquia, confabulationesve habeant: nec mutuas itidem quæstiones, dubiorumque explicationes sibi proponãt; sed ad illius, de cuius doctrina interrogationibus quæritur, responsiones attenti, animum attentionis studio eidem addant, ad rectè explicãdas propositas sibi quæstiones. Nec verò examinatorem, loco suo interrogantem, alius interturbet: sed vnusquisque expectet, dum sibi ordine, pro quæstionis genere, rationeve interrogare contigerit.

In questionibus, interrogationibusve proponendis, non verbis, non aspectu, nonvllo modo severos, vehementesque se præbeant; vt, qui examen subeunt, severitate deterriti, animum ne despondeant, memoriaque languescant, ac vacillent non sine aliquo dedecore: at benigni, gratique animi significatione illos, vel disserentes, vel respondentes audiant: nec verò quibusdam interogatiunculis, aliave ulla ratione interpellent.

Si quid autem vel in disserendo, uel in legẽdo, vel in pronunciando, vel in respondendo eos offendere animaduerterint: ne tunc illos doceant, obiurgentuè, ac ne moneant quidem, nisi quid ad examen rectè instituẽdum perficiendumve pertineat; sed examine peractu eos breui admoneant, doceantvè, si quid necessariò illos tunc admonendos, docendosve duxerint.

In omnibus porrò, & singulis examinis interrogationibus spectetur non solũ vniuscuiusque eorum, qui examinantur, scientia; sed etiam usus, iudicium, ingenii vis, ac solertia.

Examinis autem omnium ea ratio instituta sit.

Vt primo de toto vitæ statu, genere, patria, domiciliove eius quæratur, qui examẽ subit.

An impedimentum aliquod habeat, quo irretitus, vel initiari, vel beneficium ecclesiasticum, cuius nomine experimentum fit, vel prædicandi munus, vel confessiones audiendi suscipere, ac exercere non possit. Quo impedimento, si quis etiam occultè illigatus tenetur; id planè Episcopo saltem patefaciat, ne quisquam illegitimè vel initietur, vel beneficium consequatur, vel aliud munus, suscipiat, geratve.

An in orationis sanctæ studio, vsuque versatus.

Quibus meditationibus instructus, Deum tacitus oret.

Qui orationis modus.

Qui illius fructus, quæve vtilitates.

Quot, quibusue partibus illa constet.

Quæ regulæ præparationis ad orationem, & cætera multa eiusdem generis, prout prudens, peritusque examinator pro ratione aut personæ, de qua quæritur, aut causæ, ob quã fit examen, opus esse viderit.

His peractis, examinatores, ad scientiæ, eruditionisve experimentum descendant. Vt autem, ij certam sibi formulam proponant, qua illorum, qui examinantur, & litteratam doctrinam, & vitæ clericalis disciplinam, & rei ecclesiasticæ peritiam experiuntur; in omni experimẽtu, examinisve ratione, sacris biblijs, cathechismo Romano in primis, Concilio Tridentino, sacrorum canonum decretis, & aliis põtificijs constitutionibus, synodisque tum prouincialibus, tum diœcesanis vtantur, unde suas interrogationes hauriant, quibus, prout est illorum ingenii captus, explorent eorundem & sciẽtiam, & ecclesiasticarũ rerum notitiã, atq; vsũ. Cautio autem sit, vt si, dum quis interrogatur, ita rudem, atque ignarum se ostendat, qui rerum facilium, minimarumque nullam scientiam, vsumque teneat, ne aliarum rerum difficilium interrogationibus tempus conteratur.

Rursus cum quempiam, quanta doctrina, & vsu litteratè peritus sit, exploratum erit, non est, cur pluribus interrogationibus secum diutiùs agatur.

Nũc igitur vniuerse infra præscribemus, quæ ad rationem pertinent vniuscuiusque examinis eorum, qui vel ordinis Sacramento initiantur, vel parochialium ecclesiarum curam, vel alterius beneficii munus suscipiunt, vel sacræ confessionis audiendæ officium sumunt, vel ad Dei prædicationem mittuntur. At verò speciatim longè plura, atque adeò pauciora, prudentum examinatorum, ac præsertim Episcopi, eiusve, qui examini præest, iudicio relinquuntur, & pro eorum captu, qui ad examẽ accedunt, & pro ordine, quo quis initiandus est, & pro ratione locorum, qui mittuntur, & pro genere doctrinæ, quam profitentur.

Qui verò earum rerum, quæ certis interrogationibus demonstratè, in hac instructione continentur, se minus eruditos esse ostenderint; eos Episcopus admoneant, ut diligenter in posterum in doctrinis incumbant, atque harum ipsarum rerum in primis peritiam, & scientiam percipere studeant; ita, vt cum visitationis munus, aliave eorum studijs, & progressus in litteris recognitio adhibebitur rectè, peritèque omni eo doctrinæ genere instructi comperiantur.

Ac primò quidem eum, de quo examen faciendum est, legere examinatores iubeant, quoad experiundo videant, an ille rectè, explicateque legat.

Post, si ordinis, aut beneficij, aut recognoscẽdæ clerici cuiusquam in litterarum studio progressionis causa experimẽtum fit, grammaticorum more, uerborum constructionẽ proponant: quo in genere, si quid is errat, labiturve, ita ut ne pro grammaticæ quidem ratione, illorum usum, peritiamve teneat, ne propterea eum interturbent, interpellentve, aut impediant, quominus ad

propoſitum grammaticæ inſtructionis modum redire poſſit.

Tum verborum, quæ legerit, conſtruxeritve, ſenſum ab eo quærant: quem ut rectè eliciat, atque exprimat, quod ei legendum proponunt, eiuſmodi ſit, quo tota ſententia, ſeo ſuſq; oe præfectus cócludatur, nihilq; in ſe habeat, quod ſub hiſtoriæ intelligentiá cadat, aut ex antecedenti, conſequentive alio capite explicatio exiſtat; deinde alia grauiora eius doctrinæ, diſciplinæve exprimenta examinatores progrediantur.

Qui primam tonſuram, aut minores, maioresve ordines ſuſcepturi, ad experimétum, examenve accedent, ab vnoquoque eorum vniuerſe, ac ſigillatim quæratur præterea, an impedimentis, quæ Concilii prouincialis quarti decreto de initiandis, commemorata ſunt, irretiti teneantur, vt potè an ſcilicet ſint.

Minores natu.
Rudes, & ignari.
Criminoſi.
Solemniter pœnitentes.
Neophyti.
Ebrietati, & gulæ dediti.
Impudici.
Lapſi poſt ordinum ſuſceptum.
Periuri.
Vſurarij manifeſti.
Infames.
Ratiociniis obligati.
Serui.
Corpore vitiati.
Inſigniter deformes.
Illegitimè nati.
Peregrini, & ignoti.
Bigami.
Irregulares quouis alio modo.

Quo in genere cautio ſit, vt præter alia, ſpeciatim perquiratur ab eo.

An ſtipendium belli fecerit, unde cædes hominum extiterit.

An iudicis criminalis in foro laicali officium geſſerit.

An ſententiam capitis tulerit.

An criminis, cuius nomine capitis quis damnatus ſit; acta, ſententiam, teſtificationesque dictarit, aut conſcripſerit.

An in eo procuratori, aduocatique fiſcalis munus adminiſtrarit, aliaque exercuerit, vnde irregularitatis maculam contraxerit.

An ſuſpenſi.
An interdicti.
An excommunicati.
An amantes.
An morbo caduco laborantes.
An energumeni.
An verò non examinati, & probati.

Exploretur item, an furtim, per ſaltumve ordinem ſuſceperit.

Inueſtigetur præterea, cum quis ordinem aliquem ſuſcepturus, ad examen uenit, quandiu eſt, quo alium ordinem ſuſcepit, vt nemini ad altiorem gradum pateat aſcenſus, niſi in ſingulis aliis inferioris ordinis gradibus congruo temporis ſpatio perſtiterit ad præſcriptum Tridentinæ ſanctionis.

An uim, & naturam, myſteriaque ordinis, quem ſuſcepturus eſt, norit.

An item ritus, & cerimonias, quæ ex libro pontificali adhibentur, cum initiantur.

An eorum item ſignificationes ſanctiores.

An ſacrarum ueſtium, quibus induuntur, myſteria item, & ſignificata.

An functionum notitiam habeat ordinis, quo quiſque initiandus eſt.

An earum vſum, exercitationemq; ue rectè teneat, cum in litteris, tum etiam in cantu: in quo e xperimento adhibeantur cantus periti.

Hæc generatim ab omnibus, & ſingulis explorentur. Nunc præterea ſequuntur, quæ ſigillatim cuinſque ordinis propria, ſuo loco præſcripta, perquirenda ſunt; ita tamẽ, ut examinatores pro prudentiæ ſuæ ratione, quę in ordinis inferioris examine explorationeve requirantur, aliquando etiam perquirant ab iis, qui ſuperiori ordine initiantur.

De iis, qui prima tonſura initiandi ſunt quæratur, & inueſtigetur.

Primùm, quam ob cauſam ſe clericos fieri uelint.

An ſecularis iudicii vitandi cauſa initiari curent.

An contentioſis litibus implicati.

An rixam, ſimultatemq; ue exerceant.

Quod item artificium teneant, quave in arte, quove in vitæ genere hactenus verſati ſint.

An tales ſint, qui ſpem præbeant, eccleſiæ miniſtros utiles ſe fore.

A quo ſacerdote, ſanctioris vitæ magiſtro, inſtituti ſint ad clericalis vitæ modum.

An legere, & pronunciare, & ſcribere noriot: tum in utroque genere de iis periculũ fiat.

An doctrinæ chriſtianæ præcepta, inſtitutaque ſciant.

An Epactæ intelligentiam habeant.

Preterea an Sacramentum confirmationis ſuſceperint.

De ijs vero, qui in minoribus ordinibus aſcribi volunt, quæratur, experiundoq; ue cognoſcatur.

An ſaltem primordia grammaticæ, & linguam latinam intelligant.

An ſcientiæ ſpes tales eos oſtendat, qui digni ſint, vt ad maiores ordines aliquando aſcendant.

Qui uerò ſacris ordinibus, ut potè ſubdiaconatu, diaconatu, ſacerdotio initiandi ſunt, cum ornati, excultique iis virtutibus eſſe debeant, quæ in clericis inferiorum ordinũ requiruntur, ſicut ad altiorem ordinis gradũ aſcendunt; ita uirtutum, & probitatis, & doctri-

doctrinæ quodam quasi ascensu præstare debent.

Quamobrem hoc in primis examinatores videant, an qui ordinis sacramento initiantur per singulos illius gradus, & in vitæ spiritualis disciplina maiorem progressionem fecerint.

An breuiarium, anque sacra Biblia, an item sanctorum patrum volumina, Concilium Tridentinum, & prouincialia quoque, Synodos Episcopi diœcesani, cathechismum Romanum, rationale diuinorum officiorum, & libros aliquos, de vitæ spiritualia rationibus conscriptos, sui muneris vsui accomodatos habeant.

A subdiaconis potissimum de ordinum minorum quæratur, & maiorum differentia.

An in minoribus ordinibus probatus sit.

De voto item continentiæ, quod subdiaconatus ordini coniunctum est.

De Sacramentorum etiam doctrins, saltem generatim. Tum eorundem periculum, experimentumve fiat in officii diuini recitandi ratione.

Diaconorum examen, exprimentumve fiat, præterea aliquanto diligentius de sacramentorum doctrina.

Exprimentum item aliquod fiat in concionibus habendis, ea ratione, concionatorum examini in frà præscripta.

Ab iis, qui sacerdotio initiari volunt; hæc sigillatim studio perquirantur.

An piè, & fideliter in ministerus antè actis se gesserint.

An spectata pietate, anque castia moribus.

An præclarum bonorum operum exemplū, & vitæ documenta ab eo expectari possint.

Hæc præterea quærantur.

Quid sit Missæ sacrificium.

Qui illius sacrificij effectus.

Quæ eiusdem partes.

Quæ mysteria in eo insint.

Quæ sacrarum vestium significationes.

Quæ in eo officio offerendo requirantur.

Vbi, & quando illud fieri non licet.

Quæ dubia aliquando incidere possunt.

Quæ explicatione opus habeant, ut illud rectè fiat.

Tum experimentum eorum ex præscriptis infra regulis fiat.

An sacræ confessionis aliquam peritiam habeant.

An ad alia item Sacramenta rectè, riteque ministranda idonei sint.

An eorum cognitionem explicatiorem habeant, ex interrogationum prescripto, ut infra de parocho.

An doctrinam item teneant, qua verbū Dei rectè tractare, concionemve habere possint.

Anque de re sacra, de christianarum virtutum officiis, atque de omni re, ad salutem necessaria, apiè populum instruere, aut docere possint.

Cum verò à ceteris omnibus, ut præscriptum paulo ante est, qui clericali militiæ adscribontur, de vitæ spiritualis, sanctiorisque institutis, a que exercitationibus perquiratur, tum maximè ab iis, qui vel sacerdotio initiantur, vel parochialem curam suscipiunt, vel sacræ confessionis audiendæ munus sumunt, vel in tractatione verbi Dei, sacrisque concionibus versari volunt.

A quibus omnibus, & singulis, cum ad examen veniunt, præter cætera, quæ ad sanctæ spiritualis uitæ vsum, pertinent, ea maximè explorentur, quæ de orandi modo, deque omni sanctarum meditationum, cælestiumve contemplationum exercitatione ab aliis, qui in eo genere religiose se se exercuerunt, tradita sunt.

De iis verò sacerdotibus, qui ecclesiarum parochialium curationem suscepturi sunt, quæratur preterea, caperiundoque cognoscatur in primis.

An apti ad sensus percipiendos, non solùm qui ad grammaticę intelligentiam sumuntur, verùm etiam interiores illos, sanctioresque tam ad Christi ecclesiæque mysteria, & ad spiritualis uitæ modum pertinentes.

An sermones contexere, habereve sciant.

An si quos habuerint, vnde sumpserint, aut quam illis contexendis, conscribendisve rationem adhibuerint; & verò si quos apud se conscriptos tunc habeant, eos ostendant, atque tradant.

An in eo genere aliquid ex tempore possint; tunc extemporaneo, breuique sermone periculum fiat, quantum concionando valeant.

Atque si tractationis quidem verbi Dei vsu peritiorem, parochum ecclesiæ parochialis, quæ committenda est, ratio deposcit; examen aliqua ex parte, quæ potior examinatorum iudicio videbitur, ineatur ad interrogationum normam, concionatorum examini infrà constitutam.

Quæratur præterea, an alias vnquam animarum curam gesserint; quod si affirment; tum interrogentur etiam, & ubi gesserint; & cur inde discesserint.

An intelligant, quāti illud sit, animarum curam suscipere, rursusque gerere, quęque partes, ac virtutes illę sint, quibus bonum, vigilantem animarum curatorem præditum esse oporteat.

An item norint impedimenta omnia, quorū causa interdictum est, ne quis sacramenta minister, & ne quis suscipiat.

An Sacramentorum, præsertim verò quorū ille minister est, vim, & naturam intelligant: atq; hęc sigillatim in primis interrogentur.

Quę vniuscuiusque sacramentorum materia, quę forma item.

Quæ eorum efficiens causa, & principalis.

Quę causa efficiens instrumentalis.

Quę causa finalis.

Quę eorum differentia.

Qui effectus, quiue fructus.

Qui eorum ritus, quæve cærimoniæ.

An maximè omnium peritiam teneant audiendæ sacræ confessionis.

Quos huius generis libros, atque adeò summas habeant.

Tum periculum fiat, quàm valde casuum conscientiæ usu periti sint, quamque tum in illis, tum in aliis id generis peritè uersati, præsertimque in ecclesiasticis constitutionibus, quæ ad rectum uitæ vsum, populique christiani mores, & virtutes pertinent.

An nouerint casus, sanctissimo Papæ, & Episcopo item à iure, & ab homine reseruatos.

Atque adeò diligentius, prout opus erit, de singulis interrogentur, quæ infra præscribentur rationi examinandi confessarios sacerdotes.

Videant præterea examinatores, an aliquam sacrorum canonum notitiam habeant, & præcipuè quod ad Tridentinum, & prouincialia concilia, synodosque diœcesanas attinet, an illi hæc norint, quæ sequuntur.

An scilicet doctrinam de præcipuis christianæ religionis articulis, quos œcumenica illa Synodus Tridentina contra hæreticos definiuit.

An item, quæ de residentia præscripsit.

An quæ etiam de parochis, parochialibusque ecclesiis, & de diuinorum officiorum cultu, ceterisque eiusdem generis statuit.

An quæ præterea de clericorum honestate sanciuit.

An cætera denique, quæ vel ad cleri, vel ad populi disciplinam, vel ad aliarum rerum reformationem constituit, quæ parochi scire, beneque nosse intersit.

Ex prouincialibus concilijs sigillatim quærant.

Quæ de clericalis vitæ honestate, & de parochorum officiis constituta sunt.

Quæ item de Sacramentorum recta administratione, quæ de Missæ sacrificio, quæ præterea de diuinis officiis.

Quæ etiam de Sacramentalibus, & quæ de festorum dierum veneratione, quæ de ecclesiarum cultu, quæ de scholis doctrinæ christianæ, quæ de populi christiana institutione, morumque disciplina, deque aliis ad parochialis uitæ munus potissimum pertinentibus, sancita sunt.

Ex synodis diœcesanis, eam ipsam, certis capitibus distinctam, examinandi rationem ineant, prout genus decretorum est, quæ in illis Episcopus confecit.

Qui causa beneficij, cuiusuis generis, quod tamen curatum non sit, ad examen accedit, de eo hæc inuestigentur.

An canonicarum horarum officium ex Breuiarii instituto, rubricisque rectè recitare sciat.

An doctrina, disciplinaque omni instructus, quam ordo deposcit, quo initiari debet, pro beneficii, officii, dignitatisve ratione, cuius causa examen instituitur.

An peritiam item teneat functionum, quas illius beneficii, dignitatis, munerisue ratio postulat.

An teneat, quæ scitu necessaria sunt ad functiones illas vel ordinis, vel beneficii rectè, ritèque præstandas, etiam quæ ad rectè canendi modum, rationemve pertineant.

Atque hæc quidem sunt, quæ ad examinis instructionem pertinent, eorum, qui aut ordinis Sacramento initiandi sunt, aut ecclesiis parochialibus præficiendi, quibusve beneficia conferenda. Nunc verò sequitur examinis ratio confessariorum, de quibus præter cætera, quæ cum sacerdotis, & parochi officio, munereue coniuncta ipsis sunt, hæc etiam sigillatim, atque exploratiori ratione perquirantur.

De Sacramenti pœnitentiæ necessitate.

Quare institutum sit hoc Sacramentum, & à quo institutum.

Quæ huius Sacramenti materia.

Quæ forma.

Qui illius effectus.

Qui Minister.

Quæ conditiones in eo requirantur.

Quæ regulæ ad dignoscendum, & distinguendum, peccatum mortale à veniali.

Quæ pœnitentiæ partes.

Quæ earum partium ratio.

Quid contritio.

Quæ ad veram contritionem sint necessaria.

Qui contritionis fructus, & utilitas.

Qua quisquam ratione se ad contritionem exercere possit.

Quæ signa sint veræ contritionis.

Perquiratur item, quæ confessionis, quæ secunda pars pœnitentiæ, est, natura sit, atque substantia.

An diligenter inquirere sciat, & peccatoris circumstantias, & peccati item.

Quæ mutent speciem peccati, & quæ in confessione explicanda sint.

Quæ restitutionem expostulent, quæ radices, causæve restitutionis.

An dubios, suspectosve contractus norint, aut saltem de iis dubitationes, & quæstiones instituere, inireue sciant.

Quibus criminibus annexæ sint censuræ.

An item illarum peritiam, & uim teneant.

An casus, in quibus irregularitatis macula contrahitur.

An saltem in ijs omnibus, & aliis, quæ ad verum, perfectumve huius sacramenti pœnitentiæ ministrum pertinent, sciant dubitare, & nouerint consulere peritos, quomodò agendum sit id, de quo in dubitationem adducunt.

Qui itē ritus, & sacræ ceremoniæ cōfessionis.

Quæ conditiones ad confessionem verè pœnitentis necessariæ.

Qui

Qui ordo confitendi, quando quis statim confiteri debeat; quando item confessionem iterare.

De satisfactione, quę tertia pars pœnitentię est, quęratur.

Quę satisfactionis partes.

Quis satisfactionis finis.

Qui fructus, quęve vtilitates satisfactionis.

Quæ in satisfactione requirantur.

Qualis, & quanta pœnitentia pœnitenti imponi debeat.

An salutares, & conuenientes satisfactiones pro grauitate criminum, & pœnitentium facultate iniungere sciant.

An item ex Innocētij Tertii præscripto, more periti medici sciant infundere vinum, & oleum vulneribus sauciati, ac quale debeant prebere remedium, aut consilium.

An præterea canones pœnitentiales rectè teneant.

Quę differentia sit satisfactionum, pœnitentiarum &c.

De absolutione indagetur.

Quæ verborum formula requiratur.

Quę preces, orationesve pręterea adhibeant.

Qui ordo seruandus in absoluendo, tam à peccatis, quàm ab excommunicatione, suspensioneve.

De sigillo item confessionis plura quærātur, ac pręsertim quæ vis, & quāta sigilli.

Quæ sub illud cadunt.

Ex sanctionibus ecclesiasticis, Tridentino Concilio, synodis, tum prouincialibus, tum etiam diœcesanis indagetur, qui in illis constituta ad pœnitentiæ Sacramentum pertinent, quæque de cleri, & populi disciplina, & moribus constituta sunt, vt paulò ante in parochorum examine demōnstratum est.

Sed hactenus de ratione interrogationum, quæ examinandis confessariis sacerdotibus adhibentur.

Iam est locus examinis concionatorum, & sacræ scripturæ interpretum, à quibus hęc quærantur.

Primò de doctrinæ articulis, dogmatibusve, Concilio Tridentino explicatis, vt potè de canone, scripturę de peccato originali, de iustificatione, de sacramentis, & generatim, de sacrificio Missę, de purgatorio, de inuocatione, & veneratione sanctorum, de sacris reliquiis, de imaginibus sanctorum, de indulgentiis, potestate, & auctoritate Papę, de ieiuniis, de diebus festis & reliquis multis.

An præterea habeat reliquos theologię notos, & tractatos locos.

Quem in scholasticis pręsertim auctorem familiarem habeat.

An sępius sacrorum bibliorum volumina cum glossa, aliove commentatio studiosè euoluerit; anque in iis ipsis ita diligenter versatus, vt inde locos facilè, apteque promere possit ad omne sacræ tractationis genus.

An sanctarum interpretationum vsu literate peritus.

An ex antecedentibus, & consequentibus verum scripturæ sensum elicere norit: anque item hęc euangelistis, in eodem narrationis genere versantibus.

An rursus temerè, pro suoque libito sacram scripturam à vero sensu detorqueat.

An tropologicos, moralesve sensus, cum literali sensu non cohærentes, comminiscitur.

An explicandis parabolis rectum, precipuumque rerum sensum spectet, prętermissis explicationibus, quę nihil ad propositum faciunt.

An traditionum Apostolicarum, ecclesiasticarumque notitiam teneat.

An in sanctorum patrum scriptis, atque sermonibus peritè versatus sit.

Quem item è patribus maximè in concionando sequatur, atque imitetur.

An sacrorum temporum mysteria norit, anve sacrorum rituum, significationes habeat.

An rerum, in ecclesia sancta gestarum, & cōciliorum præsertim vniuersalium cognitionem teneat.

An sanctorum vitas, historiamq; veram norit.

An congruam canonum scientiam teneat.

An summorum pontificum iura, atque instituta sciat.

An Conciliorum, prouincialium pręsertim, & diœcesanorum decreta in promptu habeat, vt in parochorū examine pscriptū est.

An casuum conscientiæ doctrina instructus sit.

An Theologiæ illius mysticæ, quæ tota in spiritualis vitæ constitutis tradendis, quæque in purgandis affectibus, in reformationeque interiori versatur, præcepta atq; exercitationes benè norit.

An denique sanctarum meditationum, orationisque mentalis vsum habeat.

An morum doctrinæ, christianæque disciplinæ locos, non solùm ordine collectos, sed rectè notos habeat.

Quos locos teneat, quibus auditorū animi excitantur, vel ad Dei amorem, vel ad cœlestis patriæ desiderium, vel ad virtutum studium, vel ad detestationum scelerum, vel ad misericordiam, vel ad ceteras pręterea affectiones, quę ad cœlum excitatę, christianas virtutes pariunt.

An apti denique sint, atque idonei ad cōcionem concipiendam, & explicandam, non solùm theologiæ locorum tractatione, sed similitudinibus, quæ ab agricultura, vinea, semente, alijsque rebus ducuntur, quæ sub sensum cadunt, atque intelligentiam, præsertim eorū, etiam rudiū, ad quos concio habetur.

An ad concionis ingressum, recta ratione vtatur, & ab iis vitiis refugiat, quę plerique eo in genere admittunt.

An totam cōcionē rectè, ordineq; disponat.

An dilucidè, distincteque enarret.

An benè pronunciet.

An illius verba pondus habeant, anque vim item, vt non solum audientium aures attingant; sed animos intimè penetrent.

An in tota concione, pro cuiusque rei, de qua agit, ratione, rectè, apte, decore, & congruenter agat.

Quo in genere omni, & perquirendo, atque explorando, tum in alijs diligentius indagandis, examinatores, prout occasio tulerit, quàm diligentissimè instructiones adhibebunt, quæ de concionatoribus ad prouinciæ vniuersæ vsum ex Concilij prouincialis auctoritate, iussu nostro editæ sunt.

Cum non certæ curæ, alteriusve beneficij, vel officij, munerisve, sed doctrinæ tantum, aut in literarum studijs progressionis recognoscendæ causa examen alicuius instituitur, diligenti etiam illa, præcipuaque disquisitione, & interrogationibus, suprà variè descriptis, pro vniuscuiusq; conditione indagetur illius doctrina, & in ministerijs ecclesiasticis peritia, atque vsus.

Horum vero classes quatuor saltem, vel etiã plures constitui poterunt, quibus pro peritiæ ratione, experimento illorum facto, adscribantur.

Primæ classi adscribantur, qui & perfectè concionandi peritia & conscientiæ casuum explicationibus se tales ostendant, qui alijs multis prodesse, atque præesse possint, proindeq; idonei sint, non modò ad parochi, sed etiam ad Præpositi, Vicarij foranei, vel Visitatoris munus, vel ad pœnitentiariæ etiam, aut doctoralis, aut Theologalis præbendæ obeundę officiũ, dignitatemve, in ecclesia cathedrali assequendã, atq; ad alia id generis.

Secundæ classi erunt ascribendi qui si minus, vt illi concionari perfectè, at mediocriter, tum etiam de sugesto possint; quique in casuum conscientię summis studiose versati sint; & verò catechismi etiam Romani doctrinam diligenter teneant.

Tertiæ erunt classis, qui intelligentiæ tantum assequuntur, vt si minus accurata, doctaque concione, at sermonem de altari saltem habere, ac Euangelium, prout vsu venerit, enarrare, & explicare possint; & administrationis Sacramentorum, & casuum conscientiæ vsu ita periti sint, vt qui frequentius incidere solent, eos aliquo studio adhibito enodare, atq; explicare aptè queãt.

Quartæ classis, qui si non magno literarum studio, aliquo tamen vsu apti: sunt ad aliquam Euangelij breuem explicationem, notitiam quandam habent rerum ad docendum populum, quę saluti necessariæ sunt; & ad Sacramentorum administrationem, casuumque conscientiæ explicationem pertinent: ita vt ijs ob sacerdotum paucitatem, necessariamque causam, aliquando curatio aliqua spiritualis pro loci ratione præsertim ad tempus committi possit.

In inferiori classe reliqui ascribantur, quorum nulla ratio omnino haberi debeat in curatione animarum committenda, sacramentique ministrandi facultate, neque in sermonibus ad populum habendis.

In omni hac examinandi ratione Cancellarius pro sui officij munere hęc præstet.

Certum librum habeat prouisionum ecclesiarum parochialiũ, aliorumque beneficiorum, quæ examine adhibito, etiam ex litteris Apostolicis, conferenda sunt.

Quo in libro rectè, atque ordine ab eo notentur hæc.

Acta examinis, quę in singulos dies, prout examinandi occasio tulerit, fiunt.

Dies vacationis certi beneficij, & modus item vacationis aliaque id generis.

Dies etiam promulgationis, aut prorogationis edicti, quod de concursu proponi solet, cũ beneficij vacationis ratio id postulet, & reliqua etiam, quæ ad promulgationem pertinent.

Nomina quoque examinatorum, quos Episcopus certi illius beneficij vacantis nomine ad examen cõficiendum nominatim delegerit.

Nomina etiam eorum, qui eo nomine examinandi proponuntur.

Dies præterea, quo quisque examen subijt.

Nomina etiã examinatorũ, qui interfuerint.

Approbatio, aut reiectio, quam eorum iudicio singuli tulerint.

Nomen item, & cognomen eius, quem Episcopus tamquam aptiorem, magisque idoneum delegerit, cui beneficium ab eo conferatur, ad quem spectat.

Cuilibro alia prętereà ascribat, quę Episcopus censuerit

Librum alterum cõficiat, in quo omnes, & singulos, quos vel cõcionandi, vel confessionis audiendæ, vel sacræ lectionis interpretandæ causa Episcopus adhibito examine vel probat, vel improbat.

In hoc ipso libro notet etiam, & nomina examinatorum, & diem, quo examen confecerint, & causas item repulsæ, si quam aliquis tulerit.

Id ipsum de certo die, examine, probatione, aut reiectione eorum seruet, quorum experimentum sacræ ordinationis causa fit.

Tertium librum habeat, in quem examina referat, quæ generatim instituuntur, atque adeò conficiuntur ad cleri progressionem in litterarum studijs inuestigandam, atque explorandam.

De initiandis ordinis Sacramento.

IN ijs, quæ œcumenica Synodus Tridentina de sacra ordinatione statuit, vberius etiam prouincialium conciliorum decretis explicata, multa sunt, quorũ diligens ratio etiam in regularibus habenda est. atque eorum quidem capita quædam præcipua infra hoc decreto complexi sumus. Videat

igitur

igitur Episcopus, vt quicquid de ijs ipsis capitibus, vel eodem Tridentino Concilio, vel Synodis prouincialibus, etiam generatim constitutionem est, in illis initiandis quàm diligentissime ab ipso seruetur.
Culpæ, impedimentave, canonica ordinis suscipiendi quarto Concilio enumerata.
Litteræ testimoniales Superioris.
Testimonium de natalibus, & ætate præscripta Tridentino Concilio.
Testificatio ordinis, proximè suscepti.
Progressio in ecclesiastica disciplina.
Testimonium bonum.
Denunciatio nominis in ecclesia.
Ascriptio, & ministeriū in ecclesia, cui ascriptus est.
Exercitatio functionum ordinis suscepti.
Frequentia sacræ communionis.
Reuerentia, atque obseruantia erga sacerdotes, & Superiores.
Interuallum anni inter postremum ordinū minorum gradum, & subdiaconatum, ac rursus inter vnum, & alterum ex sacris ordinibus, nisi necessitas, aut ecclesiæ vtilitas iudicio Episcopi aliud postulet.
Diligens examen Episcopi.
Litterarum scientia, & cantus peritia, ac aliæ instructiones ad ordinis suscipiēdi functiones ritè, rectéque obeundas.
Vsus, & peritia recitandi diuinum officium.
Loco tituli, censusve testificatio præstitæ professionis regularis, præscripta in Concilio prouinciali secundo.

Quod de ordine sacro annectendo iam pridem decreto Concilij prouincialis primi ex Tridentina Synodo constitutum est; id in executionis vsum ità ab Episcopo inducatur, vt vel presbyteratus, vel diaconatus, vel subdiconatus non ipsis quidèm canonicis, sed canonicatibus, & portionibus singulis, quæ in cathedrali ecclesia sunt, annectatur: nec vero annexionis decretum locū habeat in illis canonicatibus, præbendisve, quibus in fundatione iam certus ordo annexus est. Quod autem canonicorum saltem dimidia pars, cautum est, vt sacerdotio, presbyteratuve initietur, in ea cum dignitates non cēseātur, totidem canonicatus sacerdotales constituendi sunt, quot præscriptam illam dimidiam partem saltem conficiant.
Vbi primùm vnicuique vel canonicatui, vel portioni sacer aliquis ordo annexus ab Episcopo est, ad eum ordinem suscipiendum canonicus etiam, qui iam illud obtinebat, compellatur.
Si quis autem monitus, non susceperit, priuatus ab illo declaretur ad eiusdem Tridentini Concilij præscriptum.

Si cui etiam sedis Apostolicis litteris facultas permissa est, sibi licere ordinis Sacramentum ab alio, quam Ordinario suo suscipere, is antequam initietur, etiam sui ipsius ordinarij litteras obsignatas habeat, quibus vitæ suæ mores, disciplina, probitas & cetera id generis testificata, commendetur.

Quod prouinciali tertio Concilio decretum est de ratione seruanda in concedendis litteris dimissoriis ab Episcopo impedito suis diœcesanis pro ordinibus suscipiendis, id locum etiam habeat Episcopo absente. Clericos vero, à diœcesi absentes, qui dimissorias litteras petunt, Episcopus ad se, examinis causa euocet; licet tamen ei aliquando, si hoc minus commodè præstari posse cē fuerit, examen illud speciatim Episcopo delegare, in cuius diœcesi illi morantur: sed verò tunc litteras dimissorias ne det, antequam examinis facti litteris ab eo acceperit, cui illud delegauit.

Ne Abbates, etiam baculi, & mitræ interuenientes, aliove einsmodi priuilegio, & auctoritate cōferēdi minores ordines, munitos, patiat Eps diœcesanus, tonsurā, neq; minores ordines, id quod Tridētina Synodus vetuit, alijs conferre, q̄ ijs, qui regulares sunt, & eorum iurisdictioni subiecti, nisi & ipsius Episcopi cōsensus ante accedat, & illi initiādi à suo Episcopo, vel regulari superiori attulerint litteras dimissorias, non generatim, sed speciatim concessas. Nec verò quibuslibet Abbatibus id permitti liceat, sed ijs tantum, qui sacerdotio initiati sunt, & statis benedictionis precibus consecrati.

Qui sub diaconatus ordini adscriptus est, cum statim lege astrictus sit, canonicarum horarum officium, ex Breuiarij præscripto recitandi; nemo ad eum ordinem capescendum recipiatur, qui in horarij illius officij cuius lege deuinctus tenetur, rectè, ac ritè recitandi vsu peritus non sit. Inferioribus verò ordinibus initiandi, qui nullum beneficium obtinent, versati sint in beatæ Mariæ officij recitatione.

Quod alio Concilio vetitum est, ne seminarij titulo, clerico cuiquam Episcopus ordinem aliquem sacrum conferat, id decernimus locum habere, nisi cum beneficij, seminario vnionis iure adiuncti, vsui, & cultui ministerium est ab illo præstandum: tūcque certus annuus census constituatur, vnde qui eo titulo ordinem suscepit, sustentari queat Episcopi iudicio.
Nec verè tamen is in illo censu vllum ius habeat, cum primum aliūde habuerit, vnde itidem vitæ suæ sustentationi Episcopi iudicio consultum, & prouisum sit. Quod si aliunde ex parte tantum eius sustentationi prouisum sit; tunc extincta censeatur illa census attributio pro tanta parte, quantam ad illam sustentationem aliunde habet.
Pensionis, & patrimonii, quod quis habet, & bonorum item, quæ perpetuo etiam eo nomine ab aliquo ei donantur, titulo, Episcopus sacrum aliquem ordinem, alicui, etiam familiari suo, conferre potest. Idque de familiari etiam si alienæ diœcesis sit, modo

post

post triennium ab initio familiaritatis, si ecclesiarum suarum vel necessitatem, vel vtilitatem hoc flagitare iudicarit, vt sacris ille initietur.

At verò etiam, si quis ei, qui sacris initiandus est, verè spondeat certa cautione, si quæ ad vitæ cultum vsui necessaria sunt, suppeditaturum, saltem donec ei aliunde prouisum sit huic, ob sacerdotum penuriam ab Episcopo sacer ordo conferatur licet, sine alicuius etiã vel beneficij, vel patrimonij titulo.

At verò hæc in primis Episcopus diligentissime videat, vt pensionem, patrimoniumve illud verè obtineat, vtque ea donatio, sponsiove verè ac sine fraude, dolove facta sit: eiusque tabulæ vt ritè, & rectè confectæ sint: vtque pensio, patrimoniumve, & quæ dono data sunt, tantum inde census percipiatur, vt satis esse possit ad illius honestam, vitæ sustentationem, qua in re omni cognoscenda promulgationes adhibeat, & reliquam diligentiam, quarto prouinciali Concilio in hoc genere præscriptam.

Videat etiam omnino, vt quemcunque eiusmodi titulis ordinauit, etiam familiarem suum, certæ illum ecclesiæ addicat, vbi ordinis suscepti functiones, ac munera, vt ipsius Concilij decreto cauetur, ipse verè prestet.

Eo sermone, quem pridie, quo sacra ordinatio celebratur, prouinciali decreto haberi institutum est, illud in primis spectetur, vt quæ monitiones postero die de libro pontificali leguntur, disertis verbis, ijsque vulgariter conceptis explicentur vberius. Vnusquisq; porrò eorũ, qui sacris ordinibus initiabuntur, etiam atque etiam diligenter admoneatur, quot, quamque sanctum munus suscepturus est.

Verùm eius sermonis vis, in subdiaconis potissimum monendis versetur, quò rectius, dum integrum est, deliberare possint, an castitatem, quæ perpetua illi ordini est annexa, profiteri velint, eoque accuratius propterea in graui illa deliberatione videant, quod Deo auxiliante præstare posse sperent, neq; in eo ecclesiastico, spiritualique munere suscipiendo quicquam agnatorum, vel huiusmodi aliena volũtate, sed sua spontanea deliberatione agant, nec verò in sacri eiusdem ordinis susceptione, vitę bonius commodum, aut aliud quicquam eiusmodi, sed Dei honorem sibi propositum habeant. Huius generis sermo, à quocunque apposite habetur; vtilis ille quidem est, at multis partibus longe vtilior erit, atque opportunior, si eũdem Episcopus accurate, studioseque habuerit.

Quicunque clericus, alicui Ecclesiæ ascriptus, vbi ordinis, à se suscepti, functiones obeat, memor complurium Sanctorũ, qui vel toto vitæ tempore, vel multis saltem annis, in alicuius etiam minoris ordinis ministerio, munereve religiose versati, ad altiorem se ordinis gradum promoueri passi non sunt; eorum recordatione, exemploque excitatus illud sedulo curet, atque adeò efficiat, vt ordinis, quo proxime initiatus est, prę scriptas functiones, non elatè, sed humiliter, non raro, sed frequenter, non negligenti studio, sed accurata, vereque clericali sollicitudine, & disciplina, pie, rectè atque ritè præstet. Alioqui si in sanctis ijs functionibus neglig ẽter, contraque ac præscriptum est, se gesserit; illud norit, eo voluntatis suæ testimonio, sibi apud Episcopum aditum præcludere ad altiorem gradum ascendendi.

Præfectus autem, rectorve ecclesiæ testimonium de clerico facturus, qui functiones in sua ecclesia obierit, hæc testificationis suæ litteris speciatim, vereque exprimat, quas scilicet functiones, & quamdiu, & quã diligenter, & quàm piè, & quam decenter, rectè ritèque præstiterit.

Exorcistæ munus, cum sit, energumenis manum imponere, a quibus, vt mali spiritus eijciantur, ieiunia, & orationes Christi Domini testimonio adhiberi iuuat: eos porrò clericos, qui in exorcistarũ numero ascribentur, curet Episcopus in ieiunijs, & orationibus frequentius se se exercere.

Vt Acoluthi munus, quod pręter cæteras functiones fuit, Episcopum comitari, ad eã ipsam functionem, aliqua ex parte restituatur; curet Episcopus clericos, quos in eo ordine adscripserit, eam in loco, vbi ipse est, aliquando præstare, vt opus esse censuerit, præsertim, cum ad aliquod Episcopale munus obeundum accedit. Sique complures eiusdem ordinis sunt; rationem certam ineat, vt per regiones distincti, in orbem id muneris præstent.

Quæ ad clericorum honestatem attinent.

DE tonsura clericali decretum in Concilio prouinciali primo confecimus: sed, vt pro ordinis, quo quisque initiatus est, ratione illam, magnitudine distinctam, conspicuè ferat; certam, atque præfinitam illius formam hoc decreto describi placuit; quam omnes ita seruare iubemus, vt neque ea minorem, nec verò etiam maiorem quisquam omninò, Episcopo inferior, gerat, quacumque dignitate ille prædirus sit.

Sacerdotalis igitur tonsurę forma, in orbem ducta, latè, & amplè pateat vncijs quattuor.

Diaconalis, vncia vna minor.

Subdiaconalis, aliquanto angustior, quàm diaconalis.

Minorum denique ordinum corona lata sit vndique vncijs duabus.

Vnciæ autem mensura est ad præscriptum instructionum fabricę ecclesiasticæ.

Clericus, qui amictu clericali indutus, incedit, ne in propinquorum, ne parẽtum quidem, obitu, vestes lugubres more laicorum

induat,

induat, gestetque. Neque verò vestis formã, aut panni genus, quo clerum vniuersum vti moris est, cõmutet, sed pium erga propinquos mortuos charitatis studium, officiumque præ se ferat omni alia ratione, quę cum clericalis ordinis decoro, dignitateque omnino conueniat.

Quæ in Concilio prouinciali primo ijs, qui sacris ordinibus, & sacerdotio initiati sunt, quique ecclesiasticum beneficium obtinent, de sæcularibus negotijs fugendis constituta sunt; eadem pœnis ijsdem, vel alijs, quas arbitratu suo Episcopus edixerit, irrogandis, illis præscribimus, qui minorum ordinum clerici sunt, etiam si nullum beneficium obtinent, si modò clericalem vestitum deferunt, cum præsertim iam inde vsque à teneris annis se religionis, pietatisque institutis, & disciplinæ ecclesiasticę moribus imbuant oportet, qui in sortem Domini vocati sunt. Atque in ijs quidem, quæ illis vitanda sunt, hæc etiam cautio sit, ne sine Episcopi concessu, eoque litteris exarato, laicis in seruitute, famulatuve operã nauent. Nec verò cuiquam clerico eam facultatem det Episcopus in aliqua re inseruiendi, quæ clericalis vitæ rationibus, pietatisque officij non ad modùm conueniat.

Quę ad beneficiorum collationem attinent.

CVm aliquis examinator ab aliquod beneficium ecclesiasticum, cui prouidendum sit, de eo experimentum fiat examine non solùm in litterarum scientia, sed etiam in cantus peritia, ad illius beneficij functiones ritè, rectè obeundas, tum prætereà in vsu, ac notitia, quam in recitandis diuini officij horarijs precibus habeat.

Vbi primum præbenda, vel theologalis, penitentialis vacauerit, etiam si illius conferendæ ius ad alium, quam ad Episcopum, præterquam ad sedẽ Apostolicam pertineat, edictum de more proponatur, quo ad concursum euocentur, quicunque sint, qui illius muneris causa examen subire velint, aliosve nominare, qui subeant; confecto autem cõstituti temporis spacio, vniuscuiusque eorum, qui illo nomine conuenerint, periculum, experimentumve in literis, ac doctrinis omni vel diligentissima percunctationum, quæstionumve ratione, fiat; Episcopus, adhibitis sibi pro arbitrio suo alijs peritis, probisque viris, tum etiam de illorum vita, moribus, ætate, gradu, ordine, cæterisque conditionibus, ad tale munus necessarijs, accuratè perquirat. Tum demum Episcopus ipse solùm rebus ijs omnibus accuratè perpensis, maturè in domino deliberet, & liberè deligat, quem pro conscientiæ suæ religione digniorem, aptioremque existimet, cui tale munus, tantique ponderis rectè committatur. Qua in deliberatione idõ videat, vt quod præsertim ad pœnitentiarium attinet, cum peritiam necessariam spectarit, tum maximè vitæ innocentiam, morum grauitatem, spiritualium exercitationum studium, & vsum diuturniorem in audiendis confessionibus, exercitatiorem prudentiam, ceterasque religiosæ pietatis virtutes perpendat.

Ei autem, quem potissimum elegerit, nec verò alij cuiquam conferatur ab eo, cui ius competit, etiam si Capitulum sit.

Quicumque præbendam Theologalem, vel Tridentino decreto, vel alia auctoritate, rationeve institutam, in cathedrali, collegiatisve ecclesijs obtinet, is, & quæ sacrarum lectionum genera, & quibus diebus Episcopus præscripserit, vt interpretationis suæ munere fungatur, accuratè ad illius pręscriptum præstet; ita vt etiam si expedire censuerit, & in seminario, & in alijs clericalibus, sacerdotalibusve collegijs doceat: in Basilica vero cathedrali saltẽ die festo semper sacram scripturã publicè interpretetur, & exponat, nisi aliquando aliud iusserit Episcopus.

Idem ab Episcopo, aut ab alio consultus, theologiæ quæstionibus, alijsve eius generis gratis respondeat: cæteraque denique omnia præstet, quæ pro suscepti muneris ratione ab eo præstari debere idem Episcopus censuerit.

Perlatum ad nos est, in nonnullis prouinciæ huius ecclesijs clericos aliquos, qui ob beneficia, officiave, quæ in ijs obtinent, non solum in choro adesse, sed alia ministeria, aliasque functiones clericales ibi præstare debent, à Capitulis certo illi canonicorum numero adiungi, eamque ob causam supranumerarios vocari, hocque ipsum fieri, nulla eis collata prębenda, nulloque sæpe attributo cuiusuis generis emolumento, censuve. ij autem eo solùm titulo contenti, cum id sibi sumant, vt inferiora ministeria, quæ anteà obire consueuerãt, pręstare planè recusent, hæc sanè incommoda, grauia illa quidem, accidunt, quòd & ecclesiæ debitis munerum functionibus fraudantur, & diuinis cultus minuitur, ac labefactatur & ordo ecclesiasticus, cum vnus plurium partes, officiumque præstare non possit, contra, ac legibus canonum cauetur, non sine magna offensione peruertitur, & perniciosæ ambitionis occasio hominibus ecclesiasticis manifestò datur. His porrò incommodis, atque adeò malis, decreti huius prouincialis auctoritate occurrendum censuimus.

Itàque si quos aliquando, vt iure permissum est, canonicos supranumerarios creari contigerit; id iustis solùm causis, ac penè necessarijs, ijsdemque comprobatis, & perrarò quidem fieri statuimus. At verò qui in ea ipsa ecclesia beneficij, quod ibi obtinet, causa, operã, ministeriumve nauare debet, quod

quod cum canonicali officio, & gradu non conueniat, neque præstari simul possit, supra numeratium fieri, creariue prohibemus. Quicumque verò ita adscriptus est, ne à muneribus ministerijsve, quæ priorum beneficiorum nomine in ea ecclesia à se præstari debent, liber, aut immunis vllo modo sit: immò vt illa præstet, & fructuum mulcta, & omni alio iure, vt canonibus, decretisq; Tridentinis cautum est, Episcopus omninò agat.

Vacante ecclesia parochiali, cuius conferendæ ius non ad Episcopum diœcesanum, sed ad alium, etiam ab Episcopali iurisdictione exemptum, & regularem item spectat, edictum de concursu proponat Episcopus diœcesanus; & quicumque examen eo nomine subire volent, ad ipsum conueniāt, qui exploratione per examinatores synodales facta, ex probatis digniorem, & magis idoneum deligat, cui vacans illa ecclesia ab illo conferatur, cuius ius est. Si secus fiat, collatio rescissa, nullaque sit.

Eadem ratio omnis adhibeatur in parochiali ecclesia vacante, quæ iurispatronatus est ecclesiastici, vel mixti, cuius institutio non ad Episcopum diœcesanum, sed ad alium quēcumque, etiam exemptum, & regularem, item, vt supra, pertinet; ita tamen, vt quē Episcopus diœcesanus digniorem elegerit, is à patrono præsentetur ei, ad quem spectat institutio. Si verò ad summum Pontificem institutio spectat, vel quia in mensibus reseruatis vacauit, vel alia causa, tunc Episcopus digniorem eligat, & ex præscripto earundem litterarum Pij V. à summo Pontifice instituendum. Intereà verò dum huius generis examina, & approbationes fiunt, & institutio locum habeat; idem Episcopus diœcesanus idoneum Vicarium, qui onera vacantis illius Ecclesiæ sustineat, attributa ei congrua pro arbitrio suo fructuum portione, constituat, donec ei rector præficiatur.

In ecclesiarum curatarum permutatione, coram Ordinario faciēda, ne locum habeat, quod primo prouinciali Concilio decretum est de proponendo edicto examinis causa in vacatione ecclesiarum parochialium. Si tamen vel parochialium hominum multitudo valde inæqualis est, vel qui permutant, quo tempore parochiales illas ecclesias adepti sunt, examen præscriptum non subierūt, fiat, tunc de illis experimentum examinis, sed absque concursu. Idem examen sine concursu adhibeatur de eo, qui beneficium simplex commutat cū alio, quod curam animarum habeat, si quando eiusmodi permutatio coram ordinario fieri iure potest.

Quamuis Pij Quinti cōstitutione, sublata non sit facultas illa, quæ in ecclesiis parochialibus conferendis data est, tum synodo prouinciali addendi, ac detrahendi præscriptæ formæ examinis, tum vnicuique Episcopo, si certis quibusdam de causis pro sua conscientia cum deputatorum consilio ita expedire cēsuerit, loco concursus priuatum aliud examen ineundi: videat tamen Episcopus, ne facultate sibi data abutatur, neque verò illam adhibeat vllo modo, nisi opus esse viderit, certis illis expressis causis.

Quod synodi Tridentinæ auctoritate quarto cōcilio prouinciali nostro permissum est, simplex beneficium, habenti, alterum etiam eiusdem generis, quod personalis residentiæ munus non requirat, ob honestam illius vitæ sustentationem conferri; id ita locum habeat, vt ne tamen eo prætextu, causave vitæ honestè sustentandæ, plura, quàm duo, beneficia simplicia vni, eidemq́ue conferri liceat; sine concessu, permissuve sedis Apostolicæ.

Si cappellania etiā simplex, aliudve beneficium, etiam iurispatronatus, ex præscripto erectionis, fundationisve, aut alterius constitutionis certum ordinem, aut alias conditiones requiret in eo, de quo vel collationis, vel institutionis, vel alio nomine prouidendum est illud beneficium; ne Episcopus deinceps, etiam patronorum consensu, permittat, concedatve, vt quisquam sine sedis Apostolicæ dispensatione illud beneficium assequatur, quod vere eo ordine non sit initiatus, quāuis ętate congrua sit pro illo ordine suscipiendo, neque qui alijs conditionibus præditus non sit, & quas illa vel erectio, vel fundatio, vel constitutio requirit.

Quibus in ecclesijs optionis ius est, vbi dimidia pars fructuum præbendæ in illius vacatione, vel sacristiæ, vel fabricæ ecclesiæ soluitur, ea pars pro ratione præbendæ, quæ primo vacauit, soluatur.

Idque ab omnibus præstetur, qui ordine deinceps singuli occasione illius vacationis vel ad eam ipsam obtinendam optionis iure vsi sunt, vel ad alias consequendas, quæ occasione optionum successiuè vacarunt, ita vt vnusquisque soluat pro rata tantùm accessionis reddituum, sibi illo ipso optionis iure factæ. Hæc porrò solutio, vbi quisque primi anni fructus ex præbenda, quam sibi iam optauit, perceperit, statim ab eo præstetur. Reliqua item, quæ de parte fructuum dimidia persoluenda olim decretis prouincialibus constituta sunt, ad eorum præscriptum seruentur.

Auctoritate Concilij Tridentini, & constitutionis, à Pio Quinto, Pont. max. editæ, iam nunc statuta, priuilegia, cōsuetudines, & illas denique cuiusuis ecclesiæ constitutiones rescindimus, planeque abrogamus, quibus cautum est, vacantium in ecclesia dignitatum, canonicatuum, præbendarum, portionum, beneficiorum, atque adeò officiorum fructus, vel distributiones etiam quotidianas, quæ inde primo vacationis anno,

aut

aut longiori, breuiorive tempore obuenerint, mensæ Episcopali, vel canonicali, alijve loco omnes, vel partem aliquam obuenire, attribuive, aut in communes vsus cedere, aut inter alios canonicos, ministrosve illius, alteriusve Ecclesiæ diuidi. Hæc tanquam rescissa, penitusq; sublata eiusdem Pij Pontificis sanctione, declaramus nulla esse, nulliusque planè roboris.

Nec verò loco eorum fructuum, qui eo nomine, vt supra, attribuebantur, ne consensu quidem Capituli, ab Episcopo statui liceat, vt deinceps, qui istiusmodi dignitates, canonicatus, beneficiave, qualia qualia sint, consequentur; aliquid, vel minimum, soluant, conferantve in vsum sacristiæ, aut fabricæ, aut alterius eiusmodi operis. Quod si post Tridentini Concilij editionem id vsquam in prouincia statutum, decretumve vllo modo sit, ne tamen quicquam eo nomine accipi, exigi, aut persolui, vllo pacto, rationeve liceat, quacumque consuetudine, decreto, statuto non obstante; nisi summi Pontifici auctoritate munitum, corroboratumve sit.

Quamobrem nec Episcopus, neque Capitulum, collegium, alijve ecclesiastici ordinis homines, quorum interest, istiusmodi fructus, distributionesve, ne vllam quidem eorum partem, retineant, neve illorum cessionem petant, exigantve, nec aliud quicquam, ne eo quidem nomine quòd prædia meliora reddita sint. Neque etiam ab ijs, qui illa beneficia, etiam à sede Apostolica, obtinuerint, iusiurandum exigant, vt tale quicquam obseruent; neve illis ipsis, qui non paruerint, moram, impedimentumve afferant, quominus illorum possessionem assequantur. Meminerint porrò omnes, quicumque contrafecerint, ex illa Pij Quinti sanctione, si Episcopus est, suspensionis, si Capitulum interdicti, si alius quispiam, excommunicationis pœnam statim subire: cuius vinculo tam diu irretitus est, quoad, restitutione primum facta, beneficium relaxationis, absolutionisve à sede Apostolica obtinuerint. Vbi verò sex ante Tridentini Concilij editionem mensibus fabricæ, aut sacristiæ, alteriusve pij loci vsibus, distributiones eiusmodi, & fructus concessi reperiuntur, eorum pars tantum dimidia eidem, vel sacristiæ, vel fabricæ, vel pio loco attribuatur: reliquam autem partem omnem ad illius pontificiæ sanctionis præscriptum ij capiant, quorum beneficia sunt.

Cum animarum salutis, vitæque spiritualis curam parochi paternam gerant, illis, tanquam parentibus debetur amor, obseruantia, cultus, atque obedientia. Si igitur hoc ipsi honore dignantur, illud certè etiam æquissimum est, atq; adeò cum omni ratione coniunctum, vt cum primum eorum aliquis ad Ecclesiæ, sibi in titulum, curamve traditæ, stationem venerit, aliqua externæ obseruantiæ significatione ab ijs suscipiatur, ad quorum parochialem curam accedit. Quare fideles, vbi primum ab Episcopo litteras formatas acceperint de parocho, qui parochiali eorum Ecclesiæ præfectus fuerit, diem certum statuant, quo ei aduentanti frequentes ad parochiæ fines obuiam facti, eundem, vt moris olim fuit, suscipiant, atque ad Ecclesiam deducant, perpetua illum dilectione, amore, obedientia, atque obseruantia prosequentes.

Literæ autem formatæ, quas Episcopi nomine cancellarius de parocho conscribat, eiusmodi erunt, quæ à Vicario Foraneo, aliove publicè legantur.

Filij dilectissimi Vestræ isti parochiali Ecclesiæ parochus præfectus est presbyter. N. quem ætate, vita, moribus, doctrina, virtutum disciplina, prudentia, alijsque rebus ad istius parochialis curæ benè gerendæ rationem opportunis, idoneum esse, examine rectè confecto, cognitum est. Vestræ igitur partes sunt, debito honore, ex decreti prouincialis præscripto illum suscipere, neque solum externa quadam obseruantia, sed intimè, atque ex animo illum loco parentis diligere, & colere, præceptisque eius, atq; monitis concordi voluntate, libenóque animo parere. Quod sanè facere cum vestra potissimum intersit, tum quò accuratiùs faciatis; nos Episcopali nostra auctoritate, paterna charitate, vos vniuersos, & singulos monemus. Valete in domino.

Quæ ad diuina officia pertinent.

VT passio Christi Domini, Redemptoris à fidelibus in hora redemptionis suæ digna veneratione coleretur, illud in Ecclesia sancta perpetuò institutum, religiosoque vsu, ac solemni ritu piè retentum est, vt in feria sexta parasceues, in qua idem Christus Dominus mysterium crucis expleuit, certa stata hora ab vniuerso clero, & populo, certis peractis precibus, & orationibus adoretur. Sed quoniam factum est, vt in multis prouinciæ locis non post, sicut instituti, ritusque veteris est; sed ante statas illas preces ea adoranda proponatur, aut saltem adoratio fiat à multo populo, anteà quam ex ritu Ecclesiæ solemniter proponatur, & à clero adoretur: nos, vt, quod non sine mysterij significatione Ecclesia instituit, ad statæ horæ vsum, solemnemque adorationem reuocemus; id statuimus, vt in omni prouinciæ Ecclesia cathedrali sacrosanctæ crucis, per quam redempti sumus, adoratio religiose celebretur, recitato scilicet de passione Euangelio, & peractis illis statis precibus, & orationibus, vt instituti ratio postulat. Quare vnusquisque prouin-

ciæ Epiſcopus efficiat,non ſolùm, vt ſtata ea hora in ſua baſilica Cathedrali præſtetur; ſed caueat etiam, vt in omni Eccleſia collegiata,& parochiali,in omnique oratorio ſocietatum,vbi fit ea adoratio,non ante, quàm in eadem baſilica cathedrali, primariave, ſi locus diœceſis ſit,celebretur.

Nec propterea concionator deſiſtat, quin pro ſanctæ Eccleſiæ vſu ad excitandam populi fidelis cõpunctionem eo ſacro die eam de ſuggeſtu proponat,& oſtendat.

Quin etiam curet Epiſcopus, concionem illam ſtatim poſt recitatam paſſionem Domini haberi, niſi aliter aliquando magis expedire cenſuerit.

Et quoniam ſacra ea feria Chriſtus Dominus humiliatus eſt pro nobis patri, vſque ad mortem, mortem autem crucis; illius humilitatis imitatores in ſanctiſſimæ crucis ſtata illa adoratione ita eſſe oportet, vt quod antiqui ritus eſt, non tantum genibus flexis, ſed proſtrato humi corpore humiliemur, quò ſignificantius eo corporis habitu fixam, conſtantemque animi noſtri humilitatem demonſtremus: ideo Epiſcopus curet, vt corporis proſtratione, quæ chriſtianæ humilitatis index eſt, ea ſollemnis adoratio celebretur.

Grauia pericula,offenſiones, atque adeo ſæpè iniurias ſanctiſſimo Miſſæ ſacrificio fieri compertum eſt, quòd quidam ſacerdotes non ſemel tantùm,ſed pluries in die illud offerant. Quod ne in poſterum fiat, præterquam ſalutari illo die Dominicæ Natiuitatis, quo vnuſquiſque ſacerdos non ſine magna myſteriorum ſignificatione ter celebrare debet, decreti huius auctoritate vetitum ſit, ne ob vllam neceſſariam cauſam, neque etiam ob parochialis,alteriusve Eccleſię egeſtatem,neque ob ſacerdotum penuriam, nec verò ob locorum diſtantiam Epiſcopus cuiquam ſacerdoti pluries in die diuinum illud Miſſæ ſacrificium offerendi facultatem det, aut permittat, cum beatus admodum ſit ille ſacerdos,qui ſemel tantùm in die illud dignè obtulerit. Si quæ verò eius generis facultas anteà vel certo loco, vel ſacerdoti data eſt, eam planè ſtatim reſciſſam, irritamque ac nullam omnino eſſe iam nunc decernimus.

Epiſcopus in cuius diœceſi Eccleſiæ, locave olim ordinis Humiliatorum extiterũt, vbi Pij Quinti Pontificis conſtitutione certus ſacerdotum numerus præfinitus eſt, in eo inuigilet,vt ne,fratribus illius olim ordinis decedentibus,illæ Eccleſiæ debitis officijs,ac muneribus defraudentur;ſed cum eorum aliquis mortem obit, in eius locum ſacerdotem alium ſubrogari curet.

At in quibus eccleſijs certus numerus conſtitutus non eſt;efficiat, vt quot anteà ſacerdotes ibi ſuſtentari conſueuerant, totidem retineantur. Atque id quidem omne is exequatur pœnis etiam,& cenſuris arbitrio ſuo propoſitis, vt nihil planè pereat, quod earum eccleſiarum cultui debetur.

In cappella, canonicatu, aliove beneficio etiam ſimplici, quod quis vnà cum alio incompatibili ex legitima diſpenſatione iam obtinet, Epiſcopus conſtitutis etiam Vicarijs,certaq; fructuum parte attributa,conſulat,& prouideat,vt ea beneficia debitis miniſterijs,debitoque cultu non fraudentur.

Idem efficiat ſi eiuſmodi beneficijs qui ob aliud legitimum etiam abſentiæ, impedimentum munera ſua non præſtet.

Epiſcopus pro cærimoniarum ratione rituve, cum Miſſæ conuentuali, aut diuinis chori officijs in baſilica cathedrali, vel in alijs collegiatis Eccleſijs intereſt, & item cũ proceſſiones agit,aliave eiuſmodi; adhibeat ſibi aſſiſtentes duos de Capitulo, qui ei,etiã cum Pontificale officium non celebrat, in omnibus his, alijſque actionibus aſſiſtentium munera omnia præſtent.

Organiſta,Dominicis,feſtiſq; diebus,Epiſcopum ad diuina officia aduentantem, vbi primum pro baſilicæ foribus eſt,decora,grauique organi modulatione excipiat: neque ſonare deſiſtat, quouſque ad altare genibus flexis orauerit,locoq; ſuo ſederit.

Idem præſtet,cum peractis de more officijs inde diſceſſerit.

Item,dum ille Miſſæ ſacrificium, aut veſperarũ officiũ ſolemniter celebraturus, aliove põtificali munera perfuncturus,veſtes ſacras induit,nec quicquam canendũ à choro eſt.

Hoc verò omne agat ſemper,cum in diuinis officijs,ad quæ Epiſcopus conuenit, organa pulſanda ſunt.

Chori diſciplina,plena religionis eſt,plena pietatis;ac propterea ſancte ab ijs obſeruanda eſt,qui in eum locum conueniunt ad Dei laudes concelebrandas.

Quare præter illa, quæ in Concilio prouinciali primo, de illius cultu præfiniuimus, hæc admonemus,quò religioſius non modò excolatur,ſed multis partibus augeatur ſancta eiuſdem chori inſtitutio.

Primò, vt ſtudio quodam intimæ pietatis, cuius ſplẽdor foris etiam elucear, vnuſquiſque vel canonicus,vel alius miniſter, quicũque ſit,qui chori officijs aſtrictus eſt,ad chori diſciplinam ſe ſe inſtruat.

Anteà verò,quàm eo conueniat, paululum attentè ſecum cogitet & loci illius ſanctitatem, & conueniendi cauſam, & diuinarum laudum,quarum munus angelorum eſt, officia,quæ caſtiſſimè ab omnibus concelebrari oportet.

Hac ipſa in cogitatione firmiter inhærens, ne quicquam quidem mente, animoq; concipiet, ab eius loci religione alienum, ne dum aget,quod Dei oculos offendat.

Paret ſe propterea etiam, atq; etiã diligenter ſancta intimi animi meditatione,& religioſa oratione,

oratione, vt exteriorem quoq; cultum diuinorum officiorum salutariter exequatur.

Dum superpelliceum, qui amictus ex tela linea candida constat, induit, cogitet, quá personam sustineat, nempè à sordibus, labeque puram, qualem vestitus ille indicat.

Cum almutiam pelliceam, quod insigne canonicorum est, humeris, vel brachijs, prout moris est, canonicus imponit, eam cogitationem suscipiat, in se restinctas, ac plane mortuas esse oportere rerum mundanarum affectiones, atque cupiditates, vt eius rei significans est illa animalis intermortui pellis, quam de more induit.

Si verò, vt plerisque in Ecclesijs instituti, consuetudinisve est, cappam induit, quæ humeros contegit, & brachia quasi deuincit, ex eo amictu intelligat, se repressas, quasique deuinctas habere oportere appetitiones, ac se totum ad Dei voluntatem accommodare.

Cum igitur ijs chori vestibus indutus, alium vestitum, quo foris vtitur, contegat, sicque aliam personã habitu gerat; caueat, ne quicquam, etiam in sacristia, agat, admittatve, quod cum actioni non rectè conueniat, ob quam illum habitum induit.

Ne in colloquijs quidem, ab ea actione alienis se occupet: nisi curæ præsit, quæ id necessario postulet.

Abstineat autem semper, sed maxime, dum chori vestibus indutus est, vbi vbi sit, vel in sacristia, vel alio loco, à iocis, à ridiculè dictis, facetijsve, à cachinationibus, à verbis futilibus, atque inanibus, quæ temerè, & imprudenter effunduntur.

In chorum ne properáter, quasi distributionũ q̃stu incitatus, accedat, sed graui incessu.

Dumq; ad chorum procedit, quamquàm alij comes adiunctus, at quasi solus accedat, in ea meditatione fixus, vt secum cogitet, se ad chorum, nempè ad sancta sanctorum, vt canone antiquo cautum est, & ad publicæ orationis sacrificium accedere.

Cum in choro est animum, mentemque ab omnibus curis, perturbationibus, & cogitationibus à rei, quæ geritur, sanctitate alienis, quoad eius fieri potest, abducat, seseque totum in Dei cultu colligat.

Illud etiam cogitet, quam ob causam eò se contulerit; tum sibi statuat, se in conspectu Dei omnipotentis, & in corona innumerabilium angelorum, & sanctorum esse.

Qua in cogitatione videat, perpetuoq; reputet, se eo loci consistere, vt Deo sanctissimum cultum, venerationemque tribuat, atque ab eo, & sibi, & alijs omne bonum deprecetur.

Consideret verò ipsum Deum, tanquam patrem, & redemptorem amantissimum, optimum, sapientissimum, misericordissimum, quique omnia intuens, vbiq; & semper est.

Tum cordis castitatem, beneque orandi donum, & gratiam à Deo supplex petat, orationisque suæ sacrificium simul cum meritis Iesu Christi, & sanctorum, eius præsertim, cuius memoriam Ecclesia illo die celebrat, ad gloriam sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, & ad suam, proximorumq; vtilitatẽ dirigat.

Cum psallendum est, primum psalmi argumentum mente, animoq; concipiat.

Obseruet præterea, quis in psalmo loquatur, an Deus, an Ecclesia, an pœnitens, an aspirans ad perfectionem.

Attendat item, ad quem præcipue salutarẽ affectum psalmus referatur.

Cum ita se religiosè pararit, magna animi attentione se ad verba, sententiasque psalmi accomodet; ita vt laudet, gemat, extimescat, sicut psalmorum voces indicant: & quod denique ore profert; animo primum concipiat.

Tum verba singula notet interpretationem studio assequatur, vnde mens, animusq; ad aliquem salutarem affectum incendatur.

Ad verba etiam adiungat animo cogitationem vel amoris, vel reuerentiæ, vel humilitatis. Atque ita quidem affectum aliquem excitet, vt si de virtute verba psalmi profert, desiderio accendatur imitationis; si de peccatis, intimè doleat; quod in eo statu ipse fuerit, aut certè proximi eius. Et sic de alijs item, quæ psalmo significantur.

Eam porrò attentionem initio vniuscuiusque psalmi, orationis, & aliarum diuini officij partium, tum singularum horarum canonicarum renouare, atque excitare studeat, præsertim dum illa verba, quæ ad sanctæ orationis Spiritum inflammandum valent, pronunciat, Deus in adiutorium meum intende, &c.

Itidem faciat, cum aliorsum se cogitationibus distrahi animaduertit.

In fine etiam vniuscuiusque psalmi se se excitet illis verbis, Gloria patri &c.

In conclusione item orationum, cum dicitur, Per Dominum nostrum Iesum Christũ; spe sancta erga illum, redemptionis nostræ auctorem se se confirmet.

Et quoniam attentio valde admodũ excitatur, si quæ quisque profert, rectè intelligit: ideo in ea potissimum expositione psalmorum assiduè versetur, quæ non varia sit, sed quæ totá in excitandis, exercendisq; sanctis affectibus versetur.

Cum autem magnus psallendi fructus in psalmorum affectibus versetur, siue quis in choro, siue priuatim, siue submissa, siue alta voce oret: idcirco certos sibi locos psalmorum præfiniat, quibus omnis hæc ratio concludatur.

Loci præcipui præter cæteros hi sint, vnde salutares affectus existunt, laus Dei, memoria bonorum nostrorum, commemoratio nostræ miseriæ, & reprehensio malè agentium.

Psalmorum verbis cum Dei bonitas prædicatur, ad illius dilectionem, & ad gratiarum

actionem de beneficijs, quæ à diuina benignitate proficiscuntur, se toto animo accendat. Cum illius infinita sapientia, potentia commemoratur; admiratione afficiatur: tum intimè gratuletur, cum aliquid Dei auxilio benè gestum narratur.

Cum bonorum memoria, recordatioque psalmorum vocibus excitatur; desiderium quoddam concipiat illa sibi, & alijs consequendi; tum illa eadem à Deo petat, tum in Deo spem animo capiat fore, vt diuina eius ope, non modò quæ bona sunt, quæq; salutaria, assequatur, sed quæ mala, ac quæ perniciem afferunt, vitet.

Aliquando etiam intimè in Domino gaudeat, se bona, Deo iuuante, adeptum esse, & mala cauisse.

Ex miseriarum commemoratione timorem concipiat, dolorem, ac humilitatem, cũ suas cognoscit infirmitates.

Ex reprehensione malè agentium, agnoscat zelum diuinæ vindictæ, & indignationem contrà nequitiam. Atque ita quidem ex salutaribus his affectibus fructum psallendi vberrimum capiet.

Peractis psalmis, absolutoq́ue canonicarum horarum officio, paululum tacitus consistat, genibusque flexis veniam deprecetur & negligentiæ, & distractionis, aliusve culpæ, quam in eo precationis officio admiserit: tumq; hoc oret, vt pro Christi totiusq; Ecclesiæ meritis, orationis suæ obsequium, ac ministerium gratum sit, atque acceptum.

In eo psallendi officio, cum ea mentis attentio, & salutaris affectus, tum corporis decens compositio requiretur.

Ideò, præter ea, quæ de genibus flectendis, de capite inclinando, de stando, de sedendo, ac de cæteris partibus in primo Concilio cõstituta sunt, quædam etiam in choro cauemus; quæ, vt potè minus decentia, & à loci illius cultu aliena, vitari oportet: ea verò tabella descripta sunt, quæ cura nostra edetur, ac in singulis sacristijs Ecclesiarum, tum cathedralium, tum collegiatarum, tum parochialium affixa perpetuò sit. Tum verò etiã hæc ipsa monita, alia tabella descripta, itidem in singulis sacristijs habeantur.

Lumina duo, candelabris, cereo ferarijsve infixa, cum processiones publicæ, etiam quæ in Ecclesiæ ambitu, aguntur, ab omni cuiusuis ordinis clero, tam regulari, quàm sæculari, ad crucem adhibeantur, quæ vnicuique Capitulo, clerove de more præfertur.

Episcopus in cathedrali sua Ecclesia, loco, & forma, quæ in instructionibus fabricæ ecclesiasticæ, ex decreto prouinciali editis, præscripta est, sepulchrum Episcopale primo quoque tempore faciendum curet ad communem vsum Episcoporum illius Ecclesiæ. Cuius quidem sepulchri operimento insculpta sit, ita tamen, vt ne è solo æquato extet, mitra, & baculus pastoralis, tantummodo cum his litteris, SEPVLCHRVM EPISCOPORVM. N.

Hoc ipsum vnusquisque parochus ad parochorum, & Capitula ad dignitatum, & canonicorum vsum iidem præstent.

Postridie illius diei, quo sessio vltima synodi prouincialis habita est, pro omnibus prouinciæ Episcopis defunctis, præsertimq; pro ijs, si qui post proximũ prouinciale Cõciliũ diẽ obierint, Missa sollemnis à prouinciæ Epõ, cui id muneris Metropolitanus mãdarit, canatur: & sermo itẽ latinus apposité habeat; officiumq; itẽ pro illis à quattuor ẽt prouinciæ Episcopi iunioribus ritè mox peragatur ad Pontificalis libri præscriptum.

In synodo quoque diœcesana die secunda, pro clericis diœcesis defunctis oratio, & cõmemoratio solemniter fiat.

Quæ ad distributiones pertinent.

PÆnitentiarius, tanquam in choro præsens, distributionum particeps sit, quo tempore in audiendis confessionibus versatur, non eorum solum, qui in casibus, Episcopo reseruatis, peccarint, sed aliorum etiam quorumcumque.

Nec verò illas, quasi præsens, capiat, cum manè aliquando, ante statam diuinorum officiorum horam, quo opportunius pœnitentibus satisfaciat, eorum confessiones audit, & quo deinceps tempore illa celebrantur, ipse intereà Missæ sacrificium facit, aut priuatim horarium canonicale officium præstat; etiã si id in fraudem non faciat.

Neque distributiones item illi, quicunque sint percipiant, qui infirmitate, necessitate, aut manifesta Ecclesiæ vtilitate occupati, impeditive non adsunt in choro, si antea nullo legitimo impedimento distenti, personale canonicatus sui munus obire non consueuerant; hoc enim addendum censuimus decreto, quo in Concilio prouinciali primo hoc ipso de genere cautum est.

Qui peregrinationis causa absunt, ne iure quidem, facultateve statutorum Ecclesiæ, cui personalis residẽtiæ operam, ministeriumq; debent, distributionum participes sint. Immo etiam si trium mensium spacio diutiùs absunt, non propterea excusantur, quominus fructuum præbendæ amissione mulctentur, alijsve pœnis eiusdem Concilij, de diuturniore absentia sancitis.

Qui studiorũ causa, quacumq; facultate, absunt, ne distributiones quotidianas eo ipso absentiæ tempore, nec verò illam præbẽdæ suæ partem tertiam, in eius generis distributiones, Tridentini decreti auctoritate iam conuersam, capiant.

Itidem de quotidianis distributionibus, eaq; tertia parte cautum sit, etiam si à sede Apostolica facultas absentiæ ob studia data sit.

Episcopus, quæ decreta de tertia fructuũ parte in Cõcilio & primo, & quarto, olim confecimus,

cimus,

cimus, ita præstet, vt nec, qui sacris ordinibus initiati non sunt, nec qui distributiones non capiunt, ab illa præscripta tertia parte conferenda liberi, immunesve sint.

Tertiæ porrò partis, quæ in distributiones conuertenda est, fructuum æstimatio sit, non veteri taxa, etiam in codices capitulares relata, sed tanti sit, quanti census, redditusve præbendarum, re vera valet, deductis primo pensionibus, alijsque oneribus, legitimè impositis, pro ratione temporis, quo durauerint.

Cuius tertiæ partis percipiendæ ius habeant omnes canonici, tum qui præbendam obtinent, tum qui sine illa sunt, dum ij statis diebus suum in Ecclesia munus præsentes obierint.

De residentia.

PErsonalis residentiæ munus, vt re vera per eos præstetur, qui illius generis beneficia ecclesiastica obtinent, omnem rationem, canonum iure, Tridentinisque sanctionibus præscriptam Episcopus ineat.

A quo munere non excusetur, neque qui beneficium, Ecclesiamve habet, de cuius titulo adhuc lis, & controuersia pendet; nec verò item, qui nondum sacerdotio, aut eo ordine, quem beneficium illud requirit, initiatus est; nec præterea qui iusta aliqua causa, impedimentove detinetur.

Nec verò à residentiæ munere liberi sint, qui tertiam partem fructuum, qui sibi ex dignitatibus obueniebant, quas in Ecclesijs cathedralibus, obeunt, in distributiones contulerint. Immo verò ij cætera etiam, quæ Tridentino decreto in sess. 24. promulgato, ipsis præscripta sunt, præstare ab Episcopo cogantur.

Ne ille quidem excusetur, cuius Ecclesia, aut beneficium eiusmodi est, vnde omnis, aut certè magna pars fructuum, aliquo modo. reseruata, ad alium peruenit.

Ne Episcopus, propterea quod sibi liberum, integrumque est, facultatem permittere, qua liceat, aliquem ab Ecclesia commissa, beneficiove personalis residentiæ abesse, ea potestate, facultateve deinceps ob cuiusvis generis causam vtatur: sed in illa concedenda modum, & rationes adhibeat, Concilij Tridentini sanctione præscriptas.

Ne vel ad seminarij quidem curam, vel ad Vicarij munus, vel ad sanctę etiam Inquisitionis officium, nec vero ad aliud quicquã opera sacerdotis, curam animarum gerentis, Episcopus ita vtatur, vt ab Ecclesia beneficiove, in eius curam tradito, diutius absit, ac muneri debitæ residentiæ personalis desit.

Ne parochus, animarumve curator ob senectutem, aut ob aduersam valetudinem, cæliue grauitatem, aut ob aduersam valetudinem, cœliue grauitatem ab eo residentiæ munere excusetur. Si verò eius inualetudo id generis est, quæ curari possit, atque eo loci, vbi Ecclesia parochialis sita est, non datur, & aliunde facultas medici, & medicamentorum, tunc parocho, ex infirma illa valetudine laboranti, Episcopus curationis causa facultatem dare possit, qua liceat ei tribus, quattuorve mensibus ad summum, loco propinquiori, in quo eiusmodi necessaria non desint, manere, vbi valetudinem curet. Interea ad illius Ecclesiæ parochialis curam gerendam Vicarium Episcopus constituat, parochi sumptu.

Nec præterea simultatis, odijve solùm causa parochum ab Ecclesiæ parochialis statione, locove abesse permittat, ac ne inimicitiarum quidem, quæ vel leues, vel fictæ sint, causa, prætextuve. Si vero vnquàm graues illæ eruot, ac veræ, ortæque posteaquàm parochialis curæ munus obit, idque sine culpa parochi, permittere Episcopus poterit, illũ inde abesse, locoque propinquo, vbi tuto sit, morari, eo solùm tempore inimicitiarum, non tamen vltra annum, etiam si diuturniores anno sint inimicitiæ.

Cum antea iure canonum, tum nuper Concilij Tridentini decretis, & synodorum prouincialium constitutionibus iussum est, vnumquemque parochum, animarumve curatorem in Ecclesia, sibi commissa, Dominicis, alijsque præcipuè festis diebus stata hora Missæ sacrificium celebrare, sacramentorum administratione, verbique Dei prædicatione populum pascere; doctrinæ christianæ rudimenta docere; vespertinas preces, aliaque diuina officia canere, vel recitare, publicam sæpe orationem, ac processiones varias cum populo suo obire; pacem conciliare, controuersias componere; pauperum, & egentium, miserabiliumque hominum curam paternam gerere; aliaque munera studiose, & accuratè agere, quæ cum parochialis officij ratione coniuncta sunt; tum illis diebus maximè, in quibus populus artibus, operibus, & negotijs mundanis non est districtus, occupatusve, facilius, ac fructuosius præstare possunt.

Quæ omnia, prout cautum est, & quemadmodùm certè oportet, constituto tempore is parochus exequi nullo modo potest, qui non sine animarum, sibi commissarum, detrimento constitutis illis horis parochiali Ecclesiæ non inseruit, sed ea relicta ad Ecclesiam cathedralem, vel collegiatam, vbi canonicatum, aut aliud residentię beneficium iam obtinet, frequenter nimis accurrit, non sine ea auaritiæ suspicione, & cupiditatis illarum distributionum, quas capiet, propterea quod ibi in diuinis officijs, Missaque solemni pręsens adsit, festo præsertim die, quo pluribus in Ecclesijs vel duplicatæ, vel certe maiores, quam alijs diebus dari solent. Quamobrem hoc decreto Episcopos id monemus,

ne quem parochum, animarumve curatorē, qui in cathedrali, collegiatave Ecclesia dignitatem, aut canonicatum habeat, aliudve beneficium, aut officium, cui personalis in choro residentiæ onus iniunctū sit, deinceps dominicis, festisve diebus, Ecclesię commissę statione relicta, in choro illius cathedralis, collegiatæve præsentem adesse, distributionumque quotidianarum participem vllo modo, pactove fieri patiantur: sed parochiali Ecclesiæ, statis horis, operam, curam, munetaq; suscepti parochialis officij vsq; adeo præstare cogant, vt ei nulla stata hora desit, nullumque officium omninò prætermittat, suæ curæ, sollicitudinique commissum.

Ecclesia parochialis, si eo loco sita est, vbi minor pars hominum parochialium habitet, multoq; plures illi sint, qui extra verbis, municipij, locive mœnia, vbi illa est, domicilium habeant; eo tamen loci parochus in statione parochiali maneat, vbi Ecclesia est. Parochialibus verò, qui longius absunt, Episcopi officio, & auctoritate succurratur ad Concilij Tridentini præscriptum.

Episcopi cura sit, iure agere, vt cui parochialis Ecclesia, intra diœcesis suæ fines posita, ab alio inferiore, etiam regulari, qui illius conferendæ ius habet, collata est is in illius statione resideat, personalisque residentiæ munera præstet. Nec verò id ad illum inferiorem, qui contulit, spectat.

De Ecclesijs, earum suppellectile, & fructibus.

SÆpe accidit, sontes homines, qui ad Ecclesiam, sacrave loca, & alia ecclesiasticæ immunitatis iure munita, præsertim, vbi primum crimen patrarint, statim cōfugiunt, non solùm à satellitibus magistratuum, iudicumve sęcularium, sed à consanguineis etiā, & affinibus eorum, quibus cædes, iniuriave illata est, armatorum quoque hominum collecta manu custodiri, magno cum eo periculo, vt ne grauiora interdum facinora, ac aliquando ecclesiasticæ immunitatis violatio, flagitiaq; turpissima admittantur. Quamobrem vt ijs ipsis offensionibus, & malis, quę inde sępe existunt, occurratur, licere decernimus, iussu Episcopi, ob eam solùm causam, vt cognoscatur, an qui tuoc ad Ecclesiā perfugium habuerit, iure vti possit immunitatis Ecclesiasticæ, per satellites fori Episcopalis ad carcerem clericalem, vel sæcularem, si eo loco clericalis carceris custodia tuta non est, eiusdem Episcopi iudicio, inde abduci, tandiuque Episcopali nomine custodiri, quoad re perpensa ipse Episcopus deliberet.

Is verò quamprimum deliberationem ineat; sique libertate, immunitateve ecclesiastica illum vti, fruive censuerit, ab omni detrimento, omnique impensa liberum, atque immunem loco restitui statim mandet, vnde abductus est: sin autem secus faciendum duxerit, foro, iudicioque magistratus sæcularis, prout iuris erit, illum relinqui iubeat, ad canonum, & Conciliorum, aliarumque Apostolicarum constitutionum præscriptum.

Interea verò, dum in custodia est, ne cuiquā liceat, de eo quæstiones, examenve instituere, neque adeò contra illius personam quicquam agere, quo præiudicium illi eiusve causæ afferatur.

Id autem vt ab omnibus inuiolatè seruetur, nec verò huius decreti nomine, prætextuve quicquam contrà immunitatem ecclesiasticam à iudice, magistratuve seculari fiat, geratur, agaturve, omni diligentissima cautione in eo vtatur Episcopus, censurasq; etiam proponat arbitratu suo.

Vt in omni Ecclesia, altari, sacristia, omnique sacra suppellectile nitor, munditiaque eluceat, id quod etiam Innocentius Tertius Pontifex in Concilio Lateranensi cauit, magna cura, & diligentia à sacerdotibus, clericis, aliisque Ecclesiæ ministris adhibenda est. Quamobrem, quæ de hoc genere toto, regulæ, Concilij huius auctoritate, per nos enucleatè perscribentur, instar instructionum, eæ ab omnibus, & singulis, quorum interest, vbi primum in vulgus edentur, accurato studio seruentur, atque inducantur in vsum.

Puluinaria, missalium vsui addicta, ne Episcopi quidem, ne dum alterius cuiusquam genibus, cubitisve, vllo loco, nec verò in Ecclesia supponantur, neq; prætereà ad vllum prophanum vsum adhibeantur.

Ac ne ad suggesti quidem ornatum pallia altarium vsui fiant. Curandum igitur erit, quàm citissimè per facultates Ecclesiæ fieri poterit, vt pro sollemnium temporum, festorumque dierum ratione ornamenta, suggestis ipsis propriè apposita, comparentur.

Quæ Ecclesiæ, necesse est restituantur, atque instaurentur; earum omnis census, parsve huic sumptui necessaria, etiam si equitibus ordinis Hierosolymitani obueniret, ab Episcopo sequestri nomine apud virum bonum deponi iubeatur, qui in illarum instaurationem, eiusdem iussu, erogetur.

Quæ verò labentes, propeque cadentes nullum censum habent, vnde restituantur; ciuitatis, municipij, locive vbi sitæ sunt, impensis instaurentur Episcopi cohortatione diligenti. Id omne de oratorijs etiam constitutum sit.

Lapides, cœmenta, tigna, omnisque materia Ecclesiæ dirutę, prophanatęve, ad vsum quoquo prophanum, non sordidum tamen asseri, adhiberique arbitratu Episcopi liceat.

Pecunia verò, quæ inde colligetur, illius etiam iudicio in sumptus Ecclesiæ vtiles conferatur.

Missa-

Missarum antem munus, quòd in ea iam diruta præstandum erat, nisi Episcopus ad aliã potius legitima facultate transferre censuerit; ad ecclesiam primariam, quam matricẽ vocant, transferatur, vbi illius, ad quem prophanatæ ecclesiæ census peruenit, impensis, altare sancti, sanctæve nomine extruatur, cuius titulo, quæ prophanata est, nuncupabatur.

Illius porrò cœmiterium ad eamdem ecclesiam transferatur, ad eumdemq; locum ossa mortuorum asportentur.

Vt litibus, & controuersijs, quæ vbique in hac prouincia permultæ, & variæ de fructibus beneficiorum inter hæredes sacerdotis, clericive mortui, & illos existere solent, qui in ea beneficia succedunt, planè occurratur, cum in ea, illa Iulij Tertij Pontificis Max. cõstitutio, eo ipso de genere edita, in vsum, moremque inducta numquam sit, ius commune in toto hoc genere omnino seruari decernimus, sublata quacumque etiam consuetudine, stilove etiam quauis Episcopali, Archiepiscopalive auctoritate confirmato.

Vniuersitates, laicive homines, etiam qui ius patronatus habent, qui bona, censum, iurave beneficij ecclesiastici, aut loci pij, quocumq; modo vsurpauerint, aut eorum possessionẽ detinuerint, anathema, & alias pœnas subeãt decreto Tridentino constitutas, non obstante quocumq; antiquo vsu possessioneve. Hoc verò decretum cum illo vulgariter redditũ, populo edici, atque promulgari sæpè iubemus, quo diligentius tale crimen caueatur.

Quę ad synodum, congregationesque alias clericales, & visitationem attinent.

SI quando Episcopus, iusta, eaque Metropolitano probata, causa, ac Conciliũ prouinciale non accesserit, virum ecclesiasticum mittat, qui non modò legitimam absentiæ excusationem, vt canonum iure, Concilijque prouincialis quarti decreto cautum est, rectè afferat, decretaq; suscipiat; sed hoc etiam præstet, vt à Metropolitano interrogatus, rationem diligenter, recteque reddat omnium, quæ ad eius ecclesię, cuius causa ab Episcopo huius decreti auctoritate mitti debet, rationes attinent.

Ad ea verò, quæ in Concilio prouinciali quarto de synodi diœcesanæ, ad Tridentini Concilij præscriptum quotannis celebrandæ, perpetua indictione decreta sunt, hæc etiam, quæ sequuntur, addenda censuimus; vt cum vsui, tum rationi illius, rectè, ordineque habendæ prospectum, & consultum sit. Synodo diœcesanę vniuersi, & singuli sacerdotes, & clerici cuiuscumque ordinis intersint, quicunque canonum iure, vel ecclesiasticis sanctionibus, vel Tridentino decreto, vel consuetudine, aliave ratione interesse possunt, aut planè debent.

Adsint verò inter cæteros quicumque beneficium ecclesiasticum, cuius causa, de iure, aut consuetudine adesse debent, in ea diœcesi obtinent, cuius synodus celebratur, quamuis in alia domicilium habeant. Atque in ijs quidem, quæ ad beneficium illud pertinẽt, eiusdem synodalibus decretis, iussisque obtemperent.

Antestatam synodi diem per mensem, quinta quaque feria in Missæ sacrificio, si quatragesima est, oratio de Spiritu sancto dicatur: alio antem tempore, die eodẽ Missa celebretur, cæteraque pręstentur, prout secũdo prouinciali Concilio sancitum est.

Synodalis hæc actio aliquot ante diebus per parochos populo denuncietur, eorumque vniuscuiusque officium sit, parochialis suæ ecclesię homines docere, tum quàm sanctum, salutareque sit, synodalis diœcesanæ actionis institutum: tum quam ob causam quotannis ea actio suscipiatur.

Quo de genere editas ab Episcopo litteras, parochus suo quisque populo, cum in Missæ parochialis sacrificio is frequens adest, accuratè legat: cui muneri adiungat hoc etiam paternæ cohortationis officium, quo non modo illum excitet ad frequentius orationis studium, synodalibus illis diebus adhibendum, sed etiam ad id singulos inflammet, vt die Dominico, statam synodalem diem antecedente, verè pœnitentes, & confessi, sacrã communionem sumant; hoc pręcipuè precantes, vt quæ ad eorum salutem pertinent, Dei auxiliante misericordia per Episcopum in synodo diligenter, sanctæque agantur.

Quo puriores autem ecclesiastici ordinis homines, qui in synodo adesse debent, ad eam actionem, quæ religiosam animi præparationem ab illis deposcit, conueniant; omnes, & singuli Dominico illo die, synodum præcedente, peccata primum confessi, non solum sacerdotes Missę sacrum faciãt, sed reliqui singuli cuiusuis ordinis clerici, sanctissimam Eucharistiam sumant.

Antequam stata synodi dies veniat, & in ciuitate ij, quibus id curæ Episcopus dederit, & in diœcesi Vicarij foranei, & parochi pręterea, tum vrbani, tum diœcesani, vt ipsi Episcopo adiumentum afferant, diligenti aliqua earum rerum indagatione, ac relatione, quibus per eum consuli, aut prouideri in synodo præsertim oportebit, hæc quæ insta generatim, vel vniuerse mox præscribentur, sedulò videant, ac notent, vt ea omnia ad præscriptam ab eo rationem, & normam tum litteris, tum coram cõstituto tempore deferant.

Idque omne, præter diligentiam, quam de hoc genere toto, testes synodales ex decreto prouinciali adhibere, & præstare debent.

Primò igitur ij omnes pro suorum quique mune-

munerum, officiorumve ratione, & cura diſpiciant, quæ cleri ſit in clericalis vitæ moribus progreſſio; quæ in vita ſpirituali diſciplina, & quàm ſollicitum in diuinorum officiorum cultu ſtudium; quàm diligens in eccleſiaſticis functionibus obeundis ſollicitudo, quæ etiam, & quàm frequens in litterarum exercitationibus cura; qui in earum ſtudijs progreſſus item.

Vicarij autem foranei, & regionarij in ciuitate præfecti, alijve eccleſiaſtici homines, quos ob eam cauſam Epiſcopus delegerit, exquirant, qui prætereà parochorum in primis zelus in animarum ſalute procuranda, quæ in Sacramentis miniſtrandis ſedula diligentia, quàm frequens in paſcendis verbo Dei fidelibus officium, quæ denique in omnibus parochialis muneris partibus vigilantia, quæve aſſiduitas.

Deinde ij omnes, & ſinguli pro ſui officij munere inueſtigent, quæ populi in Chriſtianæ charitatis operibus exercitatio, quam religioſus feſtorum dierum cultus, quàm pia in eccleſijs conuerſatio, quæ in doctrinæ chriſtianæ ſcholis frequentia; tum de alijs pijs ſodalitatibus diſquirant, tum denique de reliqua omni eiuſdem populi diſciplina, & in via Domini progreſſu.

Poſt, videant, qui ſingularum eccleſiarum, præſertim parochialium, ſtatus; an ſi quæ inſtaurationem deſiderant; an debito cultu fraudantur; an ſacris veſtibus, ornamentis, ſuppellectilique eccleſiaſtica, ad cultum neceſſaria, inſtructæ ſint; an deniq; vlla ex parte incultæ.

Poſtremò an ſi aliqua ſunt prouincialium, diœceſanarumque ſynodorum decreta, edicta, viſitationum præſcripta, aliave Epiſcopalia iuſſa, quæ executionem non habeant; quid item impedimenti, aut difficultatis, aut denique cauſæ ſit, quamobrem eorum executioni non ſit locus.

Id autem omne, quod ad executionem attinet, notent, tum ijdem, vel præfecti, vel delecti eccleſiaſtici homines; tum Vicarij foranei, tum parochi, alijq;, qui eccleſiaſtica beneficia obtinent, prout eorum vniuſcuiuſq; in illis exequendis partes ſunt.

Cum autem ſynodalis dies propè adeſt; Vicarij foranei pridie illius diei adſint ſummo mane in ædibus Epiſcopalibus; eoque ipſo die quàm primum Epiſcopo nomina, & cognomina tradant, eaque ordine deſcripta, ſacerdotum, & clericorum ſingulorum, qui ad ſynodum conueniunt; ac rurſus abſentium cauſis ſigillatim item deſcriptis, quãobrem ſynodo non adſint. Idque præter officium legitimæ excuſationis, quam, qui abſunt, Epiſcopo afferre, & probare debent. Hoc ipſum triduo, vel biduo ante eum ſynodalem diem, qui ab Epiſcopo in vrbe regionibus ſunt præfecti, aut delecti præſtent, de ſuæ quique regionis clericis.

Singuli autem ſacerdotes, cæterique clerici, qui canonicarum horarum officium præſtare debent; breuiarium, cum ad ſynodum veniunt, afferant; quod initio notatum ſit nomine, & cognomine poſſidentis.

Ijdem verò, ne in itinere quidem, quod ſynodi cauſa ad ciuitatem facturi ſunt, à clericalis vitæ diſciplina, ſacerdotali morum grauitate, noſtris decretis præſcripta, diſcedant.

Vbi in ciuitatem venerint, ne ad caupones, ſed ad amicorum, ſi quos habent, præſertim eccleſiaſticorum hominum, neceſſitudine, familiaritate, aut aliquo hoſpitij iure coniunctorum, domicilia diuertant; tumq; deinceps ſtatim ad eum ſe conferant, quem occaſione ſynodalis illius actionis, clericalis hoſpitij præfectum conſtituerit Epiſcopus; eique chyrographum dent, quo ſuum quiſque nomen inſcribant; notentque hoſpitij locum, & hoſpitem, apud quem diuerterint. Si verò quis neminem certum hominẽ habet, apud quem diuerſetur; primùm eũdem præfectum adeat, qui certũ eccleſiaſtici hoſpitij locum aſſignabit.

Cum porrò clericalis ordinis homines omni tempore alios vitæ exemplo ad virtutem inflammare debeant, tum maximè cum ſynodales actiones habentur, ita ſe gerant, in verbo, in conuerſatione, in charitate, quẽadmodum Apoſtolus monet, vt, cum eos poſuerit Deus in acquiſitione ſalutis, atque in ædificationem, officij ſui memores, ambulẽt dignè Deo, ſancteque ſicut decet, miniſtros myſteriorum Dei, viuant. Nec verò, vt plerique ſolent, cum in ciuitate ſunt per plateas vagentur, aut præ curioſitate hac, atque illac circumcurſent, ſed ad cauſam, ob quam conuocati ſunt, tota animi cogitatione tunc attenti, in eo verſentur, vt & Epiſcopo in ea actione puris, caſtiſque precibus auxilium, & ſibi, & populis ſalutarem inde fructum ferant.

Qui ſacerdotes ſunt, ſingulis diebus, quibus ſynodalis conuentus habetur, vt iuſſum eſt, Miſſæ ſacrificium celebrent: reliqui clerici ſaltem primo die ſynodi ſacram communionem ſumant, idque ſummo mane: faciẽtes obſecrationes, orationes, & gratiarum actiones, poſtulationes pro ſancta Eccleſia Dei, pro ſummo Pontifice, pro Principibus chriſtianis, pro vberrimo Synodalium, & aliarum paſtoralium actionum fructu.

Vt autem Epiſcopus, ſynodalium actionum officijs, & curis multis tũc occupatus, aliorum miniſtrorum ſtudio, & opera adiuuetur; triduo, aut biduo ante ſynodi diem, eccleſiaſticum hominem, iuris peritum ſtatuat, qui promotoris munus obeat; & vnũ, duoſve eccleſiaſtici item ordinis, qui eorũ, qui à ſynodo, cui intereſſe debent, abſunt, cauſam, rationemque abſentiæ eius nomine cognoſcant; qui prætereà querelas, contro-

uerſias,

uersias, & accusationes eodem nomine audiant, & ipsi Episcopo referant; cui liberum, integrumq́ue sit, etiam dum synodus habetur, quandocumque libuerit, illas sibi aduocare, & alijs etiam delegare.

Quæcumque porrò, vel decreta, vel constitutiones, vel edicta, vel scripta cuiusuis generis in synodo legi, promulgarive oportebit: ijs legendis vel Archidiaconum, vel canonicum diaconum suæ cathedralis ecclesię constituat, qui id muneris rectè obire possit: si modò is, qui cancellariæ Episcopalis officium gerat, canonicus illius ecclesiæ non sit, aut in ea dignitatem non obtineat. Ad illum enim potius hoc officium pertinere decernimus; quo tunc impedito, ad alium canonicum, quem Episcopus, vt supra, delegerit.

Pridie item illius diei, quo futura est synodus, sub primam horam noctis in omni ecclesia ciuitatis solemni campanarum sono significatio detur, synodi, postero die inchoandæ.

Postridie, quæ stata synodi dies est, summo mane, & cæteris deinceps synodalibus diebus in cathedrali ecclesia certis campanæ ictibus ad synodum clerus conuocetur; cuius etiam rei significatio fiat tabella, cura Magistri cæremoniarum publicè loco suo affixa, qua synodalis sessionis certa hora indicatur.

Qua hora vniuersi, & singuli, qui in synodo interesse debēt, in ecclesia cathedrali, non raptim, sed graui incessu conueniant: vbi conuenerint, loco constituto, superpellicea, quæ munda, ac decentia sint, & almutias, cappasve pro ecclesiæ instituto, & vsu induant, quicumq́ue dignitates, canonicatusve in ecclesia cathedrali obtinent, & qui collegiatis ecclesijs quocumque nomine propositi sunt, quibus rectè, & decenter induti, inde ad statum sessionalem locum, non turbulēter, sed quietè, &, quoad eius fieri potest, bini veniant, atque ordine considant.

Nec verò quisquam manè, priusquam conueniat, cibum capiat, sed ieiunus adsit.

In loco igitur benedictionis cōsidentes Domini sacerdotes, & reliqui inferiorum ordinum clerici, ne vocibus obstrepant, ne tumultibus rem synodalem perturbent, ne cōfabulationibus operam dent; sed hæc omnia, cæteraq́ue maximè caueant, quæ ecclesiasticæ disciplinæ, synodalis actionis dignitati, & loci venerationi non conueniunt.

Synodali celebritati triduum veteri ritu præstitutum est; at pro rerum, quæ gerendæ sunt, ratione, Episcopus non solum breuiori, sed etiam longiori tempore synodum agat, & synodales actiones tractet licet.

Primo synodi die Episcopus, processione solemni primum peracta, Missæ sacrificium celebret: tum, precibus statis, & cęremonijs, ad eiusdem synodi inchoationem è libro Pontificali ritè adhibitis, sermonem clero habeat eo de genere, quod synodalibus tractationibus, & sanctæ disciplinæ accommodatum sit.

Quo sermone peracto, Archidiaconus, vel alius Episcopi iussu indicat silentium.

Deinde idem Archidiaconus, vel canonicus diaconus decreta lecturus, ad Episcopum accedat, à quo illa, quę legenda sunt, cum acceperit, de suggestu alta voce pronunciet.

Decreta, quæ initio synodi legat, hæc sunt.

Vnum, monitiones complectēs, quæ ex hoc ipso decreto, atque alijs prouincialium Conciliorum constitutionibus, ac patrum regulis, prout Episcopus maluerit, consectæ ad viuendi modum, celebrandæq́ue synodi rectam rationem pertineant. In ijs verò monitionibus illa cohortatio etiam si, vt triduano ieiunio, quemadmodùm institutum olim fuit, synodalis triduana actio à clero celebretur.

Alterum, quo synodi ministrorum, & indicum, querelarum, itemq́ue excusationibus absentiæ vniuscuiusque audiēdis ab Episcopo constitutorum, nomina promulgentur.

Tertium, quo cauetur eorum, qui synodo interesse debent, nomina, rectè, ordineque scripta, ad Cancellarium Episcopalē deferri.

Quartum, quo caueatur item, si cui in ea synodo contigerit, suo loco non sedere, aut incedere, aut aliud quicquam agere, id propterea nemini ius acquiri, acquisitumve esse, neque quicquam de cuiusquam iure, possessioneve detrahi: sed omnia in eo statu permanere, quo anteà fuisse compertum erit.

Quintum, quo excommunicationis proposita pœna prohibeatur, ne, quo tempore synodus habetur, cuiquam sacerdoti, clericove à ciuitate discedere liceat, nisi missione ab Episcopo impetrata.

Sextum, quo iubeat, si quæ publica calamitas, vel ciuitati, vel diœcesi, cuius synodus habetur, vel vniuerso populo christiano imminet, aut instat, orationem, in Missæ sacrificio, ab omnibus, singulisque sacerdotibus fieri, precesque à reliquo clero adhiberi: cū instituti sit, & ritus in eiusmodi synodali conuentu pro publicis rebus supplicationes publicas agi.

His de more promulgatis decretis, nominatim, decoreq́ue vocentur, qui synodo præsentes adesse debent, sicq́ue vocati, singuli respondeant. Adsum.

Vocationis ratio ea sit, vt primò ciuitatis, deinde diœcesis clerus vocetur.

Idq́; distinctè, sigillatim, & ordine præstetur.

In hac actione primò hæc legantur.

Decretum Tridentinum professionis fidei in sess. 25. adscriptum, capite 2. cuius initiū est. Cogit temporum calamitas &c.

Decretum Concilij prouincialis primi de professione fidei, quod decretum incipit, sacri &c.

Tum formula professionis fidei ex constitutione Pij Quarti Pont. Max. legatur.

Qua

Qua lecta,& fidei professione præstita, eorum nomiua, qui præstiterunt, à Cancellario scribantur, & in codicem distinctum referantur.

Decretum Tridentinum de examinatoribus in beneficiorum parochialium cura committenda adhibeodis, sess. 24. sess. 18. conscriptū in hæc verba, Examinatores &c.

Deinde ab Episcopo proponantur examinatores nominatim.

De ijs probandis suffragia rectè ferantur.

Decretum itidem Tridentinum de ijs dessignandis, quibus caosæ delegentur, pronuncietur sess. 25. cap. 10. quod incipit, Quoniā ab malitiosam &c.

Post, eo de genere cōstitutio Bonifacij Octaui, cuius initium est; statutum &c.

His lectis illi ab Episcopo desigoentur, ac demum proouocientur.

In suffragijs autem ferendis singuli spectent, vt noo humanis affectibus obsequantur, sed Deo, & tum conscientiæ satisfaciant, religiooi, ecclesiæ vtilitati, animarumque saluti consulant.

Tum hæc promulgentur.

Constitutio Pij Secundi, contrà clericos edita, qui sine canonica dispensatiooe, extra stata tempora, ante legitimam ætatem, vel absq; dimissorijs ordinarj sui litteris, se ad aliquē ordinem promoueri fecerint, ex Concilio prouinciali tertio.

Constitutio item Pij Quinti de cōfidentijs, ex eodem Concilio, & illa etiam de canonicarum horarum officio recitando, per eumdem edita.

Decretum Tridentinum de residentia item sess. 23. cap. 1.

Decretum alterum de residentia, item sess. 23. capit. 1.

Decreta prouincialis Concilij primi de vita, & honestate clericorum.

Decreta Concilij prouincialis quarti de honestate clericorum.

Decreta prouincialis primi Concilij de diuinis officijs.

Decreta item huius Concilij prouincialis quinti de chori disciplina.

Aliæ denique, vel pontificiæ sanctiones, vel prouinciales coostitutiones, vel decreta diœcesana, qoæ Episcopus legenda censuerit.

His lectis, punctatores pronuocientur, ab Episcopo delecti, qui ex decreto Concilij prouincialis quarti ibidem iorent.

Deinde testes item synodales, ab Episcopo delecti, renuncientur, qui ad præscriptum formulæ, in eo Concilio editæ, iurati, munus suum obeaot. Quo in iureiurando hæc cautio sit, vt manè in sessione per eos præstetur, qui adsunt. Si qui verò absunt, Vicario foraneo, in cuius regione illi testes renunciati habitant, id curæ delegetur, vt ad formulæ præscriptum ab illis iusiurandum exigat, atque suscipiat.

Id verò iusiurandum in altari maiori sacris reliquijs, quæ è loco, vbi asseruantur, accensis luminibus afferaotur, decore collocatis sanctè præstetur.

Alia prætereà agantur, quæ Episcopus agi, gerive expedire censuerit.

At verò neque sessio secuuda dimittatur: nisi primo, vt supra, oratiooe publica perorata.

Tum tertia sessio indicatur.

Quo tertiæ sessionis die, demum decreta, si quæ Episcopus noua conficienda censuerit, de suggestu promulgentur.

Mooitiones ex Concilio prouinciali quarto legantur.

Post, certa dies synodi, quæ sequenti anno celelebrabitur, decreto edito promulgetur.

Tum Episcopus, anteaquàm syoodum dimittat, sermonem habeat, paternis monitionibus plenum, & dimissioni accommdatū.

Processio solemnis deinceps ab vniuerso clero agatur.

A qua cum reditum erit, clerus voiuersus, genibus flexis, tacitus per horam dimidiam oret pro rebus poblicis, quarum causa oratio Episcopi iussu indicatur.

Tum posteà acclamatiooes sanctæ fiant, ex formula ab Episcopo præscripta.

Acclamationibus factis, omnes sacerdotes, & clerici surgeotes, cum reuerentia osculū pacis ab Episcopo accipiant, & sibi inoicem dent, cum timore, & amore Dei. Si verò cleri, qui conuenerit, numerus is est, vt loogius hic osculi ritus ducatur, ea ratio ioeatur, vt Præpositi, & Archipresbyteri solum ab Episcopo illud accipiant; qui deinceps suo quisque clero dent; isque inter se mutuo item.

Quod verò sancti osculi significatione ostēdunt, id re ipsa præstent, vt coniunctissimis animis, coocordique voluotate, & pacis, atque charitatis studio, quæcumque lecta, sancita ve sunt, solliciè exeqoantur.

Demum Episcopus clero solemniter benedicat.

Archidiaconus verò præscriptis illis pontificalis libri verbis synodi dimissionem significet.

Post primæ sessioois diem, reliquis deinceps diebus, à canonico, vel ab eo, qui dignitatem obtinet, hebdomadario, Missa solemnis stata hora canatur.

Pluuialia item induantur, qui in cathedrali ecclesia dignitates, aut canooicatus habent, & sioguli collegiatæ ecclesiæ quouis nomine præfecti, peracto scilicet Missæ sacrificio, cum initium sit sessionis synodalis.

At in Missæ etiam solemnibus, cum Episcopus celebrabit.

Manè item singulis sessionis diebus, cum sacræ preces, libro pontificali præscriptæ, ritè habitæ erunt; concio, sermove, ecclesiasticæ disciplinæ rationibus accomodatus, ab Episcopo, vel ab alio eius iussu habeatur.

Sessio autem, cum ad horas pomeridianas

proroga-

prorogatur, detur stata hora signum campanæ ad illius significationem.
In qua cotinuata sessione Episcopus amictum etiam, albam, stolam, pluuiale rubri coloris, pectorale, & mitram preciosam induet, duobus de more assistentibus.
Pronuncietque Episcopus initio orationem: Adsumus.
Vesperi autem, antequàm vniuscuiusq; diei sessio dimittatur, clerus vniuersus paululum tacitus sanctè, religioseq; oret pro re, de qua oratioonem fieri, in eadem, vel io prima sessione indictum est.
Cancellarius autem, à promotore rogatus, omnis quotidianæ sessionis, tum matutinæ, tum pomeridianæ acta publica conscribat, in librumque certum referat.
Peracta demum tota vniuscuiusque diei sessione, Episcopus de more solemniter benedicat.
His decretis de synodi diœcesanæ habendæ ratione, atque vsu per nos editis, addi atque de his mutari aliquid in ijs, quæ, aut ad dirigendæ synodi rationem, ordinemve, aut ad decretorum prouincialium, aliorumque sanctionum promulgationem pertinent, Episcopo ex causa liceat, prout ex synodi suę diœcesanæ vsu esse videbitur.
Quo diligentius, atque adeo accuratius, & in vrbe ij, quos vnicuique regioni Episcopus præfecerit, & in diœcesi Vicarij foranei muneris, atque officij sibi commissi partes exequantur: quo item crebrius, ac vigilantius diœcesis status, cui assidua pastorali speculatione prospiciendum est, exploratus ipsi Episcopo sit, atque cognitus, cum ex omni alia ratione, tum ex eo, quod illi certo anni tempore, ad ipsum studiose referant, non solùm quæ de synodo diœcesana decreto generatim, vniuerseque pręscripta sunt; verùm etiā quæcumque sigillatim, ac præcipuè, pro tēporum ratione idem Episcopus illius præscribenda censuerit; in hoc genere ita consultum sit, vt illi in ciuitate, in diœcesique.
Vicarij foranei, in sua quique regione commissa, præter illam in suo munere gerendo curam, suasque freqentiores per annum visitationes, præterque Episcopi, & Episcopalium visitatorum in visitando diligentiā, ipsi etiam singulari, accurata, diligentique ratione visitationem concreditæ sibi regionis cumulatius, exactiusque obeant, à die Sancti Martioi, vsque ad diem festum ordinationis sancti patris nostri Ambrosij. Si quis verò, vel pro regionis, quæ sibi commissa est, magnitudine, vel alia causa ad statæ visitationis munus longiori tempore opus habeat, ei integrum, ac liberum sit, aliquot ante præscriptum tempus diebus visitationis suę initium facere.
Vicarij autem foranei singuli, pro ratione, tum eo decreto generatim præscripta, tum ab Episcopo sigillatim præscribenda, de regione, quæ vniuscuiusque eorum Vicariæ curæ demandata est, ad eundem relaturi, in ciuitatem quotannis hebdomadæ ante dominicam in septuagesima penultimæ, duodecimo scilicet ante eius dominicæ celebritatem die summo mane in Episcopales ędes ad illum conueniant. Id verò, nisi aliquando ob temporis, quod inter Epiphaniam, & Sepmagesimam incurrit, breuitatē, aut aliā ob causam, eum Vicariorum conuentum, alio commodiori tempore habedum esse, per litteras Episcopales significatum sit.
Quo diligentius verò relationem singuli Vicarij præstent; id subsidij sibi comparent, vt, anteaquam stati cōuentus dies veniat, cōgregationem parochorum suæ quique regionis habeant, à quibus quæcumque, vel vniuerse, vel nominatim, pręscripta sunt, diligenter animaduertant, & colligant. Parochorum propterea curæ sit, certo ante conuentualem diem tempore videre, atque exquirere suarum parochiarum, parochialiúve hominum statum, vitam, & mores. Si quæ verò animaduerterint, quibus salutariter consuli, aut prouideri oporteat, & sigillatim, & ordine descripta, suo quique Vicario tradant, vt ad constitutum tempus Episcopo referant.
Vbi à conuentu, qui anniuersarius ipsis Vicarijs stato die indictus est, ad suam quique ecclesiam redierint, statim quique suæ regionis parochorum coogregationem iterum habeant de ijs, quæ ab ipsis, vel synodi proximè celebrandæ, vel alterius rei causa agi, præstarivè mouerit, aut iusserit Episcopus.
Constituti verò in vrbe ab Episcopo regionum præfecti, quæcumque ad pręscriptam illam rationem eidem referenda sunt, ea tū diligenti stata visitationis cura, tum parochorum, quorum paulo ante relationis diē congregationem habebunt, adiumento vsi, post referent; quàm Vicariorum foraneorū dimissa erit constituta congregatio.
Feria pręterea secunda post octauam Resurrectionis Domini, si dies festus non est; sin minus, proximo primo feriali die, quo solemniter officium non fit, ijdem tum pręfecti regionum in vrbe, tum Vicarij foranei congregationem iterum habeant, in qua, & à parochis etiam colligant, & inter se item videant, si qua reliqua sunt, quę post illum conuentum, qui ante Dominicam in septuagesima habitus est, inciderint, quę item ad Episcopum ante synodi diem referri oporteat: qualia sunt de ijs, qui proximo Pascha confessi non communicarint, & de alijs, quę ad eundem deferenda sint.
Sin autem aliqua de causa ad constitutam eam diem synodus non habebitur; ne propterea per illos ommittatur, quin & pręscriptam visitationem diligenter obeant; & ante Dominicā Septuagesimę ad Episcopum coue-

conueniant,& singula alia præstent,vt supra, vel illis omnibus vniuersè, vel nominatim, præcipueque Vicarijs foraneis constitutum est;& tertia etiam post Pascha Resurrectionis Domini hebdomada ad præscriptum eidem Episcopo, cum præfecti de scripto referant,ac tradant;tum ij Vicarij singula mittant.

Regulares,quicumque sint, qui in quauis ecclesia parochiali,etiam quæ in suo Monasterio exigit,quæve eidem adiuncta est, curã animarum gerunt,synodo diœcesanæ intersint;ad statas illas congregationes,lectionesve,quibus parochos interesse iussum est, cõueniant; menstruos item illos parochorum conuentus,quos in diœcesi haberi, decreto cauimus;tum ipsi adeant; tum in ecclesijs, vbi animarum curam gerunt, monasterij sumptu habeant, & omnia denique munera,onerave parochialia,quę cęteris parochis imposita sunt,præstent omninò.

Curatas ecclesias,quæ regularium monasterijs,etiam vbi abbas generalis domiciliũ, sedemq́ue ordinis primariam habet, vnionis iure adiunctæ sunt,Episcopos ex Tridẽtini Concilij decreto,sessione VII. cap. VII. visitent.

Visitationis munus ad Dei honorem,animarumq́ue salutem vtiliter institutum, quo fructuosius præstetur;maximè videbitur expedire,vt,antequàm ab ecclesia, pieve loco, cuius visitatio agitur,discedatur, decreta,eaq́ue præsertim, quæ de structura, suppellectilive ecclesiastica,constituta erunt,rectori, alijve.cuius interest, relinquantur, vt,quam primùm fieri potest, diligenter inducantur in executionis vsum. Atque in eo quidem genere decretorum,quę de illius,vel fabricę, vel supellectilis ratione sunt, cum in instructionibus, ea ipsa de re ex prouinciali decreto editis forma præscribatur, non multum temporis ponetur.

Si quæ verò, vt potè de legatis, & alijs eiusmodi causis cognosci oportebit, de ijs, loci etiam visitatione confecta, statui, decernive poterit: sed curet Episcopus anteà omnino, si fieri poterit,decerni, quàm ex ipsa plebe, Vicarijve regione abeatur, si diœcesis locorum visitatio fit.

Atqui in decretis non erit generatim, sed sigillatim,&,quantum fieri possit,diligenter statuendum,& à quo,& cuius sumptu, & quo temporis spatio quicquam fieri, præstarive oportebit; & quæ præterea pęna negligentibus, aut contumacibus erit irroganda.Et verò si quæ in decretis exequẽdis difficultas, vel controuersia videbitur oriri posse; curandum erit,vt planè tollatur. Verùm hac salutari diligentia videat Episcopus, ne in visitando tempus, nisi necessario protrahatur ad maiorem cleri, vel populi, vel ecclesiarum sumptum.

Nec propterea tamen vetitum sit, quominus aliquorum decretorum confectionem, vel editionem differre diutius possit, si ita, pro difficultate rei, aliave ratione opus esse, aut expedire iudicauerit.

Visitationis autem decretorum exempla semel primùm gratis omnino, etiam quod ad scriptionem attinet, edantur ijs singulis, quibus pro executionis vsu edi, exhiberive oportet:iterum etiam,atque adeò sępius itidem gratis,vt suprà,edantur; si quæ iam edita sunt, aliquo modo, sine eorum culpa tamen,amissa,deperditave sunt.

Quæ porrò decreta,cum primo eduntur;in libro,bene confecto,accuratè, recteq́ue exscribantur. Isq́ue liber in sacristia ecclesiæ, aliove decenti,tutoq́ue loco asseruetur.

Subscribet pręterea manu sua ijsdem decretis in eo libro Episcopus, vel qui eius nomine visitauit, vel Cancellarius, vel notarius visitationis. Eiusdem verò Cancellarij erit, publicis tabulis notare, in actaq́ue visitationis referre,quo die singula decreta, ordinationesve singulæ editę sint.

De Episcopo,Episcopali iurisdictione, & foro.

QVod de Episcopo hospitio excipiendo Clemens Pontifex,& martyr, Apostolica quadam constitutione scribit, & beatus Ambrosius studiose seruauit: id Episcopi prouinciæ nostræ ad vsum reuocare studeat, vt Episcopum,qui aliunde venerit, benignè hospitio accipiant;cum eoq́ue agant, vt die festo, si permanserit, sermonem in primis habeat. Est enim,inquit, idem Clemens hospitis hortatio grata,atque vtilis. Hoc præterea,etiam si ille renuat,facere cogant sancta quadam vi charitatis,vt populo benedicat.

Si quando contigerit,vel legatum Pontificium,vel Cardinalem S.R.E.vel Metropolitanum huius prouinciæ aduentare, aut diuertere in aliquam prouinciæ diœcesim, aut in ea diutius etiam commorari; tunc Episcopus diœcesanus,cum ei obuiam prodit, aut congressum; colloquiumve cum eo habet,aut denique in eius conspectu præsens, siue publicè,siue priuatim adest, ne rochetũ detectum ferat,sed superiori veste contegat. Eumdem honorem tribuat, deferatve Apostolico suæ ecclesiæ visitatori, & illi item, qui in ea regione internuntius Apostolicus est.

Si quando aliquem ex Coepiscopis nostris in belli,famis,pestis,aut alias eiusmodi necessitates,aut difficultates,quas Deus,pro sua pietate prohibeat,publicas, vel priuatas incidere contingat;reliqui prouincię nostrę Episcopi opem illi afferre ne differant tum oratione, & publicis supplicationibus,tum eleemosynarum, vt quisque poterit,largitione.

Tum omnem etiam aliam rationẽ quisque ineat,

ineat, qua fratris Episcopi, ac eius etiam populi laborantis calamitatibus largè, atque opportunè succurratur.

Sacrosancti Concilij Chalcedonensis canon iubet, ab Episcopo œconomum deligi, & constitui, qui ecclesiæ cathedralis prædia, bona, resque de illius sententia, & arbitrio administret, ut non modò illa non dissipentur, sed testis sit rectæ administrationis, ac dispensationis.

Id ut à prouinciæ nostræ singulis Episcopis seruetur, hoc decreto statuimus, nec vero solum quo diligentius bonorum ecclesiæ rectæ administrationi ad illius Concilij præscriptum consulatur; verùm etiam quo studiosius Episcopus, cum census, suppellectilis, bonorumque eorum curatorem, administratoremque habuerit, in rerum spiritualium officijs, quæ Episcopalis muneris propria sunt, ipse omni cogitatione, totoque animo incumbat.

Eum verò œconomum, vel, vt alio canone cauetur, vicedominum constituat Episcopus, non laicum, neque sibi cognatione, affinitateue, aut fauore coniunctum, sed ecclesiasticũ hominem: qui & de clero suo, & verò, si talẽ, qui idoneus sit, habere pōt, diaconatu initiatus sit, quiq; in eo administrationis genere & rectè, & peritè versari possit.

Cuius administrationis rationes, in codicẽ certum rectè, ordineque relatas, tertio quoque anno ad Conciliũ prouinciale Episcopus afferat, atq; exhibeat, sollicitè pro cōsciẽtiæ suæ religione, totius illius dispensationis rationem in eodem Cōcilio redditurus.

Ne prælatus exemptus, etiam si Episcopus sit, in alienam diœcesim, intra cuius fines ecclesiam quomodocumq; exemptam obtinet, quæ iam inde etiam ab immemorabili vsque tempore iurisdictionem spiritualem habet, alium Episcopum inducat, neque ad sacrum oleum conficiendũ, neque ad chrisma ministrandum, neque ad consecrandam ecclesiam, neque ad alia pontificalia munera obeunda, exercendave: necverò ipse illa ipsa officia, munerave ministrat, aut exerceat. sine Episcopi diœcesani concessu.

Ne item prælatus inferior, etiam exemptus in ecclesia, locove vbi iurisdictione spirituali vtitur, Episcopo extraneo potestatem faciat ministrandi pontificalia munera.

Regulares, quibus ex priuilegio ius cōpetit conseruatores eligendi, ad quos in iudiciũ vocentur, quos semel delegerint, ne mutent: eorumque præterea nomina, mensis spatio, Episcopo diœcesano significent; alioquin ad Episcopale forum in ius illos uocari liceat.

Quibus in actionibus, aut deliberationibus œcumenicas synodo Tridentina, aut prouincialibus Concilijs constitutum est de Capituli, cleriue consilio aliquid agendum esse, non proptereà tamen illud sequendi necessitatem sibi impositam esse, Episcopus existimet, nisi in ijs tantùm, de quibus id specia-tim, nominatimque cautum est.

Quoties Episcopus, etiam tamquam sedis Apostolicæ ex decretis Concilij Tridentini delegatus; sententiam in ijs causis tulerit, in quibus ante Concilium, tanquàm Ordinarius, eadem iurisdictione, potestateve vti poterat; si ab illius sententia ad Metropolitanum appellabitur, nō proptereà, quia alia sententia tanquam à sedis Apostolicæ delegato pronunciata est, à Metropolitani iurisdictione subterfugiatur, sed appellationis causæ cognitio omnis liberè eidem permittatur.

Quod Concilij Tridentini decretis sancitum est, vt in visitationis, correctionis, habilitatis, inhabilitatis, & criminum causis ab interlocutoria ante difinitiuam sententiã, aut ab alio quocumque grauamine ne appelletur; ita omnes, ad quos pertinent, id exequantur, ut non modo appellationi non deferatur; sed neque Metropolitanus, ad quẽ appellatum est, ante difinitiuam sententiam cognitionem grauaminis suscipiat, adhibeatve; ita ut ne simpliciter quidem mandet, acta causę sumptibus appellantis mitti. Vbi verò sententia difiniens lata est, quæ ad causas visitationis, & correctionis pertinent, appellari liceat; ita tamen, vt illius executionem non retardet, impediatue appellatio. Quòd si de grauamine agitur, quod per appellationem à difinitiua reparari nequeat, quale est grauamen indebitæ carcerationis, tunc appelletur licet, & appellationi planè deferatur. Nec verò prohibeatur, quominus acta causæ ad iudicem appellationis deferantur. Interea verò idem, cuius causa agitur in carcere permaneat, quoad causa cognita iudex, ad quem appellatum est, aliter iusserit, decreueritue. Si verò causa correctionis est, vtpotè, cum quis iniquè in carcerem se coniectum esse, aut diutius in eo fuisse conqueratur, & ad Metropolitanum proptereà appellet; de prætenso excessu is cognoscat licet, dummodò quę ordinarius iudex decreuerit, eorũ executio interea non impediatur.

Vt apud iudicem ecclesiasticum omni sinceritate iudicia exerceantur; statuimus, atque edicimus, illum non solum litis principio, sed in omni eius parte, cum expedire cen sebit, atque ex officij sui munere, tam ab actore, quàm à reo calumniæ iusiurandum exigere posse.

Iusiurandum, sicut vinculum iniquitatis esse non debet; ita eius relaxatio, absolutiove æquum nullum modo est, vt cuiquam præiudicium afferat.

Quamobrem ne cuiquam in posterum iurisiurandi, quo astrictus est, relaxatio, absolutiove unquam detur; nisi ad agendum tantũ aliàs ex sacrorum canonũ præscripto;

at verò nullo modo ad excipiendum,ac prætereà,ne ad agendum quidèm, posteaquàm quis periurium admisit; à quo crimine Episcopus absoluat neminem.

Literæ monitionum de rebus surreptis, ablatisve, ne deinceps dentur, nisi præscriptis rationibus, quæ partim in concilio prouinciali quarto explicatæ sunt, partim in hoc enucleatius,o1 infrà præscribuntur.

Non solum excommunicationis,vt tertio concilio decretum est, sed etiam interdicti, aliarumq́ue censurarum uim, & potestatem parochus ijs sermonibus, concionibusve aliquando explicet, quos populum habet.

Et verò publice excommunicatos, interdictosve, qui à sacerdote celebraote, ut ab ecclesia exeant, nominatim moniti permanere auserint,excommunicationis uinculo irretitos esse,neque a balio, nisi à sede Apostolica solùm,absului posse,ostendat, vt Clementis quinti sanctione cautum est.

Interdicta,ab Episcopo promulgata,non solùm,quæ vniuersos,sed quæ singulos etiã attingunt, ab ordine omni regularium in suis ecclesiis, & promulgentur, & seruentur item,vt Tridentinum decretum iubet.

Parochus cum aliquos, vel excommunicatos, vel interdictos pronunciarit, eorum nomina, cognomina, & diem, quò excommunicati, interdictive fuot, quàm primum ad fori Episcopalis cancellarium deferat.

Hic verò in tabella, eo potissimum nomine confecta, rectè exscribat, quæ à parocho acceperit.

Et prætereà tabellæ,quam in Cancellaria diligenter certo loco asseruet,addat, detrahat, quicquid in dies singulos addi, detrahi, mutarive acciderit.

Item de clericis,qui vel suspensionis censura affecti, vel exilio mulctati sunt, accuratè etiam seruet Cancellarius, notato tempore, quo in ea suspensionis censura,aut io exilio permanere decretum est.

Quo diutius in excommunicationis, interdictive censura aliquis permãserit; cum absoluitur,eò grauiori pœnitentia afficiatur.

Iudiciorum,causarumq́ue forensium, tũ etiam omnium literarum, expeditionum formula,quæ ad fori Episcopalis rationem, rectè instituendam,& tuendam, quæque ad deprauatos vsus tollendos pertineat, Concilij huius auctoritate per nos conscripta, cũ in lucem emittetur, in omni Episcopali prouinciæ tribunali accurate, diligenterque seruetur.

Illud præter cætera munus Episcopi est, vt in suo Episcopali foru voiuersis,& singulis ios gratis reddatur.

Quamobrem præter id, quod alio Cõcilio prouinciali de muneribus,& donis cautum*, hoc decreto statuimus, in ordinarijs causis nihil quicquam,vel minimum, oe sportularum quidem nomine,nec à sponte etiam dantibus, aut vllo quouis modo à iudice illius fori accipi licere.

Si quis acceperit, pœnam, lege Iuria repetandarum ancitam,ipso facto lubeat.

Nemo quisquam,neque Vicarius, etiam foraneus,neque procurator,ad uocatusve fisci Episcopalis, neque auditor, nec verò alius, qui io familia, famulatuve Episcopi sit,causarũ,quæ in Episcopali foro aguntur, procurationem, defensionem, ac patrociniũ, nec nomine,nec re ipsa suscipiat,agatve, præter illas, quas debet pro suscepti officij munere,& quas prætereà pias causas Episcopus, ab illo suscipi, agive iusserit. Nec verò quispiam eorum patiatur, famulos suos in eo Episcopali foro causas non modò agere, sed ne commendare quidem, minus verò quicquam,vel minimum operæ ponere,quo præiudicium, damnumve cuiquam inferatur.

Neque prætereà ipsi vel fori Episcopalis ministri, vel Episcopi familiares in causarum commendatione auctoritatem suam interponant; nisi ij sint, quibus pro muneris sui ratione diligenter curandum est, ut lites, cõtrouersiæ, & causæ præsertim miserabiliũ hominum quàm celerrimè,& rectissimè in primis definiantur.

Illud maximè expedit,cum omnique ratione consentiens admodum est, vt Vicarij Episcopales,quoad eius fieri potest, alienæ potius diœcesis, quàm illius sint,vbi cõmissum Vicariæ curæ,officij munus obire,atque exequi debent. Sæpe enim fit, vt cum iustitiæ quasi oculis tenebras cognatorum,affiniumve illa innata uis offundat;tum gratia, metúque eorum, quibuscum vixerunt, viuendumq́ue deinceps est, etiam boni, constantesq́ue viri ab æquitatis norma, rectaq́ue via facilius deflectant.

Si prætereà id vicarij officium eis committitur, qui in aliqua ecclesia personalis residentiæ munus sustinet,id incommodi,quod permulti interest, manifestò existit, ut non facilè,neque cumulatè,vti par est,vtriusque muneris partes expleat, atque exequatur.

Quare Episcopus, cum alia via, rationeque io eo vicario munere sibi, suæque ecclesiæ rectè consulere potest; videat, vt ne illius generis viros ad illud adhibeat.

Ne Episcopi Vicarius, minister ve, iudicandi officium, partesq́ue ab eo commissas, anteà aggrediatur,suscipiatve, quàm eidem iusiurandum præstiterit ad formulæ conceptæ præscriptum.

Piarum voluntatum executio, bonorumq́ue ecclesiasticorum defensio omnis, iure canonum, ecclesiasticisque constitutionibus,Episcopi curæ,fideique commissa est.

Quamobrem is vel cathedralis ecclesiæ canonicum, vel aliom ecclesiasticum hominem arbitratu suo constituat, qui idoneus earum

earum piarum causarum patrocinium suscipiat, atque agat.

In eam curam delectus ab Episcopo protector incumbat studio diligenti, vt & voluntatibus pijs satisfiat, & bona ecclesiæ recuperentur, & locis, operibusve pijs fraus nulla, vel minima, quoad eius fieri põt, adhibeat. Præcipuè autem in eo euigilet, vt piarum causarum aduocati, & procuratores ne officio vsquam desint, quod earum procuratio, ac defensio, ipsis commissa, deposcit.

Singulis hebdomadis, semel ad minimum, & procuratorem fisci episcopalis, & illos conuocet, quibus cum deliberationem, rationemque omnem, vt diligentissimè potest, ineat, tum de pijs legatis exequendis, tum de ecclesiæ bonis recuperandis, atque tuendis. Quæ vel ab ipsis aduocatis, procuratoribusve, vel ab alijs, quorum interest, in dies singulos, prout vsu venit, exponi solent, ea studiosè attentèque audiat: si quæ verò cognouerit in eo statu versari, vt necesse habeant aliquo officio adiuuari, aut tandem ad exitum perduci, is omni studio, etiam pro officij sibi cõmissi munere, videat, ac procuret opportuna, ad rem adiuuandam, conficiendamve remedia. Quamobrem, & Vicarium generalem, & aliquãdo Episcopum, & iudices alios, quibuscũ agendum est, toties adeat, quoties adiumento opus erit ad causam.

Sit etiam fori Episcopalis carceris protector vnus è canonicis ecclesiæ cathedralis, vel alius ecclesiastici ordinis vir: quem secundo quoque anno, aut breuiori temporis spatio, prout maluerit Episcopus, ei curæ, protectionive præficiat: rursusque ab illo munere libere amoueat, etiam ante præfinitum tempus pro arbitratu suo.

Eius officium erit, exquirere diligenter, ac simul curare, vt aduocatus, procuratorve pauperum, satellites, & custodes carceris muneri suo ne in aliqua re desint, neve quicquã committant, quod ijs, qui in custodia sunt, fraudi, damnove esse possit.

Inuestiget præterea sollicito, diligentiq; studio, quæ illorum cura adhibeatur, cum in primis ad animæ salutem, tum etiam ad corporis sustentationem: & quę verò de toto eo genere in Concilio prouinciali primo, & tertio cauta sunt, ea præstentur quàm rectissimè: & quid denique officij erga ipsos singoli ij præstent, quibus commissum est.

Causæ item eorumdem, & quàm celerrimè fieri potest, rectè, cum æquitatisque ratione congruenter diffiniantur, etiam atq; etiam studiosè videat, ac procuret.

Singulis hebdomadis sæpe, vel minimum bis vnumquemque, qui in carcere est, inuisat. At si qui sunt, qui arctiori, secretiorive custodia inclusi tenentur, eos item visitatum eat; sed hoc omne officium, Vicario consentiente, eodemque præsente, aut procuratore fisci Episcopalis, aliove, quem idem Vicarius maluerit; si ità magis expedire censuerit, ipse præstet, nec verò alias.

Carceris item custodes sæpius per hebdomadam adhibeat, quibuscum agat quæcumque non solùm ad mores corrigendos, sed ad vitam sustentandam, necessitatesque subleuandas eorum pertinent, qui in vinculis, custodiave sunt. Ac proinde libenter, benigneque audiat, quæ quotidie sibi eo de genere ab illis exponentur: & quibus opus esse viderit, vt consulatur, ac prouideatur; in ijs omnes curæ, sollicitudinisque partes, vt oportebit, quàm diligentissimè præstet.

Si porrò vel vniuersos, vel singulos, qui in carcere sunt, ità se malè gerere perspexerit, vt correctione, monitioneve opus habeant ad morum disciplinam, eos, prout opportunitas tulerit, & monere, & hortari, & obiurgare, & corripere ne desistat.

Si verò alios muneri suo deesse, aut in eo peccare animaduerterit, cum illos sui officij, atque adeò errati moneat in primis, tum si opus erit, ob eam causam Episcopum, aut Vicarium generalem adeat, cuius auctoritate malorum pertinaciæ occurratur.

De procuratore fisci Episcopalis.

EAm curam, atque adeò cogitationem procurator, aduocatusve fisci Episcopalis suscipiat, vt sibi putet procurationis munus commissum esse in inquirenda veritate criminis, de quo agitur; ideò ne eo vnquam abutatur ad innocentes opprimendos, neve item causam, & occasionem præbeat, vt calumnijs quis vexetur, atque exagitetur.

Ne vllam criminis causam suscipiat, procuretve, quam calumniosam esse nouerit: sed cum, vel calumniæ, vel rei delati innocentia constiterit, statim ab ea causa desistat.

Euigilet item vnà cum Vicario, ac fine eo etiam, vt collateralis, & satellites, ne quicquam, vel minimum, extorqueant.

Testes pro informatione curiæ, & sancti officij inquisitionis ipse per se, etiam Vicario non præsente, aut de illius tamen mandato excipiat licet. Ijs præterea, quæ de testibus, etiam ad defensionem causę adhibitis, instituentur, quæstionibus adesse possit: nec vetitum sit, quin & iudici questiones, interrogatave, quæ ad causam pertinẽt, in mẽtem reuocet, atque adeò suggerat, & testes etiam ipsos, si modò iudici placuerit, interroget: immo verò reos item, at ipso tamen iudice pręsente.

Denuntiationum quoque, quę de rebus, piò legatis, relictisve, in dies singulos fient, indicem à Cancellario apud se habeat.

De præfecto reformationis tribunalis, & taxarum.

EPiscopus singulis annis, aut secundo quoque anno ecclesiasticum virum decernat, qui certis illis legibus exequendis præsit, tum prouincialibus, tum episcopalibus, quæ ad rectum fori ecclesiastici vsum, rectamque forensium causarum normam, tum ad certam taxæ rationem, omnemque denique iudiciorum conformandam disciplinam pertinent.

Is, quæcunque de omni eo genere sancita sunt, omni cautione videat, vt ab ijs, quorũ interest, planè seruentur, & in morem, quàm diligentissimè fieri potest, inducantur.

Causarum acta, & codices item, in quos solutiones sigillatim relatæ sunt, de improuiso inspectet, quo facilius comperiat, si quid culpæ in taxæ præscriptæ ratione contrahatur. Si verò præ quæstus cupiditate cancellarius, notariusve plus pecuniæ, quàm præfinita taxæ ratio postulat, eiusque tabella ostendit, ab vllo vnquam exegerit, id totum eidem restitui iubeat.

Et verò qui in eo genere deliquerint, pœnis etiam illos affici ab Episcopo, Vicariove procuret. Ad Episcopum præterea illorum nomina deferat, quos in illis exequendis, quæ sibi præscripta sunt, muneri suo deesse aliquo modo animaduerterit.

De Cancellario & notarijs.

MAxime interest, non modo eum, qui officium tanti ponderis, tamque valde cum Episcopali cura coniunctum, gerit, quale est cancellariæ Episcopalis munus, sed illos etiam, qui vel substituti nomine; operam simul in eo ipso munere ponũt, vel in Cancellariæ scriptorum numero censentur, cum ab omni alio negotio expediti esse, quò attentiores sint ad operam, curamq; susceptam, tum maximè vacuos, ac planè liberos ab omni, vel minima suspicione cupiditatis, prauæque affectionis, ne dum corruptelæ. Quare præter ea, quæ olim hoc de genere, à nobis constituta sunt, hoc decreto etiam vetamus, atque interdicimus, ne eorum quisquã ab vlla cuiusuis loci, ordinisve vniuersitate, collegio, homineq; vllo, ne dię. cesis quidem alienæ, qui in foro Episcopali causas, lites, & negotia, cuiuscunque generis sint; duobus ante annis habuit, aut iam nũc habet, aliquod, vel minimum, donum, munusve etiam sponte oblatum; ac ne remquidem esculentam, quæ statim consumi possit, accipere directè, aut indirectè, vllove modo possit.

Ne præterea in eo foro ecclesiastico, vel in alio, lites, causas, negotiave cuiusquam suscipiat, neque agat, nec verò dispensationes, neque alias eius generis actiones, expeditionesve persequatur, procuretve, nisi officij, quod gerunt, ratio aliter deposcit, aut Episcopus iussit. Qui contrà fecerit, à muneris exercitatione suspendatur, atque eo etiã mulctetur, alijsque pœnis plectatur, arbitratu Episcopi.

Ne Episcopus, quicquam, vel spõte oblatum, ne exiguum quidem à secretario, scribisve dono accipi, aut capi vllo nomine patiatur, ne occasione quidem litterarum, etiã quas pro officij munere, etiam priuatim, aliquando scribunt.

Hebdomadæ dies, antiquato gentium, à fide christiana abhorrentium, more, non stellarum errantium, lunæ, martis, mercurij, iouis, veneris, & saturni nominibus, sed feriæ appellatione, & distinctione nominari, sanctissimus Pontifex Siluester decreto sanciuit.

Quod cum non sine multiplici ratione ab eo institutum sit; id prouinciæ nostræ Episcopi curent, vt omnis ecclesiastica actio; qualis qualis sit, quæ vel in synodis diœcesanis, vel sacerdotalibus, clericalibusve conuentibus, vel in canonicalibus capitulis, vel in foro Episcopali, vel vllo alio loco, temporeve celebretur, non dierum, qui illarum stellarum appellationem, adhuc etiam vulgo retinent, nomine, sed feriæ distinctione, & ordine rectè notetur.

Cancellarius, & notarij causarum, tam ciuilium, quàm criminalium, acta, gesta, tabulas, instrumentave, & processus, originales, ne vllo nomine, ne inspiciendi quidem tantùm causa, vsquam exhibeat, nisi in proprio pluteo, aut cancellariæ, archiuijve loco, idque sine vlla mercede. Illa vero inde alio asportari ne liceat; etiam de eorum, quorum interest, etiam si cui certo homini transferenda, rectè, ac tuto committi possint, præterquàm iudici causæ ostendenda. Qui secus fecerit, tum ab Episcopo plectatur graui pœna, tum damnum resarciat, etiam, si quid quisquam eo nomine fecerit.

Ea cautio Cancellario, & notarijs adhibenda est, ne cuipiam alicuius causæ actorum, attestationum, sententiæ, vlliusque scripturæ exemplum edant, facultate scripta editionis à vicario non data. Qui in eo genere deliquerit, officij amissione mulctetur, aliaque pœna puniatur, pro Episcopi arbitrio,

De certa taxę ratione, forensibus tribunalis ecclesiastici actionibus præscribenda, in Concilio etiam prouinciali tertio cauimus: sed quoniam nondum quicquam prę̃stitum est, quod omnibus partibus perfectum sit; sex mensium spatium post synodi huius, prouincialis editionem prę̃stituimus: quo tempore singuli Episcopi prouinciæ causis, negotijs, rebus, & actionibus singulis fori sui, certas taxæ rationes, quæ Metropolitano probentur, quàm rectissimè prę̃stituant, vt nul-

vt nulla auaritiæ, cupiditatisve suspicio inde existat. Si qui non fecerint, Metropolitani ipsius cura sit, intra annum totum id præstare.

Præter alia, quæ hoc de genere olim, & nunc sancita sunt generatim, vel sigillatim, hoc decreto statuimus, quæ infra ordine sigillatim, quasi in tabella, notantur, ea ipsa singula, tum instrumenta, tum litteras, scriptave à cancellario gratis, & scribi, & confici, & edi. Id verò omne, vt præstetur, Episcopus omnino efficiat, ac de negligentia, aliave culpa in Cõcilio prouinciali rationẽ reddat.

Quæ gratis in Cancellario conficienda sunt, & etiam addenda, quod ad scriptionem attinet.

Acta visitationis, eorumq́ue exempla, quę ijs eduntur, qui visitando ad prescriptum decreti, hoc Concilio editi.
Facultas, quarum auctoritate Vicarij, ministriq́ue Episcopales decernuntur.
Litteræ testimoniales, dimissoriæve de suscipiendis ordinibus.
Facultas Pontificalia exercendi, quæ Episcopo, alijve aliquando conceduntur.
Attestationes, quibus testatum fit, aliquem idoneum esse, cui beneficium conferatur, quive ad illud instituatur, siue ea collatio, institutiove Romæ facienda sit, siue ab inferiore collatore, siue ab Episcopo.
Rogitus cessionis beneficij liberè coram Ordinario.
Processus, & de natalibus, & ætate, alijsve conditionibus eorum, qui initiandi sunt, aut recipiendi in seminarium.
Instrumentum iurisiurandi, quod ab ijs prestandum est, qui beneficia obtinent.
Instrumentum, ac testimonium professionis fidei, quæ à quouis præstanda sit.
Instrumentum fideiussionis eorum, qui in seminarium recipiuntur.
Mandatũ de aliquo recipiẽdo in seminariũ.
Facultas, & probationum omnium, & pertinẽtium ad receptionem nouitiæ, vel ad professionem præstandam.
Confirmatio Abbatissæ, seu priorissæ.
Facultates quæcomque monialibus, earumve Monasterijs conceduntur.
Facultas ingrediendi monasteria.
Facultas accedendi ad monialium loca, collocutionibus præfinita.
Facultas erectionis, institutionisve confratriæ, scholæve.
Confirmatio regularum alicuius scholæ, cõfratriæve.
Scriptum, quo scilicet certæ ecclesiæ, scholęve quis adscribitur.
Approbatio ludi magistri.
Litteræ dimissoriæ, testimonialesve.
Facultas absentiæ causa studij.
Facultas eleemosynam colligendi.
Facultas faciendi sepulchrum.
Facultas absoluendi à casibus reseruatis.
Facultas celebrandi vbique, vel certo loco.
Facultas prædicandi.
Facultas audiendi confessiones.
Litteræ indulgentiarum, vel earum summæ.
Testimoniũ consecrationis, reconciliationis ecclesiæ cœmiterij, altarium, & campanaũ.
Constitutio coadiutoris.
Reductio Missarum, & de cõmutatione piorum operum.
Facultas abeundi extra fines diœcesis, vel peregrinandi.
Litteræ, quæ pro officij munere, quauis de causa ad parochos, Vicarios foraneos, aliosve scribuntur.
Executio litterarum gratiosarum protonotariatus, & equitum: harum tamen litterarũ causa scripturæ merces capiatur, & si quid præterea Episcopus concesserit.
Processus, & acta omnia, quæ conficiũtur ad miraculorum veritatem perquirendam.
Itidem de ijs, quæ conscribuntur ad sacrarũ reliquiarum veritatem indagandam.
Facultas asportandi cadauer de loco ad locũ.
Exempla, editionesve decretorum, ordinationum, statutorum, præceptorumve, quæ Episcopus, aut eius Vicarius ex officio confecerit, seruariq; mandarit.
Cõstitutio Vicarij in quauis ecclesia ad tẽp᷑.
Dispensationis, & processus de defectu natalium, irregularitate, vitio, aut defectu corporis, etiam auctoritate ordinaria.
Instrumenta, & scripta quæcumque pro mensa Episcopali, & Capitulo conficiuntur, quæ item seminarij causa fiunt, ita tamen, vt hoc decreto, solutionis immunitate, capitulum, & seminarium dumtaxat fruantur: clerici verò, alijve, ad quorum causam, commodumve illa scripta, instrumentave intersunt, quive earum exempla sibi edi petunt, à solutione immunes ne sint.
Litteræ, & expeditiones, quæcumque conficiuntur nomine rerũ merè spiritualium.
Expeditiones, quæcumque pro pauperibus, vel miserabilibus hominibus, de quorum ægestate, aut necessitate Episcopi, aut Vicarij iudicio constet.
Litteræ præterea, & expeditiones oẽs aliæ, quas gratis dandas Episcopus censuerit.
Dispensationes, & facultates, quęcumque ex decretis, vel prouincialibus, vel diœcesanis, aut eorum occasione dantur.

De emolumentis Cancellarię Episcopalis, quam Concilio prouinciali primo, vendi, locari, earumve nomine quicquam persolui, vetitum est, nihil prorsus vtilitatis, priuatæ ad Episcopũ, eiusve mensam, aut Vicarium, neque ad alios, pręterquam ad Cancellariam, cancellariumve, cęteros eiusdem Cancellarię ministros, perueniat. Qui, aliquid etiam à sponte dantibus, perceperit; tum in conscientię foro ne suum fa-

ciat, ſed pauperibus loci, erogare omnino debeat; tum quadruplo mulctetur, quod vel in eccleſiæ inſtaurationem, vel in ſacriſtiæ vſum erogetur.

Quæ ad Matrimonium pertinent.

MAtrimonium cum Sacramentum ſit, & maximè liberum; ſi quę municipales leges, ſtatuta, decretave ſunt, quibus huic Sacramento, ſanctęque illius libertati contrà ſacrorum canonum, & Conciliorum pręſcriptum vllo quouis pacto impedimentum afferatur; eas irritas, reſciſſas, ac planè nullas decernimus, ac declaramus.

Omnibus verò, quacumque etiam dignitate, poteſtateque præditis, interdictum iam nunc perpetuò ſit, ne earum etiam legum, ſtatutorum, decretorumve auctoritate, necverò alia quauis ratione quicquam ſtatuāt, decernāt, iubeant, agantve, quo matrimonij libertas vllo pacto, neque directè, nec verò indirectè lædatur.

Qui contrà fecerit, pœnas, & cenſuras Conciliorum, & canonum iure ſancitas ipſo facto ſubeat. Epiſcopus verò, vbi probabilem pro ſua conſcientia ſuſpicionem habeat de puellæ minus libera voluntate, tum exquirat rem diligētiſſimè; tum præterea, ſi opus eſſe cenſuerit, illam certo loco tuto, ac honeſto collocet, vbi illa eidem proferat, & explicet liberius ſuam voluntatem, qualis vere ſit.

Matrimonij denunciationes, quas aliquādo ab Epiſcopo remitti conſtitutione Tridentina permiſſum eſt, is videat, ne ob aliā cauſam, quàm ea ipſa conſtitutione cauetur, remittat; cum ſcilicet Ordinarij iudicio veriſimilis ſuſpicio eſt, matrimonium malitioſe impediri poſſe. At verò ſi hæc cauſa non ſubeſt, quamobrem illas remittat, ea certè ſola, quod inſtat ſacri Aduentus, quatrageſimæve tempus, neq; neceſſaria eſt, nec verò cū ratione conſentiens, cum præſertim eo ſacro tempore, qui iam matrimonio iuncti ſunt, ab illius vſu abſtinere potius conuenientes ſit, nedum ſponſos vnà coniungi.

Illas verò ab Epiſcopo, cum præſens in vrbe, vel diœceſi adeſt, ſolùm remitti deinceps liceat, ab alio prætera nemine, ac ne à Vicario quidem Generali.

Matrimonij futuri denunciationibus, in eccleſia de more factis, ſi fortè hoc accidit, vt illud duorum menſium ſpacio poſt non cōtrahatur, ne idem anteà parochus celebret, quàm iterū denunciationes ex Concilij Tridentini præſcripto, fecerit, edixeritve, ſi modo aliud Epiſcopus non conceſſerit.

Parochus, quorum matrimonium ex Cōcilij Tridentini præſcripto publicè ter denunciaturus eſt, eos primùm graui cohortatione diligenter moneat, vt cum ad illud ineundum, ieiunijs, orationibusque ſe parēt; tum etiam, vt eo ritè celebrato, ſacerdotalique benedictione à proprio parocho accepta, orationi frequentiori interim vacantes, triduo abſtineant pro reuerentia: ſicque contrà ſpirituales nequitias, & carnis procacitatem ſancte muniti, ſalutem, & gratiam Dei ex eo Sacramento vberiorem ſibi comparare ſtudeant.

Si qui ætate etiam legitima, & parocho præſente, teſtibus duobus adhibitis, & notario item, iurati ſpoponderunt, ſe matrimonium inituros, ac deinde non contracto legitimè per verba de præſenti matrimonio, copulationem inter ſe inierunt; eorum matrimonium nullum ab Epiſcopo declaretur, ac decernatur. Id verò ne accidat, parochus quàm ſæpiſſimè populum, vt opus erit, moneat, ad præſcriptum Concilij Tridentini.

Eos prætereà, qui ita contraxerint, grauiter pro arbitratu ſuo Epiſcopus puniat. Quod ſi ijdem poſtea de præſenti matrimonium contrahere velint ne prohibeantur, modo ſeruentur, quæ ad Tridentini Concilij præſcriptum ſeruari oportet, ſi nullum aliud inſit legitimum impedimentum.

Caueat parochus, ſi quando ſponſalibus interſit, vt ne de præſenti, ſed de futuro matrimonio illa contrahantur, ſicque proptereà verborum formula dilucidè concipiatur, vt de eorum ſenſu nulla deinde quæſtio, difficultasve oriatur.

Parochus, quos ſponſos experiundo viderit, doctrinæ chriſtianæ rudimenta planè ignorare, ne matrimonio illos ante iungat, quàm ea itē ratione cognorit, didiciſſe, quæ eo de genere illos planè ſcire oportet.

Qui teſtibus adhibitis, at ſine parocho, aliove ſacerdote, cui is, vel Ordinarius facultatem dederit, matrimonium de facto contraxerint, ne eos cogi liceat, vt denuo inter ſe contrahant, nec rurſus eo nomine impediri, quominus eorum vnuſquiſque cū alijs libere contrahat, cum illud eorum factum, ne ſponſalium quidem, nedum matrimonij vim habeat.

Qui quarto, & quinto affinitatis, cōſanguinitatisve gradu iūcti ſunt, cū inter ſe matrimonio, nō impetrato diſpēſationis beneficio, libere inire, cōtrahereve poſſint, ne à parocho, aut ab alio quopiā in poſterū impediātur, quominus liberè contrahant, ſeruatis regulis. Tridentina ſanctione pręſcriptis.

Parochus, cum matrimonium celebrare voluerit, moneat contrahentes, propoſitam eſſe pœnam excommunicationis latæ ſententiæ, vltra alias pœnas à iure inflictas in eos, qui in gradu prohibito conſanguinitatis, vel affinitatis matrimonium contrahere ſcienter præſumpſerint, ac eos omni ſpe conſequendæ diſpenſationis carere ex præſcripto Concilij Tridentini.

Epūs vero ſeuere animaduertat in eos,

qui

qui diuino timore postposito in suarum periculum animarum scienter huiusmodi coniugia prohibita, etiã ex causa fornicationis, quod frequentius accidere solet, inire sub spe forsan futuræ dispensationis præsumpserint; ac statim illos, quos ei constiterit taliter contraxisse, adhibita separatione ex Concilij Viennensis præscripto excommunicatos publicè tamdiù denunciari iubeat, donec suum humiliter recognoscentes errorem, absolutionis obtinere beneficium mereantur.

Irritum nullumque ab Episcopo matrimonium declaretur, quod à parochio loci, vbi illud fit, non ab eo, qui parochus proprius est contrahentium, celebratur.

Tridentina œcumenica synodus illud Episcopali diligentiæ quàm diligentissimè commendauit, vt si quæ vel hominum vitio, vel temporum iniuria corruptelę in nuptijs celebrandis irrepserint, illæ radicitus extirpentur. Atque eo quidem vehementius in eiusmodi curam incumbendum est, quò grauius, atque adeò sæpius in illis peccatur. Quare ad nuptias matrimoniaque impedienda, vel dirimenda eò cum ventum sit, vt veneficia, fascinationesve homines adhibeant, atque vsque adeò frequenter id sceleris committant, vt res plena impietatis, ac proptereà grauius detestanda. Itaque, vt à tanto, tamque nefario crimine, pœnæ grauitate deterreantur; excommunicationis latæ sententiæ vinculo fascinantes, & venefici id generis irretiti sint. Quam ipsam pœnam etiam illos subire decernimus, si qui in illis soluendis verba improbata, superstitiosa, atque adeò alia, quàm quæ Episcopo primum probata sunt, adhibuerint; cum id non sine diuini cultus offensione maximè faciant.

Quo etiam genere pœnę afficiantur, quicumque vel suaserint, vel mandarint, vel consenserint.

Ne quis cuiuscumque gradus, conditionisve sit, statis temporibus, quibus nuptiarum solemnitates celebrari interdictum est, domum sponsam traducat, aut nuptialia cõuiuia celebret, aliave eius generis vetita agat.

Qui autem, vel per se, vel alium contrafecerit, aut eius culpæ quouis modo particeps fuerit; is pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ ipso facto incurrat: eamque pœnam illũ tamdiu sustinere volumus, quoad sponsi, Episcopi iussu separati, meritas pœnas, pro eorum conditione dederint, arbitrio eiusdẽ Episcopi, & interdicto liberari eiusdem iudicio meruerint.

In dispensationibus matrimonialibus, dotis non competentis causa concessis, si modò eo loci, vbi mulier, de cuius matrimonio agitur, habitat, virum pari, equalique conditione non inueniri verè constet, qui sibi cognationis, affinitatisve vinculo coniunctus non sit, progrediatur Episcopus ad exequendam eius generis dispensationem, etiã si in locis finitimis aliqui essent, qui nullo gradu cognationis affinitatisve iuncti, eam cum exigua dote in matrimoniũ ducerent. Satis enim est, in eo municipio, locove, vbi mulier est, diligentiam matrimonij contrahendi adhibitam esse.

Pro dispẽsationum matrimonialium executione nihil quicquam prorsus muneris, præmijve, etiam sponte oblati, ac ne pro labore quidem, qui in testibus ea causa examinandis, alijsve testificationibus excipiendis, ponitur, Episcopus, aut Vicarius eius capiat.

Notarij verò pro examine testium, quartam dumtaxat partem aurei ad summum capiant licet.

Vbi certus locus meretricum habitationi præfinitus, constitutusq; est, cum extra eius fines ea habitare non liceat, si quis cuiquã earum alio, quàm præstituto eo loco, domũ, domiciliumve locarit, excommunicationis pœna contrà eum agatur.

Prostitutas fœminas, meretricesve in cauponis, diuersorijs, ganeisque ad quæstum alere, cum id & graui Dei offensione, & magno animarum detrimento, & disciplinæ christianæ iniuria fiat, hoc decreto prohibendum censuimus. Quare ne quisquam vel caupo, vel tabernarius, vel qui cęnacularià facit, illas in ipsis cauponia, ac diuersorijs habeat, alatve ad turpem quæstum.

Qui contrà fecerit; post huius decreti promulgationem, in eius parochiali Ecclesia factam, tamquam is, qui in statu damnationis notoriè versatur; præmissa monitione, interdicti pœna afficiatur, & alijs prætereà etiam grauioribus arbitratu Episcopi.

Parochi singuli, quam maximã possunt, in eo sollicitudinem, persuadendiq; studium adhibeant, vt omnem luxum, cincinnorum ornatum, inaures, quod signum diaboli Sanctus Augustinus nominat, fucum, & vestes in primis, quas candatas dicũt, parochiæ suæ mulieres omninò deponant. Qua in re persuadenda argumẽtorum vim, rationumque momenta sibi comparent, cum ex Sancti Ambrosij, patris nostri, illarum luxum grauiter exagitantis, libris, tum ex Sancti Chrysostomi, aliorumq; patrum monimentis, in primisque ex homilia, quam eo de genere grauissimam vir doctissimus, idemque religiosissimus, Iacobus Vitriacus S. R. E. Cardinalis olim habuit.

Hoc autem omne vsqueadeò ab Ecclesia vetitum esse, ille ipse affirmat, vt si caudatæ ad Ecclesiam accederent, sacra Communione interdicerentur.

Nulla est amplior hæreditas, nec præclarius patrimonium, quod parentes suis liberis relinquere, neque maius precium, honestioremque

ſtioremq́ue mercedem, quàm domini ijs, qui ſibi in ſeruitute operam dant, pro fideli eorum ſamulatu tribuere, ac perſnluere poſſuot, quã ſi effecerint, vt boni chriſtiani euadant, quæ virtus omni terreno theſauro multo precioſior eſt cenſenda. Quamobrem qui in aliqua domo, atque familia duces ſunt; eurabunt diligenter, vt omnes, quicumque ſuo ſub imperio, & ditione viuunt, ieiunia colãt, diuini verbi prædicationem crebro audiant, Sacramentis frequenter vtantur, & omnia demum veri chriſtiani officia exerceant: famulorum autem domini non ſolum diebus feſtis tantum eis liberi temporis concedere curent, vt eiuſmodi officijs vacare poſſint, ſed crebris item eos, ac paternis hortationibus excitare non deſiſtant, ne in ſtudio eiuſmodi tam ſalutari, ſegniores, neque negligentiores exiſtant: in quo ſi parentes ipſi, aut domini ſuo officio in his defuerint; procul dubio expectent fore, ſibi vt ante ſeueriſſimum Chriſti Domini tribunal culpæ tribuantur peccata omnia, quæ liberi, vel famuli non commiſiſſent, ſi ſuas illi partes, in hoc, alijsque eiuſmodi decretis præſcriptas, ſibiq́ue maximè debitas præſtitiſſent. Atque id quidem multò magis timendum illis erit, qui aliquo modo impedierint, quo minus pia ſupra ſcripta, & alia huiuſmodi officia perſoluantur; contrà quos agat Epiſcopus pro culpæ ratione.

His temporibus tanta puerotum licentia eſt, atque adeò effrenata, vt cum peccãdi materiam afferat, tum diſciplinæ chriſtianæ detrimenta importet non leuia: hinc in ſcholis nimia petulantia, in Eccleſijs irreuerentia, turbulenta foris concitatio, atque in omni loco ſeſe efferens impudẽtia, & penè proiecta audacia. Quare Epiſcopi, qui omni morum ſpeculationi ſanctè inuigilare debent, videant, ne grauiores offenſiones inde exiſtant: proinde & cum magiſtratibus, decurionibusve agant, vt aliqua inita ratione ei rei occurrant; & prætereà ſacerdotes aliquot vitæ probitate, caſtiſſimisq́ue moribus præſtantes, alioſq; pios viros, & ſalutis animarum zelo accenſos deligant: qui puerorum ſcholas ſæpe inuiſant, mores, & vitam eorum perquirant; in Dei timore, officijſq; chriſtianæ inſtitutionis illos contineant; idq́ue omne cum parentibus, magiſtris, præceptoribusque agaot. Curentq; vt pius aliquis ciuitatis locus, piave confraternitas id oneris ſuſcipiat, quemadmodum alicubi fit, vt huius generis vagantes pueri colligantur, eorumq́ue effrenatis moribus opportunè conſulatur. Quod ſi hac non ſucceſſerit, aliam omnem, quæ ſibi potior videatur, rationem ineant, vt puerorum effrenatæ libertati, quæ multa ſpiritalia in, commoda parit, rectiſſime occurratur.

Nullo verò mndò patiantur, vt huiuſmodi pueri Eccleſiam perturbent: quod ea maximè ratione præſtabitur, ſi parentes, vel ij, ad quos id pertinet, liberos ſuos teneræ ætatis apud ſe teneant, ſecum ducant, eiſq; oſtendant, piè, ſuppliciterq́ue orare, & ſacris intereſſe.

Quæ ad ſcholas, confratrias, & ad loca pia pertinent.

NE cuiuſuis confratriæ, ſcholæve præfectus in ſcholæ ſuæ numero quemquã, doctrinæ chriſtianæ rudem, atque ignarum aſcribi permittat, cuiuſcumque ætatis, aut conditionis ille ſit. Id verò curæ ſit ſacerdoti proprio illius ſcholæ, vel parocho, in cuius finibus eſt.

Ne facinoroſi homines, neve turpis vitæ, aut infamiæ labe notati, in diſciplinatorum, alteriusve generis confratrijs, aſcribantur. Si qui verò iam aſcripti ſunt, ſi moniti, honeſtæ vitæ rationibus ſe non conformarint, à confratrum numero, Epiſcopali auctoritate, & cura amoueantur.

Ne à diſciplinatorum, confratrumve alterius generis præfecto cuiquam, qui in confratria aſcribendus ſit, amictum, quod inſigne confratriæ eſt, dari liceat, niſi præſente parocho, aliove ſacerdote, qui amictum illum ſtatis, precibus benedicat. Quem amictum confratres ne vnquam domi, aliove loco, ſed in ſchola aſſeruent.

Qui verò è confratria aut abibunt, aut eijcientur: illum confratriæ ipſi dimittant, præfectoq́ue ſine vlla exceptione tradant.

Laici confratres cuiuſcunque confratriæ, de fidei dogmatibus ne diſceptationes, colloquia, ſermonesve habeant. Videat prætereà Epiſcopus diligenter, vt in oratorijs ſuis collocutiones de ijs tantùm rebus inſtituant, quarum tractatio, & collocutio, laicalis ordinis hominibus conueniat.

Ne quicquam, quod vulgari ſermone cõſcriptum ſit in vlla cuiuſuis generis confratria, ſcholave legi, recitarive liceat, niſi primùm ab Epiſcopo, vel ab eo, cui ille mandarit, recognitum ſit, & ſubſcriptione comprobatum.

Quo tempore in baſilica cathedrali, eccleſiave parochiali officium ueſperarum celebratur, tunc ne in vllis confratriæ, ſcholæve oratorijs ciuitatis, aut loci illius ab eiſdem confratribus, recitari liceat officia, ſed vel ante, vel poſt recitentur, ita tamen vt non ſolũ eiuſmodi officiorum occaſione non diuertantur illi à diuinis officijs publicis; ſed nec etiam à ſcholis doctrinæ chriſtianæ, in quibus eiuſmodi confratres vtiles adiutores, & operarij eſſe ſolent.

Diſciplinati, confratresve cuiuſcumque ſcholæ, cum proceſſiones, ſupplicationesve colligatim ipſi agunt, capellanum, ſacerdotemve alium adhibeant: cuius ſit, eam religioſam actionẽ dirigere, niſi cum aliquando

ſine

fine ſacerdote proceſſionis, ſupplicationisve agendæ facultatem à parocho, aut ab Epiſcopo impetrarint.

Ne confratri cuiquam ad confratriæ Eccleſiã, oratoriumve arma vllius generis ferre liceat, niſi pro dignitatis ſuę, aut officij, quod gerit, ratione, hoc alicui conueniens ſit. Nemini autem vnquam, cum confratriæ amictu indutus eſt, id liceat.

Ne in confratriarum, ſcholarumve oratorijs, eccleſijsve cadauera, etiam ſodalium ſepelliri liceat, niſi id licere ex certis priuilegij tabulis, aut probatæ conſuetudinis immemorabili vſu conſtiterit Epiſcopo. Vbi verò confratribus ius ſepulturæ tantum conceſſum eſt, alij nemini, neque electionis etiam iure, ibi ſepelliri liceat, ſed ne confratribus quidem ipſis, niſi per ſex mẽſes ante obitum in ſodalitio ritè adſcriptus ſit.

Ne cuiquam confratriæ vſquam eleemoſynam quæritare liceat, niſi facultate, quæ litteris exarata ſit, ab Epiſcopo impetrata.

Ne in vllo diſciplinatorum, aliarumve ſcholarum confratria, officiales, miniſtrosve creari, aut eligi liceat, niſi vel parocho, vel alio ſacerdote ab Epiſcopo conſtituto, præſente, ſi modò aliud Epiſcopo non videatur.

Quæcumque & in hoc quinto Concilio, & in alijs ſuperioribus de diſciplinatorum ſcholis, alijsve confratrijs, etiam laicalibus conſtituta, aut præſcripta ſunt, ea Epiſcopus ab illis inuiolatè, integreq; ſeruari mandet; etiam ſi in Eccleſijs regularium illæ ſcholæ, confraternitatesve erectæ ſint, exerceanturve, ità vt ſi quid contrà ab eiſdem vſquam factum erit, id pro culpæ modo ab Epiſcopo grauiter puniatur arbitratu ſuo.

Charitatis, beneficentiæque omnibus officijs quæ in proximos conferuntur, magnã cœleſtis gloriæ mercedem propoſitam eſſe, ſacræ litteræ oſtendunt, ſed illa maximè Deo grata, atque accepta opera ſunt, quibus benignè fit, ac ſuccurritur egentiſſimis hominibus, ægrotis, ac peregrinis. Itaque, vt quæ ad eam rationem pertinent, legibus, & ſanctionibus communita, rectè obſeruentur, hæc pro paſtoralis curæ noſtræ munere decernimus.

Primo hoſpitalarius, isve, cui hoſpitalium ædium cuſtodia committitur, vir ſit, cuius fides, pietas, vitæ innocentia, ſedulitas, charitas grauium virorum teſtimonio commendata ſit.

Caueat, ne à quoquam, cum hoſpitium ingreditur, aut, cum inde diſcedit, quicquam, vel minimum, ac ne ſpontè quidem oblatum, exigat, petat, accipiatve.

Ne cum mendicis, qui ad quæſtum omni ſimulandi arte vtuntur, aliquam turpis lucri pactionem, pro ijs recipiendis, ineat.

Curet item, ne quid peregrini, aduenæ, pauperesque hoſpitio excepti, contrà chriſtianam pietatem, bonosq; mores admittant.

Quinimmo certam horã, tum mane, tum veſperi præſcribat, qua, ictibus paruulę campanæ datis, omnes ſimul aliquantiſper orent.

Doctrinæ chriſtianæ inſtitutionem introducat, qua præfinito aliquo temporis ſpatio erudiantur.

Si enim ijs ad corporis victum, curamq; benignè ſuppeditatur, illud etiam maximè curandum eſt, vt ſpiritale doctrinæ chriſtianæ pabulum eiſdem tribuatur.

Ne pueros vnà cum adoleſcentioribus, maioribusque natu in eodem lecto cubare permittat.

Neque item eos, qui integra valetudine ſunt, cum ægrotis, aliquo morbo laborantibus.

Qui autem integra ſunt valetudine, ne diutius triduo in hoſpitio morentur, niſi aliter ex ipſius hoſpitalis inſtituto permittatur.

At cum eoſdem paucis poſt diebus redire animaduerterit, inueſtiget diligenter, quouſque iter fecerint: ac ſedulò videat, ne ij modò ad hoc modo ad illud hoſpitale domiciliũ diuertẽtes, ſe peregrinos fingãt, de vrbe, oppidove iñ verè nõ exeãt, turpi quæſtui, atque etiam aleis, multisq; alijs flagitijs operam dantes, quod aliquando euenire compertum eſt.

Studioſe Epiſcopus curet, vt in ædibus hoſpitalibus, quæ vnionis, vt vocant, iure, alij domui hoſpitali adiunctæ ſunt, vbi longo temporis ſpatio hoſpitalitas intermiſſa eſt, quàm primum reſtituatur, vt iuris eſt.

Quæ ad moniales pertinent.

Meminerit Epiſcopus, ſe, vt eſt Bonifacij Octaui Pont. & Concilij Tridentini edita ſanctio, diuini iudicij obteſtationem, ac maledictionis æternæ extermioationem eſſe ſubiturum, ſi in monialium, etiam quæ ab ſua iuriſdictione liberæ, immuneſque ſunt, clauſura reſtituenda, atque adeò conſeruanda ſe negligenter geſſerit. Quare ſtudioſe in eo euigilet paſtorali ſollicitudine, vt non modò in monaſterijs ſuæ curę, iurique ſubiectis, verum in illis, quorum curationi regulares cuiuſvis ordinis præſunt, illa omni ex parte, vt diligentiſſimè fieri poteſt, ſeruetur, propoſitis etiam Tridentini eiuſdem Concilij, & arbitrij ſui pœnis.

Contrà moniales item, & illas etiam, quarum curam regulares gerunt, ſi quando è clauſuræ finibus, exierint, facultate à ſede Apoſtolica non impetrata, cenſuris eccleſiaſticis, alijsque iuris remedijs agat, prout è re eſſe viderit.

Si quando, moniales, legitima facultate, ad aliquod monaſterium transferri contigerit; eam curam, cogitationemq; Epiſcopus ſuſcipiat, vt quo à pauciſſimis conſpiciantur, benè mane, ſub auroram ſcilicet, à viris ætate, morumque honeſtate grauibus, cognatione que propinquioribus eo deducantur.

Caueant,

Caueant, qui ab Episcopo, superioreve facultatem habent ingrediendi monasterium, ne prohibito intrà eius sæpta, datę facultatis prætextu ingrediantur, sed tunc solum, cùm vrgens necessitas deposcet, vt ne ex sanctissimi Pontificis Gregorij XIII. sanctione, excommunicationis pœnam statim subeant, à qua, nisi per. sedem Apostolicam absolui non possunt.

Ne pręterea religiosis hominibus sæpta monasterij, etiam suæ curæ commissi ingredi liceat, ne ea quidem causa, vt testantium, qui in monialium Ecclesia vel sepelliri, vel anniuersaria quotannis agi voluerunt, piæ voluntati satisfaciant: sed quæ anniuersaria ex testamento debentur, in earum exteriori Ecclesia præstent.

Nec verò processionis, in solemnitate Corporis Domini agendæ causa, confessarius sacerdos, aut alius superior eò ingrediatur, ac ne Episcopus quidem eo nomine, neque alios ingredi patiatur.

Neque item causa vel monialium cubiculis benedicendi, vel ea, locave monasterij aqua benedicta aspergendi.

Nec etiam cum vestitus sacer puellis tradendus est, vel illæ ad professionem admittendæ sunt, vel ministrandum Sacramentum confirmationis, Episcopus, superiorve tam regularis, quàm sæcularis, aut confessarius, aliusve ad sæpta monasterij introeat: sed in Ecclesia exteriori, vbi sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum ad fenestellam ministratur, hæc illis, vel puellis, vel monialibus in Ecclesia interiori manentibus pręstentur.

Neque Missæ celebrandæ causa, ad interiorem Ecclesiam, monasterijve sæpta, Episcopus, superiorve introeat vnquam; nisi tantùm, cum præfecta monasterij, aut alia monialis consecranda est; tuncque ne moniales egrediantur, sed is adiunctis etiam, quos ad ministerium conficiendum necessarios habet, ministris, introeat licet, tutus Missam celebret, ritumque consecrandi, adhibeat, ad Pontificalis libri præscriptum.

Monialis ne atramentarium calamum, aliudve cuiusvis generis instrumentum, quod ad scribendum vsui sit, in cella, aliove loco priuatim habeat.

Quòd si quando scribere necesse habet, id ne faciat, nisi præfectæ concessu.

Hęc verò ne facilè concedat, permittatve, sed explorata, perspectaque scribendi causa; eaque graui, & necessaria, facultatem dat de atramentario, cęterisque ad scriptionem necessarijs accommodet: quæ vbi monialis adhibuerit, quàmprimum præfectæ restituat, simulque rectè ostendat, quæcumque scripserit.

Moniales, libros cuiusuis generis apud se minimè retineant, nisi quos Episcopus; vel is, cui id curæ dederit, scripto approbarit.

Cum nouitiæ, antequam professionem præstet, voluntatem Episcopus pro facultate, sibi decreto Tridentino data, explorare volet, hoc agere ei liceat, loco, vbi crates monasterij sunt, nec propterea à septis illa egrediatur: nisi causa sit, probabilisve eiusdem Episcopi iudicio suspicio, quamobrẽ potius esse censuerit, vt alio loco eius voluntas perquiratur: tuncque vel in Ecclesiam monasterij exteriorem, vel in aliam proximam, prout commodius, decentiusve fieri viderit, illam perduci iubeat. Qua in Ecclesia, præsentibus matronis duabus, ætate grauibus, honestis, & nouitiæ gradu cognationis, quantum potest, propinquioribus, quas ipsa, aut moniales delegerint, eius animũ, voluntatemque Episcopus rectè indaget, loco paulò remotiori, ita, vt quæ adsunt, matronæ videre, non tamen auribus percipere possint indagationem, responsionemve.

Vt & in puellis, moniali vestitu induendis, & in admittendis ad professionem nouitijs, vnus, idemque ritus ab prouinciæ Episcopis adhibeatur, cum eius generis regulę varię illę quidem, ac planè inter se diuersę, dissimilesque sint; liber de eo ritu, huius synodi prouincialis auctoritate per nos edetur, ad cuius pręscriptũ omnis ea ratio meatur tum puellas induendi, tum nouitias ad professionem admittendi.

Si quę monialium pręfecta, earumque superior regularis virginem aliquam non explorata per Episcopum illius voluntate, examineve adhibito, religiosum vestitum suscipere, aut professionem conficere permiserit; ab ipso Episcopo seuera pœna afficiatur.

Quæ generatim ad hæc decreta, constitutionesve pertinent.

OMni Episcopalis sollicitudinis officio, studioque vigilanti Episcopi pro sui muneris ratione in eam curam incumbant, vt quęcumque & in superioribus nostris Concilijs, & in hac quinta synodo prouinciali, decreta, constitutaq; sunt, deligentem, atque adeò omnem executionem, quemadmodum par est, planè habeant. Quicumq; verò vel vniuersi, vel singuli, quorum interest, non paruerint, aut aliquid contrà commiserint, admiserintve, ij mulctas, & pœnas luant, ijs ipsis decretis sancitas, tum alias pręterea ecclesiasticis, conciliaribusque sanctionibus, & canonum iure pręscriptas. Cõpellanturque pręterea ab Episcopo ad parendum omnibus iuris remedijs, alijs etiam pœnis, & censuris constitutis, & irrogatis pro arbitrio suo.

Quæcumque etiam de Sacramentorum administratione Missæ sacrificij celebratione, diuinorumque officiorum modo, & ratione, in hac, & superioribus prouincialibus synodis decreuimus, ea planè omnia, & singula

gula ad Metropolitanam etiam, cæterasque quascumque ecclesias, ritu Ambrosiano viẽtes, pertinere sancimus, ac declaramus; nisi si quid eiusmodi erit, quod vel per nos, vel deinceps per successores nostros Archiepiscopos nominatim, speciatimq; declaretur, Ambrosianis ipsis ritibus institutisve expresse aduersari.

Si in his decretis ante alteram Mediolanensis prouinciæ synodum vlla difficultas orta erit, eius declarationem, tum verò præterea omnium, quæ eisdem decretis continentur, interpretationem, & explicationem nobis, & successoribus nostris Archiepiscopis perpetuò reseruamus, salua semper sedis Apostolicæ auctoritate.

Quamcumq; facultatem ex decretis, in hac prouinciali synodo Mediolanensi quinta per nos editis, habent Episcopi; eam ipsos per suos Vicarios generales exequi posse volumus, nisi in ijs, quæ propriè ad ordinem Episcopalem pertineant, aut in quibus Vicarij à sacris canonibus, aut à Concilio Tridentino, vel à nobis expresse exclusi sint.

Vt nemini eorum, quę in hac quinta prouinciali nostra synodo, à nobis decreta sunt, ignorantiam excusari liceat, edicimus, vt ex quo primum die edita in valuis Metropolitanæ ecclesiæ proposita fuerint, ad duos mẽses, omnes se, & his decretis, &, si contrafecerint, pœnis, quæ eis continẽtur, teneri intelligant. Ab eo etiam affixionis die, eorum decretorum temporis initium sumendum decernimus, quibus aliquid intra certum tempus præstari iubemus.

Vnusquisque prætereà Episcopus ea omnia, & singula in proxima diœcesana synodo legi, ac recitari iubebit, &, si ita expedire censuerit, suæ quoque cathedralis ecclesiæ valuis proponi, quò studiosius omnium animis eorum præcepta fixè inhæreant.

Singulæ etiam cathedrales, & collegiatæ, & parochiales ecclesiæ huius prouinciæ has nostras constitutiones aliquo loco collocatas, perpetuò asseruent.

Omnia, & singula, quæ à nobis, in hac quinta prouinciali synodo decreta, actaque sunt, qua debemus, obedientia, ac reuerentia, auctoritati, ac iudicio sanctæ Romanæ, Ecclesiæ omnium ecclesiarum matris, & magistræ, semper emendanda, & corrigenda subijcimus.

FINIS TOMI QVINTI
Conciliorum Generalium.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq
Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm
Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu.

Omnes sunt Terniones.

VENETIIS.

Apud Dominicum Nicolinum.

M D LXXXV.